UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Martyrologium Usuardi Monachi

Usuard

Antverpiae, 1714

urn:nbn:de:hbz:466:1-80973

Visual Library

Th. 868a.

K
VII
1.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARTYROLOGIUM
USUARDI.

Collegii Societatis Jesu Padibornæ 1719.

Martyrologium USUARDI ad ACTA SS:

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARTYROLOGIUM

USUARDI.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARTYROLOGIUM
USUARDI MONACHI,

HAC NOVA EDITIONE

Ad excuſa exemplaria quatuordecim, ad codices Mss. integros decem & ſeptem, atque ad alios ferme quinquaginta collatum, ab additamentis expurgatum, caſtigatum & quotidianis obſervationibus illuſtratum.

OPERA ET STUDIO

JOANNIS BAPTISTÆ SOLLERII

Collegii Societatis Jesu Societatis Jeſu Theologi. Padiborne 1719.

ANTVERPIÆ,
Ex Typographia Joannis Pauli Robyns.
MDCCXIV.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARTYROLOGIUM
USUARDI MONACHI.

HAC NOVA EDITIONE

Ad exactæ exemplaria quatuordecim, ad codices
Mss. integros decem & septem, atque ad alios fer-
me quinquaginta collatum, ab additamentis ex-
purgatum, colligatum & quotidianis obser-
vationibus illustratum.

OPERA ET STUDIO
JOANNIS BAPTISTÆ SOLERII
Societatis Jesu Theologi.

ANTVERPIÆ,
Ex Typographia Joannis Pauli Robyns.
M. DCC. XIV.

J. B. Jongelins. sculp.

Martyro
...gium
...UARDI
...ad
...ACTA
...SS:

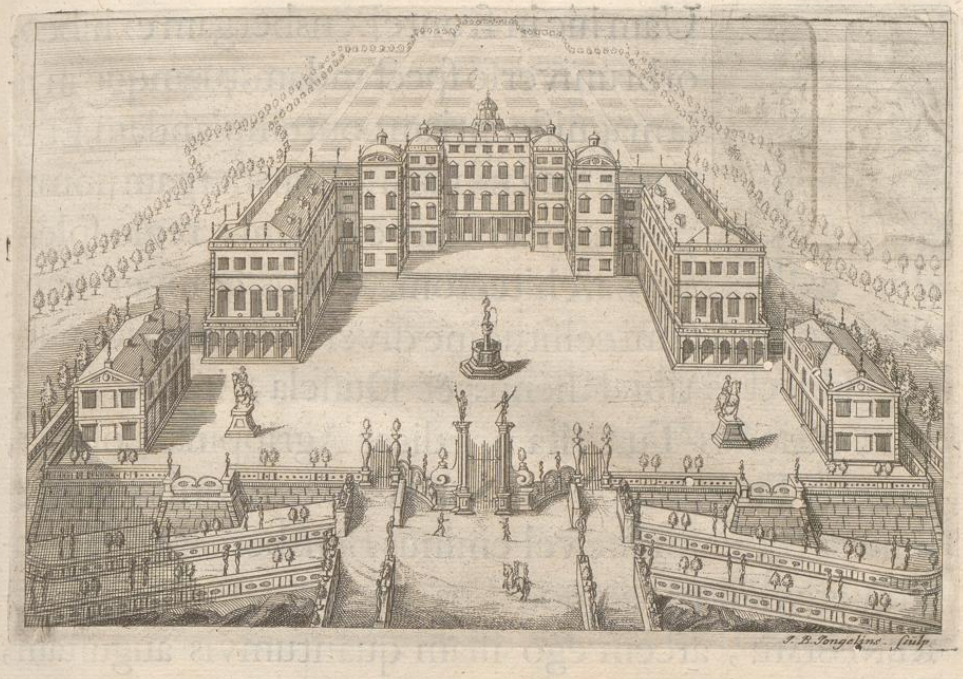

SERENISSIMO

AC

POTENTISSIMO DOMINO,

D. JOANNI WILHELMO,

COMITI PALATINO RHENI,

SACRI ROMANI IMPERII

ARCHIDAPIFERO ET ELECTORI,

Bavariæ, Juliæ, Cliviæ ac Montium Duci, Principi Moersiæ, Comiti Veldentiæ, Sponhemii, Marchiæ, Ravensburgi, Domino in Ravenstein &c.

Tuam hîc in fronte Bensbergam exhibeo, orbi universo spectandam, tuamque in illa magnificentiam contemplandam, ELECTOR SERENISSIME; Bensbergam non ita pridem ædificari cœptam, regio splendore exstructam, architectonicæ artis compendium, dignum tua animi celsitudine diversorium. Ita loquuntur subjectus tibi Rhenus & Dussela, ita circumsonant ditiones Tuæ, ita prædicat Agrippina Colonia, in arcis Tuæ conspectu posita, ita concordi voce testantur, quicumque vel eminus Bensbergam oculis lustravere. Sed pace quod Tua dixerim, PRINCEPS SERENISSIME, arcem ego illam quantumvis augustam, dum pridem contemplarer attentius, non tam magnificentiæ Tuæ, quam munificentiæ spectaculum esse existimavi. Arcem illam, bonarum Artium habitaculum, amœnissimo collium jugo impositam, non ut de bicipiti monte fabulantur poëtæ, sed ut illustrem herois verè Christiani palæstram, in qua liberales Artes, scientiæ ac disciplinæ, imo in qua virtutes omnes Christianæ commorarentur, mihi repræsentavi. Hæc mea tum cogitatio; cum summo favore ac digna Te Principe benevolentia susceptus, nec minori comitate ad visendam Bensbergam invitatus, oculis ipse meis omnia propius circumspicere potui, omnia rimari attentius, omnia otiosius contemplari. Hæc, inquam, tunc animum subiit cogitatio, splendidissimam illam arcem Athenæum videri, in quo aut verè reposita essent, aut arte cælata, aut saltem collocari possent,

quæ

quæ alibi copiosissimè occurrerant; excelsi animi Tui & ad omnes artes nati, egregia plane specimina. Mentem exprimamus apertius. Quæ in prospectu est, augusto frontispicio, superba ædificii moles, amplissimis discreta conclavibus, illam ego artis pictoriæ delicii Tui, atrium fingebam, in quod collecta ex universa Europa Tuis studiis, Tuis sumptibus artificiosissimorum penicillorum elegantissima opera; de artis præmio decertarent. Cernebam animo Michaëles Angelos, Raphaëles, Paulos, Tintorettos, Rubenios, Dyckios (& quid ego omnes enumerem?) ordine dispositos, in Apellis contubernium confluentes, eo ornatu & copia, ut, quod absque invidia dictum sit „ vix ullum toto orbe Principem esse existimem, qui tantos hujus artis thesauros tanto sibi pretio compararit. Videbar sane in una tua arce picturas eas omnes intueri, quas olim alibi per Germaniam, Italiam, Franciam, Belgium dispersas repereram. Dexteram alam apud me ornabat aliud non curiosi solum, sed industrii, docti, litteratique Principis decus, librorum undique à Te emptorum, à Te selectorum instructissima bibliotheca, ibique eruditissimorum virorum lucubrationes recensebam, de quavis facultate, scientia, & arte scribentium, differentium, disputantium; in quibus omnibus Te solertissimum esse, jam ab annis ferme quadraginta, in Principe adolescente, suspicere debuerunt, Belgium, Gallia, Anglia, Italia, Germania, quas omnes regiones biennali peregrinatione, non tam Serenissimorum Tuorum natalium, quam virtutum Tua-

rum

rum insigniſque doctrinæ radiis, tranſeuntis instar ſolis, illuſtraſti. Cepit te, opinor, eo tempore inter eruditos reviviſcens vetuſtatis eruderandæ ſtudium per numiſmata & id genus alia priſcorum ſeculorum cimelia, quibus alterum palatii tui latus deſtinavi. Hîc ego totam illam tuam rariſſimorum nummorum ſupellectilem in ſeries ſuas diſtribui, ducto à Conſularibus per Romanas familias principio; inde ad Cæſares auro, argento, varioque ære cuſos digeſtoſque: hîc veneranda doctæ Græciæ, vel in ipſo metallo auguſtum aliquid ſpirantia lineamenta; illic Aſiaticæ opulentiæ erepta barbaris rudera; ibi Hebraica, Syriaca, Syro-Macedonica; hîc omnium gentium hiſtoriæ certiora veſtigia. Hæc quidem illuſtria ſunt exercitati ingenii Tui, ſubactique judicii documenta, ſed quæ ſterilia, ſolorumque oculorum illicia aut ſpectacula eſſe noluiſti. Hinc illa Tua in doctis viris ſeligendis perſpicacia, quos munifica manu ad haſce aliaſque artes omnes excolendas excitaſti; hinc in Tua Duſſeldorpienſi metropoli, præter ſolitas Muſas, Philoſophicæ aliæque accerſitæ diſciplinæ; hinc reſtauratum dicam, an de integro erectum, quod Martis furiis collapſum & prope extinctum erat, celebre olim in Palatinatu Tuo Heydelbergenſe Lycæum; hinc fundatæ ad artes omnes docendas ediſcendaſque tuo ære cathedræ; unde nimirum ad tuum Bensbergenſe Athenæum viri undequaque doctiſſimi cultiſſimique confluerent. Taceo omnis generis peritiſſimos artifices, pictores, ſculptores, cælatores, propoſitis præmiis, regiiſque ſtipendiis dotatos;

quos

quos ad hanc Tuam totius eruditionis artiumque omnium palæstrã invitasti; verbo dicam, Musarum tum amœniorum, tum severiorum, in una Bensberga receptaculum à Te magnificentissimè & munificentissimè præparatum. Sic ego, PRINCEPS SERENISSIME, arcem illam Tuam jam tum dispertitus sum, cum necdum ex omni parte perfecta esset; sic, inquam, ut cum hæc omnia Tuo ingenio, Tua animi celsitudine, Tua erũditione dignissima censerem; alia profecto animo obversarentur, quæ magis raperent in admirationem, quæque ceteris illis omne pretium, æstimationem omnem afferrent. Egregias illas interioris animi Tui dotes intelligo, Christianarum virtutum splendore collucentes; summam in Deum, fortemque illam, quæ cetera Tua animat, caritatem, pietatem, fidem, ejusque propagandæ zelum, à Deo tot favoribus cumulatum, ut rem Catholicam Tuo ductu mirifice amplificatam subditi tui mirentur & gaudeant; frendeant porro acatholici, tum ditionum Tuarum incolæ, tum vicini, remotioresque, qui licet querelis injuriisque Te sæpe lacessiverint, at fervorem illum Tuum, Catholico Principe dignissimum, frustra conati sunt impedire, frustra tentarunt intervertere. Narraverant mihi, quibus ad Te liberior patet accessus, statam constantemque cum Deo agendi ratione, quotidianæ vitæ religiosam consuetudinem, animi per preces, orationes, sacrasque lectiones refectionem, perpetuoque succedentes, inter administrandarum ditionum curas, cum supremo numine occupationes, numquam intermisso sacrosanctæ Missæ sacrificio, coronatas.

tas. Laudaverant alii Tuam in rebus tractandis prudentiam, in exequendis fortitudinem, inviolatum justitiæ rigorem cum innata clementia, pietatem cum dignitate, cum religione Majestatem, amplitudinem summam cum morum innocentia, cum animi moderatione cônjunctam. Quæ omnia, non supremum dumtaxat aulæ Tuæ Principem, sed exemplar exhiberent ad omnem virtutem Christianæque sanctitatis consummationem subditos alliciens, alliciendo monens, monendo perducens. Noveram quanto ferrêris studio in augendum Dei cultum, in ecclesiarum ornatum, quarum nonnullas aut splendide reparaveras, aut à fundamentis erexeras. Videram non uno ditionum Tuarum loco egregia Tuæ in Sanctos venerationis monumenta, recurrebatque præcipuè, non ita pridem restitutus in S. Huberti honorem, quem tribus abhinc ferme seculis Gerardus Juliacensis cœperat, equestris ordo, ut vel innocuam, opinor, venandi voluptatem in Dei Sanctorumque gloriam transferres. Sciebam quanta contulisses in sacrorum lipsanorum decorationem, quantumque meditareris, ut beatam indigenam Christinam Stumbelensem, seu Juliacensem celebriori cultu Illustrissimam redderes. At præ his omnibus, volvebam animo singulariſſimam illam Tuam erga eum Sanctum venerationem, quem primo meo in Actis Sanctorum illustrandis conatu exornaveram. Raymundum Lullum loquor, magnum divini ac humani amoris specimen, magnum, tum immensis laboribus pro fide Catholica susceptis, ac profuso sanguine sigil-

la-

latis; tum libris scribendis, naturæ simul ac gratiæ prodigium. Recentissima erat eximia Tua, hujus Sancti occasione in me benevolentia, cujus memoriam, quam gratam servem, palam & ubique jucundissima animi recordatione profiteor. Sine me hîc, PRINCEPS SERENISSIME, orbi universo propalare, quod universus obstupescat; susceptam à Te, viri beati portentosique operum omnium, dignam Te solo Principe, post quatuor ferme secula editionem. Quid ego hîc prædicem solicitudinem Tuam in operibus undecumque conquirendis, accersendis, colligendis? Quid missos quaquaversum eruditos viros, qui ea è bibliothecarum scriniis semisepulta eruerent? Quid expensas in rem, nomini Tuo glorioſissimam, factas & porro faciendas, sub Dei ter optim. max. ipsiusque beati Martyris auspiciis? Audacter dicam, id in hac re, PRINCEPS SERENISSIME, à Te præstitum fuisse, quod Princeps nullus, non Rex, non Cæsar, hactenus aggredi ausi fuerint; ut singulari providentia gloriæ Tuæ, jam satis quaquaversum diffusæ, cumulus hîc amplissimus accederet. Hæc cum à Te omnia, PRINCEPS SERENISSIME, Sanctorum gloriæ promovendæ impensa probe nossem, idque potissimum, ut ad eorum exempla vitam Tuam religiosissime conformares; dubitandum mihi prorsus non fuit, quin gratissimum Serenitati Tuæ foret munus hoc nostrum utcumque exiguum, quo non unius, sed multorum diebus singulis Sanctorum exempla suppeditantur, ut sic quotidie, quemadmodum loquitur Augustinus, *memorias Martyrum religiosa solennitate concelebres,*

& ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consociêris, atque orationibus adjuvêris. Securus itaque ad Te accedit Usuardus meus, ELECTOR SERENISSIME; Usuardus Tuus, Tibi eodem ferme tempore destinatus, quo illustrari cœptus est. Qui heroas describent, avito Cæsarum Regumque sanguine progenitos, habebunt, quod de inclytissima stirpe Tua, tot Imperatoribus, Regibus, aliisque tota Europa Principibus nobilitata, merito enarrent & celebrent, Tuos, non Te laudaturi; imò Te in illis omnibus, cum Tuam in illis redivivam effigiem sint exposituri. Sed toties decantata, tot panegyribus exornata pridem sunt avorum illa, abavorum, atavorumque decora, symbolis & emblematis orbi proposita, ut si iis denuo commemorandis insistam, aliorum dicta colligere, pronunciatas pridemque vulgatas integris voluminibus orationes videar retexere. Qui è stemmate Tuo bellatores, animi fortitudine gestisque pro patria & libertate famosos, stylo prosecuti fuerint, poterunt ipsi & illas in te dotes extollere, laudareque inviolatam fœderum observantiam, qua superioribus bellis, ditiones tuas, fortunasque hostium furori exponere teque ipsum periculis objectare maluisti, quam vel ad latum unguem à data Cæsari confœderatisque fide discedere. Vidit non eminus & obstupuit Belgium nostrum, dum sub postremi belli principium, imminentem Tuæ metropoli, ferrumque & ignem minitantem hostem, infracto robore exciperes dicam, an rideres, subditosque aut formidolosos aut fugitantes, intrepida animi constantia animares confir-

ma-

mareſque. Qui Principem clementiâ, juſtitiâ, pacatioribuſque artibus ornatum, laudandum ſuſceperint, Tui ſpeciem in alio Tibi adumbratam porrigent. Laudabunt illi ordinatiſſimum provinciarum Tuarum, quantumvis inter ſe diſſitarum, regimen, laudabunt urbanas artes, commerciaque reſtituta; laudabunt metropolim Tuam Duſſeldorpienſem, ita auctam, ita elegantioribus domibus ornatam, ut qui eam olim viderint, jam Duſſeldorpium Duſſeldorpii non agnoſcant. Loquentur illi urbem illam novam, tot ampliſſima ædificia, tum pauperum, tum ſenum, tum præſidii militaris uſibus adornata; erecta templa, ſacella, aliaque animis excolendis non minus, quam corporum ſuſtentationi deſtinata. Excurrent denique in meritiſſimas illas laudes, quibus exultantes ſubditi, æneam equeſtrem ſtatuam tamquam Patri patriæ, in medio foro collocatam voluerunt. Ego qui ſolas in arce Tua Chriſtiani Principis, eaſque non in Majoribus, ſed in Te virtutes potiſſimum conſidero, qui interiorem magis animum quam potentiæ magnificentiæque Tuæ argumenta contemplor, Chriſtiani roboris, conſtantiæ in fide, profuſi pro Chriſto ſanguinis exempla propono, quæ tamquam *Cenſus*, tamquam *Faſti*, ut Tertulliani verbis utar, à perituris *ſeculi gaudiis* animum ad manſura transferant, eumque rerum æternarum cupiditate incendant. Hîc noſter, nil niſi ſanctitatem redolens, ad arcem Tuam Bensbergicam conferendus ornatus; hæc Chriſtiani heroïs inſignia, principe loco appendenda; nimirum in ſacra illa æde, reliquo palatio magni-

ficentiùs exædificata, in qua decoramentorum nihil eluceat, quod non Dei gloriam ſpiret, Sanctorumque venerationem. Hæc cum Tibi luculenter exhibeat, hæc cum de Te in illuſtriſſimo illo Sanctorum agmine manifeſtiſſime explicet Uſuardus meus; Veniam dabis, PRINCEPS CLEMENTISSIME, ſi patenti præ palatii valvis area, inter artium virtutumque deſcripta nuperrimè conclavia, ſtatuam Tibi erigam, omni ære, omni metallo perenniorem, utpote ea conflatam materia, quæ nulla aëris tempeſtate, nulla vetuſtatis ærugine, nulla temporis diuturnitate corrumpi, corrodi, aut everti umquam poſſit. Nec ſcalpro, nec arte fuſili utar, nec malleo. Corpus ipſum totius machinæ, Te Principem Sereniſſimum repræſentans, igne probe ſubactum, erit ipſa ferventiſſima, qua in Chriſtum exarſerunt innúmeri Martyres, Martyrologio noſtro comprehenſi, ferventiſſima, inquam, caritas, qûa modo cum ſummo bono ardentiſſime copulati, eamdem Tibi olim felicitatem æternùm augurantur. Baſim formabunt innixa implexaque dira illa carnificinæ inſtrumenta, quibus ipſi illi immaniter cruciati ſunt, egregia nimirum incitamenta, quæ ſpectatorum ſegnitiem ad Chriſtianum robur, Martyrum illorum Tuoque exemplo, omni lingua eloquentius, omni ſermone potentius adhortentur. Stylobatarum vice machinam ſuſtentabunt virtutes quatuor Martyrum præcipuæ, viva fides, ſpes inconcuſſa, heroica fortitudo, invicta tolerantia. Ornabunt innumera alia decora, à Sanctis accepta, iiſque præſertim, qui licet magnis imperiis guber-

nan-

nandis regendisque distenti, vitatis perversi seculi scopulis, immaculatum creatori spiritum reddidere. Sceptrum manui inferet Magnus ille, tuos inter proavos Carolus, cujus vestigia premendo, Te fidei Catholicæ, Romanæque Sedis protectorem agnoscit orbis Catholicus. Coronam vertici imponet Henricus, qualem ipse S. Petri Cathedræ, Christiana pietate submisit. Balteum accingere poterit Ferdinandus Catholicus, Mahumetanorum sanguine purpuratum, quorum tot millia legiones Tuæ, flosque patriæ nobilitatis, sub Augustissimo piissimoque Leopoldo, in Hungaria militantes, immortali gloriæ Tuæ incremento profligaverunt. Concurrent ex Anglia Eduardi, ex Gallia Ludovici, ex Hungaria Stephani, ex Dania Canuti, ex Suecia Erici, ex Bohemia Wenceslai, ex Polonia Casimiri, ex omni regno cælites Principes alii, Tuam iconem, vivam, inquam, in Te eorum imaginem debitis tropæis certatim exornaturi: nec Reges solum & Principes, sed tota illa in meo Usuardo expansa longè lateque Sanctorum acies, Tuo, quod mihi benigne annuis, patrocinio gavisura, quos nempe in hoc Actorum nostrorum veluti compendio, sub tua hodie (si ita mihi loqui fas sit) sub Tua clientela constituo. Hoc ego delubrum, PRINCEPS CLEMENTISSIME, in area Bensbergica Tibi dico, Tibi consecro, Tibi esse volo æternum meæ sociorumque meorum in Te, Sereniss imamque familiam Tuam, constantissimæ observantiæ monumentum, cui non quidem inepte inscribatur Tua olim peregrinantis tessera,

sera, *Dominus virtutum nobiscum*; sed hæc dedicato Tibi operi erectæque statuæ accommodatior epigraphe, LAUS EJUS IN ECCLESIA SANCTORUM.

SEREN.ME ET CLEMENT.ME PRINCEPS

SERENITATIS TUÆ ELECTORALIS

Devotissimus Cliens
JOANNES BAPTISTA SOLLERIUS
Societatis Jesu.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS

SOCIETATIS JESU FLANDROBELGICÆ,

ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

CUm *Edictis Philippi II Hiſpaniarum Regis, deinde Sereniſſimorum Archiducum Alberti & Iſabellæ, Belgii Principum, rurſumque Philippi III, ac noviſſime Caroli II, Regum, confirmatis die* II *Decembris* MDCXCII, & XIX *Junii* MDCXCIV; *Provincialibus Societatis Jeſu, per Flandrobelgicam pro tempore futuris, poteſtas facta ſit eligendi Typographos & Bibliopolas, qui, ad quorumcumque aliorum excluſionem, ſoli imprimere ac reimprimere poſſint libros & opera quælibet, rite approbata, curantibuſque ejuſdem Societatis Patribus edita aut porro edenda, ſub conſueto ſuæ Majeſtatis Privilegio, non aliter impetrando, quam in ſcriptis obtentâ & præexhibitâ licentiâ prædicti Provincialis; idque ſub gravibus pœnis, in contraventores aut aliter impreſſa importantes ſtatutis, ut latius in ipſis patentibus litteris apparet. Quod ipſum cum etiam ſua Cæſarea Majeſtas valere voluerit in ditionibus, S. R. Imperio ſubjectis;*

Ego infraſcriptus, Societatis Jeſu per Flandrobelgicam Provincialis, poteſtate ad hoc mihi facta ab Adm. R. P. N. Præpoſito Generali MICHAELE ANGELO TAMBURINO, *Concedo* Joanni Paulo Robyns, *Typographo Antverpienſi, facultatem imprimendi & per ſe alioſque vendendi,* MARTYROLOGIUM USUARDI MONACHI, *recenſitum, expurgatum & illuſtratum per* Joannem Baptiſtam Sollerium *Societatis noſtræ Presbyterum Theologum. In quorum fidem haſce manu noſtra ſubſcriptas, conſuetoque officii ſigillo munitas dedi Antverpiæ* XXIV *Auguſti* MDCCXIV.

JOANNES BRAZE.

SUMMA

PRIVILEGII REGII.

REgiæ Majeſtatis diplomate ſancitum eſt, ne quis, præter voluntatem DANIELIS PAPEBROCHII è Societate Jeſu, ejuſve ad illuſtranda SANCTORUM ACTA Adjutorum & Succeſſorum, ullo modo imprimat vel recudi faciat, ex parte vel in totum, Tomos eorumdem, de argumento illo, vel jam editos vel porro edendos, aut alibi excuſos excudendoſve invehat, venaleſve habeat: qui ſecus faxit, confiſcatione exemplarium & aliis gravibus pœnis mulctabitur; ut latius patet ex litteris Bruxellæ datis.

Signat.

LOYENS.

Et ego CONRADUS JANNINGUS Societatis Jeſu, *Joanni Paulo Robyns*, Typographo Antverpienſi, permitto, ut MARTYROLOGIUM USUARDI, partem Tomi VI de ACTIS SANCTORUM JUNII, etiam ſeorſim impreſſum, publicet. Datum Antverpiæ VIII Kalend. Septembris MDCCXIV.

APPROBATIO ORDINARII.

MARTYROLOGIUM USUARDI MONACHI *ex octoginta ferme exemplaribus, tum excusis, tum manuscriptis à* Joanne Baptista du Sollier *Societatis Jesu sacerdote Theologo studiose recensitum, expurgatum & illustratum, dignum censeo, quod etiam seorsim à Tomo* VI *de* ACTIS SANCTORUM JUNII, *in publicam lucem edatur. Datum Antverpiæ* 25 *Augusti* 1714.

F. G. ULLENS Can. Schol.
Off. & Librorum Censor.

PROTESTATIO AUCTORIS.

QUod ante Tomos singulos de ACTIS SANCTORUM identidem protestati sunt Magistri & Collegæ mei, se in toto de ACTIS SANCTORUM opere servatas velle Urbani Papæ VIII Constitutiones, neque suis, aliorumve eo referendis Commentariis aliud pondus, quam est Historiæ, ab hominibus errori obnoxiis scriptæ; idem ego ante hoc USUARDI MARTYROLOGIUM à me recensitum & illustratum etiam protestor.

AD NOVAM

AD NOVAM MARTYROLOGII USUARDINI EDITIONEM PRÆFATIO.

Brevis totius operis conſpectus.

INter Martyrologos antiquos nullus Uſuardo celebrior, nullus in Eccleſia uſitatior, nullus toties deſcriptus, nullus pluribus editionibus, Germanicis, Gallicis, Italicis, Belgicis per totam Europam Catholicam diſperſus, utpote qui centum circiter annorum decurſu, ferme vigeſies excuſus fuerit, ut tertio hujus præfationis capite fuſius deducemus. Deſiit ſubinde Martyrologii iſtius excudendi ardor, poſtquam Eccleſia Romano-Catholica Uſuardum, non qualemcumque, ſed uſibus ſuis aptatum, auctum, reformatum, in officio Canonico uſurpandum præſcripſit, quodque proinde, mutato Uſuardi nomine, vere Romanum Martyrologium cœpit appellari. Sic quidem in Choris, Capitulis, aliiſque Religioſis ſocietatibus Uſuardini Martyrologii prælegendi ceſſavit uſus, at perſeveravit interim, & perſeverat hactenus inter Hagiophilos & Eccleſiaſticorum monumentorum veterum ſtudioſos ingens deſiderium videndi aliquando ipſum illud Martyrologium, nativæ ſuæ ſimplicitati, poſt tot alias necdum defæcatas editiones reſtitutum, omnibuſque acceſſionibus plane repurgatum. Id à RR. PP. Benedictinis Pariſienſibus, qui auctoris ipſius, ſymmyſtæ olim ſui, autographo gloriantur, diu poſtulatum, diu fruſtra exſpectatum fuit: an quod ipſi provinciam illam, quaſi à nobis pridem occupatam ultro ceſſerint, exploratum non habeo: certe, quod orbis litterarius ſæpe mirari debuit, tot inter analecta à viris illis eruditiſſimis in publicum emiſſa, locus Uſuardo iſti, ſeu vere, ſeu prætenſe autographo, hactenus conceſſus non eſt. *Uſuardus ſæpe editus.*

2 Quod hîc occupatam à nobis evulgandi aliquando Uſuardini Martyrologii provinciam inſinuem, id velim intelligi de pollicita olim à Bollando editione, ut mox ex Præfatione ejus generali cap. 4, § 7 manifeſte oſtendam. Nec id ſolùm meditabatur vaſtiſſimi noſtri de Actis Sanctorum operis conditor, verum & alia cujuſvis generis Martyrologia publici juris facere, ne quid in Actis occurreret, quod eruditos lectores remorari poſſet. Juverit Bollandum ipſum loquentem audire citati capitis § 3, ubi enumeratis ſuppetiis, fulcimentis, adminiculis, undecumque collectis & acceptis, ad alia monumenta progreſſus, recenſet Kalendaria, & Faſtos variarum eccleſiarum, Breviaria & id genus inſtrumenta, ex quibus indicatur præbeturque occaſio in Sanctorum Acta inquirendi. Pergit deinde in hunc modum: *Sed præ his quoque magno mihi ſubſidio Martyrologia fuere. Cogito, quæ habeo non pauca, ſaltem quæ maximè probata erunt, illa olim edere, accuratè recenſita, collataque cum iis, quæ interea ſuggerent amici. Quia tamen hîc nonnulla cito, quæ adhuc publici juris non ſunt, ne quis eam ob cauſam forte hæſitet, paucula hîc de iis à me pertractari, cenſui oportere.* Hæc anteſignanus noſter, non Uſuardi ſolum, ſed & aliorum Martyrologiorum editionem animo deſignans, rectiſſimè & ſapientiſſimè ipſo magni operis principio cenſuit, & ante ipſum, primus delineator ac monumentorum collector, Roſweydus cenſuerat; quippe qui antequam opus, jam mente conceptum, aggrederetur, prælo paraverat Martyrologiorum antiquorum, eatenus notorum, *à nobis pridem*

nempe Bedæ à Plantino vulgati, Usuardi, Rabani, Adonis & Notkeri, cum Romano moderno, Græcorumque Menologio collectionem, providè prudenterque advertens, ad tanti operis, quale est de Actis Sanctorum intelligentiam, prævium Martyrologiorum, ex quibus Sanctorum cultus eruitur, claramque notitiam præmitti omnino necessarium esse.

iterum edendus;

3 Mansit quidem inedita, duobus magnis voluminibus descripta, jam dicta Rosweydi collectio, quoniam Martyrologia illa tunc temporis satis vulgata existimarunt Majores nostri; at aliorum subinde erutorum manuscriptorum edendorum consilium numquam dimiserunt, quamquam promovendo operi alacrius incumbentes, rem totam in plures annos distulerint. Prodiit nihilominus interea genuinus Beda, ab additamentis Flori, qua tunc licuit probabilitate distinctus, eo casu inventus, ea ratione editus, ut fuse & clare explicatur in Prologo ante tomum II Martii, quæ hic describere superfluum judico. Hieronymiana exemplaria collegit, notis & exercitationibus illustravit ac edidit V. C Franciscus Maria Florentinius, nobilis Lucensis, anno MDCLXVIII, eodem illo, quo lucem vidit genuinus Beda. Supererat Usuardus, cujus laudatus Bollandus jam dicti cap. 4 § 7 pridem monuerat, *complura* in Museo nostro exstare *exemplaria, sed in quibus & amplificata Sanctorum elogia, & plurium nomina adscripta, qualia ecclesiarum Pragensis, & Bruxellensis, multorumque monasteriorum, quæ non attinet hic percensere: faciam id alias, cum Usuardum edam, sed nativa simplicitate, variorum Auctaria seorsim.* En clarissimis verbis depictam, quam supra dicebam meditatam à Bollando, idque ab annis plusquam septuaginta, Usuardini Martyrologii editionem, ad quam tamen nec ipse, nec subsequentium sociorum ullus animum postea umquam adjecit.

quo modo,

4 Neque vero nudam, ut diximus, Usuardi impressionem procurare, id animo volvebat Bollandus, sed qui terendis excutiendisque istius Martyrologii, sæpe aucti, sæpe luxati, sæpe interpolati, manuscriptis codicibus assueverat, qui prædictorum codicum, cum aliorum Martyrologiis confusionem perspexerat, qui nomina Hieronymi & Bedæ sæpe perperam Usuardinis codicibus præfixa observaverat, id, nisi fallor, moliebatur, ut phrasim stylumque Usuardi assecutus, à reliquis omnibus eum discerneret, nativam textûs puritatem erueret, variorum auctariis in classes suas redactis, unâ operâ codicum manuscriptorum notitiam, qualem tunc poterat, Actorum nostrorum lectoribus suggereret. Fuisset sane editio hic delineata, Henschenii studio, exercitatione, summaque in vertandis Martyrologiis peritiâ dignissimum opus, verum ipse privatâ suâ scientiâ in promovendo opere uti maluit, quam posterorum commodo consulere. Nec Papebrochius ei negotio magnopere intendit, cum enim tetricam excutiendorum Martyrologiorum spartam, ad usque finem Junii perduxisset Henschenius, recte prospexit ipse, metam laborum suorum illic procul dubio figendam. Socii alii, urgentioribus & ipsi distenti, rem totam hactenus intactam reliquerant.

quibusque de causis.

5 Interea superiorum nutu, cælo seu Sanctis cæli incolis portandis (ut facetè olim lusit Bollandus) humeros supponere jussus, inde rei exordium sumendum putavi, quo operis totius cardinum, elementorum, fulcrorumque cognitionem acquirerem. Atque eccum tibi diebus prope singulis longas series Martyrologiorum præsertim Usuardinorum, quorum vel solorum nominum & characterum magna diversitate, à prosequendo tam vasto opere absterreri quis posset, dum secum attente perpendit, quam multa, quam varia prærequisita prænoscendaque necessaria sint, priusquam ad intima penetrare queat. Fateri non erubesco, per annos mihi laborandum fuisse, priusquam vel solorum codicum proprios characteres satis dignoscerem. Et fuit profecto non modica ea difficultas; cum enim codices ipsi varia præferrent nomina, præsertim Hieronymi, Bedæ & Adonis, nec curasset Henschenius ad classes suas singulos distincte revocare, cui nempe sua sufficiebat notitia; ad hæc cum nomina, codicibus tum aliis, tum Usuardinis tributa, à monasteriis, ecclesiis, bibliothecis, vel urbibus desumpta, confusionem parerent, conferenda erant singula prope manuscripta, antequam certò statuere possem, utrum ad Hieronymianorum, Bedæ, Adonis, vel Usuardi proprias classes essent reducenda. Dum hisce evolvendis, excutiendis, perscrutandisque operosius insudo, ad finem perducitur Junii nostri tomus V, cujus cum grandior moles, totius istius mensis Supplemento subjungendo sufficiens spatium non relinqueret, opportune renovata est cogitatio, de edendo tandem aliquando Usuardi Martyrologio, quod cum præfato Supplemento, sextum Junii, & ultimum sacri Semestris tomum conficeret, ut tantisper ad calcem prædicti voluminis quinti indicatum est.

Duæ sunt præcipuæ.

6 Pandunt se sensim susceptæ novæ hujus Martyrologii Usuardini editionis institutum, totaque ejus œconomia seu propria ratio, quâ nimirum præter Usuardini textûs *nativam simplicitatem*, per dies singulos ex fontibus suis probatam, stabilitam & explicatam; id potissimum, qua possumus diligentia, nobis exequendum præfigimus, ut cum Martyrologii nostri textûs integritate, simul noscantur codicum Usuardinorum tam variorum, totque nominibus insignitorum ætas, character, fides, auctoritas, ceteraque omnia ad perfectam monumentorum nostrorum cognitionem pertinentia. Accedet, quæ ad Actorum vel saltem commentariorum nostrorum filum percipiendum faciet vel maxime, Martyrologiorum aliorum, quocumque nomine vel titulo descriptorum, aut typis excusorum, cum Usuardino perpetua comparatio, ac præterea manuscriptorum prope omnium tam accommodata pictura, ut lector quilibet non imperitus, uno quasi intuitu doceatur, ad quam Martyrologiorum seriem citati illic quotidie magno numero codices, redu-

reducendi sint; unde mihi equidem persuadeo, non solum tædium ea ratione lectoribus sublevatum, sed & clariori rerum, de cetero obscurissimarum exhibitione, non parvam voluptatem allatum iri.

7 Atque hinc etiam perspicis, duas potissimum easque urgentissimas causas, quæ me ad tetricum hunc laborem suscipiendum impulere; alteram quæ nosipsos posterosque nostros; alteram, quæ Hagiophilos alios, Actorum nostrorum lectores, præcipue spectant. Nostra intererat præcavere incommoda, ne venturi imposterum operis adjutores, iisdem ipsis difficillimarum inquisitionum labyrinthis irretiti, menses etiam plures imo & annos magno tædio, fructu exiguo consumerent, ut vel solorum Martyrologiorum nostrorum sufficientem ideam adipiscerentur. Ad externos pertinebat hujusmodi disquisitio, ut ne operis nostri momentis fulcimentisque non satis cognitis, *ob eam causam*, quemadmodum Bollandus solerter observaverat, perpetuo *hæsitarent*, quod mihi sexcenties evenisse memineram. Quid enim lectori fastidiosius excogitari potest, quam singulis prope commentariorum nostrorum præviorum paginis, longo Martyrologiorum agmine obrui, de quibus ipse dubitare possit, an umquam exstiterint in rerum natura? aut si bona nostra fide, ea admittenda putet, saltem de codicum ipsorum genere, patria, ætate, stylo, auctoritate merito edoceri postulet, quo perpensis, pro sua eruditione rerumque istarum peritia, rationum argumentorumque nostrorum momentis, per se ipse de assertorum omnium veritate statuere ac decernere prudenter valeat. Hæc mihi ad devoranda ingentia tædia incitamento fuere, summam unà spem ingerentia, fore ut Hagiophilis omnibus, non ingratiis obtruderetur labor noster, partemque in Actis ipsis Sanctorum habere paterentur Usuardum, qui Sanctis, imo Actis ipsorum plurimis, non exiguam intelligentiæ lucem præferret. *ad nos & alios spectantes.*

8 Habes hîc paucis, erudite lector, veram, candidam & sinceram totius editionis nostræ Usuardinæ causam, habes consilium, propositum, rationem. Repeto, testorque id me præcipue studuisse, ut codices omnes, quorum in Museo nostro numerosa, si usquam, supellex, ut codices, inquam, omnes, ex Usuardi progenie, ab aliis omnibus seponerem, seu eos integros habeamus, seu solum extracta aut variantes, ex collatione ab Henschenio & Papebrochio, cum ipsis codicibus & Usuardo Greveni facta, superstites; ut postea ex professo demonstrabitur, dum ad Usuardum ipsum ejusque proles, præfationis hujus capite tertio deventum fuerit. Jam dicta brevissime contraho. Usuardum damus additamentis omnibus, quantum humanitus fieri potuit, expurgatum. Hoc primum. Deinde in Observationibus quôque die subjunctis, exactam tradimus occurrentis textûs genesim, eum ad primas radices revocando, ostendendoque, utrum ex Hieronymianis, ex Beda, an ex Romano parvo per Adonem, commemoratio de qua agitur, desumpta sit; an Adonis solius propria; demum an ab Usuardo aliunde quam ex Adone, aut antiquioribus mutuata. Rursus, an idem Sanctus aut Sanctorum turma à Rabano, Hieronymi aut Bedæ verbis consignata non sit. Nec locus Notkero deest, paucis nonnumquam assignando, quænam ex Hieronymianis, quænam ex Rabano, quænam denique ex Adone ab eo translata fuerint; ut proinde diebus singulis scenam aperiam, qua uno quasi intuitu probe instituatur lector de tota Martyrologiorum omnium inter se relatione, seu, ut ita dicam, sanguinis aut affinitatis propinquitate; ne excluso quidem Wandelberto, cujus metrica elogia Observationibus nostris, siquidem de illius diei Sancto vel Sanctis meminerint, inseruntur vel subjunguntur. *Quis modus operis;*

9 Hæc est totius operis latissime expansi in brevem tabellam contracta imago, ubi ad citatum caput tertium pertigerim, accuratius explicanda. Jam quid hac nostra præfatione præstitum sit, paucis accipe. In tria capita totam dissecimus. Primo Martyrologia omnia recensentur & Usuardo antiquiora & synchrona, cum quibus ipsi nonnulla quidem affinitas, sed non tanta sanguinis, si ita loqui licet, conjunctio, ut parentum seu primigeniorum fontium titulo proprie gaudere queant; qualia sunt, quæ ad Hieronymiana, aut Bedam à Floro auctum referuntur, aut quæ cum illis propinquitatem habent, ut sunt Wandelberti, Rabani & Notkeri Martyrologia, vulgo nota, quibus omnibus proprias characteristicas ita conabor appingere, ut à quolibet facile dignoscantur. Intercurret nova de genuino Bedæ & Flori Martyrologio disceptatio, eruditis Hagiophilis ad ulteriores disquisitiones materiam præbitura. Porro in Martyrologiorum serie, debito antiquitatis jure, agmen ducent apographa Hieronymiana, tum majora, uti vocamus, à Florentinio edita; tum minora, quæ apud nos Mss., aut ab aliis vulgata sunt. De his vero aliisque talem Martyrologiophilis delineationem ob oculos ponam, ut citata magno numero in Actis nostris exemplaria per se ipsi ad classem propriam possint reducere, deque codicis cujusque probitate ac fide judicium ferre. *& quæ præfationis*

10 His subjungetur caput alterum, quo ad ipsum Usuardum accedemus propius, primum familiæ ejus stipitem, seu in recta linea protoparentem demonstrando, nimirum vetus illud Romanum ab Heriberto Rosweydo primùm editum atque Adoni præfixum. Hîc vero exsurgent litigia: cum enim tot habuerit, totque etiamnum impugnatores habeat prædictum Martyrologium, eo capite polemicè agendum erit, ut contra quoscumque adversarios vera appellatio, sinceritas, vetustas, ejusdemque facta Ravennæ per Adonem descriptio vindicetur: unde fiat consequens, idem ipsum esse, quo Viennensis Martyrologus adjutus est, imo ex quo plerosque Sanctos suos diebus singulis extraxit. Cum autem deinceps probaturi simus, Usuardum toto suo opere Ado- *diversa capita.*

nis compendiatorem contractoremque fuisse, perspicue concludi poterit, Romanum vetus seu parvum, Usuardi avum esse, Adonem ejus patrem; id quod capite tertio erit pertractandum. Quo deinde, longo ordine sequetur tota Usuardi progenies, seu codices illi Usuardini omnes, ex quibus genuinum ejus Martyrologii textum, simulque Auctaria seorsim collecta desumpsimus. Hæc prima fronte, ex ipsa rerum plerisque ignoratarum nimia varietate, nonnihil obscura, toto præfationis decursu, clare, ut confido, atque dilucide evolventur.

CAPUT PRIMUM.

Martyrologiorum antiquorum inter se ac cum Usuardo propinquitas & connexio.

Defuit hactenus

MUlta pridem à Molano, Baronio, Bollando, Henschenio, Papebrochio, Florentinio aliisque doctissimis viris præclare disputata sunt de Martyrologiorum origine, primordiis, & incrementis, deque eorum diversitate, prout à variis scriptoribus primùm conflata fuerant. Crevit earum rerum penitius investigandarum studium, accrescente paulatim majori luce, postquam antiquiora Martyrologia è bibliothecarum scriniis educta, typorum beneficio omnium manibus teri cœperunt. Nihil hic ad nos attinet ea repetere, quæ à clarissimis illis notissimisque scriptoribus, præsertim à nostro Bollando clare, distincte & erudite explicata sunt. Unum est, in quo defecisse omnes, sit verbo venia, in quo, inquam, defecisse ipsos animadverto, nimirum, quod singulorum Martyrologiorum auctores, ætatem & characteres aliquos solum describendo, eò penetrare neglexerint, unde eosdem inter se componendo, unà explorassent, quæ primigenia Martyrologiorum capita, quæ qualisve ceterorum ex prioribus derivatio aut genesis, quæque proinde inter Martyrologos omnes conjunctio, connexio, propinquitas, affinitas, vel consanguinitas. Liceat mihi hisce uti vocabulis, ad rem hactenus implexam & involutam, quanta potero perspicuitate illustrandam. Jam Martyrologia omnia classica, seu quæ antiquorum prærogativa & auctoritate gaudent, suis nominibus appellavi; Hieronymiana nempe, Bedam, Florum, Romanum parvum, Rabanum, Wandelbertum, Adonem, Usuardum & Notkerum. Quæritur hîc, quisnam inter illos ordo, dicam an subordinatio, qui proavi, qui patres, qui filii, qui cognati; verbo dicam, quo se invicem propinquitatis gradu contingant?

Martyrologorum genealogia,

12 Ego sic existimo; ad tria potissimum capita, radices, stipites, seu fontes reduci omnino posse Martyrologos omnes, seu potius eorum Martyrologia, quorum surculi, rami vel rivuli dici debeant, quotquot huc usque, saltem alicujus nominis vulgata sunt, vel manuscripta exstant in variis bibliothecis, ex quibus apographa, ad Musæum nostrum ab amicis transmissa, aut à Majoribus nostris magno labore & sumptu procurata fuerunt. Capita hîc nomino Martyrologia illa, quæ prima seu autographa censeri debent, utpote quæ ex nullo altero, saltem quod modo supersit, transcripta, fontes ipsa fuerint, unde scriptores Martyrologi alij suas aquas derivarunt. Ex his primum, præcipuum & vetustissimum agnoscimus, quod sub Eusebii vel potius Hieronymi, vel utriusque nomine circumfertur, sive illud vere ab ipsis conditum fuerit, sive à posteris falso ipsis adscriptum, de quo paulo post copiosius tractandum erit. Locum ab hoc proximum tenet celebre aliud à Venerabili Beda compositum, non jam supposititium illud à Plantino editum, sed genuinum ipsum, quod à Floro nominatissimo Lugdunensis ecclesiæ subdiacono auctum fuisse, clare & diserte ab Adone testatum, posthæc ostendemus. Tertium porro dicimus, ipsum illud, quod præfatus Ado Ravennæ repertum, & à religioso fratre, sibi præstitum, ibidem transcriptum, in capite Martyrologii sui ponendum putavit, quod Rosweydi nostri cura primùm cum Adone in lucem prodiit anno MDCXIII, quodque à multis subinde laudatum, sed à pluribus acerrimè oppugnatum, toto sequenti capite vindicandum suscepimus.

quæ ad primos stipites

13 Hos ego primarios stipites seu stirpes voco, unde in tres potissimum classes, tribus seu familias primigenias tota Martyrologiorum prosapia distribuatur. Ex his vero primaria, ut iterum dicam, & magis late patens radix prædicanda est Hieronymianum, ut omnium antiquissimum, ita feracissimus fundus, in quo natæ arbores in omnem partem ramos extenderint; puta Martyrologos alios prope omnes ex ipso illo primario, in opus suum aliquid transfudisse. Visum à Beda Hieronymi Martyrologium, ex ipsiusmet verbis infra citandis deduci posse videtur, imo negare vix ausim, aliqua Sanctorum nomina verosimillime ex uno in alterum transiisse. An idem de Romano veteri seu parvo æque affirmari possit, fateor mihi necdum undequaque constare, tametsi longa & sedula disquisitione id assequi studiosissime conatus fuerim. Nihilominus & Bedam Martyrologorum caput statuimus, idque adeo maxime, quoniam singulari ordine & stylo Martyrologium proprium, utut incompletum adornavit, quod primum a Floro, inde ab aliis auctum, pene dicerem deformatum, vestigia tamen aliqua semper servat, ex quibus ab aliis distingui possit, ut ante me accurate observarunt Henschenius & Papebrochius, dum illud aut purum, aut puro proximum edidere ante tomum II Martii de Actis Sanctorum anno MDCLXVIII. Atque hæc iterum obiter dicta sunt, propriis locis in hujus capitis decursu uberius explananda.

14 Est igitur nostra fundamentalis assertio, ab his tribus Martyrologorum quodammodo patriarchis, reliquos omnes legitima successione descendere; quales sunt Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus, & quicumque alii ab hisce, tamquam stipitibus subalternis, sua desumpsisse deprehenduntur. Ex qua proprie radice profluxerit metricus ille Martyrologus Wandelbertus, certo exploratum non habeo. Ex Bedæ acceptum nonnulli voluêre: ipse se subsidii plurimum à Floro habuisse fatetur. Ego florilegum puto, qui hinc inde varia Sanctorum nomina, forte versibus aptiora decerpserit, de quo pluribus suo loco dicam. At certum est, Rabanum ex Beda descriptum, ex Hieronymo auctum, & nonnullis additis aut fusius deductis, ab auctore completum esse. Ado genitorem suum digito commonstravit, dum Romanum parvum operi præfixit, & diebus prope singulis ex eo Sanctos suos evidentissime desumpsit. Nec minus certum est, totum Usuardi Martyrologium ex Adone contractum esse, sanctis Martyribus Cordubensibus, nonnullis Hieronymianis, nonnullis popularibus, ac paucis aliunde mutuatis coagmentatum. Bedam etiam secutum se fuisse testatur Usuardus, idque in Observationibus nostris, dum locus est, sedulo annotamus. Verumtamen Adonem patrem ejus, seu verum fontem declaramus; ex quo totum ferme Martyrologium ejus dimanasse indubitatum arbitramur. Notkerus denique præcipua quæque ex laudato Adone transtulit, non pauca ex Rabano sua fecit, multis ex Hieronymo ad complendos singulorum dierum indiculos corrasis. Atque hæ totidem propositiones sunt, nostra hac præfatione, quoad res exigit, aut à decessoribus nostris jam præstitum non fuit, distincte & ex ordine demonstrandæ. *hic ordine reducitur.*

ARTICULUS I.

De Martyrologii Hieronymiani exemplaribus.

§. 1.

De Majoribus ab Acherio & Florentinio editis.

IN laudata nuperrime præfatione generali cap. 4, totum quartum paragraphum insumit Bollandus elucidando, quod sub Eusebii & Hieronymi nomine venit, Martyrologio; ubi primum fatetur, non satis probari, quod tale Martyrologium ab Eusebio umquam scriptum fuerit, nec id ex epistola Gregorii ad Eulogium aperte deduci. Rursus, nec certum esse, Eusebianum seu Martyrologium, seu de Martyribus commentarium, ab Hieronymo versum, aut aliud ab sancto Doctore scriptum fuisse, quidquid id aliqui conjici posse existiment ex famosa Chromatii ac Heliodori episcoporum ad Hieronymum epistola, & altera ad ipsos Hieronymi responsoria; utpote cum utramque Baronius solidis argumentis commentitiam demonstraverit; unde si vera umquam istiusmodi epistola à Cassiodoro citata fuerit, eam intercidisse fatendum est. Et hæc quidem communior hodie doctorum virorum sententia, cui tamen contradici posse, dictasque epistolas à suppositione utcumque salvari, operosis annotationibus ostendere conatur Florentinius à pag. 57. Ceterum pendente adhuc dum ea lite, ex Cassiodori testimonio id consequi omnino videtur, indiculum aliquem seu Fastos ab Hieronymo concinnatos, sive sub epistolæ, sive sub alio quovis titulo, descriptis fortasse eorum Sanctorum nominibus, quorum in Eusebii collectione, cujus Eusebius ipse lib. 4 cap. 14 & lib. 5 cap. 20, & ad Gregorium Eulogius meminere; quorum, inquam, ibi Acta exstabant, aliis de suo superadditis, ex quo pridem firmiter invaluerit, inveteraveritque opinio, Martyrologium aliquod ab sancto Hieronymo compositum fuisse. *Martyrologium Hieronymianum,*

16 Pro opinionis jam dictæ vetustate abusque seculo sexto stat Cassiodori auctoritas, ex libro de institutione Divinarum lectionum cap. 32 à Bollando recitata; pro seculo septimo stat notissimum Bedæ testimonium, Retractatione in Actus Apostolorum cap. 1: *Quibus adstipulatur*, inquit, *& liber Martyrologii, qui beati Hieronymi nomine ac præfatione attitulatur, quamvis idem Hieronymus illius libri non auctor, sed interpres, Eusebius autem auctor exstitisse narretur.* Manavit deinde in posteros prædicta opinio, à Walefrido Strabone & plerisque seculi noni Martyrologis, disertissimis verbis confirmata, duravitque hactenus, tametsi per multa secula nullus deinceps de Martyrologio isto meminerit, nec Baronius, adhibita quantavis diligentia, integrum usquam reperire potuerit; donec ipsum è Cartusia Trevirensi feliciter tandem eruit Rosweydus noster, vetustissimo charactere exaratum, quale media fere parte æneis laminis expressum habemus, autographo ipso ad Epternacenses, qui codicem suum repetierant, anno demum MDCLXVIII remisso. Hisce addi possunt, quæ in prologo ad Bedam disseruit Papebrochius; nos hic Bollandum sequimur, cujus hæc verba describi merentur. *quisquis ejus auctor fuerit,*

17 *Folia aliquot excusa ut vidit ad se à Moreto* (cujus expensis codex ille in æs incidi cœperat) *missa Bartholomæus Gavantus, Provincialis præpositus Congregationis Clericorum regularium S. Pauli, & sacræ Romanæ Rituum Congregationis Consultor, mirifice probavit, scripsitque de illo ad eumdem Moretum plures* *antiquissimum est;*

epistolas, quas legi; aliàs opinari se, reliquis collegii illius sive Congregationis sapientissimis viris Martyrologium illud VALDE PLACITURUM; *aliàs* SENTIRE PERITIORES, UTILE FORE CHRISTIANÆ REIPUBLICÆ. *Alii quoque viri eruditi vehementer id laudarunt, ut præclarum sacræ antiquitatis monumentum.* Tu vide ibi reliqua, quæ in præfati codicis commendationem pluribus nitide Bollandus prosequitur. In Gavanti Bollandique sententiam ivere deinceps eruditi omnes, saltem orthodoxi, si paucos excipias, qui contradicendi genio ducti, licet rem ipsam improbare omnino non auderent, titulum arrodere aggressi sunt; forte quia ibi agnoscit Bollandus, nullum certum argumentum suppetere, quo Martyrologium ab sancto Hieronymo vere esse compositum satis suaderi queat, & quia fatetur (ut verissimum est) multa recentius adjecta, quæ Hieronymo adscribi prorsus nequeant, quemadmodum ex speciminibus ibi appositis clarissime elucescescit. Verum enim vero quid demum rempublicam litterariam aut fidem Catholicam detrimenti accepturam credidere viri illi doctissimi, ex eo quod Hieronymi nomen ei Martyrologio adscriptum paterentur, cum impedituri numquam sint, quo minus post Cassiodorum, Bedam, Walefridum, Adonem, Usuardum, Notkerum & alios, Hieronymianum perpetuo nuncupetur. Hæc pauciſſimis & cursim delibo; qui de his longiorem sermonem desiderat, adeat Florentinium. in Admonitionibus prævis, præsertim 3, 5 & 6, quas hîc describere, aut in compendium contrahere nec vacat; nec omnino lubet de voce contentiosius disceptare.

frustra impugnatum,

18 Unum novi scriptorem Catholicum, qui dedita opera Martyrologium, quo de agimus, impetere ausus fuerit, Henricum Valesium, singulari dissertatione suis in Eusebium observationibus adnexa pag. 315, ubi *subdititicium librum* vocat, *qui falso Hieronymo adscribatur.* Hoc autem duce fretus, in omnem, ut fit, orthodoxos scriptores sugillandi occasionem intentus Matthias aliquis Fredericus Beckius, in suo ad, nescio quod Kalendarium Germanicum (quod ei placet Martyrologium appellare) commentario à pag. 11 multa congerit, quò Majores nostros temere carpendo, laudatum Martyrologium Hieronymo nequaquam adscribendum ostendat; idque ex cavillis nonnullis, quos hinc inde ex Florentinii aliorumque dubitationibus sincere propositis, acriori ipse & mordaciori sale inspergit. At tanti hic non est, ut argutatiunculas ejus omnes aut excutiamus aut convellamus; satis nobis erit, si ex communi Catholicorum consensu Hieronymi nomen præferre possit, atque adeo Hieronymianum tuto nuncupari, tametsi monumenta desint, quibus ipsum sanctissimo Doctori certo vindicemus. Ita censuere Majores nostri, ita hodie passim loquuntur eruditi universim omnes, & nos toto opere nostro Hieronymi, vel Hieronymianorum appellatione semper utendum existimavimus.

à Florentinio bene defensum.

19 Rem totam, ut dixi, profundius examinat laudatus, laudandusque nobis sæpius clarissimus & decessoribus nostris, dum viveret, amicissimus Franciscus Maria Florentinius, nobilis Lucensis, qui vindicatis Eusebii collectionibus, libris seu libellis Martyrum, non solum Palæstinæ, sed & aliorum; pag. 13, sub finem recte notat: *sufficere nunc de Martyrologii proprie dicti auctore affirmare..... vetustius illud esse in scriptorum memoria Martyrologium, quod Eusebio adscribitur, vel divo potius Hieronymo ex collectionibus Eusebii.* Sequenti deinde pag. 14 erudite probat, Hieronymi Martyrologium à se datum, notis, a sancto Papa Gregorio codici suo attributis, ad amussim convenire. Cum igitur Martyrologium toties appellatum, collectis pluribus ejus apographis anno MDCLXVIII publici juris fecerit, atque eruditissimis notis, observationibus & exercitationibus illustraverit idem ipse Florentinius, ad pleniorem totius rei notitiam, & de ejus codicibus, & de aliis ad Hieronymianum pertinentibus, nonnulla explicanda sunt. Nec verbo indicare neglexerim, cur & hîc & in toto decursu operis maluerim adhibere Hieronymianorum, quam Hieronymi ipsius vocabulum. Nempe cum sancti Hieronymi qualecumque opus ignoretur, apographa autem & multa & diversissime aucta & contracta sint, putavi communiori voce cavillationibus ansam præcisum iri, codicibus ipsis tribuendo, quæ à primo auctore certissime removenda sunt. En modo Florentinianæ lucubrationis aliqualem effigiem.

Præcipui ejus codd.

20 Inter varias admonitiones prævias, sexta ordine tota fere insumitur depingendis duobus codicibus Hieronymianis, Lucæ aut in vicinia repertis, qui vel ex Gallia eò allati, vel ex aliquo cœnobii Fontanellensis apographo descripti fuerant, certe ita erant similes, ut vel ex eodem exemplari acceptos, vel alterum ex altero descriptum esse oporteret. Hos ipse nactus, ut erat vir rerum ecclesiasticarum antiquarum studiosissimus, communicato cum V. C. Luca Holstenio aliisque eruditis consilio, accepto subinde à Majoribus nostris, aliquando apud ipsum hospitatis, vetustissimi illius Antverpiensis seu Epternacensis, sub initium seculi octavi scripti ecgrapho, instructus præterea Corbeiensis codicis, ab Acherio Spicilegii tomo 4, anno MDCLXI vulgati, manuscriptis fragmentis, animum adjecit ad procurandam tam pretiosorum cimeliorum editionem, eamque pro sua eruditione, qua posset cura & studio illustrandam. Cumque jam opus ferme prælo paratum haberet, contigit, ut illustrissimus Baro de Blum codicem alium Weissenburgensem cum Henschenio & Papebrochio communicaret, quod illi continuo Lucam destinari curarunt, satis tempestive, ut cum aliis codicibus conferretur, ejusque variantes à reliquis lectiones, ad calcem Florentiniani operis subjungerentur. Hæc ad brevem historiæ synopsim, quam siquis integram & fusius descriptam requirat, adeat Florentinium ipsum, totius sui consilii & vulgandi operis propositi rationem reddentem, admonitione prima, cui Holstenii epistola

atte-

attexitur, ex potiori parte reproducta à Papebrochio in Responsionibus, appendice ad art. 18 à num. 49. De codice suo, sive unico, sive bino, tractat ille ex professo citata admonitione 6 à pag. 30: de Antverpiensi & Corbeiensibus fragmentis admonitione 7; quæ omnia ibi legi malo, quam hic tædiose referre, cum ad institutum nostrum eatenus solum spectent, quatenus rudem saltem ideam Martyrologiorum plerorumque archetypi seu protoparentis adumbrare voluimus.

21 Hîc verbulo inserenda est non otiosa observatio receptissimæ à Majoribus nostris opinionis, per Actorum nostrorum commentarios late vagantis, qua sibi persuasum habuere, codicem Epternacensem, inter Hieronymianos præcipuum, Anglicanum fuisse, atque ab ipso S. Willibrordo ex Anglia in Belgium seu Franciam allatum. Pronum certe erat talem conjecturam facere, at mihi quidem non satis fundata videtur, mecumque sentient Martyrologiophili omnes, si advertant, x Kalendas Julii, seu XXII Junii in laudato Epternacensi prætermitti inclytissimum Angliæ protomartyrem *Albanum* cum sociis plusquam DCCC, qui tamen in aliis codicibus à Florentinio editis clarissime exprimitur. Quis credat talem Sanctum in codice Anglicano prætermissum iri? Addunt laudati Majores, præfatum codicem in Gallia auctum; hoc vere: sed idem de omnibus aliis plane admittendum est, nisi velimus, à S. Hieronymo obitum S. Paulini XXII Junii consignari potuisse. Hæc obiter de codice Epternacensi. Plura ad hunc & alios in Observationibus dicuntur. Redeo unde digressus sum.

22 Atque ut iterum repetam, ad disceptationem illam prorsus non regredior, qua de vero Hieronymiani Martyrologii auctore inquiritur, sive is demum alius ab S. Hieronymo, sive ipse Hieronymus, primus indiculi architectus fuerit; nam quisquis is est, aut sæculo sexto antiquior, aut eo saltem sæculo vixisse dicendus est. Id nobis indubitatissimum videtur, tale Martyrologium à sancto Gregorio Magno designatum, dum ad Eulogium Alexandrinum lib. 7 ep. 29 ita rescripsit: *Nos autem pene omnium Martyrum, distinctis per singulos dies passionibus, collecta in uno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solennia agimus. Non tamen in eodem volumine, quis qualiter sit passus indicatur, sed tantummodo nomen, locus & dies passionis ponitur. Unde fit, ut multi ex diversis terris atque provinciis per dies, ut prædixi, singulos cognoscantur martyrio coronati. Sed hæc habere vos beatissimos credimus.* Non magno studio, solertia aut labore opus est, ut characteres hi omnes à S. Gregorio tam clare expressi, in codicibus Hieronymianis, à Florentinio editis, aliisque ejus generis aperte deprehendantur, eoque pacto frequentes interpolationes à veteri textu sejungantur. Neque enim nudos, simplices & integros Hieronymianos aut Gregorianos codices nos habere profitemur, cum multi sæpe Sancti recurrant, quos post S. Gregorii tempora vixisse, aut saltem ejus tempore Sanctorum veneration donatos non fuisse evidenter constet. De quibus iterum videri possunt Bollandus, & citatæ Florentinii admonitiones. Ut semel dicam, id quærimus, id volumus, id asserimus, Martyrologium istud, quod Hieronymianum appellamus, omnium primum, omnium vetustissimum esse, imo Gregorii Magni temporibus vetustius, quandoquidem in citata epistola, non de novo quodam Martyrum indiculo aut catalogo, sed de antiquo mentionem inferat, quem nempe toto orbe Catholico receptum & tritum existimaret, dum concludit: *Sed hæc habere vos beatissimos credimus.* *Laudatur à S. Gregorio.*

23 In tam vetustis codicibus, toties ab oscitantibus & indoctis librariis descriptis, frustra distinctas Sanctorum series, discretos studiose laterculos, expressa recte nomina, servatas ad artem bonæ locutionis regulas, aut exactos rerum apices quis requirat: omnino fatendum est, magnam locorum & nominum per conjunctas aut male divulsas syllabas, easque sæpius truncatas & distortas, confusionem, barbariem & frustraneas repetitiones diebus prope singulis recurrere, quibus quoquo modo restituendis, explicandis, combinandis, distinguendis, mirum quantum passim laboret Florentinius: quantum vero operæ, studiique in hisce eruderandis Majores nostri posuerint, ostendunt quotidiani commentarii, qui in eo toti sunt, ut ex dubiis certa, ex confusis clara, ex male compositis simplicia, ex luxatis integra, tum palæstrarum, tum ipsorum Martyrum nomina efformentur. Ceterum antiquorum omnium codicum præsertim usualium, ut sunt Martyrologia, communis est sors, ut describentium vel temeritate vel imperitia, ita sensim deturpentur, ut sæpe difficillimum sit primi autographi vestigia in transumptis deprehendere; adeo ut cum Castellano vehementer miratus sim, in Romano parvo seu vetere Rosweydi omnia tam concinna, tam nitida, tam ordinata per tot secula servari potuisse, in quo certe hoc Martyrologium, tantum superat Hieronymiana, quantum hæc vetustate antecedunt, quod sequenti, ut jam non semel diximus, capite fusius erit demonstrandum. *à nobis emendatur.*

24 Reliquum est, ut de codicibus nostris Hieronymianis, necdum editis & ferme abbreviatis, pauca in singulorum specimen subjiciam, si forte aliquando operæ pretium sit ipsa etiam publici juris facere, ad quod me frequenter impensissime atque urgentissime adhortatus est sæpe mihi hic nominandus, numquam pro merito laudandus, tum operis hujus, tum grandioris nostri indefessus adjutor, V. C. Claudius Castellanus, Parisiensis ad B. Mariæ Canonicus, summo nostro dolore & ingenti Martyrologiorum jactura è vivis ereptus sub initium anni M DCCXI. Ea erat perillustris viri sententia, ut non solum Usuardinam recensionem orbi litterario gratissimam fore censeret, sed eruditos omnes id jure quodam à nobis postulare ajebat, ut reliqua nostra Hieronymiana apographa; seu integra, seu contracta & compendiata, in publicam lucem emitteremus. *Longa ejus progenies.*

teremus. Spem feci viro amiciſſimo, id aliquando futurum, præſertim ſi conatus noſtros in expurgando illuſtrandoque Uſuardo, quod tunc meditabar, iidem ipſi Martyrologiophili ſuis ſuffragiis probaſſent, eo pacto animos addituri, ut manuſcriptorum noſtrorum codicum omnium generalis ratio redderetur, quæ in ordine ad commentarios noſtros, ut ſupra de Uſuardinis dicebam, deſideratiſſimam lectoribus lucem afferret. Nec ſane à promiſſis reſilio, atque adeo ut rerum hujuſmodi amantium palatum nonnihil titillem, brevem hîc aliquam Hieronymianorum noſtrorum codicum delineationem lubens adnecto, plura, ſi licuerit, olim præſtiturus, ubi varios Hagiophilorum guſtus exploravero.

§ 2.

De Hieronymianis minoribus, tum manuſcriptis, tum typis excuſis.

Tamlactenſe. SUb finem citati nuper § 4 capitis 4 præfationis generalis, agit Bollandus de exemplari aliquo Hieronymiano Hibernico, cujus lacinias aliquot ſeu extracta à celebri P. Colgano ſubmiſſa, poſterioribus Januarii noſtri de Actis Sanctorum diebus inſeruerat, ſub nomine Martyrologii Hieronymiani *Tamlactenſis*. An autographum ipſum membraneum umquam viderit Bollandus, dubium facit, quod Tamlactenſe iſtud ſimile Epternacenſi exiſtimet, cum vere ſolum Martyrologii alicujus Hieronymiani fragmentum dici poſſit. Id mihi plane conſtitit, dum autographum ipſum R. P. Livini de Meyer, viri de republica litteraria præclariſſime meriti, tunc Collegii noſtri Lovanienſis Rectoris benevolentia, à RR. PP. Franciſcanis Hibernis impetratum, otioſius & diligentius evolvere & excutere licuit. Eò præ ceteris me impulerat Caſtellani curioſitas, qui Tamlactenſe Martyrologium aliquoties in Actis citatum, imo laudatum inveniens, theſaurum ingentem Lovanii latere ſibi plane perſuaſerat. Ego vero, poſt accuratum examen, facile animadverti, codicem illum longe ſupra meritum à Majoribus noſtris, quibus ſola extracta, ut mihi ſæpe teſtatus eſt Papebrochius, à PP. illis Minoritis Hibernis, ſeu à Colgano miſſa fuerant, elatum & commendatum eſſe. Etenim præter admixta Hibernica propria, pluribus recentioribus additamentis non caret, qualia ſunt feſtum ſancti Joſeph, Revelationis Michaëlis archangeli, Omnium Sanctorum, & plura hujuſmodi. Aliunde vero ex duodecim anni menſibus ſolum Aprilem habet integrum. En paucis totam ejus analyſim.

26 Præfatus codex decem folia membranea continet grandioris formæ, ſimili alio folio cooperta, ubi in fronte recentiori manu apponitur: *Martyrologium Tamlactenſe, & opuſcula S. Ængusſii Keledei.* In ora infima primæ paginæ legitur: *Ad uſum conventûs Dungallenſis*, & rurſus ad calcem paginæ tertiæ: *Ex libris conventûs Dungallenſis.* Martyrologium ipſum nec bene depictum, nec ſatis ordinate digeſtum, decem dumtaxat paginas cum fere dimidia complectitur, multis ubique nominibus vix legibilibus impletum. Deficit à IV Kal. Februarii ad IV Idus Martii, adeoque nec Januarius nec Martius integri ſunt; deeſtque totus Februarius. Jam dixi, ſolum Aprilem plenum eſſe. Maius uſque ad XX diem, ſeu XIII Kal. Junii decurrit. Abſunt Junius & Julius. Auguſtus incipit à IV Nonas, cujus reliqui dies habentur. In Septembri deſunt XII, XI & X Kal. Octobris. October decurrit uſque ad III Kal. Novembris. Abeſt totus November, December vero inchoatur à XV Kalend. Januarii. Patet igitur, manuſcriptum plane imperfectum eſſe, neque adeo dignum, quod inter Hieronymianos codices connumeretur. Poſt qualecumque Martyrologium, ſequitur neſcio quæ tabula nominum, ni fallor, Hibernicorum per tria folia, ac demum opuſcula, ſive opuſculorum fragmenta, eo ſermone, quem me fateor prorſus non intelligere. Atque hæc de Tamlactenſi ſatis dicta ſunto.

Rhinovienſe. 27 Subjicit Bollandus ſpecimen contractioris Hieronymiani, quod olim *Rhinovienſis* vel *Rhinovienſis*, juxta Baſileam cœnobii, fuit, repertum in Roſweydi ſchedis, qui illud anno MDCXXIII acceperat à noſtro Stephano Vito, hîc ab ipſo cœnobii Rhenovienſis Abbate, ut teſtantur ſuperſtites litteræ, Martyrologium iſtud recte vocantes fragmentum, cum deſint folia ab VIII Kal. Februarii, ad XIV Kal. Aprilis, & à XXVII die Septembris, uſque ad Decembris XXIV. Incipit à die Natali Jeſu Chriſti in terris. Folia ſunt tredecim membranæ, in forma octava majore, boni priſcique characteris, ipſas diphthongos clare exprimentis. Non male cenſuit Vitus, *fragmentum hoc ſuum exaratum fuiſſe poſt dies ſancti Gregorii Magni, & poſt Caroli Magni: nam in illo*, inquit, *ſuis recte locis lego feſta Nativitatis beatæ Virginis & Exaltationis ſanctæ Crucis.* De cetero vere Hieronymianum eſſe, ſeu ex Hieronymiano extractum, clare evincunt exhibita à Bollando ſpecimina, ac quotidiana alia diebus ſequentibus. Unum ſuperaddam ex 1 Julii exemplum, quod deinceps per omnia ſecutura apographa noſtra Hieronymiana Mss. vagabitur. Puta, me textus omnes, 1 Julii in codicibus iſtis notatos, cum textu Hieronymiano integro ejuſdem dici collaturum.

28 Præmitto hîc itaque ex prima Julii totum textum ex Hieronymianorum omnium vetuſtiſſimo, Antverpienſi ſeu Epternacenſi. Erit lectoris, citandos infra aliorum codicum indiculos breviores cum hoc componere. Sic habet: *Kal. Julii. In Nicomedia, Zoili. Romæ, depoſitio*

Gai

Gai episcopi. Natalis Luciæ virginis & Auceiæ regis, cum aliis VIII. *Item Romæ, Isici, Processi, Marinæ, Antonini, Sereni, Victoris; Zeli cum aliis octo. Orionis, & aliorum* CCLXII. *In Antiochia; Severiani, Zoëli, Pasi. Depositio idonei cum filiis. Augustoduno, depositio Leontii episcopi. In Persida, SS. Apostolorum Simonis Cananæi & Judæ, fratris Jacobi.* Paululo auctiora sunt Lucensia & Corbeiensia; priora enim interserunt *depositionem Aaron*, adduntque, *Egolismæ, Eparci*. Posteriora vero insuper adjiciunt *depositionem Karilesi*. Sed nos, cum Bollando, codicem illum nostrum, ceteris vetustiorem præstantioremque, ut archetypum sequemur. Nunc Rhinovientis fragmenti verba attende: *Kal. Julii. In Nicomedia, Zoëli. Romæ, Gagi Papæ. Luciæ virginis. Processi & Marini.* Forte pro *Marinæ*. Collatis utriusque tabulæ verbis, vix syllaba reperietur, quæ ex majori latercule accepta & descripta non sit. Jam ad alios codices nostros, plerumque liberaliores, descendamus.

29 Eos inter in Actis nostris nominatissimus est *Richenovienſis* sive *Augiæ divitis* prope Constantiam in Germania, cujus ecgraphum habemus nitide descriptum in forma quarta minore, illudque invenio, nos primum accepisse anno MDCLI. De codicis autographi forma aut ætate nihil notatum: videor recordari, Henschenium de iis alicubi fusius egisse; verum quærere supersedeo, cum aliunde satis pateat, optimæ notæ esse, &, nisi multum fallar, Gellonensi, ab Acherio Spicilegii tomo 12 edito, longe purius & præstantius, tametsi careat Breviario Apostolorum, quod in Gellonensi, Martyrologio præmittitur. Educamus hîc utriusque textum 1 Julii cum majori Hieronymiano jam descripto, conferendum. Sic habet Richenovienſe: *Kalend. In Nicomedia, Zoëli. Romæ, Gagi Papæ, Luciæ virginis, Processi, Marini. In Antiochia, Severiani. In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis. Augustiduno, Leontii episcopi.* Ad oculum rursus patet, Hieronymiana esse omnia, atque ex majori codice excerpta, cui Aaronis depositio, de qua supra diximus, immixta jam erat. Audi modo Gellonense ex editione Acherii. *Kalendis Julii. Roma, Gaii, Luciæ, Isici. Alibi Orionis, Crtlisi confessoris, Zoëli Severiani. In monte Or, depositio Aaron sacerdotis. In Persida, Simonis & Judæ Apostoli. Augustoduno, Leonti. Ingolismæ, Eparci episcopi.* Vides hîc Caium Papam confuse positum, Carilefum vero aliis, iisque martyribus, inepte immixtum, additumque in fine Eparchum, de quo & Carilefo codex Richenovienſis non meminit, ut proinde hic, altero luce dignior sit, quod pluribus & continuatis exemplis forte aliàs demonstrabitur. Ceterum utrumque Martyrologium, tum Richenovienſe, tum Gellonense, annum ordiuntur à Natali Domini, contra quam faciant plerique alii infra citandi, qui à Kalendis Januarii principium desumunt. *Richenovienſe collatum cum Gellonensi.*

30 Bina alia Hieronymiana apographa habemus, quæ cum citato Gellonensi magis conveniunt, ut facta diligentiori collatione didici. Alterum Papebrochii manu in minori forma ex potiori parte descriptum; vocatur *Martyrologium Augustanum sancti Udalrici*, postrema parte mutilum, nempe à VI Novembris ad finem anni. Alterum integrum est, Labbei nostri donum, Belgico charactere in folio exaratum. Utrumque incipit à Kalendis Januarii. Ne tædio sim, solum rursus diem 1 Julii in exemplum adducam. Sic habet Augustanum: *Kal. Julii. Romæ, Gagi, Luciæ, Isici. Al.* [Alibi] *Orion, Arileffi conf. Zeli, Severiani. In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis. In Perside, Simonis Chananei & Judæ Zelotæ. Aug. Leonti, Eparci episcopi.* Fallor, si ulla major inter Gellonensem & hunc Augustanum conformitas reperiri possit, quæ aliis diebus passim & ubique elucet, vocula hinc inde intermixtâ, corruptâ, transpositâ, aut abbreviatâ. Nec major est in codice Labbeano discrepantia. Sic item *Kalendis Julii* legit, turbato nonnihil scriptoris oscitantia nominum ordine: *Romæ, Zeli, Severiani, Usicii, Arilesæ. In monte Or, depositio Anton sacerdotis. In Perside, Simonis, Judæ Apl. Augustod. Leonti. In Eclisma, Eparcii episcopi. Gaiæ, Unon, Luciæ.* Corrige luxata nomina, & tria ultima loco proprio, post *Romæ*, repone, exurget idem textus, quem ex Gellonensi & Augustano jam dedimus, neglectis minutiis, quas in antiquis manuscriptis non sæpissime recurrere, adynaton esse norunt, qui in iis perscrutandis vel tantillam operam posuere. Possent hujusmodi codices iis annumerari, quos Acherius cum Gellonensi contulit, lectiones ex iis variantes subjiciens. *Augustanum & Labbeanum cum Gellonen.*

31 Jam dictos duos codices, in nostra Hieronymianorum collectione, præcedit apographum aliud multo brevius, eleganti charactere Gallico, in folio descriptum, cui has notas appositas lego: *Martyrologium perantiquum, abhinc saltem annis octingentis exaratum, descriptum ex vetustissimo abbatiæ Corbeiensis, mense Decembri* MDCLXI. In fine autem adjecit Papebrochius: *Dono adm. R. D. Lucæ Dacerii, ex Ms. Corbeiensi antiquissimo, quod in bibliotheca S. Germani de Pratis ipsi vidimus.* Locum in Spicilegio merebatur tam antiquum monumentum, at forte credidit vir eruditissimus, à nobis ex antigrapho cum aliis olim edendum, quod tam ardentibus votis Clar. Castellanum desideraſſe, supra monuimus. In eo hic codex à proxime prægressis differt, quod Martyrologii ordinem inchoet ab VIII Kal. Januarii, seu à *Domini Salvatoris Nativitate*. Textus habet semper brevissimos, & plerumque unica annuntiatione, sæpe unico Sancto circumscriptos, sic tamen, ut appareat ex aliquo Hieronymiano codice omnia fuisse desumpta. Demus iterum diem in exemplum selectum, hîc paulo longiori textu præditum: *Kal. Julii. Romæ, Gaii Papæ, & natalis sanctorum Luceiæ virginis & Auceiæ regis. In Persida, passio sanctorum Apostolorum Simonis Cananæi & Judæ Zelonis*, pro *Zelotis*. In sequentibus eadem est codicis ratio. Ceterum magna ejus *Corbeiense brevius.*

brevitas non impedit, quo minus quandoque propria Corbeiensium interserantur, ut patet ex v Kal. Aug. seu XXVIII Julii, ubi ponitur; *Corbeia monasterio, dedicatio basilicæ sancti Petri Apostoli.*

Casinense primum.

32 Sequuntur Casinensia duo apographa, manu Italica descripta, de quibus in Prologo ad Bedam meminit Papebrochius num. 3. Utinam distinctiorem aliquam explicationem aut ipse aut Henschenius, qui ea transcribi curarunt, adjecissent. Primum altero brevius est, nec purum Hieronymianum dici potest, cum Sanctos inserat aliunde acceptos. Brevitate cum aliis Hieronymianis contractis satis convenit; atque item quod sola Sanctorum & palæstrarum nomina consignet. In exemplo rem totam exhibeo. Sic habet: *Kalend. Julii. Octava S. Joannis Baptistæ. Et natale sancti Domitiani abbatis.* Prima annuntiatio ex aliquo Hieronymiano interpolato procedit, quale est illud San Gallense, ab Acherio subjunctum Gellonensi: altera manifeste Adoniana est, ut vide in nostra ad Usuardum illo die Observatione. Ad Hieronymiana propius

Casinense 2 collatum cum Altempsiano.

accedit Casinense alterum paulo majus, de quo recte Papebrochius citato proxime num. 3. *Fuerunt etiam ecclesiæ*, inquit, *quibus satis fuit nudus Hieronymiani Martyrologii contextus, ad pauciores Sanctos contractus; & tale Martyrologium alterum Casini reperimus, uti etiam pervetustum, & huic simillimum Romæ in ducis Altempsii celeberrima bibliotheca.* Factam utriusque collationem indicant notatæ sedulo vel minimæ variationes manu ipsa Papebrochii. Quantum vero majus hoc Casinense alteri minori præferendum sit, ex solito exemplo licebit statuere. *Kal. Julii. Romæ, Cagi Papæ. Et sanctorum Luciæ virginis & Accetæ regis, cum aliis octo. Et in monte Hor, depositio Aaron, primi sacerdotis.* Vides ubique sphalmata scriptoria, librariorum imperitiâ commissa; textus autem pro vario amanuensium arbitrio aut magis aut minus extensos. Utrumque incipit à Kalendis Januarii.

Barberinianum parvum.

33 Ex codice membranaceo Em. Cardinalis Barberini in forma 4, signato num. 1852, educta sunt apographa bina alia, sed incompleta, quorum alterum descripsit Papebrochius, secundum inchoavit, sed complevit manus eadem, a qua sunt duo laudata Casinensia. Primum à Kalend. Januarii sumpto initio, deficit in II Nonas seu VI Maii. Uniforme non est, nam elogia hinc inde exhibet clausulis sibi propriis, ut V. G. de Genovefa III Jan. *Cujus reliquiis honorem debitum impendimus, missales & orationes persolvimus.* Januarii X, de Paulo eremita: *Nam & apud nos ita habetur, & reliquiæ venerantur.* Jan. XVI, de Priscilla: *Cujus glorioſum pro Christo agonem, cum patrociniis digne veneramur, officiumque diurnum, ut SS. PP. sanxerunt, persolvimus.* Rursus ibi de Furseo: *Cujus vita plena virtutibus refulget, & corpus venerabile monasterium per Romana retinet.* Die sequenti XVII Januarii, de Sulpitio Bituricensi episcopo: *Cujus vitam tenemus, & patrociniis fulcimur.* Tales ego elogiorum formulas in nullis hactenus Martyrologiis reperire memini, ut satis pateat, compilatorem hunc proprio genio indulsisse. In reliquis tamen brevior est, magisque stylo Hieronymiano sese accommodat.

Barberinianum 2. Vaticanum 1. S. Cyriaci.

34 Barberinianum secundum longe majus & diffusius est, primis tamen duobus mensibus cum dimidio mutilum, cum primum diem integrum signet Idibus Martii. *Illustre Martyrologium* identidem appellavit Henschenius; quamvis singularem illam prærogativam non magno titulo ei debitam deprehendere potuerim, saltem quo præferatur duobus aliis mox secuturis, nempe codici Hieronymiano Vaticano, & alteri codici S. Cyriaci, quo usus est Cardinalis Baronius; non, inquam, video cur his præferatur, nisi quia hinc inde liberius & prolixius, tum Sanctos tum elogia inserit, ut numero sequenti ex Prologo ad Bedam intelligemus. Certe hæc duo posteriora præcellunt, quod stylo Hieronymiano proximiores sint; in hoc autem cum Barberiniano concordant, quod & ipsa ex eodem Hieronymiano contracta fuerint, subinde vero aucta elogiis nonnullis ex Beda acceptis. Atque his tribus applicanda est, non infundata Papebrochii opinio, num. 11 sui ad Bedam Prologi expressa, qua se persuasum fatetur, *in plerisque Romanis basilicis, abrogato Hieronymiani (nempe majoris) Martyrologii usu, & illo, quod Aquileiensi episcopo à Pontifice missum supra monuimus, fortassis non nisi in Laterano, aliisque paucis ecclesiis recepto, ita probatum aliis Bedam fuisse, ut eo convenienter aucto, utendum plures sibi putaverint, usque dum Usuardus visus est ecclesiasticis usibus accommodatior.* Nempe hæc apographa ad Bedam retulere Henschenius & Papebrochius, quoniam elogia ejus Hieronymianis annuntiationibus immixta reperierunt. Nec prætermittenda sunt, quæ in rem nostram, nempe ad trium prætatorum codicum distinctionem sequenti proxime numero 12 suggerit laudatus Papebrochius. Ita pergit:

35 *Sunt autem tria hæc*, Hieronymiana apographa Bedæ elogiis farta; *primum ecclesiæ sancti Petri in Vaticano, quod hactenus in archivio ibidem servatum, indidem transcribi fecimus. Alterum monasterii S. Cyriaci in Thermis, quod unice commendavit adhibuitque Baronius in recensendo digerendoque Romano Martyrologio, quodque ex Vallicellana Patrum Oratorii bibliotheca acceptum, pridem ad nos misit, studiorum nostrorum æstimator fautorque sincerissimus S. R. E. Cardinalis Petrus Aloysius Caraffa. Tertium ex Eminentissimi Francisci Cardinalis Barberini instructissima à codicibus manuscriptis bibliotheca accepimus, acephalum illud quidem usque ad Idus Martias, & quantum ex translatione sancti Benedicti, IV Idus Septembris inscripta, aliisque indiciis colligere licuit, ex aliquo Benedictino in Gallia monasterio Romam advectum: sed optimæ fidei, neque ita temere mendoseque aut parce, ut priora duo, sed fidelius & prolixiusque suppletum, partim ex Hieronymiano Martyrologio, partim ex propriis diœceseon Gallicanarum Fastis.* Ita Papebrochius in ordine ad Bedam, codicem hunc effert, in quo tamen advertere potuit

tuit, recentiora alia adjectitia esse, ut est *Assumptio B. M. V*, ejusdem *vigilia*, *octava*, atque hinc inde alia, quæ nec Hieronymum nec Bedam sapiunt. Demus jam præfatorum trium codicum ex præsignato die specimina.

36 Ut à postremo, Barberiniano illo, incipiam, sic legit; *Kal. Julias. Romæ, natale sanctarum Luciæ virginis, & Ancenæ reginæ cum aliis* XXI. *Anisolæ monasterio, depositio sancti Carilephi presbyteri. In monte Or, depositio Aaron sacerdotis. In Mesopotamia, Zeli cum aliis sex. Orionis cum aliis* IX, *& aliorum ducentorum septuaginta quatuor. Augustoduno, depositio Leontii episcopi, & sancti Quintiani.* Satis patet indiculi hujus corruptela, aliquorum nonnulla mutatio, nec non satis liberalis interpolatio, quibus caret, purius Hieronymianum referens codex Vaticanus, dum sic laterculum suum format: *Kal. Julii. Romæ, Gai Papæ. Sanctorum Luci virginis & Accegæ regis, cum aliis octo. Et in monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi.* Ejusdem plane tenoris, imo nonnihil castigatior est codex S. Cyriaci, sic legens: *Kal. Julii. Romæ, Gagi Papæ, & sanctorum Luceiæ virg. & Acceiæ regis, cum aliis octo. Et in monte Hor, depositio Aaron, sacerdoti primi.* Non magna perspicacia opus, ut clare deprehendatur major duorum postremorum codicum inter se & cum Hieronymiano, quam cum Barberiniano uniformitas, quamvis ad Henschenii & Papebrochii intentum satis esset, quod postremum, Bedæ elogia fortasse purius referret.

37 Cum tribus superioribus Barberiniano, Vaticano & S. Cyriaci, citato Prologi num. 12, laudat Papebrochius *vetustissimum præclarumque reginæ Sueciæ manuscriptum, quod quanti fecerit vir eruditissimus Lucas Holstenius, declarant ipsius ad Romanum Martyrologium Animadversa, hinc fere accepta, & post illius mortem typis vulgata. In hoc..... etiam Bedam agnovimus*, inquit Papebrochius, *sed elogiis sæpe contractioribus.* Quidquid sit de Bedæ elogiis, omnino fatendum est, Martyrologium hoc, quod olim fuit *S. Columbæ* apud Senones; fatendum, inquam, inter illustriora Hieronymiani Martyrologii contracta apographa merito recenseri posse. Habe hic ejus textum. *Kal. Julii. In Nicomedia, natale sancti Zoili. Romæ, depositio Gagi Papæ. In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis. Augustiduno, depositio Leontii episcopi.* Confer cum præcedentibus, & per te statues, nihil propius ad Hieronymiana accedere. Hoc dolemus, nonnisi mutilum repertum fuisse, ut pote in quo desint omnia post VII Idus, seu VII diem Septembris. Nonnulla de hoc, & de S. Cyriaci Martyrologio, valde confuse lectorem edocuit Castellanus, ad primum Bimestre, Januarium nempe & Februarium Martyrologii sui, cum eruditissimis notis editi, pagg. 26, 27 & 28, de quibus a me amice monitus, correctionem sinceram pollicitus est, prolixissimis litteris gratiarumque plenissimis, datis IX Januarii MDCCIX. Cum vero hæc omnia, proximo ejus Bimestri, forte brevi edendo, corrigenda sperem, iis sigillatim enumerandis hic supersedeo.

Reg. Suecia olim S. Columbæ apud Senones.

38 At non ita prætermittere licet nonnullas alias clarissimi viri hallucinationes, quibus codices aliquos Hieronymianorum classi perperam inserit. Has eo animo hic expono, quo ipse, humanissimas & cordatissimas gratias referens, easdem sibi exhibitas accepit. Itaque citatæ præmonitionis ad primum suum Bimestre pag. 17, Hieronymianis brevioribus annumerat 1° *Marchianense* in Flandria; 2° *Lætiense* in Hannonia; 3° *S. Lamberti* & *S. Laurentii* Leodiensia; 4° *S. Martini* Tornacense; 5° *S. Gudilæ* Bruxellense; quorum nullum ad Hieronymianorum ordinem pertinet. Ut à postremo incipiam, est illud ab Hieronymianis tam remotum, quam sint Ado ipse & Usuardus, ut cap. 3 ex Usuardinorum serie manifeste constabit. Tornacense sancti Martini satis convenit cum Lætiensi, ut olim observavit Bollandus Præfationis generalis pag. XLIX, utrumque conferens cum Mss. Antverpiensi & Leodiensi S. Lamberti, ex quibus conjici potest, quantum ab Hieronymianis deflectant. Priora duo, nempe Lætiense & Tornacense, ad Bedam relata sunt: Lambertinum Adonianis ferme adscriptum: Antverpiense, quod nos infra *majus* vocabimus, ad Usuardina plane trahendum est. Laurentianum Leodiense abest ab Hieronymianis longissime, est enim codex crassus & amplus, Adonem ipsum ferme superans. Quid demum velit per Hieronymianum Marchianense, plane me latet; de fragmentis Usuardinis, ex eo cœnobio acceptis, agemus suo loco, ubi etiam *Centulensem* codicem, Bedæ nomine falso prætitulatum, & à Bollando pag. XLVIII inter Bedæ Martyrologia computatum, veræ suæ classi restituemus. Sed codices alios Hieronymianos, aut eis saltem alicunde affines percurramus.

Codd. à Castellano male Hier. adscripti.

39 Apographum habemus valde contractum, cui pars Breviculi Apostolorum præfigitur, manu R. P. Alexandri Wiltheim, operis olim nostri studiosissimi, ex Ms. Trevirensi S. Maximini descriptum, & ab eodem Patre Luxemburgo ad Bollandum transmissum, in quo præ reliquis diebus, copiosus est 1 Julii, ubi sic legit: *Kal. Julii. In monte Or, depositio Aaron. Passio sanctorum Apostolorum Simonis Cananei & Judas Zelotis. Remis civitate, depositio sancti Teuderici presbyteri.* Hoc ultimum Remos plane redolet, & Remensem provinciam late olim diffusam: & similia exempla, vel levi oculo, ibidem, locis non longe remotis, occurrere observo; ut Idibus Junii: *Remis civitate, super fluvio Vetula, dedicat. sce Genufesa virg.* Et XI Kal. Septembris: *Remis civitate, nat. SS. Thimotei & Apolinaris.* Jungo hic Martyrologium manu Italica transumptum ex tomo 21 bibliothecæ Vallicellanæ PP. Oratorii Romæ, de cujus ætate nil licet statuere. Auctor stylum Hieronymianum brevitate sua sequitur, sed aliunde plures Sanctos contulit, ut sunt Prophetæ veteris Testamenti, quos ex Romano parvo, aut ex Adone, aut forte ex Usuardo desumpsit. Ex Gallia Romam advectum censuit Papebrochius, opinor quia in eo reperit, v *Idus*

Sancti Maximini parvum.

Vallicellanum.

seu XI *Julii*, *translationem S. Benedicti*, & XI *Kal. Augusti*, seu XXII Julii: *Monasterio Fontinella*, *depositio S Guandregisili* [pro *Wandregisili*] *confessoris*. Adjiciamus hîc in solitum specimen, primum sæpe nominati mensis diem. *Kal. Julii. In monte Hor, depositio Aaron, sacerdotis primi. In territorio Lugdunensi, depositio Domitiani abbatis.*

Trevirense S. Martini.

40 Post hoc sequitur Martyrologium, quod nostri vocant *Trevirense sancti Martini*, scriptum manu Belgica, immixtis rubricis, quæ modo oculorum aciem ferme effugiunt. De hoc recte observavit Papebrochius, ex variis collectum esse, ejusque compilatorem præ oculis Bedam habuisse; nec invenio cui melius quadrent verba in Prologo num. 14 relata: *Ita Bedæ quoque Martyrologio usus est pro Trevirensi ecclesia, quisquis illi Sanctorum Fastos, quorum habemus exemplar Ms. composuit.* Facillime equidem credidero, plane ad usum ecclesiæ alicujus aut Trevirensis aut etiam Belgicæ primitus concinnatum fuisse, cum in ipso principio IV Januarii occurrat: *Gandavi, Pharahildis virginis.* Ut ex uno mense verosimillimam facias conjecturam; habes X *Julii. Amelbergæ virginis.* XIV, *Marchelmi, consocii sancti Libuini.* XVI, *Minulphi & Gundulfi.* XXII, *In Blandinio, Wandregisili abbatis.* Ut alios taceam, non multum remotos; est VII Julii, *Willibaldi.* VIII; *Kyliani.* XIII, *Mildradæ.* XIV *Plechelmi.* XXIII *Liborii in Paderborn.* XXV, *Clodesindæ* &c. De cetero brevitatem Hieronymianam passim sectatur, eoque potissimum titulo, ad eorum classem reductum est. Siqua elogia ex Beda aut aliunde intercurrant, ea paucis circumscripta sunt. Cum Vallicellano convenit in referendis Prophetis veteris Testamenti. Ex I Julii, nullum satis certum indicium eruitur. Sic habet: *Kal. Julii. Romæ, Gaii Papæ & martyris, & Luciæ, Fidei, Karitatis virginis, & Sophiæ, matris earum*

Colonienſe S. Mariæ ad Gradus.

41 Nullum fere in tota nostra Hieronymianorum collectione characteristicis suis magis distinctum est, quam illud quod vocamus *Colonienſe S. Mariæ ad Gradus*, à P. Joanne Gamansio, in Actis nostris percelebri, ad Bollandum missum anno MDCXXXVIII ex apographo P. Marci Cartusiani Colonensis, qui propria manu hanc notationem apposuit: *Martyrologium perquam antiquum, quod ad Gradus Mariæ Coloniæ reservatur, incerto auctore, in quo plurima habentur, quæ in Usuardo desiderantur.* Recte observat P. Marcus, sed addere potuit, plurima in hoc Martyrologio desiderari, quæ apud Usuardum & alios leguntur. Annuntiationum norma plane est Hieronymiana, solis locorum & Sanctorum nominibus expressis, nisi quod rarissime, aut de tormentis perpessis, aut de sepultura cursim fiat mentio. Sic loquitur *Kal. Julii. Romæ, nat. S. Gaii Papæ, & S. Carilesi presbyteri, & S. Monegundis virginis. Viennæ, sancti Martini episcopi. Domitiani abb.* Liquet Sanctos aliquos Hieronymianis superadditos. Nonnullos vero populares aut vicinos adjectos, collige ex IV Julii, ubi ponit: *Woltharici episcopi*, à titulo *sancti* aut *beati* abstinens. VII Julii habetur: *In Bingia, natale sancti Goaris confessoris.* VIII, *Kiliani* &c. XVIII, *Translatio sancti Arnulfi Metensis.* XXIII, *Liborii episcopi.* Apographum imperfectum est, deficiens IX Octobris, quo die Dionysium cum sociis apud Parisios consignat. Martyrologii hujus compilator Romanum parvum nec consuluisse, nec descripsisse ullo pacto videtur.

Romano-Gallicum.

42 Ultimum locum in nostro codice occupat apographum, manu Belgica scriptum, *antiquissimi Ecclesiæ Romano-Gallicæ Martyrologii*, quod supra laudatus Acherius cum Majoribus nostris communicavit MDCLXIII. De hoc & proxime superiori Martyrologio, sic in Prologo ad Bedam num. 3 Papebrochius scriptum reliquit: *Quod idem* (loquitur de Romano parvo Rosweydi) *modice auctum, cum nobis ex antiquissimis membranis transcriptum communicaret Lucas Dacherius, Romano-Gallicum intitulaverat: olim autem etiam Coloniæ in ecclesia sanctæ Mariæ ad Gradus legi solitum, probari potest, per illius ecgraphum, inde transmissum à Joanne Gamansio nostro, ex alicujus Carthusiani schedis: nisi potius nova hæc dici compilatio debeat, ex priori illo & alio posteriori.* Ita Papebrochius nondum satis examinata Martyrologiorum stirpe, progenie, natura & singulorum proprietatibus. Admitto cum venerando Magistro meo, utrumque illud Martyrologium & S. Mariæ ad Gradus, & Romano-Gallicum meras compilationes esse, at fassi mihi videtur, dum ipsa cum Romano parvo componit, aut hæc ex illo conflata existimat. Habet profecto Romanum parvum characteres suos proprios, quibus & à proxime citato, & ab hoc Acheriano planissime discernatur.

43 Unum est, in quo tenuem aliquam similitudinem inter Romano-Gallicum & Romanum parvum advertas; quod in illo etiam inveniantur Prophetæ veteris Testamenti, nempe ex Adone vel Usuardo, cum reliquis plerumque accepti. At quam procul in ceteris distet, inde collige, quod Acherianum diebus ferme singulis auctius sit. Rursus, Romani parvi phrasis, quandoque uberior; Romano-Gallici semper ad Hieronymianorum normam contracta. En exemplum in I Julii. Romanum parvum eo die, unico articulo textum concludit: *In monte Hor, Aaron sacerdotis primi in Lege.* Confer modo Romano-Gallicum: *Kal. Julii. Romæ, in monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi. Item sanctæ Monegundis virginis. Lugduni, Domitiani abbatis.* Supplendum videtur post *Romæ*, *Gaii Papæ.* Quæ hîc obsecro inter utrumque affinitas? In hoc multiplex, in altero est annuntiatio unica. Si, quid sentiam, aperire liceat; non multum verebor asserere, tum hoc Romano-Gallicum, tum superius S. Mariæ ad Gradus, Adonis vel Usuardi ex magna parte compendia esse, pro vario compilatorum brevitati studentium gustu concinnata. Proinde rogatos hîc velim Romani parvi impugnatores, quos sequenti capite conveniam, ut qui tam confidenter ex insigni illo & vetustissimo Martyrologio Adonis Kalendarium faciunt; hisce aut simi-

similibus potius occupentur, ad quæ compendiorum aut extractorum Adonianorum characteristicas convenientius transferri posse existimamus.

44 His omnibus, saltem pro aliqua parte annumerari etiam possent codices alii, quibus in edendo Beda usi sunt Henschenius & Papebrochius; ex quorum recensione observo, ad Hieronymianorum stylum satis accedere Martyrologium Aquisgranense, ad usum illius ecclesiæ collectum, quemadmodum supra de Trevirensi sancti Martini diximus. Profero rursus diem primum Julii: *Romæ, depositio Gai episcopi, & sanctarum virginum Fidei, Spei & Charitatis.* Nova hinc inde inseruntur, ut IV Julii: *Nativitas sancti Hodelrici episcopi & confessoris.* Idem forte est, quem Coloniense supra, vocavit *Woltharici.* VII Julii est *Willebaldi.* VIII *Kiliani & sociorum.* XII *Henrici imperatoris.* XV *Gondulfi & Monulfi.* XVI *Dedicatio S. Mariæ Aquisgrani.* XXVII *Translatio sancti Caroli.* Et hujusmodi alia quæ prætereo. Demum annumerari etiam poterit alter codex basilicæ sancti Petri Romæ, inter Bedæ apographa itidem repositus, quamvis videatur arbitrarie collectus, & contractus, ut patebit ex I die Julii, quo textum sic format: *In monte Hor, depositio Aaron sacerdotis primi. In territorio Lugdunensi, depositio Domiciani abbatis. Et sancti Quinciani martyris.* Idem forte dici poterit de reliquis codicibus inter Bedæ Auctaria citatis. Sed de omnibus his manuscriptis nostris ad Hieronymiana seu integre, seu ex parte spectantibus satis dictum sit, eo solo intuitu, ut qui Sanctorum Actis & commentariis nostris legendis delectantur, facilius perspiciant, quæ & qualia sint Martyrologia, ex quibus Sanctorum ipsorum nomina extracta fuerint.

Aquisgranense & alia

S. Petri, seu alterum Vaticanum.

ARTICULUS II.

De Bedæ & Flori Martyrologiis novæ conjecturæ.

DE his Martyrologis, seu eorum duobus, seu potius uno utriusque Martyrologio, eatenus hîc agendum est, quatenus Beda cum Adone atque adeo cum Usuardo, non minima generis conjunctione connectitur; ut pateat ordo, series & quodam modo genealogia, quam supra dicebamus ex Hieronymianis, Beda & Romano parvo, ad alios magis vel minus propinque descendere. Præmittenda sunt Bedæ ipsius verba in fine Epitomes, quibus testatur, se scripsisse *Martyrologium de natalitiis Sanctorum diebus, in quo omnes, quos invenire potuit, non solum, qua die; verum etiam, quo genere certaminis, vel sub quo judice mundum vicerint, diligenter adnotare studuit.* Hoc Bedæ Martyrologium Præfatio Bollandi & Prologus Papebrochii ita depinxere, ita de Floro ab utroque disputatum, ita post ipsos alii varia ad ipsos spectantia expedivere, ut in eadem hac tela retexenda operam perdere videri possem, nisi assidua & horum & aliorum Martyrologiorum collatione, nonnulla occurrissent, quæ ipso assentiente & probante vivo adhuc Magistro meo Papebrochio, eruditorum judicia non defugiant. Bedæ ætas hodie receptissima est; lucem sortitus anno DCLXXIII, ad usque annum DCCXXXV vitam protraxit. Flori item characteres adeo verosimiliter stabilitos existimo, ut nihil magnopere dubii videam, quin floruerit Lugduni, & Martyrologium suum, magis nominatum, quam notum; scripserit circa annum DCCCXXX.

Martyrologium Bedæ non est,

46 Non erit abs re, lectorem eruditum, tametsi forte jam probe instructum, hîc denuo præmonere, Martyrologium, præfixo Bedæ nomine à Christophoro Plantino vulgatum anno MDLXIV, nullo pacto à Beda, sed à nescio quo, ex Adone aliisque compilatum fuisse, tam esse evidens, quam quod evidentissimum, atque hoc tempore indubitatum, cum jam passim non alio nomine veniat, quam Bedæ spurii aut supposititii. Ego, vitandæ odiosæ vocis gratia, *Plantinianum Bedam* simplicius appellare malui. Illustrior est & ab orbe universo, præsertim a litteratis cum plausu accepta, recentior & longe accuratior editio altera, anno MDCLXVIII ante tomum II Martii ab Henschenio & Papebrochio procurata, qua genuinum Bedæ textum ab Flori auctariis diligentissime expurgatum atque distinctum, se tradidisse non dubitarunt. Fuitque id adeo ab annis jam ferme quinquaginta tam incunctanter, tam universaliter ab omnibus admissum, ut qui solide contradicere aut vellet aut posset, hactenus, quod sciam, nemo repertus sit. Solam Sanctorum omnium festivitatem, ut additiam, expungendam aliqui censuere.

quod Plantinus edidit.

47 Non potui non Magistrorum meorum consummatæ in his rebus experientiæ & doctissimorum aliorum virorum suffragiis meum adjicere, atque adeo in tota hac Usuardi recensione, ita Bedam & Florum appellare, quemadmodum ab ipsis editi, divisi & discreti sunt. Nihilominus jam in terendis Martyrologiis satis diu versatus, symbolam & ego aliquam huc affero, quæ licet Papebrochiani operis fundamenta quadamtenus suffodiat, ut est veritatis amator candidissimus, voluit ipse argumenta proponerem, quæ ad rem, necdum plane elucidatam, ulterius discutiendam explanandamque conferrent. Ad Florum spectat tota disquisitio, cujus Martyrologium quantumcumque & qualecumque, vere negotium in tenebris mihi semper visum est, & quamquam Majorum placitis, auctoritate ductus acquiescerem, ex quo illustrandorum Actorum suscepi provinciam, numquam induci potui, ut verum ipsum & genuinum Flori opus ab Henschenio repertum, à Papebrochio vulgatum certò crederem.

Melior editio Papebrochii

sed Bedam & Florum

48 Binæ ſunt circa Flori Martyrologium capitales difficultates, quas nec Papebrochius, nec quiſquam alius, aut ſatis hactenus vidit, aut ſicut oportebat diſſolvit, quaſque nos hîc ad duas quæſtiones reducimus. Prima: Quænam ea demum aut ſint aut vere dici poſſint, quibus *Martyrologium in labore Domni Bedæ* compoſitum, *Flori ſtudio*, ut loquitur Ado, *accreverit*, quæque ſanctus ille Viennenſis epiſcopus, in Martyrologio adornando, ſe habuiſſe profitetur. Quod eſt quærere, quid ſint latiora illa & toties decantata *latiora Flori* ad Bedam *veſtigia*. Altera: Quid ſit ejuſdem *Flori liber ſecundus*, quo, præter latiora veſtigia, ſe uſum eſſe tam diſerte aſſerit Uſuardus. Hanc poſtremam alicubi, ſi recte memini, attigit Caſtellanus, feliciter divinans, *ſecundum Flori librum*, nihil aliud eſſe poſſe, quam ipſum purum putum Adonis Martyrologium, ut præfationis hujus tertio capite copioſius demonſtrare conabimur; unde corrigendum erit inveteratum præjudicium, toties à Majoribus noſtris, toties ab aliis poſt ipſos inculcatum, necdum ſcilicet reperta eſſe ſecunda Flori auctaria, vel alio nomine, ſecundum Flori ad Bedam librum, ſeu additamentum. Huc igitur proprie & unicè ſpectat ſola prior difficultas, de primo eoque vero opere, quod Flori ſtudio in Bedæ labore accreviſſe novimus.

non ſatis feliciter

49 Sed erit, qui eam à Papebrochio abunde diſſolutam continuò exiſtimet, diſtinctis illis Flori elogiis, quæ à Bedæ textibus tam accurate remota & ſejuncta ſunt. Iterum ſincere repeto, me Majorum opus vehementer ſuſpicere, ac ſæpe admiratum eſſe tam fortunatum eorum inventum, dum, ut ſupra dicebam, ex tam variis codicibus, tum Bedam ipſum tamquam genuinum, tum Flori additiones tam ſolerter à Bedæ verbis & ſtylo diſcreverint. Verum perſtat moleſtia mihi ſuborta ex perpetua collatione Bedæ, ab Henſchenio & Papebrochio editi, cum Rabano, Adone ac Uſuardo. In hoc ſitus eſt cardo rei, quod Ado in præfatione ſua affirmet, eo ſe Bedæ Martyrologio uſum, quod Flori venerabilis ſtudio in labore Domni Bedæ accreverat, unde certiſſime dicendum eſt, Adonem ipſius Flori, quem de facie noviſſe potuit, completum & integrum opus habuiſſe, quod ex Romano parvo & aliunde ſupplere aggrediebatur, adeo ut non ſolum primum illud & valde imperfectum Bedæ Martyrologium habuerit, ſed ſimul omnia, quæ tum à Floro, tum à Beda compoſita, in unum quodammodo corpus coaluerant, quorum proinde Sanctos, verba & elogia in novum ſuum Martyrologium indiſtincte retulerit, aut ſaltem referre potuerit.

inter ſe diſtinxit;

50 Clariſſima in rem noſtram ſunt ipſiusmet Adonis verba, quibus in præfatione teſtatur, ſe *imperio ac juſſione ſanctorum virorum* Martyrologium compilaſſe, *ut ſupplerentur dies, qui abſque nominibus Martyrum in Martyrologio (quod venerabilis Flori ſtudio in labore Domni Bedæ accreverat) tantum notati erant.* Cæcus ſit oportet, qui hîc non videat, ſic Bedæ Martyrologium ab Adone depingi, ut in eo ſimul conjuncta, ſimul conſerta fuerint, quæcunque Flori ſtudio in Martyrologio Bedæ aucta & amplificata fuerant. Jam vero nihil eſt manifeſtius, quam quod Ado Bedæ veſtigia conſtantiſſime premat, ejus Sanctos paſſim adſciſcat, elogia ferme omnia, quoad rei ſubſtantiam, nonnumquam verbatim deſcribat, idque tam clare, tam expreſſe, ut Bedam in Adone perſpicue agnoſcas. Si ergo Viennenſis epiſcopus illum Bedæ laborem præ oculis habuit, qui ſtudio Flori accreverat, evidenter conſequitur, elogia etiam illa deſcripſiſſe, quæ ſtudio Flori, labori Bedæ adjecta fuerant. Atqui tamen toto illo Adonis, quantumvis diffuſo Martyrologio, nullum prorſus elogium reperitur ex iis, quæ in editione noſtra Floro adſcribuntur: hinc igitur concludi poteſt, Florum à Majoribus noſtris vulgatum, non eſſe genuinum Florum, non eſſe, inquam, opus illud, quod ſtudio Flori in labore Bedæ accreverat, adeoque aut nihil ſcripſiſſe Florum, aut ſiquid ſcripſit, alibi inveſtigandum.

cum utriuſque

51 Argumentum non minus urgens deſumitur ex Martyrologio Uſuardi, quod ex Adone quidem contractum ſcimus, ſed ita ut variis locis nonnulla elogia ex Beda deſcripſerit, unde pateat Bedæ Martyrologium habuiſſe, non ut primum à Beda compoſitum, ſed ut à Floro auctum fuerat, cujus rei luculentiſſimum teſtimonium præbet Uſuardus ipſe, ſic in præfatione ſua diſſerens de vetuſtioribus Martyrologiis, quæ ad ſuum concinnandum viam præmonſtraverant. *Venerabilium Hieronymi ſcilicet ac Bedæ presbyterorum piis, quamvis ſuccinctis, ſuper hoc provocabar deſcriptis. Quorum prior brevitati ſtudens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus operis præteriiſſe neceſſaria; quos tamen ſecutus, cenſui & Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipſo negotio ſequi veſtigia, præſertim in ſecundo ejuſdem libro.* De hoc ſecundo libro dixi, in hac præfatione agendum capite tertio. Ad præſens argumentum ſatis eſt, ex hoc loco luce meridiana clarius pateſcere, *Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipſo negotio veſtigia*, ſeu *Domni Bedæ laborem, qui ſtudio Flori accreverat*, verbo, ipſiſſimum Bedæ Martyrologium, à Floro in latiorem formam deductum, certiſſimè ſecutum eſſe Uſuardum.

idem videatur Martyrologium.

52 Age vero, totum Uſuardi Martyrologium à capite ad calcem evolve & excute, viceris, ſi vel unicum elogium repereris ex iis omnibus quæ in editione Papebrochiana Floro tribuuntur, aut ſaltem vere illi quomodocumque tribui poſſunt. Scio equidem, unum aut alterum non abſimile eſſe, ſed illud probavimus, à Flori iſtius artifice ex Uſuardo deſcriptum, ac ipſius Uſuardi ſtylo, verbiſque conceptum eſſe. En nodum, cui ſolvendo viam hactenus rectam & ſecuram non reperi, niſi elogia omnia, à Majoribus noſtris Floro adſcripta, ei omnino abjudicentur. Rurſus, ut certum ſuppono, Rabanum, perpetuum Bedæ deſcriptorem, tali Martyrologii Bedæ exem-

exemplari usum, quod & ipsum per Flori manus transierit; atqui nec toto illo Rabaniani Martyrologii decursu, talis Florus usquam occurrit, qualem Henschenius & Papebrochius edidere; est igitur aut nullus Florus, aut aliunde eruenda sunt ea, quibus Bedæ opus amplificavit. Hanc difficultatem à nullo hactenus observatam memini; nequidem à Bollando aut Henschenio, sedulis Martyrologiorum evolutoribus, nec à Papebrochio, præcipuo Bedanæ editionis concinnatore. Nodum scrutando & ruminando pridem deprehenderam, sed cuneus deerat, per avia & devia, diu multumque quæsitus: an repertus sit, ex sequentibus poterit conjectari.

53 Ex citatis supra ipsius Bedæ verbis, à Bollando, Papebrochio & aliis passim referri solitis, indubitatum est, Martyrologium aliquod a venerabili & sancto scriptore compositum, nec minus certum, valde incompletum fuisse: Certum præterea, à nullo hactenus primigenia phrasi, de qua omnino constet, editum fuisse. Nostra editio ad veritatem proxime quidem accedit, sed cum festum Sanctorum omnium annuntiet, pro universali Ecclesia tempore Bedæ necdum institutum, ex unico eo indicio, ut cetera taceam, colligimus, purum plane & integrum dici non posse. Jam vero, aliunde ex Adone patentissime docemur, ipsissimum Bedæ Martyrologium Flori studio accreviisse, nusquam autem traditum est, peculiare opus (secundum librum alio remisimus) à Floro fuisse compositum, quod Bedæ superaddiderit, vel singulari modo, stylo & ordine ab eo sejunxerit aut discreverit. Subiit itaque cogitare, non infundatam conjecturam fore, siquis opinaretur, totum Bedæ Martyrologium, vel potius Martyrologii ejus elementa ita in Flori opus transfusa, ita utriusque conamina, in unum idemque opus conflata, ut frustra laboraverint Henschenius & Papebrochius, quo Flori stylum à phrasi Bedæ, quo Flori, inquam auctaria à propriis Bedæ textibus segregarent. *Flori studio*

54 Mihi certe longe probabilius, imo plusquam verisimile est, Florum ita locutionem suam Bedæ sermoni attemperasse, ut nulla satis aut industria aut solertia distingui possint. Quod quî acciderit, hac una ratione tibi facillime persuaseris. Qui Bedæ Martyrologium norunt, utique ignorare prorsus nequeunt, aut modo simplicissimo Sanctos illic commemorari, aut longiuscula quandoque eorumdem Sanctorum elogia referri. Quid Floro fuit facilius, quam hujusmodi rationem scribendi imitari? Beda in Anglia ex Actis vel passionibus Martyrum partem hinc inde aliquam decerpserat, quam nos brevem panegyrim, elogium, laudationem aut encomium appellare consuevimus. Eamdem methodum secutus in Gallia Florus, ut erat antiquis monumentis, teste Wandelberto, satis instructus, alias passiones, alia Acta consuluit, alios proinde Sanctos reperit, quos & ipse paribus omnino elogiis exornaret; servatis item præfatarum passionum veris vel dubiis narrationibus, earumque compendiis adoptatis. Ut paucis rem totam complectar, sic Bedæ laborem & Flori studium inter se coaluisse existimo, ut nec modo, nec ordine, nec stylo unius commemorationes ab alterius commemorationibus, vel ab ipso Adone dignosci aut disjungi potuerint, unicumque proinde nuncupaverit Bedæ Martyrologium, quod Flori studio accreverat. *in labore Bedæ supplerum.*

55 Hoc pede recte fixo, alia via sternenda fuit ad indagandum, quantum operæ Beda, quantum Florus in colligendo Martyrologio posuerint: cumque aliunde notissimum scirem, Bedæ nomine inscriptum esse Martyrologium aliquod metricum, seu carmine hexametro conscriptum; non Wandelbertinum illud, ut aliqui falso sibi induxerunt in animum, quod totius anni Kalendas decurrit: sed longe brevius, multos etiam Kalendarum dies intactos relinquens; putavi ex ipsius cum prosaico à nobis edito, collatione, forte aliquid luminis accessurum, unde non inverosimiliter, Bedæ Sanctorum compilatio à Flori accretionibus commode dividi & separari posset. Atque eccum, metricum illud opportune mihi suppeditavit Acherii Spicilegium, tomo 10 à pag. 126, quo in præfatione pag. 14, editor indicat, exscriptum esse à Mabilione *ex cœnobii sancti Remigii Remensis apographo, exarato manu Bertigarii monachi, Ebbone archiepiscopo, præferque Bedæ nomen ac titulum, uti nos*, inquit, *in textu exhibemus*. Pergit pluribus ostendere, nihil esse, quo minus Bedæ vere adscribatur metricum hoc Martyrologium, tametsi in citato supra testimonio, de solo prosaico sermonem instituere videatur, neque in indice operum suorum, metricum istud Martyrologium recenseat. Id enim minus videri non debet, cum ex ipso opere constet, sub finem vitæ compositum fuisse, utpote cum in eo, mense Aprili, etiam *Wilfridus junior* commemoretur, cui anno DCC XXXII vita functo, tribus solum annis Beda supervixerit. Hæc ferme Acherii sententia: quæ si vera est, ac vere Beda postremis vitæ annis Martyrologum suum qualecumque ex soluta oratione ad ligatam transtulerit, ac forte Sanctis recentioribus modice auxerit; inveni ubi pedem alterum figam, & nisi vehementer fallor, ea, qua in hisce fieri potest verisimilitudine, laborem Flori à primis Bedæ lineamentis distinguere valeam. Jam nunc fortasse mentem meam perceperis. *Quæ Bedæ propria sunt*

56 Ea est, ut composito inter se utroque Bedæ Martyrologio, prosaico, nempe, ut ab Henschenio & Papebrochio editum est, cum metrico Acheriano; illos omnes Sanctos & Sanctorum elogia Bedæ tribuam, quorum in metrico ipse meminerit; cetera omnia Floro relinquam. Ut exemplo res pateat, primum mensem accipio, qui mihi Bedam nostrum aperienti occurrit, nempe Augustum, & cum eodem confero versus ex metrico ejusdem mensis, qui ita apud Acherium repræsentantur: *ex ejus Martyrol. metrico*

MACHA-

MACHABEI *Auguſti coronantur menſis in ortu :*
Sanctumque & XYSTUM *octavis tenet Idibus almum.*
Bis binis victor ſuperat LAURENTIUS *hoſtes.*
Sancta DEI GENITRIX *ſenas ter conſlat adire*
Angelicos vecta inter cœtus Virgo Kalendas.
Inde TIMOTHEUS *undecimam tenet ordine digno ;*
Atque ſimul martyr ſortitur SYMPHORIANUS.
Octonas ſanctus ſortitur BARTHOLOMÆUS.
Bis binis paſſus colitur BAPTISTA JOHANNES.

Hîc Sanctos octo numeras, quos in noſtra hypotheſi vere à Beda ſignatos dicendum erit. Sunt autem in Beda noſtro notati eo menſe Sancti, ſeu potius annuntiationes octo & viginti ; erit ergo neceſſe hinc conſequi, ut commemorationes circiter viginti, menſe Auguſto, Bedæ à Floro ſuperadditas fuiſſe fateamur.

quantumvis brevi,

57 In alia hîc verſamur hypotheſi ; videlicet, vere ad Bedæ Martyrologium, quod Flori ſtudio accrevit, pertinere omnia, quæ Henſchenius & Papebrochius tamquam ad genuinos Bedæ textus ſpectantia, retulerunt. Alia prorſus eaque ſcrupuloſior quæſtio moveretur, utrum Bedæ & Flori opus ſubinde interpolatum aut decurtatum non fuerit ? Verum hæc ad argumentum, quod hîc tractamus, peregrina ſunt. Aut purum, aut puro proximum eſſe noſtrum Bedæ Martyrologium, idemque prorſus quo ſe uſum fatetur Ado, præter Prologi Papebrochiani rationes, ſatis manifeſte probat Ado ipſe, dum totum illud Martyrologium, in ſuum tranſtulit. Totum dico à potiſſima & præcipua parte ; nam ſiquis Bedam noſtrum cum Rabano & Adone conferat, nonnulla hinc inde recurrent, quibus ad exactiorem formam Beda noſter redigi facile queat. At enim non video tam ſcrupuloſe excutiendum Bedam, licet fortaſſe minutiis nonnullis auctum, dum tam confidenter Hieronymiana dicimus, quæ ad Hieronymum nullatenus ſpectare poſſe, apud omnes in confeſſo eſt.

educi poſſe videntur.

58 Fruſtra etiam oppones, futurum eo pacto, ut potior pars celeberrimi Martyrologii, à Majoribus noſtris cum tanta laude Bedæ vindicati, menſibus ſingulis Bedæ abjudicetur. Etenim cum hactenus non minus fere dubium fuerit, quid ex Bedæ Martyrologio Bedæ proprium ſit, quam ex Hieronymianis Hieronymi, ſeu illius qui primo Hieronymianum Martyrologium deſignavit, non exiguum certe operæ pretium fecero, ſi purum ipſum Bedæ opus, quantulumcumque demum, auctori ſuo non infundatis argumentis reſtituam, ceteris Floro aut aliis interpolatoribus derelictis. Equidem poſt longam & diligentiſſimam operam, quanta potui cura & ſtudio adhibitam, nihil huc uſque reperi, quod ad omnimodam veriſimilitudinem propius accedat. Atque has noſtras rationes, ſeu mavis conjecturas, eruditorum cenſuris & judiciis tantiſper proponere non formidamus, ſi forte clarioris lucis aliquid aliunde affulgeat, quo tandem tutius, ſecurius & certius, ipſius Bedæ purus & genuinus fons ab influentibus & adſcititiis rivulis expurgetur.

Quis Florus editus ?

59 Interim vero monendus hîc iterum lector, me tota ferme Uſuardini Martyrologii recenſione, ſic ſemper Bedam & Florum citaſſe, prout ab Henſchenio & Papebrochio diſtinctis typis vulgati ſunt, quemadmodum Hieronymiana apographa ſeu codices Hieronymianos appello, quos Florentinius & Acherius edidere, aut apud nos manuſcripti exſtant, tametſi alii aliis auctiores ſint, vel magis aut minus interpolati. Si quæras, cui adſcribenda ſint elogia, in noſtra editione Floro attributa ? ſincere fatebor, id me prorſus ignorare. Ceterum, cum hîc in conjecturali ſcientia verſemur, quid vetat, probabiliſſime aſſerere, ſingulos codicum, ex quibus accepta ſunt, compilatores, Bedam & Florum imitatos, pro ſuo quemque ingenio addidiſſe, quæ ex paſſionalibus aut aliunde decerpta, textibus ſuis apte convenire cenſebant. Id certe admittendum in codicibus Uſuardinis, in quos tanta interpolatorum libertas graſſata eſt, ut auctaria & additamenta, ſi omnia conjungantur, ſingulis prope diebus, textum ipſum Uſuardinum duplo, triplo, ſæpe quadruplo, imo quintuplo & amplius exſuperent. Hæc de Beda & Floro. Nunc ad tres alios antiquos ſeu claſſicos Martyrologos properemus.

ARTICULUS III.

De tribus aliis Martyrologiis, Uſuardi cognatis.

§ I.

De Wandelberti metrico.

Wandelbertus à Floro adjutus.

HIeronymiana, Bedam & Florum, inter Gallos Martyrologos ætate proximus ſequitur Wandelbertus, monachus Prumienſis in diœceſi Trevirenſi, qui Martyrologium ſuum, ut oſtendit Bollandus pag. LII, ſcripſit anno DCCCXLII, male ab operum Bedæ editoribus tomo I inſertum, ſub titulo *Ephemeridum Bedæ*, cum metricum hujus Martyrologium, de quo articulo præcedenti egimus, breviſſimum ſit, certe Bedæ adſcribi nefas ſit, niſi quam-

quamplures Kalendarum dies intactos relinquat, ubi interim noſtrum hoc Wandelbertinum, per totum anni circulum, unum ſaltem Sanctum refert diebus ſingulis. Sed de vero auctore, nemo jam eſt qui dubitet, tu vide apud Bollandum præfationem ipſius Wandelberti, ex qua ad rem noſtram faciunt ſequentia verba: *In quo opere, quia ſolemnium dierum certiſſima comprehenſio, non leviter nec facile pro librorum varietate obſtabat, ope & ſubſidio præcipue uſus ſum ſancti & nominatiſſimi Flori, Lugdunenſis eccleſiæ ſubdiaconi, qui ut noſtro tempore, revera ſingulari ſtudio & aſſiduitate, in Divinæ ſcripturæ ſcientia pollere, ita librorum authenticorum, non mediocri copia & veritate cognoſcitur abundare. Ab hoc ego ſumptis veteribus emendatiſque codicibus, Martyrologium librum à Kalendis Januarii uſque ad finem anni, per dierum ſingulorum occurrentes feſtivitates metro edidi.* Oratoriè hîc loqui videtur Wandelbertus, nam ſi rem ipſam diligentius inſpiciamus, quæcumque ipſe ex *libris* illis *authenticis*, *veteribus & emendatis codicibus* ſcitur deſumpſiſſe, ad unam Kalendariorum, Hieronymi, Bedæ & Flori Martyrologiorum & forte paſſionalium aliquot ſupellectilem facillime contrahentur. Nec vero, etiam *ope & ſubſidio Flori Lugdunenſis*, tam certa ipſi fuit *ſolemnium dierum comprehenſio*, ut non ſæpe, contra apertiſſimam antiquiorum Martyrologorum ſententiam, pro ſuo arbitrio, dies aliquot tranſpoſuerit.

61 Quæ hîc Bollandi præfationi, aliorumque de Wandelberto narrationibus ſuperaddimus, eò ſpectant maximè, ut ſpecimina exhibeamus, ex quibus appareat, multa pro ſuo libitu Wandelbertum digeſſiſſe. Quærant alii, quinam ii fuerint *libri authentici* ac *veteres emendati codices*, unde Sanctos ſuos metris illigandos Wandelbertus acceperit; ego certe dubito, an hæc omnia non magis ornate quam vere prædicentur. Bedam, ut à *ſancto & nominatiſſimo Floro* auctus fuerat, præ oculis habuiſſe ultro concedimus, tametſi in eo ſcrupuloſior fuiſſe non appareat. Ex codicibus Hieronymianis Sanctos aliquot decerpſiſſe, æque certum eſt: at præterea alios, aliunde accerſitos, pro ſuamet auctoritate eis adjeciſſe, luculenter demonſtrari poteſt. En pauca de multis exempla. Sic habet: *Certum ducem non habuit,*

xviii Februarii. *Biſſenumque diem Martialis ſanctus honorat.*
xxi Februarii. *Victorine, tuo nonus de nomine fulget.*
xxv Februarii. *Quinta dies Creſcenti augetur laude beati.*
ii Martii. *Senis mox Nonis Heraclus Pauluſque coluntur.*
xx Aprilis. *Feſtaque Syneſii celebrantur martyris almi,*
Pontificis tumulo, doctrina & morte beati.
xiii Julii. *Tertius Ægyptum præſentat Serapioni;*
Attalus & martyr cæleſti flore niteſcit.
xx Julii. *Et ternam denam Philibertus ſanctus adornat.*
xxiv Julii. *Mox nonam.... Aquila & Niceta ſacrarunt.*
xxviii Julii. Quatuor habet verſus de conſecratione altaris à S. Stephano Papa, aliiſque eò ſpectantibus, de quibus alibi nihil.
vi Auguſti. *Idibus octavis, mortem paſſura crucemque*
Chriſti ſancta caro, ætheream dedit ante figuram.
xxiii Auguſti. *Lucius & Ptolomæus denam virtute coronant.*
xxviii Auguſti. *Hac quoque Pelagium fuſo pro ſanguine clarum.*
i Septembris. *Hac & Verenæ rutilant ſolennia ſanctæ.*
xi Septembris. *Has ſimul & Felix felici morte dicavit,*
Martyrio Reguleæ ſancto pariterque beatæ.
xi Novembris. ..... *votis feſtoque vocatur eodem,*
Exilium, flagella, minas, tormenta, necemque
Pro Chriſto perpeſſa ſimul Domicilla triumphat.

Plures hujuſmodi Sancti in Wandelberto recurrunt, quos apud alios Martyrologos, ſaltem ſic poſitos fruſtra quæſieris. Quemadmodum autem libere Sanctos multos ſignavit, aliis incognitos, ſic non minori libertate aut Kalendarum dies tranſpoſuit, aut aliqua inſeruit, quæ apud antiquiores Martyrologos non repererat. Lubet iterum exemplis pauculis rem elucidare. Sic habet xxi Aprilis:

Undecima Gaius pariter Simeonque coluntur.

Non poteſt eſſe alius hic Cajus quam Papa, qui ad diem ſequentem pertinet. A proprio die remotior eſt, quem ex Januario ſic canit xvi Maii:

Septima Timotheus cum dena nomine lucet,
Veridica Paulus docuit quem voce beatus.

Sic vi Junii illum poſuit, qui ad vii ſpectat:

Octavas Idus Ceratus epiſcopus ornat,
Urbem qui fulſit Gratiano à principe dictam.

Rurſus xx Junii Vitalem collocat, quaſi hic poſt filios Gervaſium & Protaſium die ſequenti paſſus ſit, de quo alii agunt xxviii Aprilis. En ejus verſiculum:

Vitaliſque pater natos ſequitur duodeno.

Prima Julii loquitur de Ephrem, qui ab aliis refertur 1 Februarii: sed in hoc Bedam aut Florum secutus est. At XIV Septembris solus ipse de Eparcho agit, alii 1 Julii:

Præsulis hic etiam meritum celebratur Eparci.

Alii Martyrologi Martinum Papam non agnoscunt XVI Septembris. Sic ipse:

Hinc sexto deno Martinus Papa beatur.

Ad XXIV Octobris anticipat festivitatem XLVI militum, ab aliis die sequenti diserte signatorum:

Nono quadrageni effulgent sexque triumpho
Romæ militia & sancto certamine clari.

Jam vero præter Sanctorum nomina, alia etiam inserta esse, quorum ipse inter Martyrologos primus sit auctor, liquet ex VIII Junii, ubi Medardi & Gildardi famosum synchronismum adoptare videtur,

Progenies meritumque pium, quos jungit & ara,
Gildardus senas, pariterque Medardus honorant.

Vide etiam IX & XXI Octobris ac plurimis aliis diebus in nostris ad Usuardum Observationibus propriis loco indicatis, ex quibus omnibus colligas, satis libero calamo Wandelbertum versus suos adornasse, nisi suspicemur, interpolatores subinde accessisse, quos mirum esset, magis ab hoc Martyrologio, quam ab omnibus aliis manum abstinuisse. Utcumque factum sit, hæc eò notavimus, ut pateat, metricum Martyrologum, Hieronymi quidem & Bedæ, à Floro aucti, progeniem esse, non ita tamen, ut eorum placitis se adstringendum putaverit, auctor ipse per se & novi Martyrologii conditor. Vulgo notum est, Adonem in cœnobio Prumiensi verosimiliter cum ipso Wandelberto aliquamdiu commoratum; attamen certum putamus, metricum Martyrologium aut non noviisse, aut certe eo usum non fuisse. Dubitavi aliquando, nec in meis ad Usuardum Observationibus satis certò determinare ausus sum, utrum in Usuardi cognitionem non venerit: neque vero hactenus id mihi certo exploratum ausim asserere. Partem affirmativam suadebant Sancti iidem, pluribus diebus in utroque recurrentes; at mox reponi poterat, id mirum non esse, cum utrique iidem fontes, aut saltem similes patuerint. Magis urgebat, dum Sanctos reperirem apud nullum Martyrologum Usuardo antiquiorem, præterquam apud solum Wandelbertum signatos, quod plane accidit XIV Martii, ubi hic versiculus:

ut ostendunt exempla:

Euphrosius pridie Petro cum martyre fulget.

62 Hoc certe impellere videbatur, ut saltem notitiam aliquam inter eos Martyrologos fuisse admitterem. Rursus, dum ex aliqua Hieronymianorum classe unus aut alter Sanctus; iidemque prorsus & ab Usuardo positi, & à Wandelberto versibus innexi inveniebantur; satis probabile videri poterat, Usuardum, non Hieronymianorum fontem, sed Wandelberti rivulum consuluisse: idque patebat clarius die secunda Decembris in Vero & Securo, à sociis aliis XVIII aut XIX avulsis: *Vero & Securo quartis litat Africa Nonis.* Verum his omnibus præponderavit Usuardi silentium, qui duces suos aperte enumerans, Wandelberti nomen reticuit. Ad hæc, in allato exemplo Veri & Securi, ambos Usuardus fratres appellat, quod utique apud Wandelbertum non reperit. Petrum & Euphrosium aliunde Usuardo innotuisse, necesse est. Ut vero certius intelligas, inter Usuardi protoparentes locum Wandelberto tribuendum non esse, faciet dies IV Decembris, quo Usuardus nullos apud Adonem Sanctos illic signandos reperiens; non ad Wandelbertum, qui de Victoria agit & Heracleo, sed ad Rufinum confugit, ex quo binas suas annuntiationes conflavit. Idem convincitur ex XIX Decembris, ubi Wandelbertus: *Quartum cum deno Zosimus Dariusque coronant:* in Usuardo autem solum legitur: *Civitate Nicea, sancti Darii martyris*; nulla prorsus eo die Zosimi facta mentione. Tota igitur Wandelbertum inter & Usuardum cognatio in hoc consistit potissimum, quod uterque de Hieronymianis, Beda & Floro participent.

neque ullus

63 Posset & hic à curiosis inquiri, utrum Wandelbertus, inter progenitores suos numerare non debeat auctorem Romani parvi? Dubitandi ratio est, quod Observationes nostræ nonnumquam doceant, eosdem Sanctos à Wandelberto celebrari, quos solum Romanum parvum inter antiquiores notasse comperitur. Exemplo sint Maii XV, quo *Pontifices septem Hesperiam simul Idibus ornant*, & VII Junii, *Paulus septenas, præsul tuus alta Bizanti:* & similia plura, ex quibus confici posse videatur, Wandelbertum non ignorasse Martyrologium illud, quod Romanum parvum vocamus. Hic ego me hærere, & in Observationibus non semel hæsisse confiteor. Nihil quidem piaculi video, si ultro concedamus, Romanum parvum Wandelberto præluxisse, quidquid Ado gloriari videatur, se omnium primum, absconditum prius in Italia thesaurum effodisse, quem in Galliam deportaret. Ceterum, cum teste Usuardo, *diversa sanctorum Patrum Martyrologia* exstiterint, facile contingere potuit, ut ex antiquiori aliquo, auctor Romani parvi Romæ, Wandelbertus in Gallia, sua desumpserint. Qui plura conferre aut disquirere voluerit, in prima Molani, & in hac nostra Usuardi editione, metra diebus singulis cum textu Usuardino ferme conjuncta inveniet. Apud Acherium tomo 5 Spicilegii, totum Wandelbertinum uno ductu editum est.

ipsum secutus videtur.

§ 2.

De Martyrologio Rabani.

ORdine & ætate sequitur præclarum Bedæ germen, Martyrologium à B. Rabano Mauro, ex monacho Fuldensi archiepiscopo Moguntino compositum, quod fortasse non immerito appellaretur, Bedæ Martyrologium studio Flori & Rabani suppletum; ita Rabanus fideliter & passim omnia elogia, in Papebrochii editione Bedæ adscripta, suæ compilationi inseruit, ut vel ex solo hoc Martyrologio recensèri illa & forte hinc inde emendari posset. Credidit Papebrochius in Prologo suo num. 11, eodem tempore Rabanum in Germania Bedam suppleviſſe, quo id in Francia præstabat Florus, adeoque circa annum DCCCXXX: at nobis longe verisimilior videtur Castellani conjectura, præfationis suæ ad 1 Bimestre pag. 20, ubi Rabanum existimat Martyrologium scripsisse, circa annum DCCCXLV, tum nempe, cum demissa anno DCCCXLII abbatiæ Fuldensis præfectura, privatus ibi degeret, anno DCCCXEVII ad archiepiscopatum Moguntinum assumptus. Sic apte divisis temporibus, commode intelligitur, Flori laborem in augendo Beda, perveniſſe in manus Rabani, quem is ex codice aliquo Hieronymiano aliisque (ut erat vir doctissimus) aliunde acquisitis, per totum anni circulum impleverit, iis superadjectis, quæ ad Fuldenses seorsim pertinerent, ut esset Martyrologium cœnobii illius celeberrimi usibus accommodatum, quidquid Papebrochius num. 14 autumet, non eo Martyrologio usos Fuldenses, sed alio in codicibus reginæ Sueciæ reperto, quod ex Adone contractum fuerat. Sed forte monachis etiam illis placuerit magis Usuardina methodus, longe aptior Officio ecclesiastico. *Rabanus Florum & Bedam auxit;*

65 Prævênit itaque Rabanus noster Adonem, qui per id tempus Martyrologium aliud meditabatur, de quo fusius sequentibus duobus capitibus agendum erit. Uterque eodem laborat vitio, nempe enormi illa inæqualitate, qua diebus nonnullis unus aut alter Sanctus valde jejune annuntiatur: alii vero longis elogiis referti, ad nauseam ferme prolixi sunt. Præiverat ambobus Beda, præiverat Florus, ast Usuardus singulorum dierum laterculos compendiosius complexus, priores omnes Martyrologos ita antecelluit, ut ubique receptus, aliorum memoriam obliteraverit. Ut ad Rabanum redeamus; nihil in eo peculiare occurrit, quod in Observationibus nostris satis accuratè notatum non sit. Hoc nempe singulari cura studuimus, ut per continuam illam Martyrologiorum omnium inter se aut convenientiam, aut differentiam, aut oppositionem, sub unum aspectum positam, singulorum simul proprietates Hagiophili dignoscerent. Inter cetera insinuandum fuit, Rabani Martyrologium Germaniæ limites non esse transgressum, utpote quod Ado & Usuardus plane non noverint; Notkerus autem, de quo mox loquemur, totum descripserit, auxerit aut contraxerit, *inæqualis ut Ado;*

66 Ut autem assumptæ superius generationis metaphoræ inhærentes, Martyrologiorum genealogiam pertexamus, eo consanguinitatis gradu Adonem tangit Rabanus, seu potius eorum Martyrologia, ut quodammodo germani fratres dici possint, ea videlicet causa, quod ambo ex Hieronymianis, Beda & Floro, pro majori vel minori parte progeniti sint, cum hac notabilissima diversitate, quod Ado fœcundissimus fuerit aliorum Martyrologiorum parens, Rabanus vero prope ἄπαις obierit, solum ferme Notkerum sequacem habens, ex quo fortasse magis quam ex ipso Rabani fonte, paucula in codices Usuardinos auctiores derivata sunt, ut nonnumquam in Auctariis nostris indicandum fuit. Qui plusculum temporis, Martyrologiis his omnibus accuratius inter se componendis, impendere voluerit, facillime mecum advertet, quod si ea quæ ex Hieronymianis, Beda & Floro Rabanus desumpsit, à reliquis sejungantur, pauca superfutura sint, quæ Rabani propria dici debeant. Sic item, si Notkerum Hieronymianis, Rabanianis, & Adonianis exspolies, ad nihilum prope redibunt, quæ ex ejus Martyrologio erunt reliqua; præterquam quod locis nonnullis mutilum est, ut statim paulo copiosius explicabimus. *ejusque ex parte frater*

§ 3.

De Martyrologio Notkeri.

HOc Martyrologium native delineavit Papebrochius in Prologo ad Bedam num. 14 his verbis: *Prædicti Adonis synchronus fuit B. Notkerus, monasterii sancti Galli monachus anno Christi* DCCCLXX, *quando Ado eidem monasterio communicavit reliquias sancti Desiderii episcopi & martyris Viennensis, X Kal. Junii recolendi, quemadmodum ipse ad dictum diem testatur in suo Martyrologio, quod videtur Adonis exemplo scripsisse, integra sæpe elogia ex eo verbotenus accipiens; mortuus anno* DCCCCXII, *uti clare demonstrabimus mense Aprili ad ejus diem natalem. Præter Adonis Martyrologium (cujus exemplar credibile est ipsummet Sangallensibus misisse) habuit etiam Notkerus præ oculis Martyrologium Rabani, de quo supra egimus, & eo etiam plurimùm usus est, adeo ut videri possit, unum è duobus conficere voluisse.* Verissima hæc esse, plane perspiciet, quisquis tres illos Martyrologos *Notkerus ex variis conflatus,*

logos inſpicere & attentius conſiderare dignabitur, quod in Obſervationibus noſtris Uſuardinis annotare non prætermiſimus, quotidianam ferme Martyrologiorum claſſicorum genealogiam repræſentantes, quorum poſtremus eſt hic, quo de loquimur, Notkerus Balbulus: quem ſi pernoſcere cupiat curioſus lector, adeat Papebrochii commentarium VI Aprilis à pag. 576, ubi hunc à variis aliis Notkeris accurate diſtinguit. Caſtellanus compendio omnia collegit in laudata ſæpius præfatione pag. 25.

Incompletus eſt.

68 Porro jam dictum Notkeri Martyrologium primus ex Sangallenſi bibliotheca eruit, & typis vulgavit inter antiquas lectiones Henricus Caniſius, locis aliquibus mutilum, ut à XII Junii ad XIX; à II Julii, ad VII; à XVIII Auguſti, ad XXVII; imperfectum vero à XXVI Octobris, uſque ad anni finem. In Caniſiana illa editione hunc præfert titulum: *In nomine Domini, incipit Martyrologium per anni circulum S. P. N. Notkeri, cognomento Balbuli, monachi S. Galli.* Non fuiſſe adeo receptum ejus tempore, annum Eccleſiaſticum à Nativitate Domini, aut ab ejus vigilia incipere, & hoc & Rabani Martyrologium probant, cum ambo à Kalendis Januarii exordiantur. Nihil Florentinio in notationibus ad Hieronymiana familiarius, quam Notkerum identidem appellare; non conſulto fonte, unde ipſe ſua omnia clariſſime derivavit, quod ſatis ſero animadvertiſſe videtur, dum nempe XV Octobris pag. 920 tandem fatetur *Notkerum, plurimum ex Adone accipere.*

Quæ ejus cognatio.

69 Sed de his, Obſervationum noſtrarum pluribus locis locuti ſumus. Ceterum ex dictis manifeſtum eſt, quam arcto conſanguinitatis Martyrologicæ vinculo, Notkerus cum Rabano & Adone conjunctus ſit. Atque hæc quidem hactenus de Martyrologis, quæ in linea directa vel immediata Uſuardo tam propinqui non ſunt, quamquam & ipſe nonnumquam Hieronymiana & Bedam à Floro ſuppletum conſuluiſſe deprehendatur. Nunc ad præcipuum ejus familiæ, ſeu genealogicæ arboris ſtipitem deſcendimus. Illum vero ſtatuimus Romanum illud vetus, à Roſweydo noſtro pridem editum, ab Adone Ravennæ repertum, ibi ab ipſo deſcriptum, in capite Martyrologii ſui poſitum, & in iſtud plane transfuſum. Ex quo videas, Romanum iſtud vetus, quod nos *Romanum parvum* dicimus, cum Beda à Floro aucto, Adonis patrem poſſe nuncupari, cujus avum Hieronymiana non inepte appellaveris. Tum vero, ex Adone immediatiſſime procedere Uſuardum, capite 3 demonſtrabitur. Hîc præmittenda eſt, gravis de Romano iſto parvo inter eruditos controverſia; paucis id hactenus ut genuinum & antiquum Romanum tuentibus, pluribus aliis obnixe contra certantibus, nec vetus, nec Romanum, nec vere Martyrologium eſſe, ſed potius Kalendarium, aut contractum ex Adone compendium: aliis demum, tamquam ſcenæ ſpectatoribus, nullam in utramvis partem ſententiam ferentibus. Hæc proximo capite ab ovo repetenda, & diligentius excutienda ſuſcipimus.

CAPUT SECUNDUM.

De Martyrologio, quod vetus Romanum appellavit, primuſque edidit Heribertus Roſweydus, nos tantiſper ROMANUM PARVUM *vocari poſſe cenſemus.*

Quæſitum à Baronio

EMinentiſſimus Annalium eccleſiaſticorum conditor Cardinalis Baronius, in Prolegomenis ad ſuam Martyrologii Romani cum Notationibus editionem, præſertim capite octavo, totus eſt in quærendo antiquo Martyrologio Romano, cujus veſtigia haud obſcura repererat in celebri Gregorii Magni ad Eulogium Alexandrinum epiſcopum epiſtola, ſuperius à nobis laudata. Cumque relatorum à nobis præcedenti capite majorum Hieronymianorum apographa in ejus aut cujuſquam alterius, ad Romani Martyrologii reformationem deputati, notitiam non perveniſſent, neque adeo Martyrologium ullum vidiſſet, cui deſcripta à Gregorio elementa omnimode convenire poſſent; lecta Adonis præfatione, in qua Sanctus ille Viennenſis epiſcopus, ad concinnandum Martyrologium ſuum, ſe *adjutum* fatetur *venerabili & perantiquo Martyrologio, ab urbe Roma Aquileiam, cuidam ſancto Epiſcopo à Pontifice Romano directo*; hinc idem Eminentiſſimus citato capite 8 inferre non dubitavit: *Hoc ipſum ſimplex abſque alio additamento Romanum Martyrologium, idemque perbreve, in quo tantum nomina Martyrum, locus ac dies paſſionis poſiti haberentur, eſſe illud ipſum, cujus meminit Ado.* Ita Baronius.

Martyrologium S. Gregorii

71 Sed pace ipſius dixero, non ſatis conveniunt ea quæ Gregorius in epiſtola ad Eulogium de ſuo Martyrum libello prædicat, cum characteriſticis Martyrologii Ravennæ reperti ab Adone delineatis, ut utriuſque verba conferenti ad oculum patebit: neque enim Ado uſquam inſinuavit, Martyrologium à Romano Pontifice Aquileiam cuidam ſancto Epiſcopo directum, aut *perbreve* eſſe, aut ſola dumtaxat *nomina Martyrum* continere, aut ſolum *locum ac diem paſſionis* ponere; quæ omnia Gregorius de ſuo tam clare & tam diſtinctis terminis aſſeruit. Ceterum quidquid ejus ſit, præconceptæ opinioni inſiſtens Baronius, ſatis ibidem patefacit ingens ejuſdem iſtius Martyrologii, quo tenebatur deſiderium, dum ita loquitur: *Porro in omnibus, quæ viderim Martyrologiis Adonis impreſſis* (non ſcio alias editiones tunc exſtitiſſe præter imperfectam Lipo-

Lipomani & aliam Mosandri) *illud ipsum Roma acceptum desideratur. Egregiam certe, ac viris eruditis dignam optatamque navasset operam Mosander, si hujusmodi illustre vetustatis monumentum, quod in suo manuscripto Adone haberi testatur, una cum ipso Martyrologio Adonis, quod post Surium ad septimum tomum vitarum Sanctorum adjecit, edidisset.*

72 Tam præclaro purpurati Patris desiderio facturus satis Heribertus noster Rosweydus, cum novam Adoniani Martyrologii, exactioremque prioribus editionem meditaretur, curas mox omnes intendit, ut codicem ipsum manuscriptum S. Pantaleonis, ex quo suam Adonis editionem Molander expressérat, nanci ci posset; eoque *à Cartusia Colonienſi perbenigne submisso*, idem illud *vetus Romanum Martyrologium*, ut ipse vocat, quod suo Ado præfixerat, magno virorum eruditorum applausu, una cum Adone vulgavit anno MDCXIII, nihil dubitans, quin ipsum illud Martyrologium reperisset, quod olim Gregorius Magnus ad Eulogium scribens laudaverat. Juvat Rosweydum ipsum loquentem audire, in sua ad Paulum V Pontificem Maximum dedicatoria epistola. *Fero nunc*, inquit, *ad Sanctitatem vestram, vetus hoc Romanum Martyrologium quod Gregorius Pontifex Maximus ad Eulogium Alexandrinum episcopum scribens, per Orbem universum dispersum & optavit & credidit. Fero, quod Ado annis abhinc octingentis, tanti fecit, ut venerabile & perantiquum duxerit, sibique, velut prima operis sui lineamenta adumbrata proposuerit, quod suis rursus coloribus pingeret, lucis splendore illustraret. Fero, quod ad hunc usque diem latuit: cujus desiderio tantopere flagrabat Cardinalis Baronius, ut animi sui testes tabulas exstare voluerit, quibus editorem excitaret, & gratiam ante beneficium reponeret. Hoc igitur Martyrologium tanto fidentius ad Sanctitatem vestram defero, quanto plurium gravissimorum virorum patrocinio comitatum venit.* *male putavit Rosweydus*

73 Ita Rosweydus splendide ac eleganter munus, vel partum, ut ita dicam, suum communi fidelium Patri verbis ornare ac religiose, non Thrasonice, ut garrit Beckius, modeste, inquam, ostentare non dubitavit, neque tunc cum illo dubitabant eruditi, gravissimique viri, quorum patrocinio comitatus veniebat, quin vere Martyrologium ab sancto Gregorio commendatum, Romano Pontifici porrigeret. Verum hæc præmature dicta, crediderim agnovisse subinde Rosweydum ipsum. Nimirum, dum hæc scriberet, nondum illustre istud Hieronymianum Epternacense, de quo priori capite cum Bollando egimus, è Cartusia Trevirensi felicitèr eruerat. Etenim, ex utriusque, puta Hieronymiani & Romani parvi comparatione, facile agnovisset vir perspicacissimus, non huic tam proprie, quam alteri aptari posse Magni Gregorii descriptionem, qua utique indicatur Martyrologium Hieronymianum, *in quo tantum nomina Martyrum, locus & dies passionis positi haberentur.* Quod *perbreve* velit esse Baronius, non est ex mente Gregorii, cum in ipsius libello, *multi ex diversis terris atque provinciis, per dies singulos cognoscantur martyrio coronati*: qui character Hieronymianis proprius est, Romano parvo, non item, ut brevi clarius elucescet. Hæc omnia si observare potuisset Rosweydus, haud dubium quin vetus suum, cum Gregoriano minime confundendum putasset. Nec vero inde splendore Martyrologio ipsi gratis quodammodo accersendus erat, cum aliunde veris suis propriisque non careat laudibus, quas ipsi ut meritas, ut debitas toto hoc capite vindicabimus. *se reperisse:*

74 Ceterum quod modo aiebat Rosweydus, *plurium gravissimorum virorum patrocinio comitatum venire* Romam, suum illud vetus Martyrologium, verissimum existimo, tametsi modo promptum mihi non sit virorum illorum suffragia colligere. Sit nobis hic unus omnium instar Andreas Saussayus, in hac saltem parte minime suspectus Rosweydi encomiastes. Laudaverat ipse non uno loco apparatus sui ad Martyrologium Gallicanum, procuratam veteris illius Martyrologii editionem, sed cap. 19 dispersos radios colligens, hæc inter alia de Rosweydo prædicat: *Martyrologium vetus Romanum, tot seculis abditum, tanto æstu à Baronio desideratum, multoque sudore à se perquisitum; tandem divino munere reperit, at repertum, primùm in lucem produxit, notatiunculis sua eruditione dignis instructum, quod Paulo V Pontifici Maximo, pereleganti epistola dedicavit; ut ad solem, quemadmodum ait, radius, ad fontem rivulus, ad stipitem ramus, ad cælum sidus rediret* &c. *Ita præfatur ad Pontificem summum, latus de inventо à se thesauro, redditoque cui competebat, Domino, Heribertus, certe eximius ipse salis sapientiæ radius, vivi fidei fontis rivulus, virentis justitiæ stipitis ramus, jamque cœli pulchrum ac æternum sidus.* *sed quod ediuit,*

75 Ecquid diceres Rosweydum hic à Saussayo ferme apotheosi donatum? Sed saxo brevi versam cytharam intelligas. Qui hic tam magnifice Rosweydum ejusque oblatum Pontifici munus ad sidera usque extollit, idem ipse alibi præfatum Martyrologium, præconceptis suis de Areopagita ex Hilduino opinionibus adversari observans, quasi œstro percitus, diras quodammodo in ipsum editoremque evomit, turpiter recantans, quæ in utriusque laudem tam gloriose cecinerat, ut pluribus memorat Florentinius in admonitionibus suis prævius pag. 17, nosque paulo infra uberius ostendemus. Ne vero pluribus aliis Rosweydi, ejusque procuratæ veteris Romani Martyrologii editionis laudatoribus conquirendis tempus teram, aut lectori creem fastidium, unum producam egregie doctum, magnique inter eruditos nominis virum Henricum Valesium, in dissertatione brevi discutienda, hoc de sui temporis scriptoribus testimonium ferentem: *persuasisse*, nimirum, *doctis hominibus Rosweydum, ut ab omnibus, diversæ etiam communionis viris, hoc Martyrologium pro vetere Romano acciptatur, ejusque auctoritate ac testimonio omnes passim in libris suis utantur.* *laudatissimum est.*

Oppugnavit Valesius:

76 Non est insolita Valesio grandior auxesis; neque enim ita post Rosweydum abierunt *docti homines*, ut nullus ante Valesium Martyrologii illius oppugnator fuerit. Noviſſe poterat censorem, plane liberalem, V. C. Joannem Frontonem, Kalendarii Romani editorem, quo nemo brevius, nemo forte acrius contra insurrexit. Sed hunc infra suo loco conveniam. Neque ignorabat, opinor, Valesius Bollandi prudentissimum de eodem Martyrologio judicium, quod priusquam ultra progredimur, hîc ex Præfatione generali cap. 4 § 5 compendiose subjiciemus. Plura equidem ibi offendo, in hoc nostro opere aut restituta, aut clarius exposita; verum quod ad toties jam nominatum Martyrologium attinet, clare ibi Bollandus edisserit, *non esse à Rosweydo editum illud, quod erat S. Gregorii ætate Martyrologium.* Rursusque post nonnulla alia, oculatissimo cetera Bollando non satis tunc perspecta, ita pronuntiat: *Illud tamen liquido constare existimo, non esse, quod describit sanctus Gregorius, illud quod est à Rosweydo vulgatum. Neque tamen*, subdit, *hoc cuicuimodi sit, respuimus. Utinam plures similia antiquitatis monumenta, quod possunt, eruerent.* Mitto scrupulum, quo ibi Bollandus laborat, ne scilicet Martyrologium, à Rosweydo editum, *Romanum minus* nuncupet, *quia eo titulo* (Romani veteris) *editum à viro doctissimo, eaque apud eruditos invaluit nomenclatio.* Nemo ægre feret, vocem *vetus* non ita convenientem, à me in *parvum* mutatam, ut contradistinguam ab Hieronymiano majore, quod facturum fuisse Rosweydum ipsum, plane existimo, si tum codicem Hieronymianum longe vetustiorem vidisset, cum minus illud suum Romanum, non tam vetus, prælo commune reddidit.

Bollandus melius de eo statuerat,

77 Est itaque vera Bollandi & nostra sententia, characteres à S. Gregorio in celebri ad Eulogium & sæpe jam laudata epistola exhibitos, in Martyrologium à Rosweydo editum quadrare nequaquam posse; cum ille indiculum indicet, in quo *pene omnium Martyrum, distinctis per singulos dies passionibus, collecta nomina* habebantur, quod Rosweydino Martyrologio tam est certum non convenire, quam certum sit, dies ibi aliquot vacuos reperiri, plurimos autem, ubi unicus uno die consignatur Sanctus. Accedit, quod ex eodem Gregorii testimonio constet, in eodem volumine non indicari, *quis qualiter sit passus, sed tantummodo nomen, locum & diem passionis poni*: at Romani parvi auctor plura & distinctiora addidit, per quæ Gregoriarum longe superat, non quidem ætate, sed nitore, claritate & exacto rerum ordine. Demum Romanum nostrum, pluribus locis talia signat, quæ Gregorio posteriora sunt, utputa XIII Maii festum *S. Mariæ ad Martyres*; XIV Septembris, *lignum salutiferum Crucis à Sergio Papa inventum*, &c. I Novembris festum *omnium Sanctorum* Romæ institutum, aliaque ab erudito lectore facile observanda, quæ codicem Rosweydinum ad seculum octavum rejiciunt. Hæc in Bollandi sententiæ omnimodam confirmationem sufficiant.

quamquam in paucis

78 Unum est, quod non satis perspexit venerandus Magister noster, dum nempe *in ambiguo* posuit, *utrum ex his sanctus Ado habuerit, minus illud Rosweydinum, an hoc majus*, scilicet Hieronymianum; mihi enim certissimum videtur, Adonem sic loqui, ut tota ejus oratio Romanum parvum aperte designet, nec ullum aliud Martyrologium designare possit. At inquit Bollandus; *plures multo Sanctos habet Ado in suo Martyrologio, quam qui in minori Romano continentur: imo parum admodum ex illo haurire subsidii potuisset, cum præsertim Usuardi haberet Martyrologium, quod & natales indicabat singulorum atque etiam plurium....* Recte fatetur Bollandus *hic* sibi *aquam hærere*: opus enim fuisset plurimorum annorum labore, plurium Martyrologiorum diligentissima inter se collatione, ad hujusmodi nodum dissolvendum, cujus pars posterior vix demum post quinquaginta & amplius ab opere de Actis Sanctorum inchoato annos à Papebrochio observata est tomo v Junii pag. 250 col. 1 in fine. Nimirum præpostere à Majoribus nostris semper citari solitos Usuardum & Adonem, semperque in ea suppositione, quod ille hoc esset antiquior, atque adeo Adonem sua ex Usuardo accepisse, aut saltem accipere potuisse: vel ut in Prologo ad Bedam num. 11, vel tomo 4 Junii pag. 482 infra B, arguebat laudatus Papebrochius, *nihil alterum sciviſſe de altero.* Quibus similia per viginti tres tomos de Actis Sanctorum, innumeris locis recurrunt. Hæc autem omnia cum veritate non cohærere, Observationes nostræ diebus singulis textui Usuardino adjectæ sole meridiano clarius manifestabunt.

hæsitaverit.

79 Prior autem difficultatis pars, *quod plures multo Sanctos habeat Ado in suo Martyrologio, quam qui in minori Romano continentur*; quodque proinde *parum admodum ex illo subsidii haurire potuisset*, pace Bollandi dixero, facillime dissolvitur, nam Ado nusquam insinuat, se omnes Sanctos suos ex *venerabili & perantiquo Martyrologio* desumpsisse, sed *adjutum* se eo fatetur, *ut dies Martyrum; qui confusi in Kalendis satis inveniri solerent, verissime notarentur.* Id nempe, nisi vehementer fallor, sanctus Martyrologus innuit, reperisse se in eo Martyrologio, distinctam dierum seu Kalendarum seriem, quæ in Hieronymiano, quo etiam certissime usus est, turbato, luxato & confuso ordine, adhuc hodie, post multorum eruditorum diligentissimam operam, repræsentatur. Atque huc refero τὸ *verissime notarentur*, hoc est *distinctè*, nam Martyrologii istius auctor, quisquis fuerit, nihil minus curasse videtur, quam ut ad veros obitûs aut martyrii dies Sancti reducerentur; satis se feciſſe existimans, si quos hinc inde ex veteri Testamento, æque ac ex novo, sed maxime ex Rufino colligebat Sanctos, certis diebus, pro suo fere arbitrio, innecteret. Atque hæc altera nostra Observatio est, per singulos ferme dies discurrens, quæ Majores nostros hactenus latuerat, quæque non nisi indefessa & continuata Martyrologiorum nostrorum perscrutatione

erui,

erui, digeri & confirmari potuit. Ad duas propositiones rem totam contraho; quarum hæc prima: Ado in adornando Martyrologio suo, usus est Romano parvo Rosweydi, tamquam stamine, si ita loqui licet, totumque ferme ad verbum descripsit. Hæc altera: Usuardus Adonem, quem Flori librum secundum appellavit, ita in omnibus secutus est, ut verum dici possit Adonis compendium. Sed de hac propositione, ut jam supra monuimus, cap. 3 fusius tractandum.

Rosweydi vindicia.

80 His ad sequentem dissertationem quodammodo prærequisitis & præcognitis, Romani parvi, ejusque editoris Rosweydi patrocinium hîc ita suscipimus, ut licet cum Bollando, in eo plane errasse censeamus, quod Martyrologium suum illud esse putaverit, de quo Gregorius ad Eulogium Alexandrinum meminit, sic, inquam, ejus patrocinium suscipimus, ut contra multos obtrectatores asseramus, verum, *venerabile, & perantiquum Martyrologium* esse, *ab urbe Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo à Pontifice Romano directum*, & Adoni postmodum *à quodam religioso fratre aliquot diebus præstitum: quod*, Ado, *diligenti cura transcriptum, positus apud Ravennam, in capite sui operis ponendum putavit*: quamquam non diffiteamur, interpolationes aliquas adjectas fuisse, quibus nullum hactenus Martyrologium vacuum reperire potuimus. Hæc adversus Saussayum, Frontonem, Florentinium, & quoscumque alios Romani parvi adversarios propugnanda sunt. Alterum nobis cum Henrico Valesio negotium, qui titulum potius, quam Martyrologii ipsius substantiam aggressurus, citatam dissertationem deproperavit, Eusebianæ editioni ad calcem pag. 315 subnexam, quam hîc primùm excutiendam arripimus, ut salvo capite, reliquum corpus facilius tutemur.

ARTICULUS I.

Parvum Rosweydi Martyrologium non incongrue vocari posse ROMANUM, *contra Valesium & Florentinium statuitur.*

Valesius convincitur

HEnricus Valesius supra laudatus, singulari illa sua dissertatione, qua Rosweydi Martyrologium atque una Hieronymianum aggreditur, primum pugnat, ante Sixtum V, nullum in Ecclesia Romana fuisse peculiare Martyrologium. Ipsum audiamus: *Ego vero contra affirmo*, inquit, *nullum unquam fuisse proprium ac peculiare Martyrologium Ecclesiæ Romanæ, ante illud, quod jussu Xysti V Pontificis Maximi editum est hoc titulo, ac Baronii notationibus illustratum.* Affert deinde causas, quæ ipsum ad ita sentiendum impulerint, sed quarum pleræque ad meram de nomine quæstionem recidunt, ut bene ostendit Florentinius, admonitione 5 totam illam Valesii machinam feliciter evertens. Omnium manibus teruntur ea opera, ut proinde hîc telam rete xere opus non sit. Probat, & recte, Florentinius, Hieronymianum à se vulgatum, quod *vetustius Occidentalis Ecclesiæ Martyrologium* intitulavit, omnino nuncupari posse *Romanum*, seu *Romanæ Ecclesiæ Martyrologium*, tametsi eo nomine, nec à S. Gregorio, nec à Beda, Adone aut Usuardo designatum fuerit. Id certe mirum videtur, Valesium nempe agnoscere, characteres omnes, à S. Gregorio distinctos, Martyrologio Hieronymiano apprime convenire, imo, *dicere Gregorium Magnum, habere se Martyrologium, in quo multorum simul Martyrum nomina* &c. constanter tamen abnuere, *Romanum Martyrologium à Gregorio Magno esse nominatum, aut Martyrologium illud proprium ac peculiare fuisse Ecclesiæ Romanæ.* Quasi aliud hodie sit Martyrologium Romanum, quam quod *commune est cum reliquis* ecclesiis *Occidentalibus.*

fuisse olim Martyrol. Romanum.

82 Tale autem Martyrologium, annis abhinc mille exstare debuisse, ut etiam terminis ipsis cedat Valesius, luculentissimo testimonio evincitur ex concilio Cloveshovensi, anno DCCXLVII sub Cuthberto Dorobernensi archiepiscopo, capitulo XIII, apud Spelmannum tomo 1 pag. 249, apud Labbeum tomo 6 col. 1577, ubi hæc formalissima verba diserte exprimuntur: *Itemque ut per gyrum totius anni, natalitia Sanctorum, uno eodemque die, juxta Martyrologium ejusdem* ROMANÆ ECCLESIÆ, *cum sibi convenienti psalmodia, seu cantilena venerentur.* Nec aliud esse potuit Martyrologium, quod Abbates Franciæ, in conventu Aquisgranensi anno DCCCXVII, in choro recitandum præscripserunt capitulo LXIX apud Labbeum tomo 7 col. 1511, his verbis: *Ut ad capitulum primitus Martyrologium legatur.* Quæ cum de imperfecto Bedæ opere accipi prorsus nequeant, multo minus ad juniores Martyrologos referri, haud dubium, quin de Romano, sive magno, aut Hieronymiano, sive de vetere Rosweydi & parvo intelligantur. Refer quò volueris, convincitur Valesius, ante Sixti V tempora MARTYROLOGIUM ROMANUM vere exstitisse. Conveniat ipse modo cum Florentinio, de ea appellatione, Hieronymianis adscribenda, ego ad parvum nostrum accedo, contendoque & ipsi concedendam esse *Romani Martyrologii*, sed *minoris* seu *parvi* nomenclaturam.

Non magis feliciter

83 Hic cum utroque viro clarissimo certandum est. Negant ambo, Rosweydi Martyrologium *Romanum* dici posse, sed argumentis plane diversis. Florentinius enim, ut infra clarius patebit, putat Martyrologium à Rosweydo editum, non esse illud, quod Ado operi suo præfixit, sed potius contractum ex Adone compendium, seculo undecimo non vetustius; *Romani* appellationem haud quaquam negaturus, si vere illud esse crederet, quod *à Romano Pontifice, cuidam sancto*

ſancto Epiſcopo Aquileiam directum, atque ab Adone Ravennæ repertum & deſcriptum eſt. Nimirum male ſupponit vir doctiſſimus, non aliud Martyrologium Ravennæ reperiſſe & deſcripſiſſe Adonem, quam Hieronymianum ipſum, quale ſe Adoni conjunctum, in uno aut altero codice, deprehendiſſe teſtatur. Florentinio deſtinatur proxime ſequens articulus, ſic ut modo, cum ſolo Valeſio ſuperſit controverſia; qui poſtquam *Romani Martyrologii* vocabulum, majori illi & vetuſtiori, à S. Gregorio memorato, eripere fruſtra tentavit, ſic demum ad Roſweydinum deſcendit: *Et hæc quidem ad locum Gregorii Magni ſatis ſint dicta. Quod Spectat ad teſtimonium Adonis Viennenſis, non difficilis eſt reſponſio. Nam præterquam quod recentior eſt Ado, nec ad tantæ vetuſtatis monumentum confirmandum ſatis idoneus, ex ejus verbis nihil elici poteſt, quo probetur fuiſſe ullum Martyrologium Romanum. Ait enim Ado, vetuſtiſſimum Martyrologium ſibi traditum fuiſſe à quodam, quod olim à Pontifice Romano miſſum eſſet Aquileiam. Non dicit Ado, Martyrologium fuiſſe Romanum, ſed tantum miſſum à Pontifice Romano Aquileiam. Verum monachus ille, qui hoc Adoni affirmabat, ei impoſuit procul dubio, ut majorem codici ſuo auctoritatem compararet, & munus ſuum, ac deſcribendi copiam, quam Adoni fecerat, venditaret. Non enim Romæ, ſed Aquileiæ compoſitum eſt illud Martyrologium, quod Ado Martyrologio ſuo præfixit, ac Roſweydus, pro vetere Romano, nobis poſtea edidit.*

oppugnat 84 Multa hîc paucis pro auctoritate, ſatis rotunde & confidenter definit Valeſius, quorum, ut à fine incipiam, poſtrema duo illi aperte inficior, nempe monachum Adoni impoſuiſſe, quod valde temere, & Martyrologium Aquileiæ compoſitum eſſe, quod non minori levitate adſtruitur; nec enim veſtigium apparet uſpiam, quo magis Aquileiæ, quam Hieroſolymis compoſitum dicatur Roſweydi Martyrologium, nec id juris Valeſio tributum credimus, ut ſine cauſa, virum religioſum audacter mendacii arguat. Vidit hæc ante me, niſi fallor, eruditiſſimus Mabilio, in præfatione ad ſec. 4 Benedictin. partem ſecundam pag. LXXXVIII & ſequenti, illa ipſa Valeſii verba referens: ſed neſcio quo religionis obſtrictus vinculo, ita ſubjecit: *Hanc viri eruditiſſimi, & mihi maxime ſuſpiciendi ſententiam penitus refutare nolim, ſed tamen diſſimulare non poſſum auctoritatem Concilii Cloveshovienſis* &c. cujus & Aquiſgranenſis verba proxime retulimus. Equidem Valeſium & doctos quoſlibet viros demiſſè ſuſpicio & veneror, ſed uſque ad aras, non ita inquam, ut prodita veritate quidquam ab eis ſuſcipiam, quod ſine vade, ſine teſte comminiſcuntur. Non tanta mihi Valeſii auctoritas, ut non contra, & religioſi fratris, ſive is monachus, ſive alius fuerit, & Adonis teſtimonium ſincerum & verum exiſtimem; nec id mihi eripi patiar, niſi contrariis argumentis apertius evincatur.

vetus hoc Roſweydi; 85 Ex utriuſque teſtimoniis habeo Martyrologium & quidem *venerabile* ac *perantiquum*; habeo *ab urbe Roma Aquileiam cuidam ſancto Epiſcopo, à Pontifice Romano directum.* Quid, quæſo, ſponte ſua inde profluat? niſi Martyrologium illud Romæ conſcriptum, Romæ uſitatum fuiſſe, demum, æque *Romanum* nominari poſſe, ac aliud vetuſtius vulgo Hieronymianum à S. Gregorio commendatum, quod paſſim eruditi alii cum Bollando & Florentinio vere & proprie Romanum dici poſſe aſſentiuntur, quidquid Valeſius contra tricetur, in hac parte à Florentinio abundantiſſime confutatus. Neque opponas, hinc fore conſequens, quod duo fuerint Romana Martyrologia, nam in eo nihil magis piaculi, quam quod plura ſibi invicem Sacramentaria ſucceſſerint, ut Gregorianum Gelaſiano, illud hoc ornatius & exactius: ſic enim minus Romanum, nitidius & clarius, alteri majori & confuſiori facile ſubſtitui potuit, licet ſeptem aut octo dies nunc vacui appareant, qui forte amanuenſium ſocordia ſic fuerint relicti. At Romæ nullum hujuſmodi exemplum repertum eſt. Quid tum poſtea? Quis Romæ Hieronymianum invenit? Quis neſcit, Romana illa vetuſta, ſeu magnum, ſeu parvum plane intercidiſſe, poſtquam Uſuardinum, commodius & elegantius in omnes fere Occidentis eccleſias introductum eſt? Pluſculum lucis ex dicendis accedet.

recte tamen obſervans, 86 Pergit Valeſius: *Totum fere iſtud Martyrologium, quod à Roſweydo publicatum eſt, deſcriptum eſt ex Eccleſiaſtica hiſtoriâ Rufini presbyteri Aquileienſis, cum ipſis etiam mendis, quæ in Rufino habentur.* Idque probat pro toto anni decurſu, ex diebus quinque; ex pridie Nonas Februarii; Idibus Aprilis; item XIX Octobris; ſecundo Novembris, & IV ejuſdem menſis, ubi non male animadvertit, *Theodotum Laodicenum* perperam à Romani parvi compilatore inter Sanctos relatum, ut pluribus ad diem 11 Novembris diſſeruimus. Quamquam non diſſimulavero, magna hîc denuo ſuperjectione Valeſium uti, cum neque totum, neque media pars, imo nec quinta pars Romani parvi ex Rufino conflata ſit. Fateor nihilominus hæc ſola eſſe, quæ tanto viro digna, in ea diſſertatione dici poſſint, quæque in Obſervationibus noſtris ad plurimos Uſuardinos textus, toto opere inculcavimus. At vero tota concidit Valeſii concluſio, videlicet, *Martyrologium illud, quod Ado Viennenſis ſuo præfixit Martyrologio, nullo modo dici poſſe Romanum.* Quod autem nova auxeſi intorquet, *graviſſimis erroribus ſcatère*, ad unum reſtringitur Theodotum Laodicenum.

ex Rufino deſumpta aliqua. 87 Aſt hic error Martyrologii iſtius auctori facile condonabitur, ſi meminerimus, bona fide ex Rufino acceptum, ab homine nec ſatis docto, nec ſatis critico, ut aliunde deprehenderet, Theodotum in Ariana hæreſi perſeveraſſe, quod tot alios viros eruditos poſt ipſum latuit, quemadmodum novimus Euſebium Cæſarienſem per tot ſecula in Uſuardi Martyrologio locum inter Sanctos obtinuiſſe, quo eum tandem deturbavere Martyrologii Romani reformatores. Si tam carus Valeſio fuiſſet Theodotus, forte pro ejus orthodoxia aſſerenda, æque ac pro Euſebia-

na

na decertasset. Sic pridem in litteris ad me Castellanus ingenue fassus est, iniquam agnoscens Valesii agendi rationem. *Videtur enim*, inquiebat, *ad vindicandum Eusebium, vel eò potissimum inductus, quod è Romano Martyrologio erasum ægrius ferret, Theodotum, eo acrius perstringere, quod in eo superstes sit: æqua ratio postulabat, ut vel ambos damnaret, vel tueretur ambos.* Utut est, affirmat quidem, pene dixeram divinat Valesius, sed nullo modo probat, *aut Adonem fucum nobis feciſſe, qui hoc Martyrologium, tamquam à Romano Pontifice transmissum ediderit, aut monachum, qui hoc Adoni affirmaverit, illi imposuisse.* Nos ab utroque vera relata credimus, & Martyrologium à Rosweydo editum, *Romani* titulo neutiquam privandum.

88 Sane non multis argumentis opus est, ut refellatur, quod gratis adstruitur; nec vero Adonis sanctitatem, nec religiosi fratris fidem, tota illa sua dissertatione, saltem apud cordatos labefactavit Valesius. Est autem qui sententiam nostram egregie confirmet, laudatus modo Claudius Castellanus, mihi, ut supra dicebam, ad edendum Usuardum adhortator incitatorque præcipuus, in sua ad primi Bimestris Martyrologii Romani, notis longioribus illustrati, præmonitione, prudens, doctum, verum, sensatum, exactumque judicium ferens pag. 17, quod hîc ex Gallico Latinum facio. Ita habet: *Parvum Martyrologium, Roma Aquileiam directum, editum est à Rosweydo, sub nomine* VETERIS ROMANI; *sive titulum istum in Ms. S. Pantaleonis Coloniæ apud Cartusianos servato repererit, sive ipse de suo adscripserit: quod certe non nisi meritissime feciſſet, quandoquidem in eo Ms. inveniatur Martyrologium longiori Adonis præfixum, pateatque, sanctum illum Viennensem archiepiscopum, in Martyrologii sui præfatione asserere, se in capite operis posuisse venerabile & perantiquum Martyrologium, Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo à Romano Pontifice directum, quod religiosus frater*, inquit, *mihi aliquot diebus præstitit, quodque apud Ravennam positus transcripsi. Quis credibile faciat, Romanum Pontificem aliud Martyrologium Romanum Aquileiam direxisse, quam quod Romæ tunc temporis esset usitatum?*

Melius de Rosweydi Romano parvo

89 *At vero* (Castellani semper verba sunt) *quod probat manifestius, Martyrologium in capite Adoniani operis, apud S. Pantaleonis Coloniæ repertum, certissime esse antiquum Romanum, ad usum Ecclesiæ Romanæ, verumque apographum illius, quod Romanus Pontifex Aquileiam direxerat; non solum inde sumitur, quod Sancti ibi reperiantur Romanæ urbi proprii & Hieronymianis plane incogniti, ut Martinæ, Dafrosæ, Papiæ & Mauri, solo mense Januario; neque ex eo quod Cathedra S. Petri proprio die signetur, ab Antiochena rectissime distincta; verum etiam, quod inter varias ecclesiarum Romanarum dedicationes, illa quoque occurrat, quæ est sacelli alti, castri S. Angeli, expressa per terminos* INTER NUBES, *quodque festo S. Sebastiani, legatur ejus sepultura* IN VESTIGIIS APOSTOLORUM, *designando per hæc verba Catacumbas, in quibus SS. Petri & Pauli corpora aliquamdiu quieverunt. Et quomodo*, inquit, *post hæc moderni aliqui scriptores, mutua terentes vestigia, ausi sunt asserere, Martyrologium à Rosweydo editum, non esse vetus Romanum, sed potius Hieronymiani Martyrologii apographum? Ecquid inde liquet, viros illos, siquidem Martyrologium illud inspexerint, non nisi levi oculo lectitasse? Etenim præter ea, quæ de sanctis Romanis, & Romanarum ecclesiarum singularibus dedicationibus jam diximus, minima quævis attentio aut applicatio patenter ostendit, totum Rosweydini Martyrologii contextum, ab omnibus Hieronymiani Martyrologii cognitis apographis diversissimum esse.*

censuit Castellanus,

90 Hæc omnia à Castellano rectissime observata sunt, plura haud dubie dicturo, si adhuc paulo profundius Romani parvi arcana rimasset, quæ toto hoc opere clarius ob oculos posita sunt. Audiamus tamen factam ab eo Parvi nostri cum Hieronymianis comparationem: *In Rosweydino dies vacui inveniuntur, in Hieronymianis quantumcumque abbreviatis, omnes dies pleni sunt. Rursus in illo composita omnia & ordinata; in hisce confusio ingens ob varia ecgrapha sæpius transumpta. In Rosweydino plures veteris Testamenti Prophetæ consignati sunt, in Hieronymiani vetustioribus apographis nullus. In illo Martyres & Sancti alii ex Rufino accepti, at non Lugdunenses; in istis Lugdunenses sunt & pauci alii; adeo ut fatendum sit, Rosweydinum vetus autographum esse, magno studio elaboratum, nullo autem modo ex alio desumptum. Hinc prudenter conjicitur, Romanos Hieronymiani, in quo sola Martyrum nomina & palæstræ notabantur, pertæsos, aliud præoptasse, in quo selecti & noti Sancti, tum Martyres, tum alii, minori numero annuntiarentur, adscriptis Imperatoribus judicibusve, sub quibus passi erant, aliisque circumstantiis; quæ omnia perappositè in veteri Rosweydino exprimuntur. Quid, quod credibile sit, illud ipsum esse Martyrologium Romanæ Ecclesiæ, toto Occidente cognitum ab anno* DCCXLVII, *quo in Anglia habitum est concilium Cloveshovience, cujus canon* XIIII *hæc verba definitiva subministrat...* Habes supra num. 81.

probans esse Romanum

91 Pergit Castellanus ostendere, Adonem, dum circa annum DCCCLVIII Martyrologium scriberet, merito ductorem suum Aquileiæ repertum, *perantiquum* æque ac *venerabile* appellare potuisse. Nec sibi objectari patitur, paucula Romani parvi additamenta, ut *Erminonem*, seu *Erminum Lobiensem* XXV Aprilis; *inventionem reliquiarum in Stabeleto*, ejusdem mensis XX; aut *dedicationem Malmundariensem* XVII Novembris; cum satis pateat, similia à cœnobiis, quorum id aut simile manuscriptum olim fuerit, facillime adjici potuisse, quemadmodum *Quirinus* XXX Aprilis, addo *vigiliam Apostolorum* eodem die, aut hujusmodi minutias alias, quas Romanis fatemur non convenire: ex aliis enim plurimis apertissimum est, singulas quasque Romæ proprias solemnitates ita ab Adone descriptas, ut antesignanum suum semper quasi digito præmonstret. De cetero, mirum videtur Castellano, & mirum cuique videri debet, tam antiquum

& vetus;

codicem, tam integrum ad noſtra tempora perveniſſe. Porro an feſtum omnium Sanctorum, inter acceſſiones cenſeri debeat, ſuo loco dicemus. Fatetur autem per errorem, à Martyrologii illius auctore, Rufinum nimis cæcè ſecuto, Theodotum Laodicenum adjectum fuiſſe, de quo nos plura alibi. Alia Caſtellani, pro authentia, vetuſtate & auctoritate Romani parvi argumenta ſparſim reperiuntur toto primo Bimeſtri, ab ipſo cum egregiis notis vulgato, cujus operis complementum utinam aliquando videre liceat! Sed jam dicta, ultra menſuram, ni fallor, ſufficiunt, ut Valeſii aliorumque objecta penitus convellantur.

in paucis mutatum.

92 Hic verbo monendus lector, inter adverſarios mihi nequaquam objiciendum venerandum Magiſtrum meum Danielem Papebrochium, dum hæc ſcribo, ad laborum coronam, ſenio & meritis gravem, à Domino, uti plane confidimus, evocatum. Non, inquam, ille inter adverſarios hic mihi objiciatur, tametſi variis locis, in magno noſtro de Actis Sanctorum opere, ſed præcipuè tomo v Junii pag. 550 litt. C. oppoſitam ſententiam ex incidenti propugnet. Pridem & ſæpe faſſus eſt, ſe in eorum hic numero eſſe, quos proxime aiebat Caſtellanus, viros cetera eruditiſſimos, re non ſatis examinatâ, alios tranſcripſiſſe, atque adeo de Romano noſtro parvo non ſenſiſſe pro merito. Ibi certe Papebrochius Florentinii opinionem paucis verbis totam complexus eſt; ſed auditis ſubinde ſolidioribus rationum noſtrarum momentis, iniquiorem illam cenſuram, & eo loco & quocumque alio in Actis adoptatam, induci prorſus & eradi voluit. Porro tum citati Florentinii, tum ceterorum Romani parvi impugnatorum argumenta, non minus quam Valeſiana, longè à ſcopo aberrare, nec ullo pacto *venerabilis & perantiqui* Roſweydini Martyrologii auctoritatem infringere, jam etiam demonſtratum eo.

ARTICULUS II.

Fruſtra nituntur adverſarii oſtendere, Romanum parvum illud ipſum non eſſe Martyrologium, quo ſe adjutum fatetur Ado, quodque Martyrologio ſuo ſe præfixiſſe aſſeverat.

§ 1.

Refelluntur Andreas Sauſſayus & Joannes Fronto.

Joannes Fronto

JAm ex Caſtellano audivimus, neotericos nonnullos, re minimè perpenſâ, deſcriptores mutuos, auſos nihilominus aſſerere, Romanum noſtrum parvum, à Roſweydo vulgatum, ex majori & vetuſtiori Romano, vulgo Hieronymiano, contractum eſſe compendium. Tales ego paucos reperire memini; verum quicumque ii ſint, næ illos in hujuſmodi rebus imperitiſſimos eſſe oportet, qui ex unius ſolius menſis, imo paucorum dierum facta inter codices collatione, apertiſſime convinci poſſunt, Martyrologii illius auctorem, tam eſſe ab Hieronymianis remotum, ut pleriſque diebus ne unum quidem nomen referat, quod in Hieronymianis inveniatur. Cenſeo itaque, tales adverſarios, nec refutatione dignos eſſe. Majus faceſſunt negotium, qui exteriori quadam fallacique ſimilitudinis imagine deluſi, ſibi induxerunt in animum, Martyrologium noſtrum parvum, non aliud eſſe, quam puram putam Adonis epitomen, duobus minimùm ſeculis ipſo Adone poſteriorem. Inter hos præcipui ſunt laudati jam ſupra Andreas Sauſſayus, in opere de ſcriptoribus myſticis à Florentinio citatus: Joannes Fronto, prænotatorum ad Kalendarium, anno MDCLII editum § 8, & Franciſcus Maria Florentinius, ad Martyrologium Hieronymianum admonitione prævia 4 & 5. A Frontone incipiam, cujus paragraphus eo facilius evertitur, quod rotunda ejus & nulla ratione ſubnixa affirmatio, per oppoſitam negationem, æque rotunde, plane & prorſus elidatur. Paragraphi ipſius titulus eſt: *Quid cenſendum de Martyrologio Romano vetere, quod edidit Roſweydus?* Decretoria eſt reſponſio: attende.

multa leviter aſſerens,

94 *Martyrologium illud non eſt niſi epitome Martyrologii Adonis, ut facile agnoſcet, qui conferet ipſum: habet eadem errata, habet eadem ſæpe verba; nonnulla fuere addita: denique nullo modo Romanum eſt, nec vetus. Et quod non ſit vetus; demonſtratur ex eo, quod ſolennitatem omnium Sanctorum inſcribit, quam certum eſt non antecedere tempora Gregorii III, qui ſedit anno* DCCXXXI, *aut Caroli Magni, qui deceſſit anno* DCCCXIII, *ut demonſtravi ad* I *diem Novembris. Romanum non eſt, nam cum de S. Felice loquitur* XIV *Januarii, ſeu* XIX *Kal. Februarii, ſic ſcribit: Nolæ, Felicis presbyteri, in Pincis ſepulti. Et quis neſcit* PINCIS *eſſe locum, qui Romæ eſt, non vero Nolæ, ut demonſtravi ad illum diem? Hoc autem erratum non cadit in Romanum ſcriptorem, ſed venit ex Adone. Nemo dicat, me hic conjecturis indulgere, res certa eſt. Alioquin mea non refert, Martyrologium illud eſſe vel non eſſe Romanum, ſed tenemur, quæ vera ſunt proferre.* Hujuſmodi ratiocinio argutari quis facile poſſet, Menologium Græcum à Cardinali Sirleto Latine redditum, non eſſe à Baronio in Martyrologium Romanum tranſlatum, ſed ipſum illud Menologium, ex Romano moderno extractum fuiſſe.

95 Certe

95 Certe paucis hîc multa transigit vir doctissimus, rem unà confecturus, si solidis momentis censuram fulciviſſet. Si ego flatu unico totam illam periocham, non solùm incertam, sed levem, sed falsam pronuntiavero, *nemo* merito *dixerit, me conjecturis indulgere*, cum dicta sigillatim probaturus sim. *Non* magis *mea refert* quam Frontonis, *illud Martyrologium esse vel non esse Romanum*; sed si *tenemur, quæ vera sunt proferre*, eâdem plane religione tenemur, quæ falsa, aut sunt aut saltem plane videntur coarguere. Amabo, quid ex his sequitur, *habet eadem errata, habet eadem sæpe verba?* An quod Romanum parvum ex Adone? an non evidentius, quod Ado ex Romano parvo acceperit, ipso præsertim tam luculenter testante, *sibi apud Ravennam posito, à quodam religioso fratre aliquot diebus præstitum, à se diligenti cura transcriptum, & in capite operis sui positum?* Sint ibi errata eadem, sint eadem verba omnia, sint iidem apices; quis, obsecro, aliud inde educat, quam illum transcripsisse, qui se diserti ſſime transcripsisse profitetur? At nec *vetus est*, nec *Romanum*. Postremum abunde demonstratum est, & porro demonstrabitur, nec miserum IN PINCIS eum nobis titulum eripiet, de quo videnda Observatio ad citatum diem XIV Januarii. De vetustate ita brevi statuemus, ut ex festivitate Sanctorum omnium, nihil Frontoni subsidii sit accessurum: hîc modo ad rem nostram satis est, tam vetus esse, ut Adoni in adornando Martyrologio suo vere prælucere potuerit. *facile refutatur.*

96 Supersunt bini adversarii Sausſayus & Florentinius, quorum non definitionibus, sed rationibus respondendum est. Retulimus non ita pridem magnifica Sausſayi in Rosweydum, ob veteris illius Romani Martyrologii publicationem, profusa elogia. Verum congestas laudes, alibi in vituperia vertit, quæ cum apud Florentinium inveniam, in fonte quærere supersedeo. Hunc igitur audiemus, & presso pede sequemur ad singula. Errat primo Sausſayus, in eo quod Rosweydi codicem cum Bedæ Martyrologio componens, ridicule asserat, esse *merum Martyrologii Bedæ indicem*; forte qui alium Bedam non noverat præter Plantinianum, ex Adone male consutum, facile induci potuit, ut alterum alterius epitomen faceret, quemadmodum Florentinius Adonis epitomen censuit, dum ipsum cum Adone conferret. At pupillam oculi Sausſayo læserat Rosweydus, Hilduini de Dionysio placita ex suo codice impugnando. Hinc acriores illæ in Rosweydum invectivæ, hinc illa plurium argumentorum series, qua ipsum impetens, plerosque graves & eruditos viros negare affirmat, Martyrologium illud Rosweydi, esse vetus Romanum, ab Adone laudatum & a S. Gregorio depictum &c. Verbo *spurium* decernit, *diversum à vero & repudiandum esse*, imo *corruptum*; *fucatum*, *& ex corruptissimo codice depromptum*. Sic in extrema opposita fœde prolabuntur, qui de rebus non satis discussis & perpensis, nunc amore, nunc odio distracti, temere pronuntiant. Ultro admisi, Rosweydi Martyrologium non esse Gregorianum; at non esse ipsissimum illud, quod ab Adone laudatum est, id vero pernego, nec id umquam extundent Sausſayi aut Florentinii ratiocinia, quorum ut medullam contraham, sic ordine prosequor. *Andreas Sausſayus*

97 Arguebat, ut video, Sausſayus à vocabulo *natalis*, sed quam imbelli telo, tam non digno quod repellatur. *At urgent fortius*, inquit Florentinius, *quæ deinde censor opponit*; *Martyrologium nempe illud nequaquam esse posse, quod Ado laudavit, & à quo se plurimum adjutum fatetur. Primum, quod ex tribus antiquis codicibus, quibus Rosweydus usus est, in uno tantum invenerit Adoni præfixum, cui potius tamquam Kalendarium præfigi potuerit, & cujus specimen revera non incongruum exhibet. Inde Rosweydum exagitat, quod putaverit Adonem ubique vestigiis Romani veteris insistere, cum ex locis adnotatis certum ostendat, Romanum illud putatitium in multis cum Adone non convenire, in aliquibus exuberare.* Si nihil ibi habeat Sausſayus, quod fortius urgeat, vere ostendit se ea solum causa Rosweydum aggredi, ut Hilduinum suum tueatur. Quid si decem, quid si viginti codices Adonianos reperisset Rosweydus, Romano parvo vacuos, atque in solo aliquo, ordine quinto & vigesimo, feliciter præfixum, an inde, obsecro, minoris faciendus esset tam diu expetitus, tamdiu desideratus thesaurus? An minori eruditorum omnium applausu ubique acceptus est Beda, à Majoribus nostris editus, tametsi contextus ille à centenis codicibus abfuerit, in uno solum aut altero, imo in duabus laciniis Romana altera, altera Divionensi repertus? *minutias fruſtra congerit;*

98 Edat nobis modo aliquis tot latentia antiquorum opera, vel si à millenis aliis codicibus abfuerint, faxo & grataanter & benevole ab eruditis omnibus admittantur, si nullo alio præterquam raritatis vitio laborent. Scimus ab Aloysio, post longam molestamque perquisitionem repertum esse Adonis exemplar aliquod, *in cujus comparatione, omne aurum nihil esse duxit.* Cedo cui homini in mentem venerit, editionem ejus redarguere, quod sola & prima esset? Alia exempla magis vel minus integra vidit Mabilio, viderunt alii, à quibus etiam forte aberat Romanum parvum, imo ipsa Adonis præfatio; nec tamen inter eruditos ullus ex eo capite suspectum habuit, quod tam feliciter orbi litterario porrexerat Rosweydus. Quid, quod testetur laudatus Mabilio sæculo 4 Benedictino parte 2 pag. 272, *in pluribus, quæ vidit istius Martyrologii* (Adonis) *exemplaribus manu exaratis, non comparere Adonis nomen*; an inde fortasse etiam arguet Sausſayus, Martyrologium, quod Adonis nomine venit, perperam ei attribui, quia in multis exemplaribus *Adonis nomen non comparet?*

99 Aliud æque insipidum est. Rosweydi Martyrologium Adoni *tamquam Kalendarium præfigi potius potuit.* Jamne excidit, quod paulo ante Sausſayus dixerat, *merum Martyrologii Bedæ indicem* *conatus ſuadere*

cem esse ? Profecto longe inter se differunt Beda, etiam supposititius, & Ado; saltem tantum, ut utrique idem index aut Kalendarium non conveniat. Sed neque illud satis capio, qua demum verisimilitudine Romanum parvum, tamquam *Adonis Kalendarium* venditetur, si *certum ostenditur, in multis cum Adone non convenire, in aliquibus exuberare ?* Si index aut Kalendarium cum opere non convenit, operis illius index aut Kalendarium dici omnino nequit, non magis quam Kalendarium Missali Romano præfixum, aptari possit Liturgiæ Græcanicæ aut Copticæ. Nimiam hic video minutias quasque excutiendi indeque argutandi pruriginem, ubi moderatiori & accommodata rebus ipsis censura est opus. Demus aliquid antiquis codibus, fateamurque cum Florentinio, sacras ipsas Tabulas, ut Sacramentaria, Diptycha, Martyrologia, non potuisse ad nos tam integra pervenire, ut per summam notariorum aut amanuensium ecclesiasticorum incuriam, aut truncata, aut interpolata non sint; adeo ut ad rigidiorem criticen id genus codices revocare, idem sit ac eos prope convellere, quemadmodum in codicibus suis Hieronymianis satis expertus est Florentinius, & nimis quam frequenter experiuntur, qui codices antiquos, præsertim usuales, ut sunt Martyrologia, sæpius versant.

Kalendarium esse.

100 Multa Mosander in sua Adonis editione asterisco notaverat, tamquam auctori abjudicanda; plura in appendicem rejecerat Rosweydus: sed ecce Mabilio, citato jam loco, pleraque restituenda putat; alia vero, quæ alii genuina censuerant, ab interpolatore inserta. Quæ eò solum huc adducimus, ut pateat vix humanitus fieri posse, ut tales codices ad nos integri perveniant; quod in hac nostra Usuardi editione, diebus prope singulis usuvenit. Nihil proinde miri erit, si in Romano parvo addita aliqua, alia hinc inde detracta fuerint, quamvis id raro accidisse deprehenderimus. Quomodo igitur *adhuc magis oppugnant Rosweydi Kalendarium dies frequentes à Martyribus vacui ?* Vere obtundit Saussayus. Numeremus primum, quot dies in Romano parvo vacui sint, & subducta ratione, universim reperiemus septem; nimirum XXVII Februarii, XXIV Aprilis, XXIII Maii, VIII Junii, XV Octobris, XX Octobris, & XVI Novembris. Atque hi sunt *frequentes* illi *dies à Martyribus vacui*. Ecquid terminis abuti oportet, ut inter trecentos sexaginta quinque dies, deficientibus solis septem, FREQUENTES dicantur deficere ? At enim, si recte hoc argumentum expenditur, quo frequentiores fuerint in Romano parvo dies vacui, eo minus speciem referet *Adoniani Kalendarii*, ut vocat Saussayus, aut *Adonianæ epitomes*, qualem fingit Florentinius.

Sed eos scrupulos

101 Instat Saussayus: *Si Ado in præfigendis diebus festis, male alioquin per singulos dies ac Kalendas dispositis, hoc* (Romano parvo) *usus esset, cum & in eo aliqui dies deficerent, non utique Bedam & Florum supplere potuisset.* Novus hic scrupulus est; nusquam scripsit Ado, se ex Romano parvo supplevisse dies omnes, qui in Beda, a Floro aucto, desiderabantur, sed adjutum se fatetur, *ut dies Martyrum verissime*, hoc est, distincte, *notarentur, qui confusi in Kalendis inveniri* solebant, non utique in Beda & Floro confusi; sed in antiquiori Hieronymiano, ex quo necdum confusionem omnem sustulit Florentinius. Fuerint igitur dies septem vacui, an de cetero non recte adjutum se profiteri potest Ado, dum DCCLVIII dies plenos reperit ? An ei defuerunt Sancti alii, quibus pauculos illos dies suppleret ? Dissolvamus omnia: XXVIII Februarii ex vicinia accersivit *Romanum* abbatem Jurensem. XXIV Aprilis, non vacabat Beda, & tamen eo ipso die, sanctum *Alexandrum* Lugdunensem, *Mellito*, a Beda signato, adjecit. XXIII Maii, non procul excurrendum fuit, ut *Desiderius* Lingonensis, imo vel Viennensis synonymus commemoraretur: vide ibi Observationem nostram Usuardinam. VIII Junii, habuit in Beda *Medardum*, quo tamen contentus non fuit. XV Octobris, Lugdunum *Antiochum*, Colonia *Mauros*, suggessit. XX Octobris, popularis *S. Caprasius*, haud longe quærendus erat. Denique XVI Novembris, adfuit Lugdunensis *Eucherius*. Vides non magna adjumenta Adoni aliunde accessisse, ut proinde verissimum maneat, maxime & præcipue ex *venerabili* illo & *parantiquo Martyrologio adjutum* fuisse.

turpiter auget

102 Sequitur argumentum, quod nescio unde à Saussayo desumi aut exsculpi, qua autem vel veri umbra à Florentinio referri potuerit. Aures arrige: *Insuper negari nequit* (semper Florentinii verba recito) *quin ad recentiora tempora Martyrologium illud* (Romanum parvum) *ablegent, quæ subdit Saussayus, ad annum scilicet* MXLIX. *Etenim cum in eo ad diem* XX *Octobris, Remis solemnitas S. Remigii adnotetur, quæ antea die migrationis* XIII *Januarii peragi consueverat, & hæc in eamdem diem accommodata fuerit in concilio Remensi, Leone IX adstante Pontifice, nemo potest concedere, Martyrologium illud esse, quod autographo suo præfixerit Ado, episcopus Viennensis, circa annum* DCCCLXXV (melius scriberet circa annum DCCCLVIII) *sed compositum vel scriptum undecimo seculo excurrente.* Nec Œdipus ipse hîc nobis ediserat, quid tota hac speciosa rerum farragine sibi demum velint Saussayus & Florentinius, nisi aperte fateantur, se vetus Rosweydi Martyrologium numquam inspexisse, saltem eo, qui citatur, die XX Octobris.

falsa suppositione,

103 Iterum repeto, me prorsus non capere, quomodo hæc in virorum cetera eruditorum mentem incidere ullo pacto potuerint. Etenim si vere in exemplum adducitur dies XX Octobris, monstra sibi fingunt, quæ tuto profligent, cum is præcisè dies ex septem unus sit, quos in eo codice vacare diximus. Neque vero, toto eo mense, alia Remigii solennitas refertur, quam quæ ipsis Kalendis consignata est, his verbis: *Et Remis civitate, sancti Remigii episcopi.* Imo hæc unica & sola solennitas, quæ de Remigio, in hoc nostro Romano parvo posita sit. Quod si

hæc

hæc primum instituta fuerit anno MXLIX *Leone IX adstante Pontifice*, vide, obsecro, quanta absurda inde consequantur; jam enim Martyrologia nostra omnia Bedæ, Wandelberti, Rabani, Adonis, Usuardi, Notkeri, imo & Hieronymiana ipsa, *composita vel scripta fuerint, undecimo seculo excurrente*, cum in iis omnibus, eadem ipia solennitas disertissime annuntietur. Si hoc satis non est; ipsis omnibus antiquior Gregorius Turonensis seculis quinque junior fiet, cum in Hist. Francorum cap. 21 asseruerit: *Factum est autem, ut post dies paucos adesset festivitas sancti Remigii, quæ initio mensis Octobris celebratur.* Diem selegit Leo IX, quem antea Remigii festivitati destinatum probe noverat.

104 Stupore potius, quam admiratione percellor, dum hujusmodi cavillos, nænias, imo pura puta figmenta protrudi video, & quasi per manus etiam doctorum virorum derivari, quæ ab acatholicis avide arrepta, in nostrum vituperium venditantur, ac similia comminiscendi ansam ipsis præbent viamque ostendunt. Certe citatus supra Beckius, istiusmodi flosculis ex Saussayo, Valesio & Florentinio collectis, suum illud prætensum Germaniæ Martyrologium egregie exornavit, & ne palmam eis cederet, ineptissimo commento locupletavit. Postquam enim Rosweydum Thrasoni similem ex Valesio depinxit, qui nempe sesquipedalibus verbis Pontificem allocutus sit, puerilia alia admiscens, tandem & ipse capto è pera lapillo, Goliathum se prostraturum destinato ictu existimat. Audi porro quam belle argutetur pag. 22: *Recentioris etiam ævi Martyrologium Rosweydianum arguunt, quæ* IV *Nonas Julii leguntur*: EODEM DIE AUGUSTÆ, SANCTI UDALRICI EPISCOPI ET CONFESSORIS; *qui vero seculo* X *vixit, & sine dubio non statim est canonizatus. Ado sane ex hoc fonte aquas suas derivare non potuit, quippe seculo* IX *vivens, nisi dicere velimus, à recentiori scriptore addita hæc fuisse; atque ita statuunt Mosander & Rosweydus in appendice, quibus suspecta hæc esse videntur, atque à posteriori manu, fortassis monachi Benedictini, in cujus solius codice sunt reperta, & in tribus reliquis Mss. aberant adjecta.* *qua usus Beckius,*

105 Ignosce, Lector, si bilem mihi moveat inepta, fatua, & mendacissimis gerris contexta ratiocinatio, ut ovum ovo, ita Saussayanæ persimilis, & pari prorsus fundamento subnixa; nam patentissime falsum est, citata hîc à Beckio de sancto Udalrico Augustano verba, in toto Romano veteri Rosweydino usquam reperiri, nedum IV Nonas Julii, ut homo iste intrepidè fingit, qui forte citata verba in appendice Adoniana Rosweydi reperiens, multa commentitia superstruxit, quæ manifeste ostendunt, ruere hominem Andabatarum more, nec argumentum noscens, de quo tractandum erat, nec libros, quos manu versabat. Mosandrum Rosweydo jungit, quasi & ille Romanum parvum ediderit, quæ altera falsitas est. Tertio: Mosandri appendicem appellat, qui de condenda appendice ne somniavit quidem, in ipso Adonis textu, asteriscо notare solitus, quæ ipsi suspecta videbantur. Quarto: Fingit, nescio quem codicem monachi Benedictini, qui cum tribus aliis editioni Romani parvi servierit, cum diserte fateatur Rosweydus, se tribus solum codicibus usum in edendo Adone, à quorum duobus aberat Romanum suum vetus Adoni præfixum. Ut verbo absolvam: Tota ea Beckiana machina, ficta, futilis & inanis est, cui comminiscendæ, utinam viri alias eruditissimi, mihique venerandi, falsis præjudiciis abrepti, viam non præmonstrassent! *multa inepta corrasit.*

106 Redeo ad Florentinium, ita telam Saussayanam pertexentem. *Postremo*, inquit, *Rosweydi, sive Martyrologium sive Kalendarium, illud non esse à Baronio desideratum probat Saussayus.* An satis recte, non examino, cum nostra hîc nihil interfit, sive magnum, sive parvum Romanum, magnus Annalium ecclesiasticorum scriptor expetiverit, modo verum perstet, illud edidisse Rosweydum, quo se adjutum fatetur Martyrologus Viennensis. *Ne vero Saussayus aliquid prætereat, quod omnem adimat auctoritatem Rosweydi Kalendario, idemque nullæ certitudinis, aut ponderis codicillum esse, futile crassisque erratis respersum prorsus concludat, addit pro coronide, ridicula etiam quædam continere; idque ex adnotatis ad* VI *Idus Novembris probare nititur: Eo ipso* (legendum, *Et ipso*) *die, quatuor Coronatorum* &c. sed ridicula illa clare, ni fallor, solvimus, ad dictum VI Idus Novembris, solvitque hîc etiam Florentinius, recte aliquando observans, *durum nimis exactorem esse* Saussayum, *ut Dionysium Parisinum, eumdem esse ac Areopagitam mordicus defenderet, quod à Rosweydi tam Martyrologio, quam adnotationibus, nonnihil infringi conjiciebat.* *Saussayana alia*

107 Hæc nempe tota mali labes; hac ira incensus Saussayus, dum oculis emissitiis omnia rimatur, ridicula, inepta, parachronismos, & nescio quæ alia in Romano parvo se reperisse existimavit, in quo prius selecta & aurea omnia invenerat, imo talia, ut propter revelatum hujusmodi thesaurum, astris ipsis Rosweydum inseruerit: *Heribertus certe, eximius ipse solis sapientiæ radius, vivi fidei fontis rivulus, virentis justitiæ stipitis ramus, jamque cœli pulcrum & æternum sidus.* Amabo, quî tam cito mutatus est color optimus? Sincere & ingenue edisseret Clar. Castellanus, à quo cum notitiam libri illius Saussayani *de Scriptoribus mysticis* à Florentinio citati postulassem: reposuit ille, se quidem opus illud non nosse, at hoc probe scire, opera Saussayi omnia Parisiis in summo esse vilipendio (profonde mésestime.) Ait præterea, grande illud Martyrologii Gallicani opus, duobus voluminibus distinctum, contemptim appellari *plaustrum mendaciorum.* Demum, Hilduinistam fuisse pertinacissimum, unde religioni sibi duxerit non acerrime insurgere in opusculum, quo Dionysium utrumque tam accurate, alterum ab altero discretum advertebat. Nimirum, nulla ipsius intererat, quidquid veritas pateretur, dum præ- *æque levia sunt.*

judiciis ſuis (à ſes enteſtemens) contrariam offenderet. Atque hiſce Sauſſayum ex arena jubemus excedere.

§ 2.

Diluuntur ea, quæ ſpecioſius objicit Florentinius.

Nihil probat Florentinius

SUpereſt nobis cum ipſo Florentinio controverſia, in qua diſcutienda veniunt, quæ Joannes Fronto, non ita pridem decretoria potius ſententia determinaverat, quam ſolidis argumentis probarat; Florentinius vero, adductis rationibus, ſpecioſius, ſed pro viri doctiſſimi more, ſumma cum modeſtia, ex Romani parvi & Adonis ad invicem collatione, oſtendere conatur. Juvat ex ordine ſingula ejus argumenta expendere. Ita proſequitur: *Verum ſicuti Sauſſayo facile concederem, Roſweydi nuncupatum Martyrologium, non eſſe vetus Romanum à D. Gregorio indicatum, & à Baronio expetitum: ita ex Bedæ Hagiologio contractum nequaquam conſentirem, cum potius ex Adone, conferenti cuique excerptum videri compendioſius Kalendarium omnino poſſit. Contuli equidem cujuſcumque menſis plurimos dies, & ex iiſdem ab Adone excerptis, ac in proprium uſum, vel obſcuriori, vel mutilo, vel recentiori ſtylo deductis facile agnovi, non Adonem ex hoc Kalendario, tamquam ex antiquo Aquileienſi codice, in ſuum Martyrologium tranſtuliſſe, ſed è contra recentiorem ſcriptorem, inde ſuum indiculum compegiſſe.* Sedulo obſerves velim, Florentinium ex Sauſſayo hauſiſſe, & paſſim ſupponere, Romanum parvum ſcriptum eſſe ſeculo XI excurrente, quo præjudicio munitus, facile alia colligit, quæ ipſi recentioris ſtyli veſtigia præferre videantur. *Evagemus*, inquit, *compendioſe, ſi libet, per unum aut alterum menſem*: imo vero, & libenter, per totos duodecim; *& aliquot ſignatos dies*, ego volo omnes & ſingulos, *cum Adone & noſtro ſimul conferamus, ut aſſertionis non minus veritas, quam noſtri vetuſtioris ætas appareat.*

ex eo quod Romanum parvum

109. Vitandæ confuſionis gratia, hæc ad rem noſtram ſejungi cupio, ultroque conceſſa quantavis ætate Hieronymianis apographis, pro quibus ipſe unice pugnat, ſoli Adonis & Romani parvi collationi inſiſto, ut, uter ex altero ceperit, perſpicue eluceſcat. Florentinius ab ipſo limine ſic auſpicatur: *Roſweydi Martyrologium, recentiori ritu, quam noſtrum, à Kalendis Januarii annum ordtur.* Sic plane, *à Kalendis Januarii annum orditur*, ſed inde nihil minus conſequitur, quam quod recentioris ritus ſit. Multum laborat, ſed ferme in vanum, Florentinius, exercitatione ſua ſecunda, ut rituum iſtorum annum inchoandi antiquitatem, ſeu, ut clarius loquar, prioritatem alicunde eruat, nequedum fixos cardines nobis producere potuit, ad quos figendos, nec facilis ſane nec expedita ſententia eſt. Utcumque fuerit, argumento ad hominem plane exarmatur, qui hîc Roſweydum adoritur, Florentinius, nam quod inter Hieronymiana ejus apographa vetuſtiſſimum eſt, ſcriptum, ut conſtat, ſub initium ſeculi octavi, anni ſui ſacri ſeriem etiam incipit a Kalendis Januarii, idemque facit Beda, Willibrordi plane ſynchronus. De ætatis prærogativa cum Hieronymianis, nullatenus diſcepto, ſufficit mihi, ſi parem Epternacenſi & Bedæ, Romano parvo conceſſerit Florentinius.

incipiat à Kalend. Januarii,

110 Nec pluribus opus eſſet, ut tota hæc prima Florentinii argumentatio plane enervaretur. Lubet tamen in curioſorum gratiam, ulterius inquirere, ſitne uſus in Eccleſia magis recentis, annos à Kalendis Januarii, quam à natali, aut à vigilia nativitatis, aut aliunde exordiri; quæ res apud eruditos adhuc ſatis incerta & ambigua eſt. Percurramus antiquos Rituales libros & Martyrologia. Certum eſt, Allatii & Frontonis Kalendaria pro antiquis haberi, ſimilia eſſe, nec ætate multum differre. Allatianum, quadriennio ante Frontonem, nempe anno MDCXLVIII, operi de Conſenſione Occidentalis & Orientalis Eccleſiæ, ſub finem inſertum eſt. Confer utrumque; ſtatim animadvertes, Allatianum incipere, a Dominica prima adventus, dieſque notare, veterum Romanorum & Martyrologiorum noſtrorum more per Kalendas, Nonas & Idus. Contra vero Frontonis editio initium facit a die natali Domini, ſicque more hodierno, per ordinales numeros totius anni dies decurrit. In Sacramentariis a Menardo & Thomaſio editis initium ſumitur à Vigilia nativitatis Domini; ex tribus vero Gallicanis, ab eodem Thomaſio, & poſt à Mabilione vulgatis, nullum eſt, de quo judicare poſſis, conſimile alteri habuiſſe principium. Nec diſſimulat Mabilio de Liturgia Gallicana pag. 98 num. 3, pag. 176 num. 5. & alibi, dubias & incertas eſſe de hiſce rebus conjecturas.

cum Epternacenſe &c.

111 Parem puto fuiſſe, hoc eſt, non ſtabilitam, ſed arbitrariam Martyrologiorum inchoandorum rationem, de qua nihil ſatis compertum ſit. Jam de Hieronymiano Epternacenſi & Beda locutus ſum: addi his debet Blumianum. Lucenſe autem & Corbeienſe non à vigilia nativitatis, ut Ado Roſweydi, ſed cum Frontoniano Kalendario, ab VIII Kal. Januarii, ſeu ab ipſo natali Domini, annum auſpicantur. Porro Aloyſius & Moſander ſic Adonem ediderant, ut à Kalendis Januarii principium facerent, Roſweydus vero ſic ultimo præfatiunculæ ſuæ paragrapho loquitur: *Quod hic in Martyrologio Adonis initium ſumatur, non à Kalendis Januarii, ut hactenus editum, ſed à vigilia nativitatis Domini, ſcias hoc ex Romanæ Eccleſiæ ritu factum, quæ anni epocham olim habuit Nativitatem Chriſti, & à Veſperis vigiliæ ipſius Nativitatis annum auſpicabatur. Conſtanter ita exhibebant tria Mss. exemplaria, quibus uſus ſum.* An forte tunc immemor erat vir accuratiſ-

curatissimus, Romanum suum vetus, Adone multo antiquius, à Kalendis Januarii exordiri? Si omnia Adonis manuscripta exemplaria, inter se conferrentur, plura credo repertum iri, quæ in hac parte Romano parvo essent conformia.

112 Fuit Wandelbertus Adonis æqualis, imo ipso senior & ante ipsum Martyrologus, utpote qui anno DCCCXLII scripserit; ipse nihilominus sic præfatur: *A Kalendis Januariis, usque ad finem anni, per dierum singulorum occurentes festivitates*, (Martyrologium) *metro edidi*; idem facitavit is, *cujus ope & subsidio* Wandelbertus *præcipue usus est, sanctus & nominatissimus Florus, Lugdunensis ecclesiæ subdiaconus*, auctioris Bedæ Martyrologii compilator. Adde his Rabanum, & ipsum Adone vetustiorem, adde Notkerum ei ferme æqualem, patebitque evidenter, quod supra dicebam, modum istum annos inchoandi, per id tempus valde arbitrarium in libris ecclesiasticis, sed præcipue in Martyrologiis fuisse. Quin imo, à majori antiquiorique Martyrologorum nostrorum numero ita stabilitur Romani parvi auctoritas, ut potius consequatur, seculo ipso octavo inchoandorum annorum rationem à Kalendis Januarii cœpisse, quam ex Florentinii conjecturis ullo pacto verisimile sit, recentioris usus esse sic annos exordiri. Hæc concludo præfatiuncula Bollandi, 1 die Januarii, ita opus suum auspicantis: *Præcipua semper religione celebratæ à Christianis Kalendæ Januariæ sunt, propter Dominici natalis octavam, sacrosanctæ circumcisionis Christi memoriam, & augustissimum nomen Jesu, in quo nimirum oportet omnes homines salvos fieri. Merito igitur veteres Romanos, in auspicando ab hoc die anno, sequi Ecclesia maluit, quam ceteras gentes, quæ aliud quodpiam statuerent exordium, ut ipse dies sacrum nostræ symbolum salutis præferret.* Sed de his plusquam satis. *sic etiam ordiantur.*

113 Pergamus cum Florentinio compendiose evagari: *In ipsa autem Kalendarum die*, inquit, *præter octavam natalis & circumcisionem, non alios quam tres Martyres exhibet, unicumque confessorem, relictis apud Adonem, triginta Martyrum Romanorum corona, Euphrosyna virgine ac Eugendo abbate.* Hic hæreamus tantisper, quæramusque ex Florentinio, rectene Martyrologii compilator prætensam suam epitomen, vel indicem vel Kalendarium contexat, dum tres omnino annuntiationes apud Adonem intactas relinquit? Ego talem indicem vel Kalendarium, vel ex hoc solo capite, ut infidum & spurium rejicerem. Quæramus denuo, an ipse collationem suam satis opportune inde incipiat, ubi tanta inter Adonem & Romanum parvum discrepantia est? Cur ad secundum Januarii diem progressus non est? ibi certe longe majorem inveniisset conformitatem. Verum ne *nimis tædeat* (Florentinii verba sunt) *omnia sigillatim* hic *perpendere*, verbo unico rem absolvam; sive Romanum parvum cum annuntiationibus Adonianis conveniat, sive in numero discrepet, sive deficiat, sive exuberet, nihil inde contra Romanum parvum conficitur, cum adductus à Florentinio Kalendarum textus, apud omnes cordatos probare debeat, Adonem posteriorem, à priori accepisse quicquid in eo continebatur; addidisse, quæ alibi repererat, aut Lugduno, ubi Martyrologium scribebat, viciniora erant. *Tantumdem præmunt.*

114 Meminisse poterat debebatque vir doctissimus, paulo ante à se dictum, non ita Adonem *Romani parvi vestigiis* se *accommodare voluisse, ut ne latum quidem unguem* transgressus sit. Quin imo transgredi omnino debuit, dum aliunde subsidia adfuere, quod Kalendis Januarii plane ostendit: alibi, dum Sanctos alios non reperit, ut secunda die Januarii & sæpe alias, nullos exornavit Sanctos, præter eos, quos ei Romanum parvum suggesserat. Quod si contra factum esset; puta, si Romanum parvum ex Adone accepisset, quænam, obsecro, cogitabilis causa dari posset, cur indiculi auctor, ex octo Adonianis annuntiationibus, solas quinque selegisset, iis Sanctis prætermissis, qui erant notissimi? Rursus, quæ causa, cur vel ipsam primam celebrioremque Adonis annuntiationem immutasset, addendo *& circumcisio*, quæ verba a Viennensi aberant? Dicetne Florentinius, ipsam circumcisionis nomenclaturam *usus* etiam *esse recentioris*? sed vere inutiles sermones cædimus, nimis clare sese explicuit Ado ipse, nimis distincte & aperte ductorem & antelignanum suum præmonstravit, ut articulo sequenti liquido manifestabitur. *ea quæ adducit,*

115 Ceterum argumenta Florentinii singula percurrenda, singulis sua reponenda solutio: omnia expendamus. Sic procedit: *Conferat in eodem primo mense curiosus lector diem* XIII, *quam Corona & nominibus quadraginta militum mutilat;* XIX, *ubi Pontianum ad bestias damnatum ex multis colligit.* Nihil hic novi adducitur, quod in superiori ratiocinatione adductum & solutum non sit. Sequitur falsa Florentinii, sed perpetua ejus suppositio ex Sausayo hausta, quod Romanum parvum seculo XI non sit antiquius. Adverte hic, qua id ratione confirmare conetur. Sic infit: *Sed præcipue* XX *diem* (Januarii) *advertat, & agnoscet Fabianum ab Adone Romæ* EPISCOPUM *dici, à Breviatore vero, recentiori more* PAPAM *appellari, quem titulum cum ubique & constantissime Romano Pontifici tribuat, & rarissime apud Adonem inveniatur, non obscure videtur arguere, Kalendarii auctorem post Gregorium* VII *advixisse, quod anno Christi* MLXXIII *Pontifex ille statuerit, nomen* PAPÆ, *aliis hactenus episcopis & clarioribus presbyteris commune, proprium deinceps & singulare Romani Pontificis cognomentum esse debere.* *ut ex Romano parvo*

116 Hæc est illa, quam non semel digito monstravi, Florentinii hypothesis, qua Romanum nostrum parvum ad seculum XI excurrens retrahitur, plausibiliori, ut verum fatear, quam superius, ratione; sed tamen nulla, cum ex scholæ placitis argumentum nihil probet, dum probat nimium, suoque sibi gladio adversarium ipsum jugulat. Si vere subsistit Florentinii ratiocinium, jam eodem argumento conficitur, Hieronymianum Lucense, imo & Corbeiense ad seculum XI *faciat Adonis compendium.*

esse

esse revocanda, cum ipsi illi codices I Julii Gagi Papæ; II Julii Melciadæ PP, vel Miltiadis Papæ, & X Septembris Hylari Papæ, distinctissime annuntient, & forte alibi eadem appellatio recurrat, quod ulterius scrutari opus non est. Quid plura? Beda ipse nomine *Papæ* passim utitur, & omnes seculi noni Martyrologi, quos tali ex causa inepte quis & ridicule ad undecimum seculum excurrens amandare præsumeret. Quod vero ait Florentinius, *rarissime apud Adonem inveniri* nomen *Papæ*; mirum profecto, & plane falsum, nam sola pag. 47 bis recurrit, proxima inde pag. 52, iterum; item pag. 54, & tot aliis, quas sigillatim enumerare supervacaneum est. Aliis armis opus, ut Romani parvi antiquitas concutiatur.

Papæ nomen contra ipsum pugnat.

117 Jam vero, quod Martyrologii istius auctor *constantissime Romano Pontifici* tribuat appellationem *Papæ*, hoc ipsum, inter alia, argumento nobis esse debet, prædictum Martyrologium Romæ scriptum, Romæ usitatum fuisse, & verosimiliter perseverasse, usquedum Usuardinum Romæ, uti in omnibus aliis Occidentalibus ecclesiis, admissum est. Vis & robur asserto nostro adjungitur ex vetusto Kalendario Romano, tum ut ab Allatio, tum ut à Frontone editum est, nam ibi nomen *Papæ* sæpius recurrit, unde nihilominus quis pessime argueret, seculo octavo esse posterius, turpius vero ad undecimum ablegare contenderet. Quod autem Florentinius *cordatum lectorem* mittat ad XX, XXI, XXIX & XXX Januarii; tum ad XI Martii, ad Kal. Aprilis, ad VII Septembris, ad Kal. Novembris, ad X, XXVI & XXVIII ejusdem mensis; denique ad XVIII & XIX Decembris, ut ex illis arguat, *omnia purum putum Adonem sapere*: ego lectorem eumdem libentissime arbitrum eligo, an ex citatis istis, imo ex omnibus fere totius anni diebus, omnino contrarium non pateat, nempe Adonem, purum putum Romanum parvum sapere, ubicumque Sanctos alios, aliunde conquisitos ei non superinducit, ut proinde nihil minus verisimile sit, quam ex Florentinii dictis *constare*, *vetus Romanum, sive cum Bollando minus Romanum, ex Adone contractum potius esse....., quam uti perantiquum Adoni facem prætulisse*; nam plane oppositum, refutatis jam adversariorum argumentis, ex professo demonstrare aggredimur.

Cetera non sunt

118 Verbum unum cum Florentinio superest, quo cursim ostendam virum clarissimum, nimio laudandi exornandique Hieronymiani sui Martyrologii æstu abreptum, illud ipsum in Romani parvi locum intrudere voluisse, eique characteres aptare ab Adone signatos, nempe, *venerabile & perantiquum ab urbe Roma Aquileiam, cuidam sancto Episcopo, à Pontifice Romano directum. Ita suadent*, inquit, *bini nostri codices, in quibus, D. Hieronymo adscriptum, & à nobis exhibitum Martyrologium, Adoni prorsus sociatur; quod antiqui characteres, qui Gregorianum omnino demonstrant, vix dubitandi locum relinquunt, quin illud ipsum sit apud Adonem, venerabile & perantiquum*, &c. Credimus an qui amant? Profecto si codicum sociatio aliquid probat, tot sociatos reperere Majores nostri, tot in Museo nostro collecti & sociati sunt, ut ex iis probari possit quidlibet; puta & Usuardum ex Rabano, & Bedam ex solis Hieronymianis conflatum, quo nihil est ineptius. Si tantillum operæ posuisset Florentinius in conferendis cum Adone Hieronymianis apographis, luce meridiana clarius deprehendisset, vix majorem Adoni cum Hieronymianis, quam cum Kalendariis Bucherii, Carthaginensi, Allatii & Frontonis affinitatem intercedere, atque adeo gratis omnino & perperam dici, illa Adoni facem præferre potuisse.

majoris momenti.

119 Hæc ad speciosiora Florentinii objecta, satis dicta sint; cui ne nihil prorsus largiri videamur, hoc ei non recusabimus, quo admonitionem suam 4 concludit; videlicet Martyrologium Hieronymianum, *supra omnia quæ hactenus edita sunt, ex sola ipsius nomenclaturæ inspectione, additionum ætate, & loquendi stylo, vetustius existimandum esse; tantum vero illud à Rosweydo editum antecedere, quantum omnia in vetustatis characteribus antecedit, & quantum in simplicissima Martyrum messe largo proventu supra illud redundat.* Hoc, inquam, Florentinio, sive liberaliter, sive ut debitum, ultro tribuimus; Hieronymianum ætate, vetustate, & Martyrum numero, Romanum nostrum parvum præcellere; at in mutuam vicem nobis concedi postulamus, Romanum parvum, nitore, ordine, exacta Kalendarum distinctione, tota denique operis sui symmetria, Hieronymianis codicibus omnibus tam longe anteferendum, ut ipsa ad hoc ne ullo quidem pacto comparanda sint. Sed jam tempus est, ipsummet controversiæ caput, vetus Rosweydi Martyrologium, nobis Romanum parvum, penitius introspiciendi.

ARTICULUS III.

Romanum parvum sic delineavit Ado, ut ex ejus præfatione ostendatur, ipsissimum esse, quod suo Martyrologio præfixit.

Ne fallax species

JAm variorum, variisque modis Romanum parvum impugnantium argumentis, ex ordine & sigillatim refutatis, superest, ut de ipsius Martyrologii vero genere, auctoritate, stylo, ætate ceterisque propriis characteribus ea depromamus, quæ longa exercitatione, ac multiplici, jam annis aliquot, Martyrologiorum omnium, præsertim Romani ipsius parvi & Adonis, facta ad invicem collatione, nobis tandem persuaserunt, non aliud Martyrologium in Adonis præfatione designari potuisse, quam ipsissimum illud vetus

seu

seu parvum Romanum à Rosweydo editum; quod tamquam textori catena, sic ut exemplar, ut argumentum, ut substructio Adoni primùm, ex hoc Usuardo & Notkero præluxisse, aperte, nisi vehementissime fallor, me comperisse existimo. Non dissimulaverim tamen, labore magno, continua attentione, & perenni studio opus fuisse, ut præconceptam opinionem, ex Frontone, Valesio, Florentinio aliisque prius haustam, quæ tot speciosis illusionibus compta, facile à pluribus eruditis viris, quos hìc appellare supersedeo, imbibita est; ut eam, inquam, opinionem, pridem animo insidentem expellerem. Nimirum luctandum erat quotidie, cum diebus singulis in meis ad Usuardum Observationibus, idem fascinus, ut ita dicam, oculis obversaretur; videri nempe Romani parvi terminos, Adonianis tam similes, ut non possem non Adonianum aliquid in Romano parvo agnoscere.

121 Dicamus quod verum est, tenuit hæc lucta diu multumque, nec acquiescere primùm potui urgentissimis Castellani momentis, quibus me non semel pulsaverat; verum diuturna tandem meditatione, perpetuo examine, animique volutatione, utriusque Martyrologii annuntiationes approximans, severoque scrutinio conferens; inde Adonis ipsius insigne restimonium expendens; ex ipsis autem rei visceribus plura quotidie ostendens, quæ vere Romanum parvum Adone vetustius ostenderent: omnibus accurate mecum libratis, victas dedi manus, certumque agnovi Castellani effatum, supra à num. 87 relatum, scilicet, viros illos omnes, quantumvis eruditos, re nequaquam satis attente perpensa, sola illa fallaci conformitate captos & delusos, se mutuo transcripsisse. Id quibus argumentis confecerim, sic cum lectore communico, ut paratus sim ad priorem redire sententiam, siquis majori rationum pondere mecum certet. Neque enim, ut Frontonis verba repetam, *meâ* ullatenus *refert, Martyrologium illud, esse vel non esse Romanum*, vetus vel novum, Adoni præluxisse vel non præluxisse (cum hinc Usuardi puritas aut integritas nequaquam pendeat) *sed tenemur, quæ vera sunt proferre*, & quod possumus, præcavere, ne quæ nobis diu illusit fucata imago, alios in errorem inducat. *cuiquam illudat,*

122 Ut de tota hac disputatione recte, & seclusò partium studio, judicium feratur, numquam abesse, nec ab animo nec ab oculis possunt, ea quæ sanctus Viennensis episcopus in sua præfatione disertissimè pronuntiat, quæque ad sex capita revocari debere existimo. Primum est, Adonem opus suum *executum fuisse.... imperio & jussione sanctorum virorum, ut supplerentur dies, qui absque nominibus Martyrum in Martyrologio, quod venerabilis Flori studio, in labore Domni Bedæ accreverat, tantum notati erant.* Alterum, quæsivisse Adonem, *dies Martyrum verissime notatos, qui confusi in Kalendis suis inveniri solent.* Ubi facile observas, *verum* opponi *confuso*, ut proinde, pro *verissime*, absque ullo scrupulo supponi possit *distinctissime.* Tertium est, quod ad id præstandum *adjutus sit venerabili* aliquo *& perantiquo Martyrologio.* Quartum, quod ipsum illud Martyrologium, *ab urbe Roma Aquileiam cuidam sancto Episcopo à Pontifice Romano directum sit.* Quintum, quod idem Martyrologium, postmodum *à quodam religioso fratre aliquot diebus* Adoni *præstitum*, ab ipso, *apud Ravennam posito, diligenti cura transcriptum sit.* Demum, quod istud idem *in capite* sui *operis ponendum putaverit.* Ex his liquet evidentissime, illud vere & unice esse Martyrologium, ex quo Ado suum, post Bedam & Florum supplevit & locupletavit, in quod sine controversia conveniant prædicata omnia & singula, sex illis nostris capitibus proxime enumeratis comprehensa. *faciet*

123 Alterum decidendæ litis principium est, quod nullus adversariorum merito queat abnuere, nempe; nulla hactenus Martyrologia Adone antiquiora, saltem quibus adjutus sit, assignari posse, præter illud quod sub Eusebii & Hieronymi nominibus circumfertur, item Romanum parvum, & illud quod Flori studio in labore Bedæ accrevit, quodque ab Adone ex altero illo vetustiori suppletum est. Si igitur demonstravero in Martyrologium Hieronymianum nullo pacto quadrare posse sex jam statuta ex Adonis præfatione capita; si contra evicero, in Martyrologium Rosweydi aptissime & apertissime cadere; puto neminem fore imposterum, qui debitæ Romano parvo antiquitati, & meritis Rosweydi laudibus ausit detrahere. Age vero, singulos Adonis apices expendamus. Et ad primum quidem caput quod attinet, non difficeor, ex Hieronymiano adjuvari aliquatenus potuisse Adonem, ut dies vacuos suppleret; quin & adversariis dabo, quod forte ignorarunt; nam ex Adone ostenditur, ipsum Hieronymiano usum fuisse, utpote quod diserte citat XXIV Februarii his verbis: *Et in Martyrologio, quod Eusebii & Hieronymi vocabulis insignitum est.* Probant hæc, uti potuisse, ut supplerentur dies vacui; ast usum fuisse, hoc est quod nec suadere tentarunt adversarii, nec persuadebunt umquam. Sola Observationum nostrarum ad Usuardum lectio, quemlibet non obstinatum de contraria veritate, diebus ferme singulis convincet. *Adonis præfatio,*

124 Rem ipsam aggrediamur, atque ad primum Adonianæ præfationis caput, liquido demonstremus, Adonem in supplendo Beda, Hieronymiano Martyrologio usum non fuisse. Huc faciet Florentinii methodus, quâ speciminis gratia evagabimur per mensem unum aut alterum, utrumque Martyrologium & Hieronymi & Adonis conferendo; neque enim pluribus opus erit, ut manifestissime percipiamus, nihil minus cogitasse Adonem, quam ut ex Hieronymiano dies in Beda vacuos restitueret. Vis paucis & palpabiliter veritatem tangere, percurre solos primos duos menses Januarium & Februarium, atque in illis solis duobus dies ferme quadraginta invenies, in quibus nec una quidem Adonis annuntiatio cum ulla Hieronymianarum concordet: Si *cujus sex capita*

ex ceteris aliquæ hinc inde, saltem nomine tenus, convenire in aliquo videantur, semper etiam diversitate aliqua, & satis notabili discrepant. Sancte profiteor, in Usuardinis Observationibus (quibus potissimum studui ad antiquissimam radicem Sanctorum memorias revocare) sæpe mihi laborandum fuisse, ut nunc ex illo nunc ex altero Hieronymiano apographo affinitatem aliquam, obtorto quasi collo, inter ipsa & Adonem extunderem.

recte expensa,

125 Quod hîc de duobus mensibus dico, id lector in omnibus sequentibus non minus clare & perspicue deprehendet, sæpe demiraturus, tam multa, tam audacter, tam temere de hisce Martyrologiis & Romano parvo, ex perfunctoria unius fortasse aut alterius loci collatione, determinata & definita fuisse. Clamabant supra, inde *Rosweydi Kalendarium magis oppugnari*, quod *dies frequentes* haberet *Martyribus vacuos*, cum frequentes illi dies vix totum septenarium constituerent; hîc vero, si superis placet, ex Hieronymiano dies in Beda vacuos suppleri potuisse contendent, ubi toto mense Februario vix quatuor aut quinque annuntiationes assignabiles sunt, quæ ad Hieronymianas utcumque reduci queant. Singulos dies percurrere nec vacat, nec opus est: res ipsa loquitur, eademque toto Usuardino opere ferme ad nauseam inculcanda fuit & repetenda, uti è contra ibidem, ad dies prope singulos, quam fieri potuit exactissima, ex Romano parvo, Adonis, Usuardi & Notkeri, genesis, tanta luce in oculos perpetuo incurret, ut quis sciens ac volens cæcutire debeat, qui hæc omnia evidenter demonstrata inficietur.

nulli alteri

126 Non minus perspicuum est, secundum Adonis pronuntiatum, ab Hieronymianis longissime dissitum. Non deerat Adoni Martyrologii Hieronymiani exemplar, sed cum in eo ingentem rerum confusionem adverteret, tum in nudis Martyrum & sæpissime truncatis luxatisque nominibus, tum in Kalendis seu laterculis ipsis, plane deordinatis; id sibi subsidii quærendum vidit, ex quo *dies Martyrum verissime* notaret, quos in Hieronymianis *confusos inveniebat.* Id vero quam opportune, tam feliciter invenit in reperto Ravennæ Martyrologio, cujus vestigia omnia clarissime & distinctissime præfert vetus illud Rosweydi, nobis Romanum parvum, quo de hîc agimus: atque illud dicimus *venerabile & perantiquum*, forma quidem, ordine & tota sua eleganti œconomia *venerabile*, ætate *perantiquum*, cum centum & amplius annis Adone vetustius esse, omnino censeamus. Poterunt quidem & hæc duo epitheta Hieronymianis propter vetustatem tribui, sed cum in aliis plane deficiant, satis patet, alium Ravennæ repertum ab Adone thesaurum, quo in concinnando Martyrologio suo *adjutus* fuerit; id quod Romano parvo planissime & plenissime competit, utpote quo diebus singulis ita se adjutum ostendit Ado, ut raro prætermittat Sanctos, raro ipsa verba negligat, quibus Sancti in Romano parvo annuntiantur, eaque nuper diximus esse totam & continuam operis nostri demonstrationem.

Martyrologio

127 Quarto loco testatur Ado, Martyrologium Ravennæ sibi præstitum, *ab urbe Romæ Aquileiam, cuidam sancto Episcopo à Pontifice Romano directum.* Sine te submoneam, ex dictis supra num. 122, notum Adoni fuisse *Martyrologium, quod Eusebii & Hieronymi vocabulis insignitum est.* Quis igitur vel verisimile faciat, iis verbis, ea phrasi usurum Adonem, si libellus, Ravennæ *à religioso fratre* communicatus, eadem Eusebii & Hieronymi vocabula prætulisset? Nemo (ut in proverbio est) è duobus tria videat, aut pulverem oculis offundat: hîc tam diversis characteribus utrumque Martyrologium designatur, ut saltem Hieronymianum nullo prorsus pacto esse possit, illud quo se Ado adjutum fatetur. At nostro Romano parvo aptissime convenit, ut Romæ scriptum & compositum, tamquam vere Romanum, tunc Romæ usitatum, *à Romano Pontifice cuidam sancto Episcopo Aquileiam directum sit*; nempe ut is Episcopus ritui Romano se conformaret; idque ab Aquileiensi aliisque ecclesiis factitatum existimamus, donec methodus Usuardina magis placuit, tantumque paulatim invaluit, ut Romæ etiam adoptata, diu ante Belini Patavini tempora dici meruerit, *Martyrologium secundum morem Romanæ curiæ.*

præterquam

128 Sicui fortasse magis placeat Henschenii & Papebrochii opinio, expressa in Prologo ad Bedam ante secundum tomum Martii, num. 11, nihil magnopere obluctabor, cum nihil ibi asserant, quod cum hac nostra sententia non apprime conveniat. Sic habent: *Ac primùm invenimus, tria nos habere* (manuscripta Bedæ Martyrologia,) *quæ singula integrum Bedam, sed modice auctum, & quoad vacuos dies suppletum; tam fideliter exhibuerunt, ut omnino persuaderemur, in plerisque Romanis basilicis, abrogato Hieronymiani Martyrologii usu, & illo, quod Aquileiensi Episcopo, à Pontifice missum supra monuimus, fortasse non nisi in Laterano, aliisque paucis ecclesiis recepto, ita probatum aliis Bedam fuisse, ut eo convenienter aucto, utendum plures sibi putaverint, usquedum Usuardus visus ecclesiasticis usibus accommodatior.* Hæc quidem alibi paulo aliter explicat Papebrochius, ut in appendice ad articulum 18 Responsionum, sed dicta sua & scripta omnia, quæ Martyrologiorum materiam spectant, ad hanc nostram sententiam revocari & reformari ante obitum suum postulavit. Verum sic ferme à proposito argumento dilaberemur.

Romano parvo,

129 Jam ad quintum caput quod attinet; præfatum sæpe Martyrologium *à religioso fratre aliquot diebus præstitum, diligenti cura* per Adonem *transcriptum esse*, aliud nobis etiam patentissime denotat, quam Martyrologium Hieronymianum. Fuerat sanctus Ado monachus cœnobii Ferrariensis in Vastinio, deinde ad Prumiense migraverat, aliaque haud dubie, ut erat diligens rerum scrutator, alia, inquam, Ordinis sui cœnobia lustraverat, alia Martyrologia certo viderat

rat, & certissime exemplar vel forte exemplaria Hieronymiana, quæ Ravennæ quærenda non fuerunt, nec ibi transcribenda: aperte eloquamur; non ita scriberet Ado de præstito sibi codice, si *Martyrologium, quod Eusebii & Hieronymi vocabulis insignitum est*, transcribendum accepisset. Enimvero, novi aliquid ibi detexit Ado, sibi suisque prius incognitum, idque ob exactam Kalendarum seriem, ob Martyrum nomina tam clare distincta, tanti fecit, ut ferme Crœsi opes, quod de Pauli tunica prædicabat Hieronymus, se effodisse existimans, illud unum tamquam regulam sibi proposuerit, ut notatis accurate Kalendis, ex *collectis undecumque passionum codicibus*, Sanctorum encomia *paulo latius & apertius describeret*, sicque *infirmiores fratres .... in memoriis Martyrum haberent compendiosam lectionem, atque in parvo codicello, quod multo labore alii per plures codices exquirunt.*

130 Supereſt ſextum idque ultimum Adonianæ præfationis caput, haud quaquam contemnendum. In eo declarat Viennenſis Martyrologus, quod illud ipſum Ravennæ *tranſcriptum* Martyrologium, *in capite* ſui *operis ponendum putaverit.* Non dixit operi ſuo ſociandum, aut unà cum opere ſuo compingendum, ſed diſerte, *in capite operis ponendum putaverit*, ſic ut cum opere ſuo, unum quodammodo idemque opus conſtituat, & ita quidem, ut ipſa ſua præfatio, utrique operi præmittatur, utrumque opus manifeſte afficiat, verbo, utrumque opus tamquam unum idemque complectatur. Ubi Florentinius aut adverſariorum quiſpiam alius, exemplar aliquod Hieronymianum, in capite Adoniani Martyrologii ea ratione poſitum alicunde eruerit, per me licet, tunc diſputando inquiratur, an poſtremum hoc ex ſex Adonianis capitibus, Martyrologio Hieronymiano aliquatenus aptari poſſit. Nobis interim certum videtur, tam apte, tam clare, tam manifeſte omnes eos articulos cum Romano parvo congruere, quam liquidum, patens & evidens ſit, prædicata illa omnia ab Hieronymiano eſſe alieniſſima; ſi forte excipias, quod venerabile & perantiquum appellari poſſe non diffiteamur, ſi tota veneratio à ſola antiquitate proficiſcatur. *eique ſoli*

131 Ex his rectiſſime concludi poſſe exiſtimo, iis coloribus, ab ipſomet Adone nobis depictum eſſe vetus ſeu parvum Romanum, ut magis ad vivum vix à quoquam delineari potuerit. Viderat, & ſcrupuloſe obſervaverat lineamenta hæc omnia oculatiſſimus Roſweydus, priuſquam lectori auderet aſſerere, *Adonem veteris hujus Martyrologii veſtigiis ſemper inſiſtere*; priuſquam lectorem, veritatis ſecurus, ita confidenter alloqueretur: *Enimvero vetus hoc Romanum Martyrologium, fontem eſſe omnium aliorum Martyrologiorum* (Hieronymianum & genuinum Bedam necdum noverat) *qui vel leviter inſpexerit, non dubitabit aſſerere. Ado certe ex hoc fonte ſuas aquas derivavit. Et ut fontis latex ab origine ſua recedens, ſenſim augeſcit, & in rivum aquis undique confluentibus abit; idem factum huic Martyrologio, quod nunc à Beda* (Plantinianum indigitat ex Adone ſumptum) *nunc ab Uſuardo* (hunc Adone ſeniorem putabat) *nunc ab Adone, nunc ab aliis paulatim increvit. Licebit nunc ad fontem digitum ſemper intendere; eo enim fine, caput fontis, quod hactenus latebat, in apertum produxi* Hæc Roſweydus ſagaci, maturo, veroque judicio, quo uſque ferebat adepta tunc temporis Martyrologiorum notitia. Rivuli vero & rivulorum cum primo illo ſeriei noſtræ fonte connexio, per totum Uſuardini Martyrologii curriculum diebus ſingulis, tam ſenſibili & palpabili modo ex Obſervationibus noſtris eluceſcit, ut pluribus hoc ſaxum hîc volvere ſupervacaneum videatur. Verum cum & alia argumenta ſuppetant, quæ Romani parvi authentiam mirifice illuſtrent, lubet & illa ſequenti articulo ordinate deducere. *convenire poſſunt.*

ARTICULUS IV.

Romani parvi auctoritas, ex characteribus propriis, ſtylo, genere, ætate, demonſtratur.

EAm modo Romani parvi effigiem ex Adonis præfatione expreſſam dedimus, ut faciliſſime à quovis agnoſci poſſit & debeat; eâque agnitâ promptiſſimum ſit omnes adverſariorum cavillationes infringere. Demus Frontoni, Florentinio, Cointio ad annum DXVIII pag. 316, & quibuſcumque aliis in eadem navi hærentibus; demus, inquam, omnia inter Romanum parvum & Adonis Martyrologium ita inter ſe congruere, ut utrobique idem ſit ſtylus, idem ordo, eadem verba, iidem ſolœciſmi, iidem errores, prorſus ut in nullo diſcrepent, ſintque ſimilia omnia, nequedum conſequens ullo pacto inde fuerit, parvum illud Romanum ex altero contractum, niſi tota Adonis præfatio evidentis falſitatis & apertiſſimæ ſuppoſitionis convincatur; quod in ullius cerebrum hactenus vel per ſomnium incidiſſe, non novimus. Atqui ſanctiſſimus Viennenſis præſul candide & ſincere profitetur, ſe ad ſupplendos Bedæ dies vacuos, *adjutum* fuiſſe *venerabili & perantiquo Martyrologio, Ravennæ* ſibi *præſtito*, à ſe *tranſcripto*, à ſe *in capite operis* ſui *poſito*: invenitur illud ipſum Martyrologium in capite Adoniani poſitum, apparent ubique veſtigia, tam clare ab Adone præſignata, eaque & ſingula & omnia ſic Romano parvo propria ſunt, ut in nullum aliud Martyrologium convenire ullo pacto poſſint. Et erunt poſt hæc, qui ſanctum ipſum Adonem, tantum non mendacii *Romani parvi*

arguentes, tamquam ex tripode nobis definiant, Martyrologium noſtrum parvum, ſeu vetus à Roſweydo editum, *non eſſe niſi epitomen Martyrologii Adonis*, in quo *omnia purum putum Adonem ſapiant*. Ego me fateor capere non poſſe, qui id ſaltem Florentinio, penitius omnia ſcrutari ſolito, perſuaſum fuerit. Sed fidem liberemus, ipſumque Romanum parvum vivis ſuis, propriis, nativiſque coloribus depingamus.

antiquitatis notæ

133 Prima antiquitatis nota propria, & ab Adoniana methodo diverſa, inde in Romano parvo deſumitur, quod ubi Ado & ceteri noni ſeculi Martyrologi, religioſe ſemper *Sancti* aut *Beati* nomen Martyribus & Confeſſoribus præfigunt, auctor iſtius Martyrologii, licet apponat aliquando, attamen ſæpius omittere ſoleat; nam ex duabus & ſexaginta annuntiationibus menſis Januarii, quibus *Sancti*, *Beati*, aut *Sanctorum* & *Beatorum* titulus præfigi potuit, in triginta tantum & una reperitur; menſe Februario, ex quadraginta quinque annuntiationibus, ſeptem & viginti appoſito carent. Rurſus, Menſe Martio ex quadraginta quatuor, ſolæ ſignatæ ſunt ſedecim. Si menſes alios percurras, pauciores commemorationes occurrent, in quibus de adſcribenda *ſancti* aut *beati* appellatione Martyrologii illius auctor ſolicitus fuerit, adeo ut toto menſe Novembri vix quater, Decembri ſolum bis inveniatur. Hanc vero certam eſſe antiquitatis notam, ex eo confice, quod codices Hieronymiani, tum majores à Florentinio editi, tum minores, quos priori capite percenſuimus, raro id genus titulos præmittant, atque adeo tanto rarius, quanto antiquiores fuerint, quod mirifice elucet in apographo Epternacenſi, in quo vix nota eſt *ſancti* aut *beati* nomenclatio, & ubicumque apponitur, forte tamquam adjectitia expungi meretur.

clariſſime elucent;

134 Alter, iſque indubitatus vetuſtatis character in Romano parvo cenſeri debet, quod toto anni circulo, ut Martyrologi loquuntur, rariſſime *Vigilias* Sanctorum ſignaverit; imo certiſſime non niſi unam, Romæ fortaſſe propriam, Sancti Laurentii; Natalis Domini alteram: cum tamen Beda præter illas duas, etiam *ſancti Joannis Baptiſtæ*, & *ſanctorum Petri & Pauli* vigilias poſuiſſe reperiatur: ut inde non improbabili conjectura colligere quis poſſit, Martyrologium illud noſtrum ante Bedæ tempora fuiſſe compoſitum, quamvis nos epocham ejus putemus paulo poſt Bedæ obitum inchoandam. At vero vigiliarum omiſſionem inter vetuſtatis certa indicia plane computandam eſſe, probant rurſus Hieronymiana apographa, ad quæ ſic notat Florentinius XXIV Decembris: *Cum neque in codicibus noſtris, neque in Martyrologio vetuſtiſſimo* (nempe Antverpienſi vel Epternacenſi) *Vigilia Nativitatis Domini, in hodiernis faſtis indicetur; anſam præbuit dubitandi, non eſſe hoc in Eccleſia vetuſtiſſimi uſus, vel ſaltem certum eſſe*, IN VETUSTIORIBUS MARTYROLOGIIS VIGILIAS NON INDICARI. Si paulo accuratius Romanum parvum evolviſſet vir clariſſimus advertiſſetque, non niſi unam Laurentii, alteramque Natalis Domini vigiliam in eo ſignari, tametſi plures aliæ in Adone reperiantur, non tam facile pronuntiaſſet, *agnoviſſe ſe, non Adonem ex hoc Kalendario, tamquam ex antiquo Aquileienſi codice, in ſuum Martyrologium tranſtuliſſe; ſed è contra recentiorem ſcriptorem, inde ſuum indiculum compegiſſe.* Neque dicas ſignari vigiliam Apoſtolorum XXX Aprilis, nam ſatis liquet, eam inepte ibi intruſam eſſe, uti eodem die *Quirinus* ponitur, in gratiam Noveſianorum ibi adſcriptus, & male ex XXX Martii repetitus.

& æque evidenter probatur,

135 Ut hîc ſemel compendio epitomatores omnes exarmen, rogo ad ſequentia quæſita ſolidas mihi reſponſiones ſubjiciant. Quæro I. Si Martyrologii Romani veteris ſeu parvi compilator, Adonis Martyrologium præ oculis habuit, cedo, cur dies ſeptem vacuos reliquit, cum ſeptem illos, non minus ac ceteros omnes ex Adone commodiſſime implere potuerit? II. Quæ ratio ſatis excogitari poteſt, cur vigilias, tam clare in Adone ſignatas, prætermiſerit, ut de vigilia Aſſumptionis Deiparæ ſeorſim diſputavimus ad XIV Auguſti? III. Cur toties debitum Sancti titulum, in Adone diſtinctiſſime poſitum, ſuppreſſit? IV. Cur plures paſſim in Adone annuntiationes; cur in Romano parvo pauciores? ſic XIV Aprilis, in illo quatuor integræ, in hoc ſola una & unica; cur IV Maii, ex commemorationibus quinque; XXVI Maii, ex ſex; XII Junii & alibi ſæpius, ex quatuor non niſi rurſus unica redditur? Plurima & ferme quotidiana ſunt hujuſmodi exempla, quæ in Obſervationibus nonnumquam expenduntur. Fateor equidem, tantum apud me fuiſſe hujus argumenti pondus, ut inde rimari incipiens, totam illam Roſweydi adverſariorum machinam, plane ruinoſam adverterim.

Adonis compendium

136 Quid enim (ita inquiebam) quid prætenſum illum epitomatorem abſterrere potuit, quo minus Sanctorum ſaltem nomina ex Adone excerperet, cum ipſi inſolitum non ſit, quatuor aut quinque Sanctos, imo totidem annuntiationes uno die repræſentare? Inde ad alia ſcrutanda progreſſo, lux ſemper nova, ſemper major oborta eſt, qua Martyrologii iſtius pretium & æſtimatio mirum in modum apud me accrevit. Inde tamen, ut dicebam, diſquiſitionis meæ ferme principium. Ne longius evagemur, conferat lector ſolum menſem Januarium. Quæro, cur primo die apponatur *Circumciſio*, Adoni præterita? Cur omittuntur *milites* XXX, cur *Euphroſyna*, cur *Eugendus*? Cur III Januarii ſolus *Antherus*, à Romano parvo extractus eſt, omiſſis *Genoveſa* & *Florentio*? Cur XVII Januarii nihil habet de *Lingonenſibus Tergeminis*? Vide ibi Obſervationem noſtram. Tu perge ad dies alios non minus inæquales, & cauſam, ſodes, vel ineptam excogita, cur hi aut illi præ aliis Sanctis ex Adone ſeligi potuerint. Eſt ad manum catalogus

bene

bene longus, per omnes anni menſes dieſque decurrens, quem tædii vitandi gratia non produco, cum ex allatis ſpeciminibus, in re clariſſima nos verſari exiſtimem.

137 Sed & alio argumento ora obtrectantium occludamus. Contendunt, eadem in Romano parvo, eadem in Adone errata reperiri, in quo etiam egregie falluntur, ut exempla multa in Obſervationibus noſtris oſtendunt. Demus hîc non unum ſpecimen. Die 11 Januarii de *Argeo* & fratribus recte ſcripſerat Romanum parvum, ſed Adonis elogium exerrat. Maii VII, Romanum parvum, *Nicomediæ*, *Auguſti & Auguſtini*: Ado, de ſuo aliquid addens, in errorem denuo labitur; ſic enim habet: *Flavii, Auguſti & Auguſtini fratrum*: videſis quæ in eam rem eo die notavimus. Junii XIX, in Romano parvo legitur: *Commemoratio Nazarii & Celſi*, recte, opinor, ut Roſweydus in notationibus cenſuit, interim Ado, illam commemorationem eo die præterii. Junii XXIX, ſimpliciſſima eſt Romani parvi annuntiatio; quæ in Adone corrigenda ſint, ex Obſervatione noſtra eo die intelliges. Auguſti VII, ſcribit Romanum parvum, *Fauſti*, Ado, *Juſtini*: errat alteruter, ſed non uterque. Auguſti XXXI, bene à Romano parvo refertur *Ariſtides* ex Rufini libro 4 cap. 3; dum ibi multa ductori ſuperaddit Viennenſis, à recto tramite deviat. Obtundam, ſi hæc ſigillatim hîc proſequar, cum hujuſmodi diverſitates, in Uſuardo noſtro frequentius recurrant; ubi aliud quoque ridiculum Frontonis effatum facile convelles, dum aſſerit, iiſdem verbis uti utrumque Martyrologum. Paratum habeo diſcrepantiarum ſyllabum, ſed ſatis eſt paucas hîc deſignaſſe, ex quibus curioſus lector de aliis ſtatuere valeat. Præter citatos dies, videri poſſunt XI, XII & XXVIII Januarii; XX Martii, XI Julii, XXVII Auguſti..... Pergimus ad alias notas Romano parvo proprias. *eſſe non poſſe.*

138 Jam dicta oſtendunt, *vetus* eſſe, ſaltem Adone & forte Beda antiquius, unde prima prærogativa ei à Roſweydo data, plane vindicatur. *Romanum* eſſe, faxo & ii agnoſcant, qui alterum illum titulum fruſtra arrodunt. Adonis teſtimonium ex viri religioſi ore acceptum, nemo, quod ſciam, excepto ſolo Valeſio detrectare hactenus auſus eſt; nec adverſarii alii id directe impetunt; nam admiſſa veritate ſuperius probata, quod nempe vetus illud ſeu parvum Romanum Ravennæ ab Adone repertum ſit, eique certo præluxerit, non negabit Florentinius, nec qui cum ipſo ſentiunt, prædictum Martyrologium vere & proprie *Romanum* eſſe, quandoquidem diſertiſſime teſtetur Martyrologus Viennenſis, *ab urbe Roma Aquileiam cuidam ſancto Epiſcopo à Pontifice Romano directum.* Romanorum Pontificum agendi rationem neſcire oportet, rerumque Romanarum prorſus eſſe ignarum, qui inde conſequi non perſpiciat, indicatum verbis illis Martyrologium, Romæ contextum, Romæ ſcriptum, Romæ per id tempus uſitatum fuiſſe, nec alia cauſa Aquileiam directum, quam ut ea eccleſia, Romanæ ceterarum matri, ſeſe purius conformaret. Et hæc quidem ex viri religioſi & Adonis fide, apud omnes ſenſatos cordatoſque lectores in aperto eſſe, perſuaſiſſimum habeo. Jam ne quis porro dubitet, ex ipſomet Martyrologio, Romana veſtigia ſatis clare expreſſa exhibeamus. *Quod ſit Romanum*

139 Repetenda hîc ſunt, que ſupra ex Clar. Caſtellano adduximus, ubi credibile non exiſtimans, aliud Martyrologium, præter vere & proprie Romanum, à Romano Pontifice alio directum, ſic deinde ſermonem proſequitur: *At vero, quod probat manifeſtius, Martyrologium in capite Adoniani operis, apud S. Pantaleonis Coloniæ repertum, certiſſime eſſe antiquum Romanum, ad uſum Eccleſiæ Romanæ, verumque apographum illius, quod Romanus Pontifex Aquileiam direxerat, non ſolum inde ſumitur, quod Sancti ibi reperiantur Romanæ urbi proprii, & Hieronymianis prorſus incogniti, ut Martina, Dafroſa, Papias & Maurus, ſolo menſe Januario; neque ex eo, quod Cathedra ſancti Petri proprio die ſignetur, ab Antiochena rectiſſime diſtincta; verum etiam quod inter varias eccleſiarum Romanarum dedicationes, illa quoque occurrat, quæ eſt ſacelli alti, caſtri S. Angeli, expreſſa per terminos* INTER NUBES, *quodque feſto ſancti Sebaſtiani, legatur ejus ſepulcrum in* VESTIGIIS APOSTOLORUM, *deſignando per hæc verba Catacumbas, in quibus ſanctorum Petri & Pauli corpora aliquamdiu requieverunt.* Hæc tam ſolerter quam vere à magno Martyrologiorum ſcrutatore obſervata ſunt; nec pluribus opus eſſe cenſuit, ut quemlibet non mordicus pervicacem, de tali veritate convinceret, cujus radii, ſolis inſtar, ad ſingulas libelli paginas in oculos non lippos incurrunt. Superſunt nihilominus, quæ ad ejuſdem rei elucidationem & confirmationem hîc ſubnectam. *exempla plurima*

140 Ex ſolo menſe Januario, ne longius excurram, ex ſolo, inquam, iſto menſe addere potuit Caſtellanus Sanctos Romæ proprios atque Hieronymianis omnino præteritos, III, *Antherum Papam*; IV, *Priſcum* & ſocios; V. *Teleſphorum Papam*; XXII, *Anaſtaſium ad aquas Salvias*; XXIII, *Emerentianam*; denique XXVIII, *Agnetem ſecundo*, proprie & præciſe Romano modo expreſſam. Inter dedicationes Romanas, præter jam dictam, quæ habetur XXIX Septembris, de *eccleſia Archangeli, à beato Bonifacio Papa conſtructa in Circo, qui locus* INTER NUBES *dicitur*; notabiliſſima, & ſi ita loqui licet, Romaniſſima ſunt, quæ refert idem Martyrologium pridie Non. Maii: *Et ſancti Joannis Apoſtoli, quando ante portam Latinam in ferventis olei dolium miſſus eſt*: & rurſus III Idus ſeu XIII Maii; *S. Mariæ ad Martyres dedicationis dies agitur, à Bonifacio Papa ſtatutus*, nempe à Bonifacio IV, qui ſedit ab anno DCVI ad DCXIV. Quid autem magis Romanum dici poteſt; quam quod ponitur VI Julii: *Primus ingreſſus Apoſtoli Pauli in urbem Romam?* Item quod ſignat idem Martyrologium XIV Septembris, his verbis: *Exaltatio ſanctæ Crucis, ab Heraclio imperatore à Perſis Jeroſolymam reportatæ, quando & Romæ lignum ſalutiferum Crucis à Sergio Papa inventum, ab omni populo venerator.* Nota ſunt Sergii tempora, ab anno DCLXXXVII ad DCCI. *ad oculum*

141 Nec

demonstrani:

141 Nec verebor hîc addere festivitatem, à Gregorio III Romæ institutam inter annum DCCXXXI & DCCXLI, in honorem beatæ Mariæ Virginis & Sanctorum omnium, tamquam ampliativam, ut ita loquar, prioris dedicationis à Bonifacio IV celebratæ. Hæc talibus terminis à Romano parvo consignata est, ut auctor tantum non indicet, eam se vivente & quodammodo videnti, primum fuisse inchoatam. Attende locutionem: *Festivitas Sanctorum, quæ celebris & generalis agitur Romæ.* Quasi dicere velit, recentem eam festivitatem esse, & Romæ dumtaxat celebrari, necdum ad alia regna aut ecclesias propagatam. Hujus rei luculentior testis esse nequit, quam Ado ipse, ex cujus verbis, temporum distinctio aperte commonstrari videtur, dum superaddit: *Sed in Galliis, monente sanctæ recordationis Gregorio (IV) Pontifice, piissimus Ludovicus imperator, omnibus regni & imperii sui episcopis consentientibus, statuit, ut solemniter festivitas omnium Sanctorum, in prædicta die* (1 Novembris) *annuatim perpetuo ageretur.* Quid Romani parvi impugnatores ad rei evidentiam desiderare ultra possint, equidem non intelligo.

ergò vetus Romanum.

142 De hac omnium Sanctorum festivitate, non male differit Fronto ad supra citatum Romanum Kalendarium à pag. 142 ad pag. 145, quo loco recte censet, ejus Romæ institutionem 1 die Novembris, ad Gregorii III tempora omnino revocandam. De festi ejusdem extensione videantur Ado & Usuardus. Si vera est Menardi, pro sui Sacramentorum libri ætate conjectura, festivitatem eamdem ante Caroli Magni tempora in Galliis receptam oportet, cum in eo libro clare exprimatur. Sed hæc ad nos nihil, cum de sola Romana festivitate agamus, cujus institutionem Gregorio III cum Frontone adscribimus. Atque hîc, decurso jam toto Usuardo, figendam credimus Martyrologii hujus nostri parvi Romani epocham, ut nempe compositum statuatur circa annum DCCXL. Ex quo aliisque argumentis jam deductis, ejus vetustatem; ex Sanctis vero & festivitatibus Romæ propriis ac peculiaribus, ejus genus, patriam & natalem; verbo, quod VETUS & ROMANUM sit, in confesso positum arbitramur: quod etiam supra ex nomine *Papæ*, ibi identidem repetito, & quasi studiose appositio, educi posse, contra Florentinium ostendimus.

Proprii alii

143 Reliquum est, ut Romani parvi characteres ceteros, in ipso singulariter conspicuos, paucis colligamus. An illius auctor Hieronymianum viderit, aut saltem in adornando suo consuluerit, toto nostro opere apertius declarare ausi non fuimus, nec modo audemus; & licet quandoque iidem Sancti in utrisque notati occurrant, ut vide XXVI Februarii; probabilius censemus, ex Romanis, aliarumque ecclesiarum Kalendariis, Sanctos illos à Romani parvi auctore acceptos esse, qui ferme vulgo magis innotuerant. Tria observo Romano parvo propria. Primum, ex historia Eusebii, interpretationis Rufini, magnam partem coaluisse, ut sæpissime in hoc opere intento quasi digito commonstravimus. Atque hoc unum est, quod Henricus Valesius, novissimus Eusebii interpres & illustrator, commode advertere potuit, & diligenter præstitit, melius nomini suo consulturus, si reliquis, ejus eruditione parum dignis, imo ad ejus forum minime pertinentibus, supersedisset. Solus mensis Februarius, ut alios fœcundiores non adducam, IV, VIII, IX, XVIII & XXVII, assertum Valesii abunde comprobat. Plures Sanctos suggeret mensis December, ut XIX ejusdem mensis te nostra docebit Observatio.

ejus characteres,

144 Alterum Romani parvi germanum indicium dabit Observatio, X Januarii in *Nicanore*, eademque alibi frequentius inculcabitur; nimirum singularem operam à Romani parvi auctore positam, ut Christi Domini & Apostolorum Discipulos, quos in sacris Litteris nominatos reperit, certis diebus assignaret, id quidem pro suo arbitrio, sed, ne debito cultu tam inclyti fidei nostræ propagatores privarentur. Exempla obvia sunt, en paucula. XXI Januarii agitur de *Publio*; XXIII de *Parmena*, XXV de *Anania*: II Februarii de *Cornelio*, III de *Agabo*, XVI de *Onesimo* &c. Hi vero & tot alii, cum in antiquioribus Martyrologiis noti non sint, quis audeat inficiari ab hujus Martyrologii auctore primùm collectos fuisse? Tertium jam notavit superius Castellanus, ostendens Prophetas veteris Testamenti, ab Hieronymiano prætermissos, à Martyrologii nostri compilatore, pro suo rursus libitu, signatos esse. Ut taceam *Abbacum* & *Micheam* XV Januarii, *Jeremiam* I Maii, *Elizæum* XIV Junii; unus mensis Julius quinque prophetarum commemorationes suppeditat, quarum sola prima de *Aaron* in Hieronymianis innotescit, in Beda solus *Isaias*, qui de cetero paucorum aliorum meminit, ea ratione & modo quem explicat Papebrochius tomo I Aprilis pag. 857.

ex quibus conclusio.

145 Hisce superaddi potest quartum caput, idque in hac re postremum, sed soli etiam Romano parvo, præ Hieronymianis & Beda, omnino proprium. In illis vix ullam invenias Martyrum Africanorum, in Wandalica persecutione passorum, memoriam; in hoc satis frequens est, ut palam facient Observationes Usuardinæ. Ne diu quærendum sit; inspice XXIX Martii, XIII Julii, VI Septembris, XIII & XXVII Novembris, VI & XV Decembris, quorum modo aliqua mihi inhæret recordatio. Colligat, obsecro, æquus lector characteres omnes, toto hoc articulo enumeratos, Romano parvo tam peculiariter debitos, ut nulli alteri conveniant; repetat animo delineationem, ab Adone tam native repræsentatam; conferat, quæ toto capite disputata sunt, meritamque Rosweydo laudem, aliquando restituendam mecum decernat: reddatur, inquam, Rosweydo honos, redintegretur fama nominis, perstetque eruditissimi viri gloria, qui tam vetus, tam illustre, tam authenticum monumentum primus eruerit, primus vulga-

vulgaverit, primus fontem monstraverit, ex quo Adonianum, atque ex hoc Usuardinum nostrum Martyrologium promanaverint. Supereſt horum duorum genealogia ſequenti capite pertexenda.

CAPUT TERTIUM.

De Adonis & Usuardi propagine.

EXhibitis, enumeratis, probatisque Adonis progenitoribus, huc Martyrologiorum proſapiam deduximus, ut jam de Adone ipſo, ejuſque legitima prole Uſuardo, quem unice illuſtrandum ſuſcepimus, agendum ſuperſit. Et quidem toto præcedenti capite ſatis demonſtrata eſt prima illa, quam num. 78 expreſſeram, propoſitio; nempe quod *Ado in adornando Martyrologio ſuo uſus ſit Romano parvo Roſweydi, tamquam ſtamine, ſi ita loqui licet, totumque ferme ad verbum deſcripſerit*; id quod præterea toto noſtro opere, ſeu perpetuis ad ſingulos Uſuardinos textus Obſervationibus, tam perſpicue oſtenſum eſt, ut talpam eſſe oporteat, qui de tam evidenti veritate auſit dubitare. Sequitur modo propoſitio altera æque evidenter in prædictis Obſervationibus comprobata, & citato num. 78 his verbis concepta: *Uſuardus Adonem, quem Flori librum ſecundum appellavit, ita in omnibus ſecutus eſt, ut verum dici poſſit Adonis compendium.* Meminerit lector, Majores noſtros poſt Molanum, alioſque eruditiſſimos viros in eo paſſim errore verſatos, quod Uſuardum crediderint Adone antiquiorem, vel ſaltem ita ſynchronum, ut alter alterius Martyrologium non viderit, quod innumeris locis toto priori de Actis Sanctorum ſemeſtri decantatum eſt, donec Papebrochius tomo v Junii pag. 250 col. 1 in fine, oppoſitum cœpit obſervare. Hic jam tractanda ſunt, quæ ad vivam Adonis & Uſuardi delineationem, præter jam à nobis & Majoribus noſtris dicta, deſiderari poſſent.

ARTICULUS II.

De Martyrologio ſancti Adonis Viennenſis epiſcopi.

NOn ſatis pro merito de Adone locutus videtur Bollandus, dum in Præf. gen. cap. 4 § 8 pag. LII ſic curſim de eo diſſeruit: *Sanctus Ado eodem ſeculo* [IX] *Viennenſis in Gallia epiſcopus, de quo agemus* XVI *Decembris, luculentius ſcripſit Martyrologium. Edidit illud Jacobus Moſander; dein Roſweydus, cum tribus Mss. collatum, Everbodienſi, S. Pantaleonis, Petri Scriverii, hunc præcipue ſecutus. Habemus cum tribus aliis collatum Mss. exemplaribus, videlicet monaſterii S. Laurentii Leodii, cui tamen Uſuardi ad Carolum regem præfixa eſt epiſtola; eccleſiæ Taroanenſis, cœnobii Lobienſis.* Ita Bollandus, nihil memorans de prima & omnium antiquiſſima editione, ab Aloyſio Lipomano procurata, quæ exſtat operum ejus tomo 4. à pag. 150. Nonnulla ibi præfatur Aloyſius, ex communi tunc opinione recepta, quæ modo falſa agnoſcimus: ſed obſervatu digniſſima ſunt verba illa, quibus ob repertum Adonis exemplar, incredibile gaudium teſtatur. *Quanta*, inquit, *tunc exultaverim lætitia, Deus ſcit, omne aurum nihil eſſe duxi in comparatione illius.....* ac *ingentes Deo noſtro & filio ejus Domino Jeſu Chriſto gratias egi, nec non amico fideli, qui tanto me munere decoraverant.* *Laudatum ab Aloyſio,*

148 Id autem in hac Aloyſii editione notandum eſt, diſtinxiſſe illuſtriſſimum Veronenſem antiſtitem, inter vitas, ut ipſe vocat, ſeu longiora illa Adonis elogia, ex paſſionalibus exornata; diſtinxiſſe, inquam, inter ea quæ brevius, & alia quæ diffuſiori ſtylo deſcribuntur; nam *breviores* inquit, *pleræque ſunt, quæ vulgo in D. Hieronymi Martyrologio habentur. In edendo ergo Adone hunc modum tenui, ut quæ à D. Hieronymo ſunt poſitæ, omnino prætereantur, cum in promptu ſint omnibus, niſi eis additum quid reperiatur. Quæ autem ab illo non ſunt poſitæ, hic omnes ſunt inſertæ.* Vult dicere, breviores omnes commemorationes à ſe prætermiſſas eſſe, ſola longiora elogia impreſſa. Sed quis harum rerum peritus intelligat, *breviores* vitas, *in D. Hieronymi Martyrologio haberi?* Profecto idea hujuſmodi ab Hieronymianorum ſtylo immenſum diſtat; in quibus ſcilicet *tantum nomina Martyrum, locus & dies paſſionis poſiti habentur*; qui plura in Martyrologio aliquo reperit, certo ſtatuat, non eſſe ſibi præ manibus purum Martyrologium Hieronymianum. *non recte ab ipſo deſcribitur.*

149 Huic difficultati explanandæ opportune ſuccurrit ſagax in hac parte Molani obſervatio, præfationis ſuæ cap. 2; *citari* nempe *à permultis Martyrologium D. Hieronymi, quod vulgo habetur: verum illi* inquit *non citant ipſum Martyrologium Euſebii & Hieronymi, ſed Uſuardi, qui ex Euſebio, Hieronymo, Beda, Floro & aliunde ſuum Martyrologium, cura & juſſu Caroli Magni collegit.* Plura quidem hic peccat Molanus, ſed illud vere aſſerit, *citari à permultis*, ut à Petro Equilino, & eo tempore paſſim ab omnibus, Uſuardinum, pro Hieronymiano, quale ipſi numquam viderant, ſaltem quod eo nomine recte veniat, cujuſque exempla à Florentinio edita ſunt. Erat tunc ea Martyrologiorum confuſio, ut in cujuſcumque fronte famoſa epiſtola Chromatii & Heliodori legeretur (legebatur autem prope in omnibus Uſuardinis exemplaribus) Martyrologium illud Hie-

rony-

ronymianum appellaretur; atque inde per aliquot secula, Hieronymi nomen Usuardino Martyrologio adhæsit. Ut res pateat, confer Usuardum cum Aloysii editione, & continuo perspicies, breviores annuntiationes omnes prætermissas esse, ubi vero longiora elogia ex Adone contraxit Usuardus, illa integre & Adoniane ab Aloysio restituuntur. Atque hîc rursus semina vides, ex quibus crescat posita superius propositio; puta, Usuardum, totum ferme Martyrologium suum, ex Adone aut descripsisse aut contraxisse.

Damus hic vitæ Adonis

150 Porro, sanctum Adonem Martyrologum, non Trevirensem, ut Aloysius, Mosander & alii plurimi perperam censuere, sed Viennensem fuisse archiepiscopum, satis evicit Rosweydus, atque hoc tempore apud eruditos omnes in confesso est. Vitam ejus, vel potius vitæ compendium ex Breviariis Viennensi & Romanensi acceptum, aliis documentis erudite illustravit Mabilio, seculi 4 Benedictini parte 2 à pag. 262, ex quo ea quæ sanctissimi & doctissimi viri ætatem ac Martyrologium spectant, paucis decurram. *Nobili prosapia exortus* dicitur in pago Wastinensi aut Senonico, *circiter annum octingentesimum* in lucem editus: *quippe annos natus septuaginta sex, decessit anno Christi octingentesimo septuagesimo quinto.* Monachis Ferrariensibus in disciplinam traditus, istic à Sigulfo abbate adhuc infantulus aut puer susceptus fuisse videtur; *ubi bene conversatus, teste Lupo, omnes sibi coævos in studiis litterarum præverit.* Inde ad Prumiense cœnobium, rogatu Marcwardi abbatis directus, ibi aliquamdiu commoratus est, donec *quorumdam invidiosorum insidiis* impetitus, Romam se contulit, *ut domum B. Petri Principis Apostolorum orationis gratia visitaret*; unde post quinquennium patriam repetens, Ravennæ Martyrologium illud reperit & descripsit, de quo toto capite proxime præcedenti abunde litigatum est.

breve compendium

151 Ravenna cum effosso thesauro digressus, *inde Lugdunum pervenit, ubi tunc præerat dignæ memoriæ Remigius, præsul eximius, qui Dei famulum Adonem pie suscepit, & quæque necessaria illi perbenigne exhibuit.* Ab hoc igitur ob scientiæ & probitatis laudem detentus, Lugduni aliquamdiu commoratus est, &, si vera narrat Breviarium Romanense, Remigius Adoni *ecclesiam beati Romani, cum sibi adjacentibus rebus in obsequium delegavit, ubi secretius orationi vacaret*: imo & litterarum studiis, ac potissimum adornando Martyrologio suo, haud dubie Remigii & aliorum præsulum hortatu, quos per *imperium ac jussionem sanctorum virorum*, in præfatione sua fortasse intelligi voluit. Hîc nos cum Mabilione, Castellano aliisque Martyrologii ejus epocham figendam censemus, nempe priusquam ad cathedram Viennensem eveheretur, quam anno DCCCLX certo conscendit, ut proinde verosimillimum sit, præfatum Martyrologium circa annum DCCCLVIII, aut forte paulo citius, exaratum fuisse: *nam ceteras lucubrationes*, inquit Mabilio, *condidit jam episcopus*, hanc vero ante episcopatum aggressus est; utique dum Ravenna redux, totus erat in colligendis Sanctis, eorumque passionibus latius describendis, *serviens infirmioribus fratribus ad laudem omnipotentis Dei* &c. cui operi exornando non aliud magis opportunum tempus assignari potest, quam quo Lugduni apto ad id otio fruebatur. Atque in hac Martyrologii Adoniani epocha facile cum Mabilione conveniunt hodie eruditi omnes.

ex Mabilione, qui ei multa

152 Non ita mihi placent argumenta aliqua à laudato Mabilione in eum finem adducta, ex caro sibi, nescio quo, Adoniano codice ante annos sexcentos, ut ait, manu descripto, ex quo satis intrepide contendit pag. 273 circa medium, *restituendam esse* Adoni *commemorationem sancti Mauri abbatis, sanctæ Scholasticæ, & aliorum fere omnium sanctorum, quos Mosander & Rosweydus eliminaverunt.* Et sub paginæ initium dixerat: *Idem judicium esto de omnibus fere nominibus, quæ Mosander & Rosweydus in secessum rejecerunt.* Hæc eruditissimo viro, nostrique operis, dum viveret, amantissimo, utut velim, concedere omnino non possum, cum non semel observaverim, præfatum codicem, quem solum in Actis Benedictinis passim appellat, ab omnibus tum editis tum Mss. nostris longissimè discrepare. Exemplum non unum recurrit in Observationibus Usuardinis VI Julii, XIII Septembris, XII Novembris & alibi. Ut autem evidentius pateat, codicem Mabilonianum vere & pure Adonianum non esse, eruditos lectores solum rogare velim, ut ipsi per se Adonem conferant cum Usuardo & Notkero: cum enim hi duo priorem passim aut contrahant aut describant, certiori indicio explorari nequit, quid proprie Adoni, quid multiplicibus ejus interpolatoribus sit adscribendum: nec ad id pluribus ferme opus est, quam ut prædictas Observationes nostras consulant, in quibus cum fonte rivuli quotidie comparantur.

perperam adscribit.

153 Juverit hæc patentissimo exemplo ob oculos ponere. Mabilio pag. 272 paulo infra medium, sic habet: *Ad hæc in Ms. codice nostro dedicatio ecclesiæ monasterii Cellensis anno* DCCCL *facta, accurate describitur* XVII *Kal. Novembris, eum ad modum quo superius relata est ad annum* DCCCLXXIII, *ubi de sancti Frodoberti abbatis translatione egimus. Hæc quo minus ab interpolatore addita putem, ea me causa movet, quod singulas, quas vocant circumstantias, non ita accurate nosset homo posterioris temporis.* Hinc nempe Adonis ætatem detegere voluit Mabilio, quæ aliunde melius & certius eruitur: fallunt enim ea omnia, si ad propositam regulam exigantur. Usuardus & Notkerus de accurata illa descriptione dedicationis ecclesiæ Cellensis, nec verbum proferunt. Præterea, nec in Adone Aloysii, qui longiores historias nusquam negligit, nec in Mosandri aut Rosweydi editionibus, nec demum in Mss. Leodiensi, reginæ Sueciæ, Taroanensi, aut Lobiensi, nec demum in Adonianis codicibus à Papebrochio in Prologo ad Bedam enumeratis, aut aliis Mss. nostris, ulla præfatæ dedicationis reperitur memoria; estque adeo apertissime consequens, à

puri-

puritate Adoniana longissime recedere Mabilionis codicem, ab eo tantopere laudatum. Non necesse est, tantum operæ in Martyrologiis examinandis, quantum hisce aliquot annis à me collocatum est, quemquam posuisse, ut plane convincatur, nullum Adonem manuscriptum quantumvis antiquum, ad Rosweydi editionem ullo pacto comparandum.

154 Nemo mihi succenseat, si meritam palmam Rosweydo vindicem, quamquam non adeo integram omnibusque numeris absolutam arbitrer ejus editionem, ut non aliquando ab ejus placitis libere recedam; tum præsertim, cum juxta propositam regulam, Usuardi & Notkeri consensum habeo; videlicet, dum annuntiatio, a Rosweydo in appendicem rejecta, in duobus ejus filiis reperitur: tum ego magnopere ambigendum non puto, quin eadem illa Adoni quoque adscribenda sit. Ut uno specimine rem in aperto ponam, videat lector Observationem nostram ad Usuardum die xx Martii, ubi *Archippum*, Pauli Apostoli commilitonem, Adoni restituendum putamus, quidquid à Mosandro alterisco notatus, à Rosweydo in appendicem rejectus sit; ea ducti ratione, quod in utroque Adonis filio, Usuardo & Notkero diserte signetur, præterquam quod etiam ab Adonis genitore Romano parvo referatur. Si ad hanc normam codices Adoniani, tum Mss tum typis excusi, scrupulosius discutiantur, puto viam facillime sterni posse, ut simplex, integra, genuina & germana Adonis editio procuretur. *Ex norma nostra*

155 Quid quod & aliam explorandi semitam aliquando ingressus sim, quamvis ipsam tam securam non existimem. Ea est, ut siquando in Usuardo & Notkero commemorationem reperiam eadem sententiâ eademque phrasi conceptam, quæ ex Beda accepta non sit, tum non difficulter inducar ut credam Adoni illam tribuendam esse. Siquis discerniculâ certiora proferre in medium possit, ultro & gratanter acceptabimus. Interim nec Mabilionis, nec cujuscumque alterius auctoritate movebimur, ut quæ Adoniana non sunt, sub Adonis nomine venditari patiamur. Exemplo iterum sint *Florentinius* & *Hilarius*, quos XXVII Septembris Martyrologo Viennensi obtrudere conatur laudatus Mabilio ex Petro de Natalibus lib. 8 cap. 124. Non est me hercule satis idoneus auctor Equilinus episcopus, ut ferat testimonium pro Adonis germana simplicitate, quam nos ex tam variis exemplaribus stabiliendam suscipimus, à quibus omnibus absunt citati duo Martyres, quos aliunde acceptos in suum Martyrologium retulit Usuardus, ut est in nostra Observatione, jam dicta die XXVII Septembris. Jam me longa experientia docuit, non a solo Petro aliisque pluribus, sed & ab Eminentissimo Cardinali Baronio nonnumquam perperam citari Adonis Martyrologium. *facilius dignosci possunt*

156 De reliquis quæ ad Adonem attinent, cum Mabilione non disputo, istis locus erit in Actis XVI Decembris. Rejicienda omnino non sunt, quæ de Adoniani Martyrologii accessionibus conjicit in hæc verba: *Quod enim alia atque alia desint in diversis membranis codicibus, id provenit ex duplici capite. Primum, quod cum illud Martyrologium in divinis officiis, per varias ecclesias legeretur, alii ipsum contrahebant, alii quosdam Sanctos, provinciæ aut ecclesiæ suæ ignotos resecabant. Alterum, quod auctor ipse multis vicibus Martyrologium suum auxit, alios atque alios addendo Sanctos, qui in eo primò non exstabant. Unde contigit, ut qui primarium exemplar transcripsere, non tot habeant, quam qui secundariis exemplaribus usi sunt.* Prudentem conjecturam hîc non respuo, quippe qui eam nonnumquam admittere debuerim, præcipue circa Episcopos Viennenses, quibus cum Usuardus sæpe careat, verisimile existimo, Adonem ipsos Martyrologio suo Lugduni perfecto, Viennæ postea superaddidisse. At vero, ubi primigenia simplicitas quæritur, non conjecturaliter, sed certo decernimus, eam non ex unius aut alterius codicis, sed ex plurium æque probatorum collatione educendam; quemadmodum in expurgando ab additionibus Usuardo, toto hoc opere præstitimus: quo solo argumento, vel si deessent cetera, Mabilionis exempla omnia, multis locis adducta, Adoni penitus abjudicanda sunt. *quæ verè Adonis sunt.*

157 Pluribus hic supersedeo, cetera docebunt Observationes nostræ Usuardinæ, quibus satis probatum est, non solum Bedam a Floro auctum, & Romanum parvum, sed Hieronymianum etiam, Adoni aliquando præluxisse; quod non video cur a Castellano negatum sit in prævia admonitione ad primum Bimestre pag. 22; quamvis omnino fatear, rarissime in Adone occurrere vestigia Hieronymianorum stylo conformia. Si hactenus dicta cum iis junxeris, quæ superioribus capitibus, de sancto Martyrologo disputanda fuere, ad Martyrologii Adoniani ætatem & genealogiam nihil ultra difiderari perspicies. Audi hîc modo, quam ipse de toto suo opere rationem reddit, in præfatione sua sic lectorem alloquens: *Ado peccator lectori salutem. Ne me putes in hoc opere in vanum laborasse, & rem non necessariam executum fuisse; breviter tibi causam facti aperiam. Primum fuit imperium ac jussio sanctorum virorum, ut supplerentur dies, qui absque nominibus Martyrum in Martyrologio (quod venerabilis Flori studio in labore Domni Bedæ accreverat) tantum notati erant. Deinde collecti undecumque passionum codices, animum in tantum suscitaverunt, ut non solum præteritas dierum festivitates, verum & aliorum, qui per totum annum ibi notatim positi erant, latius & paulo apertius describerem, infirmioribus fratribus & minus legere valentibus serviens, ad laudem omnipotentis Dei, ut in memoriis Martyrum haberent compendiosam lectionem, atque in parvo codicello, quod multo labore alii per plures codices exquirunt.* *Usuardo ignotus Ado*

158 Atque hinc longæ illæ, in Adonis Martyrologio desumptæ ex Martyrum passionibus historiæ, hinc magna illa dierum inæqualitas, dum nempe Actorum defectu, Sanctorum nuda *pro secundo Flori libro acceptus est.*

ferme nomina referuntur, quo haud dubie, qui in divinis officiis Adonis Martyrologio forte uti cœperant, impulsi fuerint, ut nuper aiebat Mabilio, ad resecanda incognitorum Sanctorum nomina; vel potius, ut ego verosimilius existimo, ad contrahendas historias, ut ad uniformitatem aliquam dies singuli reducerentur. In eo felicissime versatus est Usuardus, Adonis Martyrologium abbrevians & expoliens, sed quod mirere, ignorato vero auctoris nomine. Cum enim Usuardus alios Martyrologos, præter Hieronymum, Bedam & Florum non nosset; stylum autem Adoniani operis, ab Hieronymiano longissime recedere; contra vero Bedæ à Floro aucto persimile, credidit Flori *secundum librum* esse, quo vacui omnes Kalendarum dies supplebantur. Frustra argues, latissimum inter utrumque Martyrologium discrimen in Usuardi oculos incurrere verosimiliter debuisse; id scio & fateor: at mihi tam certum tamque evidens est, Adonis opus fuisse, quod *librum Flori secundum* appellat Usuardus, ut vel paradoxum admittere oporteat, nempe Martyrologium, quod Adonis nomine venit, non esse Adonis, sed Flori; vel fingere miraculum, quo videlicet fateamur, Florum & Adonem sic scripsisse, ut Menæchmos diverso partu effuderint. Ast hæc comminisci supervacaneum est, Usuardum ipsum dramatis nostri, ut ita dicam, heroem, hîc demum cominus intueamur.

ARTICULUS III.

De Martyrologio Usuardi monachi.

Usuardi vera ætas

HUc reducenda fuit tota nostra de Martyrologis & Martyrologiis disceptatio, ut præmissis Usuardi proavis, parentela, cognatione & affinitate, ipse tandem, seu fœtus ejus, omnium oculis clarius exponeretur. Non vacat, nec opus est, hîc describere, quæ de eo multi eruditissimi viri, præter Majores nostros, pridem tradiderunt, Hadrianus Valesius, Joannes Mabilio, Gerardus du Bois, & recentissime Claudius Castellanus, omnes in eo jàm conspirantes, contra Sigeberti, Trithemii aliorumque antiquiorum opiniones; I, Usuardum nostrum fuisse monachum presbyterum Ordinis S. Benedicti, in cœnobio Pratensi, seu sancti Vincentii Lutetiæ Parisiorum. II, Floruisse, non sub Carolo Magno, sed sub cognomine nepote Calvo, atque huic, non illi opus suum dedicasse. III, Martyrologium suum composuisse circiter annum DCCCLXXV. Quæ omnia satis solide probata invenies apud Mabilionem in Prolegomenis ad sec. 4 Benedictinum, parte 2 pag. LXXXVII, atque in Historia ecclesiæ Parisiensis laudati Du bois, parte 1 pag. 467, quibus in stabilienda Usuardi ætate & professione omnino subscribimus; in hoc plane dissentimus, quod cum Bollando, Henschenio, Papebrochio aliisque omnibus, solo excepto Castellano, Usuardum Adoni præponant, aut quamvis suppares videant, sic tamen scripsisse Martyrologia sua existimerit, ut *neuter alteri notus fuerit, & uterque eodem fere tempore manum ad opus suum admoverit*: quæ ecclesiastici historici jam citati verba sunt; quibus adde subtimidum Mabilionis assertum, num. 174: *Ad Usuardi auctoritatem prope accedere Adonis Martyrologium*: ubi dicendum erat, non plus Usuardo auctoritatis inesse, quam ex Adone transumpserit; non plus rivulo quam fonti, non plus nato quam genitori.

restituitur;

160 Jam sæpius monui, agnovisse demum Papebrochium tomo V Junii pag. 250 col. 1 in fine, præposterum illum ordinem, idque ex Castellani suggestione, à quo primum transpositus est, & prioritatis loco restitutus Viennensis Martyrologus, quem annis fere octodecim, in scribendo Martyrologio Usuardum antecessisse, brevi hac suppputatione ostenditur. Usuardi Martyrologium dedicatur Carolo Calvo jam Imperatori; atqui Calvus imperator non fuit ante annum DCCCLXXV, ergo vel illo anno compositum, saltem completum est, vel anno sequenti: atqui Ado, ex num. 151, suum scripsit circiter annum DCCCLVIII: stat igitur nostri calculi exacta ratio. Hoc solum argumentum hîc ex professo nobis versandum est, Usuardum pleraque sua omnia ex Adone accepisse, cujus continuam probationem exhibent quotidianæ ad Martyrologium Usuardi Observationes à prima die Januarii ad ultimam Decembris, quibus utriusque Martyrologi textus expendo, annuntiationes, ut hîc loquimur, annuntiationibus, phrases phrasibus, verba ipsa verbis comparo; factaque collatione, Usuardi laterculos, ex Adonianis descriptos, abbreviatos, contractos, modice quandoque ex Beda immutatos, ea perspicuitate, ni fallor, ostendo, qua majorem in hisce rebus desiderare nemo queat. At eo pacto, ut plagiarium, me dices Usuardum traducere. Apage plagii crimen, audi ipsum Usuardum totius operis sui rationem reddentem, tumque intelliges, quid de suo ipse se præstitisse, quid ex aliis Sanctorum Patrum Martyrologiis sese accepisse ultro fateatur; id fere unum molitus, ut ad commodam æqualitatem Sanctorum commemorationes, singulis Kalendarum diebus, concinna methodo reduceret.

probaturque

ex ejus præfatione

161 Expendamus ipsam Usuardi præfationem ex illustri codice nostro Herinensi, unde illam edidit Bollandus cap. 4 § 7, quæque in aliis etiam vetustis codicibus reperitur, & vel in ipso Adone Leodiensi S. Laurentii &c. *Domino venerabiliter recolendo, Karolo regum piissimo* (al. *Augusto*) *Husuardus, quamquam indignus sacerdos & monachus, præsentis ævi prosperitatem & æternæ beatitudinis gloriam. Vestram minime latet celsitudinem, ô reverende Princeps, qualiter imitandis antiquorum studiis*

studiis monemur, quidquid in libris, maxime ecclesiasticæ doctrinæ congruis, minus debito perfectum habetur, vel pro posse supplere, vel suppleri optare. Quæ res, pia quidem sollicitudine, addito etiam vestræ dignitatis jussu, me compulit, ut videlicet Sanctorum recurrentes festivitates, ex diversis Sanctorum PP. Martyrologiis in quamdam exciperem unitatem. Recolebam siquidem in sacris Sanctorum solenniis multimodos propriæ negligentiæ excessus; quod me plurimùm, ad hoc eis in Dei amore persolvendum, cogebat officium; etsi non satis idoneum, utpote inscium, sed tamen divino, ut confidebam, ac indigno eorum sublevandum auxilio. Nam & venerabilium, Hieronymi videlicet ac Bedæ, presbyterorum in hoc provocabar descriptis; quorum unus brevitati admodum studens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa probantur hujus opusculi præterisse necessaria. Adhibui igitur Flori memorabilis viri, COLLECTA E PLURIBUS IN EODEM NEGOTIO SECUNDI LIBRI COMMENTA; *quem maxime imitandum, in his quæ visa sunt congrua ac memoria digna, censui, quia plura summo studio, quæ breviter perstrinxi & correxit & addidit.*

162 Postrema hæc Adonem vivacissimis coloribus adumbrant; & licet in vulgari Usuardi præfatione à Greveno, Molano aliisque edita, paulo aliter exprimantur, recte perpensa, eòdem prorsus recidunt. Sic ibi legitur: *Quorum prior brevitati studens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinquens, multa inveniuntur hujus operis præteriisse necessaria: quos tamen sequutus, censui & Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in secundo ejusdem libro; ib i enim multa, quæ in priori omiserat & correxit & addidit.* Attende, Bedam hìc describi ab Adone, non ex aliqua parte, ut Florus fecerat, sed integre completum. Porro ex his plane conficitur, tria Usuardum præ oculis Martyrologia habuisse, ex quibus *opusculum* suum coagmentaret, in prædicta vulgata præfatione monens: *At siquid, præter quod ab illis accepi, in hoc tempore auctum vel mutatum est, sagaci à me indagine id perquisitum agnosci poterit.* Atque eccum plane evanescit plagii crimen, de quo nuperrime memini, dum ad unum illud SIQUID revocantur, quæcumque pure Usuardina nuncupari possunt, accepta ex tabulis Martyrum Cordubensium, unde Usuardus sanctorum Georgii & Aurelii reliquias conquisierat; ex vicinioribus Galliarum ecclesiis, aut ex passionalibus, pauciscque aliis documentis, quæ suis locis indicare atque enumerare non prætermisimus. *accuratius expensa,*

163 Verumtamen sincere agnoscit Usuardus, se ex tribus potissimum Martyrologiis sumpsisse prope omnia; ex Hieronymianis scilicet, ex Beda, pro ut à Floro auctus fuerat, quæ sunt *Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipso negotio vestigia,* & ex *ejusdem* Flori *libro secundo,* ubi *multa quæ in priori omiserat, & correxit & addidit:* vel ut clarius habet præfatio Herinensis: *Adhibui igitur Flori, memorabilis viri, collecta è pluribus in eodem negotio secundi libri commenta,* QUEM MAXIME IMITANDUM IN HIS, QUÆ VISA SUNT CONGRUA ET MEMORIÆ DIGNA, CENSUI, QUIA PLURA SUMMO STUDIO, QUÆ BREVITER PERSTRINXI, CORREXIT ET ADDIDIT. Quemnam, obsecro, manifestius imitari potuit Usuardus quam Adonem, *breviter perstringendo,* quæ hic longis suis elogiis *summo studio addiderat,* seligendoque, *quæ visa sunt congrua & memoriæ digna?* De cetero Hieronymianum, & Bedam Flori consuluisse Usuardum, Observationes nostræ sæpissime ostendunt, nec minus clare evincunt, Florum illum, ab Henschenio & Papebrochio editum, numquam vidisse. Torquet eruditorum ingenia & Majores nostros mirum in modum vexavit *secundus* ille *Flori liber,* quem tot seculis, & præsertim proxime præterito, frustra quæsitum novimus, & porro frustra quærendum, nisi, ut supra dicebam, vel paradoxum nobis, vel miraculum sobrii & vigiles fingamus. *secundum, quem vocat,*

164 Negotium facessit solum *Flori* nomen, quod si non appellasset Usuardus, opus ipsum citatum, tam clare, tam aperte, tam perspicue Adonem referret, ut ex solis depictis characteristicis, legentium & conferentium oculos veritatis luce perfunderet. Describuntur siquidem *commenta collecta è pluribus in negotio* Martyrologii, quæ in *priori opere* Bedæ à Floro aucto *omissa* fuerant, in hoc autem *addita*, ut *quamplures* illi *Kalendarum dies intacti* ex omni parte implerentur, sicque adessent omnia talis *opusculi necessaria.* At suppletio illa Adonis non semper *congrua* est, nec *memoriæ* in Martyrologiis referendæ *digna*, cum historiæ longiores sint, quas idcirco Usuardus *breviter perstringere* coactus fuerit. Atqui hæc ipsissima & genuina Adonis lucubratio est, sic in ejus præfatione, quam habes num. 157 delineata: *Ne putes me in hoc opere in vacuum laborasse ..... Primum fuit imperium ac jussio sanctorum virorum, ut supplerentur dies, qui absque nominibus Martyrum, in Martyrologio (quod venerabilis Flori studio in labore Domni Beda accreverat) tantum notati erant. Deinde collecti undecumque passionum codices animum in tantum suscitaverunt, ut non solum præteritas dierum festivitates.... latius & paulo apertius discriberem* &c. Hæc toto opere Adoniano ubique se produnt, & diebus singulis cum Usuardina contractione à nobis comparata, sic parentem commonstrant, sic genus indigitant, ut filius nullus genitorem melius referat, hoc est, ut nulla epitome magis *congrua, memoriæ digna,* & in Martyrologico *opusculo necessaria,* eatenus inventa sit. Quis igitur ultra dubitet, quin sub *Flori* nomine, vel pro *Flori libro secundo,* Adonis Martyrologium Usuardus descripserit. *Flori librum,*

165 Nova hæc esse dicas, mira clamites; nihilominus certum erit & indubitatum quod scribimus, idque manifestissime reteges, si prolem cum patre, si Usuardum cum Adone contuleris, vel ut labori parcas, si quotidianas Observationes nostras expenderis. At quæso, inquies, *non alium fuisse,*

qui Usuardo in mentem venire potuit, Florum nominare, cum forte adhuc superstes esset Ado ipse, verus Martyrologii auctor, nomen suum in fronte operis tam clare exprimens, *Ado peccator Lectori salutem.* Id qua ratione factum fuerit, equidem miror & ignoro, sed ita rem habere, hoc me apertissime, perpetua hisce aliquot annis collatione, comperisse existimo. Effugio utitur Castellanus, præfationis ad I Bimestre pag. 23, dum difficultatem declinans, ait, Usuardum non asserere, se Florum descripsisse. At melius idem ipse in opere suo pag. 764 fatetur, Usuardum Adonis manuscriptum, Lugduno ad se destinatum, pro Floro descripsisse & abbreviasse. Quid enim aliud sonant verba illa, *adhibui Flori memorabilis viri collecta è pluribus in eodem negotio secundi libri commenta?* vel ista: *Censui & Flori memorabilis latiora jam in eo ipso negotio sequi vestigia, præsertim in secundo ejusdem libro?* Ego in toto isto *libro secundo* non alium quam Adonem video, Adonem sentio, Adonem loquentem audio.

quam Adonis Martyrologium.

166 Jam si propositæ quæstioni insistens, rogitando obtundas & eneces, qui Usuardo in mentem venire potuerit Florum nominare, cum adhuc probabiliter superstes esset Ado ipse, nomen suum in fronte operis tam clare exprimens, *Ado peccator lectori salutem?* Ad eam quæstionem non habeo quod reponam, præter hanc unam verisimillimam, me quidem arbitro, conjecturam; videlicet, missum Lugduno ad Usuardum Viennensis antistitis opus acephalum fuisse; puta, caruisse præfatione & Romano parvo, cui ipsa præfigitur. Ne vero gratis id me fingere existimes; quæro, an satis credibile videatur, nullum usquam de Romano illo parvo, ab Adone Ravennæ reperto, verbum facturum fuisse Usuardum, si illud in fronte operis ad se transmissi vidisset? Aberat igitur Romanum parvum; aberat proinde & tota Adonis præfatio: atqui nomen suum ibi expresserat Ado, quod in totius operis decursu, procul dubio, omiserat; nihil itaque adeo mirandum, si Usuardus verum nomen auctoris Martyrologii ad se missi ignoraverit. Hoc posito, videntur cetera sponte profluere, etiam ratio ipsa, cur Usuardus opus illud Floro tribuendum putaverit.

Qui id factum conjicitur.

167 Hanc equidem sic cum animo concipio: cum jam pridem Lugduno abesset Ado, ad Viennenses insulas, ut minimum anno DCCCLX evectus, relictum Lugduni opus absque auctoris nomine, symmysta aliquis Benedictinus monachus, ad Usuardum Lutetiam direxerit; hic vero Bedæ Martyrologium, a Floro recensitum, cum eo componens, ac miram utriusque similitudinem passim agnoscens, continuò secum ipse statuerit, fœtum utrumque aut gemellum esse, aut saltem ab eodem parente progenitum. Aliunde, non minus ipse, quam Wandelbertus, noviſse poterat Florum illum *nominatissimum ecclesiæ Lugdunensis subdiaconum*, plures habuisse *veteres & emendatos codices*, quid magis proclive, quam inde collegisse, secundum aliquem & pleniorem Martyrologii librum à Floro esse compositum, cum in primo tot Kalendarum dies intacti remansissent. Non eò id dico, quod credam, *veteres* illos qualescumque Floro *emendatos codices* Martyrologia fuisse, multo minus Martyrologium integrum & completum à Floro conditum; sed quod nominis ejus celebritas, Usuardo acephali Martyrologii auctorem quærenti facile suggerere potuerit, Florum illud adornasse, cujus eo tempore insignis doctrinæ fama adhuc superat. Si hæ conjecturæ non placeant, quid plausibilius in hac re opinari fas sit, à peritioribus lubens addiscam, dum interim indubitatissimum perstet, purum putum Adonis opus fuisse, ipsum illud quod Usuardus *secundum Flori librum*, aut proprio aut alieno errore seductus, nuncupavit.

Quid Usuardus præstiterit,

168 Fuit, mihi tuto crede, fuit sub male impositio Flori nomine, Ado ipse sanctus Viennensis præsul, seu potius ejus Martyrologium, perpetua & perennis Usuardi scaturigo, ex qua totum nostrum Usuardinum, pro maxima sui parte coaluit. Adde huic Hieronymianum & Bedam, Flori studio ampliatum, ex quibus, & textrina metaphora rursus uti licitum est, stamen seu catellam conficies, cui subtemen innexuerit Usuardus, præsertim ex notioribus ipsi Sanctis Gallicis, & recens acquisita Martyrum Cordubensium notitia. In decursu operis sæpe à nobis dubitatum invenies, utrum Sanctos alios & aliunde conquisitos enumeratis hic ductoribus suis adjunxisset Usuardus. Et quidem raros hujusmodi Sanctos novimus; novimus tamen: nam *Asclas* XXIII Januarii, ab antiquioribus notatus non est, uti nec *Philemon* & *Apollonius* VIII Martii. Nonnullos alios alibi indicavimus. Jam memoriæ occurrit *Gregorius Eliberitanus Bæticus* XXIV Aprilis, qui forte melius prætermissus fuisset. Septembris XXI est *Pamphilus martyr Romanus*, à me alibi frustra quæsitus. Quid quod XXVIII Septembris, XII Novembris & IV Decembris, textus totus proprie & privative, ut vulgo loquimur, Usuardinus sit. Mense Octobri Sancti aliqui ab Usuardo aliunde adsciti commemorantur, ut vide ibi, I, III, XI, XIV, XX & XXV. Hæc in specimen sufficiant.

unde opus inceperit.

169 Superest quærere, unde Martyrologii sui initium fecerit Usuardus? De ea controversia satis copiose dictum est præfationis hujus cap. 2. à num. 109. Beda, Florus, Wandelbertus, Rabanus, Notkerus à Kalendis Januarii cum Romano parvo & Hieronymiano Epternacensi annum ecclesiasticum exorsi sunt; credimus tamen, Rosweydum recte sensisse, quod Ado à IX Kalendas Januarii, seu à vigilia Nativitatis inchoaverit: idque secutum fuisse Usuardum existimamus, ex præstantissimis vetustissimisque duobus codicibus nostris Pratensi & Herinensi, à quibus plerique alii dissentiunt. Nos interim primos, & accuratiores Usuardi editores, Muneratum, Belinum

num, Grevenum & Molanum, atque adeo receptiſſimum jam morem imitati, ab octava Nativitatis & Circumciſione Domini, ſeu à Kalendis Januarii exordium ſumere maluimus. Atque hîc totius noſtræ Martyrologicæ genealogiæ terminum figimus, deducta arbore ad Uſuardum, qui operis noſtri materia, finis & ſcopus eſt. Cum vero Martyrologorum nullus, tam numeroſam prolem, nullus tot filios poſt ſe reliquerit; hi vero à parentis nativa imagine paulatim deflexerint, in eo nobis maxime laborandum, ut collectis hinc inde lineamentis, veram perfectamque parentis effigiem adumbrare conemur. Luſtremus jam itaque totam Uſuardi ſobolem.

ARTICULUS III.

Antiquiores Uſuardini Martyrologii editiones ordine recenſentur.

IPſo præfationis hujus principio ſatis præoccupata eſt, quæ mihi hîc fieri poſſet maxime obvia objectatio, cur ſcilicet poſt tam multas Uſuardini Martyrologii editiones, quæ in omnium manibus ſunt, hæc noſtra nova & tam operoſe elaborata prodeat. Brevi reſponſo rem conficiam, ſi dixero nullam hactenus editionem repertam, quæ non alterius deſiderium poſt ſe reliquerit; quippe cum nulla talis ſit, quin rerum Martyrologicarum periti, graves in ea defectus & plures exceſſus deprehenderint, adeo ut multi eruditi viri, etiam recentiſſime, doctiſſimos Patres Benedictinos cœnobii ſancti Germani à Pratis excitaverint, & tantum non vellicando compellere conati ſint, ut autographum ſuum, ſeu verum ſeu putatitium, publici aliquando juris facerent, quod ab ipſis hactenus impetrari non potuit, ut ſupra ſatis inſinuavimus. Cauſas ibi memoratas non repeto, omnium inſtar ſit, Bollandi noſtri meditatum à tot annis conſilium, de edendo olim Uſuardo *nativa ſimplicitate*, ad quam eruendam, plura nobis adjumenta acceſſere, quam in operis de Actis Sanctorum exordio, aut Roſweydus aut Bollandus colligere potuerint. Ut autem de hac noſtra editione rectum feratur judicium, præmittenda eſt aliarum omnium cenſura; ſubjiciendi deinceps ſingulorum codicum Mss. characteres, ex quibus omnibus decerni queat, non ſuperfluam, nec inutilem diligentiam in hoc opere à nobis collocatam. En pollicitam recenſionem.

171 Prima omnium eaque antiquiſſima, quam ſaltem noverimus, Uſuardi editio, ea eſt, quam frequentiſſime citatam habes ſub nomine MAXIMÆ LUBECANÆ. Lubecanam eſſe, & anno MCCCCLXXV typis primùm vulgatam, tradunt Majores noſtri in Actis, atque in multis eorum ſchedis reperio. In ipſo opere annus notatus non apparet, cum ſit pars aliqua à grandiori volumine avulſa, *quo*, ut in epilogo dicitur, *ſacra faſcicularitèr totius mundi hiſtoriæ ambitus continetur.* Patet id ex paginarum numero ſuperne in medio primæ faciei calamo adſcripto; qui incipit à CCCCIX pergitque ad CCCCXXXV, unicam ſemper folii faciem notans. Forma in lato ſpiſſoque folio expanſa eſt, unde à nobis merito *Maxima* appellatur, diſtinguiturque ab alia etiam Lubecana anni MCCCCXC, de qua inferius agemus. Nihil habet hæc editio, quo magnopere commendetur; nam typi ipſi Teutonici ſeu Gothici valde imperfecti ſunt, ſcatetque totum opus innumeris mendis: ipſum vero Martyrologium longe recedit ab Uſuardina puritate, ſæpe auctius & interpolatum, ſimileque codici manuſcripto, quem cum proprio nomine appellare non potuerim, *Antverpienſem* ſimpliciter nuncupo, ut à duobus aliis *majori* & *maximo* diſcernam. Advertet lector cum Lubecana & Antverpienſi plerumque conjungi codicem *Vghellianum*, ut alibi dicam. Non eſt itaque, qua de agimus, editio primæ & optimæ notæ, claſſem ferme peculiarem cum duobus aliis conſtituens inter primos & medios, tametſi ſæpius inter primatios locum obtineat. *Omnium prima*

172 Volumen ipſum ingentis molis, à quo hoc Martyrologium diſtractum diximus, ad Muſeum noſtrum ſubinde acceſſit, ſub titulo *Rudimenti novitiorum.* Annus editionis rectiſſime obſervatus eſt, nam ita ad calcem copioſiſſimi indicis totiuſque operis legitur: *Anno ſecundum carnem filii Dei à Nativitate* MCCCCLXXV, *ipſo die ſanctiſſimi regis & martyris Oſwaldi, qui eſt* V *Auguſti, ſanctiſſimo in Chriſto Patre ac Domino noſtro Sixto Papa* IV, *illuſtriſſimo præclariſſimæ domus Auſtriæ Frederico tertio, Romanorum imperatore invictiſſimo, ſemper Auguſto, ac pro nunc Coloniæ exiſtente; imperiali nobili in urbe Lubecana, arte impreſſoria, ſpeciali gratia divina, animarum ob ſalutem fidelium inventa: epithoma iſtud, partes in ſex, juxta mundi ſex ætates diviſum, prius alibi non repertum, quod placuit Rudimentum novitiorum intitulari; Dei adjutorio, qui ſupernas res ac ſubternas fortiter, ſuaviter, tranquilleque diſpenſat, per magiſtrum Lucam Brandis de Schaff, feliciter eſt excuſum atque finitum.* Nihil hîc ad me attinet de tota illa rerum farragine judicium ferre; non aliunde pretium, quam ab impreſſionis ætate habere videtur, quod & in Martyrologium derivari facile patimur, quamvis de cetero, ut puriſſimum Uſuardinum non admittamus. *Lubecana maxima an.* 1475.

173 Ætatis ordine priorem excipit editio ſeu verſio Uſuardi Belgica, cujus ſex ſoli priores menſes apud nos exſtant, immixti Legendæ aureæ Jacobi de Voragine, itidem Belgicæ, in parvo folio Ultrajecti vulgatæ anno MCCCCLXXX. Verum neque huic æſtimationem vetuſtas addidit, cum raro pura ſit, extracta ex codice aliquo ſimili *Leydenſi* aliiſque, quos mediæ notæ appellare conſuevimus *Ultrajectina Belgica an.* 1480.

suevimus, & infra latius describemus. Huic jungi potest editio Florentiæ procurata per Franciscum de Bonaccursiis anno MCCCCLXXXVI, quam Henschenius reperit in bibliotheca Strozziana, eamque cum editione Greveni, aliisque duobus codicibus Usuardinis Mss. contulit, altero ejusdem bibliothecæ Strozzianæ, altero Mediceæ. Quid de ea censendum sit, non est mihi integrum hîc depromere, cum sola extracta Henschenius propria manu descripta reliquerit, quæ passim inter Auctaria citamus sub nomine codicum FLORENTINORUM. Frequentissimi excessus ostendunt, quam parum pura sit præfata editio, cujus exemplar Neapoli ad SS. Apostolos asservari, emendatum a Georgio Antonio Vespuccio, Præposito cathedralis ecclesiæ Florentinæ, notavit alicubi Papebrochius. Atque hæc ex aliorum relatu.

Florentina an. 1486.

174 Præter Lubecanam maximam citari sæpius in Actis solet *Lubecana* alia anni MCCCCXC, cum altera *Colonienſi*, priori omnino simili, ipsoque eodem anno vulgatâ. Habet posterior formam parvi folii cum hac in fine epigraphe: *Explicit Martyrologium Usuardi monachi, sicut habetur augmentatum, ut patet; impressum diligenter per me Johannem Roelhoff de Lubeck, civem sanctæ felicisque Coloniæ Agrippinæ, & consummatum feliciter anno salutis ac gratiæ* MCCCCXC, *in vigilia sanctissimorum trium Regum, præfatæ civitatis patronorum ac protectorum jugiter.* Notavit Rosweydus, *adjunctum* olim fuisse *legendæ aureæ, & valde ab Usuardo variare*: quod postremum verissimum esse, probant quotidiana auctaria, ex hac & altera editione Lubecana Usuardino textui immixta aut adjecta, quorum plurima ad Colonienses proprie pertinent. Porro Lubecana illa alia, ex priori Colonienſi, aut saltem ex consimillimo manuscripto certo certius desumpta, immixta est Doctrinali Clericorum forma quarta minori; in eo à priori discrepans, quod incipiat à vigilia Nativitatis Domini. In fine apponitur: *Solus iste libellus directive quemque dirigit ad calum. Explicit Doctrinale Clericorum, una cum Martyrologio Sanctorum, diligenter in Lubeck impressum anno à Nativitate Domini* MCCCCXC. Possent ex isto Doctrinali nonnulla curiose observari, sed ea ad institutum præsens nullatenus pertinent.

Colonienſis & Lubecana 1490.

175 De hujus Martyrologii, bis uno anno excusi, auctore vel augmentatore, disputare multis non vacat. Rogatus olim à Bollando P. Jacobus Kritsradt, Societatis nostræ, ut de Hermanni Greven, Cartusiani Colonienſis ætate & scriptis certa aliqua disquirere conaretur, respondit v Martii MDCL, se Cartusiæ illius P. Vicarium adiisse, ex quo didicerit, præfatum Martyrologium anni MCCCCXC, *desumptum* esse *ex scripto quodam* V 38 (qui est numerus bibliothecæ Cartusianæ) *per omnia*. Porro *ad marginem* citati Martyrologii excusi, *in columna dextra ultima vacua scriptum manu P. Garnevelt p. m. Cartusiani: Auctor est V. P. Hermannus Greven (sive Gresgen) sacerdos professus Cartusiæ Colonienſis, qui obiit anno* MCCCCLXXX, v *die Novembris.* At non satis explorata hæc esse, patet ex alia notatione, quam refert idem Kritsradt, nempe, *in prima* ejusdem codicis *pagina scriptum* esse *antiquo charactere ante centum annos: Alibi sic scribitur; Joannes Gresgen, nostræ domus Coloniæ, auxit Martyrologium Usuardi.* Et infra: *Joannes Gresgen obiit Kalendis Aprilis.* Infra denuo, GRIFGIN *Carthusianus.* Audi modo schedulam manu ipsius Vicarii Cartusiæ Colonienſis, F. Joannis Lotley, exaratam, quæ ita habet: *De patria & familia P. Hermanni Gresgen, nihil mihi constat. Alter, de quo mentionem feci, fuit Joannes Scherfgen, patritius Colon. ob affinitatem nominis à me relatus, qui num aliquid scripserit, ignoro. In nulla editione exstat nomen auctoris, quod aliunde conjecturare oportebat.*

earum auctor

176 Cetera in hanc rem perquisita, sed æque incerta, prætereo, cum satis pateat, frustra laboratum in eruendo nomine auctoris, qui editionem illam Usuardinam Colonienſem anni MCCCCXC auxerit aut excudi curauerit: idcirco à Majoribus nostris simpliciter semper editio Colonienſis istius anni, à me vero in Auctariis Usuardinis sic cum Lubecenſi conjuncta, ut uno semper nomine utramque designem sub titulo EDITIONIS LUBECO-COLONIENSIS, sive à Cartusianis, uno aut pluribus, sive ab alio procurata fuerit. Alteram ab altera divellere nolui, quod eadem plane referat, videaturque Lubecana ex Colonienſi eodem anno accepta; quod nemo tantopere mirabitur, si attendat, priorem *consummatam* fuisse *in vigilia sanctissimorum trium Regum.* De auctore duarum aliarum editionum Colonienſium anni MDXV & MDXXI, quas brevi recensebimus, aliter sentiendum est; eas enim Bollandus, Henschenius & Papebrochius constanter citant sub nomine *Usuardi Cartusiæ Colonenſis*, vel sub *Additionum Cartusiæ Colonienſis ad Usuardum*, vel sub æquivalenti descriptione, quæ idem designet; frequentissime autem sub appellatione GREVENI non Joannis, sed *Hermanni*, quamvis, si hic obierit MCCCCLXXX, earum editionum auctor esse non potuerit. Sed quidquid de rei veritate demum statuatur, utraque illa posterior editio *Greveniana* à nobis dicitur, toto opere sic semper nuncupata.

frustra quæsitus.

177 Anno illo eodem MCCCCXC alia Usuardi editio prodiit Parisiis in folio, sub solo titulo Martyrologii, ut testatur Rosweydus, qui editionem alteram anni MDXXXVI apud Ambrosium Gerault in quarto majori, quæ apud nos exstat, contulit cum priori, servata Lovanii in domo Standonica. Ejus auctor vel editor fuit *Joannes le Munerat, Cantor & Scholasticus, Theologus Parisiensis*, ut alicubi notavit Colvenerius: Castellanus proprium nomen admittit, sed titulum alium non tribuit quam *Boursier du college de Navarre*, I Bim. p. 668, ubi, nisi fallor, in duobus errat; 1, quod pro anno MDXXXVI sign. & MDXXXV; 2, quod ita loquatur, ac si eo primùm anno editio facta fuisset, cum constet priorem alteram annis XLV vetustiorem esse, sitque verosimillimum, Muneratum ad secundam usque

Muneratus an. 1490 & 1536.

usque editionem non supervixisse. Observatione dignus est titulus, qui in posteriori editione adscribitur his verbis: *Martyrologium, hoc est Martyrum recensio, sive catalogus, in quo, quid pro Christi Ecclesia & fide, sancti Martyres Dei passi, gesserint, succincte & vere recensetur; eorumdemque festivitates, in quemque mensis diem incurrant, indicantur; ad Eusebii & Hieronymi aliorumque sacrorum authorum exemplum, cura & jussu Caroli Magni imperatoris digestum, insertis lectionibus moralibus, disciplinæ ecclesiasticæ regulam continentibus, de mandato Ludovici Christianissimi & gloriosissimi, semperque Augusti, conscriptis, anno à Christo nato* DCCCXVI. Hæc facile corrigi possunt; utinam tota editio erroribus aliis & præsertim typographicis, non redundaret! Ceterum inter puriores Usuardos hîc connumerata est, tunc exclusa, cum aliò deflectit.

178 Descriptas hactenus Usuardi editiones, celebritate sua antecellit ea, cui hic titulus præfigitur: *Martyrologium secundum morem Romanæ curiæ.* In fine autem ita habetur: *Finit Martyrologium accuratissime emendatum per magistrum Belnum de Padua, Ordinis fratrum Heremitarum sancti Augustini; nec non additionibus Patrum aliarum religionum copiosus* (in alia editione *copiosum*) *effectum. Impressum Venetiis jussu & impensis nobilis viri Lucæ Antonii de Giunta Florentini, arte autem Joannis Emerici de Spira, anno* MCCCCXCVIII, *Idibus Octobris.* Facile observas, male impressum auctoris nomen *Belnum* pro *Belinum*, quod in altera editione emendatum est, vel *Bellinum.* Postremo hoc modo scripsere passim Majores nostri in Actis, nec male, cum ita exprimatur in præfatiuncula ante Kalendas Januarii. Ego aliam formationem secutus sum, quod eam veriorem existimaverim, cum in editione Parisiensi clare ad calcem poneretur, satisque appareret, in prima Veneta litteram I absorptam fuisse. Utramvis inflexionem elegeris, perinde nobis erit. Monendus hîc lector, nonnumquam in Actis, memoriæ lapsu, præfatam editionem Venetam citatam esse sub anno MCCCCLXXXVIII, pro vero anno MCCCCXCVIII, sic habetur tomo II Maii pag. 657 &c. *Belinus an. 1498, 1521 &c.*

179 Liceat mihi hîc verbo quærere, fueritne typographus ille *Joannes Emericus de Spira*, filius aut nepos *Joannis Spiræ* vel *de Spira*, an idem ipse, qui typis longe elegantissimis, rotundis seu Romanis anno MCCCCLXIX Venetiis excuderat Caii Plinii historiam naturalem in amplissima forma & quidem membranea; quam dono, æterna memoria digno, Museo nostro hagiographico traditam voluit vir illustrissimus nostrique operis studiosissimus Guilielmus Albertus Baro de Grisperre, Goyck & Libersaert, Brabantiæ Concellarius, de qua verbo memini in dedicatione Tractatus mei de Patriarchis Alexandrinis, ante tomum V Junii, eidem patrono nostro & Mæcenati inscripti. Dubium movet adjecta præfato volumini metrica hujusmodi epigraphe: *De prima editione,*

Quem modo tam rarum cupiens vix lector haberet,
Quique etiam fractus pene legendus eram,
Restituit Venetis me nuper SPIRA JOANNES
Exscripsitque libros ære notante meos &c.

Cur autem filio potius, nepoti vel alteri consanguineo, Belini editionem tribuendam censeam, facit immensa typorum diversitas, excudendique ratio tam parum accurata, ut Belini Usuardus ad Plinium nec per umbram comparandus sit. Sed ad Belinum redeamus.

180 Præmittit ipse solitis præfationibus aliam, fortasse suam particularem, à Molano etiam editam, qua fatetur se solos duos Martyrologos, nempe Hieronymum & Bedam, Usuardo antiquiores agnoscere. *Tertius*, inquit, *fuit Usuardus monachus, cujus opus magis habetur in usu apud multas ecclesias, quæ etiam creduntur aliqua ejus operi in locis variis addidisse, præcipue de Sanctis & festis pertinentibus ad easdem. Et hujus est Martyrologium scriptum, quod nos pro majori parte duximus eligendum & præ aliis tenendum.* Candide & vere ait, *pro majori parte*, nam & ipse Sanctos & festa pro arbitrio suo addidit, ut ex Auctariis Usuardinis sæpe patebit. Nihilominus à Scardeonio, de antiquitate urbis Patavinæ lib. 2, classe 7, pag. 154, laudatur Belinus non solum ut editor, sed ut corrector *Martyrologii, quod olim cum pro sua raritate in choris tantum & in conventibus publice legeretur, nunc hujus opera factum, ut ab omnibus legatur* &c. Adde his Castellani verba, Bimestri I pag 134, quibus hanc laudem Belino tribuit, quod quemadmodum Notkerus inter antiquos classicos Martyrologos postremus est, ita Belinus inter recentiores sit primus. Sciebat utique vir eruditissimus, alias editiones Belinianam præcessisse, sed huic primas deferre voluit, quod communior esset, magisque pervulgata. *quâ & secundâ,*

181 Præter primam illam Venetam editionem anni MCCCCXCVIII, est penes nos posterior Parisiensis anni MDXXI, atque hæ solæ sunt, quas toto opere citavi, cum posteriores seu Venetas seu alias impressiones in Museo nostro non repererim. De aliquibus loquitur Molanus in editione anni MDLXXIII præfatione ad lectorem pag. 7: *Venetiis ad signum Spei excusum* (Belini Martyrologium) *anno 49 & Parisiis anno 21* (& hac potissimum editione utitur Molanus.) *Videtur etiam id nonnihil auxisse Sanctis Paduæ, & Venetæ ecclesiæ, & diversarum religionum. Exstant & alia Romanæ ecclesiæ Martyrologia, quæ non vidi. Ecclesia enim sancti Petri, utitur Martyrologio Venetiis impresso anno 60, quod Alexander Peregrinus Brixiensis, Julii tertii sacellanus, opera sua emendatum edidit. Ecclesia autem Lateranensis utitur Martyrologio apud Hieronymum Cavalcalupum anno 1564 impresso.* Videor recordari, nominatas alicubi editiones annorum MDXLVIII & MDLXVI, nisi fortasse in numeris *non aliis usi sumus.*

erra-

erratum sit, & annus LXVI, pro LXIV; & XLVIII, pro XLIX, male redditus. Sed quidquid de his sit, solæ duæ superius laudatæ à nobis appellantur, quarum posteriór à puritate Usuardina magis deflectit. Excessus & defectus suis quique locis in Auctariis describuntur.

Grevenus an. 1515 & 1521,

182 Belinianis longe castigatior & accuratior gemina Colonienſis editio anni MDXV, & MDXXI, quam utramque Hermanno *Grefgen* seu *Grefgin* (molliori inflexione *Greven*) à Majoribus nostris adscriptam nuperrime dixi, & porro adscribere perrexi, non alio quam *Greveni* nomine, ambas appellans. Scio, citari aliquando sub generaliori appellatione *Cartusiæ*, vel *Cartusianorum Colonienſium*; sed frustra pluribus tribuitur, quod ab uno solo procuratum est, ut ex ejus verbis paulo inferius constabit. Non magna, in re inter utrumque diversitas; paulo major in stylo; sed ultima correctior est, & cum priori ita collata, ut ex una, utriusque sententia perspiciatur. Utraque apud nos est, utramque consului, siquando commemorationum varietas id mereri videbatur. Optime profecto de Usuardo meritus est; aut Hermannus ipse Grevenus, aut quiscumque alius editiones illas adornavit & correxit, dum textum ipsum Usuardinum, appositio signo, ab additionibus variarum ecclesiarum solicite discrevit, non sic tamen, ut textus ejus semper omnino expurgatus sit. Non lubet hîc dies omnes percurrere, quibus ab omnimoda puritate recedit; faciet id lector, si subjunctos Usuardinis textibus codices vel solum numerare voluerit. Notanda hîc sunt, quæ Grevenianæ editioni propria animadvertimus.

ex codice Carnotenſi,

183 Satis certum est, Grevenum (sic auctorem imposterum nominare liceat) priorem editionem Colonienſem habuisse præ oculis, at ut textum genuinum ab accessionibus secerneret, adjutus fuit codice aliquo Usuardino ex Gallia accepto, quem Carnotensem fuisse, probant additamenta ei ecclesiæ propria, a me hinc inde detecta, ut XIV Martii: *Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi & confessoris.* Item XVI Maii: *In pago Carnotino, passio sancti Emani, Mauritii atque Almari.* Solus mensis October exempla quatuor suppeditat, ut VII Oct. *Civitate Carnotis, inventio corporis sancti Caletrici, ipsius civitatis episcopi.* Tum. XVI: *Carnotis, natalis sancti Prisci martyris, super Fluvium Andure.* Rursus XVII: *Carnoti, sanctæ Solinæ virginis. Apud eamdem urbem, dedicatio basilicæ in memoria beatissimæ Mariæ matris Dei & Domini nostri Jesu Christi.* Denique XXV: *Apud Carnotum, dedicatio ecclesiæ sancti Johannis Baptistæ, & sancti Vincentii levitæ & martyris.* Quæ, aliaque in decursu operis nonnumquam observata, clare, ni fallor, ostendunt, non potuisse illa Usuardo tribui, nisi quia in proprio Carnotensi codice reperta, quem solum habuerit, & tamquam purum Usuardum Grevenus sibi sequendum præfixerit.

textu ab Auctariis distincto.

184 Utitur alio signo Grevenus, sic ferme formato, L, de quo ita loquitur in præfatione sua fol. 5: *Interdum autem*, inquit, *parvus L ponitur, ad insinuandum, Sanctum illum, cui præponitur, superadditum esse Usuardo, quamvis ante* (aliud signum) *ponatur. Quod tamen in festis Conceptionis, Præsentationis, & Visitationis beatæ Mariæ, sancti Thomæ episcopi & martyris, & sanctæ Catharinæ virginis & martyris minime observatum est.* At quocumque signo affecta vel non affecta fuerint ea quæ textui Usuardino adjiciuntur, ea nobis sufficiens ratio est, quemadmodum alibi non semel diximus, ut Grevenus è purorum codicum numero excludatur. Sic habes citatis jam diebus, item I Aprilis, V & XX Augusti, XIII Septembris & alibi. In fine totius operis rationem reddit, cur Sanctos aliquos Martyrologio non putaverit inferendos: ubi inter alia sic loquitur, ut vere colligi possit, non plures, sed unicum totius collectionis auctorem esse. En ejus verba: *Finis Martyrologii Usuardi monachi, cum additionibus ex diversis Martyrologiis multo sudore collectis, separatimque jam secundo, anno* D. MDXXI *apud Coloniam Agrippinam adjectis. In quibus additionibus,* QUI IPSAS COLLEGIT, *juxta sententiam D. Hieronymi vel Bedæ, simpliciter fidem sive historiæ, quam legebat, sive diversorum in hac re studiosissimorum scriptis accommodavit; deprecans charitatem Spiritus sancti, ut labor suus fructum in devotorum profectu, ad Dei & Sanctorum ejus gloriam, invenire valeat.* Quæ hîc addi possent, ex proxime sequentibus facile intelligentur.

Molanus an. 1568, 1573 &c.

185 Usuardi editionibus hactenus enumeratis, nitorê, elegantia & puritate palmam omnino eripit, postrema ordine, quam peculiari studio adornavit Joannes Molanus, Lovanienſis Theologus, vero cognomine Belgico *Vermeulen*, quod Gallicè vertit Castellanus in præfatione ad Martyrologium universale, *de la Meule.* Mælim ego vertere *du Moulin.* Testatur Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica, Insulis Flandrorum natum esse MDXXXIII, *quo pater*, inquit, *discendi idiomatis Gallici gratia, cum uxore prægnante, concesserat.* Mirum est, quod addit, *nonnisi materni ac vernaculi, hoc est Brabantici sermonis, gnarum fuisse, malluisseque Lovanienſem audire,* à matris patria; cum pater esset Schoonhovianus. Ego ex Molani lectione mihi plane persuaseram, Gallici sermonis peritum, imo in servanda Gallica scribendi ratione paulo scrupulosiorem, utpotè qui ubique ab efformando W studiosè abstineat, quod ipsum in auctariis ejus plerumque servavimus. Nimis religiosè fortasse, sed eadem scribendi ratione, quæ in aliis Usuardinis codicibus passim servata est, ut vel hinc haberent curiosi, quo de singulorum pretio facerent conjecturam.

Elogium ex Valerio

186 Quid si autem in lingua Molani vernacula tantillum aberrarit Valerius, qui nec Martyrologii ejus editiones satis accurate consuluit. Etenim Molani scripta enumerans, sic habet primo loco: *Usuardi Martyrologium, annotationibus auctum, Lovanii* MDLXXIII & MDLXXVII, *typis Hieron. Wellæi.* Dormitavit hîc Valerius, nam prima editio Wellæana annum præfert MDLXVIII, altera MDLXXIII: tertia est Antverpiensis apud Nutium anni MDLXXXIII, quæ etiam Parisiis

magno

magno volumini Historiæ veterum Patrum per La Barre inserta est, eodem ipso anno MDLXXXIII, nec alias scio hactenus prodiisse. Huc spectat hallucinatio altera, nisi fallor, V. C. Du Pin, qui in sua scriptorum Bibliotheca editionis Amstelodamensis, sec. IX pag. 200, col 2, impressionem, nescio quam, Antverpiensem citat, pro anno MDXXXVIII, priorem scilicet Lovaniensi anni MDLXVIII. Verum conjicio, male legisse eruditissimum virum, aut forte cifras transpositas reperisse, sic ut pro ultimæ editionis anno 1583, viderit 1538: qui certe facilis lapsus est; at turpius errat idem Bibliographus, dum in citata ipsa columna, Bollandum in Mosandri locum substituit, Surianique supplementi auctorem facit.

187 Quidquid interim sit de Molani natalibus, aut vernaculo sermone; constat, eruditione & scriptis, quæ ibi Valerius explicat, celebrem fuisse, sed prima Usuardini Martyrologii editione celebratissimum. Hæc una est, quam supra dicebam, antiquioribus omnibus palmam præripuisse, eò potissimum, quod Usuardi textum, quanta fieri potuit diligentia, nativæ puritati & simplicitati restituerit. Hanc extollunt, hanc celebrant, hanc merito suspiciunt Hagiophili omnes, tantoque in pretio fuit Cardinali Baronio, ut hoc æstimationis suæ perenne monumentum, præfat. ad Martyrologium Romanum cap. 9 exstare voluerit: *Tanti viri, de Ecclesia Dei & veritate Catholica optime meriti, nec brevem scedulam deperire æquanimiter patior: cui (dicam ingenue) istæc omnia, hac ex parte accepta fero, quod in densissimam silvam primus ipse ingressus, mihi aliisque aditum patefecit, quo etiam nomine, cum ego, tum eruditi omnes plurimùm ei debere, lubenter agnoscimus & confitemur.* Laudat illic etiam Baronius editionem posteriorem, seu mavis posteriores, nam qui earum unam novit, omnes novit; mihi vero omnibusque puræ & nativæ Usuardinæ simplicitatis adoratoribus, unicè cara summoque in pretio est prima illa, in qua sola Usuardus agnoscitur, altera vel alteris, nescio quorum ductu & consilio, mutationibus, transpositionibus, atque interpolationibus ita deformatis, ut Usuardus prope ex oculis fugisse videatur. Priori itaque ad eruendum Usuardi textum usi sumus, aliæ augendis ferme Auctariis plerumque subserviunt. Audiamus modo Molanum ipsum de prima illa sua editione, præfationis cap. 4 differentem. *& Cardinali Baronio.*

188. Mitto illa, in quibus cum Sigeberto aut cum aliis à vero aberravit; sic ibi prosequitur: *In primo autem prologo, inter eos, qui Usuardo communiter præmitti solent, notatur, Usuardi opus magis quam Hieronymi aut Bedæ in usu haberi apud multas ecclesias; quæ etiam ejus operi creduntur aliqua in locis variis addidisse, præcipue de Sanctis & festis pertinentibus specialiter ad easdem. Propter istas autem additiones ad Usuardum, non facile est, ipsum Usuardum solum & absque additionibus ei indistincte permixtis prælo dare: quod tamen nos fecisse spero, quamvis subdubitem, num pauca nostros conatus subterfugerint. Interposui quidem nonnulla in ipso Usuardo ex Beda, Adone, diversis ecclesiarum Martyrologiis & aliunde, sed alio charactere & præmissa littera, per quæ lector facillime advertat, ea Usuardi non esse. Contuli autem Usuardi Martyrologium Coloniæ in 8 excusum anno MDXXI, cum Romana Ecclesiæ Martyrologio; ea enim Usuardo aucto utitur: item cum diversis Martyrologiis in Francia excusis, quæ omnia sunt Usuardi, sed aucta: & postremo cum Mss. aliquot; & ex horum collatione animadverti, Usuardum Coloniæ prædicto anno impressum, paucas tantum habuisse additiones ab Usuardo indistinctas: plurimas enim habet, sed ab Usuardi verbis notula aliqua distinctas. Indistinctis itaque illis additamentis ex Usuardo expunctis, est in hoc Martyrologio ipse Usuardus majori charactere solus, & diversorum exemplarium subsidio castigatus. In quibus omnibus* USUARDUS *scriptum invenio, semel atque iterum* HUSUARDUS; *Trithemius tamen & plures Germani eum* ISUARDUM *nominant.* *Ejus præfatio*

189 Ex his paucula nobis expendenda sunt & illustranda. Verissimum censeo, quod ait Molanus, *propter additiones ad Usuardum, non facile esse Usuardum solum, & absque additionibus ei indistincte permixtis prælo dare*; nam adhibita omni sua diligentia, locis plusquam triginta ab Usuardina puritate recessisse, in Observationibus nostris lector inveniet. Nec quisquam existimet, me ita mihi abblandiri, ut simplicitatem omnem assecutum putem, quod quî fieri satis commode possit non video, cum inter tot editiones jam recensitas, & tot Mss. codices, quos porro recensebimus, nullus sit, qui non pluribus excessibus aut defectibus laborare comperiatur. Id præ Molano, subsidii habuimus, quod plures omnis generis codices ad manum fuerint, quod ejus aliorumque solertia adjuti, apertis, consultis, collatisque Usuardi fontibus, facilius longe nobis fuerit falsa à veris, genuina à spuriis, scoriam ab argento secernere. Siquid conatus nostros subterfugerit, & cognoscendi & ignoscendi errati locum nobis datum iri, plane confidimus. Argumenta ultro citroque ad eruendam probandamque Usuardi puritatem ventilata, hîc repetere superfluum judico, cum hæc sit totius nostri operis per singulos dies deducta materies. *expenditur*

190 Pergit Molanus: *Contuli autem Usuardi Martyrologium Coloniæ in* 8 (minori forma) *excusum* MDXXI (Grevenum indicat, de quo proxime egimus) *cum Romanæ ecclesiæ Martyrologio; ea enim Usuardo aucto utitur.* Ea est Belini editio, quam pro Romano Martyrologio accepit Molanus, ex hoc capite à Baronio reprehensus, sed *tolerabili*, inquit vir eminentissimus, *& venia digno errore, cum ipse tam longe positus, ea nesciverit, quæ illi, qui Romæ agunt, vix magno labore, pervigili diligentia, & summa sunt industria consecuti.* Siquidem id consecuti sint, aut consequi potuerint, rebus illis adhuc in obscuro latentibus. Quamquam enim Baronius præclare doceat, Romanum aliquod antiquum fuisse Martyrologium à sancto Gregorio descriptum, fateri tamen cogitur, se *& paucis illustratur.*

istiusmodi Martyrologium numquam vidisse: nos vero sub principium superioris capitis evicimus, Gregorii characteres in Martyrologium, ab Adone Ravennæ repertum, nullatenus convenire; in quo Romanis nihil damni datum est, cum pro uno bina Martyrologia vera, genuina, vetusta & pridem publici juris facta ipsis vindicaverimus. Hæc cum Molanus ignoraverit, Belinus autem editioni suæ glorioſum titulum *Martyrologii ſecundum morem Romanæ curiæ* præfixisset, venia certe dignissimus fuit error ille perexiguus, quo Belini Usuardum *Ecclesiæ Romanæ Martyrologium* appellavit.

Quibus codicibus

191 Ceterum utroque isto Greveni & Belini Martyrologio usum fuisse Molanum, ex sola collatione certissimum est, adeo ut sæpe etiam errores adoptaverit, aut saltem in Auctaria rejecerit, præsertim ex altera illa Belini editione Parisiensi, cum prima ipsa & purior Veneta anni MCCCCXCVIII ei nota fuisse non videatur. Contulit *item* Molanus Usuardum *cum diversis Martyrologiis in Francia excusis, quæ omnia sunt Usuardi, sed aucta.* Quæ fuerint diversa illa Martyrologia, explicat ipse præfationis cap. 12, eaque potissimum revocantur ad binas editiones Munerati & Belinianam anni MDXXI, de quibus supra diximus. Vellem distinctius codices suos Mss. enumerasset Molanus, illum præsertim, quem citat sub littera Q, quemque eumdem plane existimo, cum præclarissimo nostro Herinensi, qui in Molani manus facile venire potuit, cum ipsum habuerit Augustinus Hunnæus, Theologus & Canonicus Lovanienſis, Molani æqualis. Paulo clarius laudatum codicem designat in secundæ editionis epistola ad lectorem pag. 6 versa, eum vocans *Usuardum Ms. qui vix ullas habebat additiones, præterquam de sanctis Remensibus*, quæ est ipsa nativissima Herinensis nostri effigies. Interim ex perpetua Molanianæ editionis codicisque nostri collatione, non video adhibita esse omnia, quæ adjumento esse poterant, ut clarius docebunt Observationes nostræ Usuardinæ.

se usum asserat.

192 Unum est, quod hactenus haud satis explorare potui; unde nimirum Castellano, Bimestri 1 pag. 196, innotuerit, usum fuisse Molanum in additionibus, Martyrologio Ms. ecclesiæ Parisiensis, descripto ex antiquiori anno MCCCXVI, & rursus transumpto anno MDXXIX. Certe inter omnia, quæ in præfationibus tum prioris tum posterioris editionis fuse commemorat Molanus, de tali Parisiensi Ms. nusquam, quod sciam, meminit. Videat lector cap. 12 & 13 præfationis primæ, & § 10 epistolæ ad edionem secundam. Si dixisset Castellanus, præluxisse editiones Munerati, & Belini, id recte attigisset, quod ipsemet Molanus asserit, contulisse se Usuardum *cum diversis Martyrologiis in Francia excusis.* Videor etiam posse colligere, non vidisse Molanum, verum vel prætensum autographum, quod in S. Germani à Pratis Parisiis asservatur, neque ejusdem ecgraphum ad ipsum fuisse transmissum, quod lectoribus significare nequaquam prætermisisset. De cetero, cum ex tot codicibus, tum Mss. tum typis editis, ea Molani editio adornata sit, eos omnes meis annumerari cupio, quo postremæ huic nostræ editioni non exiguum auctoritatis momentum accedere oportet, utpote cum ex tot exemplaribus eruta sit, recensita, castigata, emaculata.

In Agonib. Martyrum.

193 Inveniet præterea lector citatum aliquoties mense Januario Usuardum aliquem satis parum, editum cum *Agonibus Martyrum*, sive cum libro, qui hunc titulum præfert, quem utinam integrum habuissemus! verum cum solus ille mensis exstet, de eo pluribus dicere supersedeo. Est etiam penes nos Martyrologium seu *Viola Sanctorum* editionis Argentinensis anni MDVIII,

Quibus usi non simus.

cujus non semel in Actis meminerunt Majores nostri. Ast eo usi non sumus, quod frequentissimis magnisque interpolationibus, nimium ab Usuardi stylo deflectat. Ferme in oppositum peccat *Martyrologium Ordinis sancti Benedicti*, quod habemus & manuscriptum & editum, non magis ad Benedictinos, quam ad alios quoslibet religiosos spectans, nullâ loci aut anni notâ appositâ. Non deerat nobis codicum aliorum opima & abundantissima messis. *Hagiologion Franco-Galliæ*, à nostro Labbeo editum, non merebatur nomen Martyrologii authentici (*tres-authentique*) ut ipsum vocat Castellanus pag. 654; nam plane incompletum est, & quidquid boni habet, præter Bituricensia propria, ex Usuardo fere decerptum est. Sic nec Maurolycum aut recentiores alios Usuardi non editores sed interpolatores, ad genuinum ejus textum inquirendum consulendos putavi; quemadmodum neglecta est editio Germanica Walasseri citata quandoque sub nomine venerabilis nostri Petri Canisii, licet plerumque Usuardum referat, sed locupletissime auctum. Rursus, nulla est habita ratio additionum manuscriptarum Papebrochii ad editionem Colonienſem anni MCCCCXC, ex codice abbatiæ S. Michaelis Antverpiæ, quod eæ plerumque à nostro Usuardo longissime recederent. Ut paucis rem concludam; tot aliunde suppetebant codices, ut plures quærere esset superfluum: aliunde vero, ita Auctaria quandoque excrescere animadvertebam, ut de rescindendis potius nonnullis, quam de novis accersendis non semel cogitaverim. Hæc de vulgatis Usuardi libris, nunc ad manuscriptos procedimus.

ARTI-

ARTICULUS IV.

De Codicibus Usuardinis manuscriptis.

§ 1.

De Codicibus purioribus, ac primùm; De Usuardo Pratensi.

INter codices Usuardinos Mss. quos habemus decem & septem numero integros; & collatos cum Greveno aut aliis, supra triginta; præter Chiffletianos octodecim & plures alios; inter illos, inquam, omnes principatum apud nos semper tenuit, si non omnimodæ puritatis, saltem vetustatis titulo, codex ille, qui in cœnobio S. Germani à Pratis; tamquam auctoris ipsius manu scriptus sive autographus, summo in pretio habetur; adeo ut nullis conatibus impetrare potuerim, ad breve saltem tempus, quo securius in hac editione procederem, mihi commodaretur. De eo in præfatione sua meminit Bollandus pag. LI, ita scribens: *Eum codicem Usuardi ævo, aut non multo post scriptum censet Sirmondus noster, qui pro sua humanitate meum illud apographum cum alio quadringentorum facile annorum, aut etiam vetustiore, qui in eodem sancti Germani cœnobio Parisiis asservatur, accurate contulit.* Ita fert *notabile* codici nostro præfixum, ubi indicatur per litteram A, prius illud designari; per B, posterius. Pergit ibidem Sirmondus: *Hoc nostrum antigraphum ex priore descriptum est; in quo quæ lineolis subnotata sunt, ea ex autographo A vel ad marginem apposita, vel in textum ipsum, sub finem cujusque diei inserta fuerunt, alia manu, ferme tamen antiqua. Ex quo apparet, ea non pertinere ad Usuardi Martyrologium, sed adjecta post fuisse à monachis, præsertim sancti Germani, ad quos magna ex parte spectant.* *Apographum contulit Sirmondus,*

195 Quam accuratam moniti hujus rationem habuerimus, ex nostris Observationibus abunde liquet. In fine paginæ alia manu legitur: *Hoc Usuardi Martyrologium cum citatis hic codicibus, una cum R.P. Jacobo Sirmondo contuli Parisiis anno* MDCXXXI. *Joannes Baptista de Cortas, Societatis Jesu sacerdos.* Vulgo nota est celeberrimi Sirmondi in conferendis dignoscendisque antiquis codicibus peritia: nihilominus cum hinc & inde ex Castellani citationibus nonnullam ab antigrapho nostro diversitatem observassem, ad eum ipsum confugi, ut de prædicto codice distincte, minutim, & exacte instruerer; quod & præstitit, semel, iterum ac tertio ad fontem recurrendo, ea diligentia & scrupulosa ferme religione, ut nec apicem prætermisisse videri possit. Quamquam qui non minori benevolentia Castellani vices supplevit eruditissimus noster Stephanus Chamillart, postrema collatione, nonnullos nævos observaverit. Ceterum Castellanus novam ex integro cum prima editione Molani collationem exorsus, in epistola data XXXI Maii MDCCIX, per dies singulos variationes quantumvis exiles solertissime adnotavit. Atque eo subsidio vehementer impulsus sum, ut opus, fastidiosissimis disquisitionibus plenum, audentius aggrederer. Fatebor hîc ingenue in viri Hagiophili laudem, non minori constantia in porrigenda, quoad vixit, auxiliatrice manu perseverasse, quam principio se facturum spoponderat, postquam per subsequentes litteras XXXI Julii ejusdem anni datas, non sine mœrore significasset, superiores cœnobii sancti Germani, ad transmittendum huc codicem, per eruditissimum Theodoricum Ruinartium induci omnino non potuisse. *Castellanus magis explicuit,*

196 Inter hæc amicam disceptationem agitabamus de antiquitate non solum, sed maxime de sinceritate, puritate & simplicitate jam dicti sæpe codicis, quem tot lituris, erasionibus, superinductionibus, adjectionibus, detractionibus, mutationibus respersum diffiteri non poterat; cui cum ego opponerem codices nostros, præsertim Heriniensem, ubique integrum, nitidum, plenum, vetustate & splendore venerandum; ivit ad illud denique, quo se tutatur Mabilio, nempe ex Necrologio, illi codici adjecto, constare, scriptum illum Usuardi tempore, ac proinde ab ipsomet auctore: interpolationes vero, lituras, erasiones, inductiones, suprascriptiones & hujusmodi alia, signa sibi videri, ex quibus vere autographum censeri debeat, ab Usuardo ipso diversis temporibus, pro notitiarum accedentium diversitate, sic truncatum, auctum, imminutum, variatum, quemadmodum in autographis, prima manu scriptis, passim usuvenire eruditi noverint. Hinc ad probandam vetustatem, huc ad me transmisit Monitum, à Mabilione codici illi propria manu præfixum, quod cum in citata sæpius præfatione ad sec. 4 Benedictinum, parte 2 pag. LXXXVII editum reperiam, malo ipsum inde transsumere. Sic ibi scribit vir eruditissimus nobisque semper æstimatissimus Mabilio. *codicem Pratensem propugnans*

197 *Et sane antiquissimum ejus Martyrologii exemplar habemus, eo tempore* (nempe seculo nono, quo Usuardus vivebat) *exaratum, cum subjecto Necrologio, in quo primaria manu mors Irmintrudis reginæ, uxoris Caroli Calvi, signata est Nonis Octobris; obitus vero Caroli II imperatoris, pridie Nonas Octobris manu recentiori. Itaque hic codex scriptus est eo temporis intervallo, quod effluxit inter annum* DCCCLXIX, *Irmintrudis supremum; & annum* DCCCLXXVII, *quo Carolus Calvus defunctus est. Idem etiam confirmatur ex Ebroini episcopi & abbatis sancti Germani obitu, qui anno* DCCCLVIII *contigit, prima* *argumento Mabilionis,*

prima manu XIV *Kal. Maii consignato : cum successorum ejus Hilduini & Gozlini,* XVI *Kal. Maii ; atque Eboli,* VI *Nonas Octobris obitus secunda manu conscripti sint.* Nimis mihi probata est Mabilionis sincera fides, nimis perspecta ejus in distinguendis vetustis characteribus solertia, ut adductas obituales notas, earumve exploratam diversitatem in dubium velim revocare, quamvis si codicem ipsum licuisset inspicere ac severiori critice Necrologium istud excutere, omnia inter se componendo conferendoque, forte nonnulla occurrissent, quæ vim argumenti infringerent, aut saltem exceptionibus ansam præberent.

non plane peremptorio.

198 Neque vero ex signatis Necrologii annis ea *convictio* exoritur, quam mihi ingerebat Castellanus. Quid si enim totus ille codex, centum &, si vis, ducentis annis post Usuardi obitum scriptus sit, ecquid eadem prima manus Necrologium aliquo usque prosequi potuit, secundaria autem ; nescio quæ, reliqua superaddere ? Ut valde probabile admitti debet Mabilionis argumentum, ut convincens, nequaquam : magis convinceret, nisi adessent, quæ in codicis commendationem non magnopere faciunt. Certe ex aliis mox deducendis, alterutrum forte probabilius confici posse videbitur ; vel diversa Usuardum scripsisse Martyrologia, seu ejusdem Martyrologii variata exempla, ex quorum uno Herinienſis noster atque alii processerint, quemadmodum ex aliquo alio Pratensi simili, sumpti apparent Antverpiensis major, Rosweydinus & Aquicinctinus ; vel ad Usuardi ætatem prædictum Pratense manuscriptum pertingere non posse, atque adeo recentius exaratum dici oportere, idemque à posteris ejusdem instituti monachis, eo quo jam exstat modo interpolatum & reformatum, aut potius deformatum fuisse, quod ex tota codicis structura, ex vario charactere, aut ex scripturæ ejusdem, diversis temporibus & diverso atramento, appositione, nævisque aliis magno numero occurrentibus, sibi continuo objici posse, facile advertit Mabilio.

Plurima ejusdem codicis,

199 Audiamus vero, quo pacto ad hæc sese præmuniat citato nuperrime loco. Sic ibi pergit : *In illo Usuardi (sic enim appellare licet) autographo nonnulla passim additamenta reperiuntur, quædam etiam lituræ & scripturæ, eodem, ut videtur, tempore superinductæ, fortasse ipsius auctoris manu, qui opus suum idemtidem recognoverit.* Haud equidem diffiteor id ita fieri potuisse, ut mihi non semel à Castellano dictum regestumque est. Vellem ita verisimile reddi posset, atque codicis illius patronis effugium placet : aliunde enim infra arguemus, si verus est Mabilionis Achilles, non tantum vitæ Usuardo superfuisse, ut tot variationes in autographum suum induceret. Ego mihi videor, rem omnem diutius, maturius, accuratius & ex professo expendisse, dum diebus singulis textus singulos, imo singulorum textuum commemorationes, cum aliis codicibus, itidem Usuardinis, purioribus & integrioribus contuli ; ex qua collatione difficultates offendi, quæ prædictum, seu vere seu prætense autographum in pluribus, ut minimum suspectum reddant, quamquam de cetero primum ei inter alios locum semper tribuerim. Liceat mihi hæsitationes meas atque occurrentia sæpenumero dubia proponere, quæ ab eruditissimis viris, codicis jam toties laudati possessoribus, dissolvi velim.

variis diebus aberrationes,

200 Non repetam, quæ toto sparsim opere in Observationibus meis Pratensi illi autographo singillatim opponere coactus sum : sufficiet dies hic aliquot indicare, ubi ea reperiri possint. Videat lector mense Januario, die I, IX, XII, XIII, XIV, XVI, XXII, XXVI, XXVIII, XXIX, XXX, XXXI. Mense Februario, die III, VIII, XVII. Mense Martio, die X, XVII, XVIII, XXVI, XXVII XXIX, XXX. Mense Aprili, die II, XII, XVII, XIX, XXII, XXIII, XXVI. Mense Maio, die X, XI, XXVII. Mense Junio, die I, IV, V, IX, X, XV, XVII, XXI, XXV, XXVI, XXX. Mense Julio, die I, VII, XI, XVIII, XX, XXII, XXVIII. Mense Augusto, die XII, XXIII, XXVI, XXIX, XXX. Mense Septembri, die I, III, V, XXIII, XXV. Mense Octobri, die XIII, XVI, XVII, XIX, XXIV, XXX. Mense Novembri, die I, II, XIII, XIX, XXI, XXIII. Mense Decembri, die IV, XXII, XXV, XXIX, XXXI. En locis ferme octoginta, atque aliis non tam scrupulose hic annotatis, à simplicioribus codicibus aliis, tum excusis tum Mss. dissentit Usuardus Pratensis (quamquam non semper ea causa è purorum numero excluſus sit,) tot, inquam, locis aut mutatus, aut auctus, aut contractus, aut interpolatus est, quid igitur aliud inde consequens videri possit, quam aut autographum non esse codicem illum, aut saltem aliud fuisse autographum unum vel plura, ex quo vel ex quibus Herinienſis & alii, Pratensi puriores, de quibus infra agemus, descripti sint.

non satis facile

201 Scio cum Mabilione & Castellano mihi reponendum, non paucas ex recitatis variationibus tales esse, ut licet lituris inscriptæ, aut ad finem additæ, aut translatæ, transpositæ & intortæ sint, potuerint tamen ab ipsomet Usuardo, *opus suum idemtidem recognoscente*, adscribi vel superaddi. Novi Poëtæ verbum, *jus summum, summam sæpe esse malitiam*, vel ut alii legunt, *injuriam* : Nolo esse exactor nimis rigidus, nolo contendere, nolo vetustissimum, primariumque Usuardi exemplar concutere, nedum convellere ; imo id pervelim, ut venerandus codex ab omni prorsus suppositionis vel minima suspicione liberetur. At enim, ubi nuda veritas inquiritur, nefas est quidquam dissimulare ; aperte omnia eloquor. Id scrupuli remanet, quod mihi hactenus eximere haudquaquam potui. Demus, additiones plures, mutationes, interpolationes, superinductiones, transpositiones, ab ipso auctore factas ; necdum perspexi, qua satis ratione solvantur variationes illæ, prima ipsa manu in ipso textu codicis Pratensis expressæ,

quæ

quæ in nullis aut ſolum perpaucis codicibus, tum ſcriptis tum impreſſis, reperiuntur. Hinc enim fit veriſimile, quod ſupra innuebam argumentum, aut Pratenſem codicem plane autographum non eſſe, nec proinde Uſuardi ipſius manu ſcriptum; aut Uſuardum ipſum plura autographa ſcripſiſſe, quorum alia ab aliis deſcripta fuerint. Id jam paulo clarius & diſtinctius exponendum ſupereſt.

202 Toties appellatus & impoſterum appellandus Pratenſis codex, ad XII Januarii, ſic ſecundam annuntiationem exprimit: *In Cæſarea Mauritaniæ, ſancti Archadii* &c. nulla uſquam litura, nulla ſuperinductione apparente. Atqui ea poſitio, ſeu martyrii locus *in Cæſarea Mauritaniæ*, in nullis aliis noſtris codicibus, tum excuſis tum manuſcriptis, præterquam in extracto Aquicinctino occurrit; ergo codices alii ex autographo Pratenſi deſcripti non ſunt, ergo vel autographum non eſt, vel neceſſe eſt admittere, pluſquam unum autographum exſtitiſſe, alioſque codices ex uno, alios ex alio deſcriptos. Quid ad hoc argumentum Caſtellanus repoſuerit, eo die explicatum, &, ni fallor, abunde refutatum invenies. Mihi certe ea ratio urgentiſſima ſemper viſa eſt, taliſque, ut nulla exceptione, nullo effugio enervari facile valeat, quidquid variis modis tentaverim, aut vim elidere, aut ſaltem aliquo pacto emollire, ut paulo infra latius explicabo. Ne vero ex unica illa commemoratione id me credas conficere, vide quæ aliis locis in eamdem rem dicta ſunt, XVI & XXXI Januarii, XII & XVII Aprilis, XV & XVII Junii, XII & XXIII Auguſti. Unum præterea aut alterum exemplum adducamus: XVII Aprilis ſic penultimo loco, ante annuntiationem Cordubenſium legitur: *In Oriente, beati Nicofori* &c. Abeſt Nicephorus à probatiſſimis quibuſque codicibus, in ſolis Roſweydino, Aquicinctino & Bruxellenſi repertus, adeoque nec fuit in eo autographo, ex quo alii notæ optimæ deſumpti fuere. *diſſolvi poſſe*

203 Notavit Caſtellanus, in textu Uſuardino Pratenſi diem v Junii fuiſſe tranſcriptum (*redé- crit*) *in adjecto foliolo, incipiendo à Bonifacio, prætermiſſis Martyribus Ægyptiis.* Quæro, an primaria manu, an ſecundaria? Si primum, militat argumentum. Si ſecundum, non minus premit. Nam hîc etiam cum Pratenſi conveniunt perpetui ferme ejus ſocii. Antverpienſis major, Roſweydinus & Aquicinctinus, aliis omnibus plane diſcrepantibus. Rurſus, codices omnes, excepto Pratenſi & ſociis illis tribus, legunt XVII Junii in medio textu: *Eodem die, ſancti Vulmari confeſſoris, admirandæ* &c. alii iſti tres cum Pratenſi, ipſo illo die & loco agunt de *Gundulfo Bituricenſi.* Recurrit major confuſio ad diem XX Julii, ad quem interpolator aliquis Vulmarum tranſtulit, expuncto illic *Paulo, martyre Cordubenſi*, quem alii codices prope omnes conſtanter ſignant. Hæc & id genus alia, ab ipſomet Uſuardo mutata fuiſſe, mihi quidem non ſatis fit credibile, ut diebus illis, pluribus oſtendo. Sequitur denuo, primarios noſtros & puriores codices, ex quibus Uſuardi textus deſumi debuit, aliunde, quam ex Pratenſi codice fuiſſe deſcriptos. Qui dies ceteros hîc aſſignatos, alioſque plures conſuluerit, eamdem ipſam concluſionem facile eliciet. *nobis vi- dentur,*

204 Hiſce aut componendis, aut utcumque ſalvandis, modos potiſſimum duos excogitari poſſe video. Primum, ſi concedatur, auctorem Martyrologii Uſuardum, opus ſuum ſemel atque iterum & forte tertio tranſcripſiſſe, aut tranſcribi curaſſe, ſic ut ecgrapha illa ſucceſſive deſcripta, prout forte Imperatori aut aliis offerri debebant; hinc inde poſtea in nonnullis ab auctore ipſo correcta, limata aut mutata fuerint, accedentibus, ut fit, novis notitiis, ſeu veris ſeu falſis. Porro ex diverſis illis tranſumptis accepta fuerint apographa illa, quæ cum autographo in ſancti Germani relicto, non uſquequaque concordant. Hoc vero ibi ſervatum, toties ſubinde deletum, eraſum, ſuperinductum, interpolatum & deturpatum ſit, ut Mabilio ipſe de vera ejus authentia dubitaverit. Certe aliquid, mea quidem ſententia, defuiſſe fatendum eſt, cum eruditi illi viri, tot antiquorum manuſcriptorum editores, ab hoc promulgando, quantumvis ſæpe provocati, tamdiu abſtinuerint; procul dubio, liturarum & mutationum intercurrentium multitudine deterriti. Sed quidquid à vulgando Uſuardo ſuo ipſos remorari potuerit, via hîc aſſignata, ad elidendas & aliquouſque explanandas objectas difficultates, mihi ſemper veroſimillima, aliiſque omnibus expeditior viſa eſt. *niſi modis*

205 Aliam nihilominus, ſeu modum alium ſuggero, præfatis objectionibus ſeſe extricandi, quamquam non tanta probabilitate ſubſiſtat: ſi nempe tantiſper ſupponatur, primos ipſos Uſuardini autographi deſcriptores, aut per oſcitantiam omiſiſſe aliqua, aut proprio arbitrio decerpſiſſe quæ arriderent, eademque auctoritate, quæ non placerent, præteriiſſe. Id equidem ſatis plauſibiliter excogitari poſſe, non inficior: verum an harum rerum periti, id ſibi perſuaderi patientur? An credent, id tam facile contingere aut potuiſſe, aut ſaltem licuiſſe, in eo potiſſimum Martyrologio, quod Cæſarea, ut ita dicam, auctoritate, ad communem Gallicanarum eccleſiarum uſum deſtinabatur? quibus id quidem conceſſum, fateri poſſumus, ut propria eccleſiæ ſuæ feſta adjicerent; Sanctos autem extrudere, aut commemorationes mutare, id vero eſt, quod ſub ipſis principiis toleratum, haudquaquam exiſtimamus. Hæc fere ſunt, quæ pro ſuſpectanda vel propugnanda tuendaque Pratenſis codicis vetuſtate, candide cenſuimus, hoc unice quærentes, ut ei ſarta tecta maneat vel ipſa Uſuardi ætas, admittaturque, correctiones omnes, interpolationes &c. in quibus eadem manus apparet, ab ipſo Uſuardo factas fuiſſe: quamquam id creditu difficillimum, propter aliud quoque argumentum, quod hîc ſubjicio. *qui hîc ſuggeruntur.*

206 Qui Usuardum pridem ad Caroli Magni tempora rejecerunt, ea ducti sunt ratione, quod ejus Martyrologium Carolo Augusto dedicatum esset; ast alii nobiscum recte reposuerunt, probationem nullam esse, cum & Carolus Calvus Augustus, seu imperator fuerit, atque huic ut imperatori oblatum. Supra autem ex Mabilionis conjectura admisimus, scriptum fuisse Martyrologium inter annum DCCCLXIX & DCCCLXXVII; imo admittendum erit, scriptum, vel saltem completum fuisse post annum DCCCLXXV, quo primum Calvus imperator creatus est, adeoque probabilissime anno proxime sequenti DCCCLXXVI. Insistendo Mabilionis conjecturæ, consequens etiam erit, obiisse Usuardum, ante Calvum, cum hic alia manu Necrologio inscriptus sit, proindeque, ut summum, ad initium anni DCCCLXXVII supervixisse, uno circiter post absolutum & oblatum Carolo imperatori Martyrologium suum. Quis jam credat, unius aut paulo amplius anni intervallo, tam multa Usuardo occurrisse, quæ in Martyrologio vixdum Imperatori, atque adeo ecclesiis Gallicanis communicato, eradenda, mutanda, obliteranda, transponenda, interpolanda fuerint? Imo quis suspicari ausit, id Usuardo aut fas aut integrum fuisse, postquam Martyrologium ab Imperatore & ecclesiis esset admissum? Rursus, quis suadeat, toties recursuram eamdem manum, addentem, detrahentem &c. & tamen tam sæpe apparere atramentum aliud, vel indicia alia, quæ satis convincant, multos annos faciendis correctionibus certo intercurrisse.

Alia contra eumd. codicem

207 Aliud est, quod codicis Pratensis authentiam seu autographiam incertam reddit, inde deductum, quod prima ipsa scriptoris manus constare omnino nequeat. Si enim sola ista, quæ ipsum textum exprimit, autographa & Usuardina manus est, quæcumque manu alia & recentiori ad marginem sive ad calcem adjiciuntur, Usuardo abjudicanda sunt. Atqui non raro occurrit, ut similia adjectamenta, in omnibus aliis codicibus proprio loco reperta, certo demonstrent, illa ipsa verissime Usuardina esse; hinc itaque consequitur, omnia, quæ in eo codice continentur, prima ipsa Usuardi manu scripta non esse, vel ipsum diverso charactere usum fuisse, quorum alterutrum non facile digerent autographi illius, seu veri seu prætensi propugnatores. Inter varia exempla, illud in argumentum assumo, quod nobis offert mensis Novembris dies VII in elogio Herculani Perusini episcopi: *Cujus corpus post abscisionem capitis* &c. desumptum ex Magni Gregorii Dialogorum lib. 3 cap. 13. Hoc autem reperitur in exemplaribus omnibus, seu primæ, seu secundæ, seu cujuscumque notæ, sive manuscriptis sive typis editis, si Tornacensem & Pulsanensem excipias, quibus familiarissimum est, similia elogia aut decurtare aut prorsus rescindere. At vero hoc ipsum elogium codici Pratensi ad marginem adjectum est, ac teste Castellano (*à la marge & en lettres moins anciennes que le texte*) hoc est, recentiori manu: ergo in præfato codice aliqua vere Usuardina sunt, quæ nihilominus recentiori manu adscribuntur: ergo non constat, primam manum esse Usuardinam. Quæro, utra sit? Falli & doceri cupio, at tot defectus, augmenta, inductiones, mutilationes &c. plane natæ sunt suspicionem injicere, codicem illum qualemcumque, non magis quam ceteros autographiæ prærogativa donatum.

argumenta;

208 Hæc & quæcumque alia in Observationibus Usuardinis de illustrissimo codice, ultro citroque dicta, sic velim accipiant eruditissimi nobisque æstimatissimi RR. PP. Benedictini sancti Germani, ut veritatis indagandæ gratia, unice discussa & disputata. Solam illam, solam Usuardinam simplicitatem, jam tot annis atque ex tam variis exemplaribus quæsivimus; quæ si ex solo Pratensi manuscripto hauriri potuisset, non existimo, codicis illius possessores, tot seculis eruditos omnes, ejus avidissimos, tanto thesauro privaturos fuisse. Solet passim longe pluris fieri Molani editio, quam laudatus toties codex, sive vere, sive prætense autographus, nec me in ita sentientium numero esse, diffiteri ausim. Si fallor, errorem & mihi & ceteris eximat ex ea celeberrima congregatione doctus aliquis, harumque rerum peritus; dubia mea, imo errata, in quæ, codice ipso privatus, incidi, explanet & diluat, primus ego promptissime retractabo, quidquid forte de autographo illo iniquius sensisse dici possum. Satis equidem de republica litteraria meritus videbor, si id ab ipsis importunius extorsero, quod nemo hactenus precibus & exhortationibus impetrare valuit: puta, si id dubitationibus meis efficiam, ut Usuardum ipsi suum, nativa simplicitate, iisque, quibus voluerint, annotationibus vindicatum, publici juris aliquando faciant, imo si eodem impetu Usuardum nostrum succutere conentur; sic cecidisse, triumphus erit: eumdem omnes scopum præfixum habemus, ut dissipatis tenebris, errores depellantur, eruatur veritas, antiquitas ecclesiastica vel æmulis studiis illustretur, ad majorem Dei Sanctorumque gloriam.

omnia ad eruendam veritatem.

§ 2.

De nostro primario Herinensi codice.

Simplicitate Pratensem superat

BOllandus dicto superius præfationis loco pag. LI, postquam Pratensem, & alium Miræi codicem laudasset, sic pergit: *Sed quod supra citavi exemplar nostrum, utrique illi longe præfero, & purius ac sincerius reor, nam antiquissimum illud Parisiense, Idibus Januarii hæc habet: In monte Verziaco, S. Viventii confessoris, cum constet, post Usuardi ætatem translatas esse Vergiacum S. Viventii reli-*

reliquias, nisi extremis fortasse Calvi temporibus scripsit, & diu postea illi superstes vixit, istaque tunc adscripsit. Sed à nostro illa, quod ideo magis genuinum censeo, absunt exemplari. Fuit hoc quondam monasterii Carthusianorum, quod B. Mariæ Virginis Capellæ dicitur, sive de Herines (hinc nos HERINIENSIS appellationem derivavimus) *juxta Edingam, aut ut nunc appellatur Enghianum, Belgii oppidum: deinde Augustini Hunnæi, viri celebris fuit, postea donatum collegio nostro Lovaniensi.* Quod hic Bollandus præclarissimum codicem nostrum Herinienſem Pratensi præferat, minime miror; magis etiam fortasse prætulisset, si labes novisset & maculas, quibus respersum esse à Castellano edocti sumus: præferet quilibet, nisi vehementer fallor, qui utrumque inspexerit contuleritque. Verum illud, quo Bollandus utitur, argumentum, elidit idem Castellanus, sincere testando, annuntiationem istam, *In monte Verziaco* &c. secundaria aliqua manu codici Pratensi adjectam, ut XIII Januarii agnoscimus; id quod à Sirmondo & Cortasio observatum non fuerat.

210 Si de utriusque manuscripti vetustate quæritur, ultro & lubens fateor, Herinienſem nostrum membraneum Pratensi palmam omnino cedere, si vel sola characteris forma attendatur, quæ, teste Castellano, in Pratensi modum scribendi antiquissimum refert, quem ipse vocat Carlovingiacum: Herinienſis vero, paulo elegantiorem ac nitidiorem, duobus minimum seculis posteriorem. At si puritatem spectemus, sinceritatem, integritatem, simplicitatem, non dubium est; quin codex noster alteri longe antecellat. Scriptura vetustatem satis probat, tametsi à peritissimo librario depicta sit, habetque præ ceteris ferme codicibus, quod diphthongum æ clare semper efformet per e, recepto more seculo XI, ad quod codicem illum revocandum Majores nostri merito censuerunt, cum nulli Sancti eo seculo recentiores adjiciantur. Sic XIX Aprilis textui Usuardino attexitur: *Depositio Domni Leonis Papæ, qui ecclesiam beati Remigii dedicavit*: sed, ut vides, absque *sancti* titulo; obiit nimirum MLIV. Item I Junii legit: *Treveris civitate, depositio beati Simeonis monachi* &c. quem mortuum constat MXXXV. Titulo *beati* insignitur, communi nomine, etiam post canonizationem (MXLII factam) à Martyrologis tribui solito. Cum autem IX Maii referatur *translatio sancti Nicolai*, sic hæc vere contigit an. MLXXXVII, consequi debet, codicem nostrum sub seculi finem exaratum fuisse. *ætate posterior.*

211 Scio, Majores nostros, pro occurrentium circumstantiarum varietate, nonnumquam circa hujus codicis ætatem, opinionem tantillum mutasse, uti de Henschenio invenies tomo I Junii pag. 88 litt. D: at de sinceritate & puritate dubitari haudquaquam potuit. Non negaverim, additiones aliquas ab Usuardo diversas hinc inde occurrere, verum si Remenses, aut Provinciæ Remensis, quæ ferme Treverim usque extendebatur, Sancti removeantur, luce meridiana clarius patescet, inter omnes Usuardinos codices, tum excusos tum manuscriptos, principem locum meritissime tenere, adeoque ex aliquo Usuardino autographo, vel saltem purissimo apographo olim fuisse descriptum. Difficultas Henschenio visa est, quod XV Octobris, in textu, secundo loco inseratur: *Eodem die: sancti Oswaldi episcopi & confessoris*, ut habetur tomo III Februarii pag. 750. Sed tunc in ea erat opinione Henschenius, quod codex noster seculo X esset antiquior, cum alia loca, quæ juniorem ostendunt, necdum expendisset. Si quæras, cur eo die potius quam XXVIII aut XXIX Februarii Oswaldum retulerit codicis descriptor, fatebor me veram causam ignorare, si conjecturas quis cupiat, apud Henschenium citato loco requirendæ sunt. Fatemur, annuntiationem Oswaldi, additamentum esse, ex cultu, quem in Gallia, præsertim in provincia Remensi, peculiari aliquo titulo obtinuerit. *Spectat ad seculum* XI;

212 Tales accessiones Remenses in hoc nostro codice frequentius offeruntur, quæ si abessent, paucissimæ aliæ reperirentur, ut recte Molanus supra numero 191 ipsum vocaverit, *Usuardum manuscriptum, qui vix ullas habet additiones, præterquam de sanctis Remensibus.* Hanc codicis patriam esse, prorsus non dubito: inde translatum oportet ad Cartusiam Herinienſem, olim *S. Mariæ heremi*, seu *montis Dei*, quæ è primis totius Belgii Cartusiis fuit. Conjecturam hanc meam, atque unà codicis ætatem confirmat addita recentiori manu ad marginem II Nonas, seu die VI Octobris, hæc commemoratio: *In Calabria, depositio beati Brunonis confessoris, primi institutoris Ordinis Cartusiensis*, quam appositam reor, ex sola singulari hujus Cartusiæ erga parentem veneratione, cum aliunde notum sit, quàm tarde Brunoni publicum cultum Ecclesia decreverit. Ex his abunde declarantur Usuardi hujus Herinienſis ætas, patria, natales & migrationes: nequid desit, & formam addo, quæ recepto usu, in quarto nuncupari solet; estque compactus cum tractatu manuscripto sancti Hieronymi in epistolas Pauli & alias Canonicas; cui in fine attexitur Kalendarium cum anniversariis cœnobii Herinienſis. Dixi supra num. 169, annum in hoc codice, uti & in Pratensi, inchoari à vigilia Nativitatis Domini. *si non haberet*

213 Jam vero, ut de ejusdem simplicitate & puritate statuas, percurre menses singulos, augmenta Remensia secerne, continuo perspicies, pauca additamenta immisceri, raras interpolationes, lituras vix unam aut alteram. Ad IV Januarii, refertur *Rigobertus* Remensis archiepiscopus; XV, de Mauro adjectum, *discipuli B. Benedicti abbatis.* Demum XXIII, nescio unde accersitus sit *beatissimus Hildephonsus*, nisi hic aut in provincia Remensi, aut in cœnobio, cujus olim codex fuit, peculiarem cultum habuerit. Mense Februario, *Blasius* ad III retractus est; VIII additur *Paulus Virodunensis*, forte ibi etiam proprius. Mense Martio, sola prima die defectus aliquis reperitur. Mense Aprili, præter Remensia, XVIII de *Materno*, XIX, de *Leone* IX, *additiones Remenses,*

XXIV de *Bova & Doda*; XXX, de *Maderniano*; sola occurrit *Maria Ægyptiaca*, quæ ad IX signata est. Mense Maio, quinque dies sunt ab Usuardo diversi, ut I, de *Marculfo*; VIII, de *Gibriano*; IX, de *translatione Nicolai*; XX, *Romani monachi*; XXIX, de *translatione Remigii*: sed multum fallor, nisi hæc omnia Remensi provinciæ propria sint. Mense Junio, VIII, in *Medardo*, aliquid deest, XXI, omissus *Leutfredus*; XXIII, deest *Felix Sutrinus*, quemadmodum & III Julii, socii ejus *Irenæus* & *Mustiola*, de quibus vide nostras Observationes.

paucæ aliæ reperirentur.

214 Præterea, mense Julio una occurrit litura in principio, quam puto esse de translatione S. Benedicti; XVIII, adjectus est *Arnulfus*; deinde XX & XXIII translationes Remensibus celebres de *Theodosia* & *Nicasio*. Mense Augusto, XIX, superadditur textui *Bertulfus abbas*, ex propria, opinor, cœnobii institutione. Tum XXV: *In pago Viromandensi*, *S. Hunegundis*. Mense Septembri, I, agit de *Ægidio*, *Sinicio*, & *Nivardo*, tamquam Remensibus; III, additur *Remaclus*; VII, XXV & XXVII, item de Remensibus: at X, nonnihil mutilus est; XX, interpolatus, ut Observationes nostræ fusius explicant. Mense Octobri, I, purus non est; XXVII, ponitur *Vigilia Sanctorum Simonis & Judæ*; de qua dubitari potest, an Usuardina non sit; XI, XV, XVI, XX, XXI & XXV, non excedit nisi in solis Remensibus. Mense Novembri, I, II, VI, IX, XV, XVIII, XXIII, XXVI. Demum mense Decembri, IV, XVI & XXIX, pleraque additamenta, pure Remensia sunt. Ineat modo rationem curiosus aliquis, conferat Herinensem, cum famoso Pratensi autographo, utriusque excessus aut defectus ad æquam lancem, ad justam trutinam excutiat, si nullo ducatur partium studio, spondere ausim, ratione rite subducta, pedibus & manibus in nostram ituram sententiam.

§ 3.

De Tornacensi, aliisque vetustioribus, maxime probatis.

Tornacensis, seculi XII

SEcundum ab Herinensi codicem censemus eum, qui apud nos *Tornacensis* vocatur, quem aliquando Cathedrali illi perantiquæ in usu fuisse, si aliunde nobis non constaret, ex additionibus, ei ecclesiæ propriis, satis demonstraretur. Credimus autem ex Altovillarensi prope Remos cœnobio, Tornacum delatum, aut forte ex monasterii illius codice aliquo olim transumptum, ut dixi in Observationibus meis præsertim IV Julii. At quæcumque demum codicis origo fuerit, speciem & antiquam & elegantem refert, majori forma in membrana scriptus, atque elegantibus, quamvis nonnihil extritis, cancellis distinctus, quibus quandoque textus magis aptari videtur, quam cancelli ipsi textui accommodentur. Ætatem ejus ex subjuncto Necrologio, eâdem, ut apparet, sed pressiori manu scripto, sic probabiliter erues, si attendas, Anselmum & Geraudum vel Geraldum Tornacenses seculi XII episcopos, atque item Stephanum & Gosuinum, alias Goscelinum, qui anno MCCIII & MCCXVIII vita functi sunt, prima manu signari; at vero *Walterum*, *oriundum de Tornaco*, *hujus ecclesiæ episcopum*, cui Sammarthani cognomentum *Marvis*, apponunt, quique sedem tenuit ab anno MCCXIX ad MCCLII, in præfato Necrologio referri XIV Kal. Martii, manu secundaria, quemadmodum & successores, Walterum de Mandra, defunctum MCCLXII, & Joannem de Buchel vel Buchiaul, mortuum MCCLXVI; unde verosimiliter conficitur, scriptum fuisse Martyrologium inter annos MCCXIX, & MCCLII. Hæc pro codicis ætate.

hinc inde contractus est.

216 De sinceritate & simplicitate ex Observationibus nostris statuent æqui lectores. Certum est, à prioribus duobus multum recedere, non quidem sæpius in Sanctorum numero, sed in nonnulla annuntiationum correptione, quasi revera paratis cancellis, ut jam dicebam, Usuardini indiculi aptari debuerint; vel quod librarius minori scrupulo, grassari nonnumquam, & longiores orationes contrahere, sibi licitum putaverit: quod si caviisset scriptor ille, quicumque primus codicem temeravit, de nativa simplicitate codex hic cum Herinensi ferme certaret. Singulas contractiones enumerare, nimis tædiosum foret; generatim loquendo, aut purus passim, aut puro proximus est: aliquantulum deviat XVI, XVII, XVIII & XX Julii, atque item XIX Octobris, ubi excusari potest, quod propria aliqua, aut Altovillarensia, aut alia perperam Usuardo, vel saltem Martyrologio sub Usuardi nomine adscripserit. Dolendum profecto, amanuensium, vel incuria, vel audacia tam insigni codici debitum decorem splendoremque ademptum fuisse. Titulus & præfationes avulsæ sunt, habetque hiatum plane notabilem à IX Augusti ad XXVI Septembris, avulsis imperitorum culpa, pretiosis foliis. De adjuncto Necrologio, satis diffuso, dicere cæpimus; ex eo Tornacensis ecclesiæ benefactores plurimi, facile dignosci enumerarique possent.

Antverpiensis major

217 Tornacensi ætate suppar, qui multo antiquior Majoribus nostris visus est, codex Domus professæ societatis JESU Antverpiæ, quem Henschenius, non uno loco, tomo II Aprilis pag. 415 infra E, tomo II Maii pag. 131 infra B, in prætermissis de S. Letardo; rursus XVIII Maii, in prætermissis de S. Mildreda virgine; tomo IV, pag. 136, infra A & alibi, ante annos sexcentos scriptum putavit. Specimina ex eo inter Bedæ exemplaria protulit Bollandus præf. gen. pag. XLIX, ubi recte advertit, *Bedæ nomine, sed ab recentiore manu prætitulatum* esse. Notat item, & vere, *Anglicanum* esse, nam pluribus diebus, ut alibi sæpe suis locis ostendimus, augmenta Angli-

Anglicana adjecta exhibet. Hoc vero codici huic peculiare, quod uniformis non sit, aliquando enim, ut mense Januario, auctior est, alibi passim purus Usuardus; mense Octobri & Novembri manu paulo recentiori suppletus. Quod de Heriniensi diximus, seclusis Remensibus, purissimum esse, id ferme de hoc codice dici posset, si Anglicana, nonnullaque in principio liberiora augmenta abessent. De Auctariis Anglicanis, vide mensibus singulis dies plerumque aliquos; notavi ex Julio, II, VI, VII, VIII, XV, XVII, XXXI. Ex Augusto, XXIV. Ex Septembri, IV, XVI, XXX. Ex Octobri, VI, VIII, XI, XII, XIII & XV &c.

218. Hæc codicis patriam abundantissime probant. Ad ætatem quod attinet, puto extritas rubricas, exesas litteras, & lacera hinc inde folia Henschenii oculos fefellisse, nam ex sexcentis annis, meo quidem judicio, bina secula subduci possunt, sic ut ad seculum XIII pertineat. Forma litterarum cum Tornacensi satis aperte convenit; at decretorium argumentum præbet adnexa VII Julii, *S. Thomæ martyris translatio*, ubi certissime Cantuariensem episcopum indicari existimo, cujus translatio eo die, saltem eo mense facta cognoscitur anno VIII Honorii III Pontificis, qui est MCCXXIII, unde patet me recte principio dixisse, codicem hunc cum Tornacensi ætate supparem esse; quod etiam ostendit apposita utrique XXV Novembris sanctæ Catharinæ commemoratio, in antiquioribus, Pratensi, Herinensi, sequenti Rosweydino aliisque ignotæ. Porro codex iste, ut inter Usuardinos proprio aliquo nomine designaretur, breviori appellatione à nobis vocatus est *Antverpiensis major*, ut contradistinctus à minimo in forma octava, quem simpliciter *Antverpiensem* dicimus, & alium grandem tomum qui *Antverpiensis maximus* nominatur, cum hic noster sit in forma quarta membraneus, compactus cum Beda ecclesiæ Atrebatensis, ex quo Florus ille à nostris editus potissimum eductus est. Notavi superius, non pauca hinc inde reperiri, in quibus cum Pratensi concordat, tum maxime, cum hic à ceterorum turba recedit. *non est seculo XIII antiquior.*

219 Postremis duobus Usuardis hîc descriptis, ætate paulo superior est præclarus omnino codex, manu elegantissima in membrana, majori forma seu folio exaratus, qui fuit ecclesiæ B. Mariæ Ultrajecti, tanti olim à Rosweydo æstimatus, ut ex eo genuinum Usuardum reddere cogitaverit in magna illa Martyrologiorum, duobus voluminibus collectione manuscripta, quæ apud nos exstat, hujus præfationis exordio atque alibi non semel citata. Hinc codici ipsi nomen inditum: ne enim sæpius recurreret longa illa paraphrasis *ecclesiæ B. Mariæ Ultrajecti*, breviori nomenclatura, *Rosweydi* vel *Rosweydinum* semper appellavimus. Habet sane nostrum hoc manuscriptum quo, nitore, ornatu & elegantia legentium oculos rapiat; at enim licet his titulis imo & vetustate sua priores duos Tornacensem & Antverpiensem majorem antecellat, locum dumtaxat quartum inter Usuardinos Musei nostri obtinet, cum puritate & sinceritate tantum illis inferior sit, quantum superat antiquitate. Non multa contrahit hîc scriptor, sed pro sua licentia amplificat: frequentiora ex Hieronymianis codicibus additamenta, nonnumquam mihi suspicionem injecere, Grevenum in augendo Usuardo, vel ipsum hunc codicem, vel saltem ejus exemplum adhibuisse. *Rosweydinus codex*

220 Ceterum de codicis hujus ætate notavit Henschenius tomo II Aprilis pag. 7 infra litt. A, hoc Martyrologium citans, *quod ante quingentos annos ex Martyrologio aliquo Anglicano videtur transcriptum.* Hic & ætas & patria vere ab Henschenio designantur. De annis quingentis iterum agit tomo IV Junii pag. 374 col. 1. circa finem. At die V Junii pag. 456 litt. D. in Bonifacio episcopo Moguntino, prædictam ætatem distinctius determinat, asserens, exaratum fuisse circa annum MCXXXVIII. Recte, opinor, & accurate, idque Henschenius colligere potuit ex brevissimo Chronico, Martyrologio isti præfixo, quod ad annum MCXXXVIII pertingit, in quo clarissime eadem apparet manus, qua totum Martyrologium scriptum est. Non puto, verosimiliori argumento veteris cujusquam codicis ætatem definiri posse: atque hoc est, quod dicebam, Tornacensi & Antverpiensi majore antiquiorem esse. Accedit & alia valde probabilis ratio, quod careat annuntiatione sanctæ Catharinæ virginis XXV Novembris. Imo clarissime, ni fallor, confici potest, ex eo quod de sancto Thoma episcopo Cantuariensi, celeberrimo seculi XII martyre altum sileat, cum is in utroque priore diserte exprimatur, ut vide in Auctariis XXIX Decembris. *spectat ad seculum XII,*

221 Quod vero aliis istis simplicitatis atque adeo auctoritatis ordine postponatur, facit jam insinuata descriptoris libertas, qui Martyrologium Usuardinum nimis frequenter ex codicibus Hieronymianis & ex Adone interpolavit, aut aliunde auxit, aut modice corripuit, ut Observationes quotidianæ Auctariaque nostra manifeste ostendunt. His adde accessiones Anglicanas (unde patriam superius observabat Henschenius) quarum hîc pauculas attigisse satis est, ceteras lector suis locis facile animadvertet. Ad diem XII Martii adjicitur *Elfragus Wintonienſis episcopus.* Ad VI Julii, *depositio Sexburgæ.* Ne singula prosequar, videantur XIII, XV & XXXI Augusti; IV Septembris & alibi sæpe. Prope excideram annotare, quod in aliis codicibus rarum est, id in hoc reperiri, ex quo de ejus vetustate liceat facere conjecturam, nempe, quod æque ac Herinensis diphthongum æ adscribat per ę subvirgulatum, quemadmodum supra de primario illo codice nostro Herinensi studiose monuimus. Hoc denique repetendum, quod de Antverpiensi majore observatum est, Rosweydinum, quo de loquimur, manuscriptum, cum præfato codice & Aquicinctino, Pratensis vestigiis plerumque insistere, dum hic à reliquis omnibus dissentit. *sed prioribus puritate cedit.*

De Pulsanensi.

222 Illustrem vocavit Henschenius tomo I Aprilis pag. 14 infra litt. E, codicem alium, à præcipua ejus annuntiatione XX Junii posita, *Pulsanensem* dictum, quoniam ibi de Joanne abbate Pulsanensi ita agit, ut plane det intelligere, olim in cœnobio illo, ex antiquiori Usuardino exemplari descriptum fuisse, sed sæpissime contractum & decurtatum. Ex anno obitûs Joannis, incarnati Verbi MCXXXIX, ferme collegit Papebrochius tomo IV Junii pag. 39 num. 8, *tam vetustum* esse hoc Martyrologium, *ut sub immediato sancti successore Jordano scriptum videatur, quippe aliorum Pulsanensium Sanctorum nomina nulla habens.* Facile assentior; cum ea signa præferat, quæ vetustatem omnino commendent. Indicium vero haud obscurum exhibet, dum de Thoma Cantuariensi ad marginem & recentiori charactere meminit, ut est in Auctariis citata superius die XXIX Decembris. Quo pacto ad nos pervenerit, explicat ibidem laudatus Papebrochius, ex notula à Bollando, codici præfixa. Scriptus est in membrana, formâ octavâ, principio diebus quatuor mutilus. Jam dixi, & ex toto opere nostro liquet, multoties Usuardum abbreviari, & nonnnulla quandoque nimis libere omitti; addo, mense Junio Usuardum nonnumquam deseri, & ex Hieronymianis suppleri, forte quod in apographo Usuardino, ex quo descriptus est codex, aliqua defuerint, quæ oportuit aliunde accipere.

Codex Antverpiensis.

223 Vetus item, membraneus, in minori forma scriptus est codex ille, quem quia alio remittere non possumus, simpliciter vocamus *Antverpiensem.* Nulla certa ætatis signa præfert, præter characterem, qui seculum XIII sapere omnino videtur, mihique id adeo facilius persuadeo, quod nullos Sanctos signet eo seculo posteriores. Sunt in præfixo Kalendario *S. Thomas confessor,* VII Martii: XXIX Aprilis *Robertus abbas*, is haud dubie, qui Ordinem Cistercienſem primus inchoavit. Tum XX Augusti litteris miniatis, *Bernardus abbas*, unde non inepte conjicitur, codicem olim ad Cistercienſe aliquod monasterium spectasse. Ad XV Octobris, ponitur *Franciscus*, ad XIX Novembris, *Elisabeth.* At vero notandum, Kalendarium à manu longe recentiori esse, quam sit Martyrologium cui præmittitur, certe nulli in hoc Sancti reperiuntur Francisco aut Elisabeth recentiores. Purissimum Usuardum non esse, docebunt Auctaria. De cetero notavi superius num. 171, ex hujusmodi manuscripto, factam esse primam illam & omnium vetustissimam editionem Lubecanam anni MCCCCLXXV, unde in opere nostro semper conjunguntur hæc duo Martyrologia citando *Antverp. & Max-Lubec*; quibus plerumque accedit codex alius, cujus solum extractum, seu collationem habemus, ex bibliotheca celeberrimi abbatis Ughelli, unde nomen inditum, *Ughellianus*, de quo cum aliis extractis, infra agemus.

De Marchianensi, & Aquicinctino.

224 Usuardinis manuscriptis melioris notæ, etiam annumerandus venit codex *Marchianensis,* quem putamus in ipsa abbatia integrum non exstare, quandoquidem solum mensem Februarium inde acceperimus, cum lacinia aliqua mensis Martii. Ex eo specimine cetera facile cognosces; utinam, si adhuc superstint, ad nos aliquando transmittantur! id per aliquos è nostris Patribus sæpe jam frustra impetrare tentavimus. Viciniæ gratia, Marchianensi subjungo *Aquicinctinum* exemplar, quod licet totum quoque & plenum non habeamus, defectum illum abunde supplet accuratissima ejusdem collatio, cum secunda Molani editione anni MDLXXIII, ubi ea, qua fieri potuit, diligentia, variantes lectiones omnes appositæ sunt, ex quibus de totius codicis puritate & simplicitate judicium feratur. Ex præfatis extractis videor posse conjicere, codicem illum seculo tertio decimo haud posteriorem esse, eadem pro Marchianensi sententia. Hoc autem Aquicinctino nostro cum Antverpiensi majore & Rosweydino commune est, quod ubi Pratensis à reliquis deviat, hic cum duobus solitis sociis classem illam peculiarem constituat, de qua jam sæpe superius, atque in Observationibus nostris Usuardinis, frequenter sermo recurrit.

Centulensis.

225 His omnibus subjungi debet, si non puritatis aut simplicitatis, saltem antiquitatis jure, vetus codex sancti Richarii, quem à priori cœnobii illius nomine *Centulensem* indigitamus, & merito, cum ex IV Junii, XXVI Augusti, II Decembris & aliis diebus clarum sit, ibi olim scriptum atque usurpatum fuisse. Manu sua adscripsit Rosweydus, se Martyrologium illud *habuisse ex abbatia S. Vedasti*, unde prius ecgraphum sibi describi curaverat, quod inter collecta manuscripta, ad Bedam pertinentia, repositum inveni. Fefellit titulus, hoc modo expressus: *Incipit Martyrologium secundum Bedam, per anni circulum.* Hinc factum, ut à Bollando præf. gen. pag. XLVIII, primo loco inter Bedæ exemplaria repositum sit, extractis sex primis anni diebus, licet à vigilia Nativitatis scriptor Martyrologium exordiatur. Evincunt soli isti dies, nihil in toto illo Martyrologio haberi, quod ad Bedam ullo modo pertineat. Mihi evidens est, scriptorem, quisquis fuerit, Usuardum habuisse præ oculis, quem pro suo libitu aut commodo, mutavit, corripuit, interpolavit, in id maxime intentus, ut quotidie pleraque abbreviaret. Jam dixi, Martyrologium incipere à vigilia Nativitatis; addo hìc, principium tale esse, ut si librarius reliqua eo modo prosecutus fuisset, merito codex ille inter Usuardinos primæ & optimæ notæ computaretur.

226 Ad quod seculum reducendus sit, ex scripturæ modo non facile statues, hic enim vetustatem, nisi vehementer fallor, justo antiquiorem præfert. Pressus character, satis elegans & paulo grandior, in membrana, formâ quartâ, in principio multum exesus, seculum XII ferme sapere videretur, nisi ibi legerem ad IV Kal. Maii, seu XXVIII Aprilis: *Eodem die Mediolani, sancti Petri martyris ab hæreticis occisi.* Item XXV Augusti: *In Francia, sancti Ludovici regis Francorum, ac glorioſissimi confessoris*, XII *lc. in cap.* Hæc enim plane innuunt, scriptum dumtaxat fuisse

fuisse sub initium seculi XIV. Atqui hæc tamen qualiscumque ætas, præcipuus est titulus, quo sibi æstimationem aliquam codex ille conciliat, cum de cetero rarissime, præterquam in principio, puritatem attingat, semper ad Auctaria rejiciendus; sic ut plurimùm, singularem classem constituens, quemadmodum facit codex alter, qui inter extracta collocatus est, olim cœnobii Cartusianorum Ultrajectensium, sub nomine *Matriculæ*, unde quotidie inter accessiones citatur sub titulo *Matriculæ Cartusiæ Ultrajectensis*, quæ est etiam purum putum Usuardi compendium, sæpe vel in solo Sanctorum numero deficiens. Utrique id quodammodo privilegii concessum, ut amborum textus integri diebus singulis describendi fuerint.

§ 4.

De codicibus, quos mediæ notæ appellamus.

SEquentibus codicibus, plerisque Belgicis, mediæ seu saltem inferioris notæ appellationem indidimus, quod tum ætatis, tum Usuardinæ simplicitatis ratione, cum superioribus plane conferri non possint. Videntur ex eodem, aut saltem non multum dissimili fonte promanare, longioribus hinc inde elogiis respersi; sed, quod mirere, non multis Sanctis Belgicis, aut aliis popularibus aucti. Inter hos, à voluminis magnitudine nomen sortitus, præcipuus & speciosissimus est codex maximus, eleganti charactere in membrana descriptus, corio fuillo vestitus, cujus cum verum domicilium hactenus non detexerim, *Antverpiensem maximum*, à diuturna commoratione nominandum censui. Belgicum esse constat, ex festis propriis in Kalendario signatis, ubi x Julii notanter ponitur, singulari rubricæ prærogativa, *S. Amelberga*, quæ cum in monte Blandinio festivius colatur, suspicionem ingerit, aut in ea abbatia, aut saltem Gandavi codicem olim usurpatum fuisse. Ætatem scrutando reperi, nam inter parva opuscula Martyrologio subjuncta, ante, *Provinciale omnium partium mundi*, in explicatione versiculorum Paschalium, indicatur annus MCCCCXXV, eadem manu, quâ cetera omnia adscriptus. Codicis splendorem & magnificentiam ex eo intelligas, quod singulæ facies, dierum singulorum Usuardinis textibus respondeant; sinceritatem, ex toto operis nostri decursu. *Maximus Antverpiensis.*

228 Antverpiensi isti maximo, aut compar aut proximus est, *Usuardus Ultrajectinus*, forma quarta & ipse Membraneus ac nitide scriptus, ad cujus calcem, ante variarum benedictionum collectionem, & patriam suam & domum designat, his verbis: *Pertinet ad domum Clericorum S. Jheronymi in Trajecto.* Hæc cognomenti ratio fuit, atque ut à duobus aliis Usuardinis Ultrajectinis distingueretur, majorem illum insignem, qui fuit ecclesiæ B. Mariæ, quemque tanti fecit Rosweydus, ab ipso supra vocavimus *Rosweydinum*; alterum vero typis excusum, cujus solum semestre primum ad nos pervenit, de quo meminimus num. 173, *Editionem Ultrajectinam Belgicam*; hunc simpliciter *Ultrajectinum* placuit nuncupare. Nusquam occurrunt certa ætatis indicia, at si recte conjicio, Antverpiensi maximo non multo antiquior esse potest. Quodnam proprie tempus designet *festivitas sacrorum Stigmatum* XVI Septembris, primo loco posita, non ausim temere determinare. Utut fuerit, nihil codici illi detractum volumus, tametsi in serie Usuardorum manuscriptorum mediæ notæ, Antverpiensi maximo postponatur. *Codex Ultrajectinus.*

229 Sequuntur bini codices, simul compacti in forma quarta, quorum alter Belgice in membrana, alter Latine in charta crassiori exaratus. Fuit ille, qui vernacula lingua scriptus est, ad usum *Sororum regularium lacus sanctæ Mariæ juxta Leydam*, ut notavit Bollandus tomo I Januarii pag. 165; alter in Actis vocatur Usuardus *Leydensis sanctæ Ceciliæ*. Nos eam nomenclaturam in utroque servavimus, ne alias longiori paraphrasi *Lugdunenses Batavorum* dicendi essent, aut si simplicius Lugdunenses vocarentur, facile imperitior aliquis Lugdunum Galliæ, cum Lugduno Batavorum confunderet. Ambos codices Usuardinos esse, dubitari omnino nequit, sed auctos atque prioribus duobus Antverpiensi maximo & Ultrajectino perquam similes. Fateor, Belgicum, quamquam male depictum, nonnumquam purius aliqua referre, in quibus cum Antverpiensi maximo aliquando consentit, ut suis locis indicatum est: verum ea passim tam exigui momenti sunt, ut hac causa Belgicus Latino præferri non magnopere debeat. Ubi autem concordes invenio, quemadmodum plerumque concordant, sub uno eodem *Leydensis* nomine utrumque complector. Neuter antiquitate seculum XV superare videtur. *Leydensis Latinus & Belgic.*

230 Duobus proxime adumbratis elegantior est, sed ejusdem, nisi, multum fallor, ætatis, codex alius ejusdem formæ, in membrana descriptus, quem à collegio nostro Lovaniensi, cujus olim fuit, *Lovaniensem* indigitamus. Ipsum ex Antverpiensi maximo, vel Antverpiensem maximum ex ipso transumptum crederes, nisi sæpius Sanctorum elogia decurtata aut mutilata repræsentaret. Submonuit Bollandus alicubi, Martyrologium hoc Lovaniense, ecclesiæ alicujus Belgicæ olim fuisse; cum Sanctos signet diœcesis Cameracensis, ut *Gudilam, Rumoldum, Gaugericum, Nicasium* & alios. At postremi duo Usuardini sunt, ut proinde à solis Gudila & Rumoldo firmanda sit conjectura. Aliunde satis colligitur, fuisse cœnobii alicujus Ordinis sancti Augustini, quandoquidem sanctissimo Doctori semper adjectum exhibeat titulum *Patris Nostri*; idque non solum in ipsius Martyrologii contextu, verum etiam in subjectis opusculis, quæ cum Martyrologio olim compacta, *Lovaniensis.*

ac Religiosis illis Augustinianis in usu fuisse existimo. Canonicis autem regularibus, potius quam Eremitis serviviſſe, inde conficio, quod de sancto Nicolao Tolentinate non meminerit.

Codex Albergensis.

231 Sextus mediæ notæ codex nomen habet ab eo cœnobio, cujus notam præfert, his verbis appositam, *Liber monasterii beati Anthonii in Alberghen, Canonicorum regularium, datus à venerabili Domino Henrico Mathie, vicario in Werssloe.* Ex Miræo, in Originibus Canonicorum regularium didici, prædictum cœnobium situm fuisse *in Tuenta, diœcesis olim Ultrajectensis*, ex qua codex hic Sanctos plerosque consignat. Forma & scriptura cum Leydensi Latino satis convenit, sed isto nonnumquam auctior est. Scriptus videtur ad usum Patrum Ordinis S. Francisci, quod patet ex IV & XI Octobris, ex XIII ac XX Junii aliisque locis. Nec mirum videri id debet, cum monasterium istud Albergense exstrui primum cœperit anno MCCCCVI, ut habet antiquus aliquis codex noster Ms. sub nota ✠ Ms. 34, fundationem ipsius describens, narransque evocatos illuc fratres ex congregatione Zwollensi, quæ per id tempus cum Daventriensi, regularis disciplinæ observantia & sanctitatis fama maxime inclarescebat, teste præfato nostro codice manuscripto aliisque historiis Transisalanis seculi XV. Atque hæc pro codicis notitia satis dicta sint.

Danicus.

232 Ordine, uti & sinceritate, posterior est, licet fortasse ætate paulo prior, codex noster *Danicus*, qui ab *Henrico* quodam *equite, cognomine Ranzou, emptus Lubecæ* MDLXXXIV, ad Domum professam Societatis nostræ Pragensem devenerat, dono datus Baertio & Janningo anno MDCLXXXVIII ibi existentibus. In prima pagina adscripta sunt hæc verba : *Liber conventus Nisladensis provinciæ Daniæ.* Ad Franciscanam familiam spectasse conventum illum, probat in inferiore ora folii, XVII Septembris recentius adscripta, *in monte Alverno, impressio sacrorum stigmatum beati Francisci, festum majus duplex.* Item XIX Augusti, charactere etiam novo : *Civitate Massiliensi, beati Ludovici episcopi & confessoris, de Ordine fratrum Minorum, festum majus duplex.* Rursus XI Octobris : *Translatio sanctæ Claræ virginis, festum minus duplex.* Et VIII Novembris : *Item translatio S. Ludovici confessoris.* Sic ad marginem appositi sunt *Bernardinus*, XX Maii; *Bonaventura*, XIV Julii &c. *Franciscus* primum locum in textu occupat, IV Octobris : & XXV Maii : *Apud Assisium, translatio beatissimi patris nostri Francisci.* Cum autem translatio *Antonii Patavini* facta MCCCXLIX aut MCCCL, & quæ primo citavimus, ab alia manu sint, videtur conjici posse, codicem illum seculo XIV recentiorem non esse. Patriam manifestant X & XI Julii, *Kanutus* & *Ketillus*, aliique locis aliis, Quantum porro ab Usuardina simplicitate distet, ex quotidianis auctariis intelligi dabitur.

Bruxellensis.

233 Supersunt codices duo integri, non ignobiles, forma quarta, membranei & satis antiqui, *Bruxellensis* & *Hagenoyensis*, quibus inter manuscriptos mediæ notæ postremus locus dandus fuit, quoniam præter ceteros liberius ac liberalius aucti & interpolati sunt : præterquam quod stylo, ordine & ineptiori scribendi modo reliquis cedere debeant. Bruxellensis tomos duos complectitur, præfixo Kalendario & tractatu *de decem persecutionibus, per gentiles Romanorum Imperatores Ecclesiæ illatis* &c. quibus subnectitur Canonici Bruxellensis præfatio, ubi, laudatis antiquorum Martyrologorum, præsertim Usuardi conatibus, sic inter alia disserit : *Sed negligentiæ vitio huc usque non caruit, quod hujusmodi Sanctorum* (quos ecclesia Bruxellensis recolebat) *in lectione Martyrologii memoria non fieret, pro iis diebus, quibus nos eorum festa celebramus. Quæ res pia quadam sollicitudine, venerabiles Dominos, præceptores meos, Decanum & Capitulum hujus ecclesiæ collegiatæ & Plebanæ, sanctorum Michaelis archangeli & Gudilæ virginis, matricis aliarum ecclesiarum totius hujus insignis oppidi Bruxellensis, Cameracensis diœcesis, ad jubendum, meque ipsorum inutilem Canonicum ad obediendum compulit, quatenus ex præfatorum Patrum Martyrologiis, Sanctorum solempnitates* &c. Hinc licentius evagatus, multa collegit, sed male, pro suo arbitrio disposuit, uti auctaria legenti ultro occurret, ex quibus etiam intelliget, quantum absit ab Hieronymianorum brevitate, de qua re diximus num. 38. Ætatem nemo facile eruet : nisi fallor, ad finem seculi XIV, vel ad initium seculi XV pertinet.

Hagenoyensis.

234 *Hagenoyensem* vocamus ab incolatu, sive à possessore *Mag. Nicolao Scheickio*, *Hagenoio*, nam de cetero, non video, magis ad Hagenoyam, quam ad aliam quamlibet Alsatiæ vel Palatinatûs civitatem revocari debere. Scriptor nomen indicat versibus quatuor pinguioris Minervæ ad calcem adjectis, ex quibus habemus, scriptum fuisse Martyrologium *anno milleno quater C & duodeno, Junii die decima sexta. Penna facit litteras Wydo Krentzelin has glutinatas.* Poterat scriptionis tempus, non improbabiliter colligi ex XXVII Septembris, ubi Elzearius Ariani comes *per Urbanum V noviter canonizatus* dicitur: cum enim ea canonizatio facta fuerit MCCCLXIX, non poterat codex à fine seculi XIV, vel initio XV, longe recedere. Porro si Krentzelinus iste, alicubi a Castellano citatus, hujus Martyrologii collector fuerit, non magnam retulit laudem, nescio quas historias passim commiscens, quæ ab Usuardi aliorumque codicum Usuardinorum stylo remotissimæ sunt, quasque sæpe referre piguit. Non poterat tamen codex ab Usuardina classe excludi, cum plerumque eosdem Sanctos, imo passim Usuardi ipsius phrasi, quamquam corruptâ, & luxatâ, consignet. Hactenus de codicibus plenis & integris, quibus in hac editione & recensione usi sumus.

ARTI-

ARTICULUS V.

De Codicibus, quorum sola habemus extracta, seu lectiones variantes.

HOs codices merito distinguimus ab iis, quos plenos & integros, seu typis editos seu manuscriptos hactenus retulimus. Per extracta autem seu variantes lectiones, ea hîc intelligo, in quibus ab Usuardi textu aut excedunt aut deficiunt. Ut rem clarius percipias, paucis explico quæ mihi sæpius narravit, bonæ memoriæ, Magister meus Papebrochius, extractorum præsertim posteriorum hanc rationem reddens. Dum cum Henschenio annis MDCLX, MDCLXI & MDCLXII per Germaniam, Italiam & Galliam peregrinatus, ea de Sanctis monumenta, tum Græca tum Latina collegit, quibus Museum nostrum egregie locupletatum est; ne in describendis Martyrologiis Usuardinis, quorum tanta apud nos erat copia, nimium detinerentur, hac usi sunt methodo. Greveni editione, ut facile portatili, magisque commoda in exemplum assumpta, ubicumque manuscriptum aliquem Usuardum nacti sunt, totum cum Greveni editione anni MDXXI contulere, variantibus seu auctariis in adversaria relatis, unde percommode accidit, ut facto temporis compendio, ea omnia compararint, quæ alias longiorem moram, sumptusque majores postulassent; puta, si singuli illi codices per ipsos, aut per amanuenses ad verbum describendi fuissent. Hæc itaque omnia, quæ sic annotata & extracta sunt, lectiones variantes, seu accessiones Usuardinas vocamus, quas inter nostra auctaria collocanda putavimus. *Sunt hi codices*

236 Præfata extracta seu variantium elenchi ferme triginta sunt numero, suntque adeo totidem codices, quos si superius enumeratis editionibus, quibus usi sumus quatuordecim, codicibus Mss. decem & septem, denique octodecim aliis a Chiffletio collectis, adjunxeris; patebit, postremam hanc nostram editionem ex codicibus prope octoginta adornatam, illustratam, repurgatam. Nolim tamen dissimulare, esse aliquid, quod in collationibus & recensionibus ab Henschenio & Papebrochio factis, mihi displiceat, cum ex inciculorum nostrorum modo perspexerim, non omnes interpolationes appositas esse, ut manifeste comperi in codice Ughelliano, passim simili editioni Lubecanæ maximæ & Antverpiensi manuscripto; prioris enim additamenta omnia exactissime notata sunt, non item ea, quæ haud dubie in medio textu inserta fuerant. Quod cum Papebrochio pridem objicerem, candide fassus est, ita ab ipsis institutas fuisse collationes manuscriptorum cum Greveno, ut nonnisi de prima & ultima annuntiatione soliciti fuerint. Hæc præmonere oportuit, ut advertat lector, quam sincere juxta ac rigide expensa & discussa sint documenta omnia, ex quibus hæc nostra Usuardina editio concinnata est. Jam extracta, atque una codices, unde accepta sunt, sic breviter repræsentabo, ut nihil prætermissurus sim, quod ad sufficientem omnium notitiam desiderari queat. *cum Usuardo aliquo collati.*

237 In nostra collectione primum locum occupat codex *Aquicinctinus*, non ab Henschenio & Papebrochio, sed ab aliquo, fortasse cœnobii illius monacho, accuratissime & distinctissime collatus, ne neglectis quidem intercurrentibus minutiis. De hoc supra dicere cœpimus num. 224, ubi ipsi & Marchianensi fragmento, inter antiquiores purioresque manuscriptos codices datus est locus, notatumque, in multis convenire cum Pratensi, Antverpiensi majore & Rosweydino, tum vel maxime, cum hi à cæterorum turma segregati sunt. Hic præterea cursim observabo, quæ codicis Aquicinctini ætatem, non obscure definire queant. Qui manuscriptum cum secunda Molani editione anni MDLXXIII contulit, ad XXVI Augusti, descripta ultima commemoratione: *Ipso die Parisius, elevatio beati Ludovici confessoris*, sedulo notavit, hæc *calamo longe recentiore* adjecta esse. Sic XXI Octobris, ad hanc ultimam etiam annuntiationem: *Coloniæ SS. undecim millium Virginum*, additur: *Hæc sunt à manu recentiore.* Hujusmodi indicia satis probare videntur, codicem ipsum autographum, seculo XIII, aut forte citius exaratum fuisse. De hoc paulo fusius, reliquos omnes multo brevius enumerabimus, ea sola describendo, quæ à collatoribus observata fuerint. *Aquicinctinus.*

238. Antiquitatis & simplicitatis ordine, sequi hîc deberet manuscriptus Usuardus *Marchianensis* citato num. 224 etiam laudatus, sed cum sola fragmenta duo, nempe mensis Februarius & pars Martii penes nos sint, plura dicere supersedeo. *Marchianensis.*

239. *Victorinus* citari poterat sub duplici nomine, quippe cum altero collatus, sed satis est id verbo hîc indicasse. Variantes seu extracta, scripta sunt manu Henschenii, præmisso hoc titulo: *Usuardus Parisiensis Ms. Sancti Victoris, & excusus Molani, collatus cum Ms. Serenissimæ reginæ Sueciæ, quod pertinuit anno* MDXXI *ad Bernardum Hannetreau, presbyterum curatum B. Mariæ in ecclesia Silvanectensi. Videtur fuisse alicujus monasterii in diœcesi Nivernensi.* Sæpissime convenit, adeoque in Auctariis sæpe citatur, cum alio codice Reginæ Sueciæ signato num. 130, de quo infra. *Victorinus, cum alio collatus.*

240 Sequuntur fragmenta aliqua codicis ecclesiæ *Pulsanensis* ac *Messanensis*, tum Martyrologii *Pleschionensis*, quorum primum non magni momenti est; alterum paulo majus, desumptum est ex manuscripto Longobardico, quod verosimiliter aut plenum non fuit, aut saltem integre legi nequivit. *Messanensis & Pleschionensis.*

241 Proximo extracto, etiam ab Henschenio descripto, hæc in fronte præmittuntur: *Usuardus manuscriptus Reginæ Sueciæ, qui fuit illustrissimi principis Domini, D. Petri Vok Ursini, Domini domus à Rosemberg, ultimi & senioris, & è primatibus Bohemiæ, celsissimi & antiquissimi, an.* MDCIX, *collatus cum Ms. Ultrajectensi in quarto, & excuso Molani.* Ursini à Rosemberg. Codicem antiquum non esse, ostendit commemoratio *S. Bernardini* posita XX Maii, cum hic Sanctus obierit MCCCCXLIV.

242 Ex chartis PP. Fullienſium Parisiis hîc interjicitur Sanctorum elenchus, qui an plane Usuardinus sit, non audeo statuere. Sic incipit; *Ex antiquissimo Martyrologio Ms. Prioratus de Daverone, Ordinis sancti Benedicti, diœcesis Carnotensis.* Citatur in Auctariis sub nomine codicis *Daveronensis.* Admiscetur *series antiqua Regum Franciæ.* Tum: *Index & catalogus Sanctorum, quorum passiones & vitæ continentur in Legendario Ms. RR. PP. Carmelitarum Discalceatorum suburbii S. Germani Parisiis.* Daveronensis.

243 Ultima totius scripti pars, est *Martyrologium manuscriptum ecclesiæ Ambianensis.* Cum ipsum in serie Usuardinorum repererim, ut tale in Auctariis citavi. Ambianensis.

244 Superius num. 116 locuti sumus de codice aliquo integro, inter extracta repositio, sub hoc titulo: *Compendiosum Martyrologium excerptum ex Matricula Cartusiæ Ultrajectinæ, conscriptâ in pergameno, saliem primo digesta, jam facile à ducentis aut amplius annis.* Poterat hujus codicis descriptor, qui ipsum cum Martyrologio Romano contulit, paulo certius ætatem determinare, si advertisset, XXX Julii sic legi: *Brigittæ Sanctimonialis, à qua habent ortum illius Ordinis observatrices, quæ modernis temporibus in diœcesi Trajectensi oriri cœperunt.* Non ponitur Bruno VI Octobris. Est merum Usuardi compendium, semper integre, ut citato numero diximus, in Auctariis descriptum. Matricula Cartusiæ Ultraject.

245 Tres Usuardi Bigotiani satis puri esse debent, cum pauca additamenta invenerint Henschenius & Papebrochius; hic, singulis notas apposuit. De primo sic habet: *Usuardus collatus cum Martyrologio Ms. Bibliothecæ Bigotianæ, sub nomine Eusebii, Hieronymi & Bedæ, quod olim fuit alicujus conventus Patrum Cœlestinorum, sign. P. 5.* De secundo scribit: *Ex ejusdem bibliothecæ codice antiquo signato E 4, vel E 40, qui fuit ecclesiæ S. Stephani, ut putatur, Cadomensis, in quo fere simplex textus Usuardi & pauciſſima Bellini.* Vix ulla in isto additamenta reperta sunt; nec multa in tertio: *Usuardus collatus cum tertio vetustiori, sign. D. 9.* Omnes incipiunt *à vigilia Nativitatis Domini*, quo modo Usuardum ipsum Martyrologium suum inchoasse, diximus num. 169. Bigotianus 1, 2 & 3.

246 Sequitur foliolum, P. Chifletii manu scriptum, sub hoc titulo, *Excerpta ex Martyrologio S. Benigni Divionensis, quod ipsum est Usuardi Martyrologium, paucis vel textui insertis, vel ad marginem adscriptis, quæ hîc pleraque collegimus.* Pauca certe Usuardo adjecta invenio: quæ ad marginem apposita dicuntur, spectant ad dedicationes altarium vel cappellarum, ut plures habentur in famoso Pratensi codice, sed eas prope omnes prætermisimus, nisi cum in aliis exprimuntur. Altera collatio à manu Papebrochii sic depingitur: *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. S. Benigni Divionensis, quod est apud Cistercium.* Primum vocavimus *Divionense*, hoc *Cistercienſe.* Alia sunt inter Chifletianos extracta, de quibus suo loco. Divionensis. Cisterciensis.

246 Est deinde *Martyrologium Usuardi, collatum cum manuscripto Cluniacensi.* Exiguus accessionum numerus satis ostendit, codicem istum purioribus annumerandum. Cluniacensis.

247 *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. monasterii sancti Laurentii, Canonicorum Regularium civitatis Augensis.* Et in hoc pauca auctaria reperit Papebrochius, atque adeo si collatio recte instituta est, hic etiam puris nostris Usuardis accedit. Augensis.

248 Paulo auctior est is, quem Papebrochius ita designat: *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. Fratrum Conventualium, monasterii sanctæ Mariæ Chamberii, cui subjunctum Calendarium, continens obligationes & mortes memorabiles illius conventus.* Camberiensis.

249 Sequens collatio facta est cum duobus Usuardis manuscriptis Reginæ Sueciæ, quorum alter notam præfert numeri 130, estque is idem, quem supra diximus sæpe convenire cum codice Victorino. Secundus distinguitur per numerum 428. Utrumque auctiorem, ac proinde à simplicitate Usuardina multum recedere, docebunt Auctaria. Reginæ Sueciæ numero 130 & 428.

250 Ut tres proximi satis dignoscantur, describendus est totus Papebrochii titulus: *Martyrologium Usuardi, collatum cum Ms. A, Domini Le Mare, quod fuit collegii Canonicorum S. Lazari Augustoduni, habetque in margine notatos obitus & obligationes istius collegii ex vi legatorum &c, quæ accuratissime exprimuntur. Item cum Ms. B, in quo scribitur S. P. N. Augustini. Et Ms. C, quod fuit alicujus conventus Franciscani, ut patet ex festis ei Ordini propriis: utrumque post seculum* XIV *scriptum; pertinensque ad D. Du Cheval Divione; cum primum ante sexcentos annos scriptum esse, constet.* Extracta omnia ita inter se commixta sunt, ut vix securus sim de recta singulorum citatione. Hic vere locum habet Poëtæ dictum; dum brevis esse laboro, obscurus fio. Eadem confusio proxime recurret in codicibus Florentinis, ab Henschenio collatis. Cod. A. D. Le Mare. B & C. D. DuCheval.

251 Copiose auctus, & contra copiose contractus, codex Usuardinus Vaticanus, signatus num. 5949, scriptus charactere Longobardico, quem vocat Papebrochius, *novam collectionem ex Usuardo, Adone & aliis factam pro ecclesia Beneventana.* Pro ea ecclesia collectum aut compositum esse, satis innuit titulus *S. Sophiæ*, toties in contextu relatus. Ex Adone vix quidquam habet, potius ex aliquo Hieronymiano interpolatus est. Ætatem quodammodo conjicere voluit Papebrochius, Vaticanus n. 5949.

dum

dum ait, *meminisse S. Romualdi & Thomæ Cantuariensis*, sed de ea pluribus disputare operæ pretium non est.

252 Hic sequitur codex ille, de quo supra non semel memini, nempe Usuardus *abbatis Ughelli* sive *Ughellianus*, quem in omnibus puto convenire cum nostro Antverpiensi & antiquissima editione Lubecana maxima. Qui si accuratius collatus fuisset, haud dubie a duobus aliis numquam divelleretur. Nolim tamen id tam certo affirmare, cum facile etiam in aliquibus dissentire potuerit. *Ughelianus.*

253 *Altempsianum* recte advertit Papebrochius, in Anglia auctum esse, cum hujusmodi additamenta sæpe recurrant. Qua occasione Romam pervenerit, explicatum non est, nec de ejus ætate scrupulosius inquirenda multum fui solicitus: id vero observavi, codicem olim fuisse ecclesiæ Wintonienſis, cum XXX Octobris ita legat: *Ipso die ordinatio sanctissimi antistitis atque patroni nostri Swithini*, alii scribunt *Swithuni*. Collatio nostra incipit a mense Martio, rejectis in finem Januario & Februario. Suspicor autographum ipsum ita olim scriptum, vel forte male compactum fuisse. *Altempsianus.*

254 En modo confusionem Florentinorum codicum, de qua dicebam num. 250. Sic in fronte scripsit Henschenius: *Martyrologium Usuardi collatum 1° cum Ms. D. Caroli Strozzi, senatoris Florentini, in quarto. Collatum 2° cum Martyrologio Florentino, edito Florentiæ anno* MCCCCLXXXVI (alibi notatur MCCCCLXXXIV, sed primum numerum servavimus) *per Franciscum de Bonaccursis presbyterum, & spectat ad eumdem Strozzium, in quo dum desunt additur* (✠ deest.) *Collatum 3° cum manuscripto Medicææ bibliothecæ, in pergameno, in quarto. Quæ si conveniant, inferius subditur, si alia ibi sola sint, superne linea trahitur.* Quam hæc errori obnoxia sint, nemo non videt. Conatus sum, qua potui diligentia, ad proprios codices referre singula, sicubi deflexerim, prudens lector facile ignoscet. Non videntur hi codices seculum XV superare, certe perpetuis ferme redundant auctariis. *Codd. Florentini.*

255 Sequuntur extracta seu collationes aliæ, Florentiæ & alibi factæ, cum aliis Martyrologiis, ex Adone & ex aliis multum interpolatis, quæ pro Usuardinis non agnovit Henschenius, neque nos eorum accessionibus Auctaria nostra crescere voluimus, aliunde satis ampla & numerosa. At cum Chiffletiana pleraque ex codicibus Usuardinis accepta videantur, eorum potior habita est ratio, unde hic singulorum nomina percurremus, nequid in toto opere recurrat, quod non undequaque explicatum sit. Hic titulus à Papebrochio omnibus præfigitur:

Extracta ex variis Martyrologiis à R. P. Petro Francisco Chiffletio.

256 *Ex veteri manuscripto Usuardi S. Rigaud* hoc est *S. Rigaldi* in territorio Matisconensi. Si ex additionibus de codicis puritate judicare liceat, probum esse oportet, cum illæ paucæ sint numero. *S. Rigaldi.*

257 *Ex Martyrologio monasterii Jurensis S. Ragnoberti, ex Adone & Usuardo contexto*, inquit Papebrochius; at si singula recte expenderis, à stylo Adonis permodice participat. Magis crediderim, Usuardum esse ad aliorum morem, sed non multum interpolatum. *Jurensis.*

258 *Ex Martyrologio ecclesiæ Lugdunensis sancti Stephani: sub nomine Bedæ*, sic iterum loquitur Papebrochius, *sed Adoni similiori.* Non satis capio unde hæc rursus similitudo accepta sit, nam Auctaria pleraque, si non Usuardum, saltem ejus enuntiandi modum ferme sapiunt. *Lugdunensis S. Stephani.*

259 *Ex Martyrologio Usuardi ecclesiæ Burdigalensis.* Nihil additum est, ex quo de ejus ætate statuatur. Quantum à primigenia simplicitate absit, intellige ex Auctariis. *Burdigalensis.*

260 *Ex veteri Martyrologio Castri-Karoli.* seu, mavis, ex cœnobio sanctæ Mariæ de Castro Karoli. Locum mihi hactenus ignotum fateor. Si codex Usuardinus est, non videtur contemnendus. *Castri-Caroli.*

261 *Ex Martyrologio Bizunticensi S. Pauli.* Non multa habet ex quibus magis ad eam, quam ad aliam quamlibet urbem pertinere dicendus sit. Huic addi possunt extracta alia non magni momenti desumpta *ex Martyrologio Luxoviensi.* De hoc etiam peculiare quidquam notatum non invenio nec observare ipse potui. *Bizunticensis. Luxoviensis.*

262 *Ex Martyrologio sancti Anatolii Salinensis.* His extractis subjunguntur alia etiam perpauca, *ex Martyrologio Franciscanorum Salinensium.* Sola nomina indico, cum dubiis conjecturis indulgere nolim. *Salinenses duo.*

263 Æque obscura sunt ea, quæ Chiffletius sumpsit *ex Martyrologio abbatiæ Gollianæ.* *Gollian.*

264 Item *ex Martyrologio Montis sancti*, nisi quod in eo magis exornentur *Romaricus* (à quo nomen sortitur locus, ut sit *mons sancti Romarici*) aliique Sancti cum eo conjuncti aut ad idem cœnobium spectantes. *Montis-Sancti.*

265 *Ex Martyrologio Usuardi, Caudiacensis Prioratus.* Memini me alicubi in Actis hunc codicem reperire sub nomine *Candracensis*, sed servanda est nomenclatio, qua etiam in Auctariis usus sum potissimum. Tot solus hic codex additiones habet, quot in sequentibus quatuor reperiuntur. *Caudiacensis.*

266 *Ex Martyrologio Balernensi.* Duæ solæ annuntiationes extractæ sunt, quæ aliunde in Auctariis satis notæ, ex hoc codice citari non merebantur. *Balernensis.*

267 *Ex Martyrologio sancti Vincentii Cabillonensis.* Patriam suam clarissime indicat, nam quæcumque habet, loci ipsius propria sunt. *Cabillonensis.*

268

268 *Ex Martyrologio Vſuardi, monaſterii ſancti Benigni Divionenſis.* Idem nomen ex ipſiuſmet Chiffletii manuſcripto ſupra citavimus num. 245 : verum extracta non plane conveniunt, nam in priori non niſi ſex, in hoc annuntiationes undecim reperiuntur. Sed tanti non eſt ea diſcrepantia, ut hîc ei explanandæ diutius immoremur.

Divionen. S. Benigni.

269 *Ex Martyrologio Divionenſi eccleſiæ ſancti Stephani.* Et hic codex pauca ſuppeditat. Inter additiones undecim, duæ dumtaxat Divionenſibus propriæ reperiuntur.

Divionen. S. Stephani.

270 *Ex Martyrologio pervetuſto Remenſis eccleſiæ ſanctorum Timothei & Apollinaris.* Codex hic valde copioſus eſt, pluribus abundans auctariis, quam ullus ex præcedentibus. Utrum vere Vſuardinus ſit, non explicavit Chiffletius.

Remenſis SS. Timoth. & Apollin.

271 *Ex Martyrologio ſanctæ Mariæ Belnenſis.* Et hoc vere nomen ſuum præfert, cum non habeat niſi Belnenſia. Vide egregium ſpecimen XXVI Aprilis.

Belnenſis.

272 *Ex Martyrologio Accinctı.* Unicam habet commemorationem : *In territorio Biſuntino, monaſterio Bellevallis, tranſlatio S. Petri epiſcopi & confeſſoris :* de qua vide VIII Maii.

Accinctinus.

273 Chiffletianis poſtremo hoc loco ſuperadditur extractum non maximi momenti *ex Martyrologio Vſuardi Abdinghoffenſis* in Weſtphalia, quod vix pagellam implet. Alia ex eodem codice adjunguntur quæ huc non pertinent.

Abdinghoffenſis.

Codices alii in hoc opere non adhibiti.

274 Præter longam codicum Vſuardinorum ſeriem, ſatis fuſe hucuſque deſcriptam, alia penes nos manuſcripta ſunt, quæ numerum augere poterant, niſi tanta aliorum copia fuiſſet. Habemus codicem alterum Ultrajectinum *eccleſiæ ſanctæ Mariæ Canonicorum*, manu Belgica, in folio, cui adſcripſit olim Roſweydus, *non eſſe Vſuardum*; recte, ſi de puro intellexit, at ex Uſuardo & aliis compilatum fuiſſe ſtatim perſpiciet, qui Uſuardum noverit. Citat Molanus præfationis cap. 13, *Vſuardum Guilielmitarum Brugenſium*, quo in ſua editione uſus ſit. Invenio deſcriptos inde menſes duos, ex quibus colligo, multum convenire cum Uſuardis noſtris Leydenſibus, præſertim cum Belgico, unde & cum ipſis codicibus, prædicti duo menſes compacti ſunt. Eſt item codex alius parvus, manu recentiori ſcriptus, quem ſimpliciter *Brugenſem* vocamus, ſemel aut iterum, ni fallor, à nobis citatus, ſed ſubinde rejectus, quod ab Uſuardo nimis ſæpe deflecteret. Adjungo his codicem alium minimum, corio nigro coopertum, qui fere Uſuardinus dici poſſet, niſi nimium & quaſi ſtudio contractus eſſet. Citantur in Actis non raro *Additiones manuſcriptæ Cartuſiæ Bruxellenſis*, ſed hæ nihil ad Uſuardum, cum mera augmenta ſint, editioni Grevenianæ ſuperaddita. Contulit Papebrochius editionem Lubeco-Colonienſem, cum codice aliquo abbatiæ Præmonſtratenſis *S. Michaelis Antverpiæ*, verum & in eo additiones ſunt additionibus ſuperadjectæ. Demum in Actis frequenter recurrit *Florarium Sanctorum*, in quo Uſuardina multis aliis immixta ſunt. Sufficiebant mihi codices jam enumerati, quotidie evolvendi, ut facile reliquos omnes intactos relinquerem.

275 Erit fortaſſe, qui ex citatis præfationis hujus initio Bollandi verbis, quærat, cur inter tot Uſuardos, hîc jam ordine recenſitos, locum non habeat *Pragenſis* ille, quem cum Bruxellenſi ibidem nominat? Dicam candide, nullum me peculiarem codicem Pragenſem noſſe. Non diffitebor tamen in noſtra Martyrologiorum collectione, Martyrologium aliquod Pragenſe reperiri, quod *proprium Pragenſe* vocavit Henſchenius; idque merito, cum ſolos eos dies ſignet, quibus Pragæ feſtivitas aliqua celebratur, propter Sanctorum reliquias à Carolo IV Cæſare, magno numero procuratas eóque collatas. In manuſcripto noſtro, manu Papebrochii notatur, P. Gamanſium, codicem ipſum Pragenſem ad Bollandum olim miſiſſe, ſed ad dictum Patrem remiſſum anno MDCLXXXI. Ceterum ſatis mihi certum eſt, de tali Martyrologio Bollandum in præfatione generali locutum non eſſe. Malim credere, Pragenſes Patres noſtros Uſuardi Danici olim poſſeſſores, extracta aliqua & ſpecimina ad Bollandum miſiſſe, ex quibus ipſe facillime judicare potuerit, *amplificata Sanctorum elogia, & plurima nomina adſcripta*: Si præter hoc, aliud Pragenſe Martyrologium, aut vidit aut ſibi commodatum habuit, certum eſt in Muſeo noſtro hodie non exſtare. Quod ſi fortaſſe lector codices alios ſub Uſuardi nomine in Actis citatos reperiat, meminerit incompletos eſſe, aut extracta aliqua ad Majores noſtros fuiſſe tranſmiſſa, ſicuti de Hieronymiano Tamlactenſi diximus præfationis hujus num. 25.

ARTICULUS VI.

Editionis hujus fides, ratio, ordo.

QUod præfationis hujus principio teſtatus ſum, id ſecure denuo ſub finem audeo aſſerere, me in tota hac nova recenſione, id maxime habuiſſe præ oculis, ut præter Martyrologiorum Genealogiam, Uſuardum puriſſimum & ſinceriſſimum proferrem; in quo, confidenter dicam, nihil operæ, nihil laboris, nihil diligentiæ à me prætermiſſum fuiſſe. Fontes aſſignavi ita repur-

repurgatos & mundatos, ut limpidam veritatem ex iis hauſtam exiſtimem, atque adeo tuto & abſque ullius invidia Uſuardo huic applicare poſſim, quod Pontifici Paulo V de ſuo Adone aſſeverabat Roſweydus, *ea fide curaque recenſitum, ut affirmare non verear, parum à calamo menteque auctoris abeſſe. Intererat profecto reipublicæ Chriſtianæ, ne quid magni viri titulo legeretur, quod ipſius non eſſet, ne quid corruptum ejus nomine circumferretur, aliena adſutum manu; ne viri auctoritatem ſecuta poſteritas, erroris funiculos necteret; ne quoque* Uſuardo *quidquam abjudicaretur, cui certiſſimum ab unanimi codicum ſuffragio teſtimonium eſſet.* Ne vero plura in hanc rem argumenta coacervando, præfationem jam ſatis, forte nimis diffuſam, ulterius protraham, aſſerti mei ſinceritatem, per ſingulos dies perſpiciet, qui Obſervationes noſtras conſulere dignabitur.

277 De operis item ratione & ordine pauciſſima dicenda ſuperſunt. In fronte cujuſque diei ponitur textus ipſe Uſuardinus, ex præcipuorum; imo omnium codicum collatione eductus; quorum, qui eo die puri reperti ſunt, nomina minori charactere Italico ſubjiciuntur, tamquam præmiſſi textus Uſuardini probatio. Si quando nullus codex integrè purus & ſimplex fuerit, attexitur diſſertatiuncula, qua de textus ſimplicitate lector abunde edoceatur. Eo autem ex probatioribus codicibus expurgato, cetera omnia, quæ Uſuardo abjudicanda cenſemus, in eum elenchum rejecta ſunt, quem Auctaria appellavimus. Porro, operis ordine, ſequitur manipulus lectionum Variantium, in codicibus Uſuardinis, pro eo textu citatis occurrentium, ubi ſi forte minutiæ obſerventur momenti perexigui, meminerit lector, me hîc omnium guſtibus deſervire debuiſſe, adeoque & moroſis antiquariis non nihil tribuere. Hos vero qui noverit, ſcit cum iis ſe ingeniis conflictari, quibus religioni eſt, vel minimum apicem in hiſce rebus negligere. Qui ſimilibus non delectantur, auctor iis ſum, ut de Variantibus nihil ſoliciti, ad Obſervationes tranſeant, ibi reperturi, quæcumque ad auctoris noſtri illuſtrationem conducere poſſe cenſuimus. *Citantur codices*

278 Prima cura fuit, textus Uſuardini geneſim eruere & explanare, ut lectores quotidie habeant, quam ſupra dicebam Uſuardi cum patre, avo, vel avis & abavis, cognatis & affinibus conjunctionem, eo plane modo, quem ſupra præfationis principio repræſentare conatus ſum. Præter Martyrologos, ad demonſtrandam cultûs Sanctorum diuturnitatem, non ſemel adduxi antiqua Kalendaria, eaque præcipuæ hoc tempore inter eruditos auctoritatis, ut eſt celeberrimum illud & vetuſtiſſimum, primum à Bucherio vulgatum, in commentario ad Victorii Aquitani Canonem Paſchalem à pag. 267, & denuo editum à Ruinartio inter ſincera & ſelecta Martyrum Acta, in editione Pariſienſi (qua ſola uſus ſum) a pag. 692, in recentiori Amſtelodamenſi a pag. 617, cui in utraque hac editione ſubjungitur Kalendarium aliud Carthaginenſe, etiam antiquiſſimum, quod primus reperit, publici juris fecit, notiſque illuſtravit laudatus ſæpe à nobis Mabilio, Analect. tomo 3 à pag. 393. *& Kalendaria,*

279 Alia duo ſunt, vel forte Editorum duorum Kalendarium idem, quod primum Leo Allatius operi de Eccleſiæ Occidentalis atque Orientalis perpetua conſenſione, edito MDCXLVIII inſeruit à col. 1487: Fronto autem, de quo ſupra egimus, ſub alio ferme titulo vulgavit MDCLII, ut vide ſupra num. 110, ac ſæpius in operis noſtri contextu. His adde Sacramentaria à Menardo, Thomaſio & Mabilione edita recenſitaque, quæ omnia ſtabiliendo Sanctorum vetuſto cultui ſuis locis adducta ſunt. Altera ferme quotidie mota eſt quæſtio de Martyrologiorum noſtrorum encomiis, ſeu Actis ipſis, unde illa à Beda & Adone accepta & contexta ſunt, in quibus gravior plerumque difficultas, ſed hîc pro operis hujus inſtituto, ſic paucis expedita, ut ſemeſtri primo ex Actorum, commentariorumque noſtrorum fide, res deciſa plerumque ſit, ſemeſtri autem altero, monumentis, ſeu excuſis, ſeu apud nos manuſcriptis breviter diſcuſſis, intricatiora controverſiarum capita ad majus opus remiſerimus. Hic nonnumquam auctores citavi, necdum ſatis diligenter à me examinatos, atque inter eos præcipuum Sebaſtianum Lenain de Tillemont, in laborioſiſſimo opere Gallico ſub titulo commentariorum ad hiſtoriam eccleſiaſticam, in ſexdecim volumina diſtributo, quem & alios quoſcumque in eamdem rem ita appellatos volo, ut eorum auctoritati nec hilum tribuam, ſi cum Romanæ Eccleſiæ conſenſu & approbatione non omni ex parte conveniat. *ubi & non pauca de Actis.*

280 Hæc lectorem eruditum præmonuiſſe, pluſquam ſatis eſt; quod unicè quærimus: nam harum rerum imperitis talis numquam monumentorum noſtrorum explicatio dabitur, quæ ad omnium intelligentiam ſufficiat. Idem ferme dictum ſit de tota orthographiæ ratione, quæ in ipſo Uſuardi textu ex codicibus ferme ſervata eſt, eademque paſſim in Auctariis adhibita, ſic ut nemo offendi debeat aut poſſit, ſi plurima perperam ſcripta inveniat, tum in rebus ipſis tum in nominibus propriis. Sic paſſim ſcribitur in textu *presbiteri* &c. *Dioniſii*, *Hieronimi*, *Hieroſolimis* &c. quorum omnium ratio redditur, in eo quem diſtinguimus articulo, ſub nomine *Variæ lectionis*. In Auctariis multa recurrunt longe abſurdiora, ubi tamen viſum eſt reſtituere diphthongum æ, quæ in nullis codicibus, præterquam in Pratenſi, Herinienſi, Roſweydino, atque Molani editione reperta eſt. Barbariei à nobis ſervatæ vindicias dabit Auguſtinus, relatus à Molano in annotatione IX Januarii. Hic præfationis metas figo, nam id genus minutiarum exponendarum, ſi ſingulas vellem percurrere, numquam eſſet finis; ſatis fortaſſe alibi tædii adferent, ut hîc iis percenſendis tempus denuo terere, operæ pretium non ſit. Et mihi & omnibus faciam ſatis, ſi *De orthographia.*

Usuardi Martyrologium, purum, germanum, sincerum & simplex exhibuero, qui est præcipuus operis nostri finis, ad unam, ut jam non semel diximus, eamque majorem Dei Sanctorumque gloriam.

NOTANDA PRO INDICIBUS.

AD evitandam, quæ in Molani indice est, Sanctorum Usuardinorum, aliorumque, qui solum in additionibus referuntur, confusionem; duplicem toti operi indicem subjunximus: alterum, qui Sanctos pure Usuardinos, aut festa alia ad Usuardum vere pertinentia complectitur; alterum, in quo Auctariorum omnium Sancti continentur, sed ita dispositi, ut pleraque, codicum ipsorum, ex quibus desumpti sunt, errata, atque in transformandis, multiplicandis, commutandisque Sanctorum nominibus, item in iisdem sæpe repetendis perturbatio ablata non sit, in quo etiam fidelitatem nostram lectori probatam voluimus. Neque vero hujus loci erat, Sanctos illos aut ad proprios dies natales revocare, aut controversa alia dissolvere, cum hæc propria sit commentariorum nostrorum ad ipsa Acta institutio, quo hæc omnia reducenda & remittenda putavimus.

MARTY-

MARTYROLOGIUM USUARDINUM

INCIPIT MARTYROLOGIUM PER ANNI CIRCULUM.

MENSIS JANUARIUS.

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* 1.

CIRCUMCISIO Domini nostri JESU Christi. Romæ, natalis sancti Almachii martyris; qui jubente Urbis præfecto, cùm diceret: Hodie Octavæ Dominici diei sunt, cessate à superstitionibus idolorum, à gladiatoribus occisus est. Via Appia, coronæ militum triginta, sub Diocletiano imperatore. Item Romę, sanctæ Martinæ virginis, quæ sub Alexandro imperatore diversis tormentorum generibus cruciata, tandem gladio martyrii palmam adepta est. Apud Spoletum, sancti Concordii presbiteri & martyris temporibus Antonini imperatoris; qui primo fustibus cæsus, dehinc equuleo suspensus, ac ferro post in carcere maceratus, ibique angelica visitatione consolatus, demum gladio vitam finivit. In Cæsarea Cappadociæ, depositio sancti Basilii episcopi, cujus celebritas XVIII Kalend. Julij potissimum recolitur. In Africa, beati Fulgentii ecclesiæ Ruspensis episcopi, qui ob catholicam fidem & eximiam doctrinam exilio relegatus; tandem ad

Circumcisionis.

Almachii.

Martinæ.

Concordii.

Basilii.

Fulgentii.

propriam ecclesiam redire permissus, vita & verbo clarus, sancto fine
Eugendi. quievit. In territorio Lugdunensi, sancti Eugendi abbatis, cujus vita
Euphrosy- virtutibus & miraculis plena refulsit. Alexandriæ, sanctæ Eufrosinæ
næ. virginis.

Usuardum in primæva sua simplicitate hic repræsentari, probant plerique codices quibus me potissimum inniti in præfatione indicavi: *Pratensis* nempe codex, aut prætense aut vere autographus, cum quo semper fere convenit *exemplar B* & alii ibidem fortasse similes. Item *Herinensis*, *Tornacensis*, *Antverpiensis*, *Editio maxima Lubecana*, *Muneratus*, *Grevenus*, *Molanus*: in quibus nulla, saltem momenti gravioris, discrepantia reperitur; ut mox patebit.

VARIA LECTIO. De *Presbiteri* & hujusmodi multis aliis minutiis orthographicis superius in præfatione actum est, & erit sæpius alibi dicendi locus. Lego *Circumcisio* cum Herinien. Tornacen. Antverpien. & MSS. impressisque pluribus, quemadmodum prælucent Beda & Romanum parvum. Ex prioris annuntiatione suam procul dubio formavit Usuardus. Praten. scribit *Circuncisio*. Greven. & Molan. addunt, *secundum carnem*, quibus vocibus utuntur apographa Hieronymiana & Beda: sed eas ab Usuardo expunctas, ut plerumque multa decurtat, probant puriora exempla omnia tum edita tum MSS. Omisi etiam *Alippio*, licet in Adone habeatur, & rectius, opinor, apud Bedam *Alypio*, ipsâ eâdem causâ, quod in codicibus nostris id nomen non habeatur, forte consultò ab Usuardo prætermissum, tametsi satis verosimile sit, *Faltonium Probum Alipium* Honorii tempore, dum *Almachius* vel *Telemachus* trucidatus est, præfecturam Urbis administrasse. Legitur hic, & recte ni fallor, *Eugendi* non *Augendi*, contra quam habeatur in Praten. Herinien. Tornacen. & Munerat. ubi pro Eugendo positus est *Augendus*. Mihi *Eugendus* præplacet, ut Majores nostri in Actis hoc die legerunt, & legere debuit Usuardus Adonem describens. Atque ita etiam in antiquis lectum fuisse ostendunt codices alii, pro textu citati. A qua parte stet derivatio gallica *Oüend*, judicent alii. In *Eufrosina* servavi modum scribendi codicum MSS. & impressorum, quidquid Ado rectius posuerit *Euphrosynæ*, orthographiâ fortasse ab editore correctâ. Notavit Clar. Castellanus in prætenso Pratensi autographo lituram apparere post *Augendi abb.* cui deinde in eadem membrana inscriptum, *atis. Alexandriæ, sanctæ Eufrosinæ virginis, cujus vita virtutibus & miraculis plena refulsit.* Manifesta hæc, ut mitissimè dicam, transpositio, auctoritatem illius codicis certo imminuit, nihilominus primo hoc die inter puriores locum obtinet, sæpe alibi ob defectus graviores excludendus. Demum observo, in ecgrapho Tornacen. voces pauculas immutatas, quæ tamen totius rei substantiam illæsam & intactam relinquunt.

Circumci- OBSERVATIO. Non facile dixerim cur Ado *Circumcisionem* à Romano parvo expressam
sionis. reticuerit, nec cur Usuardus *octavam Domini*, ab utroque illo & Beda diserte positam.
Reliqua quæ ad hanc primam annuntiationem spectant, in Variantibus dicta sunt. *Alma-*
Almachii. *chius* à Beda primum signatus est, nulla gentis aut instituti facta mentione; ut dubitari possit an Theodoretum à Bollando aliisque citatum præ oculis habuerit. Verumtamen vel ea vel simili alia causâ *Telemachum* Theodoreti ab *Almachio* hoc nostro distinguere velle, scrupulos magis sapit quam solidam rationem. Brevius de eo agit Romanum parvum, sed *decollatum* pronuntiat, quod Ado non est ausus asserere, secutus simpliciter contextum Bedæ. Utrum è duobus descripserint Usuardus & Notkerus, libera datur sentiendi optio. Erit qui opponat vetustissimum Hieronymianum ecgraphum Epternacense, quod Florentinius Antverpiense appellat; in cujus specimine, in Præfatione Bollandiana pag. XLVI impresso, & rursus in Propylæo antiquario ante tomum 2. Aprilis ex æneis laminis recuso, legitur: *Natalis Coronæ, qui jubente Asclepio* &c. Unde nimirum sequeretur primam Almachiani elogii originem ad Hieronymiana referendam. At enim facile occurritur; nam manifestissime patet codicis illius in laterculo hujus diei confusio ex omnibus aliis apographis Hieronymianis, tum à Florentinio editis tum apud nos MSS. omnino corrigenda. Ut paucis dicam, huic Martyrologio prorsus insolitum est hujusmodi encomia uspiam referre. Rursus non Coronæ Sanctæ, quæ hic nulla est, nec Stephani, quem forte supponere volueris, sed unius Almachii ea propria sunt. Statuendum proinde Laurentium descriptorem codicis ex Anglia verosimiliter à S. Willibrordo allati, aut à Sancto ipso aut ex Bedæ coævi scriptis elogium accepisse, atque illuc non satis apte inseruisse; ut plane intelligunt harum rerum periti, & fusius demonstrari poterit, siquando usus fuerit alia nostra Hieronymiana apographa genuinis proxima typis edere, in quorum nullo similem usquam phrasim deprehendimus. Explodenda porro stultissima imperiti cujusdam Angli argutatiuncula de *Almachio* ab *Almanacho* progenito, quam hic vel notasse pluſquam

plusquam satis est, utpote nec appellari nedum confutari dignam, quod tamen ultro præstitit laudatus nobis & sæpe imposterum laudandus Clar. Castellanus.

Sequitur in textu nostro: *Coronæ militum xxx*, quæ in Adone post Concordii annuntiationem posita est, ex Hieronymianis immediate desumpta, in quibus Corona a militibus perperam distingui videtur, quod Viennensi nequaquam placuit, nec item Nostro; à Notkero tamen restitutum est. Actum non ago, si plura requiris vide sis Bollandum & Florentinium. *Romæ, Martinæ virginis* meminit Romanum parvum; Ado longam ex Actis laudationem concinnavit, breviorem ex ipso Notkerus, solam medullam Usuardus contractam exhibet, ut conferenti luce clarius patebit. Rabanus licet ex eodem fonte hauriat, diversam plerumque semitam ingreditur. Rursus: *Et apud Spoletum, sancti Concordii martyris*, Romani parvi verba sunt. Elogium ex Actis Adonianum est, compendium hîc Usuardinum, apud Notkerum paulo auctius. Alia denuo habet Rabanus, *Concordium Romæ* tribuens. *Basilius* apud antiquiores Martyrologos notus non est. Notkerus pluscula de eo memorat; Wandelbertus vero canit: *Basiliusque sacer meritorum splendet honore*, isque præterea nativitatem Domini, Euphrosynam & Almachium celebrat, reliquos omnes omittens. Equidem existimo sanctissimum episcopum pure Usuardinum esse. Quod vero subditur: *Celebritatem ejus potissimam recoli xviii Kal. Julii*, id qua ratione a viris cetera eruditis de *ordinatione* in episcopum intelligatur, mihi studiose quærenti hactenus reperire non contigit. Ultimo loco habet Romanum parvum: *Et in Ruspensi ecclesia, sancti Fulgentii episcopi.* Hinc ab Adone acceptus pluribus laudatur, quæ a Notkero descripta sunt, a Nostro modice decurtata & polita. Penultimo loco in Adone est *Euphrosyna* cum vitæ epitome, à Notkero paululum aucta, atque in recentioribus codicibus Usuardinis descripta, ut mox videbitur. Usuardus solum ferme nomen ab Adone transumpsit & ultimo loco retulit; Bollandus vero in gratiam PP. Carmelitanorum ad diem XI Februarii remisit. De quo vide Resp. Papebrochii art. 10. num. 44. *Eugendus* Adoni debetur hoc die non sequenti, ut Notkerus posuit. Ex illius verbis composita sunt quæ ab Usuardo dicuntur. Ex his perspicere lector incipiat quàm vere nuper a nobis pronuntiatum sit; Adonis Martyrologium fontem esse ex quo ferme totum Usuardinum nostrum profluxit.

Milit. xxx. *Martinæ.* *Concordii.* *Basilii.* *Fulgentii.* *Euphrosynæ.* *Eugendi.*

AUCTARIA.

Textus auctior.

ANTVERPIEN-MAJOR. Inserit, *secundum carnem*. Post, *gladiatoribus*, cum Beda, addit, *hac de causa*. De Martina, deest, *sub Alexandro* &c. scribit; *Apud Spoletum civitate Tusciæ*. Post *triginta*; *has pro confessione veræ fidei sub* &c. De Basilio: *Episcopi, admirandæ fidei atque doctrinæ viri*. Euphrosynæ vita sic ex Adone describitur: *Quæ orationibus patris sui Paphnutii, de sterili matre progenita, in puerili ætate constituta, clam se tonderi fecit & monasticam vitam experiit, Smaragdi sibi nomen imponens. Post etiam in reclusione viginti octo annos in omni sanctitate perdurans, tacta ægrotatione incommodo & mortem sibi adesse cognoscens, manifestante* [manifestavit] *se religioso & cum lacrymis multotiens quærenti eam patri.* Hactenus ex Adone. Additur porro: *Cum quievisset, sepulta est a fidelibus in ecclesia.* In fine adjicit: *Ravenna, Severi episcopi & martyris.*

Severi.

Textus contractior.

ROSWEYD. Secundo loco habet: *Basilii episcopi*, expuncto elogio. Tertio loco: *Romæ, sanctæ Martinæ, uxoris Adriani. Et Coronæ virginis.* Tum: *Et natale sancti Almachii, sub Olympio* &c. Legit etiam: *Apud Spoletum civitatem Tusciæ.* In Fulgentio, abest totum elogium. Denique Euphrosyna Eugendo præponitur.

PULSANEN. Acephalus est caretque diebus fere quatuor primis.

ANTVERP-MAXIM., ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Ordinem non nihil immutant, cetera Usuardinæ puritati satis propinqui. Diem itaque sic uniformiter ordiuntur: *Octava nativitatis Domini nostri Jesu Christi & Circumcisio ejusdem.* Sic deinde secundo loco pergunt: *In Cæsarea Cappadociæ, depositio sancti Basilii episcopi, qui tempore Valentis, doctrinâ & sapientiâ insignis, omnibus virtutibus fundatus, mirabiliter effulsit.* Cur omiserint Usuardi verba de festi ejus celebratione XVIII kal. Julii, non habeo unde statuam. Prædicti codices de sancta Martina hæc textui subjungunt: *Factus est autem in passione ejus, terræ motus magnus, & crediderunt ea die millia & trecentæ animæ.* Terræ motus ex Adone acceptus est, unde vero & a quo mirabilis ea conversio huc traducta sit, nescio.

Octavæ nativitatis.

LOVANIEN. Eodem modo incipit, eumdemque servat ordinem, sed Basilii, Martinæ, Almachii, Concordii & Fulgentii elogia plane rescindit.

Textus contractior.

CENTULEN. *Octava nativitatis Jesu Christi Domini nostri, atque Circumcisio ejus. Romæ, sancti Almachii martyris. Item Romæ, sanctæ Maximæ virginis.* Quæ hæc Maxima sit etiamnum quæro: forte jungenda erit Magno & Maximo, de quibus infra ad Belinum. Sequitur in codice: *Item via Appia, sanctorum* XX *militum*, (cur non coronæ XXX?) *sub Diocletiano passorum. Cæsarea Capadociæ, sancti Basilii archiepiscopi & confessoris. In Africa, civitate Ruspensi, sancti Fulgentii episcopi, vitâ & doctrinâ præclari. Apud Spoletum, sancti Concordii martyris. In territorio Jurensi, sancti Eugendi abbatis. Alexandriæ, Eufrosinæ virginis.*

Maximæ.

BRUXELLEN. Incipit: *Circumcisio Domini secundum carnem, & octava dies Dominicæ nativitatis.* In Almachio & Concordio satis purus est. De Martina habet sicut ANTVERP. MAX &c. sed nomen corrumpit, scribens *Marmenæ*. In militibus satis purus, in Fulgentio ex Adone modicè interpolatus est. De Ba-

filio inserit, *ammirandæ fidei vitæ & doctrinæ viri; cujus potissimum elevationis festum* &c. Euphrosynæ elogium ex Adone non nihil mutilat.

Severii. Tum: *Ravennæ, sancti Severii confessoris.* De eo etiam agunt Hieronymiana, sed in Actis differtur ad 1 Februarii. *Eodem die, sancti Pagodæ* [vult dicere *Paracodæ*, vel ut Mosander *Paragodæ*] *septimi Viennensis episcopi.* Sequitur: *In territorio Lugdunensi, monasterio Virensium, sancti Eugendi abbatis* &c. Denique: *Silviniaco,*

Odilonis. *sancti Odilonis, quarti abbatis Cluniacensis, qui per annos quinquaginta sex, miro religionis fervore rexit atque provexit.* Vide infra auctarium Greveni.

De Circumcis. Hagenoyen. *Circumcisio Domini nostri Jesu Christi, quando ipse præsentatus est sacerdoti ad circumcidendum octavo die, ubi ille pro nobis peccatoribus primum sanguinem fudit, ostendens se verum corpus assumpsisse humanum.* In Almachio deinde, Martina & Concordio satis purus est. Tum:

De Basilio. *In Cæsaria Capadociæ, depositio sancti Blasii* [pro Basilii] *episcopi. Qui primus monachorum regulas scripsit, & ab imperatore in exilium est missus, & tandem ad suam ecclesiam est reversus. Et a beato Effrem heremita in columpna ignis visus est, cujus caput erat in cælo & pedes in terra. Qui spiritu prophetiæ claruit, & in tempore Valentis imperatoris, sapientia & doctrina insignis, omnibusque virtutibus ornatus, mirabiliter effulsit. Cujus festivitas* &c. In Fulgentio & Eugendo satis purus; in Euphrosyna non plane convenit cum suprædictis. In fine, de corona XXX militum, pure.

Maxini. Aquicinct. In fine: *Ipso die, sancti Maxini martyris.* Vide infra de *Magno*.

Odilonis. Severi M. Victorin. In fine: *Ipso die, sancti Odilonis abbatis.* Deinde manu recentiori: *Ravennæ, Severi episcopi & martyris.*

Matric. Cartus. Ultraj. *Circumcisio Domini nostri Jesu Christi. Almachii martyris, Romæ. Coronæ militum* XXX. *Fulgentii episcopi & confessoris. Martinæ virginis & martyris. Eufrosynæ virginis.*

Odilonis. Magni. Reginæ Sueciæ sub num. 130. *Ipso die, sancti Odilonis.*

Strozzian. *Eodem die, sancti Magni martyris.* Vide, ut dixi, in Belino.

Severi M. Medicæus. *Ravennæ, sancti Severi episcopi & martyris.* Editio Florentina anni MCCCCLXXXVI, cum hoc ex parte convenit.

Venerii. Salinens. PP. Franciscanorum. Adscriptum recentiori manu: *Sancti Venerii martyris.* An non *Severii*?

Jaspar. Editio Lubeco-Col. De Circumcisione, fere ut Bruxell. Tum: *In Oriente sancti Jaspar regis, quem beatus Thomas Apostolus plene fidem docuit, & postmodum episcopum patriæ ipsius, sicut & alios duos ordinavit. Qui hac die obdormivit in Domino, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato & sumpto.* De Basilio, ferme ut Antverp-max. &c. Deinde: *Romæ, sanctæ Marcinæ virginis & martyris, quæ cum esset sublimis genere, patre consule nata, dives nimis rerum, quas indigentibus misericorditer erogabat, tenta ab Alexandro imperatore, jussa est sacrificare Apollini, quæ cum nollet, diversis tormentorum* &c. ut supra. In Almachio & militibus XXX satis pura est. De Concordio, inserit; *Qui natione Romanus ex patre Gordiano, tentus* &c. In Fulgentio pura est. De Eugendo addit, *monasterio Virensium.* De Euphrosyna quod suprædictis adsit, describi non meretur. In fine: *Ravennæ, sancti Severi episcopi:* Vide dicta. *Severi ep.*

Belin. Inserit, *monasterio Jurensium.* Scripsit etiam *Olympio* pro *Alypio.* Sed præcipuum auctarium in fine est: *Eodem die, sancti Magni martyris.* Descriptum forte ex codice simili Strozziano. Ex Belino accepit Molanus, nec ullus alius codex de eo meminit. Vide conjecturam Clar. Castellani in notis pag. 15 & in Martyrologio universali pag. 665. Ut ut est; nihil Baronius, nihil Bollandus, nihil alii de *Magno, Maximo*, aut *Maximo* reperêre, saltem quod huic martyri aptari queat. *Magni.*

Greven. Incipit ab Euphrosyna, fere ut supra. Tum: *Eodem die, beati Odilonis abbatis, cujus vitam virtutibus & miraculis claram Petrus Damianus eleganti stylo describit. Hic primus in monasteriis suis generalem commemorationem animarum, post festum omnium Sanctorum instituit, quod in Ecclesia utiliter institutum cernimus. Super aquas etiam cum sociis fide plenis ambulavit. In Oriente, dormitio sancti Jaspar, qui fuit unus ex tribus Magis. Hic à beato Thoma Apostolo fidem edoctus, & episcopus ordinatus, quievit in pace. In Apulia, Potiti martyris.* Aliis etiam diebus colitur. Vide XIII Jan. in Actis. *Stephani & Martini martyrum. Secundi martyris. Trophimi martyris. Severi episcopi & confessoris. Hic etiam memoria recolitur beati Fulgentii episcopi Utricolensis, de quo Gregorius 3 Dialogorum refert, quod a Gothis intra circuli designationem inclusus, in maxima pluvia pluviam non senserit. Coronæ Virginis.* Hanc probabilissimè ex Hieronymiano aliquo accepit Grevenus, sed ut dixi, nulla est *Coronæ* ista virgo, amanuensium vitio perperam avulsa a XXX militibus in textu relatis. Præter Florentinium, videri etiam potest Clar. Castellanus, in notis pagg. 8. & 12. *Odilonis. Jaspar. Potiti. Stephani. Martini. Secundi. Trophimi. Severi conf. Fulg. Utric.*

Molanus in ipso textu litteris Italicis minoribus inseruit de Fulgentio: *Hujus vita virtutibus plena habetur.* Et post Lugdunensi, *monasterio Jurensium.* De *Magno* habet in fine eodem charactere quod ex Belino descripsit, sed de eo jam ibi diximus. Sequitur typis Romanis minoribus, elogium *Fulgentii Utricolensis* ex Greveno desumptum. Sed in præfatione cap. 13. recte monuit idem Molanus, Fulgentium hunc, pro Cartusianorum Colonienſium arbitrio hac die collocatum. In Actis refertur XXII Maii. Castellanus in Martyrologio universali eum recolit III Decembris. Sequitur eodem charactere: *Clari abbatis monasterii sancti Marcelli in Vienna & confessoris, magnæ sanctitatis viri. Castro Meleduno, depositio sancti Aspasii confessoris, cujus ibidem nomini principalis ecclesia titulatur, licet vita penitus ignoretur. In Corbeia, depositio beati Adelardi, abbatis & confessoris. Hujus vitam scripsit Rarbertus abbas.* Editiones posteriores, de Claro Viennensi addunt, *cujus vita habetur.* Et in Actis exstat. De Aspasio, ut in priori. Non est opus, seu hoc seu aliis sequentibus diebus, adjicere formulam (de cujus antiquitate hic non disputo) Et aliorum plurimorum Sanctorum, martyrum, confessorum atque virginum. Respondetur, Deo gratias. *Clari. Aspasii. Adelardi.*

IV *Nonas.* *Die* 2.

APud Antiochiam, passio beati Isidori episcopi. Et in Ponto civitate Thomis, trium fratrum Argei, Marcelli & Marcellini pueri, qui sub Licinio principe inter tyrones comprehensus, cum nollet militare, cæsus ad mortem & diu in carcere maceratus, martyrium consummavit. In Thebaide, sancti Macharii abbatis. *Isidori.* *Argei & soc.* *Macarii.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Munerati prima editio*, *Greven. & Molan.* Ut proinde de lectionis simplicitate dubitari nequeat.

VARIA LECTIO. Scribunt aliqui cum Herinien. *Ysidori*: puto ego Usuardum posuisse ut est in textu. *Thomis, Argei, tyrones, Macharii* legunt omnes, & ita Nostrum legisse procul dubio censendum est.

OBSERVATIO. Prima nostra annuntiatio non ex solito fonte, sed ex Hieronymianis ab Usuardo accepta est, quam si integram servasset, forte tot diversa nomina, ut sunt *Isidori, Isiridoni, Siridoni, Spiridonis, Stridonis* & nescio quæ alia, ex uno solo procusa non essent. Legunt apographa illa pleraque apud Florentinium: *In Antiochia, Syridoni, episcopi ejusdem loci.* Atque inde veram nominis faciem exsculpendam mox ostendetur. Ceterum mirabilis hæc nominum variatio, quocumque demum modo enuntietur, virorum eruditorum ingenia non parum exercuit, ansamque Baronio dedit, ut præter *Isidorum Nitriensem*, potius *Hermopolitanum*, qui nescio qua ratione signatus sit, alterum nostrum *Isidorum Antiochenum*, & alterum *Siridonem*, item episcopum, Martyrologio inscriberet. Fatetur quidem ingenuè divinare se non posse, cujus demum civitatis *Siridon* ille episcopus fuerit: Bollandus autem non parum laborat quò Isidorum Usuardi & Syrodonum Hieronymianorum aut confundat aut distinguat, quod certe non satis obvium est. Ego hoc loco eruditorum duorum judicia proferam, de quibus statuet lector quod videbitur. Heribertus Rosweydus in epistola data XII Maii MDCXXVIII, vitæ suæ penultimo, ad unum è nostris, si bene conjicio, Romam destinata, quæque inter ejus chartas a Majoribus nostris primùm reperta, saltem accuratuis inspecta fuit, anno MDCLXVIII, ita de hisce Isidoris vel Siridonis episcopis judicium vel dubitationem exponit: *Baronius*, inquit, *neutrum hîc episcopum ad sedem suam reducere potest. Si mihi sensum meum aperire liceat, valde vereor, ex uno nomine varie lecto, duos episcopos nobis productos. Nam, si recte colligo, in nullo vetere Martyrologio invenientur duo hi episcopi* II *Januarii*, ISIDORUS *&* SIRIDON; *quod vel Siridonem vel Isidorum repræsentabunt, pro ut quisque veteris codicis litteras leget. Id quod dico, videor ex solo Hieronymi Martyrologio colligere. Habes ibi* (nempe in Epternacensi) II *Januarii*: ISIRIDONI EPISCOPI ANTIOCHIÆ. *Cum tres episcopi Doni vel Domni Antiochiæ fuerint* (addere poterat, Isidorus aut Siridon nullus) *vix dubito aliquem horum designari.* Hæc Rosweydus, ad cujus fere mentem, aliam conjecturam Bollandus produxit. Verum, nisi vehementer fallor, rem paulo penitius introspexit Holstenius & Rosweydi sensum haud satis clare expressum evolvit & exclusit in epistola ad Cl. V. Florentinium data IV Kalend. Februarii M DC LVIII, ubi sic loquitur: *Qui die secunda Januarii tamquam diversi ponuntur* (a Baronio) *beatus* ISIDORUS *episcopus, & paulo post sanctus* SIRIDON *episcopus, pro uno vero, duo falsi substituuntur, vitio ambo creati ex veræ lectionis ignorantia, ut ex vetustissimis Mss. deprehendi, in quibus semel simpliciterque legitur: Antiochiæ, Syrodoni episcopi ejusdem loci, unde & veram lectionem & erroris originem facile perspexi. Quis enim non videt legendum:* ANTIOCHIÆ SYRIÆ, DOMNI EPISCOPI EJUSDEM LOCI; *atque ita, vero illius loci possessore in integrum restituto, duos hypobolimæos expungendos?* Quæ si vera sunt, ut plane confirmari possunt ex Martyrologio reginæ Sueciæ, olim monasterii sanctæ Columbæ apud Senones, quod Cassiodorus, teste Castellano, tribuit Hieronymo, & Holstenius in Animadversis ferme totum edidit, nosque inter Hieronymiana Mss. habemus ordine XIII, ubi legitur *Doni*; si, inquam, hæc vera sunt, falsa etiam erit Usuardi lectio, quam tamen servavimus, ut auctoris puram & genuinam. Vide de his plura apud laudatos non semel, Florentinium & Castellanum. *Isidori.*

Annuntiatio altera de tribus *Tomitanis* fratribus, ex Romano parvo per Adonem solito ordine profluit, utrobique secundo loco posita. In illo, sic habetur: *Et Tomis, martyrum Argei, Narcissi & Marcellini.* Quæ sic ab Adone melius relicta fuissent; nam elogium quod soli Marcellino tribuit, quodque Noster ex eo descripsit, pridem observavit Notkerus alteri tribuendum esse, licet in nomine ipsemet erraverit, scribens *Phili episcopi* & Rabanus die sequenti *Titi episcopi*: ubi verosimiliter legendum, *filii episcopi*, qui fuerit *Theogenes*, in cujus Actis apud Bollandum ea narrantur, quæ nec Marcellino *Argei &c.*

soli in Adone ; nec ipsi & fratribus , in codicibus recentioribus Usuardinis recte adscribuntur , ut videre est in Actis III Januarii , quo die tres illi fratres in Hieronymianis apographis , aliis pluribus immixti referuntur , ad quem locum consuli potest Florentinii notatio. Primo loco in Romano parvo signatur ; *Beati Macarii* : in Adone : *Natalis beati Macarii abbatis.* Hactenus recte , nec quidquam ultra indicant Hieronymiana hoc die. At dum supra ductores sapit Usuardus præfigens ; *In Thebaide* ; rem implicuit , quam nec Rabanus nec ex eo Notkerus explicant , dum legunt : *Antiochiæ , Macarii abbatis.* Neque prosunt hodierna nostra Auctaria dum hunc Macarium *Alexandrinum* volunt , alium vero qui XV Januarii colitur , *Ægyptium.* Intricata hæc & confusa , a Bollando elucidata invenies hoc die & citato XV hujus , nec minus erudite contracta a Castellano in notis a pag. 40. Ex quibus intelliges quantum valeant cognomenta illa *Alexandrini* & *Ægyptii* , cum uterque Libyæ incola fuerit, hodiernus in *Cellis*, alter in *Scithi*. Vide Januarium pag. 1005. num. 5. & eos qui post Bollandum Macariorum Acta accuratius distinguere conati sunt. Audiatur postremo Wandelbertus qui hunc solum ita recolit :

Macarii.

Macharius quartum Nonarum dedicat æstum *
Qui tenuit docuitque eremi pius accola morem.

* forte *æstrum*

AUCTARIA.

Macarii. *Argei &c.*

ANTVERP-MAJ. Textum habet deformiorem : *In Thebayda , depositio beati Macharii abbatis , magnarum virtutum viri. Et in Ponto civitate Tomis , trium fratrum Narcissi , Argei , & Marcellini pueri. Qui sub Licinio inter tyrones comprehensi , cum nollent militare , cæsi ad mortem, martyrium consummaverunt , & diu in carcere macerati , in mare mersi sunt. Corpora eorum ad litus delata , & [a] religiosis viris deposita , magnis choruscant virtutibus.* De Isidoro , tacet.

ROSWEYD. *Antiochiæ , Ysidori episcopi & beati Macharii abbatis.* De tribus Tomitanis , textum ponit in plurali numero. In fine addit : *Iherosolimis , sanctorum Stephani & Vitalis.* Nomina in Hieronymianis disparata , hîc conjuncta sunt. *Stephani. Vitalis.*

PULSANEN. Adhuc vacuus est.

Octavæ S. Stephani.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. De cetero puri Usuardi , addunt in fine : *Ipso die , octava sancti Stephani.*

Odilonis.

MUNERAT. Communior editio altera textui assuit : *Eodem die Silviniaco monasterio , depositio Domni Odelonis abbatis.* Hic iterum recurret, quamquam Castellanus XXXI Decembris collocandum existimet.

Textus auctior.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJECT. BELGIC. Primo loco : *Octava sancti Stephani Protomartyris.* De Isidoro scribunt omnes : *Episcopi & martyris.* De Tomitanis autem , quasi Usuardi constructionem vellent clariorem reddere , post illa verba , *& Marcellini pueri* , sic repetunt : *Qui Marcellinus* &c. ut prope dubites utrum sic Ado & Usuardus ipse non scripserint. De hinc Macario elogium texunt in hunc modum : *Hic Alexandrinus , Macharius autem , de quo habetur infra* XVIII. *Kalend. Februarii , fuit Ægyptius genere , & ambo florentes in Ægypto , & ambo Antonii discipuli.* Vide quæ in observatione nostra dicta sunt.

Textus contractus.

CENTULEN. *In Thebaida , depositio beati Macharii abbatis magnarum virtutum viri. In Ponto civitate Thomis , trium fratrum Narcissi , Argei & Marcellini pueri. Antiochiæ , passio sancti Isidori episcopi. Eodem die , octava sancti Stephani.*

BRUXELLEN. Incipit etiam ab *octava sancti Stephani Protomartyris.* In Tomitanis , satis purus est. Tum : *Ysidori episcopi & martyris. In Thebaide , natalis sancti Macharii Alexandrini , abbatis , discipuli beati Antonii , magnarum virtutum viri. Et sancti Sindani episcopi.* *Sindani.* Hæc est , ni fallor , alia nominis Syrodoni inflexio , nisi agatur de *Silano.*

HAGENOYEN. In octava sancti Stephani , in Ysidoro & Tomitanis , superioribus similis est ; sed de suo superaddit : *Item in eadem civitate , Marcellini pueri in mare mersi.* Notabis in priori annuntiatione Marcellinum *puerum* non dici , & elogium totum in numero multitudinis positum. Sequitur : *In Thebayda , sancti Macharii abbatis. Hic Alexandrinus erat , Macharius autem , de quo habetur infra* XVIII *Kal. Februarii , & fuit Ægyptius genere : Ambo florentes in Ægypto , ambo beati Anthonii magni discipuli , ambo magnarum virtutum viri , & magnorum miraculorum perpetratores.*

AQUICINCT. In fine : *Ipso die , sancti Siridonis episcopi. Item , sancti Barbatiani confessoris. Apud Silviniacum , sancti ac beatissimi Odilonis abbatis. Octavæ sancti Stephani Protomartyris.* *Siridonii. Barbatiani. Odilonis.*

MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Octava sancti Stephani Protomartyris. Isidori episcopi & martyris. Argei , Narcissi & Marcellini fratrum.* Altera manu subditur : *Frontasii martyris cum sociis suis.* Vide Acta. *Frontasii cum soc.*

CLUNIACEN. *Item sancti Barbatiani confessoris.* Remittitur a Bollando ad XXXI Decembris. *Barbatiani.*

CAMBERIEN. sanctæ Mariæ. *Sancti Baldulfi confessoris.* *Baldulphi.*

ALTEMPS. *Sancti Barbatiani confessoris. Civitate Petragorica , sancti Silani martyris* , socii, opinor, sancti Frontasii. *Silani.*

FLORENTIN. *Ipso die , sancti Spiridionis episcopi. Sancti Barbiani confessoris. Hic gesta martyrum a notariis diligenter exquisivit & in ecclesia recondidit.* Sed hæc transcribentium oscitantia illuc translata sunt ex elogio Adoniano de Anthero Papa , die sequenti. *Spiridonii. Barbiani.*

EDITIO LUBECO-COL. Convenit omnino cum ANTVERP-MAX. &c. præterquam quod in fine subjiciat : *Eodem die , sancti Baldulphi confessoris. Ipso die , sancti Odilonis abbatis Cluniacensis.* *Baldulphi. Odilonis.*

BELIN. *Octava sancti Stephani.* In reliquis textus satis purus est , cui subjicitur : *Apud Silviniachum* (*transitus*) *sancti Odilonis abbatis , cujus*

cujus festivitas cum in Kalendis habeatur, hic tamen plenius recolitur. Ipso die, sancti Spiridionis episcopi: editio posterior habet *Syridonis* At de his satis dictum est. *Syridonis.*

Greven. *Octava Sancti Stephani. Jerosolymis, Stephani & Vitalis. Item Tubiæ, Rutiliæ, Vitalis.* Hæc nomina ex Hieronymianis repetenda sunt. Sequitur : *Stridonis episcopi & confessoris. Frontasii martyris ac sociorum ejus. Baldulphi confessoris.* *Tubiæ &c.* *Stridonis.*

Molan. *Octava sancti Stephani. Apud Silviniachum, sancti Odilonis* &c. plane ut Belinus.

Tum: *Ipso die, sancti Siridonis episcopi.* Vide supra. Editiones posteriores litteris Italicis textui præfigunt : *Octava sancti Stephani.* In fine : *Apud Silviniacum, sancti Odilonis* &c. *Apud Corbeiam, depositio sancti Adalardi abbatis. Ipso die, sancti Siridonis episcopi.* *Siridonis.* *Adelardi.*

Mirum est in nullum codicem Usuardinum irrepsisse memoriam sancti Telesphori Papæ, qui hodie a Floro, Rabano & ex hoc a Notkero, celebratur cum elogio. Nos de eo v hujus.

III *Nonas.* *Die* 3.

Romæ via Appia, natalis beati Antheros Papæ, qui cum duodecim annis rexisset Ecclesiam, passus est sub Maximiano & in cimiterio Calixti sepultus. Eodem die, Sancti Petri, qui apud civitatem Aulanam crucis supplicio est interemptus In Hellesponto, sanctorum Martyrum Cyrici, Primi & Theogenis. Civitate Parisius, sanctæ Genovefæ virginis, quæ à beato Germano Autisiodorensi episcopo, Christo dicata, admirandis virtutibus & miraculis late claruit. *Antheros.* *Petri.* *Cyrici & soc.* *Genovefæ.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Greven.* & *Molan.* Hic in posterioribus editionibus mutavit, quæ in prima hac secundùm Usuardum recte posuerat, ejusque proinde textum, ut in iis editionibus sæpe solet, depravavit.

Varia lectio. Scripsi *Antheros* cum probatissimis codicibus. Eadem est terminatio in Beda, Romano parvo & Adone, qui melius habent *Anteros.* Praten. omittit vocem *Papæ*, quam codices alii cum citatis jam Martyrologis constanter retinent. Mirum autem, deesse in omnibus titulum *martyris*, qui tamen in antiquioribus illis clare exprimitur, forte ab Usuardo studiose expunctus. Posui *cimiterio*, licet diversimode in codicibus scribatur, plerumque eo modo. Item *Calixti* cum quatuor postremis ; Pratensi legente, *cijmiterio Calisti*, ut me monuit Castellanus, qui fontem consuluit. Male in Herinensi est *Ellesponto*, pejus in Greven. *Helleſponta* ; melius ex aliis in textu. In *Cyrici* & *Theogenis*, servo lectionem quam ex nostris puriorem existimo. Lego *Parisius* more antiquitus receptissimo, non *Parisis*, ut Molan. passim correxit. Scribendum esset *Autissiodorensi*, non *Altissiodorensi* ut Molanus, sed codicum ordinaria lectio, quæ sæpius recurrit, est *Autisiodorensi*, aliqui male *Antisiod.*

Observatio. De solo Antero meminit Romanum parvum. Bedæ de ipso elogium auxit Ado, Noster errore interpolavit, tyrannum designans *Maximianum*, ubi cum Adone *Maximinum* scribere debuisset. Certe Anterum ad Maximiani tempora nullatenus spectare, ex ejus ætate constat. Neque vero illum hîc Maximinum intelligas, qui sub initium seculi IV Orientalem Ecclesiam fœdè cruentavit ; de illo agitur qui anno CCXXXV Alexandro, prope Moguntiam trucidato, successit, spemque fidelium de felici & diuturno Anteri pontificatu, brevi intercepit. Atque hic alius est Usuardi error, à Beda & Adone acceptus, de annis pontificatus XII ; qui à Labbeo, Papebrochio aliisque Chronologis merito corrigitur. Quid de ejus martyrio sentiendum sit, recte exponit Tillemontius, Commentariorum suorum ecclesiasticorum tomo 3. pag. 278. Siquid aut inde aut aliunde usui esse possit, in Supplemento adhibebimus. Florentinius ad XXIV Novembris pag. 997 de *Anterote*, memorat aliqua, nescio an satis apte excogitata. Minus displicent quæ de ordinatione ejus eo fortasse die facta, alii eliciunt. Ceterum ex Adoniano Anteri elogio aliqua dempsit Usuardus, quæ inter Auctaria ex aliis codicibus restituta ostendemus. *Petri Balsami, gladio interfecti* meminit Rabanus, die sequenti, ex quo sua descripsit Notkerus. Apud Florum, civitate *Auclara* Petrus hodie crucifixus est. Unum hunc esse cum *Abselamo*, qui in Romano moderno recolitur XI Januarii, docet ibi Bollandus in Prætermissis, & hodie, ejus Acta illustrans. Eum sequitur Castellanus in notis pag. 50 & 170. Item Theodoricus Ruinart in sinceris & selectis a pag. 554 ; ubi Acta a Surio & Bollando edita reproducit, alibi, si operæ pretium fuerit, cum nostris conferenda. Ab his dissentit Tillemontius tomo 5. pag. 417 ; Petros duos ex Eusebio de Martt. Palæstinæ cap. 10. & ex Actis conatus eruere ; de cujus argumentis statuendum erit in Supplemento. Jam vero *Anteri.* *Petri.*

unde

unde Usuardus Petrum acceperit compertum non est, neque inducor hactenus ut credam Florum genuinum ei umquam visum fuisse. Supereſt veroſimiliter conjicere, aut Acta habuisse quæ ab Anastasio Bibliothecario synchrono, è Græco versa sunt, aut saltem inde notitiam aliquam ad eum pervenisse. *Cyricus*, alias *Cyrinus*, *Primus* & *Theogenes* ex Hieronymiano Epternacensi aut ei simili a Nostro desumpti sunt, non magis apud consuetos duces hac die noti, quam Petrus de quo jam diximus. In iis Martyrologiis *Paretiæ* tribuuntur, de quo vide Florentinium & Castellanum pag. 51. De Theogene, qui ab aliis *Diogenes* dicitur, seorsim locuti sumus die præcedenti. *Genovefam* Hieronymianis adjectam censet Florentinius; at certo eam memorat Beda & ex eo Rabanus. Elogium Adonianum est, à Notkero descriptum, à Nostro decurtatum, sed in Auctariis plenè recitatum. Ad ea jam procedimus, puritate Usuardinâ abunde demonstratâ. Cur autem *Florentius* Viennensis ab Adone positus, hîc præteritus sit, haud equidem assequor, id sæpius factum in Viennensibus Sanctis, mecum lector in decursu observare poterit. Adjicio Wandelberti in Genovefæ honorem versiculum, hodie unicum: *Tertia Nonarumque dies celebrat Genovefam.*

Cyrici & soc.

Genovefæ

AUCTARIA.

Textus non purus.

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione post *Papæ* addit cum Adone &c. *& martyris, qui viceſimus post beatum Petrum, cum duodecim annis, menſe uno, diebus duodecim rexiſſet Eccleſiam, paſſus eſt ſub Maximiano,* & [in] *cimiterio Calixti ſepultus via Apia. In civitate Aulana, paſſio ſancti Petri* &c. Deest annuntiatio tertia. Tum: *Apud Pariſium, natale ſanctæ Genovephæ* &c. sed, post *claruit*, ex Adone restituit; *& uſque ad annos octoginta in Chriſti ſervitute conſennit.*

ROSWEYD. In Antero, superiori similis est. Sequitur de Genovefa etiam ut ibi. Caret annuntiatione secunda & tertia. In fine autem ex Adone adjicit: *Florentii.* *Eodem die ſancti Florentii Viennenſis epiſcopi & martyris, octavi ejuſdem urbis epiſcopi.*

PULSANEN. Hac etiam die vacat.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Decurtant Genovefæ elogium, his verbis: *Quæ a beato Germano Autiſſiodorenſi epiſcopo, Chriſto dicata.* At in fine addunt: *Octavæ S. Joannis.* *Et octava ſancti Joannis Euangeliſtæ.*

MUNERATI editio major & prima ex Adone etiam addit: *Et uſque ad octogeſimum annum* &c. Quibus altera editio minor superadjecit: *Cujus corpus requieſcit in conventu Apoſtolorum Petri & Pauli, monte Pariſius.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDITIO ULTRAJ. BELG. Primo loco habent: *Octavæ ſancti Johannis Euangeliſtæ.* De Antero inserunt: *Qui decimus octavus poſt beatum Petrum, cum duodecim* &c. pure usque ad finem, nisi quod aliqui scribant *Dyogenis*, & in fine de Genovefa addant; *& uſque ad octoginta annos in Chriſti* &c.

LOVANIEN. Convenit cum prioribus, nisi quod in fine totum Genovefæ elogium expunxerit.

ALBERGEN. & DANIC. In hoc differunt, quod de Antero ita legant post *Papæ*: *Hic conſtituit ut,* [puto esse *ne*] *epiſcopi de ſede in ſedem poſſint transferri; & etiam geſta martyrum diligenter in notariis exquiſivit & in eccleſia recondidit, propter quod martyrio coronatus eſt. Qui decimus octavus .... paſſus eſt ſub Maximino* &c.

CENTULEN. *Romæ, ſancti Anteros Papæ & martyris. Civitate Aulana, ſancti Petri martyris.* Deest *Cyrici* &c. *Pariſius, ſanctæ Genovefæ virginis. Ipſo die, octava beatiſſimi Johannis Euangeliſtæ.*

BRUXELLEN. Incipit ab, *octava S. Ioannis Apoſtoli & Euangeliſtæ. Apud Pariſium* &c. de Genovefa, ut supra. *Romæ, natale ſancti Antheros Papæ & martyris. Qui geſta martyrum à notariis diligenter exquiſivit & in eccleſia recondidit. Propter quod ſub Maximino imperatore martyrio coronatus eſt.* Nihil praeterea. In Petro Aulanensi & Hellespontanis satis purus, in fine subdit: *Et ſancti Florentii epiſcopi.* *Florentii.*

HAGENOYEN. Praefixa octava, de Antero post *Papæ*, haec comminiscitur: *Qui conſtitutus fuit ſummus pontifex contra voluntatem cleri à Cyriaco Papa, qui paſſus eſt in Colona cum* XI *militibus virginibus. Hic Antheros præfuit Eccleſiæ annis tribus, menſibus duobus & diebus quindecim; martyrio coronatus eſt ſub Maximino imperatore & ſepultus in cimæterio Calixti. Hic conſtituit ut epiſcopi de ſede in ſedem non poſſint transferri ſine conſenſu Romani pontificis. Et geſta ipſe martyrum diligenter à notariis quæſivit, & excommunicationis ſententiam fulminari juſſit in rebelles. Hic natione erat Græcus &* XVIII *poſt beatum Petrum Apoſtolum.* In duabus sequentibus annuntiationibus, utcumque purus est. Tum de Genovefa post *Christo dicata*, subtexit; *& ſacro velamine eſt conſecrata.* Rursus post *ſenuit: De hac virgine legitur, quod totiens flevit ex devotione, quotiens cælum inſpexit. Et ſicut Stephanus Protomartyr, ſæpe Ieſum in dextera Patris vidit. Hujus etiam orationibus Symeon qui ſtetit in columpna, ſe committere ſolebat. Item Marini martyris.* *De Antero* *& Genovefa auctius.* *Marini.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130. *Item Romæ, ſancti Marini martyris.* An is est qui colitur XXVI Decembris?

MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Octava ſancti Ioannis Apoſtoli. Genovefæ virginis. Antheros Papæ & martyris. Petri martyris qui paſſus eſt crucifigi. Theogenis martyris.* *Theogenis.*

ALTEMPS. *Civitate Petragorica, ſancti Eumaſii confeſſoris.* Castellan. *Eumachii*, de quo hodie nihil in Actis. *Eumasii.*

FLORENTIN. *In Padua civitate, ſancti Danielis martyris.* Vide Acta. *Danielis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Octava ſancti Iohannis Euangeliſtæ & Apoſtoli.* De Antero omnia ferme colligit quæ superius dicta sunt. In Petro pura est. Tum: *In Helleſpontano, ſanctorum martyrum Cyrici & Primi. Item in Cyzico Helleſponti, paſſio Diogenis martyris ſub Licinio rege, qui poſt multas paſſiones tandem in mare projectus a fidelibus hono-*

Diogenis. *honorificè sepelitur.* Vide quæ die præcedenti diximus de Theogene. Sequitur de Genovefa & Florentio Viennensi, ut suprà.

BELIN. Præfigitur textui *Octava* &c. & attexitur: *In Padua civitate, Sancti Danielis mart.*

GREVEN. *Octava sancti Johannis.* De Florentio, ex Adone ut supra. *In Africa, Marcialis, Cirici, Claudionis.* Hæc nomina bene vel male ex aliquo Hieronymiano, ut hîc passim usuvenit, discripta sunt. *Paduæ, beati Danielis levitæ & martyris. Qui cæco à se illuminato, locum, in quo corpus suum a paganis, clavis per caput & omnia membra transfixum, jacebat, revelavit anno* DCCLXVII. *Angelæ virginis de Fulgineo.* Melius die sequenti cum Bollando, notante non virginem, sed viduam fuisse.

Marcialis. Cirici. Claudionis. Danielis.

Angelæ.

MOLAN. In fine addit quæ habentur in utraque Munerati editione. De octava, Daniele Patavino & Florentio, ut supra. Tum: *Item relatio capitis sancti Jacobi Apostoli,* additque typis minoribus, *Fratris sancti Joannis, Atrebatum ad monasterium sancti Vedasti. Angelæ de Fulgineo. Inventio beati Quintini martyris per beatum Eligium.* Vide auctarium ad Bedam & Acta. Editiones aliæ præmittunt litteris Italicis: *Octava sancti Joannis Euangelistæ.* Mutant Anteri textum, expunctis annis substitutoque *Maximino* pro *Maximiano*, recte quidem, sed contra mentem auctoris. In fine de Genovefa, ut in priori. Tum: *Die tertia, sancti prophetæ Malachiæ & sancti martyris Gordii.* De Florentio ut supra. *In pago Viromandensi, inventio corporis beati Quintini martyris ab Eligio episcopo, & translatio ipsius.* De relatione capitis S. Jacobi, ferme ut supra. Et aliis litteris: *Ipso die obitus Angelæ. Angelæ de Fulgineo.*

Relat. cap. S. Jacobi.

Inventio Quintini

Malachiæ. Gordii.

Angelæ.

APPENDIX

Ex citata die præcedenti Roswеydi epistola.

Appendicem voco, quod ad Usuardum aut ejus Auctaria non pertineat; gratam tamen lectori futuram, puto, viri eruditissimi observationem ad Martyrologium Romanum, in quo hoc ipso die celebrantur *Zosimus, Athanasius, Theopemptus & Theonas.* Itaque citato textu & Baronii notatione, sic infit: *Videndum num quatuor hic errores commissi sint.* 1 *Quod quatuor hi Sancti ponantur passi* III *Januarii, cum Zosimus & Athanasius passi sint* IV *Jan. Theopemptus autem & Theonas* V *Jan. ut patet ex Menæis. Depravatum est Menologium cum ponit,* TERTIA VEL QUARTA DIE. 2 *Quod quatuor hi martyres dicantur passi in Cilicia, cum Menologium & Menæa tantum Zosimum & Athanasium in Cilicia ponant.* 3 *Quod hi quatuor ponantur passi sub Diocletiano, cum Theopemptus & Theonas tantum sub eo passi sint, Zosimus autem & Athanasius sub Domitiano præfecto, ut habet Menologium & Menæa.* 4 *Quod in notis dicatur, Zosimum & Athanasium passos sub Domitiano imperatore; imo sub Domitiano præfecto passi sunt: ubi Cardinalis Sirletus non rite vertit* PRÆSIDE, *cum in Græco sit ἄρχοντι.* Vide præterea Bollandum in Actis & Castellanum in notis pag. 51 & 73, ubi aliqua adducuntur in Supplemento discutienda. Quibus adde quæ dicuntur in appendice ad ad tomum 1 Januarii pag. 1087.

II *Nonas.* *Die* 4.

NAtalis beati Titi, qui ordinatus ab Apostolo Paulo Cretensium episcopus ac predicationis officium fidelissime complens, beatum finem adeptus est, ibique sepultus apud ecclesiam, ubi fuerat dignus minister constitutus. Apud Africam, præclarissimorum martyrum, Aquilini, Gemini, Eugenti, Martiani, Quinti, Theodoti, Triphonis, quorum gesta habentur. Romæ, sanctorum Prisci presbiteri & Priscilliani clerici ac Benedictæ religiosæ; qui sub tempore Juliani imperatoris gladio martyrium compleverunt. Item Romæ, sanctæ Dafrosę, uxoris Fabiani martyris, quæ post interfectionem ipsius, primùm relegata exilio, dein à præfato principe, capite jussa est puniri. Civitate Bononia, Hermetis, Aggei & Gai.

Titi.

Aquilini & soc.

Dafrosæ.

Hermetis & soc.

Ita fere codices omnes, sed pura simplicitas eruitur ex *Praten. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. pro *Eugenti* ponunt *Eugenii*; pro *Martiani*, *Marciani*: item post *Theodoti* addunt cum pluribus aliis Mss. particulam *et.* Aliæ in codicibus nominum variationes occurrunt, ut *Theodori* pro *Theodoti* &c. nos ex antiquissimis nostris præferimus lectionem textûs, nec minutias omnes scrupulosius enumerandas censemus. *Triphonis* scribunt passim omnes. Pro *religiosæ*, habent aliqui *gloriosæ*; codices vero multi subjungunt *feminæ*, quæ vox necessario addenda videtur,

ut posuit Ado, ne sensus imperfectus maneat, cum nec *glorioſæ*, nec *religioſæ* ibi quidquam significent si substantivo destituantur. Ceterum non recta syntaxis a nobis sed Usuardina puritas quæritur, eaque, nisi vehementer fallor, ex probatissimis codicibus exhibita est. Dissentiunt Greven. & Molan. qui reclamantibus iterum codicibus Mss. legunt *consummaverunt* pro *compleverunt*. *Deinde* pro *dein*, vix animadversione indiget. Molan. bene scribit *Aggæi*, sed rectius cum aliis ad Usuardi mentem, *Aggei*: item *Gai* licet impressa communius habeant *Gaii*, *Gagii*, vel *Gagi*. Munerati editio nec hic nec alibi satis correcta & accurata. En specimina: *Affroſæ*, pro *Dafroſæ*, *præfecto*, pro *præfato*, & pauca alia vix notatu digna.

Titi.

Aquilini & ſoc.

Priſci & ſoc.

Dafroſæ.

Hermetis & ſoc.

OBSERVATIO. Præluxit denuo Romanum parvum Adoni, hic Usuardo & Notkero, qui hodie ex Adonis & Rabani textibus suum ferme totum conflavit. Quod de primo fonte nostro dixi, id in tribus commemorationibus hoc die evidentissime patet. Ut à Tito incipiam, sic prima ejus in Fastis sacris memoria soli Romano parvo accepta refertur: *Apud Cretam, Titi Apoſtolorum diſcipuli.* Quibus fere verbis ab Adone in Martyrologio & inde à Notkero celebratur. At elogium ex festivitatibus Apostolorum ab Usuardo acceptum & modice contractum est. De Titi vita & gestis nonnulla ex variis collegit Bollandus, sed non ita pridem accuratior sylloge ex Scriptura & Patribus concinnata est à Tillemontio tomo 2 à pag. 139, fortasse in Supplemento usui futura. Classis martyrum septem Africanorum Romano parvo nota non est, ex Hieronymianis ab Adone translata, addito epitheto *præclariſſimorum martyrum*. Item, *quorum geſta habentur*: sed quæ nec ipse procul dubio vidit, alias aliquod saltem eorum extractum daturus; nec quisquam alius in lucem hactenus efferre potuit. Tertia annuntiatio martyrum Romanorum, *Priſci presbyteri & Priſcilliani & Benedictæ*, rursus ex Romano parvo primum profluit. Quæ ab Adone adjiciuntur & à Nostro contracta sunt, ea ex Actis S. Pigmenii (de quo cum Usuardo agemus XXIV Martii) educta censet Bollandus; Castellanus tantum non plane rejicit, ut proinde appositæ temporis notæ, novo & accuratiori examine discutiendæ sint. Consule interim præfatum Castellanum pag. 66 & 808. *Et Dafroſæ*, simpliciter ponit jam tertiò laudatum Romanum parvum. Breve elogium quod ab Adone mutuavit Noster ex præcedenti fonte rivulus est non satis purus. Displicent iterum signata Juliani tempora, pro quibus substituenda Diocletianæa, ex Tillemontio contendit Castellanus. Dafrosæ maritus non Fabianus, sed *Flavianus* appellabatur, de quo & filiabus vide Bollandum hoc die. Ultima classis Hieronymiana est, ex his a solo Usuardo huc traducta; non integrè & fideliter, dum principium omittitur, nempe: *In Oriente*, quæ particulæ debitè appositæ innumeris conjecturis aditum præclusissent. Baronius contra veteres omnes textus, tyrannum apposuit *Maximianum*, ut observavit Rosweydus in laudata superius manuscripta epistola. Atque ibi etiam solerter notat, *diſcere nos ex Martyrologio Hieronymi* (Epternacensi videlicet quod solum vidit) *non intelligi hic Bononiam Italiæ, ſed Bononiam Orientis ſive Illyrici. Duplex enim Bononia*, inquit, *una in Oriente, altera in Occidente; patet id ex auctoribus.* Ita Rosweydus, qui tamen in eo Martyrologio legere debuit clarissime expressum *Bonania*. Putat Castellanus *Bonaniam* illam seu *Bononiam* reperisse se in Mœsia, Gallice scribens, *à Bodon*, vide ejus notas ad hunc diem pag. 66 & 67, & Baudrand in Diction. Geographico. Monuit autem Bollandus in nostro codice Usuardino Leydensi vernaculo legi *Baloniam* (*Baloen*) in Thracia, quod verissimum est, & ita etiam habetur in edito vernaculo Ultrajectino. Sed codicem Leydensem Belgicum imposterum citare supervacaneum censeo, dum cum altero Leydensi latino omnino convenit. Wandelberti versiculus hodie singularis est; ita sonat: *Tum pridie Nonas Augenti feſta recurrunt.* Recentiores passim sentiunt hic *Eugendum* abbatem recoli, de quo actum est 1 Januarii. Bollandus ferme tribuit *Eugento*, in Africana turma tertio: ego amplius deliberandum censeo.

AUCTARIA.

Rigoberti. Textus mutilus.

HERINIEN. In toto textu purissime Usuardinus, in fine habet additamentum, provinciæ Rhemensi proprium, nempe: *Ipſo die, natalis ſancti Rigoberti, Rhemenſis archiepiſcopi.*

ANTVERP-MAJ. Mutilus est. Incipit: *Natale ſancti Titi Apoſtolorum diſcipuli.* In secunda & tertia Adoni quam Usuardo similior. Tum: *Item Romæ, beatæ Dafroſæ, uxoris Fabiani martyris.* Desunt reliqua.

ROSWEYD. *In Creta, natale ſancti Titi, Apoſtolorum diſcipuli.* In secunda, tertia, & quarta Adonem etiam potius quam Usuardum descripsit. Ultima deest, cujus loco hæc substituuntur: *Eodem die, Celſi confeſſoris. Apud Gandavum, Pharaildis virginis.* Nempe & viduæ. *Celſi Conf. Pharaildis.*

PULSANEN. Desunt forte duæ lineæ: reliqua satis ostendunt, textum esse puro proximum. Caret annuntiatione ultima.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui, satis puro, subdunt: *Octava ſanctorum Innocentium.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *Octava ſanctorum Innocentium.* In reliquo textu satis puri sunt. *Octavæ SS. Innoc.*

sunt. In fine transponunt nomina *Hermetis Gaii & Aggei.*

LOVANIEN. Prioribus plane similis, resecat elogium Dafrosæ.

CENTULEN. *Apud Cretam, sancti Titi Apostolorum discipuli. Civitate Bononia, sanctorum Hermetis & Aggei. Apud Africam, sanctorum Aquilini .... præclarissimorum martyrum, quorum &c. Romæ, passio sanctorum Prisci ... religiosissimæ feminæ, qui sub impio Juliano martyrium passi sunt. Item Romæ, sanctæ Dafrosæ, uxoris Fabiani martyris, sub Juliano. Et octava sanctorum Innocentum.*

BRUXELLEN. Post octavam Innocentium, *Pharaildis.* secundo loco habet: *Et sanctæ Pharahildis virginis, sororis beatæ Gudilæ, quæ Gandavi quievit.* De hac aliqua observat Castellanus, quæ ex sermonis Belgici ignorantia non potuit distinguere. Sequitur de Tito non plene. In Prisco & sociis, item in Dafrosa & Bononiensibus utcumque purus est. De martyribus Africanis addit: *Qui multos agones, supplicia magna, & passiones horridas pro fide Christi passi sunt, ut narrant ipsorum gesta quæ habentur.* Vide supra.

HAGENOYEN. Habet etiam de octava. In Tito purus est. Tum: *Ipso die Lingonis, sancti* *Gregorii* *Gregorii episcopi & confessoris.* Sequuntur Africani, deinde Dafrosa, tum Priscus & socii, de quibus satis pure. In fine: *Civitate Bononia, sanctorum martyrum Hermetis* &c. quod habet etiam præcedens.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Octava sanctorum Innocentum. Titi episcopi Cretensis, discipuli beati Pauli Apostoli. Dafrosæ martyris.* *Rigoberti.* *Rigoberti archiepiscopi Rhemorum.*

ALTEMPS. *In territorio Uzechiæ civitatis, sancti* *Freteoli* pro *Ferreoli.* *Freteoli episcopi.* De Ferrutio martyre meminit Molanus hic, & Bollandus in Prætermissis, Ferrutium, Ferrutionem &c. adducit. Hic Ferreolus est Uzeticensis, de quo vide Prætermissos 1 Aprilis.

Theopempi & Sinesii. FLORENTIN. *Apud Nicomediam, sanctorum martyrum Theopempi episcopi & sancti Sinesii.* De his plura dicentur die sequenti.

EDITIO LUBECO-COL. Post octavam sequitur textus solito purior. In fine post *Aggei*, nam hic ultimo loco ponitur, subjungit, *martyrum*, & pro *Bononia*, corrupte scribit *Banomia.* Deinde: *Treveris, sancti Celsi episcopi &* *Celsi.* *confessoris Christi, qui in cimiterio sancti Eucharii requiescit. Bituricas, sanctæ Faustæ virgi-* *Faustæ.* *nis.* De qua vide Prætermissos. *Eodem die, sanctæ Pharahildis virginis.*

BELIN. Præmittit etiam octavam. In Tito, pro *dignus minister constitutus*, habet *divinitus minister &c.* Sequitur: *Lingonis, sancti Gregorii* *Gregorii* *episcopi & confessoris.* In reliquo textu satis purus est; in fine autem, *Aggei & Gaii martyrum.*

GREVEN. *Octava sanctorum Innocentum. Treveris, Celsi episcopi & confessoris. Bituricas,* *Celsi.* *sanctæ Faustæ virginis. In Flandria apud Gandavum, Pharahildis virginis. Lingonis, Gregorii* *Faustæ.* *Pharahildæ.* *episcopi & confessoris, cujus vitam Vincentius* *Gregorii.* *Beluacensis in Speculo historiali lib. 22 cap. 52 summatim perstringit. Apud Nichomediam sub* *Theopompi.* *Dyocle* [Diocletiano] *Theopompi episcopi &* *Synesii.* *Synesii martyrum. Item Neophistæ virginis &* *Neophistæ.* *martyris.*

MOLAN. Post Gaii etiam in fine attexit *martyrum.* Deinde: *Octava sanctorum Innocentium.* *Lingonis, sancti Gregorii episcopi & confessoris,* *Gregorii.* *cujus gesta habentur. Ipso die, natalis sancti* *Rigoberti.* *Rigoberti Remensis archiepiscopi & confessoris.* *Pharaildis.* *Gandavi, natale sanctæ Pharaildis virginis. Et* *Ferrutii.* *sancti Ferrutii martyris.* Vide quæ diximus ad codicem Altempsianum. In aliis editionibus ultima illic annuntiatio expuncta est. Incipiunt autem istæ litteris Italicis: *Octava sanctorum Innocentium.* In fine, de Gregorio, Rigoberto, & Pharailde, ut supra. Subjungitur: *Die quarta,* *sancti Theoctisti, ducis in Cucumo. Et congregatio* *Theoctisti.* *sanctorum septuaginta Apostolorum.* Denique, *Congreg.* typis minoribus: *Tuderti Tusciæ, sancti Rogerii* *App. 70.* *confessoris, Ordinis Minorum. Cujus memoria ibi-* *Rogerii.* *dem celebratur consensu Gregorii IX.*

Nonis. *Die 5.*

ROmæ, natalis beati Thelesphori Papæ, qui septimus post Petrum Apostolum pontifex ordinatus, illustre martyrium duxit. *Teleſphori.* Apud Antiochiam, sancti Simeonis monachi, cujus vita ac conversatio satis extitit admirabilis. *Symeonis.*

Ita codices multi, sed omnino puri sunt soli *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Natale* pro *natalis* vel vice versa, promiscue ferme ab Adone, Usuardo & aliis, ac proinde à codicibus nostris accipiuntur, ut id imposterum observare, operæ pretium non sit. Scribo *Thelesphori* cum plerisque editis & Mss. quod in Molan. correctum est. Sic etiam *Simeonis*, in quo maxime codices variant; hodie multi præferunt *Symeonis. Extitit*, antiquus etiam scribendi modus est, quo & hoc tempore aliqui utuntur.

OBSERVATIO. Ad 11 Januarii supra ad calcem indicavimus sanctum *Teſesphorum* Papam à Floro, Rabano & Notkero eo die celebrari. Primus ad hunc diem eum retulit auctor Romani parvi his verbis: *Romæ, sancti Telesphori Papæ & martyris.* Hinc in Adonem transiit, à quo brevi elogio exornatus fuit, cujus pars exigua ab Usuardo adoptata est, reliqua in Auctariis supplebitur. Hîc à lectore observari velim, quod in præfatione diximus; Florum, Rabanum & Adonem, licet eadem sanctorum *Teleſphori.*

Acta præ oculis habuisse videantur, ita tamen passim in modo seu phrasi discrepare, ut manifeste appareat alterum ab altero visum non esse. De Adone relato ad Bedam, de Notkero ad Rabanum & Adonem, alia ibidem sententia. Jam vero quid in Hieronymianis sit *Cælifloriæ*, *Cælesphori* & *Celisphori*, nescio an Bollandus & Florentinius satis recte divinaverint. Nec placet Castellanus, nimis rotunde asserens, in plerisque Hieronymianis Telesphorum Papam reperiri. Tametsi enim concederemus ex citatis nominibus Telesphorum à Notkero extusum, necdum mihi exinde consequens, Telesphorum Papam illic memorari. Plura vide in Castellani notis pag. 79. Quid de, Telesphori vita, à Zegero Pauli Bollando obtrusa & ab hoc Actis inserta, censendum sit, docebit Papebrochius in Responsionibus ad articulum XI à num. 38. Breviorem sed & veriorem Telesphorianæ vitæ seriem dedit Tillemontius tomo 2 pag. 251. De celeberrimo olim toto orbe, etiam dum viveret, *Symeone* monacho Stylita, meminerunt apographa Hieronymiana, nec video, cur inter adjectitios a Florentinio reputetur, præsertim cum præcipui codices in eo referendo conveniant. Signatur in iisdem antiquior ille Symeon, qui responsum acceperat à Spiritu Sancto &c. Cujus occasione, exercitationem inseruit Florentinius a lectore consulendam. Utrumque Symeonem hoc ipso etiam die commemorat Florus, utrumque Rabanus & ex hoc Notkerus. De solo Stylita sic agit Romanum parvum: *Apud Antiochiam, Sancti Simeonis monachi.* Vitæ compendium exhibet Ado, quod ferme descripsit Notkerus, Usuardus vero in pauciſſima contraxit. Vitam non unam edidit & diligentissime eruderavit Bollandus, servata de more primigenia auctorum phrasi. Ex his potissimum Gallicam suam digessit atque ex Allatii Symeonibus aliisque exornavit Tillemontius per articulos novemdecim, tomo 14 à pag. 347 ad 392. Ambos, textus nostri Sanctos, geminis versiculis innexuit Wandelbertus:

Symeonis.

Hinc Nonas Simeon confessor possidet almus:
Papa Telesphorus iisdem pariterque coruscat.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Hic præter morem totum Adonianum elogium Usuardo attexuit. Telesphoro [scribit ipse *Thelesforis*] solum addidit, *sedit annos* XI, *menses* III, *dies* XXI. At de Symeone, omnia hoc modo: *Apud Antiochiam, depositio sancti Symeonis monachi. Qui tertio decimo ætatis suæ anno, huic sæculo abrenuncians, monasterii claustra expetiit; ubi mira abstinentia, vix septimo die cybum sibi indulgens, psalterium infra quatuor menses didicit. Deinde nimia domandi corporis intentione, fune palmitio renes sibi constringens, duriter laniatus est. Inde in quodam puteo se recludens, & ex eo à fratribus violenter ad monasterium reductus, clam fugiens heremum petiit, ubi multo commoratus tempore, in columpna editiori, sanctitate fervens, se concludit, unde non modo extraneæ mulieri, sed nec propriæ matri se videre permisit. Et usque hodie basilicam columpnæ illius nulla feminarum ingreditur, nam quædam mulier veste induta virili ingredi voluit, sed mox ut limen attigit, retrorsum mortua cecidit.* Postrema hæc desumpta sunt ab Adone ex Greg. Turon. de Gloria confessorum cap. 26.

Symeonis elogium ex Adone.

ROSWEYD. Hic ex eodem Adone totum ferme Telesphori elogium supplet, præter dicta adjiciens: *Hic constituit ut septem* [Ado *sex*] *ebdomadibus ante Pascha jejunium celebraretur & in natale Domini nostri Jesu Christi nocte Missæ celebrarentur, & ymnus angelicus, id est Gloria in excelsis Deo, hora sacrificii Missæ diceretur.* Tum: *Item depositio Simeonis, qui Dominum obtulit. Antiochiæ, sancti Simeonis monachi & confessoris, admirandæ virtutis viri, qui in columna stetit.* Denique. *Et sanctorum Felicis & Amandi.*

Simeonis Euang.

Felicis. Amandi.

PULSANEN. Incipit: *Relatio pueri Jesu ex Egypto.* De ea vide infra VII Idus seu VII Januarii. Tum: *Et Vigilia Epiphaniæ.* De reliquo totus textus purus est.

Vigilia.

MUNERAT. Solum inserit, post *illustre martyrium*, hæc verba; *sub Adriano principe duxit.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ. BELG. Incipiunt: *Vigilia Ephiphaniæ Domini.* De cetero puri sunt, nisi quod de Telesphoro inserant, ut supra *sub Adriano* &c.

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Habent etiam primo loco de Vigilia. De Telesphoro autem: *Constituit septem hebdomadibus ante Pascha jejunium ab omnibus clericis agi: tres Missas in natali Domini celebrari, hymnumque angelicum, id est Gloria in excelsis, decantari ad Missam, instituit. Ad extremum autem illustre martyrium sub Adriano &c.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Thelesphori Papæ & martyris, qui illustre martyrium duxit. Antiochiæ, sancti Symeonis monachi, qui in columna stetit, cui vita virtutibus & miraculis effulsit gloriosa.*

BRUXELLEN. Primo loco de Vigilia. Deinde: *Romæ, sancti Thelesfori Papæ. Qui ymnum angelicum, Gloria in excelsis Deo, hora sacrificii Missæ, & in festo nativitatis Domini tres Missas cantari instituit. Et tandem sub Adriano imperatore, pro Christo illustre martyrium duxit, & in Vaticano apud sanctum Petrum sepultus est.* In Symeone magnam partem elogii Adoniani describit & contrahit.

HAGENOYEN. De Vigilia, ut supra. Item de Telesphoro, cum elogio ferme Adoniano. Tum: *Apud Antiochiam, natale sancti Symeonis, qui primo erat pastor ovium patris sui, & mirabiliter conversus per hoc quod scire voluit, quæ esset substantia animæ. Qui jussus est intrare monasterium, & ibi expediri de hac re. Quod & fecit, & in tantum profecit, quod in tribus mensibus omne psalterium, tantum* [totam, ni fallor] *legendum & monachorum regulas disceret.* Reliqua non magnopere differunt ab eis quæ ex

Adone

Adone retulimus. Ultimo loco addit : *Bataviæ, Severini confessoris.* Severinos duodecim invenio, utrum ex illis hîc unus sit, necdum satis certo distinguere potui. *Severini.*

ACQUICINCT. De Telesphoro, post *duxit*, additur : *Hic constituit ut omnes clerici in sorte Dei electi, septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha a carne jejunent, & in nocte natalis Domini Missas celebrari, & Gloria in excelsis Deo ad Missas cantari.*

VICTORIN. Habet eadem omnia, sed phrasi non nihil immutata.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Vigilia. Simeonis monachi qui stetit super columnam. Telesphori Papæ & martyris. Hic instituit jejunium quadragesimale. Eduardi regis Anglorum.* *Eduardi.*

VATICAN. signatus numero 5949. Nihil habet de Symeone Stylita, at de antiquiori Euangelico ita adjicit : *Hierosolymis, sancti Simeonis prophetæ.* *Symeonis Euangel.*

EDITIO LUBEC-COL. *Vigilia Epiphaniæ Domini.* De Telesphoro colliguntur quæ superius dicta sunt. *Apud Antiochiam, sancti Simeonis monachi, qui decimotertio ætatis suæ anno, huic seculo abrenuntians monasterium petiit, ubi mira abstinentia, vix septimo die cibum sibi indulgens, psalterium infra quatuor menses didicit. Eodem die, sancti Edwardi regis & confessoris. Ipso die, sancti Verlaci heremitæ & confessoris.* Vult dicere *Gerlaci*; sed quam sæpe usuveniat ut G mutetur in V & vice versa, alibi forte accuratius explicabo. *Eduardi. Gerlaci.*

BELIN. Editio prima solam textui præfigit Vigiliam. Alt altera de Telesphoro post *martyrum duxit*, inserit : *Hic constituit ut in natali Domini per noctem Missæ celebrarentur.* In fine autem: *Gandavi, sancti Faraildis virginis.* Vide de Pharailde die præcedenti in Auctariis. *Pharaildis*

GREVEN. *Vigilia Epiphaniæ Domini. Eodem die, Edwardi regis Angliæ & confessoris. Tillonis confessoris. In Africa, Felicis, Secundi, Honoris, Luciani, Candidi, Januarii. Gerlaci heremitæ & confessoris. Senonis, Honoberti & Herulphi episcoporum & confessorum. Romæ, beatæ Hervulphi. Emilianæ virginis, amitæ beati Gregorii Papæ. Qui de ipsa & sorore ejus Tarsilla ita dicit Homelia 38. Uno ardore conversæ, sub districtione regulæ viventes in domo propria socialem vitam ducebant, & quotidianis incrementis cœperunt in amorem conditoris succrescere. Et cum hic essent solo corpore, quotidie ad æterna transire. In Thebaide, beatæ Amatæ virginis, abbatissæ, de qua Vincentius speculo historial. lib. 18 cap. 92.* In Actis vocatur etiam *Talida.* De Tillone agitur ibi VII Januarii. *Eduardi. Tillonis. Felicis & soc. Gerlaci. Honoberti. Ämilianæ. Amatæ.*

MOLAN. In prima editione solum adjicit litteris Italicis : *Vigilia Ephiphaniæ Domini.* Deinde typis minoribus ex GREVEN. describit omnia quæ de Æmiliana nuperrime retulimus. Item de Eduardo & Gerlaco, de reliquis nihil. At in editionibus posterioribus *Vigiliam Epiphaniæ Domini*, litteris Italicis primo loco posuit. In fine de Eduardo rege Anglorum. Tum : *Die quinta, sanctorum Martyrum Theopempti & Theonæ.* Atque huc reduci possunt quæ hic in appendice III Januarii ex epistola Rosweydi notata sunt, ubi simul de Zosimo & Athanasio, quos istis Baronius eo die conjunxit. Fatetur Molanus, se sanctos suos Græcos, quos in posterioribus editionibus refert, accepisse ex Græcorum Horologio, in quo & Theopemptus & Theonas hoc die celebrantur. Hos autem Martyrologis Occidentalibus antiquioribus antea ignotos fuisse, certissimum est, ex Martyrologio Galesinii vel verosimilius ex Menologio Sirleti à Baronio translatos, licet non ab omnibus eodem die recolantur. Putat Castellanus Theopemptum illum & Theonam, cum Theopompo & Synesio, de quibus heri ex Florentinis codicibus egimus, identificandos; ut vide sis in ejus nota ad IV Januarii pag. 73. Sequitur in nostris Auctariis minutiori charactere : *Apud Trajectum, Gerlaci eremitæ, ex milite confessoris. Item, ut notat Metaphrastes, beatæ Apollinaris Virginis.* *Theopempti & Theonæ.* *Gerlaci. Apollinaris virginis.*

VIII *Idus.* *Die* 6.

EPiphania Domini. In territorio Remensi, passio sanctæ Macræ virginis; quæ jubente Rictiovaro præside cum in ignem esset præcipitata & permansisset illæsa, dein mammillis abscisis & squalore carceris afflicta, super testas etiam acutissimas volutata, orans migravit ad Dominum. Redonis, sancti Melanii episcopi & confessoris, qui post signa virtutum, jugiter intentus cælo, migravit à seculo. *Epiphaniæ. Macræ. Melanii.*

Ita concorditer *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.* Item codices mediæ notæ, *Antverp-Max. Editio Ultraj-Belg. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. *Rhemensi* & *Remensi* scribunt codices, servo plerumque modum postremum. Max-Lubec. ut plane incorrecta editio est, ita sæpe, ut dixi, dissentit non tam re quam modo scribendi, nec semper vacat singulas minutias discutere. Ita hîc legit *Rictionario*, Belin. *Riciovaro* Antv-Max. *Rictionaro.* Legendum esset *abscissis*, sed codices passim habent *Abscisis*, quibus subscribendum. Aliqui pejus *abcisis*; Greven. *excisis.* Lectio Usuardina est *migravit ad Dominum*, Antverp. & Max-Lubec. *migravit ad Christum.* Sunt qui scribunt *Melani* cum Antverp-max. melius in textu. In ultima annuntiatione recurrunt varii nævi. In Praten. & Tornacen. est, *emigravit à seculo.*

Antverp. ponit, *jugiter intentus in cælo.* Max - Lubec. *jugiter intentus migravit :* Antverp-max. & alii, *jugiter cælo intentus.* Demum Belin. phrasim auget, *jugiter cælo intentus, glorioſus migravit* &c. atque ea lectio a Baronio ſervata eſt.

Epiphaniæ. OBSERVATIO. *Epiphania ; Epiphania Domini ; Epiphania Domini noſtri Jeſu Chriſti ;* modi diverſi ſunt, quibus apographa Hieronymiana antiquiſſimam & celebratiſſimam tota catholica Eccleſia feſtivitatem exprimunt. Bedæ placuit modus ſecundus, quem Florus auctiorem reddidit : tertius Rabano. Notkerus longiori oratione, varia complexus eſt. Romanum parvum ſecundo loco, ſic poſuit : *Epiphania Domini, id eſt manifeſtatio vel apparitio Domini.* An hîc, obſecro, perſpicere potuit Valeſius, Romanum parvum ex Adone contractum eſſe, ubi Ado ſolum ſcripſit, *Epiphania Domini?* Ut ut eſt, Noſter Adonis vel Bedæ, aut, ſi ita vis, alicujus Hieronymiani verba tranſumpſit. De pluribus myſteriis, Epiphaniæ feſto recoli ſolitis, agunt breviter Baronius & Florentinius in notis, Bollandus vero in Actis, ſed nemo accuratius rem totam ab ovo excuſſiſſe videtur quam Caſtellanus cujus eruditas diſquiſitiones curioſus lector conſulere poterit. Nec Wandelberti verſiculo negandus eſt locus: *Octavo ante Idus agitur Theophania ſanctum.*

Macræ. *Macram* in Hieronymianis, Beda, Floro aut Rabano non reperies. Primus eam & quidem primo loco ſignavit auctor Romani parvi : *Sanctæ Macræ Virginis, ſub Rictiovaro præſide.* Quæ Acta Adoni præluxerint, equidem ignoro, certe brevi ſuo elogio plura complecti videtur, quam Acta à Bollando edita & illuſtrata repræſentent. Eorum criſim tradit Tillemontius tomo 4 pag. 497 & 734. Noſter ſua omnia ex Adone mutuatus eſt, phraſi nonnihil perpolita, quam codices aliqui integram ſervaverunt. Caſtellanus Macram remittit ad 11 Martii, quo die coronatam præfata Acta diſertè indicant ; putatque hoc die corpus revelatum aut elevatum fuiſſe. Wandelbertus 111 Martii non ſcripſit *Magra* aut *Marcia*, ſed niſi vehementer fallor, *Quinas Macra pio Nonas defendit amore.*

Melanii. Alii, neſcio qua cauſa, ad XI Junii rejiciunt. De *Melanio* Rhedonenſi ſic hodie legit vetuſtiſſimum Epternacenſe : *In civitate Redonis, natale ſancti Melani epiſcopi* : alia apographa hoc ipſo die conjungunt *nativitatem, ordinationem* & *tranſitum*, quemadmodum inde deſcripſit Notkerus. Ex prædictis Hieronymianis Sanctum à Noſtro acceptum non dubito, adjectâ laudatiunculâ quæ Sanctis pleriſque aptari poteſt. Vitam habes à Bollando illuſtratam, ex quo & Caſtellano diſces, quid de varia feſti celebratione ſtatuendum ſit.

AUCTARIA.

Julian. Baſiliſſæ & ſoc. ANTVERP-MAJ. *Epiphania Domini noſtri Jeſu Chriſti. In civitate Antiochia, natale ſancti Juliani martyris & Baſiliſſæ, & Celſi pueri, & Martianillæ matris ejuſdem, & Antonii presbiteri, & Anaſtaſii, ſub Marciano præſide, tempore Diocletiani & Maximiani.* De his noſtri codd. ad IX Januarii, ſed hic ad proprium diem retracti ſunt, quo in Hieronymianis memorantur & à Floro, elogio ex Actis deſumpto, exornati ſunt. Sed de his videndus omnino Caſtellanus hoc die pag. 105, plurima ibi curioſe & erudite congerens ad confundendos vel diſtinguendos Julianos, quibus Martyrologia nimium quantum abundant. Sequitur in codice de Macra, quæ ipſi *Maria* eſt, & de qua ſolum ponit : *Quæ jubente Rictiovaro in prunas volutata, oransque migravit ad Dominum. Eodem die, tranſlatio corporis ſancti Germani Antiſiodorenſis epiſcopi, admirandæ fidei, doctrinæ & virtutum viri.* Ponitur etiam ab aliis, ſed remittenda ad natalem XXXI Julii.

Tranſlatio S. Germani.

ROSWEYD. In prima purus, ſecundam non Uſuardinè ſed Adonianè enuntiat, de qua varietate ſupra diximus. Tertiam plane omittit.

PULSANEN. Sic incipit : *Apparitio incarnati Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti. Hujus ſiquidem veneratio, quia primæ virtutis & baptiſmi ſui decoratur miſterio, eo devotione ſit fortior & in ſalute numeroſior.* Macræ elogium expunctum ; in Melanio purus eſt : ſed pro *Redonis*, ſcribit *Seddonis.* In fine : *In Antiochia, natale ſancti Juliani martyris, & Celſi pueri, & Juliani &c. Martianillæ, & Antonii presbiteri, & Anaſtaſii, quorum miræ paſſiones leguntur.* De his, ut ſupra monui, IX Januarii.

MUNERAT. *Epiphania Domini, id eſt apparitio ejuſdem, hodie multipliciter exhibita.* De reliquo ſatis purus eſt.

CENTULEN. *Epiphania Domini noſtri Jeſu Chriſti. Antiochiæ, paſſio ſanctorum Juliani & Juliani. Baſiliſſæ, & Celſi pueri, & Marcianillæ matris ejuſdem, & Anthonii presbiteri, & Anaſtaſii, tempore Diocletiani. In territorio Remenſi, paſſio ſanctæ Macræ virginis.* Idem hic codex 11 Maii Macram cum ſociabus refert, ſed quænam eæ ſociæ ſint, nec hic nec ibi dici poteſt. *Antiſiodoro, tranſlatio ſancti Germani epiſcopi & confeſſoris.* De Melanio, nihil.

BRUXELLEN. *Epiphania Domini noſtri Jeſu Chriſti, quem infantem Magi adoraverunt, & quem, ut eſſet incipiens annorum triginta, Joannes in Jordane baptizavit, & qui anno ſequenti aquam convertit in vinum, quique anno exhinc proximo de paucis panibus magnam turbam hominum ſatiavit. Et ſic in hac die quatuor facta concurrunt, quorum primum ut principalius celebratur.* Videatur officium eccleſiaſticum ; & ea quæ obſervat Caſtellanus pag. 95. Macram vocat *Macheam*, in tota annuntiatione Adonianus. Sequitur de Juliano & Baſiliſſa ſociiſque integra annuntiatio Uſuardina, ut ponitur IX Januarii. In Melanio ſatis purus eſt. *De Epiph.*

HAGE-

De Epiph. HAGENOYEN. *Epiphania Domini. Et nota quod eſt triplex apparitio Domini, qua hodie apparuit. Primo apparuit Magis, qui illi prima munera obtulerunt, quæ in carne ei erant oblata. Secundo apparuit Iohanni Baptiſtæ in baptiſmate, quando audivit Patrem in voce, Filium baptizavit in flumine & Spiritum ſanctum vidit in columba. Tertio apparuit convivis in nuptiis, quando de aqua fecit vinum.* Hactenus ſatis bene ut ſupra. Utrum admitti poſſint quæ ſequuntur, alii judicent; ita pergit: *Per quod miraculum viſum, Iohannes Ewangeliſta, cujus erant hæ nuptiæ, ad vocem ejus, uxorem deſeruit & Chriſto fidus adhæſit.* In Macra & Melanio ſatis purus eſt. Adjicitur in fine: *Agricii.* *Item Trevis, ſancti Agricii epiſcopi & confeſſoris.* Vult dicere *Treveris.* Vide Grevenum XIII Januarii & Acta noſtra eodem die.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJ. *Epiphania Domini. Macræ virginis & martyris. Melanii epiſcopi & confeſſoris. Iuliani, Celſi cum ſociis M M.* Recte notatur in apographi noſtri margine, non haberi Julianum hoc die in Martyrologio Romano: quærendus erat IX Januarii.

CAMBERIEN. monaſt. S. Mariæ Conventual. *Saltani.* *Ipſo die, ſancti Saltani ſociorumque ejus Martyrum.* In Prætermiſſis invenio *Sulcanum*; ibique notatur Maurolycus, in quo memoria agitur *Sultani martyris.* Innuit Bollandus, forte intelligi *Solochanum*, de quo XVII Maii in Actis. Si mihi devinare etiam aliquando liceat, ſuſpicabor, *Saltanum* vel *Sulcanum* cum ſociis martyribus, non alium eſſe quam corrupto nomine *Iulianum* &c.

FLORENTIN. *In Antiochia, natale ſancti Juliani martyris, Celſi pueri, Martianillæ, Antonii presbyteri, & Anaſtaſii, quorum miræ paſſiones leguntur.* Toties recurrit Julianus, ut inde confirmetur conjectura ſuperior.

JURENSIS S. Ragnoberti. Pro *Macræ*, male poſuit *Marthæ.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Tranſlatio corporis S. Germani Antiſidorenſis epiſcopi.* De qua ſupra.

EDITIO LUBECO-COL. In prima & ſecunda, *Melchioris.* pura, inſerit: *In Oriente, ſancti Melchior regis & epiſcopi, qui hac die obdormivit in Domino, divino ſacrificio in eccleſia prius celebrato ac ſumpto.* Eodem nempe mortis genere quo I Januarii Jaſparem obiiſſe ſupra narravit. Pro *Melanii* ſcribit *Melani*, de reliquo purè. Tum: *Gregorii.* *Lingonis, ſancti Gregorii martyris, cujus geſta habentur.* An non idem qui IV Januarii *epiſcopus & confeſſor* dicitur? Vide Prætermiſſos. *Eodem die, ſancti Sulcani & ſociorum ejus martyrum.* Vide *Sulcani.* ſupra in CAMBERIEN.

GREVEN. *In Oriente, ſancti Melchior epiſcopi, qui fuit unus ex tribus Magis & hac die quievit in pace &c. Lingonis, ſancti Gregorii martyris .... Item Petri & Marci.* Ex Hieronymianis, ab aliis avulſi ſunt. *Sulcani & ſociorum ejus.* Vide dicta. *Apud Famaguſtam civitatem Cypri, beati Petri Thomaſii Patriarchæ Conſtantinopolitani, Ordinis Carmelitarum. Qui vita, doctrina, miraculiſque clarus, tempore Caroli IV, horâ prædictâ quievit, in pace. Civitate Florentia, beati Andreæ Carmelitæ, epiſcopi Feſulani.* Petrus remittitur ad XXIX Januarii, Andreas ad XXX. *Andreæ.* *Item, beatæ memoriæ Gertrudis de Ooſten Beguitæ* [quid ni *Beguinæ?*] *Delphenſis, quæ ſtigmata Chriſti impreſſa habuit in corpore ſuo. Item ſecundum Vincentium lib. 13 cap. 188, hoc die paſſus eſt beatus Julianus & ſocii ejus, qui infra V Idus ponuntur. Item, ſanctæ memoriæ Johannis Birelli, Prioris majoris domus Cartuſiæ, vita & miraculis conſpicui.* Vide Prætermiſſos.

MOLAN. *Eodem die, tranſlationis corporis ſancti Germani Altiſſiodorenſis epiſcopi, admirandæ fidei, doctrinæ & virtutum viri. Apud Famaguſtam, civitatem Cypri, beati Petri Thomaſii Patriarchæ Conſtantinopolitani, doctoris percelebris, Ordinis Carmeli profeſſoris; qui poſt plures de ſacræ Crucis inimicis victorias, poſtque plures conſcriptos libros, ac patrata miracula, die ac horâ à ſe præſignatis, ſeliciter obdormivit. Civitate Florentiæ, beati Andreæ Carmelitæ, præſulis Feſulani, odore virtutifero, longe lateque fulgurante, ſplendeſcentis.* Deinde minoribus typis: *Barcinonæ, beati Raimundi confeſſoris, tertii magiſtri Ordinis Prædicatorum. Qui licet non ſit canonizatus, ejus tamen feſtivitas ex conſenſu Pauli III à Barcinonenſibus celebratur poſtridie Epiphaniæ Domini.* Editiones poſteriores literis Italicis incipiunt, *Epiphania Domini, adden-* *Raymundi.* *tes qua manifeſtari cæpit gentibus, cum eum Magi adoraverunt, Melchior, Baltazar & Jaſpar. Simul hoc die Eccleſia gratam memoriam celebrat baptiſmi ejus ſacri & primi omnium miraculorum Chriſti, ac ſub illo ceterorum, quibus celebriter manifeſtata fuit ejus divinitas.* In fine, de Petro Thomaſio & Andrea Feſulano, ut in editione priori. Deinde minoribus typis de Raymundo etiam ut ſupra. Denique eodem charactere hic: *Delphis in curia Beghinarum, obitus venerabilis Gertrudis de Ooſten. Antiquitus annuntiatio diei Paſchatis per diaconum.* De quo ritu vide Caſtellanum pag. 94.

VII *Idus.* *Die 7.*

RElatio pueri Jeſu ex Ægypto. Eodem die, beati Luciani Antiochenæ eccleſiæ presbiteri & martyris, qui ſatis clarus doctrina & eloquentia, paſſus eſt Nicomediæ ob confeſſionem Chriſti ſub perſecutione Maximini, ſepultuſque Helenopoli Bithiniæ. Apud Antiochiam, ſancti Cleri diaconi, qui pro confeſſionis gloria ſepties tortus & in carcere diu maceratus, ad ultimum decollatus, martyrium conſummavit. Civitate Heraclea, Felicis, Januarii.

Relat. pueri. Luciani. *Cleri.* *Felicis Januarii.*

Magnus iterum codicum conſenſus; ita enim *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. & Editio Ultrajectin. Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. De *Ægypto*, ut semel & iterum dicam, servo rectam orthographiam ex iis codicibus, qui diphthongis utuntur, ut sunt Praten. Herinien. Rosweyd. &c. licet plures scribant *Egypto* vel *Egipto*. In *presbiteri* alia est ratio, quod ea sit codicum omnium scribendi forma. *Maximini* verè & rectè scribunt post Adonem nostri omnes, exceptâ Max-Lubec. ubi per errorem puto irrepsisse *Maximiani*, sicut & in recentioribus Romani moderni editionibus, contra quam legerit Baronius. Si ad Acta, à Bollando edita appelles, ultro fatebor non modica correctione indigêre. Scribendum esset *Bithyniæ*, ut est in ecgrapho nostro Pratensi & in Molano, at codices reliquos sequor, in quibus simpliciter *Bithiniæ*, vel pejus *Bitiniæ*. Sitne typographi, an ipsius Munerati editoris sphalma dum legit, *qui professionis gloria*, non habeo unde dispiciam. Lego *Felicis, Januarii* absque particula copulativa, quam respuunt puriora apographa, Praten. Herinien. Tornacen. licet in aliis pluribus exprimatur. Addunt codices mediæ notæ, *martyrum*, puto ex librarii arbitrio.

Relatio pueri Iesu. OBSERVATIO. De *Relatione pueri Jesu* in Hieronymianis codicibus nulla usquam fit mentio, nisi si ad eos reducatur vetus Gellonense, ab Acherio Spicilegii tomo 13 editum, in quo, ultimo loco, sic legitur: *Eductio Jesu de Ægypto*. Silent etiam Beda & Florus. At Rabanus XI Januarii: *Eductio Domini de Ægypto*. Quæ verba ex ipso ea die XI describens Notkerus, addit: *Quæ secundum alios* VII *Idus Januarii, secundum quosdam Nonis Januarii, propter multorum dierum profectionem celebratur*. Valeat si valere possit ea ratio, verosimiliorem dabit Castellanus. Textus nostri radix & origo est Romanum parvum, cujus ipsissima verba inde in Adonem, hinc in Nostrum liquido promanarunt. Nihilo plus metro suo complexus est Wandelbertus: *Septima ab Ægypto Christum celebratque relatum*. *Luciani.* De illustri martyre *Luciano* sic habent Hieronymiana: *In Nicomedia, Luciani presbiteri, qui quatuor partibus factus est*, vel, *qui in quatuor partes demersus est*. De qua dissectione & demersione, atque etiam redintegratione, videndum est Flori elogium. Romanum parvum sic eum consignat: *Et sancti Luciani martyris Antiocheni*. Encomium in latercule relatum, Adonis est, sed a Nostro aliquantulum immutatum & media ferme parte imminutum, à Notkero cum Flori verbis ferme commixtum. Plurima de inclytissimo martyre observari possent, sed malo ea lector requirat apud Baronium, Bollandum, Florentinium & Castellanum. Joannis Chrysostomi homiliam, à Bollando Actis qualibuscumque subnexam, recudi curavit Ruinartius inter sincera & selecta à pag. 559. Ibi præfixa admonitio, & vita Gallica à Tillemontio ex variis concinnata tom. 5 à pag. 474, in Supplemento expendi poterunt, quando & Græca passio, ex Synaxario membranaceo Ms. P. Sirmondi, sive collegii nostri Parisiensis, ad XV Octobris, aliaque hujusmodi, si operæ pretium fuerit, huc referentur & illustrabuntur. Hunc versiculum de *Cleri.* Luciano cecinit Wandelbertus: *Antiochena suum recolit quoque plebs Lucianum*. Sic *Clerum diaconum* commemorat Florus, ut ex uno geminos saltem conficere videatur, non tamen multos, ut perperam ejus verba vertit Castellanus, sic enim legit: *Item, Clerici & Diaconi, qui septies torti* &c. Quis enim Gallice reddat: *Item les clercs & les diacres*, nisi latine habeatur: *Item clericorum & diaconorum*. Noverat utique vir eruditissimus martyrum nomina non in recto, sed in obliquo annuntiari. Codex Hieronymianus Eternacensis hodie *Lucerii diaconi* meminit, qui rursus in eodem recurrit XIV; ubi, alii *Cleri* vel *Cleti* habent: porro iterum XV sub nomine *Luceris diaconi*, aliis, *Liceri* vel *Leceri*, qui verosimiliter ubique idem est, à Romano parvo simpliciter notatus: *Et Cleri martyris*. Undenam brevia sua elogia deduxerint aut Florus aut Ado, incertum est, cum Acta, saltem nota non exstent: hoc certum, Nostrum & Notkerum ex Adone verbum de verbo plane reddidisse. *Felix* & *Januarius* ex Hieronymianis ab ipso Usuardo accepti sunt, in iis codicibus denuo positi XIV Februarii, ut censet Bollandus, nec multum refragatur Florentinius, hîc Magistro nostro gratulatus, quod *Bivarii & consimilium fabulas non audierit*. Hæc ad Usuardini textus genesim satis dicta sunt.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Initio transpositus, legit: *Relatio pueri ex Egypto Jesu. Eodem die, natale sancti Luciani, presbiteri Antiochenæ ecclesiæ & martyris, viri doctissimi atque eloquentissimi*. In quo rursus ad Adonem accedit. *Item apud Antiochiam, Bilicerii* [pro *Cleri*] *diaconi, qui ob confessionem Christi* &c. pure. Sed deest omnino annuntiatio ultima.

ROSWEYD. Rabanianus potius quam Usuardinus, sic in principio: *Eductio Domini de Ægipto. In Nicomedia Luciani presbiteri, qui in persecutione Maximiani in quatuor partes fractus & in mare demersus, alia die integer inventus est. Item apud Antiochiam, beati Cleri diaconi & martyris*. Desunt reliqua omnia.

PULSANEN. Satis purus est, nisi quod in eo hîc omittatur *Relatio pueri* &c. quam ad Nonas

Nonas ex eo in auctariis ibi retulimus, forte ex eorum more, qui v Januarii Euangelium de pueri Jesu reditu recitare consueverint.

ALBERGEN. Textui satis puro subdit: *Tremoniæ, sancti Reynoldi martyris, viri eximiæ virtutis, cujus gesta habentur.* Hinc patriam suam codex ille satis indicare videtur. *Reynoldi.*

DANIC. *Item in Dacia, provincia Selandiæ, passio sancti Kanuti ducis & martyris.* In superioribus satis purus est. *Kanuti.*

CENTULEN. Perpetuus Usuardi abbreviator, a prima purus est. Tum: *Eodem die, sancti Luciani Antiochenæ ecclesiæ presbiteri & martyris, viri doctissimi atque eloquentissimi. Item Antiochiæ, beati Licerii dyaconi & martyris.* In ultima de Felici & Januario etiam purus est.

BRUXELLEN. *Relatio pueri Jesu septennis ex Egypto in Nazareth; ubi monstratur petra, in qua ipse viginti tribus annis, noctibus recubuisse, diebus vero sedisse memoratur. Cujus siquidem petræ fragmenta, tamquam Sanctorum reliquias, Crucesignati & peregrini digne venerantur.* De Luciano, post *Maximini*, sic habet, *in quatuor partes discerptus, & quatuor lapidibus alligatus, in mare mersus, sed alia die Helyonopolim Bithiniæ corpus ejus integrum inventum est ibique sepultum.* Vide Notkerum. In Clero purus est: in Felice & Januario similis codicibus mediæ notæ. Tum: *Alibi, Tillonis monachi. Item sancti Valentini episcopi. Item sanctæ Lucianæ virginis.* De Tillone & Valentino agit Bollandus; quam vero Lucianam indicet, fateor me ignorare. *Relatio auctior.* *Tillonis. Valentini. Lucianæ.*

HAGENOYEN. *Relatio pueri Jesu Christi Domini nostri de Egypto, cum Ioseph nutricius ejus ad monitionem angeli acquievit, & Iesum cum matre sua Virgine Maria, & alia familia sua, rediit de Egypto in terram Israel. Quæ relatio facta est post mortem Herodis & aliorum amicorum suorum.* Hæc Scripturæ sacræ magis conformia quam quæ supra dedimus ex codice Bruxellensi. Reliqua omnia satis pura sunt.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Relatio pueri Jesu ex Ægypto. Luciani presbyteri & martyris Antiocheni.*

CODEX BIGOTIAN. signatus D 9: *Item Fiscanno, translatio sanctorum corporum, qui in eadem requiescunt ecclesia.* Indicat procul dubio sanctum Guilielmum ac forte alios in celebri illo monasterio quiescentes.

CAMBERIEN. monasterii S. Mariæ: *Ipso die, sancti Isidori episcopi, magnæ sanctitatis viri.* Nusquam notus est hic Isidorus, ut ex Prætermissorum elencho intelliges. Vide dicta de Isidoris 11 Januarii. *Isidori.*

In VATICAN. Sub numero 5949. Deest ultima annuntiatio *Felicis* & *Ianuarii.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Relatio pueri Iesu ex Egypto, anno ætatis suæ sexto, imperii Augusti Cæsaris quadragesimo octavo, regni vero Herodis, tunc defuncti, trigesimo octavo.* Sequitur de Luciano, satis pure. Tum: *Tremoniæ, sancti Reynoldi martyris, viri eximiæ virtutis, cujus gesta habentur: Coloniæ Agrippinæ quidem passus, sed Tremonienſibus datus.* In duabus aliis textûs commemorationibus etiam satis pura est. Demum: *Solemniaco monasterio, beati Stillonis* [alii legunt *Tillonis* & *Hellonii*, ut est apud Bollandum] *monachi & confessoris. Eodem die, sancti Kanuti ducis & martyris*, ab eo distinguendi, cujus Acta dabimus x Julii, tametsi officium de eo in Ecclesia celebretur XIX Januarii. Vide Bollandum hoc die à pag. 390. *Reynoldi.* *Stillonis.* *Kanuti.*

BELIN. Primam sic legit: *Relatio pueri Iesu Christi de Egypto.* Pro *Maximini*, habet *Maximiani:* de reliquo purus est textus, cui subnectitur: *Ipso die, sancti Iuliani. Item Papiæ, Crispini episcopi & confessoris.* De Juliano, est quod moneam, hîc eum simpliciter referri & sine addito, cui tamen Baronius, qui Belinum præ oculis habuit, nescio qua ratione ductus, titulum *martyris* apposuit. Bollandus, re nondum satis examinatâ, Julianos multiplicavit, aliquem hodie Actis inferens, postea verosimiliter excludendum. Putat Castellanus, eumdem hîc repeti Julianum, de quo pridie egimus & porro IX Januarii agemus. Verum, ni fallor, hîc alius Julianus est, nec martyr nec xenodochus, isque à Belino ex peculiari notitia hîc Usuardo adjectus, ut ante me censuit Rosweydus in animadversionibus Mss. supra non semel citatis, in quibus ita observat: *Ego*, inquit, *vix dubito quin exprimendum sit: Eodem die, sancti Iuliani, omisso* MARTYRIS. 1. *Quia ita repræsentat vetus Martyrologium Romanum Belvi, ante centum annos Venetiis & Parisiis impressum.* 2. *Quia existimo hic intelligi Iulianum confessorem Novariensem, qui diaconus fuit sancti Iulii presbyteri, cujus festum* VII *Ianuarii occurrit apud Ferrarium in Catalogo Sanctorum Italiæ.* Hæc Rosweydus. At de hujusmodi novis in Romano moderno accessionibus plura suggerent Papeprochii Responsiones parte 2. art. 18 in appendice: ubi nominatim de *Niceta* agitur ex Holstenii ad Florentinium epistola. Nec omittenda alia laudati Rosweydi animadversio ad hunc ipsum diem circa *Theodorum monachum, qui tempore Constantini* &c. Præmisso itaque textu cum Baronii notatione: *Quæro hic*, inquit Rosweydus, 1. *Cujus veteris libri auctoritate ponatur Theodorus hic hoc die, nam in antiquo Martyrologio Romano non comperitur. Quæro* 2. *quomodo in notationibus Baronius dicat, Theodorum hunc fuisse discipulum S. Antonii (quod iterum repetit notatione ad* XXVIII *Decembris, ratione alterius Theodori) idque elicit & probat ex vita Antonii per Athanasium scripta, cum Athanasius in vita Antonii cap. 32 non dicat, eum fuisse discipulum S. Antonii, sed Ammonis Nitriotæ, uti etiam habetur in vita S. Pachomii cap. 1, auctoritate ducta ex eadem Antonii vita per Athanasium scripta. Idem habet Palladius cap. 8.* *Juliani. Crispini.* *Observationes in Martyrologium Romanum.*

GREVEN. *Relatio pueri Iesu facta est anno ætatis ejus sexto, imperii Augusti Cæsaris* XLVIII, *regni vero Herodis defuncti* XXXVIII. *Tremoniæ, in diœcesi Agrippinensi, translatio sancti Reynoldi monachi & martyris. Qui clarissimis ortus natalibus & in armis strenuus, Coloniæ sancti Panthaleonis factus est monachus, vita & miraculis clarus: à cæmentariis, quibus à suo abbate præfectus fuerat, occisus, in lacum projectus est: unde Domino revelante extractus, Tremonienſibus datus fuit.* *Reynoldi.*

Item, Kanuti ducis Slaviæ, martyris, filii regis Daciæ. Solemniaco monasterio, beati Stilonis monachi & confessoris. Faustæ, virginis martyris. Vide Rabanum, Notkerum & indicem Prætermissorum. Coluntur XX Septemb. *Melaniæ senioris, senatricis Romanæ.* Vide Prætermissos. *Item sanctæ memoriæ Wedekindi ducis Westphaliæ, in Anga quiescentis.* Lege ex Actis *Wittekindi, ducis Saxonum*, & *Angariæ.* *Kanuti.* *Stilonis.* *Faustæ.* *Wittekindi.*

MOLAN. *Ipso die, sancti Iuliani. Item Papiæ, Crispini episcopi & confessoris. Solenniaco monasterio, beati Stillonis monachi.* Deinde minoribus typis: *Tremoniæ in diœcesi Agrippinensi, translatio* *Juliani.* *Crispini.*

translatio sancti Reinoldi &c. ut supra, nisi quod hîc, post *datus fuit*, addatur: *Qui ab archiepiscopo Colonienſi, sibi alicujus Sancti corpus dari devotissime postulabant, quo terra eorum reverentior & ab hostibus securior esset. Item, Canuti ducis Slaviæ, martyris, filii regis Daciæ.* In editionibus aliis, de Juliano & Crispino, ut prima. *Canuti.*

Deinde: *Ipso die, sancti Canuti, ducis Daciæ & martyris, filii Erici regis. Solemniaco monasterio, beati Stilonis monachi.* Tum minoribus typis: *Patavii, beatissimi Valentini, episcopi Rhætiarum.* *Valentini.* Denique de Reinoldo; mutatis pauculis, quæ ad rei substantiam nihil conferunt.

VI *Idus.* *Die* 8.

Severini. NEapoli Campaniæ, natalis sancti Severini episcopi & confessoris, fratris beatissimi Victorini martyris, qui Severinus post multarum virtutum perpetrationem, plenus sanctitate quievit.

Luciani & soc. Beluacus, sanctorum martyrum Luciani presbiteri, Maxiani & Juliani, quorum Maxianus & Julianus primo à persecutoribus gladio puniti sunt. Dein beatus Lucianus post nimiam cædem, cum Christi nomen viva voce confiteri non metuisset, priorum sententiam & ipse excepit.

Eugeniani. Eodem die, sancti Eugeniani martyris.

Ita primigenia puritate *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Greven.* & *Molan.* Hic vero in posterioribus editionibus textum non recte mutavit.

VARIA LECTIO. Pulsanen. pro *Neapoli*, male scribit *Neapolis*, uti pro *Beluaci*, habet *Beluati*. Servavi ego *Beluacus*, more antiquo, cum antiquioribus codicibus Praten. & Herinien. quod etiam posuit Florus. Tornacen. scribit *Beluago*, alii *Beluaci* vel *Beluaco*. In Pulsanensi, est *Luciani episcopi, Maximiani presbiteri & Juliani diaconi.* At postremis ii tituli non debentur; Luciano, non alius quam qui in textu positus est. Porro è sociis primus non *Maximianus* dicendus est, ut male apud Florum legitur, nec *Messianus*, ut Ado, sed ex codicibus nostris ferme omnibus *Maxianus*, idque ex analogia gallica ostendit Castellanus pag. 135. Molan. scripsit *Maximiniani*, Greven. *Maximiani*, item Belin. quem procul dubio secutus est Baronius. Pulsanen. *viva voce confiteri* &c. vertit in *una voce* &c.

Severini. *OBSERVATIO.* Tota annuntiatio prima, sive *Severini* encomium ex Adone manifestissime abbreviatum est, servata Severinorum confusione ex Romano parvo, primo illius auctore, alius diceret seductore, ab Adone accepta, quam correxerunt Bollandus & Castellanus hoc die; frustra enim Neapoli quæritur Severinus episcopus *Victorini Amiternensis* frater, qui apud septempedanos inveniendus est. Vide quæ à nobis dicuntur v Septembris, fusius in Actis suo tempore expendenda. Advertit confusionem Molanus, sed eam in posterioribus suis editionibus perperam ex Usuardi textu expunxit, quem inviolatum servare debuerat, emendando in notis, ut facit, quæ erant corrigenda; certum enim est Usuardum legisse, *Severini episcopi & Confessoris, fratris beatissimi Victorini martyris*, quemadmodum in Adone scriptum invenerat. Inter apographa Hieronymiana, solum Corbeiense de Bellovacensium apostolo & sociis ita hodie meminit: *In Gallia civitate Belloacus, passio sanctorum Luciani, Mariani & Juliani martyrum*; ubi *Mariani* levi lapsu pro *Maxiani* legitur, qui aliis *Massiani* vel *Messiani*. De his martyribus nihil habet Beda. Rabanus solum Lucianum presbyterum cum elogio posuit IV Januarii, cujus verba ibi descripsit Notkerus, hac iterum die legens: *Melloacia* (pro *Bellovaci*) *sancti Luciani, socii beati Dionysii. Item Messiani*; quæ ex Adone accepta viderentur, nisi de Dionysio fieret mentio; ipse enim simpliciter enuntiat: *Beluaci, sanctorum Luciani & Messiani.* Hinc tamen confice Acta nulla Adoni innotuisse, quæ certo Usuardus consuluit, illa præsertim quæ ab anonymo scripta, ex quibus elogium suum evidentissime extraxit. An etiam ex Floro? Ita sentit Castellanus pag. 131, præjudicatæ opinioni insistens, quod Usuardus Flori Lugdunensis ad Bedam auctaria inspexerit, quæ ego numquam ei visa existimo, utpote qui non alium Florum noverit, quam *latiora* vel *latiora* illa *vestigia* quæ sunt ipsissimum Adonis Martyrologium, ut in præfatione, Castellano in hac parte non refragante, ostendimus. Ut hodiernus utriusque textus exemplo sit, oculos ipsos tuos lector appello, confer Flori elogium cum nostro Usuardino, victas dabo manus si vel per levem umbram hoc ex illo contractum appareat. De Actorum fide & sinceritate disputant eruditi critici, inter quos laudatus Castellanus multa curiose observavit, uti & Tillemontius

Juliani & soc.

tius tomo 4 à pag. 537, quæ in Supplemento accuratius forte examinari poterunt. *Eugenianum* tamquam ignotum martyrem dedit Usuardus, nusquam sub tali inflexione repertum: si enim Hieronymiana quantumvis aucta consuluit, non alium ibi reperit quam *Egemonium, Egonomium* vel *Ægemonum*, idque cum *episcopi* titulo, à Rabano etiam diserte signatum. *Eugenianus*, quiscumque ille esse possit, apud antiquiores ignotus est, nisi Wandelbertum audias, ita ipsum metro aptantem: *Iduum post sexto, Eugeniano vota feruntur.* Oculatior Bollandus *Eugenianum* eumdem esse probabilissime censuit cum *Egemonio* vel *Hegemonio* (quocumque modo inflexeris) *Augustodunensi episcopo*: imo certum id credidisset cum Castellano, nisi Saussayo nimium tribuisset. In eodem errore versantur plura ex sequentibus Auctariis, sæpe de eadem re audiendis. *Eugeniani.*

AUCTARIA.

ANTVERP. MAJ. *Neapolim Campaniæ, sancti Sevi* [pro *Severini*] *confessoris, fratris beatissimi Victoris, clarissimi viri in miraculis. Beluacus, sanctorum Luciani presbyteri, Maximiani & Iuliani martyrum. Quorum Maximianus & Iulianus primo à persecutoribus gladio sunt puniti. Dehinc beatus Luctanus, cum post nimiam* &c. Deest plane annuntiatio ultima.

ROSWEYD. *Apud Neapolim Campaniæ, sancti Severini confessoris, fratris beatissimi Victorini, clarissimi viri in miraculis. Qui & ipse fratris imitator existens, post multarum virtutum insignia, sanctitate plenus in pace quievit. Apud Augustodunum, Eugenii episcopi & martyris.* In quo hic codex tantum ad veritatem accedit, quantum recedit ab Usuardo. *Beluaco, sanctorum martyrum Massiani, Luciani atque Iuliani. Ratisbonæ Herhardi episcopi. Item, Eucherii episcopi.* *Eugenii* *Herhardi* *Eucharii.*

MUNERAT. Textui satis puro subdit: *Remis, beati Rigoberti episcopi & confessoris.* De quo vide IV Januarii. *In Græcia sancti Thimotei. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ virginis. Methis civitate, sanctæ Patientis episcopi & confessoris.* De eo Timotheo hic agi non videtur qui ab Usuardo ponitur XXII Januarii, sed de alio: Vide Acta. *Rigoberti* *Timothei* *Gudulæ.* *Patientis.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN, qui codices plerumque consentiunt, post textum in fine addunt: *In Græcia, Timothei. Augustoduno, Eugeniani.* Male habet Max-Lubec. *Eugemani.* *Eugeniani.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. ALBERG. DANIC & EDITIO ULTRAJ-BELG. Da Luciano, inserunt, *beati Petri discipuli*: Textui autem superaddunt: *In Græcia sancti Thimothei. Augustuduni, sancti Eugemonis*, vel *Eugenionis episcopi. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ* vel *Gudilæ virginis. Methis civitate, sancti Patientis episcopi & confessoris.* *Eugenionis.*

LOVANIEN. Similis est superioribus, præterquam quod Bellovacensium elogium expunxerit.

ULTRAJECT. Annuntiatione sanctæ Gudilæ minutus est, de cetero cum proxime relatis consentit.

CENTULEN. *Neapolim Campaniæ, sancti Severini episcopi & confessoris fratris beati Victorini martyris. Civitate Beluaco, sanctorum Luciani, Maxiani & Iuliani.* In ultima purus est.

BRUXELLEN. Incipit: *Depositio sanctæ Gudilæ virginis patronæ nostræ. Cujus sacri corporis reliquiæ hic venerantur. In Græcia, sancti Thimothei. Apud Beluacum, sanctorum martyrum Luciani presbiteri, beati Petri discipuli; & Maximi presbiteri, & Iuliani diaconi. Qui ob confessionem Christi post multas cædes gladio puniti sunt. Apud Neapolim Campaniæ, sancti Severi episcopi & confessoris, fratris beati Victorini martyris, clarissimi in miraculis. Qui & ipse imitator fratris plenus sanctitate in pace quievit.* In hoc variis codicibus præstat quod illi ex vero *Eugeniani* nomine duo falsa procuderint, hic vero solum scribat: *Apud Augustudunum, sancti Eugenionis episcopi. Methis, sancti Patientis episcopi & confessoris.* *Gudilæ.* *Timothei.* *Eugenionis.*

HAGENOYEN. Phrasim etiam modice variat: in prima utcumque purus; in secunda etiam inserit, *discipuli sancti Petri.* Tum: *Eodem die, sancti Eugiminiani martyris. In Græcia, sancti Tymothei. Augustodono, sancti Eugenionis episcopi. Metis civitate, depositio sancti Pacientis episcopi & confessoris. Apud Bruxelliam, sanctæ Gudilæ virginis. Ratisponæ, Erthardi episcopi. Veronæ, sancti Rustici confessoris.* Colitur ibi ut martyr IX Augusti. *Erthardi.* *Rustici.*

AQUICINCT. Recte in textu scribit *Maxiani.* Post textum purum, adjicitur: *In Græcia, sancti Timothei. Augustoduno Egemonii episcopi.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130, scribunt etiam: *In Græcia, sancti Timothei. Augustoduno, Egemonii episcopi.* Posterior codex habet, *Egemoni.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Luciani presbyteri, Maximiani & Iuliani martyrum. Severini episcopi & confessoris. Patientis episcopi, discipuli sancti Ioannis euangelistæ. Bruxellæ, Gudulæ virginis. Quæ à beata Gertrude est a sancto fonte levata.*

CODEX *Dom. du Cheval*, signatus B, & FLORENTIN. *In Græcia, sancti Timothei.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Eugeniani.* Adjicitur denuo: *In Græcia, sancti Timothei.*

ALTEMPS. *Depositio sancti Ulfrini episcopi. Translatio sancti Iudoci.* Vide XIII Decembris. *Item, depositio sanctæ Pegæ virginis.* *Wlfrini* *Pegæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima & secunda modice interpolata, in tertia pura est. Sequuntur Auctaria: *In Græcia, sancti Timothei confessoris. Augustuduni, sancti Egenionis episcopi & confessoris. Apud Bruxellam, natale sanctæ Gudulæ virginis. Metis civitate, sancti Patientis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Erhardi episcopi & confessoris Ratisponensis. Ipso die, sancti Affini episcopi & confessoris. Trecas, sancti Frodoberti abbatis.* *Erhardi.* *Affini.* *Frodoberti.*

BELIN. Scribit, *Victoris: Belvati, Luciani episcopi, Maximiani presbyteri* &c. Ante Eugeniani, interserit: *Eodem die, sancti Maximi, Papiensis episcopi & confessoris.* In fine: *Methis civitate, sancti Patientis episcopi & confessoris.* Editio altera superaddit: *In Græcia Thimotei. Augustiduno, Egemoni episcopi.* *Maximi.*

Agmonii. GREVEN. *Agmonii, aliàs Egenionis Augustudunensis episcopi & confessoris, aliàs martyris.* *Timothei.* *In Græcia, sancti Timothei confessoris, qui translatus est Constantinopolim* IX *Maii. Apud Bruxellam, sanctæ Gudulæ virginis. Metis, beati Patientis episcopi & confessoris, discipuli beati Joannis apostoli. Eodem die, sanctorum Erhardi & Herbaldi pontificum Ratisponensium & confessorum.* *Erhardi & Herbaldi.* Prima editio agit de solo Erhardo, vide Acta. *Afflini.* *Sancti Afflini episcopi & confessoris. Trecis, sancti Frodoberti abbatis. Remis, beati Rigoberti episcopi & confessoris. Severini abbatis, qui defuncto Attila Hunnorum rege, prophetico spiritu, vita & miraculis claruit. Eodem die, sancti Maximi episcopi & confessoris.* *Frodoberti. Rigoberti.*

MOLAN. De Patiente Metensi, de Maximo Papiensi, & Rigoberto Remensi, habet ut supra: in Gudila multo diffusior, de qua sic habet: *Depositio sanctæ Gudilæ virginis, patronæ nostræ, cujus sacri corporis reliquiæ hic venerantur.* Hactenus ex BRUXELLEN. Sequitur: *Ad cujus tumulum apud Ham Brabantiæ, tempore hyberno populus arbor, sine manibus putantium, mox excrevit & virens ut nemus fronduit. Quorum utrumque mirum: mirum enim fuit arborem subito pullulasse, & mirabilius fuit, eam hyemis tempore, quod natura non habuit, vernasse. Sed utrumque fecit Deus, officio quo novit & voluit, & potestate qua valuit, in testimonium ejusdem virginis, in domo Domini ut palma florentis. Ipso die, sancti Afflini pontificis.* *Afflini.* De Frodoberto, ut supra. Deinde typis minoribus: *Eodem die, beati Laurentii Justiniani. Et sancti Erardi, pontificis Ratisponensis & confessoris. Apud Laudunum Galliæ, beati Balduini archidiaconi & martyris. Cujus actus in vita Salabergæ matris ejus continentur. In Norico, depositio sancti Severini abbatis, qui spiritu prophetiæ & miraculis late claruit, & juxta Neapolim translatus est in castrum Lucullanum.* *Laurent. Justin. Erardi. Balduini.* De mutatione facta in posterioribus editionibus supra abunde egimus. Auctaria quoque contracta sunt. Itaque in fine: *Augustoduni, depositio sancti Egemonii episcopi & confessoris.* De Gudila post *fronduit*, hæc simul connectit, *quorum utrumque fecit Deus* &c. Sequitur de Frodoberto ut supra. Tum: *Ratisponæ, beati Erardi pontificis & confessoris.* Deinde de Patiente & Maximo, iterum ut supra. Denique: *Die octava, sanctæ matris Domnicæ: & sanctorum patrum Georgii Chozebistæ, & Æmiliani confessoris.* *Domnicæ. Georgii. Æmiliani.*

V. *Idus.* *Die* 9.

Juliani Basilissæ &c. APud Antiochiam sub Diocletiano & Maximiano, natalis sanctorum Juliani & Basilissæ virginis, quorum miræ passiones leguntur. Ex quorum etiam collegio venerabilis multitudo sacerdotum & ministrorum ecclesiæ Christi igne cremata est, quæ ad eos confugerat propter immanitatem persecutionis. Post quos Antoninus presbiter, Anastasius & Celsus puer unà cum matre atque alii plures passi sunt. In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Martianæ virginis. *Martianæ. Vitalis & soc.* Apud Smirnam, sanctorum Vitalis, Revocati & Fortunati.

Ita legunt Usuardini codices Mss. propemodum omnes, quos vel ego consulere potui, vel majores nostri cum Greveno & Molano olim contulerunt. Ita etiam *Max-Lubec. Munerat. Belin.* & quotquot alii Usuardum quantumvis auctum hactenus edidere. Solus codex *Pratensis* à reliquis dissentit, ut mox in Variantibus lectionibus exponam. Qui binos codices Pratenses citant, numerum augent, non auctoritatem, cum alter ex altero descriptus sit, augmentis dumtaxat vel marginalibus, in textum relatis, ut in præfatione declaratum est.

VARIA LECTIO. *Anthiochiam, Dioclitiano, Dyocleciano, Basiliscæ* & tales alias minutias hîc prætereo. Scripsi *Basilissæ virginis* sine addito cum Praten. Herinien. Pulsanen. Munerat. Greven.; codicibus aliis tum Mss. tum editis ferme variantibus. Antverp. Max-Lubec. & Lubeco-Col. legunt, *Basilissæ conjugis ejus* cum codicibus mediæ notæ plerisque. Alii habent *uxoris ejus.* Belin. vero & Molan. *Basilissæ virginis, uxoris ejus*, quibus antiquiora Mss. præferenda judicavi, licet Romanum parvum & ex eo Ado *uxoris* vel *conjugis* distertè exprimant. Prætuli etiam eosdem codices, hîc Adoni conformes in nomine *Antoninus*, contra alios impressos & Mss. qui *Antoninus* in *Antonius* transformarunt, quosque Baronius, Bollandus & alii passim hodie imitantur. Supereſt nodus paulo difficilior, in quo Pratensem à reliquis omnibus diversum supra monui. Is nimirum, omissâ Martianâ & martyribus Smirnensibus, ita diem concludit: *In Africa sanctorum martyrum Revoluti & Firmini cum aliis tribus.* Observat Castellanus, codicis ipsius inspector, in primo Bimestri pag. 809, ex prætenso illo autographo avulsum olim folium, subinde vetusto etiam charactere restitutum, in quo ea mutatio facta sit, fortasse, ut conjectat, vivente adhuc Usuardo. Sed cui id persuaderi possit omnino non capio in communi codicum Usuardinorum & quidem probatissimorum apertissima contradictione. Quisquis interpolator is fuerit, *Revoluti* perperam posuit pro *Revocati.* Nos interim germanam Usuardi lectionem vindicandam censuimus. Sunt qui *Marcianæ* scribant; nos *Martianæ* cum purioribus, Romano parvo & Adone. Codices mediæ notæ post *Fortunati*, adjiciunt *diaconi*, Belin. autem apposuit *martyrum.* Scribo *Smirnam* cum codicibus passim.

OBSER-

Juliani & soc.

OBSERVATIO. De *Juliano* tota Ecclesia celebratissimo martyre ejusque sociis, jam supra, proprio ut quidam volunt die VI Januarii, agendum fuit, quo ab Hieronymianis hoc modo collocatur: *Antiochia, passio sancti Juliani & Basilissæ. In India, Celsi, Juliani.* Eodem die, cum longiori ex confusis Actis historia, omnes a Floro memorantur. Rabanus ad XIII Januarii rejicit: Wandelbertus ad XIII Februarii. Mira est hujus festi transpositio, quam Epiphaniæ causâ ortam existimat Castellanus, atque unà *Juliani* nominis multiplicatio, adeo ut numerus apud ipsum pag. 106 adductus fidem ferme superet. Usuardus solitos suos antesignanos secutus est, Romano parvo ita præeunte: *Et sancti Juliani & Basilissæ uxoris ejus & Celsi & Martionillæ ac XX militum.* Ad hæc Ado, Actorum, jam suo tempore receptorum, longam seriem attexuit, ex illorum fide æstimandam. Noster nihil dubitans, encomium suum inde contraxit, Notkero plura describente. In prædictis horum Sanctorum Actis illustrandis egregiam operam posuerat Bollandus, ast eadem postliminio accuratius expendit Papebrochius tomo 3 Maii pag. 295, & fusius in Responsionibus tomo 2 ad art. 15 § 28 à numero 316, quem lector consulat, videatque etiam curiosas Castellani, ad varia Juliani symbola, aliaque ad diffusissimum ejus cultum spectantia, notationes jam semel & iterum supra citatas, quæ & ipsæ in Supplemento non erunt inutiles. Tillemontius pauca suggerit tomo 5 pag. 799 & 800, occasione *Juliani Cilicis.* Qui an cum hodierno confundendus; an potius hic noster Antiochenus vel Antinopolitanus, Syrus vel Ægyptius dicendus sit, adhuc sub judice lis est. At enim qui Julianos eâ causâ confundi postulant, quod uterque sub *Martiano* præside passus dicatur, viderint illi, an non accedere debeat *Julianus* alter, à Floro productus XI Januarii, qui etiam sub *Martiano præside*, sed *in Achaia*, & *in carcere peremptus est.* De *Martiana* jam dici cœptum est in Variantibus. Constat eam hodie apud Hieronymianos notam non esse, neque enim *Martialem* ibi positum pro *Martianæ* accipi posse existimamus: nec satis verisimile est, eam sub *Mariani* nomine ibi reperiri XI Julii. Quod autem V Idus Julii ab aliquibus reponatur, ex codicum abbreviationibus oriri facile potuit. Non magis nota est *Martiana* apud Bedam, Florum, aut Rabanum. Restat itaque ut à Romano parvo primum signata sit, nomine nonnihil deformato: *In Mauritania Cæsariensi, Macræ virginis & martyris.* Ado nomen puritati suæ restituit, sed Actibus caruisse ex eo conjicitur quod elogio quantumvis brevi careat. Noster plura non profert quam in Viennensi repererit, in quo etiam convenit Notkerus. Porro eamdem *Martianam* esse quæ hic & mense Julio colitur, rectissime censuit Baronius, neque licebit Hispanis ex una geminam facere, nisi certiora producant monumenta quam quæ ex Bivario aut ei similibus desumuntur. Cetera huc spectantia vide apud Bollandum, Castellanum & Tillemontium tomo 5 à pag. 263. De ultimis martyribus vix est quod dictis superaddam. Ex Hieronymianis accepti sunt, sed male ab Usuardo compositi, nec melius ab interpolatore Pratensi restituti. Veram Usuardi lectionem à nobis repræsentatam non dubito, qualem & Wandelberti versiculus exhibet: *Quinto Vitali, Fortunato & Revocato.* De distinctione Smyrnensium ab Africanis, qui in Hieronymianis reperiuntur, agunt Bollandus & Florentinius hoc die, sed & novissime Castellanus in notis à pag. 146.

Martianæ.

Vitalis & soc.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Annuntiationem primam retulit VI hujus; hîc in aliis duabus purus est, sed alteram alteri præponit. Cum hoc codice convenit Usuardus, insertus *Agonibus martyrum* (cujus operis solus Januarius invenitur) in quo etiam Julianus &c. VI, hodie vero & Martiana & Smyrnenses diserte ponuntur.

De Juliano auctius.

ROSWEYD. *Apud Antiochiam, Iuliani martyris & Basilissæ conjugis ejus. Hi itaque sanctissimo voto casti conjuges aliquot annos vixerunt pariter, carnem suam virginem servantes; monasteria autem de rebus suis, quia erant parentibus & genere clarissimi, instituerunt, ut ad decem milia monachorum pater Iulianus fieret, Basilissa vero multarum virginum mater. Quarum multitudinem cum jam victricem præmisisset ad Dominum, ipsa quoque post multa exercitia quievit. Iulianus vero a Martiano præside tortus, jubente eo, a militibus gladio cæsus est, cum Celso puero, supradicti præsidis filio. Eodem die, Antonii, Anastasii martyrum cum Marcionilla martyre, uxore præsidis. Eodem die sanctæ Marcianæ virginis & martyris.*

CENTULEN. Julianum & socios etiam signavit VI Januarii. Hodie sic habet: *In Asia apud Zmirnam, sanctorum Vitalis, Revocati & Fortunati. Cæsareæ Mauritaniæ, sanctæ Marcianæ virginis & martyris.*

BRUXELLEN. Post, *imperatoribus*, sic prosequitur; *& sub Marciano præside, post passionem sanctorum martyrum Iuliani & Basilissæ conjugis ejus, quorum passionis dies VIII Idus Ianuarii recolitur, Anthonius presbiter, Anastasius & Celsus puer, una cum Marcionilla matre ejus, uxore Marciani præsidis, atque alii plures passi sunt.* Satis apta est ea martyriorum partitio, sed in quo fundata? Sequitur de Smyrnensibus & Martiana, purè.

HAGENOYEN. Post, *uxoris ejus*, pergit: *Qui Iulianus decem milium monachorum pater extitit, qui omnes igne combusti sunt; ad quorum exequias angeli in cælo auditi sunt in eodem loco.*

Basiliſca vero mater fuit mille virginum, quæ etiam pro Chriſto combuſtæ ſunt: & ipſa Basiliſca ante obierat in pace. Iulianus vero à Marciano præſide fuſtibus cæditur, deinde incarceratur, digiti ejus manuum & pedum ligmis [Roſweydus in Adone reſtituit *liciniis*] *oleo infuſis ligantur & accenduntur, poſtea decollatur. Poſt quos Anthonius presbiter, Anaſtaſius & Celſus puer, qui Spiræ requieſcit in Kathedrali eccleſia, una cum matre ſua, atque alii plures diverſis pœnis interempti ſunt.* Cetera pura ſunt, niſi quod in fine habeat, *cum Fortunato diacono.*

ACQUICINCT. Nec *diaconi* in fine habet, nec *martyrum*, ſed adjicit, *cum aliis tribus.* Suſpicor, nomina non recte collata, adeoque codicem hunc, ut ſæpe ſolet, ita etiam hic convenire cum Pratenſi.

VICTORIN. Pro *Martianæ*, legit *Marinæ.*

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. Incipit: *Martinianæ virg. & martyris. Wilhelmi Bituricenſis epiſcopi, nobilis genere, qui à pueritia Deo ſervivit. Iuliani martyris & Baſiliſſæ virginis, cum ceteris multis martyribus.* Notabis Wilhelmum Bituricenſem ab aliis paſſim recoli die ſequenti. Vide ibi Acta. *Wilhelmi.*

DIVIONEN. *Cœnobio ſancti Benigni, juxta Divionenſe caſtrum, natalis ſanctæ Paſchaſiæ virginis & martyris.* Citatur hic, extractum ex codice iſtius cœnobii, ex quo plura habemus. *Paſchaſiæ.*

FLORENTIN. *Anconis, ſancti Marcelli.* Apud civitatem Bituricenſem, *ſancti Guilielmi epiſcopi & confeſſoris.* Additur ibi in fragmento membraneo MS: *Conſecratio eccleſiæ ſancti Laurentii de Florentia, quæ conſecrata anno Domini* MLX *à Domino Nicolao Papa* II. *Olim epiſcopus Florentinus* fuit. *Marcelli. Guilielmi.*

EDITIO LUBECO-COLON. Poſt, *paſſiones leguntur*, inſerit: *Et licet vero matrimonio fuerint copulati, tamen clam in virginitate vitam finierunt. Ex quorum etiam collegio* &c. ſatis pure. De *Martiana*, additur: *Quæ in Cæſarea, Dianæ ſimulacrum confregit, & beſtiis tradita, pro Chriſto tandem à Leopardo exanimatur.* Smyrnenſibus addit *Diaconi, martyrum. Eodem die, beati Agetii confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. *Treveris, inventio ſancti Symeonis confeſſoris.* *Agetii.*

GREVEN. *In Africa, Iocundi, Quinti, Saturi martyrum.* Ex Hieronymianis vel Rabano, hinc inde Sanctos aliquos decerpit, quos plerumque incurioſe divellit vel tranſportat. Sic pergit: *Eodem die, beati Marcellini* (ſic legendum, non *Marcelli*, ut ſupra) *Anconitani epiſcopi, de quo beatus Gregorius narrat* I *Dialogorum, quod ipſo contra ignem vehementiſſimum a miniſtris* (*quia ambulare non valebat*) *oppoſito, ignis omnino refrigerit. Item, ſancti Agecii confeſſoris.* An non *Agritii*, de quo VI & iterum XIII Jan.? *Treveris, inventio ſancti Simeonis confeſſoris. Bartwaldi, archiepiſcopi Cantuarienſis confeſſoris. In Cancia, Adriani abbatis confeſſoris. Ipſo die, Felani abbatis & confeſſoris.* *Iocundi & Soc.* *Marcellini.* *Agecii.* *Inventio Sim.* *Bertwaldi.* *Adriani* *Felani.*

MOLAN. Aliis litteris textui inſerit Adonis verba de caſto conjugio, de inſtitutis monaſteriis, de monachis & virginibus eorum diſciplinæ ſubjectis, quæ ſupra retulimus in codice Roſweydino. Deinde in fine minutioribus typis: *Divioni, ſanctæ Paſchaſiæ virginis, cujus meminit Gregorius Turonenſis.* Sequitur Marcellinus cum elogio ex Greveno ſupra. *In Cantia, Adriani abbatis & confeſſoris. Bertunaldi archiepiſcopi Cantuarienſis & confeſſoris, quorum meminit Beda in hiſtoria gentis ſuæ.* Meminit ſane, ſed monet Caſtellanus, non *Bertunaldum*, nec *Bertwaldum*, ut Grevenus, ſed *Berechtwaldum* cum præfato Beda, aut *Brithwaldum* cum Gocelino appellandum eſſe. Illum conſule in notis hoc die pag. 153. Editiones poſteriores idem habent de Adriano abbate, quod in priori, idem eſt in textu, ſed cetera omnia excluſa ſunt. Quorum loco ponitur: *In Normannia, depoſitio beati Vuaningi confeſſoris. Hic nobile monaſterium Fiſcanenſe fundavit, & Leodegarium exulem fovit.* *Paſchaſiæ.* *Adriani.* *Bertunaldi.* *Waningi.*

IV *Idus.* *Die* 10.

Nicanoris. APud Cyprum, beati Nichanoris diaconi de ſeptem primis, qui gratia fidei & virtute admirandus, glorioſiſſime coronatus eſt. In Thebaide, natalis beati Pauli primi heremitæ, cujus animam inter Apoſtolorum & Prophetarum choros ad cælum ferri ab angelis ſanctus Antonius vidit. *Pauli.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Belini* I *editione, Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Cogor ſcribere *Nichanoris* cum codicibus melioris notæ, Greveno & aliis; quem ſcribendi modum Uſuardum ſecutum exiſtimo, tametſi nominis etymon ferat, ut ſequamur Romanum parvum & Adonem, qui forte à Roſweydo correcti ſunt, ſicuti Uſuardus à Molano. Poſt, *de ſeptem primis*, viſum eſt Belino apponere, quod forte in Adone invenerat, nempe *Diaconibus*; patet ex aliis codicibus, Uſuardi ſimplicitas. Molanus legit *glorioſe coronatus*, ſed alii paſſim cum manuſcriptis, *glorioſiſſime coronatus*, quæ in Adone conjuncta ſunt cum *Apud Cyprum* hoc modo, *apud Cyprum glorioſiſſime coronatus eſt*, unde datur intelligi cruenta morte martyrii lauream conſecutum. Uſuardi tranſpoſitio incertum Caſtellano reliquit, utrum ea coronatio ad martyrium, an ad cæleſtem gloriam referenda ſit. Pro *Thebaide, natalis, eremitæ, ad cælum* alii ſcribunt *Thebaida, natale, eremitæ, ad cælos*, verum hujuſmodi minutias in decurſu negligendas, ſatis ſupra indicavi, & ita quidem, ut nec nobis ſtabilis ſcribendi modus eſſe poſſit, variantium ſæpe codicum vel ipſos errores ſequentibus.

OBSER-

OBSERVATIO. Qui in Adone inter Apostolorum festivitates una serie, diversis licet diebus referuntur, hi apud Græcos simul collecti sunt XXVIII Julii, nempe *Prochorus*, *Nicanor*, *Timon* & *Parmenas*. Hæc sub unum aspectum hîc ponere volui ut unà indicem quatuor hos diaconos, Hieronymianis, Bedæ & ceteris antiquis ignotos, primum ab auctore Romani parvi, pro mero, opinor, arbitrio, in certos dies fuisse distributos. Unde ab Adone, Usuardo & Notkero accepti hodie coluntur; Prochorus IX Aprilis, Timon XIX Aprilis, Parmenas XXIII Januarii, ut suis locis erit repetendum. Itaque *Nicanoris* prima positio uni Romano parvo debetur: *Et in Cypro, Nicanoris de* VII *diaconibus.* Quæ in Adonis Martyrologio vix immutata sunt & tertio dumtaxat loco signata, cum apud utrumque primo loco agatur de Paulo. Undenam Ado breve suum elogium inter Festivitates extraxerit, necdum comperi, neque enim Acta ulla prodita sunt, nec quidquam etiam recentissime invenit Tillemontius tomo 2 pag. 70, nisi quod cum Bollando respueret. Si tamen Adonis verba expendantur: *Apud Cyprum glorioſissime coronati*, haud dubium quin de martyrii laurea, quantumvis aliunde incertâ, intelligenda sint, id quod nonnulli codices nostri auctiores, rotundius expressêre. Usuardus forte timide, saltem subobscure loqui visus est, dum utrumque Adonis textum commiscens, ejusdem phrasim non satis clare transposuit, Notkero ductoris mentem pressius insequente. De *Paulo* sic meminit primo loco Romanum parvum: *In Thebaida, sancti Pauli eremitæ.* At Pauli celebritas antiquior est, à Beda nimirum prius in sacris tabulis consignata, ubi brevi ornatur elogio, à Rabano paululum aucto, ab Adone & ex hoc à Notkero transcripto, sic tamen ut hic pro CXIII, male legerit XCIII, facili lapsu ex litterarum numeralium transpositione. Noster autem Adonis elogium ita contraxit, ut solam ætatem & in eremo commorationem exclusserit. Hactenus pro textu nostro, quem & genuine Usuardinum esse constat & ex Adone ferme ad verbum acceptum. De Actis non loquor, vitæ geminæ, à Bollando editæ, illustratæ & vindicatæ, nihil magnopere est quod à recentioribus aut opponi aut superaddi possit. Sed quid causæ esse dicemus cur *Melchiadem* Papam omiserit Ado, à Beda quem describebat, imo & ab Hieronymianis aliisque antiquis disertissime notatum? Rursus unde *Hyginius* substituitur, vetustioribus omnibus incognitus? Malo fateri ignorantiam quam conjectando hariolari. Est præterea in eodem Adone quarto loco, *adventio sancti Hermetis martyris.* Sed annuntiationes illæ ambæ ab Usuardo plane reticentur. De adventione Hermetis legi possunt Rosweydi annotationes ad Adonis Martyrologium pag. 225, & indiculus noster Prætermissorum hoc die. Cur in Romano moderno Paulus ad XV Januarii translatus sit, cum priores omnes dies alio officio ecclesiastico impediti sint, clarius est quam ut explicatione indigeat. Wandelbertus sic hodie Melchiadem & Paulum conjungit.

Nicanoris.

Pauli.

Quarto Melchiades, Paulusque eremita, beato
Sublati fine, ætherea lætantur in arce.

AUCTARIA.

Textus Adonis. ANTVERP - MAJ. Servato Usuardi ordine, Adonis textum ei ferme supponit: *Natale beati Nichanoris, qui unus fuit de septem diaconibus primis. Hic gratia fidei & virtute admirande* [admirandus], *apud Cyprum glorioſissime coronatus est, ibique venerabiliter sepultus. In Thebaida, natale beati Pauli primi heremitæ, qui à sexto* [omissa est vox *decimo*] *ætatis suæ anno, usque ad centesimum tertium decimum, solus in eremo permansit. Cujus animam* &c.

Hygini. ROSWEYD. *Apud Thebaidem, natale ... Qui à* XV *ætatis suæ anno usque ad* CIII *solus* &c. *Item Papæ & confessoris.* De quo vide Auctaria die sequenti. *Item Romæ, Melchiadis Papæ & confessoris.* Consule Prætermissos. *Apud Cyprum, beati Nicanoris, qui fuit unus de septem diaconibus.*

Guilielmi. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Passim conformes, puro Usuardo superaddunt: *Romæ, Melchiadis Papæ. Bituricas, sancti Guilielmi episcopi & confessoris.* Quem ultimum recentiori manu adjectum invenio codici PULSAN. hoc modo: *Eodem die apud Bituris, natalis sancti Ullmi, archiepiscopi & confessoris.*

MUNERAT. Cetera etiam purus ita finit: *Bituricas, natalis sancti Guillermi, ejusdem urbis archiepiscopi, vita & miraculis glorioſi.* Huic plane similis est Usuardus ille, quem *Agonibus martyrum* inmixtum diximus.

ANTVERP - MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. & EDIT. ULTRAJ - BELG. In Paulo etiam Adoniani sunt ut supra, sed habent, *sexto decimo.* Tum inserunt secundo loco: *Romæ, sancti Agatonis Papæ.* Tertio loco de Nicanore, pure. In fine: *Apud Bituricas, natale beati Wilhelmi, episcopi & confessoris, vita & miraculis glorioſi.* *Agathonis.*

ULTRAJECT. & LEYD-LAT. Proxime superiores excedunt in eo quod de Paulo adjiciant: *Pallium autem ejus de foliis palmarum contextum, uberius. idem Antonius suis usibus, in omnibus solemnitatibus vendicavit. Hujus sancti viri vitam cum Hieronymus descripsisset, ait: Obsecro ut quicumque hæc legerit, Hieronymi peccatoris meminerit, cui si Dominus optionem daret, multo eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quam purpuras regum cum regnis suis.* *De Paulo.*

ALBERGEN & DANIC. Eadem omnia habent, sed præterea de Agathone superaddunt:

Qui

Qui octogesimus primus post beatum Petrum, sedit annos quinque, menses sex, dies quindecim. Vide Acta.

CENTULEN. *In Cypro, beati Nichanoris, qui unus fuit de septem diaconibus primis & martyrio vitam complevit.* In Paulo Adonianus est, sed ponit, *à quinto decimo ætatis anno* &c.

Hygini BRUXELLEN. In Nicanore satis purus, sic pergit: *Romæ, natale sancti Iginii Papæ & confessoris. Qui clerum componens, officia per gradus distribuit, & ut baptizandum seu confirmandum patrinus levet, constituit. Et Romæ, sancti Melchiadis Papæ. Qui prohibuit ne die Dominica jejunium ageretur.* De Paulo nihil novi affert.

Melchiadis.

Agathonis. Tum: *Item Romæ, beati Agathonis Papæ. Qui dum quemdam leprosum oscularetur, ille statim mundatus est.* De Wilhelmo, ut supra.

HAGENOYEN. In Nicanore etiam satis purus est. Tum: *Romæ, Agathonis Papæ, qui in sede Apostolica* [sedit] *annos quinque & menses sex. Hic constituit ut distinctus sit habitus virorum & mulierum in vestibus & in crinibus. Iste Papa condemnavit illos qui negant in Christo duas esse voluntates & duas operationes, in Concilio Constantinopolitano. In Thebayde, Pauli primi heremitæ & confessoris. Qui accusatus à sororio suo, qui hereditatem illius habere voluit, quod Christianus esset, fugit in heremum: primo quidem necessitate, ut mortem carnis evaderet, sed tandem necessitate utitur in voluntatem, & XCVII annis in spelunca quadam latuit, ubi ille soli Deo vacavit, & ubi à Deo pane cælesti pastus est. Cujus animam ... Pro cujus gloria Anthonius lætabatur, & pro morte illius plurimum recreabatur. Cujus corpus mortuum Anthonius flexis genibus, manibus in cælum protensis, invenit, & auxilio leonis illud sepelivit.*

De Agath.

De Paulo.

AQUICINCT. *Romæ, Hygini Papæ. Hic constituit clerum & distribuit gradus.* Hæc sunt Adonis.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Romæ, sancti Melchiadis Papæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Pauli primi eremitæ. Nicanoris diaconi & martyris, unius de septem primis. Polyeucti martyris.* Remittitur ad XIII Februarii. *Et Nearci.* Hunc non novi. Tum de *Vitali* &c. ex die præcedenti.

Polyeucti. Nearci.

REG. SUEC. sub num. 428. *Item Bituricis, natalis beati Guillelmi confessoris & archiepiscopi, qui multis claruit miraculis.*

In VATICAN. sub num. 5949. Deest *Nicanoris.* Adjicitur: *Romæ, sancti Melchiadis Papæ. Et natalis sancti Gregorii Nazianzeni, in sancta Sophia.* Quod est monasterium Beneventi.

Memoria Nazianzeni

FLORENTIN. *Apud civitatem Bituricensem, sancti Guilielmi episcopi & confessoris.*

REMENS. ecclesiæ SS. Timothei & Apollinaris: *Ambianis, translatio corporis sancti Firmini episcopi & confessoris.* Qui utpote junior, *confessoris* cognomentum habet: sed mirum, de eo nihil haberi in nostro Ambianensi.

Translatio S. Firmini C.

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco de Paulo eadem habet quæ ULTRAJECT. & LEYDEN. De Agathone etiam ut ibi &c. In Nicanore satis pura est. De Wilhelmo rursus ut citati codices.

BELINI editio altera in hoc deficit, quod de Paulo, non Usuardina, sed Adoniana sit.

GREVEN. *Eodem die, sancti Guillelmi, quem nos Germani Wilhelmum dicimus, Bituricensis archiepiscopi, Ordinis Cisterciensis, vita & miraculis clari. Erat iste Sanctus fere semper hilaris & jocundus, quod quibusdam displicebat austeris. Item, beati Agathonis Papæ & confessoris. Qui octavus decimus post Petrum* [palpabilem anachorismum nemo non videt] *sedit annis quinque, mensibus sex. Item beati Gregorii Papæ X & confessoris.* De cujus Canonizatione pridem Romæ actum est, & rursus agitur. Denique: *Polieuct martyris.*

Gregorii X.

Polyeucti.

MOLAN. *Bituricas, natale sancti Guillelmi, ejusdem* &c. *Ambianis, translationis sancti Firmini episcopi & confessoris.* Vide dicta. De Melchiade, simpliciter. *Eodem die, elevatio corporis sancti Vuasnulfi confessoris.* Deinde typis minoribus: *Castro Divionensi, sanctæ Floridæ virginis, cujus meminit Gregorius Turonicus.* In secunda & tertia editione, non capio, ob quam causam, Usuardum turpiter mutilet, expuncto Pauli elogio. Post *eremitæ*, de suo adjicit litteris Italicis: *sed transfertur post octavas Epiphaniæ ad diem decimum quintum mensis ejusdem.* De Melchiade & Florida in hisce non loquitur: sed ex Græco suo Horologio substituit: *Die decima, sancti Domitiani episcopi Melitinæ. Et sancti Marciani presbyteri & œconomi magnæ ecclesiæ.* Quod aut quale extractum ex dicto Horologio habuerit Molanus, aut quis ei versionem suggesserit, nescio, certe fontem non consuluisse, ex multis patet, ut alibi diximus: exemplo hic sit omissus is, qui primo loco ponitur, *Gregorius episcopus Nyssenus.*

Firmini transl.

Wasnulfi elevat. Floridæ.

Domitiani. Marciani.

III *Idus.* *Die* 11.

Salvii. IN Africa, natalis beati Salvii. In hujus natali sanctus Augustinus verbum fecit ad populum Cartagini. Apud Alexandriam sanctorum confessorum Petri, Severi, Leucii, quorum gesta habentur.

Petri & Soc.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Pulsanen. Centulen. Antverp. Max-Lubec.* & *Ughellian. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Antverp-maj. ad *Salvii*, additur *martyris.* Lego, *In hujus*; ut Nostrum ex Adone sumpsisse, puto, tametsi sensus nitidior videretur si cum Beda scriberem *in cujus*, ut habent Rabanus, Notkerus & Usuardini codices plures, tum Mss. tum excusi, ut Centulens. Brux. Hagen. Munerat. Belin. &c. *Carthaginis* scribunt Belin. Grev. Mol. & alii, rectius codices multi cum Beda *Carthagine*, at puriores codices nostri exigunt *Cartagini*, ut habetur in textu, quamvis exactior orthographia stet pro *Car-*

Carthagini, ut scripsit Ado. Post *Alexandriam* inserit Antverp-maj. *natale* &c. Dubium non est quin sit scribendum *Severi*, quamvis Torn. Antv. Max-Lubec. & alii ponant *Severini*; ut Muneratus legit *Salini*, Belin. *Silvii*, pro *Salvii*. Sed nulla major variatio quam in nomine *Leucii*, quod Usuardus hîc recte posuit, forte ex codicibus Hieronymianis Adonem corrigens, qui præeuntem sed errantem Romani parvi auctorem secutus fuerat. Ex codicibus nostris alii scribunt *Leuci*, *Lencii*, *Leuticii*, alii *Genucii*, *Leontii*, *Loucii*, *Euthitii* &c. aperto, ni fallor, amanuensium errore. Mirus est Pulsan. codex in distinguendis tribus ultimis Sanctis, ita scribens: *Apud Alexandriam, sancti Leucii episcopi & confessoris. Item apud Alexandriam, sanctorum confessorum Petri & Severini, quorum gesta habentur.* Quo tamen modo difficultas non tollitur mox discutienda.

Salvii OBSERVATIO. *Salvii* memoriam in sacris Fastis antiquissimam probat imprimis Kalendarium Carthaginense à Mabilione vulgatum, à Ruinartio recusum, in quo hoc die clarissime legitur: *Sancti martyris Salvi.* Apographa Hieronymiana aliis cum martyribus immiscent, utique non Hispanis sed Africanis, siquidem in iis codicibus contineatur. Utut fuerit, reliqui Martyrologi de eo seorsim & solo meminere, ut Beda, ex quo Ado, ex hoc Usuardus immutata phrasi transcripserunt: ubi observari velim, annuntiationem apud eos ita positam, ut de mortis genere nihil elici queat. Atque hîc aperte Romanum parvum Bedæ posthabuit Viennensis noster, cum in priori diserte legatur: *In Africa, Salvii martyris.* Et vero Salvium *martyrem* dici oportere, non Kalendarium solum & Hieronymiana apographa jam citata evincunt, sed id ex Posidio demonstrat Bollandus, Sanctum nostrum ab alio cognomine, sed eo hæretico Donatista, accurate distinguens. Mirandum prorsus quod Rabanus Bedam describens, Salvio tribuat titulum *confessoris*, contra vero Notkerus, qui hunc & Adonem præ oculis habuit, *martyrem* asserat. Wandelbertus nihil in utramvis partem definit, dum canit: *Salvius hinc ternas Carthagine confecrat Idus.* Nodus intricatior objicitur circa tres alios Sanctos Bedæ, Floro, & Rabano ignotos, quos ita primo loco memorat Romanum parvum: *Alexandriæ, confessorum Petri, Severi, Lucii*, insolito plane enuntiandi modo. Sequitur Ado, ea plane phrasi, *Petri & Soc.* quam Noster descripsit, omissa voce *natalis*, mutatoque *Lucii* in *Leucii*, ut supra diximus. Idem habet Notkerus legens cum Hieronymianis *Leucii*, atque ultima verba expungens, *quorum gesta habentur.* Ut clarius patescat tota difficultas, cum his compara verba Hieronymianorum primo loco: *In Alexandria, Petri, Severi, S. Leuci confessoris & Absolami*, vel *Alolami*, vel *Assolami*; solus codex Lucensis post *Absolami* adjicit, *quorum gesta habentur.* Quid hîc jam statuas? An Romanum parvum sua ex Hieronymianis male descripsisse? Id mihi non sit verosimile. An utrumque auctorem errasse? Solita modestia hæc enodare conatur Florentinius, nec invenio hactenus quod in ejus conjecturis reprehendi merito possit. Castellanus Romanum parvum non unius erroris arguit; nec Adoni parcit, quod clausulam forte ex Hieronym. acceptam apposuerit, *quorum gesta habentur.* Et hoc quidem recte, nam si ea vidisset, non tam jejune de iis fuisset locutus. Turbat omnia titulus *confessorum*, à Romano parvo tribus applicatus, ab Hieronymianis, soli *Leucio*, isque adeo magis mirus mihi accidit, quod in his codicibus & Romano parvo rarius recurrat aut *Sancti* aut *Confessores* appellatio, numquam forte sub ea notione, quam ei nos vulgo tribuimus. In ea perplexitate, malo aliorum conjecturis acquiescere, quam novis dubiis dubia cumulare. Sit confessor solus *Leucius*, forte Brundusinus episcopus, de quo Epternacense ecgraphum meminit VIII Januarii: *Petrus & Severus* Alexandriæ tribuantur, donenturque laurea martyrum: *Petrus* male Alexandriæ collocatus, idem sit cum *Balsamo* & *Absolamo*, & *Aulanensi*, de quo ad III Januarii; sic de Leucio & Absolamo verum erit dicere, *quorum gesta habentur*, licet Leuciana, ut minimum, correctione magna opus habeant. Si tanti tua interest, vide Bollandum & duos proxime citatos. Nobis siquid alicunde novæ lucis affulserit, ea in Supplemento communicabitur.

AUCTARIA.

Gregorii Nazian. ROSWEYD. Incipit ab Alexandrinis satis pure. Deinde: *In Africa, Salvii episcopi. In cujus natali* &c. *Item, beati Gregorii Nazianzeni episcopi.* In *Paulini Aquileien.* Prætermissis bene remittitur ad IX Maii. Tum: *In Aquilegia, Paulini Patriarchæ.* Vide Acta.

Hyginii. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. De cetero puri, sub finem annuntiant: *Romæ, natale sancti Igini, Iginii* & *Higini, Papæ & martyris.* Quibus ex Adone addit BELIN. *Hic composuit clerum & distribuit gradus.*

ALBERG. & DANIC. Plusculum adjiciunt: *Qui octavus post beatum Petrum, annis quatuor & mensibus tribus salubriter gubernans Ecclesiam, composuit clerum & distribuit gradus, consummatoque martyrio, tandem sepultus est juxta corpus beati Petri.*

AGONES MARTYRUM. In fine, *Romæ, passio sancti Hygini Papæ, qui Telesphoro martyri in pontificatu successit.*

LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In Principio *Hyginum* ponunt, quem primus

codex *octavum* post beatum Petrum, alter *decimum* pronuntiat. Uterque vero in fine Hyginum denuo repetit, eodem plane modo quo habent codices mediæ notæ.

BRUXELLEN. Primo loco refert Alexandrinos satis pure. Tum: *In Africa, sancti Salvii confessoris & martyris. In cujus* &c. Quæ plane nova est annuntiandi formula.

HAGENOYEN. In textu satis purus, plura habet de Hygino, sed quæ præter jam dicta aut inferius dicenda commemorat, referri non merentur.

MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. Salvium *episcopum* facit.

CODEX VATIC. 5949. Præter Hyginum, adjicit Nicanorem ex die præcedenti. Deinde: *Natalis sancti Leucii episcopi & confessoris.* Qui procul dubio Brundusinus erit.

ALTEMPS. in Anglia auctus: *In Britannia, apud Leominstiam, passio Ethewoldi regis.* *Ethewoldi.*

STROZZ. *Eodem die, gloriosissimi sancti Gregorii episcopi Nazianzeni & confessoris, magistri sancti Hieronymi, magnæ sanctitatis viri, vitæ & vertutis.* Forte in S. Sophia, ut heri dictum est ex codice Vaticano; vide supra. *Gregorii Nazian.*

EDIT. LUBECO-COL. Sic incipit: *In oriente, sancti Balthasar regis & antistitis, qui hac die obdormivit in Domino, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato ac sumpto.* Præter ea quæ de Hygino jam diximus, sic habet: *Hic constituit ut unus patrinus vel una patrina susciperet puerum lavatum à fonte baptismatis; similiterque in confirmatione. Consummatoque martyrio, tandem sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano.* Tum ita concludit: *Eodem die, sanctorum Eugencii & Felicitatis martyrum.* *Balthasar.* *De Hygino.* *Eugencii. Felicitatis.*

GREVEN. ait Balthasarem *tertium fuisse inter tres magos*, de reliquo convenit cum dictis, addens de suo: *Hoc etiam die, vel secundum alios sequenti, festiva memoria agitur trium infimul Magorum.* De Hygino asserit, *in persecutione Severi martyrio coronatum*: melius HAGEN. *Antonium* scripsit, volens dicere *Antoninum*, ut Bollandus post Romanum statuit. De Eugentio & Felicitate supra. *Item secundum catalogum Sanctorum, natalis beati Salvii episcopi Ambianensis, alias Engolismæ civitatis, & discipuli ejus, martyrum, qui secundum alios passi sunt* *Trium Magorum.* *Salvii Ambianensis.*

VI *kal. Julii.* En confusionem manifestam, quæ forte Baronio occasionem præbuit hoc die collocandi Salvium Ambianensem cum titulo martyris, qui tantum confessor fuit, ut recte posuit Bollandus, hunc tamen diem perperam servans, cum ad XXVIII Octobris pertineat, ut bene observavit Rosweydus in epistola sæpe laudata, his verbis: *Quæritur* 1, *unde Baronius Salvium Ambianensem episcopum hoc die Martyrologio inseruerit? Habeo vetus Martyrologium MS quod eum* XXVIII *Octobris ponit.* 2 *Quomodo eum vocet martyrem, cum tantum fuerit confessor, Martyrologio jam citato attestante.* 3 *Cum in Notis dicat de eo agere Sigebertum anno Domini* DCCCI *& idem repetat* XXVI *Junii, cum agit de Salvio Engolismensi, qui martyr fuit, satis indicat Salvium Ambianensem episcopum, & Engolismensem à se in unum constatos.* Porro de Engolismensi, seu potius incertæ sedis episcopo, quem *in portu Valentianas* XXVI Junii refert Usuardus & alii passim, vide Acta Junii ad præfatam diem: & de Ambianensi hodierno plura alia à Bollando curiose in commentario prævio notata. *Ad quem animadversio.*

Pergit GREVEN. *Item Paulini Patriarchæ Aquilegiensis. In Steynvelt, Honoratæ virginis.* De hac & illo consulatur Bollandus. *Item ibidem, translatio Sanctorum Potentini diaconi, Felicii presbyteri & Simplicii militis, martyrum.* Vide Acta XVIII Junii. *Paulini. Honoratæ. Transl. Potentini & soc.*

MOLAN. in prima editione, Belini verba de Hygino descripsit, & alio minori charactere adjecit: *Anastasii monachi & confessoris, de quo Gregorius, Dialogorum lib.* 1 *cap.* 8. At in posterioribus, auctior prodiit, ubi expuncto Anastasio, supposuit: *Vigorniæ, sancti Eguini episcopi & confessoris. Die undecima sancti Patris Theodosii cœnobiarchæ.* Dehinc minori charactere: *Coloniæ, obitus Jasparis tertii Regis, festum duplex. Cæsareæ Palestinæ, sancti Petri ascetæ; id est religiosi, sivi monachi, qui sæpe rogatus, ut adolescentiæ suæ parceret, eorum exhortationibus neglectis, per ignem, velut aurum purissimum, fidem in Christum excelso animo probavit.* Recte, ni fallor, opinatur Bollandus inter hujus diei prætermissos, non alium hunc esse quam *Absalmum* seu *Abselamum*, aliis *Balsamum* &c. de quo ad diem III hujus mensis & hic supra abunde dictum. *Anastasii. Eguini. Theodosii. Jasparis. Petri ascetæ.*

Pridie Idus. *Die* 12.

Satyri. APud Achaiam, natalis beati Satyri martyris, qui transiens ante quoddam idolum, cum exsufflasset illud, signans sibi frontem, statim corruit, ob quam causam decollatus est. Eodem die, sancti Archadii martyris, genere & miraculis clari. *Arcadii.*

Ita legunt *Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec.* & *Ughellian. Albergen. Brugensis, Munerat. Belin. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.* Quibus adde codices omnes in præfatione citatos, quatenus textum referunt, exceptis *Pratensi* & *Aquicinctino*, ut statim dicam.

VARIA LECTIO. Rosweyd. nonnihil a puritate deficit dum sic incipit: *Sancti Satyri martyris, civis Arabiæ, qui* &c. Usuardus certo legit *Apud Achaiam*, ut in Adone reperit; qui Bedam secutus est, tametsi in Romano parvo inveniret, *Antiochiæ.* Quid in Beda & Adone significet *civis Arabiæ* hactenus quæritur, ego cum purissimis nostris codicibus tum manuscriptis tum excusis eas voces omisi, nec dubito quin id ab Usuardo factum fuerit, idque merito; neque enim, ut bene advertit Castellanus, recte quis regionis

regionis alicujus, sed urbis civis dicitur. Sunt qui cum Rosweyd. & Belino scribunt, *exsufflasset in illud*; sed particulam *in*, quæ addi posset, nulli puriores codices habent, uti nec supradicti antiquiores Martyrologi. Antverp-maj. ante *sancti Arcadii*, inseruit, *natale*. Porro *Archadii* à me in textu scriptum nemo miretur, cum lectionem codicum sequi profitear.

Controversia est super loco passionis sancti *Arcadii*, quem apud antiquiores Martyrologos, ex quibus sua Noster accepit, nusquam reperies. Acta *Achaiam* diserte exprimunt, in qua regione verosimillime passum martyrem existimo, ut dicetur in Observatione. Hic solum agitur de positione in Pratensi &, qui eum sequitur, Aquicinctino adjecta, nempe, *In Cæsarea Mauritaniæ*: sed quæ in nullis aliis codicibus, quorum longam seriem in præfatione exhibuimus, in nullo, inquam, Usuardino codice apparet. Est nihilominus, qui, codicis illius prætense - autographi auctoritate, pro dicta positione certat, ut iis compertum qui Castellani notam legerunt pag. 178. Amica ea super re, priusquam hoc opus serio aggrederer, disceptatio epistolaris inter nos fuit; atque hoc loco se prodidit viri eruditissimi pro tuendo amato sibi codice studium. Cum enim inter alia, observationibus ejus objecta, hunc ei locum produxissem, nec effugio pateret locus, huc demum rediit ejus oratio, quam ex epistola Gallica ad me data XXIX Novembris MDCCIX, latine reddo. *Fieri potuit*, inquit, *ut qui hic primus codicem Pratensem descripsit, cum alias non nosset Cæsareas præter Cappadociensem & Palæstinam, putarit Usuardum memoria lapsum, dubioque perplexus, utram Cæsaream præligeret, utramque excluserit, nude substituens: Eodem die.* Quam hæc responsio rem non conficiat, nemo, opinor, non perspicit. Viderat & legerat, quisquis scriptor ille fuerit, *Cæsaream Mauritaniæ* alibi, & noviissime ab Usuardo expressam IX Januarii; & tertio post die, si superis placet, eamdem ipsam *Cæsaream*, tamquam ignotam expunxerit. Malim ego dicere quod res est, codicem nempe Pratensem & hic & pluribus aliis locis in præfatione supra enumeratis, pure & genuine Usuardinum non esse, ac proinde merito hodie è germanorum codicum numero à nobis excluśum. Qua de re pluribus alibi actum est. *De codice Pratensi.*

OBSERVATIO. Hoc iterum die Bedam Romano parvo prætulisse dicendus est Ado, si vera ejus sit lectio, *In Achaia*, & non potius *Antiochiæ*, ut habent bina exempla a Bollando citata. Certum puto Romanum parvum simpliciter scripsisse *Antiochiæ, Satyri martyris*; quod Hieronymianorum phrasim non redolet. Vetustissimum &, ni fallor, etiam purissimum hîc est Epternacense, in quo solum legitur: *In Achaia, Cyriaci, Moscenti, Saturi*, absque elogio, quod subinde ex Beda acceptum, sed plane deformatum, in alios Hieronymianos codices importune & contra eorum stylum, intrusum est, attamen ab Acherio ex Corbeiensi à se edito non fideliter expunctum; merito quærente Florentinio, istud apographum in Spicilegio non integre fuisse redditum. Vera textus nostri propago ex puro Hieronymiano in Bedam, ex hoc in alios defluere videtur. In Beda autem, satis probabiliter censuêre Henschenius & Papebrochius, plene & integre scriptum fuisse: *In Achaia, Cyriaci, Mosanti, Saturi civis Arabiæ* &c. quemadmodum ex eo transumpsit Rabanus. At Viennensis, forte ecgraphum nactus, in quo solum legeret: *Apud Achaiam, B. Saturi* &c. eumdemque reperiens in Romano parvo; exclusis duobus prioribus, unum nobis reliquit; quem inde desumens Usuardus, in posteriores omnes transfudit: sic tamen, ut quod ei redundare videbatur, *civis Arabiæ*, omnino expunxerit. Quod vero notat Castellanus, Flori inadvertentiam, Adonem & Usuardum in errorem induxisse, ex præconcepta opinione supra refutata oritur, non enim Florus, ut cuivis clare patet, sed Beda ipse Adoni & forte Usuardo præluxit. Ad verum martyrii locum quod attinet, tamdiu de eo disceptabitur, quamdiu deerunt Acta, ex quibus is solide determinari queat: nec liquet hactenus unde elogii sui materiam Beda acceperit. Interim nobis sufficiat & genuinam Usuardi sententiam & ejusdem derivationem ostendisse. Wandelbertus (vere an falso, non disputo) solum hodie Cyriacum Achaiæ tribuit, cujus versiculum ita contra Molanum restituit Bollandus: *Plebs & Achæa suum pridie recolit Cyriacum.* Utrum ex hoc divisionem suam hauserit Notkerus, nostra nihil interest. *Arcadii martyris* primus meminit auctor Romani parvi, de quo Ado non habuit quod adderet præter vulgare encomium, *genere & miraculis clari*: quæ verba in Usuardum & Notkerum transierunt; nusquam expressa positione seu loco martyrii, ut proinde frustra se torqueat Castellanus ad *Cæsaream Mauritaniæ*, de qua in Variantibus egimus, Usuardo vendicandam. Ex præfato codice Pratensi atque ex paucis Actorum ecgraphis Mss., contra omnia alia, existimat haud obscure Ruinartius, inter sincera & selecta pag. 590, *Cæsaream* illam Mauritaniæ, *Achaiæ* in Actis expressæ, præferendam; ast ego ingenue fateor, necdum me perspicere, cur Actis ipsis, de cetero candidis & sinceris minus fidendum sit, quam nescio quibus laciniis subinde assutis, nisi quis eodem ferme jure Bivario gratulari velit, quod in famoso Dextri Chronico feliciter invenerit, *Urbaonam* Bæticæ, *tanti Martyris sanguine consecratam.* *Satyri.* *Arcadii.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post, *Satyri martyris* addunt, *civis Arabiæ*; & annuntiationibus duabus, quas ex Usuardo puras habent, interponunt: *In Egypto, sanctorum Petri, Aventini & Castoli.* Accepti sunt, procul dubio, ex aliquo Hieronymiano apographo, prætermissis sociis *Philoromo* & *Zotico*. *Petri, Aventini &c.*

BRUXELLEN. In prima habet ut proxime citati. Secundo loco etiam de *Petro, Aventino* &c. Tum: *In civitate Nichomedia, passio sanctorum Pastoris & Victoris.* Remittuntur ad XXIX Martii. Sequitur de Arcadio, pure. In fine: *Item sancti Firiaci episcopi.* De quo vide Prætermissos. *Pastoris. Victoris.*

HAGENOYEN. In toto textu habet ut superiores, immixta annuntiatione *Petri, Aventini* &c. Tum: *Item* [eodem] *die, Polinecti* [Polyeucti] *Candidi & Florini martyrum, igne combustorum. Item Romæ via Lavicanâ, coronæ militum quadraginta, quos* [quas] *sub Galieno imperatore, pro confessione veræ fidei, percipere meruerunt.* Sed hi martyres ex sequenti die huc perperam retracti sunt. Ita forte amanuensis in aliquo vetustiori codice invenerit, vel propria oscitantia transposuerit. Id vero magis mirandum in Baronio, qui utroque die eas coronas collocavit. Deceptum, opinor à manuscripto codice sancti Cyriaci, quo plurimum se usum fatetur, ubi milites ii quadraginta, Africanis quatuor Zotico, Modesto, Rogato, Castulo (si tamen Africani sunt) male conjunguntur, cum ex purioribus Hieronymianis apographis, manifeste pertineant ad sequentem diem, ut tum Usuardo ibi referemus. *Polyeucti & soc. XL Milit.*

CENTULEN. Solitus abbreviator, ita habet: *Apud Achaiam, sancti Satiri martyris. Eodem die, sancti Archadii martyris.*

ACQUICINCT. De positione sancti Arcadii *in Cæsarea Mauritaniæ*, jam abunde supra diximus. Sequitur: *Civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris & Victoris.* *Pastoris &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Martianæ virginis & martyris.* Notatur in margine, *Tatianæ*, cum Rom. *Marcianæ.*

AUGENSIS. *Civitate Nicomediæ, passio sancti Pastoris & Victoris.*

ALTEMPS. *Civitate Nicomediæ, sanctorum Pastoris & Victoris.* Tum addit: *Apud monasterium beati Petri Apostoli, quod vocatur Pire muthe, depositio beati Benedicti abbatis. Cujus vitam Beda sacerdos conscripsit.* Locus ab aliis vocatur *Wirimundæ*: vide Bollandum & etiam Castellanum in notis pag. 183. *Benedicti.*

EDITIO LUBECO-COL. Solito purior est, neque enim Sanctum ullum adjicit, sed sub finem elogii sancti Satyri, post *decollatus est*, subdit, *à cultoribus ejusdem.*

GREVEN. *Joannis episcopi, alias Papæ & martyris. In Egypto, Aventini & Castoli: Eugenii Papæ primi, confessoris, qui omnibus amabilis & benignus, præsedit circa annum Domini* DCLI. Melius scripsisset DCLIV vel DCLV: vide 11 Junii in Actis. *Item, beatæ Claudiæ matronæ Romanæ.* De hac & Joanne Papa vide Bollandum in Prætermissis. *Joan. PP. Eugen. PP. Claudiæ.*

MOLAN. Typis minoribus: *Sanctorum martyrum Eutropii lectoris, Tygrii presbyteri & Olympiæ, sanctæ matronæ, de quibus in historia Tripartita libro* 10. De duobus primis agit hodie Bollandus, Olympiam remittit ad XVII Decembris. Vide Castellani notas à pag. 179. Sequitur: *Benedicti Confessoris, primi abbatis Wirimundensis in Anglia. Cujus Bedæ se conscripsisse fatetur historiam.* Vide homiliam à Bollando editam. Posteriores editiones sic legunt: *Wirimundæ in Anglia, sancti Benedicti primi abbatis. Item, sancti Joannis episcopi Hierosolymitanæ ecclesiæ, Ordinis Carmeli professoris.* Quærit Bollandus in Prætermissis, quis hic sit Joannes episcopus Hierosolymitanus, eò inclinans ut ex Palæonydoro credat intelligi Joannem II, vulgo ordine XLIV, sub cujus nomine venit famosus liber *de institutione monachorum*, de quo hic pluribus agere supersedeo, cum abunde dicta sint à Magistro nostro Papebrochio in tractatu Chronologico de Patriarchis Hierosolymitanis & in Responsionibus ad exhibitionem errorum variis locis, de quibus consule indicem operis. Ultimo loco in his editionibus à Molano ponitur: *Die duodecima, sanctæ martyris Tatianæ*: quæ hic de more accepta est ex Horologio Græcorum. De Actorum ejus cum aliis confusione vide Bollandum hoc die, & Castellanum pagina 176. Demum præter morem in fine reperitur Wandelberti versus: *Benedicti. Joannis episcopi Hierosol. Tatianæ.*

Plebs Itachia suum pridie recolit Cyriacum. *Cyriaci.*

Sed hunc versum à Bollando melius redditum superius exhibuimus.

Idibus. *Die* 13.

ROmæ via Lavicana, coronæ militum quadraginta, quas sub Galieno imperatore, pro confessione veræ fidei percipere meruerunt. Pictavis civitate, natalis sancti Hilarii episcopi & confessoris, qui ob catholicam fidem quadriennio apud Phrygiam relegatus, inter alias virtutes, fertur quod mortuum suscitaverit. Remis metropoli, depositio sancti Remigii episcopi, viri eximiæ virtutis. Cujus sanctitatis præconium, merito credulitatis suæ, gens Francorum debitæ venerationis cultu celebriter recolit. *XL Militum. Hilarii. Remigii.*

Ita *Praten.* in prima puritate, *Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.*

VARIA

VARIA LECTIO. Inter codicem Herinienſem & reliquos ea hoc die diſſonantia eſt, quod iſte ceterà quidem integerrime Uſuardi textum referat, ſed cum provinciæ Remenſis fuerit, ut alibi oſtendimus, id ſingulare habet, quod Remigii ſui annuntiationem ceteris primo loco præfigat, & pro *epiſcopi*, inſerat *Francorum Apoſtoli*. Scribo *Galieni* ut paſſim codices habent, licet in nonnullis ſecunda manu id correctum inveniam. Tornacen. pro, *veræ fidei*, poſuit *Chriſtianæ fidei*. Idem: *Pictavis civitate, beati Hilarii*, omiſſo, *natalis*, ſed præferenda communior uti & purior textus noſtri lectio. Typographorum vitio fortaſſe tribuendum, quod apud Munerat. non legatur *metropoli*. Greven. & Molan. de Remigio, poſt *epiſcopi*, addunt *& confeſſoris*, In Molano autem poſt *confeſſoris*, non habetur *viri*, & apud Grevenum poſt *merito credulitatis*, deeſt *ſuæ*. Scripſit olim Bollandus, in Pratenſi codice hoc die legi: *In monte Verziaco, ſancti Viventii confeſſoris*. Quo ex capite vetuſtatem illius impugnat. Sed id refellit Caſtellanus, tum in notis pag. 200, tum per litteras ad me datas, diſerte aſſerens, illa verba codici Pratenſi, recentiori manu eſſe adjecta, quod in antigrapho noſtro explicatum non erat, atque adeo Bollando, qui aliud numquam viderat, condonandum. Hac cauſa ſuperius notavi, me Pratenſem codicem inter genuinos computare, ſed cum hoc addito, *in prima puritate*. *Pro Pratenſi.*

OBSERVATIO. Coronæ militum XL, meminerunt Hieronymiana omnia à Florentinio vulgata, in quibus etiam exprimitur *via Lavicana*, præterquam in Lucenſi, ubi *via Latina*. De illis nihil in Beda aut ejus ſequacibus Floro & Rabano. Porro *coronam* non magis hîc quam prima Januarii martyrem eſſe, clarius oſtendit Romanum parvum, dum ita loquitur: *Romæ via Lavicana, militum* XL *ſub Gallieno imperatore*; quæ ex hoc ab Adone deſcripta ſunt, præfixo militibus nomine *coronæ*, quod à Noſtro ſervatum eſt, ſed mutato, ut patet, caſu & numero, nam qui in Adone videtur eſſe genitivus ſingularis, is in Uſuardo rectus eſt in plurali numero, contra communiorem ſanctos annuntiandi modum: cetera etiam paraphraſtica elegantia modice ampliata ſunt. Nimium, niſi fallor, ſapere voluit Notkerus, & hîc & 1 Januarii *coronam* a militibus ſegregans, & quidem hodie *Secundum* Hieronymianorum in *Secundinam* commutans, hoc plane modo: *Romæ* &c. *Secundinæ, Coronæ & militum quadraginta, ſub Gallieno imperatore*. Quæ de inclitiſſimo Pictavienſi antiſtite *Hilario* dicuntur, ea à Beda primum ſcripta ſunt, ab Adone nonnihil aucta & ex hoc à Noſtro accepta, ubi rurſus ex collatione perſpicis Flori phraſim ab Adoniana & Uſuardina plurimum diſcrepare. Notkerus Adonem hîc etiam, non Rabanum ſecutus eſt. Romanum parvum breviſſime poſuerat: *Pictavis, ſancti Hilarii*. Hieronymiana autem: *Pictavis, depoſitio S. Hilarii epiſcopi & confeſſoris*: ubi obſerva *confeſſoris* appellationem peculiari ſenſu ab Hieronymo aliiſque PP. Hilario tributam, ut notavit etiam Florentinius. Ceterum glorioſiſſimi catholicæ fidei contra Arianos aſſertoris Acta diligentiſſime illuſtravit Bollandus; Caſtellanus paucula curioſe adnotavit, at rem omnem fuſe complexi ſunt eruditiſſimi PP Benedictini in nova vita à ſe concinnata & poſtremæ Hilarii operum editioni, à ſe itidem curatæ præfixa; nec minus accurate Tillemontius tomo 7 à pag. 432. Prætereundum non eſt metricum Wandelberti encomium: XL *Militum.* *Hilarii.*

Idibus Hilario Pictavæ militat urbis
Plebs devota, ſuo paſtor quam fulſit honore.

De *Remigio*, celeberrimo altero Galliarum præſule, nihil hodie antiquiores memorant, ſi Florum in Bedæ auctario excipias, qui Sanctum brevi elogio, ſed ab Uſuardino diverſiſſimo, proſequitur. Apographa Hieronymiana, neſcio ob quam cauſam, *Remigii* vel *Remedi depoſitionem* transferunt ad xv Januarii, iterumque cum reliquis omnibus Martyrologis annuntiant 1 Octobris, *Germano, Vedaſto* & *Piatoni* conjunctum, nulla facta mentione tranſlationis, ut ibi dicetur. Certum eſt Kalendis Octobris *Remigii feſtivitatem recoli*, ut habet Martyrologium Romanum, ſic tamen ut notet Motherius noſter in nuperrima verſione Gallica, id intelligendum de locis, ubi ritus Romanus receptus eſt, cum Remis, totaque Remenſi diœceſi & religioſo & ſolenni cultu, ſeu, ut loquimur, de præcepto, hac die Remigius celebrari conſueverit, quamvis & ibi & totâ Galliâ officio duplici ipſis illis Kalendis Octobris honoretur. Plurima alia Remigium ejuſque res geſtas ſpectantia vide apud Clar. Caſtellanum in primo ſuo Bimeſtri à pag. 223. Ultima Adonis commemoratio eſt de *Vero, Viennenſi epiſcopo*, ſed hæc ab Uſuardo omiſſa, ut non ſemel in decurſu factitatum invenies, præſertim dum de Viennenſibus epiſcopis agitur. Rationem divinet qui voluerit. Verum quæ ab ipſo Uſuardo relicta ſunt, in Auctariis ut plurimum reſtituta à poſteris invenîmus, ut de *Vero*, cujus nomen hinc inde immutatum eſt, mox videbimus. *Remigii.*

AUCTARIA.

PRaten. Jam diximus in eo codice recentius adiectum : *In monte Verziaco, sancti Viventii confessoris.* *Viventii.*

Antverp. maj. In prima Adonianus est, simpliciter scribens, *sub Galieno imperatore.* In secunda purus est. Tertiam sic corripit : *Remis, natale sancti Remigii episcopi & confessoris.* Vide Adonem Mosandri.

Rosweyd. In XL militibus etiam purè Adonianus est. Tum litteris rubris majusculis inserit : *Oct. Epiph.* De Hilario, rectè. Tum : *Apud Viennam, sancti Severi episcopi, qui præsedit ecclesiæ post sanctum Eventium.* *Severi.* Hæc ex Adone accepta sunt, sed corrupto nomine. Tum : *Remis, translatio sancti Remigii archiepiscopi & confessoris.*

Pulsanen. In textu non omnino castigatus, secundo loco inserit : *Eodem die, octava sacratissimæ Dominicæ Salvatoris nostri apparitionis.* In fine autem adjicit : *Hujus tamen sancti viri festum celebratur Kalendis Octobris.* Vide Observationem.

Antverp. Max-Lubec. & Ughellian. Toto textu satis puri, in fine adjiciunt : *Verziaco, natale sancti Viventii confessoris Christi.* *Viventii.* *Ipso die, sancti Longisi* vel *Longysii confessoris.* *Longisi.* Bollandus *Leogisolum* vocat, queriturque nihil se de eo aliud nactum præter nudum nomen in Martyrologiis. Vide Castellanum pag. 200 & 201 ubi *Launogisilus* &c.

Antverp-max. Leyden. Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Incipiunt : *Octava Epiphaniæ.* In XL militibus & Hilario puri sunt. Sequitur : *Octavæ Epiph.* *Remis metropoli, depositio sancti Remigii episcopi, viri eximiæ virtutis. Hujus translatio agitur Kalendas,* vel *Kalendis Octobris.* Tum : *Treveris, sancti Agritii episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis & doctrinæ viri. Qui cum esset Antiochenæ civitatis præsul, ad petitionem sanctæ Helenæ, missus est à Silvestro Papa ad Treveros convertendos, qui post tempora sanctorum Eucharii, Valerii & Materni ad pristinum paganismi vomitum ex magna parte redierant : ubi vir sanctus, ut alter Eucharius, populum ab antiquo errore ydolatriæ* [idololatriæ] *eripuit, ibique in pace vitam finivit.* *Agritii.* Soli Rabano inter antiquos notus est Agritius, quem mavult Bollandus *Agræcium* dici. In vero Adone eum Baronius non reperit, censetque etiam Mosander adjectitium esse : qui citatur Beda, genuinus non est. De patriarchatu Antiocheno videatur Bollandus. Pauca alia notavit Castellanus pag. 198. *Versiaco, natale S. Vincentii confessoris Christi. Ipso die, sancti Longisi confessoris.* Non *Longini*, ut Albergensis.

Lovanien. Differt a prioribus, quod omittat longiorem de Agritio historiam.

Centulen. In prima Adonem sequitur. Tum : *Pictavis, sancti Hilarii episcopi & confessoris, fide & virtute magnifici. Remis Francorum metropoli, depositio sancti Remigii archiepiscopi & confessoris. Ambianis, inventio sancti Firmini episcopi.* *Inventio Firmini.*

Bruxellen. Incipit : *Octava Epyphaniæ Domini.* Secundo loco de Agritio fuse ut supra. Tum : *Remis, depositio sancti Remigii archiepiscopi, viri eximiæ virtutis, qui hac die feliciter migravit ad Dominum.* Sequitur de Hilario, fere pure. De XL martyribus agit ultimo loco. Demum adjicit : *Apud Viennam, sancti Severi episcopi, qui post beatum Evencium, ecclesiæ illi digne præsedit.* Vide hæc supra, & purius in ipso Adone. *Vertiaco, sancti Vincentii confessoris Christi. Ipso die, sancti Longisi confessoris. Item sancti Firmini episcopi.*

Hagenoyen. *Octava Epiphaniæ. Isto die, ut Chrysostomus dicit, specialis est memoria trium regum.* *Trium regum.* *Quorum primus obiit orando in Circumcisione, alius in Epiphania, tertius vero hodie. Et quia tunc illorum memoria agi non potest, ideo nunc Constantinopolitana ecclesia illorum agit memoriam & festum.* Quomodo hæc concordent cum dictis superius de tribus Magis, equidem non video ; sed satis usitatum est codicis hujus auctori mira adferre, quæ nusquam alibi reperias ; nedum quærere velis, cum sæpe nec verisimilia sunt. De Agritio, superius dicta nonnihil interpolavit. Sequitur de Hilario & Remigio etiam paulo auctius. De Viventio & Longiso, ut supra.

Acquicinct. *Ambianis, inventio corporis beati Firmini episcopi & martyris.*

Victorin. & Reg. Suec. signatus num. 130. *Eodem die, sancti Potiti.* *Potiti.*

Matric-Cartus-Ultraj. *Octava Epiphaniæ. Hilarii episcopi & confessoris. Remigii episcopi & Apostoli Francorum, eximiæ sanctitatis. Viventii confessoris.*

Bigotian. qui fuit Patrum Cælestinorum, signatus P. 5 : *Eodem die, Longisii confessoris.*

Codex D. du Cheval. signatus B : *Verziaco, natale sancti Viventii* &c. & de Longiso, ut supra,

In Vatican num. 5949, deest *Remigii*, adjicitur : *Natale sancti Potiti martyris.* *Potiti.*

Altemps. *In Scotia, civitate Glasguensi, sancti Kintengerni sive Mungunti episcopi & confessoris.* *Kintengerni* Vide Grevenum.

Florentin. Præter memoriam Viventii & Longisi, pro quo *Longii* scribitur, sanctam referunt aliis ignotam : *Romæ sanctæ Demuriæ martyris, quæ sub Juliano apostata passa est, & à sancto Joanne presbytero est sepulta juxta palatium Juliani.* *Demitriæ.* Excusus habet *Luciani.*

Codex Castri Karoli. *Dedicatio basilicæ sancti Petri Balmensis canobii.*

Editio Lubeco-Col. Incipit : *Octava Epiphaniæ Domini.* In XL militibus & Hilario satis pura est. Tum : *Remis metropoli, depositio sancti Remigii episcopi, viri eximiæ virtutis & sanctitatis.* *De Remigio.* *Hic Francorum gentem idolorum cultui deditam, una cum rege eorum convertit ad Christum, & septuaginta annos & eo amplius in episcopatu explevit. Hic inter cetera miracula puellam à morte suscitavit.* De Agritio habet quæ superius descripta sunt. Deinde de Viventio sic loquitur : *Verziaco, natale sancti Viventii presbyteri & confessoris Christi, qui ad prædicationem beati Gregorii credidit.* *De Viventio* *Quem centesimo vigesimo ætatis suæ anno defunctum, apud Gravionem castrum beatus Maxentius abbas sepelivit.* De Longiso, ut supra.

Belin. Initio habet de Octava ; & in fine subdit : *Ipso die Versiacho monasterio, sancti Vincentii confessoris.* Pro *Viventii.*

Greven. Post Octavam, de Agritio fere agit

agit ut supra. Tum: *Vernaco, natale sancti Juventii presbiteri & confessoris. Qui Samaritanus genere in pueritia conversus, vita & miraculis clarus, anno vitæ suæ* CXX *apud Gravionem castrum, ubi sanctus Hilarius Pictavensis, locum ei manendi dederat, à beato Maxentio abbate sepultus est.* Videatur Bollandus hoc die & Castellanus in notis à pag. 198. De Vero, ut Ado. *In Scotia, sancti Kenthegerni episcopi Glascoensis & confessoris. Longitii confessoris. In Eistadensi cœnobio, beatæ memoriæ Godefridi comitis Capenburgensis.* *Kenthegerni.* *Godefridi.*

Molan. In prima & puriori editione adjicit: *Octava Epiphaniæ. Ipso die Versiacho, sancti Viventii confessoris. Treberis, beati Agritii episcopi & confessoris. Hic dum esset patriarcha Antiochenus, per beatam Helenam, ob roborationem fidei catholicæ, ad eamdem urbem transmissus est.* Tum minoribus typis: *In territorio Leodiensi, obiit Juita* [Ivetta] *recluſa, vidua valde sancta.* *Ivettæ.* Editiones posteriores denuo corruptæ sunt. Præfigitur aliis litteris *Octava Ephiphaniæ.* In textu expunctum hîc est Hilarii elogium, additumque: *Differtur in diem sequentem.* In fine, de Viventio & Agritio, ut in priori. De *Vero*, ex Adone. Tum ex Horologio: *Die decima tertia, sanctorum martyrum Hermyli & Stratonici.* Demum typis minoribus, de *Kentegerno* ex Greven. Quam in priori *Juetam* vocavit, hîc scribit *Juetam.* *Hermyli.* *Stratonici.*

XIX *Kal.* *Die* 14.

APud Nolam Campaniæ, natalis sancti Felicis presbiteri & confessoris, de quo beatus scribit Paulinus, quia cum à persecutoribus in carcerem mitteretur, & cocleis & testulis superpositus jaceret, per noctem ab angelo solutus atque eductus sit. Eodem die, sancti Eufrasii episcopi. *Felicis.* *Eufrasii.*

Ita scripsisse Usuardum probant *Herinien. Tornaten. Pulsanen. Belin. Greven.* & *Molan.* qui purum referunt, & alii permulti qui in paucis differunt, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Lego *presbiteri*, non *episcopi*, ut Pratensis qui titulum hunc apposuit contra codices prope omnes tum manuscriptos tum excusos. Nec auctoritatem facit quod in codice Aquicinctino, recentiori manu adscriptum sit, *posse episcopum dici*, cum certum sit, eam dignitatem, licet oblatam, numquam à Sancto acceptatam fuisse. Sunt qui *martyrem* dicant, inter quos Belin. nonnihil ab aliis discrepans, dum scribit, *sancti Felicis in Pincis, presbyteri & martyris.* De eo titulo videndus Bollandus & scriptores alii infra citandi. At quod additur, *in Pincis*, eruditos non modice vexat. Legendum puto *in Pinceis*, ut constet diligens harum rerum scrutator Castellanus. Verum utrovis modo legas, ad Nolanum ea positio minime pertinet; ut accurate discutit Bollandus commentarii prævii § 6. Item Ruinartius inter sincera & selecta a pag. 255, in admonitione prævia. Diversitas est in descriptione testimonii Pauliniani. Greven. & Molan. habent: *De quo scribit beatus Paulinus episcopus.* Pulsanen. *De quo sic scribit* &c. Praten. legit *antistes Paulinus.* Sequor Herinien. & Tornacen. & Pratensem ipsum, quod positionem verbi attinet, & sic puto legisse Usuardum, non solitum verbis eorum se adstringere quos describebat. *Cocleis* scribunt omnes, quid purior orthographia exigat, dicere supersedeo. *Eductus sit* legit Beda, legunt puriores omnes codices, quidquid Pulsanen. & alii habeant, *eductus est.* In eodem codice est *Efrasii*, scribo cum aliis omnibus *Eufrasii*, exceptis Greven. & Molan. qui male *Eufrosii.* Alii mallent *Euphrasii.* Si radicem græcam appelles, quasi a φραίζω etymon ducat, non magnopere obluctabor, quamvis probe sciam, plurima hodie nomina per φ enuntiari, latine Ph, quæ sane littera in Francicis, Hispanicis, Germanicis aliisque nominibus plane redundat. Quidni enim rectius *Alfonsus, Arnulfus, Adolfus, Rudolfus* & id genus alia, sic scribantur, quam per φ græcum; cum quo nullam prorsus affinitatem contraxerunt. An contraxerit Eufrasius ex Observatione statuere poteris.

Supereſt Variatio præcipua, quâ rursus Pratensis codex à reliquis deflectit, secundam annuntiationem sic formans: *Item eodem die, sancti Felicis presbiteri & confessoris.* Vides Sanctum ambiguum & indeterminatum, quem Usuardus, mea quidem sententia, hoc die non posuit. Ego proinde reliquos codices omnino præhabendos censeo, quibus conformis est textus noster, quomodo Usuardum scripsisse mihi semper persuasum habui. Nihilominus ne opinioni propriæ nimium fidere viderer, volui prætensum autographum per Castellanum consulere. Is vero XXXI Julii MDCCIX respondit, deprehendisse se inductam in præfato codice seu erasam priorem annuntiationem, sive ea Eufrasii fuerit sive cujuscumque alterius, & positam desuper alteram *Felicis presbiteri & confessoris*, merito à nobis rejectam. Putat etiam deletum in prima nomen *presbiteri* & inscriptum *episcopi*, unde rursus patet genuinum esse nostrum Usuardi textum; & qua parte Eufrasium memorat, ex Hieronymianis acceptum, ut videbis infrà. *Contra Pratensem.*

OBSER-

Felicis. OBSERVATIO. Tam illustrem encomiasten nactus est *Felix* Nolanus, ut vel ex eo capite semper tota Ecclesia catholica fuerit nominatissimus. Kalendarium Carthaginense in editione Mabilionis eum recte collocat XIX Kal. male Ruinartiana XVIII, expressis his terminis, *sancti Felicis Nolensis*. Est & verosimiliter idem apud Frontonem & Allatium. Sacramentaria invenies apud Florentinium, quibus accedere potest, quod ab annis paulo plusquam XXX edidit Joseph Maria Thomasius nuper à S.D.N. Papa Clemente XI in Purpuratorum numerum adlectus. Accinunt Martyrologia omnia; imprimis Hieronymiana: *Nolæ Campaniæ, S. Felicis*, vel *passio S. Felicis*, ubi tangi vides difficultatem pridem examinatam, sitne *martyris*, an solum *confessoris* titulo insigniendus, de qua re vide Bollandum & post eum Florentinium aliosque jam citatos aut brevi citandos. Ut paucis dicam, competit uterque titulus, ad utramque Sancti gloriam comparatus, quod hic fusius explicare opus non est. De episcopatu in Variantibus diximus. Romanum parvum sic habet: *Nolæ, Felicis presbyteri, in Pincis sepulti.* Unde fortasse Adoni data occasio, longiori sua historia Felices confundendi, quod eum feciisse Bollandus ostendit, feceruntque & codices nostri aliqui, nimium in hac parte Adoniani. Notkerus eamdem fere viam ingressus est, Adonem hîc denuo potius quam Rabanum imitatus. Elogium breve, elegans & verum Felici concinnavit Beda, qui Sancti vitam, à Paulino versibus illigatam, soluta oratione reddidit. Atque hoc ipsum est elogium, quod ex ipso Noster, relicto Adone, descripsit. Rabanus Bedam etiam de more sequitur; sed dum præter Nolanum nostrum, Felicem alterum illius germanum accersit, evitata Adonis charybdi, in scyllam incidit, ut ex Bollando facile intelliges. An scopum melius attigerit Florentinius, Felices suo modo distinguens, in Supplemento erit examinandum; ubi usui esse poterit Ruinartii admonitio superius laudata, & vita Gallicè à Tillemontio eruderata tomo 4 à pag. 226. Hæc de Felice Nolano, seu mavis Pauliniano satis dicta sint, saltem pro hoc nostro instituto. Wandelberti versiculos accipe:

Quam nonam & decimam constat Februi ante Kalendas
*Esse diem, Felix sacer * & confessor adornat.* * Sacerdos.

Eufrasii. In Hieronymianis ultimo loco constanter ponitur, *Eufrasi*, vel *Euphrasi episcopi depositio*, quem mirum est in notis *Euphratem* vocari à Florentinio, qui de cetero non multum producit, quod ad Sanctum cognoscendum referat, præter id quod ei Bollandus suggessit. Baronius Galesinio nimium confisus, Eufrasium in Africa collocat, & cum *Euchratio*, forte melius *Enchratio*, confundit, ad quem exstat Cypriani epistola 62, quique Concilio Carthaginensi sub eodem Cypriano interfuisse reperitur. Interim circa præfatam Romani Martyrologii positionem, tria indicat Rosweydus in sæpe laudata manuscripta epistola, quæ hîc prætereunda non sunt. Notat itaque, 1 *omnes libros habere Euphrasium episcopum, non Euchratium, ut nulla suspicio esse possit, hic agi de Eucrathio, qui interfuit Concilio Carthaginensi.* 2 *Baronium hic in textu addidisse de suo, in Africa* (poterat dicere ex Galesinio accepisse) *quod abest ab omnibus veteribus libris, imo etiam ab ipso Martyrologio Romano Belini, quod Baronius recensendum suscepit. Sed quia ipse putavit, hic Eucrathium inserere, quem aliunde constat in Africa vixisse, ideo, in Africa, textui quoque inseruit.* 3 *Existimo hic agi*, inquit Rosweydus, *de sancto Euphrasio*, XIII *episcopo Claromontano, qui obiit anno* DXLVIII, *de quo Greg. Turonensis lib.* 2 *historiæ Francorum cap.* 36, *& lib.* 3 *cap.* 2. Hæc a Rosweydo recte observata esse, conficies ex Castellano pag. 245. Potuit hîc apud Bollandum Rosweydi opinionem invenisse, quæ ibi non omnino admittitur. At veram eam esse & unice veram, vix equidem dubito. Fatetur ibi Castellanus, *Eufrasium* ab Usuardo referri, at forte tunc non adverterat abesse illum à prætenso autographo, nisi forte certo supposuerit ab Usuardo ipso prima manu positum, à recentiori erasum, quod mihi exploratum non est. Sequitur in Adone: *Apud Viennam, sancti Caeldi episcopi*, apud Mosandrum *Caldeoldi*, apud alios *Eoldi*, sed de eo tacet Usuardus, ut jam non semel diximus, Viennenses Sanctos ab eo sæpe præteriri.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus auctario jam abunde diximus. Notari hîc meretur, quam diversis modis Felix ille alter, quiscumque fit, annuntietur.

ANTVERP-MAJ. De Felice Nolano multa ex Adone describit, quod & alii codices faciunt, sed ne frustra hîc charta impleatur, ad ipsum fontem remittimus. De Eufrasio non loquitur, sed secundo loco sic habet: *Eodem die, natale sancti Cleri diaconi de antiquis, qui post multa tormenta in mare præcipitatus est.* Vide VII Januarii. Cleri.

Tum: *Aput Spoletum, passio sancti Pontiani martyris, tempore Antonini imperatoris, sub judice Fabiano.* A multis codicibus huc retractus est Clerus, forte quod Rabanum secuti fuerint. Vide Usuardum XIX Januarii. Pontiani.

ROSWEYD. Idem habet de Pontiano. Deinde etiam de Felice Nolano plura ex Adone.

AGONES

AGONES MARTYRUM. Usuardus, qui hic insertus est, primam annuntiationem puram refert, sed omisso etiam Eufrasio, alteram sic
Felicis in Pincis. fingit: *Item Romæ, passio alterius Felicis presbyteri, qui dicitur Felix in Pincis.*

MUNERAT. Agit de solo Felice Nolano pure, nihil præterea, forte quod dubitaverit utrum Eufrasium, an alium Felicem præferret.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri in textu,
Cleri. post *Eufrasii episcopi*, adjiciunt *Cleri diaconi*, sine copula.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Incipiunt à Pontiano cum eo ipso elogio, quod ab Usuardo refertur XIX Januarii, ut hic describere opus non sit. Secundo loco, *Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, na-*
Felicis. *tale sancti Felicis presbiteri & martyris. Qui Diocletiani & Maximiani imperatorum tempore, capitis amputatione, gloriosa morte coronatus est* Oedipo opus est ad discernendos Felices, quorum duos hoc die apud Bollandum invenies; septem alios inter Prætermissos. Ceterum Portuensis ille, tamquam Adaucti socius, ad XXX Augusti remittitur. Non recte, opinor, nec video quo id fundamento Bollandus dixerit.

ALBERGEN. De Pontiano nihil habet, incipit à Felice Portuensi, de quo ut præcedentes. In Nolano purus. Tum: *Eufrasii episcopi &*
Cleri. *Cleri diaconi.*

DANIC. Incipit eodem modo, & in reliquis convenit præterquam in fine, ubi cum aliis quatuor sic habet: *Eufrasii episcopi & Cleri diaconi & martyris, unius de antiquis, qui post multa tormenta in mare præcipitatus martyrium consummavit.*

LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Pontianum habent primo loco, sed expuncto plane elogio. In ceteris ut superior & quatuor alii.

CENTULEN. *Apud Nolam Campaniæ, sancti*
Felicis. *Felicis, confessoris. Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, temporibus Antonini imperatoris. Eodem die, sancti Cleri diaconi & martyris de antiquis. Ipso die, sancti Eufrasii episcopi.* Ut de Clero semel dicam, is hodie à Floro etiam ponitur, diverso iterum elogio ab Usuardino, quod retulimus VII Januarii, ubi videsis observationem nostram.

BRUXELLEN. Recte & pure incipit, sed post
Felicis 1. *eductus sit*, addit: *Quique post gravia quæ pro Christo patienter tormenta tulerat, felicia regna ipse vere felix conscendit, sepultusque est juxta*
Felicis 2. *urbem in loco, qui dicitur Pincis, ubi virtutibus fulget. Apud eumdem locum, Felicis presbiteri, fratris præcedentis. Qui pro confessione Christi fortiter certavit: sed Ecclesia ipsum confessorem potius quam martyrem tenet.* De his satis dictum
Felicis 3. est. Sequitur: *Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, sancti Felicis* &c. ut supra. Item de Clero, quem *Cletum* vocat, de quo etiam satis. Denique in Eufrasio purus est.

HAGENOYEN. Omnes excedit, nam de Nolano post *eductus est*, hæc superadjicit: *Deinde indomitis mulis alligatus, tamdiu per omnes plateas civitatis trahitur, donec corpus ejus exungulatur à scapulis usque ad cingulum* &c. Hoc specimen sufficiat. De Felice Portuensi, Eufrasio & Clero, ut supra. Demum de Pontiano, post *martyrium consummavit*, subdit: *Cujus ossa de Spoleto translata sunt Mediolanum, & de Mediolano Trajectum inferius.*

AQUICINCT. Cum Pratensi convenit in expungendo Eufrasio. Hoc tamen discriminis est in Felice, quod in illo prima manu solum scribatur, *sancti Felicis presbiteri &*, quibus recentior calamus addidit, *martyris, Romæ sub Diocletiano*: verosimiliter ut de Portuensi hæc dicta accipias. Hic ferme solus cum Pratensi tribuit Felici Nolano titulum *episcopi.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130:
Spoleti, sancti Pontiani martyris. Male scribunt *Pontiani.*
Potiani & *Pociani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Felicis in Pincis confessoris. Pontiani martyris festum celebre in civitate* [nempe Ultrajectina] *propter præsentiam corporis ejus, quod est in ecclesia sancti Martini.* Quæ ad marginem adjiciuntur.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Eufrasii.* Adjicitur: *Natale sancti Felicis in Pincis. Beneventi, sancti Memoris episcopi.* Hic aliis ignotus est, & à Bollando inter Prætermissos computatur.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Felicis in Pincis martyris.* Tum STROZZIAN. *In Sardinia, beati Ephysi* [vel Ephysi] *martyris.* Alii *Ephysium* vocant, aguntque de eo postridie.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Felice Portuensi, inserens præter dicta, quod, *Dracco judice præsidente, capitis* &c. De Nolano, post *eductus est*, addit: *Tandem pace reddita, ad ecclesiam suam rediit, & ibi in pace quievit. Nunc Dominica die* &c. In quibus Ado Felices confudit. Tum: *Eodem die, sancti Eufrasii episcopi*
Firmini inventio. *& Cleri Diaconi. Item, inventio sancti Firmini episcopi & martyris.* Addere poterat cum Greveno, *Ambianis.* Bollandus die præcedenti (nam & ibi Firminus recurrit) inter Prætermissos Firminum Ambianensem cum Usuardo ad XXV Septembris remittit. Hoc die agit de alio sancto Firmino Gabalitanorum episcopo, de quo Castellanus pag. 247.

BELIN. editio altera, in fine habet: *Eodem die, sancti Eufrasii episcopi & Clari diaconi.*

GREVEN. *Cleri diaconi. Romæ via Portuensi, loco qui Pincis dicitur, natalis sancti Felicis presbiteri & martyris, germani beati Felicis, de quo supra. Hic sub Diocletiano & Maximi. Dracco judice præsidente, post equulei tormenta, capitis* &c. *Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, quem Usuardus infra XIV Kalend. Februarii ponit, die quo (ut aliquibus placet) sepultus, hoc vero passus fuit.* Adonem indicat, apud quem ita legitur XIX Januarii: *Consummavit autem martyrium XIX Kalend. Februarii & sublatum corpus ejus a Christianis, sepultum est XV Kal. Celebris vero dies ipsius agitur XIV Kal.* [ita legit Rosweydus, non XVI, ut citat Castellanus] *Februarii, quando iterum sacrum ejus corpus mutatum est.* Et tunc forte translatum. Sequitur in Greveno: *Viennæ, sancti Eoldi episcopi & confesso-*
Eoldi. *ris. Vel Cadeoldi*, ut diximus supra. *Ambianis, inventio sancti Firmini* &c.

Molan. Litteris Italicis: *Passio S. Pontiani Martyris pretiosi, temporibus Antonini imperatoris, sub Judice Fabiano: cujus reliquiæ habentur in Trajecto inferiori.* Dein *Caldeoldum* nominat; tum charactere minori: *Mediolani, sancti Da-*
Datii. *tii episcopi magnæ sanctitatis, de quo in Dialogo B Gregorii.* Additur in 2 & 3 editione: *Hic ponitur cum pluribus ejus loci episcopis in Litaniis ecclesiæ Mediolanensis. In agro Turonico, sancta-*
Mauræ. *rum virginum Mauræ &* *Brittæ, de quibus meminit*
Britt.æ.

Gregorius Turonenſis. De his virginibus agit Bollandus cum Martyrologio Gallic. die ſequenti.

Poſteriores editiones adjiciunt: *Die decima quarta, ſanctorum Patrum in Sina & Rhaithi interfectorum*; Recte numero indefinito; nam dum Baronius eum determinavit, anſam dedit huic Roſweydi obſervationi, in citato Ms. repertæ. Totam, ut jacet, lectoris curioſitate dignam judicavi. Textus Baronii: *In monte Sina, ſanctorum triginta octo monachorum, a Saracenis ob Chriſti fidem interfectorum.* In Notationibus: *Triginta octo monachorum, Græci etiam de iiſdem agunt in Menologio. S. Nilus abbas qui dictorum martyrum, ſuo tempore coronatorum, res geſtas conſcripſit, cum de his agit, Mortui ſunt, inquit, poſt ſeptimum diem Epiphaniæ Domini, qui eſt decimus quartus menſis Januarii.* At paulo inferius: *Interempti quoque ſunt alii, multis ante temporibus, quorum quoque commemorationem propter viæ longitudinem, & eorum, qui congreganturi, multitudinem, eodem die peragunt.* Ad hæc ita Roſweydus.

PP. in Sina & Rhaithi.

Duo hoc die notanda: 1, *in textu hîc poni triginta octo monachos, qui in Notationibus dicuntur interfecti tempore Nili, cum Baronius exiſtimarit Nilum de his* XXXVIII *monachis agere, cum ait; Mortui ſunt poſt ſeptimum diem Epiphaniæ Domini. Nec enim hoc de* XXXVIII *monachis, in Sina jam olim interfectis, intelligendum, ſed de incerto numero monachorum tempore Nili interfectorum. Nam* XXXVIII *illos monachos longe ante tempora Nili, ſeu Anaſtaſii imperatoris, ponit Menologium Sirleti, atque horum Nilus obiter tantum meminit, his verbis: Interempti ſunt quoque alii multis ante temporibus (nempe Diocletiani imperatoris & Petri Alexandrini, ut habet Menologium) quorum quoque commemorationem propter viæ longitudinem, & eorum qui congreganturi, multitudinem, eodem die peragunt.*

2. *Ex verbis proxime citatis colligitur* XXXVIII *illos monachos, non paſſos* XIV *Jan. ſed alio die, quia tamen* XIV *Januarii Patres in Sina convenichant, ut celebrarent feſtum monachorum tempore Nili interfectorum, quorum certus numerus non exprimitur, ne cogerentur ſecundo convenire alio die, quo* XXXVIII *illi veteres monachi erant interfecti, cum & iter longum eſſet, & multis moleſtia ſubeunda eſſet, celebrarunt ſimul & eamdem memoriam, quo annuè recurrebat feſtum monachorum tempore Nili interfectorum, qui dies erat* XIV *Januarii.* Hæc hactenus à Roſweydo ſatis accuratè obſervata ſunt. Vide plura de utraque Martyrum claſſe à Baronio conjuncta, apud Bollandum in Actis & Caſtellanum in notis ad hanc diem pag. 244. Quæ poſt Bollandum de utraque ſupradicta martyrum claſſe, vel à Combefiſio vel à Poſſino vel ab aliis ſubinde edita ſunt, ſive græce ſive latine, Supplementum augebunt. Vide interim appendicem ad tomum I Januarii à pag. 1113.

XVIII *Kal.* *Die* 15.

Abacuc. Michææ. ABbacuc & Micheæ prophetarum, quorum corpora, ſub Archadio imperatore, divina revelatione reperta ſunt. Apud *Macarii.* Ægyptum, beati Macharii abbatis, diſcipuli beati Antonii, *Iſidori.* vitâ & miraculis celeberrimi. Item, ſancti Iſidori, in ſanctitate vitæ, *Boniti.* fidê ac miraculis præclari. Civitate Arvernis, ſancti Boniti epiſcopi & confeſſoris, cujus vita virtutibus refulſit. In territorio Andegavenſi, *Mauri.* ſancti Mauri abbatis.

Sic pure habent *Praten. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripſi *Abbacuc, Micheæ, Archadio, Macharii* cum manuſcriptis paſſim. De *Ægypto* dixi VII Januarii, me rectam orthographiam ſervaturum, tametſi pauci codices diphthongo Æ utantur, eumque modum tenebo impoſterum. In *Yſidori* variant, prætuli quod habetur in textu, & melius eſt; *In ſanctitate vitæ, fide ac miraculis.* Sic puto legiſſe Uſuardum, licet Ado excuſus omiſerit particulam *in.* Cur autem Greven. & Molan. ſcripſerint *fideque*, non eſt operæ pretium examinare. Dixi *Boniti*, non *Bonitti*, ut legitur in Praten. forte tranſcribentis vitio: certe *Bonitum* vocant alii omnes. Ex citatis codicibus patet, *Maurum* ſimpliciter, ut eſt in textu noſtro, poſitum ab ipſo Uſuardo, qui veroſimiliter de diſcipulatu ſancti Benedicti numquam cogitavit. Adde his plurimos alios, cum Greveno & Molano collatos, in quibus ejus rei nec veſtigium uſquam apparet. Enimvero ſiquid obtinet codicis Pratenſis authentia, ſeu vera ſeu falſa, hîc ad hominem, ut loquimur, evidenter demonſtrat, ſeculo IX jam adulto Maurum Andegavenſem inter Benedicti diſcipulos à Benedictinis ipſis connumerari non conſueviſſe: quis enim ſobrie credat, id taciturum Uſuardum, qui paulo ante in eodem textu Macarium Antonii diſcipulum prædicavit? Sane vehementer miratus ſum, in codice Herinienſi hæc appoſita legi: *Diſcipuli beati Benedicti abbatis.* Et in Munerato, cetera puro: *Diſcipuli beati Benedicti, cujus corpus juxta Pariſium urbem magnifice collocatum honoratur & colitur.* Alii codices infra recurrent. Ceterum & hæc & alia recentius adjecta fuiſſe nec Uſuardo umquam cognita, puto eſſe indubitatum.

OBSER-

OBSERVATIO. Solius *Abacuc* vel *Abbacuc* prophetæ memoria reperitur in Hieronymianis vulgatis omnibus præterquam in Epternacensi. In Beda & Floro nec iste nec *Michæas* notus est. Rabanus primi *depositionem* signat, ac deinde utriusque reliquiarum *inventionem* sub Arcadio & Honorio; quem modum ex eo servavit Notkerus. Amborum prophetarum natalem primus conjunxit auctor Romani parvi: *Abacuc & Michææ prophetarum.* Cetera ab Adone addita sunt, à Nostro verbatim inde accepta & in recentiores omnes transfusa. Recte tamen advertit Baronius (quod & in Romano expressit) corpora illa inventa esse sub Theodosio seniore, ut ex historia ecclesiastica deducit Bollandus, de utroque propheta, uno an gemino synonymo, aliisque ad eos spectantibus doctissime disputans, ut fatetur Florentinius, cujus notatio etiam legi meretur. Wandelbertus ex Romani parvi sententia, ab Adone, opinor, hausta, versiculum suum adornavit: *Bisque novenam Abacuc simul & Micheas honorant.* Sequitur in Romano parvo: *Et Macarii abbatis, Antonii discipuli.* Subjunxit Ado, *vita & miraculis celeberrimi;* præfixit Noster, *apud Ægyptum;* Notkerus utroque additamento caret. De Macariis nihil observandum supereſt, vide quæ diximus 11 Januarii & scriptores ibi citatos consule. Macarii socius aut collega in Romano parvo statui videtur sequens presbyter & monachus, his verbis: *Et Isidori;* cui elogium satis vulgare apposuit Ado, ex quo Usuardus & Notkerus desumpserunt. De ejus vita & gestis nescio an plura dici possint à recentioribus, quam quæ in Actis nostris diligentissime collecta sunt. Hactenus textum nostrum. Adonianum esse omnino liquet. *Bonitus* Claromontanus episcopus xxx, ab Usuardo primum consignatus ac vulgari etiam elogio ornatus est. Adde Bollandi commentario quæ notavit Castellanus pag. 282 & 283. *Maurus* æque ac Bonitus ad solum quoque Usuardum pertinet, de cujus positione in Variantibus satis diximus. Nec vero hujus loci est pluribus inquirere fueritne Maurus, is de quo agimus, sancti Benedicti discipulus. Videri à curiosis potest Clar. Castellanus totam controversiam in notis, à pag. 252 ad 281, fuse & late discutiens. Eumdem nodum non semel in Actis dissolvere conatus est Papebrochius, & recentius in Responsionibus suis ad exhibitionem errorum. Ruinartius, & ipsis & aliis pro Mauri missione apologiam apposuit. Denique & à tot aliis ea tela texta & retexta est, ut superfluum videatur vel eorum nomina appellare. Nota, hoc etiam die referri ab Adone translationem Sulpitii Bituricensis. Sed de eo Sancto agit Usuardus & qui eum sequuntur Martyrologi alii, cum Romano moderno, XVII Januarii, ubi Sulpitios varios accurate distinguit Bollandus.

Abacuc. *Michæa.* *Macarii.* *Isidori.* *Bonitii.* *Mauri.*

AUCTARIA.

PRATEN. Vide supra in Variantibus, quid in hoc codice Usuardo superadditum sit.

ANTVERP-MAJ. De Macario scribit simpliciter: *Macarii, discipuli Antonii.* In aliis etiam satis integer non est. De Bonito, post, *confessoris*, habet: *Cujus vita & virtutum meritis ac miraculorum gloria insignis fuit.* Tum: *In territorio Andegavensi, depositio beati Mauri monachi, abbatis & confessoris, discipuli sancti Benedicti.*

ROSWEYD. De inventione prophetarum, phrasim sic variat, *divina revelatæ gratia reperta.* In Isidoro, purus omnino non est. Deest Boniti, & substituitur: *Bituricis, translatio sancti Sulpicii episcopi & confessoris. Eodem die, translatus sancti Mauri abbatis.*

PULSANEN. Secundo loco Maurum inserit hoc modo: *Eodem die, beatissimi Mauri confessoris atque abbatis, discipuli confessoris Christi Benedicti.*

MUNERAT. & AGONES MARTYRUM. Conveniunt in iis quæ supra in Variantibus retulimus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. In fine solum addunt; *discipuli beati Benedicti.*

ALBERGEN. & DANIC. Sic ordiuntur: *In Galliis territorio Andegavensi, sancti Mauri abbatis, discipuli sancti Benedicti. Cujus disciplinis ab infantia regulariter educatus, quantum in eisdem profecerit, inter nonnulla quæ apud eum positus gessit, etiam super aquas pedester incedens, ostendit.* Tum de Abacuc & Michæa pure. Deinde: *Aput egiptum, beati Macharii abbatis, discipuli beati Antonii, vita &* &c. *Qui contra aereos spiritus, & in curationibus hominum, & in denuntiationibus quoque futurorum, divinam gratiam consecutus, sexaginta annos in desertis implevit, ad quæ tricenarius ingressus est. Hic interrogatus à quodam, quomodo sic corpus suum siccum esset; respondit: Timor Dei etiam ossa consumit.* In reliquis textus satis purus est. *De Mauro.*

CENTULEN. Puro proximus est. In Bonito elogium expunxit, & de Mauro addidit; *discipuli sancti Benedicti.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava beatæ Gudilæ virginis, patronæ nostræ.* In prophetis purus est. De Macario solam ætatem adjicit, ea repetens quæ de altero Macario dixit 11 Januarii. Sequitur de Isidoro, pure. Tum: *Aput Bituricas civitatem, translatio sancti Sulpicii episcopi & confessoris.* In Bonito satis recte. Maurum differt in diem sequentem, forte quod hic dies impediatur Octava sanctæ Gudilæ. *Octavæ Gudilæ.*

HAGENOYEN. *Abacuch prophetæ, qui ad præbendum cibum Danieli, ab angelo in Babilonem ductus est per capillos. Item Nycheæ prophetæ. Quorum corpora* &c. De Macario habet longius elogium supra relatum. In Isidoro & Bonito purus est. Tum de Mauro abbate etiam ut supra.

De Mauro. AQUICINCT. De Mauro: post *abbatis*, sic prosequitur; *& confessoris atque levitæ, discipuli sanctissimi Benedicti: cujus disciplinis ab infantia eruditus, quantum in isdem profecerit, inter nonnulla quæ apud eum positus gessit, res nova & post Petrum inusitata, etiam super aquas pedibus incedens patefecit. Dehinc in Gallias ab ipso directus, miraculorum gloria clarus in pace quievit.*

VICTORIN. Cum præcedenti non omnino verbis, sed sensu concordat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Macharii abbatis, discipuli beati Antonii abbatis. Mauri abbatis, discipuli beati Benedicti abbatis. Isidori confessoris. Sabini, Marcellini & Exuperantii martyrum.* De his vide annuntiationem primâ Usuardi, XXX Decembris. Sequitur: *Habacuc & Michææ prophetarum.* Demum: *In Arvernis, sancti Boniti.*

Sabini, Marcelli, Exuperantii.

CLUNIACEN. *In territorio Andegavensi, sancti Maurilii abbatis.* An non episcopi? Vide infra.

Maurilii.

REG. SUEC. sign. num. 130, & VICTORIN. supra *In Africa, sanctæ Restitutæ virginis.* Si Sorana est, vide Acta XXVII Maii.

Restitutæ.

CODEX D. LE MARE. signatus A, qui fuit Canonicorum sancti Lazari Augustodun. *Civitate Ædua, translatio sancti Symphoriani martyris.* Vide XXII Augusti.

Symphoriani translatio.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Boniti.* Adjicitur: *Bituricas civitate, translatio sancti Sulpitii episcopi & confessoris.* Primo loco ponitur *Maurus* litteris rubris.

FLORENTIN. *In territorio Andegavensi, sancti Maurilii abbatis.* Sequitur: *Apud Bituricas, sancti Sulpitii* &c.

Sulpitii.

LUGDUNEN. *Natale sancti Boniti Arvernensis episcopi & confessoris.*

BURDEGALEN. *In territorio Andegavensi, translatio sancti Maurilii episcopi & confessoris. Et dedicatio ecclesiæ sancti Maurilii.* De hoc agit Usuardus XIII Septembris sub nomine *Maurilionis*, & *episcopum* vocat. Hinc patet ratio dubitandi, superius posita.

Maurilii.

EDITIO TUBECO-COL. *In civitate Andegavensi, apud Parisius in Galliis, sancti Mauri abbatis discipuli sancti Benedicti. Cujus disciplinis.... super aquas pedester incedens, jussu sancti Benedicti puerum a submersione liberavit.* In prophetis pura, de Macario habet, ut supra. In Isidoro & Bonito etiam pura est. In fine adjicit: *Item commemoratio sancti Joseph, nutricii Domini.* Quod etiam legitur apud Grevenum, verosimiliter ob festum peculiare, apud Colonienses celebrari solitum.

Josephi.

BELIN. In prima editione omisit elogium sancti Boniti. Cetera satis pura sunt, nisi quod de Mauro omnia habeat, quæ supra retulimus ex AQUICINCT.

GREVEN. *Felicis episcopi Tubizacensis & martyris. Alexandriæ, Tonitæ, alias Comitæ, virginis & martyris. Remedii episcopi & confessoris.* Ex Hieronymianis, ut pridie diximus. *Commemoratio sancti Joseph nutricii Domini.* Vide de his omnibus indicem Prætermissorum.

Felicis. Comitæ. Remedii.

MOLAN. De Mauro, ex Munerato præter dicta, adjicit: *Cujus corpus juxta Parisium urbem magnifice collocatum, honoratur & colitur. Item celebratio dulcissimi nominis Jesu.* Cujus festivitatis principium indicatum reperio in Martyrologio Ms. sancti Michaëlis Antverpiæ, sub nomine Usuardi, sed enormiter interpolati, ubi ita legitur: *Quæ festivitas accepit exordium in Antverpia anno Domini* MCCCCLVIII *providentia & devotione ac procuratione unius honesti civis Hippolyti. In hoc vero nostro monasterio incepimus eamdem festivitatem celebrare solemniter, anno Domini* MCCCCXCII. Pergit Molanus typis minutioribus: *In Burgundia, sancti Joannis Calviniti confessoris, cujus sanctum corpus in civitate Constantinopolitana feliciter quiescit, multis fulgens miraculis: pretioso vero capitis ejus thesauro urbs Chrysopolitana* [Vesontio] *incomparabiliter ditatur.* Aliæ editiones habent: *Die decima quinta, sancti patris Joannis Calybitæ. Cujus pretioso* &c. Hæc ibi; quæ aliter Martyrologio Romano inserta, occasionem dedere Rosweydo ita observandi: *Duo hic quæri possunt.* 1, *Ex quo veteri manuscripto Baronius textum Martyrologii de Joanne Calybita interseruerit?* 2, *Quomodo ponat eum Romæ, cum Menæa diserte eum Constantinopoli statuant? Nempe* ROMA NOVA, *non* VETUS *intelligenda est apud Metaphrasten. Et sane textus vitæ satis indicare videtur, omnia hæc Constantinopoli transacta.* Vide Bollandi commentarium prævium § 2, ubi plura alia rationum momenta accurate expenduntur; & Castellanum in notis brevius eadem pertractantem à pag. 283. Editiones Molani posteriores; de Mauro & de nomine Jesu habent fere ut prima. Tum: *Eodem die Ableberti. Malbodii, depositio beati Ableberti seu Emeberti, Cameracensis episcopi, qui sanctum Authertum in Cameracensi episcopatu præcessit.*

De nomine Jesu.

Festivitatis initium.

Joannis Calybitæ.

XVII *Kal.* *Die* 16.

Marcelli. ROmæ via Salaria, natalis sancti Marcelli Papæ, qui ob catholicæ fidei defensionem, jubente Maximino tyranno, primo fustibus cæsus, deinde ad servitium animalium cum custodia publica deputatus, post multos annos ibidem serviendo, amictu indutus cilicino defunctus est. Apud Arelatem, beati Honorati episcopi, cujus vita, doctrina & miraculis illustris fuit. Parrona monasterio, sancti Fursei confessoris.

Honorati.

Fursei.

Sic legunt, & pure, ut ego quidem existimo, soli *Herinien.* & *Tornacen.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Maximino*, ut diserte habent codices duo citati cum Praten. Munerat. &c. nec aliter in Beda & Adone Usuardus repererat. Greven. Molan. & codices alii exhibent *Maximiano.* Utri melius? Forte nulli bene: nam Maximino & Maximiano

Maximiano, facile ſupponeretur *Maxentius*, ad cujus tyrannidem nonnullis revocanda videntur, & Marcelli obitus, & ſiquæ paſſus eſt. Ut ut ſtatuendum decreveris, veroſimillimum eſt, Marcellum non utique *martyrem*, ſed proprie *confeſſorem*, obiiſſe anno perſecutionis Diocletianæ VII, Chriſti CCCX, ut recte opinatur Tillemontius tomo 5 pag. 95 & 626: & ante ipſum docuit Papebrochius; ex quibus Pearſoni aliorumque argutatiunculæ facile refutari poſſunt. Codex Pratenſis inter Honoratum & Furſeum ita legit: *Item civitate Odobergia, ſancti Titiani epiſcopi & confeſſoris.* Diu hîc anceps hæſi, quid de illa annuntiatione ſtatuerem incertus. Neque enim ſatis promptum erat colligere, unde Sanctum illum, Martyrologis, quos ſequebatur, ignotum, accerſiviſſet Uſuardus, non ſolitus trans Alpes excurrere aut in alias regiones, præterquam in Hiſpaniam, ut Sanctos Adoni aut Hieronymianis ſuperaddat. Interim Pratenſem ſequebantur Muneratus, Grevenus, Molanus & codices plures; aliis cum Herinienſi & Tornacenſi de Titiano tacentibus, quorum auctoritati, præſertim duorum poſtremorum, ut ut fidam plurimum, tamen torrenti fere cedendum putaveram. Rogatus itaque Clar. Caſtellanus, codicem Pratenſem denuo conſuluit, & labe detecta, præfatorum duorum codicum nativam ſimplicitatem egregie confirmavit. *Quidquid in Pratenſi codice* (Caſtellani verba ſunt) *primitiva manu ſcriptum erat inter Arelatem & ſancti Furſei* (*utrimque excluſive*) *eraſum ſubinde fuit, & characlere alio multum abbreviato inſcripta inveni ea quæ in prima Molani editione leguntur, eo ſolum diſcrimine quod* TITIANI & PARRONA *habeatur, pro* TICIANI & PERONA *Molani.* Hæc amici obſervatio me plane movit, ut Titianum expungerem. Si aliter aliis viſum fuerit, melioribus argumentis libenter cedam. *Arelaten*, pro *Arelatem* in codice Herinienſi ſcriptoris vitium eſt. *Parrona* olim pro *Perona* ſcriptum, codices prope omnes evincunt, quorum aliqui *Parona* ſcripſêre.

OBSERVATIO. *Romæ via Salaria in cœmeterio Priſcillæ, depoſitio Marcelli epiſcopi & confeſſoris.* Verba ſunt plerorumque Hieronymianorum codicum, ad quæ videri poteſt accurata Florentinii notatio. Romanum parvum haud multum abludit: *Romæ via Salaria in cœmeterio Priſcillæ, ſancti Marcelli Papæ.* Hæc quidem breviter: at Beda qui Marcelli Acta non ſatis ſincera, vel res geſtas Pontificum vidit, longiori elogio Sanctum exornat, quod à Rabano & Adone tranſcriptum, à Notkero nonnihil interpolatum, à Noſtro, ſeu illud ex Beda, ſeu ex Adone acceperit, pluſquam media parte decurtatum eſt, neque ſic tamen ad omnimodam veritatem ſatis exactum. Hîc ego ubique *Marcelli* lego, *Marcellini* nuſquam, præterquam in Bucherii Kalendario, quod facillime ex ſimilitudine nominum corrumpi potuit, ut re vera factum eſt in die, ſignato XVIII Kal. pro XVII Kal. Probat id Frontonis Kalendarium, ubi hoc proprio die, non *Marcellini*, ſed *Marcelli* diſerte legitur, quemadmodum & in Thomaſii Sacramentario ſuperius collaudato. Nec me movet Græcorum auctoritas, abunde, ni fallor, ab Henſchenio convulſa, ubi de Marcellino agit XXVI Aprilis. Pugnat acriter pro utriuſque identitate Caſtellanus in hodiernis notis, eidemque opinioni in Martyrologio ſuo univerſali denuo inſiſtit. At enim cum amicum non ſemel ea ſuper re familiariter preſſiſſem, demum in ultimis litteris quas aliena manu, poſtquam fatali apoplexia correptus fuerat, ad me dedit XXXI Januarii MDCCXI, candide faſſus eſt, *ſe retractaſſe quæ de Marcelli & Marcellini identitate ſcripſerat.* Mortis tempus in Variantibus definivimus. De reliquiis, vere vel prætenſe huc illuc tranſlatis, vide Bollandum, apud quem exſtat quoque percelebre epitaphium, quod ſi vere Damaſi fuiſſe neges, certe antiquitate ſua venerandum non inficiaberis. Sic de Marcello cecinit Wandelbertus: *Marcelli.*

Septima poſt decimam Marcelli martyris, atque
Pontificis ſummi meritis & nomine fulget.

Honoratus Arelatenſis, apographis Hieronymianis cenſetur adjectitius. Ab Adone primum poſitus eſt, & ex eo à Noſtro iiſdem fere verbis tranſlatus. Rabanus alia ipſum phraſi retulit: miraculum addens de fugato ex inſula Hilarina dracone, cujus textum deſcripſit Notkerus. Vita à Bollando illuſtrata per Hilarium itidem Arelatenſem epiſcopum ſcripta ſupponitur, verum id in dubium revocat Henſchenius 1 Junii, agens de ſancto Caprafio. Alia vide apud Caſtellanum pag. 292. An *Titianus* Opitergienſis, Uſuardo adſcribendus ſit, ſupra explicui. De *Furſeo* dubium nullum eſſe poteſt, quin vere Uſuardinus ſit. Eum prius ſignaverat Florus, ſed quam ignotus is Noſtro fuerit, hîc iterum locus palam faciet. Quæ circa hunc Sanctum à nonnullis errata ſunt, corrigit Caſtellanus pag. 295. Utrum autem vita, quam Bollandus edidit & illuſtravit, à ſcriptore nimis credulo compoſita ſit, alibi examinabitur. *Honorati.* *Furſei.*

AUCTARIA.

PRATEN. MUNERAT. GREVEN. & MOLAN. In textu insertum habent Titianum Opitergiensem, de quo supra.

ANTVERP-MAJ. De Marcello Bedam ferme integrum refert. In Honorato fere purus est.
De Furseo. Tum: *Parrona monasterio, sancti Fursei confessoris. Hic satis clarus & verbo extitit & exemplo, multisque salutem ostendens, confectus senectute bona, feliciter migravit ad Christum; sepultus primo in Latiniaco monasterio, deinde translatus Parronam, ubi multis miraculis* [clarus] *quescit.* De Titiano, nihil.

ROSWEYD. *Romæ via Salaria, in cimiterio Priscillæ, natale sancti Marcelli Papæ martyris. Qui jubente Maximiano fustibus cæsus est & ad animalium servitia deputatus, ibi obiit. Apud Arelatem, sancti Honorati episcopi, cujus vita, doctrina & miraculis refulsit*: ut habet Ado. *Eodem die, natale sancti Fursei confessoris.* De Titiano etiam silet.

AGONES MARTYRUM. In fine: *Peronæ monasterio, sancti Fursei episcopi & confessoris.* Cetera ut PRATEN.

PULSANEN. In prima Bedam nonnihil abbreviat. In secunda, *Honorii* scribit pro *Honorati*. Habet de Titiano & Furseo. In fine de
Melantii. suo apponit: *Rotomagum, sancti Melantii episcopi & confessoris.* Vide Prætermissos.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. De Titiano Opitergiensi habent ut codices multi. In fine autem adjiciunt: *Romæ, sanctæ*
Priscillæ. *Priscillæ.* Sed *virginem* non faciunt, ut alii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Penultimo loco inserunt: *Ipso die, Romæ, sanctæ Priscillæ.* De Furseo legunt: *Abbatis & confessoris, fratris sancti Foillani martyris.* In ceteris similes sunt iis qui Titianum referunt &c. De Priscilla, vide Castellanum pag. 285.

DANIC. Prioribus similis, recentiori manu adjecta habet nomina quinque martyrum Ma-
5 MM. Maroc. rochensium, de quibus infra, satis multa ex Greveno erunt describenda.

CENTULEN. *Romæ, natalis sancti Marcelli Papæ & martyris. Civitate Odobergia, sancti Titiani episcopi & confessoris. Parrona monasterio, sancti Fursei confessoris, qui satis clarus & verbo extitit & exemplo. Relato, sancti Honorati episcopi & confessoris.* Scriptoris hic vitium puto, qui *Arelate* vel *Arelato* non satis distinxerit, quod subinde manus recentior efformare conata est.

BRUXELLEN. Huc distulit Maurum, de quo nos die præcedenti. Tum: *Romæ via Salaria in*
De Marcello. *cimiterio Priscillæ, natale sancti Marcelli Papæ & martyris. Qui cum diis nollet sacrificare, jubente Maximiano imperatore fustibus cæsus, ad servitium animalium sub custodia publica deputatur. Ipsa die Romæ, sanctæ Priscillæ.* In Honorato, omnino purus non est. *Perona monasterio, sancti Fursei abbatis & confessoris, & fratris sancti Foillani martyris. Qui verbo & exemplo clarus, tandem confectus senectute bona, feliciter migravit ad Dominum. Apud Rothomagum, sancti Me-*
Melantii. *lantii episcopi & confessoris. Item civitate Odobergia* &c.

HAGENOYEN. De Marcello aliqua corrasit quæ referri non merentur. De Honorato & Titiano, ut supra. Tum: *Ipso die Romæ, depositio sanctæ Priscillæ.* De Furseo addit, *abbatis*, & *fratris sancti Foillani martyris.*

AQUICINCT. Novum profert de Furseo additamentum; nempe: *Cujus caput in Dorobernia habetur.*

VICTORIN. De S. Marcello, post *defunctus est*, addit: *Hic fecit cœmeterium via Salaria, &* *De Marcello.*
XXV *titulos constituit in Urbe propter baptismum & pœnitentiam multorum, qui convertuntur ex paganis, & propter sepulturam Martyrum.* Hæc ex Actis apposita sunt. In fine mendosè cum aliis scribit: *Romæ, sanctæ Priscillæ virginis.* Et sic etiam scribit CODEX REG. SUEC. num. 130.

CODEX. REG. SUEC. qui fuit Principis Ursini Rosenbergii, ita habet: *In civitate Brixiæ, S.*
Liberæ uxoris [an non potius *virginis*?] *sororis* *Liberæ.*
sanctæ Faustinæ, quæ in quodam monasterio arctam vitam ducens, vitam finivit. Dupl. min. 2. Cl. Videatur Bollandus hoc die inter Prætermissos, & XVIII hujus, ubi de ea agit.

VATICAN. num. 5949. Omisso Titiano Opitergiensi, adjicit: *Beneventi, sancti Petri mar-* *Petri.*
tyris in S. Sophia.

STROZZ. *Eodem die apud Marochium, passio* *Maroch.*
beatorum martyrum, Berardi, Petri, Accursii, Adjuti & Ottonis, de Ordine Minorum; de quibus latius infra.

JURENSIS, S. Ragnoberti: *Apud Gratianopolim, sancti Ferreoli episcopi & martyris.* *Ferreoli.*

Prima BELINI editio, tolerabilis est, solum admiscens *Priscillam* & *martyres Marochianos*, eo modo quo ex Strozziano codice eos jam retulimus. Sed altera Parisiensis, turpiter fædata est & contorta. Ibi *Odobergia* bis citatur, eique primo *Cyrianus*, deinde *Titianus*, episcopi affinguntur. Elogium martyrum Marochiensium, ab ipsis Martyribus avulsum, nullum sensum reddit, unde ipsum ex Greveno infra adducere censui præstabilius.

EDITIO LUBECO-COL. Varia de Marcello apud alios reperta non satis apte construxit; de Furseo item inventa collegit; Priscillam virginem facit, atque in fine adjungit: *Eodem*
die, S. Remundi confessoris, cujus etiam meminit *Remundi.*
Grevenus, sed quis hic Remundus sit, non facile divinaveris: putat Bollandus indicari penafortium.

Solito longius est GREVENI auctarium, sic inchoatum: *Poleueti, Candidiani & Filoromi*
martyrum. Polyeucti, ni fallor, voluit dicere, ut *Polyeucti*
superius x hujus iterum correximus. Bollandus *& soc.*
de illis agit XI hujus. Sequitur: *Foillani episcopi,* *Foillani.*
martyris & sociorum ejus. Item Felicis, episcopi *Felicis.*
Tubabocensis, qui sub Diocletiano & Maximiano, à judice Anolino de nomine interrogatus, solum hoc respondit; Christianus sum. Deinde vinctus & in navicula sub equorum pedibus jacens, inedia maceratus, tandem apud Nolam Campaniæ, capite truncatus martyrium complevit. De Foillano & Felice videndus Bollandus in Prætermissis. Pergit Greven. *Apud Marrochium circa annum* *MM. Maro-*
Domini MCCCL, [MCCXX] *passio beatorum mar-* *chianorum.*
tyrum, Berardi de Carpio, Petri de Geminiano, Accursii, Adjutoris vel Adjuti & Ottonis, Or-

dinis

dinis Minorum, qui zelo divino succensi & amore martyrii flagrantes, cum ad partes infidelium, Christi Euangelium prædicaturi transfretassent, a rege Marrochi martyrizati, multis claruerunt prodigiorum indiciis. Horum corpora D. Petrus Infans, germanus regis Portugalliæ, de Marrochio tulit, & in monasterio sanctæ Crucis de Colimbria, venerabiliter collocavit. Honorati episcopi Ambianensis, miraculis clari. Hic quodam tempore Missam celebrans, vidit manum Christi, hostiam tenentem & sibi communicaturo porrigentem. Honorati etiam abbatis memoria hic agitur, qui ut refert Gregorius primo Dialogorum, in Samniæ partibus in annis puerilibus ad amorem cœlestis patriæ per abstinentiam exarsit. Ab otioso quoque sermone se restringens, constructo monasterio, ducentorum ferme monachorum pater exstitit, & circumquaque exempla eximiæ conversationis dans, quievit in pace. Item Melantii [Molanus scribit Melæ] episcopi & confessoris, ad cujus ecclesiam, ut in Historia tripartita dicitur, cum venissent qui jussu Hunerici regis, episcopos, Arianis resistentes, in exilium deportabant, invenerunt eum, tamquam esset ultimus ecclesiæ minister, candelas præparantem lampadesque refoventem, quapropter non cognoverunt quod episcopus esset, donec se ipse sponte patefecit, pro Christo in exilium portandum. Quæ hîc falsa veris immiscentur, apud Bollandum distincta invenies, forte etiam magis subinde illustranda. *Apud Regum Galliæ*, Fausti episcopi, qui ex Larinensi abbate electus, sanctitate plenus & divinis Scripturis jugiter intentus a Gennadio prædicatur. De Remundo & Priscilla dictum est satis.

Honorati Ambian. ep. *Honorati abbatis.* *Melantii.* *Fausti.*

Molan. Grevenum fere descripsit in martyribus Mauritanis & quæ sequuntur, exceptis Fausto & Remundo, quos omisit. Priscillæ titulum virginis recte ademit. Furseo addidit: *Cujus gesta habentur.* Tum: *Eodem die, inventio corporis sancti Foillani episcopi & martyris, in Ampolim.* Ampolin vel *Ampolines* locus est, ubi martyrio affectum S. Foillanum narrat Philippus abbas Bonæ spei, ut dicetur in Actis XXXI Octobris. Altera Molani editio Priscillam eamdem censet, quæ in Actibus Apostolorum celebratur, ac demum addit: *Die decima sexta, adoratio pretiosæ catenæ sanctissimi & benedictissimi Apostoli Petri.* *Foillani inventio.* *Catenæ S. Petri Ap.*

XVI *Kal.* *Die* 17.

APud Thebaidem, beati Antonii monachi, cujus corpus sub Justiniano imperatore divina revelatione repertum, Alexandriæ delatum est & in ecclesia sancti Joannis Baptistæ humatum. Lingonis, natalis sanctorum geminorum Speusippi, Elasippi, & Melasippi. Qui cum essent viginti quinque annorum, cum avia sua Leonilla, & Jonilla, & Neone martyrio coronati sunt, tempore Aureliani imperatoris. Bituricas civitate, depositio sancti Sulpitii episcopi, cujus vita & mors pretiosa gloriosis miraculis commendatur. *Antonii.* *Speusippi.* *Elasippi.* *Melasippi.* *Sulpitii.*

Sic legunt *Praten. Herinien. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. Molan.* & *Agones martyrum. Belin.* ferme convenit sed neutra editio correcta est.

VARIA LECTIO. In Pulsanensi de sancto Antonio, pro *cujus corpus*, amanuensis libertate positum invenio, *hujus venerabile corpus. Alexandriæ* scribunt passim omnes, rectius posuerat Ado *Alexandriam*, ut scripsit Usuardus in Agonibus martyrum, sed ejus lectionem ex aliis codicibus determinamus. Pulsanen. Munerat. & Agones martyrum omittunt *Baptistæ*, quin alii inter Auctaria substituunt *Euangelistæ*: recte in textu ex Adone. Quam varia sit in efformandis Geminorum nominibus orthographia, apud Bollandum invenies. Censeo ex nostris codicibus Usuardum scripsisse, ut in textu legitur, idque præsertim ex Praten. Herinienſi, Pulsanen. & Munerat. quo modo etiam enuntiant Hieronymiana, Beda, Rabanus & Notkerus: licet hodie Adonem certatim sequantur Martyrologi & codices nostri aliqui Usuardini satis communiter. Bollandus in *Eleusippi* dissentit, servat tamen *Melasippi:* Agones martyrum, habent *Melanippi.* Libera sit unicuique optio. Male in Agonibus martyrum est *quindecim annorum.* Item *Comilla*, pro *Jonilla*, ut habet etiam Munerat. quamquam & hujus nominis variam nomenclaturam exhibeat Bollandus. *Tempore Aureliani* disertissime notavit Usuardus ex Beda & Adone, sed palpabili anachronismo, ex Warnaharii Actis accepto, qui an satis apte emendari possit, malo ex Bollando aliisque colligas, quam ut novi aliquid de meo proferam. Videatur Tillemontius tomo 3 à pag. 603 & Castellanus à pag. 313. Satis hîc sit Usuardi lectionem exhibuisse. In Agonibus martyrum male ponitur *Bituris*: Pulsanen. pro *Bituricas civitate*, videtur nitidius scribere voluisse: *Apud Bituricam civitatem.* Ut valde mendosa est prima illa & maxima Lubecana editio, ita hîc pro *Sulpitii*, legit *Suplicii*, cum qua fere semper, saltem hîc concordat codex Antverpiensis.

OBSER-

Antonii. OBSERVATIO. Cœnobitarum Protopatriarchæ celebratissima est apud omnes Martyrologos memoria. Codices Hieronymianos hîc descripsit Beda : *In Ægypto, depositio Antonii monachi* : descripsit Rabanus, elogium adjiciens ab Adoniano diversum. Non multum differt Romanum parvum: *Apud Thebaidem, Antonii monachi.* Ado laudatiunculam apposuit, descriptam à Notkero, à Nostro ita contractam, ut initium fini copulatum sit, omissis intermediis, quæ ex nonnullis auctioribus codicibus pro majori parte infra dabimus. Cetera quæ vitam spectant, tam erudite à Bollando illustrata sunt ut nihil desiderari posse videatur, nisi quis Chronotaxim Raynaudianam consulere voluerit: vita porro ipsa tam authentica, seu græce ab Athanasio, seu latine ab Evagrio accipiatur, ut vel ipsi hypercritici nihil inveniant quod merito queant arrodere. Non tam plana sunt quæ de Tergeminis Lingonensibus Acta nostra memorant, multa quippe de iis apud laudatos Bollandum & Castellanum disceptatio, atque item apud Florentinium, Tillemontium & alios. Quæritur, cujates sint, Cappadoces an Galli ? Ubi, quomodo, quo tempore passi ? Ut mitissime dicam, translata, commixta, confusa nonnulla, quibus ne hîc diutius immoremur, citatos scriptores consulat eruditus lector. Id ad rem nostram præ ceteris observatu dignum occurrit, quod in Romano parvo nulla prorsus eorum fiat mentio, unde obiter notabis frivolam eorum cavillationem, qui cum Valesio Romanum parvum ex Adone contractum comminiscuntur; firmatur autem Clar. Castellani conjectura, omnem nempe Tergeminorum illorum notitiam ex non finceris Warnaharii ad Ceraunum Parisiensem episcopum Actis ad Transalpinos profluxisse, indeque & in Hieronymiana fortasse inserta sint nomina, certe à Beda, Adone, aliisque addita elogia, non parum trituranda. Ea quidem contraxit Usuardus, sed neque sic satis subacta esse constabit vel mediocriter earum rerum perito. Illud vehementer mirandum, in apographo Usuardino Tornacensi, quod hîc inter puriſſima computo, totam illam sanctorum Lingonensium seriem prætermissam. An quod codicis scriptor suspectam habuerit totam narrationem, non ausim devinando asserere : mihi satis certum est, Usuardum ita scripsisse, ut in laterculo nostro legitur. Wandelbertus Antonium & Lingonenses metricè canit in hunc modum :

Speusippi. Elasippi. Melasippi.

Sextaque cum decima Antonii virtute dicatur :
Hæc etiam socio geminorum pollet honore,
Lingona quos uno celebrat plebs marmore tectos.

Sulpitii. *Sulpitium* ab Adone signatum diximus XV Januarii, ubi etiam monuimus, Sulpitios varios hoc die à Bollando accurate distingui. Qui Hieronymianis adjectus est, senior à Florentinio censetur. Quem velit Florus, nescio ; verum quicumque ab eo notetur, sic notatus est, ut ejus phrasis ab Usuardina longe discrepet, quemadmodum & in breviori ejus sancti Antonii elogio evidentissime patet, ut proinde minime dubitem, quin Sulpitius noster, cognomento *Pius*, plane Usuardinus hoc die dicendus sit. Præter vitas duas à Bollando editas & illustratas, tertiam alicubi citari invenio, quæ si ad manus nostras deveniat, suo loco vulgari poterit.

AUCTARIA.

TORNACEN. Jam diximus in eo codice deesse annuntiationem secundam à Geminis Lingonensibus.

ANTVERP-MAJ. *In Egipto aput Thebaida, natale beati Antonii monachi, qui multorum monachorum pater, vita & miraculis præclarissimus vixit. Cujus corpus ... & in ecclesia beati Joannis Evangelistæ humatum.* In secunda satis purus est. Tum : *Bituricas, depositio sancti Sulpicii episcopi & confessoris, qui à puericia sacris litteris eruditus, & sanctæ conversationis luce conspicuus, etiam laicus virtutibus claruit. Post etiam comâ depositâ, monachorum pater extitit, atque inde ad episcopalem provectus cathedram, vitâ clarus in pace quievit.*

De Antonio. De Sulpitio.

ROSWEYD. *In Egypto apud Thebaidem, depositio beati Antonii monachi, qui multorum monachorum pater, vita venerabili præclarissimus vixit, consummatoque cursu, feliciter in pace quievit. Cujus corpus &c. Apud Lingones, Speosippi, Eleosippi & Meliosippi* &c. Demum : *In Africa, Sulpicii episcopi.* Sulpitios adhuc binos in Prætermissis habet Bollandus, sed de Africano nihil hactenus reperi. De translatione Sulpitii Bituricensis egit hic codex XV Januarii.

Sulpicii in Africa.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Ita ordiuntur : *In Ægypto apud Thebaidem, beati Antonii monachi, cujus vitam Athanasius, Alexandrinæ ecclesiæ episcopus, insigni volumine prosecutus est.* Cetera ut in textu, nisi quod de Sulpitio addant, *& confessoris.*

ALBERGEN & DANIC. Præterea interserunt: *Qui regnante Constantino magno floruit, & multorum monachorum pater, vita venerabilis præclarissimus vixit, consummatoque cursu, ætatis suæ anno centesimo quinto feliciter in pace quievit. Cujus corpus* &c.

LOVANIEN. Convenit cum ANTVERP-MAX. &c. Sed Geminorum elogium plane resecuit.

CENTULEN. *In Egypto apud Thebaidam, depositio beati Antonii abbatis, qui multa milia monacho-*

nachorum Christi servitio mancipavit, atque vita & miraculis clarissimus vixit. Apud Lingones, sanctorum geminorum Speusippi, Eleusippi, & Meleusippi. Qui cum essent ... sub Aureliano passi sunt. Bituricas, sancti Sulpicii episcopi & confessoris.

BRUXELLEN. De Antonio, hactenus dicta fere colligit, adjiciens de corpore: *Quod nunc apud Viennam Galliæ, ut fertur, translatum est.*

De Geminis. *Apud Lingonas, passio sanctorum geminorum Speusippi, Elasippi & Melasippi. Quos Benignus presbiter, à beato Policarpo, sancti Joannis Apostoli discipulo, cum Andyochio & Tyrso missus in Galliam, fidem Christi docuit. Qui cum essent annorum XXV, in quadam arbore ligatis manibus & pedibus suspensi atque extensi sunt, ita ut membrorum compages dissolvi putarentur. Posthæc in ignem præcipitati, nec tamen læsi, inter verba orationum, tempore Aureliani imperatoris martyrio coronati, simul migraverunt ad Christum. Quod avia sua Leonilla & Louilla atque Neon gestorum exceptor videntes, palam se Christianos esse confitentur: propter quod multis afflicti supplicis, cum Christum negare noluissent, gladio simul perempti, martyrii coronam perceperunt. Et Turbon, victorias Christum confitentium scribens, non post multum temporis etiam martyrium perpessus est.* Vide Bedam & Adonem. In Sulpitio purus est.

HAGENOYEN. Incipit à Lingonensibus, in
De Antonio. quibus satis purus, de Antonio præter dicta, hæc de suo adjicit: *In quo discretio spirituum mirabiliter effulsit, ac contra eosdem à Deo mirabilem accepit potestatem, quem etiam illi supra humanum modum temptabant.* Item: *Clarusque spiritu prophetiæ, desiderio martyrii judicibus ad puniendum se obtulit, sed illi eum ledere non valentes neque volentes propter divinam gratiam quam in illo lucere videbant, in heremum successit [secessit] ubi consummato cursu vitæ suæ in pace obiit anno CV ætatis &c.* In Sulpitio etiam purus est.

VICTORIN. & CODEX REG. SUEC. num 130; *Dedicationis Salvatoris.* ita habent: *Apud Antiquos, dedicatio Domini & Salvatoris quod situm est in Lateranum.*

CODEX alius REG. signatus num 428: *Item Genulfi.* *sancti Genulfi confessoris.*

VATICAN. num. 5949: *In Placentia, sancti Sabini.* *Sabini episcopi.*

EDITIO LUBECO-COL. In Antonio, cum ALBERG. & DANIC. concordat, in reliquis pura est: addit porro: *Eodem die sancti Genulphi episcopi & confessoris. In villa Valendar sub Confluentia territorio Trevirensi, translatio sanctorum Marcellini & Petri martyrum.* *Marcellini & Petri translatio.*

Hæc eadem & iisdem fere verbis habet Greven. & præterea: *Viennæ, beati Marcelli episcopi.* *Marcelli.* Vide Acta hoc die inter Prætermissos & IX Aprilis, ubi de ipso agitur.

MOLAN. De sancto Antonio, charactere cursivo inseruit quæ ex Augustino acceperat Ado; nimirum: *Qui sine ulla scientia litterarum, Scripturas divinas & memoriter audiendo intellexisse, & prudenter cogitando tenuisse prædicatur.* Item eodem charactere etiam ex Adone, post *Aureliani Imperatoris: Turbon autem scribens victorias confitentium Dominum, non post multum temporis, martyrium perpessus est.* Deinde litteris minutioribus superaddidit: *Eo die, Mediolani obiit Theodosius imperator. In cujus mortem oratio-* *Theodosii.* *nem habuit sanctissimus antistes, Aurelius Ambrosius, in celebritate quadragesimi diei obitus ipsius, Honorio principe, filio ejus assistente.* De Genulpho agit in posterioribus editionibus, lit- *Genulphi.* teris cursivis hoc modo: *Eodem die, sancti Genulphi primi episcopi Carthurcensis & confessoris.*

XV *Kal.* *Die* 18.

CAthedræ sancti Petri Apostoli, quâ Romæ primum sedit. Et *Cathed. R.* passio sanctæ Priscæ virginis. Apud Pontum, natalis sanctorum martyrum Mosei & Ammonii, qui cum essent milites, *Priscæ.* *Mosei.* *Ammonii.* primo ad metalla deputati, novissime igni traditi sunt.

Sic legunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Greven. Molan. & Agones martyrum.*

VARIA LECTIO. Purioribus codicibus hîc ut alibi annumero Herinienſem, tametsi à nativa Usuardi simplicitate aliquantulum recedat, dum pro *Cathedra*, legit *dedicatio*, de qua re in Observatione plura differemus. Habet item cum Molano, *qui Romæ primum* &c. melius alii post Romanum parvum & Adonem, *quâ*. Antverp. & Max-Lubec. pro *Et passio*, ponunt *Ipso die, passio.* Qui autem Agonibus martyrum insertus est, legit: *Romæ, Priscæ virginis & martyris.* Purior est nostra lectio. Quem autem titulum, quam lauream promereatur Prisca, statim disquiremus.

OBSERVATIO. Hodiernum *Cathedræ sancti Petri Apostoli* festum, antiquum in Ec- *Cathedræ* clesia fuisse, plane evincunt Martyrologii Hieronymiani apographa, in quibus *Romanæ.* ferme præfigitur *Depositio sanctissimæ Dei genitricis semperque Virginis Mariæ*, de qua legi potest Florentinii Exercitatio V. Ad rem nostram quod attinet, ita paucis vetustissimum Epternacense: *Depositio sanctæ Mariæ & Cathedræ Petri in Roma.* Lucense habet: *Et dedicatio sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ Petrus Apostolus sedit.* Corbeiense vero: *dedicatio Cathedræ sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ sedit.* Hæc satis accurate discussit Florentinius, festi illius antiquitatem post Baronium & Bollandum demonstrans. Mirum itaque à Clar. Castellano ita differi, ac si indicare vellet, festum Cathedræ Romanæ ante tempora

Caroli magni Gallis fuisse peculiare, Romæ vero & totâ Italiâ prorsus ignotum. Mihi probabilius est, non minus Romæ, quam in Francia fuisse cognitum, tametsi singulari fortasse cultu seu peculiari Missa celebratum non fuerit, quoniam festivitas alia XXII Februarii æque de Romana atque Antiochena Cathedra soleret intelligi, ut advertit Belethus, ab ipso Castellano ibi citatus, & alii plures, tum hoc, tum dicto jam die XXII Februarii. Lubens fateor, hîc nonnulla intervenire quæ longiori dissertationi materiam præbere possint; tum quæ primam festi originem & institutionem, tum quæ ejusdem ex Romana ad alias ecclesias propagationem circumstant; sed ad hujus controversiæ punctum dirimendum sufficiat Romani parvi auctoritas. Hoc enim, cum ex antiquiori Romano codice descriptum, & Româ Aquileiam, fatente Castellano, destinatum sit, diffiteri ipse omnino non potest, Carolo magno longe esse antiquius. In eo autem expressissime legit: *Cathedra sancti Petri, qua primum Romæ sedit.* Nihil his addidit Ado, nihil ex eo Usuardus præter solum nomen *Apostoli*. Debuit itaque consequenter admittere, etiam ante Caroli magni tempora, non in solis ecclesiis ritûs Gallicani, sed etiam Romæ & in ecclesiis ritûs Romani, Cathedræ sancti Petri hodiernam festivitatem, saltem in Martyrologiis, de quibus solis hîc quærimus, recoli consuevisse. Nec quidquam obest Bedæ, Flori & Wandelberti silentium, nisi quis pari ratione arguere velit ad expungendas Sanctorum commemorationes prope innumeras. Rabanus pluribus verbis rem explicuit, cujus textum integrum pauculis mutatis Notkerus transumpsit, in eo potissimum discrepans, quod ubi in Rabano reperisset *dedicatio S. Petri Apostoli*, verterit ipse, haud dubie ex alio Hieronymiano, *Cathedra S. Petri* &c. Porro an utrumque festum, nempe & *dedicatio templi* S. Petri & *memoria* fundatæ ejus *Cathedræ*, recte hoc ipso die prædicetur, examinat Florentinius, & nos forte pluribus eamdem rem discutiemus in Supplementis Januarii & Februarii. Alias enuntiandi formulas suggerent Auctaria.

Priscæ. *Priscam* solam, omissa Cathedra Petri, exhibet Frontonis Kalendarium. Sacramentarium Gregorii & *Virginem* & *Martyrem* appellat. Non uno modo loquuntur Hieronymiana apographa; aliud enim: *Romæ, sanctæ Priscæ virginis*, aliud tantum, ut *martyris*, meminit. Beda legit: *Natalis sanctæ Priscæ virginis & martyris.* Romanum parvum: *Et sanctæ Priscæ martyris*: nec plus dicit Rabanus, Bedam tamen sequi solitus. In Adone fit mutatio, nam ibi rursus, *virginis & martyris*, idque servat Notkerus. Studione, an forte oscitantia aut oblivione, Noster solum *virginis* titulum adscripserit, incertum est. Bollandus Priscam utraque laurea verosimillime donandam existimat, eamque meâ quidem sententia vendicare videtur Sacramentarii Gregoriani auctoritas. Quod si vera esset Castellani conjectura expressa in notis à pag. 328, nimirum Priscam hanc nostram *Aquilæ* uxorem esse, forte neutram promereretur. Quid sentiat Wandelbertus collige ex ejus versiculo: *Quinta & dena simul Prisca pro martyre gaudet.* Actorum fidem tueri non ausim; utrum vero primitiva sint, ex quibus alii superius citata Martinæ & Tatianæ Acta formaverint, alibi examinari poterit. *Mosei & Ammonii.* *Mosei* & *Ammonii* ex Hieronymianis meminit eorumque elogium, nescio unde acceptum, suppeditavit Ado, *Mosæi* pro *Mosei* substituens. Hoc solo excepto, ex Adone totum desumpsit Usuardus, totum Notkerus, qui *Moysei* scripsit. Locum martyrii distinctius exprimere visa sunt apographa Hieronymiana apud Florentinium, sed quem non facile reperias; uti nec illud satis compertum relinquunt, utrum aliorum, his fere conjunctorum, martyrum series, ad *Pontum*, ad *Niceam*, an aliò spectet, quod amanuensium ignorantiæ procul dubio imputandum. De Usuardi lectione satis certum est, de rei veritate non est unde tutò statuere queas.

AUCTARIA.

Maximi. ANTVERP-MAJ. In textu satis purus, addit: *Alexandriæ, sancti Maximi episcopi, qui satis clarus & insignis titulo confessionis effectus est.* De eo etiam agunt codices alii, sed ad XXVII Decembris remittitur. *Eodem die, passio sanctorum martyrum Tirsi, Leucii & Gallonici.* Qui ex Hieronymianis accepti sunt. *Thyrsi & soc.* Vide infra.

ROSWEYD. Plane purus esset, si non omitteret elogium Mosei & Ammonii.

PULSANEN. Sic incipit: *Romæ, institutio Cathedræ beati Petri Apostoli, post primam suam scilicet sanctæ Antiochenæ ecclesiæ Cathedram.* In reliquis satis purus est.

MUNERAT. Nescio cur hic præterita sit prima annuntiatio de Cathedra &c.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Puri sunt, nisi quod diem inchoent à sancta Prisca, his verbis: *Passio sanctæ Priscæ virginis, quæ cum esset annorum decem, mira pro Christo tormenta fortiter sustinens, demum ictu gladii, sui sancti agonem martyrii feliciter consummavit.* In codice Lovaniensi est, *annorum tertio decimo.* Alii ætatem omittunt, & tutius, cum de ea nihil certi habeatur: vide Bollandum. *De Prisca.*

CENTULEN. *Cathedra sancti Petri Apostoli, primum Romæ sedit* (Deest *qua*) *Et passio sanctæ Priscæ virg. Et in Ponto, sanctorum martyrum Mosei & Ammonii. Alexandriæ, sancti Maximi episcopi & martyris. Civitate Appolonia, sanctorum martyrum* *Maximi.* *Thyrsi & soc.*

martyrum Tirsi, Leuci, & Gallenici. Qui remittuntur ad XXVIII Januarii.

BRUXELLEN. *Romæ, passio sanctæ Priscæ virginis & martyris. Quæ mira pro Christo tormenta fortiter sustinuit, & demum ictu gladii agonem sui martyrii feliciter consummavit.* In duabus aliis annuntiationibus satis purus est. Tum: *Alexandriæ, sancti Maximi episcopi & confessoris. Turonis, sancti Leopardi confessoris.* *Leopardi.*

HAGENOYEN. *Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primo Romæ sedit, quam gloriosè rexit annis viginti quinque, annis* [vult dicere *mensibus*] *sex, dies novem, sub Claudio & Nerone imperatoribus. Ipso die Romæ, passio sanctæ Priscæ virginis & martyris, sub Claudio imperatore. Quæ cum esset annorum decem, & mira pro Christo pateretur, tandem crinibus decalvatis afflicta ad idolum ducitur ut adoret, sed illa non consensit. Demum ictu gladii martyrium consummavit. Apud Pontum insulam; natale sanctorum martyrum Mosei* &c. satis pure. In fine: *Item, Christicoli confessoris.* Vult dicere *Deicoli.* *Christicoli.*

AQUICINCT. *Turonis, sancti Leobardi confessoris.* *Leobardi.*

VICTORIN. Habet *Amosei* pro *Mosei*, ut aliqui ponunt *Ammonis* pro *Ammonii*. Et in fine cum codice REG. SUEC. signato num. 130, adjicit ut proxime: *Turonis sancti Leobardi confessoris.*

DAVERONEN. De Leobardo, sic fusius: *Majori monasterio, beati Leobardi confessoris, qui seculum salubruer respuens, crucemque Christi in capite suo portans, apud idem monasterium se arctissimo specu retrusit.* *De Leobardo.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Priscæ virginis & martyris. Coronatio sancti Petri. Mosei & Ammonii militum & martyrum. Deicoli abbatis & confessoris.* *Deicoli.*

In VATICAN. num. 5949. Adjici dicitur: *Romæ, natale sanctæ Priscæ martyris.*

DIVIONEN. ecclesiæ sancti Stephani. Legit ut supra: *Alexandriæ, sancti Maximi episcopi. Qui satis clarus & insignis titulo confessionis effectus est.*

EDITIO LUBECO-COL. In Cathedra, pura, adjungit: *Hic propter Simonem magum, licet Dei occulto nutu, Romam perveniens, ibique prædicans Euangelium, viginti quinque annis ejusdem urbis tenuit pontificatum. Romæ via Hostiensi, passio sanctæ Priscæ ..... agonem martyrii sub Claudio imperatore feliciter* &c. *Apud Pontum, natale sanctorum Moysei* &c. In fine: *Monasterio majori, sancti Leobaldi confessoris.* Sic etiam in prima editione scripserat Grevenus, in altera, ut mox patebit, posuit cum aliis, *Turonis Leopardi*, neutro loco bene, nam *Leobardi* legendum est. *Leobaldi.*

BELIN. In utraque editione habet: *Ipso die, passio sanctæ Priscæ virginis & martyris.* Item in utraque, *Mosey & Amonis.* Demum in fine: *Ipso die, sanctæ Liberatæ virginis.* Hanc ex Belino descripsit Molanus, nec quidquam addidit unde dignosci possit. Certum videtur, non agi de Novocomensi Faustinæ socia. Restat igitur famosissima illa, quæ à Greveno indicari videtur, Hispana an Lusitana, quæ in Belgio & alibi *Wilgefortis* dicitur, de qua plura dicenda erunt XX Julii, ad quem diem eam Bollandus in Prætermissis rejicit. *Liberatæ.*

GREVEN. *Sancta Prisca cum esset tredecim annorum, mira pro Christo tormenta sustinuit, ac demum sub Claudio, ictu gladii agonem martyrii consummavit. Alexandriæ, Maximi episcopi. Fortunati, Leonis, Luci. Item Tirsi martyris. Civitate Abitinensi, Saturnini & sociorum ejus martyrum. In Anglia, Wirmini militis & martyris. Eodem die, beati Deicolæ abbatis, discipuli sancti Columbani; de quo inter alia fides & operum insignia legitur, quod aliquando fatigatus ex itinere, birrum suum in radiis solaribus, quasi in pertica suspenderit. Turonis, Leopardi confessoris. Conchas monasterio, Marciæ & Liberatæ virginum. Venetiis, translatio sanctæ Luciæ virginis & martyris. In Anglia, Osie martyris.* *Maximi. Fortunati & soc. Thyrsi. Saturnini. Wirmini. Deicolæ. Leopardi. Marciæ. Liberatæ. Osiæ.*

MOLAN. typis minoribus, de Deicola Grevenum secutus est, sed pro *Leopardi*, melius scripsit, *Leobardi*, hæc subjungens: *De cujus vita librum conscripsit Gregorius Turonis episcopus.* *Ibidem, natalis sancti Volusiani, archiepiscopi Turonensis & martyris.* In posterioribus editionibus aliter Auctarium disposuit: *Turonis, natalis S. Volusiani septimi archiepiscopi. Ibidem, depositio sancti Leobardi confessoris. Civitate Arvernis, sancti Venerandi episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Deicolæ abbatis Sutrensis, discipuli beati Columbani.* *Volusiani. Venerandi.*

XIV *Kal.* *Die* 19.

IN Smirna, natalis beati Germanici martyris, qui sub Marco Antonino & Lucio Aurelio, per gratiam virtutis Dei, metum corporeæ fragilitatis excludens, sponte præparatam bestiam provocavit: cujus dentibus comminutus, vero pani, id est Domino Jesu Christo, pro ipso moriens, meruit incorporari. *Germanici.* Apud Spoletum, sancti Pontiani martyris, temporibus Antonini imperatoris, quem judex pro Christo vehementissime virgis cæsum, jussit super carbones nudis pedibus ambulare: à quibus nil læsus, equuleo & uncinis ferreis jussus est suspendi & sic in carcerem trudi; ubi angelica visitatione meruit confortari: post quæ plumbo fervente perfusus, tandem gladio percussus est. *Pontiani.* In pago Dorcasino, sancti Launomari presbiteri. *Launomari.*

Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien. Pulsanen. Max-Lubec. Muneratus & Grevenus. Quid in Molano desit, brevi observabimus.

VARIA LECTIO. Greven. pro *beati* ſcribit *ſancti Germanici*, ut eſt in Adone. Munerat. cum nonnullis codicibus, male legit *Marco Antonio*, textus noſter purior eſt. Antv. Max-Lubecanæ ubique conformis, ante *beſtiam* interjicit *ſibi*, ut apud laudatum Adonem etiam legitur, quam vocem Pulſan. adjectivo præfigit, legens: *ſibi præparatam beſtiam*. Puto germanam Uſuardi lectionem hîc repræſentari. Rurſus Antv. habet *tempore Antonini*, pro *temporibus*. Ubi codices reliqui legunt, *à quibus nil læſus*, in Pulſan. ponitur: *E quibus illæſus exiens*. Item; *Poſt quæ omnia, plumbo* &c. Redundat vox *omnia*. Verum noto in pleriſque codicibus, etiam puriſſimis ſcribi *Poſtque*, fere per abbreviationem, veluti ſi dicatur *& poſt*, tametſi ſenſus poſtulare videatur, ut *quæ* ſit caſus præeuntis particulæ. Sed hoc in antiquis, ſaltem medii ævi Scriptoribus, mirandum non eſt, utpote qui vix diphthongorum habeant rationem; unde amanuenſium ignorantia factum crediderim, ut *que* conjunctio vel encliticum, pro *quæ* relativo irrepſerit. Launomarum & *presbyterum* & *abbatem* fuiſſe conſtat, at codices noſtri (ſi Antv. & Max-Lubec. excipias) Abbatem non nominant. Pagum *Dorcaſinum* ſeu *Dorcaſſinum* ſcribunt paſſim, Grevenus *Carnotinum* vocat, utrumvis non male, ut apud Bollandum invenies; nos primam lectionem, tamquam vere Uſuardinam præhabendam cenſuimus.

Germanici. OBSERVATIO. Qui *Germanicum* primus in ſacros Faſtos retulerit, non alium invenio præter auctorem Romani parvi, ita hoc die ſcribentem: *In Smyrna, ſancti Germanici martyris ad beſtias damnati.* Rationem quærere cur hunc præ aliis diem elegerit, mere divinare eſt. Satis jam alibi oſtendimus, Martyrologii hujus compilatorem Sanctis plurimis, ex Rufino & aliunde deſumptis, & antiquioribus Martyrologis ignotis, pro ſolo ſuo arbitrio certos dies aſſignaſſe. Nec veroſimile puto, viſam umquam auctori illi celebrem Smyrnenſium epiſtolam, in qua diſtinctiores aliquas, etſi non omnino certas, pro martyrii die notas reperiſſet. Interim Romanum parvum ſecutus eſt Ado, elogium ex eodem Rufino vel Euſebio adjiciens, cujus locum integrum retulit Bollandus. Noſter ex Adone omnia, ſed non verbatim accepit; Notkerus, rariori exemplo, ſola Romani parvi verba tranſcripſit. Idem Adonis elogium etiam inter feſtivitates Apoſtolorum recurrit, ubi de Polycarpo agitur XXVI Januarii. Hactenus pro textus noſtri derivatione & præclarâ Germanici laureâ, clara & plana ſunt omnia. De proprio martyrii die anceps quæſtio, de eo enim eadem ratione diſputari poſſe videtur, qua Bollandus in doctiſſimo ſuo commentario § 1 Polycarpi certamen ad certum diem, nempe VII Kal. Aprilis ſeu XXVI Martii revocare conatus eſt. Et hæc quidem valde probabiliter ab eo ſtabilita eſſe nemo negaverit, at nec ipſe tam explorata habuit, ut propterea mutandum putaverit determinatum à tot ſeculis per Martyrologos diem, quod fecit Caſtellanus, utrumque Sanctum ad Martium transferens, Polycarpum ad XXVI, hunc noſtrum Germanicum ad XIX. Incertitudinem illam recte obſervavit Ruinartius inter ſelecta pag. 26, ubi Valeſium & plures alios in eamdem ſententiam adducit. Tillemontius autem tomo 2 in Polycarpo, Græcorum Faſtos præferre videtur, alii in diverſa abeunt. Equidem fateor ex laudata Smyrnenſium epiſtola plane conſtare, Germanicum noſtrum aliquot ante Polycarpum diebus agonem compleviſſe, an toto præciſe octiduo nuſquam pateſcit. Nihilominus Caſtellanus, remiſſo, ut jam diximus, ad XXVI Martii Polycarpo, ſequelæ opinor gratiâ, quia hîc XIX Januarii coſitur Germanicus, eumdem ad XIX Martii remittendum putavit. Recte an ſecus alii viderint, nos Martyrologiis noſtris Uſuardi anteſignanis inhærere debuimus.

Pontiani. De *Pontiano*, Spoletino martyre, non ſemel locuti ſumus XIV Januarii, quo die à Rabano, Notkero & pluribus, præſertim Belgicis Martyrologiis, ob corpus Ultrajectum tranſlatum, certatim recolitur. Hic vero etiam in Romano parvo, hoc propriè die & cum hiſce characteriſticis ſignatur: *Et Spoleti, ſancti Pontiani martyris, XIX Kal. paſſi, XV ſepulti, XIV in ſepulchro mutati, quando celebrior dies ejus agitur.* Eadem habet Ado, cum longiori ex Actis extracto, cujus elegans compendium brevitati ſuæ aptavit Noſter, ut in textu repræſentatur. Vide Bollandum XIV Januarii, vel notam Caſtellani pag. 248

Launomari & 249. *Launomarum* ab Uſuardo ipſo prioribus duobus ſuperadditum evidenter oſtendunt citati ſupra & alii Uſuardini codices prope omnes. Cur à Molano expunctus ſit, neſcio; certe hinc cœpi doceri, falſam eſſe eorum opinionem, qui Molanum ex codice Pratenſi Uſuardum ſuum edidiſſe exiſtimant, cum ab eo pluribus aliis locis aperte diſſentiat. Wandelberti verſiculus ſic forte legendus:

Bis ſeptena Niceto Launomaroque coruſcat.

AUCTARIA.

Dedicat. altar. &c. PRATEN. In apographo noſtro ad marginem adjici dicitur : *Pariſius, monaſterio ſancti Germani, dedicatio altaris in honore victorioſiſſimæ crucis, & beatæ & glorioſæ ſemperque virginis Dei genitricis Mariæ, & ſanctorum martyrum Mauritii ſociorumque ejus.* Hæc tamen Caſtellanus in litteris ad me datis XXXI Maii MDCCIX, ad diem præcedentem pertinere retulit. Ceterum hæc monaſterii iſtius propria ſunt, uti & alia ſubinde indicanda.

ANTVERP-MAX. CENTULEN. VICTORIN. REG. SUEC. num. 130, & BURDEGALEN. *Marthæ & Mariæ.* *Heroſolima, Marthæ & Mariæ, ſororum Lazari.* Hæc ex Hieronymiano accepta ſunt, ut habent Rabanus quoque, Notkerus & alii. Et quidem in Victorino codice omnis præcluditur locus effugio, quo aliqui comminiſcuntur *Mariam* & *Martham*, *Mario* & *Marthæ* ſuppoſitas; nam ibi omnes exprimuntur, hi Romæ, illæ autem Hieroſolymis. Antiquiſſimum Kalendarium Cluniacenſe utramque hoc eodem die virginem vocat; quæ omnia proximo menſe Julio in Actis operoſius erunt diſcutienda. Vide Sacramentarium Thomaſii pag. 144, ubi *Maria Marta, Audifax* & *Abacuc* XX Jan. Sebaſtiano conjunguntur, ſorte amanuenſis vitio. Sequitur in primo codice : *Et in Smirna, natale ſancti Germanici martiris. In pago Dorcaſſino Corbionis monaſterio, natale ſancti Launomari abbatis, cujus geſta præclara habentur.* Quod etiam habent codex AMBIAN. & MOLAN.

ROSWEYD. Adonianè : *In Smirna, natale ſancti Germanici martyris. Qui cum primævæ ætatis venuſtate floreret, per gratiam virtutis Dei, metum corporeæ fragilitatis excludens, ſponte præparatam beſtiam, damnatus a judice, jam provocavit, cujus dentibus* &c. pure. *Marii & Marthæ.* *Marii & Marthæ & filiorum ejus Audifax & Abacuc nobilium de Perſide.* Hi ad ſequentem diem pertinent.

AGONES MARTYRUM. Textui ſatis puro ſubjicitur tota annuntiatio : *Via Cornelia* &c. ut die ſequenti.

ALBERGEN & DANIC. Præfatam annuntiationem habent in principio, & in fine ſcribunt. *In pago Dorcaſino Corbionis monaſterio, depoſitio S. Launomari abbatis & confeſſoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Præfigunt etiam *Via Cornelia* &c. ſed cum de Pontiano egerint XIV Januarii, eam annuntiationem hîc prætermittunt. Habent etiam in fine *abbatis &c.* in quo convenit CENTULEN. qui de Germanico ſcribit ut ROSWEYD. ſupra.

LOVANIEN. Cum prioribus conſonat, niſi quod elogium Marii &c. media fere parte mutilaverit.

BRUXELLEN. Incipit : *Romæ, via Cornelia* &c. Tum : *Ieroſolima, Marthæ & Mariæ ſororum Lazari.* De Germanico & Pontiano, ſatis *Tyrſi & ſoc.* pure. Deinde : *Et paſſio ſancti Tyrſi glorioſi martyris cum ſociis ſuis*, ex die præcedenti. In fine: *abbatis & confeſſoris.*

HAGENOYEN. In prima de Germanico, ſatis purus eſt. Secundo loco : *In pago Dorcaſino, ſancti Launomari abbatis.* Tertia eſt : *Romæ, via Cornelia* &c. De Pontiano egit cum aliis XIV Januarii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Germanici martyris inclyti, qui traditus eſt ad beſtias. Launomari presbyteri & confeſſoris.*

In VATICAN. ſub num. 5949. Deeſt *Launomari.*

ALTEMPSIAN. in Anglia auctus : *Tranſlatio ſancti Burghwaladri epiſcopi & confeſſoris.* *Tranſlat. Burgwaladri.*

BELINUS. In utraque editione, poſt Germanicum & Pontianum, de *Mario & Marthæ* &c. eadem refert quæ jam diximus ab Uſuardo melius poni die ſequenti. Utrobique etiam habet : *In Laude civitate, ſancti Baſſiani* [alii ſcribunt *Baſſiani*] *epiſcopi & confeſſoris.* In prima *Baſſiani.* editione deeſt Launomarus. Nil juvat errores typographicos recenſere.

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit : *Colonia Aggripina, tranſlatio ſanctæ Antoninæ & aliarum ſex virginum & martyrum de illa nobili ſocietate undecim millium virginum, ad ecclesiam parochialem ſancti Joannis Baptiſtæ.* *Tranſlat. & Urſulanarum.*

GREVEN. Poſt integrum Uſuardi textum, ſic proſequitur : *Iſte Launomarus puerulus parentum ſuorum gregem paſcens, victum ſuum egenis & peregrinis diſtribuebat; ipſe uſque ad ſolis occaſum, jejunium frequenter protrahens. Liberalibus deinde traditus litterarum ſtudiis, ſacerdoſque effectus, eremum adiit : ubi inter alia virtutum prodigia claudum curavit, ignis impetum ſigno crucis oppoſito extinxit, & annoſam quercum, ejuſdem crucis virtute, in loco quo voluit tranſpoſuit. In Anglia, Joannis Brangualatoris eremitæ. Eodem die, ſecundum aliquos, Marii & Marthæ cum aliis, quos Uſuardus ponit die ſequenti. In Africa ſecundum Bedam* [quodnam Bedæ apographum viderit incertum eſt : nullum hactenus nec impreſſum, nec Ms. nobis innotuit, ubi eo ordine habeatur martyrum ſeries hîc appoſita, videlicet] *ſanctorum Pauli, Quinti, Geronti, Januarii, Saturnini, Succeſſi, Piæ, Germani, Julii, Gagi. In Suecia, beati Henrici archiepiſcopi Upſalenſis & martyris. Qui Anglus natione, præfatam regens eccleſiam tempore ſancti Erici regis Sueciæ, cum eodem ad convertendam plebem Finlandiæ profectus, ob zelum juſtitiæ, à ſcelerato quodam trucidatus eſt. Cum autem idem ejus percuſſor, birretum S. martyris, capiti ſuo impoſitum amovere tentaret, cutem ſibi cum carnibus abſtraxit. In Anglia, ſancti Wolſtani epiſcopi Wigornienſis & confeſſoris. Hic cum ab emulis ſuis Synodo præſidentibus, tamquam imperitus baculum juberetur paſtoralem reſignare; libenter, inquit, reſigno, ſed non vobis. Et hæc dicens, baculum ipſum lapidi duriſſimo, quo tegebatur ſepulcrum ſancti Edwardi regis, ſic infixit, quod à nemine moveri potuit. Quo illi confuſi miraculo, ut baculum reaſſumeret præceperunt. Apud Coloniam Aggrippinam, tranſlatio ſanctæ Antoninæ virginis & martyris & aliarum ſex de ſocietate* ut ſupra ex editione Lubeco-Col. *Baſſiani Laudenſis epiſcopi & confeſſoris, vita & miraculis clari. Hic beatum Ambroſium Mediolanenſem viſitans, Clero ipſius obitum ejus prædixit, defunctumque tumulavit. Eodem die, Hugonis archiepiſcopi. Item Contexti epiſcopi & confeſſoris.* *De Launomaro.* *Joannis Brangualatoris.* *Wolſtani.* *Henrici.* *Pauli & aliorum.* *Baſſiani.* *Hugonis.* *Contexti.*

MOLANUS. Poſt illa Uſuardi verba, *gladio percuſſus eſt*, addit fere ex Adone : *Conſummavit autem martyrium ſuum XVIII Kal. Februarii & ſublatum corpus ejus à Chriſtianis, ſepultum eſt*

xv *Kal. celebris vero dies ipsius agitur* XIV *Kal. Februarii, quando iterum sacrum ejus corpus mutatum est.* Sequitur : *Via Cornelia* &c. ut die sequenti. *In Laude civitate, sancti Bassiani* &c. *Nicetii.* *Lugduno, Nicetii episcopi. Monasterio Corbionis, in pago Dorcassino* &c. *Eodem die, beati Contexti episcopi & confessoris.* Quæ habet minori charactere, de sanctis Africanis secundum Bedam, de beato Henrico Upsalensi, & sancto Wolstano, ex Greveno ad verbum desumpta sunt. Posteriores editiones ab Usuardo longius recedunt. Initium est, *Via Cornelia* &c. Post quæ sequitur *Marii & Marthæ.* nota observatu digna : *Horum celebritas* inquit, *uno die prævenitur, quia dies passionis eorum, martyrio sanctorum Fabiani & Sebastiani solummodo deputatur.* Festa transferri, id notissimum est, præveniri multo rarius; quamvis non dissitear exempla suppetere, quibus id factum esse, contra Castellanum demonstretur. Hoc novi in his editionibus accedit, quod beato Contexto locus assignetur, nempe: *Eodem die, Baiocas* &c. Henrico Upsalensi, martyrii annus, scilicet, MCLI.

XIII *Kal.* *Die* 20.

Fabiani. ROmæ, natalis beati Fabiani Papæ, qui cum tredecim annis Ecclesiæ præesset, martyrium est passus tempore Decii, & in cimiterio Calisti sepultus. Eodem die Catacumbas, sancti *Sebastiani.* Sebastiani martyris, qui cum haberet principatum primæ cohortis, jussus est sub titulo christianitatis à Diocletiano imperatore ligari in medio campo & sagittari à militibus, atque ad ultimum fustigari *Marii & sociorum.* donec deficeret. Via Cornelia, sanctorum martyrum Marii & Marthæ cum filiis suis Audifax & Abacuc, nobilium de Persida, qui ad orationem venerant Romam tempore Claudii principis. E quibus post toleratos fustes, equuleum, ignes, ungues, manuum præcisionem, Martha in nympha necata, ceteri sunt decollati & corpora eorum incensa.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. contra alios omnes codices, pontificatum Fabiani ad duodecim annos restringit : alii Martyrologi nimium extendunt, ut in Observatione dicetur. *Præesset*, minus quidem ad exactam syntaxim, sed tamen ita Beda, ex quo alii omnes, & codices nostri excepto Molano, qui legit *præfuisset*, hîc & alibi satis libere antiquam simplicitatem corrigens. *Cimiterio* habent passim codices quos sequimur. In *Callisti, Calisti, Calixti* sæpenumero variant, ut mirum videri non debeat, si nec nos stabilem orthographiam servemus. Molanus iterum elegantius voluit scribere, *apud Catacumbas* : Pulsanen. & Munerat. *ad Catacumbas*: ceteri neglecta præpositione ponunt, *Eodem die Catacumbas*, & ita, licet magis barbare, legendum putavimus. *Ligari in medio campo*, haud dubie Usuardi lectio est, secundum Bedam & Adonem; Tornacen. & Munerat. scribunt *religari*. In Pulsanen. *fustigari* pro *fustigari*, librarii mendum est. Hoc notabilius, quod ubi ceteri omnes recte scribunt, *nobilium de Persida*, solus ille habeat, *hi nobiles fuerunt viri de Siria. Venerunt Rome*, Greven. *Rhome*, melius ex aliis *Romam*. Rursus Greven. & Molan. *temporibus Claudii*, pro, *tempore* &c. Pulsanen. habet *manuum præcisiones*, servanda Bedæ & Adonis lectio in singulari. Item apud eosdem Greven. & Molan. *in lympha*, legendum *in nympha*, ut bene probat Bollandus & fusius explicat Castellanus pag. 340, ubi & alia de his Sanctis satis curiose observantur.

Fabiani. OBSERVATIO. Inter antiquos Martyrologos singularem plane adverto in referendis iisdem Sanctis concordiam. Habent omnes hos sanctos Hieronymiana apographa, præter morem satis hîc conformia, habent Beda, Rabanus & Notkerus; atque in serie nostra Romanum parvum, Ado, Usuardus. Quærit Florentinius, quid innuat ea plerorumque Hieronymianorum indeterminata formula : *Romæ in cœmeterio, Fabiani episcopi & Sebastiani;* & satis appositè, ni fallor, ex Cypriano accipi putat antonomastice, pro *cœmeterio Callisti*, idque ex Kalendario Bucherii confirmat, non integre locum referens, qui ita legendus est : XIII *Kal. Feb. Fabiani in Callisti, & Sebastiani in Catacumbas.* Alia Kalendaria aut Sacramentaria referre supervacaneum reor, cum ab omni ævo satis consecrata fuerit inclytissimorum Sanctorum memoria. Notabilis est Bedæ textus hujusmodi : *Romæ, Fabiani episcopi, qui cum viginti quinque annis Ecclesiæ præesset, passus est martyrium*

rium tempore Decii & in cœmeterio Callixti sepultus. Hæc ex eo descripsit Rabanus, aliqua ex Pontificalibus adjiciens, quæ omnia in Notkerum transierunt, alia adhuc parte, ex præfato fonte, paulo auctiorem. In Romano parvo simpliciter ponitur: *Romæ, Fabiani Papæ & martyris.* Ado Bedam sequitur, sub ea tamen cautione, ut cetera ex eo desumens, pro XXV *annis* substituat: *Qui cum* XIV *annos, menses* XI *ac* XII *dies.* Textum suum ex alterutro mutuavit Noster, at rejecto utriusque calculo, eum signavit, qui proxime ad veram chronologiam accedit. Cetera vide apud Bollandum & recentius apud Tillemontium tomo 3 à pag. 362. In textu Hieronymiano diei præcedentis, ex codice Lucensi ultimo loco ponitur: *Romæ, passio sancti Sebastiani martyris.* Duplicati festi rationem *Sebastiani.* vel saltem conjecturam ibidem invenies. Romanum parvum tertio loco legit: *Et Sebastiani in vestigiis Apostolorum sepulti.* Ado prolixius Bedæ elogium totum transumpsit, exclusa solum Sebastiani patria, *de Mediolano.* Rabanus Bedam incorruptum reliquit, Notkero Adonem sequente. Noster brevius suum encomium ex diffusioribus illis seu Bedæ seu Adonis contraxit, *Catacumbas* recte exprimens, de quibus vide Acta XXIV Junii à pag. 439, & Castellanum à pag. 353 multa erudite de Sebastiano ejusque translatione congerentem. An Acta vere ab Ambrosio ex autographis & authenticis composita sint, merito dubitatur, at egregia esse, gravia & fide digna, omnes cum Hesselio apud Molanum, Bollando, Ruinartio pag. 295, aliisque fatentur; nec id Tillemontius negaverit, cujus compendium legi dignum est tomo 4 à pag. 515. Wandelbertus sic hodie canit:

Tertia post decimam Fabiano præsule floret:
Cui parili Sebastianus virtute cohæret,
Româ quem vectum nunc Suessio læta frequentat.

Tertia annuntiatio in Hieronymianis eodem defectu laborat: *In cœmeterio, Marii, Marii & Marthæ, Audifax & Abbacuc.* Hic vero Florentinius antonomasiæ beneficio non utitur, *soc.* sed innominatum cœmeterium *Arenarium* censet esse *Viâ Corneliâ*, quæ in Epternacensi & in Usuardo signatur. Sola nomina exprimit Romanum parvum, quorum primum & ultimum variè à nonnullis contorta reperies; ut *Maris* vel *Marini*, pro Marii; *Ambacum, Ambacuc, Abachum* &c. Ceterum ex Beda rursus derivantur quæcumque Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus in suos textus transtulere. Hos inter minimum à fonte recedere videtur Usuardus, si positionem excipias, nempe *via Cornelia*, quam ille solus præfixit, in Actis fortasse aut in aliquo Hieronymiano apographo repertam. De Actorum sinceritate minus videtur dubitasse Bollandus quam Baronius: à selectorum collectione à Ruinartio exclusa sunt. Equidem totius historiæ subjectum, ut ita loquar, satis verum existimo, ast omnia complanare, quæ Tillemontius objicit tomo 4 à pag. 673, difficillimum arbitror. Siquid tamen Bollandianis disquisitionibus superaddi aut magis illustrari queat, id in loco præstabimus, atque eo veritatis studio, quo in similibus versari solemus.

AUCTARIA.

De Sebastiano. ANTVERP MAJ. In Fabiano Adonianus est. De Sebastiano etiam aliqua admiscet hoc modo: *Qui in tantum carus erat Diocletiano & Maximiano imperatoribus, ut principatum ei primæ cohortis traderent. Quem Diocletianus, ubi Christianum cognovit, nec a fide posse revocari, jussit ligari in medio campi, quasi signum ad sagittandum. & sagittari a militibus; qui cum sagittis plenus quasi hericius esset, putantes eum mortuum, abierunt.* Desunt reliqua, quæ cum prioribus, melius in Beda vel Adone legentur. Sic & in tertia incompletus est: *Eodem die Romæ, natale sanctorum martyrum Marii .... & Abacuc nobilium, qui ad orationem venerant Romæ, tempore Claudii principis.*

ROSWEYD. In Fabiano etiam Adonianus est. De Sebastiano ex eodem fonte alia ferme decerpit: *Qui jubente .... quasi signum ad sagittam po-* *De Sebastiano.* *situs, ita sagittis repletus est, ut quasi hiricius videretur. Dehinc intra paucos dies sanitate recuperata, cum ipsos imperatores de persecutione injusta Christianorum, libera voce corriperet, denuo captus, felici consummatione martyrium excepit, sepultusque est in Catacumbas juxta vestigia Apostolorum.* De Mario &c. die præcedenti.

AGONES MARTYRUM Fabiano adscribuntur anni XIV. De Sebastiano pure. De reliquis pridie.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Uti pridie retulerunt martyres Persas, ita eosdem hodie prætermittunt. In Sebastiano puri sunt. De Fabiano, post *Papæ*, hæc solum interserunt: *Qui decimus nonus post beatum Petrum.*

ALBERGEN. & DANIC. Cum prioribus conveniunt, sed post *sepultus*, adjiciunt insuper: *Hic Chrisma constituit annis singulis in Cœna Domini celebrari.*

CENTULEN. *Romæ, passio beati Fabiani Papæ & martyris. Eodem die, sancti Sebastiani martyris, cujus fide atque doctrina multi martyrio coronati sunt. Item eadem die Romæ, sanctorum Marii & Marthæ, cum filiis suis Audifax & Abacuc, nobilium de Persida, qui ad orationem venerant tempore Claudii imperatoris.*

BRUXELLEN. Sic incipit: *Romæ, natale sancti Sebastiani de Mediolano, ac comitum ejus. Qui cum ....* non omnino pure. Dein post *deficeret: Quem mortuum in cloacam miserunt. Cujus corpus a quodam Licineo inventum & in cripta juxta vestigia*

De Fabiano. stigia *Apostolorum sepultum est.* Tum de Fabiano, post, *Papæ & martyris*, sic prosequitur : *Qui sede vacante dum de futuri pontificis electione tractaretur, cum aliis assuit, & subito columba candida de cælo super caput ejus descendens, dixit : Tu Romæ episcopus ordinaberis. Qui sic divinitus electus, post laudabilem vitam, à Decio pro fide Christi decollatur. Hic statuit ut omni anno in cœna Domini crisma consecretur : & exactam curam habuit ut gesta martyrum in integrum colligerentur.* De Persis, die præcedenti.

Hagenoyen. De Fabiano, paulo aliter primo loco annuntiat : *Qui fuit* XIX *post beatum Petrum, & per indicium columbæ, super eum divinitus descendentis, in Papam est electus sub Gordiano imperatore, & Ecclesiæ præfuit* XIII *annis. Iste Fabianus restituit* [restitit] *Philippo imperatori volenti interesse Paschæ sollemnitis, donec peccata sua confiteretur & pœnitentiam ageret.* Vide Bollandum. *Hic septem subdiaconos constituit, qui gesta martyrum colligeret* [colligerent.] *Tandem sub persecutione Decii, capitis amputatione martyrium complevit.* De Sebastiano, sic habet : *Apud Cathecumbas, beati Sebastiani militis & martyris, qui multos in fide & passione confortavit, & multos ad fidem convertit. Hic cum haberet* .... non satis pure. *Sed postea præsentans se imperatoribus, conveniens illos de injusta persecutione Sanctorum, & ideo jussus ad mortem fustigari & corpus ejus in cloacam projici.* De Persis, die præcedenti.

Victorin. Ex Rabano post *sepultus*, de Fabiano habet sequentia : *Hic regiones divisit diaconibus & fecit septem diacones, qui septem notariis immorarent & gesta martyrum in integrum colligerent.* Deinde hæc assuit : *Hujus temporibus supervenit Novatianus* [vult dicere *Novatus*] *ex Africa, & separavit de ecclesia Novatianum, postquam Moyses confessor in carcere defunctus est, qui fuit mensibus* XI.

Matric-Cartus-Ultraj. *Fabiani & Sebastiani, martyrum, Marii & Marthæ cum filiis nobilibus. Marcelliani & Marci, ac Tranquillini patris eorum, martyrum.* Spectant hi ad XVIII Junii, hic autem Sebastiano forte juncti sunt, quod eorum gesta in illius Actis comprehendantur. Marcelliani. Marci &c.

Remens. ecclesiæ SS. Timothei & Apollinaris : *Lugduno Galliæ, sancti Clementis presbyteri.* De eo meminerunt apographa Hieronymiana ; uti etiam Acta nostra perpaucis. Clementis.

Editio Lubeco-Col. De Fabiano solum inserit ut supra : *Qui* XIX *post beatum Petrum. Eodem die Romæ ad Catacumbas, natale sancti Sebastiani martyris. Qui cum haberet* ut supra &c. De Persis etiam die præcedenti.

Belin. Utraque editio in textu non omnino pura est : omittit Persas, de quibus egit die præcedenti ; & in utraque subjicitur : *Civitate Taurina, sanctorum martyrum Solutoris, Adventoris & Octavii.* Sunt hi ex celebri legione Thebæa & in Prætermissis remittuntur ad XX Novembris, quo die eorum meminit Martyrologium Romanum. Solutoris. Adventoris. Octavii.

Greven. Præter morem, hoc unicum habet additamentum : *Eodem die, beati Policronii martyris.* Duo in Prætermissis Polychronii memorantur, uter eorum sit, hactenus nescimus. Polychronii

Molan. In prima editione : *Civitate Taurina, sanctorum martyrum Solutoris, Adventoris & Octavii* ; ex Belino. *Lugduno Galliæ, sancti Clementis presbyteri.* De quo supra. In posterioribus adjungitur : *Die vigesima, sancti & theophori patris Euthymii magni.* De ipso in Actis fuse, & forte alia in Supplemento addi poterunt. Tum typis minoribus : *Eodem die sancti Mauri episcopi Cesennæ civitatis & confessoris, eximiæ sanctitatis viri. Obiit Dagobertus rex Francorum. Constitutum est autem à Domino Joanne abbate, & universo capitulo Marcianensi, ut dies anniversarius ejus solemniter celebretur, pro eo quod idem gloriosus rex & Mathildis regina ejus, cum beatam virginem Eusebiam de fonte salutari suscepissent, Villam Verniacum, & vinum, quod ad usus nostros de Francia adduceretur, regali munificentia contulerunt.* Vide Prætermissos. Euthymii. Mauri. Dagoberti.

XII *Kal.* *Die* 21.

Publii. Natalis beati Publii episcopi, qui secundus post Dionysium Areopagitam Athenienſium ecclesiam nobiliter rexit, & præclarus virtutibus, ac doctrina præfulgens, ob Christi martyrium *Agnetis.* gloriosè coronatur. Romæ, passio sanctæ Agnetis virginis, quæ sub præfecto Urbis Symphronio ignibus injecta, sed his per orationem ejus extinctis, gladio percussa est. In Hispaniis civitate Tarracona, *Fructuosi & soc.* sanctorum martyrum Fructuosi episcopi, Augurii & Eulogii diaconorum, qui tempore Galieni primò in carcere trusi, deinde flammis injecti, exustis vinculis, manibus in modum crucis expansis, orantes ut *Patrocli.* urerentur obtinuerunt. Trecas, sancti Patrocli martyris.

Ex *Prat. Herin. Torn. Pulsan. Munerato, Greveno, Molano & Agonibus martyrum.*

VARIA LECTIO. Pulsan. scribit *sancti Publii* & ita passim recentiores codices cum Antv, Max-Lubecana &c. Idem legit *Ariopagitam* uti & Herin. & Tornac. quod vix observatu dignum in præfatione monuimus. Greven. & Molan. transposuerunt *nobiliter rexit*, legentes *rexit nobiliter.* Plus aliquid ausus Pulsan. elegantius legere credidit,

didit; *Athenienſium nobiliter rexit eccleſiam.* Muneratus ſecundæ editionis, neſcio quomodo, *& præclarus virtutibus*, vertit *& prædicans virtutibus.* Et ſic in Agonibus martyrum. Rurſus Pulſan. pro *glorioſè coronatur*, poſuit *glorioſè occubuit.* Greven. & Molan. titulo *virginis* apponunt *& martyris.* Munerat. contra, ſenſum hiulcum facit, omittendo *quæ ſub præfecto. Symphronio* legunt codices probati omnes poſt Adonem; Pulſan. cum aliis, forte Bedam imitatis *Simpronio* vel *Sempronio.* Item *Tarracona* illi, hi cum Munerato & Agonibus MM. *Terracona*, utri rectius, non diſputo. *Tugurii* pro *Augurii* in Pulſan, ſcriptoris vitium reputo, uti *Galeni* pro *Galieni* in Agonibus MM. Melius ſcriberetur *Gallieni*, ſed codices ſequimur. Lego, *in carcere truſi*, quod ita Uſuardum ſcripſiſſe ſentiam, melius dixerat Ado *in carcerem.* Ceterum recedunt Pulſan. Greven. & Molan. qui id corrigendum putarunt. Agones MM. pro *expanſis* habent *expaſſis.* Greven. omiſit vocem *orantes*, ante, *ut urerentur*; forte quod ſenſum obſcuriorem eſſe adverterit; ſed maxime improbanda Pulſan. Codicis licentia, ita corrigentis: *In carcerem ſunt retruſi: deinde flammis injecti ut urerentur. Sed exuſtis vinculis, manibuſque in modum crucis expanſis, orando obtinuerunt martyrii palmam. Trecas* ſcribunt omnes, medii ævi ſtylum ſecuti, liberior Grevenus habet, *Trecis*, cum Agonibus martyrum. Præferenda eſt qualiſcumque Uſuardi lectio.

Publii. OBSERVATIO. Codices noſtri Uſuardini optimæ notæ concorditer primo loco *Publium* annuntiant, plures alii cum Belino *Agnetem* præpoſuere. Et ita habent apographa Hieronymiana, Romanum parvum, Rabanus & Ado. Cur id mutandum cenſuerint Uſuardus & Notkerus, non facile divinaveris. Neque enim ætatis ordo prætexi poteſt, nam ea ratione in ultimum locum rejicienda fuiſſet celeberrima *Agnes*, tametſi cum Bollando ſtatuas ſub Valeriano & Gallieno, non ſub Diocletiano, ut probabilior fert ſententia, martyrii coronam adeptam. Hic itaque ceteris omnibus anteponitur *Publius*, quem ex iis unum cenſemus, cujus prima in Faſtis ſacris memoria auctori Romani parvi accepta debetur, nam qui in Hieronymianis apographis *Puplius*, *Publiis*, vel *Publius* inter alios martyres connumeratur, nullam cum hoc noſtro connexionem habet, & falli plane opinor Caſtellanum, qui ex illis nomen deſumptum exiſtimat. En modo Romani parvi verba: *Athenis, S. Publii epiſcopi, qui Militenus à Paulo epiſcopus ordinatus.* Aliter Ado: *Item apud Athenas, B. Publii epiſcopi, ob Chriſti martyrium coronati.* Et quidem ſic excluduntur difficultates chronologicæ, quibus ſe implicat in feſtivitatibus Apoſtolorum, dum Publium Militenum, Dionyſii Areopagitæ immediatum ſucceſſorem conſtituit, quod à Bollando citati, viderunt Baronius & Halloixius & recentius tomo 2 variis locis impugnat Tillemontius. An Noſter Adonem contrahens obſervatam difficultatem evitare voluerit, non eſt promptum aſſerere, certe ita annuntiationem formavit, ut verum vel ſaltem vero proximum attigerit.

Agnetis. Veriſſime ab Hieronymo pronuntiatum eſt ep. 8 ad Demetriadem (quæ in nova editione 97) ſub finem, *omnium gentium litteris atque linguis laudatam* eſſe *Agnes vitam*, ut egregie probant Ambroſii, Auguſtini, Gregorii & tot aliorum encomia. *Præcipue in eccleſiis*, inquit idem Hieronymus; imo in antiquiſſimis quibuſque Kalendariis, Martyrologiis, Sacramentariis. Bucherianum imprimis diſerte legit: *Agnetis in Nomentana.* Carthaginenſe: *Sanctæ martyris Agnes.* Frontonis, quaſi ad geminati feſti diſtinctionem: *Natale ſanctæ Agne de paſſione*, ubi melius legeretur *Agnes* à recto *Agne.* Hieronymiana, primo loco habent: *Romæ, paſſio Agnetis virginis.* Brevius, Romanum parvum: *ſanctæ Agnetis virginis.* Bedæ elogium totidem fere verbis à Rabano & Adone in Martyrologio tranſumptum eſt; Noſter, qui ex poſtremo cetera, & hoc veroſimiliter mutuatus eſt. Aſt in eodem Adone inter feſtivitates Apoſtolorum diffuſior texitur hiſtoria, quam dicere poſſis Actorum illorum compendium, quæ ſub Ambroſii nomine circumferri ſolent, ex quo pluſcula à Notkero decerpta ſunt. An vere Ambroſiana Acta crediderit Bollandus, eſt cur dubitem, utcumque tamen fuerit, ab eruditis hodie ſancto illi Doctori paſſim abjudicantur. Nec ſane magna ea jactura reputanda eſt, cum ab ipſo Ambroſio lib. 1 de Virg. cap. 2, à Prudentio, Maximo Taurinenſi & tot aliis Patribus cumulatiſſime compenſetur. Vide Ruinartium inter ſelecta à pag. 503, ubi Prudentii hymnum 14 & citatum Ambroſii locum illuſtrat. Tillemontius tomo 5 à pag. 344, & Caſtellanus in hodiernis notis, nonnulla obſervant, quæ in Supplemento examinari poterunt. De ſola Agnete cecinit Wandelbertus:

Bis ſexta eſt, Agnes quam virgo & martyr honorat.

Fructuoſ. & ſoc. Martyres Tarraconenſes commemorant Hieronymiana, ad quos paucula notavit Florentinius, alibi fortaſſe diſcutienda. Fallitur iterum Caſtellanus, dum in omnibus Martyrologiis proſaicis eorum nomina reperiri affirmat, quandoquidem nec Beda, nec Romanum parvum, de iis meminerint. Signat ipſos Florus cum proprio ſibi elogio. Ado elegantius ex Actis compoſuit quod Noſter in pauciora redegit. Rabanus ſolum Fructuoſum

sum seligit, eique perperam attribuit *regulas monachorum*, multis post seculis a Fructuoso Braccarensi episcopo adornatas; Notkerus Adonem sequi maluit. Acta à Bollando illustrata authentica esse, fatetur Ruinartius, quem vide à pag. 219, & Tillemontium tomo 4 à pag. 198. Ex laudatis Hieronymianis etiam sumptus est *Patroclus* Trecensis : *Trecas, passio sancti Patrocli martyris :* qui male ab Acherio inter adjectitios computatus est. Ex isto fonte eum acceperunt Rabanus & Ado, cum ea diversitate, quod ille locum notare neglexerit, hic vero distinctius : *Apud Trecas.* Cur Noster minus eleganter scripserit, cur Notkerus omiserit, non est operæ pretium inquirere. Satis patet Usuardum sua omnia ex Adone desumpsisse. Quod autem hîc & alibi à Baronio vel Bollando Bedam citari advertas, de pridem vulgato intellige, quod supra monuimus, quodque in cautelam passim indicare Bollandus consuevit. De Patrocli Actis & translatione, diligenter agit Bollandus, quibus adde quæ recentius observavit Tillemontius tomo 4 à pag. 203.

Patrocli.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Incipit ab Agnete, in qua satis purus est. Tum : *Apud Athenas, natale sancti Publii episcopi & martyris.* Tarraconenses carent elogio. Demum: *Trecas, passio sancti Patroclii martyris, tempore Aureliani imperatoris. Qui post diversos, quos pro Christo sustinuit, agones, capitis obtruncatione martyrium consummavit & sepultus non longe est.*

De Patroclo.

ROSWEYD. De Agnete, bene. De Publio, ut Ado in Martyrologio : *Item apud Athenas, beati Publii episcopi, pro Christo martyrio coronati.* In Tarraconensibus elogium constringit : *In Hispania civitate Taragona, natale sanctorum Fructuosi episcopi, Augurii & Eulogii diaconorum, qui tempore Galieni, sub Emiliano præside martirio coronati sunt.* In ultima purus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Toto textu satis puri sunt, sed in elogio Terraconensium ex Adone supplent, quod Usuardus prætermiserat : *Et mox quidam ex fratribus & filia præsidis, quæ adstabat, viderunt Sanctorum animas cælum conscendere coronatas.* Eadem habent codices mediæ notæ ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. non minus sinceri, si Agnetem Publio non præponerent.

LOVANIEN. Etiam præfigit Agnetem; sed præterea mutilus est, carens toto Publii elogio.

CENTULEN. *Apud Athenas, sancti Publii episcopi & martyris, quem docuit & ordinavit sanctus Paulus Apostolus. Romæ, passio sanctæ Agnetis virginis, sub judice Simphonio.* In Tarraconensibus, post *diaconorum*, addit, *& martyrum*, carens elogio. In ultima purus est sed adjicit, *tempore Aureliani.*

BRUXELLEN. De Agnete, subdit : *Cujus cotidie in Canone Missæ memoramus.* De Publio, Adonis elogium inter festivitates Apostolorum cum Usuardino sic fere commiscet : *Apud Athenas, beati Publii episcopi & martyris. Qui pridem princeps insulæ quæ dicitur Militena, cum beatum Paulum navigantem Romam, per triduum hospitio susceptum humanè tractasset, & Paulus patrem ipsius febribus & dissenteria laborantem per impositionem manus sanasset, cœpit sancto Paulo adhærere. Qui ipsum postea episcopum ordinans, ad prædicandum direxit. Hic fuit secundus post Dyonisium &c.* In Tarraconensibus non omnino purus est, & ex Adone adjicit idem quod supra. In fine : *Eodem die Trecas, tempore Aureliani imperatoris, passio sancti Patrocli martyris glorioſi, qui Susati requiescit.* Vide Bollandum.

De Publio.

HAGENOYEN. In Publio satis purus, secundo loco habet de Tarraconensibus ut ANTVERP. &c. superius. De Agnete sic habet : *Romæ, passio sanctæ Agnetis virginis & martyris. Quæ in juventute sua sponsum elegit sibi Deum, & ideo filium præsidis Symphronii recusans; & ob hoc turpiter est denudata & crinibus suis tecta à Deo, & ab angelo in lupanari custodita. Hæc postquam filium præsidis, qui illam contaminare voluit, à morte suscitavit, in ignem projicitur & occiditur, sed non læditur igne : tandem gladio percutitur & subiit mortem. Eodem die Trecas* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Sic legit : *Agnetis virginis & martyris solemnitas.* Et in margine; *Ex speciali licentia Capituli, propter præsentiam corporis ipsius, quod est in ecclesia sancti Martini Trajectensi, valde solenniter in loculo argenteo deaurato locatum.* Molan. in posterioribus editionibus, ipsi Usuardi textui, litteris cursivis, de eadem sancta hæc interserit; *Cujus reliquiæ habentur in Trajecto inferiori.* Videantur Bollandus & Castellanus.

BELIN. 1a editio mutila est, altera ferme integra, sed utraque ab Usuardo discrepat, quod primus locus Agneti tribuatur.

EDITIO LUBECO-COL. Ab Agnete etiam incipiens, Usuardino elogio, post *Virginis*, hæc verba interponit : *Quæ decimo tertio ætatis suæ anno, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum, sub præfecto urbis* &c. In Publio, purus est. In MM. Tarraconensibus Adonem potius quam Usuardum describit. De Patroclo sic habet : *Eodem die Trecas, sancti Patrocli martyris, qui tempore Aureliani imperatoris decollatus est.*

De Patroclo.

GREVEN. *Iste Patroclus civis erat Tricassinæ urbis, sed Christi amore, contemptis divitiis, ad palmam martyrii post compedes, ignitas catenas, & fustes superatos, capitis abscissione pervenit. Vitalis, martyris Agaunensis. Meynradi eremitæ & martyris. Translatio S. Vincentii Levitæ. Arverni, Aviti episcopi. Hermis episcopi. Item sancti Celestini.*

Vitalis. Meynradi. Aviti. Hermis. Cælestini.

MOLAN. edit. prima minuto charactere: *Ancyra Galatiæ, S. Busyris egregii martyris.* Tripartitæ lib. 6 cap. 13. *Meinradi eremitæ & martyris Augiensis.* Editiones alteræ sic habent : *In insula Augiensis monasterii, Meinradi eremitæ & martyris anno* DCCCLX. *Die* XXI, *sancti patris Maximi confessoris, & sancti Neophyti. Eodem die, sanctorum martyrum, Eugenii, Canidii, Valeriani & Acylæ.* De Maximo vide Prætermissos: utrum Neophytus ille Anastasius sit, me latet. Vide Acta pridie, & hodie Prætermissos.

Busyris. *Maximi. Neophyti. Eugenii & soc.*

XI *Kal.*

XI *Kal.* *Die* 22.

NAtalis ſancti Timothei, diſcipuli beati Pauli. Hic ab eodem Apoſtolo epiſcopus Epheſo ordinatus, poſt multos pro Chriſto agones, martyrio coronatus eſt. Eodem die apud civitatem Valentiam, ſub Daciano Hiſpaniarum præſide, ſancti Vincentii levitæ & martyris. Cujus paſſionis nobilem triumphum conſpicuus verſificator Prudentius luculenter verſibus exequitur: ſanctus quoque Auguſtinus ejuſdem martyris præconium, quanto ſit laudis honore excipiendum, quodam ſermone commendat. Romæ ad aquas Salvias, ſancti Anaſtaſii monachi & martyris. Qui poſt plurima tormenta carceris, verberum & vinculorum, quæ in Cæſarea Palæſtinæ perpeſſus fuerat à Perſis, poſtremò multa pœna affectus atque ad ultimum decollatus eſt cum aliis ſeptuaginta. Ipſo die civitate Ebreduno, ſanctorum martyrum Vincentii, Orontii & Victoris.

Timothei. *Vincentii* *Anaſtaſii.* *Vincentii & ſoc.*

Textus deſumitur ex *Herinien. Tornacen. Munerat. Greven. Molan.* & *Agonibus martyrum.*

VARIA LECTIO. Vix notatu dignæ ſunt leviculæ diſcrepantiæ. Greven. & Molan. pro *beati Pauli*, ſcribunt *ſancti.* Idem Molan. & alii, *epiſcopus ordinatus*, item *Epheſi*, ceteri melius cum textu, *epiſcopus Epheſo ordinatus.* In Tornacen. ubi de Vincentio annuntiatur, *eodem die apud civitatem* &c. omiſſa eſt vox *die*, amanuenſis vitio, quo etiam in Munerato ſcriptum *Giſpaniarum.* Herinien. poſuit, *poſt multos agones pro Chriſto*; certa apparet & aliquantulò elegantior Uſuardi tranſpoſitio. Rurſus idem codex legit, *cujus paſſionem nobilis triumphi.* Melior eſt textûs lectio, eaque in tota Vincentii annuntiatione vere & germane Uſuardina, non ea quam ipſi tribuit Bollandus, à codice Pratenſi deceptus, ex quo citat ſequentia: *Apud Valentiam civitatem Hiſpaniæ, ſancti Vincentii levitæ & martyris, cujus certaminis triumphum, temporibus Diocletiani & Maximiani, poſt nimiam cædem ac gravia tormenta, textus ipſius paſſionis ſub Datiano præſide completum eſſe declarat.* Aſt genuina hæc Uſuardi eſſe, codicibus omnibus aliis, excepto Aquicinctino, repugnantibus, haud umquam ut crederem induci potui. Quam vero id recte pridem ſenſiſſem, docuit ſubinde Caſtellanus, numquam ſatis laudandus mihi adjutor in conſulendo præfato Pratenſi codice. Scripſit enim, totum textus noſtri elogium, ut primum ibi exaratum erat, ab imperito fortaſſe quopiam eraſum fuiſſe, & ſuperſcripta quæ modo citavimus, unde patet eum quoque codicem reliquis noſtris olim conformem fuiſſe, atque adeo ipſiſſimam Uſuardi lectionem à nobis in textu exhibitam. In Agonibus martyrum habetur, *ad aquas Salinas*; in Molan. *apud aquas Salvias.* Demum Molan. idem & Greven. ponunt: *In Galliis civitate Ebreduno.* Nemo non videt, textus noſtri lectionem ex aliis eſſe præferendam. In Greven. aliquid redundat.

OBSERVATIO. Quam authentica ſunt Timothei geſta, utpote quorum præcipue teſtem habemus ipſum Doctorem gentium, tam eſt dubius dies quo martyrii lauream promeritus ſit. Baronius ad XXIV Januarii ſic notam ſuam orditur: *Agunt de eodem* (Timotheo) *hac die* (nempe XXIV Januarii) *ceteri Latinorum; Græci autem* XXII *hujus.* De Græcis vera prædicat, de Latinis non item: nam Hieronymiana, &, ſi inter ea numerari poſſit, ipſum S. Cyriaci MS. quo Baronius uſus eſt, ac præterea Florus eum ſignant XXVII Septembris; Wandelbertus XVI Maii; Uſuardus autem ejuſque præcipui codices & quidem Belinus & recentiores alii, eum expreſſiſſime annuntiant hoc die XXII Januarii. Itaque *ceteri* illi reducuntur ad Bedam, Romanum parvum, Adonem, Rabanum & Notkerum. Porro Bedæ, Romani parvi & Rabani phraſis breviſſima eſt; paulo longior Notkeri ex Adone inter feſtivitates Apoſtolorum, unde etiam noſtra deſumuntur, omiſſa dumtaxat tranſlatione reliquiarum, de qua Uſuardus IX Maii, Adoniana aliqua hodierna in eum locum transferens. Quâ autem causâ motus ſit ad deſerenda ſolitorum ductorum veſtigia, nuſquam reperio, niſi præter morem Græcos hîc imitari voluerit. Acta à Polycrate ſcripta, aliaque à Metaphraſte diffuſius deducta, optime illuſtravit Bollandus. Vide etiam Caſtellani notam à pag. 393, & accuratam vitæ ſynop-

Timothei.

sim apud Tillemontium tomo 2 à pag. 142. *Quousque vel Romanum imperium, vel Christianum nomen extenditur*, Auguſtini verba ſunt, *omnis regio, omnis provincia, natalem gaudet celebrare Vincentii.* Hinc in vetuſtis Eccleſiæ monumentis notiſſima ejus memoria. Non ſolus in Hieronymianis colitur, ſed epiſcopo *Valerio* & octodecim, imo & pluribus ſociis conjunctus, de qua turma diligenter agit Bollandus & poſt illum Florentinius in notis: tu plerorumque ſodalium nomina ex inſigni Prudentii hymno accipe, ac quo die ſinguli collocandi ſint, ex citatis ſcriptoribus diſce. Romanum parvum indeterminatum relinquit martyrii locum: *Sancti Vincentii diaconi & martyris in Spaniis*: nec clarius ſcripſerat Beda. Elogium ex probatiſſimis Actis, tametſi non præſidialibus, concinnavit Ado; Noſter vero, pro ſingulari in S. Vincentium pietate, encomium adornavit quod ab aliis rejectum, ab aliis non ſincere redditum eſt. Aliam hiſtoriam texuit Florus, aliam Rabanus, ſed Notkerus Adonem deſcripſit. Habes in Actis noſtris quæ de tranſlationibus & miraculis operoſe collecta ſunt. Vide præterea Ruinartium à pag. 387; notam Caſtellani pag. 375, & vitam gallicè deductam à Tillemontio tomo 5 à pag. 215. *Vincentii.*

Anaſtaſii monachi ad aquas Silvias, pro *Salvias* meminit Romanum parvum. Beda paulo fuſius: atque ampliori non nihil elogio Viennenſis. Primum ſecutus eſt Rabanus; Notkerus alterum, quem & Uſuardus, expuncta tranſlatione, ſic expolivit ut in textu retulimus. Acta ejus tam præclare à Bollando illuſtrata ſunt, ut nihil deſiderari poſſe videatur. Vincentium & Anaſtaſium ita conjunxit Wandelbertus: *Anaſtaſii.*

Undecimam levita ſacer Vincentius ornat,
Huic & Anaſtaſium virtus conjungit opimum.

Ultima annuntiatio pure Uſuardina eſt, non Adoniana, ut recte, meâ quidem ſententiâ, ſancivit Roſweydus. Nequeo conjicere unde *Vincentium* illum & ſocios acceperit Uſuardus, at niſi vehementer fallor, idem hic *Vincentius Caucoliberitanus*, qui ab Hieronymianis, Adone & aliis, imo & ab Uſuardo ipſo, recolitur XIX Aprilis, ut bene ibi obſervavit Papebrochius pag. 622, quem ſecutus eſt Caſtellanus in notis pag. 37, nec non Tillemontius tomo 5 pag. 62. Quod autem hodiernus Vincentius comites habeat, alter ſolus ſit, facile alibi componi poterit. Interim puram & ſimplicem Uſuardi lectionem ſartam tectam ſervare voluimus. *Vincentii & ſoc.*

AUCTARIA.

PRATEN. De mutatione in eo codice facta, abunde in Variantibus dictum eſt.

ANTVERP-MAJ. Timotheum rejicit ad XXIV Januarii. Incipit itaque: *In Hiſpaniis civitate Valentia, paſſio ſancti Vincentii levitæ & martyris.* In Anaſtaſio ferme, in Vincentio, Orontio &c. omnino purus eſt.

ROSWEYD. Timotheum etiam diſtulit. *In Hiſpaniis, ſancti Vincentii diaconi & martyris, qui ſub impiiſſimo Daciano præſide, multa paſſus tormenta, martyrio meruit coronari. Ipſa die in Galliis civitate Ebreduno, ſanctorum martyrum Vincentii* &c. In Anaſtaſio, quem ultimo loco refert, plane Adonianus eſt.

PULSANEN. In Timotheo & Vincentio purus, ita diem claudit: *Romæ ad aquas Salvias, ſancti Anaſtaſii monachi & martyris.* Reliquis omnibus, neſcio cujus vitio, præteritis.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Rejecto etiam in XXIV Timotheo, ſic incipiunt: *In Hiſpaniis civitate Valentia, ſub Daciano impiiſſimo præſide, ſancti Vincentii levitæ* &c. pure toto reliquo textu.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Superioribus ſimiles ſunt in transferendo Timotheo ad XXIV, & ferme etiam in ceteris.

LOVANIEN. In hoc præterea deficit quod Anaſtaſii elogium mutilaverit.

CENTULEN. *In Hiſpaniis civitate Valentia, paſſio beati Vincentii archidiaconi & martyris, ſub præſide Daciano. Romæ ad aquas Salvias, ſancti Anaſtaſii monachi & martyris. Eodem die in Galliis civitate Ebreduno, ſanctorum Vincentii, Orontii & Victoris martyrum.* De Timotheo XXIV.

BRUXELLEN. *In Hiſpaniis civitate Cæſaraugusta ſeu Valencia, ſub Daciano* &c. ſatis pure. Tum de tribus Ebredunenſibus ut ſupra. In Anaſtaſio Adonianus eſt. In fine autem recentiori manu ſuperadditur: *Item, ſancti Joannis Eleemoſynarii, qui fuit patriarcha Alexandrinus.* Vide Auctaria diei ſequentis. *Joannis Eleemoſyn.*

HAGENOYEN. *Apud Valentiam civitatem, paſſio ſancti Vincentii levitæ & martyris ſub Dyocletiano imperatore, agente Daciano Hyſpaniarum præſide, fuſtibus cæſi, eculeo ſuſpenſi, ardenti lamina pectori ejus impreſſi, vulnera ejus ſale aſperſi, tenebroſo carceri impoſiti, & ſuper teſtas acutas volutati; & cum hæc omnia viciſſet, in lecto molli moritur. Cujus paſſionis nobilem* &c. In Anaſtaſio & Ebredunenſibus ſatis purus eſt. In fine: *Item, tranſlatio corporis ſancti Urbani epiſcopi & confeſſoris.* Hæc, procul dubio de Lingonenſi intelligi voluit, de quo vide Acta die ſequenti. *De Vincent. Urbani tranſlat.*

AQUICINCT. De Vincentio idem habet elogium quod ſupra ex Pratenſi retulimus. In reliquis purus eſt.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſub num. 130. *Et natale ſancti Dominici abbatis.* *Dominici abbatis.*

CAMBERIEN. Conventualium S. Mariæ. *Item, ſancti Ulfi martyris.* Refertur à Bollando in Prætermiſſis, defectu ſufficientium documentorum de cultu &c. *Ulfi.*

BIGOTIAN. ſignatus D 9. De ſancti Urbani tranſlatione habet ut ſupra. Sed paulo clarius: *Apud Divionem, tranſlatio corporis ſancti Urbani, epiſcopi & confeſſoris.* BIZUNTICEN. *Urbani.*

VA-

VATICAN. signatus num. 5949. De Timotheo, nihil. Adjicit: *Transitus Domini Dominici sacerdotis & monachi.* *Dominici.*

ALTEMPS. *Civitate Sardicia, sancti Potiti martyris, sub Antonino imperatore.* Est hic, opinor, de quo ex aliis inter Auctaria egimus XIII Januarii. *Potiti.*

FLORENTIN. *Item, depositio sancti Gaudentii, episcopi urbis Novariensis, confessoris, magnæ sanctitatis viri.* *Gaudentii.*

EDITIO LUBECO-COL. Transfertur Timotheus. De Vincentio tormenta aliqua ex Adone enumerantur. In Anastasio etiam Adoniana est. Tum: *In Blanduno, sancti Berdulphi confessoris.* Vide infra. In fine, de Ebredunensibus satis pure. *Bertulphi.*

BELIN. In textu non omnino purus est: annuntiationes sic transponit, ut Vincentius primum locum occupet, Timotheus tertium. In fine autem subdit: *Eodem die apud Novariam, depositio sancti Gaudentii, episcopi & confessoris.* *Epiphanii.*

GREVEN. *Eodem die, Epiphanii episcopi Ticinensis, id est Papiensis & confessoris. Anastasii abbatis, qui ut refert Gregorius, I Dialog., Romanæ primum Ecclesiæ notarius fuit, sed soli Deo vacare desiderans, monasterium juxta Neptanam urbem situm ingressus, per multos annos in sanctis actibus vitam duxit, eique monasterio, sollerti post custodia, præfuit. In Blanduno, sancti Berdulphi confessoris.* Bollandus rectius *Bertulphum* vocat, *in Blandinio*, sed Acta remittit ad V Februarii. *Anastasii.* *Bertulphi.*

MOLAN. Aliis litteris de Vincentio totum Adonis elogium inserit, quod hic describere supervacaneum judico, cum in ipso fonte purius legi possit. In fine minoribus typis de Anastasio, ex Greveno transtulit quæ proxime dedimus. Deinde: *Eodem die, Epiphanii episcopi Ticinensis, id est Papiensis & confessoris, qui in Hildesem est translatus.* Denique: *Romæ, sanctæ Blesillæ matronæ, de qua B. Hieronymus ad Marcellam.* Editiones aliæ hic iterum ab Usuardi puritate recedunt, dum ex hoc loco Timotheum transferunt ad IX Kalend. In fine adduntur, quæ supra: *Eodem die apud Novariam, depositio sancti Gaudentii, episcopi & confessoris. Papiæ, sancti Epiphanii, episcopi & confessoris.* *Blesillæ.*

X. *Kal.* *Die* 23.

PHilippis, beati Parmenæ, qui fuit unus de septem diaconibus. Hic traditus gratiæ Dei à fratribus, injunctum officium prædicationis plena fide consummans, martyrii gloriam adeptus est. Romæ, natalis sanctæ Emerentianæ virginis & martyris, quæ dum oraret ad sepulchrum sanctæ Agnetis, ac simul orantes à gentilium læsione defenderet, lapidata est ab eis. In Mauritania civitate Cneocæsarea, sanctorum Severiani & Aquilæ uxoris ejus, ignibus combustorum. Apud urbem Antinoum, sancti Asclæ martyris, qui primo atrocissimè suspendio tortus, deinde flammis lateribus admotis exustus, ad ultimum pretiosam Deo animam, in flumen præcipitatus, reddidit. *Parmenæ.* *Emerentianæ.* *Severiani & Aquilæ.* *Asclæ.*

Sic legunt, *Praten. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.* Accedere possunt, *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic* & *Editio Ultraject-Belg.* ab aliis modice discrepantes.

VARIA LECTIO. In Agonibus martyrum est, *de septem diaconis.* Pulsanen. vocem superfluam textui addidit, legens: *de septem primis diaconibus*, satis enim intelligitur è numero primorum fuisse, etiam ea voce prætermissa. Adde quod sequentia transponat, *traditus à fratribus gratiæ Dei, injunctumque* &c. Præterea, ubi textus legit, *ac simul orantes à gentilium* &c. Idem codex resecat, *ac simul orantes*, ponitque, *ut à gentilium* &c. Librarii error est apud Grevenum *Mauricania* pro *Mauritania.* Scripsi *Cneocæsarea*, quod ita cogant præcipui nostri codices. Molanus more suo correxit *Neocæsarea*, ut habet etiam Bollandus, quamvis fateatur passim legi *Gneocæsarea*, ut varii codices nostri, vel *Geneocæsarea*, ut Belinus &c. Nolo de voce litigare, modo contra Galesinium concedatur, urbem hanc non *in Macedonia*, sed *in Mauritania* collocandam. Neque opus est operam perdere enumerando variantes lectiones Max-Lubecanæ: sufficiat semel ac iterum indicasse, primam illam Usuardi editionem scatere erroribus typographicis, à quibus nec immunes sunt aliæ, præsertim Munerati & Belini.

Hactenus purum agnovimus codicem Heriniensem, in quo vix ulla reperta additio præterquam propria Remensis IV hujus, & verbulum de sancto Mauro, XV. Hodie vero post integerrimum Usuardi textum ita subdit: *Toleto, beatissimi Hildefonsi, archiepiscopi & confessoris.* Suspicor ecclesiæ vel monasterio, ex quo hic codex prodierit, peculiarem eum cultum fuisse, atque inde in codices alios transiviisse. Mirum etiam est prætermissam in Tornacensi totam *Asclæ* annuntiationem. An quod apud antiquos non reperiretur? Certe ejus loco hæc substituta sunt: *Resbaco monasterio, translatio sancti Agili abbatis.* *De codice Herinien.*

tis. Eodem die, ſancti Macarii martyris. Quid Agili tranſlatio ad Tornacenſes ſpectet, omnino non capio, cum de ejus natali nulla proprio die fiat mentio. Ceterum & in aliis codicibus de ea tranſlatione agitur. *Macarii* autem, vel ſolius, vel cum *Eugenio*, vel cum *Emerentiana* conjuncti, feſtum in variis Galliæ & Belgii eccleſiis fuiſſe olim percelebre, probant earum Kalendaria, Rabanus, codices Mss. & Munerati editio. Nec ſane memoria antiquior quærenda videtur quam quæ in Hieronymianis diſerte exprimitur. Acta ejus dabuntur xx Decembris. Codices mediæ notæ in eo ſolum ab omnimoda puritate deficiunt, quod cum Romano parvo & Adone Emerentianam Parmenæ anteponant, & de Aſcla inſerant, *qui ſub Arriano præſide, primo &c.* Vide Obſervationem in fine.

OBSERVATIO. Jam ſuperius x Januarii verbo indicavimus quatuor diaconos de ſeptem primis, nempe *Prochorum, Nicanorem, Timonem* &, qui hodie colitur, *Parmenam*, in ſacris Faſtis ab auctore Romani parvi primum conſignatos. *Parmenæ.* Hîc Martyrologii illius verba ſubjicio: *Philippis, Parmenæ diaconi de ſeptem.* Et hæc ferme eadem referuntur ab Adone in Martyrologio, at in feſtivitatibus Apoſtolorum breve texuit elogium, quod Notkerus integrè deſcripſit, Noſter permodice mutavit & contraxit. Pauca de Parmena in Actis noſtris, pauca apud Tillemontium tomo 2 pag. 69 & 70. Non ab omnibus Hieronymianis apographis abeſt *Emerentiana*, ſed in nullo legitime poſitam exiſtimo. *Emerentianæ.* Caſtellanus pag. 385 ſatis aperte indicat, eam à Romano parvo primum quoque fuiſſe notatam, quod negari non poteſt, ſi illius auctorem Beda antiquiorem cenſeamus. Etenim Emerentiana apud præfatum Bedam celebratur cum eo encomio, quod ferme verbatim ex ipſo ſumpsêre Rabanus, Ado & Notkerus. Utrum Noſter ex fonte an ex rivo hauſerit, tantumdem eſt; paucula certe ex eorum verbis reſecuit. Romanum parvum ſcripſerat: *Romæ, ſanctæ Emerentianes virginis*; ea inflexione, qua Agnetem legi nuper oſtendimus. Non alio ibi quam *virginis* titulo ornatur, verum Beda diſtinctiſſimè *virginem Chriſti & martyrem* prædicat, pauciſque complectitur quidquid ferme de hac noſtra ſancta in Actis beatæ Agnetis memoriæ proditum eſt. Sola à Wandelberto laudatur hoc verſiculo: *Poſt Emerentianæ decimo laus emicat ampla.*

Apographa Hieronymiana primo loco annuntiant: *In Mauritania, civitate Neocæſarea, paſſio ſancti Severini & Aquilæ uxoris ejus.* An qui hiſce plerumque ſubjunguntur, ſocii eorum ſint, *Severiani & Aquilæ.* dubium facit Epternacenſe, de qua re videri poteſt Florentinius. Non multum à prioribus differt Romanum parvum, niſi quod *Severiani* ſcribat, ac præterea *Aquilæ* non apponat qualitatem *uxoris*. Ado Roſweydi ad Hieronymianorum ſenſum omnia reſtituit, adjuncto mortis genere. Attamen, ſi quid conjicere liceat, puto Adonem non *Severini* ſcripſiſſe, ſed *Severiani*. Docent id Uſuardus & Notkerus, quos credibile non eſt in martyris nomine mutare quidquam voluiſſe, dum cetera omnia ex Adone deſcriberent. Conjecturam confirmat Moſandri editio, in qua etiam diſerte legitur *Severiani*. Præter ea quæ hîc in textu dicuntur, nihil de hiſce martyribus Bollandus, nihil alii, quod ſciam, hactenus repererunt. Aliam hîc conjecturam ſubjicio ſatis, ni fallor, probabilem, nimirum Ægyptiorum aliquot martyrum Acta vidiſſe Uſuardum, quæ antiquioribus imo & æqualibus Martyrologis ignota fuerint. Ex iis autem hodie eruit *Aſclam*, illuſtrem Antinoi martyrem; Philemonem vero & Apollonium VIII Martii. Sunt qui Aſclam XXI paſſum velint, atque *Aſclæ.* hoc die ſepultum fuiſſe. De cultu apud Græcos, nec hîc nec alibi diſputo. Acta ſatis ſincera à Bollando edita ſunt, quæ ſi cum elogio noſtro conferas, clare patebit hoc ex illis olim extractum fuiſſe. Tillemontius *Arriano* crudeli primum perſecutori, deinde & martyri, plures Ægyptios ſub illo paſſos adnectit tomo 5 à pag. 353, inter quos Aſclas pag. 358. Ex dictis de Uſuardinæ lectionis origine & ſinceritate abunde conſtare exiſtimo.

AUCTARIA.

HERINIEN. & TORNACEN. Utriuſque auctarium vel auctaria ſupra dedimus in Variantibus.

ANTVERP-MAJ. Bedam potius vel Adonem quam Uſuardum refert. Ita habet primo loco: *Romæ, ſanctæ Emerentianæ virginis Chriſti & martyris, quæ erat collactanea ſanctæ Agnetis. Et dum oraret ad ſepulchrum ejus, ac ſimul orantes* &c. In Severiano & Aquila, ſatis purus eſt. In Parmena, magis Adonianus. *Hildeſonſi.* Deeſt Aſclæ elogium. In fine: *Toleto civitate, natale ſancti Hildeſonſi epiſcopi & confeſſoris, fide & doctrina clariſſimi.*

ROSWEYD. In Emerentiana, fere convenit cum ſuperiori. Tum: *Et in Mauritania, civitate Neocæſarea, natale ſancti Severiani & Aquilæ uxoris ejus, qui ignis ſupplicio martyrium ſuſceperunt. Philippis, Parmenæ diaconi, qui unus fuit de ſeptem diaconibus.* De Aſcla, nihil. Ejus loco: *Item, Macharii martyris.* *Macharii.*

MUNERAT. Textui ſubdit: *Eodem die, ſancti Macarii martyris.*

LOVANIEN. Deficit in ſolo elogio Aſclæ, quod expunxit.

CENTULEN. *Natalis ſancti Parmenæ, qui fuit unus de ſeptem dyaconibus primis, quique martyrii gloriam*

gloriam adeptus, Philippis quievit. Romæ, sanctæ Emerentianæ virginis. Civitate Aninoum, sancti Asclæ martiris. Toleto civitate, sancti Hildefonsi, episcopi & confessoris, fide & doctrina clarissimi; qui miro devotionis studio laudem & honorem beatæ Dei genitricis & semper virginis excoluit. Desunt Mauritani.

Bruxellen. In Emerentiana fere purus, in Parmena & Mauritanis purior, de Ascla, sic habet: *Apud urbem Anthinoum, sancti Asclepii martyris. Qui sub Arriano judice, atrocissime tortus, deinde flammis adustus, & ad ultimum*
Sabini. *&c.* Tum: *Ipso die, sanctæ Sabinæ virginis.* An quæ à Beda memoratur die sequenti? *Et macharii martyris. In Gallis apud Viennam, depo-*
Bernardi. *sitio sancti Bernardi confessoris & archiepiscopi*
Agili. *Viennensis. Et eodem die, translatio sancti Agili, abbatis & confessoris.*

Hagenoyen. In prima satis purus, de Emerentiana scribit, *virginis, quæ erat collectanea beatæ Agnetis virginis & catechumena; & dum oraret &c.* In reliquis solito purior est.

Aquicinct. Post, *lapidata est ab eis*, textui
Macarii. inserit: *Ipso die, sancti Macarii.*

Victorin. Deficit in sanctis Severiano & Aquila. Addit autem in fine cum codice Reg. Suec. sub num. 130: *Toleto civitate, natale*
Hildefonsi. *sancti Hildefonsi episcopi & confessoris, fide & doctrina clarissimi.*

Daveronen. *Monasterio Resbaci, translatio beati Agili, confessoris & abbatis ejusdem monasterii.*

Matric-Cartus-Ultraj. *Emerentianæ virginis & martyris. Hildefonsi episcopi & confessoris. Asclæ martyris ac sociorum ejus.* Per quos haud dubie intelligit alios, sub Arriano passos. *Parmenæ diacoui, qui fuit unus de septem primis. Severiani & Aquilæ uxoris ejus, ignibus combustorum.*

Urbani
Divionen. S. Benigni: *Divione monasterio,*
transl. *translatio sancti Urbani confessoris, Lingonicæ civitatis episcopi*, quam ad hunc diem pertinere, heri ex Bollando diximus. Male itaque in alio S. Benigni codice apud Cistercium servato, hæc omnia referuntur VIII. Kal. Febr. seu XXV Januarii.

Augensis. *Resbaco monasterio, translatio sancti Agili abbatis. Eodem die, sancti Macarii martyris.* *Agili.*

Reg. Suec. Sub num. 428. *Eodem die, sancti Macarii martyris.*

In Vatican. Signato num. 5949. Deest commemoratio *Asclæ.*

Altemps. *Eodem die, in monasterio Respaci, translatio corporis beatissimi confessoris Christi Agili, primi abbatis ejusdem monasterii. Item, sancti*
Feliciani. *Feliciani episcopi & confessoris.* In Actis, XXIV.

Florentin. *Item translatio sancti Agili, abbatis & confessoris. Apud Toletum, sancti Ildefonsi episcopi & confessoris.*

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Colonia* *De Ursulan.*
Agrippina, in ecclesia sancti Cuniberti archiepiscopi, commemoratio undecim milium virginum & martyrum. In Erementiana Adonem sequitur, & post *lapidata est ab eis*, subjicit: *Et tali martyrio beatum emisit spiritum. Cujus corpus parentes beatæ Agnetis cum sacerdotibus juxta ejusdem sepulcrum, nocte honorifice sepelierunt.* Sequitur de Parmena & reliquis, satis pure.

Belini utraque editio non nihil truncata est in elogio Asclæ: utraque incipit ab Emerentiana. Secunda autem in fine addit: *Eodem die, sancti Macharii martyris.*

Greven. *Macharii martyris. Item Eugenii,* *Macarii.*
Ipso die, Joannis patriarchæ Alexandrini, qui ob *Eugenii.*
ex cellentem in pauperes misericordiam, Eleemo- *Joannis*
sinarius dictus est. Apud Toletum, beati Hilde- *Eleemos.*
phonsi archiepiscopi & confessoris.

Molan. *Toleto civitate, Ildephonsi episcopi & confessoris. Apud Alexandriam, natale sancti Joannis patriarchæ, viri Dei in passione & largitate eleemosynarum piissimi. Eodem die, sancti Macharii, abbatis martyris.* Editiones posteriores de Ildefonso, idem habent; de Eleemosynario, clarius: *Apud Alexandriam, natale sancti Joannis Patriarchæ, viri Dei, in compassione & largitate eleemosynarum piissimi. Viennæ Gal-*
liæ, sancti Bernardi episcopi ejusdem civitatis & *Bernardi.*
confessoris, tempore Ludovici Pii. In Burgundia,
sancti Maibodi martyris. In Actis scribitur *Maimbodi.*
Maimbôdi. Et alio loco, passio sanctorum Eugenii
& Macarii. Die vigesima tertia, sancti hiero-
martyris Clementis Ancyræ, & sancti martyris *Clementis.*
Agathangeli. Vide ipsos in Actis & eorum so- *Agathange-*
cios enumeratos. *li.*

IX *Kal.*

Die 24.

APud Antiochiam, natalis sancti Babilæ episcopi, qui persecutione Decii, postquam frequenter passionibus suis ac cruciatibus glorificaverat Dominum, glorioſæ vitæ finem est sortitus & in vinculis. Referuntur etiam passi cum eo tres parvuli, id est Urbanus, Prilidanus & Epolonus. Cneocæsarea civitate, sanctorum Mardonii, Musonis, Eugenii, Metelli, qui omnes igni traditi sunt, & reliquiæ eorum in Axum fluvium dispersæ.

Babylæ
& Trium pueror.
Mardonii & soc.

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Belini prima editio. Greven. Molan.* & *Agones martyrum.* Addendi essent *Antverp-maj.* & *Max-Lubec*, *altera Belini editio* & codices mediæ notæ omnes, nisi hodie Timotheum primo loco referrent, ut in Auctariis infra dicemus.

VARIA LECTIO. Belin. male efformavit *Babille* pro *Babilæ*; an forte quod Bedam aliquatenus imitari voluerit. Hieronymiana apographa ferme habent *Basillæ*: alii *Babellæ* &c. Scribendum esset ex Romano parvo & Adone *Babylæ*, ut legunt Molan. & Agones martyrum, sed nos codices nostros manuscriptos secuti sumus. Herinien. habet

habet *martyris & episcopi*. Munerat. Belin. Greven. & Molan. *glorificaverat Deum*, nos cum Mss. *Dominum*, & sic Nostrum legisse existimamus, sicut apud Adonem invenerat. In parvulorum nominibus multa hîc varietas, major in Actis observari potest. Textui conformes sunt puriores quique codices, licet Tornacen. ponat *Epholonus*, Greven. *Pepolenus*, Molan. *Eupolenus*. Aliter Bollandus, forte ex Beda, aliter alii enuntiant; at, ni fallor, scriptionis ratio ex plurium codicum suffragiis elicienda est, quod & in sequenti classe obtinebit. Munerat. *In Cæsarea*, Molan. iterum *Neocæsarea*. Praten. *Cneocæsarea*, si non rectius, saltem ad anteriora conformius. Herinien. & alii *Gneocæsarea*. Sed hæc, ut nuper, ad unam nomenclaturam reduximus. Munerati prima editio scribit, *Mulonis*, altera cum textu, sed male *Merilli* pro *Metelli*. Belin. *Musonis*, alii *Misonii*, alii *Musonii*, ut apud Bollandum observare est; nos cum Usuardo legimus. Superflua est in Pulsanensi & Molano particula, *et* Metelli. *Ausum fluvium* dixit Pulsanen. sed Munerat. Belin. & Molan. *Axum flumen*: optimi codices ex Adone, *Axum fluvium*. Belin. perperam in fine subjunxit, *traduntur fuisse*. Nihil hîc opus erat nimium sapere.

Babylæ & trium puerorum.

OBSERVATIO. Ex fonte non uno derivari videretur textus nostri prima pars, si antiqui omnes pariformiter procederent. In eo certe concordes invenio, quod inclytum *Babylam* Antiochenum episcopum hac die celebrent, non IV Septembris, ut Græci faciunt, contra quos non male arguunt Tillemontius, & post ipsum Castellanus, ex ordine homiliarum sancti Joannis Chrysostomi. Interim Hieronymiana sic principio legunt: *In Antiochia, passio sancti Basilli episcopi, cum tribus parvulis*. Bedæ textus habet *Babyllæ*, addunturque puerorum nomina, *Urbani*, *Prilidiani & Epolonii*; ad quæ paucula adjunxit Rabanus. Romani parvi auctor alium fontem, Rufinum opinor, habuit, ex quo sic tantum signavit: *Antiochiæ, sancti Babylæ episcopi*. Atque hunc secutus est Ado, alia ex Eusebio desumens, sed quæ ad solum Babylam etiam pertineant. Horum partem primam verbatim descripsit Noster, clausulam adjiciens de tribus parvulis, à Notkero præteritis, quos non aliunde quam ex Beda accipere potuit. Fateor & à Floro prædicta parvulorum nomina exprimi; Ast ex eo fonte nihil hausisse Usuardum probat tanta elogii ejus ab Adoniano diversitas, ut in tyranni nomine, in mortis genere & in ceteris omnibus longissime discrepent; utpote cum Ado sua ex Eusebio, alter ex Actis desumpserit. Atque hæc illa est diversorum monumentorum varietas, quæ insuperabilibus difficultatibus *Babylæ* vitam ita impeditam reddunt, ut nemo hactenus eas omnino explanare potuerit. In distinguendis *Babylis*, atque in Antiocheno hoc nostro exornando egregiam operam posuit Bollandus, nec video à recentioribus distinctiora produci. Ex Chrysostomo nonnulla decerpsit Tillemontius tomo 3 à pag. 400, quæ utrum cum Actis satis conciliari possint, alterius loci erit discutere. Cetera ex historia ecclesiastica sic etiam à Bollando illustrata sunt, ut in re nota immorandum non sit. Unicus est Wandelberti versiculus: *Nono martyrium Babylæ virtusque coruscat*.

Mardonii & soc.

Proxima Hieronymianorum annuntiatio sic habet: *Et in civitate Neocæsarie, Marduni, Maisuni, Eugeni, Metelli*. De his nihil in Romano parvo, nihil in Beda, Floro aut Rabano. In Adone lævigata sunt nomina, additumque breve elogium, à Nostro & Notkero secundum omnes apices descriptum. Si quæras, undenam Ado illa desumere potuerit. Respondebo, me nec divinando id conjicere, nisi Acta aliqua viderit, quæ modo interciderunt. Ex eo autem elogio nascitur controversia de passionis loco, quem haud facile profecto determinaveris, nisi prius *Axus* fluvius inveniatur, cui *Cneocæsarea*, vel *Neocæsarea* adjaceat. De martyrii tempore aliisque circumstantiis, æque incerta sunt omnia: at certus omnino Usuardi textus, cujus originem & simplicitatem repræsentavimus.

AUCTARIA.

JAm supra notavimus Bedam, Romanum parvum, Adonem, Rabanum & Notkerum hoc die *Timotheum* collocare, quod in Romano moderno servatum est. Cum autem Martyrologos illos imitati sint, nonnullorum codicum Usuardinorum scriptores, eâ solâ causâ è pu-rorum Usuardorum numero excluſi sunt ANTVERP-MAJ. ANTVERP. & MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX., ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALCERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. atque item BELINI editio altera. Notandum vero, codices jam citatos, Timothei annuntiationem puram & integram ex XXII, & primo loco referre, ubi secunda illa Belini editio in fine solum adjicit: *Ipso die, beati Thimothei Apostoli*.

ROSWEYD. Incipit: *Apud Ephesum, Timothei discipuli beati Pauli Apostoli*. In Babyla purus est; sed deficit in ultima clausula de tribus pueris. In ultima etiam recte. *Timothei.*

CENTULEN. *Apud Ephesum, sancti Tymothei episcopi & martyris, discipuli sancti Pauli Apostoli. Antiochiæ, sancti Babillæ episcopi & martyris cum tribus pueris martirizati. In Gneocæsarea civitate, sanctorum martyrum Mardonii, Mosonii, Eugenii, Metelli, qui omnes igni traditi sunt.*

BRUXELLEN. Incipit etiam à Timotheo, satis pure. Tum: *In Antiochia, natale sancti Babillæ episcopi & martyris. Qui sub persecutione Decii,*

Decii, in vinculis vitæ ſuæ finem glorioſè ſortitus eſt. Cum quo &c. In alia annuntiatione ſatis purus eſt. In fine adjicit : *Item Baſilii epiſcopi.* De hoc Baſilio, nihil alibi. An fortaſſe *Baſillum* alicubi legerit, pro *Babyla*, unde Baſilium deduxerit.

HAGENOYEN. Timotheum refert non omnino purè : in textu purior eſt.

Autberti. elevat. AQUICINCT. *Cameraco, elevatio ſancti Autberti epiſcopi & confeſſoris.* Colitur XIII Decembris.

Feliciani. Saviniani. VICTORIN. Agit ex præcedenti de ſanctis Severiano & Aquila, & additur : *Ipſo die, ſancti Feliciani epiſcopi, qui paſſus eſt ſub Decio.* In fine: *Trecas, ſancti Saviniani martyris.* De quo ſub eodem nomine agit hodie Florus, ei *Sabinam* ſororem conjungens, de qua ſola locutus fuerat Beda. Vide alios codices noſtros infra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Babylæ epiſcopi & martyris, cum tribus pueris, qui cum eo paſſi ſunt. Item ſanctorum martyrum Mardonii, Muſonii, Eugenii & Metelli, qui igni traditi ſunt.*

Severiani. CAMBERIEN. *Apud Gabalenſem urbem, beati Severiani præſulis.*

REG. SUEC. ſub num. 130. *Ipſa die, ſancti Feliciani epiſcopi. Trecas, ſancti Saviniani martyris.*

In VATICAN. ſignato num. 5949, agitur hoc die de *Timotheo* & *Aſcla.*

UGHELLIAN. Similis eſt codicibus mediæ notæ, ſuperius in principio citatis.

Cadoci. ALTEMPS. *Eodem die, ſancti Cadoci confeſſoris.* Inter Aëmeros, vel die carentes, ponitur à Caſtellano pag. 910; ſi forte de *Sophia* vel *Sophio* Beneventano agitur, vide Acta tomo 2 pag. 602 & 603.

Savini. FLORENTIN. *In provincia Francorum, apud civitatem Trecenſem, ſancti Savini martyris, qui ſub Aureliano imperatore paſſus eſt* ... Puto Sabinianum indicari de quo vide XXIX Januarii.

Feliciani. Addit STROZZIAN. *Item ſancti Feliciani epiſcopi & martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Timotheo ſatis pure. Textus quoque puro proximus eſt. In fine : *Trecas, beati Saviniani martyris ; qui poſt lectum ferreum, poſt ignem & alia tormenta diverſi generis, decollatus eſt. Per quem etiam gentilium pluſquam novem milia Chriſtum confitentia, martyria paſſi ſunt ſimilia.* De ſociorum numero vide tomum 2 Januarii pag. 938. Sequitur : *Eodem die, tranſlatio ſancti Erici regis & martyris.* *Erici.*

De Sabinia-no. GREVEN. *Timothei, diſcipuli beati Pauli, hîc ſecundum Adonem & quoſdam alios* &c. De quibus ſupra egimus. *In territorio Trecaſſino, Savinianis, alias Savini martyris ; quem juſſit Aurelianus imperator ligatum ad vectes ferreos cædi & in capite ejus caſſidem igneam immitti : in ignem deinde poſitum, ſed in nullo læſum, juſſit decollari. Hunc tamen Uſuardus primum ponit* IV *Kal. ſub nomine Sabiani ;* quem *ſequitur Vincentius lib.* 12. *cap.* 105. Uſuardus citato die *Sabinianum* recolit, adeoque ſi *Sabianum* ſcripſit Vincentius, male Uſuardum ſecutus eſt. De Sabiniano & ſorore Sabina, agit Bollandus eo die XXIX Januarii. Sequitur : *Tranſlatio ſancti Erici regis Sueciæ & martyris.* *Erici tranſl.* Vide in Actis XVIII Maii. *In Hervordia, tranſlatio beatæ Puſinnæ virginis.* Vita ejus datur XXIII Aprilis. *Commemoratio beati Auguſtini epiſcopi* : Hujus feſti cauſam ignorat Bollandus, nec ego divinare queo. Demum : *Leonillæ, viduæ & martyris.* Non videtur hæc alia à matre vel avia tergeminorum, de quibus ſupra ad XVII Januarii. *Puſinnæ. Auguſtini. Leonillæ.*

MOLAN. In prima editione, poſt *in vinculis*, totum textum Adonianum aliis litteris inſerit. Videatur in fonte. Ad calcem adjicit : *Ipſo die, beati Timothei Apoſtoli. Cameraci, elevatio corporis ſancti Autberti epiſcopi & confeſſoris.* Editiones aliæ puræ non ſunt cum de Timotheo agant primo loco. De Babyla eadem inſerunt ex Adone. In fine : *Arvernis, ſancti Artemii epiſcopi & confeſſoris, miræ ſanctitatis. Die vigeſima quarta, ſanctæ matris Xenæ.* *Artemii. Xenæ.* In Actis vocatur etiam *Euſebia.* De elevatione *Autberti* Cameracenſis, ut in prima.

XIII *Kal.* *Die* 25.

CONverſio ſancti Pauli, quæ evenit ſecundo Aſcenſionis Domini anno. Eodem die, ſancti Ananiæ apud Damaſcum, qui eumdem Apoſtolum baptizavit. Civitate Arvernis, ſancti Præjecti epiſcopi, & Amarini, viri Dei, qui paſſi ſunt à proceribus præfatæ urbis. Item civitate Gavalis, ſancti Severiani epiſcopi, mirandæ ſanctitatis & doctrinæ viri. *Converſ. S. Pauli. Ananiæ. Præjecti. Amarini. Severiani.*

Ita *Praten. Herenien. Tornacen. Pulſanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* & *Agones Martyrum.* Addi poſſunt *Antverp-max. Lovanien. Leyden-Belgic.* & *Editio Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Praten. & pauci alii ſcribunt *beati* Pauli, ſecutus ſum torrentem aliorum tum Mss. tum editorum, qui concorditer ponunt, *ſancti* Pauli. In Belino male legitur, *quæ fuit*, pro, *quæ evenit*, uti in Herinien. *ſecundo anno Aſcenſionis.* Pulſanen. & codices mediæ notæ ſecundam annuntiationem nonnihil tranſponunt, hoc modo : *Apud Damaſcum, ſancti Ananiæ* &c. *Aniane* apud Munerat. oſcitantis calami error eſt. Notavit Caſtellanus in epiſtola ad me data, codicem Pratenſem legere *Prijecti* pro *Præjecti.* Magna in *Arvernis* variatio, pro quo Tornacen. *Alvernis* : Belini editio altera, Greven. Molan. & alii *Avernis* ; Munerat. *Arvennis* ; prima Belini editio, *Arvenis* &c. Scribendum eſſe *Amarini* probant puriores codices & Acta ipſa ; nihilominus

Antverp. Greven. Molan. & codices mediæ notæ plerumque habent *Marini*. At Pulsanen. *Amilini*; Belinus autem, *& viri Dei Martini*. Pulsanen. pro *Gavalis*, posuit *Gabalis*, dubitari potest utrum præferendum sit: sequimur nomenclaturam meliorum codicum, quâ certe excluditur *Ganalis*. Omnes recte legunt *Severiani*; nescio quid Belinum aut potius ejus editorem moverit, ut in editione altera poneret *Severini*. De *ammirandæ* nihil notandum, medii ævi formula est. Ultima Munerati linea plane incorrecta, sic habet: *Et sanctitate doctrinæ viri*, sensus exigit, *sanctitatis & doctrinæ viri*, ut bene in textu.

Conversi. S. Pauli. OBSERVATIO. Vulgata apographa Hieronymiana, mira consensione hoc die, secundo loco annuntiant: *Romæ, translatio Pauli Apostoli*; neque alia Pauli festivitas in illis codicibus memoratur, quidquid pro *conversione*, Dungalense Martyrologium & binos alios Lucenses codices alleget Florentinius. Plura hîc observari possent, sed ne repetam quæ alibi à Majoribus expensa sunt, videat lector quæ de Pauli *translatione* atque unà de ejus *conversione* ejusque liturgia disputat Papebrochius in Actis tomo 5 Junii à pag. 467. Satis erit Martyrologia recensuisse. De neutra festivitate agunt Beda aut Florus: Rabanus utramque conjunxit: *Romæ, translatio Pauli Apostoli & conversio in Damasco*; quæ omnia inde à Notkero descripta sunt. Cum autem in Rabano verba illa cum reliquo Bedæ textu connexa sint, mihi quidem mirum non videretur, siquis ea etiam Bedæ tribuenda censeret. Ceterum ut ad Nostrum propius accedamus, is consuetos ductores secutus est, quorum primus auctor Romani parvi ita legit: *Conversio S. Pauli Apostoli*. Ado breviusculè: *Conversio sancti Pauli*. Quæ ad dictæ conversionis tempus attinent, ab Usuardo superaddita sunt, iisque inter Auctaria, plura adjiciuntur. Tu de ea controversia videsis notationem Baronii & Tillemontium tomo 1 pag. 544. Wandelberti versiculum infra dabimus. Romanum parvum natalem *Ananiæ* conversioni Pauli subnexuit: *Apud Damascum, S. Ananiæ, qui ipsum Paulum baptizavit*: verosimiliter quod certum obitûs vel martyrii diem ignoraret. Castellanum fefellit memoria, dum id ab Adone primùm factitatum notavit pag. 402; idque ingenuè fassus est in ultimis litteris ad me datis XXXI Januarii MDCCXI. Interim Romani parvi verba tantulum transmutata in præfato Adone reperiuntur, fere ut in textu exhibita sunt, à Notkero etiam desumpta.

Ananiæ.

Projecti. Hodiernus Bedæ textus est hujusmodi: *S. Gregorii Theologi, & natale S. Projecti*. Eadem apud Rabanum & Notkerum leguntur: at Gregorium ad IX Maii pertinere notissimum est. De *Projecto*, quem alii melius *Præjectum* nuncupant, adjecit Florus: *Qui more prophetico electus ab utero, purpurantem stolam servavit in triumpho*. Quæ ab elogio nostro vides esse quam diversissima. Ado solum posuit ultimo loco: *Item, natale sancti Præjecti Arvernensis episcopi*. Uberiorem fontem, nempe Acta ipsa consuluit Usuardus, ex quibus mortis auctores & *Amarinum* martyrii socium desumpsit, quod perperam Adoni quoque adscribit Mabilio, dum præfata Acta ex Bollando recitat & novis observationibus illustrat sec. 2 Benedictino à pag. 640. Wandelbertus Præjectum nostrum cum Pauli conversione ita copulat:

Amarini.

Octava ex seclo conversum gloria Paulum,
Præjectumque suum celebrans Arvernus adornat.

Severiani. Tertio loco in Adone signatur *Severianus* episcopus Gabalitanus, ex quo à Nostro & Notkero iisdem prope verbis acceptus est. Mirari hîc liceat, cur ab hodierno Romano Sanctus ille expunctus fuerit, quod ante me miratus est Rosweydus, in laudata non semel epistola ita observans: *Quæri potest, cur hæc* (nempe quæ de Severiano in textu Usuardino ponuntur) *Baronius omiserit exprimere in suo Martyrologio? An omisit quia existimavit de Severiano episcopo Gavalensi agi, cujus Hieronymus meminit libro de Script. eccl. cap. 21, quem ex historiæ tripartitæ lib. 1 cap. 10 constat fuisse inimicum sancti Chrysostomi? Atqui est etiam Gavalis in Gallia, ubi XXV Januarii colitur sanctus Severianus, primus Gavalensis seu Mimatensis episcopus. Quare considerandum fortasse erit, num hic paragraphus novo Martyrologio Romano restituendus sit, cum sit in veteri Romano impresso* (nempe Belini,) *Beda* (vulgato,) *Usuardo & Adone*. Hactenus Rosweydus. Non satis apparet utrum Bollandus hanc Rosweydi observationem viderit, nisi id quis conjicere velit ex sententiarum consonantia, quâ uterque judicat synonymiam illam, errandi occasionem dedisse. *Primus*, inquit Bollandus, *ansam præbuit Petrus de Natalibus lib. 3 cap. 23. Secutus Molanus, qui in Martyrologio Usuardi, ad Severiani nomen margini adscripsit; de quo Gennadius cap. 21. Atqui Gennadius eo loco de Syro Severiano agit. In posteriori editione Socratem quoque & Sozomenum citat Molanus*. Vide ibi alios ejusdem confusionis patronos, de qua hîc pluribus agere supersedeo.

AUCTA-

AUCTARIA.

De converſ. ANTVERP-MAJ. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli apud Damaſcum, quando circumfulſit eum lux de cælo & audivit vocem de cælo dicentem ſibi: Saule Saule cur me perſequeris? Cujus & ſacri corporis tranſlatio eodem die Romæ celebratur. Eodem die, natale beati Gregorii, epiſcopi Nazianzeni, qui Theologus appellatur.* In Præjecto & Severiano ſatis purus eſt. In fine: *Pictavis, ſancti Saviniani martyris.* Vide Prætermiſſos. De Anania, nihil habet.

Gregorii Nazianz.

Saviniani.

ROSWEYD. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli.* In Anania, rectè. Sequitur: *Apud Gabalenſem civitatem, ſancti Severini epiſcopi, admirandæ* &c. lege, *Severiani. Item, natale ſancti Præjecti, Arvenenſis* [pro *Arvernenſis*] *epiſcopi & martyris.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN & DANIC. Epocham converſionis ſancti Pauli controverſam fuiſſe ſatis oſtendunt, dum pro ea vindicias ſcribunt hoc modo: *Nec nos moveat, ſi aliquando invenitur primo anno facta; nam illud de primo emergente, qui ſecundum Hebræos à Martio; illud autem de uſuali, qui à Kalendis Januarii ſecundum Latinos incipit, accipiendum eſt.* Vide quæ breviter in Obſervatione ſupra attigimus. De cetero, codices puriſſimi ſunt.

Epocha converſ.

CENTULEN. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli apud Damaſcum, quæ evenit ſecundo anno Aſcenſionis Domini; cujus & ſacri corporis tranſlatio eodem die Romæ celebratur. Ipſo die, ſancti Ananiæ, qui eumdem Apoſtolum baptizavit. Item, ſancti Gregorii, Nazanzeni epiſcopi, qui Theologus appellatur. Arvernis, ſancti Præjecti epiſcopi & Martini martyris. Apud Gabalenſem civitatem, ſancti Severiani epiſcopi & confeſſoris, magnæ ſanctitatis & doctrinæ viri.*

BRUXELLEN. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli,* [litteris rubris] *quæ apud Damaſcum facta legitur, quandoque anno ab Aſcenſione Chriſti primo, & quandoque ſecundo. Primo quidem emergente, finit ubi incipit;* [vide ſupra] *ſecundo autem uſuali, qui juxta Latinos ſemper in Kalendis Januarii renovatur.* In Anania, ſatis purus eſt.

De Præjecto Tum: *Civitate Avernis, ſancti Præjecti epiſcopi & martyris. Qui à proceribus & primoribus ſuæ urbis, in ultionem Hecloris Maſſilientium patricii, quem ob injuſtitias Avernenſi eccleſiæ illatas Hildericus Francorum rex peremerat, martyrio coronatus eſt. Et Maurini viri Dei, qui cum præfato Præjecto epiſcopo à proceribus dictæ urbis Avernenſis pro juſtitia trucidatus eſt. Et ſancti Gregorii, epiſcopi Naſanzeni, qui Theologus appellatur; fuit enim tam doctrina inſignis quam opere mirabilis. Et tandem, ut beatus Jeronimus ſcribit, alium in loco ſuo ordinans epiſcopum, ipſe rurivitam monachi exercuit. Apud Gabanenſem civitatem, ſancti Severini epiſcopi, viri ammirandæ doctrinæ, vitæ & ſanctitatis.* Vide ſupra.

HAGENOYEN. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli, quando per vocem Dei de cælo factam, de perſecutore factus eſt prædicator. Quæ converſio eſt facta ſecundo Aſcenſionis Domini* [anno.] *Nec hic nos moveat* &c. De Anania, addit, *magnæ ſanctitatis viri.* In duabus poſtremis annuntiationibus ſatis purus eſt.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130. *Eodem die, natale ſancti Gregorii, epiſcopi Nazianzeni, qui Theologus appellatur. Ipſo die,* *Arthematis.* *ſanctæ Arthematis martyris.* Ea hactenus ignota mihi eſt, niſi forte ſub nomine feminæ lateat *S. Artemas* puer, de quo hoc die Bollandus, vel *Arthemas* alius, de quo Hieronymiana apographa, & ex iis Grevenus, die ſequenti. Scimus virorum nomina nonnumquam in mulierum appellationes transformata, & vice verſa. Vide Caſtellanum pag. 430.

DAVERONEN. *In pago Turonico, ſancti Liventii confeſſoris.* Multi cum Bollando legunt *Linentii*; Caſtellanus Maurolycum laudat, quod rectè ſcripſerit *Liventii*: derivatum vel forte primitivum Gallicum, *Louent*, pro ea parte ſtare videtur. Male alii infra ſcribunt *Lineti.* *Liventii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Converſio ſancti Pauli Apoſtoli.* Additur in margine; *feſtum celebre in civitate Trajectenſi.* Fuit & alibi & præſertim Antverpiæ celebre, *ſolenni*, ut notat Bollandus, *a forenſibus negotiis aliiſque ſervilibus laboribus feriatione.* Sed abrogata ſubinde eſt cum pluribus aliis ea feſtivitas, ut proinde ex Caſtellano pag. 402 deleri debeat. Pergit codex: *Ananiæ diſcipuli, qui Paulum baptizavit. Projecti epiſcopi & martyris, & Marini abbatis. Severiani epiſcopi & confeſſoris, mirandæ* &c. *Feſtivit. converſionis.*

ALTEMPS. *Lucas caſtro, ſancti Liventii confeſſoris.* Quis hic locus ſit neſcio, nec vacat quærere. *Liventii.*

EDITIO LUBECO-COL. De converſione Pauli habet ut ULTRAJECT. &c. niſi quod præterea adjiciat cum aliis: *Hujus etiam ſanctiſſimi Apoſtoli corporis tranſlatio Romæ eodem die celebratur. Apud Damaſcum, ſancti Ananiæ presbiteri & confeſſoris, qui eumdem* &c. In Præjecto & Severiano, ſatis pura eſt. *Eodem die apud opidum Nazanti, ſancti epiſcopi Gregorii, qui poſt multa documenta in loco ſuo, ut Hieronymus ab eodem in divinis libris inſtructus perhibet, epiſcopum ordinans, rurivitam monachi exercuit. In pago Turonico, ſancti Lineti confeſſoris.* *Lineti.*

GREVEN. *Nota, quando dicitur converſio beati Pauli facta primo anno Aſcenſionis, intelligi debet de primo anno emergente, qui ſecundum Hebræos incipit à Martio: hoc vero quod hic dicitur, intelligendum de ſecundo uſuali, qui ſecundum Latinos incipit à Kalendis Januarii. Eodem die Romæ, tranſlatio beati Pauli Apoſtoli. Item, depoſitio beati Gregorii Nazanzeni, qui in* VII *Idus Maii ponitur, die ſcilicet quo ordinatus fuit. Item, ſanctorum Viti, Caſtulæ, Agilei.* De primo & ultimo vide Prætermiſſos. *Poponis abbatis. Lineti confeſſoris. Item beatæ Seminæ virginis,* à Bollando præteritæ, utpote ignotæ. *Ipſo die, Lucinæ matronæ.* Vide de ea in Actis XXX Junii. *Vitæ. Caſtulæ. Agilei. Poponis. Seminæ. Lucinæ.*

MOLAN. In prima editione, typis minoribus adjicit: *Eodem die, beatorum martyrum Juventini & Maximi; in quorum natali ſermonem habuit Joannes Chryſoſtomus.* Poſteriores, typis conſimilibus habent: *Poſtridie Babylæ, natalis beatorum martyrum Inventini & Maximi. Apud Metaphraſtem, ſanctæ Euſebiæ, quæ cognominata eſt hoſpita vel externa*: nempe *Xene*, de qua die præcedenti. *Stabuleti obiit Dominus Popo abbas.* Vide Bollandum & Caſtellanum. *Eodem die, obiit Henricus Suſo, qui fuit eximiæ ſanctitatis.* Occaſio errandi circa Severianum Gabalitanum, de qua ſupra in fine Obſervationis egimus, ſumi potuit ex marginali notula primæ editionis, ubi citatur Gennadius. *Juventini & Maximi. Poponis. Henrici Suſonis.*

Polycarpi. APud Smirnam, natalis ſancti Policarpi epiſcopi, qui beati Joannis Apoſtoli diſcipulus, & ab eo epiſcopus ordinatus, totius Aſiæ princeps fuit. Poſtea ſub Marco Antonino & Lucio Aurelio, perſonante univerſo populo ejuſdem Urbis in amphitheatro adverſum eum, igni traditus eſt. Cum quo etiam alii duodecim ex Philadelphia venientes, in præfata urbe martyrio conſummati ſunt. Eodem die, ſanctorum martyrum Theogenis cum aliis triginta ſex, qui contemnentes temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti ſunt. In territorio Pariſiacenſi, Baltildis reginæ.

& ſoc. XII. *Theogenis & XXXVI.* *Bathildis.*

Puram hanc Uſuardi lectionem ſervant *Herinien. Prima Belini editio Veneta, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Smirnam* Greven. & alii codices, quos iterum ſequimur; alii melius *Smyrnam.* Molan. recte legit *Polycarpi*, aſt codices prope omnes tum excuſi tum Mss. habent *Policarpi.* Rurſus Greven. & Molan. pro *adverſum* ponunt *adverſus* cum ſancto Hieronymo; parum quidem intereſt, ſervanda tamen antiqua Uſuardi ſimplicitas, tametſi foret vitioſior. Pejus ſcripſit Belinus omittendo *adverſum eum*; & pro, *martyrio conſummati ſunt*, tantum ſubſtituendo, *coronati ſunt. Kathildis* apud eumdem, typothetæ ſphalma eſt, in altera editione correctum, ubi *Bathildis* ſcribitur, quod ſecutus eſt Molan. ſed Greven. *Batildis.* Ego Herinienſis lectionem prætuli, quoniam & ita habet codex Pratenſis xxx hujus & Muneratus, quamvis plane exiſtimem meliorem eſſe Belini & Molani orthographiam & magis receptam, quidquid Caſtellanus ſcribat *Baldechildis. Pariſienſi* & *Pariſiacenſi* eodem recidunt; Belinus primo modo ſcripſit, reliqui ſecundo, quem nos ſervandum cenſuimus.

De codice Pratenſi. Binas nobis variationes ſuggerit codex Pratenſis, ex quibus totidem controverſiæ ſubortuntur. Prima circa tempus quo *Theogenem* martyrium ſubiiſſe aſſerit, nempe, *ſub Licinio imperatore*; altera de *Bathilde*, quam ad xxx Januarii tranſtulit. Ad primam quod attinet, pauciſſimos habet ſectatores præfatus codex Pratenſis, excepto Aquicinctino & corrupta Belini editione Pariſienſi, ut plane ſuſpicatus fuerim recentioris alicujus additamentum eſſe, ſumptum veroſimiliter à nominum ſynonymia ex III Januarii. Idque egregie confirmavit Caſtellanus, codicis ipſius, ut alias dixi, oculatiſſimus inſpector accurate notans, obliteratam illic vel ſemieraſam Bathildis reginæ memoriam, inſcriptaſque voces haſce, *ſub Licinio imperatore*, quas merito cenſueramus Uſuardo abjudicandas.

De *Bathildis* commemoratione major poſſet eſſe contentio, utpote cum ab aliis codicibus, nimirum Tornacenſi, Munerato, Agoniſtus martyrum &c. abſit, multaque Martyrologia à Bollando in Actis citata; alterutra die eam collocent; imo Wandelbertus die ſequenti. Aſt ego, ut rem paucis conficiam, præmonitum te velim, non hic inſtitui diſputationem de vero obitus vel cultus die, quandoquidem ex Caſtellani notis, pluribuſque aliis per ejus litteras probationibus, tantiſper non diffiteamur & xxx Januarii Bathildem reginam extremum diem obiiſſe, & ipſo illo die à Pariſienſibus, Cellenſibus & Corbeienſibus celebræi. Unum hoc quæritur, quid in Martyrologio ſuo Uſuardus vere ſcripſerit? Qua in re id omnino ſentimus, quod citati ſuperius pro textu codices abunde demonſtrant, ſcilicet hoc XXVI Januarii Bathildem ab eo fuiſſe conſignatam, idque vel ipſe Pratenſis codex etiam evincit, ex quo eam inductam fuiſſe per Caſtellanum aperte deprehendimus. Patet igitur genuinum & ſimplicem Uſuardi textum, licet in hac parte erroneum, à nobis exhiberi.

Polycarpi. OBSERVATIO. De *Polycarpo* non pauca diximus XIX Januarii, occaſione Germanici, diebus aliquot in ſubeundo martyrio glorioſiſſimum Epiſcopum prægreſſi; ubi de martyrii die aliiſque eo ſpectantibus ex celebratiſſima Smyrnenſium epiſtola requires, quæ hîc brevitatis ergo deſiderari patimur. Jam vero in pleriſque Hieronymianis ſignatur: *In Nicea Smyrnæ, paſſio ſancti Polycarpi epiſcopi:* vetuſtiſſ. Epternacenſe, omiſſis reliquis, ſolum *Polycarpi* nomen ad calcem laterculi attexuit. De *Nicea* illa ſive Bithyniæ ſive Macedoniæ, ſive regionis alterius, non habeo quod ſupra Bollandum aut

aut Florentinium conjiciam, videat ibi lector quid probabilius definiri possit. Beda simpliciter posuit: *Natale S. Polycarpi episcopi Smyrnæ, qui sub Marco Antonino* &c. Quæ fusius prosequitur Florus: sed alio plane stylo Viennensis, quem Noster secutus est. Hæc sunt Romani parvi verba: *S. Polycarpi, discipuli sancti Joannis Apostoli, apud Smyrnam passi.* Geminum elogium concinnavit præfatus Ado, longius alterum, in Martyrologio, quo Smyrnensium epistola contrahitur; alterum brevius, inter festivitates Apostolorum, quod ab Usuardo, pro majori parte, ad verbum descriptum est. Rabanus Bedam sectatur, Notkerus Adonianum Martyrologii elogium decurtat. Hæc ad textus nostri originem sufficiant; vide cetera apud Bollandum eosque, qui XIX Januarii in Observatione citati sunt, sed consulenda præ ceteris Florentinii Exercitatio VI, XXIII Februarii pag. 340 subjuncta, ubi pro ea die martyrio S. Polycarpi consecranda longam dissertationem instituit, suo tempore examinandam, Polycarpi martyrium satis nitide explicat Wandelbertus:

Septima moxque dies Polycarpi sanguine fulget,
Smyrnæ quem vero celebrant pro Rege crematum.

Theugenis vel *Theogenis* & XXXVI anonymorum sociorum martyrum memoriam eadem Hieronymiana apographa recolunt, quæ de Polycarpo *in Nicea Smyrnæ* meminêre. Multum inclinat Florentinius ut *Leudicii* vel *Laodicii* nomen, quod Theogeni immediate præfixum est, pro *Laodicea* urbe accipiat, atque adeo cum Petro de Natalibus aliisque Martyrologis, eam censeat totius hujus turmæ palæstram: à qua opinione Bollandus non abhorruit, nec ego video cur omnino rejicienda sit. Fateor equidem à Martyrologis nostris locum non exprimi, ut patet ex Romano parvo, simpliciter scribente: *Et Theogenis cum aliis* XXXVI, quæ ferme eodem modo à Notkero tradita sunt. Adonis textum Noster verbatim desumpsit. Fateor, inquam, palæstram hîc deesse, quod, procul dubio, eam ignoraverit auctor Romani parvi, neque Ado in ullis Actis reperire potuerit. Atque hanc, sine hæsitatione, Usuardi sententiam esse existimo, ut in Variantibus ostensum est. *Bathildem* hoc die solus Usuardus Fastis inscripsit. Vide dicta in Variantibus, Bollandum in Actis & Mabilionem in Benedictinis sec. 2 à pag. 775 & sec. IV de ejus translatione à pag. 448, ubi etiam consuli possunt eruditissimi auctoris observationes. *Theogenis.* *Bathildis.*

Reliquum est ut hodierni Romani de Theogene annuntiationem cum Usuardina vel potius Adoniana conferamus, ex qua collatione pateat, plura à Baronio martyri illi adscripta fuisse, quæ nec à Bollando, nec à Florentinio, nec ab aliis in hoc genere versatissimis viris, probantur. Sufficiat Rosweydi judicium, in epistola supra citata nobis relictum. Incipit à textu Romani: *Hippone-regio in Africa, sanctorum Theogenis episcopi & alio-rum triginta sex, qui in persecutione Valeriani, contemnentes temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti sunt.* Sequitur Baronii Nota: Theogenis episcopi; *De ipso ac sociis item Beda* (suppositititius,) *Usuardus ac ceteri hac die. Hic ille Theogenes Hipponensis episcopus esse cognoscitur, qui una cum sancto Cypriano interfuit Concilio Carthaginensi, ut ex ejus Actis apparet, quæ habentur apud Cyprianum & Augustinum in lib. 6 de Baptismo contra Donatistas. Erat Hipponæ basilica nomine S. Theogenis, cujus meminit sanctus Augustinus sermone 101 de diversis, ubi ait: Quando audistis apud memoriam S. Theogenis, offero tibi Petre, offero tibi Paule? numquam audistis &c.* De Theogene, ut in Romano ponitur.

Tum Rosweydus: *Postquam Baronius egit de martyrio Lucii, Montani, Flaviani, Juliani & Victorici ministrorum, qui Carthagine passi sunt* XXIV *Febr. post Cyprianum, qui præcedenti anno passus erat; subdit:* (Tomo 2 Annal. anno Christi CCLXII) *Passus quoque est eodem tempore, Theogenes Hipponensis episcopus, qui numeratus reperitur inter episcopos, qui interfuerunt concilio Carthaginensi in causa Baptismatis celebrato: Cum igitur catholica Ecclesia ipsum & alios ejus Synodi episcopos, martyrio vita functos, alleget inter martyres, celebretque natalitia eorumdem, satis exploratum habuisse constat, eosdem, sicut Cyprianum, in pace & communicatione ejusdem Ecclesiæ catholicæ recessisse.* Et reliqua, quæ prætereo, ut ad rem veniam. Pergit itaque: *Quis hæc apud Baronium tum in Annalibus tum in Martyrologio Romano legens, non existimabit certissima & testatissima esse? Annales suos firmat ex Ecclesiæ catholicæ auctoritate, id est, ex Martyrologio Romano. Atqui Martyrologium Romanum non ita olim habuit, sed tantum à tempore Baronii, ut non Ecclesiæ sed Baronii auctoritas alleganda potius videatur. Tria igitur hîc nova videntur inserta à Baronio in textum Martyrologii Romani, si conferatur cum antiquis Mss. vel etiam impressis.*

1. *Quod Theogenem dicat passum Hippone-regio in Africa, vel certe si nolit ibi passum, sed colli; quis asseverabit Theogenem illum, cujus meminit Martyrologium Romanum, esse illum Africanum, qui colitur Hippone-regio, maxime cum omnia vetera Martyrologia Theogenem absolute ponant, nullo loci indicio addito? Adde quod Petrus in Catalogo lib. 3 cap. 25, postquam priori capite egerat de Polycarpo, & duodecim ejus discipulis, Laodiceæ vententibus, post eum passis, sequenti capite subdat: Theogenes martyr cum aliis* XXXVI *Christianis martyrium passi sunt in*

eadem civitate Laodiceæ, præmissa persecutione (Marci Antonini & Lucii Aurelii Commodi, qua Polycarpus erat affectus martyrio) urgente, qui contemnentes temporalem mortem, coronam vitæ æternæ adepti sunt VII *Kal. Februarii, ut dicit Hieronymus. Ex hoc Petri loco sua desumpsere Maurolycus & Galesinius, qui Theogenem etiam Laodiceæ ponunt. Alia vero vetera Martyrologia, ut Romanum vetus quod Adoni olim præmisi, item Beda,* (supposititius,) *Usuardus, Ado, nullum martyrii locum exprimunt.*

2. *Quod Theogenem hunc vocet episcopum, nullius veteris libri auctoritate. Imo vero Augustinus, qui S. Theogenis meminit, non dicit quod fuerit episcopus. Quod vero quidam Theogenes episcopus Hippone-regiensis inveniatur interfuisse Concilio Carthaginensi* III, *nihil ad rem facere potest, cum & Concilium illud congregatum fuerit contra sensum Romanæ Ecclesiæ, nec aliunde constet, Theogenem illum Hippone-regiensem episcopum martyrio esse affectum.*

3. *Quod dicat eum passum* IN PERSECUTIONE VALERIANI. *Nec hoc in ullo Martyrologio seu Ms. seu impresso (quod ego quidem viderim) occurrit; vidi autem quam plurima. Imo vero Martyrologium Romanum Belini* XXVI *Januarii censet, eum passum sub Licinio, ita scribens: Eodem die sanctorum martyrum Theogenis cum aliis treginta sex, qui contemnentes temporalem mortem, sub Licinio Imperatore coronam vitæ æternæ adepti sunt. Quamquam videtur Belinus, Theogenem, cujus in Martyrologio Romano* III *Januarii fit mentio, confudisse cum hoc. Ille enim prior passus est sub Licinio.* Hactenus Rosweydi judiciosa notatio.

Utrum autem, à Belino ipso, an à solo Parisiensi editore typographo, in alteram ejus editionem, verba illa, *sub Licinio Imperatore* infarta sint, non ausim temere pronuntiare. Illud certe verissimum manet, clausulam illam, omnibus antiquis Martyrologis fuisse ignotam, etiam Usuardo, ut supra evicimus. Theogenem vero Hellespontanum *sub rege Licinio* passum fuisse, habes in Auctariis ad præfatum diem III hujus mensis.

AUCTARIA.

DE PRATEN. TORNACEN. AQUICINCT. ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. BELINI EDIT. 2, supra in Variantibus satis dictum est.

AGONES MARTYRUM. Hic codex Pratensi ferme similis est, omissa etiam annuntiatione tertia.

ANTVERP-MAJ. De Polycarpo prolixius elogium ex Adonianis centonibus fere consutum, refert, quod in fonte purius habes. Pro *Theogenis*, scribit *Theologenis*, de cetero in ea annuntiatione satis purus. Tum: *In Bethleem, dormitio sanctæ Paulæ. Hujus vitam virtutibus admirandam, sanctus Geronimus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio.* Vide die sequenti. *In territorio Parisiensi monasterio Scale, depositio dompnæ Batildis reginæ.* Paulæ.

PULSANEN. In Polycarpo purus, de Theogene filet, ejusque loco agit de Paula, verbis jam relatis.

ROSWEYD. Post *princeps fuit*, ita phrasim variat: *Postea vero ob Christi amorem multa perpessus ab inimicis catholicæ fidei, sub Aurelio proconsule, igni traditus est cum aliis* XII. *Eodem die, natale sanctorum martyrum Theogenis cum aliis* XXXVI. *Item Bituris, beati Sulpicii episcopi & confessoris.* Sulpitii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO-ULTRAJECT-BELG. Polycarpi elogium paucioribus augent in hunc modum: *Hic igni adjudicatus, cum esset in medio flammæ, flamma in modum cameræ curvata, super corpus martyris stetit. Quod corpus in medio positum, non erat ut caro ardens, sed tamquam si aurum & argentum in fornace candesceret. Videntes autem scelerum ministri eum igni non posse consumi, corpus, cui ignis cesserat, mucrone transfoderunt.* De Polycarpo.

LOVANIEN. Superioribus in Polycarpo similis, deficit in breviori Theogenis elogio.

CENTULEN. *Apud Zmirnam, sancti Policarpi episcopi & martyris, qui beati Johannis Apostoli discipulus & ab eo episcopus ordinatus, totius Asiæ princeps fuit; cum quo duodecim passi sunt. Eodem die, sancti Theogenis martyris, cum aliis* XXXVI. *In Bethleem, dormitio sanctæ Paulæ, nobilissimæ matronæ. Cujus vitam sanctus Jeronimus ad imitandum describens &c. In territorio Parisiorum monasterio Kele, sanctæ Baldetildis reginæ.*

BRUXELLEN. Præter ea quæ de Polycarpo supra auctiora dedimus, de suo adjicit fere ex Hieronymo de scriptoribus eccl. *Cui Marcion hæreticus occurrens, agnosce nos, inquit: Tum ille, agnosco, ait, primogenitum Sathanæ. Ast cum Polycarpus illi ac ceteris hæreticis viriliter restitisset, sub Marco Antonino &c.* Theogenis elogium mutilavit, sed de suo attexuit, *Cujus memoriam facit beatus Augustinus in homeliis de Pentecoste.* Atque hæc verba Molanus litteris Italicis textui immiscuit. De Paula solum addidit: *Matris Eustochii, virginis Christi,* quæ sunt Adonis verba die sequenti.

HAGEN. De Polycarpo hoc singulare habet: *Qui multos annos ad partes Galliæ & Hispaniæ & Italiæ misit discipulos ad prædicandum verbum Dei.* Tum: *Apud Bituricam civitatem, depositio sancti Supplicii* [Sulpitii de quo supra XVII] *episcopi & confessoris. Hic à pueritia sua, sacris litteris erat eruditus, & sanctæ conversationis luce conspicuus, ita ut laicus virtutibus clareret. Post coma, deposita Monachorum pater exstitit plurimorum, atque inde ad cathedram provectus episcopalem, & per omnes dies vitæ suæ, miraculis & doctrinis exstitit gloriosus, & tandem quievit in pace.* Sulpitii.

VATICAN. num 5949, & JURENSIS S. Ragnoberti. Hoc die referunt Sulpitium Bituricensem, cum eo elogio quod superius XVII ex Usuardo & XV inter Auctaria adduximus; nempe: *Apud Bituricas civitatem, sancti Sulpitii episcopi & confessoris, cujus vita & mors pretiosa gloriosis miraculis commendatur.* Sequitur in JURENSI: *B. Mauri abbatis monasterii Boda-censis,* Marii.

censis, cujus vitam virtutibus plenam, vir illustris & patricius Dynamius scripsit, vult dicere, *Marii Bobacensis*, rectius *Bodonensis*, de quo die sequenti. Adjecerat porro præfatus codex elogio S. Polycarpi : *Reliquiæ ejus Lugduno in crypta habentur.*

Strozz. & Medic, Primo loco: *Apud Florentiam Tusciæ urbem* [alter habet *civitate Florentiæ*] *translatio sancti Zenobii ejusdem civitatis episcopi & confessoris, quæ translatio facta est anno Domini* CCCCXXVIII [CCCCXXIX] *per beatum Andream episcopum ejus successorem; cujus post multa miracula, sicca ulmus, juxta Baptistæ templum, ab ejus feretro cum tacta esset, repente folia ac flores emisit, ubi adhuc exstat columna marmorea.* *Zenobii transl.*

Edit. Lubceo-Col. Post ea, quæ de Polycarpo, ex codicibus mediæ notæ & aliis retulimus, adhuc adjicit: *Et de ejus sanguine copiose fluente, totus focus extinctus est. Ejus etiam anima à circumstantibus in specie columbæ, in cælum ferri visa est. Passi sunt cum eo* &c. Subjungitur: *Treveris, sancti Mari episcopi & confessoris, qui in ecclesia sancti Pauli requiescit.* Inde post Theogenem: *In territorio Parisiensi, monasterio Cabe, depositio sanctæ Paulæ virginis.* Ita etiam Grevenus; sed Bollandus de ea nihil reperit. *Eodem die Cenomanis, beati Silvini episcopi & confessoris. Bituricas civitate, sancti Juliani episcopi & confessoris.* Hæc eadem Grevenus; Bollandus utrumque posuit inter Prætermissos *Mari.* *Paulæ.* *Silvini.* *Juliani.*

Greven. Præterea: *Romæ, Fabiani, alias Sabiani martyris, secundum Bedam.* Quem Bedam velit, nescio, melius Hieronymum indicasset; vide Bollandi conjecturam. *Puteolis, Artematis. Triphonis martyris. Treveris, Mari episcopi & confessoris. Translatio beati Zenobii episcopi Florentini & confessoris. Item, beatæ memoriæ Hasekæ virginis, reclusæ, quæ juxta ecclesiam de Schembeke in multa simplicitate & sapientia Domino serviens, quodam tempore butyrum vetustate corruptum, oratione reddidit recentissimum.* *Fabiani.* *Artematis.* *Hasekæ.*

Molani prima editio caret additamento, sed in Polycarpo, has voces textui inseruit charactere Italico: *In cujus meato rogo, mucrone perfossus, tam largum profudit sanguinem, ut ignem extingueret.* In posterioribus additur Marus Trevirensis. Et deinde: *Die vigesima sexta, sancti patris Xenophontis & comitatus ipsius.* *Xenophontis*

VI *Kal.* *Die* 27.

NAtalis beati Joannis episcopi Constantinopolitani, cognomento Chrisostomi, qui verbo atque exemplo plurimum Christianæ profuit religioni. Item sancti Marii abbatis monasterii Bobacensis; cujus vitam virtutibus plenam vir illustris ac patricius Dynamius scribit. In Bethleem Judæ, dormitio sanctæ Paulæ. Hujus vitam virtutibus admirandam sanctus Hieronymus scribens, testatur eam longo coronatam esse martyrio. In Africa, sancti Aviti martyris. *Joannis Chrysost.* *Marii.* *Paulæ* *Aviti.*

Ita *Praten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Molan.* & *Agones martyrum.* Adde *Antverp-max. Lovanien. Leyden-Belg.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Non multa occurrunt notatu digna; nam *Johannis, Crisostomi, Chrisostimi, Chrisostomi, Bethlehem, martiris, Jeronimus, Jhieronimus, Affrica, Aphrica*, modi sunt scribendi, quorum aliqui etiam hodie non omni ex parte rejiciuntur: nos in textu codices de more secuti sumus. Antverp-max. post *episcopi Constantinopolitani*, addidit, *& confessoris.* Antverpien. verba tantillum transposuit, legens *plurimum profuit Christianæ* &c. pro *plurimum Christianæ profuit.* Magis errat, dum cum Antverp-max. Lovanien. & aliis, ex *Marii* fingit *Mauri. Dynamius* etiam à multis corrumpitur; sed de his in Observatione sermo recurret. In Molano particula una redundat; *in Bethlehem Judæ in dormitio*, sed hic error est typothetæ. Huc spectare deberet *Julianus* Cenomannensium apostolus à codice Tornacensi, Antverpiensi majore, Rosweyd. Munerat. Greven. aliisque hoc die positus, à Pratensi nostro apographo die sequenti. Eum nos utroque die ab Usuardi textu excluimus, quoniam in aliis nostris codicibus non reperitur. Monuit nos etiam Castellanus, codicis Pratensis inspector, Julianum atramento recentiori illic adjunctum: unde ei, in notis ad hunc diem, mirari subit, cur apud antiquos Martyrologos nulla tanti viri habeatur memoria. *De Juliano Cenoman.*

OBSERVATIO. Romani parvi & Adonis est, quidquid ex antiquioribus Usuardus accepit; nisi forte *Avitus* Africanus (quem sic etiam Wandelbertus efformat) cum *Vito* Hieronymianorum affinitatem habeat, de quo infra suo loco. De *Chrysostomo* itaque nec Hieronymiana, nec Beda aut ejus sequaces, nec Wandelbertus quidquam memorant: auctor vero Romani parvi strictim: *Constantinopoli, Joannis Chrysostomi.* Nihil amplius dicit Ado nisi quod priora verba paraphrastice explicet: *Natalis sancti Joannis, episcopi Constantinopolitani, qui Chrysostomus appellatur.* Textus noster Usuardinus est, alium Notkerus, non multo diffusiorem composuit. De variis inclytissimi Doctoris, apud *Joannis Chrysost.*

Græcos

Græcos potissimum, festivitatibus agit Bollandus in elencho Prætermissorum, rationem reddens cur Sancti vita in alium diem rejicienda fuerit. Nos eam ex Palladio aliisque antiquis dabimus proprio obitus die XIV Septembris; quando uberiori commentario illustrari poterit ex eruditorum virorum lucubrationibus post Bollandi mortem editis, inter quos præcipui videntur Hermantius in notissimo opere & Tillemontius tomo XI, à principio usque ad pag. 405 totis 154 articulis. Hoc plane novum in tam illustri Sancto accidit, quod inter Martyrologos nostros antiquos, imo inter tot codices Usuardinos vix ullus reperiatur, qui XIV Septembris, proprio tamen natali die, de eo vel verbo meminerit.

Marii. Tota *Marii* annuntiatio ex Adone desumitur, à Notkero non nihil curtata. Plurima de hoc Sancto confusa prius & obscura, accuratissime distinxit Bollandus, nec minus curiosa superaddidit Castellanus in notis à pag. 424, quibus varii errores corriguntur eorum qui in scriptione & nominis ipsius Sancti, & loci & auctoris vitæ hallucinati sunt. Recte legit Noster cum Adone, *Marii*, ubi alii *Mauri*, *Macerii* &c. unde ab imperitis novi Sancti procusi sunt. Ast in eo labitur, quod nomen loci immutando, non modicæ confusioni ansam dederit. Legerat verosimiliter in Adone, *Bodanensis*, vel ut in vulgato, *Badonensis*; neutrum secutus, scripsit de suo *Bobacensis* (Notkerus *Bodacensis*) quod varie ab aliis inflexum, in varia & plane dissita loca Sanctum nostrum transtulit. Legendum *Bodonensis* vel *Bodanensis*, Gall. *Val-benois*, *Vallis Bodonensis*, ut recte probant laudati auctores, apud quos ultima monasterii illius vestigia reperies. Rursus bene posuit *Dynamius*, ut vere appellatur qui vitam scripsit; Belinus perperam *Damianus*, alii *Dinandus*, *Didamius*, *Dinavius* &c. Curiosum lectorem operæ non pœnitebit, si *Paulæ.* citatos scriptores consuluerit. Liberalius de *Paula*, quam de *Chrysostomo* loquitur Ado, atque ex eo Notkerus. Noster, omissis intermediis, prima & ultima verba decerpsit, *Aviti.* eadem illa, quæ die præcedenti inter Auctaria adduximus. De *Avito*, pluribus disputant Bollandus, Florentinius & Castellanus, nec habeo quod eorum conjecturis superaddam. In hoc ferme cardo vertitur, utrum ex *Vito* Hieronymianorum, *Avitus* accreverit, quem suspicatur Castellanus metri gratiâ productum à Wandelberto, ex quo Usuardus eum sumpserit. Ego necdum explorare certo potui, an Usuardus metricum illud Martyrologium umquam noverit. Quidquid statuas, certum est Avitum illum reliquis Martyrologis incognitum, ab Usuardo primum signatum fuisse, ex quo in alios & in Romanum transiit. Præfatus Wandelbertus dicto Avito *Sulpitium*, *Bathildem* & *Aldegundem* adjunxit, de quibus nos suis locis. En utrumque ejus versiculum:

Punica terra suum sexto veneratur Avitum.
Sulpitius, Bathildis & Aldegund. quoque vernant.

AUCTARIA.

Juliani. TORNACEN. Textui puro subjicit: *Cenomannis civitate, natalis sancti Juliani episcopi & confessoris.*

ANTVERP-MAJ. Non satis correctè: *Constantinopolim, natale sancti Joannis episcopi, qui Crisostomus appellatur.* Ex Adone. Tum: *Eodem die, natale sancti Marii abbatis monasterii Bobacensi: Cujus vitam virtutibus plenam, de quo patricius Dinavis scribit.* De Paula egit die præcedenti. In fine: *Cenomannis, depositio sancti Juliani episcopi & confessoris.* De Avito, nihil.

ROSWEYD. De Chrysostomo etiam ex Adone. In Mario satis purus est. Dein: *Item in Gallia Cenomanni, Juliani episcopi & confessoris. Item in Bethleem, dormitio sanctæ Paulæ, viduæ.* Deest etiam Avitus.

PULSANEN. Valde mutilus est. De Paula egit die præcedenti: hodie caret Chrysostomo, ita incipiens: *In monasterio Bobacensi, sancti Marii abbatis. Cujus vitam* &c. In Avito, purus est.

MUNERAT. Pro *Marii*, scribit *Mauri*: pro *Dynamius*, *Dinavius*. De *Paula*, post *martyrio*, adjicit: *Cujus festivitas Parisii quarto Kalendas Februarii celebratur.* In fine: *Cenomanis civitate, natalis sancti Juliani episcopi & confessoris.*

GREVEN. Textui apponit: *Cenomannis civitate, sancti Iuliani episcopi & confessoris.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Puri Usuardi essent, nisi textui præfigerent: *Romæ, natale sancti Vitelliani* [Vitaliani] *Papæ, qui post beatum Petrum septuagesimus octavus, sedit annos novem & menses sex. Hic cantum Romanorum composuit & dulcisono organo concordavit.* Quis hæc primus adscripserit, nescio; vide quæ de eo diligenter collegit Bollandus. *Vitaliani.*

CENTULEN. *Constantinopoli, sancti Iohannis episcopi, qui Crisostomus appellatur. Eodem die, sancti Marii abbatis, cujus vita virtutibus plena refulsit.* De Paula etiam egit die præcedenti, & Avitum omnino prætermisit.

BRUXELLEN. In Chrysostomo non plane purus, in fine addit: *Hic tertio exilio relegatus moritur. Eodem die, sancti Vitaliani Papæ. Qui cantum Romanorum composuit, & dulcissimo* &c. scribit *Mauri* & *Badonensis*.

HAGENOYEN. In variis plerumque singularis est, hîc de Chrysostomo, textui puro addit: *Cui quodam tempore scribere volenti de Deo, dyabolus incaustum effudit: qui statim pennam in os proprium tinxit, & inde litteras aureas scripsit, unde & os aureum dictus. Hic Chrysostomus pro veritate doctrinæ & pro severitate disciplinæ, ter*

in

in exilium missus est & ibi tandem obiit. De Paula quoque textui subdit: *Et specialiter laudat illam a contemplatione, ab abstinentia, a devotione mentis & regimine sororum.* De Mario nihil; de Vitaliano ferme ut supra, nisi quod nomina aliqua contorta sint.

VICTORIN. *Cenomannis, beati Juliani episcopi & confessoris, qui a beato Clemente Papa missus Cenomannos, & ordinatus* &c. cum longo elogio è vita.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Joannis Chrysostomi episcopi & confessoris. Paulæ viduæ, cujus vitam beatus Hieronymus describit. Marii abbatis.* Deest annuntiatio ultima.

In VATICAN. sub num. 5949. Deest etiam commemoratio *Aviti.*

Saturnini & sociorum. ALTEMPS. *Item sancti Saturnini & aliorum trium. In Britannia minori, sancti Gildasii abbatis.* Hic colitur XXIX; alios non satis distinguo, nisi colantur XXXI Januarii.

Gildasii.

STROZZ. & MEDIC. *Eodem die Romæ, sancti Vitaliani Papæ & confessoris.*

EDITIO LUBECO-Col. Incipit à *Vicelliano*, cui præter annos IX, menses VI, adscribit dies XXI. De Chrysostomo, post *religioni*, addit, *sicut ipsius Acta luculenter testantur.* Pro *Marii*, scribit, *Mari*, pro *Dynamius*, *Dinandus.* Post *sanctæ Paulæ*, addit, *viduæ matris sanctæ Eustochii virginis Christi.* Sequitur: *In Africa, sancti Amici martyris*, voluit dicere *Aviti*, quem Belinus in I editione vocavit *Adjuti. Eodem die, sancti Juliani martyris.* Hic ille procul dubio Julianus, quem Soræ suæ vendicat Baronius, alii Atinæ non procul Sora dissitæ, quo fundamento, docet Castellanus in notis, & nos in Supplemento examinabimus. Demum: *Cenomanni, sancti Juliani episcopi & confessoris.*

Amici.

Juliani M.

BELINUS in utraque editione legit: *Depositio sancti Juliani, primi ejusdem urbis episcopi, vitæ sanctitate & miraculis gloriosi.* In prima scribit Cinomannis, in altera Cenomannis.

GREVEN. *Eodem die, Emiliani, Publii, Artemii, Armatæ, Juliani, Celiani, Saturi. Vitaliani Papæ, post Petrum septuagesimi octavi. Pauli Papæ & confessoris. Hic cum paucis familiaribus, noctu cellas infirmorum visitans, necessaria ministrabat, incarceratos eripiebat: aliis etiam sanctis pollens actibus, in pace quievit.* Colitur XXVIII Junii. *Aureliani, beati Adjuti, abbatis Carnotensis & confessoris. Ad cujus anniversariam festivitatem, cum populus conflueret, quidam contemnens & vineam suam pastinans, terribili plaga percussus, testimonium præbuit ejus sanctitati.* Remittitur ad XIX Decembris. *Item Ioannis presbyteri Antiocheni, qui teste Hieronymo lib. de viris illustribus, sanctitate & sapientia, sub Theodosio seniore insigniter fulsit. Ionæ Prophetæ.* Vide *Jonæ.* Prætermissos.

Emil. & c Vitaliani. Pauli PP.

Adjuti.

Joannis.

MOLAN. In prima editione de Juliano Cenomannensi scribit ut Belinus. Tum: *Depositio sancti patris nostri Sulpitii episcopi & confessoris. Cellensi monasterio*, inquit editio altera, omittens *nostri.* Ubi interseritur: *Cabilonis, sancti Lupi, ipsius civitatis episcopi.* Tum: *Die vigesima septima, reportatio reliquiarum sancti patris Ioannis Chrysostomi.* De Vitaliano fere ut supra.

Lupi.

V *Kal.* *Die* 28.

ROmæ, natalis sanctæ Agnetis secundò. Et in civitate Apollonia, sanctorum Leucii, Thyrsi & Calinici martyrum, qui tempore Decii, diversis tormentorum generibus excruciati, primus & ultimus abscisione capitis, medius cælesti voce evocatus spiritum reddens, martyrium consummaverunt. Alexandriæ, beati Cyrilli episcopi, qui catholicæ fidei præclarissimus extitit propugnator. In monasterio Reomensi, depositio Joannis presbiteri, viri Dei.

Agnetis 2. Leucii & soc.

Cyrilli.

Joannis.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Belini editione altera, Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Male in Belin. & Greven. *Apolonia.* Recte in textu *Thyrsi* post Adonem, ubi Tornacen. Greven. Molan. & alii *Tirsi*; Herinien. *Thirsi*, alii *Tyrsi.* Servavi Usuardi lectionem in *Calinici*, quamvis melius scriberetur *Callinici.* Herinien. & Greven. habent *Calenici.* Molan. *Galenici*, forte ex Adone. *Leuticii* & *Calenitii* in Pulsanen. & *Galanici* in Belino, aperta sunt sphalmata. Varias alias nominum istorum expressiones vide sis apud Bollandum hîc, & apud Castellanum in notis à pag. 435. Pro *excruciati*, legit Herinien. *cruciati.* Posui *abscisione*, ut scripsêre Praten. Herinien. Tornacen. Belin. & Ado ipse: pro quo in Pulsanen. Greven. & Molan. est, *abcisione.* In Tornacen. Belin. & Greven. habetur *celesti* pro *cælesti*, de qua & aliis diphthongis alibi diximus. *Cirilli* pro *Cyrilli*; *prædicator* pro *propugnator* in Belino adeo miranda non sunt. *Præclarus* autem pro *præclarissimus*, alter in Pulsanensi error dicendus. *Reomanensi* scripsit Ado, atque item Molan.; Noster *Reomensi*, omnes male: pejus Tornacen. Pulsanen. & Belin *Remensi*: scribendum & dicendum *Reomaënsi* à Gall. *Reomay*, hodie *Montier-saint-Jean* in Burgundia, in quo etiam corrigendum est Baronii Martyrologium seu Romanum hodiernum, ubi *Rhemensi.*

OBSERVATIO. Altera hæc *Agnetis* commemoratio in omnibus antiquis Martyrologis reperitur. Hieronymiana apographa pleraque legunt : *Romæ, nativitas ſanctæ*
Agnetis 2. *Agnetis virginis*; de qua *nativitate* multa ſatis diligenter expendit Florentinius; an autem probanda, intelliges ſi conferueris cum iis, quæ Bollandus in Actis, & Caſtellanus in notis pag. 363, examinant XXI hujus. Coincidunt ea quæ habet Beda, cum Frontonis Kalendario : *Natale ſanctæ Agnetis virginis de nativitate.* Rabanus tamquam particulæ ultimæ interpres, poſt *virginis*, interponit, *genuinum, hoc eſt de* &c. ex quo idem ferme habet Notkerus. An autem hæc rem de ſe obſcuram, non magis involvant, judicent alii. Crediderim ego, Rabanum ex aliquo Hieronymiano illud *genuinum* accepiſſe, pro quo in Epternacenſi invenit Florentinius INGENUINUM, quod quid ſit, ignorare ſe fatetur. Ut verbo ſenſum aperiam; malo *genuinum* accipias de vero natali ſeu die martyrii, quam ut Agnetis nativitas ſecundum carnem ſolenni cultu celebrari dicatur. Quamvis tota illa feſti geminatio veroſimiliter ortum habuerit ex eo, quod XXI Januarii ad virginis ſepulcrum via Nomentana fideles confluerent, octavo autem die locus ipſe martyrii in foro Agonali, nova celebritate honoraretur. Eſt apud nos pervetuſtum Kalendarium eccleſiæ Paderbornenſis, à P. Joanne Grothuſio ex membrana deſcriptum & ab eodem notis illuſtratum; in cujus textu habetur : *octava ſanctæ Agnetis.* Ubi notat Grothuſius, recte retineri antiquum titulum *octavæ. Non* [eſt] *enim*, inquit, *ſenſus Kalendarii veteris Romani, unde iſte titulus eſt acceptus, quod ſit octava dies celebritatis, ſed octava dies paſſionis.* Hæc quidem doctiſſimi viri opinatio. Ceterum hodiernus annuntiandi modus ex Romano parvo acceptus eſt. Ita ſimpliciter legit : *ſanctæ Agnetis ſecundo*, & ſic ferme Ado, ſic Noſter, ex quo reliqui. Wandelbertus canit : *Quintum progenies Romana Agnæ dicat almæ.*

Martyres Apollonienſes, ut varie expreſſos paulo ante exhibuimus, ita variis locis
Leucii & ſociorum. & diebus cultos, fuſe & docte oſtendunt laudandi ſæpe Bollandus & Caſtellanus. In Hieronymianis XVIII Januarii invenies : *Et paſſio S. Tyrſi cum ſociis ſuis Leuci & Gallinici*, nulla ſtadii facta mentione, unde dubitat Florentinius ſintne, iidem qui XX ponuntur : *Niveduno, Tyrſi, Quiriaci* (Epternacen. *Leuci*) *& Gallinici.* Dubium item, utrum eadem nomina, aliis diebus ſeorſim ibi poſita, ad eoſdem hoſce martyres pertineant, quod eo facilius admiſeris, ſi diverſis diebus & locis paſſos in eorum Actis obſerves. Solum Thyrſum *Mileto* adſcribit Florus cum elogio XXV. Ceterum hoc die à noſtris conſtanter referri, certum eſt. Romanum parvum, ſolum meminit *Leucii & Thyrſi.* Ado, inhærens Actorum ordini, ternos hac die conjunxit, cum eo encomio, quod totum deſcripſit Notkerus, Noſter emollivit, iis rejectis quæ minus veriſimilia videbantur. Baronius vero nominum ſeriem invertendo, adſcribit Leucio, quæ ex antiquorum mente Thyrſo
Cyrilli. certiſſime tribuenda ſunt, ut primo intuitu fit manifeſtum. *Cyrillum* primus, quod ſciam, inter Latinos Martyrologos hoc die collocavit Ado, cujus verba tranſcripſêre Uſuardus, Notkerus & recentiores paſſim. Græci eum colunt IX Junii, quo ipſum obiiſſe exiſtimat Baronius. Mihi in tractatu Chronologico de Patriarchis Alexandrinis, probabilius viſum eſt, XXVII iſtius menſis vivere deſiiſſe, niſi calculus Copticus omnino rejiciatur, quod ut fiat per me plane licet. De Cyrilli rebus geſtis non pauca collegit Bollandus, ſed totam vitæ ſeriem, quam nemo hactenus integre proſecutus
Ioannis. erat, diligenter percurrit Tillemontius tomo 14 à pag. 267 ad 676. *Joannis* (non *Hicanis*, ut perperam legit Notkerus) *Reomaënſis* memoria tota etiam ex Adone tranſumpta eſt. Vitam illuſtravit Bollandus; cum qua conferri poterunt, quæ dedit Mabilio in appendice ſeculi I Benedictini à pag. 632. De *Reomao* jam ſatis diximus, clariorem loci expreſſionem vide inter Auctaria in codice Antverp-majore.

AUCTARIA.

Juliani. PRATEN. & AGONES MARTYRUM. Textui ſubdunt : *Cenomannis, ſancti Iuliani, epiſcopi civitatis ipſius primi.* Sed cum hæc, ut die præcedenti oſtendimus; codici Pratenſi adjecta ſint, nihil obeſt, quo minus inter Uſuardinos puriores hodie locum habeat. Idem augmentum eſt in ANTVERP. & MAX-LUBEC. Et eodem ferme modo in priori BELINI editione ſeu Veneta.

ANTVERP-MAJ. In prima ſatis purus, de Apollonienſibus non meminit. In Cyrillo etiam purus eſt. Demum de Joanne Reomaënſi, ita diſtinctius loquitur : *In territorio Lingonicæ ci-*
De Joanne Reomaënſi. *vitatis, caſtro Tarnodoro, monaſtario Robonienſi, natale ſancti Ioannis presbiteri & abbatis, qui primus habitator ipſius loci, ac diverſorum pater monachorum extitit, ac longo confectus ſenio, clarus virtutibus requievit. Sepultus eſt non longe à monaſterio.*

ROSWEYD. Incipit : *Octava ſanctæ Agnetis. Et in civitate Apollonia, Leucii, Tyrſi, Calenici martyrum. Qui tempore Decii imperatoris ſub præſidibus Cambritio, Silvano & Baudo, diverſis tormentorum generibus excruciati, martyrium conſummaverunt. Eodem die apud Alexandriam, beati Cyrilli epiſcopi & confeſſoris.* Deeſt annuntiatio ultima.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Secundo loco referunt annuntiationem Juliani ut ſupra.

Præ-

Præterea, nescio quo argumento, Alexandriam in *Græciam* retrahunt. Quod de Carolo magno habent, statim dicetur, ubi collecta invenies quæ de eo in variis codicibus leguntur.

LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Initio scribunt : *Octava sanctæ Agnetis virginis.* De cetero aliis, ut solent, similes sunt.

MUNERAT. In fine : *Item sancti Karoli imperatoris.* ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. *Apud Aquisgrani, depositio sancti Karoli regis Francorum & imperatoris Romanorum.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Karoli magni, regis, & imperatoris Romanorum, Christianæ fidei propugnatoris constantissimi.* Paulo uberius, ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN & DANIC. verbis prius citatis, addunt : *Qui regno & imperio suo pacato & dilatato : statu quoque sanctæ ecclesiæ religiose ordinato, & fide studiosissime ampliata, anno Domini octingentesimo quartodecimo, ætatis vero suæ septuagesimo primo, regni autem quadragesimo septimo, & imperii quartodecimo, transivit ad Dominum. Hic pro magnitudine operum cognominatus est Magnus.* EDITIO LUBECO-COL. vix tribus vocibus à dictis differt, Greveno consentiens in decurtanda ætate anno uno, & omittendis annis regni. Omnium amplissime rem deducit Molanus his verbis : *Eodem die Aquisgrani basilicâ, natale sancti Karoli confessoris, primi de stirpe Francorum, ordinatione divina Romanorum Augusti: qui ab ineunte ætate sua, seculi pompam despiciens, imperialis potentiæ gladio & sanctæ prædicationis verbo, vitæque salutaris exemplo convertit Guasconiam, Germaniam atque Galliam. Convertit quoque ad Dominum Frisiam, Alemanniam, atque triplici trophæo Saxoniam. Ædificavit quoque propriis sumptibus, ad laudem & honorem sanctæ & individuæ Trinitatis, viginti septem ecclesias, quarum excellentiæ typhum obtinet Aquensis, præsentibus suffragiis gloriosa. Hic fide studiosissime ampliata, statu ecclesiæ religiose ordinato, regno etiam suo dilatato ac pacato, anno Domini* DCCCXIV, *ætatis suæ septuagesimo, imperii vero* XIV, *quievit in pace. Et pro magnitudine fidei ac operum, cognominatus est Magnus.* Subdit minori charactere : *Atque Sanctorum catalogo annumeratus, per Paschalem Papam anno* MCXCVI.

Caroli M.

BRUXELLEN. Ita orditur : *Romæ, S. Agnetis de nativitate secundo. In civitate Apuliæ, sanctorum Leoncii, Tyrsi & Gallieniti* &c. Sequitur de Juliano Cenomannensi. Deinde: *Apud Alexandriam Græciæ, depositio beati Cirilli* &c. Tum Joannis Reomaënsis. Hinc *Malbodii, beatæ Aldetrudis virginis : sanctorum Vincentii & Waldetrudis filiæ; ac neptis beatæ Gudilæ, quæ sanctæ Aldegundi, suæ materteræ in abbatia Malbodiensi successit.* Vide XXV Febr. De S. Karolo dicta sufficiant. *Item translatio beati Thomæ de Aquino, Doctoris sancti de Ordine Prædicatorum.*

Aldetrudis.

Transl. S. Thom. Aqu.

HAGENOYEN. De Karolo magno id peculiare habet, quod *obierit in pace, dimissis ejus peccatis per intercessionem sancti Ægidii abbatis.*

CENTULEN. *Cyrillum martyrem* facit. Silet de martyribus Apollonienſibus. De Joanne sic scribit : *In territorio Linguonensi, monasterio Reomensi, sancti Ioannis abbatis, magnifici viri, qui basiliscum oratione extinxit.*

EDITIO LUBECO-COL. Diem auspicatur hoc modo : *Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctæ Ursulæ reginæ & sodalium ejus undecim millium virginum & martyrum, quæ facta est per sanctum Cunibertum, Colonienſis civitatis archiepiscopum. Romæ octava S. Agnetis virginis & martyris.* De martyribus Apollonienſibus, Cyrillo & Joanne & Carolo fere ut citati codices. In fine : *Apud Tolosam, translatio sancti Thomæ de Aquino.*

Translatio S. Ursulæ.

GREVEN. *In Africa secundum Bedam,* [non genuinum] *sanctorum Censoriani, Victoris, Festi, Censoriani Marinæ.* Circa Caroli elogium, in quo ab aliis & *soc.* dissentiat : supra notavimus. Pergit, *Translatio beati Thomæ de Aquino, à monasterio Fossænovæ Tholosam. Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctæ Ursulæ virginis sodaliumque ejus, facta per* &c. *Margaretæ virginis de Hungaria, beatæ Margaretæ memoriæ.*

Margaretæ.

MOLAN. De Censoriano & sociis loquitur ut Grevenus. Tum : *Iuliani eremitæ cognomento Sabæ. Cujus gesta in Deo dicata, hoc est Philotheo historia, se memorasse scribit Theodoretus lib. 2 hist. eccl. cap.* 24. In editionibus posterioribus post commemorationem *Caroli*, scribit minori charactere: *Apud Porphyrionem secundum Simeonem, sancti Iacobi eremitæ. Et Nicomediæ, sanctorum martyrum Inde & Domnes & viginti millium, qui passi sunt sub Maximiano. Eodem die obitus illustrissimæ Margaretæ virginis, filiæ regis Hungarorum, Ordinis Prædicatorum.*

Juliani eremitæ.

Jacobi. Inde, Domnes, & 20000.

IV. *Kal.* *Die* 29.

ROmæ via Numentana, natalis sanctorum Papiæ & Mauri militum, quorum ora jussit Laudicius Urbis præfectus ad primam confessionem Christi lapidibus contundi, & sic eos in carcerem retrudi, ac postea fustibus cædi, atque in ultimo plumbatis, donec expirarent. Eodem die Treveris, depositio beati Valerii episcopi discipuli sancti Petri Apostoli. In territorio Trecassino, sancti Sabiniani, qui jubente Aureliano imperatore pro fide Christi decollatus est.

Papiæ & Mauri.

Valerii.

Sabiniani.

Summa hîc codicum plurimorum consonantia ; *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsan. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* & *Agon. Martyrum.* Item codd. mediæ notæ, *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultrajecti-Belgic.*

VARIA LECTIO. *Maure* pro *Mauri* in Munerato error est. In Alberg. *martyrum militum* prima vox redundat. Magna codicum discrepantia in scriptione nominis *Laudicius*, pro quo, male, Antverpien. *Laucius*. Herinien. Tornacen. Molan & alii cum Adone *Laodicius*. Sequor in textu lectionem Bedæ, Pulsan. Munerati, Belini & Greveni; non repugnaturus si aliam præferas, aut cum Pratensi legendum putes *Lauditius*, imo forte *Laodicius*, ut in eo codice legisse videtur Castellanus. Muneratus denuo male posuit *profectus* pro *præfectus*. Quos codices Mss. secuti fuerint Greven. & Molan. non capio; uterque hæc omittit: *Et sic eos in carcerem retrudi*, quæ in omnibus nostris, nullo excepto, clarissime exprimuntur; cum hac sola differentia, quod Antverp. Max-Lubec. Ultraject. &c. pro *retrudi*, posuerint *trudi*. Et ea quidem clausula ad mentem Bedæ &, qui eum descripsit, Adonis, exprimenda est. Sitne legendum *ad ultimum*, an *in ultimo* dubium est, variant optimæ notæ codices; Herinien. & Tornacen. scribentibus primo modo: nos Usuardum secundo modo scripsisse existimamus. Solus Muneratus habet *ultimo*. Molanus dum clarior videri voluit, textum corrupit, addens ex Adone vocem *percuti* atque adeo legens; *atque ad ultimum percuti plumbatis*. Pulsanen. vero omittit, *atque in ultimo plumbatis*. *Treneris* in Munerato, *Valeris* in prima Belini editione, typographo imputanda. *Trecasino*, *Sabiani* vel *Saviani* scribunt aliqui, præsertim codices minus genuini, non nemo *Fabiani*, Munerat. *Saviniani*; textus ex purioribus desumptus est. Pulsan. Antverp. & Belinus habent *Aurelio* pro *Aureliano*. Porro Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. & Danic. *Valerium* ultimo loco annuntiant. *Sabinianum* ei præponentes. Inter puriores codices hic denuo numeratur apographum nostrum Pratense licet hodie additamentum habeat de *Octava sancti Vincentii*, quod prætenso autographo adjectum scribit ad me Castellanus, notans erasas quinque ultimas textûs litteras *us est* unde additio illa initium sumit.

Papiæ & Mauri. OBSERVATIO. De *Papia* & *Mauro* nihil Hieronymiana apographa. Primus eos retulit Beda cum insigni elogio, quod à Rabano modicè immutatum est. Romanum parvum scripserat: *Romæ, Papiæ & Mauri militum, sub Diocletiano imperatore*. Ado paratum in Beda encomium non nihil expoliviſse videtur. Utrum secutus fuerit Notkerus, parum interest; Noster certe, quod in alterutro invenerat comptius & brevius reddidit. Dixi in Beda esse *Laudicius*, quod Ado vertit *Laodicius*, ut habent Rabanus quoque & Notkerus. An *Laudicius*, ab Usuardo servatus, indicio esse possit eum Bedam potius quam Adonem sibi imitandum proposuisse, non est operæ pretium indagare. Reliqua quæ ad hos Sanctos spectant ex sancti Marcelli Papæ Actis XVI Januarii repetenda sunt. *Valerius* Trevirensis in omnibus Hieronymianis ita ponitur, ut nequaquam adjectitius videatur. Pro confessore recoli ostendit præfixa formula, *depositio*; ita enim habetur: *Treveris, depositio Valerii*, vel *B. Valerii*, vel *beatissimi Valerii episcopi*: quin imo Corbejense notanter adjicit, *confessoris*, quem titulum in hisce codicibus rarius recurrere, alibi diximus. Hinc Rabanus sua desumpsit; sed Adoni proprium est quod de *beati Petri discipulatu* in textu nostro adjungitur, eumdemque fontem Notkerus consuluit. Id quo sensu intelligendum, non inepte explicat Castellanus pag. 451. Etenim in proprio sensu aut significatione accipi non posse, vel ex Hieronymianis colliges, in quibus primi illi duorum primorum Ecclesiæ seculorum episcopi passim gaudent apposito *de antiquis*, quod in hoc ipso laterculo, Hippolyto tribuitur. Verum hæc operosius discutientur aut in Supplemento Januarii aut XIV Septembris ad vitam sancti Materni, quem si tempore Constantini magni floruisse memineris, Valerii hujus ætatem nullo negotio deprehendes. Binas nostras annuntiationes sic metricè complectitur Wandelbertus:

Valerii.

Quarto martyrum Papiæ Maurique refulget;
Tunc & Valerio Treviri pro præsule gaudent.

Sabiniani. *Sabiniani martyris Tricassini*, quem à Senonensi distinguendum hactenus credimus, solus Usuardus hoc die inter antiquos meminit, non recte, ut ante Castellanum observarunt Majores nostri, cum XXIV Januarii ejus festivitas per totam diœcesim Tricassinam celebretur, idque in usu fuisse ante Usuardi tempora testetur laudatus Castellanus. Nec mirum cum illo ipso die, martyrio coronatum *Sabinianum* referant ejus Acta. Id compertum habuisse videtur Florus dum *Sabinam* sororem præfato die ei conjungit, unde hic rursus colligas, quam ignota fuerint Usuardo Flori ad Bedam supplementa. Aliam Usuardi hallucinationem infra notabimus, nempe quod *Sabinam* hanc *Trecensem* ad XXIX Augusti distulerit, ut cum *Sabina Romana* eam connecteret. Melius in Actis nostris hoc die recolitur, & ex Martyrologiorum auctoritate cum fratre conjungitur, atque cum multis aliis martyribus, quorum gesta ibi collecta expenduntur & illustrantur. Vide in

Actis

Actis dies alios, quibus aut conjunctim aut seorsim eorum nomina repetuntur. Hæc pro instituto nostro satis dicta existimo, nam, quidquid de rei veritate statuendum sit, certum manet, ipsissimam & genuinam Usuardi lectionem in textu à nobis fideliter & simpliciter repræsentari.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. *Romæ, passio sanctorum Papiæ & Mauri militum, tempore Diocletiani.* In Valerio satis purus est. Ultimam vero sic vertit : *Ipso die, natale sanctæ Savinæ virginis.* Clarius codex VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Trecas, sanctæ Savinæ virginis.* Et eam quidem Sabiniano conjunxêre citati inter Auctaria codices, XXIV hujus. Utrum illi an huic diei magis quadret, definire certo non ausim, malim tamen alterutri, & huic præsertim, quam diei XXIX Augusti, cui eam innectit Usuardus cum *Sabina Romana* copulatam. Rursus *Savina*, an *Sabina* appelletur rectius, eadem quæstio est, quæ de *Saviniani* & *Sabiniani* nomine moveri posset, quem codex Alkempsianus & aliqui alii *Sabinum* vocaverunt. *Savinæ.*

ROSWEYD. In prima & secunda non omnino purus, tertiam plane omittit.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum militum Papiæ & Mauri, sub Dyocletiano. In territorio Trecassino, sancti Sabiani martyris. Treveris, depositio beati Valerii episcopi, discipuli Petri Apostoli. Et octava sancti Vincentii martyris.* Vide Variantes in fine.

BRUXELLEN. Præpostero ordine Papiam & Maurum ultimo loco annuntiat, elogio ex Adone non nihil interpolato. Sic vero incipit : *Treveris, depositio beati Valerii episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli. Qui cum beatis Euchario & Materno Treverim venient, post obitum Eucharii, ibidem per annos quindecim episcopatus fungebatur honore. Cujus prædicationis tanta fuit instantia, ut eo adhuc vivente, per Galliam & Germaniam Christiani paganos numero simul & religione superarent.* In Sabiniano purus est. *De Valerio.*

Aliter incipit HAGEN. nimirum : *In territorio Trecassino, passio sancti Sabiniani martyris. Qui fuit filius unicus Sabini ducis : qui per angelum Domini miraculose conversus est, & sacrum baptisma suscepit ; & patrem cum patria relinquens, ad docendum alios perrexit : qui ab Aureliano imperatore infinitas pœnas sustinuit, & tandem decollatus, martyrium complevit.* De Papia & Mauro nihil immutavit. De Valerio, textui hæc solum addit : *Qui cum beato Eucharo & Materno magnam partem Galliæ ad fidem Deo convertit, & post Eucharium ibidem factus episcopus, quievit in pace.* *De Sabinian.*

VATICAN. sub num. 5949. *In Pervia* [an non *Pernsia?*] *sancti Constantii. Beneventi, natale sanctorum Felicissimi & Cassiani in S. Sophia.* *Constantii.*

STROZZ. ET MEDIC. *Apud civitatem Cebensem* [forte *Cellensem*] *juxta castrum Corneti, sancti Flaviani martyris, qui sub Claudio imperatore passus est cum omni domo sua, inter viros & mulieres promiscui sexus, numero* LXXV, *& baptizati fuerunt a B. Theodoro presbytero, & per martyrium consummati sunt, ut legitur in gestis sancti Maximi martyris.* Multo lumine indigent quæ hic obscure confusa sunt, denuo excutienda cum Actis sanctæ Severæ &c. Vide tomo 2 Januarii pag. 946. *Flaviani.*

EDIT. LUBECO-COL. De Papia & Mauro, post *militum* ex Adone interserit, *tempore Diocletiani imperatoris, qui videntes constantiam sanctorum Saturnini & Sisinnii diaconi, conversi sunt ad fidem. Quorum ora* &c. De Valerio adjicit : *Quem idem Apostolus Treviri, una cum discipulis suis Eucharío & Materno, ad prædicandum gentibus illis destinavit.* In fine : *Bituricas, S. Severi episcopi & confessoris, discipuli sancti Martini episcopi.* Vide infra in augmento Molani. *Severi.*

GREVEN. *Item sanctorum Pauli, Victoris, Hippolyti, Honorati, Petrosiæ. Severi episcopi Bituricensis & confessoris, discipuli sancti Martini. In Britannia, Gildæ abbatis. Vitalis, abbatis. Constantini* (Constantii, ni fallor, Perusini) *episcopi & martyris.* *Pauli & Hippolyti, Honorati, Petrosiæ. Severi episcopi Bituricensis & confessoris, discipuli sancti Martini.* *Gildæ.* *Constantini.*

MOLAN. minori charactere : *Eodem die, sancti Sulpitii Severi, episcopi Bituricensis & confessoris discipuli sancti Martini, de quo Gennadius* &c. Ubique Sulpitiorum confusio ; hic enim Bituricensis episcopus, ad sancti Martini tempora spectare nequaquam potest, ut evincit Bollandus hoc die. Postremæ editiones : *In Britannia, Gildæ abbatis & confessoris.* Tum de Sulpitio. Demum : *Perusiæ, sancti Constantii episcopi & confessoris.* Notabis in omnibus editionibus, post elogium Papiæ & Mauri, litteris Italicis insertum ex Beda & Adone : *Scriptum est in gestis beati Marcelli.* *Sulpitiorum.* *Constantii.*

III *Kal.* *Die* 30.

APud Antiochiam, passio beati Ypoliti martyris, qui Novati schismate aliquantulum deceptus, operante gratia Christi correctus, ad charitatem Ecclesiæ rediit, pro qua illustre martyrium consummavit. Hierosolimis, sanctissimi Matthiæ episcopi, de quo mira & plena fide narrant, quia multa pro Christo perpessus, ultimò in pace vitam finivit. Ipso die, passio sancti Flaviani martyris. Aldegundis. Malbodio monasterio, sanctæ Aldegundis virginis. *Hippolyti.* *Matthiæ.* *Flaviani.* *Aldegundis.*

Sic purè *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Belin. Greven. Molan.* & *Editio Ultrajecti-Belgic.*

VARIA LECTIO. Solus Munerat. posuit *sancti*, pro *beati*. Scripsi *Ypoliti*, modo satis barbaro, sed pro quo stat plurima codicum qualiscumque auctoritas, ut hîc Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Munerat. & aliorum plurium ut videbis etiam XIII & XXIII Augusti. Molan. recte posuit *Hippolyti*: proxime Praten. *Hippoliti*; Belin. & Greven. *Hypoliti*. Tibi licet præferre quod optimum est, liceat nobis codicum nostrorum etiam luxatam scribendi rationem sequi. In Hieronymianis est *Epoliti* &c. Prima Belini editio pro *Novati*, posuit *Novatiani*: uterque ad schisma concurrit. Habet etiam cum aliis codicibus *sciſmate*. Tornacen. & Munerat. pro *correctus*, legunt *correptus*. Qua libertate reliqui *Ypoliti*, eâdem scribo *Hierosolimis* &c. de quibus alibi. Pro *sanctissimi* in Tornacensi est *sancti*, in Belin. *glorioſiſſimi*. *Mathæi* & *Mathei* scribunt codices aliqui, Molan. *Matthæi*, Belini 1 editio *Nathei*, melius Praten. *Mathiæ*, potior est nostra lectio. In plerisque nostris & optimis habetur *narrant*, quo modo Usuardum legisse existimo; Pulsanen. Belin. Greven. & Molan. forte melius cum Adone, *narrantur*. Rursus Greven. & Molan. habent *finierit*. Tornacen. pro *ipso die*, ponit, *eodem die*. Pulsanen. Greven. & Molan. omittunt, *passio*. *Flavii* in Pulsanen. pro *Flaviani*, error est, uti & in eodem *Malboydo*, in Greven. *Moalbodio*, in Belin. *Aldegunde*.

De codice Pratensi. Notavi superius XXVI Januarii, erasam in Pratensi codice Bathildis commemorationem, ut Castellanus monuerat. Idem ipse in notis hoc die observat *Aldegundem* in præfato codice itidem inductam, ad XIII Novembris translatam, ejusque loco substitutam hîc *Bathildem*. Atque hæc causa est cur hoc etiam die à purorum numero codex ille excluſus sit. Quomodo alii utramque conjunxerint, alii verò aliter scripserint ex Auctariis intelliges. Genuina Usuardi lectio ex citatis pro textu codicibus abunde comprobata est.

Hippolyti. OBSERVATIO. Die præcedenti non oscitanter advertimus notari in Hieronymianis *Hippolytum epiſcopum, de antiquis*; ut ut ibi nomen deformatum sit, quemadmodum & hoc die dum præfata apographa primo loco legunt: *In Antiochia, paſſio ſancti Epoliti*. Ex diversis enuntiandi modis, diversos hos esse plerique volunt, quamvis in his codicibus novum omnino non sit, eumdem Sanctum semel atque iterum repeti. Ego ingenuè fateor in Hippolytis me hæsitare, dum oppositas eruditorum opiniones penitius introspicio. Videtur prior, *epiſcopus de antiquis*, sumendus pro celeberrimo illo de priscis Ecclesiæ doctoribus, ut recte, me quidem judice, hoc die censet Florentinius. Verum an ille qui ab aliquibus *Portuenſis* episcopus dicitur? An is qui colitur XXII vel XXIII Augusti? An qui à Prudentio celebratur? Variant sententiæ. Jam vero quis hic noster Antiochiæ passus? Satis propendeo ut dicam hunc ipsum, illum esse magnum *de antiquis* scriptorem, incerti loci episcopum, cum Portuensi martyre nequaquam confundendum; sed obstat quod in Hieronymianis alter ab altero distinguatur. Lapis offensionis est *Antiochia*: nodum solveris aut scideris, si liceat *Hippolytum magnum* Antiochiæ adscribere, utpote alicujus ecclesiæ Orientalis episcopum, qui à nostris Martyrologis XXII vel XXIII Augusti recolatur; hunc vero *presbyterum Romanum* dicas, qui forte cum Pontiano Papa, ut est in Henschenianis catalogis, ante tomum 1 Aprilis, exilium passus, post Cornelii electionem, Novatiano schismati implicitus, sed glorioſe respiscens, illustre martyrium, jam ætate confectus, non Antiochiæ, sed probabiliſſime ad Tyberina ostia subierit, quique à Prudentio egregie laudatus est, non confusus ut vult Baronius, & à *pulcherrima Roma*, colitur, *Idibus Auguſti menſis*, Ut ibi dicemus. Hæc præmittenda fuere, ut detegatur confusio in omnia Martyrologia per Adonem inducta. Romanum parvum breviter legerat: *Antiochiæ, paſſio ſancti Hippolyti*. Sed rem, ni fallor, implicuit solus Ado, elogium illud adjungens, quod ex ipso Usuardus, Notkerus & recentiores passim accepere, quodque ego Hippolyti Prudentiani unicè proprium existimo, non utique Antiocheni, nisi quis in Adonis gratiam alterum quempiam Hippolytum *Novati ſchiſmate deceptum*, Antiochiæ passum fingat, quod mihi certe non fit verosimile. Martyrologos nostros maximi sane facimus, non tanti tamen, ut ubique Prudentio tot seculis anteriori præferendos putemus. Hieronymianorum sensui insistere videtur Wandelbertus, unico suo versiculo:

Tertiaque Hippolytum Antiochenæ perſonat urbi.

Matthiæ. Castellanus pag. 461 semel atque iterum *Matthiam* Hierosolymitanum ab Usuardo primùm positum insinuat, tametsi evidentiſſimum sit, verba ejus omnia permodice immutata ex Adone hîc etiam transumpta. Ado illum ex Romano parvo acceperat, ubi sic memoratur: *Jeroſolymis, Matthiæ epiſcopi, qui octavus fuit poſt Jacobum*. Notkerus Adonis phrasim non nihil transposuit; apud Martyrologos alios notus non est. An hîc felicius

cius rem attigerit Ado, quam in priori annuntiatione; quæ & qualia sint, *mira illa & plena fide gesta*, videsis in Actis & in Chronologia Patriarcharum Hierosolymitanorum ante tomum 3 Maii pag. 6.

Sequitur apud Adonem *Alexander* martyr, ex hoc à Notkero quoque relatus; qui cur ab Usuardo præteritus fuerit, tum demum perspexi, cum Adonis elogium sæpe expendens & versans, illud rursus male translatum & applicatum didici. Nimirum accepta sunt verba omnia ex Rufino lib. 6 historiæ cap. 29, quibus aperte describuntur certamina Alexandri Jerosolymitani, qui idem ipse à Romano parvo & Adone distertissime ponitur XVIII Martii: ut proinde Alexander ille Adonianus, hîc abundet, nisi alium quempiam indicaverit auctor Romani parvi, qui etiam *Deciana persecutione passus* sit, quique hactenus nos lateat. Cetera ad XVIII Martii remittimus. Hæc procul dubio etiam observavit Castellanus, sed alio defectu laborare videtur, dum prædictum Alexandrum in notis pag. 461, differt ad XII Decembris, quasi idem foret, qui tribus diversis diebus à Romano parvo & Adone annuntiatur. Mentem ejus non satis clare assequor, nisi Græcos sequi velit, qui eo die Alexandrum Jerosolymitanum recolunt; nam qui ibi *Alexander* cum socio *Epimacho* à nostris celebratur, tantum ab Hierosolymitano distat, quantum Alexandria ab Hierosolymis dissita est, ut satis distincte explicat Rufinus citato libro cap. 31 & 35; item Eusebius Valesii lib. 6 cap. 41 & 46. *De Alexandro Adonis.*

Substitutus hîc ab Usuardo *Flavianus* ex nullis characteristicis innotescit, utpote sine loci aut temporis nota positus; neque unde illum acceperit, divinare queo. Fateor equidem à Castellano Flavianum hunc *Centumcellis* collocari, à Baronio autem Romæ adscribi, XXVIII Januarii. At tam varia congesta reperio, ut ea discriminare non vacet. Nec plus lucis reperio quam Acta exhibeant pag. 833 & 946. De *Aldegunde* nihil dicendum supereſt. Rabani & ex hoc Notkeri peculiare de ipsa elogium, à Molano relatum, inter Auctaria recensebimus. *Flaviani. Aldegundis.*

AUCTARIA.

Bathildis. PRATEN. & AGONES MARTYRUM. Expuncta Aldegunde, ut in Variantibus dixi, substituunt: *In territorio Parisiacensi, Balthildis reginæ.*

ANTVERP-MAX. Satis purus est toto textu usque ad *vitam finivit*, sed tunc ex Adone subdit: *Hic octavus post Jacobum Apostolum, Jerosolimorum rexit ecclesiam. Eodem die, passio beati Alexandri martyris.* De Aldegunde, recte. *Alexandri.*

ROSWEYD. In Hippolyto deest elogium. In Matthia, satis purus est. Tum: *Item beati Alexandri martyris, qui passus est tempore Decii. In Africa, CXXIV martyrum.* Vide Hieronymiana. *Item Lici martyris & sociorum ejus.* Nescio quem alium indicare possit præter *Leucium*, de quo XXVIII hujus. *Item eodem die, dormitio sanctæ Balthildis.* In Aldegunde, purus est. *Lici vel Leucii.*

ANTVERP. MAX LUBEC. MUNERAT. ANTVERP-MAX. LOVANIEN. & LEYDEN-BELGIC. In textu omnes puri sunt, sed in eo excedunt, quod *Bathildem reginam* superadjiciant.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Plus aliquid de Alexandro scribunt, quam posuerit Ado. Ita enim habent: *Item Hierosolymis, natale beati Alexandri episcopi. Qui sub Deciana persecutione judici pro confessione sistitur, vinculisque traditus, dum longæva ætatis veneranda fulgeret canitie, postquam frequenter Dominum suis glorificaverat passionibus, nunc de tribulationibus* [ita legunt ULTRAJ. & LEYDEN, melius alii de *tribunalibus*] *ad vincula, nunc de vinculis ad tribunalia pertractus, inter ipsa vicissim sibi succedentia tormenta, beato fine quievit.* Ita fere etiam *De Alexandro.*

VATICAN. sub num. 5949, & STROZZ. &c. Rectius & simplicius GREVEN. & MOLAN. *Item beati Alexandri. Hic Deciana persecutione, pro confessione fidei judiciis sistitur, & vinculis carceris tradatur. Qui cum longæva ætatis veneranda canitie* &c. Addit GREVEN. *Videtur iste ille esse, quem Usuardus ponit* XV *Kal. Aprilis.* Hoc est, quod & nos putamus non omnino esse compertum. Videatur Bollandus hac die.

CENTULEN. Usuardi contractor, incipit à Matthia, legens fere ut Rom. parvum *Hierosolymis beati Matthiæ episcopi & martyris, qui octavus post Iacobum, Hierosolymorum rexit ecclesiam.* Sequitur Hippolytus. Tum: *eodem die sancti Alexandri martyris.* In fine perperam adjicit: *Alexandriæ, sancti Metrani martyris,* qui ad diem sequentem spectat. *Metrani.*

BRUXELLEN. Sic orditur: *Malbodio monasterio, depositio sanctæ Aldegundis virginis & abbatissæ, sororis beatæ Waldetrudis & neptis sanctæ Gudilæ.* In Hippolyto & Matthia fere purus est. De Alexandro nihil novi profert. Sequitur Flavianus. Denique: *In territorio Parisiensi, dormitio sanctæ Bathildis, Francorum reginæ, quæ Corbeyam monasterium construxit.* *Bathildis.*

HAGENOYEN. luxatus & mancus est; Hippolytum vocat *Novaypolitum*; Flavianum, *Flaviarium*: Aldegundem territorio Parisiensi, Bathildem Malbodio attribuit &c.

MATRIC - CARTUS - ULTRAJ. *Aldegundis virginis, sororis sanctæ Waldetrudis viduæ. Flaviani martyris. Item sancti Hippolyti martyris, cujus passionem Prudentius describit.*

ALTEMPS. in Anglia auctus. *Item sancti Belliani martyris.* Puto nomen esse corruptum, forte ex *Pellicani* vel hujusmodi alio, quod ex apographis Hieronymianis acceptum fuerit. *Belliani.*

EDITIO LUBECO-COL. Cum codicibus superius citatis convenit, hoc peculiare subnectens: *Malbodio monasterio, sancti* [sanctæ] *Aldegundis virginis nobilissimæ, quæ ex regio genere orta, Christum sibi in perpetuum sponsum elegit, qui etiam eam in tantum dilexit, quod sæpe ei visibilem angelum pro solatio miserat.* Sed hæc elegan- *De Aldegunde.*

elegantius exprimit Molanus ex Rabano & Notkero: *Quæ tempore Dagoberti regis Francorum ex nobili genere progenita, virginitatis propositum elegit, in quo & permansit, sapiusque illi angelica visio revelata fuit, exhortans eam, ut in proposito permaneret. Novissimè vero cum magna claritate cælestis luminis, ad vitam migravit æternam.* *Clodovæi viri sui monasterium ingressa, in magna se humilitate dejiciens, Christo conformari satagebat. Etiam ponitur* VII *Kal. Februarii sed melius hic.*

Pellicani & soc. GREVEN. *In Africa, Pellicani, Clericiciani, Philippiani & aliorum* CXXIV, ex Hieronym. Vide Bollandum. *Lucii martyris & sociorum ejus. Batildis reginæ Franciæ, quæ post mortem*

Lucii & soc.

Antonii. MOLAN. Præter dicta, minori charactere scribit: *Eodem die beatæ memoriæ, Antonii Peregrini Patavini, ex Manziorum familia nati, qui omnia loca sancta visitavit & defunctus est* MCCLXVII. In postremis editionibus Alexandrum omisit, haud dubie quod cum Greveno dubitare cœperit, utrum hic idem non esset cum eo, qui XVIII Martii ponitur.

Pridie Kal. *Die* 31.

Metrani. APud Alexandriam, natalis beati Metrani martyris, quo nolente impia verba proferre ad jussionem paganorum, omne corpus ejus fustibus colliserunt; vultumque & oculos acutis calamis terebrantes, extra urbem cum cruciatibus expulerunt, ibique spiritum, qui in eo supererat, lapidibus ejecerunt. Item Alexandriæ, sanctorum martyrum Saturnini, Thyrsi & Victoris. Apud Trientinam urbem, sancti Vigilii episcopi & martyris.

Saturnini & sociorum.

Vigilii.

Codices puriores consentur soli *Herinien. Tornacen.* & *Antverp-major.*

VARIA LECTIO. Vix quidquam occurrit notatu dignum præter differentiam inter Antverp. majorem & duos alios codices pro textu citatos. Siquidem ille puram Adonis lectionem Usuardinæ tantillum immutatæ prætulisse videtur. Itaque pro *beati*, legit *sancti*. Deinde post, *martyris*, sic pergit: *Quem correptum pagani jubent impia verba proferre, quod illo recusante, omne corpus.... ibique quod in eo superaret spiritus* &c. Annuntiationem secundam sic format idem codex: *Tirsi, Saturnini & Victoris, quorum gesta habentur.* Alii scribunt *Tyrsi*: nobis præplacet Adonis orthographia, qua itidem supra ad XXVIII usi fuimus. Rursus, Antverp-maj. incipit: *Eodem die* &c. Herinien. autem pro *Vigilii*, male scribit *Vigili.*

De codice Pratensi. Supereſt nova ex codice Pratensi aliisque controversia, an nimirum *Vigilius Tridentinus* ab Usuardo ipso hoc die, an XXVI Junii relatus sit? Citato Pratensi subscribunt Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven & Molan., major nempe numerus codicum, quorum auctoritate definienda, ut plurimum, Usuardi simplicitas. Et licet codices multi alii, præsertim Herenien & Tornacen, oppositum traderent, illis cedendum putaveram, quo usque de vera Pratensis lectione à Castellano factus sum certior. Respondit hic ultimis suis litteris, XXXI Januarii MDCCXI aliena manu ad me datis, in hæc verba: *Item est ad S. Germani à Pratis; apparet litura* (XXXI Januarii de quo quæsieram) *verosimiliter sancti Vigilii, qui* XXVI *Junii denuo recurrit, sed eadem prima manu, quâ reliqua scripta sunt.* Quid ex his, cum annuntiatione XXVI Junii collatis, deducendum sit, in præfatione explicavimus; hîc mihi satis sit unum eviciſſe, nempe in vetustissimis Usuardi apographis, quale certe Pratense censeri debet, positum olim hoc die Vigilium, ac proinde in primo ipso Usuardi autographo, atque adeo veram & puram esse nostram lectionem.

Metrani. OBSERVATIO. Singulare auctoris Romani parvi, in colligendis ex Rufino Sanctis, studium, ut toto opere sæpe proditur, ita hîc manifeste patet in glorioso sene Alexandrino nomine *Metra*, de quo in tractatu Chronologico Patriarcharum obiter locuti sumus num. 164, sed quem hîc ex recepto scribendi modo cum Martyrologis nostris *Metranum* dicimus. Hic itaque à Romano parvo sic primum consignatus est: *Alexandriæ, sancti Metrani martyris.* Sumptus est ex celebri Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola, quam ex Eusebio & Rufino recusam habes apud Ruinartium inter sincera & selecta à pag. 103. Inde totum suum elogium accepit Ado, quod Notkerus intactum reliquit, Noster vero modice abbrevians obscurius reddidit, ut ex codice Antverp. majore in Variantibus facile patescit. Annuntiatio altera solius Adonis est ab ipso indeterminatè expressa: *Item, sanctorum Saturnini, Thyrsi & Victoris.* Notkerus

Saturnini & sociorum.

Hie-

Hieronymiana prætulit, in quo saltem aliqua inter hos aliosque martyres reperitur distinctio. Rem confudit Usuardus, palæstram assignando *Alexandriæ*, cui in præfatis Hieronymianis alii prorsus martyres tribuuntur. Recte & solide hîc observavit Bollandus pag. 1080, *difficile esse, cum Acta desunt, sanctorum martyrum fide certa natales stabilire; loco, in quo palmam adepti, sæpenumero à librariis vel omisso vel mendosè expresso, aut pluribus ad unum temerè revocatis; sociis nunc omissis, nunc neglecta interpunctione, aliunde adscitis, aut ex nominum similitudine iisdem perperam repetitis. Quæ omnia cum hîc animis nostris obversarentur, ne quidem quod conjecturamus satis erat expeditum.* Nec nobis promptum est confusa hæc secernere. Ceterum Usuardi error in recentiores transiit, satis feliciter pro aliqua parte ex Ms. S. Cyriaci à Baronio correctus. Dubitari potest, an Wandelberti versus occasionem aliis non dederint tres illos ex majori numero seligendi. Sic ille cecinerat:

Saturnine tuum egregium Thyrsique trophæum,
Victorisque simul Jani determinat orbem.

Vigilium Tridentinum ab Usuardo hoc ipso die, post Romanum parvum & Adonem, consignatum omnino credimus, ut supra in Variantibus dictum est. Ita illum primus annuntiat Romani parvi auctor: *Trientinæ, sancti Vigilii episcopi & martyris.* Hinc ab Adone positus iisdem ipsis verbis, quæ ex eo Usuardus & Notkerus descripsêre. Vide Acta ejus illustrata XXVI Junii, quo die à Romano moderno refertur. *Vigilii.*

AUCTARIA.

INcipio à defectu, quem supra notavi in codicibus PRATEN. PULSANEN. ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. GREVEN. MOLAN. & AGON. MARTYRUM, qui omnes Vigilium hodie omiserunt.

ROSWEYD. In prima nec plane Adonianus nec Usuardinus est, quamvis in re conveniat. In secunda item omnino purus non est. Vigilio etiam caret, cujus loco adjicit: *Et natale sanctorum* XV *sacerdotum.* Quæ quidem ex Hieronymianis accepta sunt. Sed quid hoc quod additur; *Et beati Julii confessoris*? An de presbytero agit, qui cum *Iuliano diacono fratre* in Actis Novariæ in Italia ponitur?

Cyri & Joannis. ALBERGEN. Ita incipit: *Natale beatorum martyrum Cyri & Joannis.* Additur in LOVANIEN. *Quorum primus ex Alexandria, metropoli Egypti, secundus de civitate Edissena exstitit oriundus.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Ad complendum elogium hæc supradictis adjiciunt: *Qui temporibus Diocletiani & Maximiani primum tenti & in carcerem missi, deinde virgis cæsi & facibus ignitis adusti, aceto saleque superfusi ac cilicio confricati, piceque fervente perfusi, ad ultimum decollati, martyrium compleverunt.* De Saturnino & sociis adjungunt omnes, *quorum gesta habentur*, quæ utinam vera essent! Solus LOVANIEN. in eo purus est, quod ultimo loco habeat de Vigilio, ut supra in textu.

CENTULEN. De Metrano egit die præcedenti, ut vide ibi in Auctariis. Hic vero: *Alexandriæ, sanctorum martyrum Tirsi, Saturnini & Victoris, quorum gesta habentur.* In Vigilio purus est.

BRUXELLEN. De Cyro & Joanne legit cum codicibus mediæ notæ supra. De Metrano habet elogium Adonis purum. De Saturnino &c. ut supra. Tum de suo disparata conjungit, hoc modo: *Et apud Trientinam urbem, Vigilii Papæ & martyris; qui ob id quod Antennum* [Anthimum] *Constantinopolitanum episcopum de hæresi condemnatum, ad sedem suam noluit revocare, jussu imperatoris ignominiosè tractatus, mittitur in exilium; ubi de eo, quod in Silverio Papa suo prædecessore, inique commisit, digne pœnitendo, veniæ locum invenit, & vitam feliciter terminavit. Hic constituit, ut in ecclesiis Missa versus Orientem celebrentur. Item Gelasii episcopi.* *De Vigilio male.*

HAGENOYEN. Post purum & integrum Usuardi textum, addit: *Eodem die translatio sancti Euscacii* [Eustadii] *episcopi & confessoris.* Sequitur de Cyro & Joanne, ut supra. Tum: *Item Mutinæ, sancti Geminiani episcopi & confessoris.* *Eustadii translatio.* *Geminiani.*

AQUICINCT. pro *Thyrsi*, legit *Tyrsimi.*

VICTORIN. in fine: *Et sanctorum Abba-Cyri & Joannis. Eodem die apud Tridentinam urbem, B. Vigilii episcopi & martyris.* CODEX REG. SNEC. signatus num. 130. & VATICAN. num. 5949, habent ut superius, *Trientinam.* ABDINGHEFF. Apud *Trientum.* STROZZ. ET MEDIC: *Apud Trientinam civitatem, natalis sancti Vigilii episcopi & confessoris.* MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. absque positione. *Vigilii episcopi & martyris.*

AMBIAN. *In Gallis Ambiani, translatus sancti Vulphiæ. Vulphiæ.*

DIVION. S. Benigni. *Divioni* [aliud exemplar *Divione*] *translatio corporis sancti Eustadii presbyteri & confessoris.*

REG. SUEC. num. 130. *Et sanctorum Abbacyri & Joannis.* Alius codex num. 428. *Civitate Gratianapoli, natalis sancti Patrocli martyris, Patrocli ejusdem civitatis episcopi.*

AUGUSTODUN. D. Le Mare. *Apud Divionem, remotio sancti Benigni martyris.*

VATICAN. num. 5949. *Natalis sanctorum Cyri & Joannis. Et sancti Cyriaci episcopi & martyris. Eodem die natalis sancti Paschasii abbatis.* Penultimo loco habet de Vigilio. *Cyriaci. Paschasii.*

STROZZ. ET MEDIC. *Item translatio sancti Geminiani episcopi & confessoris, apud Mutinensem civitatem Italiæ, magnæ sanctitatis viri.* Agunt etiam de Vigilio. *Geminiani translatio.*

BELIN. Post textum, ubi *Trisi* pro *Thyrsi* scribit, hæc addit: *Eodem die, sanctorum martyrum Cyri & Joannis. Item Mutinæ, sancti Geminiani episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Julii confessoris. Eodem die, translatio sancti Marci Evangelistæ, ab Alexandria Ægypti ad civitatem* *Translatio S. Marci.*

Venetiarum. In altera editione adjicitur: *Apud Trientinam urbem, sancti Vigilii episcopi & martyris.*

Editio Lubeco-Col. Incipit ab elogio Cyri & Joannis, quale supra retulimus ex codicibus mediæ notæ. Sequitur, prima Usuardi annuntiatio satis pure. Item altera de Saturnino & sociis cum addito, *quorum gesta habentur.* Tum: *Eodem die, translatio sancti Marci Euangelistæ. In territorio Trecassino, sancti Pontanii confessoris. Ipso die, sancti Edani, episcopi & confessoris.* Vigilius prætermissus est.

Pontanii.
Edani.

Greven. *Cyri & Joannis martyrum, qui jussu Diocletiani & Maximiani imperatorum, primo tenti, deinde in carcerem missi, postea virgis cæsi & facibus ignitis adusti, ad ultimum decollati &c. Apud Tridentinam urbem, teste Adone, sancti Vigilii episcopi & martyris, qui in* VI *Kal. Julii ponitur. Passio sanctorum Pontici & Blandinæ, de quibus in* 2. *Iunii. Tarsici, Zotici & Aminoni. Item Publii, Gelasii, Hippolyti & Iulii Confessorum. Aureliani martyris. Torcaci* [Torquati, ni fallor,] *episcopi & confessoris. Geminiani, Mutinensis episcopi & confessoris, cujus exequiis sanctus Severus Ravennensis, in Missarum solennia raptus in spiritu, se interfuisse dicebat. Iulii & Iuliani fratrum. Sancti Gandi Eboracensis* [Gaudi Ebroïcensis] *episcopi & confessoris. In territorio Trecassino, sancti Potanii confessoris. In Anglia, Keneswitæ, abbatissæ. Ambianis Vulfæ virginis. Translatio sancti Marci de Alexandria Venetias, anno Domini* CCCCLXV [aliquot certe seculis serius.] *Edani episcopi & confessoris.*

Pontici &c.
Tarsici &c.
Aureliani.
Torcaci.
Julii & Juliani.
Gaudi.
Potanii.
Keneswitæ.
Vulfæ.
Edani.

Molan. *Ipso die, sancti Veronis* [Veroni] *confessoris. Eodem die, sanctorum martyrum Cyri & Joannis. Item Mutinæ, sancti Genimiani* [male Belinum transcripsit, in quo supra habetur *Geminiani*] *episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Julii confessoris. Eodem die, translatio sancti Marci Euangelistæ, ab Alexandria Ægypti ad Venetias. Apud Trientinam urbem, sancti Vigilii episcopi & martyris. In Galliis Ambianis, translatus sanctæ Vulfiæ. Civitate Eboracensi, beati Vulfiæ. Gaudi, ejusdem urbis episcopi.* Tum aliis minoribus typis: *Marcellæ viduæ, ad quam scribit beatus Hieronymus.* Posteriores editiones alium ordinem exhibent, in quibus primo loco refertur *Vigilius Tridentinus.* Deinde: *In Galliis Ambianis, translatus sanctæ Vulfiæ.* De *Gaudo* episcopo melius hic scribitur: *Civitate Ebroicensi. Eodem die, sanctorum martyrum Cyri & Joannis, mirisicorum & abstinentium argento.* Sumuntur ii tituli ex græco elogio, οἱ ἅγιοι καὶ θαυμαλεργοὶ ἀνάργυροι, quod sic melius interpretatum in Actis redditur, *sancti & mirabilium effectores, gratis infirmos curantes.* Sequitur: *Item Mutinæ, sancti Geminiani* &c. De *Julio*, ut supra. Hic iterum rectius: *In Castriloco, translatio sancti Veroni confessoris. Eodem die, translatio sancti Marci Euangelistæ* &c. ut in priori. Prudenter hic omittitur translationis corporis sanctissimi Euangelistæ annus, quem supra male notatum diximus ad annum CCCCLXV. Certum quidem est, prædictam festivitatem solenniter hoc die recoli Venetiis in magnifica illa ducali basilica, serenissimæ Reipublicæ patrono & protectori dicata, tametsi de vero translationis die aut mense aut anno, post multas eruditorum virorum disquisitiones, nihil hactenus satis compertum proferatur: ego certe candide fateor, mihi, cum de Patriarchis Alexandrinis scriberem, id studiosissime quærenti, nusquam licuisse prædictæ translationis satis expressa vestigia deprehendere. Quomodocumque res facta fuerit, probabilior fert opinio, non ante initium seculi IX venerabile corpus Alexandriâ Venetias deportatum; &, si translationis historiæ credimus, notanda erunt Leonis Armeni tempora inter annum DCCCXIII & DCCCXX, ut proinde superius recte indicaverim, aliquot seculis post annum CCCCLXV à Greveno signatum, accidisse. Vide in Actis XXV Aprilis à pag. 353 & Tillemontium tomo 2 à pag. 98.

Gaudi.
Marcellæ.
De sanctis Cyro & Joanne.
De translat. S. Marci.
Translatio S. Veroni.

MENSIS

MENSIS FEBRUARIUS

Habet Dies XXVIII.

Kalendis. *Die* I.

NAtalis beati Ignatii episcopi & martyris, qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit ecclesiam : ac persecutione Trajani Romam vinctus mittitur, ubi præsente eodem, circumsedente senatu, immanissimis pœnarum suppliciis primo affectus, dehinc leonibus objicitur, eorumque dentibus præfocatus, hostia Christi efficitur. *Ignatii.* Apud Smirnam, sancti Pionii martyris, qui post squalorem carceris, ubi multos fratrum ad martyrii tolerantiam suis exhortationibus roboravit, cruciatibus multis vexatus, clavis confixus & ardenti rogo superpositus, beatum pro Christo vitæ finem sortitus est. Passi sunt cum eo & alii quindecim. *Pionii & soc.* XV. Eodem die, beati Ephrem Edessenæ ecclesiæ diaconi. In oppido Tricastrino, sancti Pauli episcopi, cujus & vita virtutibus claruit & mors pretiosa miraculis commendatur. *Ephræm.* *Pauli.* In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis, cujus vita miraculis claruit. *Brigidæ.*

Ex *Praten. Herinien. Munerato, Greveno* & *Molano.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. *Natale* pro *natalis*, quod hic in aliis edd. correxit. Item, *post beatum Petrum*, vocem *beatum* omittunt alii, ut fecit Ado. Herinien. voces transposuit, pro *rexit ecclesiam*, legens, *ecclesiam rexit*. *Trahitur* pro *mittitur* habent Greven. & Molan. sed hic in aliis emendavit. *Præsente Trajano* legit Herinien. *Eo præsente*, Munerat. melius in textu. Munerat. particulam interjicit *ac circumsedente*. In Praten. apographo nostro pro *affectus*, scriptoris fortasse vitio, legitur *affectu*. Pro *dehinc*, Greven. & Molan. ponunt *deinde*. Nomen *Pionii* male efformant Herinien. & Munerat. hic *Pronii*, ille *Pinonii*. *Scalorem* pro *squalorem* in Munerato, error est. Greven. & Molan. mutant *vitæ finem* in *finem vitæ*. Herinien. cum Greven. legit *Effrem*. Munerat. *Effren.*; alteræ Molani editiones *Ephræm* : servanda, ex codicibus aliis, textus lectio. Sic Munerat. & Greven. scribunt *Edissenæ*. Nimium hîc sapit Greven. dum ita pronunciat: *In oppido Tricastrino, aliàs Tricassino*. Nihilo melius Molan. *Trecassino* ex Adone. *Scothia* vel *Scotia* pro *Hibernia* hîc sumitur, ubi *Brigidam* lego, non *Brigitam* ut Pratensis.

Ignatii. OBSERVATIO. Sanctissimi *Theophori* nulla in Fastis nostris Latinis antiquior exstat memoria, quam ea quæ à Romano parvo primùm posita est hoc die: *Antiochiæ, Ignatii episcopi & martyris.* Auctorem Acta illa vidisse existimo, quæ post alios à Majoribus nostris vulgata atque olim ab Adone contracta, disertissime exprimunt, hoc ipso die *Kal. Februarii* martyrium compleviſſe *anno Traiani* XI, *Attico & Marcello Coss.* Atque ex eo Adonis compendio, inter festivitates Apostolorum relato, pauca illa sua Usuardus decerpsit, nec sic tamen ad veritatem satis exacta. Genuina ipsa & sincera Ignatii Acta primus in lucem protulit Usserius anno MDCXLVII, quæ mirum est Henschenio non innotuisse, de cetero inclytissimi martyris res gestas diligentissime prosecuto. Eadem illa Usseriana recudi curavit Ruinartius inter selecta à pag. 9, ac præterea fontem ipsum Græcum in bibliotheca Colbertina feliciter repertum, cum nova interpretatione ad calcem adjecit à pag. 695, in quibus certamen clare signatur XIII *Kal. Januarii*, seu XX Decembris, ad quem diem Castellanus eum remisit, justo, ni fallor, scrupulosior. Recentiores alii in laudando Ignatio stylum exercuere; sufficiat Tillemontium indicasse tomo 2 à pag. 190 ad 212 præter notas. Nos de his plura in Februarii Supplemento.

Pionii. De *Pionio* sic agunt Hieronymiana, ut interprete & commentatore opus sit, qualem sese præbuit Florentinius. Clare Romanum parvum: *Smyrnæ, Pionii martyris & aliorum* XV. Hic Acta sinceriora præ oculis habuisse videtur Ado, ex quibus primo loco textum suum composuit, à Nostro pro majori parte transumptum, rescissa periodo controversa: *Qui persecutione Antonini Veri* &c. Videantur Acta ipsa à Bollando diligenter expensa, ubi in prolegomenis difficultates explicantur, quæ etiam hoc tempore viris eruditis dissertationum materiam præbent, ut est apud Ruinartium à pag. 120 & apud Tillemontium tomo 3 à pag. 367. Fateor in Actis alium diem notari, nempe IV Idus seu XII Martii (cum circa medium istius mensis passio certo contigisse videatur,) sed cur ad V Aprilis Pionium transferat Castellanus, nondum satis intelligo.

Ephræm. Nec magis liquet unde asserere potuerit idem Castellanus clarissimum *Ephræm* decessisse IX Julii. Hunc primus hoc die, nescio ob quam causam retulit Ado, ex quo ipsum Noster & ex hoc reliqui passim accepêre. Nihil prætermisit Bollandus, quò omnia de eo scripta colligeret; quid addiderint recentiores examinare non vacat, continuam vitæ

Pauli. seriem texuit Tillemontius tomo 8 à pag. 259 ad 319. *Paulus Tricastrinus* etiam Adonianus est, male illic, forte librarii vitio, *Trecassinæ* urbi adscriptus, quod à Notkero servatum est, à Nostro prudenter (ut credimus) correctum, licet in multis ejus apographis re-

Brigidæ. mansérit. Vide Acta pag. 93 & Castellanum pag. 487. Solius *Brigidæ* hoc die meminit Beda; Florus modo suo brevem adjecit laudationem; Ado singulare miraculum, inter Auctaria referendum: Noster id solum ex Adone mutuavit, quod textus exhibet. Antiquissimum illius virginis cultum probant pleraque apographa Hieronymiana. Rabanus *Scotum* medii ævi, non male mutavit in *Hiberniam*, uti etiam Notkerus, qui tamen *Brigittam* scripsit. Credo equidem Castellanum inter Sanctas, cetera synonymas, solerter distinxisse, ita ut alia *Brigida*, quæ hoc die colitur; alia Gallica, *Britta*; alia demum Sueca, quæ modo notissima est, *Birgitta* dici debeat. In iis quæ Hiberniæ patronam spectant, nihil desiderari passus est Bollandus, vitas quinque diversas illustrans, quas haud immerito, saltem ex parte, suspectas habent eruditi neoterici. Ceterum ex dictis patet textum nostrum integrum, ordine dumtaxat non nihil immutato, ex Adone profluere, cui Notkerus ea adjunxit, quæ præter *Brigidam* in Rabano repererat. Wandelbertus eam solam hodie celebrat:

Brigida virgo potens Februi sibi prima Kalendas
Scotorum sancit miro celebrata favore.

AUCTARIA.

TORNACEN. Plerumque purus & integer, hodie deficit in elogiis Pionii Smyrnensis & Pauli Tricastrini; sic tamen ut post *Pionii martyris*, non omittat, *passi sunt cum eo & alii* XV.

MARCHIANEN. Textum purum habet excepto Paulo, qui plane omissus est.

ANTVERP-MAJ. Expunctum hîc etiam Pionii elogium. In Ephræm satis purus est. Tum, de Brigida, ex Adone textui superaddit: *Quæ cum lignum altaris, in testimonium suæ virginitatis tetigisset,* [statim] *viride factum est.* In Paulo purus, postea inserit: *Eodem die, translatio sancti Audoëni archiepiscopi.* In fine de Ignatio, *Audoëni* ex Adonis Martyrologio solum habet: *Ipso die, translat. sancti Ignatii episcopi & martyris.*

ROSWEYD. Ignatii elogium etiam omittit. In Pionio interpolatus & mutilatus est. Tum: *Severi, Ravennæ, Severi episcopi & confessoris.* In Ephræm, purus. *In Scotia, Brigidæ virginis,* ut Beda. *Eodem die, S. Pauli civitatis Castrinæ episcopi & confessoris.*

PULSANEN. De Pionio & Ephræm tacet; addit autem in fine: *In monte Gargano, depositio beati Paschasii abbatis.* De hoc Paschasio nihil quidquam hactenus invenire licuit. *Paschasii.*

ANT-

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Toto reliquo textu satis puri, addunt de Brigida ex Adone quod supra dedimus. Et in fine: *Ipso die, sanctorum episcoporum Polycarpi & Severiani.* Vide animadversionem historicam in Actis pag. 933. De iisdem SS. sæpius infra. *Polycarpi & Severiani.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. A præcedentibus solo ordine differunt. Polycarpum & Severianum Brigidæ præponentes: item quod Pionio x tantummodo vel XII socios adscribant.

LOVANIEN. Similis omnino esset, nisi careret toto Pionii elogio; atque etiam sociis XV.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. De Ignatio post verba textus, adjiciunt: *Hic quodam tempore per visionem in cælum raptus, vidit & audivit quomodo angeli per antiphonarum reciprocationem, sanctæ Trinitati hymnos canebant. Qua visione edoctus, constituit in Antiochena ecclesia, juxta modum visionis, antiphonas decantari. Deinde per beatum Ambrosium ritus cantûs de Græcis transivit ad Latinos.* Pionio solum addunt socios XII. Penultimo loco de Polycarpo & Severiano Demum de Brigida, ut supra. *De Ignatio*

CENTULEN. *Romæ, passio sancti Ignatii Antiochensis episcopi: beati Johannis Apostoli discipulus, tercius post beatum Petrum Antiochenam rexit ecclesiam. Apud Zmirnam, Pionii martyris & aliorum* XV. *Eodem die, sancti Effrem, Adessenæ ecclesiæ diaconi. In Scocia, sanctæ Brigidæ virginis. Trecas, sancti Pauli episcopi & confessoris.* An hic alius sit à Tricastrino, vide Prætermissos & Acta pag. 93.

BRUXELLEN. Ita incipit: *In Scochia, S. Bregidæ virginis. Quæ cum lignum* &c. quibus addit: *Ac pluribus aliis miraculis vita ejus præclaruit.* Ignatio proprium elogium texit, quod non censui describendum. Sequitur: *Item Galleniti martyris, qui cum præfato beato Ignatio passus est.* Pionii encomium luxatum refert. De Ephræmo fere ut textus. *Item sancti Pauli, civitatis Trecassinæ, Castrive Tppidoti episcopi, cujus vita* &c. *Eodem die, beatorum Polycarpi & Severiani episcoporum & Præcordii presbyteri. Et translatio sancti Andoeni* [Audoëni] *Rothomagensis archiepiscopi.* Ejus vita dabitur XXIV Augusti. *Galleniti. Præcordii.*

HAGENOYEN. Proprio etiam marte Ignatio elogium aptavit. In Pionio, Ephræmo, Paulo, satis purus est, præterquam quod primo solum tribuat XII socios. Tum: *In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis, quæ per multos erat prophetata tam pagânos quam Christianos. Quæ cum quodam tempore &c. Ipso die, sanctorum episcoporum Polycarpi & Severiani.* Vide quæ superius dicta sunt.

AQUICINCT. Pro *Trecassino*, vel potius *Tricastino*, aut *Tricastrino*, legit *Tegastri.*

VATICAN. num. 5949. *Ravennæ, sancti Severi episcopi.* Addunt VICTORIN. & REG. SUEC. *Viri glorioſi.* *Severi.*

DAVERON. Perperam hoc die habet: *Item Severi episcopi, cognomento Sulpitii, beati Martini Turonensis discipuli, Bituricensis civitatis Pontificis, genere ac sapientia clarissimi.* Varii hoc die Severi recurrunt, de quibus videndus index Prætermissorum & Castellanus pag. 486 & 487.

BIGOTIAN. Qui fuit olim PP. Cælestinorum: *Ipso die, sanctorum episcoporum Polycarpi & Severiani.*

ALTEMPS. in Anglia auctus: *Petragoricas, sancti Suri confessoris.* In Actis vocatur *Sorus.* *Suri.*

CODEX S. RICALDI: *Agrippiani Anicensis episcopi & confessoris.* In Actis, *Agrippani.* *Agrippiani.*

STOZZ. & MEDIC. *Apud Scotiam, S. Brigidæ virg.... Hujus vitam virtutibus ac miraculis admirandam S. Donatus Scotus, episcopus Fesulanus scribens commendat. Item, translatio corporis sancti Aldoeni archiepiscopi, quando à Gallia per visionem Roberti, inclyti Normandorum regis, Rotomagum translatum est, anno Dominicæ Incarnationis* DCCCXVIII. *Item, sanctorum episcoporum Polycarpi & Severiani. Apud civitatem Ravennam, natale S. Severi archiepiscopi. Item, sancti Præcordii martyris.* An non *Præcordii Corbeiensis?* *Audoëni translat.* *Præcordii.*

EDIT. LUBECO-COL. *Antiochiæ, natale B. Ignatii* &c. ut supra ex ULTRAJ. & aliis. Sequitur: *In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis. Quæ cum de manu episcopi velamen more monialium accepisset, super caput suum lectis orationibus, capite submisso lignum altaris tetigisset in testimonium virginitatis suæ, statim viride factum est, & in perpetuum viride & imputribile permansit.* In Pionio Adonem describit. Post Ephræm & Paulum, ponit Polycarpum & Severianum. Ultimo loco: *Pictavis, sancti Leonis confessoris.* *Leonis.*

BELIN. In Ignatio satis purus est. Secundo loco habet: *In oppido Trecassino* &c. Sequitur: *Apud Scotiam* &c. ut codices supra. *Ravennæ, sancti Severi episcopi & confessoris.* Tum de Pionio, cujus elogium mutilat. Ultimo loco de beato Ephræm.

GREVEN. *Ravennæ, depositio sancti Severi episcopi & confessoris. Qui ex lanificio victum quærens, per columbam cælitus missam, designatus est in episcopum assumendus. Alii volunt quod hic sit memoria ejus, & Vincentiæ uxoris, filiæque Innocentiæ, undecimo vero Kal. Novembris, depositio. Ipso die, sanctorum episcoporum* &c. *Item beati Severii episcopi & confessoris, cujus corpus in Basilica metropolitana beatæ Mariæ Rothomagensi, populis hac die reverenter ostenditur. Pictavis, sancti Leonis conf. Euberti episcopi & confessoris. Metis, Sigeberti confessoris. Severi presbyteri & confessoris, de quo* I *Dialogorum Gregorius narrat, quod ad infirmum vocatus, cum propter opus putationis vineæ suæ paululum tardasset ire, illeque defunctus fuisset, amarissime flens, ad vitam eum revocaverit. Alii tamen hunc habent* XV *Kal. Martii. Item, sanctorum Dionysii & Publii.* Ex codicibus Hieronymianis. *De Severis.* *Leonis.* *Euberti.* *Sigeberti.* *Dionysii &c.*

MOLAN. De Brigida, *hac cum lignum* &c. De Severo & Severio, ut Greven. *In Vastiaco, natalis sancti Præcordii confessoris.* Deinde charactere minuto: *Metis, Sigeberti conf. & regis: qui inter alias virtutes viginti monasteria construxit. Passio sanctorum Vindemialis, Eugenii & Vindemialis Longini: de quibus Greg. Turon. in Chronicis lib.* 2. *Insulis, sancti Euberti conf. qui, licet vita Deo sit nota & hominibus ignota, creditur tamen esse meriti præclari. Cujus corpus requiescit in S. Petro.* In editionibus aliis accedit de Severo Ravennate: *Quem Deus de lanificii arte ad episcopatum sustulit. Die prima, præfestum Tpapantes Domini & Dei, Salvatoris nostri Jesu Christi. Et sancti martyris Tryphonis. Civitate Augusta, sancti Ursi episcopi ejusdem civitatis. Pictavis, sancti Leonis, compresbyteri sancti Hilarii, ab ineunte ætate sanctissimi.* Denique, minori charactere: *In Islandia, sancti Goedermundi, episcopi & martyris.* Necdum inter Sanctos notus est, nisi sumatur pro *Jona Ogmundo.* Vide Prætermissos. *Præcordii confessoris.* *Vindemialis &c.* *Euberti.* *Tryphonis.* *Ursi.* *Leonii.* *Goedermundi.*

IV. *Non.* *Die* 2.

Hypapantes. Cornelii. Papanti Domini. Apud Cæsaream, beatissimi Cornelii Centurionis, quem beatus Petrus baptizavit. Hic apud præfatam urbem episcopali honore sublimatus quievit. Romæ via Sa- *Aproniani.* laria, passio sancti Aproniani, qui audiens unà cum Sisinnio diacono, adhuc gentilis vocem de cælo factam, venite, inquiens, benedicti patris mei & reliqua; credens, baptizatus est, & sic postea in confes- *Fortunati & socior.* sione Domini finem vitæ capitali sententia accepit. Item Romæ, sanctorum Fortunati, Feliciani, Firmi, Candidi. Aurelianis, sancti Fu- *Fuscoli.* scoli episcopi.

Puri ferme sunt codices nostri omnes, sed primigeniam & simplicem Usuardi puritatem exhibent soli Codd. *Pratens. Herin. Tornacen.* & *Marchian.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Ypapanti*, quam terminationem omnes habent atque aspiratione carent citati codices, & quidem Pratensis legit *Yppapanti*. Ceteri tum excusi tum Mss. non parum variant. Major discrepantia est in nomine *Fuscoli* Aurelianensis, cujus inflexiones diversas ferme duodecim referre possem, videndas apud Bollandum & Castellanum hoc die. Servavi lectionem Pratensis, Herinensis & Marchianensis, quamvis Tornacensem præferendam alii censeant, ubi pro *Fuscoli* scribitur *Flosculi*: gallicè *S. Flou*; & sic etiam interpretatur Motherius noster in notula ad hunc diem.

Hypapantes. OBSERVATIO. *Hypapante Domini* legitur apud Bedam, quem hîc deserit Rabanus, Hieronymiana secutus, quorum tamen verba nonnihil ampliavit. Cum Beda convenit Romanum parvum, estque phrasis plane eadem in Adone, unde Nostro non defuêre quos imitaretur. Cur vero codices nostri aliam passim terminationem adhibeant, non est operæ pretium discutere. Græcum Υ non recte Latine redditum, totam haud dubie variationem induxit. Notkerus nec Rabanum nec Adonem deserere voluit, utrumque annuntiandi modum conjungens, quamvis prioris verbis non omnino inhæreat. Hieronymiana apographa apud Florentinium sic loquuntur: *Purificatio sanctæ Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi.* De hoc festo fuse & erudite tractat Henschenius & post eum Castellanus à pag. 498. Ceterum ex citatis Beda, Romano parvo, Adone & Nostro manifestè evincitur, vetustissimo usu receptam in Ecclesia Latina, Græcam hujus festivitatis appellationem, cui alia etiam nomina adaptata sunt. Quid proprie velint Wandelberti versus, aliis considerandum relinquo; ita sonant:

Quartum Nonarum templo illatus dicat Agnus:
Quo lustrante Deo in unum plebs credula templum,
Mente pia locat acceptum sternitque tribunal.

Cornelii. Centurio *Cornelius*, in Romano parvo ab Adone repertus, elogio auctus est, quod exinde Noster desumpsit, servata circumstantia baptismi, à Petro Apostolo collati, quæ in rigore verborum, textui sacro non videtur conformis. Sunt etiam qui dubitent, utrum revera Cæsarienses episcopus à Petro sit ordinatus. Sed de his plura vide apud Bollandum in Actis, ubi de Cæsareæ prærogativis, apertoque gentibus per Cornelium ad fidem ostio: quæ brevius perstringit Tillemontius tomo 1 à pag. 154. Notkeri elogium *Aproniani.* satis nitide totam Cornelii historiam ex Apostolorum Actis contraxit. *Aproniani* solo nomine meminit Beda; Romanum parvum, *martyrem Romæ* appellat: Ado plura adjicit, quæ vix credas à Nostro in compendium reducta. Certe verba Christi: *Venite benedicti* &c. Ado non expressit, alii non uniformiter: atque eam fortasse causam fuisse dicere possumus, cur in multis codicibus fuerint interpolata, sic ut soli quatuor inventi sint, quos genuinum & simplicem Usuardi sensum retulisse, supra censuimus. Rabanus eumdem fontem, nempe sancti Marcelli Acta, de quibus XVI Januarii egimus, præ oculis habuit, atque inde breve suum elogium extraxit, descriptum à Notkero, quod *Fortunati & sociorum.* si non verbis, certe sententia, cum longiori Adoniano convenit. *Fortunatus* cum tribus aliis martyribus inter plures ex Hieronymianis à Nostro selectus est, uti & verosimiliter *Fuscoli.* *Fuscolus* Aurelianensis, sed prætermissa *Sicaria*, quam Bedæ & Usuardo perperam tribuit Florentinius. Rabanus solam postremam habet, Notkerus utrumque.

AUCTA.

AUCTARIA.

Purificationis S.M.V. ANTVERP-MAJ. Incipit : *Purificatio sanctæ Mariæ Virginis.* In Cornelio satis purus est : *Eodem die Romæ, sancti Aproniani martyris, sub Maximiano imperatore.*

ROSWEYD. Litteris rubris : *Purificatio sanctæ Mariæ.* In secunda, non omnino purus est. *Eodem die Romæ, sancti Aproniani martyris, qui sub persecutione Maximiani imperatoris multa passus, viâ Salariâ, miliario secundo, ad ultimum capite truncatus est. In Africa, Victoris & aliorum* LXXX. *Item Romæ, Fortunati & aliorum* XXXII. Vide Acta & Florentinium, ubi hæ martyrum classes accuratius distinguuntur.

Victoris & 80. *Fortunati & 32.*

PULSAN. ANTVERP. MAX-LUBEC. GREVEN. & MOLAN. atque alii passim codices longiorem faciunt auditæ ab Aproniano vocis sententiam, nempe : *Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est.* BELIN. adjicit, *a constitutione mundi*, omisso, *credens.* MOLAN. præterea Usuardino textui, aliis litteris verba Adonis interserit. Itaque post, *adhuc gentilis*, sequitur : *Sub persecutione Maximiani imperatoris, cum præsentasset aspectibus Laodicii præfecti beatum Sisinnium diaconum, eductum de carcere* (*erat enim commentariensis.*) Et post *baptizatus est* à Sisinnio diacono, & *ad consignandum sacro Chrismate, Marcello Papæ oblatus.*

Aproniani ex Adone.

PULSAN. Litteris majusculis miniatis, sic incipit : *Purificatio sanctæ & perpetuæ Dei genitricis & Virginis Mariæ.* Sequitur textus cum additamento, ut jam diximus. In fine autem ita sensum format, ut periodo continua; post *Candidi*, legat, *Aureliani & Fuscoli episcopi*, quasi si hi fuissent martyres duo, aliorum socii. Idem habet Muneratus, etiam in principio ab Usuardina simplicitate recedens, dum ita scribit : *Ipapanti Domini, quod est Latine obviatio, quando scilicet Domino in templo sanctus Simeon obviavit.*

BELIN. Cum de prima editione jam egerimus, etiam notandum, in quo altera à puritate discrepet. Ita diem concludit : *Aurelianis, sancti Flostuli, episcopi & confessoris, & Sichariæ Deo sacratæ.*

Sichariæ.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Diem sic omnes ordiuntur : *Purificatio beatæ Virginis & Ypapanti Domini*; verosimiliter quod neutrum festum, seu saltem annuntiandi modum excludere voluerint. In voce audita, *venite benedicti* &c. cum supra citatis conveniunt. In fine post *episcopi*, addunt plerique *& confessoris* : nomen vero *Fuscoli*, vel *Fuscoli* varie efformant.

Purificat. & Ypapant.

CENTULEN. *Ypopanti Domini, quod est amplexio sive susceptio Domini Salvatoris. Apud Cesaream, beatissimi Cornelii Centurionis, quem beatus Petrus Apostolus baptizavit, quique in eadem urbe episcopus sublimatus, quievit. Romæ, Appronians martyris. Item Romæ, sanctorum Fortunati, Feliciani, Firmi, Candidi. Aurelianis, sancti Fuscoli.* Recentiori manu in spatio erasо hæc verba inscripta sunt : *In Sebasten, decollatio*, præfixa hisce, quæ antiquiori & prima manu scripta sunt; *sancti Blasii episcopi & martyris*, ut merito dubites utrum ad hunc, an ad sequentem diem referantur. *Blasii.*

BRUXELLEN. *Purificatio beatæ Mariæ Virginis & Ypapanti Domini. Quod festum tempore Justiniani imperatoris apud Byzantium seu Constantinopolim sumpsit initium. Et sancti Symeonis, qui Christum in templo præsentatum, in ulnis gestans, decinit cantum, Nunc dimittis Domine servum tuum in pace.* De cetero purus est, etiam in voce cælesti ab Aproniano percepta. Habet tamen in fine, *confessoris.* *De Purific.*

HAGENOYEN. *Purificatio beatæ Mariæ Dei genitricis : quando illa obtulit filium suum in templum sacerdoti, & redemit illum oblationibus, secundum legem Moysi. Ubi ipse cognitus erat à sancto Symione & à sancta Anna vidua. Hoc festum celebre institutum fuit à Justiniano imperatore propter mortalitatem, quæ tunc viguit in Constantinopoli, quod & Pelagius Papa confirmavit.* De Aproniano, post *baptizatus est*, addit : *Et ex devotione seipsum præsentavit, conquerens quod dies suos, perdiderit. Et ait judex ei : Vere hodie perdes dies tuos & statim præcepit eum decollari.* Pro *Firmi*; legit *Sirini.*

MATRICULA CARTUS-ULTRAJECT. Omissis Aproniano & Fuscolo, ponit in fine; *Telerini confessoris & aliorum martyrum.* Vult dicere *Celerini* & sociorum : sed spectant ad diem sequentem. *Celerini.*

VATICAN. num. 5949. Non habet *Fortunati* & sociorum, nec *Fuscoli.*

ALTEMPS. *Ipso die in Cantia, Doroberniæ, sancti Langacii archiepiscopi.* *Langacii.*

STROZZ. *Apud castrum Florentino, S. Verdianæ virginis, cujus vita virtutibus admiranda.* Dubium tamen relinquit, utrum ad hunc an ad præcedentem diem ea Sancta referenda sit. *Verdianæ.*

Item passio S. Sotheris martyris. Item, sanctorum martyrum Zotici, Herenæi & Hiacinthi. De quibus etiam agunt codex MEDIC. & EDITIO FLORENTINA anni MCCCCLXXXVI. *Sotheris. Zotici & soc.*

EDIT. LUBECO-COL. Incipit sicut codices mediæ notæ supra. In Cornelio pura est, in Aproniano, ex Adone interpolata. Post *Fosculi episcopi & confessoris* adnectit : *Eadem die, beati Soris confessoris.* De quo etiam memi- *Soris.* nit Grevenus. In Actis ponitur pridie.

GREVEN. *In Africa, sanctorum martyrum Victoris & aliorum* LXXX, *Item, sanctorum Marini, Perpetuæ, Juliæ, Privatulæ.* Vide Acta. Sequitur *Soris*; tum : *Laurentii archiepiscopi Cantuarienſis, qui beato Augustino, primo ejusdem urbis episcopo successit. Item secundum aliquos, septem mulierum, quæ guttas sanguinis S. Blasii collegerunt, & pro Christo gloriose occubuerunt. Aurelianis, Sigariæ virginis Deo sacratæ. Hadelogæ virginis, cognatæ sancti Bonifacii episcopi.* *Victoris & 80. Marini & sociorum. Laurentii. mulierum 7. Sigariæ. Hadelogæ.*

MOLANI additiones de sola *Sicharia* & *Laurentio* Cantuarienſi meminerunt. Quæ textui immixta sunt, superius dedimus.

III *Non.* *Die* 3.

Celerini & aliorum. IN Africa, natalis beati Celerini diaconi & confessoris, & sanctorum martyrum Laurentini, Ignatii, & Celerinæ: de quorum omnium glorioſis laudibus extat beati Cypriani epiſtola. Apud oppidum Vapingum, depoſitio epiſcoporum Tigridis & Remedii.

Tigridis & Remedii.

Nova purorum codicum penuria. Soli *Greven.* & *Molan.* omni additamento aut immutatione carere videntur. Ratio mox dabitur.

VARIA LECTIO. Poſui *Africa* de more, licet ambo ſcripſerint *Aphrica.* Greven. habet *Laurentii* cum multis aliis codicibus, melius Molan. poſt Romanum parvum & Adonem *Laurentini*, ut in textu. Scribo *extat*, ut alibi *extitit* &c. *Vapincum* habet Greven. *Vapingum* Molan. recte uterque. Alia nomina & loci & ipſorum Sanctorum vide in Actis. Ea modo variationes alias momenti gravioris, propter quas tot codices è genuinorum numero excluſi ſunt.

De Pratenſi & aliis cod. hoc die non puris.

Purum non eſſe codicem Pratenſem, ex eo liquet, quod Caſtellanus me pridem monuerit, eraſa in eo fuiſſe omnia, incipiendo à voce *ſanctorum*, ad finem uſque, & preſſiori charactere inſcripta, quæ hîc exhibeo; *martyrum Laurentii, Ignatii* &c. ut ſupra. Tum: *Apud Sebaſtem civitatem, beati Blaſii epiſcopi & martyris. Civitate Nicea, paſſio ſancti Triſonis, tempore Decii imperatoris. Apud oppidum Vapingum* &c. Denique adjectum: *Latiniaco, natalis ſancti Deodati epiſcopi & confeſſoris.* Quis non videt, *Blaſium Sebaſtenum* perperam legi, cum de eo, poſt Romanum parvum & Adonem, fuſe agat Uſuardus xv Februarii, ſub nomine *Blavii*? niſi quis hunc à *Blaſio* velit diſtinguere; quod nemo hodie admiſerit. Satis diu opinatus ſum, tum primùm in Occidente *Blaſii* nomen inclaruiſſe, cum ex bello Sacro reduces Crucigeri, illuſtris martyris reliquiis eccleſias noſtras locupletarunt, atque adeo tunc etiam cœpiſſe hoc die celebrius recoli. At cum in Rabano, hoc ipſo die tam diſerte ponatur; ut vanam repuli hujuſmodi conjecturam. Fieri tamen eâ causâ potuit, ut multi codices Uſuardini *Blaſium* hoc die, vel appoſito vel ſuppreſſo palæſtræ nomine, collocarint, quod fortè à *Blavio*, ut erant tunc tempora, diverſum exiſtimaverint; alii vero totam annuntiationem, quæ xv ab Uſuardo poſita fuerat, ad hunc diem retraxerint, quod fecere Herinienſis & alii. Ut ut ſtatuas, certum puto *Blaſium*, ex Uſuardi mente, ad hunc diem minime pertinere.

Non majori fundamento intruſus eſt *Tryphon* Nicænus martyr, diverſus plane ab illo, de quo egimus IV Januarii, quemque Bollandus rejecit ad x Novembris, quo die colitur hujus nominis patronus *Aſervii* (vulgo *Cattharo*) oppido ditionis Venetæ in Dalmatia. Alterius aut ejuſdem *Tryphonis* nomen inter Auctaria retulimus I hujus, Bollandus inter Prætermiſſos. Quatuor iſtiusmet nominis Sanctos in Martyrologio ſuo univerſali diſtinxit Caſtellanus. Sed hæc alibi ex profeſſo diſcutienda ſunt. Vide infra Additionem Greveni ex Vincentio. Hîc nobis ſat eſt, *Tryphonem* illum qualemcumque Uſuardo fuiſſe ignotum, utpotè qui raro, ut alibi diximus, Sanctos Orientales, Adoni ſuperaddere ſoleat, niſi quos in Hieronymianis repererit. Demum, qui ultimo loco in Pratenſi ponitur *Deodatus*, apud ſolum Grevenum in Auctariis locum invenit, idem, haud dubie, cujus Acta illuſtrata ſunt XIX Junii.

Ad Pratenſem accedunt codices Marchianenſis & Aquicinctinus, qui *Tryphonem* etiam ipſi nominant, ſed *Blaſium* ſimpliciter dicunt *martyrem*, abſque loci expreſſione, ſic ut æque de *Oretano* vel *Cæſarienſi*, ac de *Sebaſteno* intelligi queat. Certe *Blaſium* eos à *Blavio* diſcernere, ex eo manifeſte patet, quod poſtremum cum Uſuardo referant XV hujus, ut eſt etiam in Pratenſi. Puritati autem Uſuardinæ proximi ſunt Herinien. & Tornacen. hic ſimplicior, qui *Blaſium* tantum appellat *martyrem*, ut Marchianen. & Aquicinct., ac XV *Blavium* quoque collocat; ille clarior, qui præciſa ambiguitate, totum *Blavii* elogium, *Blaſio* (qui geminandus non eſt) hodie adſcribit. De *Tryphone*, nulla mentio. Pulſanen. excluſis *Tigride* & *Remedio*, totum & ipſe *Blaſii* elogium hodie producit; quod Munerat. mutilum refert. Verum de his diſtinctius in Auctariis.

Celerini & ſoc.

OBSERVATIO. Inter Hieronymiana apographa, clarius *Celerinam* exprimit Corbeienſe, cum *Felice* & *Felicitate* compoſitam, quibus ſynonymos plures Africanos ſæpius, non ſemper recte, ſignari obſervat Florentinius. In Beda, Floro, aut Rabano nullus hodiernorum Sanctorum notus eſt. Annuntiatio noſtra, ita primitus in Romano

mano parvo reperitur: *Beati Celerini diaconi, & Celerinæ aviæ ejus, & Laurentini & Ignatii.* Hæc Ado paulo fusius explicat, relatis Cypriani verbis, ex epistola 34, quam cum aliis, ad *gloriosam* eorum *originem* spectantibus, egregia dissertatione illustravit Bollandus, ut inde omnis insignium Sanctorum memoria repeti possit: cui junge Tillemontium tomo 3 à pag. 395, aliosque qui de Cypriani operibus & vita commentarios edidêre, nec non Castellani notam pag. 508. Textus noster ex Adone desumptus est, præteritâ *patrui* & *avunculi* circumstantiâ, servatâ à Notkero cum titulo *diaconi*, quem Celerino non deberi, citati auctores merito contendunt. An Romanum parvum viderit Wandelbertus, incertum est: ex eodem fonte, ex quo Romani parvi auctor, ipsum sua accepisse, produnt bini hi versiculi:

Hisque cruore pio Celerinus cum Celerina
Enitet, Ignatius Laurentinusque beati.

Jam supra in Variantibus satis fuse ostendimus, *Blasium*, *Tryphonem* & *Deodotum* ad hodiernum textum nequaquam pertinere. Cur de *Lupicino* Usuardus non egerit, nescio; certe is Wandelberto & Rabano notus est. Ex hoc eum Notkerus cum *Blasio* descripsit. Ceterum ex codicibus Hieronymianis *Tigridem* & *Remedium* Noster eduxit, quorum primus *Tigris*, *Tingides*, *Teridus*, *Terridus*, alter etiam non uno modo inflectitur. Fuerintne hi sancti *episcopi*, *martyres* an *confessores*, ut *depositionis* nomen indicat, an uterque hoc die mortuus, quando & quamdiù ecclesiam illam rexerint, satis explorata non videntur. Tu consule Bollandum, Florentinium & Castellanum, qui verosimiliora proferre conantur. Nos ex hactenus dictis confici omnino putamus, simplicem & primigenium Usuardi textum à nobis in superiori laterculo repræsentatum esse. *Trigidis & Remedii.*

AUCTARIA.

PRaten. In Variantibus notata sunt, quæ in hoc codice textum purum excedunt.

Herinien. De Blasio totum textum refert, quem vide sis xv hujus.

Blasii. Lupicini & sociorum. Tornacen. Marchianen & Aquicinct. Textui subjiciunt: *Eodem die, sancti Blasii martyris.* Ultimus addit præterea: *Lugdunis, Lupicini episcopi, Felicis & Celerinæ.* Quam ineptè hæc omnia simul conjungantur, vide in Actis.

Pulsanen. Tigridem & Remedium omisit, sed & ipse totum textum, qui xv Februarii de *Blavio* ponitur, huc reduxit.

Antverp-maj. *In Africa, beati Celerrimi* [ita scribitur, pro *Celerini*] *diaconi & confessoris, & sanctorum martyrum Celerrimæ aviæ ejus, & Laurentini & Ignatii; quorum prior patruus, sequens avunculus ipsius fuit. Natale sancti Blasii episcopi & martyris.* Ut codices, de quibus supra.

Blasii.

Euentii. Lupicini. Waldetrudis. Rosweyd. *In Africa, beati Celerini diaconi & confessoris, & sanctorum martyrum Celerinæ aviæ ejus, & Laurentini & Ignatii. Viennæ, natale Euentii episcopi glorioſi. Eodem die, passio sancti Blasii episcopi & martyris. Lugduni, Lupicini, episcopi & confessoris. Et sanctæ Waltrudis virginis.* Vide infra nomen melius expressum.

De Blasio. Munerat. Post textum purum, subjungit mutilum Blavii elogium ex xv, hoc modo: *Apud Sebastiane civitatem, passio beati Blavii episcopi. Qui multorum patrator miraculorum, sub præside Agricolano, post diuinam cæsionem atque suspensionem in ligno, ubi pectinibus ferreis carnes ejus diruptæ sunt, post teterrimum carcerem, ac dimersionem laci, unde salvus exivit, jubente præfato judice, capitis obtruncatione cum duobus pueris martyrium consummavit.* Vide hæc purius & completius citata die xv.

Antverp. Max-Lubec. & Ughellian. Referunt purum Usuardi textum, cui in fine subjungunt: *Lugduni, Lupicini episcopi, Felicis & Celerini.* De hac disparatorum conjunctione, supra diximus. Eadem infra non semel recurret.

Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Alberg. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Omnes in principio Blasium Sebastenum referunt cum Usuardi elogio ex xv. In fine autem addunt, ut jam supra; *Lugduno, Lupicini episcopi, Felicis & Celerini.* Demum: *Apud Bremam, Anscharii ejusdem loci primi episcopi.* Adjungit Danic. *& Apostoli Daciæ.* Vide plura in Auctario Greveni. *Anscharii.*

Centulen. Tantum non purus videtur. Sic habet: *In Affrica, beati Celerini diaconi, & Celerinæ aviæ ejus, & Laurentini & Ignatii martyrum. Apud oppidum Vapingum, sanctorum Tigridis & Remedii episcoporum.*

Waldetrudis Bruxellen. Incipit: *Sanctæ Waldetrudis electæ, neptis beatæ Gudilæ. Quæ ab amore conjugali ad Dei tracta amorem, & relicta terrenarum substantia rerum, Christum devote secuta, monasterium in Montibus Hannoniæ fundavit, & ibi corpus ejus quiescit.* A Bollando remittitur ad IX Aprilis. Sola ejus translatio hoc die Montibus celebratur, in nonnullis Kalendariis ad IV translata, propter concursum Blasii. Sequitur de Blasio & Celerino, ut supra in codd. mediæ notæ. Dein: *Civitate Nicena, natale sancti Triphonis, qui tempore Decii imperatoris passus est. Apud Viennam, sancti Euentii episcopi gloriosi. Lugduno, sanctorum Lupicini &c. Apud Vapingum* pure. *Apud Bremam, sancti Anscharii ejusdem loci primi episcopi.* *Triphonis. Euentii.*

Hagenoyen. Primo loco etiam ponitur Blasius cum integro elogio. Sequitur textus satis purus. Tum de Lupicino cum sociis, ut supra. Deinde: *Romæ, Trifonis martyris. Apud Bremam, sancti Anscharii &c. Item, Waldedrudis viduæ & Weipurgæ virginis.* Voluit dicere *Wereburgæ*, de qua Grevenus infra, & in Actis hoc die. Vernacule à nobis vocatur *Geeburg.* *Wereburgæ.*

Victorin. & Reg. Suec. sub num. 130. Apponunt in fine: *Item, sancti Triphonii martyris.* *Triphonii.*

DAVERON. *Lugduniæ, Lupicini* &c. sed clarius codex D. DU CHEVAL, *Lugduno, sanctorum Lupicini* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Blasii episcopi & martyris, apud Sebasten Capadociæ,* [&] *septem mulierum, quæ collegerunt guttas sanguinis beati Blasii. Waldetrudis viduæ. Berlendis virginis.* *Berlendis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Blasio, ut codices supra. Secundo loco, de beato Celerino & sociis. *Eodem die, sancti Triphonis martyris, qui ab infantia multis miraculis claruit & sub Decio tandem in civitate Niceæ gladio coronatus est.* Sequitur de Tigride & Remedio, Tum: *Lugduno sanctorum Lupicini, episcopi, Felicis & Celerini martyrum. Apud Bremam, sancti Anscharii* &c. *Ipso die, sancti Hadelini confessoris de Aquitania. Antisiodoro, beati Juliani martyris. Vienna, sancti Evencii episcopi & confessoris glorioss. Item sanctæ Waldetrudis viduæ.* *Triphonis.* *Anscharii. Hadelini. Juliani. Evencii.*

BELIN. Post Blasium & textum, addit: *Lugduni, Lupicini & Felicis itidem.*

GREVEN. *Eodem die, sancti Blasii episcopi & martyris, quem Usuardus post Adonem ponit xv Kal. Martii sub nomine Blavii. Lugduni, Lupicini episcopi, Felicis & Celerini martyrum. Antisiodoro, beati Iuliani martyris. In Africa, Felicis & Felicitatis. Triphonis martyris. Qui ab anno ætatis suæ septimo miraculis clarens, sub Decio in civitate Niceu pro Christo ungulis laceratus, nudus ad pedes equorum per nivem trahitur, clavis etiam pedibus ejus infixis circumducitur & tandem gladio percussus triumphat. Vincent. lib. 12. cap. 47 dicit, eum passum III Non. Mari, alii Non. Decembris. Anscharii episcopi primi Bremensis & confessoris, quem Ludovicus filius Caroli Magni, una cum novella in Christo plebe Saxonum, dignum pastorem & episcopum instituit. Hadelini confessoris de Aquitania. Vienna, sancti Eventii episcopi & confessoris glorioss. Item secundum Catalogum Sanctorum, depositio beati Joannis Eleemosynarii. Gaudentii episcopi Novariensis, discipuli sancti Martini, qui pro Christo exilium, cum sancto Eusebio Vercellensi sustinuit. Radegundis virginis. Item Wereburgæ virginis. Eodem die, Waldetrudis viduæ comitissæ Hanoniæ, quæ quatuor habuit proles sanctitate conspicuas.* *De Triphone* *De Anscharo.* *Joannis Eleemosyn.* *Gaudentii.* *Radegundis.* *Wereburge.* *Waldetrudis*

MOLAN. In prima editione addit: *Lugduni, Lupicini & Felicis itidem*, ex Belino. Sequitur Blasius cum elogio, in aliis editionibus male in textu positus. Deinde: *Et sancti Hadelini confessoris, apud oppidum Visetum. In Monte Castriloco, sanctæ Waldetrudis viduæ. Apud Bremam* &c. Denique minori charactere: *In villa Brabantiæ Merbeca juxta Ninoven, sanctæ Berlindis virginis.* Editiones posteriores: *In Monte Castriloco* &c. *Apud oppidum Visetum, sancti Hadelini confessoris. Lugduni, Lupicini* &c. *Apud Merbeccam, depositio sanctæ Berlindis virginis. Apud Bremam, sancti Anscharii, primi episcopi ejusdem loci & Hamburgi unitorum. Civitate Bisontina, sancti Anatholi, ejusdem metropolis sanctissimi episcopi & confessoris. In monte Calvo, sanctarum sororum Oliveriæ & Libertatæ virginum. Vienna, sancti Eventii glorioss episcopi.* *Hadelini.* *Berlindis.* *Anatholii.* *Oliveriæ.* *Libertatæ.* *Eventii.*

II *Non.* *Die* 4.

Phileæ & Philoromi. IN civitate Ægypti, quæ appellatur Thmuis, passio beati Fileæ episcopi & Filoromi tribuni, cum quibus etiam innumera fidelium multitudo ex eadem urbe, pastoris sui sequens exemplum, martyrio coronata est, sicut octavus liber ecclesiasticæ Historiæ loquitur. Romæ Foro-Simpronii, sanctorum martyrum Aquilini, Gemini, Gelasii, Magni, Donati. *Aquilini & sociorũ. Aventini.* Trecas, sancti Aventini episcopi & confessoris.

Concordant *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Bene scripsit Praten. *Ægypti*, ut habet etiam Molan. in ceteris codicibus fere est *Egypti* vel *Egipti*, ut dixi supra. Passim etiam offendunt in voce *Thmuis*, quam Herinien. effert *Chinuis*, Tornacen *Thinius*, Marchian. *Thapnis*, Antverpien. *Tinnius*, Munerat. *Thymus*, alii aliter. Greven., ut ut secure procedere voluerit, rem tamen non attigit. Scribit *Taphnis, ædas*, inquit, *Thynius, Thymus* vel *Thymnis*; aberrant omnia. Reliqui in textu, *Fileæ* & *Filoromi*, quamvis non dubitem præferendam omnino Molani & recentiorum codicum lectionem *Phileæ* & *Philoromi*; ast codices antiquissimos secutus sum, Pratensem, Heriniensem, Tornacensem & alios, ex quibus eruenda est genuina Usuardi lectio. Munerat. posuit *Filoronii*, Greven. *Phileromi*. Pulsan. videtur duos in unum conflasse, quem *Florianum* vocavit, ac consequenter pro, *cum quibus*, habet *cum quo*. Quartus lapis ad quem passim omnes offendunt, est, *Forum-Sempronii*. In textu scriptum *Foro-Simpronii*, ad servandam Usuardi lectionem, ex Praten. Herinien. Tornacen. & Molano. In Marchian. Antv. Max-Lubec. & Munerato est *Foro-Symphronii* vel *Simphronii*. Apud Greven. *Sympronii*: omnium turpissime in Pulsan. *inphoro Simpronii*. Redundat in Molano particula *et* ante *Donati*. *Trecas* usitatissima est medii ævi orthographia, non male à Greveno & Molano correcta. *Trecio* Munerati, typographo haud dubie imputandum. Sic scriptoris etiam vitio in Pulsanensem irrepsit *Aventinionis*, & *Galliasii*, pro *Gelasii*.

OBSER-

OBSERVATIO. De magni nominis martyribus *Philea* & *Philoromo* agit hodie Roma- *Phileæ &*
num parvum his verbis : *In civitate Ægypti Thmuis, beati Phileæ, ejusdem urbis epi-* *Philoromi.*
scopi, & Philoromi tribuni, & innumerabilium martyrum. Nec dubium videtur, quin istius Martyrologii auctor eos ex solito fonte, nempe ex Rufini Eusebio acceperit. Ado non solum ex Historia illa ecclesiastica, sed ex Actis etiam magnam partem descripsit, quæ ab Henschenio primùm completius edita & illustrata sunt, sub nomine illius *Gregorii*, à quo *conscriptam egregie passionem* se recognovisse asseverat Rufinus lib. 8 cap. 10. Sed multi hodie Henschenio se assentiri posse diffitentur. Acta paulo puriora, licet acephala videantur, se proferre existimat Ruinartius, inter sincera & selecta à pag. 547. Vide eumdem à pag. 323, ubi Eusebii librum octavum Actis suis inserit ; & Tillemontium tomo 5 à pag. 484. Diffusius Adonis elogium Noster in pauciſſima contraxit, an satis recte servato *tribuni* nomine & martyrii loco, alibi discutietur : plusçula ex eodem Adone Notkerus desumpsit. Hieronymiana apographa adeo corrupte horum martyrum nomina exprimunt, ut Henschenium & Florentinium non parum exercuerint ; & exercebunt quemlibet, qui ex his verbis, *Themoi, Filiæ episcopi, cum filia sua*, ad commodum sensum reducere voluerit, nisi ex longiori Florentinii notatione, eo etiam demum propendeat, ut *Filiam episcopum cum filia sua*, à *Philea* & *Philoromo* diversos fateatur. Nobis de solo Usuardi textu quæstio est, quem purissimum dedimus. Porro utrum tanti sint Acta alia à Combefisio, post editum Februarium nostrum, inter *Lectos triumphos*, forte ex græco Metaphrastis, latinè vulgata, ut hi Sancti, ex eorum fide, rejiciantur in XVIII Maii, quod facit Castellanus contra Martyrologiorum nostrorum auctoritatem, alibi examinabitur.

In sequenti martyrum classe, non unus est error. Falsa loci positio, dum *Roma* cum *Aquilini*
Foro Sempronii conjungitur : scriptio, ut ex Variantibus patet, non satis recta ; nec *& sociorum.*
magis exacta nominum ratio ex Hieronymianis apographis habita ; ex quibus bene conjicit Castellanus, exemplum, quo Usuardus usus est, mire luxatum & depravatum fuisse. Plura apud Rabanum & Notkerum confusa, quæ in Actis explicatiora invenies, & merito explosa, per librariorum socordiam, efficta Sanctorum nomina, ex Thmui, *Themoius* vel *Themius*, ex Foro-Sempronii, *Symphorianus* &c. Id interim extra controversiam esto, sic scripsisse Nostrum, uti in textu legitur. Wandelbertus solum *Aquilinum* celebrat, cui priores duos conjungit :

Tum pridie Nonas Aquilinus vendicat almus,
Antisteſque nitet Phileas cum Philoromo.

Aventinus, antiquioribus Martyrologis ignotus, primùm in Usuardo locum habuit, & *Aventini*
quidem *Trecis*, licet ibi depositus non fuerit : crediderim notiorem urbem ab ipso præhabitam. *Episcopum* faciunt codices passim omnes, sic ut dubitari non possit, quin repræsentetur vera Usuardi lectio. Erravit auctor, ut ostendit Bollandus, at textus ejus in alteris Molani editionibus perperam mutilatus est. De *Aventino Castrodunensi*, cujus episcopalis dignitas ad priorem transferri potuit, agit etiam hoc ipso die laudatus Bollandus, quem tamen inter aëmeros, hoc est incerti diei & fortasse cultûs, in Martyrologio suo universali collocat Castellanus.

AUCTARIA.

Textus mutilus.

ANTVERP-MAJ. *In civitate Egipti, quæ appellatur Thinuis, passio beati Philace, ejusdem civitatis episcopi, & Philoromi, tribuni Romanorum militum ; cum quibus innumera multitudo fidelis ex eadem urbe, pastoris sui vestigia sequens, persecutione Diocletiani martyrio coronata est. Trecas, natale sancti Aventini episcopi & confessoris, cujus gesta habentur.* In his, ut patet, puritati accedit, sed deest secunda annuntiatio.

ROSWEYD. Incipit : *Romæ, sanctorum martyrum Aquilini* &c. pure. Sequitur : *In Egypto, passio sancti Phyleæ episcopi & Philoromi* &c. ut præcedens. Desunt reliqua omnia.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui præ-
Gilberti. figunt : *Natale beati Gilberti confessoris.* In textu non omnino correcti sunt, & post *tribuni*, male inserunt, *sub Deciana persecutione*, quod in Adonianis apographis se etiam reperisse, indicavit Rosweydus.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent quod superiores, & præterea in fine adjiciunt : *Ipso die, natale sancti Lie-* *Liesardi.*
fardi, Anglorum episcopi & martyris.

CENTULEN. *In civitate Thymius, passio beati Filate, ejusdem urbis episcopi, & Philoromi tribuni Romanorum militum.* In duabus aliis, satis purus est.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione non omnino purus, inserit, *sub persecutione Dyocle-*
siana. Secundam sic format : *Romæ, sanctorum martyrum Aquilini* &c. Et tum : *Item, Sympho-* *Symphoriani*
riani martyris. Ipso die, sancti Liphardi, Anglo- *fictitii.*
rum episcopi & martyris. Ultimæ adjungit, *cujus gesta habentur.*

HAGENOYEN. Relato textu integro, subdit : *Ipso die, natalis sancti Gylberti confessoris. Item sancti Luthardi & Elyphardi, Anglorum episcopi & martyrum.* Satis patet ex uno vero nomine duo falsa esse conficta. Sequitur in fine : *Item Ve-* *Veronicæ*
ronicæ viduæ, de qua vide in Actis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Male scribit *Sileæ* & *Floriani*, pro *Phileæ* & *Philoromi*.

CODEX A Domini le Mare, qui fuit, Canonicorum S. Lazari Augustoduni: *Celticæ Romæ, dedicatio basilicæ S. Symphoriani in suburbio ejusdem urbis constitutæ.* Hoc quid sit, nescio.

ALTEMPS. in Anglia auctus: *Ipso die, sancti Alelari, Claudio-Cestrensis episcopi & confessoris.* *Alelari.*

STROZZ. ET MEDIC. *Item natale sancti Giliberti confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Parum admodum differt à codd. supra citatis ULTRAJ. &c.; solum addit de Aventino, *cujus gesta habentur* & pro *Liefardi*, scribit *Liophardi.*

BELIN. Inverso Usuardi ordine, primum annuntiat martyres Foro-Sempronienses, quibus immediate subjicit: *Trecas, Aventini episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Giliberti episcopi & confessoris.* Male hîc ponitur titulus *episcopi* qui Sempringhamensi, de quo solo hodie agitur, nullatenus convenit. In alium errorem lapsus est Baronius in Notationibus, ut observavit Rosweydus. Sic habet textus Romani hodierni: *Eodem die sancti Gilberti confessoris.* Notatio hæc est: *Gilberti alias Giliberti sive Guiberti, fuit is fundator nobilis monasterii Gemblacensis. Wibertum hunc vocat Sigebertus, quem è vita migrasse ait, anno Domini* DCCCCLXII. *De eodem, Petrus in Catalogo lib.* 3 *cap.* 83. *& Molanus in Indiculo & in Natal. Sanctorum Belgii. Ejus vitam, à Sigeberto ejusdem cœnobii monacho scriptam, retulit Surius in tomo* 3 *die* XXIII *Maii.* Ad hæc ita Rosweydus. *Rosweydi Observatio in Mrl. Rom.*

Tota notatio Baronii ad hunc locum Martyrilogii Romani, nihil ad rem facit. Nam Gilbertus ille, qui IV *die Februarii colitur, nihil commune habet cum Guiberto Gemblacensi. Fuit enim Gilbertus ille Anglus, Canonicus Regularis, abbas Sempinghamensis, cujus vitam exhibet Legenda Angliæ, per Capgravium Carmelitam olim collecta, floruitque circa annum* MCXL *& obiit anno* MCLXXX, *vitæ suæ anno* CVI, *Sanctorum numero adscriptus est anno* MCCII *à Papa Innocentio* III, *Guibertus autem fuit fundator monasterii Gemblacensis, fuitque Belga, in diœcesi tunc Leodiensi, nunc autem Namurcensi, qui floruit anno* DCCCCXL *& obiit anno* DCCCCLXII. *Natalis ejus incidit in* XXIII *Maii, quo Surius vitam ejus habet. Elevatio autem ejus celebratur* XXIII *Septembris. Alius est Guibertus, abbas* XIII *Gemblacensis, qui scripsit apologiam pro Severo Sulpitio, quem Baronius in Notationibus ad diem* XXIX *Ianuarii confundit cum Guiberto fundatore Gemblacensi.* Huc usque Rosweydi Observatio.

GREVEN. *Donatæ, Themi*: Primum nomen est *Donati*, alterum ex Thumi male tortum. *Donatæ &c. Leopardi, Anglorum episcopi & martyris. Item Richardi, Anglorum regis & martyris. Remberti archiepiscopi Bremensis & confessoris, qui à sancto Anscario ejusdem urbis episcopo educatus, eidemque in regimine succedens, non solum suos laudabiliter rexit, verum etiam infidelibus frequenter Christum annuntiavit. In Anglia, Gilberti abbatis & confessoris, qui multos regulariter vivere docuit. Sanasclæ, seu mavis, Sanasolæ presbyteri, hactenus ignoti. Hugonis presbyteri, itidem incogniti. In Scotia, Modani abbatis.* Richardi. Remberti. Gilberti. Sanasclæ. Hugonis. Modani.

MOLAN. Post *Aventini*, subdit, *cujus gesta habentur. Binchii, Ulgisi episcopi & abbatis in Laubaco, admirandæ sanctitatis viri. Suessionis, sancti Vodali confessoris. Eodem die, sancti Gilberti confessoris. Ipso die, sancti Liephardi, Anglorum archiepiscopi & martyris.* De Richardo & Remberto, ut Grevenus. Posteriores editiones: *Eodem die, sancti Gilberti confessoris, qui Sempingamiæ quiescit, in monasterio quod ipse condiderat. In Hunecourt ipso die, sancti Liephardi &c. Cœnobio Laubiensi, depositio sancti Vulgisi episcopi & confessoris. Die quarta, sancti Patris Isidori Peluſiotæ.* Aliis litteris: *Item Remberti archiepiscopi, cujus celebrior festivitas est die* XI *Iunii. Eodem die ponit Metaphrastes pœnitentiam Theophili, per intercessionem gloriosissimæ Dei parentis, auctore Eutychiano hujus Theophili ministro.* Ulgisi. Vodali. Liephardi. Vulgisi. Isidori Peluſiotæ. Remberti.

Nonis. *Die* 5.

Agathæ. APud Siciliam civitate Cathanensium, natalis sanctæ Agathæ virginis & martyris, quæ post alapas & carcerem, post equuleum & tortiones, post mamillarum abscisionem, post volutationem in testulis & carbonibus, tandem sub judice Quintiano in *Aviti.* carcere consummata est. Viennæ, beati Aviti episcopi & confessoris, cujus fide & industria atque admirabili doctrina, ab infestatione Arianæ hæreseos Galliæ defensæ sunt.

Concors textus *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Antv. Pulsanen. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* imo fere ceterorum omnium.

VARIA LECTIO. Solus Herinien. scribit *Syciliam*, sed in *Cathiensium*, socium habet Pratensem. Marchian. ponit *Catinensium*, Pulsan. *Cathenienſium*; Munerat. *Catenensium.* In textu secutus sum Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan, quamvis aspiratio plane redundare videatur. Rursus, fere conveniunt Pratens. & Herinien. ille scribens *Agathes*, hic *Agates*: melior est, ni fallor, textus inflexio. Lego *equuleum* cum probatioribus Mss. & excusis: Tornacen. Marchian. Antverpien. Pulsan. Max-Lubec. habent *eculeum*, quod alibi non semel recurrit. *Martires, torciones, Quinciano, abscisionem, ammirabili, ereſis, hereſeos* & hujusmodi alia ad medii ævi corruptam orthographiam

phiam spectant, de quibus in præfatione abunde dictum est. Max-Lubec. ut solet esse incorrectissima, ita hîc nonnulla habet typographi errore contorta, quæ ex codice Antverpien., cui ubique similis est, facile correximus. Codex uterque pro *admirabili*, legit *mirabili*, omittitque vocem *Arianæ*, ut fecit etiam Pratens. Ceteri omnes eam clare exprimunt, ut ex Adone exprimendam putamus. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. Molan. & alii scribunt *Arrianæ*: utrum præferas, mihi sus deque est.

Agathæ. OBSERVATIO. Qui Siculorum & maxime Catanensium, seu mavis Panormitanorum gloriam *Agatham* dixerit, satis dixit. Cetera loquuntur Kalendaria, ut vetustissimum Carthaginense ac Frontonianum, atque Martyrologia omnia. Quæ insuper decora, illustrissimæ virgini debita sunt, à Castellano enumerantur pag. 537. Conspirant apographa Hieronymiana, in quibus, iisdem ferme verbis, primo loco ponitur: *In Sicilia Cataniæ*, vel *Catana civitate, passio sanctæ Agathæ virginis.* Nec plura habet Romanum parvum: *Sanctæ Agathæ virginis, apud civitatem Catanensium.* Bedæ elogium à Rabano descriptum est, etiam ab Adone in Martyrologio, cum hac vera & notabili variatione, quod pro *imperatore Diocletiano*, substituerit *Decio*, idque recte Notkerus secutus est, ut à Bollando demonstratum invenies. Habet prolixiorem vitæ seriem præfatus Ado inter festivitates Apostolorum; at Noster compendio studens, ex breviori Martyrologii encomio sua decerpsit. Cum autem ex ea Bedæ & Adonis discordia dubius hæreret, cujus maxime tyranni tempora appellanda essent; neutrum nominavit, solo proconsulis *Quinctiani*, ut judicis, nomine contentus. Quæ in Agathæ meritissimas laudes & commendationem facere possunt, operosè cumulavit Bollandus, iis monumentis Acta illustrans atque confirmans, ut licet ad sinceriissima accedere nequeant, certe rigidorum criticorum censuras facile effugiant. Eorum epitomen tradet Tillemontius tomo 3 à pag. 409.: nec negligenda sunt, quæ satis curiose colligit Castellanus loco superius indicato. Sic de Agatha Wandelbertus:

Sicaniæ populos Nonis sibi subdit Agathæ
Virginis eximio virtus celebrata decore.

Avitii. *Avitum* Viennensem, sub *Alcimi* prænomine, inter Ecclesiasticos poëtas notissimum aliisque scriptis celebrem, in plerisque Hieronymianis apographis notatum reperimus; sitne vere de adjectitiis, ut existimat Florentinius, non est operæ pretium multis discutere. De eo etiam meminit Rabanus, licet in Beda aut Floro notus non sit. Certum est, Usuardum hîc denuo sua omnia ex Adone mutuatum, omissis solis hisce verbis, *tempore Gundobaldi regis*, quæ in Notkero & multis codicibus auctioribus restituta sunt, ut statim patebit. Vide quæ de Avito in Actis accurate disputata sunt, ac brevius in Castellani nota, pag. 541 & 542. Apud Rabanum & Notkerum *ordinatio episcopatus Andreæ Apostoli* ex Hieronymianis signata est, sed ea nihil ad Adonem, nec proinde ad Nostrum quidquam attinet.

AUCTARIA.

Text. Bedæ. ANTVERP-MAJ. In prima Bedam, in secunda Adonem describit. Ejus textum: *Apud Siciliam civitatem Catanentium, passio sanctæ Agathæ virginis, sub Diocletiano imperatore, proconsule Quintiano. Quæ post alapas & carcerem, post eculeos & tortionem, post mamillarum abscisionem, sed à Domino sanationem, post volutationem in testulis & carbonibus, tandem in carcere con-*
Text. Adon. *summata est. Vienni civitate, beati Aviti episcopi, cujus fide & industria atque admirabili doctrina, tempore Gundebaldis regis, ab infestatione* &c.

ROSWEYD. In prima Adonianus, de secunda hoc solum habet: *Viennæ, episcopi & confessoris.* Deest nomen ipsius sancti.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Satis puri omnes sunt, si solum demperis citata superius tria illa verba de Avito, *tempore Gundobaldi regis.* Scribunt ipsi *Gundebaldi.*

CENTULEN. *Apud Siciliam civitate Catinensi, passio sanctæ Agathæ virginis, sub Decio imperatore, proconsule Quintiano. Viennæ, sancti Aniti* [pro *Aviti*] *episcopi & confessoris. In territorio Morinorum, transitus sancti Bertulfi confessoris &* *Bertulfi.* *monachi, cujus ossa Gandæ requiescunt.*

BRUXELLEN. De Agatha adjicit: *Cujus nomen in Canone Missæ recolimus.* Ultimo autem loco: *In Blandinio, sancti Bertulfi confessoris.* Cetera satis purus.

HAGENOYEN. In Agatha interpolatus, *post mamillarum præcisionem*: Sic loquitur, *Ierum est incarcerata, & à beato Apostolo Petro visitata & sanata. Deinde in carbonibus & testulis vitri est volutata; tandem sub Quinciano* &c.

Codices VICTORIN. REG. SUEC., signatus num. 130 & VATICAN. Longobardicus num. 5949 in fine: *Eodem die, sancti Theodori martyris,* *Theodori, an* aliis ignoti, nisi quis sub Theodori nomine *Isidorum* agnoscat, de quo vide Prætermissos &c. *Isidori.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Post Agatham ponit: *Aleydis virginis & abbatissæ.* *Aleydis.*

EDITIO LUBECO-COL. In Avito mediæ notæ codicibus conformis, de Agatha post carbonibus, hoc solum admiscet: *Tandem tempore Decii imperatoris, sub judice Quinciano* &c.

BELIN. Textui Usuardi in fine adnectit: *In civi-* *Ingenuini.*
tate Brixina, sanctorum confessorum Gemini & Albini & *Albuini.*

episcoporum, quorum vita miraculis exstat gloriosa. Vide inferius vera horum Sanctorum nomina.

Saturi &c. GREVEN. *Eodem die, Saturi, Aviti,* (an non *Revocati?*) *Felicis* ex Hieronym. *Landuno* (puto voluisse scribere *Blandinio*) *Bertulphi confessoris.* *Babilonii.* *Pictavis, Babilonii diaconi & confessoris.* Nihil de eo reperit Bollandus. *Ingelæ.* *Ingelæ virginis*; itidem *Bertradæ.* ignotæ. *Alheydis* [Adelheydis] *& Bertradæ* *Gerbergæ.* *virginum & Gerbertæ* [Gerbergæ] *matris earum.* Posteriorum duarum cultum probatum hactenus non invenio.

MOLAN. De Gemino & Albino, Belinum transcribit. *In Vilika, depositio Aleidis virginis & abbatissæ, miræ sanctitatis. In Blandinio monasterio, sancti Bertulfi confessoris.* Posteriores Molani editiones à Bertulfo incipiunt. Tum: *Suessionis, sancti Vodali confessoris.* Sequitur de Gemino & Albino. Vera nomina sunt *Ingenuinus* & *Albuinus*, quorum primum ad v Septembris rejicit Castellanus. *In Vilika, depositio* &c. Tum minutiori charactere: *Alexandriæ, martyrium sancti & glorioſi martyris Isidori.* *Aleidis.* *Vodali.* *Isidori.*

VIII *Idus.* *Die* 6.

Dorotheæ. APud Cæsaream Cappadociæ, natale sanctæ Dorotheæ virginis, quæ primùm equuleo vexata, dein palmis diu cæsa, ad ultimum capite punita est. In cujus confessione quidam *Theophili.* Theophilus scolasticus conversus, & mox equuleo idem acerrimè *Antholiani.* tortus, novissimè gladio cæsus est. Arvernis, beati Antholiani martyris. Eodem die, sanctorum episcoporum Vedasti & Amandi, quo- *Vedasti.* rum & vita & mors plurimis extitit miraculis glorioſa. E quibus *Amandi.* prior Adartensium, sequens verò Trajectensium rexit ecclesiam.

Est *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Tornacen. & Greven. ponunt *Capadociæ*, præplacet aliorum orthographia. De *eculeo* alibi satis dictum est. Reliqui in textu *scolasticus*, quod omnes codices Mss. eam lectionem servent. Solus Molanus scripsit, *& mox equuleo eodem*, alii melius *idem.* Herinien. habet *Antolani*; Greven *Antoliani*; Molan. *Anatholiani.* Puto textum esse purissimum, quidquid alii id in dubium revocent. Apographum nostrum Pratense pro *exstitit*, posuit *exiſtit*; forte quod in prætenso autographo contortæ sint litteræ, certe omnes legunt ut in textu. *Adartensium* & *Trajectensium* Usuardi formula est ex codd. Mss. sed à Munerato & Molano correcta: videatur Henschenius hic. Greven. servavit *Trajectensium*, sed male scripsit *Atrabatensium.* Rabanus & Notkerus ab omnibus recedunt, ponentes *Aderato*: unde verosimiliter *Arras.* Aliter scripserat Florus; *Atrebata.*

Dorotheæ. OBSERVATIO. *In Cæsarea Cappadociæ, passionem sanctæ Dorotheæ* distincte consignant *Theophili.* Hieronymiani codices Lucensis & Corbeiensis; sed quod prior *Ethiopoli* & *Scolastici* sic legat, ut diversi martyres videantur, clarius alii exprimunt: *Passio sanctorum Dorotheæ & Theophili scolastici.* Quod autem synonymi martyres, pluribus Alexandrinis admixti reperiantur XII Februarii, non video quid tantopere difficultatis habeat, cum hujusmodi exempla synonymorum martyrum, in hoc præsertim Martyrologio, quotidiana sint. Utrum alterutro die indicetur virgo illa Alexandrina, quam *Dorotheam* Rufinus vocavit, Baronius celeberrimam *Catharinam* credidit, aliorum examini relinquimus. Annuntiatio nostra fontem ordinarium, procul dubio, respicit, nempe Romanum parvum, quod ita habet: *Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctæ Dorotheæ virginis, & Theophili scholastici.* Ex antiquis Actis encomium concinnavit Ado, cujus medullam Noster in laterculum suum retulit. Aliud est Rabani elogium, in quo *Christe* & *Calliste* apponuntur, de quibus præfata Acta meminere; Notkerus ex Rabano & Adone historiam suam conflavit. Satis exactam prædictorum Actorum synopsim tradit Tillemontius tomo 5 à pag. 497. Wandelbertus solum hunc hodie versiculum profert: *Idibus octavis martyr Dorothea coruscat.* Dubitat Florentinius an *Antolianus*, qui in Hieronymianis ponitur, idem sit cum hodierno nostro *Arvernensi.* Scrupulus videtur; nam *Antholian.* *Antholianus* sine dubio inde ab Adone acceptus est, ex hoc ab Usuardo. *Antholianus*, inquam, non *Anatolianus*, codicibus nostris vetustissimis cum ipso Adone conspirantibus. Vide de eo Bollandi commentarium historicum.

Defectum accurationis in Usuardo arguit Castellanus, quod *Amandum* cum *Vedasto* *Vedasti &* compoſuerit, utpote qui nihil magnopere commune habeant, toto fere sesquiseculo *Amandi.* ætate disjuncti. Attamen, si quid peccatum est, non id Usuardo, sed antiquioribus impu-

imputandum, apud quos prædictam conjunctionem pridem in usu fuisse, ostendunt Florus, Wandelbertus, Rabanus & Ado, qui, si non eodem die, certe eodem nexu copulatos referunt; Florus & Rabanus hoc die, alii duo XXVI Octobris, ut ibi dicetur. Rectissime autem ambos Sanctos hoc die signari, apertius evinci non potest, quam ex eo quod utriusque obitus in hunc ipsum diem concurrat, ut habes in Actis, locis infra citandis. Jam vero Usuardum hîc rursus ex Adone sua fere omnia desumpsisse, manifeste intelliges, si utriusque verba præfatis diebus inter se conferas. A Rosweydo hodie in appendicem rejiciuntur, in qua Vedastus denuo recurrit 1 Octobris. Diversum plane est Flori elogium, præposterus ordo, dum Amandus junior seniori Vedasto præponitur. Alia in Rabano & Notkero non satis exacta. Sed nobis sufficit genuinum Usuardi textum exhibuisse. Quæ ad alias Vedasti celebritates pertinent, vide in Actis comment. præv. §. 4 & 5 à pag. 785; de Amando autem pag. 840: atque ibi utriusque Belgarum Doctoris gesta mirifice deducta & diligentissime ab Henschenio illustrata invenies.

AUCTARIA.

PULSANEN. In Dorothea tantillum interpolatus, Vedasti & Amandi elogia mutilavit.

ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro superaddunt: *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili & Revocatæ.* Poterat omitti Theophilus, idem verosimiliter cum Scholastico. Vide Acta. *Saturnini & sociorum.*

ANTVERP-MAJ. Deficit; sic habet: *Apud Cæsaream Capadociæ, natale sanctæ Dorotheæ virginis. Quæ sub Apricio provinciæ ipsius præside, primum equlei extensione vexata, deinde palmis diutissime cæsa, ad ultimum capitali sententia punita est. Arvernis, natale Antholiani, qui apud urbem Arvernam martyrio coronatus est.* In ultima nihil deest; scribit *Atrebatensium* pro *Adartensium.*

ROSWEYD. De Dorothea, ut prior, sed addit: *Passus est etiam cum ea Theophilus scolasticus.* De Antholiano, etiam ut præcedens. Tum: *In Gallia, Vedasti & Amandi episcoporum & confessorum. Item Helenæ reginæ.* Natalis ejus agitur XVIII Augusti. *Helenæ.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Secundo loco habent de Vedasto & Amando, adduntque de ultimo, *tribus annis rexit ecclesiam.* Dein: *Sed infructuosum inibi cernens laborem suum, vitam heremiticam eligens, in quadam cella juxta civitatem Turonicam quindecim annis cilicio supertectus, & aqua & pane hordeaceo sustentatus permansit.* Hæc non recte temporibus divisa sunt. Satis bene adjicit DANIC. Amandum *superiorum Trajectensium* episcopum fuisse. Videatur de duobus hisce Apostolis nostris accuratissimus Henschenii commentarius. Sequitur de Anatholiano, ubi adduntque, ut supra; *qui apud eamdem urbem martyrio coronatus est.* In fine: *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili & Revocatæ.* Quæ postrema etiam habet LOVANIEN. cum superiori clausula, *tribus annis*, sed reliqua ab ipso omissa sunt. *De Amando.*

CENTULEN. *Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctæ Dorotheæ virginis, sub Sapritio judice; & Theophili scolastici, Avernis, sanctiAntholiani episcopi & martyris. Atrebas, sancti Vedasti episcopi & confessoris. Cænobio Helnone, sancti Amandi episcopi & confessoris.* *Textus contract.*

BRUXELLEN. Auctius item exhibet Dorotheæ elogium. De Vedasto & Amando post *gloriosa*, sic legit: *E quibus prior Camaracensem & Atrebatensem, sequens vero Trajectensem supra Mosam rexerunt ecclesias.* De Antholiano, Saturnino &c. ut codices mediæ notæ.

HAGENOYEN. Reliquis omnibus liberalior est in amplificando Dorotheæ elogio, verum tanti ea non sunt, ut locum hîc habere mereantur. Antholianum prætermittit. Vedasti & Amandi elogium fere simile est superius jam relato; sed hæc subduntur: *Postea Romæ peregrinatus est, ubi sibi beatus Petrus in visione apparuit, illum in Gallias prædicare præcepit; quod & fecit, & obiit in pace.*

BIGOTIAN. qui fuit P P. Cælestinorum, STROZZ. & MEDIC. *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili & Revocatæ*, ut supra.

REGIN. SUECIÆ signatus num. 130: *Ipso die, Sotheris virginis.* VATICAN. autem, signatus num. 5949, positionem exprimit: *Romæ, passio sanctæ Sotheris virginis.* Sed in hoc ultimo deest commemoratio SS. Vedasti & Amandi. De Sothere agitur X hujus. *Sotheris.*

CODEX CASTRI-CAROLI: *In territorio Laudunen. Natalis sancti Amandi episcopi & confessoris.* An non *Amantii Tricastini?* Certe hæc nec ad *Amandum Trajectensem*, nec ad *Argentoratensem*, nec ad *Wormatiensem*, nec demum ad *Amandum*, aut *Marcum Amandum*, de quibus inter Prætermissos agit Bollandus, referri ullo modo possunt. *Amandi incerti.*

EDITIO LUBECO-COL. A proprio festo Colonensi diem orditur: *Apud Colontam Agrippinam, translatio cinerum sancti Pantaleonis martyris, quæ facta est una cum quibusdam reliquiis sancti Quirini martyris.* Quæ in Dorotheæ elogio immiscentur, in Adone sincériora sunt. De Vedasto & Amando, Antholiano, Saturnino &c. nihil differt ab aliis supra citatis. *Translationis Pantaleonis.*

BININI 1 EDITIO. In eo deficit quod post *Atrebatensium*, non dicat, *sequens vero Trajectensium.* Addit in fine: *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili & Revocatæ*; quibus editio altera superadjicit: *Et eadem die, sanctæ Soteris virginis.*

GREVEN. *Ipso die, sanctorum Saturnini, Theophili, Revocati, ac Sotheris virginis. Lubentii presbyteri & confessoris, qui a beato Martino Turonensi, nutriendus traditus sancto Maximino Treverensi, post data eximiæ conversationis exempla, quievit in pace. Cujus corpus navi impositum contra impetum Rheni fluminis, per terram etiam invisibili actum virtute ascendit.* Colitur XIII Octobris. *Cristes & Calistes sororum. Quæ cum à fide apostatassent, per sanctam Dorotheam conversæ, ad martyrium rexerunt ecclesias.* *Saturnini & socior. Sotheris. Lubentii. Christes. Callistes.*

martyrii palmam pervenire meruerunt. Monasterio Eyke, Harlindis & Relindis virginum. Vide Acta. *Harlindis. Relindis.* In Silvolde, Gerwis virginis, de qua nondum quidquam compertum est. Apud Coloniam Agrippinam, translatio cinerum beati Pamphaleonis martyris. Spectat ad diem natalem XXVII Julii. *Gerwis.*

MOLANI elogium de S. Dorothea Adoniano auctius, uti & Amandinum & Vedastinum, melius apud ipsum legentur. Sequitur: *Ipso die, Saturnini, Theophili & Revocati. Romæ via Appia, in cæmiterio ejusdem, passio sanctæ Sotheris virginis.* *Sotheris.*

Civitate Prænestensi, sancti Garini episcopi & confessoris. Monasterio Eike, Harlindis & Relindis virginum. Tum litteris munitioribus: *Trajecti ad Mosam, festivitas omnium pontificum Trajectensium Servatii, Monulphi, Gondulphi, Martini, Valentini, Candidi, & reliquorum.* Editiones alteræ elogia contrahunt, post quæ: *In territorio Lossensi, juxta villam Maes-Eike, monasterio Eike, Harlindis & Relindis virginum.* De Guarino, ut supra. *Die sexta, sancti patris Buculi, episcopi Smyrnæ.* Pro *Revocati*, melius hic ponit *Revocatæ*. *Guarini. Servatii & epp. Traj. Harlindis. Relindis. Buculi.*

VII. *Idus.* *Die 7.*

Auguli. IN Britanniis civitate Augusta, natalis beati Auguli episcopi, qui cursum temporis per martyrium explens, æterna meruit *Moysetis.* suscipere præmia. Item, sancti Moysetis episcopi. Hic primum in heremo vitam solitariam ducens, signis ac virtutibus magnificè innotuerat, post verò gentem Sarracenorum, cui episcopus fuerat factus, grandi ex parte ad fidem Christi convertit, sicque gloriosus meritis quievit in pace.

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat.* 1 *Belini editio, Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max.* cum suis.

VARIA LECTIO. Praten. scribit *Britaniis*, Munerat. *Britannia* ceteri ut in textu. Solus Belin. habet, *civitate Augustana.* Ultraject. posuit *Augalii*; ceteri habent *Augulii*; 1 Belini editio *Aulei*: sunt qui malint *Augurii* vel *Atigulii*; verum nomen est in laterculo. De modo scribendi *martyrium* satis dictum est. *Complens* pro *explens* posuere Antverpien. Max-Lubec. cum plerisque mediæ notæ codicibus. *Moisetis* pro *Moysetis* legitur in solo Tornacensi. *Primus* pro *primum* error est in Danico. *Heremo* legunt omnes, rectius Molan. *eremo*, codicum scriptionem sequi maluimus. Solus Pratensis omisit vocem *magnificè*. Codices minus passim correcti ut Antverp-max. &c. male habent *innotuit* pro *innotuerat*. Scripsi *Sarracenorum* cum omnibus codicibus, excepto Pratensi & Molano. Antverp. & Max-Lubec. tres voces reticent, nempe, *grandi ex parte*: in Munerato solœcismus est, *grandi cum ex parte.*

Auguli. OBSERVATIO. Vix usquam clarius Sanctum aliquem determinate circumscribunt Hieronymiana apographa, quam hoc die *Augulum* exprimant: *In Brittania, Brittannis* vel *Brittanniis civitate Augusta, natalis Auguli episcopi.* Quod *Auguria* legatur in Epternacensi, facili lapsu ex *Augusta* corrumpi potuit. His concinit Beda: *Britannis in Augusta, natale Augusti episcopi & martyris*; ubi alterum librarii errorem vides in *Augusti* pro *Auguli*; de quo dubitari omnino non potest cum Rabanus, qui quæ Bedæ sunt diligentissime refert, distinctè legat *Auguli.* Bedam fere ad verbum secutus est Ado; Noster, præter morem, non nihil de suo adjecit, sed quod non magis *Augulo* quam cuilibet alteri conveniat, dum solum martyris titulum paraphrasticè exposuit. Quæ sit illa Britanniæ *Augusta*, quæ martyris ætas, erudite disquirit Henschenius, cui cur litem intentet Castellanus pag. 558 prorsus non video: nam sive *Londino* appellationem *Augustæ* tribuat, sive *Eboraco*, nihil magnopere Acta adversabuntur. Sic Sanctum ipsum unico versiculo alloquitur Wandelbertus: *Augule septenis mundum vincendo triumphas.*

Moysetis. *Moyses* ex Romano parvo acceptus est, in quo his verbis celebratur: *Sancti Moysetis, qui petente Mawvia Sarracenorum regina, episcopus genti illius factus est.* Ado ex monumentis ecclesiasticis elogium contexuit, quod Noster solitæ suæ brevitati eleganter aptavit. Quam celebre pacificum magni viri nomen sub Valente imperatore fuerit, ex Socrate, Sozomeno aliisque Scriptoribus Græcis ab Henschenio citatis, facile est colligere, atque ex iisdem eorum hallucinationem retegere, qui ex recentioribus Martyrologis Moysetem hunc nostrum cum altero cognomine, sed *Æthiope* confuderunt, ut in Actis accurate explicatum est. Vide præterea Tillemontium tomo 7 à pag. 593, ex quo attentius velim consideres quam apte inter Carmeli incolas ab Alegræo ejusque symmystis connumeretur. Ceterum toto etiam Occidente celeberrimam fuisse Moysetis memoriam ex Martyrologiis nostris apertissime conficitur. At turpiter errat Notkerus, qui Adonis elogium describens, *Moysetem* in Britannias retrahit, nisi librarii socordia factum dicamus ut, omisso vel deleto *Auguli* nomine, alterius patria ad alterum transierit.

AUCTA-

AUCTARIA.

Elevation. S. Richtrudis. MARCHIAN. Incipit à proprio loci: *Elevatio corporis sanctæ Richtrudis.* In reliquis puriſſimè Uſuardinus eſt. Vide XII Maii.

Laurentii Sipontini. PULSANEN. Poſt *Auguli*, ſic proſequitur: *Item, ſancti Moyſetis epiſcopi. Eodem die, depoſitio beatiſſimi Laurentii, Sipontini epiſcopi.* Hæc quidem recte, ut in Actis videre eſt; non item quæ ſequuntur: *In pago Malenſi, ſanctæ Auſtrebertæ virginis, in loco qui dicitur Panliacus.* Prima periodi pars corrupta eſt, ubi pro *Malenſi*, lege *Rothomagenſi.* Alia id genus alibi recurrunt, dum primis vocis elementis eraſis, ultima etiam quandoque depravantur; ſic in præſenti, pro *Malenſi*, exiſtimo lectum fuiſſe *Magenſi.* Vide x Februarii. *Auſtrebertæ.*

ANTVERP-MAJ. *In Britanniis civitate Auguſta, natale ſancti Augulii epiſcopi & martyris. Eodem die, ſancti Moyſetis venerabilis epiſcopi & confeſſoris. Aput Aſiam provinciam, ſancti Apollinaris Jerapolitanis antiſtitis, viri eruditiſſimi.* Vide Acta. *Apollinaris.*

De Moyſete ex Adone. ROSWEYD. *In Britannia* &c. ut præcedens. *Item ſancti Moyſetis, qui primo quidem vitam ſolitariam in eremo ducens, meritis & virtutibus ac ſignis, quæ faciebat per illum Deus, magnificè innotuerat. Qui poſtmodum, petente Auvia Sarracenorum regina, epiſcopus genti illius factus, fidei catholicæ cuſtodivit intemerata conſortia, & gentem, cui datus fuerat epiſcopus, ex grandi parte ad fidem Chriſti convertit, ſicque in pace quievit.* Ex Adone.

CENTULEN. Primo loco *Augulum* annuntiat verbis Adonis, ferme ut duo codices proxime citati. Deinde: *Apud Aſiam minorem, ſancti Apollinaris epiſcopi, viri eruditiſſimi.* Moyſetis elogium mutilat, hoc modo: *Eodem die, ſancti Moyſetis venerabilis epiſcopi, qui gentem Saraſinam magna ex parte convertit.* *Apollinaris.*

BRUXELLEN. Pro *Auguli*, ſcribit *Anguli*; de reliquo annuntiatio ejus non Uſuardina, ſed Adoniana quoque eſt. Moyſetis elogium ex eodem Adone, hinc inde interpolavit. Deinde cum aliis addit: *Apud Aſiam, ſancti Apollinaris, viri eruditiſſimi, Jerapolitanæ urbis antiſtitis & confeſſoris.* Demum in fine: *Item Helenæ reginæ.* Diximus pridie in Auctariis natalem ejus eſſe XVIII Auguſti. *Helenæ.*

HAGENOYEN. Uſuardinus quidem eſt, ſed phraſim non nihil turbatiorem refert. In fine autem perperam ſubnectit: *Item, ſanctorum martyrum Theophili, Saturnini & Revocatæ.* Vide quæ die præcedenti in Auctariis dicta ſunt. *Theophili & ſociorum.*

VICTORIN. In fine: *Apud Aſiam, ſancti Apollinaris Hierapolitanæ* [urbis] *antiſtitis, viri eruditiſſimi. Eodem die, ſanctæ Auſtrebertæ virginis & ſancti Theodori martyris*, haud dubie *Heracleenſis*, unius è quatuor megalo-martyribus, de quo in Actis. *Theodori.*

Moyſetis alterius. MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Inter Moyſetem & Augulum, *Moyſen* alium *abbatem* interſerit, eum, opinor, qui in Ægypto cum ſex ſociis martyrium conſummavit. Hunc recentiores Martyrologi *Scythopoli* in Ægypto perperam adſcripſerunt, cum ex Vitis Patrum, variis locis ab Henſchenio hic à pag. 46 recitatis, non Scythopoli, quæ Palæſtinæ ſecundæ metropolis eſt, ſed in *Schiti ſolitudine* à graſſatoribus barbaris, cum ſex fratribus interemptus ſit. Vide plura ex Caſſiano, Sozomeno & aliis apud Henſchenium collecta.

CAMBERIEN. monaſterii S. Mariæ Conventualium: *Monaſterio Altimlarenci* [vult dicere *Altovillarienſi*] *adventus ſanctæ Helenæ imperatricis.* De eo agetur XVIII Auguſti.

REGIN-SUEC. ſub num. 130: *Eodem die, ſanctæ Auſtrebertæ virginis & ſancti Theodori martyris.* Vide ſupra

VATICAN. num. 5949. *In Gallia, ſanctæ Auſtrebertæ Auſtrebertæ virginis.* Jam dixi ſpectare ad x. *Auſtrebertæ*

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione fere pura, ad ſecundam, poſt *magnifice innotuit*, hæc ſubjungit: *Poſtquam vero gentem Sarracenorum, cui epiſcopus fuerat factus, ad fidem Chriſti convertiſſet, ad eremum rediit, & ibi cum ſex eremitis à barbaris occiſus eſt.* Quæ hic confuſa ſunt, in Actis explicantur. Sequitur: *Apud Aſiæ provinciam, ſancti Apollinaris, Jerapolitanæ urbis epiſcopi & confeſſoris, viri eruditiſſimi. Eodem die, ſancti Rechardi regis, patris ſanctæ Walburgæ virginis, qui omnia quæ habuit propter Chriſtum dimiſit & longiſſimam peregrinationem ſumpſit, tandem feliciter obiit.* *Richardi R.*

Altera BELINI editio. In fine: *Eodem die, ſanctæ Helenæ corporis adventus, ad monaſterium Altovillare, quæ mater Conſtantini imperatoris exiſtens, ad hoc religioſe vivendo, pervenire meruit, ut ſacratiſſimæ Crucis Domini Noſtri Jeſu Chriſti fieret inventrix.* Vide dicta ſuperius. *Adventus Helenæ.*

GREVEN. *Item Anatholi, Ammonis, Statiani, Lucii*, ex Hieronym. *In Anglia, Odonis & ſoc. epiſcopi & confeſſoris. Ibidem, Guillermi epiſcopi & confeſſoris.* Vide de utroque indicem Præterm. De Apollinare & Richardo, fere ut editio LUBECO-COL. Additur: *Amancii epiſcopi confeſſoris. Frindrudis virginis. Apolonii ſenatoris martyris, patris ſanctæ Apoloniæ.* De his tribus vide etiam citatum indicem, & de ultimo ſpeciatim in eodem indice IX hujus. *Anatholi & ſoc. Odonis. Guillermi. Amancii. Frindrudis. Apolonii.*

MOLAN. *Binchii, Amoluini epiſcopi & abbatis Lobienſis.* De Helena Belinum deſcripſit. In fine, minori charactere: *Eodem die, Richardi regis, patris ſanctæ Walburgis, qui propter Chriſtum longiſſimam peregrinationem ſubiit.* In aliis editionibus, ſic incipit: *Cominii, natale ſancti Chryſolii, qui huc venit à Marcello Papa ad prædicandum miſſus.* Ubi notandum quod recte hoc die collocetur, qui in prima editione poſtridie ponitur, cum hac clauſula, *qui Dionyſio notus huc venit.* Sequitur: *Binchii ex Laubiis, beati Amoluini, epiſcopi & confeſſoris. In Anglia, ſancti Odonis, epiſcopi & confeſſoris. Die ſeptima, ſancti Parthenii, epiſcopi Lampſaceni: & ſancti Lucæ, in Storio Græciæ. Marcianis, elevatio corporis ſanctæ Richtrudis.* De Helena dictum eſt. Poſtea minutioribus litteris: *Apud Phrygiam, natalis beati numeroſique martyrii, pariter ab univerſa urbe quadam Chriſtianorum civium ſuſcepti. Hujus auctor & dux exſtitit, vir pietate & religione clarus, Adauctus nomine: cujus in confeſſione Chriſti conſtantiam, omnis populus ſequens, cum mulieribus viri, cum pueris ſenes, cum civibus civitas, injecto igne concremantur, ita ut nullus penitus ex illa urbe, etiam cum optio daretur, abſcederet. Eodem die, ci vitate Lucenſi, Richardi, regis* &c. ut ſupra. *Amoluini. Chryſolii. Univerſæ urbis MM. Richardi. Elevation. Richtrudis. Parthenii. Lucæ.*

VI *Idus.* *Die* 8.

Dionysii & socior. Cointæ. APud Armeniam minorem, natalis sanctorum Dionisii, Emiliani & Sebastiani. Eodem die Alexandriæ, sanctæ Cointæ martyris, hanc pagani correptam ad idola perducentes, adorare cogebant, quod cum illa execrans recusaret, vincula pedibus ejus innectentes & per plateas totius civitatis eam trahentes, horrendo sup-
Salomonis. plicio discerpserunt. Civitate Corduba, sancti Salomonis martyris.

Ex *Tornacen. Pulsanen. Albergen. Danic. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Reliqui in textu *Dionisii*,& *Emiliani* juxta Tornacen. Pulsanen. Munerat &c. Albergen. Danic. & Greven. pejus scribunt *Dyonisii*: recte Molan. *Dionysii* & *Æmiliani*. In Pulsanen. sphalma est *Juliani*. Nomen martyris Alexandrinæ octodecim ferme modis in Actis deformatum est. Greven. legit *Coyntæ*; Molan. *Cointhæ*; Tornacen. *Conitæ*; Pulsanen. *Chontæ*; Munerat. *Corinthæ*; prætuli lectionem *Cointæ* cum Albergen. & Danic. quod Rom. parvi lectio sit, & proximius ad *Quintæ* latine accedat; quidquid aliter scripserit Ado: felige quod magis placet. De voce *ydola*, alibi dictum satis. Munerat. male ponit *correctam*, pro *correptam*. Pulsanen. sensum mutilat scribens *execrasset*, pro *execrans recusaret*, & *vincula pedibus ejus innectentes* omittens. Error Danici in *discerserunt*, suppositio *p* correctus est.

Difficultas est circa positionem *Salomonis*, in qua pauci codices ab omnibus aliis diffe-
Depositon. Salomonis. runt. Et inter puriores quidem Marchianen. legit: *In provincia Lusitana, civitate Corduba*; brevius Rosweyd. *In provincia Lusitana, sancti* &c. His fere subscribit codex Praten. dum ponit: *In provincia Lusitaniæ, civitate Corduba.* Atque hoc modo scripsisse Usuardum existimavit Castellanus. Cum vero objicerem ineptè tribui Cordubam, regum Saracenorum sedem, regioni ab ea tam dissitæ, respondit disparatorum connexionem non aliud probare, quam quod Usuardus imperitus Geographus fuerit. Mihi vero non suadetur auctorem ita impegisse circa provincias, quas oculis ferme suis lustraverat; censeoque proinde priora ea verba ad Usuardum non pertinere, atque adeo codices illos, à ceteris in eo discrepantes, inter puros connumerari non posse. Est præterea in Pratensi augmentum aliud, de quo in Auctariis agemus.

Dionysii & sociorum. OBSERVATIO. Trium horum Armenorum martyrum præcipua & distinctior notitia sumitur ex solis apographis Hieronymianis, quæ saltem patriam exprimunt, à Romano parvo præteritam. Illa legunt: *In Armenia minore, natalis Dionisii, Emiliani, Sebastiani.* Istud, sola nomina refert: *Sanctorum Dionysii, Æmiliani, Sebastiani.* Ado priorem fontem consuluit, eamque annuntiationem formavit, quæ ab Usuardo & Notkero fere ad apicem descripta est. An præter nomina & provinciam, eorum certamine (nam martyres censentur) nobilitatam, de iis quidquam compertum sit, ex Bollando in Actis intelliges. Inspice etiam notationem Florentinii, qua Bollandi opinionem magis confirmat, inter cetera solerter advertens, Acta sancti Æmiliani Mss, quæ penes se habuit, *corrupta in aliquibus, ita esse, ut vix sensus percipiatur; imo, quod oculatissimum Bollandum aufugit, eadem, mutatis dumtaxat nominibus, continere, quæ apud Petrum de Natalibus in vita sancti Pantaleonis martyris prostant, & quod majus est, iisdem pene verbis ac illam construi.* Hæc ille: quæ an sufficiant, ut Jacobilli Acta ex opere nostro auferantur, in supplemento videbitur. In Wandelberti versiculo defuit locus Sebastiano: sic canit: *Senas Dionysius ornat & Æmilianus.*

Cointæ. *Cointam* vel *Quintam*, *fidelem mulierem*, ex Rufino acceptam ego quidem non dubito. Sic de ea primus loquitur auctor Romani parvi: *Alexandriæ, sanctæ Cointæ martyris.* Adonis encomium ex laudati Rufini verbis ferme contextum Notkerus integrum descripsit, Noster vix quidquam immutatum reddidit. Jam supra ad XXXI Januarii, dum de sene *Metra* ageremus, celebrem Dionysii Alexandrini epistolam citavimus, ex qua eadem *Cointa* hoc die, sequenti *Apollonia* desumptæ sunt. Vide indicatum ibi Ruinartii locum, vel potius fontem ipsum apud Rufinum lib. 6 cap. 31. Alia est aliorum Eusebii interpretatio, unde & varie apud Bollandum Cointæ martyrium explicatur. An autem
Salomonis. *virginis* titulus ei adscribi possit, incertum relinquitur. *Salomon* martyr Cordubensis à solo Usuardo refertur, nimirum quod recentiorem Arabicæ illius persecutionis haberet memoriam; neque enim Salomonem alium Cordubæ pro fide passum novimus. Ab aliis & à Romano hodierno ponitur XIII Martii cum *Ruderico* presbytero, ut in Actis videre est. Cetera, quæ huc spectare possunt, in Variantibus dicta sunt.

AUCTA-

AUCTARIA.

Pauli Virodun. PRATEN. Præter inserta verba, de quibus in Variantibus egimus, addit in fine: *Viriduno, sancti Pauli episcopi & confessoris.* De eodem agunt plures alii codices Usuardini, sed modo tam diverso, ut additamentum esse apertissime pateat.

HERINIEN. Post textum purum & integrum, agit de eodem Paulo, sed hac phrasi: *Virduni, beati Pauli episcopi & monachi, ipsius ecclesiæ restauratoris & rectoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Sola voce à priori distinguuntur, nempe quod post *rectoris*, adjiciant epitheton, *præcipui.*

MARCHIAN. & ROSWEYD. Sic habent, ut in Variantibus diximus, omni alio additamento carentes, ita ut puris proximi sint.

ANTVERP-MAJ. In martyribus Armenis & in Cointa (quam *Conidam* vocat) fere genuinus est; de Salomone tacet.

CENTULEN. In prima annuntiatione Usuardinus, sic prosequitur: *Sanctæ Chointæ virginis & martyris. Virdunis, sancti Pauli episcopi & confessoris. Civitate Concordia* [pro *Corduba*], *sancti Salomonis martyris.*

Paul. & soc. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Relato textu puro, subdunt: *Romæ, Pauli episcopi, Luci & Cyriaci.* De qua trium Sanctorum conjunctione, vide Bollandum & Castellanum hic; nimis quam sæpe infra repetitur.

BRUXELL. Solito purior, post *discerpserunt*, interjicit: *In Hispania, civitate* &c. In fine; *Romæ, sancti Pauli episcopi & confessoris. Et sanctorum Lucii & Cyriaci.*

Iventii. HAGENOYEN. Ex Cointa *Torritam* facit, cetera puritati proximus. In fine autem: *Brixiæ,* (an non *Papiæ?*) *Ivencii episcopi & confessoris. Romæ, sancti Pauli episcopi, Lucii & Cyriaci martyrum.* Vide Scriptores de quibus supra diximus.

BELINI 1 editio, *Coytæ* scribit, altera, *Corinthæ.* In reliquis eadem addit, quæ Antverp. & Max-Lubecana.

AQUICINCT. *Romæ, Pauli episcopi, Lucii & Cyriaci.* Eadem ubique phrasis ab altero in alterum transmissa.

Mengoldi. Helenæ. MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Incipit: *Pauli episcopi & martyris. Mengoldi, militis martyris. Sanctæ Helenæ reginæ, matris Constantini imp.* Tum *Dionysii* &c. De Cointa & Salomone, nihil.

Cuthmanni. Codex 3 BIGOTIAN. fig. D. 9: *Eodem die sancti Cuthmanni.* Nomen ab aliis aliter scribitur.

Codex D. LE MARE, nota C qui fuit Franciscan. *Romæ, Pauli episcopi, Lucii, Cyriaci.*

Pauli. VATICAN. 5949 Solum adjicit: *Romæ, sancti Pauli episcopi*, ut habent apographa Hieronym.

Jacuti. ALTEMPS. *In territorio Dolensi, sancti Jacuti confessoris.* De quo vide Prætermissos hoc die. *Monasterio Fiscanni, sancti Geuthmanni, Lemovicensis episcopi & confessoris.* In Missali Gemeticensi pervetusto, dicitur *Curmanni confessoris.* Et sic fere supra legit codex Bigotianus. *Geuthmanni*

Paulini & soc. Eventii. Helenæ V. STROZZ. & MEDIC: *Item Romæ, sanctorum martyrum Paulini episcopi, Lucii & Cyriaci. Item, sancti Eventii* vel *Iventii episcopi & confessoris. Et sanctæ Helenæ virginis.* Paulinum hunc, alio- rum *Paulum* esse, satis constat. Quæ sit *Helena virgo*, nescio.

EDITIO LUBECO-COL. Nusquam Usuardo similior, in fine solum addit martyres de quibus supra; nempe: *Romæ, sanctorum Pauli episcopi, Lucii & Ciriaci martyrum.*

Julii. GREVEN. Eosdem annuntiat & eodem modo. Tum: *Item, Julii Papæ, quem Ado & Usuardus ponunt pridie Idus Aprilis Eudoaldi, epi-* *Eudoaldi.* *scopi Lugdunensis & confessoris*: Est verosimiliter *Chagnoaldus* Laudunensis de quo VI Septembris. *Pauli Virdunensis episcopi & restauratoris præcipui. Thyadghermi, episcopi secundi Halverstadensis & confessoris, in Werdena quiescentis.* Vide Bollandum in indice Prætermissorum. *Iventii, episcopi Papiensis & confessoris. Chunibaldi confessoris. Mengoldi militis. Gislarii presbyteri.* De hoc & Chunibaldo, vide citatum indicem. *Helenæ Christianissimæ reginæ translatio.* Et hujus & vitæ historia dabitur XVIII Augusti. *Thyadgerm. Iventii. Chunibaldi. Mengoldi. Gislarii. Helenæ translat.*

Chrysolii. MOLAN. *Romæ, Pauli episcopi, Lucii & Ciriaci. Ipso die, depositio sancti Pauli episcopi Virdunensis* &c. *Item Hoii, natalis beati Mengoldi, gloriosi martyris. Natale sancti Chrysolii, qui Dionysio notus huc venit, a Marcello Papa ad prædicandum missus.* Sed hæc postrema in aliis editionibus correcta & ad præcedentem diem melius revocata. In his porro ita habet: *Eo-* *Nicetii.* *dem die, natale sancti Nicetii episcopi Bisuntini & confessoris, præclaræ sanctitatis viri. Ipso die, depositio sancti Pauli* &c. *Die octava, sancti mega-* *Theodori.* *lo-martyris Theodori ducis exercitus*, de quo nos pridie. *Romæ, Pauli* &c. Demum charactere mi- *Eugenii* nori: *In Bithynia, beati Eugenii, & Mariæ filiæ,* *& Mariæ.* *de quibus Metaphrastes.* Rejiciuntur à Bollando ad XVII Julii, quia eo die Venetias translati.

V *Idus.* *Die* 9

APud Alexandriam, passio sanctæ Apolloniæ virginis, cui persecutores, omnes primùm dentes excusserunt. Deinde cum minarentur, vivam se eam incensuros, nisi cum eis impia verba proferret, illa paululum quid intra semetipsam diliberans, repente se è manibus impiorum prorupit, & in ignem, quem paraverant, prosilivit. Suevo apud Cyprum, sanctorum Ammonis & Alexandri. *Apolloniæ.* *Ammonis & Alexandri.*

Textum purum referunt soli codices *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Plerique alii codices in eo potissimum excedunt, quod, sive ex Pratensi sive aliunde, textui adjiciant sanctum *Ansbertum Rothomagensem episcopum*, ut brevi ex Auctariis cognosces.

VARIA LECTIO. Verum virginis nomen *Apollonia* est, non *Appolonia*, ut Munerat, nec *Apolonia*, ut Grevenus. Pro *vivam se eam*, posuit Herinien. *vivam eam se*; Greven. & Molan. *eam se vivam*; ubique recte, & cum Adone, quem postremi ambo pressius etiam secuti hîc sunt in interpositione vocis *ageret*, legentes, *paululum quid ageret, intra semetipsam* &c. Ultro fateor id ad claritatem conferre, verum codices omnes tum Mss. tum excusi, ei lectioni plane repugnant. Pejus habet Munerat. *paululum quidem*: & *exilivit* pro *prosilivit*. *Suevo* diserte exprimunt codices passim, non *Sueno*, ut vult Castellanus. *Sievo* in Tornacen., *Sieno* in Munerat. *Suevi* in Greveno, rejicienda sunt; uti & *Avinionis* pro *Ammonis* apud præfatum Munerat. Alias *Sueuo* vel *Sueno* inflexiones vide in Actis, ubi locum ignotum esse comperies.

Pro Pratensi .cod. In ecgrapho nostro Pratensi ad calcem apponitur: *Fontenella, sancti Ansberti episcopi & confessoris.* Sed cum ea verba à Sirmondo lineolâ subducta sint, noteturque illa ipsa in codice B, esse in textu & ab eadem manu, signum est prætenso autographo adjecta fuisse; atque adeo codicem illum inter puros servandum putavi. Potuit præfata annuntiatio ex aliquo Hieronymiano accipi, præsertim ex Lucensi, qui fuit olim sancti Wandregisili, ubi ejus positio recte signatur: *In Alto-monte super Sambre.* At quisquis codicem illum auxit, aliter annuntiationem formavit, & inde in alios codices transiit, non ubique uniformiter expressa, ut ex Auctariis patebit.

Apolloniæ. OBSERVATIO. Hæc est *admiranda illa Apollonia, provectæ ætatis virgo* & martyr inclyta, quam die proxime præcedenti, ex citato ibi Rufini loco cum *Metra* seu *Metrano* & *Cointa* seu *Quinta* acceptam diximus, inde primum extracta ab auctore Romani parvi: *Alexandriæ, Apolloniæ virginis*; selecto, opinor, pro ejus arbitrio, hoc die; ad quem Ado rursus elogium ex laudati Rufini versione contexuit, à Notkero integrè descriptum, à Nostro modicissimè imminutum. Et in hac quidem Martyrologorum serie celebratur Apollonia, quæ apud Hieronymianos codices, Bedam, Florum, Rabanum & Wandelbertum ignota est. Cur Sanctæ hujus martyrium *sub Decio* collocet Baronius, æquè ac præcedentia *Metræ* & *Cointæ*, haud satis queo conjicere, cum furentis populi in Christianos rabie, superstite adhuc Philippo, hæc contigisse planissime constet, ex laudata jam sæpius Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola. Nos passionis causam & tempus assignavimus in Tractatu nostro de Patriarchis Alexandrinis num. 164, quæ fusius explicantur à Tillemontio tomo 3 à pag. 293. Utrum præter hæc admitti possint Acta alia subindè conficta; porro an secunda aliqua *Apollonia* recte ad Juliani tempora revocetur, vide apud Bollandum, & hîc infra in Auctariis Greveni.

Ammonis & Alexandri In apographo Hieronymiano Lucensi perperam divisa sunt *Ammonis* & *Alexandri* nomina, per interpositionem citatæ superius annuntiationis, *sancti Asberti*, pro *Ansberti, episcopi*. Reliqua utrumque conjunctum servant, *Sueno*, vel *Sueuo apud Cyprum*. Locum certaminis negligit Epternacense, socios anonymos xx adjiciens. Tu hos aliosque à recentioribus confusos, ad classes suas in Actis reductos invenies, & nonnulla etiam in Florentinii notatione satis accurate observata. Nobis certum est Usuardum ex aliquo Hieronymiano codice annuntiationem suam desumpsisse, in quo verosimiliter sic reperit, quemadmodum in textu legimus; nisi quod forte de suo alterum alteri anteposuerit. Rabanus ex eodem fonte sua descripsit; ex hoc Notkerus, & hi ambo diserte cum Usuardo legunt *Suevo*, editore ad marginem per asteriscum indicante *Soli*, ut forte alibi repererat, unde & verosimiliter in Romanum hodiernum ea positio derivata est. De solo *Ammone* agit Wandelbertus, at cum tres synonymi hoc ipso die apud Hieronymianos recolantur, quem proprie velit, aliis determinandum relinquo. Sic habet: *Quinis Ammonem recolunt pia vota beatum.*

AUCTARIA.

Ansberti. MARCHIAN. Purus in textu, subdit: *Ipso die, sancti Ansberti Magnensis episcopi.* Exesis, opinor, primis litteris, imperitus librarius ex *magensis* quæ est postrema pars *Rothomagensis*, efformaverit *magnensis*. Non video id aliter posse intelligi.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Adjiciunt: *Fontinellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi Rothomagensis & confessoris.*

Sabini. PULSANEN. Incipit: *Apud Canusium civitatem Apuliæ, depositio beati Sabini episcopi & confessoris.* Apolloniam refert absque elogio. Tum: *Apud Cyprum, sanctorum Ammonis & Alexandri. Eodem die, beati Ansberti Rotomagensis ecclesiæ archiepiscopi.*

ANTVERP-MAJ. *Alexandria, sanctæ Apolloniæ virginis & martyris.* Desunt textus reliqua, quibus substituuntur: *Apud Pontum provinciam, sancti Athenodori episcopi, fratris beati Gregorii, qui Athenodori Theologus cognominatus est. Fontanellæ monasterio, transitus beati Ansberti episcopi.* Omittit, quæ alii clarius explicant, *Rothomagensis ecclesiæ* &c.

Ros-

ROSWEYD. In prima satis purus, addit: *In Blandinio, sancti Ansberti episcopi & confessoris. Apud Cyprum, Alexandri martyris & Ammonis confessoris.* Titulus *martyris* æque quadrat utrique. *Ammonis confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textui puro adjungunt: *Eodem die apud monasterium Fontinellæ, natale sancti Ansberti Rothomagensis episcopi & confessori.* ALBERG. & DANIC. agunt de *Paulo Virdunensi* &c.

CENTULEN. Deest Apolloniæ elogium. Tum: *In Ponto civitate Gneocæsarea, sancti Athenodori episcopi, fratris beati Gregorii. Civitate Rothomago, sancti Ansberti archiepiscopi & confessoris.* *Athenodori.*

BRUXELL. Incipit: *Commemoratio beatæ & semper Virginis Mariæ.* (Octavam Purificationis, ni fallor, indicat.) In Apollonia modice interpolatus est. *Apud Cyprum* &c. ut Pulsanensis. Sequitur: *Eodem die, translatio sancti Ansberti, Rothomagensis archiepiscopi & confessoris, qui in monasterio Altimontensi fuerat exilio relegatus, & apud Fontanellam sepultus, & inde postea in Blandinium hac die translatus. Apud Virdunum* &c. Vide supra. *B.V. Mariæ.* *Translatio S. Ansberti. Pauli.*

HAGENOYEN. Elogio Apolloniæ addit: *Et ipsam solent invocare, dolorem dentium sustinentes.* In fine: *Item Fontinellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi Rothomagensis depositio. Apud Virdunum* &c. *In Bavaria, Altonis confessoris.* Qui fuit abbas in Altenmunster. *Altonis.*

AQUICINCT. *Ipso die, sancti Ansberti Rothomagensis archiepiscopi.*

VICTOR. & REG. SUEC. sub numero 130: *Apud Pontum provinciam, sancti Athenodori episcopi. Canusia civitate, sancti Savini episcopi.* *Savini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Apolloniæ virginis & martyris, cum multis aliis: Dionysii episcopi Alexandrini, exhortatoris prædictorum martyrum.* Vide Observationem. *Dionysii Alexandr.*

VATICAN. sub num. 5949 charact. Longobard. quod fuit olim Beneventanum, sæpe jam superius citatum. Primo loco habet: *Natalis sancti Sabini, Canosini episcopi & confessoris.*

UGHELLIAN. *Fontenellæ monasterio, sancti Ansberti, episcopi Rothomagensis & confessoris.*

STROZZ. & MEDIC. *In Oriente,* [quid ni *in Meridie?*] *sancti Savini episcopi. In Fontanella monasterio, sancti Ansberti, episcopi Rothomagensis & confessoris.*

EDIT. LUBECO-COL. De Ansberto, Paulo Virdunensi, & Athenodoro, scribit ut supra. In fine: *Ipso die, beati Altonis confessoris.* *Altonis.*

BELIN. In utraque editione pro *Ansberti*, scribit *Amsuberti.* Prior habet: *Suevo apud Ægyptum*, de quo vide Acta.

GREVEN. *Octava Purificationis beatæ Mariæ. Octava Ammonis, Thomæ & aliorum* XXXVII. *Item Emiliani.* Confusa hîc nomina ex Hieronym. *Monasterio Fontanellæ, sancti Ausberti, episcopi Rothomagensis, cui cum puella nobilis nomine Angadrisma desponsata fuisset, & utrique cælibatus magis placeret, illa oratione impetravit, ut turpissima & leprosa efficeretur. Sed post à beato Audoeno Rothomagensi archiepiscopo, Christo consecrata, pristinæ pulchritudini est reddita: Ansbertus vero, sub sancto Wandregisilo, abbate Fontanellæ, monachus primum, deinde abbas factus, postremo, beato Audoeno in episcopatu digne succedens, in pace quievit. In Britannia, Teylliani confessoris. In Hibernia, Trouani episcopi & confessoris. Apud Pontum provinciam, beati Athenodori, episcopi & confessoris, fratris beati Gregorii Nicens. Altonis, confessoris. In Hibernia, Tarabatæ virginis.* Hactenus ambæ editiones, MDXV & MDXXI, sed postrema, adjicit sequentia, plane apocrypha: *Eodem die, sanctæ Apoloniæ alterius, virginis & martyris, quam Julianus Cæsar pro fide Christi, primum fecit virgis cædi, deinde in equuleo suspensam, vivam jussit excoriari, ac de carnibus ejus particulas scindi: ad ultimum post dentium atrocem evulsionem, gladio transverberatam, Christi martyrem fecit.* Vide Bollandum & Castellanum hîc. *Octava Purific. Amm. & soc. Emiliani. Ansberti. Teylliani. Trouani. Tarabatæ. Apolloniæ alterius.*

MOLAN. In 1 edit. *Fontanellæ monasterio, sancti Ansberti archiepiscopi sanctæ Galliarum sedis Rothomagensis.* In aliis sic habet: *Gandavi in Blandinio, ex Fontanellæ monasterio, sancti Ansberti, sanctæ Galliarum sedis archiepiscopi. In Hoyo, sancti Maingoldi, ducis & martyris, regis Hugonis Anglorum filii*; quem in prima editione melius pridie posuit. *Die nona, sancti martyris Nicephori.* Est is qui Sapricio palmam præripuit. *De Ansberto. Maingoldi. Nicephori.*

IV *Idus.* *Die* 10.

ROmæ, natalis sanctorum martyrum Zotici, Hirenei, Jacincti, & Amantii. In Oriente, sanctæ Sotheris virginis, quæ graviter & diutissimè alapis cæsa, cum cetera quoque pœnarum genera vicisset, gladio martyrium consummavit. Item Romæ via Lavicana, militum decem. Apud Castrum Casinum, sanctæ Scolasticæ virginis, sororis sancti Benedicti abbatis. In pago Rothomagensi, sanctæ Austrebertæ virginis. *Zotici & soc. Soteridis. Militum x. Scholasticæ. Austrebertæ.*

Textus est *Praten. Marchian. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scribendum erat *Irenæi* & *Hyacinthi*, ut correxit Molan. Sed cum nulli codices ita legerent, putavi servandam scrupulosius medii ævi lectionem. Munerat. Pro *Zotici*, male posuit *Zonei.* Item *Hyrenei*, quod etiam habent Antv. & Max-Lubec. In Praten. pro *Jacincti* est *Jacinti. Amancii* pro *Amantii* communis multorum codicum error est. *Soteris* scribit Marchian. cujus lectio præferenda esset, nisi codices omnes repugnarent. Solus Pratensis habet *Casinum*, rectè opinor, sed reliqui

omnes, ut in textu; qui etiam concordant in *Scolasticæ*, licet Molanus correxerit *Scholasticæ*. *Rothomagensi* est fere omnium, excepto Pratensi, qui etiam legit *Austrobertæ* cum Marchianensi & Greveno, reliqui ut in textu: solus Molanus scribit *Austreberthæ*.

Zotici & soc.

OBSERVATIO. Ex quatuor primis Martyribus aliqui cum Sotere aut Soteride in apographis Hieronym. conjuncti, à Beda discernuntur; ubi clarius & exactius expressa quatuor nomina. Rom. parvum forte in orthographia à Rosweydo correctum (ut in Beda verosimiliter fecere Henschenius & Papebrochius) etiam accurate scribit, quemadmodum & Ado, cui procul dubio ad elogium materia defuit. Meminit idem Rom. parvum *Soteris*, positione non expressa, nisi quis copulativam *&*, ad priores Romanos Martyres putet adstringendam. Aliter sane Romani parvi textum accepit Ado, qui græca fortasse nominis origine deceptus, *Soteridem* primus *in Orientem* transtulit, atque in eo Nostrum sequacem habuit. *Non item Notkerum*, inquit Castellanus, *qui Rabanum imitari maluit & antiquiores; forte advertens, verosimilius in Italia mortuam, quæ sancti Ambrosii consanguinea fuerit.* Non potuit *Antiquiores* alios intelligere, præter Hieronymi apographa; at enim diligentiam hîc suam desiderari passus est, vir de cetero accuratus, cum Notkerus (sive unam sive geminam Soterem fecerit) ipsissima Adonis verba hoc die ad apicem referat. Hoc Castellanum fallere potuit, quod annuntiationem Notkeri legerit VIII Idus seu VI hujus, his verbis conceptam: *Romæ via Appia, in ejusdem cœmiterio, passio sanctæ Sotheris virginis & martyris.* Quæ omnia, excepta ultima voce, ex Rabano accepta ultro fatemur, ut nos ipso die ex Greveno diximus. Rursus *Sotheris sacratissima virgo* apud Adonem & Notkerum refertur XII Maii, ut ibi indicabimus. Dubitat hoc loco Florentinius, virone an mulieri aptandum sit *Soteris* nomen: item utrum bis eadem Virgo annuntietur, ut de Agnete factum vidimus: sed hæc alterius & disquisitionis & loci sunt. Laudatiunculam, quam ei Ado concinnavit, Noster descripsit. Ne hîc diutius immorer, videatur Bollandi commentarius, in quo ex Ambrosio adducuntur, quæ ad veram Virginis laudem spectare possunt, aliaque ad ejus cultum pertinentia. Ruinartius in selectis pag. 405 S. Ambrosii loca etiam producit. Castellanus in notis breviter collegit, quæ curiosiora sunt pag. 600 & 601; Tillemontius autem cum Pancratio conjunxit tomo 5 à pag. 259.

Soteridis.

Sequitur, *Militum decem*, qui in Romano parvo, Adone, Nostro, & Notkero, nudis solum nominibus referuntur. *Scholastica* à Nostro adjecta est, quam ampliori encomio Rabanus & ex eo Notkerus exornant. Sed quid de *Austreberta*, soli Nostro nominata? Dicam ingenue, non immerito me dubitare, utrum ab Usuardo ipso fuerit posita, idque adeo, quod ejus non meminerint codices duo, mihi certe æstimatissimi Herinensis & Tornacensis, non soliti hactenus prætermittere, quod Usuardi genuinum est, præsertim in Sanctis Francicis, sic ut conjectari nullo modo possim, quid scriptores movisset ad reticendam Sanctam alias notissimam, si in Usuardi autographo fuisset expressa. Servanda nihilominus fuit in textu, ne ex arbitrio meo potius quam ex aliorum codicum auctoritate, Usuardi simplicitatem videar definire. Quid versibus suis indicet Wandelbertus, dicat alius interpres:

Militum X. Scholasticæ. Austrebertæ.

Sother, Irenæus & Scholastica virgo quaternis
Egregia pariter meritorum laude nitescunt.

AUCTARIA.

JAm dixi HERINIEN. & TORNAC. Austrebertæ non meminisse. Consentit & his PULSAN. in eo singularis, quod ordinem martyrum Romanorum interturbet, & pro *Amantii* scribat *Amarini*. Tum sic: *Item Romæ, sanctæ Sotheris virginis.*

ANTVERPIEN-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In eo solum à puritate deficiunt, quod primò loco Scholasticam annuntient, atque in fine pro *Austreberta*, ponant *Austrebergæ*, quod & in nonnullis aliis codicibus legitur. In Belgica editione deest nomen unius ex quatuor primis martyribus.

De Scholastica.

ULTRAJECT. LEYDEN ALBERGEN. & DANIC. Etiam primum locum Scholasticæ tribuunt, sed Usuardino textui hæc superaddunt: *Hujus animam de corpore egressam, vidit sanctus Benedictus in columbæ specie, cæli secreta penetrare. Qui tantæ ejus gloriæ congaudens, Deo gratias reddidit, ejusque obitum fratribus denuntiavit. Quos etiam protinus misit, ut ejus corpus ad monasterium deferrent & in sepulcro, quod sibi præparaverat, collocarent; ut quorum mens una semper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.* An ea conjunctio duret, alibi controvertitur.

CENTULEN. Textui nonnihil abbreviato, subjungit in fine: *Sanctonas, sancti Troiani epi-scopi & confessoris*, quæ verba ANTVERP-MAJ. etiam posuit, sed inter Scholasticam & Austrebertam. Ceterum spectat *Troianus* iste ad XXX Novembris. *Troiani.*

BRUXELL. Elogium Scholasticæ ex ULTRAJ. &c. hîc relatum, ex parte mutilat, post *secreta penetrare*, sic legens: *Quo viso, ipse corpus sororis defunctæ fecit ad suum monasterium deferri, & in sepulcro quod sibi ipsi præparaverat, sepeliri. Et illud postea Cynomannis translatum est.* Sequitur de Soteride, omissis martyribus

tyribus Romanis. Tum de x militibus. Post Rothomagenſi, hæc inſerit: *In loco qui vocatur Paulisacus. Eodem die apud Nivellam, elevatio ſanctæ Gertrudis virginis.* Demum manu belgica recentiori: *Item in valle, quæ dicitur ad ſtabulas Rodis, beati Guillermi confeſſoris. Qui ex comite Pictaviæ ac duce Aquitaniæ ferociſſimo, factus eſt ſtrenuiſſimæ vitæ eremita ſolidiſſimus, ac miraculorum patrator validiſſimus.* Vide hæc in Actis diligentiſſime & exactiſſime diſcuſſa. *Elevat. S. Gertrudis.* *Guillermi.*

HAGENOYEN. Plura de Scholaſtica admiſcet non adeo probata. Sic loquitur poſt *ſancti Benedicti abbatis: Hæc rectrix erat multarum ſanctarum virginum ſanctimonialium. Quæ quodam die, cum ſanctus Benedictus ad eam viſitandi gratia* [veniſſet] *& mox recedere vellet, pluviam a Deo cum tonitruis obtinuit, & ſic illum* [ille] *cum ea invitus pernoctavit. Hujus animam in brevi poſtea de corpore egreſſam, vidit Benedictus frater ejus in columbæ &c.* *Alia, de Scholaſtica.*

VICTORIN. Pro *Amantii*, ſcribit *Amarii*. In fine ut CENTUL. de ſancto Trojano.

ALTEMPS. in Anglia auctus: *Ipſo die, ſanctæ Vivinnæ abbatiſſæ.* *Vivinnæ.*

STROZZ. ET MEDIC. Primo loco: *In partibus Tuſciæ, loco qui dicitur Pauliacus, tranſitus ſancti Guilielmi, eremitæ & confeſſoris, magnæ ſanctitatis & glorioſis miraculis viri.* *Guilielmi.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Sanctonis civitate, depoſitio ſancti Trojani epiſcopi & Baldegundis abbatiſſæ.* *Trojani & Baldegundis*

EDITIO LUBECO-COL. Scholaſticam primo loco refert ut ULTRAJ. &c. Sequitur: *Eodem die, ſancti Guilhelmi confeſſoris. Hic prius Dux fuit Aquitaniorum & ultra modum flagitioſus, ſed poſtea divino nutu compunctus, abrenuntiavit ſeculo, monachalem habitum aſſumens, factus eſt ſervus ſervorum Dei. Hic centies per noctem & diem genua flectebat, tranſiens de activa ad contemplativam vitam. Etiam ad tantam perfectionem pervenit, ut ſpiritu prophetiæ fulgeret. Qui poſt modum firmatus corpore & ſanguine Chriſti participatus migravit ad Dominum.* Deinde in textu admixtum, quod Soteris *ſub Diocletiano Auguſto* ſit paſſa. *Sanctonas, S. Trajani epiſcopi & confeſſoris.* *De Guilielmo.*

BELIN. In ſecunda editione paulo correctior eſt; in utraque primo loco annuntiat: *Natale, ſancti Guilielmi confeſſoris, Ordinis eremitarum ſancti Auguſtini.* Videantur Acta. *Guilielmi.*

GREVEN. *Apud Sanctonas, Trojani, epiſcopi & confeſſoris. Elevatio ſanctæ Gertrudis virginis. Guilelmi comitis Pictavienſis & confeſſoris. Qui cum ſe flagitiis primo totum dediſſet, & ſchiſmatis Petri Leonis faveret, a beato Bernardo terrifice correptus, tandem ad cor rediit; ferreamque loricam ad carnem induens, auſteram vitam duxit, ac ſui nominis ordinem initians, quievit in pace.* Ubique confuſio ab Henſchenio erudite ſublata.

MOLAN. In Guillelmo Belinum deſcripſit. Dein: *In Campania, natale ſancti Sylviani epiſcopi & confeſſoris.* Ita ſcribit Rabanus: Hieronym. & Notkerus *Silvanum* nominant. Sequitur: *Et Baldegundis abbatiſſæ*, quam aliqui in virum transformarunt. Editiones aliæ incipiunt: *In ſtabulo Rodis, natale ſancti Guilelmi*, &c. ut prior. Deinde: *Arvernis, depoſitio ſancti Sigonis, ejuſdem civitatis præclaræ ſanctitatis epiſcopi & confeſſoris, tempore Clotarii regis. Die decima, ſancti martyris Charalampi.* De Silviano & Baldegunde ut ſupra. Denique litteris minutioribus: *Dordraci, ſanctæ Suræ virginis & martyris commemoratio, ſub nomine Soteris, quod latine interpretatur ſalvatrix.* Videatur Bollandus hac die. Certe non ſatis evincit Caſtellanus, Suram hanc ſeu *Zuwardam* Dordracenam cum Soteride Romana vel Orientali confundendam. *Sylviani.* *Sigonis.* *Charalampi.* *Suræ vel Soteris Dordracenæ*

III *Idus.* *Die* 11.

APud Lugdunum, natalis ſancti Deſiderii epiſcopi & confeſſoris. Eodem die caſtro Nantonenſe, ſancti Severini abbatis monaſterii Agaunenſis, cujus precibus cultor Dei rex Clodoveus à diutina infirmitate ſua liberatus eſt. Alexandriæ, depoſitio ſanctæ Eufraſiæ virginis, quæ in monaſterio virtute abſtinentiæ & miraculis etiam claruit. *Deſiderii.* *Severini.* *Eufraſiæ.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Antverp-maj. Pulſanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Male in Tornacen. ſcribitur *Laudonenſi*, pro *Nantonenſi*, pejus in Munerato, *Nannetenſi*: nec bene Greven. *Nautonienſi*, Molan. *Nantonienſi*: Praten. Marchian. & Munerat. legunt *Acaunenſis*, Antverp-maj. *Aganenſis*, Pulſanen. *Athaunenſis*, Greven. *Augaunenſis*, melius in textu. Prætenſum autographum ſcribit *Flodovehus* vel *Flodovechus*, alius cod. Pratenſis & Antverp-maj. *Flodoveus*, item Herinien. Pulſanen. & Greven. At Munerat. opinor errore typothetæ, *Clodoneus*; vera eſt aliorum & textus lectio. Pulſanen. & Antverp-maj. omittunt *Rex*; Marchian. pro *diutina* habet *diuturna*; Antverp-maj. ſimpliciter ponit, *ab infirmitate ſua liberatus eſt.* Reliqui in textu, *Eufraſiæ*, ex omnium codicum conſenſu, licet Tornacenſis rectius legat *Eufroſinæ* ut in Obſervatione latius explicabitur.

OBSERVATIO. Uſuardus hoc die Sanctos præterit, qui apud Bedam & Adonem diſertè exprimuntur. Ille *Calloceri* & *Parthenii* meminit, atque ex ipſo Rabanus; hic *Simplidis Viennenſis*, quorum nemo à Noſtro commemoratur. Id autem cum *Deſiderii.*

Caſtel-

Castellano potissimum demiror, cur Ado, in producendis ecclesiæ suæ Sanctis præsulibus, alias, & hoc ipso die, tam liberalis, cur, inquam, illustrem illum *Desiderium* ejusdem ecclesiæ decessorem suum non annuntiet, à Beda disertè positum : *Eodem die Lugduno, Desiderii episcopi ?* Nec obest Rabani silentium, cum Bedæ textus ex Wandelberto confirmetur. Displicet quidem positio ; neque omittendus erat titulus *martyris*, merito ei ab aliis adscriptus, utpote qui famosæ Brunechildis jussu, primùm exilio multatus, deinde *Prisciniaci*, non *Lugduni*, lapidibus obrutus, fuste percussus & necatus est, ut fusius ex ipsiusmet Adonis relatione narrat Notkerus XXIII Maii, hodie translationem commemorans. Hîc à nobis quæritur, an neutro die ab Adone consignatus sit : cum utroque à Rosweydo in appendicem rejiciatur ? In varias partes se versat Castellanus, sed tandem in Corollario ad finem voluminis, ex Notkeri verbis XXIII Maii, se elicere putat, quod Ado in Martyrologio de eo plane non meminerit. Verba Notkeri sunt : *De quo quia venerabilis Pater Ado, ejusdem ecclesiæ nostra ætate pontifex, utpote in præsentia posito, & ob id suis in cunctis notissimo, aliquid speciale dicere superfluum existimavit.* Quanti momenti sit ista ratio, judicent alii : ego certe Notkeri hodiernum textum vere Adonianum nihilominus crederem, nisi me Usuardi silentium prohiberet, qui soliti ductoris sententiam non neglexisset, si eam in ejus Martyrologio reperisset ; *confessoris* præterea titulum Bedæ verbis certò non additurus, ubi tam apertè martyrio coronatus declaratur ; quemadmodum & Florus XXIII Maii pronuntiat, ut ibi proprio loco dicetur. Ne hîc longior sim, videantur Acta, præfata illa die XXIII Maii, in quibus res tota operosius deducitur & illustratur. Wandelberti versus ex Bedæ textu hoc die clarissimè profluunt :

Ternis hinc Desiderius Lugduna coronat
Mœnia : Partemio & Calocero Roma refulget.

Severini. *Severini* abbatis Agaunensis, miraculis clarissimi memoria in nullis antiquis Martyrologiis reperitur ; eum primus Noster suo inseruit : cur autem *Clodovei* nomen passim in *Flodovei* vel *Flodovchi* transformatum sit, non est operæ pretium indagare. Vitam ejus ab anonymo scriptam & in Actis editam, interpolatam esse fatentur eruditi ; an primigenia a Mabilione I sec. Bened. in appendice pag. 568 vulgata, omni nævo immunis sit, in Supplemento examinabitur. *Euphrosynam* cum Usuardo retulimus supra Kalendis Januarii, desumptam ex Adone, cujus elogium inter Auctaria invenies. Bollandus, ut ibi diximus, inter Prætermissos in hunc diem rejecit, Castellanus ad XXV Septembris. Hîc autem Romanum parvum, ex ipso Ado, & ex utroque Noster, non *Euphrosynam* sed *Euphrasiam* memorant. Ex elogio colligi videtur, & ex aliis probatur, eamdem sub utroque nomine latere Sanctam. Unde Rom. hodiernum I Januarii recte *Euphrosynæ* aptavit, quod de *Euphrasia* Ado & Usuardus hodie posuere. Vide quæ ibi in Observatione dicta sunt. Nec sane diversa est, quæ XXV Septembris apud Græcos colitur, quo die verosimilius obiisse censenda est, magnis illis laudibus ornata, quæ in Actis fuse enarrantur. An satis sincere & vere, dubitant eruditi non pauci, inter quos Tillemontius tomo 10 pag. 50, quorum argumenta in Supplemento Februarii accuratius excutientur.

Eufrasiæ.

AUCTARIA.

Saturnini & sociorum. *De Eufrasia* *Caloceri & Partenii.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. hoc die Sanctos referunt, qui à Nostro sequenti ponuntur. Ita habent : *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbyteri, Dauiti* [Dativi] *Felicis, Apulei & sociorum eorumdem, qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule. Apud Lugdunum, Desiderii episcopi. In Alexandria, depositio Eufrasiæ virginis, quæ in monasterio, ut illius vita docet, mira abstinentia,* [abstinentiæ virtute] *virtute & miraculis claruisse cognoscitur.* De Severino tacent.

ROSWEYD. Penultimo loco, textui inserit : *Romæ, Caloceri & Partenii martyrum.* Pro *Eufrasiæ*, scribit *Eufraxiæ* ; cetera satis purus est.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Fere similes sunt duobus primis, sic habent : *In Africa, sanctorum martyrum, Saturnini, Daniti, Felicis presbyteri, Apulei & sociorum eorumdem. Qui passi sunt pro Christo, sub Juliano imperatore, Anolino proconsule.* Sequitur de Desiderio, pure. Tum : *Alexandriæ, depositio sanctæ Eufrosinæ virginis, quæ in monasterio, ut illius vita docet, mira abstinentiæ virtute & miraculis claruisse cognoscitur.* In omnibus etiam prætermittur Severinus.

CENTULEN. *Apud Lugdunum, sancti Desiderii episcopi & confessoris. In pago Vastinensi, castro Mandonis, sancti Severini abbatis monasterii Agaunensis, cujus precibus cultor Dei rex Francorum Clodoveus* [videtur antea positum fuisse *Flodoveus*, sed erasa est pars superior f, unde quod supereſt, format c,] *à sua infirmitate liberatus est. Alexandriæ, sanctæ Eufrasiæ virginis.*

Simplicidis. BRUXELLEN. Incipit : *Apud Viennam, sancti Simplicidis episcopi & confessoris.* Tum de Severino pure. De Eufrasia vero ut ANTVERP. supra.

Yminiæ. HAGENOYEN. De Saturnino, Davito &c. cum ANTVERP. Adjicit tamen in fine, *& Juliano imperatore.* Reliqua fere cohærent cum textu. In fine : *Item Yminiæ virginis.* An *Solinæ ?*

VIC-

Amasii. VICTORIN. & CODEX REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Item sancti Amasii episcopi & confessoris.* Nec in Actis, nec Prætermissis est.

Castrensis. Caloceri. Parthenii. VATICAN. num. 5949. *Campaniæ, sancti Castrensis, episcopi & confessoris. Romæ, Caloceri & Partenii.* Coluntur duo postremi XIX Maii.

UGHELLIAN. Initio habet: *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini* &c. ut in ANTVERP.

Belesii. ALTEMPS. *Monasterio Glascoviensi, sancti Belesii martyris.* Quis hic sit, nondum licuit invenire.

Caloceri Ravenn. STROZZ. & MEDIC. *Item, sancti Caloceri archiepiscopi Ravennensis.* Vide Henschenii comment.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Severino. Dein de Saturnino cum sociis, & de Eufrasia, ut supra. Diem claudit: *Apud Viennam, sancti Simpliciis episcopi & confessoris.* Lege *Simplidis.*

BELIN. Incipit à Saturnino ut ANTVERP. De Desiderio, purè. Pro *Eufrasiæ* scribit *Euphrosinæ.* In fine: *Castro Nanthonense* &c.

GREVEN. Ex corrupto Hieronymi textu, hæc manca & confusa miscet: *In Campania, Basiliani. Amantii. In Africa, Victoris, Felicis, Januarii, Zotici, Hereneï. In Apamia, Basiliani. Penis.* Vide Bollandum, & Florentinium. *In Hibernia, Eciani episcopi & confessoris. Ibidem Soliniæ virginis.* *Basiliani. Amantii. Victoris &c. Eciani. Soliniæ.*

MOLAN. *In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbyteri, Dativi, Felicis, Apuleii & sociorum eorum: qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule.* Hæc in editionibus aliis prætermissa sunt, solumque additur: *Arvernis, sancti Desiderati. Desiderati, episcopi & confessoris.* Vide Acta. *Saturnini & sociorum.*

Prid. Idus. *Die* 12.

IN Hispaniis, natalis sanctæ Eulaliæ virginis, quam constat tempore Diocletiani imperatoris, gloriosam martyrii accepisse coronam, civitate Barcinona. In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbiteri, Dativi, Felicis, Apelii & sociorum ejus, qui passi sunt pro Christo sub Anolino proconsule. Apud Alexandriam, Modesti & Ammonii infantum. *Eulaliæ.* *Saturnini & sociorū.* *Modesti & Ammonii.*

Sic legunt *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Hyspaniis* in Marchian. & aliis male scribitur; uti & *Daviti* in Herinienſi. Posui in textu *Apelii* ex Praten. Marchian. & Greveno. Herinien. & Tornacen. habent *Apeli*, Munerat. *Pellii*, Molan. *Apulcii*, verum nomen infra adjiciam, quod Molanus recte posuit in alteris editt. *Sociorumque* in Munerato, pro *& sociorum*, levis mutatio est. Herinien. legit *sub Juliano proconsule.* In Auctariis pridie vidimus, *Julianum imperatorem*, perperam cum *Anolino* conjunctum, forte quod codices quidam antiqui pro *Anolino* scripserint, *Juliano*, ut hîc Herinienſis posuit. Marchian. Munerat. & Molan. habent *infantium*, quod postremus in aliis editionibus correxit.

OBSERVATIO. Solus Beda inter antiquos Martyrographos, *Eulaliam* Barcinonensem aut ignoravit, aut saltem in sacros Fastos non retulit. Ceteri eam annuntiant; nullus tamen satis diserte martyrii rationem exprimit, eo modo, quo in Romano hodie exponitur. Qualiter ab *Emeritensi*, quæ x Decembris colitur, *Eulalia* hæc distinguenda sit, quæque ad utriusque Acta seorsim pertineant, vide sis apud Bollandum in Actis. Ado illam à Romano parvo mutuatus est, de aliis etiam loquens, quos Usuardus suis potius diebus solum censuit nominandos: utpote qui licet eadem Dacianâ carnificinâ, non eodem tamen die martyrium consummarunt. Plura de virginibus illis synonymis dicenda erant, nisi locus proprius supereſſet x Decembris, ubi de celebriori illa *Emeritensi*, à Prudentio apud Ruinartium pag. 496 & seqq. egregie laudata, sermo recurret, quò cetera remitto, solos hîc Wandelberti in Barcinonenſis honorem versus subjiciens: *Eulaliæ.*

Eulaliæ festum pridie sanguisque coruscat.
Urbs Barcinon eximia qua martyre gaudet.

Hic denuo notandum, ab Adone referri *Damianum*, quem Noster prætermisit, raro, ut nuper dixi, exemplo. *Saturninus* & socii nec ab Hieronym. nec à Beda, nec ab antiquorum ullo ante Usuardum memorantur. Primus ipse quatuor hæc nomina consignavit, non expressis aliis quinque & quadraginta, de quibus in Collatione Carthaginensi, ab Augustino recitata, unde eos Nostrum accepisse opinamur. Cur diem præcedentem, huic prætulerint recentiores Mss. codices & Romanum hodiernum, nescio: certe institutam pridie Idus Februarii quæstionem, diserte affirmat Augustinus, atque in Actorum proconsularium titulo dies idem clare exprimitur, unde certum est nullum ex his martyribus ante eum diem passum fuisse: quò autem vere coronam adepti sint, nusquam traditur. An ex his aliquos recte ad certos dies referat Ruinartius in prævia admonitione pag. 408, alibi examinari poterit. Acta ibi reproducit laudatus auctor, dempta præfa- *Saturnini & sociorū.*

tione & conclusione à Donatistis assutâ, quam utramque invenies apud Baluzium tomo 2 Miscell. à pag. 56, primam apud Henschenium in Actis, ubi ejus commentarium & notas consule. Videatur etiam Tillemontius tomo 5 à pag. 231. Siqui forte nævuli à Donatistis immixti supersint, nihil Actorum puritati officiunt. Porro qui in Mss *Apelus*, *Apelius*, & *Apuleius* vocatur, potius *Ampelus* vel *Ampelius* dicendus videtur. Cetera vide superius, & in notis Castellani, atque in Auctariis diei præteritæ. Inter *Modestos* nonnulla in Rom. moderno notanda sunt, de quibus alibi. *Modestus* & *Ammonius* ab Adone accepti sunt, qui ambos *infantes* appellavit, quales non dicuntur in Romano parvo. Hieronym. apographa non satis distinguunt. Rabanus *Zoticum* infantibus addens, *Damiano* in Africa eos conjungit. Usuardus Adonem, absque ulteriori examine, sequitur. De classe martyrum, à qua *Modestus* & *Ammonius* avulsi sunt, videndi Bollandus & Castellanus.

Modesti & Ammonii.

AUCTARIA.

PULSAN. Deficit in prima annuntiatione de sancta Eulalia, in ceteris purus.

Macarii & soc.

ANTVERP. & Max-LUBEC. Incipiunt: *Natale S. Macharii, & S. Russini & S. Justi.* Vide in Auctariis XXVIII Februarii. *Et in Alexandria, Ammonii* &c. Nihil de Eulalia. De Saturnino &c. egerunt pridie.

Eulaliæ ex Adone.

ANTVERP-MAJ. In prima Adonianus, sic habet: *In Hispaniis, sanctæ Eulaliæ virginis & martyris, quæ passa est tempore Diocletiani imperatoris, sub præfecto Hispaniarum Daciano; quando sub eodem apud Barcinonem, sanctum Cucuphatum, & apud Gerundam, sanctum Felicem, gloriosas constat martyrii accepisse coronas: scriptum in passione sanctæ Leuchadiæ.* De Modesto & Ammonio, scribit, *martyrum infantum.* In fine: *In Africa, passio sancti Damiani militis.*

Damiani, Juliani & soc.

ROSWEYD. Hodie obscurior & confusior est. En ejus textum: *In Hispaniarum, sanctæ Eulaliæ virginis; quam constat tempore Diocletiani imperatoris gloriosam martyrii accepisse coronam civitate* vult dicere *Barcinonensi.* Tum: *In Africa, Damiani militis, & sanctorum martyrum Saturnini* &c. *In Alexandria, Juliani martyris & aliorum* XVIII *sociorum*, vel *Sanctorum. Ibidem, sanctorum Modesti & Ammonii infantium, & sanctorum Quiriaci & Simplicii martyrum.* Vide hæc in Actis distinctius explicata.

Quiriaci & soc.

CENTULEN. Solitus abbreviator, sic paucis complectitur omnia & aliquid superaddit: *In Hispaniis, sanctæ Eulaliæ virginis sub præside Daciano. In Africa, sanctorum martyrum Saturnini presbiteri, Dativi, Felicis, Apeli & sociorum eorumdem. Alexandriæ, Modesti & Ammonii, martyrum infantum. In Affrica, sancti Damiani militis.*

ANTVERPIEN-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Ita ordiuntur: *Romæ, sancti Gregorii secundi, qui nonagesimus secundus post beatum Petrum, natione Syrus* *Gregorii* PP. [male hîc confunditur Gregorius II cum successore synonymo] *sedit annos decem & menses octo, dies quatuordecim, Leonis & Constantini imperatorum tempore.* Idem ferme habent initium ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. & DANIC; qui addunt insuper ex aliquo fortasse Adoniano codice: *Hic vir castus, & in divinis Scripturis eruditus, in Germania verbum salutis per sanctum Bonifacium episcopum prædicavit. Qui etiam quadragesimali tempore, feria V jejunium celebrari constituit; & ipsius diei ad Missarum solemnia officium, cum antea non fieret, pro majori parte sumptum de Dominicis, ordinavit.* Postrema hæc ex Anastasio Bibliothecario sumpta, non pravam consuetudinem priorum temporum non jejunandi feria V Quadragesimæ, ut putavit Bollandus, sed statutum tunc Ecclesiæ ritum ostendunt, ut habes apud Walafridum Strab. *de rebus ecclesiasticis.* cap. 20. & apud alios; ob justas causas, quibus cessantibus, feriam illam Gregorius II in aliarum ordinem redegit, ut dicemus in Supplemento ad Notam cap. 2. num. 10. pag. 703. Vide interim quæ copiosius disputavit Papebrochius noster ad hunc Pontificem, qui ab aliis refertur die sequenti. At ex calculo Papebrochii obiit XVII Januarii. Contra sentit P. Simon Motherius in sectæ XIII Febr, nuperæ tuæ versioni gallicæ Martyrologii Romani notula, ubi vult obiisse XI. Januarii. Quod vero Bedam & Adonem ibi citet Motherius, ex genuinis eorum editionibus non habuit. Ex Bedæ ætate perspiciet, quod Gregorii II meminisse non potuerit. In Adone Molandri ponitur; rectius, opinor, a Rosweydo in appendicem rejectus. Sequitur in codd. *Modesti* &c. In fine: *Eodem die, natale sanctorum Macarii, Russini & Justi.* Deest in omnibus Eulalia Barcinonen. De Saturnino & sociis egerunt pridie.

Macarii & soc.

BRUXELLEN. In Eulalia interpolatus, secundo loco habet de Damiano ut ANTVERP-MAJ. Saturninum & socios, passos ait sub *Juliano imperatore.* Sequuntur infantes Martyres. In fine de *Macario Rufino*, & *Justo*, ut supra.

HAGENOYEN. Primo annuntiat Eulaliam. 2. Gregorium, ferme ut codices mediæ notæ. 3. Macarium & socios: reliqua ut in laterculo.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130, & VATICAN. num. 5949. In fine: *In Africa, passio sancti Damiani martyris.* *Damian.*

UGHELLIAN. Incipit: *Natale sancti Macarii, & sancti Rufini, & sancti Justi.*

ALTEMPS. *Item apud Oxoniam, translatio sanctæ Fredeswidæ virginis.* Remittenda ad XIX Octob. *Transl. Fredeswidæ.*

STROZZ. & MEDIC. *Item, sancti Gregorii Papæ IV. Hic constituit festum omnium Sanctorum anno* DCCCVIII. De hujus Pontificis cultu, nihil legi hactenus. Manifestus in annis error est. Sed hæc & alia ad eam rem proprie spectantia, suo loco discutientur. *Gregorii IV.*

EDITIO LUBECO-COL. Idem habet diei exordium cum ULTRAJ. &c. Tum sequitur: *Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Modesti & Ammonii infantum. Item in Alexandria, natale sanctorum martyrum Macharii, Rufini & Justi. In Africa, passio sancti Damiani militis & martyris. Ipso die, natale sancti Livini episcopi & confessoris. Item commemoratio sanctæ Eulaliæ virginis & martyris.* *Livini.*

BELIN. De Saturnino & sociis, egit pridie. In Eulalia purus est. *In Alexandria, Modesti* &c. *Item Macharii Russini & Justi.*

GRE-

Translat. 3. S. Barbaræ. GREVEN. *Translatio tertia beatæ Barbaræ, virginis & martyris; scilicet à Roma ad Placentiam.*

Damiani. *In Africa, Damiani militis & martyris. Item*

Juliani & sociorum. *ibidem Iultani, Donati, Eraclii, Zotici. Ludani*

Ludani. *confessoris. In Alexandria, Quiriaci & Simplicii*

Quiriaci & sociorum. *martyrum. Macharii, Rufini, Justi martyrum.*

Livini. *Ipso die, sancti Livini episcopi & confessoris:* an non *Licinii?* Vide Bollandum inter Prætermissos. Hic refertur die sequenti. De *Livino* agetur XII Novembris; & eodem die de *Lebuino.*

MOLAN. *Item Macarii, Rufini & Justi. In Africa, passio sancti Damiani militis.* Tum minutiori charactere: *Susanna matronæ sanctissimæ, quæ in Daniele legitur.* *Susannæ.* In postremis editionibus, omissis Macario &c. incipit à Damiano. Tum: *Die duodecima, sancti Patris Meletii archiepiscopi Antiochiæ magnæ.* *Meletii.* Demum minoribus litteris: *Item Constantinopoli, sancti Antonii, magni Antonii.* *inter Dei Pontifices, & admirabilis inter Patriarchas.* Est is qui in Actis cognominatur *Caules.*

Idibus. *Die* 13.

NAtalis sancti Agabi prophetæ apud Antiochiam, de quo beatus Lucas in Apostolicis actibus scribit. *Agabi.* In Militana civitate Armeniæ, sancti Poliocti martyris, qui latinè interpretatur multum orans. *Polyeucti.* Civitate Andegavis, sancti Lizinii episcopi, venerabilis sanctitatis viri. *Lizinii.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. incipit: *Apud Antiochiam.* Munerat. *in actibus Apostolorum;* vera Usuardi lectio est in textu. *Militana* & *Poliocti* scribunt omnes, exceptis Tornacensi, qui *Polieucti*, Munerat. *Policeti*, & Molan. *Polyocti.* Notum est verum nomen *Polyeucti.* Sphalma typographicum est in Munerato, *militum orans* pro *multum orans.* Herinien. Munerat. & Molan. habent *Lucinii:* Pulsanen. *Licinii*, utrumque sub disjunctione admittunt Acta, ubi modi alii adferuntur: præferenda aliorum lectio, ut mihi quidem videtur.

OBSERVATIO. De *Agabo* nihil tradunt Hieronymiana apographa, nihil etiam Beda aut ejus sequaces. Primus ejus meminit auctor Romani parvi, his verbis: *Agabi prophetæ in novo Testamento, apud Antiochiam.* *Agabi.* Hæc paululum explicans Viennensis, loca gemina ex Actis Apostolorum adducit, quibus Agabum vaticinatum constat, recte ab Henschenio explicata. Noster, præteritis textibus sacris, cetera ex Adone descripsit; Notkerus paucis addidit, famem & Pauli captivitatem ab eo prædictas. Ex eodem ipso Romani parvi fonte hoc die procedit *Polyeuctus*, sic ibi signatus: *In Militana Armeniæ, sancti Polyeucti martyris.* *Polyeucti.* Ado solam interpretationem nominis adjunxit, ex quo Usuardus & Notkerus sua desumpserunt, sed immutatâ nonnihil orthographia, de qua in Variantibus dictum est. Quot modis depravatum sit *Polyeucti* nomen, jam in superioribus abunde patuit, dum toties & pluribus diebus recurrit, incerto etiamnum die, quo vere colendus sit. Contendit quidem Castellanus, ex Hieronymianis apographis, eum martyrii coronâ donatum VII Januarii; at quid si ex eisdem codicibus arguatur pro XIV Februarii, quo die diserte exprimitur æque ac VII illa Januarii? Consulatur Florentinius utroque loco, & Henschenii commentarius hoc die. Videantur etiam Acta ipsa, à laudato Henschenio edita & illustrata, ex quibus sua deprompsit Tillemontius tomo 3 à pag. 424. An illis puriora sint, quæ in *Lectis triumphis* pag. 185 pridem pollicitus est Combefisius, tamquam à Nearcho S. Martyris amico composita, necdum licuit definire: licebit, si aliquando in lucem producantur. Solus Usuardus, inter antiquos Martyrologos, *Lizinium* Andegavensem in sacras tabulas retulit, cujus vitas binas multum probatas edidit Bollandus, ab aliis subindè gallicè versas. Scripsit ipse *Licinii* vel *Lucinii*; ego *Lizinii* vel *Lezinii* malim, uti ex codicibus in laterculo exhibui; ex qua inflexione rectius videtur deduci gallicum nomen *Lezin*, vel forte vice versa. Natalem ejus statuit Castellanus 1 Novembris. Wandelberti versus ad textum hodiernum non pertinent, cum agant de *Juliano* & *Basilissa.* Vide IX Januarii. *Lizinii.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. *Natale beati Agabi prophetæ in novo Testamento, apud Antiochiam. In Militana civitate Armeniæ, natale sancti Poliocti* &c. pure. *Andegavis, sancti Licinii episcopi & confessoris, cujus corpus sacrum crebris honoratur miraculis.*

ROSWEYD. Incipit: *Lugduni, Stephani episcopi & confessoris.* *Stephani.* Sequitur textus purus, cui in fine adjicitur: *In Britannia, sanctæ Ermonhildæ virginis.* *Ermonhildæ* An non *Ermenildæ reginæ Merciorum?*

ANTV. & MAX-LUBEC. Textui puro subdunt: *Lugduno, natale sancti Stephani episcopi* *Stephani.*

Juliani. *& sancti Juliani*, absque ulla interpunctione; unde recentiores aliqui Martyrologi & Rom. hodierni reformatores, ansam cepere, Julianum etiam Lugduni collocandi. Plura vide in Actis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Pro *apud Antiochiam*, legunt, *in Antiochia quiescentis*. ALBERG. & DANIC. male scribunt, *Lupicini*; alii habent *Licinii*. Tum addunt omnes: *In territorio Trevirensi, sancti Castoris confessoris, cujus gesta habentur.* Colitur Confluen-

Juliani Nicomed. tiæ, ut dicitur infra. *Lugdunis, natale S. Stephani episcopi. Nicomediæ, natale sancti Juliani martyris.*

In CENTULENSI abbreviatur textus.

BRUXELL. In Agabo fere purus, secundo loco habet Gregorium, de quo heri in Auctariis. Sequitur de Polyeucto. Tum: *Nicomediæ, natale sancti Juliani martyris. Lugduno, sancti Stephani episcopi & confessoris.* De Lizinio ad-

Castoris. jicit: *Cujus corpus crebris veneratur miraculis.*

Translat. S. Eduardi. *Treveris, sancti Castoris* &c. ut supra. *Item translatio sancti Edwardi regis & martyris.*

HAGENOYEN. Post textum fere purum, annuntiat Stephanum, & in fine: *In territorio*

De Castore. *Trevirensi, nomine Confluentia, sancti Castoris presbyteri & Confessoris, qui eremum primo petiit, & in eo multis annis perduravit, & senex ibi factus, in pace quievit.* Imo & multis miraculis claruit.

AQUICINCT. Post textum subdit: *Lugdunis,*

Gregorii IV. *sancti Stephani episcopi & Juliani. Romæ, Gregorii IV Papæ, qui rexit Ecclesiam annis sedecim* &c. ut pridie de Gregorio II dictum.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In eo à priori differunt, quod Gregorium rectè nominent *secundum*, & in fine habeant *Lugduno, S. Stephani* &c.

Stephani.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Post Agabi annuntiationem, interponit: *Stephani confessoris, qui fuit pater multorum monachorum.*

CODEX I BIGOTIANUS, qui fuit PP. Cælestinorum, signatus P 5: *Lugduno S. Stephani episcopi & Juliani.* Vide Acta pag. 656, & 672.

REG. SUEC. num 428: *Civitate Meldis,*

Gisleberti. *natalis sancti Gisleberti, ejusdem civitatis episcopi.*

Juliani Nicomed. CODEX D. DU CHEVAL sign. B. *Nicomediæ, natalis sancti Juliani martyris.*

VATICAN. num. 5949. Omittit *Lizinii*,

Gregorii II. adjicit autem: *Romæ B. Gregorii P P. II, qui rexit Ecclesiam annis quindecim, tempore Leonis & Constantini imperatorum. Lugduni, sancti Stephani episcopi & Juliani martyris.*

ALTEMPS: *Ipso die in Britannia, sanctæ Ethormeithildæ virginis, & sancti Hunæ sacerdotis & anachoritæ.* Nec inter Prætermissos noti sunt.

STROZZ. & MEDIC. *Lugduni, sancti Stephani episcopi & martyris. Item, sancti Juliani martyris. In pago Treverorum apud Cardonam, sancti*

Castoris. *Castoris confessoris. Item, sancti Antonini confes-*

Antonini. *soris.* Opinor, abbatis Casinensis, qui die sequenti colitur.

Fulchranni. COD. S. RICALDI. *Sancti Fulchranni Lodevensis episcopi*; de quo Acta hoc die.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In territo-*

De Castore. *rio Treverensi, sancti Castoris presbyteri & confessoris, cujus gesta habentur. Qui tempore juventutis suæ, à parentibus suis nobilibus, beato Maximino Treverorum episcopo conjunctus est. Qui cum ordinem sacerdotii ab eodem accepisset, eremum intravit, in quo Deo fideliter servivit, & tandem bono fine quievit.* De Agabo ut supra. In Polyeucto, pura est. De Lizinio, Stephano & Juliano scribit ut Bruxellensis. In fine: *Eodem die, beatæ Ermenildæ virginis.* Voluit dicere *viduæ* &c. vide Acta.

BELIN. 1. editio. Pro *Militana* scribit *Mauritana*: pro *Polioëti*, *Policrati*, quæ in posteriori correcta sunt. Post, *multum orans*, sequitur: *Romæ, sancti Tranquilini presbyteri, qui ad prædi-* *Tranquilini.*

cationem sancti Sebastiani martyris conversus ad Christum, à sancto Polycarpo presbytero baptisatus, & à sancto Gaio Papa presbyter ordinatus est. Hic cum ad confessionem sancti Pauli, orationis gratiæ accessisset, tentus à paganis lapidatus est. Vide VI Julii. Hic interponitur Lizinius, quem *Lucinium* vocat. Tum: *Romæ, sancti Gregorii Papæ secundi, qui rexit ecclesiam annis* XVI, *tempore Leonis & Constantini imperatorum. Apud Torcellum, sanctæ Fuscæ virginis & martyris.* Editio *Fuscæ.*

altera adjicit: *In Lugduno, Stephani episcopi.*

GREVEN. *Nichomediæ, Juliani martyris. Ci-* *Ciriaci.*

riaci. In Alexandria, Tulliani, Anchiriani, *Tulliani &c.*

Ammonis, Fuscæ martyris. Gregorii secundi &c. ut pridie, excepta periodo ultima de feria v Quadragesimæ. *In territorio Treverensi, sancti Castoris* &c. fere sicut editio LUBECO-COL. *In*

Britannia, cœnobio Elyensi, Ermenildis reginæ. *Ermenildis.*

Stephani episcopi Lugdunensis & confessoris. Ste- *Stephani &*

phani diaconi & confessoris, qui Ordinem Gran- *Grandimon.*

dimontensem inchoavit primo, circa annum MLXXVI, *sibique rigidus, subditis vero pius, eumdem rexit, plenusque operibus bonis quievit in pace. Item sanctæ* *Amulrici.*

memoriæ Amulrici Monasterienses ecclesiæ episcopi & confessoris. Beatæ memoriæ Jordani, Magistri *Jordani.*

generalis Ordinis Prædicatorum. Item beatæ me- *Beatricis.*

moriæ Beatricis virginis, Ordinis Cartusiensis. Hæc tam ardenti amore ad Christi vulnera ferebatur, ut non nisi vulnera cogitare, nihil nisi vulnera posset appetere. De hac Beatrice & Amulrico Monasterienſi, vide Bollandum inter Prætermissos.

MOLAN. Belinum descripsit, de suo addens *Castoris.*

ex aliis: *In territorio Treverensi, Confluentiæ Castello, sancti Castoris confessoris, cujus gesta habentur. Civitate Meldensi, S. Gisleberti episcopi* *Gisleberti.*

& confessoris. Dein alio charactere: *Beatæ memoriæ, Jordani* &c. ex Greveno. *Amulrici epi-* *Jordani.*

scopi Monasteriensis Westphaliæ, nondum canoni- *Amulrici.*

zati. Stephani diaconi &c. etiam ex Greveno. *Stephani.*

Item beatæ memoriæ Eustochiæ monachæ D. Prosdo- *Eustochiæ.*

cimi, juxta muros urbis Paduæ: quæ sacrilego partu ex monacha genita, ut rosa pulcherrima ex asperis & pungentibus spinis efflоruit. Nam vix quartum ætatis annum agens, arrepta à pessimo dæmonio, usque ad extremum vitæ diem immaniter vexata, omnia ejus tormenta, invicta animi patientia superabat; etiam tetrum carcerem, cui mandato episcopi mancipata fuit, suggerente diabolo eam veneficam esse, & quod novam abbatissam, suis veneficiis, è medio tollere voluerit. Tandem ad cælos evolavit, anno ætatis suæ XXV, *nativitatis Domini* MCCCCLXIX. Eam Bollandus prætermisit, sed egregia de ejus sanctitate documenta subinde nacti sumus, suo tempore vulganda. *Civitate Reatina, sancti Ste-* *Stephani*

phani abbatis & confessoris, de quo B. Gregorius in Reatini.

Dialogo. Posteræ editiones non parum variant. De Gregorio addunt, *quod in Germania per Bonifacium episcopum verbum salutis prædicavit.* De

Fusca, ut BELIN. *In Britannia, Ermildæ virgi-* *Ermenildæ.*

nis. De Stephano, Castore, Gisleberto, ut supra. *Die decima tertia, sancti patris Martiniani.* Mi- *Martiniani.*

nori charactere, de Stephano & Eustochia, dicta abbreviant. De Jordano & Amulrico, ferme eadem repetunt.

XVI *Kal.*

XVI *Kal.* *Die* 14.

ROmæ, natalis beati Valentini presbiteri, qui post multa sanitatum & doctrinæ insignia, fustibus cæsus & sic decollatus est, sub Claudio Cæsare. *Valentini Romani.* Item Romæ, sanctorum martyrum Vitalis, Feliculæ & Zenonis. *Vitalis & soc.* Civitate Interamnis, beati Valentini episcopi, qui post diuturnam cædem, custodiæ mancipatus, cum superari non posset, mediæ noctis silentio ejectus de carcere, decollatus est. *Valentini Interamnensis.* Apud Alexandriam, sanctorum martyrum Bassi, Antonii, Protolici, qui in mare mersi sunt. *Bassi & soc.* Item, Cyrionis presbiteri, Moyseos, Bassiani, Agathonis, qui omnes igni combusti sunt. *Cyrionis & soc.* Item Dionisii & Ammonii decollatorum. *Dionysii & Ammonii.*

Ex *Praten. Herinien. Rosweyd. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Sanctitatum pro *sanitatum* error est Munerati, qui prætermisit etiam, *& sic.* Belin. pro *Feliculæ*, legit *Feliculi*; Greven. *Felicolæ. Iterannis* in Munerat. *Iteranis* in Belin. typographi vitia sunt, quibus editiones illæ scatent, æque ac Max-Lubec. Rosweyd. scribit *Iteramnis.* Sic rursus Belin. pro *diuturnam*, ponit *diutinam*; *Protholici* pro *Protolici*; *Tyroni*, pro *Cyrionis*; *Moysetis* pro *Moyseos* &c. Rosweyd. pro *mediæ noctis silentio*, substituit *medio* &c. *Cirionis* scribunt Herinien. Antverpien. & alii; Rosweyd. *Chirionis*: secutus sum aliorum codd. lectionem, quæ est etiam Adonis. Solus Praten. habet *Bassiniani.* Greven. & Molan. videntur textum voluisse corrigere, scribendo *igne* pro *igni*; deest autem ea vox in Munerato & Belino. De *Dionisii*, *presbiteri* & ejusmodi aliis, satis alibi dictum est.

OBSERVATIO. Concurrunt in hunc diem *Valentini* plures, quibus distinguendis egregiam operam posuit Henschenius; à cujus sententia nihil omnino recedit Florentinius in hodiernis ad Hieronymiana notationibus. *Valentini Romani & Interamnenses.* Alii sunt, qui aliter sentiant. Præcipuus rei cardo vertitur, utrumne bini in laterculo discreti, *Romanus* & *Interamnensis*, in unum coalescere debeant, ut manifestum putat Castellanus ex Hieronymianis apographis, hoc die nec satis conformibus nec satis correctis; an potius standum pro distinctione, cum Beda, Rabano, Romano parvo, Adone & Notkero, quibus consonat Noster, primi elogium ex Beda & Adone transcribens, alterius etiam ex utroque vel alterutro contrahens. Controversia hæc ad hujus mensis Supplementum proprie pertinet, verum cum Castellani sententia textus nostri fundamenta suffodiat, prima saltem rei semina hîc subjicienda sunt, ex ipsis illis codicibus, unde arguendi materiam sumit laudatus auctor. *Valentini Interamn.*

Inter Hieronymiana apographa, solum Epternacense sic habet primo loco: *Interamne via Flaminia, natalis Valentini.* Corbeiense, etiam quod ab Acherio editum est, paulo aliter loquitur secundo loco: *Interamne via Flaminia, ab urbe Roma milliario* LXIV, *natalis sancti* VINCENTII. En modo Lucensis verba: *In Thuscia spoleti civitate, natale sanctorum Vitalis, Cyriani & Marsiani.* VALENTINI. *Interamne via Flaminia, ab urbe Roma miliario* LXIII, *natalis sancti* VINCENTI. Superest Blumianum, sed in hoc vel *Valentini* nomen desideratur. Habes hîc antiquissimorum Hieronymiani Martyrologii apographorum omnium, hactenus editorum ipsissima verba fidelissime extracta, ex quibus velim jam, lector, attente consideres, an inde rectè profluat Castellani effatum, quod tamquam certum proponit pag. 644, nempe, *antiquiora exemplaria Hieronymiani Martyrologii sic hodie Valentinum signare*: INTERAMNE VIA FLAMINIA, MILLIARIO AB URBE ROMA LXIV, SANCTI VALENTINI, quando ex quinque, saltem quæ consulere potuit, nec unicum est, quod textum ab eo formatum expresserit. Atqui tamen hisce unice innititur eruditissimus auctor, ut clare se evicisse existimet ac rotunde pronuntiet, Valentinos binos, in textu nostro relatos, in unum unicum Interamnensem omnino conflandos. Nequid dissimulemus, hoc ex solo Epternacensi elicere potuit Castellanus, *Interamne* Valentinum aliquem recoli, quod ultro admittimus; tametsi codices alii *Vincentium* substituant. Sed ea causa *Valentinum Romanum* excludere velle, quæ ratio dictet, prorsus non intelligo. Quod si superviveret vir nobis semper amicissimus, vix dubito, quin, pro eâ quâ præditus erat docilitate, non minus facile assertam hîc Valentinorum identitatem retractaret, quam illam *Marcelli* & *Marcellini* rejecerit, de qua actum est XVI Januarii. *Distinctio asseritur contra Castellan.*

& Tillemont.

Interim pari ex Hieronymianis argumento utitur Tillemontius tomo 4 à pag. 678, ut solitâ suâ modestiâ, eamdem opinionem insinuet, adductis etiam in eum finem monumentis aliis. Fateor equidem in Kalendariis Frontonis & Allatii, item in Sacramentariis nonnullis, agi dumtaxat de *Valentino* aliquo, vel simpliciter, vel cum addito, *martyre*, nulla dignitate aut *presbyteri* aut *episcopi* apposita. Sed quid inde? Hoc ut summum consequens erit, innumeros dari sanctos martyres tum episcopos tum presbyteros, qui in illis Kalendariis & Sacramentariis, aut non reperiantur, aut non satis nativè depingantur; quod utique indubitatum est: at certe nihilominus manebit inconcussa hactenus Bedæ, Romani parvi, Rabani, Adonis, Usardi & Notkeri tam diserta duorum saltem Valentinorum distinctio, donec armis validioribus & sincerioribus convellatur; quod si fiat; in supplemento corrigetur, quidquid de ipsis minus vere aut verosimiliter ab Henschenio disputatum est. Id autem notari velim, Kalendaria illa & Sacramentaria, utpote Romana, de non alio *Valentino*, quam de *Romano* intelligi posse; quem etiam aperte indicat antiquissimum Martyrologium Gellonense ab Acherio vulgatum, sic primo loco scribens: *Romæ, Valentini.* Si itaque ex his monumentis arguere volunt laudati scriptores, suis sese telis conficiunt, nam ex his ipsis, alium *Valentinum Romanum*, alium item *Valentinum Interamnensem* fateantur, necesse est. Ceterum de solis hisce duobus Valentinis agunt Beda ejusque descriptor Rabanus, & Romanum parvum. Wandelbertus unum Valentinum dumtaxat memorat; de quo loquatur, incertum est. Hîc ejus versiculos subjungam:

Tum decimo sextoque die præeunte Calendas
Martyr Vitalis nitet & Felicula virgo:
Atque Valentinum memorant sua gesta beatum.

Vitalis & soc.

De reliquis martyrum classibus, in laterculo adductis, id solum queo dicere, eas ex citatis Hieronym. apographis bene vel male intellectis (nam hoc die mirum in modum & ampla & confusa sunt) ab Adone sic divisas & distinctas; ex quo eadem Noster, nihil magnopere aut dubitans aut examinans, omnes descripsit. Primi tres *Vitalis*, *Felicula* & *Zeno*, non videntur recte conjungi, quamvis in Gellonensi sic quoque uniti sint: certe *Felicula*, eadem, an alia, nescio, ab omnibus antiquis ponitur Idibus Junii.

Alexandrinorum.

De Alexandrinis, non minor disceptatio, tum circa ipsam nominum efformationem, tum circa positionem aut martyrii palæstram, tum denique circa ipsum genus certaminis, ut ex Actis nostris & Castellano facile perspicies. Illa hoc loco indicasse sufficiat, pluribus alibi, si operæ pretium fuerit, discutienda. De textus Usuardini sinceritate nihil omnino dubitandum.

AUCTARIA.

Octavæ Rictrudis.

MARCHIAN. Toto textu purus, proprium cœnobii sui festum primo loco statuit, his verbis: *Octavæ, sanctæ Rictrudis.*

TORNACEN. Hodie mutilus est; deficit in elogio Valentini Interamnensis, totamque annuntiationem *Cyriaci, Moysis* &c. omittit.

PULSANEN. Nihil habet de tribus Alexandrinorum martyrum classibus.

ANTVERP-MAJ. Ad aliquot dies recentiori manu suppletur: de cetero, in prima, purus est. Secunda deest. Tertiam sic format: *Eodem die, natale sancti Valentini, Interamnensis episcopi & confessoris.* Reliqua satis pura sunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post hæc verba, *Claudio Cæsare*, non recte addunt; *& à sanctis Mario & Martha & filiis eorum, venerabiliter traditus sepulturæ.* Melius ex Beda vel Adone, post hæc verba, *superari non posset*, adjiciunt; *jussu furiosi Placidi Urbis præfecti.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Valentini presbiteri & martyris. Interamnis, sancti Valentini episcopi & martyris.* Bassiano tribuit titulum *lectoris*, & Agathoni, *exorcistæ*; de cetero in Alexandrinis purus est. In fine absque positione seu nomine loci, adjicit: *Eodem die, sanctorum martyrum Vitalis, Feliculæ & Zenonis.*

De Valentin. Interamn.

BRUXELLEN. Valentini Interamnensis elogium ex Beda vel Adone, ad hæc verba *non posset*, auxit in hunc modum: *Jussu furiosi Placidi Urbis præfecti, mediâ noctis silentio decollatus est. Tunc Proculus, Ephæbus & Apollonius discipuli ejus, corpus apud ecclesiam suam nocte sepelierunt. Ubi à paganis tenti, cum à fide Christi revocari non possent, capite cæsi sunt, & non longe à sancto Valentino sepulti.* De Bassiano & Agathone, eadem habet quæ Centulensis.

HAGENOYEN. De Valentino Romano scribit ut codices mediæ notæ. De Interamnensi, post, *& martyris*, hæc addit: *Qui filium Traconis* [Cratonis] *oratoris, habentem caput inter genua, sanavit, propter quod multi confluxerunt ad Christum. Unde beatus Valentinus direè cæditur, & arctæ custodiæ mancipatur, & dum superari non potuit, jussu furiosi Placidi &c.*

Pantaleonis. Modestini.

VATICAN. num. 5949. *In civitate Nicomedia, sancti Pantaleonis martyris, & natalis sancti Modestini episcopi & martyris.* De hoc, vide Acta, de alio, XXVII Julii.

Translat. Anton. Pat. Eleuchadii. Proculi & soc.

STROZZ. & MEDIC. *Eodem die apud Paduam, translatio sancti Antonii de Ordine Minorum.* Hanc ad natalem XIII Junii rejicit Bollandus. Porro codex Medicæus solus præterea habet: *Item, sancti Eleuchadii, archiepiscopi Ravennensis. Item, passio sanctorum martyrum Proculi, Ephebi & Apollonii in civitate Interamnis.*

EDITIO

EDITIO LUBECO-COL. Diem inchoat hoc modo: *Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Valerii regis & martyris, de ſocietate ſanctæ Urſulæ virginis. Item Colonia Agrippina, inventio ſanctæ Cordulæ virginis & martyris, de ſocietate undecim millium virginum ſanctarum, quæ anno à nativitate Domini* MCCLXVIII *facta eſt.* Vide Bollandum in Prætermiſſis. De tota ea ſacra legione agetur XXI Octobris. In reliquis ſimilis eſt iſta editio codicibus mediæ notæ ſupra. *Valerii ex Urſul. Inventio. Cordulæ.*

GREVEN. *Eodem die, Waltfridi abbatis & confeſſoris.* Vita datur in Actis die ſequenti. *Eleuchadii presbyteri, potius epiſcopi Ravennatis. Marciani.* Geminus hodie in Actis datur. *Apud Coloniam Agrippinam, tranſlatio ſancti Valerii regis, de ſocietate ſanctæ Urſulæ. Item ibidem, tranſlatio ſanctæ Cordulæ virginis & martyris, de eadem ſocietate, factæ per beatæ memoriæ Dominum Albertum magnum, quondam Ratiſponenſem epiſcopum. Item, Siſinnii epiſcopi Thanſinæ civitatis, quæ eſt apud Epheſum, vita & ſignis inclita.* An hic idem, qui *Tei* vocatur *epiſcopus* inter Prætermiſſos? Certe non alius hoc die *Siſinnius.* *Waltfridi. Eleuchadii. Valerii.* *Siſinnii.*

MOLAN. Parvo charactere: *Item, ſancti Meletii archiepiſcopi, cujus encomium ſcribit ſanctus Joannes Chriſoſtomus archiepiſcopus Conſtantinopolitanus. Exſtat & Gregorii Niſſeni oratio in ejus funere habita.* De eo in Actis XII hujus. In aliis Molani editionibus ſolum additur: *Die decimaquarta, ſancti patris Auxentii.* *Meletii.* *Auxentii.*

XV *Kal.* *Die* 15.

APud Sebaſten civitatem, paſſio ſancti Blavii epiſcopi, qui multorum patrator miraculorum, ſub præſide Agricolano, poſt diutinam cæſionem atque ſuſpenſionem in ligno, ubi pectinibus ferreis carnes ejus diſruptæ ſunt, poſt teterrimum carcerem ac demerſionem laci, unde ſalvus exivit; jubente præfato judice, capite cum duobus pueris truncatur. Noviſſimè verò ſeptem mulieres, quæ guttas ſanguinis ejus defluentes colligebant, deprehenſæ quod eſſent Chriſtianæ, poſt dira tormenta, gladio percuſſæ ſunt. Romæ, ſancti Cratonis martyris, qui à beato Valentino fidei documentis inſtitutus, non multis poſt diebus, cum uxore & univerſa domo martyrio eſt conſummatus. Civitate Brixa, ſanctorum martyrum Fauſtini & Jovitæ virginis. In Galliis civitate Vaſionenſi, ſancti Quinidi epiſcopi, cujus mortem in conſpectu Domini pretioſam miracula crebra teſtantur. Civitate Interamnis, ſanctæ Agapis virginis. *Blaſii.* *Cratonis.* *Fauſtini & Jovitæ.* *Quinidii.* *Agapes.*

Soli codices *Pratenſis*, *Antverp-maj. Roſweyd.* & *Marchianenſis*, hodie puri ſunt.

VARIA LECTIO. Scripſi *Blavii* ut habent antiqui codices omnes tum manuſcripti tum excuſi, pro *Blaſii*, ut habet Antverp-maj. De quo egimus III hujus. *Agricolano* legunt omnes paſſim, excepto Roſweyd. uti & *Brixa*, atque ita putamus legiſſe Uſuardum. Antverp-maj. inter alios nævos, habet *Agriculano*; pro *diutinam, diurnam*; *laici*, pro *laci*; *documento* pro *documentis*; pro *Vaſionenſi*, *Nacionenſi*. Hic *Agapis* cum ipſo in textu, ut alibi, cum pleriſque ſcribimus. Rurſus habent codices *Quinidi* pro *Quinidii*: at hîc non minor, in civitatis, quam nominis enuntiatione, diverſitas eſt, ut videbis in Actis. Marchianenſis omnium corruptiſſime ſcribit *Quiri. Jobitæ* habent plures alii, Antverp-maj. *Sobitæ*; Roſweyd. *Jovitiæ*: nos cum Uſuardo legimus. Solus Roſweydi codex hodie præter morem exactus & accuratus, omiſſo poſt *Jovitæ*, titulo *virginis*, appoſuit per abbreviationem, *martyrum.*

Paucitas purorum codicum inde maxime oritur, quod multi III hujus, ex recepto tunc Eccleſiæ ſolenniori uſu, *Blavium*, quem hodie *Blaſium* dicimus, annuntient. Patuit id in Herinienſi, ceterà hodie puriſſimo. De Tornacenſi ibidem etiam dictum eſt. Hoc tamen novi inter utrumque diſcriminis, quod *Blaſii* elogium ab ultimo contractum ſit, *Cratonis* omnino reſciſſum. Pulſanen. Antverpien. & Max-Lubec. in aliis deficiunt. Muneratus Herinienſi ſimilis eſt, qui *Blaſium* etiam habet die III, purus in reliquis. Id vero univerſim obſervandum, nec hos nec ferme ullos alios codices noſtros, uſquam meminiſſe *Joſephi diaconi Antiocheni*, quem interim Grevenus & Molanus Uſuardi textui adnectunt, Baronio & aliis eorum opinionem ſequentibus. Ego codicum noſtrorum auctoritatem illis duobus præponderare, indubitanter cenſeo, non inveriſimiliter ſuſpicans, eam annuntiationem ex Rabano vel Notkero, in Uſuardinos paucos codices irrepſiſſe. Porro Joſeph iſte ſub nomine *Juſippi*, *Joſeppi* & *Joſippi*, in Hieronymianis apographis

graphis notus est, ubique cum titulo *diaconi* & tamquam majoris cohortis antesignanus. Molani editio in eo præterea ab aliis dissentit, quod textum ipsum transposuerit, *Faustinum & Jovitam* ante *Cratonem* annuntians.

Blasii. OBSERVATIO. De *Blasio* vel *Blavio* jam egimus in Variantibus III hujus mensis & rursus supra hoc die. Castellanus pag. 507 indubitanter asserit, Sanctum hunc in Hieronymianis recoli XVI Februarii sub nomine *Plesi*, ut habet Epternacen. vel *Blesi*, ut est in Corbeiensi tum Acherii, tum Florentinii. Non agnoverunt ibi *Blasium* vel *Blavium Sebastenum episcopum* Majores nostri, quibus oculatiorem me non esse, libenter fateor. Diserte hoc die ponitur à Romano parvo: *Apud Sebasten, passio sancti Blavii episcopi.* Ado Acta aliqua vidit, ex quibus adornavit elogium, à Nostro contractum, à Notkero integre descriptum. Legendus Bollandi commentarius III Februarii. Utrum vero Acta ipsa omnino rejicienda sint, ut inter recentiores innuit Tillemontius tomo 5 pag. 170 & 649, in Supplemento
Cratonis. examinabitur. *Cratonis* memoria sic in Romano parvo etiam exstat: *Romæ, sancti Cratonis martyris.* Quæ in laterculo adjiciuntur, ex Adone accepta sunt; qui plura ex Actis sancti Valentini Interamnensis, de quo pridie egimus, suggessit: at unde *martyrio cum uxore & universa domo consummatus* asseratur, hactenus incertum est.

Faustini & Jovitæ. *Faustinus & Jovita*, luxatis nonnihil nominibus, ab apographis Hieronymianis, die sequenti *in Britanniis* collocantur, unde certe evidenter patet antiquissimum fuisse in Ecclesia eorum cultum. At quid hîc sibi vult, *in Britanniis*? Si conjecturæ aliquid datur, crediderim abbreviatum olim, aut non satis recte expressum *Brixiæ* nomen, ansam dedisse imperitioribus amanuensibus Gallis, notiorem sibi *Britanniam* efformandi. Et sic etiam cum Henschenio benigne explicandum est, quod alibi legitur; *civitate Colonia*, ut nempe sit, *Brixia civitate, colonia Romanorum*: quæ sane tolerabiliora sunt, quam recursus Castellani ad Ovidii Fastos, ut inde educatur similitudo *Jovis & Fauni.* Aloysius & Mosander ambos Sanctos Adoni constanter adscribunt cum prolixo elogio; sed id à Rosweydo recte in appendicem rejici, vel inde probabilissime suspicor, quod ex tota ea historia, nec verbum in Notkero, qui tamen *Faustini* meminit, reperiatur; nec quidquam etiam ab Usuardo extractum sit, adeo ut non satis constet, unde eos acceperit; præsertim cum *Jovita* à nemine ante ipsum *Virginis* titulo insignitus sit. Vix dubito quin feminam existimaverit, nusquam solitus eam lauream viris tribuere. Vide
Quinidii. reliqua apud laudatum Henschenium, & magis jejunè apud Tillemontium tomo 2 pag. 228. Tota *Quinidii* annuntiatio ex Adone ad verbum desumpta est; videatur Bollandi
Agapes. commentarius & vita ab eo illustrata. *Agape* clare signatur in Hieronymianis, *Interamnæ, natalis sanctæ Agapæ virginis*, sed socii aliqui adjungi videntur, qui à Nostro præteriti sunt. Ast de ejus martyrio vere dubitari possit, vide in Actis & apud Castellanum pag. 653. De ea sic Wandelbertus qui ipsam Faustino & Jovitæ anteponit:

Hinc decimo & quinto meritum clarescit Agapes;
Hocque die pœnis cæsos veneratur acerbis
Brixia Faustinum celebrem sanctumque Iovitam.

AUCTARIA.

PULSAN. Præter Faustinum & Jovitam, solum Cratonem refert, hunc vero mirum est ab ANTVERPIEN. & Max-LUBEC prætermissum.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Satis puri sunt, excepta sola annuntiatione Blasii, quam III hujus ab ipsis positam diximus.

ALBERGEN. De Faustino & Jovita, ita scribit: *In Italia, civitate Brixia, natale sanctorum Faustini & Jovitæ diaconi, qui Adriano imperante, ferocissimis bestiis flammisque expositi, eorum brachia constringi, & in altum suspendi jubentur, ibique vehementer torqueri, deinde lampadibus accensis, ad eorum latera positis, decollatione capitis, gloriosum martyrium consummaverunt. Crediderunt autem, eorum passione roborati, plusquam tria millia hominum.* In fine
De Faustino & Jovita. adjicitur: *Item, translatio sancti Antonii confessoris.* Hæc ultima accessio, in codice DANIC. recentiori manu apposita est; in reliquis cum Albergensi convenit, nisi quod pro *Brixia*, scribat *Bixia*, pro *constringi*, *confringi*, pro *consummaverunt*, *compleverunt.*
Translat. S. Antonii.

CENTULEN. Omnibus contractis, addit: *In territorio Morinorum, depositio sancti Silvini, Silvini.* *Tholosani episcopi & confessoris*, de quo plura ad XVII hujus.

BRUXELLEN. In Cratone interpolatus, in Blasio mutilus, habet tertio loco: *Antiochiæ, Josippi.* *Josippi diaconi.* Atque hic solus inter omnes codices nostros Mss. de Josepho meminit. Sequitur: *Apud Brixiam* &c. contracto nonnihil superiori elogio. Tum: *Apud Paduam, translatio sancti Anthonini confessoris.* Vult dicere *Antonii Patavini*, de quo plures codices. De Agape & Quinidio, fere ut in textu. In fine: *Ipso die, sancti Silvini Teruanensis episcopi & confessoris.*

HAGENOYEN. In Cratone satis purus, de Faustino & Jovita fere eadem habet, quæ Albergensis supra. Post Agapen, adjicit: *Item* *Austregisili.* *beati Austregisili, episcopi & confessoris.* Bollandus Austregisilum rejicit ad XX Maii, licet hodie à Floro etiam notetur.

VIC-

VICTORIN. In fine: *Ipso die, sancti Silvini Taruanensis episcopi. In Valeria provincia, sancti Severi presbyteri, de quo beatus Gregorius scribit.* Eumdem illum Severum Mosander textui Adonis inseruit. *Silvini. Severi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Agapes virginis & martyris, & Thiomæ sororis ejus.* Quæ soror unde processerit, nescio. Si sint *Agape* & *Chionia*, coluntur III Aprilis. *Agapes & Thiomæ.*

CODEX BIGOTIAN. signatus P 5, qui fuit PP Cælestinorum: *Civitate Aquilæ, translatio beati Petri confessoris, de Marrone, quondam Cælestini Papæ.* *Translat. S. Petri Cæl.*

REG-SUEC. sub num 130. & 428: *Ipso die, sancti Silvini Teroanensis episcopi.* Solus cod. prior: *In provincia Valeria* &c. ut Victorinus.

VATICAN. num. 5949: *Alteria provincia, sancti Severi presbyteri.* Voluit dicere, *in Valeria* &c.

ALTEMPSIAN. *In territorio Bedrici castri, adventus clarissimi confessoris Christi Botulphi, super cujus feretrum, videntibus cunctis, columna lucis cælitus emissa refulsit.* Vide Acta ad XVII Junii. *Adventus Botulphi.*

CODEX. MEDIC. *Item Aquileiensi* [Aquilensi] *civitate, translatio corporis sancti Petri confessoris, qui dicitur de Marona, in monasterio Collemaii.* *Translat. S. Petri Cæl.*

CODEX MONTIS-SANCTI: *Translatio episcoporum, beatorum confessorum, Amati, Romarici, Adelphii, qua simul relocati sunt.* *Translat. Amati &c.*

PRIORATUS CAUDIACENSIS. *Arvernis, translatio sanctæ Georgiæ virginis.* Colitur hoc die. *Translat. Georgiæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit: *In monasterio Meyfelt circa Confluentiam, sancti Severi presbyteri & confessoris, de quo beatus Papa Gregorius, in Dialogo scribit. Romæ, sancti Crathonis martyris, qui cum haberet filium Cerimon nomine scholasticum, hic inciderat in infirmitatem gravissimam. Eumdem cum beato Valentino episcopo ad sanandum obtulisset, sub tali conditione, ut si puer sanaretur, ipse cum omni domo sua, fieret Christianus; sanato puero per orationem sancti episcopi, ex tunc Cratbon, quod promiserat, implevit, atque cum uxore & universa domo baptizatus est, non post multos dies martyrio consummatus.* De Faustino & Jovita scribit ferme ut Albergensis. De Quinidio & Agape, pure. *Item, translatio sancti Antonii de Padua confessoris, Ordinis sancti Francisci. Eodem die, beati Ebbonis episcopi & confessoris.* Vide Bollandum in Prætermissis. *Ananiæ*, [Antiochiæ] *sancti Iosephi diaconi & confessoris. Ipso die, sancti Sigfridi episcopi & confessoris. Item Ravennæ, translatio sancti Severi episcopi & confessoris.* De eo actum prima hujus; quo die vita ejus illustrata est. *Severi. Cratonis ex Adone. Translat. Antonii Patav. Ebbonis. Iosephi. Sigfridi. Translat. Severi Rav.*

BELINI hoc est principium: *Apud Brixiam, natale sanctorum martyrum Faustini & Iovitæ, qui sub Adriano imperatore examinati, dixerunt ei: Audi Adriane, tortuose coluber, imo & sevissime anguis, per ambages & anfractus curiositas, ut nos a recto possis deviare tramite: hoc tibi sit agnitum, quod latratui tuo non obedientes, nec diis thura ponemus, sed Domino creatori nostro thura simul & libamina jugiter immolamus; quod audientes populi ex Mediolanensi urbe, Sanctorum constantiam, conglobantes se mutuo, venerunt ad beatos Dei martyres, & baptizari se fecerunt. Tunc Adrianus hæc audiens, furore accensus, mox eos gladio plecti fecit & capite truncari.* Sequitur de Agape. Tum: *Eodem die apud Paduam, translatio sancti Antonii, Ordinis Minorum.* In fine: *Antiochiæ, sancti Iosephi diaconi.* *De Faustino & Iovita ex ipsis Actis.*

GREVEN. *Faustinus & Iobita, ut Vincentius libro* 11 *cap.* 83 *refert, ab Adriano imperatore, ferocissimis bestiis flammisque expositi, sed nil læsi; brachiis constrictis in altum suspensi & torti, lampadibus accensis eorum lateribus admotis, adusti: ad ultimum capitis obtruncatione martyrium compleverunt. Crediderunt* &c. *Ioannis, Adventi, Saturnini, Castulæ.* Ex Hieronym non satis recte conjuncti sunt; vide Prætermissos. *Joannis & soc.* *In monasterio Meyfelt* &c. *qui supra etiam ponitur Kalendis Februarii.* Hic Severos confundit. Sequitur translatio Severi Ravennatis & Antonii Patavini. *Ebbonis Travanensis episcopi & confessoris;* forte vult dicere *Teroanensis*; sed nec sic cognitus est. *Silvini episcopi & confessoris*, an non *Silvini? Marcelli episcopi. In Hibernia, Beracii episcopi & confessoris. Fausti monachi & confessoris, discipuli beati Benedicti, qui vitam ipsius scripsit.* Vide Castellanum pag. 652. circa medium. *Ebbonis. Silvii. Marcelli. Beracii. Fausti.*

MOLAN. Litteris Italicis textui inserit, quæ ex Belino, de Faustino & Iovita retulimus. Item de Quinidio, *cujus gesta habentur.* Deinde subjungit: *Eodem die apud Paduam* &c. *Ipso die, beati Severi* &c. Denique minutiori charactere: *Hujus* [Severi] *corpus attulit ex Italia Ropertus episcopus Treverensis.* Vide Acta & Castellanum. In aliis editionibus mutilus est Usuardi textus. Omittitur etiam translatio S. Antonii Patavini. Sed additur: *Vexione in Dacia, sancti Sigfridi episcopi, præclaræ sanctitatis viri, qui Suecium ad Dominum convertit.* Rursus minoribus litteris. *Constantinopoli, dedicatio ecclesiæ sanctæ Sophiæ.* De hac nihil alibi reperio. Vide ejus templi encænia apud Cangium C Polis Christianæ lib. 3. *Sigfridi. Dedicat. ecc. S. Sophiæ.*

XIV *Kal.* *Die* 16.

NAtalis beati Honesimi, de quo sanctus Paulus scribit Philemoni: quem idem Apostolus episcopum ordinans, prædicationisque verbum ei committens, apud Ephesiorum civitatem reliquit. Hic Romam perductus, atque ibi pro fide Christi lapidatus, inde ad loca, ubi fuerat ordinatus, corpus ejus delatum est. Civitate Cumis, sanctæ Julianæ virginis, quæ post varia tormenta & carceris custodiam, palam cum diabolo conflixit. Dein flammas ignium & ollam superans ferventem, capitis decollatione martyrium consummavit. Apud Ægyptum, sancti Juliani martyris cum aliis numero quinque millibus. *Onesimi.* *Iulianæ.* *Iuliani & soc.*

Ita *Praten. Herinien. Marchianen. Antverp-maj. Pulsanen. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Honeſimi* legunt vetuſtiores codices, quorum proinde ſcribendi rationem, licet non rectam, ſervandam cenſuimus. Pulſan. poſuit *Sancti* pro *Beati*. Antverp-max. inter alios nævos *Phylomeni* pro *Philemoni*; Belin. *ordinavit*, pro *ordinans*. In Herinienſi redundat particula *eum* ante *reliquit*. Pejus habet Pulſan. *requievit*, pro *reliquit*. Herenien & Belin. *In civitate Cumis*. Quid Pulſan. velit per *Ticitu*, neſcio. *Julianes* pro *Julianæ* apud eumdem, peregrinum eſt. *Deinde* apud Greven. & Molan. pro *Dein* obſervatu dignum non eſt, ut apud plures *Egyptum*. Greven. poſt *Juliani* omittit *martyris*. Unicus inter omnes codex Pulſan. ſubſtituit, *cum aliis quinque militibus* in locum aſſerti communiſſimi, *cum aliis numero quinque millibus*.

Oneſimi unius, non gemini.

OBSERVATIO. *Oneſimus* Hieronymianis ignotus, ſignatur à Beda, ex hoc à Rabano, & eâdem plane formulâ à Romano parvo: *S. Oneſimi Apoſtoli*; ut ferme *Apoſtoli* appellatio, tum à Græcis, tum etiam à Latinis tribui ſolet, non ſolis duodecim, ſed & aliis diſcipulis eorumque cooperatoribus. Ado in ipſo Martyrologii ſui textu ſolum præfixit, *natale*. Moſander, illius verba confundens, ea huc tranſtulit, quæ dicta erant inter feſtivitates Apoſtolorum. Ibi vero inſigni elogio ornatur ex epiſtola Pauli ad Philemonem, & ex altera Ignatii ad Epheſios. Cum autem ex poſtrema conſtet *Oneſimum* fuiſſe *Epheſinum epiſcopum*, eum titulum ipſi omnino tribuendum putavit Ado, ceteraque ad ejus martyrium proſecutus eſt, quæ Notkerus deſcribit, Noſter paucioribus complectitur. Hæc omnia egregio commentario illuſtravit Henſchenius, nihil dubitans quin idem Oneſimus Philemonis ſervus, Apoſtoli diſcipulus, & deinde, poſt Timotheum, Epheſiorum epiſcopus fuerit. Contra ſentiunt recentiores aliqui, quos inter Tillemontius in vita S. Pauli tomo 1 à pag. 289 & in notis pag. 576, id maxime urget, non videri eumdem, qui à Paulo circa annum LXI baptizatus ſit, ſupervixiſſe ad annum CVII quo Ignatii epiſtola ſcripta ſupponitur. Ego in hac re, aut in aliis à Tillemontio adductis, nihil hactenus video, quod me ab Henſchenii ſententia recedere cogat. Ut verbo dicam; admitte tantiſper Oneſimum *epiſcopum* prius *Apoſtolicum*, ſeu incerti loci fuiſſe, quod & in Apoſtolis & in aliis diſcipulis paſſim conceditur. Fac deinde Timotheo ſucceſſiſſe anno XCVII; ſtatue à Paulo baptizatum anno ætatis XX, vel, ſi ita vis, XXX, quid, quæſo, implicantiæ, ſi ſeptuagenario major anno CVII ſuperſtes, Ignatium Epheſi excéperit? Minus terrent, quæ Caſtellanus adfert pag 666 ex Rabani & Wandelberti ſilentio; nam ea ultro concidunt, ſi Ignatii epiſtola de Oneſimo noſtro intelligi poſſit. Hinc lectorem monitum velim, clauſulam Papeprochii in Epheſemeridibus Græco-moſchis pag. XVII, perperam à nonnullis accipi, ac ſi ipſe ibi retractaret, quæ ab Henſchenio recte ſtabilita ſunt; quod per me, vivus adhuc ipſe dum hæc ſcribo & vegetus, hîc indicari omnino voluit. De cetero, ſiquæ impoſterum urgentiora argumenta contra Henſchenii ſententiam proferantur, ea in Supplemento diligenter examinabimus.

Julianæ.

Julianæ Nicomedienſis Acta pridem improbaverat Heſſelius apud Molanum, aliquot rationum momentis, ad quæ Bollandus facile reſpondit in hodierno commentario, omnimodam tamen præfatorum Actorum ſinceritatem haud quaquam adſtruens, licet in iis admittendis paulo indulgentiorem fateamur, ut oſtendit Papebrochius in Reſponſionibus ad art. II num III & alibi. Noſtrum erit ſuo tempore quærere & expendere quod ibi promiſſum eſt. Jam ad illuſtris Sanctæ memoriam quod attinet, ea in antiquiſſimis Faſtis ſacris ſignatur, quidquid forte amanuenſium licentia, irrepſiſſe cenſeat Florentinius in Corbeienſi apographo titulum *martyris*, dum ſic annuntiatur, *Nicomediæ, paſſio ſanctæ Julianæ virginis & martyris*, quæ inſolita in his codicibus videtur formula: atque item dum in Epternacenſi legitur: *In Campania Cumbas*, (pro *Cumas*) *natalis Julianæ*; ad quæ videnda laudati editoris notatio. Nobis ſufficiant Martyrologi noſtri Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Uſuardus, Notkerus, & ipſe Wandelbertus, ipſam cum Oneſimo ita canens:

Quartus cum decimo Iuliana martyre lucet,
Oneſimumque colit Paulo doctore beatum.

In Romano parvo ſimpliciter ſignatur: *Et in Cumis, ſanctæ Julianæ virginis.* Elogium ex Actis à Beda compoſitum eſt, à Rabano, & Adone inde acceptum, ex hoc à Notkero; ſed à Noſtro valde contractum. Hæc pro cultus vetuſtate apud Latinos ſatis dicta ſint, quibus adde Thomaſii Sacramentarium. Plura apud Græcos diverſis diebus invenies. Sitne hîc vere martyrii an tranſlationis celebritas, in medio relinquo. Vide Caſtellanum citatâ pag. 666, & Tillemontium tomo 5 pag. 155.

Juliani & ſociorum.

Iuliani cum Ægyptiis numero V mil. vel *V milia*, vel *V millium* diſerte legitur in Hieronymianis. Secutus eſt Ado, qui de ſuo poſitionem addidit, *apud Ægyptum*. Hinc Uſuardus

&

& Notkerus ; apud quos characteres nullos reperire est, quorum subsidio ex dubiorum Julianorum numero eximatur. Magis etiam rem confundit adjectus ab aliis *Joannes diaconus*. Ne longior sim, omnibus rite perpensis, is mihi *Iulianus* hîc noster probabilissime dicendus videtur, qui in Actis cum *Theodulo* ponitur die sequenti, quique in *manipulo* Eusebiano cum inclyto illo Pamphilo & sociis aliis, in Hieronymianis adjungitur, postremus ipse martyrio coronatus ; ex quorum etiam numero fuere Ægyptii quinque hîc anonymi, qui sibi prophetarum *Eliæ*, *Jeremiæ*, *Isaiæ*, *Samuelis*, & *Danielis* nomina imposuerant, ut colligitur ex Eusebio editionis Valesianæ, de Mart. Palæstinæ cap. 11, cujus verba hoc die in Actis, ubi de *Elia* &c. & XVII Februarii, ubi de *Juliano* & *Theodulo*, & I Junii referuntur, ubi de *Pamphilo* seorsim ex Martyrologiis nostris agitur, ut ibi dicemus ; ad quem diem vide sis Papebrochii commentarium, ex quo ea sumpsit Castellanus quæ habet pag. 667 & 668. Videnda quoque pag. 673 & accurata Florentinii notatio. Ex omnibus intelliges disjunctos & in varios dies dispersos, qui duodenario numero ex Eusebio & Hieronymianis hoc ipso die colligendi erant, atque una perspicies, satis appositè, etsi non ex mente Usuardi, legisse codicem Pulsanensem supra, dum pro *quinque millibus*, substituit *quinque militibus* ; Ægyptiis illis nempe, quorum propria nomina in Hieronymianis non exprimuntur. Legi potest Pamphili & sociorum martyrium, ex Eusebio gallicè redditum, apud Tillemontium tomo 5 à pag. 418.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Puris annumerari potuit, cum in eo solum deficiat, quod de Juliana, post *ferventem*, cum aliis non scribat, *capitis decollatione martyrium consummavit*, sed *sponso suo Euilasio caput ejus auferente*, *martyrium* &c.

TORNACEN. Mutilus est, nam postremam partem elogii sancti Onesimi, quæ martyrium complectitur, & totum Julianæ elogium omisit : forte quod utrumque, non immerito suspectum habuerit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Julianæ elogium etiam rescindunt.

ULTRAJECT. De Juliana, tria verba textui inserunt, *tempore Maximiani imperatoris*, cetera satis purus.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Præter tria illa verba, in fine subdunt : *Methis civitate, natale sancti Symeonis episcopi & confessoris.* Vide Acta. *Symeonis.*

MUNERAT. *Ipso die, sancti Honesti martyris.* Vide Bollandi commentarium, & cum eo confer quæ habet Castellanus hoc die pag. 668. *Honesti.*

CENTULEN. *Romæ, passio sancti Honesimi Ephesiorum episcopi, qui lapidatus est à Romanis. In Chumis, sanctæ Iulianæ virginis.* In ultima satis purus est.

BRUXELLEN. Primo loco : *Cumis civitate, passio sanctæ Iulianæ virginis. Quæ tempore Maximiani imperatoris, nuda virgis cæsa, & capillis suspensa, & plumbo soluto à capite perfusa, & in carcere recepta, ubi palam cum diabolo conflixit. Post etiam rotarum tormenta, flammas ignium, ollam ferventem superavit, & capitis decollatione martyrium consummavit.* Onesimi elogium, non nihil auctius exhibet, quod melius infra referemus. Sequitur de Juliano ad marginem, sed eadem manu. Tum de Symeone ut supra. *De Juliana.*

HAGENOYEN. In Onesimo fere purus, de Juliana alia comminiscitur : *In civitate Cumis, passio sanctæ Iulianæ virginis nobilissimæ & martyris, quæ nudata, diutissimè à sponso suo stagellatur, quæ ei ad matrimonium consentire noluit, nec adorare Deos voluit : per capillos sex horis suspenditur, plumbo bullienti perfunditur, sed virgo non læditur : ferro vincitur & incarceratur, ubi illa cum diabolo conflixit & vicit : inter gladios rotarum & in ignem projicitur ; in ollam plenam plumbo projicitur liquefacto, & ultimum capitis decollatione martyrium consummavit.* De Juliano ut in textu. In fine: *Civitate* [non exprimitur, *Metis*] *sancti Symeonis episcopi & confessoris.*

AMBIANEN. *Ipso die, natalis sancti Honesti presbyteri & martyris.* *Honesti.*

REG. SUEC. signatus num. 4289. *Ipso die, sancti Honesti martyris.*

VATICAN. num 5949, primo loco : *Sanctarum virginum, Fuscæ & Mauræ.* Vide Acta XIII hujus. *Fuscæ & Mauræ.*

EDITIO LUBECO-COL. In Onesimo & Juliana non nihil à superioribus variat, quod rei substantiam spectare potest, ex Molano subjiciemus. Tertio loco habet Symeonem Metensem, & ultimo Julianum cum quinque millibus, ut supra.

GREVEN. *Faustiniani, Plesi, Fabiani. Sebastiani martyris.* Et in prima editione anni MDXV : *sancti Honesti martyris. In Africa Pauli Eremitæ. Metis, Symeonis episcopi & confessoris. In Suecia, Sigfridi episcopi & confessoris.* De Sebastiano, Paulo & Sigfrido vide hodie Prætermissos. *Faustiniani & sociorum. Honesti. Pauli. Symeonis. Sigfridi.*

MOLAN. De Onesimo, post *reliquit*, hæc ex Adone aliis litteris textui admiscuit : *De quo & beatus Ignatius, Ephesiis scribens epistolam, ita dicit : Quoniam ego suscepi multitudinem vestram in nomine Domini, in Onesimo dilecto præceptore nostro, vestro autem episcopo. Obsecro eum secundum Christum Jesum diligere vos, & vos omnes in concordia ejus in ipso esse. Benedictus enim Deus qui vobis talibus, talem episcopum donavit habere in Christo.* De Juliana autem, post *consummavit*, ex eodem Adone subditur : *Quæ passa est quidem in Nicomedia, sed post paucum tempus, Deo disponente, in Campaniam est translata.* In fine, de Symeone ut supra. In aliis editionibus, adhuc adjungitur : *Ipso die Ambianis, sancti Honesti martyris.* *De Onesimo ex Adone.* *Honesti.*

XIII *Kal.* *Die* 17.

Polychronii. IN Perside civitate Babilonia, natalis beati Polochronii episcopi & martyris, qui præsente Decio persecutore, os lapidibus cæsus, manibus extensis, oculos ad cælum elevans, emisit spiritum. Apud urbem Concordiam, passio sanctorum Donati, Secundiani, Romuli, cum aliis octoginta sex. In Scotia, sancti Fintani presbiteri & confessoris, magnæ virtutis viri. Ipso die, sancti Silvini Taruanensis episcopi.

Donati & soc. *Fintani.* *Silvini.*

Sumitur ex *Praten. Herimien. Tornacen. Antverp-maj. Marchian. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedere possunt codices mediæ notæ, ut dicam in Auctariis.

VARIA LECTIO. Legendum esset *Polychronii*, ut habent auctor Romani parvi & Ado, abæditore ni fallor correcti. Ego, forte nimis scrupulose, codices Usuardinos sequor, Praten. Tornacen. Antverp-maj. Marchian. Munerat. & alios, licet Herinien. & Greven. habeant *Policronii*, Pulsanen. *Polichronii*, Molan. *Polycronii*. Elige lectionem quæ magis placuerit. In Pulsanen. est *Babiloniæ* pro *Babilonia*. In Greveno & Molano, *præsidente* pro *præsente*. Pejus in Pulsanen. *Diocletiano*, loco *Decio*; forte melius omitteretur utriusque præsentia. Pulsanen. *oculos ad cælum elevans* mutat in *oculisque ad cælum elevatis*; Munerat. *ad cælum erigens*. Sic Marchian. ex *Concordiam*, facit *Cordubam*; ex *octoginta sex*, *octingentis sex*; ut Pulsanen. *Formuli*, ex *Romuli*. *Scothia* ponunt aliqui, melius in textu. Marchian. legit *Finani*: Pulsanen. *Funtanii*: Munerat. *Funtani*; verum nomen expressimus. *Silvini* scribunt omnes, nescio cur recentiores *Sylvini* malint. Pratensis noster posuit *Taruenensis*: Herinien. *Tarvanensis*, omnium pessime Greven. *Targnanensis*: ceteri *Taruanensis*, quam vocem omisit Pulsanensis. Vide infra in fine Observationis.

Polychronii OBSERVATIO. *Polychronii* nomen in solo apographo Hieronymiano Epternacensi legitur, hoc modo: *In Babilonia, Policroni*, & rursus in eodem solo codice xxx Aprilis in fine: *Depositio Policroni episcopi*, an ejusdem, an alterius, quis edisseret? Ceterum Beda de hodierno addit, *ejusdem loci episcopi*, sed non magis recte scribit *Potocronii*, uti & ejus transumptor Rabanus, quam inflexionem aut ei proximam, in codicibus Usuardinis communem diximus. Romanum parvum episcopatus locum non designat, sic legens: *In Perside, beati Polychronii episcopi & martyris.* Ado binas sedes conjungit *Babylonem & Ctesiphontem*, simul adducens Bedæ elogium, quod totum Rabanus & Notkerus adoptarunt, Noster modicissime imminuit; sed iis servatis, quæ correctione indigent, ut in Actis, & apud Castellanum pag. 676, & apud Tillemontium tomo 5 pag. 561 invenies. Hæc summa difficultatis; quod, ut Beda & alii ex ipso testantur, elogium desumptum sit ex Actis sancti Laurentii, quæ Baronio & Henschenio, ut minimum valde suspecta, hodie ab eruditis omnibus talia censentur, ut nec propugnari omnino nec expurgari facile possint. Ex eodem fonte manant *Olympias* & *Maximus*, XV Aprilis; *Parmenius* & alii, XXII ejusdem mensis, alii diebus aliis; quorum memoria ut in Fastis nostris certissima est, vitæ tamen aut martyrii series ex iis Actis accepta, repudiatur, ut dicetur x Augusti. Non satis clari sunt Wandelberti versiculi, dum Donatus ex sequenti turma, Polychronio ita conjungitur:

Tertius ac decimus Polycroni festa revolvit,
Donatique: fides, sanguis quos jungit & ara.

Donati & soc. De martyribus Concordiensibus ab Nostro confusis, ex perturbatis apographorum Hieronymianorum classibus, non est quod multis hîc disputem; textum Usuardi genuinum referri certum est. Notkerus alias classes posuit, de quibus aut ordinandis aut restituendis agetur proprio loco. Vide interim Acta, Florentinium & Castellanum hîc. *Fintani.* *Fintanus* solius Usuardi est; *Scotia* autem ex ejus temporis more pro *Hibernia* accipitur. *Silvini.* *Silvini* obitus ad XV Februarii pertinere videtur, ut vult Castellanus & Auctaria nostra aliqua eodem die: Usuardum tamen sequuntur passim recentiores Martyrologi cum moderno Romano & Actis. Vitam præclaro commentario illustravit Bollandus, eamque reproduxit Mabilio sec. 3 Benedict. parte 1 à pag. 294; ubi in observationibus prævis doctissimum virum dormitasse oportet, dum ita scripsit: *Acta illa viderat Ado Viennensis episcopus, cujus in sincero Martyrologio hæc verba sunt* XV *Kal. Martii, S. Silvini Taruanensis episcopi*

episcopi & confessoris, cujus gesta habentur. Dormitare, inquam, debuit, nam verba illa nec in editis nec in Mss. nostris verè Adonianis Martyrologiis ullis reperire hactenus licuit. Mihi potius certum videtur totam Silvini annuntiationem plane Usuardinam esse, qui qualia Acta habuerit conjicit Castellanus à pag. 659, ubi etiam ex Bollando de episcopatu ejus disputat. Certe à vero alienum est quod in nostro Pratensi apographo legitur, *Tolosanæ civitatis episcopi*, idque fatetur Castellanus prætenso autographo adjectum, super annuntiatione priori, qualem exhibemus, ibi scalpello erasâ. Non ausim veram dicere annuntiationem nostram, sed verè Usuardinam, in qua conveniunt codices nostri omnes, excepto Marchianensi, qui cum præfato Pratensi legit: *In pago Taruenensi, sancti Silvini Tolosanæ civitatis episcopi*, & Antverp-majore, qui in hoc solo discrepat, quod pro *pago Taruenensi*, male scribat, *in pago Caritatensi.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Vix à puritate deficiunt. Omittur nomen *Romuli* in classe martyrum Concordiensium, & Fintanus Silvino postponitur. Mira non est variatio in efformatione *Polychronii* & *Teruanensis.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Fintanum prætermittunt, omittentes etiam nomen Romuli.

Chrysantiani & al. xc. ROSWEYD. Tertio loco interponit: *In Aquilegia, Crisantiani martyris & aliorum* XC. De quibus, in Actis. Pro *Fintani*, scribit *Finiani.* Et in fine de Silvino, cum Pratensi.

CENTULEN. Silvinum hìc prætermittit, de quo egit XV, ut ibi inter Auctaria invenies. Ast ejus loco in fine addit: *Virdunis, sancti Pulchronii episcopi & confessoris.*

Pulchronii.

BRUXELLEN. De Silvino etiam egit XV; hìc in ceteris purus est, nisi quod textui inserat *Babyloniæ & Thespiontis episcopi.*

HAGENOYEN. Penultimo loco eos Sanctos interjicit, qui omnibus aliis hodie ignoti sunt.

Montani & Gemelli. Ita habet: *Ipso die, sanctorum martyrum, Montani & Gemelli, qui cum essent carcerati cum aliis Sanctis, viderunt in visione sancta intrare juvenem in carcerem, qui ferebat duas phialas lacte plenas, de quibus dedit omnibus incarceratis bibere, & ait; adhuc tertia phiala vobis servatur, & abiit.* Fallor si hic non agitur de Martyribus, XXIV hujus inter accessiones Usuardinas referendis. De cetero ad puritatem codicis Hagenoyensis, vix quidquam desideratur.

AQUICINCT. Pro *Concordiam*, legit *Cordulam*, pro *Fintani*, *Finani.* In fine: *Claromonte, translatio Lupiani confessoris*; de qua etiam agunt codices Burdegalensis, Cluniacensis, Altempsian. Daveronensis, Caudiacensis Prioratus, & D. Le Mare signatus C, qui fuit PP Franciscanorum, cum hac sola differentia, quod aliqui addant nomen *Sancti.* Vide Prætermissos.

Translat. Lupiani.

VICTORIN. In fine, loco Silvini sic habet: *Eodem die sancti Moyseti.*

Moyseti.

REG. SUEC. num. 130. Ita legit: *Eodem die, sancti Moireti.* Verosimillime pro *Moiseti.*

VATICAN. num. 5949. De Fintano & Silvino tacet, & in fine adjungit: *sancti Valentiniani, m.*

Valentiniano.

STROZZ. & MEDIC. *Apud civitatem Fesulanam, in partibus Tusciæ, translatio corporum sanctorum Romuli episcopi primi ejusdem urbis, Alexandri episcopi, Donati & Romani episcoporum prædictæ urbis, atque sanctorum martyrum Carissimi, Crescentis & Dulcissimi & aliorum Sanctorum & Sanctarum, reliquiarum.*

Translat. SS. Fesul.

EDITIO LUBECO-COL. Inter *Fintani* & *Silvini* ponit: *Ipso die Treveris, sancti Bonosii episcopi & confessoris.* Atque in fine: *In monte Sibergensi, translatio sancti Benigni presbyteri & martyris, quæ anno Dominicæ Incarnationis* MLXXIII, *per sanctum Annonem Coloniensium archiepiscopum facta est.*

Bonosii. *Translat. Benigni.*

BELIN. In textu fere purus, in fine addit: *Claromonte, translatio sancti Lupiani confessoris.*

GREVEN. *Treveris, sancti Bonosii episcopi & confessoris. In Africa, Crisanti, Concordiæ, Iustæ.* Non recta positio. *In monte Sibergensi, diœcesis Aggripinensis, translatio sancti Benigni* &c. *In Scotia, Fymiani episcopi*; an non Finani Lindisfarnensis? *Sabini episcopi Camisinæ civitatis, de quo inter alia refert Gregorius, 3 Dialog. quod cum procurante ejus Archidiacono, qui episcopatum ambiebat, venenum sibi fuisset propinatum, spiritu prophetico hoc cognoscens, sine læsione biberit; mandans archidiacono: Ego venenum bibo, sed tu episcopus non eris. Eadem igitur hora archidiaconus defunctus est.* Hic haud dubie est Sabinus Canusinus, de quo IX hujus.

Fymiani. *Sabini.*

MOLAN. De Polychronio, litteris Italicis textui addit verba Adonis: *Scriptum est in passione sancti Laurentii*, quam multi apocryphan censent. In fine post *episcopi*, assuit verba superius rejecta: *Tolosanæ civitatis in pago Taruanensi, cujus gesta habentur.* De Lupiano & Bonosio, quæ supra. Tum litteris minutis: *Sabini episcopi Canusinæ civitatis, de quo refert Greg. 3 Dialogorum.* In aliis editionibus, de Silvino appositi: *Monasterio Sithiu*: quare non *Alciaci*, vulgo *Auchy*? Denique in fine: *Die decima septima, sancti martyris Theodori tironis.*

Theodori.

XII *Kal.* *Die* 18.

NAtalis beati Simeonis episcopi & martyris, qui propinquus Salvatoris secundum carnem extitisse dinoscitur, ac filius Cleophæ, qui fuit frater Joseph. Hic Hierosolimorum episcopus post Jacobum fratrem Domini ordinatus, persecutione Trajani multo tempore suppliciis affectus, martyrio consummatus est. Omni-

Symeonis.

bus qui aderant & ipso judice mirantibus, ut centum viginti annorum senex crucis supplicium pertulisset. Civitate Ostia, sanctorum martyrum Maximi, Claudii & uxoris ejus Prepedignæ cum duobus filiis, qui cum essent præclarissimi generis, jubente Diocletiano sunt tenti atque in exilium deportati; deinde incendio concremati, odoriferum sacrificium martyrii Deo reddiderunt.

Maximi. Claudii. Præpedignæ & filiorum.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Simeonis* legunt Herinien. Tornacen. & Molan. quos hîc ut alibi sequimur: Praten. & Antverp-maj. *Simonis*; Munerat. & Greven. *Symeonis*. Scripsi *dinoscitur*, ut est fere in omnibus, quidquid scrupulosior in hujusmodi minutiis dici possim. Sic non correxi, *Hierosolimorum*, quod ita passim corruptè legitur, ut alibi diximus. Tornac. neglexit articulum *hic*, scripsitque *Jherosolimitanorum*. Munerat. pro *consummatus est*, ponit *consummatur*. In Antverp-maj. post *mirantibus*, ante CXX *annorum*, deest *ut*. Herinien. Tornacen. & Antverp-maj. habent *Hostia*, reliqui ut in textu. *Prepedigne* Praten. & alii; putavi servandam diphthongum saltem ultimam. Tornacen. omisit, *cum essent præclarissimi generis*: Munerat. *Deo*. Hîc obiter advertendum, codices binos passim satis genuinos, Marchianensem & Aquicinctinum ad usque XXIII hujus, per sex integros dies, valde perturbatos esse, transpositis Sanctis, qui in Usuardo leguntur, additisque aliis ipsi ignotis, sic ut à non nemine studiose & pro arbitrio corrupti fuisse videantur.

Symeonis. OBSERVATIO. *Simeon* vel *Simon*, qui de fratribus Christi Salvatoris fuisse dicitur, primum in Martyrologiis innotescit ex Romano parvo: *Jerosolymis, Simeonis episcopi & martyris*. His in Martyrologio editionis Rosweydi adjecit Ado: *Qui traditur propinquus Salvatoris secundum carnem fuisse*, nec de præfata cognatione quidquam amplius in festivitatibus Apostolorum II Maii, quo die ibi Simeon refertur, & unde sua omnia accepit Usuardus, præter insertam clausulam de fraternitate *Joseph & Cleophæ*, quam à Mosandro Adoni tributam Rosweydus in ejus Martyrologio expunxit & in appendicem rejecit; non recte, opinor, cum & in Notkero tota habeatur, qualem lectori exhibeo: *Constat tamen quia de Cleopha, cujus filius fuit, frater erat Joseph*. Vulgo notum est quot concertationibus & dissertationibus obnoxia fuit ea, quæ Christi Domini carnalem propinquitatem spectant cum quatuor illis fratribus *Jacobo & Joseph & Simone & Juda*, Matth. 13 & Marc. 6 tam clare expressis. Utrum videlicet Josephi ex alio matrimonio filii, ut tradit Nicephorus Callistus ex divino Hippolyto apud Schelstratium tomo I Antiquitatis illustratæ pag. 507: an consobrini ex Maria Cleophæ, quam multi sororem statuunt B. V. Mariæ: an patrueles ex patre Cleopha Josephi fratre, ut in textu nostro dicitur; an vero aliter eadem cognatio explicanda sit, de quibus judicium ferre nec hujus loci nec temporis est. Poterunt ea secundis curis examinari in Supplemento Februarii, vel forte alibi, dum in Actis occasio dabitur. Qui moram non patitur consulat Interpretes; vel præter hodiernum in Actis commentarium, videat Florentinii Exercitationem IV pag. 161, dissertationem Henschenii de Jacobis I Maii, item Chronologiam episcoporum Hierosolymitanorum ante tomum 3 Maii & alibi; tum Tillemontium de hoc Simeone tomo 2 à pag. 186; de Jacobo minore tomo I à pag. 365 &c. Denique Castellani notam pag. 682 & 683. Quæ ad Simeonis martyrium attinent, ex Rufini Eusebio lib. 3 cap. 31 accepta sunt, in quibus Castellanus hallucinatus videtur dum putavit Usuardum aliquid Adoni ex Rufino superaddidisse, nam is revera sua omnia ex Adone ipso desumpsit, ut facile vir eruditissimus invenire poterat, si præfatum Martyrologium in festivitatibus Apostolorum II Maii consuluisset.

Maximi Claudii &c. *Maximus, Claudius, Præpedigna, cum filiis Alexandro & Cutia* à Romano parvo, non ad *ostia Tyberina*, sed *Romæ* annuntiantur, hoc ordine: *Et Romæ, martyrum Claudii, Præpedignæ, Alexandri & Cutiæ & Maximi*. Ado eumdem servat ordinem, sed de loco forte subdubitans, positionem non expressit. Noster *Maximum* præposuit, omissis filiorum nominibus: sed quid ei ansam dederit *Ostiam* nominandi, non video, nisi quod Claudii, uxoris & filiorum concremata corpora ibi in *Rheuma* (aquam præterfluentem) projecta dicantur, & à Christianis juxta eamdem civitatem sepulta. De cetero elogium totum ex Adonis narratione contractum est; narratio autem Adonis ex Actis sanctæ Susannæ, de qua ad XI Augusti. Quam fidem ea Acta mereantur, hîc non determino, sunt qui omnino rejicienda existiment. Cetera Usuardini textus nostri originem & sinceritatem ostendimus.

AUCTA-

AUCTARIA.

MArchianen. Hodiernum textum cum sequenti commiscet: certe *Gabini* annuntiationem integram habet. Tum: *In Africa, sanctorum Publii* [Publii] *& Juliani.* Vide indicem Prætermissorum. *Publii & Juliani.*

Rosweyd. In prima purus, alteram jungit diei sequenti: hic vero solum addit in fine: *Pimenii martyris.* Vide Acta. *Pimenii.*

Pulsanen. In Simeone mutilus, in aliis tantillum interpolatus est.

Antverp. & Max-Lubec. In Simeone puri sunt; inter Ostienses omittunt Maximum; & in fine adjungunt: *In Africa, Rutuli, Silvani & Maximi.* Vide socios alios in Actis. *Rutuli & soc.*

Antverpien-max. Leyden Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Ferme conveniunt in modica textus interpolatione; addunt nempe post *Joseph, nutritii Salvatoris, & Maximum* vocant *fratrem Claudii.* In fine concorditer adjiciunt: *Eodem die in Africa, sanctorum Rutuli* &c. Eamdem accessionem habet Lovanien. Sed de martyribus Ostiensibus omnia omittit post, *cum duobus filiis.*

Centulen. In Simeone abbreviator, de aliis ex Adone subjungit: *Romæ, sanctorum martyrum Claudii & uxoris ejus Prædignæ, & filiorum, Alexandri & Cutiæ, & fratris Claudii, nomine Maximi, qui cum essent præclarissimi generis, agente fratre eorum Gabino presbytero, baptizati sunt à Gaio Papa, & postmodum a Diocletiano diversis mortibus perempti sunt. Alexandriæ, beati Dionysii episcopi & martyris. Cœnobio Centula, depositio sancti Angilberti abbatis, qui septimus post beatum Richarium, Centulense monasterium feliciter rexit, cujus corpus cum viginti octo annis esset sepultum, incorruptum inventum est.* Claudii &c. Dionysii. Angilberti.

Bruxellen. Textui non parum interpolato, subdit: *In Africa, sanctorum Rutuli, Silvani & Maximi. Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi, qui multis confessionibus clarus effectus est. Metis, sancti Legontii, ejusdem urbis episcopi & confessoris.* Colitur Dionysius XVII Novembris; an *martyris* titulo decorandus, alibi dicetur. Dionysii. Legontii.

Hagenoyen. Tantum non purus; adjungit: *In Africa, sanctorum martyrum Rutuli* &c.

Aquicinct. Conjungit textum hujus & sequentis diei, superaddens: *Item SS Rutuli* &c. De codicis illius confusione, supra dictum est.

Victorin. & Reg. Suec. signatus num. 130. In fine: *Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi. In Africa, sanctorum Rutuli, Silvani, & Maximi martyrum.* Dionysii.

Codex D. du Cheval signatus B. *Eodem die in Africa, sanctorum Rutuli, Silvani & Maximi.*

Ughellian. & Caudiacensis: *In Africa Rutuli* &c. Jam satis sæpe repetita nomina.

Altempsian. *Eodem die, sanctæ Constantinæ virginis & martyris. Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi, qui in multis sæpe confessionibus satis clarus, præ passionum tormentorumque diversitate, magnificus effectus est, quievit autem in pace tempore Galieni imperatoris.* Constantinæ. Dionysii.

Strozz. & Medic. *Ipso die, sanctæ Constantiæ virginis*, filiæ Constantini, quam eamdem crederem cum *Constantina* codicis Altempsiani, nisi illic adderetur titulus *martyris.* Vide Acta. Constantiæ.

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Colonia Agrippina, commemoratio ossium sancti Panthaleonis medici & martyris. Quando caput ejusdem sanctissimi martyris per Henricum militem, dominum de Ulmene, de Constantinopoli ad civitatem Colonienſem est translatum, anno incarnationis Dominicæ* MCCVIII. Mirum est, Rabanum hoc die cum longo elogio natalem sancti *Pantaleonis* referre. In reliquis editio illa fere similis codicibus supra citatis mediæ notæ. Transl. cap. S. Pantaleonis Col.

Belin. Textum purum habet in secunda editione, in prima pro *centum viginti*, scripsit, *centum & novem.* In utraque est additamentum: *In Africa, Lucii, Silvani & Maximi.*

Greven. *Romæ, Pimenii presbyteri & Fausti martyrum. Item Rutuli, Classici, Damasi, Tulli, Lampasii, Majoli, Silvani & Maximi. Elasici, Secundini, Fructuli, Pauli.* Ex aliquo apographo Hieronym. accepti sunt. *In Hibernia, Culani episcopi & confessoris. Item Berethoi, Marcelli.* Poterant hi superioribus annumerari & ad sequentem diem referri. *Item Colomanni episcopi & confessoris. Apud Coloniam Aggripinam, commemoratio ossium* &c. ut supra. Pimenii & al. ex Hieronymi. Culani. Colomanni.

Molan. Textui subnectit: *Ac sic postmodum apud Hostiam, in rheuma jactati: quorum reliquias Christiani perquisitas, juxta civitatem sepelierunt.* Quæ Adonis verba sunt. *In Africa, Lucii, Silvani & Maximi. Coloniæ, commemoratio ossium sanctissimi Panthaleonis martyris, quando caput* &c. In aliis editionibus additur, minoribus litteris: *Pataris, sanctorum martyrum Leonis & Paregorii.* De quibus Acta, quæ inter sincera & selecta edidit Ruinartius à pag. 610. Leonis & Paregorii.

XI *Kal.* *Die* 19.

ROmæ, natalis sancti Gabinii presbiteri & martyris, qui à Diocletiano diu in custodia vinculis afflictus, pretiosa morte cæli gaudia comparavit. In Africa, sanctorum Publii & Juliani. *Gabinii.* *Publii & Juliani.*

Ex *Pratensi, Herinensi, Tornacensi & Antverp-majore.*

VARIA LECTIO. Plures codices tum Mss. tum excusi legunt *Gabini*, non recte, cum Usuardus verosimillime Adonem secutus sit, hic Romanum parvum; in utroque autem habetur *Gabinii*, uti etiam in Notkero. Ex codicibus eam lectionem servant Herinien. Antverp-maj. & alii. Ejusdem nominis transformationes exstant apud

apud Bollandum. De *presbyteri*, *Diocletiano*, *Africa*, & hujusmodi minutiis, dictum est plus satis. *Pretiosi morte*, pro *pretiosa morte* in Antverp-maj. scribæ oscitantiæ tribuendum est, uti & nonnulli alii nævi in uno alterove folio detrito aut avulso & subinde descripto. Sic ibi etiam legitur *Plubii*, pro *Publii*. Paucitatem purorum codicum facit appositio in fine tertii nominis, nempe *Marcelli*, qui in codicibus optimæ notæ Munerat. Belin. Greven. & Molan. adjicitur; sed nos aliorum lectionem præferendam censuimus.

Gabinii. OBSERVATIO. Ex citatis die præcedenti sanctæ *Susannæ* Actis extractus quoque est hodiernus *Gabinius*, sic rursus à Romano parvo primum signatus: *Romæ, Gabinii presbyteri & martyris.* Breve elogium texuit Ado, in quo, præter ea, quæ à Nostro ad verbum descripta sunt, hoc solum inseritur, *patris beatissimæ Susannæ*; addere poterat, quod in multis apographis Usuardinis subinde adjunctum, *fratrem* fuisse *Caii Papæ*: cujus historiam gallicè prosequens Tillemontius tomo 4, ibi pag. 572 de *Susanna, Claudio, Præpedigna* & aliis diei præcedentis, atque de hoc nostro *Gabinio*, more suo satis modeste, sed non satis in Actorum favorem decernit. Bollandus brevi commentario Gabiniana complectitur, ad sæpe citata Susannæ Acta lectorem remittens.

Publii & Juliani. Henschenius de *Publio*, *Juliano* & sociis Africanis martyribus hoc die pluribus agens, *illustris est*, inquit, *corona duodecim pugilum Christi, qui palmam martyrii in Africa promeriti sunt*; quo adducit Martyrologium Ms. ecclesiæ B. Mariæ Ultrajecti, quod à nobis *Usuardinum Rosweydi* vocatur, cujus verba in Auctariis primo loco dabimus. Repetenda sunt omnium nomina ex Hieronymianis valde dissimilibus, tum in martyrum numero, tum in eorum nomenclatura, ut ostendit Florentinius hîc, atque ex Rabano & Notkero eorum descriptoribus aperte constat. Castellanus in his disquirendis & disponendis apprime diligens, duodenarium numerum non complet. At quidquid de aliis decem sociis statuatur, certe codices nostri puriores, solos illos duos *Publium* & *Julianum* commemorant, quibus auctiores aliqui *Marcellum*, alii alium vel alios pro arbitrio adjiciunt, ut in Variantibus diximus & infra magis patebit. Annuntiatio nostra pure Usuardina est, cui accinit Wandelbertus hoc versiculo:

Publius undecimum simul & Julianus adornant.

AUCTARIA.

Maximi Claudii &c. ROSWEYD. Diximus die præcedenti, ab ipso huc referri annuntiationem: *In civitate Ostia, sanctorum martyrum Maximi, Claudii* &c. In Gabinio purus est. Tum adjicit: *In Africa, sanctorum Publii & Juliani martyrum & aliorum* x, de quo numero ex hoc ipso Rosweydino codice, ab Henschenio accepto, diximus in Observatione.

Publii. Jul. & alior. x.

Additur Marcelli. MUNERAT. *In Africa, sanctorum martyrum Publii & Juliani & Marcelli. Treveris, sancti Leguntii episcopi & confessoris.*

Leguntii.

MARCHIAN. Hoc die, posuit quæ nos cum *MMTyrior.* Usuardo referemus XX, *Apud Tyrum* &c.

PULSAN. Textui puro post Gabinium interjicit: *Eodem die apud Beneventum civitatem, natalis beati Barbati episcopi & confessoris.*

Barbati.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. *In Africa, sanctorum Publii, Juliani & Marcelli.*

Marcelli.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post *martyris*, inserunt: *Patris beatæ Susannæ, & fratris beati Gaii Papæ.* &c. *In Africa, sanctorum Publii Juliani & Marcelli. Treveris, sancti Leguntii episcopi & confessoris.*

Leguntii.

CENTULEN. Inserit, *patris beatissimæ Susannæ*, ut plures alii ex Adone.

BRUXELLEN. Omnia habet quæ codices mediæ notæ, & præterea in fine subjicit: *Alibi, Pantaleonis sancti Pantaleonis martyris.* Vide Prætermissos. De eo agetur XXVII Julii.

Pantaleonis

HAGENOYEN. Ceteris amplior, post *Gaii Papæ*, adjungit: *atque consanguinei Diocletiani imperatoris. Hic quia filiam ejus* [suam] *Susannam noluit dare in conjugem homini pagano, filio Diocletiani, Maximio, a Diocletiano diu in vinculis* &c. *In Africa, sanctorum Publii* &c. ut supra. *In civitate Treveri, sancti Leguntii episcopi & confessoris. Hic translatus est in Scasusan.* Quem locum hic indigitet nescio, nisi forte ex affinitate nominis, conjiciatur Scaphusia Helvetiorum. Sed de hac translatione nihil apud alios invenio. De duobus an uno solum Leguntio aliisque huc spectantibus, videantur Acta, hoc & priori die.

De Gabinio. *Leguntii.*

AQUICINCT. Etiam habet hac die, ut Marchianensis, quæ ponenda sunt die sequenti.

VATICAN. Quod olim fuit Beneventanum; num. 5949. Primo loco: *Beneventi, sancti Barbati episcopi & confessoris.* Ita Italici codices.

Barbati.

SIRIZZ. & MEDIC. *Item sanctæ Susannæ virginis. Item sancti Barbati archiepiscopi & confessoris. Eodem die, sancti Eustachii patriarchæ ecclesiæ Constantinopolitanæ.*

Eustachii. C Politan.

CODEX ABDINGHEFFENSIS: *Treveris, sancti Licontii episcopi & confessoris.* Idem est qui *Leguntius* supra. Mancum est codicis istius fragmentum.

EDITIO LUBECO-COL. Convenit cum codicibus mediæ notæ.

BELIN. In Gabinio purus, subdit cum plerisque: *In Africa, Publii, Juliani & Marcelli. Eodem die, sancti Eustachii patriarchæ ecclesiæ Constantinopolitanæ.* Vide Prætermissos.

Eustachii.

GREVEN. Etiam addit *Marcellum* cum Molano, ut supra dixi. Auctarium vero ita incipit: *Præfatus Gabinus fuit pater sanctæ Susannæ virginis & martyris, de qua infra* III *Idus Augusti. Frater vero sancti Gaii Papæ.* Vide Observationem. *Eodem die Treveris, sancti Leguncii episcopi & confessoris. Item Juliani martyris. Item Marubii. Decentii confessoris.* De hoc vide Prætermissos, duo alii ex Hieronymian. sumpti videntur; hic & alibi passim incuriose congesti.

Leguntii. Juliani. Marubii. Decentii.

Mo-

MOLAN. Diximus supra de Marcello textui superaddito. *Eodem die, sancti Eustachii* &c. ut Belinus. *Treveris, sancti Leguntii* &c. Tum minori charactere : *Obiit Bonifacius Lausanensis episcopus in Burgundia. Hic Bruxella natus, & in Camera monasterio Cisterciensis ordinis, juxta idem oppidum, quievit anno* MCCLX, *in vita & post mortem miraculis clarus.* In posterioribus editionibus pro *Eustachii*, scribit *Eustachii*, eique & Leguntio superaddit : *Civitate Benevento, sancti Barbati episcopi & confessoris.* Exinde, litteris minutioribus : *Item sancti & gloriosi admirabilium operum effectoris, patris Auxibii, archiepiscopi Soliensis, qui fuit discipulus sancti benedictique Apostoli & Euangelistæ Marci. Eodem die obiit Bonifacius* &c. ut supra, præter ultima verba, *anno* MCCLX, *in vita & post mortem miraculis clarus.*

Bonifacii Lausanensis.

Auxibii.

X *Kal.* *Die* 20.

APud Tyrum civitatem, beatorum martyrum, quorum numerum solius Dei, scientia colligit. Qui jubente Diocletiano, multis tormentorum suppliciis sibi invicem succedentibus occisi sunt. Primò quidem flagris per omne corpus dilaniati, dehinc diversis bestiarum generibus traditi, sed ab his divina virtute custoditi, post addita feritate ignis & ferri, martyrium consummarunt. Horum gloriosam multitudinem incitabant ad victoriam Tyrannio & Silvanus, sed & Peleus atque Linus episcopi, Zenobius quoque presbiter, qui felici agone unà cum eis martyrii palmam adeptus est. In Cypro insula, sanctorum Potamii & Nemesii. Alemannia, sancti Galli presbiteri & confessoris.

Martyrum Tyriorum.

Potamii & Nemesii.

Galli.

Sic pure habent *Praten. Herenien. Antverp-maj. Belini editio altera, Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Incitabat* pro *incitabant* male scribit Molan. Non unus hujusmodi error in Belino ; nempe *Tyrannius* pro *Tyrannio* ; *Pelagius* pro *Peleus* ; *episcopus*, pro *episcopi*. Legendum esset *Nilus* ut habetur in Adone atque in Eusebio, imo & in ipso Usuardo XIX Septembris, sed hîc errantes codices sequi cogimur. *Cipro* habent Praten. & Greven. ; melius alii ut in textu. Rursus Greven. & Molan. *Pothamii*, præfero ceteros. Belin. omisit in fine titulum *presbyteri*. Turpioribus sphalmatis fædatur codex Antverp-maj. in quo desunt verba, *quorum numerum* : male legitur, *tormentis tormentorum suppliciis* ; item, *post additi feritatem ignis ferro*. Post *Alemannia*, habetur, *Secundi sancti Galli*, forte quod paginas vacuas supplentis imperitia *Secundinum* diei sequentis huc intruserit. Pratensem codicem hîc inter puros connumero, quod in nostro apographo textus integer & ipsa etiam annuntiatio sancti Galli aperte exprimatur, quidquid mihi significarit Castellanus, eam nec XX Februarii, nec XVI Octobris, in ipso prætenso autographo reperiri.

OBSERVATIO. De prima martyrum turma vel manipulo, ex sæpe citato & solito suo auctore Rufini Eusebio, ita inter Martyrologos primus scripsit Romani parvi compilator : *Apud Tyrum, martyrum, quorum numerum Dei scientia sola colligit, quos Veturius magister militiæ, jubente Diocletiano, diversis tormentis occidit.* Veturius ille, aut ex Eusebii Chronico, aut ex nescio quibus Actis, quæ intercidisse opinatur Bollandus, hîc adjectus est. Breviorem periodum multis ampliavit Ado, ex laudati Scriptoris lib. 8 cap. 7 magnam elogii sui partem describens, veram quidem & sinceram quousque Rufinum hîc sequitur, sed in aliis cum ejusdem cap. 14 confusam, dum adduntur incitatores episcopi, quorum plerosque constat ad alia ferme loca, certe ad alia tempora pertinere, quin & alio mortis genere agonem compleviisse, ut patebit ex XIX Septembris & XXIX Octobris, ubi de aliquibus seorsim agemus. Interim ex Adone derivata sunt, quæ Usuardus & Notkerus, atque ex his recentiores Martyrologi acceperunt, servata confusione, quam in Actis antiquitus interpolatis repertam Bollandus existimat. Præterea martyrum Tyriorum numerum ignoravit Ado, utpote quem nec Rufinus ipse expressit, in Eusebio Valesii parenthesi inclusum, & ad *solos quinque* contractum, qui ex phrasi Ramani parvi ad plurimos, quos nempe *sola Dei scientia colligit*, extendi videtur. Vide Bollandi, commentarium historicum, in quo episcopis illis & aliis proprii dies assignantur, ut supra indicare cœpimus. Bollandum secuti sunt Tillemontius tomo 5 pag. 440 & Castellanus pag. 696 & 697. De Tyriis hisce martyribus, in Hieronymianis apographis, Beda, Floro, Rabano, & Wandelberto nihil legitur. Scio, Molanum metr.co

Martyrum Tyriorum.

isti Martyrologo hæc adscribere voluisse : *Mox decimus laudem recolit famamque coronat , multorum Tyri fuso qui sanguine clarent* : at hujus supplementum merito respuendum censuit Bollandus , unicum Wandelberti versiculum sic terminans : *Mox decimus laudem recolit famamque Coronæ* : de qua Martyre cum *Victore* conjuncta , vide hoc die Hieronymiana , Rabanum , Notkerum & Henschenium in commentario plura dubia explicantem.

Potamii. & Nemesii. *Potamius* & *Nemesius* ex puriori aliquo Hieronymiano apographo accepti sunt , sed sejuncti à *Dydimo* , quem Rabanus & Notkerus aliis rectè sociaverunt. *Potamiæ* , *Potaminæ* , *Misis* , *Nemesis* & *Nemersi* & similia , scribarum oscitantiæ tribuenda videntur. Certe *Potamiam* vel *Pantamiam* inde effictam putamus , quæ in Auctariis sæpius recurret , *Caio* & *Victori* perperam subjuncta. Sintne porro alii Potamii & Nemesii socii , ut ex Corbeiensi codice erui videtur , incertum est. *Sanctum Gallum abbatem* nominavit Ado , *miræ sanctitatis virum* , *discipulum sancti Columbani abbatis* ; Noster *presbyterum & confessorem* : uterque hoc ipso die ; tametsi natalem ejus referat Notkerus XVI Octobris , quo eum Bollandus remisit ; die vero sequenti ejusdem translationem. Cur hac die ab Adone celebretur , non equidem perspicio , nisi forte de alia translatione aut elevatione agatur. Minus etiam video , qua ratione Baronius præfatos Martyrologos citare potuerit pro XVI Octobris , ubi *Gallus* à Mosandro asteriscо notatur , à Rosweydo in appendicem rejicitur. Forte à Ms. aliquo Adone deceptus fuerit , certe Usuardus , saltem purus , eo die de nullo sancto Gallo meminit , nisi hîc Belini textum Baronius pro Usuardino acceperit.

AUCTARIA.

MARCHIAN. Hodie ponit , quæ ad diem sequentem pertinent , omisso solum nomine *Servuli*.

Eleutherii Tornac. ep. TORNACEN. Incipit à proprio loci : *In Tornaco civitate , restitutio sancti Eleutherii episcopi & confessoris.* Vide Acta. Dehinc laterculum exhibet incompletum , integro folio ex codice avulso , sic ut tantum integer sit IV Kal. Martii seu XXVI hujus. De majori lacuna agemus IX Augusti.

Caii. ROSWEYD. Prima annuntiatio est : *Romæ , depositio Gai episcopi.* Sumitur ex Hieronymianis ; à Nostro ponitur XXII Aprilis. Sequitur : *In Cipro insula* &c. Deinde de Tyriis , satis pure. De Gallo , nihil.

PULSAN. Ferme purus esset , nisi deficeret in ultima annuntiatione de S. Gallo.

AQUICINCT. Turbato ordine , hîc habet quæ ad sequentem diem referenda sunt ; & post viginti , in fine addit : *In Hasbania apud S. Trudonem , depositio sancti Eucherii confessoris , Aurelianensis episcopi , qui à Carolo Martello in exilium missus , ibidem in Christo quievit.*

Eucherii. VICTORIN. Ultimam sic format : *In Alemannia , sancti Galli episcopi & confessoris.*

Gaii & soc. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Omittunt *S. Galli* memoriam , ejus loco substituentes : *Romæ , sanctorum Gaii , Victoris & Pantamiæ.* Secundus codex scribit , *Pantaniæ* : at quomodocumque inflectatur , non alia statui potest à sancto *Potamio* , ut supra diximus. Cum citatis codicibus conveniunt BIGOTIAN. signatus P ʃ , & D. DU CHEVAL. , signatus B. Nusquam recta illorum trium connexio. Jam diximus primum spectare ad XXII Aprilis : ultimum nomen probabilissimè fictitium est : ex apographis Hieronymianis *Victor* cum *Corona* copulandus est , qui hoc die in Actis referuntur.

Eucherii. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Secundo loco ponunt : *Romæ , sanctorum Gaii , Victoris & Pantamiæ.* Tum de Potamio & Nemesio , pure Denique : *Eodem die , sancti Eucherii Aurelianensis episcopi & confessoris , qui pro fide Christi exilio relegatus , cum sancto Trudone honorificè quievit.* Deest in omnibus ultima annuntiatio.

Juliani & al. Alexand. CENTULEN. Diversum habet à reliquis exordium : *Alexandriæ , sanctorum martyrum , Juliani , Euni , Macharii , Epimachi , Alexandri , Metrani , Apolloniæ , Ammonariæ , Chorintæ , & cum aliis decem.* Ita fere etiam editio Lubeco-Col. infra. Ceterum proprii horum martyrum natales dies videndi in catalogo Prætermissorum hac die. Tyriorum elogium mutilat , Potamium & Nemesium omittens. *In Alemannia , sancti Galli abbatis.*

Eleutherii PP. & mart. BRUXELLEN. In martyribus Tyriis non nihil luxuriat , sed quæ textum excedunt , describi non merentur. Secundo loco ita habet : *Romæ , natale sancti Eleutherii Papæ & martyris , à quo Lucius rex Britanniæ per epistolam se fieri Christianum postulavit. Et misit Papa duos viros religiosos , qui regem cum populo baptizarunt. Et tandem ipse Papa martyrio coronatur.* In Prætermissis remittitur ad XXVI Maii. *Eodem die Romæ , sanctorum Gaii , Victoris & Panthamiæ. In Cypro insula* &c. *Item sancti Eucherii Aurelianensis episcopi & confessoris : qui pro fide Christi exilio relegatus , in Hasbania , cum sancto Trudone honorifice quievit.* *Gaii & sa. Eucher.*

Eucherii. HAGENOYEN. In martyribus Tyriis fere purus , secundo loco habet : *Eodem die , Eucherii , Aurelianensis* &c. ut codices mediæ notæ , supra. Sequitur de Potamio &c. Deinde de Caio &c. In fine : *Apud Tornatum , beati Eleutherii episcopi & confessoris.* *Eleutherii. Torn. ep.*

Eucherii. MUNERAT. Textui puro subnectit sequentia : *Aurelianis , sancti Eluthorii* [vult dicere *Eucherii*] *episcopi & confessoris , qui pro fide Christi exilio relegatus , cum sancto Trudone honorifice quievit.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Apud Tyrum , plurimorum martyrum , qui ad exhortationem Silvani cum suis passi sunt. Eleuterii episcopi & martyris. Eucherii episcopi Aurelianensis.*

BELIN. In prima sua editione omisit annuntiationem sancti Galli.

Caii & soc. EDITIO LUBECO-COL. In martyribus Tyriis nonnihil interpolata , secundo loco habet : *Romæ , sanctorum Caii , Victoris & Pantamiæ martyrum.*

rum. Sequitur de Potamio & Nemesio. *Eodem die, sancti Eucherii Aurelianensis episcopi* &c.

Alexandr. martyrum. *Alexandriæ, passio sanctorum martyrum Juliani, Eunii, Macharii & Epimachi, Alexandri & Metranii, Apolloniæ & Ammonariæ ac Corinthæ cum aliis decem, sub Decio imperatore.* De his superius egimus ex Centulensi.

Caii & soc. GREVEN. *Romæ, Gaii, Victoris & Pantamiæ martyrum. Aurelianis, sancti Eleutherii* [lege *Eucherii*] *episcopi & confessoris, qui pro fide Christi exilio relegatus, cum sancto Trudone honorifice quieſcit. Juliani & Euni, ministri sui, martyrum, quos Ado & Usuardus* III *Kal. Martii ponunt. Coronæ martyris & aliorum.* Ista Victori & sociis XX, in Actis jungitur, melius quam Victor Caio & Pantamiæ. *Eustochii virginis. Humbergæ comitissæ.* Vide Prætermissos. *Didimi martyris* Potamio & Nemesio conjungendi.

Juliani & Euni. *Coronæ.* *Eustochii.* *Humbergæ.* *Didimi.*

MOLAN. De Gallo subdit, quæ superius ex Adone notavimus: *abbatis, miræ sanctitatis viri, discipuli sancti Columbani abbatis. In Sarchinio, monasterio sancti Trudonis, depositio beati Eucherii, qui Aurelianensium episcopus, à Carolo exilio est relegatus: quod tamen eum pro justitia fuisse perpessum crebra miracula, quæ per ejus sacra merita, divina fieri concedit clementia, sunt indicio.* In aliis editionibus omittitur *Gallus.* Auctarium incipit: *Tornaco civitate, depositio sancti Eleutherii, episcopi & confessoris ecclesiæ ejusdem. In Sarchinio* &c. *Die vigesima, sancti patris Leonis episcopi Catanes in Sicilia.* Subditur charactere minori: *Apud Persidem, sancti Sadoth episcopi, & centum viginti octo, qui cum eo subiere martyrum, in secundo anno persecutionis Saporis.* Egregii hujus antistitis & sociorum Acta, & gravia & sincera sunt; à Ruinartio ex opere nostro reproducta à pag. 642.

De Gallo. *De Eucherio* *Eleutherii.* *Sadoth.*

IX *Kal.* *Die* 21.

Siculorum Mart. LXXIX. *Veroli & aliorum.*

APud Siciliam, sanctorum martyrum septuaginta novem, qui sub Diocletiano per diversa tormenta confessionis suæ coronam à Christo sibi paratam percipere meruerunt. In Africâ civitate Adrumeto, sanctorum Veroli, Secundini, Servuli & aliorum viginti.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Lovan. Leyden-Belg.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. Lovanien. in eo à ceteris differt, quod legat, *per diversa tormentorum genera.* Sic Belin. pro, *confessionis suæ coronam*, posuit, *in confessione sua coronam. A Christo sibi præparatam* scribunt Herinien. Pulsanen. Munerat. Belin. Antverp-max. & Lovanien.: textus Adoni conformis est. Antverp-maj. & *paratam* & *præparatam* omisit. Belin. in prima editione legit *Secundi* pro *Secundini*, sed hoc in altera correctum est. *Neroli* in Max-Lubec. ex iis erroribus est, quibus ea editio passim redundat: sic in Antverp-maj. *Vetoli.* Certe *Veroli* scribunt codices nostri omnes, non *Veruli* ut recentiores cum hodierno Romano.

Mart. LXXIX. OBSERVATIO. En denuo coronam anonymorum Martyrum, de qua silent Hieronymiana apographa, Beda & reliqui Martyrologi, die præcedenti citati; eam vero memorant Martyrologi illi, qui in serie nostra sunt, præeunte Romano parvo his verbis: *In Sicilia, Martyrum* LXXIX, *sub Diocletiano diversis tormentis passorum.* Proximus huic Ado idem dicit nonnihil paraphrastice, eo nimirum modo, qui ex ipso acceptus, in textu nostro exprimitur. Eumdem descripsit Notkerus. Quod in editione Canisii pro septuaginta novem, legatur *septuaginta quatuor*, inde factum arbitror, quod librarius litteras numerales non recte distinxerit, facili mutatione LXXIV pro LXXIX. Habes hîc ipsissimum fontem, ex quo hausere ceteri Martyrologi magno numero ab Henschenio & operosè enumerati; non ita Galesinius & Ferrarius, qui plusculum genio indulsisse videntur, hic dum *Cæsaraugustæ* eos martyres tribuit, ille dum *crucis supplicium* passos, gratis commemorat. Ne pluribus morer, probabilius est *Syracusis* adscribendos: de certamine autem frustra alibi plus quæsiveris, quam quod à Romano parvo expressum est. Nec recte à Galesinio citatur Wandelbertus, apud quem nullum eorum invenies, qui in hodierno textu celebrantur.

Veroli & soc. Circa Adrumetinos, tria expendit laudatus Henschenius in Sylloge historica: *Quæ scilicet fuerit constituta hisce athletis palæstra victoriæ? Quot ii fuerint, quæque eorum nomina? Quo potissimum floruerint tempore, seu quanam persecutione cæsi?* Atque hæc etiam ex Martyrologiis plurimis solitâ diligentiâ eruderare conatur. Rem ad principia revocare necesse est, recurrendo ad Hieronymiana, ex quibus tota illa cohors, pro majori parte anonyma, desumpta primum fuit, tum à Rabano, tum à Notkero, à singulis diversimode, unde & in recentioribus orta varietas. Ut de solo Usuardo agamus, recte ex Hieronymianis *Adrumeti* collocantur: in numero & nominibus, nec præfata apographa, nec Rabanus & Notkerus inter se, nec cum Nostro conveniunt. Putat Ca-

ſtellanus, numerum ſatis exacte ab Uſuardo ex primis fontibus determinatum; mihi non lubet quidquam ſuperaddere Henſchenii & Florentinii notationibus. De perſecutionis aut cædis tempore, nihil ab antiquioribus traditum. Suſpicor, Galeſinium, Martyrologii Romani reformatores induxiſſe, ad deſignandam *perſecutionem Wandalicam*, contra codicem Uſuardinorum & ipſius Belini ſilentium. Quodnam vetus Ms. in notis appellet Baronius, neſcio: ſi S. Cyriaci Martyrologium indigitet, virum eminentiſſimum memoria lapſum, fateri oportet. Quæ Petrus in Catalogo refert lib. 11 ſub finem num. 75, ex Uſuardo accepta videntur.

AUCTARIA.

Conſecrat. altaris. IN Pratensi noſtro ad marginem legitur: *Apud monaſterium ſancti Germani, conſecratio altaris in honore beatorum martyrum Joannis & Pauli, & ſancti Blaſii, nec non ſanctorum confeſſorum Benedicti, Lupi & Egidii. Item, conſecratio altaris in honore ſanctorum Innocentium & ſanctarum virginum Columbæ, Margaritæ, Catharinæ.*

Marchian. Hæret adhuc in perturbatione, hîc ponens, quæ Uſuardus habet XXIII, pauculis etiam mutatis, quæ ibi reſtituentur.

Ultraj. Leyden. Albergen. & Danic. Textui puro ſuperaddunt: *Methis civitate, natale ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris, qui ſedit annos quadraginta duos & menſes ſex.*

Rosweyd. In textu ſatis purus, poſt, *viginti*, de ſuo adjicit: *Qui jubente Diocletiano per diverſa tormenta occiſi ſunt.*

Centulen. Pro *ſeptuaginta novem*, ſcribit, *ſeptuaginta octo.*

Bruxellen. Textum fere purum refert; addit autem: *Metis, ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris, qui ſedit* &c. Tum: *Apud Landenen, Brabantiæ civitatem grandem, depoſitio Pippini ducis, patris ſanctarum Begghæ & Gertrudis. Qui Major regiæ domus & regni gubernator exiſtens, præſtabat tam in bellis fortitudine, quam juſtitia in pace. Erat enim erga Regem fidei ſervantiſſimæ, & erga populum tenaciſſimus æquitatis, & in diſceptanda utrorumque cauſa, firmiſſimo animi judicio perſiſtens. Nec munera populi ad ſubvertendum jus regium, nec gratiam regis, ad obruendam populi juſtitiam attendebat. Hic apud Nivellam cum filia ſua Gertrude quieſcit.*

Felicis. *Pippini.*

Hagenoyen. Secundo loco interjicit: *Denallis* [vox mutila eſt, vult dicere *in Grandivalle*] *ſancti Germani abbatis & martyris. Romæ, Syricii Papæ. In Africa, civitate Adrumeto, ſanctorum martyrum Ferreoli, Secundiæ, Servuli & ſociorum ſuorum viginti. In Quidelenburg, territorio Hilverſtadenſis diœceſis, ſanctæ Coronæ inter arbores ſciſſæ. Ipſo die in civitate Metis, depoſitio ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris, qui feliciter ibi ſedit annis XLII & menſibus VI, regens populum ſibi commiſſum verbo & exemplo.* Syricius & Corona hac die ne inter Prætermiſſos quidem in Actis memorantur.

Germani. Syricii PP. Adrumetinorum MM. Coronæ. Felicis.

Aquicinct. Convenit cum Marchianenſi in tranſpoſitione dierum.

Victorin. Legit *Secundiani* pro *Secundini.*

Matric-Cartus-Ultraject. Habet in fine, *Bertulphi confeſſoris.* De eo in Actis v hujus. *Bertulphi.*

Altemps. *In pago Meldicenſi, ſanctæ Dercangotæ, vel Deſcangotæ virginis.* Ea Bollando ignota fuit. An & quæ fuerit in Supplemento examinabitur, niſi forte eadem ſit, quæ XXIII Februarii in Actis vocatur *Earcongota.* *Dercangotæ.*

Strozz. & Medic. *Apud civitatem Ravennæ, ſancti Maximiani archiepiſcopi & confeſſoris.* Differtur in Actis ad diem ſequentem. *Maximiani.*

Editio Lubeco-Col. Per omnia ſimilis eſt codicibus mediæ notæ.

Greven. *Hilarii Papæ & martyris.* Non fuit Hilarus Papa, martyr, nec ad hunc diem, ſed ad x Septembris ſpectat. *Item Syrici, Saturnini, Fortunati, Jocundi epiſcopi, Victorini, Petri.* Sunt hi omnes ex numero martyrum Adrumetinorum, ſi duos poſtremos excipias. Ubi autem invenerit Grevenus, *Jocundum* fuiſſe *epiſcopum*, neſcio. *Metis, ſancti Felicis epiſcopi & confeſſoris, qui ſedit annis quadraginta duobus & menſibus ſex. Bertulphi confeſſoris. Serenæ martyris. Eleutherii epiſcopi. Romæ, Symmachi Papæ & confeſſoris.* De quatuor ultimis, vide indicem Prætermiſſorum. *Hilarii PP. Syrici & ſat. Felicis. Bertulphi. Serenæ. Eleutherii. Symmachi.*

Molan. *Methis civitate* &c. *Et depoſitio Eleutherii epiſcopi.* Tum litteris minutioribus: *Tornacenſis, in cathedrali eccleſia quieſcentis. In Gallis, Vitalinæ virginis ſanctiſſimæ.* Deinde: *Liber anniverſariorum apud Canonicas Nivellæ: Vigiliæ diſperſæ ſancti Pipini.* Quid ſint *Vigiliæ diſperſæ*, neque in hac, neque in aliis editionibus explicatum invenio. Porro in his præterea additur: *Die vigeſima prima, ſancti patris Timothei, qui fuit in Symbolis. Mediolani, feſtum ſancti Ambroſii, pro victoria, ipſo invocato, adepta ad Parabiagum, anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo octavo.* Vide de hoc qualicumque feſto, inter Prætermiſſos. Sequitur denuo minori charactere: *Eodem die, obitus ſancti Pipini, & vigiliæ diſperſæ ſancti Pipini, cujus corpus Nivellæ quieſcit in tumba portatili, & circumfertur in Litaniis, ſicut & Iduberga, & nutricis ſanctæ Gertrudis.* Vide Bollandum hoc die pag. 259. *Vitalinæ. Vigiliæ diſperſæ S. Pippini. Timothei. de Ambroſii.*

VIII *Kal.* *Die* 22.

Cathedræ Antiochen. Papiæ. APud Antiochiam, Cathedræ ſancti Petri. Eodem die, beati Papiæ Hierapolitanæ civitatis epiſcopi, qui Joannis Apoſtoli auditor, Policarpi autem condiſcipulus & ſodalis fuit. Item, ſancti Ariſtionis, qui fuit unus de ſeptuaginta duobus Chriſti diſcipulis. Alexandriæ, ſancti Abilii epiſcopi, qui poſt beatum Marcum ſecundus epiſcopus, tredecim annos ſacerdotium virtute conſpicuus miniſtravit. *Ariſtionis. Abilii.*

Ex *Praten. Herimen. Antv-maj. Rosweyd. Pulſan. Antv. Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Pulsanen. & Belinus scribunt, *Petri Apostoli*; textus ex Beda, Rom. parvo & Adone purus est. Non solus Belinus, sed codices omnes scribunt *beati Papiæ*, ut proinde mirer, id in Belino scrupuli Castellanum observasse pag. 709 in fine. Recte hîc etiam legitur, *Hierapolitanæ*, male Herinien. *Jerapolinæ*; Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Greven. & Rosweyd. *Jerapolitanæ*; Belin. *Hierapolytanæ*; Antverp-maj. *Terapolitanæ*. Hic idem codex pro *condiscipulus*, scripsit, *discipulus*: Rosweyd. pro *sodalis fuit*, repetiit *auditor fuit*. Praten. & plerique alii codices habent *Policarpi*, de quo alias satis dictum est. Pulsanen. qui Petro *Apostoli* titulum adjecerat, Joanni subtraxit, & post *Polycarpi* omisit *autem*. Sic Belin. in altera editione, pro *auditor* scripsit *adjutor*. Rosweyd. pro LXXII, habet LXX. Rursus Belin. in prima editione posuit *Abili*, pejus Pulsan. *Babbilii*. Rosweyd. pro XIII legit XII. *Annos* vel *annis* perinde est. Molan. in prima editione omisit *Sacerdotium*, restituit in posterioribus. Antverp. Max-Lubec. & Belin. pro *virtute conspicuus*, legunt, *vita conspicuus*: Pulsanen. autem vocem interserit, sic habens: *fideliter amministravit*. In Rosweyd. deest *virtute*.

OBSERVATIO. Vetustissimum Kalendarium, quod ab editore passim Bucherianum vocamus, ita hoc die enuntiat: *Natale Petri de Cathedra*; quod est *celebritas, festivitas*, seu *solennitas* Cathedræ, ut explicat Florentinius hîc & pluribus Castellanus, ubi de voce *Natalis* ad VI Januarii pag. 100. Consonat Gregorii Sacramentarium simpliciter legens: *Cathedra sancti Petri*. Hactenus indefinitè, ut utrum de *Antiochena Cathedra*, an de *Romana* sermo sit, discernere omnino non liceat, quemadmodum dicere cœpimus XVIII Januarii, & satis apposite ex Menardo & Pamelio opinatur Joannes Fronto ad Kalendarium pag. 28. Vide Menardum ipsum in notis ad Sacramentarium Gregorii pag. 46 & 47. Aliter loquuntur Hieronymiana apographa, inter quæ Epternacense brevissime: *Cathedra Petri in Antiochia*; Lucense: *Natalis sancti Petri Apostoli Cathedra, quam resedit apud Antiochiam*; paulo aliter Corbeiense: *Natalis Cathedræ sancti Petri Apostoli, qua sedit apud Antiochiam*; vulgatum ab Acherio, simplicius: *Cathedra sancti Petri, quæ* &c. Omnia certe eò conspirant, ut diversum hoc festum à Romana Cathedra statuant. In eam sententiam eunt sequentes Martyrologi omnes Romanum parvum, Beda, Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus, quorum eadem verba sunt, quæ in textu nostro recitantur; nam Rabani & Notkeri brevissima additamenta, nihil prorsus de totius rei integritate imminuunt. Cetera, quæ pluribus dissertationibus pridem obnoxia diximus, inquirat curiosus lector in hodiernum Bollandi commentarium & in Florentinii notatione, ubi Belethi verba de festo *B. Petri Epularum* à Bollando relata, aliaque eò spectantia accuratius expenduntur. Plura discussa sunt XXIX Junii comment. prævv. § 5 à pag. 407, & inter Analecta § 12 & 13 à pag. 456, quibus junge Castellani notam à pag. 706. Laudatis Martyrographis plane concinit vincta numeris Wandelberti expositio: *Cathedra* *Antiochenæ.*

Octavoque Petri Cathedra & doctrina coruscat,
Urbs læta Antiochi quo primum præsule vernat.

Papiæ nomen in nullis Martyrologiis Viennensi antiquioribus consignatum est; sed ab eo positum propter affinitatem cum nomine *Papæ*, ut non satis apte conjectat Castellanus, vix cuiquam probatum iri existimo. Ceterum Ado Papiam, *sancti Joannis Apostoli auditorem* disertissime appellat; atque ex eo ferme verbatim Notkerus; Noster, limatâ nonnihil Adoniana phrasi, singularem præterea cum Polycarpo necessitudinem commemoravit. Scrupulo laborasse videtur Baronius, dum *Joannem seniorem* seu πρεσβύτερον Euangelistæ substituit, ut doctè ostendit Henschenius & ex eo Castellanus à pag. 708, nec non Tillemontius tomo 2 à pag. 296, apud quos & eruditos alios recentiores non multa invenies, quæ in Supplemento locum habere debeant. Prima *Aristionis* memoria à Romano parvo consecrata est, non hoc die sed XVII Octobris: *Et Aristionis, qui fuit unus de* LXX *Christi discipulis*. Hæc eadem verba ibi refert Ado, forte immemor se hoc die, opinor occasione sancti Papiæ, de Aristione egisse. Ea sola inter utrumque textum disparitas est, quod hîc scripserit Ado, *qui fuit unus de* LXXII, quam plane phrasim ex ipso servant Usuardus & Notkerus, hoc solo die Sanctum celebrantes. Pauca, quæ de Aristione memorari possunt, ex Eusebio aut aliis brevi commentario complexus est Bollandus, nec plura reperit Tillemontius, eum cum Papia conjungens. *Abilius*, alias *Avilius*, *Melius*, *Milius* vel *Melianus* Alexandrinus Patriarcha, verosimilius XXIX Augusti vita functus est, ut in Tractatu nostro Chronologico contra Tillemontium statuimus num. 71. Neque à definito ibi calculo, ex Martyrologiorum auctoritate recedendum putamus, cum Abilius à Romano parvo hoc die primùm in ipsa relatus sit, pro mero, ut sæpius ejus auctor solet, arbitrio. Sic legit: *Alexandriæ, Abilii episcopi.* *Papiæ.* *Aristionis.* *Abilii.*

Ordinem & tempus regiminis adjecit Ado, Usuardus huic voces duas, *virtute conspicuus*; Notkerus purè Adonianus est. In Adone ultimo loco ponitur *Paschasius* Viennensis *admirandæ sanctitatis*; sed hic cum pluribus aliis, ipsius Adonis decessoribus, ab Usuardo prætermittitur, in nonnullis codicibus auctioribus adscriptus, ut mox videbitur.

AUCTARIA.

Consecrat. altaris. PRATEN. Adjicit hîc aliquis alteram altaris consecrationem monasterii illius sancti Germani propriam, his verbis: *Eodem die, consecratio altaris in honore beatorum martyrum Eustachii sociorumque ejus & sancti confessoris Christi Medardi.*

MARCHIAN. Fere purus est, sed excluditur, quia sequenti die adhuc exerrat.

TORNACEN. Vacat, ut supra dictum est.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post *Petri apostoli*, ita prosequuntur: *Quomodo ab Antiochensibus, pulso Symone mago, qui eos seduxerat, ut sibi crederent & Petrum lapidarent, ipse Petrus susceptus est & in Cathedra pontificali exaltatus.* Codices iidem omnes, excepto ALBERG., ex Adone in fine subdunt: *Viennæ, sancti Paschasii episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis viri.* *De Petri Cathedra.* *Paschasii.*

CENTULEN. *Apud Antiochiam, Cathedra sancti Petri apostoli. Alexandriæ, sancti Abilii episcopi, qui post beatum Marcum secundus, Alexandrinam ecclesiam rexit. Apud Ierapolim, beati Papiæ episcopi, discipuli Johannis Euangelistæ.* Ita hoc die, sed XVII Maii eumdem Papiam repetit cum ipsissimo textus nostri hodierni elogio. Si hunc codicem vidisset Castellanus, eum pag. 709 Adoni non opposuisset. *Ipso die, beati Aristionis, antiqui Christi discipuli.*

BRUXELLEN. De Cathedra Petri ait: *Qui post Ascensionem Christi, Cathedram Sacerdotalem in partibus Orientis tenuit annis quatuor, deinde venit Antiochiam, & pulso Symone Mago, Cathedram pontificalem suscepit, quam ibi tenuit per annos septem. Quibus expletis, Petrus, ut Symonem Magum expugnaret, petiit Romam, & ibi annis viginti quinque, mensibus septem, diebus octo, ecclesiæ Romanæ digne præsedit; nullumque postea habuit successorem, qui tantum temporis in regiminе summi Apostolatus expleret.* In Aristione, Papia & Abilio parum à puritate aberrat: dein subdit: *Viennæ Galliæ, sancti Pacasii* [Paschasii] *episcopi & confessoris, veri admirandæ sanctitatis. Et Teclæ virginis.* *De Petro.* *Paschasii.* *Teclæ.*

HAGENOYEN. De Cathedra aliter loquitur: *In qua sedit, laudabiliter regens & docens populum, doctrinam suam miraculis confirmando. Et hæc Cathedra primo sibi in ecclesia Antiochena erecta est, quando filium Theophili principis civitatis illius per quatuordecim annos defunctum, à mortuis suscitavit. In qua sede sanctus Petrus sedit septem annis.* In Papia & Aristione fere purus est. *Alexandriæ, sancti Abalii episcopi, qui post beatum Marcum secundus erat episcopus, tredecim annos. Secundus erat sacerdos, omni virtute conspicuus. Viennæ, sancti Paschasii episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis viri.* *Paschasii.*

AQUICINCT. Et hîc convenit cum Marchianensi.

CODEX. D. DU CHEVAL signatus C, qui fuit P P Franciscanorum, in fine habet: *Natale sanctæ Teclæ virginis.* De hac vide indicem Prætermissorum; atque in fonte Rabanum & Notkerum. *Teclæ.*

ALTEMPS. *Eodem die, natale sanctæ Teclæ virginis. Item Wenloe monasterio, beatissimæ Mildburgæ virginis. Apud sanctum Edmundum, beati Firmini confessoris, germani sanctæ Ethedræ virginis.* De Milburga agitur XXIII Februarii. *Mildburgæ.* De Firmino alia opus est disquisitione. *Firmini.*

STROZZ. & MEDIC. *Item Romæ, sanctæ Romanæ virginis.* Vide Acta die sequenti, ubi de Romana Tudertina.

MUNERAT. Textui puro subnectit: *Viennæ, sancti Pascasii episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis viri.*

EDITIO LUBECO-COL. De Cathedra, eadem habet quæ codices mediæ notæ supra, in fine solum adjiciens: *In qua septem annos explevit.* In fine etiam: *Viennæ, sancti Paschasii* &c.

GREVEN. *In Africa, Victorini, Palatini, Donati, Fortunæ & aliorum* XXIX. Sumpti sunt ex aliquo apographo Hieronym. *Romæ Sirici Papæ & martyris.* Vide in Prætermissis. *Dionysiæ virginis & martyris.* Vide Prætermissos. *Viennæ, Paschasii episcopi* &c. *Teclæ, alias Tedæ virginis.* Vide supra. *Victorini. & aliorum. Sirici. Dionysiæ.*

MOLAN. De Paschasio ut supra. *Translatio corporis sancti Gudwali archiepiscopi.* Expressius in editionibus aliis: *Gandavi, translatio corporis sancti Gudwali archiepiscopi.* Annua translationis istius memoria agitur III Dec. natalis est VI Junii. *Gudwali. translat.*

VII *Kal.* *Die* 23.

Sineri. APud Syrmium, beati Sineri monachi & martyris, qui jubente Maximiano imperatore tentus, cum se Christianum esse confiteretur, capite cæsus est. Item natalis saxaginta duorum, qui martyrii certamen in præfata urbe consummantes, regna mansura perceperunt. Ipso die, sancti Policarpi presbiteri & confessoris, qui cum beato Sebastiano plurimos ad Christi fidem convertit, atque ad martyrii gloriam exhortando perduxit. *Mart.* LXII *Polycarpi. pbr. & cf.*

Sumitur ex *Praten. Herimen. Rosweyd. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. *Sirmium* in *Firmum* transformant Antverp. & Max-Lubec. Munerat. in *Smyrnam*; ut male scripsit Notkerus, alios in errorem inducens: nos *Syrmium* reliquimus, quod ita codices passim scribant: Rosweyd. male *Sirnium*. Variant iidem in *Sineri* nomine, pro quo Antverp. *Sireneri*; Max-Lubec. *Siveri*, Munerat. *Sineti* enuntiant, Rosweyd. *Sereni*; Greven. & Molan. ex Adone *Syreni*. De eo plura in Observatione. *Duûm* pro *duorum* scribit solum apographum nostrum Pratense, alii codices omnes ut in textu; addidit Pulsanen. *militum*, sed & in eo singularis est. Antverp. Max-Lubec. & Molanus in 1 editione, ponunt *septuaginta duorum*, ast hic in posterioribus, Usuardi puritatem restituit. De *Policarpi, presbiteri* & hujusmodi aliis medii ævi orthographicis erroribus, satis alibi dictum est. *Consumentes* pro *consummantes* in Max-Lubec.; *mensura* pro *mansura* in Munerato, sphalmata sunt vix notatu digna. Male in Pulsanen. legitur, *beato Stephano* pro *beato Sebastiano*; *palmam* pro *gloriam*; *exortando* pro *exhortando*. Greven. in editione anni MDXXI, videtur *Vigiliam beati Matthiæ* textui adnectere, verum cum in priori id plane distinxerit, eum inter puros codices numerandum censui.

OBSERVATIO. *Sinerum* legimus cum probatissimis codicibus Usuardinis, quidquid sit de varia apud alios hujus nominis enuntiatione, de qua Bollandus hoc die & Castellanus pridie pluribus disputant. In Romano parvo scribitur: *Apud Sirmium, Sirenii monachi*; quam orthographiam cum alia *Sireni* præferunt Acta. Hieronymianum Lucense die præcedenti (quo verosimilius, ex ultima Actorum à Ruinartio pag. 546 editorum clausula, passus est) nude exprimit: *Syrmium, natalis S. Sereni & aliorum* LXII. Sociorum numerum minuit Epternacense, legens, *& aliorum* XVI; auget Corbeiense utrumque, *& aliorum* LXXII. Forte melius juxta ac simplicius, sed absque positione, scripsit Gellonense *Seneri*. Subjungens, *Et alibi* LXI. Certe in utrisque Actis veris & finceris, à Bollando primum, deinde inter selecta vulgatis, nulla prorsus sociorum fit mentio. Hæc in Hieronymianis VIII Kal. seu XXII; hoc die vero: *In Pannonis* vel *Sirmi*, primo loco in Florintinianis ponitur, *Seneroti* vel *Senerotis*, qui tribus aliis apud Rabanum, Notkerum & Bollandum expressis, conjunctus est, solus in Gellonensi nominatus *Seneroti*; quo demum reducenda videtur longa illa apud Castellanum pag. 710, vocabulorum, pene dixeram confusionum, farrago. Neque enim assequor, quo fundamento V.C. varios Sanctos in unum conflet, præsertim *Senerum* vel *Serenum* & *Senerotum*, apud Hieronymiana & in Actis recte discretos, quos licet eodem loco passos fateamur, at sane eodem tempore martyrium subiisse nequaquam constat. Nec magis comperi, in quibus apographis Hieronymianis, ipsum illum *Senerum* Castellanus alio habitu indutum invenerit XXI Februarii, sic ut tribus consequenter diebus unus & idem martyr recurrat. At quidquid de Hieronymianorum inflexionibus dici possit, certum est, Adonem scripsisse *Syreni*, Notkerum *Synerii*, alios aliter, qui ex varia nomenclatione Sanctos multiplicarunt, ut apud laudatos scriptores & Florentinium videre est. Sola nobis hîc disceptatio de Usuardi lectione, quam ex melioris notæ codd. Mss. definivimus. Cum quo scribendi modo majorem cognationem habeat analogia gallica *Serneu, Cerneux, Cerneuf*, viderint illi qui etymologias scrutantur. Porro Sancti elogium ex Actis desumpsit Ado, ex Adone descripsit Notkerus, Noster nitidius contraxit, qui & in *Sexaginta duobus*, itidem *Sirmii*, ut hîc dicitur, passis, atque ex eodem Romani parvi fonte acceptis, phrasim paulo cultiorem & elegantiorem reddidit. Romanum parvum, ut à Rosweydo editum est, pro *Sexaginta duorum*, legit XLII, opinor errore librarii, quem Ado correxerit. Recentiores Martyrologi cum Romano hodierno, passim scribunt LXXII, quod ex Hieronymianorum differentia, vel ex Notkero primitus ortum existimo, atque ex codicibus Usuardinis, in eo non satis puris, transumptum. Quam male Martyrologi aliqui Itali sanctum Sinerum *Firmum in Picenum* transferant, quam inepte Hispani *in Bæticam*, *Sexti Firmum*, docet Bollandus in commentario. Acta non semel laudata, gallicè reddidit Tillemontius tomo 5 à pag. 254.

Sineri.

M M.

LXII.

Tertia Romani parvi annuntiatio est: *Romæ, Polycarpi presbyteri.* Hunc Ado recte credidit S. Sebastiani socium; idem credidere majores nostri, atque ut talem in Acta retulerunt, cum sylloge historica ex illustrissimi martyris vita concinnata. Usuardus ad verbum descripsit, quæ in Adone repererat, nec nisi vocem unicam omisit Notkerus. Apographa Hieronymiana alium hîc *Polycarpum* notant, nempe celeberrimum illum Smyrnensium episcopum, de quo jam supra ad XIX & XXVI Januarii non obiter locuti fuimus. Hîc vero recurrit citata Florentinii Exercitatio VI, qua verum martyrii diem cum XXIII Februarii, ex Græcorum calculo, coalescere contendit. Castellanus pag. 724 nimis decisive hæc omnia erroris arguit. Wandelbertus cum nostris sentit, de hodierno Polycarpo hos pangens versiculos:

Polycarpi presbyter. & confess.

Septimus eximio Polycarpi splendet honore;
Presbyter ore, fide, Christi qui jussa secutus,
Martyrio turbam potuit servare fidelem.

AUC-

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Anglicanæ olim ecclesiæ alicujus fuisse, prodit sæpissime, ut in præfatione ostendimus: hîc textui puro adjungit: *In Britannia, beatæ Milburgæ virginis, cujus* [quæ] *virtutibus & miraculis claruit.* Vide Acta. *Milburgæ.*

CENTULEN. *Apud Sirmium, sancti Sireni monachi, qui sub Maximiano capite cæsus est. Et aliorum sexaginta duorum, qui ibidem passi sunt.* Adonis verba sunt. Tum: *Romæ, sancti Policarpi presbiteri & confessoris, qui adjutor & cooperator floruit.* Addi, ni fallor, deberet, *sancti Sebastiani.* At hic Polycarpus in eodem codice rursus sequenti die ponitur, studio, an scriptoris incuria, quis divinabit?

MARCHIAN. Ex dierum transpositione hodie vacuus, supplementum accersivit ex aliquo Hieronym. apographo, in multis corrupto; operæ pretium est totum ejus laterculum exhibere. En ejus verba: *Natale sanctorum martyrum Inpannonii, Seneroti, Antigoni, Rutuli, Libi, Rogatiani.* Vide Acta. *In Asia, Policarpi episcopi cum aliis duodecim martyribus. Smyrnæ, natalis sanctorum Herotes, Carpori, Geronti. In Africa, Chrisogoni, Zenonis, Minandri, Cariniani, Arsiones, Hippoliti, Diodori, Menelanti, Athoræ, Petri, Lambesis, Lucianæ, Felicis, & aliorum trigima sex. In Asia, Lasconi, Synorii, Heruti, Zenonis, Menalippi, Sinesiis, Syricis, cum sociis eorum.* *Ex Hieron.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO-ULTRAJ-BELG. Incipiunt: *Vigilia sancti Mathiæ Apostoli.* Pro LXII, scribunt LXXII, de cetero puri sunt. *Vigil. S. Mathiæ.*

BRUXELLEN. Ea ferme ex Adone inserit, quæ Usuardus prætermiserat. Ita habet: *Apud Smyrnam, sancti Syveri monachi. Qui tempore Maximiani imperatoris, cum unius ex domesticis ejus uxorem, hora incongrua, in horto, quem ipse sibi excolebat, deambulantem, acrius increpando repulisset, jubente Maximiano tentus, & Christianum se esse confessus, capite cæsus est. Item apud Smyrnam, natale sanctorum* LXXII &c. Reliqua pura sunt. *De Sinero.*

HAGENOYEN. *Vigilia sancti Mathiæ Apostoli. Apud Smyrnam, beati Syrenei* &c. textu non nihil interpolato. In fine: *Item Wildeburgis virginis in Anglia.* Lege *Milburgis.* *Vigilia S. Mathiæ Wildeburgis*

AQUICINCT. Marchianensi similis in perturbatione, etiam ex Hieronym. suppletus est, sed paulo accuratius. Scribit enim: *Natalis sanctorum martyrum in Pannoniis, Seneroti* &c. Omittit: *In Asia Policarpi* &c. Post *Geronti*, interserit: *Nativitas sancti Joannis Euangelistæ.* In numero reliquorum martyrum conveniunt, licet diversimode nomina efferant. Additur in fine, recentiore manu: *Item Vigilia B. Mathiæ Apostoli.* *Seneroti & soc.* *Nativit. S. Io. Euang.*

VATICAN. signatus num. 5949: *Smyrnæ, natale S. Herotis.* Vide MARCHIAN. *Herotis.*

ALTEMPS. Fere omnia repræsentat, quæ in Marchianensi & Aquicinctino haberi diximus, truncatis etiam & luxatis nominibus ex aliquo apographo Hieronymiano.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia sancti Mathiæ apostoli.* De Sinero eadem habet, quæ in Bruxellen. ex Adone restituta diximus. Pro LXII, ponit etiam LXXII. Tum: *Treveris, inventio sancti Celsi episcopi.* Sequitur de Polycarpo. Denique: *Eodem die, sanctæ Milburgæ virginis.* *Invent. Celsi epis. Milburgæ.*

BELIN. Prima editio, Polycarpum facit *episcopum & confessorem.* Utraque habet LXXII; & in fine: *Eodem die, vigilia beati Mathiæ Apostoli.*

GREVEN. *Nativitatis sancti Joannis Euangelistæ.* De ea agitur XXVII Decembris. *In Asia, Polycarpi, Herotis, Felicis & aliorum duodecim. Item Serenoti, Antigoni, Rotuli, Labi.* De his supra dictum est abunde. *In Hungaria, passio vel* [*secundum alios*] *translatio sancti Gerardi episcopi Morisenensis & martyris. Qui Venetus natione, & sancti Marci canonicus, desiderio perfectionis, habitu religionis suscepto, vitam eremiticam duxit. Postea, agente sancto Stephano Hungarorum rege, episcopus factus, tandem ab infidelibus captus & cum aliis pluribus occisus est.* Vide indicem Prætermissorum. *Milburgis virginis, filiæ regis Merciorum. Treveris, inventio sancti Celsi episcopi & confessoris. In Hibernia, Tymini Tymini. episcopi & confessoris.* Sitne hic *Tianus*, vel *Tiamanus*, de quo inter Prætermissos, nescio. *Item, sancti Sereni abbatis, de quo in Vitis Patrum legitur, quod divino munere ad summam puritatem mentis & corporis pervenerit.* Est etiam inter Prætermissos. *Polycarpi & soc. Gerardi. Milburgis. Sereni abbatis.*

MOLAN. Alio charactere verba Adonis de *Sinero* textui interposuit. In fine: *Eodem die, inventio sancti Celsi confessoris Christi. Eodem die, Vigilia beati Mathiæ Apostoli.* Et deinde minori charactere: *Quæ plerisque locis jejunii observatione celebratur. Milburgis virginis, filiæ regis Merciorum, cujus vitam Atto Cardinalis scripsit.* In aliis editionibus melius dicitur *Celsi episcopi.* Et in fine: *In territorio Arvernensi, sancti Syrenei martyris egregii.* Idem ipse est, qui in textu *Sinerus* dicitur, ab Arvernis cultus ob reliquias illuc ex Oriente vel ex Pannonia, translatas. Plura vide apud Bollandum & Castellanum. *Invent. Cel. Vig. Math.* *Milburgis.* *Syrenei.*

VI *Kal.* *Die* 24.

NAtalis beati Matthiæ Apostoli, qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, apud Judæam Christi Euangelium prædicavit. Item, inventio capitis Præcursoris Domini, tempore Martiani principis, quando idem Præcursor duobus monachis, primùm, ubi idem ejus caput celatum jaceret, revelavit. In Cæsarea Cappadociæ, sancti Sergii martyris, cujus gesta præclarissima habentur. *Matthiæ.* *Inven. cap. S. Joan. Baptist.* *Sergii.*

Puri sunt, *Praten. Herinien. Antverp-maj. Marchian. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Belinus* in eo solum discrepans, quod Sergium præposuerit inventioni capitis Præcursoris.

VARIA

VARIA LECTIO. Pauca obſervatu digna occurrunt. *Mathiæ* & *Matthiæ* promiſcue ſcribitur, nobis hîc præplacet Martyrologorum lectio. In Herinienſi ſupra lineam adſcriptas invenio voculas: inter *ſorte* & *electus*, ponitur *eſt*, & poſt *electus* particula *et Martiani* paſſim legitur, ſi præteras *Marciani* cum Antverp-maj. per me licet. Praten. & Muneratus ſcribunt, *quando iſdem*, nimia, opinor, cacophoniæ evitandæ religione. *Capud* in Pulſanen. pro *caput*, librarii ſphalma eſt: *Capadociæ* pro *Cappadociæ*, alibi ſæpe recurrit. In Antverp-maj. omiſſum eſt ſubſtantivum *geſta*.

OBSERVATIO. Non uſque adeo certum eſt, ut quidem vult Caſtellanus pag. 732, *Matthiam Apoſtolum* ab Hieronymianis recoli XXI Maii; nam licet ibi codex Lucenſis ſub finem legat: *Et alibi natalis ſancti Matthiæ Apoſtoli*, apographa alia, ut vetuſtiſſimum Epternacenſe & utrumque Corbeienſe; imo & Gellonenſe, ſiquidem Hieronymianis accenſeri poſſit, ibidem clare exprimunt *S. Matthæi*. Nihilominus *Matthiam* eo die ſuſcipit Florentinius pag. 543, putatque *recentioris inſtituti* eſſe, quod in utroque Corbeienſi, ejus feſtivitas hoc XXIV Febr. conſignetur. Ego hîc tam recentis inſtituti feſtum non video, quod nimirum in Sacramentario Gregoriano à Menardo edito, hodie celebratur ſub hoc titulo: *Natalis ſancti Matthiæ Apoſtoli.* Nec tam recentia ſunt Corbeienſia, in quibus ipſiſſima illa verba (excepto *ſancti*) primo loco reponuntur. His adde Martyrologia alia ab Henſchenio citata, uti & noſtra, quæ ſolito ordine perluſtrabimus. Beda imprimis ſic habet hoc die: *Inventio capitis Joannis præcurſoris.* Tum: *Et natale ſancti Matthiæ Apoſtoli.* Romanum parvum primo loco ſimpliciter: *ſancti Matthiæ Apoſtoli.* Ado in Martyrologio: *Natalis ſancti Matthiæ Apoſtoli*, quæ inter feſtivitates Apoſtolorum explicatiora ſunt, unde accepit Uſuardus omnia, quæ in textu adjecta conſpiciuntur. Mirum eſt Rabanum à Beda deflexiſſe, Notkerum ab Adone, dum ambo ita ſcribunt: *In Paleſtina, nativitas ſancti Matthiæ Apoſtoli, qui de ſeptuaginta diſcipulis, pro Juda traditore in apoſtolatum electus, in Judæa Euangelium prædicavit.* Fateor equidem in verbis potius quam in re diſcrimen eſſe, quale & in Floro invenies; nuſquam vero aut tempus, aut locum, aut genus martyrii deſignatum. Ceterum, quæ Matthiæ geſta, cultum, corporis vel aliquarum partium tranſlationes, miracula attinent, copioſe illuſtravit Henſchenius; cui compendia placent, legat is quæ habet Tillemontius tomo I à pag. 406, & unà notas quæ eò reducuntur. *Matthiæ.*

De *Inventione capitis Præcurſoris* jam ex Beda diximus. De Hieronymianis erit alibi diſſerendi locus. Eamdem & eodem modo refert Romanum parvum, ex quo Ado, ex hoc Noſter, ſed omiſſo ubique proprio nomine, per appellativum ſatis diſtincto. In textu noſtro innuitur, eam fuiſſe inventionem *primam*, uti & in Romano hodierno aſſeritur, ex ſola, opinor, Uſuardi auctoritate, qui τὸ *primam* Adoni ſuperaddidit. Verum nihil ad hunc locum ea diſquiſitio; de qua conſule ſancti Prodromi Acta, ad XXIV Junii à Papebrochio egregiè illuſtrata, ubi varias venerandi capitis inventiones fuſe proſequitur toto cap. 3; de quibus brevius Tillemontius tomo I à pag. 103 & in notis à pag. 494. Porro quæ de hac noſtra inventione ſub Martiano principe facta, ab Adone Hieronymiana citante, pluribus deducta ſunt, & à Notkero multum amplificata, Noſter more ſuo ſummatim delibavit, ſed cum intruſione particulæ, quam ſupra notavimus. Wandelbertus utramque etiam feſtivitatem conjunxit: *Invent. cap. S. Joannis Baptiſtæ.*

Sextus Apoſtolica radiat virtute Mathiæ,
Occultumque diu caput, hoc Baptiſta retexit.

Sergius martyr Cæſareenſis Cappadociæ, idem veroſimillimè eſt qui cum *Herulo* & *Lucio* hoc die memoratur in apographis Hieronymianis, unde eos Notkerus eduxit. Ado illa non videtur conſuluiſſe, ſecutus Romanum parvum, ubi *Sergius* ſolus ponitur: *Apud Cæſaream Cappadociæ, Sergii martyris.* Noſter ſua omnia ex Adone deſumpſit, ſervatis etiam verbis ultimis, *cujus geſta præclariſſima habentur.* Utinam ea, ſi umquam exſtiterint, alicunde eruantur! nam quæ in Collectione noſtra ex Tamayo Salazar producta ſunt, ea ut minimùm novo & accurato examine prorſus indigent, quod loco & tempore, favente Deo, dabimus. Molanus in prima ſua Uſuardi editione Gregorium Turonenſem citaverat; ſed in poſterioribus ſubdubitare videtur, an Sanctus ille, dum libro *de gloria martyrum* cap. 97, alicujus ſancti *Sergii* miracula enumerat, de hoc noſtro Sergio non meminerit; at ante ejus tempora vix cuiquam dubium fuit, quin ibi Gregorius de Sergio Bacchi ſocio loqueretur, de quo Uſuardus & alii ad VII Octobris. Vide Henſchenii commentarium num. 7, ubi etiam oſtendit laudatum Gregorium Turonenſem lib. 7 Hiſt. Franc. cap. 31, non alium Sergium appellare, quam illum, qui, etiam Baronio teſte, colitur citato die VII Octobris. *Sergii.*

AUCTARIA.

De Matthia ROSWEYD. Sic annuntiationem primam efformat : *In Judea, Mathiæ Apostoli, qui unus ex* LXXII, *in loco Judæ, post ascensionem Domini* [ab] *Apostolis sorte electus, subrogatus est.* Cetera purus.

ANTVERP-MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Nihil habent de inventione capitis Præcursoris ; & cum his convenit codex ALBERG., atque omnimodè etiam conveniret DANIC. nisi *Modesti.* in fine adjiceret : *Treveris, sancti Modesti episcopi & confessoris.*

ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. LOVANIEN & EDITIO ULTRAJ-BELG. Primæ annuntiationi inserunt hæc verba : *Atque in locum proditoris Judæ subrogatus.* In aliis puri, subdunt in fine augmentum, *Treveris* &c. quod etiam in aliis codicibus infra non semel recurrit.

CENTULEN. *Natale sancti Mathiæ Apostoli. Ipso die, inventio capitis Præcursoris Domini, tempore Martiani principis.* Deest annuntiatio tertia, cui substituitur repetitio Polycarpi, de *Polycarpi.* qua heri diximus : *Romæ, sancti Policarpi presbiteri & confessoris, de quo in gestis beati Sebastiani legitur.*

BRUXELLEN. Sic habet : *Natale sancti Mathiæ Apostoli, qui post ascentionem Domini ab Apostolis sorte electus, atque in loco Judæ proditoris subrogatus, apud Judæam Christi Euangelium prædicavit. Cujus beati Apostoli corpus, per Helenam reginam, à Judæa Romam translatum, sanctus Silvester Papa cum pluribus aliis reliquiis per beatum Agritium episcopum, Treveris, ut fertur, transmisit. Eodem die, Inventio capitis beati Joannis Baptistæ, præcursoris Domini, qui imminente festivitate Paschali, ut in Euangelio patet, fuit decollatus : quique tempore Martiani imperatoris, duobus Monachis caput suum, ubi celatum* *Modesti.* *jaceret, revelavit. Quod & illi perquirentes, hac die invenire meruerunt.* De Sergio satis bene. Tum : *Treveris, sancti Modesti episcopi & confessoris, qui post Miletum, cum multo fructu ibi Dei ecclesiam rexit.*

HAGENOYEN. Multa alia de Matthia commiscitur, quæ licet nec satis clara, nec satis probata agnoscam, libet tamen hîc etiam adducere, ut pateat, quam varia & sæpe satis absona, ab imperitis hominibus in libros etiam ecclesiasticos, crescente sensim nimia libertate, intrusa sint : sic habet codex noster : *Natale* *Matthiæ.* *beati Mathiæ Apostoli, qui statim post ascensionem Domini, loco Judæ traditoris, ab Apostolis sorte institutus est Apostolus. Qui prius erat Demicius* [aliter legere non possum] *septuaginta duorum discipulorum Christi unus. Hic articulum Symbolo Apostolico adjecit, & Judæam, ut in ea prædicaret, in sortem accepit : sed Judæis traditus lapidandus sub Nerone Cæsare, & Aniano minore sacerdote Judæorum, agente illo vices præfecturæ. Qui postea more Romano, securibus quasi bovem fecit percuti : & tunc Mathias Apostolus, manus & oculos in cælum tendens, emisit spiritum.* In secunda annuntiatione, de inventione capitis Præcursoris, satis purus est. Tum : *In Cæsarea Cappadociæ, beati Sergii martyris, cujus gesta præclara leguntur fuisse.* Demum in fine adjicit : *Treveris, depositio sancti Modesti episcopi & confessoris.*

REGINÆ SUEC. signatus num. 428 : *Parisius civitate, v fere milliari ab urbe, dedicatio ecclesiæ BB martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii.* *Dedicat. ecc. S. Dionysii.*

VATICAN. num. 5949. *Romæ, natalis sanctæ Primitivæ.* Vide Acta, in quibus melius vocatur *Primitivus*, ex codicibus Hieronymianis *Primitivæ.* cum socio aliquo *Paulo*, in portu Romano, conjunctus.

SROZZIAN. & MEDIC. *Sancti Matthiæ .... cujus corpus de Nicæa* [Judæa] *Romam, & postea* *De Matthia.* *Treveris est translatum ; tamen caput ejus ostenditur à Canonicis ecclesiæ sanctæ Mariæ Majoris almæ Urbis, cum reverentia maxima. Inventio* *De Invent.* *capitis præcursoris Domini .... quod modo Romæ requiescit in ecclesia sancti Silvestri, & ibi cum maxima devotione omnibus Christi fidelibus ostenditur.* Vide XXIV Junii in Actis.

EDITIO LUBECO-COL. *Natale beati Mat-* *De Matthia.* *thiæ Apostoli. Qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, atque in loco Judæ proditoris subrogatus, apud Judæam Christi Euangelium prædicavit. Qui prius unus de septuaginta duobus discipulis Christi fuit. Primo à Judæis capitur & velut blasphemus, lapidibus obruitur. Post hoc quasi bos securi percutitur, & capite truncatur. Tali martyrio, prius oculos in cælum figens, emisit spiritum. Quem venerabilis Helena Augustæ Treveris indigena, post multos annos de Judæa ad urbem Romanam transvexit, & in ecclesia sanctæ Mariæ rotundæ honorifice recondidit. Et nunc Treveris per translationem quiescit.* Sequitur Inventio capitis &c. Tum : *Treveris in ecclesia sancti Eu-* *Modesti,* *charii, depositio sancti Modesti, ejusdem loci epi-* *Meforii.* *scopi & confessoris.* De Sergio recte. In fine : *Athelberti.* *Ipso die, beati Meforii confessoris. Item sancti Athelberti regis.*

GREVEN. Idem ferme Matthiæ elogium habet, quod ex editione LUBECO-COL. retulimus. Tum : *Romæ, sanctorum martyrum Primi-* *Primitivi* *tivi & Pauli, Rutuli, Serapionis, Herodii, Lu-* *& soc.* *cii. Item Lucii & Flaviani. Montani & Gemelli* *Lucii &* *martyrum.* Confusa hæc, in Actis paulo distin- *aliorum.* tiora invenies. De Modesto, ut supra. *Athel-* *Athelberti.* *berti regis Cantiæ seu Angliæ. Qui ad prædicationem beati Augustini, quem sanctus Papa Gregorius miserat, conversus, fidei ampliandæ & ecclesiis exstruendis studiosum cooperatorem se* *Meforii.* *exhibens, plenus operibus bonis quievit in pace.* *Olympiadis* *Ipso die, beati Meforii confessoris. Olympiadis* *Hiscæ &* *sanctæ matronæ. Item Hiscæ & Hinnæ, sanctarum.* *Hinnæ.* Vide Prætermissos.

MOLAN. *Treberis, beati Modesti episcopi.* *Modesti.* Dein minoribus typis : *Ethelberti regis .... scri-* *Ethelberti.* *ptum est à Beda lib. 1. & 2 historiæ gentis suæ. Ro-* *Prætextati.* *thomagi, passio sancti Prætextati episcopi ejusdem civitatis, de quo Gregorius Turon. in Chronico lib. 5 cap. 18, lib. 7 cap. 16 & lib. 8 cap. 31.* In editionibus aliis. *Treveris, beati .... In Anglia, Ethelberti regis Cantiorum* &c. Rursus minutiori charactere : *Eodem die annotatur vita & martyrium* *Montani* *sancti Montani & sociorum ejus Lucii, Juliani,* *& soc.* *Victorici, Flaviani & ceterorum, scriptum eleganti stylo, partim ab ipsis martyribus, partim ab eorum familiari, qui præsens aderat.* Vide Acta sane egregia & notæ optimæ, ab Henschenio illustrata & denuo recensita à Ruinartio à pag. 232.

V. Kal.

V *Kal.* *Die* 25.

APud Ægyptum, natalis ſanctorum Victorini, victoris, Nicofori, Claudiani, Dioſcori, Serapionis & Papiæ ſub Numeriano imperatore: quorum primus, ſecundus & tertius pro confeſſione deitatis conſtanter exquiſita ſuppliciorum genera tolerantes, reliqui quatuor Claudianus & Dioſcorus flammis incenſi, Serapion & Papias gladio cæſi ſunt. Omnes itaque celebre martyrium dedicaverunt. *Victorini & ſociorum*

Ex *Praten. Herimen. Antverp-maj. Marchian. Pulſanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Manerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Albergenſem.*

VARIA LECTIO. Lego *Ægyptum*, ut legi debet cum melioribus codicibus. *Egyptum* & *Egiptum* pro temporum ratione ſæpe ſcribi, notius eſt, quam ut hîc iterum notari mereatur. *Nicophori* ſcribunt Parvum Rom. & Ado Roſweydi, non *Nicephori*, ut recentiores. Solus Molanus primos ſecutus eſt. Optimæ notæ codices textum firmant. Exerrant Pulſanen. & Munerat.; ille *Nicyfori*, hic *Nichofori* ſcribentes. Antverp-maj. pejus legit, *Nicofiri*, ſcriptorio ſphalmate, qualia etiam ſunt *Diaſcori* & *Seraphionis*. Errat item Pulſan. legendo *Claudii* pro *Claudiani*, in quo turpius ceſpitat Molani editor, qui primo loco ponens *Claudiani*, poſtea eumdem in *Claudium* transformat. Eſt etiam ſphalma typographi in Munerato, ubi pro *conſtanter*, male legitur *conſtanti*. Phraſim mutavit Pulſan. dum pro *ſuppliciorum genera*, vertit *tormentorum ſupplicia*. Sic Marchian. pro *reliqui quatuor*, ſubſtituit, *reliqui*, *nimirum*. Prima autem Belini editio, pro *reliqui*, male *reliquæ*. *Pulſan.* habet *injecti*, loco *incenſi*. Alberg. Antv. & Max. Lubec. legunt continuè, *gladio cæſi*, *omnes celebre* ..... Munerat. *omneſque*, pro *omnes itaque*.

OBSERVATIO. Sola claſſis *Ægyptiorum* martyrum hodie apud Uſuardum recurrit, accepta ab Adone, contracto ejus elogio. Hic, ut ſolet, Romanum parvum ſecutus eſt, ubi ſeptem illi hoc die diſtinctiſſime exprimuntur: *Apud Ægyptum, Victorini, Victoris, Nicophori, Claudiani, Dioſcori, Serapionis & Papiæ.* Horum pars maxima in apographis Hieronymianis pridie nota eſt, ſub hac enumeratione: *In Ægypto, paſſio ſanctorum Victorini, Victoris, Nevictæ (Nivittæ, Nivittæ, Ninentiæ) Nicofori, Serapionis, Dioſcori.* Repetuntur ſeptem, vel iidem vel ſynonymi, XXVIII Februarii, ſed pluribus aliis immixti, ſine ulla loci deſignatione, quorum ſeriem ſic poſſis inſtruere: *Serapionis, Claudiani, Victorini, Victoris, Nicopori, Diudori, Papiæ*, qui, ut iterum dicam, ſi iidem ipſi ſint, ſuperius ſeptenarium conſtituent. *Conſcripta fuiſſe olim*, inquit Henſchenius, *horum martyrum Acta ex elogiis eorum, quæ in variis Martyrologiis iisque perantiquis reperiuntur, videmur poſſe colligere.* At quæ hîc multa appellat Martyrologia, ad unum Adonis, mea quidem ſententia, reducenda ſunt. Viderit ipſe Acta aliqua, ex quibus id potiſſimum eruit, quod tormentorum ab iis martyribus paſſorum diverſa genera explicat, quæque Noſter compendioſius retulit. Itaque variæ illæ Martyrologiorum aliorum annuntiationes in Actis à laudato Henſchenio deductæ, nihil magnopere ad rem noſtram faciunt. Id autem obſervatu dignum, quod in Adone, tum Moſandri, tum Roſweydi nominetur, *imperator Numerianus*, *agente Sabino duce*, ubi procul dubio melius omiſſum fuiſſet *Numeriani* nomen, forte ab interpolatore aliquo inſertum Actis, non ipſi Adoni, cum Notkerus eumdem ejus textum integrum deſcribat. Exſtat vero apud nos ecgraphum Adonianum reginæ Sueciæ, quod olim videtur fuiſſe abbatiæ Fuldenſis, in quo correctius ſolum legitur: *Sub Sabino duce*, quem ſcimus Chriſtianos in Ægypto crudeliter divexaſſe, non ſub Numeriano, qui iis infenſus fuiſſe nuſquam traditur, ſed ſub Decio, ut fuſius enarrat Dionyſius Patriarcha, in ſua adverſus Germanum epiſtola, ab Euſebio relata libro 6 cap. 40. Uſuardus autem cum ea ex Adone ſeligeret, quæ in rem ſuam facere poterant, id de martyrii tempore ſelegit potiſſimum, quod ſecurius omiſiſſet, expuncto nimirum *Sabino duce*, ut ex laterculo noſtro manifeſtum eſt. VII *Mart. Ægyptiorũ.*

De martyrii loco minus quidquam compertum eſt, niſi id à Græcis, qui diebus aliis eos martyres recolunt, mutuare velimus, ut feciſſe videtur Joannes Cabilunenſis epiſcopus, ſi ipſius eſt *Topographia ſanctorum Chriſti Martyrum*, à Maurolyco vulgata & recognita, qui verbo *Diopolis*, ſeptenos hoſce noſtros ibi ſub Numeriano collocat. Dum hanc quæſtionem more ſuo diligenter & docte expendit Henſchenius, neſcio quo caſu, à vero *Topographiæ Sanctorum* auctoris prænomine aberrans, eam tribuit *Petro Cabilunenſi*. Errorem ſolerter advertit Clar. Caſtellanus in notis ſuis pag. 763; typographi oſcitantiam *De mart. loco ex Ioanne Cabilunenſi; non Primo.*

tiam benigne interpretatus: recte quidem, & pro suo in opus nostrum studio; verum dum ipse Henschenium corrigit, in alium errorem perquam similem, sive suum sive typographicum labitur. Quid virum fefellerit facile intelligo, nempe rem totam non ultra examinans, Maurolycum secutus, *Primi* appellationem substituit, indefessam aliàs diligentiam suam hîc desiderari passus, qui catalogum episcoporum Cabillonensium non consuluerit, in quo *Primus* nullus, sed pro anno, quo laudata Topographia à Maurolyco scripta traditur, *Joannes Germain*, ejus nominis apud alios x, apud Sammarthanos xi reperitur, vir doctissimus & scriptis aliis notus, cujus prænominis apposita forte initialis littera J, Maurolyco ansam dederit *Primum* efformandi, ut ante me ex Raynaudo observavit Papebrochius, tomo 5 Junii pag. 491 num. 27. Videsis apud laudatos Sammarthanos, an *Topographia* Maurolyci, accipi non debeat pro *Mappa mundi spirituali, cum libro super ea elucubrato*, quæ ibi inter alia Joannis Cabilunensis opera recensetur, quamque Raynaudus, tomo 11 pag. 287, vocat *Mappam sacram*. Ad nostra regredimur.

AUCTARIA.

Walburgæ. Donati & soc. ROSWEYD. In prima purus, hæc adjungit: *In Bauuaria, sanctæ Walburgæ virginis. In Africa, Donati & Justi martyrum & aliorum* LI. Ex Hieronymianis accepti sunt, vide in Actis, eorum socios.

Ananiæ & Petri, LOVANIEN. Textui, etiam puro, subnectit: *In Fenice* [Phœnice] *sanctorum Ananiæ presbiteri & Petri carcerarii ejus.*

ANTVERP - MAX. ULTRAJECT LEYDEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Idem habent initium, & sic deinde prosequuntur: *cum VII militibus.* *Quorum primus sub præside Maximiano flagris cæsus, sale acetoque vulnera aspersus, & cilicio asperrimo confricatus, deinde cum Petro præfato, ejus constantia converso, post varias pœnas, simul in succensam fornacem missus, cum aliis septem militibus in mare præcipitati, gloriam martyrii adepti sunt.* Vide Acta à Bollando illustrata.

CENTULEN. Caret toto textu, sed legit: *In Aldetrudis. Africa, natale sanctorum Donati, Justi, Ingeniæ & aliorum quinquaginta. Item, natale sanctæ Aldetrudis virginis.*

BRUXELLEN. Totum fere Adonis contextum, tametsi non omnino purum, sic exhibet: *De M M. Ægypt. ex Adone.* *Apud Egiptum, natale sanctorum septem fratrum Victorini, victoris Nycoforii, Claudiani, Dyoscori, Seraphionis & Papiæ, sub Numeriano imperatore, agente Sabino duce. Quorum primus in pilam ex robore cavam & undique circumforatam missus, ac per singula foramina diutissime transpunctus est; & cum nimius sanguis effluereret, eductus de pila, capite cæsus est. Secundus, manibus & pedibus amputatis, in eamdem pilam missus, prioris tormenta sustinuit, & novissime gladio cæsus est. Tertius, cum ultro in pilam fuisset ingressus, indignatus judex jussit eum inde produci, & super craticulam, prunis substratis, aliquantisper assari & inverti; cumque in confessione persisteret, sublatus inde, minutatim gladio concisus spiritum reddidit. Reliqui quatuor Claudianus & Dyoscorus flammis incensi; Serapion & Papias gladio perempti; omnes celebre martyrium consummaverunt.* De Anania & Petro eadem habet, quæ codd. mediæ notæ. In fine *Aldetrudis.* autem subjicit: *Item Aldetrudis virginis filiæ sancti Bovonis.* Vult dicere *Vincentii comitis.* Vide Acta nostra, ubi ab Henschenio nonnullæ difficultates explanantur circa tempus vitæ Aldetrudis, circa diem obitus & alia eatenus non satis perspecta.

HAGENOYEN. Alium textum composuit: *Apud Egyptum, natale sanctorum martyrum Victorini & Victoris, Nycopori, Dioscori, Claudiani, Serapionis & Papiæ, sub Numeriano imperatore Romano. Quorum primus & Secundus & tertius, pro confessione deitatis, constanter exquisita suppliciorum genera tollerantes, reliqui vero flammis sunt incensi, ultimi duo gladio sunt cæsi. Omnes itaque Sollempne martyrium dedicaverunt.* Sequitur Ananiæ annuntiatio, in qua sic positionem seu locum martyrii exprimit: *In Veneti, sanctorum martyrum Ananiæ presbiteri & ejus* *Ananiæ &.* *carcerarii Petri. Quorum primus &c.* ut codices mediæ notæ supra. In fine: *Walpurgæ virginis.* *Walpurgæ.*

AQUICINCT. *Inventio capitis sancti Pauli apostoli.* *Invent. cap. S. Pauli.*

CODEX. D. DU CHEVAL signatus B. *In Phœnice, sanctorum Ananiæ presbyteri & Petri carcerarii ejus.*

ALTEMPSIAN. *Rom. inventio capitis sancti Pauli.*

STROZZ. & MEDIC. *Item, sanctorum martyrum Justi & Herenei & sancti Victoris episcopi &* *Justi & soc.* *martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. Textui, fere puro, solum superaddit: *In pago Trecassino, beati Victoris confessoris.* Spectat ad diem sequentem. *Victoris.*

GREVEN. *In Africa, Donati, Justi martyrum* *Donati* *& aliorum unius & quinquaginta. Item Herenei,* *& soc.* *Pysionis, Nestoris, Castæ.* Sumpti sunt de more *Herenei.* ex aliquo apographo Hieronym. *Anania mar-* *& soc.* *tyris. Romæ, Aglaës martyris.* Vide indicem Præ- *Aglaës.* termissorum. *In pago Trecassino, beati Victoris* *Victoris.* *confessoris. Aldetrudis virginis, filiæ sancti Ba-* *Aldetrudis.* *vonis*, lege *Vincentii comitis*, qui & ipse sanctus colitur XIV Julii. *Translatio sanctæ Walburgæ vir-* *Walburgæ.* *ginis.* Probabilius est, eam hoc die obiisse, ut in Actis videre est.

MOLAN. *Item sanctæ Aldetrudis virginis, filiæ* *Aldetrudis.* *sanctæ Waldetrudis.* Dein minori typo: *Eodem die, sancti patris nostri Tarasii archiepiscopi Con-* *Tarasii.* *stantinopolitani.* Editiones aliæ auctarium ponunt hoc modo: *Item sanctæ Aldetrudis virginis, filiæ sanctæ Waldetrudis, quæ Malbodio monasterio secunda præfuit. In Sicilia, sancti Gerlandi ex* *Gerlandi.* *Burgundia, episcopi Agrigentini, tempore Rogerii comitis. Die vigesima quinta, sancti patris Tarasii archiepiscopi Constantinopolitani.* Vide insignem de eo Henschenii commentarium, & vitam à Gentiano Hervetо è Græco Latine redditam; egregie illustratam.

IV *Kal.*

IV *Kal.* *Die* 26.

IN civitate Pergen Pamphiliæ, natalis beati Neſtoris epiſcopi, qui perſecutione Decii, cum die noctuque orationi inſiſteret, poſtulans, ut grex Chriſti cuſtodiretur, comprehenſus, nomen Domini mira libertate & alacritate confeſſus, equuleo crudeliſſimè tortus eſt. Exin crucis ſuſpendio victor migravit. Apud Alexandriam, ſancti Alexandri epiſcopi, glorioſi ſenis. Hic poſt beatum Petrum, Arrium presbiterum ſuum hæretica impietate depravatum, & divina veritate convictum, de eccleſia ejecit, ac poſtea inter trecentos decem & octo Patres, eumdem in Nicæno concilio damnavit. *Neſtoris.* *Alexandri*

Ex *Pratēn. Herinien. Tornacen. Antv-maj. Marchian. Pulſan. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Pergem* pro *Pergen* ſcribunt Pulſanen. & Munerat. Lego *Pamphiliæ* cum codicibus prope omnibus, licet ultro fatear meliorem eſſe Molani lectionem, *Pamphyliæ*. Textus recte habet *orationi inſiſteret*, diſcrepat ſolus Pulſanen. qui ſcribit, *incumberet*. Sic Molanus contra omnes, poſuit *mirabili* pro *mira libertate*. *Equleo* habent aliqui, ſecutus ſum modum ſcribendi communiorem & accuratiorem. Pro *Exin*, in Greven. & Molan. legitur *exinde*: nec à vero ſenſu omnino aberrare videntur Pulſanen. & Munerat. dum ponunt *& in*. Scriptor codicis Antverp-maj. poſuit *ex tamen* quod prorſus nihil ſignificat. Marchian. poſt *Alexandri*, omittit titulum *epiſcopi*. *Arrium* ſcribunt paſſim; male Antverp-maj. *Arritum*. In *Nicæno* variant. *Dampnavit* ævi ſui orthographiam redolet. Greven. in fine: *damnavit eumdem*, Molan. *eumdem damnavit*, utrobique recta conſtructio.

OBSERVATIO. Diximus alibi, inter varias de Romani parvi auctore opiniones, unam eſſe multorum animis inſitam, quaſi hic ex Hieronymiano breviculum ſuum compilaſſet. Ego vero ex perpetua collatione, in qua tamdiu verſatus ſum, cenſeo oppoſitum longe eſſe veroſimilius: &, ut non diffiteor, eoſdem quandoque Sanctos in eumdem diem utrobique concurrere, perſuaſiſſimum tamen habeo, auctorem illum raro ex Hieronymianis apographis quidquam accepiſſe. Ut ad textum hodiernum accedam, certe dum ſic annuntiat: *Apud Pergen Pamphiliæ, beati Neſtoris epiſcopi*, alium plane ducem habuiſſe oportet. Hoc ut perſpicias, en Hieronymianum hujus diei laterculum: *Natalis ſanctorum Alexandri, Neſtoris, Theonis, Epion*, & aliorum plurium. Quænam hîc, obſecro, convenientia? At ſumere potuit ex die præcedenti: neque hoc opinor; verba conferamus. Lucenſe ſic ibi habet: *Pamfilia, natalis ſanctorum Neſtoris, & Caſtæ*. Corbeienſia: *In Pamphilia, natalis ſanctorum Neſtoris & Caſtæ. Claudiani*. Demum Epternacen: *Pampiliæ, natalis ſancti Neſtoris*. Nuſquam determinatus locus, nec appoſitus titulus; ubique ferme additi ſocii, quos à Neſtore noſtro removere nemo non cogitur. An hæc ſatis conveniant, ut primus ex poſterioribus hauſiſſe dicatur, fallor ſiquis harum rerum peritus exiſtimet. Crediderim ego *Neſtorem Magydenum* ex Actis auctori Romani parvi innotuiſſe, in quibus cum diem ſatis determinatum non reperiret, hunc pro ſuo arbitrio, ut nonnumquam ſolet, præ ceteris elegerit. Ex ſimilibus Actis egregium elogium concinnavit Ado, à Notkero deſcriptum, à Noſtro ſolitæ brevitati eleganter aptatum. Vide Acta ipſa, quæ Baronio & Henſchenio probata, dubiis tamen multis obnoxia cenſet Tillemontius tomo 3 à pag. 351. Quis Neſtor à Wandelberto celebretur, patet ex ejus verſiculo: *Neſtore quartus ovat, ſocio pariterque Theone*. *Neſtoris.*

Quod de Neſtore ſentimus, idem & potiori jure militat in *Alexandro* patriarcha Alexandrino, eum ſcilicet nequaquam indigitari in ea multorum martyrum claſſe, quæ hoc die in Hieronymianis, & quidem abſque poſitione ſeu loci deſignatione refertur. Undecumque vero eum deſumpſerit (ego ex Rufino acceptum non dubito) & quacumque ratione ductus, XXVI Februarii ipſum affixerit auctor Romani parvi; certum eſt ita in eo, hoc die legi: *Alexandriæ, Alexandri glorioſi ſenis epiſcopi*; certum eſt Adonem ex laudati Rufini Euſebio elogium Alexandro conſtruxiſſe, quod ab Uſuardo & Notkero fere ad litteram deſcriptum, in cetera deinde Martyrologia dimanavit. Martyrologii illius auctoritatem eludere conantur eruditi aliqui recentiores, ut Alexandri obitum ex XXVI Febr. ad XVII Aprilis transferant, contra quam mihi viſum fuerit in Tractatu Chronologico de Patriarchis Alexandrinis à num. 193. Ibi dicta non repeto, ſolum *Alexandri*

solum observari velim ruere conjecturas omnes, quas multis agglomerat & mire contorquet eruditissimus Montfauconus, in prævio suo ad vitam S. Athanasii Monito, pag. XLVI, dum Romani parvi auctorem, textus Hieronymianos male interpunxisse & turbasse contendit, ut Alexandrum Alexandrinum hoc die collocaret, &, si superis placet, etiam *martyrem* faceret, ut die sequenti clarius refellam. Melius & brevius Viro Cl. consilium suggeram; dicat rotunde, Romani parvi auctorem Sanctos nonnumquam, pro suo fere arbitrio, certis diebus illigasse, de quorum vero obitus die indubitatam notitiam non habuerit: quod verum esse, ultro fatebimur: sed an hîc obtineat, nec ipsi nec mihi exploratum est. Porro inter recentiores illos adversarios Castellanum quoque annumero, nimia libertate uti solitum, in mutandis diebus, quos à tot seculis Martyrologorum nostrorum unanimis consensus Sanctorum cultui consecraverat. Reliqua non moror, dum textus nostri origo & genuina simplicitas abunde demonstrata est.

AUCTARIA.

Fortunati. ROSWEYD. Textum purum refert, sed ei in fine adnectit: *Fortunati episcopi.* Alii codices socios adjungunt, in quorum numero non conveniunt, tu vide Henschenium & Florentinium, qui classes illas satis accurate dispescunt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BELIN. ANTVERP-MAX. VATICAN. num. 5949, ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Omnes etiam in textu satis puri, sic in fine habent: *Item Fortunati, Felicis, cum aliis viginti & septem.* *Fortunati & sociorum.*

ALBERGEN. Nescio unde ab solitis sociis recedat, hæc de Nestore ex Adone textui admiscens: *Ille lætus psallebat, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Præses vero stupens super tanta tolerantia, volens eum blandis verbis à fide revocare, dixit ei: Vis esse nobiscum aut cum Christo tuo? Cui sanctus Nestor cum magno gaudio respondit: Cum Christo meo eram, sum & ero. Exinde crucis* &c. *De Nestore.*

CENTULEN. Puto scriptoris oscitantia confusas esse binas annuntiationes hoc modo: *In civitate Pergen Pamphiliæ, sancti Fortunati episcopi & martyris, & aliorum triginta duorum.* Vide Acta.

BRUXELLEN. Textum fere purum, prætermorem servat, in fine adjungens: *Item Felicis martyris cum sociis viginti septem.* *Felicis & xxvii.*

HAGENOYEN. Textum etiam refert tantum non purum. In auctario convenit cum superioribus: *Item Fortunati & Felicis cum aliis viginti septem martyribus.* *Fortunati & sociorum.*

AQUICINCT. Pro *Nestoris*, legit *Nestorii*, subditque in fine cum aliis: *Item Fortunati, Felicis, cum aliis viginti septem.*

VICTORIN. & CODEX REG. SUECIÆ signatus num. 130. In fine habent: *Nivernis, sancti Agricoli episcopi & confessoris.* Alii vocant *Agricolam*, ut vide in Actis. *Agricoli.*

STROZZ. & MEDIC. Primo loco ponunt sanctum indigenam: *Apud civitatem Florentiam in partibus Tusciæ, natale sancti Andreæ episcopi & confessoris ejusdem urbis, successoris sancti Zenobii glorioso episcopi & confessoris, magnificæ sanctitatis, vitæ laudabilis & clarissimi viri, cujus corpus requiescit in ecclesia Cathedrali prædictæ urbis, juxta altare prædicti sancti Zenobii.* *Andreæ.*

EDITIO LUBECO-COL. De Nestore etiam aliqua ex Adone interserit, post *custodiretur*, his verbis; *comprehensus à quodam Hyrenercho* [Irenarcho] *principe curiæ civitatis, oblatus est præsidi Pollioni, à quo, dum confiteretur nomen Domini mira libertate & alacritate, multis tormentorum generibus affectus, & equuleo crudelissime tortus est. Exinde* &c. Sequitur de Alexandro. Tum: *Item sanctorum Fortunati & Felicis cum aliis viginti & septem, martyrum. Arvernis, beati Agricolæ episcopi & confessoris. In territorio Archiacensi, sancti Victoris confessoris.* *De Nestore.* *Agricolæ.* *Victoris.*

GREVEN. *Item sanctorum martyrum Theonis, Epion, Justi, Donativi, Ampliati, Ingenii. Item Fortunati episcopi, Felicis & aliorum viginti septem martyrum.* De Agricola & Victore eadem habet quæ editio LUBECO-COL. *In Hibernia, Oghani episcopi.* Est inter Prætermissos. *Item sanctæ memoriæ Facelini, Prioris majoris Cartusiæ post Brunonem decimi, viri magnæ sanctitatis & meriti. Hic defunctum quemdam monachum Cartusiæ, ut a miraculorum ostensione cesseret, præcepto obedientiæ compescuit.* Notatur solum inter Prætermissos hoc die & præcedenti. *Theonis & soc.* *Oghani.* *Facelini.*

MOLAN. In prima editione: *Item Fortunati & Felicis cum aliis* XXVII. *In territorio Archiacensi, sancti Victoris confessoris.* Accedit in posterioribus: *Die vigesima sexta, sancti patris Porphyrii, archiepiscopi Gazæ.* Vide insignem ejus vitam, à Marco discipulo descriptam, à Gentiano Herveto Latine redditam, & in Actis nostris ab Henschenio illustratam. Mirum est Martyrologos nostros de tanto viro non meminisse. *Porphyrii Gaz. epis.*

III *Kal.* *Die* 27.

Juliani & Euni. ALexandriæ, passio sancti Juliani martyris. Is cum ita podagra constrictus esset, ut neque incedere neque stare posset, una cum Euno ministro suo, in sella judici offertur; qui camelis impositi jubentur per totam circumduci urbem, & flagris hinc inde inspectante populo laniari, usquequo finem ipsis verberibus sortirentur. In Hispaniis civitate Hispali, natalis sancti Leandri episcopi & confessoris, cujus prædicatione & industria, tota Gothorum gens *Leandri.*

per

per Recharedum regem ab Arriana impietate conversa est. Lugduni, sancti Baldomeris viri Dei, cujus sepulchrum crebris miraculis illustratur. *Baldomeri.*

Sic habent *Praten. Herinien, Marchian. Pulsan. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Munerat. post *Is cum*, omittit *ita*, quæ particula ad rectam syntaxim requiritur. In Pulsanensi pro *posset*, male legitur *potuisset*, & in Munerato pro *Euno*, habetur *Uno*, uti & in Marchianen. Belinus ponit *Enuo*. Hic rursus pro *inspectante*, legit *spectante*, cui accinit Munerat. qui pro *Hispali* scribit *Hyspalis*. *Hyspaniis* vero & *Hyspali*, quæ apud aliquos inveniuntur, seculi vitio tribuenda sunt. *Recharendum* habet prima Belini editio, altera cum omnibus codicibus *Recharedum*, quorum auctoritate ducti, ita in textu reliquimus. Munerat. tria hæc verba, *per Recharedum regem*, omisit. Scripsi *Arriana*, ut pridie factum est. Marchianen., Pulsanen., prima Belini editio & Greven. legunt *Baldomeri*, recte, opinor, quamvis aliorum codicum torrenti cesserim, qui cum Adone & Notkero constanter scribunt *Baldomeris* vel *Baldemeris*. Molan. item in editione altera ponit *Baldomeri*, corrigitque etiam, quod male in prima legerat, *ipsius verberibus*, pro *ipsis*.

OBSERVATIO. *Juliani* & *Euni* sacra commemoratio debetur auctori Rom. parvi, qui Sanctos illos non aliunde, quam ex Eusebio Rufini accepit, suntque de eorum numero, quorum certamina prædicavit Dionysius Alexandrinus, in sæpe laudata ad Fabium Antiochenum epistola, apud Eusebium libro 6 cap. 41, ex quo alii omnes. Sic habet prædictum Martyrologium: *Alexandriæ, Juliani martyris & Euni, qui cum ipso sene in confessione perduravit.* Ubi advertes, proprium Euni nomen *Cronion*, esse prætermissum. Ado ex Eusebii verbis elogium adornavit, quod Noster brevius exhibet. Satis mira est Montfauconi animadversio in Monito ad vitam Athanasii, de quo pridie etiam meminimus. Illic enim auctorem Rom. parvi arguit perturbationis & confusionis, quasi qui diversa in unum conflaverit, & ita quidem, ut per hæc verba: *Qui cum ipso sene in confessione perduravit*, indicet, *Eunum* cum *Alexandro* Patriarcha subiisse martyrium, utpote cum Alexander, ut vidimus die præcedenti, *glorioso senex* dicatur. Sed hæc & reliqua, quæ ibi Montfauconus adducit, quam levi conjecturæ innitantur, ex sola illius Martyrologii, Adonis & Notkeri, lectione ad oculum commonstratur. Poterat autem oculos ipse suos convincere, si vel obiter Eusebium inspexisset loco citato, cujus verba hîc referam: *Quorum Julianus, vir podagræ doloribus constrictus, qui nec stare poterat nec incedere; una cum duobus aliis, qui ipsum portabant, adductus est. Horum alter statim negavit; alter, nomine Cronion, qui Eunus cognominabatur, nec non &* SENEX *ipse Julianus, cum Christum confessi essent* &c. Habet hîc Montfauconus *senem* cum quo Eunus *in confessione perduravit*; habet, non quo Romanum parvum, sed se perturbationis accuset, quod nempe duorum dierum diversissimos textus in unum confuderit. *Juliani & Euni.*

De *Leandro* celebri illo Hispalensi episcopo nulli Martyrologi Adone antiquiores meminêre. Eum ipse primo loco annuntiat, his verbis: *Apud Hispaniam, civitate Hispali, sancti Leandri episcopi & confessoris: ad quem beatus Gregorius libros Moralium scribit: cujus prædicatione & industria, tota Gothorum gens, per Reccaredum regem, ab Ariana impietate conversa est. Qui etiam fratrem ejus Erminigildum regem, vivente adhuc patre hæretico, ab eadem Ariana hæresi, ad catholicam fidem correxit, atque usque ad gloriosam martyrii passionem, suis exhortationibus perduxit.* Hæc omnia Notkerus, primo etiam loco descripsit; Usuardus, mutato ordine, sensum Adonis secutus est. Rejicitur in Actis ad XIII Martii propter rationes ibi assignatas, quarum præcipua, quod per totam fere Hispaniam non alio, quam eo die colatur. Putat Castellanus Martyrologos nonni seculi ansam cepisse, *Leandrum Hispalensem* hoc die memorandi, quod in apographis Hieronym. inter Smyrnenses martyres *Leander* aliquis commemoretur. Non assentior, id enim in Adone iisque, qui ipsum secuti sunt, hactenus exemplo caret, saltem quod à me observari potuerit. Hunc de Leandro versiculum nobis reliquit Martyrologus metricus: *Leandri.*

Tertius Hesperiæ Leandro antistite floret.

Baldomerus etiam ab Adone primum in Fastos relatus est, cujus verba Usuardus ac Notkerus descripserunt. Nomen gallicum *Galmier* vel *Geaumier*, per rectam analogiam, difficulter à primitivo descendit. Pauca, quæ de eo Chifletius eruit, vide in Actis ab Henschenio illustrata. De textu nostro dubii nihil superest. *Baldomeri.*

AUCTA-

AUCTARIA.

Honorinæ. TORNACEN. Textui puro & simplici superaddit: *Eodem die, sanctæ Honorinæ virginis & martyris.* Ex translatione maxime innotuisse videtur, ut docet Henschenius in Actis.

ANTVERP-MAJ. Hic mutilus est, sic habet: *In Hispania civitate Hispali, natale sancti Leandri episcopi, ad quem beatus Gregorius libros Moralium scribit. Item eodem die in Alexandria, natale sancti Iuliani martyris.*

ROSWEYD. In prima purus, alteras duas in diem sequentem rejicit, hic vero iis substituit: *Item in Africa, Dionis martyris & aliorum* XXIII. Voluit dicere *Dionysii.* Alii nunerant XXIV socios anonymos.

Dionysii.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In fine adjiciunt: *Eodem die, Alexandri Abundantii & Fortunionis.*

Alexandri & soc.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. HAGENOYEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In prima & ultima satis puri, in secunda de sancto Leandro post *confessoris*, interserunt: *Ad quem beatus Gregorius libros Moralium scripsit.* In fine habent ut supra & ut plures codices inferius: *Eodem die, Alexandri, Abundantii & Fortunionis.* Ex Hieronymianis à classe Thessalonicensium martyrum avulsi sunt: vide reliquos socios in Actis recte ordinatos, ubi quid in Romano hodierno erratum sit, facile deprehendes.

De Leandro.

CENTULEN. Ex toto textu Usuardino nec verbum exhibet, hoc solum ex Hieronymianis referens: *In Affrica, sancti Dyonisii & aliorum* XXIV *martyrum.* Jam dixi, non unam esse eorum codicum lectionem, cum aliqui solum numerent comites XXIII.

Dionysii & XXIV.

BRUXELLEN. Incipit à Leandro: *Apud Hispaniam, civitatem Hispalim* .... ut codices mediæ notæ. Sequitur de Juliano & Euno. Tum: *Eodem die Alexandriæ, Abundantii & Formionis.* Melius habent codices supra. *Apud Lugdunum, sancti Balduneti* ...., Denique: *Item Fortunati martyris.*

Abundantii &c. Fortunati.

AQUICINCT. In fine: *Item Alexandriæ, Abundantii & Fortunionis.* Errorem jam notavimus. *Et sanctæ Honorinæ virginis.*

Abund. &c. Honorinæ.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 30 & UGHELLIAN: *Item S. Alexandri, Abundantii, Fortunionis.* Est augmentum quod sæpe recurrit.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Post textum plane mutilum addit: *Inventio sancti Ioannis Baptistæ;* ast in margine: *forte Ioannis filii Eutropii.* Imo verosimiliter neutrius. Vide Prætermissos.

Inventio S. Joan. Bapt.

BIGOTIAN. CODEX signatus P 5, qui fuit PP. Cælestinorum: *Item Alexandri, Habundantii, & Fortunionis.*

REG. SUEC. signatus 428: *Ipso die sanctæ Honorinæ virginis & martyris.*

CODEX. D. DU CHEVAL signatus B. *Eodem die Alexandri, Abundantii & Fortunionis.*

VATICAN. num. 5949. *Alexandri Abundantii & Fortunionis & aliorum* XXIV.

STROZZ. & MEDIC. *Item S. Januarii.* An ex sociis SS. Alexandri, Abundantii &c.?

Januarii.

EDITIO LUBECO-COL. Post Leandrum hæc apponit: *Vocatio ad apostolatum, sanctorum Petri & Andreæ Apostolorum.* Sequitur de Baldomero. Dein: *Eodem die, sanctorum Alexandri, Abundantii & Fortunionis martyrum. Ipso die, beatæ Onesimæ virginis.* Lege *Onesimæ*, de qua hodie in Actis.

Vocatio Pet. & And. *Onesimæ.*

GREVEN. *Thessalonicæ, Alexandri, Abundantii, Antrogoni, & Fortunionis martyrum. In Africa, Diunisii, Taciani, Dionis martyrum aliorumque* XXIII. Ita jam passim Grevenum accessiones suas ex apographis Hieronym. inchoare advertimus. *Onesimæ virginis. Item Macharii. Castro Constando Honorinæ virginis. Item beati Joannis monachi, filii Eutropii magistri militum urbis Romæ. Qui cum in omni sanctitate annis septem in monasterio stetisset, Romam rediit; in domo parentum incognitus permansit & in extremo vitæ parentibus se revelans, inter eorum brachia expiravit. Item beati Joannis abbatis in Scithi, qui rogatus a fratribus, ut verbum aliquod salutare eis relinqueret, respondit: ex quo factus sum monachus, numquam propriam feci voluntatem, nec aliquid docui, quod non prius ipse fecissem. Item alterius Ioannis in eremo superioris Thebaidis, vita, moribus, & abstinentia præclari. Ioannis etiam alterius, qui in deserto Sutriæ tanta consolationis gratia refulsit, ut quantacumque mœstitia quis premeretur, paucis sermonibus ejus lætitia & alacritate repleretur.* De his tribus & Synonymis aliis, vide indicem Prætermissorum.

Alexandri, & soc. Dionysii & plur. soc. *Macharii.* *Honorinæ.* *Joannis monachi.* *Joannis abbatis.* *Joannis.* *Joannis alterius.*

MOLAN. *Eodem die, beatæ Honorinæ virginis & martyris.* Ita in prima editione. Aliæ sic habent: *Eodem die in Nortmannia, beatæ Honorinæ virginis & martyris. Die vigesima septima, sancti patris Procopii Decapolitæ, confessoris.* Demum minori charactere: *Item apud Metaphrastem, sanctorum Andronici & Athanasiæ.* In syllabo Prætermissorum remittuntur ad IX Octobris

Honorinæ. Procopii. Andronici & Athanasiæ.

Pridie Kal. *Die* 28.

Romani abbatis. Macharii & Rufini.

IN territorio Lugdunensi locis Jurensibus, depositio beati Romani abbatis, qui primus illic vitam heremiticam duxit, & multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum postea pater extitit monachorum. Eodem die, sanctorum Macharii & Rufini.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Marchian.* & *Pulsanen.* Concordat *Munerat.* sed translationem adjicit S. Augustini. *Grevenus* contra & *Molanus* in ultima annuntiatione Macarii & Rufini deficiunt. *Antv. Max-Lubec.* & passim codices reliqui redundant in Justo & Theophilo. Plura vide in Observatione, cetera in Auctariis.

VARIA

VARIA LECTIO nulla. Omnes legunt *heremiticam* & *Macharii*, quam lectionem & supra & hîc servandam censuimus.

OBSERVATIO. Quidquid de *Romano* abbate Jurensi in hodierno nostro textu po- *Romani.*
nitur, ex Viennensi sumpsit Usuardus, & totidem verbis Notkerus (silentibus de eo Sancto antiquis reliquis Martyrologiis) resciſſa utrobique ultima Adonis periodo hac; *Venerabile ejus corpus situm est in finibus Vesontionum*; quam in nonnullis codicibus auctioribus restitutam infra exhibebimus. Quæ vero hîc paucis Ado memorat, fuse & diligenter eruderavit Henschenius, qui ejusdem *Romani* vitam à coævo scriptam, à Petro Francisco Chiffletio erutam, non minori studio illustravit. Sintne vero in præfata vita interpolationes, quas recentior criticus se deprehendisse autumat, in Supplemento examinabitur. Jam dixi abesse hoc die ab antiquis reliquis Martyrologis *Romani* nomen; addo, hîc vacare penitus Romanum parvum, ut nonnumquam in memoriam revocem, quam parum verosimiliter opinentur altqui, brevioris hujus Martyrologii auctorem, Adonis contractorem esse, utpote qui hîc vel unicum Sanctum notare neglexerit, quem in Adone exstitisse manifestissimum est.

De *Macario* & *Rufino*, item *Justo* & *Theophilo* agit hoc die laudatus Henschenius, eos- *Macarii*
que prudenter collocat inter duas numerosiores Hieronymianorum turmas, ad quarum *& Rufini.*
alterutram referendi videntur; ultimi fortasse ad priorem Alexandrinorum, primi ad alteram. Obscuros esse Hieronymianos textus, legenti palam est, nec habuit Florentinius quo classes accuratius distingueret aut ad proprias positiones reduceret. Nobis de sola Usuardi lectione, seu de solis *Macario* & *Rufino* quæstio est. Mirari autem subit, Castellanum pag. 803, tam rotunde asserere, apud Usuardum æque ac Adonem non alium Sanctum hoc die signatum reperiri præter solum *Romanum*, quod, nisi vehementer fallor, ex Molani editione supponere debuit; certe percarum sibi codicem Pratensem tunc non inspexerat, nec codicum aliorum Mss. ab Henschenio citatorum rationem habere voluit; de rei veritate non dubitaturus, si longam hîc talium seriem consulere potuisset. Variant Hieronymiana in martyrum nostrorum sexu, iisque pressius insistendo, viderentur hi ambo *Macarius* & *Rufinus* in feminas transformandi. At cum etiam Wandelbertus tam clare enuntiet: *Macharío pridie Rufinus jungitur almus*; ita ab illis alicubi inventum dici necesse est, neque nobis ab auctoris nostri sententia deflectere licet. Qua porro de causa ab his Martyrologis hi duo præcipue ex tot aliis selecti sint, quis divinet? Credo ego id arbitrarium fuisse, quemadmodum apud Rabanum & Notkerum, quatuor aliorum factus est delectus: *In Alexandria, sanctorum Celeris, Pupilli, Legici* (Notkerus *Gaii*) *Serapionis*, nulla sociorum servata memoria; ut innumeris locis apud duos illos Martyrologos usuvenit, & in Nostro etiam sæpius recurrit. Quam recte Martyres illos digesserit Galesinius & ex eo alii, vide in Actis pag. 723. De textus nostri germanitate ambigi nequit, quidquid Grevenus & Molanus à ceterorum codicum consensu deflectant.

AUCTARIA.

De Romano & Adone. ANTVERP-MAJ. Adonis clausulam restituit, sic annuntiationem formans: *In territorio Lugdunensi locis Iurensibus, beati Romani abbatis, qui primus illic heremiticam vitam ducens, & multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum postea pater extitit monachorum. Venerabile corpus ejus situm est in finibus Vesontionum.* Soli duo codices Mss Usuardini reperiuntur, hic nempe & Centulensis, qui careant Macario & Rufino.

ROSWEYD. Primo & secundo loco refert annuntiationes duas de Leandro & Baldomero, quas in eo codice huc male translatas, die præcedenti notavimus. Sequitur textus hodiernus plenus & purus.

Macarii cum aliis soc. ANTVERP. & MAX-LUBEC. Secundam annuntiationem referunt sicuti eam Henschenius in Actis poluit: *Eodem die, sanctorum Macharii, Rufini, Justi & Theophili.* Atque hi in pluribus codicibus sic conjuncti inveniuntur, procul dubio ex Hieronymianis apographis primum accepti, quamvis tres primi, aut saltem his synonymi, inter Auctaria compareant XII Februarii. Vide indicem Prætermissorum hoc die.

ALBERGEN. & DANIC Cum codicibus ejusdem notæ mox citandis, textui modicissime mutato nonnulla de Romano interserunt, quæ ex sola nominis cum altero Romano cognatione perperam commixta sunt, ut invenies in nostro Prætermissorum indice ad nomen *S. Romani abbatis de Fontisrogo*, & clarius ad XXII Maii. Verba illorum omnium codicum sunt: *Hic beato Benedicto creditur habitum monachicum tradidisse, eique ad sonum tintinnabuli victûs necessaria ministrasse.* Tum in fine annuntiationem subdunt, de qua supra: *Eodem die, sanctorum Macharii, Rufini, Justi & Theophili.* *De Romano.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO-ULTRAJ-BELG. Addunt præterea: *Item, translatio sancti Augustini episcopi & confessoris, ab Yppone ad Sardiniam. S. Augustini.* Ubi notabis Leydensem utrumque codicem & *Transl.*

Lovanienſem has voces interjicere, *Patris noſtri*; ut inde facile colligas, codices illos ad uſum cœnobiorum vel parthenonum Ordinis ſancti Auguſtini fuiſſe conſcriptos.

Macarii alii ſocii. CENTULEN. Incipit: *Natale ſanctorum Publii*, [an non *Pupilli?*] *Iuſti, Theophili & Felicis martyrum.* En delectum alterum ex Hieronym. plane pro arbitrio factum. De Romano hæc dumtaxat: *In territorio Lugdunenſi, ſancti Romani abbatis.*

BRUXELLEN. De Romano addit, quod habent alii ſupra, adjicitque ex Adone: *Cujus corpus venerabile ſitum eſt in finibus Veſontionum. Eodem die, ſanctorum Macharii, Ruphini, Iuſti & Theophili. Et Papiæ, reconditio corporis beati Auguſtini eccleſiæ Yponenſis epiſcopi.*

Recondit. S. Auguſt.

HAGENOYEN. adhuc aliquid ſuperaddit iis quæ de Romano ſuperius dicta ſunt. Videlicet: *Hic beato Benedicto patri nigrorum monachorum & gryſeorum creditur* &c. Tum, poſt *miniſtraſſe*: *Eodem die, Iulii & Iuliani confeſſorum:* Qui, quales, aut unde accepti ſint, non invenio. Utrum populares Alſatici, poſtea inquiretur. *Item eodem die, ſanctorum martyrum Macharii, Ruphini, Iuſti & Theophili. Eodem die, ſancti Donati martyris, qui ſub duce Urſacio, & Marcellino tribuno, Carthagine paſſus eſt.* Donati feſtum prævenitur, vide die ſequenti.

Iulii & Iuliani conf.

Donati.

AQUICINCT. Poſt *monachorum*, ſubdit: *Hic etiam beato Benedicto in initio converſionis ſuæ adjutor & cooperator exſtitit. Eodem die, ſanctorum Macarii, Ruſini, Iuſti & Theophili. In Alexandria, ſanctorum Dionyſii, Claudiani & Theophili.* Unde hic Dionyſius acceptus ſit, non facile dixeris.

De Romano.

Dionyſii & ſoc.

VICTORIN. In fine: *Apud Papiam civitatem, reconditio ſancti Patris noſtri Auguſtini epiſcopi. Eodem die, ſanctorum Macarii & Ruſini, Iuſti & Theophili martyrum.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Romani abbatis. Macarii & Ruſini martyrum. Oſwaldi archiepiſcopi Eboracenſis* [in margine, *alias Wigornienſis*] *magnæ ſanctitatis viri.*

Oſwaldi.

VATIC. ſignatus num. 5949. & UGHELLIAN. *Sanctorum Macharii, Ruſini, Iuſti & Theophili.*

MUNERAT. *Ipſo die, tranſlatio beati Auguſtini epiſcopi & confeſſoris.*

BELIN. Sic orditur: *Papiæ, tranſlatio ſancti patris Auguſtini epiſcopi & confeſſoris.* In fine autem: *Eodem die, ſanctorum Macharii & Ruſini, Iuſti & Theophili.*

EDITIO-LUBECO-COL. *Romanum* etiam confundit cum ſancti Benedicti miniſtro, addens cum Bruxellenſi ex Adone: *Venerabile corpus ejus ſitum eſſe in finibus Veſontionum.* Sequitur: *Vocatio ſancti Philippi ad apoſtolatum. Eodem die, Macarii* &c. *Ipſo die, ſanctæ Ruſinæ virginis.* Addere potuiſſet *Macariæ.* Vide ſupra in Obſervatione, & in Actis pag. 748. *Tranſlatio beati Auguſtini epiſcopi de Ipona in Sardiniam, facta anno Domini quadringenteſimo nonageſimo octavo, temporibus Symmachi Papæ & Anaſtaſii imperatoris, ab obitu ejuſdem ſancti viri anno ſexageſimo ſecundo. Et hæc ipſius tranſlatio dicitur* [prima]. Spectat ad XXVIII Auguſti.

S. Philippi. Ruſinæ. Tranſlat. S. Auguſt.

GREVEN. *Macharii, Ruſini, Iuſti, Theophili martyrum. Item ſanctorum Celeris, Pupilli, Claudionis, Macharii, Gaii, Serapionis. In Britannia, ſancti Oſwaldi epiſcopi Wigornienſis & confeſſoris. Symphroniæ matronæ & martyris.* Vide Prætermiſſos. *Pynoſæ virginis & martyris. Ruſinæ virginis. Tranſlatio prima ſancti Auguſtini epiſcopi de Ipone Sardiniam, facta anno Domini* CCCCXCVIII, *ab obitu ejus ſexageſimo ſecundo. Luitbergæ incluſæ, beatæ memoriæ. Vocatio ſancti Philippi Apoſtoli anno* XXX, *feria quinta, de qua Ioannis* I.

Celeris & ſoc. Oſwaldi. Symphroniæ. Ruſinæ.

MOLAN. *Papiæ, tranſlatio S. patris Auguſtini epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Macharii & Ruſini, Iuſti & Theophili.* In editionibus aliis ſolum adjungitur: *Die vigeſima octava, ſancti patris & confeſſoris Baſilii, ſynaſceta ſancti Procopii,* nempe *Decapolitæ*; de utroque in Actis XXVII Februarii. Sequitur hic Molanus Græcorum Horologium, de quo ſuperius locuti ſumus. Faſti Græci non omnimodò conveniunt. Maluit Henſchenius utrumque, die præcedenti conjungere ex Menologiis, tum illo, quod à Caniſio ex Sirleti verſione editum eſt, tum altero, quod Baſilii imperatoris appellatur. Plura vide in laudati Henſchenii commentario.

Baſilii. ſoc. Procopii.

MENSIS

MENSIS MARTIUS

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, ſanctorum martyrum ducentorum ſexaginta: quos juſſit primo Claudius pro Chriſti nomine damnatos arenam fodere. Deinde præcepit, ut foras muros portæ Salariæ mitterentur, & in amphitheatro ejuſdem civitatis militum ſagittis interficerentur. Eodem die, ſancti Donati martyris, qui ſub duce Urſacio & Marcellino tribuno Cartagini paſſus eſt. Andegavis, ſancti Albani epiſcopi & confeſſoris, viri præclariſſimæ virtutis & ſanctitatis. Civitate Maſſilia, ſanctorum Hermetis & Adriani. *Mart.* CCLX. *Donati.* *Albani.* *Hermetis & Adriani*

Ex *Praten. Tornacen. Pulſanen. Munerat.*, *Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Clodius* pro *Claudius*, eſt error Munerati. *Dampnatos*, *harenam* & id genus alia, vix notari merentur. *Amphiteatro* ſcribunt fere omnes, exceptis Greveno & Molano; nos poſtremos ſecuti ſumus, ut antea factum eſt. Neſcio cur Grevenus pro *Donati* legat *Clonæ*. Fragmentum Marchianenſis pro menſe Martio, habet *Donæ*, ſed à citandis fragmentis in ordine ad textum, abſtineo. *Urſacio* vel *Urſatio* habent codices promiſcuè, prætuli quod in laterculo eſt. *Cartagini* legunt Praten. Tornacen. Pulſanen. & Munerat. ſervanda fuit ea ſcribendi ratio. Reliqui ſunt errores duo codicis Pulſanen. ſcilicet *Marſilia* pro *Maſſilia*, *Abiani* pro *Adriani*.

OBSERVATIO. De prima textus noſtri anonyma cohorte, ita hoc die in Actis pronuntiavit Henſchenius: *Illuſtris horum ſanctorum Martyrum memoria eſt conſervata in variis & perantiquis Martyrologiis, ac potiſſimum in Actis SS. Marii & Marthæ conjugum* &c. Ex his nimirum primus ipſos in ſacros Faſtos retulit auctor Romani parvi, ita legens: *Sanctorum Martyrum* CCLX *temporibus Claudii, qui via Salaria arenam fodientes, damnati fuerunt.* Auctiorem paulo & clariorem textum ex iiſdem Actis reddidit Ado, à Notkero deſcriptum, à Noſtro expolitum, nec plura de iis Martyribus commemorari poſſe, ex præfato Henſchenio oſtenditur. Una porro & ſola ea eſt Romani parvi & Adonis annuntiatio, ceteræ ab Uſuardo primum poſitæ ſunt, ex aliquo codice Hieronymiano verosimillime acceptæ. *Mart.* CCLX.

De *Donato* aliquo certum eſt, hoc die meminiſſe apographa Hieronymiana, quorum hoc principium: *Natalis ſanctorum Leonis*, *Donati* &c. In vetuſtiſſimo Epternacenſi, palæſtra *Donati.*

præfigitur : *In Africa.* Quæritur an *Donatus* hic noster, quem *Carthagine* passum ait Usuardus ; quæritur, inquam, an is ipse sit, qui apud Hieronymiana aliis immistus est. *Post longam discussionem*, inquit Henschenius, *arbitramur secernendum* : opinor quia diversis notis distinguitur. Lubens cedo Majorum auctoritati ; quamvis ex longa jam & studiosa Martyrologiorum inter se collatione, existimem Usuardum non alium fontem præter Hieronymiana habuisse, unde *Donatum* educeret, ex quibus & Wandelbertum hausisse suadetur, dum sequentem proxime *Albinum* sic cum eo conjunxit : *Martis Donatus tenet Albinusque Kalendas.* Unde porro agonis locum determinaverit, unde ducis & tribuni nomina Usuardus accersiverit, quis conjiciat ? Fateamur, notitiam alicunde habuisse, quæ ad nostra tempora non pervenerit.

Albini. *Albinus* distinctissimis characteristicis in Hieronymianis dignoscitur. Adjectitium censuit Acherius, quales, si solam ætatem spectes, plurimi in iis codicibus passim occurrunt, qui nempe Eusebio & Hieronymo longe posteriores sunt. Ipse scribendi modus in utraque Corbeiensis codicis editione, novitatem sapit : *Andegavis civitate, depositio sancti Albini episcopi & confessoris.* Propius ad veterem stylum accedit Epternacense : *Andicavis, depositio Albini episcopi*, absque titulo *confessoris*, qui per *depositionem*, in iis codicibus satis indicatur, nec in Lucensi positus est. Et sic ferme habent Rabanus & Notkerus. Usuardi exornatiuncula, si trito sermone uti licet, nihil memorat præter commune Sanctorum. Plura & operose exquisita dabit Henschenii commentarius.

Hermetis & Adriani. Circa *Hermetem* & *Adrianum* major difficultas ; unde scilicet & qua ratione hi duo ab Usuardo *Massiliæ* componantur, qui apud Hieronymiana magnis terrarum spatiis divisi sunt ; *Massilienses* alter, alter *Africanus* ; sic enim uno ore codices illi : *In Africa, Adriani, Victuri* &c. *In Massilia, Hermetis, Gitthei* &c. Hæc pridem ab Henschenio expensa sunt, qui gravibus de causis Adrianos distinguendos animadvertens, suum Africæ, Romæ suum, suum item Massiliæ vendicavit. Ego hîc nihil magnopere invenio, quod me à solerti magistri discretione revocet, eamque adeo amplector libentius, quod tutandæ salvandæque Usuardi auctoritati magis conducat.

AUCTARIA.

HERINIEN. Hîc è purorum codicum numero excluditur, quia post *mitterentur*, omisit hæc verba : *Et in amphitheatro ejusdem civitatis, militum sagittis interficerentur.*

ANTVERP.-MAJ. In prima annuntiatione Adonem potius quam Usuardum sequitur. Deinde de Albino, tum de Donato, satis pure. Desunt martyres Massilienses, adjicitur autem : *Leonidis.* *Apud urbem Antinoum, passio beati Leonidis, qui ab eodem judice, quo sanctus Asclas, variis supplicüs interemptus est.* An hic Leonides, de quo in Actis XXVIII Januarii ? Vide Prætermissos.

ROSWEYD. In prima satis purus ; in secunda, post passus est, adjicit : *Et aliorum* XIV, unde patet Donatum nostrum pro Hieronymiano olim acceptum. In tertia & quarta purus est ; in fine autem subdit : *Eodem die, sancti Suitberti episcopi & confessoris.* *Suiberti.*

ANTVERP. & MAX.-LUBEC. In fine post textum purum : *Passio sancti Leonis martyris.* *Leonis M.* De hoc agunt codices plures infra citandi. Non video alium esse posse, quam qui in primo classe Hieronym. primo loco ponitur : si enim de Leone Rothomagensi ageretur, addendus erat *episcopi* titulus.

MARCHIAN. Pro Donato, legit *Donæ*, ut supra diximus.

ANTVERP.-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ.-BELG. Post textum purum, subnectunt : *Apud oppidum imperiale quod Werda dicitur, natale sancti Swithberti Verdensis episcopi & confessoris, qui temporibus Pipini, una cum sancto Willebrordo verbum salutis gentibus prædicavit. Hic inter cetera infirmitatum genera, morbum quem physici Squinanciam nominant, solitus est curare.* *De Suiberto.* Convenit Lovanien. sed prædicationis tempus & socium intermisit.

CENTULEN. Rursum ab Usuardo recedit : *Romæ, sanctorum martyrum* XL, *qui ad harenam fodiendam damnati fuerant pro Christi nomine. Andegavis, depositio sancti Albini episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. In martyribus CCLX & Donato fere purus, tertio loco sic habet : *Apud urbem Anthinoum, passio Leonidis martyris, patris Origenis ; qui capite pro Christo plexus est. Cum quo & filius Origenes etiam occubuisset, si non vestibus spoliatus, maternis artibus fuisset præventus.* De Leonidum confusione, vide indicem Prætermissorum. Sequitur de Hermete & Adriano. Deinde : *Andegavis, sancti Albini episcopi & confessoris, cujus vita virtutibus & miraculis plena refulsit. Apud Castrum imperiale quod Werda* .... ut supra in codd. mediæ notæ. *Ipso die, sancti Sintherii episcopi & confessoris.* Sive *Sinthecius*, sive *Suithecius* scribas, ut ignotus, in Actis prætermittitur. *Et sancti Senardi abbatis.* Vult dicere *Siuiardi* Anisolensis, de quo hodie in Actis. *Leonidis patr. Origen. Sintherii. Senardi.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione satis purus, secundo loco ponit : *In urbe Tuar, in Anglia, sancti David ejusdem civitatis episcopi, admirandæ sanctitatis viri.* Agit, ni fallor, de Davide Menevensi, qui etiam infra memoratur. Sequitur de Albino, pure. Tum : *Passio sancti Leonis martyris. Civitate Marsilia, sanctorum Hermetis & Juliani. Apud oppidum imperiale* .... ut supra. *David. ep. Leonis. Hermetis & Juliani.*

AQUICINCT. Penultimo loco interjicit : *Turonis, sancti Simplicii confessoris.* Quæ eadem habet codex Daveronensis. Addere uterque poterat *episcopi*, agitur enim de archiepiscopo Bituricensi. *Simplicii.*

Vic-

Victorin. & Reg. Suec. num. 130: *Apud urbem Antinoum, passio beati Leonidis.* *Leonidis.*

Matric-Cartus-Ultraj. Incipit: *David episcopi & confessoris, cujus miri actus describuntur ac discipulorum.* Cetera ex textu, sed mutila omnia. *David.*

Codex Bigotian. signatus P 5; Cluniacensis item & Ughellian. *Passio sancti Leonis martyris.* *Leonis.*

Altempsian. Post *Adriani*, adjicit: *Iuliani.* Dein: *Passio sancti Leonis.*

Strozz. & Medic. *Item passio sancti Leonis martyris. In civitate Perusii, translatio corporis sancti Herculani, ejusdem civitatis episcopi & martyris.* *Translat. Herculani.*

Burdegalen. *Civitate Massilia, sanctorum Hermetis & Adriani, & passio Leonis martyris.*

Editio Lubeco-Col. Primo loco: *In territorio Montensi, oppido imperiali* .... ut supra. Sequitur textus purus; in fine: *Apud urbem Antinoum, beati Leonidis martyris. Ipso die, sanctorum Simplicii & Senardi confessorum. Eodem die, sancti Clonæ martyris.* Jam diximus Donatum esse. *Item, sancti David episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Monani confessoris.* *Leonidis. Simplicii & Senardi. Clonæ. David. Monani.*

Belin. *Eodem die apud Perusiam, sancti Herculani episcopi & confessoris.* Secunda ejus editio male legit *Herculiani.*

Greven. *In Africa, Donati & aliorum* XIV *martyrum. Apud urbem Antinoum, sancti Leonidis martyris. Item sanctorum Abundii, Leonis, Arcasti, Polocronii. Eodem die, beati David Menevensis archiepiscopi & confessoris. Hunc nasciturum sanctus Patricius Hiberniæ patronus, per triginta annos, Domino revelante, prævidit. Natus vero cum baptizari deberet, fons aquæ subito erupit. Cum aliquando Euangelium sancti Ioannis scriberet, & pulsata campana, ad opus Dei, opere suo incompleto, festinus exisset; regressus, invenit aureis litteris, angelico ministerio consummatum. Obiit tandem plenus dierum anno vitæ suæ* CXLVI. Vide hæc in Actis accuratius discussa. *In territorio Montensi, oppido imperiali quod Werda dicitur, natale sancti Suiberti, episcopi Verdensis & confessoris. Qui, ut Beda in gestis Anglorum refert, tempore sancti Willebrordi episcopus ordinatus, verbum salutis gentibus prædicavit, & à Pipino rege obtinuit locum mansionis in insula Rheni. Ubi monasterio constructo, quod hactenus ejus heredes possident, aliquamdiu continentissimam vitam duxit, & quievit in pace. Hic inter cetera .... Ipso die, Senardii abbatis. Simplicii confessoris. In Scotia, Monani Levitæ & confessoris. Item apud Perusiam, secundum aliquos, passio sancti Herculani episcopi & martyris, qui in* VII *Idus Novembris ponitur.* *Donati & xiv. Abundii & soc. De Davide.* *De Suiberto.* *Senardii. Simplicii. Monani.* *Herculani.*

Molan. De Albino litteris Italicis interserit: *Cujus vitam Fortunatus presbyter conscripsit.* Tum in fine: *Festivitas sanctorum Angelorum custodum, singulorum hominum. Eodem die apud Perusiam .... Apud urbem Antinoum .... Apud oppidum imperiale* .... Et charactere minori: *Eodem die, beati David* .... usque ad *prævidit.* In editionibus aliis adhuc additur: *Eodem die Massiliæ, sancti Adalongi episcopi.* In Actis præmittitur. *Die prima, sacrosanctæ martyris Eudociæ. In territorio Cenomanensi, natale sancti Suiardi abbatis. In Britannia, beati David Menevensis archiepiscopi & confessoris. Apud Antinoëum urbem, passio beati Leonidis.* *SS. Angelor. custodum.* *Adalongi.* *Eudociæ.* *Siviardi.* *Leonidis.*

VI *Non.* *Die* 2.

Romæ via Latina, sanctorum martyrum Jovini & Basilei, qui passi sunt sub Galieno & Valeriano imperatoribus. Item Romæ, plurimorum martyrum, quos diu cruciatos, imperator Alexander capitali sententia in extremo damnavit. *Jovini & Basilei.* *Mart. plurimorum.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

Varia lectio. Tota sumitur ex Pulsanen. qui pro *Jovini* scribit *Joniani* & pro *in extremo*, posuit *in exilio.*

Observatio. Quod jam non semel notavimus & sæpius notandum recurret, id in memoriam identidem revocamus; nimirum auctorem Martyrologii, quod semper Romanum parvum indigitamus, Sanctos suos ex Hieronymianis nequaquam mutuare solitum: Adonem porro ejus vestigia passim premere, Nostrum & Notkerum utriusque, sic tamen ut alios sæpissime aliunde accersant. Prædictam Adonis, Usuardi & Notkeri ex altero sequelam, manifestissime probat hodiernus textus, qui à Romano parvo ita primum signatus est: *Romæ, Jovini & Basilei. Et plurimorum martyrum sub Alexandro capitali sententia damnatorum.* Primam annuntiationem sic ampliavit Ado, quemadmodum à Nostro & Notkero ad verbum descripta est. Utriusque Sancti notitiam, ex Actis sancti Stephani Papæ extractam, ostendit Henschenius, cetera explanans, quæ de ipsis memoriæ prodita sunt. De *martyribus sub Alexandro passis*, vix quidquam reperias, præter ea quæ ex laudato Romano parvo recitavimus, ab Adone duriori phrasi expressa, à quo textum suum nonnihil lævigatum Noster desumpsit, Notkerus ex illo totum descripsit. Satis nota est imperatoris Alexandri, quamquam ab Adone *impius* appelletur, in Christum & Christianos propensio; quæ nihilominus prohibere non potuit, quo minus famosi Ulpiani, aliorumque ejus ministrorum rabies, vel ipso invito, in nostros debaccharetur, ut docent Acta nostra hîc & 1 Januarii, ubi de sancta Martina. Hæc pro textu satis dicta sint; alia plane canit Wandelbertus, quæque ad eum nullo modo pertinent. *Jovini & Basilei.* *Mart. plurimor.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Hic rursus patriam suam indicat, dum textui Usuardino Sanctum Anglicanum superaddit: *Ipso die, sancti Ceddæ episcopi.* Alii scribunt *Ceaddæ*, sed hic forte pronuntiationem Anglicam secutus est. *Ceddæ.*

ROSWEYD. Et hic textum purum habet, sed alia adjicit: *Eodem die, Simplicii Papæ. In Cæsarea Cappadociæ, Lucii episcopi.* Vide in codicibus proxime sequentibus. *In Gandavo, Winnualoci confessoris.* Vide ejus vitam in Actis die sequenti. *Simplicii. Lucii ep. Winwaloci.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui puro in fine superaddunt: *Item Lucii episcopi, Absalonii,* [MAX-LUBEC. *Absolini*] *& Lorgii.* Hi passim in codicibus sub diversa inflexione recurrunt, nescio an satis recte inter se conjuncti & ab aliis avulsi. Certe inter Hieronym. apographa, unde certo accepti sunt; *Absolonius & Lorgius* seu *Georgius* cum socio *Herolio*, in vetustissimo Epternacensi carent positione. *Lucius* diserte Cæsareæ Cappadociæ tribuitur cum *Primitivo: Secundola & Januaria* portui Romano. Sed hæc alterius loci sunt, ubi Florentinii animadversa, cum Actis nostris conferri poterunt. *Lucii & soc.*

ANTV-MAX. LOV. LEYD-BELG. & EDIT. ULTR-BELG. In fine: *Apud Werdam, natale sancti Willeici confessoris presbiteri sancti Switberti episcopi.* *Willeici.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Primo loco: *Romæ, sancti Simplicii Papæ. Hic post beatum Petrum quadragesimus nonus, Acacium Constantinopolitanum & Petrum Alexandrinum episcopos, ob Eutychianam hæresim damnavit. Qui etiam statuit, ut nullus Pontifex successorem sibi constituat.* Sequitur textus; in fine autem eadem habent quæ Lovanienses de *Willeico*. *Simplicii.*

CENTULEN. Nihil iterum habet ex Usuardo, sed Hieronymi sensum melius videtur assecutus, non tamen plene. Ita habet: *Cæsareæ Cappadociæ, sanctorum Lucii episcopi, Primitivi & Secondolæ martyrum.* Præterita est *Januaria*, cur non & *Secondola?* *Lucii & soc.*

BRUXELLEN. Textum purum refert, sed præpostero ordine. Addit vero in fine: *Adhuc Romæ, Simplicii Papæ, qui sedit annos quindecim. Item Seddæ episcopi. Et Lucii episcopi, Absolonii & Largii. Item, translatio Benedictæ & Felicitatis, sanctarum martyrum.* An è Sodalitio sanctæ Ursulæ, quarum corpora in abbatiis Viconiensi & Marchianensi quiescunt? Vide Prætermissos. Agetur ex professo XXI Octobris. *Translat. Benedictæ & Felicitatis*

HAGENOYEN. Post textum satis purum, de Simplicio habet fere ut codd. mediæ notæ supra. Tum: *In Anglia, Ceddæ episcopi & confessoris. Item, Lucii episcopi, Absolomi & Lorgii. Apud Werdam oppidum, sancti Willeyrici presbyteri & confessoris, capellani sancti Swicberti.* *Ceddæ. Lucii & soc. Willeyrici.*

AQUICINCT. *Item, sanctorum Lucii episcopi, Absolonii, Georgii. In Britannia, depositio sancti Ceaddæ episcopi. Romæ, Simplicii Papæ. Hic Acacium Constantinopolitanum episcopum, & Petrum Alexandrinum episcopum Eutychianos damnavit.*

MARCHIANEN. fragmentum: *In Britannia, depositio sancti Ceaddæ episcopi.* *Ceaddæ.*

MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. *Simplicii Papæ. Tartrani vel Taurani martyris & plurimorum.* Si *Ceraunum* martyrem Carnotensem indicare voluit, colitur is XXVIII Maii, ut in Actis videre est. *Karoli comitis Flandriæ & martyris, qui Brugis requiescit.* *Taurani & soc.* *Carol. comes.*

CLUNIACEN. *Lucii episcopi, Absolonii & Georgii.* At in Kalendario ejusdem monasterii, sic legitur: *Lucii episcopi, Januarii, Primitivi.*

CODEX. D. DU CHEVAL signatus C: *Lucii episcopi, Absolonii & Georgii.*

VATICAN. signatus num. 5949. Primo loco legit: *Simplicii Papæ, qui sedit in episcopatu annis quindecim.*

UGHELLIAN. *Item, Lucii episcopi, Absalonii & Lorgii.*

STROZZ. & MEDIC: *Florentiæ, translatio brachii sancti Philippi Apostoli in basilica sancti Joannis Baptistæ anno* MCCIV, *Pontifice Innocentio* III. Vide historiam hujus translationis in Actis I Maii pag. 15. *Transl. brachii S. Philippi.*

CODEX. REMEN. ecclesiæ sanctorum Timothei & Apollinaris: *In pago Remensi, passio sanctæ Macræ virginis.* De ea egimus cum Usuardo VI Januarii. *Macræ.*

EDITIO LUBECO-COL. De Simplicio fere ut supra. In fine: *Eodem die, sancti Ceddæ episcopi & confessoris. Apud Werdam, natale sancti Willerici confessoris, presbyteri sancti Suicberti.*

BELIN. *Item Lucii episcopi, Absolonii* [altera editio *Absoloni*] *& Lorgii.*

GREVEN. *Romæ, sanctorum Georgii, Eracli, Absolonii, Pauli, Januarii, Primitivi. Secundolæ.* Patet confusio. *Karoli comitis Flandriæ martyris. Tauranni martyris.* De quo supra. *Item, martyrum plurimorum è numero quadringentorum captivorum, de quibus refert Gregorius, 3 Dial. cap. 28, quod cum à Longobardis urgerentur adorare caput capræ, diabolo consecratum, maxima eorum multitudo renuens, interfecta est ab ipsis.* De cultu mihi hactenus non constat. *Romæ, Simplicii Papæ & confessoris, qui post beatum Petrum quadragesimus nonus, sedit annis XV. Hic Agatium* [Acacium] &c. *In Anglia, beati Ceaddæ episcopi gentis Merciorum & Lindisfarnorum, cujus virtutes Beda lib. 3 & 4 historiæ ecclesiasticæ gentis Anglorum commemorans, inter alia virtutum merita, timoris Domini plenum & novissimorum suorum assidue memorem prædicat. Lucii episcopi Cæsareensis & confessoris.* Quidni & martyris? *Leporii episcopi & confessoris.* Forte *Horolius* est, Lucii socius. *Item Cæsareæ Cappadociæ, natalis sancti Lucæ episcopi.* Nomina perperam multiplicata. *Apud Werdam, Willerici presbyteri & confessoris, discipuli beati Suicberti episcopi. In Hibernia, Tedgnæ & Monendabbis abbatum,* Hibernis ipsis ignotorum. *In Gandavo, Winnualoci presbyteri, discipuli beati Samsonis Dolensis archiepiscopi, de quo vide in XIV Kalend. Novembris.* Vide Acta III Martii. *Apud Perusiam, sanctæ memoriæ Ægidii discipuli sancti Francisci. Item Guillelmi presbyteri & confessoris.* De utroque consule indicem Prætermissorum. *Caroli com. Taurani. Lucæ ep. Willerici. Tedgnæ &c. Winwaloci. Ægidii. Guillelmi.*

MOLAN. *Item Lucii episcopi, Absoloni & Lorgii. Et Simplicii Papæ, qui sedit annos XV. Hic Acacium .... In portu Romano, Secundolæ, Januariæ, & sanctorum Pauli & Heracli. Apud Vuerdam, natale sancti Willeici ....* Post minori cha- *Lucii & soc. Simplicii. Secundolæ & soc. Willeici.*

charactere: *Item martyrum plurimorum è numero* cccc .... ut Greven. *In Anglia, beati Ceddæ .... Brugis in Cathedrali ecclesia ad sanctum Donatianum quiescentis.* In editionibus aliis ita variat: *Item, Lucii episcopi in Cæsarea Cappadociæ. Et sanctorum martyrum, Absoloni, & Lorgii & Heracli. Et Simplicii Papæ*, ut supra. *In portu Romano, Pauli, Secundulæ, Januariæ.* Iterum minoribus typis: *Brugis, obitus Caroli martyris, comitis Flandriæ.*

Ceddæ. *Caroli com.* *Lucii et.* *Absoloni & soc.* *Pauli & soc.*

V *Non.* *Die* 3.

APud Cæsaream Palestinæ, sanctorum martyrum Marini militis & Asterii senatoris, sub persecutione Valeriani; quorum prior cum accusatus fuisset à commilitonibus, quod esset Christianus, & ille Christianum se esse clarissima voce testaretur, martyrii coronam capitis abscisione suscepit. Cumque sequens, capite truncatum martyris corpus subjectis humeris & substrata veste, qua induebatur exciperet, honorem, quem martyri detulit, continuò ipse martyr accepit. Eodem die, natalis sanctorum Emetherii & Celedonii, qui primum apud Legionensem Galliciæ civitatem milites, exsurgente persecutionis procella, pro confessione nominis Christi, plurimis afflicti tormentis, Calagurrim usque perducti, atque ibi martyrio coronati sunt. *Marini & Asterii.* *Emitherii & Celedonii.*

Ex *Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt codd. *Antverp-max. Ultraj. Leyd. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Solus Pratensis non male legit *Astyrii*, nos cum Herinienſi Belino & Molano ex Romano parvo & Adone, *Asterii*, non *Astirii*, ut passim codices alii. Munerat. post *accusatus*, omisit *fuisset*. De *abscisione*, ut scribunt passim codices, & *abcisione*, dictum est alibi. Reliqui in textu *subjectis humeris*, ut habent probatiores codices cum Adone, quamvis cum Antverp. Max-Lubec. & codicibus aliis, legendum *subvectum humeris*. Herinien. Rosweyd. Munerat. & Greven. ponunt *subtracta veste*, sensus aperte indicat scribendum *substrata*, ut est in textu. *Qui martyri*, pro *quem martyri*, Munerati vel ejus typographi sphalma est. Rom. parvum legit *Hemitherii*, Ado *Emiterii*; Praten. *Emitherii*; Herinien. *Emytherii*; Munerat. *Enutherii*; Belin. *Emitterii*; Greven. *Emicherii*; Molan. *Hiterii*; alii aliter. In ea codicum discrepantia, eam inflexionem secutus sum, quam Majores nostri in Actis præeligendam putaverunt. Rursus Rom. parvum & Ado ponunt *Cheledonii*, quos solus Molanus imitatur. Ceteri codices & quidem probatiores, legunt cum Actis *Celedonii*. *Galliæ* in Munerato, *Galatiæ* in Rosweyd. Belin. & Molano, ex circumstantiis facile corriguntur. Antverp. Max-Lubec. & Belin. omittunt *milites*. *Coronati sunt martyrio* in Greven. & Molan. nihil inre à textu differt.

OBSERVATIO. Martyres in textu commemoratos, ex Romano parvo in Adonem, inde in Usuardi laterculum hîc etiam promanasse, indubitatum videtur. En prioris verba, secundo loco relata: *Cæsareæ, Marini militis & Asterii senatoris.* Nec eos moror, qui ex apographis Hieronymianis acceptos contenderent, ea ratione ducti, quod synonymi aliqui ibi hoc die reperiantur. Non eos moror, inquam; nam licet ibi *Marinus* aliquis, imo Marini gemini & *Asterius* inveniantur, ii tam diversi & disjuncti sunt, ut cum Cæsarienſibus, ex Rufino evidenter sumptis, nullam prorsus habeant affinitatem, ut fatetur ipse Florentinius & Acta nostra supposuisse videntur. Itaque ex Rufini lib. 7 cap. 13 & 14 acceptos esse glorioſissimos martyres palam est; æque certum inde elogium suum sumpsisse Adonem; atque item ex hoc descripsisse Notkerum, contraxisse Nostrum: paria in versibus infra citandis sentit Wandelbertus; verbo, una est ex Rufino & Romano parvo Martyrologorum sententia, *Asterium* vel *Astirium* vel *Astyrium* æque ac *Marinum*, martyrii gloriam esse consecutum. Id vero, quia in Eusebio non exprimitur, suspectum habet Tillemontius tomo 4 à pag. 21, & Ruinartius Eusebium secutus, de solo Marino meminit inter selecta pag. 274. Maneat tantisper sua Asterio palma, vel sola Rufini fide ei vendicata. *Marini & Asterii.*

Quod de Cæsarienſibus martyribus principio dicebam, nempe, non ex Hieronymianis, sed aliunde acceptos, id de Calagurritanis etiam intellexi: nam licet *Emeterii*, *Emeri-*

Emetherii & Celedonii. *Emeriti, Meteri, & Celedonii, Cellendonii, Cellidoni, Eceledoni* apud Hieronymiana nominentur, eos à noſtris, niſi multum fallar, plane diverſos agnoſcet, qui textus inter ſe conferre dignabitur. Fateor equidem Henſchenium & Florentinium pluribus laborare, ut *Galogori* nomen, quod in Hieronymianis ponitur, in civitatis appellationem mutent, & corrupta codicum iſtorum nomina cum Martyrologiorum noſtrorum *Emetherio* & *Celedonio* concilient; verum in ea codicum Hieronymianorum perplexitate, vix reperies ubi tuto liceat pedem figere. Ceterum de hiſce noſtris ita primo loco meminit auctor Romani parvi: *Sanctorum Hemitherii & Cheledonii, apud Calogurrim martyrio coronatorum.* Ita etiam apud Adonem poſiti ſunt cum longiori elogio, cujus pars prior à Noſtro ad verbum deſcripta eſt, præteritâ alterâ, quam in Auctariis plene invenies. *Acta martyrii*, inquit Henſchenius, *ab auctoribus coævis conſignata ſcripto fuerunt: quæ rabie ac vi tyrannorum periiſſe deplorat Aurelius Prudentius Clemens, cujus diligentiæ debemus omnem horum martyrum notitiam.* Vide ibi ejus hymnum, & reliqua ad eos martyres ſpectantia, accurate digeſta. Textum noſtrum complectuntur duo poſtremi Wandelberti verſiculi; quid prior velit non examino:

Quinas * *Marcia pio Nonas defendit amore.*
His & Emitherius, Chelidonius atque Marinus,
Aſteriuſque micant effuſo ſanguine clari.

* Boll. *Magra* Quidni *Macra?*

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in ea parte elogii, quæ Aſterium tangit, omittens hæc verba, *cumque ſequens*, uſque ad *martyr accepit*. An quod codicis deſcriptor forte martyrem non crediderit?

Textus mutilus. ANTVERP-MAJ. Magis mutilus eſt, ita legit: *Natale ſanctorum martyrum Enutherii & Theledonii in Hiſpania, qui primum apud Legionenſem Galliæ civitatem milites, exurgente procella perſecutionis, pro confeſſione nominis Chriſti plurimis afflicti tormentis, Calagurrim perducti atque ibi martyrio coronati ſunt. Aput Cæſaream Paleſtinæ, ſanctorum martyrum Maurini militis & Aſterii ſenatoris ſub perſecutione Valertani.*

PULSANEN. & LOVANIEN. De martyribus Hiſpanis hæc ſolum ponunt: *Eodem die, ſanctorum Emetherii & Celedonii.* Puri ſunt in aliis.

CENTULEN. *In Africa, ſanctorum Gaioli, Felicis, Nicefori & Claudiani. In Britannia minori, depoſitio ſancti Wigualoci abbatis.* Agit de *Winwaloco* aut *Winwaloëo.* *Wigualoci.*

BRUXELLEN. In Marino & Aſterio tantum modice interpolatus, de Calagurritanis martyribus ea ex Adone reſtituit, quæ ab Uſuardo præterita diximus, ſic enim poſt *coronati ſunt*, ſubjungit: *Quorum capita cum lictor concideret, miraculum populis magnum apparuit. Nam unius annulus orariumque alterius, nube ſuſceptum & in cælos evectum eſt. Viderunt hæc omnes qui aderant, & uſquequo acies oculorum intendere potuit, fulgorem auri candoremque lintei attonito ſequebantur intuitu.* Per *orarium* intellige *ſudarium.* Sequitur: *In cœnobio Monaſteriolo, ſancti Winnochi abbatis.* Idem eſt qui ſupra *Winwaloëus.* Denique: *Item Maurini epiſcopi & martyris*; alibi ignoti. *De Calagur.* *Winnochi.* *Maurini ep.*

HAGENOYEN. Tantum non purus, duabus annuntiationibus hanc ſolam mediam interjicit: *Eodem die, Kunegundis imperatricis.* *Kunegundis*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130: *Item Simplicii Papæ, qui ſedit Romæ annos* XV. *Hic civitatis Conſtantinopolitanæ epiſcopum, & Petrum Alexandrinum epiſcopum Eutychianos damnavit.* Plura vide die præcedenti. *Simplicii.*

VATICAN. num. 5949. *Beneventi, ſanctæ Arthellays virginis.* Codex Pleſchionenſis ſcribit, *Athelais.* *Arthellays.*

EDITIO LUBECO-COL. Ita incipit: *Ordinatio pontificatus ſancti Annonis, archiepiſcopi Colonienſis Agrippinæ & confeſſoris. Apud Cæſaream Paleſtinæ, ſanctorum martyrum Marini militis, civis Hieroſolymorum & Aſtirii ſenatoris Romanæ urbis. Quorum .... Eodem die in Hiſpaniis, natale ſanctorum Emitherii & Celedonii martyrum .... Eodem die, ſanctæ Kunegundis imperatricis, quæ fuit filia Palatini comitis Rheni, & copulata ſancto Henrico imperatori, qui ambo virgines fuerunt, & virginitatem uſque ad finem vitæ ſervaverunt, & in civitate Babemburgenſi pariter ſepulti requieſcunt.* *Ordinat. Annonis Col.* *Kunegundis*

GREVEN. *Felicis & Juſti, Fortunati, Floriani, Donati, Paulæ, Gaioli, Julii, Caſti, Soli, Marciæ, Hierotis, Antigoni, Januarii, Tutillæ, Gabiani, Quirioli. Item Winwaloci abbatis & confeſſoris, ſecundum alios die præcedenti. Cunegundis virginis imperatricis, filiæ Palatini comitis Rheni. Hæc cum viro ſuo ſancto Henrico, hujus nominis imperatore primo, in virginitate Chriſto ſerviens, plena operibus bonis quievit in pace. Item, Eufeniſſæ reginæ.* Inter Prætermiſſos ut ignota ponitur. *Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio epiſcopatus ſancti Annonis archiepiſcopi & confeſſoris.* *Felicis & ſoc. ex Hier.* *Winwaloci.* *Cunegundis.* *Eufeniſſæ.*

MOLAN. Poſt elogium Marini & Aſterii litteris italicis ex Adone ſubdit: *Scriptum eſt in Hiſtoria eccleſiaſtica*: Et poſt elogium ſecundum: *Scribit hæc Aurelianus* [Ado *Aurelius*] *Clemens in libro coronatorum* [Ado *Coronarum.*] *In Blandinio monaſterio, Winwaloci abbatis.* Dein typis minutioribus: *Caluppani presbyteri & eremitæ. Item Bambergæ, Cunegundis virginis imperatricis* .... ut Greven ſupra. In aliis editionibus, pro *Aurelianus*, melius ſcribit *Aurelius. In Blandinio* &c. *Babenbergæ, ſanctæ Cunegundis virginis. Die tertia, ſanctorum martyrum Eutropii & comitatûs ipſius, Cleonici & Baſiliſci.* *Winwaloci.* *Caluppani.* *Cunegundis.* *Eutropii & ſoc.*

IV *Non.* *Die* 4.

ROmæ via Appia, natalis beati Lucii Papæ & martyris, qui persecutione Valeriani & Galieni, ob fidem Christi exilio relegatus & postmodum divino nutu ad ecclesiam suam redire permissus, martyrium capitis obtruncatione complevit. *Lucii.* Item Romæ via Appia, sanctorum martyrum nongentorum, qui sunt positi in cimiterio ad sanctam Cæciliam. *Martyrum* DCCCC. Eodem die, sancti Caii palatini in mare mersi. *Caii.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Pulsan. Greven.* & *Molan.* Codices alii quatuor *Antverp. Max-Lubec. Munerat.* & *Belinus* in eo solum discrepant, quod Caio palatino adjungant socios XXVII, ut dicemus in Auctariis.

VARIA LECTIO. Vix quidquam præbet observatione dignum: nam *cemeterio*, *cimiterio*, *cæmiterio*; *Ceciliam*, *Gaii*, *Gagi*, *Apia*, vel seculi, quod codices redolent, vel librarii vitia sunt, quorum aliqua ex codicum puriorum auctoritate & hic & alibi sequimur. Rosweyd. pro DCCCC, male scripsit *octogînta.*

OBSERVATIO. Textus totus, ut jacet, ex Adone sumptus est, cum hac sola differentia, quod *Lucii* elogium in laterculo nostro, media ex parte imminutum sit. *Lucii.* Quæ autem Usuardus prætermisit, infra in Auctariis supplebuntur. Ceterum *Lucius* & nongenti illi Romani martyres, in Romano parvo prius positi sunt: *Lucii Papæ & martyris. Et martyrum* DCCCC, *qui sunt positi in cœmeterio ad sanctam Cæciliam.* Adonis elogium *Mart.* ex notis Pontificum Romanorum tabulis coaluit, in quo plura sunt ab eruditis non *DCCCC.* continuo admittenda. Controversa omnia complanare non potuit Henschenius; alia ex S. Cypriani litteris inquirunt & dissolvere conantur doctissimi recentiores, inter quos Pagius, satis fuse de Lucio differit ad annum Christi CCLII, à num. 14, & brevius Tillemontius tomo 4 pag. 18. Ad textum nostrum redimus. *Caius* & quidem *Palatinus* ex *Caii.* aliquo Hieronymiano apographo derivatus est, quamvis dubium relinquatur, utrum *Palatinus*, proprium martyris nomen dici non debeat. Quis viginti septem alios, nonnullis codicibus Usuardinis adjecerit, nemo facile divinaverit.

Aliam rerum faciem aut potius nominum seriem exhibent Acta, ubi ex verosimiliori codicum Lucensis & Blumiani lectione, *Caius* ille *Palatinus*, sive unus sit sive geminus, longæ martyrum cohortis antesignanus statuitur; socii autem illi XXVII, non cum illo, sed cum *Julio* episcopo, *Roto* & aliis conjunguntur. Alia non minor difficultas Florentinium exercet, nempe an *Julius* in Hieronymianis codicibus pro *Lucio* non sit positus, aut in Romano parvo & nostris *Lucius* pro *Julio.* Verum ea in Actis hodie satis quoque explanata sunt, & *Julius* ille *episcopus* à *Lucio* & *Julio Romanis Pontificibus* segregatus, servatâ *Julio Papæ*, non martyri sed *confessori*, propria die XII Aprilis, ut proprio loco patebit. Sensit fortasse difficultatem, sed non recte solvit Rabanus, dum hoc die signat *Julium episcopum*; sequenti, *Lucium Papam & martyrem.* Notkerus Adonem præhabuit. Et vero *Lucium* & *Julium* Pontifices clare olim distinxerat antiquissimum Kalendarium Bucherianum, dum illum non IV sed III *Nonas Martii*, *in Callisti*; hunc, *pridie Idus Aprilis*, *in via Aurelia* collocaverat. Superest Wandelbertus, qui cum nostris de vero Lucii martyrio non dubitat, sed pro nongentis solum octingentos substituit. Henschenius autem, tametsi variant Hieronymiana, numerandos censet nongentos & decem, non habeo ego unde quid probabilius definiam. Interim, ut ex dubia sit rei veritas, de Usuardini textus simplicitate abunde constat. Habe modo præfati Wandelberti metricum encomium:

Lucius hinc Papa pretiosa morte quaternis,
*Martyrum * octingentorum turba optima fulget.*

* Molan. in margine, *Martyrio & nongentorum*

AUCTARIA.

ANTVERP. MAX-LUBEC. MUNERAT. & BELIN. Id solum textui puro subnectunt, quod supra insinuavimus, nimirum: *Et aliorum viginti septem.* *Mart. 27.* Habes alios similes infra.

ANTVERP-MAJ. De Lucio, post *complevit*, ex Adone inserit: *Positus est autem via Appia* *De Lucio.* *ad S. Sixtum. Sedit autem in episcopatu annos tres, menses tres, dies tres.* Reliqua textus pura sunt. Sequitur: *Nichomedia, passio sancti Adriani cum aliis* XXIII. *Cujus corpus Romam est transla-* *Adrian.* *tum atque sepultum* VI *Idus Septembris, ubi & ejus passio notata est.* Vide eo die. Ceterum in Hieronymianis hoc etiam die ponitur.

ANTVERPIEN-MAX. LOVANIEN. LEYDEN-BELG & EDITIO ULTRAJ-BELG. Idem in fine habent de XXVII. At præterea de Lucio textui inserunt: *Qui post beatum Petrum* XXIII.

ULTRAJ. LEYDEN-LAT. ALBERGEN. & DANIC Idem & hi habent de Lucio, & post *complevit*, ex Adone restituunt, quæ ab Usuardo præterita superius diximus. Sic legunt: *Hic constituit, quod duo presbyteri & duo diaconi in omni loco episcopum non desererent, propter ecclesiasticum testimonium.* Item, post *in mare mersi: Et aliorum* XXVII. *Nicomediæ, natale sancti Adriani cum aliis viginti tribus. Cujus corpus Romæ est translatum & sepultum* VI *Idus Septembris* [ALBERG male legit, *Decembris.*]

De Lucio. *Adriani.*

CENTULEN. Hodie solum habet: *Romæ, sancti Julii episcopi & confessoris.*

Julii ep.

BRUXELLEN. Tertio loco: *Apud Nicomediam, natale beati Adriani cum aliis* XXIII, *qui omnes sub Diocletiano, post multa supplicia crucifragio* [vult dicere *crurifragio*] *martyrium consummarunt. Ipso die, passio sancti Gagii Palatini, in mare mersi & aliorum* XXVII.

Adriani. *Mart. xxvii*

HAGENOYEN. Inverso ferme ordine, incipit à nongentis martyribus. Secundo loco de Caio cum sociis Tertio de Lucio, cui auctarium idem adjicit, quod supra retulimus. Tum: *Apud Nicomediam, passio sancti Adriani, martyris & militis cum aliis* XXXIII. *Qui Adrianus à matre propria & uxore ad martyrium instigatus est. Qui omnes post multa supplicia carceris & famis, martyrium crurifragio, sub Diocletiano Augusto consummaverunt. Decurrentibus aliquibus annis,* VI *Idus Septembris, corpus beati Adriani Romæ translatum est. Eadem die, translatio sancti Wenzeslai ducis Boëmorum martyris.*

De Adriano. *Translat. Wenceslai.*

AQUICINCT. Addit de Lucio ut supra. Quod autem scribat cum codice Victorino, *tres Diaconi* vel *Diacones*, pro *duo*, puto librarii vitio factum; uti & quod solus Aquicinctinus ponat *ducentorum* pro *nongentorum* & *Agii* pro *Caii.*

Codex D. LE MARE signatus C, qui fuit PP Franciscanorum: *Item Agape virginis, Gorgonii, Firmi.* Unde hi tres hic hodie intrusi sint, nescio; patebit postea, spectare ad x Martii.

Agapes & aliorum.

UGHELLIAN. & ALTEMPS. Addunt ut supra de Caio, & *aliorum* XXVII.

EDITIO LUBECO-COL. De Lucio, præter jam dicta adhuc inserit, *qui post beatum Petrum* XXIII, *persecutione* &c. De Caio ut jam sæpe. *Nicomediæ, natale sancti Adriani cum aliis triginta tribus. Qui omnes post multa supplicia martyrium suum consummaverunt sub Diocletiano Augusto. Decurrentibus autem aliquot annis, corpus beati Adriani Romæ est translatum & sepultum* VI *Idus Septembris, quæ dies in ecclesia celebrior habetur. Treveris, sancti Basini episcopi & confessoris. Apud Pragam civitatem Bohemiæ, translatio sancti Wenzeslai ducis & martyris. Item translatio sanctorum martyrum Felicis & Adaucti; scilicet capita eorum nunc Coloniæ habentur in ecclesia sanctorum Apostolorum.*

De Adrian. *Basini. Translat. Wenceslai.* *Felicis. & Adaucti.*

GREVEN. *Cum hoc Gaio feruntur passi & alii* XXVII. *Nicomediæ, passio, vel ut aliis placet, elevatio Adriani martyris, Gregorii, Julii cum aliis* XXXIII, *quorum solennior celebritas habetur* VI *Idus Septembris, quando Romæ beatus Adrianus est sepultus. Basini archiepiscopi Treverensis & confessoris. Apud Pragam .... Apud Coloniam Agrippinam, translatio capitum, sanctorum Felicis & Adaucti. In Hibernia, sancti Moggrudonis episcopi & confessoris,* hactenus ignoti. *Item sanctæ memoriæ Bosonis presbyteri & confessoris, Prioris majoris Cartusiæ, post Brunonem* XVI, *magnæ sanctitatis viri. Qui ex casu ædificii collisum hominem & defunctum, oratione resuscitavit. Herbæ etiam, supra tumulum ejus excrescentes, multis præstiterunt & præstant, Domino glorificante Sanctum suum, optatæ sanitatis medelam.* In indice Prætermissorum dicitur, nullum ei cultum aut venerationem in ipsa Cartusia adhiberi.

Adriani & aliorum *Basini.* *Moggrudon.* *Bosonis.*

MOLAN. *Et aliorum* XXVII. *Nicomediæ, sancti Adriani cum aliis* XXIII. *Cujus corpus Romæ translatum est atque sepultum* VI *Idus Septembris; ubi & ejus passio notata est. Treberis, sancti Basini episcopi.* In editionibus aliis, additur: *Die quarta, sancti patris Gerasini, qui fuit in Jordane.* Melius scriberet *Gerasimi*, qui non ad hunc, sed ad sequentem diem pertinet. In fine: *Ipso die, elevatio corporis beati Adriani martyris,* Nempe dum reliquiæ ejus dicuntur in Belgium translatæ, & novissime anno MCX ad Gerardi Montem, Flandriæ oppidum collocatæ, ut fusius suo loco erit examinandum.

Adriani. *Basini.* *Gerasini.* *Elevat. Adriani.*

III *Non.* *Die* 5.

Phocæ. APud Antiochiam, natalis beati Focæ martyris, qui post multas, quas pro nomine Redemptoris est passus, injurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphaverit, hodieque populis declaratur. Ipso die, passio sancti Eusebii palatini & aliorum novem martyrum.

Eusebii.

Rara codicum prope omnium concordia: *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsan. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Lovanien. Leyden. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultraject. Belg.*

VARIA LECTIO. *Focæ* legunt codices omnes, & sic intactum reliqui. *Passus est*, pro *est passus*, nihil in textu immutat. *Hodieque populis*, vera Usuardi lectio est, multi codices habent simpliciter *hodie populis*; Greven. & Molan. *hodie quoque.* Belino phrasim variare libuit. Prima ejus editio ponit: *Hodie populis concursu declaratur.* Altera: *Hodie populi concursu declarant* Editionem maximam Lubecanam scatere erroribus typographicis, dictum est alibi non semel; eos inter connumerandum puto, quod hodie pro *Focæ* legat *Sacæ.* Plerumque mihi satis est hujusmodi lapsus generatim indicare.

OBSER-

OBSERVATIO. Agit hac die Usuardus fere ut præcedenti; *Phocæ* elogium ex Adone dimidiatum exhibet: De *Eusebio*, quod brevior sit sententia, suam facit, neglecta voce *item*, additâ, *passio*. De utroque meminit Rom. parvum, ex quo fonte semper haurit Viennensis Martyrologus, qui Phocæ elogium ex Gregorio Turonensi decerpsit, ut in Actis manifestum est. *Phocas* etiam aliquis & quidem *Antiochenus* memoratur in apographis Hieronymianis, ubi & pro *Virgine* sumptus & *sanctæ*, *Focæ* & *Focatis* inflectitur. Inde, an aliunde acceperit auctor Rom. parvi, non ausim pro certo affirmare, quamvis in partem negativam magis incliner, ob rationes alibi productas. Qui plura desiderat, adeat Florentinium. Non omiserim tamen, quod inter Auctaria erit repetendum, codicem vetustissimum Centulensem, Phocæ adscribere titulum *episcopi*, hoc modo: *In Antiochia, natalis sancti Phocæ episcopi & martyris, sub judice Afficano* (*Africano.*) Sed Phocam Synopensem episcopum hîc cum Antiocheno hodierno confundi, verosimile est: vide hîc Henschenium & quæ dicturi sumus XIV Julii. *Eusebio Palatino* octo dumtaxat socios tribuit Rom. parvum, forte errore librarii; correctius apographum Adonem habuisse necesse est. Sunt & hodie *Eusebii* apud Hieronymum, sunt & *Palatini*, pro Sanctis positi in altera classe Martyrum Africanorum. Magisne Eusebio hac die, quam Caio hesterna, conveniat ea *Palatini* appellatio, aliorum esto judicium. Certe Notkerus non male sensum Rom. parvi assecutus videtur, dum *Palatinum* ab *Eusebio* distinguit, legitque: *Eusebii & Palatini & aliorum* VIII. Interim in Actis, *Palatinus* alter, *Petrus*, *Rusticus*, *Herebus*, *Mare* & alii novem anonymi, tamquam cohortis ejusdem pugiles numerantur. Plura in eam rem disquirere, aut afferre in medium supersedeo, cum ab Henschenio & Florentinio ea diligentia discussa sint, quæ in hujusmodi obscuris & implexis nominum combinationibus adhiberi possit. Nobis, sufficiat Usuardi simplicitatem exhibuisse, quem ita scripsisse, ut in Adone repererat, in confesso esse existimo. Liceat hîc attexere Wandelberti versus de S. Phoca, quibus alludit ad curationes morsuum venenatorum, de quibus Greg. Turon. de gloria Martyrum lib. I cap. 99, & ex eo Adonis elogium meminit: *Phocæ.* *Eusebii.*

Ternas martyr habet meritorum nomine Phocas;
Sanguine qui mortem vicit, virtute draconem.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textum in prima annuntiatione sic contrahit: *Apud Antiochiam, passio sancti Focæ martyris. Item ipso die, sancti Eusebii palatini* &c.

ROSWEYD. In prima satis purus, alteram ampliavit hoc modo: *Ipso die, passio sancti Eusebii & Palatini & aliorum* XI *martyrum.* Melius legeret cum Notkero, *& aliorum octo martyrum.* Suspicor litteras numerales fuisse transpositas. *Euseb. Pal. & al.* II.

CENTULEN. Jam diximus, ita hodie scribere: *In Antiochia, sancti Focæ episcopi & martyris, sub judice Afficano.* *Phocæ ep.*

BRUXELLEN. Textum interpolatum ex Adone, magis extendit: *Apud Antiochiam, passio sancti Focæ, socii beati Eusebii martyris, magnorum miraculorum factoris. Qui post multas, quas pro nomine Christi passus est, injurias, qualiter de antiquo serpente triumpharerit, hodie declaratur populis. Denique si in quempiam coluber stringens, morsum veneni diffuderit, statim qui percussus est, ut januam basilicæ Focæ martyris, credens attigerit, evacuata virtute veneni salvatur. Ipso die, sancti Eusebii palatini, & aliorum novem martyrum pro Christo decollatorum. Suessionis, sancti Drausii episcopi & confessoris.* Videri potest dissertatio gallica, inserta Ephemeridibus Trivortianis mense Junio anni MDCCXI, quæ ad sanctum *Drausii* vel *Drausini* cultum spectat. *De Phoca.* *Drausii.*

HAGENOYEN. Novum Phocæ elogium proprio fere marte concinnavit, his verbis: *Apud Antiochiam, natale beati Focæ martyris, qui suspensus est ungulisque laceratus. Post hoc in ignem est missus per tres horas, ubi Deum laudavit, & illæsus ab igne exivit. Deinde in furno calefacto per triduum est positus, ubi orans exspiravit, & corpus ejus inustum & integrum, & odore optimo plenum, post tres dies inventum est. Hic qualiter de hoste antiquo triumphavit, hodie populis ad laudem Dei declaratur.* De Eusebio pure. *Alia de Phoca.*

AQUICINCT. In fine subdit: *Suessionis, depositio sancti Drausii episcopi & confessoris.* *Drausii.*

MARCHIANENSIS fragmentum, pro *aliorum novem*, legit *undecim*, ut supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Phocæ martyris inclyti sub Traiano.*

ALTEMPS. *Sancti Kyriani*, pro *Kerani*; vocatur in Actis *Kieranus.* *Kerani.*

EDITIO LUBECO-COL. Textui superaddit: *In Hibernia, sancti Kerani episcopi & confessoris.*

GREVEN. *In Africa, Adriani, Envoli. Item Victoris, Pampili, Siri, Saturnini, Peiri.* Sed junctí sunt à sociis & ferme pro arbitrio efformati. *In Hibernia, Kerani episcopi & confessoris. Heldæ abbatis*; potius *Hildæ abbatissæ*, quæ ad XXV Augusti remittitur. *Terentianæ ac quinque filiorum conversio.* De ea nihil alibi legitur. *Theophili episcopi Cæsareæ, quæ prius Turris Stratonis dicebatur; qui, ut sanctus Hieronymus libro de viris illustribus testatur, sub Severo principe, sapientia & sanctitate conspicuus emicuit. Translatio sanctæ Landradæ virginis* Hoc an alio die ea translatio acciderit, dicetur ad diem VIII Julii, quo Acta remittunt. *Adriani & soc.* *Heldæ vel Hildæ.* *Terentianæ.* *Theophili.* *Translat. Landradæ.*

MOLAN. *Ipso die, depositio sancti Drausii episcopi & confessoris.* Additur minori charactere, *Suessionensis.* Tum: *Theophili episcopi Cæsareæ* &c. ex Greveno. In aliis editionibus, sic legit: *Suessionis, sancti Drausii, episcopi & confessoris.* Rursus typis minoribus: *Cæsareæ Palestinæ, sancti Adriani martyris. Qui die festo, quo natalia fortunæ Cæsareensium* [*sic enim putabatur*] *celebrari solent, leoni primum ad discerpendum projectus fuit, deinde gladio est jugulatus.* *Drausii.* *Theophili.* *Adriani.*

Victoris & Victorini. Claudiani & Baſſæ. Juliani.

NIcomediæ, natalis ſanctorum Victoris & Victorini, qui per triennium cum Claudiano & Baſſa uxore ejus, tormentis multis afflicti & retruſi in carcerem, ibidem vitæ ſuæ curſum impleverunt. Civitate Toleto, depoſitio Juliani epiſcopi, qui apud ejuſdem loci incolas famoſiſſimus habetur.

Conſentiunt denuo *Praten. Herinien. Tornacen. Roſweyd. Pulſanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* & mediæ notæ codices *Antverp-max. Ultraject. Leyd. Lovan. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Munerati hallucinatio eſt, *Victoris, Vitalis, Victorini.* Et ſic in Pulſanen. *triennio* pro *per triennium, Claudio* pro *Claudiano, Balſa* pro *Baſſa.* Turpius in Danico, *Claro Diacono.* Scribit ſolus Belinus *Uxore ſua.* Legunt aliqui *curſum vitæ ſuæ*, alii *vitæ ſuæ impleverunt curſum.* Danic. omittit *ſuæ. Citate* in Greveno, error typographi eſt; idem fortaſſe dicendum de *Tolleto* apud Belinum: Quidni & *habebatur* pro *habetur* apud eumdem Grevenum, qui forte ita ſcriptum invenit in codice Roſweydino vel potius ei ſimili.

Victoris Victorini &c.

OBSERVATIO. *Nicomediæ Victorem & Victorinum omnia edita Martyrologia hac die tribuunt*, inquit Florentinius. Poterat ſaltem Rabanum excipere. Adonem, ut ſæpe monui, paſſim & hîc deſcribunt Uſuardus & Notkerus, ſic tamen ut ei ſæpe Sanctos aliquos ſuperaddant; Ado Rom. parvum preſſe ſequitur, ubi ſic reperit: *Nicomediæ, Victoris & Victorini, qui in carcere curſum vitæ impleverunt;* unde nihil mirum, ſi in his omnibus *Victor* & *Victorinus*, uti in pluribus recentioribus, inveniantur. At unde *Claudianus* & *Baſſa* his adjuncti ſunt? Suſpicatus eſt Henſchenius, dum Bedam genuinum tomo 2 Martii præfigeret, in aliquo Bedæ ipſius manuſcripto reperiri potuiſſe elogium, quod in Adone legitur. Cogor diſſentire, nam cum Rabanus, Bedam diligenter expilare ſolitus, horum nullum hodie poſuerit, conſequens eſſe videtur, ut Adoni ſoli tribuendum ſit, quodcumque de quatuor martyribus Nicomedienſibus in textu noſtro conſignatum eſt. Certe eos in Romano parvo non invenit, nec eos omiſſurus erat hujus auctor, ſi alterum præ oculis habuiſſet. Wandelbertus ſolos duos priores laudat, dum ſcribit:

Victorinus ovat pridie Victorque, retruſi
Carcere, qui celſo penetrarunt aſtra volatu.

Juliani.

Utrum vero nuda duorum poſteriorum martyrum nomina, ex Hieronymiano aliquo acceperit Viennenſis, non ſatis perſpicio, niſi apographum habuerit ſimile Antverpienſi, quod unicum de *Claudiano* & *Baſſa*, poſt *Victorem* & *Victorinum* meminit. Solus Uſuardus *Julianum* adjecit, antiquioribus incognitum. Proprius dies videtur eſſe, non hic, ſed VIII Martii, ut ibi in Commentario prævio fuſius explicat Papebrochius, innuens, notatum olim obitus diem poſtridie Nonas, mutatum fortaſſe in pridie Nonas. Satis veroſimile eſt, Sancti hujus notitiam ab Uſuardo ex Hiſpania cum multis aliis in Galliam allatam, certe ab ipſo hoc die ſignatum, codicum conſenſus dubitare non ſinit.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textum pro ſuo arbitrio mutaſſe videtur; ita ſcribit: *Nichomedia, natale ſanctorum martyrum Victoris & Victorini, tempore Claudii imperatoris. Civitate Toleto, depoſitio ſancti Juliani antiſtitis, qui apud ejuſdem loci incolas, pro excellenti ſanctitatis merito, famoſiſſimus habetur.*

CENTULEN. *Nichomediæ, ſanctorum Victoris & Victorini martyrum.* Nihil præterea.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione non nihil interpolatus, ita habet ſecundo loco: *Civitate Tholeto, depoſitio ſancti Juliani epiſcopi, qui apud ejuſdem loci incolas, pro excellentis ſanctitatis merito veneratur.*

HAGENOYEN. In martyribus Nicomedienſibus, Bruxellenſi minus purus eſt. De Juliano, *Julianorum* textum ſequitur, ſed ſubjicit: *Hunc Julianum confuſo quidam invocare ſolent, pro bono hoſpitio de nocte habendo.* Mirum ſi auctor hujus Martyrologii Julianos non confuderit; certe melius & rectius quadrare videretur ea invocatio *pro bono hoſpitio de nocte habendo*, Xenodocho illi Juliano, qui IX Januarii commemoratur. Sequitur: *In Seconia, ſancti Trydelini* vel *Frydelini confeſſoris. Fridolinum* indicare voluit, niſi vehementer fallor, abbatem illum Seckinganum in Germania, de quo in Actis hac die. *Frydelini.*

Aqui-

AQUICINCT. Pro *Claudiano*, ſcribit *Claudio*; pro *Juliani*, *Vigiliani*.

ALTEMPS. *In Britannia, depoſitio ſancti Balteri* [Acta legunt *Baltheri*) *presbyteri & confeſſoris. Burgo monaſterio, ſanctarum Kyneburgæ, Kyneſwithæ & Tibbæ.* Acta habent, *Tibbæ* vel *Tilbæ*. *Balterii. Kyneburgæ & ſociarum.*

REMENS. eccleſiæ ſanctorum Timothei & Apollinaris: *Toleto civitate, depoſitio beatiſſimi Juliani, epiſcopi & confeſſoris.*

ABDINGHOFFEN. *Treberis, ſancti Quiriaci presbyteri.* *Quiriaci.*

EDITIO LUBECO-COL. Poſt textum ſubdit: *Treveris, ſancti Quiriaci presbyteri & confeſſoris. Eodem die, ſancti Cyrilli presbyteri & confeſſoris, Ordinis Carmelitarum. Ipſo die, beati Fridolini abbatis & confeſſoris. Item, ſancti Baldredi confeſſoris.* Idem eſt cum *Baltbero*, de quo ſupra. *Cyrilli. Fridolini. Baldredi.*

GREVEN. *In Nicopoli, ſanctorum Papiæ, Alexandri & Jocundi. Nichomediæ, ſanctorum Saturnini, Caſſi, Victoris, cum aliis duobus Papiâ & Nicephoro.* Solita apud Grevenum confuſio, dum martyres accipit ex apographis Hieronymianis. *Apud Terdonam, paſſio ſancti Marciani epiſcopi & martyris, ſub Adriano imperatore, qui eductus de carcere, cum poſt candentes laminas ferreas capiti impoſitas, permanſiſſet illæſus, capitis obtruncatione martyrium complevit. Item, ſanctorum Diodori, Claudiani, Cariſii, Mergoli.* Aliud hoc eſt Hieronym. fragmentum, non ſatis recte diſpoſitum. *Victoris martyris Moſovenſis.* Voluit dicere *Moſomenſis*, in Gallia Belgica, de quo vide Prætermiſſos & IX Februarii in Actis. *In Scotia, Baldredi epiſcopi & confeſſoris.* An recte dicatur *epiſcopus*, in Actis diſcuſſum invenies. *Metis, ſancti Grodegandi epiſcopi & confeſſoris. In monte Carmelo, beati Cirilli presbyteri & confeſſoris, cui Deus, tamquam fideli amico, de futuro ſtatu mundi, multa in aurem revelavit. Treveris, ſancti Quiriaci presbyteri & confeſſoris. Ipſo die, Frindolini abbatis & confeſſoris. Keneburgæ virginis. Victoriæ matronæ.* De hac nihil reperio. *In Gandavo, ſanctæ memoriæ Coletæ monialis, Clariſſarum reformatricis primæ.* *Papiæ & ſociorum. Marciani. Diodori & ſocior. Victoris. Baldredi. Grodegandi Cyrilli. Quiriaci. Frindolini. Keneburgæ. Victoriæ. Coletæ.*

MOLAN. Sua ex Greveno accepit; agit de Cyrillo, Quiriaco, Grodegando, Fridolino & Coleta. Una hæc diverſitas in Cyrillo, quod ita ſcribat: *In monte Carmelo, beati Cyrilli presbyteri, Carmeli eremicolæ perdevoti. Cui Deus* &c. In aliis editionibus de Cyrillo & Quiriaco eadem repetit. Tum: *Seckingi, depoſitio Fridolini abbatis & confeſſoris. Die ſexta, ſanctorum quadraginta duorum martyrum, recenter inventorum in Ammorio.* Dein charactere minori: *Gandavi, obitus ſanctæ memoriæ Coletæ de Corbeia, anno* MCCCCXLVII, *quæ inſtituit Clariſſas Coletanas. Metis, ſancti Grodegandi archiepiſcopi & confeſſoris.* *De Cyrillo. Fridolini. Mart. xlii. Coletæ. Grodegandi.*

Non abs re erit hîc ſubnectere, quod inter obſervationes Mss ſuperius citatas, ſcriptum reliquit Roſweydus, ad hanc diem VI Martii. Præmittitur textus Romani hodierni: *In Cypro, S. Cononis martyris, qui ſub Decio imperatore, pedibus clavis confixis, ante currum juſſus currere, in genua procumbens, in oratione reddidit ſpiritum.* Sequitur Baronii Notatio: *Cononis: de eo etiam Græci in Menologio hac die agunt, quem Nazareth oriundum, præclaris certaminibus pro Chriſto ſuſceptis, nobilitatum ferunt, dum brevi compendio martyrium ejus deſcribunt.* *Obſervatio Roſweydi in Martyrol. Romanum.*

Tria hic animadvertenda ſunt, inquit Roſweydus.

1. *Quomodo Baronius Cononem hunc ponat* VI *Martii, dicatque etiam hac die in Menologio de eo agi, cum Menologium eum habeat* VIII *Martii.*

2. *In Menologio videntur dies perturbati, nam Menæa Cononem habent* V *Martii* [& ita etiam Acta poſuerunt.]

3. *Quomodo Baronius eum in Cypro ponit, cum Menæa habeant, eum paſſum Mandæ, urbe Pamphiliæ? Sed Baronio impoſuit vitioſa Menologii lectio* VII *Martii, quæ ita habet: S. Cononis τῆ κυπρίᾳ ex Nazareth Galilææ. Hic ſub Decio imperatore propter Chriſtianæ fidei confeſſionem, ferreis clavis confixis pedibus, ante currum juſſus currere, in genua procumbens & orans, ſpiritum Chriſto Domino reddidit. Legendum enim ibi, τῆ κυπρῇ, id eſt* HORTULANI. *Quare ita videtur Martyrologii Romani textus reformandus.* MANDÆ, URBE PAMPHILIÆ, SANCTI CONONIS HORTULANI MARTYRIS.

Nonis. *Die 7.*

IN Mauritania civitate Tuburbitanorum, natalis ſanctarum martyrum Perpetuæ & Felicitatis, & cum eis Revocati, Saturnini & Secundoli, quorum ultimus in carcere quievit, reliqui omnes ad beſtias ſunt traditi ſub Severo principe. *Perpetuæ, Felicitatis & ſociorū.*

Textus ſimplicitas ſumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Pulſanen. Antverp. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In tribus primis codicibus nulla eſt. Antverp-maj. pro *natalis*, ſcribit, *paſſio*. Pulſanen. male legit *Turbitanorum*, ut habent apographa Hieronym. Greven. & Molan. in 1 editione legunt *Tiburbitanorum*, quod hic in poſterioribus non melius correxit per *Thuburbitanorum*. Sic utraque Greveni editio perperam poſuit *Mauricania* pro *Mauritania*. Item, *Sanctorum* pro *ſanctarum*, uti etiam legitur in Pulſanen. Antverp. Max-Lubec. & Molano. Pulſanen. ſocios tranſpoſuit, hoc modo; *& cum eis Saturnini & Revocati & Secundoli*; ſic *traditi ſunt* pro *ſunt traditi*. In Antverp. vero & Max-Lubec. *reliqui autem* pro *reliqui omnes*.

Perpetuæ, Felicitatis & sociorum.

OBSERVATIO. Una Martyrologorum antiquorum omnium concors sententia est, *Perpetuæ & Felicitatis* agonem glorioſiſſimum & tota Eccleſia celebratiſſimum, hoc die completum eſſe, quidquid etiam pridie in Hieronymianis apographis recenſeantur; cujus repetitæ poſitionis cauſam, non ſatis explicat Florentinius. Harum vere Chriſtianarum heroidum quam late fama, ab omni ævo diſperſa fuerit, oſtendit Kalendarium Bucherianum, omnium antiquiſſimum, in quo ex Africanis martyribus ſolæ illæ & Cyprianus memorantur; hic proprio ſuo natali die XVIII Kal. Octobris, iſtæ hoc die *Nonis Martii, Perpetuæ & Felicitatis, Africæ.* Prætereo Sacramentaria & hujuſmodi alia; cum Acta ipſa plane incomparabilia, pretioſiſſimum ſint eccleſiaſticæ antiquitatis monumentum, vel ipſis acatholicis id fateri coactis: legat qui avitæ fortitudinis & catholicæ pietatis ſpectaculis delectatur. Theſaurum abſconditum diu deſideratum, diu fruſtra conquiſitum primus feliciter è bibliotheca Caſinenſi eruit V. Cl. Lucas Holſtenius, à Poſſino, inde à Majoribus noſtris hoc die vulgatum, & ab aliis eruditiſſimis viris certatim novis curis, etiam Oxoniæ, editum & obſervationibus illuſtratum, quorum curioſiores notas collegit ſuaſque addidit Ruinartius inter ſincera & germana Acta à pag. 81; Tillemontius vero deductam vitæ ſeriem contexuit tomo 3 a pag. 136. Conſulat lector, quæ apud citatos ſcriptores diligentiſſime diſcuſſa ſunt, dum nos Martyrologorum noſtrorum ſenſa ſeu vera, ſeu falſa exponimus. In aſſignandis ſociis non una dictorum Martyrologorum eſt ratio: hi in Hieronymianis apographis varie poſiti & confuſi, à Beda ac proinde à Rabano prætermiſſi ſunt. Nihilo plus dicit Romanum parvum, ſola Perpetuæ & Felicitatis nomina exprimens, non *Carthagine*, ut rectius à Beda legitur, ſed, *In Mauritania civitate Tuburbitanorum.* Romani parvi veſtigiis inſiſtit Ado, tres tamen ſocios ex Actis, quæ etiam Beda viderat, adjungens, quos Uſuardus & Notkerus non negligunt, omiſſo ubique *Saturo*, cui ſecundum præfata Acta primus, inter viros, locus tribuendus videretur, unde manifeſte patet ſolum Adonem Uſuardo præluxiſſe, cujus elogii partem primam, fere ad verbum tranſcripſit; Notkerus, ut ſolet, totum reddidit. Quæſtionem de loco martyrii *Carthagine* an *Tuburbii*, diſcuſſam habes in commentario noſtro prævio, apud Florentinium, & recentius in prævia Ruinartii admonitione, ac notis Tillemontii. Sitne autem typographi, an Florentinii ipſius inadvertentia, dum pro *Turbitanorum* Hieronymi, reſtituendum ait ex Auguſtino *Tuburbinatorum*, dubitare facit, quod continuo ſubdit, *inſignes martyres Perpetuam & Felicitatem* TUBURBITANAS dici; liquet igitur melius, vel ſaltem minus male in textu ſcriptum *Tuburbitanorum*, licet veroſimilius ſit *Tuburbitanas martyres* non has ab Auguſtino aliiſque intelligi, ſed *Maximam* & ſocias, de quibus agitur xxx Julii. Wandelbertus cum Romano parvo & Beda, ſolis duabus feminis epinicion canit:

Nonis Felicitas micat & Perpetua, caſtam
Quæ Chriſti vitam felici morte dicarunt.

AUCTARIA.

Equitii.

DANIC. Textui ſubnectit: *Apud Valeriam provinciam, natale ſancti Equitii abbatis, cujus meminit beatus Gregorius Dialogorum libro primo.*

Idem habent ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. qui præterea adjungunt: *Eodem die, depoſitio ſancti Thomæ confeſſoris & Doctoris*: de quo ALBERG. hoc modo: *Eodem die, ſancti Thomæ de Aquino, Ordinis Prædicatorum, eximii Doctoris, qui ſuis ſcriptis & doctrinis plurimum profuit religioni Chriſtianæ.*

Thomæ.

CENTULEN. *Apud Africam, civitate Tyburtina, paſſio SS. Perpetuæ & Felicitatis martyrum, & cum eis Revocati, Satyri & Secundoli.*

BRUXELLEN. Poſt *principe*, ſubdit, *in die natalis ejus*, quæ ex Adone ſumpta ſunt. Tum: *Apud Valenciam* [pro *Valeriam*] *provinciam, Equitii .... Item, depoſitio beati Thomæ de Aquino, Doctoris ſancti de Ordine Prædicatorum.*

HAGENOYEN. Multa hodie comminiſcitur de martyribus Tuburbitanis & beato Equitio, quæ referri non merentur. Accurationis ſpecimen habe, in annuntiatione ultima: *Eodem die, ſancti Thomæ, Doctoris egregii & epiſcopi Cantuarienſis, de Ordine Prædicatorum.* Sic Perpetuam & Felicitatem *virgines* vocat &c.

DeS. Thoma confuſio.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Primo loco: *Thomæ de Aquino confeſſoris.* Dein Perpetuæ & Felicitati elogium texit, hîc non deſcribendum.

STROZZ. & MEDIC. Etiam primo loco: *Natale ſancti Thomæ de Aquino, confeſſoris, Ordinis Prædicatorum depoſitio, apud monaſterium Foſſæ novæ, Ordinis Ciſtercienſis, in Campania ejuſdem depoſitio. Obiit autem anno Domini* MCCLXXIV, *vitæ ſuæ quinquageſimo inchoante.* Unde redundantia illa *depoſitionis* in textu oriatur, non habeo ex quo colligam, niſi forte ex textibus variis unus conflatus ſit; certe de ejus tranſlatione hîc non agi manifeſtum eſt. Plura mox ſequentur. *DeS. Thoma*

MUNERAT. Textui puro adjicit: *Eodem die, depoſitio beati Thomæ confeſſoris, Ordinis Prædicatorum, eximii Doctoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Addit ut Bruxellen. *die natalis ſui. Apud Valeriam provinciam, natale ſancti Equicii abbatis, cujus meminit beatus Gregorius Dialogorum libro primo. Eodem die in Campania, monaſterio Foſſæ novæ, natale ſancti* *Equicii.* *Thomæ*

De S. Thoma. *Thomæ de Aquino, Ordinis Prædicatorum, egregii Doctoris Ecclesiæ, qui suis doctrinis & scriptis plurimum profuit religioni Christianæ. Fertur etiam de eodem Doctore, quod innocentiam baptismalem numquam violaverat & virginitatem mentis & corporis usque in finem vitæ suæ servaverat, nec umquam ipso sciente, mortaliter peccaverat. In territorio Montense, oppido imperiali quod Werda dicitur, supra littus Rheni, natale sancti Willeyci confessoris presbyteri sancti Swicberti episcopi.* Actum de eo supra II Martii.

Willeyci.

BELINI I EDITIO: *Eodem die, sancti Thomæ de Aquino confessoris*: editio altera, *Doctoris & confessoris, Ordinis Prædicatorum.*

Silvani & sociorum. GREVEN. *Item sanctorum Silvani, Rogati, Eroi. Antiochiæ Eoci* [vel *Leoci*] *Saturi, Saturni & aliorum.* S. Thomæ elogium idem fere est quod retulimus, cum additione anni obitus, ut supra etiam positum est. De Willeyco aut Willerico satis dictum est. *In provincia Valeria, sancti Equitii abbatis, qui ut beatus Gregorius primo Dialogorum refert, pro vitæ suæ merito apud omnes illic admirabilis habebatur. Vilis erat valde in vestibus, sed tantus eum fervor ad colligendas Deo animas accenderat, ut sic monasteriis præesset, quatenus per ecclesias, per castra, per vicos, per singulorum quoque fidelium domos circumquaque discurreret, & corda audientium ad amorem patriæ cælestis excitaret.*

Equitii.

MOLAN. Ex Adone hæc textui subjicit; *die natalis ejus. Quæque dum adhuc servarentur in carcere & Felicitas parturiret, omnium sanctorum commilitonum precibus impetratum est, ut octavo mense pareret. Apud Valeriam*, ut supra in Danico &c. *Eodem die, sancti Thomæ Aquinatis Doctoris & confessoris, in Terracina Campaniæ civitate, monasterio Fossæ novæ, qui de nobili genere comitum Aquinorum claram originem ducens, patre invito, Ordinem ingressus est Prædicatorum, & litterarum studiis diligenter intendens, sacræ Theologiæ cathedra sublimatus, totum mundum claritate suæ scientiæ illustravit; & anno* MCCLXXIV, *vitæ vero suæ quinquagesimo inchoante, diem clausit extremum.* Deleri possunt verba illa, *in Terracina Campaniæ civitate.* Minutioribus typis: *In Segenberge, sancti Volkeri martyris. Item Redemptæ virginis, de qua in homil. B. Gregorius.* Hæc in aliis editionibus merito omittitur. Vide indicem Prætermissorum. In his autem additur: *Die septima, sacrosanctorum martyrum episcoporum in Chersone, Basilei, Ephraim, Charitonis, Eugenii & reliquorum.* Dein characterе minori: *Cæsareæ Palestinæ, natalis sancti Eubuli, qui gloriosam pro pietate mortem, caducæ vitæ præponens, post bestiarum laniatus, gladio trucidatus fuit: omniaque martyrum certamina, suo sanguine postremus obsignavit. In Segenberge, sancti Volkeri martyris.*

De Perp. & Felic. *De S. Thoma.* *Volkeri.* *Redemptæ.* *Basilei & sociorum.* *Eubuli.* *Volkeri.*

VIII *Idus.* *Die* 8.

Philemonis & Apollonii. AN civitate Antinoum, natalis sanctorum Philemonis & Apollonii diaconi, qui tenti & à judice auditi, cum constanter idolis sacrificare noluissent, perforatis calcaneis per civitatem horribiliter tracti, novissimè gladio cæsi, martyrium compleverunt. *Arriani & sociorum.* Eodem die apud præfatam urbem, passio Arriani, Theotici, & aliorum trium; quos judex submersos in mare necavit, sed obsequio delphini, corpora eorum littori sunt restituta. *Pontii.* Cartagini, sancti Pontii diaconi beati Cypriani episcopi, qui usque ad diem passionis illius cum eo exilium sustinens, egregium volumen vitæ & passionis ipsius reliquit, ac clarus passionibus, coronam vitæ promeruit.

Consonant *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraj. Leyd. Alberg, Danic. Edit. Ultraj-Belg.* & ferme *Hagenoyen.*

VARIA LECTIO. *In civitate Antinoo* ponit solus Tornacen. Greven. *Antynoum.* Idem Tornacens. *Apollinii*, pro *Apollonii.* Belin. legit *Diaconorum*, ubi probabilius neuter Diaconus fuit. Transpositio Greveni & Molani, *in sacrificare idolis*, pro *idolis sacrificare* notatu digna non est. Quod aliqui *Ydolis* scribant, alibi dictum est. Antverp. Max-Lubec. Belin. Greven. Molan. & codices alii pro *Arriani* scribunt *Adriani*, cur Acta *Ariani* præferant, nescio. Sic in Herinien. & Munerat. *Thetici*, in Greven. *Teotici*; melius in textu. Munerat. omisit *trium.* Codd. mediæ notæ ad *delphini*, addunt *piscis.* Antverp. scribit *Kartagini*, Munerat. *Cartagine*; Belin. Greven. & Molanus *Carthagini*; cum antiquioribus antiquam præfero scribendi normam. Sensum invertunt Munerat. & Belinus, legentes *Diaconi & beati Cypriani.* Minus errat ille in *passionis illius*, hic in *passionis ejus.* Herinien. quod mirere, scribit *clari* & *promeruerunt*, quasi de duobus ageretur.

OBSERVATIO. *Philemonis, Apollonii* & aliorum martyrum Antinoitarum, primo & secundo loco hîc consignatorum memoria, antiquioribus Martyrologis omnibus aut incognita aut præterita, debetur soli Usuardo, qui Philemonem Apollonio male præposuit, atque ex eorum passione, martyrii locum, diem & alias circumstantias non satis

Philemonis Apollonii & sociorum

satis recte determinavit, ut hoc die accuratius exponit Papebrochius, Acta ex variis Mss. Latinis cum textu Græco collatis illustrans, quæ eruditi recentiores hodie passim incessunt & repudiant, tamquam à Metaphraste farta & interpolata. Sintne Metaphrastis opus, alia quæstio est. Ceterum ita sentiunt viri illi scrupulosiores ipso Papebrochio, at non tam facile hodie probaturo, quæ sub primis studiorum initiis, necdum rerum istarum adeo peritus, admisit. Quidquid sit, genuina omnino non esse, satis perspiciet, quicumque ea conferre voluerit cum narratione Rufini ex Vitis Patrum cap. non 29, sed 19, pag. 476 à Ruinartio excerpta & inter selecta edita pag. 539, quam nescio cur Majores nostri proferre neglexerint. Interim negari non potest, passionem à Papebrochio illustratam Metaphraste antiquiorem esse, utpote quam Usuardus, qui inde elogium suum excerpsit, videre certo debuit, isque inter omnes antiquos Martyrologos solus, ut dicere cœpimus in Observatione de sancto Ascla XXIII Januarii, quo item die Tillemontium in *Arriano* citavimus, cujus articuli duo 4 & 5 legi possunt tomo 5 à pag. 360, ubi de hodiernis martyribus agitur ex Rufino etiam & Palladio, rejectis Actis Usuardinis, quæ hunc VIII Martii diem Sanctorum certamini non satis recte consecraviſse, imo simul omnes male conjunxisse, ante ipsum observaverat laudatus Papebrochius, apud quem vide cetera. De textus nostri vere Usuardini simplicitate, dubii nihil suboriri potest in tam singulari codicum prope omnium concordia.

Pontii. De *Pontio* sic legit Romanum parvum: *Apud Carthaginem, sancti Pontiani, diaconi beati Cypriani, qui Dominum semper in passionibus suis glorificans, coronam vitæ promeruit.* Hæc Ado tantillum auxit, quæ à Notkero descripta sunt. Noster, casu an studiose nescio, verba illa excluſit, *Dominum semper in passionibus glorificans*; quæ nihil oberant, quo minus intacta relinquerentur, nisi forte de vero martyrio intelligenda putaverit, quod subiisse Pontium omnino non constat. Hic Cyprianum laudando, sui memoriam posteris reliquit, nam ex ejus libello de gloriosissimi martyris Cypriani vita, commentarium suum deduxit Henschenius, Pontium egregie vindicans à nimium fastuosis Rigaltii suggillationibus, ut ibi lector videre poterit, & fusius probandum erit ad XIV Septembris. Nobis sufficiat, Usuardi textum hîc etiam genuinum esse.

AVCTARIA.

De Pontio ex Adone. ANTVERP-MAJ. In prima deest totum elogium; in secunda tantum non purus est: in tertia ferme Adonianus: *Apud Cartaginem, sancti Pontiani diaconi, discipuli beati Cipriani episcopi, qui usque ad diem passionis ejus, cum ipso exilium sustinens, egregium volumen vitæ & passionis ipsius reliquit, atque Dominum semper in passionibus suis glorificans, coronam vitæ promeruit.*

Quintilli. Cyrilli. ROSWEYD. In toto textu purus, in fine hæc subjungit: *In Nicomedia, Quintilli episcopi, martyris. Item in Africa, Cyrilli episcopi & martyris.* Accepta est utraque annuntiatio ex Hieronymianis vel ex Rabano aut Notkero. Nihil magis ad textum Usuardinum pertinent hodierni Wandelberti versiculi.

PULSANEN. Deficit in Arriano & sociis.

LOVANIEN. Inter codices mediæ notæ purior censeri posset, nisi sæpius Usuardina elogia decurtaret. Hîc omisit omnia, quæ in *Philemonis* & *Apollonii* laudem ab Usuardo relata sunt.

Quintuli & sociorum. CENTULEN. Ab Usuardo jam sæpe recessit; hodie solum habet: *Nicomediæ, sanctorum martyrum Quintuli episcopi & Capitulini.* Ex aliquo Hieronymiano apographo, in quibus pro *Quintuli*, passim legitur *Quintili*, *Quintilli* vel *Quintilis*.

Rogati & sociorum. BRUXELLEN. Textui non parum interpolato, subjungit: *Item Rogati & Catilli episcoporum.* Vide Acta de Cyrillo episcopo, Rogato &c.

AQUICINCT. *Et sanctorum Quintoli & Capitulini.*

VICTORIN. Legit *quatuor* pro *trium*.

MARCHIAN. fragmentum, habet *Adriani* pro *Arriani*, ut plures codices supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ita incipit: *Cypriani episcopi & Pontii Diaconi martyrum. Ascle martyris, Apollonii, Philemonis, Arriani, & sociorum ejus.* De Ascla actum est XXIII Januarii. *Cypriani Asclæ &c.*

ALTEMPS. *Ipso die, sancti Felicis, Orientalium Anglorum qui fuit prædicator, & episcopus Norwici, qui inde translatus, nunc cum magna gloria honoratur in monasterio Fameseye* [Rameſiæ] *ubi & conditus jacet.* Vide hæc accuratius discussa in commentario prævio ad ejus Acta. *In Hibernia, sancti confessoris & abbatis* [imo episcopi] *Seinavi. Senanum* vocant Acta. *Felicis. Seinavi.*

EDITIO LUBECO-COL. Textui fere puro, subdit: *Eodem die, sancti Duchati* [Duthaci] *episcopi & confessoris. Item sancti Hunfridi episcopi & confessoris.* *Duchati. Hunfridi.*

GREVEN. *Nicomediæ, beati Quintilli episcopi & martyris. Item, Bironæ, Hereniæ, Felicitatis & Urbani. In Africa, Cirilli episcopi & martyris. Itemque Silvani, Quirilli, Capitulini martyris.* Vides hîc Hieronymianos martyres divisos & confusos. *Felicis episcopi Orientalium Anglorum & confessoris. Qui de Burgundia egressus, Christum nationi Anglorum Orientalium annuntiavit. Sedem vero episcopalem in civitate Dommunc accipiens, annis XVII in multa sanctitate præsedit, & deinde in pace quievit. In Scotia, sancti Duchati episcopi & confessoris. In Hibernia, Cenani, Conalli, Crouani, episcoporum & confessorum.* De Conallo & *Quintili. Bironæ &c. Cirilli &c. Silvani &c. Felicis. Duchati. Cenani. al. epp.* & *Cronano*, non *Crouano*, vide indicem Prætermissorum. *Eodem die, Hunfridi episcopi & confessoris. Cleopatroniæ, filiæ Daciani.* De Cleopatroniæ nomenclatura vide Castellanum in notis mense Januario pag. 200. *Hunfridi. Cleopatroniæ.*

MOLAN. Parvo charactere, de Felice Grevenum transcripsit. Tum: *Item Humfridi episcopi & confessoris, cujus corpus, post Morinorum per Carolum quintum deletionem, translatum est Ipras.* *Humfridi.*

Ipras. In editionibus aliis ita habet: *In pago Teruanensi, sancti Hunfridi, episcopi ejusdem civitatis, & abbatis Sithiensis, cujus corpus, deletis Morinis, Ipras est translatum. In Anglia, sancti Felicis episcopi & confessoris, qui de Burgundia veniens, nationi Anglorum Orientalium, Christum annuntiavit. Die octava, sancti patris & confessoris Theophylacti, episcopi Nicomediæ.* Felicis. Theophylacti.

VII *Idus.* *Die* 9.

APud Nisenam civitatem, depositio sancti Gregorii episcopi, fratris beati Basilii Cæsariensis, tam vita quam eloquentia clarissimi. Civitate Barcinona, sancti Patiani episcopi, qui tempore Theodosii principis, optima senectute finem vitæ fortitus est. *Gregorii Nysseni.* *Paciani.*

Soli hac die puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Fere nulla. Scripsi *Nisenam* ex Herinien. Tornacen. Greven. & aliis codicibus passim, tantum ut servetur antiqua Usuardi lectio, quæ etiam talis videtur esse in apographo nostro Pratensi. Molan. male in prima editione posuit *Nicenam*, quod in posterioribus bene correxit legendo *Nyssenam*, ut vere legendum est. Sic etiam reliqui in textu *Cæsariensis* cum Praten. & Molano; ut etiam apud eruditos hodie passim invaluit. Tres alii neglectis, ut plerumque solent, diphthongis, habent *Cesariensis*. Scribendum esset *Paciani*, sed in codicibus pro textu citatis, aliisque passim ponitur, ut est in textu; Rosweyd. tamen male legit *Potiani*.

OBSERVATIO. Textum Usuardi purum & genuinum hìc repræsentari minime dubito, ductus non solum auctoritate probatissimorum codicum supra relatorum, sed ferme quotidiana ratione, quod Romani parvi textum evidenter secutus fuerit Ado, paucula adjiciens, quæ Noster fere ad apicem transcripsit, ut passim assolet. Hæc sunt Romani parvi verba de Gregorio: *In Nyssena civitate, sancti Gregorii episcopi, fratris Basilii.* Gregorii. Multa accurate de eo collegit Papebrochius in commentario historico, sed multo plura post alios Tillemontius tomo 9 a pag 561 ad 616 per 20 articulos. Hieronymiana apographa, Beda ejusque descriptor Rabanus & Wandelbertus de XL martyribus Sebastenis hoc die agunt, & egit Martyrologium Romanum ante tempora Innocentii PP. X, sub quo in diem sequentem translati sunt, cedentes officio duplici sanctæ Franciscæ Romanæ, sic tamen ut eorum annuntiatio & elogium hoc die ponatur, ut fit de sancto Hilario XIII & XIV Januarii; de sancto Henrico XIV & XV Julii, & de sancto Didaco XII & XIII Novembris; non alia, opinor, ratione, quam quæ modo assignata est, festi nimirum præcellentis. Porro quid Rabanum moverit, ut eosdem ipsos XL martyres, & quidem ampliori elogio ornatos, rursum ad XI poneret, ac denuo IX Septembris, haud equidem perspicio, nisi de vero obitus die dubitaverit, aut per incuriam classes martyrum diversas esse putaverit. Molanus in editionibus posterioribus perperam eos textui hodierno inseruit, cum ex Romano parvo & Adone, quos Usuardus sequitur, referendi sint XI Martii, ut fecerat in editione prima, ceteris longe præhabenda, saltem quantum attinet ad eruendam textus Usuardini simplicitatem, quam solam investigamus. Nam si de vero martyrii die instituatur quæstio, præferenda forte videbitur Hieronymi & Bedæ positio, ex ipsis Actis confirmata. Unde non improbabiliter suspicari licet, in recentiores Usuardi codices subinde insertos. Nobis sufficiat antiquam & genuinam Martyrologi nostri lectionem exhibuisse. De *Paciano* solum poterat Romanum parvum: *Barcinonæ, Paciani episcopi*, cetera Adoniana sunt, etiam à Notkero fere transumpta. Breviter ea Henschenius retulit, quæ apud Hieronymum & alios ecclesiasticos scriptores repererat; nonnulla explicatiora reddidit Tillemontius tomo 8 à pag. 537. Paciani.

AUCTARIA.

PULSAN. Textus transposuit, nonam in undecimam commutans. Etenim quæ nos hodie, ut vere Usuardina retulimus, eadem ipse, quam ob causam nescio, XI hujus posuit, martyres autem Sebastenos, eosque solos hac die; sed pure & Usuardi verbis.

ANTVERP-MAJ. In textu non omnino purus est, cui superaddit: *In Sebasten Armeniæ minoris, natale sanctorum quadraginta militum, tempore Licinii regis sub præside Agricola. Nomina vero horum martyrum hæc sunt: Domicianus, Eunoicus, Sisinnius, Eradius, Alexander, Joannes, Claudius cum sociis suis. Qui omnes crurifragio martyrium consummaverunt. Combusta sunt igitur Sanctorum corpora & in fluvium projecta, sed divina dispensatione reliquiæ eorum sunt integræ repertæ & honore digno conditæ.* Hæc Usuar-

dum non sapiunt : sequentes codices integrum textum referunt.

ANTVERP. MAX-LUBEC., MUNERAT. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Alii primo, alii ultimo loco de martyribus Sebastenis hac die meminerunt, quos nos cum Usuardo dabimus XI hujus. In ultimo codice deest *Gregorius Nyssenus.*

De Sebastenis Mart. xl.

CENTULEN. *Passio* XL *militum tempore Licinii regis, sub præside Agricolao. In Africa, sanctorum Felicis & Rogati.* De toto textu, nec verbum.

Felicis & Rogati.

BRUXELLEN. Interpolato non nihil martyrum Sebastenorum elogio, textum hodiernum fere purum subjungit.

HAGENOYEN. Ex martyribus XL, classes duplicando, octoginta confeciisse videtur; turmam aliam hodie *Cappodociæ*, aliam XI *apud Sebastem Armeniæ* annuntians, quibus diversa aptavit elogia. Unde vero hodiernum eruerit, nescio, certe referri non meretur. In reliquo textu, parum à puritate aberrat.

AQUICINCT. Pro *Patiani*, scribit *Datiani.* Tum in fine addit : *In Armenia minore,* XL *militum sanctorum. Item, sanctorum Felicis, Philippi, Rogati.*

Felicis & sociorum.

REG. SUEC. signatus num. 130 : *In Sebastem Armeniæ minorem, natalis sanctorum* XL *militum, qui passi sunt sub Agricolao præside, tempore Licinii regis.*

UGHELLIAN. Etiam agit de XL militibus.

De mart. Sebastenis.

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Sebasten Armeniæ minoris, natale sanctorum quadraginta militum, qui tempore Licinii regis sub præside Agricolao, post vincula & carceres creberrimos, post cæsas lapidibus facies, missi sunt in stagnum, ubi gelu constricta corpora ejus* [eorum] *nocte dirumpebantur. Mane autem facto, impiissimi tyranni satellites invenerunt clavicularium, commeratum martyribus, unde unus pusillanimis ceciderat. Et eosdem omnes tractos ad litus, baculis crura eorum confregerunt, & sic demum crurifragio martyrium consummaverunt. Quorum nomina sunt : Domicianus, Eunoycus, Sisinnius, Eraclius, Alexander, Joannes, Claudius, Athanasius, Valens, Helianus, Melliton, Heoclicius, Achacius, Jubanus, Helyus, Theodolus, Cyrillus, Valerius, Flavius, Severianus, Quirion, Thudeon, Sacerdon, Priscus, Euticius, Smaragdus, Philocrimon, Actius, Michallius, Lysimachus, Dompnus, Theophilus, Euthycius, Xanctius, Aggius, Leoncius, Isicius, Gagius, Gorgonius, Candidus. Erant autem nobiliores inter eos Quirion & Candidus.* Vide hæc omnia accuratius ab Adone enumerata die XI Martii, ut supra diximus. Sequitur textus, cui in fine subjungit : *Parisius, depositio sancti Draconis abbatis.* In Prætermissis, dicitur idem esse cum sancto Droctoveo abbate, de quo Usuardus die sequenti.

Draconis.

GREVEN. *Ipso die, sanctorum Sisi, Philippi, Mariani, Concessi, Sebastiani, Juliani, Silvani.* Nomina sunt ex Hieronym. apographis oscitanter confusa. *Parisius, Draconis abbatis. Item, secundum aliquos* XL *martyrum, qui in quinto Idus ponuntur.*

Sisi & alior. Martyrum.

MOLAN. *Apud Sebastem Armeniæ minoris, natalis sanctorum quadraginta militum, qui tempore Licinii regis, post vincula & carceres crebberrimos, & post cæsas lapidibus facies, missi sunt in stagnum, ubi gelu constricta eorum corpora nocte disrumpebantur, & sic demum mane crurifragio martyrium consummaverunt. Erant autem inter eos nobiliores Quirion & Candidus.* Est Usuardi textus exceptis iis, quæ de *gelu* ex Adone inseruntur.

Textus Usuardi de xl M. M.

VI *Idus.* *Die* 10.

Alexandri & Caii. APud Apamiam, natalis sanctorum Alexandri & Gaii martyrum, qui, ut Apollinaris scribit Hierapolitanus episcopus, in libro adversum Catafrigas, persecutione Antonini Veri, glorioso martyrio coronati sunt. In Perside, sanctorum martyrum numero quadraginta duorum. Parisius, depositio sancti Droctovei abbatis, discipuli beati Germani episcopi.

Mart. xlii.

Droctovei.

Solos hodie puros invenio *Herinienſem* & *Tornacenſem.*

VARIA LECTIO. *Apamiam*, ut Herinien., veræ lectioni magis accedit, quam *Appamiam*, ut alter. Uterque scribit *Gaii.* Male Tornacen. *Appollinaris.* Primus legit *Jerapolitanus*, secundus *Jherapolitanus*, correctius in textu. *Catafrigas* & hi codices & alii passim; putavi servari posse vel vitiosum scribendi modum. Herinien. posuit *Drocthovei*, Tornacen. *Drochtovei*, Quidni cum communiori, ut in textu? præferat quisque quod lubet, per me licet.

Sed quid de *Attalo* vel *Attala abbate, discipulo sancti Columbani?* Refertur hic sub istis fere terminis à codice Pratensi, an prima, an alia manu subinde adjectus, non satis certum. Equidem non existimo codicem illum, utut antiquum, primigeniam hic Usuardi puritatem referre. Certe Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp. & Max-Lubec. ac Muneratus de eo silent. Abest item hoc die à codicibus, quos passim mediæ notæ appellamus, à Bruxellensi & multis aliis. Non est autem verisimile, Attalam ab illis excluſum iri, si in codicibus unde ipsi descripti primum sunt, aliqua fuisset memoria. Textui adjunctum, inde etiam evinci videtur, quod Grevenus & Molanus aliter proponant, nempe : *Luxovio monasterio, sancti Athali* (Attalæ) *abbatis.* Si enim ex Pratensi codice,

De codice Pratensi.

codice, quem autographum multi putant, accepta esset *Attalæ* annuntiatio, iisdem, procul dubio, terminis fuisset expressa. Suspicari itaque ausim, recentiora esse Pratensis verba, ab ipso primo scriptore vel ab aliquo alio, Usuardi textui adjecta, qui Bobiensi Italiæ monasterio, ut recte Notkerus fecerat, Attalam adscribendum intelligens, positionem seu depositionis locum prudenter omiserit. Litigare non lubet, si urgentiora momenta produxeris, ut Attalam textui vindices, ultro consentiam, utpote qui veritatem unicè inquiro. Inter codices Hieronymianos solus vetustissimus Antverpiensis seu Epternacensis de *Attala* meminisse reperitur, si indè erutum, in codices aliquot Usuardinos fluxisse volueris, non magnopere refragabor.

Alexandri & Caii.

OBSERVATIO. *Alexander* & *Caius*, vel potius *Caius* & *Alexander*, nam hîc denuo nomina transposita sunt, à Romano parvo primum consignantur, his verbis: *Apamiæ, Alexandri & Caii de Eumenia*; inde ab Adone, ex hoc à Nostro & Notkero, ferme cum eodem elogio accepti sunt; etiam in additionibus ad Bedam positi, ubique cum addito *de Eumenia*, præterquam in Usuardo. Intellige igitur *de Eumenia*, ex Apollinaris verbis, *Eumenia prognati*, vel *Eumenia oriundi*, ut vertit Valesius. Porro sanctos *Alexandrum* & *Caium* ex eorum numero esse, quos ex Rufini Eusebio desumpsit auctor Romani parvi, ad oculum patebit, si ejus textum conferas cum iis, quæ in Historia eccl. refert laudatus scriptor lib. 5 cap. 16 sub finem. Ex Apollinare Hieropolitano desumptam esse narrationem, ex eodem & proximè præcedenti capite, observavit Viennensis. Plura & explicatiora videsis in brevi Henschenii commentario. Magnum Latinorum Martyrologorum consensum in sanctorum XLII martyrum natali ad hunc diem assignando agnoscit Henschenius, sic tamen ut *nulla temporis aut urbis seu provinciæ peculiaris, persecutionis, aut ullius nominis notitia suggeratur*. Eos notat Romanum parvum: *In Persîde, martyrum numero* XLII. Et ita ab Adone, ita ex hoc ab Usuardo & Notkero translati sunt. Variant in numero apographa Hieronymiana, aliis XXII, aliis XLVII, scribentibus; quamvis eosdem plane indicare videantur. *Drocto veus* abbas à solo Usuardo superadditus est, utpote qui Pratensis ipsius cœnobii institutor primus & moderator fuit. Vitam habes ex Mss. ab Henschenio vulgatam & illustratam, quam novis curis edidit Mabillio seculo 1 Benedictino à pag. 252. Priores duas hodierni nostri laterculi classes sic memorat Wandelbertus:

MM. xlii.

Drocto veus.

Senis Caius, Alexanderque coluntur. Eisdem
Quadragena & bina cohæret turba cruore,
Quos pariter sæva celebramus Perside cæsos.

AUCTARIA.

Attali.

PRATEN. Auctarium ejus in Variantibus jam ferme indicavi. Sic scribit: *Ipso die, sancti Attali abbatis, discipuli sancti Columbani.*

Attali. Ugonis.

PULSANEN. Pro XLII, ponit *quinquaginta duum*. In fine autem: *Luxovio monasterio, sancti Attali abbatis. Item, sancti Ugonis episcopi & confessoris.* Rothomagensem, opinor, indicat, qui colitur IX Aprilis.

ANTVERP-MAJ. *Apud Apamiam, natale sanctorum Alexandri & Gai de Umenia, qui apud Apamiam, persecutione Antonini, glorioso sunt martyrio coronati.* In altera, purus est. De Droctoveo, nihil.

Attali.

ROSWEYD. In prima & secunda satis purus, in tertia pro *Droctovei*, scribit *Clodovei*. Tum: *Ipso die, sancti Attali abbatis, discipuli sancti Columbani.*

Gorgonii & Firmi.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Deficiunt in Droctoveo, cujus loco substituunt: *Ipso die, sanctorum Gorgonii & Firmi.* Idem additamentum habet MUNERAT. sed post textum integrum, nisi quod pro *Apamiam*, scribat *Campaniam*.

Gorgonii & Firmi.

BRUXELLEN. De Alexandro & Caio textui inserit, quod *apud Viennam* passi sunt. Tertio loco ponit: *Ipso die sanctorum Gorgonii & Firmi.* Sequitur de Droctoveo. Abest Attalus. Tum in fine: *Fontanellæ monasterio, relatio corporis sancti Ansberti* [Ansberti] *Rothomagensis ecclesiæ archiepiscopi, qui in monasterio Altimontensi exilio fuerat relegatus. Et cum finem vitæ suæ instare sentiret, corpus suum apud Fontanellam, ubi religionem fuerat professus, petiit sepeliri.* Vide de Ansberto Auctaria ad IX Februarii & Acta eadem die.

Relat. Ansberti.

Gorgonii &c.

HAGENOYEN. Martyres XLII adscribit temporibus Saporis regis Persarum. Sequitur de Droctoveo De Attala nihil. In fine: *Ipso die, &c. sanctorum martyrum Gorgonii & Firmi.*

Attalæ.

CENTULEN. Solum habet: *In Italia, monasterio Bobio, sancti Attalæ abbatis.*

Agapæ Gorgonii &c.

AQUICINCT. De Attala scribit, ut Pratensis. In fine vero subdit: *In Antiochia, sanctæ Agapæ virginis & sanctorum Gorgonii & Firmi.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num 130, in fine habent: *Item sanctæ Agapæ virginis & sanctorum Gorgonii & Firmini.*

Heraclii.

MESSANENSIS. *Ipso die, sancti Heraclii.* An is est qui ex Hieronym. à Rabano & Notkero Alexandriæ tribuitur?

PLESCHIONENSIS. *In Antiochia, sanctæ Agapæ. In Nicæa, sanctorum Gorgonii & Firmini.*

BIGOTIAN. signatus P 5. *Ipso die, sanctorum Gorgonii & Firmi.*

CLUNIACEN. *Item Agapæ virginis, Gorgonii, Sirini.* Omnes conjungit sine loci distinctione.

VATICAN. num. 5949. Omittit Droctoveum & Attalam. In fine adjicit: *In Antiochia, sanctæ Agapæ virginis. In Nicæa, sanctorum Gorgonii & Formini.*

UGHELLIAN. Deficit item in Droctoveo & Attala. In fine habet: *Sanctorum Gorgonii & Firmi*; ut codices alii supra.

Philonii & sociorum. Eraclii &c.

ALTEMPS. *Apud Alexandriam, natale sanctorum Philonii episcopi, Candidi, Valerii cum aliis* XX. *Carthagine, sancti Eraclii & aliorum.* Suspicor dierum subesse confusionem.

Ugonis. Felicis & Philippi.

STROZZ. & MEDIC. *Item, sancti Ugonis episcopi & confessoris. Item, sanctorum martyrum Felicis & Philippi.*

EDITIO LUBECO-COL. Omissis Droctoveo & Attala, ponit: *Ipso die, sanctorum Gorgonii & Firmi martyrum. Eodem die in Scotia, sancti Kessogi episcopi & confessoris. Item, translatio sancti Viti martyris.* Agitur de translatione celebris martyris S. Viti ad Corbeiam Saxonicam, de qua vide Prætermissos hac die, & ad XV Junii.

Kessogi. Transl. Viti.

BELIN. Male scribit *Dorothei* & *Dorothonei* pro *Droctovei*. De Attala sic habet: *Robio monasterio, sancti Attalæ abbatis.* *Attale.*

GREVEN. De Attala jam diximus. Sequitur: *Gorgonii, Firmi, Candidi martyrum ac sociorum. Ereticiæ, Criduanæ virginum & martyrum.* Vide Prætermissos. *Palastini martyris.* Forte Palatini. *In Scotia, Kessogi episcopi & confessoris. Agapitæ virginis.* Nomen denuo corruptum pro *Agapæ. Marinæ virginis. Translatio sancti Viti martyris.* *Gorgonii & sociorum. Palastini. Kessogi. Agapitæ. Marinæ.*

MOLAN. Typis minoribus. *In Hibernia, Congelli abbatis. In Vissenaken juxtà Thenis montem, sancti Himelini confessoris; qui natione Scotus, & beato Rumoldo carne propinquus, præfato loco, febre pestilentiali tactus, diem obiit, mirificante Domino obitum ejus multis signis & miraculis.* De Congello vide Prætermissos, ubi remittitur ad X Maii; eum in posterioribus editionibus expunxit Molanus. Ibi vero addit: *Die decima, sanctorum martyrum Codrati & sociorum ejus.* De Himelino repetit, quæ in prioribus dixerat. *Congelli. Himelini. Codrati & sociorum.*

V *Idus.* *Die* 11.

Sebastenorum MM. xl.

APud Sebasten Armeniæ minoris, natalis sanctorum quadraginta militum, qui tempore Licinii regis, post vincula & carceres creberrimos, post cæsas lapidibus facies, missi sunt in stagnum, & sic demum crurifragio martyrium consummaverunt. Erant autem nobiliores inter eos, Quirion & Candidus.

Puros existimo *Praten. Herinien. Tornacen. Greven.* & *Molan.* Addi potest *Rosweyd.*

VARIA LECTIO. In eo solum consistit, quod Grevenus & Molanus legant, *post facies cæsas lapidibus.* Pratensis autem omiserit vocem *nobiliores.* Puris addidi codicem, quem Rosweydi voco; hic tamen post, *in stagnum*, interserit, *ubi corpora eorum gelu dirumpebantur*, quæ ab aliis codicibus absunt.

Martyrum Sebast. 40.

OBSERVATIO. Nobilissima acies commilitonum Sebastenorum jam supra ad IX Martii occurrit, quod eo die à Græcis æque ac Latinis Martyrologis passim celebrentur, iis exceptis, qui seriem nostram constituunt, videlicet auctore Romani parvi, Adone, Usuardo & Notkero. De Rabani triplici annuntiatione, superius etiam diximus; itáque primus eos hoc die memorat reliquorum primipilus: *Apud Sebasten Armeniæ minoris,* XL *militum, tempore Licinii regis.* Longior est Adonis historia ex antiquis Actis desumpta, expressis singulorum nominibus, quæ legi possunt citato die IX Martii in auctario Greveni. Ex Adonis textu hinc inde decerpsit Usuardus, quibus elogium suum construeret; nisi mavelis Bedam descripsisse, quod ex ultimis verbis, *erant autem nobiliores inter eos Quirion & Candidus*, plane fit verisimile; licet de cetero, quæ Bedæ sunt, etiam in Adone reperiantur. Notkerus diem sequitur, at phrasis ejus à Beda & Adone discrepat, nempe ex hodierno Rabani textu accepta & nonnihil interpolata. Illustrissimorum martyrum gesta, prius satis confusa, egregiis dissertationibus evolvit & digessit Henschenius, Acta ipsa, ut recte censuit, antiquissima, eâdem sedulitate illustrans; quæ nihilominus finceris & genuinis accensenda non credidit Ruinartius, solam Basilii homiliam producens à pag. 583, ubi consuli potest præmissa admonitio. Siquid igitur rigidiores critici in præfatis Actis carpendum reperiant, abunde supplebunt illa Basilii aliorumque sanctorum Patrum præconia, ex quibus potissimum sua desumpsisse videri voluit Tillemontius tomo 5 à pag. 518. Huc refero Wandelberti versus, quos superius ad IX Martii retulerat:

Septenis quadrageno sub milite festum
Armeniæ recolunt unum sacra templa minoris.

AUCTA-

AUCTARIA.

PULSANEN. Jam diximus, in hoc codice transpositos esse textus, ita ut IX posuerit, quæ ad hunc diem pertinent; & hoc die habeat, quæ nos cum Uiuardo IX die retulimus.

ANTVERP-MAJ. Et hic & plerique infra codices, qui Sebastenos citato die IX signaverunt, ex Hieronymianis nomina mutuati sunt, quibus vacuum spatium implerent. In hoc codice ita legitur: *Apud Apanam*, [vide infra] *natale sanctorum Philoni episcopi, Candidi, Valerii, cum aliis viginti. Cartagine, sancti Heraclii.* Vide socios in Auctariis aliis. Candido & Valerio quadrat hodiernus Wandelberti versiculus: *Candidus hinc quinas sibi Valeriusque retentant.* *Philoni & sociorum. Heraclii.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Solum ponunt: *In Carthagine, Heracli* [vel Heraclii] *Zosemi, Alexandri; Candedi, Piperionis & aliorum viginti.* Quomodo etiam plane legit codex UGHELLIAN. Et ita fere legendum censuit Henschenius. Alii *Alexandri* nomen transformarunt in *Alexandria*, positionem duplicantes, qua de re nonnulla est controversia. Horum aliquos integros vel luxatos pridie annuntiavit Rabanus: Notkerus Nicomedienses aliquos hodie refert. Alii alia, ut in sequentibus Auctariis; quæ, nisi fallor, ex diversitate apographorum Hieronimianorum nata sunt. Videantur Acta & Florentinius. Hic desunt etiam martyres XL, relati supra IX Martii. *Heraclii & sociorum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. *In Carthagine, sanctorum Heraclii, Zosimi, Alexandri, Candidi, Piperionis & aliorum viginti. Item Carthagine, sancti Constantini confessoris, clarissimi viri. Apud Alexandrium, natale sanctorum Philomi* [Philomii, Philonis, vel Philonii] *episcopi & Valerii cum aliis viginti & uno. Luxovio monasterio, sancti Attali abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis.* Ita prorsus & iisdem fere inflexionibus MUNERATUS, qui etiam cum his codicibus ad IX, martyres Sebastenos retulit. *Constantini. Philomi & sociorum. Attali.*

BRUXELLEN. *In Carthagine, natale sanctorum martyrum Eraclii, Zosimi, Alexandri, Candidi, Piperionis & aliorum viginti. Apud Alexandrium, natale sanctorum Philomii episcopi, & Valerii cum aliis viginti & uno. Apud Sebastem Armeniæ minoris, natale sanctorum quadraginta militum, inter quos nobiliores erant Quirion & Candidus. Et in Antiochia, Agapæ virginis & Marinæ. Carthagine, sancti Constantini confessoris, clarissimi viri. Luxovio monasterio, sancti Athali abbatis, beati Columbani abbatis discipuli.* *Heraclii &c. Philomi &c. Agapæ & Marinæ. Constantini. Athali.*

HAGENOYEN. Primum agit de martyribus Sebastenis, tum de Carthaginensibus & Alexandrinis. Sequitur: *In monte Panois, beati Henrici imperatoris.* Quid *mons Panois* & cur hac die referatur Henricus, nescio. Si de Canonizatione agitur, ea ab aliis memoratur die sequenti; vide ibi Prætermissos. In fine, *Luxovio monasterio* &c. *Henrici imperatoris.*

AQUICINCT. Textui puro hæc subnectit: *In pago Atrebatense, depositio sancti Vindiciani episcopi. Item sanctarum Agapitæ & Marinæ virginum.* *Vindiciani. Agapitæ & Marinæ.*

VICTORIN. *Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Philonis episcopi, Candidi, Valerii cum aliis viginti.*

PLESCHIONEN. *Alexandriæ, sanctorum Caii, Candidi, Alexandri & Neonæ diaconi, & aliorum quindecim. Eodem die, natalis sancti Firmiani abbatis.* *Caii & soc. Firmiani.*

MARCHIAN. Addit: *In pago Atrebatensi, depositio sancti Vindiciani episcopi.* *Vindiciani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Sanctorum Quirionis & Candidi cum aliis* XL *militibus Mart.* *Quirionis & sociorum*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B, qui fuit P P. Augustinianorum: *Apud Alexandriam, natalis sancti Philoromi episcopi & Valerii cum aliis* XXI. *Philoromi & sociorum.*

VATICAN. num. 5949. *Carthagine, sanctorum Heraclii, Zosimi. Alexandriæ, sanctorum Gaii, Candidi, Alexandri & Neonæ diaconi & aliorum* XV. *Eodem die, natalis sancti Firmiani abbatis.* *Firmiani.*

ALTEMPS. *Apud Alexandriam, natale sanctorum Philonii episcopi, Candidi, Valerii, cum aliis* XV. *Carthagine, sancti Eraclii & aliorum.*

STROZZ. & MEDIC. *Item, passio aliorum* XL *martyrum* [scilicet ob XL Sebastenos, qui indetamen ad IX diem relegati] *Item, sancti Firmini abbatis, magnæ sanctitatis viri.* Idem est qui superius *Firmianus*, quem etiam *Firmanum* vocant, *Aliorum* 40 *MM. Firmini.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit: *In territorio Herbipolensi, natale sancti Gumberti confessoris. Primum miles Christianissimus fuit & fidelis, cui administratio totius episcopatus Herbipolensis commissa est, quam curam utiliter gessit. Mortuo autem episcopo, unanimiter ab omnibus in episcopum est electus. Ipse autem indignum se reputans tanto honore, a Domino contrarium postulavit & obtinuit. Quia pendente relatione ad Papam, ipse feliciter in Domino obdormivit. Dumque jam sepultus esset, littera exanditionis publicè sunt allatæ. Tunc omnis Clerus hunc tamquam episcopum volens altius honorare, & ossa ipsius in loco honorabiliori collocare, inventus est omnibus pontificalibus adornatus, qui tamquam miles & laicus fuit sepultus.* De hoc Sancto agendum erit eo, quo ab ecclesia Herbipolensi colitur, die XV Julii; Sequitur de Sanctis Carthaginensibus, ut supra. *Apud Alexandriam, natale sanctorum Philonii episcopi, Candidi, Valerii cum aliis viginti martyribus. Luxovio* &c. *In Scotia, sancti Constantini regis & martyris. Eodem die, apud Armeniam minorem, sanctorum Domiciani & sociorum ejus martyrum.* Sunt e numero XL. Sebastenorum. Vide indicem Prætermissorum. *Gumberti. Domiciani & sociorum.*

BELIN. Primo loco de martyribus Carthaginensibus, ubi pro *Heraclii* & *Zosimi*, legitur *Heradii* & *Osimi*. Tum: *Ipso die, Gorgonii & Firmi.* Melius pridie. *Gorgonii. & Firmi.*

GREVEN. *Nomina præfatorum martyrum sunt* &c. ut enumeravimus IX hujus. De martyribus Carthaginensibus & Alexandrinis, ut supra ex ANTV-MAX. &c. *In Scotia, sancti Constantini regis & martyris. Gumperti episcopi Herbipolensis. Hic cum esset miles* &c. *In pago Attrabatenci, sancti Vindiciani episcopi Cameracensis & confessoris. In Carthagine, sancti Constantini confessoris, clarissimi viri. Item juxta quosdam, Athali abbatis, quem Usuardus ponit die præcedenti.* Vide quæ ibi diximus. *Constantini. Scot. reg. M. Gumperti. Vindiciani. Constantini. Carthag. C. Attali.*

MOLAN. *Horum unus Meliton nomine, cum esset ætate minor*, & reliqua, quæ in Adone sequuntur usque ad finem. De Constantino con-

fessore Carthaginensi, & martyribus ejusdem urbis, eadem, quæ jam sæpe repetita sunt. *Ipso die, Gorgonii & Firmi. In pago Atrebatensi* &c. Tum minoribus typis: *Gumperti episcopi Herbipolensis. Arvernis, Georgiæ sanctissimæ virginis; de qua Greg. Turonensis.* In editionibus aliis vacat textus, litteris autem italicis ponuntur jam dicta omnia; additurque in fine: *Die undecima, sancti patris Sophronii, Patriarchæ Sophronii Hierosolymorum.*

Gorgonii & Firmi. Gumperti. Georgiæ.

IV *Idus.* *Die* 12.

Gregorii & Innocentii P. P. Petri.

AOmæ, beatorum pontificum Gregorii Doctoris ac Apostoli Anglorum, & Innocentii. Apud Nicomediam, passio sancti Petri martyris. Hic cum esset cubicularius Diocletiani principis, & liberius causaretur de immensis martyrum suppliciis, jubente eodem, in medium educitur, ac primò suspensus, diutissimè flagris torquetur, deinde aceto & sale perfusus, ad ultimum in craticula assatur, sicque veri Petri extitit & fidei heres & nominis. Item Nicomediæ, sanctorum Egduni presbiteri & aliorum septem, qui diebus singulis suffocati sunt, ut ceteris metus incuteretur.

Egduni & sociorum.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Gregoris* & *Innocentis* in Munerato, typothetæ errorem puto, attamen in Pratensi & Tornacensi etiam *Innocentis* invenitur. *Nichomediam* legunt plures, rectius in textu. *Vere* pro *veri* habet Molanus. Idem hic cum Greveno *Egdunii*, Muneratus *Egdimi*. Aliis etiam modis scribitur, ut in Actis videre est. Post *aliorum septem*, addidit Muneratus, *martyrum*. Aliæ minutiæ alibi satis indicatæ sunt.

Gregorii & Innocentii.

OBSERVATIO. *Sanctorum Pontificum Gregorii & Innocentii* sub una annuntiatione combinatio, Bedæ incognita fuit, qui de solo Gregorio, Hieronymianis fere verbis, meminit: *Depositio sancti Gregorii Papæ, beatæ memoriæ:* incognita etiam fuit præfatis Hieronymianis, inter quæ Lucense præfigit, *Romæ*, & pro *Papæ*, legit *episcopi*; Corbeiense habet, *Papæ*; Epternacense vero phrasi non ordinaria: *S. Grigori Papæ Romensis*: in omnibus ultimo loco additus est. *Innocentius* vero in medio ferme textu sic annuntiatur: *Romæ, sancti Innocentii episcopi. Rasi episcopi.* De quibus vide Henschenium hîc. Rursus præfata conjunctio incognita est Rabano & Wandelberto; ut proinde Romano parvo primùm tribuenda sit, ex quo eos solito more desumpsit Ado; Noster itidem utrumque secutus est, contracto brevi Adonis elogio, quod servavit Notkerus, pluscula ei de suo adnectens, nisi quis Adoniana esse contendat, quæ de Gregorio & Innocentio Rosweydus in appendicem rejecit. Atque hæc clara est receptæ seriei nostræ sententia, quam plane deseruere codices Usuardini recentiores, magno numero citandi in Auctariis XXVIII Julii, quo die cum hodierno Romano *Innocentium I Papam* referunt, & quidem nonnulli cum adjuncto titulo *martyris*. Sed hæc ad mensem Julii in Actis tractanda reservamus, ubi unà post Florentinium inquiremus, an idem, an ab hoc diversus sit *Innocentius* ille *episcopus*, qui in apographis Hieronymianis ponitur XXI Decembris, combinaturque *in lucem proferre ostensum* ab Henschenio *thesaurum*, qui pag. 106 hodiernum Innocentium à Papa distinguit &c. Proderit Tillemontii lucubratio tomo 10 à pag. 627 ad 666. De Gregorio magno accuratissime disputavit Henschenius. Pro vitæ auctore certat Mabilio Analectorum tomo 1 à pag. 319. Vitæ aliæ sanctissimi Pontificis recentius editæ sunt, quæ consuli poterunt, quando & mensem Martium supplere operæ pretium videbitur. Audi nunc Wandelbertum, sic de solo Gregorio hodie canentem:

Quartum mox Iduum finis tuus alme Gregori
Consecrat, æterna cælum quo laude petisti.

Petri.

Petrus Nicomediensis à præfato Romano parvo etiam recensetur: *Nicomediæ, Petri martyris, Dorothei & Gorgonii martyrum sodalis.* Societatem illam cum Dorotheo & Gorgonio indicare non neglexit Ado, Noster ex longiori elogio ea tantummodo delibavit, quæ instituto suo aptiora videbantur. Ex Rufino sumpta sunt, legunturque in commentario Henschenii, socios martyres plurimos ex Hieronymianis recensentis. Nos de his plura ad IX Septembris, ne hîc extra solitos limites evagemur. *Edgunus* (qui variè effertur) ab Adone annumeratus est, cujus verba Usuardus ad apicem descripsit. Unus is an geminus,

Egduni.

minus, *Migdonus*, *Migdonius* an *Egdonus*, quærunt Henſchenius & Florentinius. Dubium mihi non videtur, quin ad immanem illam Diocletiani Nicomedienſem carnificinam omnino ſpectet.

De Adonis Maximiliano.

Maximilianum aliquem diſerte ſignat Ado, tum Moſandri, tum Roſweydi; *Mamilianum* vocant alii, corruptum fortaſſe vel diminutivum à *Maximo* vel *Maximiano*. Hic ab Uſuardo præteritus eſt, ab Henſchenio poſt Baronium Romæ adſcriptus; non rectè, cum ad Africam ſpectare videatur, ſiquidem ejus Acta ſint, quæ poſt alios edidit Ruinartius inter ſelecta pag. 309. Ea autem cum à Deceſſoribus noſtris viſa non fuerint, Supplementum Martii augere poterunt.

AUCTARIA.

IN Pulsanen deeſt ultima annuntiatio de Egduno & ſociis.

Antverp-maj. In prima auctior eſt: *Romæ, natale ſanctorum confeſſorum & Pontificum Gregorii, Anglorum Apoſtoli, vitâ & doctrinâ celeberrimi; atque Innocentii, ſide & opere præclari. Quorum primus ſedit annos treſdecim, menſes ſex, dies decem; ſequens vero annos quindecim, menſes duos, diem unum. Aput Nichomediam, paſſio beati Petri, glorioſiſſimi martyris. Qui fuit unus ex Dorothei & Gorgonii martyrum ſodalibus, qui cubicularii regis erant.* In tertia purus eſt.

De Gregorio & Innocent.

Roſweyd. Textum ſatis purum habet, ſed in fine Anglicam acceſſionem ſubdit: *Ipſo die, depoſitio ſancti Elfragi Uuintonienſis eccleſiæ epiſcopi & confeſſoris, qui ſanctis virtutibus ornatus, beato fine quievit, & ibidem condigno honore ſepultus eſt.* In Actis vocatur *Elphegus*.

Elfragi.

Antverp. Max-Lubec. & Ughellian. In eo ſolum à puritate deficiunt, quod Innocentium Gregorio non conjungant, addentes in fine poſt textum: *Romæ, depoſitio ſancti Innocentii epiſcopi.*

Innocentii.

Antverp-max. Ultraj. Leyden. Lovanien. Alberg. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Omiſſo Innocentio, ita primam annuntiationem efformant: *Romæ, natale beati Gregorii magni, præcipui Doctoris Eccleſiæ. Hic primus Gregorius & in ordine Paparum ſexageſimus ſextus, anno Domini* DLXXXV *ſalubriter præfuit Eccleſiæ ſanctæ Dei.* De cetero puri ſunt. De initio & fine pontificatus, vide Acta.

De Gregorio

Centulen. Hic denuo Uſuardus contractus & modice interpolatus eſt. Sic habet: *Romæ, natale ſanctorum Pontificum Gregorii Anglorum Apoſtoli, vita & doctrina celeberrimi; atque Innocentii, fide & opere præclari. Nicomediæ, ſancti Petri glorioſi martyris. Item Nicomediæ, ſancti Ebduni* [pro Egduni] *presbyteri & aliorum ſeptem, qui diebus ſingulis ſuffocati ſunt, ut ceteris timor incuteretur.*

Textus contractior.

Bruxellen. Sic incipit: *Romæ, ſancti confeſſoris & Pontificis Gregorii magni, Papæ & Anglorum Apoſtoli, viri tam vita quam doctrinis ſaluberrimi, atque Eccleſiæ ſanctæ Doctoris præcipui. Hic in Canone Miſſæ addidit, dieſque noſtros in tua pace diſponas; Letaniam majorem inſtituit, & primus omnium Romanorum Pontificum, ſervum ſervorum Dei ſe ſcripſit. Item Rome, ſancti Innocentii Papæ, ſide & opere præclari; qui conſtituit ad Miſſam, pacis oſculum dari, & rexit Eccleſiam annos quindecim.* Sequitur de Petro & Egduno, ut in textu. In fine: *Et ſancti Maximilliani martyris.*

De Gregorio

De Innocentio.

Maximiliani.

Hagenoyen. Primo loco de Petro, tum de Egduno ſatis pure. Demum ita proſequitur: *Romæ eodem die, depoſitio ſancti Gregorii Papæ, & primi Doctoris. Hic vocatur Angelorum* [Anglorum] *Apoſtolus. Iſte in Sicilia ſex monaſteria conſtruxit adhuc laicus exiſtens, & intra urbem Romæ, ſeptimum, quibus larga dedit prædia, & in ſeptimo ſe fecit monachum.* XII *aureos dedit Anglo in tempore naufragii, & ſcutellam argenteam. Hic ſanctus Papa omnibus pauperibus large miniſtravit. Theſauros nullos poſt ſe reliquit. Letanias conſtituit. Eccleſiaſtica officia ordinavit. Libros multos edidit. Calumnias multorum ſuſtinuit patienter & in pace obiit.*

De Gregorio

Aquicinct. Poſt τὸ *Anglorum*, ſubdit: *Et Innocentii, quorum primus in Canone auxit: Dieſque noſtros in tua pace diſponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari. Sequens, Pelagium & Cæleſtinum* [Cæleſtium] *hæreticos damnavit.*

Matricula-Cartus-Ultraj. Poſt Gregorium & Innocentium ponit: *Sancti Pauli epiſcopi Leonenſis, confeſſoris.* Petri & Egduni elogia reſcindit.

Pauli.

Camberien. S. Mariæ Conventual: *Apud Nivernenſem civitatem, ſancti Vincentii presbyteri.* Codex Reg. Suec. ſignatus num. 130, eum refert die ſequenti. Acta, de ejus cultu certiora poſtulant.

Vincentii.

Altemps. *Ipſo die, depoſitio ſancti Elphegi Wentan.* [Wintonienſis] *epiſcopi & confeſſoris, qui ſanctis virtutibus ornatus, bono fine quievit, & ibidem cum digno honore ſepultus eſt.*

Elphegi.

Strozz. & Medic. *Romæ, ſancti Innocentii epiſcopi & confeſſoris. Romæ, ſancti Mamiliani martyris.*

Mamiliani.

Burdegal. *Apud Plebem lapidi, ſancti Pauli confeſſoris.* Idem eſt, qui ab aliis *ep. Leonenſis.*

Pauli.

Remen. Sanctorum Timothei & Apollinaris: *Romæ, Innocentii Papæ.*

Editio Lubeco-Col. *Romæ, natale beati Gregorii Papæ magni, confeſſoris ac præcipui Doctoris Eccleſiæ Dei, & Anglorum Apoſtoli. Hic primus Gregorius & in ordine Paparum ſexageſimus ſextus, anno Domini* DLXXXV [vide Acta] *ſalubriter præfuit Eccleſiæ ſanctæ Dei annos tredecim, menſes ſex & dies decem. Hic vita & ſcientia in tantum fuit præditus, quod terreſtris angelus dicebatur. Hic etiam addidit in Miſſa: Dieſque noſtros in tua pace diſponas; & multos libros compoſuit. Hic primus Pontifex ſcripſit ſe ſervum ſervorum Dei. Hic etiam ſingulis eccleſiis Romanæ urbis in remiſſionem peccatorum humani generis, ſingulis diebus Quadrageſimæ ſtatuit fieri ſtationes fidelium, devote celebrandas.* In Petro & Egduno fere pura eſt. Sequitur: *In Britannia minori, beati Pauli epiſcopi & confeſſoris. Romæ, depoſitio ſancti Innocentii Papæ & confeſſoris, qui rexit Eccleſiam annos quindecim, menſes duos, dies viginti unum. Eodem die, S. Maximiliani martyris.*

De Gregorio.

Pauli.

Be-

BELINI I editio, incipit à solo Gregorio. Omittit Egdunum. Addit autem: *Romæ, depositio sancti Innocentii episcopi & confessoris. Romæ, sancti Mamiliani martyris.* Altera incipit, ut habetur in textu. Adduntur, quæ jam notavimus, & in fine: *Item in Nicomedia, sanctorum Egduni* &c.

De Gregorio GREVEN. *Beatissimus Gregorius, hujus nominis Papa primus, post Petrum sexagesimus secundus, secundum vero computationem Martini,* LXVI, *ob maximam sanctitatem & scientiam, terrestris angelus dicebatur. Addidit in Canone* &c. *Ipse etiam primus servum* &c. *Stationes in urbe Romana singulis diebus Quadragesimæ fieri instituit. Præfuit Ecclesiæ annis* XIII, *mensibus* VI, *diebus* X. *Obdormivit autem in Domino, anno ejusdem* DCVI.

Innocentii. Voluit dicere DCIV. *Innocentius etiam, hic positus, hujus nominis primus fuit. Eodem die, beati*

Maximiliani. *Maximiliani martyris. Pionii martyris*; de quo I

Pionii. Februarii. Forte hoc die ex Floro acceptus est. *Item Zemmeonis*, mihi hactenus ignoti. *In Britannia minori, sancti Pauli episcopi Leonensis & confessoris, cujus tanta fides exstitit, ut lapillos in littore maris ponens, interdixerit mari, ne ultra illos terram umquam occuparet. Quam ejus prohibitionem, mare usque hodie cernitur observare.* *Pauli.*

Item secundum aliquos hic, Kessogi, qui sepra VI *Idus ponitur. Item juxta Methis, translatio sancti Gorgonii martyris.* *Translat. Gorgonii.*

MOLAN. *Romæ, sancti Maximiliani martyris.* Tum minori charactere: *Eodem die, obiit Ruremondæ Dionysius Richel, cujus vitam & operum catalogum conscripsit Theodoricus à Stratis Cartusiensis Coloniæ.* In editionibus aliis: *Romæ, Mamiliani martyris. Die duodecima, sancti patris & confessoris Theophanis.* Infra typis minutioribus additur: *Qui & Isaacius dictus est, magnaque animi constantia restitit Iconomacho Leoni. In Britannia minori, Pauli Leonensis episcopi, tempore Justini junioris.* Idem jam supra memoratus est. Vide Papebrochii commentarium, & vitam ab eo illustratam. *Dionysii Cartusiani. Mamiliani. Theophanis. Pauli.*

III *Idus.* *Die* 13.

Macedonii & sociorũ. Theusetæ & sociorũ. Eufrasiæ.

APud Nicomediam, natalis sanctorum martyrum Macedonii presbiteri, Patriciæ & Modestæ. Nicea civitate, sanctorum martyrum Theusetæ, Horris, Theodoræ, Nimpodoræ, Marci, Arabiæ, qui omnes igni traditi sunt. In Thebaide, depositio sanctæ Eufrasiæ virginis.

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraj. Leyd. Lovanien. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultrajectl-Belg.*

VARIA LECTIO. *Nichomediam*, & *Nycomediam* medii ævi errores sunt, quos ultra observare operæ pretium non est. *Modestiæ* pro *Modestæ* male legit Greven. Scripsi *Nicea* cum codicibus prope omnibus, quamquam lectio Molani *Nicæa* præferenda videatur. Tornacen. habet *Nicena.* Singularis est Pulsanen. in *Machedonii.* Variant in *Theusetæ*; pro qua Tornacen. *Teusete*; Antverp. & Max-Lubecan. *Theosete*, Greven. *Theusece*, Molan. *Theosetæ. Theodere* in Herinien. & *Nempodere* in Pulsanen. librarii, ni fallor, sphalmata sunt, uti & *Nimpedoi* in Munerato. Ita & *Marcii* pro *Marci*, in Pulsanen. ac *Marci & Arabiæ* in Munerato. *Eufrasiæ* scribunt omnes. Minutias alias in quinque postremis codicibus notandas non putavi.

Macedonii & sociorum. OBSERVATIO. Mirus & prope insolitus antiquorum omnium Martyrologorum in referenda prima martyrum classe consensus. Hieronymi apographa eos diserte exprimunt, cum hac tamen à reliquis discrepantia, quod corruptior passim sit scribendi modus, ut hic in *Mitriciæ* pro *Patriciæ* &c. Bedæ, Rabani, Romani parvi, Adonis, Notkeri eadem ferme verba sunt: *In Nicomedia*, vel, *Apud Nicomediam, nativitas Macedonii presbyteri, Patriciæ uxoris ejus, & filiæ Modestæ.* Noster, servatis nominibus, cognationem suppressit. Hi ex probatissimis codicibus à me citatis, colligi manifestum est, quidquid Acta nostra, nescio quem, alium codicem indicent, *Usuardi genuinum*, in quo præfata cognatio exprimatur. Genuinus is codex, quisquis esse potuit, aut commodatus solum fuit, aut certe disperiit. Neque enim fas est existimare, codicem magnum Ultrajectensem S. Mariæ, quem nos jam toties *Rosweydinum* diximus, ut ut antiquus videatur, pro genuino Usuardino ab Henschenio acceptum, quidquid Rosweydus in magna sua Martyrologiorum collectione, Romani nempe, Græci, Bedæ vulgati, Usuardi, Adonis, Rabani & Notkeri, eum ipsum Ultrajectinum codicem, tamquam Usuardi germanum, describi curaverit, cum ceteris, ni fallor, vulgandum, ut in primo suo Actorum edendorum schemate anno MDCVII polliceri visus est. Quantum autem codex ille ab Usuardi germanitate aberret, jam sæpe patuit & patebit imposterum. Eadem annuntiationis forma etiam est in codice illo, quem *Antverpiensem majorem* semper indigitavi; est & in Centulensi, at quam procul uterque absit ab Usuardi puritate, ex perpetua collatione, probe mihi compertum est. Porro codex alius nullus

nullus in noſtro Muſeo ſupereſt, & ſi ſupereſſet, aliorum auctoritatem non facile elideret. Citatis jam ſupra Martyrologis accedat etiam Wandelbertus, reliquis accinens:

Presbyter & ternas Macedonius implet, honeſta
Conjuge Patritia, & nata comitante Modeſta.

Nicæni martyres, luxatis non nihil nominibus, etiam in Hieronymianis apographis conſignati inveniuntur, unde eos verosimillime eduxit Ado, ſolito ductore deſtitutus, cum in Romano parvo nulla eorum fiat mentio. Adonem hîc denuo ſecutus eſt Noſter, ſecutus eſt item Notkerus; Rabanus Hieronymianis verbis preſſius inhæſit. De *Euſraſia*, quæ commoratione *Ægyptia* dici poteſt, primus Uſuardus locutus eſt. De Ægyptia inquam, neque enim credibile eſt, eam cum Nicomedienſi alia, de qua Hieronym., textus, ab Uſuardo fuiſſe confuſam, aut pro ſynonyma, aut fere ſynonyma alia acceptam. *Euphraſiam*, ſeu potius *Eupraxiam* appellandam cenſent Acta, ubi multa in eam rem congeruntur & erudite diſcutiuntur, quæ curioſus lector in loco conſulere poterit; actum non agimus. Vita, illic ex antiquis Mss. cum græco textu collatis à Papebrochio illuſtrata, licet ſcriptoris plane ſynchroni eſſe non videatur, talis nihilominus eſt, ut ad critices ſeverioris lapidem lydium tutò explorari poſſit. *Theuſetæ & ſociorum.* *Euſraſiæ.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Hîc denuo plane Adonianus eſt, ſic habet primam: *Nicomediæ, natale ſanctorum Macedonii presbyteri & Patriciæ uxoris ejus & ſiliæ Modeſtæ. Niceæ civitate, natale ſanctorum martyrum Theuſetæ & Horris filii ejus, Theodoræ, Nimpodoræ, Marci* &c. Deeſt annuntiatio tertia, quam à ſolo Uſuardo ſuperadditam diximus. Vide ſuperius in Obſervatione. *Textus Adonianus.*

ROSWEYD. Sic primam format: *Apud Nicomediam, natale ſanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patriciæ uxoris ejus & Modeſtæ ſiliæ ejus & aliorum* XXXII. Reliqua pura ſunt. *Adduntur ſocii xxxii.*

BRUXELLEN. Antiquiori textui proximus eſt: *In Nicomedia, ſanctorum martyrum Macedonis & Patriciæ uxoris ejus, & ſiliæ ipſorum Modeſtæ. Niceæ civitate, ſanctorum martyrum Theuſetæ & Orris ſiliæ ejus, Theodoræ, Mimphodoræ, Marchi & Arabiæ. Qui omnes igni traditi ſunt. In Thebaida, depoſitio ſanctæ Euſraſiæ virginis. Item Macedonii & Innocentis epiſcoporum.* An non Innocentii? *Item Leonis Papæ.* Vide Prætermiſſos. *Textus non purus.* *Macedonii & Innoc. epp.*

HAGENOYEN. *Romæ, ad urſum pileatum, natale ſancti Innocentii Papæ & martyris* [poterat hic titulus omitti.] *Hic multos Catafrigas ab ipſo inventos, in exilio monaſterii religavit. Hic conſtituit, ut qui natus de Chriſtiana eſſet muliere, denuo ſtatim naſci debeat per baptiſmum, quod negavit Pelagius hæreticus. Hujus feſtivitas potiſſimum recolitur* V *Kalendas Auguſti. Apud Nycomediam, natale ſanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patriciæ & Modeſtiæ virginum.* In reliquis à puritate haud multum recedit. *Innocentii.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130, in fine: *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii presbyteri & confeſſoris.* De ejus cultu doceri cupiunt Acta. Vide Prætermiſſos. *Vincentii.*

PLESCHIONEN. *Natale ſancti Eldradi abbatis.* *Eldradi.*

MARCHIAN. Pro *Modeſtæ* ſcribit *Modeſtiæ*, ut Greven ſupra.

MATRIC-CARTUSIÆ-ULTRAJ. *Euſraſiæ virginis. Petri martyris ſocii ſanctorum Dorothei & Gorgonii* ex die XII. *Theuſetis cum ſociis, martyris.* *Petri.*

CLUNIACEN. *Ipſo die Cluniaco monaſterio, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ.* Natalis eſt XXII Junii. *Tranſlat. Conſortiæ.*

VATICAN. num. 5949 in fine: *Sancti Eldradi abbatis. Eodem die, ſancti Anſimi* [Anſovini] *epiſcopi & confeſſoris.* *Eldradi. Anſovini.*

ALTEMPS. *Ipſo die, monaſterio Cluniaco, ſanctæ Conſortiæ.* *Conſortiæ.*

STROZZ. & MEDIC. *Item, ſancti Leonis Papæ. Ipſo die, monaſterio Cluniaco, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ.* *Leonis P. P.*

S. RICALDI. *Depoſitio ſancti Eldrati abbatis & confeſſoris.* *Eldrati.*

CAUDIACEN. PRIORATUS. *Cluniaco monaſterio, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ virginis.* *Tranſlat. Conſortiæ.*

EDITIO LUBECO COL. *Apud Nicomediam, natale ſanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Modeſtiæ ſiliæ ejus & Patriciæ uxoris ejus.* Cetera fere pura ſunt.

BELIN. *Apud Nicomediam, natale ſanctorum martyrum Macedonii presbyteri, Patritiæ uxoris ejus, & ſiliæ ejus Modeſtæ. In Nicea civitate, ſanctorum martyrum Theoſedæ & Horris ſilii ejus* &c. In fine additur: *Ipſo die, monaſterio Cluniaco, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ.* *Textus Adonianus.*

GREVEN. *Donati, Advocati martyrum.* Vide Prætermiſſos. *Deſiderii epiſcopi & martyris.* Vide ibidem. *Conſtantini regis Protomartyris Scotiæ.* De eo agitur XI. *In Hibernia, Mochomogi confeſſoris. Geraldi abbatis. Item Epipodiæ.* An corruptum fortaſſe nomen ex Epepodo Nicomedienſi martyre, de quo in Actis. *Kevocæ*, potius *Kennochæ virginis.* *Donati & Advocati.* *Deſiderii.* *Conſtantini.* *Mochomogi.* *Geraldi.* *Epipodiæ.* *Kevocæ.*

MOLAN. *Ipſo die, monaſterio Cluniaco, tranſlatio ſanctæ Conſortiæ.* Dein typis minoribus: *Et ſancti Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolis.* Editiones poſteriores. De Conſortia, ut ſupra. *Die decima tertia, reportatio reliquiarum ſancti Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolis.* Minori charactere: *Qui utilem ſacrarum imaginum uſum adverſus impietatem defendit.* Verum eſt appoſitum hîc breve elogium: verum eſt, quod celebretur, non dies natalis, quemadmodum prima editio innuere videbatur, ſed *reportatio reliquiarum*, & quidem ea etiam re *memorabilis* hic dies eſt, quod XIII Martii ab impio Leone Armeno mulctatus ſit exilio. *Hermopoli, ſancti Sabini martyris.* Eſt ex eorum numero, qui ſub Ariano Thebaidis præſide, (inſigni illo poſtea martyre, ut alibi diximus) paſſi ſunt; unde verosimiliter accidit, ut Acta ejus à Lipomano & Surio edita, cum Actis ſancti Aſelæ, qui XXIII Januarii colitur, confuſa ſint, & propterea à Papebrochio omiſſa, ſervatis ſolis elogiis, quæ ex Græcorum Faſtis accepta ſunt. *Conſortiæ.* *Leonis P. P.* *Eldrati.* *Tranſlat. Conſortiæ.* *Textus Adonianus.* *Donati & Advocati.* *Deſiderii.* *Conſtantini.* *Mochomogi.* *Geraldi.* *Epipodiæ.* *Kevocæ.* *Nicephori.* *Sabini.*

Martt. XLVII. ROmæ, passio sanctorum quadraginta & septem. Hi baptizati sunt à beato Petro Apostolo, cum teneretur in custodia Mamertini, cum coapostolo suo Paulo, ubi novem menses detenti sunt; qui omnes sub devotissima fidei confessione, Neroniano *Petri.* gladio consumpti sunt. In Africa, sancti Petri martyris. Item sancti *Eufrosii.* Eufrosii.

Soli codices *Praten. Herenien. Tornacen. Munerat.* & *Molan.* puri sunt.

VARIA LECTIO. *Hii* in Tornacensi antiquus sed pravus scribendi modus est, ut *Affrica* & *Aphrica.* Herin. Tornac. & Munerat. post Adonem legunt *Mamurtini*, melius Pratens. Molan. & communissimus scribendi modus *Mamertini. Fedei* pro *fidei* in Pratensi, Librarii vitium est. *Eufrosii* legunt omnes, rectius scriberetur *Euphrosii* cum Molano.

Martt. XLVII. OBSERVATIO. Præter germanos codices supra citatos, non desunt plures alii, ut Antverp. Max-Lubec. & codices Mss. octo mediæ notæ, quos puris annumerare fas sit, utpote qui hoc solo discrimine ab Usuardi simplicate recedunt, quod pro quadraginta septem, legant *quadraginta novem.* Grevenus excludendus plane fuit, cum *Leobinum Carnotensem*, quem *Leoninum* ipse vocat, omnibus Usuardinis codicibus nostris incognitum, solus inseruerit, ut dicemus in ejus auctario. De cetero lectionem positam omnino servandam, ex ipso fonte manifeste patet. Fontem appello Rom. parvum, ex quo eos de more accepit Ado, aucta non nihil prioris phrasi, Noster porro Adonis elogium integrum & immutatum refert: Notkerus, quod mirere, ultima parte truncavit, ut in Actis etiam notatum invenies. Vix dubium est, quin Romani parvi compilator, martyres illos ex Actis sanctorum Processi & Martiniani desumpserit, qui nec in Hieronymianis apographis, nec in genuino Beda memorantur. Floruisne, an alius quispiam Bedæ subinde annexuerit, nihil attinet hic disquirere; uti nec vacat examinare, unde orta primum fuerit nuper indicata mutatio *quadraginta septem*, in *quadraginta novem*, quæ verosi- *Petri.* millime amanuensium oscitantia in recentiores codices irrepserit. *Petrus* Africanus atque *Euphrosii.* item *Euphrosius* vel forte *Euphrasius* (uterque enim hac die colitur) à classibus suis, in Actis ex Hieronymianis accurate distinctis, avulsi sunt, à nemine, Usuardo antiquiore, eo modo consignati, nisi Wandelbertum excipias, à quo si non accepit, saltem accipere potuit: cum hic ita habeat:

Euphrosius pridie, Petro cum martyre fulget.

AUCTARIA.

Sagaris. ANTVERP-MAJ. *Romæ, natale sanctorum martyrum* XLVII, *qui baptizati sunt à beato Petro Apostolo. Apud Laodiciam, sancti Sagaris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Sergio proconsule Paulo Asiæ, illustri martyrio coronatus.* Relinquo transpositionem utut ineptam. Ceterum Sagaris ille, de quo & alii, rejicitur in Actis ad VI Octobris.

Felicissimi & Dativi. ROSWEYD. *In Nicomedia, Felicissimi, Dativi martyrum.*

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, postremas duas prætermisit.

Mutatio numeri. CENTULEN. Novam comminiscitur numeri mutationem, ita scribens: *Romæ, beatorum martyrum quadraginta duorum, qui à beato Petro Apostolo in carcere baptizati, sub Nerone passi sunt.* De aliis duobus non memi it.

Sagaris. BRUXELLEN. Pro quadraginta septem, ponit *quadraginta octo.* Dein secundo loco: *Apud Laodiceam, sancti Sagaris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Sergio Paulo proconsule martyrio coronatus est.* In Petro & Euphrosio purus est.

HAGENOYEN. Numerat XLIX. Tum textui fere puro adjungit: *Apud Thessalonicam civitatem, sanctæ Matronæ ancillæ cujusdam viduæ divi-* *Matrona.* *tis, & martyris. Quæ à Domina sua super scamnum ligata est & percussa, & ab angelo soluta est, & orans iterum ligata & percussa & ab angelo soluta. Novissime robustis fustibus usque ad mortem est cæsa, & in confessione Christi incorruptum reddidit spiritum.* Vide diem sequentem.

AQUICINCT. Incipit: *Natalis sanctorum Felicissimi & Dativi.* Et post quadraginta septem, interserit, *militum.*

VICTORIN. & REG. SUECIÆ. signatus num. 130. In fine: *Item Laodiceæ, sancti Sagari epi-* *Sagari.* *scopi & martyris.*

DAVERONEN. *Depositio beati Leobini episcopi* *Leobini.* *Carnotensis, magnificæ sanctitatis & clarissimi in miraculis viri.* Nomen varie efformatur, ut ex dictis & dicendis patebit.

ALTEMPS. *Apud Laodiceam, sancti Sagaris episcopi, qui tempore Antonini Veri, sub Sergio Paulo Asiæ proconsule, illustri martyrio coronatus est.* Exigua est à superioribus differentia.

STROZZ.

Zachariæ PP. SROTZ. & MEDIC. *Romæ, sancti Zachariæ Papæ.* Vide die sequenti. *Item sancti Alexandri martyris. Item Lugduni Galliæ, translatio sancti Bonaventuræ Cardinalis, episcopi Albanensis, Ordinis Minorum.* Colitur XIV Julii.

Leobii. CODEX S. RICALDI. *Carnotis, sancti Leobii episcopi & confessoris.*

Translat. Glodesindis. CODEX MONTIS SANCTI. *Metis civitate in monasterio subteriore, translatio corporis sanctæ Glodesindis virginis.* Colitur XXV Julii.

Leonini. EDITIO LUBECO-COL. Cum codicibus supra citatis scribit XLIX. Et secundo loco habet: *Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi & confessoris.* Ultimo autem: *Ipso die, sanctorum Innocentii episcopi & Eufrosii confessoris.* De Innocentio vide Prætermissos.

Innocentii & Eufrosii. BELINI utraque editio. Etiam notat XLIX. Et post textum fere purum subnectit: *Eodem die, Zachariæ Pontificis, qui sedit Romæ annos X.*

Zachariæ. Transl. Bonaventuræ GREVEN. Cum editione Lubeco-Coloniensi, textui immiscet: *Eodem die Carnoti* &c. Textui autem superaddit: *Nicomediæ, sanctorum Felicissimi, Dativi, Frontinæ. Item in Africa, Alexandri martyris. Item Ptonis. Innocentii Papæ. Apud Lugdunum, translatio sancti Bonaventuræ, episcopi Albanensis, Ordinis Minorum, Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinalis. Item sanctæ memoriæ Petri abbatis Claravallensis, genere & conversatione clari. Mathildis sanctæ memoriæ, matris Ottonis imperatoris primi, maximæ humilitatis & patientiæ matronæ. Quæ virtuti quoque continuæ orationis tam studiosa fuit, ut Psalterium totum ante matutinas solita fuerit decantare. Tandem spiritu prophetico obitum suum prædicens, migravit ad Christum. Metis, translatio sanctæ Glodesindis virginis.*

Felicissimi & sociorum. Alexandri. Ptonis. *Petri. Mathildis. Translat. Glodesindis.*

MOLAN. *Eodem die, Zachariæ Pontificis, qui sedit Romæ annos decem. Item Lugduni Galliæ, translatio sancti Bonaventuræ Cardinalis episcopi Albanensis. Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi.* Tum minoribus typis: *Mathildis sanctæ memoriæ, maximæ humilitatis & patientiæ matronæ.* In editionibus aliis de Zacharia, post *annos decem*, additur: *Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii transtulit in Græcum, & per Bonifacium Moguntinum episcopum, Pipinum patrem Caroli, in solium regni sublimavit, in Suessionum civitate. Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi. Et sancti martyris Alexandri in Pydne.* Characterе minori: *In Quindelingeborg monasterio, diœcesis Halberstadiensis, dormitio Machtildis reginæ, matris Ottonis primi imperatoris, cujus vita virtutis spectatur fuit.*

Zachariæ. Transl. Bon. Leonini. Mathildis. Alexandri. Machtildis.

Idibus. *Die 15.*

IN Cæsarea Cappadociæ, passio sancti Longini, qui latus Domini lancea perforavit, ut in gestis ejusdem invenitur. Apud Thessalonicam civitatem, natalis sanctæ Matronæ martyris, quæ deprehensa & multipliciter afflicta, novissimè robustis fustibus usque ad mortem cæsa, in confessione Christi incorruptum Deo spiritum reddidit.

Longini. *Matronæ.*

Ex *Pratensi, Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerato, Belin. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Error in principio. Greven. incipit *Cæsarea Cappadociæ*, turpius Tornacen. omittens *In Cæsarea*, orditur, *Cappadociæ. Capadotie* in Max-Lubec. *Capadocie* in Munerato, Belino & Greveno, ac hujusmodi minutiæ aliæ notari non merentur. Pulsanen. addidit *civitate*. Sic Belinus scripsit *ejus* pro *ejusdem*, & in altera editione apposuit *militis*, uti de Matrona, *virginis*, quod etiam legit Muneratus, omittens particulam *usque*. Belin. voces ultimas transposuit hac ratione: *Deo reddidit spiritum.*

OBSERVATIO. *De Longino Cappadociæ martyre omnia fere tum edita tum Mss. Martyrologia hac die agunt*, inquit Florentinius; inter quæ Martyrologium Adonis perperam connumerat, nempe qui hujus Longini, non hodie sed prima Septembris, post Romanum parvum diserte meminit. Nec eum novit Beda genuinus, nec Florus, nec Wandelbertus. Vere de ipso agunt Rabanus & Notkerus, ille longiori exornat elogio, quod ex Actis se ait concinnasse; hic non multum dissimilia, sed compendiosiora exhibet, non *verbotenus eadem scribens*, ut per inadvertentiam in Acta nostra irrepsit. Ab eodem Notkero repetitur Longinus citata 1 Septembris, ubi Adonis elogium sequitur. Satis certum est *Longinum* aliquem & quidem *in Cappadocia* memorari in Hieronymi apographis, utrum porro is dici possit aut debeat, qui latus Christi lancea transfixisse supponitur, etymologiâ non omnino peregrinâ; item an centurio nominetur an miles; an latina Acta, Militis & Centurionis personas confuderint; qui sint eorum scriptores, & plurima alia ad utriusque patriam, gesta, cultum, socios, reliquias, translationes, historias confictas &c. pertinentia, satis fuse explicuit Papebrochius toto suo commentario prævio à pag. 376. Quam fidem Acta mereantur nusquam aperte edisserit; recentiores

Longini.

neutra admittunt. Videſis Tillemontii cenſuram tomo 1 pag. 453. At qualiſcumque auctoritatis Acta ipſa cenſueris, patet textus noſtri, ex Adone 1 Septembris veroſimiliter accepti, Uſuardina ſimplicitas, de qua unice quærimus.

Matronam martyrem, tacito *Virginis* titulo, primus produxit auctor Romani parvi. Ado de
Matronæ. more elogium compoſuit, quod integrum à Notkero redditur: Noſter, ut ſolet, ſumma dumtaxat capita contraxit. De *Matronis* duabus aliis, *Barcinonenſi* & *Luſitana*, videantur Acta hac die. Occurrit denuo caſus ſingularis, ſemel atque iterum ſupra notatus; nimirum reperiri hodie in Adone Roſweydi *Zachariam Papam*, quem Uſuardus plane prætermiſit. Cauſam explorare nequeo. Ceterum in Moſandri editione, cum elogio ponitur pridie Idus, unde mirum non eſt id ita à Baronio in notis obſervatum, qui accuratiorem Roſweydi editionem non vidit, nec videre potuit ſexennio prius mortuus, quam ea prodiret in lucem. Fere exciderat notare verſiculum, quem de Matrona hac noſtra reliquit Wandelbertus: *Theſſala plebs Idus Matrona martyre ſervat.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Prætertio Longino, agit de ſola Matrona, & Adonis elogium contrahit, hoc modo: *Apud Theſſalonicam civitatem, natale ſanctæ*
Matronæ ex Adone. *Matronæ. Quæ cum eſſet vitiæ* [ſuperpoſuit aliquis *vetulæ*, ſed ſupplendum erat *Plautillæ*] *cujuſdam ancillæ, & occulte Chriſtum colens, cotidie furtivis orationibus eccleſiam frequentaret, deprehenſa à Domina ſua, in ſcamno extenta & ligata, & pene uſque ad mortem flagellata, atque ita vinctæ in ſcamno, obſignatis diligentiſſime januis per noctem relictæ, ubi die altero divinitus ſoluta, & cum ingenti oris gratia orans inventa eſt.*

ROSWEYD. Textui puro ſuperaddidit: *In*
Lucii. *Nicomedia, Lucii epiſcopi & martyris.* Quæ verba ex Notkero huc traducta videntur, niſi ex Hieronymianis potius immediate accepta ſint.

ANTVERP-MAX. LOVAN. LEYDEN-BELG.
De Longino ex Adone. & EDITIO ULTRAJ-BELG. De Longino, poſt *aperuit*, hæc adjiciunt: *Hic baptizatus ab Apoſtolis, cum apud Cappadociam ſanctitate præcipuus degeret, ſub Octavio præſide comprehenſus, poſt confeſſionem fidei, linguâ abſciſſa, dentibus excuſſis, capite truncatus eſt.* Quis primus hoc elogium in codices Uſuardinos recentiores tranſtulerit, hactenus ignoro; hoc ſcio, acceptum eſſe ex Adone, non hoc die, ut ſupra monui, ſed 1 Septembris, quod iterum dicendum recurret.

ULTRAJ. LEYDEN. ALBERG. & DANIC.
Zachariæ. Sic incipiunt: *Romæ, natale S. Zachariæ Papæ. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii tranſtulit in græcum, & per beatum Bonifacium Moguntinum epiſcopum, Pipinum patrem Caroli in ſolium regni ſublimavit in Sueſſionum civitate.* De Longino eadem habent, quæ proxime recitavimus.

CENTULEN. *Cæſarea Cappadociæ, ſancti Longini militis, qui lancea latus Domini aperuit, & poſtea baptizatus eſt & à præſide Octavio decollatus eſt.*

BRUXELLEN. De Longino eadem habet, quæ ſupra. Tum: *Apud Theſſalonicam civitatem, natale ſanctæ Matronæ martyris. Quæ cum eſſet Plautillæ cujuſdam viduæ ancillæ, occulte Chriſtum colens....* ut ſupra, additur autem ex eodem fonte: *Noviſſime autem fuſtibus uſque ad mortem cæſa, in bona confeſſione Deo ſpiritum reddidit. Romæ, depoſitio beati Zachariæ Papæ, qui libros Dialogorum beati Gregorii tranſtulit in græcum.*

HAGENOYEN. De Longino multa commiſcitur, quæ referre non lubet. De Matrona, ut vidimus, egit pridie. In Zacharia non multum differt ab ULTRAJ. &c.

AQUICINCT. Conſonat in Longino cum ANTV-
Zachariæ. MAX. Sequitur: *Romæ, Zachariæ Papæ, qui in Patriarchio caput ſancti Georgii martyris reperit.* Matrona vocatur *virgo*, quo etiam titulo eam ſupra ornavit Belinus.

VICTORIN. In fine de Zacharia ſcribit, ut proxime facit Aquicinct. addens poſt *reperit*, *in capſa reconditum, in qua & epitaphium pariter reperit, græcis litteris exaratum; ſepultuſque eſt in eccleſia B. Petri.* Sumpta ſunt ex Adone Moſandri pridie; quæ habentur in Roſweydi appendice.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. De Longino, Zacharia, & Matrona etiam agit, ſed reſciſſis ferme elogiis.

REG-SUEC. num. 130. *Item, Zachariæ Papæ* &c. Reliqua non adduntur, ſed puto eadem eſſe quæ Victorino ſupra ſuggeſſit, cum quo hic codex paſſim concordat.

CODEX D. DU CHEVAL. ſignatus C. *Item,*
Jacobi Apoſtoli. *Jacobi Apoſtoli & Lucii epiſcopi.* Ex Hieronym.

VATICAN. ſignatus num. 5949. Omiſit Lon-
Apoſtoli. ginum, & primo loco ſcripſit: *Romæ, Zachariæ Pontificis, qui ſedit in epiſcopatu annis decem.*

STROZZ. & MEDIC. Poſtquam de Longino
De Longino. ea retulerunt, quæ ex ANTVERP-MAX. &c ſupra deſcripſimus, addunt præterea etiam ex Adone 1 Septembris: *Et ſimul cum eo coronatus eſt B. Aphrodiſius commentarienſis, cui & præſes linguam abſcidi juſſerat: qui poſt abſciſſam juſſu præſidis linguam, Chriſtum tamen ejuſque fidem expedita & clara voce pronuntiabat.* Ado legit *loquebatur.*

BURDEGALEN. *Beatiſſimi Jacobi Apoſtoli & Lucii martyris.* Ex Hieronymianis.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, natale ſancti*
De Zachariæ. *Zachariæ Papæ & confeſſoris. Qui ſedit annos decem. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii tranſtulit in græcum, & per beatum Bonifacium Moguntinum epiſcopum, Pippinum patrem Karoli in ſolium regni ſublimavit in Sueſſionum civitate. Hic etiam Karolomannum regem Francorum, fratrem Pipini, fecit fieri clericum & miſit eum in Caſſinenſe monaſterium, ut monachus fieret, cui etiam monaſterio dona plurima cum privilegiis Apoſtolicis contulit.* Quæ de Longino & Matrona fuſius deducit, ex Adone vel Notkero deſumpta ſunt.

GREVEN. *Romæ, Zachariæ Papæ & confeſſoris. Hic quatuor libros Dialogorum beati Gregorii Papæ in græcum tranſtulit: & per ſanctum Bonifacium Maguntinenſem archiepiſcopum, Pipinum patrem Karoli magni in ſolium regni ſublimavit. Affrodiſii commentarienſis cum ſancto Longino paſſi. Lucii epiſcopi. Item beatæ Fauſtæ.* Solam hanc excerpit *Fauſtæ.* ex martyribus Nicomedienſibus. Videantur reliqui ſocii in Actis.

Mo-

MOLAN. Italicis litteris textui interserit, *cum esset Plautillæ cujusdam viduæ ancilla, & occulte Christum colens, & quotidie furtivis orationibus ecclesiam frequentaret.* De Zacharia collegit, quæ ex codd. Mss. superius posita sunt, ea sola voce excepta, quod pro *ephitaphium* scripserit *pitacium*, de quo vide ejus Notas. Tum *Probi.* typis minoribus : *Apud Reatem, sancti Probi episcopi : cujus in Dialogis meminit beatus Gregorius. Castro Divionensi, sancti Tranquilli confessoris; de quo beatus Gregorius Turonensis. Sancti Speciosi monachi, de quo in Dialogis Gregorius, lib. 4 cap. 8. Romæ, sanctorum monachorum Meruli & Antonii, de quibus eodem libro scribit Gregorius.* Hos omnes in posterioribus editionibus prætermittit Molanus, in quibus hoc tantum legitur : *Die decima quinta, sancti martyris Agapii & sociorum ejus.* Hunc Acta rejiciunt in XXIV Martii, aut *Meruli.* & *Antonii* nec inter Prætermissos meminerunt. *Tranquilli.* *Meruli.* *Antonii.* *Agapii &c.*

XVII *Kal.* *Die* 16.

APud Aquileiam, natalis beati Hilarii episcopi & Tatiani diaconi, qui sub Beronio præside, post equuleum atque alia tormenta, unà cum Felice, Largo, & Dionysio martyrium terminarunt. Romæ, passio sancti Cyriaci diaconi, qui post longam carceris macerationem, reliquata pice perfusus & in catasta extensus, ac tractus, etiam nervis & fustibus cæsus, ad ultimum cum Largo & Smaragdo & aliis viginti, jubente Maximino, capite truncatus est. Horum tamen festivitas sexto Idus Augusti recolitur, quo die à beato Marcello Papa eorum corpora sunt levata & venerabiliter tumulata. Arvernis, depositio sancti Patricii episcopi & confessoris. *Hilarii & sociorum.* *Cyriaci & sociorum.* *Patricii.*

Puri videntur *Praten. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belini editio altera* & *Molanus.*

VARIA LECTIO. *Hilari* legunt aliqui cum Pratensi, alii *Hylarii*, *Ylarii* &c. purius, ni fallor, in textu : sic etiam melius *Tatiani* quam *Taciani.* Munerat. & Belin. male *Heronio* pro *Beronio. Dionisio, natale, eculeum, Ciriaci*, notari non merentur. Munerat. post *Diaconi*, addidit *martyris.* Lego *terminarunt*, alii habent *terminaverunt*, Belin. *consummaverunt. Reliquata* passim scribunt codices. Pratens. non bene legit, *extensus adtractus & jam nervis....* Rectius, opinor, cum Molano, *extensus ac tractus, etiam nervis &....* quidquid alii legant *attractus etiam nervis.* In Munerato deest *cæsus*, in Antverp. & Max-Lubec. *est.* Solus Pratens. posuit *Idus Augustas.* Belin. & Molan. *Avernis* pro *Arvernis* Potuisset omitti utrumque & Patricius ipse. In Antverp. & Max-Lubec. deest *sancti.*

OBSERVATIO. Discrimen inter vetustos codices Usuardinos eosque probatiores, hodie non exiguum recurrit. De *Hilario Aquileiensi* & sociis, nec Herinien. nec Tornacen. nec purior Belini editio quidquam memorant. Hinc dubitare quis merito poterit, fuerintne illi ab Usuardo primigenia manu adscripti, an forte subinde ab alio, vel ab ipsomet auctore, ex aliquo Hieronymiano codice appositi. Certe Beda, qui hodie de *Cyriaco* & sociis agit, de *Hilario* nec verbum profert. Bedam descripsit Rabanus. Silet etiam Ado. Notkerus solum *Hilarii* nomen & *Aquilegiæ* indicat, ut perspicue intelligas ex Hieronymiano apographo accepta. Utcumque res habeat, servata est Pratensis & aliorum codicum lectio. Notari jam potuit & toto operis decursu observabitur, plane rara esse elogia mere Usuardina, seu quæ ex Beda aut Adone descripta aut contracta non sint. Hoc Usuardus ex ipsorum Martyrum passione suo marte composuit, quemadmodum feciisse ostendimus in Ascla, XXIII Januarii, & in duabus primis annuntiationibus VIII Martii. Vide quæ de hac re in præfatione dicta sunt. De *Cyriaco* inter omnes convenit. Desumi hic potuit ex Romano parvo, cum *Largo, Smaragdo* & *Crescentiano*, quos omnes Ado etiam recitat & elogio exornat. Crediderim tamen Adonem sua omnia mutuasse ex Beda, quem fere verbotenus videtur describere, Notkero in hac parte, præter solitum, mutilo. *Crescentianus* ab Usuardo non exprimitur, uti nec *Sisinnius*, à Beda & Adone in principio nominatus. Variant codices circa tyranni nomen sub quo passi fuerint, aliis *Maximianum*, aliis *Maximinum* appellantibus. Ad XVI Januarii, ubi de Marcello actum est, in cujus Actis qualibuscumque Cyriaci & sociorum gesta immiscentur, unde colligitur eodem fere tempore & ipsos & Marcellum passos esse; ibi, inquam, cum probatissimis codicibus (quorum germanam lectionem, tametsi vitiosam referre tenemur) *Maximinum* scribendum censuimus, quem etiam plerique *Hilarii & sociorum.* *Cyriaci & sociorum.*

hodie exprimunt cum Pratenſi ; quamvis non ſatis conſequenter ; nam VIII Auguſti, ubi *Cyriacus* cum ſociis iterum recurrit, Diocletiani tempora (forte continuata ejus perſecutio) deſignantur. Satis hîc ſit germanam Uſuardi lectionem vendicaſſe. Quid vere legendum ſit ; quis pugilum numerus, quis martyrii locus &c. ad eam VIII Auguſti in Actis noſtris ex profeſſo examinabitur. Pari ratione etiam in textu relinquitur ultima annuntiatio de *Patricio Arvernenſi* ſeu *Avernenſi*, qui, licet ignotus antiquioribus, ab Uſuardo expreſſiſſime ponitur, ex quo in Romanum hodiernum irrepſit, tametſi ſatis conſtet, nullum umquam fuiſſe Patricium illum Arvernenſem, ſi à Patricio Hiberno diſtinguatur. Conſule indicem Prætermiſſorum, ubi vitiatæ lectionis fontem aſſignatum invenies. *Iſicius*, *Iſichius*, vel *Eſichius* Viennenſis ab Adone vulgato poſitus, cur ab Uſuardo prætermiſſus ſit, non habeo unde colligam, niſi forte à codice Adoniano, quo Uſuardus uſus eſt, plane abfuerit, ab aliquo populari poſtea adjectus. Liceat hic ſubjungere Wandelberti verſus, quibus Cyriacum & ſocios celebrat :

Patricii.

Septima poſt decimam Aprilis de more Kalendas
Præcedens, Cyriaci & Largi ſplendet honore ;
Smaragdique ſimul pretioſo ſanguine vernat.

AUCTARIA.

DEfectum Herinien & Tornacen. jam indicavimus.

Antverp-maj. Hic ab Uſuardo plane deflectit, ſolam enim & unicam annuntiationem habet de Cyriaco & ſociis, ex Adone verbatim deſcriptam. Tu eam require in ipſo fonte.

Pulsanen. Puriſſimus dicendus eſſet, utpote qui de Patritio Avernenſi omnino ſileat. Omitti tamen debuit, quod ab errante hîc Uſuardo recedat.

Excluſus etiam à purorum codicum claſſe Greven. propter annuntiationem ejus ultimam, Uſuardo adjectitiam ; nempe : *Item, depoſitio* [quidni *natalis*] *ſancti Heriberti epiſcopi Colonienſis & confeſſoris.* Mirum ſane Grevenum non advertiſſe, S. Heribertum duobus ſeculis Uſuardo eſſe poſteriorem, præſertim ſi hic Martyrologium ſuum Carolo magno obtuliſſe credatur, quod Grevenus plane crediit.

Heriberti.

Antverp-Max. Ultraj. Leyden. Lovan. Alberg. Danic. & Editio Ultraj-Belg. In fine : *Apud Coloniam Agrippinam, natale ſancti Heriberti, ejuſdem loci epiſcopi & confeſſoris.* Inter hos codices id ſolum diſcriminis eſt, quod Lovanienſis in textu non nihil à puritate deflectat : quod tamen ſcrupuloſius notare operæ pretium non exiſtimo.

Centulen. Hæc ſolum habet : *Romæ, paſſio ſancti Cyriaci diaconi & martyris, qui multâ ſanitatum gratiâ exuberans, Arthemiam filiam Diocletiani imperatoris, & Jobiam filiam regis Perſarum à dæmonio liberavit.*

Bruxellen. Incipit à Cyriaco, cujus elogium ex Adone interpolavit. Tum de ſuo pergit : *Eodem die, Arthemiæ martyris, filiæ Diocletiani, quam Maximinus frater ejus, quoniam cultrix Chriſti fuit, interfecit.* Vide indicem Prætermiſſorum. *Apud Nicomediam, ſanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliani, Sereni, Caſtoris & Dionyſii.* Confuſio nominum in Actis diſtinguitur. De Hilario & Tatiano, atque item de Patricio, ſatis pure. Sequitur : *Apud Viennam, ſancti Eſichii epiſcopi & confeſſoris. Apud Coloniam Agrippinam ; depoſitio ſancti Heriberti ejuſdem civitatis archiepiſcopi & confeſſoris, qui prope diem quem prædixerat, moriens, magnis cœpit clarere miraculis. Item ſanctæ Eugeniæ virginis.* Ad claſſem Nicomedienſem pertinet, niſi Euſebiam Hamaticenſem voluerit dicere.

Arthemiæ.

Eugenii & ſociorum.

Eſichii.

Heriberti.

Eugeniæ.

Hagenoyen. In Cyriaco modice interpolatus, ſecundo loco de Patricio agit, tertio de Hilario. Tum : *Apud Coloniam Agrippinam, natale ſancti Heriberti epiſcopi & confeſſoris ejuſdem loci. Corpus vero ejus requieſcit apud Tuicium ultra Rhenum, in monaſterio, quod ipſe fundavit, in clauſtro nigrorum monachorum. Item Babiloniæ, ſancti Agricoli epiſcopi & confeſſoris.* Quid ſibi velit *Babiloniæ*, patebit die ſequenti, ubi de Agricola Cabillonenſi.

De Heriberti loci.

Agricoli.

Aquicinct. Incipit : *Apud Hamaticum* [*vult dicere Hamagium, Prioratum contiguum abbatiæ Marchianenſi*] *depoſitio ſanctæ Euſebiæ.* Correctio illa, neſcio à quo appoſita, ſuperflua dici poſſet ; *Hamaticum*, non minus quam *Hamagia*, promiſcue dici videntur.

Euſebia

Marchian Primo loco : *Depoſitio ſanctæ Euſebiæ virginis.*

Matric-Cartus-Ultraj. Breviter de Hilario, Tatiano, & Heriberto. Dein : *Nivetini confeſſoris cum ſociis, quorum miri actus leguntur.* Fallor, niſi hic *Bonifacius* eſt, de quo in Actis.

Nivetini.

Camberien. Conventualium : *Coloniæ, ſanctorum Heriberti antiſtitis, Lucii præſulis, & Eugeniæ virginis.* Unde inter hos Sanctos talis ſocietas, non intelligo.

Heriberti, Lucii &c.

Strozz. & Medic. *Apud Ravennam, natalis ſancti Agapiti archiepiſcopi & confeſſoris, qui Agapiti.* nonus rexit & floruit poſt Apollinarem. *Item ſanctæ Gertrudis.* Hæc etiam die ſequenti notatur & multo rectius.

Abdinghoffen. *Apud Aquilegiam civitatem, paſſio ſancti Felicis martyris.* Hactenus ignotus eſt.

Editio Lubeco-Col. Incipit : *Apud Coloniam Agrippinam, natale ſancti Heriberti, ejuſdem loci archiepiſcopi & confeſſoris, qui ſedit annis* 20. *viginti tribus, menſibus duobus, & diebus viginti duobus, & ſepultus requieſcit trans Rhenum in monaſterio Tuicienſi, quod ipſe præſul in vita ſua à fundamentis ejus ædificaverat, & in honore beatæ Mariæ virginis conſecraverat.* In Hilario pura eſt, in Cyriaco multum ex Adone interpolata. Sequitur de Patricio. Denique : *In Scotia, ſancti Bonifacii epiſcopi & confeſſoris.*

De Heriberti.

Greven. *Iſicii epiſcopi Viennenſis & confeſſoris. Romæ, Alexandri epiſcopi.* Vide Prætermiſſos. *In Scotia, Bonifacii epiſcopi. Albani epiſcopi & confeſſoris.* Sitne hic *Abbanus*, an *Abbenus*, Colloquilli. neſcio. *Item Colloquilli regis. Sancti Kinſtimi.* Kinſtimi.

Iſicii. *Alexandri.* *Bonifacii.* *Albani.*

Nempe

Nempe *Bonifacii*, ni fallor. *Abrahæ presbyteri & anachoritæ & Mariæ filiæ fratris ejus, pœnitentis. In Hibernia, Finiani abbatis & confessoris. Eodem die, Eugeniæ virginis.* An non *Eusebiæ?* *Abrahæ.* *Finiani.* *Eugeniæ.*

MOLAN. *Eodem die, natale sancti Heriberti archiepiscopi Colomiensis. Hujus venerabile corpus in monasterio Tuiciensi trans Rhenum honorifice requiescit; quod idem vir sanctus in honore sanctæ Dei genitricis à fundamentis erexit.* Tum charactere minori: *Abrahæ presbyteri* &c. ut Grevenus. In editionibus aliis, de Heriberto: *Eodem die* &c. *Abrahæ.*

Reesæ in territorio Clivensi, festum sancti Dentlini, pueri septem annorum. Marcianis, depositio sanctæ Eusebiæ virginis. Die decima sexta, sanctorum martyrum Sabini & Papæ. De Sabino vide Prætermissos. Patricius ad calcem rejicitur. *Dentlini.* *Eusebiæ.* *Sabini & Papæ.*

XVI *Kal.* *Die* 17.

IN Scotia, natalis sancti Patricii episcopi & confessoris, qui primus ibidem Christum evangelizavit. Eodem die monasterio Nivigella, sanctæ Gertrudis virginis. *Patricii.* *Gertrudis.*

Sumitur ex *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanensis, librarii vitio, pro *Scotia* legit *Cæsarea*; est qui *Scythia* scribat. Huc revoca *Scocia* in Antverp. & Max-Lubec. *Scochia* apud Muneratum, apud alios *Schocia.* Deest in Greveno titulus *episcopi*, in Antverp. & Max-Lubecana, *confessoris.* In Pulsan. legitur *vigella* erasо *ni.* Munerat. *Migella*, Greven. *Novigella.* Rursus Pulsanen. habet *Geretrudis*, quod & alii recentiores codices imitantur.

OBSERVATIO. De *Patricio* agunt Beda & Roman. parvum, phrasi non multum dispari. Ado modicum de suo adjecit, Noster Adonem verbotenus transcripsit. Rabanus hic modo loquendi, nonnihil à Beda deflectit, Notkerus ab Adone; quod obiter notasse operæ pretium duximus. Famosissimi Hiberniæ Apostoli gestorum seriem, ex inordinata rerum congerie, solerter eruit & chronotactice digessit Papebrochius, primo suo, in opere de Actis Sanctorum conatu, ubi vix quidquam desiderari passus est. Queruntur tamen aliqui, ex tot Patricii Vitis, eam præhabitam, quæ à Jocelino composita, à Sancti temporibus maxime remota est. Videant illi facti istius rationem in ipso commentario prævio § 3 & 4; ex quibus id demum conficient, quod adhuc superstes emeritus senex profitetur, eam videlicet selectam esse vitam, quæ fabulosis portentis minus referta videretur. Apographorum Hieronymianorum nulla hodie habita ratio, nec ab antiquis aliis, nec à codicibus Usuardinis, si solum Pratensem excipias, qui, corruptus dicam, an mutatus, pro *Gertrude*, ita habet: *Civitate Nicomedia, sanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliani, Castoris & Sereni*, qui & male connexi, & ad hunc diem ab imperito aliquo perperam traducti sunt, & quidem super erasa *Gertrudis* annuntiatione inscripti, ut me monuit Clar. Castellanus, prætensi autographi oculatus inspector, litteris ad me datis XXXI Maii MDCCIX. Factum id ipse existimat, ex male descriptis vel intellectis Virginis Actis, ubi natalis differri videretur in XV Kalendas Aprilis, unde & inepte ejus diei laterculo inserta est; binis textibus uno errore depravatis, quemadmodum die sequenti iterum apparebit. De Gertrude, videndæ Henschenii dissertationes, vitæ præfixæ & subjunctæ. Textui nostro consonat metricum Wandelberti elogium: *Patricii.* *Gertrudis.*

Bis octava tuo Patrici nomine pollet,
Scotica gentilem miserate per oppida cultum.
Hac quoque Gertrudæ redduntur vota beatæ.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. *In Scotia, natale sancti Patricii episcopi & confessoris, qui fuit ex discipulis beati Germani Antisiodorensis episcopi, primusque genti illius Christi Euangelium prædicavit. Alexandriæ, natale sancti Ambrosii, ejusdem ecclesiæ diaconi, qui confessionis Domini gloria insignis fuit. Nivigella monasterio, depositio sanctæ Gertrudis virginis, cujus præclara gesta habentur.* *De Patricio.* *Ambrosii.*

ROSWEYD. Secundo loco: *Civitate Nicomediæ, sanctorum martyrum Eugenii, Pamphiliani, Castoris & Sereni. Ipso die, depositio sanctæ Witburgæ virginis. Niviellæ, Gertrudis virginis.* *Eugenii & sociorum.*

ANTV-MAX. ULTRAJ. LEYD. LOV. ALBER. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. De sancta Gertrude post *virginis*, interserunt, *filiæ Pipini ducis, cujus gesta habentur.* In fine: *Cabilone, natale sancti Agricolæ episcopi & confessoris.* *Agricolæ.*

CENTULEN. *Alexandriæ, sancti Ambrosii diaconi & martyris. In Scotia, sancti Patricii episcopi & confessoris, à beato Germano Antisiodorensi episcopo, ordinati & directi. Nivigella monasterio, sanctæ Gertrudis virginis.* *Ambrosii.* *De Patricio.*

BRUXELLEN. *Apud Nivellam, depositio sanctæ Gertrudis, Deo caræ virginis, filiæ Pipini ducis, quæ beatam Gudilam, suam neptem, nostram patronam, de sacro fonte levavit. Hæc in ipsa exitus hora, Treveris sanctæ Modestæ moniali apparuit, & eadem mortis hora, beatus Ultanus frater sancti Foillani, vidit sanctum Patricium ductorem animæ beatæ* *De Gertrud.*

beatæ virginis Gertrudis affuisse. In Scotia seu Hibernia, sancti Patricii episcopi & confessoris. Qui fuit filius Conches, sororis sancti Martini Turonensis, & unus ex discipulis beati Germani Antisiodorensis. Quem Cælestinus Papa illuc misit, quique illi genti primus Christi Euangelium prædicavit. Sed cum modicum fructum faceret, rogavit Deum pro signo, quo saltem territi pœniterent. Et baculo suo circulum magnum designavit, intra quem terra se aperiens, statim puteus maximus & profundissimus apparuit, revelatumque est sibi, quod ibi esset quidam locus Purgatorii, in quem si quis descenderet, alia sibi pro peccatis pœnitentia non restaret. Et sic ipse totam gentem illius provinciæ ad fidem Christi convertit, & præfuit illis, annis sexaginta, quibus expletis obiit, anno suæ ætatis centesimo vicesimo secundo. Alexandriæ, sancti Ambrosii ejusdem ecclesiæ &c. ut ANTVERP-MAJ. supra. De Agricola item, ut dictum est.

De Patricio. *Ambrosii.*

HAGENOYEN. In exornandis Patricio & Gertrude, Bruxellensi liberalior est. Hanc Caroli magni sororem facit, de illo talia memorat, ut prætermitti mereantur.

Agricolæ. AQUICINCT. & VICTORIN. In fine: *Cabilonis, sancti Agricolæ episcopi & confessoris.*

Gertrudis & Victorinæ. PLESCHIONEN. *Eodem die, sanctæ Gertrudis virginis, & sanctæ Victorinæ.* Nulla nobis hodie nota Victorina, præter eam, quæ inter martyres Nicomedienses in Actis connumeratur.

MARCHIANEN. Plane legit ut Pratensis: unde non male supra conjectavimus, codicem illum ex prætenso autographo isto esse desumptum, quod magis subinde pateret, si ecgraphum integrum Majores nostri procurare potuissent.

De Ambrosio ALTEMPS. *Alexandriæ, sancti Ambrosii, ejusdem ecclesiæ diaconi, qui Dominicæ confessionis gloria insignis fuit.*

Olympiadis & Maximiani. FLORENTIN. De Gertrude agunt loco hîc suo. *In civitate Corduba* [codex alteruter videtur legere *Cordula*] *passio sanctorum martyrum Olimpiadis & Maximiani, sub Decio Imperatore, ut habetur in gestis sanctorum Abdon & Sennen. Vitellius autem vicarius Decii jussit, ut cum securibus capita eorum tunderentur, & sic emiserunt spiritum.* In elencho Prætermissorum rejiciuntur ad XV Aprilis.

RHEMENS. ecclesiæ SS. Timothei & Apollinaris. *Alexandriæ, natalis sancti Ambrosii ejusdem ecclesiæ diaconi.*

De Patricio. EDITIO LUBECO-COL. *In Scotia, natale sancti Patricii episcopi & confessoris. Qui fuit unus ex discipulis beati Germani Antisiodorensis episcopi, & dicitur fuisse filius sororis sancti Martini: qui primus in Scotia Christum evangelizavit & quasi totam Hiberniam doctrinis, exemplis & miraculis ad Christum convertit. Monasterio Nivigella, sanctæ Gertrudis virginis, filiæ Pippini Ducis,* cui *De Gertrud.* *sanctus Amandus episcopus, una cum matre sua, sacrum velamen imposuit, ac multarum virginum monialium* [congregationi] *præfecit, patre suo Pippino jam defuncto, quas cum laudabiliter rexisset, ætatis suæ tricesimo tertio anno, migravit ad Dominum. Alexandriæ* &c. ut ANTVERP-MAJ. *Cabilone* .... etiam ut supra. *In Alexandria, sanctorum Collegii diaconi, Rogati & Satyri martyrum.* De his & sequentibus, vide Prætermissos. *In Campania, natale sanctorum Quinti & Luciani, Victoris & Mauri martyrum. In Nicomedia, sanctorum Apa-rilis & Servili martyrum. Eodem die, translatio sancti Antonii abbatis.* *Collegii & socior.* *Quinti &c. Apuriliis.*

BELIN. De Patricio post *evangelizavit*, subdit; *& maximis miraculis & virtutibus claruit.*

GREVEN. De Ambrosio ut ANTVERP-MAJ. *Item Theodoli, Quiriaci, Dionysii.* Melius distinguuntur in Actis. *Mariæ martyris.* Vide Prætermissos. *Nicomediæ, Eugenii* &c. *In Alexandria Collegii .... In Campania, Quinti .... In Nicomedia, Aprilis .... Cabilone* &c. ut supra. *In Anglia, Witburgis virginis. Translatio sancti Antonii abbatis.* *Theodoli & socior.* *Witburgii.* *Translat. Antonii.*

MOLAN. Post *virginis, filiæ Pipini ducis, cujus præclara gesta habentur.* Sequitur de Ambrosio. *Et natale Mariæ virginis. Hæc cum esset ancilla cujusdam Tertulli præclari viri, & nollet in natali filii ejus, pranduis domini sui interesse, sed magis Christianorum more jejuniis operam dare, flagellis atrocibus ab eodem domino suo lacerata est: sed cum non posset per hoc, ab instantia servitii Christi ad idolorum culturam revocari, judici publico ad puniendum tradita est.* Hoc fere compendium eorum quæ Rabanus & Notkerus fusius deducunt; interim rejicitur Sancta ad 1 Novembris. *Lyræ, translatio sancti Gummari præclari confessoris.* Colitur præcipue XI Octobris. De Agricola, typis minoribus. In editionibus aliis, post *Nivigella*, interseritur litteris italicis *transitus*, cetera, ut supra. Item de Ambrosio, Agricola & translatione sancti Gummari. Demum: *Apud Dononium, elevatio corporis sanctæ Reginæ.* Spectat ad 1 Julii, quo festum ejus agi in Prætermissis dicitur, ubi & alterius *Reginæ* elevatio apud Flaviacum, ex Saussayo notatur. *Mariæ.* *Translat. Gummari.* *Elevat. Reginæ.*

XV *Kal.* *Die* 18.

Alexandri Hierosol. NAtalis beati Alexandri episcopi, qui de Cappadocia, ex propria civitate, sancto desiderio Hierosolimam veniens, divina revelatione, ejus dein loci gubernaculum suscepit, & post venerandam senectutem ductus Cæsaream, persecutione Decii ob confessionem Christi martyrium complevit.

Consonant codices multi: *Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubecana, Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject.* & reliquos codices mediæ not.

VARIA LECTIO. Fere in mendis librariis consistit. Codices aliqui pro *ex propria*, legunt *& propria.* De *Hierosolimam, Jherosolymam, Jerusolimam, Capadocia, Cesarea, martirium* &c. alibi dictum. Talia ferme etiam sunt in Antverp. & Max-Lubec. *relatione*

tione pro *revelatione*. In Munerato, *divino revelatione* & *complevi* pro *complevit*. In codice Pratensi adjecta est hesterna annuntiatio sanctæ Gertrudis: *Monasterio Nivigella, sanctæ Gertrudis virginis*; sic ut facile appareat additionem esse, tum ex aliquali atramenti diuersitate, tum ex pressioribus characteribus, ad exprimendam totam annuntiationem eo in spatio, quod post *complevit* vacuum remanserat. Nihilominus litterarum ipsarum efformationem, priori scriptioni esse persimilem testatur, qui cetera retulit, Clar. Castellanus, quod equidem facile credidero. Interim è purorum Usuardorum numero etiam hodie codex ille excludendus fuit. *De Germtrude.*

OBSERVATIO. Ad xxx Januarii non obiter ostendimus, Alexandrum, eo die ab auctore Romani parvi consignatum, tali à Viennensi præsule exornatum elogio, ut hodiernum Hierosolymorum episcopum ex Rufini lib. 6 cap. 29 clarissime depinxerit. Est hic igitur celeberrimus Sanctus, à citato Romani parvi auctore hoc die positus, & ex eo, ut passim fieri solet, acceptus, de quo nec Hieronymiana, nec Beda aut ejus sequaces meminere. Agit de Alexandro Eusebius lib. 6, variis capitibus à Rosweydo, Henschenio & Papebrochio citatis, atque ex Eusebio Hieronymus de script. eccles. cap. 62. Hæc autem hoc die Romani parvi verba sunt: *Sancti Alexandri episcopi, qui cum Narcisso Jerosolymitanæ ecclesiæ gubernaculum suscepit.* Non potuit, opinor, distinctius Hierosolymitanus Alexander vel digito commonstrari; nec minus clarum est Adonis elogium ex laudati Rufini lib. 6 cap. 9, vel ex Eusebio cap. 11, quod à Notkero descriptum est, à Nostro sic contractum, ut in textu exhibetur. In re tam plana diutius non immoramur, vide Henschenii commentarium historicum, Catalogum epp. Hierosolymitanorum pag. 13, item Ruinartium in sinceris & selectis à pag. 114, quibus affinia tradit Tillemontius tomo 3 à pag. 415. Wandelbertus Alexandrum cum Pigmenio conjungit, de quo plura in Auctariis subjicientur: *Alexandri*

Præsul Alexander ter quinam possidet, aliam
Presbyter & Romam Pigmenus sanguine lustrat.

AUCTARIA.

Pigmenii. PULSANEN. Textui puro subnectit: *Eodem die, sancti Pigmenii episcopi.* Agit, ni fallor, de Pigmenio presbytero & martyre, vide XXIV hujus.

De Alexandro. ANTVERP-MAJ. *Natale beati Alexandri episcopi & martyris, qui persecutione Decii cum jam longævæ ætatis veneranda canitie perfulgeret, ductus Cæsaream & clausus carcere ob confessionem Christi martyrio coronatus est.* Additur in margine

Eduardi. eadem manu: *Ipso die, sancti Eduardi regis & martyris.*

Pigmenii. ROSWEYD. post textum: *Romæ, Pigmenii presbyteri. In Nicomedia, viginti tria millia martyrum.* Vide Acta, ubi de decem millibus. Nescio unde in hoc codice numerus accreverit. *MM 23000*

De Alexandro. CENTULEN. *Natale beati Alexandri episcopi & martyris, qui cum Cappadocenam gubernaret ecclesiam, [&] in zelo religionis sacra loca Jerosolymorum inviseret, voce de cælo lapsa, jussus est Jerosolymitanam regere ecclesiam.*

Lazari resuscitat. BRUXELLEN. Incipit: *Apud Bethaniam, Lazari quatriduani resuscitatio.* Colitur XVII Decembris. Sequitur elogium Alexandri modice interpolatum. Dein: *Et Romæ, sancti Pigmenii presbyteri & martyris, positi ad sanctos Abdon & Sennen martyres. Ipso die, sanctorum Rogati, Victoris & Luciani. Item, Eduwardi regis Angliæ. Qui pro Christo limina beatorum Petri & Pauli Romæ tempore Sergii Papæ peregrinus adiit, atque in eadem urbe plenus operibus bonis & eleemosynis, usque ad diem mortis consenuit.* Quam hæc inepte connexa sint, in Actis intelliges. Denique: *Metis, sancti Landrici, Metensis episcopi & confessoris, qui fuit filius sanctorum Vincentii & Waldetrudis, ac beatæ Gudilæ patronæ nostræ consanguineus.* Inter Prætermissos rejicitur ad XVII Aprilis. *Pigmenii.* *Rogati & sociorum.* *Eduardi.* *Landrici.*

HAGENOYEN. In Alexandro pluribus interpolatus, secundo loco sic habet: *In Bethlehem Judæ, depositio sancti Joseph, sponsi beatæ Mariæ virginis* [matris] *Domini nostri Jesu Christi secundum carnem, & nutritoris Domini, qui multum ab Euangelistis in Euangelio commendatur. Hic vir sanctus magnam solicitudinem erga Christum & ejus matrem habuit. Iste vir sanctus quali morte, & quo tempore* [obierit] *ac in quo loco sepultus sit, plerisque penitus ignoratur.* Vide in accessionibus diei sequentis. *Joseph.*

AQUICINCT. *Item sanctorum Currentii & Timothei.* Ex classe martyrum Mauritanorum. *Currentii & Timothei.*

PLESCHIONEN. & VATICAN. num. 5949: *Alexandriæ, sanctorum Collegii diaconi, Rogati, & Satyri* vel *Saturi.* *Collegii & sociorum.*

REG. SUEC. qui fuit principis Ursini à Rosemberg. *In civitate Mantua, depositio sancti Anselmi, Lucensis episcopi & confessoris.* *Anselmi Lucensis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Alexandri episcopi & martyris. Ancelmi* [vult dicere *Anselmi*] *Lucensis episcopi.* *Anselmi.*

ALTEMPS. *Natale sancti Eduardi regis & martyris, cujus mortem in conspectu domini pretiosam crebra miracula testantur. Ipso die, sancti Frigidiani episcopi & confessoris.* Præcipua ejus festivitas est translatio XVIII Novembris. *Eduardi.* *Frigidiani.*

FLORENTIN. *Natale sancti Anselmi episcopi & confessoris. Ipso die, festum gloriosissimi archangeli Gabrielis.* In Actis differtur ad XXVI hujus. *Anselmi.* *Gabrielis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Hispaniis, memoria sancti Gabrielis archangeli.* Sequitur textus. Tum: *Ipso die in Britannia, sancti Edwardi regis & martyris.*

GREVEN. *Venerabilis memoria archangeli Gabrielis, nostræ redemptionis paranymphi. Pigmenii,* *Pigmenii & sociorum.*

Quartini, Samfori. Confusa & luxata nomina.

Eduardi. *In Anglia, sancti Edwardi regis & martyris.*

Narcissi. *In Augusta, beati Narcisci episcopi & martyris.*

Luxorii &c. *Item passio sanctorum Luxorii, Cisselli & Camerini martyrum.* In Sardinia passi sunt XXI Augusti.

Surenti & Timothei. *In Mauricania, beatorum Surenti & Timothei.*

Apiani. *Ipso die, reconditio sancti Apiani episcopi & confessoris.* De hoc Apiano vide Prætermissos.

Speciosæ. *Item sanctæ Speciosæ virginis.* Colitur XVIII Junii.

MOLAN. De archangelo Gabriele, Apiano, Speciosa, Eduardo, fere ut Grevenus. Tum minutiori charactere:

Narcissi. *In Augusta, beati Narcissi episcopi & martyris, qui cum apud Rhetiam, novam familiam Deo lucratus fuisset, post menses novem ad Hispanias est profectus, ad civitatem Gerundam cum Felice diacono suo: in qua multum populum Deo lucratus est, per tres annos, & palmam martyrii cum Felice diacono suo complevit.*

In editionibus aliis Narcissum Augustanum omittit. Textui vero Usuardino, post *veniens*, interserit, *cum Narcissus ejusdem urbis episcopus jam senex regeret ecclesiam*; & post *gubernaculum*, ponit, *cum eo* suscepit. Demum præter quatuor supra nominatos, accedit: *Die decima octava, sancti patris Cyrilli archiepiscopi Hierosolymorum.* Cyrilli

Et minoribus litteris: *Qui promptissimus defensor* Hierosolym. *Apostolicorum dogmatum, maximas ab Arianis passus est persecutiones.* Plura de Cyrillo, egregio fidei propugnatore addi poterant, quæ videsis omnia fusius & accuratius in Actis explicata.

XIV *Kal.* *Die* 19.

Joannis Penarensis. NAtalis beati Joannis, magnæ sanctitatis viri, qui de Syria oriundus pervenit ad Italiam: ibique apud Penarensem urbem constructo monasterio, multorum servorum Dei per quadraginta annos pater existens, multis clarus virtutibus quievit in pace. Eodem die apud Surrentum, sanctorum Quinti, Quintilli, *Quinti & sociorum.* Quartillæ, Marci, cum aliis novem. Civitate Brixa, sancti Caloceri *Caloceri.* martyris.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. phrasim non nihil variat, ita scribens: *Qui de Siria oriundus, veniens Italiam, ibi apud Pennarensem urbem construxit monasterium, multorumque servorum Dei* &c. Greven. & Molan. etiam scribunt *Pennarensem*; Acta nostra *Paranensem.* Erravit Munerat. qui sic habet: *ibique penes Arimenensem urbem,* si Spoletinam vocasset, condonari poterat. Praten. pro *Quintilli* legit *Quintili*, forte ex aliquo apographo Hieronymiano, certe sic in Adone non reperit. Munerat. aliam inflexionem sequitur, dum *Quintillæ* feminæ nomen viro supposuit; quod plures alii faciunt. *Brixa* scribunt codices Mss. excepto Pulsan. qui habet, *civitate Brixiana.* Greven. & Molan *Brixia.*

Ioannis. OBSERVATIO. *Joannes Penarensis*, vel *Panarensis*, seu, ut in Actis nostris scribitur, *Paranensis*, aliis *Pinnensis*, nec Hieronymianis nec Bedæ cognitus est, nisi quis suspicari velit Rabani verba Bedæ adscribi posse. Hic certe de Joanne agit, sed alio à nostris modo, & non satis accurate. In nostra itaque serie, apud Romanum parvum primum recurrit: *In Penarense civitate, beati Joannis, magnæ sanctitatis viri.* Vitam, seu potius vitæ compendium, quod supererat, vidit Ado, & ex eo sua eduxit, quæ à Notkero nonnihil abbreviata sunt, à Nostro ad solitam phrasim contracta. Atque hoc ordine rem processisse, mihi certum videtur, non eo, quem recenset Henschenius, quasi nimirum diversa singuli elogia ex eodem fonte accepissent. Sic eumdem Joannem celebrat Wandelbertus:

Bis septena Joanne eremi cultore coruscat.

Surrentinos martyres, aut sane affinia ipsis nomina, memorant Hieronymiana apographa, verum ut in textu nostro exprimuntur, ex Romano parvo videntur accepti, cum hac diversitate, quod ibi *Martiæ* scribatur, pro *Marci* & VIII pro IX; de *Quintillo*, supra diximus. De hisce martyribus aliqua notat Florentinius, sed multo accuratius & scrupulosius rem discussit Henschenius, sic tamen ut lustratis multis codicibus omnibusque perpensis, cedere cogatur Martyrologorum nostrorum, intellige Romani parvi, Adonis &c. auctoritati, relicta confusione, quæ ex Hieronymianis seriem turbaret, nomina *Caloceri.* mutaret, augeret, transponeret. Superest *Calocerus*, ab Usuardo, nescio unde, eductus, forte ex prælongo elogio Faustini & Jovitæ XV Februarii, à Rosweydo ex editione Adoniana revulso. Certe *Calocerus* non huc propriè, sed ad XVIII Aprilis pertinere videtur, quo die in hodierno Romano & in Actis refertur. Studiose observavit Castellanus, nomen *Caloceri* in prætenso autographo Pratensi, super inductione seu rasura ante facta inscriptum. Ceterum cum optimæ fidei codices nostri omnes, atque etiam recentiores eum concorditer hac die posuerint, non est quod de textus Usuardini veritate, tum hîc tum in aliis annuntiationibus, ullatenus dubitetur. De Calocero aliqua Papebrochio, dicenda fuere in Responsionibus ad art. XI à num. 56.

AUCTA-

AUCTARIA.

Theodori. Apollonii. Leoncii.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In textu puri sunt, ast ei subjungunt: *Item sancti Theodori episcopi. Ipso die, Apollonii, Leoncii episcopi.*

Translat. M. Magdal.

CODEX PRATENSIS, alius à prætenso autographo, habet in margine: *Apud Vizeliacum, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ.* Quæ translatio etiam notatur in pervetusto Kalendario Bizuntino S. Magdalenæ, & in Auctariis infra describendis.

DeCalocero.

LOVANIEN. In Joanne mutilus est. In Surrentinis purus. Tum: *Civitate Brixia, sancti Calocerii martyris, qui ingressus ante Adrianum, vidensque equuleos vacuos, & ministros torqueri, cum diceret magnus est Deus Christianorum, ab ipso consummatus est. Eodem die in Bethleem Judæ, sancti Joseph nutritoris Domini. In Cæsarea*

Theodori.

Cappadociæ, natale sancti Theodori episcopi. Ipso die, Pollonii & Leoncii episcopi. Vult dicere *Apollonii*, ut legunt ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN., ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ BELG. qui in hisce Auctariis cum Lovaniensi plane conveniunt; in eo puriores, quod textum integrum præmittant.

Textus mutilus.

CENTULEN. Hæc habet: *In Italia, apud Penarensem urbem, sancti Joannis abbatis, magnæ sanctitatis viri. Eodem die apud Surrentum, sanctorum Quinti, Quintilli, Quarillæ, Marci cum aliis* IX.

ANTVERP-MAJ. A præcedenti non multum differt.

Theodori. Apollonii & soc. xiv. Landoaldi. Josephi.

ROSWEYD. Textui adnectit: *In Cæsarea, Theodori presbyteri martyris. Item in Africa, Apollonii martyris & aliorum quatuordecim. Landoaldi confessoris. In Bethleem, Joseph nutritoris Domini.*

De Joseph.

BRUXELLEN. Primo loco: *In Bethleem, sancti Joseph nutritoris Domini nostri Jesu Christi. Quem idem suus alumnus hic in terris, duodecim præcipuis honoribus decoravit, quos dominus Petrus de Ailliaco episcopus Cameracensis, postea Cardinalis, descripsit. Apud Penarensem urbem, beati*

De Joanne.

Joannis eremitæ, admirandæ sanctitatis viri, qui prophetico spiritu plenus, Theodosio imperatori Christianissimo, victorias de tyrannis prædixit. Hoc annotasse sufficiat, cetera conveniunt. De Surrentinis & Calocero ut LOVANIEN. Sequitur:

Theodori. Apollonii & aliorum. Landoaldi.

In Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori episcopi & martyris. Ipso die, Apollonii, Leonii, & Joannis episcoporum. Et in Gandavo, sancti Landoaldi archipresbyteri & confessoris. Qui post beatum Amandum, episcopatum Trajectensem supra Mosam, novem annis administravit. Quo tempore ipse sanctum Lambertum imbuens, in viam Dei induxit, ejusque corpus tempore Stephani Papæ septimi Gandavum translatum est.

Agricolæ.

HAGENOYEN. In textu purus, de Calocero habet auctarium jam descriptum. Deinde: *Item Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori episcopi & confessoris. Ipso die, Apollonii & Leoncii episcoporum. Item Cabilone, sancti Agricolæ episcopi & confessoris.* Loco non suo.

AQUICINCT. Post textum purum: *Item sanctorum Theodori episcopi, Apollonii & Leonii episcopi. Et sancti Landoaldi confessoris.*

Lucilli & sociorum.

PLESCHIONEN. *In Africa, sanctorum Lucilli, Basti, & sancti Leontii episcopi.*

Translat. M. Magdal. Josephi.

MATRICULA-CARTUS-ULTRAJ. Hæc habet: *Translatio beatæ Mariæ Magdalenæ. Joannis confessoris. Quinti & sociorum ejus martyrum. S. Joseph nutritii Domini.*

BIGOTIAN. signatus P 5. *Item sancti Theodori episcopi.*

CLUNIACEN. *Item Theodori episcopi, Apollonii, Leoncii episcopi.* Servo interpunctionem.

VATICAN. num. 5949. *In Cæsarea Cappadociæ, sancti Theodori presbyteri. In Africa, sanctorum Lucilli, Basti & sancti Leontii episcopi.*

UGHELLIAN. *Item sancti Theodori episcopi. Ipso die, Apollonii, Leontii episcopi.* Ut supra.

De translat. M. Magdal.

ALTEMPS. *Ipso die, Apollonii & Leontii episcoporum. Item, sancti Theodori episcopi. Apud Wezzeliacum, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ, ab Aquensi territorio, ab loco qui Inpelliacus dicitur. Ubi usque hodie à fidelibus populis condigno honore frequentatur.*

Josephi.

STROZZ, & MEDIC. *Natale sancti Josephi... Apud Surrentum, sanctorum martyrum Quinti, Quintilli, Quartillæ & Marci cum aliis octo. Apud Brixiam, sancti Calocerii martyris. Item, sancti Theodori. Apud Verzelliacum, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ. Ipso die, sanctorum Apollonii & Leontii episcoporum.*

Desponsat. B. M. V. & Joseph.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Desponsatio gloriosæ semper virginis Mariæ matris Dei sancto Joseph. In Bethleem Judæ, natale sancti Joseph nutritoris Domini nostri Jesu Christi.* De Joanne, de Surrentinis & Calocero, ut supra. Sequitur: *Monasterio Vercelliaco, translatio corporis beatæ Mariæ Magdalenæ ab Aquitania. In Cæsarea, natale sancti Theodori episcopi & martyris. Ipso die, sanctorum Apollonii & Leoncii episcoporum*

Lactini.

& confessoris. Item sancti Lactini confessoris.

BELIN. Primo loco: *Natale beati Joseph, sponsi beatissimæ virginis Mariæ.* Secundo loco, de Calocero, quem episcopum facit. Tum de Joanne & Surrentinis. Demum: *Ipso die, sanctorum Apolonis, Leontii episcoporum.* In altera editione, *Apolonii &*, ubi adjungitur: *Item translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ.*

De S. Joseph.

GREVEN. *Desponsatio gloriosæ semper virginis Mariæ sancto Joseph. Transitus ejusdem beati Joseph sponsi genitricis Dei, qui & pater nutritius Salvatoris nostri digne meruit appellari. Ipso die,*

Apollonii & sociorum. Theodori. Lactini. Landoaldi. Transl. M. Mag.

sanctorum Appolonii, Bassi, Sorenti, & Leoncii episcopi. Item, Theodori episcopi Cæsareæ Cappadociæ & confessoris. In Hibernia, sancti Lactini episcopi & confessoris. Landoaldi presbyteri & confessoris. Translatio beatæ Mariæ Magdalenæ ab Aquitania ad Vercelliacense monasterium.

S. Joseph. Apoll. &c.

MOLAN. *Natale beati Joseph, sponsi beatissimæ virginis Mariæ Ipso die, sanctorum Apollonii & Leontii episcoporum. Item, translatio sanctæ Mariæ*

Transl. M. Magdal.

Magdalenæ. In Cæsarea Cappadociæ, Theodori presbyteri & aliorum septem. Depositio sancti Landoaldi episcopi & confessoris. Hic beatum Lambertum

De Landoaldo & de

episcopum in pueritia nutrivit & sacris litteris erudivit. Item, natale sanctorum sociorum ejus, qui cum eo honorifice quiescunt apud Gandavum, in monasterio sancti Bavonis. In editionibus aliis textui præfixit *S. Joseph*, sed litteris Italicis. In fine de Theodoro, ut supra. Tum: *In portu Ganda, depositio sancti Landoaldi confessoris & archipresbyteri. Hic beatum Lambertum... Item, natale sanctorum socio-*

ejus socii.

rum ejus Amantii diaconi, Adriani internuntii & reliquorum, qui cum eo honorifice quiescunt apud Gandavum, in ecclesia sancti Bavonis. Ipso die, sanctorum Apollonii & Leontii episcoporum. Vercelliaco monasterio, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ.

XIII *Kal.* *Die* 20.

Archippi. EN Asia, natalis sancti Archippi commilitonis beati Pauli, cujus meminit idem Apostolus in epistola sua scribens Colos-
Cuthberti. sensibus. Apud Britanniam, depositio sancti Chutberti, qui ex anachoreta, ecclesiæ Lindisfarnensis antistes, totam ab infantia ad senium vitam miraculorum signis inclytam duxit. In Syria, sanctorum Pauli, Cyrilli, Eugenii cum aliis quatuor. Ipso die, sancti Vulfranni confessoris.
Pauli & sociorum.
Wulfranni.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In mendis ferme librariis aut typographicis consistit. Scripsi *Colossensibus*, licet codices passim legant *Colosensibus*, pejus Munerat. *Collocensibus*. Sic item posui cum Pratensi *anachoreta*, cum codices habeant *anachorita*, Tornacen. *anacorita*. Rursus *Chutberti* cum plerisque, melius tamen legendum puto *Cuthberti*. Beda *Gutberti*, Rabanus *Chudberti*, Tornacen. *Cutberti*. De cetero, *Siria*, *Cerilli*, *tota* pro *totam* in Munerato, notanda non sunt, uti nec apud eumdem *Nulfranni*, pro *Vulfranni*, ut habent codices omnes, quidquid Pratensis posuerit *Vulframni*, quo forte modo scribendum est, licet nobis magis placeat *Wulfranni*; non ita *Wlfranni*, ut alii legunt.

Archippi. OBSERVATIO. *Archippi* memoria reperitur in Romano parvo, consueto Adonis ductore, unde & mihi consequens videtur, ut in Adone ipso exstare itidem debeat, utpote, qui rarissime soleat prætermittere, quos in codice Ravennæ descripto invenerit. Visum tamen est Mosandro asteriscum appingere, signum videlicet exclusionis à germano Adonis textu: Rosweydus eum secutus, in appendicem rejecit. Recte an secus id fecerint, examinare hujus loci non est. Firmatur interim conjectura mea ex eo quod Notkerus, Adonis vestigiis presse inhærere solitus, de Archippo etiam meminerit, idque ipsis illis ferme verbis, quæ Mosander & Rosweydus Martyrologo Viennensi abjudicarunt. Hæc sunt Romani parvi verba: *Archippi commilitonis Pauli Apostoli.* Notkerus, adjecit titulum *episcopi*, de quo, uti & de martyrii laurea, antiquorum testimonia quærit Henschenius, nec reperit Tillemontius tomo 1 pag. 289. *Commilitonem* suum vocat Paulus ipse ad Philemonem scribens, & de ejus ministerio loquitur ad Colossenses, unde apposita est textus nostri formula. *Chuthertus* vel *Cuthbertus* Lin-
Cuthberti. disfarnensis, à Beda solo nomine ponitur, vocatus *Gutbertus*, ut supra diximus. Insigne elogium adjecit Ado, desumptum, ut profitetur, ex ipsamet Vita à Beda descripta, quam in Actis nostris invenies. Adonis elogium Usuardus fere totum, Notkerus plane integrum transumpsit. Aliud Rabanus proprio marte conflavit. Solum Cuthbertum canit Wandelbertus:

Tertia cum decima Cuthberti laude nitentes
Anglorum ducit per mystica gaudia plebes.

Martyres Syri ex aliquo codice Hieronymiano probabilissime ab Usuardo educti sunt,
Pauli & sociorum. etiam à Notkero commemorati, sed aliâ phrasi, post *Eugenii* addendo, *Serapionis*, *Victorici & aliorum*, numero indeterminato. Henschenius in Actis, præter *Serapionem* & *Victoricum*, adjunxit socios alios quinque, suis expressos nominibus, sed de eorum gestis
Wulfranni. nihil reperit. *Wulfrannus* Bedæ, Romano parvo, Rabano & Notkero incognitus, Hieronymiano Lucensi adscribitur apud Florentinium. Verosimillimum est, solum diem ab Usuardo mutatum; ut qui in Adone ad XXIII Aprilis *Wulfrannum* repererat, huc ad proprium obitus diem, melius transtulerit. Unde motus fuerit, ut hunc potissimum diem seligeret, nolim conjectando statuere: sed prodit se citatus codex Lucensis, olim Fontanellensis seu S. Wandregisili, qui solus de Wulfranno agit; uti se Anglicum ostendit antiquior codex Epternacensis, dum ad calcem adjicit: *sancti Cuthberti*. Si ex priori codice acceptum cultus diem volueris, non repugnabo; quamvis certum sit Wulfrannum ad genuina Hieronymiana minime pertinere, ut fatetur Florentinius. Interim laterculum, ut à nobis positus est, plane esse Usuardinum, sic certum opinor, ut in controversiam venire non possit. Vide Henschenii commentarium & Acta ab eo illustrata, cum quibus confer Observationes Mabilionis seculo 3 Benedictino, parte 1 à pag. 355, &, si potes, utriusque sententias compone, easque concilia cum altera Cointii, ad annum DCCIV.

AUCTA-

AUCTARIA.

Vigiliæ S. Benedicti.

PULSANEN. In textu non nihil mutilus, subdit in fine: *Eodem die, vigilia sancti Benedicti abbatis.* Proprium id fuisse nonnullis italicis monasteriis ex Pleschionensi infra patebit.

De Cuthberto ex Adone.

ANTVERP-MAJ. Incipit à Cuthberto ex Adone: *In Britannis, natale sancti Cuberti, qui ex anachorita, ecclesiæ Lindisfarnensis antistes, totam ab infantia ad senium vitam, miraculorum signis inclitam duxit. Cujus dum undecim annis maneret corpus humatum, incorruptum, quasi eadem hora defuncti, simul cum veste qua tegebatur, inventum est. Scribit sanctus Beda presbyter in libello de vita ipsius. Eodem die, sancti Archippi, commilitonis Pauli Apostoli. In Fontella* [Fontenella] *monasterio, sancti Wlfrani episcopi, præclari in miraculis & doctrina viri.* Hæc de Wulfranno habet Ado XXIII Aprilis, causam nescio, certe *altum* ejus de hoc Sancto *silentium*, non recte incusat Mabilio in Actis Benedictinis, loco quem in Observatione citavimus.

Item de Wulfranno.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri sunt excepta ultima annuntiationis formula, quam sic legunt: *Monasterio Fontinellæ, sancti Wlfranni episcopi & confessoris.*

ROSWEYD. In hoc solo à puritate etiam deficit. Sic habet: *In pago Rotomagensi, sancti Vulframni, Senomicæ civitatis episcopi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Elogio Cuthberti hæc ex Adone post *duxit*, interserunt: *Cujus corpus, sicut scribit Beda presbyter, undecim annis humatum, incorruptum cum veste, qua tegebatur, inventum est.* Tum in fine: *Monasterio Fontinellæ, sancti Vulfranni* [variant in modo scribendi] *episcopi & confessoris.*

De temporis principio.

BRUXELLEN. Nova producit; ita incipit: *Prima dies seculi, & principium temporis, in quo Deus cælum & terram creavit. Et ea die Iosue, sicco vestigio, cum Hebræis Iordanem transivit. Hac die fuit Dominica in ramis palmarum, qua Christus vendentes eliminavit de templo.* Sequitur de Archippo & martyribus Syris, ut in textu. De Cuthberto fere ut codd. mediæ notæ, præterquam quod paulo pressius verbis Adonis inhæreat. In fine: *Fontanellæ monasterio, sancti Wulfranni archiepiscopi & confessoris. Cujus corpus postea in Blandinio translatum est.*

De Wulfranno.

HAGENOYEN. Parum admodum differt à codicibus mediæ notæ. Omittit Bedæ titulum, *presbyter*; & pro *Wulfranni* inflectit *Wolfframi.*

CENTULEN. Hæc stylo suo: *In Britanniis, depositio beati Cuthberti episcopi & confessoris, admirandæ sanctitatis viri. Cœnobio Fontenella, depositio sancti Vulfranni Senonensis quondam archiepiscopi & confessoris.*

AQUICINCT. Post *Archippi*, addit *martyris.*

PLESCHIONEN. In fine: *Vigilia sancti Benedicti.* Vigiliæ Benedicti.

MATRIC-CARTUS ULTRAJ. Deficit in martyribus Syris; de reliquis brevissime.

FLORENTIN. Primo loco: *Natale beati Ioachimi, patris gloriosæ virginis Mariæ & avi Domini nostri Iesu Christi.* Joachimi.

CODEX MONTIS SANCTI. *Natale vel passio Geretrudis virginis.* Quid codex hic velit non satis perspicio. Geretrudis.

EDITIO LUBECO-COL. Convenit fere cum textu codicum mediæ notæ, sed in fine adjicit: *Eodem die, sanctorum Sabeari & Pollionis, sociorumque eorum martyrum.* De his videndus index Prætermissorum. Sabiani & sociorum.

BELIN. Pro *Archippi*, legit *Arcippi.* Secundo loco agit de martyribus Syris. Deinde: *Monasterio Fontenellæ, sancti Vulfranni confessoris. In Britannia, sancti Gutuberti episcopi.*

GREVEN. Wulfranno subjungit: *Iste Vulfrannus, cum esset Senonensis episcopus, ad Frisiam transiens, Christi Euangelium prædicavit. Inde reversus, in monasterio Fontanelia monasticum habitum sumens, in multa sanctitate cursum suum complens, quievit in pace anno Domini* DCCXX. *Eodem die, sanctorum Ioseph & Claudii.* Quam apte hi duo conjungantur, vide in Actis. *Methis, sancti Urbicii episcopi & confessoris. Senones, Guerici & Ebbonis, episcoporum & confessorum.* Vide Prætermissos. *Heriberti presbyteri & confessoris. Cui cum sanctus Cuthbertus episcopus diceret, se migraturum è seculo; ille pedibus ejus advolutus rogavit, ut sibi à Domino impetraret, quatenus secum ad gaudia æterna transire posset; factumque est ut petierat. Item secundum aliquos hic, translatio est beatæ Mariæ Magdalenæ.* De qua in Auctariis XIX. De Wulfranno. Josephi & Claudii. Urbicii. Guerici & Ebbonis. Heriberti.

MOLAN. De Wulfranno: *Senonum archiepiscopi, in Blandinio monasterio. Sancti Ioachim confessoris, patris beatæ Mariæ virginis.* In posterioribus editionibus, mutatur Wulfranni annuntiatio. De Joachim, ut jam dictum. *Die vigesima, sanctorum qui nominantur patres in monasterio sancti Sabæ interemptorum.* Demum typis minoribus: *Coloniæ ad gradus, obitus Rixæ, reginæ Hungariæ, neptis sancti Annonis episcopi. Cujus, num canonizatæ, corpus patet in magnis festis.* De ea agitur inter Prætermissos hoc die & XIX hujus. Joachim. Martt. in monasterio S. Sabæ. Rixæ.

XII *Kal.* *Die* 21.

APud Cassinum castrum, natalis sancti Benedicti abbatis, hujus vitam virtutibus & miraculis glorioſam, beatus Papa scribit Gregorius. Alexandriæ, beati Serapionis anachoretæ, magnarum virtutum viri. In territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis, cujus vita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit. Benedicti. Serapionis. Lupicini.

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Vix quidquam differunt codices mediæ notæ.

VARIA LECTIO. In una alterave transpositione consistit. Textus habet: *Beatus Papa scribit Gregorius.* Munerat. *Gregorius scribit.* Sic pro *illustris fuit*, ponit Tornacen. *fuit illustris.* In Antverp. & Max-Lubec. deest *sancti*, ante *Lupicini.* De *anachoritæ* & *anacoretæ* dictum abunde est.

Benedicti. OBSERVATIO. Celeberrimum magni nigrorum monachorum patris Benedicti nomen ab antiquis Martyrologis omnibus hoc die celebratur. Ejus meminerunt Hieronymiana apographa, ut Epternacense ad finem laterculi subtexens: *Et sancti Benedicti abbatis;* Corbeiense ad calcem etiam: *Et depositio B. Benedicti abbatis;* quæ in Lucensi primo loco posita sunt. Beda non minus simpliciter: *sancti Benedicti abbatis*, ad quæ videri potest breve Flori elogium à nostro diversum. Romanum parvum: *In Casino castro, Benedicti abbatis.* Ado non longa oratione Sanctum ornavit, cujus potiorem partem mutuavit Noster, Notkerus totam sumpsit & aliquid addidit, non satis apte *Casinum Castrum* cum *Beneventana civitate* connectens. Rabano satis fuit dicere, quod *regulam monachorum scripserit cum magna discretione.* De Sanctissimi Patriarchæ rebus gestis, translationibus & miraculis fusissime tractavit Henschenius, quæ si non sufficiunt, videsis Acta Benedictinorum variis locis à Mabilione designatis. Superest Wandelberti encomiastica versificatio:

Tum duodena fide Benedicti & nomine fulget,
Cœnobiale decus, duce quo lætatur in orbe.

Serapionis. Qui hîc secundo loco notatur *Serapion*, mihi non adeo obvius est, quam pluribus visus fuerit; nec plane liquet, utrum ex Hieronymianis primum profluxerit. Ex variis Martyrologiorum efferendi modis faxo id colligas. In præfatis Hieronymianis, decem circiter locus præfigitur, hoc modo: *In Alexandria, Serapionis monachi, Josippi* &c. Hîc *martyrem* recoli, dubitari haud quaquam potest. Jam Romani parvi textum accipe: *Et Serapionis anachoretæ.* In eamdem sententiam loquitur Ado: *Eodem die, beati Serapionis anachoritæ.* Ego hîc *confessorem* intelligo, Adoni solo nomine cognitum, sine ulla patriæ, ætatis aut habitationis distinctione, ut, quem inter plures Serapiones indicent auctores illi, prorsus ignores. Nec tenebras dissipant Rabanus & Notkerus; hîc *Alexandriam* signans, sic loquitur, ut Hieronymiana secutus videatur, tametsi in Rabano legisset, *depositio Serapionis.* Quid Noster? *Alexandriam* quoque legit, fateor, at ex toto sensu patet; *Serapionem* aliquem *confessorem* indigitari. Quem obsecro? An *Arsinoitem?* An *Sidonium?* An *episcopum Thmueos*, de quibus hoc die Henschenius? An qui ex Baronii mente, ab Arianis exilium passus est? An *Sindoneum* vel *Sindonitem*, qui à Bollando XXIII Januarii pag. 508 col. 2 indicatus, nescio quo casu, in Actis nostris hactenus præteritus est? Multa hîc quæro, quæ ad XXI Octobris, operosioris disquisitionis materiam præbere poterunt. Vide Henschenium hîc, ac paucis Tillemontium tomo 8 pag. 618, & alibi.

Lupicini. *Lupicinum* primus consignavit Ado, brevi contentus elogio, quod Usuardus altera parte truncavit. Notkerus multa de suo addidit ex ipsa, ni fallor, vita, quæ à coævo scripta in Actis reproducitur. Pro textus Usuardini germana simplicitate abunde sufficiant citati codices tum Mss. tum impressi.

AUCTARIA.

PULSANEN. Pro singulari, opinor, in Patriarcham reverentia, ita de Benedicto enuntiat: *Apud castrum Casinum, sanctissimi Benedicti confessoris atque abbatis.*

BELINUS item in hoc solum à puritate deficit, quod scribat *beatissimi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Puri etiam sunt, pauciissimis exceptis, iis nempe verbis quæ adjiciunt, *in Dialogorum libro secundo beatus scribit* &c.

CENTULEN. De Benedicto jam dicta verba etiam interjicit. In Serapione purus est. Breve Lupicini elogium rescindit. Tum in fine proprium loci: *Cœnobio Centula, translatio sancti Vigoris episcopi* [Baiocensis] *& confessoris.* Vide Prætermissos, ubi rejicitur ad 1 Novembris.

Vigoris.

ANTVERPIEN-MAJ. De Benedicto addit *in Dialogorum libris*, ut scripsit Ado. De Serapione cum textu. *Et in territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis Virensium* [Jurensium,] *cujus vita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit, Corpus ejus in finibus Vesontionum, apud Latonense monasterium celebratur.* Hæc est altera encomii Adoniani pars ab Usuardo rescissa, in qua tamen legitur *Laocense*; alii scribunt *Lauconense*; Mosander *Lacionense.* Videantur Acta. *De Lupicino.*

BRUXELLEN. In Benedicto convenit cum codicibus mediæ notæ. In Serapione purus, sic de Lupicino: *In territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis Virensium magnifici. Cujus vita... Et corpus ejus in finibus Vesontionum in Laoconensi monasterio celebratur.*

HAGENOYEN. Hoc peculiare habet, quod totam fere sancti Benedicti vitam non longa laudatione complectatur, hisce verbis: *Hic cum foret juvenis scholas seculares reliquit & scholis divinis se tradidit. Et cum tentationes sentiret inter urticas & vepres se projecit, & curatus est.* *De sancto Benedicto.*

Hunc

Hunc solus Romanus in specu latitantem per tres annos solus scivit, cui & ille victum ministravit. Hic spiritu prophetiæ claruit & monachorum regulas scripsit. Discretionem immundorum nimiam accepit à Domino. Abbas factus, durus secundum regulam fratribus dissolutis erat, unde vitreum vas cum veneno sibi ab eis oblatum, signo crucis confregit; & ad locum solitudinis suæ perrexit, ubi postmodum multis claruit virtutibus, ob quas multi ad eum quotidie veniebant, & ideo ibidem duodecim monasteria construebat. Hic etiam præterea in contemplationis gratia singularis erat, & etiam visiones spirituales videbat, hoc est animam sororis suæ Scholasticæ & Germani episcopi Capuani ab angelis in cælum ferri vidit. Diem etiam sui exitus ante annum sibi Dominus revelavit, quem & fratribus non abscondit. Ante sextum vero diem sui obitus febribus languere cœpit, & sexto die in oratorium se portari fecit, & sepulchrum sibi aperiri, & tunc Communionem accepit, & inter discipulorum manus, erectis in cælum manibus, ultimum spiritum inter verba orationis efflavit.

AMBIAN. *Ipso die, translatio sancti Firmini episcopi & confessoris.* Colitur XXV Septembris. *Translat. Firmini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Benedicti abbatis. Serapionis anachoretæ. Lupicini abbatis, fratris sancti Romani abbatis.*

EDITIO LUBECO-COL. Vix quidquam differt à codicibus mediæ notæ.

GREVEN. *Iosephi. Ammonis.* Ex Hieronym. *In Hibernia, Endei abbatis. Amos eremitæ & confessoris.* Inter Prætermissos rejicitur ad IV Octobris. *Endei. Amos.* *Romæ, Felicitatis viduæ.* Ad XXIII Novembris. *Felicitatis.* *Hic fecit Deus luminaria rerum. Item beati Benedicti monachi, de quo Gregorius refert 3. Dialog. quod ætate juvenis, sed moribus grandævus, à Gothis in clibanum succensum projectus & inclusus, altera die illæsus penitus inventus sit.* Hic remittendus est ad diem XXIII Martii. *Benedicti alterius.*

MOLAN. Agit de solo hoc Benedicto, expressius designans Gregorii locum, nempe 3 Dialog. cap. 18. In aliis editionibus: *Die vigesima prima, sancti patris & confessoris Iacobi episcopi.* De ipso videnda sunt Acta nostra. *Iacobi.*

XI *Kal.* *Die* 22.

APud Septimaniam civitate Biterris, depositio sancti Afrodisii episcopi & confessoris. Hic à beato Paulo Narbonensi episcopo eidem urbi ordinatus antistes, fidei documentis præclarus virtutumque meritis ornatus, quievit in pace. *Afrodisii.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Ad pauciſſima redit. Pro *civitate* legunt Herinien. & Munerat. *civitatem.* Praten. *Byterris*, pejus Tornacen. *Biternis.* Supereſt varia *Afrodisii* efformatio, pro qua Praten. *Afrosidii*: Herinien. *Afradisii*: Munerat. *Affrodisii*, quod legit etiam Greven. Optime, ni fallor, Molan. *Aphrodisii*: ſervata nihilominus manuſcriptorum codicum fere omnium ſcribendi ratio, quam & in Actis præhabitam video.

OBSERVATIO. *Aphrodisius*, ſeu *Afrodisius*, utcumque demum ſcripſeris, nomen non explico. Ægyptius is, Græcus an Romanus fuerit, nuſquam traditur. Hoc compertum, à ſolo Uſuardo primum inventum atque in ſacris Faſtis conſignatum eſſe: opinor ex Actis ſancti Pauli Narbonenſis, ubi curſim dicitur, in hujus locum Biterris ordinatus, ut ab Henſchenio hîc oſtenditur; ubi monet, *hæc fere omnia eſſe, quæ de ſancto Afrodiſio dici ſecure queunt, cum aliæ narrationes non careant mendis*: quales non unas ex Maurolyco, Galeſinio & aliis merito rejiciendas exiſtimat. Porro antiquiores omnes Martyrologi Hieronym. Rom. parvum, Florus & Ado: Rabanus item, Wandelbertus, Notkerus & poſt eos recentiores alii, de *Paulo* ipſo, non de *Afrodiſio* hac die meminerunt. In Actis noſtris longa fit enumeratio Martyrologiorum, in quibus hac die, & aliorum in quibus Paulus XII Decembris refertur, at niſi vehementer fallor tota differentiæ cauſa, ſoli & uni Uſuardo imputanda eſt, à quo ferme ceteri acceperunt, qui XII Decembris Paulum conſignant. Pauli elogium Ado inter Feſtivitates Apoſtolorum retulit, Notkerus totum tranſumpſit, pauculis de ſuo adjectis. Ceterum Uſuardi auctoritas à Baronio ſociiſque Romani moderni emendatoribus aut contempta aut neglecta eſt, expuncto plane ex toto Martyrologio *Afrodiſii Biterrenſis* nomine, reſtitutoque *Paulo Narbonenſi* ex Hieronymianorum apographorum, Romani parvi, Adonis, reliquorumque conſenſu. Nolim cum Matricula Cartuſiæ Ultrajectenſis ſuſpicari, dubitatum à Baronio, Afrodiſiuſne pro *Epaphrodito* fuerit ab Uſuardo ſuppoſitus; nam diſtinctis utriuſque characteribus, diſcrimen apparet manifeſtiſſimum. Interim excluſo *Afrodiſio Biterrenſi*, locum occupavit *Epaphroditus Terracinenſis*. Nobis de vera Uſuardi lectione nulla prorſus videtur ſubeſſe poſſe controverſia, codicibus omnibus cum laterculo convenientibus. Et quamvis ad hodiernum Uſuardi textum minime ſpectet laudatus Paulus Narbonenſis, hîc tamen viſum eſt, Wandelberti de eo diſtichon ſubjicere: *Afrodiſii.*

Undecima antiſtes tribuit pia lumina Paulus,
Quo jure exultat proprio Narbona magiſtro.

AUCTA-

AUCTARIA.

Pauli. PULSANEN. Textui puro subdit: *Item sancti Pauli confessoris:* præterito episcopi titulo, ut faciunt codices alii præsertim Hieronymiani.

Pauli. ANTVERP-MAJ. *In Galliis civitate Narbonia, natale sancti Pauli episcopi & confessoris, quem beati Apostoli, ordinatum urbi Narbonia episcopum*

Dionysii. *miserunt. Apud Chorintum, beati Dionisii episcopi, cujus eruditione & gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie.* Dionysius hic Corinthiacus, de quo etiam alii codices agunt, spectat ad VIII Aprilis. Sequitur in codice: *Civitate Biterris, depositio sancti Afrodisii episcopi & confessoris.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. A reliquis codicibus Usuardinis dissident; ita enim legunt: *In Galliis civitate Narbonæ, natale*

De Paulo. *sancti Pauli episcopi, discipuli Apostolorum, qui à beato Paulo baptizatus, in Gallias directus, apud Narbonam episcopali dignitate donatus est.*

Saturnini & sociorum. *In Africa, Saturnini & aliorum novem.* Abest totus Usuardi textus.

ROSWEYD. Post textum: *In Africa, Saturnini martyris & aliorum novem. Alexiani diaconi.*

Alexiani. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Primo loco cum tribus supracitatis ponunt: *In Galliis civitate Narbona, natale sancti Pauli episcopi, discipuli Apostolorum, qui à beato Paulo baptizatus* &c. Secundo, de beato Saturnino martyre & sociis novem. Tertio ac ultimo, textum Usuardinum purum subjiciunt.

CENTULEN. Hæc habet: *In Galliis civitate Narbona, sancti Pauli episcopi & confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinavit & ibidem direxit. Apud Chorintum, beati Dionysii episcopi, cujus eruditione & gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie. Civitate Biterris, sancti Afrodisii episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Incipit etiam à Paulo, cujus elogium ex Adone nonnihil interpolavit. Afrodisium habet secundo loco, & in eo purus est. Tertio refert Dionysium, ut supra. Denique:

Saturnini & soc. IX. *In Africa, beati Saturnini & aliorum novem.*

HAGENOYEN. De Paulo, ut ANTVERP. supra. Sequitur Afrodisius, ut in textu. Tertio loco de Saturnino & sociis. Demum: *Item Fi-*

Fidelis. *delis martyris.* Colitur hic die sequenti.

Fidelis & sociorum. PLESCHIONEN. *In Africa, sanctorum Fidelis, Saturnini & aliorum novem.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Afradisii episcopi & confessoris.* Notat deinde ad marginem, in Romano Martyrologio Epaphroditum pro Afrodisio positum.

De Paulo. VATICAN. signatus num. 5949, omisso textu sic legit: *Natalis sancti Pauli episcopi, qui à beato Paulo Apostolo, eum ad Hispanias prædicandi gratia pergeret, apud urbem Narbonam relictus, prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis coronatus quievit.* Vide quæ dicentur XII Decembris. Sequitur: *In Africa, sanctorum Fidelis &.*

Fidelis, Saturnini & aliorum novem.

FLORENTIN. In fine: *Apud prædictam Narbonam, sancti Pauli episcopi & confessoris. In Africa, sanctorum martyrum. Saturnini & aliorum novem.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Galliis* &c. ut ANTVERP. supra. Sequitur: *In Africa, beati Saturnini & aliorum novem martyrum, qui pro nomine Christi occisi sunt.* Tertio loco textus purus subjungitur.

BELIN. Prima editio eadem plane habet, quæ ex ANTVERP. superius descripsimus; at in altera, textus superadditus est hoc modo: *Apud Septimiaviam* [Septimaniam] *civitate Bituris* &c.

GREVEN. *In Africa, Saturnini, Dieroni & Saturnini aliorum octo martyrum. Item Arionis.* De his consule Florentinium & Acta hoc die. *Thomæ Comitis Lancastriæ & martyris.* Vide quæ de eo dicuntur in indice Prætermissorum. *Alexiani diaconi. Romæ, Theodolæ martyris.* Quæ ut ignota prætermittitur. *Item secundum aliquos hic, natale sancti Pauli Narbonensis episcopi, qui in pridie Idus Decembris ponitur. Catherinæ viduæ & virginis.* Miror inter Prætermissos non esse notatam, quandoquidem in Romano hac die expresse ponatur. Vide Acta XXIV Martii.

Saturnini & sociorum. *Arionis.* *Alexiani.* *Theodole.* *Catharinæ.*

MOLAN. Idem habet de Paulo Narbonensi auctarium, quod ex ANTVERP. dedimus, cui præterea subjungit: *Eodem die, monasterio quod Eike dicitur, sanctarum virginum Herlindis & Relindis germanarum, & religiosarum, gloriosarum in miraculis. Trecas, depositio sancti Cameliani antistitis.* Dein typis minutioribus: *Lea vidua, de qua beatus Hieronymus scribit, quod viro defuncto conversa est, & monasterii princeps & virginum mater effecta. Catharinæ viduæ, filiæ beatæ Birgittæ, quam canonizavit Urbanus VI. Divioni, sancti confessoris Hilarii. Item Carthagine, Octaviani archidiaconi, martyris, cum multis millibus Octaviani. virorum & mulierum, de quibus Gregorius Turon. lib. 2 Hist. Fran. cap. 3. in fine.* De Cameliano & Hilario vide Prætermissos. In Posterioribus omittitur Paulus. De Saturnino ut reliqui. De Cameliano ut in prima. Sequitur: *Die vigesima secunda, sancti hieromartyris Basilei, presbyteri Ancyranæ ecclesiæ. In monasterio quod Eike dicitur, translatio sanctarum virginum Herlindis & Relindis germanarum.* Dein aliis litteris: *Parthenopoli civitate,* [Magdeburgi Saxonum] *beatæ Margaretæ, quæ contracta dicitur, virginis multæ patientiæ, de cujus vita liber exstat.* In Actis prætermittitur.

Herlindis & Relindis. *Cameliani.* *Lea vidua.* *Catharinæ.* *Hilarii.* *Octaviani.* *Basilei.* *Translat. Herlind. & Relind.* *Margaretæ.*

X. *Kal.* *Die* 23.

Victoriani & sociorum. IN Africa, sanctorum martyrum Victoriani, Frumentii & alterius Frumentii & duorum germanorum, qui persecutione Wandalica, ut scribit Victor Africanus episcopus, sub Hunerico rege, pro constantia catholicæ confessionis, immanissimis supplicis excruciati, egregio martyrio coronati sunt. In Antiochia,

Theodori. Juliani. sancti Theodori presbiteri. Civitate Cæsarea, sancti Juliani.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. In codice Rosweydi legitur *Frumentii & Frumentii*, expuncta voce *alterius*. Lego *Wandalica*, ut omnino scribendum & legendum est, efformatione & pronuntiatione nobis, Germanis, aliisque affinibus propria, de qua nil opus est plura notare. Praten. Pulsanen. Muneratus & alii scribunt *Vuandalica*: Tornacen. *Vuandalica*: Belinus *Vandalica*. Munerat. pro *episcopus*, posuit *apostolus*. Codex Rosweydi male ponit *Honorifico*, non multo melius Pulsanen. *Honorio*. Belin. *Honorico*. Munerat. & Greven. *Honerico*. Evidens est agi hîc de *Hunerico* vel *Hunnerico*, ut promiscue scribitur. Munerati transpositio, *coronati sunt martyrio*, nihil in sensu immutat. Solus Belinus pro *Theodori* habet *Theodoli*, atque hinc Baronii *Theodulum* prodiisse verosimile est. Grevenus & Molanus. *In civitate*; redundat præpositio. *Affrica*, *Aphrica*, *martirum*, *supplitiis*, *Cesarea*, menda sunt passim obvia. Codex Rosweydi deficit in voce penultima, *sancti*.

OBSERVATIO. Illustris Africanorum martyrum classis plane abest ab Hieronymianis apographis, Beda genuino, Wandelberto & Rabano. Primus eam consignasse reperitur auctor Romani parvi distincte & clare: *In Africa, martyrum Victoriani, Frumentii, item Frumentii, & duorum germanorum, Wandalica persecutione, sub Hunnerico rege passorum.* Hinc eadem classis ab Adone eruta, brevi elogio exornata est. Adonis sequaces & descriptores esse Usuardum & Notkerum, jam sæpe dictum & demonstratum est. Hic præfatum elogium fere immutatum transumpsit; Noster paucula inseruit, nempe, *ut scribit Victor Africanus episcopus*. Cetera ab Adone accepta esse, nimis quam manifestum existimo. Plura in Actis circa hosce martyres annotata & illustrata invenies. Atque inter alia, correctas variorum hallucinationes circa horum sanctorum martyrum veram patriam, palæstram, ætatem; quæ omnia ex ipsis gloriosorum martyriorum Actis, ex Victore Vitensi illic productis, egregie confirmantur. Ex Hieronymianis apographis ab Usuardo educti sunt *Theodorus* presbyter Antiochenus & *Julianus* Cæsariensis: ille satis distincte positus, atque iisdem plane verbis à Notkero expressus: hic autem ex aliqua cohorte abstractus, quæ Florentinium & Henschenium non parum exercuit, tum ut vera nomina, tum ut martyrii locum (siquidem omnes martyres vere fuerint, ut in hisce codicibus supponitur) accurate designarent. Ea discutere cum hujus loci non sit, citatos auctores consulat, cujus plura scire interfuerit. Interim Noster prudenter lauream reticuit. Unde vero *confessorem* dumtaxat fuisse *Julianum* certo discere Baronius potuerit, equidem explorare nequeo. Satis nobis & abunde sit, textus Usuardini fontem & germanitatem comprobasse. Satis mira est Wandelbertina combinatio, dum *Felicem Africanum* cum *Theodoro Antiocheno* & *Juliano Cæsariensi* distichio suo ita videtur innectere, acsi eodem tempore, eodem loco, & eodem martyrio coronati fuissent; quamvis & alibi hoc recurrat. Sic canit: *Victoriani & sociorum.* *Theodori.* *Iuliani.*

Felix hinc decimum & Theodorus cum Juliano
Ornant, eximia virtutum laude ferendi.

AUCTARIA.

ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. & codices octo alii, quos mediæ notæ appellare solemus, in prima annuntiatione purissimi omnes, in duabus ultimis, *Theodori* & *Iuliani* deficiunt.

ANTVERP-MAJ. Cum prioribus fere convenit, sed legit cum CENTULEN, *Victorini*, & addit in fine: *Apud Africam, beati Imdelis*, voluit dicere *Fidelis*, socii *Felicis*. *Fidelis.*

CENTULEN. Sic habet: *In Africa, sanctorum martyrum Victorini, Frumentii, & alterius Frumentii, & duorum germanorum, qui in magissimis* [lege *immanissimis*] *supplicüs cruciati, glorioso coronati sunt. In Africa, beati Fidelis martyris.*

BRUXELLEN. In Victoriano & sociis fere purus est. Sequitur: *Adhuc in Africa, natale sancti Felicis martyris. Item in Antiochia, sancti Theodori presbyteri & martyris. Civitate Cæsarea, sancti Iuliani. Et sancta Fidis martyris.* Videtur hæc *Fides* esse, quæ VI Octobris colitur, ut habes in catalogo Prætermissorum. *Felicis.* *Fidis.*

HAGENOYEN. Purus item in Victoriano & sociis, secundo loco sic scribit: *In Antiochia, sancti Theodorici* [Theodori] *presbyteri & martyris, qui alapis multis est cæsus. Super scampnum ligatus in tantum extenditur, ut octo pedum longus videretur. Post hæc duæ lampades ardentes, ejus lateri sunt appositæ, tandem occisus est gladio.* Videndum, an hîc non indicetur *Theodoricus* vel *Theodoritus* Antiochiæ sub Juliano apostata passus, de quo cum Usuardo agimus XXIII Octobris. Sequitur in codice ultima annuntiatio pura: *Civitate Cæsarea, sancti Iuliani.* *De Theodoro*

PLESCHIONEN. & VATICAN. signatus num. 5949: *In Antiochia, sancti Theodori presbyteri, Pauli & Pauli, Iuliani, Sabini.* Vide Acta, ubi hos male conjunctos observabis. *sociorum.*

ALTEMPS. *In monasterio Berkingensi, sancta Hildæ abbatissæ: Et die sequenti.* Imo vere die *Hildæ.* sequenti colitur, vocaturque ab aliis *Hildelitha.*

BURDEGALEN. *Inventio sancti Lupi Andegavensis episcopi.* Inter Prætermissos remittitur ad diem natalem, XVII Octobris. *Invent.* *S. Lupi.*

Fidelis. Editio Lubeco-Col. Antepenultimo loco interserit: *Apud Africam, natale sancti Fidelis martyris.* Cetera satis pura est.

Fidelis. Piomoli. Felicis. Theoderici. Greven. *In Africa, beati Fidelis martyris. Item Piomoli* [aliis *Thiomoli* ex Hieronym.] *Felicis. Theoderici martyris.* Inter Prætermissos rejicitur ad XXIII Octobris, ubi male citatur editio Lubeco-Col. quæ de eo non meminit.

Hilariæ viduæ. An hæc mater S. Afræ, an alia fuerit, divinari necdum potest. Vide etiam Prætermissos. *Hilaria.*

Molan. *In Africa, natale Felicis & aliorum viginti.* Ita prima editio. In aliis sic habet: *Die vigesima tertia, sacrosancti martyris Niconis & ministrorum discipulorum ejus, cum ipso martyrizatorum. Bergis, elevatio sancti Winoci abbatis.* *Felicis & alior. xx. Niconis & soc. Elevat. Winoci.*

IX *Kal.* *Die* 24.

Pigmenii. Romæ, passio beati Pigmenii presbiteri. Hic Julianum apostatam à puero nutrivit & sacris litteris erudivit, à quo ipse postea in Tyberim pro fide Christi necatus est. In Mauritania, natalis sanctorum Romuli & Secundoli fratrum, qui pro Christo passi sunt. Apud Syriam, sancti Seleuci. Item in Phrygia, sancti Agapiti.

Romuli & Secundoli. Seleuci. Agapiti.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Addi possent omnes codices mediæ notæ, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Antverp. & Max-Lubec. pro *Pigmenii presbyteri*, male ponunt *episcopi*, Pulsanen. nullam dignitatem adjunxit. Rursus Antverp. & Max-Lubec. pro *nutrivit* habent *enutrivit. Litteris sacris* in Greven & Molan. perinde est. *Fratrum* omnes codices legunt, exceptis Antverp. & Max-Lubec. Hi etiam scribunt *Siriam* cum Tornacensi. Restitui *Phrygia* cum Molano, tametsi codices plerique, ut Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. & Greven. legant *Frigia*; Praten. *Phrigia*, Rosweyd. *Frygia.* Fere exciderat monere, solum Muneratum pro *Secundoli*, legere *Secundi*, ut est in Romano moderno. Grevenus & Molanus ab aliis in eo discrepant, quod Agapitum Seleuco anteponant.

Pigmenii. *OBSERVATIO. Pigmenium* hîc denuo ignorant citati pridie Martyrologi, apographa Hieronymiana, Beda, Florus, Rabanus, Wandelbertus; memorant alii, quorum semper antesignanus auctor Romani parvi, à quo primum nominatus & relatus est; his verbis: *Romæ, Pigmenii presbyteri & martyris, sepulti in cæmeterio Pontiani.* His non contentus Ado, longum elogium contexuit, probabiliter ex Actis sanctæ Bibianæ, in hac parte ut minimum valde depravatis. Viderat ea olim Bollandus, notaveratque IV Januarii in *Dafrosa*; hujus, *Flaviani, Pigmenii, Bibianæ, & aliorum Acta permista esse, & ejusmodi, ut haud levi emendatione egerent.* Henschenius vero hoc die, discussis cum Baronio præfatorum Actorum fictionibus, iisque præsertim, quæ in Adonis elogio continentur, indigna plane censuit, quæ operi nostro insererentur. Quid si igitur placeat Tillemontii conjectura tomo 5 à pag. 119 & pag. 633, de *Epigmenio* & *Pigmenio*, qui ambo hoc die in Romano moderno referuntur, in unum conflandis? Certe sic manebit vera rei substantia, rescissis falsis circumstantiis. Hæc examinanda remittimus ad Acta, XIV Septembris, ubi agetur de *Crescentio puero*, à prædicto *Epigmenio* baptizato. Interim totam Adonis historiam transumpsit Notkerus, Noster ita contraxit, ut cum brevitate sua, non item cum veritate conveniat. Atque hæc hactenus pro textu satis clara & plana sunt.

At non æque pervium est, *Romulum* cum *Secundolo* connectere & quidem fraternitatis vinculo, ut facit Usuardus, verosimillime à vero aberrans, primus ipse talis confusionis artifex, quemadmodum ex Actis nostris manifeste colligitur. Neque enim ulli Hieronymiani codices, ex quibus solis eos Noster decerpere potuit, ita *Romulum* & *Secundolum* conjungunt, ut vel populares esse videantur, quamvis utrumque nomen exprimant. *Romulus* avulsus est ab insigni manipulo martyrum, qui cum *Timolao* in *Cæsarea Palestinæ* coronatus est, ut ex Eusebio in Actis refertur. *Secundolus* vero ad aliam plane classem pertinet, quæ *in Mauritania* triumphavit. Potuit fortasse Wandelbertum vidisse Usuardus, ubi hunc versiculum legerit: *Romulus & nonam pariterque Secundolus implet.* *Romuli & Secundoli.*

Interim qualiscumque lectio, Usuardi genuina est, atque in omnibus codicibus tum manuscriptis, tum excusis plane conformis, etiam in Centulensi, qui, ut in Auctariis patebit, sola phrasi à textu discrepat, fratris tamen titulo abstinens. Quid Baronium moverit, ut pro Secundolo, *Secundum* supponeret, nec hîc divino. *Seleucus* item & *Agapitus* ex *Seleuci. Agapiti.*

ex Hieronymianis apographis profluunt, unde à Noſtro & in Actis poſiti abſque ullo titulo, quidquid Seleucum *confeſſorem* faciat Baronius, Agapitum *epiſcopum*. Nam ſi de eo Agapito agitur, qui in Hieronymianis etiam ſub *Agapi* nomine occurrit, is vere Timolai ſocius fuit, adeoque martyr Cæſarienſis. An forte aliunde ſumptus, & *Synadæ epiſcopus* fuerit, non ſatis perſpicio: tacet Florentinius; Caſtellanus in Martyrologio univerſali ab Henſchenio diſſentit. De cetero certa nobis & indubitata videtur Uſuardi lectio in laterculo propoſita, quamvis fortaſſe ſola penultima annuntiatio vera dici poſſit, utpote in omnibus Hieronymianis primo loco diſertiſſimè poſita, ubi ſiquis titulus; non *confeſſoris* certe, ſed *martyris* apponendus videtur.

AUCTARIA.

IN *Tyberim necatus eſt* legunt codices omnes, pro textus puritate citati. Melius Ado, *de ponte præcipitatus eſt*, idque imitati ſunt codices ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In quo ſolum ab Uſuardina ſimplicitate deficiunt.

Textus mutilus. ANTVERP-MAJ. Hic mutilus eſt, ſic legens: *Romæ, natale ſancti Pigmenii presbyteri. Hic Iulianum apoſtatam atque impium à puero nutrivit, & litteris etiam ſacris erudivit. In Siria, natale ſancti Eleuci. Ipſo die, ſanctorum Romuli & Secunduli, qui apud Mauritaniam pro Chriſto paſſi ſunt.*

Textus contractus. CENTULEN. Modo ſuo: *Romæ, ſancti Pigmenii presbyteri & martyris. In Syria, ſancti Seleuci. In Frigia, ſancti Agapiti. Ipſo die, ſanctorum Romuli & Secundoli, qui apud Mauritaniam pro Chriſto paſſi ſunt.*

BRUXELLEN. Pigmenii elogium ex Adone non parum interpolatum repræſentat. Dein cum textu: *In Mauritania, ſanctorum Romuli & Secundoli fratrum & martyrum, qui pro Chriſto paſſi ſunt. Apud Syriam, ſancti Selencii* [vult dicere *Seleuci.*] *In Frigia, ſancti Agapiti. Item ſancti Lini martyris.* De quo vide Prætermiſſos.

Lini.

HAGENOYEN. Alia de Pigmenio commentus eſt, ut facile fabuloſis fabuloſa exornantur. Sed iis repetendis non immoramur. In Romulo & Secundolo purus eſt, niſi quod pro *Romuli*, ſcribat *Remuli*. Sequitur: *Apud Syriam, ſancti Seleucii martyris. Item in Frigia, ſancti Agapiti martyris.*

Agapiti & ſociorum. In AQUICINCTINI collatione cum Uſuardo Molani ſecundæ editionis facta, ſic habetur: *Poſt S. Agapiti, addit: Item ſanctorum Agapiti, Romuli (vel forte Romici, nec enim poteſt commode legi) & Rogati.*

Victoris & Coronæ. VICTORIN. & REG. SUEC. ſignatus num. 130, adjiciunt: *Eodem die, ſanctorum Victoris & Coronæ.* Proprium diem invenies in Prætermiſſis, nempe XIV Maii.

PLESCHIONEN. Convenit cum Aquicinctino, clarius exprimens: *In Africa, ſancti Agapiti, Romuli, Rogati.* Quam apta ſit ea conjunctio, vide in Actis, ubi melius ſuis locis tribuuntur.

MARTIC-CARTUS-ULTRAJECT. Solita brevitate: *Pigmenii presbyteri & martyris, Romuli & Secundoli fratrum martyrum.*

VATICAN. num. 5949: *In Syria, ſancti Seleuci. In Africa, ſancti Agapiti, Romuli & Rogati.* *Agapiti & ſociorum.*

CODEX. STROZZ. *Apud Præſidem* [Perſidem] *ſancti Simeonis archiepiſcopi.* De quo plura in Prætermiſſis. *Simeonis.*

EDITIO LUBECO-COL. De Pigmenio pure uſque ad *erudivit.* Subdit deinde: *A quo ipſe ex Adone poſtea in Tyberim pro fide Chriſti de ponte præcipitatus eſt. Cujus corpus inventum & collectum, ſepultum eſt in cimiterio Ponciani, non longe a ſanctis Abdon & Sennen. In Mauritania, ſanctorum Romuli & Secundoli fratrum, qui pro Chriſto & fide catholica paſſi ſunt. Apud Syriam, ſancti Seleuci confeſſoris. In Phrygia, ſancti Agapiti martyris. Simonis Opido Tridentino, paſſio ſancti Simonis pueri & pueri martyris.* *de Pigmenio ex Adone.*

BELIN. In textu non omnino purus, addit in fine: *Apud Perſidem, ſancti Symeonis archiepiſcopi.* Eſt is qui colitur XXI Aprilis. *Symeonis.*

GREVEN. *Saturnini, Cirini martyrum. Apud Tridentum, beati Symeonis pueri, novi martyris, anno Domini* MCCCCLXXV *in hebdomada ſancta à Iudeis crudeliter occiſi. Cujus ſanctitati Deus per crebra miracula teſtimonium præbuit. Kanini confeſſoris. Jobiæ virginis, filiæ regis Perſarum.* Vide catalogum Prætermiſſorum. *Saturnini & Cirini. Symonis pueri. Kanini. Jobiæ.*

MOLAN. *Apud Perſidem, ſancti Simeonis archiepiſcopi.* Sequitur typis minoribus: *Apud Tridentum, paſſio beati Simeonis pueri, novi martyris, anno Domini* MCCCCLXXV *in hebdomada ſancta à Judæis crudeliter occiſi. Daventriæ, obiit Florentius presbyter, qui fratres de communi vita inſtituit. Cujus vitam Thomas à Kempis ſcripſit.* Hæc prima editio. Aliæ: *Tridenti, paſſio beati Simonis pueri. In monaſterio Vuaſteno, ſanctæ Catharinæ abbatiſſæ, filiæ beatæ Birgittæ. Die vigeſima quarta, præfeſtum Euangeliſmi.* Dein aliis litteris: *Cæſareæ, ſanctorum octo martyrum, Timolai, Dionyſii, Romuli, Pauſæ, Alexandri, Alexandri, Agapii & Dionyſii. Daventriæ* &c. De martyribus Cæſarienſibus videantur Acta. *Simeonis. Simonis. Florentii. Catharinæ. Timolai & ſociorum.*

VIII *Kal.* *Die* 25.

APud Nazareth civitatem Galilææ, Annunciatio Dominica. In Sirmio, paſſio beati Hirenei epiſcopi, tempore Maximiani imperatoris, qui primò tormentis acerrimis vexatus, dein diebus plurimis in carcere cruciatus, noviſſimè abſciſſo capite conſummatus eſt. Romæ, ſancti Cyrini martyris, qui à rege Claudio, poſt facultatum amiſſionem, poſt carceris ſqualorem, poſt multorum verberum afflictio- *Annuntiationis. Irenæi. Cyrini.*

Dulæ. afflictionem gladio interfectus est. Nicomediæ, natalis Dulæ cujusdam militis ancillæ, quæ pro castitate occisa est. In Antro insula,

Hermelandi. sancti Hermelandi abbatis, cujus glorioſa conversatio miraculorum collaudatur præconio.

NOTA. Codicem Usuardinum ex omni parte genuinum & purum, nullum hodie reperio. Ex omni, inquam parte; nam multi in paucissimis deficiunt, eaque ratione viam satis commodam textui eruendo aperiunt. Sic Belinus sola transpositione aberrat, *Cyrinum* anteponens *Irenæo*; qua in re cum solus & unicus sit, ab omnimoda puritate certo excluditur. Pratensis nævo infectus est, cum pro *Dulæ* scribat *Theolæ*, in quo licet tres alios codices Aquicinctinum, Marchianensem & Rosweydinum consentientes habeat, nihilo magis simplicitatem Usuardinam repræsentat. Et quidem Rosweydi codex purus esset, nisi tertio loco inepte immisceret: *Item natale sanctorum nongentorum.* Herinensis item à puritate deficit, primam annuntiationem sic exprimens: *Apud Nazareth civitatem Galilææ, ut fides Catholica credit, adorat & prædicat; Virginem Mariam Dominum parituram, Gabriel angelus venerando salutat.* Quæ verba ex aliquo Beda Ms. Tornacensi, inter Bedæ Auctaria, etiam connumerata invenies. In Tornacensi Usuardo deest solum *Irenæi* elogium. In Pulsanensi expunctus *Hermelandus.* Atque item in Antverp. & Max-Lubec., ubi & *Cyrini* elogium prætermissum est. Muneratus pluribus mendis, opinor typographicis, deformis est, sed præcipuus error, quod post *Annuntiatio Dominica*, adjungat, *quæ alio nomine dicitur Incarnatio Domini nostri Jesu Christi.* Sic Grevenus & Molanus excludendi, quia soli incipiunt hoc modo: *Jesus Christus Dominus noster passus est.* Codicum aliorum accessiones suo loco exhibebimus. Interim ex jam citatis citandisque, germana Usuardi simplicitas ea ratione elicita, quod in latercuti sententiam plerique omnes conspirent, ut collatis defectibus excessibusque facillime datur intelligi. His positis.

Annuntiationis. OBSERVATIO. Supereſt fontes indicare, ex quibus Usuardum sua hausisse credimus. Ac primo quidem, hæc est Hieronymianorum omnium concors hodierna commemoratio: *Hierosolymis Dominus Jesus Christus crucifixus est.* At non ita conveniunt in ejus *Annuntiatione* aut *Conceptione*, quæ in Epternacensi plane desideratur. Hæc in Beda brevissime ponitur: *Annuntiatio Dominica.* Rabanus scripsit: *Annuntiatio Dominicæ incarnationis.* Romanum parvum: *Annuntiatio Dominica & Crucifixio.* Ado autem, rescissa Crucifixione, nec Hieronymiana nec Romanum parvum ex toto secutus, Bedam non nihil auxit, præfixa nempe *civitate Nazareth*, in qua mysterium peractum est; ea plane phrasi, quam ex ipso Noster in laterculum suum transtulit. Adonem hîc Rosweydi intelligo, non qualis à Mosandro editus est, in quo & Crucifixio, & Jacobi Apostoli martyrium, cum immolatione Isaac aliisque Christi typis hoc die conjunguntur. Notkerus Bedæ, Rabani & Adonis verba in unum commiscuit. De hac solennitate nihil est quod Henschenii commentario magnopere superaddi possit aut debeat. Audi modo Wandelbertum:

Angelus oclava venturum nuntiat agnum.
Agnus & ipse cruce mundi pro morte levatur.

Irenæi. Qui hîc secundo loco est, sic quarto & ultimo memoratur in Romano parvo: *Apud Sirmium, Irenæi episcopi & martyris*, quo etiam ordine refertur ab Adone cum elogio, quod totum in Notkerum transiit, à Nostro modice attemperatum, sic tamen, ut nihil non ex eodem acceperit. *Irenæi Sirmiensis* Acta procul dubio olim vidit Ado, quæ multis seculis neglecta, à Joanne Gamansio nostro primum eruta sunt, à Papebrochio edita & illustrata, græcè etiam floridiori oratione, ad voluminis calcem adjecta. Latina ipsa, inter sincera & selecta merito à Ruinartio computata sunt à pag. 432, de quibus videri etiam potest Tillemontius tomo 5 à pag. 250. Quod vero *Irenæus* in Actis editis passus dicatur VIII *Idus* seu VI *Aprilis*, potuit olim lectum esse VIII *Kal. Aprilis.* Variant Martyrologia. Ego Sirmiensem Irenæum in Hieronymianis VI Aprilis nullus deprehendo: fateor in Floro & Rabano signari, imo à Notkero utroque die; servandam tamen, nec quidquam immutandam antiquam Martyrologorum nostrorum lectionem, plane censeo.

Cyrini. *Cyrinus*, aliis *Quirinus*, in Romano parvo & Adone tertium locum obtinet. Hic ex Beda, atque iisdem verbis sumpsere Rabanus & Notkerus, quæ ex Actis sancti Valentini, seu Marii, Marthæ & Abachum, de eo paucis recitant. Adonem nihilominus deserit Usuardus, aliam phrasim ex eodem fonte substituens. De præfatis Actis satis alibi dictum est, vide Henschenii commentarium, & alia, quæ recentius de Cyrino ibi tradita sunt, quorum compendium habet Tillemontius tomo 4 pag. 677. *Dula* ex Hie-

Dulæ. ronymianis repetitur: *In Nicomedia, natale Dulæ.* Romanum parvum: *Nicomediæ, Dulæ martyris.* Beda & ex eo Rabanus: *Natale Dulæ, ancillæ militis, quæ pro castitate occisa est.* Ado utrumque textum conjunxit, quem ex ipso sibi vendicarunt Usuardus & Notkerus. Nec eorum quisquam est, qui *Theodolam* Hieronymianorum cum *Dula*, quæ forte à con-

conditione nomen traxit, eamdem esse putaverit, quod tamen visum est Castellano in brevi notula ad Martyrologium universale, inde, meo quidem judicio, expungenda, repositio in textu non *Theolæ*, sed *Dulæ* nomine, quod in ipso Romano legitur. *Hermelandus* antiquioribus omnibus ignotus, ab Usuardo primum productus est; & recte in *Antro* Ligeris insula, modo fluminis aquis absorpta, non in *Andro*, tot terrarum spatiis divisa, quemadmodum male legit codex maximus Ultrajectinus, quem ad aliorum distinctionem, *Rosweydi* seu *Rosweydinum* nuncupare solemus. *Hermelandi.*

AUCTARIA.

De Annuntiatione ex Evangelio.

ANTVERP-MAJ. *In Nazareth civitate Galileæ, Annuntiatio Dominica, quando missus est Gabriel angelus à Deo in civitatem Galileæ ad beatam Mariam virginem, & dixit ei: Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Ipsa, ut vidit eum, mota est in introitu ejus, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait ei angelus: Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum; ecce concipies in utero & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Quæ tanto nuntio clarificata, Spiritu sancto fœcundata, ab illo, qui de illa carnem sumere dignatus est, præ omnibus sublimata, in æternum venerabiliter est benedicta. Apud Sirmium, natale sancti Hirenei episcopi & martyris, sub Maximiano imperatore. Romæ, sancti Cirini martyris.* In duabus ultimis purus est. Pro *Antro* insula, videtur legere *Antico*, sed pejus in margine corrigitur; in *Andro* insula.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post *Dominica*, subdunt: *Eodem die, Dominus noster Jesus Christus Hierosolymis crucifixus est & Isaac immolatus.* Item post *Romæ*, legunt, *in cœmeterio Pontiani.* Deficiunt omnes in annuntiatione ultima.

De Annuntiatione.

CENTULEN. *In Nazaret civitate Galyleæ, Annuntiatio Dominica, quando angelo annuntiante & virtute altissimi superveniente, Virgo intemerata filium Dei vivi parturu concepit. Eodem die Ierosolymis, idem Deus Dei filius crucifixus est à Judæis. In Sirmio, sancti Herenei episcopi & martyris. Romæ, sancti Cirini martyris. Nicomediæ, sanctæ Dullæ martyris. In Antro insula, sancti Erculandi abbatis.* Habes supra verum nomen.

De typis Christi.

BRUXELLEN. Solito auctior, multa hic congerit: *Apud Nazareth civitatem Galileæ, Annuntiatio beatæ Mariæ semper virginis. Eadem die, plasmatio Adæ & ejectio ejus de paradyso. Apud agrum Damascenum, Abel primus martyr pro justitia occisus est. Quem Christus in Euangelio laudat, & quem nos in Canone Missæ quotidie nominamus. Eadem die, Melchisedech primus sacerdos, Abrahæ panem & vinum in figura Sacramenti Eucharistiæ immolavit. Et hic Melchisedech etiam Canoni Missa inscriptus est. Ipso die, Abraham filium suum Isaac super altare obtulit Deo in figura Dominicæ passionis. Adhuc ipso die, transitus filiorum Israel per mare rubrum. Eadem die, decollatus est beatus Johannes Baptista. Apud Ierosolimam, Dominus noster Jesus Christus pro redemptione mundi crucifixus est. Et sanctus Jacobus Apostolus frater Domini ea die occisus est. Et sanctus Petrus de carcere Herodis per angelum liberatus. Romæ, sancti Cyrini martyris, qui post multorum verberum afflictionem interfectus a Claudio, & in Tybrim jactatus, in insula Licaoniæ inventus, in cimiterio Pontiani sepultus est, ut scribitur in passione sancti Valentini. Apud Smyrnum* [Sirmium] *sancti Hyrenei episcopi & martyris, qui tempore Maximiani imperatoris sub præside Probo, post acerrima tormenta capitis abscisione martyrium consummavit. In Nicomedia, sanctæ Duliæ ancillæ .... Et depositio sancti Ermelendi abbatis & confessoris, cujus gloriosa conversatio, præconio laudatur miraculorum.*

Cyrini ex Beda.

HAGENOYEN. *Apud Nazareth Galileæ, Annuntiatio Dominica. Nota quod in hac die multa mirabilia facta sunt, quæ notantur in his versibus.*

Salve festa dies, quæ vulnera nostra coërces.
Angelus est missus. Est Christus in cruce passus.
*Est Adam factus & eodem * corpore lapsus.*
**alias tempore.*
Ob meritum decimæ cadit Abel fratris ab ense.
Offert Melchisedech. Isaac supponitur aris.
*Est decollatus * Baptista Christi Joannes.*
**alias Christi Baptista beatus.*
Est Petrus ereptus. Iacobus sub Herode peremptus.
Corpora Sanctorum cum Christo multa resurgunt;
*Latro dulce tamen cum * Christo suscipit amen.*
**alias per Christum.*

Qui latro cum Christo crucifigitur, ubi Christum verum Deum confitetur, & veniam postulat & impetrat, & confractis cruribus in cruce spiritum reddidit creatori. In Syrmo [Sirmio] *passio beati Hyrenei episcopi & martyris* &c. cum textu. Pro *Antro* insula, legit *Nutro.*

Taraci & sociorum.

VICTORIN. Addit: *Eodem die, sanctorum Taraci, Probi & Andronici.* Spectant ad v Octobris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Annuntiatio Dominicæ Incarnationis. Romæ, Cirini martyris. Hermelandi abbatis.*

Trasææ.

REG. SUECIÆ signatus num. 130. *Eodem die, sanctorum Taraci, Probi & Andronici. Apud Smirnam, beati Trasææ episcopi & martyris.* Remittitur ad xv Octobris.

consecrat. eccl. Florent.

FLORENTIN. *Ipso die, consecratio Cathedralis ecclesiæ Florentinæ, sanctæ Mariæ Floris, per summum Pontificem Eugenium IV anno Domini* MCCCCXXXVI. Quæ sequuntur obscura sunt: *Anno vero* MCCCCLXXXI *Sixtus IV, Pontifex jubileum, hoc à* [puto dicere velle, *hoc est*] *plenariam indulgentiam concessit, & Innocentius VIII successor, primo anno pontificatus confirmavit.*

Ragneberti.

DIVIONEN. S. Benigni. *Baiocas, sancti Ragneberti episcopi & confessoris.* Ad XVI Maii.

De Annuntiatione.

EDITIO LUBECO-COL. *In Nazareth civitate Galileæ, incarnatio filii Dei. Et Annuntiatio beatæ virginis Mariæ, quando missus est Gabriel angelus ad eam, & dixit ei: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Quæ tanto nuntio clarificata, Spiritu sancto fœcundata; qui de illa carnem sumere dignatus est, ab illo præ omnibus sublimata, in æternum venerabiliter benedicta.* Sequitur de crucifixione, de Isaac, de Hyreneo, de Cyrino, de Dula, fere ut in BRUXELLEN. supra. *In Antro insula, sancti Hermelandi...* ut in textu.

Jacobi. Josiæ. Victorin.

GREVEN. *Passio sancti Jacobi majoris Apostoli. Item. Josiæ scribæ & martyris cum beato Jacobo decollati.* Vide Prætermissos. *In Nicea, Victorini, Alexandri, Eufratæ, Castulæ, Nicostrati, & socior.*

Lucillæ & aliorum quadringentorum martyrum. Immolatio Isaac filii Abrahæ Patriarchæ. Item Abel justi, veteris testamenti protomartyris. Transitus filiorum Israel per mare rubrum. Victoria beati Michaëlis contra draconem. Item, Symeonis abbatis. Vide Prætermissos. *In Altona castro comitatus de Marka, sancti Eynardi eremitæ & confessoris. Veronicæ sanctæ matronæ cui Dominus imaginem faciei suæ sudario impressam reliquit.* De hac *Vera icone* consule Prætermissos, Responsiones Papebrochii variis locis, & alios ab ipso citatos.

Isaac. *Abel &c.* *Symeonis.* *Eynardi.* *Veronicæ.*

Molan. Litteris italicis, post *gladio interfectus est*, inserit ex Beda: *Scriptum est in passione sancti Valentini.* Aliæ editiones adjungunt: *Item ipso die, depositio sanctissimi Humberti, episcopi & confessoris Christi, virtutibus & miraculis gloriosi. Eodem die, geneseis mundi.* Tum de Isaac, de transitu maris rubri, & victoria Michaëlis. *Humberti.*

VII *Kal.* *Die* 26.

Theodori & socior. *Castuli.* *Montani & Maximæ.*

APud Pentapolim Libiæ, natalis sanctorum Theodori episcopi, Hirenei diaconi, Serapionis & Ammonii lectorum. Romæ via Lavicana, sancti Castoli martyris, qui, ut in gestis beati Sebastiani legitur, à persecutoribus tertiò appensus, tertiò auditus, in confessione Domini perseverans, missus est in foveam, & dimissa super eum massa arenaria, martyrio migravit ad Christum. In Sirmio, sanctorum Montani presbiteri & Maximæ in mare mersorum.

Conveniunt hodie *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Penthapolim habent Munerat. & Greven. Scio legendum *Libyæ* ast in consensu codicum omnino omnium, solo Molano excepto, putavi eorum lectionem in textu servandam. Sic iidem omnes habent *Hirenei* vel *Hyrenei.* Prætuli modum priorem, quod ita legant Praten. Herinien. Tornacen. & Grevenus, quidquid alibi legam *Irenæi.* Greven. & Molan. pro *Ammonii* male ponunt *Ammonis.* Præcipua difficultas in nomine *Castoli* vel *Castuli.* Certum est, antiquos omnes legere *Castuli.* Verum æque certum videtur Usuardum legisse *Castoli*, si vetustiorum nostrorum codicum auctoritate niti possumus. Atqui ita exprimunt Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. & Grevenus, quos hîc sequimur, etiam errantes. Pulsanen. forte ad majorem emphasim addit, *tertio in confessione*: atque item *martyrio coronatus migravit.* Turpiter labitur in fine, scribens: *In Sirmia, sancti Vincentii presbiteri & Maximini.* Reliquæ variantes lectiones, mera sunt librariorum sphalmata. Sic Munerat. *Maximæ in maxime in mare* &c. frustra repetito nomine *Maximæ.* Sic *tercio, harenaria, Syrmia, Smyrnio* &c.

Theodori & sociorum.

OBSERVATIO. Prima *martyrum Pentapolitanorum* classis non obscure signatur in apographis Hieronymianis, sed luxatis hinc inde nominibus & tacita positione seu loco certaminis, qui in solo Epternacensi clarissime exprimitur: *In Pentapoli Libiæ, Theodori episcopi, Herenei* &c. Romanum parvum socios non novit, aut certe studiose exclusit, ita legens: *Apud Pentapolim Libyæ, Theodori episcopi.* In Adone tota nostra annuntiatio ad verbum posita est, quam ex ipso Notkerus quoque deduxit. Nec quidquam præterea de his Sanctis memoratu dignum reperitur, nisi cui adlubeat ex Dextrinis aut id genus commentis, speciosas fabellas degustare.

Castuli.

Castulus in laudatis codicibus Hieronymianis primo loco ponitur, cum ea diversitate seu nominis seu loci sepulturæ, quæ ab Henschenio & Florentinio abunde explicatur. Primo item loco est in Romano parvo: *Romæ, sancti Castuli Zætarii palatii.* Hisce superadditum ab Adone elogium, ex Actis sancti Sebastiani, apud nos cap. 22 num. 83 verbatim desumptum. Quod hîc lectorem monitum volui, ne forte Flori elogium legens, existimet, alterum alteri umquam fuisse cognitum, eâ nempe causâ, quod in plerisque hîc ambo conveniant. Dicam quod res est, uterque ex eodem fonte eadem hausit, atque eatenus belle concordant, at ex solis reliquis constare potest, proprio singulos marte sua dispositisse. Notkerus de more Adonem secutus est; Noster solita compendii ratione utitur; Rabanus ex aliquo codice Hieronymiano paucula sua descripsit.

Montani & Maximæ.

In *Montano* & *Maximis* consignandis, præeunt denuo Hieronymiana, concordes sunt reliqui Martyrologi omnes, solo Romano parvo excepto. De ipsis & quadraginta eorum sociis agunt Henschenius & Florentinius. Beda sic notat: *In Sirmio, Montani presbyteri, Maximæ uxoris ejus & aliorum* XL. Rabanus ultimam clausulam expunxit, quæ à Nostro quoque omissa est, servata à ceteris. Imo conjuges fuisse, tradunt præter Bedam, Hieronymiana, Ado, Rabanus, Notkerus, Wandelbertus & recentiores plurimi. Cur id

id Usuardus reticuerit, fateor me haud satis conjicere. Minus etiam intelligo, quid eum movere potuerit, ut neglectis Adonis verbis, qui eos in *fluvium præcipitatos* disertissime asserit, maluerit ipse scribere, *in mare mersorum*. An Sirmium civitatem esse plane mediterraneam, eum ignorasse dicemus? Id fatendum arbitror, cum & alibi Geographiæ non satis peritum fuisse Usuardum, satis ostenderimus. Nulla etiam de his Sanctis Acta supersunt; neque enim *Firmium* vel *Firmum* Italiæ, aut *Sexti-Firmium* Hispaniæ, salva veritate, eos transferri posse existimamus. Sit etiam locus sacris Wandelberti Musis:

Septima Montanum memorat cum conjuge sancta,
Atque simul quadrageno cum martyre passam.

AUCTARIA.

A NTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Post textum purum subdunt: *Eodem die, natale sancti*
Ludgeri *Ludgeri* [*Luitgeri, Luigeri, Ludegeri*] *Monasterienſis episcopi & confessoris.* Addit præterea ALBERGEN: *Qui verbum vitæ longe lateque disseminans, multis claruit virtutibus & miraculis. Nam in ejus felici transitu circa medium noctis, lux de cælo veniens, totam illustravit provinciam.*
cum elogio. *Floruit temporibus Caroli magni, qui & ipsum primum Monasterienſi præfecit ecclesiæ. Sepultus quiescit in Werdena.*

ROSWEYD. Tertio loco: *Eodem die, sancti Luitgeri, episcopi & confessoris. In Syrmio, san-*
Montani & c *ctorum Montani presbyteri & Maximæ uxoris ejus,*
Mart. XL. [*qui*] *comprehensi missi sunt in fluvium. Et aliorum quadraginta martyrum.*

ANTVERP-MAJ. & CENTULEN. Incipiunt: *Romæ, passio sancti Castuli martyris. Eodem die, apud Pentapolim* ... pure. *Apud Cyrinum* [*Sirmium*] *sancti Montani presbyteri & Maximæ uxoris ejus, in mare mersorum.*

BRUXELLEN. *Septimâ dies seculi, in qua perfecti sunt cælum & terra, & omnis ornatus eorum;*
De septima die seculi. *& in qua Deus cessavit ab omni opere, quod patraverat. Unde & ea die Christus quievit in sepulcro.*
Romæ via Lavicana, in cemiterio ejusdem, sancti
De Castulo *Castuli martyris. Qui cum esset Zecharius palacii & hospes Sanctorum, ut in gestis sancti Sebastiani legitur, à persecutoribus tentus & cruciatus, dum in confessione Domini Jesu persisteret, missus est in foveam, & super eum massa arenaria dimissa. Et sic cum palma martyrii migravit ad Dominum. Apud Syrinium, natale sanctorum Montani presbyteri & Maximæ uxoris ejus, in mare mersorum. Et depo-*
Ludgeri. *sitio sancti Lutgheri episcopi & confessoris.*

HAGENOYEN. In prima & secunda annuntiatione satis purus, de Castulo post *migravit ad Dominum*, addit, quod satis legere nequeo, nec usquam alibi reperio: *Hic vero a manu est translatus in Mesbg.* De Montano & Maxima cum textu. Sequitur: *Eodem die in Monasterio*
De Ludgero. *Westphaliæ civitate, depositio sancti Lugderi ejusdem civitatis episcopi, qui legitur fuisse Capellanus Karoli magni & socius sancti Mullibrordi* [*Willebrordi*] *Hic aucas* [*anseres*] *silvestres in domum suam, pro damno sibi ab eis illato, agitavit. Ex quibus unam mortuam restituit, & omnibus interdixit, ut numquam in hereditate ejus damnum facerent, quod adhuc durat.* De miraculi veritate & duratione alibi inquirendum.

AQUICINCT. Post *Castuli martyris*, habetur: *Zetarii palatii.*

PLESCHIONEN. & VATICAN. num. 5949. Ad-
Longini. jiciunt: *Sancti Longini martyris.* Vide supra, XV.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ceteris omissis, ita habet: *Ludgeri episcopi & confessoris, patroni ecclesiæ in Loenen, qui fuit de sociis beati Gregorii Trajectensis episcopi.*

ALTEMPS. *In Africa, Victoris, Saturnini,* *Victoris*
Solutoris & aliorum duodecim. In Sebastia, sancti *& sociorum.*
Petri episcopi. In Eracleo, Martialis episcopi. *Petri.*
In Antiochia, Timothei, Theogenis & Macharii. *Martialis.*
Similia habet Belinus infra. Consule Acta & *Timothei*
Prætermissos. *& sociorum.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, in ecclesia sancti Augustini, memoria sancti*
Constantii martyris, qui fuit de societate sanctorum *Constantii.*
Maurorum unus. An ex Thebæis? vide Prætermissos. De Theodoro & sociis pure. In Castulo, quem *Palatii oratorem* facit, non multum differt a BRUXELLENSI. Item in Sirmiensibus, nisi quod addat: *Corpora eorum non longe ab iis bene inventa sunt. Treveris, beati Felicis vicesimi primi* *Felicis.*
ejusdem loci episcopi & confessoris. In monasterio
Verdensi, depositio sancti Luthgeri primi mona- *Ludgeri.*
sterienſis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti *Mohallok.*
Mohallok episcopi & confessoris.

BELIN. I editio proxime ad puritatem accedit; in 2, hæc immiscentur: *In Sebastia civi-*
tate, Petri episcopi. In Aracleo, sancti Martialis *Petri.*
episcopi. In Celer, sancti Cassiani episcopi. In An- *Martialis.*
tiochia, Timothei, Diogenis, Macharii, & Maxi- *Cassiani.*
mi & Theodori episcopi. In Africa, Victoris, Sa- *Timothei*
turnini, Solutoris & aliorum duodecim. Dixi jam *&c.*
Victoris &c.
supra, de hisce consulenda Acta & Prætermissos.

GREVEN. *Serotini martyris. Item Petri, Mar-* *Saturnini.*
tiani, Capani, Kyliani. Vide indicem Prætermissorum. *Romæ, sancti Quirini martyris, tempo-* *Petri &c.*
re Claudii pro Christo gladio interfecti: An Cyrini, *Quirini.*
de quo XXV? *Felicis secundi, archiepiscopi Treve-* *Felicis.*
rensis & confessoris. In monasterio Verdensi, depo-
sitio sancti Luthgeri, primi episcopi ecclesiæ Mona- *De Ludgero.*
sterienſis & confessoris. Qui eruditus ab Alcuino
abbate, viro doctissimo, Eboraci diaconus, Coloniæ
vero presbyter ordinatus, genti Saxonum & Friso-
num Christi Euangelium annuntiavit, vitaque & *Mohallok.*
miraculis clarus quievit in pace. Item sancti Mo- *Mottelogi.*
hallock episcopi & confessoris. In Hiberma, Mot-
telogi abbatis & confessoris. Muchellocum sive *Kel-*
lenum unum admittunt Acta, sive is episcopus, *Constantini.*
sive abbas fuerit. *Apud Coloniam Agrippinam,*
in ecclesia heremitarum sancti Augustini, com-
memoratio Constantini martyris; de societate san-
ctorum Maurorum. Vocatur hic supra, *Constan-*
tius, in Actis prætermissus.

MOLAN. De Castulo in textu litteris Italicis ex Adone ponit: *Cum esset Zetarius palatii & hospes Sanctorum.* Tum in fine: *Item in Vuerdena,*
depositio sancti Ludgeri episcopi & confessoris, qui *Ludgeri*
fuit episcopus primus Monasterienſis, tempore Caroli *historia.*
magni imperatoris. Eo tempore Carolus præditus
morabatur in Aquis palatio, dum sanctus Ludge-
rus migravit ab hoc seculo. Qui eadem hora pro-
grediens foras cum ab aliquo, nomine Aquo, astro-
logii,

logii, ut cognitionem perciperet ſtellarum, inſpectione intentus maneret, vidit ſplendorem ignis magnum de cælo venientem, & totam provinciam illuſtravit: & etiam in oculis totius terræ Franciæ, lumen apparuit viſu mirabili. Verum aliquanto tempore elapſo, contigit Griſvidum nepotem ſancti Ludgeri, qui in exequiis ſancti viri interfuit, ad palatium regis venire. Quem cum rex de ſancti viri tranſitu interrogaſſet, & diem & horam requiſiſſet, & ille cuncta per ordinem retuliſſet, agnovit rex, eodem momento ſuum amatorem ad Dominum migraſſe, & quod ipſum lumen ei fuiſſet à Domino cælitus oſtenſum. Proinde intelligi datur, quam clara ejus anima in conſpectu Domini venerit. Eadem die, beati Felicis epiſcopi Treberenſis. Felicis. *In Laubaco cœnobio, elevatio corporis ſancti Urſmari epiſcopi & confeſſoris.* In editionibus aliis de Ludgero, paucis. Ad Felicis Treverenſis, additur *ſecundi*. Demum: *Lobiis, elevatio ſancti Urſmari epiſcopi, quæ agitur Dominica ante natalem ſancti Joannis Baptiſtæ.* Elevat. Urſmari. Melius hæc ad diem natalem, qui celebratur XVIII Aprilis.

VI *Kal.* *Die* 27.

Joannis. IN Ægypto, depoſitio beati Joannis heremitæ, qui inter cetera virtutum inſignia, etiam prophetico ſpiritu plenus, Theodoſio imperatori Chriſtianiſſimo victorias de tyranno *Alexandri* prædixit. In Pannonia, ſancti Alexandri martyris.

Magna codicum conſenſio, *Herinien. Tornacen. Pulſanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Alberg. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Parum ſuggerit notatu dignum. *Joannis primi* legit Max-Lubecana, errore, opinor, typographi. *Heremitæ* ſcribunt paſſim codices omnes, quorum etiam ſphalmata, nimis fortaſſe ſcrupuloſe, ſectamur. Belinus tranſpoſita nonnihil phraſi, poſuit *prophetico plenus ſpiritu.* In Antverpienſi ante *Alexandri*, deeſt, *Sancti.* Fere exciderat monere, codices aliquos, pro *Victorias*, ſcribere *victoriam.* De *Egipto*, *Egypto*, *tyranni*, *martiris* & hujuſmodi minutiis dictum eſt alibi pluſquam ſatis. Eſt in *De Pratenſi cod.* Pratenſi augmentum, & male expreſſum & perperam hoc die poſitum, his verbis: *Ipſo die, ſancti Eucherii Turonenſis epiſcopi.* Fatetur ipſe Caſtellanus additamentum eſſe, non ſolum in litteris ad me datis, ſed expreſſis terminis, in primo ſuo Bimeſtri ad XX Februarii. Fatetur item annuntiationem non recte efformatam, cum Eucherius non *Turonenſis* ſed *Aurelianenſis* epiſcopus fuerit, ut recte habent Auctaria noſtra, ad citatam diem XX Februarii. Quod ſi ſupradicta verba ad verum ſenſum reducere volueris, pro *Turonenſis*, ſcribe *Trudonenſis*, unde intelligi dabitur, *Eucherium Aurelianenſem epiſcopum*, à loco exilii aliquando *Trudonenſem* fuiſſe nuncupatum, addita poſt *Trudonenſis*, virgula, hoc pacto: *Ipſo die, ſancti Eucherii Trudonenſis, epiſcopi* &c.

Joannis. OBSERVATIO. *Joannes*, patria & anachoreſi *Lycopolita*, cognomento *propheta*, alibi *abbas*, hîc *eremita* dictus, abſolutiſſimum obedientiæ, ut à S. P. N. Ignatio ad vivum depingitur, ceterarumque proinde virtutum exemplar & ſpeculum, ut toto Chriſtiano orbe notiſſimus fuit, ita ſanctos Patres prope omnes laudatores habuit. Nihilominus primus eum ex Rufino ſuo, libro ult. cap. 19 & 32, hoc die, neſcio an ſatis proprie, in ſacros Faſtos retulit auctor Romani parvi: *Apud Ægyptum, Joannis eremitæ, prophetici ſpiritus viri.* Ado paulo clarius ex laudata Hiſtoria locutus eſt, cujus non quidem verba, ſed ſenſum reddiderunt Uſuardus & Notkerus. Vita ejus vulgatiſſima eſt, nec, ut puto, Origeniſmi ſuſpecta, quam illuſtravit Papebrochius: Gallicè contexta à Tillemontio tomo 10 à pag. 9. Ceterum, ut jam innuebam, de tam illuſtri Sancto, nihil habent apographa Hieronymiana, Beda, Florus Rabanus aut Wandelbertus.

Nec item quidquam de *Alexandro* iſto *Pannonio*, Adoni æque & Notkero atque *Alexandri* ipſorum duci ignoto: ut nec divinando ſatis explorare queam, unde demum Uſuardus eum accerſere potuerit. Huc facit appoſita Henſchenii obſervatio, quæ pluribus aliis ſynonymis Sanctis aptari poteſt. *Multi*, inquit, *nomine* Alexandri *inſigniti coronam martyrii obtinuerunt, & aliquam ſacris tabulis confuſionem pepererunt. Subinde unus idemque eſt, quamvis diverſis diebus, quaſi à ſe ipſo diſtinctus foret, reperiatur Faſtis inſcriptus. Nonnumquam unus idemque ſtatuitur, cum reipſa plures exſtiterint, ad diverſos dies referendi, quod ultimum huic Alexandro eveniſſe plane arbitramur.* Pergit id oſtendere in comparatione Alexandri hujus cum altero, qui colitur XIII Maii. Quærimus nos ex quibus monumentis *Pannonum* produxerit Uſuardus, ſed fruſtra. Certiſſimum tamen manet, nihil niſi Uſuardinum à nobis in laterculo poſitum, ut evidenter oſtendunt tam excuſi quam Mſs. codices noſtri, de quocumque demum Alexandro verba ejus accipienda cenſueris.

AUCTA-

AUCTARIA.

De Joanne ex Adone.

ANTVERP-MAX. Adonianus est: *Aput Egiptum, natale beati Joannis heremitæ, admirandæ sanctitatis viri, qui etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio imperatori Christianissimo victorias de tyrannis prædixit.* Deest Alexander. Sequitur: *Aput Smirnam, natale beati Trasæ* [Thrasceæ] *episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus.* In tabula Prætermissorum remittitur ad v Octobris, quia eo die recolitur in Martyrologio Romano, quod sequimur.

Thrasceæ.

Resurrect.

ROSWEYD. Incipit: *Resurrectio Domini nostri Jesu Christi.* De qua sola meminit Wandelbertus hoc unico suo versiculo:

Agni surgentis resplendet sexta triumpho.

Eucherii Martiani. Ruperti.

De Joanne, ut textus. Sequitur: *In pago Hasbanio, sancti Eucherii Turonensis episcopi & confessoris.* Hic in variis codicibus recurrit sub eadem illa formula *Turonensis episcopi*, de qua superius in Variantibus abunde diximus. De Alexandro, recte. Tum: *Martiani episcopi*; spectat ad VI Martii. *Rnotberti episcopi & confessoris.* Intelligit *Rudbertum* sive *Rupertum* Salisburgensem. Vide Papebrochii commentarium & vitam ab eo illustratam.

CENTULEN. *Jerosolymis, resurrectio Domini nostri Jesu Christi secundum carnem. In Ægypto, sancti Joannis monachi, magnæ sanctitatis & prophetici spiritus viri. Apud Zmirnam, beati Trasæ episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus.* Remissus est superius ad diem natalem v Octobris.

Resurrect.

BRUXELLEN. *Jerosolymis, resurrectio Domini nostri Jesu Christi.* De Joanne ut textus. Sequitur de Thrasea, ut supra. Tum de Theodoro & sociis Pentapolitanis, heri ab ipso omissis. De Alexandro bene. *Item alibi, sanctorum Pastoris & Romuli.* Hic est martyrum Afrorum antesignanus. De Pastore vide Prætermissos.

Pastoris & Romuli.

Joannis eloguum.

HAGENOYEN. De Joanne brevem, sed præter morem, satis exactam vitæ synopsim, hoc modo recensuit: *Apud Ægyptum, beati Joannis eremitæ, qui, ut in Vitis Patrum legitur, Theodosio imperatori de tyranno victoriam prædixit, & eumdem non longe post propria morte esse moriendum. Cujus monasterium a quadraginta ætatis suæ anno usque ad nonagesimum nullus intravit. Advenientibus autem viris, raro & certis temporibus per fenestram se videndum ædificationis vel consolationis gratia præbebat. Mulier vero nulla ad ejus conspectum accessit. Cellam hospitalem pro adventantibus è longinquo habuit, sed ipse intrinsecus soli Deo vacabat. Quanto namque se magis ab humanis curis & colloquiis sequestrabat, tanto vicinior illi Deus erat. Hic propter jugem consuetudinem jam cibum recipere nisi in vespere non poterat, & hunc exiguum. Capilli ejus & barba rari erant & tenues, utpote quem nullus cibus sufficiens nutriret. Observabat etiam idem, cum nonagenariam ipse ageret vitam, ut nullum paratum sumeret cibum. Obitus autem ejus talis erat, ut per triduum, nullum ad se introire permitteret, & positus in oratione spiritum reddidit. In tumitio* [cœmeterio] *Pontiani Romæ,*

Cyrini.

sancti Cyrini, de quo ad XXV hujus *In Pannonia, sancti Alexandri martyris. In episcopatu Zaltzburgensi, sancti Ruperti episcopi & confessoris.* Vide quæ de illustri hoc præsule inter hodierna Auctaria jam non semel diximus; ubi alii Salisburgensi, alii Wormatiensi ecclesiæ adscribunt.

Ruperti.

VICTORIN. In fine: *Apud Smirnam, beati Trasæ &c.* ut supra, in ANTVERP-MAJ. ubi notavimus hunc Sanctum pertinere ad v Octobris. *Thrasceæ.*

PLESCHIONEN. *In Africa, sanctorum Romuli, Donati, Saturnini.* Jam dixi *Romulum* turmæ Africanæ antesignanum: *Donatus* ordine septimus est, *Saturninus* ultimus: vide novem alios in Actis nostris, suis nominibus expressos. *Romuli & sociorum.*

MARCHIANEN. Addit: *In pago Hispanis* [Hasbanio] *sancti Eucherii Turonensis episcopi.* *Eucherii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Joannis eremitæ, qui ut refert Augustinus, clarus spiritu prophetiæ.* Ad marginem *Resurrectio Domini.*

VATICAN. num. 5949. Adjicit: *In Africa, sanctorum Romuli, Donati, Saturnini.*

ALTEMPS. *Sancti Eustachii abbatis.* Videtur esse *Eustasius Luxoviensis*, de quo in Actis XXIX Martii. Videat lector quæ ibi de præfato Eustasio in Observatione nostra dicturi sumus. *Eustachii.*

In pago Hasbanio, sancti Eucherii Turonensis episcopi. *Eucherii.*

In Africa, Romuli, Acuti, Moroli, Succressæ, Matutinæ, Donati, Saturnini. Hæc in Actis paulo distinctius. *Romuli &c.*

Romæ, sancti Calixti Papæ. Colitur XIV Octobris. *Calixti.*

Apud Smyrnam, beati Trasæ episcopi & martyris. *Thrasceæ.*

FLORENTIN. *Item sancti Martini episcopi & martyris.* An non *Martii* unum indicat, de quo in Actis VI Martii? *Martini.*

EDITIO LUBECO-COL. Post textum subdit: *Apud Smyrnam, beati Thrasæ episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticus. Castro Constando, sanctæ Honorinæ virginis.* In Actis est XXVIII Februarii. *Thrasceæ. Honorinæ.*

Eodem die, sancti Ruperti episcopi in Wormacia & confessoris. Idem est, qui *Salisburgensis* supra dicitur, de quo vide eruditum Papebrochii commentarium in Actis hoc die. *Ruperti.*

GREVEN. *Resurrectio Domini. Apud Smyrnam Trasæ episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber ecclesiasticæ Historiæ. Item Aguti, Missiæ, Romuli.* Nomina sunt à Greveno, uti passim solet, male transposita & efformata. *Ananiæ presbyteri, & Petri ac aliorum septem militum sub Diocletiano submersorum.* Acta passionis ipsorum data sunt XXV Februarii. *In Africa, sanctorum Romuli, Maroli & Successi.* Multa confusa de quibus vide in Actis. *Derthonæ, sancti Martiani episcopi & martyris. Eucherii episcopi & confessoris.* In priori editione MDXV addebatur *Turonensis. Ruperti episcopi civitatis Vangionum, quæ nunc Wormacia dicitur, & confessoris. Eustachii abbatis & confessoris. Castro Constando, sanctæ Honorinæ virginis.* De his vide dicta superius. *Item Neminiæ virginis & Cyriaci diaconi*; inter Prætermissos. *Item Ioannis monachi miræ obedientiæ viri. Qui jussu abbatis sui lignum aridum anno integro sine intermissione irrigavit, non dijudicans senioris præceptum.* De quo in textu. *Resurrect. Thrasceæ. Aguti &c. Romuli &c. Ananiæ & Petri. Martiani. Eucherii. Ruperti. Eustachii. Honorinæ. Neminiæ & Cyriaci. De Joanne.*

MOLAN. *Hierosolymæ, resurrectio Domini nostri Iesu Christi.* De Marciano, ut Grevenus. De Thrasea, ut editio LUBECO-COL. De Ruperto ut Grevenus, sed litteris minoribus. In editionibus aliis, de resurrectione & Marciano nihil immutatum. *Resurrect.*

Vuormaciæ, sancti Ruperti, episcopi & confessoris. Qui temporibus Childeberti, in Bavaria, Austria, Styria, & toto Norico, doctrinam Christi propagavit. Tum typis minutis; *Constantinopoli, sancti Isaacii, viri Dei.* Vide Prætermissos. *Persidæ, novem martyrum.* Eorum nomina in Actis exprimuntur. *Ruperti. Isaacii Persarum Martt. IX.*

V *Kal.* *Die* 28.

Priſci & ſociorum. IN Cæſarea Paleſtinæ, ſanctorum martirum Priſci, Malchi, Alexandri, qui perſecutione Valeriani, divino fidei calore ſuccenſi, ultro judicem adeuntes, de ſævitia in piorum ſanguinem objurgant, quos ille continuò pro Chriſti nomine beſtiis tradidit de-
Gunthram. vorandos. Apud urbem Cabilonenſium, depoſitio ſancti Guntramni regis, qui ita ſe ſpiritalibus actionibus mancipavit, ut relictis ſeculi
Caſtoris & Dorothei. pompis theſauros ſuos eccleſiis & pauperibus erogaret. Tharſo Ciliciæ, Caſtoris & Dorothei.

Textus ſumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Leyden-Belg. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. omittunt copulam inter Malchi & Alexandri. Præcipua hîc difficultas utrum Uſuardus, Adonis lectionem ſecutus ſit, in hiſce verbis, *cur tantum, in ſanguinem piorum deſæviret*, ut habent Antverp. Lovan. Max-Lubec. Greven. & Molan. Prætuli ego antiquiorum codicum auctoritatem, nempe Praten. Herinien. Tornacen. & Munerati, ex quibus textum compoſui, licet Herinien. aliquantulum differat, legens, *piorum ſanguinem fundentium*, & Tornacen. ſcriptorio ſphalmate, *impiorum ſanguine*. Sic, inquam, Uſuardum poſuiſſe plane exiſtimo. Antverp. & Max-Lubec. cum multis recentioribus, habent *Cabilonenſem*, prævalent alii, hîc Adoni conformes, in *Cabilonenſium*. In Lovan. eſt *Cabulonenſem*, in Herinien. *Calonem*. Reliqui in textu *Guntramni*, tametſi antiquus ſcribendi modus poſtulet *Gunthramni*. Interim Herinien. Tornacen. Antverp. Greven. & Molan. legunt *Guntranni*, Max-Lubec. pejus *Guntramii*. Rurſus, in textu eſt *ſpiritalibus* cum Pratenſi, Max-Lubec, Munerat. & Greven. quamvis non parum dubitem, an præhabenda non ſit aliorum cum Adone lectio. Utrum prætuleris ſus deque habebo. Tornacen. pro *actionibus*, habet, *actibus*. Herinien. repetit particulam *&*, hoc modo, *& eccleſiis & pauperibus. Tharſo* ſcribunt omnes, exceptis Herinien. Antverp-max. &c. & Munerato, ubi *Tarſo* & melius legitur; turbam ſequi cogimur: Max-Lubec. peſſime *Therſo*. Inter recentiores ſunt qui ſcribant *Siciliæ*. Cetera, ut *Ceſarea*, *ſævicia*, *martirum*, *Dorotei* & ſimilia negligenda ſunt. Non omiſerim tamen dicere, in textu relictum *Paleſtinæ*, quia univerſim codices omnes ita efformant, excepto ſolo Molano.

OBSERVATIO. Hac etiam die Romano parvo ex Rufini lib. 7 cap. 11, debentur, qui primam in laterculo claſſem conſtituunt martyres Palæſtini, *perſecutione Valeriani beſtiis traditi*. *Priſci & ſociorum.* Quam rem paulo diffuſius Rufini ferme verbis expoſuit Ado, & qui hunc ſecutus eſt, Notkerus: Noſter ſtylo breviori, ſed qui eamdem ſententiam, & eadem ferme verba, nonnullis præteritis, referat. De his jam ſupra egimus in Variantium lectionum examine. Nec plura in Actis reperit Henſchenius. Inter ſincera autem & ſelecta pag. 252, ſola Euſebii verba deſcripſit Ruinartius, quæ Gallice reddita ſunt à Tillemontio tomo 4 pag. 17. Wandelbertus diſticho ſuo primas noſtras duas annuntiationes ſic metricè exprimit:

Quintâ priſcus, Alexander, Malchuſque coluntur.
Hanc quoque Guntramnus migrans rex optimus ornat.

Porro rex ſanctus *Gunthramnus* ab Adone primum conſignatus eſt, iis verbis, quæ *Gunthram.* minus ſcrupuloſe à Noſtro quam à Notkero tranſcribuntur, diſcrimine tamen perexiguo. Scio equidem in aliquo Hieronymiano apographo, inventum: *Canillonno, depoſitio Guntheranni regis*, at vero id plane adjectitium eſſe, recte cenſuit Florentinius. De optimo rege nihil dicendum reliquit Henſchenii commentarius prævius, & vita per Gregorium Turonenſem ſcripta, ab eo illuſtrata, cum appendice Fredegarii. Rectene *Caſtor* & *Dorotheus* Tarſi conjungantur, ſtatuere non uſque adeo promptum, uti nec *Caſtoris & Dorothei.* ex quo apographo Hieronymiano, & quidem ſeorſim, accepti ſint. Id ſi diſcutere tua intereſt, conſule Actorum commentarium. At cur *Sixtus*, vel *Xiſtus* ſive *Xyſtus*, iſtius *De Sixto Adonis.* nominis Papa III, ab Uſuardo prætermiſſus, quem tam clare in Adone expreſſum reperit? Œdipo opus eſt. Ceterum Uſuardini textus veram ſimplicitatem conſtare exiſtimo.

IV *Kal.*

AUCTARIA.

BELIN. In re purus est, sed exclusus ob transpositionem, & quia pro *Dorothei* legit *Theodori*.

PULSANEN. Cetera ferme purus, plane deficit in annuntiatione ultima.

ULTRAJECT. LEYD. ALBERGEN. & DA-
Sixti 3 PP. NIC. Incipiunt: *Romæ, natale beati Sixti III, Papæ, qui sedit annis octo. Hic incriminatus a quodam, nomine Basso, expurgavit se cum quinquaginta sex episcopis; criminatorem vero suum, postea mortuum, propriis manibus cum linteaminibus & aromatibus sepelivit. Hic constituit, ut nullus episcopus in parochia alterius ordinare præsumat.* Reliqua pura sunt.

CENTULEN. *Apud Cæsaream Palestinæ, sanctorum martyrum Prisci, Malchi & Alexandri. Tarso Ciliciæ, Castoris & Dorothei. Cabillone, sancti Guntbramni regis, qui relicta funditus mundi pompa, Domini servitio se ex integro mancipavit.*

ANTVERP-MAJ. in I classe, ut CENTULEN. *Apud urbem Canillonensem, Dompni Guntrandi....* recte; omisso in fine Castore & Dorotheo.

BRUXELLEN. *Apud Cesaream Palestinæ, natale sanctorum martyrum Prisci, Malchi & Alexandri. Qui sub persecutione Valeriani, cum Sanctos Dei martyrizari conspicerent, divino fidei calore succensi, ultro judicem adeuntes, cur tantum in sanguine piorum sæviret, objurgarunt. Quos ille continuo pro Christi nomine, bestiis tradidit devorandos; & sic ipsi martyrium compleverunt. Romæ, beati Sixti tertii, Papæ & martyris. Qui constituit, ut nullus episcopus in parochia alterius ordinare præsumat. Tarso* &c. ut in textu. *Apud urbem Cabilonensium, depositio sancti Guntranni regis Francorum religiosi. Qui ita se spiritualibus actionibus mancipavit, ut relictis seculi pompis, thesauros suos ecclesiis & pauperibus erogaret. Quique dum aliquando venando fessus, juxta rivum aquæ dormiret, vidit armiger ejus parvum animal de ore ejus exire & properare ad rivum. Cui ille ad itum & reditum gladium imposuit. Expergefactus autem rex dixit, se per somnum pontem ferreum transisse & in monte invenisse thesauros. Quos ipse armigeri sui ductu reperiens, ecclesiis dedit.*

De Prisco & sociis.

De Guntbramno.

HAGENOYEN. In prima annuntiatione satis purus, secundo loco de Sixto, fere ut ULTRAJ. &c. De Gunthramno, recte. Pro *Dorotheo*, scribit *Thorotheo*. In fine: *In Colonia Agrippina, sancti Eugisti episcopi & confessoris.* Vide infra. *Evergisti.*

MARCHIAN. In fine: *Civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris & Victorini.* Vide XXIX. *Pastoris & Victorini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Sola nomina textus refert, Gunthrammum primo loco, Cæsarienses ultimo.

VATICAN. signatus num. 5949. Adjicit: *Romæ, sancti Xisti Papæ, qui sedit in episcopatu annis octo.* De Castore & Dorotheo, nihil. *Sixti.*

In ALTEMPS. ad Castoris & Dorothei, subnectitur *Adaucta*. Vide in Actis commentarium.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Sixti Papæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Coloniam Aggrippinam, translatio sancti Evergisli, archiepiscopi & martyris, de civitate Tongerensi, per Dominum Brunonem Colonensis civitatis archiepiscopum, ad ecclesiam sanctæ Ceciliæ virginis. Romæ, natale sancti Sixti* .... ut ULTRAJECT. nisi quod in fine addatur post *præsumat*, & *ut nullus Clericus*, [in] *parochia alterius episcopi, ordinationes accipiat.* Rursus de Cæsarien sibus in fine additur, post *devorandos. Quorum animæ ab angelis sunt receptæ, ut in ecclesiastica scribitur Historia. Apud urbem Cabilonensem, depositio sancti Guntraninimi*, [Gunthramni] *regis Francorum, viri religiosi qui*.... Reliqua pure. *De Evergisto.*

GREVEN. *Item, sanctorum Audacti, Castoris.* Ea connexio in Actis explicata est. *Romæ, beati Sixti* ... ut ULTRAJECT., sed post *præsumat*, sic habetur: *Nec clericus in parochia aliena, ordinationes accipere.* Melius editio prima, *alterius ordinationes accipiat. Felicis, episcopi Trevirensis & confessoris.* De eo actum XXVI Martii. *Rogatæ virginis.* An *Rogati?* Vide Prætermissos. De beato Evergisto, fere ut proxime dictum. *Adaucti. Castoris. Felicis.*

MOLAN. *Romæ, Sixti Papæ, qui sedit Romæ annis octo. Et in castro Monte, depositio sanctæ Vualdetrudis.* Remittenda ad IX Aprilis. Et quidem in editionibus aliis omittitur, ubi ita habetur: *Apud Naxum, sive Nesum, Ciliciæ* [Siciliæ] *oppidum, sancti Cononis, Basiliani monachi, abstinentia & sanctitate clari, tempestate Rogerii secundi, anno millesimo ducentesimo trigesimo sexto. Die vigesima octava, sancti Stephani thaumaturgi, & sancti Hilarionis junioris.* De hoc in Actis hac die, de illo XXV hujus. *Romæ, Sixti Papæ, qui sedit annos octo. Coloniæ, ex Tungris transportatio corporis sancti Evergisli episcopi.* *Sixti. Waldetrudis. Cononis. Stephani. Hilarionis. Transportat. Evergisli.*

IV *Kal.* *Die* 29.

APud Africam, natalis sanctorum confessorum Armogasti, Archinimi & Satyri, qui tempore Wandalicæ persecutionis, sub Geiserico rege, pro confessione veritatis multa & gravia perpessi supplicia atque obprobria, cursum glorioſi certaminis impleverunt. Ipso die, depositio Eustasii abbatis monasterii Luxovienſis, qui pater ferme sexcentorum extitit monachorum & vitæ sanctitate conspicuus, etiam miraculis claruit. *Armogastis & sociorum.* *Eustasii.*

Ex *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Armogasti* pro *Armogastis* legunt codices Usuardini omnes. In *Archinimi* non ita conveniunt, nam Pulsanen. Munerat. & Molan. habent *Archimini* Greven. *Archimimi*. In Greven. & Molan. est *Saturi*, fortasse bene: in Tornacen.

nacen. & Munerato *Satiri*. Sequor alios, Romano parvo & Adoni conformes. De *Wandalicæ* & *Guandalicæ*, vide quæ fusius explicabimus ad XXIII Maii. In *Geiserico* concordes sunt codices passim omnes. Sunt qui malint *Genserico* vel *Genserichо*, ut Molanus; non *Gerserico* ut Munerat.; multo minus *Honerico* ut errat Pulsanen. *Obpropria* medii ævi orthographiam redolet, quam exhibent Herinienſis, Tornacen. Antverpien. Max-Lubecana & Greven. licet alibi varient. Putavi eam in textu non incongrue servari posse. *Compleverunt* pro *impleverunt*, habet solus Pulsanensis; qui & *Heustasii* pro *Eustasii*. Quæritur an Usuardus nomen *Sancti* præposuerit? Id non habet Ado; non habent Herinien. & Muneratus. Neque ego adjungendum credidi. Male omisit Munerat. particulam *ferme*; pejus Antverp. & Max-Lubecana, pro *sexcentorum*, legunt *ducentorum*: imo postremus codex, vitio, opinor typographi, caret vocibus *exstitit monachorum*. Isque, mendo consimili, pro *Confessorum* in principio habet *conversorum*. Phrasim sibi aliam efformavit Pulsanen. sic legens: *Qui pater ferme sexcentorum monachorum existens, vita & sanctitate conspicuus* &c. Variatiunculas alias in scribendi modo, consulto negligimus.

De Pratens. cod. Pratensem codicem prætense autographum, ratione non una hac die depravatum manifestissime ostendunt additi martyres Nicomedienses *Pastor & Victorinus*, à majori cohorte perperam avulsi, nec in ullis aliis codicibus positi, præterquam in Belin. Rosweyd. Aquicinct. & Florentin. qui certe mediocris notæ seriem non transcendunt. Expuncta præterea est & plane erasa tota *Eustasii Luxovienſis* annuntiatio, ut in apographo nostro observavit Sirmondus, & recentius per litteras, superius non semel citatas, mihi indicavit Clar. Castellanus. Nos textum vere Usuardinum, sed præter eum nihil genuinum hodie agnoscimus. De Eustasio, ad 11 Aprilis in præfato Pratensi codice translato, dicetur ibi.

Armogastis & sociorum. OBSERVATIO. Nobilissima trium Africanorum *Confessorum* (ita singulari titulo decorantur) classis, à Romano parvo rursus procedit, tacentibus Hieronymianis, Beda & ejus sequacibus. Breve sed magnificum elogium iis tribuit Ado, sequente Notkero. Ejus medullam Noster resecuit, cetera ad verbum servavit. Jam supra diximus *Eustasii.* quem nomina efformandi modum, ex codicibus Usuardinis præferamus; quis porro reipsa præferendus sit, in Henschenii commentario latius exponitur, ubi circa secundum nomen nonnullæ difficultates explanantur. Habes illic totam martyrii historiam ex Victore Vitensi ejusque accuratiori Petri Franciſci Chiffletii editione desumptam. De *Eustasio* abbate Luxovienſi nemo ante Adonem locutus est. Ipsissimis ejus verbis, non tamen præcise omnibus, utitur Usuardus, & fere etiam Notkerus. Primas solum voces Noster transposuit, alter & caput & caudam mutavit. Vide & hîc Henschenii commentarium cum duplici vita ab eo diligentissime illustrata. Eustasii laudes nitide exequitur Wandelbertus:

Eustathius quarta virtutis laude coruscat,
Abba Columbano nituit qui rite magistro.

AUCTARIA.

DE PRATENSI & ROSWEYD. jam satis dictum est; de Belino & aliis infra.

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Parum admodum à puritate recedunt, addentes Eustasio titulum ab Adone expressum, *discipuli sancti Columbani*, & pro *sexcentorum*, scribentes *ducentorum*.

CENTULEN. *Apud Africam, sanctorum Armogasti, Archimini & Satiri. Ipso die, depositio beati Eustasii abbatis, discipuli sancti Columbani.*

ANTVERP-MAJ De Eustasio fere textum refert. Martyres Africanos solo nomine appellat.

BRUXELLEN. *Nicomediæ, sanctorum martyrum Victoris, Victorini, Pastoris, Saturnini, Iuliani & aliorum quatuor. Apud Africam, sanctorum martyrum Armogasti, Archimini & Satiri. Qui tempore Wandalicæ persecutionis, sub Geysorico rege, pro confessione veritatis multa & gravia perpessi supplicia, cursum glorioſi certaminis compleverunt. Ipso die, depositio sancti Eustragii, abbatis monasterii Luxovienſis, discipuli sancti Columbani, viri Dei. Qui pater ferme sexcentorum extitit monachorum, & vitæ sanctitate conspicuus, etiam miraculis claruit. Roma, ordinatio beati Gregorii Papæ.* De quacumque S. Gregorii memoria hîc agatur, redi ad XII Martii.

Victoris & sociorum. *De Africanis* *De Eustasio.* *Ordinat. Gregorii.*

HAGENOYEN. A textus puritate non multum differt, nævos ejus prætermittimus.

AQUICINCT. Post *impleverunt*, textui inserit: *civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris & Victorini.* *Pastoris & Victorini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pastoris & Victoris. Eustachii abbatis, Achacii episcopi & confessoris.* Ad marginem corrigitur *Victorini*, *Eustasii*: addunturque hæc verba: *Usuardus scribit Achacium martyrem.* Non hac saltem die, an sequenti? ibi videbitur. Colitur proprie XXXI Martii, ut videre est in Prætermissis. *Pastoris & Victoris.* *Achacii.*

PLESCHIONEN. & VATICAN. signatus num. 5949. *Nicomediæ, sanctorum Pastoris, Victorini, Iuliani.* Numerus pro arbitrio mutari videtur. *Pastoris & sociorum.*

UGHELLIAN. Pro *sexcentorum*, habet *ducentorum*. In quo convenit cum duobus solitis sociis ANTVERP. & MAX-LUBEC.

AL-

Theodori. & sociorum.

ALTEMPS. *In Antiochia, Theodori presbyteri, Julianæ & Acaciæ.*

FLORENTIN. *Nicomedia, passio sanctorum Pastoris & Victorini.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Africam, sanctorum Armogasti, Archinimi, Satyri confessorum. Qui cum essent lucidissima membra Ecclesiæ Christi....* Adonis hæc postrema verba sunt, cetera pure. De Eustasio, scribit, *ducentorum.* Tum: *Nicomediæ, sanctorum Victorini, Pastoris, Saturnini, Juliani & aliorum quatuor. Eodem die, beati Or, eremitæ nonaginta annorum, qui ita abstinentiæ deditus, quod nullum terrenum, sicut de eo legitur, triennio integro sumpsit cibum. Qui plantaria arborum conserens, ne otio torperet, silvam fratribus nutriebat.* Vide indicem Prætermissorum, ubi ejus Acta, ad alios dies excutienda remittuntur *Item sanctæ Sophiæ virginis & martyris. Etiam sanctis Macovallæ abbatis.* De utroque agitur inter Prætermissos.

Victorini & sociorum. Or. erem.

Sophiæ. Macovallæ.

BELIN. Pro *Luxovienſis*, scribit *Lugdunensis*: pro *sexcentorum*, *ducentorum*. Additque in fine: *Civitate Nicomediæ, passio sanctorum Pastoris & Victorini.* Ita prima editio. In altera accedunt: *Saturnini, Julianæ, & aliorum quatuor.* Videantur Acta, ubi dubius numerus determinatur.

GREVEN. *Nicomediæ, sanctorum Victorini, Pastoris, Saturni, Juliani & aliorum quatuor. Natale beati Achacii martyris, cujus passio habetur.* De eo supra. *Stephani Papæ* IX. Vide Prætermissos. *Item Gregorii episcopi:* An Nazianzeni? *Macovallæ abbatis. Eodem die, beati Or, eremitæ, qui tantæ abstinentiæ fuit, ut intra integrum triennium, nullum terrenum sumpsisse cibum legatur. Ne autem otio torperet, plantaria arborum conserens, silvam fratribus nutriebat. Romæ, sanctæ Sophiæ virginis & martyris.* De his dictum est. *Item Dolæ, Julianæ virginis.* An forte *Nicomediensis?* Sed loca satis disparata sunt.

Victorini & sociorum. Achacii. Stephani 9 Gregorii. Macovallæ. Or erem. Sophiæ. Julianæ.

MOLAN. *Nicomediæ....* ut altera Belini editio. *Et passio sancti Achartii.* Tum alio charactere, *cujus passio habetur. Eodem die, sanctorum Jonæ & Barachisii martyrum, sub Saporio Persarum rege. Quorum historiam conscripsit Esaias Adami filius, eques regis Saporis & auditor atque spectator eorum quæ fiebant. Eodem die, sancti Bertholdi confessoris, Ordinis Carmeli.* In editionibus aliis, de Nicomediensibus & Bertholdo ut supra. Sequitur: *Die vigesima nona, sancti patris Marci episcopi Arethusii. Et Cyrilli diaconi & aliorum qui sub Juliano tyranno certaverunt.* De Jona & Barachisio, paulo brevius, & aliis litteris.

Achartii. Jonæ & Barachisii. Bertholdi. Marci & Cyrilli.

III. *Kal.* *Die* 30.

ROmæ via Appia, passio beati Quirini tribuni & martyris, qui sub Aureliano imperatore, post linguæ abscisionem & equulei suspensionem, manuumque ac pedum detruncationem, agonem martyrii gladio consummavit. Thessalonicæ, natalis sanctorum Domnini, & Victoris. Apud castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli episcopi & confessoris.

Quirini. *Domnini & Victoris.* *Reguli.*

Puri sunt *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Martyris & Tribuni* legunt Greven. & Molan.: pejus Muneratus pro *& martyris*, posuit *martyrum. Abscisionem* habent passim omnes. Quod alibi, hic pariformiter servandum fuit. De *eculeo* alibi etiam diximus. In Pulsanensi deest *gladio*, & pro *Domnini* legitur *Domnii*, quod Munerat. sic efformat, *Dont: mini.*

OBSERVATIO. Romani parvi auctor beatum martyrem *Quirinum* hodie prædicat his verbis: *Romæ, Quirini, tribuni & martyris, patria sanctæ Balbinæ.* Ado prolixius elogium ex Actis S. Alexandri Papæ concinnavit, quod apud Notkerum est hac die, & in vulgato Beda ad xxx Aprilis refertur. Lego in Actis pag. 811 num. 4. hæc verba: *At xxx Aprilis in Beda excuso, desumpto elogio ex Adone, quod seculo* XI *aut* XII *factum est, postquam corpus sancti Quirini, Novesium, ut infra dicetur, fuisset translatum.* Hæc ita velim intelligas, ut non elogium Adonianum tunc factum suspicemur, quod esset absonum: sed eo circiter tempore accidisse, ut festum translatum sit in eum diem, quem Beda vulgatus notavit. Quod ad rem nostram propius spectat; Usuardus summatim ex Adone decerpsit, quæ ad martyris laudem putavit sufficere servata temporis designatione, quæ ab Henschenio hic corrigitur: de qua ad III Maii denuo recurret sermo, ubi loco proprio dici poterit, quid de sancti Alexandri Actis sentiendum existimemus. Ceterum in prima hac laterculi nostri parte, summa est codicum omnino omnium consensio. Non ita in sequenti classe martyrum Thessalonicensium, ubi Pratensis denuo corruptus est, vel si mavis, ab aliquo, qui nimium sapere voluit, ita correctus, ut Usuardinus & sensus plane disparuerit. Fateor equidem me prorsus non capere, qua ratione Usuardus *Domninum* ex Thessalonicensium numero unum, cum *Victore*, qui in Hieronym. apographis diserte *alibi* ponitur, conjunxerit, quod tamen ab eo factitatum, codices nostri manifeste evincunt. Atque hoc est quod dicebam ab aliquo sciolo observatum, in Pratensi codice, subinde perperam restitutum esse; erasо nempe *Victoris* nomine,

Quirini. *Domnini & Victoris.*

adscriptisque *Filopoli* & *Achaici*, qui vere *Domnini* vel *Dominici* socii fuere. At vero conjunctionem illam *Domnini & Victoris* Usuardinam esse, eamque antiquissimam, probat etiam versiculus Wandelberti pro hac die: *Tertia Domnino, comite & Victore refulget.* Mutationem jam dictam agnovit Castellanus in litteris sæpe alibi recitatis. Jam expunctio
Reguli. alia novum in Pratensi codice vitium ostendit. Quippe erasa est tota *Reguli* annuntiatio, quæ in codicibus etiam omnibus, saltem alicujus notæ, Rosweydino dumtaxat & Marchianensi exceptis, clarissime exprimitur; sic ut de vera Usuardi lectione controverti minime possit. Notavit in apographo nostro Pratensi Sirmondus, expunctam rursus esse lineam, sed distinctius affert Castellanus erasa esse omnia, quæ ad Regulum Silvanectensem spectabant. Est ergo *Regulus* ab Usuardo primum adjunctus, utpote qui in antiquioribus aut ei synchronis non inveniatur. Hæc ad probandam germanam lectionem nostri simplicitatem dicta sint satis. De Regulo iterum recurret sermo XXIII Aprilis, ad quam diem in Pratensi translatus legitur, sed, Castellano teste, manu non valde antiqua adscriptus; unde etiam evincitur additionem *Filopoli* & *Achaici*, diu post Usuardi tempora factam fuisse. Multa de Regulo valde dubia & implexa dissolvere conatur Henschenius, genuinas vitas proferens, quæ à Tillemontio & recentioribus aliis plane rejiciuntur. Distinguit hic Arelatensem Regulum à Silvanectensi, aliaque satis critice exagitat tomo 4 variis locis V *Regulus* & *Ricule*, de quibus alibi.

AUCTARIA.

PRaten. Excessum ejus & defectum jam satis indicavimus. Cum eo iterum omnimode convenit codex Rosweydi, ut sæpius in decursu ostendemus.

Pastoris. Antverp. & Max-Lubec. Textui superaddunt: *Aurelianis, Pastoris episcopi palatini.*

Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg. De Regulo scribunt, *ejusdem loci episcopi.* Quam hoc sit verisimile, vide in Actis. Deinde adjungunt: *Aurelianis, sancti Pastoris episcopi palatini, vel palentini.* Utrum seligas perinde est, etiam *Valentini*, si ita volueris. Error est recentioribus Usuardi codicibus communis, quique etiam in Hieronymianis apographis aliisque reperitur. Error inquam; nam Aurelianis nec Pastor quisquam, nec Palatinus nec Palentinus episcopus. Vide de hac re accuratum in Actis commentarium, pag. 829.

Antverp-maj. In prima mutilus, sic scribit: *Romæ, sancti Quirini tribuni, martyrum* [pro *martyris*] *sub Trajano.* Secunda deest. De Regulo, in fine addit, *primi civitatis ipsius.*

Textus. contract. Centulen. *Romæ, sancti Quirini martyris, sub Trajano imperatore. Thessalonicæ, sanctorum Dñi & Victoris. In Francia, civitate Silvanectis, sancti Reguli episcopi & confessoris.*

Bruxellen. Quirini elogium, Usuardino longius, ferme ex Adone accepit. De Thessalonicensibus satis pure. Sequitur: *Aurelianis civitate, sancti Pastoris archipræsulis palatini. Apud castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli episcopi & confessoris. Item sancti Quintini. Item, sanctæ Eulaliæ virginis.* Crediderim nomina hæc ex Martyribus Hieronymianis lævigata. *Quintinus* colitur XXXI Octobris. De Eulalia egimus XII Februarii: alia Emeritensis colitur X Decembris.

Pastoris. *Quintini. Eulaliæ.*

Hagenoyen. In elogio Quirini nihil magnopere habet, quod non melius in Adone legatur. De Thessalonicensibus purus est. Sequitur: *In civitate Astensi, passio sancti Secundi, qui fuit miles strenuus, athleta Dei egregius, & martyr gloriosus. Hic a beato Calocero fidem Christi edoctus est, & testimonio angelico multipliciter est commendatus, & angelico ministerio per Faustinum & Jovitam de nube præbente aquam baptizatus est, qui cum sepelisset beatum Marcianum, tentus est à Sapricio præside, & vestibus nudatus & equuleo tortus, & a Domino sanatus, & demum incarceratus, & ab angelo solutus; apparente sibi Domino confortatus, & ad Calocerum est ab angelo deductus. Demum præses pœnem & resinam super capita eorum & corpora fundi jussit brullentem & [ex] eodem fecit eos bibere. Et tunc Secundus est decollatus, & ab angelis venerabiliter sepultus. Calocerus vero apud Abyganum mittitur & ibi punitur.* Vide Acta.

Secundi cum elogio.

Aquicinct. Pratensi similis est in Domnino, Philopolo & Achaico. In fine autem addit: *Aurelianis, sancti Pastoris episcopi palatini.* *Pastoris.*

Pleschionen. & Vatican. num. 5949: *Thessalonicæ, sanctorum Domnini & Victoris, Marcellini & sancti Reguli.* Inepta est horum omnium conjunctio, ut in Actis videre est. *Domnini & sociorum.*

Marchianen. In fine: *Sanctorum Domnini, Philopoli & Achaici.*

Daveronen. Ughellian. & Burdegalen: *Aurelianis, Pastoris episcopi palatini.* *Pastoris.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Romæ, Quirini tribuni & martyris. Secundi militis & martyris. Veroni confessoris. Reguli episcopi & confessoris. Veroni.* *Secundi.*

Altemps. Post *Domnini*, addit: *Philopoli & Achaici & Victoris. Aurelianis, Pastoris episcopi palatini. Eodem die, passio sanctorum Acescamæ & Eulaliæ.* Nomina sunt male, ni fallor, efformata. *Apud Orientales Anglos, translatio sancti Edmundi regis & martyris, in basilica sanctæ Mariæ virginis.* Remittitur ad diem natalem XX Novembris. *Pastoris. Acescamæ. Eulaliæ. Translat. Edmundi.*

Strozz. *Aurelianis, sancti Pastoris palatini.* Medicæus interjicit, *episcopi.* *Pastoris.*

Editio Lubeco-Col. De Quirino pleraque habet ex Adone; quæ vero de lingua accipitri exhibita, de sex paribus boum &c. superaddit, in Actis discussa invenies. *Thessalonicæ, natale sanctorum Domnini & Victoris martyris. Apud Castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli ejusdem loci episcopi & confessoris. Aurelianis, sancti Pastoris episcopi & confessoris palatini. Eodem die, beati Acharii episcopi & confessoris.* *Domnini. &c. Pastoris. Acharii. Secundi.*

Belin. Penultimo loco: *Apud civitatem Astensem, sancti Secundoli martyris*: in utraque editione pro *Secundi*. In fine autem 1 editio habet: *Aureliani, Pastoris episcopi.* Editio altera: *Aurelianis civitate, depositio beati Pastoris episcopi.*

Gre-

GREVEN. *Civitate Aſtenſi, beati Secundi militis & martyris, tempore Adriani imperatoris. Qui poſt picem cum reſina liquatam ſuper caput atque os ejus fuſam, capitis obtruncatione martyrium complens ab angelis eſt ſepultus. Paſtoris, Victorini & aliorum quatuor depoſitio. In Alexandria, Paſtoris epiſcopi & aliorum viginti quatuor ignibus combuſtorum.* De his duabus claſſibus vide Prætermiſſos. *Item Filipoli, Eulaliæ virginis & aliorum ſexcentorum & unius.* Vide Acta in cohorte Martyrum, cujus dux eſt *Victor. Aurelianis, Paſtoris epiſcopi Palatini & confeſſoris. Acharii epiſcopi & confeſſoris. Mamertini abbatis monaſterii ſancti Germani Antiſiodorenſis, confeſſoris.* Ad xx Aprilis. *Veronis confeſſoris.* Potius *Veroni.*

Secundi. *Paſtoris &c.* *Acharii.* *Mamertini.* *Veroni.*

MOLAN. *Aurelianis, Paſtoris epiſcopi. Eodem die, paſſio beati Simonis pueri de Tridente;* de quo ſuperius XXIV. *Apud civitatem Aſtenſem, ſancti Secundi martyris. Et depoſitio ſancti Veroni confeſſoris:* Tum litteris minoribus: *Eodem die, natalis ſanctæ Maxentiæ viduæ, matris ſancti Vigilii Maxentiæ epiſcopi Tridentini.* Spectat ad XXX Aprilis. Ita editio prima. In aliis, poſt *Aureliano*, litteris Italicis interjicitur, *Comite utriuſque militiæ, & Traiano.* In fine: *In pago Brachbantenſi, villa Lembecæ, tranſitus ſancti Veroni. Apud civitatem Aſtenſem...* ut ſupra. *Eodem die, natalis ſanctæ Maxentiæ viduæ, matris ſancti Vigilii. Aurelianis, Paſtoris epiſcopi. Die trigeſima, ſancti patris Joannis, qui ſcripſit ſcalam;* hoc eſt *Climaci.*

Simonis. *Secundi.* *Veroni.* *Maxentiæ.* *Veroni.* *Joannis Climaci.*

Pridie Kal. *Die* 31.

AMos prophetæ, quem Ozias rex Iſrael vecte per tempora transfixum necavit, ac poſtea ſemivivus patriam devectus ibique ſepultus eſt. Romæ, ſanctæ Balbinæ virginis, filiæ Quirini martyris, quæ poſt devictum ſeculi hujus curſum, ſepelitur via Appia juxta patrem ſuum. In Africa, ſanctorum Diodoli & Aneſi. *Amos.* *Balbinæ.* *Diodoli & Aneſi.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Vix quidquam præbet notatu dignum. *Timpora* in Herinien. & Greven. puto eſſe mendum Librarii. *Patriam devectus*, omiſſa præpoſitione *ad* legunt omnes, exceptis Greveno & Molano; qui etiam pro *transfixum*, legunt *confixum.* Codex Roſweydi, pro *Aneſi*, ſcribit *Aneſii.* Munerat. nomen truncavit, habet enim *Anſi.*

OBSERVATIO. Brevi commentario in Actis noſtris expediuntur, quæ de Amos propheta, quem hîc primo loco Uſuardus nominat, dici potuere: ubi necis auctorem clarius diſtinctum invenies. Certum eſt, nullum antiquorum Martyrologorum, ut ſunt Hieronymus, Beda, Florus, Auctor Romani parvi, Ado, Rabanus, Notkerus, Wandelbertus, de eo meminiſſe. Veroſimile eſt Uſuardum ex Iſidoro, in Actis citato, ea ſumpſiſſe, quæ hac die de propheta memorat. Eum ſubinde ſecuti ſunt recentiores cum hodierno Romano. *Balbinam* accepit Ado ex Romano parvo, hiſtoriam amplificans quam Notkerus nonnihil contraxit, Noſter breviſſime complexus eſt. De ſanctæ Balbinæ rebus geſtis, idem quod de S. Alexandri Actis judicium ferendum eſt. Cetera quæ ad ipſam attinent, dabit Henſchenii commentarius. De *Diodolo* (quem Baronius *Theodulum* dicere maluit) & *Aneſo* diſputat Florentinius, diſputat in Actis laudatus Henſchenius: non uſquequaque conveniunt. Variant Martyrologi alii. Nec hujus loci eſt de numero aut ſerie Africanorum iſtorum martyrum diſquirere. Mihi dubium non eſt, quin Uſuardus ex aliquo Hieronymiano apographo eos primum acceperit vel ſolos, vel aliis conjunctos, non ſolitus examinare, rectene an ſecus ſeligeret. Certe lectionem ejus qualemcumque ex unanimi codicum conſenſu talem exiſtimo, ut clarior haberi non poſſit. Wandelbertus hîc denuo ſuffragatur, ita ſcribens: *Diodoli pridie emicat Aneſuſque beati.* Porro ex recentioribus Uſuardi codicibus, Diodoli & Aneſi ſocios, non eodem ubique ordine enumeratos, ſtatim dabimus. *Amos.* *Balbinæ.* *Diodoli & Aneſi.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Cetera purus, deficit iterum in ultima annuntiatione *Diodoli & Aneſi.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Incipiunt: *Amos prophetæ*, refecto toto elogio. Finiunt: *In Africa, ſanctorum Diodoli, Aneſi, Felicis, Corneliæ & Valeriæ, Porti & Abdæ.* Atque hi ſocii ſunt, quos nuperrime dicebam in apographis Hieronymianis reperiri, mutato hinc inde nominum ordine. Suſpicari liceat, ſocios illos ab aliquo ſciolo fuiſſe reſtitutos, ſic tamen ut Uſuardo perperam attribuantur. In ANTVERP. pro *Balbinæ*, eſt *Babillæ.* Et ſic etiam *Diodoli & ſociorum.*

ANTVERP-MAJ. *Romæ, natale ſanctæ Babillæ virginis, filiæ Quirini martyris. Eodem die, natale Amos prophetæ, quem Ozias rex Iſrael vecte transfixo per tempora necavit, ac poſtea ſemevivus patriam devectus, ibique ſepultus eſt.* Hæ duæ annuntiationes, ſi nomen *Babillæ* excipias, ſatis puræ ſunt; deeſt omnino tertia de Diodolo &c.

ANT-

ANTVERP-MAX. UTLRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN & DANIC. In Amos & Balbina puri, sic pergunt: *In Africa, sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Corneliæ, Valeriæ, Porti, & Abdæ.* Apud *Coloniam Agrippinam, natale sancti Agilolphi, ejusdem civitatis episcopi & martyris.* Agilolphi. Recurrit etiam infra, sed ut semel dicam remittendus est ad IX Julii.

CENTULEN. *Natalis Amos prophetæ, quem Ozias rex Juda, vecte per tempora transfixo, necavit. Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiæ Quirini martyris. In Africa, sanctorum Diodoli & Anesi.*

BRUXELLEN. Purus in Amos, sic pergit: *De Balbina. Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiæ sancti Quirini martyris. Quæ postquam a beato Alexandro Papa sanata, baptizata & instructa est, plena operibus bonis in virginitate permansit; & hujus seculi cursu peracto, sepelitur juxta patrem suum via Appia, in cœmeterio Prætextati. In Africa, Diodoli & sociorum. sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Corneliæ, Valeriæ, Porti & Abdæ. Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Agilolfi, ejusdem civitatis Agilolfi. archiepiscopi. Quem Karolus Martellus, avus Karoli magni misit causa pacis tractandæ, ubi crudeliter peremptus & martyrio coronatus, multis Romani. claruit miraculis. Et Romani monachi.* De hoc vide Prætermissos.

HAGENOYEN. Novi aliquid profert: *Apud De Amos. Samariam, Amos prophetæ, quem Iberobaam rex Israel, quoniam male ei prophetavit, propter ydolatriam, quam exercuit, vecte ferreo per tympora transfixit, ac postea semivivus ad patriam suam devectus, ibique a suis honorifice sepultus est. Ro- De Balbina. mæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiæ Quirini militis & martyris, quam Alexander Papa a morbo struma curaverat. Quæ virginitatem Deo vovit. Quæ post dvictum &c. In Africa, sanctorum martyrum Diodoli & Anesi, Felicis & Corneliæ, Uleriæ, Diodoli & sociorum. Porti & Abdæ. Apud Coloniam Agrippinæ, natale Agilolfi. beati Agilolfi, ejusdem civitatis episcopi & martyris.*

AQUICINCT. In fine addit: *In Britannia, Aldelmi. sancti Aldelmi episcopi & confessoris* Ad XXV Maii.

PLESCHIONEN. *In Africa, sanctorum Felicis, Felicis & sociorum. Anesi & Diodoli.*

MARCHIANEN. In fine: *In Britannia, dormitio sancti Aldelmi episcopi & confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Amos prophetæ. Balbinæ virginis, quæ fuit filia Quirini martyris, Tribuni suprascripti, sepulta apud eumdem.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B: *Apud Coloniam Agrippinam, natalis sancti Agilolfi, ejusdem civitatis episcopi & martyris.*

VATICAN. *Africa, sanctorum Anesi, Felicis Anesi & & Diodoli.* Vide quæ supra de sociis *Diodoli* & *Anesi* diximus, ad Auctarium secundum. sociorum.

UGHELLIAN. Post *Anesi*, addit: *Felicis, Corneliæ, & Valeriæ, Porti & Abdæ.* Ut supra.

ALTEMPS. *Apud cœnobium Fontinellensium, Abb. Fon- translatio sanctorum Wandregisili, Wulfr amni, nellensium Ansberti, a beato Babino episcopo, in ecclesia sancti transfat. Petri Apostoli.* Ad diem natalem proprium singuli remittuntur, in indice Prætermissorum.

FLORENTIN. *Natale sancti Iulii Papæ & con- Julii. fessoris. Tamen festivitas ejus habetur pridie Idus Aprilis.* Vide ibi Usuardi textum &c.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Balbina, clogium texens Hagenoyensi non multum absimile. Sequitur de Amos, pure. *In Africa, sanctorum Diodoli, Anesi, Felicis, Corneliæ, Valeriæ, Diodoli & Porti & Abdæ martyrum. Apud Niceam Bithyniæ, sociorum. sancti Arsatii confessoris, ex milite heremitæ, qui Arsatii. dæmoniacum curavit & draconem interfecit.* Est hic, opinor, qui jam non semel *Acharius, Achatius* &c. dictus est, forte *Acacius Melitenensis*, de quo videndus Henschenii commentarius.

BELIN. In textu non plane correctus, tertio loco inserit: *Eodem die, Felicis Papæ & martyris.* Felicis PP. Et pro *Diodoli*, scribit *Theodoli*. De Felice Papa agitur XXX Maii.

GREVEN. *In Africa, Felicis, Corneliæ & Valeriæ,* Felicis & *Porti & Abdæ. Natale beati Agilolphi, Agrip-* sociorum. Agilolphi. *pinensis Coloniæ archiepiscopi & martyris. In Spira,* Guidonis. *Guidonis abbatis. Parisius, Catullæ matronæ.* Vide Catullæ. Prætermissos *Apud Niceam Bithyniæ, Arsacis militis, heremitæ & confessoris. Item Amos abbatis* Arsacii. Amos abb. *in deserto Scythi, patris quingentorum ferme monachorum. Ammonis abbatis, qui ad se pro conversione venientibus, cellulas non modo diligenti cura ædificare, verum etiam propriam cellulam, cum omnibus, quæ in ipsa erant, relinquere frequenter solebat. Beatæ memoriæ Lauduini, Prioris majoris* Lauduini. *Cartusiæ. Qui unus ex sociis sancti Brunonis fuit, atque post eum præfatam domum regens, à schismaticis carceri mancipatus quievit.* De tribus hisce ultimis etiam agitur in indice Prætermissorum.

MOLAN. De Agilolfo habet, ut HAGENOYEN. De Felice, ut BELIN. Tum: *Elevatio & translatio sanctorum Wandregisili abbatis, & Ansberti atque Wulfranni archipræsulum.* Vide supra. Postea minori charactere: *In Spira, Guidonis abba-* Guidonis. *tis primi Pomposæ monasterii Cujus corpus, non integrum annum defuncti, pluribus miraculis glorificatum miraculis, de Parmensi civitate magno honore Spiram transtulit Henricus imperator.* Aliæ editiones sic legunt: *Die trigesima prima, sancti & miraculis clari Hypatii, episcopi Ancyræ.* In indice Prætermissorum vocatur *Gangrensis episcopus*, rejicitur que ad XIV Novembris. Est & alter *Hypatius*, de quo vide ibi. *Eodem die, Felicis Papæ & martyris. In Blandinio, elevatio & translatio* &c. Hypatii. Felicis PP.

MEN-

I. B. Fongelinx fecit

MENSIS APRILIS

Habet Dies XXX.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, passio beatissimæ Theodoræ, sororis illustrissimi martyris Hermetis. Hæc sub Aureliano principe martyrizata, sepulta est juxta fratrem via Salaria, non longe ab urbe Roma. Eodem die, sancti Venantii episcopi & martyris. In Ægypto, sanctorum Victoris & Stephani. *Theodoræ.* *Venantii.* *Victoris & Stephani.*

Pro textu sunt, *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Belini prima editio & Molan.*

VARIA LECTIO. Munerat. & Belin. pro *beatissimæ*, legunt simpliciter, *sanctæ*. Idem Belinus habet *sepultaque*, & post *fratrem*, addit *suum*, quod etiam facit Molan. ab urbe *Romæ* pro *Roma* posuit Tornacen. De cetero, *Egipto*, *Egypto*, *Rhoma*, *Venancii*, *Martiris*, minutiæ sunt. Verbum supereſt de Greveno, quem hoc die ex purorum numero exclusimus, quia textui adnectit: *Gratianopoli, beati Hugonis episcopi & confessoris*, præfigendo signum II, quod & alibi recurrit, ut V & XX Augusti &c. Debuit ea annuntiatio inter Auctaria relegari, ubi plura de eodem Sancto invenies.

OBSERVATIO. Romanum parvum hunc mensem sic auspicatur: *Romæ, Theodoræ, sororis martyris Hermetis, quæ sub Aureliano martyrizavit, sepulta via Salaria.* Ado Sanctam brevi sed insigni ornavit encomio, ex quo, quæ in textu dicuntur, ab Usuardo desumpta sunt; Notkerus immutatum transcripsit. Vides hîc tribus succeſſive diebus Acta sancti Alexandri auctori Romani parvi, & iis qui eum sequuntur, præluxisse, nam & *Theodora* hæc inde accepta est, totaque Adoniani elogii materia. In hoc vero id præcipue mirandum occurrit, quod ubi locis aliis, eadem Alexandri Papæ Acta referens, semper notat *Trajani* tempora, hîc expresse asserat, sub *Aureliano imperatore martyrizaviſſe*. Vide quæ dicimus III Maii. De Theodora tacent Hieronymiana, Beda, & qui in ejus serie sunt, etiam Wandelbertus, qui omnes hoc die agunt de *Agape* & *Chionia*, seorsim ab altera sorore, quæ cum duabus illis, in Actis conjungitur III Aprilis, quando de iisdem meminere Martyrologi nostri, ut ibi dicemus; nisi fortasse diversæ sint hodiernæ *Chionia*, *Agape* &c. & in numero Heracleensium nominandæ, quod in ambiguo relinquimus. *Venantius* pure Adonianus est, *episcopi* & *martyris* titulis honoratus, cum *interim nusquam explicetur*, inquit Henschenius, *cujus sedis fuerit episcopus, quo perfunctus martyrio, num ei immortuus, an superstes, ut propterea etiam* confessor *dicatur*, ut patebit in Auctariis. Usuardus & Notkerus, nihil ultra indagantes, sanis *Venantii.*

habuerunt Adonis verba transcribere. Utrum ex Istria vel Dalmatia Venantii hujus corpus translatum fuerit Romam, examinat Henschenius, sed episcopatum Toletanum inter figtorum Chronicorum fabellas merito computat. *Victor & Stephanus* ex Hieronymianis ab Usuardo solo accepti sunt, diversi, ut recte censuit Baronius, a *Victore & Corona*, de quibus agitur XIV. Maii, sed quorum nuda ferme supersunt nomina. *Walericum* hoc die posuit Ado, tum Mosandri, tum Rosweydi; posuit ex eo Notkerus, Noster rejecit ad XII Decembris, in quo probatiores codices pro textu citati, aliique conveniunt. Dissentiunt alii, quos inter Pulsanen. quem, ut *illustre Martyrologium membranaceum ex Italia allatum*, hic prædicat Henschenius, uter duorum verus obitus dies fuerit, satis accurate examinans. Sunt inter codices, ut Centulen. & Ambianen. qui hodie translationem adstruant. Plura si cupis Henschenium consule, nobis sat est evicisse, primævam hanc Usuardi fuisse lectionem.

Victoris & Stephani.

De Valerico Adonis.

AUCTARIA.

Hugonis.

IN Heriniensi codice, recentiori manu ad marginem adscriptum: *Civitate Gratianopolitana, depositio beati Hugonis episcopi & confessoris.* Satis certum est hæc ab aliquo Cartusiano monacho addita fuisse.

Walerici vel Gualerici.

Pulsanen. Secundo loco: *In pago Vinimau super maris transitum, beati Gualerici* [Walerici] *abbatis & confessoris. Hic in puerili ætate reliquit patrem suum terrenum, & adhæsit militaturus regi cælesti. Cumque esset senex & plenus dierum, heremiticam vitam diligens, finivit in Domino.* In reliquis plane est purus.

Antverpien. & Max-Lubec. Textui subjungunt: *Eodem die, sancti Walerici abbatis.* Male scribit Max-Lubec. *Valeriti.*

Albergen. Post textum etiam purum: *In pago Vinnacensi super mare, beati Walerici abbatis & confessoris.* In Lovanien. accedit: *Hic puerili ætate reliquit patrem terrenum & adhæsit militaturus regi cælesti.* At Antverp-max. Ultraject. Leyden. Danic. & Edit. Ultraj-Belg. supradictis addunt; cum Pulsanen., *cumque esset senex & plenus dierum, heremiticam vitam diligens, finitur in Domino.* Posteriores codices scribunt *Vinmacensi* &c.

Translat. Walerici.

Agapis & Chioniæ.

Meritonis.

Centulen. *Romæ, sanctissimæ Theodoræ virginis & martyris, sororis sancti Hermetis, Urbis præfecti. In pago Vimacensi, translatio sancti Walerici abbatis miræ sanctitatis viri. Thessalonicæ, sanctarum virginum & martyrum* [*Agapis*, quæ inferius alia manu apposita est] *& Chioniæ sororum. In Ægypto, sanctorum Victoris & Stephani. In Sardinia, beati Meritonis episcopi, cujus actus inter homines celeberrimi extiterunt. Eodem die, sancti Venantii episcopi & confessoris.* Duo hodie in Actis *Venantii*, Sed uterque martyr. Vide Observationem.

Antverp-maj. In nonnullis Centulen. similis, in eo differt, quod de Walerico, Venantio, Victore & Stephano sileat.

De Theodor. Meritonis.

Hugonis.

Bruxellen. De Theodora, textui interserit: *Quam Alexander Papa instruxit, baptizavit, atque fidem Christi docuit. In Sardinia, beati Meritonis episcopi, cujus actus inter homines celeberrimi exiterunt.* Cujas fuerit Meriton, vel potius *Melitin*, vide in Actis. Sequitur: *In Ægypto...* Tum Venantii &c. *In pago Vinimacensi super mare* &c. ut supra: sed pro *finivit*, vel *finitur*, ponit *obdormivit. Item, beati Hugonis de Ordine Cartusiensium, episcopi & confessoris.* Vide Acta.

Conversion. Mar. Magd.

Hagenoyen. In textu nonnihil interpolatus, addit in fine: *Item conversio beatæ Mariæ Magdalenæ. In pago Vimmacensi* &c. ut Antverp-max. &c. sed pro *militaturus* absone scribit, *militericus. Apud Castrum Silvanectensium, depositio sancti Reguli episcopi & confessoris. Aurelianis, depositio Reguli. Pastoris episcopi & confessoris civitatis ejusdem.* Pastoris. Perperam hæc posita sunt. Vide dicta superius.

Rosweyd. In Theodora purus, in ceteris ab Usuardo recedit. Secundo loco habet ex Beda: *In Thessalonia, Agapis & Chionia, quæ sub Diocletiano, post carcerem, in ignem missæ sunt, sed non læsæ, post orationem spiritum reddiderunt.* Sequitur de Venantio. Tum: *Natale sancti Quintiniani & Anastasii. Item Walerici abbatis. In Ægypto* &c. *In Thessalonia, sancti Agapiti, Agapiti. Quirini martyrum.* Ex Hieronymianis.

Agapis & Chioniæ. Quintini. Quirini.

Aquicinct. In fine addit: *Sancti Walerici confessoris.* Vide quæ hic non semel dicuntur.

Victorin. *Initium prædicationis Christi.* Prædicat. Christi.

Ambianen. *In pago Vimacensi, translatio sancti Walarici.* Plures natalem ponunt.

Matric-Cartus. Ultraject. Incipit: *Hugonis episcopi & confessoris. Theodoræ virginis & martyris, sororis sancti Hermetis martyris. Venantii episcopi & martyris. Walerici abbatis.* Hugonis. Walerici.

Camberien. S. Mariæ: *In Sardinia, beati Militonis præsulis & Valerici abbatis.* Recta dici quidem, sed non item loci conjunctio. Militonis.

In Vatican. sign. num. 5949. Desunt Victor & Stephanus. Adjicitur: *In Thessalonica, natalis sanctæ Ethioniæ, sub Diocletiano imperatore, quæ primo in carcere macerata, postea in ignem missa, ibi oratione fusa perrexit ad Dominum.* Puto hic indicari *Chioniam.*

Ughellian. In fine: *Eodem die, sancti Valerici abbatis.* Vides omnium ferme codicum esse.

Altemps. *In Arm* (Armenia) *Partini, Quintiani, Victoris, Secundi. Thessal. Ingentiani, Saturnini, Pattinii, Dionysii, Parienti, Alexandri.* Vide nomina melius in Actis efformata. *Civitate Gratianopolitana, sancti Hugonis episcopi confessoris.* Partini & sociorum. Hugonis.

Florentin. *Transitus sancti Walarici abbatis & confessoris.* Alia hæc est annuntiandi formula.

Editio Lubeco-Col. In Theodora modicum interpolata, in Venantio pura, de Stephano & Victore silet. Sequitur: *In pago Vimmacensi super mare, beati Wallerici abbatis & Wallerici. confessoris, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur. Ipso die, sancti Hugonis episcopi & confessoris, Ordinis Cartusiensium. In Sardinia, beati* Hugonis. Militonis. *Militonis episcopi & confessoris, cujus actus intra homines celeberrimi exiterunt. In territorio Trecassino, sancti Leuthonis episcopi & confessoris.* In Actis vocatur *Leuconius.* Leuthonis.

Belin.

BELINI editio altera. Textui puro subjicit: *In Armenia, natale beati Partini, Quinciani, Victoris, Secundi. In Eraclea civitate, Victoris, Chioniæ, Agapæ & Hyrenæ. In Thessalonica, Ingemanæ, Saturnini, Paterni, Dionysii, Panterii, Alexandri.* Ex Hieronym. accepti sunt, in Actis omnes melius & distinctius expressi. *Partini & sociorum. Victoris & aliorum.*

GREVEN. Post signum LL, & supra citata verba, *Gratianopoli, beati Hugonis episcopi & confessoris*; adjungit: *Hugo iste vir sanctissimus, vidit in solitudine Cartusiæ Deum dignationi suæ habitacula construentem, septemque stellas ducatum sibi itineris præstantes: post quam visionem statim affuit Bruno cum sex sociis, locum quærens heremiticæ vitæ congruum. Quos Hugo susceptos in locum sibi divinitus ostensum duxit; consiliis & auxiliis fovit, ac inter eos velut unus ex eis conversabatur. Tandem plenus dierum & sanctitatis quievit in pace. Quinciani martyris. In Armenia, Partini, Victoris. In Sardinia, beati Militonis episcopi & confessoris. In pago Vimmacensi super mare, sancti Walerici abbatis, discipuli beati Columbani. Hujus vitam sanctissimam Vincentius lib. 24 cap. 21 perstringens, dicit inter alia quod ejus benignitas & humilitas modum excedebat. In tantum divina compunctione & gratia plenus erat, ut quotiens discipulis prædicaret, vel Deo psallens cælum aspiceret, totiens lachrymas effunderet. Facies quoque ejus pallida & macie confecta, cum per eum Dominus languentibus curam conferebat, vel futura prædicebat, aut occulta revelabat, roseo colore mixtoque fulgore micabat. Gilberti episcopi Cathanensis & confessoris. Item beatæ memoriæ Hugonis archiepiscopi Viennæ, qui ex monacho Cartusiæ, sancto Hugoni in episcopatu Gratianopolitano primo, ipso vivente successit, ac postea ob vita sua merituum, Viennensis archiepiscopus factus quievit in pace.* Est inter Prætermissos. *Ipso die, bonæ memoriæ Hugonis abbatis Bonæ-Vallis Ordinis Cistercienſis.* Item *beatæ Gertrudis.* An *Genetrudis*: Vide Prætermissos. *Quinciani. Partini &c. Militonis. DeWalerico. De Hugone. Hugon. Vien. Hugonis ab. Bonæ-vallis. Gertrudis.*

MOLANUS. *Gratianopoli, beati Hugonis episcopi & confessoris, qui anachoreticam vitam exegit multis annis & miraculorum gloria clarus migravit ad Christum. Ipso die, sancti Vualerici confessoris.* In editionibus aliis, de Hugone eadem, de Walerico autem: *Ipso die, translatio sancti Vualerici confessoris, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur.* Jam notavi ab aliis natalem scribi, uti hodie in Actis refertur. Vide Henschenium. *Hugonis. Translat. Walerici.*

IV *Non.* *Die* 2.

APud Cæsaream Cappadociæ, passio sanctæ Theodosiæ virginis, quæ Diocletiani tempore ultro se confessoribus in custodia socians, tenta & nichilominus in equuleo cruciata, Dei virtute post de vinculis, aquis, bestiis eruta, novissimè martyrium capitis abscisione complevit. Eodem die, natalis beati Nicetii Lugdunensis episcopi, cujus vita miraculis claruit, & pretiosa mors nichilominus miraculis commendatur. Apud Palestinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur. *Theodosiæ. Nicetii. Mariæ Ægypt.*

Ita *Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Nichilominus* in hoc textu bis repetitur immixta utrobique littera *c* quam exprimunt Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. & alii. Quam scribendi rationem, ut ut vitiosam, minutiarum hujusmodi antiquarum curiosis servandam putavimus. Greven. & Molan. legunt *vinculis & bestiis*, omissa voce *aquis*. Reliquimus etiam *abscisione* ut habent codices fere omnes, non *abcisione* ut Greven. & Molan. In Munerato pro *Nicetii* est *Nececii*, & *archiepiscopi*, pro *episcopi*. Item Munerat. & Molan. repetunt particulam *&* majoris quasi emphasis gratia, *cujus & vita*: ut in Adone legitur. Tornacen. omittit *miraculis* ante commendatur, in quo tamen vis aliqua esse videtur. *In Palestina* scribunt aliqui, plerique tamen *Apud Palestinam*. Munerat. omisit *Sanctæ*, Greven. & Molan. legunt *beatæ*. De mendis scriptoriis alibi dictum est. *Palestinam* scripsi ut habent codices omnes. His præmissis, supereſt Variatio præcipua.

Etenim de celebri *peccatrice Ægyptiaca* dubitari posset, utrumne ipsa ab Usuardo ipso hoc die sacris Fastis primum adscripta fuerit, nisi codices saltem plerique, tum ex antiquis tum ex recentioribus in id magno consensu conspirarent. Interim in apographo nostro Pratensi mira hodie lectio; nempe tertio loco *Ægyptiaca Maria*, & quarto *Eustasius Luxoviensis*. Sirmundi aciem, dum præfatum ecgraphum recenseret, aliquid effugisse necesse est; nam, qui in mei gratiam prætensum autographum non semel studiose lustravit Clar Castellanus, inductam Mariam, novissime testatur his verbis, ex Gallico Latine redditis: *Secunda Aprilis, sancta Maria Ægyptiaca expuncta, & sanctus Eustasius, ejus loco positus.* In Herinien., Rosweyd., & Antverp-max. nulla hodie *Ægyptiacæ* memoria, in IX Aprilis translata, ut ibi dicemus. Atque ex his aliisque codicibus profluere potest dubitatio, non tamen ita fundata, ut laterculi germanitatem evertat, quam veram censemus esse & simplicem. *DePraten. aliisque codicibus.*

Theodosiæ. OBSERVATIO. Egregium præconem habuit *Theodosia*, Eusebium ipsum Cæsarien-sem, lib. de MM. Palæstinæ cap. 7, cujus breve encomium Actis Latinis omnibus prætulit Henschenius, apud quem plura exstant ex Menæis aliisque Græcis monumentis, quamvis non eodem die, desumpta. Ex his autem minime dubium relinquitur, quin *Theodosia acerbis atque horrendis tormentis excruciata* fuerit *Cæsareæ*, non *Cappadociæ*, sed *Palæstinæ*, ut sequenti die clarissime celebrant Hieronymiana omnia à Florentinio edita: *Cæsareæ Palestinæ, natalis sanctæ Theodosiæ virginis*; ubi videri potest laudati Florentinii notatio, ex qua forte solvi poterit difficultas ab Henschenio proposita de *Dominica Resurrectionis*, in qua, secundum Eusebium, Theodosia nostra martyrium subiisse dicitur, sed quæ cum expresso persecutionis Diocletianææ *anno quinto*, nec II nec III Aprilis coalescere potuit, ut etiam expendit Tillemontius tomo 5 pag. 85. Interim textus noster aliunde profluxisse videtur; nam auctor Romani parvi ita primus locutus est: *Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctæ Theodosiæ virginis & martyris, capitis cæsæ.* Varia tormentorum genera ab Adone enumerantur, & ex hoc à Notkero: Noster non omnia complexus est, illudque imprimis recte cavit, ne *Cæsaream Cappadociæ*, urbem maritimam faceret; studio id an casu, non divino, certe in tota nostra Martyrologorum serie signatur ea positio, quæ nec in ipsis Actis Latinis reperitur, in quibus æque ac in Eusebio, palæstra vere dicitur *Cæsareæ Palæstinæ*. Rabanus, dum die sequenti cum longiori historia Theodosiam recolit, simpliciter legit *Cæsaream*, ac si dubitaret, ad quam Cæsaream Virgo revocanda sit. Wandelbertus etiam die sequenti, Euagrio & Benigno Theodosiam subjunxit:

Atque pari fulget Theodosia virgo nitore.

Nicetii. *Nicetius Lugdunensis*, Bedæ & Rabano præteritus, abest etiam à Romano parvo. Certum tamen est, reperiri in omnibus Hieronymianis apographis apud Florentinium, ultimo vel penultimo loco signatum. In Adone primo loco ponitur, sub vulgari laudationis formula, ab Usuardo & Notkero ad verbum translata. Alia phrasi à Floro ornatus est, nempe: *Qui vir totius sanctitatis, conversationis castissimæ, caritatis eximiæ vitâ perfunctus est*; ut hic denuo perspicias, quantum & re & stylo Florus ille ab Usuardo nostro remotus sit. Cetera vide apud Henschenium, cum vita ex Greg. Turonensi ab eo recensita. Wandelbertus, haud dubie metri gratia, ex *Nicetio* format *Nicetum*, solum ipsum ita hoc die celebrans: *Lugduni quartis Nonis sacer urbe Nicetus.*

Mariæ Ægyptiacæ. Latinis Martyrologis ignota fuisse videtur, de cetero notissima, *Maria Ægyptiaca*, à nemine, Usuardo antiquiore aut æquali, in sacros Fastos relata. Quod enim nomen ejus in Adone Mosandri legatur IX Aprilis, recte, mea quidem sententia, à Rosweydo rejectum est; idque vel ea ratione mihi probatur, quod à Notkero, fideli passim Adonis assecla, omnino inscriptum non fuerit. Itaque Usuardo soli tribuenda est præfata *Mariæ*, cum *peccatricis* titulo, nescio unde deducta, nescio quâ causâ hujus diei laterculo inserta, cum à Græcis, *Zosimæ presbytero monacho* conjuncta, diversimode colatur; imo nec ipsi quidem codices Usuardini sibi satis constent, quemadmodum in Variantibus dictum est, patebitque deinceps ex Auctariis IX Aprilis & alibi. De hac Sancta egregie meritus est Papebrochius, variis dissertationibus ætatem ejus, eatenus male subductam, aliaque ad ipsam spectantia feliciter eruens, curiose digerens & copiose illustrans. Hæc pro nostro instituto abunde sufficiunt.

AUCTARIA.

DE Pratensi & Hereniensi nihil ultra dicendum.

ROSWEYD. Immiscet secundo loco: *In Africa Amphiani & Victoris martyrum, & aliorum martyrum decem.* Quidni *quatuordecim*, ut diserte legunt Hieronymiana, ex quibus priores duo accepti sunt. Sequitur *Nicetii* pure. Et in fine: *Item sancti Eustachii abbatis monasterii Luxuvienſis.* Intelligit *Eustasium*, de quo jam sæpe; sed omittit annuntiationem tertiam de Maria Ægyptiaca, quæ etiam deest in codice ANTVERP-MAX, cetera puro.

Amphiani & sociorum. *Eustasii.*

CENTULEN. *Natale sancti Nicetii Lugdunensis episcopi. In Achaia civitate Thomis, sanctorum Evagrii & Benigni. Achaiam* pro *Scythia* posuit, & hoc die perperam retulit, quod ad sequentem spectat, uti Theodosiam in crastinum differt, quæ hodie consignanda est.

Euagrii & Benigni.

ANTVERP-MAJ. *Natale sancti Nicetii, Lugdunensis episcopi & confessoris. Apud Palestinam, depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur; cujus actus valde mirabiles & omni laude digni inveniuntur.* De Theodosia etiam die sequenti.

BRUXELLEN. In Theodosia & Nicetio satis purus, in fine addit: *Et sancti Eustachii abbatis. Item Urbani episcopi.* Lingonensis, opinor, de quo vide Auctaria XXIII Januarii. Adjectum porro recentiori manu & ad primum locum asteriſco remissum, ut sequitur: *Apud Palestinam, depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, cujus, primò peccatricis, conversio mirabilis fuit, pœnitentia strenua & Deo valde accepta.*

Urbani.

HAGENOYEN. In Theodosia utcumque purus, de Maria Ægyptiaca longiorem historiam, ut aliis locis ex singulari pietate solet, seu vitæ compendium attexit, sed quod hic non videtur describendum. Tum: *Eodem die, sancti Nixecii Lugdunensis episcopi, cujus vita miraculis claruit & virtutibus insignis* [fuit.]

AQUI-

AQUICINCT. Ex eorum numero est, qui Mariam Ægyptiacam differunt ad IX Aprilis.

VICTORIN. & REG. SUECIÆ signatus num. 130: Nescio quos hic Sanctos in unum congregent, quibus in indice Prætermissorum proprius singulis dies assignatur. Ita habent in fine: *Eodem die, sanctorum Herenei episcopi, Andochii presbyteri, Benigni presbyteri, Tyrsi Diaconi, Felicis negotiatoris.* *Herenei & aliorum.*

Translat. Antonii. DAVERONEN. *Turonis, translatio beati Antonii confessoris.* Vide Prætermissos. Colitur 1 Maii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Nicetii Lugdunensis episcopi.* Nihil præterea.

Antonii. Eustasii. ALTEMPS. *Turonis, beati Antonii confessoris. Item, sancti Eustasii abbatis Luxovienſis.*

Abundii. FLORENTIN. *Item sancti Niceti Lugdunensis episcopi, cujus vita virtutibus & miraculis claruit. Item apud Comum, sancti Abundii episcopi & confessoris.* Hic in impresso deest.

EDITIO LUBECO-COL. Adonis elogium de Theodosia, sed valde interpolatum exhibet. In Nicetio pura est. *Apud urbem Palestinam, depositio sanctæ Mariæ* &c.

BELIN. In utraque editione de Maria Ægyptiaca agit secundo loco. Tum: *Eodem die, natale Nicecii* [in 2, *Nicenii*] *Lugdunensis episcopi.* In priori: *Item, sancti Abundii episcopi & confessoris.* In posteriori: *Item apud Comum* &c.

Amphiani & sociorum. Barlaam. GREVEN. *Amphiani, Victoris, Urbani, Nierti martyrum.* Disparatorum conjunctio. *Barlaam heremitæ & confessoris.* Ignotus est, nisi is sit qui cum Josaphat colitur XXVII Novembris.

MOLAN. De Maria Egyptiaca immediate subdit: *Cujus actus valde mirabiles & omni laude dignissimi inveniuntur. Item apud Comum, sancti Abundii episcopi & confessoris. Commemoratio venerabilium Christi confessorum Ursmari & Ermini, quando a Hungris liberati sunt Laubienses.* *Ursmari & Ermini.* Sequitur minoribus litteris: *Eodem die, sancti confessoris Francisci de Paula, Ordinis Fratrum Minimorum initiatoris: qui inter ceteros Christi athletas suis meritis & exemplis, divina cooperante gratia, sanctam Ecclesiam multipliciter decoravit, præsentisque temporis caliginem suæ lampadis fulgore mirabiliter illustravit, quique innumeris in vita pariter & post mortem miraculis claruit. Hunc Leo X Sanctorum catalogo adscripsit. Sanctæ Musæ virginis, de qua in Dialogis Gregorius. Hoc die obiit Nodgerus Leodiensis episcopus, cujus gesta præclara habentur.* *Francisci de Paula.* *Musæ.* Vide indicem Prætermissorum. Posteriores editiones de Maria & Abundio, ut supra. Dein: *In Gallia agro Turonensi, sancti Francisci de Paula, Calabriæ oppido, Ordinis Minimorum Fundatoris. Lobis, commemoratio meritorum venerabilium Christi confessorum Ursmari & Ermini, quando a Hungris liberati sunt Laubienses, per merita eorum.* Rursus typis minoribus: *Lingonis, sancti Urbani episcopi & confessoris, magnarum virtutum viri, qui vineas precibus suis sapius conservavit. Apud Cæsaream Palestinæ, passio alterius Theodosiæ, virginis Tyriæ; quam libro octavo scribit Eusebius Cæsariensis. Hoc die transitus viri Dei Nodgeri episcopi Leodiensis, cujus præclara gesta habentur.* *Urbani.* *Nodgeri Leodiensis.* Non alia est ista Theodosia, ab ea quæ in textu refertur. Fefellit Molanum diversa positio seu locus martyrii. De variis personis sub *Notgeri* nomine confusis, vide Prætermissos X Aprilis.

III *Non.* *Die* 3.

IN Scithia civitate Thomis, natalis sanctorum Euagrii & Benigni. Thessalonicæ, passio sanctarum virginum Agapis & Chioniæ sub Diocletiano; quæ primò in carcere maceratæ, *Euagrii & Benigni.* *Agapes & Chioniæ.* post in ignem missæ, sed intactæ à flammis, post orationem ad Dominum fusam, animas reddiderunt. Apud Tauromenium Siciliæ, beati Pancratii. *Pancratii.*

Ex *Praten. Herinien. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belini prima editione, Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Danicus*, & *Edit. Ultraj-Belg.* Deficit *Albergen.* in solo Pancratio.

VARIA LECTIO. *Scithia* scribunt probatissimi codices Pratens. Herinien. Pulsanen. Munerat. Greven. & alii. Molan. habet *Schytia*, Belin. *Schitia*, Antverp. *Scicia.* Aliorum modi sunt varii, nullus recte legit *Scythia.* Priores codices in textu secuti sumus. Item in *Thomis*, qualiter scribunt omnes. Munerat. pro *Evagrii*, posuit *Evagii*, *Chiomæ* pro *Chioniæ*, Pulsan. *Cyoniæ*, Greven. *Scioniæ.* Maior defectus in Antverp. & Max-Lubec. ubi sic legitur: *Sub Diocletiano in ignem* &c. mediis vocibus omnino præteritis. Contra Pulsanen. excedit, dum post *à flammis*, interjicit *permanentes. Fusas* pro *fusam* in Munerato, typographi, ni fallor, vitium est, sicut in Max-Lubec. *Thauromenium*, pro *Tauromenium*, ut habent codices Hieronymiani. Iidem ipsi pro *Pancratii*, habent *Pancracii* Pulsanen. *Panchratii.* Altera Belin. editio addit: *Pancratii martyris.*

OBSERVATIO. Tota *Euagrii* & *Benigni* distinctior notitia ex Martyrologiis nostris promanat. Sic hodie secundo loco legit Romanum parvum: *Tomis, Euagrii & Benigni.* *Euagrii & Benigni.* Textus Usuardinus, non multo amplior, ex Adone desumptus est, & iisdem ferme verbis à Notkero quoque descriptus. Nihil de ipsis Beda, Florus aut Rabanus. In Hieronymianis vero magna perplexitas, qua non facile sese expedit Florentinius.

En textus varios. Epternacense ponit: *In Sicilia, natale Euagri, Benigni,* .... sex alii nominatim exponuntur. Corbeiense: *In Sicilia, natale sanctorum Thomæ, Euagri, Benigni,* & rursus aliorum sex. Lucense: *In Nicea, natalis sanctorum Thomæ, Euagri, Benigni*; adde commilitones quinque. Hæc, si possis, apte concilia. Et quidem hactenus primo loco. At quid sibi modo vult in iisdem codicibus, quod in fine legitur: *Theumis*, vel *Eumis*, vel *Heumisiter*; *Euagri & Benigni*? An iidem illi, an a primo loco appellatis diversi? Postremum censet Florentinius; primum Henschenius: tu cui volueris accede; nobis certum est, nostros legisse, ut in textu retulimus; quibus accinit Wandelbertus:

Euagrius ternis splendet martyrque Benignus.

In Eraclea civitate, Victoris, Chioniæ, Agape & Herenei, legunt Hieronymiana 1 Aprilis: & ejusdem mensis v: *In Thessalonica, natalis sanctarum virginum Chioniæ, Herene & Agape*; utro die melius, Florentinii arbitrio relinquo. Dictum est in Observatione 1 Aprilis, dubitari posse, an utrobique de iisdem agatur, quod hic examinare non lubet, dum alia expendenda supersunt. A Romano parvo sic hodie primo loco scribitur: *Thessalonicæ, virginum Agapes & Chioniæ.* Beda ad 1 Aprilis rectius fortasse titulum *virginis* omiserat, in quo eum presse secutus est Rabanus. Bedæ verba descripsere Ado, ex hoc Usuardus & Notkerus, qui cum præcursore, *virginis*, vel potius *virginum* appellationem retinent, imo ultimus *Irenem* adjunxit, quam rursus cum longiori elogio repetit v Aprilis, ut ibi ex nostris sermo iterum recurret. Id jam præcipue attendendum est, Bedæ hodiernum, & illud Notkeri elogium, quod v Aprilis ponitur, ex iis Actis desumpta esse, quæ olim proconsularibus ipsis supposita, usque adeo Henschenio placuere, ut illa hisce prætulerit, contra Sirleti, Lipomani, Surii & Baronii judicium, qui omnes Græca ipsa ex codice Cryptæ-ferratæ Latine reddita, sinceriora, imo unicè authentica existimaverant. Habuit harum rerum longe peritissimus arbiter, Magister noster rationes suas, cur ita statueret; lego & expendo, nec tamen tales invenio, ut non potius Sirletiana prælabenda censeam, adeoque cum doctissimis recentioribus fateri cogar, hac saltem vice, virum aliàs perspicacissimum nonnihil dormitasse. Præjudiciis non agimur, veritatem unice sectamur, eique repertæ ultro cedimus, ultroque hîc cum Baronio ad annum CCCIV à num. 40 aliisque citatis, præfatorum Actorum proconsularium germanitatem agnoscimus; de qua vide erudite tractantem Ruinartium inter sincera & selecta à pag. 419, & Tillemontium tomo 5 à pag. 240. Porro insignium harum martyrum certaminis diem, ex laudatis Actis sic definiendum putamus, ut *Irene* 1 Aprilis coronata fuerit, aliæ diebus aliquot citius, proindeque exeunte Martio. Expressus autem dies Kalendarum Aprilium, antiquiores Martyrologos induxerit, ut omnes eodem die consignarent, quos secutus est Wandelbertus, de solis duabus prioribus expressius loquens, & forte tertiam per verbum *socia* indicans:

Agapes & Chioniæ.

Virgineo insignes Agape & Chionia serto
Aprilis socia sacrant sibi jure Calendas.

Tertia item nostra, Hieronymianorum annuntiatio est: *Apud Thauromenium in Sicilia, natalis sancti Pancrati*; & hoc ferme modo, absque ulteriori elogio, imo brevius ponitur à Romano parvo, Adone, Usuardo & Notkero; reliquis Martyrologis aut ignotus, aut præteritus. Primum fuisse Siculorum Apostolum, recepta opinio est: vide, quæ de eo diligenter collegit & ab apocryphis discrevit Henschenius. Satis nobis sit, ipsum, æque ac reliquos in textu relatos, vere Usuardinum esse.

Pancratii.

AUCTARIA.

HAbet hic Tornacensis codex peculiare auctarium ceteris omnibus, præterquam Molano incognitum. Sic scribit: *In monasterio Altovillari, translatio corporis sancti Madelupi sacerdotis.* Vide quæ in indice. Prætermissorum observata sunt. Cetera dicentur XX Decembris.

Translat. Madelupi.

Rosweyd. In Euagrio & Benigno, atque item Pancratio purus est. De Agape & Chionia egit 1 hujus, ut ibi diximus.

Centulen. *Cæsarea Cappadociæ, sanctæ Theodosiæ virginis. Apud Tauromenium Siciliæ, beati Pancratii martyris. Turonis, sancti Antonii confessoris.* Vide Auctaria die præcedenti.

Theodosiæ. Antonii.

Antverp-maj. Agit de sola Theodosia cum elogio ferme ex Adone desumpto.

Bruxellen. Puritati hodie proximus est. Incipit ab Agape & Chionia. Tum de Euagrio & Benigno. *Apud Tauromenium civitatem Siciliæ, sancti Pancratii martyris.*

Hagenoyen. In prima & secunda annuntiatione purus, tertio loco habet de Nicetio, ut nos pridie. Sequitur de Pancratio, pure. Tum: *Item in Anglia, Richardi episcopi. In Alsatia, sancti Florentii episcopi & confessoris.* Inter Præmissos remittitur ad VII Novembris.

Richardi. Florentii.

Victorin. & Reg. Suec. sign. num. 130. In fine addunt: *In Cæsarea Palæstinæ, sanctæ Theodosiæ virginis & martyris gloriosæ, cujus varia tormenta & victoriæ leguntur. Agapes & Chioniæ virginum & sororum martyrum.*

Theodosiæ.

Matric-Cartus-Ultraject. *Theodosiæ*

Vati-

Donati. VATICAN. signatus num. 5949. In fine: *Nicomediæ, sancti Donati.* Vide Acta.

EDITIO-LUBECO-COL. In prima annuntiatione pura est, tum sic pergit: *Thessalonicæ,* De Agape & Chionia. *passio sanctarum virginum Agapis & Chioniæ, sub Diocletiano imperatore, Comite Sisinnio; quæ erant sorores sanctæ Hirenis virginis, & primo in carcere per varia tormenta maceratæ, deinde in ignem missæ, sed intactæ permanentes a flammis, post orationem ad Dominum fusam, animas cælo reddiderunt. Apud Thauromenium civitatem Siciliæ, sancti Pancratii episcopi & confessoris.* Melius dixisset *martyris. Eodem die, sancti Richardi epi-* Richardi. *scopi & confessoris.*

Donati. Sixti & sociorum. Richardi. Burgundofaræ. GREVEN. *Nicomediæ, sancti Donati. Item sanctorum Sixti, Benigni, Rufi, Patricii. In Anglia, sancti Richardi episcopi Cicestrensis & confessoris. Burgundofaræ abbatissæ & virginis.* De hac & Sexto cum sociis, vide Prætermissos.

MOLAN. Litteris parvis: *In Anglia, sancti Richardi episcopi Cicestrensis & confessoris. Burgundofaræ, abbatissæ & virginis. Sancti patris ac confessoris Niceæ, in quem orationem funebrem* Niceæ. *scripsit Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus.* In editionibus aliis post *Pancratii*, litteris Italicis immediate subdit; *episcopi, ab Archagano pagano interfecti, cujus vitam scripsit Euagrius ejus discipulus.* Sed quæ passim ut fabulosa repudiatur. Vide Henschenium hic & Tillemontium tomo 1 pag. 190. *In Anglia, Richardi* &c ut supra. *In monasterio Altovillari, translatio* Translat. *corporis beati Madelupi sacerdotis. Die tertia,* Madelupi. *sancti patris Niceæ, ducis monasterii Medini.* Rursus characterе alio: *Item depositio beatæ Burgun-* Burgundo- *dofaræ virginis & abbatissæ Evoriacensis, de qua* faræ. *in vita beati Columbani abbatis.* Jam diximus consulendum catalogum Prætermissorum, in quo remittitur ad VII Decembris.

II *Non.* *Die* 4.

MEdiolani, depositio beati Ambrosii episcopi & confessoris, *Ambrosii.* cujus studio inter cetera doctrinæ & miraculorum insignia, tempore Arianæ perfidiæ, tota Italia ad catholicam fidem *Isidori.* conversa est. Apud Hispalim, depositio sancti Isidori antistitis.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-maj.* & codices omnes mediæ notæ, de quibus infra.

VARIA LECTIO. Antverp. & Max-Lubec. scribunt *Mediolano*, ut à Beda & aliis factum subinde patebit. *Arrianæ* legunt omnes, malim *Arianæ*, sed codices secutus sum. *Greven.* voces transposuit, *ad fidem Catholicam.* Pejus Molanus *Catholicam* omisit. In Pulsanensi est *Hyspalim*, pro *Hispali*, & *Hysidori* pro *Isidori.* Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. & Muneratus habent *Ysidori.* Greven. & Molan. pro *sancti* ponunt *beati* pro *antistitis*, *episcopi*, quod postremum etiam habet Belinus.

OBSERVATIO. Quo vere anno, quo die consignandus sit magni Patris Ambrosii *De natali* obitus, inter eruditos controvertitur; & quamvis hoc die in Actis, Ambrosiana *S. Ambro-* omnia remissa sint ad VII Decembris, quo per totam Ecclesiam festivius recolitur in- *sii.* clytissimi Doctoris memoria; voluit tamen Henschenius exercitatione singulari, ante tomum 1 Aprilis pag. XXXVIII, disputationi quodammodo proludere, opinionem suam (*ut alii*, inquit, *potius suam ferant sententiam*) prævie exponens, qua ex Marcellini Comitis Chronico, cum expressa Consulum nota, pluribusque aliis monumentis, præsertim Mediolanensibus, evincere conatur, Ambrosii obitum, non ad IV Aprilis anni CCCXCVII, ut contra antiquissimam Mediolanensium traditionem statuerat Baronius, sed ad XVII Aprilis anni CCCXCVIII referendum. Contra Henschenium stat major recentiorum numerus, quos inter tono decretorio Pagius, ad annum CCCXCVII à num. 19, & modestior Tillemontius tomo 10, nota 56 à pag. 761, pro Baronii sententia, ex ipsa etiam Martyrologorum nostrorum auctoritate, acrius decertant. Video militare utrimque gravia rationum momenta, graviora fortasse, quæ favent Martyrologiis: sed de ultimo librationis scrupulo judicium ferent, qui mensem Decembrem de Actis elaborabunt successores nostri; nos hic in Martyrologiorum cancellis hærebimus. Inter Hieronymiana, solus codex Corbeiensis, in fine laterculi attexuit, quod litteris aliis, tamquam purum additamentum, distinxit Acherius: *Mediolano, depositio sancti Ambrosii episcopi & confessoris.* Hoc certius est, notari *Ambrosium* in Hieronymianis omnibus XXX Novembris, sub hac fere formula: *In Mediolano, sancti Ambrosii episcopi, de perceptione baptismi.* Et in solo Lucensi apographo, III Decembris: *Natalis sancti Ambrosii.* At vero die VII ejusdem mensis Decembris, nullus eorum codicum *Ambrosium* nominat. Ad diem obitus accedamus. Ven. Beda primus hoc die IV Aprilis Ambrosii solennitatem celebrat: *Mediolano, depositio sancti Ambrosii confessoris;* ubi ne mireris, titulum *episcopi* reticeri, nam id Bedæ satis familiare esse, ex non uno deinceps loco cognosces. Florus de suo addidit: *Qui ingentibus doctrinis coruscavit & virtutibus.* Rabanus legit: *Medio-*

Mediolano, depositio beati Ambrosii episcopi & confessoris, cujus vita & doctrina insignis prædicatur in Ecclesia. Sed & hic Ambrosium ex Hieronymianis repetit XXX Novembris; nullâ baptismi factâ mentione. Sic autem in serie nostra habet Romanum parvum: *Mediolani, beati Ambrosii episcopi & confessoris.* Breve, sed elegans Adonis elogium, ex Hieronymo acceptum, a Baronio IV Aprilis & rursus VII Decembris, in notationibus ad Martyrologium, explicatum, in textu nostro ad verbum describitur; Notkero, præter morem, Viennensis phrasim multùm amplificante. Atque hi omnes Ambrosii natalem hoc die unanimiter collocant, suffragante etiam Wandelberti versiculo: *Ambrosius pridie* (Nonas) *æthereum penetravit honore.* De Ordinatione verò, VII Decembris, nullus est, qui vel verbo meminerit. Quæro primam solennioris illius festi in universâ Ecclesia institutionem, verum nec apud Baronium, nec alibi satis certa primæ ejus originis vestigia hactenus deprehendo, præter ea, quæ subobscurè ab Henschenio in laudata exercitatione cursim indicantur. Plura scrutari, hujus loci non est, remitti commode possunt ad prædictam diem VII Decembris, ubi in Actis, post eruditas Baronii, Hermantii, Tillemontii, PP. Benedictinorum S. Mauri aliorumque de incomparabili fidei Zelatore lucubrationes, totius vitæ series operosius & accuratius digeretur.

Isidori. Nullus antiquorum Martyrologorum *Isidori Hispalensis* meminit, unde verosimillimum est, eum ab Usuardo ex Hispania, quò ad procurandas sancti Vincentii reliquias profectum novimus, in Gallias primum allatum, cum aliis tum confessoribus tum martyribus, præsertim Cordubensibus, ut suis locis observare non negligimus. Reliqua ex Actis require, ubi Henschenius diligentissime contulit, quidquid de nobilissimi antistitis sanctitate, cultu & doctrina Nicolaus Antonius aut scriptores alii Hispani melioris notæ suggerere potuerunt, quibus jungenda appendix in eodem tomo pag. 900.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Puris omnes codicibus annumerari possent: etenim de Isidoro Hispalensi hæc solum textui puro superaddunt; *fide & doctrina præcipui.*

ROSWEYD Ita legit: *Mediolanis, depositio beati Ambrosii episcopi & confessoris, qui de laico, Arianis simul & Christianis conclamantibus, electus est episcopus, cujus studio ....* cetera pura sunt usque ad finem latercculi. *De Ambrosio*

CENTULEN. *Mediolano, depositio beati Ambrosii ej sdem civitatis archiepiscopi, cujus studio* &c pure. *In Hispaniis civitate Hispali, sancti Ysidori episcopi & confessoris, vita & doctrina illustris viri.*

BRUXELLEN. *Mediolani, depositio sancti Ambrosii archiepiscopi & confessoris. Qui præses existens, nondum baptizatus, consensu totius populi in archiepiscopum electus, annuente & jubente Valentiniano imperatore, gratiam Baptismatis simul & episcopatus dignitatem percepit. Cujus studio, tempore Arriana perfidiæ, tota Italia ad Catholicam fidem conversa est. Hujus vitam beatus Paulinus Nolanus episcopus ad beatum scripsit Augustinum* [recenti manu, *episcopum.*] *Apud Hispalim, depositio sancti Ysidori Hispalensis, insignis episcopi, fide & doctrina præcipui. Qui inter cetera sua opuscula, librum naturalis historiæ, quem Ethimologiarum nominat, ordinans, seculi ætates diligenter distinxit.* Quænam Chronici Isidoriani & libri Etymologiarum affinitas sit, vide in Dissertationibus Historicis Labbei tomo I pag. 645. *De Ambrosio* *De Isidoro.*

HAGENOYEN. Longum nimis pro instituto nostro de sancto Ambrosio sermonem texit, ubi inter alia non satis probata immiscet, quod *Valentiniano imperatori restituerit & ingressum ecclesiæ illi procuraverit*, quæ ad Theodosium referenda, vulgo notum est. Hæc, & similia, prætermittenda censuimus. Tum: *In Hispania, apud civitatem Hispalem, depositio sancti Ysidori episcopi & confessoris, fide & doctrina præcipui.*

MATRIC CARTUS-ULTRAJECT. *Isidori Hispalensis episcopi & Doctoris eximii, qui multos edidit libros, quorum quidam sunt satis noti.*

In VATICAN. signato num. 5949, deest Isidorus. Adjectum: *In Syria, sanctorum Taraci, Andronici & Probi.* De his etiam alibi; remittuntur ad XI Octobris. *Taraci & socium.*

ALTEMPS. Addit: *Ipso die, depositio sancti Senerthi episcopi.* In Actis prætermittitur, curioso indagatori propositus. *Senerthi.*

EDITIO LUBECO-COL. In elogio Ambrosii post *confessoris* inseritur, *ac Doctoris Ecclesiæ catholicæ præcipui, cujus studio .... Apud Hispalim, depositio sancti Isidori antistitis, viri fide & doctrina præcipui, fratris beati Leandri, ad quem* [Leandrum] *beatus Gregorius sacram expositionem super librum Job scripsit.* *De Isidoro.*

GREVEN. *In Thessalonica, sanctorum Agathonis diaconi, Theodoli, Pauli, Matutini & Orbani. Item, beati Successi.* Laciniæ ex Hieronymianis bene vel male consutæ. *In Hibernia, Beoghani abbatis. Item Ambrosii diaconi, qui ut Hieronymus de viris illustribus refert, primùm Marcionites fuit, sed ab Origene correctus, confessionis Domini gloria insignis fuit. In Scotia, Tigernagi episcopi & confessoris, secundum alios die sequenti.* De his agitur in indice Prætermissorum. *Agathonis & sociorum. Successi. Beoghani. Ambrosii diaconi. Tigernagi.*

GREVEN. *Eodem die, translatio sanctorum confessorum Ulgisi, Amulguini, Theodulphi, Abel, atque Hildulphi.* Vide Prætermissos. Sequitur minoribus typis: *In Perside, sancti Benjamin gloriosi martyris: Tripartitæ lib. I cap. 33. Item Ambrosii diaconi* &c ut Grevenus. In editionibus aliis, solum additur: *Die quarta, sanctorum patrum Joseph hymnographi, & Georgii, qui fuit in Malæo.* De hoc *Georgio* non multa in hodiernis Actis collegit Henschenius. *Joseph* vero die præcedenti relatus est, ubi longior vita traditur, & reliqua ad eum spectantia diligenti opera à Papebrochio explanantur. Satis est hæc indicasse, videat ibi lector cetera. *Translat. Ulgisi &c. Benjamin. Joseph & Georgii.*

Nonis.

Nonis. *Die* 5.

APud Ægyptum, natalis ſanctorum martyrum Martianæ, Nicanoris, & Apollonii. Theſſalonicæ, ſanctæ Hirenis virginis, quæ poſt tolerantiam carceris, ſagitta percuſſa eſt à Siſinnio comite, ſub quo & ſorores ejus ſimul Agapes & Chionia martyrizaverunt. Apud Cæſaream Liciæ, ſancti Amphiani. *Martianæ & ſocior.* *Irenes.* *Amphiani.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belini edit. prima, Greven.* & *Molan.* Quibus accedit *Antverp-max. Leyden-Belg. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Prima difficultas in propriorum nominum ſcribendi ratione occurrit. Codex Pratenſis legit *Martiani*, *Nicandri*, ubi reliqui omnes, ſolis Molano & Lovan. exceptis, diſerte ponunt *Martianæ*, *Nicanoris* vel *Nichanoris*. Atque ita ſcripſiſſe Uſuardum, certo mihi perſuado, niſi propria auctoritate ductores ſuos Romanum parvum & Adonem deſeruerit. *Appollonii*, *Appolonii*, *Apolonii*, male ſcribunt codices aliqui, melius in textu cum Pratenſi, Herinienſi &c. Non minor in Virginis nomine variatio. In Hieronym. eſt, *Herene*; in Romano parvo & Adone *Irene*, quo modo ſcribendum exiſtimo. De Uſuardina lectione quæritur. Praten. habet *Hireniæ*, reliqui omnes *Hirenis* vel *Hyrenis*. Solus Munerat. ſcribit *Herenis*. Pro prima ratione ſtant Herinien. Tornacen. Antverp. & Max-Lubec. quam nos, ut veræ, proximiorem prætulimus. Munerat. poſt *virginis*, addit *& martyris*, contra ceterorum torrentem. Jam ſupra ex codicum inflexione in textu poſuimus *Agapis*, à recto *Agapes*, ut hîc ab *Hirenes* formatur *Hirenis*, licet nos aliter ſcribere ſoleamus. Solus Belinus poſuit *Siſſinio*, atque item, *paſſæ ſunt*: plerique omnes *martyrizatæ ſunt*, Herinien. *martyrizarunt*, Pratenſis *martyrizaverunt*, quod Adoni ſatis frequens eſt, quem cum tam preſſe hodie ſecutus ſit Uſuardus, nihil mirum videatur, ſi & hoc tranſumpſiſſe ſupponamus. In Molano recte legitur *Lyciæ*, ceteri habent *Liciæ*, ut in textu reliquimus. *Liciniæ*, error eſt in Herinienſi; *Cilitiæ*, in Belino.

OBSERVATIO. Satis mirum & inſolitum eſt, quod nullus ex præmiſſo laterculo Sanctus, hoc die in Actis referatur. Non *martyres Ægyptii*, quia ab aliis, & præſertim Romano hodierno conſignantur v Junii, ad quem diem ab Henſchenio remiſſi ſunt, tamquam iidem, qui utriſque Nonis, tum Aprilis, tum Junii, ſub iiſdem ferme nominibus recolantur, ut ibi ipſe contra Florentinium cenſet. Et vero in nonnullis Hieronymianis iidem utroque die ſignari videntur. Sic habent hoc die ſecundo loco codices Lucenſis, & Corbeienſis Acherii: *In Ægypto, natalis ſanctorum Marcianæ, Nichanoris, Apollonii.* In Epternacenſi ſolum legitur: *In Ægypto, Marciani.* De ipſis nihil in ſerie Bedæ; at in Romano parvo, Adone & Uſuardo, iidem tres & eodem modo annuntiantur, Notkero *Martiani*, pro *Martianæ*, ſubſtituente, ut eſt etiam in nonnullis noſtris codicibus, cetera Uſuardinis. Reliqua ad ſupradictum diem v Junii dabuntur, ubi de ternorum iſtorum duplici claſſe identificanda, an diſtinguenda diſputabitur. *Martianæ & ſociorum.*

Neque de *Irene* ſeorſim in opere noſtro agitur, quod cum ſororibus *Agape* & *Chionia*, memorata ſit III Aprilis, utpote quarum Acta communia ſunt, uti ibidem abunde diximus. In Hieronymianis ſorores tres hoc quoque die repetuntur. Romanum parvum legit: *Theſſalonicæ, ſanctæ Irenes virginis*, Adonis & proinde Noſtri elogium ex Beda deſcriptum eſt, modice à Rabano auctum, fuſe à Notkero: quorum omnium ſententia ex Actis proconſularibus paulo ſeverius exigenda eſt, expuncto *percuſſione ſagittæ*, quod miror Baronium, reliqua bene corrigentem, in textu ſuo reliquiſſe. Wandelbertus Bedam, ni fallor, ſecutus eſt: *Irenes.*

Nonis virgo pia de morte refulget Hyrenis.

Demum nec *Amphianus* in hodiernis Actis locum occupat, expreſſe tamen in Hieronymianis notatus: *In Ceſarea*, vel *Ceſaria Liciæ* vel *Luciæ*, *Amphiani*. Alius ibidem *Amphianus in Africa* legitur, II, alius *in Nicomedia*, III Aprilis. Non dubitant Baronius, Henſchenius & Florentinius, quin hîc indicetur *ovicula innocens, divinus martyr, portentoſæ fortitudinis, intrepidus, admirandus, ſanctiſſimus & beatiſſimus juvenis Apphianus*, cujus gloriam de tyranno victoriam accurate deſcripſit Euſebius, duriſſimi certaminis oculatus teſtis, ex quo relati tituli accepti ſunt, libro de Martyribus Palæſtinæ cap. 4, quod totum in Actis, totum à Ruinartio reproducitur à pag. 334. Gallica ſeries exſtat apud *Amphiani.*

Tillemontium tomo 5 pag. 386, qui in nota pag. 737 Eusebii chronotaxim componere conatur, ut ad *ulteriorem disquisitionem eruditis proposuerat* Henschenius pag. 59 litt. F. Quod Noster hîc *Cæsaream* in *Lycia* perperam collocet, non tam ipsi quam Adoni vitio vertendum est, imo imperitis librariis, qui Hieronymianum transcribentes, aliquid detraxerint, addiderint aut mutaverint. Utrum vero Hieronymianum textum bene restituat Florentinius, per *In Cæsarea & Lycia*, respiciendo ad Martyris patriam & cultum, aliis expendendum relinquo. De *Ædesio* Apphiani fratre, cum non agant hîc Martyrologi, ad Nostrum etiam nihil attinet: satis est genuinum ex omni parte ejus textum exhibuisse. Vide de *Ædesio* Romanum hodiernum, VIII Aprilis & ibi Acta nostra, quæ ex Eusebio martyrium ejus referunt.

AUCTARIA.

PULSANEN. Deest ultima annuntiatio, in reliquis purus est.

ROSWEYD. Post Amphiani, adjicit, & *aliorum*. Tum: *Claudiani martyris*. Ex Hieronymianis. *Claudiani.*

ULLRAJECT. LEYDEN-LAT. ALBERGEN. & DANIC. Textui cetera puro, subjiciunt: *In Scotia, sancti Tygernagi episcopi & confessoris.* *Tigernagi.*

CENTULEN. *Apud Thessalonicam, sanctæ Herenæ virginis & martyris. In Ægypto, sanctorum Nichanoris & Apollonii martyrum. Cæsarea Liciæ, sancti Amphiani.*

ANTVERP-MAJ. *Thessalonica, natale sanctæ Hirenæ virginis & martyris. Apud Ægyptum, natale sanctorum Marcianæ, Nichanoris, & Apollonii, quorum gesta habentur.*

BRUXELLEN. De martyribus Ægyptiis & Amphiano, nihil. In Irene satis purus est. Sequitur: *Apud Scotiam, sancti Tygernagi episcopi & confessoris. Item Marinæ virginis. Et sancti Vincentii de Valentia, Doctoris de Ordine Prædicatorum, qui tam in vita, quam post mortem miraculis claruit.* Quæ *Marina* hîc indicetur, ignoro. *Tigernagi. Marinæ. Vincentii.*

HAGENOYEN. Textui hodie puro, solum addit: *Ipso die, in Scotia, depositio sancti Tygerlagi* [Tigernagi] *episcopi & confessoris.*

VICTORIN. & REG. SUECIÆ num. 130, in fine: *Item Carthagine, sancti Pontiani diaconi.* Nullus hodie apud alios *Pontianus*, ne inter Prætermissos quidem notus. Multum fallor si non indicetur Pontius sancti Cypriani diaconus, de quo superius actum est VIII Martii. *Pontiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Hyrenis virginis & martyris, sororis Agapes & Chioniæ. Didimi Alexandrini confessoris, cujus meminit Hieronymus.* Estne forte martyr, de quo in Actis? *Didimi.*

STROZZ. *Natale sancti Vincentii, Ordinis Prædicatorum, patria Valentini & prædicatoris clarissimi,* [qui] *in Britanniis urbe Venetensi recubuit, cujus sanctitatem crebra miracula protestantur.* *Vincentii.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris *Catalaunis, depositio Arulfi episcopi.* In indice Prætermissorum omittitur tamquam ignotus. *Arulfi.*

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco agit de sancto Vincentio, sed elogium habet alicubi mutilum, quod infra ex Greveno correctius dabimus. De Ægyptiis addit, *quorum gesta habentur*. Cetera ut in textu. In fine: *In Scocia, sancti Tigernagii episcopi & confessoris.*

BELINI editio altera, in fine subdit: *Item apud civitatem Venetensem Britaniæ, beati Vincentii confessoris, Ordinis Prædicatorum, sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi.* *Vincentii.*

GREVEN. *Nicomediæ, natalis sancti Claudiani confessoris.* Cur non *martyris*? *Item, Didimi confessoris. Martiani, Quinti.* Indicat, ni fallor, Alexandrinos martyres. *In Britannia minori civitate Venetensi, natale beati Vincentii presbyteri & confessoris, Ordinis Prædicatorum. Qui Valentinus origine, angelica vita, & salutari doctrina præfulgens, diu singulos Hispaniæ & Galliæ populos divini verbi alimento refecit, & supra viginti millia Judæorum & Maurorum ad Christum convertit. Omnium denique signorum genere clarus, in numero Sanctorum referri & amplissimo canonizationis honore decorari promeruit.* *Claudiani. Didimi. Martiani. Quinti. De Vincentio.*

MOLAN. *Item apud Venetiam Britanniæ, beati Vincentii Valentini, cognomento Ferrarii,* [Ferrerii] *confessoris, Ordinis Prædicatorum, sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi. Hic super viginti millia Judæorum ac Maurorum ad Christum convertit. Lauduno Clavato, prima translatio sanctæ Celiniæ, matris sancti Remigii episcopi.* Vide Prætermissos. *In Scotia, sancti Tigernasi episcopi & confessoris.* Dein minoribus typis: *Apud Leodium, in monte Cornelion, obiit Juliana virgo & Prioriſſa ejusdem loci, & translata quievit in monasterio Vilarensi, ubi & vita ejus habetur.* In editionibus aliis, de Vincentio ut supra. *In Scotia, sancti Tigernaci* &c. *Die quinta, sanctorum martyrum Theoduli & Agathápodis.* De iis in Actis IV Aprilis. *Lauduno Clavato* &c. Tum minoribus litteris: *Eodem die, sanctorum martyrum, sanctæ Thermes cum sorore & ancilla.* Inter Prætermissos remittitur ad XXII Aprilis. *Apud Leodium in monte Cornelion, obiit Juliana virgo, & præfecta ejusdem loci, quæ tertio obitus sui die ad cœnobium Villarense translata, illic inter corpora sacra est sepulta. Ubi & ejus vita habetur.* Data in Actis & ab Henschenio egregie illustrata est. *Translat. Celiniæ. Juliana. Theoduli & Agathapod. Thermis &c.*

VIII *Idus.* *Die* 6.

ROmæ, natalis beati Sixti Papæ & martyris, qui temporibus Adriani, ut sibi Christum lucrifaceret, libenter mortem sustinuit temporalem. In Macedonia, sanctorum Timothei & Diogenis. *Sixti. Timothei & Diogenis.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverpien. Max-Lubec. Munerat., Greven.* & *Molan.* Quibus proximi sunt *Antverp-max. Leyden-Belg. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. In solis *Sixti* & *Timothei* nominibus consistit. De postremo satis certum est, male legere Herinienſem & Edit. Lubecanam maximam, *Thimothei*. Pro *Xysto* vel *Xisto* stare videtur scribendi modus antiquior apud Hieronym. & Romanum parvum. Et quidem Pratensis, *Xysti* posuit. At cum ceteri codices omnino omnes legant, *Sixti*, cum Adone, eam scribendi rationem hîc censuimus præferendam: si alibi altera prævaleat, ea ibi uti licebit.

OBSERVATIO. Binos hoc die *Sixtos* vel *Xistos* nominant aliqua Hieronymiana apographa; de *Papa* tamen, istius nominis *primo*, non agere, probant Martyrum classes, quibus immixti sunt, loco & verosimiliter tempore, à Sixto hoc nostro multum disjunctæ. Itaque, qui in laterculo annuntiatur, is à Romano parvo acceptus est, cujus hæc sunt verba: *Xysti Papæ & martyris, temporibus Adriani passi.* Breve est Adonis Rosweydini elogium, quod multo auctius reddidit Notkerus; nisi præhabenda sit Mosandri editio, in qua pene ad verbum reperiuntur, quæ Notkeri propria esse, facile quis sibi persuaserit. Noster Adonis phrasim, ut in Rosweydo est, contraxit & nonnihil emollivit. Ex libro Pontificali primam Sixti notitiam à Romano parvo desumptam credimus, qui ut *martyr* colitur, quidquid nonnulli de eo titulo dubitent. Expressiora habet Florus ad III Aprilis, quæ in nostra Bedæ editione, & hoc die in Actis proferuntur, ubi de ejus cultu, ætate, Actis, sepultura, translatione & inventione collegit Henschenius, distinxitque omnia, quæ de Sixto I dici possunt, aliis res ejus gestas vix obiter tangentibus, ut in Alexandro Tillemontius tomo 2 pag. 238 & 240. Hoc eum disticho celebravit Wandelbertus: *Sixti.*

Idibus Octavis Xixtus martyrque sacerque
Præminet, Adriano mortem sub Cæsare passus.

Conveniunt hoc die Hieronymiana in annuntiatione nostra ultima de *Timotheo* & *Diogene*, quam ex aliquo hujusmodi codice certo extraxisse censendus est Usuardus, quandoquidem Martyrologis aliis, tum antiquioribus, tum synchronis plane ignoti sint, si Notkerum excipias, qui eosdem codices male descripsit, pro *Macedonia*, *Nicomediam* legens, *Theogenem* pro *Diogene*, in quo ab Henschenio & Florentinio recte corrigitur. Synonymi duo martyres *Timotheus* & *Diogenes*, si non iidem sint; in Hieronymianis illis Fastis die sequenti leguntur, cum hac differentia, quod hîc dicantur passi *in Macedonia*, neque ulli jungantur socii; at sequenti die cum sociis duobus aut tribus dicuntur *in Antiochia Syriæ* martyrium subiisse. Unde Maurolyco occurrerit certa nostrorum martyrum palæstra *Philippi*, nescio; nec satis patet, an utraque ea classis confundi debeat. Latent Acta, *è quibus*, inquit Henschenius, *certiora possemus proferre, eosque* (nempe hodiernos) *à martyribus Antiochenis solidiori argumento secernere.* Nihilo plus claritatis suggerent notæ Florentinii, utroque die. Quæ Usuardina sunt, integrè dedimus. *Timothei & Diogen.*

AUCTARIA.

PULSANEN. In Sixto purus, Timotheum & Diogenem præterit, quorum loco sic habet: *Eodem die, sancti Cælestini Papæ.* Indicat Cælestinum I, de quo sæpius infra, & in Actis hoc die. *Cælestini I.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELGIC. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Textum sic augent: *Romæ, natale sancti Sixti primi, Papæ & martyris, qui post beatum Petrum sextus, temporibus Adriani* &c.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent, sed præterea, post *temporalem*, adjiciunt: *Hic constituit ut sacrata misteria non tractentur nisi à sacris ministris.* *De Sixto.*

CENTULEN. Textum contrahit hoc modo: *Romæ, passio beati Sixti Papæ & martyris, tempore Adriani imperatoris. In Macedonia* &c. pure.

ROSWEYD. Ceteris omnibus auctior, in Sixto purus est. Tum secundo loco: *In Nicomedia, Firmi, episcopi martyris, & aliorum viginti octo.* An recte *Firmo* tribuatur episcopi dignitas, quotve ejus fuerint socii, accurate in Actis examinavit Henschenius. *In Africa, Epiphanii episcopi & aliorum quatuordecim.* De hac classe cum Usuardo agemus die sequenti. *Item, Cælestinæ virginis cum aliis octingentis.* Hujus fere codicis auctoritate præclara hæc turma in Actis ponitur. *In Nicomedia, sanctorum Timothei & Diogenis.* *Firmi & 20.* *Epiphanii & soc. 14.* *Cælestinæ cum al. 800.*

BRUXELLEN. Huc rejicit magnam hesterni textus partem. Primo loco agit de Martiano, Nicanore, & Apollonio. Tum de Amphiano. Sequitur de Sixto, ubi post textum purum subjicit: *Hic constituit, ut Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, in Missa diceretur. In Macedonia* &c. pure. *Item beati Florentii martyris.* Estne hic *Florentinus* ex numero martyrum Sirmiensium? Hactenus non satis liquet. *De Sixto ex Floro.* *Florentii.*

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Sixti primi, Papæ & martyris, qui post beatum Petrum sextus erat, & temporibus Adriani imperatoris, postquam sedem Apostolicam rexerat annis novem & mensibus quinque, ut sibi Christum lucrificaret, libenter sustinuit mortem temporalem. Hic constituit, ut sacra misteria non tractarentur, nisi à sacris ministris.* *De Sixto.*

Hyrenei. *Item ipso die, natale sancti Hyrenei Syrmiensium episcopi & martyris. Hic multis diebus in carcere maceratus, tandem gladio occiditur & corpus ejus in flumen projicitur.* Inter Sirmienses martyres nullus hodie *Irenæus*, nedum episcopus. Nicomediensium antesignanus est *Firmus*, quem turpi lapsu in *Sirmium* transformavit Rabanus, primumque *Firmi* socium *Iranæum*, alias episcopum, *ejusdem loci* antistitem fecit, ut ante me observavit Florentinius, id Notkero tribuens, qui Rabano junior, ex hoc verosimiliter episcopatum illum acceperit. Potuit HAGENOYENSIS scriptor hunc ex alterutro errorem hausisse, nisi forte Florum vidit, qui de Irenæo illo hodie meminit, aliud elogium ei tribuens. Tu de Irenæo Sirmiensi vide XXV Martii. Sequitur: *In Macedonia, sanctorum Thymotei & Dyogenis.*

Winobaudi VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130, in fine subjiciunt: *Trecas, sancti Winobaudi presbyteri.* Alii aliter efferunt, ut mox patebit.

Hyrenei. MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Hyrenei episcopi & martyris. Timothei & Diogenis. Sixti Papæ & martyris.*

Cælestini. VATICAN. signatus num. 5949, de Timotheo & Diogene silet. In fine subdit: *Sancti Cælestini Papæ, qui sedit Romæ annis octo.*

STROZZ. *Item, sancti Cælestini Papæ.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris.

Winobaudi. *Trecas, sancti Winobaudi presbyteri & confessoris.*

De Sixto. EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, natale sancti Sixti primi, Papæ & martyris, qui post beatum Petrum Apostolum sextus, temporibus Adriani imperatoris, rexit Ecclesiam annos decem, menses duos, diem unum: & ut sibi Christum lucrifaceret, libenter sustinuit mortem temporalem. Hic constituit, ut sacrata mysteria non tractarentur, nisi à sacris ministris, & ut corporale altaris non fieret de serico, sed de purissimo lino contexto, non tincto. Hic etiam constituit, ut ter diceretur Sanctus, Sanctus Sanctus Dominus Deus Sabaoth in Missa. Hic apud portam Appiam decollatus, ubi Dominus apparuit beato Petro quando dicebat: Domine quo vadis? In Macedonia* &c. pure. *Trecas, sancti Prudentii episcopi & confessoris.* De quo vide plura *Prudent.* in Prætermissis. *Eodem die, beati Vermebandi* *Winckeb.* *abbatis.* Lege *Winebaudi*; aliis *Winobaudi.*

BELINI utraque editio, in fine subjicit: *Item sancti Cælestini Papæ.* De quo jam toties supra. *Cælestin.*

GREVEN. *Firmini episcopi & martyris* [de hoc & sequentibus consule Acta & Prætermissos ut errores & confusionem destinguas;] *& sociorum ejus* XXV. *Apud Syrmium, sanctarum Rufinæ, Moderatæ, Maximæ, & Macharie. Item, sanctorum Herennei, Romani, Donati, Clusii, Quiriaci. Hyrenei episcopi Smyrnensis. Cælestinæ virginis & aliorum* LXXX *martyrum. Luciæ viduæ & martyris. Anegra Galatiæ, beati Theodori episcopi, sapientia & sanctitate insignis. In Dacia Wilhelmi abbatis & confessoris. Trecas, Prudentii episcopi & confessoris. Vermebandi abbatis.* *Firmini & sociorum. Rufinæ & sociorum. Hyrenei. & aliorum. Smyrnens. Cælestinæ. Luciæ vid. Theodori. Wilhelmi. Prudentii.*

MOLAN. *Item, sancti Cælestini abbatis.* An non *Papæ?* *Et beati Vuermebandi abbatis.* Dein typis minoribus: *In Hybernia, sancti Celsi Armachanensis archiepiscopi & confessoris. De quo B. Bernardus in vita Malachiæ. Constantinopoli, natalis magni & beati patris nostri Eutychii, Patriarchæ Constantinopolitani, cujus vita & miracula conscripta sunt ab Eustachio humili presbytero.* Hactenus prima editio. In aliis brevius: *Item, sancti Cælestini Papæ. Et beati Vuermebandi abbatis. In Dacia, Wilhelmi abbatis Roschildensis & confessoris. Die sexta, sancti patris Eutychii archiepiscopi Constantinopolitani.* Omittitur elogium, quod in prima editione appositum erat. Vide cetera in Actis. *Cælestini ab. Celsi. Eutychii Cpolit. Wilhelm.*

VII *Idus.* *Die 7.*

Epiphanii & sociorum. APud Africam, natalis sanctorum Epiphanii episcopi, Donati & aliorum tredecim. Eodem die, Egesippi viri sanctissimi, qui vicinus Apostolorum temporum, omnes à passione Domini usque ad suam ætatem ecclesiasticorum actuum texuit historias, ut quo-

Hegesippi. rum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret caracterem. In Alexandria, sancti Pelusii presbiteri.

Pelusii.

Puri sunt *Praten. Herenien. Tornacen. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. utrumque, Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.* Accedit item *Belinus*, in eo solum discrepans, quod Pelusium Hegesippo antepositum.

VARIA LECTIO. Pro *tredecim* sociis Epiphanii & Donati, codices non pauci ponunt *quatuordecim*, ut Antverp. Max-Lubec. codd. mediæ notæ &c. Standumne pro numero textus, vide in Actis; certum putamus ita scripsisse Usuardum, ut patet ex codicibus probatioribus. *Hegesippi* legendum plane assentior, uti posuit solus codex Tornacensis. Male Praten. *Hejesippii*, non melius Herinien. *Eiesippi.* Reliqui interim in textu cum codicibus omnibus aliis, post Adonem in utraque editione, *Egesippi.* *Eusippi* in Munerato typographi vitio tribuendum. Tornacen. & Max-Lubec. & codices mediæ notæ, pro *Apostolorum temporum*, nitidius legunt *Apostolorum temporibus.* Ceteri omnes ut in textu; in quo Usuardus dúctorem non recte secutus est, qui ex Hieronymo bene descripserat, *vicinus Apostolicorum temporum.* Sequitur in codicibus omnibus vox *omnes*, à Greveno & Molano prætermissa, qui ambo cum aliis mediæ notæ codd. adjiciunt, *sermone simplici*, ex Adone potius quam ex Usuardo sumptum. *Caractere* scripsit Munerat. quem casum servat Romanum modernum. At quotquot vidi codices omnes utuntur accusativo, & iidem omnes legunt, ut in textu servatum est, si nimis scrupulose, per me licet

licet, corrigatur. Ubinam Greven. *Peleusippi* invenerit, nescio: Molan. præfert *Peleusii* cum Antverp. & Max-Lubec. Nobis præplacet communior scribendi ratio in textu expressa. Menda scriptoria satis est indicasse, ut *Affricam*, *Aphricam*, *hysstorias*, &c.

OBSERVATIO. De *Epiphanio* & sociis brevem sed accuratum commentarium elaboravit Henschenius, in quo variorum Martyrologiorum sententias, circa certaminis diem & sociorum numerum relatas invenies. Ea hîc repetere supervacaneum esset. Hoc notandum, primum videri Usuardum, qui eam classem martyrum hac die collocavit, cum Hieronymiana passim VIII Idus annuntient, uti Notkerus etiam posuit. Beda vero, Romanum parvum, Ado & Rabanus neutro die de ea meminerunt. *Hegesippus* à Romano parvo primum memoratus, tamquam *vicinus Apostolicorum temporum*, ab Adone insigni encomio exornatur, quod ferme ex sancti Hieronymi libro de Script. Eccles. acceptum, Noster in pauciora contraxit, iis prudenter omissis, quæ propius ad sanctum Justinum pertinere, recte in Actis observavit Henschenius. Notkerus in elogio Hegesippi, solito etiam brevior est, resciss controversa periodo, quâ Ado verba illa, quæ plene habes in auctario Greueni: *Nam & ego ipse, sectis Platonicis institutus, audiens infamari Christianos & videns eos impavidos* &c. Hegesippo perperam tribuit, cum Justino adscribenda esse, hîc paucis insinuet Henschenius, fusius id probans ad XIII Aprilis: qui hoc die plura ad Hegesippum spectantia ex variis Eusebii locis componit, quæ historice deducta sunt à Tillemontio tomo 3 pag. 47. *Epiphanii & sociorum.* *Hegesippi.*

Peluſius vel *Peleusius* Romano parvo & Adoni ignotus, ex Hieronymiano aliquo, ubi *Pilusius* vocatur, haud dubie profluxit, inde ab Usuardo excerptus. *Pilosum* nominat Rabanus, alii aliter efferunt. Wandelberti versiculus ex Hieronymianorum sensu procedere videtur, ubi *Diogenes* & *Timotheus* etiam hodie ponuntur. Ita sonat: *Diogenes septenis Peleusiusque feruntur.* Censuit tantisper Henschenius, non idem par martyrum esse, quod in hesterno laterculo *Macedoniæ*, hodie ab Hieronymianis *Antiochiæ Syriæ* tribuitur. Sed de his satis die præcedenti. Pro textus veritate dicta sufficiunt. Scrupulus, qui Henschenium vexat, num *Peleusius*, *Peleusus*, *Pelensius*, *Peluſus* &c. inter tot nomina etiam *Clusius* dicatur in antiquis Martyrologii Hieronymiani apographis ad diem præcedentem; item, an unus idemque sit *Eleusius* & *Peleusius*, summa ea difficultate involvitur, qua tot alii martyres ex iis codicibus accepti; quorum cum nulla ulterior notitia alicunde acquiri possit, vix tantum nobis relinquunt, ut vel probabili aliqua conjectura unum ab altero satis secure distinguamus. Id mihi videtur tutissimum, tamdiu Martyrologorum nostrorum vestigia premere, donec certius aliquid eluceſcat. *Peluſii.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Sic hodie loquitur: *Apud Africam, sanctorum Epiphanii diaconi, Donati & aliorum tredecim. In Alexandria, sancti Peluſii presbyteri. Ipso die, sancti Victoris.* Quis hic sit, nescio, nisi inter Libycos martyres connumeretur. *Victoris.*

ALBERGEN. & DANIC. Ita incipiunt: *Romæ, natale sancti Celestini Papæ, qui constituit ut Psalmi David* CL *ante sacrificium antiphonatim canerentur, nam antea Epistola tantum & Euangelium recitabantur.* Similia habet Ado Mosandri, unde plane fit verosimile, ex aliquo Adonis apographo huc transisse. De cetero puri sunt citati codices. *Cælestini.* *De Cælestino.*

CENTULEN. *Egesippi viri sanctissimi, temporibus Apostolorum vicini. In Alexandria, sancti Peluſii presbyteri. In Africa, sanctorum Epyphanii episcopi, Donati & aliorum.*

ROSWEYD. *Apud Africam, sanctorum Epiphanii & Donati martyrum.* Sequitur de Hegesippo satis pure. Tum: *In Antiochia Syriæ, Timothei martyris cum aliis sex. In Alexandria, Peluſii episcopi.* In textu melius est *presbyteri.* *Timothei.*

ANTVERP-MAJ. Hegesippum primo loco refert cum longiori elogio, ferme ex Adone descripto. De Epiphanio pure: de Peluſio nihil.

BRUXELLEN. Multa habet quæ curioso lectore digna existimavi. Incipit: *Egesippi confessoris, viri sanctissimi. Qui vicinus Apostolorum temporibus, omnes à passione Domini usque ad suam ætatem ecclesiasticorum actuum texens historias, multaque ad utilitatem legentium pertinentia, hinc inde congregans, quinque libros composuit sermone simplici, ut quorum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret caracterem.* Hactenus ex Adone: quæ sequuntur, de suo addidit: *Romæ, beati Celestini Papæ. Qui rexit Ecclesiam annos octo. Hic constituit ut Psalmus* JUDICA *ante introitum Missæ dicatur. Et ex ejus instituto Introitus, Gradualia, & Offertoria, quæ in Missa ante sacrificium dicuntur, de Psalmis extracta sunt. Sub ipso etiam tertia Synodus Ephesina Nestorium hæreticum condempnavit. Hic etiam Papa Celestinus sanctum Patricium filium Conches, sororis beati Martini Turonensis, misit in Thernam, qui omnes ibidem ad fidem Christi convertit.* In Epiphanio & Peluſio purus est. Additur in fine: *Item sancti Macharii monachi.* Prætermittitur. *De Hegesip. ex Adone.* *Macarii.*

HAGENOYEN. In textu, præter morem, tantum non purus est, de Cælestino eadem habet quæ superius ex ALBERG. & DANIC. recitavi.

REG. SUEC. qui fuit Principis Ursini in Bohemia. *Romæ, sancti Cælestini Papæ. Qui post beatum Petrum constituit, ut Psalmi David* CL *ante sacrificium antiphonatim canerentur, nam antea Epistola tantum & sanctum Euangelium recitabantur.* *Cælestini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Egesippi confessoris, viri sanctissimi, qui scripsit historias à*

passione Domini usque ad suam ætatem. Peleusit presbyteri & confessoris. Cur non *martyris?*

Timothei & Diogenis. VATICAN. signatus num. 5949. Præterit Peluſium; addit autem: *In Antiochia Syriæ, sanctorum Timothei & Diogenis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, sancti Celestini Papæ & confessoris, qui rexit Ecclesiam annos octo.* Sequuntur quæ ex ALBERGEN. supra dedimus. Tum: *Hic etiam constituit ut Psalmus Judica me Deus & discerne causam meam, ante Introitum Missæ diceretur.* In Africanis satis pura est. De Hegesippo eadem fere habet, quæ Bruxellensis. In fine: *In Alexandria, sancti Peleusii presbyteri & confessoris.*

De Hegesip. GREVEN. *Prædictus Egesippus in libris suis hæc refert: Nam & ego in sectis Platonicis institutus, audiens infamari Christianos & videns eos impavidos ad suscipiendam mortem atque omne supplicium tolerandum, considerabam quod impossibile esset in malitia eos & libidine conversari.* Hæc ex Adone desumpta sunt, sed quæ Hegesippo abjudicanda diximus. *In Anglia, Salvatoris martyris.* Anglis ipsis ignotus est. *Item Eleusi,*

Salvatoris. Eleusi & Jociorum.

Macharii, Philiberti. Quid de hac conjunctione dicendum, vide in indice Prætermissorum. *Celestini Papæ & confessoris, qui rexit Ecclesiam annis octo. Hic* &c. ut ALBERGEN. *Alii ponunt eum*, inquit, *die sequenti.* Imo diebus variis. *Brandani episcopi & confessoris. Translatio sancti Timothei Apostoli & martyris.* De his vide Prætermissos. *Item in Eyslia, monasterio Steynfelt, sanctæ memoriæ Hermanni, qui & Joseph propter simplicitatem dictus est.*

Celestini. Brandani. Translatio. Timothei. Apostoli. Hermanni.

MOLAN. Typis parvis de Hermanno habet jam dicta. *Eodem die, sancti Aiberti monachi & presbyteri Crispiniensis monasterii, cujus vitam scripsit quidam archidiaconus Austromandiæ.* Aliæ editiones adjungunt: *Die septima, sancti patris Georgii episcopi Melitines.* Melius *Mitylenæ.* Minori denuo charactere: *Crispini, obiit Dominus Aibertus incluſus, cujus memoriam facit Crispinium in Litaniis monasterii. Festum vero in sacello vicino, in quo quiescit, postridie dedicationis ejus oratorii, quod est secunda die Maii. Pompeiopoli, sancti Calliopii martyris. In Fistia, monasterio Steinfelt, sanctæ memoriæ* &c. ut supra.

Aiberti. Georgii. Calliopii. Hermanni.

VI *Idus.* *Die* 8.

Dionysii. APud Corinthum, beati Dionisii episcopi, cujus eruditione & gratia, quam habuit in verbo Dei, multi fruuntur usque hodie. Claruit autem idem Christi electus temporibus Marci *Perpetui.* Antonini & Lucii Aurelii. Turonis, sancti Perpetui episcopi, admirandæ sanctitatis viri.

EX *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In pauciſſimis differunt codices, iiſque vix obſervatu dignis. *Corintum* ſcribit ſolus Herinien. Alii paulo aliter, plerique ut in textu & bene. Omnes legunt *Dioniſii*, & nos ita legendum putavimus, quamvis *Dionyſii* ſcribi debeat. *Thuronis* male habent Greven. & Molan. Sic *ammirandæ* in ſolo Greveno.

Dionysii. OBSERVATIO. De *Dionyſio* Corinthiorum epiſcopo, de ſcriptis ab eo epiſtolis, deque ejus ſacri corporis ad Sandionyſianum cœnobium facta ſub Innocentio Papa III tranſlatione, agunt hodie Acta noſtra, ubi Martyrologia nonnulla citantur, in quibus hac die feſtivitas Dionyſii recolitur. Aſt ea inter nullum Uſuardo antiquius, nullum ei ſynchronum reperire eſt. Wandelberti verſus à textu recedit longiſſime. *Maximus & senas Idus tenet atque Solutor.* Qui duo Sancti ex ſolis Hieronymianis procedere poſſunt. Eſt ergo Uſuardi tam propria hæc annuntiatio, quam certum eſt, eam à nullo ſuperiore Martyrologo acceptam. Nihil in elogio peculiare tradit Uſuardus, quod non de antiquis omnibus Eccleſiæ Scriptoribus dici queat, ut ex dictis perſpectum eſt, & magis ex dicendis patebit. Poterat certe ex Euſebio proferre aliqua, huic ſoli Dionyſio magis accommodata, ut in Actis ordine exhibentur, ab iis expurgata, quæ illi non debite adſcribi ſolebant. Henſchenium præ oculis habuit Tillemontius tomo 2 à pag. 448. Porro quæ de præfato corpore, in Sandionyſiano cœnobio quieſcente, ſitne Areopagitæ Athenienſium, an hujus Corinthiorum epiſcopi, controverti ſolent, ad præſentem inſtitutionem non pertinent.

Perpetui. De *Perpetuo* meminit Romanum parvum & poſt eum Ado, ex quo id tantum deſumpſit Uſuardus, quod pluribus aliis Sanctis commune ſupra vidimus, iis reſciſſis quæ in ſolum *Perpetuum* privatim quadrabant. Fidelius ſua præſtitit Notkerus, & quidem Adonis dicta, *angelica demonſtratione* ampliavit. Adonis textum tantum non integrum dabunt Auctaria codicum Bruxellenſis & Hagenoyenſis infra. Hactenus pro noſtro Uſuardo, qui hîc, ut paſſim ſolet, Adoni adhæſit. Aliter ſcribunt Hieronymiana aliqua apud Florentinium, in quibus ad xxx Decembris ultimo loco legitur: *Turonis, Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* Addidit Rabanus eodem die: *Qui ſancti Martini eccleſiam ædificavit*

ædificavit. Plusculum dixerat Florus, quem videsis aut in fonte aut in Actis. Quod autem de *Perpetuo* in Adonis codicibus repertum est, recte, me quidem judice, Mosander & Rosweydus pro additamento habuere. Uter dies præferendus sit, non facile statues, cum Gregorius Turonensis, ex quo Perpetui vita sumitur, eum, qui ipsi ultimus in terra fuit & natalis in cælo, indicare neglexerit. Cetera vide apud Henschenium.

AUCTARIA.

PULSANEN. ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. & BELIN. Puris codicibus annumerari possunt, à quibus in eo solum deficiunt, quod brevissimum Perpetui Turonensis elogium omittant, ita scribentes: *Turonis, sancti Perpetui episcopi.*

ROSWEYD. Etiam purus esset, nisi inter Dionysium & Perpetuum insereret sequentia: *In Africa, Macharii martyris & aliorum novem.* Unde sociorum præcise novem manipulum codicis hujus scriptor eruere potuerit, doceri cupio. *Macarii & sociorum.*

CENTULEN. *Apud Tolosam, beati Exuperii episcopi & confessoris. Qui beatus vir, fuit valde parcus* [opinor subintelligi *sibi*] *& indigentibus extitit* [largus] *& pius.* Hæc melius ex Usuardo tradit ANTVERP-MAJ. statim referendus, sed quæ spectant ad XXVIII Septembris. Sequitur in CENTULEN: *Apud Corinthum, beati Dionysii episcopi. Turonis, sancti Perpetui episcopi & confessoris.* *Exuperii. Textus contractus.*

ANTVERPIEN-MAJ. Omissis Dionysio & Perpetuo, Exuperii elogium supplet hoc modo: *Apud Tolosam, sancti Exuperii episcopi & confessoris. Qui beatus vir quantum sibi extitit parcus, quantumque aliis largus, sanctus Hieronymus memorabili prosecutus est relatu.* *Exuperii.*

BRUXELLEN. De Dionysio ea fere refert, quæ nos in textu, sed inverso paululum ordine. Sequitur de Exuperio, ut codex proxime superior. Tum: *Item Romæ, Calixti Papæ & martyris, cujus principalius festum cadit* II *Idus Octobris.* Unde ergo festum hoc minus principale, aliis incognitum? an ex aliqua translatione? Vide Prætermissos, ubi rejicitur ad dictam diem XIV Octobris. *Turonis, sancti Perpetui episcopi, admirandæ sanctitatis viri, cujus ope templum, super ossa beati Martini episcopi perfectum est, & eo ipsius corpus translatum est.* Hæc ex Adone, sed non ad verbum desumpta sunt. *Calixti.* *DePerpetuo*

HAGENOYEN. In Dionysio etiam ferme purus est. De Perpetuo, post *viri*, subdit: *Qui ecclesiam in honore beati Martini episcopi ædificavit, & ossa beati Martini transferri fecit, & in eadem ecclesia, illa honorifice, ut decuit, collocavit. Tandem multis perpetratis virtutibus ipse obiit in pace tranquilla.*

AQUICINCT. In fine, post *viri*, addit: *Romæ, sancti Cælestini Papæ. Hic constituit, ut Psalmi David ante sacrificium antiphonatim canerentur, num antea Epistola tantum recitabatur & sanctum Euangelium.* Vides, verum esse, quod diximus, nempe variis diebus hunc Sanctum referri. *DeCælestino*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dionysii episcopi Corinthiorum. Perpetui episcopi Turonensis.*

In VATICAN. signato num. 5949, adjectum est: *In Africa, sanctorum Macarii, Connexi, Concessi & Maximæ.* Ex Hieronymianis accepti sunt. *Macarii & sociorum. Concessi & sociorum.*

ALTEMPS. *Item Concessi, Ammonii & Successi.* Ex eodem fonte. Vide in Actis rectè conjuncta.

FLORENTIN. *Romæ in cœmeterio sanctæ Priscillæ via Salaria, natale sancti Cælestini primi, Papæ & martyris.* *Cælestini I.*

EDITIO LUBECO-COL. In Dionysio pura est. De Perpetuo sic habet: *Turonis, sancti Perpetui episcopi, admirandæ sanctitatis viri. Cujus ope templum super reverenda ossa beati Martini episcopi perfectum est, & plurimarum aliarum exstitit fundator ecclesiarum.* *DePerpetuo*

GREVEN. *Apud Affricam, natalis sanctorum Timori, Macharii, Conexi & Maximæ & aliorum. Item Concessi, Salutaris* [quidni *Solutoris?*] *Successi. Januarii, Pinnarii martyrum.* Ex diversis Hieronymi apographis. *Celestini Papæ, secundum alios die præcedenti. Exuperii episcopi Tholosensis & confessoris, qui ponitur infra* XXVIII *Septembris. Gemmari abbatis & confessoris.* An *Gemmari?* Putat Henschenius esse *Geremarum* abbatem Flaviacensem, qui colitur, vel saltem ab aliis refertur XXIV Septembris. *Sexburgis reginæ & abbatissæ, cujus Beda meminit lib.* 4 *Historiæ gentis Anglorum.* Dies natalis est VI Iulii. *Timori & aliorum. Cælestini. Exuperii. Gemmari. Sexburgis.*

MOLAN. Typis minoribus, de Sexburge vel Sexburga, Grevenum transcripsit. Sequitur: *Depositio beati Redempti, Ferentinæ civitatis episcopi & confessoris, de quo in Dialogis Gregorius.* Hactenus editio prima. In aliis: *Item, beati Alberti, patris Ordinis Carmeli, episcopi & confessoris Hierosolymitanæ ecclesiæ. Marcianis, elevatio sancti Jonati, confessoris Christi.* Rejicitur ad I Julii. *Die octava, sanctorum Apostolorum, Herodionis, Agabi, Rufi & sociorum.* Ita à Græcis & simul, & hac die coluntur, conjuncti etiam in Kalendario Moscovitico: à Latinis seorsim, ut videre est in indice Præter missorum. Sequitur aliis litteris: *Item, sancti Bademi Archimandritæ & martyris, cujus martyrium habet Metaphrastes Simeon.* Inter Prætermissos remittitur ad diem sequentem, ubi & *Badimus* vocatur. *Redempti. Alberti Hierosolym. Jonati. Herodioni Agabi & Rufi. Bademi.*

V *Idus.* *Die* 9.

NAtalis beati Procori, qui fuit unus è septem primis Diaconibus, hic fide & miraculis præclarus apud Antiochiam martyrio consummatus est. In Sirmio, passio sanctarum septem virginum, quæ dato simul pretio sanguinis, vitam mercatæ sunt æternam. *Prochori.* VII *Virginum Sirmiensium.*

Ex *Praten. Tornacen. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. Plerique codices legunt *Procori*, quos secutus sum : veram lectionem habent Pulsanen. & Molan. Munerat. omisit vocem *septem*, ante *primis Diaconibus*. Greven & Molan. malunt scribere, *Diaconibus primis*. Pulsanen. pro *præclarus*, solum posuit *clarus*. In Pratensi est *Syrmio*, melius cum reliquis in textu. In Pulsanen. deest *septem*, ante *virginum*. Caute sane, si id consultò factum est, ut ex dicendis patebit. Solus Muneratus post *virginum*, addidit & *martyrum*. *Dyaconibus*, *martirio*, *mercata*, *eternam*, ætatem redolent qua scripta sunt.

OBSERVATIO. Ad x Januarii *Diaconos illos quatuor de primis* nominatim retulimus, quos ab aliis omnibus Martyrologis præteritos, à solo Romani parvi auctore certis diebus affixos fuisse existimamus. Inter hos, ordine tertius, *Prochorus*, hunc sibi
Prochori. sacrum diem obtinet, ita ibi signatus : *Antiochiæ, Prochori diaconi, qui unus est de septem.* Ado in Martyrologio non discrepat, nisi quod secundo loco posuerit. Breve encomium inter festivitates Apostolorum ita refertur : *Beati Prochori diaconi, præclarissimi fide & miraculis viri, apud Antiochiam martyrio consummati, ibique quiescentis.* Hac eadem phrasi usus est Notkerus, quam nescio cur Noster immutaverit. Ipsam codices aliqui in Auctariis citandi, integram retinent. Unde sua Ado eruerit, minime constat ; nec quidquam satis certi de Prochoro traditur, præter ejus ad diaconatum electionem ex Actorum cap. 6. Nec auctor dici potest libelli apocryphi, fabulis mendaciisque referti, *de vita, miraculis & assumptione S. Joannis Euangelistæ.* Ceterum de Prochoro inter Martyrologos nostros eorumque sequaces satis convenit.

De *septem Virginibus* major est controversia. In apographis Hieronymianis distinctissi-
VII *Virginum Sirmiensium.* me exprimuntur classes virginum binæ, & prima quidem, quæ *Sirmii* vel *in Syrmia* collocatur, non *septem*, sed solas *quinque* complectitur, *quarum nomina Dominus novit*, vel *Deus scit* ; cohorte altera septenarum *alibi* notata, etiam cum singulari in nonnullis codicibus characteristica, cum titulo nempe *Canonicarum*, intellige *sacrarum Virginum*, ut recte, nisi fallor, conjectat Florentinius, cujus notationem consulat curiosus lector. Interim tamen & Beda, & Rom. parvum, & Ado Rosweydi, quos Usuardus secutus est, diserte *Virgines* numero *septem Sirmio* adscribunt, ut faciunt etiam Rabanus & Notkerus. In quo Martyrologi passim omnes, etiam Revisores Romani hodierni, Usuardi vestigia unanimiter premunt. Male, opinor, nisi quis vetustissimos Hieronymianos codices, inter se plane consentientes, recentioribus aliis posthabendos contenderit, quod nemini harum rerum perito, probatum iri existimo. Mosandri Adoniana editio à citata plurimum differt, utpote quæ utrumque virginum numerum, servato positionis errore exprimat, variaque confundat, ab Adone Rosweydi suis locis discreta. Plura de his in Actis & apud laudatum Florentinium ; nobis sat est, fontem vel fontes indicasse, unde sua Noster acceperit, ne is primus errasse censeatur. De cetero genuinum ejus textum in laterculo referri plane persuasum habeo. Supereſt ex Wandelberto adjicere distichon, quo in eamdem sententiam ab eo honorantur :

Lampade septena quinis micat Idibus alta
Virgineus radians simul æthere flosque decorque.

AUCTARIA.

JAm supra indicavimus, codicem HERINIEN. cetera quantumvis probatissimum, à reliquis dissidere, quod in hunc diem rejiciat : *Apud Palæstinam,*
Mariæ Ægyptiacæ *sanctæ Mariæ Ægyptiacæ.* Vide Observationem nostram ad II Aprilis. Cum HERINIEN. consonant codices alii mox citandi.

LOVANIEN. Purus est, nisi quod post *consummatus est*, addat, *ibique quiescens.*

ROSWEYD. Incipit : *Apud Palæstinam, transitus sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur.* Sequitur : *In Sirmio, septem virginum*
VII *Canonicarum.* *Canonicarum* &c. bene. *Eodem die, natale beati Procori, qui fuit unus de septem Diaconibus.* Cetera ut in textu.

CENTULEN. *Natalis beati Prochori diaconi, fide & miraculis præclarissimi viri, apud Antiochiam consummati, ibique quiescentis. Apud Sirmium, septem virginum, quæ in unum meruerunt coronari.* Hìc phrasis Adonis, Usuardinæ præpositæ est. *Eodem die, transitus beatissimæ Mariæ* De Maria Ægyptiaca. *Ægyptiacæ, quæ juvante gloriosa Domina nostra semper virgine Dei genitrice, reliquit omnes illecebras carnis & facta est vas electionis.*

ANEVERP-MAJ. Agit cum textu de Prochoro & septem virginibus Sirmiensibus, in quibus cum CENTULENSI ferme convenit : nempe qui jam sæpius Adonem, non Usuardum transcribere soleat. Ad puritatem deinceps magis accedet.

BRUXELLEN. *Apud Antiochiam, natale beati* De Prochoro *Procori diaconi, viri fide & miraculis clarissimi ; qui fuit unus de septem primis Dyaconibus martyrio coronatus. Apud Sirmium, natale sanctarum septem Virginum, quæ simul coronari meruerunt, &* VII Virginis. *dato pretio sanguinis, vitam æternam mercatæ sunt. Apud Palæstinam, transitus beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix pœnitens appellatur : cujus actus valde mirabiles, & omni laude digni inve-* & Mariæ Ægyptiacæ.

nium-

niuntur. *Apud Montes Hannoniæ, depositio seu translatus beatæ Waldetrudis, neptis beatæ Gudilæ.* De qua vide in Actis.

Waldetrudis

De Prochoro

HAGENOYEN. *Natale sancti Prochori martyris. Qui fuit de septem primis Diaconibus unus, qui statutus erat ab Apostolis cum sancto Stephano ad ministerium viduarum. Hic fide & miraculis præclarus erat, & apud Antiochiam martyrio coronatus est.* In virginibus Sirmiensibus purus est. *Romæ, passio plurimorum martyrum, quos sanctus Alexander Papa, dum in vinculis teneretur, baptizavit in carcere. Hos omnes Aurelianus princeps, navi vetustæ impositos, in altum mare deduci & illic ligatis ad colla lapidibus mergi in profundum maris fecit.* Hæc ad diem sequentem pertinent.

Multorum martyrum.

Mariæ Ægyptiacæ.

AQUICINCT. Etiam Ægyptiacam Mariam huc refert, his verbis: *Apud Palæstinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur.*

Cælestini.

VICTORIN. & REG. SUECIÆ signatus num. 130, in fine: *Romæ, sancti Cælestini Papæ, qui rexit Ecclesiam annis* VII. *Hic constituit* &c. ut heri & nudius tertius inter Auctaria.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Septem virginum martyrum. Mariæ Ægyptiacæ. Prochori diaconi.* Vide quæ de iis jam non semel dicta sunt.

Fortunati & Donati.

ALTEMPS. *Item Fortunati & Donati.* Adjecta sunt hæc nomina ex aliquo Hieronymiano apographo, ut alia pridie.

Translat. Monicæ.

STROZZ. & MEDIC. *Translatio sanctæ Monicæ, ex Ostia Tyberina Romam.*

Dioscori.

EDITIO LUBECO-COL. In Prochoro solum adjicit: *Ibique quiescens. In Sirmio* &c. pura est. Sequitur: *Eodem die, beati Dioscori abbatis, qui fere centum exstitit pater monachorum. Hic communicantes fratres sæpe monebat, ut ad Communionem Eucharistiæ non aliter accederent, quam diligentissime ad mortem præparati.* In Actis prætermittitur, defectu sufficientis probationis antiqui cultus: *Ipso die, translatio sanctæ Monicæ, viduæ, matris eximii Doctoris Ecclesiæ sancti Augustini episcopi, de Ostia Tyberina ad Romanam urbem.*

Translat. Monicæ.

BELINI utraque editio. Ita incipit: *Translatio corporis sanctæ Monicæ, matris sancti Augustini ex Ostia Tyberina Romam, pontificatu Martini quinti Papæ, anno tertio decimo sui pontificatus, reconditumque apud sanctum Augustinum.* Reliqua satis pura sunt.

GREVEN. *Item secundum aliquos hic, martyrium Jacobi majoris Apostoli. Demetrii, Diaconi, Hilarii, Concessi, Marii, Fortunati.* Ex Hieronym. *In Galliis, civitate Rothomagensi, beati Hugonis ejusdem urbis archiepiscopi & confessoris. Dioscori abbatis, qui fere* &c. ut supra. *Depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quam Usuardus* IV *Nonas Aprilis ponit. Ipso die, translatio sanctæ Monicæ, matris beati Augustini ex ostiis Tyberinis ad urbem Romanam, tempore Martini Papæ quinti. Waldetrudis viduæ & abbatissæ.*

Jacobi maj. Apostoli. Demetrii & sociorum. Hugonis. Dioscori. Mariæ Ægyptiacæ. Translat. Monicæ. Waldetrudis

MOLAN. *Translatio corporis sanctæ Monicæ* &c. ut EDITIO LUBECO-COL. *Apud Palæstinam, sanctæ Mariæ Ægyptiacæ. In Galliis, civitate Rothomagensi, beati Hugonis præfatæ urbis archiepiscopi & confessoris.* Prosequitur alio charactere: *Ejus corpus magna reverentia asservatur & fulget in Præpositura sancti Vedasti, Haspris dicta, in diœcesi Cameracensi. Dioscori abbatis, qui fere* &c. ut habent editio LUBECO-COL. & GREVEN. Quæ tamen in aliis editionibus à Molano prudenter prætermissa sunt. Sequitur: *Civitate Dienſi, sancti Marcelli ejusdem civitatis episcopi & confessoris, de quo Gregorius Turon. Acacii, Amidæ civitatis episcopi & confessoris: In Tripartita. lib.* II *cap.* 16. Hactenus editio prima. In posterioribus, incipit: *In Galliis civitate Rothomagensi* &c. ut supra. *In castro Monte, transitus beatæ Waldetrudis. Quæ ex Vincentio viro nobili genuit sanctas virgines, Aldedrudem & Madelbertam: deinde ab illo, servata charitate separata, in Castriloco ad exercitium spirituale multam sanctarum virginum militiam adunavit. Die nona, sancti martyris Eutychii.* Voluit dicere *Eupsychii. Eodem die, translatio corporis sanctæ Monicæ, matris sancti Augustini, ex Ostia Tiberina Romam, pontificatu Martini quinti Papæ, anno decimo tertio sui pontificatus.* Tum typis minoribus: *Apud Palæstinam, secundum historiam, depositio sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ a nonnullis hoc die recolitur, ab aliis quarto Nonarum Aprilis, ubi ab Usuardo est annotata.* Utroque die satis dictum est.

De Hugone. Dioscori. Waldetrudis cum elogio. Eutychii. De translat. Monicæ. Mariæ Ægyptiacæ.

IV *Idus.* *Die* 10.

EZechielis prophetæ, qui à judice populi Israël apud Babiloniam interfectus, in sepulchro Sem atque Arfaxad est sepultus. Romæ, beatorum martyrum plurimorum, quos sanctus Alexander Papa baptizavit cum teneretur in carcere. Hos omnes Aurelianus princeps navi vetustæ impositos, in altum mare deduci, & illic ligatis ad colla lapidibus mergi in profundum maris fecit. Alexandriæ, sancti Apollonii presbiteri & aliorum quinque.

Ezechielis

Martt. plurimorum ex Actis Alex. PP. Apollonii.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp. max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. Solus Pulsanen. scribit *Hezechielis.* Praten. & Belin. *Babyloniam*, Greven. & Molan. *Babylonem*; utrovis modo, non male: posui tamen cum ceteris, ut in textu. Pro *Sem*, habet Pulsanen. *Emath.* Tornacen. & Pulsanen. legunt *Arfaxat*, Munerat. *Arfaxath*, Belin & Greven. *Arphaxat*, Molan. *Arpaxat.* Elige quod vis, ego lectionem Praten. & Herinien. prætuli, non quod meliorem existimem, nam legendum est *Arphaxad.* In Pulsanen. omissa est vox *Papæ.* Turpius erravit Belinus

dum scripsit: *Hos autem omnes Valerianus.* Cur Praten. Herinien. Munerat. Belin. Greven. & Molan. legant *navi vetustæ*, haud satis intelligo; rectius, opinor, Tornacen. & Pulsanen. post Adonem *navi vetustæ* & ita in laterculo. Pulsanen. in hujus periodi fine omisit *maris*, sic legens: *Mergi fecit in profundum.* De *Apollonii* nomine alibi egimus, male habent Tornacen. *Apolinii*, Munerat. *Appolonii*, & Belinus *Apolonii.* Minutias alias prætereo.

Ezechielis. OBSERVATIO. De propheta *Ezechiele* ejusque apud Bedam annuntiatione, plura hodie in Actis observat Papebrochius, inter quæ hoc plane exploratum puto, videlicet laudatum Martyrologum prophetas, siquos appellet, solo fere nomine indicare; ast hoc non magis ipsi peculiare, quam Romano parvo, Adoni & Rabano. Aliam Usuardi esse rationem ex decursu manifestum est. Quæ autem hodierni ejus elogii veritas censeri debeat, apud præfatum Papebrochium invenies. Ea porro quæ in Auctariis suggerit codex Hagenoyensis, non minori admiratione digna sunt, ut per te statim perspicies. Ut paucis dicam; præter *sacerdotis* titulum, qui ex ipsa ejus prophetia eruitur, cetera, quæ ad ejus gesta, vitæ tempus, mortis genus spectant, in obscuro delitescunt, nisi quod Athanasius *pro populo passum* memoret, *quia populo ventura prædicabat.* Non hinc, sed ex quibusdam apocryphis, de Ezechiele circumferri solitis, sua mutasse Usuardum, satis verosimile est; unde solum sepulturæ locum ex vero prodi existimat Papebrochius, utpote *cujus diu permanserit inter Judæos & Christianos memoria venerabilis.* Quod autem eodem in loco sepulti olim fuerint *Sem* & *Arphaxad, id gratis traditum à Rabbinis, aut potius confictum* arbitratur. Mitius dicamus, valde incertum esse, & sola ferme Usuardi auctoritate subnixum. Wandelbertus Bedæ brevitatem imitatur:

Ezechiel vates sancto dicat ore quaternas.

Martyres Romani à beato Alexandro Papa baptizati & ex ejus Actis cum *Quirino* & *Balbina* desumpti, in Romano parvo atque ex eo in Adone memorantur. Noster ductorem suum de more secutus est, elogii totius substantiam, non verba ipsa scrupulose sectatus, quod Notkero familiarius esse, sæpe diximus. Advertat curiosus lector, horum captivorum martyrum numerum ex citatis sancti Alexandri Actis, quæ constanter sinceriſſima prædicat Henschenius, haud difficulter ad viginti circiter definiri posse. Item *Aurelianum*, qui hic *princeps* dicitur, supra ad xxx Martii, ubi de sancto Quirino agitur, *imperatorem* ab Usuardo compellari, qui tamen unus idemque *præfectus* sit, seu *Comes utriusque militiæ, ab imperatore Traiano, de Seleucia Isauriæ ad interfectionem omnium Christianorum evocatus*, ut in laudatis Actis diserte exprimitur. Interim nec hi martyres quantumvis celebres, nec propheta Ezechiel, in apographis ullis Hieronymianis noti sunt. Ex hisce tamen *Apollonius* certo profluxisse videtur, à Nostro primum consignatus, adjuncto sociorum quinque consortio, quos ex senis ibi nominatis, seligere non satis potuit Florentinius. Forte Acta nostra felicius distinxerint; nos controversiam in medio relinquimus. Erraverit nec ne Usuardus, aliorum esto judicium, textum ejus purum & simplicem nos reddidisse, codicum ferme omnium consensus abunde evincit.

Martt. plurimorum ex Act. Al. PP.

Apollonii.

AUCTARIA.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Hodie Bedam, Rom. parvum & Adonem potius quam Usuardum secuti sunt, ita primo loco annuntiantes: *Ezechielis Prophetæ* simpliciter.

ROSWEYD. Textui puro attexit ex Hieronym. *In Africa, septemdecim martyrum.*

Martt. 17.

CENTULEN. *Ezechielis prophetæ, apud Babyloniam lapidati & in sepulchro Sem atque Arphaxat sepulti. Romæ, martyrum complurimorum, quos beatus Alexander Papa baptizavit, quos princeps Aurelianus in mare præcipitavit. Alexandriæ, sancti Apollonii presbyteri & aliorum quinque.*

Textus contractus.

ANTVERP-MAJ. Ferme purus est, sed deficit in Apollonio.

BRUXELLEN. Etiam in textu satis purus, in fine addit: *Item sancti Macharii archiepiscopi Antiocheni. Qui laboriosa pro Christo peregrinatione susceptâ, Gandavum venit, & ibi in monasterio beati Bavonis moriens, sancto fine quievit.*

Macarii Antiochen.

HAGENOYEN. Ita incipit: *Apud Babyloniam, Ezechielis prophetæ. Qui de Jerosolyma datus est obses regi Nabuchodonosor à Joachim rege Juda, cum Daniele & tribus pueris ac Mardochæo. Qui propheta magnus erat in contemplatione ad Deum. Qui & mirabiles visiones vidit, & solus ipse inter omnes prophetas, filius hominis à Deo vocatus est. Qui sacerdos erat & populum transmigrantem more pontificis arguebat, mala eis prædicendo. Et quia quibusdam prædixit, quod rediturî non essent in terram Juda, ipsum per cardos & tribulos trahendo interfecerunt; quem omnis populus sepelivit, pro gloria prophetiæ, quæ in ipso erat, in sepulchro Sem & Arphaxat filii ejus. Alexandriæ, passio sancti Apollonii martyris & aliorum quinque martyrum.* Martyres Romani hîc prætermittuntur, quos heri perperam collocatos diximus.

De Ezechiele.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ezechielis prophetæ. Romæ, plurimorum martyrum.*

CODEX BIGOTIAN. signatus D 9. Hoc die sanctum Hugonem Rotomagensem consignat, quem alii codices melius die præcedenti retulerunt. Sic legit simpliciter absque elogio: *Ipso die, depositio domni Hugonis archiepiscopi Rotomagensis.*

Hugonis.

VATI-

VATICAN. signatus num. 5949. Adjicit in fine ex aliquo apographo Hieronymiano : *In Antiochia, sancti Theodori presbyteri. Apud Africam, sanctorum martyrum decem & septem.* *Theodori. Marst. 17.*

LUXOVIEN. *Lugduni Galliæ, depositio sancti Siagrii.* De eo etiam Greven. infra, sed ab aliis ponitur die sequenti. *Siagrii.*

EDITIO-LUBECO-COL. In textu modice interpolata, in fine subnectit : *Hic Appollonius Philemonem convertit, & judicem Alexandriæ, qui omnes pro Christi gloria submersi sunt.* Melius hæc prætermissa fuissent, utpote, quæ hodierno Apollonio minus quadrent, ut apud Florentinium & in Actis ostenditur. *De Apollon.*

GREVEN. *In Africa, martyrum septemdecim. In Thracia, natalis sancti Gaiani. Antonii martyris. Item Saturnini, Grani.* Ex Hieronymianis de more accepti sunt, præter Antonium, in Actis merito prætermissum. *Macharii patriarchæ Antiocheni & confessoris, juxta Gandavum in monasterio sancti Bavonis quiescentis. Apud Lugdunum, Siagrii confessoris.* De quo supra. *Theodori presbyteri.* An & martyris Antiocheni ? Vide Prætermissos, ubi & de eo qui sequitur : *Mutii heremitæ. Ioannis Baptistæ Decollatio.* Remittitur ad XXIX Augusti. *Translatio sanctæ Gertrudis virginis.* Vita ejus & translationes illustratæ sunt XVII Martii. *Martt. 17. Gaiani &c. Macarii. Theodori. Mutii. Decoll. S.B. Translat. Gertrudis.*

MOLAN. Typis minoribus : *Malachi episcopi Lesmorinensis & confessoris, de quo in vita sancti Malachiæ.* Hæc quidem in prima editione memorat Molanus, sed in sequentibus, uti & in Actis nostris, præterita sunt. Porro editiones posteriores habent : *In Gandavo, depositio beati Macarii episcopi & confessoris. Die decima, sanctorum martyrum Terentii, Pompeii & sociorum.* Martyres Afros intelligit, secunda classe in Actis signatos. Tu ibi vide nomina distinctius expressa. *Malachi. Macarii. Terentii & sociorum.*

III *Idus.* *Die* 11.

ROmæ, natalis beati Leonis Papæ, cujus temporibus extitit sancta synodus Calcidonensis. Apud Cretam urbe Gortina, sancti Philippi episcopi, qui magnis virtutibus & optimis studiis præditus fuit. Floruit autem temporibus Antonini Veri & Lucii Aurelii imperatorum. In Dalmatia civitate Salona, sancti Domionis episcopi cum militibus octo. Nicomediæ, sancti Eustorgii presbiteri. *Leonis M P P. Philippi. Domionis. Eustorgii.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Calcedonensis* scribunt Munerat. Molan. & plerique codices alii ; secutus sum Praten. Herinien. & Greven. quod putem eam fuisse medii ævi scribendi rationem. Neutra valet, uti nec virorum cetera eruditorum illa, quæ pridem invaluit, legendi *Calchedon.* quam & ego alibi secutus fueram, ex Stephano aliisque subinde convictus legendum esse *Chalcedon.* Hæc obiter hac occasione dicta sunto. *Domionis* habent codices passim omnes; Acta ponunt *Domnii* vel *Domnionis.* Munerat. male *Eustergi* pro *Eustorgii. Nichomediæ, sinodus, preditus* &c. indicasse sat est.

OBSERVATIO. *Romæ, Leonis Papæ & confessoris*, verba sunt genuini Bedæ. Nihil de eo in apographis Hieronymianis hoc die, nihil in Romano parvo, nec proinde in Adone, ut etiam Mosander fatetur. Rabanus Bedæ verbis aliquid detrahens, elogium concinnavit non omni ex parte sincerum, quod à Notkero fere ad verbum transumptum est. Noster paucula de suo deprompsit, quæ notissimum Pontificis vere maximi decus unicè prædicant. Et quidem fatendum est, præcipuam jam olim apud Latinos fuisse hodiernam magni Leonis solennitatem, tametsi constet hunc diem, nec natalem ordinationis, aut consecrationis pontificalis, nec magis natalem in cælo aut depositionis, dici posse ; ut proinde translationis alicujus aut elevationis celebritatem recoli existiment Henschenius & Papebrochius. Porro diem ipsum *depositionis*, post ultimum operum S. Leonis editorem, XXX Octobris affigendum putant laudatus Papebrochius & Castellanus ; quod mihi nullo modo placet. Quidni enim prævaleat x Novembris antiquitate cultus, in Hieronymianis eo die concorditer asserti : *Romæ, depositio sancti Leonis episcopi.* Certe ipso illo die x Novembris, non à Notkero, sed à Rabano repetitur, atque is optime cum Hilari successoris ordinatione, ab Henschenio & Florentinio componitur : neque hactenus video, cur antiquissimorum Martyrologorum, à tot aliis confirmata sententia, deserenda sit, multo minus, cur hîc sibi tantopere quasi de effosso thesauro, plaudat Pagius, ad annum CCCCLXI contra reliquos, more suo rotunde definiens, *mors ejus*, (Leonis) *quod huc usque omnes latuit, contigit pridie Nonas mensis Novembris, seu die quarto ejusdem mensis.* Quem calculum ineat, ibi palam est, nos bona ejus venia aliter sentiendum putamus. Quæ hîc præterea expendi possent, ad XXVIII Junii remittenda sunt. Non satis ample Leonis res gestas tractasse videtur Henschenius, vitam à Canisio primum adornatam & editam secutus ; at conatum ejus eruditi alii magis explicuerunt & extenderunt, quos inter Tillemontius totius vitæ seriem latius, *Leonis.*

sed non sine partium studio, prosequitur tomo 15 à pag. 414 ad 832, totis 175 articulis, quos nec evolvere otium, nec in omnibus probare animus est. Accipe modo breve sed satis elegans metricum Wandelberti encomium :

Pontifice & summo ternæ irradiante Leone
Splendet, ore, manu, Christi qui pavit ovile.

Philippi. *Philippus Gortynensis* in Romano parvo hodie unicus : *Gortinæ, Philippi episcopi, qui claruit Antonini Veri & Lucii temporibus.* Nihilo plus dicit Adonis elogium à Notkero descriptum, à Nostro paraphrasi paulo nitidiori translatum. *Gortinæ* satis recte scripsit Romani parvi compilator, melius alii *Gortynæ*, cur autem in *Cortynam* id mutaverint Ado & post eum Notkerus, nec divinare lubet nec examinare. Nec illud inquirimus, cur idem *Philippus* in Romano parvo, Adone & Notkero repetatur ad VIII Octobris, ibi ab Usuardo melius præteritus, cum utrobique de eodem agi, manifestum sit. Quæ in Philippi virtutum & doctrinæ commendationem ab Irenæo, Eusebio, Hieronymo aliisque tradita sunt, sub unum aspectum ab Henschenio exhibentur. De *Salonitani episcopi* nomenclatione controvertitur : at certum videtur Usuardum sic scripsisse, uti in *Domnionis.* aliquo Hieronymiano, ex quo eum verosimillimè accepit, repererat, & nos in textu servandum omnino putavimus. Si *Domnionis* mavis cum Notkero, quod certe præferendum esse fatemur, cavesis, ne etiam *millium octo* scribas, pro *militum octo.* Sitne vero hic ipse octonus numerus, plane ad veritatem exactus, docebit te Florentinius; plures in Actis nostris numerantur. Ceterum hæc Usuardini textus puritati nihil quid-*Eustorgii.* quam officiunt, quemadmodum nec omissi, *Eustorgii Nicomedienses* socii, in Hieronymianis distincte nominati, ab Usuardo non satis scrupulose, ut passim solet, prætermissi.

AUCTARIA.

DEfectibus hac die laborant codices, cetera plerumque puri. TORNACEN. Domnionem omisit. PULSANEN. Eustorgium partemque elogii sancti Philippi. ANTVERP. & MAX-LUBEC. Leonis Papæ elogium rescindunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Puris codicibus accedere possent : excluſi tamen sunt, quia de Leone scribunt : *Romæ, natale beati Leonis Papæ primi & confessoris, cujus temporibus extitit quarta synodus, scilicet Calcedonensis.*

ALBERGEN. & DANIC. His superaddunt : *In qua congregati sunt quingenti & triginta episcopi,* *De Leone.* *exponentes fidem Catholicam & confitentes contra hæresim Eutychianam, duplicem in Christo naturam, Divinam scilicet & humanam.* Cetera etiam puri sunt.

CENTULEN. Hoc solo defectu à puritate recedit, quod in elogio Philippi ea prætermittat quæ incipiunt : *Florvit autem &c.*

ANTVERPIEN-MAJ. Deficit in Eustorgio, cujus annuntiationem totam expunxit & Adonianum Philippi elogium pro Usuardino supposuit.

BRUXELLEN. In Leone & Philippo modice interpolatus, de Domnione habet : *Apud Dalmachiam civitate Sabaria* &c. In Eustorgio purus *Gutlachi.* est. Tum subdit : *In Britannia, sancti Gutlachi confessoris & anachoritæ.*

HAGENOVEN. Incipit à Philippo. Sequitur Domio. Dein de Leone ferme ut ALBERGEN. & DANIC. De Eustorgio pure.

ROSWEYD. Secundo loco post Leonem : *In* *DeGuthlaco* *Britannia, depositio sancti Guthlaci confessoris Christi & anachoretæ, qui pro Christo multa & inaudita tormenta à malignis spiritibus perpessus, ad ultimum eorum machinamenta superans, in optima conversatione migravit ad Dominum.* Sequuntur *Donati &c.* Philippus & Domio. Tum : *In Africa, Donati martyris cum aliis ducentis quadraginta. Lugduni,* *Siagri.* *Siagri confessoris.* Demum de Eustorgio.

AQUICINCT. *In Britannia, sancti Guthlaci confessoris & anachoritæ, qui multis virtutibus fulgens requievit in pace.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Guthlaci confessoris & eremitæ. Leonis Papæ tertii & confes-* *Leonis III.* *soris. Zenonis Veronensis episcopi & confessoris.* An *Zenonis.* non martyris ? Vide in Actis XII Aprilis. Leo III qui etiam in editione LUBECO-COL. hodie perperam notatur, spectat ad XII Junii.

In VATICAN. num. 5949. Omittitur Domio. Adjicitur autem : *In Mauritania, sancti Domnini* *Domnini.* *episcopi & militum novem.* Confusio facile retegi & corrigi potest.

ALTEMPS. *Turonis, sancti Agrici abbatis.* *Agrici.* *Lugduno Siagrii episcopi. Item Fortunati & alio-* *Siagrii.* *rum ducentorum quadraginta.* *Fortunati & 240.*

Codex CASTRI CAROLI. *Lugduno, depositio Siagrii, Patricii.* Hæc in Actis duo sunt no- *Siagrii.* mina, ubi de Siagrii episcopatu nulla fit mentio. *Patricii.*

MONTISSANCTI. *Sancti Agrestii martyris, qui* *Agrestis.* *fuit socius sancti Romarici, cujus corpus requiescit in isto sancto monte de Rombech, qui antiquitus vocabatur Habendi-castrum.* De hoc Sancto nihil alibi reperio, forte aliquid recurret in vita S. Romarici VIII Decembris.

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit : *Romæ,* *natale beati Leonis tertii, Papæ & confessoris, qui se-* *De Leone* *dit in episcopatu annos viginti, menses quinque, dies* *III* *decem & sex, tempore beati Karoli magni, & eidem Augusto diadema imperii contulit. Hic legitur visitasse beatum Severinum in Colonia Agrippina, in ecclesia ipsius & prolixiorem orationem ibidem feciſſe : similiter suis comitibus hac verba dixisse : Dominus Severinus domi est & ideo non ausus sum illum præterire insalutatum. Hic Romæ sepultus est apud sanctum Petrum.* De Leone magno, nihil. De Philippo, pure. De Domione, ponit, *cum militibus octo, martyribus, qui Christum negare nolentes, pro ejus nomine occisi sunt, gloria & honore.* De Eustorgio addit : *martyris. In Bri-* *Guthlaci.* *tanniæ, sancti Guthlaci presbyteri & confessoris.*

Eodem

Fortunati & sociorum. Godebertæ. Didimi.

Eodem die, sanctorum Fortunati & aliorum ducentorum quadraginta martyrum. Ipso die, beatæ Godebertæ virginis. Item, sancti Didimi eremitæ, in quo erat multa gratia contra venenata.

Theodori.

Belin. 1 editio. Post *imperatorum*, interserit: *In Antiochia, sancti Theodori presbyteri, quem cum Iulianus, avunculus Iuliani apostatæ, comprehensum crudeliter mactasset, novissime gladio præcepit occidi.* De hoc Theodoro, ut semel dicam, videndus index Prætermissorum. In 2 editione idem recurrit; & præterea post, *Calcedonensis*, additur: *Sexcentorum triginta episcoporum.* In fine item accedunt: *Lugduno, Siagrii episcopi. Turonis, Agrici abbatis.*

Siagrii. Agrici.

Fortunat. & Stanislai.

Greven. *In Africa, sanctorum Fortunati, Donati & aliorum* CCXL. *Stanislai episcopi Cracoviensis & martyris passio.* Colitur VII Maii. Sequitur de Theodoro, ut Belin. sed pro *mactasset*, melius legitur *sauciasset. In Britannia, Guthlaci presbyteri, anachoritæ & confessoris. Isaac monachi & confessoris, qui, ut refert S. Gregorius 3. Dial. cap. 14, de Syria veniens, apud Spoletanam urbem humili constructo habitaculo, virtute abstinentiæ & contemptu rerum transeuntium, prophetiæ spiritu, orationis intentione incomparabiliter præditus. Unum erat quod in eo reprehensibile esse videbatur, quod nonnumquam tanta ei lætitia inerat, ut illis tot virtutibus, nisi sciretur esse plenus, nullo modo crederetur. Didimi heremitæ & confessoris, in quo multa gratia erat contra venenata.* Certiora quæruntur venerationis argumenta, adeoque in Actis prætermittur. *Item, beatæ memoriæ Reyneri solitarii, qui apud ecclesiam Osnaburgensem reclusus, vita & miraculis admodum effulsit. Ipso die, beatæ Godebertæ virginis.*

Guthlaci. Isaac.

Didimi.

Reyneri.

Godebertæ.

Molan. De Theodoro, Siagrio & Agirico plane ut Belinus. Tum minoribus typis: *Ipso die Noviomi, beatæ Godebertæ virginis.* Sequitur de Stanislao, Guthlaco, Isaac & Reynero, ut Greven. Demum: *Eodem die secundum Metaphrasten, sancti Antipæ, Pergami Asiæ episcopi & martyris, de quo Dominus ait: Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat.* Hæc in prima; in aliis editionibus: *In Britannia, sancti Guthlaci confessoris & anachoritæ, qui multis virtutibus fulgens, requievit in pace. Noviomi, sanctæ Godebertæ virginis. Lugduno, Sicarii episcopi. Turonis, Agrici abbatis. Die undecima, sancti hieromartyris Antypæ, episcopi Pergami Asiæ. In Bronio monasterio, adventus sancti Leodegarii episcopi & martyris. Item beatæ memoriæ Reineri solitarii* &c. Vide supra Greven.

Antipæ.

Guthlaci.

Godebertæ.

Adventus Leodegarii.

II *Idus.* *Die* 12.

ROmæ via Aurelia, natalis beati Julii Papæ, qui sub Constantio imperatore decem mensibus tribulationes & exilia perpessus, post mortem ejus, cum magna gloria ad suam sedem reversus, quievit in pace. Vapingo, depositio Constantini episcopi.

Julii PP.

Constantini.

Puros undequaque codices solum reperio *Heriniensem* & *Tornacensem* cum *prima Belini editione.*

VARIA LECTIO. Inter codices Mss. nulla est, præter solitum diphthongorum in Tornacensi defectum, de quo alibi diximus. Belinus pro *Constantio*, male legit *Constantino*, & pro *Vapingo*; *Apud Vapingum, jugo.* Quid per *jugo* velit, nescio: nam *Vapincum* non montis jugo impositum, sed, si recte memini, ad radices situm est.

OBSERVATIO. Non uno modo in apographis Hieronymianis annuntiatur *Julii Papæ* memoria. Epternacense vetustissimum simpliciter habet: *Romæ, depositio Julii episcopi.* Corbeiense utrumque: *Via Aurelia, tertio milliario, depositio Julii episcopi*, ubi *Calepodii cœmeterium*, quod in Lucensi, *Julio*, hîc *Lupicino* alicui tribuitur, atque adeo optime convenit annuntiatio cum verbis Kalendarii Bucheriani, sic legentis: *Pridie Idus Aprilis, Julii in via Aurelia, milliario* III *in Callisti.* Atque hæc clare & plane de Julio prædicantur, non item ea, quæ elegantius quam verius suo elogio inseruit Beda, ex quo transcripsit Rabanus, transcripsit etiam Ado, ex Adone Noster, servata tamen Bedæ positione, seu loco sepulturæ. Notkerus Adoniana referens, nonnulla superaddidit, quæ ex Aquicinctino codice in Auctariis dabimus, nisi forte & illa Adoni tribuenda sint, ut à Mosandro factum, ex editione ab eo procurata intelligimus. Rectius Adoni præluxerat Romanum parvum: *Via Aurelia, Julii Papæ & confessoris, sub Constantio Arriano*; nam quæ de ejus exilio & tribulationibus in textu commemorantur, à Baronio & eruditis omnibus merito reprobata sunt. Vide Henschenii commentarium & scriptores alios à Tillemontio citatos tomo 7, à pag. 269. Wandelberti elogium sincerum est:

Julii.

Julius antistes pridie Romana revisit
Mœnia, catholico clarus pro dogmate pastor.

Constantinus, aliis *Constantius*, Vapincensis episcopus, haud dubie ex apographis Hieronymianis ab Usuardo acceptus est, reliquis jam citatis plane ignotus. Sic in illis ferme omnibus à Florentinio editis legimus: *In Vapingo civitate, depositio Constantini episcopi.* An recte ab Acherio & Florentinio inter adjectitios computetur, de voce quæstio est. Ætatem ejus contra Baronium & Saussayum bene, quantum fieri potest, determinat

Henschenius, sed in fine exerrasse videtur calamus, dum Petrum de Natalibus arguit, quasi non recte dixisset Constantium *clarère pridie Idus Aprilis*. Certe nullo modo dubium, quin Usuardinus sit, codicibus plane omnibus in id conspirantibus, cum Sanctos præsertim Gallicos, aut ab Hieronymianis mutuatos, aliis Adonianis subnectere passim consueverit.

De Zenone. De *Zenone* Veronensi non ita censuerunt Majores nostri & notanter Henschenius, qui hac die Zenonem in textum Usuardinum intrusum diserte pronunciat, tametsi in prætenso Pratensi autographo aliisque multis expressus sit, iis verbis quæ infra referemus. Cur ab Henschenio discedendum non putem, facit imprimis Herinensis & Tornacensis codicum auctoritas, satis alibi stabilita. Facit indicata jam ratio, quod rarissime Usuardus Sanctos transalpinos accersat, nisi eos apud antiquiores repererit, quod alias à me non infeliciter observatum memini, præsertim XVI Januarii in *Titiano Opitergiensi*, ubi Clar. Castellani testimonium subinde attexui, duorum codicum nostrorum genuinam simplicitatem egregiè confirmans. Facit denique, ut cetera taceam, totius elogii plusquam dubia narratio, ab Henschenio satis discussa, quæque Molanum olim impulisse videtur, ut nonnulla ex prima editione in sequentibus rescinderet. Suspicari ausim, non neminem Usuardi symmistam exstitisse, qui in Rabano ejusque hîc transcriptore Notkero, Zenonis mentionem forte inveniens, stylum suum Usuardino attemperandum censuerit. Siquis melius me edoceat, solidis rationibus acquiescere haudquaquam refragabor: at solius codicis Pratensis, quem ceteri secuti sunt, auctoritate non magnopere moveor, utpote quam supra toties convulsam ostendimus, & porro convellendam demonstrabimus. Manebit semper vis argumenti, in præfatione nostra propositi, nempe eo magis, ceteris paribus, codicem aliquem ad primigeniam simplicitatem cujuscumque Martyrologi accedere, quo textus ejus paucioribus Sanctis circumscribitur.

AUCTARIA.

PRATEN., PULSANEN., ROSWEYD., ANTVERP., MAX-LUBEC., MUNERAT., BELINI editio altera, GREVEN., MOLAN., & codices ceteri ferme omnes secundo loco annuntiant: *Eodem die, sancti Zenonis episcopi, qui inter procellas persecutionis, Veronensem urbem mirabiliter rexit, & tempore Gallieni martyrio coronatus est.* *Zenonis.* Eadem habent ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. qui præterea ex Adone aliqua restituunt. Ita incipiunt: *Romæ via Aurelia, in cimiterio Calepodii, natale beati Julii Papæ, qui sub Constantio Arriano imperatore, filio Constantini magni, decem mensibus* &c. *De Julio.*

ALBERGEN. & DANIC. Post *quievit in pace*, adhuc adjiciunt ex Notkero: *Hic constituit, ut nullus clericus causam publice ageret nisi in ecclesia.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Julii Papæ & confessoris. In Italia, sancti Zenonis episcopi & martyris, qui sub Gallieno passus est. Item, depositio sancti Constantini episcopi.*

ANTVERP. MAJ. Agit hodie de solo Julio Papa, non multum à textu discrepans.

BRUXELLEN. Ita incipit: *Romæ, natale beati Julii Papæ & confessoris. Qui sub Constantio Arriano imperatore, filio Constantini, multas tribulationes & longum exilium perpessus, post ejus mortem ad sedem suam cum gloria reversus, quievit in pace, & sepultus est via Aurelia, in cimiterio Calepodii, ab urbe milliario tertio. Hujus tempore celebrata est synodus Nycena, quæ hæresim Arrii condemnavit.* *De Julio.* In ceteris ferme purus est. At ubi invenerit synodum Nicænam ad Julii pontificatum differendam, nec scio, nec examino.

HAGENOYEN. Primo loco de Zenone, cui nonnulla adscribit, non tantæ fidei, ut hîc repeti mereantur. De Julio præter jam dicta, adjicit: *Item constituit conjugium a sacerdote in ecclesia benedici.* Reliqua intellige ex Auctariis præmissis.

AQUICINCT. Post τὸ in pace, addit quædam, quæ ex parte lacera sunt; hæc autem supersunt: *Hic constituit, ut ... causa qualibet in publico ageret, nisi in ecclesia .... per Notarios colligeretur, & sive cautiones vel stri .... donationes vel commutationes aut traditiones vel testamenta, aut allegationes vel manumissiones à Clericis in ecclesia celebrarentur.* Hæc ut ex Notkero sumpta, ita supplenda sunt. Primo loco; *ut nullus clericus causam quamlibet &c.* 2, *ut notitia fidei per Notarios.* 3, *vel instrumenta aut donationes* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Heri egit de Zenone, ut confestore. Hodie: *Julii Papæ. Zozimæ abbatis.* De eo agitur in indice Prætermissorum. *Ermigildi regis & martyris*: spectat ad diem sequentem, vocaturque *Hermenigildus.* *Zozima.* *Hermenigil.*

In VATICAN. sub num. 5949, deest *Constantini.*

FLORENTIN. *Item, sancti Lazari martyris, qui passus tempore Antonini imperatoris apud Tergastinam civitatem sub præsule* [præside] *Pompeio. Qui cum esset diaconus & fidelis Christi, & in domo sua continue convenientes libenter reciperet, accusatus quod esset Christianus, cum fidem Christi coram præside constanter prædicaret, jussus est ore contundi, deinde virgis cædi, ad ultimum capite truncatus ad æterna regna feliciter pervenit.* *Lazari.*

CODEX REMEN. SS. Timothei & Apollinaris: *Remis, translatio sanctorum Timothei & Apollinaris.* *Transl. Tim. & Apoll.*

EDITIO LUBECO-COL. De Julio fere habet ut ALBERGEN. & DANIC. sic autem in fine legit: *Hic constituit, quod nullus clericus causam publice ageret, nec ad eam publice ducatur, nisi in ecclesia.* De Zenone etiam aliquid interjicit post imperatoris, *pro Christi ovibus sibi creditis martyrio coronatus est.* De Constantino addit, *confessoris.* Tum in fine: *Eodem die, sancti Zozimæ abbatis, de quo legitur in gestis sanctæ Mariæ Ægyptiacæ.* Vide 2 Aprilis, quo die utriusque Acta illustrantur.

GRE-

GREVEN. *In Capua, natalis sanctorum Cypriani, Novellæ & Silvani. Item, sanctorum Carpi, Iulii, Agapi, Pauli.* Laciniæ Hieronymianæ. *Erkenbodis episcopi & confessoris. Zozimæ abbatis, de quo in gestis beatæ Mariæ Ægyptiacæ legitur. Ioannis heremitæ & confessoris.* Mirum nec inter prætermissos eum nominari. *Zenonis monachi, discipuli abbatis Silvani, qui in Ægyptia regione in ardentissimi solis caumate quinque diebus se deficcans stetit, probare volens, utrum tormenta futuræ vitæ tolerare posset.* Rejicitur ad XIX Julii. *Item, sanctæ memoriæ Engeburgæ virginis, filiæ regis Angliæ.* Vide indicem Prætermissorum.

Cypriani & sociorum. Erkenbodis. Zozimæ. Zenonis monachi. Engeburgæ.

MOLAN. Post, *coronatus est*, litteris Italicis interserit: *De quo Gregorius in lib. Dialogorum refert. Monasterio Sithiu, depositio sancti Erkenbodonis, Morinorum episcopi.* Tum minoribus typis: *Ipso die, rupti sunt fontes abyssi & factum est diluvium. Eo die, sancti Sabæ Gothæ martyris. Hic, cum Gothiæ magistratus Christianos cogeret edere idolis immolata, & gentiles quidam propinquis suis pro immolatis, quæ immolata non essent proponerent, re cognita, beatus Sabas protestatus est omnibus: Si quis ex carnibus illis comederit, Christianus esse non potest. Scribit* [tom. 7 Aloysii] *ecclesia Dei quæ est in Gothia, ecclesiæ in Cappadocia, & omnibus Ecclesiæ Catholicæ Christianis. Relatio sancti Renati Andegavensis episcopi, de Italia ad suam civitatem.* Hactenus prima editio. In aliis servat, quæ de Gregorio dicta sunt. Dein: *Monasterio Sithiu, depositio sancti Erkenbodonis Morinorum episcopi & abbatis Sithiensis. Die duodecima, sancti patris & confessoris Basilii episcopi Parii.* Rursus minori charactere: *Eo die, sancti Sabæ Gothi martyris* &c. usque ad, *Christianus esse non potest*, omissis reliquis supra relatis.

Erkenbodonis. Sabæ. Relationis Renati And. Basilii.

Idibus. *Die* 13.

APud Pergamum Asiæ urbem, natalis sanctorum Carpi episcopi, Papirii diaconi & Agathonicæ, optimæ feminæ, aliarumque multarum, quæ pro beatis confessionibus martyrio coronatæ sunt sub Antonino Vero & Aurelio Commodo. Cum quibus & vir mirabilis Justinus Philosophus, pro religione Christi plurimum laborans scriptu, remunerationem linguæ fidelis martyrii munus accepit. In Hispania, sancti Erminigildi, qui ob fidei Catholicæ confessionem, securi in capite percussus, regnum cæleste pro terreno, rex & martyr intravit.

Carpi & sociorum. Justini. Hermenigildi.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.* cum *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Papirii* cum textu legunt Praten. Herinien. Tornacen. & Munerat. Fortasse melius Rosweyd. Greven. & Molan. *Papyrii*, ut diserte habent Rom. parvum & Ado. Sunt qui *Papiri* scribant, ut mediæ notæ codices ultimo loco citati: at inter Usuardinos omnes, nullum prorsus invenio, qui *Papyli* efferat, ut faciunt Romanum hodiernum & Acta nostra. Nobis ea lex est, ut codices nostros antiquiores, etiam errantes sequamur. Hoc ipsum, locum habet in *scriptu*, ut est in Pratensi, Tornacen. Greven. & aliis. Herinien. & Molan. ponunt *scripto*. Rosweyd. *scriptura*. Muneratus, ut passim erroribus typographicis fœdatus est, ita hic turpiter labitur in *scripture munerationem*. Quod ex aliquo codice Pratensi, à nobis signato B cum altero collato, profluxisse videtur. Rursus reliqui in textu *Erminigildi* cum Pratens. Herenien. & Tornacensi, cui aspirationem præfigunt Munerat. Antverp-max. &c. Rectius Greven. & Molan. *Hermenigildi*. Sed male interjicit Munerat, *regis*. De cetero *dyaconi*, *Antonio*, *Justinius*, ejus ferme solius errores sunt.

OBSERVATIO. De hodiernis *Pergamensibus martyribus*, nihil in genuino Beda aut Rabano legitur: nihil item clarè memorant, saltem hoc die, Hieronymiana apographa, nisi quis per analogiam non satis, meo quidem judicio, verisimilem, ex *Polycarpo* Hieronymi, *Carpum* nostrum, & ex ejusdem *Paulo*, *Papirium* efformatum contendat: nam quidquid *Papyli* vel *Papuli*, quod magis ad *Pauli* accederet, moderni, ex Eusebio præferant; *Carpi* & *Papyrii* disertissimè legit, qui primus annuntiationem, non ex Hieronymianis sed ex Rufino, diem pro suo beneplacito seligens, accepit auctor Romani parvi: *Apud Pergamum Asiæ, Carpi episcopi & Papyrii, Agathonicæ & aliarum multarum*; quid ni *& aliorum*, quos omnes ex eodem fonte, *probatis confessionibus martyrio coronatos*, tradit Ado, nullo quidem hic expresse signato martyrii tempore, sed quod per bonam consequentiam ex Justini elogio eduxit Usuardus. Non sola hæc Adonis aberratio est, cui & aliam Notkeri adjunge, qui pro *probatis confessionibus*, scribit *pro beatis confessoribus*. Ceterum notata *Antonini Veri* & *Aurelii Commodi* nomina, inde in Martyrologia

Carpi & sociorum.

rologia irrepserunt, quod cum & horum Pergamensium & sequentis Justini martyria ex laudato Rufino desumpta sint, ubi sancti Polycarpi passioni fere subnectuntur; Ado absque ullo discrimine martyres omnes lib. 4 cap. 15 & 16 memoratos, ad eadem tempora pertinere censuerit, adeoque continuata quasi periodo, *cum quibus & vir mirabilis*, Justinum cum Pergamensibus copulaverit, ut de *Pionio* cursim insinuavimus 1 Februarii. Et hæc tota & unica confusionis ratio est, soli Adoni, vel si ita vis, Rufino, errandi quodammodo viam commonstranti, non Usuardo, ut facit Papebrochius 1 Junii, aut aliis Martyrologis imputanda. Ut jam ordine prosequamur; forte *Carpus*, qui in Hieronymianis die præcedenti cum aliis diversimode *Pergami* refertur, idem ipse est, quem ex Rufino à nostris acceptum diximus, ex cujus Actis, à Metaphraste ut minimum exornatis, constat ipsum & socios gloriose certasse *sub Decio*, ut pluribus ostendit Henschenius hîc & alibi, consentiuntque Florentinius in notis & Tillemontius tomo 3 à pag. 346 & pag. 711.

Justini. Alia est, de *viro mirabili* JUSTINO, vulgo antonomastice MARTYRE, controversia à Papebrochio ex Græcis monumentis primum mota, quod ei hoc die suborta sit dubitatio, idemne *Justinus* hîc ab Adone, Usuardo & Notkero proponatur, qui ab aliis 1 Junii colitur, (an etiam ab aliquo XII Junii, ut notavit Castellanus in Martyrologio universali; nescio.) Eò autem inclinat, ut variis argumentis binos Justinos statuat. At gemationem illam impugnavit Ruinartius, inter sincera & selecta à pag. 38, & Papebrochius ipse ad 1 Junii, priusquam Ruinartii opus vidisset, haud obscure ad communem sententiam accesserat. Componantur, quæ utroque die diligentissime exquisita sunt, in primo invenietur vita ab Halloixio operose composita, à Papebrochio illustrata; in altero Acta ipsa Latino-Græca, vel Græco-Latina authentica, quibus & Justini & sociorum certamen breviter, graviter & sincere exponitur. Ex utroque loco aliisque documentis multo longiorem vitam utcumque encomiasticam deduxit Tillemontius tomo 2 à pag. 344.

Hermenigildi. *Hermenigildi* ante Adonem nullus Martyrologus meminit; laudationem ex sancto Gregorio ab eo concinnatam, si non totam, certe pro majori & elegantiori parte, in laterculum suum transtulit Usuardus, Notkero & hæc & superiora omnia ferme ad verbum transcribente. De inclytissima Ariani furoris victima, nihil dici posse videtur, quod ab Henschenio diligenter collectum & erudite illustratum non sit. Cultûs ejus in Gallis IX seculo celebritatem probant etiam Wandelberti versus:

Idibus Hermingildè patrem rex alme furentem
Persentis; verum referens de morte triumphum.

De Euphemia &c. Recolunt hoc quoque die ex Hieronymianis Rabanus & Notkerus *Euphemiam*, celebrem illam Chalcedonensem martyrem, quam Mosander Adoni, sed asterisco distinctam, hoc est ut dubiam adjecit, recte conjiciens perperam hoc die solo nomine appellari, quæ XVI Septembris insigni oratione ab eodem laudatur. Una vero, an plures *Euphemiæ* fuerint, hoc an aliis diebus celebranda vel celebrandæ, in Actis breviter discutitur. At nec ego contentiosum funem trahere cupio, cum ad Usuardum hoc die nihil spectet, licet in Auctariis toties recurrat. His ita positis, quid de textus veritate dubitari possit, prorsus non video. Quæ autem de *consecrationibus altarium* &c. in Pratensi codice ad marginem, hîc & alibi adscripta reperimus, monasterii illius tam propria sunt, ut cum Usuardi Martyrologio nihil commune habeant, ac proinde merito deinceps à nobis prætermittantur, nisi quid ex iis observatione dignum occurrat.

AUCTARIA.

PULSANEN. Quantum conjicere licet, aut purus est, aut ad puritatem accedit proxime; verum cum exesus textus legi nequeat, malui codicem è puris excludere quam dubia pro certis venditare.

Eufemiæ. ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. Puri sunt in textu, ast in fine addunt: *Item sanctæ Eufemiæ virginis & martyris.* Quomodo etiam legunt codices FLORENTINI.

De Carpo & Socis. CENTULEN. *In Calcedonia, sanctæ Eufemiæ virginis & martyris. Apud Pergamum Asiæ urbem, sanctorum Carpi episcopi, Papirii diaconi, & Agathonicæ optimæ feminæ, aliarumque multarum, quæ pro beatis confessionibus, martyrio coronatæ sunt. Apud Hispanias, natale sancti Hermingildi, filii regis Leovigildi, quem pater suus Rex Gothorum Arrianus, ob insuperabilem Catholicæ fidei confessionem interimere fecit.*

De Hermenigildo. ANTVERPIEN-MAJ. In Euphemia & Pergamensibus, CENTULENSI similis est, prætermisso utrobique Justino. In Hermenigildo, quem *Hermibaldem* vocat, ad Adonem magis accedit.

De Euphemia. BRUXELLEN. Ita incipit: *In Calcedonia, natale sanctæ Eufemiæ virginis & martyris. Quæ tormenta & carceres, verbera & argumenta rotarum, mia. ignes & pondera, bestias & plagas virgarum, secures & sartagines igneas pro Christo superavit.* In reliquo textu, si sphalmata scriptoria excipias, Adonem secutus est.

HAGENOYEN. In prima purus est. In Hermenigildo verba non rem multiplicavit. In fine: *Ipso die, sancta Eufemia virginis & martyris.*

AQUI-

AQUICINCT. & CLUNIACENS. *Item Euphemiæ virginis & martyris.* Exigua variatio est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Carpi episcopi, Papiri diaconi & aliorum plurimorum. Justini Philosophi & martyris. Godebertæ virginis. Idæ comitissæ Boloniæ, viduæ.* *Godebertæ. Idæ.*

CODEX D. DU CHEVAL signatus C 3 qui fuit P P. Francis. *Item, Euphemiæ virginis & martyris.*

VATICAN. num. 5949: *Sanctæ Euphemiæ virginis & martyris.* Ita plerique omnes.

UGHELLIAN. *Item sanctæ Euphemiæ virginis.* VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Omittunt etiam *martyris*, sed præfigunt: *In Calcedonia.*

EDITIO LUBECO-COL. In principio satis pura, de Hermenigildo, sic habet: *In Hispania, sancti Herminigildi regis & martyris, quem pater ejus Leonigildus Arrianus, rex Arragonum & Gothorum, ob fidei catholicæ confessionem inexpugnabilem, nocte sanctæ Dominicæ resurrectionis securi interfici jussit, & tali martyrio regnum cæleste rex & martyr intravit. Calcedocee* [Chalcedoniæ,] *translatio sanctæ Eufemiæ virginis & martyris.* Utrum vere translatio aliqua Euphemiæ Chalcedonensis facta fuerit, compertum non habeo. De Euphemiarum unitate vel multiplicitate, vide quæ in Actis hac die disputantur. *De Hermenigildo.* *Translat. Euphemiæ.*

BELIN. *Eodem die, sanctæ Euphemiæ virginis & martyris.*

GREVEN. *Prædictus Hermenigildus Lungildi regis Vusigothorum filius, ut refert Gregorius 3 lib. Dialog. prædicante beato Leandro Hispalensi episcopo, ab Arriana hæresi ad fidem conversus, a patre Arriano, nocte sanctæ Paschæ martyrio coronatus est. Item sanctorum Eucapi, Secutoris, Pauli.* Corrupta ferme ex Hieronym. nomina. *In Calcedonia, natalis (vel secundum alios translatio) sanctæ Eufemiæ virginis. Donani abbatis. Godebertæ virginis. Item, sanctæ memoriæ Nicolai confessoris, in Nussia quiescentis.* De postremo inter Prætermissos agitur. Godeberta ad XI hujus pertinet. De Donano nihil usquam invenio, ne quidem in indice Prætermissorum. An is sit, de quo in Actis agitur XVII Aprilis, ut qui cum discipulis duobus & quinquaginta martyr fuerit, an potius *Donanus* alter, qui simpliciter ibidem *abbas in Scotia* dicitur, alibi examinabitur. *De Hermenigildo.* *Eucapi & sociorum.* *Donani.* *Godebertæ.* *Nicolai.*

MOLAN. *Eodem die, sanctæ Euphemiæ virginis & martyris.* Tum minoribus litteris: *In territorio Arvernensi, sancti Martii abbatis & confessoris, de quo Gregorius Turonensis.* Vide in Actis. *Martii.*

XVIII *Kal.* *Die* 14.

ROmæ via Appia, natalis beatissimorum martyrum Tiburtii, Valeriani & Maximi, sub Almachio præfecto, quorum primi fustibus cæsi & gladio percussi, ultimus tam diu ad plumbatas est verberatus, donec exalaret spiritum. Apud Alexandriam, sancti Frontonis abbatis, cujus vita sanctitate & miraculis extitit glorioſa. Interamnis, beati Proculi martyris. Item, sanctæ Domninæ virginis cum sociis virginibus coronatæ. *Tiburtii & sociorum.* *Frontonis.* *Proculi.* *Domninæ & sociarum.*

Puri sunt *Praten. Herenien. Tornacen. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accederent *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.* nisi ex Adone interjecissent, *in cœmeterio Prætextati.*

VARIA LECTIO. *Tyburcii* in Herinienſi, *Tiburcii* in Tornacenſi, vix notanda ſunt. Major eſt difficultas, ſervandumne *ad plumbatas*, ut ex Pratenſi, Herinienſi & Tornacenſi in textu poſuimus, an, *plumbatis*, ut ceteri ferme legunt, non *à plumbatis*, ut Munerat. Certum eſt, phraſim illam, licet duriorem, exſtare in Roſweydina Adonis editione, atque in Mss. noſtris, excepto ſolo Lobienſi. Nobis hîc ſufficiat trium codicum probatiſſimorum auctoritas. Sic iidem cum Antverp. Max-Lubec. & Munerat ſcribunt *exalaret*, quod in textu reliquimus. Codex Antverp. ſuperfluæ claritatis gratia, in ipſa periodo poſuit, *duo primi.* Pro, *miraculis extitit glorioſa*, male in Belino legitur *miraculis claruit.* Item male *Iteranis*, pro quo Munerat. *Iterannis*, Tornacen. *Interampnis.* At quid de nomine Virginis ultimo loco poſitæ? Pro *Domninæ* ſtat Praten. (de quo tamen dubito) Antverp. Roſweyd. Greven. Molan. &c. Rurſus ſtat uſus communis, quem ſequi coacti fuimus, ex recentioribus omnibus, Romano moderno & Actis noſtris. Ego tamen vere exiſtimo uſum illum male invaluiſſe, legendumque non *Domninæ*, ſed *Domnæ*, ut diſertiſſime faciunt apographa Hieronymiana, utraque Adonis editio & codices ejus Mss omnes. Pro *Domnæ* autem non abſurde ſcribunt Herinien. & Tornacen. & Munerat. *Dominæ.* Aſt in Max-Lubecana, *Domininæ*, in 1 Belini *Doninæ*, in altera *Donninæ*, aperta ſunt ſphalmata. Sic idem Belinus plus juſto ſapere voluit, dum pro *ſocius Virginibus* ſcribere maluit, *ſociabus.*

OBSERVATIO. Quam illuſtre eſt toto orbe Chriſtiano *Cæciliæ* nomen, in antiquis Kalendariis & Sacramentariis, imo in ipſo Miſſæ Canone, perpetua celebritate conſecratum; tam ſunt venerabiles martyrii ejus ſocii *Tiburtius, Valerianus & Maximus*, in omnibus Hieronymianis hoc die primo loco ſic ferme conſignati: *Romæ via Appia, cœmete-* *Tiburtii & ſociorum.*

cœmeterio Prætextati, natalis sanctorum Tiburtii, Valeriani, Maximi; sed cum pluribus passim sociis, de quibus videri possunt solito prolixior Florentinii notatio, cum alia ad XXI Aprilis, dum iidem Sancti in illis apographis repetuntur, & Henschenii commentarius cum Analectis, apud quos translationes & id genus alia excutiuntur, quæ huc non pertinent. Eadem Sanctorum nomina, & quidem sola, hoc die refert auctor Romani parvi. Bedæ est, quidquid præterea in textu additur, ex ipso in Rabanum, Adonem, Usuardum & Notkerum translatum, quod ex celeberrimis Cæciliæ Actis præfatus Beda desumpsit. Laudat ipsa Henschenius his verbis: *Hæc pervetusta horum Sanctorum solennis veneratio, plurimum crevit ex certissima virtutum ac martyrii notitia, quam dabant antiqua S. Cæciliæ Acta, quæ tunc temporis* (quinto circiter seculo) *omnium manibus terebantur, & hactenus in præcipuis & perantiquis membranis conservantur.* Et hæc quidem favorabilis Henschenii sententia, à qua multi, præsertim recentiores cum Tillemontio tomo 3 à pag. 259; & in nota, pag. 689; certatim recedunt, Actorum antiquitatem haudquaquam inficiantes, sed ea, ut vera aut fincera renuentes admittere, usque adeo ut Ruinartius, vel à *Cæcilia* nominanda, toto suo opere studiose abstinere visus sit. Nec locus hîc, nec otium est, controversiam illam expendere, de qua in Actis nostris disputari poterit XXII Novembris. Interim certum videtur, cum reliquis Martyrologis sensisse Wandelbertum, dum ita cecinit:

Octava & decima Maias superante Kalendas,
Valerianus ovat, fraterque Tiburtius, ipsos
Maximus effuso comitatur sanguine miles.

Quæ de *Frontone*, *Frontono* aut *Frontonio*, abbate Ægyptio, in laterculo dicuntur, plane Adoniana sunt; multo longiorem historiam ex vitis Patrum texuit Rabanus, quam *Frontonis.* paulo contractiorem fecit Notkerus. Ex Hieronymianis procul dubio acceptus est, in quibus sic ferme ad laterculi finem legitur: *In Alexandria, Frontoni monachi.* Vitam ex Rosweydi editione produxit Henschenius; occasione ultimæ clausulæ, multis difficultatibus irretitus, quibus ipsum, non reluctantem, feliciter expedivit Papebrochius XIV Maii, in vita sancti Pachomii, ut pluribus deductum invenies in Responsionibus ad articulum 15 § 13, à num. 196, quæ hîc satis est indicasse. Ejusdem Adonis est *Proculi.* annuntiatio tertia, de sancto *Proculo martyre Interamnensi*, ab ipso ex numerosiori Hieronymianorum turma avulso, quemadmodum & *Domnina* vel *Domnia virgo*, quæ ul- *Domninæ & sociarum* timo loco ponitur, *cum sociabus coronata*, de quibus nihil habeo, quod addam brevi, sed accurato, Henschenii commentario: nec quidquam Usuardus Adoni adjunxit, solum ejus textum ferme recensens, mutato dumtaxat nonnihil Sanctorum ordine.

AUCTARIA.

PULSANEN. Solus deficit in Proculo & Domnina, in altera parte omnino purus; ubi noto, etiam scribi *ad plumbatas*, ut nos in textu legimus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Paucis tantummodo excedunt, ut diximus: nempe; *in cœmeterio Prætextati.*

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Tiburtii & Valeriani fratrum, & Maximi, qui per* *Textus contractior.* *beatam Cæciliam ad fidem conversi, sub Almachio præfecto, gladio cædente coronati sunt. Interamnis, sancti Proculi martyris. Item, sanctæ Domnæ virginis, cum sociis virginibus coronatæ. Alexandriæ, beati Frontonis abbatis, virtutibus & miraculis gloriosi.*

ANTVERPIEN-MAJ. In prima classe elogium resecat. Sequitur: *Interamne* &c. pure. Tum: *Dompnæ*, pure. *Frontonis*, pure. *Eodem die,* *Dedicatio S. Georgii.* *dedicatio basilicæ sancti Georgii martyris, Squantii.* Quis hic locus indicetur, villa, castrum vicus, cœnobium, nescio.

BRUXELLEN. *Romæ, via Appia in cimiterio* *De Tiburtio & sociis.* *Prætextati, sanctorum martyrum Tyburcii, Valeriani & Maximi, sub Almachio præfecto. Quorum primi Tyburcius & Valerianus fratres, ab Urbano Papa baptizati, jubente Almachio præfecto, fustibus cæsi, gladio transverberantur; Maximus vero tamdiu plumbatis cæsus est, donec spiritum exalaret.* Sequitur: *Interamne* &c. pure. Tum *Domninæ*, dein *Frontonis.* Denique in fine: *Et* *Lamberti.* *transitus sancti Lamberti episcopi Lugdunensis,* *ep. Lugdu.* *discipuli sancti Wandregisili, & secundi post ipsum* *Dedicatio.* *rectoris cœnobii Fontanellensis.*

HAGENOYEN. *Romæ, via Appia, natale beatorum martyrum Tyburcii & Valeriani fratrum,* *Tiburtii & Sociorum.* *qui conversi sunt per beatam Cæciliam, & per beatum Urbanum Papam in fide instructi. Qui postquam angelos viderunt, & omnia sua pauperibus erogare cœperunt, & multos Christi martyres sepelierunt, ab Almachio præfecto tenti sunt, & interrogati sunt de fide. Qui primo jussit eos fustibus cædi & incarcerari, & demum decollari. Item Romæ, beati Maximi cornicularii, qui per Tyburtium & Valerianum conversus est, cum ad permissionem illorum temporum, animas de corporibus videret egredi, sicut virgines ornatas de thalamo in cælum. Unde cum ille hoc miraculum publice confiteretur, ab Almachio plumbatis jussus est cædi, donec deficeret. Apud Alexandriam, natale beati* *Defunctus.* *Frontonii abbatis, cujus vita sanctitate & miraculis extitit gloriosa; cujus precibus octuaginta fratres* (Rabanus & Notkerus, qui hanc historiam fusius describunt, legunt LXX) *in deserto degentes & panem ac cibum terrenum comedentes, a peccato murmuris custoditi sunt, per camelos onerifferos, divisis cibariis a Deo sibi missis. Interamnis, beati Proculi martyris. Item, sanctæ Domninæ virginis, cum sociabus suis virginibus aliis martyrio coronatarum* [melius legeret *coronatæ.*]

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Tiburtii, Valeriani, & Maximi martyrum. Frontonis abbatis. Dominæ virginis cum ceteris.*

EDITIO LUBECO-COL. Præter dicta de Tiburtio & sociis, addit: *Quorum corpora, beata Cecilia venerabiliter sepelivit.* De Frontone, pure. *Interamnis, beati Proculi & Mephibii, ac Apollonii martyrum, discipulorum sancti Valentini episcopi & martyris, sub consulari Hennutio decapitatorum.* Vide de his Acta nostra. In Domnina, recte. *Proculi & sociorum.*

GREVEN. *Item cum sancto Proculo præfato discipulo sancti Valentini episcopi & martyris, passi sunt Mephibius & Apollonius condiscipuli ejus sub consulari Hennucio. Lamberti episcopi Lugdunensis & confessoris. Item in Hollandia, oppido Schiedam, sanctæ memoriæ Lydwydt virginis, quæ inauditas tribulationes, amore conformitatis passionis Dominicæ, gaudenter perferens, nullo multis annis corporali cibo utens, innumeris revelationibus à Domino crebro visitata, plena operibus bonis quievit in pace anno Domini* MCCCCXXXIII. *Lamberti. Lidwinæ.*

MOLAN. Typis minoribus, de Lamberto & Lyduuyt, ut supra; addens de hac: *Cujus vitam venerabilis Thomas Kempis scripsit. Depositio sancti Abundii; de quo Gregorius Dial. lib. 3 cap. 25.* In Actis citatur Dialogorum lib. 3, sed caput 22. In posterioribus editionibus, iisdem typis repetitur de Lamberto, ut habet GREVEN. Sequitur: *In Hollandia, oppido Schiedamis, obitus Lydwydt virginis, patientiæ singularis.* *Abundii.*

XVII *Kal.* *Die* 15.

APud Persidem civitate Cordula, natalis sanctorum Olympiadis & Maximi nobilium, qui jubente Decio fustibus cæsi, & deinde plumbatis, ad ultimum capita eorum securibus sunt tunsa, donec emitterent spiritum. In Italia, beatorum martyrum Maronis, Euticetis & Victorini, qui primò ad insulam Pontiam, in Christi confessione longum ducentes exilium, postmodum sub principe Nerva, cum convertissent plurimos ad fidem, jussi sunt variis interfici pœnis. *Olympiadis & Maximi.* *Maronis Eutychetis & Victorini.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.* Puri etiam hoc die sunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.* Imo & *Hagenoyen.*, solis ferme scriptoriis sphalmatis inspersus.

VARIA LECTIO. Pro *Cordula.* Herinien. Rosweyd. & Molanus legunt *Corduba*, sed male, cum plerisque codicibus sequioris notæ. Neque enim dubitari potest, quin Usuardus Bedam, Romanum parvum & Adonem secutus sit, apud quos disertè ponitur *Cordula.* Cur Rabanus Bedæ lectionem vitiaverit, nihil ad nos attinet. Herinien. & Tornacen. forte seculi vitio pro *tunsa*, scribunt *tonsa.* At multo corruptius Pulsanen. *securibus sunt cesa.* Rursus idem codex, pro *Euticetis*, ponit *Vecticeris*; Rosweyd. vero *Eutychetis*, quo modo legendum omnino censeo, cum Romano parvo, utraque Adonis editione & Notkero. In textu nihilominus servanda fuit lectio, quam ex ceteris Usuardinis codicibus, auctoris nostri propriam existimamus. Codex Rosweydi omittit *Pontiam*, pro qua corrupte posuit Munerat. *Pontitiam.* Pulsanensis nimium scrupulosus videtur, dum post *fidem*, adjungit *Christi*, quod ex sensu nimis quam perspicuum est. Munerat. contra, demit quod necessarium est, omittens vocem *variis*, quæ periodum complet.

OBSERVATIO. Geminam hujus diei annuntiationem in Romano parvo invenit Ado, ubi paucis: *Cordulæ, Olympiadis & Maximi*; tum: *In Italia, Maronis, Eutychetis & Victorini.* Et primam quidem ei etiam suggessit Beda, cujus elogium invariatum, in suum Martyrologium transtulit; Noster ex altero utro, nisi mavis ex utroque, ad verbum descripsit; addens de suo initium, *Apud Persidem.* Ex Actis sancti Laurentii, de quibus XVII Februarii in *Polychronio* egimus, accepti sunt etiam hi duo martyres cum aliis, XXII hujus referendis, qui omnes jussu Decii in Persia pro fide necati dicuntur, quantum declarat præfatorum Actorum valde incerta auctoritas, de qua utcumque statuas, certe ex Martyrologiis, de eorum antiquissimo cultu constare manifestum est. Porro utrum in urbe *Cordula*, *Corduba*, an *Corduena*, ut mavult Baronius, agonem compleverint, non facile quis hodie dixerit, præsertim cum loca hujusmodi aut his affinia, Geographis ignota videantur. Ex Henschenii commentario disces, quam appositè hi martyres trahantur in Hispaniam & Cordubensibus annumerentur. Ceterum receptissimum eorum cultum probat etiam Wandelbertus, dum hosce solos prædicat: *Olympiadis & Maximi*

Septima Olympiadem decimæ conjuncta beatum
Monstrat, eamque simul defendit Maximus alter.

Maronis Eutycheris & Victorini.

De tribus aliis martyribus, apud Florentinium & Henschenium quæritur, utrum ad primam Hieronymianorum classem reduci possint, & utrum alii, qui ibi *Maronis* comites sunt, tribus hisce connecti debeant? Quod valde incertum esse, examinanti ad oculum patebit. Hoc indubitatum, quod jam ostendi, nempe tres nostros diserte exprimi in Romano parvo, atque item Adonem eos inde acceptos, longa oratione ex Actis martyrii sanctorum Nerei, Achillei & Domitillæ, in quibus nominatim exprimuntur, ornandos suscipere, cujus encomii medullam, more suo, Noster in laterculo repræsentat; Notkerus historiam integram, sed quam non plane intactam relinquit. Fons ipse, ex quo omnia primum profluxere, pandetur ad VII & XII Maii. De tempore, quo seorsim passi; de variis locis, ubi sepulti fuerint; de diversis item, quibus coluntur, diebus; ea tradit Henschenius, quæ ad verosimilitudinem proxime accedunt. *Victorinus* ex Martyrologiis nostris iterum recurret v Septembris.

De Martt. Cæsaraugustanis.

Laudatus Notkerus hoc die describit, quæ de *martyribus Cæsaraugustanis* memorat Ado in utraque editione & in codicibus Mss. An ex apographis Hieronymianis? Non ausim asserere, cum nec martyrum numerus, nec eorum nomina omnino conveniant. Putat Henschenius, eos octodecim numero colligendos, qui XXII Januarii, cum sancto Vincentio innominati conjunguntur. Mihi non satis promptum est divinare, unde tanta in nominibus variatio. Patet quidem Adonem, cohortem suam delibasse ex hymno Prudentii, *quatuor Saturninis* instructam: at cur hunc diem selegerit; cur Usuardus sequentem, non satis explicatum invenio. In eo forte Noster præcellit, quod nominum seriem ex Actis desumpserit, ut die proxime sequenti evidentius eluceseet. Interim totius textus nostri germana simplicitas, extra controversiam esto.

AUCTARIA.

ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. In prima annuntiatione puri, secundam mutilant hoc modo: *In Italia, passio beatorum martyrum Euticetis & Victorini.* Nihil amplius. Et sic habet etiam CODEX UGHELLIAN. cum his passim conveniens.

Textus variatus.

CENTULEN. *In civitate Cordula, sanctorum Olympiadis & Maximi nobilium, qui sub Decio consulibus* [an non *securibus?*] *cæsi, spiritum emiserunt. In Italia, sanctorum Euticetis & Victorini, qui cum beatissima Domitilla longum exilium passa* [potius *passi*] *tandem agente Aureliano, diversis necibus puniti sunt. Cœnobio Rehomensi, sancti Silvestri, discipuli sancti Johannis.*

Silvestri.

ANTVERPIEN-MAJ. In Olympiade & Maximo purus, secundam annuntiationem plane truncat, ac dein tertiam addit de sancto Silvestro, qualem ex BRUXELLENSI mox referemus.

De Martt. Cæsaraugustanis.

BRUXELLEN. Puro principio subjungit martyres Cæsaraugustanos, alio quam Usuardus ordine: *Et in Hispaniis civitate Cæsaraugusta, sanctorum decem & octo martyrum Optati, Luperci, Successi, Martiani, Urbani, Julii, Quintiliani, Publii, Frontonis, Felicis, Ceciliani, Evoti, Primitivi, Apodemi, Cassiani, Fausti, Januarii, & Saturnini. Ii omnes sub Daciano Hispaniarum præside diversis pœnis afflicti atque interempti sunt.*

De Marone & sociis.

Apud Italiam, natale sanctorum martyrum Maronis, Euticis [Euticetis] *& Victorini. Qui cum beata Flavida & Domitilla, apud insulam Pontiam longum ducentes exilium, eamque in confessione Christi pio foventes solatio, invidia & infectatione Aureliani sponsi & persecutoris ejus, quem illa ob Christum contempserat, postmodum à Principe Nerva, eidem Aureliano in servitutem traditi sunt. Cumque plurimos convertissent ad fidem, jussi sunt variis pœnis interfici, sicque ipsorum mirabilis passio habetur. In Reomago cœnobio, depositio sancti*

Silvestri.

Silvestri, discipuli beati Joannis confessoris.

Translat. Eptadii.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130, in fine: *Eodem die, translatio sancti Eptadii presbyteri & confessoris.* Colitur XXIV Augusti. Ut *martyrem* refert Castellanus XXII Augusti, nisi forte synonymus sit, à priori diversus & Martyrologis incognitus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Olympiadis & Maximi martyrum. Maronis, Euticetis & Victorini martyrum.*

VATICAN. num. 5949. *In Hispaniis civitate Cæsaraugustana, sanctorum decem & octo martyrum. In Mesopotamia, sanctorum Archelai, Cypriani & Diogenis.* Vide socios in Actis. *Archelai & sociorum.*

ALTEMPS. *Translatio sancti Oswaldi episcopi Merciorum.* Vide quæ de eo dicuntur in indice Prætermissorum. Ejus vita data est XXVIII Februarii, & nos ibi de eo egimus. *Translat. Oswaldi.*

CODEX. REMEN. SS. Timothei & Apollinaris: *In Reomago cœnobio, sancti Silvestri, discipuli sancti Joannis confessoris.* *Silvestri.*

EDITIO LUBECO-COL. Post textum satis purum, subdit: *In Helmerbretz-husen, translatio sancti Modowaldi episcopi Treverensis & confessoris, qui per dominum Brunonem, illius ecclesiæ episcopus facta* [factus] *est.* In Prætermissis assignatur dies natalis XII Maii. *Translat. Modowaldi.*

BELIN. In fine: *Ipso die, beati Quirici episcopi, qui invenit Dominicam crucem.* GREVEN. *Quirinum* vocat: alii censent eumdem esse cum sancto Quiriaco. Vide Prætermissos. *Quirici.*

GREVEN. *Quirini episcopi, qui invenit crucem Domini. Item sanctorum Carcellai, Diogenis, Georgii, Messoris. Franconis episcopi & confessoris.* An Frontonis? Plura de eo dicuntur inter Prætermissos. *Maximi episcopi Constantinopolitani, qui ut sanctus Hieronymus refert, tempore Gratiani, doctrina & sanctitate claruit.* Vide indicem Prætermissorum. *In Hibernia, Candani episcopi.* Idem est qui in Actis vocatur *Rodanus* vel *Ruadanus. In Reomago cœnobio, beati Silvestri confessoris. Translatio sancti Modowaldi episcopi Treverensis & confessoris. Eugariæ virginis & martyris. Translatus sanctæ Helenæ imperatricis.* Vide quæ de utraque dicuntur inter Prætermissos. *Quirini, Carcellai & sociorum. Franconis. Maximi. Candani. Eugariæ. Helenæ.*

MOLAN. *Ipso die, beati Cyrici episcopi, qui invenit Dominicam crucem. In Reomago cœnobio, depositio sancti Silvestri, discipuli sancti Joannis Silvestri, con-* *Cyrici.*

Maximi. *confessoris.* Tum typis minoribus : *Maximi episcopi Constantinopolitani, qui, ut sanctus Hieronymus refert, tempore Gratiani, doctrina & sanctitate claruit.* *Franconis.* *Franconis episcopi Vuormatiensis.* De hoc in posterioribus editionibus filet. Verum textui aliqua inserit litteris Italicis post *De Marone & sociis.* *principe Nerva*; nempe : *Traditi sunt in servitutem Aureliano sponso, quem Flavia Domitilla ob Christum contempserat. Quos jussit terram fodere per totum diem, ad vesperam vero cantabrum manducare : deinde &c. In Reomago cœnobio* &c. ut supra. *Ipso die, Helnone monasterio, susceptio Crucis geminæ, quæ duobus in locis de ligno Dominicæ Crucis habens, à Vualterio Vuarinfaco, nobili milite de Hierusalem allata, & ibidem ecclesiæ oblata, ab abbate & conventu, cum solenni processione est recepta, cum gaudio & exultatione.* *De susceptione S. Crucis.* Ista hîc adjecta sunt, licet ad Martyrologium, præsertim Usuardinum non spectent ; uti nec quod sequitur de *inchoatione Nicæni* I *concilii.*

XVI *Kal.* *Die* 16.

APud Corinthum, natalis sanctorum Callisti & Carisii, cum aliis septem, omnium in mare mersorum. Cæsaraugustæ, sanctorum decem & octo martyrum Quintiliani, Cassiani, Matutini, Publii, Urbani, Martialis, Fausti, Successi, Felicis, Januarii, Primitivi, Evoti, Ceciliani, Optati, Frontonis, Luperci, Apodemi, & Julli. Hi omnes simul sub Datiano Hispaniarum præside pœnis affecti atque interempti sunt. *Callisti & Carisii.* *Martyrum Cæsaraugustan.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Chorintum* in Pratensi, *Corintum* in Heriniensi, male scripta sunt. Ita hîc *Cælesti* pro *Calisti*, quem posteriorem modum servant Praten. & Rosweyd. & ita exigere videntur Hieronym. quidquid Rom. parvum & Ado legant *Callisti* ; reliqui codices nostri passim *Calixti*, ut magis jam receptum est. Ubi liberum est, liceat nobis puriores fontes imitari. Praten. habet *Charisii* & ita Acta : malo cum Rom. parvo, Adone & ceteris codicibus nostris *Caristi*, non *Carisi* ut Muneratus. *Mari* & *Ceseree* in Pulsanen. sphalmata sunt : nec in usu est *Cæsarea Augusti*, ut habet Rosweyd. ubi etiam *octodecim* pro *decem & octo*. In martyrum nominibus nonnulla variatio : *Quintilliani* & *Marcialis* scribunt Pulsanen. & Greven. Ille rursus *Evochi*, *Apodemii*, *Juliani* : hic, *Luperti* ; Munerat. *Fusti*, Molan. *Eventi. Evoti* legunt, Mss. antiqua omnia. *Hii*, *Hispaniorum*, *primo affecti*, pro *pœnis affecti*, proprii Pulsanensis errores sunt, ut *Hyspaniarum* in Herinienſi.

OBSERVATIO. De solis *martyribus Corinthiis* agit hodie Romanum parvum : *Apud Corinthum, Callisti & Carisii cum aliis in mare mersorum.* Ado eadem phrasi utitur, nisi quod de suo inserat vocem *omnium.* Putat Florentinius, ex his verbis *omnium in mare mersorum*, plane confirmari, Adonem ex aliquo apographo Hieronymiano *Martyrologium suum adornasse, truncatis septem nominibus*, quæ in vetustiori illo exprimebantur. Quando & quousque ea Florentinii opinio locum habeat, ex continuatis per singulos dies Observationibus nostris curiosus lector intelliget. Mihi verosimilius est, utrumque illud Martyrologium, videlicet & Hieronymianum, quod *Romanum magnum* appellare licet, & illud quod *Parvum* dicimus, hoc & aliis quandoque diebus Adonem usurpasse. Utcumque sit, Adonis textum Noster ad verbum descripsit. In Rabano expressa sunt sex martyrum Corinthiorum nomina, quæ ferme eadem ex ipso Notkerus transumpsit, addens *quod omnes in mari mersi sunt*, ubi Rabanus scripserat, *& aliorum plurimorum Sanctorum.* Sex alios supranumerarios comites vide apud Henschenium. Consonat nostris Wandelberti distichon : *Callisti & Carisii.*

Sexta & dena Chariso Calistoque refulget,
Quos mare septena mersos cum plebe beavit.

De secunda annuntiatione *martyrum Cæsarauguſtanorum*, jam fere satis dictum est die præcedenti, quò ab Adone & pluribus codicibus Usuardinis auctioribus memoratur ; nec video, de textus nostri veritate dubitari posse. Quærendum superesset, quis martyrum illorum ordo præferendus ; Adonianus nimirum, an Usuardinus ? Illum jam dixi ex Prudentii hymno acceptum, qui verosimiliter metri rationi potius, quam antiquæ nominum seriei servandæ consuluit. Vetustiorem ipsam, ni fallor, exhibent Acta à Papebrochio recensita, ex quibus eam pridem Usuardus acceperat, non multum dissimilem ab ea, quæ in Hieronymianis exstat XXII Januarii, multis aliis nominibus auctiore *Martyrum Cæsaraugustanorum.*

ctiore. Sed de his, cum in Actis nostris abunde explicata sint, operæ pretium non est pluribus differere: id solum constat, Daciani carnifices, *velut agnorum multitudines prostravisse, non resistentes sibi, & mortuorum innocentum sanguine insanientes cruentatos.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Toto textu purus, ultimam clausulam de *Daciano præside* reticet, forte quod scriptor cancellorum suorum limitibus nimium fuerit coarctatus.

ANTVERPIEN. MAX-LUBEC. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In eo omnes conveniunt, quod in enumeratione martyrum Cæsarauguſtanorum, non Usuardi, sed Adonis hesternum textum sequantur, hoc modo: *Cæsaraugustæ* (aliqui *Cæsaraugusta*) *natale sanctorum decem & octo martyrum, Octati, Luperci, Successi, Martialis, Urbani, Julii* (aliqui *Juliæ*) *Quintiliani, Publii, Frontonis, Felicis, Ceciliani, Evoti, Primitivi, Apodemi & aliorum quatuor* (alii melius *reliquorum quatuor*) *qui omnes Saturnini vocati esse referuntur. Hi omnes* &c. MMCæsaraugustan. ex Adone.

CENTULEN. *In Hispaniis civitate Cæsarea Augusta, sanctorum decem & octo martyrum, qui Daciana persequutione diversis tormentis consumpti sunt. Apud Chorintum* &c. ut in textu.

ANTVERP-MAJ. Incipit à martyribus Cæsarauguſtanis, quorum nomina nec omnia nec integra refert. Tum: *Eodem die, natale sancti Tiburtii Cenomanensis urbis episcopi & confessoris.* Est hic *Touribius*, ut in Actis ostenditur. Ultimo loco de Corinthiacis, satis pure. Tiburtii.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione purus, subdit: *Et Romæ, sancti Aniceti Papæ & martyris, qui sedit annis undecim, & temporibus Severi martyrio coronatus est, & in cimiterio Calixti sepultus. Hic constituit, ut clericus comam non nutriat seu barbam, sed habeat coronam in modum sperule* [sphærulæ.] *Item, Paterni episcopi.* Haud dubie *Abrincensis.* Aniceti. Paterni.

HAGENOYEN. In textu purus esset, nisi martyrum nomina deformaret, atque hæc post *Hispaniarum præside*, insereret; *tempore Diocletiani & Maximiani imperatorum, diversis sunt afflicti pœnis atque ab eodem morte crudelissima interfecti.*

AQUICINCT. In fine: *Romæ, Aniceti Papæ & martyris. Hic constituit, ut clericus comam non nutriat, secundum præceptum Apostoli.* Hic sæpe hodie recurrit, sed colitur XVII. Aniceti.

VICTORIN. *Romæ, sancti Eniceti Papæ, qui sedit in episcopatu annis* XI. *Hic constituit, ut clericus comam non nutriat, secundum Apostolicum præceptum.*

AMBIAN. *Item dedicatio* [ecclesiæ?] *sancti Mauritii sociorumque ejus Ambianis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Cæsaraugustæ, sanctorum* XVIII *martyrum, quorum passionem Prudentius versibus exequitur. Celesti & Carisii. Bassi martyris.* Forte *Vasii* martyris Sanctonensis. Bassi.

CAMBERIEN. *Eodem die, sancti Isidori martyris.* Inter Prætermissos remittitur ad XV Maii. Isidori.

VATICAN. num. 5949. *Romæ, natale sancti Aniceti, qui* &c.

In UGHELLIAN. alius est martyrum Cæsarauguſtanorum ordo, & pro *Julii* scribitur, *Juliæ*, ut ex aliis etiam supra indicavimus.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione pura, sic prosequitur: *Colonia Agrippina, translatio sancti Albini martyris. Quem beatus Germanus Antisiodorensium episcopus, de Britania ad Romanam urbem transtulit, sed postmodum pia Romanorum imperatrix Theophanium, uxor Ottonis primi* [secundi] *imperatoris, eumdem per Papam sibi donatum, ad Coloniam duxit tempore Domini Brunonis Colonienſis archiepiscopi, anno Domini octingentesimo octogesimo quinto, & in ecclesiam sancti Panthaleonis medici honorifice locavit.* Translat. Albini.

In anno erratur toto seculo, vide in Actis, die quo Albinus colitur XXII Junii. Sequitur: *In Hispaniis, Cæsaraugusta, sanctorum decem & octo martyrum, quorum nomina hæc sunt; Lupertus, Successus, Marcialis, Urbanus, Iulius, Quintillianus, Publius, Fronto, Felix, Cecilianus, Evotus, Primitivus, Apodemus, & reliquorum quatuor, Cassianus, Matutinus, Faustus & Ianuarius. Hi omnes sub Daciano Hispaniarum præside pœnis afflicti variis atque interempti dinoscuntur. Cenomanis, beati Tiburcii episcopi & confessoris. Item sancti Amonis, de quo legitur, quod duos dracones ante ostium cellulæ collocaverit, ne latrones panem ei auferrent, quo solo vescebatur.* De Cæsaraugustan. martyrum. Tiburcii. Amonis.

In Prætermissis rejicitur ad IV Octobris.

GREVEN. *Bassii martyris.* De quo jam supra diximus. *In Dacia, Magni, comitis & martyris.* Quæ Dacia hîc assignetur, vide in Actis. *Lupertii episcopi.* Vide Prætermissos. *Paterni episcopi Pictavienſis.* Est *Abrincensis*, apud Pictones natus. *Cenomannis, Tiburcii episcopi & confessoris. Item, sancti Ammonis anachoritæ & confessoris, de quo legitur* &c. *Apud Coloniam Agrippinam, translatio sancti Albini prothomartyris Angliæ, quem sanctus Germanus Autisiodorensis episcopus de Britannia Rhomam & postmodum Theophanium imperatrix, uxor Ottonis primi à Papa sibi donatum, Coloniam transtulit, anno Domini* DCCCCLXXXV, *& in monasterio sancti Panthaleonis martyris honorifice collocavit. In Mauricania, sanctæ Basilidæ.* De qua in Actis. Bassii. Magni. Lupertii. Paterni. Tiburcii. Ammonis. Translat. Albini. Basilidæ.

MOLAN. Incipit ex Notkero: *Romæ, sancti Aniceti Papæ, qui sedit in episcopatu annos undecim, & temporibus Severi & Marci martyrio coronatus, sepultus est cœmiterio Calisti. Hic constituit, ut clerus comam non nutriret, secundum Apostoli præceptum. Coloniæ, translatio sancti Albini martyris. Hujus Deo digni martyris reliquiæ de Britannia per beatum Germanum episcopum Antisiodorensem primo Romam, deinde per Augustam Theophanium Ottonis secundi uxorem, Coloniam translatæ, positæ sunt in monasterio sanctissimi Panthaleonis martyris, ubi cunctis pie quærentibus opem conferunt salutarem.* Aniceti. De translat. Albini.

Tum typis minoribus: *In Asturiis Clivia Xanthis, natalis martyris, quem vocant martyrem sine nomine, cujus corpus inventum est* XVI *Kal. Maii, purpura vestitum cum calceis, capite præciso, quod transtulit Philippus archiepiscopus Colonienſis. Eodem die Palentiæ in Hispaniis, natalis sancti Turibii episcopi Astoricensis, ad quem scripsit Leo Pontifex epistolam contra Priscillianistas. Hic innumeris claruit miraculis, & Christianam religionem ac fidem maxime juvit. Villa Sanctiburck prope Valencenas, sancti Dragonis confessoris, qui miro modo calculosis & rupeis invocatus sub-* In Asturiis. Turibii. Dragonis.

subvenit. Ejus actus habentur. Huc usque editio prima. Aliæ habent: *Ibidem, Engratiæ sive Encratis, virginis ac martyris, & Caii atque Crementii, qui secundo confessi, gustarunt saporem martyrii.* Vide Acta nostra. Sequitur de Turibio, ut supra. Deinde adjungit: *Juxta Valencenas, in pago Sebourch, quiescit sanctus Drogo confessor inclytus, qui miro modo calculosis & ruptis invocatus subvenit Depositio ejus* XVI *Aprilis anno Domini* MCLXXXVI. *In Sicilia, juxta Castellum bonum, sub Marone monte ac gemellis collibus, in cœnobio sanctæ Mariæ à partu, depositio beati Guilelmi confessoris. In Dacia, sancti Magni, comitis Arcadiæ & martyris anno* MCIV. De eo superius dictum. De Albini translatione, eadem quæ supra. Tu Vide Acta nostra tomo 4 Junii à pag. 172. *Zanthi, festum martyris, quem transtulit archiepiscopus Philippus, inventum in purpura & calceis, amputata summitate capitis. Nos qui floccellos sanguinis cohærentes pilis in monumento ejus vidimus, scripsimus hæc, ut vos credatis, & per annorum revolutionem hoc die & assidue eum in veneratione habeatis. Nec conturbet, quod nomen ejus non habetur, cum Legenda Thebæorum vix duodecim martyrum nomina contineat.* Demum minori charactere: *In pago Constantiensi, sancti Paterni episcopi Aprincensis & confessoris, ex abbate Sciciacensi.* Vide GREVEN. supra, & Acta hoc die.

Engratiæ & sociorum. *Drogonis.* *Guilielmi Magni.* *M Anonyme* *Paterni.*

XV *Kal.* *Die* 17.

APud Africam, natalis sancti Mappalici martyris, qui ut beatus scribit Cyprianus in epistola ad martyres & confessores, cum aliis pluribus coronatus est. Antiochiæ, sanctorum martyrum Petri diaconi & Hermogenis. Item Corduba, sanctorum martyrum Heliæ presbiteri, Pauli & Isidori monachorum.

Mappalici. *Petri & Hermogenis.* *Heliæ & sociorum.*

Textus sumitur ex *Herinien. Tornacen. Pulsan. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Vix quidquam exhibet notatu dignum. Pro *Mappalici*, scribit Pulsanen. *Ampilici.* Sed turpius pro *Petri*, *Peto.* Sic munerat. *Hermogeni. Cordubæ* legunt Greven. & Molan. reliqui ut in textu. *Heliæ* scribendum docent probatiores codices, non *Helei*, ut Antverp. & Molan. nec *Helyæ*, ut Munerat. Sic Herinien. male habet, *Ilydori.* Tornacen. Antverp. Max-Lubec. & Munerat. *Ysidori.* Pulsanen. *Hysidori.* De *presbiteri*, *Aphricam*, *Cipriani* & hujusmodi aliis, satis dictum est. In editione Max-Lubecana per typographi oscitantiam, ita legitur: *Antiochiæ, sanctorum martyrum Helei presbyteri, Pauli & Ysidori monachorum, Petri diaconi* &c. In fine autem annuntiatio martyrum Cordubensium ordine suo recurrit. Delenda itaque verba omnia inter *Antiochiæ* & *Petri.* En variationem paulo difficiliorem.

In apographo nostro Pratensi, loco penultimo, hoc est inter Antiochenos & Cordubenses martyres, ita legitur: *In Oriente, beati Nicephori sub Valeriano & Gallieno ob Christi martyrium coronati.* Atque hæc ipsa leguntur in codicibus Mss. Aquicinctino, Bruxellensi & Rosweydi, seu potius vetustissimo ecclesiæ sanctæ Mariæ Ultrajecti, in quo æque ac in Pratensi habetur *Nicofori*, in Bruxellensi *Nycofori.* Ego ex aliorum codicum auctoritate eam annuntiationem Usuardo plane abjudicandam; pridem censui; nec Castellanus, prætensi alioquin istius autographi summus patronus, obluctari ausus, aperte fassus est, ea quæ de Nicephoro dicuntur, omnino esse intrusa, & quidem manu, inquit; non valde antiqua, *ajoutè de main peu ancienne.* Hoc nempe excusandi codicis gratia. At fatendum præterea, aliqua alia priori, si qua fuit, manu eo loci scripta fuisse, quæ subinde erasa sint, ut hæc de novo supponerentur, cujus tamen rei nullum prorsus vestigium in aliis nostris codicibus apparet. Neque de expunctione, ut alias solet, vel verbum meminit laudatus Castellanus. Quis autem satis intelligat, in medio textu manum recentiorem vetustiori innecti potuisse, nisi vel spatium relictum (quod absonum videtur) vel certè aliqua erasa fuerint? Quidquid demum in codicis patrocinium afferri possit; an id genus additiones, ut Castellanus mitissime vocat, ejus authentiam magnopere commendent, hujusmodi rerum peritorum judicio relinquimus. Interim latercuti nostri primæva simplicitas, ex aliis codicibus ad oculum demonstratur.

De codice Pratensi &c.

OBSERVATIO. Hac iterum die Sanctos aliquos consignat Ado, qui in Hieronymianis apographis etiam inveniuntur, de quibus tamen omnino dubites, utrum ex illis accepti sint. *Mappalicus* imprimis inter Africanos martyres in præfatis apographis connumeratur, sed alia prorsus ratione, nimirum, nec solus, nec ut sociorum antesignanus. At vero in Romano parvo solus est: *Apud Africam, Mappalici*, unde probabilissime eum sumpsit Ado, cetera, quæ in elogio attexuntur, ex Cypriani encomiastica epistola adjiciens. Noster solum Adonis elogium, exclusa epistola, in suum textum transtulit; Notkerus epistolæ partem truncavit. Apud Bedam, Florum aut Rabanum, nec Mappalicus, nec sociorum ejus quisquam notus est. At longe antiquior illustris martyris memoria

Mappalici.

moria exstat in vetustissimo Kalendario Carthaginensi, XIII *Kal. Maias* (pro XV.) *martyris Mappalici*; ubi cum solus etiam notetur, probabilem facit conjecturam, ex aliquo hujusmodi Kalendario, vel ex ipsa Cypriani epistola, à Romano parvo, hinc ab Adone accipi potuisse, verosimilius quam ex Hieronymianis, quæ saltem sociorum memoriam aliquam injecissent. Habes in Actis laudatam Cypriani epistolam & plura de sociis, in subjuncto capite, ab Henschenio eruderata. Vide sis præterea insignem Ruinartii Admonitionem ad vitam & passionem gloriosissimi episcopi præviam, pag. 198. At nemo accuratius Mappalici atque aliorum martyrum & confessorum Carthaginensium sub Decio passorum historiam deduxit, quam fecisse videatur Tillemontius tomo 3 à pag. 378. De Mappalico sic loquitur Wandelbertus, ut cum ferme cum Petro & Hermogene, Antiochiæ adscribat:

Mappalicus quinta decima, Hermogenesque Petrusque
Collucent, merito, virtute & sanguine clari.

Petri & Hermogenis. Vix dubium est, quin ex eodem Romani parvi fonte derivati sint *Petrus & Hermogenes*, qui totidem verbis & ibi & in Adone & in Nostro annuntiantur; quamvis non diffitear, ipsos illos Antiochenos martyres, sed aliis rursus conjunctos, in præfatis Hieronymi apographis recenseri. Additur à Notkero, *Petri, Fortunati & Martiani*, ubi tamen in Rabano, post *Hermogenis*, legerat *& in Africa, Fortunati & Martiani.* Præferenda ex Hieronymianis Notkeri lectio, sed nostra inde processisse non videtur, quidquid fateri cogar, me nescire ex quo demum fonte eorum notitia, quæ modo nulla præterquam in Martyrologiis supereſt, olim hausta sit. Sequitur in Adone *Pantagathus*, ex ejus decessoribus Viennensis episcopus, qui cur ab Usuardo præteritus sit, neque hîc divinamus. *Martyrum Cordubensium.* Ceterum in ejus locum suffecti sunt *martyres Cordubenses*, Usuardi ipsius ævo à Saracenis obtruncati, quorum & aliorum multorum notitiam, ut alibi diximus, in ipsa Hispania, quò ad impetrandas illustrissimi martyris Vincentii reliquias ablegatus fuerat, facile acquisiverit. Pauca de ipsis ex Eulogio retulit Henschenius pag. 494.

AUCTARIA.

DE PRATEN. & ROSWEYD. jam superius satis diximus.

ULTRAJ. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Sic incipiunt: *Aniceti.* *Romæ, sancti Aniceti Papæ. Qui decimus post beatum Petrum, cum Romanam rexisset Ecclesiam undecim annis, temporibus Severi & Marci martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti.* Non omnino convenit ANTXERP-MAX.

ALBERGEN. & DANIC. Jam dictis superaddunt: *De Aniceto.* *Hic Constituit, ut clerus comam non nutriat secundum præceptum Apostoli, sed sit ejus tonsura sperica & rotunda. Hinc est decretum Martini Papæ, ut clerici tonsis capitibus & patentibus auribus incedant.* Alii aliter idem commemorant.

CENTULEN. *Apud Africam, sancti Mappalici, qui cum aliis pluribus martyrio coronatus est. Antiochiæ, sanctorum Petri & Hermogenis. Corduba, sanctorum Helyæ presbyteri, Pauli & Isidori monachorum.* *Textus contractior.* Solita hujus codicis contractio.

ANTVERP-MAJ. Superiori fere similis, ultimam annuntiationem omittit.

BRUXELLEN. Incipit: *Ingressus Noe in arcam.* In Mappalico & Antiochensibus purus, interjicit: *Nicephori.* *In Oriente, natale beati Nycofori, sub Valeriano & Galieno ob fidem Christi martyrio coronati.* Sequitur: *In Corduba* &c. pure. Tum: *Pantagathi.* *Apud Viennam, sancti Patagoti* [Pantagathi] *episcopi gloriosi.*

HAGENOYEN. In Mappalico nonnihil interpolatus, secundo loco omnia ferme congerit, quæ heri & hodie ex variis codicibus de Aniceto retulimus. In Antiochenis & Cordubensibus purus est.

De AQUICINCTIN. supra cum PRATENSI &c. diximus. Vide in Actis IX Februarii.

Aniceti. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Mappalici cum pluribus martyribus. Aniceti Papæ, martyris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest commemoratio martyrum Cordubensium.

FLORENTIN. *Item, sancti Maioli abbatis, patris multorum cœnobiorum, requiescentis in loco Silviniaco.* *Maioli.* Inter Prætermissos rejicitur ad diem natalem XI Maii.

EDITIO LUBECO-COL. De Aniceto ea conjungit, quæ ex ULTRAJECT. & ALBERGEN. &c. supra posuimus. Sequitur totus textus purus. Tum: *In Oriente, beati Nychophori sub Valeriano & Galieno, ob Christum martyrio coronati.* *Nicephori.* *In Vienna, sancti Pantagati episcopi & confessoris.* *Pantagati.* *In Ægypto, sancti alterius Amonis, viri incredibilis abstinentiæ ac innumerabilium monachorum patris.* *Amonis.* Vide indicem Prætermissorum.

BELINI utraque editio & vitiosa & perturbata est. De Mappalico post *martyris*, inserit, *qui verberatus. Antiochiæ* legit, loco *Corduba*; & *Corduba*, loco *Antiochiæ.* In fine prima editio: *Item Romæ, Anaceti Papæ & martyris.* 2 editio *Aniceti.* *Anacleti.* Voluit dicere *Aniceti.*

GREVEN. *Romæ, Aniceti Papæ* &c. ut est in *Aniceti.* ULTRAJECT. &c. *In Italia, sancti Domnini martyris, qui fuit unus de* LXXII *Christi discipulis.* *Domnini.* Vide in Prætermissis. *In Oriente, beati Nicophori, sub Galieno & Valeriano ob Christi confessionem martyrio coronati.* *Nicephori.* *Item Marciani, Doni.* *Marciani & Don.* Ex Hieronym. *Jobitæ martyris & aliorum trium decollatorum.* *Jobitæ.* Vide Prætermissos. *Magni martyris.* *Magni.* Hesterni, opinor, fruſtranea repetitio. *Viennæ, sancti Pantagati episcopi & confessoris.* *Derthonæ, sancti Innocentii episcopi & confessoris.* *Innocentii.* *In Ægypto, Ammonis alterius, incredibilis abstinentiæ viri, ac innumerabilium monachorum patris.* *Ammonis.* De quo supra. *Heleni abbatis, cujus tanta fides erat, ut irrationalia animantia ad nutum sibi obedierint, & cum hæretico disputans, ignem ingressus, illæsus permanserit.* *Heleni.* *In Libia, Pauli abbatis,* *Pauli.*

batis, qui quingentorum monachorum pater extitit, quos & monitis salutaribus & exemplari vita in viam salutis direxit. Non manibus operabatur, nec cibum sumebat, donec trecentas orationes genibus flexis Deo solveret, quas numero lapidum colligebat, ad singulas orationes lapidem in sinum remittens. De duobus his ultimis vide indicem Prætermissorum. *Noe ingressus* &c.

Aniceti. MOLAN. *Item Romæ, Anacleti Papæ & martyris.* Crediderim id ex BELINO accepisse, quod secundis curis restituit, pro *Anacleti*, scribens *Aniceti. Derthonæ, sancti Innocentii*, ut supra. *Innocentii.*

Sonegias, natalis sancti Landrici episcopi & confessoris. In editionibus aliis, sic habet: *Item Romæ, Aniceti Papæ & martyris. Hic constituit, ut Clericus comam non nutriret, secundum Apostoli præceptum. In Oriente, beati Nicephori, sub Valeriano & Gallieno, ob Christum martyrio coronati. Dertonæ, sancti Innocentii episcopi & confessoris. Sonegias, natalis sancti Landrici episcopi & confessoris. Die decima septima, sancti Acacii episcopi Melitines.* Vide quæ de eo dicuntur in Catalogo Prætermissorum. Ceterum vita ejus in Actis nostris data est ad XXXI Martii. *Nicephori. Landrici. Acacii.*

XIV. *Kal.* *Die* 18.

APud Messanam Apuliæ civitatem, natalis sanctorum martyrum Eleutherii episcopi & Anthiæ matris ejus, qui cum esset & sanctimonia vitæ, & miraculorum virtute illustris, sub Adriano principe lectum ferreum ignitum, craticulam & sartaginem, oleo, pice, ac resinâ ferventem superans, leonibus quoque projectus, sed ab his illæsus, novissimè unà cum matre jugulatur. Romæ, beati Apollonii senatoris, qui sub Commodo principe à servo proditus, quod Christianus esset, insigne volumen composuit, quod in senatu legit, ac deinde sententia senatus, pro Christo capite truncatus est. Cordubæ, sancti Perfecti presbiteri & martyris. *Eleutherii & Anthiæ. Apollonii. Perfecti.*

Sumitur ex *Praten. Tornacen. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. Edit. Ultraj-Belg.* & fere *Hagenoyen.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Messanam* cum codicibus ferme omnibus, quamvis Messanam nullam in Apulia usquam repererim. Pro *Anthiæ*, Max-Lubec. legit *Antyæ*; Rosweyd. & Antverp. *Anciæ.* In Munerato, per turpem typothetæ errorem, habetur *matrium* pro *matris.* Idem cum Antverp. Max-Lubec. Greven. Molano & aliis scribit *oleum, picem & resinam*, sed præferenda est laterculi nostri lectio. *Hiis* error est Max-Lubecanæ valde familiaris. *Appoloni* est in Munerato. In Rosweyd. pro *sententia Senatus*, legitur *secundum sententiam Senatus.* Rursus Muneratus pro *Perfecti*, legit *Prefecti*, Antverp. & Max-Lubec. *Corduba* pro *Cordubæ.*

OBSERVATIO. Apographa Hieronymiana diserte hodie exprimunt: *Romæ, natalis sanctorum Eleutherii episcopi & Anchiæ*, vel *Anthiæ*, vel *Antiæ matris ejus, Partheni, Calocerι* &c. qui octo aut novem numero suis nominibus appellantur. Romanum parvum socios non novit, solum scribens: *Apud Messanam Apuliæ, Eleutherii episcopi & Anthiæ matris ejus.* Paulo aliter Ado: *Apud Messanam Apuliæ* &c. cum elogio, cujus substantiam Noster descripsit. De *Mesana, Messana, Misena* aliisque locis, multa in notationibus Baronii, multa apud Florentinium, multa in Actis nostris disquisitio, conjecturæ multæ. Aliæ item ex Floro, Rabano & Notkero difficultates; primus enim, *Romæ* passionem tribuit, cum elogio ab aliis diverso. Rabanus positionem omittens, dicit, Eleutherium *in Aquileia episcopum ordinatum*, ex Actis, ni fallor, Reatinis cetera delibans, quæ Adonianis prætulit Notkerus, notata tamen *Misena Apuliæ.* Hæc omnia tricis varie implexa, nec de integro examinare, nec refellere promptum est. Antiquissimum martyrum cultum indubitatum statuimus: Acta alia præluxisse Hieronymianis, alia auctori Romani parvi, cujus Martyrologium, forte ex aliis etiam Actis, auxerit Ado: demum ex Floro aut Rabano, nihil videmus lucis obvenire Sanctis, aliunde tenebris nimium offusis. De Usuardi textu nihil laborandum est. Recte is an secus scripserit, nihil interest; certum putamus, ita eum scripsisse, ut in perpetuo antesignano suo repererat. Radicis, ex qua tam multa, ut minimum valde suspecta, pullularunt, judiciosam censuram tulit Papebrochius, oppugnatam à Josepho Perezio Benedictino monacho S. Facundi, ut habes in Responsionibus ad articulum XI num. 232, sed probatam à Tillemontio tomo 2 pag. 227 & 587. Ego in Perezii dissertationibus nihil reperio, quod Magistri nostri argumenta concutiat, nedum convellat. Maneat nihilominus vera & certa illustris martyrum memoria, à Wandelberto quoque olim decantata: *Eleutherii & Anthiæ.*

Bis septena Eleutherius, mater quoque sancta
Anthia præcellent, vitam moriendo sequuti.

Apollonii. Certum videtur, *Apollonium senatorem Romanum*, de quo in laterculo, non cum esse, qui inter Eleutherii socios in Hieronymianis connumeratur, sed ab eo diversissimum, atque ab auctore Romani parvi ex Rufini Eusebio lib. 5 cap. 21, primum in sacros Fastos relatum, cui Ado brevem laudationem aptaverit, aut ex præfato Rufino aut ex Hieronymo de script. Eccl. cap. 42, quidni ex utroque concinnatam. Certe, qua parte *Senatoris Romani* dignitatem attingit, Hieronymum præ oculis habuisse manifestum est: nec minus evidens, Nostrum sua omnia ex Adone mutuatum, quæ fere integra transumpsit Notkerus. Cetera de inclytissimo senatorii ordinis fidei defensore & martyre exquirit hîc Henschenius, & satis exactè digerit Tillemontius tomo 3 à pag. 553 nihil magnopere curans Josephi Scaligeri cavillationem, de qua meminit Ruinartius, inter selecta pag. 73. Sequitur in Martyrologo Viennensi: *Transitus sancti Ursmari*, quem tamen Usuardus in diem sequentem transferre maluit, haud dubie, quod istum verum obitus diem existimaverit, sicuti & multi alii censuere. Locum ejus hoc die occupavit *Perfectus* martyr Cordubensis, aliis omnibus antiquioribus & æqualibus ignotus, sed Usuardi tempore, recenti glorioso certaminis memoria, tabulis ecclesiasticis dignissimus, cujus vitam ex Eulogio illustratam Acta nostra exhibent. *Perfecti.*

AUCTARIA.

Materni. HERINIEN. In textu purissimus, in fine adjicit: *Treveris, sancti Materni episcopi & confessoris.* Unde colligitur, hujus Sancti memoriam peculiari cultu pridem recoli solitam in ea ecclesia vel cœnobio, cujus hic codex olim fuit. Agunt de eo etiam alii hac die, sed plerique XIV Septembris.

PULSANEN. Eleutherii elogium expunxit, cetera purus est.

Textus brevior. CENTULEN. *Apud Messanam Italiæ civitatem, sanctorum martyrum Eleutherii episcopi & Antiæ matris ejus. Romæ, Apollonii Senatoris. Cordubæ, sancti Perfecti presbyteri & martyris. In pago Sambrico, cœnobio Laubias, sancti Ursmari episcopi & confessoris.* Vide die sequenti. *Ursmari.*

ANTVERP-MAJ. In Eleutherio & Apollonio mutilus, de *Perfecto* tacet. In fine autem addit: *Antisiodoro, dedicatio altaris ecclesiæ senioris sancti Stephani protomartyris.* *Dedicat alt. S. Stephani.*

BRUXELLEN. *In Laudiaco, sancti Ursmari episcopi & confessoris. Qui præparatis ad usum monasterii necessariis, cœnobium Lobiense, quod Landelinus fundavit, à Pippino regendum suscepit.* In reliquo textu satis purus est. *DeUrsmaro.*

Perfecti epi. confess. Leonis P P. VICTORIN. *Cordubæ, sancti Perfecti episcopi & confessoris.* Lege ut supra. *Eodem die, sancti Leonis Papæ.* Postrema ista verba etiam habet Codex REG. SUEC. signat. num 130. Sic ut mirum sit, de eo inter Prætermissos nullam fieri mentionem. Sermo est de Leone IX, ut die sequenti patebit.

Ursmari. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Apollonii Senatoris. Materni episcopi & confessoris. Eleutherii episcopi & martyris & Anthiæ matris ejus.*

In VATICAN. signato num. 5949, deest *Perfecti presbyteri & martyris Cordubensis.*

Translat. M. Magdal. CODEX MONTIS SANCTI. *Translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ.* Quo & quando, nescio.

Laceriani. EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura, subdit in fine: *Eodem die, sancti Laceriani episcopi & confessoris.* Vide in Actis de *Lasreano* sive *Molassio.* Dicitur fuisse Legatus Apostolicus.

Caloceri. BELIN. Textum purum refert, sed inter Apollonium & Perfectum immiscet: *Eodem die, sancti Caloceri martyris.* Agit, opinor, de Brixiensi, cujus Acta hodie illustrantur; nisi quis velit ex Hieronym. acceptum, atque Eleutherii & Anthiæ socium esse, cum *Parthenio* aliisque.

Anastasii. GREVEN. *Anastasii Papæ & martyris.* An de elevatione agitur? In Prætermissis remittitur ad XXVII Aprilis. *Item sanctorum Septimi, Victorici, Donati.* Disparatorum ex Hieronymianis & *Septimi & sociorum.* connexio. *Caloceri martyris. Ursmari episcopi & confessoris: secundum Usuardum vero die sequenti.* *Caloceri. Ursmari.* *Laceriani episcopi & confessoris. Petri diaconi & confessoris.* Vide conjecturam, quæ in Prætermissis ponitur. *Laceriani. Petri.*

In Hibernia, Lasriani abbatis & confessoris. Multum fallor, si is idem non est cum *Laceriano* vel *Lasreano* sive *Molassio*, de quo supra, qui & abbas fuit & episcopus. *Lasriani.*

In finibus Hermopolis, sancti Apollonii abbatis & confessoris, magnæ sanctitatis viri. Vide quæ de hoc & altero Apollonio in indice Prætermissorum notantur. *Apollonii.*

MOLAN. *In cœnobio quod Laubias dicitur, depositio beati Ursmari episcopi & confessoris, cujus gesta habentur. Eodem die, sancti Caloceri martyris.* Tum typis minoribus: *Cæsaraugustæ, sanctæ Encratiæ, sive Encratis martyris, de qua scribit Aurelius Clemens in libro Coronatorum, quod in horrendum modum laniata, servata sit in vinculis donec vulnera & corpus putrescerent.* De ea in Actis XVI Aprilis. Aliæ editiones textui Usuardino adjungunt: *Cœnobio Laubiis, depositio sanctissimi Ursmari episcopi & confessoris.* Hæc tamquam pars textus, nisi quod vox una & media litteris Italicis expressa sit. Sequitur Auctarium: *Cujus gesta præclara habentur. Mediolani, depositio sancti Galdini, quæ semper celebratur in Dominica secunda post Pascha. Die decima octava, sancti patris Joannis, discipuli sancti Gregorii Decapolitæ. Eodem die, sancti Jubini episcopi & confessoris, cujus corpus requiescit Lugduni supra Rhodanum.* Hic in Actis, ut ignotus, prætermittitur. *Antisiodori, dedicatio altaris senioris ecclesiæ sancti Stephani, protomartyris Christi. Nam antiqua dedicatio, quæ à beato Amatore celebrata est, quinto Nonas Octobris in antiquis Martyrologiis reperitur.* Tum typis minoribus: *In Montibus, Ayæ comitissæ Hannoniæ, tam sanguine quam vita præclaræ, cujus memoriam facit ecclesia Montensis in Litaniis.* Hæc prima, quæ in Martyrologiis reperiatur sanctæ hujus Comitissæ, Hidulphi itidem Sancti uxoris, memoria. De cultu ejus, vita, reliquiis, patrocinio in litibus, omnia ab Henschenio accurato commentario elucidata sunt. *Galdini. Joannis. Jubini. De dedicat. S. Stephani. Ayæ.*

XIII *Kal.*

XIII *Kal.* *Die* 19.

BEati Thimonis diaconi de septem primis, qui primum apud Beroeam doctor resedit, ac deinde verbum Domini disseminans, venit Corinthum, ibique à Judæis & Græcis, ut traditur, primò flammis injectus, sed nihil læsus est, deinde cruci affixus martyrium suum implevit. *Thimonis.* In Armenia civitate Militana, natalis sanctorum martyrum Hermogenis, Gaii, Expediti, Aristonici, Rufi, Galatæ, una die coronatorum: *Hermogenis & sociorum.* Civitate Caucoliberi, passio sancti Vincentii martyris. *Vincentii.* Cœnobio Laubiis, sancti Ursmari episcopi & confessoris. *Ursmari.*

Sumitur ex *Tornacen. Munerat. Belini prima editione, Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Thimonis* legunt Tornacen. Belin. & antiqui codices alii, quos sequimur. Melius Molan. *Timonis*; male Munerat. *Thinonis*, Greven. *Thymonis.* Sic Belin. male incipit: *Natale sancti Thimonis*, Munerat. *Apud Corinthum.* In Greveno & Molano desideratur, *verbum Domini.* Muneratus sensum nonnihil invertit, pro *ibique à Judæis* &c. scribens, *ibi, ut traditur, à Judæis.* Post *læsus*, in Greven. & Molan. omittitur *est.* Scripsi *Militana* cum codicibus omnibus, quo modo etiam habent apographa Hieronym. Rom. parvum, Ado &c. *Melitinam* intelligi nullus dubito. In Martyrum nominibus, non una scribendi ratio; pro *Caii*, plerique legunt *Gaii*, ut Tornacen. Munerat. Belin. Molan. &c. Greven. cum aliis *Gagii.* Turbam sequi placuit codicum vetustiorum. Tornacen. Greven. & Molan. legunt *Galathæ*, prætuli modum reliquorum, *Galatæ. Rufi* habet solus Belinus. Rursus idem, *In Hyspania civitate* &c. *Calcoliberi* & *Vicentii* errores sunt Munerati. Posui *Ursmari*, ne à communiori appellatione deflecterem, licet Tornacen. Munerat. & Greven. legant *Orsmari.* Belin. *Urbsmari. Nichil, dyaconi* & id genus alia præteriri possunt.

OBSERVATIO. Qui plerosque ex primis Diaconis, ut x & xx Januarii ac ix Aprilis ostendimus, idem *Timonem* primus omnium Fastis ecclesiasticis inseruit auctor Romani parvi: *Apud Corinthum, Timonis diaconi de septem*, ex quo eum Ado translatum, inter festivitates Apostolorum eo ornavit elogio, quod Noster fere ad verbum descripsit. Ast in suo Martyrologio simpliciter annuntiat, ut facit Notkerus, hic primo loco, ille ultimo. Henschenium & hîc & nonnumquam alibi leviculæ cujusdam negligentiæ alius incusaret, quod festivitates Apostolorum non consulens, Usuardo adscripserit, quæ certo Adoniana sunt, ut vere est totum hodiernum Timonis elogium, in Roswydi editione pag. 36. Pauca, quæ de Timone, uno an gemino, dici possunt, etiam minus probata, congessit ipse Henschenius, nec ab aliis quidquam additum reperire est. *Timonis.* *Martyres Armeni* in Hieronymianis inveniuntur æque ac in Romano parvo, sed cum hac diversitate, quod prædicta apographa alios denuo, & quidem repetita eadem positione, adjunctos habeant, de quibus Romanum parvum non meminit, nec proinde Ado, ex quo eos eduxit Notkerus, iisdem ubique terminis notatos, cum nulla de ipsis amplior usquam exstet notitia. *Hermogenis & sociorum.* Wandelbertus eosdem omnes duobus versibus ita concluſit:

Gaio, Aristonico, Rufo, Hermogene atque Galata,
Tertia cum decima, Expedito & martyre fulget.

Vincentius in Hieronymianis etiam notus est, non item in Romano parvo. Ex prioribus eum sumpsit Ado, nihil adjungens, uti nec Usuardus, verosimiliter quod Acta nulla viderint, quæ nec modo exstant, nisi recentius fabricata. De Vincentiorum multiplicitate & identitate in Actis disseritur. Vide quæ diximus XXII Januarii, & *Vincentii, Orontii* atque *Victoris* Acta ibi à Bollando illustrata. *Caucoliberim*, non solum Martyrologis, sed & Geographis notam, mirum est Florentinium ignorasse. Vide de cetero Papebrochii animadversiones hoc die pag. 622; & adde notulam Tillemontii tomo 5 pag. 612. *Vincentii.* De *Ursmaro* ad præcedentem diem dicere cœpimus, quia ab Adone tunc refertur, non sub *Orsmari*, ut alicubi legimus, sed sub *Ursmari* nomine. Sitne autem ab Usuardo consignatus, dubitare me cogunt codices Usuardini plurimi, vix umquam soliti ab auctore suo quidquam detrahere, in quibus tamen plane desideratur. Dubitationem *Ursmari.*

auget varius annuntiandi modus, Pratensi & Rosweydino scribentibus; *Pago Hainoensi* (intellige *Hainau*, *Hannonia*, *Hannoniensi*, quod satis vage dictum est;) ceteris pro textu citatis, pressius & distinctius: *Cœnobio Laubiis*; quam ob causam ex purorum codicum numero excluſus est Pratensis, addens præterea *dedicationem ecclesiæ, in honore sancti Simphoriani*, &c. quamquam hanc recentiori manu adjectam testetur Castellanus, idemque indicet Sirmondus, lineas subducendo. Utcumque tamen se habeat, ea Ursmari annuntiatio, in laterculo servata est, Usuardo, post Adonem, probabilius adscribenda, saltem pro ut à nobis exprimitur, licet Ado paulo aliter legerit, nempe: *Laubaco monasterio, translatus sancti Ursmari episcopi & confessoris.*

AUCTARIA.

DE Pratensi abunde dictum est.

HERENIEN. Hodie à reliquis discrepat, Ursmarum excludens, ejusque loco substituens: *Eodem die, apud ecclesiam beati Petri Romæ, depositio Domni Leonis Papæ noni, qui ecclesiam beati Remigii dedicavit.* *Leonis IX.*

PULSANEN. In Timone purus est, immediate subjungens: *Civitate Caucoliberi* &c. De Melitinensibus tacet, atque etiam de Ursmaro.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Deficiunt etiam in Ursmaro.

ROSWEYD. Pro *Timonis*, scribit *Timothei*. In ceteris textum sequitur, nisi quod legat: *In pago Hainoënsi*, & in fine subjiciat: *In Cantia, passio sancti Elphegi archiepiscopi & martyris, qui à paganis captus & necatus, in Lundonia sepultus est.* *Elphegi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Ursmari non meminerunt, in reliquo textu ferme puri sunt. ALBERGEN. in eo defectu convenit, sed præterea Vincentium Caucoliberitanum excludit.

BRUXELLEN. Et hîc Ursmarus deficit; de cetero proxime ad textus puritatem accedit. In fine autem subdit: *Eodem die, sancti Leonis Papæ noni & confessoris. Qui primum episcopus Tullensis, ab imperatore Henrico ad Papatum promotus, & ex hoc conscientiam habens, resignavit. Et denuo rite electus, post laudabilem vitam, in ecclesia sancti Petri tumulatur, clarens miraculis.* *Leonis IX.*

HAGENOYEN. Neque hîc à textu multum deviat. De Ursmaro etiam tacet. In fine subjungit: *Cantuariæ, sancti Elfegi episcopi & martyris.* *Elfegi.*

CENTULEN. Incipit à Melitinensibus, in quibus purus est. Sequitur: *Apud Septimaniam, civitate Caucoliberi, sancti Vincentii confessoris, cujus gesta habentur. Eodem die, sancti Thimonis diaconi de septem primis, qui crucifixus Chorinto quievit.* Quæ Vincentii Acta superſint docet Papebrochius hîc.

ANTVERP-MAJ. In Armenis & Vincentio, priori non multum absimilis, ita prosequitur: *In cœnobio quod dicitur ad Laudibas, depositio beati Ursmari episcopi & confessoris, cujus gesta habentur.* In Timone textum abbreviat, servata tamen rei substantia.

Elphegi. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Elphegi Cantuariensis episcopi & martyris cum multis aliis. Thimonis diaconi & martyris.* Et in margine: *Festivitas sacræ lanceæ celebratur feria sexta post octavam Paschæ.* *De sacra Lancea.*

VATICAN. signatum num. 5949. Inter Armenos omittit *Rusi*. De Ursmaro etiam nihil. In fine autem adjicit: *Romæ, depositio sancti Leonis IX Papæ, qui sedit in pontificatu annis quinque.* *Leonis.*

In UGHELLIAN. Deest Ursmarus.

FLORENTIN. *Florentiæ in partibus Tusciæ, sancti Crescentii, subdiaconi sancti Zenobii, ejusdem urbis episcopi, cujus vita virtute & miraculis claruit anno Domini* CCCCXXIV, *à Zenobio tunc ibi Præsule, honorifice in ecclesia Cathedrali sepultus, ac litteris sancti Ambrosii Mediolanensis præsulis, nuntiato ejus obitu, laudatus.* Patet encomiastæ imperitia. *Crescentii.*

BURDEGALEN. *Cœnobio Laubiis, sancti Ursmari episcopi.*

BIZUNTICEN. *Romæ, depositio Leonis Papæ & confessoris, cujus vitam esse sanctissimam, crebra testantur miracula.* *Leonis.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu fere pura est, scribit tamen: *In pago Hamensi, cœnobio Lambus, beati Ursmari* &c. Tum: *Solemniaco, sancti Tillonis* [Tillonis] *episcopi & confessoris.* Quis hic sit, vide in Prætermissis. *Eodem die, sancti Elphegi episcopi Cantuariensis & martyris.* *Solemniaco.* *Tillonis.* *Elphegi.*

BELINI EDITIO ALTERA. Textui superaddit: *Romæ, sancti Leonis Papæ & confessoris.* *Leonis.*

GREVEN. *Donati, Vitalis.* Ille ex Hieronym. acceptus est, cujus sit alter, nescio. *In Cantia, sancti Alphegi. Qui, ut refert Vincent. libro 26, claris natalibus ortus & litteris traditus, cum legisset, quæ ad salutem sufficere videbantur, totum Philosophiæ studium convertit ad diligendum Deum, primumque Wintoniæ episcopus, deinde anno Domini* MVI *Cantuariensis archiepiscopus factus, ob vitæ sanctimoniam, ad palmam martyrii meruit pervenire. Dulcissimi & Charissimi martyrum.* De his vide Prætermissos. *Apud Arabiam, sancti Tymonis episcopi & martyris.* Nec inter Prætermissos notus est. Vide de altero Timone. *Solemniaco, Tyllionis episcopi & confessoris. Romæ, depositio sancti Leonis Papæ* IX *& confessoris. Qui Alemannus natione, primo episcopus Tullensis fuit, Bruno dictus. Cum enim Romani ab imperatore postulassent Pontificem sibi dari, & ille nullum episcoporum Teuthoniæ ad hoc onus assumendum inclinare posset, tandem iste consensit, & laudabiliter regens Ecclesiam, miraculis clarus quievit anno Domini* MLIV. *Apud Wesaliam superiorem, in diœcesi Treverensi, passio beatæ memoriæ Wernheri pueri annorum* XIV, *qui anno Domini* MCCLXXXVII *à Judæis in die Præceves suspensus, flagellatus, in membris omnibus incisus, crudelique morte interemptus, multis statim claruit miraculis. In Dacia, civitate Othoniensi, translatio sancti Kanuti regis & protomartyris Daciæ.* Colitur x Julii. *Donati.* *Vitalis.* *De Alphego.* *Dulcissimi.* *Charissimi.* *Tymonis alterius.* *Tillonis.* *Leonis.* *Wernheri Wernheri.* *Translatio Kanuti.*

MOLAN. De Leone adducit ipsissima verba ex HERINIENSI supra relata. *In Blandinio monasterio, elevatio corporis sancti Florberti, primi ejusdem cœnobii abbatis.* Colitur x Novembris. *Ipso die, sancti Alphegi episcopi & martyris.* Tum litteris minoribus: *Qui primum Wintoniæ* .... ut supra. *Apud Wesaliam superiorem* .... etiam ex GREVEN. Editiones postremæ Ursmarum omittunt, pridie memoratum. De Elphego ut supra. Item de Leone. Sequitur: *Die decima nona, sancti patris Joannis de vetusta Laura.* In Florberto & Wernhero nihil immutatum invenio. *Elevat. Florberti.* *Alphegi.* *Joannis à vetere Laura.*

XII *Kal.*

XII *Kal.* *Die* 20.

ROmæ, natalis ſancti Victoris Papæ, qui poſt beatum Petrum quintus decimus, rexit Eccleſiam annis decem, & ſub Severo principe martyrio coronatur. Item Romæ, ſanctorum martyrum Sulpitii & Serviliani, qui prædicatione & miraculis Domitillæ virginis, ad fidem Chriſti converſi, cum nollent idolis immolare, à præfecto urbis Aniano capite cæſi ſunt. In Galliis civitate Ebredunenſi, ſancti Marcelli, ejuſdem urbis epiſcopi & confeſſoris, qui divino juſſu, cum ſanctis ſociis Vincentio & Domnino ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum verbo & ſignis admirandis, quibus uſque hodie refulget, ad fidem Chriſti convertit.

Victoris P P.

Sulpitii & Serviliani

Marcelli alias Marcellini & ſociorum.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Tornacen. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Codex Roſweyd. pro *coronatur*, ſolus legit, *coronatus eſt*. Sic Tornacen. & Munerat. pro *Sulpitii*, *Supplicii*, ut aliqui ſcribunt *Sulpicii*. Roſweyd. male præfigit *Publii*. Item Munerat. Greven. & Molan. *Domicillæ*. *Salviano* pro *Aniano* in Munerato error eſt. Molan. legit *Marcellinus* & recte, opinor; ceteri *Marcelli*. In Herinienſi ſuperius adſcriptum *ni*. Greven. habet *Marcelli primi*. Munerat. *Dominio* pro *Domnino*. De cetero *Rhomæ*, *natale*, *Ydolis*, *Ebredunenſe*, *Affrica*, *Aphrica* & hujuſmodi minutiæ facile condonandæ.

OBSERVATIO. *Victorem epiſcopum* cum tribus ſociis, in Hieronymianis referri perſpicuum eſt: *Romæ, depoſitio S. Victoris epiſcopi, Felicis, Alexandri, Papiæ*. An hîc ut *martyr* ſignetur *Victor*, non ſatis certum eſt, niſi ſociorum cauſa id erui poſſe videatur. Apud Romanum parvum, Victorem epiſcopum & martyrem invenio, ſed incomitatum: *Romæ, Victoris epiſcopi & martyris*. Iſne Romanæ an alterius civitatis epiſcopus fuerit, diſputat Henſchenius, alia epiſcoporum extraneorum Romæ paſſorum exempla commonſtrans; atque unà probare nititur *Victorem* in Hieronymianis apographis hoc die memoratum, quiſcumque ſit, Romanum Pontificem iſtius nominis non eſſe, utpote qui XXVIII Julii defunctus creditur, quo die à Rabano, Notkero, aliiſque Martyrologis, & præſertim Romano moderno, colitur. Id à Molano pridem obſervatum, fecit ut in poſterioribus Uſuardi editionibus textum mutilaverit, tranſlato in menſen Julium eo Victore, qui certiſſime hoc die ab Adone pro *Victore Papa* ſumitur; ſive ipſe à ſciolo forte aliquo, ut ſuſpicatur Henſchenius, in errorem inductus, ſeu primus omnium lapſus fuerit. Adonis elogium Noſter, & alii eum ſecuti, pauculis mutatis, tutò tranſcribendum exiſtimarunt. Longiuſculum eſt, quod in Moſandri editione legitur, & adhuc paulo auctius à Notkero exhibetur, ubi auctor illa ipſa adjungit, quæ XXVIII Julii apud eumdem ex Rabano iterum deſcripta ſunt. De Henſchenii mente dubium non eſt; Papebrochius diem XX Aprilis præferendum putavit, atque adeo cum Florentinio cenſuit, ipſum *Victorem Papam* eſſe, qui hoc die in Hieronym. celebratur: quibus ſubſcribit Tillemontius, Victoris vitam per octo articulos deducens tomo 3 à pag. 100. Pagius ad annum CCI num. 5, vix audet diem obitus definire, licet aperte ſupponat, in Hieronymianis *Victorem Papam* XX Aprilis annuntiari. Variorum opiniones hîc curſim attingimus, ad XXVIII Julii in Actis examinandas. Nos interim, ut ſæpe monuimus, Uſuardum ſive errantem, ſive vera prædicantem, nativis coloribus repræſentare conamur. Beda totis ſeptem diebus vacat, hodiernum Flori ſupplementum, non Victorem, ſed *Anicetum* Papam commemorat.

Victoris P P.

Sulpitius & *Servilianus* ſolo nomine à Romano parvo appellantur, Hieronymianis incogniti. Ado ex Actis ſanctorum Nerei, Achillei & Domitillæ, de quibus alibi non ſemel agendum eſt, inſigni eos exornat encomio, cujus potiorem partem ſuam facere ſatis habuit Uſuardus. De eorum martyrum tranſlationibus, de variis *Servilianis*, aliiſque eò ſpectantibus plura annotavit Henſchenius. *Marcellinus* & ſocii, ſolius Adonis ſunt, ex cujus elogio ſuum formavit Noſter, Notkerus totam meſſem colligit. Acta à nobis edita Adonem vidiſſe oportuit, quorum, ſi non auctorem, ſaltem ſcribam detexit Mabilio in Diplomatica pag. 172 litt. E, ex codice *ab octingentis annis deſcripto, à Deodato presbytero*. Vitam paucis decurrit Tillemontius tomo 7 à pag. 561. Cur autem *Marcellinum* Adonis, plerique noſtri, iique probatiſſimi codices in *Marcellum* tranſmutaverint,

Sulpitii & Serviliani.

Marcellini & ſociorum.

non habeo unde conjiciam : scripsi *Marcelli*, quoniam ita scriptum invenio. In codice Herinensi, ut jam indicavi, desuper adjectam videre est syllabam *ni*, sed recentiori & atramento & calamo. Hæc pro laterculi primæva simplicitate dicta sint satis : sequantur Wandelberti priores bini versiculi, qui Marcellinum & socios celebrant, posteriores duo in Auctariis subjicientur :

Marcellinus, Dominus, Vincentius atque,
Nomine bis senam radiant festoque fideque.

AUCTARIA.

EST in PRATEN. ad marginem, ni fallor, adjecta *revelatio corporis sancti Georgii Bethleemici, monachi & martyris, & sancti Venantii abbatis*, sed hujusmodi additiones plerumque negligimus.

PULSANEN. & LOVANIEN. Ultimas textus lineas detruncant, sistendo in, *episcopi & confessoris*, suppressis reliquis.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri sunt, sed in fine adjiciunt : *Antisiodori, sancti Mariani.* Hoc nomen varie tortum & deformatum est, non solum in codicibus nostris, sed etiam in Hieronymianis, de quo vide Florentinium. Castellanus censet legendum, ut hic habetur. *Mariani.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui puro etiam subjungunt : *Apud Antisiodorum, depositio sancti Marciani* (ita multi scribunt, pro *Mariani*) *presbyteri & confessoris.*

ALBERGEN. & DANIC. In Auctario cum duobus præcedentibus conveniunt, sed sancti *Victoris* annuntiationem differunt in XXVIII Julii.

CENTULEN. In Victore purus, ita proseguitur : *Item Romæ, sanctorum Sulpitii & Servitiani, qui hortatu beatæ Flaviæ Domitillæ ad fidem conversi & pro Christi amore sub Aureliano* [Aniano] *passi sunt. Antisiodori, sanctorum confessorum Mamertini & Mariani presbyterorum.* *De Sulpitio & Servitiano Mamertini & Mariani.*

ANTVERP-MAJ. A CENTULENSI, phrasi paulum differt. Pro *Mamertini*, scribit *Martini.*

BRUXELLEN. De Victore addit : *Hic terminum Paschalem, & quod Pascha semper in die Dominica celebretur instituit.* In secunda annuntiatione purus est. In tertia ex Adone subjungit : *Ita ut baptisterium, quod ipse apud præfatam urbem condidit, in sacrosanctis Paschalis festi vigiliis, divina virtute singulis annis, aquis subtus inundetur & per septem ejusdem solemnitatis dies gratia exuberante permaneat. Apud Antisiodorum, sanctorum confessorum Mamertini & Marciani presbyterorum.* *De Victore.* *De Marcello* *Mamertini &c.*

HAGENOYEN. Incipit : *In Missia, sanctæ Hildegundis virginis.* Sequitur totus textus satis purus. Tum : *Anthisiodoro, sancti Martiani presbyteri.* [Jam diximus melius vocari *Mariani.*] *In Ycomedia, sanctorum Sevelli & Theophanis : ii sunt translati in Cellam Karoli.* Sintne hi fortasse *Synesius* & *Theopompus*, vide in indice Prætermissorum & XXI Maii. Synesium aliquem hodie canit Wandelbertus : *Hildegundis* *Sevelii &c.*

Festaque Synesii celebrantur martyris almi,
Pontificis titulo, doctrina & morte beati. *Synesii.*

Ita quidem poeta Martyrologus, sed necdum satis explicatum invenire licuit, quis ille *Synesius* sit, *episcopi* & *martyris* titulo insignitus. Non jubet hariolari, doceat nos, qui talem *Synesium* usquam repererit. Forte corruptum fuerit nomen, sed & hoc æque incertum est ; ut proinde satius sit, aliquid luminis alicunde exspectare.

AQUICINCT. Sic incipit : *Romæ, natalis sancti Victoris Papæ, qui post beatum Petrum tertius decimus, rexit ecclesiam annis decem & sub Severo principe martyrio coronatur. Hic constituit, ut sanctum Pascha semper die Dominico celebraretur, & à quinta decima Luna primi mensis, usque ad vigesimam primam observaretur. Constituit etiam, ut necessitate facienti, sive in flumine, sive in mari, seu in fontibus, sub Christiana confessione, quicumque hominum, ex gentilibus venientes, baptizentur.* Hæc ex aliquo Adonis auctiori apographo vel ex Notkero desumpta sunt. *De Victore.*

DAVERONEN. *Antisiodoro, sancti Martini.* Et hactenus habet etiam AQUICINCT. supra. *Martini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Victoris Papæ & martyris. Mamertini abbatis. Marciani* [Mariani] *presbyteri.* *Mamertini. Mariani.*

VATICAN. num. 5949. *Item Romæ, via Numentana, sanctorum Aralaci & Donatæ.* Vide totam cohortem & primi nomen recte scriptum, in Actis. *Aralaci & Donatæ*

UGHELLIAN. *Antisiodoro, sancti Martiani.* *Martiani.*

FLORENTIN. *Antisiodori, sancti Martiani.* *Martiani.*

DIVIONEN. ecclesiæ sancti Stephani. *Antisiodori, sanctorum confessorum Mamertini & Mariani presbyteri. Et translatio sanctæ Exuperiæ virginis.* Lege *Exuperantiæ*, ut infra. Colitur XXVI Aprilis. *Mamertini & Mariani.*

REMENS. ecclesiæ SS. Timothei & Apoll. *Translatio corporis sanctæ Exuperantiæ virginis.* *Translatio Exuperantiæ.*

EDIT. o LUBECO-COL. Victorem remittit ad XXVIII Julii. Altera textus pars satis pura est. In fine : *Anthisiodoro, depositio sanctorum confessorum, Mamertini & Mariani presbyterorum.* *Mamertini & Mariani.*

BELIN. In ultima annuntiatione, Marcellini socios expunxit, cetera purus est. In fine addit 1 editio : *Anthisiodori, sancti Martiani.* Altera subdit, *confessoris.* *Martiani.*

GREVEN. *Item, sanctorum Johannis, Victoris Donati.* Ex Hieronym. *Adelarii episcopi & martyris.* Vide in Prætermissis. *Antisiodoro, sanctorum Marciani & Mamertini presbyterorum. Item sanctæ memoriæ Hildegundis virginis, sanctimonialis Cistercienſis Ordinis, quæ & Josepha dicta est.* *Johannis & Victoris.* *Hildegundis*

MOLAN. *Antisiodori, sancti Martiani.* Typis minoribus de Hildegunde ut GREVENUS. In aliis editionibus, ut jam supra dixi, expunctus est Victor Papa. In fine de Martiano eadem. *Die vigesima, sancti patris Theodori, qui fuit in Trichine.* Rursus minoribus litteris : *Sconaugiæ, obitus Hildegundis virginis, Ordinis Cistertiensis, quæ & Josepha dicta est.* Quidni *Josephum* potius appellat, utpote quæ sub virili habitu inter monachos admissa est, ibidemque sanctissimè vixit, post multa & gravia pericula, quibus ante religionis ingressum exposita fuerat. Videatur mirabilis vita, à connovitio, rerum omnium in monastica professione inter viros gestarum, teste oculato scripta & à Papebrochio illustrata. *Martiani.* *Theodori.* *Hildegundis*

XI *Kal.*

XI *Kal.* *Die* 21.

APud Perſidem, natalis beati Symeonis epiſcopi & martyris, qui jubente Sapore Perſarum rege comprehenſus ferroque onuſtus, cum de Domino voce libera & conſtantiſſima teſtaretur, primum carcerali ergaſtulo cum aliis centum, è quibus alii epiſcopi, alii presbiteri, alii diverſorum ordinum clerici, maceratus, noviſſimè cum omnibus juſſus eſt pariter decollari. Paſſi ſunt cum eo etiam clariſſimi quidam viri Uſtazadis, Abdella, Ananias & Puſitius, cum filia, quæ erat ſacra virgo. Alexandriæ, ſanctorum Aratoris presbiteri, Fortuni, Felicis, Silvii, Vitalis, qui in carcere quieverunt. *Symeonis & ſociorum.* *Aratoris & ſociorum.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Roſweyd. Munerat. Belini prima editio*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Simeonis ſcribunt Praten. & Molan. quos cum pluribus codicibus alibi ſecuti ſumus: codicum aliorum auctoritas hîc aliò nos divertit. Si hinc inde fluctuemus, ipſorum, non noſtra culpa eſt, ſed facile condonanda. *Apprehenſus* pro *comprehenſis* ſolus Belinus legit, apud quem & *Perſidam* pro *Perſidem*. *Conſtantiſſimè* adverbialiter poſuit Molanus. In nonnullis codicibus ad, *alii epiſcopi, alii presbyteri, alii* &c. inſeritur verbum *erant*, aſt in textu, cum codicibus probatioribus, ſatis intelligi ſupponitur. *Uſtazadis*, legunt codices omnino omnes, excepto ſolo Belino, in quo *Uſtozadis*. Acta præferunt *Uſthazanes* ex Sozomeno, attamen Romanum parvum & Ado legunt cum textu. *Epuſitius* in Belino, ponitur pro, *& Puſitius*. In ſolo Herinienſi invenio, *cum filia ſua*. Conſentiunt Praten. Herenien. Tornacen. Roſweyd. Greven. & alii in *Fortuni*, quod adeo in textu ſervandum putavimus, licet melius, ni fallor, alii legant *Fortunati*, Munerat. *Fortunii*. Sunt qui ponant & *Vitalis*, ſed probatiſſimi hoc prætermittunt, ut Uſuardo familiare eſt. *Nonuſtus*, *Felicis* &c. notatione non indigent.

OBSERVATIO. Romanum parvum unicam hoc die annuntiationem ponit: *In Perſide, ſancti Simeonis epiſcopi & martyris cum aliis centum, & Uſtazadis, & Abdellæ, & Ananiæ, & Puſicii.* Atque ibi nobiliſſima martyrum acies in ſacris Faſtis primum innoteſcit, procul dubio ex Sozomeno aut ex Tripartita accepta, cui ex eiſdem monumentis elogium ſuum concinnavit Ado, cujuſque medullam Uſuardus ſatis eleganter decerpſit; Notkerus ferme integrum de more tranſtulit. Plura, tum quæ ad rectam nominum expreſſionem, tum quæ ad diverſum *Uſthazanis* & aliorum obitus diem ſpectant, vide ſis in Actis noſtris explicata & illuſtrata; ubi id præcipue ſtuduiſſe videtur Henſchenius, ut acerrimæ perſecutionis, quam adverſus floreſcentem Perſidis Chriſtianitatem movit hoſtis ejus infenſiſſimus Sapor, initium probabilius ex Hieronymo ad Conſtantii tempora reduceret, quod ad Conſtantini ætatem male à Sozomeno relatum, probant cum ipſo eruditi recentiores Ruinartius inter ſincera & ſelecta à pag. 632, & Tillemontius tomo 7 à pag. 76, ubi tota hiſtoria late & ex ordine digeritur. Attamen Henſchenio minime conſentiunt laudati Ruinartius, Tillemontius & alii in eo, quod Symeonis & ſociorum martyrium differat ad annum CCCXLIX. Fecit hoc Magiſter noſter plauſibili ratione ductus: cum enim in Sozomeno Perſarum iſtorum martyrium accidiſſe dicatur die, *quo memoria ſalutaris Chriſti paſſionis quotannis recoli ſolet*, recte cenſuit, quærendum eſſe annum quo XXI Aprilis cum die Paraſceves concurſum habeat; is vero cum ante annum CCCXLIX non recurrat, ibi Symeonis & aliorum certamen (Uſthazanes pridie coronatus erat) collocandum omnino putavit. Recte, inquam, cenſuit, ſi recte ſuppoſuiſſet, in Martyrologiis noſtris verum ſemper & proprium paſſionis diem, martyrum feſtivitati aſſignari, atque hîc die XXI Aprilis certo paſſos eſſe Symeonem & ſocios. Id utique ſuppoſuit Henſchenius, ſed recte ſuppoſuiſſe, ei concedere non poſſumus, nimis gnari auctorem Romani parvi & Adonem, ut aliàs palam fecimus, ſæpiſſime dies ſelegiſſe, aut ex mero arbitrio, aut ex conjectura aliqua; qualem ſuggerere hîc potuit ipſa illa Sozomeni periocha de die, *quo memoria ſalutaris Chriſti paſſionis quotannis recoli ſolet*, quemque ipſi cum XXI, Martyrologi alii, tum Latini tum Græci (Chronologi non boni) cum alio Aprilis die compoſuerint, ut clare iterum patebit die ſequenti, & alibi fuſius poterit demonſtrari. Ne pluribus ab inſtituto deflectam, candide fateor *Symeonis & ſociorum.*

fateor, me subducto ab Henschenio calculo fidere omnino non audere, urgentibus præsertim aliis rationibus, quæ Symeonem & socios, sub principio grassantis Saporianæ persecutionis, anno circiter CCCXLIV martyrium subiisse, verosimilius ostendant; in quo fallit Pagii in Baronium critica ad annum CCCXLIII, dum Henschenii sententiam describit & sequitur. Nolim tamen cum Castellano hac ratione induci, ut solennitatem à Martyrologis nostris, tot jam seculis stabilitam, loco suo dimoveam, quam eidem etiam affixit Wandelbertus, *Caium* diei sequentis huc retrahens:

Undecima Gaius, pariter Simeonque coluntur.

Altera classis *martyrum Alexandrinorum* ex apographis Hieronymianis proficiscitur, in quibus non omnimoda invenitur conformitas, ut recte observavit Florentinius. Manifeste patet, quinque dumtaxat ab Adone selectos, à quo eos Usuardus accepit, ordine paululum immutato, variatoque unius nomine, quem notæ optimæ codices nostri non *Fortunatum*, ut Ado legit, sed *Fortunum* constanter appellant. Nomen depravatum inquies; esto: à codicibus nostris nequaquam recedere certum est, ut in *Ustazade*, qui *Usthazades* vel *Chustazates*, vulgo *Usthazanes* vocandus est; & *Abdella*, qui *Abedechalas*, nimium forte religiose præstitimus. Atque hinc abunde patet textus Usuardini integritas.

Aratoris & sociorum.

AUCTARIA.

PULSANEN. Mutilus est, omittens ea, quæ de *Usthazane* & sociis in latercutio dicuntur inter *decollari* & *Alexandriæ*.

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In textu puri, subdunt in fine: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio beati Walbodonis* [*Walbonis* scribit DANIC.] *ejusdem urbis episcopi.* Idem Auctarium habet LOVANIEN. sed deficit in iisdem, in quibus deficit PULSANEN. supra.

Walbodonis.

CENTULEN. *Apud Persidem, sancti Symeonis Seleuciæ* [Seleuciæ] *& Thesefontis* [Ctesiphontis] *regalium civitatum episcopi, qui persequente rege Persarum, post alia tormenta capite plexus est. Cum quo passi sunt Usthazades eunuchus, Abdella, Ananias senes, Pusicius cum filia virgine. Alexandriæ, sanctorum Fortunati, Aratoris presbyteri, Felicis, Silvii, Vitalis, qui in carcere quieverunt. In Galliis, civitate Ebreduno, sancti Marcellini, primi ejusdem civitatis episcopi & confessoris, Vincentii* [adde *Domnini*] *sociorum ejus.* De quibus nos pridie.

Marcellini & sociorum.

ANTVERP-MAJ. In Simeone, textum ex Adone interpolavit. In Alexandrinis, cum CENTULENSI convenit. Sequitur ultimo loco, de Marcellino, sed pure, ut heri in textu legimus.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, sancti Sotheris Papæ. Qui sedit annis novem & tunc martyrio coronatus est. Hic constituit, ut nulla monacha pallas sacratas tangeret, sed ut velum portet.* Multi alii Sotherem hac die referunt, qui ad sequentem pertinet. Sequitur de Simeone, ubi ex Adone inseruntur hæc verba: *Seleuciæ & Thesephontis regalium civitatum episcopi* &c. In Alexandrinis purus est. In fine: *Leodii, depositio beati Walbodonis, ejusdem civitatis episcopi.*

Sotheris.

Walbodonis.

HAGENOYEN. In Simeone satis purus, sequentes duas annuntiationes turpiter confundit, hoc modo: *Alexandriæ, sanctorum martyrum Aratoris presbyteri & Fortunati. Item Leodii in ecclesia beati Laurentii, sancti Walbodonis episcopi ejusdem urbis, Silvii, Felicis & Vitalis, qui in carcere quieverunt.* Annuntiationum confusio. *Romæ, sancti Agapiti Papæ, qui multum in gestis pontificalibus laudatur. Hic ingressus est Constantinopolim & Justinianum imperatorem ab errore revocavit Arthemii*, [Anthimi] *ipsum Arthemium destituendo, & Menam Catholicum virum constituendo. Hic Arthemius in Christo duas negabat naturas. Et obiit Papa Constantinopoli & transfertur in Romam, & cum gloria sepelitur in ecclesia sancti Petri Apostoli. Hic etiam constitutiones fecit.* Hic importune intrusus est Agapitus, qui xx Septembris colitur; quidquid à multis aliis, cum Notkero, die sequenti referatur.

Agapiti.

AQUICINCT. Incipit: *Romæ, sancti Sotheris Sotheris. Papæ. Hic constituit, ut nulla monacha pallam sacratam contingeret in ecclesia, nec incensum poneret.* Sequitur textus.

VICTORIN. Post *virgo* subdit: *Item sancti Sotheris Papæ. Hic constituit, ut nulla monacha pallam consecratam contingeret, neque incensum offerret.*

REG. SUEC. qui fecit Principis Ursini à Rosemberg: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depo- Valbon. sitio beati Valbonis, ejusdem ecclesiæ episcopi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Simeonis episcopi & martyris cum aliis pluribus sub Sapore Persarum rege, sub* [quo] XVI *millia diversis in locis & temporibus martyrio coronati sunt.*

VATICAN. num. 5949. In fine: *Romæ, natalis sancti Soteris Papæ, qui sedit in episcopatu annis* IX. *Soteris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Simeone ferme ut BRUXELLEN. interpolata, in Alexandrinis pura est. Sequitur: *Leodii in ecclesia beati Laurentii, depositio sancti Walbodonis, ejusdem urbis Walbodonis. episcopi & confessoris. In Anglia, civitate Cantuaria, sancti Ancelmi episcopi & confessoris.*

Anselmi.

BELINI 2 editio: *Eodem die, translatio sancti Osualdi episcopi Eboracensium.* Colitur XXVIII *Translat. Osualdi.* Februarii.

GREVEN. *Romæ, beati Sotheris Papæ & martyris. Sotheris. secundum Adonem vero, die sequenti.* Imo hac die ponitur à Mosandro: in editione ROSWEYDI notus non est, nisi male in appendicem rejectus sit. *In Anglia, beati Anselmi archiepiscopi & Doctoris præcipui. Hic ex confinio Lombardiæ & Burgundiæ ortus, venit Beccum, allectus fama magistri Lanfranci, factusque est ibi primo monachus & deinde Prior, postremo Cantuariensis archipræsul effectus, vita & doctrina excellenter claruit circa annum Domini Luciani.* MC. *Luciani Viennensis episcopi.* Potius *Juliani*, de quo vere potuit dicere, poni ab Adone die sequenti, quo colitur. *Apud Leodium, Walbudonis episcopi & confessoris. Item beatæ memoriæ Victoris Victoris P.* *Papæ tertii & confessoris. De quo inter alia legitur, quod in magna corporis sui continentia vixerit, cilicio asperrimo ad carnem semper indutus. In mensa convivæ-*

convivarum frequenter fallebat oculos, cibos tangens, non gustans. Noctu, modico somno accepto, latenter de lecto surgebat, orationibus, venis & lacrymis vacans. Claruit etiam miraculis. Rimittitur ad XVI Septembris.

MOLAN. De Oswaldo, ut BELIN. *Eodem die, sancti Anselmi episcopi & confessoris. Romæ, sancti Soteris Papæ: qui sedit in episcopatu annos novem, sepultus in cœmeterio Calisti. Hic constituit* &c. *In Africa, natale Maximini martyris: Qui tempore Decii, post alia tormenta, lapidibus oppressus est.* Ita eum vocat Rabanus, cujus elogium describit Notkerus. In Actis, sub nomine *Maximiani*, remittitur ad XXX Aprilis: Pergit MOLAN. sed litteris minoribus: *Liber anniversariorum ad S. Laurentium: Dominus Wolbodo Leodiensis piissimus episcopus à seculo migravit, qui huic loco res sacras dedit & in eo humari elegit.* Hactenus I editio. In aliis, de Anselmo, ut supra. Tum: *Die vigesima prima, sancti hieromartyris Januarii & comitatus ipsius, & sacrosancti martyris Theodori, qui fuit in Perge.* De his duobus agitur in elencho Prætermissorum; quæriturque, an vera sint, & non potius inversa nomina. Rursus typis minoribus: *Apud Leodium, in ecclesia sancti Laurentii, Dominus Vualbodo* &c. ut supra.

Maximini.

Januarii & sociorum.

Wolbodonis.

X *Kal.* *Die* 22.

ROmæ via Appia, natalis beati Gaii Papæ, qui cum Ecclesiam undecim annis, mensibus quatuor, diebus duodecim rexisset, martyrio coronatus est sub Diocletiano principe. Apud Persidem, sanctorum martyrum, qui pro Christi nomine gladio jugulati sunt sub rege Sapore. In quo fidei certamine passus est Melisius episcopus, Acepsimas quoque episcopus, cum presbitero Jacobo. Mareas & Bicor nihilominus episcopi, cum clericis fere ducentis quinquaginta; monachis etiam & sacratis virginibus plurimis. Inter quas & Symeonis episcopi soror nomine Tarbua, cum pedissequa sua, serrâ scissa est. Civitate Cordula, natalis Parmenii, Helimenæ & Chrisoteli presbiterorum, Lucæ & Mucii diaconorum, quorum triumphus martyrii in passione beati Laurentii habetur. Lugduni, sancti Epipodii, qui persecutione Antonini Veri, post illata sibi gravia tormenta, martyrium capitis abscisione complevit.

Caii PP.

Martyrum Persarum Melisii, Acepsimæ & sociorum.

Parmenii & sociorum.

Epipodii.

NOTA. Ex codicibus nostris omnibus nullum invenio, quem undequaque purum ausim asserere. Singulorum collatio textum dabit, quam fieri poterit, simplicissimum. Grevenus & Molanus puritati accedunt proxime, utpote qui de Melisio hæc solum interserant: *Sanctitate & miraculorum gloria insignis.* Atque hæc in Adone legi equidem fateor, ast Usuardina non esse, probat silentium aliorum codicum omnino omnium, tum Mss. tum typis editorum. Affine aliquid prima fronte reperitur in Tornacensi, ubi, *Melisius Deo acceptissimus*; in Rosweyd. & Belin. *Melisius acceptissimus.* Sed amanuensis oscitantia palbabilis est, dum *Acceptissimus* ponitur pro *Acepsimas.* Jam cur reliqui codices excludantur attende. Pratensis, solito deformior, subdit præterea in fine: *Senones, sancti Leonis episcopi.* Usuardinè, inquies. Non ita existimo: obstant enim codices aliàs integerrimi Herinensis, Tornacensis, Muneratus, Grevenus, & Molanus, quorum auctoritas combinata, ceteris omnibus, me quidem judice, anteponenda est. Adde Rosweyd. & alios non ignobiles, quibus tamen non innitimur. Si cui aliter videbitur, firmioribus argumentis ultro cedam. Hoc etiam ab rerum hujusmodi peritis observari velim, ad exclusionem *Leonis* non parum conducere, quod Grevenus & Molanus in prima sua & puriori editione, nec in Auctariis suis de eo meminerint. Sequitur in præfato codice Pratensi: *Eodem die, inventio sanctorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii.* Sed hæc ad marginem, ni fallor, addita, licet antiqua manu, ut testatur Castellanus, textus puritati nihil officerent, si cetera essent integra. Herinensis purissimus esset, nisi secundo loco insereret: *Parisius, translatio beatorum martyrum Dionysii* &c. Tornacensis nævis aliis non caret; capitale vitium est, quod in fine adjiciat: *Ipso die, inventio sanctorum martyrum Dionysii* &c. Atque ita plane Muneratus, his verbis non satis castigatis: *Ipso die, inventio beatorum corporum Dionysii, Rustici & Eleutherii, de quorum corpora* [melius diceret *quæ*] *requiescunt in cœnobio divi Dionysii in Francia. Eodem die, sanctæ Oportunæ virginis.* Codex Rosweydi, cetera etiam purus, legit in fine: *Inventio sanctorum martyrum* &c.

OBSERVATIO. Ex his evinci puto, textum hîc genuinum & simplicem à nobis repræsentari, tametsi ex nullo seorsim codice eum depromere hac die licuerit. Satis nimirum & abunde est, quod in eo conveniant apographa pleraque, eaque notæ optimæ, licet aliunde nonnulla fuligine inspersa. Si quis immerito excusos putet Grevenum & Molanum, haud gravate patiar eorum brevissimum encomium Usuardo adscribi. Porro reliquos omnes plane excludendos, nemo, opinor, diffitebitur. Superest, ut more nostro Usuardum cum antiquioribus conferamus. *Caium* commemorant exempla *Caii P P.*

Hieronymiana, ad quæ videndus Florentinii commentarius. Est & in Rom. parvo. Beda ipsum condecorat elogio brevi, ab Adone non nihil aucto. Ceterum ipsissima, quæ hîc in textu retulerunt, verba in præfatis Beda & Adone, atque item in Rabano, ad apicem leguntur. Sic tamen ut multo plura habeat Ado, quæ hîc & in toto textu Notkerus adoptavit. Vidimus die præcedenti, ipsum ibi à Wandelberto cum Symeone Persa decantari. Vita ejus ex Actis sancti Sebastiani & sanctæ Susannæ ab Henschenio desumpta est, iisque notis illustrata, ut nihil magnopere desideretur. Quid de ea censeant recentiores critici, opportunius expendi poterit in majori opere ad XI Augusti.

Martyrum Persarum, sub Sapore.

Hesternæ Persarum turmæ subjungitur altera *martyrum plurimorum*, ut Romanum parvum breviter indicat. Ab Adone, si non verius, saltem distinctius, quorumdam nomina enumerantur, ex quo Noster, contracta paululum phrasi, sua omnia desumpsit. Elogii Adoniani fons idem, qui die præcedenti, nempe Sozomeni, vel potius Tripartita historia. Notatur illic diserte *annus sequens post occisos Symeonem & alios*, atque is ipse *dies, quo memoria passionis Christi recoli solet*, quo non quidem passi martyres, sed *quo exiit edictum Saporis crudelissimum in universam Persidem*. De martyrum illorum ingenti numero & cruciamentorum genere, vide in Actis, Sozomeni num. 7. Annus ex dictis die præcedenti determinandus est, verosimilius CCCXLV. Singulorum certaminis dies procul dubio diversissimus; nihilominus à Martyrologis nostris consignati omnes hoc XXII Aprilis, cum interim certissimum sit, feriam sextam Passionis Dominicæ, ne toto quidem seculo quarto, cum eo die concurrere potuisse; ut rursus manifeste pateat, diem XXII Aprilis, pro mero Romani parvi, & aliorum arbitrio, delectum esse, quod hîc Henschenius fateri cogitur: apud quem verior est nominum orthographia, scorsimque relata & illustrata Acta nonnullorum particularia, quorum aliqua, inter selecta numeravit Ruinartius à pag. 639. Quæ sequitur alia Persarum cohors, *Cordulæ* à Beda tribuitur, à Rabano aliisque per-

Aliorum Martyrum Persarum.

peram *Cordubæ*; quod & superius ad XV hujus, ab eodem Rabano factum observavimus, ubi de ipsa illa positione agendum fuit. Tota ad Babiloniam spectare videtur, cum Polychronio ad XVII Februarii. Plura vide in notationibus Baronii, Florentinii, Henschenii & in Observationibus nostris XVII Februarii, XV Aprilis, X Augusti, & locis aliis, ubi de Laurentii Actis sermo recurrit. Ceterum classis illius encomium habent Beda, Rabanus, Ado, ex quo ultimo pauca Usuardus delibavit. Satisne clarè Cordulenses martyres in Hieronymianis denotentur, dubitari potest: diserte eos memorat Romanum parvum; quorum priores tres primis suis duobus versibus canit Wandelbertus:

Terni presbyteri decimam, ternaque coronant
Palma, Parmeniusque, Elimenes, Chrysotelusque.

Tribus aliis versibus ludit in ternario numero, occasione inventionis sanctorum Dionysii, Eleutherii & Rustici, quam ad textum nostrum non spectare, supra ostendimus. *Epipodius* in Hieronymianis certo consignatus est, additusque ab Adone *Alexander* socius,

Epipodii.

cum utriusque laudatione. Noster autem ea tantummodo decerpsit, quæ *Epipodii* erant propria, neglecto comite Alexandro, qui tamquam tertio post die passus, ab Adone ponitur XXIV Aprilis; vide ibi. De *Juliano*, qui in Adone etiam ponitur, nec Usuardus nec Notkerus meminerunt, forte quod in antiquioribus apographis expressus non fuerit, adjectus subinde, cum aliis nominibus sanctorum episcoporum, ad urbem Vienn enſem propius spectantium.

AUCTARIA.

DE præcipuis nostris codicibus PRATEN. HERINIEN. TORNACEN. ROSWEYD. MUNERAT. GREVEN. & MOLAN. in superiori notatione abunde dictum est; ut plane superfluum sit, singulorum Auctaria aut potius variationes hîc seorsim describere.

PULSANEN. Hac die præter modum defectuosus est: agit enim tantummodo de Caio & Cordulensibus.

ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. In Caio textum mutilant. Pro, *in passione B. Laurentii*, habet, *Abdon & Sennis*, Denique in fine: *Senonis, sancti Leonis episcopi.*

Leonis.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. sic incipiunt: *Romæ via Appia, natale sancti Sotheris Papæ, qui post beatum Petrum undecimus, cum Romanam Ecclesiam rexisset octo annis, martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti.*

Sotheris.

Romæ via Appia, natale beati Gaii Papæ, qui vicesimus nonus post beatum Petrum, cum Ecclesiam undecim annis &c. Eodem die, sancti Agapiti Papæ. Apud Persidem &c. In fine: *Senonis, sancti Leonis episcopi.*

De Caio. *Agapiti.* *Leonis.*

ANTVERPIEN-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. De Sothere, nihil. De Caio, ut supra. In Martyribus Persis puri non sunt. In fine: *Senonis, sancti Leonis episcopi.*

CENTULEN. *Romæ via Appia, in cimiterio Calisti, sancti Gaii Papæ & martyris. In Persida, sanctorum martyrum quam plurimorum sub rege Persarum, inter quos Melesius episcopus, Accepsimas episcopus, Jacobus presbyter, Mareas & Bicor episcopi, Clerici eorum ducenti quinquaginta, monachi & virgines perplures, Zarbua quoque virgo, soror sancti Simeonis episcopi & martyris. Parisius, inventio sanctorum Dionysii, Rustici &* *Inventio.* *Dionysii &* *Eleu-*

Eleutherii martyrum. In Corduba civitate, sanctorum Parmenii & Helimenæ, & Crisostoli presbyterorum, Lucæ & Mucii diaconorum, sub Decio passorum. Lugduni, sancti Epipodii martyris. Senonis, sancti Leonis episcopi.

ANTVERPIEN-MAJ. Textum refert non nihil corruptum & contractum. In fine : *Senones, de-*
De Leone. *positio sancti Leonis episcopi, cujus vita miraculis claruit, & mors pretiosa nichilominus miraculis commendatur.*

BRUXELLEN. De Caio addit : *Hic constituit, ut nemo clericos apud judices seculares accusare*
De Agapito. *præsumat. Eodem die, sancti Agapiti Papæ, qui sedit mensibus undecim. Hic diebus Dominicis processiones fieri constituit. Apud Persidem* ... textum prosequitur satis pure. In fine : *Senonis, sancti Leonis episcopi & confessoris. Item inventio corporum sanctorum martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii.* Vide dicta in notatione.

HAGENOYEN. Incipit à Sotere, de quo jam satis dictum est. Deinde de Cordulensibus. Tum
De Caio. de Caio, ubi post *Diocletiano*, additur : *imperatore cognato suo. Hic constituit ordines clericorum; scilicet, hostiariatum, lectoriatum, exorcistatum, acolytatum, subdiaconatum, diaconatum & presbyteratum.* In martyribus Persis interpolatus est Post illos sequitur : *Item Camarie* [voluit
Anselmi. dicere *Cantuariæ*] *beati Anshelmi episcopi & confessoris, vita & doctrina clari.* In Epipodio, purus est. In fine : *Item Senonis, sancti Leonis episcopi & confessoris.*

AQUICINCT. Post *Diocletiano principe*, subdit ex Adone : *Hic constituit, ut per omnes gradus primum ascenderet, siquis episcopus fieri mereretur, Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolythus, Subdia-*
De Caio & Agapito. *conus, Diaconus, Presbyter. Eodem die, sancti Agapiti Papæ. Hic ingressus Constantinopolim, Anthemium ejusdem urbis episcopum, qui duas in Christo naturas negabat; deposuit, & Menam catholicum ejus loco consecravit.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gaii Papæ & martyris. Plurimorum martyrum apud Persidem. Translatio beati Dionysii & sociorum ejus.*

BIGOTIAN. signatus P 5. *Enonis* [Senonis]
Leonis. *sancti Leonis episcopi.* De quo etiam codices CLUNIACENSIS & UGHELLIAN.

REG. SUEC. signatus numero 428. *Parisius, inventio corporum beatorum Christi martyrum Dio-*
Opportunæ. *nysii, Rustici & Eleutherii. Eodem die, sanctæ Opportunæ virginis.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *Leodii in*
Walbodonis. *ecclesia beati Laurentii, depositio sancti Walbodonis, ejusdem urbis episcopi.* De quo heri.

VATICAN. num. 5949. *Romæ, sancti Agapiti*
Joannis. *Papæ, qui sedit Romæ mensibus* XI. *Eodem die, sancti Joannis martyris Tetensis vel Teatensis.* Hactenus ignotus est.

ALTEMPS. *Senonis, sancti Leonis episcopi. Silva-*
Reguli. *nectis, sancti Reguli confessoris Christi. Item sanctæ Oportunæ virginis. Romæ, sancti Soteris Papæ & martyris.*

STROZZIAN. *Senonis, sancti Leonis episcopi.*
Translat. Eustachii. *Item in monasterio sancti Georgii majoris Venetiarum, translatio sancti Eustachii Patriarchæ Constantinopolitani, anno* D. N. J. C. MCCXLVI. Acta ejus dantur VI Aprilis.

EDITIO LUBECO-COL. De Sothere repetit
De Caio. superius dicta, heri & hodie : addens quod martyrio coronatus sit, *sub Commodo Aurelio.* De Caio præter dicta, sic ait : *Hic constituit, paganos & hæreticos, Christianos non posse accusare, nec notam infamationis inferre. Item statuit, ut nemo episcopum aut reliquos clericos apud judices seculares accusare præsumat.* De Agapito, *quod processiones fieri constituerit.* Sequitur : *Treveris, sancti Abrunculi episcopi & confessoris, qui nunc in* Abrunculi. *monasterio, quod vocatur Sprenckgyersbach, requiescit.* In Cordulensibus & Epipodio fere purus est. *Senonis, natale sancti Leonis episcopi & con-* Leonis. *fessoris. Viennæ, sancti Juliani martyris. Apud Per-* Juliani. *sidem, sanctorum* &c. *sub Rege Persarum Sapore, anno die, quo passionis Dominicæ memoria celebratur.* Cetera pure.

BELIN. In Caio, Persis, & Cordulensibus fere purus, subjungit : *Senonis, sancti Leonis* Leonis. *episcopi. Ipso die, sancti Sotheris Papæ, natione* Sotheris. *Campani.* Tum de Epipodio, bene. *Item in monasterio sancti Georgii* &c. ut supra ex STROZZ.

Porro in secunda editione præterea additur. *Parisius, sanctorum martyrum Dionysii* &c. *Apud* Dionysii. *civitatem Silvanectensem, sancti Reguli episcopi* Reguli. *& confessoris.*

GREVEN. *Agapiti primi Papæ & confessoris,* Agapiti. *qui ut Ado* [qualis à Mosandro est editus] *dicit, sedit Romæ mensibus undecim. Hic ingressus &c. Philippi episcopi & sociorum ejus martyrum.* Vide Philippi Prætermissos, ubi rejicitur ad XXII Octobris. & sociorum.

Leonidis martyris, patris Origenis. Pimoli mar- Leonidis. *tyris. Primolus* est vel *Primulus* ex Cordulensibus. Pimoli. *Theodorici presbyteri & martyris.* Vide Præter- Theodorici. missos. *Viennæ, sancti Juliani episcopi & confes-* Juliani. *soris. Abrunculi archiepiscopi Treverensis confes-* Abrunculi. *soris, in monasterio, quod Sprengersbach vocant, requiescentis. Ipso die, inventio corporum sanctorum Dionysii* &c. *Alexandriæ* [Alexandræ] Alexandræ. *reginæ Persarum & martyris, quæ in confessione beati Georgii credidisse legitur.* Vide iterum Præ- Opportunæ. termissos. *Item sanctæ Oportunæ virginis.* Melius scribitur *Opportunæ*, cujus vita hodie illustratur. Agapiti.

MOLAN. *Agapiti Pontificis; qui sedit Romæ menses undecim. Hic ingressus Constantinopolim ad Justinianum* &c. *Item in monasterio sancti Georgii majoris Venetiarum* &c. ut STROZZ. & BELIN. Opportunæ. Sequitur *inventio SS. Dionysii* &c. Item *Oportunæ.* Ex MUNERATO descripta sunt. Sequitur mino- Leonidis. ribus litteris : *Leonidis martyris, patris Origenis.* Abrunculi. *Abrunculi archiepiscopi Treverensis & confessoris, in monasterio Sprengersbach quiescentis. Ipso die,* Wolfelmi. *natalis sancti Vuolphelmi, abbatis Bruwillerensis.* Theodori. *Sancti Theodori Siceorum archimandritæ, cujus vitam scribit Georgius presbyter ejus discipulus.* In editionibus aliis incipit : *Eodem die, sanctæ Oportunæ virginis. Senonas, sancti Leonis episcopi & confessoris. Et alibi, depositio Abrunculi episcopi. Eodem die, Agapeti Pontificis qui sedit* &c. *Die vigesima secunda, sancti patris Theodori Sicei.* Vocatur superius *Siceorum archamandrita*; sed melius in Actis nostris exprimitur nomen & dignitas, dum appellatur *Theodorus Siceota, episco-* Adelberti. *pus Anastasiopolitanus, archimandrita cœnobiorum in Galatia.* Vide ibi vitam satis copiose deductam. *Item in monasterio sancti Georgii majoris* ... *Ipso die inventio beatorum corporum Dionysii* ... ut MUNERAT. Tum minoribus typis : *In Hannonia, Dononio monasterio, obitus sancti Aldeberti* [Adelberti] *comitis Austrouandiæ & confessoris, non tamen canonizati. Cujus corpus quiescit in summo altari in tumba argentea.* Datur ei in Actis titulus *beati*, unáque notatur, uxorem habuisse beatam *Reginam*, & filiam sanctam *Ragemfredem*, de quibus alibi. *Eodem die obiit beatus Vuolphelmus, abbas Bruwillerensis.*

IX *Kal.* *Die* 23.

Georgii. IN Perſide civitate Dioſpoli, paſſio ſancti Georgii martyris, cujus geſta paſſionis etſi inter apocriphas numerantur ſcripturas, tamen illuſtriſſimum ejus martyrium inter coronas martyrum Eccleſia Dei venerabiliter honorat. In Galliis civitate Valentia, natalis ſanctorum Felicis presbiteri, Fortunati & Achillei diaconorum, qui cum maximam partem ſupradictæ urbis ad fidem Chriſti convertiſſent, à duce Cornelio in carcerem truſi ſunt, dein diutiſſimè verberati, cruribuſque confractis circa rotarum vertiginem aſtricti, fumum quoque in equulei ſuſpenſione perpeſſi, ad extremum gladio conſummati ſunt.

Felicis & ſociorum.

Puri ſunt *Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Vix attentionem meretur. *Perſida* in Antverp. & Max-Lubec. pro *Perſide*, ſatis alibi obvium eſt. *Cujus geſta paſſionis*, legunt codices paſſim; citati autem Antverp. & Max-Lubec. ponunt, *cujus paſſio* &c. *Apocrifas* in Herinien. & Tornacen. ſeculum ſuum ſapit. Ceteri ad veram orthographiam propius accedunt, dum ſcribunt *apocriphas*, uti in textu ſcriptum reliquimus, licet Molanus melius habeat *apocryphas*. *Eccleſia Dei*, legendum eſt; in Antverp. & Max-Lubec. deeſt vox ultima. *Equuleis*, pro *equulei*, in Herinienſi; in aliis *eculei*, *Valencia*, *Fælicis* & ſimilia, nihil nos morari debent.

Georgii. OBSERVATIO. Utrum & quo die in apographis Hieronymianis primitus expreſſus fuerit megalo-martyr & tropæophorus *Georgius*, ſatis operoſe diſquirit Florentinius hoc & ſequentibus diebus. Hujus Sancti cultûs & ſingularis in univerſa Eccleſia feſtivitatis antiquitatem aperte demonſtrant Kalendarium à Frontone editum pag. 33 & 71, nec non Gregorii Sacramentarium, & plurima alia argumenta à Papebrochio in Actis producta, ubi curioſus lector copioſiſſimè & accuratiſſime eruderata inveniet, tum in commentario prævio, tum in analectis, omnia, quæ celeberrimi Sancti diffuſiſſimam toto orbe Chriſtiano venerationem concernunt à pag. 100 ad 163, quæque à Tillemontio contracta ſunt tomo 5 à pag. 185. Nec pluribus hîc opus eſt; ad Martyrologia noſtra redeamus. De Beda, res ipſa loquitur, hîc enim diſertis verbis in ſacras tabulas Georgium refert: *Natale ſancti Georgii martyris*, iis merito prætermiſſis, quæ ex apocryphis Actis tenebras potius quam lucem affundebant. Pluſculum præſtitit Rom. parvum, addita loci valde controverſi poſitione, nempe: *In Perſide, civitate Dioſpoli, Georgii martyris.* Hujus veſtigiis inſiſtit Ado, à quo profectum qualecumque elogium, quod Noſter verbotenus tranſumpſit, Notkero veris falſa commiſcente, dum ſolitum ductorem non ſatis prudenter deſerit, ut Rabani fabuloſa ſuperinducat. Notandus autem dicti Notkeri locus XXV Aprilis, ubi ex *Calendario ſagaciſſimi Hieronymi*, Georgium eo die celebrandum contendit. De vero martyrii loco aliiſque circumſtantiis, videndus quoque Papebrochii ſupra laudati commentarius. Binæ noſtræ annuntiationes ſic à Wandelberto metris conſtrictæ ſunt, ut altera alteri præponatur; ita habet:

Felicemque ſacrum gemino dignumque miniſtro
Nona docet, Fortunatumque & Achillea junctos.
Hac etiam invicto mundum qui ſanguine temnis
Infinita refers Georgi ſancta trophæa.

Felicis & ſociorum. Porro *martyres Valentini* in præcipuis quibuſque Hieronymi ecgraphis recenſentur, unde in Adonem tranſiiſſe minime dubium eſt. Hic ex Actis, martyrii feriem nitide expoſuit, ipſumque totidem verbis Notkerus ſequitur; Uſuardus paulo compendioſius. Ceterum laterculum totum & Adonianum & Uſuardinum eſſe, nemo, qui utrumque legerit, diffitebitur. Hæc præcipua inter Henſchenium & recentiores (ut Tillemontium tomo 3 pag. 97 alioſque) diſcrepantia, quod ille Acta à coævo ſcripta cenſuerit, iſti plane negent: in eo conveniunt, quod non Valentiæ in Hiſpania, ſed Valentiæ in Delphinatu martyrio coronatos, conſtanter & vere aſſerant. Eſt in Adone annuntiatio tertia de ſancto *Wulfranno*, quem nos cum Uſuardo ad XX Martii retulimus. Rurſus XXX Martii ex codicum noſtrorum conſenſu *Regulum* Silvanectenſem conſignavimus, eumque ex Pratenſi cum aliis expunctum, & huc perperam remiſſum, ibidem obſervavimus. Patet igitur ratio cur ex purorum codicum numero præfatus codex Pratenſis etiam hodie fuerit excludendus.

AUCTA-

AUCTARIA.

Reguli. PRATEN. ut jam diximus, in fine addit: *Castro Silvanectis, sancti Reguli episcopi & confessoris.*

PULSANEN. In Georgio purus, elogium martyrum Valentinorum plane rescindit.

MUNERAT. In textu purus est, sed inter utramque annuntiationem hæc perperam inserit: *Apud Silvanectis urbem, depositio almi Re-*
De Regulo. *guli confessoris Christi atque præsulis. Qui Micenis Græciæ ortus, à beato Johanne Evangelista est doctus. Postea simul cum sancto Dionysio, primo Romam, dein ad Arelatum veniens, ibi ordinatus est episcopus. Post cujus martyrium jam dictam Silvanectensem urbem adiens, plurimis in eodem loco virtutum signis, usque hodie venerandus, refulget.* Vide quæ diximus XXX Martii.

ROSWEYD. Post textum purum: *Castro Sil-*
Adalberti. *vanectis, S. Reguli episcopi. Item sancti Adalberti episcopi martyris.*

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Textui satis puro subdunt: *Ipso die in pago* [DANIC, *in Praga*] *Boemiæ, natale sancti Adalberti episcopi. Hic cum genti Sclavorum, verbum vitæ prædicaret, a paganis septies perfossus & capite truncatus, tribus diebus ab aquila custoditus est.*

LOVANIEN. In textu nonnihil mutilus, in fine solum habet: *Ipso die, in pago Boemiæ, natale Adalberti episcopi.*

Textus contractus. CENTULEN. *Natale beati Georgii famosi & glorioſi martyris. In Galliis, civitate Valencia, sanctorum martyrum Felicis presbyteri, Fortunati & Achillei diaconorum, qui à beato Hereneo ad prædicandum missi, à duce Cornelio, gladio consummati sunt.*

ANTVERP-MAJ. Solito purior, in fine addit:
Reguli. *Castro Silvanectis, sancti Reguli episcopi & confessoris.* Vide supra MUNERAT.

BRUXELLEN. Textui modice interpolato sub-
Adalberti. texit: *In Praga Bohemiæ, natale beati Adalberti*
Arnulphi. &c. ut supra. *Ipso die, depositio Arnulphi Jerosolymorum Patriarchæ.* De hoc vide Prætermissos.

HAGENOYEN. Georgii elogium innumeris tormentorum generibus farcit, quorum hic partem speciminis gratia describo: *Qui à Daciano*
De Georgio. *Persarum imperatore, in equleo suspenditur, & membratim postea corpus ejus laceratur; lateribus ejus lampades applicantur, ita ut interiora ejus viderentur, post hæc ad verbera extenditur, & diversis plagis cruentatur, & sal in ejus vulnera comprimitur, & cilicio asperrimo confricatur, & in his omnibus martyr Dei non dolet. Deinde veneno potatur, quod sibi non nocuit, & venenator ad fidem convertitur, & capite truncatur, qui vocabatur Athanasius. Post hæc in rota ponitur ex raforis & gladiis facta; sed ipse orat & rota comminuta est, & populus multus periit sub rota paganorum. Post hæc in sartagine plenam plumbo liquefacto missus est.* &c. In altera annuntiatione textum purum exhibet.

AQUICINCTIN. Pro, *In Persida*, habet *in Palæstina.* In fine de Regulo ut PRATEN. Notabis hic, codicem hunc, uti & sæpe Anterpiensem majorem & Rosweydinum cum Pratensi convenire, ut alibi etiam observo.

Agapiti. VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130, in fine: *Romæ, sancti Agapiti Papæ.* De eo superius satis dictum.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Adalberti episcopi & martyris. Felicis, Fortunati & Achillei martyrum.* Forte 1 loco, *Gorgonii*, pro *Georgii*, *martyris.* Ita ponitur, ut de loco dubium sit. *Adalberti.*

CAMBERIEN. Convent. S. Mariæ. *Apud Silvanectensem urbem, sancti almi Reguli* &c. Sicut Muneratus, sed tantum usque ad, *post cujus* exclusive.

Alter Codex REG. SUEC. signatus num. 428: *Apud castrum Silvanect. translatio sancti Reguli, episcopi & confessoris.* *Translat. Reguli.*

VATICAN. sub num. 5949, in fine: *Sancti Adalberti episcopi & martyris.* *Adalberti.*

STROZZIAN. *Eodem die Praga, natalis sancti Adalberti episcopi & confessoris*; potius *martyris.*

CODEX LUGDUN. Ubi de Valentinis, pro, *à duce Cornelio*, scribit, *à judice Cornelio.*

LUXOVIEN. *Tulli, depositio sancti Gerardi episcopi.* Vide inferius in GREVEN. *Gerardi.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris: *Fontanella monasterio, sancti Wulfranni episcopi & confessoris.* Vide dicta superius in Observatione. *Walfranni.*

EDITIO LUBECO-COL. In fine post textum purum: *Ipso die in Praga Bohemiæ, natale beati Adelberti episcopi* &c. ut codd. mediæ notæ. *Ipso die, sanctæ Pusynnæ virginis.* *Adalberti. Pusynnæ.*

BELINI utraque editio, in fine: *Eodem die Bruciæ* [opinor pro *Pragæ* vel *Prussiæ*] *natalis sancti Adalberti episcopi & martyris.* Editio altera perperam hodie repetit: *Senonis, sancti Leonis episcopi & confessoris.* *Adalberti. Leonis.*

GREVEN. *In Praga Bohemiæ, natalis beati Adelberti episcopi. Qui cum* &c. *Item sanctorum Catulini, Victoris & Ursi.* Ex numero Africanorum. *Germani abbatis & martyris.* Vide inter Prætermissos. *In Fontanella monasterio (ut dicit Ado) beati Vulfranni episcopi, præclari in miraculis & doctrina viri, quem Usuardus habet XIII. Kal. Aprilis. Renoberti episcopi Baiocensis, qui vita & miraculis clarus, XL annis in episcopatu exletis, quievit in Domino.* In Actis remittitur ad XVI Maii. *Tulli, sancti Gerbarai episcopi & confessoris. Qui ex Colonia Agrippina ortus, anno Domini* DCCCCLXIII *præfatæ civitati ordinatus antistes, in sanctis actibus cursum suum complens, à Leone Papa* IX, *qui & ipse Tullensis episcopus fuerat, sanctorum catalogo est adscriptus. Lugeri, decimi episcopi Trajectensis & confessoris.* Hic prætermittitur. *Item secundum aliquos, hic depositio sancti Reguli Silvanectensis episcopi & confessoris. Qui Nicenis Græciæ* &c. (ferme ut Muneratus.) *Usuardus eum habet III Kal. Aprilis. In Hervordia, Pusinnæ virginis. Item Nigundis virginis.* An *Nigundæ*? Utrovis modo scribas, hactenus incognita est. *Catulini & sociorum. Germani. Wulfranni. Renoberti. Gerbardi. Lugeri. Reguli. Pusinnæ. Nigundis.*

MOLAN. *Eodem die Brutiæ* [an *in Borussia?*] *natalis sancti Adelberti episcopi & martyris. Senonis, sancti Leonis episcopi & confessoris. Ipso die, beatæ Pusinnæ virginis.* Deinde, minoribus litteris; *Tulli, sancti Gerardi* &c. plane ex GREVENO. Aliæ editiones, post *Georgii martyris*, interjiciunt litteris Italicis: *Gloriosi antesignani, clarique miraculis.* In fine: *Eodem die Prussiæ, natalis sancti Adalberti episcopi & martyris. Tulli, sancti Gerardi episcopi & confessoris. Ipso die, beatæ Pusinnæ virginis, quæ tempore Caroli magni Hervordiam est translata.* *Adelberti. Leonis. Pusinnæ. Gerardi. Pusinnæ.*

Alexandri & sociorũ XXXIV. LUgduno Galliæ, natalis sancti Alexandri martyris, qui persecutione Antonini Veri, post carceris custodiam, primo ita laniatus est crudelitate verberantium, ut crate soluta costarum, patefactis visceribus, interiora corporis panderentur. Dein crucis affixus patibulo, beatum spiritum exanimatus emisit. Passi sunt cum eo & alii numero triginta quatuor. Eodem die, depositio sancti Melliti *Melliti. Gregorii Bætici.* episcopi in Britannia. Item civitate Heliberri, sancti Gregorii episcopi & confessoris.

Sumitur ex *Praten. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Custodia*, pro *custodiam*, in Pulsanen. error est. Sic Molan. sensum facit imperfectum; *primo laniatus est*, addenda cum codicibus omnibus particula, *ita. Crate soluta* legunt omnes, nimium sapere voluit Molanus, dum substituit *carne*. Usuardus Adonis lectionem secutus est. Male scribunt Tornacen. & Pulsanen. *examinatus*, pro *exanimatus*, male item Tornacen. eam vocem transposuit, *examinatus beatum spiritum emisit*. Quare Molan. pro *emisit*, posuerit, *reddidit*, scire nihil magnopere interest. Librarii inscitia factum est, ut in Pulsanensi, post *Melliti episcopi*, finiatur sensus, novusque à majuscula rubra inchoëtur hoc modo: *In Britannia civitate Eliberi* &c. Lego *Heliberri*, cum plerisque, non *Heliberni*, ut Tornacen. nec *Heliberti*, ut Muneratus. *Britania*, forte ex seculi gustu scribitur.

Alexandri & sociorum XXXIV. OBSERVATIO. Qui de *Epipodio* meminere XXII Aprilis, hodie *Alexandrum* referunt Hieronymiani codices, plerique cum sociis XXXIV ac *dedicatione criptæ*, *ubi eorum corpora requiescunt*; de quibus nonnulla conjectat Florentinius observatione digna. Hoc interim certum est, Acta ipsa, quæ ab omnibus etiam maxime criticis, tamquam gravia & sincera admittuntur, ut videre est apud Ruinartium à pag. 63, & apud Tillemontium tomo 3 à pag. 30, certum est, inquam, nullos Acta socios commemorare. Vacat prorsus Romanum parvum, de quo hîc repeti possent, quæ diximus in Observatione XXVIII Februarii. Beda & Rabanus solius Melliti memoriam agunt. Florus autem, contra Actorum seriem, Alexandrum cum Epipodio, hoc eodem die conjunxit, elogium suo modo componens, quod ex iisdem Actis desumptum esse apparet, licet in ipso principio, præfatos socios anonymos XXXIV inserat, quos credibile est ex aliqua traditione cum Epipodio & Alexandro Lugduni recoli solitos, aut ex Hieronymianis adscriptos. Adstipulatur Ado, præfata Acta, & XXII Aprilis, & hîc, secutus, sic tamen ut XXXIV comites illos quoque adjungat, præter *gloriosos quadraginta octo martyrum agones*, quos Epipodii passioni præmiserat, dicta die XXII Aprilis. Usuardus, quem ibi de solo Epipodio egisse vidimus, hîc fere ad verbum Adoniana omnia describit. Notkerus supra ductorem sapiens, aliqua addidit vel potius confudit, melius rescindenda. Acta nostra utrumque martyrem referunt XXII Aprilis, quia laudata jam Acta ambobus communia sunt, licet Alexander, tertio primùm post Epipodium die, seu hoc XXIV glorioſi certaminis finem consecutus sit. Audiatur Wandelbertus, solum Alexandrum canens, & à reliquis unâ lineolâ dissentiens in numero sociorum:

Martyr Alexander triceno martyre lætus
Ac terno, octavâ Lugduni mœnia sancit.

Melliti. *Mellitus* à Beda primum producitur, cujus etiam est vita ab Henschenio notis illustrata, adjectis ex Capgravio nonnullis miraculis. Ado brevissimum aptavit elogium, at Nostro satis fuit, ipsissima Bedæ verba transcribere. Forte in codice Roswеydino legerit Henschenius titulum *archiepiscopi*. Sequitur in textu *Gregorius Eliberitanus*, de quo *Gregorii. Bætici.* legi debet Papebrochii dissertatio, Tillemontius variis locis tom. 6 & 7, sed præsertim in hoc 7. pag. 767, ubi cum Pagio ad annum CCCLXXXVIII sentit, ut minimùm dubium esse hujus *Gregorii*, vulgo *Bætici* sanctitatem, utpote quem non omnino constet à schismate Luciferiano ante obitum resipuisse. Ignotus is est Martyrologis omnibus Usuardo antiquioribus aut ei æqualibus, ut proinde ab illo primum in sacris tabulis consignatus omnino censeatur, quod evincunt vetustissimi nostri codices, quidquid absit à multis secundæ notæ manuscriptis, verosimiliter à sciolo amanuensi, in aliquo codice præteritus, ex quo hi subinde descripti fuerint. Tales sunt Antverpiensis, Maxima & prima editio Lubecana, aliique recentiores, codices inter Auctaria recensendi. Nobis nullo modo dubia est germana Usuardini laterculi simplicitas.

AUCTA-

AUCTARIA.

HERINIEN. Textui purissimo, subdit festum proprium Remense, ut supra etiam aliquando factum observavimus. Sic habet: *Remis civitate, sanctarum virginum Bovæ atque Dodæ.* — *Bovæ & Dodæ.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Gregorium, ut dixi, prætereunt, ejus loco substituentes: *Eodem die, Sidrac, Misac & Abdenago.* Remittuntur in Actis ad XVI Decembris. — *Sidrac &c.*

ROSWEYD. In fine sic habet: *In Babylone, Sidrac, Misac & Abdenago.* Sumpti sunt ex Hieronym. in quibus additur, *iterato nomine, qui & Ananias, Azarias, Misahel, in Babilonia civitate magna, de camino ignis ardentis sunt liberati.* Vide ibi Florentinii observationem.

GREVEN. Textui cetera puro intexit & adjicit: *In territorio Blesensi, natalis Deodati abbatis & levitæ.* Auctarium ejus infra suo loco dabimus; hic ponitur, quod ad textum spectat. — *Deodati.*

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Incipiunt: *Apud Lingones, Sydrach, Misach & Abdenago.* In fine omissus est Gregorius.

ALBERGEN. Idem augmentum, habet cum eodem defectu. At præterea hoc initium præfigit: *Apud Werdenam, depositio sancti Ludgeri, Monasterienses primi episcopi & confessoris, cujus sacratissimum corpus in Monasterio, in ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ, post ejus felicem transitum, conservatum, nullum sensit corruptionis vestigium, donec de mandato Karoli magni apud prædictum locum, trigesimo die venerabiliter fuit tumulatum. Ad cujus sacrum tumulum, divina creberrime facta sunt miracula.* Numerantur dies à XXVI Martii, quo de *Ludgero* superius actum est. — *De Ludgero.*

CENTULEN. *Lugduno Galliæ, sancti Alexandri, qui multa passus, ad ultimum crucifixus, spiritum Domino commendavit. Eodem die, depositio beati Melliti episcopi & confessoris, quem cum sancto Augustino venerandus Papa Gregorius de Roma in Britanniam misit. In civitate Heliberi, sancti Gregorii episcopi & confessoris.* — *Textus mutatus.*

ANTVERP-MAJ. In prima annuntiatione purus, sic prosequitur: *In Britannia civitate Dorobernia, depositio sancti Melliti archiepiscopi & confessoris, qui tertius post beatum Augustinum, genti Anglorum, verbum Dei viriliter prædicavit. Item civitate Heliberi &c. Eodem die, sancti Wilfridi archiepiscopi & confessoris.* — *Wilfridi.*

BRUXELLEN. Sic incipit: *Apud Lingones, trium puerorum Ananiæ, Mysael & Azariæ; qui mutatis nominibus dicti sunt Sydrac, Mysaac & Abdenago. Hii cum statuam, quam Nabugodonosor erexerat, nollent adorare, apud Babiloniam in fornacem ignis ardentis missi sunt. In qua illæsi uno ore psallebant ymnum, quo nos in festis ad Laudes Matutinorum benedicimus Domino.* De Alexandro sub finem ex Adone adjicit: *Et ipsi ambo Epipodius & Alexander sepulti sunt ex utroque altaris latere, in crypta, quæ in colle suppositæ civitate* [superpositæ civitati] *pulcro & antiquo opere exstructa est.* In Mellito & Gregorio purus est. — *De pueris Babilonicis.* — *De Epipod. &c.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione purus, subdit: *Eodem die, sancti Agapiti martyris. Item in Britannia, depositio sancti Melliti episcopi & confessoris. Apud Pragam Bohemiæ, natale sancti Adelberti.* Spectat ad diem præcedentem. Sequitur de Gregorio, pure. Tandem in fine: *Apud Lyngones eodem die, Sydrat, Mysrath & Abdenago.* — *Agapiti.* — *Adelberti.* — *Sydrach &c.*

AQUICINCT. In fine: *Item natalis sanctæ Coronæ virginis.* Illius, opinor, quæ Alexandrinorum antesignana est, ut in Actis invenies. — *Coronæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Ipso die, sanctorum Sidrac, Misac & Abdenago. In Syracusana, sanctorum Evadi & Calixti.* Vide Prætermissos, & diem sequentem. *Eodem die, Coronæ virginis.* De ea jam diximus. — *Evadi & Calixti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Melliti episcopi in Anglia. Alexandri martyris cum sociis numero* XXXIV. Vide quæ superius dicta sunt.

CODEX. D. DU CHEVAL. signatus B, primo loco: *Apud Lingonas, Sidrach, Misach & Abdenago.* Idem hic sæpe repetitur.

In VATIC. num. 5949. Omittitur Gregorius.

UGHELLIAN. Gregorium etiam præterit. Adjicit autem: *Eodem die, Sidrac, Misac & Abdenago.* — *Sidrac &c.*

ALTEMPS. *Inventio corporis sancti Yvonis archiepiscopi & confessoris.* Remittitur ad x Junii. *Item translatio sancti Wilfridi archiepiscopi & confessoris. Item sanctæ Coronæ virginis. Blesis, sancti Deodati.* — *Invent. Ivonis.* — *Translat. Wilfridi.* — *Deodati.*

FLORENTIN. *Item, sancti Uldifrii episcopi & confessoris.* Lege *Wilfridi.*

BURDEGALEN. Post Mellitum & Gregorium: *Item, sanctæ Coronæ virginis.* — *Coronæ.*

DIVION. S. Benigni. *In territorio Arvernensi, depositio sancti Roberti, primi abbatis Casæ Dei.* — *Roberti.*

EDITIO LUBECO-COL. In Alexandro, ut textus. Subjicit: *Apud Lingonas, translatio trium puerorum Ananiæ, Azariæ, & Misaëlis. Apud Werdenam, depositio sepulturæ sancti Lutgeri, Monasterienses primi episcopi & confessoris. Cujus sacratissimum corpus in Monasterio oppido, in ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ, post ejus felicem transitum, usque ad tricesimum diem inhumatum reservatum, nullum sensit corruptionis vestigium; donec de mandato Karoli magni, à devotissimo fratre suo Hildegrino, sicut ante obitum suum optaverat, & aliis quoque pluribus clericis & religiosis ac nobilibus, apud prædictum locum, tricesimo die venerabiliter fuit tumulatum. In qua tumulatione, sicut sanctus præsul prædixerat, à naribus ejus recens sanguis effluxerat. Ad cujus etiam sacrum tumulum, divina creberrime facta sunt miracula. In Britannia, depositio sancti Melliti &c.* De Gregorio, pure. *In territorio Blesensi, natale sancti Deodati abbatis & levitæ. Remis, sanctarum Bonæ & Dodæ virginum.* Lege *Bovæ.* — *Translat. Ananiæ &c.* — *Lutgeri.* — *Deodati.* — *Bovæ &c.*

BELINI I editio, penultimo loco interjicit: *Eodem die, Sydrach &c.* Secunda vero editio, huic annuntiationi anteponit: *Eodem die, natale sanctæ Coronæ virginis.* In fine autem: *Blesis, sancti Deodati abbatis.*

GREVEN. *Apud Lingonas, translatio &c. In Africa, natalis sanctorum Faustini, Victurini & Valerii.* Ex Hieronym. *Roberti pueri martyris. In Siria, Saræ virginis & martyris. Benedicti primi Papæ & confessoris.* Vide de his tribus Prætermissos. *In Hibernia, beati Egberechti monachi presbyteri & confessoris, de quo Beda libro 3 testatur, quod vitam duxerit in magna humilitate, mansuetudinis, continentiæ, simplicitatis & justitiæ* — *Faustini &c.* — *Roberti.* — *Saræ.* — *Benedicti.* — *Egberechti.*

tiæ perfectione. Remis, Bonæ & Dodæ virginum. Apud Werdam, depositio sepulturæ sancti Luthgeri primi Monasterienſis episcopi. Cujus corpus cum usque ad XXX *diem inhumatum reservatum fuisset, donec de mandato Karoli magni, apud præfatum locum, ut ipse optaverat, sepeliretur, nullum sensit corruptionis vestigium.*

Sidrach &c. Coronæ. Deodati. Bovæ &c. Egberti.

Molan. *Eodem die, Sidrac, Misac & Abdenago. Eodem die, natale sanctæ Coronæ virginis. Blesis, sancti Deodati abbatis & levitæ. Remis civitate, sanctarum virginum Bonæ & Dodæ.* Minoribus typis: *In Hybernia, beati Egberti monachi presbyteri & confessoris, de quo Beda* &c. Rectè hic vocatur *Egbertus*, qui à Greveno *Egberechtus*, verosimiliter non confundendus, cum *Hegberachto*, vel *Hecherachto*, de quo hodie in Actis multa diligenter inquirit Henschenius. Aliæ editiones: *Eodem die, natale sanctæ Coronæ virginis.* De Deodato, Bova & Doda, ut supra. *Die vigesima quarta, sancti martyris Sabbæ, ducis exercitus, & sanctæ Elisabeth thaumaturgæ. In Hibernia, beati Egberti monachi, presbyteri & confessoris. In territorio Arvernensi, depositio beati Roberti abbatis Casæ Dei & confessoris.*

Sabbæ. Elisabet. Roberti.

VII *Kal.* *Die* 25.

Litaniæ majoris. Marci Euang.

Romæ, Letania major ad sanctum Petrum. Apud Alexandriam, natalis beati Marci Euangelistæ; Hic discipulus & interpres Apostoli Petri, rogatus Romæ à fratribus scripsit Euangelium, quo assumpto perrexit Ægyptum, primusque Alexandriæ Christum annuntians constituit Ecclesiam, ac postea pro fide Christi tentus & graviter afflictus, primò angelica visitatione confortatus, deinde ipso Domino sibi apparente, ad cælestia regna vocatus est. Mortuus est autem octavo Neronis anno. Civitate Siracusa, sanctorum Euodii & Hermogenis.

Euodii & Hermogenis.

Ita habent *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Modica hodie codicum discrepantia. Greven. & Molan. male legunt, *Hic* FUIT *discipulus*, sensumque aliter interpungunt. Sic Munerat, pro *scripsit* habet *scribit*. In textu est *Siracusa* cum vetustioribus: aliqui melius *Syracusa. Enodii* legere videtur Praten. nos cum ceteris & rectè *Euodii*. His duobus adjungenda erat *Callista* soror, sed ea ab Usuardo, nescio ob quam causam, omissa est, ut mox dicemus.

De Litania majore.

OBSERVATIO. Litania major ad sanctum Petrum, nulli Martyrologo ante auctorem Romani parvi nota, inde ab Adone, ex hoc ab Usuardo iisdem verbis describitur, nullâ de ejus origine aut institutionis causa facta mentione. Eam à Gregorio magno repetunt codices Usuardini recentiores in Auctariis citandi: verum Gregorio magno antiquiorem, ex ipsiusmet Registro probat Fronto, in nota ad Kalendarium pag. 71. Quæ de Rogationum (*Litanias minores* aliqui vocant, licet Majoribus debeant esse antiquiores) quæ, inquam, de Rogationum primordiis fuse hac die memorat Notkerus, quid cum Litania majore commune habeant, non video. Palam est præfatam Litaniam festo sancti Marci seu XXV Aprilis stabiliter, Rogationes autem multarum olim discordiarum causam, more festorum mobilium, triduo ante Ascensionem Domini, non pari ubique ritu celebrari solitas. De his consulat curiosus lector Henschenium ad XI Maii de S. Mamerto Rogationum institutore, & Papebrochium XXVII Junii de S. Arialdo cap. 5 &c. Mirum est in apographis Hieronymianis *Euangelistam Marcum*, non hac die sed XXIII Septembris consignari, & quidem ab aliis aliter, ut apud Florentinium & in Actis invenies. Sed maxime notanda est Notkeri assertio, qui *die priori Marci festivitatem à S. Hieronymo, auctoritate Eusebii, designatam contendit.* Romanum parvum *Marcum* hac die collocat. Quem præcessit Beda, cujus elogium auctius reddidisse videtur Ado, non in Martyrologio, sed in festivitatibus Apostolorum. Hunc autem secutus Noster, sua omnia ex ipso delibavit. Constanter ubique notatum aduerto martyrii tempus *anno Neronis octavo*. Plura si cupis, videsis quæ de Marci apostolatu & obitu disseruimus in Tractatu-chronologico de Patriarchis Alexandrinis ante tomum v Junii. Non in omnibus nobiscum convenit Tillemontius: ceterum Marci vita ab eo Gallicè concinnata, exstat tomo 2 à pag. 89. Observat autem laudatus Fronto pag. 72, *neque in Gregorio M. nec in vetustissimis libris quidquam esse S. Marci Euangelistæ*; itaque antiquissima ejus memoria à Martyrologis nostris repetenda est, quibus accinit Wandelbertus:

Marci.

Mox Euangelico Marcus tonat ore beatus,
Septima quo capit eximium redimita nitorem.

Præter

Præter Litaniam & Marcum, est in Romano parvo : *Erminonis confessoris*, omnibus aliis plane incogniti. Suspicor, *Erminum* indicari abbatem Lobiensem & episcopum, textui primigenio ab aliquo intrusum, nisi quis corruptum putet ex *Euodio* & *Hermogene*, quod probabile non est, cum in Adone nihil de eo reperiamus. *Euodius* itaque & *Hermogenes* ex Hieronymianis à *Callista* sorore avulsi & à Nostro adjecti sunt, quidquid in nonnullis Usuardinis codicibus præteritos observemus. Veram hîc dari Usuardi lectionem, nemo, opinor, in dubium revocabit. Cur autem *Clarentium Viennensem episcopum*, ab Adone positum, prætermiserit, non alia occurrit conjectura, quam quod ab eo codice fortasse abfuerit, quo Usuardus usus est, ut supra de similibus Viennensibus episcopis, tamquam verosimile, non semel innuimus : nisi magis placeat alia cogitatio, quod Usuardus Viennensium episcorum rationem non habuerit. *Euodii & Hermogenis.*

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros codices locum servat, licet in margine, antiqua manu adscripta habeat verba sequentia: *Ipso die, Parisius, translatio corporis beati Droctovei abbatis, discipuli beatissimi Germani confessoris, episcopi atque pontificis.* Alteruter titulus sufficere poterat. *Translat. Drocovei.*

ROSWEYD. & BELIN. A puritate tam parum absunt, ut vix excludi debuerint. Primus deficit, ex eo quod in principio hæc solum verba ponat : *Letania major.* BELIN. vero textui conformior, totam quidem annuntiationem exhibet, sed pro *Litania major*, legit, *Letaniæ majores.* Præterea de Marco, post hæc verba, *Apostoli Petri*, inserit, *& in baptismate filius*, quod in posterioribus editionibus etiam habet MOLAN, diverso tamen à textu characterе.

TORNACEN. & PULSANEN. Puri sunt, sed ultima annuntiatione omnino carent.

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN., DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Primo loco de Marco, sicut BELIN. Sequitur : *Eodem die Romæ, Letania major ad sanctum Petrum, quam beatus Gregorius Papa, pro cessatione pestis inguinariæ, quæ Romæ desævit, instituit.* In Euodio & Hermogene puri sunt. *De Litania majore.*

CENTULEN. *Alexandriæ, passio sancti Marci Euangelistæ, quem baptizavit & docuit beatus Petrus Apostolus, cui etiam, pontifici ordinato, commisit totam Ægyptum & finitimas regiones, ut eas Christi gloria sublimaret. Romæ, Letania major ad sanctum Petrum.* *De Marco.*

BRUXELLEN. Incipit : *Apud Alexandriam, natale beati Marci Euangelistæ, de Tribu Levi. Qui fuit discipulus & interpres beati Petri Apostoli, & ejus in baptismate filius. Hic ne in sacerdotem promoveretur, pollicem sibi abscidit & rogatus a fratribus* .... fere pure usque ad, *anno*, ubi subtexit, *ipso die Paschæ Alexandriæ ad loca bubali tractus & discerptus & sic ad cælestia regna vocatus est. Cujus corpus ab Alexandria negotiatores postmodum Venetiam transtulerunt.* De Litania, ut ULTRAJECT. &c. *Civitate Syracusa* ... pure. *Apud Venetiam, sancti Clarenti episcopi & confessoris. Lugduno, sancti Rustici episcopi. Ipso die in pago Pontivo, sancti Richarii presbyteri & confessoris.* Vide die sequenti. *Et transitus sancti Erimini confessoris.* Melius *Ermini.* *Clarentii. Rustici. Richarii. Ermini.*

HAGENOYEN. *Romæ, Letania major ad sanctum Petrum, quam instituit beatus Gregorius Papa, propter pestem inguinariam, quæ tunc Romæ maxime viguit. Apud Alexandriam, natale sancti Marci Euangelistæ. Hic discipulus & interpres Petri erat Apostoli, & in baptismate filius : Romæ rogatus à fratribus scripsit Euangelium. Hic prius socius erat Pauli & Barnabæ, a quibus propter persecutiones fugit. Postmodum apud Aquileiam, Euangelium, quod Romæ ediderat, prædicavit. Deinde sibi substituit alium episcopum Hermagoram nomine. Et assumpto Euangelio, perrexit Ægyptum primusque Alexandriæ Christum annuntians, sibi constituit ecclesiam. Post pagani videntes eum in verbo Domini convalere & miracula multa facere, in die Paschæ inter Missarum solemnia tenuerunt eum & funem miserunt in collum ejus & traxerunt eum per saxa, itaque carnes ejus fluebant in terram. Et tunc vespere missus est in carcerem, ubi ab angelo est confortatus. Postea Christus ipse sibi apparuit & eum ad cælestia regna invitavit. Mane vero cum iterum traheretur, Deo gratias egit & commendans ei suum spiritum, feliciter obiit, octavo Neronis anno. In Sicilia civitate Syracusa* &c. Pure, ut habetur in textu. *De Litania.* *De S. Marco*

AQUICINCT. *Laubiis, translatus sancti Ermini episcopi & confessoris.* Sæpius hîc recurrit. *Ermini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marci Euangelistæ. Floriberti Leodiensis episcopi. Ermini episcopi & confessoris.* *Floriberti. Ermini.*

In VATICAN. num. 5949 Deest *Euodii & Hermogenis.* Adjectum *Cleti Papæ* &c. ex sequenti. *Cleti.*

FLORENTIN. *S. Marci .... deinde anno Domini quadringentesimo sexagesimo sexto* [vel *septimo*] *Veneti corpus sancti Marci prædicti, arcata manu de Alexandria Venetias transtulerunt, ubi ecclesia in honore sancti Marci Euangelistæ, miræ pulchritudinis fabricata est.* Spectat ea translatio probabilius ad initium Sec IX, ut ex ejus historia in Actis ostenditur. *De transl. S. Marci.*

LUXOVIEN. *Translatio sancti Mansueti episcopi & confessoris.* Dies natalis est III Septembris. *Translat. Mansueti.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris. *Lugduni depositio Rustici episcopi & confessoris.* *Rustici.*

EDITIO LUBECO-COL. De Marco satis dictum est : item de Litania. *Civitate Syracusa* ... pure. *Apud Leodium, natale sancti Floriberti ejusdem loci episcopi & confessoris.* *Floriberti.*

GREVEN. *Alexandri martyris, Euoti, Fortunati.* Solita confusio. *Lugduni, sancti Rustici episcopi. Viennæ, sancti Clarenti episcopi & confessoris. Floriberti episcopi Leodiensis & confessoris. Ermini episcopi & confessoris. Item beatæ Franeæ virginis, Ordinis Cistercienses. Bedæ & Deodati confessorum.* Addit prima editio etiam *Marci.* Vide Prætermissos. *Alexandri & sociorum. Rustici. Clarenti. Floriberti. Ermini. Francæ. Bedæ &c.*

MOLAN. *Binchii, Ermini episcopi & abbatis Lobiensis, successoris sancti Ursmari, in cœnobio Lobiensi.* Tum litteris minoribus : *De quo testatus est discipulus ejus Flacbertus nomine, & plenius liber gestorum ejus. Transfertur Binchii in sequentem*

Francæ. *Maris.* *diem propter festum Marci. Item beatæ Francæ virginis, Ordinis Cistertiensis, civitate Placentia. Natalis sancti Maris, Dolichæ episcopi. Tripartitæ lib. 9 cap. 3.* Hic in aliis editionibus prætermissus est, uti & in Actis. In illis immiscetur, ut dixi, *& in baptismate filius*, atque in fine, *& Calisti martyrum*; pro *Calista*. Auctarii loco est: *Laubus, translatus sancti Ermini episcopi & confessoris.*

VI. *Kal.* *Die* 26.

Anacleti. ROmæ, natalis beati Anacleti Papæ, qui secundus post Apostolum Petrum, cum rexisset ecclesiam annis duodecim, persecutione Domitiani martyrio coronatus est. Item Romæ, sancti *Marcellini* Marcellini Pontificis, qui cum ecclesiam novem annis & mensibus quatuor rexisset, à Diocletiano pro fide Christi cum Claudio, Cirino & Antonino capite truncatus est. Quo tempore fuit magna persecutio, ita ut intra unum mensem, decem & septem millia coronarentur. *Richarii.* Monasterio Centula, sancti Richarii presbiteri & Confessoris.

Solus & unicus ex omni parte purus est codex *Herinienſis*.

De Cleto. VARIA LECTIO. Duos hæc potissimum articulos complectitur. Primò itaque non *Cleti*, ut receptissima & forte vera lectio exigit, sed *Anacleti* posuimus; eamque lectionem omnino Usuardinam arbitramur, ex Praten., Herinien., Tornacen., Pulsan., Munerat., & Antverp-majore, quibus accedunt plures alii inter Auctaria recensendi, qui constantissimè ita scribunt, licet codex primus corruptius, vel forte antiquiori modo habeat *Anencleti*, ultimus, litteras *Ana* fere erasas exhibeat. Falsam, ais, eam lectionem ex ipsomet verborum contextu, ubi aperte elucet contradictio, in, *qui secundus post Apostolum* &c. vel ut Florus, *tertius* (utrumque vario respectu intelligi potest) quæ ad *Cletum* dumtaxat, non item ad *Anacletum* referenda esse, series ipsa chronologica Romanorum Pontificum manifeste edocet. Recte, opinor, ex communiori sententia arguis, eamque existimo fuisse, cur in posterioribus codicibus, expuncto *Anacleti*, inveniatur *Cleti*, ut Bedam scripsisse mox dicemus. At nos non ferit ea qualiscumque oppositio & contradictio, neque enim de rei veritate, sed de Usuardi lectione quærimus, quam ille, seu veram seu falsam, ex Adone, hic ex Romano parvo evidenter accepit, quæque proinde servanda à nobis fuit, tamquam germana & primigenia, exclusis codicibus, qui pro *Anacleti*, quacumque demum ratione aut auctoritate, restituendum censuerunt *Cleti*, quos in Auctariis recitabimus. *De Richario.* Articulus alter in ultima annuntiatione versatur, quam ita format Pratensis: *In pago Pontivo, sancti Richarii* &c. contra quam scribant reliqui ferme omnes, & nos legimus; *Monasterio Centula* &c. Consultus hac de re Castellanus, reposuit, *nihil in codice illo erasum esse*, ast, inquit in litteris datis VI Junii MDCCIX, clare apparet spatium unius lineæ relictum vacuum inter XXVI & XXVII Aprilis, impletum subinde alio tempore, ab eadem manu, sed atramento magis flavescente: *In pago Pontivo* &c. Hoc nobis sufficit, ut à genuinis etiam excludatur præfatus Pratensis cum Rosweydino & Antverp-majore, quos solos inter tot codices, ei conformes reperio: quod deinceps sæpe recurret.

Anacleti. OBSERVATIO. De *Anacleto*, aut *Cleto* & *Marcellino* nihil hoc die memorant codices Hieronymiani; nec uspiam alibi, quod sciam, aut *Cletus* aut *Anacletus*, cum *episcopi* aut *Papæ* titulo, toto eo Martyrologio reperiuntur. Beda, ut jam indicavimus, *Cletum* annuntiat, cui *Marcellum* pro *Marcellino* conjungit; perperam sane, utpote qui de *Marcello* distinctissime egit XVI Januarii. Romanum parvum, hodierni laterculi scaturigo, *Anacleti* diserte meminit: *Romæ, Anacleti Papæ & martyris*, quod secutus Ado, elogium adjecit à Nostro ad verbum transumptum. Fateor equidem in Mosandri editione aliter legi, at ea tot erroribus inquinata est, ut pro genuina Adoniana censeri non possit. Notkerus, licet non ita presse Adonis verbis inhæserit, *Anacletum* tamen etiam, non *Cletum* hoc die nominavit: sed ipse de Cleto agit XIII *Julii*. Rabanus Bedam hic deserit, imo ab omnibus Martyrologis dissentiens, *Cletum* celebrat XXIX *Aprilis*, *Anacletum* vero XI *Junii*. De nominum CLETI & ANACLETI Romanorum Pontificum facta à Græcis confusione, eruditè ad hunc diem disputavit Henschenius, antiquissimam tot seculorum in Ecclesia opinionem propugnans, secutus prudentissimam Baronii regulam, qua judiciosè statuit: *In his, quæ sunt Romanæ Ecclesiæ, majorem esse adhibendam fidem ejus alumnis, quam ceteris*; ex qua regula *Anacletus* à *Cleto* plane distinguendus est.

est. Contra vero critici recentiores multi, quos sequitur Tillemontius tomo 2 pag. 555 & alibi, *Cletum* ex Pontificum catalogis expungendum, vel, quod eodem recidit, utrumque in unum conflandum, acriter pertendunt, quorum sententiam alia via explicare conatus est Papebrochius, ut breviter expositum habes in Responsionibus ad art. 17, à num. 20. Legi & expendi argumenta pleraque omnia, etiam ea, quæ maxime urget Pearsonius, nec tamen moveor hactenus, ut ab Henschenii placitis recedam, aut cum Pagio ad annum 81 num. 4 non censeam tutius esse, *in re incerta à communi opinione non discedere*; quamvis si ad Martyrologos, Bedam præsertim, Romanum parvum, Adonem & Usuardum attendamus, unus dumtaxat in sacris tabulis colendus proponatur, ut est etiam Wandelberti sententia inferius recitanda. Ego hîc neutram opinionem amplector, rem totam, Deo bene favente, ad XIII Julii, quo die *Anacletus* recolitur, accuratissime discussurus.

Marcellinum itidem annuntiat laudatum Romanum parvum: *Et Marcellini Papæ & martyris*: annuntiat etiam Beda cum elogio; ex Beda, Rabanus, qui non *Marcelli*, ut in nostra Bedæ editione male legitur, sed *Marcellini* scripsit, servato reliquo elogio, quod in Adonem, Usuardum & Notkerum transiit, sic tamen, ut soli posteriores, cum Adone, eam pericopen adjiciant de *Septemdecim martyrum millibus*, uno mense coronatis. Recurrit iterum tacta superius difficultas, de confusis Romanorum Pontificum nominibus in *Marcello* quoque & *Marcellino*, pro quorum identitate aliqui ex iis certant, qui *Cleti* & *Anacleti* distinctionem totis viribus evertere conantur. In eorum numero fuit Clar. Castellanus, ut patet ex ejus notatiuncula hoc die Martyrologio universali apposita. Ast hic in ultimis suis litteris, aliena manu ad me datis XXXI Januarii MDCCXI, plane retractavit, quæ de *Marcelli* & *Marcellini* prætensa identitate scripserat & hoc die & XVI Januarii; ut pluribus ibi ostendi. Atque ut iterum dicam, quidquid pugnet Pearsonius, *Marcellus* à *Marcellino* omnino separandus est, quod, si opus fuerit, operosius demonstrari poterit. Hîc ego me satis fecisse existimo, quod purum & simplicem Usuardi textum repræsentaverim. Quæ de Marcellino calumniati sunt Donatistæ, ita ab eruditis hodie ventilata sunt, ut hîc frustra idem saxum volveretur. An ejus martyrium satis certum sit, non pauci dubitant; vide Acta; Respon. Papebrochii ad art. XI, num. 48; Pagium ad annum CCCIV, num. XI, & Tillemontium tomo 5 à pag. 612, à quibus alia, Marcellino perperam tributa, excutiuntur. *Marcellini*

De *Richario* Centulensi dicere supra cœpimus: notandum superest, eum ab Usuardo recte signari cum solo titulo *presbyteri*, male à Notkero ut *episcopus*, sine peculiaris loci designatione. Non ausim dicere, eum ex apographis Hieronymianis acceptum, tametsi in nonnullis adjectus videatur. Vita ejus ab Henschenio illustrata est, etiam relata à Mabilione sec. 2 Benedictino à pag. 187. Audiamus Wandelbertum, ipsum cum Cleto celebrantem: *Richarii.*

Sextaque Pontificis recolit certamina Cleti,
Richarioque nitet vitæ cultore beatæ.

AUCTARIA.

PRATEN. Jam notavimus, pro, *Monasterio Centula*, in eo legi: *In pago* &c. quod secuti sunt CODEX ROSWEYD. & ANTVERP-MAJ.

TORNACEN. Post textum purissimum, adjicit: *Ipso die, sancti Autharii confessoris.* Vide quæ de eo dicuntur inter Prætermissos.

PULSANEN. Ultima annuntiatione omnino caret. De cetero in reliquis satis purus est.

MUNERAT. Etiam cetera purus, in fine subdit: *Parisius, dedicatio sacræ cappellæ regiæ, sacris nostræ redemptionis insigniis, mirifice à beato Ludovico rege ditatæ.* *Dedicat. capp. reg.*

ANTVERP., ROSWEYD., MAX-LUBEC., BELIN., GREVEN., & MOLAN. cum recentioribus passim, pro *Anacleti*, legunt *Cleti*.

LOVANIEN. Citatis similis, sic de Cleto scribit: *Qui cum annis septem rexisset Ecclesiam, martyrio coronatus, sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano.* In reliquis purus est.

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Jam dictis addunt: *Hunc Cletum & Anacletum, Eusebius Cæsarensis & plures alii, pro eodem accipiunt. Sed Damasus in Cronica Pontificum Romanorum, quam scribit Hieronymo, ponit eos pro duobus, dicens Cletum fuisse Romanum, Anacletum autem natione Græcum.* De reliquo puri sunt, nisi quod primus Richario tribuat titulum *episcopi*. *De Cleto & Anacleto.*

CENTENLEN. Proprium patroni festum ita primo loco celebrat: *In pago Pontivo, cœnobio Centula, natalis sanctissimi patris nostri Richarii sacerdotis & fundatoris loci nostri, qui miræ abstinentiæ & incessabilis prædicationis sectator, longe lateque miraculis claruit, ac tandem Domino sibi revelante, vitam relinquens, cœlestia regna conscendit. Romæ, sancti Cleti Papæ & martyris, qui persecutione Domitiani, martyrio coronatus est. Item Romæ, sancti Marcellini Papæ, sub Diocletiano cum tribus clericis decollati. Quo tempore tam sæva persecutio incanduit, ut intra unum mensem, decem & septem millia martyrum passi gestis scriberentur.* De Richario.

BRUXELLEN. *Romæ, sancti Cleti Papæ & martyris. Qui secundus post beatum Petrum rexit Ecclesiam, & sub persecutione Domitiani martyrio coronatus est, & sepultus juxta corpus beati Petri in Vaticano. Et fuit primus qui invenitur in suis litte-* De Cleto.

litteris posuisse, Salutem & Apostolicam benedictionem, commendavitque peregrinationes ad Sanctos & maxime ad limina sancti Petri: & qui illas impediunt vel dissuadent, execratur. De his & sequentibus facile est hodie judicium ferre. Ita

De Marcellino. pergit: *Romæ, sancti Marcellini Papæ. Qui cum Ecclesiam novem annos & menses quatuor rexisset, à Diocletiano compulsus, incensum posuit idolis. Postea Synodo facta, seipsum condemnavit, & pergens ad Diocletianum, se Christianum confitens, pro fide Christi cum Claudio, Cyrino & Antonino capite truncatus est. Quo tempore magna fuit persecutio, ita ut* &c. *Item Trecas, sanctæ Exuperantiæ virginis. Apud Rasbacum, sanctorum Auchari & Algæ conjugum, parentum Adonis, Radonis & Audoeni archiepiscopi Rothomagensis.* Vide

Exuperantiæ. Aucharii & Algæ. Prætermissos. Item ad finem in margine additur: *Et translatio sancti Modoaldi archiepiscopi Trevirensis.* Natalis est XII Maii.

Translat. Modoaldi.

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Cleti Papæ. Qui cum septem annis rexisset Ecclesiam, passus est sub Nerone cæsare.* Patet hallucinatio. *Hic constituit viginti quinque presbyteros in urbe Romæ & peregrinationem ad sanctum Petrum commendavit.*

Cleti. Sequitur discordiæ conciliatio: *Item Romæ, sancti Anacleti Papæ & martyris, qui cum rexisset Ecclesiam annis novem, mensibus duobus, passus est sub Traiano imperatore. Hic constituit in Missa dici, Pax vobis, episcopis; &, Dominus vobiscum, simplicibus sacerdotibus. Et responderi utrique, Et cum spiritu tuo, & Amen. Ipso die*

Anacleti. *Romæ, sancti Marcellini Papæ & martyris. Qui primo propter persecutionem timidus effectus est, idolis thura obtulit, & postea coram* CXL *episcopis pœnituit, & seipsum Diocletiano ad perimendum obtulit, qui cum Claudio, Cyrino & Antonio fecit eum capitalem subire sententiam. Quo tempore fuit*

Marcellini. *Tytæ.* &c. De Richario, pure. *In Italia, sanctæ Tytæ virginis.* Puto, *Zitam* Lucensem indicari, de qua

Trutperti. in Actis die sequenti. *In nigra silva, sancti Trutperti martyris.*

AQUICINCT. Pro *Cleti*, ut alii habent, legit nobiscum *Anacleti.* Et pro, *mensibus quatuor*, legit, *tribus.*

VICTORIN. Pro *martyrum millibus septemdecim*, habet *septem & viginti.*

AMBIAN. *Cœnobio Centulæ, natalis sancti Richarii confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Anacleti Papæ & martyris, secundi post beatum Petrum. Marcellini Papæ & martyris cum ceteris.*

Autharii. AUGENSIS, monasterii sancti Laurentii: *Ipso die, sancti Autharii confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. De Richario, nihil. Adjicitur: *In Africa, sanctorum Victoris, Victoris Siricii, Honorati.* Videntur ex Hieronymiano & [illegible] aliquo accepti.

UGHELLIAN. Legit etiam *Anacleti*, non *Cleti.*

STOZZ. *Apud Rabascum, sancti Auchari & sanctæ Algiæ ejus conjugis, & filiorum ejus Adonis Audoeni & Redonis, inter quos fuit natus Augadonus* [Audoë- & Algadonus] *Rotomagensis episcopus, ab eodem patre & matre.* Corrupta & intorta aliqua, de quibus vide indicem Prætermissorum.

CODEX BELNEN. S. Mariæ: *Belno castro, exceptio sanctorum Flocelli & Hernæi; è quibus gloriosus Christi athleta Flocellus, sicut passio ipsius & Hist. scripta testatur, à fidelibus Christianæ religionis cultoribus, in villa Durrunnensi, quæ est in pago Constantino, digna veneratione sepultus, & à Deo magnis est virtutibus clarificatus; sed cum invalescente gentilium furore, eo in loco debiti honoris religione, sanctissima membra carerent, à quibusdam prædicti castri militibus, pariter cum beato Hernæo, Cenomanensi abbate reverentissimo, in villam Rustanam transportati, signis & virtutibus claruerunt. Inde, divina disponente misericordia, Othonis comitis tempore, in Belnensium translati sunt, ibique usque nunc, fideliter poscentibus, pro quibusque necessitatibus, clementi pietate succurrunt.* Vide quæ de his dicuntur in indice Prætermissorum.

EDITIO LUBECO-COL. De Cleto habet, sicut codd. mediæ notæ supra. Sequitur: *Item Romæ via Salaria, sancti Marcellini* &c. fere ut in textu. Deinde: *Trecas, sanctæ Exuperantiæ virginis. In pago Ponthino, monasterio Centula, sancti Richarii, presbyteri & confessoris.* Exuperantiæ. Richarii.

GREVEN. *In Africa, sanctorum Honorati, Hilarii, Pauli, Maximi & Apollonii. Item sanctorum Aurelii, Leonidis, Victoris, Cirici, Guidei.* Nomina iis aptanda sunt martyribus, qui in Hieronym. enumerantur. *Item beatæ memoriæ Frederici episcopi Leodiensis & martyris* Remittitur ad XXVII Maii. *Trecas, S. Exuperantiæ virginis.* Fridrici.

MOLAN. *Eodem die, apud Legiam, sancti Floriberti episcopi ejusdem loci & confessoris.* Obiit XXV Aprilis. *Parisiis, dedicatio sacræ cappellæ* &c. Dedicat. ex MUNERATO. *Viennæ, sancti Clarentii episcopi & confessoris.* De eo heri. Sequitur minoribus typis: *Sancti Basilei episcopi Amaseæ, cujus martyrium scribit Joannes presbyter Nicomediæ.* In editionibus aliis: *Eodem die, apud Legiam* &c. De Clarentio, idem. *Trecas, sanctæ Exuperantiæ virginis. Die vigesima sexta, sancti martyris Basilei, episcopi Amaseæ. Parisiis, dedicatio* &c. Ut jam diximus ex MUNERAT acceptum esse. Floriberti. cum rel. Clarentii. Basilei. Exuperantiæ.

V *Kal.* *Die* 27.

Anastasii. ROmæ, depositio beati Anastasii Papæ, de quo sanctus Hieronymus venerabili testatur eloquio, quod ejus vita diuturna mundus immeritus sit frui. APud Nicomediam, natalis sancti

Anthimi. Anthimi episcopi & martyris, qui persecutione Diocletiani ob confessionem Christi, ut in historia ecclesiastica descriptum est, martyrii gloriam capitis obtruncatione accepit. Secuta est quoque illum universa penè gregis sui multitudo, per eamdem martyrii viam, quorum alios judex gladio obtruncari, alios ignibus conflagrare, alios naviculis

Castoris. impositos pelago immergi fecit. Tarso Ciliciæ, sancti Castoris.

Puri sunt *Praten., Herinien., Antverp-maj., Rosweyd., Munerat., Greven.*, & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. In Molano ante, *Hieronymus*, deest appellatio, *Sanctus*. Reliqui in textu, *Hieronimus*, ut scribunt Pratens. Munerat. Greven. &c. De, *Iheronimus* vel *Ieronymus* & id genus aliis, non est operæ pretium pluribus agere; uti nec de, *Nichomediam*, *hysloria*, *Antimi*, *Anthymi* &c. Notabilior est Munerati error, dum scribit *ut in hisloria legitur*, pro eo quod in laterculo recte posuimus, *ut in historia ecclesiastica descriptum est*. Sic codex Rosweydi sensum vitiat, pro, *quorum alios*, legens, *quos alios*. *Conflagrare* habent Pratens. & Munerat. & ita opinor legisse Usuardum, potius quam *conflagrari* ut Herinien. & Antverp-maj. forte ex Adone. Utrumlibet selige, per me licet. At nimium sapuisse existimo Rosweyd. Greven & Molan. qui substituerunt *concremari*. Constructionem denuo mutat Muneratus, à reliquis omnibus deflectens, scribensque, *in pelago mergi fecit*, pro, *pelago immergi fecit*. Sunt qui *Tharso* scribant cum Munerato & Molano, melius in textu ex aliis. Mira in Heriniensi commixtio duarum vocum, *Tarso Ciliciæ*, in, *Thessalonicæ*, amanuensis, ni fallor, oscitantiâ, qui vocibus media fere parte confusis aut corruptis, ansam alteri reliquerit, male supplendi cetera atramento recentiori.

OBSERVATIO. *Anastasium* Pontificem primus in sacros Fastos retulit auctor Romani parvi: *Sancti Anastasii Papæ*. Secutus est Ado, sed, quod mirere, nullo eum ornavit encomio; solum addens, quod *sederit annos tres, dies decem*. Diligentior fuit Rabanus, quem hic Notkerus, ut alias sæpe, ad verbum descripsit, insertis etiam citatis Adonis verbis. Quæ igitur in Anastasii laudem breviter sed nervose textus exprimit, Usuardi nostri propria censeri debent. Plura in Actis ex Hieronymo & aliis ab Henschenio diligenter exquisita, suggeruntur. *Anthimus Nicomediensis* in apographis Hieronymianis memoratur, sed aliter Romanum parvum annuntiat, *innumeramque* jungit *martyrum multitudinem*. Porro Anthimo & sociis elogium concinnavit Ado, ex quo præcipuos tantum flosculos decerpsit Noster, ut ex utriusque textus collatione, clare perspicies. Verosimillimum est ex Rufini Eusebio lib. 8 cap. 6, desumptum ab auctore Romani parvi *Anthimum*, eique hunc diem pro arbitrio assignatum, ut de aliis, eodem primo Diocletiani furore crudelissime necatis, alibi non semel dicitur. Eusebii verba in Actis referuntur, quæ vere insignis martyris & innumerabilium sociorum triumphum denarrant, quibus addi possunt, quæ a Lactantio præclare scripta sunt, ex quo & aliis historiæ seriem exponit Tillemontius tomo 5 à pag. 23, nulla habita ratione Actorum particularium, Latine & Græce à nobis editorum, quæ ab eruditis recentioribus non magni æstimantur, nec à Ruinartio admissa sunt, qui solum Eusebium sequitur pag. 320. Metricum Wandelberti elogium Anthimum cum Anastasio memorat:

Anastasii.

Anthimi.

Quinta Anastasium Papam celebramus: eidem
Anthimus antistes digna virtute coharet.

Castor Tarsensis primum locum occupat in citatis Hieronymi apographis, unde eum, procul dubio, Usuardus accepit; & solum quidem, ut probatissimi codices nostri cum Notkero ad oculum demonstrant. Alii secundæ notæ codices, ut Antverp. & Max-Lubec. Belinus & multi, in Auctariis citandi, *Stephanum* Castori connectunt, & loco & tempore, nisi vehementer fallimur, plane distinctum; hoc nimirum Tarsi, Stephano Nicomediæ coronato, quemadmodum diserte ferunt laudata Hieronymiana, apud Florentinium. Non ignoro, Henschenium aliter in actis posuisse, ut se conformaret Baronio, Belinum forte & Maurolycum secuto. At non dissimulat ibidem Henschenius, quid sibi magis verosimile videatur. Ego certe antiquissimorum Martyrologorum & codicum auctoritatem, Belino & Maurolyco longe præferendam censeo. Hæc obiter, occasione connexionis illius, textui nostro contrariæ, dicta sunto. De vera & simplici Usuardi lectione, non video quidquam dubitari posse.

Castoris.

AUCTARIA.

TORNACEN Textum mutilat, expuncta parte elogii B. Anthimi, incipiendo à, *quorum alios* &c. cetera purissimus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Post *Castoris*, addunt, *& sancti Stephani martyris*.

PULSANEN. Et in parte elogii B. Anthimi, & in ultima annuntiatione deficit.

Stephani. LOVAN. Etiam mutilus est in elogio Anthimi. Porro *Stephanum Castori* conjungit.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Post, *immeritus sit frui*, interserunt: *Hic constituit, ne quis sine sui licentia Episcopi ad clericatum ascendat, & ne quis sedeat, cum sacra Euangelia in ecclesia recitantur*. In fine: *Tharso Ciliciæ, sancti Castoris & sancti Stephani martyris*.

De Anastasio Stephani.

CENTULEN. *Romæ, sancti Anastasii Papæ & confessoris. Nicomediæ, sancti Antimi episcopi & martyris, cum quo de clero & populo multi coronati sunt. Tarso Ciliciæ, sancti Castoris.* In hac annuntiatione purior est quam codices proximè citati.

Textus contractus.

De Anastasio Bruxellen. De Anastasio, aliis verbis sic inserit: *Hic constituit, nequis sedeat, sed stet, dum sacra Euangelia in ecclesia recitantur.* In Anthimo, nonnihil ex Adone interpolatus est. In fine: *Stephani.* *Tarso Ciliciæ, sancti Castoris & sancti Stephani martyrum.*

Hagenoyen. Primo loco de Anthimo, satis pure. Sequitur: *Tarso Ciliciæ, passio sanctorum* *Stephani.* *martyrum Castoris & Stephani. Romæ, depositio sancti Anastasii Papæ, qui quadragesimus post beatum Petrum erat, de quo sanctus Hieronymus* &c. fere ut supra. *In territorio Lomovicensi* [Lemovicensi,] *sancti Alpiniani confessoris.* Vide Acta. *Alpiniani.*

Aquicinct. Post *frui*, sic subdit: *Hic constituit, ut quotiescumque Euangelia sancta recitaren-* *De Anastasio* *tur, sacerdotes non sedeant, sed curvi stent. Et constituit, transmarinum hominem in clericatum non susci-* *pi, nisi quinque episcoporum designaretur chirographis. His ultramarinorum in legitimos damnavit ordines.* Puto legendum esse *inlegitimos*, seu *Stephani.* *illegitimos.* In fine, pro *Castoris*, habet *Pastoris*, additque, *& Stephani martyrum.*

Victorin. & Reg. Suec. num. 130. In fine: *Victoris &* *In Ægypto, sanctorum Victoris, Maximi & Mar-* *sociorum.* *tini.* Potius *Marciani.* Quibus in Hieronym. adduntur *Paulus, Germanus* & alii sex.

Matric-Cartus-Ultraject. De Anastasio, fere habet, ut est in textu. Tum: *Anthimi episcopi cum sociis, de grege suo martyribus.*

Vatican. num. 5949. In fine adjicit: *Ursicini*, cum longa narratione de sancto Vitale. *Ursicini.* De Ursicino vide in Actis in Castore & Stephano. Rursus de eodem & Vitale die sequenti.

Ughellian. In fine: *Et sancti Stephani martyris.* Ut supra Antverp. Max-Lubec. &c. *Stephani.*

Altemps. Ad *Castoris*, adjectum, *& sancti Stephani.* *Stephani.*

Strozz. *Castoris & Stephani. Apud civitatem Fulginatem, sanctorum martyrum Eraclii, Justi,* *Eraclii &* *Mauri & Vitalis, qui sub Daciano præside marty-* *sociorum.* *rium passi sunt.* In indice Prætermissorum Vitalis ad diem sequentem, tres alii Fulginates ad IV Maii remittuntur.

Editio Lubeco-Col. De Anastasio, post *frui*, subjungit: *Hic constituit, ne quis sine licen-* *De Anastasio* *tia sui episcopi ad clericatum ascendat. Et qui careret aliquo membro, non posset fieri clericus. Et ne quis sedeat, cum sacra Euangelia in ecclesia recitantur.* De Anthimo satis pure. In fine: *Tharso Ciliciæ, sanctorum Castoris & Stephani martyrum.* *Stephani.*

Greven. *In Lidia, sanctorum Genesii, Soda-* *Genesii &* *lis & Marini. Item sanctorum Hermetis, Victo-* *aliorum.* *ris, Germani. Apud Civilitanam urbem, sancti Pulionis lectoris & martyris.* De his distinctiora in Actis invenies. *Tarso Ciliciæ, sancti Stephani martyris. Romæ, Evellii martyris.* Remittitur ad XI Maii. *Civitate Altinensi, sancti Liberalis confes-* *Liberalis.* *soris.* Vide in Actis geminas ejus vitæ synopses.

Molan. In prima editione, post *Castoris*, litteris Italicis immediate subdit: *Et sancti Stephani* *Stephani.* *Liberalis.* *martyrum.* Dein typis minoribus: *Civitate Altinensi, sancti Liberalis confessoris.* Posteriores editiones, de Stephano, idem. Rursus minori charactere: *Civitate Altinensi, sancti Liberalis confessoris, ab Heliodoro episcopo nutriti, qui civitate Altino destructa, Tarvisium est translatus.*

IV *Kal.* *Die* 28.

Vitalis. APud Ravennam, natalis sancti Vitalis martyris, qui cum corpus beati Ursicini sublatum, honestate debita sepelisset, tentus à Paulino consulari, post equulei tormenta, jussus est deponi in foveam profundam, & terra ac lapidibus opprimi, talique martyrio migravit ad Christum. Alexandriæ, sanctæ Theodoræ virginis, quæ sacrificare contemnens, cum esset in lupanar tradita, repente quidam ex fratribus nomine Didimus, miro Dei favore, illam eripuit, ac postea cum eâdem percussus, & simul coronatus est. Eodem die, Afrodisii, Carilippi, Agapii & Eusebii martyrum. In Pannonia, sancti Pollionis martyris.

Theodoræ & Didymi.

Aphrodisii & sociorũ. Pollionis.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Ursicii*, pro *Ursicini*, error est in Munerato; atque item *cum* honestate. In Pratensi & Belino redundat particula, *et* post *equulei.* Greven. autem & Molan. constructionem sic efformant: *Tentus* EST *a Paulino consulari & post* &c. Sed ea scribendi ratio codicibus omnibus Usuardinis & ipsi Adoni repugnat, quamvis recte sit ordinata. Librarii Herinienses oscitantia vocem *profundam* omisit. Belin. pro *deponi*, scripsit, *poni*; Munerat. *demitti.* Greven. & Molan. legunt, *ad Christum migravit.* Post *Theodoræ virginis*, inseruit Molanus, sed litteris Italicis: *De qua beatus Ambrosius.* Idem solus & forte melius scripsit *Didymus*, ut habet etiam Ado. Nos codicum nostrorum omnium lectionem retinendam censuimus. Antverp. & Max-Lubec. duas voces omittunt, nempe, *nomine Didimus.* In apographo nostro Pratensi legitur *Aphrodisii*, ceteri codices, *Afrodisii*, Belin. & Greven. *Affrodisii.* Cetera colligo, potius corrigenda quam notanda. *equule in, eculei, contempnens, Karilippi, Caralippi, Agapiti, Agapeti, Apollonii, Appolionis, sanctæ Apolionis* &c.

OB-

OBSERVATIO. *Vitalis* martyr Ravennas, de quo in laterculo, Hieronymianis aut ignotus, aut præteritus est, aut studiose Gervasio & Protasio XIX Junii conjunctus: nam de alio, fortasse Pannonio, ibi indicato, nulla nobis quæstio. Beda positionem seu martyrii locum reticet. Romanum parvum rotunde enuntiat: *Ravennæ, sancti Vitalis martyris, patris sanctorum Gervasii & Protasii.* His longiorem narrationem Florus adjunxit, aliam Rabanus, aliam Ado; Notkerus Rabanum & Adonem descripsit, Noster pauca decerpsit, stylo suo convenientia. Id vero notandum, Martyrologos illos, tametsi in elogiis suis non omnino conveniant, ex eodem tamen fonte hausisse omnes, nimirum ex passione, quæ seculo IX antiquior esse debuit; non tamen ea ætate composita, ut magnam fidem mereatur; certe Bedæ ignota fuisse videtur. Nec eam tuetur celebris epistola, quam Ambrosio suppositam plerique hodie fatentur. Pauca de Vitale Tillemontius tomo 2 pag. 75, plura in notis pag. 496. Nihil tamen obest criticorum de Actis censura, quo minus vetustissimum cultum probent certissima monumenta, inter quæ Frontonis Kalendarium, aliaque à Papebrochio in Actis producta: quibus consonat metricum Wandelberti encomium: *Vitalis.*

Quarta Vitalem Christi pro nomine cæsum
Commemorat, vitam meruit qui morte perennem.

Cur hac die apud laudatum Bedam & Rabanum legatur *Christophorus*, & apud Florum & alios *Eusicius*, haud equidem conjicio: in indice Prætermissorum ad proprios dies remittuntur. *Theodora* & *Didymus* a Romano parvo primum producti, ab Adone insigni elogio ex Actis contracto exornati sunt, quod rursus integrum transumpsit Notkerus, & Usuardus vero breviori methodo rem complexus est; sic tamen, ut sua omnia & in hoc & in præcedenti encomio, ex Adone prorsus accepisse manifestum sit. Ceterum ita elogium ab Adone primùm contextum est, ut ipsa antiqua Acta genuina & proconsularia videre debuerit, & una commiscere, quæ Sanctus Ambrosius de pari certamine Virginis Antiochenæ retulit libro 2. de Virginibus capite 4. An satis recte, necdum inter eruditos definitum invenio. Cum Baronio in Annalibus censuit Papebrochius, diversas esse Virgines, quemadmodum diversa statuuntur loca & tempora, quibus certasse referuntur; nec satis perspexit, an *Theodora hæc nostra*, coronæ martyrii particeps fuerit, cum id Acta non exprimant. A Papebrochii sententia non abhorret Tillemontius, dum passionis historiam Gallice explicat tomo 5 à pagina 244. Nihilominus Ruinartius inter sincera & selecta, admonitionem præmittit pagina 425, qua tueri conatur eorum opinionem, qui *Ambrosianam virginem anonymam*, cum hac nostra *Theodora Alexandrina* confundendam existimant, quidquid suam Ambrosius *Antiochenam* appellaverit. Ego certe apud Ruinartium non reperio solutiones argumentis pares, nec video, cur idem divini amoris æstus plurium virginum tutandæ pudicitiæ servire non potuerit, ut de aliis recte ostendunt citati Papebrochius & Tillemontius. De duabus postremis annuntiationibus, id solum dicere possumus, ipsas Romano parvo ignotas, ad verbum ex præfato Adone descriptas esse, primitus ex Hieronymianis eductas, quamvis varie immutata & male connexa videantur nomina, ut ex Actis intelliges. Nobis certum est, genuinam Usuardi lectionem in textu nostro repræsentatam. *Theodoræ & Didymi.* *Aphrodisii & sociorum.* *Pollionis.*

AUCTARIA.

RUrsus defectu laborant TORNACEN. & FULSANEN. In illo, abest elogium Theodoræ. In hoc vero, & Theodoræ elogium, & quæ sequuntur.

ROSWEYD. Textui puro subnectit: *Item Pamphili confessoris & episcopi.* Sulmonensis &c. *Pamphili.*

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Puri ferme sunt: sed interjiciunt verba Romani parvi, nempe: *Patris sanctorum Gervasii & Protasii.* Et post, *migravit ad Christum*, interponitur: *Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis.* *Valeriæ.*

CENTULEN. *Apud Ravennam, sanctorum Vitalis & Valeriæ martyrum, quorum filii beatus Gervasius & Protasius præclari martyres exstiterunt. Alexandriæ, sanctæ Theodoræ virginis, cum qua quidam frater nomine Didimus passus est. Ipso die, translatio S. Wigualoei abbatis. Item sanctorum Afrodisii, Carilippi, Agapiti & Eusebii martyrum. In Pannonia, sancti Pollionis martyris. Eodem die Mediolani, sancti Petri martyris ab hæreticis coronati.* Ab aliis passim recolitur XXIX Aprilis. *Translat. Wigualoei.* *Petri mart.*

ANTVERP-MAJ. Purus est in textu, sed in fine addit: *Eodem die, sancti Winwaloci abbatis.* De eo egimus III Martii. *Winwaloci.*

BRUXELLEN. In Vitale fere purus, secundo loco habet: *Et sancti Ursicini medici, sub prædicto judice passi. Ipso die, sanctæ Valeriæ, conjugis beati Vitalis.* Tum alia manu & recentiori atramento intruditur: *Et depositio sanctæ Monachæ [Monicæ] matris sancti Augustini.* Remittitur ad IV Maii. In Theodora & ceteris satis purus est. In fine adjicit *Item, translatio sancti Lamberti episcopi.* Vide diem natalem XVII Septembris. *Ursicini.* *Valeriæ.* *Monicæ.* *Translat. Lamberti.*

HAGENOYEN. In Vitale modice interpolatus est. Tum: *Eodem die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis martyris. Quæ quia jejunare cum tolola-* *De Valeria.*

Iolatris noluit, dicens se esse Christianam, finem vitæ verberibus sortita est. In Theodora, nonnulla adjicit satis nota. Denique: *Ipso die, sancti Affrodosii, Carilippi, Agapi & Eusebii martyrum.* Deest ultima annuntiatio de Pollione.

AQUICINCT. In fine: *Et sancti Winwaloci confessoris.* Jam diximus, de eo actum III Martii. *Winwaloci.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In fine adjiciunt: *Item Alexandriæ, sanctæ Euphrosynæ virginis.* Vide XI Februarii. *Euphrosynæ*

DAVERON. *Beati Suingraloci abbatis.* Satis patet *Winwalocum* indicari, de quo supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Vitalis martyris & militis, qui fuit pater sanctorum Gervasii & Prothasii. Theodoræ virginis & Didymi, qui illam è periculo liberavit, & postea cum ea occubuit. Affrodisii martyris & aliorum. Translatio sancti Lamberti episcopi & confessoris.* *Translat. Lamberti.*

CODEX BIGOTIAN. signatus P 5. *In Pannonia, sancti Apollionis martyris.* Lege *Pollionis.*

REG. SUEC. signatus num. 148. *Monasterio, sancti Winwaloci.* Puto agi de *Blandinio.*

In VATICAN. num. 5949. Corrupte adjicitur: *Eodem die, Epii, Afrodisii* &c.

UGHELLIAN. Pro *Pollionis*, scribit *Apolionis.*

ALTEMPS. *In monasterio, S. Eburnensis ecclesiæ, translatio sancti Wlfini episcopi & confessoris.* An non indicatur *Wilfridus Eboracensis junior?* de quo in Actis XXIX Aprilis. *Translat. Wlfini.*

BIZUNTICEN. *Bellevalli, sancti Bernardi confessoris.* Hactenus nobis ignotus est, saltem ut Sanctus. Forte aliquis plura docebit. *Bernardi.*

EDITIO LUBECO-COL. De Vitale post textum interpolatum, adhuc addit: *Corpus vero ejus post translationem requievit Coloniæ Agrippinæ, in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ in Capitolio.* *De Vitale.*

Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis prædicti, quæ sacrificare noluit [nolens] *usque ad mortem etiam mactata fuit.* Reliqua textus satis pura sunt. Sequitur: *Apud Leodium, translatio sancti Lamberti, ejusdem loci episcopi & martyris. Item Cenomanis, translatio sancti Liborii episcopi & confessoris in Paderbornam.* Dies natalis est XXIII Julii, quo hodie de præcepto celebratur. *De Valeria.* *Translat. Lamberti.* *Item Liborii.*

GREVEN. *Victorini martyris, Victoris, Enciani, Victorini & aliorum.* Vide Acta. *Pamphili episcopi Corsinii & sociorum.* Idem est qui supra *Sulmonensis. Item beatæ Valeriæ uxoris sancti Vitalis supradicti. Quæ sacrificare contemnens, usque ad mortem mactata, coronam martyrii adepta est. Apud Leodium, translatio sancti Lamberti episcopi ejusdem loci & martyris. Apud Paderbornam, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis & confessoris.* *Victorini.* *Pamphili.* *Valeriæ.* *Translat. Lamberti.*

MOLAN. *Item egressio Noe de arca. In Leodio, translatio sancti Lamberti martyris. Ipso die, sanctæ Valeriæ conjugis sancti Vitalis. Eodem die, elevatio sancti Amati episcopi & confessoris.* Vita dabitur XIII Septembris. *Lauduno clavato, translatio sanctæ Probæ virginis.* Vide Acta. Editiones aliæ, sic habent: *Ipso die, sanctæ Valeriæ* &c. *In Hispaniis, sancti Prudentii episcopi Tirasonensis & confessoris. Metis civitate, sancti Adelphi episcopi & confessoris. Die vigesima octava, sanctorum martyrum Dadæ, Maximi & Quintiliani.* De his & Adelpho vide in indice Prætermissorum. *In Leodio*, & *Lauduno clavato*, ut supra. *Eodem die Duaci, elevatio sancti Amati, episcopi & confessoris. Ad hanc elevationem sacri corporis, quod perdiderant, Dominus reddidit multis sanitatem, videlicet agrotis: lumen & auditum cæcis & surdis: inde vero viri prius confracti redierunt, nimirum exultantes, vestigia pedum admirantes. Item egressio Noe de arca.* Tum litteris minoribus: *Eodem die, martyrium sancti Paphnutii abbatis & quingentorum quadraginta sex, qui una cum eo ipso martyrium passi sunt.* Vide Prætermissos. *Molan.* *Item egressio Noe de arca.* *Translat. Lamberti.* *Amati.* *Translatio Probæ.* *Prudentii.* *Adelphi.* *Dadæ &c.* *Paphnutii & 546.*

III *Kal.* *Die* 29.

Tychici. APud Paphum, sancti Tychici diaconi, discipuli beati Pauli. Hujus meminit in suis epistolis idem Apostolus, pronuncians eum fratrem carissimum ac conservum suum fore in Domino. In Numidia apud Cirtensem coloniam, natalis sanctorum martyrum Agapii & Secundini episcoporum, qui persecutione Valeriani, post longum exilium, apud præfatam urbem, in qua tum maximè gentilium rabies ad tentandam justorum fidem inhiabat, ex illustri sacerdotio effecti sunt martyres glorioſi. Passi sunt in eorum collegio Emilianus miles, Tertulla & Antonia, sacræ virgines, & quædam mulier cum suis geminis. *Agapii, Secundini & aliorum.*

Puri sunt soli *Praten. Herinien. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Tychici* cum Praten. & Molano. Et ita vere scribendum esse nemo diffiteri potest; quasi dicas *Fortunatus*, sed hîc Grammaticas quæstiones enodandas non suscipimus, citatos codices, ut probatiores secuti sumus. Fateor tamen in Pratensi sic scriptum esse, ut dubium maneat, sitne prima littera T. an C. Herinien. cum aliis legit *Tichici*, pejusGreven. *Titici*, pessime Antverp-Maj. *Titi.* Idem codex omisit particulam *in*, ante *Domino*; Molanus *fore. Cirthensem* habent Greven. & Antverp-Maj. Molan. *Circensem.* Secutus sum Praten. Herinien. &c. *Secundii*, pro *Secundini*, error est in Antverp-Maj. Ubi iterum *collegio*, pro *sacerdotio. Temptandam* habet etiam Herinien. *Glorioſi Martyres* legunt Greven. & Molan. Et primus etiam supra, *sancti Pauli discipuli. Emilianus* legunt omnes, excepto solo Molano, qui *Æmilianus*; ut plerumque solet nonnulla pro suo arbitrio corrigere, præsertim in diphthongis &c.

OBSER-

OBSERVATIO. *Apud Paphum, Tychici Apoſtolorum diſcipuli.* Verba ſunt Romani parvi, ex quo utraque hodierna annuntiatio profluxit, inde nimirum per Adonem, à Noſtro accepta. Cur hoc potius die quam altero hic ſanctus recolatur, puto ab auctore Romani parvi pro mero libitu determinatum. Quæ vero ex ipſo jam citavimus, nullo ferme apice immutato, tranſumpſit Ado & ex hoc Notkerus. Aſt Uſuardus breve ex Pauli epiſtolis, præſertim ad Coloſſ. cap. ultimo, compilavit elogium, quale in laterculo exhibemus. Brevis de Tychico Henſchenii commentarius, ex aliis epiſtolarum Pauli locis, ea colligit, quæ Tillemontius tomo 1 in vita Apoſtoli, propriis locis inſeruit. Plura de ipſo memorant Græci, quibus quadrat Henſchenii noſtri obſervatio; nempe, *teſtimonia è ſacris litteris aſſumpta, tam altum de Tychico ingenuiſſe ſenſum, ut cum variis urbibus videatur præſtitiſſe beneficium fidei propagandæ, plures eum inter primos ſuos epiſcopos crediderint fuiſſe.* Sed nobis ſufficit Latinorum noſtrorum Martyrologorum difficultates explanare. *Tychici.*

Agapius & *Secundinus* etiam à Rom. parvo, ut diximus, ſumpti ſunt. Elogium novis circumſtantiis diſtinctum, ex Actis *Mariani* & *Jacobi*, de quibus die poſtera, adjunxit Ado, ex hoc Notkerus, ſatis ornate & eleganter. Uſuardus autem, quidquid habet, inde ad verbum accepit, ita ut mirum ſit, voces pauculas ab eo fuiſſe prætermiſſas. Ceterum tota ea martyrum claſſis ideo in Actis hodie prætermittitur, quod eorum geſta cum *Mariani* & *Jacobi* triumpho connexa ſint, ut ibi die xxx legi poteſt. Satis nobis eſt purus & ſimplex Uſuardi textus. Qui totam cohortem contemplari cupit, Henſchenium adeat præfato die, quo præclariſſima omnium Acta illuſtrantur; à Ruinartio etiam edita & novis obſervationibus explicata à pag. 224; Gallice autem à Tillemontio tomo 4 à pag. 215, ubi recte advertit, eorum feſtivitatem probabilius recolendam VI Maii, quo in Kalendario Carthaginenſi referuntur *Jacobus* & *Marinus*, alias *Marianus*, ut dicemus die ſequenti. Ex quo iterum colligas, auctorem Romani parvi, hiſce etiam martyribus, à reliqua turma avulſis, arbitrarium diem conſecraſſe. Interim hodiernos epiſcopos ſic metricè canit Wandelbertus: *Agapii, Secundini & ſociorum.*

Tertia Pontifices ara meritiſque dicatos
Agapum, pariterque Secundinum veneratur.

AUCTARIA.

TORNACEN. Hæc denuo contractior, poſt, *epiſcoporum*, immediate ſubdit: *Qui ex illuſtri ſacerdotio*, omiſſis intermediis, *qui perſecutione Valeriani, poſt longum exilium, apud præfatam urbem* &c.

PULSANEN. In prima annuntiatione ſatis purus, ſecundo loco habet: *Apud Alexandriam, ſanctæ Euphroſynæ virginis.* Sequitur: *In Numidia* .... uſque ad, *epiſcoporum*, incluſive. *Euphroſynæ.*

ANTVERP. Poſt textum: *Item tranſlatio ſancti Roberti, primi Ciſtercienſis abbatis.* *Tranſlat. Roberti.*

MAX-LUREC. *In territorio Lingonenſi, apud Moliſmum* [Moliſmum] *beati Roberti primi abbatis Ciſterſii.* *Roberti.*

MUNERAT. Etiam in fine: *Apud Mediolanum, ſancti Petri martyris, Ordinis Fratrum Prædicatorum.* In multis aliis recentioribus codicibus celebratur, ſed nuſquam copioſius quam in LEYDEN. & FLORENTINIS. *Petri Martyris.*

ROSWEYD. Itidem poſt textum: *In Tuſcia Torpetis martyris, miniſtri Neronis.* Celebrius colitur XVII Maii. *Torpetis.*

LOVANIEN. Purus eſt uſque ad, *martyres glorioſi.* Cetera omittit, ſubſtituitque: *In territorio Lingonenſi, apud Moliſmum, beati Roberti confeſſoris, primi abbatis Ciſtercienſis. Ipſo die, in territorio Mediolanenſi, paſſio ſancti Petri, de Ordine Prædicatorum.* *Roberti.* *Petri.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Poſt textum ſatis purum, eadem prorſus cum LOVAN. Auctaria ſubnectunt.

LEYDEN. Textui puro adjicit: *In territorio Lingonenſi, apud Moliſonum, beati Roberti confeſſoris, primi abbatis Ciſtercienſis. Ipſo die in territorio Mediolanenſi, paſſio ſancti Petri, de Ordine Prædicatorum, qui cum per partes Italiæ, contra viros* [virus] *hæreticæ pravitatis verbum Dei longe lateque prædicaſſet, tandem gladio hæreticorum interemptus eſt.* *Roberti.* *Petri.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *In territorio Mediolanenſi* &c. ut jam ex LEYDENSI retulimus. Sequitur textus ſatis purus. In fine autem: *In territorio Lingonenſi* &c.

CENTULEN. *In Thuſcia, ſancti Torpetis martyris. In Papho, Tychici Apoſtolorum diſcipuli. In Numidia apud Circenſem Coloniam, ſanctorum Agapiti & Secundini epiſcoporum.* *Torpetis.*

BRUXELLEN. Poſt textum fere purum, ſubdit: *In territorio Lingonenſi* &c. Tum: *In territorio Mediolanenſi* .... etiam ut ſupra. Denique: *Alibi Germani epiſcopi.* An non *martyris Alexandrini* vel *Nicomedienſis*? *Germani.*

HAGENOYEN. In textu ſatis purus, adjicit: *In territorio Lingonenſi, in monaſterio Molliſmenſi, ſancti Roberti abbatis.* Sequitur longa de Petro martyre hiſtoria, melius in Actis legenda. In fine: *Item in monaſterio Cluniacenſi, ſancti Hugonis abbatis.* *Roberti.* *Hugonis.*

AQUICINCT. Poſt, *geminis*, addit: *Et ſancti Germani Germani epiſcopi.* Deinde recentiori manu: *Eodem die, in Burgundia, ſancti Roberti abbatis.* *Germani.* *Roberti.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130: *Apud Cluniacum, tranſitus ſancti Hugonis abbatis.* *Hugonis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petri martyris. Hugonis abbatis Cluniacenſis. Roberti primi Ciſtercienſis abbatis. Titici diaconi, diſcipuli Apoſtolorum. Agapii & Secundini martyrum cum ſociis.*

CLUNIACEN. *Eodem die, apud Cluniacum, natalis beatiſſimi Hugonis, piiſſimi patris monachorum, cujus vita multis virtutibus eſt declarata.* *De Hugone.*

Euphrosynæ VATICAN. num. 5949. Primo loco: *Transitus sanctæ Euphrosynæ virginis.*

UGHELLIAN. *Eodem die, depositio beatissimi Roberti, primi Cisterciensis abbatis. Mediolani, passio beati Petri martyris.* Hoc ultimum fuit rubrica ab ipso scriptore cancellatum, & scriptum ad diem sequentem, ut notavit Papebrochius, ipsius codicis oculatus inspector & collator.

Roberti. *Petri.*

ALTEMPS. *In Britannia, translatio sancti Eadmundi regis & martyris.* Remittitur in Actis ad diem natalem XX Novembris. *Petragoricas, sancti Frontasii martyris.* In Actis retrahitur ad II Januarii. *Et Torpetis martyris.* De quo supra.

Translat. Edmundi. *Frontasii.*

FLORENTIN. Primo loco: *Romæ, sanctæ Catharinæ Senensis virginis, Ordinis Prædicatorum, annulo Jesu Christi & magnis revelationibus decoratæ. Romæ occubuit, ubique sepulta est in ecclesia sanctæ Mariæ ad Minervam. Pius vero Papa II eam catalogo Sanctorum adscripsit. Ipso die, apud Mediolanum, passio sancti Petri martyris, patria Veronensis, Ordinis Prædicatorum, cujus vita, constanti contra hæreticos prædicatione, ac miraculis claruit. In Tuscia civitate Pisa, sancti Torpetis martyris. Quem Cæsar Nero verberibus afflictum, extra prædictam urbem duci & decollari fecit & ita migravit ad Christum. In territorio Lingonensi, in monasterio Molismensi, sancti Roberti abbatis Cistertiensis. Apud Ravennam, sancti Liberii archiepiscopi. Cœnobio Cluniaco, S. Hugonis abbatis.* Nonnulla quandoque in hisce codicibus, inter se & cum GREVEN. collatis, discrepantia occurrit, quæ cum non satis distincte ab Henschenio descriptore notata sit, fieri facillime potest, ut nonnumquam alterius verba, alteri perperam, sed innoxie, à nobis tribuantur, quod etiam in præfatione præmonuimus.

Catharinæ Senensis. *Petri Martyris.* *Torpetis.* *Roberti.* *Liberii.* *Hugonis.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris: *Apud Avenniacum, sancti Gumberti regis.* Melius in Actis *Gondebertus* appellatur, non *rex*, sed *martyr.*

Gumberti.

EDITIO-LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, translatio sancti Annonis archiepiscopi & confessoris. Quæ statim post decessum ejus facta est, de civitate Coloniensi in montem Sibergensem. Sed post obitum ejusdem sanctissimi viri anno tricesimo octavo, & anno Domini millesimo octogesimo tertio, per venerabilem Joannem presbyterum, sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalem, & Petrum, Lunensis ecclesiæ episcopum, solemniter ac reverenter est in capsam ad sanctuarium locatus.* De Petro, fere ut LEYDENSIS supra. Sequitur: *Romæ, sanctæ Katharinæ virginis. Hæc de civitate Senensi oriunda, in adolescentia sua habitum de pœnitentia S. Dominici assumens, & crebris miraculis & doctrinis clarens, anno ætatis suæ tricesimo tertio Romæ quievit, sepulta in ecclesia sanctæ Mariæ supra Minervam. Dominus autem Pius II Papa, qui eam Sanctorum catalogo adscripsit, mandavit festum ipsius prima Dominica Maii perpetuis temporibus solenniter celebrari.* Vide Acta. Sequitur textus satis purus. Tum de Roberto &c. *Eodem die, beatorum Ursionis & Maurilii confessorum.* In Prætermissis ad proprios dies rejiciuntur. *In Britannia, castro Beatricis, translatio sancti Edmundi regis & martyris. In Tuscia, sancti Torpetis martyris.* De his superius abunde dictum est.

Translat. Annonis. *Catharinæ.* *Ursionis & Maurilii.* *Translat. Edmundi.* *Torpetis.*

BELIN. In fine: *Eodem die, apud Mediolanum, sancti Petri martyris, de Ordine fratrum Prædicatorum. Cœnobio Cluniacho, beatissimi Hugoni* [2 editio *Hugonis*] *abbatis.*

GREVEN. *In Tuscia, sancti Torpetis martyris, qui jubente Silvio foras civitatem Pisanam ductus, decollatione capitis martyrium complevit. Hujus tamen solemnitas XVI Kal. Junii festivius recolitur. In Africa, Grati cum aliis sex. In territorio Mediolanensi, sancti Petri presbyteri & martyris, Ordinis Prædicatorum. Qui in virginitate Christo serviens, cum per partes Italiæ &c. In Alexandria, Germani presbyteri. Nicomediæ, Prodoci diaconi. In Perusio, Valenti, Grati & Prudentii.* Vide Acta. *Leonis episcopi & confessoris, qui in Samo insula primum quievit, ac deinde Veneti illuc applicantes, miraculo admoniti, sancti corpus secum asportaverunt. Maxentii confessoris. Viti confessoris. Ursionis & Maurilii confessorum.* Vide Prætermissos. *Item Urbani. Eodem die, beati Hugonis abbatis Cluniacensis, magnæ sanctitatis viri, qui à beato Odilone educatus, eidem in regimine dignus successor fieri meruit. Item, sancti Roberti abbatis & confessoris. Hic cum esset abbas in monasterio Cluniacensi, divino spiritu excitatus, regulam districtius servare cupiens, cum aliquot ejusdem zeli fratribus egressus, monasterium & Ordinem Cisterciensem inchoavit anno Domini MXCVIII claruque vita & miraculis quievit in pace. Autisidori, sancti Mariani monachi & confessoris.* Estne hic *Marianus Scotus?* quis alius hac die sit, nescio. *Romæ, depositio sanctæ Katharinæ de Senis virginis. Quæ in adolescentia sua habitum* &c. ut supra. *In Britannia, castro Beatricis* &c. *Item, beatæ memoriæ Petri Faverii, Ordinis Cartusiensis, Prioris domus sanctæ Crucis in Urbe. Hic cum in extremis laboraret, & ab antiquo adversario pene in desperationem præcipitaretur, per gloriosam Dei genitricem sibi apparentem liberatus, tunc spiritum Deo reddidit, cum in Litania diceret: Omnes Sancti qui hic adestis, orate pro nobis. Ipsos enim Sanctos, quos ipse præsentes aspiciebat, cum magna exultatione, digito elevato, demonstrabat.* De hoc nihil in prima editione. Videsis Prætermissos.

Urbani. *Hugonis.* *Roberti.* *Mariani.* *Petri Faverii.*

MOLAN. *Eodem die, apud Mediolanum* &c. De Petro fere ut LEYDEN. *Cœnobio Cluniaco, beatissimi Hugonis abbatis. In territorio Lingonensi* .... ut ibi. *Et depositio sancti Prudentii.* Ponitur hic absque titulo aut *martyris* aut *confessoris*, sed nisi fallor, non alius indicari potest, quam *Prudentius* ille, qui inter *Nicomedienses* martyres primum locum obtinet, ex qua eadem turma male colitur *Prodocus*, recte *Urbanus* apud GREVENUM: vide Acta. In editionibus aliis, de Petro, ut jam non semel dictum est. De Catharina itidem usque ad, *super Minervam.* Tum addit: *Differtur autem ejus festivitas in Dominicam diem post inventionem sanctæ Crucis.* Notissimum est stabili jam cultu festivitatem ejus recoli die XXX Aprilis, *Petrum* vero *Martyrem* hoc die. De Roberto & Hugone ut supra. *Die vigesima nona, sanctorum novem martyrum in Cyzico.* Vide propria singulorum nomina in Actis nostris, accepta ex menologiis Græcorum, quorum verba recitat Henschenius in brevi suo commentario. *Et sancti Memnonis thaumaturgi.* Et hic etiam ex monumentis Græcis desumptus est, sed hoc die perperam consignatus, cum ad XXVIII Aprilis pertineat, ut in Actis invenies. *Eodem die, festivitas sanctæ Avæ virginis.* Et minoribus typis: *Quæ in Dononio quievit, non canonizata.* Vide quæ de ea supersunt, ab Henschenio collecta, ubi Molani observationem explicat, circa anniversarias preces pro ipsa Dononi persolvi solitas, quæ nec Avæ nec aliorum Sanctorum, quibus simili officio parentatum novimus, cultui quidquam præjudicant. Vide tomo I Junii pag. 810. num. 4.

Petri Prudentii. *Hugonis.* *Roberti.* *Mart. 9.* *Memnonis.* *Avæ.*

Pridie

Pridie Kal. *Die 30.*

APud Lambesitanam urbem, natalis sanctorum martyrum Mariani lectoris & Jacobi diaconi, quorum prior, cum jam pridem infestationem Decianæ persecutionis in confessione Christi evicisset, iterum cum carissimo collega tentus est. Deinde post dira & exquisita supplicia, divinis revelationibus mirabiliter secundò confortati atque allevati, novissimè cum multis aliis gladio consummati sunt. Civitate Sanctonas, beati Euprobi martyris, quem sanctus Clemens, pontificalis ordinis gratia consecratum, direxit in Gallias, peractaque prædicatione, ob Christi testimonium, illiso capite, victor occubuit. *Mariani & Jacobi.* *Eurtopii.*

Puri sunt *Praten. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In Munerato sensum obscurum facit omissio vocis *prior*. Belini vel ejus typographi error est, *infestinationes*, item *Datianæ*, quod etiam habet Munerat. Codices nonnulli scribunt *clarissimo*, at ipsa, ni fallor, constructio exigit *carissimo*, ut legunt Praten. Herinien. Tornac. &c. cum Adone. Et sic etiam *allevati*, non *alleviati*, ut multi codices habent. *Novissime tamen*, in solo Munerato est; satis patet vocem *tamen* redundare. *Santone*, pro *Sanctonas* scripsit Belinus. Et hæc quidem satis clara sunt. Major quæstio est, legendumne *Euprobi*, ut nos in textu reliquimus, an potius *Eutropis*, ut habet Ado, vel *Eutropii*, ut Acta & codices passim. Pro lectione nostra stant codices vetustissimi, Praten. Herinien. & Tornacen. quorum auctoritate, etiam cum errant, potissimum nitimur. Male legit Molanus, quem *cum* sanctus, alii pejus *direxisset*, pro *direxit*, quæ sensum perturbant. In Belino est *Galliam*, omissa particula *in*, ubi male adjicitur *demum*. Greven. & Molan. ponunt *peracta diu*: Praten. *peractamque prædicationem*. Belinus *cesso capite*. Recte in textu omnia.

OBSERVATIO. *Marianum* & *Jacobum*, *cum aliis multis decollatos*, distincte hodie producit Rom. parvum. Utrum tam clare exprimantur in apographis Hieronymianis, mihi certe non ita liquet, eos tamen cum sociis ibi indicari, ex Florentinio & Actis colligere est. Vetustiorem utriusque memoriam ex Kalendario Carthaginensi pridie Nonas Maii signari, die præcedenti abunde indicavimus. Porro horum martyrum cum hesternis *Cirthensibus* societatem, pridie etiam exposuimus. Sociorum plerorumque loci & temporis martyrii singulorum, uberiorem notitiam tradit Henschenius. Encomium in laterculo positum ex Adone acceptum est; hic ex sinceriissimis Actis, ut die præcedenti diximus, sua delibavit. Superest addendum hic Wandelberti elogium: *Mariani & Jacobi.* *Eutropii.*

Martyrii Jacobus similem & Marianus honorem
Sortiti priate finem metantur Aprilis.

Ex Gregorio Turonensi sumptus est, & ab Adone consignatus is, qui sequitur *Euprobus*, *Eutropes* potius, vel *Eutropius*, cujus elogium etiam ex laudato Adone transcripsit Noster, re, ut solet, minime discussa, inhærensque receptæ tunc traditioni de missis à S. Clemente primis in Galliam episcopis, quod tamen Gregorius Turonensis non nisi per verbum FERTUR, narraverat, ut solerter animadvertit Henschenius, ex quo facile intelliges, veram esse plurimorum modernorum opinionem, qui de Eutropio nihil undequaque certi admittunt, præter cultum & reliquias, de quibus paulo asseverantius loquitur laudatus Gregorius. Vide quæ in Actis de ejus miraculis fuse tradita sunt. Atque hic hactenus germanus Usuardi textus est.

Sequitur in Adone: *Apud Asiam, passio sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur.* Et quidem in Actis nostris synonymus alius Græcus adjungitur. An vero *Maximus* ille *Asiaticus*, vere Adonis sit, dubium ingerit Mosandri editio, in qua & *Quirinus* & *Sophia* adjecti sunt, qui procul dubio in additamentis censentur; quidni & præfatus *Maximus* à Notkero, sedulo alias Adonis descriptore, etiam præteritus? de *Maximo* & *Quirino* meminit Florus. Et de postremo, Romanum parvum, in quo præterea *Vigilia Apostolorum* signatur, verosimillime à recentiori aliquo superaddita, æque ac *Quirinus*, qui in codicem illum olim Coloniæ asservatum irrepserit, occasione translationis Novesianæ. Vide sis Acta nostra ad diem xxx Martii, ubi discussa invenies, quæ ad verum Quirini titulum pertinent. Interim Maximi Asiatici Acta Ruinartius ex Actis nostris, ut sincera extraxit, & eruditam admonitionem præfixit à pag. 143. *De Maximo Adonis.*

AUCTARIA.

Maderniani

HERINIEN. Proprium provinciæ Remensis, de more interserit, secundo loco sic scribens: *Eodem die, natalis sancti Maderniani, Remensis archiepiscopi, qui sextus eamdem rexit ecclesiam.* In Actis est *Maternianus.* Aliter tamen codices enuntiant.

TORNACEN. Textus materiam cancellis suis, potius quam cancellos materiæ aptare videtur. Purissimus esset, nisi omitteret ea, quæ sequuntur post, *supplicia*, usque ad, *cum multis.*

PULSANEN. Magis mutilus est, rescisso toto Mariani & Jacobi elogio. In fine autem post *victor*, sic scribit: *Et martyr migravit ad Dominum.*

Pastoris & sociorum.

ROSWEYD. In fine: *Item in Alexandria, Pastoris episcopi, cum aliis* XXIV, *igni combustis & in mare missis.* Vide in Actis totam seriem.

Erchenwaldi.

ANTVERP-MAJ. Etiam in fine: *Apud Londoniam, depositio sancti Erchenwaldi episcopi & confessoris.* Nomen varie formatum invenies.

Maximi.

CENTULEN. *Natale sanctorum Mariani & Jacobi, qui sub Daciano cum aliis multis consumpti sunt. Sanctonas, sancti Eutropii episcopi & martyris. Apud Asiam, sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur.*

DeQuiriaco.

BRUXELLEN. Primo loco de Eutropio, secundo de martyribus Lambesitanis, satis pure. Sequitur de Maximo, ut supra. Tum *Jerosolymis, Quiriaci, qui & Judas cognominatur, quique crucem Christi invenit, & quem baptizatum, Helena regina fecit Jerosolymorum episcopum ordinari; quique postea sub Juliano apostata imperatore, pro fide Christi celebre martyrium duxit.* Remittitur ad diem sequentem & ad IV Maii. *Romæ, via Appia, elevatio sancti Quirini martyris, cujus passio tertio Kalend. Aprilis celebratur. Et depositio sancti Eremberti pontificis.*

Elevat. Quirini. Eremberti.

HAGENOYEN. Post textum purum subdit: *Eodem die, sancti Quirini militis & tribuni translatio, quo die sacræ ejus reliquiæ de Roma per episcopum Colonienſem, ad civitatem Nussiam deportatæ sunt, unde adhuc ejus capsa eodem die deponitur & in crastino circumfertur. Apud civitatem Auscium, sancti Orientis episcopi & confessoris, qui omnibus virtutibus ornatus, sancto fine quievisse dicitur in pace.* Vide die sequenti. *In Brixia, beatæ Maxentiæ viduæ.* Infra dicitur mater Vigilii.

De Quirino.

De Orientio.

Maxentiæ.

AQUICINCT. In fine: *Et sancti Eremberti episcopi.* Colitur IV Maii. *In Britannia, civitate Londonia, sancti Erconpaldi* &c. ut habet MOLANUS in posterioribus editionibus. Sed pro, *veruatis* in codice male legitur, *vere viriditatis.*

Eremberti. Erconwaldi.

MATRIC-CART-ULTRAJ. *Quirini martyris. Eutropii episcopi & martyris. Iacobi martyris & Mariani lectoris, cum aliis multis martyrizatis.*

Maderniani

Maderniani Remensis archiepiscopi, sexti ordine.

Dorothei & sociorum.

VATICAN. num 5949. *Alexandriæ, sanctorum Dorothei presbyteri, Pomodiani & Rodociani diaconorum, qui igne exusti & in mare missi sunt, cum aliis* XXIV. *Apud Asiam, sancti Maximi martyris.* Vide quæ dicta sunt in Observatione.

Oswaldi.

ALTEMPS. *In Saxonia, Oswaldi episcopi & confessoris, cujus meminit Beda in gestis Anglorum.* De eo actum est XXVIII Februarii. *Item*

Cyrini.

sancti Cyrini martyris. Aliis *Quirini. Apud Asiam,*

Maximi.

sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur.

Quirini & sociorum. Maxentiæ.

FLORENTIN. Primo loco: *Apud Nussiam, in provincia Colonienſi, sanctorum martyrum Quirini cum* XII *suis socius. Item, sanctæ Maxentiæ viduæ, matris sancti Vigilii.*

Translat.

SALINEN. S. Anatolii. *In territorio Bizuntino, translatio corporis sancti Eustasii Luxoviensis abbatis.* Vide XXIX Martii.

Flavii. Desiderati

CABILLONEN. S. Vincentii. *Sancti Flavii. Et Cabillonis civitate, natalis beatissimi Desiderati presbyteri & confessoris, qui fuit eximiæ conversionis* [an non *conversationis?*] *& miraculorum, in monasterio Gurtonensi, ubi & obiit: quem B. Agricola, ejusdem antistes, tumulavit in basilica B Martini, quæ est in suburbio præfatæ urbis, ubi cujus apud Deum sit meriti, multi adeptis sanitatibus experiuntur infirmi.* Etiam Flavius, in Actis, Cabilonensis episcopus dicitur.

Translat. Quirini.

EDITIO LUBECO COL. Incipit: *Nussiæ, super Iutus Rheni, territorio Colonienſi, translatio sancti Quirini tribuni & martyris. Cujus venerabile corpus, nobilis ac religiosa Domina Gepa abbatissa à summo Pontifice postulatum, de Roma ad civitatem suam Nussiam transtulit, & in suum monasterium honorifice collocavit.* Sequitur textus satis purus. Tum: *In Anglia civitate Londonia, natale sancti Erkenwaldi, ejusdem loci episcopi & confessoris. Apud Asiam, passio sancti Maximi martyris cujus gesta habentur.*

Erkenwaldi. Maximi.

Maximi. Martyris Alexandr.

GREVEN. *Apud Asiam, teste Adone, passio sancti Maximi martyris, cujus gesta habentur. In Alexandria, Effrodisii presbyteri & martyris aliorumque* XXX. *Item sanctorum Dorothei, Crispini, Pomodiani, Euticiæ martyris sub Licinio. Romæ, Quirini episcopi. Et canwaldi episcopi Londoniæ & confessoris. De quo Beda lib.* 4 *ita dicit: Ejus vero*

Euticiæ. Quirini epi. Erconwaldi

viri in episcopatu & ante episcopatum, vita & conversatio fertur fuisse sanctissima, sicut etiam nunc cælestium signa virtutum indicio sunt. Maderniani archiepiscopi Remensis & confessoris. Eodem die, sancti Laurentii presbyteri Novariensis. Apud Sanctonas, Eustellæ virginis, filiæ regis ab Eutropio conversæ. Vide in indice Prætermissorum. *In Anglia, Tybbæ virginis.* De ea in Actis VI Martii. *Item, Maxentiæ nobilissimæ feminæ, matris sancti Vigilii episcopi Tridentini. In diœcesi Colonienſi, oppido Nussia, translatio* &c. fere ut supra. *Item in diœcesi Lugdunensi, sanctæ Margaretæ virginis, Ordinis Carthusiensis. Hæc cum aliquando Missæ officio interesset, & sacris mysteriis participari ardentissimo affectu desideraret, subito piissimus sponsus Dominus noster Jesus Christus, qui eam frequenter visitare & consolari consueverat, partem hostiæ vivifici corporis sui è manibus sacerdotis in os tam dilectæ sponsæ suæ trajecit. Ipsa tandem plena operibus bonis quievit in pace.* In Actis inter Prætermissos recensetur.

Laurentii. Eustellæ. Tybbæ. Maxentiæ. Margaretæ

De Quirini reliquiis. Maderniani Maderniani

MOLAN. *Romæ, sancti Quirini tribuni* &c. ad verbum, ut habet Ado XXX Martii. Tum subdit: *Hujus Deo dilecti & pretiosi martyris passio, licet III Kal. Aprilis facta sit, hic tamen festive recolitur, quando sacræ reliquiæ corporis ejus ab urbe Roma ad civitatem Nussiensem supra Rhenum translatæ sunt. Eodem die, natalis sancti Maderniani* &c. plane ut HERINIEN. De Maximo, Laurentio & Ercanwaldo, ut GREVEN. supra. In editionibus aliis: *Romæ, sancti Quirini tribuni & martyris. Hujus Deo dilecti* &c. *In Britannia, civitate Londonia, sancti Erconvaldi episcopi & confessoris. Qui in activa jam degens vita, totis cum viribus theoricam diligens, subditis sibi plebibus, callem veritatis verbis atque exemplis monstravit: multisque ornatus virtutibus, migravit ad Christum.* De Maderniano, Maximo & Laurentio, ut supra.

Erconwaldi

MENSIS

MENSIS MAIUS

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

IN Ægypto, Hieremiæ Prophetæ, qui à populo lapidibus obrutus, apud Taphnas occubuit. *Hieremiæ.* Item, natalis beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi, ex quibus Philippus, postquam penè Schytiam ad fidem Christi convertisset, apud Hierapolim Asiæ civitatem glorioso fine quievit. *Philippi & Jacobi.* Jacobus vero, qui & frater Domini legitur, juxta templum Hierosolimorum, ubi & præcipitatus fuerat, sepultus est. In Galliis territorio Vivariensi, beati Andeoli subdiaconi, quem misit ab Oriente sanctus Policarpus unà cum aliis, ad prædicandum verbum Dei, in Galliam, cujus prædicatione imperator Severus comperta, spinosis fustibus crudelissimè flagellatum, in carcerem trudi præcepit, & sic demum ab ense ligneo, in crucis modum caput ejus scindi. *Andeoli.* Civitate Sedunensi, natalis Sigismundi regis. *Sigismundi.* Apud civitatem Ausscium, sancti Orientis episcopi, qui virtutibus ornatus, sancto fine quievisse scribitur. *Orientii.* Item Autisiodoro, sancti Amatoris episcopi & confessoris. *Amatoris.*

Ex omni parte puri sunt *Pratensis codex*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Ad menda libraria fere reducitur, ut *Egypto*, *Schytiam*, *Hierosolimorum*, *Policarpus*, *Autisiodoro* &c. Quæ quia ætatem suam redolent, intacta pleraque in textu relicta sunt. Lego *Taphnas*, cum Pratensi, non *Taphnes* ut apud Grevenum & Molanum. *Orientis* scribunt & codices pro textu citati, & alii passim, male fortasse, nam hodie legunt omnes, non *Orientis*, sed *Orientii*.

OBSERVATIO. *Hieremiam* vel *Jeremiam* prophetam, sed solo dumtaxat nomine, uno quasi ore appellant Beda, Rabanus, Romanum parvum & Ado, a quibus tantillum differt Notkerus, quod scribat; *Pausatio Jeremiæ Prophetæ.* Quæ igitur de lapidatione in latercul o nostro dicuntur, ea ab Usuardo adjuncta sunt, quemadmodum de aliis veteris Testamenti prophetis ab eo factum ostendimus. *Hieremiæ.* *Philippi* & *Jacobi* meminere iidem omnes in suis Martyrologiis, uti & Hieronymiani codices, quorum aliqui utrumque *Hierapoli* perperam tribuunt; plures Jacobes, vel saltem pluribus diebus *Philippi & Jacobi.*

commemorantes. Et quidem notanter *Jacobus frater Domini* ponitur xv Martii, & *Jacobus Alphei, Apostolus,* XXII Junii. Quod autem magis mirêre, hoc ipso die, postquam in principio Philippi & Jacobi memoria relata est, in medio textu sic legitur: *Natalis Mathei & Jacobi Apostolorum.* Primo loco annuntiatur *initium prædicationis Dominicæ*, de quo vide Exercitationem Florentinii, pag. 478. Ceterum de Apostolis sic memorat Frontonis Kalendarium: *Natalis Apostolorum Philippi & Jacobi.* Beda: *Hierapoli, Philippi Apostoli, & Jacobi Apostoli fratris Domini.* Simplicius Romanum parvum: *Et Apostolorum Philippi & Jacobi fratris Domini.* Cognationem illam paucis explicat Ado in Martyrologio, sed in festivitatibus Apostolorum, elegantius utrique elogium concinnavit, ex quibus medullam, ut ita dicam, decerpere Noster satis habuit, Notkero plura conjungente. Aliud elogium contexuit Florus, brevius Rabanus, quæ omnia non est hujus loci discutere, uti nec alia plurima, quæ de Jacobis inter eruditos disceptantur jam; alibi, cum de Simeone XVIII Februarii agendum fuit, cursim indicata, ut & hîc facere coginur, remisso lectore ad dissertationes hodiernas Henschenii, ad Exercitationem Florentinii pag. 953; Tillemontium tomo I variis locis, & alios alibi citatos.

Hactenus Romani parvi ductum secutus est Ado. Qui tertius ordine est *Andeolus*, *Andeoli.* ab antiquioribus Martyrologis præteritur. Elogium ipsi contexuit Ado ex vulgatis Actis tunc receptis, in quibus examinandis neutiquam scrupulosus, ea in Fastos sacros retulit, quæ admitti omnino non possunt. Acta ipsa, nec vetustissima esse, nec plane sincera, satis agnovit Henschenius, at recentiores cum Tillemontio tomo 3 pag. 636, duriorem eis censuram inurunt. Noster Adoni semper fidens, sua omnia, paucis præteritis, ex *Sigismundi* ipsius elogio fere ad verbum descripsit. At *Sigismundi* regis encomium, quod plane mirum est, ne attigit quidem, solum nomen & locum posuisse contentus; opinor, quia laterculus jam ultra solitos terminos excreverat. Exstat *Sigismundi* commemoratio Hieronymianis omnibus adjecta, ex quibus à Rabano accepta est, Notkerus Adoniano elogio aliquid ex Gregorio Turonensi superaddidit. Vide Sigismundi gesta, & circa corporis translationem controversa, accurate ab Henschenio explicata. Hîc ex Wandelberto tres ultimos versiculos de Apostolis, Jeremia & Sigismundo componimus:

Frater ex his Domini, Iacobus micat, atque Philippus,* * An non, et?
Hieremiasque simul vatum celebratur opimus:
Rexque Sigismundus fuso pro sanguine regnat.

Binæ annuntiationes ultimæ, de *Orientio* & *Amatore*, Usuardi propriæ sunt, tametsi *Orientii.* earum vestigia in apographorum Hieronymianorum accessionibus innotescere videan- *Armatoris.* tur. Nam quæ apud Mosandrum asterisci notata sunt, ea ab ipso editore adjectitia, seu, ut vocat Florentinius, spuria censentur. Atque ex his constat laterculi vera simplicitas. Vide de cetero ipsius Amatoris Acta, & quid de ipsis sentiat Tillemontius tomo 15 à pag. 835.

AUCTARIA.

Marculfi. HERINIEN. Cetera purissimus, 3 loco inserit: *In pago Laudunensi, sancti Marculfi confessoris.* In fine ad marginem recenter adjecta est *Walburgis.*

TORNACEN. In Jeremia & Apostolis purus, reliquos etiam habet, sed Andeoli & Orientii elogia rescindit.

PULSANEN. Incipit ab Apostolis. Tum de Jeremia, satis pure. Sequitur de Andeolo, absque elogio. Reliqua absunt. Amator recentiori alia manu in margine adjectus est.

MUNERAT. Deficit in Orientio & Amatore.

ROSWEYD. De Jeremia nihil. De cetero in reliquis textus purus est. In fine autem additur: *Translatio sanctæ Walburgis virginis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Toto fere textu puri, post *regis* addunt, *Burgundiorum.* Tum: *Eodem die, sanctæ Walburgis virginis.* *Walburgis.* Sequitur de Amatore. Noto in ANTVERP-MAX. atramento flavo insertam vocem *elevatio* Walburgis. Aliis est *translatio.* Vide Prætermissos.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In eo solum deficiunt, quod Jeremiæ elogio careant.

ALBERG. & DANIC. Similes sunt ANTVERP-MAX. &c. sed Apostolos Jeremiæ præfigunt.

ANTVERP-MAJ. Totus purus esset, nisi ultimam annuntiationem de Amatore prætermitteret. Defuit diligentia in hujus codicis scriptore.

CENTULEN. Ita habet: *Natale beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi. In Egypto, Jeremiæ Prophetæ, qui a populo lapidibus obrutus, apud Thapnas occubuit. Jerosolymis, sancti Judæ episcopi, Judæ. per quem sacra crux Domini reperta est.* Vide die IV Maii. *Antisiodoro, sancti Amatoris episcopi & confessoris. Civitate Seduno, sancti Sigismundi regis & martyris. In Galliis territorio Vivariensi, sancti Andeoli martyris. Eodem die, sancti Mar-* *Marculfi.* *culfi abbatis. Item eodem die, in Flandria, trans-* *Translat.* *latio sancti Arnulphi, Suessionicæ ecclesiæ episcopi* *Arnulphi.* *& confessoris.* Remittitur ad diem natalem XV Augusti. Colitur Aldenburgi in Flandria.

BRUXELLEN. In Apostolis non nihil interpolatus, secundo loco ponit: *Et in Germania, pago Sualavelda, sanctæ Walburgis virginis quæ cum* *De Walbur-* *duobus fratribus suis Willeboldo & Winibaldo S. ge-* *gis.* *Bonifacium de Anglia in Germaniam secuta est, ubi ipsa facta est abbatissa, & post castissimam vitam, hac die migrasse creditur ad Dominum.* In Jeremia deest locus martyrii. In Andeolo iterum interpolatus est. De Sigismundo ut supra. In Orientio & Amatore ferme purus est. In fine sub-

Theodulphi. subjungitur: *Remis, sancti Theodulphi abbatis.*

HAGENOYEN. De Jeremia, Philippo & Jacobo longas historias texit, quæ hîc locum non inveniunt. In Andeolo, purus est. Cetera omittit, diem claudens hoc modo: *Eodem die, sanctæ Walpurgis virginis, quæ erat de Anglia nobili progenie. Quæ cum duobus fratribus episcopis, scilicet*

De Walburge. *Mallebaldo* [Wilibaldo] *& Winibaldo venit ad Alemaniam, adiens civitatem Eystedensem, & monasterium Heydenheim construxit, quod & rexit per vitæ ejus spatium laudabiliter, & in eo plena bonis operibus migravit ad Dominum.*

AQUICINCT. In fine: *Eodem die Wapingo, natalis sancti Arigii episcopi & confessoris. Ipso die, sanctæ Walburgis virginis.*

Arigii.

AMBIANEN. De Sigismundo adjicit totum Adonis elogium.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi & Jacobi Apostolorum. Jeremiæ, Prophetæ, qui à Judæis fuit lapidatus. Evermari martyris. Amatoris episcopi. Walburgis virginis.* Dies ejus natalis censetur esse XXV Februarii, ut ibi diximus.

Evermari. Amatoris.

CLUNIACEN. *Eodem die Wapinco, natalis sancti Arigii episcopi & confessoris.*

Arigii.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Eodem die, sanctæ Walburgis virginis.*

Walburgis.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus C & ALTEMPS: *Eodem die Vapingo, natalis sancti Arigii episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Absunt, Jeremiæ, Orientii, Amatoris. Adjicitur: *Jerosolymis, sancti Quiriaci episcopi, qui primo Judas dictus est. In civitate Avellina, sancti Ypolisti, martyris.* Vide Acta.

Quiriaci. Hippolysti.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Calepodii presbyteri, qui sub Alexandro passus est: cujus corpus jactari in Tiberim præcepit, ut in gestis sancti Callisti Papæ legitur. Item SS. martyrum Simplicii cum omni domo sua, promiscui sexus numero sexaginta octo. Apud civitatem Catanensem provinciæ Siciliæ, passio sancti Comitii* [Cominii] *martyris sub Claudio imperatore.* Vide Acta, & Prætermissorum elenchum. Sequitur Walburgis.

Calepodii. Simplicii. & soc. 68. Cominii.

BURDEGALEN. *Burdegala civitate, natalis sancti Macarii Lugdunensis episcopi.* Remittitur ad IV Maii.

Macarii.

LUXOVIEN. *Translatio corporis sancti Clementis, Mediomatricæ urbis episcopi, anno* MXC. Hic ad XXIII Novembris.

Translat. Clementis.

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *In territorio Remensi, loco qui vocatur Avenniacus, passio sanctæ Berthæ, uxoris sancti Gumberti regis. Civitate Sedunensi, loco Aganico, passio sanctorum martyrum Sigismundi regis & uxoris ejus & duorum filiorum. Remis, depositio sancti Theodulfi abbatis. Ambianis, sanctorum martyrum Acii & Acioli.* Acta legunt *Acii* & *Acheoli.*

Berthæ. Acii & Acheoli.

EDITIO LUBECO-COL. Apostolos præponit Jeremiæ, cetera purè usque ad *Sigismundi regis*, ubi adjicit: *Burgundiorum, qui in honore sanctorum Thebæorum, collegium Agaunensium ædificavit. Qui captus in civitate Sedunensi à Francis, cum uxore & filiis, in puteum demersus occubuit. Sed per ammonitionem angeli, de puteo elevati, in dicto monasterio venerabiliter sepulti sunt. In Germania, cœnobio Eystadensi, depositio religiosæ monialis sanctæ Walburgæ virginis, sororis sancti Willebaldi episcopi Eystadensis, cujus tumba gloriosis miraculis decoratur.* Sequitur Amator. Dein: *In Britannia minori, sancti Corentini episcopi & confessoris. In pago Meldensi, sancti Blandini confessoris.* Corentini dies natalis est XII Decembris.

De Sigism. De Walburge. Corentini. Blandini.

BELIN. Fere purus est usque ad, *in Galliam*, præterquam quod Andeolum vocet *Anderolium.* Sequitur immediate: *Item Anthisiodoro* &c. Tum: *Item Bergomi Galliæ Cisalpinæ, sanctæ Gratæ virginis. Apud civitatem Auscium, sancti Orientii episcopi. Ipso die, sanctæ Walburgæ virginis* Notabis *Gratam* viduam esse & coli XXV Augusti.

Gratæ. Orientii. Walburgæ.

GREVEN. *Benigni & Andochii presbyterorum, & Tyrsi diaconi, sociorum sancti Andeoli.* Benignus colitur I Novembris, alii XXIV Septembris. *Nota, Sigismundus, de quo supra, rex fuit Burgundionum, jejuniis & orationibus die noctuque intentus. Ipse ex divina revelatione monasterium in loco, in quo sanctus Mauritius cum suis quiescit, construxit, & tandem à Francis captus, cum uxore & filiis in puteum demersus est. Sed abbati Agaunensi revelatus & ab eo extractus, miraculis claruit. Eodem die, vel ut aliis placet, infra IV Nonas, natalis sancti Judæ (qui & Quiriacus) episcopi Ierosolimorum, sub Iuliano imperatore passi.* Vide Acta IV Maii. *Item secundum Adonem* (sed non genuinum) *hic passio sanctorum Calepodii presbyteri, Patmachii & aliorum, qui infra ponuntur VI Idus Maii, die scilicet sepulturæ ipsorum. Item sanctorum Ammonis martyris & Proculi.* Hic apud Hieronym. est: quis alter sit, nescio. *In Britannia minori, Corentini episcopi & confessoris.* De Blandino & Marculpho, ut supra. *Annæ martyris, matris sancti Quiriaci.* Nullibi nota est. *In Germania, cœnobio Eystadensi, depositio sanctæ Walburgæ virginis sanctimonialis, sororis sancti Wilibaldi episcopi Eystadensis, vita, & miraculis claræ. Mantuæ, translatio sancti Ioannis Boni confessoris, Ordinis heremitarum sancti Augustini.* Remittitur ad XXIII vel XXIV Octobris.

Benigni &c. De Sigism. Judæ Quir. Calepod. &c. Ammonis &c. Corentini. Annæ mart. Walburgæ. Jo. Boni.

MOLAN. *In Blandinio monasterio, translatio corporis sanctissimæ Amelbergæ virginis. In Blandinio, consecratio basilicæ primæ, à beato Amando pontifice.* Vide Prætermissos. De Grata, Walburge, Marculpho & Theodulpho, ut supra. *In Britannia, sancti Chorentini episcopi civitatis Aquilæ. Ambianis, beatorum martyrum Acii & Acioli, qui religiosis fulgent miraculis. Ipso die, sancti Ultani, fratris sanctorum Fursei & Foillani: qui post excessum fratris sui Furset, cum Foillano, sancta adeptus est sanctæ Gertrudis contubernia, cujus multa in ecclesia sanctitatis clarent monumenta. Quorum sancta virgo agnita sanctitate, per manus eorum obtulit Deo partem hereditatis suæ, scilicet villam, quæ vulgo Fossis dicitur, quam ipsis tradidit in servorum Dei alimoniam, ut in eo loco construerent monasterium, ad perpetuale peregrinorum hospitium. Ipso die, territorio Tungrensi, villa quæ Rutis dicitur, sancti Evermari martyris, qui ab injustis innocenter interemptus est. Hujus mors pretiosa crebris miraculis illustratur.* Tum typis minoribus: *Eodem die, sanctorum eremitarum Zoerardi & Benedicti martyris, quorum vitam describpsit Maurus episcopus Quinque-ecclesiastensis. Furnis, translatio corporum sanctorum Walburgis, Wilibaldi, & Winiboldi, anno* MCIX. Hactenus prima editio. In aliis, de Marculpho, Theodulfo, Chorentino &c. ut est in prima. *Item in Blandinio* &c. *Maias prima sacrat Christi doctrina Calendas.* Dein minoribus litteris: *In Hungaria, SS. eremitarum Zoerardi* &c. *Furnis* &c. *In Scotia, Asaphi episcopi, de cujus nomine nunc vocatur episcopatus sancti Asaph. In minori Britannia, sanctissimi Brioci episcopi & confessoris.* Quæ in Molani textu litteris Italicis inserta sunt, facile à genuinis distinguuntur.

Translat. Amelbergæ. consec. basil. Chorentini. Ultani. cum elogio. Evermari. Zoerardi. &c. Translat. Walb. &c. Asaphi. Brioci.

VI *Non.*

VI *Non.* *Die* 2.

Athanasii. NAtalis sancti Patris nostri Athanasii, Alexandrinæ urbis episcopi & confessoris. In hujus persecutionem, universus penè conjuravit orbis, & commoti sunt principes terræ, gentes, regna, & exercitus coierunt adversus eum, multaque Arrianorum perpessus insidiis, toto orbe profugus agitur, nec ei ullus tutus ad latendum supererat locus, dum ad investigandum eum omnes moventur. Moritur autem quadragesimo & sexto anno sacerdotii sui, post multos agones, multasque patientiæ coronas, tempore Valentiniani & Valentis. Eodem die, sanctorum Saturnini & Neopolis, qui in carcere requieverunt.

Saturnini & Neopolis.

In textu conveniunt codices ferme omnes. Puriores sunt, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Quibus addi possunt, *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Patris nostri* post Bedam & Adonem constanter legunt probatissimi codices, Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. min. & maj. Max-Lubec & Greven. In Rosweyd. & Molan. deest *nostri*. In aliis etiam omittitur *Patris. Alexandriæ*, pro *Alexandrinæ*, ponunt Greven. Molan. cum nonnullis aliis secundæ notæ codicibus. Herinien. Greven. & Molan. atque item citati jam codices, male scribunt *persecutione*, multo pejus Rosweyd. *prædicatione*. In Antverp. & Max-Lubec. est *contra*, pro *adversus*. Greven. sensum integrum non reddit, dum scribit, *principes terræ, regna, exercitus coierunt*. De *Arrianorum* alibi dictum est. Pro *multaque ... insidiis*, Antverp. Max Lubec. Antverp-Maj. Max. &c. habent *multasque ... insidias*. In Herinien. inter, *nec* & *ullus*, deest, *ei*. Rursus Antverp. & Max-Lubec. pro *supererat* ponunt, ille *supererat*, hæc *subest*. Sensus videtur exigere, ut cum Greven. Molan. & paucis aliis legatur, *moverentur*. Nihilominus secuti sumus Praten. Herinien., Tornacen & plerosque alios, pro *moventur*, ut est in textu. *Quadragesimo & sexto* legendum est, male omisit Herinien. particulam *et*, turpiterque erravit, qui vacuum in Antverp-maj. spatium, recentius supplevit per, *sexagesimo sexto*, quod etiam in margine expressit. Antverp. & Max-Lubec. & qui sequioris notæ sunt, pro *Neopolis*, habent *Neopoli*. Recte fortasse, sed præferendi nobis sunt probatiores codices. Atque iidem omnes cum Herinien, Rosweyd. Greven. & Molan. legunt *quieverunt*, nobis præplacent Praten. & Tornacen. qui post Rom. parvum & Adonem, scribunt *requieverunt*.

Athanasii. OBSERVATIO. Illustris & veneranda semper orbe toto magni Athanasii memoria, in sacros fastos à Beda primum relata est, his verbis: *Sancti Patris nostri Athanasii episcopi Alexandrini*, ut est etiam in Rabano. Romanum parvum scribit: *Athanasii Alexandrinæ urbis episcopi*. Utriusque scribendi modum connectit Ado, ex receptissima ab omni ævo sententia diserte asserens, Athanasium obiisse *quadragesimo & sexto anno sacerdotii sui*. Quomodo autem id cadere possit in annum Christi CCCLXXIII, viderint ii, qui ut ei anno Athanasii mortem innectant, acribus studiis contendere non desistunt. Porro hæc & alia ex Rufino latius deducit Ado in insigni laudatione, cujus amœniores flosculos aptissime Noster contexuit; Notkerus, quod mirere, interpolavit & contraxit. Vitam Athanasii, quantum licuit, breviter ex Hermantio & Papebrochio chronologice ordinavimus in citato alias, de Patriarchis Alexandrinis tractatu, tomo v Junii præfixo. Vitam aliam studiose adornavit eruditissimus Montfauconus, cum novissima magni Patris operum editione. Hisce junge recentiorem Gallicam Tillemontii, quæ tomi ejus octavi potissimam partem occupat. Pluribus non immoror, locum postulat Wandelberti distichum:

Sextis hinc Nonis Athanasi magne refulges,
Arria quo primum periit victore colubra.

Saturnini & Neopolis. *Saturninus* & *Neopolis* in aliquibus apographis Hieronymianis satis clare exprimuntur, addita positione seu loco martyrii, *Alexandriæ*. Phrasi non nihil immutata eosdem consignat Romanum parvum, cujus verba fere ad apicem describit Ado, addens solum, *eodem die*, atque ex eo ipsissimis terminis, ut supra nos opinari diximus, Noster desumpsit. Plana est itaque & expedita totius laterculi primæva simplicitas. Sed recte observatus est Henschenio Galesinii lapsus, qui hos martyres, duobus sociis auctos, Romæ collocavit, in quo eum Baronius, re non satis examinata, in hodierno Romano secutus est.

AUCTA-

AUCTARIA.

PULSANEN. Athanasii elogium mutatum & mutilum exhibet, & pro *Neopolis*, scribit *Neapolis*.

MUNERAT. In textu purus, subdit in fine: *Ipso die, passio sancti Sicharii martyris.* *Sicharii.*

CENTULEN. *Alexandriæ, sancti patris & pastoris egregii Athanasii episcopi, fortissimi confessoris. Eodem die, sanctorum Saturnini & Neapolis, qui in carcere quieverunt. In territorio Remensi, sanctæ Macræ virginis, cum aliis virginibus sacris.* Recte, ni fallor, censuerunt Majores nostri, non aliam hic indicari, quam celebrem *Macram*; sed an hæc socias habuerit *virgines* aliquas, vide indicem Prætermissorum, & superius VI Januarii. *Macræ.*

BRUXELLEN. Scribit hoc modo: *Sancti patris Athanasii, Alexandrinæ urbis episcopi. In cujus persecutionem Constantius imperator, filius Constantini magni, hæresi Ariana seductus, cum omnibus suis fautoribus conjuravit. Cumque ipse Athanasius toto orbe profugus ageretur, nec ullus ei ad latendum locus tutus supereſſet, B. Maximinus apud Treverim ipsum suscepit, ubi in quadam cisterna solem non videns, Symbolum Quicumque vult salvus esse, composuit, quo nos Catholicam fidem cotidie ad Primam confitemur. Et cum ipse ibi sex annis latuisset, tandem tempore Valentini seu Valentiniani imperatoris, sedi suæ restitutus, quadragesimo sexto sui sacerdotii anno, post multos agones, multasque patientiæ coronas, quievit in pace. Item, natale sanctorum Saturnini* &c. *De Athanasio.*

HAGENOYEN. Ex Adone multum interpolatus est in baptismo puerili &c. Sed illis hic locus non est. In Saturnino autem & Neopoli purus, hodie *Amatorem* collocat, de quo sic scribit: *Altissiodoro, sancti Amatoris episcopi & confessoris. Qui a pueritia sua litteris erat instructus, & a parentibus nubere coactus, sponsam suam monebat, virginitatem servare, quod & fecit. Ipse vero tanto virtutum præconio eminuit, quod post Cladum* (voluit dicere *Eladum*) *Altissiodorensis factus est episcopus. Hic cæcos illuminavit, paraliticos curavit, mortuos suscitavit, infideles plurimos convertit. Sanctum Germanum clericum, licet invitum, consecravit. Spiritu prophetiæ claruit. Denique finem suum prævidens, clerum & populum convocans, eis in fide confortatis, inter manus ei obsequentium emisit spiritum. Cujus anima ad cælum deferri ab angelis in specie columbæ visa est.* De eo actum est die præcedenti. *Amatoris.*

AQUICINCT. In fine addit: *Item sancti Walberti comitis, Luxoviensis cœnobii abbatis.* Melius *Waldeberti.* In Actis ab aliis distinguitur. *Walberti.*

DAVERONEN. *Apud Salmurum castrum, susceptio corporis beati Florentii presbyteri & confessoris.* De eo agemus cum Usuardo ad diem natalem XXII Septembris. *Susceptio Florentii.*

AMBIANEN. *Eodem die, passio sancti Germani, glorioſi martyris.* Est festum loci proprium. Vide Acta. *Germani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Athanasii episcopi. Germani episcopi & martyris. Saturnini & Neapoli martyrum.*

AUGENS. S. Laurentii. *Item sancti Germani episcopi & martyris.* Vide codicem AMBIANEN.

CAMBERIEN. sanctæ Mariæ. *Item Sicharii martyris.* Vide quæ de ipso infra dicentur. *Sicharii.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipso die, passio sancti Sicharii martyris.*

FLORENTIN. *Natale sancti Antonini confessoris, Ordinis Prædicatorum, archiepiscopi Florentini, vitæ sanctitate atque omni doctrinæ genere insignis, ut ex multis ejus voluminibus apparet. In patria Florentina obiit anno Domini* MCCCCLIX *ibique à Pio* II *Pontifice, qui tunc erat Florentiæ, concessa manum ejus osculantibus septennii indulgentia, maximo cum populi concursu sepultus est in ecclesia sancti Marci apud Fratres Prædicatores.* *Antonini.*

CODEX D. LE MARE. signatus A. *Item sancti Sicharii martyris.* Jam tertio nominatum vidimus. Puer fuit, forte à Judæis occisus: an autem de numero *Innocentium* jussu Herodis interemptorum dici possit, examinat in Actis Papebrochius. *Sicharii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Bunna super littus Rheni, territorio Colonienſi, translatio sanctorum martyrum Cassii, Florentii, Maluſii & sociorum. Quorum corpora cum jam septingentis & septuaginta tribus annis sub terræ recondita quievissent, Dominus Reynoldus Colonienſis archiepiscopus ea invenit, translulit & ad capsas honorifice recollegit.* Remittuntur ad diem natalem X Octobris. Sequitur Athanasii elogium pluribus interpolatum. In Saturnino &c. pura est. Tum: *Treveris, natale sancti Theodolphi monachi & confessoris, nepotis Caroli magni imperatoris.* De eo actum I Maii. *In Marburch Hassiæ, translatio sanctæ Elisabeth viduæ.* Natalis est XIX Novembris. *Ipso die, sancti Florentii confeſſoris.* *Translat. Cassii &c.* *Theodolphi.* *Translat. Elisabeth.*

BELINI prima editio. In fine: *Civitate Seduriæ, passio sancti Sigismundi martyris, regis Burgundionum.* Altera addit præterea: *In territorio Andegavenſi, sancti Florentii presbyteri & confessoris.* De Sigismundo, pridie. *Sigismundi.* *Florentii.*

GREVEN. *Germani, Hypoliti, Helpidii, & Hermogenis.* Nomina in Actis melius distinguuntur. *Autisiodoro, natalis sanctorum Optati episcopi, Memori & Sanctiani presbyterorum.* Vide Præmissos. *Evermari martyris, ducis ex legione Thebæorum.* Vide ibid. *Item Waldeberti abbatis, discipuli sancti Columbani. Treveris, sancti Theodolphi* &c. ut supra. *Florentii confeſſoris. In monasterio S. Galli, sanctæ Wilberadæ virginis. In diœcesi Colonienſi, oppido Bonnenſi, translatio* &c. fere ut supra. *Metis, translatio sancti Clementis episcopi & confessoris.* Præcipue colitur XXIII Novembris. *In Marburch Hassiæ* &c. ut supra. *Germani & sociorum.* *Optati & sociorum.* *Evermari.* *Waldeberti.* *Florentii.* *Wilberadæ.* *Translat. Clementis.*

MOLAN. *Civitate Seduriæ, passio sancti Sigismundi* &c. *In territorio Andegavenſi, sancti Florentii presbyteri & confessoris. Apud Florentiam, natalis beati Antonini confessoris, de Ordine FF. Prædicatorum, archiepiscopi ejusdem civitatis.* De Sichario ut supra. *Luxovio monasterio, Vualperti abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis. In Alemannia apud monasterium sancti Galli, natale sanctæ Vuilberadæ virginis.* In editionibus posterioribus de Florentio, Antonino, Vuilberada, Sichario & Vualberto, ut superius. Sequitur: *Treveris, sancti Theodolphi, presbyteri & monachi.* De quo diximus. *In Eischel, Cunegundis virginis. Die secunda, reportatio reliquiarum sancti patris Athanasii. Monasterio Sithiu, gloriosa elevatio corporis pretiosissimi, confessoris Christi Bertini abbatis, quæ facta est anno Dominicæ incarnationis millesimo quinquagesimo secundo. Merbeccæ, elevatio sanctæ Berlendis virginis, & Celsæ atque Nonæ virginum.* De his omnibus vide indicem Prætermissorum. *Sigismundi.* *Florentii.* *Antonini.* *Walberti.* *Theodolphi.* *Cunegundis* *Elevat. Bertini.* *Elevat. Berlendis &c.*

V *Non.* *Die* 3.

Invent. S. Crucis. *Alexandri PP. & soc.* Hierosolimis, inventio sanctæ Crucis ab Helena regina, sub Constantino principe. Romæ via Numentana, passio beati Alexandri Papæ, Eventii & Theodoli presbiterorum, sub Adriano principe, quorum primus post vincula, carceres, equuleum, ungulas & ignes, punctis creberrimis per tota membra peremptus est. Sequentes quoque, post longam carceris sustinentiam, ignibus exami- *Juvenalis.* nati, & ad ultimum decollati sunt. Ipso die, sancti Juvenalis episcopi & confessoris.

Summa codicum consensio; Conveniunt enim *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj Pulsanen. Rosweyd. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan* His accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Editio Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Deest in Rosweyd. primum laterculi verbum *Hierosolimis*, quod reliquimus scriptum ut alibi, more nostrorum codicum. Solus Rosweyd. legit *Nomentana*. Omnes scribunt *Theodoli*, excepta Max-Lubec. ubi male *Theodori*. Crediderim Romanum parvum & Adonem à Rosweydo editore emendatos, ubi *Theoduli*. In Tornacen. perperam scribitur *Arriano* pro *Adriano*, sed neuter admittendus est, cum legendum sit *Traiano*, ut infra ex Adone & Actis dicemus. Ad veritatem propius accedunt Pulsan. & Belin. qui ponunt *Aureliano*, si modo præfectum hunc, non imperatorem intelligamus. Molani sensus confusus est, dum pro *carceres*, scribit *carceris*, sine interpunctione. Nimium sapit Pulsanensis, dum sensum videtur velle perficere post, *per tota membra*, inserens *confossus*. Tornac. post, *peremptus*, omisit, *est*. *Sequentes quoque*, legendum est, sunt tamen non pauci codices, qui cum Antverp. Max-Lubec. & Molan. legunt, *sequentes vero*. Primarii duo codices Praten. & Herinien. diserte ponunt *ignibus exanimati*. Repugnant ceteri omnes & merito, ni fallor, nam Beda legit *ignibus examinati*, & ita Adonis sensus ad Scripturam alludens videtur exigere. In Herinensi pro, *decollati sunt*, habetur *sunt decollati*. Tornacen. vero cancellorum suorum, opinor, angustiis pressus, ultimas laterculi voces suppressit, nempe, *episcopi & confessoris*.

Invent. S. Crucis. OBSERVATIO. Quod in uno alterove Hieronymiano apographo legitur: *In Jerosolyma, inventio sanctæ Crucis Domini nostri Jesu Christi ab Helena, post passionem Domini, anno* CCXXXIII, *regnante Constantino imperatore*, id ad hoc qualecumque Hieronymi Martyrologium pertinere, frustra contendere videtur Florentinius. Melius abjudicat Papebrochius ex fide vetustissimi codicis Epternacensis, aliisque argumentis, prætensam festi illius antiquitatem à Florentinio assertam evertentibus. Mihi sufficeret sola annuntiationis ratio, in Hieronymianis plane insolita. Verosimillimum est, citata verba ex Floro accepta fuisse, & servato anachronismo, ab aliquo recentiori, textui Hieronymiano præfixa. Ad nostrum institutum quod attinet, certum est, inventionem illam referri à genuino Beda, sed loco dumtaxat secundo, post Alexandrum & socios, insigni elogio exornatos. Certum præterea, eamdem festivitatem hac ipsa die memorari à Romano parvo, & ex ipso ab Adone, de ea inventione longam historiam texente, de cujus veritate consulenda sunt Acta nostra hac die & ad x Martii, ubi de sancto Macario. Usuardus interim solitam brevitatem sectatus, præterita historiâ, rem ipsam, semotis dubiis circumstantiis, enuntiavit.

Dubium non est, quin *Alexander, Eventius* & *Theodulus* ab Hieronymianis consignati *Alexandri & sociorum.* sint, ordine licet nonnihil inverso, & sic, ut nusquam appareat, *Alexandrum Papam* illic certo indicari, ut ante me observavit Florentinius. Magis mirum est, id ipsum non distinctius exprimi in Kalendario Frontonis, sic legente: *Natalis sanctorum Alexandri, & Eventi & Theodoli*; quæ ferme Sacramentarii Gregoriani lectio est, in quo Inventioni sanctæ Crucis præmittuntur, ut à Beda factum diximus; qui clarius & recte *Alexandrum Papam* nominat, ipsumque & socios insigni elogio exornat, sequente Rabano. Exstant etiam in Romano parvo, atque item in Adone, ubi ex Actis Alexandri longius encomium profertur, à Notkero hinc inde contractum & interpolatum. Maluit Noster Bedam imitari, ejusque verba transcribere, mutato tamen tyranni nomine, contra expressam Adonis sententiam, diserte affirmantis, *necdum fuisse imperatorem Adrianum*, dum præfati martyres passi sunt, uti etiam ex ipsorummet Actis manifestissimum est.

Itaque

Itaque ad *Traiani* tempora revocare necesse est, quæcumque in laterculo dicuntur ; saltem, siquis pro Actorum veritate acrius certare cum Henschenio in animum inducat. Moderatum de illis judicium pridem tulerat Baronius in Annalibus ad annum CXXXII num. I, his verbis : *Exstant Acta Alexandri Papæ & sociorum, sed (quod in multis aliis accidit) nimia antiquitate* (addere poterat, vel alio vitio) *mendosa.* Eam censuram non est passus Henschenius, qui quoties de præfatis Actis sermonem variis locis instituit, toties *sinceriſſima & ob suam antiquitatem veneranda* compellat, de cetero in hujusmodi elogiis profundendis satis parcus. Impulit me tam singularis Magistri commendatio, ut præter institutum meum, laudata Acta diligentius expenderem, si forte ea tueri possem contra Tillemontium tomo 2 pag. 238 & 590, aliosque recentiores, Henschenio certatim adversantes. Verum aliter longe evenit, nam quò attentius examinavi, eò magis visa sunt à gravitate & sinceritate primigeniorum Actorum recedere, ut ad XXVIII Augusti, quo ex prædictis Actis *Hermes* recolitur, opportunius demonstrari poterit. Hîc solum breviter indico, bina Henschenii argumenta, siquid probent, nimium omnino evincere. Etenim Actorum sinceritatem educere velle ex vetustiorum passionalium splendore & elegantia, aut ex Bedæ, Rabani, Adonis & Notkeri elogiis, inde désumptis, tantumdem mihi videtur, ac passiones omnes in iis contentas admittere, atque unà elogia omnia præfatorum Martyrologorum tamquam certa & indubitata supponere, quod quam ab ipsius Henschenii mente alienum sit, exemplis plurimis palam facere, ex opere nostro promptum & obvium est. Hæc cursim, fusius ambi explicanda. En modo quibus versibus martyres nostros honoret Wandelbertus, quibus de Crucis inventione tertius additur :

Præsul Alexander quinas & Eventius ornant,
Theodolusque Dei pariter pro nomine cæsi.
His quoque celsa Crucis radiant vexilla repertæ.

De *Iuvenale* silent Martyrologi Adone antiquiores : ipse nulla positione, nullo elogio addito, ita simpliciter consignavit, ut ab Usuardo ex ipso descriptum est, cujus proinde textus purus & genuinus hîc exhibetur. In Notkero subticetur titulus *confessoris*, forte quod dubitaverit an *martyr* appellandus non sit. Vide de his Papebrochii commentarium. *Iuvenalis.*

AUCTARIA.

Textus contractus. CENTULEN. *Jerosolimis, inventio sanctæ Crucis, quam solemniter celebrari, sancta Romana Ecclesia decreto sancivit. Romæ, beati Alexandri Papæ & martyris & sanctorum Eventii & Theodoli presbyterorum. Ipso die, sancti Juvenalis episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. *Jerosolymis, inventio sanctæ Crucis ab Helena regina, sub Eusebio Papa & Constantino magno imperatore, cujus & ipsa exstitit mater.* *De Alexandro* *Romæ, natale sancti Alexandri Papæ & martyris. Qui aquam asperſionis cum sale benedicto consecrari, oleumque quotannis ab episcopo benedici, & sicut de latere Christi sanguis & aqua profluxit, ita ad designandam unionem Christi & Ecclesiæ, in consecratione sacramenti altaris, aquam vino misceri constituit, & ob memoriam passionis Christi, in Canone Missæ addidit : Qui pridie quam pateretur &c. Hic Alexander Papa sub Adriano imperatore, post vincula, carceres, equuleum, ungulas & ignes, punctis creberrimis per tota membra peremptus, & via Numentana sepultus, sed postea in cœmeterio sanctæ Sabinæ translatus est. Eodem die, sanctorum Eventii & Theodoli presbyterorum. Qui cum præfato Papa* *& sociis.* *Alexandro tenti, post longam carceris sustinentiam ignibus examinati, ad ultimum decollati sunt. Et sancti Juvenalis episcopi. Juxta Ponthizeram pro-* *Walteri.* *vinciæ Rothomagensis, beati Walteri abbatis.* Hujus Walteri Vita data est VIII Aprilis.

HAGENOYEN. Incipit : *Romæ, via Numentana* &c. textu nonnihil interpolato. Sequitur de Juvenale, pure. De Cruce Constantino ostensa deque ejus inventione varia narrat, quæ exactius in Actis tradita sunt. In fine habet de Sigismundo plura, quam superius retulerimus.

AQUICINCT. Post *decollati sunt*, interjicit : *Hic Papa Alexander constituit aquam sparsionis cum sale benedici in habitaculis hominum, & passionem Domini miscuit in precatione sacerdotum, quando Missa celebratur.* *De Alexandro.*

MATRICE-CARTUS-ULTRAJECT. *Inventio sanctæ Crucis. Alexandri, Eventii & Theodoli martyrum. Juvenalis episcopi & confessoris. Silvani episcopi & martyris, cum pluribus clericorum suorum. Andeoli subdiaconi & martyris.* Recte autem in margine eâdem transcriptoris manu notatur, de Silvano agi die sequenti, de Andeolo I Maii. *Silvani.* *Andeoli.*

CODEX CASTRI-KAROLI. *Sancti Sereni confessoris.* Nec inter Prætermissos nominatur. Suspicor eum esse, de quo in Auctariis agemus ad diem undecimum Octobris. *Sereni.*

DIVIONEN. *Antissiodori, depositio & translatio corporis sancti Concordini episcopi & confessoris.* Voluit dicere *Corcodemi*, vel *Curcodemi*, vel *Curcodomi*, non *episcopi*, ut hic perperam vocatur, sed *diaconi*, de quo agitur die sequenti. *Corcodemi.*

EDITIO LUBECO-COL. Post *Constantino principe*, addit, *junioris, cujus ipsa mater exstitit. Et quia inventio hujus sanctæ Crucis facta fuerat tempore Eusebii Papæ & confessoris, ideo instituit festum hujus inventionis ab universis Catholicis Ecclesiis per universum orbem solenniter celebrari. Romæ via Numentana milliario septimo, passio sancti Alexandri* &c. pure usque ad, *decollati sunt.* Tum addit : *Hic sanctissimus Papa, Romanæ Ecclesiæ episcopatum, quintus post beatum Petrum, annis decem tenuit, menses duos, dies decem. Et statuit, ut vino aqua in Missa misceatur, ad designandum unionem Ecclesiæ & Christi. Et ut oblatio fieret ex* *De Invent. S. Crucis &c.*

De Alexandro. *azymo & in modica quantitate. Hic etiam ob memoriam passionis Christi, addidit in Canone: Qui pridie quam pateretur usque ibi, Hoc est enim. Hic etiam constituit, ut aqua aspersionis cum sale benediceretur, & in habitaculis hominum aspergeretur. Ipso die, sancti Juvenalis* &c.

Iuvenalis M Aufridi. Florentii & Philippi. Severinæ. GREVEN. *Eodem die, Juvenalis martyris.* Colitur VII Maii. *Aufridi episcopi Trajecti inferioris & confessoris. Florentii & Vindemialis episcoporum & confessorum.* Vide in Actis II Maii. *In Gallus, loco qui dicitur Cella, Philippi presbyteri & confessoris.* Vide Acta. *Severinæ matronæ, uxoris Aureliani cæsaris. Brugis, festiva memoria cruoris Christi.* De his vide Prætermissos. *Nota, beatus Alexander Papa, de quo supra, quintus post sanctum Petrum, sedit annis decem, mensibus duobus, diebus decem. Ipse statuit, ut aqua vino misceatur in calice, ad designandam unionem Christi & Ecclesiæ, & ut oblatio fieret* &c. ut supra habet EDIT. LUBECO-COL.

MOLAN. *Antisiodori, depositio sanctorum Optati Optati episcopi, Memori & Santiani presbyterorum. Domi-Memori nica die post inventionem sanctæ Crucis, Romæ, sanctæ Catharinæ virginis. Hæc de civitate Senensi Catharinæ oriunda, in adolescentia sua habitum de pœnitentia Senensis sancti Dominici assumens, ac crebris miraculis clarens, anno suo* XXXIII *Romæ quievit, sepulta in ecclesia sanctæ Mariæ super Minervam. Dominus autem Pius Papa* II *eam catalogo Sanctorum asscripsit.* Vide in Prætermissis. In editionibus aliis, hæc solum habentur: *Apud Pontiseram, sancti Walteri abbatis,* de quo dictum est. *Die Walteri tertia, sanctorum martyrum Timothei & Mauræ, Timothei* Tum charactere minori: *In Italia civitate Sal-& Mauræ sena, sancti Ursi confessoris, filii regis Dalmatiæ, Ursi. qui peregrinus veniens ad hanc civitatem, ibidem Antoninæ plenus vertutum quievit in Christo. Item, sub Festo & Alexandri præside, martyrium Antoninæ virginis & Alexandri militis.* Vide Papebrochii commentarium.

IV *Non.* *Die* 4.

Silvani. IN Palæstina civitate Gaza, natalis beati Silvani ejusdem urbis episcopi: qui persecutione Diocletiani, cum plurimis clericorum suorum, martyrio coronatus est. Hierosolymis, passio *Quiriaci.* sancti Quiriaci episcopi, sub Juliano imperatore. Item in metalla Fanensi, *Mart.* XL. sanctorum martyrum quadraginta, qui simul capite cæsi sunt. Nico-*Antoniæ.* mediæ, natalis Antoniæ martyris, quæ nimium torta & variis afflicta cruciatibus, ab uno brachio tribus diebus suspensa & in carcerem biennio detrusa, ad ultimum in confessione Domini flammis exusta est. *Floriani.* In Norico Ripensi, sancti Floriani, qui præsidis jussu, ligato ad col-*Curcodemi* lum saxo, in flumen Anisii præcipitatus est. Autisiodoro, sancti Curcodemi diaconi.

Sumitur ex *Praten. Herinien Rosweyd. Antverp-majore, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Palestina, Hierosolimis, Jherosolimis, Jerosolimis, Autisiodoro* & hujusmodi scribendi modis, alibi satis dictum est: sequimur codices, ex illius ætatis ingenio scribentes. *Sylvani* legit Rosweyd. contra autographum Ultraject. Herinien. videtur habere *Suvani*, utrumque in textu corrigitur. In *metalla Fanensi* (non *Fatensi* ut habet Antverp-maj.) legunt constanter codices vetustiores & ceteri passim: melius fortasse Greven. & Molan. post Adonem, *metallo.* At nobis, codicibus adhærendum est; verum loci nomen habes in Actis. Solus Grevenus pro *Antoniæ*, scribit *Antoninæ.* Rursus Greven. & Molan. ponunt *sunt cæsi*, pro *cæsi sunt.* sic Antverp-maj. *adusta est*, pro *exusta est.* Item *præcipitatur*, pro *præcipitatus est.* Herinien. habet *Curcodimi*, Rosweyd. *Corcodimi* Antverp-maj. *Cocordani*, Greven. & Molan. *Curcodomi*, alii aliter. Putamus legendum, ut est in textu.

Silvani & martt. XL. OBSERVATIO. *Silvani episcopi, in civitate Gaza, cum plurimis clericorum suorum coronati*, his verbis meminit auctor Romani parvi, secutus de more Rufini Eusebium lib. 8 cap. 14; nec quidquam superaddidit Ado, præter notissimam Diocletiani persecutionem. Usuardus & Notkerus Adonem transcripsere. Vide quæ obiter dicta sunt in observatione, XX Februarii, quo die *Silvanum* cum *Tyrannione* aliisque, perperam conjungi ostendimus. Atque hîc ex Adone, secundo loco ponendi erant socii illi XL, seu potius *triginta novem*, qui simul ad metalla damnati, eâdem cum Silvano martyrii coronâ donati sunt, male ab Usuardo, à duce, ut ita dicam, in nostro laterculo segregati, de quibus vide Eusebium, in Actis relatum & apud Ruinartium pag. 328 & 351. Totam historiam Gallice complectitur Tillemontius tomo 5 à pag. 432. De solo Silvano loquitur præfatum Romanum parvum, Hieronymiana autem ita deturpata sunt, ut in iis restituendis multum laboret Florentinius. In *Silvano* & XL *martyribus* mendosa pleraque: Pro *Antonia*, passim habetur *Antonii*. A positione corrupta *Florianus* sejunctus est. *Curcodemum*, qui ibi prima syllaba imminutus, *Codomi* vocatur, ab antiquario Gallico adjectum puta-

putavit Florentinius, sed vere ad textum pertinere ex Mss. Epternacensi, Corbeiensi &c. melius censuit Henschenius. Crediderim Adonem, ex emendatiori aliquo apographo sua decerpsisse. Eum secutus est Noster, transumpsitque omnia, præter annuntiationem ultimam à se adjectam.

Judæ Quiriaci festivitas in Hieronymianis agitur 1 Maii, uti & apud Rabanum, sed apud Florum longiori elogio, cui cedere non debet hodiernum Notkeri. Breviores sunt Ado & Usuardus; nihilominus antiqua Acta redolent, quibus tot Martyrologorum auctoritas non plus fidei addidit, quam primus eorum compilator mereatur, ut de Actis sancti Alexandri pridie dictum est. Vide Papebrochii commentarium, notas & censuras, ac rursus in Responsionibus, variis locis, præsertim ad art. 10 num. 129. Sed hæc omnia antiquissimo Sancti in Ecclesia cultui nihil prorsus detrimenti afferre memineris. *Quiriaci.*

Antoniæ elogium Adonianum est, quamvis & illud, quod Florus habet, à nostro non magnopere discrepet, haud dubie haustum ex eodem latice, de cujus puritate non omnino constat, cum pluribus *Antoniis* vel *Antoninis* feminis, simile elogium à Græcis & Latinis, si non eisdem terminis, saltem eodem sensu aptetur, ut colligere est in Actis 1 Martii, & hic, & in Prætermissis XII Junii. *Antoniæ.*

De *Floriano* agit etiam Rabanus, cujus breve elogium æque ac nostrum & diffusius Notkeri, desumptum est ex eisdem Actis, quæ certe, pro ut primo loco ab Henschenio edita & illustrata sunt, nihil præferre videntur, quo tantopere de suppositione ea arguat Tillemontius tomo 5 pag. 67. *Curcodemus* denique ab Usuardo aliis superadditus est, genuino Adoni præteritus. Videat lector, quæ de eo Henschenius brevi commentario tradidit, decem ferme variis modis nomen ejus exprimens. Hactenus genuina Usuardi lectio; cui Wandelberti distichon de Silvano, Antonia, & Floriano subjiciamus: *Floriani.* *Curcodemi.*

Silvanus quartas, Antonia cum Floriano,
Perpetua cingunt mentis virtute decori.

AUCTARIA.

IORNACEN. Deficit in parte elogii *Antoniæ*, omissis nempe iis, quæ inter *nimium torta*, & *ad ultimum*, in laterculo ponuntur. Abest etiam annuntiatio ultima.

In PULSAN. Desunt Quiriacus, XL Martyres, Florianus & Curcodemus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Deficiunt etiam in annuntiatione ultima.

MUNERAT. Post textum integrum, adjicit: *Hierosolymis, beati Quiriaci episcopi & martyris, qui & Judas prius dictus est, Dominicæ Crucis inventoris.* Consule Acta. *De Quiriaco.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textum referunt non plane purum, & in fine omittunt annuntiationem *Curcodemi.*

LOVAN. Cum prioribus convenit, sed in fine subdit: *Eodem die, Monicæ viduæ, matris beatissimi Patris nostri Augustini.* *Monicæ.*

CENTULEN. *In Palestina, civitate Gaza, sancti Silvani episcopi & martyris, qui cum multitudine cleri fidelisque populi gloriose passi sunt. In metallo Phanensi, sanctorum XL, qui simul truncati sunt. Antisiodoro, sancti Corcodemi diaconi, confessoris. Nichomediæ, sanctæ Antoniæ, crudeliter ac diutissimè maceratæ. Loco Lauriaco, sancti Floriani martyris. In suburbio Virdunensi, sanctorum episcoporum Pulcroni, Possessoris & Firmini confessorum.* In tabula Prætermissorum sancti illi antistites ad proprios dies remittuntur, hodie enim de ipsorum translatione proprie agitur. *Pulcronii & aliorum epp.*

BRUXELLEN. In Silvano purus, Quiriacum expunxit. Sequitur de XL, recte. De Antonia, addit: *A Priscilliano præside*, ut habet Ado. Et in Floriano etiam ex Adone, post *præcipitatus est*, adjicit, quæ Usuardus præterierat; *Et mox videntibus omnibus, oculi præcipitatoris crepuerunt. Ipso die, beatissimi Justi, Viennensis episcopi.* Rejicitur ad VI Maii. *In Curcodemo purus est.* *Justi.*

HAGENOYEN. In Silvano fere purus, secundo loco Florianum memorat, cum elogio sibi proprio. Sequuntur XL martyres, pure. Tum de Quiriaco, cum narratione apocrypha. De Antonia, nihil. In Curcodemo, purus est.

AQUICINCT. Quiriacum non vocat *episcopum.* Pro *Amisi*, habet *Nisi.*

DAVERON. *Et Turonis, natalis beati Antonii confessoris.* Idem à pluribus infra refertur. *Antonii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Quiriaci episcopi & martyris, qui ante dictus fuit Judas, inventor sanctæ Crucis. Floriani martyris. Sanctorum XL martyrum. Triphonis martyris*, pueri fortasse, qui colitur X Novembris. *Antoniæ martyris.* *Triphonis.*

CAMBERIEN. S. Mariæ. *Castro Camberiaci, depositio S. Sindonis, seu S. Sudarii Salvatoris Nostri Jesu Christi.* Vide in Prætermissis de Lancea, Corona, Clavis &c. *S. Sindonis.*

In VATICAN. num. 5949. Deest, *Quiriaci & Curcodemi.* Solet hic codex sæpius deficere.

FLORENTIN. *In territorio Florentino, passio sanctorum martyrum Cerboni & sociorum ejus apud Vallem Cavæ vel Cavis, juxta sepulcrum sancti Crescii martyris & sociorum ejus, sub Decio tyranno.* Primam Cerboni hujus notitiam dedere Acta S. Crescii à Laderchio edita MDCCVII. *Cerboni & sociorum.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Autissiodori, depositio & translatio corporis sancti Corcodemi diaconi & confessoris.* *Translat. Corcodemi.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, in ecclesia sanctæ Caciliæ virginis, natale beati Paulini diaconi & martyris, cujus caput per ferreum malleum, pro Christo contritum dinoscitur, & cerebrum suum, una cum pio sanguine patienter effudisse. Hierosolymis, passio sancti Quiriaci episcopi, una cum matre sua, sub Iuliano imperatore.* *Paulini.*

Cor. Spineæ. peratore. Ipso die, commemoratio Coronæ spineæ Domini Nostri. Apud Hostia tyberina, depositio sanctæ Monicæ &c. cum longo elogio. Sequitur textus fere purus, usque ad *præcipitatus est*. Tum

Monicæ. Wydonis. *In civitate Spirensi, natale sancti Wydonis abbatis.* Hic inferius *Guido* dicitur, de quo inter Prætermissos Henschenius non meminit. Is est, opinor, de quo cum Molano egimus xxxi Martii, quo die in Actis refertur, titulo *abbatis Pomposiani* &c. *Thuronis, beati Antonii confessoris. Antisiodoro, depositio sancti Corcodonii diaconi & confessoris. In civitate Hildesheymensi, translatio sancti Godhardi episcopi & confessoris. Viennæ, memoria sancti Justi episcopi & martyris.*

Antonii. Godardi. Justi.

Belin. Incipit: *Apud Hostiam Tyberinam, natale sanctæ Monicæ, cujus vita admiranda, ex nono Confessionis libro sancti Augustini episcopi colligitur.* Sequitur textus, tantum non purus. In altera autem editione additur: *In territorio Petragoriensi, sancti Sacerdotis Lemovicensis episcopi.* Colitur proprio natali die, v Maii.

Monicæ. Sacerdotis.

Greven. *Ipso die, commemoratio sanctæ spineæ Coronæ Domini nostri Jesu Christi. Apud Coloniam* &c. de sancto Paulino fere ut supra. *Item sanctorum Celestini, Majoli & Quinciani.* Melius ponuntur in Actis. *Item passio sancti Gordiani, cujus festum in die sepulturæ ejus agitur.* Differtur ad x Maii. *Eodem die, commemoratio sancti Justi episcopi Viennensis & martyris. Thuronis, beati Antonii confessoris. In Spira, commemoratio sancti Guidonis abbatis. In civitate Hildesheymensi, translatio sancti Godehardi episcopi & confessoris. Apud Ostia Tyberina, depositio sanctæ Monicæ viduæ, matris sancti Augustini episcopi. Hujus quanta in Deum fides pietasque fuerit, ex libro 9. Confess. aliisque ejusdem sancti Doctoris libris liquido apparet. Ipsa namque precibus uberrimisque lacrimis & martyrum Christo lucrata est, & filium de Manichæorum errore, ad fidei unitatem reduxit. Helenæ virginis. In Thoren prope Ruremundam, beatæ Herfswindæ abbatissæ.* De ea agitur inter Prætermissos.

Cor. Spineæ. Celestini & sociorum. Gordiani. Justi. Guidonis. Godehardi. Monicæ. Helenæ. Herfswindæ.

Molan. *Apud Ostiam Tyberinam, natale sanctæ Monicæ* &c. ut Belin. *In territorio Petragoricensi, sancti Sacerdotis Lemovicensis episcopi. Et sancti Gothedardi episcopi & confessoris.* Sequitur minoribus typis, de sancto Paulino, ut supra. Tum: *Item beatæ memoriæ Joannis Houthon* &c. ut habes in Prætermissis. Editiones aliæ incipiunt charactere Italico: *Apud Ostiam* &c. De Sacerdote ut supra. *In Hildesheim, sancti Gothehardi episcopi & confessoris.* De Antonio, ut supra. *Coloniæ Agrippinæ, natalis sancti Paulini martyris, cujus caput malleo ferreo pro Christo contritum dinoscitur. Die quarta, sanctæ hostiarum Pelagiæ. Virduni, translatio ejus loci episcoporum & confessorum Pulchronii* &c. Sequitur: *Londini, beatæ memoriæ Joannis Houthon* &c. Jam dixi, vitæ compendium haberi in Prætermissis.

Monicæ. Sacerdotis. Gothehardi. Paulini. Pelagiæ. Transitus. Pulchronii &c. Joannis Houthon.

III *Non.* *Die* 5.

Euthymii. Hirenei & sociorum. Hilarii. Niceti. Joviniani.

APud Alexandriam, sancti Euthimii diaconi in carcere quiescentis. Thessalonicæ, natalis sanctorum Hirenei, Peregrini & Hirenis, ignibus combustorum. In Galliis civitate Arelatensi, beati Hilarii episcopi & confessoris, præclarissimi viri & nobilissimi. Item Viennæ, sancti Niceti episcopi, venerabilis sanctitatis viri. Autisiodoro, passio sancti Joviniani lectoris & martyris.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Antverp-maj. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Euthymi*, male scribunt Tornacen. & Antverp-maj. Sic Rosweyd. pro *quiescentis*, ponit *requiescentis*. *Thessalonicæ* in Antverp-maj. librarii sphalma est. Nomina ibi combustorum, sicut in laterculo posita, in codicibus ferme omnibus efferuntur. *Irenei* & *Irenis* habet Rosweyd. Apud Molan. paulo nitidius *Irenæi* & *Hyrenis*. *Hylarii* scribit Greven & pauci alii. Herinien. Rosweyd. & Antverp-maj. legunt *nobilissimi viri*. *Niceti* habent codices passim, excepto Tornacen. ubi *Nicecii*: Greven. autem & Molan. Adoni conformiores legunt, *Nicetii*. In Herinien. elapsum est *q*, sic ut pro *Joviniani*, sit *Jovimi*. Pejus in Rosweyd. *Joviani*.

Euthymii. Hirenei & sociorum. Hilarii.

OBSERVATIO. Unica notatio observationis vices supplere poterit, si textum totum ex Adone ferme ad apicem desumptum dixero. Paucula tamen indicare juverit elucidationis gratia. *Euthymium*, variis modis scriptum, signant apographa Hieronymiana. Romanum parvum ea phrasi, nescio unde accepta, utitur, quam ex Adone transtulerunt Usuardus & Notkerus. Rursus citata apographa, *pugiles Thessalonicenses* diserte exprimunt. Ea præ oculis non habuisse Romanum parvum, inde conjici potest, quod tertiam prætermiserit, solum scribens: *Thessalonicæ, Irenæi & Peregrini*. Interim Ado ipsam restituit, explicato forte ex Actis, quæ interierunt, mortis genere; plane ut Usuardus, nullâ demptâ syllabâ, servandum putavit, ac ferme etiam habet Notkerus. Utrum postremæ annuntiationes ex Hieronymianis profluxerint, dubitat Florentinius, codicem suum Epternacensi & Corbeiensi hic denuo præferens. Ceterum elogium satis insigne *Hilario* tribuit Ado, quod mirum est à Florentinio adscribi Notkero, qui non aliam fæpius operam contulisse videtur, quam ut Adonis & Rabani verba simul componeret. Noster primis encomii illius elementis contentus, cetera prætermisit. Videri

deri reliqua possunt in fonte, quem cum Rabani elogio miscuit Notkerus. Iste vero, quæ de Hilario fuerit suo seculo eruditorum opinio, præclare ostendit his verbis: *In Arelato, depositio sancti Hilarii episcopi, qui Pelagianam hæresim in collatoribus deprehendit, & corrigere studuit.* Hæc verbo indicasse sat est, cetera invenies, diligenter & erudite in Actis deducta ab Henschenio & Papebrochio, hoc die & in appendice tomo 7 Maii à pag. 594. Cum quibus confer Tillemontiana tomo 15 à pag. 36 ad 97, ubi paulo moderatius censet, quam ii, qui Semipelagianismi notam, tam illustri sancto calumniose inurere non formidarunt, quidquid ipse de cetero cum novis Augustini discipulis, singulari necessitudine fuerit conjunctus.

In Hieronymianis *Niceto* vel *Nicetio Nectario* jungitur, atque item in Notkero. Solum primum appellavit Ado ac proinde Noster, eum presse secutus, nisi quod pro *Nicetii*, scripserit *Niceti*. *Juvenianus* apud Hieronym., *Juvianus* apud Rabanum, *Jovianus* apud Notkerum, ab Adone sic annuntiatur, ut in latercule nostro legit Usuardus, hîc, ut alibi, simpliciter & integre redditus. Quæ à Notkero de *Ascensione Domini* satis fuse memorantur, de *ecclesia in monte Olivæi regio cultu instructa*, de *Dei & hominis ultimis vestigiis arenæ impressis*, ea antiquioribus incognita sunt: forte dici posset, quod hîc Wandelbertum secutus sit, qui ita cecinit: *Niceti.* *Jovianiani.*

Stelliferum ternis Christus transcendit olympum.
Hilarioque Arelas polluit; Vienna Niceto.

AUCTARIA.

Ascensionis. PULSANEN. Omittit martyres Thessalonicenses: Item Jovinianum, cujus loco hæc substituit: *Ipso die, Ascensio Domini Nostri Iesu Christi ad cælos ex monte Olivæti.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Brevia Hilarii & Nicetii elogia rescindunt, Joviniano perperam tribuentes titulum *episcopi*.

Fortunati. MUNERAT. In fine adjicit: *Apud Cellas, sancti Fortunati episcopi & confessoris.* Colitur XVIII Junii. Vide ibi Munerati elogium & Acta.

De Hilario ex Adone. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. De Hilario ita habent: *In Gallis, civitate Arelatensi, beati Hilarii episcopi & confessoris, præclarissimi viri & nobilis. Qui paupertatis amator & pius inopum miserator, pro reficiendis pauperibus, etiam rusticationem contra vires suas, homo genere clarus & longe aliter educatus, exercuit, sed nec se in spiritualibus neglexit.* Hæc ex Adone accepta, paulo fusius, ejusdem prope Adonis verbis, ab ALBERGENSI deducuntur, quæ purius ex ipso fonte hauriri possunt. Cetera codices illi puri sunt, nisi quod aliquis pro, *Niceti*, scribat *Vincenti*, aliique (ut passim recentiores isti codices solent) menda aliqua habeant minoris momenti.

Mauronti. CENTULEN. *In civitate Arelas, sancti Hilarii episcopi & confessoris, magni, docti & præclarissimi viri. Antisiodori, sancti Joviniani lectoris & martyris. Castro Duaco, sancti Mauronti abbatis, viri genere & sanctitate spectabilis, qui legitur in baptismate, sanctissimi Richarii filius. Vienna, sancti Nicetii episcopi & confessoris.* Sequuntur Euthymius & Thessalonicenses, in quibus purus est.

Ascensionis. BRUXELLEN. Incipit: *Apud Ierosolymam, in monte Oliveti, Ascensio Domini.* In Euthymio & Thessalonicensibus, recte. De Hilario, post *confessoris* subnectit: *Nobilis & præclarissimi viri. Qui paupertatis amator, se in spiritualibus non neglexit.*

Juvenalis. *Et Vienna, sancti Nycesii episcopi gloriosi.* De Joviniano, pure. Sequitur: *Et natale sancti Juvenalis martyris.* An is est, qui colitur VII Maii?

Translat. Audoëni. Mirum est non notari in tabula Prætermissorum. *Eodem die, translatio corporis sancti Audoëni Rothomagensis archiepiscopi & confessoris.* Colitur XXIV Augusti.

HAGENOYEN. Incipit ab Antonia iis verbis, quæ die præcedenti retulimus. Sequuntur Euthymius & Thessalonicenses, pure. In Hilario fere similis est codd. mediæ notæ. Tum: *Eodem die, sancti Godhardi episcopi & confessoris, Hildesheimensis.* De eo etiam actum est die præcedenti. Reliquæ duæ annuntiationes puræ sunt. *Antoniæ.* *Godhardi.*

AQUICINCT. In fine: *Apud Duacum, natalis sancti Mauronti abbatis & levitæ.* *Mauronti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Audoëni episcopi Rothomagensis. Waldradæ virginis. Niceti episcopi & confessoris. Hilarii episcopi Arelatensis.* *Audoëni. Waldradæ.*

CAMBERIEN. sanctæ Mariæ Convent. *Ipso die, beati Fortunati episcopi & confessoris.* De quo supra. *Antisiodoro, sancti Romani martyris.* Nulla apud alios hac die de eo notitia, ne quidem in Prætermissis nostris. Colitur ibi *Romanus abbas* XXII Maii: *Romanus episcopus*, qui & *martyr* ab aliquo dicitur, VI Octobris. Doceat nos aliquis quemnam duorum hic consignatum velit. *Fortunati.* *Romani.*

REG. SUEC. signatus num. 428: *Apud Cellas, sancti Fortunati episcopi & confessoris.* *Fortunati.*

UGHELLIAN. Pro *Joviniani*, scribit *Viviani.*

ALTEMPS. *In Britannia minori, sancti Buddoci episcopi & confessoris.* Hactenus mihi ignotus est; nisi hîc indicetur is, qui à Castellano vocatur *Budocus Venetensis*, ab ipso notatus IX Decembris. *Buddoci.*

FLORENTIN. *Apud Mediolanum, conversio* [MEDIC. male, *& translatio*] *sancti Augustini episcopi & confessoris, sub Ambrosio sancto & episcopo ejusdem civitatis, & ab eodem baptizati, nigrum monachalemque habitum induti, ut idem Ambrosius ait in sermone de baptismo B. Augustini.* Hæc remittenda sunt ad diem XXVIII Augusti. *De sancto Augustino.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab Hilario, totum Adonis elogium producens. Sequitur: *Eodem die, sancti Godhardi episcopi & confessoris. Hic prius fuit abbas multorum monachorum, sed postea a sancto Henrico imperatore ad episcopatum Hildesheymensem vocatus. Qui postquam plures annos hoc devote rexisset, in festo Ascensionis Domini, dum in Matutinis cantaretur, Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, anima ejus angelis associatis calos ascendit, cujus mors extitit prodigiis & signis miraculosa. Treveris, natale sancti Bruo-* *De Godhardo.* *Britonis.*

nis

Angeli. *De Augustino.* *nis episcopi & confessoris.* Subditur reliquus textus. Deinde : *Eodem die, sancti Angeli Carmelitæ & martyris. Ipso die, conversio beati Augustini episcopi & confessoris*, cum variis conversionis illius circumstantiis, melius suo loco referendis.

Ascensionis. Belin. *Mediolani* (sic incipit) *conversio sancti Augustini* &c. ut supra ex Florentin. Altera editio præfigit: *In monte Oliveti, Ascensio Domini Nostri Jesu Christi.* Nonnulla in textu, ut plerumque male impressus est, corrigenda sunt.

Angeli. Greven. *Ascensio Domini. Apud Leocatam oppidum Siciliæ, beati Angeli de Jerusolimis, Carmelitæ. Qui cum prædicando circumquaque discurrens, innumeras Christo lucrifecisset animas, pro fidei veritate & pudicitiæ tuitione martyrizatus est. Ipso die, in plerisque ecclesiis officium servatur de bono latrone, qui cum Christo crucifixus, cum ipso paradisum intravit.* Vide Prætermissos. *Item sanctorum Gregorii, Petrvii.* Melius in Actis. *Triphonis pueri & martyris, secundum Vincentium libro* XII. *cap.* 47. Vide Prætermissos. *Britonis, episcopi Trevorensis & confessoris. Nectarii episcopi Viennensis & confessoris. Mauronti episcopi. Conversio beati Augustini episcopi, quando ad prædicationes beati Ambrosii à Manichæorum errore, post multas fluctuationes correctus, anno Domini* CCCLXXVII (adde ut minimum annos x) *ætatis suæ supra tricesimum, in amorem Christi totus exarsit. Eodem die, depositio sancti Godehardi episcopi & confessoris. Qui cum esset abbas multorum monachorum, à sancto Henrico imperatore ad episcopatum Hildesheymensem vocatus, divinitus admonitus acquievit, impositumque pontificalis dignitatis officium strenue gubernans, cum in nocte Ascensionis cantaretur, Ascendo ad patrem meum, sancta illius anima angelis associata, cælos ascendit. Hireniæ virginis, filiæ Licinii imperatoris.* Potius diceretur filia reguli alicujus, qui forte *Licinius* vocatus sit. Ut ut est, primo loco in Actis ponitur. *Item sanctæ Waldradæ virginis. Civitate Rothomagensi, translatio sancti Audoëni, ejusdem urbis episcopi & confessoris. Item sancti Avertini diaconi & confessoris. Beatæ memoriæ, Brunonis pueri, cui sanctus Godehardus, qui eum susceptum educabat, sæpius prædixit, quod secum esset ad patriam iturus. Cumque in obitu sancti campanæ pulsarentur, puer clamavit, vere Dominus meus cælum scandit, immemor promissionis suæ, simulque orans, ne se diutius in carne relinqueret, exaudiri meruit.* Colitur, vel saltem ejus Acta illustrata sunt cum Actis sancti Godehardi IV Maii.

De bono Latrone. *Gregorii &c.* *Triphonis.* *Britonis.* *Nectarii.* *Mauronti.* *De Augustino.* *Godehardi.* *Hireniæ.* *Waldradæ.* *Translat. Audoëni.* *Avertini.* *Brunonis.*

Molan. De Joviniano, sic subdit: *Qui cum beato Peregrino episcopo & martyre, imperio Sixti Papæ, Antisiodorum veniens, cum esset vir per omnia eloquens, & in divinis Scripturis egregie eruditus; dum superstitionibus paganorum fortiter resisteret, tentus est, atque in Christi passione perdurans, ab eis interemptus est. Scriptum est in passione sancti Peregrini. Eodem die, sancti Avertini diaconi confessoris & diaconi. In monte Oliveti, Ascensio Ascensionis Domini Nostri Iesu Christi ad cælos. Mediolani* &c. ut Florentin. usque ad *baptizati.* De Fortunato, etiam ut supra. *In Sicilia, natale sancti Angeli presbyteri & martyris, qui de monte Carmeli prædicationis causa, divino jussu veniens, cum multos ad pœnitentiam convertisset, à quibusdam impiis hæreticis trucidatus est. Ipso die, depositio sancti Mauronti abbatis, cujus suffragiis, si ad tumulum sepulcrum ejus fuerint delati variis languoribus ægroti, vere recipiunt præmia sospitatis. Cui sacer præsul Amatus, eo tempore quo Theodericus rex tyrannidem exercebat, iniquam, post excessum beati Ultani abbatis, gratia sanctæ conversationis traditus fuit in custodiam. Scriptum est in vita ejus.* Tum litteris minoribus: *Brugis servatur officium de bono latrone cum Christo crucifixo.* Editiones *De Joviniano.* *De bono latrone.* aliæ conveniunt cum prima in Joviniano. Tum: *In Sicilia, apud oppidum Leochatam, sive Achatam, natale sancti Angeli* &c. Item in Fortunato. In Mauronte paulo contractior est, utrobique subobscurus; rem ex Actis clarius percipies. De Avertino, ut supra. *Treveris, Brunonis episcopi & confessoris. In monte Oliveti ... Mediolani, conversio sancti Augustini* &c. ut in prima editione. Pronum est observare, præfatam sancti Augustini conversionem, non ante finem seculi XV in Ecclesia celebratam fuisse, aut in Fastos relatam. Nam qui primo citantur codd. Florentini, antiquiores non sunt; & quidem pars potissima abest ab editione Usuardi Florentina anni MCCCCLXXXVI, sic ut ferme Belino ea qualiscumque commemoratio adscribenda sit. *De Augustini conversione.*

Pridie Non. *Die 6.*

S. Ioannis ante port. Latinam. Natalis beati Joannis Apostoli, quando ab Epheso, jussu Domitiani Romam perductus, & præsente senatu ante portam Latinam in olei ferventis dolium missus est, sed minime læsus. Ubi festum eadem die concursum fideles populi usque hodie faciunt. Antiochiæ, sancti Evodii, qui ut beatus Ignatius scribit, primus ibidem episcopus ab Apostolis ordinatus est. Hic glorioso martyrio apud eamdem urbem vitam finivit. Item sancti Lucii Cyrenensis, qui apud Cyrenem primus episcopus à sanctis Apostolis institutus est, quem in Actibus Apostolorum beatus Lucas commemorat. In Africa, sanctorum martyrum Heliodori, Venusti, cum aliis septuaginta quinque.

Evodii. *Lucii Cyrenensis.* *Heliodori & sociorum.*

Ex toto puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Proxime accedunt *Antverp.* & *Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. In purioribus codicibus ad pauca reducitur. Herinien. & Munerat more suo scribunt *Johannis*. Rursus Herinien. legit *Cirinensis* & *Cirenen*. Munerat. *festive* pro *festum*: Greven. & Molan. *Venustii*. De *Aphrica* dictum alibi. Reliqui codices, excepto Antverp-majore, omittunt primam vocem, *Natalis*. Codex qui excipitur, ponit *natale*. Idem pro, *Hic glorioso martyrio*, brevius posuit, *hic glorioso*. Ceteri Adonem potius quam Usuardum sequi videntur, dum legunt melius & clarius, *ubi festivum eadem die concursum* &c. sed Antverp. & Max-Lubec. nævos alios habent, uti *est missus*, *cursim*, pro *concursum*, & *in Actibus Helyodori* &c.

OBSERVATIO. Laterculum totum, si ultimam annuntiationem excipias, ex Romano parvo proficiscitur, nam in præcipuis apographis Hieronymianis de *Joanne ante portam Latinam*, *Euodio* & *Lucio* nec verbum reperias. Ea tamen inter textum nostrum & Romanum parvum diversitas est, quod *Joannes*, hic primo, ibi ultimo loco reponatur. Nusquam vero distinctius locutum esse Romani parvi compilatorem, textum ejus legenti manifestum erit. Ado prolixius elogium etiam primo loco Joanni aptavit, quod solito nitore contraxit Noster, quem mirum est obscurius legisse *festum concursum*, ubi Ado clarius posuerat *festivum*. Notkerus hic supra ductorem sapuit, aucto pluribus & interpolato ejus elogio. Quæ ex Tertulliano & Hieronymo circa celebrem illam sancti Joannis Apostoli passionem, cujus Romæ servatam memoriam vidimus, illustranda essent, bene ab Henschenio remittuntur ad diem ejus natalem XXVII Decembris. Audiatur hic Wandelbertus, Joannis triumphum sic celebrans: *S. Joannis ante port. Latinam.*

Præcelsum pridie celebrant Romana Joannem
Templa Dei, qui pleno hausit de pectore verbum.

De *Eusdio* nihilo plus dixit Ado in Martyrologio, quam in Romano parvo repererat, sed in festivitatibus Apostolorum, verba S. Ignatii recitat, quæ Noster non descripsit, ex toto Adonis contextu breve suum elogium conficiens: *Hic glorioso martyrio* &c. Quæ apud Mosandrum leguntur, ipsissimum sunt Adonis inter festivitates encomium. Notkerus eas non consuluit, qui præter Martyrologii verba, Pauli epistolam ad Philippenses non satis apte huc reduxit: *De quo ipse Paulus Philippensibus scribens, ait: Euodium rogo & Syntychen* &c. non enim de *Euodio* illic meminit Apostolus, sed de *Euodia*, ut notissimum est. Paucis colligit Henschenius, quæ de Euodio in tabulis ecclesiasticis reperit, nec plura alii tradiderunt. *Lucium* refert Romanum parvum his verbis: *Et S. Lucii Cyrenensis, qui Cyrenæ ab Apostolis episcopus ordinatus est.* Cetera ab Adone adjuncta, Noster ad verbum transtulit. Recte observat Henschenius plura hic à Martyrologis Lucio adscribi, quam sacer textus expresserit, rectius facturis, si idem ei elogium tribuissent, quod habet Manahen XXIV Maii, nempe *Prophetæ ac doctoris, sub novo Testamento*. Nequeo conjicere ex quo qualive Hieronymi apographo *Heliodorum & Venustum cum* LXXV sociis Usuardus acceperit, quorum loco apud Rabanum & Notkerum *Marianus* & *Jacobus* cum sociis iterum annuntiantur. Si recte Henschenius numerosam apud Hieronym. martyrum turmam dispescuit, *Heliodorus*, *Marianus* & *Jacobus*, ad eamdem Africanam cohortem pertinent; at *Venustus* ad legionem, si ita loqui licet, Mediolanensem reducendus est. Quod vero in Prætermissis notat Henschenius, à Rabano indicari *Marianum lectorem* & *Jacobum diaconum*, de quibus XXX Aprilis; additæ à Rabano circumstantiæ plane verosimile faciunt. Et hunc verum martyrii diem esse, ibi indicavimus. Utcumque res habeat, certa videtur & indubitata ex codicibus nostris Usuardi lectio. *Euodii.* *Lucii Cyrenensis.* *Heliodori & sociorum.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Jam aliquoties elogia non nihil contraxit, quod hic denuo fecit, omittendo verba, *hic glorioso martyrio apud eamdem urbem vitam finivit*. De cetero purissimus est.

PULSANEN. Magis mutilus est, omittit, *ubi festum* &c. Et de Euodio nec verbum habet.

ROSWEYD. Incipit: *Romæ, Joannis ante portam Latinam*, deinde reliquam textus nostri periodum huic initio adaptans: *Quando idem* &c.

BELIN. Multis nævis, ut solet, respersus est, quorum hic præcipuus, quod contra textum, de *Lucio Cyrenensi*, egerit loco ultimo.

CENTULEN. *Natalis sancti Joannis Apostoli ante portam Latinam Romæ. Antiochiæ, sancti Euodii martyris, qui primus post beatum Petrum, Antiochenam rexit ecclesiam. Eodem die, sanctorum martyrum Heliodori, Venusti, Postumii, Maximi, Nicetii, cum aliis* LXXII. Jam diximus in Observatione, Heliodorum perperam jungi Venusto aut aliis Mediolanensibus. Vide præterea quæ notavit Henschenius hic. Sequitur: *Antisiodoro, sancti Valeriani episcopi, post sanctum Peregrinum tertii.* *Textus mutilus.* *Valeriani.*

BRUXELLEN. *Sancti Johannis Apostoli & Evangelistæ. Qui jussu Domitiani fratris Titi, secunda* *De Joanne.*

persecutione, quam ipse post Neronem exercuit, ab Epheso ad urbem Romam perductus, præsente Senatu, ante portam Latinam, in ferventis olei dolium missus, sed minime læsus est. Unde tam liber à pœna exivit, quam à corruptione carnis fuit immunis. Quæ textui superadduntur ex Adone accepta sunt. In reliquis satis purus est.

Translat. Matthæi. HAGENOYEN. In Joanne modice interpolatus, secundo loco habet: *Item in Salerno, translatio sancti Matthæi Apostoli.* Natalem Matthæi hodie referunt aliqua Hieronymiana apographa. De omnibus agetur die, quo colitur, XXI Septembris. *Regusidis.* *In Lauffen Herbipolensis diocesis, translatio sanctæ Regusidis virginis & martyris.* In Actis remittitur ad XV Julii. Sequuntur quæ ad textum pertinent, nonnihil etiam interpolata.

AQUICINCT. Omittit quæ de sancto Luca in textu recitantur, & aliter periodum terminat.

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ioannis ante portam Latinam. Lucii Cyrenensis. Heliodori, Venusti, cum aliis* LXXV, *martyris. Euodii episcopi & martyris.*

Secundini confessoris. VATICAN. num. 5949. Deest Heliodori & sociorum. Adjectum primo loco: *Natalis sancti Secundini episcopi & confessoris in sancta Sophia. Eodem die, sancti Secundini martyris.* Quinam sint illi *Secundini*, hactenus mihi non liquet, nec in Prætermissis, de iis quidquam invenio. Non arbitror *Secundianos* indicari, quales hodie inter martyres connumerantur. Ceterum primo loco ea adjecta sunt; sequitur in fine: *Apud Salernum, translatio sancti Matthæi Apostoli & Euangelistæ* Consonant sequentes codices.

Secundini martyris.

Translat. Matthæi.

Translat. Stephani. FLORENTIN. *Apud Salernum, translatio corporis sancti Matthæi Apostoli & Euangelistæ. Romæ, translatio corporis sancti Stephani Protomartyris, tempore Pelagii Papæ primi, & Theodosii principis, & sepultus est in ecclesia sancti Laurentii extra muros & in ejus sepulcro.* Referuntur hæc in tabula Prætermissorum; sed translatio illa differtur ad III Augusti, vel XXVI Decembris.

LUXOVIEN. *Augustoduno, beati Placidi presbyteri & abbatis sancti Symphoriani.* Remittitur in indice Prætermissorum ad VII Maii. *Placidi.*

SALINEN. B. Anatolii. *Augustoduno, depositio beati Philiberti episcopi.* Forte idem est, qui proximè superius *Placidus* dicitur. Vide Prætermissos hac die, & Acta VII Maii. *Philiberti.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Antissiodori, depositio sancti Valeriani episcopi & confessoris.* *Valeriani.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura est, in fine adjungit: *Eodem die, sancti Melotis pueri, pro Christo decollati.* Vide Prætermissos, ubi nomen variè scribitur. *Antisiodoro, sancti Valeriani episcopi & confessoris.* *Melotis. Valeriani.*

GREVEN. *Item, sanctorum Mathei & Primi, Victoris, Felicis.* Duo primi Tarentini sunt, postremi ex numero Mediolanensium. *Eodem die, sancti Melotis pueri, pro Christo decollati.* De quo jam diximus. *Antisiodoro, sancti Valerii episcopi & confessoris.* Valeriano in Actis jungitur. *Secundiani episcopi.* Hoc titulo non magis notus est quam *Secundini. Benedicti & Placidi episcoporum.* Vide Prætermissos de utroque seorsim. *In Anglia, sancti Eadbrechti (quem Edbertum nominant) episcopi Lindisfarnensis & confessoris, viri, ut Beda testatur libro 4, scientia Scripturarum divinarum simul & præceptorum cælestium observantia, ac maxime eleemosynarum operatione insignis. Constantinopoli, depositio sanctæ memoriæ Johannis Damasceni, Doctoris egregii, nec minus vita & miraculis clari.* *Martyrologium Mediolanense. Melotis. Valeriani. Secundini. Benedicti & Placidi episcoporum. Eadbrechti. Joannis Damasceni.*

MOLAN. Typis minoribus: *In Anglia, sancti Eadbrechti* &c. ut GREVENUS. Tum: *Constantinopoli, depositio* &c. addens in fine: *Cujus vitam conscripsit Joannes Patriarcha Hierosolymitanus.* Editiones aliæ etiam minori charactere hoc solum habent: *In Anglia, sancti Eadbrechti, sive Edberti episcopi Lindisfarnensis & confessoris, viri in divinarum Scripturarum scientia simul & præceptorum cælestium observantia, ac maxime eleemosynarum operatione insignis.* Vide GREVEN. supra. *Eadbrechti.*

Nonis. *Die 7.*

Domitillæ & sociorum. APud Terracinam Campaniæ urbem, natalis beatæ Domitillæ virginis & martyris, quæ cum esset Flavii Clementis Consulis ex sorore neptis, & à sancto Clemente velamine sacro consecrata, persecutione Domitiani, cum aliis plurimis, in insulam Pontiam exilio deportata, longum inibi martyrium duxit. Noviſſimè doctrina ac miraculis cum convertisset plurimos ad fidem Domini, incenso cubiculo à quodam judice, in quo simul cum suis convirginibus Eufrosina videlicet & Theodora clausa morabatur, cursum glorioſi martyrii sui consummavit. Eodem die, sancti Juvenalis martyris. Nicomediæ, passio sanctorum Flavii, Augusti & Augustini fratrum.

Juvenalis. Flavii & sociorum.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Tarracinam*, & *Teracenam* librarii imperitiæ adscribo. *Beatæ Domitillæ* legunt codices omnes, exceptis Greveno & Molano. An *beatæ* pro *Flaviæ* irrepserit, nescio; certe *Flaviæ* nomen nullus apposuit præter duos jam citatos. Munerat. Belin. & præfati duo, male scribunt, *Domicillæ. Domiciani* in Praten. & Munerat. notandum non est. Rosweyd. tantillum transposuit in, *neptis ex sorore & deportata exilio.* Belin. post *Domitiani*, inserit, *ob testimonium Christi.* Item pro *Pontiani* scribit *Pontianum*, pro *inibi*, *ibi*: pro, *fidem Domini*, *fidem Christi.* Sic Tornacen. pro *martyrium duxit*, maluit

maluit scribere, *produxit*. Herinien. vix inter puros codices hodie meretur annumerari, dum ita sensum torquet: *Quodam judice, in quo & Theodora clausa morabatur, cursum glorioſi martyrii ſui conſummavit, ſimul cum Euſroſina convirgine ſua.* Probatiores codices habent, *convirginibus*, soli Rosweyd. Munerat. & Belin. simpliciter *virginibus*. *Eufroſina* scribunt codices omnes. Nonnulli, sed male, *Nichomedia*. Sic Munerat. pro *ſanctorum Flavii* &c. ponit *Clavii*.

Flaviæ Domitillæ & ſociorum.

OBSERVATIO. Etsi binæ hoc die *Flaviæ* inter multos alios martyres in Hieronymianis recensentur, nimis quam certum est, *Flaviam Domitillam* nec hoc, nec aliis diebus, in iis codicibus consignari. Primus omnium illustrissimæ Sanctæ, in sacris Fastis locum dedit auctor Romani parvi, ita hoc die, secundo loco breviter annuntians: *Et Flaviæ Domitillæ*, nec vereor asserere, eam verosimillime ex Rufini Eusebio lib. 3 cap. 17 acceptam, ubi si non de martyrio, saltem de exilio expresse agitur. Uberior historia ex notissimis Actis sanctorum Nerei & Achillei ab Adone contexta est, quam paulo ampliorem fecit Notkerus; Noster eleganti synopsi complexus est. An & cur *Flaviæ* nomen expunxerit Usuardus, frustra divinaveris; evidens est, unam ab omnibus eamdemque ipsam memorari; nec magis dubia est antiquissima & receptissima celeberrimæ Virginis & sociorum sociarumque ejus in Ecclesia veneratio, licet diversis diebus recolantur, fere pro libitu Martyrologorum eos referentium. Sufficere possent in *Flaviæ Domitillæ* honorem, unum & alterum sancti Hieronymi testimonium ab Henschenio in Actis, XII Maii productum, quo die in Romano hodierno, cum Nereo & Achilleo conjungitur. Hactenus satis recte fluunt omnia. Nodus recurrit circa Acta ipsa, ab Henschenio laudata tamquam *optimæ fidei*, tametsi pridem agnovisset Baronius tomo 1 ad annum LXVIII num. 23, *ea Acta in aliquibus fide haud integra haberi*. Rigidius ipsa tractant eruditi recentiores, nec Tillemontius, alias tam moderatus, temperare hic potuit, quin acrem in ea censuram stringeret tomo 2 pag. 127, vocans *opus peſſimum, dignumque quod inter Manichæorum, ſacra matrimonii vincula inceſſentium, figmenta connumeretur*. Nec nihil, nec omnia recte pronuntiat: præplacet eminentissimi Annalistæ judicium, à quo & hîc & alibi, non nisi inviti divellimur.

Juvenalis.

Juvenalis martyris primo loco meminit Romanum parvum, nec quidquam ab Adone, aut à Nostro, aut à Notkero suggeritur, quo *de loco & tempore quibus floruerit, possit aliquid certi proferri*, inquit Henschenius, cetera prosequens, quæ de eo sancto, probabili aliqua conjectura, dici queant. Pro antiquo cultu stat etiam Wandelbertus:

Morte pia Nonas Juvenalis ſanctus honorat.

Flavii & ſociorum.

Ultimam quoque annuntiationem ex Adone hausit Usuardus, ille ex Romano parvo; cujus textui, *Nicomediæ*, *Auguſti & Auguſtini*, nomen *Flavii* interseruit, primusque tres illos, *fratres* appellavit, sic legens: *Eodem die apud Nicomediam, paſſio ſanctorum martyrum Flavii, Auguſti & Auguſtini fratrum*. Patet hîc, quid ex Hieronymianis Ado ductori suo superaddiderit; patet & textus nostri traductio. At scire velim, quo demum auctore, tam rotunde *Flavium*, *Auguſtum* & *Auguſtinum* Viennensis nominet *fratres*? Ex Hieronymianis inquies. Minime vero: nam licet fatear, *Auguſtini* nomen non semel ibi appellari, atque item aliquos *fratres* dici; necdum tamen Henschenii aut Florentinii perspicacia, satis ausa est determinare, utrum hi tres recte fratres compellari possint. An vero felicius rem attigerit Notkerus, dum fratrum titulum hisce eripiens, tribus aliis, nempe *Marcellino*, *Macrobio* & *Eutychio*, alias *Sutheo*, eumdem tribuit, curiosi lectoris judicio relinquo. Diversa ab his omnibus est Rabani oratio. Usuardus in hujusmodi rebus minus scrupulosus, Adonem, ut diximus, simpliciter descripsit. Atque hæc, pro textus veritate, satis dicta sunto.

AUCTARIUM.

PULSANEN. Omittit annuntiationem Juvenalis, cetera puriſſimus est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Omnes deficiunt in ultima annuntiatione.

Leothardi.

ANTVERP-MAJ. Sic incipit: *In Cantia monaſterio Petri & Pauli, depoſitio ſancti Leothardi epiſcopi & confeſſoris, qui cum filia regis Francorum Bertha, in has partes directus eſt, ut ſanctitatis exemplo, Chriſtiana religionis cultum, pagano adhuc regi conjuncta, non mutaret.* Observanda sunt, quæ de Leothardo vel Letardo in Prætermissis notantur. Sequitur: *Et natale ſancti Ioannis Eboracenſis archiepiſcopi.* In textu purus est.

Joan. Ebor.

CENTULEN. *Apud Tracinam urbem Campaniæ, natalis beatæ Domitillæ virginis & martyris. Eodem die, Nichomediæ, ſanctorum martyrum Flavii, Auguſti & Auguſtini fratrum.*

Gaudentii.

BRUXELLEN. In Flavia Domitilla modice interpolatus, in Juvenale purus est. Tum: *Ad radicem montis ſeptimi, paſſio ſancti Gaudentii martyris.* Quis hic Gaudentius sit, fateor me ignorare. *In Nycomedia, ſanctorum martyrum Flavii, Auguſti & Auguſtini fratrum & martyrum.*

Benedicti. *rum. Et Benedicti episcopi.* Indicat, opinor, Benedictum Papam II, de quo Acta hodie. *Item*
Donatiani. *Donaciani episcopi.* Dies natalis est XIV Octobris.
Translat. Petri Mart. *Item, translatio sancti Petri de Mediolano* [quid ni *de Verona?*] *martyris de Ordine Prædicatorum.* Vide quæ ad natalem dicta sunt XXIX Aprilis.

HAGENOYEN. In Flavia Domitilla, non nihil etiam interpolatus, in reliquo textu purus est. Tum subdit: *Ipso die Romæ, depositio sancti Benedicti Papæ* II, *qui in abeunte* [ab ineunte] *ætate sua militavit in Ecclesia, & semper pauperta-*
Benedicti. *tis amator extitit. Constitutiones edidit & in pace obiit sub Constantino quarto.* Hujus Pontificis ætatem in Actis discussam invenies hoc die.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Domitillæ virginis & martyris, cum Eufrosia & Theodora.*
Domitiani. *Domitiani episcopi & confessoris. Juvenalis martyris. Item sanctorum Flavii, Augusti & Augustini fratrum martyrum.* Textum semper mutilat.

Translatio S. Stephani. In VATICAN. signato num. 5949. Deest Juvenalis. Adjicitur: *Translatus sancti Stephani Protomartyris in Romam* De quo etiam heri. Vide die natali, vel III Augusti. Fallit Castellani notula.

Leothardi. ALTEMPSIAN. *In Cantia monasterio Petri & Pauli, depositio sancti Leothardi episcopi* &c. ut supra in ANTVERP-MAJ.

Benedicti. Joann. Ebor. FLORENTIN. *Romæ, sancti Benedicti Papæ & confessoris. Apud Beverlacum, sancti Joannis episcopi & confessoris.* Abdicato episcopatu, eo loco mori voluit, à quo *Beverlacensis* dictus est.

Basonis. REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Lauduno Clavato, depositio sancti Basonis confessoris.* Prætermissus est, à Castell. tamen inter Sanctos ponitur.

Benedicti. EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, sancti Benedicti Papæ, qui sedit ibidem menses decem, imperante Constantino Augusto.* Vide dicta superius,
De Flavia Domitilla. ad HAGENOYEN. *Apud Terracinam Campaniæ urbem, natale beatæ Domicillæ virginis & martyris. Quæ cum esset neptis Domitiani imperatoris & Aureliano filio Flavii Clementis Consulis nupta, ipsa propter Christum connubium spernens, à sancto Clemente episcopo, sacro velamine consecrata* &c.
Translat. Petri M. fere pure. Nicomedienses Juvenali præponit. Dein: *In territorio Mediolanensi, translatio beati Petri presbyteri & martyris, Ordinis Prædicatorum. Ipso die, beati Domiciani episcopi & confessoris. Beverlaci, natale sancti Johannis episcopi & confessoris Eboracensis.*

GREVEN. *Festum quinque gaudiorum beatæ Mariæ Dei genitricis.* De eo in Prætermissis. *Item, sanctorum Frodisii, Macrobii, Achaici, Marcellini.* Ex Hieronym. *Celerini episcopi & confessoris.* Duo Celerini sunt inter martyres, sed quis hic *episcopus & confessor*, nescio. *In Anglia, sancti Johannis Eboracensis episcopi & confessoris, vita & miraculis* (*Beda lib. 5 teste*) *clari. Augustodini, depositio sancti Placiti* (Placidi) *episcopi. Domiciani episcopi Tungrensis & confessoris. Hilarii confessoris.* Vide Prætermissos. *Ceveri confessoris.* An *Cerenicus* vel *Serenicus* diaconus Sagiensis? *In Anglia, Ezeleidis virginis.* Vide Prætermissos & Appendicem Tomo VII Maii. *Translatio beati Stephani Protomartyris, quando corpus ejus a Constantinopoli Romam ductum, corpori sancti Laurentii conjunctum fuit, tempore Theodosii junioris. Mediolani, translatio beati Petri martyris, Ordinis Prædicatorum. Mastidiæ virginis;* Trecensis.

MOLAN. *Domitiani episcopi & confessoris Tungrensis, Trajectensis, Leodiensis; apud Hoyum in ecclesia beatæ Mariæ quiescentis. Augustoduni, depositio sancti Placiti episcopi. Romæ, Benedicti Pontificis, qui sedit in episcopatu unum mensem, imperante Constantino.* Dein minoribus litteris: *In Anglia, sancti Joannis* &c. ut GREVEN. *Festum quinque gaudiorum Mariæ.* Editiones aliæ, sic habent: *Beverlaci, depositio sancti Joannis episcopi Eboracensis & confessoris, vita & miraculis clari. In ecclesia beatæ Mariæ in Hoyo, natalis sancti Domitiani episcopi & confessoris. Qui sub Hildeberti gloriosissimi regis tempore, Aurelianensis legitur synodo interfuisse.* De Placito, ut supra. *Trecas, translatio corporis sanctæ Mastidiæ virginis. Die septima, commemoratio signi Crucis apparentis in cælo Hierosolymis, circa horam diei tertiam, sub Constantio rege. Quod quidem figurabatur per astra, à sancto Calvariæ loco usque ad montem Olivarum. Et memoria sancti martyris Acacii.* De utraque jam signata annuntiatione vide Prætermissos.

VIII *Idus.* *Die* 8.

Victoris. MEdiolani, natalis sancti Victoris martyris, qui à primæva ætate Christianus, cum esset in castris imperialibus miles, compellente Maximiano, ut sacrificaret, in confessione Domini fortissimè perseverans, primò graviter fustibus cæsus, sed Deo protegente, doloris expers, dein liquenti plumbo perfusus, sed nihil penitus læsus, novissime glorioſi martyrii cursum capitis abscisione complevit.
Stephani & Victoris. Apud Ægyptum, sanctorum Stephani & Victoris.

Ita *Praten. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Fere in minutiis vertitur. Scribit Antverp-maj. *Mediolane.* Tornacen. legit, *in confessione Domini perseverans*, omisso adverbio *fortissimè*, pro quo Munerat. posuit *constantissime.* Reliqui in textu *abscisione*, ita volentibus codicibus omnibus, tametsi id fortasse alibi correxerim. De cetero, *primeva, etate, cesus, nichil, lesus penitus, aput* &c. nævi sunt ætatem suam redolentes: penultimus Molani est.

Victoris. OBSERVATIO. Celeberrimam *Victoris* à patria & genere, cognomento *Mauri*, martyris Mediolanensis memoriam apud Latinos fuisse olim oportuit, utpote quem prædicent Martyrologi antiqui omnes, solis Beda & Floro exceptis. Apographa Hiero-

Hieronymiana præcipua ab eo Sancto diem auſpicantur : *Mediolano, Victoris.* Romanum parvum, Ado & Rabanus unicum illum hodie annuntiant. In priori ſolum legitur : *Mediolani, ſancti Victoris martyris.* Diverſa ſunt, licet ex iiſdem Actis ſumantur, Adonis & Rabani elogia. Notkerus primum ſecutus eſt, uti & Noſter, qui Adonis verbis quidem utitur, ſed more ſuo aliqua relinquit intacta, à Notkero integrè tranſumpta. Utrum de elogii veritate dubitandum ſit, haud equidem plane perſpicio ; fontem, ex quo acceptum eſt, omnino purum non eſſe fatetur Henſchenius, alii ferme ex toto repudiandum exiſtimant. Vide quæ in commentario prævio expenduntur à num. 8, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 267. Exſtat etiam in Actis, Gregorii Turonenſis in Victoris gloriam narratio. Nec reticenda eſt nitida Wandelberti poëtica exornatio :

Idibus octavis Mediolani urbe coruſcat
*Martyr præcipuo venerandus Victor amore *.* * Quid ni *honore?*

Hactenus concors veterum ſententia. Qui ſequuntur, *Stephanus* & *Victor* ab Uſuardo ex præfatis Hieronymianis conſignati ſunt; ubi dubites an pro, *Stephani & Victoris,* non ſit ſcribendum, *Victoris & Stephanæ*, ut fecit Notkerus poſt Hieronymiana, aliis *Januarium* adjungentibus. Neſcio an à vero multum aberraverit, qui legendum putet, *Victoris & Coronæ.* At cum *Victor* & *Stephanus* I Aprilis, *Victor* & *Corona* XIV Maii recurrant, malim hac die Uſuardi textui inſiſtere, quem ad ejus mentem hîc plane expreſſum eſſe, equidem nullus dubito. De his breviſſime in Actis noſtris hoc die diſputat Henſchenius. *Stephani & Victoris.*

AUCTARIA.

HERINIEN. In reliquo textu puriſſimus, patrium Sanctum hîc denuo inſerit, ita ſcribens ſecundo loco : *Eodem die, depoſitio ſancti Gibriani confeſſoris, in eccleſia ſancti Remigii quieſcentis.* *Gibriani.*

PULSANEN. Ita orditur : *In monte Gargano, apparitio beatiſſimi Michaëlis archangeli. Ubi ipſius ſacrata nomini habetur eccleſia, vili facta ſcemate, ſed cæleſti prædita virtute.* Vide tabulam Prætermiſſorum. In Victore Mediolanenſi purus eſt. Deeſt ultima annuntiatio. *Apparit. Michaëlis.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui puro ſubjiciunt : *Item Elladii epiſcopi.* Adnectunt præterea : *In territorio Biſuntino, monaſterio Bellævallis, tranſlatio,* [alii, *natale*] *ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris.* *Elladii. Tranſlat. Petri Bell.*

ROSWEYD. In fine : *Trajecti, Wironis confeſſoris.* Vide de eo egregium Bollandi commentarium hoc die. *Wironis.*

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In Victore puri ſunt. De Stephano &c. nihil, ſed immediate ſubjungunt : *Auriſiodoro, natale ſancti Elladii epiſcopi & confeſſoris. In territorio Viſuntino, monaſterio Bellævallis, natale ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Wironis epiſcopi & confeſſoris.* In LEYDEN-BELG. Deeſt annuntiatio *Petri.* *Elladii. Petri. Wironis.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt : *In Apuliæ finibus monte Gargano, inventio B. Archangeli Michaëlis.* Sequitur *Mediolani* &c. pure. Abeſt *Stephani* &c. De Elladio & Petro, ut proxime diximus. *Invent. Michaëlis.*

CENTULEN. *Mediolani, ſancti Victoris martyris. In Ægypto ſanctorum Stephani & Victoris. Auriſiodoro, ſancti Helladii epiſcopi & confeſſoris. In Sanctonico Vetavenſe cœnobio, ſancti Martini abbatis.* Remittitur ad XXIV Octobris. *Eodem die, tranſlatio ſancti Gentiani martyris.* Colitur XI Decembris. *Helladii. Martini. Tranſlat. Gentiani.*

BRUXELLEN. In textu ſolito purior, hæc adjicit : *Ipſo die, ſancti Martini confeſſoris. In territorio Biſuntino monaſterio Bellævallis, ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris. Et ſancti Dionyſii, ſexti Viennenſis epiſcopi.* Differtur in diem ſequentem. *Auriſiodoro, ſancti Elladii epiſcopi & confeſſoris. Item apparitio S. Michaëlis archangeli. Qui ſanctum Autbertum Abrincatenſis eccleſiæ epiſcopum ſemel, iterum & tertio admonuit, ut in mari, loco qui propter eminentiam, Tumba dicitur, eccleſiam ſuo nomini dicatam fundaret ; pro ſigno locum oſtendens, ubi taurum religatum inveniret, & ſicut eum pedibus terram proruiſſe cerneret, ſic eccleſiæ ambitum duceret. Et ex eo tempore inibi, ſicut in monte Gargano, memoria S. Michaëlis archangeli cœpit frequentari.* Hæc cum aliis diſcutienda erunt ad XXIX Septembris. *Martini. Petri. Dionyſii. Elladii. Apparit. Michaëlis Abrinc.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione purus, ſecundo loco, ita habet : *In Apuliæ finibus, in monte Gargano, inventio oratorii beati Michaëlis archangeli, quæ* [quod] *per taurum Gargani amiſſum inventa eſt.* [lege *inventum eſt*] *Item Viennæ, Dionyſii viri præclariſſimi in doctrina.* De quo ſupra. *Item Gybriani præclariſſimi confeſſoris. In Gargonia, Scanſolay epiſcopi & martyris. Staniſlaum* hic intelligit Henſchenius. *Apud Ægyptum, ſanctorum martyrum Stephani & Victoris. In territorio Byſontino, ſancti Petri epiſcopi & confeſſoris. Auriſiodoro, ſancti Elladii epiſcopi & confeſſoris, prædeceſſoris ſancti Amatoris.* *Apparit. Gargan. Dionyſii. Gybriani. Scanſolay. Petri. Elladii.*

AQUICINCT. Sic incipit : *Romæ, ſancti Benedicti Papæ. Hic ab ineunte ætate in Eccleſia militavit, paupertatis ſemper amator.* Colitur VII Maii. Vide quæ ibi in Auctariis diximus. *Benedicti PP.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Ita in fine habent : *Inventio Michaëlis archangeli. Romæ, ſancti Benedicti Papæ.*

AMBIANEN. *In Sanctanico, Vetavienſe monaſterio, depoſitio Martini presbyteri & confeſſoris, magnarum virtutum viri, cujus vita ſanctitate & miraculis refulget glorioſa. Eodem die, tranſlatio corporis ſancti Gentiani martyris.* Vide ſupra. *De Martino. Tranſlat. Gentiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Wironis epiſcopi & confeſſoris, cujus corpus eſt in eccleſia ſancti Martini Trajectenſis. Victoris martyris & militis.* *Wironi.*

REG. SUEC. num. 428. *In pago Biturico, depoſitio ſancti Deſiderati epiſcopi & confeſſoris.* *Deſiderati.*

VATICAN. num 5949. Primo loco : *Apparitio ſancti Michaëlis. Romæ, Benedicti Papæ, qui præfuit Eccleſiæ menſibus decem, imperante Conſtantino.* Deeſt Stephani & Victoris. *Benedicti PP.*

Elladii, Petri. UGHELLIAN. Adjicit: *Item, Elladii episcopi. Item, sancti Petri episcopi & confessoris.*

Indracti & sociorum. ALTEMPS. *Monasterio Glascouiensi, sancti Indracti martyris sociorumque ejus.* Vide in Actis v Februarii, ubi sociis *Dominica* soror adjungitur.

Naboris &c. Elladii. FLORENTIN. *In Africa, sanctorum martyrum Naboris & Felicis, qui decollati sunt cum Joanne & Marino.* Vide x Julii. *Item, sancti Eladii episcopi. In territorio Tarentasiensi, monasterio Bonævallis, sancti Petri episcopi & confessoris. Romæ, sancti Benedicti II Papæ & confessoris.*

Petri. Benedicti PP. REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Catalaunico, depositio sancti Gibriani presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Apuliæ finibus monte Gargano, inventio sancti Michaëlis archangeli. Quod festum sic sumpsit exordium. Tempore namque quo sanctus Papa Gregorius, propter pestem inguinariam Letanias* &c. Quæ quomodo inter se connectantur, eruditus lector judicet. In Victore satis pura est. Sequitur: *In territorio Bisuntino, monasterio Belevallis, natale sancti Petri, episcopi Tarentasiensis ecclesiæ & confessoris, Ordinis Cistercienſis, qui multis miraculis & virtutibus clarus, quievit in pace. In Polonia, civitate Cracovia, passio beati Stanislai episcopi & martyris.* De Elladio, Stephano & Victore, Martino, Dionysio, Wirone, ut supra.

De Michaële *De Petro.* *Stanislai.*

BELIN. Initio præfigit: *In finibus Apuliæ, monte Gargano, apud Sipontum civitatem, apparitio B. Michaëlis archangeli.* Tum post textum in fine: *Item Eladii episcopi.* Alii passim scribunt *Elladii*, Acta nostra malunt *Helladii*, in quibus vide pauca, quæ de eo supersunt, ex tom. 1 Bibl. Labbeanæ accepta & ab Henschenio illustrata.

GREVEN. De Michaële, ut BELIN. *Secundum quosdam hic, passio beati Stanislai episcopi & martyris.* Fuit heri. *Eodem die, vel secundum alios præcedenti, sancti Benedicti Papæ secundi,* Benedicti *tempore Constantini quarti Augusti.* De Dionysio & Petro Tarentasiensi, ut supra. *In Trajecto inferiori, beati Wironis episcopi Deirorum & confessoris, vita & signis celeberrimi.* Colitur x Maii. *In Cenonico monasterio Vercanensi,* (quam varie hæc exprimantur, ex dictis patet) *beati Martini presbyteri & confessoris. Metronis confessoris Veronæ quiescentis. Maximi presbyteri.* Notus non est, nisi sit ex martyribus. *Sibriani confessoris.* Voluit dicere *Gibriani. Macharii eremitæ & confessoris, in fine orbis juxta paradisum.* Vide inter Prætermissos.

Wironis. Catholdi. Martini. Metronis. Maximi. Macarii. Michaëlis. Eladii. Wironis. Gibriani. Petri. Stanislai. Dionysii. Tudebergæ.

MOLAN. *In finibus Apuliæ, monte Gargano, apud Sipontum civitatem, apparitio beati Michaëlis archangeli. Item Eladii episcopi & confessoris. Autisiodori. Eodem die, Vuironis episcopi & confessoris, cujus reliquiæ habentur in ecclesia Trajectensi. Eodem die, depositio sancti Gibriani confessoris, in ecclesia sancti Remigii quiescentis. In territorio Bisuntino, monasterio Bellævallis, sancti Petri episcopi & confessoris.* In editionibus aliis, de Michaële & Eladio, ut supra. *Cracoviæ, sancti Stanislai episcopi & martyris. Remis, depositio sancti Gibriani* &c. De Petro, ut in editione prima. Item de Wirone. *Viennæ, sancti Dionysii, sexti urbis episcopi.* Demum minutioribus litteris: *Nivellæ, eodem die, commemoratio Tdubergæ.* Vocatur etiam *Itta*, aliis *Ittaberga*, quæ sanctimonialis facta, sanctæ Gertrudi, filiæ subesse voluit.

VII *Idus.* *Die* 9.

De Translatione Andreæ &c. Hermæ. EFestivitas beati Andreæ Apostoli, quando sacratissimum ejus corpus unà cum ossibus sanctorum Lucæ Euangelistæ, & Timothei discipuli sancti Pauli, sub Constantio imperatore, Constantinopolim translatum est. Romæ, natalis sancti Hermen, cujus Apostolus Paulus, ad Romanos scribens, meminit. Hic dignè semetipsum Deo sacrificans, acceptabilisque Deo hostia factus, virtutibus clarissimè fundatus, cæli regna petivit. Apud Nazanzi oppidum, beati Gregorii episcopi, cognomento Theologi, qui post multa documenta, in loco suo, ut Hieronimus, ab eodem in divinis libris instructus, perhibet, episcopum ordinans, ruri vitam monachi exercuit. In Perside, sanctorum martyrum trecentorum decem. Castro Vindicino, depositio Beati confessoris.

Gregorii Nazianzeni.

Mart. 310. *Beati.*

Puros censeo *Praten. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-maj. ante *Timothei*, non apposuit conjunctionem *et.* Idem cum Greveno & Molano legit *Constantino*; ego cum Praten. Herinien. Tornacen. &c. servandum puto *Constantio*, saltem ad mentem Usuardi, quamvis utrumque longe prudentius omiserit Baronius in Romano hodierno. *Hermen* scribunt codices ferme omnes, & ita habet etiam, ni fallor, codex Pratensis, in nostro antigrapho à Sirmondo correctus. Fateor, in Adone diserte legi, sicut oportet, *Hermæ*, sed nos hic Usuardum versamus; à quo, etiam errante, non discedimus. Adde, quod Adonis editores satis libere manum correctricem adhibuerint. Nescio quam elegantiam sectentur Greven. & Molan. dum ita textum variant: *Cujus Apostolus meminit Paulus ad Romanos scribens.* Antverp-maj. iterum negligit particulam post *acceptabilis.* Rursus præfati Greven.

ven. & Molan. pro, *virtutibus clarissime fundatus*, male ponunt *virtutibus clarificans*. In Antverp. majore legitur *Nazanci* pro *Nazanzi*, melius Ado *Nazianzi*. Item *Theodoli* pro *Theologi*, *peribet* pro *perhibet*. Scripsi *Vindicino*, cum pleriſque codicibus.

Detranſlat. Andreæ &c.

OBSERVATIO. Prima textus noſtri annuntiatio ita videtur Uſuardi propria, ut unde eam acceperit, hactenus nequiverim deprehendere. *Conſtantinopoli, natalis ſancti Timothei*, inquiunt Hieronymiana apographa: lucem affert Viennenſis, dum addit: *Quando ab Epheſo ejus ſacra oſſa delata ſunt*. Hinc brevius *tranſlationem Timothei* ſubſtituit, qui Adonem preſſius ſemper ſequitur, Notkerus. De pari *Andreæ* & *Lucæ* feſtivitate, nullus ante Uſuardum, quod ſciam, hoc die meminit. Utinam felicius id præſtitiſſet! Conſtat enim trium illorum Apoſtolorum tranſlationem non bene connecti, pejus ad idem tempus, peſſime ad eumdem diem, & præſertim hunc IX Maii revocari. Quo autem anno quove die *Andreæ* & *Lucæ* corpora Conſtantinopolim, inde aliò delata ſint, propriis locis diſcutiendum erit. Videat interim lector, quæ dicta ſunt XXIV Januarii in commentario prævio §. 3 & Caſtellanum ibi pag. 394: item Baronium & Florentinium hîc. Quibus accedere poſſunt, quæ diligenter obſervat Tillemontius tomo I pag. 320.

Herma.

De *Herma* nihil hodie Martyrologi Adonem prægreſſi, imo nec Ado ipſe in ſuo Martyrologio, unde nec in Notkero quidquam. Mirum hoc in Adone & inſolitum; poſtquam inter feſtivitates Apoſtolorum, elogio Sanctum ornavit, quod Moſandes ſua, uti opinor, auctoritate, in Martyrologii textum inſeruit. Hoc certum, inde accepta eſſe omnia, quæ hîc ab Uſuardo referuntur. *Philippenſis epiſcopus* ab aliquibus dicitur *Hermas*, ſed hunc ei titulum Ado non tribuit, nec aliunde quidquam ſatis certo traditur, quo ei talis dignitas aſſeratur. Citatur ab Adone locus Apoſtoli Rom. 16, ubi & *Hermam* & *Hermen* ſalutari præcipit. Porro nonnulla commemorat de libro *Paſtoris* ab *Herma* compoſito, quem apud Henſchenium laudant Hieronymus & Origenes; at multo plura de eo & enucleatius expoſuit Tillemontius tomo 2 à pag. 111, apud quem Patres alios citatos conſulat curioſus lector. Satis de Herma.

Gregorii Nazianzeni.

Nazianzenum Gregorium variis diebus à Græcis aliiſque relatum, primus hoc die ſignavit auctor Romani parvi, ſumptum, niſi fallor, ex Rufini lib. 2 cap. 9. Ado ex illo nomen accepit, ex hoc egregium ſuum elogium concinnavit, à Notkero nonnihil contractum, ex quo paucula ab Noſtro decerpta ſunt, quæ in laterculo ponuntur. De inclytiſſimi Patris vita & rebus geſtis, fuſe poſt Baronium & Hermantium à Papebrochio actum eſt; nec minus ampla ſunt, quæ Gallice digeſſit Tillemontius tomo 9. à pag. 305. Nec inſalutatam volo Caſtellani notulam Martyrologio univerſali adjectam. *Martyres* CCCX primo loco ab Adone relati, ex Hieronymianis & Romano parvo derivantur: Uſuardus & Notkerus Adonis verba tranſcripſere. De his hæc obſervavit Henſchenius: *Quo vero tempore & mortis genere compleverint agonem, nullus prodit: & cum plurimæ apud Perſas in Chriſtianos motæ fuerint perſecutiones, difficile eſt diſcernere. Florentinius conjicit oculos in Saporem regem Perſarum, quod plurimi ſub eo ob fidem Chriſti fuerint martyrio coronati.*

Martyrum 310.

Beati.

Beatus aliquis & quidem cum appoſito *confeſſoris*, in vulgatis Hieronymianis exprimitur, ſed abſque poſitione. A Beda, Floro, Romano parvo & Adone præteritus eſt. Rabanus, neſcio quo fundamento, eum Romæ adſcribit: Notkerus potius omiſit, ſed rectius Noſter loco ſuo proprio, *caſtro Vindocino* reſtituit; adde *in diœceſi Carnotenſi*, ceteraque ad eum ſpectantia accurate explicata require apud Henſchenium. De cetero, quamvis pauci codices conveniant, genuinum Uſuardi textum hîc me reddidiſſe, plane exiſtimo. Binis annuntiationibus noſtris ultimis quadrant bini Wandelberti verſiculi:

Ter centum radiant ſeptenis Idibus unà
Martyrio, denique; ſimul decorante Beato.

AUCTARIA.

Tranſlat. Nicolai.

IN codice PRATENSI, ſed ad marginem, ni fallor, adjicitur: *Civitate Barri, tranſlatio ſanctiſſimi Nicolai epiſcopi & confeſſoris.* Quæ verba, aut his ſimilia, apud alios codices in textum tranſierunt.

ANTVERP-MAJ. Etiam ad marginem manu recentiori appoſitum habet: *Ipſo die, tranſlatio ſancti Nicolai confeſſoris.* Addere poterat *epiſcopi*.

Idem.

HERINIEN. Toto textu puriſſimus, ſecundo loco, ampliori phraſi interjicit: *Eodem die, tranſlatio corporis beatiſſimi Nicolai Mirrorum Lichiæ archiepiſcopi. Qui divina diſpenſatione à Mirrea metropoli, cis mare tranſlatus & apud Barrenſem Apuliæ regionis civitatem in ſui honoris baſilica glorioſè ac decenter eſt collatus* [collocatus;] *ubi uſque hodie, acſi vivens in corpore, diverſis coruſcat miraculis magnifice.* Hæc eadem in MOLANI Auctario, ſed correctiora leguntur.

TORNACEN. Textum refert, ſed truncatum elogiis Hermæ & Gregorii Nazianzeni. Ubi & pro martyribus CCCX, ponit ipſe ſolum CCCV.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, ſecundo loco refert Gregorium, etiam pure. Sed cetera omnia deſunt.

MUNERAT. In fine poſt textum: *Eodem die, tranſlatio beati Nicolai epiſcopi & confeſſoris.*

Gengulfi.

ROSWEYD. Pro *Beato* ſubſtituit, *Gengulfi martyris*. Ita in eccl. Ultraject. Sed colitur XI Maii.

ANT-

ANTVERP. MAX-LUBEC. & ALBERGEN. Incipiunt à CCCX, ubi puri sunt. De Herma, post *scribens meminit*, cetera expungunt. De Gregorio, post *oppidum*, sic ponunt: *Beati Gregorii, qui Theologus dictus est, nobilis, eruditus collega beati Basilii Cæsareensis episcopi.* Reliqua omnia desunt, nempe annuntiatio prima & ultima. *De Gregorio*

DANIC. In eo à prioribus differt, quod Hermæ elogium integrum referat.

MAX-ANTVERP. LOVANIEN. & LEYDEN. Supra Danicum in fine adjiciunt: *Eodem die, translatio corporis beatissimi Nicolai Mirreorum Liciæ archiepiscopi.* Convenit EDITIO ULTRAJ-BELG. Sed de Gregorio agit ultimo loco.

ULTRAJ. His adjicit: *Item, translatio gloriosi Hieronimi, Doctoris eximii.* Vide Prætermissos. *Translat. Hieronymi.*

CENTULENSIS. *Romæ, sancti Hermen, cujus Apostolus Paulus ad Romanos scribens meminit. In Perside, sanctorum* CCCX *martyrum. Eodem die, festivitas sancti Andreæ Apostoli, quando sanctissimum corpus ejus, una cum ossibus Lucæ Euangelistæ & Tymothei discipuli Apostoli Pauli, Constantinopolim translatum fuit. In Apulia apud Barrim civitatem, adventus & exceptio corporis beati Nicolai Mirrensis episcopi & confessoris. Cœnobio sancti Bavonis, translatio S. Micharii Antiocensis episcopi, confessoris. Castro Vindicino, sancti Beati confessoris.* *Textus mutatus.* *De Nicolao.* *De Macario Antiocheno.*

BRUXELLEN. Incipit ab Herma, satis pure. Secundo loco de CCCX, etiam pure. Tum: *Natale sanctorum Quirilli, Beati, & Primuli confessorum.* Prava ex Hieronym. connexio. Sequitur de Gregorio, ubi textus interpolatus est. *Item translatio corporis beati Andreæ Apostoli, cum ossibus sanctorum Lucæ Euangelistæ & Timothei discipuli beati Pauli, facta in Constantinopolim, sub Constantino magno imperatore. Et translatio sancti Nycolai episcopi. Et in Gandavo, elevatio sancti Micharii archiepiscopi. Ubi dum incredulis miraculum exigerent, yris in modum coronæ, totum ecclesiæ atrium circumdat, & in medio crux aurea resplendet, tanta miraculorum evidentia subsequente, quantam vix aliquis narrare sufficeret.* Vide in Actis ad diem ejus natalem, x Aprilis. *Quirilli & sociorum.* *De Macario.*

HAGENOYEN. Incipit etiam ab Herma, pure, uti & in CCCX. In Gregorio modice interpolatus, cum perperam vocat *martyrem.* Sequitur: *Festivitas* &c. sensu non nihil truncato. Tum: *Ipso die, translatio sancti Nycolai episcopi de Mirrea in Barram Apulliæ. Castro Vindocino, depositio* &c. pure.

AQUICINCT. Post *to decem*, subdit: *Eodem die, translatio B. Nicolai episcopi & confessoris, a Mirrea civitate in Barim. Gandavo, elevatio sancti Micharii archiepiscopi. Castro Windocino* &c.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130: In fine: *Festivitas beati Hyppoliti martyris, quando sacratissimum ejus corpus translatum est in monasterium sancti Salvatoris.* Colitur XIII Augusti. Nihil in Prætermissis adjungitur. *Translat.* *Hippolyti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gregorii Nazianzeni episcopi. Translatio sancti Andreæ Apostoli. Translatio B. Hieronymi. Translatio beati Nicolai episcopi.* *Translat.* *Nicolai.*

REG. SUEC. signatus num. 130. Pro *Beati*, scribit: *In Castro, beati Heraclii confessoris.* *Heraclii.*

Aliud REG. SUEC. num. 428. *Ipso die, translatio B. Nicolai episcopi à Mirrea in Barrensem urbem.* *De Nicol.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Andreæ, Hermæ* & *Beati.* Adjicitur: *Translatio sancti Nicolai episcopi & confessoris in Barium.* *Idem.*

In UGHELL. Absunt etiam Andreas & Beatus. Puto convenire cum ANTV. & MAX-LUB.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab Herma. Tum CCCX. Sequitur, de Gregorio, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. Tum de Andrea &c. ubi dicitur: *Sub juniori Constantino imperatore, De Andr. anno ipsius vigesimo, ab Achaia Constantinopolim translatum est. Bethleem Judæ, translatio beati Hieronymi presbyteri & Doctoris ecclesiæ, ad Romanam urbem.* De Nicolao additur, *facta translatio, ab Nicolai. obitu ejus anno septuagesimo* [an non, *septingentesimo?*] *quadragesimo quinto.* Ex sensu patet nostra correctio. De Macario & Beato, ut supra. *Hieronym.*

BELIN. Textum plane transposuit, incipiens à CCCX. Dein de Gregorio, scribit ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. Post: *Romæ sancti Hermetis, cujus Apostolus Paulus ad Romanos scribens, meminit. Item festivitas* &c. pure, uti & in Beato.

GREVEN. *Item sanctorum Quirilli, Gudei, Zenonis, Affrodisii, Primoli.* Inepta denuo ex Hieronymianis connexio. *Eodem die, translatio beati Hieronymi presbyteri de Bethlehem ad urbem Rhomanam. Item, translatio sancti Nicolai episcopi & confessoris, de Mirrea Barrim. Gandavi, elevatio corporis sancti Micharii episcopi & confessoris. Corinthiæ virginis. Rhomæ, Marinæ matronæ.* Utraque hactenus ignota est, nisi *Marina* intelligatur *uxor Gordiani*, de qua Beda & alii die sequenti meminerunt. Sed de ejus cultu nihil adhuc innotuit, ut vide in Prætermissis. *Quirilli.* *Zenonis.* *De Hieron.* *Nicolai.* *Quirilli.* *Coriuthiæ.* *Marinæ.*

MOLAN. De Beato subjicit: *Cujus gesta habentur.* De Nicolao, ut supra dixi, verba HERINIENSIS refert, nonnihil perpolita. Dein: *Gandavi, elevatio sancti Micharii Antiochenæ sedis archiepiscopi.* In posterioribus editionibus de Macario eadem habet, sed in elogio Nicolai, HERINIENSIS verba non nihil contraxit. *Translat.* *Nicolai.* *Elevat.* *Micarii.*

VI *Idus.* *Die* 10.

Job. Gordiani & Epimachi, Calepodii, Palmatii & aliorum.

IOb prophetæ. Romæ via Latina, natalis sanctorum martyrum Gordiani & Epimachi, quorum prior pro confessione nominis Christi, tempore Juliani, diu plumbatis cæditur, & in ultimo, capite truncatur. Item Romæ, beati Calepodii presbiteri, sub Alexandro imperatore, qui fecit eum occidi gladio & corpus trahi per civitatem atque in Tyberim jactari. Decollatus est etiam Palmatius consul, cum uxore & filiis & aliis promiscui sexus quadraginta duobus; cum quibus & Simplicius senator. Quorum capita jussa sunt suspendi per diversas portas urbis Romæ, ad exemplum Christianorum.

Item

Item Romæ via Latina ad centum aulas, natalis sanctorum Quarti & Quinti. *Quarti & Quinti.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp-maj. Antverpien. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. Magni momenti non est, nam *Cordiani, Epymachi, Tybrim, Palmacius* & id genus minutiæ ferme negligi possunt. Deest in Rosweyd. *capite* ante *truncatur.* Ultraject. male scribit *præsul* pro *consul.* Lovanien. autem post *ad exemplum*, subdit, *& terrorem.* Molan. pro *sanctorum Quarti & Quinti* legit, *sancti Quarti & Quinti.*

OBSERVATIO. Ab illustri patientiæ miraculo diem hodie auspicantur Romanum parvum, Ado & Noster, ipsissimis illis verbis, *Job propheta.* Alia est Hieronymianorum, si tamen vere ad ea pertinet, alia Notkeri expressio: omnes cum Wandelberto, in hoc conveniunt, quod vetussimum tolerantiæ speculum inter athletas Christianos *Job* reponant, quemadmodum & in Actis nostris locum habet, commentario ornatus. *Job.* *Gordiani* & *Epimachi* meminere etiam præfata Hieronymiana apographa, diversis annuntiationibus & distincto sepulturæ loco, de qua re videnda Florentinii notatio; meminit Beda, meminit Romanum parvum, qui sola ferme nomina prædicant. Ado editus, de more, Actorum compendium profert. Rabanus ex eodem fonte, sed alia phrasi rem explicat, habetque fere sequacem Notkerum, solitum ductorem hîc deserentem; Noster à tritis vestigiis non discedens, Adonis elogium paucis circumscripsit, ea, aut casu aut studio reticens, quæ de *Epimacho* copiosius dixerat Viennensis, quæque, ex unius codicis nostri Ms. auctoritate, tantum non Adoni abjudicat Henschenius, multa de Epimacho disputans, quæ in ejus commentario legi possunt. Patet in Actis ab ipso productis, solius *Gordiani* martyrium describi. An satis sincere, non audet ibi asserere præfatus Henschenius, non unum, cum Baronio, falsitatis characterem agnoscens, qui tamen non continuo reliquorum substantiam corrumpant necesse est, nisi Acta omnia, Julianum tyrannum appellantia, eodem casu simul corruant. Non ignoro esse, qui cum Tillemontio tomo 7 pag. 722, ea penitus abrogent; sed malim existimare, à recentiori manu, diu post Juliani tempora, fuisse interpolata. Certe præclari martyris, illustris memoria, etiam ex Kalendariis Allatii ac Frontonis & Gregorii Sacramentario, aut seorsim sola, aut cum socia Epimachi celebritate, perpetuo cultu abunde consecrata est. Sic utrumque cum Jobo honorat Wandelbertus, ut Martyrologiis nostris plane subscribat: *Gordiani & Epimachi.*

Senis Gordianus & Epimachus ob unam
Cæduntur Christi pariter laudemque fidemque.
Has quoque Job patiendi exemplo sanctus honorat.

Calepodii senis presbyteri, ut scribit Romanum parvum, nulla in Hieronymianis codicibus mentio. Beda encomium brevius, sed elegans ei concinnavit, quod prope ad verbum transcripsere Rabanus & ex hoc Notkerus, in sociorum tamen numero discrepantes. Stylum magis exercuit Martyrologus Viennensis, & illi, & hic Acta sancti Callisti Papæ præ oculis habentes. Ceterum potius Bedæ, quam Adonis verbis inhærere videtur Usuardus, nitide contrahens, quæ ad Calepodii aliorumque laudem conducere possunt. Et hæc quidem præstanter, si ex satis limpido fonte essent deprompta. Nescio quid Henschenium pellicere potuerit, ut crederet, præfata Acta *per Notarios Romanos conscripta*, dum tam aperte persecutionem fingunt, quam certum est in Ecclesia numquam fuisse. Ut compendio utar, sufficit mihi Baronii judicium, ita ad annum CCXXVI num. 2 scribentis: *Exstant ejus* (Callisti Papæ) *passionis Acta, haud tamen in omnibus sincera: non enim probantur, quæ in eis habentur promulgata ab Alexandro, adversus Christianos edicta, indictamque ab ipso adversus eos persecutionem fuisse. Repugnant enim his, non solum quæ ex Lampridio superius recitavimus, sed & quæ scripta sunt ab antiquis Christianarum rerum scriptoribus, qui omnes æque affirmant, nullam sub Alexandro excitatam in Ecclesia persecutionem.* Vide etiam Tillemontium tomo 3 à pag. 250. *Quarti* & *Quinti* memoriam in Hieronymianis exstare certissimum est, quidquid nonnulli codices mutili sint, ut fatetur Florentinius. Distinctissime eos exprimit vetustior Epternacensis his verbis: *Via Latina ad centum aulas, Quarti & Quinti.* Atque hæc ipsa phrasis est, quæ in Adonem, ex hoc in Nostrum transiit: nam in Romano parvo, Beda, Floro aut Rabano nulla de ipsis fit mentio. De eorum cœmeterio quærit Henschenius; at litem aliam movent Capuani, cui componendæ ibidem insudat. Placet Ughelli sententia, qui post Baronium & Bellarminum, Romano Martyrologio acquiescendum censet, quo id Capuanis tribuitur, ut *Quarti* & *Quinti corpora Capuam translata* censeantur. Plura vide apud laudatum Henschenium. *Calepodii & aliorum.* *Quarti & Quinti.*

AUCTARIA.

Dedicat. Ioannis Baptistæ &c.

IN codice PRATEN. recentiori manu, ut puto, adjicitur: *Apud monasterium sancti Germani, dedicatio in honore sancti Joannis Baptistæ, sancti Laurentii archidiaconi, atque sancti Sulpicii episcopi.*

TORNACEN. Gordiani & Epimachi elogium plane rescindit. Item Calepodii, usque ad, *decollatus est.* Cetera omnia ab iis verbis, recte cum textu sequuntur & pura sunt.

Maturini. MUNERAT. In fine: *Ipso die, sancti Maturini festivitas.* Remittitur ad I Novembris.

In ALBERG. & DANIC. Deest *Job prophetæ.*

Textus mutilus. CENTULEN. *Obitus Job prophetæ. Romæ via Latina, sanctorum Gordiani & Epimachi martyrum. Romæ ad centum aulas, sanctorum Quarti & Quinti. Item Romæ, sancti Calepodii presbyteri & martyris.* Hic codex textum suo modo disponit.

BRUXELLEN. Gordiano & Epimacho jungit *Januarium*, interpolato deinceps elogio. *In terra Hus, depositio beati Job prophetæ.* Sequi-

De Calepodio &c. tur de Calepodio fere pure. Tum: *Ipso die, jussu Alexandri imperatoris decollatus est Palmacius consul cum uxore & filiis & aliis promiscui sexus* XLII. *Et Simplicius senator cum uxore & filiis & familia promiscui sexus* LXVIII. *Et Felix similiter cum uxore Brianda* [lege *Blanda.*] *Quorum capita jussa sunt suspendi per diversas portas urbis Romæ, ad exemplum & terrorem Christianorum.* In

Bavonis. Quarto & Quinto purus est. *In Gandavo, sancti Bavonis.* Vide I Octobris.

HAGENOYEN. Textum invertit. Primo loco: *Romæ, passio sancti Calepodii presbyteri & martyris. Hic Romæ fecit cimiterium, ubi plures martyres ille sepelivit* &c. ferme pure. Tum de Palmatio & Simplicio seorsim, textu interpolato. Deinde de Gordiano & Epimacho, de Quarto & Quinto, satis pure. *Ipso die, Job prophetæ. Item*

Sophiæ. *in episcopatu Argentinensi, Sophiæ viduæ.* Vide quæ de ipsa dicuntur in Prætermissis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gordiani & Epimachi martyrum. Job prophetæ. Calepodii presbyteri & aliorum plurimorum utriusque sexus & ætatis, inter quos Palmacius consul, cum uxore & ceteris de familia sua passus est; nec non Simplicius senator cum suis.* Perpetua in hoc contractio.

AUGENS. S. Laurentii: *Eodem die, apud Augium, translatio beati Laurentii episcopi Lugdunen-*

Translat. Laurent. ep. *sis*, aliàs *martyris.* Vide Prætermissos, ubi remittitur ad XIV Novembris.

Maturini. REG. SUEC. signatus num 428. *Ipso die, sancti Maturini confessoris.* Vide MUNERAT.

In VATICAN num. 5949 Deest Job, Quarti

Cataldi. & Quinti. Adjectum: *Sancti Cataldi episcopi & confessoris.* Clarius loquitur STROZZ.

ALTEMPS. *Ipso die, sancti Cataldi confessoris.*

De Cataldo. STROZZ. *Item sancti Cataldi archiepiscopi Tarentinæ civitatis & confessoris, Apuliæ provinciæ. Item translatio corporum sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani ad civitatem Venetiarum, atque in monasterio S. Georgii majoris, anno Dom.* MCLIV *Indictione secunda collocatorum.* Ita fere BELIN.

LUXOVIEN. *Medio cœnobio, translatio sanctorum confessorum Joannis presbyteri & Benigni diaconi, discipulorum beati Hidulfi archiepiscopi.* Dies natalis est XXXI Julii.

EDITIO LUBECO-COL. *In terra Hus, depositio sancti Job prophetæ.* In Gordiano & Epimacho, item in Calepodio & sociis, ex Adone interpolata est, ubi tamen pro LXVIII, legit XLVIII. In Quarto & Quinto pura est. Subdit: *In territorio Bituricensi, sancti Paladii episcopi &* Pallad. *confessoris.* Primus sit, an secundus, vide in Actis. *In pago Verastinensi, beati Martini confessoris.* Martin. Fallor si hîc non notatur *Maturinus, in pago Va-* Matur. *stinensi*, de quo I & IX Novembris. *Item Romæ, sancti Januarii, pro Christo in exilium missi.* Vide Januar. Prætermissos.

BELIN. In fine subdit: *Item sanctæ Christinæ* Christin. *virginis & martyris. Item, translatio sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani in Venetias, ad monaste-* De Cos. *rium sancti Georgii majoris, anno Domini* MCLIV Dom. *Indictione secunda.* Vide Prætermissos.

GREVEN. *Noe prophetæ. Romæ, sancti Janua-* Noe. *rii* &c. De utroque in Prætermissis. *In territorio Bituricensi, sancti Palladii episcopi & confessoris.* De quo supra. *In pago Verastinensi, beati Maturini* [pro *Maturini*] *confessoris.* Vide etiam supra. *Apud Pontizaram, sancti Guillelmi presbyteri &* Guillelm. *confessoris, magnæ charitatis viri. In Hibernia, Con-* Congall. *galli abbatis. Probate & Midaris confessorum.* Probat. Transl. Quænam isthæc sint nomina, nescio. *Translatio* Bavon. *sancti Bavonis confessoris.*

MOLAN. De Christina, & translatione Cosmæ & Damiani, ut supra. Notatur hîc annus MCLIII. *Eodem die, depositio venerabilis Bedæ* Bedæ Bele. *presbyteri.* Vide Prætermissos. Tum typis minoribus: *Item Gemmulæ monasterio, beatæ memo-* Beatrix. *riæ Beatricis Atheſtinæ, quæ annos nata* XX, *obiit anno Domini* MCCXXIX. *Cujus vitam eo tempore conscripsit Albertus Prior Montis vinearum.* In editionibus aliis textui inseruntur litteris Italicis, de Job: *In terra Hus, depositio.* De Gordiano & Simplicio nonnulla ex Adonis elogiis admix- De Cor. ta sunt. In fine: *Item sanctæ Christinæ virginis &* Christin. *martyris, cujus corpus Panormi in Sicilia, magna veneratione atque concursu in majori templo Alphii* Alphii. *condium visitatur. In Sicilia, apud Leontinos, sanctorum Alphii, Philadelphii, & Cyrini fratrum* Philadel. Cyrini. *martyrum, sub Licinio imperatore ac Tertullo præ-* Præsid. *side.* De Palladio, ut supra. *Mediolani, translatio* Nazar. *corporis beati Nazarii ad basilicam Apostolorum.* De Cosma & Damiano hîc recte. Tum charactere minori: *Eodem die, depositio venerabilis Bedæ presbyteri. Gemmulæ, obiit Beatrix Atheſtina.*

V *Idus.* *Die* II.

Anthimi. ROmæ via Salaria, natalis beati Anthimi presbiteri, qui post virtutum & prædicationis insignia, in Tyberim præcipitatus & ab angelo exinde ereptus, oratorio restitutus est proprio, de-

Mamerti. hinc capite punitus, victor migravit ad cælos. Viennæ, sancti Mamerti episcopi

episcopi & confessoris, qui ob imminentem cladem, solemnes ante Ascensionem Domini Letanias instituit.

Textus sumitur ex *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. pro sua auctoritate interponit, via Salaria *veteri.* In Rosweyd. librarii, opinor, oscitantia, post *imminentem*, omisit substantivum *cladem.* Cetera ferme scriptoria sphalmata sunt. *Rhome, Antimi, Tiberim, celos, ac* pro *ad, Vihennæ, assentionem, Sollempnes* &c. Scripsi *Letanias*, quia sic legunt optimi codices, ut supra xxv Ap.

OBSERVATIO. Anthimum in Hieronymianis, in Romano parvo, in Adone, in Notkero invenies. In prioribus apographis, non eodem ubique modo annuntiatur: nam in Epternacensi agmen ducens, socios conjunctos habet, qui in Actis notati sunt. In aliis sub finem & solus ponitur, *Via Salaria, milliario vigesimo secundo*, quæ verba ab Adone & Notkero servata sunt. Romanum parvum distantiam illam reticuit, nec expressit Usuardus, qui tamen proprio marte Acta scrutatus, elogium texuit, quale in laterculo proposuimus. De præfatis Actis recte in commentario suo censuit Henschenius, nec ab ejus sententia multum recedit Tillemontius, dum de Lucmæ rebus agit tomo 4 à pag. 554. Difficultates, quæ hinc inde occurrunt, tales non videntur, ut facile dissolvi nequeant. Utrum *Mamertus* ad codices Hieronymianos pertineat, dubitasse Florentinium, ostendit character Italicus, quo cum *Martino* aliquo, de quo in Auctariis sermo recurret, exprimitur. Henschenius plane asserit, ejus memoriam antiquissimis illis Fastis inscriptam, relatoque subinde Flori elogio, putat Usuardum, Adonem & alios laudatum Florum secutos, ut sæpe alibi supponit. Non assentior: neque enim adverti hactenus, Adonem Flori verba usquam præ oculis habuisse, licet nonnumquam ex Sanctorum Actis non dissimilia in texendis elogiis usurpent. Probabilissimum est, Adonis ipsius genuinam phrasim esse, quam in textu repræsentavimus, quamque ex ipso Noster ad apicem descripsit. Plura alia, quæ ab Adone in Chronico, de Mamerto tradita sunt, expendit Henschenius, cetera quæ ejus ætatem, gesta & scripta spectant, accurate in commentario discutiens. Cursim aliqua de Mamerto attingit Tillemontius tomo 15, vitam integram dare poterunt, qui prædicti Tillemontii operum editionem prosequuntur. Flori sensum versibus suis reddidisse videtur Wandelbertus: *Anthimi.* *Mamerti.*

Quinas eximio antistes splendore Mamertus
Insignit, solenne Deo qui ferre litamen
Jejunii instituit ternis sub luce diei.

In codice Pratensi perperam in fine subnectitur: *Eodem die, depositio domni Maioli abbatis.* Hanc vero annuntiationem Usuardinam non esse, sed a recentiori aliquo subnexam, ut ut ex codicibus omnibus pro textu citatis abunde liqueat, tam est aliunde certum, quam perspicuum est, Maiolum toto seculo, Usuardo posteriorem esse: atque adeo manifestum, simplicem & puram Usuardi sententiam à nobis in laterculo exhibitam. *De Maiolo.*

AUCTARIA.

DE PRATEN. jam satis dictum est. *Maioli.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro subjungunt: *Eodem die, sancti Maioli abbatis.*

MUNERAT. In fine: *Item apud Silmancium* [Silviniacum] *depositio beati Maioli abbatis, magnificæ sanctitatis viri, cujus vita religionis studio & miraculis gloriosa mundo refulsit. Qui à cunabulis, cultibus litteralis peritiæ traditus, etiam fastibus archidiaconi ecclesiæ sublimatus, tractu divino repente mutatus, monachicam expetens vitam, monachorum pater, & multorum fundator cœnobiorum existens, tandem ætatis senio fessus, divinis operibus flagitatum Deo reddens spiritum, in pace quievit.* Alii de ipso brevius agunt. *Ejus elogium.*

MAX-ANTVERP. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. *Apud Lingones, sancti Gengulphi martyris, longe lateque glorioſi miraculis. Eodem die, sancti Maioli abbatis.* Cetera satis puri sunt. *Gengulfi.* *Maioli.*

CENTULEN. *Romæ via Salaria, sancti Antimi presbyteri & martyris. Viennæ, sancti Mamerti episcopi & confessoris. Cœnobio Silviniaco, sancti Maioli. Maioli Cluniacensis abbatis.*

BRUXELLEN. Sic incipit: *Per anticipationem, Romæ via Aurelia, milliario secundo, Pancratii martyris, qui cum esset annorum quatuordecim, sub Diocletiano martyrium capitis detruncatione complevit. Item Romæ via Salaria, milliario vigesimo secundo, natale beati Anthimi* &c. satis pure. Sequitur: *Et Nartencias, seu apud Lingones, sancti Gengulphi, egregii martyris, longe lateque glorioſi.* In Mamerto fere purus est. Tum: *Et sancti Mamertini.* Opinor *Martinum* indicari, qui ab aliquibus Mamerto conjungitur. Vide in Prætermissis. Tandem: *Silviniaco, depositio sancti Maioli, Cluniacensis abbatis, quem beatus Adomarus loco sui abbatem constituerat.* *Pancratii.* *De Gengulfo.* *Mamertini.* *Maioli.*

HAGENOYEN. Textui satis puro, hæc superaddit: *Ravennæ, sancti Gangolfi martyris.* Ex

uno, ni fallor, geminos facit, mutatis duabus litteris, errans in voce *Varennas*, quam alicubi invenerit. Sic prosequitur: *Item apud Lingonès, passio sancti Gengulphi martyris, longe lateque miraculis gloriosi. Hic propter adulterium, uxorem dimisit, quam judicio Dei adulteram invenit, & Deo arctius servivit. Unde adulter clericus timens, nequando a Gengulpho occideretur, ut illius uxoris liberius uteretur, Gengulphum occidit, & martyrem fecit. Uxor vero miraculis ejus detraxit, & sibi maledictionem imprecata est, tali modo, quod Gengulphus miracula faceret, sicut anus ejus loqueretur. Unde cum sexta feria, cum ore aliquid loquebatur, anus ejus turpes sonos cunctis audientibus emittebat. Eodem die, Silviaco monasterio, sancti Majoli abbatis. Item Remis, sancti Montani monachi prius cæci, per lac Eylinia, matris sancti Benigni, restituti.* Vide Prætermissos.

Gengulfi. *Maioli.* *Montani.*

AQUICINCT. In fine: *Item sancti Montani. Eodem die, transitus beati Maioli abbatis.*

VICTORIN. & codices REG. SUEC. signati num. 130 & 426. *In territorio Arvernis, cœnobio Silviniaco, depositio sancti Maioli Cluniacensis abbatis.*

Maioli.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Anthymi presbyteri & Sisinnii diaconi, cum socius martyribus. Gengulfi martyris in Burgundia. Maioli abbatis Cluniacensis. Mamertini* [Mamerti] *episcopi & confessoris, qui instituit Litanias ante Ascensionem Domini.* Alia vide in elogio MUNERATI.

Gengulfi.

CISTERCIEN. qui fuit S. Benigni Divion. *Varennas, sancti Gengulfi martyris.*

VATICAN. num. 5949. Adjicit: *Eodem die, sancti Pamphili episcopi.* Vide Prætermissos.

Pamphili.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Palladii confessoris.* De quo pridie. *Item, sancti Langulphi confessoris.* An non *Gengulphi martyris? Item sancti Montani. In Britannia majore, sancti Fresmundi regis & martyris.* In Actis vocatur *Fremundus.*

Palladii. Langulphi. Montani. Fresmundi.

FLORENTIN. *Item, transitus sancti Maioli abbatis, cujus vita præclara sanctis extitit meritis. Item Varennas, sancti Janigulphi martyris.*

Villebadis.

LUGDUNEN. *Natale sancti Villebadis* aut *Willebudis martyris.* De quo cetera latent.

BURDIGALEN. *Eodem die, sancti Genulfi martyris.* Melius *Gengulfi*, vel ut alii, *Gengulphi.*

BIZUNTICEN. *Lingonis, sancti Gengulphi egregii martyris.* Sic recte, ut supra.

EDITIO LUBECO-COL. Male legit: *Beati Ancimi episcopi presbyteri.* Post *cladem*, addit *luporum.* In fine: *Eodem die, sancti Maioli abbatis. Ipso die, beati Montani confessoris.*

BELIN. Eadem prorsus habet, quæ ex FLORENTINIS retulimus, & eodem modo scribit.

GREVEN. *In Asia, sanctorum Demetriatici. Septimi.* Vide in Actis, *Demetrii, Attici* &c. *Fremedi regis Angliæ & martyris. Civitate Tergestina, &c. sanctorum Primi presbyteri, Marci diaconi, Iasonis & Celiani martyrum, tempore Adriani imperatoris. E quibus Primum & Marcum jussit Artasius præfectus fustibus cædi & subtus ventres eorum ignem accendi, sulphurque solutum in eorum ora fundi. Cumque illæsi penitus manssissent, & ob hoc plurimi credidissent, foras civitatem ductos decollari mandavit. Iasonem vero & Celianum fustibus cædi donec deficerent.* Acta hos referunt x Maii. *Metis, natale sanctorum Rufi & Agatymbri, episcoporum & confessorum.* De hoc hodie, de illo agitur VII Novembris. *Eodem die, sancti Maioli abbatis Cluniacensis, vita & miraculis præclari. Montani confessoris.*

Demetr. Fremid. Primi. Rufi. Montan.

MOLAN. De Maiolo MUNERAT. fere transcripsit; de Gengulfo, CISTERCIEN. Sequitur ex Rabano: *Et passio sancti Evellii, qui videns passionem sancti Torpetis martyris & mirabilia quæ fecit, credidit Christo: qui antea consiliarius Neronis imperatoris fuit, qualiter Christiani martyrizarentur.* Hæc à Rabano contorta sunt, melius à Notkero reddita. *In Blandinio, dedicatio paradisi in honorem beati Andreæ Apostoli.* Vide XXX Novembris. In posterioribus editionibus MUNERATI elogium contractum est. De Gengulfo & Evellio, ut supra. Item in Blandinio &c. *Martianis, vigilia sanctæ Rictrudis.* Tum typis minoribus: *Eodem die, sancti Fremundi, qui quinto Kal. Aprilis elevatus est per Birinum, redeuntem à Pontifice cum litteris Apostolicis. Die undecimo, genethlia Constantinopolis.* Vide in Prætermissis.

Evell. Rictrud. Fremund. Virgilius

IV *Idus.* *Die* 12.

Nerei & Achillei. ROmæ via Ardeatina, natalis sanctorum martyrum Nerei & Achillei fratrum, qui primo apud insulam Pontiam longum duxerunt exilium, & postmodum à quodam judice verberibus gravissimis sunt attrectati, deinde cum equuleo & flammis compellerentur ad immolandum, & dicerent se à beato Petro Apostolo baptizatos, nulla ratione posse idolis immolare, capite cæsi sunt. Item via Aurelia, *Pancratii.* sancti Pancratii martyris, qui cum esset annorum quatuordecim sub Diocletiano martyrium capitis detruncatione complevit. Eodem *Dionysii.* die, sancti Dionisii, patrui ejusdem beati Pancratii, qui cum præmiis *Epiphanii.* cælestibus, carus & dignus Deo, in pace diem vitæ hujus clausit. Apud Cyprum, sancti patris nostri Epiphanii Salaminæ episcopi.

Soli puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Herinienſis ſeculum ſuum redolet, dum ſcribit *Ardiatina, Ponciam, Tdolis, Martiris, Dioclitiani, Karus.* Munerat. ſcribit, *insulam Pontum.* Item *verberibus sunt gravissimis.* Tum etiam *Tdolis, Pancratii, quattuordecim, Epyphanii.* In Greveni poſte-

posteriore editione, quam sequimur, deest *idolis*. Idem Greven. & Molanus omittunt vocem *beati* post *ejusdem*, quæ in aliis codicibus diserte ponitur, & pro, *capitis detruncatione*, legunt, *obtruncatione*. Antverp-maj. pejus legit, *qui cum esset annorum tresdecim, sub Diocletiano capitis detruncationem complevit*. Praten. habet *Dionisii*, Grevenus, *Dyonisii*, illum cum aliis sequimur in textu. Ejus encomium obscuriusculum est, nisi bene interpungatur. Obscurius reddidit, dum forte corrigere voluit Muneratus, sic legens: *Qui cum premiis celestibus, carus & dignus esset Deo* &c. Servanda omnino est phrasis Adoniana, quemadmodum in textu ex probatioribus codicibus retulimus.

Nerei & Achillei.

OBSERVATIO. Celebratissima hodie apud Latinos, tum in vetustis Kalendariis & Sacramentariis, tum apud omnes antiquos Martyrologos sanctorum Nerei & Achillei, seorsim fere à Domitilla, festivitas, de qua & Hieronymiana apographa, Beda & Rabanus diserte meminere, tacito utrobique sepulturæ loco. Romanum parvum expressius eum locum determinat: *In cæmeterio Prætextati*, ubi Noster & alii *viam Ardeatinam* appellant. Porro eam locorum discrepantiam, Notkero mediatore, compositam ait Florentinius, qui & hîc & alibi melius ipsum Adonem nominaret, ex quo sua Notkerus & hoc die transcripsit & passim transcribere solitus est. Ceterum de ea sepulcri qualicumque controversia, consuli etiam potest commentarius ad Acta prævius: verbo dicam, utroque loco, varia de causa, sanctorum illorum festivitas celebrata est. Nihil interim manifestius, quam elogium in textu positum ex Adone esse decerptum. De Actis ipsis, unde & Adoniana & Usuardina accepta sunt, nihil est quod superaddam iis, quæ superius ad VII Maii dicta sunt. Wandelbertus sic Pancratium aliis immiscet acsi ad eadem tempora pertineret, cum tamen duobus omnino seculis posterior sit. Sic canit:

Virgo tuos colimus comites Domicilla quaternis
Nerea, Pancratium, cum quîs & Achillea sanctum,
Primus Apostolico docuit tinxitque lavacro
Quos Petrus, egregia Romæ cum virgine junctos.

Pancratii nomen Hieronymianis & Romano parvo inscriptum, eo encomio à Beda & Rabano ornatur, quo hîc in nostro laterculo; atque ipsissima verba itidem in Adone & Notkero leguntur, sed aliis immixta. *Dionysius* Hieronym. & Bedæ ignotus, à Romano parvo, inde ab Adone ponitur, quem de more sequitur Noster, servata phrasi, in qua nonnullam claritatem desideres. *Pancratii* & *Dionysii* Acta sincera censuit Baronius, censuit & Henschenius, non dissimulans difficultates subesse, quibus extricandis diligenter insudat. Easdem rursus ingerit Tillemontius tomo 5 à pag. 259 & 689, sed non video, paucos nævos tanti esse, ut Acta de cetero simplicia & gravia, repudiari merito possint. Sequitur in Adone ex prædictis Actis: *Sed & tunc temporis passa est virgo sacratissima Soteris, nomine & genere nobilis*, quam Notkerus posuit: Usuardus præteriit, utrum, quod eam cum alia cognomine confuderit, an aliam ob causam, incertum est. Nec enim satis compertum, sitne ea *Sotheris*, quæ in Hieronymianis ponitur sociis comitata, quorum nomina in Actis enumerantur; an illa de qua diximus x Februarii, ut censent Ruinartius pag. 406: & Tillemontius tomo 5 à pag. 359. Beda, & qui eum passim describit, Rabanus, legunt; *Sancti patris nostri Epiphanii episcopi Cypri.* Ado distinctius, iis nimirum plane verbis, quæ ad apicem Noster in suum laterculum transtulit, sic, ut nec in hac, nec in aliis annuntiationibus de textus Usuardini omnimoda simplicitate dubitari possit. Vitam Epiphanii, sub discipulorum nomine obtrusam, respuit Papebrochius, aliamque ex Historicis ecclesiasticis contextam substituit, quam conferre licet cum Gallica Tillemontii tomo 10 à pag. 484.

Pancratii &c.

De Soteride.

Epiphanii.

AUCTARIA.

TORNACEN. Longius sanctorum Nerei & Achillei elogium contrahit, ea omittens, quæ sequuntur post *attrectati*, cetera purissimus est.

PULSANEN. Principio purus & integer, post, *sancti Pancratii martyris*, omittit reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & BELIN. Expungunt elogium Dionysii. Quod etiam faciunt ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In quibus desunt præterea de Epiphanio, hæ voces, *sancti patris nostri*. Ex quibus colligas, variarum Religionum fuisse, ubi appellatio illa, tamquam aliena, admissa non est. Convenit etiam cum posterioribus LOVANIENSIS alio insuper vitio laborans, quod mutilum reddat sanctorum Nerei & Achillei elogium.

ROSWEYD. Nimium sapere voluisse videtur, dum phrasim Adonianam & Usuardinam de Dionysio ita corrigit: *Qui cum præmiis cælestibus dignus, & carus Domino fuisset.* In fine nihil habet de sancto Epiphanio.

CENTULEN. *Romæ in cymiterio Prætextati, sanctorum Nerei & Achillei fratrum martyrum, qui fuerunt Eunuchi beatæ Flaviæ Domitillæ. Martianis, depositio beatissimæ Rictrudis comitissæ. Item* Textus contractus. Rictrudis.

Romæ via Aurelia, beati Pancratii martyris. Item, beati Dionysii patrui ipsius beati Pancratii. Apud Cyprum, sancti patris nostri Epiphanii, Salaminæ episcopi, fide & doctrina clarissimi.

Bruxellen. Longam texit historiam de sanctis Nereo, Achilleo, Domitilla & sociis Eutiche, Victorino & Macrone. Purius ea in fonte lector inveniet. De Pancratio, per anticipationem, egit pridie. In Dionysio & Epiphanio ferme purus est. Additur in margine manu recentiori: *Depositio sancti Modoaldi archiepiscopi Trevirensis, qui fuit avunculus beatæ Gertrudis.* Vide progeniem ejus in Actis à pag. 52. *Modoaldi.*

Hagenoyen. In prima annuntiatione modice interpolatus, plura de Pancratio commiscitur, melius in Actis ipsis legenda. In Dionysio fere purus est. *Apud Salaminam civitatem Cypri, depositio sancti patris nostri Epiphanii Alexandrini episcopi*; &c. Ubi & alia æque exacta. Inter cetera, de mutuo Epiphanii & Chrysostomi vaticinio.

Aquicinct. Post *clausit*, addit: *Marcianis, depositio sanctæ Rictrudis.* *Rictrudis.*

Daveronen. *Turonis, exceptio reliquiarum sancti Mauricii martyris. Item, depositio sancti Martini in proprio sepulcro, cum aliis episcopis, Briccio, Eustachio atque Gregorio, Martinopolim.* De singulis ad proprios dies erit agendum. De Mauricio vide Prætermissos, item de Martino. *Except. Mauricii. De Martino &c.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Nerei, Achillei & Pancratii martyrum. Item, Dionysii, patrui ejus. Epiphanii episcopi Salaminæ, cujus meminit beatus Hieronymus.* In margine, eadem manu appositum: *Pancratii martyris ossa requiescunt in ecclesia sancti Salvatoris Trajectensis.* *De Pancrat. Trajecti.*

Reg. Suec. signatus num. 428. *Ipso die, commemoratio beati Hippolyti martyris, quando ejus piissimo corpore translato, cessavit vastæ mortalitatis tempestas.* Vide Prætermissos & XIII Augusti. *Hippoliti.*

In Vatican. signato num. 5949. Deest Dionysius. Sæpius defectu, quam excessu laborat.

Strozz. *Item sanctæ Sotheris virginis, quæ sub Diocletiano imperatore passa est.* Ex Adone. *Sotheridis.*

Abdinghoffen. *Item Romæ via Aurelia, sancti Pancratii martyris, anno ætatis suæ quarto decimo, sub Diocletiano detruncatione capitis consummati. Eodem die, sancti Dionysii, patrui ejusdem sancti Pancratii, digne Deo in pace quiescentis.* Patet, Usuardi vel Adonis phrasim hic ab aliquo lævigatam; sed hic codex rarius recurrit.

Editio Lubeco-Col. Multa narrat de ordinatione sancti Severini Colonienſis archiepiscopi, de qua in Actis agendum erit ad XXIII Octobris. Vide Grevenum infra. Sequitur longa alia historia de sanctis Nereo, Achilleo &c. Pancratii elogium etiam interpolatum est. Dionysii, prætermissum. In fine: *Treveris, sancti Modowaldi episcopi & confessoris. Apud Cyprum, sancti Epiphanii, Salaminæ episcopi & confessoris.* *Modoaldi.*

Greven. *Eodem die, sanctorum martyrum Joannis, Achillis, Affroditi cum aliis* DV. *Item, sanctorum Quiriaci & Maximi.* Solita confusio vel distinctio. Vide totam classem in Actis. *Treveris, depositio sancti Modowaldi episcopi & confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio beati Severini, ejusdem urbis episcopi & confessoris. Hic cum esset Senonum episcopus & Synodo sanctorum Patrum, propter blasphemum Eufratam episcopum, apud Coloniam congregatorum interesset; illo depositio, omnium unanimi consensu ad regimen præfatæ ecclesiæ assumitur, præsentibus sanctis Patribus Maximino Trevirorum & Servatio Tungrorum episcopis. In Anderlech Brabantiæ, sancti Guido nis confessoris.* Colitur is XII Septembris. *Marcionis monasterio, sanctæ Rictrudis virginis.* Potius *viduæ.* Sermo est de monasterio Marchianensi. *Modoaldi. De ordinat. beati Severini. Severini. Guidonis. Rictrudis.*

Molan. De Pancratio, sed litteris Italicis, textui ex Adone adjicit: *Cujus reverendum corpus Octavilla* &c. In fine: *Ipso die Treberis, sancti Modowaldi episcopi & confessoris. Ipso die, sanctæ Rictrudis, in Martianis.* Dein typis minoribus: *Eodem die Agyræ, divi Philippi, qui à divo Petro Apostolorum principe, ad Christi Evangelium Siculis concionandum missus, magna Siciliæ parte Christi sacris initiata, apud Agyrenos tandem obiit; ubi templum habet miraculorum frequentia celeberrimum, & confluxu hominum adeo notum, ut vel ipsi urbi ex eo divi Philippi nomen vulgo inoleverit.* In aliis editionibus sic habet: *In Hispaniis, S. Dominici Calciatensis, confessoris, Dominici miræ sanctitatis. Eodem die, Argyræ in Sicilia, sancti Philippi presbyteri, cujus in dæmoniis effugandis virtus, crebris apparet signis. Ipso die, Treveris, sancti Modoaldi episcopi & confessoris. Marcianis, depositio sanctæ Rictrudis.* Demum minori charactere: *Suessionis, translatio beati Hippolyti martyris, quando ejus piissimo corpore deportato, cessavit vastæ tempestas mortalitatis.* Jam supra diximus de eo Hippolyto agi, qui colitur XIII Aug. *De Pancrat. Agyrenos. Rictrudis. Translat. Hippolyti.*

III *Idus.* *Die* 13.

S. Mariæ ad martyres. Natalis sanctæ Mariæ ad martyres, quando beatus Bonifacius Papa ecclesiam in honore semper virginis Mariæ & omnium martyrum dedicavit. Item, beati Mucii presbiteri & martyris, qui primo in Amfibuli urbe, multis pœnis atque cruciatibus in confessione Christi affectus, postea Byzantium usque perductus, capitali sententia occubuit. Ipso die, sancti Servatii Tungrensis ecclesiæ episcopi & confessoris, ob cujus meritum hominibus demonstrandum, cum tempore hiemis omnia in circuitu nix repleret, numquam sepulchrum ejus operuit, donec industria civium, basilica super ipsum ædificata est. *Mutii.* *Servatii.*

Puri codices sunt *Praten. Tornacen. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Editio Ultraj-Belg.*

VARIA

VARIA LECTIO. Antverpien. & codices mediæ notæ omnes legunt, *in honore sanctæ semper Virginis.* Molan. correxit *in honorem.* Reliqui in textu *Amfibuli*, ut scribit Praten. pro quo Herinien. & Greven. ponunt *Amphibuli*, quod eodem recidit & medium ævum sapit. Melius alii *Amphipoli*; sed pessime Munerat. *Manisibuli*, omittens, *in* & pro *Mucii* scribens *Munitii.* Sic pro *Tungrensis*, habet *Trugiensis*, quæ si vitio typographi tribuas, per me licet. Sunt qui scribant *Thungrensis*, *Servacii*, *Servasii*, *hyemis* &c. Quæritur an Usuardus legerit, *omnibus demonstrandum*, an *hominibus?* Posteriori modo scribit solus Herinien sis, cum Tornacensi, qui purus non est, & sic ego tenendum puto ex Adone, Notkero & ipsa, ni fallor, rei natura. *Ad* demonstrandum in Max-Lubec. redundat, uti *magnifice* ædificata, in Munerato.

OBSERVATIO. Panthei Agrippæ in basilicam Christianam conversi vestigia in Hieronym. se reperisse ferme putaverat Florentinius, sed conjecturam ipse suam plane repudiat. Primus itaque, *Dedicationem sanctæ Mariæ ad martyres*, iis verbis consignasse reperitur Beda: Rom. parvum paulo clarius: *Sanctæ Mariæ ad martyres dedicationis dies agitur, à Bonifacio Papa statutus.* Alias circumstantias enumerat Ado, eumque secutus Notkerus, paululum de suo superadjiciens. Noster solens suo more fecit, dum rei substantiam satis eleganter contraxit. *Servatii episcopi* memoriam recolunt citati Beda & auctor Romani parvi, atque item Rabanus. Inter Hieronymiana apographa, Corbeiense eum Sanctum clare notat, *Trajecto, porto in Gallia.* Wandelbertus solum hunc habet versiculum: *Servatium terni venerantur in Idibus almum.* Historiam fusius prosecutus est Ado & qui eum rursus transcripsit, Notkerus. Textus noster ex Adone ad verbum acceptus est, præterita dumtaxat causa, quæ Servatium impulit Tungris Trajectum commigrare. Non facile probaverim, quæ in elogio Flori asseruntur, nec item, quæ Rabanus commemorat, a Notkero præterita. Sancti hujus progeniem & res gestas pluribus fabulis involutas esse, nemo, qui vitam legerit, ignorat; sed ad eas hîc non attendimus. Egregie de Servatio meritus est Henschenius, cujus commentarium & Tractatum de episc. Tungrens. & Trajectens. consulat curiosus lector. Pauciora habet Tillemontius tomo 8 à pag. 382. *S. Mariæ ad martyres.* *Servatii.*

Atque in prioribus hisce duabus annuntiationibus conveniunt antiqui omnes, *Mutii* vero ante Usuardum nullus in serie nostra meminit, nec satis obvium est conjicere, unde eum pro hac die sumpserit, utpote qui à Græcis v Idus, seu xi Maii referatur, non vi Idus, ut male posuit Baronius. In ea incertitudine, nihil occurrit verosimilius, quam quod in commentario suo xi Maii, num. 5 litt. F censuit Henschenius, nempe in codice vetusto reginæ Sueciæ, signato num. 569, qui fuit cœnobii sancti Dionysii, probabiliter olim reperisse Usuardum Acta, ex quibus *Mutium*, alias *Mocium*, hac die consignavit. Atque hoc magis placet, quam si dicatur Usuardus sua ex Floro accepisse, cujus ecgraphum unicum, nescio an satis probum, *Mutium* memorat, sed phrasi à nostra diversissima, ut vel ex sola utriusque textus collatione probetur, quod alias dixi, inter Florum & Usuardum nullam prorsus affinitatem intercedere. Undecumque autem habuerit, certum est, *Mutium* Usuardinum esse, ut sunt reliqua omnia in laterculo expressa. Hîc, præter morem, Grecis se accommodavit Henschenius, *Mutii* Acta, ut jam dicebam, illustrans xi Maii; tametsi hunc xiii diem servet Martyrologium Romanum. Nonnulla reperit Tillemontius quæ in Mutii Actis, tametsi gravi & simplici stylo scriptis, carperet tomo 5 pag. 640; verum leviores istiusmodi maculæ, veritatis solem, qui in ipsis relucet, utcumque obfuscent, certe obscurare omnino non possunt. *Mutii.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In eodem luto hæsitat; hodie totum Mutii elogium expunxit.

PULSANEN. In prima annuntiatione mutilus, in Mutio satis purus est; Servatium plane omisit.

ROSWEYD. Sic incipit: *Natale sanctæ Mariæ ad martyres, quando beatus Bonifacius Papa, de fano, quod Pantheon ante vocabatur, ecclesiam in honore sanctæ virginis Mariæ & omnium martyrum Christi dedicavit.* *De Pantheo.*

BELIN. Paulo aliter: *Dedicatio ecclesiæ beatæ Mariæ ac omnium Sanctorum martyrum Christi, quam beatus Bonifacius Papa dedicavit in honore ejusdem Virginis gloriosæ matris sive supradictorum martyrum.* Plura dicentur ad 1 Novembris.

CENTULEN. *Natale sanctæ Mariæ ad martyres. Civitate Trajecto, sancti Servatii Tungrensis episcopi & confessoris. Autisiodoro, sancti Marcelliani episcopi fide clarissimi.* Vide Henschenii comm. *Marcelliani.*

BRUXELLEN. A Servatio incipiens, sic narrat: *Sancti Servatii Ecclesiæ Tungrensis gloriosi episcopi & confessoris. Hic Armeniæ alumpnus, Christo secundum carnem jure sanguinis attinens, miraculose sit episcopus, porrecto sibi ab altari per angelum baculo pastorali, quem ante annos septem Valentinus ejusdem loci episcopus, moriens cuiquam dari prohibuit, donec angelus de cælis dator accederet. Dumque Servatius episcopus una & eadem lingua naturali uniformiter Christum prædicaret, cunctis audientibus, genitivæ linguæ intellectus profluxit,* *De Servatio*

fluxit, cum tamen inverecundè uteretur interprete in negotio seculari. Hic excidium Gallis per Hunnos imminere longe ante in spiritu prævidit. Unde Romam profectus & accepta à beato Petro argentea clave, cum Galliæ & specialiter Tungris subversionem inevitabilem fore prophetice didicisset, in redeundo ab hostibus, miraculo aquilæ se obumbrantis, liberatus, relicta Tungri, ad Trajectum sedem transtulit episcopalem, ibique defunctus, & sericeo per angelum allato coopertus, in medio publici aggeris est sepultus. Ob cujus meritum &c. In dedicatione sanctæ Mariæ, fere ex Adone interpolatus est. In Mutio satis purus.

HAGENOYEN. Incipit: *Romæ* [*novæ* opinor,] *beati Mucii* &c. Sequitur Servatius, de quo jam satis diximus. In dedicatione, fere purus est.

Metronis. Tum subdit: *Item Veronæ, sanctis Metronis inclusi.* Est *Meiro*, de quo in Actis VIII Maii.

VICTOR. Ponit *Mucii episcopi*, loco *presbyteri*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Servatii*

De Servatii corpore. *episcopi & confessoris. Hujus corpus fertur esse apud fratres nostros in Constantia: contrarium tamen dicunt Leodienses & Trajectenses, circa eumdem locum.*

CLUNIACEN. & CODEX D. DU CHEVAL. signatus C.

Grati. *Eodem die, translatio sancti Grati episcopi & confessoris, à civitate Cabilonis.* Vita dabitur, die quo colitur, VIII Octobris.

REG. SUEC num. 428. *Eodem die, sancti*

Onesimi. *Onesimi confessoris.* Forte ex Rabano acceptus est.

In VATICAN. sign. num. 5949. Deest *Mutii*.

STROZZIAN. *Dedicatio sanctæ Mariæ ad martyres ... quæ nunc dicitur sancta Maria rotunda. Consecrata fuit anno* DXCV (melius annum tacuisset.) *Volaterris, sancti Victoris militis & martyris.*

Victoris. Vide quæ dicuntur in Prætermissis. Sequitur, etiam in aliis FLORENTINIS: *Apud Tusciam, civi-*

Hilarii. *tate Romaniæ, sancti Hilarii monachi & confessoris, patris, eremitæ.* Est haud dubie *Hilarus Galeatensis*, de quo in Prætermissis.

Translat. S. Grati. CAUDIACEN. *Translatio beati Grati confessoris, Acquæ, à civitate Cabillonis.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione satis pura est. Sequitur: *In Trajecto superiori, Leodiensis diœcesis, sancti Servatii Tongrensis episcopi & confessoris. Hic propinquus Salvatoris esse fertur secundum carnem, ex patre suo Emino. Hic tantæ abstinentiæ erat adhuc infans, ut in*

De Servatio *die, vix altera vice mamillas matris sugeret. Adultus vero Hierosolymis sacerdos est ordinatus, & per ammonitionem angeli ad Tongrensem ecclesiam regendam missus, ubi honorifice ab universo clero & populo susceptus. Hic solitus erat quotidie Missam celebrare, & sacra refectione contentus, multum fere alterius cibi requirebat gustum* &c. In

Translat. Paulini. Mutio pura est. *Treveris, translatio beati Paulini ejusdem urbis episcopi & martyris.* Colitur XXXI

Marcelliani. Gengulfi. Augusti. *Autissiodoro, sancti Marcelliani episcopi & confessoris. Apud Lingonas, sancti Gengulphi martyris, longe lateque miraculis glorioſi.* De eo satis sæpe & satis fuse dictum est supra XI hujus.

GREVEN. *In Burgundia, sancti Gangulphi martyris. Qui claris ortus natalibus, pietatis actibus totus intentus, magna fide fontem, quem in aliena terra emerat, in suo prædio scaturire fecit. Tandem à clerico, qui tum uxore ejus fornicari consueverat, letaliter percussus occubuit, miraculis coruscans, anno Domini* DCLXVII. *Item, sanctorum Gagi, Luce, Agrippe & Sabine.* Ex Hieronymianis. *In Hibernia, Karthagii episcopi.* Remittitur ad XIV Maii. De Marcelliano & Paulino, ut supra. *Monasterio Sybergensi, translatio sancti Innocentii & capitis sancti Vitalis martyrum, ex legione Thebæorum.* Vide Prætermissos. *Hilari abbatis & confessoris. Hic cum esset annorum* XIII, *legeretque epistolas B. Pauli, divino fidei calore succensus, angelo ductore, ab urbe Roma exiens, in locum solitarium pervenit. Ubi in magna sanctitate vivens, discipulosque multos coadunans, miraculis inclytus, quievit in pace tempore Theodorici regis Longobardorum. Rolendæ virginis, quæ invocari solet contra iliacam passionem & calculum.* De Hilaro vel Hilario diximus in FLORENTINIS.

MOLAN. In textu litteris Italicis restituit ex Adone, quæ Usuardus prætermiserat. Post *ædificata est*, subdit: *A successore suo sancto Munulpho episcopo. Depositio sancti Onesimi episcopi & confessoris, qui in suis membris longum pertulit martyrium sine ferro, ut quod non contulerat sanguinis effusio, conferret, etiam in atritione flagelli, prolixa membrorum vexatio. Satis namque martyrii tormentum sustinuit, qui pallidam faciem trahens præ nimis jejuniis, fluxum luxuriæ in corpore suo edomare potuit, nec mens suo devota auctori vacavit ab assiduitate orationis. Sic itaque evoluto tempore cursus sui, correptus dolore mortis, Christo spiritum reddidit, efflagitatum operibus divinitatis. Ad ejus vero tumulum venientes ægri, optata conferunt remedia suæ sanitatis. Ipse igitur illa divinæ majestatis fruitur præsentia in cælesti curia, in qua, utraque Cherubin scilicet & Seraphin incessanter Sanctus, Sanctus, Sanctus & quod sequitur proclamant. Scriptum in gestis ejus.* Tum typis minoribus: *Rolendæ virginis, quæ invocari solet contra iliacam passionem & calculum. Cujus corpus requiescit Gerpiniæ, diœcesi Namurcensi.* Vide hic Henschenium scite exponentem, quæ Gerpinienses nimia admirabilitate amplificant. Hactenus prima editio. In posterioribus eadem habet de Servatio. Sequitur: *Gerpiniæ sanctæ Rolendæ virginis, quæ invocari solet contra* &c. *Duaci, ex Suessione, depositio sancti Onesimi episcopi & confessoris, qui in suis membris longum pertulit martyrium sine ferro. Ad ejus vero tumulum venientes ægri, optata conferunt remedia suæ sanitatis. Ipse igitur illa* &c. *Die decima tertia, sanctæ martyris Glyceriæ.* Tum minori charactere: *Laodicii, apud Trajanopolim. Item sancti Alexandri martyris, sub Maximiano imperatore. Et Joannis episcopi, postea silentiarii in Laura. Quibusdam hodie Gengulphi martyris, qui positus est die undecima hujus.*

Pridie Idus. *Die* 14.

Pontii. IN Gallia civitate Cimela, natalis Pontii martyris, cujus prædicatione & industria, postquam conversi sunt duo Philippi imperatores ad fidem Christi, ipse quoque sub Valeriano &

Victoris & Coronæ. Galieno principibus martyrii palmam adeptus est. In Syria, sanctorum martyrum Victoris & Coronæ, sub Antonino imperatore, quæ Corona

Corona cum esset uxor cujusdam, & cœpisset beatificare sanctum Victorem, ob martyrii constantiam, vidit duas coronas de cælo lapsas, unam Victori, & alteram sibi missam. Cumque & hoc cunctis audientibus protestaretur, ipsa quidem inter arbores scissa, Victor vero decollatus est. Eodem die, sancti patris nostri Pachomii, qui *Pachomii.* cum esset factis Apostolicæ gratiæ insignis, fundatorque Ægypti cœnobiorum, scripsit monachorum regulas, quas angelo dictante didicerat.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverpien.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Quibus adde *Antverp-max. Ultrajectl. Leyden. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Lego *Cimela* vel, si mavis, *Cymela*, ut habent Praten. Herinien. Antverp-maj. & Greven. Forte melius alii *Cimella.* Rursus cum iisdem codicibus, post *cujusdam*, omisi vocem *militis*, tametsi ea ex Beda & Adone videatur restituenda. Jam dixi, nos malle cum antiquioribus codicibus errare, quam quidquam corrigere. Antverp-maj. male posuit *protestatur*, pro *protestaretur*: sic etiam errant Antverp. & Max-Lubec. dum ponunt *quoque*, pro *vero*. Rursus Max-Lubec. sensum variat, scribens: *Qui cum esset gratia Apostolica insignis*, quod quidem clarius est, quam ponant Antverp-max. Ultraject. &c. *Qui cum esset factus Apostolicæ gratiæ insignis* &c. Iidem legunt, *sancti Pachomii abbatis.* At Antverp-maj. in fine posuit: *Scripsit monachorum regulam, quam angelo dictante didicerat.* Greven. & Molan. habent *ab angelo.* Reliqua, minutiæ sunt.

OBSERVATIO. Qui primo loco in textu ponitur *Pontius*, Romanus genere, martyr *Cimelienſis* vel *Cimellienſis* (Castellanus legeret *Cemenelenſis*, a Gall. *Cimiez.*) Is, inquam, *Pontius* ignotus est Martyrologis omnibus, Nostro vetustioribus vel coætaneis, ut verosimillimè hic iterum statuendum sit, illum ex Actis quibusdam ab Usuardo inventis, qualia subinde edita sunt, desumptum fuisse. Videat curiosus lector Henschenii de hoc Sancto commentarium & vitam ipsam ibi suo loco illustratam, quæ profecto magnis difficultatibus implexa est, ut agnovere Baronius ad annum CCXLVI num. 9 & Petavius de Doctr. temp. lib. 11 cap. 25, & plures agglomerat Tillemontius tomo 5 à pag. 588; adeo ut fere fatendum sit, tam enormiter farta & interpolata fuisse Acta illa, ut vix subsistare possint, nisi pro magna sui parte castigentur, quidquid scriptor Valerius testetur, se *oculis vidisse & auribus hausisse* quæcumque narrat; quod ipsum à nonnullis impostoribus subinde factum novimus. Mitius est Henschenii judicium, qui nonnulla hîc per auxesim dicta concedens, cetera non incongrue salvari posse existimat. *Victor* & *Corona* in Hieronymianis & Rom. parvo breviter celebrantur, sed insigni encomio à Beda exornati sunt. Hic vero cum Adone, toto textu ita convenit, nempe & in his duobus martyribus & in Pachomio, ut non videatur dubium esse, quin iste ab illo sua omnia acceperit. Neque dixeris Adonis textum; Bedæ fortasse suppositum: etenim Rabanus perpetuus Bedæ descriptor, cui cum Adone nihil commune est, ipsissima verba retulit; Notkerus haud dubie ex Viennensi transcripsit, in quo mirum, toties hallucinari Florentinium. Porro illustrissimorum pugilum elogium, à nobis in laterculo recensitum, si non iisdem ipsis Bedæ aut Adonis verbis expressum, saltem ex eorum sententia eleganter contractum est. In Actis *Victoris* & *Coronæ* non desunt, quæ criticos exerceant; nec illud satis certum, quot paria fuerint synonymorum Sanctorum, de quibus jam supra non semel actum est. Nonnulla explanat Henschenius, etiam quoad locum martyrii. Nobis plura aut clariora non suppetunt. Vide quæ observat Tillemontius tomo 2 pag. 624. Wandelbertus Bedam haud dubie sequitur: *Pontii.* *Victoris & Coronæ.*

Pachomius pridie Victorque simulque Corona
Splendent, hic eremita potens, illique coronis
Martyriique Deum socia virtute secuti.

Quæ autem de Pachomio in textu dicuntur, omnia ex laudatis Beda aut Adone mutuata sunt, omissis dumtaxat, post, *angelo dictante didicerat*, postremis hisce verbis, *simul & de tempore Paschali.* Utrum postrema hæc non intellexerit Usuardus, an suspecta habuerit, incertum est. De cetero tot codicum consonantia, indubitatam reddit genuinam Usuardi lectionem. Pachomii vitam Græce & Latine edidit ac diligentissime recensuit Papebrochius, ab eruditis recentioribus merito laudatus. Quantum ejus studio & labore usus sit Tillemontius, patet ex tomo 7 à pag. 167. *Pachomii.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In solo Pachomio purus est. Pontius caret elogio. In Victore & Corona, etiam valde mutilus, nam desunt omnia post *imperatore*.

PULSAN. Incipit à Bonifacio, ut infra. Tum de Pachomio, pure. Desunt reliqua.

De Victore &c. ROSWEYD. Post sanctum Victorem interpolatus est hoc modo : *Visa ejus cum vivus excoriaretur, ac deinde capite truncaretur, constantia.* Dein post, *protestaretur* : *Ipsa quoque apprehensa, & flexis arboribus pedes alligata* &c.

Ordinat. Eligii. MUNERAT. In fine : *Ipso die, ordinatio sancti Eligii episcopi.* Vide Prætermissos. Colitur 1 Decembris ad quem diem omnia referuntur.

Bonifacii. ALBERGEN. & DANIC. Textui puro præfigunt : *Romæ, passio sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano & Maximiano, apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ via quæ est Latina sepulti. Hic cum diu in stupro misceretur, tandem divino nutu compunctus, non solum, cui subjacebat, vitium deseruit, verum quoque per diversa tormenta ad palmam martyrii ardenter cucurrit.* Agunt de Bonifacio Ado & Usuardus Nonis Junii.

Textus contractus CENTULEN. *In civitate Cymela, sancti Pontii martyris, cujus prædicatione & industria duo Romani imperatores, fidem Domini Salvatoris acceperunt; id est Philippus pater & Philippus filius. In Syria, passio sanctorum Victoris & Coronæ, sub Antonino imperatore. Eodem die, natale sancti patris nostri Pachomii abbatis, qui cum* &c. pure, nisi quod addat : *simulque de tempore Paschali. Apud*

Bonifacii. *Tharsum, passio sancti Bonifacii martyris, cujus celebrior dies agitur Nonis Junii, quando corpus ejus ... sepultum est.* Manu & atramento recentiore suppleta vacuitas, *Romæ.*

BRUXELLEN. Incipit à Victore & Corona. Sequitur de Pontio, in quibus ad puritatem proxime accedit. Tum : *Romæ, sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano & Maximiano, apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ in via Latina sepulti. Et*

Mart. 404. De Pachomio. *sanctorum* CCCCIV *martyrum.* Vide de his Prætermissos. *Eodem die, sancti patris Pachomii abbatis* &c. Ubi sub finem verba Bedæ vel Adonis supra citata restituit, additque præterea : *Et post hæc cum ipse vitæ suæ centum & decem annos complesset, in pace quievit.*

HAGENOYEN. In Pontio satis purus, in Victore & Corona, non nihil interpolatus est. In Pachomio recte.

AQUICINCT. Sic in fine adjicit : *Terminos etiam Paschales, ut traditur, angelo docente conscripsit.* Dein calamo recentiori : *Apud Tarsum*

Bonifacii. *Ciliciæ urbem, passio sancti Bonifacii martyris.*

Constantii. VICTORIN. In fine : *In Benevento, sancti Constantis episcopi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pontii martyris inclyti. Victoris & Coronæ martyrum. Pachomii abbatis.* Textus, de more, plane contractus.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Ipsô die, ordinatio sancti Eligii episcopi & confessoris.* Et CODICE signato 130. *Apud Tarsum civitatem, passio sancti Bonifacii martyris* &c. *In Benevento, sancti Constantii episcopi.*

De Bonifacio. VATICAN. signatus num. 5949. De Pontio, nihil. Adjicitur 1 loco : *Benev. natale sancti Bonifacii martyris in S. Sophia, qui apud Tharsum quidem passus est, sed Roma via Latina sepultus.* In fine : *Mediolani, sanctorum* CCCIV *martyrum.* *De quibus supra, alio numero. *Beneventi, sancti Constantii episcopi.*

ALTEMPS. *Fontanellæ monasterio, sancti Frembert* [Eremberti] *Tolosanæ civitatis episcopi & confessoris.* Brevis ejus vita illustrata est.

FLORENTIN. *Ordinatio episcoporum Augdeoni* [Audoëni] *& Eligii. Depositio sancti Theodori Papæ.* Vide in indice Prætermissorum. STROZZIAN. solus : *Apud Aquilegiam, sanctorum martyrum, Felicis & Fortunati fratrum.* In Prætermissis remittuntur ad XI Junii.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Bonifacio, de quo multa producit, in Adone Nonis Junii, & hodie in Actis certius legenda. De Pontio & Pachomio satis pure. In Victore & Corona, modice interpolata est. In fine : *Eodem die, beati Halnardi martyris.* Vide *Harwaldi.*

BELIN. De Pachomio solum habet : *Eodem die, sancti Pachomii abbatis.* De Bonifacio ea dem quæ ALBERGEN. & DANIC. *Apud Aquilegiam* ... de Felice & Fortunato, ut STROZ. supra.

GREVEN. *Tarso Ciliciæ, passio sancti Bonifacii martyris. Qui cum esset procurator nobilissimæ matronæ Romanæ nomine Aglaes (quæ præfecturam urbis agens, sub se habebat* LXXIII *procuratores, quorum omnium Bonifacius principator erat) diuque cum ea in fœtore luxuriæ volutaretur, tandem divino nutu eis compunctis, dum communi consilio Bonifacius ad requirenda martyrum corpora mittitur, ipse quoque ad martyrii gloriam pervenit. Quod Aglaes, angelo indicante cognoscens, abrenunciavit sæculo, atque tantam a Deo gratiam percepit, ut in ejus nomine virtutum signis claresceret. Horum tamen festivitas Nonis Junii celebrior habetur, quando Romæ sanctus Bonifacius est sepultus.* Similia ferme sunt illis, quæ habet EDITIO LUBECO-COL. Sed hæc in fonte melius legentur. *Item sanctorum Victoris, Secundini, Quarti, Victorici, Cyriaci, Isidori.* Nomina ex Hieronym. consuta, vide Prætermissos. *Halphardi martyris. Civitate Hasbanensi Muthonis, sancti Barbari martyris. Quem Julianus imperator suspendi fecit, ventremque ejus gladio radi, donec interiora diffluerent. Curatum deinde ab angelo, jussit rotæ alligatum circumduci, igne supposito oleoque superfuso. Sed cum nec sic lederetur, extensis nervis taurinis cæditur : deinde camino ignis & bove æneo superatis, capitis obtruncatione martyrium complevit. Item secundum chronologum Sanctorum, hic passio est Felicis & Fortunati, qui infra* III *Idus Junii ponuntur. Bonifacii episcopi Ferentinæ civitatis. Qui, ut refert Gregorius, I Dial., à puero vita & miraculis insigniter fulsit. Egressus namque hospitium, nonnumquam nudum revertebatur, quia mox ut nudum aliquem invenisset, se expolians, illum vestiebat. Cum triticum omne, quod habebat mater pauperccula, egenis erogasset, & ob hoc matrem vidisset afflictam, oratione fusa impetravit, ut amplius esset quam ante fuerat. Fatius tandem episcopus, plenus operibus bonis quievit in pace. Orientis episcopi & confessoris. Pachomii alterius, monachi & confessoris. Item Theodori abbati, qui sancto Pachomio in regimine successit, vita & miraculis clarus. In Hibernia, Maldod confessoris, Virtudur, Maldus, Orosiensis monachi, collegæ beatorum Pachomii & Theodori abbatum : viri morum perfectione conspicui. Stephanæ virginis & martyris.* De his postremis,

mis, Theodoro excepto, vide elenchum Prætermissorum.

Molan. De Bonifacio eadem habet, quæ Alberg. & Danic. De Felice & Fortunato, ut Strozzian. & Belinus. In Bonifacio Ferentino, Grevenum descripsit, typis tamen minoribus. Sic prima editio. Posteriores textum mutarunt præfigendo; *passio sancti Bonifacii* &c. ex Usuardo Nonis Junii. In fine solum est: *Mediolani, translatio sancti Victoris.* Dubitari potest an sit ex classe Greveniana, *Victoris, Secundini* & aliorum, de quibus paulo superius egimus. *Translat. Victoris.*

Idibus. *Die* 15.

Natalis sanctorum confessorum Torquati, Tesifontis, Secundi, Indalecii, Cecilii, Esicii, Eufrasii, qui Romæ à sanctis Apostolis episcopi ordinati, & ad prædicandum verbum Dei, ad Hispanias tunc adhuc gentili errore implicatas, directi sunt. Cumque diversis urbibus euangelizassent & innumeras multitudines Christi fidei subjugassent, Torquatus Acci, Tesifon Vergii, Secundus Abulæ, Indalecius Urci, Cecilius Heliberri, Esicius Carcesi, Eufrasius Eliturgi quieverunt. Apud insulam Chium, beati Isidori martyris, in cujus basilica extat puteus, in quo & fertur injectus, de cujus aqua infirmi sæpius potati salvantur. Lamosacum, passio sanctorum Petri & Andreæ, Pauli & Dionisiæ. *Episcoporum Hispaniæ.* *Isidori.* *Petri & sociorum.*

Puri sunt *Praten. Heriniën. Antverpien. Max-Lubec.* & *Munerat.* Accedunt *Antverp-Max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Nomina Apostolorum Hispaniæ pleraque corrupta esse, satis patet: nihil tamen in iis reformandum putavimus, ne à codicum orthographia nimium deflectamus, in quorum nonnullis etiam turpius depicta sunt. Idem intellige de urbibus, quarum nomina exactius tradita apud Adonem & in Actis invenies. *Ad Hispanos tunc adhuc gentili errore implicatos* diserte legit Ado, quem secutus Parisiensis Usuardi editor Muneratus. Notkerus posuit, ad *Hispanias.... implicitas.* Nostri codices Usuardini optimæ notæ omnes legunt, ut est in textu, *ad Hispanias, tunc adhuc gentili errore implicatas.* Pratens. habet *Chyum*, melius alii *Chium.* Scripserat Ado, *de cujus aqua energumeni frebricitantesque vel reliqui infirmi sæpius potati sanantur.* Ast hæc Usuardus, de consensu codicum ferme omnium, contraxisse dicendus est; atque adeo Grevenum & Molanum è purorum numero exclusimus, quod Adonem potius, quam Usuardum secuti fuerint. Qui etiam legit *salvantur*, non *sanantur*, ut Antverp. Max-Lubec. & Munerat. posuerunt. *Lamosacum*, vel *Lamosaco*, vel *Lamosaci* legunt codices omnes, nullus *Lampsaci.* Textus Adoni & Usuardo conformis est. Reliqui *Dionisiæ*, quod sic passim codices habeant.

OBSERVATIO. De septem celebribus Hispaniarum Apostolis nec Hieronymiana, nec Beda, nec Florus, nec Rabanus meminere. Primus eos in sacros Fastos retulisse censendus est auctor Romani parvi, unicâ, quam hodie habet, annuntiatione: *Torquati, Cteſiphontis, Secundi, Indalecii, Cæcilii, Esicii, Eufrasii, qui Romæ ab Apostolis baptizati sunt.* Inde eos accepit Ado, elogium adjiciens, cujus partem non exiguam, suam fecit Usuardus, Notkerus verbum ferme de verbo extulit. Singulorum nomina & sepulturæ loca, non parum in textu nostro deformata, Rosweydus in Romani parvi & Adonis editione poluisse videtur; Henschenius in Actis, satis accurate expressit & explicuit. Sed quis edisseret, unde horum Sanctorum nomina Romani parvi auctori primum innotuerint, unde porro totam suam narrationem acceperit Ado? nisi forte Acta aliqua viderint similia iis, quæ ab Henschenio edita sunt. Videsis apud eumdem, hymnum Breviarii Mozarabici, singulorum proprios festos dies, aliaque ad eos Sanctos, seu *confessores*, ut hîc appellantur, seu ut alii volunt, *martyres*, spectantia, de quibus etiam Tillemontius tomo 1 pag. 191. Wandelbertus unico versu rem expediit: *Hispaniæ episcoporum.*

Pontifices septem Hesperiam simul Idibus ornant.

Isidorus Chiensis à nemine, quod sciam, ante Adonem consignatus est, ex quo, servata phrasi & verbis iisdem, ad Notkerum transiit; Noster elogium modice contraxit. Grevenus autem & Molanus, dum Adonis potius, quam Usuardi verbis insistunt, à simplicitate Usuardini textus deflexerunt. Celeberrimam semper fuisse, præsertim apud Græ- *Isidori.*

cos, Isidori hujus nostri memoriam, omnes ultro concedunt, verum Acta à variis non satis uniformiter edita, dubia nonnulla Tillemontio suggesserunt tomo 3 pag. 714, quæ non est hujus loci discutere. Postremi quatuor martyres ex Hieronymianis procul dubio sumpti sunt, non ex Floro, quem si legisset Ado, distinctiora tradidisset. Cetera Adonem nude secuti sunt Usuardus & Notkerus, solis nominibus, & loco palæstræ corrupto contenti. Interim, tametsi codices in aliis nonnihil varient, in hac ultima annuntiatione omnes plane concordes habemus. Hoc vero mirandum, apud solum Florum martyrii genus explicatum esse, quod, procul dubio, ex Actis ipsis, Adoni, Usuardo & Notkero ignotis, accipere debuit. Sunt ea, primigenia phrasi ab Henschenio edita, præclara, sincera & à criticis omnibus approbata, ut vide apud Ruinartium à pag. 146 & apud Tillemontium tomo 3 à pag. 392. Cultûs apud Græcos diversitas & reliqua ab Henschenio illustrata sunt.

Petri & sociorum.

AUCTARIA.

Advent. S. Spiritus.

PRaten. Testatur Castellanus in ora præfati codicis adscriptum esse: *Adventus spiritus sancti super discipulos.*

Tornacen. Pergit in truncandis elogiis, institutæ suo forte longioribus. In prima annuntiatione desunt omnia, post *directi sunt.* In Isidoro purus est. Pro *Lamosacum*, scribit *Mosacum.* In eo nomine plures alii variant.

Pulsanen. In prima classe cum Tornacen. convenit. De Isidoro habet usque ad *martyris*, cetera desunt.

Rosweyd. In textu purus, sic ultimam annuntiationem efformat: *In Gallia apud Lamosacum, Petri* &c. & in fine, *quorum gesta habentur.*

Antverpien-maj. De reliquo etiam purus, omisit in fine duo ultima nomina, *Pauli & Dionysiæ.*

De Greveno & Molano diximus in lectionibus variantibus. De Auctariis infra seorsim.

Lovanien. In prima annuntiatione consonat cum Tornacen. & Pulsanen. In reliquo textu purus est. In fine adjicitur: *Eodem die, sanctæ Dympnæ virginis, quæ incestum patris recusans, ab eodem gladio percussa, martyrium consummavit.*

Dympnæ.

Centulen. De Hispaniæ Apostolis mutilus, ut supra. *Ramosaco, passio sanctorum Petri* &c. *Quorum miræ passiones leguntur.*

Bruxellen. *Adventus spiritus sancti visibiliter super Apostolos & discipulos Christi. In Hispaniis, natale sanctorum confessorum* &c. pure usque ad, *subjugassent.* Tum subdit: *Post omnia, in pace quieverunt. Et dum singuli in suis, sanctus Torquatus apud Accitanam urbem mirificatur. Nam in sua solempnitate quotannis ad sepulcrum ejus arbor olivæ, divinitus florens, maturis fructibus onustatur.* Quæ postrema ex Adone desumpta sunt. *Apud insulam Chirum* &c. etiam ex Adone, ut Greven. & Molan. *Et Lamosacum, passio* &c. *Alibi sanctorum Prestabilis & Felicis.* Avulsi sunt à sociis, quorum turmam vide in Actis. *Eodem die, sanctæ Sophiæ. Cui Justinianus imperator apud Constantinopolim ecclesiam opere miro & incomparabili ædificavit.* Hæc Sancta Sanctorum est, ab æterno & in æternum colenda. *Apud Gheele villam Brabantiæ, natale beatorum martyrum Gereberni presbyteri & Dympnæ virginis, filiæ regis Hiberniæ. Qui à rege, patre virginis, persecuti, simul pro Christo cæsis capitibus occubuerunt. Quorum Gerebernus ad Noyam Renensem, quæ Xanctis dicitur, translatus est, corpus vero sanctæ Dympnæ virginis apud præfatam villam Gheele, multis miraculis coruscando quievit.*

Advent. S. Spiritus. De Hispaniæ Apostolis.

Prestabilis & Felicis.

Sophiæ.

Gereberni & Dympnæ.

Hagenoyen. Deficit in Isidoro Chiensi, de reliquo ad puritatem proxime accedit.

Victorin. & Reg. Suec. signatus num. 130. *Eodem die, sancti Hilarii monachi & eremitæ.* *Hilarii.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Passio sanctorum Petri, Andreæ, Dionysii & aliorum. Roberti confessoris.* Is est, opinor, qui infra Comes vel dux Palatinus dicitur apud Bingam &c. Sequitur: *Torquati, Ticefontis ac aliorum confessorum, de eorum societate episcoporum.* *Roberti.* *Torquati.*

Vatican. num. 5949. Post, *Dionysiæ*, immediate subjungit, *& Liberatoris martyris.* Vide Acta. *Et sanctorum martyrum Primiani & Firmini.* Hi duo alia, sed Longobardica etiam manu, scripti sunt. Vide Prætermissos. *Liberat.* *Primiani.* *Firmini.*

Remen. SS. Timoth. & Apollin. *Antissiodori vico Bangiaco, natalis sancti Peregrini martyris.* *Peregrini.* In Prætermissis positus non est. Remittendus ad diem sequentem xvi Maii.

Editio Lubeco-Col. In prima annuntiatione satis pura; secundo loco Adoniana est. *Apud Lamosacum* &c. In fine subdit: *In territorio Senonico, sancti Sidronii* [Sidronii] *martyris.* *Sidronii.* Colitur xi Julii. *In Brabantia, sanctæ Dympnæ virginis & martyris. Eodem die, beati Gereberni presbyteri & martyris, de quo legitur in gestis sanctæ Dympnæ virginis & martyris prædictæ.* *Dympnæ.* *Gereberni.*

Belin. Prima editio incipit ab Isidoro. Tum de Petro & sociis. Sequitur de Apostolis Hispaniæ, mutilo fine. Editio altera primæ præfigit: *Hierosolymis, adventus Spiritus sancti paracleti.* *Advent. S. Spiritus.*

Greven. *Adventus Spiritus sancti super discipulos. In territorio Senonico, Sidronii martyris.* *Sidronii.* *Item sanctorum Timothei, Felicis.* Solita ex Hieronym. confusio. *Item, sancti Auctoris.* Forsan *S. Victoris*, vide Prætermissos. *Halphardi martyris, secundum alios die præcedenti. Simplicii presbyteri. Roperti ducis Palatini Rheni & confessoris. Dympna virginis & martyris, filiæ regis Hiberniæ. Quam cum pater idolatra conjugis loco habere vellet, illa fidem Christi edocta, scelus exhorruit, clamque a patria discedens Brabantiam devenit, ubi a patre, eam insequente, decollata est, una cum sancto Gereberno presbytero, qui ipsam baptizaverat.* Prior editio ordine ab hac differt. *Rosulæ, cum aliis quatuor, virginum. Item sanctæ Sophiæ.* Vide Acta & Prætermissos. *Tiburtii.* *Sanctor.* *Auctoris.* *Halphardi.* *Simplicii.* *Roperti.* *Dympnæ.* *Rosulæ.* *Sophiæ.*

Molan. *Hierosolymis, adventus Spiritus sancti paracleti. Eodem die, sancti Bernardi Canonici regularis.* In Prætermissis remittitur ad xv Junii. *In Brabantia, villa quæ Ghele nuncupatur, sanctæ Dympnæ virginis & martyris. Hoc propter fidem & amorem castitatis decollata est à proprio genitore, rege Hiberniæ pagano.* Sequitur minoribus typis: *Circa annum Domini septingentesimum, qui eam insequebatur per castrum quod Antverpia dicitur* *Bernardi.* *De Dympna.*

dicitur, Cameracensis diœcesis, in prædictam villam rurensem: ubi obsessi a dæmonibus, de die in diem per eam liberantur. Avernis, sanctorum martyrum Cassii presbyteri & Victoriani cum sociis: quorum Cassius discipulus fuit B. Austremonii, primi Avernensis episcopi, & perseveravit usque ad tempora Valeriani & Galieni. Horum actus scripsit sanctus Præjectus episcopus. Eodem die, sancti Epiphanii episcopi Constantiæ, cujus vitam excerpsit Simeon Metaphrastes, ex voce Joannis, unius ex ejus discipulis. Vita illustrata est XII Maii. In editionibus aliis eadem habet de sancta Dympna, quæ superius non semel recitavimus, usque ad, *rege Hiberniæ pagano.* Sequitur: *Apud Bingam, sancti Roperti ducis Palatini Rheni & confessoris.* Et hic est, de quo supra diximus ad MATRICARTUS-ULTRAJ. *Apud Arvernum, sanctorum martyrum, Cassii, Victorini, Maximi & sociorum; Quorum Acta scripsit sanctus Præjectus episcopus. Hierosolymis, adventus Spiritus sancti paracleti.*

Cassii & sociorum. *Epiphanii.* *Roperti* *Adv. ent. S. Spiritus.*

XVII *Kal.* *Die* 16.

IN Isauria provincia, natalis Sanctorum Aquilini & Victoriani, quorum gesta habentur. Apud Autisiodorum, beati Peregrini episcopi, primi civitatis ipsius, qui capitali sententia multatus, coronam meruit sempiternam. In pago Forojulienſi, sanctæ Maximæ virginis, quæ multis clara virtutibus, in pace quievit. *Aquilini & Victoriani.* *Peregrini.* *Maximæ.*

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp-maj. Rosweyd. & Molan.*

VARIA LECTIO. Male scribunt Herinien. & Antverp. *Hisauria*, alii recte, ut in textu. Pulsanen. sic habet: *Apud Autisiodorum, beati Peregrini martyris & episcopi primi* &c. Reclamant codices alii puriores, quos sequimur. Nescio cur Herinienſis titulum *episcopi* omiserit. Molan. etiam legit: *martyris & episcopi primi.* In Rosweyd. deest *beati.* Antverp-maj. pro, *in pace quievit*, maluit scribere, *quievit in pace.*

OBSERVATIO. Textus Adonianus est, à Nostro permodice mutatus & tantillum in Peregrino auctus. Annuntiatio prima ex apographis Hieronymianis profluxit, in quibus corrupta nonnihil positio facile restituitur. Romanum parvum legit: *In Isauria*, sic ut non minus, quam codices Hieronymiani, dubium relinquat, an *urbs* ipsa *Isauria*, vel *Isaura*, an *provincia Isauria* intelligenda sit. Eodem vitio dicam, an nævo, laborat Ado, dum indeterminate ponit: *Apud Isauriam*; Notkerus, *In Isauria*; Noster expressius loquitur: *In Isauria provincia.* Verba reliqua ex Adone plane descripta sunt. Sed qui tam diserte hîc apposuit verbis Romani parvi, *quorum gesta habentur*, clare ostendit, numquam se ea vidisse, alias breve saltem aliquod elogium ex iis daturus. Hinc à Notkero ultimæ illæ particulæ prudenter expunctæ sunt. Inter codices Hieronymianos Epternacensis & Corbeiensis *Peregrinum* diserte consignant. Item Rabanus. Wandelbertus eum, & quidem solum, hoc versiculo celebrat: *Aquilini & Victoriani.* *Peregrini.*

Sextaque cum dena Peregrino martyre vernat.

Male nimirum in sequentem diem eum transferens, & hac die *Timotheum* memorans, *Veridica Paulus docuit quem voce beatus*; de quo nulli alii Martyrologi antiqui hac die meminere. Ado legit: *Apud Autisiodorum, passio sancti Peregrini episcopi primi civitatis ipsius.* Et sic ferme Notkerus. Reliqua ab Usuardo adjecta sunt, ex quibus id solum habemus, quod capite plexus sit, omissis tormentis aliis, quibus Acta prius afflictum testantur. Hæc ex variis codicibus ab Henschenio edita & illustrata sunt, prius ab aliis vulgata, inter quos ea in Bibliothecam Mss librorum inseruit Labbeus, tomo 1 à pag. 526, gravi & simplici stylo scripta, non sic tamen, ut scrupulis omnibus eximi potuerint, quos apud recentiores lector inveniet. Videatur Tillemontius tomo 4 à pag. 480. Quæ de missionis ejus tempore, de translationibus, aliisque disceptantur, ab Henschenio abunde explanata existimo. Vitandarum discordiarum causa, plures synonymos Peregrinos exhibet & distinguit Autisiodorense Ms à Clar. Castellano, anno MDCCIX nobiscum communicatum, de quibus alibi agendi fortasse locus dabitur. *Maxima* virgo Forojulienſis antiquioribus incognita, ab Adone primum memoratur, cujus verba ad apicem transtulit Notkerus; Usuardus etiam sua omnia ex Adone desumpsit, sed omisit, quod haud dubie ab Adone studiose expressum fuerat, *vico, qui vocatur Calidianus*, ut manifeste evincunt codices nostri, ex quibus genuinam & veram Usuardi sententiam nos retulisse perspicuum est. De *Maximæ* cultu & patria videndæ sunt Papebrochii & Cl. Anselmii dissertationes, in Actis nostris hoc die præpositæ. Hîc solum noto, aberrasse aliquos, qui *Maximam* apud Forojulium Italiæ quæfierint, quam certum est ad Forojulium Provinciæ pertinere. *Peregrini.* *Maximæ.*

AUCTARIA.

ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. Post textum purum, adjiciunt: *Trecas, sancti Fidoli abbatis.* Vocem tamen ultimam mutavit MAX-LUBEC. scripsitque *episcopi.* Quod & alii male imitati sunt. *Fidoli.*

MUNERAT. In fine: *Ambianis, Honorati episcopi & confessoris.* *Honorati.*

GREVEN. *In pago Carnotino, passio sancti Emani, Maurilii, atque Almari.* *Emani & sociorum.*

ANTVERP - MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In prima annuntiatione puri, ita prosequuntur: *Apud Autisiodorum, beati Peregrini martyris, primi civitatis ipsius episcopi. Qui a beato Sixto Romæ episcopo ordinatus, ad prædicandum gentibus in Galliam missus est. Veniens autem Autisiodorum, cum multos ad fidem Christi convertisset, Deumque voce publica prædicare cœpisset, à ministris templorum tentus & diversis supplicüs afflictus, obscurissimo carceri mancipatur. Ad ultimum capitali sententia multatus, coronam meruit sempiternam.* *De Peregrino.*

In Maxima, puri sunt. In fine additur: *Trecas, sancti Fidoli episcopi & confessoris.* *Fidoli.*

ALBERGEN. & DANIC. Prioribus similes, adhuc subjungunt: *Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris.* *Honorati.*

CENTULEN. *Autisiodoro, vico Briangiaco, passio sancti Peregrini episcopi & martyris primi, à Roma directi, imperio Sixti Papæ. Ambianis, natalis sancti Honorati episcopi & confessoris. In pago Trecassino, sancti Fidoli presbyteri confessoris. Apud Hisauriam, sanctorum Aquilini & Victoriani, quorum gesta habentur. In pago Forojulienſi, sanctæ Maximæ virginis.* *Honorati. Fidoli.*

BRUXELLEN. Incipit: *Timothei Apostoli, cujus natale nono Kalendas Februarii celebratur.* Hoc facile ex Wandelberto acceptum fuerit. *Apud Isauriam provinciam* &c. pure. *Apud Authisiodorum, natale sancti Peregrini, primi* &c. ut supra in ANTVERP-MAX. *Et in pago Forojulienſi, vico qui vocatur Calidianus, sanctæ Maximæ* &c. recte. *Trecas, sancti Fidoli episcopi & confessoris. Et Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris. In Ybernia insula, sancti Brandani abbatis & confessoris. Qui Fortunatas insulas septennali navigatione perquirens, multa miraculis digna & talium inexpertis vix credibilia vidit, & scriptis commendata reliquit.* Potuisset codicis hujus compilator certius aliquid & memoria dignius ex veris ejus Actis referre. *Timothei.* *Fidoli. Honorati. Brandani.*

HAGENOYEN. Orditur à Peregrino, paulo latius quam alii codices supra. Tum: *In pago Foro-juliacensi, sanctæ Maximæ* &c. *Trecas, sancti Fydolis episcopi & confessoris. In Galliis civitate Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris. In Ysauria civitate, Aquilini* &c. *Fidolis. Honorati.*

AQUICINCT. *Trecas, sancti Fidoli abbatis.*

AMBIANEN. *Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris. Qui inter cetera bonitatis suæ insignia, dum corpus Domini sacraret in terris, manum illius meruit videre in cœlis.* *De Honorato*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Peregrini episcopi Autisiodorensis martyris. Honorati episcopi & confessoris. Aquilini & Victoriani martyrum. Maximæ virginis.* *Honorati.*

CODEX BIGOTIAN. signatus E 40. *In territorio Carnotensi, natale sancti Emani martyris.* *Emani.*

CAMBERIEN. *Arvernis, sanctorum Cassii & Victorini.* De iis actum die præcedenti. *Cassii & Victorini.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *sancti Honorati episcopi & confessoris.* *Honorati.*

VATICAN. num. 5949. Primo loco adjicit: *Beneventi, natale sancti Rosii episcopi, in S. Sophia.* Vide Acta. *Rosii.*

UGHELLIAN. In fine: *Trecas sancti Fidoli episcopi.* Vide supra Auctarium primum. *Fidoli.*

ALTEMPS. *In Cornubia, sancti Karnoci episcopi & confessoris.* An non *Carentocus* vel *Cernathus.* De quo in Actis. *Eodem die, repræsentatio corporis B. Edmundi regis martyris.* Colitur xx Novemb., ubi de illa repræsentatione agetur. *Karnoci. De Edmundo.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Vulturanam, natale sanctorum Justi episcopi & confessoris, & sancti Clementis confessoris, qui ambo fratres vitam sanctam perfecto termino concluserunt.* Remittuntur ad v Junii. *Apud civitatem Eugubienſem, sancti Ubaldi ejusdem urbis episcopi & confessoris, cujus vita virtutibus & miraculis claruit. Trecas, sancti Sydoli episcopi & confessoris.* Patet error in scriptione *Sydoli*, pro vero nomine *Fidoli* &c. *Justi & Clementis. Ubaldi.*

CODEX S. RICALDI. *In pago Carnotico, passio sancti Emani, Maurilii, atque Almarii.* *Emanii & sociorum.*

BURDEGALEN. *Burdegalæ, Fortis episcopi & martyris.* Vide Papebrochii commentarium. *Fortis.*

MONTIS SANCTI. *Metis civitate, translatio corporis beatissimi viri Terentii episcopi, per quem Dominus multa miracula ostendit.* In Prætermissis remittitur ad diem natalem XXVIII Septembris. *Translat. Terentii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Peregrino, cujus elogium nonnihil amplificat. In Aquilino, Victoriano & Maxima, fere pura est. Sequitur de Fidolo & Honorato, ut supra. Dein: *Autisiodoro, beati Tricii episcopi & confessoris.* Vide in Prætermissis. *In territorio Bituricensi, monasterio Madiaco, beati Victorini martyris. In Anglia, beati Brandani abbatis & confessoris. Eodem die, sancti Simonis confessoris Ordinis Carmelitarum.* *Tricii. Victorini. Brandani. Simonis.*

BELIN. Satis in textu purus, in fine habet: *Trecis, sancti Sydoli episcopi & confessoris.* *Fidoli.*

GREVEN. In Auctario: *Item sanctorum Diocletiani, Florenti, Eraclii, Paulini, Vincentii.* Commixtio diiparatorum: *In territorio Bituricensi, monasterio Madiaco, sancti Victorini martyris. Ambianis, sancti Honorati episcopi & confessoris. Trecas, Fidoli episcopi. Civitate Sagiensi, sancti Alnoberti episcopi & confessoris. Ipso die, beati Renoberti episcopi & confessoris, magnæ sanctitatis viri. Tricii episcopi Autisiodorensis & confessoris.* Vide *Theobaldi episcopi & confessoris.* de utroque Prætermissos. *Ubaldi Eugubienſis episcopi & confessoris, multa patientia viri, vita & miraculis conspicui. Beatæ memoriæ Aquilini episcopi Agrippinæ Coloniæ, qui beatam Ursulam sepelivit.* Remittitur ad Ursulanas XXI Octobris. *Metis, translatio sancti Therentii episcopi & confessoris.* De quo supra. *In Hibernia, sancti Brandani abbatis, qui abstinentiæ virtute magnus, trium fere millium monachorum exitit pater. Civitate Burdegala, beati Simeonis confessoris, Ordinis Carmelitarum, sanctæ Dei genitrici singulariter devoti miraculisque clari. In monte Jovis, depositio sancti Bernardi eremitæ, eximiæ sanctitatis viri. Qui inter alia infirmitatum genera, paralysim curandi acce-* *Dioclet. & Sociorum. Victorini. Honorati. Fidoli. Alnoberti. Renoberti. Tricii. Theobaldi. De Ubaldo. Aquilini. De Brandano. De Simone. Bernardi.*

accepit. In Prætermissis dicitur obiisse xv Junii.

Diocletiani & Florentii. MOLAN. *Et sanctorum Diocletiani & Florentii.* Vide Prætermissos. *Trecis, sancti Fidoli episcopi & confessoris. Civitate Burdegala, beati Simeonis Stock Carmelitæ, Deiferæ virgini Mariæ singulariter devoti, ac miraculorum coruscatione præclarissimi. Civitate Sagiensi, beati Alnoberti ejusdem urbis episcopi & confessoris. Ipso die, beati Renoberti episcopi & confessoris, magnæ sanctitatis viri. Item sancti Ubaldi episcopi & confessoris.* Tum minoribus characteribus: *Eugubinensis, multæ patientiæ viri, vita & miraculis conspicui. In Hibernia, S. Brandani* &c. ut GREVEN. *Eodem die, S. Dommoli* [Domnoli] *episcopi Cenomanensis, de quo Greg. Tur. lib. 6. Hist. Francorum.* Editiones aliæ habent: *In Scotia, sancti Brandani abbatis, cujus miri actus leguntur. Cenomanis, sancti Domnoli episcopi.* De Simeone Stock & Alnoberto, ut supra. *Ipso die, beati Renoberti episcopi Baiocensis & confessoris, magnæ sanctitatis viri.* De Bernardo & Ubaldo & Honorato, ut supra *In pago Carnoteno, passio sancti Emani martyris. Et sanctorum Diocletiani & Florentii.* De Fidolo, ut supra. *Die decima sexta, sancti patris Theodori sanctificati, discipuli sancti Pachomii.* De eo cum magistro actum est XIV Maii.

Fidoli. Simeonis. Alnoberti. Renoberti. De Ubaldo. Brandani. Domnoli. De Renoberto. Emani. Theodori.

XVI *Kal.* *Die* 17.

Torpetis. IN Tuscia, sancti Torpetis martyris. Hic magnus in officio Neronis cæsaris primo fuit, sed postea pro fide Christi, jubente eodem, alapis cæditur, verberibus diutissime afficitur, ac bestiis devorandus traditur, sed minime læditur, tandem vero decollatione martyrium suum III Kal. Majas complevit. Sed tamen *Eraclii & sociorum.* ejus festivitas celebrius hic recolitur. Civitate Niveduno, sanctorum Eraclii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus.

Codices puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.* Addi possunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Editio Ultraj-Belg.* hoc solo à puritate deficientes, quod post *martyrium suum*, interserant, *jubente Silvio.*

VARIA LECTIO. *Rosweyd.* sic modice phrasim immutat: *Hic magnus in officio Neronis fuit cæsaris primum.* Herinien. habet, *primus fuit;* Antverp-maj. *fuit primo;* Greven. & Molan. *primum fuit.* Rursus iidem Greven. & Molan. pro, *verberibus diutissime afficitur*, legunt *durissime.* Munerat. omisit particulam *ac*, ante *bestiis.* Antverp & Max-Lubec. nimiam claritatem sectantur, dum scribunt *decollatione capitis.* III *Kal. Maias* legunt passim omnes, nescio cur Greven. & Molan. posuerint *Maii.* Rosweyd. transposuit, *complevit* III *Kal.* In Max-Lubec. *crebrius*, pro *celebrius*, vitium est, qualibus passim ea editio redundat. Rosweyd. pro *recolitur*, habet verbum simplex, *colitur*, ubi Pulsanen. pro *hîc*, scripsit *hinc.* In Herinien. & Pulsanen. est *Nrividuno*, pejus in Max-Lubec. *Innedinio.* Ceteri omnes, ut in textu *Niveduno.* Sic *Eraclii* in omnibus. *Paulini* pro *Pauli* in solo Molano.

OBSERVATIO. Quam illustris est martyris *Torpetis* memoria, quam ejus cultus in Italia aliisque partibus celebris; tam incerta sunt Acta, quæ de ipso circumferuntur, à Papebrochio hac die discussa. In Auctariis de eo ex pluribus codicibus egimus XXIX Aprilis. Rabanus magnum ei elogium concinnavit XXIX Martii, in quo, proprio, ni fallor, spiritu ductus, nescio quæ Acta præ oculis habuerit. In apographis Hieronymianis, nec XXIX Martii, nec XXIX Aprilis, nec hac, nec alia, quod sciam, die notus est. Neque Beda genuinus de *Torpete* usquam meminit, nec Florus, nec Wandelbertus: sic ut primus videatur ipsum in Fastis sacris collocasse auctor Romani parvi, quem studiose semper sequitur Ado. Hic porro elogium proprio marte composuit à Rabaniano plane diversum, atque adeo ex aliis Actis, non minus fortasse suspectis, excerptum. Adonis phrasim transumpsit Notkerus, pauculis de suo additis. Noster antiquum obtinens, solitæ suæ brevitati fusiorem Adonis narrationem eleganter aptavit; tam multa dicens, ut necesse non fuerit ea subinde inserere, quæ hodie in Romano moderno recitantur. De reliquo liceat lectorem ad Acta remittere. Qui breviori in tabula totius rei compendium quærit, adeat Tillemontium tomo 2 pag. 495. Ad Acta itidem recurrendum est, ut de loco statuatur, siquidem satis tuto id fieri possit, cui attribuendi sint *Eraclius, Paulus* & *Aquilinus*, cum sociis duobus vel pluribus nominatis vel anonymis. Incertissima esse quæ de tota hac re, tum ab antiquis, tum à recentioribus traduntur, clare ostendit Florentinii & Henschenii, in illiusmodi rebus sane perspicacissimorum, anceps plane conjectatio, quam ego dissolvere nullatenus præsumam. Classis illa ex Hieronymianis ab Usuardo verosimillime accepta est, aliter à Notkero expressa, à neutro integre distincta.

Torpetis. *Eraclii & sociorum.*

distincta. Crediderim ambos simpliciter exscripsisse, quæ in apographis suis qualibuscumque repererant, nihil solicitos, quid de loco sive *Niveduno* sive *Siveduno*; quidve præterea de martyrum illorum numero posteri determinarent. Satis nobis esse debet, ex nostrorum codicum unanimi consensu, mentem Usuardi seu claram seu confusam, seu veram seu falsam, fideliter recensuisse.

AUCTARIA.

Papiæ. CENTULEN. *Apud Ierapolim, beati Papiæ episcopi, qui Joannis Apostoli auditor, Policarpi autem condiscipulus & consodalis fuit.* De eo egimus cum Usuardo XXII Februarii. *In Thuscia, depositio corporis sancti Torpetis martyris. Civitate Niveduno, sanctorum Emilii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus.*

De Torpete. BRUXELLEN. De Torpete sic habet: *In Tuscia, sancti Torpetis martyris. Hic fuit magnus in officio cæsaris Neronis, & a beato Anthonio presbytero baptizatus. Quem Nero imperator, cum sciret eum esse Christianum, verberibus affectum, bestiis devorandum tradi mandavit: & cum ab illis non læderetur, jussit eum decollari. Cum quo etiam quidam consiliarius Neronis, Evellius nomine, eo quod per ipsum Christo crediderit, decollatus est.* Interpolationes ex Adone acceptæ sunt.

Isidori. HAGENOYEN. In Torpete ferme purus, addit secundo loco: *Apud insulam Chyum, sancti Ysidori martyris, in cujus basilica extat puteus, in quo, ut fertur, est conjectus, a quo infirmi sæpius potati sapantur.* Hæc ex præcedenti die perperam huc translata sunt. Sequitur: *Civitate Nyveduno, passio sanctorum* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Torpetis martyris in Tuscia. Heradii, Pauli & Aquilini.*

Frainichildis. ALTEMPS. *Eodem die, sanctæ Frainchildis, matris sanctæ Austrebertæ virginis.* Videatur vita Austrebertæ filiæ, X Februarii cap. I.

Translat. Siri. Et Bernardini. FLORENTIN, *Eodem die, translatio sancti Siri Ticinensis episcopi.* De ea agetur ad diem ejus natalem IX Decembris. Tum CODEX STROZZIAN. solus. *Translatio sancti Bernardi* (voluit dicere *Bernardini*) *Ordinis Minorum.* In Prætermissis remittitur ad diem natalem XX Maii.

LUXOVIEN. *Civitate Niveduno, sanctorum Eradii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus. Ipso die, depositio sancti Liberii episcopi.* Vide infra.

Translat. Amati &c. MONTIS SANCTI. *Eodem die, corpora sanctorum Amati, Romarici, Adelfii, de monte hoc feruntur ad aulam.* Vide elenchum Prætermissorum.

EDITIO LUBECO-COL. Post *primo fuit*, cum BRUXELLENSI interserit: *Et a beato Antonio presbytero baptizatus, sed postea pro fide Christi* &c. *Tandem vero decollatione capitis martyrium suum, jubente Silvio, tertio Kal. Maii, extra civitatem Pisanam complevit. Sed tamen ejus festivitas celebrius hic recolitur. Civitate Nividuno, sanctorum Eraclii, Pauli, Aquilini, cum aliis duobus, martyrum.* Mutatio est, sed non magna.

BELIN. In fine: *Eodem die, sancti Syri episcopi & confessoris.* Melius, opinor, superius relata est ejus corporis translatio. Diem natalem diximus IX Decembris recoli. Sequitur: *Eodem die, translatio sancti Bernardini Ordinis Minorum.* Vide supra.

GREVEN. *In Alexandria, Victoris & Basilii, Primi, Pliberi.* Romanorum cum Alexandrinis conjunctio. Tum: *Romæ, natalis sanctorum sororum Partini, Galliceri, Eponomi.* Vide in Actis vera nomina. *Item sanctorum Pauli, Peregrini, Martini, Adrionis, Basillæ.* Altera confusio. *Roma, Liberii episcopi & confessoris.* Idem est qui primo loco hic vocatur *Pliberi*, & cum *Primo* conjungendus est, *martyr*, non confessor. Sequitur: *Benedicti confessoris, pastoris in Avinione.* Is est, opinor, qui celeberrimum pontem erexit, cujus Acta illustrata sunt XIV Aprilis. *Translatio sancti Ciri episcopi Papiensis & confessoris. Civitate Sirii Aquilæ, translatio sancti Bernardini confessoris, Ordinis Minorum.*

MOLAN. *Eodem die, sancti Syri episcopi & confessoris. Eodem die, translatio sancti Bernardini, Ordinis Minorum. Landuno Clavato, translatio corporis sancti Montani monachi.* Hæc annuntiatio tota etiam ponitur in posterioribus editionibus, ubi præterea additur: *Ipso die, Elnone, Virginum illatio trium virginum Coloniensium.* Remittitur in Colonensi indice Prætermissorum ad festum Ursulanis omnibus virginibus commune XXI Octobris.

XV *Kal.* *Die* 18.

Dioscori. IN Ægypto, sancti Dioscori lectoris, in quem præses multa & varia tormenta exercuit, ita ut ungues ejus effoderet & lampadibus ejus latera inflammaret, sed cælestis luminis fulgore territi ceciderunt ministri, novissime laminis ardentibus adustus

Felicis. martyrium consummavit. Ipso die, sancti Felicis episcopi, qui apud Spellatensem urbem, sub Maximiano imperatore, palmam martyrii adeptus est.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max Ultraject. Leyden. Lovanien. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Vix ulla re, præterquam erratis scriptoriis notabilis est; *egipto, set, Dioschori, Dioslori, Felicis, martirii* & hujusmodi aliis. Munerat. de Dioscoro scripsit *lectoris & martyris. Spelatensem* legit Pulsanen. Belin *Spoletanam*: pejus Max-Lubec. *Spelladensem.* Aliæ variationes patebunt in Auctariis.

OBSER-

OBSERVATIO. *Dioscorum* martyrem Ægyptium diserte annuntiant apographa Hieronymiana, in quibus, si Epternacense excipias, præter solitum additur, quod *multa passus sit*. Romanum parvum, pro sua brevitate, solum nomen & martyrii locum indicat. Porro multa illa & atrocissima tormenta, quibus dire cruciatus est, paucis sed eleganter enumeravit Martyrologus Viennensis, ex aliquo antiquori sua accipiens, sed quis ille antiquior sit, an forte olim Acta exstiterint, neque Henschenius, neque alius quispiam hactenus invenit. Petrus Equilinus elogia Adoniana passim describit, cujus hic textum integrum & immutatum, in laterculum suum etiam transtulere Usuardus æque ac Notkerus. Wandelbertus solum ipsum hac die celebrat his verbis: *Quintam cum decima martyr Dioscorus implet*. Sed quid de *Felice episcopo Spellatensi*? Hoc certum observo, Martyrographis omnibus, Usuardo antiquioribus & ipsi coævis, esse prorsus incognitum. Nam quod in codice Adoniano Leodiensi Ms. sancti Laurentii, *Felicis* memoria inserta sit, patet manifestum esse additamentum ex Usuardo a recentiori aliquo descriptore adjectum. Sola igitur Usuardi auctoritate niti videtur quidquid de hoc sancto episcopo & martyre, à Petro de Natalibus aliisque traditum est. Ast unde ea Noster acciperit fateor me nullatenus posse conjicere; neque enim de Actorum sinceritate aut antiquitate, nec de episcopali sede, una est scriptorum sententia. Et quidem Baronius, forte Belino nimium confisus, *Spellatæ* putavit substituendum esse *Spoletum*. Alii in Dalmatiam, alii in Hispaniam retrahere conantur. Mirum adeo litigari de uno Felice, cum Acta nostra primis quinque mensibus fere centum synonymos referant. Ne multis morer, curiosum lectorem remitto ad Henschenii commentarium, quam proxime ad veritatem, vel saltem verisimilitudinem accedentem, nisi quid probet Tillemontii objectio tomo 5 pag. 133. Ad nos quod proprie attinet, Usuardi textum indubitatum faciunt, non solum codices quatuordecim ab Henschenio appellati, sed quotquot in hujus operis decursu integros citavimus, cum typis editos, tum manu exaratos.

Dioscori.

Felicis.

AUCTARIA.

Elgivæ. ROSWEYD. Textui puro superaddit: *Eodem die, translatio Elgivæ reginæ.* Hac die in Actis recolitur ejus memoria.

Translat. Mildredæ. ANTVERP-MAJ. Etiam in fine: *Eodem die, translatio sanctæ Mildredæ, dilectæ Deo virginis.* In Prætermissis remittitur ad diem natalem XIII Julii. Facta translatio indicatur anno MXXX.

CENTULEN. Dioscori elogium prætermisit. In Felice, plane Usuardinus est.

Potamonis & sociorum. BRUXELLEN. In Dioscoro satis purus, sic pergit: *In Alexandria, sanctorum presbyterorum Parthonii & Serapionis.* Melius scripsisset *Potamonis*, cum variis sociis, de quibus Acta ex Hieronymianis. Sequitur: *Apud Spoletensem urbem, sancti Felicis episcopi, qui sub Maximiano imperatore martyrii palmam adeptus est. Item Medardi episcopi. Item Eugeniæ virginis.* Citat hunc codicem Henschenius, & Eugeniam illam prætermittit. De Medardo non loquitur hodie, sed die sequenti, ut vide in Prætermissis. Nota est Medardi festivitas VIII Junii.

Medardi. Eugeniæ.

De Jobo. HAGENOYEN. Incipit: *Job prophetæ, qui regnavit in civitate Bosra, & in primo valde erat locuplex, & ornatus filiis filiabusque, fratribus & amicis. Qui in prosperitate valde timuit Dominum & pro deliciis filiorum & filiarum suarum semper Dominum deprecabatur, ut illos à peccato custodiret. Quem satan à Domino petiit ad temptandum, putans se servum Dei Job beatum paupertate & tribulatione carnis posse dejicere. Sed Dominus cum eo aliud facere intendebat, & ideo illum temptationi satanæ subjiciebat. Dominus enim eum aliis voluit ponere in exemplum. Et in divitiis semper ille Deum timuit, & nunc in paupertate illum probare voluit, si fidelis permaneret. Et quia fidelis perstitit in tribulatione & paupertate, ideo pœnituit Dominum mali, quod sibi fecerat, & reddidit omnia ei duplicia. Et postea Dynam, filiam Jacob Patriarchæ, accepit & genuit ex ea filios & filias, & vidit filios suos & filios filiorum suorum usque in tertiam & quartam generationem. Hujus festum sexto Idus Maii recolitur.* Quam fidem prædicta mereantur, lectoris judicium esto. Sequitur: *Eodem die, sancti Felicis episcopi & martyris, qui apud Spellatensem urbem sub Maximiano imperatore est adeptus palmam martyrii. In Britannia, sancti Yvonis confessoris & etiam magni Juristæ. Item, Carencii episcopi & confessoris.* Hunc in Prætermissis nominat Henschenius, de priori iterum tacet. *Eodem die, depositio sancti Adulfi Cameracensis episcopi & confessoris.* Nec de hoc in Prætermissis fit mentio. Colitur die sequenti.

Yvonis. Carentii. Adulfi.

AQUICINCT. Pro *Spellatensem*, habet, *Spolitanensem*. Et in fine addit: *Atrebate, depositio Hadulphi episcopi.*

Hadulfi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dioscori martyris & lectoris. Felicis episcopi & martyris. Bernardini confessoris.* In margine autem cum asteriisco, *alias Bernardi eremitæ.*

Bernardini.

In VATICAN. signato num. 5949. Deest *Felicis*, quod mirum est. Adjicitur autem: *In Alexandria, sancti Pontamionis presbyteri.*

Potamionii.

STROZZIAN. Primo loco: *Apud Camerinum, sancti Venantii martyris, cum mille quingentis sexaginta quinque sociis martyribus.*

Venantii.

CAUDIACENSIS PRIORATUS: *Arvernis monasterio Magni-loci, sanctorum Cassii & Victorini martyrum.* Referuntur inter Prætermissos die sequenti. Vide etiam XV Maii.

Cassii & Victorini.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, sancti Joannis episcopi & martyris.* Remittitur ad XXVII Maii.

Joannis.

Erici. *Eodem die, sancti Erici regis Suenorum* [quidni *Suecorum*] *& martyris.*

GREVEN. *Sophoniæ prophetæ.* Remittitur ad III Decembris, *Romæ, sancti Johannis episcopi & martyris.*

Sophoniæ. Joannis.

martyris. De quo jam diximus. *Constantinopoli, Dativi, Lucioſi, Martiani. In Alexandria, Partomii, & Serapionis presbyterorum.* Videantur Acta. *Erici regis Sueciæ & martyris. Venantii martyris, qui pro fide Chriſti ſub Decio fuſtibus caſus in carcere recluſus, ab angelo confortatus; deinde Leonibus expoſitus, ſed nihil læſus, ſuſpenditur, deorſum habens caput, vertici igne ſuppoſito. Noviſſime vero capitis obtruncatione triumphat. Marci epiſcopi & martyris.* An Euangeliſtæ, an alterius? Vide in Prætermiſſis. *Item, ſanctorum Honeſtaſii, Maximi, Hermon.* Corrupta fere & mutata nomina, de quibus in Actis. *In Hibernia, Saran confeſſoris.* Vide elenchum Prætermiſſorum.

Dativi & aliorum. *Erici.* *De Venantio* *Marci.* *Honeſtaſii.* *Saran.*

MOLAN. Litteris parvis: *Erici regis Suetiæ & martyris. Juxta monaſterium, quod Mariolus dicitur, ſancti Quinberti confeſſoris, qui innumeris miraculis, diebus noſtris claruit.* Sic prima editio, ſed poſteriores paulo diſtinctius: *In Suetia, civitate Uſpalenſi, ſancti Erici regis & martyris. In civitate Camerina, ſancti Venantii martyris ſub Decio. Qui flagris, carcere, facibuſque ſuperatis, ac leonibus manſuefactis, obtruncatus Deo ſpiritum reddidit. Apud Quercetum, eodem die, ſancti Quinberti confeſſoris. Die decima octava, ſancti hieromartyris Theodoti Ancyrani, & cum eo virginum ſeptem.* Vide in Actis ſingularum virgg. nomina, atque omnium vitam Græce & Latine ibi editam

Erici. *Venant.* *Quinb.* *Theodot.*

XIV *Kal.* *Die* 19.

Caloceri & Parthenii. ROmæ via Appia, natalis ſanctorum Caloceri & Parthenii eunuchorum, quorum prior cum eſſet præpoſitus cubiculi imperatoris Decii, alter primicerius, nolentes ſacrificare idolis, *Potentian.* ab eodem occiſi ſunt. Item Romæ, ſanctæ Potentianæ virginis, quæ poſt innumeros agones, poſt multorum martyrum venerabiliter exhibitas ſepulturas, poſt omnes facultates ſuas pauperibus pro Chriſto erogatas, tandem de terris ad cælos migravit. Eodem ipſo die, beati *Pudentis.* Pudentis patris ſupradictæ virginis, qui ab Apoſtolis Chriſto in baptiſmo veſtitus, innocentem tunicam uſque ad coronam vitæ immaculatæ, cuſtodivit & ſervavit.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripſi *Caloceri* cum Praten. Tornacen. & Greven. In Herinien. eſt *Calocerii.* Et in Antverp. Max-Lubec. & Molan. *Calocerii & Partemii.* Greven. & Molan. in nonnullis à puritate deficiunt. Primum, pro *occiſi ſunt*, legunt *interfecti ſunt.* Deinde ut omnia conjungam, ubi alii habent *Chriſto in baptiſmo veſtitus*, ipſi ponunt, *Chriſto inveſtitus baptiſmo.* Demum ab utroque in fine omittitur, *& ſervavit*, quod etiam deeſt in Antverp, Max-Lubec. & aliis codicibus. Codex Praten. ſolus legit, *de terra ad cælos*, ceteri *de terris*, ut Ado præiverat, & nos mutandum cenſuimus. Errata ſcriptoria negligo.

Caloceri & Parthenii. OBSERVATIO. Qui Adonem præ oculis habuerit, hîc iterum facillime intelliget, unde totum hujus diei textum hauſerit Uſuardus, nam alterum cum altero conferenti perſpicuum fiet, ſolam Adonianam phraſim paulo contractiorem à Noſtro repræſentari. Prima annuntiatio ex Hieronymianis primitus profluit, & quidem, quod rariſſimum eſt, ac proinde valde ſuſpectum, totum Adonis elogium in Lucenſi codice legitur, ultimis dumtaxat verbis, *& requieſcunt in cimiterio juxta viam Appiam*, brevius ab Adone ad principium tranſpoſitis. Brevior eſt & melior Epternacenſis lectio. Meminit eorumdem martyrum, ſolita, ſua methodo, Romanum parvum: *Et Caloceri & Parthenii eunuchorum.* Rabani phraſis ab Adoniana non multum differt, utrum ſecutus fuerit Notkerus, non ſatis liquet, Florus paulo compendioſior eſt. Ad XI Februarii obſervavimus *Calocerum & Parthenium* eo die à Beda, Rabano & Wandelberto conſignari, quibus addi poteſt Notkerus, illos denuo repetens XVIII Aprilis, ex Hieronymianis procul dubio ibi acceptos. Eoſdem ipſos eſſe, qui variis illis diebus recoluntur, ut ſæpe alibi in eo Martyrologio factum oſtendimus, cenſet Papebrochius, Actorum veritatem ſalvare conatus, dempto principio & fine; aliis nec ipſum reliquum corpus admittentibus, ut vide apud Tillemontium tomo 5 pag. 617. Unum eſt in quo Magiſtri mei diligentiam deſidero, nempe quod vetuſtiſſimi Kalendarii Bucheriani locum neglexerit, in quo diſertiſſime legitur: XIV *Kal. Jun. Parthimi & Caloceri, in Calliſti, Diocletiano* IX *& Maximiano* VIII *Coſſ.*, hoc eſt anno CCCIV, annis pluſquam quinquaginta poſt Decii mortem. Vidit ſubinde decretoriam illam auctoritatem Papebrochius, unde in agglutinata chartula manu ſua adſcripſit, verba illa intelligenda eſſe de tranſlatione, eo anno

CCCIV

CCCIV in locum tutiorem facta. Aliam viam ingreditur Florentinius, existimans, binos synonymos alios statuendos, qui sub Diocletiano & Maximiano martyrium fecerint, ab illis, quos Acta hodierna, & Martyrologia nostra, *uxoris Decii eunuchos* & sub Decio passos, clarissime testantur. Hîc ego judicium tantisper suspendo; eligat lector, quod magis probabile videbitur.

Potentianam virginem memorat Beda, memorat item Romanum parvum, & sic ambo enuntiant. Rabanus & Notkerus præferunt, *Pudentianæ*: Ado sub disjunctione utrumque nomen expressit, quemadmodum & in Actis Majores nostri: ast Usuardini codices *Potentianam* constanter appellant. Rabani elogium ab Adoniano diversum est, tametsi utrumque ex iisdem Actis acceptum esse, manifestum sit. Noster selecta Adonis verba mutuatus est, Notkerus omnia transcripsit, in cujus textu nescio cur desit annuntiatio altera *de Prudente*, Virginis patre. Ea in Romano parvo ac proinde in Adone, secundo loco refertur, sed Usuardo libuit *Calocerum* & *Parthenium* in laterculi fronte collocare. De cetero etiam *Pudentis* encomium, ut supra insinuavi, ex Adonis verbis contextum est. Habes Usuardum. Quærere poterit lector an & veritatem habeat? De *Potentianæ* vel *Pudentianæ* celeberrimo cultu, dubitandum omnino non est, cum ex antiquissimis monumentis ecclesiasticis, etiam Frontonis Kalendario, planissime constet. Sunt qui *Pudentem* non tam facile recipiant, quos inter Castellanus in Martyrologio universali. In Actis eruderandis explicandisque egregie laboravit Papebrochius, sibi persuadens, demptis nonnullis, aliis mutatis, sejunctisque à farina furfuribus, historiam Pastori, tamquam testi oculato, tribui posse. At tam multa in iis reprehendit Tillemontius tomo 2 à pag. 615, ut prudens dubium ingerat, verene auctoris illius sint, cui passim adscribuntur. Solam Pudentianam cecinit Wandelbertus:

Potentianæ.

Pudentis.

Bis septena, Pudentiana virgine claret.

AUCTARIA.

Dunstani. PULSANEN. In sola secunda annuntiatione purus, in prima omittit omnia post *eunuchorum*, in tertia, post *virginis*.

ROSWEYD. In fine adjicit: *Item in Britannia civitate Canthia, Dunstani archiepiscopi sancti.* *Dunstani.*

ANTVERP-MAJ. Etiam in fine: *Eodem die, transitus beati Dunstani archiepiscopi & confessoris.*

MUNERAT. *Eodem die, festum sancti Petri Cælestini Papæ & confessoris. In Britannia minori, Trecorensi Diocesi, sancti Yvonis presbyteri & confessoris.* *Cælestini. Ivonis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJET. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Incipiunt à Pontentiana, ubi puri sunt. Sequitur de Pudente, ubi ex Adone inseritur, *discipuli Pauli.* In alia annuntiatione ex eodem additur, *eunuchorum uxoris Decii.* In fine autem subdunt: *Eodem die, natale sancti Adulphi confessoris, episcopi Cameracensis.* *Adulphi.*

CENTULEN. *Romæ, natalis sanctæ Potentianæ virginis. Ipso die, beatissimi Pudentis, patris præ-nominatæ virginis. Item Romæ, sanctorum Calocerii & Partenii, eunuchorum uxoris Decii imperatoris. Cœnobio Blandunio, festivitas sancti Bertulfi confessoris & monachi.* Vide v Februarii. *Bertulfi.*

BRUXELLEN. In Potentiana & Pudente interpolatus, in Calocero & Parthenio purior, subdit: *Et depositio sancti Dunstani Anglorum archiepiscopi. Eodem die, depositio beati Hildeberti seu Emeberti Cameracensis episcopi, beatæ Gudilæ patronæ nostræ fratris germani. Qui Vindiciano, mediante sancto Autberto, in Cameracensi episcopatu successit.* Refertur inter Prætermissos die sequenti. De eo auctum xv Januarii. *Item sancti Yvonis confessoris. Qui primum in parlamento regni Franciæ advocatus pauperum, & postea episcopus Carnotensis fuit.* Hic colitur die sequenti. *Dunstani. Hildeberti. Ivonis.*

Romæ, sancti Petri confessoris. Qui cum esset Papa Cælestinus V, summi pontificatus honori & oneri libere cessit. Et de alta Petri sede descendens Cælestinus, ut cælestem sedem conscenderet, ad pedes Cardinalium, quibus præfuerat, humiliter Petrus prosternitur. O gloriosum virum! qui nullius per exemplum, Papatum, quo nichil mirabilius in terris, ut Christo serviret quietius, sponte reliquit. *De Petro Cælestino.*

HAGENOYEN. In textu interpolatus, in fine subdit: *Treveris, Cyrilli episcopi & confessoris.* *Cyrilli Treveren.*

AQUICINCT. De Dunstano fere eadem habet. Vide infra, posteriores MOLANI. editiones.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Caloceri & Parthenii fratrum martyrum. Potentianæ virginis. Ivonis confessoris. Dunstani archiepiscopi.* *Ivonis. Dunstani.*

BIGOTIAN. signatus P 5, qui fuit Patrum Cælestinorum. *Item natalis beati Petri P. N. de Murrone, confessoris, quondam Papæ Cælestini.* *Cælestini.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Pudentis.*

ALTEMPS. *Turribus Sardiniæ, sancti Crescentiani martyris.* Remittitur ad XXXI Maii. *Crescentiani*

STROZZIAN. 1 loco, alii ultimo. *In provincia Tusciæ* [diceret *Latii*, vel saltem *Campaniæ* late sumptæ] *apud civitatem Ferrentinam, depositio sancti Petri Papæ & confessoris, olim Cælestini, qui dicitur de Murona* [potius legendum *Cælestini Papæ .... olim Petri*] *fundatoris Ordinis Cælestinorum, qui multorum cœnobiorum fundator, innumerabilium pater extitit monachorum, multisque miraculis & virtutibus claruit. Natus vero fuit anno Domini* MCCXVI, *vixit seculariter annis* XVII; *fuit in pœnitentia annis* XXXIV, *assumptus fuit ad papatum anno Domini* MCCXCVI, * *requievit anno Domini* MCCXCVI, *vixit annos* LXXXI, *Canonizatus fuit per Papam Clementem anno Domini* MCCCVI.* *Ipso die Florentiæ, transitus B. Æmilianæ de Circulis, quæ sepulta est in loco fratrum Minorum de Florentia anno Domini* MCCXLVI, *virtutibus & miraculis claruit coruscando. Lucæ, depositio S. Theodori episcopi, qui sepultus est in basilica sancti Donati, in qua dudum ille præsul extiterat mirifice regendo.* *De Petro Cælestino. * imo 1294. * imo 1313. Æmilianæ. Theodori.*

EDITIO LUBECO-COL. In potentiana & Pudente interpolata, subdit: *Treveris, sancti Cyrilli episcopi & confessoris.* Tum de Calocero &c. ut codd. supra. Sequitur: *Ipso die, depositio san-* *Cyrilli.*

Dunſtani. *cti Dunſtani Anglorum epiſcopi & confeſſoris. Item*
Ivonis. *memoria depoſitionis ſancti Ivonis presbyteri & confeſſoris; & canonizatio ejuſdem, quæ anno Domini* MCCCXLVII *à D. Papa Clemente* VI *facta eſt.*
Cæleſtini. *Et ſancti Petri Cæleſtini confeſſoris, à quo Ordo Cæleſtinorum dicitur.*

Belin. In Pudente mutilus, in fine adjicit: *Eodem die, ſancti Petri Celeſtini de Marono, qui*
Cæleſtini. *quoniam renunciavit ſummo pontificatui, canonizatus extitit ab eccleſia, tantum pro ſimplici confeſſore.* In Pariſienſi editione adjicitur: *Turribus*
Creſcentiani. *Sardiniæ, natale ſancti Creſtiani martyris.*

Greven. *Apud Alexandriam, ſancti Joannis*
Joannis. *martyris, qui tempore Maximiani, ducis ſunctus officio, cum Chriſtianos perſequeretur, cælitus inſtar Pauli admonitus, converſus eſt. Poſtea pro fide Chriſti equuleo laceratus, facie conciditur, plumbatis cæditur, camino ignis includitur, ad ultimum vero capite plexus, victor migravit.* Vide
Urbani. Acta. *Urbani Papæ & confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. De Cyrillo, ut ſupra. *Petri confeſſoris, qui*
Cæleſtini. *Cæleſtinus Papa quintus. Hunc ob vitæ ſanctitatem Cardinales, cum jam ſedes Apoſtolica biennio vacaſſet, elegerunt. Sed ipſe ſoli Deo vacare cupiens, poſt quinque menſes ſarcinam depoſuit, & ſeipſo ſemper melior factus, quievit in pace. Dunſtani archiepiſcopi Cantuarienſis & confeſſoris, qui in adoleſcentia habitum monachi ſuſcipiens, vita & ſignis admirabilis habitus eſt, totiuſque Angliæ Primas effectus, anno Domini* DCCCCLXXXVIII *beato fine quievit. Adulphi epiſcopi Cameracenſis Adulphi.*
& confeſſoris. In Britannia minori, dioceſi Trecorenſi, depoſitio ſancti Yvonis presbyteri & confeſſo- Ivonis.
ris, utriuſque juris Doctoris & advocati pauperum: ejuſdemque canonizatio facta anno Domini MCCCXLVII. *Item beati Alchini*, puto *Alcuini.* Forte ex Rabano.

Molan. *Eodem die, ſancti Petri Cæleſtini de De Petro*
Morono, qui quoniam renunciavit ſummo pon- Cæleſtino.
tificatui canonizatus extitit ab eccleſia tantum pro ſimplici confeſſore. Eodem die, ſancti Cyrilli epi- Cyrillo.
ſcopi Treberenſis. In Britannia minori Trecorenſi diœceſi, ſancti Ivonis presbyteri & confeſſoris, qui Ivone.
pro Chriſti amore cauſas pupillorum, viduarum ac pauperum defendere non deſiſtebat. Eodem die, depoſitio ſancti Dunſtani Anglorum archiepiſcopi. Dunſtano.
Nobiliaco monaſterio, depoſitio ſancti Hadulphi Hadulpho
epiſcopi & confeſſoris, apud Atrebatum in eccleſia ſancti Vedaſti quieſcentis. Typis minoribus: *Depoſitio Domini Alchuini.* Editiones aliæ de Petro Cæleſtino, Hadulpho & Ivone, eadem quæ in priori. Sequitur: *Civitate Doroberna, ſancti Dunſtani archiepiſcopi, qui famoſum monaſterium Glaſconienſe fabricavit, multorum aliorum exiſtens fundator cœnobiorum. Ad cujus Sarcophagum crebro manifeſtatur, qualis nunc meriti maneat in cælis.* De Cyrillo, ut ſupra. *Die decima nona, ſancti hieromartyris Patritii Pruſæ & ſociorum ejus.* Vide in Prætermiſſis, ubi dicitur de iis actum XXVIII Aprilis. De Alcuino, ut ſupra.

XIII. *Kal.* *Die* 20.

Baſillæ. Romæ via Salaria, natalis ſanctæ Baſillæ virginis & martyris, quæ cum eſſet ex regio genere & haberet ſponſum illuſtriſſimum, accuſata ab eodem quod eſſet Chriſtiana, decretum eſt à Galieno Auguſto, ut aut ſponſum reciperet, aut gladio interiret. Conventa de hoc, & renuens aſſenſum præbere, gladio tranſverbe-
Baudelii. rata eſt. In Galliis civitate Nemauſo, ſancti Baudelii martyris, qui comprehenſus, cum ſacrificare nollet, & in fide Chriſti immobilis in-
Auſtregiſili. ter verba & tormenta perſiſteret, martyrii palmam pretioſa morte percepit. Bituricas, beati Auſtregiſili epiſcopi & confeſſoris.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Roſweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Præter ſphalmata librariorum nihil magnopere notandum præbet, ut *Femanſo, Bandelii, Auſtregiſilli, martirii* &c. *Galieni* hîc ſcribunt codices omnes excepto Pratenſi, cum quo legere malim *Gallieni*, ſed torrentem ſequor. Grevenus ſyntaxim vitiat, dum ſcribit *accuſata eſt.* Antverp-maj. pro, *ſponſum reciperet*, ponit, *perciperet.* Greven. & Molan. pro, *morte percepit*, ſubſtituunt, *ſuſcepit*: Roſweyd. pro *Bituricas*, *Bituricis.*

Baſillæ. *OBSERVATIO. Baſillam* virginem & martyrem clare hodie conſignat Romanum parvum; nec dubium eſt, quin eadem ipſa in apographis Hieronimianis exſtet, quidquid corrupto nomine deformata videatur & ſociabus immixta. Ado ſoli ipſi præclarum aptavit elogium, à Notkero tranſumptum, à Noſtro eleganter contractum. Utinam ſatis cum veritate conveniens! Sumpta ſunt, quæ hîc narrantur, ex famoſis Actis, vel potius ex pio dramate, neſcio à quo pridem exornato, in honorem ſanctæ Eugeniæ, unde & Sanctis aliis elogia aptata ſunt. Videat lector Papebrochii diſſertationem hoc die, & quæ ei rurſus diſputanda fuere in Reſponſionibus ad art. 16. à num. 91. At quidquid ſit de ſpecioſis iſtis fictionibus, maneat indubitatus ſanctæ *Baſillæ* vel *Baſiliſſæ* cultus ex Hieronymianis apographis & Martyrologis noſtris abunde comprobatus. His adde

adde vetustissimam ejus memoriam in Indiculo Bucheriano, ubi non semel *cœmeterii Basillæ* fit mentio, & verosimiliter *Basillæ* hujus, ut condistinctæ ab alia, quæ in præfato Indiculo ponitur, x *Kal. Octob. Basillæ, Salaria vetere, Diocletiano* IX *& Maximiano* VIII *Coss.* quamque Florentinius & Papebrochius eam esse putant, quæ in Hieronymianis refertur XI Junii, ut apud utrumque eo die videre est.

Baudelius Romano parvo ignotus, ab Adone ex Hieronymianis acceptus est, in quibus *Saudeli, Haudeli*, aliisque depravationibus mancus refertur. Totum rursus elogium Ado- *Baudelii.*
nianum est, in Notkeri Martyrologium translatum & pauculis auctum, ab Usuardo compendiosius redditum. Acceptum est ex vetustioribus Actis ab Henschenio editis & illustratis, quæ ipsa non maximi meriti esse agnoscit, licet Aurelianensibus apocryphis ea longe præferat. Certiorem sancti martyris notitiam præbent, quæ ex Gregorio Turonensi in appendice Actorum referuntur, & cum Martyrologiis nostris antiquissimum Baudelii cultum plane evincunt. Quanti prædicta Acta faciat Tillemontius, invenies tomo 4 à pag. 724, ubi post Henschenium non nulla curiose explicat, de uno an gemino Baudelio, de martyrii tempore, translationibus aliisque ad institutum hoc nostrum non spectantibus. Interim binas jam dictas annuntiationes sic Wandelbertus nitide expressit:

Cum dena ternam retinet fulcitque Basilla
Baudeliusque simul, trabeatus sanguine vernat.

De *Austregisilo* non meminit Ado, nec eo antiquiores. Notkerus suis Fastis eum inse- *Austregi-*
ruit. De Usuardo dubitari nequit, in codicum fere omnium unanimi consensione. Recte *sili.*
censuit Florentinius, Austregisilum ad Hieronymiana non pertinere, tametsi in Lucensi suo apographo exprimeretur. Cum enim codex ille ex Gallia, & ut observat Clar Castellanus, ex cœnobio sancti Wandregisili, Lucam olim deportatum fuerit, nihil mirum, si ab aliquo fortasse monacho, Austregisili nomen adjectum subinde fuerit, quod in apographis aliis desideratur. Vide quæ de eo diligenter collegit, & digessit Henschenius. Item Acta Benedict. Seculo 2 a pag. 95.

AUCTARIA.

PUlsanen. Sic incipit: *Romæ, temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum martyrum Hersilasii* [Eustachii] *cognomento Placide* [Placidi] *& uxoris ejus Theopystis, cum filiis Agapito & Theopysto, quorum miri actus leguntur.* Remittitur ad solenne festum XX Septembris. Sequitur de Basilla & Baudelio, sed truncatis plane elogiis. De Austregisilo nihil in eo codice legitur. *Eustachii & sociorum.*

Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Ferme puri sunt, in eo solum auctiores, quod ex Adone textui inserant, *conventa de hoc, respondit regem regum se sponsum habere, & gladio* &c. Max-Lubec. aliis defectuosior, in fine Austregisilum omisit.

Centulen. *Romæ, sanctæ Basillæ virginis, quæ ex regio genere per beatam Eugeniam conversæ, sponsum altissimum atque potentissimum respuit, & cervicem gladio pro Christi amore subjecit. Civitate Nemauso, sancti Baudelii martyris. Bituricas* &c. recte. *De Basilla.*

Bruxellen. Sic orditur: *In Africa, natale sanctarum virginum Victoriæ & Marcellosæ.* Sequitur de Basilla & Baudelio satis pure. Tum: *Et sancti Mucii, qui passus est a Judæis, quem ob filii Dei confessionem, funium vinculis extensum, tantis corpus vulneribus affecerant, ut membra vermibus pascerentur, sed in iis omnibus ipse invictus Deo spiritum reddidit.* In Actis ponitur die sequenti. *Item Edelberti martyris.* [Voluit dicere *Ethelberti regis Anglorum Orientalium*] *Eodem die, apud Bituricas, sancti Austregisili episcopi & confessoris. Et sancti Bernardini confessoris, de Ordine fratrum Minorum. Quem Nicolaus* V *Papa canonizavit.* *Victoriæ & Marcellosæ.* *Mucii.* *Ethelberti.* *Bernardini.*

Hagenoyen. In textu modice interpolatus, penultimo loco interjicit: *Item Celestini confessoris.* Non alius hic esse potest à Cælestino V Papa de, quo her. *Cœlestini.*

Victorin. & Reg Suec signatus num. 130. *Eodem die, sancti Eustasii* [Eustachii] *cum uxore & filiis.* Jam diximus, coli XX Septembris. *Eustachii &c.*

Reginæ. Sueciæ, qui fuit Principis Ursini Rosenberg. *In civitate Aquilæ, sancti Bernardini, de Ordine Minorum.* *Bernardini.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Basillæ virginis & martyris. Saturninæ virginis.* In Actis habet socias. *Cononis martyris cum filio.* De quo multa Rabanus hac die, sed remittitur ad XXIX Maii. *Baudelii martyris. Austregisili episcopi.* *Saturninæ.* *Cononis.*

Reg. Suec. signatus num. 428. *Flaviacensi monasterio, translatio sancti Geremari confessoris.* Remittitur ad diem natalem XXIV Septembris. *Translat. Geremari.*

In Vatican. num 5949. Deest Austregisili. Adjicitur autem 1 loco: *Romæ, natalis sancti Eustasii, qui tempore Trajani imperatoris, cum uxore & filiis martyrio coronatus est.* *Eustachii &c.*

Florentin. Primo vel ultimo loco: *Natale sancti Bernardini Senensis confessoris, Ordinis Minorum, vita, doctrina & verbi Dei prædicatione præclari. Obiit Aquilæ, ubi & requiescit in ecclesia suo sibi nomine dedicata. Qui totam Italiam suo illustravit verbo & exemplo. Item, apud Sconiam* [Iconium] *provinciam Hysauriæ, sancti Nonis* [Cononis] *cum filio suo, qui sub Maximiano* [Medic. *Domitiano*] *Comite pro Christo passi sunt. Sancti Eustachii martyris cum sociis ejus.* Vide supra. *De Bernardin.* *Cononis.* *Eustachii &c.*

Burdegalen. *Andegavis, translatio corporis sancti Lucinii episcopi & confessoris.* Colitur XIII Februarii. *Translat. Lucinii.*

Abdinghoffen. *Et sancta Saturninæ virginis & martyris.* *Saturninæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In Basilla & Baudelio interpolata, in Austregisilo pura, sic addit: *Civitate Aquila, natale beati Bernardini confessoris, Ordinis Minorum. In Anglia, sancti Athelberti regis & martyris. Ipso die, sanctæ Saturninæ virginis & martyris.* *Bernardini. Athelberti. Saturninæ.*

BELIN. In Basilla convenit cum ANTVERP. &c. supra citatis. Tum: *Papiæ, sancti Theodori episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Eustachii martyris cum sociis ejus. In Gallis civitate Nemauso, sancti Baudeli martyris. Bituricas, beati Austrigilli episcopi & martyris. Eodem die, sancti Bernardini de Senis confessoris, Ordinis Minorum, in civitate Aquilana quiescentis, qui totam Italiam suo illustravit verbo & exemplo.* *Theodori. Eustachii &c. Bernardini.*

GREVEN. *Athelberti regis Angliæ & martyris. Item sanctorum Marcelli, Victoriæ.* Lege *Marcelosæ. Secundum quosdam hic Cononis martyris & filii ejus, qui infra* III *Kal. Junii ponuntur. Item juxta Catalogum Sanctorum, hic passio sancti Eustachii & sociorum ejus, qui infra* IV *Nonas Novembris ponuntur. Depositio sanctorum Velleſi & Faustini episcoporum. Papiæ, sancti Theodori episcopi & confessoris. In Aquila civitate Aprucii, depositio sancti Bernardini de Senis presbyteri & confessoris Ordinis Minorum. Cujus à puero sincerissima conversatio, non parvam intuentibus attulit admirationem. Ingressus enim præfatum Ordinem, prædicationibus & scriptis ferventissimis, innumeras Christo lucratus animas, quievit in pace circa annum Domini* MCCCXLIII, imo XLIV. *Saturninæ virginis & martyris.* *Athelberti. Marcelli & Victoriæ. Cononis. Eustachii &c. Velleſi &c. Theodori. De Bernardin. Saturnin.*

MOLAN. *In Blandinio, translatio corporum, sanctorum Gudualdi, Berthulphi, cum reliquis sanctæ virginis Amelbergæ.* Vide in Prætermissis dies singulis proprios, ad quos remittuntur. *Papiæ, sancti Theodori episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Eustachii martyris cum sociis suis.* De Bernardino refert verba BELINI. *Treveris in monasterio, quod vulgariter Horreum nuncupatur, Basilissæ virginis.* Vide elenchum Prætermissorum. In editionibus aliis de Theodoro & Bernardino, ut in prima. Sequitur: *Treveris, sancti Maximini martyris, primi hujus nominis Trevirensis episcopi.* Consule Prætermissos. Tum: *Et in monasterio, quod vulgariter Horreum nuncupatur, Basilissæ virginis. Herefordiæ, sancti Athelberti regis Angliæ Orientalis & martyris. Die vigesima, sancti martyris Thalalæi.* Vide socios in Actis. *In Blandinio translatio* &c. ut supra. *Gudual. Transl. Gudual. Ebergæ. Theodor. Basilis. Treveris. Maximin. Athelbert. Thalalæi.*

XII *Kal.* *Die* 21.

Timothei & socior. IN Mauritania Cæsariensi, natalis sanctorum Timothei, Polii & Eutichii diaconi, qui apud præfatam regionem verbum Domini disseminantes, pariter coronari meruerunt. Item apud *Polyeucti & socior.* Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctorum Polyeucti, Victorii & *Secundini.* Donati. Cordubæ, Secundini martyris.

Textus est in *Praten. Tornacen. Pulsanen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item in *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraject-Belg.*

VARIA LECTIO. Hîc rursus amanuensium oscitantiæ trebuenda sunt plurima. Hæc pauca delibo. *Mauricania, Thimothei, Thymothei, Eutici, Euticii, Capadocia, Capadotia, Poliveti, Polieveti, Polionati, Polmeti, Polioti, Poliocti* &c. Notabilius est, quod codex Pulsan. profert, secutus Adonem, qui pro *diaconi*, legit *diaconorum*. Habet præterea contra textum, *coronati sunt*. Demum aberrat maxime in hac inepta constructione seu combinatione: *Item apud præfatam regyonem Cæsaream Cappadociæ* &c. Antverp. maj. pro *verbum Domini*, maluit ponere, *Domini verbum*.

Timothei & sociorum. OBSERVATIO. De toto hodierno textu, hoc unum dici potest, nulla de Sanctis in eo enumeratis monumenta reperiri, præter ea quæ in Martyrologiis exstant, adeo ut solo ferme nomine innotescant. Sic primam annuntiationem efformant plerique codices Hieronymiani: *In Mauritania, Timothei, Poli, Eutici diaconi*, incertum relinquentes, utri Mauritaniæ, *Tingitanæne* an *Cæsariensi* præfati martyres tribuendi sint. Dubitationem tollit Romanum parvum expresse indigitans: *In Mauritania Cæsariensi, Timothei, Polii*, ubi vides tertium socium desiderari. Reposuit illum Ado, texuitque satis vulgare elogium, quale in laterculo exhibetur, cum hoc solo ab Adone discrimine, quod ipse legat in numero multitudinis, *diaconorum*, Noster vero cum apographis Hieronymianis, qualemcumque dignitatem ad solum Eutychium restringere videatur. Utrum id studio, an casu fecerit Usuardus non examino, certe apud Notkerum Adoniana periodus intacta remansit, solum interjecta, sed perperam, voce, *civitate*, ut recte olim observavit Henschenius. Tres nostros martyres uno versiculo celebrat Wandelbertus, alii duo ad hunc textum non pertinent:

Bis sena Polius, Eutychius atque Thimotheus.

Mart. Capp *Martyrum Cappadocum* antesignani nomen varie efferunt codices fere omnes, tum vulgati, tum manuscripti, tum antiqui tum recentiores, ut supra innuimus & in Actis etiam

iam abunde exponitur. Hieronymiana apographa *Policuti* ferme nominant, Usuardina sibi non constant. Ado, quique eum sequitur Notkerus, melius *Polyeucti*; quam enuntiandi rationem in ea codicum dissonantia putavi præferendam. De cetero textus noster Adonianus est. Martyr ultimus *Secundinus* ex eorum, opinor, est numero, quos ex Hispania in Galliam attulit Usuardus, confusâ notitiâ illic acceptâ. Nec sane quidquam Hispani suggerunt, unde de tempore martyrii distinctius statuatur. Nec ad Maurorum famosam illam persecutionem, sed ad longe antiquiorem Diocletianæam pertinere, verosimillime conjicit Henschenius, Actis, aliisve monumentis certioribus destitutus. Sola proinde Usuardi auctoritate niti videtur *Secundini* commemoratio. Hic vero undecumque eum eruerit, primus est qui in sacris Fastis consignavit, tamque certo in hac parte de ejus lectione constat, quam certum est, reliqua omnia ex Adone desumpta. *Secundini.*

AUCTARIA.

Romani. HERINIEN. Purissimo textui subjicit: *Item, sancti Romani monachi.* Ejus, opinor, qui die sequenti in Actis ponitur, & in codice Pratensi eodem die *Senonibus* tribuitur. Hinc conjectura est, peculiariter cultum Romanum in ea ecclesia vel cœnobio, cujus olim fuit Heriniensis codex.

Valentis Januarii. ROSWEYD. In fine: *In Augia, Valentis episcopi & martyris Januarii martyris.* Vide elenchum Prætermissorum & diem sequentem. Vide etiam quæ de Valente hoc die notavit Castellanus in Martyrologio universali.

CENTULEN. *In Mauritania Cæsariensi, Sanctorum Timothei, Polii & Eutichii diaconi. Cæsarea Cappadociæ, sanctorum Poliuctii, Victoris & Donati.* *Valis.* *Antissiodori, sancti Valis presbyteri & confessoris. Corduba, sancti Secundini martyris.* De Vale seu Valente, proxime diximus.

Valentis. BRUXELLEN. In prima annuntiatione satis purus, sic pergit: *Et sancti Valentis episcopi & martyris. Apud Cæsaream Cappadociæ, natale sanctorum Polieucti, Victoris & Donati. Eodem die, depo-* *Constantini.* *sitio Constantini magni imperatoris, qui viam fidei & devotionis principibus reliquit. Et quem Gregorius in Registro & Ambrosius super psalmum decimum quartum, ac Isidorus in Chronicis, magni meriti apud Deum fuisse, ac vitam feliciter terminasse commemorat. Civitate Corduba, sancti Secundini* *Vitalis, alias Valis &c.* *martyris. Anthissiodori, depositio sancti Vitalis presbyteri.* Qui supra *Valis* dicitur.

HAGENOYEN. Initio purus, secundo loco habet de Dioscoro martyre Ægyptio, quem cum Usuardo retulimus XVIII Maii. Sequitur de Cappadocibus & Secundino, satis recte.

VICTORIN. in fine: *Qui, ut scribit beatus Cyprianus in libro de lapsis, per ignem passionis martyrium consummaverunt. Apud Corsicam, sanctæ Juliæ, quæ crucis supplicio coronata est. Antissiodori, Helenæ virginis.* Sed hæc omnia pertinent ad textum diei sequentis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJEC. *Timothei, Polii, & Eutychii martyrum, Poliuctii, Victorii & Donati.* Corrupta de more omnia.

Romani. REGINÆ SUEC. signatus num. 428. *Ipso die, sancti Romani monachi, qui beato Benedicto monachilem habitum tradidit.* Patet indicari *Romanum Sublacensem*, qui ad XXVIII Februarii in Auctariis cum *Romano Jurensi* confusus est, quod perperam factum abunde in Actis ea die demonstratur. Censet porro Ferrarius, præfatum *Sublacensem*, eumdem esse cum hodierno Romano *Antissiodorensi* vel *Senonensi*, aut potius Fontisrogi. At qua id verosimilitudine circumferatur, vide sis in Annotatis Henschenianis ad insulsam rationem capite 1 Actorum hujus Romani, XXII Mai; ut verbo diximus ad XXVIII Febr.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Secundini.*

ALTEMPS. *Eodem die, Antissiodori, depositio Vitalis. sancti Vitalis. Vitalis,* vel *Valentis,* ut supra.

STROZZIAN. *Translatio beati Pauli Martyris de Constantinopoli in civitate Venetiarum ad mona-* *Translat.* *sterium sancti Georgii majoris anno Dom.* MCCXXII *Pauli mart.* *Indict.* 2. Remittitur ad VIII Julii. *Eodem die, sanctorum Genesii, Theoponti & sanctæ Helenæ.* *Genesii &c.* Priores duo veris suis nominibus referuntur III Januarii: Helena proprio die colitur XVIII Augusti, de qua vide ibi observationem.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *Antissiodori,* *Valis.* *depositio sancti Valis presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu satis pura, subdit: *Ipso die, beati Valentis episcopi & trium* *De Valente* *puerorum cum eo martyrum: qui primo pro Christo pedibus sunt vincti, deinde in equuleo levati, ac sæpius* [torti,] *finaliter gladio percussi, coronam martyrii adepti sunt. Trecas, sancti Maurilii con-* *Maurilii.* *fessoris. Antissiodori, beati Vallis presbyteri & con-* *Valiis.* *fessoris.* Frequens nominis variatio.

BELIN. In textu, pro *Polii*, legit *Hippolyti.* Tum subdit: *Item translatio beati Pauli martyris ad* *De Paulo.* *Constantinopoli in Venetias ad monasterium sancti Georgii majoris, anno Domini* MCCXXII *Indictione decima. Eodem die, sanctorum Geneſi, Thoponti &* *Geneſis &c.* *sanctæ Helenæ.* Vide supra.

GREVEN. *Valentis episcopi & cum eo trium puerorum; qui primo pro Christo vincti, & in equuleo* *De Valente.* *levati ac sæpius torti, tandem gladio percussi ad martyrii palmam pervenerunt. In Africa, natalis sanctorum Victi, Maurellæ, Quinti, Primuli, Victi &c.* *Satusti, Fortunati.* Vide socios alios duos in Actis. *Secundini, quosdam hic, depositio Constantini* *Constantini.* *imperatoris. Antissiodoro, beati Vallis presbyteri* *Vallis.* *& confessoris. Trecas, sancti Maurilii confessoris.* *Maurilii* *Valeriani presbyteri.* Vide quæ de eo dicuntur *Valeriani.* in Prætermissis. *Hospicii: confessoris & viri Dei,* *Hospicii.* *qui apud Nucertam* [Nicæam] *inclusus, ferro ad carnem accinctus, virtute abstinentiæ insignis, simul etiam propheticæ spiritu claruit.*

MOLAN. *Natalis sanctæ Idabergæ virginis.* In Actis vocatur *Itisberga. Item translatio beati* *Idabergæ.* *Pauli martyris e Constantinopoli in civitatem Vene-* *De Paulo.* *tias* &c. ut BELINUS. *Eodem die, sanctorum Sy-* *Synesii &* *nesii, Theopontii,* etiam ut ibi. *Et sancti Valen-* *Valentis.* *tis martyris & pontificis.* Sequitur minoribus typis. *Hospitii confessoris* &c. ex GREVENO. Editiones aliæ sic habent: *Apud Ariam, natalis* *Hospitii.* *sanctæ Idabergæ virginis. In civitate Antissiodorensi, beati Vualis presbyteri & confessoris. In Lusitania, Villa Miliana, passio sancti Maucii, a Ju-* *Maucii.* *dæis perempti.* Sequitur translatio Pauli, ut supra. *Eodem die, sanctorum Synesii & Theopontii.*

Et

Valentis. DeConstant. *Et sancti Valentis martyris & Pontificis: Augia quem lætis ducit per gaudia votis. Die vigesima prima, sanctorum magnorum regum & Apostolis æqualium, Constantini & Helenes.* Tum litteris minoribus: *Qui Constantinus ecclesiam Dei maximis privilegiis honoravit, fidem dilatavit, templa construxit, & plenus operibus bonis in pace quievit. Libellos accusationum contra episcopos sibi oblatos, convocatis episcopis incendit; dicens: vos Dii estis, à vero Deo constituti, ite & inter vos causas vestras discutite. Apud Nicæam Galliæ, sancti Hospitii confessoris & viri Dei, qui virtute abstinentiæ insignis, etiam prophetiæ spiritu claruit. In Anglia, depositio beati Godrici eremitæ & confessoris, cujus actus clari extant.* Vide de eo Henschenii commentarium & vitam à Galfrido coævo scriptam. *Hospitii. Godrici.*

XI *Kal.* *Die* 22.

Casti & Æmilii. Juliæ. Helenæ. IN Africa, natalis sanctorum Casti & Emilii, qui, ut scribit beatus Cyprianus in libro de lapsis, per ignem passionis martyrium consummaverunt. Apud Corsicam, sanctæ Juliæ, quæ crucis supplicio coronata est. Autisiodoro, Helenæ virginis.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-Maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Molan. ceteris codicibus correctior, scribit *Æmilii*, sed nos Usuardinum scribendi modum ex Mss. & impressis aliis petivimus. Dubium est legeritne Usuardus, *scribit*, an *scripsit*. In præterito habent Praten. Tornacen. Rosweyd. & Munerat. In præsenti, Herinien. Pulian. Antverp. maj. Greven. & Molan. Utrum præferas sus deque est; mihi præplacet Adonis lectio. Errat Munerat. dum pro *consummaverunt*, ponit *consummavit*: necmagis placet Greveni & Molani mutatio, qui substituunt *compleverunt*. Rursus male in Munerato est *Corticam*, in Greveno pro *Juliæ*, *Juliana*: Demum, Rosweyd. Greven. & Molan. *Helenæ* præfigunt titulum *sanctæ*.

OBSERVATIO. Florentinius totus est in numerandis, distinguendis, distribuendisque hujus diei martyribus, ex codicum Hieronymianorum ancipiti sententia. Non lubet mihi supra virum diligentissimum sapere. At quod nostri est instituti, noto, *Faustinum, Timotheum* & *Venustum* male ab ipso Bedæ tribui, quem purum ante non viderat; pejus Usuardo, qui à Molani Auctariis distat longissime. Hoc verum est, Bedam *Casti* & *Emili* meminisse, phrasi non multum ab Adoniana discrepante, quam Rabanus mutuatus est. Brevius eos indicat Romanum parvum. Ado Bedam, ut dixi, ferme sequitur, Adonem Notkerus. Usuardus vero parenthesi inseruit, quæ alii in finem conjecerant, de B. Cypriani testimonio. Lapsum amborum martyrum, sed & gloriosam subinde resipiscentiam paucis sed eleganter à laudato Patre descriptam, Acta repræsentant. Liceat hîc nobis referre hæc paucula: *Sic Casto & Æmilio aliquando Dominus ignovit, sic in prima congressione devictos, victores in secundo prælio reddidit, ut fortiores ignibus fierent, qui ignibus ante cessissent, ut unde superati essent, inde superarent.* Vide de iisdem insignem Augustini locum apud Tillemontium tomo 3 pag. 126. Antiquissima item horum martyrum memoria extat in Kalendario Carthaginensi à Mabilione edito. Wandelbertus sic eos paucis exornat: *Casti & Æmilii.*

Undecimam Castus sacer Æmiliusque dicarunt.

Juliæ. *Juliam* Corsicanam longa narratione historica prosecutus est Mosander, eam Adoni supponens. At enim Adonis istud non esse elogium, verosimile facit accuratior Rosweydi editio, & ultro fatetur Florentinius, addens *consimilem narrationem exhiberi à Petro de Natalibus lib. 5 cap. 29.* Ex collatione patet esse, etiam dissimiles, sic tamen ut ex iisdem Actis profluxisse certo appareat. Vera Adonis verba martyrii seriem brevissime complectuntur, eaque Notkerus & Noster nude transcripsere. Porro quid de Mosandri & Petri Historiis, variis Actis & translatione censendum sit, colligat lector ex Papebrochii commentario. Satis ibi innuit Magister noster in eam se partem inclinare, ut passam Virginem statuat seculo sexto vel septimo, contra quam senserit Baronius in hodierna notatione & Theodoricus Ruinart in commentario de persecutione Wandalica pag. 451, ubi ejus Acta reproducit, cum alio Ms. codice Remensi collata. Utra opinio præferenda sit, aliorum judicio relinquimus.

Helenæ. De *Helena* mirari liceat ita scribere Florentinium: *Meminerunt* (Helenæ) *Beda, Usuardus, Ado, Notkerus;* cum id de solis antepenultimo & ultimo asseri vere possit. De Beda, quem non nisi suppositium habuit, non loquor. Sed manifeste perspicere eruditus auctor potuit in Adoniana Rosweydi editione *Helenam* nullam esse, utpote in appendicem rejectam, & ab ipso quidem Mosandro asteriscо notatam, quod ipse de Faustino & Timotheo recte antea observaverat. Quod autem & *depositio* ejus & *translatio* in Hieronymianis memoretur, bene censuit Henschenius ea à posteris aucta, ut etiam sentire

tire debuit Florentinius, quando Helenæ commemorationem litteris Italicis à genuino textu discriminavit. Utcumque tamen res habeat, sive ex apographis Hieronymianis, sive ex Actis sancti Amatoris, Helena Usuardo innotuerit, certissimum est, illam ab ipso sacris tabulis inscriptam. Unde priores accepti & inserti sint, jam in aperto positum est. Vide sancti Amatoris Acta 1 Maii illustrata num. 31, & quæ paucis etiam de ea habet Tillemontius in vita sancti Germani tomo 15 pag. 11.

AUCTARIA.

Romani. PRATEN. In ecgrapho nostro sub finem adjicitur: *Senonis, sancti Romani confessoris.* Sed additamentum esse haud obscure colligo, putoque ad marginem additum. Quid de Romano illo censendum sit, videat lector in Actis hac die & XXVIII Februarii. Item in Auctariis diei præcedentis, ex HERINIEN. & REG. SUEC. sign. n. 428.

Faustini & Timothei. ANTVERP. MAX-LUBEC. AQUICINCT. VICTORIN. & UGHELLIAN. In fine solummodo addunt: *Romæ, sanctorum Faustini & Timothei.*

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDITIO *De Helena.* ULTRAJ-BELG. De Helena, hæc textui subjiciunt: *Quæ sicut in gestis sancti Amatoris legitur, & multimoda meritorum virtute claruit & miraculis effulsit.* Tum: *Romæ, sanctorum Faustini & Timothei.* In GREVENO. alius socius adjungitur.

Faustini & Timothei. CENTULEN. *In Africa, sanctorum Casti & Emilii, qui per ignem martyrium consummaverunt. Antisiodoro, sanctæ Helenæ virginis, quæ multimoda virtute claruit. Apud Corsicam, sanctæ Juliæ, quæ crucis supplicio coronata est.* Vide infra.

BRUXELLEN. Nihil sensu differt ab ANTVERP-MAX. &c. Sed Faustini & Timothei annuntiationem penultimo loco collocavit.

HAGENOYEN. Helenam præterivit. In prima annuntiatione purus, sic pergit: *Eodem die,* *De Julia.* *sanctæ Juliæ virginis & martyris, quæ capta erat in Carthagine & Eusebio est præsentata, ut ancilla, cui fidelissime illa servivit, non tamen cultum divinum prætermittens. Unde Eusebius summe eam diligebat, & pro ea quatuor alias a Felice præside Corsicæ provinciæ accipere noluit. Insuper illam nimis collaudabat. Eusebius inebriatur & Julia vi de navi tollitur, & cum consentire nollet idolis sacrificare, alapis caditur, crinibus torquetur & suspenditur, & in suspensione flagellatur; demum crucis affixione martyrium complevit. In cruce vero illa orat & obit, ac in specie columbæ ejus anima calos cunctis videntibus ascendit.* Hæc ferme ex citata superius historica narratione desumpta sunt. Sequitur: *Apud Constantinopolim, depo-* *De Constantino.* *sitio sancti Constantini imperatoris, qui dictus est magnus. Hic quoque egregie pro imperio pugnavit, ut pacem omnibus gentibus conservaret. In Chronicis invenitur. Hic etiam privilegia, primus imperator, Romanis Pontificibus & ecclesiis dedit. Decimas regales ecclesiis, & ministris Christi delegavit. Hic Constantinus primum, non per se sed per suos, ecclesiæ erat persecutor, & ideo leprosus est effectus & a lepra per beatum Silvestrum erat mundatus in baptismo, ubi Christus ei apparuit, & ideo postea factus est ecclesiæ propagator. Item in Roma ædificavit ecclesiam Salvatoris, id est sancta sanctorum. Et ecclesiam B. Petri Apostoli, quam fecit caput & matrem omnium ecclesiarum. Et S. Pauli. Et S. Joannis Baptistæ in Laterano. Igitur republica bene ordinata & ecclesia Dei miro modo exaltata, cum magna religione obiit, in Constantinopoli, & sepultus in ecclesia Apostolorum, quam ipse ædificavit. Hujus festum Græci celebrant.* Quæ hic vera falsis immiscentur, per se facile distinguet eruditus lector. Colitur Constantinus die præcedenti, ut ibi in Actis refertur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Juliæ virginis & martyris. Helenæ virginis. Casti & Æmilii, de quibus scribit beatus Cyprianus.*

ALTEMPS. *Romæ, sanctorum Faustini & Timo-* *Faustin. &c.* *thei martyrum. In Gallis monasterio quod vocatur Bonævallis* [Vallilias] *sancti Romani confessoris,* *Romani.* *alumni sancti Benedicti.* De eo satis dictum est.

FLORENTIN. *Apud Ravennam civitatem, san-* *Martiani.* *cti Martiani archiepiscopi & confessoris.* Tum STROZZIAN. *Sancti Sotheris Papæ festivitas agitur* *Sotheris.* X *Kal. Maii. Item Romæ, depositio sancti Urbani* *Urbani.* *Papæ & martyris, cujus festum agitur* VIII *Kal. Junii.* Cur hæc ibi hoc die notentur, ignoro.

BURDEGALEN. *Cauteriæ virginis & martyris.* *Quiteriæ.* *Quiteriæ* scribunt Acta nostra.

LUXOVIEN. *In pago Senonico, Vallidiacensi mo-* *Translat.* *nasterio, translatio corporis beatissimi Romani confes-* *Romani* *soris.* Vide quæ diximus ad PRATEN. supra &c.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione pura, in secunda nonnihil interpolata, de reliquo similis est codicibus supra citatis ANTVERP-MAX. &c. Sed subnectit: *Eodem die, sanctorum confessorum Sanctini & Antonii,* *Sanctini &* *discipulorum sancti Dionysii, qui successive ecclesiam* *Antonii.* *Meldensem in pontificalibus rexerunt & in Domino quieverunt.* Vide in Prætermissis. *Lemovicas,* *Lupi Le-* *sancti Lupini* [Lupi] *episcopi & confessoris. An-* *movicen.* *tisiodoro, beati Romani abbatis.* Idem est, ni fal- *Romani.* lor, qui supra aliis locis assignatur.

BELIN. Prima editione, in fine: *Romæ, san-* *Faustini &c* *ctorum Faustini & Timothei.* In altera additur: *Faustini &c* *In Gallis monasterio, quod vocatur Vallilias, sancti* *Romani.* *Romani abbatis, alumni patris Benedicti.*

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Faustini,* *Faustini.* *Timothei & Venusti. Item Maxentii & Felicis,* *Maxent. &c* *sociorum. Goswini martyris. Eodem die, sancto-* *Goswini.* *rum confessorum Sanctini & Antonii discipulorum* *Sanctini* &c. ut supra. *Lemovicas, sancti Lupi episcopi* *Lupi.* *& confessoris. Ipso die, ut dicitur lib. 3. historiæ* *Constantiæ.* *tripartitæ, depositio beati Constantini magni impe-* *ratoris confessoris. Qui ecclesiam Dei maximis privilegiis honoravit, fidem dilatavit, templa con-* *Romani.* *struxit, & plenus operibus bonis in pace quievit.* *Boni.* *Antisiodoro, beati Romani abbatis. Eodem die,* *Quiteriæ* *sancti Boni.* An non *Bovi* vel *Bobonis? In Vasca-* *&c.* *nia, Quiteriæ virginis & martyris & aliorum.*

MOLAN. Sensum prosequitur: *Quæ sicut in gestis sancti Amatoris* &c. *In civitate Antisiodoro,* *beati Vualis presbyteri & confessoris.* De quo die *Vualis.* præcedenti. *Romæ, sanctorum Faustini & Timo-* *Faustini &c.* *thei. In Gallis monasterio, quod vocatur Valli-* *Romani.* *las* &c. *Eodem die, sancti Boni.* Tum characterе *Boni.* minori: *Gosuini martyris.* De Constantino abun- *Goswini.* de dictum est. In editionibus aliis, de Helena, Romano & Bono, ut in præcedenti. Sequitur: *In Gasconia, sanctæ Quiteriæ virginis, quæ cum* *Quiteriæ.* *aliis multis egregium martyrium sustulit. Romæ,* *sanctorum Faustini & Timothei. Die vigesima se-* *Faustini &c.* *cunda, sancti martyris Basilisci.* Colitur III *Basilisci.* Martii. Demum litteris parvis: *Romæ, sancti* *Gosuini pueri & martyris.* De hoc videantur Acta.

X *Kal.* *Die* 23.

Desiderii Lingonensis.

APud Lingones, passio sancti Desiderii episcopi. Hic cum plebem suam ab exercitu Vuandalorum vexari cerneret, pro ea supplicaturus exiens, statim jugulari est jussus, quique pro ovibus sibi creditis cervicem libenter tetendit, & percussus gladio migravit ad Christum. Passi sunt autem cum eo & alii plures de numero gregis sui, & apud eamdem urbem conditi.

Puri sunt codices *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Prima occurrit variatio in nomine *Wandalorum*, ut nos & scribimus & pronuntiamus. Secutus sum tamen codices Praten. Herinien. Rosweyd. & alios, quibus ea littera in usu non est. Recte scripsit Greven. male Munerat. *Vnandalorum.* Tornacen. & Pulsanen. *Guandalorum* formant, solita satis transmutatione V in G, & forte ex hac radice *Ganda* à *Wanda*, quemadmodum variis in nominibus usuvenit, ut *Guillelmus* & *Willelmus*, *Guido* & *Wido*, *Gualterus* & *Walterus*, *Gasconia* & *Vasconia*, aliisque notatis ab Honorato Bouche in Corographia Provinciæ tom. 1 lib. 4 cap. 2 §. 5 occasione urbis *Vapingensis*, vulgo *Gap*. Hæc semel indicasse juverit, aliis etiam servitura. Et notantur hac ipsa die in Auctariis de *Guiberto* & *Wiberto* Gemblacensi. Sic 1 Aprilis *Gualerici* & *Walerici*. Alibi *Guandelbertus* pro *Wandelbertus* &c. Siquis pluribus hujusmodi delectetur, habeo quæ dissertationi non incuriosæ materiam præbeant. Altera variatio est in, *quique pro ovibus*, ut habent Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. Munerat. Greven. & alii; sensu non recto, quem correxere Pulsanen. & Molan. conjunctione inducta, legentes, *qui pro ovibus*, vel ut Munerat. *Qui mox pro.* Alterutra lectio purior est, sed nos antiquiores codices prætulimus. In Pulsanensi deest, *libenter.* In Munerato, per typothetæ errorem habetur, *alio plures*, pro *alii plures*, uti in principio *Lingonem* pro *Lingones.*

Desiderii. OBSERVATIO. Vacat hac die Beda, vacat Romanum parvum, vacant etiam, si ita loqui licet, Hieronymiana apographa, saltem quoad spectat limites laterculi nostri: intellige in iis codicibus, *Desiderium* non reperiri, nisi tantummodo ut à recentioribus adjectus est, fatente Florentinio; & sic quidem adjectus, ut perpensa annuntiandi ratione, dubium relinquatur, utrum *passio Desiderii episcopi & martyris* Lingonensi an Viennensi (qui ambo hac ipsa die recoluntur) tribuenda sit. Verba Hieronymianorum à Rabano ex iisdem codicibus, ni fallor, descripta, dubium nequaquam tollunt. Ast Florus, de Viennensi se agere diserte profitetur. Quid igitur Ado? Narrat hic illius martyrium in Chronico ad annum Christi DLXXXIII. Rursus plura de eo scripsit à Notkero fuse commemorata, aliaque in Actis nostris relata; de quibus non oscitanter egimus ad XI Februarii. At in Martyrologio suo de Desiderio Viennensi Ado non meminit, quidquid sub ejus nomine Mosander elogium adstruat, ex Chronici verbis conflatum. Atque hæc ita esse, contra Baronii Notationes evincit Florentinius, ut ante ipsum Rosweydus censuerat, qui, quæ de Viennensi Desiderio in Mosandri Adone leguntur, scripta invenerat, non in Adoniano textu, sed in ora codicis Colonienſis, atque adeo inter addita spuriaque rejecerat. Quæ itaque pro veris Adonianis haberi debent, sola exhibet laudata Rosweydi editio, eademque à Notkero descripta sunt, interjecta periodo, qua eos redarguit, qui dicebant *civitatem civium esse viventium, non cadaverum defunctorum.* Quæ autem ab Usuardo præterita? ea potissimum ad sancti martyris sepulturam spectant, de qua uti & de translationibus, de martyrii tempore, Wandalisque seu Alemannis sæculi tertii, qui hîc appellantur, consulet lector eruditam Henschenii commentationem. Sed habet hæc adversarios suos, atque imprimis Tillemontium tomo 11 à pag. 648, ubi de Desiderii hujus nostri Actis disserens, Henschenii sententiam ex professo impugnat, contenditque non ad sæculum tertium, sed ad initium quinti, desiderii martyrium revocandum esse. Ego utriusque opinionis momenta aliorum examini subjicio. Ipsorum Actorum seriem Gallicam tradit laudatus Tillemontius tomo eodem à pag. 539, quorum Adonis textus, breve compendium est, noster vero ex Adone fere ad verbum contractus. Atque hæc simplex & vera Usuardi lectio. Wandelbertus hoc disticho Desiderium laudavit:

Lingonicam decima Desiderius sacrat urbem
Antistes martyrque Dei galeatus honore.

AUCTA-

AUCTARIA.

IN Pratensi nostro apographo sub finem legitur: *Loco Sigestro, dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ & sancti Sequani.* Vix dubito, quin ea recentius ad marginem apposita sint, atque adeo puritati codicis nihil officiant, ut alibi notavimus.

Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. & Editio Ultraj-Belg. Textui puro subdunt: *In Hispaniis, natale sanctorum Epitici & Basilei episcopi.* Alii scribunt *Epicteti* vel *Epictiti*; *Epitacii* vel *Epitasii*. Vide Acta. *Epitici & Basilei.*

Centulen. *Apud Linguones, passio sancti Desiderii martyris. Cum plebem suam ab exercitu Wandalorum vastari cerneret, ad regem eorum supplicatum exiit, a quo statim sententiam decollationis accepit. Passi sunt cum eo* [sequentia, ab alia manu] *quamplures de numero gregis.* De Desiderio Lingon.

Bruxellen. Sic incipit: *Apud Hispaniam, natale sanctorum Epitecti & Basilei. Apud Lingones, passio sancti Desiderii episcopi. Qui cum plebem suam ab exercitu Wandalorum vastari videret, ad regem ipsorum pro suis supplicaturus exivit. A quo jussus est statim jugulari; & ipse pro ovibus sibi creditis cervicem libenter extendens, gladio percussus migravit ad Christum. Sed percussor ejus mox amentia correptus interiit. Passi sunt etiam cum eo & alii plures de numero sui gregis, qui secum apud eamdem urbem conditi sunt.* Et apud Viennam, *natale sancti Desiderii episcopi. Qui in territorio Lugdunensi in villa Prisciliaco, consilio Brunechildis, à Theodorico rege lapidibus obrutus, martyrii gloriam invenit. Et modo martyr sepultus in Viennensi ecclesia, honorifice servatur. Apud Gemblacum, sancti Witberti. Qui inter nobiles Lotharingiæ milites primus, militiæ deposito & religionis accingens se cingulo, Gemblacense cœnobium fundavit.* Epitici &c. De Desiderio Lingonen. Desid. Vien. Witberti.

Hagenoyen. Incipit à Desiderio Viennensi, fere ut in Adone Mosandri. In Desiderio Lingonensi satis purus est. Tum perperam adjicit *Helenam, Faustinum* & *Timotheum*, de quibus die præcedenti. Tum: *In Hispania, sancti Epicteti martyris & Basilei episcopi & confessoris.* Epicteti & Basilei.

Aquicinct. & Ughellian. Eadem habent in fine, quæ octo codices supra. Nempe: *In Hispaniis, sanctorum Epictiti* vel *Epitici & Basilei episcopi.*

Matric-Cartus-Ulttraject. *Desiderii episcopi & martyris, cum pluribus de grege suo. Lucii, Montani, Flaviani cum sociis eorum.* Vide & hos & socios melius in Actis expressos. *Groyberti confessoris.* Guibertum Gemblacensem, ni fallor, indicat, vel Wibertum Fritlarien sem. Lucii & sociorum. Groyberti.

Reginæ Suec. signatus num. 130. *Romæ, sanctorum Faustini & Timothei. In Africa, sanctorum Casti & Æmilii.* Vide quæ de utraque annuntiatione dicta sunt ad diem præcedentem. Faustini &c. Casti &c.

Vatican. num. 5949. *Romæ, sanctorum Faustini & Timothei.*

Caudiacen. Prioratus. *Magno-loco, adventus reliquiarum S. Austremonii episcopi & martyris.* Colitur 1 Novembris. Adventus Reliquiarum Austremonii.

Remens. SS. Timothei & Apoll. *Autissiodori, depositio & translatio corporis S. Helenæ.* Die præcedenti, in textu Usuardino posita est. Helenæ.

Editio Lubeco-Col. In textu satis pura, addit: *In Hispaniis, natale sanctorum Epictici & Epitici &c. Basilei episcopi, martyrum. Apud Viennam, sancti Desiderii episcopi & martyris, qui passus est in territorio Lugdunensi in villa Prisciliaco. Qui martyr modo sepultus in Viennensi ecclesia, ubi honorifice servatur.* Vide supra Observationem. Desid. Vien.

Belin. *In Hispaniis, Epitacii episcopi & Basilei. Ipso die, sancti Mercurialis episcopi & confessoris.* Vide Prætermissos & xxx Aprilis. Mercurialis

Greven. *In Africa, sanctorum Lucii & Quinti, Montani & aliorum. In Hispaniis, natalis sanctorum Epictici & Basilei episcopi, martyrum. Apud Viennam, sancti Desiderii episcopi & martyris. Qui passus quidem in territorio Lugdunensi, villa Prisciliaco* [Prisciniaco] *sed modo Viennæ quiescit. Nicomediæ, Theopompi episcopi & martyris. Qui pro fide Christi missus in clibanum accensum, die integro & nocte illæsus perduravit. Deinde carceri, negato cibo incluſus, à Domino confortatus, tandem vero cum Senesio à se converso, martyrii gloriam adeptus est.* De iis jam sæpius. Vide in indice Prætermissorum. *Guillelmi martyris Rossensis. Cujus corpus cum jaceret occultum, divinitus per miracula revelatum fuit. Mercurialis episcopi & confessoris.* De quo in Belino. *In Frislaria Hassiæ, sancti Wiberti monachi & confessoris.* Differtur ad XIII Augusti. *Calixtæ nobilis Romanæ.* Vide Prætermissos. Lucii &c. Epictici &c. Desid. Vien. Theopompi. Guillelmi. Mercurialis Wiberti. Calixtæ.

Molan. De Epitacio & Basileo, atque item de Mercuriale, Belini textum descripsit. Tum: *In Gemblaco monasterio, natale sancti Guiberti patris nostri ac fundatoris, confessoris præclari in miraculis. Item Viennæ, natale sancti Desiderii episcopi, qui passus est in territorio Lugdunensi.* De Guillelmo Roffensi, ut supra, sed charactere minori. Editiones aliæ, primo agunt de Guiberto, post de Desiderio, ut supra. Tum: *Die vigesima tertia, sancti patris & confessoris Michaëlis episcopi Sinadæ.* De Epitacio &c. & Mercuriale, ut jam dictum est. In fine, charactere minori: *In Anglia, civitate Roffensi, passio sancti Guilelmi.* De Guiberto Desiderii Viennens. Michaëlis. Guilelmi.

IX *Kal.* *Die* 24.

NAtalis Manahen, Herodis Tetrarchæ collactanei, Doctoris & Prophetæ sub gratia novi Testamenti; apud Antiochiam in Christo quiescentis. Item beatissimæ Joannæ, uxoris Chuzæ, procuratoris Herodis, quam commemorant Euangelistæ. In portu Romano, natalis sancti Vincentii martyris. In Galliis civitate Namnetis, beatorum martyrum Donatiani & Rogatiani fratrum, qui prò constantia fidei in carcerem missi, & in equulei catasta suspensi ac laniati Manahen. Joannæ. Vincentii. Donatiani & Rogatiani.

niati, deinde lancea militari perfossi, novissime capita eorum præcisa sunt. Apud Histriam, sanctorum martyrum Zoëlli, Servilii, Felicis, Silvani & Dioclis.

Zoëlli & sociorum.

Ex *Praten. Herinien. Antverpien.* & *Max-Lubec. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In solo Pratensi habetur *conlactanei*, melius reliqui cum textu. Greven. legit, *apud Antiochiam quiescentis*, omittens, *in Christo*. Herinien. Antverp. Max-Lubecana & Greven. ponunt *Cuzæ*, Rosweyd. *Chusæ*, nos cum plerisque *Chuzæ*. Antverp-major, opinor amanuensis vitio, pro *Chuzæ*, scribit *cujusdam* indeterminate. Bene in Pratensi legitur *Nannetis*, male in Antverp. & Max-Lubec. *Nampnetis civitate*, pessime in Munerato *Nanunetis*. Sequimur codicum torrentem, qui uniformiter habent *Namnetis*. In Antverp. majore pro *Histriam*, in quo codices conveniunt, est, *Historiam*. Cetera, ut *Mananen*, *Zoeli*, *Servili*, *Fælicis*, *Dyoclis* &c. inter scriptoria sphalmata reputanda sunt. *Johannæ*, an *Joannæ* præferas, nihil interest; valeat paroemia: Loqui cum multis, sapere cum paucis.

Manahen.

OBSERVATIO. *Manahen* & *Joanna*, Chuzæ uxor, nec Hieronymianis, nec Bedæ aut sequacibus, nec Romano parvo noti, ab Adone primum consignati sunt, cujus verba simpliciter descripsere Usuardus & Notkerus. De utriusque Sancti elogio dubitandum omnino non est; quæ de Manahen dicuntur, accepta sunt ex Actibus Apostolorum cap. 13. De Joanna meminit Lucas cap. 8 v 3 & cap. 24 v 10. Quomodo apud Græcos cum aliis unguentiferis mulieribus colatur, explicat Papebrochii sylloge historica. *Vincentii* commemoratio ex codicibus Hieronymianis profluit, iisdem ferme terminis quibus in textu nostro exprimitur. Romanum parvum positionem neglexerat, sed ea ab Adone restituta, inde ad nos transiit. Atque hæc solum de eo tradita supersunt. Exstant etiam apud Hieronym. *Donatianus* & *Rogatianus* fratres germani martyres, quales itidem à Rabano vocantur, ex eodem fonte ab Adone hausti, sed satis simpliciter, utpote nullo præterea ornati elogio. Usuardina sunt, quæ in laterculo recitamus, ex Actis accepta. Hæc vero tanta gravitate & simplicitate scripta sunt, licet diu post martyrium, ut ab omnibus inter sincera numerentur; qualia censuit Ruinartius à pag. 294. Eadem Gallice refert Tillemontius tomo 4 à pag. 491, nec ejus notatio pag. 732 quidquam affert, quod ipsorum Actorum auctoritati magnopere deroget. Ex illis ipsis martyrii seriem pluribus prosecutus est Notkerus, sed hæc præter nostrum propositum. Hos duos solos celebrat hodie Wandelbertus:

Joannæ.

Vincentii.

Donatiani & Rogatiani.

Donatianus Namnetis cum Rogatiano
Fratre, pie exornat fidei certamine Nonam.

Atque hactenus recte procedunt omnia. Annuntiatio ultima non nihil facessit negotii, in eo nimirum, quod perperam *Istriæ* adscribantur, qui *Syri* potius dicendi sunt. Confusionis auctor videtur esse auctor Romani parvi, ex quo Ado, quem de more, nullo prævio examine, secuti sunt Usuardus & Notkerus. Scripserat Romanum parvum; *In Istria*, *Zoëlli & Silvani*, male *Istriam Syriæ* substituens. Servata positione socios ex eadem classe adjunxit Martyrologus Viennensis, atque ita in Nostrum, aliosque, & quidem in Romanum hodiernum promanavit error, correctus à Florentinio & Henschenio, apud quos rem accuratius discussam invenies. Excusandusne sit Usuardus, non examino. Etiam fallentibus ductoris sui vestigiis, ut jam toties ostensum est, insistere assuevit, & nos qualemcumque ejus sententiam, ut fert instituti nostri ratio, reddere profitemur.

Zoëlli & sociorum.

AUCTARIA.

TORNACEN. Rescisso Donatiani & Rogatiani elogio, purum exhibet Adonis textum. In fine autem adjicit: *Ipso die, beatæ Posinnæ virginis.* Quæ infra denuo recurret. Sed in Actis sub *Pusinnæ* nomine relata est XXIII Aprilis, & nos eo die in Auctariis de ea meminimus.

Posinnæ.

PULSANEN. Purus usque ad *Vincentii martyris*, cetera omnia prætermisit.

LOVANIEN. Refert etiam Adonem purum, expuncto martyrum Namnetensium elogio.

CENTULEN. *Apud Antiochiam, natale sancti Manahen, Herodis Tetrarchæ collactanei, Doctoris, Prophetæ sub gratia novi Testamenti.* In Joanna purus est. *In Galliis civitate Namnetis, beatorum Rogatiani & Donatiani martyrum. Apud Histriam, sanctorum Zoëlli, Servilii, Felicis, Silvani & Dioclis.*

Textus contractus.

BRUXELLEN. In textu solito purior, in fine adjicit: *Item translatio sancti Dominici patris & fundatoris Ordinis Prædicatorum.* Hæc remittenda est ad diem quo colitur IV Augusti.

De Translatione Dominici.

HAGE-

HAGENOYEN. Ità incipit: *Apud Antiochiam, natale beati Manahen* &c. In quo à germano textu deficit; de cetero in reliquis satis purus.

MATRIC-CARTUSIÆ-ULTRAJECT. Primo loco: *Donatiani & Rogatiani fratrum.* De quibus ad marginem: *In honorem istorum martyrum est constituta quædam domus Ordinis nostri propè Nanetas, ubi requiescunt aut passi sunt.* Sequitur in textu: *Zoëlli martyris cum socijs. Manahen Herodis collactanei, Doctoris & Prophetæ sub gratia novi Testamenti. Joannæ uxoris Chusæ, quam commemorant Euangelistæ.* *De Rogat. &c.*

AUGENS. Canonicorum Regularium. *Ipso die, beatæ Posinnæ virginis.* *Posinnæ.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Manahen.* Habet: *Et in Istria, Sylvani & Felicis.*

STROZZIAN. *Bononiæ, translatio B. Dominici confessoris, in qua ex corpore ejus virgineo tanta manavit odoris flagrantia, ut omnium aromatum odorem superaret, quo, anno decimo tertio ab ejus obitu, de mandato Domini Papæ Gregorii IX celebrata fuit ab archiepiscopo Ravennate & multis aliis episcopis.* Nota est dies quo colitur IV Augusti. *De Translat. Dominici.*

REMENS. sanctorum Timothei & Apollinaris. *In vico Rausiono, super fluvium Matronam, depositio sanctæ Posinæ virginis.* *Posinæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Orditur à Rogatiano & Donatiano, ut in textu. Tum: *Apud Histriam* &c. Dein: *In portu Romano* &c. Sequitur: *Ipso die, natalis sancti Manahen* &c. Demum: *Item beatissimæ Johannæ uxoris Chuzæ, procuratoris Herodis prædicti, quam commemorant Euangelistæ. Quæ mortuo marito, Dominum Jesum Christum sequebatur ubique prædicantem, & largiter ei & suis discipulis de suis facultatibus ministravit; habens sociam sibi similem & affectu pariter & in effectu, scilicet sanctam Susannam, de quibus Lucas ponit, & aliæ multæ mulieres sequebantur Dominum Jesum Christum. In Lombardia, civitate Bononia, translatio sancti Dominici confessoris primi Ordinis Prædicatorum. Colonia Agrippina, in ecclesia ad sanctæ Mariæ gradus, adventus quarumdam reliquiarum sancti Annonis ejusdem civitatis archiepiscopi & confessoris.* Vide die natali IV Decembris. *De Joanna.* *Translat. Dominici.* *De reliquiis S. Annonis.*

BELINI prima editio ordinem invertit & nomina pleraque turpiter corrumpit. In altera sub finem adjungitur: *Item Bononiæ, translatio beati Dominici confessoris, in qua ex corpore ejus virgineo tanta emanavit odoris fragrantia, ut omnium aromatum suavitatem superaret. Quæ anno XIII ab ejus felici obitu, de mandato Domini Papæ Gregorii IX celebrata fuit ab archiepiscopo Ravennate & multis aliis episcopis.* *De Translat. Dominici ut supra.*

GREVEN. *Civitate Tergestina, sancti Servuli martyris, tempore Numeriani imperatoris, qui cum sacrificare contemneret, nervis cæsus, in equuleo suspensus torquetur, lateraque illius ungulis lacerantur. Deinde depositus, oleo ferventi perfusus, cum redderetur constantior, gladio animadverti jubetur.* Est *Zebelli* & *Secundini* socius, qui vere Istriæ tribuendi sunt. *Anolini martyris, qui cum esset custos carceris, a sancto Urbano cum tribunis conversus, pro Christo cum eisdem occisus, triumphavit.* Rejicitur in diem sequentem. *Civitate Bononia, translatio sancti Dominici confessoris, de cujus corpore, cum levaretur, mira odoris suavitas emanavit. Colonia Agrippina, in ecclesia ad gradus Mariæ, translatio quarumdam reliquiarum sancti Annonis episcopi & confessoris.* *De Servulo.* *Anolini.* *Translat. Dominici.* *De rel. Ann.*

MOLAN. *Item Bononiæ, translatio beati Dominici* &c. ex BELINO. Tum: *Translatio sancti Lamberti.* Dies natalis est XVII Septembris. Sequitur typis minoribus: *Eodem die monasterio Lirinensi, Vincentii presbyteri, qui librum vere aureum conscripsit, pro Catholicæ fidei antiquitate & veritate, adversus profanas omnium hæreseon novitates.* In posterioribus editionibus nescio cur omittatur hæc annuntiatio, solumque agatur de translationibus sancti Lamberti & S. Dominici. *Translat. Lamberti.* *Vincentii Lirinensis.*

VIII *Kal.* *Die* 25.

ROmæ via Numentana, natalis beati Urbani Papæ & martyris, cujus doctrina, sub persecutione Alexandri, multi martyrio coronati sunt. Mediolani, sancti Dionisii episcopi & confessoris, qui apud Cappadociam pro fide Catholica damnatus exilio, ibidem primo quievit, postea vero reliquias corporis ejus, per sanctum Basilium præfatæ urbis episcopum receptas, beatus Ambrosius condigno honore condidit. Apud Mesiam civitate Dorostoro, sanctorum martyrum Passecratis, Valentionis, & aliorum duorum simul coronatorum. In territorio Trecassino, sancti Leonis confessoris. *Urbani.* *Dionysii.* *Passcratis & sociorum.* *Leonis.*

Codices quatuor puri sunt, *Praten. Herinien. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Numentana* scribunt omnes, & nos scripsimus, licet non ignoremus legendum, *Nomentana.* Rursus conveniunt omnes in, *cujus doctrina*, solus Greven. vocem de suo inseruit, cujus *prædicatione* & doctrina. Reliqui item *Dionisii*, cum codicibus, tametsi alibi, ni fallor, correxerim. *Condigno honore* bene & recte scripserunt fere omnes; Herinien. tamen & Greven. habent *cum digno* honore. *Mœsiam* optime posuit codex Pratensis; ignoscat lector, si codices omnes alios sequor, in quibus male, sed tamen expressissime habetur *Mesiam.* Sic *Pascratis*, ut fert Græca significatio, præferendum putamus, sed eâdem ducti auctoritate legimus *Passecratis. Duûm*, pro *duorum*, posuit Pratensis; præstat hîc certe aliorum orthographia. *Capaduciam, Valencionis* & siquæ sunt hujusmodi, vix indicare operæ pretium est.

Urbani. OBSERVATIO. *Urbani* memoriam ſic ferme recolunt Hieronymiani omnes : *Via Nomentana miliario* VIII, *natalis Urbani epiſcopi* ; & in iiſdem immediate ſequitur: *In cimiterio Prætextati*, *Doroſtori*: quæ cum ita ordinata nihil ſignificent, videtur cœmeterium iſtud, cum Urbani annuntiatione conjungi debere ; quæ eſſet diſparatiſſimorum combinatio ; nempe *viæ Appiæ*, ad quam certum eſt ſpectare *Prætextati cœmeterium*, cum *via Nomentana*, longe inde diſſita. In his explicandis criticen ſuam exercet Florentinius. Beda & ex eo Rabanus, ſimplicius legunt : *Romæ*, *natale Urbani Papæ & confeſſoris*, *cujus doctrina multi martyrio coronati ſunt.* Ubi certo alluditur ad Cæciliam ſocioſque martyres ab Urbano Papa inſtitutos. Aliter loquitur Romanum parvum : *In cœmeterio Prætextati*, *ſancti Urbani epiſcopi & martyris.* Hæc à Beda non ſolum ſtylo, ſed ipſa re ſummopere differunt. Audi modo liberaliorem Adonis phraſim : *Romæ via Numentana*, *in cœmeterio Prætextati*, *natalis ſancti Urbani epiſcopi & martyris. Cujus doctrina*, SUB PERSECUTIONE ALEXANDRI, *multi martyrio coronati ſunt.* Vides hîc, opinor, male collecta eſſe & *perſecutione Alexandri* aucta, quæ ferme in Hieronymianis, Beda & Romano parvo repererat, ſervato *martyris* titulo, quem Noſter, expuncto tamen recte cœmeterio, ex præfato Adone, cum reliquo ſuo textu mutuatus eſt. Hæc ſunt Martyrologorum noſtrorum placita, cum quibus conferenda & componenda Allatiani & Frontoniani Kalendarii verba : *Die* XXV (Maii) (Allat. VIII *Kal Junii*) *natal. S. Urbani confeſſoris atque Pontificis*, *via Appia.* Scio equidem *confeſſoris* & *martyris* appellationes ad ſanum ſenſum cum Henſchenio optime reduci poſſe, & quidem in Sacramentario Gregorii Urbanum Papam in oratione *martyrem* compellari. Scio & Wandelbertum ita canere :

Octava Urbanus meritorum ſtemmate fulget
Inſula quem doctrina ſimul ſanguiſque beavit.

Scio denique Acta ipſa, quæ à Romanis Notariis conſcripta eſſe cenſuit Henſchenius, Urbani Papæ martyrium fuſe deſcribere. At non æque clare perſpicio, qua ratione vetuſta illa Allatii & Frontonis Kalendaria, Beda & Rabanus, martyres à confeſſoribus diſerte ubique & expreſſe diſtinguere ſoliti, cum ceteris Martyrologis & citatis Actis conciliari vere & ſolide poſſint. Viam aperuit Tillemontius tomo 3 pag. 686, ubi *Urbanum epiſcopum & martyrem* ab *Urbano Pontifice & confeſſore* diverſum dici poſſe exiſtimat ; atque una lites componi, circa corpus Romæ & alibi aſſervatum ; quò appoſite reducenda erunt, quæ recte diſſeruit Henſchenius pag. 10 num. 18. Quodque in hoc ſyſtemate ad explicanda Martyrologia conduceret maxime, poſſet *Urbanus epiſcopus & martyr* ſepultus fuiſſe *via Nomentana*, *milliario* VIII ab Urbe, iſque ſubinde in Galliam tranſlatus eſſe : alter vero *Papa*, *in cœmeterio Prætextati via Appia*, cujus corpus ibi remanſerit, primum à Paſchale I in Urbem tranſlatum, inventumque ſubinde anno MDXCIX. Conjectura eſt, quæ de cetero nihil officiet titulo *martyris* Urbano Papæ paſſim aſſerto, utpote qui illum variis confeſſionibus promeritus ſit, æque ac plurimi alii, ut notiſſimum eſt. Majoris momenti quæſtio agitatur circa Actorum ipſorum ſinceritatem ab Henſchenio defenſam, à præfato Tillemontio acriter oppugnatam, iis inter cetera argumentis, quibus ſub imperatore Alexandro, apertam perſecutionem & publica martyria nequaquam admittenda contendit. Et hæc ferme eadem adverſus Cæciliæ & ſociorum paſſionem recurrunt, ut verbo indicavimus XIV Aprilis. Nequid hîc temere definiamus, aut extra propoſitum evagemur, omnia tutiùs ad XXII Novembris de integro examinanda explicandaque remittimus.

Dionyſii. *Mediolano*, *depoſitio Dionyſii epiſcopi*, diſerte notatur in Hieronymianis apographis. Silent Beda cum ſuis & Romanum parvum. Elogium à Noſtro hîc in textu recitatum Adonis eſt, idque Notkerus deſcribere non prætermiſit, adjectis aliis, quæ nec referre nec examinare noſtri fori exiſtimo. Dionyſii labores pro Catholica fide egregie exantlatos, ex variis Patribus collegit & accurate digeſſit Papebrochius. *Doroſtorenſes martyres* in Hieronymianis tranſpoſitos, ex ipſis tamen erutos, à Noſtro & Notkero, vere ex Adone tranſumptos eſſe oportet, utpote qui in nullis Martyrologis antiquis aliis reperiantur. Bini an terni ſocii, an forte quaterni fuerint, non habeo unde definiam. Nec definivit Henſchenius, qui conſarcinatoris pſeudo-Chronici Dextrini commentis procul amandatis, Sanctorum noſtrorum encomia ex Græcorum monumentis veriſimiliora ſubſtituit. Certiſſima eorum laus eſt in Actis ſancti *Julii*, de quibus agemus XXVII Maii, ubi utriuſque nomen *Paſcratis* & *Valentionis* exprimitur cum *Eſichyo* etiam procul dubio martyre, ut refertur XV Junii, ſed nulla aliorum facta mentione, niſi forte Julius ipſe & Eſichyus *duo* illi aliorum *ſocii* cenſeantur. De *Leone Trecaſſino* præter Uſuardum, ex veteribus nullus loquitur, & is quidem in pluribus codicibus Uſuardinis, non optimæ notæ, præteritus eſt. Nobis ſufficere debet, præſtantiorum auctoritas. Pauca de eo ſuperſunt, quæ ſylloge ſua hiſtorica Henſchenius complexus eſt. Supereſt *Eleutherius Papa* ab Adone cum elogio, à Notkero aucto, hac die collocatus, cujus certum

Paſcratis & ſociorum

Leonis.

De Eleutherio Adonis.

certum est Usuardum nec hîc nec alibi meminisse. Conjectando aut divinando rem non conficiam: cujusmodi esset, si Adonis textum eatenus revocarem in dubium, aliove modo suspectam redderem annuntiationem, in Adone tam clare expressam. Qui plura cupit, adeat Acta, XXVI Maii. Nobis dubium nullum est, quin genuinum Usuardum hac etiam die repræsentaverimus.

AUCTARIA.

TORNACEN. Mutilat elogium Dionysii à, *primo quievit*, usque ad annuntiationis finem. Cetera purissimus est.

PULSANEN. In Urbano purus, totum Dionysiii elogium truncat. Deest annuntiatio tertia. In fine purus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. LOVANIEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. Omittunt annuntiationem ultimam de Leone. LEYDEN-BELG. male notat S. Francisci *stigmata*, voluit indicare *translationem*.

ROSWEYD. In Urbano purus, secundo loco
Eleutherii. inserit: *Item Eleutherii Papæ, qui sedit annis* XV *& sepultus est juxta Petrum Apostolum.* Sequitur reliquus textus. Tum in fine: *Item in Britannia*
Aldelmi. *insula, civitate Magidulfi, depositio sancti Al-*
Sulpitii &c. *delmi episcopi & confessoris. Item Sulpitii & Serviliani.* Data sunt postremorum Acta XX Aprilis.

ANTVERP-MAJ. Leonem *episcopum* tacit, additque in fine: *Item in Britannia insula, civitate*
Aldelmi. *Enagidulfi* [vel *Magidulfi*] *depositio sancti Aldelmi episcopi & confessoris.*

MUNERAT. In fine: *Ipso die, sanctarum Mariæ*
Mariæ Jacobi &c. *Jacobi & Salome, sociarum matris Domini.* Alii celebrant earumdem *translationem*. Vide quæ de ipsis dicuntur in Prætermissis.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt; *Apud Assisium, translatio sancti*
Translat. *Francisci* (*beatissimi patris nostri* inquiunt ALBERGEN & DANIC.) *quæ anno Incarnationis Domini* MCCXXX, *sub Domino Papa Gregorio* IX *facta est.* Addunt iidem codices (LEYDENSEM excipe) de Urbano post, *coronati sunt: Hic post*
De Urbano. *beatum Petrum sextus decimus, constituit ut omnia vasa altaris essent aurea vel argentea, vel saltem stannea.* Porro omnes omittunt, *sancti Leonis.*

CENTULEN. *Romæ, sancti Urbani Papæ & martyris, cujus doctrina sub persecutione Alexandri*
Textus fere purus. [multi] *martyrio coronati sunt. Mediolani, beati Dionysii episcopi & confessoris. Apud Mesiam* &c. ut in textu. *In territorio Trecassino, sancti Leonis confessoris & monachi.*

BRUXELLEN. Longius Urbano elogium texit; sed præstat ea ex Actis cognosci. In reliquo textu satis purus est. In fine addit: *Apud Assi-*
Translat. *sium, translatio sancti Francisci, fundatoris Ordinis fratrum Minorum.* Notissimus est dies natalis IV Octobris, quo omnia remittenda sunt.

HAGENOYEN. Alia de Urbano comminiscitur, hic prætercunda. In reliquis purus est.

AQUICINCT. Post *Papæ & martyris*, interserit: *Hic fecit ministeria omnia sacrata argentea,*
De Urbano. *& patenas argenteas quindecim posuit.* In fine est:
Aldelmi. *In Britannia, Maldubiensi monasterio, sancti*
Eleutherii. *Adelmi episcopi & confessoris. Romæ, sancti Eleutherii Papæ & martyris.*

VICTORIN. *Item Eleutherii Papæ. Hic con-*
De Eleutherio. *stituit ut nulla esca repudiaretur à Christianis, quæ rationalis & humana esset. Et in territorio Reatino,*
Maronis. *sancti Maronis martyris.* Videatur elenchus Prætermissorum.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Urbani Pa-*
Mariæ Jac. *pæ & martyris. Mariæ Jacobi & Salome. Canionis martyris cum filio.* (*Cononis*, ni fallor, qui colitur XXIX Maii.) *Passecratis martyris cum so-*
Canionis. *ciis. Dionysii episcopi Mediolanensis, cujus reliquias beatus Ambrosius exaltavit.*

REG. SUEC. signatus num. 130. *Et in terri-*
Maronis. *torio Reatino, sancti Maronis martyris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Leonis*. Adjectum: *Beneventi, sancti Secundi episcopi & con-*
Secundi. *fessoris, in sancta Sophia.* Hunc *Secundum* fateor me ignorare. *Romæ, sancti Eleutherii Papæ, qui*
Eleutherii. *præfuit ecclesiæ annis* XV. *Et sancti Canionis mar-*
Canionis. *tyris.* Eumdem forte intelligit, qui in Actis ponitur, episcopus Afer &c. Vide ibi.

FLORENTIN. *Florentiæ in patribus Tusciæ, na-*
De Zenobio *tale sanctissimi Zenobii, ejusdem civitatis episcopi, qui dum viveret, adeo vita & miraculis claruit, ut in virtute sanctæ Trinitatis mereretur fieri trium mortuorum suscitator. Vixit annos* XC, *& requievit in Domino anno ab incarnatione* CCCCXXIV. *Ad cujus sanctitatis commendationem, dum corpus ejus transfertur ab ecclesia sancti Laurentii, die* XXVI *Januarii, ad ecclesiam majorem prædictæ urbis, feretrum ulmum siccam casu tetigit, quæ mox coram omnibus floruit. Apud Assisium, translatio*
Translat. Francisci. *sancti Francisci confessoris, anno Domini* MCCXXX. *Eodem die, sancti Bonifacii Papæ. Item translatio*
Bonif. PP. *sanctissimi Stephani martyris de Constantinopoli in*
Translat. Stephani. *Venetias, ad monasterium sancti Georgii majoris, anno* MCX. Vide quæ de hac translatione Protomartyris, an fortasse alterius Stephani Junioris &c. in Prætermissis dicuntur.

EDITIO LUBECO-COL. De Urbano, præter
De Urbano. *vasa altaris* &c. addit: *Hujus tempore cœpit eccle-*
Translat. Francisci. *sia primum prædia possidere.* In Dionysio & Dorostorensibus satis purus, Leonem omittit. Tum: *Apud Assisium* &c. ut ULTRAJECT &c supra. *Eodem die, sancti Adelmi* [Aldelmi] *epi-*
Aldelmi. *scopi & confessoris. Ipso die, translatio sanctarum*
Translat. *Mariæ Jacobi & Mariæ Salome, sororum sanctæ*
M. Jacobi *Dei genitricis Mariæ. Item translatio sancti Goaris &c.*
Item Goar. *presbyteri & confessoris.* Dies natalis est VI Julii.

BELIN. Ante *Leonis*, interjicit: *Apud Flo-*
rentiam civitatem Tusciæ, natale sanctissimi Cenobii [Zenobii] *ejusdem civitatis episcopi.* Post
Zenobii. *Leonis*, addit: *Eodem die, sancti Bonifacii Papæ.*
Bonifacii. *Apud Assisium, translatio sancti patris Francisci.*
Translat. *Et alibi: Item translatio sanctissimi Stephani* &c.
Francisci. ut FLORENTIN. In posteriori editione paria omnia, sed de Francisco, hoc modo: *Apud Assi-*
Et Stephani. *sium, translatio sancti patris Francisci, institutoris*
De transl. *fratrum Minorum, cujus venerabile corpus, cru-*
Francisci. *cifixi stigmatibus velut pretiosissimis margaritis ornatum, anno Domini* MCCXXX, *fratribus ad generale Capitulum Assisii congregatis, ab ecclesia sancti Georgii, in qua primum locum quietis acceperat, ad basilicam in ipsius honorem constructam, octavo Kalendas Junii translatum, condigno ibidem honore situatur.* Jam diximus remitti ad IV Octobris.

GREVEN. *Eodem die, vel secundum alios, se-*
Eleuth. PP. *quenti, Romæ, sancti Eleutherii Papæ. Hic litteras accepit à Lucio Britanico rege, petente, ut per ejus mandatum Christianus fieret. Cumque rex ipsi Ecclesiam annis* XXI, *mensibus* VI, *martyrii palmam*

Maximi &c. Barctwardi & Dictw. Canionis. Niceti. *mam adeptus est; sepultus in Vaticano. Item sanctorum Maximi & Venerandi martyrum. Barctwardi & Dictwardi martyrum.* Vide Prætermissos, in *Morado. Canionis episcopi & martyris. Niceti martyris, qui Gothus gente, cum fidem Christi abnegare nollet, à Gothis in ignem missus, coronam martyrii adeptus est.* Vide Prætermissos. *Florentiæ, beati Zenobii episcopi & confessoris. Qui, ut testatur Antoninus parte 2 Chronicæ suæ, sanctitate vitæ & miraculorum gloria saluberrimaque doctrina, multum Ecclesiæ Dei profuit, præcipue in Tusciæ partibus, tempore Damasi Papæ. Adelini* [Aldelmi] *episcopi Schirburnensis in Anglia, confessoris. Mutii abbatis, qui primo princeps latronum fuit: deinde conversus, in sanctitate maxima, solitariam vitam duxit. Panem cælitus missum, Dominico die gustans, cibum alium non requirebat. Item Mutii alterius, qui cum filio annorum octo, monasterium ingressus, ad abbatis imperium eumdem filium in flumen projecit, revelatumque fuit abbati, meritum Abrahæ Patriarchæ, Mutium in hoc facto sibi acquisisse.* Vide de utroque Mutio Prætermissos. *Apud Assisium, translatio sancti Francisci confessoris. Translatio sancti Goaris presbyteri & confessoris. Translatio sanctarum Mariæ Jacobi & Salome, sororum sanctæ Dei genitricis.* *Zenobii. Aldelmi. Mutii. Mutii alt. Transl. Fr.* *Item Goar. Et M. Ja. &c.*

MOLAN. *Apud Florentiam Tusciæ, natalis sanctissimi Zenobii, ejusdem civitatis episcopi. Eodem die, sancti Bonifacii Papæ. Apud Assisium, translatio sancti patris Francisci, institutoris* &c. ex altera BELINI editione. *Item translatio sanctissimi Stephani* &c. ut FLORENTIN. Minoribus autem litteris: *Adelmi episcopi Schirburnensis in Anglia, confessoris.* Editiones aliæ sic habent: *In Britannia, monasterio Maldubiensi, sancti Adelmi episcopi & confessoris.* Sequitur de Zenobio, Bonifacio, Stephano & Francisco, ut supra. Dein: *Die vigesima quinta, inventio tertia pretiosi capitis præcursoris.* Vide elenchum Prætermissorum. Demum alio charactere: *Eodem die, sancti Aurelii, Redicianæ civitatis episcopi, qui cum Dionysio Mediolanensi episcopo sepultus est, ac tandem in Hirsaugiense cœnobium translatus, à Nottingo episcopo ejus fundatore.* In nullo alio codice memoratum reperimus. Remittitur in Prætermissis ad diem IX Novemb. *Zenobii. Bonifacii. Transl. Fr. Transl. Ap. Aldelmi. Inv. c. 1. Aurelii.*

VII *Kal.* *Die* 26.

Quadrati. APud Athenas, natalis beati Quadrati episcopi, Apostolorum discipuli, qui persecutione Adriani, Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide & industria sua congregans, etiam librum pro Christianæ religionis defensione edidit, plenum fidei, & Apostolica doctrina dignum. Romæ, sanctorum martyrum Simmitrii presbiteri & aliorum viginti duorum. Ipso item die, sancti Quadrati martyris, in cujus solemnitate sancti Augustini sermones habiti inveniuntur. Tuder Tusciæ, natalis sanctorum Felicissimi, Eraclii, Paulini. In territorio Autisiodorensi, passio sancti Prisci martyris, cum ingenti multitudine. In Britanniis, sancti Augustini episcopi & confessoris, qui missus à beato Papa Gregorio, primus genti Anglorum Christi Euangelium prædicavit. *Symmetrii & aliorum. Quadrati. Felicissimi & socior. Prisci. Augustini.*

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.* Qui soli hoc die purorum codicum numero accenseri merentur.

VARIA LECTIO. Pauca suggerit, quæ ferme in ratione scribendi consistunt. Lego *Simmitrii* cum Pratensi & Munerato, non *Sinmitrii*, ut Herinien. nec *Simitrii*, ut Greven. & Molan. vel ut varii codices Usuardini auctiores, aut alii hujusmodi, variè efferunt. Acta melius habent *Symmetrii.* Sic rursus Praten. Herinien. & Munerat. scribunt, *plenum fidei*, non *plenum fide*, ut Greven. & Molan. Reliqua tacitus prætereo.

Quadrati. OBSERVATIO. Quod sæpius jam supra à nobis observatum est, nempe Usuardum & Notkerum pleraque sua ex Adone accepisse, hoc hodie per totum textum adeo perspicuum est, ut satis mirari nequeam, id accuratissimam & oculatissimam Henschenii aciem fugere potuisse, cum de omnibus & singulis hujus laterculi Sanctis res ipsa ultro in oculos incurrat. Et primo quidem in *Quadrato Athenienſi*, notat Henschenius elogium à Notkero ex Hieronymo desumptum, ubi manifestum est, præfatum Notkerum verba Adonis de festivitatibus Apostolorum ad apicem transcripsisse. Quod de aliis æque erit evidens, singula inter se conferenti. Itaque jam dictus *Quadratus* Hieronymianis & Bedæ præteritus, à Romano parvo primùm consignatus est, his verbis: *Apud Athenas, Quadrati discipuli Apostolorum*; quæ ferme in Adonis Martyrologio leguntur. Elogium ab eodem, citato loco texitur, cujus contractam elegantiam nitide Noster exhibuit. Nulla hîc inter Martyrologos nostros discrepantia: idem censetur *Athenienſis episcopus*, idem *Apostolorum discipulus*, idem *apologista*; idem *propheta.* Atque hæc antiqua & receptissima

tissima sententia est ; à qua tamen recedunt eruditi aliqui recentiores : an satis fundate, judicabit lector dum Henschenii syllogen historicam contulerit cum Tillemontii nota tomo 2 pag. 589. In hujusmodi controversis nihil hîc mihi lubet decernere.

Symmetrius & socii, Adonis itidem sunt, paulo brevius ab Usuardo expressi, omissa temporis nota, sepulturæ loco, ejusque curatrice Praxede, ex quibus colligi debet, omnem Sancti hujus & sociorum notitiam acceptam esse ex vita sanctarum Pudentianæ & Praxedis, de qua egimus XIX Maii. Acta ejus singularia rejiciuntur. Vide quæ de translatione aliisque ab Henschenio & Papebrochio eruderata sunt. *Symmetrii.*

Quadratus alter, secundo loco in Adone & Notkero positus, in apographis Hieronymianis, sociis immixtus refertur, quibus prætermissis, solus ab Adone celebratur, ipsissimis illis verbis, quæ Noster & Notkerus transcripsere. Optat Henschenius ut aliquando edantur habiti in ejus solennitate sancti Augustini sermones, uti prodiit ille, quem de sanctis Perpetua & Felicitate exhibent Acta VII Martii. Notatur mense Augusto, post *Massam candidam*, *Quadratus* aliquis in Kalendario Carthaginensi, qui procul dubio hic ipse erit, ab aliis forte pro arbitrio hoc die relatus. *Quadrati.*

Illustris item est in vetustis Hieronymianis *Tudertina turma*, varie in nominibus deformata, à qua denuo avulsi sunt, qui hîc memorantur, haud dubie primi & præcipui tres *Felicissimus*, *Heraclius*, *Paulinus*, à Martyrologo Viennensi signati, & ab utroque alio, iisdem ferme terminis transumpti. Eadem de *Prisco Cociacensi* & *ingenti multitudine* est ratio. Censet Henschenius Hieronymianis, quæ martyrii locum determinant, adscribendos, quidquid aliter sentire videatur Florentinius. Hoc certum est, eadem phrasi ab Adone, Usuardo & Notkero recenseri. In Actis *Cottus* socius adjungitur. Vide ibi utriusque historiam, quam recentiorem existimat Tillemontius tomo 4 pag. 349. Ultimum locum occupat *Augustinus* Anglorum Apostolus, de quo primus meminit Beda. Porro elogium concinnavit, non Usuardus, ut credidit Papebrochius, ex antiqua & communissima decessorum nostrorum & aliorum opinione ; sed Ado, ex quo Noster & Notkerus sua transtulerunt ; hic integre & ad verbum ; ille iis rescissis, quæ ab Adone & Notkero, Usuardo addita putavit Papebrochius ; apud quem vide cetera. Atque hæc plana & certa Usuardi nostri lectio, quam cum Adoniana & Notkeriana omnino congruere, & præterea ex ipso Adone evidenter desumptam, principio diximus. Solum Augustinum sic honoravit Wandelbertus : *Felicissimi & sociorũ.* *Prisci.* *Augustini.*

Augustine tuum commendat septima nomen
Lactea quo renitent Anglorum millia : verbi
Principe, quo Christum domiti sensere Britanni.

AUCTARIA.

TORNACEN. Cetera toto textu purissimus, in secundo Quadrato elogium præterit, *in cujus solennitate* &c.

PULSANEN. Priori magis mutilus, non habet nisi de Quadrato Athenienſi & Augustino, desunt reliqua omnia.

ROSWEYD. In fine adjicit : *Item in eadem Britannia insula, beati Bedæ presbyteri.* Diem anticipat, nam colitur die sequenti. *Bedæ.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN & EDITIO ULTRAJ-BELG. Deficiunt in elogio Quadrati Athenienſis, in quo similes sunt Adonis Martyrologio. Vide supra Observationem.

ANTVERP-MAJ. Sic incipit : *In Britannia civitate Dorobernia, natale sancti Augustini Anglorum Apostoli ; qui olim ab Apostolica sede directus cum aliis plurimis verbi vitæ ministris, jussu beati Gregorii, primus genti Anglorum Christi Evangelium prædicavit. Item in eadem Britanniæ insula, depositio beati Bedæ presbyteri, Doctoris Anglorum sagacissimi, cujus quanta existunt merita & doctrina fluenta, mellita bonorum operum testantur exempla.* Sequitur reliquus textus pure. *De Augustino.* *De Beda.*

ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt : *Romæ, sancti Eleutherii Papæ & martyris. Hic post beatum Petrum duodecimus, accepit epistolas a Lucio Britanniæ rege, ut per ejus mandatum Christianus fieret.* De reliquo similes sunt ANTVERPIENSI, MAX-LUBEC. & aliis codicibus supra citatis. *Eleutherii.*

CENTULEN. *Apud Athenas, natalis beati Quadrati episcopi & martyris, discipuli Apostolorum. Item alterius Quadrati martyris, in cujus solemnitate sancti Augustini sermones habiti inveniuntur. Antisiodoro loco Cociaco, passio sancti Prisci cum sociis suis, innumera martyrum multitudine, tempore Aureliani imperatoris. Romæ, beatorum martyrum Summitrii presbyteri & aliorum viginti duorum tempore Antonini. Tuderte Tusciæ, sanctorum Felicissimi, Eraclii, Paulini. In Britannia, sancti Augustini episcopi & confessoris, qui missus a beato Gregorio Papa, primus genti Anglorum Christi Evangelium prædicavit. Civitate Eboraca, sancti Bedæ presbyteri & confessoris.* *Textus mutatus.* *Bedæ.*

BRUXELLEN De Quadrato episcopo, addit : *Quod una cum septem Philippi filiabus in prophetica gratia celeberrimus fuerit.* Sequitur : *Romæ, natale sancti Eleutherii Papæ & martyris. Qui sedit annis quindecim. A quo Lucius rex Britanniæ per epistolam, Christianum se fieri postulavit & baptizatus est.* De Symmetrio & sociis adjicit : *Quos Antoninus imperator pro fide Christi gladio cædi mandavit.* Reliqua satis pura sunt, sed in fine sic habet : *Et depositio Venerabilis Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglorum, qui cum esset septennis, à Benedicto abbate in monasterio susceptus ; postea anno ætatis suæ tricesimo presbyter est ordinatus & nonagenarius in extremis laborans, cum hanc orationem, O ! rex gloriæ Domine virtutum &c. fudisset ad Dominum, die qua ipse petiit,* *De Quadrato. Eleutherii.* *De Beda.*

tiit, hoc est in Ascensione Dominica spiritum efflavit, & in monasterio, in quo ipse ab infantia scientiæ & virtutibus studuit, est sepultus. Jam dixi Venerabilem Bedam coli die sequenti.

HAGENOYEN. In Quadrato Athenienſi ſatis purus, ſubjungit de Eleutherio, fere ut ſupra. Sequitur Priſci, tum Symmetrii, ſatis pure.

Hildertrici. Dein inſeritur: *Item ſancti Hildertrici epiſcopi & confeſſoris. Hildevertum* intelligit, de quo hodie in Prætermiſſis & die ſequenti in Actis. Sequitur de Quadrato, textus noſtri altero, Tudertinis & Auguſtino, ſatis pure.

AQUICINCT. In fine de Auguſtino adjicit: *Crebriſque adhuc refulget miraculis. Depoſitio venerabilis Bedæ presbyteri apud Romam.* Quid hîc *apud Romam*, quid alia in manuſcripto recentius addita ſignificent, examinare non vacat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eleutherii*

Eleutherii. *Papæ & martyris. Priſci & Felicis & ſociorum ejus. Auguſtini primi Anglorum epiſcopi. Quadrati epiſcopi, diſcipuli Apoſtolorum. Item Quadrati martyris, in cujus ſolemnitate Auguſtinus fecit ſermonem.*

Bedæ. Julii. *Bedæ venerabilis presbyteri confeſſoris. Julii militis & martyris.* Qui ad diem ſequentem ſpectat.

Theodori. In VATICAN. num. 5949. Deficit ſecundus Quadratus. Adjectum autem: *Sanctis Theodori martyris.* Vide in Prætermiſſis Theodoros binos. De quo hîc agatur, non liquet.

Memorii. Odonis. ALTEMPS. *Petragoricas, ſancti Memorii confeſſoris. Ipſo die, ſancti Odonis Dorobernenſis archiepiſcopi & confeſſoris.* Remittitur Odo in indice Prætermiſſorum ad diem IV Julii.

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Autiſiodori in loco Quotiaco, paſſio ſancti Priſci martyris ſociorumque ejus, cum innumera martyrum multitudine.* Fere ut Hieronymiana.

De Eleutherio. EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Romæ, ſancti Eleutherii Papæ & martyris. Hic poſt beatum Petrum* XII, *ſedit annos* XXI, *menſes* VI, *dies* V. *Hic accepit epiſtolas à Lucio Britanniæ rege, ut per ejus mandatum Chriſtianus fieret. Hic iterum affirmavit, ut nulla eſca uſualis à Chriſtianis repudiaretur maxime fidelibus, quam Deus creaverat, quæ tamen rationalis & humana eſt.* Tum de Quadrato Athenienſi, de Tudertinis, de Auguſtino. Ubi inſeritur: *Item in Britannia, ſancti Zachariæ ejuſdem gentis epiſcopi & confeſſoris,* de quo videndi Prætermiſſi. *In territorio Autiſiodorenſi, paſſio ſanctorum Priſci martyris & Felicis presbyteri, cum ingenti multitudine fidelium ſub Aureliano imperatore.* Sequitur de Quadrato ſecundo, Symmetrio &c., ut ſupra ſatis diximus.

BELIN. Initio caret Quadrati elogio. Tum: *Romæ, ſanctorum martyrum Miniſtri presbyteri & aliorum viginti duorum.* Sequitur textus reliquus. In fine autem: *Eodem die, ſancti Eleutherii Papæ & martyris.* Deinde: *Item ſanctorum martyrum Simetri presbyteri & aliorum viginti duorum.* Non advertit, *Miniſtri*, fictum eſſe nomen, ubi reſtituendum *Symmetrii* &c. In altera editione adhuc additur: *Item depoſitio Bedæ presbyteri.*

GREVEN. *Item ſanctorum Victoris, Ruſini.* Hi male ex Hieronymianis conjuncti ſunt. *Hildemici epiſcopi Meldenſis & confeſſoris.* Vide ſupra in HAGENOYENSI. *Zachariæ epiſcopi Cantuarienſis & confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. *Eodem die (vel ſecundum alios, ſequenti) in Anglia, depoſitio venerabilis Bedæ presbyteri & confeſſoris, Doctoris præcipui. Qui ut ipſe de ſeipſo refert, cum eſſet annorum ſeptem, in monaſterio traditus, inter obſervantiam diſciplinæ regularis & quotidianam cantandi in eccleſia curam, ſemper aut diſcere, aut docere, aut ſcribere, dulce habuit. Tandem plenus dierum & ſanctitatis, nonagenarius obiit, die qua petierat, hoc eſt die Aſcenſionis Domini. Illo enim die illibato ſenſu & hilari vultu, cum cantaſſet antiphonam, O! rex gloriæ, Domine virtuum &c. emiſit ſpiritum.*

MOLAN. *Eodem die, ſancti Eleutherii Papæ & martyris. Item depoſitio Bedæ presbyteri. Vienna, paſſio ſancti Zachariæ ſecundi ejuſdem urbis epiſcopi.* De quo in Prætermiſſis. In poſterioribus editionibus, de Eleutherio & Zacharia, ut ſupra. Sed charactere minori, vulgare Venerabilis Bedæ elogium hoc modo ſubjungunt: *Item depoſitio Bedæ presbyteri, Doctoris gentis Anglorum.*

VI *Kal.* *Die* 27.

Julii. APud Meſiam civitate Doroſtorenſi, natalis beati Julii, qui tempore perſecutionis, cum eſſet veteranus & emeritæ militiæ, comprehenſus ab officialibus, judici eſt oblatus, quo præſente, cum idola execraretur, & nomen Chriſti conſtantiſſime confiteretur, capitali ſententia punitus eſt. In Galliis civitate Arauſica, ſancti *Eutropii.* Eutropi epiſcopi, cujus vitam illuſtrem virtutibus ac miraculis, Verus epiſcopus luculento ſermone deſcribit. In territorio Adartenſi, ſancti *Ragnulfi.* Ragnulfi martyris.

Conſonant codices noſtri plerumque præcipui, pro textu citari ſoliti, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Moeſiam* denuo recte legit Pratenſis, recte item Muneratus, ſed nos ex aliorum omnium codicum conſenſu ſcribimus *Meſiam*, ut XXV hujus & alibi. *Execraret*, pro *execraretur*, ponit Greven. atque item cum Molano, *confiteretur conſtantiſſime*, contra quam codices ceteri, ut in textu. *Eutropi*, pro *Eutropii*, eſt in Pratenſi, Herinien. & Tornacen. quos ut vetuſtiores & probatiſſimos ſecuti ſumus, quamvis poſterior ſcribendi modus omnino præferendus ſit. Typothetarum inadvertentiæ tribuendum

dum est, quod in Munerato legatur *Ausarica* & in Greveno *Aurasica*, pro *Arausica*, ut bene in textu. Sic rursus perperam in citato Munerato *Clarus*, pro *Verus*; & *Agathensi*, pro *Adartensi*; præterea *Rudulfi*, pro *Ragnulfi*: ubi *Rasuulfi* habet Tornacen., Greven. *Ramulfi*; Molan. *Ranulfi*.

OBSERVATIO. *Julium* martyrem celebrat Romanum parvum, ex quo acceptus ab Adone, atque insigni elogio exornatus est, cujus potissimam partem, eam videlicet, quæ præcipue & seorsim *Julium* spectat, Usuardus in laterculum nostrum traduxit; iis præteritis, quæ de Eysychio (colitur is xv Junii) ejusque cum martyre colloquio; de Pasicrate item & Valentione Dorostorensibus, xxv Maii relatis, ibi ab Adone memorata sunt. Notkerus antiquum obtinet, describens omnia. Florus etiam, verum perpaucis de Julio meminit. Sed & quæ ipse & alii habent, acccepta sunt ex præclaris, iisque sinceris Actis, quorum solum compendium habuit Henschenius, integra edidit Ruinartius à pag. 614, recte observans, iis notis carere, ex quibus de passionis tempore certi aliquid statuatur. Atque hinc colligas, perperam à Galesinio inserta esse tempora *Alexandri imperatoris*. *Julium* aliquem *Fæsulanum*, seu Fæsulis cultum, à Dorostorensi nostro diversum esse, laudati Henschenius & Ruinartius, ex variis characteribus recte existimant. Sic solum Julium recolit Wandelbertus: *Julii.*

Julius hinc sextum miles martyrque venustat.

Eutropius Arausicanus primam suam in sacris Fastis memoriam Adoni debet. Ex eo sumpsere Usuardus & Notkerus, ambo ductorem pressissime secuti. Luculentum illum, de Eutropii vita, Veri episcopi sermonem, Adoni visum non esse, ex solita conjectura arbitramur, quod nempe nullo Sanctum elogio exornaverit. Prior sermonis pars, ex codice Ms Fucquetiano, à Papebrochio primum edita est, cujus de cetero commentarium consulat curiosus lector. *Ragnulfus* Telodiensis prope Atrebates martyr, à nullo Martyrographo, Nostro antiquiore aut coævo, consignatus est. Pauca quæ de eo supersunt monumenta quærenda sunt in sylloge historica Henscheniana. *Territorium Adartense* pro Atrebatensi, vel, si ita vis, Artesiensi nominare, Usuardo familiare diximus ad VI Februarii, ubi Vedastum, non *Atrebatensium*, sed *Adartensium* episcopum nuncupavit. Videant curiosiores etymologi, quæ in eam rem præfata die ab Henschenio notata sunt. Dubius certe nequaquam esse potest Usuardi textus, ad quem nullo modo spectat additio recentiori manu facta in codice Pratensi, nempe: *Ipso die, translatio corporis sancti Martini* (Maximini) *abbatis & confessoris*, non *Trevirensis episcopi*, sed *abbatis Miciacensis*, qui colitur xv Decembris. Hæc per transennam dicta sunt. *Eutropii.* *Ragnulfi.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Resecat elogium Julii. In Eutropio purus, omittit *Ragnulfi*, & in fine adjicit: *In territorio Aurelianensi, translatio corporis sancti Maximini abbatis & confessoris.* Is est de quo jam ex PRATEN. diximus, referendus ad xv Decembris. *Translat. Maximini.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. In fine attexunt: *Item depositio Domni Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglorum.* Notabis, posteriores omnes mediæ notæ codices pro territorio *Adartensi*, scribere *Atrebatensi*, quod faciunt etiam alii: atque item Ragnulfo tribuere titulum *episcopi*, quam *dignitatem à sancto Hadulfo perperam ad illum fuisse translatam opinatur* Henschenius. *Bedæ.*

ALBERGEN. & DANIC. Idem ipsis quod prioribus augmentum & vitium; sed præterea excedunt in principio, ubi ita habent: *Romæ, natale beati Joannis Papæ, quem refert sanctus Gregorius, ob orthodoxam fidem, primo in custodia tentum, ac deinde ad mortem usque perductum cum aliis æque Catholicis viris.* Quæ etiam in BELINO, ex quo Romanum; & in posterioribus MOLANI editionibus hac die ponuntur, ubi ex Beda, Rom. parvo, Adone, Usuardo, Rabano, & Notkero, ad sequentem spectare videntur. *Joannis PP*

CENTULEN. *Apud Mesiam civitate Dorostensi, natalis sancti Julii martyris. In Galliis civitate Aurasica, sancti Eutropii episcopi.*

BRUXELLEN. In Julio non plane purus, secundo loco subdit: *Et sancti Ysichii martyris*, accepti, opinor, ex Adone, sed qui, ut in Observatione diximus, colitur xv Junii. De Eutropio, recte. Tum: *Et sanctorum Martialis, Luciani & Castuli.* An non *Servuli*, ut Tomitani omnes sint. *In territorio Atrebatensi, sancti Ragnulfi episcopi & martyris.* Sufficit titulus posterior, ut diximus in Auctario secundo. *Eusicii.* *Martialis. & sociorum.*

HAGENOYEN. In textu satis purus, sic prosequitur: *Ipso die, depositio Domni Bedæ, Doctoris Anglorum, & venerabilis cardinalis presbyteri. Hic natione erat Anglicus, & cum septem esset annorum, datur Benedicto abbati nutriendus, à quo monachicum habitum suscepit & semper postea didicit aut docuit, librosque inimitabiles composuit, cum omeliis & sermonibus, quibus utitur Ecclesia in divino Officio. Roma promeruit quod Venerabilis est vocatus, nam scripturam exposuit, quam nemo ante eum exponere potuit. Ipse scriptoribus cathedrarum legitur maledixisse; qui tandem obiit in senectute bona, oculis excæcatis priusquam moreretur.* *De Beda.*

AQUICINCT. Omittit in fine memoriam sancti Ragnulfi, quæ tamen ad ipsum propius spectat.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Civitate Sarona* [Sorana,] *passio sanctæ Restitutæ virginis & martyris.* *Restitutæ.*

BIGOTIAN. signatus P 5, qui fuit PP. Cælestinorum, & UGHELLIAN. *Item depositio domni Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglorum.* *Bedæ.*

Ut ſupra ANTVERPIEN & MAX-LUBEC.

REG. SUEC. ſignatus num. 428. *In territorio Aurelianenſi, tranſlatio corporis beati Maximini abbatis, & dedicatio eccleſiæ in honore ipſius atque beati Protomartyris Stephani.* *Tranſlat. Maxim. &c.*

VATICAN. num. 5949. De Ragnulfo nihil. Incipit: *Beneventi, ſancti Felicis martyris, in ſancta Sophia.* Vide Prætermiſſos. In fine ſubdit: *Apud Soram Campaniæ civitatem, ſanctæ Reſtitutiæ virginis & martyris.* *Felicis.* *Reſtitutæ.*

FLORENTIN. *Depoſitio venerabilis* [MEDIC. *Domni*] *Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglicanæ. In territorio Aurelianenſium, tranſlatio ſancti Maximiani* [Maximini] *abbatis & confeſſoris.* De eo jam dictum ſuperius. *Bedæ.* *Tranſlat. Maximini.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Joanne Papa, cujus elogio adnectit: *Hujus tempore Francia convertitur ad Chriſtum. Obiit autem Ravennæ in carcere ſub Theodorico rege, fautore hæreticorum, cujus corpus Romæ tranſlatum eſt, & ſepultum in eccleſia ſancti Petri in Vaticano.* Sequitur textus purus; niſi quod Ragnulfum *epiſcopum* faciat. Tum: *Item depoſitio ſancti & venerabilis Bedæ presbyteri & Doctoris gentis Anglorum. Apud Alexandriam, paſſio ſanctorum Aquilini presbyteri & aliorum quatuordecim.* Adde, *Euangelii*, ut eſt infra in Auctariis GREVENI. *De Joanne.* *Bedæ. Aquilini & ſociorum.*

BELIN. Textui non ſatis caſtigato, ſuperaddit: *Eodem die, ſancti Joannis Papæ & martyris, quem Theodoricus rex Arrianorum in exilio Ravennam direxit, ibique maceratus diu in carcere vitam finivit. Item octava ſancti Bernardini de Senis, Ordinis Minorum.* Adjicit editio poſterior: *Miciaco monaſterio, tranſlatio ſancti Maximini abbatis.* Vide ſupra in REG. SUEC. 428. *De Joanne.*

GREVEN. *Apud Alexandriam, ſanctorum Aquilini presbyteri, Euangelii & aliorum quatuordecim. Item ſanctorum Saluſtiani, Heliæ, Sacci, Reſtituti.* Vide Acta. *Ravennæ, beati Symmachi & Patricii & martyris, à Theodorico rege Arriano cum genero ſuo Boëtio interempti.* Boëtius hac die colitur, ſed Symmachus XXIII Octobris. *Ipſo die (ſecundum alios VI Idus Junii) Maximini epiſcopi Aquenſis, de quo in geſtis beatæ Mariæ Magdalenæ legitur.* Vide Octava Junii. *Maximi. Aquen. Maxentii abbatis Pictavenſis, magnæ ſanctitatis viri. Qui pane contentus & aqua, frequenter tamen avoutus per angelos dapibus paſcebatur, atque inter alia mira opera mortuum ſuſcitavit, fratribuſque ſitientibus fontem eduxit.* Remittitur ad XXVI Junii. *Maxentii.*

MOLAN. In Joanne Papa BELINUM tranſcripſit. Tum charactere minori: *Adventus corporis ſancti Adriani martyris ad Gerardi montem.* Editiones aliæ habent de Joanne, primo loco; & penultimo litteris Italicis inſeritur: *Die vigeſima ſeptima, ſancti hieromartyris Therapontis.* Vide quæ de ejus miraculis & tranſlatione ſuperſunt Græce & Latine in Actis noſtris. *Eodem die, adventus ſancti Adriani martyris apud Geraldi montem, anno* MCX. Colitur VIII Septembris. *Adventus S. Adriani. Therapontis.*

V *Kal.* *Die* 28.

Joan. PP. ROmæ, natalis beati Joannis Papæ, quem refert ſanctus Gregorius, ob ortodoxam fidem, primo in cuſtodia tentum ac deinde ad mortem uſque perductum, cum aliis æque Catholicis viris. Pariſius civitate, tranſitus ſancti Germani confeſſoris. Qui *Germani.* beatus ejuſdem urbis epiſcopus, quantæ ſanctitatis, quantique meriti fuerit, quibus etiam claruerit miraculis, Fortunatus epiſcopus veraci ſtilo digeſſit. In Sardinia, ſanctorum Emilii, Felicis, Priami, Luciani. *Emilii & ſociorum.* Eodem die, ſancti Charauni, qui apud Carnotum civitatem, capite amputato, martyrium ſumpſit. *Charauni.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.* Quibus adde *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Ortodoxam* ſcribunt codices omnes, exceptis Antverp-maj. Greveno & Molano, nihil proinde corrigendum putavimus. *Pariſius* antiquo ſcribendi modo ſervandum eſt, Molan. emendavit *Pariſiis*, Antverp. Max-Lubec. & mediæ notæ omnes, *Pariſiorum.* Praten. legit *Germani epiſcopi & confeſſoris*, cum Antverp. & citatis codicibus notæ mediæ. Nobis præplacet lectio Herinien. Tornacen. Antverp-majoris, Greven. & Molan. qui evitata repetitione *epiſcopi*, Uſuardi elogium Bedæ annuntiationi ſubjunxere, conſtructione nitidiori, qualem Uſuardus ſectari ſolet. Solus Herinien. habet, *ſanctus Fortunatus*: ut ſolus Antverp-maj. *Fortunatus presbiter.* Molan. poſuit *quantique fuerit meriti*, & *claruit. Stilo* eſt in omnibus, præterquam in Molano: *Emilii*, in omnibus: *Felicii*, in ſolo Pratenſi. *Charauni* antiquitus dictum, probant vetuſtiores codices Pratenſis, Herinienſis & Antverp-major, quos ſecuti ſumus, licet hodie magis probetur *Carauni*, Gallice *Cheron.*

Joannis. OBSERVATIO. Notavimus die præcedenti in Auctario tertio, *Joannem Papam & martyrem*, non XXVII Maii, ut fecit Romanum modernum, poſt Belinum, ſed hac die ab omnibus antiquis Martyrologis, qui de eo meminerunt, ſolo Rabano excepto, collocari, quidquid in Actis noſtris tranſlatio dicatur facta & Romæ recoli

XXVII

XXVII Maii. Elogium, seu captivitatis & necis historiam breviter, sed nitide compilavit Beda, ex quo à Rabano & Adone transcripta ; ex hoc à Notkero, qui de Symmacho & Boëtio nonnulla attexuit : Noster, more suo, eleganti compendio rei medullam complexus est. Plures de glorioso hoc Papa scripsere ; selectiora ejus vitæ capita collegerunt & digesserunt Henschenius & Papebrochius, quorum prior commentarium incepit, quo sensu ei alicubi tribuitur, alter recensuit & perfecit.

Germani De *Germano* meminit item Beda, qui solo *confessoris* titulo eum decoravit. Nescio cur Rabanus die præcedenti cum longiori elogio retulerit. Ado, quod mirêre, nullo Germanum dignatur encomio, forte quod satis illustrem tota Gallia celeberrimi Sancti memoriam & notissima gesta existimaverit. Exstat in Bedæ Auctariis duplex elogium à Majoribus nostris Floro adscriptum, quorum alterum sic conceptum est, ut quis mihi continuo objicere possit, male à me in præfatione & in hujus operis decursu universaliter negatum, Florum ab Usuardo umquam visum fuisse. At nihil hisce assertum meum concuti, nullo negotio ostenditur. Equidem ultro fateor, in nostra Bedæ editione, bina Flori Auctaria adjecta esse, at qui vel modice versandis Martyrologiis assuetus sit, facile agnoscet, primum Germani elogium Flori satis proprium esse, non item alterum, quod sub disjunctione, imo sub dubio apponitur. Nec certe aliter apponi potuit, cum ex ipso citato ibi Atrebatensi codice, quem præ oculis habeo, satis pateat, & hanc & multas alias annuntiationes, non Bedæ aut Flori genuinas esse, sed ex Usuardo in prædictum Atrebatensem codicem translatas, ut pluribus exemplis, si opus fuerit, demonstrabo. Adde quod præfatum elogium Usuardina phrasi omnino expressum sit ; in quo frustra aliorum, quam peritorum judicium appellaverò. Fusiores narrationes habent Rabanus die præcedenti, & Notkerus hoc die, quorum ut similis est sententia, ita varia est locutio ; fallor tamen nisi hic illum prælucen em habuerit. Porro Germanum Hieronymianis abjudicat Florentinius, tametsi vetustissima apographa eum repræsentent, quæ fatemur à monachis, quorum erant propria, & aucta & interpolata fuisse. Metrica Wandelberti oratio Germanum Joanni præponit :

Quinto Parisii Germanum turba frequentat,
Tunc quoque Pontificem celebrat sua Roma Joannem.

Emilii &c. Ex *Sardis martyribus* solos duos priores consignavit Romanum parvum, sed Ado binos socios ex Hieronymianis restituit, quem secuti sunt Usuardus & Notkerus. Alii in Actis adduntur, de quibus vide Papebrochii commentarium criticum. *Carauni* *Charaunus*, ut scribunt antiquiores codices, seu *Caraunus*, ut hodie magis placet, Carnotensis martyr, aliis Martyrologis antiquis ignotus, plane Usuardinus est. Talem item esse textum reliquum, undecumque acceptum, puto à nemine in dubium revocari posse. *Carauni* Acta publicavit Henschenius, judicium de iis proferens, quo ad Usuardi vel potius Hilduini seculum ea pertinere existimat ; Sancti ætatem & cetera ad eum spectantia, in commentario prævio verisillime definiens, ex quibus colliges, an recte ad Domitiani tempora à Baronio retractus sit.

AUCTARIA.

PUlsan. Elogium Germani mutilat, & omittit annuntiationem ultimam.

De Joanne. Rosweyd. In prima annuntiatione sensum amplificat, post *tentum* inserens, *ac deinde, jubente Theodorico rege Arriano, cum Symmacho patritio, aliisque Catholicis viris ad mortem usque perductum.*

Munerat. De sancto Germano, post *miraculis*, solus ipse textui in reliquis puro interjicit, *cujus corpus requiescit in cœnobio beati Vincentii, in suburbiis divi Germani de Pratis.* *DeGermano*

Albergen. & Danic. Deficiunt in prima annuntiatione de Joanne Papa, qui ab ipsis pridie perperam consignatus est, in quo cum eis convenit Belinus, ut ibi abunde dictum memini.

Centulen. *Natale sancti Johannis Papæ, qui à Theodorico impio rege peremptus, in ecclesia beati Petri Apostoli honorifice est sepultus. Parisius, sancti Germani episcopi & confessoris.* In Sardis & Carauno purus est.

De Joanne. Bruxellen. Sic incipit : *Natale sancti Johannis Papæ. Qui à Theodorico rege Arriano Constantinopolim missus, ante portam civitatis cæcum illuminavit. Et à Justino imperatore catholico gloriose susceptus, & compos petitionis, ad Theodoricum reversus & ab eo apud Ravennam cum aliis æque catholicis viris incarceratus, fame defecit. Cujus meminit beatus Gregorius in libro Dialogorum.* De Sardis & Carauno ferme purus est. Tum in fine : *Apud Parisium, depositio sancti Germani episcopi & confessoris. Qui cum ægrotaret, jussit ex opposito sui, sculpi in muro, V* Kal. Junii. *Et quia postera die obiit, constat id sibi divinitus fuisse revelatum. Hic quantæ sanctitatis* &c. *DeGermano*

Hagenoyen. In textu modice interpolatus, subdit quæ hîc curioso lectori proponere volui: *Ipso die, depositio sancti Wilhelmi ducis Aquitaniæ provinciæ, qui vulgariter vocatur Wilhelmus de aranea. Hic sub Karolo magno strenuissime militavit, Aurositanam civitatem magnam, quam Theobaldus rex Saracenorum occupaverat, recuperavit, cujus & uxorem duxit in uxorem sibi, nomine Kyburgam. Hic multa pericula in bello contra paganos sustinuit : Agarenos multipliciter contrivit : pax ecclesiæ sub illo reddita, & in omnibus bonis ipse exercetur. Communem utilitatem libenti animo pertractat, sanctas leges ratificat, lites in ecclesia dirimit, dominos temperat, ecclesiis & Dei famulis* *Wilhelmi cum elogio.*

mulis protectorem se facit, & munificum largitorem. Semper sacerdotibus assurgebat, & eorum orationibus se devote commendabat. Hæc faciebat laicus, monachus autem factus, cocus efficitur, & officium pistrini & molendini sibi concedi postulat. Mores omnium semper æquanimiter tolerabat. In monasterio & miraculis, & prophetiæ spiritu claruit, qui Karulo mortem prædixit, & aliis pluribus & etiam suam. Denique in vita activa multum laborans, fratrum coactione in contemplativam se transtulit. Centies per diem & centies per noctem genua flectere [consueverat] *in memoriam Dominicæ passionis. Corporis prælia, spiritualibus præliis permutavit, dum tempore hiemis in frigidam aquam misit se. Corpore & sanguine Christi communitus in Domino feliciter requievit & per adjacentes provincias, divina virtute, fit campanarum sonitus.* Hæc sunt, si pauca dempseris, Actorum ab Henschenio relatorum compendium.

AQUICINCT. De Joanne addit, *perductum à Theodorico rege Ariano.*

MATRIC-CASTUS-ULTRAJECT. *Germani episcopi Parisiensis. Joannis Papæ & martyris, cujus meminit beatus Gregorius in libro Dialogorum. Wilhelmi confessoris, primo comitis & ducis tempore Caroli, postea monachi Ordinis sancti Benedicti.* Habes supra satis longam historiam. *Wilhelmi.*

VATICAN. num. 5949. Non habet *Carauni.* Addit autem : *Romæ via Nomentana, sanctorum Epagati, Eustasii, Casuli.* Vide totam horum martyrum classem distinctius enumeratam in Actis. *Epagati & sociorum.*

FLORENTIN. *Florentiæ, depositio sancti Podii ejusdem civitatis episcopi, qui vita & miraculis gloriosus quievit. Sepultus est in cathedrali ecclesia præfatæ urbis, juxta corpus B. Zenobii in arca marmorea.* Vide Henschenii commentarium. *Podii.*

EDITIO LUBECO-COL. De Joanne, die præcedenti. Sequitur textus reliquus. Tum: *Civitate Meldis, beati Rogomori episcopi & confessoris. In Paderborna, adventus sancti Liborii episcopi Cenomanicæ urbis & confessoris.* Colitur XXIII Julii. *Ipso die, translatio sanctæ Brigittæ viduæ, de Roma in Sweciam.* Natalis est VIII Octobris. *Rogomori. Liborii. Brigittæ.*

GREVEN. *Fortini episcopi & martyris.* In Præmissis creditur is esse, qui colitur II Junii. *Civitate Meldensi, beati Rogomori episcopi & confessoris. Item Wilhelmi ducis Aquitaniæ & confessoris. Qui tempore Karoli magni, post multas de infidelibus victorias, monachus factus, cum tempore quodam panes coctum scopa ad furnum purgandum deesset, timeretque moram fratribus facere, ingressus furnum succensum, scapulari purgavit ac sine læsione exivit. Crispolæ virginis,* mihi hactenus ignotæ, nisi forte martyr aliquis *Crispolus* indicetur, qualis sequenti die colitur. *Apud Paderbornam, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis & confessoris. Translatio sanctæ Birgittæ viduæ, de Roma in Sueciam.* De utraque diximus immediate superius. *Fortini. Rogomori. Wilhelmi. Crispolæ. Translatio. Liborii. Translatio. Birgittæ.*

MOLAN. *Translatio sanctarum reliquiarum beatæ Birgittæ de Roma ad monasterium Vuastzenense regni Swetiæ.* In editionibus aliis : *Die vigesima octava, sancti patris Niceæ, & sancti hieromartyris Helladii.* Primus hac die colitur, alter præcedenti. *Paderbornæ, translatio sancti Liborii episcopi Cenomanensis & confessoris. Item translatio sanctarum reliquiarum beatæ Birgittæ* &c. Eædem sunt translationes, de quibus jam supra meminimus. *Translatio. Niceæ. Helladii. Translatio. Liborii. Translatio. Birgittæ.*

IV *Kal.* *Die* 29.

Cononis & Filii. APud Iconium civitatem Isauriæ, sub Aureliano imperatore, passio sancti Cononis martyris & filii ejus, qui primum ignito ferro superpositi, deinde craticulam prunis suppositis, & oleo super infuso constanter superaverunt. Postea vero tam frixorii quam suspensionis in equuleo ac ignis penuriam passi, malleo ad extremum ligneo manibus eorum contritis, in laudem omnipotentis Dei spiritum *Sisinnii & sociorum.* emiserunt. Eodem die, sanctorum Sisinnii, Martyrii, atque Alexandri, qui in Anauniæ partibus, ut scribit sanctus Paulinus, persequentibus gentilibus viris, martyrii coronam adepti sunt. *Maximini* Treveris, beati Maximini episcopi & confessoris, à quo Athanasius antistes, persecutionem Constantii fugiens, honorificè susceptus est. Romæ via Aurelia, *Restituti. & Fratrum.* natalis sancti Restituti. Via Tiburtina, septem germanorum.

Sumitur ex *Praten. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Danic. Editione Ultraject-Belg.* & ferme *Bruxellen.*

VARIA LECTIO. *Ichoniam* in Antverp-maj. *Yconium* in Munerat. *Ichonium* in Greven. facile corriguntur. Rursus *Aurelio* in Rosweyd. *Conoris* in Antverp-maj. & *Canonis* in Munerat. qui & pro *filii*, legit *filiorum.* Alter error in Antverp-majore *craticula*, pro *craticulam*; & *injuriam* pro *penuriam.* Neutrum valet, inquies; saltem prius posteriori melius. Imo optime Molan., qui *pœnam* scripsit, & Greven. *penuriam, alias pœnam. Pœnam* etiam habent codices mediæ notæ. Ceterum Pratens. Heriniens. Rosweyd. & Munerat. constanter legunt *penuriam*, ut nos in textu servandum putavimus. Molanus post *passi*, inserit *sunt*, unde vitiatur constructio. In Greveno deest nomen *Martyri*, pro quo posuit Munerat. *Martirini.* Rosweyd. habet *Avaniæ*; Antverp-maj. *Inaniæ*, postremi codices

codices *Ananiæ*, recte in textu. In Rosweyd. post *gentilibus*, omittitur *viris*. Antverp-max. perperam scribit *Treveris*, *translatio*. Antverp-maj. pro *Maximini*, *Maximiani*. Codices postremi quatuor post *Antistes*, addunt *Alexandrinus*. In Munerato deest *Constantii*, idemque & Antverp-maj. pluribus scriptoriis vitiis scatent, quæ tamquam minoris momenti minutias, & hic & alibi consulto negligimus.

OBSERVATIO. Romanum parvum de *Restituto*, *septem Germanis*, & *Maximino Trevirensi*, ex ordine agit, eumque servavit Ado, iis adjunctis, quæ mox commemorabimus. Textus noster, si non eadem præcise serie, aut iisdem plane verbis, certe totus ex Adone huc translatus est. Qui hic primo loco ponitur *Conon* cum filio, de quo post Rabanum, qui longius elogium concinnavit, codices aliqui, xx hujus meminerunt, ut ibi in Auctariis diximus; hic, inquam, *Conon*, nec Hieronymianis nec Bedæ nec Romano parvo notus, ab Adone primum consignatus & elogio, à Notkero ferme descripto, ornatus est, cujus potissimam partem suam feciſſe Usuardum, nescio quomodo in Papebrochii oculos non incurrerit. Sed alia in commentario suo advertit, quæ Actis antiquis Græco-Latinis, ab ipso editis, lucem adferunt. Acta illa simplicitate & gravitate sua veneranda esse fatentur doctissimi recentiores, inter quos Tillemontius tomo 4 à pag. 455, passionis narrationem ex Actis proconsularibus acceptam, cum Papebrochio lubens admittit. Nec obsunt ea, quæ in nota observat à pag. 683, licet talia sint, ut non omnino primigenia & authentica esse ostendant, unde nec à Ruinartio inter sincera & selecta connumerata sunt. *Conon. &c.*

Martyres Anaunienses seu *Anagnienses* agri Tridentini, in apographis Hieronymianis, corruptis non nihil nominibus, memorantur; unde in Adonem transiisse credimus, qui in eorum laudem excurrit fusius, Nostro rei totius summam in pauciora ex ipso contrahente. Quæ in Rabano & Notkero conveniunt, ex utriusque collatione lector percipiet. Talem hi sancti Martyres nacti sunt encomiasten, nempe Vigilium Tridentinum, ut eorum Actis nihil opponi possit. Locum Vigilii litteris in sua collectione dedit Ruinartius à pag. 682: Tillemontius vitam Gallice contrahit tomo 10 à pag. 543: omnia uberius exquirit, & quæ obscura sunt, aliis explicat in Actis nostris Papebrochius. *Sisinnii & sociorum.*

De *Maximino* jam diximus Romanum parvum meminisse; meminere apographa Hieronymiana, meminit Beda & ex eo Rabanus. Florus breve elogium composuit. Ado Romanum parvum secutus, ea solummodo addidit, quæ Noster ad verbum transumpsit. Utrum Notkerus satis apte, alia attexuerit, cum longa Augustinianæ epistolæ lacinia, nihil ad me attinet judicare. Quanti momenti sint Maximini Vitæ seculis VIII & IX compositæ, docet Henschenius in dissertatione prævia. Veriora ex historia ecclesiastica repetenda sunt apud Baronium aliosque, de quibus vide Tillemontium tomo 8 variis locis. Audi Wandelbertum, qui de solo Maximino hunc unicum hodie versiculum panxit: *Maximini*

Maximine tibi quarto Trevir alta coruscat.

Restituti, ac dein *septem germanorum* memoria iisdem ferme verbis in Hieronymianis, in Romano parvo, in Adone & Nostro atque etiam in Notkero exprimitur. Sed postremi cum matre Symphorosa coluntur XVIII Julii, ut ibi ex ipso Usuardo ostenditur: nisi filii sint sanctæ Felicitatis, X Julii, vel fratres germani alii. Videsis Tomo VII Maii pag. 237 litt. E & F. Acta Restituti *graviter plane scripta & fide dignissima* credidit Henschenius, favorabili sane judicio; sed cui ægre acquiescent, qui notationem Tillemontii expenderint tomo 5 pag. 634. Utriusque partis argumenta curioso lectori examinanda relinquimus. Interim verum manet, quod principio dicebam, textum nostrum Adonianum esse; sed & vere esse Usuardi, minime dubitandum. *Restitut. & fratrum.*

AUCTARIA.

HERINIEN. Textui purissimo hanc annuntiationem sibi propriam præfigit: *Translatio corporis beati Remigii Francorum Apostoli, ab eo loco in quo antea jacuerat in eadem ecclesia* De ea nihil apud alios. *Translat. Remigii.*

TORNACEN. Resecat elogium Cononis, atque item martyrum Anaunensium. Cetera purus.

PULSANEN. Elogium Cononis etiam rescindit. In Sisinnio & sociis satis purus est. Tum: *Treveris, beati Maximini episcopi & confessoris.* Atque ibi sistit omissis reliquis.

ANTVERP. MAX-LUBEC. LOVANIEN & ALBERGEN. Deficiunt dumtaxat in elogio Cononis. Quo etiam vitio laborat BELIN.

CENTULEN. *Romæ via Aurelia, natale sancti Restituti. Via Tiburtina, septem fratrum. Treveris, beati Maximini episcopi & confessoris, a quo Athanasius Alexandrinus antistes, Arrianos fugiens, honorifice est susceptus. Item passio Cononis martyris & filii ejus. Eodem die, sanctorum Sisinnii, Martyrii & Alexandri martyrum.* Textus contractus.

BRUXELLEN. Non aliter ferme à textus puritate differt, quod in eo codice rarum fatemur, quam annuntiationum transpositione.

HAGENOYEN. Cononis elogium ex Rabano, ni fallor, amplificat hoc modo: *Apud Iconium civitatem Isauriæ, passio sancti Cononis & filii ejus. Hic, dimissa uxore, factus est heremita cum filio suo.* *De Conone.*

Hic

Hic Cuno fluvium, ubi homines transire non poterant, alibi fluere præcepit, & sic factum est. Isti postea tenti, primo sustinuerunt oleum bulliens, carbones ignitos, craticulam, sartaginem, suspensionem cum suppositione ignis, manuum per malleum ligneum contritionem; sed in iis omnibus martyres Dei sunt illæsi, & aspicientes in cælum, orantesque migraverunt ad Dominum. Omittit Anaunienses martyres, de cetero ferme purus.

AQUICINCT. Pro *Anaunia*, habet *Auniæ*.

MATRIC-CARTUS-ULTTAJECT. *Maximini episcopi Trevirensis. Sisinnii, Martyrii & Alexandri martyrum. Romæ septem germanorum martyrum.*

EDITIO LUBECO-COL. In Conone modice interpolata, sic prosequitur: *Apud Tridentum urbem, sanctorum Sisinnii diaconi, Martyrii, qui, ut scribit beatus Paulinus, de Cappadocia venerunt Mediolanum, ubi cum sancto Ambrosio per aliqua tempora morati sunt. Abinde venerunt Tridentem, ubi a sancto Vigilio episcopo gratanter recepti sunt, qui eos post aliquot dies direxit in vicum, qui dicitur Medo, ut & ibi annuntiarent gentibus fidem Trinitatis, & cum jam multos ibidem convertissent, ab infidelibus viris comprehenduntur, cæduntur, suspenduntur, vulnerantur, & diversis pœnis cruciantur; ad ultimum igni traditi, sunt martyrii coronam adepti. Erat autem Dominicæ passionis dies, & ideo Domini miracula non defuerunt. Reliquiæ vero Sanctorum, per sanctum antistitem Vigilium, ad Tridentum urbem deportatæ sunt. Treveris, Translatio corporis beati Maximini episcopi & confessoris, de Aquitania in Treverim.* Sequitur *Restituti*, sed deest annuntiatio ultima.

De Sisinnio & sociis.

Translat. Maximini.

GREVEN. *Nota, hoc die translatus est beatus Maximinus de Aquitania Treverim, pridie vero Idus Septembris dies est depositionis ejus.* Vide in Actis commentarium prævium num. 5. *Item sanctorum Pollionis, Crispoli, Cyrilli.* Sic Numidia, Cæsarea Cappadociæ & Antiochia conjunguntur. *In Africa, natalis sanctorum Primi, Primi & Accidiæ, Passimonti & aliorum* CXLIII. In Actis hæc distinctius. *In Bechlem, Sucberti episcopi & martyris.* Vide Prætermissos.

Pollionis.

Sucberti.

MOLAN. In editionibus ultimis, de Anaunensibus martyribus, in ipso textu interjicit cursivo, post *Eodem die*, hanc vocem; *Mediolani* &c. In fine typis minusculis: *Quorum martyrium exprimitur* XXVII *Junii.* Cur non XVIII Julii?

III *Kal.* *Die* 30.

Felicis. Gabini & Crispoli.

ROmæ via Aurelia, natalis beati Felicis Papæ, qui cum annis quinque rexisset Ecclesiam, sub Claudio principe martyrio coronatus est. Turribus Sardiniæ, sanctorum martyrum Gabini & Crispoli. Ipso die, sancti Hucberti episcopi & confessoris.

Hucberti.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Pro *Claudio principe*, substituit Rosweyd. *Diocletiano.* Antverp-maj. in alio errat, quod omittat *principe.* Lego *Gabini*, cum Herinienſi, Tornacen. Antverp-majore, Greven. & Molan. Si magis placet *Gabinii*, nihil obloquor. Lego item *Crispoli* ex codicum omnium auctoritate, licet Romanum parvum & Ado aliter scripserint. Solus Pulsanen. male posuit *Scripuli.* Non est operæ pretium aliorum codicum variationes hic attexere. In Pratensi & Herinien. est *Hucberti*, & ita verosimilius legendum est. Alii habent *Huberti*: male Tornacen. *Bucberti*, nec magis recte Pulsanen. *Bucherti.*

Felicis.

OBSERVATIO. De *Felice* Papa & martyre primus agit auctor Romani parvi, cujus nomen fortasse repererit in Rufini lib. 7 c. 27. Exinde Ado ipsissimis illis verbis signavit, quæ in textum suum Usuardus transtulit. Notkero visum est attexere paucula de *Missis, super memorias Martyrum celebrandis*, quæ Auctariis nonnullis materiam præbuere. Tempora sancti hujus Pontificis expendunt & definire conantur Henschenius & Papebrochius, vix quidquam reperientes, quod de Felicis laudibus certo prædicent, præter epistolæ fragmentum à Cyrillo Alexandrino & Concilio Ephesino recitatum. Vide quæ hisce superaddidit Tillemontius tomo 4 à pag. 362. De martyrii aut obitûs die, post Papebrochium, ex professo disputat tomo eod. pag. 687, ubi ex variis Hieronymianorum locis, ex Frontonis Kalendario XXIX Julii, ex Sacramentariis aliisque monumentis, probabilius censet, hunc XXX Maii, translationis alicujus causa, celebriorem redditum. Quibus cum certiora modo non suppetant, nolumus conjecturas cumulare. De Felicium confusione & distinctione supereſt quæstio, ad XXIX Julii in Actis examinanda. Patebit infra, hunc diem etiam à Wandelberto selectum esse.

Gabini & Crispoli.

Ex eodem fonte & rivulo procedunt martyres Sardi *Gabinus* & *Crispolus*; quorum tamen memoria in apographis Hieronymianis etiam celebratur, quæ fortasse scaturigo prima dici debent. Primum nos *Gabini* enuntiavimus, quamquam Romanum parvum & Ado aliter efferant. Sic item pro *Crispuli*, legimus *Crispoli*, ex codicum nostrorum antiquissimorum consensu. Sed hæc non maximi momenti difficultas est, majorem tangit Henschenius, quærens utrum hîc *Gabinus* diversus sit ab alio *Gabino* vel *Gavino*, qui cum aliis sociis, in ipsis Hieronymianis recolitur XXV Octobris. Obscura hîc denuo multa

multa adverto, quibus forte lucis aliquid accedet, dum citato die xxv Octobris, hæc in Actis erunt discutienda. Vide interim quæ habet Tillemontius tomo 2 pag 230 & 587, deinde tomo 5 à pag. 143. *Hubertus*, seu potius *Huchertus*, soli Usuardo proprius, *Huberti.* *Episcopi* titulo insignitus, implexum facessit negotium. Etenim recentiores codices Usuardini, ut in Auctariis patebit, episcopum illum *Leodiensem* faciunt, alii *Tungrensem*, cum verius forte *Trajectensis* dicendus sit, si tamen de episcopo illo hodie agatur & non longe verosimilius de *Huberto monacho Britinniacensi*, ut in Actis censet Papebrochius, cujus commentarium prævium num. 1 & 2, curiosus lector consulat. Notatu digna est hodierna Castellani annuntiatio textui Romani moderni in Martyrologio universali subjuncta, quam ex Gallica Latinam facio: *Furis (vulgo Ter vueren) Bruxellas inter & Lovanium, transitus sancti Huberti episcopi, qui Cathedram episcopalem Trajecto Leodium transtulit. Corpus ejus continuo Leodium translatum, atque ibi in oratorio sancti Petri sepultum est. Sedecim post annis è tumulo levatum est, tertio die Novembris; & regnante Ludovico pio translatum ad abbatiam Andainensem in Ardennis, quæ inde postea nomen mutavit in sancti Huberti. Sanctus aliquis monachus synonymus hoc die honoratur Britinniaci in diœcesi Suessionensi, quia verus ejus dies obitus ignorabatur.* Hæc pro majori parte ex citato Papebrochii commentario accepta sunt. Vide infra xxx Septembris Auctarium Molani, ex posterioribus ejus editionibus. Reliqua quæ Hubertum episcopum attinent, III Novembris, quo etiam Antverpiæ solenni officio recentissime coli cœptus est, accuratius in Actis discutientur & illustrabuntur. Nos hîc genuinum Usuardi textum repræsentavimus. Sic Wandelbertus de Hucberto & Felice:

Tertia Hugberto, Papa & Felice dicatur.

AUCTARIA.

ANTVERP MAX. LUBEC. & UGHELLIAN. Omittunt annuntiationem tertiam de sancto Huberto, ejusque loco substituunt: *In Antiochia, natale sanctorum Sici & Palatini, qui multa tormenta passi sunt.* Ex Hieronymianis vel Rabano tota illa annuntiatio huc translata est. *Sici & Palatini.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVANIEN. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Citatæ annuntiationi inserunt, *pro Christo* passi sunt. In fine autem servant Huberti memoriam, hoc modo: *Ipso die, natale sancti Huberti Leodiensis episcopi & confessoris.* Jam dixi in Observatione, codices hosce Belgicos, Huberti nomen apertius ad Leodiensem episcopum contrahere, quam fecerit Usuardus ipse in genuino textu.

ULTRAJECT. & DANIC. Cum tribus postremis conveniunt, sed in eo excedunt, quod de Felice Papa textui adnectant: *Hic post beatum Petrum vicesimus septimus, instituit super memorias Martyrum Missas celebrari.* In Observatione notavimus, hæc à Notkero superaddita fuisse. *De Felice.*

CENTULEN. *Romæ via Aurelia, sancti Felicis Papæ & martyris sub Claudio cæsare.* In Sardis purus est. Sequitur: *Antiochiæ, sanctorum Isicii & Palatini, qui multa tormenta passi sunt. Ipso die, sancti Huberti episcopi & confessoris. Cœnobio Centula, sanctorum Chaidoci, Fricorii & Magdegesili confessorum, quorum duo primi beato Richario ad initium sanctæ conversationis fuerunt.* De duobus his primis, quorum alter etiam *Adrianus* vocatur, conjunctim agit Henschenius in commentario suo historico: de *Madelgisilo* (Sic enim ab omnibus passim vocatur) plura reperit, & accurato commentario illustravit. *Chaidoci & alior.*

BRUXELLEN. Cum superioribus convenit, excepta ultima annuntiatione, quam sic exprimit: *Ipso die, depositio sancti Huberti Leodiensis episcopi & confessoris. Qui beato Lamberto miraculose in episcopatu subrogatus, sedem episcopalem de Trajecto Leodium transtulit, & tandem ipse hac die, apud Furam Brabantiæ, ab hoc seculo nequam ereptus, scandit ad celos, & corpus ejus transfertur Leodium, ubi in ecclesia S. Petri digne sepelitur.* Vide suprà Observationem. *De Huberto Leodiensi.*

HAGENOYEN. Præter dicta de Felice, adjicit: *Et sub eo hæresis oritur Manichæorum.* Secundo loco de *Huberto Leodiensi* &c. Tum: *Item Thudeberti confessoris.* In Prætermissis plane ignotus est, nec confundi potest cum Trudperto in Brisgoya martyre, de quo actum XXVI Aprilis. Nam cur idem compilator eumdem Sanctum bis repeteret, semel *martyrem*, semel *confessorem?* Quid si suspicemur, *Huchertum* monachum Britinniacensem, hîc, scriptoris vitio, in *Thudebertum* transformatum esse? Sequuntur in codice *martyres Anaunienses*, hoc die perperam inserti. In Sardis purus est? Denique de Antiochenis Sico vel Isicio & Palatino, ut suprà. *Thudeberti.*

AQUICINCT. De Felice: *Hic constituit supra memorias Martyrum Missas celebrare.* *De Felice.*

DAVERONEN. *Turonis, exceptio prima reliquiarum beatissimi Juliani martyris.* Vide Prætermissos, ubi sic notat Henschenius: *Videtur is esse sanctus Julianus martyr Arvernensis, in cujus festo Acta martyrii, in novem lectiones distributa, leguntur in ecclesia & diœcesi Turonensi* XXVII *Aug.* *De reliquiis S. Juliani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dympnæ virginis & martyris, quæ pro fide & castitate à patre decollatur.* Nusquam illa apud alios hac die legitur, vide XV Maii. *Felicis Papæ & martyris. Gabini & Crispuli martyrum.* *Dympnæ.*

In VATICANO signato num. 5949. Deest annuntiatio ultima de sancto Huberto.

FLORENTIN. *Apud Ravennam, sancti Exuperantii archiepiscopi & confessoris.* Vide Papebrochii commentarium historicum, ubi de aliis Exuperantiis nonnulla curiose observat. *Exuperant.*

DIVIONEN. ecclesiæ sancti Stephani. *Dedicatio sancti Medardi in urbe Divionensi.* De hac nihil in Prætermissis. Vide quæ in Actis dicuntur VIII Junii, commentario prævio § IV pag. 77 litt. A. *Dedicat. Medardi.*

EDITIO LUBECO-COL. De Felice sic habet: *Qui cum annis quinque, mensibus decem rexisset Ecclesiam, sub Claudio & Aureliano principibus* *De Felice.*

martyrio coronatus est. Hic post beatum Petrum XXVII &c. Sequitur de Sardis & Antiochenis. Deinde: *In Apulia, sancti Nicolai Peregrini & confessoris, miraculis clari.* Remittitur ad diem, quo Trani colitur, 11 Junii. *Ipso die, natale sancti Huberti Leodiensis episcopi & confessoris.*

Nicolai.

Huberti Leodiensis.

BELIN. Penultimo loco etiam interserit matyres Antiochenos. Pro Huberti scribit *Hugberti:* & in altera editione adjicitur: *Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris.*

Madelgisili.

GREVEN. *Nota, hic est depositio sancti Huberti, tertio Nonas Novembris translatio.* Vide quæ in eam rem superius non uno loco observata sunt. *In Antiochia, natalis sanctorum Sici & Palatini, qui multa pro Christo tormenta passi sunt. In Apulia, beati Nicolai cognomento Peregrini, confessoris. Hic columbina simplicitate ductus, præceptum Domini de cruce tollenda implere cupiens, ligneam crucem manu gestans, Kyrie eleïson insonans, innocentes pueros, qui hac secum clamitarent, post se ducens, oppidi loca circuibat. Tandem in pace quievit miraculis clarus.* Jam diximus remitti ad diem, quo Trani colitur, 11 Junii. Vide ibi sancti ipsius effigiem, Vitam, miracula, translationem & reliqua ad eum pertinentia, accurate à Papebrochio digesta. Sequitur: *Ipso die, secundum Catalogum Sanctorum, Venetiis, translatio sancti Nicolai episcopi & confessoris, una cum ossibus prædecessorum ejus Theodori episcopi Mirreorum & martyris, nec non alterius Nicolai, ejusdem loci episcopi & confessoris, avunculi sancti Nicolai, de Mirrea Venetias, tempore Urbani Papæ secundi.* Vide quæ de his dicuntur inter Prætermissos.

De Huberto.

Sici & Palatini.

De Nicolao.

MOLAN. *Tungrensis ecclesiæ. Qui primo quidem apud sanctum Lambertum martyrem sepultus, emergentibus annis in quodam monasterio est translatus & venerabiliter sepultus. In Ravenna, sancti Ursini martyris, qui sub judice Paulino passus est & sepultus in eadem urbe a beato Vitale, patre sanctorum Gervasii & Prothasii.* Remittitur ad XIX Junii. *In Antiochia, sanctorum Syri* [Ita hic, sed infra rectius scribit *Sici*] *& Palatini, qui multa tormenta passi sunt. Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris.* Hactenus prima editio. In aliis interjicitur litteris Italicis, post *Claudio principe, & Aureliano.* Item iisdem litteris post *Crispoli: Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris. In Antiochia, sanctorum Syci* &c. *Die trigesima, sancti patris Isacii, mansionis Dalmatiæ.* Sequitur demum *sancti Huberti*, ubi, quemadmodum in priori editione, inseritur *Tungrensis ecclesiæ.*

Tungrens.

Ursini.

Syri.

Sici & Palatini.

Madelgisili.

Isacii.

Pridie Kal. *Die* 31.

Petronillæ. ROmæ, sanctæ Petronillæ virginis, quæ post multa miracula sanitatum, cum eam quidam Comes suo vellet conjugio sociare, tridui inducias postulans, jejuniis atque orationibus vacans, tertio die, mox ut Christi Sacramentum accepit, emisit spiritum. Apud urbem Aquileiam, natalis sanctorum martyrum Cantii, Cantiani & Cantianillæ fratrum, qui cum ducerent prosapiam de genere Aniciorum, ob Christianæ fidei constantiam, una cum pedagogo suo Proto capite plexi sunt. Turribus Sardiniæ, Crescentiani martyris.

Cantii & sociorum.

Crescentiani.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Solitis fœdatæ editionis vitiis laborat Muneratus, in quo *sociari* pro *sociare*; & *tridui induas*, pro *tridui inducias*. Porro *tridui* legendum, non *triduum*, ut Pratens., nec *triduo*, ut Antverp-major, docent codices reliqui. Herinensis male expunxit particulam *mox*. Pro *Cantii* Antverp.maj. scripsit *Cautini*. Greven *Cancii, Canciani* &c. Munerat habet, *cum ducerent prosapiam Aniciorum*. Pejus Herinien. phrasim mutavit hoc modo: *Qui cum essent de genere Aniciorum progeniti*. Reliqui in textu *pedagogo*, quod nullus diphthongo utatur, excepto solo Molano. In Antverp. maj. est *petagogo*. Greven. & Molan. scribunt *Protho*, ceteri omnes, ut in textu. *Greciani* pro *Crescentiani*, vitium est codicis Antverpiensis majoris.

Petronillæ. OBSERVATIO. Recte observavit Florentinius *Petronillam* virginem Romanam, librariorum oscitantia, in nonnullis apographis Hieronymianis Aquileiæ adscriptam, cum ea palæstra ad tres fratres spectet, qui in textu sequuntur. Ejusdem *Petronillæ virginis*, & sub iis dumtaxat terminis, meminere Beda & Romanum parvum. Primum secutus est Rabanus, adjecta tota ea parte Marcellianæ epistolæ, quam in Actis recitatam invenies. An sincera sint, quæ ibi Marcellus denarrat, vel ex eo colligas, quod Petronilla *Domini Petri Apostoli filia* dicatur, aliaque admisceantur, quæ non tam facile fidem inveniant, eruditis recentioribus plane suspecta, ut vide apud Tillemontium tomo 1 pag. 189. Ado compendiosius rem complexus est. Hunc & Rabanum legisse videtur Notkerus, Notker vero ex Adonis elogio certiora decerpsit, iis studio præteritis, quæ dubitationi obnoxia animadvertit. Porro ex genuinis Usuardi codicibus manifeste constat, eum

eum non recte citari, tamquam si Petronillam *S. Petri filiam* cum aliis nominasset, utpote qui ab ea appellatione omnino abstinuit, reliqua etiam tam prudenter attemperans, ut data opera, sic elogium suum concinnasse videatur. Non ita Wandelbertus, cujus de Petronilla hi exstant versiculi:

Tum pridie Petronella Petri de germine sancto,
Fulgida virgo micat Christi trabeata decore.

Aquileienses tergemini, apud Hieronym. & Romanum parvum notati, nullo ab Adone elogio ornantur, nec quidquam magnopere adjiciunt Rabanus & Notkerus. Usuardi est quidquid encomii in laterculo exhibuimus de *Anicia prosapia* &c. Crediderim Usuardo factam copiam eorum Actorum, quæ ex Mombritio & codd. Mss. hac die referuntur, quæque verosimiliter in Adonis notitiam non venerant. Illustrium horum martyrum Acta ex vetustissimis Mss. inter se & cum Mombritii editione collatis, diligenter illustravit Henschenius, Analecta subjiciens, quæ multa de eorum reliquiis, miraculis & translationibus hinc inde collecta accurate elucidant. Eadem Acta prius edita fuerant à Mabillone tomo de Liturgia Gallicana pag. 467 anno MDCLXXXV, sed quæ Henschenio videre non licuit, quadriennio ante vita functo. Omnia hæc expendit Tillemontius tomo 5 pag. 636, ubi pretiosum à vili discriminans, ea probat, quæ sunt Maximi Taurinensis, sub Ambrosii nomine circumferri solita; in aliis non nulla cæspens, ut minimùm tamquam non satis exacta. Nos hæc prudentium lectorum judicio relinquimus. Et hic locum habere debent Wandelberti de Cantianis versiculi: *Cantii &c.*

Cantius & Cantianus cum Cantianella
Collucent: Maium hæc claudunt solennia mensem.

Protum pædadogum Hieronymiana aliqua signant, & quidem cum *Chrysogono*, de quo nos alibi. Qui ultimo loco ponitur *Crescentianus*, ex laudatis Hieronymianis per Adonem huc & in Notkerum transiit, iisdem ubique verbis præter titulum *Martyris*, à Nostro adjectum. Atque his germanam Usuardi phrasim reddidimus. Solet Crescentianus Gabino & Crispolo, de quibus in textu diei præcedentis, tamquam popularis, forte etiam ut martyrii socius, conjungi, ut vide sis in brevi Henschenii commentario. *Crescentiani.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Hic iterum aliquid à textu resecat, nempe elogium Cantianorum, cetera purissimus.

PULSANEN. Præterea mutilus est annuntiatione ultima.

ROSWEYD. Initio sic habet: *Romæ, sanctæ Petronillæ filiæ sancti Petri, quæ post multa* &c. sed rursus in fine admiscet; *tertio die, mox ut à Nicomede presbytero, Christi* &c. Reliqua pura sunt. *De Petronilla.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & BELINUS, Post *Petronillæ virginis*, inserunt: *Filiæ beati Petri Apostoli, quæ Flacci Comitis conjugium spernens, acceptis triduanæ deliberationis indutiis, jejuniis* &c. In reliquis puri sunt.

ANTVERP-MAX. LEYDEN-BELG. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Idem habent additamentum, sed post *Sacramentum accepit*, adhuc admiscent, *reclinans se in lecto* emisit spiritum. Atque in eo convenit codex LOVANIEN., sed deficit in elogio fratrum Aquileiensium.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Similes ANTVERP-MAXIMO, post *emisit spiritum*, adhuc adjiciunt: *Hujus sepulchrum Paulus Papa aperiens, ad corpus Virginis transferendum, inventum est in sarcophago ejus marmoreo, sculptum manu Petri Apostoli, Aureæ Petronillæ dulcissimæ filiæ.* Quam conveniat hæc inscriptio Petri Apostoli stylo, vide in Actis. *De Petronilla.*

CENTULEN. *Romæ, sanctæ Petronillæ virginis, quæ beati Petri Apostoli filia fuisse traditur. Apud Aquileiam, sanctorum Cantii, Cantiani, & Cantianillæ fratrum, qui cum essent de genere Aniciorum, & nollent idola adorare, cum pedagogo suo pro Christo capite plexi sunt. Turribus Sardiniæ, sancti Crescentiani.* *Textus non purus.*

BRUXELLEN. *Romæ, sanctæ Petronillæ virginis, filiæ beati Petri Apostoli. Quæ post multa miracula sanitatum, cum eam Flaccus Comes suo vellet conjugio, quod ipsa sprevit, sociare, triduanæ deliberationis inducias petens & cum sancta virgine Feliciula collactanea sua jejuniis vacans* [atque] *orationibus, tertia die, mox ut Christi Sacramentum accepit, reclinans se in lectulo emisit spiritum.* Hic ferme totus Adonis textus est, ex ejus Martyrologio acceptus. Sequitur notissima additio: *Hujus Virginis sepulchrum Paulus Papa, ut corpus ejus transferret, aperiens, in sarcophago ejus marmoreo, manu beati Petri Apostoli sculptum invenit, Aureæ Petronillæ dulcissimæ filiæ, hoc Petrus pietatis obsequio.* Vide quid de hac inscriptione sentiat Henschenius, in commentario suo historico num. 4. Cetera codex purus est.

HAGENOYEN. Quæ de Petronilla habet, præter jam dicta, purius legentur in Actis. Addo tamen quæ sequuntur de Cantianis. *Apud Rudelfusē urbem Aquilegiam, natale sanctorum martyrum Cancii, Canciani, & Cantionillæ fratrum, qui de genere erant Aniciorum & Carini imperatoris, à pedagogo suo Protho fidem Christi edocti sunt. Persecutionem Diocletiani metuentes, hereditates suas Romæ vendunt & Aquilegiam pergunt, putantes se ibi Chrysogonum & Anastasiam in carcere invenire; sed per palmam martyrii subtracti erant. Accusati igitur sunt Augusto per Dladium* [Dulcidium] *& Syssinium, quod Christiani essent* [&] *apud Aquas Gradatas,* *De Cantianis.*

datas, juxta fluvium Ysocium [Hysontionem] *decollantur, & à sancto Scelio* [Zoilo vel Zeno] *sepeliuntur.* Vide Acta ipsa ex quibus hæc accepta sunt. In Crescentiano, purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petronillæ filiæ sancti Petri Apostoli. Cantii, Cantiani & Cantianillæ fratrum martyrum, cum pædagogo eorum Proto. Crescentiani martyris.*

VATICAN. num. 5949. Adjicit: *S. Primiani & Firmiani.* Sed huc omnino non pertinent; nec satis perspicio quos velit indicare.

Primiani & Firmiani.

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctorum Machabæorum martyrum, quæ anno Incarnationis Dominimillesimo centesimo sexagesimo quarto à Domino Reynoldo Colonienſium archiepiscopo facta est.* Coluntur I Augusti, quo die tota illa de sanctorum Machabæorum Coloniam translatione historia diligentissime illustrabitur. De Petronilla eadem habet, quæ ULTRAJECT. & alii codices supra citati. In reliquis pura.

Translat. Machabæor.

GREVEN. *Civitate Gerunda, natalis sanctorum Germani, Victuri & Silvani.* More suo facit hic scriptor, dum ex Hieronymianis apographis nomina aliqua delibat, in hoc hodie felix, quod tria signata recte efformaverit; sed nescio cur ceterorum antesignanum *Gaulienum* omiserit. Vide socios in Actis enumeratos. *Item Crysogoni.* Colitur XXIV Novembris. *Commemoratio sanctorum Marcelli & Exuperantii martyrum, qui infra III Kal. Januarii ponuntur,* & recte; cum *Sabino. Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctorum Machabæorum martyrum facta anno* &c.

Germani & sociorum.

Chrysogoni.

Marcelli & c

Machabæor.

MOLAN. Typis minutis: *Romæ, sancti Paschasii archidiaconi & confessoris, de quo Gregorius in Dialogis.* De eo Paschasio nihil apud antiquiores Martyrologos legitur, ut proinde censendum sit, ex hisce additionibus in Romanum modernum transiisse. Henschenius in commentario historico totam Paschasii, in Purgatorio existentis & tamen miraculis clari, historiam ex Gregorii dialogis adducit, similique exemplo confirmat. Hunc porro Paschasium Romanum diaconum recte, ni fallor, distinguit ab alio Paschasio diacono sancti Martini episcopi Dumiensis, cujus Acta illustrata sunt XX Martii. Sequitur: *Arvernis, sanctorum confessorum Alexandri & Gallæ, de quibus Gregorius Turonensis in libro de Confessoribus.* Et hi Sancti & Gallæ à MOLANO primum in sacris Tabulis consignati sunt, sed à Baronio prætermissi. Apud Turonensem cap. 36, de utriusque sepulcro & meritis agitur; qui vero ipsi aut cujates sint, hactenus repertum non est. Putat Henschenius diversam esse *Gallam*, de qua hic loquimur, à *Galla sancti Eucherii uxore*, ut in Actis contra Baronium conatur evincere. Editiones alteræ hoc solum habent: *Die trigesima prima, Hermis sancti Apostoli Hermii & sacrosancti martyris Hermæi.* Atque idem ad verbum legit editio tertia anni MDLXXXIII, unde miror in Actis aliter referri. Interim tu vide illic, unus ne hic Hermias, vel Hermæus, an geminus dicendus sit. Putat Papebrochius, hujus diei martyrem *Hermiam* appellandum esse & *Comanis* sepultum: diversum vero ab *Hermia* esse *Hermæum* Sirmiensem; sed laborat, ut distingui ab hoc Hermæo credat S. Hermem Dalmatiæ Apostolum, qui in Actis refertur VIII Aprilis. Vide plura in laudati Papebrochii commentario.

Paschasii.

MENSIS

MENSIS JUNIUS

Habet Dies xxx.

Kalendis. *Die* 1.

ROmæ, dedicatio ſancti Nicomedis presbiteri & martyris. Apud Cæſaream Paleſtinæ ſub perſecutione Maximini, beati Pamphili presbiteri & martyris, cujus vitam Euſebius Cæſarienſis epiſcopus tribus libris comprehendit. Sed & ſanctus Hieronymus ſcribit, quædam volumina manu ejus exarata ſe reperiſſe, quæ tanto, inquit, amplector & ſervo gaudio, ut Creſi opes habere me credam. Auguſtoduni, ſanctorum Reveriani epiſcopi & Pauli presbiteri, cum aliis decem, qui ſub Aureliano principe martyrio coronati ſunt. Ipſo die, ſancti Capraſii abbatis monaſterii Lirinenſis. *Nicomedis* *Pamphili.* *Reveriani & ſociorũ.* *Capraſii.*

Ita codices *Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Qui ſoli puri ſunt.

VARIA LECTIO. In ipſo principio offendiculum eſt. Scribit Pratenſis, *Romæ dedicatio natalis ſancti Nicomedis.* Antverp-maj. & Tornac. *natale* vel *natalis S. Nicomedis*, Greven. & Molan., *dedicatio baſilicæ S. Nicomedis.* Alii, *dedicatio & natalis.* Nos credimus Uſuardum ſervaſſe lectionem Adonis, qualis eſt in Munerato, Herinienſi, aliiſque, ac proinde in textu noſtro. Et hoc Molanus agnoviſſe videtur, dum in poſterioribus ſuis editionibus *baſilicæ* ſcripſit curſivis ſive Italicis litteris, à textu diſtinctis. Sic etiam & recte *Maximini* legimus cum Praten. Antverp-maj. & Munerato, non *Maximiani*, ut Greven. & Molan. In codicibus eſt, & eſſe debet *Pamphili presbyteri.* Erravit Praten. ſcribendo *Epiſcopi.* Rurſus habent omnes *ſe reperiſſe*, vel ut Greven. *repperiſſe*, neſcio quid Munerat. ſolito tamen caſtigatior, velit per *recepiſſe.* Plura occurrunt ſcriptoria ſphalmata, ut *Niconedis, presbiteri, Paleſtinæ, Cæſarienſis, Jeronimus, Hieronimus, inquid, Creſi* & *Lirinenſis*; quorum ea ſervanda putavimus, in quibus præcipui codices & alii hodie conveniunt. Erravit denuo Pratenſis ſubtrahendo titulum *Epiſcopi* Reveriano, quem male ſupra Pamphilo tribuerat. Non minus turpiter labitur Antverp. major, qui pro *Reveriani epiſcopi. ... cum aliis .... martyrio coronati*, poſuit *Severiani epiſcopi & confeſſoris.*

OBSERVATIO. Jam abunde notavimus ambiguum eſſe, quid de *Nicomede* presbytero & martyre, primigenia phraſi ſcripſerit hac die Uſuardus, cujus natalem ſeu certaminis diem, ipſe poſt alios, XVII Kal. Octobris ſeu XV Septembris innexuit. Agi de *Nicomedie.*

aliqua ecclesiæ, in Martyris honorem, dedicatione, manifestum est, idque primus signasse videtur auctor Romani parvi, his verbis: *Dedicatio S. Nicomedis martyris*; addidit Ado, *presbyteri apud urbem Romam*, simul indicans diem natalem qui supra. Beda, forte utroque antiquior, diserte posuit, *Natalis Nicomedis martyris*, & post eum subjunxit Rabanus, *ecclesiæ Dedicatio*. Utrum ex his, non satis claris expressionibus, obscuriorem aliam conflaverit Usuadus per, *dedicatio natalis*, harum rerum periti lectoris judicio relinquimus; maluimus nos Romani parvi & Adonis syntaxim, solitam Usuardi regulam præferre. Pluribus hîc non immoror, cum res tota operiosiori disquisitione opus habeat, danda in Actis die ipso Nicomedis natali (ut Martyrologia statuunt) XV Septembris. Celeberrimi martyris *Pamphili* agonem hac die perperam referri, & non magis recte binos socios *Valentem* & *Paulum* in hodierno Romano adjungi, bene in commentario suo censuit Papebrochius, utpote qui sociis omnibus ad XVI Februarii melius conjungeretur; atque ibidem satis feliciter conjectat, Martyrologum aliquem Adone & Usuardo antiquiorem, pro mero forte arbitrio, Pamphilum hac die consignasse. Sic omnino res habet; sed & Martyrologum illum non difficulter reperire potuit, nempe auctorem Romani parvi, ex solito suo duce Rufino ita hodie secundo loco legentem: *Et sancti Pamphili martyris*, nulla temporis aut loci adscripta characteristica. Non dubitavit Ado, quin de illustri illo, ab Eusebio celebrato, sermo esset, ipsique adeo ex hoc & Hieronymo de script. eccl. cap. 75 elogium concinnavit, cujus partem potissimam Noster ad verbum transtulit, Notkero omnia describente. Atque hanc solam credimus veram causam esse, cur *Pamphilus*, seorsim ab aliis, hoc die Martyrologiis nostris inscriptus sit. De sociis diximus in Observatione nostra § ultimo citata die XVI Februarii, ubi continuatam duodecim martyriorum seriem ex Eusebio aliisque, Gallicè expositam diximus à Tillemontio tomo 5 à pag. 418: quæ ferme eadem Græce & Latine hoc die in Actis nostris edita est à Papebrochio, duabus partibus ea complectentibus, quæ supersunt ex tribus libris de vita Pamphili ab Eusebio scriptis, quæque sub Metaphrastis nomine prius vulgata, auctoritatis aliquid amisisse videbatur. Wandelbertus Pamphilum & Nicomedem honorat.

Pamphili.

Junii origo tuum sustollit ad astra nitorem
Pamphile, martyrio doctor venerande beato;
Martyris hunc que diem festum Nicomedis adornat.

Reverianus Augustodunensis & *Paulus* cum sociis ab Usuardo in sacros Fastos relati primum sunt; à nullo antiquiore aut coævo memorati. Nec enim audiendus Petrus de Natalibus, eum perperam Adoni adscribens, quem alii secuti sunt. Vide Henschenii commentarium & Acta à P. F. Chifletio communicata; quibus accedere potest notula Motherii, hoc die Martyrologio Gallico adjecta. Aft ex laudato Adone & ejusdemmet verbis plane acceptus est *Caprasius*. Cur prætéritus sit *Claudius* Viennensis XI episcopus ibidem notatus, haud satis perspicio. Ceterum quæ dedimus, Usuardina esse minime dubitamus. Quæ de Caprasio supersunt, ab Henschenio collecta & recensita invenies.

Reveriani & sociorum.

Caprasii.

AUCTARIA.

Dedicat. cryptarum.

PRATEN. Imprimis multa hodie habet de *Dedicatione cryptarum* &c. in indice Prætermissorum integre recitata, ubi eam lector reperire poterit. Nobis fuit dubium, an longior ista oratio, ipsi Usuardo esset tribuenda; qua super re consultus Castellanus, respondit, in codice Pratensi, prima & eadem manu omnia esse scripta. An Usuardina? non existimo, in codicum aliorum ferme omnium apertissima repugnantia & quidem alterius Pratensis codicis B, in quo hæc erasa testatur, qui apographum nostrum cum prætenso autographo contulit celeberrimus Sirmondus.

HERINIEN. Toto textu omnium purissimus, in fine hæc sibi propria adjicit: *Treveris civitate, depositio beati Simeonis monachi. Qui profectus ex monasterio in monte Sinai constituto, rectoris sui, obsecundans imperiis, inque memoratam metropolim deveniens, non paucis annis remotorem vitam strenuè exercuit, ibidemque, vocante Domino, ad cœlestia migravit, quo se feliciter vivere miraculorum creberrima testatur exhibitione.*

Simeonis.

TORNACEN. Rescindit partem alteram elogii beati Pamphili, cetera purus est.

PULSANEN. *Romæ, dedicatio & natalis* &c. Sequitur: *In Campania, natalis sancti Herasmi Ecclesiæ episcopi & confessoris. Hic sub Diocletiano & Maximiano Augustis, diversis suppliciis cruciatus, tandem vocante eum Domino, sancto fine quievit.* Vide die tertia. Porro in codice truncatur totum elogium Pamphili. De ceteris nihil.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In textu satis puri, addunt in fine, alter *Juvencii*, altera *Vincencii*. Apud alios invenies *Viventii*, *Viriani* &c. Videantur Prætermissi & Acta pag. 43.

ROSWEYD. Et hic in textu satis purus est, sed in fine adjicit: *Item Faustini episcopi & martyris, & sociorum ejus.* Est inter Perusinos martyres *Faustinus* aliquis, an hunc indicet, nescio.

Faustini.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDIT-ULTRAJ-BELG. Textum etiam referunt, sed addunt: *Romæ, sancti Vincentii.* De quo jam diximus. Tum: *Treveris civitate, beati Simeonis monachi.* Quæ eadem habet LOVANIEN., deficiens in altera parte elogii sancti Pamphili. ALBERG. autem & DANIC. primis similes, initio acephali sunt, carentes *dedicatione* &c.

Vincentii.

Simeonis.

CENTULEN. *Romæ, sancti Nichomedis martyris. Cæsarea Cappadociæ* [Palæstinæ] *sancti Pan-*

Textus conciliatus.

filii

fili presbyteri & martyris, a quo Eusebius Cæsariensis Pamfili cognomen accepit. Augustoduni, sanctorum Keveriani episcopi & Pauli presbyteri cum aliis decem, qui sub Aureliano passi sunt. In Capraſio purus eſt.

Claudii. Bruxellen. In textu, ſolito purior, ſubdit: *Apud Viennam, ſancti Elaudiſſimi* [voluit dicere *Claudii*] *epiſcopi. Et Treveris, depoſitio* De Simeone Trevir. *ſancti Symeonis monachi & heremitæ. Qui Syracuſis civitate Siciliæ oriundus, Treveris pro Chriſto in turri diu concluſus, migravit ad Chriſtum.*

Hagenoyen. In tribus primis annuntiationibus modice interpolatus, ante *Capraſii*, interſerit: *Depoſitio ſancti Simeonis monachi & confeſſoris. Qui natus erat de Sicilia a nobiliſſimis parentibus: qui & vitam heremiticam in monte Synai duxit. Sed Puppo Treverenſis archiepiſcopus transfretavit & Symeonem Treverim duxit, ipſumque ſupra nigram portam recludi fecit, & neceſſaria ei miniſtravit, & animam Deo dedit, ibique ſepultus eſt & multis claret miraculis.* Sequitur, *Capraſii*; & in fine: *Romæ, ſancti Vin-* Vincentii. *centii.* De quo ſupra.

Aquicinct. Incipit: *Romæ, dedicatio & na-* Jovini. *talis* &c. In fine: *Item Jovini abbatis.* In Pictavienſi Galliæ diœceſi, ut in Actis notatur.

Victorin. Pro *Auguſtoduni*, aliam poſitionem ſubſtituit: *In territorio Nivernenſi.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Nicomedis martyris. Pamphili presbyteri & martyris. Reveriani martyris cum ſocis.*

In Vatican. num 5949, deeſt *Nicomedis*, & *Reveriani* & *Capraſii*: adjicitur: *Theſſalonicæ,* Luciæ. *ſanctæ Luciæ virginis.* Vide indicem Sanctorum hujus diei & Acta, in quibus varios habet ſocios.

Ughellian. In fine: *Romæ, ſancti Viventii.* Viventii. Vide ſupra Antverp. & Max-Lubec.

Jovini. Altemps. *Pictavis, ſancti Jovini abbatis.*

Florentin. *Romæ, ſancti Vincentii. Apud* Vincentii. *Bononiam, paſſio ſancti Proculi martyris &* Proculi. *epiſcopi Interamnenſis, in ducatu Spoletano; qui vita & miraculis multos convertit ad Dominum.* Vide Prætermiſſos & Acta. *Ipſo die, ſancti Vi-* Viviani. *viani confeſſoris.* An non Viventius eſt, Virianus, Symeonis. Juventius vel Vincentius? *Item ſancti Simeonis, qui dudum commoratus eſt in Bethleem in terra ſancta, & poſtmodum venit Treverim & ibi vitam finivit, ubi ejus Baſilica in groſſiſſima ſtructura* Viviani & Secundarii. *cernitur uſque hodie. Item ſancti Viviani militis & Secundarii cum ſociis ſuis, qui paſſi ſunt pro Chriſto ſub Decio imperatore.* An de Tifernatibus agitur? Videantur Acta noſtra.

Editio Lubeco-Col. Incipit à Pamphilo, ſatis pure, & ſic de Reveriano & Capraſio. Tum: *Romæ, ſancti Viventii martyris. Treveris* Viventii. *civitate, in porta, quæ vocatur Marcia ſeu Nigra,* Simeonis. *depoſitio beati Simeonis monachi & confeſſoris. Romæ, commemoratio beati Nicomedis presbyteri & martyris. Viennæ, ſancti Claudiſſimi, epiſcopi & confeſſoris.* Legendum, ut dixi ſupra, *Claudii.* Claudii.

Belin. De Nicomede ex Adone adjicit, *cujus martyrium celebratur* XVII *Kal. Octobris.* Pamphili elogium ex media parte decurtat. In *Reverentiani*, pro *Reveriani*, & *Capraſii*, purus eſt. In fine: *Item ſancti Viviani martyris.* In Viviani. altera editione ſuppletum Pamphili elogium. Et poſt *Viviani* adjectum: *Romæ, ſancti Juven-* Juventii. *tii martyris.* Vide ſupra nominum confuſionem. *Pictavis, ſancti Jovini abbatis.* Jovini.

Greven. *Item, ſanctorum Octavi, Zozimi,* Octavi & *Luciæ, Caſti, Pulli, Lupi, Criſpi.* Elucidatio ex ſociorum. Actis petenda. *Juſti & Viviani martyrum. Romæ,* Juſti &c. *Viventii martyris.* De his vide dicta & Præter- Viventii. miſſos. *Cunonis, qui & Conradus dicitur, Præ-* Canonis. *poſiti majoris eccleſiæ Agrippinæ Coloniæ & martyris. Qui anno Domini* MLXVI *ab impiis de altiſſimo monte, tertio præcipitatus, cum manſiſſet illæſus, gladiis eorum interfectus, miraculis claruit. Viennæ, ſancti Claudii epiſcopi & confeſſoris. Tre-* Claudii. *veris, in porta, quam Martiam ſeu Nigram vocant, depoſitio ſancti Symeonis monachi & confeſſoris.* Symeonis. *Teclæ virginis & martyris:* Antiochenæ opinor, Teclæ. cum Zoſimo, ut alibi abunde dictum eſt.

Molan. De Nicomede, poſt *martyris*, curſivo inſerit Adonis verba, *cujus martyrium celebra-* Viriani. *tur* &c. In fine: *Item ſancti Viviani martyris. Pi-* Lovini. *ctavis, ſancti Lovini abbatis. Treveris civitate, in porta, quæ vocatur Martia ſeu Nigra, depoſitio beati* Simeonis. *Simeonis* &c. ferme, ut Heriniensis. *Ipſo die, tran-* Transiat. *ſlatio corporis ſancti patris noſtri* Giſleni & *ſancti* Giſleni &c. *Sulpitii epiſcopi & confeſſoris & beatæ Leochadiæ virginis.* Vide Prætermiſſos. Tum minoribus typis de Cunone ſeu Conrado, ex Greveno. Sequitur: *Rothornaci, tranſlatio corporis divi Cypri-* Tranſlat. *ani.* Colitur XIV Septembris. Poſteriores edi- Cypriani. ditiones curſivo etiam ſcribunt, *baſilicæ*: In fine autem: *Pictavis, ſancti Jovini abbatis. Treveris civitate* &c. plane ut ex Heriniensi ſupra retulimus. *Ipſo die, Filini & Gratiniani martyrum ſub* Filini & *Decio cæſare.* Vide in Actis, *Felini* & *Gratiani. Ar-* Gratiani. Medulphi. *vernis, ſancti Medulphi confeſſoris, magnæ ſancti-* Claudii. *tatis viri. Viennæ, S. Claudii* XI *epiſcopi. Item ſancti Viriani Martyris. Romæ, ſancti Viventii martyris.* De his duobus plus ſatis dictum eſt. *Die prima, ſancti martyris Juſtini Philoſophi, & alterius* Juſtini &c. *Juſtini & ſociorum.* Videantur Acta. De Giſleno &c., ut in prima editione. *Rothornaci, tranſlatio* Tranſlat. *reliquiarum divi Cypriani. Sueſſionis, elevatio ſan-* Cypriani. *ctorum epiſcoporum Principii & Lupi confeſſorum,* Elevat. *Gaudini martyris & Agricolæ presbyteri confeſſoris.* S. S. Sueſſ. *Monaſterio Fontanella, tranſlatio ſanctorum Maximi & Venerandi martyrum, Ulfranni & Eremberti epiſcoporum & Condedi presbyteri & confeſſoris.* In Prætermiſſis ad propios ſinguli dies remittuntur. *Item Doleæ, Cunonis ſive Conradi Præ-* Cunonis. *poſiti eccleſiæ Agrippinæ Coloniæ, qui anno* MLXVI, *ter de altiſſimo monte præcipitatus, manſit illæſus, ac paulo poſt gladiis interfectus, miraculis claruit.*

IV *Non.* *Die* 2.

ROmæ, natalis beatorum martyrum Marcellini presbiteri & Petri exorciſtæ, qui multos in carcere ad fidem erudientes, poſt dura vincula & plurima tormenta decollati ſunt ſub judice Sereno. Lugduni, ſanctorum Fotini, ejuſdem urbis epiſcopi, Zachariæ presbiteri, Sancti diaconi, Epagati, Maturi, Attali, Albinæ, Gratæ, cum aliis quadraginta. Hi omnes famuli Chriſti, ſicut in hiſtoria Ecclemarcellini & Petri. Pothini & ſoc. Lugd.

cleſiaſtica ſcribitur, pariter coronati ſunt. Paſſa eſt quoque & ſancta Blandina ex eorum collegio, quæ primo, ſecundo & tertio die pulſata cruciatibus, cum non ſuperaretur, quarto verberibus acta, craticulis exuſta, & multa alia perpeſſa, ad ultimum gladio jugulatur.

Ita *Praten. Herinien. Antverp. Max-Lubec. Roſweyd. Munerat. Greven. Molan.* &, quod mirum, *Hagenoyen.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien.* & *Edit. Ultraj-Belg.* in quibus excedunt voculæ duæ mox notandæ.

VARIA LECTIO. Greven. Molan. & mediæ notæ codices pro *beatorum* martyrum, habent *ſanctorum*. Pro *Sereno*, male in Max-Lubec. *Semio*. Roſweyd. *Lugduno*. In Greveno, pro *ſanctorum Fotini*, eſt *ſancti* Fotini. Lego *Fotini* cum codicibus omnibus, Munerato ſolum & Molano exceptis, qui melius ſcribunt *Photini*, quamvis plurimi, poſt Hieronymum, malint ſcribere *Pothini*, potius ἀπὸ τῆς πόθυς, quam ἀπὸ τῆς φωτός, ut ſit potius *deſiderabilis*, quam *lucidus*. *Fontini* in Max-Lubec. ſphalma eſt, uti & *Matudi* pro *Maturi*: & in Molano *Pagati*, pro *Epagati*, quod in Herinienſi male dividitur *Et-pagati*. Antverp-max. Ultraject. Leyden. & Lovanien. poſt *hiſtoria Eccleſiaſtica*, ex Adone fortaſſe inſerunt, *libro quinto*. Codex Roſweydi omiſit *pariter*. Legendum *paſſa eſt quoque et*. In Roſweyd. deeſt *eſt*, in Greveno & Molano *et*. Antverp. & Max-Lubec. pro *ex* eorum collegio, poſuerunt *in*. Solus Pratenſis legit *jugulata eſt*; reliqui ut in textu.

Marcellin. & Petri.

OBSERVATIO. Nimiam Adonis amplitudinem, proindeque contractioris Martyrologii, ad eccleſiaſticum uſum, neceſſitatem, vel ſolus hic dies abunde probat, ubi Legendario quam Martyrologo longe eſt ſimilior; *Marcellini* & *Petri*, atque iterum *Martyrum Lugdunenſium* hiſtoriam ex ipſorum Actis fuſe deſcribens. Ceterum de *Marcellino* & *Petro* agunt antiquiſſimi Martyrographi omnes, Hieronymus, Beda & Romanum parvum. Bedam deſcripſit Rabanus, & hunc vel illum ſecutus Notkerus, aliqua breviter ex Adone adjiciens. Noſter item ſua omnia ex Beda ad verbum transfert, prætermiſſa duntaxat viſione angelica, eamque ſubſecuta converſione *Dorothei*, quem mirum eſt à Martyrologis aliis ita præteriri, ut cultus ejus ſacri nulla appareant veſtigia. Porro *Marcellini* & *Petri* ſocii, qui hîc deſiderantur, bene in Actis expreſſi ſunt. Certiſſima eſt & celebratiſſima horum noſtrorum Martyrum, etiam in Allatii & Frontonis Kalendariis, in Sacramentario Gregorii, in Miſſali Thomaſii aliiſque indubitatis monumentis conſecrata memoria. Utinam idem liceret aſſerere de Actis ipſis, quæ quidem *antiquitus ſcripta* recte cenſuit Baronius ad annum CCOII num. 106, Henſchenius tutari conatus eſt: aſt aliam plane cenſuram inurunt recentiores, & quidem Tillemontius digna non credidit, ex quibus vitam ſuam Gallicam contexeret tomo 5 à pag. 199, in Notam rejiciens eorum examen pag. 663. Curioſa plurima de Marcellini & Petri cultu ac potiſſimum de reliquiis, in varias orbis Catholici partes tranſlatis, collegerunt Henſchenius & Papebrochius, quibus adde quæ recentius eruderavit Janningus in Supplemento Junii, ubi de eorum non una, ut putavit Tillemontius, ſed gemina Romæ eccleſia, longe operoſius, diligentius & accuratius poſt Laderchium diſputat.

Martyrum Lugdunenſium.

Lugdunenſium martyrum non eadem quæ Romanorum eſt ratio. Illi in Hieronymianis modo confuſiore notati, in Beda dicuntur eſſe numero XLVII vel XLVIII (Rabanus male poſuit LXVIII) quorum ſola, ut anteſignana, nominatur illuſtris virgo *Blandina*, expreſſo præterea unico *Pontici* nomine. Apud Adonem fuſiſſima texitur perſecutionis Lugdunenſis & Viennenſis narratio, ex qua ſingulorum, ſi *Sanctum* diaconum excipias, nomina facile eruuntur, ut diſtincte fecit Henſchenius. Narrationis præfatæ magnam partem tranſumpſit Notkerus; aſt Uſuardus ſolitis limitibus coarctatus, ex Adone ſelegit nomina à ſe ordinata, ut in laterculo exprimuntur, ex Beda vero, phraſi contractiori, Blandinæ certamen panxit. Atque hiſce conſtat, quidquid hac die ab Uſuardo annuntiatur. Supereſt verbo indicare, quanto apud eruditos in pretio ſint incomparabilia horum Lugdunenſium vel Athenacenſium martyrum Acta, quibus forte nullum certius, nullum luculentius, nullum auguſtius primævi Chriſtiani roboris & Euangelici decoris monumentum ad poſteros integrum promanavit; imo tale, quod vel hypercritici ipſi ſumma cum veneratione recipiant & ſuſpiciant. Pretioſiſſimum theſaurum ad nos tranſmiſit Euſebius lib. 5 hiſtor. Eccl. ex epiſtola Lugdunenſium, veroſimiliter Irenæi manu, ad eccleſias Aſiæ & Phrygiæ ſcripta. Quæ in iis ex varia, ſeu verſione, ſeu lectione controverſa ſunt, explicat Henſchenius, ſingula Martyrum XLVIII nomina ſolerter exquirens, ut facit etiam Florentinius. Gallicè omnia deducta ſunt à Tillemontio tomo 3 à pag. 1. Vide etiam Ruinartii admonitionem, ejuſque in prædicta Acta notationes à pag. 45.

Non

Non erit injucundum lectori audire Josephi Scaligeri de ipsis illis Actis judicium, quod certe nemini suspectum esse poterit. Ad hæc Eusebiani Chronici verba, *Plurimi in Gallia glorioſe ob nomen* (Christi) *interfecti, quorum usque in præsentem diem condita libris certamina perseverant*; sic ille in animadversis pag. 202 num. 2183 religiose observat: *Ea & Polycarpi martyrium hodie exstant apud Eusebium in Historia Eccl. quæ sunt vetustissima Ecclesiæ martyria, quorum lectione piorum animus ita afficitur, ut numquam satur inde recedat: quod quidem ita esse unusquisque pro captu suo & conscientiæ modo sentire potest. Certe ego nihil unquam in Historia Ecclesiastica vidi, a cujus lectione commotior recedam, ut non amplius meus esse videar. Idem sentimus de Actis martyrum Lugdunensium & Viennensium, apud eumdem Eusebium, quibus quid augustius, quid venerabilius in antiquitatis Christianæ monumentis legi potest?* Ita ille. Promptum cuique & integrum est eosdem animi motus experiri. Wandelbertus omnes textus nostri Martyres, non inconcinne versibus suis decoravit:

Marcelline sacer, Petre exorcista quaternis
Nonis communem dignamque litatis ad aram:
Lugdunique pio Blandina vocatur honore,
Quadragena quæ simul octavaque coruscum
Cum plebe nexit flammis undisque monile.

AUCTARIA.

Tornacen. In mutilando textu nimis frequens, hic Marcellini & Petri elogium resecat, de reliquo puritati Usuardinæ satis prope accedit.

Pulsanen. In 1 annuntiatione purus, in 2 contractior est, scribens: *Lugduni, sanctorum martyrum Zachariæ presbyteri & Donati cum aliis quadraginta sex. Hi omnes famuli Christi, sicut in historia* &c. Sed de Blandina nihil habet. *De Lugdun.*

Antverp-maj. In prima annuntiatione truncatus est, omissis nempe his verbis: *Qui multos in carcere ad fidem erudientes.*

Alberg. & Danic. Hodie secundo loco inserunt, quæ ad diem sequentem spectant, nempe: *In Campania, sancti Herasmi episcopi & martyris. Hic sub Diocletiano Augusto primum plumbatis, deinde fustibus graviter mactatus; post resina, sulphure, pice, plumbo, cera oleoque perfusus, illæsus apparuit. Deinde sub Maximiano diversis atque immanissimis supplicis exercitatus, tandem, vocante Domino, sancto fine quievit.* Reliqua, quæ ad textum pertinent, pura sunt. *Erasmi.*

Centulen. *Romæ, passio beatorum martyrum Marcellini presbyteri & Petri exorcistæ, sub Sereno judice. Ipso die Lugduni, sanctæ Blandinæ martyris, cum aliis* XLVIII *martyribus, temporibus Marci Aurelii Veri & Antonini atque Lucii filiorum ejus. Eodem die, relatio Walerici abbatis, de Flandria ad proprium locum.* Vide Acta 1 Aprilis. pag. 23, ubi de hac relatione agitur. *Walerici.*

Bruxellen. De Marcellino & Petro in fine attexit: *Quorum in Canone Missæ memoramur.* In Lugdunensibus ferme purus est. Tum additur: *Et sancti Algisi confessoris.* Est Adalgisus presbyter in Theorascia Picardiæ regiuncula. *Algisi.*

Victorin. & Reg. Suec. signatus num. 130. Addunt in fine: *Ipso die Romæ, sanctorum Marcellini, Saturnini.* Acceptos opinor ex ingenti Romanorum martyrum agmine, in quo *Saturninæ sex, Saturnini duo, Marcellina una,* sed *Marcellinus* nullus, præter eum solum, qui supra in textu Usuardino positus est. *Marcell. & Saturnini.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Marcellini & Petri martyrum. Fotini episcopi & martyris cum sociis quadraginta de clero & populo, cum quibus passa est sancta Blandina.* *Textus contract.*

In Vatican. signato num. 5949. Deest, tota annuntiatio de martyribus Lugdunensibus.

Florentin. *Romæ, depositio seu transitus Eugenii PP. sancti Eugenii Papæ & confessoris....* *Eugenii PP.*

Editio Lubeco-Col. De Marcellino & Petro post *tormenta*, adjicit, *ducti in Silvam nigram & ibi pariter decollati sunt, sub Diocletiano Imperatore, judice Sereno.* Item de Lugdunensibus inscribitur; *sicut in Ecclesiastica historiæ libro quinto scribitur, pariter tempore Marci Aurelii Veri & Antonini atque Lucii filiorum ejus coronati sunt. Passa est quoque S. Blandina* &c. Sequitur: *Item sancti Dorothei, qui vidit animas sanctorum Marcellini & Petri splendide ornatas ab angelis ferri ad cœlos, postquam eos decollaverat, unde pœnitentiam agens, sub Julio Papa baptizatus, quievit in pace.* Vide quæ superius diximus in observationibus nostris. *De Marcellino & Petro.* *De Lugdun.* *Dorothei.*

Belin. De Lugdunensibus, sic habet: *Eodem die Lugduni sanctæ Blandinæ cum* XLVII *martyribus, temporibus Marci Aurelii & Antonini Veri atque Lucii filiorum ejus.* In prima annuntianione purus est. Sequitur: *In Campania, natale sancti Erasmi* &c. ut supra in Alberg. & Danic. Nos cum Usuardo & aliis Martyrologis de eo agemus die sequenti. *Erasmi.*

Greven. *Nomina Sanctorum qui cum supra memoratis apud Lugdunum passi leguntur, hæc sunt. Macharius, Alcibiades, Silvius, Primus, Ulpius, Vitalis, Cominus, Ocluber, Filominus, Geminus, Julia, Rogata, Emilia, Potamia, Pompeia, Rodona, Biblis, Quartia, Materna, Helpes quæ & Amnes, Alexander, Ponticus. Hi omnes in carcere quieverunt. Aristeus, Cornelius, Zozimus, Titus, Julius, Toticus, Appollonius, Geminianus, Julia, Ausonia, Emilia, Jamnica, Pompeia, Domna, Justa, Trosima, Antonia. Algisi confessoris. Dorothei confessoris, qui cum beatos martyres Marcellinum & Petrum decollasset, videns animas eorum splendide ornatas ad cœlum ferri, pœnitentiam egit, baptisma suscepit & in pace quievit. Archemii* [Arthemii] *cum suis.* Vide VI Junii. *Zachariæ monachi, discipuli abbatis Silvani, qui ut Heraclides refert, arctissimam in eremo duxit vitam, palliumque suum pedibus conculcans dicebat, neminem posse fieri monachum, nisi qui sic animo omnia conculcasset.* Vide quæ de hoc Zacharia dicuntur inter Prætermissos. *Nomina memorati MM. Lugd.* *Algisi.* *Dorothei.* *Arthemii cum suis.* *Zachariæ monachi.*

Molan. In prima & puriori editione habet augmentum de Erasmo, ut supra; & typis minoribus;

Martyrii. noribus: *Martyrii monachi, de quo in Dialog. B. Gregorius.* Notus mihi non est. Editiones aliæ post *jugulatur*, in textu litteris Italicis immiscent verba Bedæ & ex eo Rabani: *Tunc & Ponticus puer annorum* XV *per omnia tormentorum genera cum ipsa circumactus & materna ejus cohortatione roboratus, ante illam martyrium consummavit.* Accedit deinde tamquam textûs pars: *In campania, natalis sancti Erasmi* &c. In fine: *Die secunda, sancti patris Nicephori Patriarchæ Constantinopolis confessoris.* Vide XIII Martii. Tum typis minoribus: *In territorio Lugdunensi, depositio beati Algisi presbyteri & confessoris. Sendomiriæ, anniversaria celebritas stragis martyrum Christi per excursionem Tartarorum, quæ magno populi concursu recolitur, multum Alexandri* IV *Pontificis indulgentia cumulata & dedicata. Monasterio Latiniaco, translatio sanctorum Deodati episcopi, Maldegarii, Fulberti Amsilionis, Lamberti ac unius Innocentium.* Vide de singulis, in Prætermissis.

Erasmi. *Nicephori.* *Algisi.* *De mart. Sendom.* *Trans. Deodati.*

III *Non.* *Die* 3.

Erasmi. IN Campania, natalis sancti Herasmi episcopi & martyris, hic sub Diocletiano Augusto, primò plumbatis, deinde fustibus graviter maceratus, post resina, sulphure, plumbo, pice, cera, oleoque perfusus, illæsus apparuit. Deinde sub Maximiano, diversis atque immanissimis suppliciis cruciatus, tandem, vocante Domino, sancto fine quievit. Apud Aretium civitatem Tusciæ, sanctorum martyrum Pergentini & Laurentini fratrum, qui persecutione Decii cum essent pueri, post dura supplicia tolerata & magna miracula ostensa gladio cæsi sunt. Civitate Corduba, beati Isaac monachi, qui cum esset annorum viginti & septem pro fide Christi gladio necatus est. In territorio Aurelianensium, sancti Lifardi presbiteri.

Pergentini & Laurentini. *Isaac.* *Lifardi.*

Puri sunt *Praten. Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Erasmi* recte scribunt Pratens. & Molan. Max-Lubec. *Erasmi.* Ceteri cum Herinien. Tornacen. Rosweyd. & aliis passim *Herasmi*; quod in textu servavimus. Pro *primo plumbatis* &c. Max-Lubec. & Munerat. ponunt *primum.* Sic Antverp. & Molan. pro *cruciatus*, habent *excruciatus.* Greven. quod in prima editione recte scripserat *Aretium*, male in ea quam sequimur mutavit in *Aretum.* Antverp. & Max-Lubec. legunt *Arecium*; & *Valentini* pro *Laurentini. Ysaac* commune plurimorum vitium est. Ultimum nomen varie exprimitur: Munerat. Greven. & Molan. putarunt se bene correxisse *Liphardi*, ubi in antiquioribus *Lifardi* legerant, qui multorum solet esse pruritus. Ego *Lifardi* præferendum censeo, utpote, inquit ante me Henschenius, *aptius ad proprietatem Francici nominis ex Teutonica lingua accepti, atque* amabili indole *præditum significantis.* Quidni & eadem ratio valeat pro Italicis, Hispanicis, Anglicis & id genus aliis nulla Græcis affinitate conjunctis, ut alibi ostendimus. *Episcopi* titulus perperam à Max-Lubec. Lifardo tribuitur.

Erasmi. OBSERVATIO. Illustre in paucis Erasmi certamen in hodierno Romano & Actis, die præcedenti referri notissimum est, nec minus certum in Hieronymianis & Rabano ea ipsa die celebrari, & ab hoc quidem cum elogio. At enim hac die memoratur à Romano parvo, Adone, Usuardo & Notkero. Uter dies præhabendus sit, non disputo. Adonis elogium ferme transumpsit Notkerus, addito *martyri* titulo, non solum *episcopi* sed determinate *Antiocheni*; non nullisque, nisi vehementer fallor, ex Rabani encomio admixtis. Noster, more solito, ex Adonianis flosculis corollam suam eleganter contexuit. Rabano & Adoni præluxerunt haud dubie Acta illa, quæ vulgo in Legendis circumferri solent, non sine *justa suspicione gratuitæ fictionis*, inquit Henschenius in comment. prævio pag. 211, quod in appendice Actis subjuncta, paulo clarius explicat Papebrochius. Alii rotundius, ut plane supposita rejiciunt, imo Tillemontius tomo 5 pag. 636 phrasi sua Gallica, *excellenter mala* pronuntiat. Sed quisquis ea finxerit, cultui Erasmi antiquissimo, tot monumentis, quæ ab Henschenio memorantur, firmato, nihil detrimenti afferre potest, sive unus tantum *Erasmus Formiensis*, sive & alter, & forte plures synonymi admittantur. *Martyres Aretini* subobscure in Hieronymianis notati sunt, indicato nomine *Laurentii* pro *Laurentini*, adjectis sociis quadringentis anonymis. Clarius germanos pugiles distinxit Romanum parvum, *apud Aretium* &c. quem secutus Ado, maluit *Aretiam* scribere, brevi concinnato elogio, à Nostro contracto,

Martyrum Aretinor.

tracto, Notkero paulo liberalius hauriente. Omnia desumpta sunt ex vetustis Actis, qualia edidit Henschenius, iis ut minimum nævis respersa, quæ originalia non esse facile ostendant. Prodigia nimis frequentia, suspecta habet Tillemontius tomo 3 pag. 332. *Isaacus monachus*, Cordubensis martyr, à sancto Eulogio celebratus, ex eorum censendus est numero, quos ex Hispania attulit Usuardus, qui primus Martyrologio eum inseruit, ceteris omnibus antiquis ignotum. *Isaaci* hujus martyrium ex Eulogio in Actis nostris illustratum est. *Lifardi*, *Liefardi*, *Leifardi* vel *Liphardi* memoriam inter Hieronymiana (in quorum uno perperam *episcopus* dicitur) augmenta rejecit Florentinius, eâ causâ, quam alibi attigimus. Beda, Romanum parvum & Ado de eo plane silent. *Leofardum* appellat Rabanus, Notkerus *Liefardum*, non *Lucfardum*. Quid præferendum sit, satis diximus. Puto, primam ejus in Fastis sacris memoriam, à Rabano & Usuardo ex Hieronymianis acceptam. Flori particulare elogium habes in Beda genuino & Actis: particulam dabunt Auctaria. Nos quæ Usuardi sunt recitavimus. Vide quæ de hoc Sancto ex variis scriptoribus diligenter collegit Henschenius. Wandelberti metricum elogium de solis Aretinis & Lifardo meminit his tribus versiculis:

Pergentinus item, Laurentinusque cruoris,
Et generis ternas gemino fulgore venustant:
Aurelliana suum plebes recolitque Liphardum.

Isaac.

Lifardi.

AUCTARIA.

Translat. Sindulfi. HERINIEN. Iterum purissimus, prorsum in fine adjicit: *Eodem die, translatio beati Sindulfi confessoris.* Is est qui in agro Remensi colitur XX Octobris, & in Prætermissis male notatur *episcopus*.

TORNACEN. Deficit in elogio martyrum Aretinorum; cetera plane purus.

PULSAN. De Erasmo egit prima hujus, ut ibi notavimus. In Aretinis & Isaaco satis purus est, sed Lifardum prætermittit

ROSWEYD. Subdit in fine: *Romæ Marcelli martyris cum aliis* CCCC. Multi ex eo sociorum numero in Actis enumerantur.

Marcelli & soc. 400.

ANTVERP. MAJ. Sensus confundit, omisso alterius fine & alterius initio, hoc modo Aretina & Cordubensia connectens; *& magna miracula ostensa: qui cum essent viginti & septem* &c.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ET EDIT. ULTRAJ-BELG. Toto textu puri, sic in fine memorant: *In territorio Aurelianensium, depositio sancti Lifardi presbyteri & confessoris. Qui multis virtutibus claras, monastico habitu venerandus, sancto fine quievit.*

De Lifardo.

ALBERG. & DANIC. Idem habent augmentum, seu elogium de sancto Lifardo, sed carent hic prima annuntiatione, pridie relata.

CENTULEN. *Apud Auretum civitatem, sanctorum Pergentini & Laurentini fratrum. In Campania, beati Herasmi episcopi & martyris. Cordubæ, beati Isaac monachi & martyris. Aurelianis, vico Maiduno, sancti Lifardi abbatis, qui fuit frater beati Leonardi confessoris. Cœnobio Centula, gloriosa relatio sancti patris nostri Richarii, sacerdotis egregii atque pretiosi confessoris.* Alibi recurrit *translatio*; vide omnia die quo colitur, XXVI Apr.

Erasmi.

De Lifardo. Relat. Richarii.

BRUXELLEN. In textu satis purus, de Lifardo sic habet: *Aurelianis, depositio sancti Lifardi presbyteri & confessoris, qui multis virtutibus claras sancto fine quievit. Item sanctæ Ositheæ virginis.* Est *Ositha*, quæ colitur VII Octobris.

Ositheæ.

HAGENOYEN. In Erasmo non nihil interpolatus, omittit Aretinos. In Isaaco ferme purus est. Tum de Lifardo: *In territorio Aurelianensi, depositio sancti Lifardi presbyteri & confessoris, qui multis claras virtutibus, & monastico habitu erat venerandus; sancto fine quievit in pace. Hic à quibusdam dicitur de regibus Franciæ & Flandrensibus multa prophetasse. In territorio Basileensi, sancti Morandi, viri religiosi & multis miraculis venerandi.*

De Lifardo.

Morandi.

DAVERONEN. *In territorio Aurelianensi, sancti Liphardi presbyteri & confessoris.*

AMBIANEN. *In territorio Aurelianensi, vico Waidano, depositio sancti Liphardi presbyteri & confessoris, qui multis virtutibus clarus, monastico habitu & religione venerandus, sancto fine quievit.*

De Lifardo.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pergentini & Laurentini fratrum martyrum puerorum. He rasmi episcopi & martyris. Isaac monachi & martyris. Lifardi presbyteri & confessoris.*

Textus contractus.

In VATICAN. signato num. 5949. Deest *Erasmi*, *Isaac*, *Lifardi*. Adjicitur autem: *in Africa, sancti Quirini.* Vide in Actis ejus socios, nisi is sit, de quo Usuardus die sequenti.

Quirini.

ALTEMPS. *Eodem die, sanctæ Esithæ virginis.* Eadem est, opinor, quæ *Ositha* superius. *Item ordinatio sancti Thomæ martyris & archipres...* an non *archiepiscopi*? Si intelligatur Cantuariensis, colitur is XXIX Decembris.

Esithæ.

Thomæ.

EDITIO LUBECO-COL. In Erasmo satis pura, in Aretinis modice interpolata est. De Isaaco pure. De Lifardo ut ANTVERP-MAX. &c. Tum in fine: *Eodem die, sanctorum Servilii & Erasmi martyrum.* Ad quam classem hi duo hic reducendi sint, fateor me ignorare.

Servilii & Erasmi.

BELIN. Die præcedenti Erasmum signavit. In reliquo textu non omnino purus, sic in fine enuntiat: *In territorio Aurelianensi, sancti Liufardi episcopi & confessoris.*

GREVEN. *Eodem die, sancti Silvani cum aliis* LXXXII. *Abdiani, Neporii. Item quadringentorum martyrum.* Vide Acta. *Ipso die, sanctorum Servilii & Erasmi. Morandi confessoris. In Hibernia, Kelvini abbatis.* Vide Prætermissos. *Coemgini confessoris. Julianæ virginis*, illius, ni fallor, quæ inter Africanos martyres numeratur.

Silvani & aliorum. Servilii &c. Morandi. Kelvini. Coemgeni. Julianæ.

MOLAN. *Treberis, depositio sancti Numeriani archiepiscopi.* Colitur V Julii. Sequitur minori charactere: *Eodem die, sanctæ Crotildis reginæ. Quæ apud urbem Turonicam migravit ad Dominum, plena dierum, sepulta Parisiis in sacrario basilicæ sancti Petri, ad latus Clodovei regis, viri*

Numerian. Crotildis.

sui. Postea vero Sanctarum asscriptâ numero, propter varia quæ illic edebat miracula, proxime capsam sanctæ Genovefæ, pretioso in feretro condita elevata est. Meminit ejus honorificè Greg. Turonicus libro 2, 3, & 4 historiæ Francorum.

Dedicat. celebris Hasnoniï. *Eodem die, anno* MLXX *Hasnonii in Ostravandia, veteris templi, quod Balduinus Comes convertit in Benedictinum monasterium, dedicatio, ab episcopis Lietberto Cameracensi, Ratbodone Noviomensi, Raynerio Aurelianensi. Qua in dedicatione interfuisse reperio corpora sanctorum Marcelli, Piatonis, Salvii, Amati, Donatiani, Vedasti, Amandi, Audomari, Gisleni, Vincentii, Bertini, Vunnoci, Vuandregisili, Bavonis, Everardi, Euberti, Landelini, Hugonis, Aicadri, Eusebiæ, Rictrudis, Aldegundis, Ragenfredis, Reginæ & Waldetrudis.* Hæc ad Acta nihil; & ab ipso Molano in posterioribus editionibus prætermissa sunt, ubi solum legitur: *Ipso die, sancti Morandi confessoris, discipuli beati Hugonis. Et Morandi sanctæ Crotildis reginæ. Die tertia, sancti martyris Crescentiani. Lucilliani.* Vide pueros socios quatuor, & virginem *Paulam* seu *Paulinam* pag. 274 in Actis, ibique Janningi commentarium prævium cum encomio Græco-Latino. Vide etiam quæ de Morando habentur in Supplemento Junii.

Pridie Non. *Die 4.*

Quirini. APud Illiricum civitate Siscia, natalis beati Quirini episcopi, qui pro fide Christi (ut Prudentius scribit) ligato ad manum molari saxo, in flumen præcipitatus, & cum circumstantibus diu collocutus, ne ejus terrerentur exemplo, vix precibus ut mergeretur obtinuit.

Sumitur textus ex *Herinien. Tornacen. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Illyricum* bene legit Molanus; sed nos cum reliquis codicibus omnibus, ut in textu *Illiricum*. *Siscia* omnino legendum est, cum Herinien. Molano, Pratensi &c. non *Sitia*, ut Tornacen; *Sisia*, ut Pulsanen; *Stiscia*, ut Muneratus; vel *Sucia*, ut Greven. Titulus *martyris*, à Munerato appositus, in nullis codicibus Usuardinis, nec in ipso Adone legitur. *Fluvium* pro *flumen* habet solus Pulsanensis. *Optinuit* in Herinienſi & Tornacensi ætatem suam redolet.

Quirini. OBSERVATIO. *In Sabaria* (Epternacense corruptè *Saba*) *civitate, Quirini* memorant apographa Hieronymiana, ad quæ videri merentur Florentinii Notationes, ex quibus, sed maxime ex Actis, intelligetur quo pacto ad Sabariam & ad alias civitates *Quirinus* idem pertineat. Romanum parvum ita loquitur: *Apud Illyricum civitate Siscia, sancti Quirini episcopi & martyris.* Rectius scripsisset, *in Pannonia* vel *apud Pannoniam.* Adoniana sunt quæ in textu adjiciuntur, accepta primitus ex Hieronymiano Eusebii Chronico ad annum cccx. Noster, inquam, ex Adone sua omnia sumpsit, præterito solum tyranni, sub quo Quirinus passus est, nomine, & reliquiarum ad Catacumbas translatione. Sed hæc Notkerus cum reliquis transcripsit, male pro *Siscia* legens *Fiscia.* Qui hîc citatur Prudentii hymnus, in Actis exstat, ubi notabis in commentario prævio, Usuardo tamquam fonti tribui, quæ ipse ex Adone planissime hausit, ut conferenti perspicuum est. Itaque & *molare saxum ad manum ligatum*, primum ab ipso Adone ex citato Chronico, vel ex Actis male acceptum est. Ibi habetur, *manuali mola ad collum ligata*; in hisce clare ponitur, *molam ad collum ligatam.* Porro Acta illa & vetustissima & omnibus probatissima sunt, etiam à Ruinartio recensita à pag. 551, atque Gallice redita à Tillemontio tomo 5 à pag. 428; à quibus & à Papebrochio in Actis nostris, nonnullæ difficultates circa locum ac tempus martyrii, circa præsidem ac tyrannum, demum circa corporis aut ejus partium translationes explanantur. Sic à Wandelberto metrice laudatus est:

Martyr & antistes Pridie sacra vota Quirinus
Accumulans, proprio Christum de sanguine placat.

de Martyr. Nivedun. Usuardinum hactenus laterculum esse, omnino constat. Codex Pratensis augmentum affert hujusmodi: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Atlali & Eutici.* Repugnant codices reliqui, si pauculos excipias, exerranti Pratensi alibi non semel conformes, nempe Rosweyd. Antverp-maj. & Aquicinct. ut in Auctariis clarius patebit. Ex Hieronymianis apohraphis selecti & à sociis avulsi sunt martyres illi *Nivedunenses*, non *Ninivetani*, ut codex aliquis posuit, quemque Rabanus præ ceteris imitatus est. Cujus regionis sint præfati martyres, vel potius cui regioni adscribendum sit *Nivedunum*, Galliæ an Pannoniæ, erudite examinat Henschenius & post eum Janningus in Supplemento Junii pag. 17. Ceterum nihil dubitare videtur Henschenius, quin Sancti ipsi Usuardo sint adscribendi. Nos id jam quærimus, an vere eos Usuardus in Fastis consignaverit. Consultus itaque

itaque Castellanus, utrum ea annuntiatio textui Pratensis codicis inserta, an ad marginem esset posita; inspecto diligenter codice, fassus est laterculi partem facere, utpote priori immediate adjunctam, at quantum conjiceret, recentiori adjectam manu, ac proinde judicio suo minime esse Usuardinam. Utut est, prædictum codicem Pratensem prætense autographum, ex purorum numero hodie exclusimus, resecto eo articulo, quem codices reliqui, saltem puriores omnes, ad Usuardum nihil spectare manifeste demonstrant.

AUCTARIA.

Zotici & sociorum. PRATEN. Addit: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Euticii.*

Arecii & Daciani. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine: *Item Romæ, Arecii & Daciani.* Præfige *Picti*, ut est in Actis.

Cyrini. ROSWEYD. Incipit: *In Aquileia, Cyrini episcopi & martyris & aliorum CC martyrum.* Nescitur unde martyres illos eruerit: vide quæ dicuntur in Prætermissis. Sequitur textus, ubi pro *Siscia* est *Scythia*. In fine adjicit cum Pratensi: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Euticii.* Vide Observationem.

Zotici &c. ANTVERP. MAJ. Etiam habet: *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Euticii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textui puro subdunt: *Hujus reliquiæ translatæ sunt Romam in Catacumbas. Eodem*

Arecii &c. *die, sanctorum Arecii & Damiani.* Ita scribunt plerique; at ALBERG. & DANIC. melius *Daciani.*

De Quirino. CENTUIEN. *Apud Illiricum civitate Scissia, sancti Quirini episcopi & martyris, qui sub Maximiano passus, translatus est Romam & juxta Catacumbas sepultus.*

Arecii &c. Zotici &c. Poctoci. BRUXELLEN. Etiam habet: *Hujus reliquiæ Romam* &c. Tum: *Eodem die Romæ, sanctorum Arecii & Daciani. Civitate Numedia* [Niveduno] *sanctorum Zotici, Attali & Euthici. Item translatio sancti Poctoci confessoris.* Forte *Petroci*, abbatis in Cornubia, de quo in Actis hac die.

Arecii &c. HAGENOYEN. De Quirino addit: *Hujus reliquiæ* &c. ut supra. Sequitur de martyribus Aretinis Pergentino & Laurentino, quos prædie omiserat. Demum: *Ipso die Romæ, sanctorum Arecii & Daciani martyrum.*

Zotici &c. AQUICINCT. *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Eutici.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Quirini episcopi & martyris apud Illyricum, de quo scribit Pradentius, quod ligato ad manum saxo submersus sit.*

Picti & sociorum. CAMBERIEN. sanctæ Mariæ. *Romæ, sanctorum Picti, Aretii & Daciani.*

VATICAN. signatus num. 5949. *Romæ, sanctorum Picti, Aregii & Daciani.*

Aretii &c. Udalrici. FLORENTIN. *Romæ, sanctorum martyrum Aretii & Datiani. Item sancti Udalrici episcopi & confessoris.* Est is celeberrimus episcopus Augustanus, qui colitur IV Julii.

Zotici &c. LUXOVIEN. *Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Eutici.* De quibus jam toties.

EDITIO LUBECO-COL. *Memoria quinque vulnerum Domini nostri Jesu Christi.* Hæc est prima annuntiatio, quam & habet GREVENUS, sed de ea nihil alibi. Sequitur de Quirino, cum augmento de translatione reliquiarum ex Adone, ut supra. In fine: *Romæ, sanctorum Arecii & Deciani martyrum. In Sicilia, sanctorum Expergenti, Philippi, Eutucii, Saturnæ, & Juliæ martyrum. In civitate Sabaria, beati Rufuli,* [Rutili vel Rustuli] *martyris, cum multis aliis. Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Euticii.* Hi martyres omnes & eorum socii in Actis distinctius enumerantur. *De Vulnerib. D. N. J. C.* *Arecii &c.* *Expergenti & sociorum.* *Rufuli.* *Zotici &c.*

BELIN. Post textum: *Item Romæ, Aretii & Datiani. Item sancti Udalrici episcopi & confessoris.* Vide supra in FLORENTINIS. Notabis hic à nonnullis *Udalricum* perperam geminari, eo quod Mediolani colatur. Sed viri eruditi non alium ibi Udalricum agnoscunt, præter Augustanum. *Aretii &c.* *Udalrici.*

GREVEN. *Quinque Vulnerum Christi solemnitas.* Opinor ex devotione Colonienſium. *In Cilicia* [Sicilia,] *sanctorum Expergenti, Philippi, Eustici, Juliæ, & Saturnini. Sabaria civitate, sancti Rustuli, cum aliis duobus. Civitate Niveduno, sanctorum Zotici, Attali & Euticii. Item Camasii, Italii, Cirinæ.* Vide nomina in Actis melius expressa & ad propriam classem reducta. *Romæ, Arecii & Daciani. Olderici* [Udalrici] *episcopi & confessoris. Petrocii abbatis & confessoris. Heleni monachi & confessoris. Triphoniæ & Antoniæ virginum & martyrum.* De his tribus vide Prætermissos. *Ansomiæ, Esmiliæ, Jamnicæ, Rufinæ.* Corrupta puto pleraque hæc nomina. *Osithæ virginis & martyris, filiæ regis Orientalium Saxonum.* De hac etiam alibi egimus, diximusque, in Prætermissis remitti ad VII Octobris, quamvis & aliis diebus notetur. *Vulu. Xri.* *Expergenti & sociorum.* *Rustuli.* *Zotici &c.* *Camasii &c.* *Arecii &c.* *Udalrici.* *Petrocii.* *Heleni.* *Triphon. & Ansomiæ &c.* *Osithæ.*

MOLAN. *Item Romæ, Aretii & Daciani. Item sancti Udalrici episcopi & confessoris, apud provinciam Rhetiæ civitate Augustana. Sabaria civitate, sancti Rutili cum aliis duobus.* In editionibus aliis de Aretio & Daciano, ut superius. Tum: *Die quarta, sancti patris Metrophanis Patriarchæ Constantinopolis.* Vide de hoc eruditum Janninggi commentarium, quo quæ ad ipsum & decessores, siquos habuit, atque ad successorem Alexandrum spectant, diligentissime excutiuntur. Nec minus elaborata sunt, quæ de eodem argumento chronologice ordinata & stabilita invenies in Supplemento Junii. *Aretii &c.* *Udalrici.* *Rutili.* *Metrophan.*

Nonis. *Die 5.*

APud Ægyptum, natalis sanctorum martyrum Marciani, Nicandri & Apollonii, quorum gesta habentur. Eodem die, passio sancti Bonifacii martyris, sub Diocletiano & Maximiano apud Tarsum civitatem passi, sed Romæ in via, quæ Latina nuncupatur *Marciani & socior.* *Bonifacii Tarsensis.*

cupatur, sepulti. Hic cum diu in stupro misceretur, tandem divino nutu compunctus, non solum, cui subjacebat, vitium deseruit, verum quoque per diversa tormenta ad palmam martyrii ardenter cucurrit.

Bonifacii ep. & mart. Item sancti Bonifacii episcopi, qui de Britanniis veniens, & fidem Christi gentibus evangelizans, cum maximam multitudinem in Frisia Christianæ religioni subjugasset, novissimè gladio peremptus, martyrium consummavit cum Eobano episcopo & aliis servis Dei.

Ita *Herinien Antverpien. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Munerato est *Maciani* & *Appolloni*; in Molano *Martiani*; sequimur ortographiam reliquorum: in *Ægypto* autem modum superius cœptum. Sic varii scribunt *Bonefacii*, plures cum textu *Bonifacii*. De *Tarso* dixi etiam alibi. *Sub Diocletiano* (Herinien. *Dioclitiano*) & *Maximiano* scribunt omnes; Muneratus posteriorem omittit, uti etiam *civitatem*. Ejusdem Munerati vitium est *Frixia*, pro *Frisia*. Constat Adonem legere *Eoban*, quod servat Grevenus & Antverp-major. Unde Pratensis, Rosweyd. & Molanus rectissime formant *Eobano*, cum pluribus aliis, quo modo & Usuardum ipsum posuisse existimo; non *Eubanco*, ut Herinien. & Tornacen. nec *Eubaneo*, ut Munerat. nec *Eobanco*, ut Antverp. multo minus *Eobantho*, ut Max-Lubec. In duobus codicibus proxime citatis deest, *episcopo*. Sed an non legendum *coëpiscopo* cum Adone? Variant codices. Secutus sum Praten. Herinien. Tornacen. & Munerat. Si aliud magis placet, per me licet præferatur.

Marciani & sociorum. OBSERVATIO. Non leviter controverti posset, sintne tres martyres Ægyptii hac die notati plane, iidem cum tribus ferme synonymis *Martiana, Nicanore & Apollonio*, quos v Aprilis retulimus, ibi in Observationibus indicantes, eos in Actis eo die præteritos, remitti ad v Junii. Est igitur Henschenii sententia, ipsos illos utroque die commemorari, quantumvis in Hieronymianis, Adone, Usuardo & Notkero expressissime distinguantur & sexu & nominibus, excepto *Apollonio*, quem hic *Apollinem* vel *Apollinum* vocari, facile patitur Florentinius, qui diversos putare utrobique tergeminos, tametsi populares, non censet incongruum; alius ex mente Martyrologorum, crederet esse necessarium. Certe necdum plene persuasit Henschenius, tres suos hodiernos, septem sociis comitatos, cum tribus illis aliis Nonarum Aprilium eosdem esse. Quid quod dubitari quoque possit, an terni illi hoc die ab Hieronymianis aliisque Martyrologis tam expresse sine ullis sociis signati, vere cum Henschenianis confundendi sint. Si id miraris, adverte quot Synonymi in iis codicibus celebrentur. Crescit difficultas ex *Nicandro* & *Marciano*, qui in Rom. moderno *Venasri* recoluntur XVII Junii, quo die scimus martyrium subiisse, ex authenticis Actis à Mabilione primum, deinde à Ruinartio inter selecta vulgatis a pag. 617, *Nicandrum* & *Marcianum milites*, verosimiliter in partibus Mœsiæ, sub eodem judice *Maximo*, sub quo *Julius*, & ipse miles, agonem complevit XXVII Maii. De his agit Tillemontius tomo 5 à pagina 14, & accurate Acta expendit in notatione à pag. 590. Sed hæc longioris discussionis sunt, quam ut propriam relinquimus Janningo in supplemento Junii ad citatum diem XVII Junii ex integro retexendam. Ad textum quod attinet, nobis certius & evidentius est, Usuardum more sibi receptissimo, Adonem ductorem secutum, cujus verba ad apicem transcripsit. Idque clarissime conficitur ex consensu codicum omnium, exceptis denuo Pratensi, Antverpiensi majore & Rosweydino, qui plerumque, ut nuper notavimus, in aberrationibus vestigia premunt consimilia. Castellanus in citata sæpe epistola monuit, hujus diei laterculum forte aliàs avulsum, secundis scriptum curis (Gallice *redécrit*) codicique adjunctum vel assutum (*ajouté*;) suspicor ab aliquo sciolo, qui adverterit eosdem vel similes Nonis Aprilis consignatos. Certe tam manifesta à reliquis deviatio, codicem illum, hac die æque ac præcedenti, purum non esse, satis evincit.

Bonif. M. De *Bonifacio Tarsensi martyre* sic legit Romanum parvum: *Bonifacii martyris apud Tharsum* XIV *die mensis Maii passi, Romæ Nonis Junii sepulti.* Quod recte notatum indicat Ado, & ex eo Notkerus, ejus longiorem narrationem describens, quam brevius contraxit Noster solitâ elegantiâ. Ab aliis & hodierno Romano colitur ipso passionis die, XIV Maii, quo Acta ejus ab Henschenio post alios edita & illustrata sunt; si non primigenia, talia saltem, ut severiores etiam censores, ea omnino repudiare non audeant.

Bonifacii Germ. Ap. Inter rigidiores est Tillemontius tomo 5 pag. 650 & 651. *Bonifacius Moguntinus* in aliquibus

quibus Hieronymianis apographis, quasi in *Austria* (intellige, veteri *Austrasia*) passus adjicitur. Quid de Bedæ Martyrologio censendum, & hic in Actis & ante 11 tomum Martii, explicat Henschenius. Hoc certissimum est, elogium in nostro laterculo positum plane ex Adone acceptum esse, quod fecit etiam Notkerus, sociorum Bonifacii nomina ex Rabano adjiciens. Hæc Usuardini textus sinceram germanitatem abunde demonstrant. In exornando Germaniæ Apostolo, nihil ab Henschenio & Papebrochio prætermissum est. Huc spectat elegans Wandelberti metrica laudatio:

Nonis antistes fulget Bonifacius, Anglis
Editus, ad Christum Oceani qui traxit alumnos,
Fresonum puro submittens colla lavacro.

AUCTARIA.

PRATEN. Jam dixi, omissam ab eo annuntiationem primam. Secundam sic incipit: *Natalis beati Bonifacii* &c.

TORNACEN. De Bonifacio Tarsensi hæc solum habet: *Eodem die, sancti Bonifacii martyris.* Cetera purissimus est.

PULSAN. De Bonifacio Tarsensi egit supra. In reliquo textu satis purus est.

ANTVERP-MAJ. In defectu convenit cum Pratensi. In reliquis satis purus est.

ROSWEYD. Convenit item in præfato defectu, sed textum hac ratione disponit: *Trajecti, B. Bonifacii archiepiscopi & martyris, qui de Britaniis veniens Trajectum tempore sancti Willebrordi archiepiscopi, primi Trajectensium Doctoris, cum eo moratus est. Post transitum vero sanctissimi Præsulis Willebrordi, jam dictus Bonifacius Dei gratia ejusdem archiepiscopatus honore sublimatus est. Qui cum fidem Christi constanter in Fresia euangelizaret & maximam multitudinem Christianæ religioni subjugasset, novissime à Fresis gladio peremptus martyrium consummavit, cum cooperatoribus Eobano & Adalario presbyteris & aliis quinquaginta tribus.* Hæc Ultrajectensis codex ex suorum sensu, de quibus vide Acta. Tum: *Item in Tharso, B. Bonifacii martyris* &c satis pure. *De Bonifacio ep. & mart.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. EDITIO ULTRAJ-BELG. Proxime ad puritat m accedunt, in eo diversi, quod primo loco memorent: *Natale sancti Bonifacii Maguntinensis episcopi* &c. Sequuntur Ægyptii. Tunc de Bonifacio Tarsensi pure, ut jam diximus.

LOVANIEN. Prioribus similis, resecat in fine elogium Bonifacii Tarsensis, post *Latina sepulti.* ALBERG. autem & DANIC ceteris etiam conformes, hic Bonifacium Tarsensem omittunt, quem XIV Maii supra posuere.

CENTULEN. *Apud Egyptum, sanctorum martyrum Marciani, Nichandri & Apollonii, quorum gesta habentur. Romæ, festivitas beati Bonifacii martyris, qui apud Tarsum passus, sed Romæ fuit hac die sepultus. Folda monasterio, natale sancti Bonifacii, qui Romæ ordinatus episcopus à Pontifice Zacharia & ad prædicandum in Fresiam missus, gentes multas ad fidem convertit & à reliquis gentilium cum Eobano episcopo & aliis servis Dei gladio peremptus est.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Sic incipit: *Commemoratio beatæ Mariæ semper Virginis, instituta ob gloriosam victoriam, quam hac die apud Woerung habuit Joannes, hujus nominis primus, Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ Dux.* Hæc nihil ad Acta nostra. Sequitur: *Apud Fuldis, sancti Bonifacii archiepiscopi & martyris. Quem ab Anglia venientem Gregorius Papa archiepiscopum Maguntinum consecrans, ut verbum Dei prædicaret in Germaniam direxit. Qui cœnobium Fuldense in pago Maguminensi fundavit, & postea cum sociis ad prædicandum in Fresiam veniens, cum maximam multitudinem ibi Christianæ religioni subjugasset, ambositis mulierum furcis quassatus, gladio perimitur. Cum eo Eubanus coëpiscopus & alii servi Dei occubuerunt, & ipse Bonifacius ad Fuldam relatus tumulatur.* In Bonifacio Tarsensi & Ægyptiis satis purus est. In fine addit: *Et sanctæ Aglaæ gloriosæ feminæ, multisque virtutibus claræ.* Vide XIV Maii, ubi de Bonifacio. *Comm B.V. ob victor. Woring.* *De Bonifacio ep. & mart.* *Aglaës.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione ultimis verbis mutilatus, de Bonifacio Tarsensi plurima commiscet purius in Actis legenda. *In Frisia, depositio sancti Bonifacii Maguntinensis episcopi & martyris, qui de Britania veniens & fidem Christi gentibus euangelizans. Hic Bonifacius tunc temporis erat legatus Gregorii Papæ, & propter eum spoliavit Wormatiensem ecclesiam usu pallii & tradidit ecclesiæ Maguntinæ, nam antea Maguntia erat sub Wormatia. Et cum maximam multitudinem populi in Frisia, fidei subjugasset, novissime gladio peremptus est ipse cum Coliano coëpiscopo & Adalario suo archidiacono, & aliis LII servis Dei. Corpus Bonifacii Fuldæ translatum est, sed alii omnes sepulti sunt in Trajecto, in ecclesia Salvatoris.* *De Bonifacio*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Eodem die, sanctæ Severæ cum germanis Kalendino & Marco.* Vide XXIX Januarii. *Severæ & c.*

AMBIANEN. *Corbeiæ monasterio, exceptio corporis sancti Præcordii confessoris.* Vide in Actis I Februarii, quo die Præcordius colitur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Bonifacii episcopi & sociorum ejus martyrum.* In margine: *Unde multas habemus reliquias, à collegio sancti Salvatoris Trajectensis nobis donatas, ubi plures eorum requiescunt.*

VATICAN. num. 5949. Incipit: *Natalis sancti Eleutherii episcopi & sanctæ Anthiæ matris ejus, in S. Sophia.* Nihil de iis hac die; vide XVIII Aprilis. Desunt martyres Ægyptii & tota annuntiatio Bonifacii Tarsensis. *& Anthiæ.*

ALTEMPS. *Pictavis, S. Jovini abbatis. In pago Bononiensi, sancti Proculi martyris.* De utroque agitur I Junii. Vide Auctaria & Acta. *Jovini. Proculi.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Ceblicnsem* vel *Cellicnsem, in loco qui dicitur Pigrus, passio sanctorum martyrum Severæ cum fratribus suis Kalendino & Marco & matre eorum, quæ fuit uxor sancti Maximi martyris* [quæ] *cum orasset, emisit spiritum. Passi sunt tempore Claudii imperatoris.* Dixi supra videnda Acta XXIX Januarii, ubi mille circiter milites socii adjunguntur. *Severæ & c.*

EDITIO

EDITIO LUBECO-COL. In Bonifacio Moguntino interpolata, secundo loco habet martyres Ægyptios. Tum: *Eadem die canonizatio sancti Nicolai de Tollentino presbyteri & confessoris, Ordinis Eremitarum. Item sanctæ Aglaæ gloriosissimæ, multis virtutibus claræ. Romæ, sepultura sancti Bonifacii martyris.*

Canonizat. Nic. Tolent.

Aglaës

BELIN. In 1 annuntiatione purus, omittit Bonifacium, de quo egit XIV Maii, cetera purus. In editione altera additur: *Eodem die, beati Claudii episcopi & confessoris.* Remittitur ad diem sequentem.

Claudii.

GREVEN. *Adelarii episcopi Erffordensis & aliorum* LIII *martyrum, de societate sancti Bonifacii. Item sanctorum Marciani, Felicitatis, Gregorii. Ficulæ.* Vide Romanos martyres in Actis. *In Africa, Evasi & Probati.* Lege *Privati. Pergentinæ, sororis sanctorum Laurentini & Pergentini.* Vide Prætermissos. *Canonizatio beati Nicolai de Tollentino presbyteri & confessoris, Ordinis eremitarum sancti Augustini.* Colitur X Septembris. *Aglaes sanctæ matronæ Romanæ, de Aglae qua supra pridie Idus Maii.*

Adelarii. Marcian. &c

MOLAN. Solum addit typis minoribus: *Bruxellæ, commemoratio beatæ Mariæ semper virginis institutæ ob* &c. ut ex ipsomet fonte BRUXELLEN. supra diximus. In editionibus aliis: *Die quinta, sancti hieromartyris Dorothei episcopi Tyri.* Tum commemoratio quæ supra. Vide de Dorotheo Henschenii commentarium historicum.

Dorot.

VIII *Idus.* *Die* 6.

Philippi.

NAtalis beati Philippi, qui fuit unus è septem Diaconibus. Hic signis & prodigiis inclitus, apud Cæsaream requievit, juxtâ quem tres Virgines filiæ ipsius prophetissæ tumulatæ jacent. Apud Tarsum Ciliciæ, Martyrum viginti, temporibus Diocletiani & Maximiani, qui per diversa supplicia glorificaverunt Dominum in corporibus suis. Romæ, sanctorum Artemii cum uxore sua Candida & filia Paulina. Qui Artemius gladio percussus; uxor vero ejus & filia lapidibus sunt obrutæ. Civitate Nivedumo, sanctorum Amantii & Alexandri.

Martt. 20 Tarsensiũ.

Arthemii & socior.

Amant. & Alexandri

Puri sunt *Praten. Herinten. Antverp-maj. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Unus fuit* pro, *fuit unus* in Antverp-majore nihil offendit. *Inclitus* habent vetustiores codices, Greven. & Molan. *inclytus.* De *Tarso* diximus non semel, variare non lubet. *Glorificaverunt Dominum*, legunt Pratensis & Herinensis, ut habet Ado, & sic puto scripsisse Usuardum, quidquid Notkerus legat *Deum*, ut faciunt etiam codices Antverp-major, Greven. & Molan. *Arthemii* posuit Pratensis primo loco, *Artemius*, altero. *Arthemii* habet etiam Antverp-maj. Melius ex Usuardi mente *Artemii* cum ceteris, ut in textu. Solus Pratensis legit *Amanti*, reliqui *Amantii.*

Philippi.

OBSERVATIO. Textus hodierni fontem, quatenus ea spectat quæ plana sunt, non aliunde quam ex Romano parvo quærere oportet, ubi iidem omnes Sancti, diversa licet serie nominantur, qui & hîc nominatim expressi sunt; præter solos Nivedunenses, de quibus infra erit dicendum. Ex ea scaturigine hausit Martyrologus Viennensis, ex hoc Usuardus & Notkerus, uterque pro more, ille contractius, ille fusius. *Philippi diaconi* & filiarum prophetissarum elogium ex festivitatibus Apostolorum repetitum, Noster compendio delibavit, ad eum plane modum, quo in laterculo exhibitum est. Sæpe miratus sum & hîc miror, codices mediæ notæ in Auctariis citandos, ea plerumque rescindere ex Usuardino textu, quæ in ipso Adonis Martyrologio non reperiuntur. Suspicor id factum scioli cujusdam vitio, qui priorem illam Adoniani Martyrologii partem ignoraverit, unde tamen Usuardus elogia plura mutuatus est. Idem hoc die factum patet, cum ex mente Adonis tres dumtaxat filias cum patre sepultas memoret; nempe quod ille, ex aliquorum traditione, quatuor filiarum unam, spiritu sancto plenam, Epheſi tumulatam existimaverit. De Philippi rebus gestis, eunucho per eum baptizato, de episcopatu & cultu, commentarium historicum texuit Papebrochius, cui jungenda quæ habet Tillemontius tomo 2 à pag. 65 & in notis à pag. 490. Videat lector Actus Apostolorum magna parte capitis 8, & cap. 21 V. 9.

Martyrum Tarsensiũ.

Arthemii & socior.

In *martyribus Tarsensibus* verba Adonis omnia transumpta sunt, excepto solum *Simplicii judicis* nomine. Addidit Notkerus & recte, de iis martyribus dictum esse *in passione sancti Bonifacii*; quæ brevius hac die, quantum ad hos martyres attinet, in Actis nostris repræsentantur. De *Arthemio*, uxore & filia pluribus agit Ado 11 Junii, ubi de *Marcellino* & *Petro*. Hîc ea repetit, quæ ad laudem horum trium seorsim faciunt, quæque Noster ad solitos suos numeros nitide revocavit. Hactenus ex prædicto fonte, Hieronymianis

nymianis & Beda nihil subministrantibus. Supersunt *martyres Nivedunenses* vel *Nividunenses*, de quibus multa suggerit Florentinius, multa examinat Henschenius, tum ut germana nomina, tum ut sociorum numerus, tum ut agonis palæstra discerni possint, vetustis Martyrologiis mirè hîc variantibus. Telas retexere nostrum non est, citatos Scriptores consulat, cui singula expendere otium fuerit; sed præ ceteris videat nuperam Janningi dissertationem in Supplemento Junii pag. 17. Nobis verosimile est Usuardum, ut sæpe alias usuvenit, ex Hieronym. binos hosce decerpsisse, quos in Adone non repererat: Utrum felicius quam Rabanus & Notkerus, in medio relinquimus. Codicum nostrorum unanimis consensus sufficit ad stabiliendam propositi textus illibatam Usuardinam integritatem, cui investigandæ potissimum incumbimus. *Amantii & Alexandri*

AUCTARIA.

TORNACEN. Excessu rarissime, sæpius defectu laborare diximus, quasi textum cancellis, non cancellos textui aptaverit. Sic denuo hodie Tarsensium martyrum elogium decurtat: cetera purissimus.

PULSAN. Non solum elogium, sed martyres ipsos Tarsenses omittit: rescindit præterea elogium Philippi; de reliquo satis purus est.

ROSWEYD. Penultimo loco ante martyres Nivedunenses interserit: *In Blandinio, Guthmuali episcopi & confessoris.* *Gudwali.*

MUNERAT. Adjicit in fine: *Ipso die, Claudii confessoris archiepiscopi Bisuntinensis.* *Claudii.*

ANTVERP. MAX-LUBEC-ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Hi nempe, quos dixi mediæ notæ codices, plerique Belgici, carent elogio sancti Philippi.

CENTULEN. *Natale sancti Philippi, qui fuit de septem diaconibus primis. Tharso Ciliciæ, martyrum viginti. Romæ, sanctorum Arthemii, cum uxore sua Candida & filia Paulina, sub judice Sereno passorum. Antiochiæ, sancti Asclepiadis episcopi, qui unus fuit ex præclaro confessorum numero.* Remittitur ad XVIII Octobris. *Civitate Nivedunо, sanctorum Amantii & Alexandri. Cœnobio Blandunio, sancti Guthmuali episcopi, virtutibus & miraculis adornati.* *Asclepiadis.* *Gudwali.*

BRUXELLEN. Incipit ab Arthemio. Tum de Philippo & Tarsensibus satis pure. Sequitur: *Et Benigni martyris*; verosimiliter socii sancti Vincentii episcopi, Mevaniæ in Umbria. *Item Meloni episcopi.* Opinor, *Melunis Rothomagensis*, cujus natalis est XXII Octobris. *In Blandinio monasterio, depositio sancti Gudunali* [Gudwali] *episcopi & confessoris. Cujus sermonem, cum post processionem in Gandavum referretur, ymago crucis inclinato vultu eum venerata, immobilis mansit, neque se reflexit. Et Claudii confessoris.* Patet omissos esse martyres Nivedunenses. *Benigni.* *Meloni.* *De Gudwalo* *Claudii.*

HAGENOYEN. A puritate parum recedens, solo ferme principio differt, ubi sic scribit: *Apud Cæsaream, natale beati Philippi, qui fuit unus de septem diaconibus primis, cum sancto Stephano electi. Hic signis* &c. omnia bene.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In fine subdunt: *Eodem die, sancti Bonifi episcopi & confessoris. Et sancti Gratiani episcopi & martyris.* Vide quæ de utroque dicuntur in indice Prætermissorum. *Bonifi.* *Gratiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi diaconi, qui fuit unus de primis. Apud Tarsum, viginti martyrum. Gunduali episcopi & confessoris.* *Gudwali.*

VATICAN. signatus num. 5949. Omisit *Amantii & Alexandri.* Addidit: *Apud Tusciam, sanctorum martyrum Vincentii episcopi & Benigni diaconi.* Locus exprimitur supra ad BRUXELLEN. *Vincentii & Benigni.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Fesulanam, natale sancti Alexandri episcopi & martyris ejusdem civitatis. Apud Mantuam civitatem, inventio sancti Cælestini martyris.* De hoc in Prætermissis. *Alexandri.* *Cælestini M.*

CODEX JURENSIS S. Ragnoberti. Pro *Nivedunо*, scribit: *Lugduno, Amanti, Luci.* Vide quæ supra diximus in Observationibus.

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Civitate Nivedunо, passio sanctorum Amantii & Alexandri.* In præcedenti subsituitur *Lucius.*

EDITIO LUBECO-COL. Toto textu modice interpolata est, notanter in Arthemio, de quo post *Candida*, sic pergit; *& filia parvula Virgine, re & nomine Paulina, martyrum: quos sanctus Petrus Exorcista, cum apud eos servaretur in carcere, convertit ad Dominum. Qui Arthemius* &c. In fine additur: *Bituricas, sanctæ Scariolæ virginis. In Polonia, natale beati Vincentii episcopi & martyris.* Hic est *Levita Agennensis*; illa *Studiola* seu *Eustadiola* vidua, sanctimonialis. De hac VIII Junii agitur, de illo IX. *De Artemio &c.* *Scariolæ.* *Vincentii.*

BELIN. In prima editione pro *Nivedunо* legit, *Lugduno*, quod in Parisiensi corrigitur. In utraque addit: *Apud Mantuam, inventio beati Cælestini martyris.* De quo jam dictum est. *Invent. Cæles. M.*

GREVEN. *Item Lucii, Andreæ, Donati & Peregrini. Itali, Claudii.* Vide in Actis de Nivedunensibus. *In Polonia, natalis beati Vincentii episcopi & martyris, fratrisque ejus Benigni diaconi. Quorum prior cum equuleum & flammarum adustionem bestiasque superasset, coram plebe Missam celebrans spiritum tradidit: sequens vero cum aliis multis gladio occisus est.* Quo hæc spectent, non video, fallor nisi Vincentii & Benigni confundantur. *Gudunali archiepiscopi Blandunensis & confessoris.* Neque hoc magis clarum est. *Claudii episcopi Bisuntini confessoris. Kiliani confessoris.* Vide Prætermissos. *Commemoratio Norberti sanctæ memoriæ archiepiscopi Magdeburgensis & confessoris, fundatoris Ordinis Præmonstratensis. Bituricas, Scariolæ virginis.* Vide supra. *Lucii & sociorum Vincent. &c.* *Gudwali.* *Claudii.* *Kiliani.* *Norberti.* *Scariolæ.*

MOLAN. De Gudwalo, Cælestino & Claudio ut supra. Tum: *Passio sancti Cerati episcopi sub Gratiano principe. Treveris, sancti Auspicii episcopi.* Remittitur ad VIII Julii. *Præmonstrati, commemoratio Norberti, sanctæ memoriæ* &c. charactere minori. In editionibus aliis, de tribus primis, ut editio prima. Tum: *Die sexta, sancti patris Bessarionis, miraculis clari. Malbodii, ostensio corporis beatæ Aldegundis virginis.* Vide XXX Januarii. Sequuntur versus ex Wandelberto: *Octavas Idus Ceratus episcopus ornat, Urbem qui fulsit Gratiano à principe dictam.* De Norberto repetit, quæ ex GREVENO dedimus. Vide de Cerato vel Ceratio Henschenii commentarium historicum pag. 708. Idem ipse *Ceratus* Hieronymianis insertus videtur ad VII Junii. *Cerati.* *Auspicii.* *Norberti.* *Bessarionis.*

VII *Idus.* *Die* 7.

Pauli. CONstantinopoli, natalis beati Pauli ejusdem civitatis episcopi, qui à Constantio imperatore apud civitatulam quamdam Cappadociæ, Cucusam nomine, ob Catholicam fidem pulsus exilio, Arrianorum insidiis crudeliter strangulatus, ad cælestia regna migravit. *Petri & soc. Cordub.* Item Corduba, sanctorum Petri presbiteri, Auentii, Hieremiæ & aliorum trium.

Conveniunt codices multi; *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Rosweyd. Antverp-maj. Munerat. Belini prima editio*, *Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedit codex *Albergen.*

VARIA LECTIO. *Constantinopolim* scribunt Pulsanen. Max-Lubec. Rosweyd. Antverp-major & Belin. Præstat nostra ex aliis lectio. *Paulini*, pro *Pauli*, in Rosweydo error est. *Constantini* ponunt Antverp-major, Belin. & Molan. Infra probatur legendum *Constantii*. Ridiculum in Munerato est, *à Constantinopoli imperatore*. Bene in textu *Cappadociæ*, non, *in Capadocia*, ut Antverp. Max-Lubec. & Belinus. Omnes *Cucusam* habent pro *Cucusum*, exceptis Herinien. & Molano, qui *Cucussam*, & Greveno, qui pejus possint *Concussam*. Errat denuo Muneratus in *civitaculam*, turpius Belinus in *civitatiunculam*. *Expulsus* legitur in Pulsanensi pro *pulsus*, in Belino, *compulsus*. In *Arrianorum* omnes passim conveniunt. *Exilio*, loco *insidiis*, scriptorium sphalma est in Antverpiensi. *Corduba* legunt optimi codices. Max-Lubec. *Cordubam*, Munerat. Greven. & Molan. *Corduba*. In Belino *Everici*, error est, uti *Evencii* in Max-Lubec. & *Eventii* in Antverp. & alio Antverp-majore. Scribimus cum ceteris *Aventii*, quod correctius diceretur *Habentii*. De *Jeremiæ* vel *Jheremie* & id genus inflexionibus supra dictum est.

Pauli. OBSERVATIO. De illustri Ariani furoris victima Martyrologorum primus loquitur auctor Romani parvi, hisce verbis: *Apud Constantinopolim, Pauli episcopi.* Hunc secutus Ado, breve confecit elogium, quale totum etiam in Notkero legere est: Notker nonnihil contractum exhibet servata auctoris phrasi. Ambo autem ab auctore in eo recesserunt, quod maluerint *Constantio* scribere, quam *Constantino*; merito utique & ex rei veritate; nam licet idem Paulus ab ipso Constantino, ut diserte testatur Athanasius, primum in Pontum exulare jussus sit, id ante episcopatum accidisse necesse est, ex Chronologia à Baertio nostro verosimillime ordinata, circa annum CCCXXXVI, unde postliminio revocatus, non ante annum CCCXL episcopus ordinatus sit, ut pluribus ostendit Janningi ea de re dissertatio in Supplemento Junii hoc die. Ex quo tempore plura eum exilia pertulisse, ex Baertii commentario cap. 2 abunde constat. Cum igitur hîc ultimum designari & determinari videatur, certum est non ad Constantinum, sed ad Constantium referri oportere, utpote quod ad annum circiter CCCL spectet, integris XIII post Constantini ex hac vita decessum. Quod facilius intelliges, si VI Novembris, diem martyrii, hunc translationis memineris, celebriorem subinde redditum, ut de Chrysostomo aliisque factum, suis locis diximus. Hæc cursim pro instituto attingimus, à Baertio & Janningo operosius discussa. Vitam Pauli Gallice adornavit Tillemontius tomo 7 à pag. 251, nonnulla ad eam spectantia in notis à pag. 697 examinans, ubi ipsum in pluribus à collegis nostris dissentire curiosus lector perspicere & , si vacat, utriusque partis momenta expendere poterit. Videatur etiam brevis notula Motherii. Sic solum Paulum hac die celebrat Wandelbertus:

Paulus septenas Præsul tuus alta Bizanti.

De Lucian. Rom. parvi Auctor idem Romani parvi hac die commemorat: *In Cappadocia Luciani martyris.* Addit Viennensis distinctiorem loci notitiam, nempe in *Cæsarea*, uti Rabanus & Notkerus. De eo nihil in codicibus nostris probatioribus. Adscriptus est Antverp-maximo aliisque inter Auctaria recitandis; idque, ni fallor, ex Adone, ut sæpe alibi factum, non semel observavimus. Porro qui *Luciani* locum in Usuardo occupant, *martyres sunt Cordubenses*, ex Hispania cum pluribus aliis accersiti, sed à sociis Usuardino more avulsi; quorum nomina in Actis expressa invenies, & quæ ad eorum certamina spectant, ex S. Eulogii Memoriali libro 2 cap. 4 à Papebrochio diligenter collecta. Laterculi nostri simplicitas in tam unanimi codicum consensu apertissima est.

Martyrum Cordubens.

AUCTA-

AUCTARIA.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textui puro, ex Adone ut diximus, subjiciunt: *In Cæsarea Cappadociæ, natale sancti Luciani martyris.* — *Luciani.*

CENTULEN. *Constantinopoli, beati Pauli episcopi ejusdem civitatis, qui persequentibus Arrianis ad* [ob] *catholicam fidem exilio pulsus, deinde crudeliter strangulatus, ad cælestia regna migravit. Cordubæ, sanctorum martyrum Petri presbyteri, Aventii, Feremiæ & aliorum trium, quorum gesta habentur. In pago Pontivo, sancti Vulfagii presbyteri & confessoris.* Non uno modo nomen hoc scribitur: Vide quo modo efferatur in Actis. — *Ulfagii.*

BRUXELLEN. In Paulo fere purus, subdit: *In Cæsarea Capadociæ, natale sancti Juliani* [pro *Luciani*] *martyris. In Corduba* &c. pure. *Niveduno, sanctorum Amantii & Alexandri*; ex die præcedenti. *Ipso die, translatio sancti Servatii episcopi & confessoris.* Repetenda est ex ipso Sancti die natali, ad XIII Maii. — *Juliani, pro Lucian.* — *Translat. Servatii.*

HAGENOYEN. In Paulo perturbatior sensus est. In fine adjecit: *In Cæsarea Capadociæ, sancti Luciani martyris*, ut alii supra citati. — *Luciani.*

CODEX Principis Ursini à Rosemberg. *In civitate Mantua, inventio corporis sancti Cælestini Papæ & confessoris.* Adscribitur *Duplex majus.* Acta data sunt VI Aprilis. — *Invent. Cælestini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Maximini episcopi & confessoris ecclesiæ Aquensis, qui fuit Doctor Mariæ Magdalenæ.* Differtur in diem sequentem. *Pauli episcopi Constantinopolitani & martyris. Petri, Aventi, Jeremiæ & aliorum trium.* — *Maximini.*

CODEX D. DU CHEVALS signatus B, qui fuit PP. Augustinianorum. *In Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti Juliani martyris.* Vide supra. — *Juliani.*

In VATICAN. signato num. 5949. Deest Petri & sociorum. Adjicitur: *In Cæsarea Cappadociæ* &c. ut proxime & jam sæpius.

ALTEMPS. *Translatio sancti Vulstani Wigorn. episcopi.* De ea actum in Vita data XIX Januarii. *Item sancti Venantii episcopi & confessoris.* Vide in catalogo Prætermissorum. — *Translat. Wulstani.* — *Venantii.*

FLORENTIN. *Romæ, passio sanctæ Feliculæ, sociæ sanctæ Petronillæ, & sancti Nicomedis martyris, ut legitur in historia Petronillæ.* Felicula scorsim colitur XIII Junii. — *Feliculæ.*

EDITIO-LUBECO-COL. Textui puro subjicit: *Apud Cæsaream Capadociæ, beati Juliani martyris. Trajecto superiori, translatio beati Servatii episcopi & confessoris.* Vide supra. — *Juliani.* — *Translat. Servat.*

BELINI 2 editio. *Eodem die, sancti Godoaldi episcopi & confessoris.* Est in Actis. — *Godoaldi.*

GREVEN. *Translatio secunda sanctæ Barbaræ virginis & martyris: scilicet à Nicomedia Romam.* De ea agetur IV Decembris. *In Cæsarea Capadociæ, sancti Luciani martyris. Item sanctorum Fortunati, Masi, Macharii, Magri, Prisci, Victoris, Luviciæ, Privatæ. Prisci martyris.* Unde hæc Africanorum martyrum nomina formaverit, nescio: Vide propria in Actis. — *Translat. 2ª. Barbaræ.* — *Luciani.* — *Fortunati & sociorum.* — *Prisci.*

In Hibernia, Colmanni episcopi & confessoris. Acta illustrata sunt XVIII. Februarii. *Dietgri abbatis.* De eo nihil juventum hactenus. *Godoaldi confessoris. Trajecto superiori, translatio sancti Servacii episcopi & confessoris.* — *Colmanni.* — *Dietgri.* — *Godoaldi.* — *Translat. Servatii.*

MOLAN. Post, *aliorum trium*, immediate subdit: *Quorum gesta habentur. Eodem die, sancti Godoaldi episcopi & confessoris. Item in Trajecto, translatio sancti Servatii.* Sequitur minoribus typis: *In Hibernia, Colmanni episcopi & confessoris, de quo Beda in historia gentis suæ.* In editionibus aliis, hoc modo: *Eodem die, sancti Godoaldi episcopi & confessoris. Arvernis, sancti Illidii ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* Dantur Acta V Junii. *Die septima, sancti hieromartyris Theodosii episcopi Ancyræ. Theodorus* vocatur in Prætermissis, alibi *Theodotus*, ubique idem, de quo egimus XVIII Maii. *Item in Trajecto, translatio sancti Servatii. Monasterio Sithiu, translatio beati Folquini Morinorum episcopi.* Dies ejus natalis in Prætermissis signatur XIV Decembris. Demum charactere minori: *Item depositio Roberti abbatis, Ordinis Cistertiensis in Anglia.* Vide de ipso Henschenii commentarium, & brevem vitam ab eodem ex Capgravio in Actis editam & illustratam. — *Godoaldi.* — *Translat. Servatii.* — *Colmanni.* — *Theodosii.* — *Translat. Folquini.* — *Roberti.*

VI *Idus.* *Die* 8.

IN Galliis Suessionis civitate, natalis beati Medardi episcopi Noviomensis, qui quanti fuerit meriti ostensum est, cum in ejus obitu cæli aperti sunt, atque ante eum divina micuerunt luminaria. Eodem die, sancti Gildardi Rothomagensis episcopi. Item Senonis, sancti Eraclii episcopi & confessoris. In Sardinia, sancti Salustiani. Cordubæ, sancti Abundii presbiteri & martyris. — *Medardi.* — *Gildardi.* — *Heraclii.* — *Salustiani.* — *Abundii.*

Ita *Praten. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Rosweyd. est *Gallia*, pro *Galliis*. In Antverp-maj. *meriti fuerit*, & *episcopi Rothomagensis*. Porro *Rothomagensis* legunt omnes, excepto Pratensi. *Senones* scribunt aliqui, ut Antverp-maj. & Greven. ceteri ut in textu. Rursus Antverp-maj. & Molan. recte *Heraclii*, sequimur reliquos omnes. Praten. & Munerat. ponunt *Abundi* Greven. & Molan. *Habundii*, Rosweyd. *Habundini*. Præhabendus Antverp-maj. ubi *Abundii*, cui consonant Herinien. Tornacen. & plerique alii. Alibi passim legitur *Corduba*, hîc omnes scripsere *Cordubæ*.

Medardi & Gildardi.

OBSERVATIO. Nusquam de suo ditior Usuardus, nusquam Ado pauperior: Romanum parvum plane vacat. In Hieronymianis adjectitium est quidquid de Medardi depositione memoratur. Itaque ex Beda procedit Medardus, nudo *confessoris* titulo ibi exornatus. Viennensis addit, *episcopi*. Sed ibi calamum stirit. *Licinius* quem secundo loco habet Ado, ad XIII Februarii spectat; *Carilefus*, vel ut Notkerus, *Carlenius* ad 1 Julii. Pure igitur Usuardina sunt quæ in textu sequuntur omnia. Medardinum Flori elogium, de *columba ex ore morientis provolante* adoptavit nemo. Rabanus aliud cecinit, à Notkero paulo auctius redditum. Noster suum proprio marte elaboravit, quale referunt citati pro textu codices & multi alii; repugnantibus tamen Herinensi, Tornacensi & Belino, contentis hoc, quo communiori, eò certiori: *Cujus vita & mors gloriosis miraculis commendatur.* Wandelbertus ad famosum Synchronismum, in Auctariis proxime dandum, alludere videtur, his duobus versiculis:

Progenies meritumque pium, quos jungit & ara
Gildardus senas pariterque Medardus honorant.

Unde colligas, mirabilem illam Gildardi cum Medardo fraternitatem, forte ab hoc primum Martyrologo, aut originem traxisse, aut saltem nono, quo vixit, seculo in Fastos sacros transisse, de qua nec antiquiores, nec coævi vel per umbram meminerunt. Ambos Noster hac die conjunxit, id fateor, sed à ceteris prudenter abstinuit. Plura vide in Actis de sancto Gildardo; ubi insigni commentario, ea quæ fide digna sunt, ab ingeniosè cogitatis secernit Henschenius tomo 2 Junii, à pag. 67. De Medardo majorem partem elaboravit Papebrochius, productis, post Acherium, vitis à Fortunato, tum stricta, tum soluta oratione compositis. Commentarius prævius & subnexa vitis documenta de sancti Medardi corporis in Burgundiam translatione, à Petro Francisco Chiffletio collecta, lectu dignissima sunt: fallor siquid ad completam omnium elucidationem desiderari possit. *Heraclius* Senonensis recte hac die collocatur, tametsi vetustis aliis Martyrologis non innotuerit. Puto ab Henschenio collecta esse omnia, quæ de Heraclio ex probatiorum scriptorum fide adduci possunt. *Salustianus* ex Hieronymianis acceptus est, non *Confessor*, sed *Martyr*, ut bene notavit Florentinius. Quid præter nomen de hoc Sancto constet, docebit Henschenii sylloge adversus recentiorum commenta. *Abundius Cordubensis* ab Hispanis Scriptoribus & Romano hodierno differtur ad XI Julii. Sic tamen posuisse Usuardum, & in reliquis omnibus textum ejus genuinum referri, omnino censemus; nisi quis Medardinum elogium suspectum habeat. Abundii martyrium compendiose describit Eulogius lib. 3 Memorialis cap. 12, notaturque martyrii dies v Idus Julii.

Heraclii.

Salustiani.

Abundii.

AUCTARIA.

HERINIEN & TORNACEN. Nescio quo ducti scrupulo, elogium nuperrime citatum alteri substituerint; certe in ceteris omnibus annuntiationibus purissimi sunt. Imo fere dubium ingerunt circa veram ipsam & genuinam Usuardi lectionem.

PULSANEN. In Medardo satis purus, sic prosequitur: *Eodem die, sancti Gildardi Rotomagensis episcopi, fratris sancti Medardi, qui fuerunt una die nati, una eademque die episcopi ordinati, similiter quoque una die ab hac luce subtracti.* Hic est Synchronismus, de quo dixi. Reliqua omnia desunt.

De Gildardo & Medardo.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In Medardo puri, post Gildardi, omisso Heraclio, jungunt Salustiani, & omittunt etiam Abundium Cordubensem

ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECTEN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG In Medardo puri, de Gildardo post *episcopi*, addunt; *fratris sancti Medardi, quos ferunt una die natos, una eademque die ordinatos episcopos, similiter ab hac luce una die subtractos.* Cetera, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC.

De Gildardo & Medardo

CENTULEN. *In Francia, Suessionis civitate, natalis & depositio sancti Medardi Vermandensis atque Tornacensis episcopi, cujus vita & mors gloriosa miraculis fulsit. Civitate Rothomago, depositio sancti Gildardi archiepiscopi, fratris sancti Medardi, quos fuerunt* [ferunt] *una die natos, una die episcopos ordinatos, similiter quoque una die ab hac luce subtractos. In Sardinia, sancti Salustiani. Cordubæ, sancti Abundii presbiteri & martyris. Senones, S. Heraclii episcopi & confessoris.*

Item.

BRUXELLENSIS, narratiunculam amplificans, ita pronuntiat: *In Galliis civitate Suessionis, sanctorum Pontificum & confessorum Medardi & Gildardi fratrum geminorum. Qui fuerunt una die nati, una die Pontifices consecrati: Medardus ad titulum Noviomensem, & Gildardus ad Rothomagensem, & similiter postea una die ab hac luce subtracti sunt. Qui quanti meriti fuerint apud Deum, ostensum est, cum in eorum obitu cæli aperti sunt, atque ante ipsos divina luminaria micuerunt. In Sardinia, sancti Salustiani. In Corduba, sancti Habundi presbyteri & martyris. Apud Senonas, sancti Eraclii episcopi & confessoris. Item Sancti Carilesi.* Pix-imus alibi, Carilefum coli 1 Julii.

Item.

Carilef.

HAGENOYEN. Alia profert: *In Galliis Suessionis civitate, depositio sancti Medardi episcopi & confessoris. Qui cum esset puerulus, totus fuit misericordiæ operibus deditus; unde & vestem sibi superfluam à matre sua* [acceptam] *dedit cæco pauperi, & quandoque cibum suum necessarium pauperibus erogavit. Hic factus Noviomensis episcopus, omnia quæ habuit & habere potuit pauperi ero-*

De Gildardo & Medardo.

erogavit. *Qui quanti fuerit meriti* &c. In Gildardo habet Synchronismum, de quo jam satis dictum. Sequitur reliqua textus pars, & in fine : *Medis* [Metis] *civitate, sancti Clodulfi episcopi.*

Clodulfi.

Aquicinct. Post *Rothomagensis episcopi*, interserit : *Qui, ut fertur, uno die* &c. Ibidem post *Salustiani*, inseritur : *In Ægypto sancti Marciani. Translatio sancti Audomari episcopi.* Colitur IX Septembris, quo etiam de translatione agetur.

Marciani. Translat. Audomari.

Martric-Cartus-Ultraject. *Medardi episcopi & confessoris Noviomensis. Gildardi episcopi Rothomagensis confessoris. Eraclii episcopi & confessoris.* Desunt soli duo ultimi.

Cluniacen. *Eodem die in Ægypto, Marciani.* In Actis socium habet *Jocundum.*

Marciani.

Codex D. Du Cheval, qui fuit PP. Franciscanorum : *In Ægypto, Marciani. Eodem die, Syriæ virginis.* Recentiori manu. Alii legunt *Syræ.* Vide in Actis.

Syriæ.

In Vatican. num. 5949. Deest memoria Gildardi, Heraclii, Salustiani, Abundii. Adjicitur : *Andegavis, sancti Lucini episcopi & confessoris : Et sancti Carileti confessoris :* Ex Adone accepti sunt, ut diximus in Observatione, ubi dies natales singulis assignantur.

Lucini. Carileti.

In Ughelliano deest Heraclii, & Abundii, ut in Antverp. & Max-Lubec.

Altemps. In fine : *In Ægypto, Marciani.*

Bizunticen. *Senonis, sancti Eradii episcopi & confessoris.* Voluit dicere *Heraclii.*

Editio Lubeco-Col. Post *Noviomensis*, interponit : *Hic in juventute timebat Deum & paucis scholaribus panem suum in scholis dedit. Socero suo prædixit, quod in tertio anno futurus esset episcopus. Et quanti fuerit meriti* &c. De Gildardo habet jam sæpius repetita. *In Sardinia, sancti Salustiani confessoris. Andegavis, sancti Lucini episcopi & confessoris.* Melius alii scribunt *Lucinii*, vel ut Ado, *Licinii. Ipso die, sancti Carileti confessoris.* De utroque, vide supra. *Territorio Trecassinensi, Syriæ optimæ matronæ. Cordubæ, sancti Habundii presbyteri & martyris.* Deest Heraclius.

De Medardo. Luciani, pro Lucinii. Carileti. Syriæ.

Belin. De Medardo legit sicut Herinien. & Tornacen. Sequitur Eradii, pro *Heraclii.* Tum Salustiani, dein Abundii ; post Gildardi. In fine : *Metis civitate, sancti Clodulfi episcopi & confessoris.* Vide supra rectius *Clodulfi.*

Clodulfi.

Greven. *Nicomediæ, sancti Nestoris.* Vide in Actis socios. *Item Marciani. Romæ, Naboris, Nazarii.* Remittuntur ad XII Julii. *Andegavis, Licini episcopi & confessoris. Theodulphi episcopi & confessoris.* Videtur is esse, qui colitur XXIV Junii. *In Anglia, Wilhelmi archiepiscopi Eboracensis & confessoris. Maximini episcopi Massiliensis & confessoris, secundum alios,* VI *Kal. Junii. Maximiani episcopi Syracusani & confessoris, cujus meminit Gregorius in* 3 *Dialog.* Miror non haberi in Prætermissis. Colitur die sequenti. *Metis, sancti Glodulphi episcopi & confessoris. Carileffi confessoris. Marcellæ virginis.* Ancillam indicat S. Marthæ. Vide XXIX Julii. *Publiæ viduæ & abbatissæ.* Vide Prætermissos. *Syriæ matronæ.* De qua superius alii codices.

Nestoris. Marciani. Naboris &c. Licinii. Theodulfi. Wilhelmi. Maximini. Maximiani. Glodulfi. Carileti. Marcellæ. Publiæ. Syriæ.

Molan. In ipso textu, sed aliis litteris, post *luminaria*, inserit : *Ejus vita virtutibus plena conscripta est.* In fine : *Metis civitate, sancti Glodulphi episcopi & confessoris. In territorio Trecassinensi, beatæ Syriæ matronæ.* Tum minoribus typis : *In Anglia, Wilhelmi archiepiscopi Eboracensis & confessoris. Maximiani episcopi Syracusani & confessoris, cujus meminit Gregorius in* 3. *Dialog. Publiæ viduæ & abbatissæ, de qua sexto libro Ecclesiasticæ historiæ tripartitæ cap.* 36. De his jam dictum satis. In aliis editionibus de Syria & Clodulpho, ut supra. Tum : *Monasterio Sithiu, relatio sive translatio S. Audomari episcopi, quando Folquinus corpus ejus, fugato Hugone abbate, à Lisbourch retulit anno* DCCCXLIII, *& in Sithiu juxta corpus beati Bertini sub terra recondidit. Ubi per multos annos homines quidem latuit, at revelatus est, ubi Dominus voluit.* Sequitur aliis litteris de Wilhelmo Eboracensi. Denique : *In Galliis civitate Aquensi, depositio beati Maximini, primi civitatis episcopi & confessoris.* De quo etiam superius.

Glodulfi. Syriæ. Wilhelmi. Maximiani. Publiæ. De relat. Audomari. Maximini.

V *Idus.* *Die* 9.

Romæ in monte Cælio, natalis sanctorum Primi & Feliciani sub Diocletiano & Maximiano imperatoribus. Hi gloriosissimi martyres longævam in Domino vitam ducentes, & nunc simul paria, nunc sigillatim diversa & exquisita ferentes tormenta, tandem felicis pugnæ cursum gladio animadversi consummaverunt. In Galliis civitate Agenno, passio beati Vincentii levitæ & martyris. Item in Scotia, sancti Columbæ presbiteri & confessoris, magnæ & mirandæ virtutis viri. Nicea, sancti Diomedis.

Primi & Feliciani. *Vincentii.* *Columbæ.* *Diomedis.*

Non alii puri sunt codices, quam *Herinien. Rosweyd.* & *Molan.*

Varia lectio. Servo diphthongum in *Cælio* & *longævam* cum Molano. Herinien. in *Cælio* diphthongum habet, non in *longævam* : quam & Rosweyd. in *Romæ* bene posuit, in aliis tamen omisit. Atque hi soli sunt codices cum Pratensi, in quibus habeatur diphthongorum ratio. *Feliciani* posuit solus Molanus. Rosweyd. Molan. & alii passim scribunt *sigillatim* : Herinien. *singulatim.* Pro *ferentes*, habet solus Rosweyd. *perferentes.* Lego *Agenno*, quoniam ita legunt & tres citati codices & alii ferme omnes. *Scotia* recte Rosweyd. Molanus &c. male Herinien. *Schotia* & *Scothcia*, alibi *Scothia.* Est in Molano & Rosweyd. *admirandæ virtutis viri*, idque imitatus est Grevenus. Herinien. cum Pratensi, Tornacensi

& ceteris simpliciter *mirandæ*. Molanus non male scribit *Niceæ* : nec Rosweyd. *In Niceæ*. Sequor tamen Heriniensem & alios, ubi *Niceæ*. Idem Rosweyd. adjecit *martyris*.

Supereſt notabilior variatio, à qua oritur paucitas codicum, pro textu allegatorum, quæ ex tribus potiſſimum capitibus procedit. Primum eſt, quia nonnulli, Pratenſi ſimiles, in fine habent: *Apud monaſterium ſancti Germani, dedicatio in honore beati Petri Apoſtoli.* Quod augmentum refert Sirmondus, in altero Pratenſi codice eraſum; Caſtellanus vero fatetur videri ſibi in ipſo prætenſo autographo, manu recentiori adjunctum. Codices Pratenſi conformes ſunt Antverp-major, Muneratus & Grevenus. Alterum caput, quod Tornacenſis, Pulſanenſis & Belinus, non eo exceſſu, ſed aliis laborent defectibus. Tertium porro in mediæ notæ Uſuardis, idem illud eſt, quod aliàs indicavimus, nempe codices illos & alios, quorum extracta dumtaxat apud nos exſtant; nempe, inquam, codices iſtos ſcrupuloſius quandoque Adonis ſenſum ſecutos, non alios Sanctos proferre, quam qui in præfato Adone exprimuntur; qua causâ, ut equidem arbitror, hac die *Columba* & *Diomedes* ab ipſis prætermittuntur. Veram nihilominus putamus latercuſi noſtri germanitatem, cum præter ſolos quatuor, reliqui omnes concordent in excludenda annuntiatione ultima, Pratenſi monaſterio propria. Undenam vero Antverp-maj. Muneratus & Grevenus illam acceperint, quis ſatis certo ſtatuat? An ex prætenſo autographo, ubi tam multæ aliæ dedicationes appoſitæ ſunt? Non eſt veroſimile, unicam hanc præ aliis ſelectam. Certe non credit Caſtellanus, ullos alios codices propria Pratenſia umquam tranſcripſiſſe, quod rotunde aſſerit in litteris, non ſemel aliàs recitatis, idque patuit nuper 1 Junii & alibi ſæpius. Sed de his pluſquam ſatis.

Decodicib. non puris.

Primi &c. OBSERVATIO. Nunc ad textus fontes quod attinet, de *Primo* & *Feliciano* meminerunt Allatii & Frontonis Kalendaria, Sacramentarium Gregorii, Beda & Romanum parvum; Ado laudationem ex Actis deduxit plane inſignem, quam ferme totam reproducit Notkerus. Rabanus brevius encomium profert, de palæſtra altum ſilens, ſed quam alii in *Cælio monte*, quo tranſlata ſunt corpora, collocant. Noſter Adonianum elogium pauculis lineis elegantiſſime circumſcripſit. Accepta ſunt elogia iſta omnia ex vulgatis Actis, quæ à Surio limata, primitivæ phraſi ex variorum codd. collatione ab Henſchenio reſtituta ſunt, de quibus quid ſentiat, ita exponit: *Neque nos credimus ea eſſe primæ notæ atque ex Proconſularibus Actis deſumpta: ſed diu poſt exornata rhetorico ſtylo, & circumſtantiis ſermonum ultro citroque habitorum, fortaſſis etiam variarum pœnarum: ſcripta tamen putamus diu ante corporum tranſlationem.* Quod eſſet ante annum DCXLVIII. Huic Henſchenii judicio facile acquieſcunt recentiores, ut vide apud Tillemontium tomo 4 pag. 571, qui putat martyrii tempus revocari poſſe ad annum CCLXXXVII. Cetera de ſacris pignoribus in commentario proſequitur laudatus Henſchenius. Et ſic Wandelbertus:

Quinas Primus habet, junctо ſibi Feliciano.

Vincentii. *Aginnenſi martyri Vincentio* elogium ex Gregorio Turonenſi texuit Florus de *ſtola candore* &c. quod ad alios non tranſiit. Ado & ex eo Notkerus pro loco martyrii, eum denuo indicant, quo ſubinde corpus tranſlatum eſt, videlicet, *loco Pompeiaco*. At Noſter fortaſſe cautior, ea verba tacitus præteriens, cetera ex Adone verbotenus tranſtulit. Hieronymianorum lacunam, ubi ipſum martyris nomen omittitur, recte ſupplendam cenſuit Florentinius. Vide quæ de antiquis Actis & cultu, variiſque circa perſonam & reliquias controverſiis accurate diſquirit Henſchenius. Vincentius à Tillemontio cum Fide & Capraſio conjungitur tomo 4 à pag. 543. Sed de his agendum erit VI & XX Octobris. Vide quæ de Vincentio paucis notavit Motherius. Celeberrimus *Columbæ* primùm ſignatur ab Uſuardo & Notkero; ab illo quidem ſicut in textu retulimus, ab hoc vero longum profertur vitæ compendium, in quo nonnulla corrigenda, ut de *Primatia omnium Hibernenſium epiſcoporum*, aliiſque poſt Colganum docet Baertius; apud quem *Diomedis.* plurima curioſiſſime collecta, digeſta & explicata invenies. *Diomedes* ex Hieronymianis decerptus & à ſociis avulſus eſt, à nullo alio antiquiorum relatus. Nihil de eo aut ſociis memoria proditum eſt, præter ſola nomina, varie in Martyrologiis connexa, ut etiam ex Auctariis noſtris patebit. Atque his Laterculi ſimplicitas ſatis in tuto collocata eſt.

Columbæ.

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERPIEN-MAJOR, MUNERAT. & GREVEN. Habent augmentum quod in Obſervatione notavimus.

TORNACEN. In elogio Primi & Feliciani, ut ſæpe alibi ſolet, mutilus eſt; ſiſtit ad *imperatoribus*. Cetera omnino purus.

PULSANEN. Eumdem habet de Primo & Feliciano defectum. Secundo loco: *In Alexandria, Marcelli Maximi presbyteri.* De quo in Actis. Pergit: *In Galliis, Pompeiæ, paſſio ſancti Vincentii, In Scotia, ſancti Columbani* [Voluit ſcribere, *Columbæ*] *confeſſoris.* De Diomede, nihil.

BELI-

Belinus. Solito purior, omittit solum elogium Columbæ.

Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic. & Editio Ultraj. Belg. Carent annuntiationibus duabus ultimis, quibus & caret Ado, ut in Observatione etiam diximus. Eodem defectu laborant Vatican. signatus num. 5949. & Ughellian.

Centulen. *Romæ, in monte Celio, sanctorum martyrum Primi & Feliciani, sub Dyocletiano & Maximiano imperatoribus. In Gallus civitate Agenno, passio sancti Vincentii Levitæ & martyris. In Scotia sancti Columbæ presbyteri, admirandæ sanctitatis viri.*

Brukellen. In prima & secunda commemoratione purus, sic quartam tertiæ antepo-
De Diomede & sociis. nit: *Nycea civitate, sanctorum Dyomedis, Amamanti* [Amantii] *Mociani & Januarii.* Sequitur de sancto Columba, satis pure.

Hagenoyen. *Romæ in monte Celion, natale*
De Primo & Feliciano. *sanctorum martyrum Primi & Feliciani fratrum, sub Dyocletiano & Maximiano imperatoribus. Qui primo ferro sunt vincti & in carcerem sunt recluſi, ubi angelus affuit eis, consolans eos & a vinculis absolvens. Post virgis fortiter sunt mactati. Deinde separantur ab invicem & Felicianus plumbatis caditur, post ad stipitem ligatur, aculeique manibus & pedibus illius infiguntur & sic ligatus tribus diebus & noctibus mansit in ligno sine cibo & potu. Socius autem ejus Primus, fustibus validissimis ceditur, post in eculeo suspenditur & latera ejus lampadibus aduruntur, & postea plumbum bulliens ori ejus infunditur, quod ipse bibit quasi aquam frigidam. Deinde leones missi sunt, qui ambos devorarent, qui volvebantur ad pedes eorum. Quod videntes infideles, mille & quingenti conversi sunt, qui diversis mortibus jugulantur, & Sancti statim decollantur.* In reliquis satis purus est.

Victorin. & Reg. Suec. signatus num.
Getulii. 130. In fine: *Apud Savinam, sancti Getulii martyris.* In Prætermissis jungitur aliis. Is haud dubie est, qui die sequenti ab Usuardo memoratur.

Daveron. *Eodem die, dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ Josaphat.* Propria forte est ipsi loco.

Matric-Cartus-Ultraject. *Primi & Feliciani martyrum. Vincentii martyris in Agenno civitate. Columbæ presbyteri & confessoris in Scotia.*

Reg. Suec. sign. num. 428. *Eodem die in Gal-*
Detectum corpus Dion. Areopagitæ. *liis territorio Parisiensi, detectum est corpus B. Dionysii Areopagitæ ac multorum obitatibus publica manifestatione ostensum. Quod nimirum idcirco factum fuisse constat, ne quorumdam calliditas invidorum, ejusdem gloriosissimi martyris membra sese habere mentientium, falsæ opinionis errorem mentibus hominum infunderet, sicque fallaciæ figmenta simplicibus quibusque persuaderet.* Nihil hujusmodi apud alios. De veritate hic non disputo.

Florentin. *In Nicæa civitate, sanctorum*
Diomedis & soc. Maximi. Fausti. *Diomedis, Amantii, & Motiani & Januarii. In Alexandria, sancti Maximi presbyteri. Romæ, passio sancti Fausti martyris, qui sub Juliano imperatore passus est.*

Lugdunen. *Civitate Aginno, Pompeyaco, passio sancti Vincentii* &c.

Editio Lubeco-Col. De Primo & Feli-
De Primo & Felician. ciano, post *ducentes*, inserit: *A pontificibus templorum apud imperatores, quod essent Christiani, incusati sunt. Sed quia in fide Christi stabiles inventi fuerant, ideo nunc singulatim* .....usque ad finem. Tum: *sepulti sunt ad arcus Numentanos intra arenarium ab urbe Roma miliario quarto decimo.* De Vincentio habet ut Ado. In Columba pura est. *Nicea, sancti Diomedis confessoris. Eodem die, sanctorum Gentilis & Basilidis mar-*
Gentilis & Basilidis. Translat. Edmundi. *tyrum.* Remittuntur ad diem sequentem. *Ipso die, translatio sancti Edmundi episcopi & confessoris.* De ea translatione aliisque eo spectantibus agetur ad diem natalem XVI Novembris.

Greven. *Romæ, beatorum martyrum numero*
Martt. 15. Gentili &c. Maximi Alexandri. Translat. Eskilli. *XV. Gentilis & Basilidis martyrum.* Vide dicta. *Maximi presbyteri Alexandri. Translatio sancti Eskilli episcopi & martyris.* Natalis est XII Junii. *Translatio sancti Edmundi episcopi & confessoris.*

Molan. Parvis typis: *Eodem die, sanctæ Pela-*
Pelagiæ. *giæ virginis & martyris Antiochenæ, quæ se ex tecto præcipitavit, ne in illusorum manus incideret.* In editionibus posterioribus: *Item, Maximiani*
Maximiani. *Syracusani episcopi, qui tempore Gregorii Papæ claruit.* De Pelagia idem & eodem modo ut supra.

IV *Idus.* *Die* 10.

Romæ via Aurelia, natalis sanctorum Basilidis, Tripodis, & Madalis sub Aureliano imperatore, præside Platone, *Basilidis & soctor.* & aliorum viginti martyrum. Eodem die via Salaria, passio beati Getuli clarissimi & doctissimi viri sociorumque ejus, Cerealis, *Getulii & sociorum.* Amantii & Primitivi, qui jussu Adriani imperatoris primo cæsi, deinde in carcerem recluſi, postremo incendio sunt traditi. Apud Nicomediam, sancti Zachariæ. Autisiodoro, sancti Censurii episcopi *Zachariæ. Censurii.* & confessoris.

Puri sunt *Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubecana, Rosweyd. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Madalis*, juxta Herinien. Tornacen. Rosweyd. Belin. & Greven. imo & Praten. quo modo Usuardum legisse existimo, licet Romanum parvum & Ado habeant *Mandalis*, quos sequuntur Antverp. major, Molan. & alii. *Magdalis* est in Belino, quod proxime accedit ad *Magdalotis* vel *Macidalitis*, unde aliqui effictum putant. Antverp. & Max-Lubec. in ipso principio omittunt, *via Aurelia*. Belin.

pro

pro *præside*, posuit *præsidente*. Tornacen. legit *Gentulii*, Molan. *Gethulii*, pejus Antverp. major, *Gelucii*. Solus Rosweyd. pro *Cerealis*, substituit *Cerearis*. Antverp. major & Rosweyd. legunt *in carcere*, reliqui ut in textu. Sic Belinus pro *recluſi* posuit *retruſi*. Librarii error in Herinien. est, *Zacariæ*, sed longe turpior in Rosweyd. dum addidit *Zachariæ Prophetæ*. *Autisiodoro* communis est & sæpe recurrens lectio, alii *Antisiodoro*, *Antisiodori* & *Anthisiodori*. *Nichomediam*, *Amancii*, *Censuri* & alia prætereo.

Basilidis & sociorum.

OBSERVATIO. Romanum parvum ita expressissime hac die pronuntiat: *Romæ, via Aurelia, Basilidis, Tripolis & Mandalis & aliorum* XX. Sequitur Ado, qui vice elogii solum superaddidit distantiam ab urbe, imperatorem & præsidem, quorum primum Noster omisit, cetera descripsit. Adonis verba omnia transumpsit Notkerus, de suo adjiciens; *in quibusdam codicibus pro Tripode & Mandale, in Tripoli, Magdaletes scriptum reperiri.* Quo argumento usus est Henschenius, ut postremos duos ex Fastis resecaret. Quos vero codices pro hoc die Notkerus innuat, nescio; certe non ad hunc, sed ad XII Junii, ex codicibus Hieronymianis spectare potius deberet hujusmodi nominum transformatio: Nec sane Romani parvi & Adonis, ac codicum omnium Usuardinorum auctoritas, tam facile contemnenda videtur. Nihilominus perplexitatem magnam ex variis aliis Martyrologiis offendit laudatus Henschenius, ob *Basilidem* hîc, & *duplicem Basilidem* die XII Junii, nunc his, nunc aliis sociis junctum. At nec *Tripodem* nec *Mandalem* patitur; nam alios hodie Basilidi comites addit nominatos septem, anonymos XX, duobus nostris penitus exclusis, quibus nec die XII locum concedit, sic ut ex ejus sententia, ficta vel corrupta nomina esse oporteat, ut ex Notkero proxime notabamus. Melius fortasse rem componit Papebrochius XII Junii, in subjuncta annotatione pag. 510. Ultro fateor non usque adeo obvium esse, intricatissimum negotium enodare, sed nec viam occlusam video, qua citatorum Martyrologiorum auctoritas sarta tecta salvetur, nihil supra Magistros meos præsumendo. Plura lector apud ipsos & Florentinium in hanc rem disputata inveniet, ego (qui præsentis disquisitionis scopus est) nimis quam securus sum, annuntiationem seu ea demum vera sit, seu librariorum quorumdam vitio fictitia, annuntiationem, inquam, nostram, ut in laterculo expressa est, secundum omnes terminos, vere esse Usuardinam, ex Romano parvo per Adonem huc traductam. Aliam viam, quasi sibi propriam straviſſe videtur Wandelbertus, dum ita cecinit:

Quartæ Basilide, & bis deno Martyre vernant.

Getulii &c.

Ex iisdem Romani parvi & Adonis fontibus procedit insignis martyr *Getulius* cum sociis, nec in Hieronymianis nec in Beda consignatus. Sociorum unicum, nempe *Cerealem* assignat Romanum parvum, bini alii *Amantius* ac *Primitivus* ab Adone ex Actis adjuncti sunt. Longiorem Adonis ex Actis historiam, non plane transumpsit Notkerus; Noster perpaucis ea decerpsit, quæ mortis genus abunde indicant & illustrant. De Actorum antiquitate sic statuit Papebrochius, ut non audeat asserere, ipsa ex Actis Proconsularibus esse accepta, quamvis de cetero satis probata existimet. Admittuntur etiam à recentioribus, saltem qua parte Actis celeberrimæ ejus conjugis *Symphorosæ* & filiorum non repugnant. Hæc autem, ut sincera, in selectorum numerum coptavit Ruinartius à pag. 17. Tillemontius viri, uxoris, filiorum & sociorum historiam Gallicè texuit tomo 2 à pag. 241. De Symphorosa & filiis seorsim, ex Usuardi mente nonnulla disputabimus XXVII Junii: sed Actorum ipsorum recensio ad XVIII Julii à Majoribus nostris remissa est, ex præfixo nobis ordine sequendi Martyrologium Romanum. *Zachariam Nicomediensem* & *Censurium Autisiodorensem* disertè notant Hieronymiana apographa, ex quibus Rabanus, Usuardus & Notkerus eos immediate, ni fallor, acceperunt, Bedæ, Rom. parvo & Adoni præteritos. De *Zacharia* supereſt sola certi cultûs memoria: de *Censurio*, brevi sylloge historica, omnia complexus est Henschenius, quæ in ejus notitiam alicunde pervenerunt. Sequitur in codice Pratensi ex Castellani epistola: *Parisius, sancti Landerici confessoris*, vel, ut in ecgrapho nostro, *episcopi & confessoris*, de quo ex Usuardinis sola in textu meminit Munerati editio, cum præfato codice à puris idcirco exclusa. Quæ vero in eodem codice ad marginem & manu recentiori adjecta sunt, de *dedicatione cryptarum* &c. & hîc & in Auctariis prætermittimus. Cetera in textu posita, non possunt non esse Usuardina.

Zachariæ.

Censurii.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus Auctario jam satis dictum est. De dedicatione cryptarum, non loquimur.

De Lander.

MUNERAT. Sic habet: *Parisius, depositio sancti Landerici episcopi & confessoris. Qui ejusdem urbis antistes, licet minus plene miraculorum signis fulgeat in terris, tamen cum Domino creditur regnare in cælis.*

Basilidis & sociorum.

PULSANEN. Alium nobis textum suggerit: *Romæ via Aurelia, miliario quinto decimo, sanctorum Basilidis, Aurisi, Rogati, Januarii, cum sociis eorum* XII. Vide Acta hac die & XII Junii.

Dedicat. baſ. S. Luciani. Junii. *Eodem die, dedicatio baſilicæ ſancti Luciani martyris in Sueſcionis civitate.* De ea alibi nihil reperio. *In Nycomedia civitate, ſanctorum Reſtituti, Rogati & Zachariæ.* De his & Baſilide &c. agunt eodem modo FLORENTINI infra, de quibus nihil in Prætermiſſis dictum. Puto poſtremorum nomina male conjuncta.

Reſtituti & ſociorum.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Poſt textum purum in fine adjiciunt. *Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Maurini martyris.*

Maurini.

CENTULEN. *Romæ via Aurelia, ſancti Baſilidis martyris, Tripodis & Mandalis & aliorum* XX *ſub Præſide Platone. Eodem die, beati Getulii martyris, temporibus Adriani imperatoris, cum ſociis quibuſdam paſſi.* In Zacharia & Cenſurio purus eſt. Sequitur: *Pariſius, ſancti Landerici epiſcopi & confeſſoris. Lyſois civitate, tranſlatio beatorum Urſini epiſcopi & confeſſoris, atque Bertunii martyris.* Vide quæ de his dicuntur in catalogo Prætermiſſorum.

Textus contractus. *Landerici. Tranſlat. Urſini &c.*

BRUXELLEN. Incipit: *Sancti Judoci abbatis & confeſſoris, filii regis Britonum, qui peregrinus & eremita in pago Pontino* [Pontivo] *quievit.* Colitur XIII Decembris. Tum ſic: *Romæ via Aurelia, natale ſanctorum Baſilidis, Tripodis, Mandalis, Auriſi, Rogati, Januarii, Caſſiani, Victoris, Martini & aliorum* XXX, *ſub Aureliano imperatore martyrio coronatorum.* In Getulio ſatis purus, Zachariæ addit, *viri Dei.* Dein: *Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Maurini abbatis, in atrio eccleſiæ pro Chriſto martyrizati. Moguntiæ, ſancti Bardi* [Bardonis] *archiepiſcopi & confeſſoris.* In fine de Cenſurio, pure.

Judoci. *Baſilidis cum al. ſoc.* *Maurini.* *Bardi.*

HAGENOYEN. De Getulio, primo loco, ſatis pure. De Baſilide & ſociis, poſt *martyrum*, addit: *Qui diverſis mortibus intergmpti ſunt.* In Zacharia & Cenſurio purus, ſubdit in fine de Maurino: *Apud Coloniam* &c. ut ſupra.

VICTORIN. & REGINÆ SUEC. ſub num. 130 In fine: *In Perſide, ſancti Platonis. Eſt Plato Hegumenus* IV Aprilis; eſt Martyr XXII Julii. Quis hic ſit, neſcio, nec in Prætermiſſis notus. An forte dici non poteſt *Ivonis?* Vide ALTEMPS.

Platonis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Getulii & ſociorum ejus martyrum. Baſilidis, Tripodis & Mandalis cum ſociis* XX. *Item ſancti Zachariæ. Cenſurii epiſcopi & confeſſoris.*

Text. brev.

REGINÆ SUEC. ſub nota num. 428. *In civitate Pariſius, beati Landri epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, depoſitio ſancti Evremundi abbatis.* In Actis eſt *Landerici* & *Ebremundi.*

Landri. *Evremundi.*

In VATICAN. num. 5949. Deeſt Zachariæ & Cenſurii. Ita notat extractum.

ALTEMPS. *In Anglia, apud Ramaſcyam, tranſlatio ſancti Ivonis archipr.* [vult dicere *epiſcopi Perſæ*] *cum tribus ſociis, ſuper cujus ſacras reliquias candidiſſima pervolabat columba per ſeptem milliaria, quoadusque in terra ſancta veherentur. Britannia civitate Roſſenſi, depoſitio ſancti Ythamari epiſcopi & confeſſoris.*

Tranſlat. Ivonis. *Ythamari.*

FLORENTIN. *Item ſanctorum martyrum Caſſiani, Victoris, Martini, Auriſii, Rogati & Januarii cum aliis* XII. *Apud Nicomediam, ſanctorum Reſtituti, Rogati & Zachariæ.* Vide dicta ſuperius ad codicem PULSANEN.

Caſſiani & aliorum.

EDITIO LUBECO-COL. Sic orditur: *Apud Coloniam Agrippinam, paſſio ſancti Maurini abbatis, qui in atrio eccleſiæ ſancti Panthaleonis pertulit martyrium, & ibidem corpus ejus habetur decenter & ornate reconditum.* Sequitur textus modice interpolatus. Tum: *Treveris, ſancti Fortunati epiſcopi & confeſſoris.* Vide Prætermiſſos. *Item Treveris, ſanctæ Baſiliſſæ virginis in monaſterio, quod vulgariter Horrentum dicitur.* Nihil de ea in Prætermiſſis; neque enim Martyr Romana *Baſilla* vel *Baſiliſſa* diei ſequentis hic indicari poteſt, ſed agitur de abbatiſſa Horrenſis monaſterii, quam apud Caſtellanum ſignatam reperio v Septembris.

Maurini. *Fortunati.* *Baſiliſſæ.*

GREVEN. *Rogati, Marciani & aliorum* XX *martyrum. Mammarii presbyteri, ſancti ſenis nonagintà duorum annorum, & ſociorum ejus Felicis & Victoriani diaconorum, Liboſi prætoris civitatis, Donati, Albini, Laurenti, Fauſtiniani, Ziddini, Criſpini, Leucii, Fauſtinæ, & Fauſtini ſponſi ejus. Horum omnium capitibus tempore Valeriani & Galieni (poſt equuleum, lampades lateribus applicitas, ungulas) cute capitis excoriata, caſſides ignitæ impoſitæ ſunt. Deinde in carcere ab angelo conſolati, rurſumque educti & in ignem miſſi, ſed minime læſi, in craticula aſſantur, nervis crudis uſque ad effuſionem viſcerum caduntur, tandemque ictu gladii martyrii palmam adipiſcuntur.*

Rogati & aliorum 20 *Mammarii ſenis & alior. ſoc.*

Apud Coloniam Agrippinam, ſancti Maurini abbatis & martyris, qui paſſus in atrio eccleſiæ ſancti Panthaleonis, ibidem decenter reconditus jacet. Landerici epiſcopi Pariſienſis & confeſſoris. Bardonis epiſcopi & confeſſoris. Fortunati epiſcopi Treverenſis & confeſſoris. De quo ſupra. *Treveris, in monaſterio, quod Horrentum dicunt, ſanctæ Baſiliſſæ virginis.* De ea etiam diximus. *In Scotia, tranſlatio ſancti Patricii epiſcopi & confeſſoris.* Colitur XVII Martii. *In monte Sinai, tranſlatio ſanctæ Katherinæ virginis & martyris.* Natalis eſt XXV Novembris.

Maurini. *Landerici.* *Bardonis.* *Fortunati.* *Baſiliſſæ.* *Tranſlat. Patricii:* *& Catharin.*

MOLAN. *Pariſiis, depoſitio ſancti Landerici* &c. ut MUNERAT. ſupra. *In Colonia Agrippina, paſſio ſanctiſſimi Maurini abbatis & martyris. Hujus fortiſſimi crucis ſuæ ſigniferi, Chriſtus chara ſibi merita per crebra virtutum opera mundo declaravit, quando ejus ſacrum corpus revelare dignatus eſt.* Poſteriores editiones, de Landerico & Maurino eadem referunt. Tum: *Die decima, ſacroſancti martyris Timothei, epiſcopi Pruſæ. Eodem die, tranſlatio ſancti Ivonis epiſcopi de Perſide.* Demum, typis minoribus: *In Scotia, ſanctæ Margaretæ reginæ.* Videatur vita in Actis.

Landerici. *Maurini.* *Timothei.* *Tranſlat. Ivon. Perſæ.* *Margaretæ.*

III. *Idus.* *Die* 11.

NAtalis ſancti Barnabæ Apoſtoli, qui cum eſſet Cyprius, cum Paulo gentium Apoſtolus ordinatus eſt. Hujus corpus tempore Zenonis imperatoris, ipſo revelante, repertum eſt. In Aquileia, paſſio ſanctorum Felicis & Fortunati, ſub perſecutione Diocletiani & Maximiani, qui cum eſſent duo germani fratres, equuleo ſunt

Barnaba. *Felicis & Fortunati.*

suspensi, atque ardentes lampades circa latera eorum appositæ, quibus mox Dei virtute extinctis, per ventrem ferventi oleo sunt perfusi, atque ad ultimum in confessione Christi capite truncati.

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adjungi possunt *Belin. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. Secunda citatorum codicum classis in eo ab aliis differt, quod pro, *qui cum esset Cyprius*, legant, *qui à discipulis:* & quidem Belinus post, *gentium*, addat, *doctore*. Porro licet multi cum Herinien. Tornacen. & Greven. habeant *Ciprius*, secutus sum Praten, Rosweyd. Munerat. & Molanum. Error est in Antverp-majore, dum pro *Apostolus*, legitur, *episcopus*. Rosweyd. scripsit *Aquilegiam*, in quo conveniunt codices omnes secundo loco relati. De *eculeo* alibi sæpe diximus, probatiores codices semper scribunt *equulei*, ut in textu. In Antverp-majore ante, *ardentes*, deest particula conjunctiva, *atque*. Pratense apographum nostrum, contra quam faciant codices reliqui omnes, pro *lampades*, ponit *lampadæ*, quod amanuensis vitio accidisse existimo. Unanimis itidem omnium lectio est, *per ventrem ferventi oleo sunt perfusi*. Grevenus tamen & Molanus ibi omittunt verbum substantivum, *sunt*, quod in finem rejiciunt, legentes, *ferventi oleo perfusi . . . . capite truncati sunt*; in quo sensus non mutatur, sed à simplicitate Usuardina receditur. Inter codices secundi ordinis Antverp. & Max-Lubec. hoc peculiare habent, quod pro, *in confessione Christi*, soli substituant, *in confessione Domini.*

Barnabæ *OBSERVATIO. Barnabas* Apostolus in Hieronymianis apographis notus non est, utpote cujus memoriam, sero admodum tam in Oriente quam in Occidente sacris Fastis adscriptam, observat Papebrochius; ipso commentarii sui principio fere subdubitans, an quæ ante tomum 11 Martii in genuina Martyrologii Bedæ editione, tamquam ipsius Bedæ, verba nempe, *Barnabæ Apostoli*, tradita sunt, vere Martyrologi istius, & non potius Flori censenda sint. Ego vere Bedæ esse existimo, hac inter alias ratione potissimum ductus, quod Rabanus, perpetuus Bedæ descriptor, ipsissima illa verba hac die ponat, ne syllaba quidem aut ex Floro aut ex aliis adjuncta, ut perspicue intelligas, nullam ipsum Flori notitiam habuisse. Itaque Barnabas primùm à Beda in Fastis Christianis locum obtinuit, nisi antiquius sit Romanum parvum à quo etiam diserte memoratur. Ado inter Festivitates Apostolorum elogium recitat fere contextum ex verbis Hieronymi de Script. Eccl. cap. 6, unde & sua hausit Florus. Notkerus plusculum de suo admiscere voluit. Noster ex Adone selegit apices singulos, quos in laterculo exhibuimus. Nihil est quod hisce superaddam, nisi repetere velim quæ summo labore & diligentia collegit & accurate discrevit Papebrochius, ubi sub Analectorum finem, dum de Barnabæ Epistola disputat, Tillemontii Commentarios editionis Bruxellensis se legisse ostendit. Tu Papebrochii lucubrationes consule, & totius vitæ seriem ordinatam apud Tillemontium tomo 1 à pag. 408, notasque ejus à pag. 655. De solo Barnaba meminit Wandelbertus:

Barnabas ternas exornat Apostolus Idus.

Felicis & Fortunati. Est in præfato Romano parvo & Adone, secundo loco *Sosthenes* Pauli Apostoli discipulus à Notkero etiam signatus; sed hic ab Usuardo ad XXVIII Novembris translatus est, sequentibus passim recentioribus omnibus cum hodierno Romano. Par fratrum Aquileiensium non satis clare in Hieronymianis, imo forte non notatur, licet ibi Aquileiensium classis alia consignetur. Distinctissima est in Romano parvo eorum commemoratio, quos inde extractos Ado egregia prosequitur oratione, quam totam Notkerus desumpsit, Usuardus vero ita contraxit, ut nihil quod ad illustre pugilum certamen pertinet, desiderari sit passus: neque nos quidquam deesse hîc credimus ad omnimodam textus Usuardini simplicitatem. Adonianum elogium totam Actorum medullam complectitur; quibus piam Vicetinorum & Aquileiensium contentionem: *ita nutu divino finitam* memorat, *ut Felicem Vicetini, Fortunatum haberent Aquileienses; ita tamen, ut caput beati Felicis Aquileia, caput vero Fortunati Vicetia sortiretur.* De qua re aliisque sacrorum pignorum aut translationibus aut elevationibus videndus Henschenii commentarius. Si vera est diei nota, in præfatis Actis signata, ad XIV Maii Sancti referendi sunt; ut à nonnullis codicibus nostris factum, eo die inter Auctaria ostendimus; unde rursus patebit, quod totius hujus operis decursu frequentissime occurrit, videlicet hunc diem pro mero fortasse libitu ab auctore Romani parvi selectum esse.

AUCTA.

AUCTARIA.

PULSANEN. Textum denuo fere novum habet: *Natalis beati Barnabæ Apostoli. Eodem die, sanctorum Crispuli, Restituti. Et translatio corporis sancti Fortunati episcopi & martyris. Apud Aquileiam regionem, sanctorum Emeriti, Victoriani, Victoris, Felicis & Creti.* Hæc ferme ex Hieronymanis accepta sunt, de quibus vide in Actis. *Crispuli & sociorum.* *Emeriti & sociorum.*

CENTULEN. *Natale sancti Barnabæ Apostoli, qui cum esset genere Cyprius, cum beato Paulo gentium est ordinatus Apostolus & a suis contribulibus ignis passione est martyrium passus. Apud Chorinthum, sancti Sosthenes discipuli Apostolorum. Apud Aquileiam, sanctorum Felicis & Fortunati martyrum, sub præside Euphemio.* *Sosthenis.*

BRUXELLEN. Sic incipit: *Natale sancti Barnabæ Apostoli. Qui a discipulis Christi cum Paulo gentium Apostolus ordinatus est. Hic apud Salaminam Cypri a Barieſu mago & Judæis igne crematus est. Cujus corpus, quod a Johanne Marco consobrino & Discipulo suo in cripta occultatum adhuc latebat, tempore Zenonis imperatoris, ipso revelante repertum est una cum Euangelio beati Mathæi, ejus manibus hebraicè conscripto; quod ipse Barnabas vivens semper secum circumferebat, & ponens illud super infirmos, quoscumque sanabat. Et sancti Sosthenes, discipuli beati Pauli Apostoli. Apud Aquilegiam* &c. satis pure. *De Barnaba.* *Sosthenis.*

HAGENOYEN. Mitto quæ narrat de Barnaba. In Aquileensibus satis purus est, tum subdit: *Ipso die, redit beatus Judocus de Roma portans secum reliquias Sanctorum, ubi acceptus est gaudens a multo populo, tam propter se quam propter reliquias, quas collocavit in ecclesia sancti Marci episcopi, ubi inter ipsa Missarum solemnia ab ipso celebrata, quia sacerdos erat, super ipsum apparuit manus divina ipsum consecrans & consignans, audiente universo populo, promissionem sibi faciens, quod quicumque illam ecclesiam propter Judocum visitaret, quidquid devote peteret, tam de spiritualibus, quam de temporalibus & sanitate corporis, illud obtineret secundum congruentiam suam.* Quo hæc vergant, quidve singula significent, explicabitur XIII Decembris. *De reliquiis à S. Judoco allatis.*

VICTORIN & REGINÆ SUEC. sub nota num. 130. In fine: *Eodem die, sancti Onufrii,* alter *Onuphrii eremitæ.* Vide Prætermissos. *Onuphrii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Barnabæ Apostoli. Felicis & Fortunati fratrum martyrum, qui variis tormentis afflicti capite truncantur. Translatio sancti Antonii.* Vide die natali XVII Jan. *Translat. Antonii.*

VATICAN. sub nota num. 5949. *Apud Corinthum, sancti Sosthenes, discipuli sancti Pauli Apostoli. Apud Ægyptum, sancti Onuphrii eremitæ.* De utroque dictum est supra. *Sosthenis.* *Onuphrii.*

FLORENTIN. *Romæ, via Salaria in cœmeterio ejusdem, sanctæ Basillæ virginis. Item Romæ, sanctorum Crispoli & Restituti. Item translatio corporis sancti Fortunati episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Emeriti, Victoriani, Felicis, Creti & Naboris cum socis eorum.* Hæc fere etiam Hieronymiana sunt, ut de PULSANENSI supra diximus. Vide in Actis, suis locis. *Basillæ.* *Crispoli &c.* *Transl. Fort.* *Emeriti &c.*

LUXOVIEN. *Translatio sancti Spinuli confessoris, eximii meritis viri, beati Hidulphi archiepiscopi discipuli.* Vocatur in Prætermissis *Spinalus*, & remittitur ad XI Julii. *Translat. Spinuli.*

EDITIO LUBECO-COL. In Barnaba multum interpolata, in Aquileiensibus fere pura est. In fine addit: *Eodem die, inventio corporis beati Antonii abbatis & confessoris.* Vide XVII Januarii. *Invent. Antonii.*

GREVEN. *Apud Corinthum, sancti Sosthenes, discipuli sancti Pauli. Item Ementi, Victoriani, Victoris.* Vide nomina vera & omnia in Actis. *Rumberti episcopi & confessoris.* Vita ejus data est IV Februarii. *Onuphrii anachoretæ & confessoris, viri Dei. Qui in vastissima Egypti heremo per annos LX hominibus incognitus, Deo & sibi vixit. Spinuli confessoris, viri summæ humilitatis & obedientiæ, discipuli beati Hidulphi archiepiscopi Treverensis. Ante cujus sacrum corpus, cum jussu angeli ad monasterium reveheretur, ardentes cerei deferebantur, cum tamen tanta esset ventorum vis, ut annosas etiam quercus & abietes eradicaret.* De his duobus dictum est supra. *Item, sanctorum anachoritarum Timothei, Johannis, Andreæ, Thadei, Philippi, qui in Gestis beati Onuphrii leguntur.* An & quo die colantur in Prætermissis non invenio. *Eodem die, inventio corporis beati Anthonii abbatis. Commemoratio, sancti Judoci presbyteri & confessoris, super quem hoc die inter Missarum solemnia apparuit manus Domini.* Plura superius in HAGENOYEN., quæ remissa sunt ad diem Judoci natalem XIII Decembris. *Sosthenis.* *Emeriti &c.* *Rumberti.* *Onuphrii.* *De Spinulo.* *Timothei & aliorum.* *Invent. Antonii.* *De Judoco.*

MOLAN. Typis minoribus: *Spinuli confessoris, viri summæ humilitatis & obedientiæ; discipuli beati Hildulphi archiepiscopi Treverensis. Onuphrii anachoritæ & confessoris, viri Dei.* Vide dicta. In editionibus aliis: *Bremæ, sancti Remberti archiepiscopi & confessoris.* De quo supra. *Eodem die, relatio corporis sanctæ Ragenfredis virginis.* Vide Prætermissos. Colitur VIII Octobris. *Spinuli.* *Onuphrii.* *Remberti.* *Relat. S. Ragenfredis*

Pridie Idus. *Die 12.*

MEdiolani, natalis beati Nazarii martyris, quem Anolinus sub rabie persecutionis, quæ per Neronem excitata est, diu maceratum & afflictum in carcere, cum quo sanctissimum puerum Celsum, quem idem ipse nutrierat, gladio feriri jussit. Horum corpora, ut scribit sanctus Paulinus, cum usque ad tempora Honorii & Archadii imperatorum latuissent, beatus Ambrosius Domino revelante reperit. Item apud præfatam urbem, sanctorum martyrum Basilidis, Cirini, & Naboris. *Nazarii & Celsi.* *Basilidis & socior.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Mediolano*, in Antverp-maj. ſcriptoris vitium eſt. *Cum quo ſanctiſſimum* legunt omnes, exceptis Greveno & Molano, qui ponunt, *& cum eo ſanctiſſimum*. Sequitur in textu, *quem idem ipſe nutrierat*. In Herinienſi eraſum eſt, *ipſe*. In Munerato deeſt, *idem*: Antverp-maj. habet *nutriverat*; Greven. & Molan. *nutriebat*. Herinien. & Munerat. ſcribunt *ferire*, pro *feriri*. Et hic quidem redundat, legens, *ferire Anolinus juſſit*. Rurſus Greven. & Molan. pro, *ſanctus Paulinus*, præferunt *beatus*; Munerat. utrumque omiſit. In *Archadii* & *Cirini* omnes paſſim conveniunt: *repperit*, eſt in ſolis Herinien. Antverp-maj. & Greveno.

OBSERVATIO. Ad x Junii mota eſt controverſia de *Baſilide* uno an pluribus, deque ejus ſociis diverſimode combinatis. Alia hîc non minor ſuccedit ex vitioſa lectione Uſuardi, martyres Romanos Mediolanum transferentis. Ex Hieronymianis nihil magnopere lucis affunditur, ut fatetur ibi Florentinius, ea ferme allegans, quæ Fronto in notis ſuis à pag. 92 accumulavit, occaſione ſolius *Baſilidis*, qui in ejus Kalendario hoc die ſignatus eſt. Neque antiqua Sacramentaria, ab Henſchenio citata, rem omnino expediunt; quam ut paucis exequar, præmitto textum integrum Romani parvi, ubi ſic hodie legitur: *Mediolani, Nazarii & Celſi, quorum inventio* II *Idus Junii, martyrium* V *Kal. Auguſti.* Hinc incipit difficultas, ab Henſchenio felicius explanata, quam ea, qua de egimus dicta die x hujus. Itaque Ado ductorem ſecutus, hîc duorum martyrum Mediolanenſium elogium ſeu hiſtoriam ex Actis contractam & a Notkero deſcriptam retulit, quæ ab aliis proprio certaminis die XXVIII Julii collocatur, & quidem a Notkero ibi & *nativitas* & *commemoratio* repetitur. Quod igitur Uſuardus *Nazarii & Celſi* encomium hac die notet, in eo ab Adone, cujus elegans compendium profert, haud quaquam receſſit. Nec in eo præcipuus controverſiæ cardo vertitur. Poſt binos hoſce Mediolanenſes ſequitur in Adone ſimpliciter: *Item beati Baſilidis, Cyrini, Naboris. Sed & Nazarii & Celſi, quos duos paſſos fuiſſe apud Ebredunenſem urbem, antiquitas memorando celebrat.* Quid de Ebredunenſibus cenſendum ſit, ſuo loco videbitur & in Prætermiſſis tantiſper indicatur. Aqua hæret in tribus aliis, quos Ado abſque poſitione ſeu palæſtræ loco recenſuit; quod ſi Uſuardus feciſſet, planiora erant omnia. Aſt is, inadvertenter, an conſulto, quis dicat; de ſuo rotunde addidit: *Apud præfatam urbem.* Atque hoc eſt quod coacervatis Martyrologiis aliis operoſe refellit laudatus Henſchenius, & merito; nam nec veri ſpeciem habet, nec in antiquioribus ab Uſuardo repertum eſt. Porro de iiſdem martyribus ſic habet Beda: *Natale ſanctorum Baſilidis, Cirini, Naboris & Nazarii*; unde ſuos Adonem accepiſſe mihi firmiſſime perſuadeo, omiſſo caute *Nazarii*, quem forte cum Mediolanenſi confundendum putavit. Bedam certò ſequitur Rabanus, clarius rem determinans: *Romæ via Aurelia, milliario* V, *paſſio martyris Baſilidis* &c. multa adjiciens de tranſlatione corporum in Auctariis exhibenda, quæ à Rabano Notkerus magna ex parte accepit, licet ipſe, pro ſuo, opinor, arbitrio, martyres diſſocier. Recte igitur arguit Henſchenius pro veritate annuntiationis Romani moderni, neque nos minus recte genuinum Uſuardi textum, licet erroneum, hac die retulimus. Quid de *Baſilidis* ſolius, quid porro de *Baſilidis* & trium hic nominatorum ſociorum Actis ſentiendum ſit, à Papebrochio abunde explicatum eſt: at pro certiſſimo & antiquiſſimo cultu ſtant indubitata monumenta. Nazarii & Celſi paſſio, inventio & cetera ad eos Sanctos ſpectantia in Actis XXVIII Julii examinabuntur. En modo Wandelberti diſtichon ad hunc diem proprie pertinens:

Nazarii & Celſi. Baſilidis & ſocior.

Cyrinus pridie effulget Nazarque Naborque,
His & Baſilidem feſto ſociamus eodem.

AUCTARIA.

TORNAC. Ex Mediolanenſium elogio poſtremam partem reſecat, incipiendo ab his verbis: *Horum corpora* &c.

PULSANEN. Ab Uſuardo iterum deviat. En ejus verba: *Natalis ſanctorum Baſilidis, Cirini, Naboris & Nazarii martyrum. Romæ, natalis ſanctorum martyrum Felicis & Magitales.* Felix huc aliunde eſt intruſus: alter, forte *Macidaleses*, Tripoli adſcribendus videtur. *Item ſancti Helidii epiſcopi*, Nec ſcimus unde hic locum hac die invenerit.

De Baſilide & al. ſoc. *Felicis &c.* *Helidii.*

ROSWEYD. Textui puro in fine adnectit; *Natale ſancti Odulfi presbyteri & confeſſoris.*

Odulfi.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Sic hodie memorant: *Mediolano, feſtivitas ſanctorum Nazarii & Celſi martyrum, quando iidem beati martyres a beato Ambroſio inventi ſunt & tranſlati, tanta gratia decorati, ut ſanguis eorum quaſi recentiſſime videretur effuſus, & capita quaſi eo die abſciſſa fuiſſent: tantumque omnes ſenſerunt odorem, ut omnium aromatum vinceret ſuavitatem. Feſtivitas vero eorum agitur* Baſilidis *tur* V *Kal. Auguſti. Eodem die, ſanctorum martyrum Baſilidis, Cirini, Naboris & Nazarii.*

ALBERG. & DANIC. Sic ordiuntur: *Apud Aureliam civitatem, natale beati Baſilidis, qui Domino apparente & jubente, ut omnia ſua venderet &c.* Baſilidis *martiri & ſoc.*

& paſſ.

& pauperibus erogaret, parentes suos visitaturus Aureliam venit, ibique sub Aureliano, cum sanctis Cyrino, Nabore & Nazario, palmam martyrii promeruit. Hæc fabulosè adornata esse, nimis quam compertum est. Sequitur: *Mediolani, natale sanctorum martyrum Nazarii & Celsi pueri, quando iidem beati Martyres à beato Ambrosio* &c. Eadem omnia referuntur, quæ ex ANTVERP. & MAX-LUBEC. supra dedimus.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. & EDIT. ULTAAJ-BELG. Eisdem plane vitiis laborant, *Odulphi.* & in fine præterea addunt: *Ipso die, sancti Odulphi presbyteri & confessoris.* LOVAN. reliquis etiam similis, deficit in elogio Nazarii & Celsi, ubi post *suavitatem*, omittit; *festivitas vero* &c.

GENTULEN. *Mediolani, inventio & translatio sanctorum Nazarii & Celsi martyrum. Item beati Basilidis, Cyrini, Naboris: sed & Nazarii & Celsi, quos duos passos antiquitas commemorat.* Nempe *Ebreduni*, ut ex Adone in Observatione diximus.

BRUXELLEN. *Apud Aureliam civitatem* &c. ut supra ALBERGEN. DANIC. & alii, Tum: *Nazarii&c.* *Et natale sanctorum martyrum Nazarii & Celsi pueri. Quos duos passos fuisse apud Evredunensem urbem, antiquitas memorando celebrat. Nam Anolinus præses sub rabie persecutionis* &c. Vera falsis admiscet, connectens & interpolans bina diversa elogia superius data. In fine: *Et ipso die, Odulfi.* *sancti Odulphi confessoris.*

HAGENOYEN. *In Mediolano, translatio sanctorum Nazarii & Celsi martyrum. Horum corpora, ut scribit* &c. Vide dicta. Sequitur: *Apud Aureliam civitatem* &c. ut supra. Demum: *Eodem die, apud Trajectum inferius, depositio sancti Odolfi, Canonici monasterii sancti Salvatoris, De Odolfo.* *Qui Frysium cum sancto Friderico episcopo suo iterato convertit. Et quia ipsum benigne non audierunt, prædixit, Danos super eos esse venturos, & multos martyres in Frisia esse futuros, & sic factum est. Denique circa finem vitæ suæ, monasterium in Fresia ædificavit, & mare illic venturum prædixit. Deinde Trajectum rediit & in pace obiit.* Hæc ex vita accepta sunt, quam vide in Actis.

MARTRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Basilidis,* *Basilidis&c Odulphi.* *Cyrini & Naboris martyrum. Odulphi confessoris, Canonici sancti Salvatoris Trajectensis. Quneræ* *Cuneræ.* *virginis & martyris, quæ fuit una sodalium beatæ Ursulæ.* Vide Papebrochii commentarium.

ALTEMPS. *Aurelianis, translatio Ewici, epi-* *Translat. Ewici.* *scopi & confessoris.* Forte *Evurtii* vel *Evortii* de quo agendum erit infra ad VII Septembris.

FLORENTIN. Hic rursus multorum confusio, in aliquibus Pulsanensi non dissimilis: sic refert *Basilidis & sociorum.* STROZZIAN. ni fallor: *Ipso die, Romæ via Aurelia, miliario VIII, monasterio Nirino, passio sanctorum martyrum Basilidis, Tribuli, Malchi, Daletis, Cibini, Tropuli, Aurili, Donatelli & Secundæ.* Vide in Actis nomina veriora. *Item, natale sanctorum martyrum Basilidis & Cirini. Item Romæ, natale sanctorum Felicis & Magdalenæ. Item sancti Elidii episcopi.* *Basilidis&c Felicis&c. Elidii.*

EDITIO LUBECO-COL. Littera singulari notatur: *In opido Renis, passio sanctæ Cuneræ virginis & martyris, de societate sanctarum undecim milium virginum. Apud Aureliam civitatem, natale beati Basilidis* &c. Rursus: *Mediolani,* *Cuneræ.* *inventio sanctorum martyrum Nazarii & Celsi* *Invent. Nazarii.* *pueri: qui iidem* &c. ut abunde supra. *In Traje-* *Odulphi.* *cto inferiori, natale beati Odulphi presbyteri & confessoris.* Vide supra elogium HAGENOYEN. & totam vitæ historiam in Actis nostris.

BELIN. Post *reperit*, adjungit: *Sed festivitas eorum* &c. Et altera editio in fine præterea subdit: *Aurelianis, beati Evurtii episcopi & confessoris.* Cujus natalem diximus supra recoli *Evurtii.* VII Septembris.

GREVEN. *In Scotia, Termani archiepiscopi & Termani.* *confessoris.* In Actis vocatur *Ternanus. In Tra-* *De Odulpho.* *jecto inferiori, sancti Odulphi presbyteri & confes-* *soris, ejusdem Trajectensis ecclesiæ canonici. Ad cujus meritum omnibus ostendendum, cum omne ejus ædificium flamma vorax absumpsisset, baculus tamen, quo seniles artus sustentare consueverat, in* *Cuneræ.* *quo & tabellam ceratam ad nomina fidelium annotanda habebat, ita repertus est illæsus, ut ne unus quidem apex in cera deperierit. In oppido Renen, sanctæ Cuneræ virginis & martyris. Quæ cum esset de societate sanctarum XI milium virginum, ipsis tamen aliquamdiu superstes, pietatis studiis valde intenta, ad martyrii palmam meruit pervenire.* Jam dixi, vitam in Actis illustratam.

MOLAN. Ultimum textus sensum prosequens, *De Naz. &* addit, *& Nazarii, quorum Naborem & Nazarium,* *translatione.* *simul cum Gorgonio martyre transtulit à Roma in Galliam Grodegandus Metensis episcopus, permittente Paulo Papa Romano, anno Dominicæ incarnationis* DCCLXV; *& collocavit prædictus episcopus sanctum Gorgonium in monasterio, quod dicitur Gorzia: sanctum vero Naborem in monasterio, quod dicitur Novacella: sanctum quoque Nazarium in monasterio, quod dicitur Loreshaim, ubi signa & miracula in sanitate infirmorum & debilium sæpius fiunt.* Hæc ex Rabano vel Notkero desumpta sunt. *Ipso die,* *Odulphi.* *sancti Odulphi presbyteri & confessoris, cujus reliquiæ habentur apud sanctum Salvatorem Trajecti.* Dein typis minoribus: *In oppido Renensi, elevatio per sanctum Willibrordum sanctæ Cuneræ* *virginis & martyris. Quæ cum* &c. ut GREVEN. *Maruthæ.* *In Mesopotamia, sancti Maruthæ episcopi & confessoris, de quo Tripartitæ lib.* II, *cap.* 8. Remittitur ad IV Decembris. Editiones aliæ, corrupto textu, idem habent de translatione Nazarii &c. Item de Odulpho. Tum pergunt: *In* *Elevat. S. Cuneræ.* *oppido Rhenensi, elevatio sanctæ Cuneræ virginis* *Onuphrii.* *& martyris*, ibi sistendo. *Die Duodecima, san-* *Petri Ath* *cti patris Onuphrii. Et sancti patris Petri Athoniti.* In monte *Atho.* Vide Janningum in Actis.

Idibus.

Die 13.

ROmæ via Ardeatina, natalis sanctæ Feliculæ virginis & mar- *Feliculæ.* tyris, quæ nolens nubere, nec idolis immolare, tradita est cuidam vicario, qui fecit eam perseverantem in confessione Christi, post tenebrosam custodiam & famis inopiam, levari in equuleo & sic demum deponi & præcipitari in cloacam. Eodem die, sancti

Fandilæ. Fandilæ presbiteri, qui apud Cordubam civitatem, capite amputato, martyrium sumpsit.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore, Munerato, Greveno & Molano.*

VARIA LECTIO. Tornacen. ante *Feliculæ*, omisit titulum *sanctæ*. Molan. autem scripsit *Fæliculæ*. Idem Tornacen. pro *immolare* substituit, *sacrificare*. De *ydolis* diximus alibi, uti & de *eculeo*. In Molano pro *nec idolis*, est *neque*. In Herinienſi vero ex prava litterarum transpositione, pro *cloacam*, legitur, *coaclam*. Nescio quid Greveno in mentem venerit, dum loco *Cordubam*, legit, *apud Columbam civitatem*.

Feliculæ. OBSERVATIO. Citatum pridie & sæpe alibi vetustum Frontonis Kalendarium ad diem XIV Junii legit: *Natale sanctæ Feliculæ*, ubi recte laudatus Fronto observat scribendum forte *die* XIII, ut nempe habent Martyrologi nostri. Atque imprimis Hieronymiana apographa apud Florentinium ultimo loco hoc die signant, *Feliculi*; sed de *Felicula* sermonem esse editor non dubitat, ex antiquissimo Epternacensi sufficienter edoctus. *Romæ, sanctæ Feliculæ*, diserte memorat Beda, & post eum Rabanus, cum elogio. Clarius Romanum parvum: *Romæ, sanctæ Feliculæ virginis martyris.* Clarissime & expressissime Martyrologus Viennensis, ex citata non semel mense Maio Marcelli ad Nereum & Achilleum relatione, totam suam panegyrim contexens, cujus epitomen nitidissime ab Usuardo contractam, laterculum nostrum repræsentat. Wandelbertus paucis multa non inconcinne complectitur:

Idus illustrat Felicula virgo cruore
Lac Petronilla tibi, verbum quam junxit & ætas.

Ubi alluditur ad vocem *Collactaneam*, de qua etiam alibi meminimus. An non perperam Acta aliqua Mss. *Collectaneam* appellent, vide in Henschenii commentario. De *Felicula* gestis eadem est ratio, quæ de tota *Nerei & Achillei* Actorum serie. Antiquum ejus cultum probatissimum novimus. De pluribus plurium corporibus, sub ejusdem nominis veneratione, vide Henschenii & Papebrochii commentarium historicum. Notantur præterea hac die in Beda Africani martyres, *Lucianus, Fortunatus & Crescentianus.* Quorum postremum omisit Rabanus, contra quam faciant codices Usuardini mediæ notæ, qui in secundo passim deficiunt. In Hieronymianis additur *Tecla*, quam in Auctariis notatam invenies. De Notkero nihil dici potest, cum in eo lacuna sit usque ad XIII Kalendas. Noster Africanos illos omnino præteriit, Cordubensibus suis magis intentus, quorum plures hoc mense commemorat, ut III *Isaacum*, VII *Petrum*, *Habentium & Jeremiam* &c. VIII *Abundium*; quibusque alios aliis diebus ex Eulogio Acta nostra adjungunt. *Fandilæ.* Hac igitur *Fandilam presbyterum* ab Usuardo celebrari, & superiora omnia genuina ejus esse, putamus quam certissimum. Vide sis Fandilæ Acta ex Eulogii Memoriali lib. 3 cap. 1, in majori opere producta, cum synopsi prævia de cultu & tempore.

AUCTARIA.

Luciani & sociorum. Feliculi &c. PULSANEN. Sic legit: *In Africa, natalis sanctorum Luciani, Fortunati, Crescentiani & Teclæ. Romæ, militario septimo, natalis sancti Feliculi cum sociis suis.* Puto voluisse scribere *Felicissimi* cum sociis suis, de quo etiam hac die BRUXELLEN. Colitur vero VI Augusti.

ROSWEYD. De Felicula textui cetera puro interserit, *quæ erat Collactanea Petronillæ virginis.*

ANTVERP. & MAX-LUBC. In prima annuntiatione omittunt locum, nempe, *via Ardeatina.* In fine autem adjungunt: *In Africa, sanctorum Luciani & Crescentiani.* Ubi vides deesse intermedium Fortunatum, ut supra monui, & magis patebit in sequentibus. *Luciani & Crescentiani*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Sic incipiunt: *Civitate Padua, natale beati Anthonii confessoris, de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis & doctrina.* Sequitur textus purus. In fine additur: *In Africa, sanctorum Luciani & Crescentiani.* *Antonii Patavini. Luciani & Crescentiani*

ALBERG. & DANIC. Pares hactenus, addunt præterea de sancto Antonio Patavino, *De hoc post doctrina: Hic memoria pro codicibus sacris Paucitur, ut a summo Pontifice Gregorio nono Archa Testamenti, peculiari nomine vocaretur. Inter cetera autem virtutum suarum miracula, quibus in vita claruit, & in morte, duos legitur mortuos suscitasse.*

CENTULEN. *Romæ, sanctæ Feliculæ virginis, Tertiu quæ fuit convirginalis beatæ Petronillæ, quæ sub imperio Flacco comite passa extitit. Eodem die, sanctis Fandilæ presbyteri, qui apud Cordubam civitatem capite amputato martyrium sumpsit.*

BRUXELLEN. De Felicula, post *martyris*, *De Felicula* inserit: *Quam cum Flaccus comes, post excessum beatæ Petronillæ, vellet ducere uxorem, & ipsa nubere nollet* &c. usque ad finem, ubi additur: *Et sic ipsa cum corona martyrii perrexit ad Christum. Romæ, natale sancti Felicissimi, cum sociis Felicissimi suis.* Videtur indicari is, qui colitur VI Augusti. *& sociorum.* In Fandila purus, pergit: *In Africa, sanctorum Luciani, Fortunati, & Crescentiani martyrum. Luciani & Fortunati* *Item, translatio sancti Bartholomæi Apostoli.* De *Bartholomæi* qua

qua agetur XXIV Auguſti. *In civitate Padua, beati Antonii confeſſoris, Ordinis fratrum Minorum. Qui vita, miraculis & doctrina celeberrimus fuit. Item, ſancti Priſci epiſcopi & confeſſoris. Et in Gandavo, tranſlatio ſancti Landoaldi confeſſoris.* De hac & Priſco vide Prætermiſſos.

Antonii. *Priſci.* *Tranſlat. Landoaldi.*

HAGENOYEN. *Romæ via Ardeatina, natale beatæ Feliculæ virginis & martyris, quæ erat collateralis & collactanea beatæ Petronillæ virginis, filiæ beati Petri Apoſtoli. Quam Flaccus comes poſt mortem Petronillæ virginis in uxorem habere voluit, ſed illa conſentire noluit. Sed quia ydolis tunc immolare noluit, tradita eſt cuidam vicario, qui fecit eam ſeptem jejunare diebus, & tunc ducta eſt ad puellas, deæ Veſtæ conſecratas, ut ibi cum eis de ſacrificio comederet, quod & renuit, & aliis ſeptem diebus jejunavit. Tunc eſt incarcerata & demum in oculeo levata, & tunc de oculeo depoſita, & in cloacam præcipitata. Eodem die, tranſlatio ſancti Bartholomæi Apoſtoli ad Beneventum.* De Fandila ſatis pure. Sequitur: *In Africa, ſanctorum martyrum Creſcentiani & Luciani. Apud Paduam, natale beati Antonii confeſſoris, qui duos mortuos legitur ſuſcitaſſe.*

De Felicula. *Tranſlat. Bartholom.* *Luciani &c.* *Antonii.*

AQUICINCT. In fine: *In Africa, ſanctorum Luciani & Creſcentiani.*

Luciani &c.

IN VICTORIN. Pro *Fandilæ* eſt *Ficandi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Antonii confeſſoris, Ordinis Minorum. Feliculæ virginis & martyris. Pharildis virginis.* Data eſt Pharaildis Vita IV Januarii. Neſcio cur hoc die repetatur.

Antonii *Pharaildis.*

UGHELLIAN. *In Africa, ſanctorum Luciani & Creſcentiani.* Vide ANTVERP. & MAX-LUBEC.

Luciani &c.

FLORENTIN. *In Italia, civitate Paduana, ſancti Antonini Ulliſiponenſis, illuſtris confeſſoris de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis & doctrina. In Africa, ſanctorum martyrum Luciani, Fortunati, Creſcentiani & Teclæ virginis.*

De Antonio. *Luciani &c.*

CODEX. S. RICALDI. *Apud territorium Forenſe, beati Regnaberti martyris.* Vide Prætermiſſos, ubi remittitur ad XV Julii.

Regnaberti.

EDITIO LUBECO-COL. In Felicula modice interpolata, in Fandila ferme pura eſt. *In Africa, ſanctorum Luciani & Creſcentiani martyrum. Padua civitate, natale beati Antonii confeſſoris* &c. ſicut ANTVERP-MAX. ALBERG. &c. ſupra.

Luciani &c. *De Antonio.*

BELIN. Primo loco: *In civitate Padua, natale beati Antonii, illuſtris confeſſoris de Ordine fratrum Minorum, qui celeberrimus extitit vita, miraculis & doctrina.* In Felicula purus eſt. Sed penultimo loco: *In Africa, natale ſanctorum martyrum, Fortunati, Luciani & Creſcentiani. Eodem die, ſancti Fandilæ presbyteri, apud Corduham martyrizati.*

Antonii. *Luciani &c.*

GREVEN. *In Africa, ſanctorum Luciani, Fortunati & Creſcentiani. Item ſancti Landwoldi.* Puto *Landoaldum*, de quo ſupra. *Civitate Aternenſi, beati Cethei epiſcopi cognomento peregrini. Qui tempore beati Gregorii Papæ illi eccleſiæ* [Amiternenſi] *præfuit atque ab Umblone tyranno Longobardo morti adjudicatus, cum decollari non poſſet, ligato ad collum ſaxo ingenti, in flumen præcipitatus, feliciter occubuit, ſtatimque corpus ſacrum cum lapide ſuperenatavit. Paduæ, depoſitio beati Antonii confeſſoris, Ordinis Minorum, vita & miraculis celeberrimi. Hic memoria pro codicibus utebatur, unde eum Gregorius IX Archam Teſtamenti appellabat. Tranſlatio ſancti Andreæ* [an non *Bartholomæi*?] *Apoſtoli ad Beneventum.* Vide Prætermiſſos.

Landwoldi. *Cethei.* *Antonii.*

MOLAN. *In civitate Padua, beati Antonii, Luſitani Ulyſbonenſis, illuſtris confeſſoris, Minoritæ, qui celeberrimus extitit vita, miraculis & doctrina. In Africa, ſanctorum martyrum Fortunati, Luciani & Creſcentiani. Gandavi, elevatio ſancti Landoaldi ſociorumque ejus*; quos minori charactere ſubjungit: *Amantii, Adriani, Vincianæ & Landradæ.* De quibus vide Prætermiſſos. *In Claravalle obiit Gerardus monachus, de quo Bernardus in ſermone ſuper Cantica 26.* Eſt S. Bernardi frater, de quo in Actis. In aliis editionibus. De Antonio & Africanis ut ſupra. Tum: *Die decima tertia, ſanctæ martyris Acylines* [Aquilinæ] *& ſancti Triphillii epiſcopi Leucoſiæ in Cypro. Gandavi, elevatio* &c. Minoribus typis: *In Claravalle, obitus Gerardi monachi* &c. *Item ſancti Peregrini ſive Cetæi Aternenſis epiſcopi & martyris, in Hadrienſi civitate in fluvium Piſcariæ merſi, tempore Gregorii Papæ.* Vide Acta.

Antonii. *Luciani &c.* *Elevat. Landoaldi.* *Amantii & Sociorum.* *Gerardi.* *Acylines & Triphillii.* *Peregrini. al. Cethei.*

XVIII *Kal.* *Die* 14.

HELiſei prophetæ, qui apud Samariam Paleſtinæ (ut beatus ſcribit Hieronimus) ſitus eſt, ubi & Abdias propheta quieſcit. Apud Cæſaream Cappadociæ, natalis ſancti Baſilii epiſcopi, qui tempore Valentis doctrina & ſapientia inſignis, omnibuſque virtutibus fundatus, mirabiliter effulſit. In territorio Sueſſionis civitatis, ſanctorum martyrum Rufini & Valerii, qui à præſide Rictiovaro poſt illata ſibi tormenta juſſi ſunt decollari. Ipſo die, ſancti Quintiani presbiteri & confeſſoris.

Eliſæi. *Baſilii.* *Rufini & Valerii.* *Quintiani*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. Belini prima editio & Molan.*

VARIA LECTIO. Reliqui in textu, *Helizei*, ut habet Pratenſis & alii, licet Herinien. Tornacen. & Antverp-maj. aſpiratione careant, nullus codex legit *Elizæi. Paleſtinæ*, ut in omnibus, ſed de ea & *Hieronimo* ſæpe alibi & ſatis dictum eſt. Probatiſſimi codices conformiter ſcribunt *ſitus eſt*, Molanus, *poſitus eſt*; qui mediæ notæ ſunt, *conditus eſt.* In Antverp-maj. poſt *Abdias*, deeſt *Propheta*; & pro *quieſcit*, in Molano, *requieſcit*

quieſcit. De *Cæſarea* & *Cappadociæ*, nihil repeto. Belini prima editio ultimam annuntiationem penultimæ anteponit, altera auctior eſt, ut patebit in Auctariis. Antverp-maj. pro *Ruſini*, poſuit *Ruſi*, Tornacen. poſt *Valerii*, omiſit *qui*, unde ſenſus manet imperfectus. *Quintiani* legunt codices omnes, ſolus Roſweyd. *Quintiniani*, hic autem & Antverp-maj. addunt titulum *martyris*, ceteri omnes ſolius *confeſſoris*.

Eliſæi. OBSERVATIO. Qui primus Latinis Faſtis *Eliſæum* inſeruit Beda, ſolo nomine contentus fuit, idque Rabanus ſecutus eſt; & ita etiam legit auctor Romani parvi, forte citatis antiquior, ex quo certiſſime ſumpſit Ado, pluribus proſecutus ex ſancto Hieronymo, quæ Noſter breviſſime complexus eſt, ſolas ferme referens Eliſæi & Abdiæ ſepulturas. In textu noſtro ſecundus, eſt magnus *Baſilius*, cujus *natalem* diſerte exprimit is, qui primus elogio ipſum ornavit Viennenſis Ado, acceptum videlicet ex Romano parvo, à quo primitus memoriam in Martyrologio conſignatam non advertit, qui Baſilii Acta operoſiſſime & accuratiſſime illuſtravit collega noſter Baertius. Hæc
Baſilii. Romani parvi verba ſunt: *In Cappadocia, ſancti Baſilii, fratris Gregorii & Petri.* Adonianum elogium eleganter de more contraxit Noſter, ſervata *natalis* formula, quam in pleriſque probatioribus codicibus concorditer relatam invenio; de *Ordinatione*, nuſquam vel verbum. Fateor equidem ab eruditis obitus diem figi Kal. Januarii, quo ejus memoriam cum Uſuardo etiam recoluimus, verum cur ad *elevationem* vel *tranſlationem* corporis, ut aliqui codices innuunt, vel ad aliam quamvis cauſam præſens feſtivitas æque ac ad *ordinationem* referri commode nequeat, lubens docebor, quando ordinationis commemoratio in Martyrologiis antiquioribus incognita, etiam in recentioribus tam rara eſt; & aliunde conſtat vocem illam *Ordinationis*, in Romanum hodiernum, vergente ad finem ſeculo XVI primum irrepſiſſe. Sed alibi forte locus dabitur rem illam accuratius diſcutiendi, ſatis ſit modo primam feſtivitatis hodiernæ originem & ſequelas
Ruſini & Valerii oſtendiſſe. In Adone ſecundo loco ponuntur *Ruſinus* & *Valerius*, nullo ornati elogio, quemadmodum & Rabanus eos annuntiat. At Florus martyrii ſeriem uberius explicat: Noſter Acta ſe vidiſſe oſtendens, ex iis pauciſſima delibavit. Crediderim autem Adonem & Rabanum ex Hieronymianis apographis, ubi in nonnullis adjecti ſunt, eos martyres primum eruiſſe. Cenſuit olim Sirmondus, ipſorum hiſtoriam *probam eſſe ac minime dubiam.* Magno etiam in pretio apud Henſchenium fuiſſe, patet ex hodierno ejus commentario. Certe antiquitate ſua venerandam eſſe, fateri omnes coguntur. Ex ea geſtorum compendium tradidit Tillemontius tomo 4 pag. 459: at pag. 718 aperte ediſſerit, Actis illis fidendum non eſſe. Utri melius judicaverint, ſtatuat eruditus lector. Eliſæum cum Rufino & Valerio ſic canit Wandelbertus:

Octavo Juli & deno ante exordia menſis
Vates Helizæus, ſimul Abdias (que) refulgent,
Hic quoque Valerio & Rufino martyre gaudet.

Qui locum poſtremum occupat *Quintianus*, non ex Hieronym. profluit, ubi martyr
Quintiani. ſignatur cum ſociis, ſed ab Uſuardo, neſcio unde, primum productus eſt, & ſubſtitutus *Etherio Viennenſi epiſcopo*, quem notarat Ado, illo, ut ſæpe ſolitus eſt, Viennenſem prætereunte. Porro Quintianus ille, ut *presbyter confeſſor* commemoratur, non ut *epiſcopus*, qualem exiſtimaſſe videtur is, qui editionem Romani hodierni, anni MDCVII auctiorem reddidit, à Baronio in Notationibus propugnatus. At Henſchenius epiſcopum *Rhutenenſem* huic ſynonymum rejicit ad XIII Novembris, quo die in Romano recolitur, ut epiſcopus *Arvernenſis*, idem ipſe qui antea *Ruthenenſis* fuerat, de quo meminit Greg. Turonenſis in vitis Patrum cap. 4, ut ſuo loco dicemus. Beda noſter genuinus agit de *tranſlatione S. Aniani* &c. in multis Auctariis, imo in apographis Hieronymianis poſitâ, quæ utrum vere Bedæ ſit, dubitare cogit Rabani ſilentium. Aſt Uſuardina integra lectio ex codicibus tam diverſis conſtantiſſima eſt.

AUCTARIA.

Feliculæ. Tranſlat. Aniani. PULSANEN. *Heliſei prophetæ. Et ſanctæ Feliculæ.* Vide die præcedenti. *Aurelianis civitate, tranſlatio corporis beati Aniani epiſcopi & confeſſoris, & liberatio civitatis ipſius ac* [ab] *Hunnis.* Natalis eſt XVII Novembris. *Item in Sueſcionis civitate, paſſio ſanctorum martyrum Ruſini & Valerii.*

Tranſlat. Aniani. ANTVERP. & MAX-LUBEC. Omiſſo Quintiano, hæc ſubſtituunt: *Aurelianis, tranſlatio ſancti Aniani epiſcopi & confeſſoris.* Quibus conſonat codex UGHELLIAN. ut paſſim alibi ſolet.

MUNERAT. 2. loco: *Aurelianis, ſancti Aniani confeſſoris atque Pontificis.* Cetera purus eſt. *Aniani.*

GREVEN. 3 loco: *Aurelianis, ſancti Aniani epiſcopi & confeſſoris.* De reliquo puriſſimus.

ANTVERP-MAX. De Baſilio, ad finem elogii ſubjungit: *Ipſe idem ſanctus etiam ipſa Circumciſionis die feſtivatur*, ut in Obſervatione ſatis dictum eſt. Deficit in annuntiatione ultima.

ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Textum ſatis purum habent uſque ad *Quintiani*, quo carent, ut præcedens.

ALBERG.

ALBERG. & DANIC. Agunt de Elisæo & & Suessionensibus. Cetera desunt. De Basilio egerunt 1 Januarii.

CENTULEN. *Helysæi prophetæ, qui apud Samariam Palestinæ conditus est, ubi & Abdias propheta quievit. Cæsarea Capadociæ, sancti Basilii archiepiscopi & confessoris. In territorio Suessionico, passio sanctorum Rufini & Valerii martyrum sub Rictiovaro. Aurelianis, translatio S. Aniani episcopi & confessoris.*

Translat. Aniani.

BRUXELLEN. *Apud Cæsaream Capadociæ, elevatio beati & magni Basilii episcopi & confessoris, fratris S. Gregorii Nazianzeni* [Nysseni] *& Petri. Cui Christus cum suis Apostolis apparens, ministerium Missæ docuit, & cujus precibus Effrem Syrus Græcè locutus est. Quique mortem Juliani apostatæ per revelationem cognovit; qui vadens ad bellum Persicum sibi in reditu destructionem Cæsareæ fuerat comminatus. Hic magnus Basilius, sapientia & doctrina insignis omnibusque virtutibus fundatus, cum in Ecclesia Dei mirabiliter effulserit, quievit in Christo Kalendis Januarii. Cujus festum in hac die suæ elevationis celebratur. Eodem die, Helizei prophetæ. Qui apud Samariam Palestinæ, quæ postea Sebasta cœpit vocari, sepultus est, ubi & Abdias propheta quievit, & sanctus Joannes Baptista.* In Rufino & Valerio purus est. Sequitur: *Apud Mesanam civitatem Doroštoro, sancti Julii martyris. Qui sub Maximo præside martyrii palmam accepit.* Colitur XXVII Maii, ubi hæc nitidius exprimuntur. *In Africa, sanctorum Galliani & Bitumi presbyterorum & martyrum.* Primus Ephesinus est; de alio vide Prætermissos. *In Aquilegia, natale sancti Prothi martyris.* Indicatur *Prothus* Cantianorum Pædagogus, de quo XXXI Maii. *Ipso die, natale sanctorum martyrum Affri & Quintiani presbyterorum. Afram* forte dicere voluit. *Vienna, sancti Eucherii episcopi & confessoris.* Nomina mutat, voluit dicere *Etherii. Item sancti Ignatii episcopi.* An Constantinopolitani, qui colitur XXIII Octobris? De Aniano, ut supra. In fine: *Item Teclæ virginis.* Forte *martyrem* indicat, nempe *Quintiani* sociam.

De Basilio.

De Elisæo.

Julii.

Galliani &c.

Prothi.

Affri &c.

Etherii.

Ignatii.

Teclæ.

HAGENOYEN. *Depositio Helizei prophetæ, in cujus nativitate vitula una aurea mugitum dedit, qui audiebatur in Hierusalem. Qui per Heliam prophetam unctus est propheta, cui semper postea adhæsit. Qui & Heliam in cœlum ferri vidit, & pallio Heliæ Jordanem dimisit; miracula plura fecit & duos mortuos suscitavit. Reges Israël & Syriæ inunxit, & facta illorum bona & mala prophetizavit. Deinde apud Samariam* &c. Basilii elogium resecat, in Rufino & Valerio purus. *Eodem die, natale beati Brandani abbatis mirabilissimi, peregrini super mare. Hic natione Scotus erat.* Colitur XVI Maii. *Ipso die, translatio sancti Quinciani presbyteri & confessoris. Eodem die, depositio sancti Aniani Aurelianensis episcopi & confessoris* Hic deberet esse *translatio*, in Quintiano, *depositio.* Sequitur: *Ipso die, ordinatio sancti Nycolai episcopi Mirrensis.* In EDITIONE LUBECO-COL. & GREVEN. signatur hæc ordinatio XVI Junii. Utri codices rectius statuant, non hic examinandum est, sed ad diem VI Decembris.

De Elisæo.

Brandani.

Translat. Quintiani, Aniani.

Ordinat. Nicolai.

AQUICINCT. De Quintiano habet, *presbyteri & martyris*; Sed Quintiani plures hoc die in Actis recensentur. Dein subdit: *Aurelianis, translatio sancti Aniani episcopi & confessoris.* Quomodo etiam habet codex BIGOTIAN. sub nota P. *Translat. Aniani.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub. num. 130. In fine: *Aurelianis civitate, translatio sancti Aniani episcopi & confessoris, & liberatio ipsius civitatis.* Vide PULSANEN. supra. *Apud Aquileiam, sanctorum martyrum Cancii, Canciani, & Cantii &c. Cancianillæ.* De quibus XXXI Maii.

Idem. Cantii &c.

DAVERON. *Aurelianis, translatio sancti Aniani episcopi & confessoris, & dedicatio sancti Salvatoris Carroffensis.* Si dedicatio ad Anianum spectet, dicetur de ea ad diem ejus natalem XVII Decembris, quo similia semper remittimus.

de Anian. &c

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Rufini & Valerii martyrum. Basilii episcopi Cæsariensis. Helisæi prophetæ apud Samariam. Quintiani presbyteri.*

Textus contractus.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Elisæi, Basilii, Quintiani.* Adjectum: *In Benevento S. Marciani episcopi & confessoris.*

Marciani.

ALTEMPS. *Ipso die, Quintiani presbyteri & martyris.* Melius in textu *confessoris.*

FLORENTIN. *Ipso die, sanctorum martyrum Affrii, Prothi & Quintiani.* Vide martyres Africanos. De Aniano, ut PULSANEN. *Item, sancti Ignatii episcopi & martyris C P.* de quo supra. *In Pagia civitate, sanctæ Antheonis & sanctæ Ludidiæ.* Vide in Actis Antheonem. *In Epheso, sanctorum Maggini, Gastini & Viviani. In Africa, sanctorum Afræ, Quintiani, Theodoli, Thedæ, Festinæ & Quintianillæ.* Vide horum martyrum nomina correctiora in Actis.

Affrii &c.

Ignatii.

Antheon.

Maggin. &c

Afræ &c.

MONTIS SION. *Aurelianis civitate, translatio corporis beati Aniani confessoris atque pontificis.*

De Aniano.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Remis, translatio corporis sancti Rigoberti episcopi & confessoris.* Colitur IV Januarii.

Translat. Rigoberti.

EDITIO LUBECO-COL. In Elisæo interpolatur. Sequitur de Valerio &c. pure. Tum: *Apud Cæsaream Capadociæ, translatio sancti Basilii episcopi & confessoris. Suessionensi civitate, sancti Aristionis confessoris.* Vide Prætermissos. *Viennæ, sancti Eucherii* [Etherii] *episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Quinciani presbyteri & Sicii confessorum. Aurelianis, translatio sancti Aniani* &c. De qua etiam altera BELINI editio.

Translat. Basilii. Aristionis. Etherii. Quinc. &c. De Anian.

GREVEN. *Nota, hoc die translatus est sanctus Basilius, Kalendis vero Januarii obiit. Item sanctorum Antheonis, Galani, & Jovini, Theodoli, Afri & Prothi.* Vide Acta. *Viennæ, Etherii episcopi & confessoris. Gregorii episcopi & confessoris.* Quis sit, nescitur. *Bertholdi confessoris.* Forte is est, qui colitur XVI Junii. *Suessionis, sancti Aristionis confessoris.* De quo in indice Prætermissorum. *Tulli, translatio sancti Mansueti episcopi & confessoris.* Colitur III Septembris. *Beatæ memoriæ Basilii, Prioris majoris Cartusiæ, qui octavo post sanctum Brunonem loco, annis XXIII prædictam rexit domum, & miraculis coruscans obdormivit in Domino.* Vide Prætermissos.

Antheon. &c Etherii. Gregorii. Bertholdi. Aristionis. Translat. Mansueti. Basil. Cart.

MOLAN. In posterioribus editionibus: *Viennæ, sancti Etherii episcopi. Syracusis, sancti Martiani episcopi; qui ab Apostolo missus, Seleucum ibi & Gordium & magnam multitudinem convertit. Die decima quarta, sancti patris Methodii Patriarchæ Constantinopolis.* Dein charactere minutiori: *Aurelianis, translatio sanctorum Aniani, Monitoris & Flosculi, civitatis ejus episcoporum; Euspicii abbatis Miciacensis primi, Baudelii & Scubilii martyrum, & Agiæ matris sancti Lupi episcopi, & liberatio civitatis ab Hunnis per sanctum Anianum episcopum.* In Prætermissis singuli ad proprium suum diem natalem reducuntur.

Etherii. Martiani. Methodii. Translat. Anian. &c.

XVII *Kal.* *Die* 15.

Viti & sociorum. IN Sicilia, natalis sanctorum Viti, Modesti, & Crescentiæ, qui sub Diocletiano imperatore, post ollam plumbi fervens, post bestias & catastas divina virtute superatas, cursum glorioſi certaminis peregerunt. Apud Mesiam civitate Doroſtoro, sancti Esichii militaris, qui cum beato Julio comprehensus, sub præside Maximo postea martyrio coronatus est. *Esichii.*

Puri sunt *Herinien. Tornacen. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Sensus exigit *sanctorum Viti* &c. singulares sunt Greven. & Molan. in *sancti Viti* &c. Sic superflua est particula *et* inter *Viti* & *Modesti*, quam tamen adjiciunt Tornacen. Antverp. Max-Lubec. Munerat. & Belin. qui postremus legit *Viti & Modesti atque Crescentiæ.* De Mesia sæpe & satis dictum. Cur Herinienſis scripserit: *Apud Mesiam civitatem Doroſloro*, non divino. *Messiam*, *Messinam* & *Doroſtro*, Belini vitia sunt. Item *Exitii*, pro *Esichii.* Videtur nimium sapere voluisse Muneratus, dum *militaris*, quo modo Romanum parvum, Ado & Usuardus constanter legunt, mutavit in *militis & martyris.* Idem Muneratus cum Belino posuit *Maximiano*, pro *Maximo.* An Usuardum ex Adone corrigere voluerint, nescio; certe ita legit utraque Adonis editio; codices nostri reliqui omnes, ut in textu.

OBSERVATIO. Nobilissimum martyrum Siculorum ternarium passim celebrant Latini omnes Martyrologi. Hieronymus imprimis, in cujus apographis ea sola occurrit diversitas, quod ultimum nomen in uno aut altero, genere masculino male efferatur, *Crescentius* vel *Crescentianus.* Beda, quod mirere, solius *Viti* meminit, at Florus socios restituens, non contemnendo elogio omnes exornat. Rabanus de solo Vito agere etiam videtur, quamvis in longioris orationis suæ contextu socios non prætermittat. Jam ad fontes nostros accedamus propius. Romanum parvum sic enuntiat: *In Sicilia, Modesti, Viti & Crescentiæ martyrum.* Ado priori Hieronymianorum ordine vindicato, egregiam tradit Actorum qualiumcumque epitomen, à Florentinio laudatam, recitatam à Papebrochio, ex qua Noster compendiosius suum encomium nitidissime texuit. De palæstra, in qua martyres certaverint, non unam recentiorum Scriptorum opinionem recenset Florentinius, Lucanos ex Actis, cum Siculis conciliare conatus, de quibus etiam nonnulla elucidantur in Papebrochii commentario, quo curiosiores hujusmodi rerum indagatores libenter remittimus. Ad præsens quod attinet, compertum habemus, antiquiores & probatiores Martyrologos, nulla de Lucania facta mentione, pugiles hosce unanimi consensu Siciliæ adscribere. Porro ad Viti & sociorum Acta quod attinet, ea à recentioribus vix tolerantur, ut videre est apud Tillemontium tomo 5 pag. 129. Nobis placet Papebrochii de ipsis sententia, qua nimirum probat, *late diffusum horum martyrum nentiquam dubitabilem cultum, utcumque dubiæ martyrii circumstantiæ sint.* Et sane cultus ille etiam ex Sacramentariis à Tillemontio citatis constantissimus est. De eorumdem sepultura, variisque translationibus, fuse & diligenter monumenta a Papebrochio collecta & expensa sunt. Restat metricus Wandelberti cantus, in quo quid *Margarita* faciat, fateor me ignorare, nisi ex xx Julii huc importune retracta sit. Audi poëtam: *Viti & Sociorum.*

Septeno deno Vitus cum virgine clara,
Margarita, martyrii splendore nitescit:
Hocque Modestus & alma nitet Crescentia virgo.

Jam vero quem nos cum Usuardo *Esichium* appellamus, is in apographis Hieronymianis *Isicus, Isicius, Ysicius* &c. à Romano parvo *Esychius* dicitur, uti in Rosweydi Adone, qui pro *Maximo*, ut diximus, *Maximianum* posuit, qua voce excepta, Noster verba ejus singula in laterculum suum apertissime transtulit. Est hic *Esichius* vel *Esychius*, de quo jam supra locuti sumus xxv & xxvii Maii, ex Actis sancti Julii, ubi in Adoniano elogio omnia habes, quæ de eo referri possunt. In Pratensi codice, post Siculos, intrusus est martyr Beneventanus, his verbis: *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris*; habetque denuo consentientes sæpius codices binos alios, Antverp-maj. & Rosweyd. cum collatione Aquicinctina. Sed manifestam additionem, erasis aliis vocibus superscriptam deprehendit Castellanus, satisque evincunt ceteri nostri codices universi. Notas *Esichii.* *De codice Pratensi.*

tat Castellanus erasionem in membrana factam incipere ab *imperatore*, unde suspicari licet, interpolatorem pressiori usum charactere, quo ad inserendum Mercurium, spatium ei sufficeret. Insuper apographum nostrum in fine, puto ego in margine prætensi autographi, adjicit: *Romæ, sancti Alexii hominis Dei.* Hanc autem annuntiationem ceteris melioris notæ codicibus incognitam, ad Usuardum minime pertinere tam putamus indubitatum, quam certum est textum à nobis relatum vere & integre Usuardinum esse.

AUCTARIA.

Mercurii. PRaten. De binis hujus codicis Auctariis proxime egimus. *Mercurius* colitur XXV Octobris.

Antverp-maj. Idem habet de Mercurio & eodem loco. Sed in fine addit præterea: *Ipso die, sanctæ Edburgæ virginis.* De qua vide in Actis. Aliis vocatur *Eadburga.* *Edburgæ.*

Huic plane consonat Rosweyd. hoc solo discrimine, quod, ut jam diximus, scribat: *Ipsa die, sanctæ Eadburgæ virginis.*

Pulsanen. *In Lucania provincia, passio sanctorum martyrum Viti, Modesti & Crescentiæ. Item in Doroſtoro, natalis sancti Ysichii martyris. Apud Aquileiam, sanctorum martyrum Cantiani, Protici, Clementis & Cantiani.* Vide totam classem melius in Actis distinctam. *Cantiani. & socior.*

Antverp - max. Ultraject. Leyden. Lovan. Alberg. Danic. & Edit. Ultraj-Belg. Textui puro subdunt: *Eodem die, in territorio Valencenensi, cœnubio Crispini, depositio sancti Landelini abbatis & confessoris, qui à beato Autberto Cameracensi episcopo de sacro fonte levatus est.* *Landelini.*

Centulen. *Apud Siciliam, sanctorum Viti, Modesti & Crescentiæ, sub Diocletiano. Eodem die, apud Mesiam civitate Doroſtoro, sancti Esichii militaris, qui cum beato Julio comprehensus, martyrio coronatus est.* Parum hic abest à puritate. *Textus contractus.*

Bruxellen. Textui satis puro, subnectit: *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris. Item sanctæ Edburgæ virginis. In territorio Valencenensi, Cœnobio Crispini, depositio sancti Landelini abbatis & confessoris, qui à beato Autberto Cameracensi episcopo, ex prædone ad Christum conversus, tria cœnobia fundavit.* *Mercurii. Edburgæ. Landelini.*

Hagenoyen. Sic habet: *In Sicilia, natale sanctorum martyrum Viti pueri, & Modesti pædagogi sui, & Crescentiæ. Qui sub Diocletiano imperatore, cujus filiam sanaverat, post ollam plumbi ferventis, post bestias & catastas divina virtute superatas, postquam ab angelo sunt erepti, rogaverunt Dominum, ut animæ illorum tollerentur in pace, & mox illorum animæ quasi candidæ* [forte columbæ] *cœlum visæ sunt conscendere.* In Esichio ferme purus est. De Landelino repetit ea quæ ex Antverp - max. &c. superius descripsimus. Sed de his videndæ sunt vitæ geminæ ipsius Sancti ab Henschenio in Actis illustratæ; ubi in commentario prævio multa accurate explicat circa corporis aut partium ejus in varia loca translationes, de quibus supersunt controversiæ etiam alibi tangendæ. *De Vito &c.*

Aquicinct. Secundo loco, ut diximus, inscrit: *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris.* *Mercurii.*

Victorin. Post textum purum, ubi de Vito, Modesto &c. In fine subjungit: *Eodem die, natale sancti Viti martyris.* Hunc verosimiliter credidit ab alio diversum esse. *Viti.*

Martric - Cartus - Ultraject. *Viti & Modesti & Crescentiæ martyrum. Landelini abbatis. Hesychii militis & Julii martyrum.* De Julio actum est XXVII Maii. *Landelini.*

Codex Bigotian. signatus D. 9. *In Fiscanno, dedicatio ecclesiæ sanctæ Trinitatis.*

Camberien. *Aurelianis, sancti Aniani confessoris.* Vide die præcedenti. *Aniani.*

Reg. Suec. sub nota num. 130. *Eodem die, natale sancti Viti martyris.* Ut Victorin. supra.

Florentin. Multa hic iterum congeruntur: *Civitate Benevento, sancti Mercurii martyris. Apud Aquilegiam, sanctorum martyrum Cantiani, Proti, Clementis & alterius Cantiani. Constantinopoli civitate, sanctorum martyrum Mitii, Migetii, & Mingini. Civitate Barbaria, sanctorum martyrum Gaiani, Joviani, & Philippi. In Lucania, sanctorum martyrum Nivitii, Candidi, Cantiani & Cantianillæ, Prothieri, Singoni, Artheon, Quintiani & Theodoli. In Schythia, sanctorum martyrum Marchi & Viti & Modesti & Crescentiæ.* Hæc Hieronymiana sapiunt, sed corrupta & mirum in modum quasi studio confusa, quæ in Actis distinctius expressa invenies. *Mercurii. Cantiani &c. Mitii &c. Gaiani &c. Nivitii &c. Marchi &c.*

Editio Lubeco-Col. Sic mutat initium: *In Sicilia, natale sanctorum Viti pueri, Modesti & Crescentiæ nutritorum ejus. Qui sub Diocletiano* &c. Reliquus textus satis purus est. In fine: *Eodem die, beatæ Eadburgæ virginis.* *Eadburgæ.*

Greven. *In Lucania, sanctorum Candidi, Prothi, Crisogoni.* Vide Acta. *Apud Beneventum, Mercurii martyris.* Dixi supra, eum coli XXV Octobris. *Landelini abbatis & confessoris. In Anglia, Eadburgæ virginis.* *Candidi &c. Mercurii. Landelini. Eadburgæ.*

Molan. *Eodem die, in territorio Valencenensi, cœnobio Crispini, depositio sancti Landelini confessoris Christi & abbatis, qui à sancto Autberto Cameracensi episcopo de sacro fonte levatus est. Eodem die, sanctæ Eadburgæ apud Wentanam civitatem.* Wintoniam opinor. Dein minoribus litteris: *Arvernis, Abrahæ confessoris, cujus vitam scribit Gregorius Turonensis.* Editiones aliæ sic habent: *Arvernis, sancti Abrahæ confessoris.* De Eadburga, ut supra. *In territorio Valencenensi, in villa quæ dicitur Crispinium super fluvium Hon, transitus sanctissimi ac beatissimi patris Landelini. Hic à beato Autberto eruditus, sed post malorum suasione deceptus, viam veritatis deseruit, sed precibus ejusdem & angelica visitatione territus, postea revocatus, & à beato Martino Papa officium prædicationis suscipiens & efficaciter complens, plurimorumque fundator cœnobiorum existens, quievit in pace. Item ipso die, translatio corporis ejusdem sancti Landelini à Godefrido Cameracensi episcopo. In Hoyo, translatio sancti Domitiani episcopi & confessoris. Eodem die, translatio beati Mengoldi ducis & martyris.* Vide de utroque in indice Prætermissorum. In fine minutioribus litteris: *In Cilicia, sancti Dulæ martyris.* Est *Tatianus Dulas*, cujus Acta Græco-Latina à nobis edita sunt. Sincerissima ea censuit Henschenius, nec curandæ difficultates Tillemont. tomo 5 pag. 622. *Landelini. Eadburgæ. De Landel. Translat. Landelini. Translat. Domitiani. Item Mengoldi. Dulæ.*

XVI *Kal.* *Die* 16.

Ferreoli & Ferrution. IN Galliis apud urbem Vesuntionem, sanctorum martyrum Ferreoli presbiteri & Ferrutionis diaconi, qui à beato Hireneo episcopo ad prædicandum verbum Dei missi, postea sub Claudio judice excruciati pœnis, gladio feriuntur. Antiochiæ, natalis *Cyrici & Julittæ.* sanctorum martyrum Cyrici & Julittæ matris ejus, qui post dira verbera & gravia tormenta, martyrii sui cursum obtruncatione capitis *Aureliani.* impleverunt. Lugduni, depositio beati Aureliani episcopi Arelatensis. *Similiani.* Civitate Namnetis, sancti Similiani episcopi & confessoris.

Pro textu stant *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Belin. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Vesuntionem* recte scribunt Herinien. Tornacen. Antverp-major, & Molan. Pro quo in Pratensi est *Vezuntionem;* in Greven. *Vesuncionem*, pejus in Belino *Vescentionensem.* Solus Tornacen. habet *Fereoli*, plures errant in secundo nomine, ut Antverp-maj. *Ferruntionis*; Belin. *Ferutionis*; Greven. *Ferrucionis.* Molanus orthographiam plerumque corrigens, recte posuit *Irenæo*, ceteri ut in textu, ii etiam qui diphthongis utuntur, ut Praten. maxime & Herinien. cum quibus scripsi *pœnis.* Belin. legit *postea vero & cruciati*, pro *excruciati. Cyrici* est in omnibus præterquam in Antverp-majore, qui cum aliis etiam scribit *Julitæ*: melius in textu cum Martyrologis antiquis. Cetera Antverp-majoris errata colligo, ut *graviora* pro *gravia*, *Lugdunis*, *Nammetis*, *Smiriani.* Ado legit *Namnetis* sed codices nostri optimi *Namnetis*, Tornacen. *Nampnetis*, non *Nanetis*, ut Belinus.

Ferreoli & Ferrutionis OBSERVATIO. Ex Adone acceptum credimus quidquid hac die in textu nostro ponitur, ordine tamen non undequaque servato; nam in illo Antiocheni Besuntinis anteponuntur, Similianus Aureliano, cujus mutationis causam puto esse omnino arbitrariam. Bisuntinorum martyrum primus hoc die memoriam facit Beda, ex quo potissimam encomii sui partem Ado accepit, iis dumtaxat præfixis, quæ de Irenæi missione, & loco certaminis, in Beda desiderabantur. Rabanus palæstram adjicere velle visus est. Noster Adonem præ oculis habens, ea decerpsit quæ solitam brevitatem non excederent. Atque hæc ex ipsorum martyrum Actis, Gregorio Turonensi antiquioribus, accepta sunt. Porro de eorum fide & veracitate eadem controvertuntur, quæ de Actis aliorum trium Irenæi discipulorum paucis diximus ad XXIII Aprilis. Gravia esse & simplicia, non omnino diffitentur recentiores, verumtamen non tam sincera, ut inter selectiora a Ruinartio adlegerentur. De Ferreolo & Ferrutione exstat veneranda memoria in Missali Gothico, seu veteri Gallico à Thomasio edito pag. 359. In Hieronymianis nomina addita censet Florentinius v Septembris, quo die celebris est eorum inventio potius quam translatio. Qui socios eis tribuunt, non alios ferme censent a tribus Valentinis, *Felice*, *Fortunato* & *Achilleo.* Wandelbertus hodiernos etiam refert citato die v Septembris: *Nonis Ferreolus cum Ferrutione refulget.*

Cyrici & Julitta. Ceterum hactenus antiquiorum Martyrologorum & Nostri salva manet auctoritas. Non ita in *Cyrico*, vel *Quirico* & *Julitta*, quos cum sociis quatuor & quadringentis *Antiochiæ* disertissime tribuunt Hieronymiana apographa & Romanum parvum. Quibus quoad positionem plane consentit Ado & ex hoc Usuardus. In eamdem sententiam loquitur Florus, cujus elogium Adoniano hinc inde consonat, quamvis illum nullatenus credam Adoni fuisse cognitum. Utrique certò præluxerint Acta, quæ tamquam apocrypha pridem reprobata fuerunt. Ut ut est, Noster Adonis elogium contractius reddidit, omissis sociis à Floro ad CCCCXLIV multiplicatis. Et hæc quidem ex præfatorum Martyrologorum venerando sensu plana & certa videri possent, nisi momenta gravissima palæstram mutandam suaderent, scribendumque *Tarsi*, pro *Antiochiæ*, ut Romani moderni Reformatores recte fecisse censet Papebrochius, difficultatem fusius explicans & explanans hac die, dum martyres probabiliter synonymos geminat, & Antiochiæ Cyricum cum Julitta, & alterum Cyricum, Julittamque alteram Tarso adscribi posse non incongrue opinatur, nisi magis alia placeant, quæ ibidem satis verosimiliter suggeruntur. Si cui hæc non sufficiant, Florentinium adeat, similia rationum momenta satis accurate expendentem. Missis tricis, videat Lector in Actis nostris insignem relationem Græco-Latinam Theodori Iconiensis de illustrissimorum horum martyrum certamine, qua è fidelium manibus excidere debuisset famosa illa damnata narratio apocrypha,

crypha, quæ tamen per tot secula in Legendariis nonnullis perseveravit, legique etiam potest in citatis Actis. Est apud Ruinartium ipsa illa Theodori epistola, a pag. 527. Gallice breviter omnia deduxit Tillemontius tomo 5 à pag. 349. Adde his Wandelberti distichon:

Sedecimo Ciricus Julitta cum genitrice
Clarescit vera Christi pietate fideque.

Interea quod nostri fori & muneris est, jam exactum dedimus, & damus porro in duabus postremis annuntiationibus, quas ferme ad apicem ex Adone Noster descripsit, antiquioribus Martyrologis prorsus intactas, nisi quod *Similianus*, sub *Similini* nomine, aliquibus Hieronymianis, forte ex Gregorio Turonensi, appositus sit. Verissimum interim est, quod principio dicebamus, Usuardum sua omnia ex Adone mutuatum. De duobus hisce nostris ultimis Sanctis videnda sunt, quæ in Syllogis suis historicis tradunt Henschenius & Papebrochius. Plura alibi non facile reperies. *Aureliani. Similiani.*

AUCTARIA.

De Ferreolo. PULSANEN. *Apud civitatem Guisiocensem, beatorum martyrum Ferreoli presbyteri & Ferrucionis diaconi. Qui sub Claudio judice ad trocleas extenti & flagellati, deinde in carcerem recluſi, amputatis linguis prædicabant verbum Domini. Post hoc utrisque sunt infixæ subulæ in manibus & in pedibus atque in pectore: ad ultimum gladio percussi sunt.* Hæc ex Beda vel Adone. Cetera omnia desunt.

Aurei & Justinæ. ROSWEYD. Post textum purum adjicit: *Mogontiæ, sanctorum martyrum Aurei & Justinæ.* Acta ipsorum satis copiosè illustrata sunt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & MUNERAT. Carent ultima annuntiatione de sancto Similiano.

ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYDEN. LOVAN. EDIT. ULTRAJ-BELG. De Bisuntinis fere ut PULSANEN. 3 nempe post *Claudio judice*, interserunt: *Ad trocleas extenti & flagellati, deinde in carcerem trusi, amputatis linguis prædicabant verbum Dei. Post hæc subulis triginta manibus & pedibus & pectori eorum infixis, ad ultimum gladio feruntur.* In Antiochenis & Aureliano puri sunt. Sed omisso Similiano, substituunt: *Apud Moguntiam, sanctorum martyrum Aurei ejusdem loci episcopi & Justinæ sororis ejus.* *De Ferreol. &c.*

ALBERG. & DANIC. Idem habent de Bisuntinis, sed Antiochenos ad XV Julii rejiciunt. In ceteris conveniunt cum proxime prægressis. At DANIC. proprium habet & peculiare augmentum popularis Sancti: *Ipso die in Dacia, in provincia Selandiæ, sancti Wilhelmi abbatis, vita & miraculis clari.* Colitur VI Aprilis. *Wilhelmi.*

CENTULEN. *Apud Anthiochiam, sanctorum martyrum Cyrici & Julittæ matris ejus & aliorum simul passorum quadringentorum quatuor. Apud urbem Vesontionem, sanctorum Ferreoli presbyteri & Ferrucionis diaconi martyrum. Civitate Nannetis, sancti Similiani episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Incipit à Cyrico & Julitta, his verbis ferme ex Adone desumptis: *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Cyrici & Julitæ matris ejus. Quorum prior calcem cum aceto & synapi in os accepit; deinde pariter clavis affixi, evulsisque oculis decalvati & excoriati, & super carbones in tecto ereo assati; deinde serris attriti, & amputatis linguis gravia tormenta passi, martyrii sui cursum obtruncatione capitis impleverunt, cum aliis quadringentis quatuor.* De Bisuntinis ferme ut supra. Sequitur: *Eodem die, natale sanctorum Dyogenis & Saturnini.* Puto conjungi Africanum cum Siculo. *Apud Maguntiam, sanctorum martyrum Aurei, ejusdem loci episcopi, & Justinæ sororis ejus.* Ut habent supra codices mediæ notæ. Tum de Similiano. Post de Aureliano pure. In fine: *Apud Viennam, sancti Domnoli episcopi & confessoris.* Est in Actis. *De Cyric. &c. Diogenis & Saturnini. Aurei &c. Domnoli.*

HAGENOYEN. De Bisuntinis eadem habet quæ ANTVERP-MAX. &c. supra. Secundo loco: *Apud Moguntiam* &c. ut supra. In martyribus Antiochenis permodicè interpolatus, in Aureliano & Similiano satis purus est. Tum: *Item in Anglia*, [lege *in Dania*] *sancti Wilhelmi abbatis.* De quo supra in DANICO. *In Francia, Rotulandi ducis & martyris.* Indicat *Rolandum*, de quo vide sis in Prætermissis. *Wilhelmi. Rolandi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Cyrici & Julitæ martyrum. Ferreoli presbyteri & Ferrutionis diaconi martyrum. Aureliani episcopi & confessoris. Et sancti Similiani.* *Textus contractus.*

CAMBERIEN. *Eodem die, sancti Verolis confessoris.* De eo die sequenti. *Et sanctæ Justinæ virginis.* An Moguntinæ, an alterius? *Veroli.*

CODEX D. LE MARE, sub nota A. *Ipso die, sancti Quintiani presbyteri & martyris.* Forte is est, de quo XIV hujus. *Depositio sancti Flaviani.* Si de Augustodunensi, colitur XXIII Augusti. *Quintiani. Flaviani.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Aureliani.*
In UGHELLIAN. Deest *Similiani.*

FLORENTIN. *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Domesti, Crescentis & Julii cum* CCCC *militibus.* Vide Prætermissos. *Eodem die, sanctorum Diogenis & Saturnini.* De quibus supra. *Domesti &c. Diogenis &c.*

BIZUNTICEN. S. Pauli, & SALINENSIS Franciscanorum: *In territorio Lingonensi, sancti Verolis presbyteri & confessoris.* Recte hic scribitur *Veroli*, sed jam diximus colì die sequenti. *Veroli.*

In codice ABBATIÆ GOLLIANÆ: *Lugduni, depositio beati Aurelii episcopi Arelatensis.* Lege *Aureliani*, ut habetur supra in textu. *Aureliani.*

EDITIO LUBECO-COL. De Bisuntinis nil novi addit. Secundo loco de Aureliano pure. In Antiochenis multum interpolata est. Sequitur, de Aureo & Justina, de Similiano, de Wilhelmo, de Domnolo Viennensi, ut supra. *Eodem die, translatio sancti Richardi episcopi & confessoris.* De eo Actum III Aprilis. *Ipso die, ordinatio sancti Nicolai episcopi & confessoris.* Vide VI Decembris, quo tota vita illustrabitur. *Translat. Richardi. Ordinat. Nicolai.*

GREVEN. *Rolandi comitis Cenomanensis, sociorumque ejus Oliverii cum aliis, tempore Karoli magni ab infidelibus occisorum.* Vide supra. *Martyrum* CCCCIV, *Adone teste, cum sanctis Cyrico & Julita passorum. Apud Maguntiam, sanctorum martyrum Aurei* &c. De Domnolo, ut supra. *Rolandi. Aurei &c.*

Popponis. *Popponis archiepiscopi Treverensis & confessoris.*

Legunt. &c. Prætermittitur. *Metis, Leguntii & Strominii episcoporum & confessorum.* Vide Prætermissos.

Translat. Richarii. *Translatio sancti Richarii episcopi. In Dacia, translatio sancti Wilhelmi abbatis.* De quo supra.

Meandri. *Meandri confessoris.* An *Nicandri*? Sed hic martyr est die sequenti.

Lutgardis. *Lutgardis virginis. Ordinatio sancti Nicolai episcopi & confessoris.*

MOLAN. *Et in civitate Maguntiaco, passio,*

Aurei &c. *sanctorum Aurei & Justinæ sororis ejus, qui ab Hunnis vastantibus Germaniam, in ecclesia occisi sunt.* Hæc ex Rabano sumpta. Tum typis minoribus, de Rolando & Oliverio, ut GREVENUS. Item de Wilhelmo. Demum: *In Aquiria, monasterio Brabantiæ, obiit sancta Lutgardis, magnæ devotionis virgo, cujus vitam scripsit Thomas Cantipratensis.* Editiones posteriores litteris Italicis in textu de Antiochenis inferunt: *Passi sunt cum eis & alii* CCCCIV. In fine de Aureo & Justina ut supra. *Die decima sexta, sancti clarique miraculis Tychonis Amathontæi. In Tyconi Eischel Constantiensis diœcesis, elevatio sanctarum virginum Cunegundis, Mechtundis & Vulbrandis, &c. De Cu Bergis, translatio sanctæ Lewinnæ virginis & martyris.* Natalis est XXII Julii. *Monasterio Sithiu, inventio pretiosissimi corporis sancti Bertini, quod repertum est sub capitaneo altaris sancti Martini, ubi olim à beato Folquino translatum & reconditum fuerat anno* DCCCXLVI. *Jacuit autem ducentis & sex ferme annis, cum primitus in sepulcro suo quievisset* CXLIX *annis.* Sequitur minori charactere: *In Galliis, Rolandi comitis Cenomanensis, Oliveris & sociorum, qui juxta Pampelonem sub Pyrenæi montibus pro Christo pugnantes, Carolo magno imperante occubuerunt. In Aquiria monasterio Brabantiæ, obiit Lutgardis abbatissa magnæ devotionis virgo.* Quæ ad ejus cultum, vitam, ætatem &c. pertinent, diligenter in Actis eruderata sunt.

Rolandi Lutgardis

XV *Kal.* *Die* 17.

Martt.262. ROmæ, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta duorum, qui positi sunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris. Eodem

Vulmari. die, sancti Vulmari confessoris, admirandæ sanctitatis & reli-

Aviti. gionis viri. Aurelianis, sancti Aviti presbiteri & confessoris.

Hunc esse verum & genuinum textum probant codices *Herinien. Tornacen. Antverpien. & Max-Lubec. Munerat. Belini prima editio, Greven. & Molani editiones posteriores.*

VARIA LECTIO. Ferme reducitur ad librariorum vel typographorum sphalmata. Sic *vetere*, pro *veteri*, habent Antverp. & Max-Lubec. In Munerat. *politi*, pro *positi*; *divum*, pro *clivum*, ubi Belin. habet *clivium*. Rursus Belin. *Vulmarii*. Munerat. autem *ammirandæ* & pro *presbyteri & confessoris*, legit *abbatis & confessoris*.

Martt.262. OBSERVATIO. Hæc hodie Romani parvi sola & unica annuntiatio: *Romæ, martyrum* CCLXII. Reliqua textus nostri verba Adoniana sunt. Quid de iis prætera dici possit, nusquam reperio, nisi censeantur iidem esse, qui CCLX numero *arenam fodientes damnati fuerunt & in amphitheatro civitatis sagittis interfecti*, à SS. Mario & Martha (de quibus XX Januarii) *sepulti in crypta via Salaria, juxta clivum Cucumeris.* Ita credidere Henschenius & Papebrochius, in Sylloge sua historica alios eis martyres, in Hieronymianis hoc die expressos conjungentes, de quibus merito dubites, an cum hisce CCLXII ullam aut loci aut temporis habeant affinitatem. Verum in tanta rerum obscuritate, non video à Majorum placitis recedendum, donec aliunde plus luminis accesserit. An id à Wandelberto affundatur, ex ejus versiculis statuere poteris:

Quindecimus septem quinquageniisque ducentis
Martyribus jucundam mittit ad astra coronam.

De Vulmar. Jam ad firmandam de cetero textus nostri genuinam Usuardinam & primigeniam simplicitatem, concurrunt non solum citati jam codices undequaque puri, sed reliqui ferme omnes utcumque aucti, iis dumtaxat exceptis, qui cum Pratensi extra ceterorum ordinem convenire solent; soliti nempe socii Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinctinus, de quibus jam toties sermo recurrit. Legunt illi secundo loco: *In territorio Bituricensi, sancti Gundulfi episcopi & confessoris*; eamque lectionem Henschenius nostræ præferendam putat, ex favente diei concursu & adstipulatione duorum Pratensium codicum. Verum ut ei ultro concedamus, natalem *Vulmari* diem cadere in XX Julii, *Gundulfi* vero hac die recolendum, qua de re nulla nobis hîc disceptatio; numquam faciet, ut lectio nostra verissime non sit Usuardina, quocumque titulo posita fuerit, stante pro ea codicum integerrimorum consensu, qui plane evincit *Gundulfum* in codicem Pratensem, ut alias factum, toties ostendimus, subinde fuisse intrusum, erasa forte priori annuntiatione. Magisque id adeo liquet recurrendo ad ipsam Usuardi perpetuam scaturiginem; Adonem, inquam, cui *Gundulfus* ille *Bituricensis* plane fuit incognitus. Itaque, ut ad *Vulmarum* regrediamur, de eo primus meminit prædictus Ado, iisdemque prorsus verbis

bis laudavit, quæ in laterculum suum Usuardus manifestissime transtulit, ut proinde dubitare nequeam, quin ita primitus in vero autographo scriptum reliquerit, unde probatiores nostri codices acceperunt. Atque hæc pro re nostra hic satis; siquid desiderari patimur, ad xx Julii abunde in Actis compensabimus. De *Avito Aurelianensi* nulla occurrit difficultas, utpote qui ex Beda acceptus, in omnibus codicibus Usuardinis consignatus est, cum eo exiguo discrimine, quod Pratensis & ei similes sistant in *presbyteri*, resecto fine, *& confessoris*. An ad apographa Hieronymiana proprie spectet, docebit Florentinius. Eum ex Beda, de more, transumpsit Rabanus, dictusque ornavit elogio; Florus multo breviori. Sed hæc nihil ad Usuardum, pro cujus simplicitate vindicanda nihil hic ultra disputandum arbitramur. Porro quæ de *Avito* vel *Avitis* dubia & controversa sunt, in commentario pag. 350 explicat Henschenius, ubi etiam recte observat, Avitum probabilissime hunc eumdem, ab Adone consignatum esse XIX Decembris. Ceterum ex vitæ serie in Actis nostris tradita, satis refelli videtur eruditi cujusdam recentioris opinatio, qui *Dunensem Avitum* ab *Aurelianensi* seu *Miciacensi* distinguendum existimat. *Aviti.*

AUCTARIA.

PRATEN. Auctarium ejus & defectum abunde jam indicavimus.

ANTVERP-MAJ. Pratensi consormis, in fine adjicit: *Ipso die, depositio sancti Botulphi confessoris & abbatis.* Ubi rursus advertis Auctarium Anglicum. *Botulphi.*

ROSWEYD. Utrique priori consonans in textu, sic Auctarium efformat: *Ipso die, sancti Buthelmi confessoris.* Sequitur deinde compendium satis prolixum totius historiæ Alexianæ, de qua plures codices in Auctariis XVII Julii. *Buthelmi.*

PULSANEN. *Romæ, natalis sancti Quiriaci.* Addere poterat socios non paucos. *In Aurelianis civitate, depositio sancti Aviti presbyteri & confessoris. Nammetis civitate, beatissimi Lini confessoris.* Fallor, ni *Similinum* truncatum innuat, nobis *Similianum*, qui etiam ab aliis hoc die refertur, sed nos cum Usuardo die præcedenti. *Eodem die apud civitatem Rothomagum, translatio corporis beati Romani archiepiscopi & confessoris.* Remittitur ad XXIII Octobris. *Quiriaci. Lini. Translat. Romani.*

BELINI editio altera textui superaddit: *In pago Biturico, sancti Gundulfi. Eodem die S. Possemii* [Possenni] *saverdotis, miræ simplicitatis viri.* *Gundulfi. Possenni.*

MOLAN. In prima editione omisit hæc sola verba: *Qui positi sunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris.* Aliæ editiones, ut diximus, puræ & integræ sunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Videntur litem velle componere, dum textui puro subjungunt: *In territorio Bituricensi, sancti Gundulphi episcopi & confessoris.* *Gundulphi.*

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta duorum, qui positi sunt via Salaria veteri ad clivum Cucumeris. Aurelianis, sancti Aviti presbyteri & confessoris.* Deest Vulmarus, de quo vide suprà Observationem.

BRUXELLEN. In prima purus; secundo loco inserit: *Et Romæ, passio sanctorum Diogenis & Quiriaci.* Eorum socii in Actis enumerantur. In Vulmaro & Avito purus, subjungit: *In territorio Bituricensi, sancti Botulphi episcopi & confessoris.* Voluit dicere *Gundulphi. Ipso die apud Rothomagum, translatio corporis sancti Romani episcopi & confessoris.* Dies natalis est XXIII Octobris. *Et sancti Aycadri* [aliis Aichradi] *abbatis Gunegiensis* [Gemeticensis.] *Qui cum nongentos haberet monachos, media eorum pars, per angelum sibi noctu præsignata, una die migravit ad Dominum. Quos ipse non multo post secutus, quievit in Christo.* Remittitur ad XV Septembris. *Diogenis & Quiriaci. Botulphi. Translat. Romani. Aycadri.*

HAGENOYEN. De CCLXII addit, quod *decollati sint sub Claudio imperatore.* Sequitur: *In Egypto, depositio sancti Onufrii heremitæ. Qui prius erat monachus inter perfectissimos monachos & ipse perfectus. Qui tandem ab illis vitam heremiticam Heliæ in veteri Testamento & Johannis Baptistæ in novo Testamento* [ducere voleris &] *arguens fratres, quod illi non fierent, quod laudarent* &c. Quæ purius ex Actis sumentur, datis XII Junii. Sequitur: *In Anglia, sancti Rotulfi abbatis.* Alii scribunt *Loculfi*, sed de eodem agitur, qui supra *Botulphus.* In Vulmaro & Avito purus est. In fine: *Item Bisinciæ* [Vesontione] *sancti Anthidii episcopi & martyris.* De quo vide Auctaria nostra & Acta XXV Junii. *De Onuphrio. Botulfi. Anthidii.*

AQUICINCT. Jam diximus superius in Observatione, codicem hunc concordare cum PRATEN.

VICTORIN. *Assumptio Heliæ prophetæ.* Vide Prætermissos. *Et sancti Nicandri & Marciani.* Codex PRINCIPIS URSINI à Rosemberg. *Volinaris, aliis Vulmari.* Ita legit extractum *Nicandri & Martiani.*

AMBIANEN. *Aurelianis, depositio sancti Aviti presbyteri & confessoris. Qui cum sanctæ religionis fervore, sub patre Maximiano* [in] *monasterio floreret, tandem* [à] *Deo tactus eremum petiit, ubi aliquando commoratus, etiam miraculis claruit, & postea glorioso fine in pace quievit.* *De Avito.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Aviti presbyteri & confessoris. Romæ, sanctorum martyrum ducentorum sexaginta duorum. Vlmari confessoris.*

CAMBERIEN. *Ipso die, Domni Luculfi abbatis.* Erit, ni fallor, *Botulfus.* *Luculfi.*

REG. SUEC. sub nota num. 428 *In territorio Bidderici castri, adventus clarissimi confessoris Christi Bolulfi, super cujus feretrum, videntibus cunctis, columna lucis cœlitus emissa refulsit.* *Advent. Bolulfi.*

VATICAN. num. 5949. Omittit *Vulmari* & *Aviti.* Adjicit autem: *Beneventi, sanctorum Nicandri & Marciani. Eodem die, translatio sancti Bartholomæi Apostoli de India in Liparim.* Agendum de Apostolo XXIV Augusti. *Nicand. &c. Translat. Bartholom.*

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Posenni sacerdotis, miræ simplicitatis viri. Ipso die apud sanctum Edmundum, sancti Bolulphi episcopi & confessoris.* An non *Adulphi*, fratris vel socii *Botulphi*? *In territorio Oxonienſi, Hertilando monasterio, sancti Nechtavii martyris.* Nihil de eo hac die in Actis nostris, nihil in Prætermissis. *Posenni. Bolulphi. Nechtavii.*

FLO-

Florentin. *Apud Beneventum, translatio*
Translat. S. Bartholomæi Apostoli. Civitate Ravenna, san-
Bartholom. ctorum Froni, Candri, Blastri, Nicandri, Ahe-
Froni &c. næ. Dorostori, Iphici, Cantini, Cantianæ, Can-
Quiriaci. tianillæ. Romæ, natalis sancti Quiriaci. Item Ro-
mæ via Salaria ad VII *columnas; natale sancti*
Diogenis. Diogenis, viri virtute & sanctitate clarissimi.
Diogen. &c. Alexandriæ, SS. martyrum Diogenis & Marini.
Musæ &c. In Aquilegia, sanctorum Musæ, Cirinæ, Valeria-
næ & Marinæ. De his omnibus vide Acta.
Translat. Civitate Rothomago, translatio sancti Romani
Romani. archiepiscopi & confessoris. Item sancti Badulphi
abbatis. Jam diximus, hoc nomen varie efferri.

Codex S. Rigaldi. *Lugduni, depositio beati*
Aureliani. Aureliani episcopi Arelatensis. Ex die præcedenti.

Remens. SS. Tim. & Apoll. *In monaste-*
rio, quod Haræa vel *Harcea nuncupatur, sancti*
Wulmari confessoris. Vide hîc infra, *Juliani.*

Editio Lubeco-Col. In prima, pura est.
Bernardi. Sequitur: *In monte Iovis, depositio beati Bernar-*
di heremitæ, eximiæ sanctitatis viri. Hic inter
cetera infirmitatum genera morbum, quem physici
paralysim nominant, solitus est curare. Colitur
XV Junii. De Vulmaro addit, *discipuli sancti*
Iudoci confessoris. In Gundulfo pura est. *In*
Juliani. monasterio quod Arena nuncupatur, sancti Iuli-
ani confessoris. In Avito etiam pura est. *Ale-*
Dioscori &c. xandriæ, sanctorum Dioscori & Marini martyrum.
Botulfi. Vide Acta. De Botulfo, ut supra. *In monte*
Translat. Sybergensi, translatio sancti Innocentii martyris
Innocentii. de societate sanctorum Thebeorum.

Greven. *Item sanctorum Dugene, Blasti,*
Dugene &c. Canciani. Romæ, Diogenis & aliorum CCLXIV.
Diogenis &c. Dioscori & Marini martyrum. Vide Acta. *Hel-*
Dioscor. &c. prardi martyris. Prætermittitur. *Nichrandi &*
Helprardi. Marciani martyrum. De Gundulfo recte. *In*
Nicand. &c. Tuscia civitate Emilia, Himerii episcopi &
Himerii. confessoris. Veredemii episcopi Avinionensis &
Veredemii. confessoris. In pago Rothomagensi, sancti Romani
Romani. ejusdem civitatis episcopi & confessoris. De quo su-
pra. *Vultrammi episcopi* Vide Prætermissos. *In*
Botulfi. Anglia, Botulphi abbatis & confessoris. Hic de
profectu animarum semper habebat colloquium, sem-
per de gaudio felicitatis æternæ in ipsius ore per-
Eadrii. sonabat eulogium. Eadrii abbatis. In Hibernia,
Enolich. Enolich confessoris. Vide de utroque Præter-
Juliani. missos. *Juliani confessoris. Alteramni confessoris.*
Alteramni. Quis est hic? *Secundum aliquos hic Bernardi*
eremitæ & confessoris, de quo supra XVII *Kal. Iunii. Hic raptus est Helias curru igneo, ante Chri-*
stum ortum anno nongentesimo tertio. Vocatur
supra Eliæ assumptio. Vide XX Julii.

Molan. De Avito; *cujus vita miraculis coruscabat. Hic inter alia facta quemdam mona-*
chum defunctum in ecclesia, ceteris fratribus so-
mno gravatis, oratione fusa ad Dominum, a morte
suscitavit. Apud Viennam, sancti Domnoli episcopi.
Ex die priori. De Gundulfo & Possemio [pro
Possenno], ut supra. *Item Romæ, Alexis confes-*
soris, qui paupertatem voluntariam elegit, & post
multas anxietates & injurias, a famulis domus pa-
tris sui factas, nesciente patre & matre, in jeju-
nio & orationibus in Domino quievit. Colitur XVII
Julii. *In Arabia, raptus in cælum sancti Heliæ*
prophetæ Domini, & Carmelitanæ religionis Patri-
archæ, qui tantam invenit coram Domino gratiam,
ut clauderet & aperiret cælum. De Botulpho &
Juliano, ut supra. Minoribus typis: *Translatio*
Innocentii martyris ex legione Thebæa in monte Si-
bergensi. Colitur tota legio XXII Septembris.
Fulconis archiepiscopi Rhemensis & martyris. Præ-
termittitur. Editiones aliæ, de Avito, Domnolo, Gundulpho, Possemio, Juliano, & Botulpho, repetunt ea quæ jam satis dicta sunt.
Sequitur: *Cremonæ, sancti Himerii episcopi Æmi-*
liæ & confessoris. Die decima septima, sanctorum
martyrum Manuelis, Sabelis & Ismaelis. In Con-
stantiensi diœcesi, elevatio Christianæ virginis. Vi-
de Prætermissos. Tum minori charactere:
Item Pisis, sancti Ranerii nobilis, ac postmodum
peregrini, qui cum Hierosylima visitasset, absti-
nentia & pietate clarus, obiit anno salutis MCLXI.
De Elia, ut supra in editione prima. *Item*
Fulconis martyris, Remensis episcopi, qui pro De-
libertatis ecclesiasticæ defensione est interemptus.
Diximus prætermitti. Post annotationes, præter morem litteris Italicis assuitur: *Die Do-*
minica ante natalem Baptistæ, in Foresto, sancta
Helenæ [vel *Halenæ*] *virginis & martyris. Quæ*
Levoldi regis gentilis filia unica, jussu patris mar-
tyrium tulit: post mortem tot clarens miraculis, a
illis excitatus Levoldus pater ejus, fidem Christi,
baptismi gratiam, simul & peccatorum veniam ac-
ceperit. Hujus sacræ virginis corpus, in monaste-
rio Forestensi, Ordinis sancti Benedicti prope
Bruxellam quiescit. Vide hæc in Actis deducta.

XIV *Kal.* *Die* 18.

Marci & Marcelliani. Romæ via Ardeatina, natalis sanctorum martyrum Marci & Marcelliani fratrum, qui à duce Fabiano tenti & ad stipitem ligati, in pedibus acutos (clavos) acceperunt. Cumque demum non cessarent laudare Christum, lancea per latera transfixi, cum gloria martyrii ad siderea regna migraverunt. In Hispaniis civitate Malaca, *Siriaci & Paulæ.* sanctorum martyrum Siriaci & Paulæ virginis, qui post multa tormenta sibi illata, lapidibus obruti, inter saxa animas cælo reddiderunt. *Marinæ.* Alexandriæ, passio sanctæ Marinæ virginis.

Sic plane referunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj.* & *Rosweyd.*

Varia lectio. Ardentina, scriptoris vitium est in Rosweyd. Deest in Antverp-majore, *martyrum.* Præterea ambo codices scribunt *tenti ad stipitem*, omissa particula *et.* Sequitur vitiosa constructio, *in pedibus acutos acceperunt*, quæ & in citatis pro

textu codicibus & in omnibus ferme aliis reperitur, exceptis Greveno & Molano. Rosweyd. item phrasim mutans sic posuit; *in pedibus aculeos susceperunt*, forte ex Floro, ubi, *aculeos acceperunt*. Noster Adonem secutus est, suppresso substantivo *clavos*, quod parenthesi inclusimus. In Antverp-maj. est, *cessassent laudare Dominum*, in Rosweyd. *cessassent laudare Deum*. Melius in textu. *Syderea* legit Pratensis. Antverp. *Malacha*. Post *Paulæ virginis*, posuit Tornacensis *quæ*. Omnes concordant in nomine *Marinæ*, pro qua solus Pratensis habet *Mariæ*.

Marci & Marcellia.

OBSERVATIO. Duorum martyrum fratrum *Marci* & *Marcelliani* celebrem reddidere festivitatem Martyrologi Latini antiqui omnes. Imprimis Hieronymiana apographa non omnimode conformia. Tum Beda, post quem Rabanus elogium texuit, ab eo plane diversum, quod Flori esse censuit Henschenius. Adde Romanum parvum, ex quo Viennensis, qui auctius encomium & elegantius concinnavit, non minus eleganter à Nostro contractum, ut in laterculo repræsentatum est. Omnia ex Actis S. Sebastiani desumpta sunt, ut vide in nostra editione, capite præsertim 22 pag. 277, quæ magis hoc die elucidantur. Celeberrima est Sanctorum nostrorum memoria in Sacramentariis à Menardo & Thomasio editis, atque item in vetustis Allatii & Frontonis Kalendariis quidquid in priori legatur *Marcellini*. Nec Wandelbertus metrica oratione eos laudare prætermisit, adjuncta *Balbina*, cui *Marinam*, de qua infra, substituendam arbitramur. Sic habet:

Quartum cum deno pretioso sanguine fratres
Marcellianus pariter Marcusque sacravunt:
*Marinæ *Hanc quoque Balbinæ,* lustrat meritumque decusque.*

Siriaci & Paulæ.

Cyriaci, nos legimus potius *Siriaci* (quo modo antiqui codices omnes scribunt) & nullus, Usuardo prior aut æqualis, meminit. Martyrium ipse, ut in textu patet, nitida oratiuncula complectitur. Ast unde acceperit, nos plane latet. Si conjecturis indulgere fas est, opinari licebit, Usuardum, dum in Hispania esset, aut Acta vidisse aliqua, aut ex hominum traditione, & Sanctos ipsos, & quod de illis narrari audiverat, in Franciam transtulisse, unde in ejus Martyrologio memoria eorum primum innotuit. Certe Acta nulla, saltem quæ fidem mereantur, hactenus prodita sunt; nec multum suggerit Sylloge Henschenii, præter venerationem, quæ ipsis, tamquam urbis patronis, Malacæ solenniter exhibetur. De *Marina*, sed solo nomine, ut apud Alexandriam passa, agunt inter Hieronymiana Epternacense & Corbeiense, pro qua Lucense, quem codicem sequitur Florentinius, substituit *Marii*, Blumianum *Mariæ*, alii ferme dicerent *Margaritæ*. At enim ex prioribus *Marinam* accepisse credimus Rabanum, qui eam elogio, verosimiliter alieno, exornat, quod à Notkero ferme transumptum est; licet is hac die adhuc imperfectus sit. Cur vero hi duo eam Antiochiæ tribuant, invenies in indice Prætermissorum, in quo non una *Marina* distinguitur, contra Molani in prima editione confusionem. Noster Hieronymianis simpliciter inhæsit, nisi quod *virginis* laureolam de suo adjecerit. Hæc pro instituto nostro sufficiunt, res tota ab ovo ad xx Julii in Actis discutietur; quando consuli poterit Tillemontius tomo 16, pag. 167. Atque hunc putamus germanum Usuardi textum, non qualem referunt Grevenus & Molanus, apud quos in prima annuntiatione, post *transfixi*, inferuntur hæc verba: *Cum Christum etiam in pœnis confiterentur, tamdiu cruciati sunt, quoadusque per coronam* &c. Unde inepte geminatur phrasis, ex præcedentibus, *cumque demum non cessarent laudare Christum*, satis clara & plena; quod profecto ab Usuardina methodo brevi & succincta abhorrere videtur; cujus proinde genuina simplicitas longe melius à nobis ex codicibus aliis omnibus hîc relata & expressa est.

Marinæ.

AUCTARIA.

BELIN. Puritati proximus, ordinem invertit, agens de Marina secundo loco. Et in Malacensibus omittens hæc verba *lapidibus obruti*.

GREVEN. & MOLAN. Jam diximus eos annuntiationem primam amplificare.

PULSANEN. *Romæ, natalis sanctorum martyrum Marci & Marcelliani. In Africa Marchie,* Miliæ &c. *natalis sanctæ Miliæ & Felicis.* Vide Acta. Pauli &c. *Thomis, sanctorum Pauli & Ciriaci. Ravenna, natalis* Martarii &c. *sanctorum martyrum Martari, Felicis, Enuli &* Autberti. *Crispini.* Vide etiam Acta. *Sancti Autberti Abricatensis* [Abrincatensis vel Abrincensis] *episcopi.*

MUNERAT. In fine: *In territorio Senonensi, apud Cellas, depositio beati Fortunati episcopi & confessoris. Qui Vercellis civitate oriundus & primæva ætatis flore peritiæ litterarum traditus, micanti studio Longobardorum Philosophus: deinde vero à beato Germano Parisiorum episcopo cognitus, vitam sancti Marcelli, prædictæ urbis antistitis, totius mundi giramini indubitanter præfecit. Post paulum vero temporis, sancto Germano ægrotante, inedia fervente, angelica visitatione submonitus, cupiens quoque fervore speculationis aggredi Parisius, ac sic circa vicesimum ab urbe miliarium, Dei numine tactus, in pace quievit.*

Fortunati cum elogio.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJ. LEYD. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. In prima annuntiatione post *acceperunt*, Adonis verba adjiciunt; *& in hymnis & laudibus perseverantes*. Sed priores duo omittunt *Marinæ*.

ALBERG. & DANIC. Similes sunt superioribus codicibus, sed in principio, aliud ex Adone augmentum habent, nempe, *præclarissimi Tranquillini & Marciæ filiorum*.

Transl. Bartholom. CENTULEN. *Natale sancti Bartholomæi Apostoli, quando de insula Lippari Beneventum translatus est.* Natalis est XXIV Augusti. *Romæ via Ardeatina, sanctorum geminorum Marci & Marcelliani, qui lanceis per latera transfixi ad fidei æ regna migraverunt. In Hispaniis civitate Malacha, sanctorum Ciriaci & Paulæ virginis. Alexandriæ, sanctæ Marinæ virginis. In territorio Senonico, sancti Fortunati episcopi & confessoris.*

Fortunati.

BRUXELLEN. In prima annuntiatione omnia habet quæ ALBERGEN & DANIC. In Siriaco & Paula purus est. Tum: *In Africa, natale sanctorum Hermelii & Felicis, Ravennæ, natale sanctorum martyrum Mercurii Felicis, Emilii & Crispini.* Vide nomina rectius in Actis expressa. Sequitur de Marina, pure. In fine: *Eodem die, depositio sancti Autberti, Abricacensis episcopi.* Voluit dicere, *Abrincatensis.*

Hermelii & Felicis. Mercurii & sociorum. Autberti.

HAGENOYEN. Post *fratrum*, interiit: *Qui antequam paterentur, corde mollescere cæperunt ad verba parentum & uxorum; sed sanctus Sebastianus suis sermonibus eos fecit esse fortes ad patiendum. Qui a judice Fabiano* &c. Secundo loco: *In territorio Bituricensi, depositio sancti Gundolfi episcopi & confessoris.* De quo die præcedenti. In reliquo textu satis purus est.

DeMarc. & c. Gundolfi.

AQUICINCT. Alia manu: *Alexandriæ, depositio sanctæ Marinæ virginis.* Adhuc patent vestigia scriptionis purioris.

AMBIANEN. *Eodem die, dedicatio ecclesiæ sancti Firmini martyris, intra mœnia sitæ.* Colitur XXV Septembr., ubi de utroque Firmino plura notabo.

Firmini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTINÆ. Ita habet: *Marci & Marcelliani martyrum. Marinæ virginis & martyris. Cyriaci & Paulæ virginis, lapidibus obrutorum.*

Textus contractus.

AUGENSIS Canonic. Regul. *Item Romæ, in cemiterio Damasi, sanctorum Marcelli & Marci fratrum. Tomis, sanctorum Pauli & Cyriaci.* Non magna à Malacensibus nostris distantia: Sed de his vide Usuardum XX Junii. *Alexandriæ, sanctæ Marinæ virginis. Ravennæ, natalis sanctorum martyrum Martarii, Felicis, Emilii & Crispini.* Vide Acta. *Ipso die, sancti Autberti Cameracensis episcopi.* Lege *Abrincensis.*

Pauli & Cyriaci. Martar. & c. Autberti.

REG. SUEC. num. 428. *In territorio Senonum, apud Cellas, depositio beati Fortunati episcopi & confessoris.* Vide superius MUNERAT.

Fortunati.

In VATICAN. num. 5949. & in UGHELLIAN. deest *Marinæ*, ut in ANTVERP. & MAX-LUBEC.

ALTEMPS. *Ipso die, sancti Adulphi, fratris Bodulphi abbatis.* Vide die præcedenti in Actis nostris.

Adulphi.

FLORENTIN. *Romæ, sanctorum Felicis & Filicis Æmilii. Ravennæ, sanctorum martyrum Martalis, Martialis Felicis, Emilii, & Crispini. Item in Alexandria, sanctæ Marinæ virginis, quæ in puerili ætate, clam se tondere fecit & monasticam vitam expetiit, Marinus sibi nomen imponens; post retrusionem multis annis in omni sanctitate quievit in Domino.* Vide Prætermissos. *Eodem die, sancti Autberti Abrincensis episcopi.* Est *Autberti Abrincensis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Civitate Burdegalæ, natale beati Amandi ejusdem urbis episcopi & confessoris. Hic beatum Severinum Coloniensis civitatis archiepiscopum, cum summi honoris reverentia, angelica ammonitione suscepit & quem numquam prius viderat, proprio nomine salutavit, ac eidem cathedræ cessit solio.* De Marco & Marcelliano, ut ALBERG. & DANIC. De Malacensibus purè. Sequitur longior historia monachatûs Marinæ, de quo vide sis Prætermissos.

GREVEN. *Ravennæ, sanctorum Felicis, Emilii & Crispini. Natalis sanctorum martyrum Potentini diaconi, Felicii presbyteri, & Simplicii militis, in Steynvelt quiescentium.* De Amando paulo brevius quam supra. *In territorio Senonico, sancti Fortunati episcopi, vita, & eruditione præclari. Cremonæ, sancti Hymeri episcopi & confessoris.* Vide die præcedenti. *In Hibernia, Colmanni, abbatis.* Vide Prætermissos. *Beatæ memoriæ Elisabeth virginis sanctimonialis in Schonaugia, cui multa secreta a Domino revelata sunt, circa annum* MCLVI. In priori editione anni MDXV addebatur *Cunera*, de qua meminimus XII Junii.

Felicis. Potent. Hymer. Colman. Elisabeth.

MOLAN. Marinæ adscribit elogium, quod Antiochenæ tribuit Rabanus, his verbis: *Quæ per Olibrium præfectum multa tormenta passa est pro nomine Christi, vincula, carceres, equuleum. Quam & diabolus in draconis specie, similiter & in Æthiopis tentavit, sed per signum sanctæ crucis superatus est. Novissime vero per prædictum præfectum decollata, sacro martyrio vitam finivit.* Vide Prætermissos. Sequitur de Fortunato, ut Muneratus supra. Tum: *Cremonæ, sancti Himeri* &c. ut GREVENUS. Dein ex eodem, sed minoribus litteris, de Amando Burdigalensi & Elisabeth Schonaugiensi. Sequitur: *In portu Tripolis, sancti Leontii martyris, cujus martyrii commentaria Cyrus quidam scriba in tabulis plumbeis conscripsit, & apud sancti martyris monumentum ea deposuit, ut ea qui postea futuri sunt, optimum exemplum relinqueret, in Christo Jesu Domino nostro.* Hactenus editio prima uberior. In aliis est elogium Fortunati, ex MUNERATO, usque ad *patefecit*; desunt reliqua. Tum: *In, Lipara, Calogeri monachi sanctissimi, de quo videtur Gregorius in 4. Dialogorum mentionem facere. Die decima octava, sancti martyris Leontii.* Sequitur, typis minoribus: *Civitate Burdegala, sancti Amandi episcopi & confessoris. Sconaugia, obiit Elisabeth, virgo sanctimonialis, cui multa secreta a Domino sunt revelata.* Marina in his editionibus prætermissa, rejecta est ad Auctaria XX Julii. sub nomine *Margaritæ*.

Leontii. Calog. Amandi. Elisabeth.

XIII *Kal.* *Die* 19.

Gervasii & Protasii. MEdiolani, natalis sanctorum martyrum Gervasii & Protasii fratrum, ex quibus priorem tam diu jussit Astasius comes plumbatis cædi, quousque exaleret spiritum: sequentem verò fustibus cæsum, capite truncari. Horum sepulchra sanctus Ambrosius Domino

mino revelante reperit, & ita incorrupta eorum corpora, acsi eodem die fuissent interempti. Apud Ravennam, sancti Ursicini martyris, qui sub judice Paulino, post nimia tormenta, in confessione Domini immobilis permanens, capitis abscisione martyrium complevit. *Ursicini.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultrajecti. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. *Mediolano* est in Antverp-maj. & Antverp. & Max-Lubec.; pejus in Rosweyd. *Mediolanis.* Lego *Protasii*, cum Pratensi, Herinien. & Rosweyd. licet plerique alii habeant *Prothasii.* Priores duo scribunt *Astaius*, posterior, *Astacius*, Munerat. *Artatius*, Antverp-maj. *Anastasius.* Sequor Greven. Molan. & codices alios cum Adone, ubi vere *Astasius*, non *Astachius*, ut Rabanus. Recte posuit Molan. *exhalaret.* Sed ceteri codices cogunt me scribere *exalaret.* Multi habent *repperit*, de quo alibi. Textus loquitur cum purioribus. *Interempta*, error est Antverp. & Max-Lubec. Sic male in Molano *incorupta.* De *abscisione* diximus sæpius, in ea scribendi ratione codicum torrente abripimur. Ceterum, *capitis abscisione martyrium complevit*, ipsa est Usuardi phrasis, tametsi Ado legat *consummavit*, quod eodem recidit. At Rosweydi codex substituit, *capite truncatus est*, qua ferme de causa ex purorum numero excludendus fuerat.

OBSERVATIO. Celeberrimorum toto orbe Christiano martyrum, à sancto Ambrosio inchoata & instituta solennitas, in omnia Martyrologia nostra transiit, hac ipsa die, quæ *inventionis* seu *translationis* aut *elevationis* potius dicenda esset, quam *natalis.* Utut est, apographa Hieronymiana medios eos inter Nazarium & Celsum, ex alia die huc repetitos collocant. An quia simul elevati aut translati sint? Ita ex Puricelli dissertatione Nazariana, statuit Florentinius. Est & apud Romanum parvum *Commemoratio Nazarii & Celsi*, ab Adone omnino præterita, quæ proinde instituto nostro extranea est. Beda de *Gervasio* & *Protasio* non sine laudatione loquitur, cujus verba postremam elogii nostri partem constituunt, inde ab Adone translata, & ex hoc à Nostro cum aliis, non tam certis, accepta. Rabanus Bedam transcribens, nonnulla ex Hieronymianis admiscuit de *Vitale* & *Valeria*, Martyrum nostrorum progenitoribus, quæ non nisi sanguinis titulo ad hunc diem pertinent, nam XXVIII Aprilis Vitalem retulimus, cui uxor in Actis conjuncta est. Notkerus de more satis liberaliter Adonem, suum fecit, licet & aliqua immutaverit. De horum Martyrum gestis aut passione frustra indubitatum aliquid quæsieris; sed non idcirco minorem consecuti sunt gloriam: utpote quorum illustria merita luculenter demonstrant miracula prope innumera, irrefragabilibus testibus Ambrosio, Augustino, Paulino, memoriæ prodita. Ab Augustino haud dubie translata in Africam eorum veneratio, in Kalendario Carthaginensi locum obtinuit. Laudata sæpe Sacramentaria & Kalendarium Frontonis non minori cultu eosdem prosequuntur. Longum de ipsis commentarium diligentissime elaboravit Papebrochius, à Janningo in Supplemento Junii ad hunc diem recensendum. Brevius pleraque digessit Tillemontius tomo 2 à pag. 78, quibus junge notas ejus à pag. 498. Solum hunc versiculum hodie canit Wandelbertus: *Gervasii & Protasii.*

Gervasius ter denum Prothasiusque coronant.

Par est aliorum Martyrographorum consensio in altera annuntiatione de *Ursicino*, si solum Bedam excipias. In Hieronymianis ab Hippolyto, Vitale & Valeria non satis disjungi videtur, unde forte ansa Rabano data eum *Romæ* adscribendi: qua de re videri potest Florentinius. Romanum parvum melius *Ravennæ* tribuit, ex quo Ado palæstram accipiens, breve Ursicino aptavit elogium, à Notkero integre descriptum, à Nostro ultima dumtaxat sui parte mutilatum, omissis hisce verbis; *sepultusque est in eadem urbe à beato Vitale, patre sanctorum Gervasii & Protasii:* quæ addi poterant ad ostendendam nonnullam utriusque annuntiationis affinitatem; quidquid ad eumdem diem non pertineant. Neque enim novum est Sanctos referre alio quam natali die consignatos, ut de prioribus supra innuimus. Causam non inverisimilem pro Ursicino assignat Papebrochius in sylloge historica, à curioso lectore consulenda. Quidquid tamen ejus sit, ex Adone procedit textus noster vere & pure Usuardinus; de cujus veritate disputat laudatus Papebrochius, & nos paucis diximus XXVIII Aprilis. In sensu suo abundavit Wandelbertus, dum contra reliquos Martyrologos XX Junii Vitalem retulit hoc versiculo: *Vitalisque pater natos sequitur duodeno.* *Ursicini.*

AUCTARIA.

IN Tornacen. Desunt hæc verba: *Horum sepulchra sanctus Ambrosius* &c. Cetera purissima sunt.

Pulsanen. *Mediolani, natalis sanctorum martyrum Gervasii & Protasii. Quorum corpora Ambrosius, Deo revelante, repperit, & ita incorrupta, acsi eodem die fuissent interempta. Qui cum in urbe ducerentur, quidam cæcus feretri tactu lumen recepit. Item Romæ, sanctorum martyrum Ypoliti, Honorii, cum aliis sex.* De his vide Acta & Prætermissos.

DeGervasio &c.

Hippolyti & socior.

Centulen. *Mediolani, sanctorum martyrum Gervasii & Prothasii, quorum pater martyr Vitalis & mater Valeria, bona radix, pia germina protulerunt. Ravennæ, sancti Ursicini martyris.*

Textus contractus.

Bruxellen. Post *fratrum*, inserit: *Quos Valeria sancto Vitali suo marito, unico partu edidit. Horum primum, scilicet Gervasium, Astasius comes* &c. Satis pure. Sequitur: *Et Celsi pueri pro Christo martyrizati.* Hujus & Nazarii natalis est XXVIII Julii. In Ursicino purus est. Tum: *Romæ, sanctorum martyrum Ypoliti, Honorii, Evoti, Petri, Valeriæ, Marcelli & Vitalis.* De quibus vide Acta. *Item, sanctæ Alenæ virginis & martyris, quæ Levoldi regis gentilis filia unica, jussu patris martyrum tulit, post mortem tot clarens miraculis, ut illis excitatus Levoldus pater ejus fidem Christi, baptismi gratiam, simul & peccatorum veniam acceperit.* [acceperit.] *Hujus sanctæ virginis corpus, in comitatu Bruxellensi, apud Forestum monasterium in capella parochialis ecclesiæ sibi dicata quiescit.* Superius recurrit XVII Junii.

Hippolyti & socior.

Alenæ cum elog.

Hagenoyen. Post *fratrum*, sic habet: *Qui fuerunt filii sancti Vitalis martyris & sanctæ Valeriæ conjugis illius. Ex quibus priorem, id est Gervasium, tamdiu fussit Astasius* &c. pure. Sequitur: *Apud Lygurum, natale sancti Ursicini, qui sub judice Paulino* &c. usque ad *complevit.* Ubi subjungitur: *Et quamvis hic iste ponatur, tamen passus legitur ante Vitalem, cujus festum est* IV *Kalendas Maii.* Vide de his in Actis fusius.

DeUrsicino.

Victorin. & Reg. Suec. sub nota num. 130. *Ipso die, monasterio Castrensi, sancti Romualdi abbatis.* Ejus Acta illustrata sunt VII Februarii.

Romualdi.

Daveronen. *Cenomanis, sancti Innocentii episcopi & confessoris.* Vide in Actis.

Innocentii.

Matric-Cartus-Ultraject. *Gervasii & Prataſii martyrum. Rolandi comitis & martyris, cum multis aliis, ex historia Caroli imperatoris.* Vide quæ in Auctariis diximus XVI Junii. *Ursicini medici & martyris.*

Rolandi.

Camberien. S. Mariæ. *Romæ, Silverii Papæ & martyris.* Apud Notkerum *Silvestri.* Vide XX.

Silverii.

In Vatican. num. 5949. Deest *Ursicini.* Adjicitur: *Sancti Romualdi abbatis & anachoretæ.*

Romualdi.

Florentin. *Romæ, sanctorum martyrum Hypoliti, Honorii, Euoti, Petri, Valeriæ, Marcelli, Vitalis & Ursicini.* De quibus, hic valde confusis, alibi clarius. *Ipso die, depositio sancti Romualdi.*

Hippol. &c.

Romualdi.

Editio Lubeco-Col. Sic orditur: *In Hervordia, festum visionis gloriosæ Virginis Mariæ matris Dei.* Tum de Gervasio & Protasio satis pure, nisi quod in fine ad *interempti*, addatur, *& sepulti, licet jacuerant fere trecentis annis.* De Ursicino additur sepultura per Vitalem, ut supra. Sequitur: *Cenomanis, sancti Innocentii episcopi & confessoris. In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ.* Vita data est X Junii.

Belin. Textui puro in fine subjicit: *Item sancti Romoaldi confessoris.* De quo supra.

Greven. *In Hervordia, festum visionis gloriosæ semper virginis Dei genitricis Mariæ. Bonifacii martyris, discipuli sancti Romualdi. Qui obtenta licentia, Russiam sive Sclavoniam, miro fervore & martyrii desiderio, Christi Evangelium annuntiaturus adiit. Cumque plurimos convertisset, capite truncatus, martyrii gloriam adeptus est. Item sanctorum Joannis & Benedicti, qui & ipsi a Sclavis, evangelizantes, martyrio coronari meruerunt.* Remittuntur ad XII Novembris. *Ipso die, sancti Innocentii episcopi Cenomanensis & confessoris. Deodati episcopi Nivernensis & confessoris. Hildegermi episcopi primi Halverstadensis & confessoris, fratris sancti Lutgeri Monasteriensis episcopi. Romualdi abbatis & confessoris, Ordinis Camaldulensis inchoatoris primi. Hujus vitam virtutibus & miraculis inclytam Petrus Damiani episcopus & Cardinalis eleganti stylo describit. Obiit autem anno vitæ suæ* CXX, *tempore Henrici imperatoris primi.* Jam diximus coli VII Februarii. *Translatio sanctæ Margaretæ, reginæ Scotiæ, sororis sancti Edwardi regis Angliæ.* Diximus etiam coli X Junii, ubi veram Sanctæ genealogiam invenies.

Molan. *Item sancti Romualdi confessoris. Item sanctæ Alenæ* &c., ut supra in Bruxellensi. Sed hic additur, minoribus typis: *Cujus elevatio facta est anno* MCXCIII, *Dominica ante nativitatem Joannis Baptistæ per Godscalcum abbatem Affligemensem.* De Bonifacio & Hildegermo, ut Greven. Tum: *Eodem die, apud urbem Vesuntiensem, commemoratio sancti Stephani Protomartyris. Cum enim sancti Stephani brachium, auro & gemmis præparatum, a furibus esset sublatum, maximus oriebatur tumultus populi lamentantis & dicentis; nihil sibi restare præter mortem, cum vitam suam in brachio patroni sui Stephani perdidissent. Quem tumultum piscatores audientes, monstrabant populo locum in fluvio, ubi nudum brachium sanctum, cum lumine inter aquas in sicco positum, omnes simul videntes, indubitatam fidem ejus miraculi posteris reliquerunt.* De his & aliis ad S. Stephanum spectantibus, agetur XXVI Decembris. Hæc in prima editione. Aliæ de Romualdo, ut in prima. Tum: *Bisontii, commemoratio sancti Stephani.* Cetera, minoribus typis, ut jam descripsimus. In fine: *In urbe Cononensium, sancti Sozimi martyris.* Ex solito fonte Græco acceptus est. Vide Acta ejus, ab Henschenio accurate illustrata.

XII *Kal.* *Die* 20.

Novati. ROmæ, depositio sancti Novati fratris Timothei presbiteri, qui ab Apostolis in fide eruditi sunt. Horum sorores fuerunt beata Potentiana & Praxedes sacræ Virgines Christi. Civitate Thomis, sanctorum Pauli & Ciriaci.

Pauli & Cyriaci.

Textus est in *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore, Munerat. Greveno & Molano.*

VARIA

VARIA LECTIO. In pauciſſimis differunt codices noſtri. *Potentia* in Antverp-maj. mendum eſt, uti & *Prudenciana* in Munerato. Ceterum *Potentianæ* nomen ſervavimus, ut eſt etiam XIX Maii, quo die natalem ejus cum Uſuardo recoluimus. In Herinienſi male legitur *Dionis*, pro *Thomis*, ut ſcribunt reliqui, qui etiam omnes conſentiunt in *Ciriaci*, exceptis Pratenſi & Munerato, in quibus melius *Cyriaci*; ſed nos codicum torrentem ſequimur.

OBSERVATIO. De *Novato* ſilent Martyrologia Hieronymi & Bedæ cum ſuis. Auctor Romani parvi ejus memoriam primus vindicat, hoc modo ſcribens: *Romæ, Novati fratris Timothei presbyteri, qui ab Apoſtolis eruditi ſunt.* Ipſiſſimis illis verbis ſuum *Novati.* Ado exorditur elogium, quod ea ferme omnia complectitur, quæ ex Paſtoris ad Timotheum epiſtola in Actis recitantur. At in his Martyrologiis nuſquam innuitur, Potentianam, vel ut alii ſcribunt, Pudentianam & Praxedem duorum illorum fratrum Novati & Timothei ſorores fuiſſe; quod Noſter primum aſſeruit, non alia ratione ſalvandum, quam qua Paſtor de Novato ait, *qui eſt frater noſter in Domino*; quemadmodum alibi diximus, Petronillam Apoſtoli Petri filiam nuncupari, nempe primâ illâ Chriſtianorum, non carnis aut ſanguinis, ſed nobiliori fidei affinitate. Sic igitur intelligenda ſunt, quæ Uſuardus ſupra ductores ſuos in laterculo hoc die expreſſit. Quî vero, & utrum ſano ſenſu, dici poſſit, Novatum & Timotheum diſcipulos Apoſtolorum fuiſſe, docebit in Actis Papebrochius, in benigniorem partem facile inflectendus, ſi Apoſtoli & diſcipuli appellatio non nimis rigide accipiatur. Et hæc quidem ſic facile componi poterunt, ſuppoſitâ omnimodâ citatæ jam ſæpius alibi epiſtolæ veritate, quam à Tillemontio impugnari, diximus XIX Maii. Nequid autem hîc temere aſſeratur, rem totam novis curis examinandam remittimus ad XXI Julii, quo die in Actis de Praxede diſputandum erit.

Tomitani duo *Paulus* & *Cyriacus*, in nonnullis Uſuardi codicibus, prægreſſis diebus *Pauli & Cyriaci.* indicati, ex ejus mente hac die collocandi ſunt, ab ipſo ex Hieronymianis accepti, præteritis ſociis, quales Notkerus enumerat, fonte ſuo paulum uberior. Porro quæ ad hodiernam claſſem ſpectant, vide in Actis expoſita, eaque confer cum alia non multum abſimili turma, XVIII Junii recenſita, atque in Auctariis noſtris ferme relata, præſertim in codicibus Pulſanenſi & Florentinis, qui hoc menſe ad Hieronymum propius, quam ad Uſuardum accedunt. Hæc obiter dicta ſint in gratiam eorum, qui iſta penitius introſpicere voluerint, ſalvâ interim omni ex parte Uſuardini textus, ſi non veritate, ſaltem ſimplicitate integerrima, quam unicè nobis quærendam propoſuimus.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Hoc ſolo à puritate diviat, quod poſt *Cyriaci*, in fine addit: *martyrum, & aliorum* VIII.

PULSANEN. Feſtum proprium peculiari nota diſtinctum, ita hac die celebrat: *Natalis beatiſſimi eremitæ Johannis, ſanctæ Pulſanenſis eccleſiæ abbatis. Qui vivus in ſeculo, ſe totis viribus mortificavit pro Chriſto. Hujus venerabilis obitus extitit* XII *Kal. Julii, anno incarnati Verbi* MCXXXIX, *Indictione ſecunda. In Thomis civitate, natalis ſanctorum Pauli, Ciriaci, Apriliæ, Feliciane, Thomæ, Felicis, Emili, Martyriæ, Vitalis & Criſpini martyris.* De his videnda ſunt Acta. *Joannis abb. Pulſan.* *Pauli & ſociorum.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTEN. LEYDEN. LOVANIEN. EDIT. ULTRAJ-BELG. BIGOTIAN. ſignatus P. ſ. Codex D. LE MARE, ſub nota B. Omnes hi poſt *Pauli* & *Cyriaci*, adjiciunt: *Felicis & Felicianæ.* UGHELLIAN. autem, genus mutans pro *Felicianæ*, legit *Feliciani.*

ALBERGEN. & DANIC. Primo loco: *Octava ſancti Antonii.* Tum: *Apud Poncianas, natale ſancti Silverii Papæ & martyris, qui cum Arthemium patriarcham ob hæreſim depoſitum, nollet ad inſtantiam Antoninæ Auguſtæ reſtituere, ipſa agente, in exilium mittitur, & pane tribulationis & aqua anguſtiæ ſuſtentatus, moritur confeſſor ibidem.* Poſt hæc ſequitur textus ſatis purus, cui *Felicis &c.* etiam in fine ſubjungitur: *Felicis & Felicianæ.* *Octavæ Antonii. Silverii.*

CENTULEN. *Romæ, ſancti Novati, fratris Timothei presbyteri, qui a ſanctis Apoſtolis eruditus fuit, & in ſanctimonia perſeverans migravit ad Chriſtum.* Deeſt, *Pauli & Cyraci.*

BRUXELLEN. In prima annuntiatione purus, ſic proſequitur: *Apud Ravennam, ſancti Vitalis martyris, patris ſanctorum Gervaſii & Prothaſii. Qui pro eo, quod corpus ſancti Urſicini martyris ſublatum ſepelivit, lapidatus eſt à Paulino Conſulari, ſub quo & conjux ejus Valeria, nimia cæde mactata, migravit ad Dominum.* Vide XXVIII Aprilis. *Et natale ſancti Silverii Papæ & martyris. Qui ſedit Romæ anno uno; & cum Anthemium Patriarcham ac Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopum, Eutychiana hæreſi infectum, depoſitum & excommunicatum, ad inſtantiam Theodoræ imperatricis reſtituere noluit, ipſa agente, à Belliſario Juſtiniani imperatoris patricio depoſitus & monachus factus, in Ponciam inſulam exiliatur, & ibi pane tribulationis & aqua anguſtiæ pauco tempore vivens, exul, martyr & confeſſor mortuus eſt. Civitate Thomis, natale ſanctorum martyrum Pauli, Cyriaci, Felicis, Felicianæ, Emilii & Vitalis. Eodem die, ſancti Criſpini martyris.* Num is eſt qui *Vitalis.* *De Silverio.* *Pauli & ſociorum.* *Criſpini.*

qui cum Crispiniano colitur XXV Octobris? *Fontanellæ monasterio, depositio sancti Bavii* [Baini] *Cauernensis* [Tertuanensis] *episcopi & confessoris. Item Reginæ virginis.* Vide Prætermissos. *Baini. Reginæ.*

HAGENOYEN. Principio item purus, secundo loco sic habet: *Apud insulas Ponctianas, natale sancti Silverii Papæ & martyris, qui fuit sexagesimus post beatum Petrum Apostolum, &* [qui cum] *rexisset annum unum & menses decem Romanam Ecclesiam; & Anthemium Patriarcham Constantinopolitanum, ob hæresim depositum, nollet ad instantiam Anthonæ Augustæ restituere, ipsa urgente, in exilium mittitur & pane tribulationis & aqua angustiæ sustentatus, moritur confessor ibidem, quia hæreticis noluit consentire. Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.* Vide Prætermissos. De Tomitanis etiam adjungit: *Felicis & Felicianæ.* *Silverii. Florentiæ.*

AQUICINCT. Pro *Novati*, scribit *Navari*. Et in fine addit: *Eodem die, allatio reliquiarum sancti Georgii Aquicinctii.* Notatur autem ex Chronico Aquicinctino, quod Martyrologio subjungitur, reliquias illas allatas anno MC. Sequitur in Martyrologio, calamo longe recentiore: *Item sancti Silverii Papæ & martyris.* *De reliquiis S. Georgii. Silverii.*

VICTORIN & REG. SUEC. signatus num. 130: *Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.* De qua supra. *Florentiæ.*

MARTRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Silverii Papæ & martyris. Novati confessoris & fratris Timothei, & Potentianæ ac Praxedis virginum.*

Codex S. BENIGNI CISTERC. *Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.*

Codex D. DU CHEVAL. Divion. signatus C. *Natalis sancti Vitalis martyris.* Hic & codices alii sequuntur Wandelbertum.

VATICAN. num. 5949. Omisit *Pauli & Cyriaci.* Adjicit vero: *Romæ, natalis sancti Silverii Papæ, qui sedit in pontificatu anno uno. Qui a Belisario patricio in exilium missus, ibidem defunctus est.* Vide elogium supra in HAGENOYEN. *Silverii.*

ALTEMPS. *Ipso die, sanctæ Florentiæ virginis. Et sancti Genulphi episcopi & confessoris.* Vide indicem Prætermissorum. *Et natalis sancti Vitalis martyris.* De quo supra. *Eodem die, sancti Jovini presbyteri & confessoris.* Vide 1 Junii. *Apud Septimiam, translatio sancti Edwardi, regis confessoris.* Vide XVIII Martii. *Florentiæ. Genulfi. Vitalis. Jovini.*

FLORENTIN. *Civitate Tomis, sanctorum Paulini* [Pauli] *& Cypriani* [Cyriaci] *Felicis & Felicinæ, cum aliis pluribus. Depositio sancti Joannis abbatis & eremitæ Pulsanensis ecclesiæ, Siponinæ diœcesis in Apuliæ partibus; primi abbatis Ordinis Pulsanensis & fundatoris* [*qui vivus in seculo, se totis viribus mortificavit pro Christo. Hujus venerabilis obitus exstitit anno incarnati Verbi* MCCXXIX] *magnæ sanctitatis viri.* Quæ uncinis inclusa sunt, desunt in impresso. *Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.* Alii scribunt *Florentianæ*: vide GREVEN. *Pauli & sociorum Joannis ab. Florentiæ.*

EDITIO LUBEC-COL. *Apud insulas Ponctianas, natale sancti Silverii Papæ, qui sedit Romæ annis novem, dies undecim. Qui cum Anthemium* &c. *Silverii.*

In Novato, pura est. In fine: *Felicis & Felicianæ martyrum.* Tum: *Eodem die, beati Abagari principis civitatis Edissæ, qui scripsit epistolam Domino nostro Jesu Christo, rogans, ut dignaretur ad eum venire, & sanare eum ab infirmitate sua. Cui Dominus scripsit, dicens; post mortem meam, mittam tibi unum de discipulis meis, qui curet te & vitam præstabit. Post Ascensionem Domini, missus est ad eum Thadæus Apostolus, sicut Dominus promiserat, & baptizavit eum cum omni plebe sua, & factum est gaudium magnum in illa civitate.* Vide Prætermissos. *Item sanctæ Florentianæ virginis. Treveris, S. Maximini episcopi & martyris.* Vide de Tungrensi in Actis. Sequitur: *Ipso die, translatio S. Eduardi regis & martyris.* Vide supra. *Florentianæ. Maximini. Translat. Eduardi.*

BELIN. Secundo loco de Florentia. Tum: *Ipso die, sancti Silverii Papæ & martyris. Eodem die, octava sancti Antonii de Padua, Ordinis Minorum. Et alibi civitate Thomis* &c. pure. Accedit in alia editione: *Ipso die, sancti Genulfi episcopi & confessoris. Genulfi*, opinor, de quo in ALTEMPSIANO. *Silverii. Octav. Antonii. Genulfi.*

GREVEN. *Item civitate Thomis, Felicis & Felicianæ.* De Maximino, ut supra. *Silverii Papæ & confessoris, qui sedit anno uno, mensibus* V. *Cum autem nollet restituere Anthemium, a prædecessore suo Agapito depositum, agente Augusta, in exilium missus, vitam in confessione Domini finivit. Baiani episcopi Ravennensis & confessoris.* Vide de Prætermissos. *Civitate Sagiensi, sancti Latuini episcopi & confessoris. Abagari regis Edessenæ civitatis & confessoris. Hic* (*ut libro* I. *Eccl. historiæ dicitur*) *epistolam Salvatori nostro misit, ab eodemque epistolam recepit. Post Ascensionem vero Domini a Tatheo, uno ex* LXXII *Christi discipulis, cum populo suo baptisatus quievit in pace.* De eo jam diximus supra, uti & de translatione Eduardi, de Florentiana [quæ forte melius vocaretur *Florentina*] & Regina. *Felicis. Florentianæ. Maximini. Translat. Eduardi. Baiani. Latuini. Abagari.*

MOLAN. Post *Virginis Christi*, litteris Italicis inserit: *In quarum gestis, de eo scribit Pastor ad prædictum Timotheum germanum ejus.* In fine, de Silverio, Florentiana & Antonio, ut BELINUS. De Latuino, ut GREVENUS. Tum: *Depositio sanctæ Aldegundis virginis, filiæ beati Basini regis & martyris.* Dein, minoribus literis: *Quæ in Truncinio extra Gandavum cum patre requievit. Eodem die, Idæ, cujus corpus Ide. servatur in ecclesia sancti Joannis Gandavi.* In aliis editionibus, de Latuino, ut supra. *Fontanellensi cœnobio, natale sancti Baini episcopi Baini. & confessoris. Truncinii, depositio sanctæ Aldegundis virginis, filiæ beati Basini regis & martyris.* In Silverio & Florentia, ut supra. *Die vigesima, sacrosancti martyris Methodii episcopi Methodii Pateræ*, potius *Pataræ.* Dein: *Bergis, gloriosa translatio sancti Osualdi regis & sanctæ Idaberga Osualdi. virginis.* Vide de Iduberga hac die in Actis, *Idaberga.* de Oswaldo meminit Usuardus die V Augusti. *Translat.*

XI *Kal.* *Die* 21.

APud Siciliam civitate Siracusa, natalis sanctorum martyrum Rufini & Martiæ. Civitate Cæsarea Palestinæ, sancti Eusebii episcopi & confessoris, viri excellentissimi ingenii & historiographi. Romæ, sanctæ Demetriæ virginis. Hæc cum ante impium Julia- *Rufini & Martiæ. Eusebii Cæsarien. Demetriæ.*

Julianum pro fide Christi introduceretur, in confessione spiritum emisit. In pago Madriacensi, sancti Leutfredi confessoris, qui in monumentum eximiæ sanctitatis, orationibus suis fontem produxisse fertur de terra. In Africa, sanctorum Quiriaci & Apollinaris. *Leutfredi. Quiriaci & Apollinaris.*

Sola & unica *Molani editio* undequaque pura est.

OBSERVATIO. Magna hodie codicum nostrorum discrepantia, potissimum oritur ex Eusebii Cæsariensis in Palæstina episcopi & Historiæ Ecclesiasticæ conditoris, apud aliquos omissione, apud alios diversâ, diceres scrupulosâ, expressione: de qua priusquam agamus, certiora expediemus. Martyres Siculi *Rufinus* & *Martia* in Hieronymianis & Romano parvo notati, hinc ab Adone sumpti sunt, & hujus verbis ab Usuardo & Notkero relati. Nihil de ipsis alibi reperitur: sed eos solos refert Wandelbertus tali versu: *Martyr Rufinusque undeno & Martia pollent. Demetriæ virginis*, altera est in Romano parvo annuntiatio, ex hoc ab Adone translata ornataque encomio, quod integrum à Notkero descriptum est, à Nostro non nihil contractum. Quæ ad hanc illustrem plane Sanctam spectant, ad memoriam Bibianæ 11 Decembris illustrandam, remisit Henschenius. Qui quarto loco à nobis refertur abbas *Leutfredus*, is primum ab Usuardo in sacris Fastis consignatus est, aliis antiquis plane incognitus. De Leutfredo videndus Henschenii commentarius, & vita post alios ab eo edita & illustrata. Denique *Quiriacus* & *Apollinaris*, sociis pluribus ab Hieronymo conjuncti, à Nostro ex ea classe decerpti sunt, ut aliàs sæpe factum, suis locis ostendimus. Socii in Actis suo ordine disponuntur. Atque in hisce Sanctis hac die referendis, passim concordant codices Usuardini meliores notæ. Excipe Heriniensem, qui Leutfredum hîc præterit, & Antverp-majorem, in quo omittitur annuntiatio ultima. Tornacensis Leutfredum in ultimum locum rejicit, rescisso elogio. Nunc ad rei & difficultatis cardinem progredimur. *Rufini & Martiæ. Demetriæ. Leutfredi. Quiriaci & Apoll.*

Dixi, inter codices præcipuos, solum Molanum undequaque purum esse, tum in quatuor prædictis commemorationibus, tum etiam, ut ego quidem censeo, in secunda à nobis in terminis expressa: *Civitate Cæsarea Palæstinæ* &c. quam, eadem prorsus phrasi, signant Herinensis, Tornacensis & Belinus, quorum auctoritate nitimur, confirmata ex Antverp-maximo, Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danico & aliis, ipsissima illa verba, sed tertio vel alio loco referentibus. Pratensis cum gregalibus geminis Antverp-majore & Rosweyd. re, non verbis convenit, nam codices illi ita legunt: *In Cæsarea Palestinæ, sancti Eusebii historiographi.* Antverp. & Max-Lubec. ultimo loco ponunt: *Item, sancti Eusebii episcopi & confessoris.* In solis Munerato & Greveno Eusebius omnino expunctus est, editorum, opinor, scrupulo, qui dubiam aliunde Eusebii historiographi fidem merito suspectam habentes, id sibi nimirum arrogarunt, ut Usuardi textum corrumperent: idque ita probavit Baronius, ut nullam penitus viri memoriam in hodierno Romano reliquam fecerit. Ceterum antiquissimo Hieronymi Epternacensi ecgrapho inscriptum fuisse Eusebium *historiographum*, ultro omnes admittunt, quod vero in aliis solum haberetur: *In Cæsarea, depositio sancti Eusebii episcopi*, & in nescio qua varianti lectione codicis Corbeiensis ab Acherio editi, forte recentiori manu adjectum esset, *Cæsarea Cappadociæ*, id studiose arripiens Florentinius, sufficere putavit, ad substituendum Eusebium alium, Cæsareæ in Cappadocia episcopum, adornata in eam rem Exercitatione, quam in Actis recudendam curavit Papebrochius, appositio solum *Venerabilis* titulo, utpote quem probe noverat, in nullis umquam Sanctorum tabulis locum habuisse. Laudanda sane rectissima viri utriusque intentio. At enim non solum in vetustissimo Epternacensi, sed & in aliis Hieronymi apographis, per Eusebium intelligi ipsummet historiographum, existimo esse plusquam verisimile; magisque adeo inducor ut credam, quod Florus ita aperte pronuntiet: *In Cæsarea Palæstinæ, depositio sancti Eusebii confessoris, qui Scripturis divinis studiosissimus, & bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus investigator fuit.* Quæ ferme Hieronymi verba sunt de Script. Eccl. cap. 81. Nec dubito, quin Hieronymum etiam præ oculis habuerit Usuardus, ex quo brevius suum elogium restrinxerit. Atque ex his Martyrologis, Hieronymiana proxime secutis, de horum intelligentia certius, quam ex Florentinii conjecturis statuendum, nemo cordatus diffitebitur. Neque vero animus est, *Sancti* titulum inde Eusebio historiographo vindicare, de quo consulendæ sunt Valesii & Florentinii dissertationes, nec non quæ ad Eusebium Cappadocem obiter in eam rem prosecutus est Papebrochius tomo IV Junii pag. 75; allegans recentiores pro Eusebii orthodoxia depugnantes, quibus & alii adjungi possent. Sed hos omnes frustra laborare, utcumque Eusebium magni faciam, semper existimavi, idque adeo post alios suasit Tillemontius tomo 7, à pag. 39; articulis præsertim tribus ultimis, quibus hanc controversiam accurate *De Eusebio Cæsariensi.*

accurate pertractat. Id certe extra controversiam est, totis septem & amplius seculis, fal-tem ex quo Usuardi Martyrologium in Ecclesia Occidentali ubique receptum est, Euse-bii illius, cum Sanctis reliquis memoriam in sacris Fastis celebratam, quod probat, cælestium honoribus cultum fuisse, sic ut proinde manifestissime constet, nos Usuardi textum plane germanum reddidisse; à cujus veritate, vel si vis orthodoxia, præscindimus.

AUCTARIA.

DE Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore, Antverp. & Max-Lubec. Munerato & Greveno, nihil dicendum supereſt.

Rosweyd. Præter textum, in fine adjicit: *Civitate Moguntia, sancti Albani martyris.* *Albani.*

Belin. De Quiriaco & Apollinare addit: *Virorum miræ sanctitatis.* De Leutfredo: *In pago Evroicensi*, expuncto elogio.

Pulsan. *In Africa, natalis sanctorum martyrum Saturnini, Albini, Quiriaci, Apollinaris cum aliis quinque. Et in Oriente, natalis sanctæ Januariæ & Primi.* De his vide Acta. *In Cæsarea, depositio sancti Hensebii episcopi.* *Januariæ & Primi.*

Lovanien. Loco penultimo inserit: *Apud Maguntiam, sancti Albani presbyteri & martyris, qui cum veritatem fidei Gothis & Arrianis apud dictum locum prædicaret, illi arripientes eum & foras civitatem educentes, caput ejus ictu gladii absciderunt.* Sequitur: *Quiriaci* &c. pure. *Albani.*

Antverp-max. Ultraject. Leyden. Alberg. Danic. & Edit. Ultraj-Belg. totum textum consequenter decurrunt, nisi quod de Demetria addant, *sororis S. Iulianæ & filiæ Fausti martyris:* & Eusebium, ut jam diximus, ex secundo in tertium locum rejecerint: demum de Albano, præter ea, quæ Lovan. habet, in fine subdant: *Quod Christi Martyr arripiens, manibus propriis deportavit ad locum ubi nunc corpus ejus cum capite requiescit.* Notabis etiam nomen *Rusini*, mutatum in *Rufinæ.* *De Albano.*

Centulen. In prima annuntiatione purus, pergit: *Romæ, sanctæ Demetriæ virginis, quæ fuit beati Fausti filia. In pago Madriadiensi, sancti Leutfredi abbatis. In Africa, sanctorum Quiriaci & Apollinaris. Cæsarea Palestinæ, sancti Eusebii episcopi, historiographi eruditissimi, atque eloquentissimi viri.* Vide Observationem. *Textus contractus. Quiriaci &c.*

Bruxellen. Incipit: *Apud Maguntiam, Albani.....* ut Antverp-max. &c. Sequitur de Syracusanis pure. Tum: *In Africa, sanctorum martyrum Quiriaci, Apollinaris, Saturnini, Albini, Bellici, Spei, Crispini & Primi.* Vide Acta.

De Demetr. *Romæ, sanctæ Demetriæ virginis, sororis sanctæ Julianæ.* [Bibianæ.] *Quæ fuerunt filiæ beati Fausti martyris. Hæc cum apud impium Julianum apostatam pro fide Christi occidenda introduceretur, in confessione Domini emisit spiritum.* In Eusebio & Leutfredo satis purus, in fine addit: *Item martini episcopi.* Tungrensis. *Martini.*

Hagenoyen. In prima annuntiatione purus, de Eusebio subjicit: *Qui tantum dilexit studium, ut nil à Constantino magno petere vellet, nisi tantum, ut gesta Sanctorum sibi mitteret, in quibus suum ingenium ad multorum utilitatem exercere valeret.* Sequitur de Demetria, Quiriaco, Apollinare, ac Leutfredo satis pure. In fine, de Albano Moguntino, paulo prolixius quam supra retulerimus. *De Eusebio.*

Aquicinct. De Eusebio, tertio loco, ut Pratensis, nisi quod addat, *viri doctissimi.* Atque in fine: *Et Eusebii.* Sed velim scire cujus.

Ambianen. De Eusebio, sic habet: *Eodem die, natalis sancti Eusebii Cæsariensis episcopi, fide & doctrina clarissimi viri.* Vide Observationem.

Matric-Cartus-Ultraj. *Theognesti epi-scopi & martyris cum sociis.* Idem verosimiliter est, qui cum Albano & Urso colitur, ut latius infra. *Martini Tungrensis. Eusebii episcopi Cæsa-rienſis. Laufredi abbatis, eximiæ sanctitatis. Al-bani martyris. Demetriæ virginis & martyris.* Theogn. Mart. Albani.

Bigotian. sub nota D. 9. *In pago Ebroicensi, sancti Leutfredi abbatis.*

Reg. Suec. signatus num. 428. *In Cæsarea Palestinæ, depositio sancti Eusebii episcopi & confessoris.* Varia phrasis, eadem res.

In Vatican. num. 5949. Deest, *Leufredi, Quriaci & Apollinaris.* Sæpe hic cod. deficit.

Altemps. *Buturicas, sancti Radulphi* [Rodulfi] *episcopi & confessoris. In Britannia minori, sancti Mevendi* [Mavenni] *confessoris. In civitate Cestrensi, sanctæ Walburgæ virginis.* Colitur xxv Februarii & 1 Maii. Vide Prætermissos. Radul. Mavenn. Walb.

Florentin. *In Africa, sanctorum martyrum Quiriaci, Apollinaris, Saturnini, Albini, Bellicii, Crispini, Perfei & Primi. In Oriente, sanctorum Primi & Januariæ.* Adde Africanis. *Item, sanctorum Hierperidi, Saturninæ, Sergiæ, Hieriæ, Saturnini & Quiriaci.* Vide hæc in Actis melius discreta. In Eusebio & Leutfredo puri sunt. Mart. Quiriaci. Bellic. Hieriæ.

Luxovien. *In pago Madriacensi, sancti Leutfredi confessoris.* Melius supra *Leutfredi.*

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia sancti Iohannis Baptistæ & Cordulæ; inventio sanctæ Constantiæ Ioan. reginæ, virginis & martyris, de societate sanctarum Cordul. undecim millium, quæ anno Domini* MCCXXVII *facta est.* Sequitur textus ferme purus. Deinde de Albano Moguntino, parum differt ab Antverp-max. &c. Tum: *Item Coloniæ Agrippinæ, in monasterio sancti Martini, commemoratio beati Elisei Eliphii martyris.* Colitur xxi Octobris, *Trevoris, sancti Martini secundi, episcopi & confessoris, Mart. qui etiam Tungrensi præfuit ecclesiæ.* Vide Acta.

Greven. *Apud Maguntiam, sancti Albani Alban. presbyteri & martyris. Hic cum Gothis & Arrianis fidei veritatem constanter prædicaret, illi post varia tormenta, extra civitatem ejectum decollaverunt. Statimque corpus truncum, caput in manus suscipiens, angelico ductu, in locum ubi nunc placide quievit, deportavit.* De Eusebio inserit: *ecclesiasticique historiographi.* De Martino Tungrensi, ut proxime dictum. *Monichæ virginis.* An ex Ursulanis? De Eliphio, ut supra. Item de Constantia ex undecim millibus, de quibus xxi Octobris. *Consecratio sancti Iacobi minoris Consecr. Apostoli.* Quid hoc sit, non divino. Mart. Monich. Jacobi.

Molan. *Eodem die, sancti Martini Tungrensis Mart. ecclesiæ episcopi & confessoris, qui convertit Hasbanos & multis claruit miraculis.* Sequuntur verba Rabani: *In Moguntia, natale sancti Albani martyris, qui sub Diocletiano imperatore, & de insula Nansia pergens, cum sancto Theonesto & Urso Mediolanum venit, indeque exiens, auxiliante* De Alban. & Sanct.

tiante Domino pervenit ad Gallias, ibique in servitio Dei manens, ad martyrium pro nomine Salvatoris promptus fuit. Postquam autem in Augusta civitate beatus Ursus martyrium accepit, Theonestus cum Albano Moguntiam pervenit: dumque ibi prædicaret verbum Dei, Albanus discipulus ejus martyrium explevit: & sepultus est ibi juxta prædictam civitatem. In editionibus posterioribus, ita habet: *Eodem die, sancti Martini Tungrensis ecclesiæ* &c. *In Moguntia, natale sancti Albani martyris. Die vigesima secunda, sacrosancti martyris Juliani, Tarsi.* Mirum non haberi *Juliani vigesima prima.* Verum neutro ex his diebus colitur, sed XVI Martii, ut est in Prætermissis. Notabis etiam in hisce editionibus Eusebium loco suo exclusum, quasi in appendicem rejectum post ipsa Auctaria. Imo in exemplo nostro anni MDLXXXIII, quod fuit collegii Duaceni, à P. Joanne Gravio, qui notas marginales manuscriptas hinc inde addidit, & annuntiatio ipsa & annotatio, qua parte Eusebium historiographum spectant, plane inductæ sunt.

X *Kal.* *Die* 22.

IN Britannia, sancti Albani martyris, qui tempore Diocletiani in Verolamio civitate, post verbera & tormenta acerba, capite plexus est. Passus est cum illo etiam unus de militibus, eo quod eum ferire jussus, noluerit. Apud Nolam Campaniæ, natalis beati Paulini episcopi & confessoris, cujus meminit sanctus Gregorius in libro Dialogorum. Claruit autem non solum eruditione & copiosa vitæ sanctitate, sed etiam potentia adversus dæmones. Ipso die, depositio sancti Niceæ, Romatianæ civitatis episcopi. *Albani.* *Paulini.* *Niceæ.*

Sumitur ex *Praten. Herimien. Tornacen. Antverp-majore, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Britania*, scriptoris mendum est in Pratensi. Sed longè majus in Tornacensi omissio horum verborum, *in Verolamio civitate.* Eam urbem varie efferunt codices. Herinensis *Verola*; Antverp-major, *Verolamino*; Munerat. *Verolanno*; Greven. *Verolanio.* Excisa subinde est, ibique exstructum celebre S. Albani monasterium; de quo vide in Actis. Greven & Molan. voces aliquas transponunt; *verbera acerba & tormenta*, pro, *verbera & tormenta acerba.* Et postremus pro *noluerit*, ponit, *noluit.* Sic Tornacen. pro eo quod in textu est, legit *cujus sanctus meminit Gregorius.* Deinde omittit *autem*, post *claruit.* Scripsi *adversus dæmones* cum Herinien. & Molan. in quibus est diphthongus, item cum Antverp-maj. & Greven. qui diphthongis carent. Pratens. habet *adversum demonem*, Munerat *adversum demones. Romacianæ* & *Romatione*, scriptoria sphalmata censeri debent.

OBSERVATIO. Anglorum *Stephanum*, ut ipsi vocant, seu Protomartyrem *Albanum* certatim memorant Martyrologi antiqui ad unum omnes. Cur autem in Hieronymiano Lucensi & Adone *Albinus* nuncupetur, suspicari licet, mutationem illam in ipsismet saltem Adonis codicibus, per Colonienses subinde procuratam, ne, ut Surius narrat, *Albanus Colonienses* cum *Moguntino* confunderetur. Sed hæc paulo accuratius apud Henschenium de sancto Albino Colonienſi differentem, expensa invenies à pag. 172. Vere an falsò hæc dicantur, nihil magnopere nostra interest, dum apud reliquos omnes martyr Britannicus constanter appellatur *Albanus.* Sociorum numerum non plane uniformiter exprimunt Hieronymiana, nec qui Bedam interpolarunt, citati ab Henschenio codices. *Albani martyris* simpliciter meminit Romanum parvum; Beda gentis suæ gloriæ, insigne aptavit encomium à Rabano & Adone transcriptum, atque ab hoc duabus auctum lineis, quas cum reliquis transumpsit Notkerus. Usuardus, semper parcior, ea solum, sed verbotenus decerpsit, quæ textus noster exhibet. Atque hæc fori nostri sunt. Bedæ aliorumque de Albano narrationes cum Analectis ad eum spectantibus, curiosè illustravit & digessit Henschenius, quæ brevius Gallice contexta sunt à Tillemontio tomo 4 à pag. 508. *Albani*

De *Paulino*, clare pronuntiant Hieronymiana: *In civitate Nola, Paulini episcopi & confessoris.* Paulo brevior est auctor Romani parvi. Silet Beda: at Florus elogium composuit, solam ferme in pauperes charitatem extollens. Ado historiam tangit de Paulini in Africa servitute, pro viduæ filio glorioſe tolerata. Rabanus solum addidit, *de quo Gregorius in libro Dialogorum narrat.* Et ita ferme Noster primâ elogii sui parte, cujus partem alteram, *claruit autem* &c. ex Adone ad verbum desumpsit, reliquâ historiâ silentio præteritâ, forte quod ejus veritatem suspectam habuerit. Certe, eam Floro notam non fuisse, ex toto ejus contextu abunde colligitur. Tu videsis quæ de ea re *Paulini.*

totaque Paulini vita accurate disputavit Papebrochius, ad alium Paulinum Nolanum, ordine tertium, referens, quæ primo & celeberrimo tribuisse videtur Gregorius. Eruditos omnes Paulinianæ vitæ illustratores mirè torsit Wandalica ea Paulini captivitas, adeo ut nonnulli cum Pagio ad annum CCCCXXXI à num 54, tantum non fabulosam existiment. Pluris nobis est magni Gregorii auctoritas, assignatâ à Papebrochio ratione non incongrue salvanda: à qua non longe abfuit, nec tantopere abhorrere visus est editor Paulini operum D. Le Brun dissertatione 7 pag. 141 num. 4. Tillemontius, multis ultro citroque expensis, rem indecisam relinquit tomo 14 à pag. 733, postquam Paulini vitam fusè adornavit eodem tomo à pag. 1, ad 146. Nobis interim salvi sunt Usuardi apices omnes, satis circumspecte expressi. Ambos textus nostri Sanctos, quibus prima & secunda annuntiatio constat, sic eleganter cecinit Wandelbertus:

Albanus decimo defendit laude Britannos,
Paulinusque Nolam meritis & nomine lustrat.

Ultima annuntiatio nonnullis difficultatibus, quæ in Actis explanantur, obnoxia est, præsertim circa identitatem *Nicetæ* unius, quem Baronius in duos distraxisse videtur. De cetero ex Hieronymianis etiam proficiscitur, mutato nomine *Nicet* in *Nicea*, non *Nicetii*, ut posuit Notkerus. Noster plane immutatum reliquit quod in Adone repererat: unde patet totum ferme textum nostrum ex eo hîc etiam profluxisse, qui de cetero pure & simpliciter Usuardinus est.

Niceæ.

AUCTARIA.

Juliani &c. ROSWEYD. Penultimo loco inserit: *Item Antiochiæ, Juliani & aliorum* DCCCXV. Vide Acta.

PULSANEN. Incipit: *Natalis beati Paulini Nolani episcopi & confessoris. In Britannia, sancti Albini martyris. Qui tempore Dioclesiani* &c. usque ad, *capite plexus est. Sed illo in terra cadente, oculi ejus, qui eum percussit, pariter ceciderunt. Item sancti Jacobi Alphei Apostoli.* Vide 1 Maii. *Ipso die, sancti Nyceæ episcopi.*

Jacobi Alphæi. Ap.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Omittunt alteram partem elogii Pauliniani. In fine autem: *Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath, passio Martyrum decem millium.* Quid in MAX-LUBEC. significent hæc quæ subduntur: *Regre numero* DCLX, fateor me nescire.

Martyrum 10000

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVAN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Primo loco de sancto Paulino, demptis etiam verbis, incipiendo *clarust* &c. Tum de Albano, quem *Albinum* vocant, pure. Tertio loco: *Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath, sanctorum Martyrum decem millium.* In fine de Nicea pure.

ULTRAJECTIN. Jam dictis similis, addit de decem millibus: *Qui omnes cum duce suo Achacio sub Antonino principe crucifixi, oratione ad Dominum fusa, pro eorum passionem devote celebrantibus, ipsaque divino responso desuper misso exaudita* (quæ suppositionis nota est) *ad cælestia*, [alii, *calica*] *regna migraverunt.*

cum elogio.

ALBERG. & DANIC. Vix ab ULTRAJ. differunt, sed in fine omittunt, *Niceæ* Romatiani &c.

CENTULEN. *In Britannia, sancti Albani martyris. Apud Nolam Campaniæ, sancti Paulini episcopi & confessoris, qui Christi Domini vestigia exequutus, semetipsum pro filio viduæ in servitutem tradidit, & Domino sibi cooperante, ad libertatem multos reduxit. Ipso die, beati Niceæ Romatianæ civitatis episcopi.*

De Paulino.

BRUXELLEN. Incipit de decem millibus, omissa dumtaxat oratione fusa &c. quam dixi esse fabulositatis notam. Sequitur: *Jerosolymis, natale sanctorum martyrum* CCCCLXXX. Lege MCCCCLXXX, & vide quæ de iis dicuntur in Actis. *Ipso die, natale Martyrum* DCCCCLXXXIX.

Martt. 480.

Martt. 989.

Vide etiam Acta. *In Britanniis, natale sancti Albini &c.* cum elogio ferme ex Beda descripto, quod habes in Actis. De Paulino, verbis textus adjicit: *Sed præcipue ex eo, quod dum pro captivo filio viduæ, se in servitutem barbari subjecit, omnes captivos suæ urbis libere recepit. Et depositio beati Niceæ* &c. *Item Jacobi Alphei Apostoli & Jerosolymorum episcopi.* Quomodo ista componi possint, vide 1 Maii.

HAGENOYEN. In Albano, ipsi etiam *Albino*, purus, historiam captivitatis Paulinianæ amplificat, ac deinde longam aliam historiam texit de decem millibus in monte Ararath, ex Actis fabulosis, quæ hic referri non meretur. Deest autem annuntiatio ultima.

VICTORIN. & REG. SUEC. sub nota num. 130. In fine: *Item, sanctæ Consortiæ virginis. Item sancti Jacobi Apostoli, fratris Joannis, qui sub Herodis jussu decollatus est.* Colitur XXV Julii. *Item sanctorum Martyrum* MDCCCVII, *qui depositi sunt in baptisterio, quorum nomina Deus habet in libro viventium.* An ii socii S. Albani?

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Walfridi, Martyris in Frisia.* Colitur III Decembris. *Paulini Nolensis episcopi & confessoris. Decem millium Martyrum, qui passi sunt sub Adriano & Anthonio imperatoribus.*

REG. SUEC. num. 428. *Ipso die, natalis decem millium Martyrum uno die coronatorum.*

UGHELLIAN. In fine: *Apud Alexandriam in monte qui vocatur Ararath, passio Martyrum decem millium.* Vide quæ diximus ad HAGENOYEN.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Acacii cum sociis suis. Nempe novem millibus nongentis nonaginta novem.* Agitur de iisdem in monte Ararath.

FLORENTIN. *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Ganthalicæ, Juliani & Grapti martyris. Item sanctorum martyrum Ruphi & Albini cum aliis numero nongentis nonaginta novem.* Vide in Actis hæc omnia distinctius.

LUGDUNEN. S. Stephani. *In territorio Aquensi, sanctæ Consortiæ virginis.* Vide cod. sequentem.

CAUDIAGENIS Prioratus. *In territorio Aquensi, natale sanctæ Consortiæ virginis, filiæ Eucherii Lugdunensis civitatis episcopi.* Pluries recurrit.

REMENS.

REMENS. SS. Timothei & Apoll. *In pago Odomince, super fluvium Matronam, vico qui vocatur Duromannis, depositio sanctæ Novicæ virginis.* Nihil de ea in Prætermissis aut alibi reperi; an male aliqua expressa sint, nescio. *Novicæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu modice immutata est. In fine: *Monasterio Cluniaco, sanctæ Consortiæ virginis. Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath* &c. cum aliquo Actorum compendio. Vide potius Acta ipsa, vel GREVEN. *Consortiæ.*

BELIN. Tertio loco: *Apud Alexandriam* &c. *x mill. crucifixorum. Eodem die, sanctæ Consortiæ virginis.* Tum de *Nicea*, quem in altera editione *Focam* vocat, pure. Et ibi: *Item sancti Jacobi Alphei Apostoli.* *M. 10000. Consortiæ. Jac. Alphæi.*

GREVEN. Longiorem historiam texit de Crucifixis. *Apud Alexandriam in monte Ararath, sanctorum decem millium Martyrum. Qui omnes cum duce suo Agatio, sub Adriano & Antonino imperatoribus, exemplo Christi torti, atque in singulis crucibus suspensi sunt. Cumque orationem fudissent pro devote passionem suam celebrantibus, animas cælo reddiderunt. Apparuerunt vero ibi signa illa, quæ tempore passionis Christi visa fuerant. Nam terræ motus factus est magnus, petræ scissæ sunt, sol obscuratus est. Erant autem nobiliores inter eos Hermolaus episcopus, Alexander, Marcus, Eliadis, Diaconarius & Theodolus. Item Alexandriæ, sancti Rufini martyris. Juliani & aliorum multorum. In Frisia juxta Groninghen, translatio Waltfridi martyris, Therasiæ uxoris ejus, & filii ejus.* Diximus coli III Decembris. *Galgani confessoris.* Remittitur etiam ad dictam diem. *Monasterio Cluniaco, sanctæ Consortiæ virginis*, de qua superius. *De 10000 Martyrum. Rufini. Juliani &c. Translat. Waltfridi. Galgani.*

MOLAN. *Apud Alexandriam* &c. ut BELINUS. Item de Consortia. Tum: *Sanctæ Ortrudis virginis.* Dein charactere minori: *Cujus corpus quiescit in monasterio Sithiu, in oppido sancti Audomari.* De Walfrido &c. habet verba GREVENI. *Item beatæ memoriæ Joannis Phiscери, episcopi Rossensis & martyris, qui postquam multis annis vitæ sanctimonia ac assiduitate docendi, voce simul & scriptis, mira quoque liberalitate in egenos, & benignitate in studiosos, verum egisset episcopum, propter adulterii detestationem, diutissimo carceri mancipatur: & tandem propter unitatem fidei & Ecclesiæ, quam tuebatur, cervice securim excipiens ad cælestia regna emigrat* X *Kal. Iulii* MDXXXV. *Quo eum ante aliquot dies Thomas Morus præcesserat, eadem martyrii corona refulgens.* Editiones aliæ litteris Italicis textui inserunt, quod Ado Bedæ adjecit; *Quo tempore* &c. In fine: *In pago Hainnocensi, super fluvium Hagnam, depositio sancti Domitiani confessoris. Qui beato Landelino in peregrinatione sua comes individuus existens, & ab eodem in loco eodem eremita constitutus, multis clarus virtutibus, migravit ad Christum, & modo cum suo magistro, felix requiescit Crispinio.* De eo actum XV Junii. De Crucifixis, ut supra. *Eodem die, sanctæ Consortiæ virginis, in Cluniaco cœnobio. In monasterio Sithiu, sanctæ Ortrudis virginis. Die vigesima secunda, sancti hieromartyris Eusebii, episcopi Mosatensium*, lege *Samosatensium*. Sequitur typis minoribus de Vualtfrido, ut supra. De Joanne Phiscero, ut ipse scribit, paulo brevius; sed sensu eodem. *Ortrudis. De Joanne Fischero & Thoma Moro. Domitiani. Consortiæ. Eusebii. Samosatcn.*

IX *Kal.* *Die* 23.

VIgilia sancti Joannis Baptistæ. Eodem die, sancti Joannis presbiteri, quem impius Julianus, inauditum, via Salaria veteri, ante simulachrum Solis decollari præcepit. In Tusciæ civitate Utrina, sancti Felicis presbiteri, cujus os tamdiu jussit Turcius præfectus lapide contundi, donec emitteret spiritum. In Britannia, natalis sanctæ Ediltrudis virginis, cujus corpus, cum undecim annis esset sepultum, incorruptum inventum est. *Vig. S. J. B. Joannis. Felicis. Ediltrudis*

Sic habent *Praten. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt codices mediæ notæ, *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.* & *Edit. Ultraj-Belg.*

VARIA LECTIO. In Greven. & Molan. ante *Julianus*, deest epitheton *impius*. Rosweyd, pro *inauditum*, male posuit oppositum, *auditum*. *Simulachrum* scribunt plerique & probatiores codices, adeoque & in textu relictum. *Decolari*, in Antverp-majore, patens descriptoris sphalma est. *Utrina* legunt codices prope omnes, aliqui *Utina*, utrumque male. Proxime ad verum nomen accessit Rosweyd. qui habet *Sutria*. Melius scriptum esset *Sutrina*, sed codicibus inhærendum. Belini prima editio, posuit *sancti Felicis primi*, sed hoc in editione altera recte correctum est. Præfecti nomen varie effertur: *Turtius* in Pratensi; in Antverp-maj *Trucius*; in Greven & Molan. *Turgius*. Scripsimus cum reliquis, & recte *Turcius*. Pro *emitteret*, legitur in Ultraject. *emisit*. De *Britania* & *Britannis*, diximus alibi. Major est difficultas in efformando sanctæ ipsius reginæ & Virginis nomine. Antverp-maj. vocat *Edeldride*. Antverp. Max-Lubec. & inferiores *Edeltrudis*. Rosweyd. *Ediltrudæ*. Belin. *Getrudis*. In Actis *Ethelreda*, *Etheldreda* & *Ætheldritha*. Nos cum Pratensi, Munerato, Greveno & Molano *Ediltrudis*; & cum iisdem codicibus solum *Virginis* titulum adjicimus, quamvis plerique alii ex Beda & Adone addant *& Reginæ*. Antverp-maj. Belin. Antverp. Max-Lubec. &c. pro *undecim*, ponunt *decem*. Et Belin. omisit *cum ..... esset*. Rosweyd. legit, *est inventum*.

Vig. S.I.B. OBSERVATIO. Præcursoris Domini *Vigiliam* in antiquis Martyrologiis satis raro expressam, primus annuntiat Beda, sed postquam *Ediltrudis* elogium retulit. Eum verbis & modo sequitur Rabanus. Ast Ado inde textus initium facit. Romanum parvum unicam hodie commemorationem ponit : *Sancti Joannis presbyteri, via Salaria vetere sepulti.* Paucula addidit Martyrologus Viennensis, breve elogium texens, à Notkero de more translatum, sed à Nostro ea parte mutilum, qua *ejus corpus à beato Concordio presbytero collectum & sepultum juxta Concilia Martyrum* dicitur, ut iterum ex Molano in Auctariis indicabitur. Hic verbo notabimus, interiisse Acta, quæ Ado videre debuit, ut inde elogium suum extraheret. Corrigendum autem, quod commentarii sui principio male supponit Papebrochius, quasi Usuardus Adonis Martyrologium non descripsisset, contrà quam in præfatione nostra & toto hoc opere fuse ostenderimus. Accuratiora sunt, quæ de Joannis reliquiis, ac præsertim de ejus capite ibidem disputantur. Cetera, quæ textus noster continet, ex præfato Adone accepta sunt omnia : uti de sancta *Ediltrude*, quæ hîc post *Felicem* refertur, de quo Martyrologorum antiquorum nullus præter Usuardum meminit, & quidem male notatâ palæstrâ, cum pro civitate *Sutrina*, scripserit *Utrina*, ut supra abunde indicatum est. Putat Papebrochius, Acta *Felicis* illius martyris sincera, & quæ judicialia ferme censeri possint, quæque cum Actis sanctæ *Mustiolæ* conjuncta & connexa sunt, Usuardo præluxisse. Ego prima fronte prope dubitaveram, utrum ea annuntiatio vere Usuardo esset tribuenda, utpote quem scio Sanctos extraneos, hoc est extra Hispaniam vel Galliam quæsitos, rarissime commemorare, quos in Hieronymianis aut in Adone signatos non invenerit. Accedebat silentium insignium duorum codicum Herinensis & Tornacensis, in quibus de Sutrino isto martyre nulla omnino fit mentio. Verum tam uniformi codicum aliorum consonantiæ cedendum fuit ; idque eò pronius, quod Papebrochii conjecturam veram, ni fallor, deprehenderim. Nimirum necesse est, Acta Felicis & Mustiolæ alicunde nactus sit Usuardus, ex quibus & illum hac die & illam III Julii refert, aliis Martyrologis ignotos, atque à citatis codicibus Herinienſi & Tornacensi præteritos. Tu vide Acta ipsa, gravia sane & fide digna, tametsi modica forte correctione egeant. Laudat ipsa Tillemontius tomo 4 à pag. 351 ; nec critici alii multum habent quod carpant. Plura in Actis dabimus III Julii, dum de Mustiola agendum erit. Sit interim Usuardina *Felicis* annuntiatio, sicut & sequens de *Ediltrude*, quæ ex Beda in Adonem, inde in textum nostrum transiit, hoc solo ferme discrimine, quod *Reginæ* titulum Noster omiserit, quem servat Notkerus, male legens *annis decem*, pro *undecim*, in quo sequaces habet codices omnes sequioris notæ, quibus id vitii inesse, supra observavimus. Atque ita Usuardum damus genuinum & integrum. *Ediltrudis* vel *Etheldreda* vita satis prolixa à Papebrochio illustrata est, & cetera ad eam spectantia in commentario explicata. Superest Wandelberti de ea versus :

Joannis. *Felicis.* *Ediltrudis.*

Anglorum nono Ediltrud de germine fulget.

AUCTARIA.

HERINIENSIS & TORNACENSIS. In quo deficiant, jam supra diximus.

PULSANEN. Sic loquitur : *Vigilia beatissimi Johannis Baptistæ. In Britannia, sanctæ Gediltrude virginis & reginæ. Cujus corpus cum undecim* &c., pure. *In civitate Nycomedia, sanctorum Avitici, Agapitonis, Aristionis, Emeriti, Aleti, cum aliis numero septuaginta novem.* Hæc rursus ex Hieronym. Sed ab aliis aliter exprimuntur ea nomina, de quibus vide Acta. *Avitici & sociorum.*

CENTULEN. *Vigilia sancti Joannis Baptistæ. Romæ, sancti Joannis presbyteri & martyris, tempore Apostatæ Juliani. In Britannia, sanctæ Eadtrudis virginis & reginæ, cujus corpus cum undecim annis esset sepultum, incorruptum inventum est.*

BRUXELLEN. Pro *Utrina*, pejus scribit *Urina*. Vide quæ supra diximus. Tum : *Nicomediæ, sanctorum martyrum Avitici, Capitatonis, Abricionis, cum aliis octoginta duobus.* De his vide Acta. *De Ediltr.* *In Britannia, depositio sanctæ Ediltrudis virginis & Anglorum reginæ. Quæ tribus viris nupta, illis ad Deum præmissis, virgo permansit ; cujusque corpus, post undecim sepulturæ annos, incorruptum inventum est. Item depositio beatæ Mariæ de Oegnies in Brabancia, cujus legendam magister Jacobus de Vitriaco, postea Cardinalis, descripsit.*

HAGENOYEN. Hac die tertio loco ingerit, quem præcedenti prætermiserat : *Ipso die, depositio sancti Nyceæ, Romatianæ civitatis episcopi.* Nota. Sequitur de *Felice*, pure. Tum : *Eodem die Lugduni, sanctæ Consortiæ virginis.* Quæ etiam Cant. spectat ad diem præcedentem. De Ediltrude, habet, ut codices ANTVERP-MAX. &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia Joannis presbyteri & martyris.* In ipso codice vigilia cum sequenti annuntiatione conjungitur, ut fere dubites, an ad Joannem presbyterum non sit referenda. Verum aliunde patet, agi de Baptista. *Ediltrudis virginis & reginæ, in Britannia. Hæc post undecim annos sepulturæ, incorrupta inventur. Aviti abbatis, admiranda sanctitatis.* Est hodie *Avitus* martyr Nicomediæ. An hic sit qui colitur XVII Junii, nescio. Britol.

CAMBERIEN. S. Mariæ Conventualium. *Eodem die, sancti Boniti episcopi & confessoris.* Nec Bonif. de hoc quidquam in Prætermissis reperio.

FLO-

Florentin. *Nicomediæ, sanctorum martyrum* Avitici &c. *Avitici cum aliis* LXXIII. Vide supra, & in Actis.

Editio Lubeco-Col. In textu satis pura, Martyres Alexandr. in fine superaddit: *Apud Alexandriam, passio plurimorum martyrum, quorum multi obtruncatis auribus atque naribus, atque manibus, ceterorumque membrorum summitatibus amputatis, feliciter obierunt.* Nulla de hisce in Prætermissis memoria. An forte supersunt ex majori numero?

Greven. *Apud Alexandriam, passio martyrum plurimorum* &c. ut supra, excepta ultima voce, quæ hic est *occubuerunt. Nicomediæ, passio sanctarum virginum* Pistis & Helpes Pistis &c. *matrisque earum Agape, Aviti, Capitonis & aliorum* LXXVIII. Hic disparata conjungit Grevenus, ut non semel alibi. De Virginibus ex Notkero acceptis, vide Prætermissos; de Nicomediensibus abunde dictum est. *Hidulphi episcopi & confessoris.* Si de Hidulphi. Trevirensi agitur, colitur is XI Julii. *In dioceſi* Mariæ Ogniac. *Leodiensi, sanctæ memoriæ Mariæ de Oegnies, cujus vitam sanctissimam vir Deo dignus Jacobus de Vitriaco episcopus Tusculanus Cardinalis scripsit. Ezechiæ & Josiæ regum Juda, secundum catalogum* Ezechiæ &c. Translat. Anthimi. *Sanctorum. Translatio sancti Anthimi episcopi & martyris.* Vide de his Prætermissos.

Molan. De Joanne litteris Italicis in textu ex Adone addit: *Ejusque corpus à beato Concordio presbytero collectum & sepultum est juxta Concilia martyrum.* Ni fallor, ubi multi martyres sepulti sunt. Vide Papebrochii commentarium, ubi inter *Concilia martyrum* & *Cœmeteria* discrimen assignatur pag. 482. In fine: *Binchii, Hydulphi* Hidulphi. *ducis Lotaringiæ.* Tum, minoribus typis: *Febro-* Febroniæ. *niæ virginis & martyris, persecutione Diocletiani imperatoris.* Vide XXV Junii. *In diœcesi Leodiensi, sanctæ memoriæ Mariæ de Oegnies, cujus vitam* M. Ogniac. *sanctissimam vir Deo dignus* &c., ut Greven. Editiones posteriores idem habent in textu. In fine autem: *Laubiis, Hidulphi ducis & confessoris. Die vigesima tertia, sanctæ martyris Agrippinæ.* Dein Agrippinæ. typis aliis: *Ogniaci, transitus beatæ Mariæ, ibidem reclusæ. Cameraci obiit anno millesimo septuagesimo sexto, in monasterio sancti sepulcri, Domi-* Lietberti. *nus Lietbertus episcopus Cameracensis.*

VIII. *Kal.* *Die* 24.

Nativitas beati Joannis Baptistæ & præcursoris Domini. In territorio Parisiacensi, vico Cristoilo, passio sanctorum Agoadi & Gliberti, cum aliis innumeris promiscui sexus. Augusto- Ioan. Bapt. Agoardi & Agliberti. Simplicii. duno, depositio Simplicii episcopi.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Antverp-maj. & Belino, deest particula *et* inter *Baptistæ* & *præcursoris*, quæ quidem omitti posset, sed ex aliorum constanti lectione servanda est. *In territorio Parisiensi*, scribunt Pratens. Munerat. & Belin. Sed melius alii, ut in textu. Munerat. omisit *vico*. Jam summa est varietas in nomine loci & duorum Martyrum. Locus imprimis in Antverp-majore effertur *Cristolico*, in Greven. *Ristoilo*; ab aliis *Christoilo*; à Munerat. & Belin. *Cristolio*. Recte & ita omnino scribendum puto. At probatissimi codices Pratens. Herinien. Tornacen. & Molan., mutatis elementis, legunt *Cristoilo*, & sic in textu reliquimus. Rursus, nomina Martyrum probabilissime sunt, *Agoardus* & *Aglibertus* vel *Agilbertus*, ut habet Molan. & Munerat. Ast in Antverp-majore & Greven. legitur *Agoadi* & *Gilberti*. In Belino *Agovardi*; in aliis *Agaodi*; in Tornacensi *Agoaldi*. Præfero modum Pratens. & Herinien., ubi *Agoadi* & *Gliberti*; Tu, quod præplacet, seligas licet. Par ferme lusus in *Augustoduno*, ut cum Antverp-maj. Munerat. & Belin. posuimus: pro quo in Praten. *Augustiduno*; in Tornacen. *Augustiduni*, in Herinien. Greven. & Molan. *Augustuduni*. Optime, ni fallor, in textu.

OBSERVATIO. Hodiernus Adonis textus in Martyrologio paucis hisce circumscribitur: *Nativitas Præcursoris Domini*; quemadmodum etiam legunt Beda, Ro- Ioan. Bapt. manum parvum & Rabanus. Longior est Adonis oratio inter festivitates Apostolorum. Sed hoc certissimum videtur, ubique indicari *Nativitatem secundum carnem*; nempe peculiari Prodromi prærogativa, ab omni ævo in Ecclesia celebratam; quod nulli hominum præterquam Servatori & Præcursori ejus contigisse, apud Florentinium ex Ambrosio à Petro de Natalibus eductum, asseritur. Nimirum cum Deiparæ Nativitas necdum peculiari cultu esset consecrata; de cujus festi institutione hic disputandi non est locus. Porro Nativitatem Joannis etiam aperte denotat Wandelberti versiculus:

Octavo natus colitur Baptista Joannes.

Apographa Hieronymiana Nativitatem aliam, seu natalem diem, aut, si ita vis, corporis cum capite depositionem, indicare videntur, dum sic legunt: *In provincia Palestina, civitate Sebastia, natalis sancti Johannis Baptistæ.* Quæ eadem ipsa repetuntur XXIX Augusti, quando ab aliis & universa modo Ecclesia *Decollatio* ejus recolitur, ut ibi ex Beda, Romano parvo, Adone & Nostro opportunius erit dicendum. Si cui de celebratissima

bratissima nascentis Christi Prodromi festivitate, imo collectis quodammodo festivitatibus plura inquirere lubeat, habebit hodie in Actis, quo plane satietur. Interim quod ad textum nostrum proxime attinet, patet, Usuardum supra ductores suos solum *Joannis Baptistæ* nomen inseruisse. Prolixius est Notkeri encomium, multa alia complectens circa locum nativitatis, mortis &c. Sed ista & hujusmodi alia ad citatam diem XXIX Augusti commodius expendi poterunt, nisi satis discussa jam sint à Papebrochio hac die toto capite 2 à pagina 698 ad 711. Hæc cursim indicanda fuerunt. Neque enim aut loci hujus aut fori nostri est plura movere, quæ inter eruditos controvertuntur. Aliquid dicere cœpimus XXIV Februarii. Florentinii exercitatio 13, à pag. 786, item altera à pag. 857, & Tillemontius tomo 1 à pag. 82 atque in notis à pag. 482, cum lucubrationibus Papebrochii à curiosis lectoribus conferri poterunt, nobisque interim fortasse nova suggeri, quæ ad dictum diem XXIX Augusti, vel etiam ad XXIV Septembris accuratius recenseamus. Quæ sequitur *Cristolienſium martyrum* commemoratio, ea soli Usuardo propria est, à nullis aliis Martyrologis aut vetustioribus aut synchronis consignata. Nomina superius varie extulimus, & plura adhuc in Actis proferuntur. De eorum antiquo cultu nemo dubitat; de ætate dubia omnia, neque enim vulgata Acta talia sunt, ut ex iis certi quidpiam erui possit. Vide Papebrochii annotationem, cui ultro eruditi Galli subscribunt. De *Simplicio* agunt apographa Hieronymiana: *In civitate Augustiduno, sancti Simplici*, quo etiam ferme modo scripsit Rabanus. Titulum *episcopi* addidere Usuardus & Notkerus, eisdem prope verbis ambo usi. Vide Herischenii commentarium & vitam ibi editam ex Gregorio Turonensi de Gloria confessorum. Supererat in laudatis Hieronymianis, *Joannis Apostoli & Euangelistæ natalis*; quem vocat Rabanus *dormitationem*, Notkerus *dormitionem*, plura ibi enarrans, quæ Noster prudentius in eam diem distulit, qua festivius memoria ejus recolitur XXVII Decembris. De cetero plana sunt, quæ in latercule nostro repræsentavimus, eaque simplicissime & verissime Usuardina.

Cristolienſ. Simplicii.

AUCTARIA.

Festi & socior. — ROSWEYD. Textui satis puro, in fine adjicit. *Romæ, Festi & Luceiæ cum aliis* XXII. Vide Acta.

PULSANEN. *Nativitas Præcursoris Domini Johannis in Jordane. In Palestina Ephesiorum, dormitio sancti Johannis Apostoli & Euangelistæ. Romæ, sanctorum Festi, Luciæ cum aliis* XXII. *In civitate Augustoduno, depositio sancti Simplicii episcopi & confessoris.* Joan. Apost. Festi &c.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Omittunt Cristolienses, & in fine adjiciunt: *Romæ, Festi, Luceiæ cum aliis viginti duobus.*

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Post *Domini*, addunt: *Cujus nativitatem, vitæ austeritatem, prædicationem, passionem sacra Euangelica pandit historia.* Tum. *Augustoduno* &c. pure. Dein: *Romæ, sancti Systi* [lege *Festi*] *& Luceiæ cum aliis* XXII. *In territorio Parisiacensi* &c. satis pure.

ULTRAJECT. LEYDEN. & EDITIO ULTRAJECT-BELG. Cum duobus proxime citatis consonant, sed penultimo loco interserunt: *In Malinis, passio sancti Rumoldi episcopi & martyris.* Quidquid sit de die martyrii, colitur 1 Julii. Rumoldi.

ALBERG. & DANIC. Postremis similes sunt, nisi quod Cristolienses prætermiserint.

CENTULEN. *Nativitas beati Johannis Baptistæ, cujus inæstimabilem sanctitatis dignitatem Salvator noster Christus Dominus proprio sermone commendat, dicens: Non surrexit inter natos mulierum major Iohanne Baptista. Augustoduno, sancti Simplicii episcopi & confessoris.* De J. Bapt.

BRUXELLEN. De Joanne Baptista, ut ANTVERP-MAX. &c. Secundo loco: *In Palestina Ephesiorum, dormitio beati Iohannis Apostoli & Euangelistæ. In territorio Parisiacensi, passio sanctorum Agoadi & Gliberti cum* &c. De Simplicio, pure. In fine: *Apud Anderlacum, elevatio sancti Guidonis confessoris.* Dies natalis est XII Septembris. Elevat. Guidonis.

HAGENOYEN. Post *Domini*, ita pergit: *Cujus nativitati presens erat beata Virgo Maria mater Domini, habens in utero suo filium Dei. Cujus nativitatem, vitæ austeritatem, prædicationem, officium circa Domini personam & passionem, sacra Euangelica pandit historia. Hic in matris utero* &c. ut melius in Actis deducta invenies. In secunda & tertia annuntiatione purus est. Sequitur: *Romæ, sancti Sisti & Luceiæ cum aliis viginti duobus. In Mechlinia Brabanciæ, Rumoldi episcopi & martyris.* Colitur hic 1 Julii, ut supra diximus. De Joan. Rumoldi.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. In fine: *Eodem die, sanctæ Febroniæ.* Vide die sequenti. Febron.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nativitas Ioannis Baptistæ. Rumoldi martyris in Mechlinia. Simplicii episcopi & confessoris inclyti.* Rumoldi. Simplicii.

BIGOTIAN. signatus P. 5. *Romæ, Festi, Luciæ, cum aliis viginti duobus.* Festi &c.

In VATICAN. num. 5949. Desunt Agoardus, Aglibertus & Simplicius. Adjicitur: *Apud Syriam, sanctæ Febroniæ virginis & martyris, quæ temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum, post plura genera tormentorum, capitis ad ultimam jugulationem, solenni judicis præcepto, finita est.* De Febron.

ALTEMPS. *Antisiodori, sancti Heirici monachi.* Heirici. In Actis vocatur *Ericus*, ibique vita illustrata est.

FLORENTIN. *Romæ, sanctorum martyrum Festi, Festi & Luciæ, cum aliis* XXII. Sæpius recurrunt. Festi &c.

BURDEGALEN. *In territorio Parisiacensi, vico Cristolio, passio sanctorum Agoadi & Gemberti, cum aliis innumeris promiscui sexus.* Ut in textu.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *Ambianis inventio corporis sancti Quintini martyris.* Colitur XXXI Oct., ubi etiam de hac translatione agetur. Quintini.

EDITIO LUBECO-COL. Ad *Domini* sequitur: *Aderat autem huic nativitati beata Virgo Maria, & ipsum Iohannem suis virgineis manibus de terra levavit. Cujus nativitatem* &c. Tum, de Simplicio, pure.

pure. *Romæ, sanctorum martyrum Systi & Luciæ virginis cum aliis viginti duobus.* In Cristolien-
Pectinæ & sociorum. sibus pura est. Deinde: *Pictaviæ, sanctarum Pectinæ, Matrinæ, & Columbæ virginum & martyrum.* Vide nomina melius formata in Prætermissis. *Inventio sancti Quintini martyris.* De qua supra.

Ioan Evang. GREVEN. *Depositio sancti Iohannis Euangelistæ. Romæ, sanctorum Systi & Lucciæ cum aliis*
Pectinæ &c. *multis. Pictavis, sanctarum Pectinæ, Matrinæ & Columbæ virginum & martyrum. Antisiodori, Hey-*
Erici. *ri* [Erici] *confessoris. Inventio sancti Quintini martyris.* Remittitur ad natalem, XXXI Octob.

MOLAN. De Joanne Baptista aliis litteris multa inserit, quæ melius in Actis digesta sunt.
Rumoldi. In fine: *In Mechlinia, passio sancti Rumoldi epi-*
Theodulphi cum elogio. *scopi & martyris. Laubiis, sancti Theodulphi episcopi & confessoris.* Tum typis minoribus: *Hujus corpus cum Lubias redeundo, fines Franciæ evasisset, per pagum quoque Cameracensem Valencenas perveniset, cœpit miraculorum luce clarescere. Unde illius fisci oppidani, in honore medici sui divinitus destinati, ecclesiam dedicare vovent, & sanctum Theodulphum sibi in perpetuum retinere deliberant. Tandem cum clanculo à nostris sine ullo apparatu sanctum corpus Lobias deducitur, per vim fere ab iis qui curati fuerant, ad Scaldam retentum fuit. Natale sanctorum Urbasi, Theodori & Menedemi martyrum, cum aliis septuaginta*
Urbasi & sociorum. *septem, de quibus Tripartita lib. 7, cap. 36.* Hi in posterioribus editionibus merito omissi sunt, nam coluntur v Septembris. *Eodem die, sanctæ*
Romulæ. *Romulæ virginis, de qua beatus Gregorius in homilia & Dialogor. lib. 4, cap. 15.* Remittitur
Lupicini. ad XXIII. Julii. *Item, sancti Lupicini eremitæ & confessoris, de quo beatus Gregorius Turonensis.* Hactenus prima editio. In aliis, textui solum additur, quod retulimus supra ex ANTVERPMAX. & aliis: *Cujus nativitatem, vitæ austeritatem* &c. In fine: *Antisiodori, sancti Heiri, viri*
Erici *sanctissimi. In pago Pictavensi, sanctæ Pecinnæ*
Pecinnæ. *virginis.* Quæ colitur seorsim à Macrina & Columba, die sequenti. *Hugardiæ, natalis sancti*
Oduini. *Oduini presbyteri & martyris.* Remittitur ad XXV Junii, quo die officio ecclesiastico ibi colitur.

VII *Kal.* *Die* 25.

APud Pirriberœam, sancti Sosipatris, discipuli beati Pauli Apo-*Sosipatri.*
stoli. In Alexandria, sancti Gallicani martyris: qui cum trium-*Gallicani.*
phalibus infulis sublimatus, acceptus esset Augusto Constantino & carus, per ipsius filiam, nomine Constantiam, ac Christi martyres Joannem & Paulum, ad fidem conversus est. Hujus sacræ opinionis fama postmodum in toto orbe in tantum excrevit, ut ab Oriente & Occidente venientes, viderent virum ex patricio & consule lavantem pedes pauperum, ponentem mensam, aquam manibus effundentem, languentibus sollicitè ministrantem, & cetera sanctæ servitutis officia exhibentem. Ipse vero postea cum sacrificare cogeretur sub Juliano, & contemneret, percussus gladio in corpore, Christi mar-*Luciæ & sociorum.*
tyrem fecit. Romæ, sanctæ Luciæ virginis cum aliis viginti duobus.

Puri sunt codices quatuor *Herinien. Antverp-major, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Pyrrhi Beræam* distinctis vocibus recte scribit Molanus, ut ab Henschenio explicatum est. In Greveno est *Periberocam.* Nos cum duobus aliis & reliquis ferme omnibus, ut est in textu. Inter plura Antverp-majoris sphalmata, primum est, beati *Petri* Apostoli, pro *Pauli.* Alterum, *Gallicani presbyteri,* pro *martyris.* Non multum absimile reperitur in Herinien. qui pro *Constantino*, legit *Constantio*, & pro *carus*, *clarus.* Rursus in Antverp-majore habetur, *ac Christi virginem*, ubi legendum, *ac Christi martyres.* Sic, *convertitur*, pro, *conversus est. Viderunt*, pro, *viderent.* Item, *venientem*, loco, *& Consule. Fundentem* pro *effundentem* &c. De *contempneret*, diximus supra. *Christi martyrem fecit*, scribunt codices omnes, in quorum nonnullis, ut in Herinien., superius recentiori manu adjectum, *se.* Sed Molanus supra ceteros sapere voluit, sic textum immutans, *Christi martyr efficitur.* Quo quidem syntaxis fit emendatior, sed cum jactura simplicitatis Usuardinæ. Codices habent *Luciæ*; melius scribendum esset, *Luceiæ.*

OBSERVATIO. Hodierni textus tota genesis ex Romano parvo per Adonem procedit, servato penitus annuntiationum ordine. Sic incipit Martyrologii illius compilator: *Apud Pyrriberœam, Sosipatris discipuli Pauli.* Hisce verbis nihil magnopere super-*Sosipatri.*
addidit Ado, nec Noster Adoni quidquam, satis habens ejus verba transcripsisse. Est hîc denuo ex Christi aut Apostolorum discipulis aliquis, primum ab auctore Romani parvi pro libitu, ni fallor, hoc die consignatus, & quidem confuso nomine, cum *Sopater*, non *Sosipater*, dicendus sit *Berœensis* ille, de quo hîc agitur, ut censet Henschenius in sylloge sua historico-critica; nisi forte sub utroque nomine idem veniat, quod sentire videtur Tillemon-

lemontius tomo 1 pag. 565. Siquid Henschenium fefellerit, poterit ad XII Julii in Actis restitui, dum de *Nasone*, pro *Jasone* vel *Mnasone*, eo die à Martyrologis nostris signa-
Gallicani. to, erit differendum. De *Gallicano* ex priori *SS. Joannis & Pauli* Actorum parte, longa texitur ab Adone historia, quæ in compendium, sed solito longius, contrahitur à Nostro, servatis ubique antecessoris terminis. Nitide sane, eleganter, & præter morem, prolixe, sic ut mirum in modum & Adoni & Usuardo placere debuerit tota illa de *Joanne & Paulo* historia, sub specioso *Terentiani* cujusdam nomine venditata, ac Bedæ etiam cognita, ut patebit die sequenti. Itaque vetustam esse & seculo octavo antiquiorem plane constat; veram omnino esse, nemo qui eam expenderit, pronuntiare audebit. Videatur Papebrochii commentarius, & Tillemontii nota tomo 7 à pag 719. Sed de his satis; ad laterculum nostrum revertamur. Idem in eo est fons, idem tradux, eadem omnium verba, quibus exprimitur annuntiatio ultima, atque adeo perspicua est Usuardina simplicitas, exclusa *sancti Eligii translatione*, quæ in codice Pratensi & Munerato perperam textui adscribitur. Porro quid de *Lucia* vel *Luceia* & sociis vere censendum sit,
Luceiæ & sociorum. dubitari utique potest, ex plurimum variantibus codicum Hieronymianorum & aliorum lectionibus. Et illi quidem non omnino conformes, die præcedenti, *Festi & Luciæ cum sociis viginti duobus*; hac die *Luceiæ virginis & Aceiæ virginis*, absque sociis; die sequenti *Luceiæ virginis & Diogenis*; Demum 1 Julii, *Luceiæ virginis & Auceiæ regis* cum sociis VIII vel IX, meminere: sic ut minimum quadruplicem *Luceiam*, vel *Luciam* invenias, plus justo, ni fallor, multiplicatam & magis adhuc multiplicandam, si singulorum Hieronymianorum codicum textus inter se scrupulosius conferantur. Alii in diversa abeuntes, hisce tenebris lucem non affundunt. Nec vero hujus loci est fusior ea de re disquisitio. Vide sis quæ in Actis, qua potuit verisimilitudine, statuit Papebrochius: vel Florentinium, si lubet, consule; dum nobis textus Usuardi in tuto positus est: à cujus sententia, qua parte *Luceiam* attinet, non longe recedit Wandelbertus, hisce suis versibus:

Septeno Romam Luceia exornat amore,
*Scampio, * bis denо & bino martyre læta:* * An forte *Campio*,
De quibus Aceias socio collucet honore. ut sit *pugil* vel *victrix*?

AUCTARIA.

Translat. Eligii. PRATENS. In fine subdit: *Item translatio sancti Eligii episcopi & confessoris.* Colitur 1 Decembris.

TORNACEN. De elogio Gallicani, plusquam mediam partem omisit, nam solum habet usque ad *conversus est.* In reliquo textu purus.

Translat. Radbodi. ROSWEYD. Caret annuntiatione ultima; cujus loco hæc substituuntur: *Daventriæ, translatio Radbodi episcopi & confessoris.* Natalis est,
Lebuini. XXIX Novembris *Ibidem Lebuini presbyteri.* Differtur ad XII Novembris.

MUNERAT. Deest etiam Luceia. Adjectum:
Tr. Eligii. *Eodem die, translatio corporis beati Eligii presbyteri* [episcopi] *& confessoris.*

PULSANEN. *Natalis sanctorum Gaudentii, Felicis & Agapiti.* Differuntur ad XXVI Junii.
Gaud. &c.
Amandi. *Ipso die, sancti Amandi confessoris.* Qui cum *Domnoleno* colitur in Petracoriis. *Romæ, sanctæ Luciæ virginis cum aliis* XXII.

In ANTVERP. MAX-LUBEC & UGHELLIANO. Omissa Luceia, de qua pridie se egisse putarunt.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. EDIT. UTRAJ-BELG. Totum textum retulerunt, sed post Gallicanum, inserta sunt sequentia:
Prosperi. *Item, sancti Prosperi episcopi, doctoris præcipui.* Quis hic sit Prosper, vide in Actis. *Eodem die,*
Translat. Lebuini. *translatio sancti Lebuini presbyteri & confessoris.* Colitur quidem Antverpiæ & alibi hac die, sed natalis est XII Novembris.

ALBERG. & DANIC. Conveniunt usque ad *Prosperi*, inclusive, omisso Lebuino & Luceia.

LOVANIEN. Truncat elogium Gallicani, post, *conversus est*, immediate connectens; *Ipse vero* &c. In reliquis similis est ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. In prima annuntiatione purus, sic pergit: *Ipso die, sancti Eligii Noviomensis Eligii.*
episcopi & confessoris. Alexandriæ, sancti Gallicani, inclyti atque nobilissimi ducis Romanorum, Gallicani.
qui cum esset tantæ dignitatis, ut filiam magni Constantini sibi in conjugem peteret, divina gratia præeunte, in bello Scitharum dimicans, de pagano factus est Christianus, & omnia mundi oblectamenta abjiciens, monachicam vitam elegit. Ad ultimum, Arantiano comite, gladio percussi, martyrio vitam finivit.

BRUXELLEN. Incipit: *Noviomi, translatio sancti Eligii episcopi & confessoris.* Sequitur totus textus. Deinde: *Et Natale, sanctorum martyrum Gaudentii, Felicis & Agapiti.* De qui-Gaud. &c.
bus supra. *Eodem die, sanctorum Radbodi & Radbodi.*
Adalberti. Hic hodie recte; de alio dixi supra. *Item sancti Prosperi episcopi & doctoris præcipui.*

HAGENOYEN. Post textum satis purum, subjungit: *Eodem die apud Taurinensem urbem, Maximi episcopi & confessoris.* Et in margine re-Maxim.
centiori manu: *Item, sancti Prosperi episcopi,* Prosper.
doctoris præcipui. Vide dicta superius.

AQUICINCT. Pro *viginti duobus*, habet, *viginti duabus.* Ac dein subdit. *Item, depositio* Viginti.
sancti Niceti presbyteri & confessoris. Ignotus Nicetius.
est. Quid si pro Lebuino forte irrepserit?

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio* Translat.
sancti Radbodi episcopi Trajectensis. Et sancti Radbodi.
Lebuini in Daventria. Item Adalberti confessoris. Luceriæ virginis & Anceæ (Aceiæ) martyris cum sociis suis. Gallicani martyris, qui fuit Romæ consul & patricius, conversus per Joannem & Paulum. Vide hæc distinctius in ipso textu.

ALTEMPS. *Monasterio sancti Albani, beatorum martyrum Amphibali sociorumque ejus.* De Amphibali.
iis

iis in Actis cum ipso sancto Albano XXII Junii. Cur hoc die hic referantur, ignoro.

Gaudent. &c. FLORENTIN. *Natale sanctorum martyrum Gaudentii, Felicis & Agapiti.* Vide supra. *In Thessalonica, sanctorum martyrum Bigarii, Luterani & Agregæ regis.* Vide Acta. *In Gallis, sancti Lolii episcopi & confessoris. Et translatio sancti Eligii episcopi.* Numquid non bis idem recurrit, vulgari & Latino nomine? *Item sancti Amandi episcopi & confessoris.* Vide Acta. *Romæ, natale sanctæ Luciæ virginis cum aliis* XXII.

Bigarii &c. De Eligio. Amandi.

CODEX MONTIS SANCTI. *In Geneliaco* [Gemeliaco] *natalis sancti Amandi confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Ephesum, dormitio beati Joannis Apostoli & Evangelistæ.* De qua heri. *Colonia Agrippina, translatio beati Gregorii ducis & sociorum ejus Maurorum, quæ per beatum Annonem Coloniensem archiepiscopum facta est post quingentos annos a passione ipsorum.* Coluntur XXIV Novembris. Sequitur de Sosipatro & Gallicano, pure. De Prospero, ut supra. Tum: *Romæ, via Salaria, passio sanctorum Luciæ virginis & aliorum* XII.

de Joan. Ev. Translat. Maurorum. Adelberti.

Item sancti Adelberti, levitæ ac primi diaconi Trajectensis inferioris ecclesiæ, qui fuit filius Edilbaldæ regis Deirorum, filii sancti Oswaldi regis & martyris. Hic venit de Anglia cum sancto Willibrordo & sociis ejus, & Egmundæ in Hollandia oratorium construens, post multorum paganorum conversionem, laudabilem vitæ suæ consummationem, multis miraculis clarus, feliciter quievit in Christo, sepultusque in Egmunda, usque in diem hodiernum infinitis claret miraculis. Ipso die, translatio sancti Eligii Noviomensis episcopi & confessoris. In Dacia, translatio sancti Kanuti ducis & martyris. Acta illustrata sunt VII Januarii. *In Daventria, translatio beati Lebuini presbyteri & confessoris, quæ per beatum Lutgerum, primam Monasterienſem episcopum facta est. Item Daventriæ, translatio sancti Radbodi episcopi Trajectensis inferioris. Eodem die, sancti Moloci episcopi & confessoris.* Vocatur etiam *Molonachus.*

Translat. Eligii. Et Kanuti. Et Lebuini. Et Radbodi. Moloci.

BELIN. In Sosipatro & Gallicano ferme purus, subjicit, de Maximo Taurinensi, quem postea denuo repetit. Tum: *Eodem die, in ecclesia sancti Marci Evangelistæ Venetiarum, apparitio ejusdem.* Colitur XXV Aprilis. Sequitur de Lucia, de translatione Eligii, iterum de Maximo Taurinensi. Demum: *Item, sancti Prosperi episcopi.*

de Marc. Ev. Prosperi.

GREVEN. *In Africa, Gaudentii, Felicis.* Vide supra. *Antidii episcopi Crisopolitani seu Bisuntini & martyris, a Wandalorum rege ob Christi fidem occisi. Mercurii martyris.* Vide Praetermissos. *Moloci episcopi & confessoris. Prosperi episcopi Regniensis & confessoris, doctoris præcipui, anno* CCCCLXV. De Maximo, ut supra. De Adelberto, ferme ut EDITIO LUBECO-COL. *In Suecia, Hotwidi confessoris.* Mihi notus non est. *Bodardi confessoris. Severæ virginis & martyris. Constantiæ virginis, filiæ Constantini magni imperatoris. Arthicæ & Arthemiæ virginum, filiarum sancti Gallicani martyris.* De his, Severa & Bodardo, vide in Prætermissis. *Venetiis, inventio corporis sancti Marci Evangelistæ. Apud Coloniam Agrippinam, translatio sanctorum Maurorum martyrum.* De quibus, supra. Item de Kanuto, Eligio, Radbodo & Lebuino, ut EDITIO LUBECO-COL. In fine: *Translatio sanctæ Serenæ virginis.* Forte est illa, quæ Metis colitur *Serena martyr*, XXX Januarii.

Antidii. Mercurii. Moloci. Prosperi. Hotwidi. Bodardi. Severæ. Constantiæ. Arthic. &c. De Marco. De Mauris. De Serena.

MOLAN. *Bincbii, Theodulphi archiepiscopi Remensis, qui secundus post Ursmarum rexit ecclesiam Lobiensium.* Vide Praetermissos. *In Taurino, Maximi* &c., ut supra. *Eodem die, in Basilica sancti Marci Evangelistæ Venetiis apparitio, ejusdem.* De Eligio & Prospero, ut BELINUS. *Item, in Daventria, sanctorum confessorum Lebuini & Radbodi. In Egmonda partium Hollandiæ, sancti Adelberti confessoris & levitæ; regalis stirpis Anglicanæ, discipuli sancti præsulis Willibrordi. Eodem die, natale sancti Vindiciani Cameracensis episcopi.* Colitur XI Martii. *Translatio corporis sancti Gerulphi martyris.* Natalis est XXI Septembris. De Antidio, ut GREVEN. sed aliis litteris. Hactenus editio prima. Posteriores textui addunt; *Et Acciæ regis. Laubiis, beati Theodulphi episcopi & confessoris.* De Maximo, Prospero & Adelberto, ut in priori, sed omissa regali stirpe &c. *Bisontii, sancti Antidii episcopi & martyris, qui a Wandalorum rege ob fidem Christi est occisus. In Gemeliaco, natalis sanctorum Amandi & Domnoleni confessorum. Die vigesima quinta, sanctæ hostiomartyris Febroniæ.* De Marci apparitione, de Eligii translatione, de Lebuino & Radbodo, ut supra. Tum: *Truncinii, translatio corporis sancti Gerulphi martyris. In Stabulero monasterio, translatio sancti Remacli.* Dies natalis est, III Septembris. *Eodem die, sancti Vindiciani Cameracensis episcopi.* De quo dictum est coli XI Martii. Hic proprie de ejus translatione agitur, alibi cum S. Eligii translatione conjuncta.

Theodulf. Maximi. De Marco. Lebuini. Radbodi. Adelberti. Vindiciani. Translat. Gerulfi. Aciæ. Theodulfi. Antidii. Amandi & Domnoleni. Febroniæ. Translat. Gerulfi. Et Remacli. Vindiciani.

VI *Kal.* *Die* 26.

ROmæ, natalis sanctorum Joannis & Pauli fratrum, quorum primus præpositus, secundus primicerius Constantiæ virginis filiæ Constantini fuit, qui postea sub Juliano martyrii palmam gladio cædente perceperunt. In pago Pictavensi, sancti Maxentii presbiteri & confessoris, glorioſi in miraculis. Eodem die, sanctæ Perseverandæ virginis.

Joannis & Pauli. *Maxentii.* *Persever.*

Codices sinceri sunt *Herinensis* & *Tornacensis.*

VARIA LECTIO. Vix ulla est, quæ notari mereatur. *Pictavensi* scribitur passim in codicibus & sic servandum putavimus. Primaria variatio superius indicata est XXXI Januarii, quo die à nobis positus est *Vigilius Tridentinus*, qui in Pratensi & plerisque

que aliis codicibus hoc die refertur. Male, opinor, & contra Romani parvi; Adonis, imo & ipsius Usuardi primam & autographam lectionem, quæ ex ipso codice Pratensi xxxi Januarii erasa, hoc die multo auctior intrusa est, & ex hoc vel similibus codicibus, in alios subinde traducta. Valeat hîc receptissima nostra regula, videlicet, primigeniam puritatem eò magis elucescere, quo textus brevior fuerit & simplicior. Alio præterea vitio laborat codex Pratensis, cum nonnullis aliis, de quo dicemus in Observatione.

Ioannis & Pauli. OBSERVATIO. Post *Gallicanum*, ex Actis sanctorum *Joannis & Pauli* xxv hujus prægressum, sequuntur Sancti ipsi ab omnibus antiquis Martyrologis celebrati. Eos diserte nominant Hieronymiana apographa & Romanum parvum. Beda encomio eos prædicat, quod totum, de more, in Rabano legitur. Fusior est, ex præfatis Actis, Viennensis, sed ejus & Bedæ principium belle consonat, ex alterutro à Nostro acceptum, cui mortis genus aliis expressum verbis solummodo attexuit; Notkero liberaliorem messem ex Adone congregante. Et hæc quidem antiquiorum Usuardo ejusque æqualium auctoritate nituntur. Eâ nempe, quam die præcedenti expendere cœpimus, dubiâ in multis & vacillante, quamvis in iis quæ textum nostrum hodiernum attinent, nihil reprehensione dignum occurrat. Etenim constantissima est insignium horum Martyrum & celeberrima in monumentis ecclesiasticis memoria, non solum in citatis Martyrologiis omnibus, sed etiam in Allatii & Frontonis Kalendariis, Sacramentariisque à Menardo & Thomasio vulgatis, imo & in ipso sacrosancto Missæ Canone; de quibus plura vide in Papebrochii commentario. Quidquid igitur in Actis ipsis, procul dubio exornatis & interpolatis, merito carpi possit, manet tamen certa atque indubitata gloriosissimorum Martyrum, totâ Ecclesiâ Catholicâ, consecrata veneratio; quam solito elegantius versibus suis decoravit Wandelbertus:

Sextum martyr habet Paulus simul atque Joannes,
Germine, amore, fide, virtute & sanguine fratres,
Cum quibus augusto radiat Constantia serto.

Maxentius, cujus vita ab Henschenio in Actis nostris accurate illustrata est, ab Usuardo primum notatus; in quo vindicando codices omnes unanimiter conspirant. Non ita conveniunt in *Salvio Enculismensi*, qui in solis Pratensi, Antverpiensi-majore & Aquicinctino reperitur; dissentiente hîc Rosweydi codice, cujus auctor vel scriptor forte dubitans, *Salviumne* scriberet, an *Perseverandam*, ambos expunxit. Jam vero Pratensem illum codicem, hîc denuo erasorum & superscriptorum, quidni & suppositorum nominum, vitio laborare, comperit in hisce rebus oculatissimus Clar. Castellanus, qui fontem consuluit, & in sæpe allegata epistola, xxxi Maii MDCCIX data, diserte testatus est, *Perseverandam* patentissime esse erasam (*visiblement effacée*) SANCTI SALVII (*mis pardessus l'effacure*) hoc est, Salvium super inductione inscriptum. Suspicor ego, fuisse è Sangermanis monachis aliquem, qui inventum in Floro Salvium codici Pratensi adjiciendum putaverit cum elogio inde contracto, quo deinde ex codice, procul dubio, transumpti sunt, qui ei plerumque consentiunt. Sed præponderare omnino debet constans & decisiva codicum ceterorum uniformitas, pro sincera & primigenia Usuardi simplicitate; quidquid interim Acta statuant, Perseverandam, quæ ab aliis satis communiter *Pecinna* appellatur, colendam esse die xxv Junii, quo Papebrochius studiose omnia & operose discussit, quæ ad cultum ejus, ad debitum titulum, ceteraque gesta pertinere existimavit. Verosimillimum est, Wandelbertum etiam Florum fuisse imitatum, dum ita post Joannem & Paulum quarto versiculo cecinit:

Salvius & sanctus, Scaldi tum littora visit.

Maxentii.

Perseverandæ.

AUCTARIA.

PRATENS. ANTVERP.-MAJOR & AQUICINCT. Sic habent de Vigilio: *Apud Trientinam urbem, sancti Vigilii episcopi, qui sub Stilicone consule, pro Christi nomine, magno lapidum imbre percussus, martyrium complevit.* Loco Perseverandæ, sic legunt: *In portu Valentianas, sancti Salvii, Engolismæ civitatis episcopi.* *Vigilii.* *Salvii.*

ROSWEYD. Et Salvio caret & Perseveranda, ut diximus; sed de Vigilio, ut supra.

GREVEN. MOLAN. & MUNERAT. Omnino puri essent, nisi cum PRATEN. & aliis codicibus confuse supra citatis, de Vigilio meminissent. Eorum socii in hoc sunt codices mediæ notæ.

PULSANEN. Nec de Vigilio quidquam toto textu habet, nec de Perseveranda. In ceteris hodie Usuardinus est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDITIO ULTRAJ-BELG. Etiam de Vigilio. Et præterea à puritate deficiunt, quod omittant Maxentii, quantumvis breve elogium; *glorioso in miraculis.*

BELINI prima editio. Aliud de prædicto Maxentio elogium substituit: *qui in miraculis claruit.* Convenit cum aliis in Vigilio. De more mendis typographicis scatet. In editione altera superadditur: *Item passio sancti Salvii episcopi.* *Vigilii. Salvii.*

CEN-

CENTULEN. *Romæ, beatorum martyrum Joannis & Pauli, quorum hortatu ille nobilissimus vir Gallicanus seculi pompam contempsit. Qui & ipsi à Juliano apostata crudeli morte necati sunt. In pago Pictavensi, sancti Maxentii abbatis, admirandæ virtutis & sanctitatis viri. Eodem die, sanctæ Perseverandæ virginis. In territorio Cameracensi, oppido Valentianis, passio sancti Salvii Engulismensis episcopi & martyris.* Agit de eo etiam BRUXELLENSIS, sed hi & similes codices non faciunt auctoritatem. *Textus mutatus.* *Salvii.*

BRUXELLEN. De Joanne & Paulo, addit: *Quique Gallicanum patricium & Consulem, in expeditione, ad fidem converterunt. Hos postea Julianus apostata, quia idolis sacrificare noluerunt, nocte in domo perimi fecit. Et sanctorum martyrum Baudelici & Nonnosæ fratrum.* Sunt prætermissi. Sequitur de Vigilio. In duabus aliis annuntiationibus purus est. In fine additur: *In portu Valenciano, sancti Salvii Engolismæ civitatis episcopi. Qui ab Aquitania pro fisco Valencianas veniens, à Winegardo filio Genardi, procuratoris fisci clam perimitur. Sed Karolus magnus, rex, ut ipsum quæreret, ter per angelum commonitus, sorte occisorem ejus quæsitum invenit. In quem ac patrem ejusdem ipse tantum scelus graviter vindicavit.* *Baudelici & Nonnosæ.* *Vigilii.* *De Salvio.*

HAGENOYEN. Joannis & Pauli elogium ex Actis paulo auctius reddidit. In Maxentio & Perseveranda purus est. Quarto loco: *Apud urbem Tridentinam, sancti Iulii*, voluit dicere *Vigilii* &c. pure. Sequitur vitiata & intorta historia de sancto Prospero, quem die præcedenti retulimus. Ex brevi specimine, de reliquis feres judicium. Ita incipit: *Ipso die, sancti Prosperi, doctoris eximii, qui fuit ex Hispaniæ & Aquitaniæ partibus* [an *parentibus*] *nobilibus. Primo miles erat, & sapientia & facundia repletus. Omnibus igitur suis venditis, Romam venit, & à sancto Leone Papa benigne susceptus est. Tempore autem Marciani imperatoris, in Calcedonensi Synodo, hæresim Nepticii & Nestorii confutavit, & multos libros scripsit ad Christianæ fidei firmamentum. De eo autem sancto locum* [*Leoni*] *revelatum, est ut Prosper episcopus ordinetur & ad Emiliam destinetur* &c. Hæc sufficiant. *De Prospero.*

VICTORIN. In fine pro *Perseverandæ* habet: *Eodem die, sanctæ Perseverantiæ virginis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ioannis & Pauli fratrum & martyrum. Vigilii episcopi & martyris. Maxentii abbatis Pictavensis.* *Vigilii.*

In VATICAN. Deest, *Maxentii & Perseverandæ.* Adjicitur: *In Africa, sanctorum Gaudentii & Felicis.* *Gaudentii & Felicis.*

FLORENTIN. *Apud Tudertum* [Tridentinum] *sancti Iulii* [Vigilii] *episcopi, qui sub Stilliconе proconsule, pro Christi nomine magno lapide percussus, martyrium complevit. Romæ, sancti Deodati Papæ & confessoris. Qui natione Romanus, sedit annos* IV, *menses* II, *& dies* V, *post sanctum Petrum* LXXVIII, *sepultus in ecclesia sancti Petri in Vaticano. Qui tantæ magnitudinis fuit ac benignitatis, ut omnem hominem à majore usque ad minorem, libenter susciperet, peregrinis compassionem exhiberet. Unusquisque, quod justum postulavit, sine dubio impetravit. Post cujus transitum tantæ pluviæ & tonitrua fuerunt, ut etiam homines & peculia de fulmine interirent.* Vide Prætermissos, ubi vocatur *Adeodatus*, cultu carens. *Vigilii.* *Deodati cum elogio.*

CAUDIACENS. *Sanctonas, natalis sancti Decentii episcopi & confessoris, cujus venerabile corpus ob persequutionem paganorum Arvernes deportatum, requievit in cellula, quæ Argedis nuncupatur, ubi Deo annuente, multis signorum miraculis claret.* Spectat ad XXVIII Octobris. *Decentii.*

EDITIO LUBECO-COL. In Joanne & Paulo pura, in Vigilio interpolata est. De Maxentio inserit, *fratris beati Maximini Treverensis episcopi.* De Salvio, fere ut CENTULENSIS. Sequitur: *Civitate Longina, sancti Pelagii martyris.* Si de Cordubensi agit, melius scripsisset; *civitate Corduba.* De Perseveranda, recte. *Vigilii.* *Pelagii.*

GREVEN. *In Alexandria, sanctorum Agathonis & Diogenis. Salvii Engolismæ (alias Ambianensis) civitatis episcopi & martyris. Qui divinæ charitatis ardore, per Gallias verbum Dei disseminans, in portu Valencianas, cum discipulo suo, ab impio quodam interfectus est, & occultatus, à Carolo magno divinitus admonito repertus est. Vigili, episcopi Autissiodorensis & martyris, qui ob sanctitatem suam inimicis justitiæ odiosus factus, à Warrachone seneschallo regis Franciæ occisus est.* De eo actum est XI Martii. De Pelagio, ut supra. *Eodem die, vel secundum alios, præcedenti, sancti Radulphi episcopi Bituricensis & confessoris.* Colitur XXI Junii. *Item, sanctæ memoriæ Antelmi episcopi & confessoris, Ordinis Carthusiensis. Qui ex Priore majoris Carthusiæ, Bellicensis factus episcopus, innumeris claruit miraculis, inter quæ & puerum in aquis præfocatum, vitæ reddidit. Ad ipsius etiam sanctitatis indicium, ut Vincentius quoque lib.* 30 *testatur, cum ejus exequiæ celebrarentur, luminaria astantia celitus visa sunt inflammari. Translatio sancti Marcelli episcopi Parisiensis & confessoris.* Dies natalis est I Novembris. *Agathonis & Diogenis.* *De Salvio.* *Vigilii* *Autissiod.* *Pelagii.* *Radulphi.* *Antelmi.* *Translat.* *Marcelli.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit de Joanne & Paulo; *misso Terentiano campiductore, intra domum propriam decollati, qui tamen postea Christianus factus est. Et ab ipso Terentiano descripta est passio horum martyrum.* In fine: *Item passio, sancti Salvii episcopi Engolismæ civitatis, in portu Valentiani.* Tum typis minoribus, de Antelmo, ut GREVEN. usque ad, *reddidit.* Deinde: *Eodem die apud Cordubam civitatem, natalis sancti Pelagii martyris, qui ætatis decem fere annorum in carcerem detrusus, ab Abdarameno rege, cum abnegare Christum nollet, martyrium suum gloriose complevit circa annum Christi* DCCCXLVI. Hæc in editione prima. Aliæ præter dicta, textui inserunt litteris Italicis: *Legionensi civitate, sancti Pelagii martyris.* Imo litteris Romanis, tamquam textus partem: *In portu Valencianas, sancti Salvii martyris.* Tum rursus cursivis; *& episcopi; qui ab Abbia civitate sua, in Gallias cum uno comite ad prædicandum veniens, & in villa illa, quæ dicitur Beviticum, à Vuinegardo, filio Genardi, clam comprehensus & in capite securi percussus, una cum supradicto comite martyrium suscepit. Qui ambo in stabulo reconditi, ibique ab angelis honorifice custoditi, sicut in libro de passione eorum invenitur, post tres annos, revelatione divina ab imperatore Carolo magno inventi, & in loco ubi nunc jacent, sepulti, usque hodie signis & miraculis coruscant. Sexto Kal. Julii, sancti Baboleni abbatis & confessoris. Die vigesima sexta, sancti patris David Thessalonicæ.* Demum minoribus litteris: *Item obitus sanctæ memoriæ Anthelmi episcopi Bellicensis, & confessoris ordinis Carthusiensis.* Videri possunt Henschenii commentarius & ejusdem annotationes ad Anthelmi vitam à coævo & familiari scriptam. *De Pelag.* *Baboleni.* *David.* *Anthelmi.*

V *Kal.* *Die* 27.

Crescentis. APud Galatiam, beati Crescentis, discipuli sancti Pauli Apostoli, qui in Gallias transitum faciens, verbo prædicationis, multos ad fidem Christi convertit. Rediens vero ad gentem, cui specialiter episcopus fuerat datus, Galatas, usque ad beatum finem vitæ suæ, in opere Domini confortavit. Apud Tiburtinam urbem Ita-
Symphoros. & 7 filior. liæ, natalis sanctæ Symphorosæ cum septem filiis, Crescente, Juliano, Nemesio, Primitivo, Justino, Stacteo, Eugenio, quorum mater sub Adriano principe, ob insuperabilem constantiam, primò palmis cæsa, deinde crinibus suspensa, novissimè saxo alligato in flumen est præcipitata. Filii autem stipitibus ad trocleas extensi, diverso mortis
Zoili. exitu martyrium compleverunt. Cordubæ, sancti Zoili martyris, cujus corpus, cum longo tempore, ubinam sepultum fuerit, latuisset, venerabili episcopo ejusdem loci, nomine Agapio, ex divina revelatione manifestatum est.

Puros censeo *Praten. Herinien. Antverp-majorem*, & *Muneratum.*

VARIA LECTIO. Potius menda complectitur. *Galaciam*, est in Herinien. & Munerato. *Crescentii*, in Antverp-maj. *Galathas* in Pratensi & Munerat. *Ordinatus*, pro *datus*, legit Antverp-maj. ubi post *opere*, omittitur *Domini*. Praten. habet *Tiburtinem*. Herinien. *Simphorosæ*, Munerat. *Simphoriense*, qui & *Nemesia*, pro *Nemesio*. Antverp-maj. potius *matrem* scribit, quam *mater*. Hæc omnia recte in textu. Uti & aliud, quod Munerat. male legit, *mater fide constantissima sub Ariano*. Posui, *alligato*, cum Adone, non *alligata*, sicut habent Antverp-maj. & Munerat. Prior legit, *cujus cum longo*, omittens *corpus*.

Crescentis. OBSERVATIO. *Crescentem* Apostoli Pauli discipulum primus, ut in hisce solet, memorat auctor Romani parvi, verosimiliter ex Rufini historia lib. 3 cap. 3. Ex Romano parvo acceptum Viennensis proprio ornavit elogio, quod Notkerus æque ac, Noster modice contraxit, iis præteritis, quæ spectant ad prædicationem Viennensem, ceteris verbatim descriptis, ut hîc primum de Usuardo se observasse fatetur Papebrochius. Adi ipsum, de Crescentis apud Græcos & Latinos cultu, assertoque ad Viennenses & Moguntinos Apostolatu disputantem. Item Tillemontium tomo 1 pag. 312 & 584. Hactenus pro textu plana omnia. *Sed difficillimæ solutionis nodus occurrit*, inquit Florentinius, *an in septem germanorum memoria, quæ hîc recolitur* (nempe in apographis Hieronymianis, ubi
Symphor. & 7 filior. innominati sunt) *septem sanctæ Symphorosæ filii, aut sanctæ Felicitatis indicentur.* Sequitur disquisitio non indiligens, cujus ea demum conclusio: *Quamobrem in eam facile sententiam veni, ut septem hic Symphorosæ filii cum Beda* (supposititio,) *Usuardo, Adone & Notkero recolantur, quoniam eorum re vera natalis dies esset, ut affirmat Ado, sed iterum eorundem peragi memoriam* XV *Kal. Augusti* &c. Ita Florentinius, forte non satis hîc advertens, alia ab Adone germanorum istorum nomina hac die, alia prorsus ab Hieronymianis referri XVIII Julii, ubi idem denuo saxum à Florentinio volvitur, non solutâ penitus difficultate. Crescit illa & ex eo fit intricatior, quod Adonis nomina, si unum forte excipias, ipsissima illa sint, quæ hodie Cordubæ ab Hieronymianis tribuuntur. Non vacat notare cetera, quibus perpensis, satius putavit Henschenius, Symphorosæ filios hîc exclusos, ad proprium diem XVIII Julii transferre; cujus sententiæ, sub inserta protestatione subscribimus, rem totam in Actis, favente Deo, de integro discussuri. Prælucebunt Acta, à Ruinartio inter selecta edita, cum prævia admonitione à pag. 17; & novissime à Tillemontio Gallice deducta tomo 2 à pag. 241. Interim si Wandelberti auctoritas quid possit aut valeat, hanc diem *Zoëlus* cum sociis occupabit:

Hesperiam quinto antistes martyrque Zoëlus
Martyribus cumulat junctus denisque novemque.

Quindecimam autem (Kal. Augusti) *genetrix septena prole dicabit*: non ut fecit Notkerus, sic rem componens, ut hac die septem Adonianos fratres & XVIII Julii septem Hieronymianos commemoret, quod est magis nodum scindere quam solvere, siquidem

dem satis solubilis sit. At enim ad historicam veritatem explorandam proprie pertinet tota ea disceptatio, hîc de Usuardi nostri textu ex professo quæritur; quem licet tantisper falsum supponamus, ut jam sæpe supra fateri debuimus, manebit tamen indubitatum, ita ipsum ex Adone scripsisse, ut laterculum sincere & simpliciter repræsentat. Idem puto dicendum de annuntiatione *Zoili*, quem solum, expunctis decem & novem Adonis sociis anonymis, prædicat, proindeque Grevenum & Molanum interpolatos censuimus, quod Adonis potius, quam Usuardi sensum secuti fuerint. Ceterum *Zoilus* ille à Wandelberto superius perperam *antistes* dictus, sociis aliis xx, inter quos septem nostri Symphorosæ filii nominantur, in Actis immixtus est, ubi in commentario historico controversiam de matre & septem filiis auspicatur Henschenius, apud quem duobus aliis paragraphis *Zoili* martyrium, inventionem & translationem corporis, aliaque ad eum spectantia invenies. Addit hîc Usuardus de suo miraculum circa sacri corporis revelationem, quod utrum satis exacte describatur, malo ex ipsis Actis quam ex arbitrio nostro definias. De septem dormientibus cursim aliquid apposuit Ado; Rabanus historiam bene longam contexuit, ab ipso Notkero totidem fere verbis relatam, quæ in Auctariis videri potest. Noster, nescio quo prælucente, eos ad XXVII Julii rejecit. His igitur sepositis, manet simplex & genuina, hac die Usuardi lectio. *Zoili.*

AUCTARIA.

GREVEN. & MOLAN. Ex purorum numero excluses diximus, quia de Zoilo inferunt, *cum aliis decem & novem.*

TORNACEN. In Crescente, purus, corripit elogium septem fratrum Tiburtinorum, & Zoili encomium rescindit.

PULSANEN. In Crescente purus, omittit Tiburtinos, & in fine solum habet: *Cordubæ, sancti Zoeli martyris.*

ROSWEYD. Textui puro subdit: *Romæ, Crispiniani & VII germanorum. In Epheso, septem dormientium, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionisii, Joannis, Serapionis, Constantini.* *Crispin &c. 7 Dormient.*

ANTVERP. MAX-LUBECANA, ANTVERPMAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & EDIT. ULTRAJBELG. In fine, post textum purum: *Hoya insula, translatio sancti Florentii confessoris.* An is est qui colitur XXII Septembris? Vide Prætermissos. Inserunt etiam Zoili socios. *Translat. Florentii.*

LOVANIEN. In prima & secunda purus, Adonem in fine sequitur: *Cordubæ, sancti Zoili martyris, cum aliis decem & novem*; expunctis reliquis.

ALBERG. & DANIC. In prima puri, secundam plane omittunt. De Zoilo cum GREVEN. & MOLAN. etiam inserunt, *cum aliis decem & novem.* In fine: *Hoya insula* &c. ut supra.

CENTULEN. *Apud Galatiam, sancti Crescentis episcopi, quem beatus Paulus ordinavit, & terræ ac genti Galatiæ pastorem constituit.* Usuardi textus non solum hic contrahitur, sed etiam recte corrigi videtur. *Apud Tiburtinam Italiæ civitatem, sanctæ Symphorosæ uxoris Getulii martyris, quæ sub Adriano cæsare passa est cum* [septem] *filiis suis, quorum nomina, Crescens, Julianus, Nemesius, Primitivus, Justinus, Stacteus, Eugenius.* [Hoya] *monasterio, sancti Florentii confessoris. Ambianis civitate, inventio beatorum martyrum Fusciani, Victorici & Gentiani.* De quibus etiam agit Rabanus & ex eo Notkerus. Coluntur XI Decembris. *Ipso die, nativitas sancti Nicholai archiepiscopi.* Vide VI Decembris. *Cordubæ, sancti Zoili & aliorum* XVIII. *Carthagine, sanctæ Gudilenes martyris.* Aliis *Guddenes* vel *Gundenes.* Colitur XVIII Julii. *Florentii. Invent. Fusciani &c. Nicolai. Gudilenes.*

BRUXELLEN. In textu fere similis est LOVANIENSI. Tum sequitur curiosa historia, quam hic juvat attexere: *Apud Ephesum, sanctorum septem fratrum dormientium. Qui sub Decio imperatore pro Christo tormentati, declinantes torturum sævitiam, in quadam spelunca se occultarunt, & ibidem post orationem obdormierunt: & Decius spelunca obstruxit. Tempore autem Theodosii, orta simultate de fide resurrectionis, ipsi à somno, quo ferme ducentis annis dormierunt, divinitus excitati, surgunt, & coram Theodosio imperatore, asserta resurrectionis veritate, iterum dormierunt in Christo. Qui postea tempore Eduwardi regis Angliæ, se de latere in latus vertentes, ab eodem rege prophetico spiritu prædicantur per annos septuaginta quatuor in latus illud pausaturi. Et sic tantum a tempore Lotharii imperatoris, nepotis ex filio Caroli magni, immoti quieviisse referuntur.* Quam hæc sint verosimilia, dicetur in Actis XXVII Julii. *Apud Cartaginem, sanctæ Guddenes, pro Christo, gladio cæsæ. Et natalitius sancti Nycolai episcopi. Hoya insula, translatio sancti Florentii confessoris.* De hisce tribus jam egimus supra in CENTULENSI. *De septem Dormient. Guddenes. Nicolai.*

HAGENOYEN. In Crescente satis purus est. De Tiburtinis, post textum modice interpolatum, singulorum mortis genus tacitis nominibus refert, quod ex Adone clarius intelliges, ubi nomina ordine repetuntur. In Zoilo item purus, subdit in fine: *Nola* [Hoya] *insula, translatio Florentii confessoris.* *Translat. Florentii.*

DAVERONEN. *Oya insula, translatio Florentii confessoris.*

AMBIAN. *In Rota monasterio, sancti Florentii confessoris.* Haud dubie agitur de eadem Florentii translatione. *Ambiani, inventio corporum sancto-rum martyrum Fisciani, Victorici & Gentiani.* *Florentii. Fusciani &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Septem dormientium. Crescentis discipuli beati Pauli Apostoli. Zoili martyris. Symphorosæ cum filiis septem martyribus.* *7 Dormient.*

CAMBERIEN. *Apud Viennam, sancti Crescentis ejusdem urbis primi episcopi.* Vide Papebrochii commentarium.

FLORENTIN. *Insula Hera* [Hoya, vel Oya] *translatio sancti Florentii episcopi & confessoris.*

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In Oya monasterio, translatio corporis sancti Florentii confessoris. Ambianis civitate, inventio corporum, sanctorum Fusciani & Victorici atque Gentiani.*

EDITIO LUBECO-COL. In Crescente, Adoni quam Usuardo similior, in Tiburtinis pura est.

De septem dormientibus alia comminiscitur; sufficiant nobis supra dicta. In Zoilo pura est.

Ladislai. Tum: *Eodem die, sancti Ladislai regis Hungariæ & confessoris. In Hoia* &c. ut supra. *Ipso die, revelatio sancti Antonii abbatis & confessoris.* Vide natali die XVII Januarii.

Revelat. Antonii.

Belin. In Crescente purus, secundo loco: *In Ungaria civitate Varasdiensi, sancti Ladislai regis & confessoris. Qui clarissimis miraculis usque ad diem hodiernam coruscat.* In Symphorosa & filiis plane mutilus; in fine: *Corduba, S. Zoili martyris.* Addit editio altera: *Oha insula, translatio sancti Florentini confessoris.* Alii melius.

Ladislai.

Greven. *Nota, Simphorosa præfata, uxor fuit Getulii martyris, de quo supra* IV *Idus Junii.*

Crispi & Crispinellæ. *Item sanctorum Crispi & Crispinellæ.* Vide in Actis de *Felice & Spinella. Secundum aliquos hic, inventio septem martyrum dormientium. Qui apud Ephesum tempore Decii, persecutionis rabiem declinantes, speluncam intraverunt, in qua* CCCLXIII *annis, usque ad tempora Theodosii senioris* [immensus parachronismus] *suaviter dormierunt. Hos Usuardus primum habet* VI *Kal. Augusti.*

De Dorm. *Ladislai.* *Ladislai regis Hungariæ & confessoris, vita & miraculis clari.* De revelatione S. Antonii, & translatione S. Florentii, ut supra.

Molan. De Tiburtinis, ex Adone mortis genus adjicit, litteris Italicis: *Imperator enim jussit Crescentem in guture transfigi; Lucianum in pectore; Nemesium in corde; Primitivum per umbilicum; Justinum, per membra distentum, scindi per singulos corporis nodos atque junctiuras; Stacteum lanceis innumerabilibus, donec moreretur in terra configi; Eugenium findi à pectore usque ad inferiores partes. Altera autem die Adrianus præcepit corpora eorum in foveam altam projici. Et pontifices templorum posuerunt nomen loci illius; Ad septem biothanatos.* In fine, de Ladislao, ut Belin. De Florentio, ut jam sæpius. Tum: *In Gandavo, elevatio sancti Lavini Electi, martyris & translatio secunda corporis ipsius.* Colitur XII Novembris. *Crispinio, natalis sancti Adelmi confessoris, discipuli sancti Landelini.* Vide in hujus vita XV Junii, ubi rectius vocatur *Adelinus*, ut hic infra. Tum minoribus typis: *Hic Parisiis celebratur festum Visitationis beatæ Mariæ. In pago Turonico, sancti Joannis presbyteri & confessoris, præcipuæ sanctitatis. De quo Gregorius Turonensis.* Vide Prætermissos. Posteriores editiones Tiburtinos expunxerunt. In fine de Ladislao, ut supra ex Belino. *Catalaunis, sanctæ Pomæ virginis, sororis sanctissimi Memmii.* Differtur ad natalem fratris, V Augusti. *Crispinii, &c. Depositio beatissimi Adelini confessoris Christi. Hic à beato Landelino, super fluvium Hon constitutus, ut Christi athleta, vitam virtutibus adornatam sedulo ducens, migravit ad Christum. In quo loco sepultus fuisse creditur, ut miracula crebra monstraverunt. Sed postea Crispinio translatus, cum magistro suo adesse monstratur.* Vide dicta. *Die vigesima septima, sancti patris Sampsonis, hospitum susceptoris. In Epheso civitate, festivitas celebratur septem fratrum dormientium, hoc est, Maximiani, Malchi, Marciani, Dionysii, Joannis, Serapionis, Constantini.* De Florentii translatione & Livini elevatione, ut supra.

De 7 filiis Symphorosæ.

Pomæ. *Crispini, &c.*

IV *Kal.* *Die* 28.

Vigilia Ap. Leonis. Irenæi.

Vigilia Apostolorum Petri & Pauli, & natalis beati Leonis Pontificis & Doctoris. Apud Lugdunum Galliæ, sancti Irenei episcopi & martyris, quem constat beati Policarpi sacerdotis & martyris fuisse discipulum, ut scribit Hieronimus & Apostolorum temporum vicinum. Postea verò persecutione Severi, cum omni fere civitatis suæ populo, glorioso coronatus est martyrio. Alexandriæ, sanctorum martyrum Plutarchi, Sereni, Heraclidis, Herois, Potamienæ, Marcellæ cum aliis tribus, inter quos præcipuè emicuit Potamiena virgo, quæ primo immensos & innumeros agones pro virginitate desudans, deinde etiam pro martyrio, exquisita & inaudita tormenta perpessa, ad ultimum igni consumpta est.

Plutarchi & socior.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedere possunt *Antverp.* & *Max-Lubec.*

VARIA LECTIO. Pro *Pontificis*, legunt Greven. & Molan. *Papæ*; sed *Doctoris* addunt omnes, exceptis Antverp. & Max-Lubec., qui sic scribunt: *Romæ, natalis beati Leonis Papæ.* De *Hirenei, Policarpi*, & *Hieronimus*, ex medii ævi usu, satis alibi dictum est. Aliqui, *Hyrenei, Jeronymus*; Molanus correxit omnia. Antverp. & Max-Lubec. legunt *sanctus* Hieronymus. Sunt qui pro *Apostolorum*, malunt cum Adone scribere *Apostolicorum*; codices nostri habent ut est in textu. Et sic etiam *temporum*, non *temporibus*, ut Greven. & Molan. multo minus *tempori*, ut Antverp. & Max-Lubec. In Alexandrinorum martyrum nominibus aliqua est variatio. Sic Herinien. *Potamianæ* & rursus, quando idem nomen postea recurrit, *Potamiana.* Antverp-maj. *Eraclidis, Herroris.* Munerat. *Herodidis, Potamene.* Mitto hujusmodi alia minoris momenti. Soli Greven. & Molan. habent *igne* consumpta est, ceteri cum textu, *igni.*

OBSER-

OBSERVATIO. *Petri & Pauli* Apostolorum *Vigilia* in antiquis Sacramentariis & Allatii ac Frontonis Kalendariis signata, inter Martyrologos à Beda primum relata videtur, quem secutus est Ado, Noster vero alterutrum vel utrumque. *Leonis magni* festivitatem, XI Aprilis pridem ab Ecclesia recoli solitam, in confesso est; hoc quoque die olim celebratam, non minus evidenter ostendi potest, quamvis neuter *depositionis* proprius sit, ut ad XI Aprilis abunde diximus. In citatis Kalendariis hoc die legitur: *Translatio corporis B. Leonis*, utique primi, ut recte contendit editor. Gregorii Sacramentarium diserte ponit: *Natal. sancti Leonis Papæ*; ubi palam est, Leonem II designari minime posse. Beda, qui XI Aprilis scripserat: *Romæ, Leonis Papæ & confessoris*; hoc die, post Vigiliam Apostolorum Petri & Pauli, subjungit: *Ipso die, S. Leonis Papæ*: sed utrobique de Leone magno agi, ex eo conjicitur, quod verisimile omnino non sit Leonem II, qui Bedæ tempore vixit, in tabulis Ecclesiasticis ab ipso consignatum fuisse. Romanum parvum, dum scribit; *Romæ, Leonis Papæ*: & Ado; *Ipso die, natalis sancti Leonis Papæ.* non *Leonem* II, ut male notavit Roswеydus, sed certissime *Leonem magnum* indicant, cum de eo XI Aprilis non meminerint. Noster, adjecto *Doctoris* titulo, Leonem I satis aperte determinat. Quod clarius fecere Rabanus & Notkerus, tametsi XI Aprilis eadem ferme elogia posuissent. Apertissime item in eamdem sententiam loquitur Wandelbertus, quidquid etiam alia die Leonem I laudaverit. En hodiernum versiculum: *Vigiliæ Ap.*

Præsule quartus ovat, verbi & Doctore Leone.

Atque hæc antiquiorum omnium sententia, à qua nec Papebrochius recedendum putavit, num. 4 synopseos suæ chronologicæ probabiliter assignans, quo ferme tempore hoc die in Leonis magni locum successerit Leo II, nativis coloribus à Molano in posterioribus editionibus expressus, qui in aliis rectius oppositum asseruerat. Interim ex Auctariis nostris patebit, quam diversa senserint, qui Usuardum nostrum, pro suo genio, subinde interpolarunt. Plura non addo de duratione cultus Leonis I hoc ipso die, nam pro instituto nostro dicta abunde sufficiunt.

Illustrissimus martyr *Irenæus* in Hieronymianis plane signatus est, sed Alexandrinis martyribus ita connexus, ut ferme ad eamdem palæstram pertinere censeas. In Beda & *Irenæi.* Romano parvo de eo non agitur. Ado autem elogium texuit, vix aliud continens, quam quod ex Hieronymo de script. eccl. cap. 35 & Lugdunensium traditione facile habere potuit, ut proinde necesse non sit cum Papebrochio ad *Flori venerabilis viri, secundi libri commenta* confugere, quæ, ut alibi abunde probavimus, aliud omnino non sunt, quam ipsummet Adonis Martyrologium, ab Usuardo pro Flori volumine habitum, quoniam acephalum Lugduno accepisset, atque adeo auctorem ignoraret. Porrò laudatus Ado, Irenæum ab Alexandrinis accurate distinxit, & priorem & posteriores insignibus elogiis exornans, quorum medullam ita Usuardus exhausit, ut elegantius contrahi non potuerint. Videatur totus Papebrochii commentarius historicus, in quo cetera omnia ad Irenæum spectantia studiose elucidantur. Brevem de eo dissertatiunculam Selectis suis inseruit Ruinartius pag. 59: sub finem operis pag. 708 inter Addenda, sic scribens: *Acta, quorum fragmentum se reperisse dicit Baronius, invenimus integra in cod. Ms. archicœnobii Cisterciensis, sed cum ad Irenæi ætatem accedere non videantur, ea proferre operæ pretium non duximus.* Nec Papebrochius ulla ejus Acta, quæ plura habuimus, publica luce digna censuit. Videri etiam possunt, quæ sparsim tradit Tillemontius tomo 2, aliique, à Papebrochio & ab illo citati. De cetero textum suum integrum Usuardus ex Adone desumpsit. Notandum restat, Usuardum eadem protulisse *Alexandrinorum* nomina, quæ Romanum parvum recensuit. Quorum & nos aliqua ex Eusebio *Alexand.* attigimus in Tract. de Patriarchis Alexandrinis pag. 23. Tu Acta consule, ubi ex laudato Eusebio plura desumuntur; vel Ruinartium à pag. 96 ad 102: nobis hic sufficit, manifeste patere primigeniam totius nostræ tabulæ simplicitatem.

AUCTARIA.

GORNACEN. Rescindit verba elogii Irenæi, post, *temporum vicinum.*

PULSANEN. Pergit usque ad, *vicinum*, inclusive: desunt reliqua omnia.

ROSWEYD. Toto textu purus, proprium Ultrajectinum secundo loco inserit: *Et natale sancti Benigni episcopi & martyris, qui apud Carnotum, martyrium pro Christo accepit.* *Benigni.*

ANTVERP-MAX. LEYDEN. LOVANIEN. & EDIT. ULTRAJ-BELG. De Leone, sic habent: *Romæ, natale sancti Leonis secundi Papæ & confessoris.* Et in fine: *Eodem die, sancti Benigni episcopi & martyris.* Cetera puri sunt. *Leonis II.* *Benigni.*

ULTRAJECT. ALBERG. & DANIC. De Leone præterea adjiciunt: *Hic suscepit sanctam sextam Synodum, & instituit, ut qui ordinatus fuerit archiepiscopus, nulla consuetudine aliquid pro usu pallii aut diversis officiis Ecclesiæ persolvere debeat.* Huc usque conveniunt; sed prior habet additamentum de S. Benigno. *De Leone II.*

CENTULEN. In Vigilia, purus; pergit: *Romæ, transmutatio corporis sancti Leonis Papæ, qui Leonis I. merito* *Transmut.*

merito excellentis ingenii, apud Romanos Magnus Leo appellatur. Alexandriæ, sanctorum martyrum Plutardi [lege *Plutarchi*,] *Sereni, Heraclidis, Leonidis, Potamianæ, Marcellæ cum aliis tribus. Lugduni, sancti Herenei episcopi & martyris. Qui sub Severo principe cum omni fere civitatis suæ populo gloriose coronatus est.*

Bruxellen. Primo loco agit de Leone magno, quem ait sibi manum amputasse, quod eam mulier osculata fuisset, quam subinde beatissima Virgo restituerit. Deinde de celeberrima epistola contra Eutychetem scripta &c. In Irenæo satis purus est. In Alexandrinis martyribus modice interpolatus. Sequitur in fine, quod habet textus noster in principio: *Vigilia beatorum Apostolorum Petri & Pauli.*

Hagenoyen. Sic scribit de sancto Leone:

De Leone II. *Item Romæ, sancti Leonis II Pontificis & Doctoris. Hic composuit sermones, quibus sermonibus utitur Ecclesia in officio divino. Hic suscepit sextam Synodum, & instituit, ut qui ordinatus fuerit archiepiscopus* &c. ut supra retulimus ex Ultrajectino &c. In reliquis proxime ad puritatem accedit, sed longe recedit à recta orthographiæ ratione, ut passim solet.

Aquicinct. De sancto Leone addit, quod damnaverit hæresim Nestorianam & Eutychianam: item quod coëgerit concilium Chalcedonense. Tum subdit: *Hic constituit intra actionem dicere, Sancta sacrificia; & velamen capitis non accipere monialem ab episcopo, nisi probata prius illius virginitas fuerit.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Leonis Papæ. Hirenei episcopi, cum sociis martyribus. Vigi-*

De Benigno. *lia. Benigni episcopi & martyris, cujus ossa sunt in ecclesia Trajectensi. Plutarchi martyris, cum sociis. Potamienæ virginis & martyris.* Quam in margine, vocat *Potamianam.* Ubi etiam notat, quod *Irenæus Lugdunensis cum omni fere populo suo, martyrium sustinuit.*

In Vaticano. Post *Herois*, adjectum: *Item Sereni, Potamiæ, Marcelli, Catechumenæ, & Heronimæ, baptismum martyrii consecutæ. Inter*

De Alexand. *quos* &c. Quæ Alexandrinorum martyrum nomina attinent, ad usque minutias excussit in Actis Henschenius.

Cassiani. Florentin. *Item, passio sancti Cassiani episcopi Tudertini & martyris, cujus corpus ibi requiescit in ecclesia sancti Fortunati.* Dies natalis est XIII Augusti, quo die etiam in Martyrol. Romano refertur. An hìc de translatione agatur, incertum est.

Editio Lubeco-Col. Post Vigiliam Apostolorum, immediate subjicit de Irenæo, tum de Alexandrinis: utrobique satis pure. Tum: *Eodem die, beati Benigni episcopi Carnotensis &* Benigni. *martyris.* In fine: *Romæ, beati Leonis, primi,* De Leone. *Papæ & confessoris. Qui sedit annos viginti unum, mensem unum, dies viginti octo. Cujus temporibus extitit quarta Synodus, scilicet Calcedonensis; in qua congregati sunt quingenti & triginta episcopi, ponentes fidem Catholicam & confitentes extra hæresim Nestorianam & Eutycianam, duplicem in Christo naturam, divinam videlicet & humanam. Hic addidit Canoni, Sacrificium sanctum, immaculatam hostiam. Manum sibi amputavit propter tentationem quamdam, sed beata Virgo, quia ei singulariter semper devotus extitit, ipsam restituit.*

Belin. De Leone: *Romæ, beati Leonis Papæ & confessoris.* In fine mutilus, hæret ad, *emicuit Potancia virgo*; vult dicere *Potamiena.*

Greven. *Nota. Leo Papa hic positus, hujus nominis primus fuit. Qui sua industria concilium Calcedonense congregari fecit; constituitque intra actionem dici; Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam. Item Basilidis, percussoris sanctæ Potamienæ, Sereni, Etheræ, Catechuminæ, baptis-* Basilidis. *mum ignis consecutæ, aliorumque multorum martyrum ex scola Origenis. Quibus sancta Potamiena per visum assistens, coronas martyrii à Domino impetratas detulit.* Vide ipsa Acta. *Benigni epi-* Benigni. *scopi Carnotensis & martyris, in Trajecto inferiori quiescentis. Item beatæ memoriæ Heymbradi pre-* Heimbradi. *sbyteri & confessoris, in Hassia, monasterio Hasungen, à se fundato, quiescentis.*

Molani prima editio solum adjicit: *Item Trajecti, Benigni martyris atque pontificis.* In po- Benigni. sterioribus sic emendatur annuntiatio Leonis: *Et natalis beati Leonis Papæ et,* tum Italicis Dl. litteris, *confessoris, qui sedit Romæ menses decem. Hic eloquentissimus & Græca Latinaque lingua eruditus, sanctam sextam Synodum fecit, quæ in regia urbe celebrata est: ubi damnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Macarius, Stephanus & Polychronius, novus Simon, qui novam voluntatem & operationem in Domino Jesu Christo prædicabant.* Sequitur textus, cui post *Herois*, intruditur Italicis rursum litteris: *Item Sereni.* In fine: *Die vigesima octava, reportatio reliquiarum sanctorum Cyri & Joannis, qui miraculis Divino clarueruntur.* Coluntur ambo die XXXI Januarii. Cyri & *Item Trajecti, Benigni martyris atque Pontificis.*

III *Kal.* *Die* 29.

Petri & Pauli. ROmæ, natalis beatorum Apostolorum Petri & Pauli, qui passi sunt sub Nerone cæsare, Basso & Tusco consulibus. Quorum prior in eadem urbe juxta viam triumphalem totius orbis veneratione celebratur, sequens quoque in via Ostiensi sepultus,

Marcel. & Anastasii. pari habetur honore. Eodem die, sancti Marcelli martyris, qui apud castrum Argentomacum pro fide Christi unà cum Anastasio militari, capite plexus est. In territorio Senonico, Beatæ, virginis.

Beatæ.

Puris annumero *Praten. Herinien. Tornacen.* & *Muneratum*, quamvis in aliquo discrepent.

VARIA LECTIO. In prima annuntiatione omnes concordant. *Ostinsi*, apud Muneratum, typographi mendum est. *Argentomacum* legunt passim codices omnes, excepto Munerato, qui *Argento magnum*; & Molano, qui *Argentomachum* substituunt. Sic citati

citati codices & ceteri fere omnes legunt cum textu, *capite plexus est*: Pratensis vero magis generice, *martyrio coronatus est*, in quo ei consentiunt Antverp-maj. & Rosweyd. plerumque conformes. Pluris nobis est aliorum auctoritas; licet non ignorem Anastasium ex Actis, alio mortis genere, quam decollatione consummatum. Puto Usuardum simpliciter scripsisse *Beatæ*, *virginis*, ut habent Praten. Tornacen. & Munerat. atque etiam Herinien. nisi quod adjectum sit, *cruci appensæ*. Alii aliter exprimunt, ut patebit in Auctariis.

Petri & Pauli.

OBSERVATIO. Hunc XXIX *Junii tota antiquitas, media ætas, atque Ecclesiæ hodiedum omnes, veneratæ sunt & venerantur, pro die legitimo Depositionis sive martyrii sanctorum Petri & Pauli. Quis ausit vel hiscere contra auctoritatem tantam, & usum Ecclesiæ universalis sine intermissione continuatum?* Verba sunt Janningi §. 5 num. 46, Commentarii prævii ad Apostolorum Acta, ubi varias alias intricatas quæstiones circa locum, modum & tempus martyrii enucleate juxta ac erudite explanat, videndus omnino à curioso lectore. Ad institutum nostrum quod propius attinet, præter Kalendaria & Sacramentaria, Martyrologi antiqui universim omnes pro hac eadem die certatim & constantissime pugnant. Hieronymiana imprimis apographa omnia à Florentinio edita, tum Beda, Florus, Rabanus; Item Romanum parvum, Ado, Notkerus & Notker. Et Wandelbertus etiam sic eleganter cecinit:

Tertius auratam sustollit ad ethera Romam
Martyrio pariter Petri Paulique beato.

Ex quibus non parum roboratur relatum nuperrime Janningi assertum. Porro Viennensis Martyrologus inter Festivitates Apostolorum primo & præcipuo loco, multa in Petri & Pauli laudem commemorat, quæ exactiori crisi subigi possent, æque ac alia à Notkero superaddita. Quæ textus noster tamquam vere Usuardina repræsentat, ea ex Adone omnino decerpta sunt, servatis *Bassi* & *Tusci* Consulum nominibus, perperam cum *Nerone cæsare* connexis, utpote à quo totis ferme duobus seculis sejunguntur, ut clare intelligas *Translationem* seu *Depositionem alteram*, si ita vocari possit, cum ipso martyrii die, Adonis errore fuisse confusam. Qua de controversia videsis laudatum Janningum citato loco, & iterum § 20 Analectorum, atque item in præcedentibus paragraphis Henschenium & Papebrochium. Persuasum habeo, ea istic curioso lectori suppeditatum iri, quæ animum prorsus expleant. Si cui forte magis placeat rerum series per ordinem digesta, adire is poterit Tillemontium tomo 1 à pag. 108 ad 317, utriusque Apostoli gesta prosequentem. Interea manifeste patet quam simpliciter & bona fide Usuardus Adonem ductorem suum, de more secutus fuerit. Nullum habuit in *Marcello Argentonien*si & socio milite; adeoque Acta ei præluxisse credimus, in quibus clare dicitur Marcellus *capite plexus*, *Anastasius* vero alio mortis genere agonem consummasse. Unde si in laterculo utriusque martyrium conjungitur, dubium manet, rectiusne Pratensis cum solitis sociis, an potius alii scripserint; qua causa codices puros multiplicavimus, notabiliter licet discrepantes. Movit etiam annuntiatio ultima, judicio nostro plane Usuardina, sed in codicibus diversimode expressa. Nobis quidem longe probabilior est laterculi nostri lectio, multis argumentis in Actorum sylloge confirmata; sed nec codicum aliorum contemnenda auctoritas, qui *Beatæ*, vel *Sanctæ* faciunt adjectivum seu epitheton *Benedictæ*, ut proinde nomen proprium in dubio relinquatur. Haud absone nomen aliud excogitavit Clar. Castellanus, de quo cum in præfata Sylloge dictum sit, non est necesse actum agere. Ex dictis colligitur, quid primigenia phrasi Usuardum scripsisse censeamus.

Marcelli &c.

Beatæ.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Pratensi pro more de cetero similis, caret ultima annuntiatione *de Beata*, vel *Benedicta*.

PULSANEN. Purus est usque ad *Marcelli martyris*; inclusive: cetera omnia desunt.

ROSWEYD. Caret etiam in fine annuntiatione *Beatæ*, cujus loco hæc habet: *Item Romæ, Novatiani & aliorum* DCCCCLXXIX. Notantur hi Martyres in Hieronymianis, sed mirum est nec in Actis, nec in Prætermissis, ullam eorum fieri mentionem. Sequitur: *Fortunati episcopi & confessoris*. Vide Prætermissos.

Novatiani & sociorum.

Fortunati.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Incipiunt: *Romæ, sanctissimorum Apostolorum* &c. In fine autem, pro *Beatæ*, *virginis*, legunt, *sanctæ Benedictæ virginis*. Vide Observationem.

Benedictæ.

BELINI prima editio, præter menda plurima, etiam scribit, *sanctæ Benedictæ*. Secunda vero, de Petro & Paulo inserit; *anno trigesimo octavo post passionem Domini*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. DANIC. & EDIT. ULTRAJ-BELG. Ordiuntur hoc modo: *Romæ, passio beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli. Quorum prior cruci affixus est, capite ad terram verso, & in sublime pedibus elevatis: asserebat enim se indignum eo modo, quo suus Dominus, crucifigi. Sequens vero, pretiosi capitis obtruncatione, mortem pretio-*

De Petro & Paulo.

pretiosam invenit. Passi sunt autem illustrissimi athletæ anno Dominicæ incarnationis LXXII, *passionis vero* XXXIX (LEYDEN. solus legit LXII, passionis XXX.) In fine: *In territorio Senonico, sanctæ Benedictæ virginis cruci appensæ.*

CENTULEN. *Romæ, natale beatorum Apostolorum Petri & Pauli, qui passi sunt sub Nerone* [manu recentiori, super erasis verbis, *Basso & Tarso Consulibus*] *Tradunt vero antiqui & sanctissimi Patres, quod hi duo magni Ecclesiarum Principes, non post anni revolutionem, sed eodem anno, una eademque die, in una urbe, alter cruce, alter gladio triumpharit. In urbe Argentoraco, sancti Marcelli, qui cum Anastasio capite plexus est.*

BRUXELLEN. De Petro & Paulo, omissis annis, ferme repetit quæ jam dicta sunt, hoc notabile adjungens: *De quo* [martyrio] *beatus Ambrosius loquens, sic ait: Non sine causa factum putamus, quod uno die, uno loco & sub eodem persecutore Petrus & Paulus passi sunt. Uno quidem die, ut ad Christum pariter pervenirent; in uno loco, ne alteri Roma deesset, & sub uno persecutore, ut æqualis crudelitas utrumque constringeret.* De Marcello, pure: de Benedicta, ut mediæ notæ codices supra. In fine subdit: *Et sancti Cassii Nerinensis* [Narnienſis] *episcopi, cujus transitum B. Gregorius in Omeliis commemorat.* Vide Papebrochii commentarium.

De Petro & Paulo.

Cassii.

HAGENOYEN. De Petro & Paulo, aliis verbis sententiam exprimit sex codicum supra, notans annum incarnationis LXXI, passionis XXXVII. De Marcello & Benedicta, ut iidem.

AQUICINCT. Legit *Argentoracum*, pro, *Argentomachum*. In fine: *Sanctæ Beatæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130. *In territorio Senonico, beatæ Mustiolæ & Beatæ virginum.* De Mustiola, vide Prætermissos.

Mustiolæ.

Agricoli. *Ipso die, Nivernis, sancti Agricoli episcopi & confessoris.* Vide Acta XXVI Februarii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petri & Pauli Apostolorum. Cassii Narnienſis episcopi, de quo beatus Gregorius in homilia.* Vide BRUXELL.

Cassii.

In VATICANO num. 5949. Deest commemoratio *Marcelli*, & item *Beatæ.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Verolanam, passio sancti Albani martyris, sub Diocletiano imperatore. Qui passus est anno Domini* CCLXXXVII, *tamen festum ejus agitur* X *Kal. Julii.* Vide ibi.

Albani.

BURDEGALEN. & BIZUNTICEN. *In territorio Senonico, Beatæ virginis.*

CAUDIACEN. *In territorio Senonico, sanctæ Beatæ virginis.* Vario modo dicitur idem.

EDITIO LUBECO-COL. De Petro & Paulo, convenit cum codicibus supra. In Marcello, pura est. Benedicta etiam ut supra. Tum: *Ipso die, sancti Novatiani martyris cum aliis* DCCCCXCVII *martiribus.* Vide supra in Ro- & SWEYD. *Item, sancti Cassi episcopi Narniensis & confessoris, de quo beatus Papa Gregorius in Omeliis scribit. Dominica prima, in Werda oppido imperiali, translatio sancti Swicberti episcopi Verdensis & confessoris.* Data sunt Acta XXX Aprilis.

Novatiani.

Cassii & Gregorii.

Translatio Swiberti.

GREVEN. *Eodem die, Novaciani martyris, cum aliis* DCCCCLXXVIII. De quibus supra. *Cassii Narnienſis episcopi & confessoris. Hunc, ut refert Gregorius homilia* XXXVII, *mos erat cotidianas Deo hostias offerre; ita ut pene nullus dies vitæ ejus abscederet, quo non omnipotenti Domino hostias placationis immolaret. Cui cum sacrificio, valde etiam concordabat vita; nam cuncta quæ habebat, in eleemosynis tribuens, cum ad horam offerendi sacrificii venisset, velut totus in lachrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Item sanctæ memoriæ Geronis archiepiscopi Agrippinensis Coloniæ & confessoris.* Nec in Prætermissis memoratur. Denique: *Dominica huic festo proxima, apud Werdam, translatio sancti Swicberti episcopi Verdensis & confessoris.* Vide in EDITIONE LUBECO-COL.

Novatiani cum aliis.

Cassii & Gregorii.

De Cassio.

Translatio Swiberti.

MOLAN. De Cassio Narnienſi, typis minoribus describit, quæ ex GREVENO proxime dedimus, nec in prima sua aut posterioribus editionibus aliud quidquam addit. Vide alia ex sancto Gregorio in Actis nostris descripta.

Pridie Kal. *Die* 30.

Commem. Pauli Ap. Lucinæ. Martialis & socior. Corsici & Leonis. Ostiani.

COmmemoratio sancti Pauli Apostoli, quem cum beato Petro cruce appenso, cælum gladio necatum excepit unà. Romæ, natalis beatissimæ Lucinæ discipulæ Apostolorum. Lemovicas civitate, sancti Marcialis episcopi, cum duobus presbiteris Alpiniano & Stratocliniano, quorum vita miraculorum signis admodum effulsit. Ipsa die, sancti Corsici presbiteri & Leonis subdiaconi. In territorio Vivariensi, sancti Ostiani presbiteri & confessoris.

Sumitur ex *Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Commeratio* in Herinien. scriptoris haud dubie error est. Munerat. sensum Usuardi, non pura verba reddidit: *Qui cum beato Petro cælum gladio necatus accepit una eadem die.* Lego *Marcialis*, cum codicibus ferme omnibus, excepto Molano. Munerat. scribit *Alpiano*, ceteri cum textu, ubi forte melius poneretur *Albiniano*, atque item *Austricliniano*, ut bene Greven. & Molan. Ego cum Herinien. & vetustioribus aliis reliqui *Stratocliniano*. Utrumvis, præferre licet, potius quam *Stratocliano* cum Praten. & Munerat. Rursus tres codices nostri similes Praten. Antverp-maj. & Rosweyd. legunt, *in Italia*, male; codices alii ut in textu. In Munerato mendum est *Varienſi*, pro *Vivarienſi*. In eo demum errat, quod omiserit vocem ultimam, *Confessoris.*

OBSER-

OBSERVATIO. Joannes Molanus in posterioribus suis Usuardi editionibus ad XXIX Junii annotavit, se ex textu sustulisse, *Basso & Tusco consulibus*; quod *manifesto errore* ea recentius Usuardo adjecta, sibi male persuaserit. *Neque enim*, inquit, *Usuardi esse hoc somnium, inde colligo, quod is putarit Petrum & Paulum diversis annis passos esse.* Hoc probatum oportuit. Audi jam illum ad hunc diem XXX: *Quod ad lectionem attinet, vetus Usuardi codex* (non is certe, quem in prima puriori editione secutus fuerat) *habet*, UNA, NON TAMEN EADEM DIE, SED EVOLUTO ANNI TEMPORE, UT VIR DISERTUS ARATOR SCRIBIT. *Sed majores nostri, præter vocem* UNA, *totam hanc sententiam, veluti improbabilem deleviisse videntur.* Sic Molano visum, ignoranti, procul dubio, id quod *somnium* vocat, non Usuardi, sed Adonis erratum esse, vere tamen ab Usuardo transumptum, quodque proinde perperam è textu expunctum est; uti & male erasa Aratoris periocha, siquidem ea ab Usuardo vere umquam inserta fuit, quod mihi hactenus non fit verosimile. Potius crediderim Usuardum in Pauli commemoratione, non minus quam die præcedenti, Adonis opinioni adhæsisse, atque adeo aliud Adonis somnium adoptasse, quo senserit utrumque Apostolum, non *evoluto anni tempore*, sed uno eodemque *Neronis* XIV martyrium subiisse, ut ab Adone Nostri ductore, diserte asseritur. Atque hinc consequens existimamus, *veteri illi codici*, Aratoris sententiam à recentiori aliquo sciolo esse intrusam; cui codici (forte Pratensi) solitos socios similes exhibemus, nempe Antverp-majorem & Rosweyd. in quibus idem traditur, quosque nos ea de causa è purorum numero excluimus: servata codicum aliorum lectione, quam ipsiusmet Usuardi simplicem & germanam esse censebimus, nisi quis certiora docuerit.

Commem. Pauli Ap.

Ducem eumdem sibi prælucentem habuit Usuardus in *Lucina* Apostolorum discipula, Adonis verba ad apicem describens. Porro Lucinam ex Romano parvo tamquam ex fonte accepit Ado, & inter Festivitates Apostolorum elogio, à Notkero transumpto, exornavit, veluti quæ pro confessione Christi & ipsa sanguinem fuderit, de qua re vide Papebrochium in Actis, de *altera Lucina* ibi etiam differentem. *Martialis Lemovicensis* depositionem, tamquam *Confessoris*, notant codices Hieronymiani, notat item & eodem modo Viennensis, nihil in commendationem adjiciens, & sic à Rabano & Notkero positus est. Binos socios conjunxit Noster, sed ad hunc diem non spectantes, utpote qui singuli propriis festivitatibus recolantur. Nihil in citatis Martyrologis de Martialis Apostolatu, seu Apostolorum discipulatu, cujus tamen meminisse videtur Florus, in hypothesi quod ejus verba sint, quæ in Beda nostro referuntur. Videat curiosus lector, quæ de tota illa celeberrima controversia fuse in Actis & accurate explicata sunt. Hîc solum Wandelberti & unicum de Martiale versiculum adjicio:

Lucinæ.

Martialis.

Lemovicum pridie cólitur Martialis honore.
Junius his celsum festis determinat orbem.

Sequuntur in codicibus nostris *Corsicus* & *Leo*, à Pratensi, Antverp-majore & Rosweyd. *Italiæ* adscripti, ubi ceteri rectius à palæstra abstrahunt, uti nos in textu legimus. Nam si agonis locus ab Usuardo appositus est, non potuit non Africam notare, quam clare expressam legere debuit in ipsomet fonte, ex quo duos illos à reliquis sociis avulsit. *Ostianus, presbyter,* non *episcopus*, ut aliqui habent, nescio unde Usuardo innotuerit, Actis ejus plane deficientibus; certe ab ipso primum fuisse consignatum probat antiquiorum & æqualium silentium, ab ipso autem vere consignatum fuisse, quemadmodum & superiores ceteri, eo modo quo retulimus, ex allegato probatiorum codicum consensu abunde demonstratum putamus. Inter codices in Auctariis citandos, *Ostianus* varie annuntiatur, in multis & ipse & duo superiores omnino prætermissi sunt, ut mox patebit.

Corsici & Leonis.

Ostiani.

AUCTARIA.

DE PRATENSI, ANTVERP-MAJORE & ROSWEYDINO, jam satis in Observatione diximus.

TORNACEN. Deficit in fine textus, nempe *Corsici*, *Leonis* & *Ostiani* non meminit.

PULSANEN. In commemoratione Pauli, meminit etiam de *revoluto anni tempore* Martialem & socios plane omisit, uti & Corsicum ac Leonem.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Item ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Simpliciter scribunt: *Commemoratio sancti Pauli Apost.* Idem habet BELINUS. Sed illi de Ostiano legunt *episcopi*, hîc solum *presbyteri*. EDIT. ULTRAJ-BELG. in commemoratione Pauli cum prioribus convenit, sed caret utraque ultima annuntiatione.

De S. Paulo.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Sic incipiunt: *Commemoratio sancti Pauli Apostoli, qui juxta traditionem beatorum Pontificum Anacleti & Gelasii, uno eodemque die gladio consummatus est, quo Petrus cruci appensus est. De quo beatus Ambrosius loquens, sic ait: Non sine causa factum putamus, quod uno die, uno loco, & sub eodem persecutore Petrus & Paulus passi sunt. Una quidem die, ut ad Christum pariter pervenirent; in uno loco, ne alteri Roma deesset; & sub uno persecutore, ut aqualis crudelitas utrumque constringeret.* Quæ Ambrosii verba heri

etiam in BRUXELLENSI retulimus. Cetera puri sunt, nisi quod Ostianum *episcopum* faciant.

CENTULEN. *Natalis, & celebratio iterum, sancti Pauli Apostoli. Eodem die, beatissimæ Lucinæ, quæ ab Apostolis baptizata & instructa est. Lemovicas, sancti Martialis episcopi, qui Romæ à beato Petro ordinatus & ad præfatam urbem primus episcopus transmissus est. Ipso die, sanctorum Corsici presbyteri & Leonis subdiaconi. In territorio Vivariensi, sancti Hostiani presbyteri & confessoris.*

Textus contractus.

BRUXELLEN. *Commemoratio beati Pauli Apostoli, gentium Doctoris. Romæ, natale beatæ Lucinæ* &c. *In Africa, sanctorum Thimothei, Zotici & Pauli.* Vide in Actis aliorum sociorum nomina. *In Italia, sanctorum Corsici* &c. Sequitur de Martiale & Ostiano pure. In fine: *Et in Brabantia, transitus fratris Arnulphi de Bruxella, conversi monasterii Villarienſis; ubi miranda sanctitatis ejus gesta habentur.* Ex hoc MOLAN.

Timothei & sociorum.

Arnulfi.

HAGENOYEN. *Romæ, commemoratio sancti Pauli Apostoli, quam statuit celebrari in Ecclesia beatus Gregorius Papa magnus, quia injustum & inconveniens sibi videbatur, quod tanti Ecclesiæ prædones uno die celebrentur. Et ideo in die amborum Apostolorum, totum facit officium de beato Petro; & isto, servari instituit de beato Petro* [imo *Paulo.*] *Romæ, natale beatæ Lucinæ, discipulæ Apostolorum. Hæc Lucina Paulo Apostolo velum capitis sui dedit, quo oculos suos tegeret, eunti illi* [ad] *passionem. Quod & illa miraculosè recepit sanguine suo* [ejus] *cruentatum. Apud Gallias civitate Lemovica, sancti Martialis, qui fuit unus de* LXXII *discipulis Christi, cum duobus presbyteris, Alpiniano & Austriciano. Iste Martialis, sancti Petri Apostoli erat consanguineus & sancti Stephani Protomartyris. Qui quindecim annorum baptizatus est cum parentibus suis, & Domino semper adhæsit, & factus est ejus discipulus. Hic missus est in Galliam à beato Petro. In Gallo* [Gallia] *unus sanctorum suorum moritur, & tactu baculi sui illum suscitavit. Hic Martialis à Domino multipliciter est honoratus, cum illum ad quædam secreta sua admisit, scilicet lotioni pedum in cœna Domini, ubi ipse aquam & linteamina ministravit.* Et plura alia eodem spiritu excogitata, quæ silentio præterimus, cum hæc ad specimen sufficiant. Plures videri possunt in obviis legendariis, de quibus consule Papebrochii commentarium. De Corsico, Leone, & Ostiano non meminit.

De Paulo.

De Lucina.

De Martiale.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Commemoratio sancti Pauli Apostoli. Theobaldi eremitæ & confessoris. Martialis episcopi cum duobus presbyteris. Sanctæ Lucinæ, discipulæ Apostolorum.*

Theobaldi.

BIGOTIAN. sub nota P. 5 *Ostiani episcopi & confessoris.* Sic notat brevis collatio.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Corsici, Leonis* & *Ostiani*. An in reliquis purus sit, non liquet.

LUGDUNEN. S. Stephani. *In territorio Vivarensi, natalis sancti Ostiani, glorioſissimi confessoris.* De Ost.

BURNEGALEN. *Andegavis civitate, transla-* Transla-
tio corporis beatissimi Albini & dedicatio basilicæ. Albini.

SALINEN. S. Anatolii. *Andegavis civitate, translatio corporis sancti Albini episcopi & confessoris.* De eo cum Usuardo actum est supra 1 Martii, quo dies natalis recolitur.

EDITIO LUBECO-COL. De Paulo eadem refert, quæ supra dedimus ex ULTRAJECTIN. &c. In Lucina, pura est. *Lemovicas civitate, sancti Martialis episcopi cum duobus presbyteris, Alpiniano & Austricliniano. Quorum vita miraculorum* De Mart.
signis admodum effulsit. Hic Martialis cum adhuc puer esset quindecim annorum, consanguineus sancti Petri Apostoli, vocavit eum Dominus Jesus cum per Judæam prædicaret. Et dixit ei: Permane mecum fili mi, & servi mihi, & non accipias uxorem, sed in paupertate sequere me & ego te &c. æque apocrypha. *In Italia, sanctorum Corsici* &c. In Ostiano Ostiani.
pura est. Sequitur: *Eodem die, sancti Ottonis episcopi Babenbergensis & confessoris.* Differtur ad 11 Transl.
Julii. *In monasterio Meyfelt, translatio sancti Severi presbyteri & confessoris.* Ad XV Octobris. Severi.

GREVEN. *Ottonis episcopi Babenbergensis &* Ottonis.
confessoris. De quo proxime supra. *In territorio Constantiensi, sancti Theobaldi presbyteri, eremitæ & confessoris. Susannæ matronæ & filiæ ejus Valeriæ, pro Christo occisæ, de quibus in gestis sancti Marcialis,* illis haud dubie, quæ rejectæ sunt, unde nec in indice Prætermissorum de hisce agitur. *Erendrudis virginis, abbatissæ,* Erendr.
cognatæ sancti Ruperti Vangionum episcopi. Monasterio Meyfelt, translatio beati Severi presbyteri & confessoris. Vide supra. *Translatio sancti* Transl.
Albini episcopi & confessoris. De qua etiam supra. *Metis, translatio sancti Sigeberti confessoris.* Sigeb.
De ipso actum est 1 Februarii. *In monasterio* Transl.
Vilarienſi, Ordinis Cistercienſis, beatæ memoriæ Arnoldi conversi & confessoris. Communius vocatur *Arnulfus*, vel apud alios *Arnulphus*.

MOLAN. Addit de Ostiano: *Cujus gesta habentur.* Quæ tamen nusquam reperta sunt: quapropter verba illa in aliis editionibus expunxit. De Arnul.
Sequitur minoribus litteris: *Et in Brabantia, transitus fratris Arnulphi de Bruxella, conversi monasterii Vilarienſis, ubi miranda sanctitatis ejus gesta habentur.* Aliæ editiones aliis litteris textui ingerunt: *Eademque die, juxta traditionem beatorum Pontificum Anacleti & Gelasii.* In fine: Ostian.
Eodem die, sancti Odonis episcopi Urgellensis. Remittitur ad VII Julii. *Orpii, sanctæ Adilæ* Adilæ.
virginis. Die trigesima, congregatio sanctorum & benedictorum duodecim Apostolorum. Vide Præ- Dux. Ind.
termissos. *Eodem die, sanctæ Clothsendis virginis.* Clothsend.
Et minoribus litteris: *Quæ non est canonizata.* De Arnulfo Vilarienſi, eadem quæ in editione priori. Vide *miranda ejus gesta* in Actis.

MENSIS

MENSIS JULIUS

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

IN monte Or, depoſitio Aaron ſacerdotis primi. In territorio Lugdunenſi, depoſitio beati Domitiani abbatis, qui primus illic heremiticam vitam exercuit, & plurimos ſibi in Dei ſervitio aggregans, magniſque virtutibus & glorioſis miraculis valde clarus, collectus eſt ad patres in ſenectute bona. Civitate Engoliſma, ſancti Eparchi monachi & confeſſoris. Aninſulæ monaſterio, ſancti Carileſi presbiteri. In territorio Remenſi, ſancti Theoderici presbiteri. In portu Valencianas, ſancti Salvii confeſſoris. *Aaron.* *Domitian.* *Eparchi.* *Carileſi.* *Theoderic.* *Salvii.*

Sola fere pura eſt *Greveni* editio.

VARIA LECTIO. Legit Greven. *Hor* & ſic ex Romano parvo & Adone deſcribere debuit Uſuardus. Nihilominus codices reliqui, excepto Molano, habent ut eſt in textu. Rurſus in Greveno eſt *Eparchii*, ſcripſi cum aliis *Eparchi*. Item *Aninſulæ* & *Carileſi*, contra quam in edito ſit *Anynſulæ*, *Karileſſi*. *Theoderici* & *Theodorici* promiſcue ſcribitur; aliqui habent *Teoderici*, nos primo modo uſi ſumus. Denique citatus codex & Molanus ponunt, *Salvii martyris*, nos cum ceteris, *confeſſoris*, licet aliam lectionem præferendam ſciamus.

OBSERVATIO. Celebrem olim fuiſſe oportet in Eccleſia Latina *Aaronis* memoriam, quam vel ipſe Wandelbertus, pauciſſimos Sanctos complecti ſolitus, tribus hodie verſibus, quos paulo inferius dabimus, prædicat. Exſtat apud Hieronymiana pleraque; item in Romano parvo, unde in Adonem tranſiit, & ex hoc totidem verbis in textum noſtrum. *Domitianum* ſacris Faſtis primus inſeruit Ado, eumdem elogio proſecutus, quod Notkerus liberalius, Noſter parcius, ſed eleganter delibavit. Nec eatenus dubitatio ulla poteſt occurrere. Quæ ſecundo loco ab Adone refertur *Monegundis*, ea à Noſtro in ſequentem diem tranſlata eſt: *Martinus* autem Viennenſis epiſcopus tertius, plane omiſſus, ut ſæpe Uſuardum feciſſe, non ſemel alibi obſervavimus. Qui in Uſuardo ſequitur *Eparchus* Enculiſmenſis, in Lucenſi vocatur *Separcus*, in Corbeienſi *Eparcus*, utrobique *epiſcopus*, quem rectius codices noſtri *monachum* dicunt & *presbyterum*, ex alterutro Hieronymiano ab Uſuardo acceptum. Vide Surium & Acta Benedict. tomo 1 pag. 267. Ex citato Corbeienſi profluxiſſe credimus *Carileſum* ſeu *Karileſum*, itidem presbyterum, hoc modo ibi notatum: *Cinomannico, Aniſola monaſterio, depoſitio S. P. Karileſi* *Aaron.* *Domitiani.* *Eparchi.* *Carileſi.*

Karilesi, presbyteri & confessoris. At quæri potest, qua phrasi Usuardus annuntiationem suam expresserit; An, *In pago Cenomanico*, ut legit Pratensis & ei consimiles Antverp-major & Rosweyd.; an potius, *Aninsulæ monasterio*, ut reliqui? Nos horum auctoritati innixi, scripsimus, ut est in textu. Molanus, qui in prima editione *Carilefum* Auctariis annumeraverat, re melius expensa, in posterioribus loco eum suo restituit. Plura de hoc Sancto memorant Rabanus & Notkerus, quorum ille *Arilefum*, hic *Arilessum* nominant, quæ indicasse sufficiat, alibi ex professo discutienda; dum vitam dabimus, à B. Siviardo scriptam, inter Acta Benedictina editam, tomo 1 pag. 642, & cum Suriana aliisque Mss. conferemus. Hîc locum habeant versus Wandelberti de Aarone & Carilefo:

Primus qui veteris populi legisque sacerdos
Extitit, incensi primusque litavit ad aram,
Aaron orditur Juli sacratque Calendas.
Has quoque contemptor mundi Carilephus honorat.

Theodericum Remensem signant codices universim omnes, cum ea tamen differentia, quod Pratensis cum suis, tribuat solum *Confessoris*, alii omnes solum *presbyteri* titulum. Dubium itaque non est, quin hic ab Usuardo primum consignatus fuerit. Exstat vita Theoderici in Appendice Benedict. tomo 1 à pag. 614. In fine, nodus intricatior. Monuimus supra ad XXVI Junii, erasam in codice Pratensi *Perseverandam*, inscriptamque commemorationem *Salvii Enculismensis episcopi*. Hîc adverto, ab eodem codice & Munerato notari: *In Britannia, sancti Leonorii confessoris & episcopi.* Et in hoc quidem omissa non est Salvii annuntiatio, quæ in Pratensi omnino deest, alio nempe translata, cujus locum subinde impleverit *Leonorius*, ceteris omnibus, etiam Antverp-majori & Rosweyd. incognitus. Unde patet cur binos illos codices è purorum numero excluserimus. Ubi & hoc observandum, Grevenum & Molanum legere *Salvii martyris*; & recte prorsus; sic tamen ut satis indicent, se antiquiores codices correxisse, in quibus passim solo *Confessoris* titulo honoratur. Itaque, si non plane certum, saltem verosimillimum est, simplicem & genuinum Usuardi textum à nobis in laterculo productum esse. Equidem Salvium hîc ab Usuardo ipso consignatum, vix dubito. Cetera vide ad XXVI Junii, quo die Henschenius plures Salvios perperam in unum conflatos distinxit. Si quid forte distinctioris notitiæ aliunde accedat, in Actis proprio loco poterit recenseri.

Theoderic. *Salvii.*

AUCTARIA.

Leonorii. PRATEN. & MUNERAT. In fine: *In Britannia, sancti Leonorii confessoris & episcopi.* Sed cum differentia, de qua in Observatione jam diximus.

HERINIEN. Proprium habet, quod Theodericum memoret 3 loco, cum hoc elogio: *De Theoder.* *Abbatis, discipuli sancti Remigii, qui ejusdem magistri sui suffragantibus meritis, regis Francorum filiam assertur resuscitasse a mortuis.* Cetera purissimus est.

TORNACEN. Omisit elogium Domitiani. De reliquo etiam plane cum textu convenit.

ROSWEYD. De Theoderico, addit, *Pontificis.* In fine autem: *Item sanctarum virginum, Fidei, Spei, & Charitatis, & Sophiæ, matris earum.* *Fidei &c.*

PULSANEN. Incipit: *Passio sanctorum* DCCC *Martt.* 800. *martyrum, qui tempore Diocletiani in Verolanio civitate passi sunt.* Vide XXII Junii. In Aaron, purus est. Deest elogium Domitiani. De Eparcho, Carilefo, & Theoderico, nihil. Salvium, vocat *Silvanum.*

ANTVERP-MAJ. Forte dubitans quem ex duobus ultimo loco signaret, Salvium an Leonorium, utrumque prætermisit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Deficiunt in Carilefo. Abundant in fine: *Eodem die, octava sancti Joannis Baptistæ.* *Oct. I. B.*

MOLAN. In prima editione, ut jam diximus, è textu Carilefum expunxit, quem in posterioribus reposuit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Omnes, sed non eodem loco annuntiant: *Octavæ sancti Joannis Baptistæ.* In omnibus deest, *Carilesi.* Tres primi legunt: *Salvii episcopi & confessoris.*

LOVANIEN. Initio: *Apud Mechliniam, passio Rumoldi sancti Rumoldi martyris, episcopi Dunellensis, filii regis Scotiæ.* Vide Auctarium MOLANI. Elogium sancti Domitiani expunctum est. In ceteris convenit cum ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. Incipit: *Octava sancti Joannis Oct. I. Baptistæ.* In Aaron, purus est. Sequitur: *Remis, sancti Theodorici abbatis, discipuli sancti Remigii. Cenomanis, sancti Carileffi episcopi & confessoris. Civitate Engolisma, sancti Ebarchii confessoris & monachi. In territorio Lugdunensi, depositio viri Dei, beati Domitiani abbatis.* In margine, recenti manu adjectum est: *Depositio S. Teobaldi confessoris.*

BRUXELLEN. Sic orditur: *Octava sancti Joan- Oct. I. nis Baptistæ. Turonis, depositio sanctæ Monegundis, religiosæ virginis.* De Aaron addit: *Fratris Mosis.* Tum: *Vienna, sancti Martini, tertii Mart. ejusdem urbis episcopi, & ab Apostolis ad prædictam urbem missi.* Quæ ex Adone, sumpta sunt. *In territorio Lugdunensi, loco qui Vallis Nebronia dicitur, depositio viri Dei beati Domitiani* &c. *Theodorici*, subdit, *abbatis.* In Eparcho purus est. In fine: *Item Carilesi presbyteri & confessoris.* De Salvio fuse egit XXVI Junii.

HAGENOYEN. De Aaron multa subjungit, quæ ex sacris paginis certius noscuntur. Textûs reliqua satis pura sunt. Demum huc differt annuntiationes duas diei præcedentis, de martyribus

tyribus *Corsico* & *Leone*. Item de *Hostiano*, ut ipse scribit, *episcopo & confessore*.

AQUICINCT. Habet: *In pago Cenomanico.* Ad *Carilesi*, addit: *confessoris*, sine *presbyteri*. Item,

Octav. I. B. *Theodorici abbatis*, tantum. In fine *Octava, sancti*

Tetbaldi. *Joannis Baptistæ. Et sancti Tetbaldi confessoris.*

VICTORIN. Legit cum textu: *Salvii con-*

Quintiani. *fessoris.* Tum: *Eodem die, sancti Quintiani mar-*

Octav. I. B. *tyris. Octava sancti Joannis Baptistæ.*

DAVERONEN. *Avinsdæ monasterio, sancti Carilesi presbyteri.* De Salvio, recte. *Augustoduno,*

Leonis ep. *depositio Leonis episcopi.*

AMBIANEN. *Eodem die, natalis sancti Carile-*

De Karilef. *phi episcopi & confessoris. Qui in loco, Ansula nuncupatus* [nuncupato,] *heremiticam vitam gerens, plurimorum postea ibidem exstitit pater monachorum, ubi etiam clarus miraculis in pace quievit. In Gallis civitate Ambiensi* [an non *Ambianensi?*] *dedicatio basilicæ sanctæ Mariæ Virginis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Aaron sacerdotis. Salvii episcopi & martyris cum discipulis. Theodorici abbatis. Karilephi episcopi & confessoris.*

Conradi. *Conradi episcopi & martyris.* Puto Cunonem Trev. indicari, de quo 1 Junii. *Domitiani abbatis.*

AUGEN. & BURDEGALEN. Pure habent cum textu: *In portu Valentianas, sancti Salvii confessoris.* An de aliis agant, nescio.

REG. SUEC. num. 130. *Eodem die, sancti*

Udalrici. *Quintiani martyris. In Alemannia, apud Augustanam civitatem, depositio B. Udalrici episcopi & confessoris, magni & gloriosi ab infantia usque ad obitum suum.* Colitur IV Julii. Alius sub num. 428:

Leonorii. *Eodem die, sancti Leonorii episcopi & confessoris.*

VATICAN. Meminit solius Domitiani, re-

Luceiæ &c. jecto elogio. Adjicitur: *Natale sanctæ Luceiæ virginis & Auceiæ regis, cum aliis octo.*

FLORENTIN. *Apud Ravennas, sancti Mar-*

Martialis. *tialis confessoris, ejusdem urbis archiepiscopi.*

JURENSIS S. Ragnoberti. *In pago Cenomanico, Anisola monasterio, beati Carilesi confessoris & abbatis.* Vide superius.

EDITIO LUBECO-COL. *Octava sancti Joannis*

Octavæ *Baptistæ.* De Aaron, addit, *ut liber Levitico-*

J. Baptistæ. *rum testatur. In territorio Privimiaco, beati Theo-*

Theobaldi. *baldi episcopi & confessoris. Hic seipsum seculo subripuit, & heremiticam vitam per novem annos expetens, pro Christo pauperrime vixit, quem propter vitæ sanctitatem, angeli de cælo, insula pontificali decoraverunt.* De Domitiano, satis pure. Tum: *In Brabantiæ civitate Mechlinia,*

Rumoldi. *sancti Rumoldi episcopi Hiberniæ & martyris, filii regis Scotiæ, qui licet ipso die natalis Præcursoris Domini passus sit, ejus tamen solemnitas hic festive peragitur. In territorio Remensi, sancti*

De Theoder. *Theodorici abbatis & confessoris, qui educatus à beato Remigio episcopo, & ab eodem constructo monasterio, pater existens multorum servorum Dei; multis clarus miraculis, inter quæ filiam regis a morte suscitaverat, tandem & ipse quievit in pace. Turonis, depositio sanctæ Monegundis virginis*

Monegund. *Deo sacratæ.* De Eparcho, pure. *In territorio Cameracensis urbis, portu Valencianas, sancti Silvii martyris, qui capitalem sustinuit sententiam.*

Leonis ep. *Augustoduno, depositio sancti Leonis episcopi & confessoris.* De Martino, ut BRUXELLEN. supra. In fine: *In portu Valencianas, sancti Salvii confessoris.* Geminatur hîc idem, qui XXVI Junii etiam relatus est. Omittitur autem Carilefus.

BELIN. *Octava sancti Joannis Baptistæ.* Turbatus est ordo, & in prima editione male prætermissus est Carilefus, qui in altera apponitur.

GREVEN. *Nota. Alibi legitur, Salvii confes-*

soris. In Brabantia, sancti Rumoldi episcopi Hi- *Rumoldi.*

berniæ & martyris, qui passus est quidem VIII *Kal. Julii, sed ejus celebritas hic festivius recolitur. Viriani martyris & sociorum ejus. Aaron* *Viriani &c.*

& Julii martyrum, cum aliis pluribus. Gaii Papæ. *Aaron &c.*

Viennæ, sancti Martini, tertii ejusdem urbis epi- *Gaii P. P.*

scopi, ab Apostolis illuc missi. Augustodani, sancti *Martini.*

Leontii episcopi & confessoris. Servani episcopi & *Leontii.*

confessoris. Pambo abbatis & confessoris. Qui cum *Servani.*

esset illiteratus, & psalmum aliquem discere cu- *Lupeani.*

peret, lecto sibi versu illo; Dixi, custodiam vias *De Pambo.*

meas, ut non delinquam in lingua mea, secundum versum audire noluit, sufficere sibi dicens, si primum implere posset. Romæ, sanctarum Fidei, Spei *Fidei &c.*

& Charitatis, sororum virginum & martyrum. Li- *Liberiæ &c.*

beriæ imperatricis & Agrippinæ. Mariæ, sororis *Mariæ &c.*

Moysi & Aaron. Eleazari, filii Aaron, & Phi- *Esther.*

nees nepotis ejus. Hester reginæ.

MOLAN. Ad Theodorici, aliis litteris inserit verba HERINIEN. supra. Et typis minoribus: *Theodorici, filii Clodovei. Cum autem multas virtutes operatus esset gregis Dei ductor Theodo-* *De Theoder.*

ricus (natus patre latrone, tamquam rosa de spinis) & angelis eum suscipientibus, cum gloria migrasset, Rex Theodoricus, ad monasterium veniens, sanctum corpus propriis humeris, ad sepulchrum evexit. In fine textûs: *Qui capitali sententia multatus, coronam meruit sempiternam. Octava sancti* *Octav. I. B.*

Joannis Baptistæ. Machliniæ, passio sancti Rumol- *De Rumold.*

di gloriosissimi martyris atque Pontificis, Scotorum regis filii, signis & doctrina mirabilis. Qui regalis celsitudinis solium, & pontificalis dignitatis respuens honorem, Machliniam petiit sibi divinitus revelatam, quam VIII *Kal. Julii consecravit martyrio, sed quia eadem die sanctissimi Baptistæ & Præcursoris Domini celebratur nativitas, Romanus Pontifex Alex.* IV, *passionem nostri martyris in nativitatis prædictæ octavis instituit solemnizari.* Sequitur de Carilepho. Dein:

Eodem die, depositio sancti Theobaldi confessoris. *Theobaldi.*

De Leonorio, ut supra. Rursus typis minoribus; *Hester reginæ. Aaron & Julii martyrum* *Esther.*

cum aliis pluribus, quorum Beda meminit lib. I *Aaron &c.*

Historiæ suæ. Eodem die, Symeonis abbatis, qui *Symeonis*

fuit propter Christum cognominatus Salus, id est *Sali.*

stultus. Notatur & hac die Simeon in Romano moderno; ubi Baronius: *Agunt de eodem hac die Græci in Menologio.* Ad quæ Rosweyd. in citato non semel Ms. *Imo vero*, inquit, *Menologium, uti & Menæa*, XXI *Julii Simeonem Salum statuunt. Existimo Baronium* I *Julii Simeonem posuisse in Martyrologio, quia Aloysius & Surius inter Vitas Sanctorum eo die exhibent. Qui videntur eam opinionem sumpsisse ex fine vitæ, ubi dicitur* I *Julii obiisse. Sed consulendus textus Græcus, videndumque, an ibi habeatur ὰ unde interpres* I *Julii expressit, an vero κά, quod est* XXI *Julii, uti Menæa & Menologium repræsentant.* Unde Molanus hac die acceperit, nescio, certe XXI Julii, in posterioribus editionibus, in quibus Græcos adjicit, iterum repetitur idem Simeon. Pergit Molan: *Ar-*

vernis, depositio beati Galli, ejusdem civitatis *Galli.*

episcopi & confessoris. Cujus vitam beatus Gregorius Turonensis scribit. Item Dononio monasterio,

sanctæ Reginæ, matris sanctæ Rainfridis. In edi- *Reginæ.*

tionibus aliis, incipit litteris Italicis: *Octava sancti Joannis Baptistæ.* Tum: *Mechliniæ* &c. ut supra. In textu ponitur Carilefus, omittitur Salvius. De Theoderico ad verba HERINIEN.

solum

ſolum hic addit : *Theodorici : idemque Rex ſanctum defuncti corpus propriis humeris ad ſepulcrum evexit. Eodem die, ſolemnitas ſanctæ Reginæ, quæ quieſcit apud Valencenas in Dononio monaſterio. In territorio Pruvino, ſancti Theobaldi confeſſoris.* De Leonorio, ut ſupra. Denique : *Arvernis, depoſitio beati Galli epiſcopi & confeſſoris.* Vide de Gallo plura ſuperius.

VI *Non.* *Die* 2.

Proceſſi & Martinian. ROmæ via Aurelia, natalis ſanctorum Proceſſi & Martiniani, qui à beato Petro Apoſtolo baptizati, ſub Nerone autem oris contuſionem, equuleum, nervos, fuſtes, flammas, ſcorpiones perpeſſi, noviſſime gladio cæſi martyrio coronantur. Ipſo die, ſanctorum trium militum, qui cum beato Paulo Apoſtolo paſſi ſunt. Item, *3 Militum. Ariſtonis & ſocior.* ſanctorum martyrum Ariſtonis, Creſcentiani, Euticiani, Urbani, Vitalis, Juſti, Feliciſſimi, Felicis, Martiæ, & Symphoroſæ, qui omnes apud Campaniam glorioſo martyrio coronati ſunt. Turonis, depoſitio *Monegund* ſanctæ Monegundis religioſæ.

Ita ſcribunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec.* & *Molan.* Adjungitur etiam *Danic.*

VARIA LECTIO. *Eculeum*, *Marciæ*, *Simphoroſæ*, *Fæliciſſimi*, & hujuſmodi alia indicare ſufficiat. Antverp. & Max-Lubec. cum aliis ſecundæ notæ codicibus, legunt *ſcorpioneſque*. Solus Molanus pro *oris contuſionem*, poſuit *concuſſionem*. Idem recte correxit *Eutychiani*, ſed nos codices reliquos ſequimur, in quibus conſtanter *Euticiani*. Dubium eſt circa titulum, Monegundi adſcribendum. Praten. cum ſuis, nempe Antverp-majore & Roſweyd. legit, *Deo ſacratæ*, Optime quidem, ſed nos cum Herinien. Tornacen. & Greven. *religioſæ*, ubi addendum eſſet cum Baronio, *feminæ*. Tu præfer quod magis placuerit, modo ne cum Molano & codicibus reliquis apponas lauream *Virginis*, quæ viduæ, duarum filiarum matri, minime convenit.

Proceſſi & Martiniani. OBSERVATIO. Illuſtris eſt in Sacramentario Gregorii, nec non in Kalendariis ab Allatio & Frontone editis, atque item apud antiquos Martyrologos omnes, *Proceſſi & Martiniani* hoc die memoria, ſimpliciter & recte à Beda prædicata : auctius à Rabano, ſed tacito etiam martyrii & ſepulturæ loco. Difficultatem ingerunt Hieronymiana apographa, ad XXXI Maii *Via Aurelia* eos collocantia, hodie vero ſcribentia : *Romæ*, *Damaſi* &c. Quæ Florentinium ancipitem reddunt, an de *Damaſi cœmeterio*, an de ſancto aliquo Damaſo agatur. Creſcit apud illum ex Adone perplexitas, qui in Martyrologio Sanctos illos in *cœmeterio Damaſi* ſtatuit, cum tamen in Feſtivitatibus Apoſtolorum clariſſime exprimat *viam Aurelian*, à præfato cœmeterio longe diſſitam. Crediderim ego, errorem ex Romano parvo emanaſſe, quod Viennenſis in Martyrologio ſecutus fuerit. Prudentior Uſuardus ex libello de Feſtivitatibus totam ſuam annuntiationem belle concinnavit. Porro an poſitiones illæ variæ, tranſlationes vel quid ſimile indicent, opportunius in Actis diſcutiemus ; jam dicta pro præſenti inſtituto ſufficiunt. Verbulum adjicio de prædictorum Martyrum Actis, quæ *eo fideliora eſſe putavit* Baronius, ad annum LXVIII num. 24, *quo breviora noſcuntur*. Henſchenius ad XIV Martii *perantiqua* cenſuit. Aliter plane opinantur recentiores, ut vide apud Tillemontium tomo I pag. 179 & 532. Quid nobis videatur, dicemus propediem. Sic Wandelbertus carmine luſit :

Proceſſus ſextas retinet cum Martiniano
Nonas, martyrii læto irradiante decore.

Militum 3 Ariſtonis & ſocior. *Milites tres*, Apoſtoli Pauli ſocii, à Romano parvo primum conſignati ſunt, unde eos accepit Ado, & ex hoc Noſter ſua omnia ad verbum deſcripſit. Ex eodem fonte procedunt *Martyres* ſequentes *decem*, in Campania coronati, ſed non omnes nominatim à Romano parvo expreſſi. Haud dubium eſt, quin Adoni præluxerint geſta ſancti Sebaſtiani in quibus (vide Acta noſtra cap. XI) ſingulorum horum & aliorum item nomina enumerantur. Noſter bona fide Adonem ſequens, textum ejus immutatum huc *Monegund* tranſtulit. *Monegundam*, ſeu potius *Monegundem* in Corbeienſi & Lucenſi referri, notat Florentinius, non autem in vetuſtiſſimo Epternacenſi ; unde *Antiquarii Gallici* additamentum eſſe cenſet. Recte, opinor, ſed additamenta hujuſmodi nec in Epternacenſi alias deſunt, æque Gallico, ac ſunt apographa reliqua. Undecumque Monegundem

Uſuar-

Usuardus habuerit, certum est, eam hac die ab eo memorari, quam præcedenti ab Adone signatam ibi observavimus. Et quidem in hoc expresse signatur titulus *Virginis*, uti & à Rabano hac ipsa die, sed ab eo Usuardus prudenter abstinuit, Molani idcirco excusatione nequaquam indigens, qui in prioris editionis suæ textu errorem non adverterat. Putat etiam Florentinius *Virginem* fuisse. At enim ex Gregorio Turonensi, ab ipso citato, sed non consulto, melius doceri potuit. En Flori verba ex laudato Gregorio probabiliter accepta: *Turonis, sanctæ Monegundis, quæ duabus filiabus orbata, spreto viri consortio, ad Christum convolavit: cujus amore in parva cellula se recludens, ibidem magna enituit abstinentia, & ante & post transitum multitudine miraculorum.* Censeo itaque Usuardum scripsisse *religiosæ*, vel si ita vis, *Deo sacratæ*, ut supra notavimus. Neque audiendus Molanus, qui in posterioribus editionibus, observato errore primæ, putat *virginem* dici posse, eo quod sanctimonialis fuerit. Monegundis vitam ex Greg. Turon. de Vit. Patrum cap. 19, edidit hoc die Surius: addi potest cap. 24 de gloria Confessorum; quæ omnia accuratius in Actis illustrabuntur.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. In fine textui superaddit: *Apud occidentales Saxones, civitate Wenta, depositio sancti Suuithuni mirificæ sanctitatis viri.* *Swithuni.*

ROSWEYD. Omisit annuntiationem trium militum. Et in fine etiam habet: *Apud occidentales Saxones, civitate Wenta, depositio Suithuni episcopi & confessoris.*

PULSANEN. Purus est usque ad, *qui cum beato Paulo Apostolo coronati sunt*, inclusive. Desunt reliqua omnia, ut alibi sæpe deficit.

MUNERAT. In fine subdit: *Item Visitatio beatæ Mariæ Virginis.*

GREVEN. Quod mirum est, textum incipit: *Visitatio beatæ Mariæ Virginis.* Vide infra. *Visitationis.*

BELIN. Sic annuntiat: *Visitatio gloriosæ Virginis Mariæ ad Helisabeth.*

ALBERGEN. Incipit simpliciter ut GREVEN. *Visitatio sanctæ Mariæ Virginis.* Alii autem, nempe ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. sic loquuntur: *Visitatio beatæ & gloriosæ semper Virginis Mariæ.*

CENTULEN. *Romæ in cimiterio Damasi, natale sanctorum Processi & Martiniani, qui a sanctis Apostolis baptizati & sub Nerone passi sunt.* Huc refer notationem Rosweydi pag. 222. *Item sanctorum martyrum Ariston, Crescentiani* &c. (ut in textu) *qui omnes per beatum Sebastianum ad fidem conversi & ad martyrium corroborati sunt.* *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Visitatio beatæ Mariæ semper Virginis. Romæ via Aurelia in cimiterio Damasi, natale sanctorum martyrum Processi* &c. pure, uti in sequentibus usque ad finem, nisi quod desit Monegundis, quam per anticipationem, ut sæpe solet, retulit die præcedenti.

HAGENOYEN. De Processo & Martiniano inserit, *baptizati erant, dum adhuc tenerentur in vinculis.* Cetera satis pura sunt. De Monegunde ait: *virginis religiosæ.*

AQUICINCT. Post *Monegundis*, habet, *Deo sacratæ.* Deinde subdit: *Romæ, Leonis Papæ, viri eloquentissimi & divinis literis sufficienter instructi, Græca Latinaque lingua eruditi. Hic constituit, ut qui archiepiscopus ordinatus fuerit, nullam consuetudinem pro usu pallii, in diversis officiis persolvere debeat.* Hiulcum sensum, clarius redditum vide in Auctariis ad diem XXVIII Junii. Tum: *In Britannia, sancti Suithuni episcopi & confessoris,* *De Leon. II.* *Suithuni.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Visitatio beatæ Mariæ. Processi & Martiniani martyrum. Sanctorum trium militum, qui cum beato Paulo passi sunt. Aristonis, Crescentiani, Urbani, Eutychiani cum sociis. Monegundis religiosæ.* *Visitationis. Textus contractus.*

In VATICAN. num. 5949. Deest, Trium militum & Monegundis.

STROZZIAN. *Sancti Vitumii episcopi & confessoris.* Imo *Swithuni*, ni fallor. *Vitumii.*

CODEX CASTRI KAROLI. *Ipso die, sancti Adegrini confessoris.* Habemus vitam Ms. *Adegrini.*

DIVION. ecclesiæ sancti Stephani. *Apud castrum Divionense, translatio corporis sancti Medardi episcopi & confessoris.* Vide VIII Junii. *Translat. Medardi.*

EDITIO LUBECO-COL. *Visitatio gloriosæ Virginis Mariæ. Quæ statim in montana post conceptionem filii Dei, abiit in civitatem Juda, ad salutandam Elisabeth cognatam suam, in qua salutatione Joannes, adhuc inclusus in utero matris suæ, sanctificatus est. Romæ via Aurelia, in cimiterio Damasi, natale* &c. quæ non nihil interpolata sunt usque ad finem. De Monegunde egit pridie. In fine adjicitur: *Ipso die, beati Swituni episcopi & confessoris.* *De Visitat.* *Swituni.*

GREVEN. *Nota. Festum Visitationis beatæ Mariæ institutum fuit ab Urbano VI, anno Domini* MCCCLXXXIX, *superadditumque est hic Usuardo.* Melius intactum reliquisset Usuardi textum, ut alibi facere solitus est. Sequitur: *Mamertini martiris.* Fallor vehementer, nisi hic ex cacere *Mamertini* imperitus aliquis Sancti & quidem martyris nomen efformaverit. *Ottonis episcopi & confessoris; secundum alios pridie Kal. Julii. In Anglia, Swituni episcopi Wintonienſis & confessoris. Item ibidem, Sibertini confessoris. Mariæ Jacobi, scilicet Minoris, filiæ Cleophæ.* *Mamertini. Ottonis. Swituni. Sibertini. Mariæ Jac.*

MOLAN. Litteris Italicis textui præfigit: *Visitatio gloriosæ Virginis Mariæ ad Elisabeth, a Domino Urbano cum multis indulgentiis institutæ.* Post textum adjicit: *Dominica secunda post festum Joannis, Binchii, translatio sanctorum Ursmari, Ermini, Theodulphi, Ulgisi, Amoluini, Abel, Hydulphi & Amelbergæ, de ecclesia Lobiensi, in oppidum Binchiense facta anno* MCCCCIX, *die* XX *mensis Junii.* Dein minoribus typis: *In Anglia, sancti Swituni episcopi Wintoniensis & confessoris. Othonis episcopi & confessoris depositio in Bamberga.* In editionibus aliis, sic habet: *In Britannia civitate Vintonia, depositio sancti Suuithuni episcopi & confessoris, cujus merita usque hodie miraculis coruscant. Babenbergæ, sancti Ottonis episcopi & confessoris. Die secunda, depositio stolæ sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ in Blachernis. Dominica secunda post festum Joannis, Binchii, translatio sanctorum &c.* *Translat. Ursmar. &c.* *Swituni. Ottonis.* *Deposit. Stol. B.M.V.*

V *Non.* *Die* 3.

Translat. Thomæ Ap. APud Edeſſam Meſopotamiæ, tranſlatio corporis ſancti Thomæ Apoſtoli. Ipſo die apud Cneocæſaream Ponti, natalis
Gregorii. beati Gregorii epiſcopi & martyris, qui magnâ ſignorum ac miraculorum gloriâ præditus, inter cetera quodam tempore, ut eccleſiæ faciendæ locus ſufficeret, montem precibus movit. Civitate Cluſina, ſanctorum martyrum Hirenei diaconi &
Irenæi & Muſtiolæ. Muſtiolæ nobilis matronæ, qui paſſi ſunt ſub Aureliano principe. In Laodicia Siriæ, ſancti
Anatholii. Anatholii epiſcopi, qui non ſolum religioſis viris, ſed & philoſophis
Triphonis. admiranda ſcripta dereliquit. Alexandriæ, ſancti Triphonis & alio-
Eulogii. rum decem. Item Conſtantinopoli, ſancti Eulogii.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Roſweyd. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. De *Cneocæſarea* aliàs dictum eſt, ſequor orthographiam plerorumque codicum: qui ferme omnes poſt Rom. parvum & Adonem legunt *epiſcopi & martyris*, ſed Antverp-maj. & Roſweyd, corrigunt *epiſcopi & confeſſoris*. Roſweyd. habet ſolus *faciundæ*. Scribendum *Cluſina* ut plerique ponunt: excipe Munerat. qui *Eluſina*; Greven. *Seluſina*; Molan. *Seleuſina*. *Hirenei* ut ſæpius ſupra, non *Hireni* ut Antverp-major, qui etiam male legit *Muſteolæ*. Rurſus idem & Roſweyd. *Laodiciæ Siria*, nos cum pleriſque *Laodicia Siriæ*. Melius Praten. *Laodicea*, & Molan. *Syriæ*. Errat Munerat. in *Antonii* pro *Anatholii*. Solus Roſweyd. habet *phyloſophis*. In Greven. & Molan. deeſt *ſcripta*. Praten. ſcribit, *reliquit*, alii omnes *dereliquit*. Greven. & Molan. cum pluribus mediæ notæ codicibus, Triphoni jungunt ſocios *duodecim*. Denique Antverp-maj. pro *Conſtantinopoli*, ſubſtituit *Conſtantinopolim*; qui ſatis frequens medii ævi annuntiandi modus.

Translat. Thomæ Ap. OBSERVATIO. *Apoſtoli Thomæ* Edeſſam tranſlatio celebratur in pluribus Hieronymianis, in Beda & Rabano, in Romano parvo ac proinde in Adone, atque ex hoc in Noſtro, iiſdem ferme ubique terminis, niſi quod Hieronymiana & Beda addant, *ex India*, ubi tamen adhuc aſſervari corpus, ii teſtantur, qui ſeculo XVI, res Indicas proſecuti ſunt. Salvat utramque opinionem Baronius in Notis hac die; cui rei examinandæ proprius
Gregorii. erit locus dum Acta Apoſtoli illuſtrabuntur ad XXI Decembris. *Gregorii martyris* meminit Romanum parvum, unde eum accipiens Ado, eos characteriſmos ex Euſebio Rufini lib. 7. cap. 26 & Hieronymo de Script. cap. 65 fuſe deduxit, ex quibus de *Thaumaturgo* agi minime dubium relinquatur, tametſi Acta ipſa clare demonſtrent, ſanctum illum *Thaumaturgum*, proprie dictum martyrium non ſubiiſſe, ut pluribus dicetur XVII Novembris. Ceterum Uſuardus, ductoris ſententiam ſequens & contrahens, nihil in laurea mutandum cenſuit, quod à poſteris nonnullis factum, in Variantibus lectionibus
Irenæi & Muſtiolæ. oſtendimus. Sequuntur *Irenæus & Muſtiola*, Cluſii in Etruria Martyres, à ſolo Uſuardo notati, ſiquidem vere Uſuardina ſint, quæ hîc ponuntur, ut tantiſper bona fide ſuppoſuimus ad XXIII Junii, ubi de *Felice Sutrino*; quamvis judicio noſtro præferendi eſſent codices Herinienſis & Tornacenſis, à quibus & hi, & ille omnino abſunt. Codicum numero & auctoritate vincimur, ex quorum unanimi conſenſu textus noſter eruendus eſt. Vide quæ de eorum paſſionis hiſtoria diximus ad citatum diem XXIII Junii. Ex
Anatholii. Romano parvo ſumitur *Anatholius*, cujus verbis Ado vix quidquam ſuperaddidit, ita ut breve ejus elogium, totum Uſuardo tribuendum ſit, ex Rufini Euſebio lib. 7 cap. 28,
Triph. &c. unde nomen erutum erat, veroſimillime acceptum. *Triphonem* Alexandrinum cum pluribus ſociis memorant apographa Hieronymiana. In eorum numero, vel ipſi codices noſtri diſcrepant. At recte *decem* ſtatuit in Præfatione ſua generali Bollandus, Epternacenſis codicis ſenſum explicans: & nos Uſuardum ſic vere legiſſe exiſtimamus. Rurſus Conſtantinopolitanos plures eſſe, ex iiſdem Hieronymianis conſtat. At ab auctore Roma-
Eulogii. ni parvi ſolus nominatur *Eulogius*, ſolus item ab Adone, ſolus à Noſtro, cujus genuinam ſententiam, ſub adhibita in Cluſinis cautione, toto textu productam cenſemus. Quo ſenſu intelligi debeat Wandelberti de Anatholio atque Eulogio verſiculus, dicetur in Actis. Ita ille hodie binos ſuos, quos vocat pontifices, cecinit:

Pontifices quintas Anatholius Eulogiuſque.

AUCTA-

AUCTARIA.

HERINIEN & TORNACEN. Carent, ut diximus, Irenæo & Mustiola, de cetero purissimi sunt.

PULSAN. Caret præterea Gregorio & Triphone; hic passim imperfectus.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. De Gregorio ita ex Adone textum augent: *Qui jurgantibus de quodam stagno duobus fratribus, facta oratione, aquam lacui subduxit, & abyssis divino nutu restituit, & virentem campum germanis concordibus dereliquit. Sed & quodam tempore ut ecclesiæ* &c. Deest Irenæi, Mustiolæ & Anatholii. Triphoni tribuunt socios *duodecim*. Et in fine habent: *Item Constantinopoli, sancti Eulogii, Eusemiæ, Acacii, Demetrii.* *De Gregor.* *Eulogii &c.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVAN. Superioribus de Gregorio verbis præfigunt: *Qui sicut Ecclesiastica lib. 7 narrat historia, jurgantibus* &c. Sequitur: *Alexandriæ, Triphonis & aliorum* XII. *Item Constantinopoli, sancti Eulogii, Eusemiæ, Acacii & Demetrii.* Demum de Anatolio, ut textus, omissis annuntiationibus de Irenæo & Mustiola.

ALBERG. & DANIC. Proxime citatis similes, carent annuntiatione Anatholii.

CENTULEN. *In India, passio sancti Thomæ Apostoli, cujus sacrum corpus ad Edissam Mesopotamiæ relatum est* XII *Kal. Januarii, quando celebrior dies ei agitur. Apud Gneocæsaream Ponti, sancti Gregorii episcopi & martyris, beati Athenodori fratris. Qui Gregorius maxima miraculorum gratia præditus fuit.*

BRUXELLEN. Secundo loco de Irenæo & Mustiola. Tertio de Triphone & XII. Tum de Eulogio, Euphemia, Acacio & Demetrio. De Gregorio, fere ut ANTVERP. supra. Dein: *Et Romæ, sancti Leonis Papæ II, qui sedit mensibus decem. Hic vir eloquentissimus, in divinis Scripturis, tam Græca quam Latina lingua eruditus* [fuit] *& Christi fidelibus in Missa post Agnus Dei, pacem dari constituit.* Tum de Anatholio, pure. Demum: *Beati Antenodori episcopi, fratris* [beati Gregorii Thaumaturgi.] *Leonis II.* *Athenodori.*

HAGENOYEN. Post *Thomæ Apostoli; Quæ translatio facta est sub Alexandro imperatore.* Doceri cupio, quis hic Alexander fuerit. De Gregorio, ut supra. De Anatholio, pure. De Triphone & XII, item de Constantinopolitanis quatuor, ut supra. Caret Irenæo & Mustiola.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Thomæ. Mustiolæ virginis & martyris cum sociis. Gregorii episcopi & martyris. Anatholii episcopi, Doctoris. Triphonis martyris & aliorum* XII. *Triphonis & soc. 12.*

In VATICAN. num. 5949. Deest, Thomæ, Gregorii, & Triphonis. Adjicitur: *Romæ, natalis sancti Leonis Papæ, qui præfuit ecclesiæ mensibus decem.* Indicatur hic sæpius Leo II; longiori phrasi à MOLAN. infra; sed vide de eo Observationes nostras & Acta XXVIII Junii. *Leonis.*

UGHELLIAN. Omittit Anatolium, & Eulogio conjungit socios tres, ut superius.

FLORENTIN. *Apud civitatem Constantinopolim, sanctorum martyrum Eulogii, Achazii, Euphemiæ, & Demetrii. Apud Ravennam, sancti Dati,* vel *Dathi, archiepiscopi & confessoris.* Notat Baronius ex scriptoribus Ravennatibus, eum claruisse temporibus Commodi imperatoris. *Eulogii &c.* *Dati.*

LUXOVIEN. *In pago Senonico, sancti Sidronii martyris, fratris sanctæ Beatæ virginis, Menrora quiescentis vico.* Hic colitur XI Julii. *Sidronii.*

EDITIO-LUBECO-COL. Incipit: *Apud Gneocæsaream Ponti, natalis beati Gregorii episcopi & martyris, doctrina & miraculis clarissimi. Qui sicut Ecclesiastica* &c. Sequitur translatio Thomæ. Triphon cum XII. *Constantinopoli, sanctorum Evolii, Eusemiæ, Accacii & Demetrii martyrum. Apud Leodiciam Syriæ, beati Anatholii episcopi & confessoris. Civitate Clusina* &c. Demum: *Romæ, beati Leonis Papæ & confessoris, qui sedit annos tres, menses decem, dies decem & septem. Hic eloquentissimus & divinis Scripturis eruditus, Græca & Latina lingua sufficienter instructus fuit. Et constituit osculum pacis dari post Agnus Dei. Hic suscepit sanctam sextam Synodum, & ut pro usu Pallii archiepiscopus nihil persolvere debeat,* [statuit.] Vide XXVIII Junii. *Evolii &c.* *De Leon. II.*

BELIN. Pro *Gregorii*, scribit *Georgii*, additque quæ supra retulimus, pro *abyssis* substituens *ab ipsis*, ubi & alia deformata sunt, inverso etiam textus ordine. In prima editione, deest, *Civitate Clusina*, &c. Sed in altera ad finem annuntiatio hæc adjicitur.

GREVEN. *Accatii, Demetrii & Eusemiæ, cum Eulogio coronatorum. Leonis Papæ II, qui sedit annis tribus mensibus decem. Hic constituit osculum pacis dari post Agnus Dei. Lantfranci archiepiscopi Cantuariensis & confessoris, viri eruditissimi. Hujus fama illectus Anshelmus, ad eum venit, eique postmodum in episcopatu, ut illi prophetico spiritu prædixerat, successit. Heliodori episcopi Altinensis & confessoris, ad quem extant beati Hieronymi quædam epistolæ. Berthæ viduæ, matris Caroli magni.* *Eulogii &c.* *Leonis.* *Lantfranci.* *Heliodori.* *Berthæ.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit, quæ supra de jurgantibus fratribus retulimus. In fine: *Leonis Papæ. Qui sedit Romæ menses decem. Hic eloquentissimus, & divinis Scripturis sufficienter instructus fuit, Græca Latinaque lingua eruditus. Hic sanctam sextam Synodum fecit, quæ in regia urbe celebrata est: ubi damnati sunt Cyrus, Sergius, Honorius, Pyrrhus, Petrus, Paulus, Macharius, Stephanus, Polychronius & novus Simon, qui unam voluntatem & operationem in Domino Jesu Christo prædicabant.* Dein typis minoribus. *Eodem die, natalis sancti Sidronii martyris, sub Aureliano principe, cujus corpus è Roma Messenas transtulit Adela, uxor Balduini pii, Comitis Flandriæ. Prope Brugas in Oostkerck, Gutagoni confessoris.* In editionibus aliis Gregorius ad calcem rejicitur, elogio suo privatus. Auctaria sunt: *In Oostkercka burgo Flandriæ, sancti Guthagoni confessoris, regis Scotiæ, qui ibi peregrinus pro Christo in pace quievit. Die tertia, sancti martyris Hiacynthi, & sancti patris Anatholii episcopi Constantinopolis. Eodem die, Vutbrandis & Mechtundis virginum, quæ in Eischel quiescunt.* Hic jam locatur Gregorius, ubi post *episcopi*, typis minoribus, additur: *Quem Romana Ecclesia & Græcanica ponunt mense Novembri. Item, beati Heliodori episcopi Altinensis.* Notatio Baronii conformis est sen sui GREVENI. Verum dubitat Castellanus, an hic *Heliodorus* diversus non sit ab eo, de quo sæpius meminit, & ad quem scripsit Hieronymus &c. *De Leone II.* *Sidronii.* *Gutagoni.* *Hyacinthi & Anatolii.* *Wibrand & Mechtund.* *Heliodori.*

IV *Non.* *Die* 4.

Oseæ. *Transl. &c. Martini.* *Jocund.* *Innocentii & sociorum Lauriani.*

OSeæ prophetæ. Turonis, translatio beati Martini episcopi & confessoris, & Ordinatio episcopatus ejus. In Africa, natalis sancti Jocundiani martyris, in mare mersi. Apud Sirmium, sanctorum martyrum Innocentii & Sebastiæ, cum aliis triginta. In territorio Bituricæ civitatis, sancti Lauriani martyris, cujus caput Hispalim ad Hispanias deportatum est.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore*, *Munerato* & *Molano*. Puritati proximi sunt *Antverp-max.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. Nescio cur Molanus simpliciter scribat *Osee*, id quidem mediæ ætatis codicibus concedendum, in quibus diphthongi ferme notæ non sunt; at vero cum ipse eas passim soleat restituere, non video cur hîc omittat, nisi nomen indeclinabile statuat. Ceterum recte legunt Praten. & Herinien. quos hîc sequimur. *Jocundiani* est in codicibus Hieronymianis & Romano parvo, in Adone *Jucundiani*, Noster antiquam lectionem restituit. *Smyrmium* in Antverp-maj. & *Syrmum* in Munerat. scriptoria sphalmata sunt. *Sebastiæ* habent codices nostri omnes. Mirum cur ab antiquioribus recesserit Usuardus, in quibus clarissime *Sabbatiæ* scribitur: Molanus longius deflectens, ponit *Sebastæ*, & Antverp-maj. *Sebaste*, in quo diphthongorum nulla habetur ratio. Idem Antverp-maj. male posuit *ab Hispalim*: Munerat. *Hyspalim* & *Hyspaniam.*

Oseæ. De Martino.

OBSERVATIO. Nihil hac die de suo posuit Usuardus, sed textum integrum, ut jacet, ex Adone transcripsit, nonnullis hinc inde truncatis. Sic in ipso principio *Aggæum* prophetam *Oseæ* socium sustulit, quem ex Romano parvo, prophetarum annuntiatore, alteri sociatum, Viennensis acceperat. Rursus in iis, quæ de *Martino* referuntur, mutilavit aliquid; nam ubi Ado præter translationem & ordinationem addidit, *& dedicatio basilicæ ipsius*, hanc partem Noster rescidit, tametsi & ita legisset in Martyrologio Bedæ. Mediæ notæ codices è nostris aliqui, ut in Auctariis dicetur, propria sua auctoritate avulsam laciniam restituendam putaverunt. Utrum ad Hieronymiana, in Galliis aucta, spectare possit prædicta annuntiatio, docebit Florentinius. Nos omnia quæ ad Martinum pertinent, ad proprium ejus natalem XI Novembris differemus. *Jocundian.* *cundiani* (typographi, opinor, errore, pro *Jocundiani*) *martyris* meminit Romanum parvum, tacito loco & genere martyrii, in quibus etiam deficit apographum Hieronymianum Lucense, ubi solum ponitur, *sancti Jocundiani*. Epternacense præfixit: *in Africa, Jocundiani*. Corbeiense autem distinctius omnia exprimens, legit: *In Africa, Jucundiani, in altum missi & martyris*. Noster, ut jam dixi, Adonem plane secutus est, nisi quod *Jucundiani*, ut ductor scripsit, in *Jocundiani*, eum mutasse, ex codicum nostrorum unanimi consensu, existimemus. Sic in *Sirmiensibus* diserte scripsit Ado *Sabbatiæ*, ex Romano parvo, in quo & sociorum triginta numerus apponitur, variantibus denuo Hieronymianis apographis apud Florentinium. Nescio quid Usuardum moverit, ut pro *Sabbatiæ*, substitueret *Sebastiæ*, sic enim constanter habent codices nostri omnes, ii nempe, in quibus ea annuntiatio non omittitur.

Innocentii & sociorum

An de hisce Sirmiensibus & Jucundiano quidquam superfit, præter solam in Martyrologiis memoriam, hactenus me latet. Ejus, qui sequitur, *Lauriani* Acta Mss. cum Bollando pridem communicavit V. C. Andreas du Chesne, quibus similia edidit Labbeus tomo 2 Biblioth. Mss. à pag. 411. Libuit ipsa evolvere, sed quo consideravi attentius, eo minus mihi placere fateor, nec scio utrum difficultatibus omnibus satis se expediat Cointius, ad annum DXVIII à num. 14, ut suo loco copiosius exponemus. Interim, quod ad præsens magis attinet, *Laurianum*, Hieronymianis apographis abjudicat Florentinius, immerito, ut mihi quidem videtur, quando in exemplis editis memoratur, quidquid interim in laurea discrepent. Epternacense recte scribit *Laurianus martyris*, male Corbeiense, *episcopi & confessoris*. Ab *episcopi* titulo præscindit Ado, quem ei tribuit Hagiologium Labbeanum, debitum sane, si, ut Acta volunt, constet *Hispalensem episcopum* fuisse: quæ causa fuerit, cur & in citato Hagiologio, caput Hispalim ad Hispanias deportatum dicatur, Noster nihil dubitans, nec à ductoris vestigiis deflectens, etiam hîc verba sua omnia ex ipso desumpsit. De solo hoc martyre & magni Martini translatione loquitur hac die Wandelbertus, geminis hisce versibus:

Lauriane tenes meritorum nomine quartas;
Ossaque Martini tumulo mutata venustant.

Lauriani.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Raro auctior, hodie superaddit: *In Altovillarensi monasterio, octavo milliario ab urbe Remensi, adventus & exceptio corporis sancti Polycarpi presbyteri & martyris, atque reliquiarum sanctorum martyrum Sebastiani, Urbani, Quirini.* Hinc conjectura est, ex eo cœnobio hunc codicem acceptum aut descriptum fuisse. *Advent. vel Polycar. &c.*

ROSWEYD. Omisso *Oseæ*, incipit: *Turonis, translatio sive ordinatio sancti Martini archiepiscopi. Item Constantiæ* [quidni *Augustæ?*] *sancti Odalrici episcopi.* Cetera purus est. *Odalrici.*

PULSANEN. Caret annuntiatione ultima de sancto Lauriano.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. *Oseæ & Aggei Prophetarum.* De Martino ex Adone supplet, quod in Usuardo desideratur: *Et dedicatio basilicæ ipsius.* Deest, *apud Sirmium* &c. *Oseæ & Aggei.*

GREVEN. Post Jocundiani, quarto loco annuntiationem textui inserit, quam scire potuit, ad Usuardum pertinere nequaquam posse, cum Sanctus, de quo agit, toto sæculo sit Usuardo posterior, nempe: *Eodem die, natalis beati Odolrici episcopi & confessoris, qui multis in mundo & inauditis miraculis claruit.* Scribit *Odolrici*, alii, *Olderici* & *Odalrici*; communior appellatio *Udalrici*. *Odolrici.*

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Puritati proximi sunt, nam solum addunt *Aggei.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Etiam scribunt: *Oseæ & Aggei prophetarum.* Et in fine: *Apud provinciam Reciæ, civitate Augustiana, natale Odalrici, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.*

ALBERGEN. & DANIC. De Aggæo, ut proxime. In Martino, deest *ordinatio*, & tota annuntiatio de Sirmiensibus. In fine additur: *Apud provinciam Reciæ, natale sancti Udalrici* &c.

CENTULEN. *Aggei*, ut supra. *Turonis, ordinatio episcopatus beati & magni confessoris Martini, & translatio corporis ejus, & dedicatio basilicæ ipsius. In territorio Biturice civitatis, sancti Lauriani martyris. Apud Sirmium, sanctorum Innocentii, Sabaciæ, cum aliis* XXX. *DeMartino.*

BRUXELLEN. Incipit: *Machliniæ, translatio sancti Rumoldi episcopi & martyris. Eodem die, Oseæ & Aggei prophetarum.* In Martino, Sirmiensibus & Jocundiano satis purus est. De Laurano, ex Adone inserit, *vico Justino. Apud provinciam Rethiæ, sancti Uldarici, civitatis Augustanæ vel Ausburgensis episcopi & confessoris.* *Translat. Rumoldi.*

HAGENOYEN. *Oseæ Prophetæ, qui fuit filius Beeri, de tribu Ysachar ..... Hic temporibus Oziæ, Joathan, Achaz & Ezechiæ regum Juda, & Jheroboam rege Israel, filio Joas, prophetavit. Quis Oseæ reprobationem filiorum Israel ...* & multa alia, melius ex sacris paginis intelligenda. De Martino addit, *& dedicatio* &c. Tum: *Civitate Augusta, depositio sancti Odalrici episcopi & confessoris. Qui in primo, propter magnam suam humilitatem, a Martino summo Pontifice episcopatum accipere noluit, qui postea illud coactus accepit, & in magno labore ibi præfuit, se & suos optime regens. Cujus meritis & precibus gens Noricorum & Alemanorum ex immanissima est Hungarorum vastatione liberata.* Sequitur de Jocundiano, pure: cetera desunt. *DeUdalric.*

AQUICINCT. In fine addit: *Apud provinciam Reciæ, civitate Augustiana, natalis beati Udalrici, ejusdem civitatis episcopi. In pago Teruanensi, depositio sanctæ Bertæ nobilis matronæ.* *Udalrici. Bertæ.*

VICTORIN. *In Alemannia, apud Augustanam civitatem, beati Udalrici episcopi & confessoris, magni & gloriosi ab infantia usque ad obitum suum.* Similia verba citavimus 1 Julii, ex codice REG. SUEC, sub num. 130, quæ diximus hoc die referenda. *De Udalr.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Martini. Donati episcopi & martyris.* Notatur in margine, cum *hoc die alibi non inveniri.* Vera est Observatio, nam licet pluſquam viginti Donati sancti reperiantur, hoc die nullum usquam signatum hactenus invenimus. Pergit codex: *Udalrici episcopi & confessoris. Innocentii & Sebastiæ, cum aliis triginta martyribus.* *Donati.*

In VATICAN. num. 5949. Deest Oseæ & Martini. In UGHELLIAN, desunt Sirmienses.

ALTEMPS. *Item, depositio sancti Malrici episcopi & martyris.* An non *Udalrici Augustani?*

BIZUNTICEN. *In Bavaria, depositio sancti Olderici episcopi, virtute miraculorum clarissimi.*

REMEN. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Biturice civitatis, vico Vescenno, natale sancti Lauriani episcopi & martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. *In monasterio Tuicienſi, super littus Reni, translatio quarumdam reliquiarum sanctæ Ursulæ virginis & reginæ, de civitate Colonia. Item, sanctæ Florentinæ virginis & martyris de societate sanctarum undecim millium virginum.* Sequitur: *Oseæ & Aggei. Apud provinciam Reciæ, civitate Augustana, natale sancti Udalrici, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Qui quadam die Paschæ, dum Missam celebraret, dextera Domini apparuit super eum, quæ cum ipsius dextera hoc ipsum sacramentum sanctificavit, quod etiam antea in cœna Domini similiter factum est.* Sequitur textus modice interpolatus & transpositus, ubi Sirmiensibus tribuuntur socii XXXIII. *In Bohemia, sancti Procopii abbatis & confessoris.* A Castellano male ponitur 11 Aprilis. Notat Crugerius in Sacris Bohemiæ Pulueribus, obiisse XV Martii, sed hoc die ob canonizationem festivius recoli. *De reliquiis Ursulæ &c. Florentinæ. De Udalrico. Procopii.*

BELIN. Addit, *Aggei.* Et de Martino, *dedicatio basilicæ ipsius.* Sirmienses, inverso ordine, ponuntur ultimo loco.

GREVEN. *Aggei prophetæ. In Bohemia, sancti Procopii abbatis & confessoris. Nonnæ virginis Tungrensis. Translatio sancti Wilhelmi comitis Pictavienſis & confessoris. Inmonasterio Tuicienſi, è regione Agrippinensis Coloniæ, translatio quarumdam* &c. ut supra. *Item translatio sanctæ Florentiæ* &c. Supra scribitur *Florentinæ.* *Aggei. Procopii. Nonnæ. Translat. Wilhelmi.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit: *Et dedicatio basilicæ ipsius.* In fine: *Et Aggei prophetæ. Eodem die, natalis beati Udalrici episcopi & confessoris, qui multis in mundo & inauditis miraculis claruit. Item sancti Domitiani, discipuli sancti Landelini.* In editionibus aliis, *Aggæi prophetæ* in textu additur litteris Italicis, uti & *dedicatio.* In fine: *Apud provinciam Rhetiam, civitate Augustana, natalis beati Udalrici, episcopi & confessoris, qui multis & inauditis miraculis claruit. Apud Blanciacum, depositio sanctæ Bertæ, pissimæ abbatissæ, quæ ibidem vitam finivit in pace, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens. Die quarta, sancti patris Andreæ Cretensis, Hierosolymitani.* Hunc distinguit Castellan. ab eo qui colitur XVII Oct. *Aggei. Udalrici. Domitiani. Bertæ. Andreæ Cretens.*

III *Non.* *Die* 5.

Domitii. *Zoæ.* APud Syriam, natalis ſancti Domitii martyris, qui virtutibus ſuis multa incolis beneficia præſtat. Romæ, ſanctæ Zoæ martyris, quæ dum ad Confeſſionem Petri Apoſtoli oraret, à perſecutoribus arctata & in cuſtodiam obſcuriſſimam truſa, dein à collo & à capillis in arbore ſuſpenſa, adhibito ſubter horribili fumo, in confeſſione Domini emiſit ſpiritum.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major. Roſweyd. Pulſanen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Nec multum abſunt codices multi alii, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Turpiter in ipſo principio errat Munerat. forte errore librarii, dum legit: *Apud Siciliam. Syriam* vel *Siriam* promiſcue ſcribunt codices, ſic ut ſibi non conſtent. In textu eſt ſecundum Praten. Roſweyd. Pulſanen. & Molan.; alios præferas per me licet. *Domitii* legendum eſt, male Antverp-maj. *Domiciani*, & Roſweyd. *Domitiani*. Tornacen. omiſit titulum *Sancti*, ei præfigendum. *Zoæ* habent Praten. Herinien. & Molan. in quibus diphthongi ſervantur, ceteri omnes legunt Zoë, excepto Munerato, qui poſuit *Zoee*. Pauci habent, *ad Confeſſionem ſancti Petri*, plerique ut in textu. Bene legunt citati Praten. Herinien. & Molan. *arctata*, ubi ceteri fere omnes habent *artata*. In Antverp-majore eſt *à collo & capillis*; in Roſweyd. & Munerat. *collo & capillis*, alii forte melius cum textu. Sic etiam recte *adhibito ſubter horribili* &c. pro quo Pulſanen. perperam ſcripſit, *ibi ſubter*.

Domitii. OBSERVATIO. De martyribus *Domitio* & *Zôa* vel *Zoe*, qui ſoli in textu referuntur, nihil hac die in apographis Hieronymianis, nihil in genuino Beda, nihil in Floro, Rabano aut Notkero. Romanum parvum, ſolitum fontem Adoni aperuit, dum ita pronuntiavit: *In Syria, ſancti Domitii martyris.* Porro Viennenſis breviſſimo elogio multa complexus eſt: *Qui virtutibus ſuis multa incolis beneficia præſtat*; quæ totidem verbis, ut patet, in laterculum ſuum à Noſtro tranſlata ſunt. Hoc qualecumque elogium ex Gregorio Turonenſi acceptum eſt, lib. de Gloria Martyrum cap. 100. Ipſum autem Domitii noſtri martyrium paucis memoratur in Chronico Alexandrino ſeu Paſchali ad annum CCCLXIII, editionis Cangianæ pag. 297, ubi pro *Domitio*, ſcribitur *Dometius*. Hiſtoriam quantumvis brevem non deſcripſit Ruinartius; de Domitio tamen meminit, ubi de Martyribus ſub Juliano paſſis, pag. 645. Probat Domitii hiſtoriam Tillemontius tom 7 pag. 422, quæritque pag. 744, an idem ſit, qui in Rom. eſt VII Auguſti. Ex præcitato Romani parvi fonte etiam profluit annuntiatio altera: *Zoæ.* *Romæ, natale Zoæ uxoris Nicoſtrati.* Eam pridie collocavit Florus cum longiori elogio, ex geſtis ſancti Sebaſtiani contexto, quorum etiam partem, ſed ſolito brevius Ado commemorat. Totius rei ſeriem habes in Actis prædicti Sancti ad XX Januarii, in opere noſtro cap. 20. Encomii ſui delectum ex Adone fecit Uſuardus, ſic ut hîc etiam textus totus ex eo procedat; cujus compendium ſatis nitide metris innexuit Wandelbertus:

Domitius ternas dicat; & clariſſima Zoë
Auxit martyrio cœtum quæ jure beatum.

AUCTARIA.

COdices mediæ notæ ferme omnes parum à puritate deficiunt; ut ANTVERP. & MAX-LUBECANA, ANTVERPIEN-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. in quibus de Zoë vel Zoa, ſolum inſeritur: *Uxoris beati* (alii, *ſancti*) *Nicoſtrati.*

De Zoë. BELIN. Idem augmentum paulo aliter enuntiat: *Zoë martyris, uxoris beati Nicoſtrati martyris.* Qui præterea ſolus ſic ſcribit: *Ad confeſſionem beati Petri & Pauli.*

CENTULEN. In prima annuntiatione de Domitio, à puritate non recedit. Tum: *Romæ, ſanctæ Zoe, uxoris Nicoſtrati martyris. Quæ per capillos in arbore ſuſpenſa; adhibito ſubter horribili fumo, in confeſſione Chriſti emiſit ſpiritum.*

BRUXELLEN. Primo loco: *Per anticipationem, octava beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum.* Addit. Sequitur de Domitio, in quo purus eſt. De Zoë, poſt *oraret*, legit, *à paganis perſecutoribus tenta.* Reliqua cum textu conveniunt.

HAGENOYEN. De Oſea, die præcedenti ex ſacra Hiſtoria elogium concinnavit, pro quo lectorem ad fontem remiſimus. Huc Aggæum diſtulit, cujus encomium hîc in ſpecimen exhibeo. Ita habet: *Aggeus propheta, qui fuit de Deſerto Tribu Juda, & locutus eſt ad Zorobabel filium Salatiel, principem populi & ad Jeſum ſummum ſacer-*

sacerdotem, filium Josedech, ut redirent de Caldea in Jerusalem in anno primo Cyri regis Assiriorum, qui illos ire licentiavit. Et hic propheta magis incepit populo prædicare quam prophetare, & ideo tarde egerunt. Prophetavit tamen populi reversionem sub Cyro, templi ædificationem, civitatis Jerusalem revocationem, [renovationem] *observantiam sacerdotalem, & interitum regnorum exterorum. Hic propheta non timuit regis Cambisis edictum, quin confortaret manus ædificantium templum in Domino. Ipse etiam filius Juda sterilitatem terræ prædixit, quia desides erant in ædificatione templi, & mortuus est Aggeus propheta Domini in Jerusalem, & planxit illum omnis populus & sepultus est ibidem:* Dein: *Apud Syriam, natale sancti Dyomicii martyris, qui virtutibus* &c. pure. *Romæ, sanctæ Zoë uxoris Nicostrati martyris. Quæ dum* &c. fere ut textus. Denique hic reponit, quod die præcedenti omiserat: *Apud Sirmium, sanctorum martyrum Innocentii & Sebastiæ, cum aliis* XXX. *In territorio Bituricæ civitatis, sancti Lauriani martyris, cujus caput ad Hyspaniam deportatum est.*

Innoc. &c. Lauriani.

Aquicinct. Pro *Domitii*, habet *Domiciani.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Apud Syriam, Domitii martyris. Zoë martyris, de qua legitur in gestis sancti Sebastiani.* Locum ipsum ex Actis nostris citavimus supra in Observatione.

Textus contractus

Camberien. Conventualium S. Mariæ: *Item sanctorum Demetrii & Numeriani.*

Demetrii & Numeriani.

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Romæ, sanctæ Zoë uxoris beati Nicostrati martyris, cui beatus Sebastianus adhuc muta* [mutæ] *loquelam a Domino impetravit. Quæ dum ad sepulcrum beati Petri Apostoli oraret, a persecutoribus artata, & à patrono regionis naumachiæ per dies sex in custodiam obscurissimam* &c. ut textus. In Domitio pura est. Additur in fine: *Treveris, beati Numeriani Numeriani episcopi & confessoris.*

De Zoë.

Numeriani.

Greven. *In Sicilia, sanctorum Agathonis & Trifinæ. Martini, Theodori & Godephæ. Triphonis.* Vide Hieronymiana. *Treveris, Numeriani episcopi & confessoris. Translatio sancti Wendelini confessoris.*

Agathonis & aliorum. Transl. Wendelini.

Molan. Aliis litteris post *arctata*, textui immiscet: *ducta est ad patronum naumachiæ.* In fine: *Treberis, depositio sancti Numeriani archiepiscopi.* Tum minoribus typis: *Depositio sancti Valerii confessoris, primi Conserani episcopi, de quo beatus Gregorius Turonensis, de gloria confessorum cap.* 84. Editiones aliæ in textu conveniunt cum priori. In fine autem: *Treviris, depositio sancti Numeriani archiepiscopi. Die quinta, sanctæ Marthæ, matris sancti Simeonis, in mirabili monte. Et sancti deiferi patris Athanasii, qui fuit in Atho. Et sancti Lampadi.*

Numeriani. Valerii. Marthæ. Athanasii. Lampadi.

Pridie Non. *Die 6.*

APud Judeam, Isaiæ prophetæ, qui sectus in duas partes occubuit, sepultusque est sub quercu Rogel, juxta transitum aquarum. Item Octavæ Apostolorum, & primus beati Apostoli Pauli ingressus in urbem Romam, anno secundo Neronis imperii. Romæ, natalis sancti Tranquillini martyris, qui dum ad beati Pauli Confessionem oraret, tentus à paganis ac lapidatus, martyrium consummavit. In pago Treverensi, sancti Goaris presbiteri & confessoris.

Isaiæ. Oct. Apost. Tranquil. Goaris.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Munerat. Belini editio altera* & *Greven.*

VARIA LECTIO. *Judeam* simpliciter scribunt codices omnes, excepto Pratensi nostro apographo, in quo & *Esaiæ*, uti Belin. & Molan. habent. Tornacen. Munerat. & alii *Ysaiæ*; nos cum Herinien. & Greven. ut in textu. In Tornacensi deest *juxta*, ante *transitum. Octabæ*, more antiquo, est in Herinien., in Belino. *Octava.* Ceteri communius *Octavæ. Neronis imperii* transponit Munerat. in, *imperii Neronis*, uti & Tornacen. sed Greven. sensum invertit, per *Neronis impii.* Et rursus, ad.... *Confessionem memoraret*, pro *oraret.* Sic Munerat. *lapidibus* pro *lapidatus.* Inter puros, solus Praten. legit *Maginensi*, ut mox pluribus dicam. Melius reliqui, *in pago Treverensi*, pro quo male scribitur in Herinien. *Trecarensi.* Alii aliter legunt, sed, ni fallor, æque aberrant.

OBSERVATIO. Hodiernum etiam textum ex Adone Usuardus, ille ex Romano parvo totum desumpsit; neque enim in Hieronymianis, è relatis Sanctis quisquam notatur, sed de sola *Octava Apostolorum* agitur, de qua & Beda, *Prophetam Isaiam* præfigens, ut fecit perpetuus ejus sectator Rabanus. De *Tranquillino* meminit quidem Florus, sed ita ut nec Adoni nec Usuardo præluxisse ullo modo videatur. Itaque Romanum parvum cum Isaia *Joëlem* annuntiat, uti & Ado. At Noster omisso posteriore, genus mortis, & sepulturæ locum alteri superaddidit. Opinor ex Epiphanio, cujus extractum exhibet Surius hoc die, cum altero etiam ad Isaiam spectante, ex Isidoro Hispalensi desumpto. *Et Octavæ Apostolorum* iisdem omnes verbis consignant. De primo item *beati Pauli Apostoli ingressu in urbem Romam* phrasi parum admodum differunt. *Anno secundo Neronis imperii*, adjunxit Ado, quæ Noster descripsit, neglecta Paulinarum peregrinationum longa serie, quæ apud Adonem videri potest. Sequitur in Romano parvo;

Isaiæ. Oct. Apost.

Tranquill. vo : *Et Tranquillini martyris*, cujus breve elogium ab Adone ex Actis sancti Sebastiani jam non semel citatis, concinnatum, Usuardus in pauciora contraxit, à mediæ notæ codicibus ferme integre redditum, ut in Auctariis monstrabitur.

Ultima demum commemoratio sic in Romano parvo effertur : *Et natalis sancti Goaris confessoris* ; in Adone autem : *Eodem die, depositio beatissimi Goaris confessoris.* Ita simpliciter absque ulla positione, quam ei perperam, *in pago Trecharensi* adscribit Mabilio, loco infra citando, ut in præfatione ostendimus. Rabanus longiorem vitæ historiam texuit, cujus priorem partem ex Molano in Additionibus recitabimus. Ipsa Sancti vita ab anonymo subæquali, rudiori stylo composita, & altera à Wandelberto expolita editæ sunt & observationibus illustratæ à Mabilione sæculo 2 Benedict. à pag. 275. Posterior etiam exstat apud Surium, sed antiquiorem præfert Cointius, sparsim de Goare in Annalibus suis agens ad annos DXCVII, DCXVIII, DCXL & DCXLVII, quæ omnia ulteriori discussioni reservamus. Quæritur hîc quo modo depositionis locum expresserit Usuardus ? Pratensis cum tribus sibi plerumque consimilibus, Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinctino, legit : *In pago Maginensi, Magnensi*, vel *Machinensi*, quem nobis prorsus ignotum fatemur. Pagum *Treverensem*, ab aliis signatum probe novimus, nec dubitamus, quin ita Usuardus primigenia phrasi scripserit, ut proinde ab imperito quodam, Pratensi codici ignotam vocem insertam oporteat, quæ inde in alios, ex eo codice descriptos, transierit. Quid Molanum absterruerit ab ultima hac annuntiatione Usuardo vindicanda, conjicere prorsus nequeo, in tam aperta rivulorum cum ipso fonte, hoc est Rom. parvi, Adonis & Usuardi consensione, quam & illi ostendit Wandelbertus, hodiernos Sanctos, quinque versiculis sic eleganter complexus :

Eximius Vates pridie defectus in orbe
Martyrio Esaias virtute atque ore coruscat.
Tranquillus simul duplici splendore refulges,
Sanctorum genitor, Sanctos comitate peremptos :
Tumque Goar Christi colitur famulusque faceque.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Post Isaiam, secundo loco inserit : *Item, depositio sancti Teufredi diaconi.* Et in fine subnectit : *Ipso die, in Britannia, depositio sanctæ Sexburgæ.* Quod pro *Treverensi*, scribat *Magnensi*, jam diximus. *Teufredi.* *Sexburgæ.*

ROSWEYD. Incipit : *Octava Apostolorum Petri & Pauli.* Convenit in augmentis cum ANTVERP-MAJORE, sed pro *Teufredi* legit, *Theofredi :* & *Sexburgæ* perperam tribuit titulum *Virginis.* Pro *Treverensi* habet *Machinensi.* *De eisdem.*

PULSANEN. Purus est usque ad *Tranquillini martyris* inclusive. Cetera desunt.

BELINI prima editio & MOLANUS deficiunt in ultima annuntiatione, de qua superius in Observatione plura diximus.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. *Isaiæ Prophetæ*, ibi sistendo. Deest annus ingressus Pauli. De Tranquillino adjungunt, quæ Usuardus suppressérat, nempe : *Patris Marci & Marcelliani martyrum, qui ad prædicationem beati Sebastiani, credens in Christum, dum ad* &c. In fine : *Ipso die Goaris confessoris.* Nihil præterea. *De Tranquil.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Puri sunt exceptis iis, quæ de Tranquillino inferunt, ut jam proxime.

ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt, ille : *Octava Apostolorum*, hic : *Octava sanctorum Apostolorum Petri & Pauli.* Deest in utroque ingressus Pauli, & de Tranquillino eadem etiam habent quæ ANTVERP. & MAX-LUBEC.

BRUXELLEN. *Translatio sanctæ Gudilæ virginis, nostræ patronæ. Apud Iudeam, Isaiæ & Johelis prophetarum, qui, siquidem Isaias* &c. *Ipso die, primus sancti Pauli Apostoli ingressus in urbem Romam. Dum ipse ad imperatorem appellans, à Festo præside Judeæ illuc vinctus mitteretur, anno secundo imperii Neronis.* De Tranquillino, habet ut supra. Tum : (addere hic iterum poterat per anticipationem) *Apud Alexandriam, sancti Panthemii* [Pantæni] *confessoris, viri apostolici & omni sapientia adornati. Cujus tantum studii & amoris erga verbum Dei fuit, ut etiam ad prædicandum Christi Euangelium omnibus gentibus, qui in Orientis ultimis secessibus reconduntur, fidei & devotionis successus calore, profectus fit.* Vide die sequenti. In Goare purus est. Denique : *Apud Viennam, sancti Foldi* [Eoaldi] *episcopi, cujus industria reliquiæ sanctorum martyrum Thebæorum ad urbem Viennam delatæ sunt.* Verba Adonis sunt relata ad diem sequentem. *Translat. Gudilæ. Johelis. De Paulo.*

HAGENOYEN. Totus est in prophetarum elogiis, quorum specimen dedimus die præcedenti. Hîc de Isaia longam historiam narrat, quam non vacat describere. De Tranquillino, ut supra. In aliis satis purus est. Tum : *Ipso die, in pago Treverensi, sancti Goaris presbiteri & heremitæ, cujus sanctitatem oudit* [puto velle dicere *prædixit*] *mirabiliter infans ab illo interrogatus. Nam Rusticus archiepiscopus Goari stuprum, quod ipse perpetraverat, injecit, & infans septem dierum illum excusavit, & episcopum patrem ejus proclamavit. Pro quo facto episcopus debuit a rege Francie destitui & Goaris institui. Et vix impetratis aliquibus diebus, infirmitatem perpetuam a Domino petiit, & accepit febres, quæ febris illum septem annis vexavit, & in qua mortuus est.* De Goaride.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava Apostolorum Petri & Pauli. Isaiæ prophetæ, qui Tertio fuit secatus apud Iudeam. Goaris presbyteri super ripam Rhenum. Tranquillini martyris, de quo legitur in Actis sancti Sebastiani.* Vide Acta cap. 12 & 20.

In

In VATICAN. num. 5949. Deest Isaiæ & Goaris. Adjicitur: *Augustiduno, natalis sancti Leonti episcopi & confessoris.* *Leonti.*

ALTEMPS. *In Britannia, sanctæ Sexburgæ, sororis sanctæ & perpetuæ virginis reginæ Ethelredæ, quæ copulata in conjugium erat regi Ovotibrichto, qui frater minor fuit Ermenredi, patris videlicet sanctorum Aelthredi & Ethelberti; ex qua Sexburga rex præfatus genuit duas filias, suisque heredem in regno Ethbrichtum, sub quo Ethbrichto prædicti martyres* (indicat, opinor, sanctos illos Aelthredum & Ethelbertum) *occisi sunt.* *De Sexburg.*

FLORENTIN. *In Tuscia Fesulis, passio sancti Romuli, ejusdem urbis episcopi & martyris & sociorum ejus, scilicet Carissimi, Marchitiani, Crescentii & Dulcissimi, qui fuerunt discipuli beati Petri Apostoli & ab eo ad prædicandum verbum Dei ad eamdem civitatem missi sunt.* Pergit STROZZ. *Prædictus autem S. Romulus à S. Petro consecratus episcopus prædictæ urbis, una cum sociis sub Repertiano tyranno gravia & horrenda tormenta sustinentes, & demum mortem pro Christi nomine libenter passi, martyrii coronam adepti sunt & ad radices montis, in quo prædicta civitas Fesulana sita est, ibidem sepulti sunt.* Rursus omnes: *Sancti Goaris ..... sepulti in valle Trioricha.* Demum STROZZ. & MEDIC.: *Eodem die, sancti Siri episcopi Januensis & confessoris.* *Romuli & sociorum.* *Siri.*

LUXOVIEN. *Lugduno, B. Leontii episcopi. Ipso die SS. Bertharii & Athaleni martyrum, qui ab Allobrogis interfecti sunt.* *Leontii Berthar. &c*

SALINEN. *Augustiduno, depositio sancti Legontii episcopi.* Idem qui supra *Leontus* &c. *Legontii*

CODEX MONTIS SANCTI: *Natale sanctorum martyrum Bertharii sacerdotis & Athalens levitæ.* *Berthar. &c*

EDITIO LUBECO-COL. In textu, nonnihil transposito, similis est ANTVERP-MAX. &c. De Goare solum addit: *Mirâ hospitalitatis & charitatis viri, cujus gesta habentur.* Deinde: *Apud Viennam, sancti Eoaldi episcopi & confessoris, cujus industria* &c. ut BRUXELLEN. *Ipso die, beatæ Sexburgæ virginis, sororis sanctæ Etheldredæ reginæ. Item sanctæ Gadalenæ* [Godelevæ] *virginis & martyris. Eodem die, translatio sanctæ Gudulæ virginis.* *Eoaldi.* *Sexburgæ.* *Godelevæ.*

GREVEN. *In Syria, Zotici, Amandi, Artetii. In Tuscia, Romuli episcopi & martyris, discipuli beati Petri, Marciani & aliorum. Palladii episcopi & confessoris. Leutfredi diaconi & confessoris. Gadalevæ virginis & martyris. Sexburgæ reginæ. In Hibernia, Nominæ virginis. Eodem die, translatio sanctæ Gudulæ virginis.* *Zotici &c.* *Romuli &c.* *Palladii.* *Leutfred.* *Godelevæ.*

MOLAN. *In pago Trevorensi, sancti Goaris presbyteri & confessoris. Qui in provincia Aquitaniæ ortus, temporibus Hildeberti regis Francorum, statim ab infantia verus Dei cultor fuit. Hic postmodum ibi presbyter consecratus, patriam parentesque deseruit, & in provincia, quæ ripis Rheni fluminis contigua, Trigoria nuncupatur, atque ad diœcesim pertinet Trevirorum, ibi Deo libere servire elegit, usque ad finem vitæ suæ.* Vide reliqua in Rabano atque etiam in Notkero, qui aliquot diebus vacavit. *In territorio Gistellensi, passio beatæ Godelivæ martyris.* Dein minoribus typis: *Rotornaci, translatio sancti Hermetis martyris, sub Adriano principe, ex Indensi monasterio.* Editiones aliæ, plura, sed aliis litteris textui inserunt de Tranquillino. De Goare ut editio citata. Item de Godeliva. Tum: *In Britannia, depositio sanctæ Sexburgæ viduæ. In Campania sub Diocletiano, sanctæ Dominicæ virginis & martyris; quæ idolis fractis, igne bestiisque superatis, decollata migravit ad Dominum. Cujus corpus Tropeæ quiescit in Calabria. Die sexta, sancti patris Sisoæ magni.* Rursus minoribus characteribus: *Rotornaci* &c. *De Goare.* *Godelevæ. Translat. Hermetis.* *Sexburgæ. Dominicæ.* *Sisoæ.*

Nonis. *Die 7.*

APud Alexandriam, natalis sancti Panteni, viri apostolici & omni sapientia adornati, cujus tantum studii & amoris erga verbum Dei fuit, ut etiam ad prædicandum Christi Euangelium omnibus gentibus, quæ in ultimis Orientis secessibus reconduntur, fidei & devotionis calore profectus sit. Romæ, sanctorum martyrum Nicostrati, Claudii, Castorii, Victorini, Simphroniani, quos Fabianus judex per decem dies minis & blanditiis agens, cum in nullo penitus posset commovere, jussit eos tertio torqueri ac postea in mare præcipites dari. *Pantani.* *Nicostrati & socior.*

Conveniunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Varie effertur *Pantæni* nomen, aliis scribentibus *Pantheni*, aliis *Patemii*, aliis *Panthemii* &c. nos proxime ad puritatem accedimus ex Herinien. Antverp. & Max-Lubec. *Cui tantum studii* &c. legunt Praten. Greven. & Molan.; ceteri ex Adone, prout est in textu. Antverp. Max-Lubec. & codices omnes mediæ notæ satis nitide scribunt *fidei & devotionis calore succensus*, sed nec in Adone nec in purioribus codicibus reperitur ea vox *succensus*. Variant codices in ultimo nomine quinque martyrum, quem alii *Simphorianum*, alii rectius cum Romano parvo & Adone, vocant *Simphronianum*. In Antverp-max. Ultraject. & Leyden. deest *Victorinus*; in Lovanien. quintus vocatur *Simplicius*, quod est nomen Martyris quinti, in classe

signata VI Idus Novembris, primo loco. Tornacen. habet *movere*, pro *commovere*; Praten. *torquere* pro *torqueri*; & Greven. *penitus*, pro *postea*. Molan. suo modo, *penius*, sicut *Felix* &c.

Pantæni. OBSERVATIO. Quærit hodie Florentinius, utrum is, qui in Hieronymianis *Parthenius*, *Parmenus*, vel *Parthemus*, vel alia quacumque inflexione nuncupatur, utrum, inquam, is cum celeberrimo *Pantæno* nostro, de quo in Chronologia Patriarch. Alexandrinorum breviter meminimus pag. 21, commune aliquid habeat? At verosimillimum est, ibi de Martyre agi ab Indorum Apostolo plane diverso. Bedæ, Floro & Rabano etiam ignotus est Pantænus, à Romano parvo, cum aliis Sanctis Rufinianis, locum in Fastis primùm nactus, ab Adone ex Eusebio, ni fallor, & Hieronymo, eo exornatus encomio, cujus elegantiorem partem Noster suo more decerpsit, Notkero totum transcribente. Ad lectoris notitiam faciet, si verbo indicaverim vitam Pantæni, ex omnibus antiquis documentis ab Halloixio nostro collectam & digestam, inter vitas Patrum Orientis tomo 2 à pag. 839. Gallicè suam ordinavit Tillemontius tomo 3 à pag. 170. In Wandelberto unicus de Sancto nostro exstat versiculus:

Pantæni Nonis splendet meritumque fidesque.

Nicostrati & sociorum. Proxima martyrum Romanorum classis, ab antiquioribus hac rursus die præterita, differte notatur à laudato Romano parvo, his verbis: *Romæ, martyris Nicostrati primiscrinii, Claudii, Castorii, Victorini, Symphroniani.* Atque hæc in textum suum translata pluribus amplificat Viennensis, ex Actis sancti Sebastiani, in quibus apud nos cap. XI tres saltem primi nominatim exprimuntur. Notkerus autem, recitatis hisce Sanctorum nominibus, de ultimo, quem *Symphorianum* vocat, observavit: *Vel sicut in libro Sacramentorum continetur, Simproniani.* Tum pergens: *Quorum natalem sexta die Iduum Novembris eatenus nos celebrasse credidimus, donec venerabilis pater Ado, alios & alios pro eis nobis honorandos insinuaret; de quibus suo loco, vita comite commodius disseretur.* Porro quid disseruerit, nescimus, cum post XXVI Octobris reliqua ejus Martyrologii desiderentur. Ceterum notari meretur apposita Notkeri observatio, nam in Hieronymianis nomina eadem, præter *Simplicii*, pro *Victorini*; & *Simphroni*, vel *Simphoriani*, pro *Simphroniani*, citatâ sextâ die Iduum Novembris referuntur, uti & in Beda, ad quem Flori augmentum expresse indicat, eos à sancto Sebastiano ad Christi fidem conversos, à Polycarpo baptizatos, eâdem illâ plane sententiâ, quam huic nostræ classi Ado applicavit. Contra vero Romani parvi auctor sextâ illâ Iduum, seu VIII Novembris, alios, licet ferme synonymos, producit, sic loquens: *Romæ, martyrum Claudii, Nicostrati, Symphroniani, Castorii, Simplicii, artificum insignissimorum*: quibus ipsissima die tale elogium præfatus Ado aptavit, ut ab hodiernis S. Sebastiani catechumenis, & à quatuor vel quinque *Coronatis* distinctissimos esse oporteat. Hæc ad præsens institutum indicasse sit satis, in proxime edendis mensis Julii Actis, ex professo trituranda. Interim manifestum est, Usuardum, licet paulo contractiorem, ab Adonis phrasi non magis hîc quam in priori annuntiatione recessisse. *Euoldus*, ultimo loco in Adone notatus est, cum eo elogio, de quo die præcedenti in Auctariis diximus, delatarum nempe Thebæorum reliquiarum Viennam. Sed hunc cum plerisque Viennensibus episcopis Noster omisit. Nomen varie scribitur, ut satis ostendunt varia Auctaria. Forte optima Castellani lectio *Eoaldi*.

AUCTARIA.

Translat. Thomæ. ANTVERP-MAJ. Anglicis Sanctis sæpe auctus, in fine addit: *Ipsa die, translatio sancti Thomæ martyris.*

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, in altera mutatis non nihil nominibus, elogium rescindit.

Willibaldi. Publii. ROSWEYD. Textui satis puro subjecit: *In Eistede, Willibaldi episcopi & confessoris. In Alexandria, Publii martyris cum aliis XXIV.*

Translat. Thomæ. MUNERAT. Post textum in fine: *Apud Cantuariam, translatio sancti Thomæ episcopi & martyris.*

Octavæ Martialis. Est & in PRATENSI codice additamentum: *Eadem die, octavæ sancti Martialis:* sed cum ea nota, ut ad marginem adjectum existimem, vel saltem ad alterum codicem, quem B vocamus, potius quam ad vetustiorem spectet.

Textus mutatur. CENTULEN. *Apud Alexandriam, sancti Pantheni, viri apostolici & omni scientia adornati. Romæ, natalis sanctorum Nicostrati primiscrinii, Claudii commentariensis, Castorii, Victorini & Simphoriani. Quos sanctus Sebastianus credere Christum docuit, & ad gloriam martyrii incitavit.* In margine recentiori manu adjicitur: *Eodem die, sancti Marculfi abbatis.* *Marcul.*

BRUXELLEN. Omisso Pantæno, de quo pridie, hîc denuo anticipat: *Apud Asiam urbem, sanctorum Aquilæ & Priscillæ, uxoris ejus.* *De Aquil. & Prisc.* *De quibus in Actis Apostolorum legitur. Apud quos, postquam ipsi ab urbe Roma in Achaiam venerunt, beatus Paulus Apostolus morabatur propter artificium: erant enim ejusdem artis, id est scenofactoriæ, cujus & Apostolus operarius erat.* In sequenti, ex voce *Primiscrinii*, duos Sanctos facere videtur, *Primi* & *Serinci*. In reliquo textu purus est. Subdit: *In Palestina, natale beati Procopii martyris. Qui à Scitopoli* *De Proc.* *ductus Cæsaream, à judice Fabiano capite cæsus est.*

est. Hæc etiam ex sequenti die anticipantur. Demum: *In Anglia, translatio sancti Thomæ archiepiscopi Cantuariensis & martyris.* *Translat. Thomæ.*

Hagenoyen. In prima satis purus, sic habet secundo loco: *In civitate Eystetensi, natalis sancti Wilibaldi pueri* [quid ni *viri?*] *ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Item Viennæ, Coldi* [vult dicere Eoaldi vel Evoldi] *episcopi & confessoris.* Sequitur de Nicostrato & sociis pure. Tum ex die hesterna huc transfert: *Romæ, natalis sancti Tranquillini martyris. Qui dum ad beati Pauli confessionem pararet, tentus est a paganis ac lapidatus martyrium consummavit.* *Wilibaldi. Eoaldi. Tranquill.*

Matric-Cartus-Ultraj. *Nicostrati martyris cum sociis. Pantheni viri apostolici & scientia adornati.*

Codex Divionen. S. Benigni in tribus diversis extractis: *Cœnobio Divionensi, translatio corporum sanctorum Urbani, Eustadii & Hilarii confessoris, & sanctarum Radegundis reginæ & Paschasiæ virginis; nec non & beatæ Quietæ conjugis prædicti B. Hilarii.* *Translat. Urbani & aliorum.*

Reg. Suec. sub num 428. *Apud Cantuariam, translatio sancti Thomæ archiepiscopi & martyris.* *Transl. Th.*

Vatican. signatus num. 5949. *Natalis sanctorum Januarii, Laurentii & Petri in sancta Sophia. In Camerino, sancti Ansuini presbyteri.* *Januar. &c. Ansuini.*

Altemps. *Item depositio sancti Boisili presbyteri & confessoris, & sanctæ Mariæ virginis: qui se pro libertate Ecclesiæ Dei, hostiam Deo placentem obtulit.* Ita legitur, non satis clare. *Boisili.*

Strozzian. *Eodem die, sancti Wilebaldi episcopi & confessoris.* *Wilibaldi.*

Editio Lubeco-Col. Post textum subdit: *Eodem die, sancti Willibadi episcopi eystedensis civitatis & confessoris. Treviris, beati Naviti episcopi & confessoris. Ipso die, beati Processi confessoris. In Anglia civitate Cantuaria, translatio sancti Thomæ episcopi & martyris. In Scotia, translatio sancti Kentigerni episcopi & confessoris.* *Naviti. Processi. Transl. Th. Kentigerni. Wilibaldi*

Belinus in utraque editione: *Eodem die, sancti Vilibaldi episcopi & confessoris.*

Greven. *Apud Viennam, sancti Eoldi episcopi & confessoris, cujus industria reliquiæ sanctorum Thebæorum ad præfatam urbem translatæ sunt.* Vide quæ supra diximus in fine Observationis nostræ. *Item Wilibaldi episcopi Eystadensis & confessoris. Naviti episcopi Treverensis & confessoris. Item Walfridi episcopi. In Anglia, Heddæ episcopi. Translatio sancti Thomæ Cantuariensis episcopi & martyris. Materniani confessoris. Apollonii confessoris. Processi confessoris. Edilbergæ virginis abbatissæ, filiæ regis Orientalium Anglorum, cujus Beda meminit libro 3. Treveris, sanctæ Juliæ virginis. Mustiolæ viduæ.* *De Eoaldo. Wilibaldi. Naviti. Walfridi. Heddæ. Transl. Th. Materniani. Apollonii. Processi. Edilburgæ. Juliæ. Mustiolæ.*

Molan. Textui aliis litteris adjungit ad Nicostrati, *Primiscrinii*, ad Claudii, *commentariensis*; & post *Simphoriani*, pro Simphroniani, interserit: *Hos beatus Sebastianus credere Christum docuit & sanctus Polycarpus presbyter baptizavit. Qui cum corpora sanctorum per ora Tyberina requirerent, tenti sunt.* In fine: *Apud Cantuariam, translatio sancti Thomæ episcopi & martyris. Eodem die, sancti Bilibaldi episcopi & confessoris. Eodem die, translatio sanctæ Beggæ viduæ.* Et minori charactere: *In Anglia, Heddæ episcopi. Edilburgæ virginis* &c. ut Greven. *Arvernis, sancti Illidii, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* Editiones posteriores, idem habent in contextu. In fine autem: *Eodem die, sancti Vuilibaldi episcopi & confessoris. Treviris, natalis sancti Naviti episcopi & martyris. Die septima, sancti patris Thomæ in Malæo & sanctæ megalomartyris Cyriacæ. Apud Cantuariam, translatio sancti Thomæ episcopi & martyris. Andennæ, translatio sanctæ Beggæ viduæ.* *d. Nicost. &c. Transl. Th. Bilibaldi. Transl. Beggæ. Heddæ. Edilburgæ. Illidii. Naviti. Thomæ & Cyriacæ.*

VIII *Idus.* *Die* 8.

APud Asiam minorem, sancti Aquilæ & Priscillæ ejus uxoris, de quibus in Actibus Apostolorum scribitur. In Palestina, natalis beati Procopii martyris, qui ab Scitopoli ductus Cæsaream, ad primam responsionum ejus confidentiam, à judice Fabiano capite cæsus est. Eodem die, sancti Ciliani martyris. *Aquilæ & Priscillæ. Procopii. Kiliani.*

Ita *Praten. Herimen. Tornacen. Pulsanen.* & *Grevenus.*

VARIA LECTIO. *Scythopoli* recte scripsit Praten. vel saltem qui apographum nostrum transumpsit. Ceterum cum alii passim habeant *Scitopoli*, coactus fui sequi vel errantes. Solus Pulsanen. posuit *Scithopoli*, sed pessime Greven. *Sticopoli.* Molan. *Nicopoli. Cæsareæ* pro *Cæsaream*, vitium est in Pulsanen. Alius error in eodem, *ad primam confidentem responsionem*, ubi cum textu legendum, *ad primam responsionum ejus confidentiam.* Rursus, pro *Kiliani*, habet *Juliani.* Cum autem in omnibus codicibus præterquam in Greveno, inveniam *Ciliani*, ita in textu relinquendum fuit. In Rabano & Notkero legitur *Chiliani*, at pro prima inflexione stat usus communis.

OBSERVATIO. Pergit eodem tenore Usuardus haurire ex Adone, hic ex Romano parvo: prima siquidem annuntiatio apud eos tantummodo reperitur. En Romani parvi terminos: *In Asia minori, Aquilæ & Priscillæ uxoris ejus.* Ado legit: *Apud Asiam minorem* &c. prout in textum suum Noster verbatim transtulit. Sed iis in Adone alia adduntur, quæ ex ipso à Notkero desumpta sunt, eo ferme sensu quo die præcedenti in Auctariis ex Bruxellensi codice retulimus. Ex Actibus Apostolorum & Pauli epistolis vulgo nota sunt, quæ si in ordinem chronologicum redacta cupis, adi Tillemontium *Aquilæ & Priscillæ.*

tomo 1 pag. 246 & aliis locis, quæ alibi discutiemus. Non placet notula Castellani, hoc die in Martyrologio universali appositа; meliora sunt, quæ observavit Motherius.

Procopii. Et hæc quidem de Aquila & Priscilla, citatis quatuor Martyrologis propria sunt. Notior est *Procopius*, ab Hieronymianis, Beda, Rabano & Wandelberto etiam memoratus. Dubitat Florentinius unusne sit an geminus *Procopius*, hicque ab eo diversus, quem inter martyres Palæstinæ celebrat Eusebius, tamquam ad tribunal raptum & capite truncatum VIII mensis Desii, qui est apud Romanos, ante diem septimum Idus Junias. Nos de ea controversia, loco suo. Certum interim est, Procopium ab Hieronymianis hac die notari; an cum *Quarto* martyrii socio, alibi videbitur. Certum etiam, Romanum parvum legere: *In Palæstina, Procopii martyris.* Certum denique, elogium idem inveniri in Beda, Rabano, Adone, Usuardo & Notkero, cum hac sola voculæ mutatione, quod Usuardus pro *irato judice*, scribat, *à judice*, sensu clariori. Quis præiverit, pronum est colligere. Etenim Rabanus & Ado sua ex Beda mutuati sunt, Noster ex Adone, Notkerus ex alterutro. Omnia celeberrimum Procopium indicant, à quo librum de martyribus Palæstinæ orditur Eusebius, ex editione Valesii relatus à Ruinartio à pag. 330, cuique subjungitur pag. 373 tantillo uberior historia ex laudati Valesii notis pag. 172. Et hæc quidem ut vera & sincera eidemque personæ apprimè quadrantia admittuntur. Quid de alterius Procopii ducis exercitus Actis, ut sub nomine Metaphrastis à Surio edita sunt, censendum sit, habes in Actis ad XIX Maii pag. 304 & in Resp. Papebrochii ad art. 5 à num. 29, quibus plura adjicit Tillemontius tomo 5 à pag. 605. Hæc cursim hîc dicta sufficiant.

De *Kiliano* nihil in Romano parvo, nihil in Adone, à Baronio perperam citato, legitur; nihil item in Beda aut Floro. Quod autem in solo Lucensi Hieronymiano apographo habetur: *In Austria, passio sancti Kyliani*, censet Florentinius *laciniam* esse, *ex nota marginali interpositam à Gallico antiquario.* Quod ei facile concesserim, in eorum confirmationem, quæ alibi monui, nempe non magis Epternacensem, quam ceteros Hieronymianos codices, in Gallia fuisse & auctos & interpolatos. Porro *Kilianum* Rabano notum fuisse, in ea locorum vicinia, mirum prorsus videri non debet, hinc Notkero communicatus duplo auctiori elogio exornatus est, ubi & *Austriam* illam ab hodierna distinctam invenies, ut alibi non semel dictum memini. Videatur duplex passio à Canisio edita Antiq. Lect. tomo 4 à pag. 628, & quæ ad eas observavit Mabilio seculo 2 Benedict. pag. 991 & seqq. Dubium non est, quin & à Nostro *Kilianus* consignatus sit, quamvis unde illum acceperit, minime liqueat. Molanus hîc iterum justo scrupulosior è textu eum expunxit. Noto, in Romano parvo memorari etiam hac die *Brictium*, quem Ado & Noster in sequentem diem distulerunt. De Kiliano & Procopio ita cecinit Wandelbertus:

Octavo ante Idus Cilianus Procopiusque
Excellent, Christum virtute & morte secuti.

AUCTARIA.

Grimbaldi. ANTVERP-MAJ. Rursus ex Anglia, addit: *In Ventano* (vide infra) *monasterio, depositio S. Grimbaldi monachi.*

ROSWEYD. Sic orditur: *In Uuirziburc, Kyliani episcopi & martyris, & sociorum ejus Colmanni & Totmanni.* De quibus vide cod. BRUXELL. & alios. Sequitur textus purus.

Kiliani & sociorum.

ANTVERP. MAX-LUBEC. MOLAN. & VATICAN. num. 5949. Carent ultima annuntiatione de Kiliano.

MUNERAT. Textum pluribus auget, hoc modo: *Eodem die, sancti Culiarii* [Kiliani] *martyris. In pago Pinciacensi, sancti Nomii confessoris. Ipso die, sancti Theobaldi confessoris.*

Nomii. Theobaldi.

De Kiliano & sociis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. & DANIC. Textui puro subdunt: *Eodem die, sancti Kiliani episcopi & martyris, sociorumque ejus. Qui de partibus insularum Oceani maris adveniens in regnum Germaniæ, ad civitatem Herbipolim devenit, ibique sub judice Gozberto martyrium, capitis obtruncatione complevit.* In hoc conveniunt omnes, sed ANTVERP-MAX. insuper adjicit: *Apud Almuridensium civitatem, sanctorum martyrum Epictici* [Epicteti] *presbyteri & Astionis monachi, quorum gesta habentur.* Illa, opinor, quæ in vitis Patrum à Rosweydo edita sunt, & ex iisdem apud Surium vulgata, suo loco illustrabuntur.

Epictici & socior.

CENTULEN. In textu, excepto Kiliano, præter morem satis purus, adjicit: *Apud Hunacleam, sanctorum Joannis & Apri. Eodem die, sancti Quillani & sociorum ejus.* Satis patet, & pro *Kilianum* intelligi.

BRUXELLEN. Incipit: *In Ostrofrancia, passio sancti Kiliani episcopi & martyris, sociorumque ejus. Qui de partibus insularum Oceani maris veniens in regnum Germaniæ ad civitatem Herbipolim, Gorbertum ejusdem loci ducem reddarguit, quod Geylanæ* [Geilanam,] *quondam fratris sui uxorem, sibi conjugem sociavit. Unde Geyla jubente, Kilianus episcopus & socii ejus pro veritate justitiæ clam perimuntur.* Sequitur nova anticipatio: *Romæ, ad Guttam jugiter manentem, natale sancti Zenonis martyris, & aliorum & aliarum decem milium ducentorum & trium. Item Juliani martyris. Et Grimbaldi confessoris. Apud Belisiacense monasterium, sanctæ Landradæ virginis & abbatissæ. Quæ fuit eorum, quos Franci Majores domus appellant, inclita proles; & beatæ Gudilæ nostræ patronæ consanguinea. Et cum obisset, statim beato Lamberto episcopo apparens, locum ei suæ sepulturæ designat. Et cum populus ad id explendum non consentiret, apud Belisiam tumulatur, sed post triduum inventa est cum sarcophago divinitus transportata, ubi prædixerat.* Vita ejus exstat apud Surium, ubi hæc videri possunt.

HAGE-

HAGENOYEN. Post priores annuntiationes satis pure relatas, de Kiliano plurima subjungit. At tu vide sis Rabanum vel Notkerum, quibus magis, quam huic compilatori, fidendum esse, ex supra hinc inde datis abunde constat.

AQUICINCT. In fine post textum integrum: *Wimonia civitate, depositio beati Grimboldi sacerdotis & monachi Sithiensis.* *Grimboldi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Epictici & Astionis martyrum. Translatio sanctæ Barbaræ. Procopii martyris. Kiliani episcopi & martyris cum sociis. Landradæ virginis. Norberti archiepiscopi, fundatoris Ordinis Præmonstratensis.* Agitur haud dubie de aliqua translatione. Alia Antverpiæ solenniter recolitur XI Julii. *Epictici &c.* *Translat.* *Barbaræ.* *Landradæ.* *Norberti.*

REG. SUECIÆ num. 428. *In pago Pintiavensi, sancti Nunni confessoris.* Castell. scribit, *Nummii.* *Nunni.*

ALTEMPS. *Transitus sancti Grimbaldi presbyteri & confessoris, magnæ sanctitatis viri.* *Grimbaldi.*

STROZZIAN. *Item, sancti Pauli martyris Constantinopolitani.* An *episcopi*, de quo VII Junii? *Pauli Cosp.*

ARDINGHOFFEN. *Eodem die, sancti Kiliani cum sociis suis Calamo & Totmanno.* Alii rectius. *Kiliani &c.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Herbipoli, passio sancti Kyliani episcopi & martyris sociorumque ejus duorum Colonati & Thotuani. Qui Kylianus de partibus insularum Oceani maris, pro lucro animarum Romam devenit, & consecratus ibidem in episcopum, obtenta licentia prædicandi, applicuit partibus Germaniæ & venit ad civitatem Herbipolim; ibidem ducem Franconiæ Gosbertum ad Christum convertit. Qui cum uxorem fratris sui nomine Erilanam, illicite tenuisset, & sanctus episcopus eam relinquere suaderet, ipse sanctum virum & socios ejus fecit propter hoc plecti.* In annuntiationibus duabus primis, satis pura est. In fine: *Treveris, sancti Auspucii episcopi & confessoris. Apud Eracleam, sanctorum Johannis & Primi confessorum. Eodem die, sancti Grumbaldi presbyteri & confessoris. Ipso die, beati Disibodi episcopi & confessoris.* Vide ejus vitam apud Surium hoc die. *De Kiliano.* *Auspicii.* *Joannis & Primi.* *Grumbaldi.* *Disibodi.*

BELIN. In textu non omnino purus, in fine habet: *Item sancti Pauli martyris Constantinopolitani.* *Pauli Cosp.*

GREVEN. *Translatio prima sanctæ Barbaræ virginis & martyris, Nichomediæ in loco sepulturæ. Colonani presbyteri & Tornani diaconi. Qui cum beato Kiliano episcopo & martyre de Scotia egressi, &c. Kilian apud Herbipolim civitatem Franconiæ Christum evangelizantes, ad martyrii palmam cum ipso pervenire meruerunt. Epictici presbyteri & Astionis monachi, martyrum. Qui tempore Diocletiani ab oriente in fines Scythiæ venientes, pro fide Christi tenti, in omnibus, quibus afficiebantur, tormentis, hæc creberrime verba dicebant: Christiani sumus, ô tyranne, fiat voluntas Dei nostri in nobis. Post varios tandem cruciatus, capite truncati, martyrium consummaverunt. Treveris, Auspicii episcopi & confessoris. Ipso die, Disebodi episcopi & confessoris. Item Wasonis episcopi Leodiensis & confessoris. Civitate Rothomagensi, translatio sancti Evodi episcopi & confessoris. Apud Eracleam, Johannis & Primi. Sumnivæ virginis & sociorum ejus martyrum. Qui de Hibernia egressi, in Norbegia coronas martyrii assecuti sunt, &* Molan. *In pago Austriæ & castro nomine Vuirciburg, juxta Menum fluvium sito, natale sancti Kiliani martyris, & duorum sociorum ejus, qui ab Hybernia Scotorum insula venientes, nomen Christi in prædictis locis prædicaverunt, ibique ob veritatis confessionem, sub quodam judice Gozberto trucidati sunt, & multis postea signis, veri Christi martyres esse claruerunt.* Quæ Rabani verba sunt. *Item sancti Pauli martyris Constantinopolitani. In pago Pinciacensi, sancti Nomii martyris. In Gemblaco, adventus corporis sancti Exuperii, signiferi Thebæ Legionis & martyris glorioſi. Treveris, sancti Auspicii episcopi. Augustæ Veromandorum, inventio corporis sancti Quintini martyris. In monasterio Belisiæ, sanctæ Landradæ virginis.* De Disebodo & Sumniva vel Summiva, ut GREVEN. In aliis editionibus ea est diversitas, quod addatur: *Wintoniæ civitate, depositio beati Grimbaldi abbatis & monachi Sithiensis.* Et de Disebodo: *In pago Trevirico, sancti Disebodi* &c. Denique, typis minoribus: *In Anglia, sanctæ Vuiteburgæ virginis.* Colitur XVII Martii. Vide ibi Henschenium. *Translat. Barbaræ.* *Epictici &c. cum elogio.* *Auspicii.* *Disebodi.* *Wasonis.* *Translat. Evodi.* *Joannis &c.* *Sumnivæ & sociorum.* *Kiliani &c.* *Pauli Cosp.* *Nomii.* *Advent.* *Exuperii.* *Auspicii.* *Inventi. Quintini.* *Landradæ.* *Grimbaldi.* *Witeburgæ*

VII *Idus.* *Die* 9.

ROmæ ad Guttam jugiter manantem, natalis sancti Zenonis martyris & aliorum decem milium ducentorum trium. Eodem die, beati Cirilli episcopi, qui flammis injectus, cum illesus evasisset, ac stupore tanti miraculi à judice esset dimissus, rursus pro instanti & alacri prædicatione facta de Christo, ab eodem capite plexus est. In civitate Tyro, passio sanctorum Anatholiæ & Audacis sub Decio imperatore, quorum Anatholia Christi virgo, diversis plagarum generibus vexata, novissimè gladio transverberata est in oratione. Audax quoque in custodiam datus; nec mora, capitali sententia coronatur. Civitate Martula, sancti Brictii episcopi & confessoris, qui pro confessione Domini postquam est multa perpessus, & ab angelo sancto & beato Petro Apostolo confortatus, item magnas populorum credentium multitudines omnipotenti Deo lucrifaciens, quievit in pace. *Zenonis & 10203* *Cyrilli.* *Anatholiæ.* *Audacis.* *Brictii.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Albergen.* & *Dunico.*

VARIA LECTIO. *Milium, Cirilli, illeſus* ſcripſi ex codicum ferme omnium conſenſu. Pro *alacri prædicatione*, male Antverp. & Max-Lubec. *alacri perſecutione*; pejus Munerat. pro *alacri* habet, *altari*. In *Tyro* ſervanda fuit codicum lectio, pro qua in Antverp-maj. & Greven. eſt, *Tiro*; Sed neutrum valet, ut infra oſtendam. Puto Pratenſem recte ſcribere, *in oratione transverberata eſt*, at ex aliorum auctoritate tranſponenda fuit conſtructio, pro qua in Antverp. & Max-Lubec. poſitum, *tranſverberata in confeſſione eſt*, & in Munerat, *transverberata, martyrium complevit*. Lego *Brictii* cum Tornacen. Munerat. Greven. & Molan. Videtur in Praten. ſcriptum *Brixii*, alii *Bricii* vel *Briccii*. Munerat. vitioſe poſuit *es*, pro *eſt*. Molan. omiſit *item*, ante *magnas populorum* &c. Denique Antverp-maj. *ſecundo*, pro *ſancto*, & in fine, *lucrificans, quievit in Chriſto*.

OBSERVATIO. Eadem rurſum Uſuardi ratio in deſcribendo Adone, eadem Adonis in ſequendo Romano parvo, in quo tamen, ut die præcedenti diximus, Brictius VIII Julii collocatus eſt. *Zeno* itaque cum ingenti illa ſociorum multitudine, aliis veteſtioribus ignotus, à ſolis noſtris quatuor, eumdem funem trahentibus, conſignatur. Si major ſubinde notitia acceſſerit, ea in Actis noſtris dabitur. Eſt in Romano parvo; *Cyrilli epiſcopi & martyris*, qui non eumdem ubique locum occupat, ſed iiſdem ferme verbis in Adone, Uſuardo & Notkero laudatur: in prioribus abſque poſitione ſeu loco certaminis, quo modo & in Heronymianis poſitus eſt. De eo ſilet Beda; at Florus & *Ægyptum* expreſſit, & *Decium imperatorem* & *Lucium præſidem*, & ignem quo conſumptus dicitur. In eamdem ſententiam loquitur Rabanus, contexto ſatis longo elogio. Notkerus item, licet in phraſi Adonem ſecutus, characteres hujuſmodi aliquot ductori ſuperaddidit. Alii interim *Gortynam Cretæ*, pro qua ſtat Baronius, alii *Romam* nominant, quæ omnia diſſerendi materiam in Actis illuſtrandis ſubminiſtrabunt. Sunt ipſa in Surii collectione hac die, brevi, ſimplici & gravi ſtylo compoſita, ſic tamen, ut jam tactæ à nobis difficultates, ſuſpicionem Tillemontio ingerant, geminum fortaſſe Cyrillum in unum fuiſſe conflatum. Vide ipſum tomo 3 pag. 715. Nec contemnendas puto Caſtellani notatiunculas ad hanc & ſequentem annuntiationem. Quod dixi iiſdem ferme verbis etiam ab Uſuardo Cyrillum laudari, intellige contractum ab eo de more Adonis elogium.

Zenonis & 10203.

Cyrilli.

Sequens annuntiatio in citato Romano parvo refertur his verbis: *In civitate Tyria, Anatoliæ & Audacis.* Beda pro *Tyriæ*, ſcribit *Tiræ*, ex quo totum ſuum elogium deſcripſit Ado & Rabanus ac proinde Notkerus, qui forte æquivocationem veritus in voce *Tyro*, qua Rabanus utitur, ſtudioſe appoſuit; *non longe ab urbe Roma*. Quod certe opus non erat, circumſtantiis elogii ſatis indicantibus, non hîc *Tyrum Phœnicis urbem*, ſed oppidum aliquod Italiæ intelligendum. Melius id quadraſſet Uſuardo, qui floſculos, ut ita dicam, elogii ſolum colligens, & contra Adonis mentem etiam legens *Tyro*, ita annuntiationem ſuam efformat, ut qui eam legit, vix dubitare poſſit, quin omnino agatur de prædicta civitate Tyro, aliàs notiſſima. Utrum vero Anatholia noſtra etiam in Hieronymianis memorari cenſenda ſit, vide in Notatione Florentinii & hoc die & ſequenti, quo, *in Savinis* conjungitur *Victoriæ*. De cetero, nec *Tyriæ*, nec *Tiræ*, multo minus *Tyri* vel *Tyro*, ſed *Thoræ* legendum, quæ ad lacum Velinum in diœceſi Reatina ſita eſt, docebit Baronius: niſi cum noſtro P. Joanne Gravio, qui notas Mss. marginales adjecit editioni Molani anni MDLXXIII, quam *Molanum-Ducenum* vocarunt Majores noſtri, eas Notas Schotto tribuentes; niſi, inquam, cum Gravio pro *Thoræ*, ſubſtituas *Turii in Calabria*. Sed hæc propria erit Commentarii ad horum Sanctorum Acta diſquiſitio. Edidit ipſa Surius, more ſuo, nonnihil expolita, ſed non ita expurgata, ut de interpolatione ſuſpecta non ſint. Placet hiſtoria, ut à Tillemontio diſpoſita eſt tomo 3 pag. 329. Aſt ibi *Audax* excludi videtur, quem tamen Wandelbertus cum Anatholia conjunxit: *Audax ſepteno pariterque Anatholia claret.*

Anatholiæ & Audacis

Brictius, in civitate Martulana à Romano parvo pridie ſignatus, hac die cum elogio ab Adone refertur, quod in Notkero deſcriptum invenies. Noſter ea carptim ſelegit, quæ brevitati ſuæ conveniebant, atque ita, ut principio dicebam, totus textus ex Adone acceptus eſt, & à nobis fideliter traditus. Quid de hac Brictii hiſtoria cenſendum ſit, colliges ex Actis S. Chryſopoliti & ſoc. XII Maii ab Henſchenio diſcuſſis & brevius apud Tillemont. tomo 5 pag. 132. In Beda & Wandelberto celebratur hac etiam die, *depoſitio S. P. N. Ephrem*; in Adone: *Item apud Ægyptum, ſancti Serapionis epiſcopi & confeſſoris*. De primo agit Noſter 1 Februarii; de Serapione fortaſſe dubitaverit; certe de eo hac die non meminit, tres alios aliis diebus memorans, Anachoretam martyrem, XXI Martii; Antiochenum, XXX Octobris; Alexandrinum, XIV Novembris. Plura in Actis diſcutienda erunt de Serapionum diſtinctione, præter ea, quæ XXI Martii diſputata ſunt. Sed de his ſatis, ne juſto longius evagemur.

Brictii.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Longiores textus decurtare solitus, hic omittit elogia Cyrilli & Brictii; cetera cum textu plane convenit.

PULSANEN. Satis recte procedit usque ad, *sub Decio imperatore*, desunt reliqua omnia.

ROSWEYD. Post textum purum superaddit in fine: *In Ægypto, sancti Ephrem monachi.* Qui sane ab Edesseno diacono diversus esse debet. *Ephrem.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Textui puro, præfigunt: *Octava Visitationis beatæ Mariæ Virginis.* *Octav. Visit.*

LOVANIEN. In citato augmento, prioribus similis, deficit præterea in elogio Brictii, quod totum omisit.

CENTULEN. In Zenone purus est. *Eodem die, beati Cyrili episcopi, qui capite cæsus martyrium consummavit. In civitate Syriæ* [pro *Tyriæ*, ni fallor,] *sanctorum Anatholiæ & Audacis, sub Decio imperatore. In civitate Martulana, sancti Brictii episcopi & confessoris. Eodem die, sancti patris nostri Effrem dyaconi, magnarum virtutum & excellentis ingenii viri.* *Textus contractus.* *Ephrem.*

BRUXELLEN. De Zenone egit die præcedenti. In Anatholia, Audace & Cyrillo satis purus est. Sequitur ex Hieronymianis; *Romæ, natale sanctarum virginum Florianæ, Faustinæ & Felicitatis, cum presbyteris septem.* De Brictio etiam recte, sed ejus elogium auget his verbis: *Cujus animam in specie columbæ niveæ, cælo recipi viderunt astantes.* In fine autem additur: *Eodem die, sancti patris Effrem.* *Floriana & De Brictio.* *Ephrem.*

HAGENOYEN. In Zenone purus, secundo loco habet: *Item in Colonia Agrippina, sancti Agilolfi episcopi & martyris.* Vide XXXI Martii. *Agilolfi.*

De Cyrillo. *Eodem die, beati Cyrilli episcopi & martyris, qui in Ægypto verbum Dei prædicavit, & ideo tentus est a rege Lucio, & flammis injectus est. Sed dum non læditur, stupet judex & illum abire permittit. Qui postea plures ad fidem convertit; unde judex de sua dimissione dolens, jubet eum decollari. Astantes autem animam ejus in specie niveæ columbæ ad cælestia conscendere viderunt.* Cetera purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava Visitationis. Cyrilli episcopi & martyris. Anatholiæ virginis & martyris & Audacis. Romæ, Zenonis martyris & decem millium ducentorum cum ipso.* *Oct. Visit.*

VATICAN. num. 5949. *Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi & confessoris. Et depositio sancti Ephrem.* Vide Observationem. *Serapionis. Ephrem.*

ALTEMPS. *Eodem die, sanctæ Everildis virginis.* *Everildis.*

STROZZIAN. *Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi & confessoris.* *Serapionis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Octava Visitationis beatæ Mariæ virginis. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Agillolphi archiepiscopi ejusdem civitatis & martyris. Qui cum a Karolo Martello, cujus tutor & consiliarius fuit, vocatus esset, in via a quibusdam æmulis suis juxta oppidum Malmandariense interfectus est, sed post Coloniam translatus & in ecclesiam sanctæ Mariæ ad gradus honorifice locatus. Item Colonia Agrippina, commemoratio & ordinatio beati Heriberti archiepiscopi & confessoris, quæ facta est sub Ottone III Romanorum imperatore, anno ab incarnatione Domini* DCCCCXCIX. Sequitur: *Romæ ad Guttam jugiter manantem* &c. ubi fuse enumerat varia tormentorum genera, quibus & Zeno & socii affecti sunt. De Cyrillo addit, ut supra, *animam in specie columbæ* &c. In Anatholia, Audace & Brictio, satis pura est. In fine: *Apud Ægyptum, sancti Serapionis episcopi & confessoris. Senonis, sancti Theraclii episcopi & confessoris.* *Oct. Visit.* *De Agilolfo.* *De Heriberto* *de Zenon. &c.* *Serapionis.* *Theraclii.*

BELIN. Incipit: *Octava Visitationis gloriosæ Virginis Mariæ.* In fine, deest elogium *Brictii*, qui in 2 editione vocatur *Luricius.* *Oct. Visit.*

GREVEN. *Octava Visitationis beatæ Mariæ. Apud Coloniam Agrippinam, beati Agilolphi episcopi & martyris. Qui ob amorem justitiæ, impiis odiosus factus & ab ipsis occisus, Coloniam relatus, in ecclesia beatæ Mariæ ad gradus honorifice locatus est. Apud Heliopolim, quæ est circa Libanum, sancti Cirilli diaconi & martyris. Qui, ut lib. 6 Historiæ tripartitæ dicitur, cum sub Constantio multa idola contrivisset, sub Juliano a paganis peremptus est. Apud Ægyptum B. Serapionis episcopi & confessoris. Materni, Galendi* (prima editio habet *Galendini*) *Gatii, Basilii, episcoporum Mediolanensium & confessorum. Senonis, Theraclii episcopi & confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio episcopatus sancti Heriberti episcopi & confessoris, facta anno Domini* DCCCCXCIX. *In Ægypto, Effrem sancti patris eremitæ & confessoris. In Hibernia, Germani confessoris. Salviæ virginis. Item Wichburgæ virginis. Translatio sanctæ Odæ viduæ.* *Agilolfi.* *Cyrilli diac.* *Serapionis.* *Materni & c.* *Theraclii.* *Ordinat.* *Heriberti.* *Ephrem.* *Germani.* *Salviæ.* *Wichburgæ.* *Transl. Odæ*

MOLAN. *Octava Visitationis gloriosæ Virginis Mariæ. Ipso die, sancti patris nostri Ephrem. Coloniæ, sancti Agilolfi, ejusdem urbis archiepiscopi & martyris.* Dein typis minutioribus: *Qui ob amorem* &c. ut GREVEN. Item: *Apud Heliopolim, quæ est juxta Lybanum* &c. etiam ut GREVEN. In editionibus aliis post, *jugiter manantem*, ineptè aliis litteris inseritur: *quæ alias dicitur, ecclesia sanctæ Mariæ fontis olei trans Tyberim*, cum hæc loca disjunctissima sint, ut recte in Notationibus suis ostendit Baronius. In fine solum additur: *Coloniæ, sancti Agilolphi, ejusdem urbis archiepiscopi & martyris.* Ejus elogium non semel supra productum est. *Oct. Visit.* *Ephrem.* *Agilolfi.* *Cyrilli diac.*

VI *Idus.* *Die* 10.

ROmæ, septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est Januarii, Felicis, Philippi, Silvani, Alexandri, Vitalis, Martialis. E quibus Januarius tempore Antonini, post verba virgarum & carcerem, ad plumbatas occisus est. Felix & Philippus fustibus mactati. Silvanus præcipitio interemptus. Alexander, Vitalis, & Mar- *Septem fratrum.*

Januar. & sociorum. Martialis capitali sententia puniti. In Africa, natalis sanctorum Januarii, Marini, Naboris & Felicis decollatorum. Item Romæ, sanctarum *Rufinæ & Secundæ.* virginum Rufinæ & Secundæ, quæ sub persecutione Valeriani & Galieni tormentis subactæ, ad ultimum una, capiti illiso gladio, altera, cæsa cervice, migraverunt.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antv. & Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Martialis* cum Herinien. Antverp-maj. & aliis, licet Praten. & nonnulli alii discrepent. Solus Molan. habet *Sylvani*: qui cum Greven. pro *carcerem*, ponit *carceres*: Belin. *carceris macerationem*: & iterum *plumbatis*, pro *ad plumbatas*; ubi Antverp-maj. *& plumbatas*. Sunt qui cum Greven. & Molan. legunt, *interemptus est*, sed Praten. Herinien. Antverp-maj. & alii, omittunt *est*. Ultimus vero male posuit *puniti sunt*, quod etiam Belin. habet, qui quatuor martyres Africanos ultimo loco recitat. *Decolatorum*, male scribitur in Antverp-majore, uti & *Cristinæ* pro *Rufinæ*. In omnibus codicibus est *Galieni*, & ita proinde in textu. Pro, *altera cæsa cervice*, Greven. & Molan. legunt, *altera cervici*, nempe *illiso gladio*, sed alia est Usuardi constructio. Belinus claritatis, opinor, gratia, interposuit *ad cælos*, ante *migraverunt*.

Septem fratrum. *OBSERVATIO.* Solita tenent vestigia cognati Martyrologi, Romanum parvum, Ado, Usuardus, quibus accedere, ex potiori parte potest Notkerus. De illustri matris & filiorum classe in primo solum scribitur: *Romæ, septem fratrum*. Hieronymiana exempla ita confusa sunt, ut alienis auxiliis opus habuerit Florentinius, ad vera filiorum sanctæ Felicitatis nomina à cœmeteriis aliisque immixtis distinguenda. Nec satis distincte loquitur Frontonis Kalendarium; *septem fratrum Apii & Salariæ*; de quibus vide editoris observationem pag. 103, ubi de tribus Missis &c. Clariora sunt quæ tradit Beda & post illum Ado, pari uterque sententia, licet non eisdem omnino verbis, cum alter altero paulo sit brevior, & nisi Noster perpetuo Adonianus esset, dubitari posset, an non potius illum, quam hunc, præ oculis habuerit. Rabanus certo Bedam descripsit, Notkerus Adonem, addita brevi clausula. Utrum autem fratres illi omnes hac die, an simul cum matre, an eodem loco confecti & sepulti, suo loco discutietur; præeunte Bucherii vetustissimo Kalendario, cujus verba recitat Ruinartius pag. 20, Acta ipsa passionis ut sincera subjungens, cum Surii, & Ughelli editione aliisque Mss. collata. Mirum quam jejune de his agat Tillemontius tomo 2 pag. 312. De aliis germanis, itidem septem, Tiburtinis egimus XXVII Junii, & porro agendum erit XVIII hujus.

Januarii & sociorum. Africanos nostros quatuor ita annuntiat Romanum parvum: *In Africa, Januarii, Marini, Naboris & Felicis.* Et eadem est Hieronymianorum phrasis, nisi quod socii adjungi videantur, à nostris plane expuncti. Citatis jam verbis superaddidit Viennensis & ex eo Notkerus, *decollatorum*; ac præterea: *Quorum corpora Mediolanum translata sunt.* Suspectam translationem habuisse videtur Usuardus, certe eam silentio plane involvit, de cetero annuntiationem totam ex Adone accipiens. Magna, saltem posteriorum duorum, cum *Victore Mauro*, de quo egimus VIII Maii, affinitas, adeo ut Acta in multis convenire dicantur. Vide Tillemontium tomo 5 à pag. 267. Celeberrimas virgines *Rufinam & Secundam* solis nominibus appellavit Romanum parvum: *Romæ, Rufinæ & Secundæ.* *Rufinæ & Secundæ.* Has apud codices Hieronymianos, supra laudatis fratribus immixtas, observat Florentinius, nonnulla in earum laudem congerens. Ast Ado uberius rem prosecutus, prolixo eas ornavit elogio, Actorum videlicet eleganti compendio, quod mirum est a Notkero non integre fuisse descriptum. Noster paucula delibavit, satis parce, ut verum fatear, pro materiæ, ab Adone tam large digestæ, abundantia. Hunc sua sumpsisse constat ex Actis ipsis, quæ à Mombritio & Surio postea edita sunt; quæque antiquitatis suæ testem habent Aldelmum, Virginum encomiasten, aliosque veteres. Pro integritate stat Baronius; contra sentiunt recentiores, quibus ferme accedit Tillemontius tomo 4 pag. 5, sed maxime pag. 584. Illustrem Romæ earum memoriam probat vetustissimus episcopatus *Silvæ candidæ*, post loci everſionem Portuensi unitus. Sed quidquid de his postea statuendum sit; patet interim, ut supra dicebam, Martyrologorum nostrorum convenientia, & ex codicibus Usuardinis, nativa Usuardi ipsius simplicitas. De sola prima classe meminit Wandelbertus:

Sexto germana Christo pro sorte coronam
Progenie septena dicat Felicitas alma,
Quam genuit, gratamque Deo præmisit ad aram.

AUCTA.

AUCTARIA.

TORNACEN. Septem fratrum nomina enumerat, sed omisso elogio. Cetera omnia pura sunt.

PULSANEN. In prima purus; adjungit: *Item Romæ, sanctarum virginum Rufinæ & Secundæ.* Desunt reliqua.

ROSWEYD. Textui puro subjungit: *Item sanctæ Amelbergæ virginis.* Amelbergæ.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Omnes cum Belino, Africanos ultimo loco referunt, quibus addunt: *In portu Gandavo, monasterio Blandinio, sanctæ Amelbergæ virginis.* At LOVANIEN. caret elogio septem fratrum: & DANIC. proprium superaddit: *In Dacia civitate Otthoniensi, natale sancti Canuti regis & martyris.* Canuti.

CENTULEN. *Romæ, natale septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est Januarii, Felicis, Philippi, Alexandri, Vitalis, Silvani, Martialis, tempore Antonini, primati* [an non privatim?] *auditi. Deinde per varios judices, ut variis supplicitis lantarentur, missi. In Africa, sanctorum Januarii, Marini, Naboris & Felicis, decollatorum. Quorum corpora Mediolanum translata sunt. Item Romæ, natale sanctarum Rufinæ & Secundæ sororum, genere & opibus nobilium, quas præfectus Archesilaus, pro nomine Christi præcepit capite plecti. Cœnobio Blandinio, natale sanctæ Amelbergæ virginis.* Textui. Amelbergæ.

BRUXELLEN. De septem fratribus, post *puniti*, subdit: *Et post martyrium filiorum, Felicitas mater, pro Christo capite cæsa est. Hanc beatam feminam plusquam martyrem vocat Gregorius, quæ septies in filiis & octavo in corpore proprio martyrium fortiter est perpessa.* Sequitur de Rufina & Secunda, pure; item de Africanis. In fine adjicitur: *Apud Temsecam, secus Scaldam, depositio sanctæ Christi virginis Amelbergæ, neptis beatæ Gudilæ, nostræ patronæ. Cujus brachii os fregit Karolus Martellus princeps, cum ipse junior esset, ut eam sibi raperet sponsam. Quam & ipse plane cepisset uxorem, si non virginalis pudicitia penitus obstitisset. Hujus sacræ virginis reliquiæ postea Gandavi, in monte Blandinio sunt translatæ.* Vide notulam Castellani. De Felicitate. De Amelber.

HAGENOYEN. In septem fratribus nonnihil interpolatus, secundo loco habet: *Item sanctæ Theodoræ electæ, de cujus pœnitentia legitur. Item Patriniani confessoris.* In reliquo textu purus est. In fine autem nomen transmutat: *In portu Gandavo, monasterio Blandinio, sanctæ Quielbergæ virginis.* Patet agi de *Amelberga.* Theodoræ. Patriniani. Quielbergæ.

AQUICINCT. Textui subdit: *Et sanctæ Amelbergæ virginis.* Amelbergæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Septem fratrum martyrum, filiorum sanctæ Felicitatis, scilicet, Januarii, Felicis, Philippi, Silvani, Alexandri, Vitalis & Martialis, Romæ passorum feliciter. Rufinæ & Secundæ Virginum & martyrum. Amelbergæ virginis in Gandavo.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione modice interpolata, sic habet secundo loco: *Item Romæ, miliario decimo, sanctarum virginum Rufinæ & Secundæ sororum. Quæ ex patre clarissimo, nomine Asterio, & matre illustrissima Aurelia natæ sunt, & sub persecutione Valeriani & Galieni imperatorum, judicibus vero Junio Donato præfecto, & Archesilao comite, diversis tormentorum generibus martyrizatæ, ad ultimum una earum illiso capite gladio, altera cæsa cervice migraverunt ad Dominum.* In Africanis pura est. Tum: *In Flandria, portu Gandavo monasterio Blandinio, sanctæ Amelbergæ virginis. In Dacia, beati Kanuti regis ac martyris.* De Rufina & Secunda. Amelbergæ. Canuti.

GREVEN. *In Dacia, Kanuti regis & martyris. Qui propter amorem justitiæ & religionis sanctæ, post multas persecutiones in ecclesia sancti Albani protomartyris Anglorum, expansis manibus orans, ab impiis interfectus est. Paterniani episcopi & confessoris. In Flandria, portu Gandavo, monasterio Blandinio, sanctæ Amelbergæ virginis.* Vide supra BRUXELLEN. De Canut. Paterniani. Amelbergæ.

MOLAN. Aliis litteris textui inseruit: *Quorum corpora Mediolanum translata sunt*, ut alii supra. In fine: *In portu Gandavo, in monte Blandinium dicto, sanctissimæ virginis Christi Amelbergæ. Binchii, Amelbergæ electæ viduæ, quæ cum in pace quievisset, condita est in Laubias in basilica beati Ursmari, & signis clara, mira veneratione fidelium colitur. In Fisciaco, natale sancti Ettonis episcopi & confessoris.* Dein typis minoribus: *In Dacia, Canuti regis & martyris. Qui propter amorem* &c. ut GREVEN. Demum: *Gallis oppido Lens, obiit Pacificus, primus Minister Fratrum Minorum in Francia.* Aliæ editiones in textu idem servant. In fine autem de Amelberga, ut in prima. Tum: *Eodem die, Laubaco cœnobio, depositio Amelbergæ electæ. Quæ signis clara, mira veneratione fidelium colitur. Civitate Ottonensi, sancti Canuti regis & protomartyris Danorum, qui anno millesimo octuagesimo sexto, in basilica sancti Albani martyris, manibus in modum crucis solo tenus expansis orans, mortem pro Christo passus est a suo familiari. Passi sunt cum eo Benedictus frater & alii septemdecim. Latiis ex Fisciaco, natale sancti Ettonis episcopi & confessoris. Die decima, sanctorum quadraginta quinque martyrum, in Nicopoli Armeniæ.* Demum minoribus typis: *In Artesia oppido Lens, obiit Pacificus, primus Minister frater* [Fratrum] *Minorum in Francia, cujus meminit Bonaventura.* A priori parum differunt. Amelb. virg. Amelb. vid. Ettonis. Canuti. Pacifici. Canuti & sociorum. Ettonis. Marti. 45.

V *Idus.* *Die* 11.

TRanslatio sancti Benedicti abbatis. Apud Armeniam minorem, civitate Nicopoli, natalis sanctorum martyrum Januarii & Pelagiæ, qui equuleo, ungulis, & testarum fragmentis diebus quatuor cruciati, martyrium impleverunt. In territorio Senonico, beati *Translat. Benedicti. Januar. & Pelagiæ.*

Sidronii. Sabini. beati Sidronii martyris. Item in territorio Pictavensi, sancti Sabini confessoris.

Soli omnino puri sunt *Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In erroribus orthographicis maxime consistit. In Pulsanen. est *Nycopoli, eculeo.* In Munerat. *Pellagii, Sidroni.* Sunt qui scribant *in pago Pictavensi*, ut Praten. &c. Sed nostri cum Herinien. Tornacen. & plerisque aliis, ut est in textu. Munerat. pro *Sabini*, legit *Albini.* Quæ confusio in Auctariis sæpe recurret.

Translat. Benedicti. OBSERVATIO. *Translationis corporis sancti Benedicti* ex Italia in Galliam, plerisque antiquis Martyrologiis, imo vel ipsis Hieronymianis apographis, Lucensi præsertim & Corbeiensi, inserta est, aut adjecta memoria, quidquid in hunc usque diem oblectentur Cassinenses, ut ex ipsorum querelis aliquando coram audire licuit. Beda, pro translatione, scripsit *depositio*, à Floro translationem describente, in hac parte emendatus, quod tamen Rabanus servandum censuit. De neutra meminit Romanum parvum. Ado autem brevem translationis historiam texuit, à Notkero nonnihil auctam, cujus compendium in Auctariis dabimus. Noster, omissis reliquis, satis habuit translationem ipsam consignare, ut probant primæ notæ codices, è quorum uno, nempe Herinensi, scalpello verosimillime erasa est, loco vacuo relicto. In Tornacensi notata non est, & eapropter ambo codices illi, cetera purissimi, è genuinorum classe exclusi sunt. Videat curiosus lector totam translationis hujus, ad Floriacense monasterium, historiam, in Actis nostris ad XXI Martii fusè deductam, cum miraculorum ibi patratorum narratione, à pag. 299 ad 357. Wandelberti versus infra dabimus. Martyres Armeni, *Januarius* & *Pelagia*, in Hieronymianis nonnihil deformati sunt. In Romano parvo fit commemoratio solius *Januarii.* Ado utrumque ex Hieronymianis, opinor, aut ex Actis conjunxit, adjecto brevi elogio, quod Noster ad verbum transumpsit. Notkerus sola ultima voce differt; at Florus & Rabanus, quamvis in rei substantia conveniant, phrasi prorsus discrepant ab Adone, ut mihi semper fiat verosimilius, duos illos, licet Adone antiquiores, ab eo tamen numquam visos fuisse. Non habeo quod hic superaddam, præter metricum Wandelberti encomium, quo Benedicti translationem etiam complectitur:

Januarii & Pelagiæ.

Martyrio quintum sancit Januarius, atque
Consimili decorat Pelagia sancta nitore.
Tum Beneventanis translata montibus almi
Justa patris Benedicti, nunc Liger altus honorat.

Sequitur in Pratensi & in ei consimilibus, Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinct: *In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Marcianæ virginis & martyris*, super erasis aliquot verbis, citato Pratensi codici intrusa, ut me monuit oculatissimus testis Clar. Castellanus, quod superius IX Januarii iterum indicavimus. De vero passionis die non disputo, nam & hac die in Hieronymianis *Martianus* aliquis in Mauritania, forte pro *Martiana*, recolitur. Unicus est disquisitionis nostræ scopus, utrum ex tam unanimi codicum aliorum consensu, vera Usuardi sententia non apertissime liqueat? Et ita quidem nobis videtur, urgentioribus argumentis libenter & ultro cessuri. Binæ annuntiationes ultimæ purè Usuardinæ sunt, nisi fortasse in depravatis Hieronymianorum nominibus, cum hisce Sanctis affinitatem invenias, & *Basinum* v. g. codici Lucensi assutum, pro *Sabino* nostro accipiendum existimes. An hic Sabinus Brixia accersendus sit, docebit Castellani notula ad hunc diem; ubi aliam adjicit de *Sabino* & *Cypriano*, in Romano moderno signatis. Utramque in Actis nostris examinabimus. Ex hactenus dictis, patet germana & pura Usuardi lectio: quem mirum est *Pium Papam* præteriisse, ab Adone hac die tam distincte propositum, à Notkero in sequentem dilatum.

Sidronii. Sabini.

AUCTARIA.

DE PRATEN. & cum eo cohærentibus, uti & de HERINIEN & TORNACEN. jam satis diximus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Omittunt in principio Translationem S. Benedicti. Desunt etiam Sidronius & Sabinus, quorum loco habetur: *Romæ, passio sanctorum Stephani & Leontii.*

Stephani & Leontii.

ANTVERP MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. *Translatio beati Benedicti abbatis, & sanctæ Scolasticæ sororis ejus. Romæ in Vaticano, natale sancti Pii Papæ & martyris Huic ab angelo nunciatum fuit, Pascha die Dominico celebrandum.* In Armenis satis puri sunt. Tum: *Item Romæ, sanctorum Stephani & Leonii.* Demum: *In pago Pictavensi, sancti Sabini confessoris.* Deest Sidronii.

In LOVANIEN. Deest *Sidronii* & *Sabini*; cetera ut priores. In ALBERGEN. omissa translatio Benedicti. Item in DANICO, qui proprium popularem sanctum in fine adjungit his verbis:

bis. *In Dacia civitate Wiburgensi, natalis sancti Ketelli confessoris.* Videtur Martyr fuisse. *Ketelli.*

CENTULEN. *In Galliis cœnobio Floriaco, adventus & translatio corporis sanctissimi patris Benedicti abbatis, simulque beatæ Scholasticæ virginis, sororis ejus. In Armenia, civitate Nichopoli, sanctorum martyrum Januarii & Pelagiæ. In territorio Pictavensi, sancti Sabini confessoris. Hic fuit ex discipulis magni patris sancti Germani.* *De Ben. &c.* *De Sabino.*

BRUXELLEN. *Floriaco, adventus seu translatio sancti Benedicti abbatis. Cujus corpus ex Italia de monte Cassino in Gallias ad monasterium Floriacense translatum est.* In Armenis satis purus; pergit: *Romæ in Vaticano, natale sancti Pii Papæ & martyris. Qui ex annuntiatione angelica, Pascha Domini semper in Dominica celebrandum constituit. Item Romæ, passio sanctorum Stephani & Leontii. In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Marcianæ virginis & martyris.* Oblitus est, se eamdem signasse IX Januarii. In Sidronio, purus est. Tum: *In pago Pictavensi, sancti Albini confessoris.* Voluit dicere *Sabini*, nisi agat de *Albino* vel *Albano* socio *Lisiani*, ut infra. *De Pio PP.* *Stephani &c.* *Martianæ.* *Albini.*

HAGENOYEN. *Romæ in Vaticano ad S. Petrum, depositio sancti Pii Papæ & martyris. Hic nonus post beatum Petrum, undecim annis & mensibus quatuor & diebus viginti unum, rexit Ecclesiam. Hic passus Antonio* [Antonino] *imperatore. Iste constituit Pascha die Dominico celebrari, ne cum Judæis videamur judaizare. Hic constituit, hæreticum venientem de hæresi Judæorum, debere recipi & baptizari. Item constituit sententiam excommunicationis ferri in violatores & vastatores ecclesiasticarum rerum & ecclesiarum. Item quod clericus, qui paravit suo episcopo insidias, quod deponatur & curiæ seculari tradatur.* In Armenis purus est. Dein: *Romæ, passio sanctorum martyrum Stephani & Leontii.* De Sidronio recte. Tum: *Eodem die, translatio sancti Benedicti abbatis & Scholasticæ sororis ejus. Qui post devastationem monasterii sui factam à paganis, corpus ejus* (non est syntaxis) *in Gallias deportatum est, cum corpore sanctæ Scholasticæ.* In Sabino purus est. *De Pio PP.* *Stephani & Leontii.* *Transl. Ben.*

AQUICINCT. De Martiana, dictum est. Post Sabini, adjungit: *Et sancti Albani confessoris & Lisiani. Item, sanctorum Savini & Cypriani. Romæ, sancti Pii Papæ. Hujus tempore Hermes librum scripsit qui appellatur Pastor, quia in habitu pastoris ei angelus apparuit.* Hæc postrema de Pastore, ex Adone accepta sunt. *Albani & Lisiani.* *Savini &c.* *De Pio PP.*

REG. SUEC. qui fuit Ursini à Rotemberg. *In civitate Mantuæ, sanctæ Speciosæ virginis. Dupl. m. cl.* *Speciosæ.*

DAVERONEN. *In territorio Senonico, beati Sedronii martyris. Item, in territorio Pictavensi, sancti Albini confessoris & Lisiani.* *Albini &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio sancti Benedicti abbatis. Sidronii martyris in Senonico. Sabini confessoris. Januarii & Pelagiæ martyrum. Joel & Esdræ prophetarum.* De quibus XIII hujus in textu Usuardino agitur. *Joël & Esdræ.*

BIGOTIAN. sign. P. 5. *Romæ, passio sanctorum Stephani & Leuticii.* Supra *Leontii.* *Stephani &c.*

REG. SUEC. sub nota num. 428. *Parisius Albini confessoris.* *Albini.*

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *In territorio Pictavensi, sancti Albini confessoris & Lisiani. Et sancti Savini & Cypriani martyrum.* *Albini &c.* *Savini &c.*

IN VATICAN. Deest Translat. Benedicti. De Sidronio & Sabino nihil. Adjicitur: *Romæ, sancti Pii Papæ, qui sedit in episcopatu annis XI. Item Romæ, sanctorum Leontii, Stephani, Mauricii.* *Pii PP.* *Leontii &c.*

ALTEMPS. *In Mauritania Cæsariensi, sanctæ Marcianæ virginis & martyris. Item Lisani, Savini & Cyprini martyrum.* *Marcianæ.* *Lisani &c.*

FLORENTIN. *Romæ, passio sanctorum martyrum Stephani & Leontii. In territorio Pictavensi, sancti Albini confessoris.* *Stephani &c.*

BURDEGALEN. *In territorio Senonico* [aliquid deest] *Pictavensi, sancti Albini confessoris. Et Sabini, in territorio Burdegalensi, sancti Sabini.* *Albini.*

LUXOVIEN. *Depositio sancti Hidulphi archipræsulis, Mediano monasterio quiescentis, gloriosæ sanctitatis viri.* *Hidulphi.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ in Vaticano, natale sancti Pii Papæ & martyris. Qui sedit in episcopatu annis XI, mensibus III, diebus XXI. Huic ab angelo nunciatum est, Pascha die Dominico celebrandum. Et constituit, hæreticum venientem ex Judæorum hæresi, suscipi & baptizari. Item Romæ, sanctorum Stephani & Leontii martyrum.* In Armenis, satis pura est. Tum: *Treveris, beati Hildulphi episcopi & confessoris. Eodem die, beatorum martyrum Savini & Cypriani fratrum. In territorio Pictavensi, sanctorum Albini, Luciani, & Seviani confessorum. In Floriaco monasterio territorii Aurelianensis, translatio sanctorum corporum Benedicti abbatis & sororis ejus Scholasticæ virginis, de Italia in Galliam.* *De Pio PP.* *Stephani &c.* *Hildulphi.* *Savini &c.* *Albini &c.* *De Transl. Benedicti.*

ELIN. Incipit: *Romæ, beati Pii Papæ & martyris.* In fine Sabinum Sidronio anteponit. Et in secunda editione adjicit. *Item translatio sanctæ Scolasticæ virginis.* *Translat.* *Scholasticæ.*

GREVEN. *Romæ in Vaticano* (teste Adone) *sancti Pii Papæ & martyris, qui sedit in episcopatu annos XIX* [Ado XVIII.] *Sub hujus tempore Hermes librum scripsit, qui Pastor appellatur, quia in habitu pastoris ei angelus apparuit. Eodem die, beatorum martyrum Savini & Cipriani fratrum. Romæ, Stephani, Leoncii, Mauricii & Militonis. Bertini martyris. In Sirta, sancti Marcialis. Apud Cæsaream Mauritaniæ, passio sanctæ Mariæ virginis, quæ sub Budari passa est. Hildulphi archiepiscopi Trevirensis & confessoris, fratris sancti Erhardi episcopi Ratisponensis. Hic pondus curæ pastoralis, quod agerrime ferebat, deponens, in saltu Vosago eremiticam vitam duxit, conversatione pariter & miraculis præclarus, multos in eodem proposito magnæ sanctitatis viros imitatores habere meruit. In territorio Pictavensi, Luciani & Savini confessorum. In Britannia, translatio sancti Maclovii episcopi & confessoris. In Dacia, translatio sancti Ketilli presbyteri & confessoris. Translata est cum sancto Benedicto etiam sancta Scolastica soror ejus atque in partibus Cenomanensium, religiosorum devotione condita. Item sancti Eulogii.* *De Pio PP.* *Savini &c.* *Stephani & Leontii.* *Marcialis.* *Mariæ.* *De Hidulpho* *Luciani &c.* *Translat.* *Maclovii.* *Item Ketilli.* *Et Scholastici.* *Eulogii.*

MOLAN. Post *Benedicti abbatis*, aliis litteris textui inscrit: *Postquam enim, sicut ipse vivens prædixit, monasterium ejus a gentibus vastatum est; Domino revelante, repertum est corpus ejus & in Gallias translatum, atque in monasterio quod vocatur Floriacum, condigne sepultum. Translatum est pariter etiam corpus beatæ Scholasticæ, sororis ejus, atque in partibus Cenomanensium, religiosorum devotione conditum.* In fine solum addit: *Et Lisiani. Romæ, beati Pii Papæ.* In aliis editionibus, brevior est translationis historia. In fine autem habetur: *Romæ, beati Pii Papæ* (& martyris.) *Treviris, sancti Hidulphi, episcopi & confessoris egregii. Wiburgæ in Dacia, sancti Ketilli confessoris.* Lectiones de eo apud nos Mss. suo tempore illustrabuntur. *De Transl. Ben. & Scol.* *Lisiani.* *Pii PP.* *Hidulphi.* *Ketilli.*

IV *Idus.* *Die* 12.

Naſonis. *Hermagor.* & *Fortunati.* *Dii.*

APud Cyprum, beati Naſonis, antiqui Chriſti diſcipuli. In Aquileia, natalis ſancti Hermagoræ epiſcopi, diſcipuli beati Marci Euangeliſtæ, qui inter miracula ſanitatum & prædicationis inſtantiam ac populorum converſionem, plurima pœnarum genera expertus, ad ultimum cum Fortunato archidiacono ſuo, capitali ſupplicio perpetuum meruit triumphum. In Cæſarea, ſancti Dii.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-major.* & *Munerat.*

VARIA LECTIO. *Ermagoree* legit Antverp-maj., *Ermagore* Munerat., uterque neglecta diphthongo, ſed in textu melius. Idem Munerat. male ſcribit *converſationem*, pro *converſionem*. In Pratenſi eſt *Dyi*, in Antverpien-majore *Diſi*, certum ſuppono ex codicibus & extractis plurimis, omnino legendum eſſe *Dii*, ut præfert textus.

Naſonis. OBSERVATIO. Bina hodie in Romano parvo annuntiatio pro libitu, ni fallor, poſita, quarum ſecunda proponitur hoc modo: *Apud Cyprum, Naſonis, antiqui Chriſti diſcipuli.* Interſere, *natalis beati*, & habebis ſenſum Adonis, patebitque quid & unde Noſter acceperit. Non dubium eſt, quin, ut recte advertit Roſweydus, hîc intelligendus ſit *Jaſon*, vel *Mnaſon*, de quo in Actibus Apoſtolorum cap. 21. Et quidem *Jaſon* in moderno Romano nuncupatur, aſt codices noſtri omnes, Romani parvi & Adonis lectionem conſtantiſſime tenent. De eo nec in Hieronymianis, ſaltem hac die; nec in Beda, Floro, Rabano aut Wandelberto quidquam legitur. Notkerus à textu noſtro permodice diſcrepat. Utcumque ſit, certum puto agi hîc de *Mnaſône* illo Cyprio, qui fuit unus ex diſcipulis Chriſti, ut pridem oſtendit Henſchenius xxv Junii, à pag. 4, & nos fuſius, ſi opus eſt, de eo in Actis ex profeſſo diſputabimus. *Hermagoræ* memoriam recoli in Hieronymianis, videntur indicare adjuncti characteriſmi, tametſi in omnibus codicibus nomen corruptum ſit, aliis *Armigeri*, aliis *Armigiri* vel *Armageri* legentibus, præfixo ubique *Fortunati* nomine, quem à Noſtro abeſſe, male refert Florentinius. Ceterum in Romano parvo ſic primo loco clariſſime Hermagoras exprimitur: Aquileiæ, *Hermagoræ epiſcopi, diſcipuli ſancti Marci.* Hiſce nihil magnopere adjecit Ado, præter ea quibus indicat fuiſſe *primum ejuſdem civitatis epiſcopum.* Itaque elogium totum in latere culo noſtro repræſentatum & *archidiaconi Fortunati* ſocietas, pure Uſuardina ſunt, ex Actis aliquibus decerpta. Qualia fortaſſe ſunt, quæ edidit Mombritius tomo 2 pag. 2; vel quæ nos Mss. habemus, diverſo ſtylo & ordine, ſuo loco examinanda. Wandelbertus Hermagoram diſticho honoravit:

Hermagoræ &c.

Hermagoram quarto ſupplex Aquileia frequentat,
Antiſtes precibus populum qui fulſit & urbem.

Qua porro veroſimilitudine dici poſſit, Marcum Euangeliſtam Aquileiæ fuiſſe, ibique Hermagoram epiſcopum inſtituiſſe, non improbabiliter oſtendimus in Tractatu de Patriarchis Alexandrinis, diſſertatione fundamentali §. 2 num. 20. Cetera in Actis diſcutientur. *Dium* vel *Divum* in Hieronymianis legi, fatetur Florentinius: expreſſa ejuſdem in Adone mentio: *Apud Cæſaream, ſancti Dii*; quæ ferme etiam Uſuardi verba ſunt, & ipſius certa, ut ego quidem ex probatiſſimorum codicum conſenſu exiſtimo, quamquam nec Belinus, nec Grevenus, nec Molanus, nec codices aliqui alii eam annuntiationem poſuerint, quæ, procul dubio, cauſa fuit cur & à Baronio neglecta ſit, utpote in ſolitis ejus fontibus non reperta. Hæc pro textu noſtro plene & integre Uſuardino.

Dii.

De Tranſl. Naboris & Felicis.

Sequitur in Adone: *Mediolani, tranſlatio ſanctorum martyrum Naboris & Felicis*; ſatis conformiter ad dicta x hujus. At vero apud alios faciem mutavit ea tranſlatio. Sic Romanum hodiernum clare indicat diem natalem, ſeu diem quo Mediolani paſſi ſint, ut faciunt etiam codices in Auctariis citandi. Notat hîc Caſtellanus, locum alium in eorum Actis ſuggeri, alii tenebras alias affundunt; ſic ut hæc ſeges ſit, intricatis quæſtionibus, alibi elucidandis, involuta. Adde memoriam *ſancti Cleti Papæ* in eodem Adone conſignatam, ſed a Noſtro itidem præteritam, forte quod eumdem crediderit cum Anacleto, a ſe notato xxvi Aprilis. Nota eſt celebris controverſia de Cleto & Anacleto, uno an gemino, eodem an diverſo; nota Martyrologiorum confuſio & oppoſitio, ut ad præfatam diem abunde indicavimus & porro in Actis menſis Julii, ad hanc vel ſequentem diem, fuſius & forte de integro erit diſceptandum.

De Cleto P P.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Toto textu purissimus, in fine subjicit: *Eodem die, Felicis & Naboris martyrum.*

Felicis & Naboris.

Naboris & Felicis

PULSANEN. Omittit *Dii*, ejus loco substituens: *Mediolani, natalis sanctorum martyrum Naboris & Felicis.*

ROSWEYD. ANTVERP. & MAX-LUBEC. GREVEN. & MOLAN. Omnes deficiunt in ultima annuntiatione.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Primo loco: *Apud Mediolanum civitatem, natale beatorum Naboris & Felicis. Qui Maximiano imperatore accusati quod Christum colerent, duodecim diebus in carcere sine victu detenti sunt. Deinde traditi Anolino consulari, [&] fustibus cæsi, jussi sunt ignibus consumi. Qui illæsi perseverantes, ad extremum capitalem sententiam susceperunt.* Post hæc sequitur de Nasone, Hermagora &c. purè, sed deest etiam annuntiatio ultima.

cum elogio.

CENTULEN. *Apud Aquilegiam, sancti Hermagoræ episcopi & martyris, qui cum Fortunato archidiacono suo, capitali supplicio, perpetuum meruit triumphum. In Cypro, sancti Nasonis antiqui Christi discipuli. Mediolani, translatio sanctorum Naboris & Felicis.*

BRUXELLEN. *Romæ, natale sancti Anacleti Papæ & martyris. Qui post beatum Clementem rexit Ecclesiam annis novem, & sub persecutione Domitiani martyrio coronatus est. Hic sacerdotes præ ceteris jussit honorari, & prohibuit ne ipsi sine testibus sacrificare præsumant.* Dein de Nasone & Hermagora pure, prætermisso Dio. Tum: *Apud Mediolanum, natale beatorum Natalis, Felicis, Naboris & Primitivi. Qui apud Maximianum imperatorem accusati quod Christum colerent, duodecim diebus in carcere sine victu tenti sunt, deinde fustibus cæsi & ignibus traditi, illæsi permanentes, finaliter capitalem sententiam susceperunt.* Manu multo recentiori assuitur: *Et beatæ Wilgefortis virginis & martyris, filiæ regis Portugaliæ.* Ab aliis ponitur XX Julii.

Anacleti.

Natalis & sociorum.

Wilgefortis.

HAGENOYEN. In prima purus, de Hermagora multa narrat ex Actis commixta, quæ triturari merentur. De Nabore item & Felice non pauca, aliunde magis probanda. Convenit cum textu: *In Cæsarea, sancti Dii.*

AQUICINCT. Pro *Dii*, scribit *Disi*, ut ANTVERP-MAJOR supra. In fine adjicit: *Romæ, sancti Cleti Papæ & martyris. Hic ex præcepto beati Petri, viginti quinque presbyteros ordinavit in urbe Roma; qui & sepultus est juxta corpus beati Petri.* Hæc ex Adone sumpta sunt.

De Cleto PP.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Romæ, sancti Pii Papæ. Sub hujus tempore Hermes librum scripsit, qui appellatur* PASTOR, *quia in habitu pastoris ei apparuit angelus.*

De Pio PP.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Felicis & Naboris fratrum & martyrum. Horum corpora cum tribus Regibus Coloniam translata sunt. Hermagoræ episcopi, discipuli sancti Marci Evangelistæ.*

Felicis & Naboris.

In VATICAN. num 5949. Deest Hermagoræ. Additur: *Mediolani, natale sanctorum martyrum Naboris & Felicis. Romæ, sancti Anacleti Papæ, qui præfuit Ecclesiæ annis XII. Lugduni, sancti Viventioli episcopi.* Sic recte, alii male.

Anacleti.

Viventioli.

FLORENTIN. In paucis voculis discordes, ita ferme omnes habent: *In Tuscia, in territorio Florentino, apud monasterium sancti Michaelis de Pasignano, Fesulanæ diœcesis, transitus sancti Joannis abbatis, fundatoris Ordinis Vallis-umbrosæ. Qui vivus in seculo se totis viribus mortificavit pro Christo. Hujus venerabilis obitus exstitit anno incarnati Verbi* MLXXIII. [aliàs MLXXIV.] *Tamen festivitas fit in Tuscia* VI *Idus Octobris. In partibus Tusciæ, civitate Lucana, natale sancti Paulini episcopi primi ejusdem civitatis & confessoris atque Severi & Theobaldi. Quorum corpora sepulta sunt in ecclesia Cathedrali dictæ civitatis. Apud Antiochiam, passio sanctorum martyrum* XLVI (*sicut legitur in gestis sanctorum martyrum Quirici & Julittæ*) *qui martyrizati sunt sub cæsare Juliano, & a præside Alexandro capitali sententia perempti sunt.*

Joannis Gualberti.

Paulini & aliorum.

Marti. 46.

ABDINGHOFFEN. *Eodem die, beati Henrici imperatoris confessoris.* Spectat ad XIV Julii.

EDITIO LUBECO-COL. De Nabore & Felice habet, ut ANTVERP-MAX. &c. In Nasone & Hermagora, nonnihil interpolata est. De ultimo, notanter addit: *Requiescit Osnaburgi.* Dein: *Lugduni, sancti Juventioli episcopi & confessoris. In Cæsarea, sancti Disi confessoris.* Ubi hunc titulum *confessoris* reperierit, equidem nescio.

Viventioli.

BELIN. Scribit *Hermacoræ* & *Hermagoræ*. Deest *Dii*. In fine additur: *Mediolani, sanctorum martyrum Naboris & Felicis. In Tuscia, civitate Lucana, beati Paulini, ejusdem civitatis primi episcopi, qui sub Nerone in radice montis Pisani, post multos agones, martyrium suum consummavit. Item, sancti Joannis Gualberti.*

Naboris & Paulini.

Jo. Gualber.

GREVEN. *Eodem die, apud Mediolanum, natale (vel ut Adoni placet, translatio) Felicis & Naboris martyrum. Qui cum essent cives Mediolanenses, accusati quod Christum colerent, in carcerem, negato cibo, missi sunt. Deinde fustibus cæsi, ignem superantes, decollatione martyrium consummaverunt sub Maximiano. Horum corpora cum sanctis Magis Coloniam translata, ibidem requiescunt. Anacleti Papæ hic passio, die vero sequenti, sepultura. Vincentii martyris. In Tuscia, civitate Luca, beati Pauli, primi ejusdem urbis episcopi. Qui sub Nerone, in radice montis Pisani post* &c. ut BELIN. *Apud Mediolanum, sancti Magduni, discipuli Christi. Lugduni, sancti Juventioli episcopi & confessoris. In territorio Bituricensi, sancti Menulphi episcopi & confessoris. Item sancti Cleti Papæ, qui, ut dicit Ado, Romæ sedit annis* XII. *Hic ex præcepto sancti Petri, viginti quinque* &c. ut AQUICINCT. ex Adone. *Nota quod Ado hic habet Cletum: sexto vero Kal. Maii Anacletum.* Hoc vere dicit GREVEN; *Usuardus vero contra hic Anacletum die sequenti.* Hoc falso. *Apud Cæsaream, beati Dii confessoris. Theodoræ religiosæ feminæ, quæ tempore Zenonis imperatoris per maleficum decepta, cum adulterium commisisset, mox compuncta, monasterium virorum ingressa, de crimine falso accusata, patientissime tulit, ac miraculis coruscans, tandem quievit in pace. Item, sanctæ memoriæ Johannis Gerson, Doctoris christianissimi, qui vita & eruditione eximus, quievit anno Domini* MCCCCXXIX. Hîc sanctitas, cultus &c. desiderantur.

Naboris & Felicis.

Dii confess. Theodoræ.

Joannis Gerson.

MOLAN. *In territorio Bituricensi, beati Meinulphi præsulis. Mediolani, sanctorum martyrum Naboris & Felicis. In Thuscia civitate Luca, beati Paulini, ejusdem civitatis* &c. ut BELIN.

Meinulphi.

Naboris & c. Paulini.

Vincentii. *In Pompeia, passio sancti Vincentii martyris, cujus passio habetur. Lugduno Galliæ, depositio sancti Juvencioli episcopi. Item, sancti Joannis Gualberti.* Et minoribus typis: *Cujus vitam edidit Blasius Milanesius, Generalis Ordinis Vallisumbrosæ.* In editionibus aliis, de Nabore & Felice; de Paulino Lucensi, de Gualberto de Juventiolo, Vincentio & Meinulpho, ut in priori. Noto has editiones legere *Vivencioli*; rectius posuissent *Viventioli*. Additur hîc: *Die duodecima, sanctorum martyrum, Procli & Hilarii, & sancti patris Michaëlis Malæni.*

Invencioli. Jo. Gualber.

Procli & aliorum.

III *Idus.* *Die* 13.

Joel & Esdræ. Sileæ.

IOël & Esdræ prophetarum. Apud Macedoniam, natalis beati Sileæ Apostoli; qui cum esset unus de primis fratribus, & ab Apostolis ad ecclesias gentium destinatus, prædicationis officium, gratia Domini plenus, instanter consummavit, atque in passionibus suis Christum clarificans, postmodum requievit. In Africa, sanctorum confessorum Eugenii Cartaginensis episcopi, fide ac virtutibus gloriosi, & universi cleri ecclesiæ ejusdem, qui cæde inediaque macerati, fere quingenti vel eò amplius, inter quos quamplurimi erant lectores infantuli, gaudentes in Domino, procul exilio crudeli extrusi sunt. Erant autem in eis nobilissimi, archidiaconus nomine Salutaris, & Muritta secundus in officio ministrorum, qui tertio confessores effecti, gloriosæ in Christo perseverantiæ titulo illustrati sunt. In Britannia minori, sancti Turiani episcopi & confessoris, miræ simplicitatis & innocentiæ viri.

Eugenii & sociorum.

Turiavi.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj.* & *Munerat.*, ut die præcedenti.

VARIA LECTIO. Praten. legit *Joël & Esræ*; Herinien. *Johel & Ezræ*; Antverp-maj. *Johel* & *Hesdræ*; Munerat. *Joelis* & *Ozeæ*. Liceat mihi ex aliis cum Adone scribere *Esdræ*. Posui consequenter ex eodem, cum Pratensi & Herinien. *Sileæ*, tametsi in aliis melius habeatur *Silæ*. Errat Antverp-maj. scribens *& Apostolis*, expuncta particula *ab*. Solus Praten. habet *Carthaginensis*, satis recte, sed secutus sum reliquorum torrentem. Pro *universi cleri*, pessime legit Antverp-maj. *universalis*. Sic in Pratensi & Munerato *nobilissimus*, pro *nobilissimi*. Item in Antverp-majore, *exilio trusi*. Sphalmata alia sunt in Munerato *Murita*, *glorioso* & *miræ sunt simplicitatis*. In Antverp-majore bene legitur *Tauriavi*, in aliis omnibus *Turiani*, etiam in apographo nostro Pratensi & jam passim ex vita apud Surium ex Barrali edita, quidquid scribat Castellanus, se in Pratensi legisse *Turiavi*. Ita etiam legendum monet ad marginem Martyrologii sui universalis Gallicè *Turiaf*, *cujus corpus*, inquit, *Parisiis quiescit*.

Joëlis & Esdræ.

OBSERVATIO. Superius ad VI Julii monuimus, prætermissum à Nostro *prophetam Joëlem*, quem in Romano parvo & Adone *Isaiæ* conjunctum invenerat. Recte id ab eo factum, satis modo patet, cum hic idem propheta denuo recurrat alteri copulatus, studio an errore, non examino. Sumpta est tota nostra annuntiatio ex jam citatis Martyrologis, qui utrobique nomen idem repetunt, Notkero *Joëlem* omittente, quem supra nominaverat. *Sileam*, seu melius *Silam*, aut si vis *Silvanum*, primus inter antiquos, quod sciam, refert Ado, hîc breviter, ast inter Festivitates Apostolorum cum eo elogio, quod ferme totum à Nostro in laterculum suum translatum exhibuimus. Cetera ejus gesta ex Actibus Apostolorum atque epistolis Petri & Pauli, historice in Actis deduci poterunt, cui rei viam stravisse videtur Tillemontius tomo I variis locis, ibi accuratius expendendis. Notkerus, quod mirum est, nec verbo de eo meminit, ejus loco substituens *Margaretam Antiochenam* cum vitæ compendio ex verbis Rabani ferme contexto. Romanum parvum de Carthaginensibus sic loquitur: *Et sanctorum confessorum Eugenii episcopi & universi cleri ecclesiæ.* His accedit brevis Adonis panegyris, fere ad verbum à Nostro transumpta; liberalius à Notkero, in quo advertas, non inepte haberi, *lectores infantulique*, contra quam Ado & Usuardus, obscurius, ni fallor, expresserint. Non defuit celeberrimorum confessorum elogiis materia, ex Victore Vitensi, barbaram illam Hunerici persecutionem fuse prosequente, à principio libri 2, ut vide in editionibus Chiffletii & Ruinartii, vel in ipso Surio. In quibus autem à Victore differat Gregorius Turo-

Sileæ.

Eugenii & sociorum.

Turonenſis ſub initium lib. 2 hiſtoriæ Francorum, in Actis diſcutietur. Videri interim poteſt Tillemontius tomo 16, perſecutionem Wandalicam Gallice deſcribens à pag. 492; ubi de Eugenio & aliis ab articulo 21 pag. 541, de facta autem difficultate agit pag. 800. Interim manifeſtiſſimum eſt, totum hactenus textum ex præfato Adone plane mutuatum, Hieronymianis, Beda & Floro tacentibus. *Turianus* à ſolo Uſuardo conſignatus eſt, qui forte ſacrorum pignorum, de quibus in vita S. Leufredi, XXI Junii, pag. 112 agitur, tranſlationi interfuit: ut proinde dubitari minime poſſit, quin genuinum & ſimplicem textum dederimus, excluſo *Anacleto*, quem neſcio unde Greven. & Molan. hac die ſecundo loco intruſerint, codicibus aliis purioribus plane ignotum. A textu Uſuardino longiſſime recedit Wandelbertus, cujus hi ſunt verſiculi: *Turiavi.*

Tertius Ægypium præſentat Serapioni,
Attalus & martyr cæleſti flore niteſcit.

AUCTARIA.

TORNACEN. De Sila habet uſque ad *conſummavit*, de Africanis uſque ad *extruſi ſunt*; deſunt elogiorum reliqua.

PULSANEN. In 1 & 2 ſatis purus, omittit reliqua; quibus ſubſtituit: *Ipſo die,* *Margaritæ.* *ſanctæ Margaritæ virginis & martyris.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri uſque ad *exilio crudeli truſi ſunt*; reliqua omnia, quæ in textu ſequuntur, prætermittunt.

ROSWEYD. Nihil habet de Turiavo; ſed in *Margaritæ.* fine addit ſequentia: *Item Margaritæ. Et Mil-* *Mildradæ.* *dradæ virginis, ſororis ſancti Lebuini, Deo di-* *Attali.* *lectæ & in Cantia depoſitæ. Attali martyris. In* *Serapionis.* *Ægypto, Serapionis monachi.*

GREVEN & MOLAN. Secundo loco interſerunt: *Anacleti.* *Romæ, depoſitio Anacleti Papæ.* Vide reliqua in aliis codicibus inſerius.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. In prima puri; ſubdunt: *Apud Antiochiam,* *De Margar.* *natale ſanctæ Margaretæ virginis, quæ cum eſſet annorum* XV, *ſub præfecto regionis Olibrio, poſt diverſa pœnarum genera & ſtupenda miracula, demum agonem martyrii abſciſſione capitis conſummavit. Romæ, natale ſancti Anacleti Papæ &* *Anacleti.* *martyris, qui tertius poſt beatum Petrum, cum rexiſſet Eccleſiam annis* IX, *perſecutione Domitiani martyrio coronatus eſt.* In Sila, puri ſunt. In Africanis deſunt ea quæ ſequuntur poſt *crudeli exilio truſi ſunt.* De Turiavo, nihil.

ALBERG. & DANIC. Cum tribus citatis conveniunt, ſed Joelis & Eſdræ habent tertio loco, poſt Anacleti. Conformior eſt LOVANIEN. in annuntiationum ordine, ſed totum Africanorum elogium reſcindit.

CENTULEN. *Natale ſancti Sileæ Apoſtoli, qui apud Macedoniam Chriſtum in paſſionibus ſuis glo-* *Joannis Pat.* *rificans, poſtmodum requievit. Alexandriæ, ſancti* *Eleemoſyn.* *Joannis Patriarchæ, qui Ele....* [Eleemoſynarius] *nuncupatur. In Africa, ſanctorum confeſſorum Eugenii Carthaginenſis epiſcopi, Salutaris archidiaconi & Muritæ, ſecundi in officio miniſtrorum & univerſi cleri eccleſiæ ejuſdem. In Britannia minori, ſancti Ceriani epiſcopi & confeſſoris.* Haud dubie *Turiavi*, vel ut in textu, *Turiani.*

BRUXELLEN. Primo loco, de Margareta, ferme ut ſupra. In prophetis & Sila, ſatis purus, de Africanis, ſiſtit in *pulſi ſunt exilio.* *de Jo. Eleem.* Sequitur: *Apud Alexandriam, beati Johannis Patriarchæ, viri Dei, & in compaſſione & eleemoſynarum largitate piiſſimi. Item in Alexandria,* *Mennæ & ſociorum.* *ſanctorum Mennæ, Serapionis, Zenonis & Naſei presbyterorum.* Denique in Turiavo puriſſimus eſt; ſcribit tamen etiam cum aliis *Turiani.*

HAGENOYEN. Eſdram omittit & Joëli elogium aptat, quale de Oſea dedimus v hujus. In Sila ſatis purus eſt. Sequitur longior hiſtoria de ſancta Margareta, in qua nec draco rufus deſideratur &c. Deſunt Africani & Turiavus, quorum loco: *In Bavaria, tranſlatio* *Tranſlat.* *Caſtuli.* *ſancti Caſtuli martyris. In Babenberg, ſancti Hen-* *Henrici.* *rici imperatoris, confeſſoris.*

AQUICINCT. Poſt textum ſubnectit: *Alexan-* *Jo. Eleem.* *driæ, beati Joannis epiſcopi, Eleemoſynarii.*

VICTORIN. & REG. SUEC. ſign. num. 130. In fine: *Eodem die, ſancti Minulfi confeſſoris.* *Minulfi.* *Eodem die, ſancti Cleti Papæ. Hic ex præcepto* *De Cleto.* *beati Petri, viginti quinque presbyteros in urbe Roma ordinavit: qui ſepultus eſt juxta corpus beati Petri.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Henrici* *Henrici.* *imperatoris. Cleti Papæ & martyris. Marcellini* *Cleti.* *Papæ & martyris.* Vide XXVI Aprilis. *Eugenii epi-* *Marcellini.* *ſcopi Carthaginenſis, cum toto Clero exilio relegati.*

In VATICAN. Deeſt Joelis & Eſdræ.

FLORENTIN. *Item, ſancti Artiſii, de anti-* *Artiſii* *quis Chriſti diſcipulis.* Dein STROZZIAN ſolus: *Lugduni, depoſitio ſancti Bonaventuræ, Cardi-* *Bonavent.* *nalis epiſcopi Albanenſis, Ordinis Minorum.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Margareta, ut ſupra. In prophetis recte. Tum: *Civi-* *De Henrico.* *tate Babenbergenſi, depoſitio ſancti Henrici im-* *peratoris Chriſtianiſſimi. Qui regnavit* XXII *an-* *nis ſub anno Domini milleſimo. Cui deſponſata* *fuit ſancta Cunegundis, filia Palatini comitis Rhe-* *ni, virgo devotiſſima. Qui pariter virginitates* *ſuas Deo voventes, occulte virgines uſque ad fi-* *nem vitæ permanſerunt.* De Anacleto addit, *De Anacleto.* quod *ſepultus ſit juxta corpus beati Petri in Va-* *ticano*, & quod *conſtituerit, ut Clerus nec barbam* *nec comam nutriat.* De Joanne, ut BRUXELLEN. ſupra. In Sila ſatis pura eſt: In Africanis circa finem turbatur. Tum: *Pictavis, ſancti Cypriani* *Cypriani.* *martyris.* In Turiavo, pura. Dein: *Carthagi-* *ne, in Africa, beatorum Salutaris* &c. ſupplet quod ſupra defuit. *Eodem die, ſanctæ Milaridæ* *Mildridæ.* *virginis. Mildridam*, vel *Mildritham* indicat.

BELIN. Ante Turiavi, inſerit: *Romæ, ſancti* *Anacleti.* *Anacleti Papæ & martyris.* Et de Bonaventura, ut codices FLORENTIN. ſupra.

GREVEN. *Pictavis, ſancti Cipriani martyris.* *Cypriani.* *Item, depoſitio ſancti Johannis patriarchæ Alexan-* *drini cognomento Eleemoſynarii, ſecundum alios* x *Jo. Eleemoſ.* *Kal. Februarii. Lugduni Galliæ, depoſitio ſancti* *Bonaventuræ epiſcopi Albanenſis, S. R. E. pres-* *Bonavent.* *byteri Cardinalis, Ordinis Minorum. Qui vita, ingenio & ſcriptis (dum in his ita ſtudet illumi-*

nationi

nationi intellectus, *ut totum referat ad religiositatem & pietatem affectus*) *plurimum Christianam religionem illustravit*, SERAPHICIQUE *non immerito sortitus est nomen. Hujus festum servatur Dominica secunda mensis Julii. Civitate Babenbergensi, depositio sancti Henrici imperatoris Christianissimi, hujus nominis primi, quoad imperatores, benedictionem imperialem seu coronam assecutos. Cujus uxor Cunegundis virgo sanctissima, juvenculaque pulcherrima, ad hoc virum suum induxit ut communi voto inter se perpetuam virginitatem servarent. In quo statu S. Henricus Christo serviens, anno Domini* MXXI *beato fine quievit miraculis clarens.* Pertinet ad diem sequentem : in Romano differtur ad XV. *Serapionis confessoris. Item sanctæ memoriæ Petri de Luxenburgo Cardinalis, Avinione quiescentis. Apud Antiochiam, sanctæ Margaretæ virginis & martyris. Quæ cum esset annorum* XV, *post squalorem carceris, flagra, ungularum lacerationem, lampadarum adustionem, capitis obtruncatione martyrium complevit. Secundum alios passa est* XIII *Kal. Augusti. Mildridæ virginis. Neemiæ, Zorobabel filii Salathiel, & Jesu filii Josedech, qui Ecclesiastici* 49, *sanctis Patribus veteris Testamenti connumerantur.*

Henrici. Serapionis. *Petri de Luxenbur.* *Margaretæ.* *Mildridæ. Nehemiæ & alior. Vet. Testum.*

MOLAN. Post *illustrati sunt*, minutis typis interserit : *sub Elpidoforo, quem venerabilis Muritta diaconus de alveo fontis susceperat generatum. Hic, sedente ac fremente Elpidoforo, priusquam exueretur, suscipiens illa, quibus eum de fonte dudum texerat, sabana, in his verbis totam ad fletum & lacrymas commovisse dicitur civitatem : Hæc sunt linteamina Elpidofore, minister erroris, quæ te accusabunt, dum majestas veneri judicantis, custodiente diligentia mea, ad testimonium tuæ perditionis, ad demergendum te in abyssi putei sulphurantis. Hæc te immaculatum cinxerant de fonte surgentem. Hæc te acrius persequentur, flammam gehennæ cum cœperis possidere.* In fine : De Bonaventura, ut FLORENTIN. *In Antiochia, sanctæ Margaretæ virginis, quæ per multa genera tormentorum, cælestis patriæ triumphum a Domino percipere meruit. Apud Bamberge, sancti Henrici imperatoris & confessoris. Item, sanctæ Mildradæ, virginis in Cantia, jam in Daventriam translatæ.* Rursus minoribus typis : *Dominica die post hoc festum beatæ Margaretæ, Bruxellæ, festivitas* CORPORIS CHRISTI *miraculis clarissimi, quod anno* MCCCLXIX *Judæi transfoderunt, prout adhuc hodie cernere licet.* Aliæ editiones in primo augmento paulo breviores sunt. In fine de Mildrada (quam alii sæpe *Mildridam*; Castellanus *Mildritham* appellandam censet, ut supra. *Die decima tertia, memoria sancti patris Josephi confessoris, Thessalonicæ.* Minoribus typis : *Eodem die apud multos, festum beatæ Margaritæ. Dominica die proxime sequenti, Bruxellæ, festivitas* CORPORIS CHRISTI, *miraculis clarissimi.* Vide in prima.

Pridie Idus. *Die* 14.

Phocæ. APud Pontum, natalis beati Focæ episcopi civitatis Sinopis, qui sub Trajano imperatore, carcerem, vincula, ferrum, ignem etiam pro Christo superavit. Alexandriæ, sancti Heracleæ antistitis, ob cujus opinionem celeberrimam memorat se Africanus Historiographus, ad eum properasse. *Heraclæ.*

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Pulsanen. Munerat. Belini* 1 *editio, Greven.* & *Molan.* Et quod rarissimum est, etiam *Centulensis.*

VARIA LECTIO. *Phocæ* habent & recte Praten. & Molan. sed ex reliquorum omnium unanimi consensu scribendum fuit in textu, *Focæ*, ut supra etiam fecimus v Martii, ubi Molanus æque ac Pratensis cum reliquis concordabant. Solus Centulen. posuit *Foceæ*. Hic cum Greven. & Molan. legit *Synopis*, at reliqui omnes, ut in textu. Nescio quid velit Pulsanen. per *civitatis ipsius*. In Munerat., ante *ferrum*, redundat *et*; in Belino autem post *ignem*, deest *etiam*. Molanus & Centulensis legunt, uti oportet, *Heraclæ*, sed rursus codices reliqui cogunt scribere ut est in textu; vel pejus, *Eracleæ*, vel pessime cum solo Belino, *Eradii*. Antverp-maj. pro *properasse*, posuit *properavisse*, quod idem valet; pejus Belinus *properasse historiam*. Centulen, si non pure, saltem nitide phrasim reddidit, hoc modo : *Ob cujus opinionem celeberrimam, Africanus nobilis Historiographus se commemorat ad eum properasse*. Sphalmata scriptoria colligo, ut sunt : *Aput, Ponthum, civitate Sinapis, ignes, Ystoriographus, Aphricanus, Affricanus* &c.

Phocæ. OBSERVATIO. *Phocam Antiochenum* memoravimus ad diem v Martii, ex Usuardo nostro & aliis antiquioribus. Hic alter recurrit & ipse apud Martyrologos notissimus. Hieronymiana imprimis de eo hac die meminere, sub nomine *Foci* vel *Focæ*, uti nos in textu scripsimus, cum titulo *episcopi*. Notat Florentinius traduci à Combefisio Baronium, quasi non satis recte Phocas distinxerit; quod certe nec ipsi Combefisio facere plane integrum fuit. Interim Romanum parvum sic *episcopum & martyrem* nostrum annuntiat : *Apud Pontum, Phocæ episcopi civitatis Synopis.* Quo modo etiam ex ipso loquitur Ado, imperatorem, præfectum, genera tormentorum & reliquiarum translationem seu depositionem *Viennæ in Gallia* prosecutus, iisdem prope verbis, quibus utitur

Beda

Beda & post hunc Rabanus. Cum autem Notkerus Rabanum vel Adonem describat, patet horum quatuor elogia plane esse consimilia. Noster nihil de præfecto aut reliquiis, quæ in Auctariis supplebuntur; at cetera omnia verbatim ex Viennensi accepit, Hactenus Martyrologorum prope omnium constans sententia, quorum auctoritate, ut v Martii cum Henschenio & Florentinio insinuavimus, duo saltem *Phocæ* martyres, iique ut minimum conditione diversi, adstruendi sunt, quidquid fortasse origine populares dici possint. An Asterii Amaseæ episcopi de *Phoca* encomium, utrumque confuderit, ut Baronio visum est, non omnino liquet. Conjecturas suas, cum Asterii oratione, prius a Surio XXII Septembris edita, vulgavit citatus Combefisius; suas in admonitione prævia proposuit Ruinartius inter selecta pag. 627. Pleraque eruditissimorum virorum istorum argumenta rursus expendit Tillemontius tomo 5 a pag. 581. Silvam video spinosam & implexam, cui expurgandæ, an exscindendæ, cum Baronio, Florentinio, aliisque, proprius in Actis nostris locus erit. Subscribit Martyrologis aliis Wandelbertus, Phocam etiam alterum, nempe *episcopum*, hîc ita exornans:

Antistes pridie & martyr petit æthera Phocas.

De *Heracla* Alexandrino patriarcha, tacent Martyrologi omnes, Usuardo aut antiquiores aut æquales, fitque adeo evidens, primum ab eo locum inter Sanctos *Heraclam* obtinuisse; quod profecto mirandum in eo, qui rarissime Sanctos extraneos, præsertim tam procul accersitos, ductoribus suis superinducit. Nec satis video cur hoc præ ceteris die Heraclam collocaverit, quem nos in serie chronologica probabilius IV Decembris vita functum, in Tractatu nostro ostendimus pag. 24. Sed hæc loco suo examinanda reservantur. Sufficiat verum hîc Usuardi textum retulisse, in quo quæ in illius Patriarchæ laudem adducuntur, apud Rufini Eusebium invenies lib. 6 cap. 23. *Heraclæ.*

AUCTARIA.

Focati. TORNACEN. Textum incipit; *Focati episcopi & martyris.* Post quæ sequitur textus purus & integer, ubi *Focatus* ille diversus à *Foca* censetur, quod in codicibus pluribus factum mox videbis. In margine, simili sed recentiori manu, adscribitur: *Vincentii confessoris, Haoniæ.* *Vincentii.*

ROSWEYD. Textui puro subjungit: *Item Marchelini confessoris, socii sancti Lebuini. Item Focati episcopi.* Vide codicem LUXOVIEN. *Marchelini. Focati.*

ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. In prima interjiciunt, *& præfecto Africano*, ex Adone. Heraclas plane omissus est. Sequitur autem: *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amici episcoporum. Item Focati episcopi.* *Justi & Amici. Focati.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. In prima etiam habent, *& præfecto Africano.* Sequitur: *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amici.* In Heracla puri. Denique: *Eodem die, Focati episcopi.*

In ALBERGEN. Deest Heraclas, cetera aliis similis est. DANICUS omnino convenit, sed in margine habet de Bonaventura, manu multo recentiori: *Lugduno Galliæ, depositio Seraphici Doctoris sancti Bonaventuræ, episcopi Cardinalis & confessoris, Ordinis Fratrum Minorum.* *Bonavent.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Senogias* (potius *Sonegias*) *sancti Vincentii confessoris & conjugis beatæ Waldetrudis Castrilocensis, neptis beatæ Gudilæ. Qui sanctorum Autberti & Gisleni abbatis exhortatione, factus ex comite monachus, Christo in omnibus suis actibus servire studebat.* De Phoca habet, ut ANTVERP-MAX. intermiscendo, *& præfecto Africano*; quibus in fine etiam ex Adone adjicit: *Cujus reliquiæ Viennæ in basilica Apostolorum habentur.* In Heracla purus est, nisi quod scribat, *Eraclei.* In fine: *Et in Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amancii episcoporum. Eodem die, sancti Focati episcopi. Item Germani episcopi.* In margine autem, manu valde recenti, adscriptum est: *sancti Henrici, Romani imperatoris & confessoris.* *Vincentii. De Phoca. Justi & Amantii. Focati. Germani. Henrici*

HAGENOYEN. In Phoca convenit cum ANTVERP-MAX. &c. Tum: *In Africa, sanctorum martyrum Eugenii episcopi, fide & virtutibus gloriosi & universi Cleri* &c. Item: *In Britannia minori, sancti Turyani* &c. quæ ex hesterno textu huc translata sunt. *Alexandriæ, sancti Heraclitæ* &c. pro *Heraclæ.*

DAVERONEN. *Pictaviæ, sancti Cypriani martyris.* Vide codices alios die præcedenti. *Cypriani.*

AMBIANEN. *Eodem die, dedicatio oratorii beati Pauli Apostoli. In ista ecclesia hac die veneratur principalis sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Firmini senioris nostri commemoratio, pro bello, in hujus civitatis suburbio nobiliter peracto, anno ab Incarnatione Domini* DCCCCLVII. *Dedic. Orat. S. Pauli. Fest. Ambian*

BIGOTIANUS codex signatus P. 5. *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amici episcoporum. Et aliibi, sancti Focati episcopi.* *Justi & Amici. Focati.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *Eodem die, sancti Phocati episcopi.* Et in alio codice ejusdem signato C: *In Africa, Donati.* *Phocati. Donati.*

FLORENTIN. *Lugduni Galliæ, depositio sanctorum martyrum Justi, Amati & Focati.* Sed qui *Focatus* hîc toties repetitus, cum Lugdunensibus connectatur, non intelligo. Vide cod. seq. *Justi &c.*

LUXOVIEN. *Apud Pontum, sancti Phocæ..... Cujus reliquiæ in basilica Apostolorum ad Galliam civitatem Viennam habentur.* Adoniana sunt.

SALINEN. *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Justi & Amati episcoporum.* *Justi & Amati.*

EDITIO LUBECO-COL. *In Dacia, translatio duorum capitum sanctarum virginum, de societate undecim milium. Apud Pontum, natale sancti Focæ* &c. cum additamentis ex Adone, ut supra. *Ipso die, sancti Constantini magni imperatoris, qui Romæ ædificavit ecclesiam Lateranensem in honore sancti Iohannis Baptistæ. In quo loco meruit per beatum Silvestrum Papam à lepra mundari.* *Translat cap 2 Ursulanar. Constantini.*

mundari. Hic Ecclesiam sanctam maximis muneribus dotavit, atque Clerum honoravit. Lugduno Galliæ, depositio sanctorum Iusti & Amici episcoporum & confessorum. Ipso die, Focati episcopi & confessoris. In Britannia minori, beati Turrini episcopi & confessoris. Haud dubie pro *Turiavi*.

Justi & Amici. Focati. Turrini.

Alexandriæ, sancti Eraclii antistitis & confessoris, ob cujus &c. In Daventria, natale beati Marcellini confessoris, discipuli sancti Lebuini presbyteri. In Africa, sanctorum Petri & Donati. In territorio Clivensi civitate Reesa, depositio sancti Dentlini pueri. Item feria tertia proxima post festum sanctæ Margaretæ virginis, est commemoratio sanctæ Brigidæ virginis.

Eraclii. Marcellini. Petri & Donati. Dentlini. Brigidæ.

Belini editio altera in fine adjungit: *In Africa, sancti Donati. Eodem die, sancti Vedasti confessoris & episcopi Atrebatensis.* Forte agit de relatione corporis, de qua die sequenti in Auctariis fit commemoratio.

Donati. Vedasti.

Greven. *In Africa, sanctorum Petri & Donati. Lubberti abbatis & martyris. Lugduni, sanctorum Iusti & Amici episcoporum & confessorum. Focati episcopi & confessoris. In Daventria, Marcellini presbyteri & confessoris, socii sancti Lebuini, discipuli autem sancti Willebrordi episcopi. Ipso die secundum quosdam, Constantini magni imperatoris. Sed verius secundum alios* XI *Kal. Iunii. Vincentii comitis Haroniæ & confessoris. In territorio Clevensi civitate Reesa, sancti Dentlini pueri septem annorum & confessoris. Focæ virginis. In Dacia, translatio duorum capitum sanctorum Virginum* &c. ut supra in editione Lubec-Col.

Petri &c. Lubberti. Iusti &c. Focati. Marcellini. Constantini. Vincentii. Dentlini. Focæ Virg.

Molan. Etiam textui, sed aliis litteris, inserit: *Cujus reliquiæ in basilica Apostolorum, in Vienna civitate Galliæ habentur.* In fine: *Eodem die, inventio sancti Liberti martyris, vita & meritis glorioso. Quem inclytus martyr beatissimus Rumoldus triduo extinctum submergio, divina suscitavit virtute, fideque imbuit & doctrina. Illo autem tempore quo Nortmanni, Dani & Huni Brabantiam & adjacentes provincias igne vastabant & gladio, ante sancti Trudonis aram, vitam glorioso consummavit martyrio. Apud Sonegias, depositio beati Vincentii confessoris Christi & abbatis, qui struxit Altum montem. In Aicuria, sanctæ Ragenuflæ virginis. Eodem die, sancti Henrici secundi, Romanorum imperatoris & confessoris; qui obiit anno Domini* MXXIV. *Passio sancti Basini regis & martyris.* Dein aliis typis: *Qui Basini quiescit in Truncinio monasterio extra Gandavum. In Daventria, sancti Marcellini* &c. ut Greven. *In territorio Clivensi, civitate Reesa, sancti Dentlini pueri septem annorum & confessoris; non tamen canonizati.* Editiones aliæ cursivis incipiunt: *Lugduni depositio sancti Bonaventuræ, Cardinalis & episcopi Albanensis, Ordinis Minorum.* In textu, idem quod supra. In fine: *Apud Babenberge, sancti Henrici secundi, Romanorum imperatoris & confessoris; qui obiit anno Domini* MXXIV. *Apud Sonegias, depositio beati Vincentii confessoris Christi. Qui in monasterio, quod Altus mons dicitur, tonso capite vixit plurimis annis sub sancta regula, servata charitate separatus a sancta Waldetrude conjuge sua. In Hasbania eodem die, inventio sancti Liberti* &c. ut supra. *Daventriæ, sancti Marcelini presbyteri & confessoris, discipuli sancti Vuillibrordi episcopi. Qui partes Transiselanas, locum Oudenzeel, Trentam ac Tuentam, Covordiam ac Daventriam rexit, & Dei providentia totum ferme populum Christo prædicando est lucratus. Truncinio monasterio, passio sancti Basini regis & martyris. In Aicuria, sanctæ Ragenuflæ virginis. Apud Treverim, sancti Iusti confessoris.*

Invent. Liberti cum elogio. Basini. Ragenuflæ. Justi.

Idibus. *Die* 15.

Iacobi. Nisibi, natalis sancti Jacobi episcopi, magnæ virtutis viri. Hic unus fuit è numero Confessorum sub persecutione Maximini, & eorum, qui in Nicena Synodo perversitatem Arii, omousii oppositione damnarunt. Romæ in portu, natalis sanctorum Eutropii, Zosimæ & Bonosæ sororum. Apud Cartaginem, sanctorum martyrum Catulini diaconi, Januarii, Florentii, Juliæ & Justæ, qui sunt positi in basilica Fausti. Alexandriæ, sanctorum Philippi, Zenonis, Narsei & decem infantum.

Eutropii & sociorum. Catulini & sociorum. Philippi & sociorum.

Ita *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

Varia lectio. *Nisibi* simpliciter habent codices omnes, tum puri tum alii, exceptis Antverp. & Max-Lubec. in quibus, *Nisibi civitate*. Sic etiam legunt omnes; *Hic fuit unus è numero* &c. sed in Greven. & Molan. deest, *è numero*. Rursus, *sub persecutione Maximini*, licet in Adone diserte legatur, *Maximiani*. *Nicena Synodo* scribunt citati codices & reliqui fere, sed in Herinien. male est *Sinodo*. Idem est de *Arrii* & *Omousii*, quamquam Ado habeat *Arii* & *Homousii*. De *Carthagine* dixi alibi, uti & de *dampnarunt*, ejusque generis orthographia, seu potius pseudographia. In Molano legitur *damnaverunt*. Antverp. & Max-Lubec. pro *Catulini*, habent *Catilini*.

Observatio. Romanum parvum annuntiationem primam paucissimis circumscribit: *Nisibi, Jacobi episcopi.* Hieronymiana, *Nisvis*, *Nizibæ*, vel *Nisibini*, in quibus, præter morem, historia dicam, an fabula, attexitur in hunc modum: *Qui in corpore multa*

Jacobi.

multa signa fecit & Arcam Noe solus vidit in monte, nullus alius de his qui cum eo perrexerunt, videre est permissum. Hæc ibi, & quidem non satis correcte intrusa esse, probat vetustissimi Epternacensis codicis silentium. Quid porro, in Ararat vel Tauro monte, Noëmicæ Arcæ, primis Ecclesiæ seculis superfuerit, satis operose, nescio quo operæ pretio, inquirit Florentinius. Qui & alios cultûs dies, sed forte diversorum Jacoborum indicat. Ceterum de præfata visione, seu naturali seu miraculosa, nihil memoravit Ado, aliud ex Gennadio idque historicæ veritati, ni fallor, conformius elogium deproperans, cujus nitidissimam epitomen confecit Usuardus, qualem in textu repræsentavimus. Notkerus vero Adonianis non contentus, visionem ex Hieronymianis acceptam, prioris verbis attexere voluit. Jacobi vitam, ex Theodoreti Philotheo interpretationis Hervetianæ, eduxit Surius, cui ex ejusdem Scriptoris historia, alia superaddi poterant. Tillemontius seriem historicam ex ipso, ex Gennadio, aliisque Gallicè contexuit tomo 7 à pag. 260, quæ Actis præclarissimi Sancti illustrandis non parum subserviet. Distichi Wandelbertini primus versiculus huc non pertinet, secundus Jacobo tribuitur:

Idibus effulgent Cassianus Cyricusque
Et Jacobus meritis celebratur episcopus amplis.

Annuntiatio altera tota in Romano parvo, tota in Adone est, imo & ferme in apographis Hieronymianis, ubi corruptiora sunt & hinc inde turbata nomina. Certe Notker anteſignanos suos fideliter secutus est. Vide notationem Baronii. De *Carthaginensibus* & *Alexandrinis* tacet Romanum parvum. Ado ex Hieronymianis procul dubio utramque commemorationem desumpsit, sic tamen ut nomina aliqua paulo clarius expresserit, omissa in prima classe *Pollutana*, & ubi inter Alexandrinos, præfata apographa legunt *Nasei*, hic posuerit *Marsei*. Illustre est hoc die *Catulini martyris* nomen in laudato sæpe Carthaginensi Kalendario. Citatur etiam Augustini in ejus laudem tractatus, sed quem hactenus editum non vidimus. De Alexandrinis sola nomina superesse videntur. Ut ut est, ambas classes ex Adone descripsit ad verbum Usuardus, alteram alteri anteponens, & mediam, ut ita dicam, viam ingressus, pro *Nasei* & *Marsei* substituit *Narsei*, sicut codices nostri unanimiter enuntiant: pro quo recentiores, *Narsæi*. Tota igitur textus congeries & Adoniana & Usuardina est.

Eutropii & sociorum.

Catulini & sociorum.

Philippi & sociorum.

AUCTARIA.

De division. Apostolorum

IN Heriniensi recentiori manu ad narginem adjicitur: *Ipso die, divisio Apostolorum.* De qua etiam alii.

Tornacen. Resecat elogium Jacobi mutilum; cetera purus est.

Transl. Swithuni.

Antverp-maj. Textui puro in fine subnectit: *Et translatio sancti Suuithuni.*

Quirici & Juttæ.

Pulsanen. Et deficit & auctus est. Sic incipit: *In Antiochia, passio sanctorum martyrum Quirici & Julittæ matris ejus.* Sed in textu omittit Jacobum & martyres Portuenses.

Divis. App.

Munerat. Post textum in fine addit: *Ipso die, divisio Apostolorum ad prædicandum.*

Divis. App. Plechelmi. Philippi &c. Cassiani.

Rosweyd. Incipit: *Divisio Apostolorum.* Tum: *Plechelmi confessoris atque pontificis.* Sequitur prima textus annuntiatio de Jacobo &c. Dein: *Item Philippi, Agrippini & Reginsindæ virginis. Cassiani martyris.* Post hæc sequuntur textus reliqua, quibus in fine additur: *Eodem die in Britannia, depositio beati Deusdedit archiepiscopi & confessoris. Et translatio sancti Suithuni.* In Anglicis sæpe convenit cum Antverp-maj.

Deusdedit. Transl. Swith.

Antverp-max. & Lovanien. A puritate parum absunt, textui hæc solum præfigentes:

De div. App.

Divisio Apostolorum, quæ, ut Beda scribit, anno à passione Domini duodecimo facta est.

De Cyrico & Julitta.

Ultraject. Leyden. Albergen. & Danic. Cum duobus præcedentibus conveniunt, sed illis omnibus anteponunt: *Apud Antiochiam, natale sanctorum* Tyriti (Tyrici, Quiriti) *& Julitæ matris ejus. Qui evulsis oculis, primo in carcerem missi sunt: post hæc excoriati & in lecto ferreo assati, deinde ferris attriti, & amputatis linguis, martyrii sui cursum obtruncatione capitis compleverunt. Passi sunt etiam cum eis & alii quadringenti quatuor.* De his cum Usuardo egimus XVI Junii. Vide quæ ibi, & fusius in Actis dicta sunt.

Centulen. *Natale sancti Iacobi Nisibenæ civitatis episcopi, magnarum virtutum viri. Apud Carthaginem, sanctorum Catulini diaconi, Ianuarii, Florentii, Iuliæ & Iustæ, qui sunt positi in basilica Fausti. Alexandriæ, sanctorum Philippi, Zenonis, Narseni & decem infantum. Atrebas,* De relat. Vedasti. *relatio beati Vedasti ad proprium locum.*

Bruxellen. Incipit: *Divisio Apostolorum,* De div. App. *quæ, ut Beda scribit, anno à passione Domini duodecimo, sub Claudio imperatore facta est. Nisibi civitate, sancti Iacobi episcopi &* De Jacobo. *confessoris. Qui fuit unus ex numero sanctorum sub persecutione Maximiani, & eorum, qui in Nycena Synodo perversitatem Arii dampnarunt. Et alias vir magnæ virtutis, ita ut ad ejus preces sæpe urbs à periculo liberata sit. Quo intra urbis muros sepulto, sed & postea zelo Juliani apostatæ extra condito, mox civitas Persarum ditioni succubuit.* Sequitur de Alexandrinis, tum de Carthaginensibus, ac denique de Romanis, pure.

Hagenoyen. Tertio loco, post Portuensem classem, inserit: *Eodem die, divisio Apostolo-* De divisione Apostolorum *rum, quæ secundum Bedam, tredecimo anno post passionem Domini facta est; quando illi per totum orbem divisi sunt & verbum Domini prædicabant. Nam sub Cornelio Papa facta est divisio ossium Apostolorum Petri & Pauli, quando medietas ossium Petri posita ad sanctum Paulum, & conversa, media ossa Pauli posita sunt ad sanctum Petrum.* Quid istud *nam*, quid divisio ossium faciat ad dispersionem Apostolorum, prorsus non intelligo. Sequitur de Cyrico & Julitta, fere

Iusti & Amici. Focati. ut supra. Tum: *Lugduno Galliæ, depositio sanctorum episcoporum Iusti & Amici. Eodem die, sancti Focati episcopi.* Vide die præcedenti.

AQUICINT. Omittit nomen *Florentii.* Et in fine adjicit: *Eodem die, relatio corporis sancti Vedasti à Beluaco civitate ad proprium locum.* *Relat. Ved.*

VICTORIN. Et codex REG. SUEC. sign. 130. In fine: *Antiochiæ, natalis sanctorum Cyrici & Julittæ matris ejus. Eodem die, liberata est civitas sancta Ierusalem.* *Cyr. & Jul.* *Capt. Jeruſ.* Vide annum in MOLAN.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Divisio Apostolorum. Plechelmi episcopi & confessoris. Eutropii, Zozimæ & Bonosæ, sororum martyrum. Philippi, Narsæi, Zenonis & decem infantum martyrum. Iacobi Nysibi episcopi.* *Divis. App. Plechelmi.*

REG. SUEC. sign. num. 428. *Ipso die, divisio Apostolorum ad prædicandum.* *Divis. App.*

VATICAN. num. 5949. *Apud Tharsum metropolim, natale sanctorum martyrum Cyrici & Iulittæ matris ejus.* *Cyr. & Iulit.*

FLORENTIN. *Apud Antiochiam, Quirici & Julittæ..... Translatio sanctorum martyrum Senatoris, Viatoris, Cassiodori & Dominatæ matris eorum.* *Transl. Senatoris &c.*

Felicis. Luce aliqua hæc indigent. STROZZIAN. *Papiæ, sancti Felicis episcopi & martyris.*

BURDEGALEN. *Sancti Benedicti Andegavensis episcopi.* Ponitur etiam hoc die à Castellano. *Benedicti.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Divisio Apostolorum ad prædicandum verbum Dei per universum orbem. Quæ, ut Beda scribit, anno à passione Domini duodecimo facta est. Petrus Antiochiam venit, deinde Romam resedit & ibidem crucifigitur. Paulus mundum sua prædicatione illustravit & Romæ decollatur. Andreas Achaiæ crucifigitur. Iacobus Zebedei Hierosolymis decollatur. Ioannes Epheso in pace moritur. Philippus in Phrygia lapidatur & crucifigitur. Iacobus Alphei fuste fullonis perimitur. Bartholomeus in India excoriatus decollatur. Thomas in alia India, quæ est in fine mundi transfigitur. Simon & Thadeus in Persida perimuntur. Matthæus in Ethiopia, coram altari lancea perforatur. Matthias in Iudea martyrium complevit. Hæc divisio præcepto Christi facta, est ut impleretur illud Psalmistæ: In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* *De Divis. & passione Apostolorum* Sequitur textus integer, cui subjungitur: *Item Alexandriæ, sanctorum Catholini episcopi & Zosimi confessoris. Eodem die, translatio sancti Swithuni episcopi & sociorum ejus episcoporum & confessorum. Ipso die, sancti Plechelmi episcopi & confessoris. Item relatio sancti Vedasti Atrebatensium episcopi & confessoris.* *Catholini & Zosimi. Translat. Swithun &c. Relat. Vedasti Atrebatens.*

BELIN. Ultimo loco ponit, *Nysibi civitate* &c. Et tum addit: *Eodem die, sanctorum Cyrici & Julittæ martyrum Quirici & Julittæ. Papiæ, sancti Felicis episcopi & martyris.*

GREVEN. *Divisio Apostolorum ad prædicandum, facta secundum Bedam anno à passione Domini duodecimo. Item secundum aliquos hic Cirici Cyrici & Julittæ, quos Usuardus habet XVI Kalend. Julii. Plechelmi Tweintiensis episcopi & confessoris, in Plechelmi Aldensel quiescentis. Deusdedit archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Alexandriæ, sanctorum Catholini episcopi & Zozimæ confessorum. Eodem die, in Anglia, translatio sancti Swituni episcopi Translat. Wintoniensis & sociorum ejus episcoporum & confessorum. Item relatio sancti Vedasti Atrebatensis Relat. episcopi & confessoris. Regiswindis virginis & Regis martyris. Faustæ & Juliæ, sororum virginum & Faust. martyrum. Dedicatio templi Dominici sepulchri in Ierusalem.*

MOLAN. *Eodem die, festivitas omnium Apostolorum; hoc est quando divisi sunt ab invicem. Eodem die, sanctorum martyrum Cyrici & Julitæ. Cyr. Papiæ, sancti Felicis episcopi & martyris. Anno Felic. Dominicæ Incarnationis DCCCXCIII relatio corporis sancti Vedasti à Bellovaco ad proprium locum, post annos XII, menses novem, dies XXIV.* Tum minoribus typis: *Ipso die, Hierosolyma ab exercitu Christianorum capta est, anno milleno ducentesimo minus uno;* vult dicere MXCIX. De Plechelmo, Deusdedit & translatione Swithuni, ut GREVEN. supra. Denique, *Answeri monachi, cum suis in Ratilburg lapidati.* Editiones aliæ post *virtutis viri*, inserunt aliis litteris: *Iuste ad ejus preces sæpe urbs discrimine sit liberata.* In fine: De divisione Apostolorum, ut supra. *Cantuariæ, depositio sancti Deusdedit, sexti archiepiscopi & confessoris. Civitate Oudensele, natale sancti Plechelmi episcopi.* De Felice, ut supra. *Eodem die, sanctæ Reginswindæ virginis. Atrebati anno Dominicæ* &c. ut in priori. De Swithuno, ut supra. Tum minoribus typis: *Ipso die, Hierosolyma ab exercitu Christianorum capta est anno milleno cum centesimo minus uno:* ubi corrigit quod supra erraverat, scribens *milleno ducentesimo* &c. *In Racezburg, Anfueri monachi, cum suis lapidati: de quibus Helmoldus in historia Slavorum.*

XVII *Kal.* *Die* 16.

Eustathii. APud Antiochiam Syriæ, natalis beati Eustachii episcopi, & confessoris, sub Constantino principe, qui ob Catholicam fidem in Trajanopolim civitatem Thraciæ pulsus exilio, *Hilarini.* ibidem requievit. In Ostia, passio sancti Hilarini monachi, qui cum nollet sub persecutione Juliani sacrificare, fustibus cæsus, martyrium sumpsit.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Syria* etiam alibi dicendum fuit; scribo cum Pratensi, Antverp. & Max-Lubec. Munerat. Belin. Molan. Si codices sibi non constent, nec uniformis erit orthographia nostra. *Eustachii* legunt codices nostri omnes post Roman. parvum & Adonem, *Eustathii* tamen legendum, dubium non est, ut in Ob-

Observatione dicemus. Optimæ notæ codices, ut sunt Praten. Herinien. Tornacen Antverp-major, Pulsanen. Rosweyd. Munerat. & Belin. rectè in textu scribunt *Constantino principe*, quidquid alii, quos sequitur Romanum modernum, antistitem nostrum *Constantii* jussu relegatum velint, ut habent Antverp. Max-Lubec. & mediæ notæ reliqui, cum Greveno & Molano, qui duo legunt, *Constancio imperatore*, alii *Constancio principe*. Et ita factum, ex Athanasii non satis valido testimonio, Baronius in Notationibus se evicisse, asserit; aliis ex historiæ serie, contrarium evincentibus. Sunt qui cum Notkero male scribant *intra Janopolim*. Sed alii melius cum textu. *Traciæ* in nonnullis, & *Traciem* in Antverp-majore, facile corriguntur. Belin. sensum mutat, dum ponit, *ibidem exilio requievit*. *Hostia* legitur in multis, sed Praten. & Herinien. recte cum textu. In Belino est *Hylariani*: in Munerat. *Hylarii*, in quo additur, *& martyris*, debitè quidem, sed non ex auctoris mente.

Eustathii.

OBSERVATIO. Fontem textui præbuit Romanum parvum, Ado inde hausit, atque ex hoc scilicet in Nostrum derivatus est, hoc solo discrepans, siquidem discrepantia appellari ea possit, quod qui in prioribus, primo loco ponitur *Hilarinus*, in Usuardo secundum teneat. Ceterum *Eustachium* constanter legunt, ut supra innuebam, & Romanum parvum, & Ado & codices nostri Usuardini passim omnes; pro quo *Eustathium* scribit Baronius, & recte, cum agatur de celeberrimo illo adversus Arium fidei defensore, in illius temporis historia notissimo, sed nos lectionem Usuardinam in textu tradidimus, in quo etiam ostendimus *Constantino principe*, pro *Constantio principe*, melius referri, etiam contra apertissimam Adonis sententiam. Videsis Notationem Baronii, & quæ suo tempore in Actis disputabuntur. Major est difficultas, utrum *Eustathius* vel *Eustachius* noster in Hieronymianis recenseatur, sociis aliis martyribus conjunctus; quod equidem pede in uno non ausim resolvere, quidquid conjectet Florentinius. Tutissimum est, eam etiam quæstionem ad proprium locum elucidandam remittere. Interim damus verba Romani parvi: *Apud Antiochiam Syriæ, Eustachii episcopi.* Cetera Adoniana sunt, à Nostro & Notkero descripta. Norunt eruditi totam magni Eustathii gestorum seriem, ex variis antiquis monumentis ecclesiasticis colligendam, cui à variis pridem allaboratum est, inter quos Tillemontius tomo 7 à pag. 21 pleraque documenta suggerit, nobis suo tempore usui futura.

Hilarini.

De *Hilarino*, paucis etiam laudatum Romanum parvum: *In Ostia, Hilarini martyris.* Elogium in textu positum à Beda primitus concinnatum oportet, si ejus genuina sunt, quæ in nostra ante Tomum 11 Martii editione ei tribuuntur. Inde in Rabanum & Adonem transierit, ex hoc in Nostrum. Notkero, fortasse ad Sancti nomen alludenti, paucula hæc inserere placuit: *Qui Sanctorum hilarissimus susceptor & sustentator*: quæ utrum ex Actis sanctorum Joannis & Pauli accepta sint, non vacat, nec operæ pretium est hîc inquirere. Quid si exemplum *Gallicani* aliunde influat? Hoc certum videtur, Hilarinum eumdem & in eadem positione collocatum, ab Hieronymianis apographis memorari, nempe: *In civitate Hostia*, nobis *Ostia*, ut signant etiam Martyrologi nuperrime citati, contra quam Florentinius legerit, nisi & ipse cum Romano moderno censeat, *Hilarinum* Aretii agonem compleviſſe, subinde Ostiam translatum, quæ est Baronii satis fundata opinio, suo itidem loco examinanda. Vide Adonem ad VII Augusti de *Donato*, & eodem die Florentinium de eodem Sancto. De socio *Cyrico* vel *Cyriaco* sola Hieronymiana meminere. Utcumque interim exigat historica veritas, simplex & genuinus Usuardi nostri textus extra controversiam omnino positus est. Sic Hilarinum celebrat Wandelbertus:

* quæ signat

Cum decima Augustam (Augustum) *præ*signat septima mensem,*
Hilarine tuo, martyr, nitet optime festo.

AUCTARIA.

Bertini.

TORNACEN. Incipit: *Bertini abbatis.* Textus qui sequitur, purissimus est.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus, secundam plane omittit.

Monulfi & Gondulfi.

ROSWEYD. Textui puro in fine subjungit: *Munulfi & Gundulfi episcoporum & confessorum.*

Transl. Bert.

Translatio sancti Bertini abbatis.

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Textui puro etiam adnectunt: *Ipso die, in Trajecto super Mosam, sanctorum Mondolphi & Gondolphi episcoporum.* Duo ultimi sic efformant nomina: *Monulfi & Monolfi* vel *Monolphi*, & *Gondolfi* vel *Gundolphi.*

Monulfi & Gondulfi.

CENTULEN. *Antiochiæ, sancti Eustachii episcopi, qui ob Catholicam fidem pulsus exilio, ibidem quievit. In Hostia, sancti Hilarini monachi & martyris sub Juliano apostata.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. In textu satis purus, adjicit: *Apud Trajectum supra Mosam, depositio sanctorum confessorum Monulphi & Gondulphi episcoporum. Apud Xanctas Brabantiæ, natale sanctæ Regnildis virginis & martyris, beatæ Gudilæ nostræ patronæ sororis. Quæ comitatu unius servi & ancillæ contenta, sanctam civitatem Jherusalem & singula loca, quæ Dominus Jhesus corporaliter perambulabat, peregre visitavit. Et post septennium*

Regnildis cum elogio.

cum multis sanctorum reliquiis ad patriam rediens, apud Xantas mansit, donec ipsa, una cum Grimoaldo subdiacono & Gondulpho familiari ab Hunnis pro fide Christi, martyrii palmam suscepit.

Elevat. Bertini. Ipso die, elevatio sancti Bertini abbatis.

HAGENOYEN. In prima purus, secundo loco refert: Apud Carthaginem, natale sanctorum

Catulini &c. martyrum Catulini diaconi, Januarii &c. De quibus nos die præcedenti. Rursus: Alexandriæ,

Philippi &c. natale sanctorum martyrum Philippi &c. etiam ut heri. Sequitur: In civitate Hostia, passio sancti Hylariani monachi &c. pure. In Trajecto super Mosam, depositio sanctorum confessorum Numolsi & Gundolfi, qui dicuntur illi duo defuncti

Monulfi & Gondulfi. episcopi fuisse, & per beatum Leonem Papam & ejus socios resuscitati [qui] Aquensem ecclesiam cum aliis episcopis dedicaverunt.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Eustachii episcopi Antiochenæ civitatis. Hilarini monachi.

VATICAN. signatus num. 5949. In fine: Bene-

Vitaliani. venti, natalis sancti Vitaliani episcopi & confessoris. In Romano hodierno signatur Capuæ.

FLORENTIN. Romæ, sancti Leonis Papæ V.....

Leonis. Ita hic lego, licet aliunde nulla sacri cultus argumenta reperiam. Puto Leonem IV indicari, de quo infra. Sequitur in iisdem codicibus: Canonizatio beati Francisci, a Gregorio Papa

Canonizat. Francisci. celebrata, anno Domini MCCXXVIII, pontificatus sui anno secundo.

In CODICE monasterii MONTIS SANCTI: De-

Dedic. eccl. S. Stephani. dicatio basilicæ beati protomartyris Stephani, in hoc sancto Monte sancti Romarici.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Romæ, na-

Leonis IV. tale beati Leonis IV Papæ & confessoris. Qui sedit annos octo, menses tres, dies sex. Hic orationibus & vigiliis jugiter intentus, sepultus est in ecclesia sancti Petri. Sequitur de Eustachio,

De Hilarin. pure. Tum: In Ostia, passio sancti Hylarini monachi. Qui cum jussu Juliani sacrilegi imperatoris, apud Tusciam civitatem Arecio comprehensus, a Quadracio judice cum beato Donato episcopo compellitur sacrificare, & cum respuerent, Donatus incarceratur, Hilarinus vero fustibus cæditur donec spiritum redderet, cujus ossa in Ostia tumulata reservantur. In Trajecto inferiori super

Monulfi & Gondulfi. Mosam situatam [situato,] sanctorum Monulphi & Gundulphi episcoporum & confessorum. Hi nutu Dei, ut fertur, vivi de eorum sepulcris surrexerunt & cum beato Leone III Papa templum in Aquisgrano in honorem Dei genetricis virginis Mariæ consecraverunt. Quo facto Trajectum ad eorum sepulcra redierunt & ad pristinam dormitionem se mutuo collocaverunt. In Cæsarea, sanctorum Paulini & Mammetis martyrum. De Paulino Mammete multa hac die refert Notkerus, sed Mammetis ab Usuardo ponitur XVII Augusti. Eodem die, sancti Marini episcopi & martyris. Treveris, beati Valentini episcopi & martyris. Ipso die, translatio sancti Osmundi episcopi & confessoris. Item Dominica secunda Julii, natale sancti Bonaventuræ, seu sancti Eustachii episcopi Albanensis & confessoris, Ordinis Fratrum Minorum.

GREVEN. Valentini episcopi Trevirensis & martyris. Marini episcopi & martyris. In Cæsarea, sanctorum Paulini & Mammetis martyrum. Antiochiæ, sancti Theodoti. Leonis Papæ IV & confessoris, qui sedit annis octo: vir valde sanctus, vigiliis & orationibus multum intentus, utpote qui ab infantia inter monachos sanctos fuit enutritus. Anatholii episcopi & confessoris. Trajecto superiori super Mosam fluvium, sanctorum Monulphi & Gundulphi episcoporum & confessorum: quos ferunt de sepulcris surrexisse & cum Leone Papa III templum Aquisgrani in honore sanctæ Dei genetricis consecrasse, eoque officio expleto in pristinam se quietem recepisse. Treveris, Heliæ virginis. Item Regnildis virginis & martyris. Translatio sancti Osmundi episcopi & confessoris. Canonizatio beati Francisci confessoris.

MOLAN. Trajecti, sanctorum confessorum Monulphi & Gondulphi episcoporum Tungrensis ecclesiæ. In Sanctis, sanctæ Raineldis virginis & martyris. Tum minoribus typis: Beatæ Gudilæ sororis. Quæ comitatu unius servi & ancillæ contenta, sanctam civitatem Hierusalem & singula loca, quæ Dominus Jesus corporaliter perambulavit, peregre visitavit: & post septennium cum multis sanctorum reliquiis ad patriam rediens, apud Zanctbas Brabantiæ mansit, donec ipsa una cum Grimoaldo subdiacono & Gondulpho familiari, ab Hunis pro fide Christi martyrii palmam accepit. Quæ ex BRUXELLENSI, ut alibi etiam factum ostendimus, descripta videntur. In editionibus aliis, sic habet: Trajecti, sanctorum confessorum Monulphi &c. ut in priori. Treveris, sancti Valentini episcopi & martyris. Sanctis, sanctæ Raineldis virginis & martyris, sororis beatæ Gudilæ, quæ cum Grimoaldo subdiacono, & Gondulpho familiari, ab Hunis pro fide Christi palmam martyrii accepit. Die decima sexta, sancti hieromartyris Athenogenis, & decem ejus discipulorum. Item canonizatio beati patris Francisci. Monasterio Sithiu, sancti patris Bertini corpus a beato Folquino transfertur & reconditur anno DCCCXLVI. Colitur Bertinus V Septembris. In Hispania, Divorum triumphus sanctæ Crucis, ob præclaram victoriam, quæ per symbolum Crucis contra Mauros habita est.

XVI *Kal.* *Die* 17.

Martyrum Scillitanorum. IN Cartagine, natalis sanctorum martyrum Scillitanorum, id est Sperati, Nartali, Cithini, Beturii, Felicis, Aquilini, Letatii, Januariæ, Generosæ, Bessiæ, Donatæ & Secundæ, sub Saturnino præfecto, qui post primam confessionem in carcerem missi & in ligno confixi, deinde gladio decollati sunt.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Carthagine*, jam ferme ad nauseam dictum est. Qui *Scillitanorum* scribunt, ut Munerat. & Greven. satis manifeste errant. Nodus est in expressione nominum, quæ quoad aliquos, ferme ubique diversa est. Hieronymiana hic præ-

prætereo. Sic habet Beda : *In Carthagine, Scillidanorum, id est, Marcialis, Cithii, Vesturii, Felicis, Aquilinii, Lactantii, Januarii, Generosi, Vestæ, Donatæ & Secundæ.* Ubi vides deesse *Speratum*, in reliquis antesignanum ; haud dubie amanuensis oscitantia, cum in Rabano diserte præponatur. In Actis à Baronio relatis, hoc modo & ordine recensentur : *Speratus, Narzalis, Cittimus, Veturius, Felix, Acyllinus, Lætantius, Januaria, Generosa, Vestina, Donata & Secunda.* In aliis Actis discrimen est perexiguum. Satis patet, qua ratione ad unam normam hæc omnia reducenda sint. Ex codicibus nostris, Munerat. legit, *Narchali* ; Praten. & Molan. *Cythini* ; Herinien. *Beaturii* ; qui & *Letati* ; Praten. & alii plerique, *Letacii*, quorum primitivum *Lætantii* esse vix dubito. In *Januarii* vel *Januariæ* variant fere omnes, nos cum Adone scripsimus, quod est verosimillimum. Antverp. & Max-Lubec. non male legunt, *post primam Christi confessionem*, at ita legi vetant codices reliqui, nullo excepto. In Greveno & Molano corrupta est constructio, dum sic scribunt ; *post primam confessionem in carcere, & in ligno* &c. In textu clara est & expedita syntaxis. Herinien. simpliciter, *Deinde decollati sunt*, omissa voce *gladio*. Sic supra neglexi dicere, deesse in Munerato nomen *Bessiæ*. Cetera observatu digna non sunt.

Martyrum Scillitanor.

OBSERVATIO. Illustris ab omni ævo fuit *Scillitanorum* horum duodecim martyrum triumphus, à Kalendario Carthaginensi & ab antiquis Martyrologis nostris certatim celebratus. Jam diximus, amanuensis vitio in Beda deesse *Speratum* ; de cetero ipsum inter & Adonem, quorum priorem sequitur Rabanus, posteriorem Notkerus æque ac Noster, nulla nisi solorum aliquorum nominum inflexionis occurrit discrepantia, quam facillime restitui posse ex alterius ad alterum collatione nullo negotio intelligis. Romanum parvum non exprimit singula nomina, sic solum scribens : *Carthagine, martyrum Scillitanorum, Sperati, Narthali, Cythini, Beturii, Felicis & aliorum* VII. Porro septem illos nominatim adjunxit Ado ex Actis, opinor, vel forte ex Beda ; quod eo facilius crediderim, cum totum ejus elogium adoptet, adjecta in fine translatione, suis hisce verbis : *Horum reliquiæ, cum ossibus beati Cypriani & capite sancti Pantaleonis martyris, ex Africa in Gallias translatæ, venerantur Lugduni in basilica beatissimi Ioannis Baptistæ.* Sed hanc periocham Noster, forte dedita opera, omisit, reliqua omnia Adoniana ad verbum describens ; ut proinde de textu Usuardino vero & genuino dubitandum non sit. Multum sudat Florentinius, ut *Scillitanorum* horum duodecim nomina conciliet cum Actis Proconsularibus, quæ tamquam venerandæ antiquitatis vere pretiosum thesaurum protulit Eminentissimus Baronius Tomo 2 Annalium, ad annum CCII. num. 2. Nec diffiteor, Hieronymianorum codicum inter Africanos & Asiaticos martyres confusionem, tenebras Actis Baronianis offundere, non facile dissipandas ; imo nec Acta alia, à Theodorico Ruinart inter sincera & selecta edita à pag. 75, satis explanare, quæ Florentinio scrupulum ingerunt. At enim constantissima Martyrologorum aliorum auctoritas, Actis illis conformior, satis evincit, Scillitanos nostros duodecim numero fuisse, & simul Carthagine passos, quidquid molestiæ creare possit modica nominum & adscriptorum dierum, ab amanuensibus corruptorum, diversitas. At nos hic nihil quidquam determinamus, satis sit difficultates indicasse, suo loco exigendas. Acta nostra intelligo, in quibus discutienda recurret alia controversia, quam etiam tangit Ruinartius, de reliquiarum translatione, Martyrum omnium, an aliquorum, Romam, an Lugdunum & inde Compendium, ad regium sacellum facta ; de qua etiam agit Tillemontius, horum martyrum passionem Gallicè describens tomo 3 à pag. 131. Interim ad duodenarii numeri probationem etiam faciunt Wandelberti versiculi, Scillitanorum martyrum festivitatem nitide exprimentes :

Sedecimam votis Carthago spectat opimis,
Martyrii plebem duodenam læta frequentans,
Scillitana simul capiti quos patria misit.

AUCTARIA.

TORNACEN. Quamvis raro auctior, jam unum atque item alterum in principio additamentum habuit. Sic hodiernum textum incipit : *Alexis confessoris.* In reliquo textu purissimus est. *Alexis.*

ANTVERP-MAJ. Textui puro superaddit : *Ipso die, sancti Kenelmi regis & martyris.* *Kenelmi.*

PULSANEN. Huc retulit eam textus partem qua die præcedenti caruit ; nempe : *In Hostia, passio sancti Hylarini monachi. Qui cum nollet* &c. Sequitur totus textus hodiernus, purus. *Hilarini.*

ROSWEYD. Post textum purum subjicit : *Eodem die in Britannia, sancti Kenelmi martyris. Item natale sanctæ Marcellinæ virginis, sororis sancti Ambrosii episcopi. Item depositio sancti Theodosii episcopi & confessoris.* *Kenelmi. Marcellinæ. Theodosii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Primo loco sic habent : *Romæ via Latina, natale sancti Alexii confessoris. Qui patre, domo, facultatibusque relictis, pauperem atque peregrinam aliquamdiu agens vitam, tandem ad domum rediens paternam,* *De Alexio.*

nam, in eadem toto tempore vitæ suæ sub specie latuit peregrini. Cujus acta & gesta, carta in ipsius manu post obitum reperta, omnibus patefecit. Sequitur textus purus.

Textus contractior. CENTULEN. *In Carthagine, sanctorum martyrum Scillitanorum, id est, Speratı, Marchali, Cithini, Beturii, Felicis, Aquilini, Laetantii, Ianuariæ, Generosæ, Bassiæ, Donatæ & Secundæ, sub Saturnino præfecto decollatorum. Antisiodoro,* *Theodosii.* *sancti Theodosii confessoris.*

BRUXELLEN. De Alexio, primo loco, ut supra. Tum textus. In fine autem: *Ipso die,* *Fredegundi.* *sancti Fredegundi confessoris. Item Kenelmi* [Kenelmi] *Kenelmi.* *regis.* Vide infra distinctius.

HAGENOYEN. In textu satis purus, hæc de Alexio subnectit: *Romæ via Latina, depositio* *Multa de Alexio.* *sancti Allexii confessoris. Qui Allexius filius fuit Eufemiani, primi ex principibus pallacii imperatorum Arcadii & Honorii. Qui Eufemianus dedit Allexio Marinam sponsam de imperiali sanguine ortam. Sed ille sponsam suam caste vivere monuit, & sic illam & omnia quæ habuit propter Deum reliquit, pauca secum ferendo, quæ mox pauperibus tradidit. Pergens ergo Allexius Laodiciam, XVII annos apud ecclesiam beatæ virginis, humillime pauper cum pauperibus ille vixit. Post hæc à Domino admonetur ut Romam redeat: quod & fecit. Quem pater ejus quasi pauperem alium, pro salute filii sui in domum suam receptt & victum sibi ministravit, ignorans quod filius suus fuerit: ubi XVII annis manens multas injurias à servis patris sui sustinuit patienter & libenter. Tandem sentiens sibi mortem imminere, vitam suam in carta scripsit manu sua, & illam in manu sua tenens obiit, multis clarens postea miraculis.*

Kenelmi. *In Anglia, sancti Kenelmi* [Kenelmi] *pueri* *Marcellinæ.* *regii, innocenter occisi. Item Marcellinæ virginis, sororis beati Ambrosii, episcopi Audolmi.* Non est dubium, quin legendum sit *Mediolani.*

AQUICINCT. In fine: *Eodem die, transitus* *Alexis.* *sancti Alexis confessoris.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Alexii.* *Eodem die, transitus sancti Alexii confessoris &* *Marinæ.* *Marinæ virginis.* Diceres, hanc conjunctionem indicare, Marinam illam pro Alexii conjuge accipi. Sed vide GREVEN. infra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Alexii confessoris eximii, Romæ. Sperati & sociorum ejus martyrum undecim, qui dicuntur Scillitanorum.* *Alexii.* *Marcellinæ.* *Marcellinæ virginis sororis sancti Ambrosii.*

VATICAN. num. 5949. *Romæ, natalis sancti Alexii.* *Alexii.* Vel, ut BELIN. *Eodem die, sancti Alexii confessoris.* Vide supra codices mediæ notæ &c.

FLORENTIN. *Romæ, sancti Alexii.... anno Domini CCCXCVIII, vitæ quinquagesimo primo. Item, sanctæ Marinæ virginis.* Longiorem de ea historiam texit GREVEN. quæ etiam aliis tribuitur.

EDITIO LUBECO COL. Incipit: *Commemo-* *DeSeverino* *ratio reliquiarum sancti patris Severini archiepiscopi Colomensis Agrippinæ, confessoris, multarum virtutum viri & miraculorum egregii. Romæ via* *Alexii.* *Latina, natale beati Alexii* &c. ut sex codd. supra. Sequitur textus satis purus. In fine: *In Anglia, depositio sancti Kenelmi regis Mercio-* *Kenelm.* *rum & martyris. Mediolano, sanctæ Marcellinæ* *Marcell.* *virginis. In Dacia, sanctæ Florentiæ virginis.* *Florent.*

GREVEN. *In Anglia, Kenelmi regis Mercio-* *De Kenelm.* *rum & martyris, pueri septem annorum. Quem cum pater Kenulphus moriens, sororis fidei commisisset alendum, illa regnandi cupiditate, puerum obtruncari fecit: ferturque puerum in ipsa hora hymnum angelicum, Te Deum laudamus inchoasse, tuncque percussum, cum diceret: Te martyrum candidatus* &c. *Statim vero Romæ super altare beati Petri membranâ (columba candida deferente) superne delapsa & necem sancti martyris & locum sepulturæ prodidit. In Hungaria, in ecclesia Nitrienſi, sanctorum Andreæ & Benedicti martyrum,* *Andreæ Benedicti.* *Theodosii episcopi & confessoris. Enodis episcopi* *Theodosii.* *Enodis.* *& confessoris. Fredegandi episcopi & confessoris.* *Fredegandi.* *Romæ via Latina, sancti Alexii confessoris. Qui Frede-* *Alexii.* *patre locupletissimo genitus, sponsam sortitus est Alexii.* *nobilissimam. Fidei tamen flamma succensus, omnibus relictis, vitam pauperrimam peregre aliquamdiu agens, tandem reversus, in domo paterna usque ad finem vitæ, incognitus permansit. Mediolani, sanctæ Marcellæ virginis, sororis beati* *Marcellæ.* *Ambrosii episcopi. In Dacia, translatio sanctæ Flo-* *Translat.* *rentiæ virginis, discipulæ sancti Hilarii episcopi.* *Florentiæ.* *Item secundum catalogum Sanctorum, hic, sanctæ* *De Mariæ.* *Marinæ virginis. Quæ mutato habitu monasterium virorum ingressa, de crimine fornicationis falsò accusata, patientissime tulit, pœnitentiamque egit ac si rea criminis fuisset, cujus sacrum corpus anno Domini MCXIII Venetias translatum, debitè cum honore servatur. Item commemoratio reliquiarum sancti Severini Agrippinensis Colonie ar-* *De Sever.* *chiepiscopi, magnæ sanctitatis viri. Apud Aquigranum, dedicatio basilicæ in honorem gloriosis-* *Dedic.* *simæ Deigenitricis Mariæ, per Leonem Papam III,* *Leonis.* *præsentibus episcopis CCCLXV aliisque Patribus quamplurimis. Quæ licet in festo Epiphaniæ facta fuerit, hic tamen festivius recoluur.*

MOLAN. Addit ex Adone translationem reliquiarum, de qua supra. *Eodem die, sancti Alexii* *Alex.* *confessoris, qui post vitam gloriosam atque laudabilem, sepultus est Romæ in monasterio sancti Bonifa-* *Canonic.* *cii Papæ. Canonizatio beatissimi patris nostri Fran-* *S. Fran.* *cisci. In Mediolano, sanctæ Marcellinæ virginis.* *Marcell.* *Ipso die, sancti Enodii episcopi & confessoris. Eodem* *Enod.* *die, dedicatio sanctæ Mariæ Aquisgrani. Ipso die,* *De Mar.* *Fredegundi confessoris.* Dein minori charactere: *Fredegund.* *Qui cum sancto Furseo venit ex Hybernia, & quiescit in monasterio Dominarum super Sambriam fluvium, non longe à Namurco. In Anglia, Kenelmi* *Kenelm.* &c. ut GREVEN. usque ad *obtruncari fecit.* Editiones aliæ, de translatione Scillitanorum & Alexio, ut supra. Tum: *Ticini, sancti Enodii episcopi* *Enod.* *& confessoris. Mediolani, depositio sanctæ virginis* *Marcellinæ. In Anglia, sancti Kenelmi pueri, re-* *Kenelm.* *gis Merciorum & martyris. In monasterio Argen-* *Argenton.* *ton, ipso die, sancti Fredegandi confessoris.* Castel- *Fredegand.* lanus in Martyrologio universali eum collocat in *Dorne*, potius *Deurne*, prope Antverpiam.

XV *Kal.* *Die* 18.

Guddenes. APud Cartaginem, sanctæ Guddenes martyris, quæ jussu Rufini proconsulis, ob Christi confessionem, quater diversis temporibus equulei extensione vexata, & ungularum horrenda lace-

laceratione cruciata, carceris etiam squalore diutissimè afflicta, novissimè gladio cæsa est. Civitate Doroστoro, sancti Emiliani. *Æmiliani*

Soli ex omni parte puri sunt *Pulsanensis* & *Molanus*.

VARIA LECTIO. Lego *Guddenes* cum Romano parvo, Adone & codicibus nostris melioris notæ. In Antverp-majore male habetur *Guildene*. Rosweyd. posuit *Gundenes*; Munerat. *Gaudenes*. Romanum parvum binis eam sertis ornavit, *Virginis*, *Martyris*. Ado scripsit *Virginis*, quod & posuit Molanus. At Pulsanen. cum ceteris codicibus, solum tribuit titulum *Martyris*, forte quod Usuardus de virginitatis laureola dubitaverit. Solus Molanus recte scripsit *Æmiliani*, ex sua, opinor, correctione, nam reliqui codices omnes simpliciter legunt, ut est in textu.

OBSERVATIO. Romanum parvum hac die Adoni ejusque sequacibus ita materiam subministravit: *Carthagine, sanctæ Guddenes virginis, martyris*: quæ nec apud Hieronymum hodie, nec apud Bedam nota est. Ado & martyrii tempus & mortis genus exequitur, ex quo solam postremam partem Noster adscivit. De hac annuntiatione satis plana sunt omnia; nisi quis cum Tillemontio tomo 3 pag. 125, *Gaudentum* vel *Gaudentium* Hieronymianorum, signatum *in Africa* XXVI Junii, pro hac *Guddene* seu *Gudenne* seu *Gudente*, accipi posse existimet; eòque adducat Augustini sermonem 294 novæ edit. habitum in natali *martyris Guddentis* XXVII Junii, de quo etiam meminit Ruinartius inter selecta pag. 197. Est autem plane verosimile, quod loco citato conjicit idem Tillemontius, nempe Acta aliqua sincera olim exstitisse, ex quibus Ado encomium suum desumpserit, notis consularibus tam expresse distinctum; quæ utinam aliquando in lucem producantur! *Emilianus*, vel potius *Æmilianus*, non aliunde quam ex Hieronymianis acceptus videri potest, avulsus à pluribus sociis; quod Usuardum sæpius facere solitum, alibi satis superque ostendimus. Videantur annotata Baronii, & quæ de insigni Martyre ex antiquis collegit Tillemontius tomo 7 pag. 354 & 355. Et eatenus quidem concinunt codices nostri prope omnes; unde indubitata redditur Usuardi lectio, prout à nobis tradita est. *Guddenes.* *Æmiliani.*

Nunc advertendum, signari hac die in Adone, Rabano & Notkero *Arnulfum Metensem episcopum*, a Rabano cum longo, ab Adone cum brevi elogio, quod Usuardus distulit ad XVI Augusti, ipsissima illic Adonis verba referens, ut proinde certum sit, codices omnes, qui de Metensi Arnulfo hodie agunt, in hac parte nullo modo esse Usuardinos. Singulorum verba in Auctariis dabimus. Non ita pervium est discernere utrum Usuardus Martyrologio suo non adscripserit *Arnulfum episcopum & martyrem*, cujus diserte meminere Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. & Greven. codices alias notæ optimæ. Et Vincerent quidem hi codices, nisi ea obstarent, quibus eos deserere cogimur; existimantes *Arnulfum* illum, nec satis propriè *martyrem*, nec ullo modo *episcopum*, ab ipso Usuardo positum non fuisse, sed ab aliis superadditum. Atque ut à Pratensi incipiam, monuit me in sæpe adducta epistola Clar. Castellanus, annuntiationem illam, *In pago Castrinse, sancti Arnulfi martyris & episcopi*, ad primigenium textum minime pertinere, utpote recentiori charactere codici illi plane assutam. Quæ Herinienſis habet de *episcopatu Turonensi* (ut inter Auctaria referam) commentitia passim censentur; isque præterea solus ex sensu suo loquitur, Remensis provinciæ proprium, ni fallor, textui Usuardino attexens. Reliqui aut diversa phrasi utuntur, ex quo manifestissime patet negotium adjectitium, aut ex Pratensi vel id genus manuscripto aliquo sua ipsi accepere, atque adeo fonte suo puriora non proferunt. Porro codices nostri alii, cum Pulsanensi & Molano optime conveniunt, essentque puri, nisi in *Arnulfo Metensi*, aut alio excederent. Notavit pridem Baronius ad hanc diem, qua *Metensem* Romano inseruit, ab Usuardo, ut diximus, XVI Augusti collocatum; notavit, inquam, nonnullam inter Arnulfos confusionem occurrere; quod mirum, fieri potuisse inter *Metensem* & *Suessionensem*, tot seculis disjunctos. Verosimilius est confusos fuisse & confundi à modernis Arnulfum *Aquilinensem* seu *Avellinensem*, de quo hîc disputamus, cum altero Arnulfo *Mussipontano*, seu *Mussipontum* translato, quorum fortasse etiam Acta, quæ & varia & satis miranda circumferuntur, facile commixta fuerint, & alterius alteri adscripta; de quo hîc nihil vacat discernere: nodos tangimus, in opere magno solvendos. Ad præsens quod attinet, problema esse possit, quem *Arnulfum* Beda indicare voluerit, dum ita hac die scripsit: *Natale sancti Arnulfi confessoris*. Ad quæ Florus ibi: *Cujus vita maximæ exstitit sanctitatis*. Metensem hîc appellari non videtur probabile, cum Arnulfi illius dignitatem Beda haud dubie non ignoraverit. Non diffiteor tamen etiam episcopos à Beda, solo quandoque *confessoris* titulo decorari, ut videre est XXVIII *De variis Arnulfis.*

Maii de S. Germano, VIII Junii de S. Medardo &c. Jam vero *Confessorem* simpliciter dici, *Aquilinensi* nostro non magis quadrare contendes. At certe quidquid hîc à Beda & Floro asseritur, de eo prædicari nihil magnopere vetat, rescissis & *martyris* & *episcopi* titulis, qui, an merito ipsi tribuantur, ut minimùm saltem incertum est. Nisi magis placeat Arnulforum distinctio, sic ut *Castrensis* vel *Aquilinensis* noster à latronibus cæsus, pro *martyre* habeatur, alius vel alii, solo *confessoris* titulo gaudeant, unde orta sit tanta sacrarum reliquiarum sub eodem nomine multiplicatio, quæ etiam ex diversis positionibus, seu locorum nominibus accrescere potuit. Sed hæc iterum Actis reservanda sunt.

De septem Tiburtinis. Huc etiam spectare possent celeberrimi *fratres* VII *Tiburtini*, aliis plane nominibus ab Hieronymianis & Notkero hac die signati, quam nos XXVII Junii retulerimus. Verum cum hæc ad Usuardum hoc loco nihil faciant, frustra iis componendis hîc immoramur; præterquam quod satis & abunde ad prædictam diem de ea controversia actum censeamus, plura in Actis dicturi. Wandelberti versiculos, supra indicatos, vide apud Molanum. Reliqua ad hosce Martyres pertinentia, in Auctariis reperientur.

AUCTARIA.

Arnulfi. PRATEN. Jam ejus verba dedimus; ubi pro *Castrensi*, notabis *Castrinse*, & præter morem, *martyris & episcopi.*

HERINIEN. Alia plane phrasi utitur: *Ipsa die, in silva, quæ Equilina dicitur,* *Arnulfi Aquilinen.* *festivitas beati Arnulfi pontificis Turonensis & martyris, qui contemporalis & discipulus fuisse noscitur beati Remigii.* Silva illa, quæ dicitur *Aquilina*, vocatur Gallicè *Yveline*. Vide Castell.

TORNACEN. Incipit: *Brunonis* [aliàs *Bruni*] *Brunonis. Arnulfi.* *episcopi & confessoris. In pago Castrinse, sancti Arnulfi episcopi & martyris.* Sequitur annuntiatio prima, deest altera de Æmiliano.

ANTVERP-MAJ. Textui puro adjungit: *Eodem die, sancti Ernulfi martyris.* Ubi adverte *Arnulfi M.* diversum ab aliis loquendi modum.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine post textum purum: *Apud civitatem* *de Arn. Met.* *Metensium, sancti Arnulfi episcopi, qui sanctitate & miraculorum gratia illustris, heremiticam vitam diligens, beato fine quievit.* Quæ verba, ex Adone accepta invenies, XVI Augusti.

MUNERAT. Etiam in fine, sed diversa rursus *Arn. E & M* phrasi: *Eodem die, natalis sancti Arnulfi episcopi & martyris.* Vide superius Observationem.

GREVEN. Proxime PRATENSI accedit: *In pago* *De eodem.* *Castrensi, sancti Arnulfi episcopi & martyris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & LOVANIEN. Referunt textum purum, cui *Arn. Meten.* subnectunt: *Civitate Metensium, sancti Arnulphi episcopi, qui sanctitate* &c. ut supra ex Adone. In fine: *Eodem die, sancti Frederici Trajectensis episcopi & martyris.* *Frederici.*

ALBERGEN. & DANIC. Primo loco ponunt: *Apud Tiburtinam urbem Italiæ, natale sanctæ* *Symphoros. & 7 filior.* *Symphorosæ cum* VII *filiis* &c. ut vide sis XXVII Junii. Sequitur textus, & in fine, de Arnulfo Metensium episcopo, ut supra.

CENTULEN. *In Francia, castro Crispeio, natale beati Arnulfi, Turonicæ sedis episcopi, quem* *Arn. Aquil.* *tradunt discipulum fuisse beati Remigii Remensium pontificis, à quo scilicet remeans, ab impiis peremptus est.* Vide citatum Castellanum. *Ipso* *Oct. Bened.* *die, octava sancti patris Benedicti abbatis.*

BRUXELLEN. Principio anticipat festum Justæ & Rufinæ, de quibus vide die sequenti. Sequitur de Guddene & Æmiliano satis pure. *Arn. Aquil.* Tum: *Apud silvam Aquilinam, sancti Arnulfi episcopi & martyris. Apud Trajectum inferius, natale* *Frederici.* *sancti Frederici episcopi & martyris. Qui mandato imperatricis* [potius ab incestuosis insulanis Walacrensibus] *pro justitia legis divinæ occisus est; multis clarus miraculis. Remis, translatio* *Trans.* *sancti Nycasii episcopi & martyris.* *Nicas.*

HAGENOYEN. Huc refert Esdram prophetam, de quo nos supra XIII Julii, cui elogium more suo ex sacris paginis conceptum adscribit. Sequitur totus textus. Deinde: *In civitate Metensi, depositio sancti Arnulfi ejusdem civi-* *Arnulf.* *tatis episcopi*, cum longiori elogio, quod in ipsis Actis legi mavelim. Tum: *In pago Castrensi,* *sancti Arnolfi episcopi & martyris. Apud Traje-* *Arn. Ep.* *ctum, sancti Frederici episcopi & confessoris.* Ne- *Frider.* scio cur & hic non æque martyr appelletur.

AQUICINCT. In fine: *Castello Crispiaco, sancti Ar-* *Arnulf.* *nulfi archiepiscopi & martyris.* Idem est, opinor, *Oct. Jul.* de quo CENTUL. *Octavæ sancti Benedicti abbatis.*

VICTORIN. *Civitate Metensi, sancti Arnulfi* *Arn. Ep.* *episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Severini* *Severin.* *confessoris. Octavæ sancti Benedicti abbatis.*

DAVERONEN. *In pago Castrensi, qui dicitur* *Arn. Ep.* *Sylva Aquilina, natalis beati Arnulphi episcopi* *& Arn.* *& martyris, cum uxore sua Scariberga.*

MATRIC-CARTUS. ULTRAJECT. *Frederici* *Frider.* *episcopi Trajectensis, martyris. Requiescit ad sanctum Salvatorem. Arnulphi episcopi Turonensis,* *Arn. Ep.* *martyris. Gudenes, quæ multa sustinuit.*

CODEX BIGOTIAN. tertius, sub nota D. 9. *Item, sancti Clari martyris.* Quæ alia manu ad- *Clar.* jecta sunt. Colitur hic hodie Parisiis, sed alibi die natali proprio, IV Novembris.

REG. SUEC. signatus num. 130. *Ipso die,* *Veter.* *sancti Veterini confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest Æmiliani. Adjicitur Symphorosa cum VII filiis. *Item san-* *Sym. Mr.* *cti Arnulfi Metensis*, ut supra.

FLORENTIN. *In Tuscia, sancti Raphillis archie-* *Raphil.* *piscopi Ravennensis. Beati Roberti confessoris de* *Robert.* *Salle, Ordinis Cœlestinorum.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Translatio sancti* *Transl. Arn.* *Arnulfi Metensis episcopi, qui sanctitate vitæ & miraculorum gratia* &c.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Hoya, ter-* *Transl.* *ritorio Leodiensi, translatio sanctæ Odiliæ virgi-* *Odil.* *nis & martyris de civitate Colonia, ex nobili illa* *societate undecim milium virginum. Apud Tu-* *Symphor.* *burtinam urbem Italiæ, sanctæ Symphorosæ* &c. Sequitur de Guddene, pure. Tum: *Apud Sil-* *Arn. Eccl.* *vam Aquilinam, sancti Arnulfi episcopi Touro-* *Arn. Meten.* *nensis & martyris. Civitate Metis, sancti Ar-* *nulphi episcopi & confessoris. Qui sanctitate* &c. *Civitate Doroforo, sancti Emiliani confessoris. Trajecto inferiori, passio beati Frederici episcopi & Frederic.* *martyris. In territorio Julsacensi, villa Arnsuilre,* *natale*

Arnoldi. Eadburgæ. *natale beati Arnoldi citharedi Karoli magni & confessoris. Eodem die, sanctæ Eadburgæ virginis.*

BELIN. Incipit à Symphorosa &c. Tum de Arnulfo Metensi. Post de Æmiliano. Dein: *Eodem die, sancti Aquilini episcopi. Ipso die, sancti Materni episcopi & confessoris. Apud Cartaginem, sanctæ Gudenis martyris.*

Aquilini. Materni.

GREVEN. *Eugenii Papæ* II *& martyris. Qui à laicis Romanis excæcatus & occisus, sepultus est apud sanctum Petrum. In Trajecto inferiori, sancti Frederici episcopi & martyris. Qui cum zelo justitiæ illicitas nuptias Ludovici imperatoris argueret, alteram expertus Herodiaden, martyrio coronatur.* Vide quæ diximus in BRUXELLEN.

Eugenii II.

Frederici.

Anſweri. Clari. Aquilini. Materni. Tr. Arn. Met Arnoldi. *Anſweri martyris & sociorum ejus. Clari martyris. Aquilini episcopi. Materni episcopi & confessoris. Metis, translatio sancti Arnulfi episcopi & confessoris. In territorio Juliacensi, pago Arnsuilre, natale beati Arnoldi, citharedi Karoli magni & confessoris, multæ erga pauperes pietatis viri. Secundum aliquos hic Simphorosæ cum filiis suis, de quibus supra* v *Kal. Julii. In Hoia, territorio Leodiensi, translatio sanctæ Odiliæ virginis & martyris, ex societate* XI *milium virginum. Eodem die, sanctæ Eadburgæ virginis.*

Symph. &c Transl. Odil. Eadburgæ.

MOLAN. *Apud Tyburtum civitatem Italiæ &c. Apud civitatem Metensium &c. Eodem die, sancti Aquilini episcopi. Mediolano, sancti Materni episcopi & confessoris.* Deinde ex Adone vel ejus apud Rosweydum appendice. *Brixiæ, depositio S. Philastrii ipsius civitatis episcopi. Qui cum fuisset presbyter ordinatus, ductus amore Dei, relictis omnibus, universum pene ambitum circuivit orbis, quatenus secutus vestigia Pauli Apostoli, per singula loca animas fraude diaboli deceptas, de sempiterno suis prædicationibus liberavit interitu. Unde non solum contra gentiles atque Judæos, verum etiam contra omnes pene hæreses & maxime contra Arrianam perfidiam, quæ tunc nimium prævalebat, fidei vigore pugnavit, & ob hoc verberibus castigatus, stigmata Domini nostri Jesu Christi suo portabat in corpore. Nam & in Mediolanensi urbe, idoneus custos Dominici gregis fuit, & Auxentio Arrianæ perfidiæ episcopo, priusquam beatus Ambrosius eligeretur, divina gratia fultus, nimium repugnavit. Romæ etiam non exiguo tempore demoratus, multos & publica & privata disputatione est in fide lucratus. Et quia valde hæreticos impugnabat, voluit de eorum singulis sectis atque doctrinis nefandissimis librum componere, quatenus singularum hæresum errore patefacto, nullus ab eis saltem simplex in ecclesia constitutus comprehendi possit. De quo beatus Augustinus ita dixit: Philaster Brixiensis episcopus, in prolixissimo libro, quem de hæresibus condidit, centum viginti octo hæreses arbitratus est computandas. Item Trajecti, Frederici, ejusdem loci episcopi & martyris. Qui innocens à nocentibus pro veritate occisus est ante sanctum altare Dei, post Missæ celebrationem; sepultus eodem loco. In pago Castrensi, sancti Arnulphi episcopi & martyris Turonensis.* Tum minoribus typis, de Arnoldo cytharædo, ut GREVEN. *Eodem die, natalis beati Theodorici Metensis episcopi, consobrini Othonis primi. In Nortmannia, sancti Clari monachi & martyris, de cujus passione extat sermo Nicolai de Nise.* Hæc in prima editione. Aliæ textui præfigunt: *Apud Tiburtinam* &c. In fine, de Æmiliano, additur *martyris. Et sancti martyris Hiacynthi in Anastride.* De Arnulfo Metensi, ut supra. *Ipso die, sancti Materni episcopi & confessoris in Mediolano.* De Arnulfo Castrensi, habet ferme ut HERINIEN. De Frederico Trajectensi, ut in priori editione. *Brixiæ, depositio sancti Philastrii, ipsius civitatis episcopi, qui contra omnes pene hæreses, & maxime contra Arrianam perfidiam, quæ tum nimium prævalebat, fidei vigore pugnavit, & ob hoc verberibus castigatus, stigmata Domini nostri Jesu Christi suo portabat in corpore.* De Odilia Huiensi, de Arnoldo cytharædo, de Theodorico Metensi episcopo, & Claro, ut supra.

De Frederico *Arn. Et M.* *Theodorici.* *Clari.* *Hyacinthi.*

de Sym. & fil Arnul. Met. Aquilini. Materni. De Philastr.

XIV *Kal.* *Die* 19.

NAtalis sancti Epafræ, qui à beato Paulo Colossis ordinatus episcopus, clarus virtutibus, ibidem martyrii palmam pro ovibus sibi commendatis virili agone percepit. Apud Thebaidem, sancti patris nostri Arsenii, de quo in verbis seniorum refertur, quia propter redundationem lachrymarum tergendam, sudarium semper in sinu vel in manu habuerit. In Hispania civitate Hispali, passio sanctarum Justæ & Rufinæ, quæ à præside Diogeniano comprehensæ, primo equulei extensione & ungularum laniatione vexatæ sunt, post carcere, inedia & doloribus afflictæ, tandem Justa in carcere spiritum exhalavit, Rufinæ cervix confracta in confessione est.

Epaphræ. *Arsenii.* *Justæ & Rufinæ.*

Consonant *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultrajecti. Leyden. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. *Epaphræ*, recte formant Pulsanen. Greven. & Molan., sequor in textu reliquos omnes. *Colossis* habent aliqui, Herinien. *Colossensis*, melius ceteri, uti nos scripsimus. Munerat. adjecit titulum *martyris. Beati Paulo, Thebaidam, servorum* pro *seniorum, lacrimarum* & *lachrimarum, exalavit* &c. facile corrigi possunt. Belin. & Molan. cum mediæ notæ codicibus, post *sancti*, omittunt *patris nostri*. Item pro *redundationem*, habent

cum Greveno *redundantiam*, vel ut Antverp. & Max-Lubec. *redundanciam*; probatiores codices Adonem secuti sunt & nos etiam in textu. Belin. & codices recentiores quinque à phrasi Bedæ & Adonis recedunt, dum pro *habuerit*, legunt *habuit*. Greven. & Molan. singulares nonnumquam sunt, ut supra sæpius patuit; hîc soli pro *Hispania*, substituunt *Hispaniis*. Item, *post in carcere inedia & tortionibus afflictæ*. Demum, *Rufinæ cervix confracta est in confessione Domini*. Hæc, inquam, propria sunt Greveno & Molano, in quibus hic alterum descripsit. Ceterum, *In Hispania*, codices omnes unanimiter legunt, in altero nonnihil variant. Herinien. legit; *post carcerem, inedia & doloribus afflictæ*. Antverp-maj. *post carceris* &c. Major numerus cum Antverp. & Max-Lubec. *post carceris, inedia & variis doloribus*. At vero phrasis Adoni conformior est, quæ ex Pratensi & Munerato in textu sumitur. Demum Herinien. ponit, *cervix confracta in confessione Domini est*. Antverp-major, *cervix in confessione confracta est*; omnes quidem syntaxi bona, sed ubi de Usuardi modo loquendi quæritur, is præferendus videtur, qui Adoni proximus est, qualem habet Praten. Munerat. Belin. Antverp. & Max-Lubec. cum ceteris, quos textui prælucere maluimus.

OBSERVATIO. Quam magna hac die codicum nostrorum consonantia, tam clara totius textus ex Adone transfusio. Hieronymiana ex mente Florentinii nihil habent quod huc spectet, quamvis tamen Hispanienſem *Justum* illic positum, pro *Justa* accipi nihil magnopere impediat, præsertim cum *Justæ* diserte scripserit Corbeiense. Nam quod ab Notkero rem decidi putat Florentinius, haud satis probare queo, nisi cum ipso eodem auctore duos Justos hac ipsissima die in Hispaniis recensendos existimet, quod quam sit verosimile, suo loco intelliges. Interim Romanum parvum sic hodie brevissime: *Hispali, sanctorum Justæ & Rufinæ*. Beda *Arsenium* nominat, & post eum Rabanus, iisdem omnino terminis, quibus Ado utitur. En modo laterculi genesim. *Epaphræ* elogium ex Festivitatibus Apostolorum à Nostro ad verbum transumptum est. Patet potiorem partem ex Pauli epistolis acceptam esse; verum unde Adoni constiterit, Epaphram Colossis *martyrii palmam virili agone percepisse*, fateor me necdum reperisse; nec id invenit Tillemontius tomo 1 in vita Pauli articulo 44, à pag. 292. Sed hæc alterius loci sunt. Arseniana jam dixi Bedæ & Adonis esse communia, ab Usuardo etiam transcripta. Uberiori elogio exornari poterat Arsenius, ex ipso illo fonte quem Viennensis attingit. At hæc nobis relicta sunt, in Actis fusius deducenda ex Vitis PP. aliisque scriptoribus Metaphraste sincerioribus, quorum varias narrationes, ordine disposuit Tillemontius tomo 14 à pag. 676. Wandelbertus soli Arsenio metricum elogium aptavit:

Epaphræ. Arsenii.

Arsenius quartam denamque eremita venustat.

Denique *Justæ* & *Rufinæ* laudatio, licet hinc inde nonnihil contracta, tota ex Adonis verbis conflata est. Educta, procul dubio, ex antiquioribus Actis, quorum selectam medullam extraxisse videtur Maldonatus, ut habes apud Surium hoc die. Mirum autem cur à Notkero, tam fideli Adonis imitatore, *Epaphras* prætermissus sit, ejusque loco substituti alii, non satis undequaque cogniti, ne quidem apud codices Hieronymianos, quantumvis auctos. At de hoc tantopere nobis laborandum non est, ubi ex supradictis certissima textus origo simpliciter & manifeste patescit.

Justæ & Rufinæ.

AUCTARIA.

TORNACEN. Incipit: *Apud Thebaidem* &c. tum de Epaphra, rescisso utrobique elogio. Cetera purus.

ROSWEYD. Augetur in fine, his verbis: *Lugduno, Rustici presbyteri.*

Rustici.

PULSANEN. In Epaphra & Arsenio purus, silet de duabus ultimis Justa & Rufina.

LOVANIEN. In duabus primis purus, rescindit elogium Justæ & Rufinæ.

CENTULEN. In prima satis purus, sic pergit: *Eodem die, sancti patris nostri Arsenii, vita & moribus Christo Domino per omnia digni. In Hispaniis civitate Hispali, sanctarum Justæ & Rufinæ, quæ à Diogeno præside comprehensæ, gravi cruciatu dilaniatæ sunt.*

BRUXELLEN. Denuo anticipat: *In Judea, natale beati Joseph, qui cognominatus est justus, & cum beato Mathia sub Apostolica sorte statutus; quique prædicationis officio inserviens, multamque pro fide Christi persecutionem sustinens, venenum fertur bibisse, ex quo nichil triste pertulerit; sed victorioso fine in pace quievit. Colosis, natale sancti Ephire. Qui à beato Paulo Colocensibus ordinatus episcopus, clarus virtutibus, ibidem martyrium pro ovibus sibi creditis, virili agone percepit. Apud Tyburtinam Italiæ, natale sanctæ Symphorosæ cum septem filiis. Quæ suspensa cum septem filiis, & post alligata saxo, in fluvium præcipitata est. Deinde filii per varia tormenta martyrizati sunt omnes.* Hæc etiam hac die non satis apte referuntur. Sequitur: *Apud Thebaidem, sancti patris Archenii. Qui ex insigni senatore, in heremo factus est monachus. De quo in verbis seniorum refertur, quia propter* &c. In fine: *Apud Trajectum inferius, depositio sancti Barnulphi episcopi & confessoris.* In GREVEN. vocatur *Bernoldus.*

De Joseph. *Debitis nibus.* *Barnulphi.*

HAGENOYEN. In prima satis purus est. Deinde: *Apud Thebaidem, depositio sancti patris nostri*

Mira de Arsenio.

stri Arsenii, fratris sancti Eusemiani, patris sancti Allexii. Qui quando in seculo erat, imperialibus saltem vestibus erat indutus, & nimis erat delicatus, & Theodosio imperatori erat carissimus, ita ut duos ejus filios de sacro fonte levaret. Et hic post conversionem erat abstinentissimus, & vestibus omnium vilissimus. Et ideo sicut Daniel propheta, spiritu prophetiæ claruit. De quo refertur in verbis seniorum, quia propter &c. In Justa & Rufina satis purus est.

Translat. Sambariæ.

AQUICINCT. Subjungit in fine proprium loci, hoc modo: *Aquicinctî, translatio sanctæ Sambariæ virginis & martyris.* Sed hæc sunt à recentiori manu, ut in apographo notatur.

Invent. Gerv. & Protasii.

VICTORIN. & REG. SUEC. sub nota num. 130. *Mediolani, inventio sanctorum Gervasi & Protasii.* Vide de his Usuardum XIX Junii, & Acta eo die, in quibus de his fusius agitur.

Textus contractus.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Justæ & Rufinæ. Arsenii confessoris & solitarii, dudum Senatoris Romæ. Epaphræ episcopi Colossensis, discipuli beati Pauli Apostoli.*

Eliæ.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Arsenii.* Adjicitur: *Assumptio sancti Eliæ prophetæ.*

Euticii & sociorum.

FLORENTIN. *Apud Spoletum, passio sanctorum martyrum Euticii, Britii, Joannis, Teudilii, Isaach, Laurentii, Herculani & Parietalis. Quorum capita Martianus tyrannus jussit truncari & inhumata corpora eorum derelinqui. Sed quædam inclita matrona vidua, illa condidit in prædio suo in cœmiterio Pontiano, non longe ab urbe prædicta, ut habetur in gestis sancti Proculi* (in excuso est *Pauli*) *episcopi & martyris. Nomina vero eorum sunt hæc Euticius.... Theudila.... Severæ. Treveris, sanctæ Severæ virginis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colossis, sancti Epafræ episcopi & martyris; qui a beato Paulo* &c. Reliqua totius textus satis pura sunt. In fine additur: *Treveris, beati Martini episcopi & martyris. Constantinopolim, sanctæ Dariæ virginis. Lugduno Galliæ, depositio beati Rustici episcopi & confessoris.* *Martini. Dariæ. Rustici.*

GREVEN. *Treveris, beati Martini, primi ejusdem urbis episcopi & martyris. Simmachi Papæ. Lugduno Galliæ, sancti Rustici episcopi & confessoris. Item sancti Justi, Constantinopoli, sanctæ Dariæ virginis. Item beatæ memoriæ, Bernoldi episcopi Trajecti inferioris & confessoris.* *Martini. Symmachi. Rustici. Justi. Dariæ. Bernoldi.*

MOLAN. In prima editione nulla habet Auctaria. In posterioribus hæc pauca adjungit: *Treviris, beati Martini, decimi ejusdem urbis episcopi & martyris. Eodem die, Symmachi Papæ. Die decima nona, sancti patris Dii, Et sanctæ Macrinæ, sororis magni Basilii.* Notandum, quod in harum editionum textu litteris Italicis post *Justæ & Rufinæ quæ*, inserantur hæc verba; *vendentes vasa fictilia*, citato ad marginem Officio Sanctorum Hispaniæ, Maldonato & Surio, ex quibus videlicet illa accepta sunt. In priori signatur lectio 2 Burgensis ecclesiæ. *Martini. Symmachi Dii. Macrinæ.*

XIII *Kal.* *Die* 20.

NAtalis beati Joseph, qui cognominatus est justus. Hic prædicationis & sanctitatis officio inserviens, multamque pro fide Christi persecutionem à Judæis sustinens, victoriosissimo fine in Judæa quievit. De quo refertur, quod venenum biberit, & nihil ex hoc triste pertulerit, propter Domini fidem. Apud Damascum, sanctorum Sabini, Maximi, Juliani, Macrobii, Cassii, Paulæ, cum aliis decem. Civitate Corduba, sancti Pauli diaconi & martyris. *Ioseph.* *Sabini & sociorum. Pauli.*

Puros censemus *Herinien. Max-Lubec. Antverp-max.* & *Lovanien sem.*

VARIA LECTIO. Sunt qui legant, *prædicationis officio & sanctitatis inserviens*, melior est textus nostri constructio, ubi *inserviens* cum Adone, non *serviens*, ut alii. In omnibus Damascenorum hic est ordo: *Sabini, Maximi, Juliani* &c. Soli Greven. & Molan. ita vertunt: *Juliani, Sabini, Maximi*: procul dubio ex diversitate codicum Hieronymianorum, de qua vide Florentinium. Herinien. pro *Macrobii*, male scripsit *Matrabii*, ut alii *Pauli*, pro *Paulæ* &c. Alia in proxime sequenti Observatione expediuntur.

OBSERVATIO. Circa primam & secundam textus nostri annuntiationem nulla prorsus difficultas suscitari potest. *Joseph* ab auctore Romani parvi sacris Fastis primum insertus, ita ibi prædicatur: *Joseph, qui cognominatus est justus, qui à Judæis pro Christo multa perpessus, victor in Judæa quievit.* Ado elogium auctius reddidit, à Notkero descriptum. Noster, ut semper assolet, dum textus Adoniani paulo diffusiores sunt, summa rerum capita eleganter compegit. Quod autem de hausto innoxiè veneno dicitur, ex Rufini Eusebio lib. 3 cap. 28 desumptum existimo. Cetera ex Actis, aut Patrum traditione colligenda sunt, ut fecit Tillemontius tomo 1 variis locis, sed maxime pag. 119, quæ in Actis nostris accuratius discutientur. *Martyres Damasceni*, ut hîc signantur, ita ex Hieronymianis accepti sunt ab Adone, ex quo in Nostrum & Notkerum transfluxere. De nonnulla, inter vetustissimum Epternacensem & reliquos Hieronymianos codices discrepantia, agit Florentinius, quem curiosus lector consulat. *Joseph.* *Sabini & sociorum.*

Hactenus certe sibi constat Usuardina veritas, ex consensu codicum omnium: venenum aut discrimen in cauda latet. Ut autem clare & ordine procedam, verba Pratensis codicis primum recito. Addit ille post præfatas binas commemorationes: *In Pago Bononiensi, sancti Ulmari confessoris.* Quibus subjungit ecgraphum nostrum: *Eodem die, sanctæ Margaritæ virginis & martyris*, sic tamen ut ex subvirgulatione facile intelligam, ea verba ex margine in textum traducta, quod subinde confirmavit oculatus inspector Clar. Castellanus, asserens recentiori manu eo loci scriptum esse, non *Margaritæ*, sed hoc pacto: *Eod. die, scæ Marinæ virg. & mr.* Unde & qua ratione *Marina* illa cum *Margarita* confundi possit, dicere cœpimus ad XVIII Junii, sed ut candide fatear, operosioris disquisitionis est, quam ut hîc indagetur. Impræsentiarum sit satis, ostendisse annuntiationem illam antiquis Martyrologis incognitam, in codicibus Usuardinis plane esse adjectitiam, atque adeo à puritate deficere codices omnes quotquot illam adoptant, ut sunt, Antverp-maj. Antverp. Munerat., Greven. & alii. Restat solvendus nodus in *Vulmaro*, quem jam ferme XVII Junii, ex toto præcidimus. Hîc solum accedet Castellani observatio, ita Gallice ad me scribentis: *Le 20 (Julii) finit par une rature, sur laquelle est recrit d'une main tres ancienne: In pago Bononiensi* &c. Quod significat, annuntiationem prius illic positam, erasam esse, & quæ modo apparet, vetustissima manu ei inscriptam. Meminisse oportet ad XVII Junii in eodem codice expunctum *Vulmarum*, eique substitutum *Gundulfum Bituricensem* (ut in similibus non semel factitatum alibi ostendimus) & sic manifeste comperiemus, correctorem illum, quisquis fuerit, hac die *Paulum Cordubensem* exculpsisse, ut eò *Vulmarum* transferret, quem ob spatii angustias Adoniana phrasi non potuit exprimere; uti nec codices alii in ea annuntiatione conformes sunt.

De Praten. aliisque cod

Hinc modo conjice, restituendam loco suo annuntiationem *Pauli*, à nobis idcirco in textu positam, prout eam diserte signant citati supra codices quatuor, & præterea Tornacen. Antverp. Munerat. Greven. Ultraject. cum aliis codicibus & extractis. Molanus, qui in prima sua editione de Vulmaro recte egerat XVII Junii, merito hac die eum prætermisit; sed cur *Paulum* neglexerit, non satis perspicio; multo minus cur in editionibus aliis utrumque posuerit: ubi immemorem sui diceres, nisi in annotatione, nescio quam hujus duplicitatis causam indicaret. Nobis itaque, perpensis omnibus, dubium non est, quin *Paulus*, à sancto Eulogio lib. 2 Memorialis cap. 6, egregie celebratus, cum pluribus aliis martyribus Cordubensibus, quos in Hispania Usuardus collegerat, inde in Franciam allatus, & hoc die, martyrii ejus proprio, non vero *Vulmarus*, consignatus sit, ut proinde vindicatam putemus primigeniam & germanam Usuardi simplicitatem.

Pauli.

AUCTARIA.

DE Pratensi codice jam diximus. Ei in augmentis de more similis est Antverp. major.

Tornacen. Incipit: *Margaretæ virginis.* In elogio Josephi mutilus est, à *de quo refertur* &c. Cetera purus.

Margaretæ.

Rosweyd. In fine solum habet: *In pago Bononiensi, sancti Wlmari abbatis & confessoris.* Malo ego cum aliis scribere *Vulmari.*

Vulmari.

Antverp. & Ughellian. De Margarita sic habent: *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis & martyris.*

Margaritæ.

Munerat. Textui puro subdit: *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis & martyris.*

Belin. Habet etiam textum purum, sed addit: *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis & martyris. Item eodem die, Octava sancti Bonaventuræ episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.* Similia festa hîc sæpius notantur.

Decadem. Octavæ Bonavent.

Greven. Post textum purum solus in ipso textu adjungit: *Ipso die, sancti Arnulphi confessoris*, sine characteristica, unde dignoscatur. Deinde: *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis & martyris.* Vide superius Observationem.

Arnulfi C. Margaretæ.

Molan. Deficit, ut supra dictum est, in annuntiatione Pauli martyris Cordubensis.

Ultrajectin. Leyden. Alberg. & Danic. Textui puro superaddunt: *Treveris sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Monowaldi, ejusdem loci episcopi.* Vide infra cod. Bruxell. &c.

Severæ.

Centulen. *Natale beati Joseph, qui Justus cognominatus est, quibus* [quique] *corpus Dominicum in sepulcro proprio meruit sepelire.* Satis patet confusio. In Damascenis, purus est, nisi quod pro *Maximi*, scribat *Maximini. In Thebaide, sancti Victoris. Cordubæ, sancti Pauli diaconi & martyris. In pago Bolonienſi, sancti Vulmari abbatis.* In margine autem nova plane manu adjectum legitur: *Apud Antiochiam, passio sanctæ Margaritæ virginis & martyris.*

Bruxellen. De beato Joseph, locutus est die præcedenti. Porro in Damascenis & Paulo purus, subdit: *In pago Bononiensi, depositio sancti Vulmari presbyteri & confessoris. Treveris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi, Severi ejusdem loci episcopi. Apud Antiochiam, beatæ Margaretæ virginis & martyris.*

Hagenoyen. Sic incipit: *In Judea, depositio beati Joseph, qui cognominatus est Justus. Hic erat filius Alphei & Mariæ Cleophe, quæ fuit soror beatæ Mariæ, matris Domini nostri Jesu Christi & frater Jacobi Minoris & Symonis & Judæ Apostolorum. Hic fuit unus ex septuaginta duobus discipulis Domini; & post ascensionem Domini, sortem misit cum Mathia pro apostolatu per electionem Apostolorum. Hic ingentibus misteriis Domini intererat & Spiritum sanctum cum Apostolis recepit. Hic postea predicationis & sanctitatis officio inserviens* &c. pure. In Damascenis & Paulo, cum textu consonat, & in fine adjicit: *Tre-*

De Joseph

Treveris, depositio Severæ virginis, sororis Modowaldi episcopi ejusdem civitatis.

Severæ.

AQUICINCT. Pro *Cassi, Paulæ*; habet *Bassi, Pauli.* Deest, *civitate Corduba* &c. Sed in fine: *Eodem die, sanctæ Margaretæ virginis & martyris. In pago Bononiensi, depositio sancti Vulmari abbatis.* Idem hîc sæpius recurrit.

Margaretæ.

Vulmari.

VICTORIN. *Antiochiæ, sanctæ Margaretæ virginis.* Vide infra elogium apud MOLAN.

Margaretæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Margaretæ virginis & martyris. Joseph qui dictus est Justus. Sanctorum martyrum Sabini, Maximi, Juliani cum ceteris. Bernoldi episcopi Trajectensis, qui apud sanctum Petrum quiescit.*

Bernoldi.

CLUNIACEN., CODEX D. DU CHEVAL signatus C. & CAUDIACEN. Adjungunt: *Ipso die Cluniaci monasterio, gloriosa exceptio reliquiarum beati Gregorii Papæ.*

Except. rel. Gregorii PP

In VATICAN. Deest *Pauli.* Adjectum: *In Cassino, natalis sancti Severi episcopi.*

Severi.

ALTEMPS. *Apud Cluniacum, exceptio reliquiarum beati Gregorii Papæ.*

de rel. Greg.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Elias raptus est in cælum curru ignis, astante & videnteHeliseo.* Sequitur de Joseph & Damascenis, satis pure. Tum: *In Thebaida, sancti Victoris confessoris. Civitate Corduba* &c. *In pago Bononiensi, depositio sancti Wulmari abbatis, presbyteri & confessoris. Treveris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Monowaldi, ejusdem loci episcopi & confessoris. Quæ in ecclesia sancti Eucharii quiescit.* Alibi melius legitur, *Modoaldi.*

Rapt. Eliæ.

Victoris.

Vulmari.

Severæ.

GREVEN. *In Thebaide, sancti Victoris confessoris. Magni presbyteri & Amorini. In pago Bononiensi, sancti Vulmari abbatis, presbyteri & confessoris. Item Placeriæ. In Tuscia, sanctæ Placeriæ. memoriæ Ambrosii presbyteri & confessoris, Ordinis Prædicatorum. Item, sanctæ Wilgefortis virginis, & martyris, filiæ regis Portugaliæ. Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi episcopi Trevérensis.* Vide notationem Baronii.

Victoris. Magni &c.

Vulmari.

Wilgefortis.

Severæ.

MOLAN. *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis & martyris. Treberis, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi, ejusdem loci episcopi. Eodem die, in pago Galliæ Bononiensi, monasterio Silmaco, depositio sancti Vulmari abbatis.* Postea typis minoribus: *Item sanctæ Wilgefortis virginis & martyris, filiæ regis Portugaliæ: quam nonnulli Latine, Liberatam, Teutonice autem, Ontcommeram agnominant.* Editiones aliæ post textum integrum purum, subdunt: *Apud Antiochiam, passio beatæ Margaritæ virginis & martyris. Quæ per Olybrium præfectum multa tormenta passa est pro Christi nomine, vincula, carceres, flagella, equuleum. Quam & diabolus in draconis specie, similiter & in Æthiopis, tentavit, sed per signum sanctæ Crucis superatus est. Novissime vero per prædictum præfectum decollata, sacro martyrio vitam finivit.* De hac alibi, ut XIII Julii &c. Sequitur in his editionibus, tamquam pars Usuardi textus: *Eodem die, in Gallia pago Bononiensi, sancti Vulmari confessoris, admirandæ sanctitatis viri. Treviris, sanctæ Severæ virginis, sororis sancti Modoaldi, ejusdem loci episcopi. In Portugallia, natalis sanctæ Wilgefortis virginis & martyris, quæ amore castitatis & Christianæ fidei, in cruce moriens, feliciter transivit ad Dominum.* Non est nomen Lusitanicum.

Margaritæ.

Severæ.

Wilgefortis.

Vulmari.

Margarit.

XII *Kal.* *Die* 21.

DAnielis prophetæ. Romæ, sanctæ Praxedis virginis. Hæc in omni castitate & lege divina erudita, vigiliis & orationibus atque jejuniis assiduè vacans, quievit in Christo, sepultaque est juxta suam sororem Potentianam via Salaria. In Galliis civitate Massiliæ, natalis sancti Victoris; qui cum esset miles, & nec militare, nec idolis sacrificare vellet, primo in carcerem trusus, ibique ab angelis visitatus, deinde variis excruciatus pœnis, novissimè contritus in mola pistoria, martyrium consummavit. Passi sunt cum eo tres milites, Alexander, Felicianus & Longinus. Trecas, sanctæ Juliæ virginis & martyris.

Danielis.

Praxedis.

Victoris & 3 alior.

Juliæ.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belini prima editione, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Recte legunt omnes, *orationibus atque jejuniis assidue vacans*, nescio cur in Antverpiensi inseratur vox *erudita*, unde exurgit inepta constructio, *orationibus atque jejuniis erudita assidue* &c. cum eadem prius bene posita sit, *lege divina erudita* &c. *In Christo quievit*, est transpositio Antverp-majoris, ut in alio faciunt Belin. Greven. & Molan. qui pro, *juxta suam sororem*, mutant in *juxta sororem suam.* Alibi diximus *Pudentianam* scribi, pro *Potentiana*, sed hîc codices omnes cum textu consentiunt. *Marsilia* habent Munerat. & Belin. Rursus Belin. ubi in textu est, *& nec militare nec idolis* &c. ponit, *& non militare nec* &c. Antverp-major vero omittit *et*, male etiam efformans sequentia, hoc modo: *Primo cum in carcerem trusus, ibi ab* &c. Et Belin. iterum *angelo*, pro *angelis.* Reliqui in textu *pœnis*, licet plerique omnes codices diphthongis careant, in quo & similibus vix servari potest orthographica uniformitas. Belin. aliis verbis usus, scripsit,

scripsit, *variis cruciatibus punitus.* Sensus exigit, *novissime contritus in mola pistoria*, sed Antverp. & Max-Lubec. ponunt *constrictus*, atque eadem editio & Belin. omittunt *in*. Greven. & Molan. hîc denuo à communi lectione deficiunt, nam ubi omnes alii legunt, *passi sunt cum eo tres milites*, ipsi omittunt *tres*. *Longius*, pro *Longinus*, error est in Antverpien-majore : minores alios, tum ex hoc, tum ex aliis codicibus prætereo.

Danielis. OBSERVATIO. De *Daniele* propheta agit hodie Beda secundo loco, post *Praxedem.* Romanum parvum sequitur Ado, hunc Noster & alii ; iisdem ferme omnes terminis. Videbitur suo tempore, quanti faciendus sit, qui apud Surium hoc die exstat, *Praxedis.* totus ille Metaphrastis de Daniele & tribus pueris Babilonicis commentarius. *Praxedem* etiam memorat Romanum parvum, & Beda, ut jam dixi. Rabanus eam ex Beda accipiens, elogium format ab Adoniano plane diversum. Noster Adonis textum, paulo longiorem, nitide suo more contraxit. Unde vero narrationis suæ materiam Viennensis acceperit, non est opus hîc repetere ; vide quæ dicta sunt XIX Maii & XX Junii. *Victor* Massi-
Victoris & sociorum. liensis illustris martyr, à Romano parvo his solum verbis notatur: *Massiliæ, Victoris martyris.* Ast in Hieronymianis, iisdem sociis militibus stipatus est, quos Ado nominatim etiam recensuit, addito itidem *Deutherio puero, qui ad Martyrum sepulcrum orans emiserit spiritum.* Et hæc eadem vestigia pressit Notkerus, Adonem totum & in hisce Martyribus & in Praxede suum faciens. Usuardus autem, solita methodo, panegyrim in pauciora redigens, solos milites, omisso puero, commemoravit. Nec vero, quæ de puero illo tradit Viennensis, adeo explorata sunt, quemadmodum glorioſissimi *Victoris* & aliorum trium Acta, ab omnibus eruditis summopere laudata, & à C. V. Francisco Bosqueto primum vulgata, de quo vide in admonitione prævia Ruinartii inter selecta pag. 299. Gallicè eadem recensuit Tillemontius tomo 4 à pag. 549. Videndi etiam Annales Massilienses P. Guesnay pag. 131. Quæ omnia in Actis ex professo elucidabimus.

Juliæ. Porro *Trecensem Juliam* solus Usuardus superaddidit, antiquis aliis aut præteritam, aut ignotam, quæ tamen plane non minus ac reliqui, ex unanimi nostrorum codicum consensu Usuardina censenda est. Historia passionis ex Camuzato pag. 381 in Surium translata est, sed quam Tricassini Promptuarii auctor fatetur *inconcinne conscriptam.* Alii magis vituperant, ut vide apud laudatum Tillemontium tomo citato pag. 348. Notabis, Bedam hac die *Symphorosam* referre cum eodem ferme elogio, quod Ado posuit XXVII Junii, cujusque epitomen illic ex Usuardi stylo exhibuimus. Rabanus supra ductorem sapiens, multa alia adjunxit. Verum cum ea ad Usuardum minime pertineant, hîc Bedæ à reliquis dissonantiam, quam nonnulli codices nostri Usuardini imitantur, indicasse sufficerit. Ædipo opus est, ut intelligatur, quid Wandelbertus tertio suo versiculo insinuare voluerit. Nisi alludat ad dedicationem ecclesiæ S. Petri, in qua depositum est S. Wandregisili corpus, de qua meminerunt Hieronymiana. Sed tunc versus ille ad diem sequentem pertineret. Ita hac die cecinit :

Praxedis duodena effulget virginis atque
Prophetæ Danielis nomine, fine, fideque.
Ipsa luce pii solennis dedicatio Petri.

AUCTARIA.

Arbogasti. ROSWEYD. Inter Massilienses & Juliam Trecensem, ponit : *Eodem die, sancti Arbogasti Strazburgensis episcopi & confessoris.* Voluit dicere *Strasburgensis*, pro *Argentinensis* vel *Argentoratensis.*

PULSANEN. Purus est usque ad *sancti Victoris* inclusive, sed desunt reliqua omnia.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Annuntiationum loca commutant, Juliam Trecen. præponentes martyribus Massilienſibus. In fine autem adjiciunt : *Eodem*
Arbogasti. *die, sancti Arbogasti Argentinensis episcopi & confessoris.* Vide quæ de ipso notavit Baronius.

ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt à Praxede : quam sequitur Daniel. Cetera proxime præcedentibus similes sunt. In DANICO ad mar-
Octavæ Bonavent. ginem apponitur : *Octava sancti Bonaventuræ.*

CENTULLN. *Obitus Danielis prophetæ. Romæ,*
Textus mutatus. *sanctæ Praxedis virginis. Quæ fuit soror beatæ Potentianæ virginis. Civitate Massilia, passio beatissimi Victoris martyris, & cum eo Alexandri, Feliciani & Longini militum. Trecas, sanctæ Juliæ virginis martyris, cujus corpus in ecclesia beatæ Mariæ, apud Fordarense cœnobium quiescit.*

BRUXELLEN. Incipit : *Romæ, sanctæ Praxedis virginis.* Hæc in omni castitate & lege divina *De Praxedis.* erudita, cum sorore sua beata Potentiana, post transitum Pudentis sui patris, in virginitate permansit, & jejunis, vigiliis atque orationibus assidue vacans, plena operibus bonis & eleemosynis, migravit ad Christum. Cujus corpus via Salaria juxta prædictam suam sororem sepultum est. Item, *De Victore.* *Danielis prophetæ.* In Victore purus est, usque ad *excruciatus pœnis*, ubi sic pergit : *Novissime in molam pistoriam missus, in qua sparsum veritate animalis macerari solet, atque ita contritus, sub Asterio præside martyrium consummavit. Et cum eo passi sunt* &c. In Julia purus est. Addit in fine : *Apud Argentinam civitatem, sancti Ar-* *Arbogasti.* *bogasti, ejusdem loci episcopi & confessoris.*

HAGENOYEN. Propheticum elogium more suo conglobavit, quod hîc non vacat describere.

bere. In Praxede non nihil interpolatus, martyres Massilienses & Juliam Tricassinam omittit, sic in fine de Arbogasto subjiciens: *In civitate Argentina, depositio sancti Arbogasti, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Hic inter cetera miracula virtutum ejus, Dagoberti regis Franciæ unicum filium, de feris dilaceratum & mortuum, suis precibus resuscitavit; & ob hoc Rex Rubiacum castrum & oppidum ecclesiæ sanctæ Mariæ in Argentina tradidit. Ipse autem Arbogastus multos annos vixit, & pluribus miraculis claruit, & in pace finivit vitam, & in ecclesia sancti Michaelis sepulturam sibi fieri fecit.* *De Arbogasto.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Praxedis virginis, sororis sanctæ Potentianæ, quæ Romæ simul quieverunt. Danielis prophetæ. In Gallia civitate Massilia, Victoris militis & martyris, contriti in mola pistoria. Item trium militum, qui cum eodem passi sunt.* Vide nomina superius. *Textus mutilus.*

CODEX D. DU CHEVAL, signatus C. *Item, sanctæ Symphorosæ.* Hic passim recurrit. *Symphorosæ.*

In VATICAN. num. 5949. Deest Danielis & Juliæ. An cetera pura sint, dubito.

ALTEMPS. In fine: *Item sanctæ Symphorosæ virginis.* Voluit dicere *viduæ.* *Symphorosæ.*

BURDEGALEN: *Trecas, sanctæ Julianæ virginis & martyris. Item, sanctæ Symphorosæ. Salvia, sancti Sereneti* [an Serenedi?] *confessoris.* *Julianæ. Symphorosæ. Sereneti.*

CAUDIACEN. *In Galliis, adventus & susceptio corporis sancti Domnini, vel Doumini martyris, ex sacra Aquitaniæ provincia, translatum in Selula, in pago Toloricensi, in loco antiquitus Magno-loco dein nomine dicto, anno Incarn. Dominicæ* DCCCLXXXIX. Quid hæc omnia significent, fateor me non satis clare intelligere. *Advent. corp. S. Domnini.*

REMENS. SS. Timoth. & Apollin. *Civitate Carentis, depositio sancti Leubini episcopi & confessoris.* An non *Carnotis, Leobini?* de quo XV Sept. *Leubini.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Praxede, ubi non nihil interpolata est. Sequitur Daniel & Julia, pure. Tum de Victore, ubi solum inseruntur nomina *Diocletiani & Maximiani* tyrannorum. In fine autem: *Item Trecas, passio sanctorum martyrum* [hic inseri poterat nomen *Claudii*] *imperatoris barbarorum, Justi & Secundini, ac aliorum quinque, sub Aureliano imperatore. Eodem die, sancti Arbogasti episcopi argentinensis & confessoris. Ipso die, beatorum martyrum Dionysii, Ponti, Custionis, Papirii, Saturii, sociorum cum aliis septem.* In GREVEN. est *Custionis.* *Soc. Juliæ. Arbogasti. Dionysii & sociorum.*

BELINI EDITIO ALTERA. In fine subjicit: *Symphorosæ. Item, sanctæ Symphorosæ.*

GREVEN. *In Africa, Heliæ & Stertionis. Vastradis martyris. Dionysii & Ponti, Custionis, Papirii, Saturii & aliorum septem. Eleutherii* [Deutherii] *pueri & confessoris. Qui cum oraret ad sepulcrum sancti Victoris, emisit spiritum. Arbogasti episcopi Argentinensis & confessoris. Qui de Scotia egressus, plenam virtutibus vitam agens, præfatæ ecclesiæ gloriosè præfuit, tempore Dagoberti regis, cujus etiam unicum filium, in venatione equo dejectum & protritum, oratione fusa, ad vitam revocavit. Albini confessoris. In Ægypto, Danielis abbatis, presbyteri & confessoris. Trecas, passio sanctorum martyrum* [Claudii] *imperatoris barbarorum, Justi & Secundini, cum aliis quinque, sub Aureliano imperatore.* *Heliæ &c. Vastradis. Dionysii & sociorum. Eleutherii. De Arbogasto. Albini. Daniel. abb. Soc. Juliæ.*

MOLAN. De Julia subnectit: *Cujus sacrum corpus in territorio Meldorum, in ecclesia beatæ virginis Mariæ, Jordarensis monasterii est translatum, ubi honorifice veneratur humatum. Eodem die, in Cellensi monasterio, sancti Sulpitii episcopi & sanctæ Leochadiæ virginis. Trecas, passio sancti Claudii imperatoris barbarorum, Justi, Jucundini, cum aliis quinque, sub Aureliano imperatore. Eodem die, sancti Arbogasti Argentinensis episcopi & confessoris.* Tum, minoribus typis: *Qui de Scotia* &c ut GREVEN. supra. In posterioribus editionibus, de Jul. Trecensi eadem adduntur. Tum: *Ibidem, passio sancti Claudii imperatoris, Justi, Jucundini* &c. De Arbogasto, simpliciter absque elogio. Tum: *Die vigesima prima, sanctorum patrum Simeonis, qui propter Christum dictus est Salus, & Joannis synaxeotæ ipsius.* Vide quæ de Simeone Salo in Auctariis nostris dicta sunt t Julii ex relata ibi longiori observatione Rosweydi. *Eodem die, in Cellensi monasterio, translatio sancti Sulpitii* &c ut in priori. *De Julia. Claudii &c. Arbogasti. Simeonis & Joannis. Translat. Sulpitii.*

XI *Kal.* *Die* 22.

ANcira Galaciæ, natalis sancti Platonis martyris, cujus gesta habentur. Eodem die, sanctæ Mariæ Magdalenæ & Sinticen beatæ, quæ Philippis dormit sepulta: de qua Apostolus Paulus scribit. In monasterio Fontinella, depositio sancti Wandregisili confessoris. In territorio Arvernensi, sancti Menelei abbatis. *Platonis. Mar. Magd. Syntyches. Wandreg. Menelei.*

Ita habent *Praten. Tornacen. Antverp-major. Rosweyd. Munerat.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. Sequor communem codicum lectionem *Ancira Galaciæ*, aliqui paulo melius *Ancira Galatiæ*; optime solus Molanus cum Adone, *Ancyra Galatiæ.* Videntur Pratensis & Herinien. scribere *Magdalenis*, sed reliqui omnes, ut in textu, præterquam quod multi diphthongum negligant, quam ad vitandam confusionem, puto & hic & alibi efformare necesse esse. Non eadem est ratio in *Sinticen*, quam proinde reliqui, ut est in codicibus. Tornacen. & Munerat. ponunt *Sinticem*, quod æque aberrat. Nec satis accedit Praten. per *Synticen*, nec Greven. per *Sintiches*, nec demum Molanus per *Syntiches*: recte in Romano parvo, à Rosweydo haud dubie correcto, *Syntyches.* Praten. cum solitis gregalibus legit: *In pago Rotomagensi*, sed nos cum reliquis magis Usuardine: *In monasterio Fontinella.* De quo infra in Observatione dicendum. Sunt qui ponant *Vuandregisili*, sed ferme omnes cum textu, nisi quod Munerat. male formet

formet *Wandregisilli*, adjungatque titulum *abbatis*, quem etiam adscribit Antverp-major cum nonnullis sequioris notæ codicibus. *Arvenensi* in Munerato, & *Arntvernensi* in Rosweyd. forte librarii sphalmata sunt: uti & in postremo *Menelai* pro *Menelei*.

OBSERVATIO. De tribus primis hujus diei Sanctis sic hodie loquitur Romanum parvum. Primo loco: *Sanctæ Mariæ Magdalenes*. Secundo: *Et Syntyches, quæ Philippis dormit*. Tertio: *Ancyræ, Platonis martyris*. Eumdem ordinem servat Ado, nihil magnopere in laudem adjiciens. Noster, inversa paululum serie, *Platonem* principio memorat, ipsissimis Adonis verbis, quæ hîc ex Hieronymianis accepisse videtur, correcta ex Romano parvo positione, quæ in illis corrupte legebatur: In *Anquira* vel *Auritia*, *Gallacia* vel *Gallitiæ*, quo etiam ferme modo in Rabano legitur. Platonis *gesta* in Hieronymianis *haberi* dicuntur, sed ea diversa fuisse existimo, ab iis, quæ apud Surium à Metaphraste exornata inveniuntur, quæque Tillemontio tomo 5 pag. 563 aliisque hodiernis criticis nequaquam probantur. Nos de his loco suo. Secundam annuntiationem sic profert Beda: *Natale Mariæ Magdalenæ*; ut vix quidquam in re discrepent & hic & Romanum parvum & Rabanus & Ado &c. Ceterum inter Festivitates Apostolorum, elogii vice, notat Viennensis expulsionem ab ea septem dæmoniorum, & primam Christi Domini apparitionem, ipsi factam post resurrectionem, quæ omnia ex Molano in Auctariis recitabuntur. Ex re nata fluit observatio, nimirum Martyrologia nostra ubique *Mariam Magdalenam* distinctissime exprimere, nusquam vero *Mariam Bethaniæ* multo minus *peccatricem feminam* apud Euangelistas *anonymam*. Neque enim *septem ejecta dæmonia* pro peccatis accipi oportere, satis probatum hactenus reperi. Vulgo notum est *Mariam* & *Martham sorores Lazari* in antiquis Martyrologiis referri XIX Januarii, ut in Auctariis nostris ibi notavimus. Juverit hîc apponere P. Grothusii nostri sententiam ad vetustum Kalendarium Paderbornense Ms. ipsa illa die XIX Januarii. *Vere*, inquit, *Maria, soror Marthæ, prorsus alia est à Maria illa Magdalene, quæ celebratur* XI *Kal. Augusti, quoniam ex historia Euangelica omnino oportet cum multis SS. PP. asserere, tres fuisse personas diversas, omnes tamen Sanctas & Christo ministrantes, quæ nomine Mariæ Magdalenæ vulgo indicantur. 1 fuit ex castro Magdalo, prope Capharnaum, de qua septem dæmonia Dominus ejecit. 2 fuit Nimitis peccatrix, misericordiam consecuta, 3 de Bethania soror Lazari.* Hanc doctissimi viri opinionem, multorum eruditorum, qui agitatissimam quæstionem ventilarunt, calculo hodie confirmatam invenio. Ne quid tamen præmature hîc definiam, totius controversiæ decisionem ad Acta remitto. Vide interim de ea breviter differentem Tillemontium tomo 2 à pag. 28. Audi modo Wandelbertum:

Undecimam Christo felix miserante Maria
Ornat, septeno carnit quæ dæmone, quamque
Magdala progenitam signat cognomine origo.

Syntychem etiam satis breviter perstrinxit Ado, sic ut omnia prope ejus verba Noster in tabulam suam transtulerit. Est apud Paulum ejus commendatio ad Philipp. 4 v. 2. De ejus obitu & sepultura alibi videbitur. Quid autem sibi hîc velit disparatarum personarum conjunctio, divinare non lubet, ita scripsisse Usuardum & certum & palam est. *Meneleus* in præcitatis Martyrologis non invenitur; de *Wandregisilo* dubium faciunt Hieronymiana apographa: certe haudquaquam ambigimus, quin vere ambo Usuardini sint, tametsi Castellanus, erasionem aliquam in codice Pratensi se observasse moneat, cui hæ duæ ultimæ annuntiationes inscriptæ videantur. Sed *quod mirandum*, inquit, *sola hæc verba*: IN PAGO ROTOMAGENSI, *ab aliena manu sunt, ceteris omnibus eodem charactere evidentissime figuratis, quo totum Pratense autographum scriptum est*. Fueritne in præfato codice facta tam longa expunctio, nec ne, certo statuere integrum non est; mihi consensus codicum ferme omnium abunde probat, utrumque Sanctum vere ab Usuardo fuisse consignatum. At expunctio & corruptela manifeste apparet, in verbis illis: *In pago Rotomagensi*, utpote, quæ in nullis codicibus, reperiuntur præterquam in Pratensi & ei consimilibus, Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinct.; cæteris omnibus constanter cum textu legentibus: *Fontinella monasterio*, quo modo etiam procul dubio in prædicto Pratensi codice prius habebatur; quem tamen idcirco à puris hodie non excludimus. Non ausim asserere, Wandregisilum ex auctoribus Hieronymianis mutuatum; at nota satis fuit & ipsius & Menelei itidem abbatis sanctitas, ut iis sacros Fastos locupletaret Usuardus, quod eum fecisse indubitatum putamus, quidquid Molanus hîc rursum justo scrupulosior, alterum prætermiserit. Utriusque abbatis vitæ inter Benedictinas à Mabilione editæ sunt; Wandregisili sec. 2 à pag. 524, Menelei, seculi tertii parte 1 à pag. 404. De Wandregisilo versiculum composuit Wandelbertus, cui forte is jungendus est, qui die præcedenti, tertio loco habetur. En hodiernum:

Vandregisle tibi hæc monachorum vota recurrunt.

Platonis.

Mariæ Magdalen.

Syntyches.

Wandreg.

Menelei.

AUCTA-

AUCTARIA.

Translat. Theodosiæ.

HERINIEN. Cetera puriſſimus, in fine adjicit: *Ipſo die, tranſlatio ſanctæ Theodoſiæ virginis.* Propriam aliquam loci feſtivitatem exiſtimo.

PULSANEN. Incipit: *Natalis beatiſſimæ Mariæ Magdalenæ.* In Platone purus eſt, in Syntyche, modice interpolatus. Omiſit Wandregiſilum: in Meneleo iterum purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Deficiunt in ultima annuntiatione, cetera puri.

MOLAN. Deeſt Wandregiſili.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Incipiunt: *Natale beatæ Mariæ Magdalenæ. De qua, ut Euangelium refert, ſeptem dæmonia Dominus ejecit.* Sequitur de Platone, Syntyche & Wandregiſilo, ſatis pure. Deeſt in fine annuntiatio Menelei.

De Maria Magdalena.

ALBERGEN. & DANIC. Sic ordiuntur: *Natale beatæ Mariæ Magdalenæ. Hæc eſt illa peccatrix beatiſſima, quæ profluentibus mundata lacrymis, lavit pedes Domini diſcumbentis. Hæc eſt illa mulier Euangelica, quæ profuſa dulcedine pietatis, unguento pretioſiſſimo caput unxit Dominicum tempore paſſionis. Hæc eſt illa Apoſtolorum Apoſtola, quæ prior ceteris videre, & nuntiare meruit gloriam reſurgentis.* In reliquis, de Platone &c. cum prioribus conveniunt.

CENTULEN. *Natale beatiſſimæ Mariæ Magdalenæ. De qua, ut Euangelium refert, ſeptem dæmonia ejecit Dominus. Et Santhule* [Syntyches] *beatæ, quæ Philippis dormit ſepulta, qua* [quam] *beatus Apoſtolus ſuo ſermone commendat. Ancira Galaciæ, ſancti Platonis martyris. Monaſterio Fontanella, depoſitio ſancti Wandregiſili abbatis, incliti confeſſoris. In territorio Arvernico, ſancti Menelei abbatis.*

Textus mutatus.

BRUXELLEN. Incipit iiſdem verbis, quibus ſupra ALBERGEN & DANIC. Tum de Syntyche & Platone ſatis pure. Demum: *Monaſterio Fontenella, depoſitio ſancti Wandregiſili abbatis & confeſſoris. Qui fuit filius Walchiſi, fratris Anſegiſi ducis, & beati Arnulphi ex filio nepos. Hic fuit primus fundator monaſterii Fontanellenſis, ubi & ipſe carnis onere depoſito, migravit ad Chriſtum. Sed poſtea corpus ejus in Blandinio tranſlatum eſt.* Et ibi in Romano annuntiatur.

De Wandr.

Longa hiſt. De Maria Magdalena.

HAGENOYEN. Incipit: *Apud Aquenſem Provinciæ civitatem, depoſitio ſanctæ Mariæ Magdalenæ, quæ nobilis erat genere, ſed tota laſciviæ data. Hæc Chriſtum dilexit & pedes ejus lacrymis compunctionis lavit & unguento perunxit: Chriſto & ſuis omnes divitias ſuas dedit: verba ejus ad pedes illius ſedens audire ſolebat. Cujus amore Chriſtus Lazarum fratrem ejus ſuſcitavit. In convivio caput Domini perunxit, pro quo Judas murmuravit & Chriſtus lætabatur: juxta crucem ſtetit: Dominum etiam ſepelire juvit, cujus corpus mortuum ungere voluit. Prima illum poſt reſurrectionem vidit, & Apoſtolorum Apoſtola à Domino tunc eſt facta, quando Diſcipulis gloriam Domini nunciavit. Hanc angeli conſolabantur ad ſepulcrum, ſed illa conſolari non potuit: Chriſto in ſpecie hortulani loquitur & illum non agnoſcit. Hæc poſt aſcenſionem Domini in exilium à Judæis miſſa cum aliis Chriſtianis eſt, qui navi ſine remis impoſiti ſunt, & Marſiliam Deo dante appropinquaverunt, ubi per mira Mariæ Magdalenæ & aliorum ſuorum ſodalium, tota illa gens converſa eſt ad Dominum, per miraculum factum in mari, de puero principis conſervato, & uxore ejus defuncta. Deinde pro deſiderio Chriſti & tædio hominum; ut dicit Joſephus, triginta annis in heremo vixit, hominibus incognita, nec cibum nec potum humanum ſumens. Semper horis canonicis angeli eam in aëra vehebant, ubi cæleſtes cantus auribus cordis audiebat, & ſic eam ad ſpeluncam ſuam ſatiatam iterum reducebant. In fine vitæ ſuæ per beatum Maximinum epiſcopum eſt communicata & tunc coram altari ſe proſtravit, & omnibus orantibus obiit, & odor corporis ejus multis poſtea diebus ibi ſentiebatur, & corpus ejus ſine anima ſteit uſque dum à beato Maximino epiſcopo ei ſepulcrum præparabatur, & ibi fiunt miracula multa per merita illius. Sepulta eſt Magdalena in Aquenſi civitate, ſed poſtea tranſlata eſt ad Vecellianum.* Hæc & hujuſmodi alia magis pie quam probabiliter excogitata, materiam ſuggerent, quam in Actis eruderemus. Sequitur de Syntyche, Platone, Meneleo & Wandregiſilo ſatis pure.

AQUICINCT. Pro, *eodem die*, habet, *Vizeliaco.* Poſt *ſcribit*, additur, *ad Philippenſes. In pago Rothomagenſi, depoſitio ſancti Wandregiſili abbatis & confeſſoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Mariæ Magdalenæ. Wandregiſili, primo militis, poſtea monachi & abbatis. Platonis martyris, cujus geſta habentur.* In margine autem adſcribitur: *Dedicatio eccleſiæ Trajecti, quæ facta fuit præſente imperatore Romanorum & XII epiſcopis.* Dedicat. eccl. Trajectenſis

CAMBERIEN. *Philippis civitate, beatæ Sinticen diſcipulæ Pauli.*

In VATICAN. 5949. Deeſt Wandregiſili & Menelei. Adjicitur: *Natale S. Jeronimi epiſcopi Ticinenſis, in S. Sophia.* Hieron. ep.

EDITIO LUBECO-COL. De Maria Magdalena fere convenit cum ALBERG. & DANIC. In Platone ſatis pura. Tum: *Philippis, dormitio beatæ Simicen, quæ Philippis dormit ſepultæ, de qua Paulus Apoſtolus ſcribit Philippenſibus: Euchodiam* [Euodiam] *rogo & Sinticen deprecor, idipſum ſapere in Domino.* Reliqua ſatis pure. De Syntyche.

BELIN. Sic in principio: *Natale ſanctæ Mariæ Magdalenæ, de qua Dominus ſeptem dæmonia ejecit, & quæ ipſum Salvatorem primum videre meruit à mortuis reſurgentem.* Deeſt Wandregiſili, cetera ſatis bene. De Magdal.

GREVEN. *Item ſanctorum Cirilli, Andreæ, Thebelli, Aurili, Apollonis. Papiæ, ſancti Hieronymi epiſcopi. Lewinæ virginis & martyris.* Cyrilli &c. Hieron. ep. Lewinæ.

MOLAN. Litteris Italicis verba Adonis de Magdalena textui interſerit: *De qua, ut Euangelium refert, ſeptem dæmonia ejecit Dominus: quæ etiam inter alia dona inſignia, Chriſtum à mortuis reſurgentem prima videre meruit.* Tum in fine: *In Blandinio ſanctiſſimi patris noſtri Wandregiſili, primi fundatoris cœnobii Fontanellenſis, cujus geſta habentur. Papiæ, ſancti Hieronymi epiſcopi. Paſſio ſanctæ Leuuinæ.* Inde minoribus typis: *Cujus veneranda oſſa cum oſſibus S. Oſualdi regis Anglorum & S. Idubergæ, exaltata fuerunt in civitate Bergenſi, ſed per ultimam Francorum in Flandriam irruptionem, in devaſtatione Bergenſium ſunt deperditæ. Sanctorum epiſcoporum* De Magdal. De Wandreg. Hieron. ep. Lewinæ cum elogio.

Eulogii &c. *Eulogii, Protogenis cum aliis de quibus in Trip. lib. 7. Apollo, de quo Act. 18 habetur & 1. Cor. 1. & 16.* Hactenus editio prima. In posterioribus eadem habet de Maria Magdalena. Item in fine de Wandregisilo. Tum de Hieronymo Papiensi. Denique hoc, tamquam hisce editionibus proprium, apponitur: *Die vigesima secunda, reportatio lipsani sancti hieromartyris Phocæ.* *Reportat. Phocæ.*

X *Kal.* *Die* 23.

Apollinar. NAtalis beati Apollinaris episcopi, qui ab Apostolo Petro Romæ ordinatus & Ravennam missus, postea pro fide Christi diversas & multiplices cædes perpessus est. Tandem autem sub Vespasiano cæsare, inter ipsa vicissim succedentia sibi tormenta, gloriosum martyrium consummavit.

Sumitur textus ex *Praten. Tornacen. Antverp-majore, Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Iterum peculiare aliquid habent Greven. & Molan. nam ubi ceteri omnes codices simpliciter incipiunt: *Natalis beati* &c. præfigunt ipsi: *Apud Ravennam.* Antverp-major & Munerat. codices plerumque non satis tersi, pro *Apollinaris*, scribunt, *Appolinaris.* Lego *cædes*, licet pauci codices diphthongis utantur, sic *Romæ, cæsare* &c. quod confusionis vitandæ gratia faciendum fuisse, non semel superius monui.

OBSERVATIO. Inclytissimum martyrem, Ravennatium episcopum primum, *Apollinarem* hac die celebrant Allatii & Frontonis Kalendaria, celebrant Martyrologi præter Nostrum ceteri omnes, Hieronymus, Beda, Romanum parvum, Rabanus, Ado, *Apollinar.* Notkerus, Wandelbertus. In Hieronymiano Lucensi *Apollenaris* vocatur, in vetustissimo Epternacensi *Appollinaris*, sed in hoc, die præcedenti relatus est. Beda insigne ei adornavit elogium à Rabano transcriptum, à Notkero nonnihil mutilatum. In Romano parvo annuntiatur his verbis: *Ravennæ, Apollinaris episcopi & martyris.* Viennensis, more hactenus inusitato, duplici ipsum encomio prosecutus est. Inter Festivitates Apostolorum illud collocavit, quod ex Beda accepisse dicendus est, nisi aut Adoniana in Bedam translata dixeris, aut miraculum fingas, in tanta utriusque consonantia. At in Martyrologio suo prolixam Actorum seriem præfatus Ado expandit, quæ totam ferme Apostolici viri vitam complectitur. Ex his Usuardus paucula delibavit, quibus in laterculo solita phrasi martyris laudes abunde prædicat. Et ea quidem omnia idem fere sonant, omnia promanant ex eodem fonte, videlicet ex ipsis illis Actis, quæ apud Surium edita, vetustatem suam, vel ex his Martyrologis manifeste ostendunt. Neque est qui antiquitatem in dubium revocet: sincera esse, aut ex fidis monumentis desumpta, fateri nolunt recentiores, & ea propter maluit [Tillemontius tomo 2 à pag. 102 ex Chrysologo, Gregorio, aliisque ea colligere, quæ fideliora censuit. Nostrum erit & de Actis & de reliquiis & de miraculis omnia suo loco expendere, digerere & illustrare. Porro unicus Wandelberti versiculus ita Apollinarem prædicat:

Hinc decimam præclarus Apollinaris honorat.

AUCTARIA.

HErinien. Proprium rursus aliquid ex Remensi provincia textui purissimo subnectit, in hunc modum: *Eodem die, translatio sancti Nichasi cum sociis suis.* In Strozzian. de *Eutropia* fit mentio. *Translat. Nicasii.*

Rosweyd. Cetera etiam valde purus, in fine subdit: *Eodem die, sancti Liborii Carnotensis episcopi & confessoris.* Voluit scribere, *Cenomanensis.* Exstat apud Surium historia vitæ & translationis, de quibus vide Bollandi opusculum. *Liborii.*

Multi codices hodie adjiciunt etiam post textum purum: *Romæ, natale sanctæ Primitivæ*; vel simpliciter: *Romæ, sanctæ Primitivæ.* Tales sunt, Antverp. Max-Lubec. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Ughellian. Bigotian. signatus P. 5. & Codex D. du Cheval. sub nota B. & plures infra citandi. *Primitivæ.*

Albergen. & Danic. Sic addunt: *Romæ, natale sanctæ Primitivæ virginis. Apud Cenomanicam civitatem, sancti Liborii episcopi & confessoris. Hic quinquagesimo Ordinationis suæ anno ad patrem & ad patriam transivit ex hoc mundo.* *Primitivæ. Liborii.*

Centulen. *Apud Ravennam, sancti Appollinaris martyris & episcopi, qui in discipulatu beati Petri Apostoli diu multumque edoctus, & ab eo ordinatus episcopus, eidem civitati vel provinciæ pastor fuit delegatus, passus vero est sub Vespasiano cæsare, Demostene Patricio.* *De Apol.*

Bruxellen. In textu satis purus, adjicit etiam: *Romæ, natale sanctæ Primitivæ. Apud Cenomanicam civitatem, sancti Liberii* [Liborii] *episcopi & confessoris. Qui quinquagesimo ordinationis suæ anno, ex hoc mundo feliciter ad patriam transivit æternam.* Vide dicta in Rosweyd. *Primitivæ. Liborii.*

Hage-

HAGENOYEN. *Apud Ravennam, passio sancti Apollinaris episcopi & martyris. Qui fuit discipulus beati Petri Apostoli, à quo ipse episcopus est ordinatus, & Ravennam missus est ad prædicandum, quem pagani super prunas pedibus nudis stare fecerunt, post exuitur & plagatur, & super plagas ejus aqua bulliens funditur. Tandem sub Vespasiano imperatore, inter ipsa sibi succedentia supplicia, percussus fustibus donec mortuus videretur, diebus septem supervixit & cursum martyrii sui complevit. In Galliis, civitate Massilia, natale sancti Victoris, qui cum esset miles & nec militare, nec idolis sacrificare vellet, primo in carcerem est trusus, ibique ab angelis est visitatus; deinde variis excruciatus est pœnis: novissime constrictus est in mola pistoria [&] sub Asterio præside martyrium consummavit. Passi sunt etiam cum eo tres milites, scilicet Alexander, Felicianus & Longinus. Trecas, sanctæ Julianæ virginis.* Hæc ex XXI hujus in hunc locum translata sunt. Sequitur: *Apud Cenomanicam civitatem, depositio sancti Lyborii episcopi & confessoris. Hic quinquagesimo anno sacerdotii sui in episcopatu, ad patrem & ad patriam transit feliciter de hoc mundo. Hic à Ludovico imperatore translatus est in Padeburne, & ibi per totam diœcesim est patronus. Hic medetur calculo & passionibus arenosis. Romæ, sanctæ Primitivæ.*

De Apollin. De Victore. Julianæ. De Liborio. Primitivæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Appollinaris episcopi & martyris. Hic à beato Petro Ravennam missus, gloriosum martyrium consummavit. Translatio trium Regum à Mediolano Coloniam. Brigittæ viduæ sanctimonialis, à qua habent ortum illius Ordinis observatores, quæ* [qui] *modernis temporibus in diœcesi Trajectensi oriri cœperunt.* Vide ejus vitam apud Surium. Notatur in margine: *Hæc die singulis annis fit processio solennis cum V. Sacramento & sanctorum reliquiis per circuitum civitatis Trajectensis.*

Transl. Reg. Colon. Birgittæ.

VATICAN. signatus num. 5949. *Romæ, sanctorum Vincentii & Primitivæ.*

Vincentii & Primitivæ.

STROZZIAN. *Eodem die, sancti Raspi martyris.*

Raspi.

REMENS. SS. Timothei & Apollin. Proprium habent: *Remis, translatio corporum, sanctorum Nicasi episcopi & martyris & sanctæ Eutropiæ sororis ejus.*

Transl. Nic. & Eutropiæ

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Coloniam Agrippinam, translatio corporum trium Magorum, qui in Euangelio leguntur, nato in Bethleem Salvatori obtulisse munera, aurum, thus & myrrham. Quorum pignora veneranda Præsul Colonienſium Reynoldus ab imperatore Frederico postulata, de Mediolano aa Coloniam anno Domini* MCLXIV *cum gaudio & exultatione omnium transtulit & in ecclesiam suam Cathedralem honorifice collocavit: in qua, operante gratia divina, crebra miracula eorum meritis coruscant. Item Colonia Agrippina, translatio sancti Felicis & Naboris militum & martyrum, qui etiam per prædictum Colonienſium archiepiscopum Reynoldum eodem tempore de civitate Mediolanensi facta est. Item natale beati Appollinaris episcopi & martyris. Hic ab Antiochia secutus Apostolum Petrum ad urbem Romanam & ab eodem in urbe episcopus ordinatus & Ravennam missus est* [&] *ibi rexit ecclesiam annis* XXVIII *mense* I *diebus* IV. *Qui etiam in partibus Corinthiorum & in Nicea, & in ripa Danubii & in partibus Thraciæ prædicavit. In quibus locis exilio relegatus est, & ubicumque pervenit, innumeras virtutes fecit. Postea pro fide Christi diversas & innumeras cædes perpessus est. Tandem sub Vespasiano cæsare, Demostene Patricio inter ipsa vicissim &c. Romæ, natale sanctæ Primitivæ virginis. Apud Cenomanicam urbem, sancti Liborii &c.,* ut ALBERG. & DANIC. *Eodem die, sanctæ Brigittæ viduæ, quæ in vita sua, Domino in ipsa operante, quatuordecim mortuos suscitavit.*

Transl. Felicis & Naboris. De Apollin. Primitivæ. Liborii. Birgittæ.

BELIN. Textum purum habet, sed adjicit: *Eodem die, sancti Raspi martyris.*

Raspi.

GREVEN. *Apud Coloniam Agrippinam, translatio trium regum Magorum, cum duobus aliis. Nota, corpora sanctorum Magorum, ut dicit Vincentius lib. 30, olim ab imperatore Constantinopolim translata & inde Mediolanum miraculose transvecta, cum imperator Fredericus I Mediolanum destrueret, à Reinaldo Colonienſi archiepiscopo, qui tum auxilio imperatori venerat, Coloniam translata sunt anno Domini* MCLXIV, *una cum sanctis Felice & Nabore atque in ecclesia Cathedrali, & magna omnium exultatione reposita; ubi etiam multis coruscant miraculis. Eodem die, sanctorum martyrum Ravenni presbyteri & Raspi, fratrum. Cenomannis, sancti Liborii episcopi & confessoris, multæ sanctitatis viri. Quem episcopatus sui anno quinquagesimo defunctum, beatus Martinus Turonenſis sepelivit. Romæ, Primitivæ virginis. Apud Ravennam, Teclæ virginis. Romæ, depositio sanctæ Birgittæ viduæ, nobilis de regno Sweciæ. Quæ transcursis in multa synceritate statu virginali & conjugali, divinitus admonita Jerusalem peregre adiit, indeque Romam rediens, vitæ suæ reliquum ibidem in magna sanctitate, revelationibus assiduis à Domino visitata, exegit. Ipsa etiam novum Ordinem monasticum instituit, miraculisque multis claruit.*

Transl. Col. 3 Magorum. Felicis ac Naboris. Ravenni & Raspi. Liborii. Primitivæ. Teclæ. De Birgittæ.

MOLAN. *Eadem die, Raspi martyris. Romæ, natalis sanctæ Birgittæ viduæ, quæ in vita terram Sanctam & alia diversa loca Sanctorum visitabat, & sub Papa Gregorio* XI *anno Domini* MCCCLXXIII *anno ætatis suæ* LXX, *sumptis Sacramentis, beato fine quievit. Apud Coloniam Agrippinam, translatio trium regum Magorum, qui in Euangelio leguntur, nato in Bethlehem Salvatori, aurum, thus & myrrham obtulisse. Quorum pignora, una cum corporibus sanctorum martyrum Felicis & Naboris, Reinoldus archiepiscopus Colonienſis à Friderico imperatore postulata, de Mediolano Coloniam honorifice transtulit.* In editionibus aliis, scribit: *Eodem die, sancti Raspi martyris.* De Birgitta, ut in priori. Tum: *Cenomanis, depositio sanctorum Pauacii & Liborii episcoporum & confessorum.* Translatio trium Regum, item Felicis & Naboris per Reinoldum, eisdem etiam verbis exprimitur, quibus in prima editione.

Raspi. De translat. Magor. &c. Raspi. Pauacii & Liborii.

IX *Kal.* *Die* 24.

ROmæ via Tiburtina, natalis sancti Vincentii. Apud Emeritam Hispaniæ civitatem, sancti Victoris militaris, qui cum duobus fratribus Stercatio & Antinogeno diversis examinatus suppliciis, martyrium consummavit. In Italia civitate Tyro, san-

Vincentii. *Victoris & sociorum.*

Christinæ. ctæ Christinæ virginis, quæ in Christum credens, primo sub duobus judicibus tormenta constanter perferens, novissimè per successorem eorum, abscisione linguæ & sagittarum confixione, cursum martyrii *Nicetæ & Aquilinæ.* sui complevit. Eodem die, natalis sanctarum Nicetæ & Aquilinæ, quæ beati Christofori martyris prædicatione ad Christum conversæ, martyrii palmam capitis abscisione sumpserunt. Civitate Amiterni-
Milit. 83. na, militum octoginta trium.

Ita *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *via Tiburtina*, alibi dictum est. *Vincencii* scribit Greven. Et Munerat. *militis*, pro *militaris*. Rursus in Greven. *Antiogeno*, pro *Antinogeno*. Praten. habet *diversis exanimatus suppliciis*, ad rem satis appositè, ut alibi præferendum putavimus. Fortius loquuntur Greven. & Molan. per, *diversis exterminatus suppliciis*. At ceteri hîc cum Adone legunt; *diversis examinatus* &c. Male Herinien. *Tiro*; item *Cristinæ* cum Munerat. & Greven.; rectius alii cum textu *Christinæ*. Omnes habent, *tormenta constanter perferens*: nescio unde in Herinien. irrepserit, *tormenta multipliciter exacta*. Item *confossione*, pro *confixione*, ubi in Greveno est, *infixione*. *Niceæ* pro *Nicetæ* scribunt Herinien. & Munerat. ut habet Florus die sequenti. Forte Pratensis post Adonem, bene posuit *Aquilæ*, in quo codex unus aut alter ei concinit, sed cedendum fuit reliquorum torrenti. Lego *Christofori*, cum maximo codicum numero, quamvis melius habeant *Christophori* Herinien. & Molanus. *Amiterina* pro *Amiternina*, vitium est in Munerat.

OBSERVATIO. Totius hujus textus, valde dubii & implexi, veram & unicam scaturiginem attigeris, si Adonem cum Nostro conferas, licet non idem in utroque ordo servetur. Qui in Romano parvo primus, *Romæ via Tiburtina, Vincentii*, idem & *Vincentii.* in Usuardo est, sed in Adone, secundo loco ponitur, ubi hic interjicit, *miliario* XIX, quod à Nostro neglectum vides. Forte quod milliaria illa, ultra urbem Tiburtinam extendi intelligeret. Sic tamen die præcedenti in Hieronymianis ferme legitur; nisi quis Epternacensem codicem præferat, in quo simpliciter: *Romæ, Vincentii*. Unicum martyris hujus nostri monumentum superesse vides, quod nempe, teste Baronio, Tibure exstet *ecclesia S. Vincentii*, verosimiliter de hujus nomine sic appellata. Rursus in Roma-
Victor. &c. no parvo sequitur: *Apud Emeritam Hispaniæ, Victoris militaris*, qui in Adone locum tertium obtinet. Ceterum quæcumque Usuardus Romano parvo superaddidit, ea verbatim ex Viennensi descripta sunt. Utrum ea Viennensis ex documentis satis certis acceperit, merito dubitare cogit Castellani notula, quâ, fortasse ex Hieronymianis, hic indicari putat decem Athenogenis discipulos, qui cum ipso interempti sint XVII Julii, quo die magistri Acta à Surio referuntur; de quibus nos aut illo, aut hoc die fusius alibi differemus. De *Christina* prudentissime scripsit Beda: *Natale sanctæ Christinæ virginis*. Quibus Rabanus præfixit, *Tyro civitate*, cum elogio à se concinnato. Verum Bedæ circumspectione usus est auctor jam bis laudati Romani parvi, ita legens: *Circa lacum Vulsinum in Italia, Christinæ virginis*. Atque ab hac illustri virgine, hodie orditur Ado: *Christina.* *Eodem die, apud Italiam in Tyro, circa lacum* &c. Pluribus deinde prosequens supplicia varia, ab ea incredibili robore tolerata; ex quibus satis habuit Usuardus paucula ea decerpere, in textu nostro satis eleganter repræsentata. Quæ porro *Tyrus* illa Tusciæ (cui fere similem habuimus superius IX Julii) & ubi sita umquam fuerit, quærunt Baronius & Florentinius contra Cluverium, ubi & multa alia commiscentur, quæ hoc loci decidenda non sunt, opportunius alibi cum ipsis Christinæ Actis discutienda. Eam Wandelbertus, cum sequentibus duabus virginibus uno versiculo complectitur:

Mox nonam Christina, Aquila & Niceta sacrarunt.

Quarto itaque loco ponuntur & in Adone & in Nostro, totidem utrobique verbis, *Nicetæ &* geminæ jam dictæ virgines *Niceta* & *Aquilina*; ita nos hîc utramque vocamus, ex *Aquilinæ.* præcipuorum Usuardinorum codicum auctoritate, licet fortasse posterior ex Adonis sensu melius *Aquila* nominaretur. Clar. Castellanus in Martyrologio suo universali, ambas ante Wandelbertum incognitas fuisse asserit; recte, nisi antiquior censeatur Florus à nostris editus, qui XXV Julii earum & Christophori elogium connectit: an satis vere, alterius loci erit disquirere. Postrema demum annuntiatio vere etiam & integre Adoniana est, ut proinde de totius nostri laterculi origine & simplicitate vel per umbram ambigi à quoquam nequeat. Hæc igitur pro præsenti instituto ad normam suam plene & plane exacta sunt, quamvis ultro fatear ex codicibus Hieronymianis scabritiem

britiem non modicam supereſſe, tum circà *Amiterninos*, tum circa *Emeritenſes*, cui lævigandæ dolabra adhuc alia opus erit præter eam, quam in illis conciliandis adhibuit Florentinius, uti & de *Chriſtina* nuperrime diximus. Addi poterunt *Victorinus*, Notkeri, & *Victorinus* atque *Severinus*, fratres qui à Rabano recoluntur. Vide interim citatas Caſtellani Notulas ad Martyrologium univerſale, ubi *octoginta tres milites* in *octoginta tria milia* commutantur, ſervato ſolo *Victorini* nomine, qui ad eam diſtantiam *via Salaria* coronam martyrii conſecutus ſit, pro qua lectione ſtare videntur Hieronymiana apographa recte inter ſe compoſita. Sed de rebus ambiguis, hîc pluſquam ſatis. *Milit.* 83.

AUCTARIA.

Chriſtinæ. TORNACEN. Incipit: *Natale ſanctæ Chriſtinæ virginis.* An Chriſtinam Hasbanienſem, vulgo, *mirabilem* intelligat, eo, quo hoc Martyrologium ſcriptum eſt ſeculo defunctam, neſcio; certe in textus proſecutione iterum ſcribit: *In Italia civitate Tiro, ſanctæ Chriſtinæ virginis*, reſecto elogio. Cetera purus eſt.

ANTVERPIEN. MAJ. Expuncto Vincentio, textum confundit hoc modo: *Romæ, via Tiburtina, natale ſancti Victorini militaris, qui cum duobus fratribus* &c. Reliqua quæ ſequuntur, ſatis pura ſunt, niſi quod in fine ſic habeat: *Amiterna, militum octoginta.*

ROSWEYD. Toto textu purus, in fine apponit: *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.* *Vig. S. Jac.*

PULSANEN. Caret duabus annuntiationibus, nempe ſecunda & ultima.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Deficiunt ſolum in annuntiatione prima.

ANTVERP MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Integrum textum referunt, mutato dumtaxat Chriſtinæ loco, quam cum Adone primam collocant. Sed initio præfigunt: *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.* *De eadem.*

ALBERG. & DANIC. Quatuor prioribus conformes, omittunt etiam *Vincentii.*

BRUXELLEN. Et hic riſſime deficiens, deficit tamen hac die in eodem Vincentio.

HAGENOYEN. Incipit: *Vigilia ſancti Jacobi.* In Vincentio dein & Emeritenſibus purus eſt. Sequitur: *In Italia civitate Tyro, paſſio ſanctæ Chriſtinæ virginis & martyris. Quæ cum eſſet nobilis & annorum quindecim, pater ejus interea clauſit eam cum duodecim puellis, & conjunxit eis Deos aureos, ut adoraret ea* [eos] *quos ipſa divinitus inſpirata contempſit. Ob hoc pater ejus iratus percuſſit eam nudam virgis, & nudati ſunt duodecim viri ſuper eam. Poſt fecit illam in rota ligari, & ſic præſentavit eam judici, qui clauſit illam in cane æneo, & ignem apposuit cum pice, reſina & oleo, & nil ei nocuit. Poſt hæc præciduntur ei mammillæ, & lac pro ſanguine egreſſum eſt. Tunc ipſa cum mammilla ſua faciem judicis maculavit & ejecit oculum ejus. Et tunc ſub tertio judice lingua ſibi præciditur & ad ultimum tribus ſagittarum ictis occiditur.* In reliquis ſatis purus eſt. *De Chriſtin.*

CENTULEN. *Apud Emeritam Hiſpaniæ civitatem, ſancti Victoris martyris. In Italia civitate Tiro, paſſio ſanctæ Chriſtinæ virginis. Eodem die, ſanctorum Niceæ & Aquilinæ, quæ in paſſione ſancti Chriſtofori commemorantur.* Vide Obſervationem. *Textus mutilus.*

AQUICINCT. Pro *Stercatio* & *Antinogeno*, legit, *Sunteatio* & *Antiogeno.*

VICTORIN. In fine: *Et ſancti Victorini martyres.* Alii codices eodem modo annuntiant. *Victorini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Criſtinæ virginis & martyris. Vigilia. Romæ, Vincentii martyris. Niceæ & Aquilinæ martyrum. Judoci confeſſoris. Item militum* LXXXIII *martyrum.* *Judoci.*

REG. SUEC. ſignatus num. 130. *Militum* XCIII. *Et ſancti Victorini martyris.* *Militum* 93. *Victorini.*

VATICAN. ſub nota num. 5945. Etiam in fine: *Et ſancti Victorini martyris.* *Victorini.*

ALTEMPS. *In territorio Conventienſi Stanes monaſterio, ſancti Wlfadi martyris, qui pro fide Chriſti à rege Wlfero patre ſuo, gladio interemptus coronam meruit accipere ſempiternam, ſignis ſe ſignans vivere manifeſtus.* *Wlfadi.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Natalis ſanctæ Segolenæ Deo ſacratæ.* Caſtellanus ſcribit *Siggolenæ.* *Segolenæ.*

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli. In Italia civitate Cyro, quæ eſt circa lacum Vulſinum, ſanctæ Chriſtinæ virginis. Quæ in Chriſtum* &c. ubi poſt *complevit*, adjicitur; *anno ætatis ſuæ undecimo.* In Victore, pura eſt. De Vincentio addit, *miliario* XIX. In Amiternenſibus pura, de duabus virginibus Niceta & Aquilina, inſerit: *Quæ in Licia, civitate Samon beati Chriſtofori* &c. In fine: *Cenomanis, depoſitio ſanctorum Panacii, Turribii & Gundaniſoli epiſcoporum & confeſſorum.* *Vig. S. Jac.* *De Chriſtin.* *Panacii & alior. epp.*

BELIN. Incipit: *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.* Reliquus textus utcumque purus eſt, ſed Emeritenſes ad ultimum locum rejecit. *Vig. S. Jac.*

GREVEN. *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli. Cenomannis, depoſitio ſanctorum Panacii, Turribii & Gundaniſoli epiſcoporum præfatæ urbis & confeſſorum. Segelenæ viduæ.* *Vig. S. Jac.* *Panacii &c.* *Segolenæ.*

MOLAN. *Paſſio ſanctæ Lewinnæ, quæ multis decorata virtutibus floruit ſub rege Anglorum Euberto nuncupato; quæ poſtmodum ſub ejuſdem regis tempore, martyrio vitam finiuit; archipræſule vivente nomine Theodoro. Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.* Dein minoribus typis: *Quæ pleriſque locis in obſervatione jejunii celebratur. In territorio Hasbano, ſanctæ memoriæ Criſtinæ virginis: cujus vitam ſcripſit Thomas Cantipratenſis.* Editiones poſteriores incipiunt litteris Italicis à, *Vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli.* In fine: *Bergis, ex Anglia, paſſio ſanctæ Lewinnæ, quæ multis decorata virtutibus floruit ſub rege Anglorum* &c. *Die vigeſima quarta, ſanctæ hoſtomartyris Chriſt; Paraſceves.* Hæc in Latinis codd. nota non eſt. *De Lewina.* *Vig. S. Jac.* *Chriſtinæ mirabilis.* *Paraſceve.*

VIII *Kal.* *Die* 25.

NAtalis beati Jacobi Apoſtoli, fratris Joannis Euangeliſtæ, qui ab Herode rege decollatus eſt. Hujus ſacratiſſima oſſa ab Hieroſolimis ad Hiſpanias tranſlata, & in ultimis earum finibus *Jacobi.*

Christof. bus condita, celeberrima illarum gentium veneratione excoluntur. In Licia civitate Samon, sancti Christofori, qui virgis ferreis attritus, & à flammis æstuantis incendii, Christi virtute salvatus, ad ultimum sagittarum ictibus confossus, martyrium capitis obtruncatione com-
Cucuphat. plevit. Civitate Barcinona, natalis beati Cucufatis martyris, qui pro nomine Domini atrocissima tormentorum genera sub tribus expertus
Translat. Germani. judicibus, novissime gladio victor migravit. Civitate Parisius, translatio sancti Germani episcopi & confessoris.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec. & Greven.*

VARIA LECTIO. De *Hierosolimus*, *Jherosolimus*, *Hierusolimis*, *Jerosolimis* &c. dictum & satis. Item de *Licia* & *Christoforo*. Hic potissimum notandum, quod in codice Herinienſi secunda annuntiatio ponatur primo loco. Antverp. & Max-Lubec. pro *sacratissima ossa* substituunt, *sacra ossa*. Legendum esset *Samo*, ut bene habet Greven. Sed ceteri omnes scribunt *Samon*, non *Samson*, ut Antverp-major. Pratensis legit, *& è flammis æstuantis* &c. pejus Herinien. & Antverp-maj. *& flammis*. Posuimus cum Adone & codicibus reliquis, *& à flammis* Antverp. solus & male scripsit *Barcilonona*: item & ipse & Max-Lubec. & filii *Cucufati*, Antverp-maj. *Cucuphati*: nos cum majori & potiori numero *Cucufatis*.

OBSERVATIO. *Jacobi Zebedæi*, primi inter Apostolos martyris memoriam Sacramentarium Gregorii, & iis verbis recolit Romanum parvum, à quibus parum
Iacobi. differt Bedæ phrasis: *Natale sancti Jacobi Apostoli Zebedæi:* nec dubitat Florentinius, quin eidem ipsi Zebedæo tribuenda sint, quæ hac die de Jacobo in Hieronymianis referuntur. Adonis elogium inter Festivitates Apostolorum & breve & nitidum est, à quo vix quidquam Notker detraxit, omnia ferme ad verbum describens. Quæ autem Notkerus iis adjunxit, magni momenti non sunt. Alia Florus de Apostolo commemorat, tamquam ex Clemente Alexandrino accepta, sed proprio loco examinanda; cum pluribus aliis ad Jacobi vitam, peregrinationes, martyrium, translationem, inventionem & innumera miracula spectantibus, quæ certe operosam disquisitionem exigunt, à Tillemontio eruderari cœptam tomo 1 a pag. 324, & in notis à pag. 594, ubi, solitâ diligentiâ, auctores adducit, ex quibus controversiæ plures copiosius suo loco explicari & enodari poterunt. Pergit Romanum parvum: *Civitate Samo, Christophori martyris.* Agitur & ejus memoria in Flori ad Bedam (hic eum signavit XXVIII Aprilis) additionibus, longiusculum elogium complexis. Verum ad nos propius spectat Ado, qui tam eleganter rem omnem paucis expressit, ut nihil invenerit Usuardus quod ex eo demi
Christoph. posset. Neque hîc dubium est, quin eumdem *Christophorum* etiam recolant Hieronymiana apographa, quidquid & nomen & positio nonnihil deformata appareant. De giganteis ejus statuis, aliisque eo spectantibus, videsis Florentinium & notam Papebrochii ad Ephemerides Græco-Moscas ante tomum 1 Maii pag. 2XVI col. 1, ex qua prævie intelliges, quid de vulgatis Christophori Actis censendum sit.

In Barcinona civitate, sancti Cucuphatis martyris, scribit Florus, quem ab Adone num-
Cucuphatis. quam visum, mihi persuasissimum habeo. Sic ut certum videatur, non Martyrologum aliquem antiquiorem hoc die, sed Acta ipsa qualiacumque Viennensi præluxisse; quorum insignem producit epitomen, à Notkero ferme transumptam, sed ab Usuardo ita contractam, ut in textu legere est. Videantur Hieronymiana non XV Februarii, ut notat Castellanus, sed XVI Februarii, quæque ibi à Florentinio observata sunt. Quæ de hoc sancto certa sunt, tradit Tillemontius tomo 5 pag. 58, quæ dubia pag. 609.
De Germ. Hactenus in textu nostro Adoniana omnia. In ipso sequitur *depositio sancti Germani episcopi*, posita, opinor, per errorem typographi, pro, *translatio*, ut recte legunt Usuardini; nam de Germani depositione, ab ipsomet Adone agi ostendimus die XXVIII Maii. In
De Clodesinde. prædicto Adone textum claudit: *Metis, natale sanctæ Clodesindis virginis*; quam cur Usuardus præterierit, non aliam causam conjicio, quam quod verosimiliter ab ejus exemplo abfuerit. Utcumque res habeat, præteritam evincunt probatissimi codices, quemadmodum primigeniam & genuinam ejus phrasim in reliquis apertissime demonstrant. Porro Wandelbertus tres primos nostros Martyres hoc modo metris suis illigavit:

Octavam Jacobus Zebedei filius ornat,
Primus Apostolicum vero pro Rege cruorem
Qui dedit: hunc Cucuphas Christophorusque sequuntur.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Plane in reliquis purus, omittit elogium Cucufatis.

PULSANEN. In Jacobo plenus, deficit in elogiis Christophori & Cucufatis. De sancti Jacobi translatione tacet.

ROSWEYD. Textui integro cum Adone subjungit: *Metis, natale sanctæ Glodesindæ virginis.*

Glodesindæ. Translat. Juliani.

MUNERAT. In textu etiam purus, adjungit: *Cenomanis, translatio sancti Juliani episcopi & confessoris.* Dies ejus natalis est XVII Januarii.

MOLAN. Ultimam annuntiationem, de sancti Germani translatione, prætermisit.

ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Textui item puro adjiciunt: *Metis, natale sanctæ Glodesindis virginis. Treveris, sancti Magnerici episcopi & confessoris.*

Glodesindis. Magnerici.

ANTVERP-MAX. Hisce superaddit: *Item ipso die, sancti Judoci heremitæ, filii regis Britanniæ.*

Judoci.

CENTULEN. *Natalis beati Jacobi Apostoli, fratris Joannis Evangelistæ, qui decollatus est ab Herode Ierosolymis, ut liber Actuum Apostolorum refert. In Licia, civitate Samon, sancti Christofori martyris, qui virgis ferreis astrictus & flammis æstuantis incendii, Christi virtute salvatus, ad ultimum sagittarum ictibus confossus, martyrium obtruncatione capitis complevit. Civitate Barcinona, sancti Cucufati martyris glorioſi. Romæ, sancti Nemesii martyris. Parisius, translatio sancti Germani episcopi & confessoris. In pago Pontivo, inventio corporis sancti Judoci confessoris.*

Nemesii. Invent. Judoci.

BRUXELLEN. In tribus primis, satis purus, quarto loco ponit: *Metis, natale sanctæ Glodesindis virginis gloriosæ, quæ sponsum fugiens, velamen de manu angeli suscipere meruit. Treveris, sancti Magnerici episcopi & confessoris, qui beatum Gaugericum clericali militiæ adscripsit.* Sequitur *translatio sancti Germani.*

Glodesindis. Magnerici.

HAGENOYEN. De Jacobo & Christophoro longos logos recitat, alibi discutiendos. In Cucufate, satis purus est. De translatione sancti Germani, nihil habet, sed ejus loco substituit: *Item, translatio sancti Judoci confessoris*; quæ supra in CENTULEN. *inventio* dicitur &c. Vide diem ejus natalem, XIII Decembris.

Translat. Judoci.

AQUICINCT. Post translationem S. Germani, recentiori manu addit: *Et sancti Judoci.*

Judoci.

AMBIANEN. *Eodem die, sancti Judoci confessoris.* Jam diximus, ipsum coli XIII Decembris.

Judoci.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Jacobi Apostoli. Christofori martyris. Cucufatis martyris. Glodesindis virginis. Translatio beati Germani episcopi Parisiensis. Felicis martyris.*

Glodesindis. Felicis.

BIGOTIAN. sign. P. 5. *Civitate Parisius, translatio sancti Marcelli episcopi & confessoris.* Vide plura de Marcello, die sequenti.

Translat. Marcelli.

DIVIONEN. S. Benigni, qui est apud Cistercium. *Ipso die beati Juliani episcopi. Hic fuit unus de LXX Christi discipulis, quem transmisit beatus Petrus Apostolus Cenomanicæ civitati ad prædicandum verbum Dei.* Vide ad MUNERAT.

De Juliano.

REGINÆ SUEC. sub nota num. 428. *Cenomanis, translatio sancti Juliani episcopi & confessoris. Belloacus, sancti Ebrulfi confessoris.* Gallicè vocatur *Evrols*; de quo in Martyrologio universali notat Castellanus, abbatem fuisse ad *S. Fusciani* prope Ambianum; sepultum Oratorii in pago Bellovacensi; indeque corpus ejus in urbem Bellovacensem ad S. Petri translatum.

Translat. Juliani. Ebrulfi.

In VATICAN. num. 5949. Deest tota ultima nostra annuntiatio de *translatione S. Germani.*

ALTEMPS. *Romæ, natalis sancti Eutychiani Papæ, qui corpora martyrum CCCLXII sepelivit, martyrio coronatus, sepultus est via Appia in cœmeterio Calixti.* Vide de eo hac die Florum, vel qui sub ejus nomine in Beda nostro editus est, & Rabanum. Colitur in Romano, VIII Decembris.

De Eutychio

FLORENTIN. *Romæ, sancti Eutychiani Papæ & martyris.* De quo jam diximus.

Eutychiani.

LUXOVIEN. *Metis, sanctæ Glotsindis virginis.*

Glotsindis.

EDITIO LUBECO-COL.: In tribus primis modice interpolata, subdit: *Hierosolymis, sancti Josiæ scribæ, qui Christum lucratus est, lege calicis, Josiæ. ut in gestis beati Jacobi Apostoli legitur.* De Magnerico, ut supra. Dein: *Methis, natale sanctæ Glodesindis virginis, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur. In pago Meldensi, depositio sancti Ursi Trecorum episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Ursicii Ursicii episcopi & confessoris.* De translatione Germani ut supra. Demum: *Ipso die, inventio corporis sancti Judoci presbyteri & confessoris.*

Glodesindis. Ursi. Ursicii. Invent. Judoci.

BELIN. Tertio loco habet: *Civitate Parisius, translatio* &c. Post quam annuntiationem sequitur: *Civitate Barchilena, natale beati Cucufati martyris*, ubi sistit, expuncto elogio.

GREVEN. *Treveris, sancti Magnerici episcopi & confessoris. Qui a sancto Niceto ejusdem urbis episcopo educatus, eum, ob zelum justitiæ, a Clothario in exilium pulsum, non dereliquit, sibique postmodum digne successit. In pago Meldensi, depositio beati Ursi, Trecorum episcopi & confessoris. Item, sanctorum Rustici & Florentii. Methis, natale sanctæ Glodesindis virginis, cujus sepulcrum crebris illustratur miraculis. Cenomanis, translatio sancti Juliani episcopi & confessoris. Ipso die, inventio corporis sancti Judoci presbyteri & confessoris.* Vide quæ supra diximus ad HAGENOYEN.

De Magner. Ursi. Rustici & Florentii. Glodesindis. Translat. Juliani. Invent. Judoci.

MOLAN. *Ipso die Metis, natalis sanctæ Glodesindis virginis. Treveris, sancti Magnerici episcopi. Civitate Parisis, translatio sancti Germani episcopi & confessoris. In pago Meldensi, depositio beati Ursi, Trecorum episcopi & confessoris.* Dein, minoribus typis: *Civitate Æduensi, sancti Reticii confessoris, ejusdem civitatis episcopi.* Editiones aliæ: *Ipso die Metis* &c. *Treviris* &c. *In pago Meldensi* &c. *Die vigesima quinta, memoria sanctarum mulierum, Olympiadis & Eufraxiæ.* De translatione sancti Germani, ut supra. Demum minori charactere: *In Palæstina, civitate Gaza, sanctarum mulierum, Valentinæ & collega ejus. Quas Firmilianus præses, cui, animi magnitudine plane viri, liberrime contradicebant, ad extremum flammarum incendio absumendas addicit. Ibidem sancti Pauli martyris, qui oratione fusa, pro judice, carnifice, & omnibus in errore versantibus, cervicem gladio feriendam libenter submisit.* Vide de celeberrimis hisce Martyribus Martyrologium Romanum hoc die, & geminas Castellani ad ipsum accuratissimas Notulas. Sumuntur ex Eusebio de Martyribus Palæstinæ, editionis Valesianæ libro 8 cap. 8, quem refert Ruinartius inter Selecta pag. 341; ubi observat, fortissimas Virgines a Græcis recoli XVIII Julii, alteramque apud Eusebium anonymam, ab eis *Theam* appellari.

Glodesindis. Magnerici. Reticii. Olympiadis & Eufraxiæ. Valentinæ & Sociæ. Item Pauli.

VII *Kal.* *Die* 26.

Erasti. NAtalis sancti Herasti, qui Philippis à beato Paulo episcopus
relictus, ibidem martyrio coronatus quievit. Romæ in portu,
Hyacinthi. sancti Jacincti martyris, qui primò in ignem missus, inde in validissimum torrentem præcipitatus, illæsus evasit: post hæc à consulari
Simpronii & socior. Leontio, gladio percussus, vitam finivit. Via Latina, sanctorum Simpronii, Olimpii, Theodoli, & Exuperiæ, qui ignibus conflagrati, ut in gestis sancti Stephani Papæ legitur, martyrii palmam adepti sunt.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In *Herasti*, nulla inter codices discrepantia, omnibus plane ita efformantibus. Fateor, sequentem melius vocandum *Hyacinthi*, ut est in Romano parvo & Adone. Proxime accedit Praten. per *Hiacinti*; sed reliqui constanter & uniformiter legunt *Jacincti*, ut est in textu. Solus Antverp-maj. pro, *inde in validissimum torrentem*, scribit, *inde validissimo torrente*. Sic bene in textu, *post hæc à consulari* &c. sed Antverp-maj. & Herinien., omittunt particulam *à* &c. *Leuncio* in Antverp., & *Lenucio* in Max-Lubec. utrumque mendose scribitur, uti & *Leoncio* à Greven. Post, *via Latina*, in Antverp. & Max-Lubec. Deest, *Sanctorum*. Nomina autem martyrum variè corrupta sunt, etiam in textu nostro, ubi *Simpronii* reliquimus, ex Praten. Herinien. &c. tamquam conformius vero nomini *Sempronii*, quod in Actis exprimitur, licet alii legant communius *Simphronii*; Antverp-maj. *Simphrosii*, tum *Olimphii*, *Teodoli*, *Exuperii*; quæ ex aliorum consensu aliter à nobis scripta sunt. In Antverp. & Max-Lubec. omittitur *Olimpii*. Greven. pro, *ut in gestis* &c. legit, *& sicut*.

Erasti. OBSERVATIO. De *Erasto*, qui hîc primo loco ponitur, nihil hac die in Hieronymianis, nihil in Beda, Floro aut Rabano, nihil in Romano parvo, nihil in ipso Adonis Martyrologio, ut à Rosweydo editum est; in quo & hoc vitii advertes, quod signato in indice nomine *Herastus*, ad appendicem remittamur, à qua tamen Sanctus abest, in libello de Festivitatibus rectè sine aspiratione positus. Quid scrupuli, ad eum ex prædicto Adonis Martyrologio expungendum, habuerit Rosweydus, haud satis perspicio; mihi certe tam videtur Adonianus, quam sit *Hyacinthus* ibidem commemoratus: idque evinci omnino arbitror ex eo, quod ipsissimis Adonis apud Mosandrum verbis & à Notkero & ab Usuardo referatur, præterquam quod disertissime etiam in ipsomet Adone Rosweydi, inter citatas Festivitates Apostolorum, & quidem iisdem ubique terminis celebretur. Erasti laus ex Actibus Apostolorum & epistolis Pauli Apostoli vere desumenda est; videri possunt quæ de eo paucis colligit Tillemontius tomo 1 pag. præ-
Hyacinthi. sertim 113. De *Hyacintho*, Hieronymianis iterum & Bedæ ignoto, sic loquitur Romanum parvum: *Romæ in Portu, sancti Hyacinthi martyris*. Hinc in Adonem transiit, ubi pluribus & martyrium ejus & sepultura describitur, quemadmodum & apud Notkerum invenies; sed Usuardus, sola prima parte contentus, rem totam paucioribus, solito nitore, explicuit; utinam tam vere! nam ut candide dicam, Acta martyrii, ut apud Surium edita sunt, non pauca continent, quæ talium peritus lector non facile admittet: merito aliqua carpit Tillemontius tomo 2 pag. 573.

Abest etiam ab Hieronymianis & Beda sequens martyrum classis, à Romano parvo
Simpronii & socior. primum consignata, non hac die, sed IV Decembris, quæ ratione translationis, à beato Sixto factæ, celebrior evasisse ibi dicitur, licet VII Kal. Augusti seu XXVI Julii passi dicantur. Quæ omnia ab Adone prædicta die IV Decembris fusius explicantur, præmisso nempe longo elogio, ex Actis S. Stephani Papæ concinnato: in quibus mirum est non observasse Adonem; quod præfati martyres sepulti referantur à S. Stephano Papa, pridie Kal. Novembris, adeoque verosimillime non mense Julio, sed Octobri exeunte martyrium consummaverint. Aliam diem elegit Florus, nempe XXVII Julii, ita loquens: *Eodem die, Romæ, passio sancti Symphronii; cum quo Olympius cum uxore sua Exuperia & filio Theodolo, jussu Valeriani & Galieni ignibus sunt exusti.* Ad Usuardum nostrum quod proxime attinet, vix equidem dubito, quin ex Adone sua omnia acceperit, cujus sententiam de passionis die secutus, ipsos martyres ex IV Decembris ad XXVI Julii retraxerit. Quod & Baronius fecit, haud satis memor in Actis sancti Stephani Papæ, sub annis CCLIX & CCLX à se in Annalibus editis, alium omnino diem infi-

insinuari. Sed hæc in ipsis Actis postea à nobis illustrandis ad incudem erunt revocanda: hîc solum ostendere placuit, ex uno eodemque Adoniano fonte derivata esse quæcumque superius in Usuardino laterculo, pure & simpliciter ex auctoris mente recensuimus. Videnda quæ de sancti Stephani Actis dicemus ad diem 11 Augusti. Wandelbertus *Adrianum* hoc die cum *Æmilio* & *Marciano* connectit, quorum postremi in Hieronymianis reperiuntur, sed unde conjunctio illa orta sit, prorsus ignoro.

AUCTARIA.

Transfat. Marcelli.

TORNACEN. Caret elogio Hyacinthi, & in fine habet: *Civitate Parisius, translatio sancti Marcelli episcopi & confessoris.* Plura habet MUNERAT.

Rustici & Florentii.

ROSWEYD. Textui puro subdit: *Item Rustici & Florentii martyrum.*

PULSANEN. Truncata est secunda annuntiatio, expuncto elogio.

De Transfat. Marcelli.

MUNERAT. Post textum, adjicit: *Parisius, translatio magnæ laudis & eximii viri Marcelli, ejusdem loci Pastoris, de cujus* [sic & alibi habet] *corpus requiescit in alma ecclesia* [ecclesia] *beatæ Mariæ virginis de Parisiis. Item festivitas beatæ Annæ, matris genitricis Dei Mariæ.*

Annæ.

PRATEN. Etiam additamentum refert, sed quod ex subvirgulatione colligo, in margine esse appositum his verbis: *Translatio sancti Marcelli episcopi & confessoris.*

Transfat. Marcelli.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Natale beatæ Annæ, matris Mariæ Virginis. Item natale sancti Pastoris confessoris.* Notabis, deesse Olympii, in his duobus & tribus sequentibus codicibus.

Annæ. Pastoris.

LOVANIEN. Idem habet de Anna matre beatissimæ Virginis, sed de Pastore nihil.

Pastoris. Annæ.

ALBERGEN. & DANIC. Sic in principio: *Natale sancti Pastoris confessoris.* Sed prior in fine textus addit: *Item sanctæ Annæ, matris gloriosissimæ Dei genitricis virginis Mariæ.* Quæ annuntiatio aliis verbis & alia manu in posteriori codice DANICO adjicitur.

Textus contractus.

CENTULEN. *Natale beati Herasti, qui Philippis à beato Paulo ordinatus episcopus, ibi martyrio coronatus quievit. Romæ in portis, sancti Iacinti martyris. Item Romæ, sanctorum Simpronii, Olimpii, Theodoli & Maximæ* [Exuperiæ,] *qui ignibus conflagrati, martyrii palmam adepti sunt.*

De Anna. De transfig.

BRUXELLEN. Incipit: *Sanctæ Annæ, matris beatæ Mariæ Virginis, gloriosæ genitricis Domini nostri Jesu Christi. Transfiguratio Domini, facta in monte Thabor, à tribus discipulis, qui intererant, post ascensionem Domini, suis coapostolis publicatur.* Sequitur textus ferme purus. Deinde: *Et commemoratio sanctorum martyrum Victoriani, Frumentii, & alterius Frumentii, & duorum germanorum. Qui omnes sub persecutione Wandalica apud Africam coronati sunt. In Laodicia, natale sanctorum Viviani & Felicis. Eodem die, depositio Warmundi, qui fuit Jerosolymorum Patriarcha.* Nobis hactenus, saltem sub tali nominis inflexione, notus non est. *Item sancti Pastoris confessoris.*

Victoriani & sociorum. Viviani &c. Warmundi. Pastoris.

HAGENOYEN. In Erasto satis purus, secundo loco habet: *Item natale beati Pastoris confessoris.* Sequuntur duæ aliæ annuntiationes etiam satis puræ. Tum: *Eodem die, sanctæ Annæ, matris Dei genitricis, quæ tres viros habuisse dicitur in sacra Scriptura....* Et alia hujusmodi, quæ prætereo. Huc refert translationem sancti Germani. Atque etiam: *Metis, natale sanctæ Glodesuindis virginis. Item, Desiderati episcopi & confessoris.* Sequitur constructio imperfecta, de translatione sanctæ Helenæ. Demum: *Treveris, sancti Magnerici episcopi & confessoris.* Vide die præcedenti.

Pastoris. De Anna. Glodesuind. Desiderati. Magnerici.

AQUICINCT. Pro *Exuperia*, habet *Exuperantia*.

Annæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Annæ, matris beatæ Mariæ. Romæ, Hyacinthi martyris. Simphronii, Olympi, Theodoli & Exuperiæ martyrum. Erasti, discipuli beati Pauli.*

Transfat. Marcelli. Reticii. Simeonis.

REG. SUEC. sign. num. 428. *Civitate Parisiensi, translatio sancti Marcelli Parisiensis episcopi.*

CODEX. D. LE MARE. sign. A. *Augustoduno, beati Reticii episcopi & doctissimi viri.*

VATICAN. *In Syria, Simeonis monachi, qui in columna stetit.* Extracta hac die confusa sunt.

UGHELLIAN. Convenit plerumque, ut sæpe diximus, cum ANTV. & MAX-LUBEC. qui cum ipso hîc omittunt annuntiationem Olympii.

Pastoris. Simeonis.

FLORENTIN. *Item sancti Pastoris presbyteri cardinalis.* In STROZZIAN. præterea: *Monasterio sancti Benedicti, in agro Mantuano, sancti Simeonis, monachi & eremitæ, qui multis miraculis clarus, in senectute bona quievit.*

De Anna. Pastoris. Valerii.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Natale sanctæ Annæ viduæ, matris gloriosissimæ & clarissimæ Virginis genitricis Dei Mariæ, matris Domini nostri Jesu Christi. Quæ fuit de civitate Bethleem, de tribu Iuda orta & beato Ioachim desponsata. Romæ in Titulo, sancti Pastoris presbyteri & confessoris, fratris sancti Pii Papæ. Hic post innumeros agones, post multorum Sanctorum sepulturas, post innumera pietatis opera, requievit in Domino, tempore Antonini imperatoris. Ipso die, sancti Valerii filii Albanæ, quem beatus Eucharius, primus Treverorum episcopus, à morte suscitavit.* In Erasto satis pura est. De Hyacintho, sepultura adjicitur. In alia classe modice interpolata est. In fine: *In territorio Trevirensi, circa Confluentiam, in monte, natale sancti Beati presbyteri & confessoris.*

Beati.

BELIN. Incipit: *Natale sanctæ Annæ, matris virginis Mariæ.* Sequitur textus; & in fine: *Eodem die, sancti Pastoris presbyteri & confessoris. Monasterio sancti Benedicti, in agro Mantuano* &c. ut supra in STROZZIANO.

Annæ. Pastoris.

GREVEN. *Dormitio sanctæ Annæ, dignæ matris Dei genitricis semper virginis Mariæ. Eobani episcopi & martyris. Item sanctorum Viviani, Felicis, Juliani. Romæ, sancti Pastoris presbyteri & confessoris, fratris sancti Pii Papæ. Huic sanctus Pudens, discipulus sancti Pauli, filias suas Potentianam & Praxedem commendavit, titulumque nomini ejus constituit. Ipse vero post innumeros agones, post multorum Sanctorum venerabiliter exhibitas sepulturas, quievit in pace. Valerii confessoris, filii Albanæ* &c. ut supra. *Treveris, sancti Beati presbyteri & confessoris. In Bohemia, bonæ & sanctæ memoriæ, Joannis Oviculæ, confessoris, Ordinis prædicatorum.*

De Anna. Eobani. Viviani &c. Pastoris. Valerii. Beati. Joannis.

MOLAN. Litteris Italicis textui præfigit: *Natalis sanctæ Annæ matris Virginis Mariæ.* In fine: *Eodem die, sancti Pastoris presbyteri & confessoris.* De Simeone Mantuano, ut supra. Item de translatione S. Marcelli, ut MUNERAT.

Annæ. Pastoris. Simeonis.

Deinde: *In civitate Tenremundæ, beatæ Christianæ virginis. Quæ regis Anglorum Migranimi filia unica, erga deos suos & idola, secundum patrum suorum traditionem, extitit devotissima. Hanc omnipotens Deus aspiciens, de cælo illi angelum sub specie pauperis transmisit, qui eam catechizaret, atque in Christi nomine baptizari præcepit: cujus etiam ductu Dicluenne pervenit.* Tum typis minoribus. *Treveris, sancti Beati presbyteri & confessoris. Eobani, episcopi & martyris.* Editiones Eobani. aliæ sic ipsum Usuardinum textum litteris Italicis incipiunt: *In civitate Aconensi, natale sanctæ Annæ* &c. In fine, de Pastore, de Simeone Mantuano, de Christiana Teneramundensi, ut in prima editione. Tum: *In Carthusia prope Confluentiam, sancti Beati, presbyteri Trevirensis & confessoris.* Demum, de translatione Marcelli Parisiensis, etiam ut supra.

Christianæ cum elogio.

Beati.

VI *Kal.* *Die* 27.

Maximiani & Soc.

APud Ephesum, natalis sanctorum Maximiani, Malchi, Martiniani, & aliorum quatuor, quorum gesta habentur. Nicomediæ, beatorum martyrum Hermolai presbiteri, Hernempi, & Hermogratis fratrum, qui post multas pœnas sibi illatas à Maximiano imperatore, capitali sententia, ob confessionem Christi, puniti sunt. Eodem die in Sicilia, beati Simeonis monachi. Autisiodoro, depositio Etherii episcopi.

Hermolai & Socior.

Simeonis.

Etherii.

Soli codices quatuor puri sunt, nempe *Praten. Herinien. Tornacen.* & *Antverp-major.*

VARIA LECTIO. Prima difficultas est, utrum enumeraverit Usuardus singula fratrum, vulgo *Dormientium*, nomina, quæ in multis codicibus distincte exprimuntur. Nos cum citatis quatuor probatissimis & Munerato, censemus scribendum, ut est in textu. Difficultas altera occurrit in efformandis nominibus duorum fratrum sociorum Hermolai, quæ forte à solo Molano recte scribuntur, *Hermippi* & *Hermocratis*. Nihilominus ex unanimi codicum aliorum orthographia, sequenda est pars deterior; omnes enim habent, *Hernempi* vel *Ernempi*; omnes item enuntiant *Hermogratis*, excepto Pratensi. De iis non loquor, qui omissa hac annuntiatione, aliam ex Adone substituunt, aliaque commiscent textui nostro contraria. Antverp-major vitiis duobus laborat. Scilicet in principio inseruit, *natalis sanctorum septem Dormientium*, & in fine, ante *Etherii*, apposuit *sancti*. Molanum excludimus, quia nomina septem fratrum commemorat, & in secunda annuntiatione, post *capitali sententia*, expunxit, *ob confessionem Christi*, quod etiam fecit Grevenus, præter alia quibus excedit. De mendis scriptoriis in *Nichomedia, presbiteri, penas, Autisiodoro* &c. satis alibi dictum est.

OBSERVATIO. Ad diem XXVII Junii cursim indicavimus, Adonem eo die memoriam agere septem Dormientium; hîc addimus, nulla ab eo exprimi nomina, quæ, nisi fallor, à Rabano primum producta sunt. Sic igitur ibi simpliciter Ado pronuntiat: *Ipso die, gesta septem dormientium*, quo ferme modo referuntur in codice Hieronymiano Corbeiensi, die X Augusti. Consuli possunt Rabani & Notkeri elogia ad prædictam diem XXVII Junii, ex pervulgatis Actis conglobata, de quibus videndus omnino Baronius in Notationibus ad hanc diem. Usuardus prudenter reticuit, quæ forte verosimilia non judicavit. At quatenus, quo duce, quo præeunte septem illos fratres hac die collocaverit in Martyrologorum omnium, tum antiquiorum, tum synchronorum silentio; nec vestigium usquam occurrit, quo probabili ratione id factum dicamus, nisi fortasse in præcitatis eorum Actis qualibuscumque aliquid repererit, quo huc potius quam alio pertinere censeret; aut demum pro arbitrio rem composuerit. Ceterum non omnia Dormientium illorum nomina ab Usuardo singulatim enumerata, ex melioris notæ codicibus supra deduximus. Neque nomina, à Latinis posita, cum Græcorum nomenclatione conveniunt, licet in mirabili historia non multum discrepent. Possitne Gregorii Turonensis aut aliorum relatio Actis illis auctoritatem addere, satis explicat Baronius, cui adde Tillemontium tomo 3 à pag. 348, & in notis pag. 712.

De septem Dormient.

De solo *Hermolao* meminere Romanum parvum & Ado, cujus elogium mediæ notæ codices in Auctariis immutatum exhibebunt. Noster socios binos adjunxit, ex passione sancti Pantaleonis acceptos, iis resectis, quæ de præfato Pantaleone in Viennensi commemorantur. Quæ de eorum passione supersunt, ex Actis Pantaleonis accipienda sunt. Solus Hermolaus à Wandelberto sic canitur:

Hermolai.

Presbyter Hermolaus sexta, martyrque refulget.

In Sicilia, Simeonis monachi, scribit Rom. parvum, quod sequitur Ado, hunc Usuardus & Notkerus, nisi ex Hieronymianis hausisse velis, in quibus, iisdem prope verbis

Simeonis.

bis signatur. Necdum satis assequor, cur à reformatoribus hodierni Romani è textu excluſus sit. De *Etherio* Autisſiodorensi, Bedæ, Romano parvo, & Adoni præterito, indubitatum videtur eum ex Hieronymianis ab Usuardo acceptum esse, quem pariter memorant Rabanus & Notkerus. Sed quoquo modo in textum nostrum derivata sint singula, certum puto, verissime Usuardina esse quæ in laterculo proposita sunt. Solo ferme nomine notus est *Etherius* in Ms. nostro de episcopis Autisſiodorensibus. *Etherii.*

AUCTARIA.

Boni &c. ROSWEYD. Incipit: *Via Latina, sanctorum martyrum Boni presbyteri, Fausti, Mauri, cum aliis septem, qui in sancti Stephani Papæ Actibus describuntur.* Deficit in septem Dormientibus; reliquo textu purus. At in fine subdit: *Sanctæ Artemiæ, matris sancti Nicetii episcopi.* *Artemiæ.*

PULSANEN. Deficit etiam in Dormientibus, de reliquo satis purus.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Sic habent: *De 7 Dorm.* *Apud Ephesum, natale sanctorum septem dormientium, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionisii, Johannis, Serapionis, Constantini: quorum gesta habentur.* Sequitur textus Adonianus: *De Hermol.* *Nicomediæ, sancti Hermolai presbyteri, cujus doctrina beatus Pantaleon ad fidem Christi conversus est & illustri martyrio consummatus. Qui tentus à Maximiano, capitali sententia ob confessionem Christi punitus est.* In fine Etherius Simeoni præponitur.

MUNERAT. Errat in principio his verbis: *Transfigur.* *Transfiguratio Christi in monte Thabor.*

GREVEN. Pluribus idem prosequitur: *De Transfig.* *In monte Thabor, transfiguratio Domini nostri Jesu Christi, quando Petrum & Jacobum & Ioannem secum duxit.* Habet omnia Dormientium nomina, & præterea deficit in secunda annuntiatione, in qua desunt verba, *ob confessionem Christi.*

MOLAN. Et hic nomina habet Dormientium, uti in Variantibus dictum est, & præterea eodem, cum Greveno, defectu laborat.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & ALBERGEN. Conveniunt cum ANTVERP. & MAX-LUBEC. Vide ibi.

DANIC. Præfatis similis, initio præfigit: *Pantaleonis.* *Apud Nicomediam, passio beati Pantaleonis, qui tentus pro fide Christi à Maximiano, equulei pœna & lampadarum exustione cruciatus, sed inter hæc, Domino sibi apparente, refrigeratus, tandem ictu gladii martyrium consummavit.* Vide die sequenti.

CENTULEN. *Apud Nichomediam, sanctorum Hermolai presbyteri, Hernempii, & Hermogratis fratrum, qui sub Maximiano passi sunt. Apud Ephesum, sanctorum septem Dormientium, id est, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionisii, Ioannis, Serapionis & Constantini martyrum. In Sicilia, beati Simeonis monachi. Antisiodoro, sancti Etherii episcopi.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Post enumerata Dormientium nomina, subdit: *De 7 Dorm.* *Quorum gesta tanguntur supra v Kal. Iulii, quo die omnipotens Deus ipsos in testimonium resurrectionis, de morte ad vitam suscitavit. In Nicomedia, natale sancti Hermolai presbyteri & martyris, cujus doctrina beatus Panthaleon ad fidem Christi conversus est. Et beatorum Hermippæ & Hermogratis fratrum. Qui omnes tenti, post multas pœnas sibi illatas, à Maximiano imperatore illustri martyrio coronati sunt, & ob confessionem Christi, sententia puniti sunt capitali.* *De Hermol.* Ubi vides Adonis textum cum nostro commixtum. Sequitur Simeon, de quo addit: *Simeonis.*

Qui fuit Syracusis Siciliæ oriundus, Treveris pro Christo, diu in turri conclusus, migravit ad Dominum. Connexio disparatorum; de Simeone Trevirensi vide 1 Junii. Nec enim verosimile est, hosce Simeones confundendos, licet uterque sit Siculus. Hodiernus senior & minus forte notus, alter junior, Treveris notissimus. Ceterum nullus hoc die Simeon apud Baronium. Sequitur: *Mettis, sancti Fromim episcopi & confessoris.* *Fromini.* In fine, de Etherio, pure.

HAGENOYEN. *Apud Ephesum, natale septem Dormientium, Malci, Maximiani, Martiniani, Dyonisii, Iohannis, Constantini & Seraphionis. Isti septem viri sancti, erant Decii imperatoris curiæ Officiales, & cum ille omnes cogeret ydolis ymmolare, ipsi fugerunt in montem, aliquam pecuniam secum portantes, & in tribulatione obdormiverunt usque ad tempora magni Theodosii imperatoris Christianissimi, coram quo illi ad ostensionem futuræ resurrectionis, asseruerunt se resuscitatos, quia mortuorum resurrectio tunc ab hæreticis impugnabatur, & postquam illi generalem resurrectionem, splendore vultus eorum & verbis probaverunt coram imperatore & cuncto populo, iterum obdormiverunt in Christo.* De Hermolao, eadem ferme habet quæ supra ex Adone. Tum addit: *Eodem die, sanctorum martyrum, Hernempi & Hermograti fratrum sancti Hermolai presbyteri, qui passi sunt multas pœnas à Maximiano sibi illatas, tandem capitali sententia ob confessionem Christi nominis puniti sunt.* In Simeone & Etherio satis purus est. *Multa de Dormient.* *de Hern. &c.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lutgardis virginis* (de qua XVI Junii) *Beatricis virginis* (vide XXIX hujus) *Maximiani, Malchi, Martiniani, & aliorum quatuor martyrum. Hermolai cum sociis mart. in passione Pantaleonis, inclyti & glorioſi juvenis, quem Deus mirabiliter in passione confortavit: de cujus corpore hac pro sanguine manavit.* Hæc ad marginem cum asterisco remissa, dubium relinquunt, an huic an potius diei proxime sequenti (ad quem proprie spectant) sint tribuenda. *Lutgardis. Beatricis.*

EDITIO LUBECO-COL. In Hermolao, parum differt ab Adonis textu, cui subjungit: *Item, Nicomediæ, sanctorum martyrum, Hermenpi & Hermograti fratrum, sub Maximiano imperatore decollatorum.* In Simeone & Etherio satis pura est. Sequitur: *Apud Ephesum, natale sanctorum septem Dormientium in monte Celyon, in spelunca, qui jussu Cæsaris Decii obturati sunt lapidibus quadratis. Eodem die, translatio beati Karoli magni imperatoris & confessoris, apud Aquisgranum.* *De 7 Dorm. Translat. Caroli M.*

BELIN. In prima & secunda & tertia, purus, quarto loco habet: *Apud Nicomediam, passio sancti Pantaleonis martyris, qui tentus* &c. ut die sequenti Usuardus in textu annuntiat. Pro Etherii, scribit *Etherei*, cetera purus. *Pantaleonis.*

GREVEN. *In Campania, sanctorum Felicis, Juliæ & Jocundæ. Item juxta quosdam hic passio Boni presbyteri, Fausti & aliorum decem, ex Clero* *Felicis &c.* *Boni &c.*

Frominii. *B. Stephani Papæ, quos Usuardus habet infra, Kalendis Augusti. Metis, sancti Frominii episcopi & confessoris. Apud Aquisgranum, translatio sancti Caroli magni imperatoris confessoris. Eodem die, sanctæ memoriæ Guigonis confessoris, vita & eruditione præclari. Hic post sanctum Brunonem, quinto loco, majoris Cartusiæ priorum tenuit; Cartusiensis Præpositi Constitutiones scripto digessit & exemplo monstravit.*

Translat. Caroli M. Guigonis.

Pantaleonis Felicis &c. Frominii.

Molan. *Apud Nicomediam, passio sancti Pantaleonis martyris, qui tentus* &c. ut die sequenti. *In civitate Noixana, Felicis, Juliæ & Jucundæ. Metis, depositio sancti Frominii episcopi & confessoris. Translatio sancti Karoli.* Sic editio prior. In aliis hic textui præfigitur: *Apud Nicomediam, passio beati Pantaleonis,* & litteris Italicis, *martyris glorioſi. Hic sacratus adoleſcens & athleta Chriſti, cum artem Medicinæ diſceret ab Hermolao presbytero, ad fidem Chriſti converſus, multa miracula fecit.* Denuo litteris textualibus: *Qui tentus pro fide* &c. Et tum sequitur: *Apud Epheſum, natalis ſanctorum* (litteris Italicis, *ſeptem Dormientium*) *Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionyſii, Joannis* &c. In reliquo textu satis pura sunt omnia, & in fine de Frominio & translatione Karoli, ut supra.

V *Kal.* *Die* 28.

Pantaleon. APud Nicomediam, passio beati Pantaleonis, qui tentus pro fide Christi à Maximiano, equulei pœna & lampadum exustione cruciatus, sed inter hæc Domino sibi apparente refrigeratus, tandem ictu gladii martyrium consummavit. In Britan-

Samsonis. nia minori, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi & confessoris.

Peregrini. Eodem die Lugduni, sancti Peregrini presbiteri, cujus beatitudinem miraculorum gloria testatur,

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore*, & *Munerat.*

VARIA LECTIO. Ferme in mendis scriptoriis consistit, quos notasse, correxisse est. *Nichomediam, Panthaleonis, eculei, pena, aparente, Sansonis, beatitudine.* Dubium est, scripseritne Usuardus *Lampadum*, an potius cum Adone *Lampadarum.* Postremo modo habet Herinienſis, reliqui primo, qui proinde numero vincunt; tu, quod volueris, selige: sed noli cum Munerato legere, *lapidum exuſtione.* In Tornacensi mendose Peregrino tribuitur titulus *episcopi.*

Pantaleon. *OBSERVATIO.* Illustrissimum martyrem *Pantaleonem*, alias *Pantaleëmonem*, in hodierno Romano, die præcedenti celebrari notissimum est, quod à Baronio in ultima reformatione, ex Græcorum auctoritate factum videtur. Certe apud præcipuos quosque Latinos nostros Martyrologos, ut sunt Hieronymiana, Romanum parvum, Florus (in quo Lugduno adscribitur) Wandelbertus, Ado, & qui eum sequuntur; hac XXVIII disertissime signatur. Vide notationem Rosweydi ad vetus suum Romanum pag. 219, ubi pro XVIII Januarii, substitue XVIII Februarii translationis memoriam agi, ut est eo die in Auctariis Greveni. Nescio quid Rabanum moverit, ut non Pantaleonem tantum, sed & Hermolaum & Hermippum & Hermocratem XVIII Februarii simul collocaret, quo sola, ni fallor, Pantaleonis translatio apud Colonienses celebratur. Molanus in prima editione Usuardum secutus, in posterioribus Romano se accommodat, unde sæpius in istis Usuardina puritas desideratur, ut non semel alias monuimus. De Pantaleonis nomine & reliquiis satis multa collegit Florentinius, & nobis in Actis plura illustranda supererunt. Interim quæ in brevi suo elogio Usuardus memorat, ea ex Viennensi plane descripta sunt, Adoniano principio & fine connexis, sed relictis intermediis, quæ à Notkero mutata & interpolata referuntur. De Actorum veritate vel ipsi Martyrologi nostri, alias satis creduli, dubitasse ferme videntur. Baronius satis habuit ea Metaphrasti adscribere, à cujus phrasi certe non abhorrent. Sed non una sunt, fateor; utinam vel una finceram rerum seriem exhiberent! Tu vide Tillemontii judicium tomo 5 pag. 642. Wandelbertus Nazario & Celso Pantaleonem subjungit, alios quatuor versus superaddens, qui huc nullo modo pertinent. Sic canit:

Quintam Nazarius cum Celso poſſidet, hancque
Panthaleon martyr proprio ſibi ſancit honore.

Samsonis. De *Samsone* (ita nos cum omnibus codicibus scribimus) monacho, abbate, & episcopo agunt Hieronymiana apud Florentinium, ex quibus eum Noster procul dubio accepit; nisi motu proprio eum consignarit. Utcumque placuerit, ex omnibus exemplaribus aperte constat, eum hac die recensiri. Exstat longa vitæ ejus historia, quam

aliis

aliis prætulit & annotationibus illustravit Mabilio sec. 1 Benedict. à pag. 165. Demum *Peregrinus* ex Adone & ipsissimis iterum Adonis verbis huc translatus est. Exspectamus à Lugdunensibus, siqua habeant, de hoc Sancto monumenta, in Actis nostris illustranda. Notandum restat, codices nonnullos hac die repetere *Nazarium & Celsum* pueros, de quibus cum Adone & Usuardo egimus supra XII Junii. Hos inter Pratensis (ut scribit Castellanus) vetustissima manu eos in margine exhibet, per asteriscum * ad secundum textus locum remissos: Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Greven. Molan. & alii ipsos in fine adjungunt. Verum hæc eorumdem Sanctorum repetitio, longe abest ab Usuardina simplicitate, quam præcipue investigandam, detegendam & probandam toto hoc opere suscepimus, ut proinde ad institutum nostrum nihil hîc desideretur.

Peregrini.

De Nazar. & Celso.

AUCTARIA.

Nazarii & Celsi. PRATEN. Jam dixi, in ora codicis apponi: *Eodem die, passio sanctorum martyrum Nazarii & Celsi.*

Idem. ROSWEYD. Post textum: *Mediolanis, Nazarii martyris cum Celso puero.*

Idem. PULSANEN. Incipit: *Natalis sanctorum martyrum Nazarii & Celsi pueri.* In Pantaleone satis purus, in Peregrino integer est; sed de Samsone, qui penultimo loco refertur, nihil.

Idem. ANTVERP. & MAX-LUBEC. In fine: *Ipso die, passio sanctorum martyrum Nazarii & Celsi pueri.* Ita ferme etiam sequentes.

Idem. GREVEN. & MOLAN. Textui subdunt: *Mediolani, sanctorum martyrum Nazarii & Celsi.*

De Nazario & Celso. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Incipiunt à Pantaleone, cum textu. Secundo loco inserunt ex XII Junii: *Mediolani, natale beati Nazarii martyris, quem Anolinus, sub rabie persecutionis, quæ per Maximianum excitata est, diu maceratum & afflictum gladio percussit. Cum quo sanctissimum puerum Celsum, quem idem ipse nutrierat, gladio feriri jussit. Horum corpora, ut scribit beatus Paulinus, cum usque ad tempora Honorii & Arcadii imperatorum latuissent, B. Ambrosius reperit, Domino revelante.* *Victoris PP.* *Romæ, sancti Victoris Papæ & martyris. Qui tertius decimus post beatum Petrum, cum decem annis Romanam rexisset Ecclesiam, sub Severo imperatore martyrio coronatur. Item Romæ ad Ur-* *Innocent PP.* *sum pileatum, sancti Innocentii Papæ & martyris.* Hæ duæ annuntiationes ex Rabano vel Notkero translatæ videntur. Victor colitur XX Aprilis: Innocentius, non martyr sed confessor, XII Martii. Reliqua textus pura sunt.

De Victore. ALBERGEN. Præcedentibus similis, de Victore superaddit: *Hic constituit, ut à quarta decima Luna primi mensis usque ad vicesimam primam, die Dominico sanctum Pascha celebrare* *De Innocent.* [celebretur.] De Innocentio item: *Qui multos Cathafrigas ab ipso inventos in exilio, monasterio relegavit. Et constituit, ut quilibet, quamvis de Christiana muliere natus, denuo nasci debeat per baptismum, quod negavit Pelagius hæreticus & damnavit.* Hæc non satis clara sunt; vide Rabanum & Notkerum.

DANIC. In eo differt, quod die præcedenti de Pantaleone egerit, & hic incipiat à Nazario.

CENTULEN. *Nicomediæ, passio sancti Pantaleonis martyris. Qui cum jubente Maximiano imperatore disceret artem medicinæ, à presbytero Hermolao ad fidem Christi conversus, multa miracula fecit, patremque suum Eustorgium senatorem, Christi fidei subjugavit.* Hæc textui præfige, & habebis Adonis elogium. *In Britannia minore, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi & confes-* *Nazarii & Celsi.* *soris, admirandæ virtutis & sanctitatis viri. Mediolani, sanctorum Nazarii & Celsi martyrum.*

BRUXELLEN. De Pantaleone textui adjicit: *Cujus caput cum ossibus beati Cypriani Carthaginensis, Aaron Amiras in Franciam misit Karolo magno.* De Nazario & Celso ponit elogium Usuardi ex XII Junii, ut supra ANTVERP-MAX. &c. Tum: *Romæ, sancti Victoris Papæ & martyris. Qui cum decem annis Romanam rexisset Ecclesiam, sub Severo imperatore martirio coronatur. Hic constituit, ut quartadecima* &c. ut ALBERGEN &c. Quibus additur: *Multi enim tunc episcopi Asiæ & Orientis, Paschа cum Judæis celebrabant. Romæ ad Ursum pilleatum, natale sancti Innocentii Papæ & martyris. Qui sedit annis quin-* *De Pantal.* *De Victore.* *De Innocent* *decim. Hic constituit, ad Missam pacis osculum dari, & ut oleo, ad usum infirmorum ab episcopo consecrato, non tantum presbyteri, sed & alii etiam uterentur Christiani. In Britannia minore, Dolo monasterio, sancti Sampsonis episcopi & confesso-* *Samsonis & sociorum,* *ris, cum sex fratribus æque sanctis sacerdotibus, quos mater sua in Anglia uno partu enixa est.* *cum elogio.* *Hæc, alias magnæ caritatis & justitiæ matrona, siquæ fortuitu mulier geminos habuisset in utero, fornicariam eam suspicata est, discredens, unam mulierem infantes ab uno simul plures posse concipere, donec ipsa Dei potentiam in se experta, quos simul concepit, septem peperit. Quos præ verecundia carecto destinans ad submergendum, ab obvio quodam episcopo periculo præpeti & enutriti sunt.* In Peregrino purus est.

HAGENOYEN. Longum de Pantaleone elogium corradit, quod malim legi apud Metaphrasten. Victorem ait post S. Petrum fuisse XII. *De Victore.* De Paschate, fere ut supra. Et præterea: *Hic etiam constituit, ut faciente necessitate sive in flumine, sive in mari, sive in martyrio* [unusquisque] *Christianæ professionis credulitate baptizaretur.* In Samsone, purus est. In fine: *Mediolano, sanctorum martyrum Nazarii & Celsi, sub* *Nazarii* *Nerone cæsare & Anolino præside.* Deest Pere- *& Celsi.* grinus, quem ad diem sequentem transtulit.

AQUICINCT. In fine: *Lucas castro, sancti Ursi confessoris. Eodem die; Mediolani, sanctorum* *Ursi.* *Nazarii & Celsi pueri,* ut est in præcedenti. *Nazarii &*

DAVERONEN. Post *Peregrini*, habet: *Luchas castro, sancti Ursi confessoris.* *Ursi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Nazarii, Celsi,* *Nazarii,* *atque Panthaleonis martyrum.* In margine de primis additur: *Horum corpora beatus Ambrosius reperit & levavit de terra.*

REG. SUEC. sign. num. 428. *Ipso die, sanctæ Annæ matronæ, matris gloriosissimæ Dei genitri-* *De Annæ.* *cis Mariæ. In basilica S. Dionysii, consecratio al-* *Consecrat.* *taris in honore Apostolorum Petri & Pauli à B.* *alt. App.* *Stephano Papa.* Vide Wandelbertum.

CODEX MONTIS SANCTI. *Natalis sanctæ Au-* *Augustinæ.* *gustinæ virginis.* Hæc indeterminatè posita, non magnam hujus sanctæ notitiam suppeditant.

EDITIO

EDITIO LUBECO-COL. In Pantaleone multum interpolata, etiam de Nazario & Celso aliqua inserit, quæ vide apud Adonem XII Junii. De sancto Victore, similis est ALBERGEN. atque item in Innocentio. Tum: *In Britannia minori, Dolo monasterio, sancti Samsonis episcopi & confessoris, cujus corpus Aurelianis translatum est.* In Peregrino pura, pergit: *Trecas, depositio sancti Cameliani episcopi & confessoris. Castro Lucas, beati Ursi confessoris. Eodem die, sancti Botuidi martyris.*

De Samsone
Cameliani.
Ursi.
Botuidi.

BELIN. De Pantaleone egit die præcedenti. Hic primo loco de Nazario & Celso, ut supra in ANTVERP-MAX. &c. Sequitur de Peregrino, pure. *Ipso die, passio sancti Victoris Papæ & martyris. Et sancti Innocentii Papæ & martyris. In Britania majori, sancti Saxonis* &c. In secunda editione, ponit: *In Britania minori, sancti Saxonis.* Vide textum. Et in fine addit: *Lochas castro, sancti Ursini confessoris.* Alii melius, *Ursi.*

Victoris.
Innocentii.
Ursini.

GREVEN. Postquam in textu adjecit, ut supra diximus, *Mediolani, sanctorum martyrum Nazarii & Celsi*, sic Auctarium incipit: *Nota, Nazarius & Celsus hic passi, pridie vero Idus Junii inventi sunt. Secundum aliquos hic Victoris Papæ primi & martyris, quem Usuardus habet* XII *Kal. Maii. Romæ, ad Vrsum pileatum, sancti Innocentii Papæ primi & martyris. Hunc Usuardus & Ado habent* IV *Idus Martii. Botuidi martyris. Castro Lucas, sancti Ursi confessoris. Ipso die, sanctæ Augustæ virginis. Trecas, depositio sancti Camaliani episcopi & confessoris.*

De Naz. &c
Victoris.
Anastas.
Botuidi.
Cameliani.

MOLAN. De Pantaleone aliis litteris inserit: *martyris glorioſi. Hic sacratus adolescens & athleta Christi, cum artem medicinæ discere ab Hermolao presbytero, ad fidem Christi conversus, multa miracula fecit. Qui tentus pro fide Christi* &c. In fine post *Celsi*, subdit: *Pueri, quem Dominus Anolinus* &c. usque ad, *ferri jussit.* Tum: *Ipso die, passio sancti Victoris Papæ. Et sancti Innocentii Papæ. Luchas castro, sancti Ursi confessoris.* Hactenus editio prima: Posteriores vix quidquam habent Usuardini. Incipiunt a Samsone. Tum de Peregrino. Sequitur tota annuntiatio Nazarii & Celsi, ut supra. Deinde: *Romæ, natalis sancti Victoris Papæ. Qui post beatum Petrum quintus decimus, rexit ecclesiam annis decem, & sub Severo Principe martyrio coronatur. Item Romæ, beati Innocentii Pontificis.* Huc usque textus, cui intra parenthesim litteris Italicis attexitur, *& martyris.* Demum pro Auctario habetur: *Luchas castro, sancti Ursi confessoris.* Locum Gallicè interpretatur Castellanus in Martyrol. universali, *a Loches en Touraine*, Latinè, *Lucis.*

Victoris.
Innocentii.
Ursi.
Anastas.
Botuidi.
Cameliani.

IV *Kal.* *Die* 29.

Felicis. ROmæ via Aurelia, natalis beati Felicis Papæ, qui à Constantio Augusto, ob Catholicæ fidei defensionem à sede sua dejectus & gladio necatus, gloriosissimè occubuit. Item via *Simplic. & sociorum.* Portuensi, sanctorum martyrum Simplicii, Faustini & Beatricis, temporibus Diocletiani, quorum duo post multa ac diversa supplicia, jussi sunt capitalem subire sententiam. Beatrix vero soror eorum, in Christi confessione præfocata est in carcere. Civitate Trecas, sancti *Lupi.* Lupi confessoris, qui cum beato Germano in Britanniam directus venit. Hic quinquaginta duobus annis sacerdotio venerabiliter functus est.

Concordant *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max.* & *Ultraject.*

VARIA LECTIO. Munerat. & Max-Lubec. pro *Constantio*, mendose ponunt *Constantino.* Greven. Molan. Antverp-max. Ultrajectin. & omnes ferme secundæ notæ codices pro *gloriosissimè*, legunt simpliciter, *glorioſe occubuit.* Solus Munerat. habet: *Item in via Portuensi.* Greven. & Molan. periodo nonnihil transposita, ubi alii hæc, *temporibus Diocletiani*, nominibus martyrum immediate subjungunt; ipsi in alium locum ea transferunt, sic legentes: *Jussi sunt capitalem subire sententiam tempore Diocletiani.* In Antverp-majore, est *præfocata in carcerem.* Rursus Greven. & Molan. scribunt, *civitate Trecis.* A probatissimis omnibus codicibus abest titulus *episcopi*, in Antverp. & Max-Lubec. aliisque mediæ notæ, appositus. Item in hisce codicibus facta mutatio, nam post *confessoris*, subdunt, *Hic cum beato Germano . . . . & quinquaginta* &c. Et quidem Antverp. & Max-Lubec. scribunt, *venit Britanniam*; & omittunt *venerabiliter.* Hæc ita explicat Antverp-maj. *L* (pro *quinquaginta*) *annis duobus sacerdotii venerabiliter functus est officio.* Excidit notare, quod in Antverp-max. pro *Faustini*, habeatur *Fausti.*

Felicis. OBSERVATIO. Romanum parvum distinctam hodie primi nostri martyris memoriam agit his verbis: *Romæ, Felicis Papæ & martyris sub Constantio.* Hieronymiana ipsum, meo quidem judicio, non nominant. Beda vero ita *Felicem* aliquem tribus sequentibus conjungit, acsi eorum socius & antesignanus fuisset. Quomodo etiam a Wandelberto & in Frontonis Kalendario coadunati sunt: ut plusquam dubium reddant, an vere hic *Felix* pro Pontifice accipi possit. Accuratior notitia ab Adone traditur, ex quo

quo breue ſuum elogium Noſter contraxit. Notat ibi Viennenſis, *Felicem* martyrio coronatum IV Idus Novembris, ſepultum in baſilica, à ſe prius conſtructa, XV Kal. Decembris. Et tamen, *natalis*, inquit, *celebratur* IV *Kal. Auguſti*, nullam dictæ celebritatis rationem aſſignans. Vide quæ in hanc rem congeſſit Florentinius, tametſi non ſatis probet, Felicem hunc Papam ad Hieronymianos pertinere. Porro quæ circa ejus Acta controvertuntur, nec pauca nec levia, pluribus diſcuſſit Baronius, & nobis ſuo loco operoſius erunt examinanda. Ancipitem quæſtionem verbo indicavimus ad diem XXX Maii, quo de Felice Papa & martyre actum eſt. Hic ab Adone *Felicem* II, Liberio ſubſtitutum, deſignari manifeſtiſſime patet, at nondum inter eruditos convenit, an vere *Felix* iſte inter Sanctos, nedum inter martyres, quin imo an inter Romanos Pontifices numerari poſſit. Controverſiam pridem attigere Henſchenius & Papebrochius, ille in Tabulis antiquiorum Pontificum, ante tomum I Aprilis pag. XXXI, & ejuſdem menſis tomo 3 à pag. 999; hic noviſſime in Reſponſ. ad art. XI, à num. 116. Verum infeſtiſſimos habet adverſarios Felix ille; atque hos inter Tillemontius acriori, præter morem, ſtylo eum inſectatur tomo 6 variis locis, ſed maxime à pag. 778. Plures ejus populares non recito, cum ii certatim in partem Felici oppoſitam deflectant. Mitius agit Fronto in notationibus ad Kalendarium à pag. 108. Nos hiſce nimium immoramur, in Actis locus erit totius controverſiæ accuratius expendendæ.

Simplicii & ſociorum

De tribus *Portuenſibus* certò agunt Hieronymiana apographa, quorum aliqua ſociis eos implicare videntur, ut inter alia latius exponit laudatus Florentinius. Beda, ut dixi, eoſdem etiam memorat, quem ſequitur Rabanus, plura ex Actis admiſcens. Ado aut ex prioribus aut ex Romano parvo textum accipiens, longiori elogio fratres decoravit, cujus elegantem epitomen compilavit Noſter, omnes etiam conſocians, licet ex Actorum compendio, fratres & ſororem diverſis diebus paſſos eſſe, omnino conſtet. De his tribus Sanctis videnda omnino Baronii notatio, ubi ipſorum agones deſcriptos refert in Actis ſancti Anthimi, apud Surium die XI Maii. Videat lector in Actis noſtris appendicem, & poſitam illic annotationem, quæ omnia ad proprium locum remittimus, ubi de Sanctorum noſtrorum martyrio & ſepultura plures erunt examinandæ circumſtantiæ, uti & de tranſlatione à Leone II facta, atque de ſepulcro marmoreo, ſeu tabula lapidea cum epitaphio, in ſacrario baſilicæ S. Mariæ majoris; quæ ex ipſo Baronio & Aringho breviter tangit Tillemontius tomo 4 pag. 559. Nec omiſerim hîc notare, prædictos Sanctos in Allatii & Frontonis Kalendariis Felici Papæ conjunctos ſignari, cum hac diverſitate, quod in poſteriori addantur hæc verba; *via Portuenſe*, quæ in priori abſunt. Citat Tillemontius Miſſale Romanum, ſeu librum Sacramentorum Thomaſii, & recte, nam ibi ſolorum trium memoria agitur, hoc modo: *Simplicii, Fauſtini & Viatricis.* Codices Sacramentarii Gregoriani uniformes non ſunt, ut probant notæ & obſervationes Menardi pag. 171. Certe in edito, nulla Miſſa eſt præterquam de ſancto Felice martyre atque Pontifice. At de his hoc loco ſatis.

Lupi.

De celeberrimo *Lupo* Trecenſi nonnulla apud Hieronymianos mentio, quam adjectitiam eſſe cenſuit Florentinius, nonnumquam ſcrupuloſior. Beda ſic eum paucis laudavit, ut verba ejus omnia Viennenſis deſcripſerit, quæ apud Noſtrum ita ſunt abbreviata, ut debitus *Epiſcopi* titulus deſideretur. Ex citatis à laudato Baronio auctoribus ea deſumenda ſunt, quæ inclytiſſimi præſulis geſtis illuſtrandis uſui eſſe poſſint; quæque jam nunc non indiligenter collecta ſunt à Tillemontio tomo 16 à pag. 126. De reliquo autem Adonianus eſt textus totus & integerrime Uſuardinus. Notkerus in omnibus ferme ad verbum Adonem tranſumpſit. Et Wandelbertus nitide duobus verſiculis rem complexus eſt:

Felix, Simplicius, Fauſtinus & alma Beatrix,
*Trecaſſique Lupus, quartam communiter * aurant.*

* Quidni *ornant?*

AUCTARIA.

Olaph. ROSWEYD. De Lupo inſerit titulum ab aliis omiſſum, *epiſcopi*. In fine ſubdit: *Item natale Olaph regis Danorum.*

PULSANEN. Refert quidem omnes textus noſtri Sanctos, ſed omnium elogia, more ſibi ſatis familiari, truncat.

LEYDEN. Scriptoris vitio lacunam habet, alioquin puris eſſet accenſendus.

Marthæ. LOVANIEN. Secundo loco inſerit: *Tranſitus venerabilis Marthæ, hoſpitæ Chriſti, de qua plura in Euangelio habentur.* In fine deeſt elogium Lupi Tricaſſini, *qui cum B. Germano in Britanniam* &c.

ALBERGEN. In textu ſatis purus, longam de Martha hiſtoriam præter morem adjungit. De ea vide GREVEN. & codices alios.

Olavi. DANIC. Textui etiam ſatis puro ſolum adjicit: *In Norwagia, ſancti Olavi regis & martyris.*

Textus contractus. CENTULEN. *Romæ via Aurelia, ſancti Felicis Papæ & martyris. Eodem die Romæ, ſanctorum Simplicii, Fauſtini & Beatricis virginis ſororis eorum. Trecas, ſancti Lupi epiſcopi & confeſſoris, qui cum ſancto Germanno Britanniam venit & multis virtutibus floruit.* Addi poterant ultima elogii verba: *Hic quinquaginta duobus annis ſacerdotio* &c.

Marthæ. Oct. Magdal. Seraphiæ. De Felice. De Lupo. Prosperi. Guilielmi. Peregrini. Olavi. Marthæ. Seraphiæ. Felicis &c. De Lupo. Floræ & Lucillæ. Seraphiæ. Olavi. Marthæ. Marcellæ. Seraphinæ. Abdon & Sennen.

BRUXELLEN. Incipit: *Sanctæ Marthæ virginis, hospitæ Christi, & beatorum Lazari & Mariæ Magdalenæ sororis. Et octava beatæ Mariæ Magdalenæ. Romæ, passio beatæ Serapiæ virginis, sub Adriano imperatore. Romæ via Aurelia, natale sancti Felicis secundi Papæ & martyris. Qui sedit anno uno. Hic Constantium imperatorem, filium Constantini magni, rebaptizatum & hæreticum declaravit. Unde ipse ob Catholicæ fidei defensionem ab eodem Constantio Augusto à papatu & sede sua dejectus, & tandem gladio necatus, glorioso occubuit.* Sequitur de Portuensibus, pure. Dein: *Trecas civitate, depositio sancti Lupi episcopi & confessoris. Qui cum beato Germano in Britanniam contra hæreticos prædicationis causa venit, & quinquaginta duobus annis sacerdotio venerabiliter functus est. Hic Attilam Hunnorum ducem Trecas venientem interrogavit, quis esset? Et dum ille respondisset, se esse flagellum Dei; dixit: Et ego sum Lupus dissipator ovium, Dei indigens flagello. Quo dicto aperuit portas, & Attila cum suis intravit, & à portis ad portas urbis pertransiens, neminem videns ac neminem ladens, & sic recessit. Aurelianis, depositio beati Prosperi episcopi & confessoris.* Vide Notkerum. *Eodem die, sancti Guilhelmi confessoris.*

HAGENOYEN. Incipit à Portuensibus, in quibus nonnihil interpolatus est. De Felice aliqua comminiscitur, non satis digesta. Sequitur: *Eodem die apud Lugdunum, sancti Peregrini presbyteri, cujus beatitudinem miraculorum gloria testatur.* In Lupo ferme purus est. De Peregrino, vide die præcedenti.

AQUICINCT. In fine: *Ipso die, sancti Olavi, glorioso regis & martyris.* Et manu multo recentiore: *Item, beatæ Marthæ, sororis sanctæ Mariæ Magdalenæ & Lazari.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Ipsa die, sanctæ Serapiæ virginis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Felicis (Papæ) Simplicii, Faustini & Beatricis sororis eorum, martyrum. S. Lupi episcopi & confessoris, viri sancti, qui cum sancto Germano in Britanniam perrexit. Floræ & Lucillæ, virginum & martyrum, cum Eugenio rege, qui eas prius captivaverat, postea cum eis martyrizatus est.*

In VATICAN. Deest Lupi. Adjicitur: *Romæ, sanctæ Seraphiæ, quæ beatam Savinam ad fidem convertit & postmodum passa est sub Adriano imperatore, judice Berillo.*

ALTEMPS. *Item in Norwega, sancti Olavi regis & martyris.* Sic etiam ab aliis memoratur.

FLORENTIN. *Marthæ..... Item beatæ Marcellæ famulæ beatæ Marthæ, quæ post ejus mortem in Slavoniam pergens, & ibi Euangelium Christi prædicans, post annum à dormitione Marthæ in pace quievit.* STROZZIAN. solus præterea habet: *In civitate Mamiensi, sanctæ Seraphinæ.*

BIZUNTICEN. Sancto Lupo Tricassino solum tribuit annos sacerdotii XLII. Lege cum aliis LII.

EDITIO LUBECO-COL. De Martha longius texit elogium, quam ut hic describi possit. Textus qui sequitur, totus ferme purus est. Deinde: *Eodem die, sancti Olani* [Olavi] *regis Norwegiæ & martyris.* Etiam habet: *Romæ, passio sanctæ Serapiæ virginis & martyris.*

BELIN. Post textum non omnino purum, subnectit: *Item eodem die, festum sanctæ Marthæ virginis, sororis sanctæ Mariæ Magdalenæ & sancti Lazari, hospitæ Salvatoris nostri Jesu Christi. In Mamiensi civitate, sanctæ Seraphinæ.* In secunda editione, additur: *In Norwegia, passio sancti Olavi regis & martyris.*

GREVEN. *Olavi regis Norwegiæ & Daciæ martyris. Qui mox ubi Christi fidem suscepit, ejusdem fidei calore succensus, Euangelium in diversis regni sui partibus annuntians, innumerabilem Domino populum acquisivit. Tandem à germano suo, ob fidem Christi facie velatus, corona spinea coronatus, in cruce ligatus, in sexta feria, anno* MXXVI (prima editio notat MXXVIII) *tradidit spiritum. Aurelianis, depositio Prosperi episcopi. Romæ, Seraphiæ virginis & martyris, quæ hic passa est, sed* III *Nonas Septembris, sepulcro novo imposita. Civitate Mameti, sanctæ Seraphinæ. Eugenii regis barbarorum, Floræ, Lucillæ virginum, aliorumque multorum martyrio coronatorum. In castro nobili Tarachonensi, dormitio sanctæ Marthæ, Christi Dilecti & Apostolorum ejus hospitæ. Hujus funeri, ut legitur, Dominus noster Jesus Christus, cum sancto Frontone Petragoricensi episcopo, exequias solemnes exhibuit.* Hæc alibi examinanda sunt.

MOLAN. De Lupo, subdit ex Adone: *Qui tempore regis Attilæ, qui Galliam vastabat, sicut in hymno ejus canitur; dum bello cuncta perderent, orando Trecas munivit. Et depositio beati Prosperi episcopi. Item eodem die, festum sanctæ Marthæ* &c. ut BELIN. Item de Seraphina. *In Norwegia, passio sancti Olavi regis & martyris. Qui mox ubi fidem* &c. minori charactere, ex GREVEN. Tum pergit: *Civitate Ebroicensi,* [Lege *Briocensi*] *sancti Guilelmi, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Hunc Innocentius IV, anno suo quarto, canonizavit Lugduni. Romæ, sanctarum virginum Floræ & Lucillæ martyrum, cum Eugenio & aliis multis, quarum passio habetur, & exstat de eis sermo Petri Damiani. Revelatio capitis B. Joannis Baptistæ, Pipino regi facta in Aquitania.* Posteriores editiones, idem habent de Lupo, sed legunt, *orando Trecas munivit. Aurelianis, depositio beati Prosperi episcopi. In Norwegia, sancti Olavi regis & martyris, anno* MXXVIII. (in priori legerat MXXVI.) *Civitate Briocensi, sancti Guilelmi episcopi & confessoris.* De Seraphina, ut supra. *Die vigesima nona, sanctis martyris Callinici.* Dein typis minoribus: *Romæ, Callinici, sanctarum virginum, Floræ & Lucillæ martyrum, cum aliis* &c. *Item revelatio* &c. addendo in fine de revelatione capitis sancti Joannis Baptistæ: *De qua est Tractatus apud martyrem Cyprianum.*

III *Kal.* *Die* 30.

ROmæ, natalis sanctorum Abdon & Sennes subregulorum, qui cum in Cordula civitate Persarum, vincula paterentur à Decio, ad ultimum duxit eos Romam catenis obligatos & diversis pœnis maceratos, ubi primo plumbatis cæsi & deinde gladio interfecti sunt. Apud Africam civitate Lucernaria, sanctarum virginum

num Maximæ, Donatillæ & Secundæ, quæ persecutione Galieni, aceto & felle primò potatæ, deinde plagis acerrimis cæsæ & equulei extensione cruciatæ, postmodum etiam craticulis exustæ, nec non ad bestias projectæ, sed ab his intactæ, noviſſimè gladio jugulatæ sunt. *Maximæ & sociar.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Herinien. & Antverp-maj. legunt *Sennis*, quomodo in Pratensi habeatur, ex apographo nostro non discernitur. Mallem *Sennen*, sed codices ceteri legunt cum textu. Scribimus *Cordula*, ut supra fecimus; vide infra Observationem. In Rosweyd. deest, *à Decio*. Praten. Tornacen. & Munerat. legunt *Romæ*, reliqui melius *Romam*, ubi Antverp-maj. sensum aliquatenus immutat, his verbis: *Adduxit eos ad ultimum Romam colligatos. Aput*, proprium est Antverp-majori. De *Galieni* diximus alibi. Omnes cum textu habent, *nec non ad bestias projectæ*, excepto Rosweyd. qui particulam *etiam* interjicit, *nec non etiam ad bestias.*

OBSERVATIO. *Celeberrimi sancti martyres Abdon & Sennen* (inquit hac die Florentinius) *ab antiquissimo tempore Romæ venerationem acceperunt, in omnibus Occidentalis Ecclesiæ Martyrologiis indicati*: ubi alia præclara ex Kalendariis & Sacramentariis monumenta in eorum laudem adducit. Itaque ab Hieronymianis apographis, Beda, Floro, Rabano, Romano parvo, Adone, Notkero & Wandelberto certatim celebrantur. Bedæ elogium à Rabano transumptum est, à Floro mutatum: Noster compendio etiam usus, cum Adoniani encomii summam, utpote ex alibi sæpius citatis sancti Laurentii Actis conceptam, in Beda reperisset, eam totam ad verbum suam fecit. Notkerus Adonem sequi maluit. De civitate *Cordula*, *Corduba*, *Cerduba*, *Credula*, *Corduena*, *Cerduna*, & quocumque modo alio inflectere volueris, vide dicta ad XV & XXII Aprilis. Ad Acta quod attinet, cum ex Laurentianis desumpta sint, quid de iis censendum, ex horum sinceritate statuendum erit. Vide X Augusti. Fatetur Baronius hîc, manuscripta vetera, quæ Sanctorum nostrorum res gestas continent, castigatione indigere. Pauciſſima de ipsis adducit Tillemontius tomo 3 pag. 328 & 329. Verum, ut jam dicebam, ex antiquissimis monumentis abunde stabilita est eorum veneratio. Nullum Bucherianо Kalendario vetustius; in eo autem diserte hoc ipso die annuntiantur, his verbis: III *Kal. Aug. Abdon & Sennen, in Pontiani, quod est ad Ursum pileatum.* Simpliciora sunt Allatii & Frontonis Kalendaria, in quibus hæc solum verba leguntur: *Natale SS. Abdon & Sennes.* Nec differunt Menardi & Thomasii Sacramentaria, præterquam solo modo efferendi nomina, ultimo scribente: *Abdo & Senis.* Quæ de translatione corporum, à Gregorio IV, aut de aliis Florentiam, vel Suessionem factis, memorat Tillemontius, alibi accuratius discutientur. Non debet præteriri satis elegans Wandelberti elogium: *Abdon & Sennen*

Abdon & Sennen.

Abdon & Zennen, designat tertia sanctos,
Regni quos Romæ tribuit de germine Persis.

Virgines Africanas sic hodie annuntiant codices Hieronymiani: *In Africa civitate Tuburtulo Cæsariæ, natalis sanctorum Maximæ, Secundæ, Donatellæ, Rufi* &c. Sic ut in aliquibus socii quatuordecim nominatim explicentur; in vetustissimo Epternacensi, novem dumtaxat, qui ferme à Notkero in diversum manipulum collecti sunt; de quibus consule eruditas Florentinii Notationes. Romanum parvum de sociis nihil memorans, alia positione solas Virgines annuntiat: *Tuburbo Lucernariæ, Maximæ, Donatillæ & Secundæ virginum.* Quam palæstram, seu certaminis locum, non magis quam priorem à se inventum, fatetur Florentinius. Nec quidquam obscuritatis abstulit Usuardus, dum prætermisso *Tuburbo*, simpliciter legit: *Civitate Lucernaria.* Sed de his vide Commentarium prævium ad Acta sanctarum Perpetuæ & Felicitatis VII Martii, & quæ ex Ortelio aliisque Geographis, de una, vel duabus, vel tribus *Tuburbiis* aut *Tuburbibus*, suo loco denuo ventilari & disputari poterunt, etiam ex citatis à nobis scriptoribus supra ad præfatam diem VII Martii, ubi has Virgines & Martyres proprie TUBURBITANAS appellari diximus, quo modo hoc die in Kalendario Carthaginensi signatæ sunt: *Sanctarum Tuburbitanarum & Septimiæ.* Hæc de palæstra pro re nostra satis. Plura vide in citata alibi prævia Ruinartii admonitione ad Acta sanctarum Perpetuæ & Felicitatis inter Selecta à pag. 81. Ad textum quod proprie attinet, Ado, Romanum parvum secutus, ex nobiliſſimarum Virginum Actis, fortiſſimi agonis historiam compilavit, quam mutilam refert Notkerus: Noster vero, omissis circumstantiis de *Secunda*, prioribus captivis se ultro aggregante, aliisque multis, ea solum delibavit, quæ

Maximæ & sociarum

quæ eleganter in laterculo expressa dedimus. An satis sincera fuerint Acta, quæ Adonii præluxerunt, compertum mihi non est. Optandum, ut quemadmodum Crispinæ Acta (quæ de tribus nostris meminerunt) detexit Mabilio, ita aliquis Tuburbitanarum passionem reperiat. Videantur laudati Mabilionis notæ in Kalendarium Carthaginense tomo 3 Analectorum pag. 409. & Ruinartius inter Selecta à pag. 493.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione purus est, de secunda nihil habet. ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN & BELIN. In fine: *Antisiodoro, sancti Ursi episcopi.* Vide Romanum. *Ursi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Voce unica ab aliis defferunt, legunt enim: *Antisiodoro, depositio sancti Ursi episcopi.*

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Abdon & Sennes, subregulorum, quos Decius Cæsar in Cordula civitate Persarum, sibi præsentari jussit. Apud Africam, civitate Lucernaria, sanctarum Maximæ, Donatillæ & Secundæ virginum. Quæ sub Gallieno & judice Anolio passi sunt,* pro *passæ.* *Ursi.*

Antisiodoro, sancti Ursi episcopi & confessoris. Eodem die, vigilia sancti Germani, genere, fide, doctrina atque miraculorum gloria clarissimi. *Vig. German*

BRUXELLEN. In textu permodice interpolatus, in fine habet: *Antisiodoro, depositio sancti Ursi episcopi. Et Treveris, beati Pantho presbyteri.* Voluit dicere *Bantonis*, nisi fallor, de quo apud alios die sequenti. *Ursi. Pantho.*

HAGENOYEN. Etiam in textu paululum auctior, in fine subdit: *Antisiodoro, depositio sancti Ursi episcopi & confessoris.* *Ursi.*

AQUICINCT. Ad nomen *Galieni*, superne notatum habet charactere minori: *vel Decii.* In fine autem: *Et sancti Ursi episcopi Anthisiodorensis.* Notatur ferme ab omnibus. *Ursi.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Ipso die, sancti Ursi episcopi Antisiodorensis.* *Ursi.*

AMBIANEN. *Eodem die, vigilia sancti Germani episcopi, genere, fide & doctrina atque miraculorum gloria clarissimi. Hic festivitatem sepulturæ habet Kalendis Octobris, quando & celebrior dies agitur.* Vide igitur quæ die sequenti cum Usuardo dicemus. Et rursus quæ 1 Octobris de translatione ejus passim referuntur. *De Germani Vigilia.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Abdon & Sennen martyrum. Marthæ hospitæ Christi.* De qua die præcedenti. *Maximæ, Donatillæ & Secundæ virginum & martyrum.* *Martha.*

VATICAN. num. 5949. *Antisiodoro, sancti Ursi episcopi.* Jam dixi passim recurrere. *Ursi.*

ALTEMPS. *In Cantia, depositio sancti Taduvini episcopi & confessoris.* Vide Castellanum. *Taduvin.*

FLORENTIN. Dubium est, an ad hunc, an ad sequentem diem referant, quod ponunt hoc modo: *Romæ, via Latina, sancti Tertullini martyris in crypta arenaria, sicut legitur in gestis sancti Stephani Papæ & martyris.* Florus cum notat hac ipsa die cum elogio, alii IV Augusti, & nos ibi cum Usuardo. *Tertull.*

EDITIO LUBECO COL. Post, *gladio interfecti sunt.* adjicit: *Et ante simulacrum Solis projecti, ubi tribus diebus jacuerunt insepulti, quos Quirinus subdiaconus latenter sepelivit.* In secunda annuntiatione, satis pura est. In fine cum aliis codicibus adjungitur: *Antisiodori, depositio sancti Ursi episcopi & confessoris.* *Ursi.*

GREVEN. *Item sancti Tiburtii. Antisiodoro, sancti Ursi episcopi & confessoris. In Suecia, Brunolphi episcopi Scharensis & confessoris. Lupum episcopi. In Suecia, Helenæ militissæ.* Molan. *Antisiodori, sancti Ursi episcopi.* Tum minoribus litteris de Brunolpho & Helena describit, quæ habet GREVEN. Demum adjungit: *Ipso die Assisii, natalis sancti Rufini martyris.* Editiones posteriores de Urso & Brunolpho, ut supra. *Item in Suecia, beatæ Helenæ.* Et typis minoribus hoc solum: *Assisii, natalis sancti Rufini martyris.* Ad Romanum notat Baronius, exstare de eo sermonem Petri Damiani. Vide Surium. *Tiburt. Ursi. Brun. Lupus. Helena. Ursi. Rufin.*

Pridie Kal. *Die* 31.

Fabii. APud Cæsaream, passio Fabii martyris, qui cum ferre vexilla præsidialia recusaret, primum diebus aliquot in carcerem truSus, deinde interrogatus semel & iterum, in Christi confessione perdurat: & mox à judice capitali sententia condemnatur. Ravennæ, transitus sancti Germani Autisiodorensis episcopi, genere, fide & doctrina, atque miraculorum gloria clarissimi. Civitate Sinnada, sanctorum Democriti, Secundi & Dionisii. *Germani. Democriti & sociorũ.*

Consonant codices *Praten. Herinien. Tornacen. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Notabis codicem Tornacen. omnino quidem purum esse, sed primo loco agere de sancto Germano, procul dubio ex usu illius ecclesiæ. Antverp. legit, *Fabiani.* In Belino deest *ferre.* Herinien. ponit, *in carcere truSus.* Antverp. Max-Lubec. & reliqui codices mediæ notæ, sensum aliquatenus immutant hoc modo:

Deinde

Deinde interrogatus semel & iterum, cum in Christi confessione perduraret, Antverp-max. *duraret*: aliqui deinde, *condemnatus est*. Melius in textu, ex phrasi Adonis. In Pratensi est *Sinada*. In Munerat. *Sinnenda*. In Belino, *Synoda* & *Cinoda*. Alii *Sumada*, *Synnada* &c. In textu sequimur codices probatiores. Non minor variatio est in nomine *Democriti*. Pro quo Tornacen. *Dimocriti*. Max-Lubec. *Democerti*. Antverp-max. cum aliquibus, *Demotrici*; Danic. *Democrici*. Certa videtur textus lectio. De *Ceseream*, *condempnatur*, *Antisiodorensis*, *Dionisii* &c. loqui supersedeo.

Fabii. OBSERVATIO. De *Fabio* nihil hîc habent Hieronymiana, nihil Beda, aut Bedæ sequaces Florus & Rabanus. Itaque prima annuntiatio, tamquam fonti debetur Romano parvo, ita scribenti: *Cæsareæ, Fabii martyris*. Inde ab Adone mutuatus, & historica laudatione exornatus est, cujus priorem & potissimam partem in textum suum transtulit Usuardus, Notkero de more in alienam messem liberalius falcem immittente. Nihil Petrus in Catalogo, nihil Surius de Fabio prodidere, præter solum Adonis elogium, quod brevi commentario illustravit Henschenius, Cæsareæ Mauritaniæ martyrem adscribens. Acta quæ habemus ex codice Mossiacensi apud D. Joly, à Papebrochio transumpta, non gravis narrationis speciem, sed potius luxuriantis calami stylum exercentis, adornationem sapere videntur, qua nimirum Adonis elogium oratorie amplificatur. Wandelbertus de solo Fabio sic metricè pronuntiat:

Martyrii pridie Fabium pia gloria texit
Julius hæc orbi excedens solennia linquit.

Germani. Glorioſissimum præsulem Germanum sic hac die brevissime commemorat Ado: *Autisiodori, sancti Germani episcopi & confessoris*. Cetera quæ ad celeberrimum fidei defensorem pertinent, fuse idem prosequitur Kal. Octobris, unde breve suum elogium decerpsisse videtur Usuardus. Hieronymiana Germanum hac etiam die recte consignant. Beda ipsum cum Vercellensi Eusebio conjungit die sequenti, cujus verba inde huc retraxit Rabanus, ex quo, nisi vehementer fallor, desumpsit Notkerus quæ hac etiam die de Germano retulit, monens, *festivitatem ejus Kal. Octobris, apud Gallicanas ecclesias celebriorem haberi*, ferme ut die præcedenti inter Auctaria ex codice Ambianensi notavimus. Germani vitam à Constantio scriptam edidit Surius; exstat apud nos manuscripta, etiam ut ab Erico versibus innexa est, cum pluribus aliis documentis, ad Sancti gesta spectantibus, quæ delibavit Tillemontius tomo 15 à pag. 1. Vide notationem Baronii. Classis Martyrum ultima ex Hieronymianis in Usuardum immediate profluxisse videtur, de qua nec in Romano parvo, nec in Adone quidquam legitur. Ipsorum etiam meminit Rabanus, meminit & Notkerus, ambo legentes, *in Africa civitate Sinnada*, adjuncto socio *Thyrso*, ut non dubites, Notkerum hæc ex Rabano accepisse. *Mirum*, inquit Florentinius, *quantum in loco agonis sanctorum Martyrum assignando distent inter se codices* &c. Crediderim, Usuardum id etiam olim advertisse, cumque fortasse dubitaret, *Phrygiæ* ne, an *Africæ* tribuendi essent, difficultatis nodum scidisse, ab utraque regione abstrahendo, scribendoque simpliciter, *Sinnada*. Recte an secus Baronius adjunxerit *Phrygiæ* vel *in Phrygia*, an potius ex mente Florentinii, *Africæ* hi Martyres asserendi sint, suo loco examinabitur. Patet codicum nostrorum statque interim salva totius textus Usuardini lectio. *Democriti & sociorum.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Ut in Anglia auctus est, ita hîc, ut sæpe alibi superius de aliis observatum est, Anglicum Sanctum textui superaddit, his verbis: *Neoti.* *Eodem die, sancti Neoti presbyteri & confessoris.*

ROSWEYD. Germani elogium mutat, nam *De German.* post *episcopi*, subdit: *Qui fidem Catholicam sæpius à Pelagiana hæresi defendit*. Deest tota annuntiatio ultima.

PULSANEN. Caret annuntiatione prima de Fabio; cetera omnia pura sunt.

CENTULEN. *Apud Ravennam Italiæ civitatem, transitus sancti Germani, viri Apostolici, Doctoris ecclesiæ mirabilis & omni sapientia adornati. Apud Cæsaream, sancti Fabii martyris. Civitate Sinnanda, sanctorum Democriti, Secundi & Dyonisii.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit à Germano, additque *De German.* post *clarissimi*: *Qui Ravennæ moritur, sed corpus ejus cum miraculorum splendore Anthisiodorum refertur*. Reliqua textus ferme pura sunt.

HAGENOYEN. In prima & ultima satis purus, sic habet de Germano: *Ravennæ, transitus sancti Germani, Altisiodorensis episcopi & confessoris. Qui fuit nobilis genere, Antisiodoro natus, liberalibus studiis in Gallia edoctus, & in scientia juris Romæ, & ibi Burgundiæ ducatum obtinuit; & magis in juventute vanitati, quam Christianæ religioni intendebat. Postea ab Amatore episcopo, invito eo, clericus ordinatus est. Et postquam clericus fuit, numquam panem frumenti, non vinum, non acetum, non oleum, non legumina, vel sal pro sapore comedebat; semper jejunavit usque ad vesperam, interdum autem à quinta feria usque ad Dominicum diem jejunavit: panem suum cinere miscuit. In æstate & in hieme nullam habuit vestem, nisi cilicium, tunicam, & cucullam: nullo lecto, nullo pulvinari usus est, numquam vestem, raro calceamenta & cingulum deponebat, & in conventu fratrum vitam duxit heremiticam. Bis in Angliam contra hæreticos profectus est, & in diversis lo-* *Germani cum elogio.*

cis tres mortuos suscitavit. Tandem in domo Placidæ [Placidiæ] *reginæ asinum suum mortuum suscitavit, & ab ea recedens, in Ravenna obiit, tricesimo anno episcopatus ejus.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. In fine: *Item sanctæ Serapiæ cum tribus filiabus suis, Pistis, Elpis & Agapes.* Die sequenti mater vocatur *Sapientia*, aliàs *Sophia.*

Serapiæ cum filiab.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Germani episcopi & confessoris. Fabii martyris. Item Democriti, Secundi & Dionysii.*

VATICAN. num. 5949. Caret ultima annuntiatione, cujus loco substituit: *In castro sancti Agnelli, natalis sancti Dodonis abbatis.*

Dodonis.

ALTEMPS. *Civitate Cantuaria, sancti Cathwini archiepiscopi & confessoris. Item Critullini martyris.* An non *Tertullini*, de quo die præcedenti?

Cathwini. Critullini.

LUXOVIEN. *Apud Medianum cœnobium, depositio beatorum confessorum, Joannis presbyteri & Benigni diaconi, qui carne & spiritu germani, à beato Hidulfo Treverorum archiepiscopo educati, simul migrantes, uno conditi sunt mausoleo.*

Joannis & Benigni.

ABDINGHOFFEN. *Treveris, sancti Bantonis confessoris Christi.* Alii scribunt *Banti* & *Panthonis.*

Bantonis.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Ravennæ, transitus sancti Germani, Antisiodorensis episcopi & confessoris, tempore Valeriani* [Valentiniani] *imperatoris, genere, fide & doctrina atque miraculorum gloria clarissimi. Hic ab episcopatu usque ad triginta annos corpus suum tam crudeliter tormentavit, ut numquam panem frumenti, nec vinum, nec acetum, nec oleum, nec legumen, nec sal pro sapore comedit. Non vinum bibebat, nisi in festivitatibus Paschæ, & Nativitatis Christi, semel tantum, & illud multum lymphatum. Semper jejunabat, & non nisi vespere comedebat, & in refectione semper cineres præbebat. Vestem non habebat præter cilicium & tunicam & cucullam, quæ tamdiu corpori inhærebant, donec attritione nimia solverentur, & sicut genere fuit nobilis, sic fide ac doctrina ac miraculorum gloria fuit præclarus, cujus mater, Placida nomine, sanctissimum corpus propriis manibus sepelivit.* In reliquo textu satis pura, adjungit in fine: *Treveris, sancti Banti confessoris. Eodem die, sancti Neoti abbatis & confessoris.* Castellanus legit *Neothi.*

De German.

GREVEN. *Tertullini presbyteri & martyris (de quo in gestis beati Stephani Papæ) hic sepultura. Verum, Adone teste, pridie Nonas Augusti ad locum sepulchri ejus solemnior concursus fit. Item sancti Tirsi. Eodem die, sancti Fantini confessoris. Qui à puero sanctæ conversationis, cum anno ætatis suæ* XII, *patrem Fantium & matrem Deodatam ad fidem convertisset, cum eisdem pro fide Christi tenetur, plumbatis cæditur, & in carcerem mittitur. Tandem parentibus, capitis abscisione martyrium complentibus, Fantinus ab angelo solutus, miraculis clarens, quievit in pace. Treveris, Panthonis (alias Banti) presbyteri & confessoris. In Anglia, Neoti abbatis & confessoris. Morandi confessoris. Floræ virginis & martyris.*

Tertullini. Tirsi. Fantini. Panthonis. Neoti. Morandi. Floræ.

MOLANI prima editio, in fine solummodo adjungit: *Treveris, sancti Bantonis confessoris Christi.* In aliis autem: *Mediolani, nativitas sancti Calimeri pontificis & martyris. In Anglia, beati Neoti sacerdotis, meritis ac miraculis insignis.* De Bantone, ut supra. *In Calabria, oppido Tabritano, sancti Fantini confessoris Syracusani, cujus parentes Fantius ac Deodata, Syracusis plumbatis cæsi, cum diis litare nollent, decollati sunt. Die trigesima prima, sancti & justi Eudocimi.* Tum, typis minoribus: *Romæ, obiit beatissimus Ignatius Loiola, fundator Societatis Jesu. Quam toto propemodum terrarum orbe multiplicatam vidit. Multa quoque barbarorum millia per eamdem è summa barbarie, ad suave Christi jugum subeundum, revocata esse cognovit. Omnia enim ejus consilia & studia spectabant ad conservandam, revocandam & multiplicandam per se & suos fidei Catholicæ synceritatem.* Ad majorem Dei gloriam.

Bantonis. Calimeri. Neoti. Fantini. Eudocimi. De Ignatio de Loyola.

MENSIS

MENSIS AUGUSTUS.

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

ANtiochiæ, natalis sanctorum Machabeorum. Romæ, ad sanctum Petrum ad vincula. Apud Italiam civitate Vercelli, beati Eusebii episcopi, qui ob confessionem fidei à Constantio Scitopolim, & inde Cappadociam relegatus, post ad ecclesiam suam reversus, novissimè persequentibus Arrianis, martyrium passus est. Item Romæ, passio sanctarum virginum Spei, Fidei & Charitatis & matris earum Sapientiæ: quæ sub Adriano principe martyrii coronam adeptæ sunt. Via Latina, sanctorum martyrum Boni presbiteri, Fausti, Mauri, cum aliis septem, qui in Stephani Papæ Actibus describuntur. In Hispaniis civitate Gerunda, natalis sancti Felicis, quem jussit judex Dacianus, post illata tormentorum genera, ungulis detrahi, ac deinde usque ad ossa laniari, & tamdiu vulnera vulneribus instaurari, usque dum invictum Christo spiritum reddidit. Apud Arabiam civitate Philadelphia, sanctorum martyrum Cirilli, Aquilæ, Petri, Domiciani, Rufi, Menandri, una die coronatorum. In territorio Parisiacensi, Justini martyris. In pago Lisuino, sancti Nemesii confessoris.

Machab. *Pet. ad vin.* *Eusevii.* *Spei &c.* *Boni &c.* *Felicis.* *Cyrilli &c.* *Justini.* *Nemesii.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Reliqui *Vercelli*, ex Praten. & Herinien. Alii passim melius legunt *Vercellis*. Greven. habet, *Constantio principe*, Molan. *Constantino principe*: Antverp-maj. omittit *principe*, sed servat *Constantino*. Ceteri simpliciter, ut est in textu. Scribo *Scitopolim* cum Herinien. Antverp-maj. & aliis plerisque. In Pratensi est *Scithopolim*, in Greven. *Scytopolim*, in Molan. *Schytopolim*. *Spei, Fidei* &c. ponunt omnes, excepto Antverp-majore, qui cum nonnullis aliis præponit *Fidei*. In Antverp-maj. hiulca est constructio, *quem judex Dacianus*, omisso verbo *jussit*. Molan. typothetæ, ni fallor, errore habet *Decianus*. Deinde cum Greveno legit *vinculis detrahi*, pro *ungulis detrahi*. Item uterque,

que, *tamdui vulneribus inſtaurari* Herinien. *Vulnera verberibus reſtaurari.* Recte Praten. & Antverp-maj. cum Adone, ut eſt in textu. Sed non bene Antverp-maj. *reddit*, pro *reddidit*. Antverp-maj. uniformiter ſcribit *Filadelfia*; Herinien. *Filadelphia*, præfero alios tres. Solus Praten. legit *territorio Pariſienſi*, ferme contra omnes. Non diſtinguitur in Antverp-majore nomen *Juſtini*. Idem habet *Biſuino* & *Meneſii*. Greven *Liſuyno*. Pro textu ſtat codicum auctoritas, in quibus minutias alias negligendas putavi.

Machabæorum. OBSERVATIO. Textus vix toto anno diffuſior, ex ſolitis tamen fontibus, præſertim Adoniano, pro majori parte derivatus. *Machabæos* fratres ab ipſis primis Eccleſiæ ſeculis magna ſemper in veneratione fuiſſe, demonſtrant Patrum encomia apud Florentinium, & Martyrologorum noſtrorum conſenſus. Hieronymiana imprimis ampliori eos phraſi commemorant, quæ in mediæ notæ codices irrepſit. Noſter perpaucis Bedam, Romanum parvum & Adonem ſequitur, in hoc diſpar, quod eos primo loco annuntiet. Plura in ipſorum laudem lege ſis apud Florentinium, matris & filiorum nomina ſingillatim enumerantem. Et Notkerus aliquid ſupra Adonem conatus eſt. Rurſus in

Petri ad Vincula. Hieronymianis plura narrantur de *dedicatione* primæ à B. Petro eccleſiæ, atque Vinculorum ſolutione, quæ à Notkero nonnihil etiam amplificata ſunt, Bedâ interim, Romano parvo & Adone breviſſime rem expedientibus, plane ut in textu legitur. De pri-

Euſebii. ma à Petro dedicata Romæ eccleſia erudite diſputat laudatus Florentinius. *Euſebius Vercellenſis* ab Hieronymianis notatur tamquam *Confeſſor*. Beda, à quo eum Germano Autiſſiodorenſi conjungi nuper diximus, diſerte ait, *moventibus perſecutionem Arianis, martyrium paſſum*. Tu vide Tillemontium tomo 7 à pag. 529. Romanum parvum ſolum dicit: *Vercellis, Euſebii epiſcopi*. Viennenſis titulum utrumque connectit, ex quo noſtra omnia, ſublatis dubiis, deſumpta ſunt. Notkerus explicat, quomodo & martyrium paſſus ſit, *& in pace Eccleſiæ, circum confeſſionis ſuæ conſummaverit*. Pro huc uſque dictis, monumenta tradit Surius, & cum noſtris convenit Wandelbertus, ſic Auguſtum exordiens:

Auguſtus demum pleno jam farre reſertus,
Quis nova ſacra ferat, monſtremus carmine Sanctos,
Quos ferus in mortem Antiochus cum matre ſubegit,
Venturo ſanguen qui Chriſto ſponte dicarunt,
Auguſtas retinent Machabæi jure Calendas.
Carcere Roma Petrum celebrat vincliſque reductum:
Euſebiumque ſuum Vercelli rite frequentant.

Spei &c. Sequuntur *ſorores Virgines* cum matre vidua, quas fateor me neſcire, unde Uſuardus accerſiverit, cum antiquioribus Martyrologis omnibus ſint incognitæ. Non ignoro, ad XXIII Junii inter Auctaria referri tres ſorores, iiſdem nominibus Græce inſignitas, *Piſtis, Elpis, Agapis*, quas nimirum ibi Notkerus, iſque ſolus, Nicomediæ paſſas aſſerit. Baronius in Notationibus ſatis innuit, ſe in Uſuardo eas reperiſſe, quod ex codicibus noſtris manifeſtum eſt. Cur autem matrem à filiabus ſegregatam, ad XXX Septembris rejecerit, necdum habeo ſatis exploratum. Geddeſii ineptias, occaſione harum Sanctarum excogitatas, vix eſt operæ pretium nominare, nedum refutare. Facile crediderim Acta aliqua nactum Uſuardum, qualia apud Surium exſtant, unde earum memoriam hac die ſimul collocarit. Pluribus hîc abſtineo, alibi ex profeſſo diſcutiendis. Videat interim curioſus lector, quæ de Sophia ejuſque filiabus diximus in Chronologia Patriarcharum Alexandrinorum, pag. 18, num. 92.

Boni &c. Claſſis ſubſequens *Boni* & ſociorum martyrum ex ſolitis etiam fontibus non procedit, nam inter antiquiores à ſolo Floro, cum Beda edito, conſignata eſt, phraſi à noſtra tam diverſa, ut ex eo ſcriptore Uſuardum accepiſſe omnino exiſtimari non poſſit. Re-

Felicis. ſtat ut ex ipſis ſancti Stephani Actis tranſlatos ſupponamus. De *Felice*, dubium non eſt, quin ex Adone proficiſcatur, ex cujus longiori elogio, à Notkero deſcripto, epitomen ſuam Noſter condidit. Notus etiam eſt in Hieronymianis & citato Floro. Ceterum an ſatis emendate diem notaverit Ado, vide Florentinium & Acta ſuo loco illuſtranda; de quorum auctoritate ibi diſputabitur. Certe quæ Prudentius & Greg. Turon. tradunt, in dubium revocanda non ſunt. In *Philadelphienſibus* nonnulla item diffi-

Cyrilli &c. cultas occurrit circa martyrum *Synodum*, ab Hieronymianis notatam, à Notkero, ab ipſis noſtris Martyribus diſtinctam, de qua uti & de *Martyrum Conciliis* multa accurate diſquirit Florentinius. Ad rem noſtram quod facit, Romanum parvum de illis meminit, non expreſſis ſingulorum nominibus, quæ Ado alibi inventa reſtituit, ex quo annuntiatio-

Juſtini. nis ſuæ verba omnia Uſuardus deprompſit. *Juſtinus* & *Nemeſius*, qui agmen claudunt, ab

Nemeſii. Uſuardo in ſacros Faſtos primùm relati videntur, quidquid aliunde præter morem excreſceret textus, quem nihilominus totum & vere & ſimpliciter Uſuardinum cenſemus.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Incipit: *Romæ, ad ſanctum Petrum ad vincula.* Tum de Machabæis, pure. Euſebii elogium reſecat In Virginibus purus eſt. Item in Juſtini. Deſunt reliqua omnia, quibus ſubſtituit *Exuperii*: *Caſtro Corbeilo, ſancti Exuperii epiſcopi & confeſſoris, cujus corpus perſecutione Danorum à Redonis civitate fugatum, atque à Gallicarum incolis honorifice receptum, in prædicto loco affectu magnæ devotionis colitur.*

ROSWEYD. Sic orditur: *Romæ, ad Vincula ſancti Petri.* In Machabæis, bene. Deſunt Spei &c. Boni & ſociorum; item Nemeſii.

PULSANEN. *Romæ, abſolutio beati Petri Apoſtoli à vinculis.* In Machabæis & Euſebio ſatis purus eſt. Deeſt elogium Boni & ſociorum; & deſunt etiam quæ ſequuntur omnia.

MUNERAT. Secundo loco: *Romæ, ſancti Petri ad vincula.* In reliquis ſatis purus, in fine habet ferme ut TORNACEN. ſupra de Exuperio, quem etiam eodem modo annuntiat codex REG. SUEC. ſub nota num. 428.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *Romæ, ſancti Petri ad vincula.* Dein cum Hieronymianis: *Apud Antiochiam, paſſio ſanctorum Machabæorum ſeptem fratrum, cum matre ſua, qui paſſi ſunt ſub Antiocho rege.* Sequuntur reliqua ſatis pure, exceptis duabus poſtremis annuntiationibus, quæ deſiderantur.

LOVANIEN. Superioribus ſimilis, hunc præterea defectum habet, quod careat elogio Felicis.

CENTULEN. *Romæ, ad vincula ſancti Petri feſtivus & ſolennia* [ſolennis] *concurſus. Antiochiæ, ſanctorum Machabæorum. In Italia civitate Vercellis, ſancti Euſebii epiſcopi & martyris. Apud Arabam civitate Philadelfiæ, ſanctorum martyrum Cyrilli, Aquillæ, Petri, Domitilæ, Ruffi, Menandri, una die coronatorum. In territorio Pariſiorum, ſancti Juſtini martyris. In pago Siluino, ſancti Nemeſii confeſſoris. Romæ via Latina, ſanctorum martyrum Boni presbiteri, Fauſti, Mauri cum aliis ſeptem. Item Romæ, ſanctarum virginum Fidei, Spei & Caritatis, & matris earum Sapientiæ, quæ ſub Adriano imperatore paſſæ ſunt. In Hiſpania, civitate Gerunda, ſancti Felicis martyris.* In margine recentiori longe manu appoſitum eſt: *Caſtro Corbeilo, ſancti Exuperii confeſſoris.* Fuit Epiſcopus Bajocenſis, vide ſupra.

BRUXELLEN. *Romæ, ſancti Petri ad vincula: de duabus enim catenis, quibus Herodes beatum Petrum vinxerat, & de ea qua ipſe ſub Nerone vinctus fuerat, triadem factam, Papa poſuit in eccleſia, quam ipſe Kal. Auguſti ſub honore & vocabulo beati Petri ad vincula dedicavit.* De Machabæis eadem habet quæ ANTVERP. &c. ſupra. Sequuntur Philadelphienſes, ſatis pure. In Euſebio modice interpolatus, de Felice, de tribus Virginibus & matre, de Bono & ſociis, ſatis recte. Adjicit deinde: *In Aquitania, civitate Vienna, ſancti Severi epiſcopi, qui fuit unus de diſcipulis Apoſtolorum: Et ſancti Nectarii epiſcopi. In Gandavo, tranſlatio corporis ſancti Bavonis confeſſoris.* Colitur 1 Octobris.

HAGENOYEN. *Antiochiæ, natalis ſanctorum martyrum Machabæorum ſeptem fratrum, cum matre ſua, qui paſſi ſunt ſub veteri Teſtamento. Sed eorum martyrium Eccleſia veneratur ob memoriam omnium veteris Teſtamenti Patrum. Horum paſſio ſanctorum Machabæorum continetur in ſecundo libro Machabæorum Romæ, ſancti Petri ad vincula. Quæ feſtivitas quondam erat celebris ad honorem Octaviani Auguſti principis Romanorum; quam delevit Eudoxia cum Papa Pelagio, & ſtatuit celebrari in memoriam principis Apoſtolorum. Unde regina veniens de Hieruſalem pertulit catenas, quibus ligatus erat Petrus ab Herode, & Papa protulit ſtatim in medium catenam, cum qua ligabatur Petrus à Nerone Cæſare in Roma. Et hæ duæ catenæ mirabiliter in unum conjunctæ eſt* [conjunctæ ſunt.] Sequitur de Virginibus, ubi interpolatus eſt. Tum de Bono & ſociis, item de Philadelphienſibus ſatis pure, uti & de Juſtino & Nemeſio. Deſunt reliqua omnia.

AQUICINCT. Ante memoriam B. Euſebii Vercellenſis, interſerit hæc: *Marcianas, depoſitio ſancti Jonati abbatis.* Pro *Nemeſii*, habet *Meneſii.* In fine autem: *Item ſanctorum Freardi & Secundelli.* Ex Greg. Turon. de Vit. PP. cap 10.

VICTORIN. & REG. SUEC. ſign. num. 130. In fine: *Apud Italiam, natalis ſanctæ Juſtæ.*

DAVERONEN. *In territorio Pariſiaco, Juſtini martyris.* Quid de reliquis habeat, non conſtat.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Petri ad vincula. Sanctorum Machabæorum fratrum. Fidei, Spei & Charitatis virginum, & Sapientiæ matris earum, martyrum. Euſebii Vercellenſis epiſcopi & martyris.* Patet textum eſſe valde mutilum.

In VATICAN. num. 5949. Deſunt Virgines, Juſtinus & Nemeſius. Adjicitur: *Apud Italiam, ſanctæ Juſtæ virginis.*

UGHELLIAN. Caret etiam commemorationibus Juſtini & Nemeſii. Vide ANTVERP. &c.

FLORENTIN. *Romæ, Boni presbyteri, Fauſti, Mauri, Primitivi, Calumniosi, Joannis, Exuperantii, Quirilli & Honorati ..... In Italia, ſanctæ Juſtæ virginis. Item ſancti Ruphiniani* [MEDICÆUS legit *Ruffiniani*] *epiſcopi & confeſſoris, diſcipuli ſancti Petri Apoſtoli.*

EDITIO LUBECO-COL. De Vinculis & Machabæis ſatis dictum eſt. Sequitur textus uſque ad Philadelphienſes incluſive. Tum: *In Anglia, ſancti Edelwoldi epiſcopi & confeſſoris.* Dein de Juſtino, pure. Poſt: *Viennæ, ſancti Severi epiſcopi & confeſſoris, qui unus fuit de diſcipulis Apoſtolorum. Bituricas, beati Archadii epiſcopi & confeſſoris. Sueſſionis, beati Bandaridi epiſcopi & confeſſoris. In pago Lyſymno, beati Nemeſii confeſſoris. Eodem die, ſancti Nectarii epiſcopi & confeſſoris. Ipſo die, ſanctorum Friardi & Secundelli confeſſorum. Item, beatæ Facinolæ virginis. Et ſanctæ Juſtæ matronæ.*

BELIN. Incipit & legit de Vinculis & Machabæis, ſicut ANTVERP. &c. In Euſebio, Virginibus, Bono & ſociis, & Philadelphienſibus purus eſt. ſubjungit: *Apud Italiam, ſanctæ Juſtæ virginis.* In Juſtino purus eſt. *In pago Tiſuino, ſancti Meneſi confeſſoris.* De Felice, ultimo loco, abſque elogio. Altera editio Machabæos collocat, *Apud Hieroſolymam* &c. In reliquis priori ſimilis eſt, at in fine adjicitur: *In territorio Bleſenſis* [haud dubie *civitatis,*] *ſancti Bethaſii confeſſoris.* Caſtellanus legit *Betarii.*

GREVEN. *Item, ſanctorum Primitivi, Calumnioſi, Johannis, Exuperantii, Quirilli, Theodoſii, Caſti Baſilis & Honorati, de quibus in Actibus*

Exuperii. — *Textus contractus & transpoſ.* — *Exuperii.* — *De Vinculis S. Petri.* — *Severi. Nectarii. Tranſlat. Bavonis.* — *De Machab.* — *De Vincul.* — *Jonati. Freardi &c.* — *Juſtæ.* — *Juſtæ.* — *Boni &c.* — *Juſtæ.* — *Rufiniani.* — *Edelwoldi.* — *Severi.* — *Archadii.* — *Bandaridi.* — *Nectarii. Friardi &c.* — *Facinolæ. Juſtæ.* — *Juſtæ.* — *Bethaſii.* — *Primit. &c.*

Severi. *beati Stephani. Viennæ, sancti Severi episcopi & confessoris, discipuli Apostolorum. Bituricas, sancti Archadii episcopi & confessoris. Suessionis, sancti Bandaridi episcopi & confessoris. Exuperii episcopi Basocensis & confessoris. In Britannia, Ethelwaldi episcopi & confessoris. Nectaris episcopi. Friardi & Secundelli confessorum. Justæ martyris, matris sancti Silvestri, in puteum præcipitatæ. Facinolæ virginis. Apud Veronam Italiæ, sanctæ Mariæ virginis, cognomento Consolatricis.*

Archadii. *Bandaridi.* *Exuperii.* *Ethelwaldi Nectaris.* *Friardi &c.* *Justæ Facinolæ.*

MOLAN. *Castro Corboilo* &c. ut TORNACEN. *Gandavi, elevatio sancti Bavonis pii confessoris. Romæ, dedicatio primæ ecclesiæ, à beato Petro constructæ & consecratæ. In Blandinio, translatio sancti Vuinwaloci abbatis.* Tum minoribus typis: *In Britannia, Ethelwaldi episcopi & confessoris, in civitate Wintonia; cujus actus scripsit Vultanus cantor Vuintoniensis. Sancti Secundelli abbatis, & Friardi, de quo Gregorius Turon. Eodem die, natalis sancti Jonathi confessoris, discipuli sancti Amandi.* In editionibus aliis, de Machabæis cursivo, textui inserit, quæ habet ANTVERP. &c. additque, *& præceptoris ipsorum Eliazari.* De Eusebio, *& confessoris*; & de Virginibus nomina Græca, item quod *fuerunt natione Mediolanenses.* Denique de Justino: *cujus corpus requiescit in magna ecclesia beatæ Mariæ Virginis Parisiis.* Deinde in fine: *Castro Corboilo* &c. Item *Friardi & Secundelli, In Britannia, natalis sancti Ethelwoldi episcopi Vuintoniensis & confessoris. Marcianis, depositio sancti Jonati abbatis.* De Bavone, Winwaloco, & dedicatione primæ ecclesiæ à beato Petro, ut supra. Demum: *Die prima, processio venerabilium lignorum venerandæ & vivificatricis Crucis.* Sumitur ex Horologio Græcorum, de quo non semel alibi egimus.

Exuperii. *Elevat.* *Bavonis.* *Translat.* *Winwal.* *Ethelwaldi.*

IV *Non.* *Die* 2.

Stephani. ROmæ in cimiterio Calixti, natalis beati Stephani Papæ, qui persecutione Valeriani, cum insequeretur ob Christi martyrium, & staret intrepidus ante altaris solemnia, ac jugiter cœpta perficeret, in eodem loco, sicut in sua decollatur sede. In *Theodotæ cum 3 filiis.* Provincia Bithinia, urbe Niceæ, sanctæ Theodotæ cum tribus filiis suis, è quibus primogenitum nomine Euodium, Christum fiducialiter confitentem, fecit primum consularis Bithiniæ fustibus cædi, deinde ipsam cum omnibus filiis igne consumi.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *cœmeterio Calisti*, alibi etiam meminimus; sequor in textu quod habet plerumque major codicum numerus: Praten. legit *cemeterio*, Herinien. *cymsterio*, sed non semper sibi constant. *Calixti*, est in omnibus, excepto Pratensi. *Cum insequeretur*, passive scribunt omnes. At quid de hac phrasi? *In eodem loco, sicut in sua decollatur sede.* Non ita Ado, qui nitidius: *In eodem loco, in sua decollaverunt sede.* At constructio nostra in omnibus ferme codicibus reperitur, hoc solo discrimine, quod Munerat. Greven. & Molan. legant *decollatus est sede*, & Tornacen. *Sic in sua*; nam quod Herinien. etiam habeat *sic*, scioli vitio factum patet, cum erasæ sint duæ litteræ *at*. Putamus itaque Usuardum, licet male, sic tamen scripsisse, ut in textu posuimus. Solus Molan. recte habet *Bithynia*: male Munerat. *Bitinia*, reliqui ut in textu, nisi quod videatur Praten. ponere in obliquo *Bithiniæ*. Idem legit *Euodum*, vel *Evodum*, cum Munerato. Greven. sensum torquet, legendo, *primum Consularis fecit Bithiniæ*, qui & cum Molano in fine habet, *consumi præcepit*: ubi Antverp-maj. *cum omnibus filiis suis*, quod etiam est in Pratensi signato B. De *solempnia*, *solemnia*, *sollemnia*, *sollennia*, *Nicea*, *cedi* & id genus aliis, non arbitror operæ pretium plura notare.

Stephani. OBSERVATIO. Citata sunt superius non semel, & porro citanda, beati *Stephani Papæ* Acta; ex quibus non pauci martyres, aut conjunctim aut divisim, suis quique diebus educuntur, quorum plerosque à Molano hac die in annotatione collectos reperies, qui à nobis pro varia Usuardi dispositione, in proprias festivitates distributi sunt. Stephanum ipsum hîc etiam recolunt Hieronymiana apographa, non satis distincte dignitatem exprimentia. Clarius Beda *Papam* & *martyrem* diserte pronuntiavit, adjecto parvo elogio, à Rabano transumpto, quod subinde, nescio quomodo, in omnes ferme Usuardinos mediæ notæ codices transiit, in hoc dumtaxat à puritate aberrantes. At vero Usuardum non ex Beda, sed ex Adone sua accepisse, ex eo evidenter patet, quod & phrasim ejus & verba accuratissime imitetur. Ex Romano parvo in Adonem fluxisse vix dubium est, ubi sic legitur: *Romæ, Stephani Papæ & martyris.* Longior Adonis oratio Actorum compendium censeri potest, qua potissimum parte Stephanum proprie spectant. Quæritur an Acta ipsa summatim accepta, cum Baronio in Annalibus ad annum

annum CCLIX num. 20, *fidelissima, germana cognita atque legitima*, & *quo candidiora eo veriora* censenda sint; an forte cum recentioribus, pro vitiatis & interpolatis habenda? Sed patietur lector, difficillimam controversiam, ad proprium locum remitti. Videat interim ipse, quid Actis istis opponat Tillemontius tomo 4, pag. 592. Notari etiam potest brevis Motherii observatiuncula. Nitide Stephanum exornat Wandelbertus:

Nonarum Stephanus martyrque & Papa beatus
Quarto festivæ tribuit pia gaudia Romæ.

Laudatum Romanum parvum sic etiam breviter secundam annuntiationem com- *Theodotæ*
plectitur: *In Bithynia, Theodotæ, cum tribus filiis.* In eamdem plane sententiam loquitur *& filiorum*
Ado, insigni encomio & matrem & filios exornans, quod in Beda, & Rabano ex eodem Actorum fonte hausturn, sed contractius est, nisi malis, Bedam aliquatenus Adoni præluxisse. Hoc certe non obscure colligitur, Usuardum Bedæ potius, quam Adonis verbis inhærere, resectis iis quæ de tyranno Diocletiano & Leucadio comite ab utroque narrantur. Sed qua ratione hæc omnia cum Hieronymianis codicibus conciliari possint, prorsus non video. Ibi enim ex Lucensi & Corbeiensi, textus in hunc modum exprimitur: *Et in Cæsarea Mauritaniæ, Theodotæ & septem filiorum ejus, quorum gesta habentur.* Neque id satis perspexit Florentinius, qui *Cæsariensis* illius & filiorum gesta se frustra quæsiviisse fatetur. Unde recte putavit, supplendum in vetustissimo Epternacensi & emendandum provinciæ nomen, scribendo *Bithyniæ*, pro *Bitia*, ut eo pacto cum Martyrologis aliis melius cohæreat. Hæc cursim notasse pro instituto nostro plusquam satis est; nam quidquid sit de una an gemina *Theodota* vel *Theodora*, *Cæsariensi* altera, altera *Nicæna*, quod ad Acta ex professo discutiendum remittimus, abunde hîc demonstrata est textus nostri & origo & sincera puritas, tametsi non omnino defæcata. Acta quæ Surius edidit ad XXV Decembris, ex eorum, opinor, numero sunt, quæ refellit Ruinartius pag. 420. Quid de Combefisianis inter Lectos triumphos pag. 247 Græco-Latine vulgatis statuendum sit, alio pertinet. Hic satis est fontes designasse.

AUCTARIA.

De Stephan. ROSWEYD. De Stephano Papa, textui inserit: *Cum jam multos ad martyrii coronam præmisisset.* Cetera purus est, imo plusquam purus, cum simpliciter legat, *in eodem loco, in sua decollatur* &c.

PULSANEN. In prima satis purus, deficit in secunda, ubi elogium resecat.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANICUS. Codices illi sunt, in quos dixi transiisse elogium Bedæ, expuncto Usuardino. Sic enim de Stephano Papa legunt: *Qui persecutione Valeriani principis martyrio coronatus est.* Vide supra in Observatione.

Textui mutatus. CENTULEN. *Romæ in cymiterio Calisti, natalis sancti Stephani Papæ & martyris. Eodem die, sancta Theodota cum filiis suis, quæ tempore Diocletiani passa est agonem sub consulari Nicecio & comite Leucadio.* Hic plerumque mutatio & contractio.

BRUXELLEN. In Stephano, post *Papæ &*
De Stephan. *martyris*, sic pergit: *Qui dum multos gentilium convertisset & multorum martyrum corpora sepelisset, sub persecutione Valeriani persecutus, ante altare intrepidus, Missam celebrans, decollatus*
Nemesii & sociorum. *est. Et sanctorum martyrum Nemesii, Lucillæ, Olimpii, Exuperii & Theodoli.* De his in Actis sancti Stephani agitur, sed ad alios dies pertinent. Primi duo referentur XXXI Octobris. Vide quæ de aliis diximus XXVI Julii. De
De Theodot. Theodota & filiis, post *consumi*, adjungit: *Pro ut in passione sanctæ Anastasiæ virginis scriptum habetur.* Colitur Anastasia XXV Decembris.

HAGENOYEN. De Stephano Papa sparsim ex Adone sua accepisse videtur, in hunc modum:
De Stephan. *Romæ cimiterio Kalixti, natale beati Stephani Papæ & martyris. Qui persecutione Valeriani imperatoris, cum insequeretur Christianos, tentus est cum multis clericis suis, & tunc ille solus ad Valerianum intrepidus vadit, arguens illum de nece piorum, & statim ductus est ad templum Martis, ut ymmolet aut decolletur. Tunc Stephanus Papa oravit, & pars templi cecidit, & prä timore omnes fugierunt. Et ipse cum suis ad cimiterium Lucinæ perrexit, & Christianos ad se venientes confortavit, & sollempnia Missarum incepit, & jugiter incepta perfecit, quem ut milites Valeriani viderunt, ipsum in altari statim decollaverunt, & aliquos alios cum eo.* Cetera purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Stephani Papæ & martyris, cujus præclara gesta habentur & sæpius allegantur. Boni, Fausti, Mauri cum* *Boni &c.*
aliis septem, de quibus in gestis B. Stephani legitur, sed primo die in aliis Martyrologiis habentur. Theodotæ cum tribus filiis.

ALTEMPS. *Eodem die, inventio corporis sancti* *Invent.*
Albini protomartyris Anglorum. Cur non *Albani*? *Albini.*

STROZZIAN. & forte FLORENTINI alii. *Romæ,*
depositio beati Severini Papæ, qui sepultus est in *Severini.*
basilica beati Petri Apostoli. Fuit enim benignus super omnes homines, amator pauperum, largus, mitissimus. Fuit autem post Petrum Apostolum LXXI. *Hujus temporibus Christianissimus imperator Heraclius, destructo Chosroe, Crucem Domini reportavit Hierosolymam.* Vixisse eo tempore Severinum fateor, sed Papam fuisse non intelligo.
Civitate Padua, sancti Maximi, ejusdem civi- *Maximi.*
tatis episcopi, qui miraculis clarus beato fine quievit. Dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ de Portiun- *De Portiun.*
cula, in qua B. P. Franciscus procuravit a Deodato Papa maximam Indulgentiam. Deodatus vixit seculo VII, S. Franciscus XIII. Lege ergo, ut BELINUS, *a Deo & a Papa.*

EDITIO LUBECO-COL. De Stephano ait: *De Stephan.*
Qui rexit Ecclesiam annis quatuor, menses duos, dies quindecim & passus est sub Valeriano & Galieno imperatoribus, quem ob Christi confessionem

intrepide in cimeterio sanctæ Lucinæ, ante altare sacrificia libantem, in eodem loco, in sua episcopali sede sedentem decollaverunt. Ipsum autem fideles Christi, qui aderant, cum sede sua, jam ipso sacro cruore perfusa, in eadem crypta sepelierunt. Monstratur cruor ejus in lapide marmoreo ante summum altare ad Catacumbas. Hic constituit ut sacerdotes & levitæ vestes sacerdotales in quotidiano usu non haberent, nisi tantum in ecclesia. In Theodota, modice interpolata est. Sequitur: *In Italia civitate Verona, beatorum Felicis & Nyceti martyrum. Eodem die, sanctorum martyrum Nemesii, Lucillæ, Olimpii, Exuperiæ & Theodolæ. Ipso die, beati Adrenuldi episcopi & confessoris.*

Felicis & Nyceti.

Nemesii &c.

Adrenuldi.

Belin. In Stephano etiam utitur elogio Bedæ, ut supra. In fine addit: *Civitate Padua, sancti Maximi, ejusdem civitatis episcopi, qui miraculis clarus beato fine quievit. Eodem die, consecratio ecclesiæ sanctæ Mariæ de Portiuncula apud Assisium, in qua B. P. Franciscus procuravit à Deo & à Papa maximam Indulgentiam.*

De Maxim.

De Portiun.

Greven. *In Italia civitate Verona, Felicis & Nyceti martyrum. Item sanctorum Nemesii, Lucillæ, Olimpii, Exuperiæ & Theodolæ. Stephani Papæ II & confessoris, qui amator fuit ecclesiarum, pauperum Christi maxime fautor & nutritor. Hic ultimo pontificatus sui anno imperium a Græcis transtulit ad Germanos in personam Karoli magni. Item Stephani Papæ III, viri sanctissimi. Adrenuldi episcopi & confessoris. Medani episcopi.*

Molan. In fine adjicit verba Bedæ: *Scriptum est in passione sanctæ Anastasiæ. Civitate Padua, sancti Maximi* &c. *Eodem die, consecratio basilicæ sanctæ Mariæ de Portiuncula* &c. Quæ De Portiuncula ex Belin. descripta sunt. Editiones posteriores mutant nomen *Theodotæ*, in *Theodoræ*. In fine habentur eadem Auctaria, quibus immixtum est novum, nempe: *Carnoti, sancti Bethuni, ejusdem Bethuniæ civitatis episcopi, sanctitate & miraculis clari.*

III *Non.* *Die* 3.

Invent. Steph. &c. Hierosolimis, inventio corporis beatissimi Stephani protomartyris & sanctorum Gamalielis, Nicodemi & Abibon. Hæc septimo Honorii principis anno revelata, atque à beato presbitere Luciano scripta, ad totius Ecclesiæ personam, omnibus fere gentibus declaratur. Constantinopoli, sancti Hermelli martyris.

Hermelli.

Puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Rosweyd. Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

Varia lectio. Omnes codices legunt *beatissimi*, excepto solo Pratensi, in quo, simpliciter *beati*. Rosweyd. pro *Abibon*, scribit *Abibæ*, nec adeo male, cum etiam *Abibas* appelletur, Gamalielis filius. *Hæc septimo* &c. legendum est, referendo ad omnia corpora. Munerat. posuit, *Hoc*. Idem habet *principiis*, pro *Principis*, errore haud dubie typothetæ. *Principis Honorii*, est in Tornacen. reliqui cum textu. Sic item nonnulli, ut Herinien. & Molan., *atque à beato Luciano presbytero*, secuti sumus majorem codicum numerum. Sed Greven. ut non semel alias, hic denuo constructionem torquet, sic enuntians; *atque à beato Luciano scripta presbytero;* Pulsanen. habet, *descripta*. Non placuit Antverp-majori illa *totius Ecclesiæ personæ*, ut ex Adone Noster descripsit, sed legere maluit, *ad totius Ecclesiæ personas*. Idem cum Pulsanen. *Constantinopolim* scripsit, pro *Constantinopoli*. Item rursus Antverp-maj. *Emelli*, Greven. & Molan. *Ermelli*; ceteri melius cum aspiratione. Supersunt modi scribendi in *Jherosolimis, Jerusolimis, Jerosolimis, Protomartiris, Gamalihelis, Nichodemi* & *Nychodemi*, quos satis est indicasse.

Observatio. Beatissimi *protomartyris Stephani* revelationem seu inventionem longe celebratissimam insigni narratione, ex Luciano potissimum accepta, exornavit Ado, textus sui substantiam, ni fallor, ex Romano parvo deducens, ubi sic habetur: *Jerosolymis, inventio corporis B. Stephani, Gamalielis, Nicodemi, Abibon.* Porro ex prolixa Adonis historica panegyri Noster sua omnia decerpsit, nec ad latum unguem à soliti ductoris vestigiis deflectens: quin & vel ipso etiam mutuato errore, quem observat Baronius in annis Honorii, ubi pro anno *septimo*, legendus esset *vigesimus primus*. Aliam prorsus viam ingreditur Rabanus, translationem Antiochenam Hieronymianorum hesternam, cum hodierna inventione conjungens, ex quo sumpsit Notkerus omnia, quæ præcedenti die de uno ex lapidibus, Antiochiæ asservato & miraculis claro, commemoravit. Hæc Hieronymianorum verba sunt IV Non. Augusti. *In Antiochia, natalis reliquiarum protomartyris Stephani & diaconi, qui Jerosolymis est lapidatus, ex revelatione Luciani presbyteri, corpusculus ejus Jerosolymis est translatus.* His igitur insistens Notkerus, ex Rabano adjicit: *Ubi haberi dicitur unus de lapidibus, quibus in passione sua* &c. Ad quæ reflectens Florentinius, ut passim Notkero nimium tribuit, ejus fontes ignorans; ita hic ex illo ansam arripit plura commentandi, atque inter alia cum Baronio dubitat, utrum pro *Antiochia*, scribendum non sit *Ancona*, quod illic è lapidibus istis unus, magna in veneratione

De invent. Steph. &c.

tione habeatur, citatis in eum finem sancti Augustini sermonibus; quæ omnia ad XXVI Decembris examinabuntur, cum iis, quæ ab eruditis recentioribus ex Augustino & aliis collecta sunt. Atque hæc Notkerus pridie. At magis cum Romano parvo, Adone, ac proinde & cum Nostro conveniunt laudata Hieronymiana hac die, quando legunt: *In Jerosolymis, inventio corporis beatissimi Stephani, primi martyris, & sanctorum Gamalielis, Nichodemi & Abibon.* Verum hîc Notkerus iterum alia suggerit, volens hac die aut lapidatum, aut saltem à Gamaliele sepultum Stephanum, sic ut hodie ex ejus mente passio recolatur, *& septimo Kalendarum Januarii, sacrum corpus patefactum & Jerosolymam translatum sit*, ut *vita comite*, inquit, *curabimus aperire* &c. Sed ea probatio desideratur hactenus, Martyrologio ejus post XXVI Octobris deficiente. Neque tamen in omnibus aberrare hîc Notkerum censemus, quandoquidem ex Luciani relatione constet, mense Decembri inventa esse corpora. Cur autem hac III Augusti ejusdem inventionis celebretur festivitas, non ausim temere asserere: vide tantisper conjecturam Baronii, reliquasque ejus & Florentinii notationes: item Surium hoc die ac Tillemontium tomo 2 à pag. 1 & in notis à pag. 462. Ceterum jam dicta nullo plane pacto obesse possunt simplicitati primigeniæ ipsius textus Usuardi, qui ut jam diximus, ab Adone suo non recessit; annuntiationem ultimam de sancto *Hermello* ex ipso etiam verbatim desumens, ut ferme in Romano parvo posita est. Nam Hieronymianorum lectio subobscura, nomen mutat aut aliter inflectit, ut pluribus te docebit laudatus jam sæpe Florentinius. De Hermello nihil usquam reperio. Primam annuntiationem sic metrice exornat Wandelbertus: *Hermelli.*

Terno mox Stephani colitur solenne reperti,
Primus qui mortem Christi est moriendo sequutus.
Gamaliel, Nicodemus, Abibon pariterque
Inventi, voto fulgent & laude perenni.

AUCTARIA.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVAN. ALBERG. & DANIC. Ita hodie textum suum etiam ex Adone con-

De Inv. &c. struunt: *Hierosolimis, inventio corporis beatissimi prothomartyris Stephani & sanctorum Nicodemi* (ANTVERP. *Nicomedi*) *Gamalielis & Abibon; sicut revelatum est à Domino, beato presbytero Luciano, septimo Honorii principis anno. Constantinopoli, natale sancti Hermelli martyris. Au-*

Euphronii. *gustoduno* [MAX-LUBEC *Augustodimo,*] *depositio sancti Euphronii episcopi.*

CENTULEN. *Jerosolimis, inventio corporis beati Stephani prothomartyris, & cum eo Nichodemi, Gamaliel & Abibon, sicut revelatum est à Domino, beato presbytero Luciano, septimo Ho-*

Tarsitii. *norii principis anno. Romæ, via Appia, sancti Tarsitii acoliti & martyris.*

BRUXELLEN. *Jerosolimis, inventio corporis*

De Inv. &c. *beati prothomartyris Stephani, & sanctorum Nycodemi, Gamalielis & Abibon. Quæ septimo Honorii principis anno & septimo Kalendas Januarii à Domino revelata, atque à beato Luciano presbytero descripta habetur. Sed festum agitur hac die, qua idem beatus Stephanus pro Christo lapidatus est.* Hæc Notkeri opinioni conformia

Eufronii. sunt. Sequitur de Hermello pure. Tum: *Augustoduno, depositio sancti Eufronii episcopi.*

HAGENOYEN. Incipit: *Apud Novariam ci-*

Gaudencii cum elogio. *vitatem, natale beati Gaudencii episcopi & confessoris. Hic sancti Martini notarius erat. Hunc sanctus Symplicianus primum episcopum Novariæ civitati ordinavit. Hic cum Eusebio episcopo Vercellense exilium sustinuit, & ante per aliquot dies in Mediolano in vinculis detentus fuit. Tunc sanctus Ambrosius invisum eum & alios præterire voluit & non potuit. Tandem de equo descendit & sanctos in carcere positos in Domino confortavit. Qui in exilio obiit & corpus ejus Novariam reductum est, & Agapius, qui ei substitutus fuerat, preciosum ei sepulchrum præparari fecit, & ideo à Januario usque ad Augustum insepultus remansit, & ungues & cesaries ei, acsi viveret, crescebat. Hierosolimis, invencio sanctorum Stepha-* *De Inv. &c.*
ni, Gamalielis, Nycodemi & Abilionis. Hæc invencio septimo Honorii principis anno facta est, beato Luciano sacerdote illam procurante, cui & revelatio de illis à Deo de eis facta est. In Hermello, purus est. In fine: *Augustoduno, depositio sancti Eufrosini episcopi & confessoris.* *Eufrosini.*

AQUICINCT. In fine addit: *Augustoduno, sancti Euphronii.* Sic melius quam in præcedenti. *Euphronii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Revelatio beati Stephani protomartyris. Inventio seu revelatio sanctorum Gamalielis, Nicodemi & Abibonis, quam beatus Lucianus presbyter descripsit. Hermelli martyris.* Poterat adjungi palæstra. *Textus contractus.*

VATICAN. sub nota num. 5949. Adjicit: *Diogenis. Romæ, sancti Diogenis.* Aliis ignotus est.

UGHELLIAN. *Augustoduno, depositio sancti Eufronii. Eufronii episcopi.* Scribe, ut supra *Euphronii.*

FLORENTIN. *Apud Novariam, sancti Gau-* *Gaudentii.*
dentii episcopi & confessoris. Romæ in cœmeterio Calisti, sancti Tarsitii acolythi, sicut in gestis sancti Tarsitii. Stephani Papæ & martyris legitur.

BIZUNTICEN. *Inventio corporis beatissimi Stephani..... Item Chrysopoli, quæ nunc Bizuntia di-* *Advent. rel.*
citur, adventus reliquiarum supradicti protomar- *Vesontion.*
tyris. Proprium loci, de quo nihil apud alios.

EDITIO LUBECO-COL. In textu fere pura, adjungit: *Augustoduno, depositio sancti Eufronii episcopi & confessoris. In Italia, civitate Novaria, sancti Gaudentii episcopi & confessoris. Eo-* *Eufronii.* *Gaudentii.*
dem die, beati Fiacrii heremitæ & confessoris. *Fiacrii.*
Viennæ, sancti Justi, episcopi & martyris, eximiæ *Justi.*
sanctitatis viri, sub temporibus Antonini imperatoris cognomento Pii. Alius *Justus* in Adone die seq.

BELIN. In inventione sancti Stephani, sequitur phrasim ANTVERPIENS. & aliorum supra. Tum *Constantinopoli, natale sancti Hermolii*

Eufronii. *Gaudentii.* martyris. *Augustoduno, depositio sancti Eufronii episcopi. Apud Novariam, sancti Gaudentii episcopi.* Pro *Gaudentii*, quemadmodum superius scripsit *Hermolii* pro *Hermelli.*

GREVEN. *Viennæ, tempore Antonini cognomento Pii, sancti Justi episcopi & martyris, eximiæ* *Justi.* *Eufronii.* *sanctitatis viri. Augustoduno, depositio sancti Eufronii episcopi & confessoris. In Italia, civitate* *Gaudentii.* *Novaria, sancti Gaudentii episcopi & confessoris.* *Metropoli.* *Constantinopoli, sancti Metropoli episcopi.* An non *Metrophanis?* Vide Florentinium. *Fiacrii eremitæ & confessoris. Item, Walteni abbatis & confessoris. Martini confessoris. In Hassia, beatæ memoriæ Conradi de Herlesheym, monachi presbyteri, Ordinis Cistercienſis & confessoris.* *Fiacrii.* *Waltem.* *Martini.* *Conradi.*

MOLAN. *Augustoduni, depositio sancti Eufronii episcopi. Apud Novariam, sancti Gaudentii episcopi.* In posterioribus editionibus eadem plane repetit, hoc solum adjungens: *Die tertia, Jan. sanctorum patrum Isaacii, Dalmati & Fausti,* *Eufron.* *Gaudent.* *socium.*

Pridie Non. *Die* 4.

Aristarchi. *Tertullini.* NAtalis beati Aristarchi, discipuli sancti Pauli Apostoli. Romæ via Latina, passio sancti Tertullini martyris, qui sub Aureliano imperatore, post impiam fustium mactationem & ignium circa latera exustionem, ac oris conquassationem, atque equulei extensionem, nervorumque cæsionem, data sententia, capitis amputatione martyrium consummavit.

Tantum puri sunt codices *Praten. Herinien. Pulsanen. Antverp. Max-Lubec.* & *Munerat.*

VARIA LECTIO. *Natalis sancti Aristarchi*, legit solus Pulsanen, reliqui omnes, ut est in textu. In eodem, ante *Tertullini*, deest titulus *sancti.* Nullus codex est seu Ms. seu typis editus, qui non legat *sub Aureliano imperatore*, Ado tamen, à quo hæc omnia accepta sunt ex sancti Stephani Actis, tyrannum vocavit *Valerianum imperatorem.* Rursus consentiunt omnes in *impiam fustium mactationem*; Antverp. tamen & Max-Lubec. cum Molan. scribunt *macerationem.* Pulsanen. pro, *ac oris conquassationem*, habet *orisque*: item pro *nervorumque*, legit *ac nervorum*, ubi Antverp. & Max-Lubec. loco *conquassationem*, simpliciter ponunt, *quassationem.* Sed hæc leviora sunt: tres codices optimæ aliàs notæ, nempe Antverp-major, Greven. & Molan. in aliqua elogii parte deficiunt, dum ità legunt, *& ignium circa latera exustionem, nervorumque extensionem*: vel ut Antverp-maj. *nervorumque scissionem*, omissis intermediis, quæ causa est, cur è purorum numero eos excludamus, præterquam quod Grevenus augmentum aliud habeat, postea recitandum. Pulsanen. scribit *consummavit*; ut Munerat. *Tertulini* &c. quæ vix notanda sunt.

Aristarchi. OBSERVATIO. Nec *Aristarchi*, nec *Tertullini* ulla hodie apud Hieronymianos, Bedam, Florum, Rabanum aut Wandelbertum memoria: utrumque refert Romanum parvum his verbis: *Aristarchi discipuli Apostolorum. In crypta arenaria, Tertullini martyris Romæ.* Hinc ambos Viennenſis in Martyrologium suum transtulit, ex quo verbatim procedunt, quæ de Aristarcho in textu nostro dicuntur. Mirari licet, Usuardum ad Festivitates Apostolorum recurrere solitum, eas hoc die non consuluisse, ut inde elogii alicujus materiam extraheret, quam Molanus integrè laterculo suo litteris Italicis inseruit, ut in Auctariis patebit. Quæ vero præterea à Notkero adjiciuntur, ea hujus loci non sunt. Nec vero præter Adonianum elogium, multa aliunde de Aristarcho suggeri possunt. Pleraque omnia ex Actibus Apostolorum & Pauli epistolis hinc inde de eo commemorat Tillemontius tomo 1; idemque in nota pag. 571 varia Græcorum elogia examinat & refellit, de quibus nos plura alibi.

Tertullinum alibi diximus à Floro notari xxx Julii, qui forte verus passionis dies cen-
Tertullini. seri potest, cum Ado diserte asserat, corpus ejus à sancto Stephano Papa sepultum, *secundo Kal. Augusti.* Cur autem hac demum die beati martyris festivitas celebretur, rationem ibi subjungit Ado, quod nempe ad ejus sepulcrum *concursus solennis fiat* II *Nonas Augusti.* Porro Adonis elogium ex Actis sancti Stephani Papæ, nudiustertius novissime citatis, desumptum est, atque à Nostro eleganter contractum, sic tamen ut imperatoris nomen perperam mutaverit, *Aurelianum* scribens pro *Valeriano*, quemadmodum in Variantibus lectionibus monstravimus, quod in Romano moderno recte correctum invenies. An id studio, an ex inadvertentia factum fuerit, non est promptum conjicere; nam cum Usuardus in reliquis Adonem pressissime sequatur, quid causæ esse dices, cur in hac parte ab eo recederet? Sequitur in Viennenſi, *adventus Justi episcopi de eremo &c.* cujus etiam meminere apographa Hieronymiana, sed eam qualem-

cum-

cumque commemorationem Noſter omiſit, reliqua ex Adone deſcripſiſſe contentus. Alium hodie martyrem exornat Wandelbertus, de quo ſtatim in Auctariis plura dicenda recurrent. Sic canit:

Juſtinus pridie proprio celebratur honore,
Presbyter in numero ſanctorum, cæde peremptus
Crudeli, exquirens tumulos qui condecoravit.

AUCTARIA.

Oſwaldi. TORNACEN. Hoc habet principium: *Natalis ſancti Oſwaldi regis & martyris*, de quo vide textum Uſuardinum die ſequenti. Cetera puriſſimus eſt.

ANTVERP-MAJ. Laborat defectu, quem ſupra notavimus. In reliquis etiam purus eſt.

Juſtini. ROSWEYD. Orditur à Juſtino in hunc modum: Romæ, *Juſtini presbyteri, in ſepeliendis martyrum corporibus ſtudioſiſſimi.* An hoc, & id genus ſecutura elogia, ex Rabano aut Notkero accepta non ſint, aliis judicandum relinquo. De cetero purus eſt & integer.

Juſtini. GREVEN. In prima annuntiatione purus, ſic ſecundo loco inſerit: *Romæ ad ſanctum Laurentium, natalis beati Juſtini presbyteri & martyris, quem beatus Sixtus ordinavit, qui multa corpora ſanctorum ſepelivit.* Deficit in elogio Tertullini, ut ſuperius dictum eſt.

MOLAN. In præfato defectu convenit cum ANTVERP-MAJORE & GREVENO.

De Ariſtarc. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. De Ariſtarcho adjiciunt: *Qui conſtitutus Theſſalonicenſium epiſcopus, poſt longos & beatiſſimos agones, à Chriſto coronatus, quievit.* Dein-

Juſtini. *Romæ via Tiburtina, natale ſancti Juſtini presbyteri & martyris, qui perſecutione Decii, Galli & Voluſiani, confeſſionis gloria inſignis ſuit.* In Tertullino ſatis puri ſunt. Tres poſteriores excedit ANTVERP-MAX. in eo quod charactere aliquanto recentiori adjectum habeat: *Apud*

Walburgis. *Eydanhen, natale ſanctæ Walburgis virginis, quæ flagrans amore divino, patriam hereditatemque relinquens, ſoli Deo placere ſtuduit.*

ALBERG & DANIC. Similes ferme ſunt ULTRAJECT. & duobus aliis præcedentibus, ſed Juſtinum Ariſtarcho præponunt.

Juſtini. CENTULEN. *Romæ ad ſanctum Laurentium, ſancti Juſtini presbyteri & martyris, qui confeſſionis gloria inſignis ſuit. Romæ in crypta arenaria, beati Tertullini martyris. Eodem die, ſancti Ariſtarci diſcipuli Apoſtolorum, à quibus Theſſalonicenſibus ordinatus epiſcopus, poſt longos & beatiſſimos agones, à Chriſto coronatus eſt.*

Juſti. BRUXELLEN. Incipit: *Apud Lugdunum, adventus corporis ſancti Juſti martyris de heremo.*

De Ariſtarc. *Apud Theſſalonicam, natale beati Ariſtarchi, diſcipuli beati Pauli Apoſtoli. Qui conſtitutus Theſſalonicenſium epiſcopus, poſt longos agones, à Chriſto coronatus, quievit. Romæ, via Latina in crypta*

De Tertull. *arenaria, paſſio ſancti Tarculini martyris. Qui ſub Aureliano imperatore, poſt fuſtes, laterum aduſtiones, oris quaſſationem, eculeum ac nervorum inciſionem, capitis amputatione martyrium conſummavit. Item Romæ via Tyburtina, natale ſancti*

Juſtini. *Juſtini presbyteri & martyris. Qui ſub perſecutione Decii, Galli & Voluſiani, confeſſionis gloria*

Elevat. Walburgis. *inſignis ſuit. Et in Germania, elevatio ſanctæ Walburgis virginis, quæ Kalendis Maii migravit ad Dominum.* Vide Acta noſtra XXV Februarii.

HAGENOYEN. De Ariſtarcho, idem fere addit, quod ſupra. Pro *Tertullini*, ſcribit *Tertullii*.

Poſt textum ſubjicit: *Item Romæ, ſancti Gregorii Papæ, qui pœnitentiarius dicitur.* *Gregorii.* *Item Romæ via Tiburtina, natale ſancti Juſtini presbyteri &* *Juſtini.* *martyris, qui ſub perſecutione, Decii & Galli atque Voluſiani imperatorum, confeſſionis gloria inſignissimus fuit, & multos ſepelivit martyres, & plures Chriſtianos in domo ſua abſcondens & alimenta præbens, tandem per pontem in Tyberim præcipitatus martyrium complevit.*

AQUICINCT. In fine, *Eodem die, ſancti Juſtini presbyteri & martyris.* *Juſtini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Juliani* [potius *Juſtini*] *presbyteri & martyris. Ariſtarchi, diſcipuli beati Pauli. Tertullini martyris Romæ, qui poſt varia tormenta capite truncatur.*

REGINÆ SUEC. ſignatus num. 428. *Eodem die, ſancti Juſtini presbyteri & martyris.* *Juſtini.*

VATICAN. n. 5949. *Romæ, ſanctorum Creſcentiani & Juſti, & ſancti Apollonii & ſociorum ejus.* *Creſcentian. & ſociorum.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Octava ſancti Panthaleonis martyris. Romæ, via Tiburtina ad* *Oct. Pantal.* *ſanctum Laurentium, natale ſancti Juſtini presbyteri* *Juſtini.* *& martyris. Hic corpora SS. Laurentii, Hyppolyti, Concordiæ, Herenei, Abundi, Cyrillæ aliorumque plurimorum ſanctorum ſepulturis tradidit. Hic perſecutione Decii, Galli & Voluciani confeſſionis gloria inſignissimus fuit.* De Ariſtarcho addit, ut ſupra. *Romæ via Latina, in crypta arenaria, paſſio ſancti Terculinii martyris. Qui ſub Aureliano imperatore* &c. Tum: *Eodem die, beati Juſtini epiſco-* *Juſtini ep.* *pi & confeſſoris. Ipſo die, beati Valentini epiſcopi &* *Valentini.* *confeſſoris.* Agitur de *Pataviensi* in Norico, vide Surium hoc die. *Item adventus ſanctæ Walburgæ* *Advent.* *Walburgæ.* *virginis. Apud Lugdunum, adventus corporis ſan-* *Et Juſti.* *cti Juſti epiſcopi & confeſſoris de heremo.*

BELIN. In textu ſatis purus, addit: *Eodem die Romæ, ſancti Juſtini presbyteri & martyris.* *Juſtini.*

GREVEN. *Juſtini epiſcopi & confeſſoris.* Tum ex Adone decerpit: *Apud Lugdunum Galliæ,* *Juſtini ep.* *adventus corporis ſancti Juſti epiſcopi, de eremo.* *De Juſt Lug.* *Qui cum aliquot annis in eremo, angelis proximam egiſſet vitam, ibique feliciter obdormiſſet, corpuſculum ejus, venerabilium civium Lugdunenſium cura requiſitum, à remotis partibus, cum alacritate & religione reportavit atque ſepelivit.* *De Walburg.* Sequitur: *Item adventus ſanctæ Walburgæ virginis.* *Tranſlat.* *Tranſlatio ſancti Valentini epiſcopi Pataviensis &* *Valentini.* *confeſſoris. In Hiſpaniis, ſanctæ Iohannæ viduæ.* *Ioannæ.* *Item in Anglia, bonæ memoriæ, Symonis comi-* *Simonis.* *tis Leceſtriæ, martyris.*

MOLAN. De Ariſtarcho inſerit, quæ in Obſervatione dixi, nempe: *De quo beatus Apoſtolus ſcribit Coloſſenſibus: Salutat vos Ariſtar-* *De Ariſtarc.* *chus concaptivus meus. Qui comes individuus Apoſtolo permanſit, uſque ad ejus confeſſionem: qui conſtitutus Theſſalonicenſium epiſcopus, poſt longos ac beatiſſimos agones, à Chriſto coronatus quievit.* In fine: poſt *conſummavit* adnectitur: *Quem* *De Tertull.* *beatus Stephanus baptizatum in Albis presbyterum conſecravit, & ab eodem beato Pontifice, non longe poſt ſepultus eſt, poſtquam abſciſione capitis mar-*

De Tertull. martyrium promeruit. Lugduni, adventus corporis
Adv. Iusti. sancti Justi episcopi de eremo. Eodem die Romæ,
Iustini. sancti Justini &c. ut BELIN. supra. *Item sanctæ*
Walburgis. Walburgis virginis. Dein minoribus typis: *Quæ*
Euphronii. Furnis quiescit. Eodem die, depositio sancti Eu-
phronii, decimi octavi episcopi Turonensis & con-
fessoris, de quo proximus ejus successor Greg.
Turonensis nonnulla scribit in Francorum historia
& de gloria Confessorum. Editiones aliæ incipiunt
litteris cursivis: *Civitate Bononia, sancti Do-*
Dominici. minici confessoris, fundatoris Ordinis fratrum
Prædicatorum, viri sanctitate & doctrina clarissimi.
Quem ob singularem meritorum gratiam, tres mor-
tuos suscitasse dum viveret, & virginitatem perpe-
tuo illibatam conservasse, perspicuum est. De
Aristarcho, ut in prima. De Tertullino adjungitur, *in crypta arenaria*, & in fine, quæ supra. Auctior autem hic textus, habet: *Romæ, via Tyburtina, natalis sancti Instini presbyteri & Deliqui martyris, qui persecutione Decii, Galli & Volusiani, confessionis gloria insignissimus fuit.* Tum rursus litteris cursivis: *Quem beatus Sixtus ordinavit. Hic beatos Hippolytum & Concordiam, Irenæum, Abundium, & Cyrillam filiam Decii Cæsaris, martyres, & alios plurimos sepulturis condidit. Romæ, beatæ & sanctæ Perpetuæ, ma-* Perpetuæ.
tris sancti Nazarii. Item sanctæ Walburgis vir-
ginis, cujus reliquiæ sacræ Furnis habentur. Tu-
ronis, sancti Euphronii episcopi & confessoris.
Vide quæ de ipso notavit hoc die Baronius.

Nonis. *Die* 5.

Afræ. APud provinciam Retiæ civitate Augustana, natalis sanctæ Afræ, quæ cum esset pagana & meretrix, per doctrinam sancti Narcissi episcopi ad Christum conversa, & cum omni domo sua baptizata, pro confessione Domini igni tradita est. Eodem die, sancti Oswaldi regis Anglorum, cujus actus commemorat venerabilis Beda presbiter in gestis ejusdem gentis. Augustuduni, beati Cassiani episcopi & confessoris. Catalaunis, sancti Memmii episcopi.

Oswaldi.
Cassiani.
Memmii.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antverpien.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo *Retiæ*, ut habent codices omnes, excepto Antverpien. in quo *Reciæ*. Molan. Adonem potius quam Usuardum secutus, post *Afræ*, addidit *martyris*: nos eam vocem ex aliorum codicum auctoritate excludimus. Antverp-maj. sensum profert non satis perfectum, dum legit, *propter confessionem Domini tradita est*, omisso, *igni*. *Oswaldi* recte heri scripsit Tornacensis, recte hac die Herinien. Molan. & alii *Osualdi*, ubi adverte morem Gallorum, qui duplicato W aut nolunt aut non possunt assuescere; inde Praten. & Antverp. ponunt *Osualdi*. Rursus in Antverp-major constructio defectuosa est; *cujus actus meminit venerabiliter Beda*. Lego *Augustuduni*, quoniam ita codices hodie; *Augustuduno* habet Antverpien. *Cautalaunis* error est in Antverp. majore, uti & *Memini*. *Cathalaunis*, Antverp. *Cataulanis*; reliqui bene, ut in textu. *Memmii episcopi* legunt simpliciter codices plerique omnes manuscripti; Molan. addit *& confessoris*. Alia, ut *aput*, *Affræ* &c. prætereo.

Afræ. OBSERVATIO. Romani parvi textus hoc die ita sonat: *In civitate Augusta, in Rhetia, sanctæ Afræ martyris.* De ea vero nec Hieronymiana hac die loquuntur, nec Beda, nec Florus. Priora diserte notant: *In civitate Augusta, passio sancti Afri.* Hunc aliqui dicunt sanctæ Afræ patruum, eoque titulo Nonis, Augustæ Vindelicorum recoli, ut legere est in Marci Velseri Notis pag 54 versâ; ubi etiam doceberis, sanctam Afram non hac die, sed VII Idus ab Augustanis celebrari, Radero in Bavaria sancta idem testante. Ponitur & prædicta die VII Idus, seu VII Augusti à Floro & Wandelberto, & si Florentinio credimus, ab Hieronymianis, quamvis & die sequenti seu VI hujus diserte legant: *Passio sanctæ Afræ.* Quod mirum videri non debet, cum in Actis distincta diei notitia non exprimatur. Hæc omnia dirimere voluit Notkerus, sic rem totam hodie definiens: *In Augusta Eufratensi, nativitas sancti Afri martyris. Quorum nominum similitudine, id est & Augustæ & Afri, nostrates inducti, hac die apud Augustam Rhetianam, sive Vindelicam, passionem sanctæ Afræ consummatam putaverunt. De qua in sequentibus, Deo volente, dicemus.* Nec ea procul accersenda sunt, nam ad VII Augusti, Adonis verba ferme recitat, socias adjungens, quas iterum repetit XII. At vero laudatus Ado Notkeri haud quaquam popularis, Romani parvi auctorem, procul dubio Italum secutus, Afram hac die V Augusti, cum parvo elogio retulit, quod totum, excepta unica voce *Martyris*, Noster descripsit. Plures hîc difficultates attigimus, suo loco in Actis discutiendas, quando & Angli critici ineptiæ, Martyrologio Romano insperse, satisque in præfatione explosæ; quantum ad Afram attinent, uberius convellentur. Interim vide Acta S. Narcissi illustrata ad XVIII Martii; Tillemontium tomo 5 à pag. 270, & Ruinartium inter Sincera & Selecta Martyrum Acta à pag. 500.

Oswal-

Oſwaldus rex & martyr à nullo antiquo Martyrologo hac die memoratur, præterquam *Oſwaldi.* à Wandelberto. Mihi dubium non videtur, quin ab Uſuardo ex Bedæ hiſtoria in ſacros Faſtos relatus ſit: videatur Surius hoc die. *Caſſianum* ſic Ado annuntiat: *Auguſtoduni, Caſſiani. natalis ſancti Caſſiani epiſcopi.* Quid Uſuardus addiderit & detraxerit, ex indiculo noſtro liquet. A Floro procedunt elogia, quæ in Auctariis recenſebimus, tu vide Bedam à nobis editum ante Tom. II Martii. Cur à Florentinio, alio charactere, nempe Italico, inſcriptus, tamquam adjectitius reputetur, haud ſatis perſpicio. Idem eſto judicium de *Memmio* Catalaunenſi, qui non minus in Lucenſi codice, quam in Corbeienſi & Epter- *Memmii.* nacenſi, aperte memoratur, ad quæ laudatus editor hæc ſolum appoſuit: *A Gallico ſcriptore, vetuſtiori Martyrologio Sanctos hos epiſcopos Caſſianum & Memmium additos fuiſſe, non difficile ſuadeor.* Poterat citius ſuaderi, ſi omnes ab Antiquariis Gallis adjectos eliminare voluiſſet. Interim phraſi paulo diffuſiori celebratur à Rabano, ex quo ſuam, licet nonnihil variatam, Notkerus deſumpſit; quod mirum eſt numquam à Florentinio obſervari, per Notkeri verba identidem jurare ſolito. Ceterum *Memmius*, à Moſandro Adoni plane adſcriptus, à Roſweydo in appendicem rejicitur, indicta causâ. Mihi ſatis veroſimile eſt, illum æque ac Caſſianum ex Hieronymianis acceptos, ab Adone pariter notatos fuiſſe & inde in Noſtrum traductos. Nec tamen lubet contendere, ſi aliud præplaceat, dicam, poſtremum, nempe Memmium, ab Uſuardo ipſo ex Hieronymianis extractum; certe & ipſum & reliquos omnes pure & genuine Uſuardinos eſſe, ex codicum omnium conſonantia clarius evinci non poteſt. Non diſſimulabo, Mabilionem Roſweydiana omnia rejectanea Adoni vendicare; aſt hæc in præfatione diſcuſſa ſunt. De duobus ultimis Sanctis Acta non deſunt, ſed quæ accurato egeant examine. Utrumque memorat Gregorius Turonenſis de gloria Confeſſorum; Memmium capite 66, Caſſianum capite 74. Ambos cum Oſwaldo cecinit Wandelbertus, utpote qui Afram, ut diximus, ad VII Auguſti diſtulit. Sic habet Martyrologus metricus:

Nonas Caſſianus, Memmius atque Oſualdus
Rex pius Anglorum merito & virtute retentant.

AUCTARIA.

TORNACEN. Qui de Oſwaldo die præcedenti egit, hîc ejus loco inſerit: *Eodem die, civitate Bononia, beati Dominici confeſſoris, de Ordine Fratrum* *Dominici.* *Prædicatorum.* Reliqua textus puriſſima ſunt.

ROSWEYD. Omiſit hic annuntiationem primam, quam ad VII Idus, ſeu VII Auguſti nonnihil auctiorem ultimo loco repoſuit.

PULSANEN. Satis purus in duabus primis annuntiationibus, deficit in duabus ultimis.

MAX-LUBEC. Præter ſphalmata plura, in *Dominici.* fine habet: *Civitate Bononia, depoſitio ſancti Dominici confeſſoris.* Et ita etiam UGHELLIANUS.

MUNERAT. Nec ipſe in textu ſatis terſus, in fine adjicit: *Caſtro Corboilo, ſancti Tonii mar-* *Tonii.* *tyris. Eodem die, Dominici confeſſoris, Ordinis* *Dominici.* *Prædicatorum patris atque inſtitutoris.*

GREVEN. Textum quidem purum habet & integrum, ſed ſigno appoſito LL, Dominicum inſerit, qui ad Auctaria pertinebat. Sic igitur habet ſecundo loco: *In Italia, civitate Bono-* *DeDominic.* *nia, natale beati Dominici, viri apoſtolici, potentis in opere & ſermone, fundatoris Ordinis Prædicatorum. Hic quanti fuerit meriti apud Dominum, coruſcantia miracula proteſtantur.* Non ignoro, per ſignum LL Grevenum indicare velle, Sanctum, cui præfigitur, Uſuardo eſſe ſuperadditum. Sed cum id gratis ab ipſo factum fuerit, nihilo ea cauſa minus à puris excluditur, ut eſt I Apr. & recurret XX Aug. XIII Sept ac alibi.

ANTVERP-MAX. Incipit: *In Italia civitate Bononia, natale ſancti Dominici confeſſoris. Qui tanti zeli circa ſalutem extitit animarum, ut non ſolum ſeipſum verbo & exemplo dedicaverit Euangelicæ prædicationi, ſed & Ordinem Prædicatorum ad hoc ipſum inſtituerit.* In Afra & Oſwaldo purus, pergit: *Auguſtuduno, beati Caſſiani epi-* *DeCaſſiano.* *ſcopi & confeſſoris. Ad cujus ſepulcrum cum quo-* *dam tempore ſanctus Germanus epiſcopus veniſſet, mirabile dictu, poſt orationem vocans eum de ſepulcro, ait: Quid agis frater Caſſiane? At ille è tumulo: Dulci in pace quiete potior, & adventum Redemptoris exſpecto. Catalaunis, ſancti Memmii epiſcopi & confeſſoris.*

LOVANIEN. Cum præcedenti convenit, ſed in elogio Afræ defectuoſus eſt, & pro *Memmii*, ſcribit *Memnii.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Fere ſimiles ANTVERP-MAX. toti textui præfigunt: *Romæ, feſtum nivis gloriosæ Virginis Mariæ.* *S. Mariæ ad nives.*

ALBERG. Principio: *Feſtum nivis beatæ Mariæ virginis.* DANIC. autem ſecundo loco: *Eodem die, feſtum nivis.* Idem vario modo dicitur.

CENTULEN. *In Francia, civitate Cathalaunis, ſancti Memmii confeſſoris, primi civitatis illius epiſcopi. Auguſtiduni, ſancti Caſſiani epiſcopi & confeſſoris.* In Afra purus eſt. Tum: *In Britannia, ſancti Oſualdi Anglorum regis & martyris, cujus actus venerabilis presbyter Beda in geſtis ſuæ gentis commemorat.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Per anticipationem: *Romæ via Sixti Appia in cimiterio Calixti, beati Sixti* &c. De quo die ſequenti. Sequitur de Afra, ſatis pure. Tum de Memmio, ut ſupra. Item de Caſſiano, ut ANTVERP-MAX. Deinde: *Eodem die, ſancti Gregorii Nyceni.* Vide IX Martii. *Et ſancti Oſwaldi regis Anglorum. Qui regno ſuſcepto, in fide Chriſti ſuper omnes Britanniæ reges emicuit. Cujus actus venerabilis Beda in geſtis Anglorum commemorat. Romæ, feſtum beatæ Mariæ Virginis, quod dicitur ad nives. In Italia civitate Bononia, depoſitio ſancti Dominici confeſſoris, fundatoris Ordinis Prædicatorum.* *Greg. Nyſſ. DeOſwaldo.* *Ad nives.* *Dominici.*

HAGENOYEN. Incipit ab Oſwaldo, de quo multa narrat præclare geſta, alibi examinanda. Sequitur de Caſſiano, phraſi ab ANIVERP-MAX.

non multum absimili. Item de Memmio. Tum de Dominico elogium nimis longum, quam ut hîc inseri possit. Aliam distulit ad VII Augusti. Et CODEX URSINI ROSEMBERG, de Dominico habet ut ANTVERP-MAX. Et præterea addit: *Eodem die, sanctæ Mariæ ad nives Romæ.* Utrumque festum *dup. 2. cl.*

De Dominic. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dominici confessoris, qui habitum (ut fertur) suscepit in domo majoris Cartusiæ, nam prius fuerat canonicus regularis, & fuit fundator Ordinis Prædicatorum. Ejus festum jam præcedenti die celebratur.*

Ad nives. *Festum beatæ Mariæ ad nives. Oswaldi regis Anglorum. Cassiani episcopi & confessoris. Afræ meretricis, quæ conversa est cum omni domo sua ac igni tradita.*

Pauli, pro Yonii. REG. SUEC. signatus n. 428. *Castro Corboilo, sancti Pauli* [MUNERAT. habet *Yonis*] *martyris.*

Dominici. FLORENTIN. *Bononiæ, sancti Dominici confessoris FF. Prædicatorum, vita, doctrina & miraculis clari, qui migravit ad Dominum anno Domini* MCCXXI. *Apud Esculum, sancti Migdii episcopi & martyris. Romæ apud sanctum Petrum,*

Migdii. *Hermisdæ.* *sancti Hermisdæ Papæ & confessoris.....* Vide Auctaria die sequenti.

De Memmio BIZUNTICEN. *Catalaunis, sancti Memmii episcopi, qui inter cetera virtutum suarum insignia, mortuum suscitavit.*

Mariæ maj. EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, constructio ecclesiæ ad sanctam Mariam Majorem, quod festum nivis beatæ Mariæ Virginis appellatur. In Italia*

De Dominic. *civitate Bononia, natale sancti Dominici confessoris, viri magnæ puritatis ac sanctitatis. Qui tanti zeli* &c. Ubi in fine adjungitur: *Hic quanti fuerit meriti apud Deum, coruscantia ipsius miracula protestantur.* Sequitur de Oswaldo, pure.

De Memmio De Cassiano, ut supra. Pro *Memmii*, scribit *Meminii*, additque, *ab urbe Roma, illi civitati primo directi, qui inter alia miracula mortuum*

Ionii. *suscitavit. Ipso die, beati Ionis presbyteri & martyris, socii sancti Dionysii.*

Ad nives. Dominici. BELIN. Incipit: *Romæ, sanctæ Mariæ matris Dei ad nives. Civitate Bononia, sancti Dominici confessoris, fundatoris Ordinis fratrum Prædicatorum.* In textu non omnino purus est. Secunda editio de Dominico habet, ut MOLAN. pluribus retulit die præcedenti.

De ipsis nivibus. GREVEN. *Romæ, festum sanctæ Mariæ ad nives, quando de facultatibus Johannis Patricii, ad tempore Liberii Papæ, templum constructum est in honorem Dei genitricis, ipsa locum designante descensu copiosæ nivis, contra naturam temporis autumnalis* [quid ni æstivi?] *dicturque ad sanctam Mariam Majorem. Emigdii episcopi Esculani & martyris. Qui de Germania egressus, Romæ à Marcello Papa Esculanus ordinatus episcopus, cum plurimos ad fidem convertisset, innumeris coruscans miraculis, pro eadem fide decollatus, martyrium complevit. Castro Corboilo, sancti Yonii presbyteri & martyris, socii sancti Dionysii. Ordinationis Papæ & confessoris, secundum aliquos hic natale, die vero sequenti sepultura. Qui, teste Adone, clerum composuit & psalmis erudivit, sedisque annis* XVII, *sepultus in ecclesia beati Petri,* VIII *Idus Augusti.* Vide Adonis appendicem.

MOLAN. De Oswaldo, sed aliis litteris post *Dedigenus*, attexit; *narrans inter cetera de eo, quod cum quadam die sederet ad prandium, discum argenteum, qui erat positus ante eum, confringa præcepta minutatim, alimoniamque pauperibus dari.* In fine: *Romæ, sanctæ Mariæ matris Dei ad nives. Civitate Bononia* &c. ut die præcedenti. *Castro Corboilo, sancti Ionis confessoris. Binchii, Abel archiepiscopi Remensis.* Editiones posteriores, incipiunt cursivo: *Romæ, sanctæ Mariæ* &c. De Oswaldo, ut supra. De Memmio additur; *primi, illi civitati ab Urbe directi, qui inter alia innumera miracula, mortuum suscitavit.* De Ionio, ut supra. *Laubiis, natalis sancti Abel archiepiscopi & confessoris. Die quinta, sancti Eusignii martyris. Et præfestum metamorphosis Domini nostri Iesu Christi. Bergis, adventus sanctæ Lemmæ virginis & martyris.* Demum typis minoribus: *Apud Asculum, sancti Emygdii episcopi & martyris tempore Marcelli Papæ.* Ab aliis supra male passim scriptum est *Esculum*, pro *Asculum*.

VIII *Idus.* *Die* 6.

Sixti & aliorum. ROmæ via Appia, natalis beati Xysti episcopi & martyris. Et in cemeterio Prætextati, sanctorum Felicissimi & Agapiti diaconorum ejusdem, qui cum eo sub Decio pariter decollati sunt. Decollati sunt cum eo & alii quatuor, id est Januarius, Magnus, Vincentius, & Stephanus, subdiaconi, ut in gestis pontificalibus legitur. Passus est cum eis beatus Quartus, ut scribit sanctus Cyprianus. In

Iusti & Pastoris. Hispaniis civitate Compluto, Justi & Pastoris fratrum, qui cum adhuc pueri, litteris imbuerentur; projectis in schola tabulis, sponte ad martyrium cucurrerunt. Et mox à Daciano teneri jussi, cum se mutuis exhortationibus constantissimè roborarent, extra civitatem producti & à carnificibus jugulati sunt.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Mureti. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. Maxima in principio difficultas, cujus causa codices aliquot ferme à puris excludi deberent. De *Xysti* vel *Sixti* non laboro, præter quod volueris; antiquior scribendi ratio in textu servata est. *Episcopi* legunt puriores omnes cum Adone,

ne, tametsi in Rom. parvo habeatur *Papæ*. Hîc jam hæret aqua. Rosweyd. imprimis sic principium format, ut post *martyris* addat, *qui sedit annis duobus: & sanctorum Felicissimi & Agapiti* &c. omisso *cœmeterio Prætextati*. Antverp. autem & Max-Lubec. sic scribunt: *Romæ via Appia in cœmeterio Calixti, sancti Sixti Papæ & martyris*. Ubi duo alii Antverp-max. & Lovanien. ponunt, *beati Sixti secundi Papæ* &c. Textus noster purior est, ipsis Adonis verbis conceptus. In Munerat. deest particula *et*, ante, *in cœmeterio*. Qui post, *decollati sunt*, sic pergit: *Et cum eo etiam quatuor* &c. ubi non repetit, *decollati sunt*. Herinien. Rosweyd. Munerat. & Greven. legunt: *Passus est cum eis & beatus* &c. Sed illic particula *et* redundare videtur. In Rosweyd. deest, *civitate Compluto*. Male scripsit Munerat. *Compulto*, addens post *fratrum*, titulum *& martyrum*; qui nec in textu Usuardino, nec in Adoniano positus est. Nomen *Justi* in Antverp-majore, non recte expressum est. Idem cum Rosweyd. habet, *qui cum adhuc puerilibus litteris imbuerentur*. Plures legunt *schola*, aliqui *exortationibus*, nonnulli *perducti*, sed hæc omnia melius ex mente Adonis in nostro laterculo exprimuntur, qui, ut jam diximus, Adonis verbis potissimum constat.

Sixti &c.

OBSERVATIO. Tam illustris est *Sixti* Papæ & martyris memoria, ut vix alterius Romani Pontificis pluribus antiquis monumentis consecrata sit. Kalendarium Bucherianum ita hoc die diserte notat: *Systi in Callisti & Prætextati, Agapiti & Felicissimi*. In Frontoniano ponitur v Augusti: *Natale S. Sixti, Felicissimi & Agapiti*. Allatianum hoc die *Felicissimi* nomen mutat in *Felicis*. His adde Sacramentaria à Menardo & Thomasio edita, quamvis in sociis non conveniant. Nec vero in Martyrologiis, præsertim Hieronymianis, circa socios seu anonymos, seu nominatim expressos, uniformis est sententia, de qua controversia pluribus differit Florentinius. Romanum parvum sic paucis textum suum absolvit: *Romæ via Appia, Xisti Papæ & martyris. Felicissimi & Agapiti diaconorum in cœmeterio Prætextati*. Ado longiorem ex Actis historiam, à Notkero ex parte descriptam texuit, cujus principium & finem ipsiusmet Viennensis verbis Noster satis appositè conjunxit. Non multum abludunt quæ hîc Beda cum suis commemorat, deficiens in *Quarto*, quem à sancto Cypriano laudari fatetur etiam Florentinius, *cum tamen*, inquit, *aliunde quis, quando passus sit, ignoretur*. Dubitari potest, an eodem cum Sixto die glorioſum agonem compleverint nominati quatuor subdiaconi; imo & de diaconis idem videtur, ut pluribus suo tempore examinabimus. Censet interim Castellanus in notula Martyrologio suo Gallico universali adscripta, solum *Quartum* cum Sixto martyrium subiisse, ex sancti Cypriani epistola. Non ad *Decii*, sed *Valeriani* tempora spectare Sixtum & alios, dicemus x Augusti, ubi de Laurentii Actis sermo erit, quæ licet ab eruditis repudientur, indubitatis aliunde monumentis apud Baronium & alios citatis, facile suppleri possunt. Elogium Wandelberti infra dabimus.

Justi & Pastoris.

De *Justo* & *Pastore* meminit hac die Florus noster, sed apud antiquiores nihil de ipsis reperio. Neque ullo modo verisimile est, Viennensem sua ex isto Floro accepisse, nam licet in rei substantia cum eo satis conveniat, phrasi tamen hîc & alibi tam diversa utitur, ut nulla prorsus societate conjungantur. Crediderim ambos ex iisdem quidem Actis, quæ apud Surium exstant, utrumque fratrem hausisse, sed proprio singulos marte elogium concinnasse. Porro Usuardus Adonis verbis hîc etiam ita insistit, ut omnia ad apicem ex eo desumpserit, omisso dumtaxat passionis loco, *in campo laudabili*, & brevi periodo ultima: *Ubi etiam in basilica sui nominis quiescunt*. Nonnulla de his Sanctis notavit Baronius, quæ ferme à Tillemontio repetuntur tomo 5 pag. 59. Patet igitur textum totum & Adonianum & Usuardinum esse, ad quem non spectat, *Transfiguratio Domini*, in nonnullis codicibus adjecta, sed ab Usuardo numquam posita; quod sibi perperam suadere voluit Grevenus ad XXVII Julii, ut infra iterum ex ipso in Auctariis erit repetendum. Sufficiat codicum nostrorum auctoritas. Solus Wandelbertus inter antiquos de *Transfiguratione* meminit, quam ita Sixto & sociis præfigit:

Idibus octavis mortem passura crucemque
Christi sancta caro, ætheream dedit ante figuram.
Præsul & his Sixtus Romæ martyrque colendus,
Juxta & Felicissimus Agapitusque triumphant.

AUCTARIA.

Transfigur. TORNACEN. Incipit: *Transfiguratio Domini in monte Thabor*. Deest annuntiatio ultima.

Eadem. PULSANEN. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi coram tribus discipulis*. Deficit in quinque ultimis Sixti sociis, & præterea in elogio Complutensium.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Textui cetera puro, secundo loco interserunt: *Item Romæ, sancti Ormisdæ Papæ. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus, fulmine percussus interiit*. *Hormisdæ.*

CENTULEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor, quando resplenduit facies ejus* *De Transfig.*

ejus & vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix. Romæ, passio sancti Sixti Papæ & martyris & cum eo Felicissimi & Agapiti diaconorum; Januarii, Magni, Vincentii, Stephani subdiaconorum. Passus est cum eis & beatus Quartus, ut scribit beatus Cyprianus. De Complutensibus, nihil.

De eadem. BRUXELLEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor. Facta creditur circa principium veris, quo tempore Euangelium ejus recitatur. Quam tres discipuli, qui illi interfuerant, post ascensionem Domini* VII *Kal. Augusti suis coapostolis publicabant. Postea vero hac die* VIII *Idus Augusti ex decreto totius concilii apostolici, ipsa transfiguratio palam cœpit prædicari Romæ,*

Hormisdæ. *sancti Hormisdæ Papæ & confessoris.* In Complutensibus satis purus est. De Sixto egit pridie.

De Transfig. HAGENOYEN. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi, quando assumpsit Petrum, Iacobum & Iohannem, & ostendit illis gloriam, quam habituri sunt sancti post resurrectionem generalem, ubi illi etiam audierunt Patrem in voce, Filium viderunt in glorificata carne, & Spiritum sanctum in lucida nube. Ubi etiam viderunt Moysen & Heliam loquentes cum eo, & legem & prophetiam concordare in persona Christi.*

De Sixto &c. *Romæ via Appia, passio sancti Sixti Papæ secundi. Hic natione fuit Græcus, primo quidem Philosophus, & postea Christi Vicarius electus. Iste, cum duobus annis & mensibus undecim rexisset Ecclesiam, passus est sub persecutione Decii minoris & Valeriani imperatorum* [&] *capitis obtruncatione martyrium complevit. Hic constituit, ut Missa celebretur super altare, quod antea non fiebat, & quod altare versum sit ad Orientem & non aliter. In cemiterio Prætextati, beatorum martyrum Felicissimi* &c. satis pure. *Item Romæ, depositio*

Hormisdæ. *sancti Ormisdæ* [Hormisdæ] *Papæ. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus fulmine percussus interiit. Iste constituit, siquis Missam celebraverit* [&] *non rite ordinatus fuerit prius, quod ipso facto sit perpetuo de sacris ordinibus depositus.* Aliqua sumuntur ex appendice Adonis.

Hormisdæ. VICTORIN. Post *Cyprianus*, inserit. *Item ibidem Hormisdæ Papæ. Hic composuit clerum sub tempore Anastasii imperatoris. Eodem die Trans-*

Transfigur. *figuratio Domini nostri Jesu Christi.*

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sixti Papæ, Felicissimi & Agapiti martyrum Januarii, Magni, Vincentii, Stephani, Quarti martyrum. Hi cum beato Sixto passi sunt. Justi & Pastoris fratrum puerorum martyrum.* Textus de more contrahitur.

Leonardi. CAMBERIEN. S. Mariæ. *Ipso die, Domni Leonardi abbatis.* Puto agi de Aquitano, sancti Remigii discipulo, qui colitur VI Novembris.

Hormisdæ. VATICAN. sign. num. 5949. In fine adjicit: *Romæ, sancti Hormisdæ Papæ, qui præfuit Ecclesiæ annis* VII, *temporibus Theodorici & Anastasii Augustorum.* Jam dixi de Hormisda agi in app. Adon.

De Transfig. EDITIO LUBECO-COL. *In monte Thabor, Transfiguratio Domini, quæ facta fuit in præsentia discipulorum, scilicet Petri, Iohannis & Iacobi fratris ejus, quando resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta vero ejus candida facta sunt tamquam nix, veram sui naturalem & mystici corporis novitatem*

Natalis beati Sixti. *præfigurans. Romæ via Appia, in cimiterio Calixti, Natale beati Sixti secundi Papæ & martyris, quem Decius Cæsar decollari fecit. Hic rexit Ecclesiam annos duos, menses undecim, dies sex, & constituit, ut Missa celebretur super altare, quod antea non fiebat, & fuit pater spiritualis sancti Laurentii diaconi.*

Item Romæ in cimiterio Prætextati, passio &c. ferme pure. De Hormisda, ut ULTRAJECTIN. &c. De Justo & Pastore, ut in textu.

Transfig. BELIN. In textu puritati proximus est, licet sphalmatibus multis fœdatus. Initio præfigit: *In monte Thabor, Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi.* Vide plura superius in BRUXELLEN.

Eadem. GREVEN. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi in monte Thabor, quam Usuardus habet supra sexto Kal. Augusti.* Dixi in Observatione, Usuardum de eo festo non egisse; quidquid aliter Grevenus senserit. *Ormisdæ Papæ hic sepultura. Apud*

Hormisdæ. *Persas Ormisdæ confessoris. De quo libro* 10 *Historiæ tripartitæ narratur, quod cum esset valde nobilis, quia pro Christo divitiis, dignitate, vestibusque spoliatus, nudus sub ardentissimo sole camelorum jubetur exercitus trahere. Cumque rursus restituum rex emollire (vestis beneficium commemorando) tentaret, ille statim veste dirupta, nudus imperio expulsus abiit. Item beatæ memoriæ Gezelini confessoris, in Slebu-*

Gezelin. *frode ducatus Montensis quiescentis.*

Hormisdæ. MOLAN. Post. *pariter decollati sunt*, aliis literis inserit: *Noctu vero venerunt clerici & maxima pars Christianorum, qui sepelierunt sanctorum corpora condigno honore.* In fine: *In monte Thabor,*

Transfiguratio. *Transfiguratio Domini nostri Jesu Christi. Et natale beati Ormisdæ Papæ, qui sedit Romæ annos decem & septem. Hic composuit Clerum & psalmis erudivit. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus percussus fulmine interiit. Sepultus est idem Pontifex in ecclesia beati Petri.* Sequitur minoribus typis: *Apud Persas, Ormisdæ con-*

Hormisdæ. *fessoris.* De quo &c. ut GREVEN, usque ad, *exercitus trahere.* Editiones aliæ textui præfigunt litteris cursivis: *In monte Thabor* &c. In textu habent idem quod in editione prima. In fine: *Romæ in ecclesia beati Petri, natale beati Hormisdæ Papæ, qui composuit clerum & psalmis erudivit. Sub hujus tempore Anastasius* &c. Denique minoribus typis: *Item, beatæ memoriæ*

Gezelin. *Gezelini confessoris, qui quievit in ducatu Montensi.* In Slebusrode, ut supra retulit GREVEN.

VII *Idus.* *Die 7.*

Donati. APud Tusciam civitate Aretio, natalis beati Donati episcopi & martyris, sub Juliano imperatore. Qui, ut Gregorius Papa in libris Dialogorum meminit, fractum à paganis calicem sanctum, ad Missas orando restauravit. Romæ, sanctorum martyrum

Petri & sociorum. Petri, Juliani cum aliis decem & octo. Apud Mediolanum, sancti

Faustini. Faustini, tempore Aurelii Commodi martyrizati.

Multi hac die codices puri sunt, ut *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA

VARIA LECTIO. Legendum cum textu ex Beda, *ut Gregorius Papa in libris Dialogorum meminit.* Munerat. habet, *libro Dialogorum*, Belin. *in libris Dialogorum scribit.* Turpius Antverp. utrumque conjungit, *in libro Dialogorum scribit meminit.* Antverp. maj. duos martyres in unum puerum contrahit, sic legens: *Sanctorum martyrum pueri Juliani*, nisi *pueri* accipiat pro nomine proprio, vel verosimilius librarii vitium sit. Munerat. interjicit conjunctionem *&*, *Petri & Juliani.* Greven. & Molan. scribunt: *Apud Mediolanum, natalis sancti Faustini* &c. Munerat. inter alia scriptoria sphalmata hoc etiam habet, quod pro *Aurelii Commodi*, ponat, *Aureliani Comodi.*

OBSERVATIO. Recte notat Florentinius, *Donatum* Aretinum episcopum in omnibus Martyrologiis notissimum, *martyrem* esse, unde miratur in nonnullis Hieronymianis apographis *confessorem* tantummodo nuncupari; quæ nomina, ut hic iterum repetam, semper in stricta & contradistincta acceptione intelligimus. Sed & hoc in ejus indiculo advertere necesse est, nempe in quo sic legatur: *Natalis sanctorum Donati episcopi & confessoris, Auxenti & Garpensori*, quasi posteriores duo Donati socii fuissent, & eodem die coronati, quos tamen Florentinius urbi Aretinæ tribuere non audet. Sintne *Cumenses*, an *Novocomenses*, an loci alterius, dicetur alibi. Expeditior res est in Romano parvo: *Apud Aretium, Donati episcopi & martyris.* Ad quæ Viennensis longam Actorum seriem producit, in qua de pluribus Sanctis agitur, Donati instructoribus, sociis aut æqualibus, nominatim de *Hilarino* monacho, ut XVI Julii in nostra Observatione indicavimus. Ex prolixiori illa Adonis oratione, à Notkero descripta, nihil Usuardus decerpsisse videtur, præter solum *Juliani imperatoris* nomen, quo martyrii tempus insinuaret. Reliqua autem in textu nostro posita Bedæ verba sunt, solam fracti calicis restaurati circumstantiam ex Gregorii Dialogis exprimentia, quam ex ipsis Actis à sancto Pontifice acceptam, est plusquam verosimile, cum ab Adone etiam ex eodem fonte fusius enarretur. De fonte autem ipso, ut apud Mombritium tomo I pag. 234 vulgatus est, dignam sua eruditione censuram tulit Baronius in hodiernis notationibus, de qua nos plura in Actis dicemus. Notanda interim in Thomasii Sacramentario Donati memoria. *Donati.*

Romæ, Petri, Julianæ cum aliis XVIII, meminit Romanum parvum. Nec in re differt Ado, diserte itidem *Julianæ* scribens pro *Juliani*, quod nescio cur ab Usuardo immutatum sit, qui cetera ad verbum ex Adone prorsus desumpsit. Usuardum præ reliquis secutus est Baronius, ego me fateor hactenus non perspicere, cur nomen alterum alteri præferendum sit, quidquid virum enuntient codices nostri omnes. Superest quæstio alia, utrum bini hic nominati martyres inter anonymos XXV vel XXVI, qui in Hieronymianis hoc die signantur, computari debeant; item an illi ipsi Augustæ tribuendi non sint, ut paucis commentatur Florentinius. Sed hæc intricatioris indaginis sunt, quam ferat præsentis nostri instituti ratio. Ultima annuntiatio non minus Adoniana est, quæ in Romano parvo ita primitus habebatur: *Mediolani, Fausti martyris.* Contra vero Hieronymiana *Faustini* constanter scribunt, unde Adonem existimo nomen suum mutuasse, quale etiam habent Rabanus & Notkerus. Romanum hodiernum prætulit *Fausti*, pro quo Mediolanenses tabulas appellat Baronius, quas alibi examinandas suscipiemus. Hic pro re nostra, satis demonstrata est genuina & pura Usuardi simplicitas. De *Afra Augustana* hoc die à Floro & aliis relata, abunde diximus v Augusti. Quid autem apud præfatum Florum *passio Mammetis Cæsarienses in Cappadocia* hodie faciat, nescio: spectat ad XVII Augusti. Wandelbertus Afram cum Donato sic hac die connectit: *Petri &c.* *Faustini*

Septenas pariter Donatus & Afra bearunt.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Quem supra notavimus Afram v Augusti præterisse, ita nunc textui puro subjicit: *In civitate Augustana, natale sanctæ Afræ. Quæ cum esset pagana & meretrix, per doctrinam sancti Narcissi episcopi ad Christum conversa, & cum omni domo sua baptizata, pro confessione Domini igni tradita est cum tribus puellis.* *De Afra &c.*

PULSANEN. In duabus primis satis purus est, tertiam vero plane omisit.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Petri, Juliani cum aliis* XVIII. *Apud Thusciam civitate Aretio, natalis sancti Donati episcopi & martyris, sub tempore Juliani.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. In Donato purus, Hilarinum (de quo superius etiam egit XVI Julii) hic denuo repetit, ut cum Donato conjungat, his verbis: *Et sancti Hilarini monachi gladio necati.* In secunda purus est, in tertia, pro *Aurelii*, scribit *Aureliani.* *Hilarini.*

HAGENOYEN. Incipit: *Apud provinciam Retiæ civitate Augusta, natale sanctæ Afræ martyris. Quæ cum esset pagana & meretrix, per doctrinam & prædicationem sancti Narcisci episcopi* *De Afra &c.*

Jerosolymitani [melius *Gerundensis*] *ad Christum conversa est, propter tymorem diaboli quem vidit, & propter miracula quæ à sancto Narcisso perspexit: unde beata Afra cum omni familia est baptizata, & pro confessione Domini igni est tradita.* Sequuntur duæ ultimæ annuntiationes satis puræ. Tum de Donato etiam ferme pure, sed adjungit: *Propter quod plus octuaginta pagani conversi sunt & ab eo baptizati.* Hactenus non absurde, sed quæ deinceps habet, Donatos duos confundunt, quos GREVEN. infra diversis characteribus distinguit. Sic codex noster hic scribit: *Hic etiam orando draconem interfecit, & fontem per draconem intoxicatum purgavit. Tandem capite truncatus martyrium consummavit.* *De Donato.*

AQUICINCT. In fine adjicit, quod reliqui in Auctariis habent die præcedenti; nempe: Item *Romæ, sancti Hormisdæ Papæ. Hic composuit clerum & psalmis erudivit. Sub hujus tempore Anastasius imperator hæreticus percussus fulmine interiit. Pontifex defunctus, sepultus est in ecclesia beati Petri.* *Hormisdæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Transfiguratio Domini. Alias ad diem præcedentem pertinet.* (Quæ etiam sunt verba illius codicis.) *Donati episcopi & martyris. Faustini martyris. Petri & Iuliani martyrum cum aliis* XVIII. *Transfigur. Textus contractus.*

STROZZIAN. *In Italia Cumis* (alii duo codices FLORENTINI positionem omittunt) *passio sanctorum martyrum Carpophori, Exanti, Cassii, Severini & Secundini, qui passi sunt sub Maximiano tyranno sacrilego.* Hi ferme in Romano hodierno, Novocomo tribuuntur. *Carpophori & sociorum.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit: *Commemoratio beatæ Mariæ Egyptiacæ. Hæc anno ætatis suæ duodecimo parentes relinquens, Alexandriam civitatem adiit. Et quia formosa erat & lubrica, corpus suum decem & octo annos omnibus libidinosis actibus pro temporali lucro exposuit, non excludens quemcumque impetentem. Quæ postmodum nutu Dei conversa, heremum intravit & ibidem per sexaginta annos omnibus hominibus incognita, durissimam pœnitentiam egit, cujus vitam Hieronymus beatus in Vitas Patrum describit. Obiit autem feliciter anno Domini ducentesimo septuagesimo tertio in cœna Domini; quæ celebratur* IV *Nonas Aprilis.* Vide ibi. Addi poterat, cur hac die talis fiat commemoratio. Sequitur: *Apud Tusciam civitate Arecio, natale beati Donati episcopi & martyris, sub Juliano imperatore & Quadraciano judice decollati. Hic etiam inter cetera miracula, ut Gregorius Papa meminit in libris Dialogorum, dum populo sacra mysteria tribueret, diacono à paganis compresso, calix vitreus de ejus manibus illabitur, & confractus paganis fecit cachinnum, quem sanctus Præsul, collectis fragmentis, precibus reparavit.* Sequentes duæ puræ sunt. Sequitur de Afra, fere ut v hujus. Domum: *Eodem die, beati Alberti confessoris, Ordinis Carmelitarum.* Vide Romanum & Castellani notulam. *De Maria Ægyptiaca.* *De Donato.* *Alberti.*

GREVEN. *Donati episcopi & Hilarini monachi martyrum sub Iuliano.* Superflua est repetitio. *In Antiochia, sanctorum Suffronii, Veneriæ & aliorum sex. Item Julianæ, Dyomadæ, Memmiæ, Agapes & aliorum martyrum. In Gallis civitate Rothomago, depositio sancti Victrici episcopi & Virginis confessoris. Donati episcopi Euriæ Epyri & confessoris. De hoc refert Historia tripartita libro 9, quod draconem cunctis terribilem signo crucis edito, in os ejus expuens, sine mora extinxerit, sontemque comitibus ex itinere fatigatis impetraverit. Civitate Messana, beati Alberti de Trapano, Ordinis Carmelitarum per Siciliam Prioris Provincialis, sanctimonia vitæ & miraculorum gloria insignis. Commemoratio beatæ Mariæ Ægyptiacæ.* *Hilarini.* *Suffronii.* *Julianæ.* *Donati.* *Alberti.* *De Maria Ægypt.*

MOLAN. De Donato, post *restauravit*, aliis litteris textui inserit: *Hic tentus est a Quadratiano Augustali simul cum Hilarino monacho, justusque est idolis sacrificare, quo renuente, justit Hilarinum tamdiu fustibus cadi in conspectu ipsius, donec emitteret spiritum, deinde beatum Donatum gladio percuti. Quorum corpora Christiani venerabiliter juxta civitatem sepelierunt.* Quæ ex Adone contracta sunt. In fine: *Anno Domini* MCCXCII, *depositio beatissimi Alberti de Monte Drepano, presbyteri & confessoris, sacri Ordinis Carmeli Prioris Provincialis, multis miraculis in vita & post mortem coruscantis. In Galliis civitate Rothomagensi, beati Victricii, præsulis urbis episcopi & confessoris.* Tum minoribus typis: *Donati episcopi Euriæ Epyri* &c. ut GREVEN. supra. Deinde: *Civitate Novaria, sancti Godscalci martyris, ejusdem civitatis episcopi, cujus passio habetur.* Editiones aliæ, in fine: *Civitate Messana in freto Siculo, depositio beatissimi Alberti de monte Drepano, presbyteri & confessoris, sacrique Ordinis Carmeli per Siciliam Prioris Provincialis. Qui genere, moribus, doctrina, sanctimonia & miraculis clarissimus, decessit anno Domini* MCCXCII. De Victricio, ut supra. *Catalaunis civitate, depositio sancti Donatiani episcopi & confessoris. Die septima, sacrosancti martyris Domitii.* Denique minoribus typis: *Civitate Novaria, sancti Godscalci* &c. ut est in editione prima. *De Donato.* *Hilarin.* *Godscalci.* *Victrici.* *Donatiani.* *Domitii.*

VI *Idus.* *Die* 8.

Cyriaci & sociorum. ROmæ via Ostiensi, natalis beati Ciriaci diaconi & sanctorum martyrum Largi & Smaragdi cum aliis viginti, tempore Diocletiani imperatoris. Apud Viennam Galliæ urbem, sancti *Severi.* Severi presbiteri & confessoris, qui, ut ejus gesta testantur, causa Euangelii prædicandi, laboriosam peregrinationem suscepit & ad præfatam urbem deveniens, ingentem paganorum multitudinem verbo & miraculis ad fidem Christi convertit.

Ita legunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Belini editio prior, Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Legendum esset *Cyriaci*, cum Praten. Rosweyd. & Belin. sed prævalent alii, etiam dum errant. *Ostensi* vel *Hostiensi* alibi notatum est. Rosweyd. post, *diaconi* subjungit, *& martyris. Tempore Diocletiani imperatoris*, legunt omnes, tametsi Ado distinctissime scripserit *Maximini Augusti*, qua de re alibi diximus. Molan. omisit *imperatoris*. Tornacen. pro *Severi* supposuit *Severini*. *Ad præfatam urbem deveniens* cum textu scribunt omnes, exceptis Greven. & Molan. qui habent, *ad præfatam urbem veniens*. *Martirum*, *Vienam*, *Euuangelii*, &c. prætereo.

OBSERVATIO. De sanctis Martyribus, primo hîc loco positis, *Cyriaco*, *Largo* & *Smaragdo*, cum Usuardo & aliis Martyrologis egimus ipso, quo martyrium passi censentur, die XVII Kal. Aprilis, seu XVI Martii, ibique in Observatione notavimus, socios tum expressos tum anonymos, ex Beda, cum toto ferme elogio, in Adonem transiisse. Hac die confusa sunt multa, tum in Hieronymianis, tum in aliis, quæ non est promptum paucis explanare. Nonnulla satis accurate distinguit Florentinius, sed ita, ut plura supersint. Beda, qui jam citato die XVI Martii nomina quinque retulerat, hîc simpliciter legit, *Natalis sancti Cyriaci*, dubium quodammodo relinquens, sitne hic *Cyriacus* idem, de quo superius egerat. Quæ vero adduntur sub Flori, opinor, nomine, non magnam lucem afferunt, uti nec Rabanus, sic post Bedam loquens quasi Cyriacus hac die fuisset passus cum aliis XXI. Clarius paulo Romanum parvum: *Romæ via Ostiensi*, *Cyriaci martyris cum aliis* XXI, *quando* VIII *die mensis Augusti reconditi sunt.* Sed neque sic difficultas tollitur, nam quærendum restat, quinam hîc sint viginti illi & unus, postquam idem Romanum parvum citato XVI Martii destincte meminit *Cyriaci*, *Largi*, *Smaragdi* & *Crescentiani* cum aliis XX Nihilominus obscuritatis habent quæ Ado hîc commemorat, principio solum Cyriacum nominans cum *aliis promiscui sexus* XXI, in fine autem ita scribens: *Beatorum autem martyrum passiones*, *id est Cyriaci*, *Largi & Smaragdi suis locis in præsenti Kalendario notatæ sunt* XVII *Kal. Aprilis.* Quæro iterum, an hinc tuto conjici possit, quod omnes XVI Martii relati, hac die reconditi sint, an solum aliqui? An item soli Cyriacus, Largus & Smaragdus à Papa Marcello depositi? An, ut notat Bucherii Kalendarium, una reconditi sint sequentes: *Balleslaria*, *Cyriaci*, *Largi*, *Crescentiani*, *Memmiæ*, *Juliani & Smaragdi?* An potius quotquot in Hieronymianis hodie enumerantur? Si omnes omnino transpositos aut translatos dixeris, vix invenies numerum quem certo statuas. Si Notkerum accesseris, hic diem martyrii & translationis ac martyrum numerum magis implicare videbitur. Sic Noster de translatione aut elevatione corporum nec verbum faciens, rotunde scribit: *Romæ via Ostiensi*, *natalis beati* &c. acsi de iis numquam ante meminisset. Nominat autem tres præcipuos cum aliis XX, adeoque colligit eosdem XXIII, quos XVII Kalend. Aprilis etiam collocaverat, ibi sub *Maximino*, hîc sub *Diocletiano*. Sed de persecutore & persecutione supra abunde locuti sumus, nodos reliquos ad Acta solvendos remittimus; ubi de tota passionis ipsius historia, ex integro erit differendum, quam correctione indigere ad XVI Januarii, post Baronium fassus est Bollandus. Et ille quidem in Annalibus ad annum CCXCVIII num. 13, & ad annum CCCIX num. 6, satis ostendit, non pauca displicere, sed iis tam multa addunt recentiores critici, ut totam ferme narrationem contemptui exponant. Interim pro genuina laterculi lectione stant codices citati omnes, à quibus nonnihil distant recentiores, in Auctariis producendi, qui auctorem corrigere volentes, translationem substituunt, à Marcello Papa factam, ut mox patebit. Quò hactenus dicta magis involuta sunt, eò clarior est annuntiatio ultima ex Adone, rescissis pauculis accepta, quam ille primus, ut pote sibi magis notam, posuit, & ex eodem Notkerus totam descripsit. Forte ea gesta citavit Viennensis, quæ apud nos Mss. exstant, alia breviori, alia diffusiori stylo composita, quæ quanti facienda sint, proprio loco decernendum reservamus. Wandelbertus ita Cyriacum hîc memorat, quasi solus hodie coleretur & à priori diversus esset; in quo fortasse antiqua Kalendaria secutus est, qualia à Frontone & Allatio edita sunt, plane conformia Sacramentario Gregorii. Quid quod & XV Julii in Frontoniano notetur *Cyriacus*, etiam solus. Vides hîc abundantem alibi differendi materiam. En modo ipsum Wandelberti versiculum:

Æthereum sensit penetrat Cyriacus honorem. *Cyriaci & sociorum.*

AUCTARIA.

Quiriaci. *Severi M.*

PUlsanen. In prima purus, secundo loco ponit: *Hierosolymis*, *passio sancti Quiriaci episcopi*, *sub Juliano imperatore.* Deinde: *Apud Viennam Galliæ urbem sancti Severi presbyteri & martyris:* ibi sistens.

Antverp. & Max. Lubec. Textui subdunt: *Agapæ. Item sanctæ Agapæ virginis.*

Munerat. Post textum: *Ipso die*, *sancti Justini martyris*, *de cujus corpus requiescit in magna ecclesia beatæ Virginis de Parisiis.* Hîc repetitur *De Justino.*

titur, qui à nobis positus est I Augusti, inter Auctaria Mol. cum eodem elogio, sed aliquantulum correcto; quia hac die Parisiis colitur.

Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovan. Alberg. & Danic. Sic primam annuntiationem exprimunt: *Romæ via Ostiensi, beati Cyriaci diaconi, & sanctorum martyrum Largi & Smaragdi, quando à beato Marcello corpora eorum levata sunt & venerabiliter tumulata. Passi sunt autem* XVII *Kal. Aprilis.* In secunda satis puri sunt. In fine: *Item, sanctæ Agapæ virginis.*

De Cyr. &c. *Agapæ.*

Centulen. *Romæ, natale sancti Cyriaci diaconi* [&] *sociorum ejus, qui passus est* XVII *Kal. Aprilis, sed nunc, levatis à beato Marcello Papa, & honoratius reconditis illorum corporibus, fit major celebritas & conventus frequentior. Mediolani, sancti Faustini martyris.* Ex die præcedenti. *Viennæ, sancti Severi presbyteri & confessoris, qui in vineam Domini a primo mane usque ad vitæ finem sollicite inservierit, meruit coronari. Apud Coloniam Thusciæ, sanctorum Secundiani, Marcelliani & Veriani.* Vide die sequenti.

De Cyr. &c. *De Faustino.* *Secundiani & sociorum.*

Bruxellen. *Romæ via Ostiensi, miliario septimo, elevatio beati Cyriaci diaconi, & sanctorum Largi & Smaragdi. Qui cum aliis* XXI *passi,* XVII *Kal. Aprilis, hac vice a beato Marcello Papa ipsorum corpora levata ac venerabiliter tumulata sunt. Et in Nycea Bithiniæ, sancti Arcisii confessoris sub Licinio persecutore. Qui relicta militia solitariam vitam in quadam turri prafatæ urbis egit, tantisque virtutibus claruit, ut demones expelleret & draconem permisset immanem.* In Severo purus, sic finit: *Item, sanctæ Agapæ virginis.*

De Cyr. &c. *Arcisii.* *Agapæ.*

Hagenoyen. *Romæ via Hostiensi, translatio sanctorum martyrum Cyriaci, Largi, & Smaragdi, quando a beato Marcello Papa corpora eorum levata sunt ac venerabiliter tumulata. Passi autem isti sunt sanctis sub Maximiano imperatore* XVII *Kal. Aprilis, sed hac eorum festivitas celebratur.* In Severo, satis purus est. Sequitur: *Item sanctæ Agapæ virginis.* Tum: *In Hispania civitate Gerunda, natale sancti Felicis martyris, quem jussit judex Decianus, sub persecutione Dyocletiani, post illata tormentorum genera, ungulis detrahi ac deinde usque ad ossa laniari, & tamdiu vulnera vulneribus instaurari, usque dum invictum deo spiritum redderet.* Vide superius textum nostrum I Augusti.

De Cyr. &c. *Agapæ.* *Felicis cum elogio.*

Aquicinct. In fine: *Item Agapæ virginis.*

Agapæ.

Matric-Cartus-Ultraject. *Cyriaci, Tertulli, Largi & Smaragdi martyrum, cum aliis* XX. *Severi presbyteri & confessoris, qui Viennæ ingentem multitudinem ad fidem convertit.*

Ughellian. Addit in fine: *Item sanctæ Agapæ virginis.* Hæc sæpius recurrit.

Florentin. *Anconæ, translatio sancti Quiriaci episcopi & martyris. Item sanctæ Agapæ virginis.*

Editio-Lubeco-Col. *Romæ via Ostiensi, miliario septimo, translatio beati Cyriaci diaconi & sanctorum martyrum Largi & Smaragdi cum aliis viginti duobus, quando à beato Marcello Papa, corpora eorum levata sunt ac venerabiliter tumulata. Passi sunt autem* XVII *Kal. Aprilis. Hæc tamen dies celebrior habetur.* In Severo pura est. Addit in fine: *Eodem die, sanctæ Agapæ Agapæ virginis. In territorio Trecassino, sancti Leonidis martyris.* Puto esse errorem in nomine.

Belin. Editio secunda in fine adjicit: *Item Agapæ Agappæ virginis. Bourdegalis, depositio Mommurali abbatis Floreacensis cœnobii.*

Greven. *In Hungaria, adventus sanguinis Domini nostri Jesu Christi. Item festum quandecim Auxiliatorum, quorum nomina hæc sunt: Gloriosa Dei genitrix semper Virgo Maria, Blasius, Dionysius, Erasmus, Panthaleon, Vitus, Georgius, Ciriacus, Christoferus, Agatius, Eustachius, Egidius, Barbara, Catherina, Margaretha. Ciriaci episcopi Hostiensis & martyris. Cyriaci Paymonis martyris. Apud Philadelphiam, natalis sancti Leonidis. Item Justini martyris. In territorio Trecassino, Leovaldi martyris. Item Secundi. Apud Anconam, translatio sancti Quiriaci episcopi & martyris, de Ierusolimis ad prafatam urbem. Agapes virginis. Item, beatæ memoriæ Hilgeri confessoris, Ordinis Prædicatorum, filii comitis.*

Molan. Primæ annuntiationi ex Adone subjungit litteris Italicis: *Quorum passiones suis locis in præsenti Calendario notatæ sunt.* In fine: *Item Agapæ virginis. Bourdegalis, depositio Mommurali, Agapæ abbatis Floriacensis cœnobii. Ipso die, sancti Justini martyris, cujus corpus requiescit in magna ecclesia beatæ Mariæ Virginis, Parisiis.* Vide hæc eadem I Augusti in posterioribus Molani editionibus. Hæc porro hodie idem habent in textu, quod supra. In fine: *Bourdegalis, depositio Mommoli, Mommi abbatis Floriacensis cœnobii. Item sanctæ Agapæ virginis. Die octava, sancti Æmiliani confessoris in Cyzico.* In Horologio additur titulus *episcopi.*

V *Idus.* *Die* 9.

Vig. Laur. Vigilia sancti Laurentii martyris. Apud Coloniam Tusciæ, natalis sanctorum Secundiani, Marcelliani, & Veriani, qui *Secundiani & Sociorũ.* tempore Decii, sub consulari Promoto primum cæsi sunt, deinde in equuleo suspensi & ungulis abrasi, atque igne lateribus appositio assati, triumphalem martyrii palmam capite cæsi meruerunt. *Romani.* Romæ, sancti Romani militis, qui confessione beati Laurentii compunctus, petiit ab eo baptizari, & mox jubente Decio, cum fustibus exhibitus ac decollatus est.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

Varia lectio. Notabis Rosweyd. puris annumerari, licet ab aliis maxime differat, non verbis textus, sed annuntiationum transpositione: nam *Vigiliam* ad ultimum locum rejicit, & *Romanum* ei primo loco substituit. Sic ultimi sex codices

mediæ notæ, Romanum referunt secundo loco. Nunc ad peculiaria. Rosweyd. legit, *Secundiani & Marcelliani & Valeriani.* Et pro *Promoto*, habet *Promorto.* Greven. *Promocio*, Molan. *Promotio.* Munerat. *cæsi sunt primum.* Antverp. librario sphalmate repetit *assati*, hoc modo, *atque igne lateribus assati appositi assati.* Quæ omnia accuratius in textu posita sunt. Greven. & Molan. ante *confessione*, interjiciunt *in*, *qui in confessione*, ceteri cum antiquioribus & Nostro simplicius. Sic iidem; *cum fustibus exhibitus decollatus est*, omissa particula *ac.* Antverp-maj. & sex ultimi expungunt *cum*, *jubente Decio fustibus*, quod etiam facit Munerat, in alio excedens, nam post *exhibitus*, subdit, *ac tandem decollatus est.*

OBSERVATIO. *Vigilia sancti Laurentii.* Sic ponitur à Beda, Romano parvo & Adone. Cur à Rabano præterita sit, haud queo divinare, potius suspicarer non esse genuinam Bedæ annuntiationem. Neque sic tamen desineret esse vetustissima celebritas seu consuetudo à primis Ecclesiæ temporibus frequentata, ut probant Kalendaria Frontonis & Allatii, nec non Sacramentaria à Menardo & Thomasio vulgata, quidquid Hieronymiani codices de ea non loquantur. Hujusmodi *vigiliarum*, ad unum & plures dies protractarum originem, à Baronio verosimillin e explicatam invenies. Citatos Martyrologos sequitur Notkerus, sed Noster adjunxit titulum *martyris.* Wandelbertus solum *Romanum* hodie canens, ostendit in cœnobio suo Prumiensi, dum scriberet, ritum illum necdum fuisse receptum. De sequenti martyrum classe nihil apud solitos Usuardi præcursores reperio. Florus sic breviter: *Coloniæ, natale sanctorum Faustini, Mercellini, Secundiani & Sixti.* At enim hinc sua Noster nequaquam accepit. Probabilius existimo martyres in textu expressos, ex Hieronymianis profluere, in quorum aliquo legerit Usuardus: *In Tuscia, Veriani, Marcelliani, Secundiani.....* quos ut præcipuos, quemadmodum passim facere assolet, omissis reliquis ab Epternacensi notatis, decerpserit. Cum vero alius codex legeret: *In Colonia;* has duas positiones ita ipse in unam conjunxerit: *Apud Coloniam Tusciæ*: ac deinde ex repertis alicubi Actis elogium suum conflaverit. Porro de prædictorum Actorum veritate, uti & de controverso incepti & consummati martyrii loco, plura alibi discutienda supererunt; sufficiat interim Notkeri censura, ita hac die scribentis. *In Colonia, Faustini, Marcellini, Secundiani, Veriani, juxta Martyrologium beati Hieronymi. Cum à nostratibus, apocryphorum deliramenta sectantibus, à beato Sixto propter continuationem temporum baptizati & à Decio dicantur interempti.* Quid propriè, aut quosnam hîc impugnet Notkerus, necdum satis perspectum habeo. Arbitror tamen, ea hîc Acta ab ipso convelli, quæ Sixti Papæ tempora cum Decio connectunt, unde à Baronio ad annum CCLIII num. 29 *corrupta* vocantur. Vide quæ de iisdem Actis disputavit Papebrochius tomo I Junii à pag. 34, quibus accedere potest Tillemontius tomo 3 pag. 704. Vide sis plura in Notationibus Florentinii. Ceterum ex codicibus Usuardinis omnibus manifestissimum est, sic Nostrum scripsisse, ut tabula exhibet. De celebri martyre *Romano*, nulla plane difficultas. Signatur is ab Hieronymianis & Romano parvo simpliciter. Beda compendioso elogio passionem complexus est, à quo sumpserunt Rabanus & Ado, ex hoc Usuardus & Notkerus, servatis ubique iisdem fere apicibus. Patet, Romani Acta, Laurentianis immixta esse, ut proinde de utrisque eadem habenda sit ratio. De *Firmo* & *Rustico* martyribus Veronensibus agunt Florus, Rabanus & Notkerus, sed ex quo eos transtulerit Belinus, nescio; certe ad textum Usuardinum nihil prorsus attinent. Nitidus est Wandelberti de Romano versiculus:

Vig. Laurentii.

Secundiani & sociorum

Romani.

Romanus quinis martyr milesque refulget.

AUCTARIA.

TORNACEN. Vix media parte hodierni textus posità, pergit deficere usque ad XXVI Septembris.

PULSANEN. Sic incipit: *Vigilia sancti Laurentii levitæ & martyris.* In secunda annuntiatione expunctum est elogium. In tertia de Romano purus est.

CENTULEN. *Vigilia sancti Laurentii. Romæ, sancti Romani militis, qui confessione beati Laurentii compunctus, petiit baptizari, & mox jubente Decio exhibitus cum fustibus & decollatus est.* De aliis egit die præcedenti.

BRUXELLEN. *Vigilia sancti Laurentii martyris, qui ex numero omnium martyrum solus Vigiliam habet. Romæ, sancti Romani militis, qui à beato Laurentio baptizatus, mox jubente Decio Cæsare, fustibus cæsus ac decollatus est.* In aliis martyribus ferme purus est, sed pro *Veriani*, qui in textu est, scribit *Neriani.*

De Vigilia Laurentii.

HAGENOYEN. In duabus primis satis purus, sic tertiam enuntiat: *Romæ, passio sancti Romani militis & martyris. Qui in passione sancti Laurentii compunctus, quia vidit juvenem pulcherrimum ejus vulnera tergentem, & ideo se ab eo baptizari petiit & obtinuit, & idcirco à Decio Cæsare minore fustibus est cæsus, & quia fortis in fide fuit, jussit eum decollari.*

De Romano.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Romani militis & martyris. Secundiani, Veriani & Marcelliani martyrum.*

Textus contractus.

STROZZIAN. *Veronæ, sanctorum martyrum Rustici & Firmi.* Vide superius Observationem.

Rustici & Firmi.

Martini. BURDEGALEN. *Apud Brivam, ſancti Martini martyris.* Caſtellanus vocat *Brivam-curretiam.*

Amoris & Viatoris. CODEX CASTRI-KAROLI. *In ſuburbio Lugdunenſi, natale ſanctorum martyrum Amoris & Viatoris.* Eſt haud dubie feſtum proprium loci.

De tranſlat. Secundiani & ſociorum BIZUNTICEN. De martyribus Tuſcis, refert verba textus, quibus ſubjungit: *Ex quibus Secundianus poſtea in Gallias in territorio Lingonenſi eſt tranſlatus, & in cœnobio ſancti Leodegarii gloriose humatus, ubi Deo donante, claris non ceſſat ſe manifeſtare virtutibus.* Eadem leguntur in Martyrologio Franciſcanorum Salinenſium. Et hæc quidem de ſolo Secundiano. Sauſſayus in Martyrologio ſuo Gallicano alia plane ſuggerit, dum ibi hac die ita ſcribit: *In Jotrenſi cœnobio, veneratio ſacratiſſimorum pignorum illuſtrium Chriſti martyrum Secundiani, Verani & Marcelliani, qui hodie Romæ, imperante Decio, ſub Conſulari Promotio, fuſtibus, igne, ferro excruciati, demum capitis abſciſſione æternum gloriæ diadema promeruerunt. Quorum corpora Româ in Gallias advecta, illic ad venerationem repoſita, etiamnum eximio cultu cum plurimis aliorum beatorum martyrum lipſanis conſervantur.* Quænam hujus tranſlationis documenta ſuperſint, in Apodicticis ſuis docere debuiſſet magni Martyrologii compilator, ſed cum hæc deſint, aliunde poſtea in Actis noſtris erunt conquirenda, quando & Italicarum urbium, de pretioſo depoſito contendentium, rationes accurate expendentur.

EDITIO LUBECO-COL. Similis fere eſt ANTVERP-MAX. &c. nempe quod Romanum ſecundo loco annuntiet. In fine addit: *Methis civitate, natale ſancti Auctoris, ejuſdem loci epiſcopi Auctor. & confeſſoris.* Vide die ſequenti.

BELIN. Etiam Romanum Tuſcis præponit. Rufti. Tum in fine: *Eodem die, Verona ſanctorum & Firmi martyrum Ruſtici & Firmi.*

GREVEN. *Apud Veronam, ſanctorum Firmini & Ruſtici martyrum. Qui ob Chriſti confeſſionem, ſub Maximiano ſuper teſtas accenſas diutius voluntati, cum in igne quoque ſine læſione perduraſſent, fuſtibus macerati, decollatione martyrii gloriam adepti ſunt. In Alexandria, ſanctorum Antonini, Tiburtini, Valeriani. Item, ſanctæ Annonæ memoriæ Erici regis Daciæ & martyris.* An non idem qui colitur XVIII Maii? Certe non videtur is eſſe, de quo in Actis XIII Martii, qui Peruſii colitur. Illud, *ſanctæ memoriæ* videtur aliquid aliud indicare, ut apud GREVEN. ſonat. Dei Firmi & Rufti. Anno Erici.

MOLAN. In fine: *Eodem die, ſanctorum martyrum Ruſtici & Firmi civium Pergamenſium, Veronæ.* Tum minoribus typis: *Natale ſanctorum & Firmi Numidici presbyteri & martyris cum aliis multis.* *De quibus Cyprianus in epiſtola ad diaconos, presbyteros & plebem Carthaginenſem.* Vide Ruinartium pag. 198. In editionibus aliis, ſic habet: *Eodem die, Verona, ſanctorum martyrum, Ruſtici & Firmi. Catalaunis civitate, ſancti Domitiani epiſcopi & confeſſoris.* Ponitur in Romano. Rufti. Numid. & alior. Domitiani

IV *Idus.* *Die* 10.

Laurentii. ROmæ via Tiburtina, natalis beati Laurentii archidiaconi, qui præſente Decio imperatore, poſt plurima tormenta carceris, verberum diverſorum, laminarum ardentium, ad ultimum in craticula ferrea aſſatus, martyrium complevit. Eodem die Romæ, *Milit.* 165 militum centum ſexaginta quinque.

Codices puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Roſweyd. Antverpien.* & *Max-Lubec. Munerat. Belini prima editio, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pro *Tiburtina*, ſcribunt Belinus & Molanus *Tyburtina.* Antverp. & Max-Lubec. *Laurencii.* Antverp-maj. ſolus tranſponit, *poſt plurima carceris tormenta.* Herinien. *Lamminarum.* Roſweyd. ex ſecunda annuntiatione expungit martyres centum, legens, *militum ſexaginta quinque.* In Antverp-majore deeſt *militum.* Belin. autem ſic habet: *Romæ, ſanctorum centum ſexaginta quinque.*

Laurentii. OBSERVATIO. *De ſancto Laurentio notiora ſunt omnia,* inquit Florentinius, *quam ut aliquid addere oporteat.* Sic eſt; nam Martyrologia noſtra omnia, imo & Kalendaria vetuſtiſſima, ut eſt illud Polemei Silvii, & aliud à Bucherio editum, item Carthaginenſe, Allatianum, Frontonianum, & Sacramentaria, glorioſiſſimam tota Eccleſia ejus paſſionem unaminiter recolunt; idque peculiare in hoc illuſtriſſimo Sancto obſervabis, quod ſolus ipſe, extra Redemptionis noſtræ & Apoſtolorum feſta, ſolus, inquam, inter mortales ſolenni & univerſali cultu celebritatem habeat, non clero ſolum, ſed & populo præceptam, ſive quod ſoli ipſi, origine non Judæo, decreta ſit fere prima in Eccleſia feſtivitas. Præter Hieronymiana, ſic de Laurentio hodie Romanum parvum: *Romæ, Laurentii, archidiaconi, martyris.* Ado totus eſt in Actis fuſe deducendis, quorum potiorem partem in Martyrologium ſuum tranſtulit Notkerus. At Noſter, compendioſiora ſectatus, maluit Bedæ elogium tranſcribere: ubi advertes, ſolam ex Adone præfixam palæſtram, ſeu mavis ſepulturæ locum, *Romæ, via Teburtina*; atque item ex eodem & Romano parvo, imo & aliquibus Hieronymianis, *Archidiaconi* titulum, jam olim à ſanctis Patribus raro exemplo tributum. Noſter vero, ſupra quam in fontibus legerat, ſcripſit *præſente Decio*, Rabano, Bedæ verbis preſſius inhærente; in quo non quidem *Decii præſentia*, ſed *Decii perſecutio* diſerte notatur, ab Adone etiam ex Actis expreſſa, iiſdem utrobique verbis:

Sub

Sub Decio. Sed de hac re legendæ omnino sunt diligentissimæ Baronii Notationes ad hanc diem, ubi ex temporum ratione facile evincit, nec Sixti nec Laurentii martyrium cum annis Decii combinari posse, atque adeo pro *Decii*, scribendum *Valeriani*, ut & nos alibi fusius deducemus. Quanti porro facienda sint vulgata Laurentii Acta, ex quibus & alia desumuntur, alibi à nobis citata, docebit Card. Norisius in fine dissertationis tertiæ de epochis Syro-Macedonum à pag. 394 editionis Lipsiensis, subscribentibus eruditis recentioribus, quorum argumenta suo tempore erunt expendenda. Quod si nec ipsa, quæ Laurentium seorsim spectant, Acta tutari possimus, facile aliunde jactura compensabitur, ex tot SS.PP. elogiis, quæ colligi cœpta sunt inter selecta Ruinartii à pag. 180.

Sequitur in Romano parvo: *Et militum* CLXV. De his nihil in Hieronymianis, nihil in Beda aut Bedæ sequacibus. Ado primum de more secutus, sic legit: *Eodem die, Romæ, militum* CLXV, additque: *Tunc passi sunt Claudius, Severus, Crescentio & Romanus, ipso die quo beatus Laurentius, post tertium diem passionis sancti Sixti.* De his videndum erit suo loco. Interim Notkerus postrema ista Laurentiano elogio attexuit, alteram annuntiationem sic efformans: *Eodem die, Romæ, militum centum & quadraginta quinque.* Quæ autem hujusmodi mutationis causa sit, nusquam apparet. Ceterum si solum numerum spectes, non video cur Adonem Notkerus deseruerit: unde suspicari licet amanuensis incuria male fuisse transcriptum. Quod autem *Claudium* & socios à *militibus* CLXV discreverit, forte accidit, quod hosce, licet eadem die, non tamen eodem tempore passos crediderit. Certe ad Aureliani persecutionem eorum certamen revocat Baronius in Romano hodierno: Recte, an secus hîc inquirere supersedeo. Satis sit observasse, Usuardum Adonis sectatorem perpetuum, in militibus illis Martyribus ab ejus sententia non recessisse. Adnecti meretur metricum, quod Wandelbertus cecinit Laurentii encomium, in quo solus canitur, nullâ sociorum aut militum CLXV facta mentione. *Milit.165*

Quartis Laurenti merito splendescis opimo,
Ignem qui passus, tortorem vincis iniquum.

AUCTARIA.

PULSANEN. Legit, *beatissimi Laurentii.* Omittit milites CLXV, quorum loco substituit: *Apud Ephesum, natalis sanctorum septem Dormientium, id est Maximiani, Malchi, Martyriani, Johannis, Dionysii, Constantini, Serapionis, & aliorum quatuor, quorum gesta habentur.* Cur illi quatuor adjiciantur, nescio. Vide Usuardum XXVII Julii. *De septem Dormientib.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Textui superaddunt: *Methis, depositio sancti Auctoris episcopi.* Recte infra, *in Mauri-monasterio.* *Auctoris.*

CENTULEN. *Romæ, natalis beati Laurentii archidiaconi, qui post plurima tormenta carceris, verberum diversorum, laminarum ardentium, ad ultimum in craticula æstatus ferrea, gloriosum & omni laude dignissimum complevit martyrium. Eodem die, Romæ, militum* CLXV. *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Textui satis puro, solum adjicit: *Mettis, Mauri-monasterio, depositio sancti Victoris Metensis episcopi & confessoris.* Lege *Auctoris*, ut recte habent codices alii. *Victoris pro Auctoris.*

HAGENOYEN. *Romæ via Tiburtina, passio sancti Laurentii martyris, qui a beato Sixto Papa secundo, ordinatus est archidiaconus Ecclesiæ Romanæ, qui & officium suum devotè implevit, & ideo Sixtus vadens ad passionem illi thesauros suos dimisit, ut ille pauperibus eos erogaret. Quod & fecit, & ipse per signum crucis cæcos illuminavit & plures verbo & exemplo ad fidem convertit. Hic post carceres & diversa verborum genera, laminas ardentes sustinuit, per vocem sibi loquentem divinam confortatus est, & iterum scorpionibus cæsus est, & pro astantibus orans incarceratur, & tunc in nocte Decio adducitur, & omnia tormentorum genera afferuntur. Et tunc super craticulam ferream Laurentius extenditur, furcis ferreis comprimitur, & carbones crati substernuntur & assatur, & sic martyr Christi ille consecratur. Item Romæ ipso die, militum* CLXV. *Mettis, depositio sancti Auctoris episcopi & confessoris.* *Multa de Laurentio.* *Auctoris.*

VICTORIN. & REG. SUECIÆ, sign. num. 130. In fine: *In Ephesina civitate, septem Dormientium.* *7 Dormient.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Laurentii martyris. Romæ militum centum & sexaginta quinque.* Hîc semper aliquid deest. *Textus contractus.*

REG. SUEC. sign. num. 428. *Parisius, susceptio S. Coronæ Domini.* De hac nihil apud alios, spectat ad diem sequentem. *De Coron. D.*

VATICAN. sign. num. 5949. *Apud Ephesum, sanctorum septem dormientium.* Vide ad PULSAN. *7 Dormient.*

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ via Tiburtina, natale beati Laurentii archidiaconi, beati Sixti Papæ. Qui Hispanus genere, puritate, innocentia vitæ, libertate* [an non *liberalitate?*] *operum misericordiæ præfulgens, præsente Decio imperatore, post plurima tormenta* &c. In militibus CLXV pura est. Subdit in fine: *In Scotia, sancti Blani, episcopi & confessoris.* Vide Castellanum. *De Laurent. Blani.*

BELINI EDITIO ALTERA. Ultimam annuntiationem format in hunc modum: *Eodem die Romæ, centum sexaginta quinque, & septem Dormientium.* Dividenda est constructio. *7 Dormient.*

GREVEN. *Item sanctorum Claudii, Severi, Crescentiani* (an non *Crescentionis?*) *& Romani martyrum. Mettis, sancti Auctoris episcopi & confessoris. Apud Tungrim, sancti Johannis episcopi & confessoris, qui & Agnus dictus est. Hic cum esset agricola, miraculo virgæ florentis, ad regimen præfatæ ecclesiæ assumptus fuit. In Scotia, sancti Blani, episcopi & confessoris. Trajecto superiori, translatio sanctorum Monulphi & Gundulphi, episcoporum & confessorum.* Ponuntur XVI Julii, à Castell. XXVI. *Claudii & sociorum. Auctoris. Joannis. Blani. Translat. Monulphi & Gundulp.*

MOLAN. In omnibus editionibus hoc unicum habet augmentum: *Mettis, depositio sancti Auctoris episcopi.* Corpus quiescit in *Mauri-monasterio.* *Auctoris.*

III *Idus.* *Die* 11.

Tiburtii. ROmæ inter duas Lauros, natalis ſancti Tiburtii, qui ſub judice Fabiano, cum nudis plantis ſuper carbones ardentes ingreſſus, Chriſtum majori confiteretur conſtantia, duci in tertium ab urbe miliarium, atque ibidem gladio animadverti jubetur. *Suſannæ.* Item Romæ, ſanctæ Suſannæ virginis, quæ cum eſſet nobili proſapia orta & beati Gaii Pontificis neptis, martyrii palmam tempore Diocletiani, capitis obtruncatione promeruit. In civitate Camberaco, *Gaugerici.* ſancti Gaugerici epiſcopi & confeſſoris. Apud caſtellum Ebroas, *Taurini.* ſancti Taurini epiſcopi.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-majore*, *Antverp.* & *Max-Lubec. Belin.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Quod alibi de *via Tiburtina*, id hîc recurrit de *Tiburtii.* Belin. iterum & Molan. ſcribunt *Tyburtii*; Antverp-maj. *Tiburcii.* Idem hic codex conſtructionem habet hiulcam & mutilam, nam ubi recte in textu, *cum..... Chriſtum majori confiteretur conſtantia*, ſic legit: *Chriſtum confiteretur in ſtantia.* Vitioſa item eſt hæc Herinien. periodus, ſeu periodi pars ultima, primæ non quadrans, nempe, *atque ibidem gladio animadverti fecit*, pro *jubetur.* De *Gaii*, dictum eſt non ſemel, ſequimur orthographiam codicum. *In civitate Camberaco*, diſerte ponunt Praten. Herinien. Antverp-major & Belinus. Præferant *Cameraco*, qui voluerint, per me licet. *Gauritii*, pro *Gaugerici*, error eſt in Belino. Hieronym. Lucen. ſcripſit *Gaurici.* Dormitavit Molan. dum legit *epiſcopi & martyris*, ſed agnitam oſcitantiam in poſterioribus editionibus correxit. Addidit item in fine, *Taurini, epiſcopi & confeſſoris*, quæ ultima vox abeſt ab reliquis codicibus, præterquam ab Antverp. & Max-Lubec. qui annuntiationem in principio mutilant: *Ipſo die, ſancti Taurini epiſcopi & confeſſoris.* Omnes legunt *Ebroas* pro *Ebroicas*, nec melius in Antverp-majore, *Eborias.* Alius habet *Ebora.*

Tiburtii. OBSERVATIO. *Tiburtii* martyris ita meminere Hieronymiana aliqua, ut *Valeriani, Cæciliæ* ſponſi, fratrem deſignare plane videantur; unde merito ſuſpicatur Florentinius, ex incurioſi antiquarii imperitia, puta qui alium ignorarit Tiburtium, ſociorum iſtorum duorum nomina ibi perperam intruſa. In iiſdem Hieronymianis ſtatim ſubjicitur: *Natalis ſanctæ Suſannæ.* Beda, quam poteſt breviſſime, una annuntiatione duas complectitur: *Romæ, ſancti Tiburtii martyris & Suſannæ.* Nonnihil diſtinctius Romanum *Suſannæ.* parvum; de primo: *Romæ inter duas Lauros, Tiburtii martyris.* De altera: *Et Suſannæ virginis martyris.* De utroque diffuſas hiſtorias Martyrologio ſuo inſeruit Viennenſis, quarum primam accepit ex Actis ſancti Sebaſtiani, apud nos capite præſertim 21: alteram ex ipſis, quæ celeberrima vocat Molanus, inclytæ martyris geſtis, videndis apud Surium, laudatis à Baronio & Majoribus noſtris; à nonnullis plane rejectis, ſed à nobis ſubinde examinandis & illuſtrandis. Quidquid vero de Actis illis deinceps ſtatuatur, venerandam *Suſannæ* memoriam, præter citata Martyrologia, etiam abunde comprobant Frontonis Kalendarium & Sacramentaria ab ipſo citata, quo die in eodem Kalendario *Tiburtius* commemoratur. Qui & ambo in Allatiano conſignati ſunt. De cetero ad textum quod attinet, ex duobus Adonianis encomiis ſelectiora paucula ſumpſit Noſter, eo modo diſpoſita, quo in laterculo repræſentantur. Plura ex iiſdem & de more liberalius hauſit Notkerus. Nec apud Florum & Rabanum deſunt breviora elogia, quæ ad præſens inſtitutum nihil faciunt. Wandelbertus Tiburtium & Gaugericum, qui ſequitur, Suſannâ, neſcio ob quam cauſam, omnino præteritâ, ſic cecinit:

Ternis floſque decuſque pium petis aſtra, Tyburti.
*Hæc & Goericus * confeſſor poſſidet almus.* * Brabantice *Goeric.*

Gaugericum Cameracenſem epiſcopum Adoni tribuit Moſandri editio, Roſweydus in *Gaugerici.* appendicem rejecit, recte opinor, alias à Notkero veroſimiliter non prætermittendum. Interim ſignatur in codicibus Hieronymianis Lucenſi & Corbeienſi: recentius ab antiquario ſuperadditus, nec ne, non diſputo. Crediderim ex ſimili aliquo codice, forte *Taurini.* Corbeienſi, ab Uſuardo acceptum, in quo & *Taurinus* exprimitur, aliis omnibus Martyrologis ignotus præterquam Floro, qui eum ita cum Gaugerico copulat, ut *fratrem* fuiſſe affirmare non dubitet. Nota eſt aſſerti parachroniſmi origo ex Actis neſcio quibus, à quodam

quodam Adeodato ita adornatis, ut de suppositione facile convincantur. Securius processit Noster, nihil affirmans, quod ex certioribus monumentis abunde non constet, & ea forte de causa à confessoris aut martyris titulo studiose abstinuit. Ex elogio Rom. moderni solam eam partem suspectam habet Castell., quæ missionem spectat à S. Clemente Papa factam. Sincerior est Gaugerici vita apud Surium, sed contracta ex diffusiori historia, suo tempore à nobis illustranda. Atque hæc sufficiunt ad comprobandam totius textus originem & plane germanam ejus simplicitatem.

AUCTARIA.

De Tiburtio. ROSWEYD. De Tiburtio, textui inseruit, *filii Chromatii Urbis præfecti, doctrix S. Sebastiano.* Cetera satis pura sunt usque ad finem, ubi sola annuntiatio ultima desideratur.

PULSANEN. Purus est usque ad, *Susannæ virginis*, desunt reliqua omnia.

MUNERAT. Textui puro adnectit: *Parisius, De sacra Cor. spinea.* *suscepti sacræ spineæ Coronæ Domini, ab infidelibus per beatum Ludovicum Francorum regem feliciter ereptæ. Cujus* [quæ, vel cujus pars] *honoratur & colitur in sacrosancta capella palatii Parisii, ibique requiescit.*

GREVEN. In fine etiam attexit: *Civitate Parisius, translatio sanctæ spineæ Coronæ Domini nostri Jesu Christi.* Cautior MOLAN. à textu excluſit.

De eadem. De Taurino. ANTVERP-MAX ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. In tribus primis satis puri, sic ultimam formant: *Apud castellum Ebroas, sancti Taurini episcopi, quem beatus Dyonisius ordinavit, & eidem urbi episcopum destinavit, ubi glorioso coronatus martyrio, multis fulget miraculis.* Hæc etiam codicum aliorum sententia est.

In LOVANIEN. Tota hæc annuntiatio excidit, ut ferme solet nonnulla corripere.

Textus mutatus. CENTULEN. *Romæ inter duos Lauros, sancti Tiburtii martyris, filii Chromatii Urbis præfecti, qui per beatum Sebastianum eruditus in fide, illustre duxit martyrium. Eodem die Romæ, sanctæ Susannæ, quæ Romani imperatoris sprevit conjugium, ut Christi Domini sortiretur consortium. Cameracò, sancti Gaugerici episcopi & confessoris.* In margine recentiori manu adjectum: *Civitate Ebroicas, sancti Taurini episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Incipit: *Civitate Cameraco, depositio sancti Gaugerici episcopi & confessoris.* De *De Tiburtio.* Tiburtio, post, *martyris*, interjicit: *Filii Chromatii, Urbis præfecti. Qui juvenis sub judice Fabiano, dum nudis* &c. ferme pure. In Susanna, etiam rectè. De Taurino, ut ANTVERP-MAX. &c.

De Taurino. HAGENOYEN. *In civitate Ebora, sancti Taurini episcopi & martyris, quem beatus Dyonisius apud castellum Eboras misit, & eumdem ordinans urbi episcopum, ubi glorioso* &c. *Romæ inter duos Lauros, natalis sancti Tyburcii martyris. Tyburcius De Tiburtio. filius fuit Cromacis senatoris, viri nobilissimi. Qui cum ad prædicationem sancti Sebastiani converſus esset, post sanationem patris sui, tantum in Christi fide devotionem accepit, ut cum omnes Christiani de Roma fugerent, ipse amore martyrii solus in Urbe remansit. Hic traditus à Torquato, falso Christiano, Fabiano præfecto, qui fecit illum nudis De Susanna.* &c. *Item Romæ, sanctæ Susannæ virginis & martyris. Quæ fuit virgo nobilis & pulchra & petebatur uxor à Diocletiano, Maximino filio suo. Quæ virginitatem servare docta est à patre suo sancto Gabino, & patruo Gayo summo Pontifice, & à Serena imperatrice. Et quia consentire noluit, tam pro virginitate, quam pro fide, inaudita tormenta passa est. Novissime gladio vitam finivit.* De Corona idem habet quod GREVEN. *Item in Scotia, sanctæ Aratæ virginis & sanctimonialis, quæ in- Aratæ. vocatur ad liberationem captivorum, & suffragatur hominibus in pestilentia.* A Castellano vocatur *Athracta.* In Gaugerico, purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Tiburtii martyris inclyti, de quo in gestis beati Sebastiani leguntur multa præclara opera; similiter de Chromatio patre ejus. Gaugerici episcopi & confessoris. Romæ, Susannæ virginis & martyris. Festivitas De Cor. spin. Coronæ Domini. Taurini episcopi & confessoris.*

CODEX D. Le Mare signatus A. qui fuit collegii Canonicorum Augustoduni: *Eodem Andeoli. die, Andeolus martyr veneratur.* Vide 1 Maii.

In VATICAN. Deest Gaugerici & Taurini.

UGHELLIAN. *Civitate Parisius, translatio S. spi- De Cor. spin. neæ Coronæ Domini nostri Jesu Christi.*

LUXOVIEN. *Civitate Metis, depositio sancti Auctoris. Autoris episcopi & confessoris.* Vide quæ diximus in Auctariis diei præcedentis.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ inter duas Lauros, natale sancti Tiburcii martyris, filii Chroma- De Tiburtio. tii Urbis præfecti, quem eruditerunt in fide Sebastianus, beatus Tranquillinus, & glorioſus presbyter Policarpus. Hic sub judice Fabiano, cum nudis plantis super carbones ardentes ingressus, Christum majori confiteretur constantia* &c. Et post *jubetur*, inserit; *& à quodam parente Christiano in eodem loco sepelitur.* De Susanna, eadem ferme habet quæ HAGENOYEN. In Gaugerico, pura est. De Taurino, ut ANTVERP-MAX &c. *Parisius, translatio Coronæ spineæ Domini nostri. Coron. spin. Treveris in majori ecclesia, translatio capitis san- Translat. cap Matthiæ Ap. cti Matthiæ Apostoli.*

GREVEN. *Cromatii Urbis præfecti, patris sancti Cromat. &c Tiburcii cum aliis multis. Qui, ut Ado, consilio Gaii Pontificis, immanitatem persecutionis declinantes, in Campaniam profecti, per multas tribulationes regnum Dei introierunt. Apud Aquilegiam, sancti Cromacis episcopi & confessoris, ad Chromat. ep. quem exstant B. Hieronymi quædam epistolæ. Se- Evigilat. cundum Cathalogum Sanctorum, hic evigilatio vel 7 Dormient. inventio septem Dormientium, apud Ephesum. Tre- Decap. Mat. veris, in majori ecclesia* &c. ut supra.

MOLAN. De Susanna ex Adone aliis litteris textui admiscet: *Ejus corpus collegit Serena Augusta noctu, & manibus suis cum linteaminibus & aromatibus ornavit; sanguinem vero martyris, qui effusus fuerat, in loco domus suæ velamine detersit, & posuit in capsa argentea in palatio suo, ubi die noctuque, furtivis orationibus semetipsam Domino effundebat.* Item de Gau- De Gauger. gerico: *Qui* XXXIII *annos Cameracorensem rexit ecclesiam & vitæ sanctitate conspicuus extitit, & clarus miraculis in pace quievit.* Tum in fine: *Parisiis, susceptio sacræ spineæ Coronæ* &c. fere ut MUNERAT.; *In Sarchinio, translatio corporum, sanctorum Trudonis & Eucherii confessorum Christi. Ipso die elevatio eorumdem sanctorum, quæ facta est solemniter à domino Rodulpho, Leodiensi episcopo.*

Hæc eadem omnia referunt quoque posteriores editiones, in quibus præterea aliis etiam typis de Taurino attexitur: *Quem beatus Dionysius ordinavit, & eidem urbi episcopum destinavit.* Ubi advertis rescissa esse, quæ de glorioso Taurini martyrio alii codices certatim adjunxerant.

De Taurino

Pridie Idus. *Die* 12.

Eupli. IN Sicilia civitate Cathina, natalis sancti Eupli diaconi, sub Diocletiano & Maximiano Augustis, qui cum diutissime pro confessione Domini torqueretur, tandem martyrii palmam gladio cædente percepit. Apud Augustanam urbem, sanctæ Hilariæ matris sanctæ Afræ martyris, quæ cum ad sepulchrum illius excubaret, ibidem pro fide Christi à persecutoribus igni tradita est, cum Digna & Eumenia & Euprepia. Passi sunt item eodem die in præfata civitate Quiriacus, Largio, Crescentianus, Nimmia, Juliana cum aliis viginti. Item urbe Falari, passio Graciliani & Feliciſſimæ virginis, quorum ora primum pro Christo lapidibus contusa, dehinc gladio percussi, optatam martyrii suscepere coronam. In Siria, sanctorum Macharii & Juliani.

Hilariæ & aliorũ.

Graciliani & Feliciſſ.

Macarii & Juliani.

Soli *Herinien. Greven.* & *Molan.* omnino puri sunt.

VARIA LECTIO. Male ab Herinien. scribitur *Sycilia*, male à Greven. *Cathyna*; nec bene in textu *Cathina*, vel *Catina*, his tamen modis, & primo præsertim, legunt omnes, alibi paulo melius *civitate Cathanensium*. *Eupoli* habet Greven. & sic est etiam in Hieronymianis. Posui *Hilariæ* cum Greveno & Molano. Herinien. habet *Hilaræ*, alii *Hylaræ* & *Hylariæ*. Sequens constructio, *Passi sunt item eodem die in præfata civitate*, Usuardina est, ut infra ostendam. Molan. neglexit particulam *item*; Herinien. autem scripsit, *in præfata urbe*. Recte expressa sunt quinque martyrum nomina, quidquid codices aliqui varient, inter quos Molan. legit *Nymmia*. Idem pro *Falari*, substituit *Phalari*; neutrum forte convenit, ut censet Baronius. Nescio an id adverterint codices aliqui, qui palæstram expunxerunt. *Quorum ora primum* &c. omnibus commune est, Molan. transposuit, *quorum primùm ora*. Rursus Molan. cum Greven. & aliis discrepant, legentes, *optatam martyrii suscepere palmam*. Herinienſi subscribunt plerique in, *optatam martyrii suscepere coronam*, ut est in textu. De *Siria* & *Macharii*, alibi dictum est.

Eupli. OBSERVATIO. De *Euplo*, *Euplio*, vel *Eupolo* agunt Kalendaria Allatii & Frontonis, ac Martyrologi passim omnes post Hieronymiana, in quibus sociæ adjunguntur *Nericia* & *Veneria*, reliquis omnibus incognitæ, imo Actis ipsis, quæ laudata & expensa invenies tomo 1 Februarii pag. 598, ubi à Bollando in exemplum adducuntur, ex quo liberiores Metaphrastis interpolationes dignosci queant. Egregium thesaurum primus effodit Baronius, publicique juris fecit in Annalibus ad annum CCCIII à num. 146, ex quo accepere Surius & novissime Ruinartius inter selecta à pag. 437, præmissa admonitione, additisque observationibus, suo tempore usui futuris, cum editione Græca à Cotelerio procurata. Porro ex laudatissimis illis Actis succinctum elogium texuit Beda, prolixius Ado; utrumque, ni fallor, vidit Noster, suaque inde decerpsit. Nec Wandelbertus illustrissimum martyrem præteriit, hoc eum versiculo honorans:

Martyrii palmam pridie capis Euple perennem.

Quæ de *Hilaria* subjiciuntur, proprie Adoniana sunt, ex Actis S. Afræ, de quibus supra egimus, desumpta, & ab Usuardo ex Adone ad verbum descripta, sic ut proinde nulla subsit difficultas. At non ita promptum est decernere, quid sibi velit commemoratio tertia in codice Pratensi evidenter corrupta, teste Clar. Castellano, qui in prætenso illo autographo deprehendit, erasa fuisse verba omnia inter *Euprepiæ* & *Quiriacus*, ibique substituta hæc, pressius dispositа: *Eod. die passi ſt Romæ ſub præfecto Pertinace.* Qua in mutatione, Pratensi de more adstipulantur Antverp-major & Rosweyd. At ex reliquis omnibus certissima videtur Usuardi lectio. Quæri posset an vera? An non ab ipso (ut forte quis volet) ab ipso, inquam, Usuardo correcta? Quid de his sentiam, in præfatione abunde explicui. In medio sunt sanctæ Afræ Augustanæ Acta à Marco Velsero notis illustrata, quæ

Hilariæ & aliorum.

quæ si præ oculis habuit Usuardus; non potuit non scribere prout est in textu. Si dicas Hieronymiana ipsum consuluisse VIII Augusti; jam dies transponit, imo duas classes confundit, & forte etiam tertiam, quæ in prædictis Hieronymianis anonyma ponitur VII Augusti. Salebras hîc video & præcipitia, quæ explanare non satis obvium erit, nisi martyres quinque & viginti nostri Augustani à totidem Romanis ex parte fere synonymis (de quibus ad VII Augusti) distinguantur. Legat curiosus indagator ea quæ notavit Florentinius citatis illis diebus VII & VIII Augusti. Nos reliqua ad majus Opus rejicimus, nihil interim dubii de Usuardi mente, sive is vera scripserit, sive erronea. Atque hactenus fontes quidem eruimus; verum unde *Gracilianus* ille aliis *Gratilianus* & *Felicissima* in laterculum transierint, prorsus ignorare me fateor, indubitata tamen esse ipsius Usuardi verba codicum omnium consensus apertissime evincit. Quæ sit ea *Falaris* vel *Falare*, videndum in Notationibus Baronii. Actis subinde perpensis, videor posse conjicere, Usuardum ea vidisse, quæ apud nos exstant Mss. non una, quorumque specimen habes ad XV Maii tomo 3 pag. 458, in *Entitio*. Sola nota *anni quarti Claudii*, ab omnibus constanter signata, visa est Tillemontio tomo 5 pag. 126 intolerabilis. Non desunt alia, prudenti examine suo loco subigenda. *Macarius* & *Julianus* ab Hieronymianis, Romano parvo & Adone laudantur. Ex postremo totidem verbis acceptos credimus: Notkerus Hieronymianorum verba transcribere maluit. De his duobus ultimis nihil hactenus reperi.

Graciliani & Felicissimæ.

Macarii & Juliani.

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Habent eam mutationem, de qua dixi superius in Observatione.

ROSWEYD. Præterea in fine subdit: *In Aquitania, sanctæ Radegundis virginis.* Vide Usuardum die sequenti.

Radegundis.

PUISANEN. In prima & ultima annuntiatione purus, intermediis omnibus caret.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Toto textu satis puri, in eo deficiunt, quod penultimam annuntiationem contrahant, hoc modo: *Item, passio Graciliani & Felicissimæ virginis.*

MUNERAT. Sive amanuensis sive typographi vitio connectit disparata, nam post, *cum aliis viginti*, immediate subjicit: *Quorum ora primum pro Christo* &c. omissis iis, quæ erant interponenda, nempe: *Item urbe Falari, passio Graciliani & Felicissimæ virginis.*

ANTVERP-MAX. Post *Euprepia*, ex Adone attexit; *quæ fuerunt puellæ sanctæ Afræ.* De Graciliano & Felicissima omittit positionem, seu locum certaminis. In fine autem: *In Assisio civitate, natale beatæ Claræ virginis.*

Claræ.

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *In Assisio civitate, natale beatæ virginis Claræ. Quæ beati Francisci prædicationem audiens, & pœnitentiam videns, facta est ejus filia spiritualis, & sanctæ primiceria paupertatis. Hæc Ordinis pauperum dominarum fundamentum & gloria, omnis perfectionis speculum extitit & lucerna.* De reliquo similes sunt ANTVERP-MAX. Sed ALBERGEN. aliis defectuosior, in penultima habet hoc solum: *Item passio sanctorum Graciliani & Felicissimæ virginis.*

De eadem.

LOVANIEN. In prima purus, omisit elogium Hilariæ & reliqua eo spectantia. De Graciliano &c. ut ANTVERP-MAX. Item in fine de Clara.

CENTULEN. *In Sicilia civitate Catinas, passio sancti Eupli diaconi & martyris, tempore Diocletiani sub judice Calvitiano. In Syria, sanctorum Macarii & Juliani. Eodem die, sanctæ Hilariæ matris sanctæ Affræ, quæ passa est per ignem cum Digna, Eumenia & Euprepia. Civitate Falaret, passio sanctorum Graciliani & Felicissimæ Virginis.*

Textus mutatus.

BRUXELLEN. In *Eupli*, quem *Empli* vocat, nonnihil interpolatus est. In Hilaria, ut ANTVERP-MAX. Sequitur: *Romæ, sanctorum Crisanti & Dariæ virginis. Qui cum nullo genere tormentorum læsi possent, jubente Numeriano tandem pro Christo terra & lapidibus obruti sunt.* Agunt de iis hodie Hieronymiani. Coluntur in Romano XXV Octobris; Noster eos refert 1 Decembris. In Graciliano & Felicissima; in Macario & Juliano purus est. Tum: *Apud Assisium civitatem, depositio sanctæ Claræ virginis. Quæ fuit filia spiritualis primogenita beati Francisci; paupertatis & omnis perfectionis speculum & lucerna. Apud Montes Hannoniæ, translatio beatæ Waldetrudis electæ, & neptis beatæ Gudilæ.* Vide III Februarii & XXVIII Martii.

Chrysanthi & Dariæ.

De Claræ.

Translat. Waldetrudis

HAGENOYEN. In tribus primis, non nisi modice interpolatus, sic prosequitur: *Item passio sanctarum Gracilianæ & Felicissimæ virginum.* De Macario & Juliano, pure. In fine de sancta Clara, ut ANTVERP-MAX. &c.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Item passio sancti Graciliani & Felicissimæ virginis.*

MATRIC CARTUS. ULTRAJECT. *Claræ virginis de Ordine Minorum. Hilariæ martyris cum aliis tribus. Quiriaci, Largionis, Crescentiani cum XXII martyribus. Graciliani & Felicissimæ martyrum.*

Claræ. Hilariæ cum al. soc.

In VATICAN. num. 5949. Deest Graciliani & Felicissimæ. Nescio an reliqua pura sint.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Ethelwodi.* Vide I Augusti. *Civitate Cantuaria, sancti Lamberti archiepiscopi & confessoris.*

Ethelwoldi. Lamberti.

FLORENTIN. *In civitate Assisii, natale sanctæ Claræ virginis. Quæ fuit prima planta Ordinis pauperum dominarum, quæ & vita & miraculis claruit. Migravit ad Dominum, anno Domini* MCCLIII.

De Clara.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agrippina, commemoratio sanctæ Ursulæ reginæ & sodalium ejus undecim millium virginum in ecclesia earumdem.* In Euplo pura est. Sequitur: *In Assisia civitate, natale beatæ Claræ virginis* &c. ferme ut supra ANTVERP-MAX. Tum: *Apud Augustanam urbem, sanctæ Hilariæ, matris sanctæ Afræ martyris. Quæ cum sancto Dionysio fratre ejus & pluribus aliis, beatam Afram sepelissent, & ad sepulchrum ejus occubarent, ibidem comprehensi, & dum idolis immolare nollent, à persecutoribus igni traditi sunt cum beata Digna, Eumenia & Euprepia, quæ fuerant puellæ sanctæ Afræ, & ibidem omnes simul bonorifice*

De Ursula.

De Clara.

De Hilaria.

norifice sepultæ. Passi sunt &c. *Civitate Salari, passio sanctorum Gracciani & Felicissimæ virginis.* In ultima post *Juliani*, addit *confessoris.* Denique subdit: *Eodem die, sancti Vuiberti confessoris.*

Wiberti. GREVEN. infra scribit *Wiberti.*

BELIN. In textu non omnino purus, Augustanis immediate subnectit: *In Syria, sanctorum Macharii & Juliani.* Deinde: *In civitate Assisi,*

De Clara. *sanctæ Claræ virginis, prima planta Ordinis pauperum dominarum, quæ vita & miraculis claruit. Item urbe Falario, passi sancti Gratiani & Felicissimæ virginis.* Lege ut habent alii supra.

GREVEN. *Eodem die, Porcarii abbatis monaste-*

Porcarii & soc. *rii Lirinensis & martyris, cum sociis monachis quingentis, sub Geiserico Wandalorum rege pro fidei ve-*

Wiberti. *De Clara.* *ritate coronatis. Item Wiberti confessoris. Apud Assisium, transitus beatæ Claræ virginis. Quæ cum esset annorum* XVIII, *relicto seculo, nuptiarumque copula, immortali sponso Christo per sanctum Franciscum consecrata, Ordinis pauperum dominarum fundamentum, gloria & regula, omnisque perfectionis speculum facta est. Tandem, in sancto proposito exactis* XLII *annis quievit, miraculis multis coruscans. In Praga Bohemiæ, sanctæ Agnetis virginis. Apud Coloniam Agrippinam, commemoratio secunda beatæ Ursulæ reginæ, & sodalium ejus undecim millium virginum in ecclesia earumdem.* Hæc Coloniæ propria sæpe repetuntur.

Agnetis. *De Ursula.* *De Clara.*

MOLAN. *In civitate Assisio, sanctæ Claræ virginis, primæ plantæ Ordinis pauperum dominarum, quæ vita & miraculis claruit. Iotro monasterio, sanctæ Aglibertæ abbatissæ. Eodem die, Porcarii abbatis* &c. ut supra GREVEN. Vide Acta apud Surium. In editionibus aliis, initio aliis litteris præfigit, quæ de Clara prius in fine posuerat. Hic autem, sic scribit: *Eodem die, Porcarii abbatis monasterii Lirinensis & martyris. Iotro monasterio, sanctæ Aglibertæ abbatissæ. Die duodecimo, translatio sanctorum martyrum, Photii & Aniceti. Montibus Hannoniæ, translatio sanctæ Vualdedrudis.*

Aglibertæ. *Photini & Aniceti.* *Montibus Hannoniæ.*

Idibus. *Die* 13.

Hippolyti. ROmæ, beati Ypoliti martyris, qui pro confessionis gloria, jubente Valeriano præside, ligatus pedes ad colla indomitorum equorum, sic per cardetum & tribulos tractus emisit

Concordiæ & aliorum. spiritum. Passa est etiam Concordia nutrix ejus, quæ ante ipsum plumbatis cæsa martyrizavit: & alii decem & novem de domo ejus,

Cassiani. qui simul decollati sunt. Eodem die Forosillæ, natalis sancti Cassiani, qui cum adorare noluisset, vocatis pueris, quibus docendo exosus fuerat, data est facultas eum perimendi, quorum quanto infirmior erat manus, tanto graviorem martyrii pœnam dilata morte faciebat.

Radegund. Pictavis, sanctæ Radegundis reginæ, cujus vita virtutibus & miraculis latè claruit.

Consonant codices ferme omnes, *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Solus Molan. recte *Hippolyti*: Praten. *Hippoliti*; Greven. *Hipolti*, Herinien. *Ypoliti*: reliqui omnes cum Hieronymianis, ut est in textu hîc, & xxx Januarii. Antverp-maj. *qui confessionis* &c. omisit *pro.* Rosweyd. *ligatis pedibus .... sic per cardos*, pro *carduos*, ut habet Beda: *Cardetum* scribunt omnes, Ado *Carduetum*, neutrum placet. *Equorum indomitorum*, est in Antverp. majore. De *Concordia* legunt Greven. & Molan. *quæ ante plumbatis cæsa martyrium sumpsit*; Rosweyd. & Munerat. ultima etiam mutant *martyrizata est*; Antverp-max. cum reliquis, *migravit ad Dominum.* Rursus hi omnes cum Antverp. & Max-Lubec. habent, *qui simul cum eo decollati sunt.* Sed aliter invertunt Greven. & Molan. *decollati sunt simul & alii decem & novem de domo ejus.* Antverp-maj. pro *&* *alii*, male legit *&* *alios. Forosillæ* voce unica scribunt omnes, excepto Molano, qui recte distinguit *Foro Syllæ.* Rosweyd. turpiter mutat *die*, in *sancta*; *eodem S. Forosillæ.* Antverp-max. cum suis legit, *Cassiani episcopi & martyris*, Rosweyd. ponit, *exosus fuerat factus*, Greven. & Molan. *exosus factus fuerat.* Item *perimendi eum*, pro quo Antverp. & Max-Lubec. *eum puniendi.* Antverp-maj. *facultas data est eis*; Munerat. *data eis facultas*, & post, *dilatata morte faciebant.* Omnia hæc in textu simplicius. Greven. & Molan. legunt: *Pictavis, depositio sanctæ Radegundis reginæ, cujus virtutibus & miraculis late claruit vita.* Vox *depositio* est etiam in Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. &c. In duobus primis, deest *late*, pro quo Munerat. suppositi *luce*; legens, *depositio sanctæ Eradegundis.*

Hippolyti & sociorum OBSERVATIO. Inter illustres Ecclesiæ martyres plane numerandus est *Hyppolytus*, in vestutissimis Kalendariis & Martyrologiis omnibus laudatissimus; quidquid de Actorum ejus veritate eorumque cum alterius presbyteri Hippolyti martyris Ostiensis iden-

identitate ex Martyrologorum confusione merito disputetur. Hieronymiana id rursum peculiare habent, quod socios & quidem expressis nominibus ei conjungere videantur, quorum nulla apud reliquos mentio. Placuit Usuardo Bedæ encomium, quod ab ipso ex longiori Adonis historia elegantius contrahi non potuisset, servatis plerisque Actorum ibi relatorum verbis. Dubium hinc suboriri natum est, an verè elogium istud Bedæ tribuendum sit. At cum idem & Rabanus referat, facile tollitur quidquid prima fronte difficultatis occurrit. Notkerus Adoni quam Bedæ conformior est, errans tamen in numero eorum, qui de Hippolyti familia passi dicuntur. Atque hic saltem clare innuit Florentinius, Notkerum sua, de more, ex Adone accipere, quod alibi toties & manifestius observare potuisset. Hæc quidem denuo satis plana sunt, quantum instituti hujus ratio postulat; notandum tamen, quod principio innuimus, Hippolytos hic duos à Martyrologis nostris confundi, dum *Concordia* nutrix vocatur &c. Itaque illustris & toties celebratus martyr, is ipse est, de quo ad xxx Januarii diximus, isque idem verosimillime, qui à Prudentio celebratur, Novatiano schismati aliquando implicitus &c. De quo vide Ruinartium inter sincera à pag. 155, ac Tillemontii notam tomo 3 pag. 675 & alibi. Alium tamen etiam Laurentii socium recolimus, quem in Actis operosius ab Hippolytis aliis secernemus.

Pro textus simplicitate, ut supra dicebamus, hæc satis plana sunt. Sed quid *Cassiano* facias, quem Hieronymiana (si quidem de hoc Cassiano loquantur) inter Hippolyti socios collocant; Beda item & post eum Rabanus, differte *Romæ* tribuunt: contra vero, Romanum parvum, Ado, Notkerus, orthographiâ deficiens, & alii *Foro Syllæ*, hodie *Imolæ*, estque ipsa Prudentii poëtæ sententia; quam vide apud Ruinartium pag. 593, vel prosa expressam apud Surium hoc die. Adde quæ diligenter observat Tillemontius tomo 5, pag. 531 & pag. 794. Notat aliqua Baronius, quæ rem componere queant; nisi difficultas augeretur ex *Cassiano Tudertino* episcopo & martyre, in Romanum modernum inserto, quem malunt alii à priori non divellere: nos hujusmodi difficiliores disquisitiones ad proprium locum exigendas remittimus. Certum est, Usuardum phrasim Adonis secutum, atque ex ejus elogio, quod apud Bedam, Rabanum & Notkerum idem prorsus est, suum contraxisse. *Radegundem*, ut plures alios tardius passim adjectos, memorant Hieronymiana, memorat Florus: quidni & ab Adone positam dicamus, licet à Rosweydo in appendicem rejecta sit? Ita censuit Mosander, magisque adeo in eam opinionem inducor, quod à Notkero consignetur. Utut est, potuit Noster eam, aliunde sibi satis notam, adnectere, cum brevi laudatiuncula omnibus sanctis feminis sive virginibus, sive conjugatis, sive viduis communi, ut ex textu patet, quem pure & plane Usuardinum esse, res ipsa loquitur. Radegundis vitam, à *Fortunato* & *Baudonivia* sive *Baudonivia* scriptam, vulgavit Surius, & novis curis sec. 1 Benedict. edidit Mabilio, variis notis illustratam. Cetera ex Gregorio Turonensi repetenda sunt. Observationi finem faciet metricum Wandelberti encomium de primo & ultimo textus, nostri Sancto:

Cassiani.

Radegund.

Idibus Hippolytum comitem Laurentius astris
Pro Christi parili recipit certamine passum.
Reginam meritis virtute fideque colendam
Tellus tum venerans Radegundem Aquitana frequentat.

AUCTARIA.

Textus mutilus. PUlsanen. *Romæ, beati Ypoliti martyris & sociorum ejus. Qui pro confessionis..... & sic per cardeum & tribulos emisit spiritum. In civitate Modomulensi, in loco qui dicitur Forum Cornelienſe, natalis sancti Cassiani martyris.* Desunt reliqua omnia, ut sæpe hic codex mutilus esse solet.

Textus contractus. Centulen. *Romæ, passio Ypoliti martyris & Concordiæ nutricis ejus, cum aliis* xix *decollatis. Pictavis, sanctæ Radegundis reginæ, cujus vita virtutibus & miraculis late claruit. Forosillæ, sancti Cassiani martyris.*

De Cassiano. Bruxellen. In Hippolyto modice interpolatus, de Cassiano, Adonem aut similem alium describit, hoc modo: *Eodem die, Foro Sillæ, sancti Cassiani martyris. Qui cum adorare ydola noluisset, interrogatus à persecutore, quod genus artis haberet; respondit, quâ pueros notas doceret. Et mox spoliatus vestibus ac manibus post tergum revinctis, statuitur in medio, vocatisque pueris, quibus docendo exosus factus erat, data est facultas eum perimendi. At illi quantum doluerant discentes, tantum se ulcisci gaudentes, alii eum tabulis buxis feriebant, alii subulis & stilis vulnerabant. Quorum quanto infirmior erat manus, tanto graviorem martyrii pœnam, dilata morte faciebant. Pictavis, depositio sanctæ Radegundis reginæ, quam in Thuringia captam Lotharius Francorum rex sibi conjugem sociavit; quæ post mutata veste, virtutibus & miraculis late claruit. Item sancti Wicberti abbatis.*

De Radegunde. Wicberti.

De Hyppol. & sociis. Hagenoxen. *Romæ, natale beati Ypoliti martyris & sociorum ejus decem & octo, de familia sua. Quem beatus Laurentius convertit ad fidem postquam vidit miracula, quæ fecit per eum Dominus. Hic postquam corpus Laurentii sepulturæ tradidisset, tentus est à Valeriano, & Decio præsentatus, nudatus est veste sua & fustibus cæsus, & cum non consentiret sacrificare ydolis, jussi sunt omnes de familia ejus*

capite truncari. Passa est etiam beata Concordia nutrix Ypoliti, ipso die, quando fustibus est casa ad mortem. Et ipse Ypolitus gratias Deo egit de fortitudine servorum suorum, & tunc Ypolitus tractus est per cardos & tribulos ab equis indomitis, donec spiritum emitteret. In Cassiano & Radegunde non nihil etiam interpolatus est.

DAVERONEN. *In pago Pictavensi, sancti Viviani* [an non *Juliani*, vel potius *Juniani?*] *abbatis cœnobii Nobiliacensis.* *Viviani, al. Juniani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Hyppoliti martyris* [qui] *per cardueum & tribulos tractus, emisit spiritum. Radegundis reginæ. Concordiæ, nutricis Hyppoliti & aliorum* XIX *de ejus familia. Cassiani martyris. Euplii martyris.* Ex die præcedenti huc translatus est. *Textus brevior.* *Euplii.*

FLORENTIN. *Mediolani, sancti Simpliciani episcopi, discipuli sancti Ambrosii. Hic composuit vitam & historiam sancti Zenobii episcopi Florentini.* Addit STROZZIAN. *Cujus vita extitit gloriosa, & sic in pace quievit.* *Simpliciani.*

EDITIO LUBECO-COL. In Hippolyto non multum differt ab HAGENOYEN. In Cassiano fere pura est. Tum: *In pago Pitiano* [Pictavo] *sancti Juliani abbatis. Pictavis, depositio sanctæ Radegundis* &c. De eâ satis dictum est. *Juliani, al. Juniani.*

BELIN. In textu non satis castigatus, adjicit in fine: *Eodem die, depositio sancti Simplitiani episcopi & confessoris.* Secunda editio rectius scribit, *Simpliciani.* Vide sequens Auctarium GREV. *Simpliciani.*

GREVEN. *Ipso die, Wichberti episcopi & confessoris. Potentiani* [an non *Pontiani?*] *episcopi, Mediolani, depositio beati Simpliciani episcopi & confessoris. Qui ob celebrem sanctitatis suæ famam, ex eremita senio confecto, beato Ambrosio succedens, sicut in vita solitaria Domino specialiter extiterat devotus, ita ad regimen ecclesiæ assumptus, sancti Ambrosii imitator extitit strenuus. In pago Pictavensi, sancti Juliani abbatis. Apud Mediolanum, translatio sanctorum martyrum Sisinnii, Martyrii & Alexandri. Item sancti Laudulphi. Ermendrudis virginis.* Wichb. Pontiani. Simplic. Sisinn. Laudulph. Ermendr.

MOLAN. Aliis litteris de Cassiano textui inserit Bedæ vel Adonis verba: *Scribit hoc Prudentius poëta.* In fine de Radegunde subjicit: *A Fortunato presbytero descripta. Eodem die, depositio sancti Simpliciani episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Laudulphi. In Germania provincia, natale sancti Vuigberti presbyteri & confessoris.* Dein typis minoribus: *In Anglia, sancti Higbaldi confessoris, in Lindisse abbatis. De quo Higbaldo Beda in gestis Anglorum lib. 4 cap. 3. Eodem die, sancti Hariolphi, primi abbatis Elwangensis.* Editiones aliæ in textu vix differunt. In fine: *Ipso die, sancti Laudulphi episcopi Ebroicensis.* De Simpliciano & Wigberto, ut supra. Tum: *Die decima tertia, sancti patris & confessoris Maximi.* Demum, minoribus typis: *Eodem die, sancti Hariolphi* &c. ut est in priori editione. Vide Castell., qui pro *Harsolphi*, legit *Heruls.* Sisinn. Laudulph. Higbald. Hariolph. Laudulph. Maxim. Heruls.

XIX *Kal.* *Die* 14.

Vig. Assumptionis. Eusebii.

VIgilia Assumptionis sanctæ Mariæ. Romæ via Appia, natalis beati Eusebii presbiteri & confessoris, qui à Constantio Augusto, ob Catholicæ fidei defensionem, in quodam cubiculo domus suæ inclusus, ibique in oratione constanter perseverans, dormitionem accepit.

Codices puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Munerat. Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Tota consistit in duabus codicum discrepantiis. Prima est, quod Antverp-major & Munerat. pro *Constantio*, male scribunt *Constantino*, quod sæpe alibi factum observavimus. Magis à reliquis discedit Grevenus, ejusque in hujusmodi variantibus perpetuus sectator Molanus. Uterque igitur principio ita enuntiant: *Vigilia Assumptionis Dei genitricis Mariæ.* Ex reliquis abunde constat Adonis & Usuardi lectio.

Vigiliæ Assumpt. B. M. V.

OBSERVATIO. A quo potissimum tempore celebrari primum cœperit, saltem in Galliis, *Vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ*, ex Adonis ætate omnino colligendum est, qui inter Martyrologos eam primus in sacros Fastos retulisse videtur; vetustioribus omnibus, ut sunt Hieronymiani, Romanum parvum, Beda, Florus, Rabanus, de ea plane tacentibus. Wandelbertus item de solo Eusebio meminit, ut post dicemus. Interim Usuardus æque ac Notkerus totidem syllabis sua ex Adone descripserunt. Atque hîc iterum monitos velim Romani parvi suggillatores, quam suis abducantur præjudiciis, dum Martyrologium illud ex Adone contractum importune contendunt, ubi & hoc & aliis diebus tam multa in Adone reperiunt, quæ Romani parvi auctori numquam nota fuisse manifeste patet. De *Eusebio* hoc nostro Romano nihil item memorant codices Hieronymiani, apud quos Eusebius quidem aliquis notatur, sed iis distinctus, aut, si ita vis, confusus characteristicis, etiam *Titulo conditoris*, quæ alium à Romano hoc nostro demonstrent. Beda annuntiationem suam paucis circumscribit, ne positione quidem expressa: *Natale sancti Eusebii presbyteri.* Romanum parvum melius rem explicat: *Romæ, Eusebii presbyteri & confessoris, sub Constantio Arriano, sepulti in cœmeterio Callisti.* Plura ex Actis ejus colligit Ado, quæ nonnulla castigatione indigent, quemadmodum & ea quæ Rabanus Bedæ superaddidit. Videatur Baronius ad annum CCCLVII num. 45 ubi *Eusebii.*

ubi de Clericorum, hinc reduci Romam Liberio, illinc Felici adhærentium, schismate plenius agitur, & in quo Eusebius partem non modicam habuisse videtur. Rursus tomo 12 pag. 887 adduntur aliqua probabiliter huic Eusebio adscribenda, sed proprio loco cum ceteris examinanda. Notkerus Adonem sequens Liberio etiam adversatur, Eusebium insuper *Episcopum* nominans. Noster à controversis quasi studio abstinens, satis habet ea ex Adone decerpere, quæ egregium *Confessorem*, pro fidei integritate contra Arianos tuenda & passum & mortuum abunde exornent, sic tamen ut martyris laurea nusquam tribuatur, à qua etiam abstinent Acta, prius à Mombritio tomo 1 pag. 258, deinde à Baluzio vulgata lib. 2 Miscell. pag. 141, haud multum dissimilia iis, quæ Adonis elogio continentur. Fatendum est, ut jam dixi, præfata Acta, nonnulla castigatione indigere, verum Tillemontius tomo 6 à pag. 776, & alii, Felicis Papæ II adversarii, præter modum rem exaggerant, dum suspecta habent, quæcumque Pontificis illius gestis consentanea sunt, ut suis locis magis declarabitur. Interim antiqua Kalendaria Frontonis & Allatii, cum Gregorii Sacramentario, non alium Eusebium, quam hunc nostrum laudare perspicuum existimo, quidquid Fronto duos Eusebios pag. 53 & 121 confudisse videatur, velitque *Eusebium Papam* fuisse *martyrem*; quod mirum, hìc à Tillemontio allegari, qui tomo 5 pag. 100, eâm laureolam Papæ non tribuit. Huc refer notulam Motherii in nupera versione Martyrologii Romani. Idem est Eusebius noster, quem Wandelbertus hoc die canit:

Quæ decima & nona est Septembris ante Kalendas
Eusebium Romæ sancit celebratque beatum.

AUCTARIA.

De Eusebio. ROSWEYD. Deest Vigilia. Tum: *Natale beati Eusebii presbyteri & confessoris, Romæ via Appia. Qui a Constantio Augusto ob Catholicæ fidei defensionem, in quodam cubiculo domus suæ inclusus, ibique* &c. *Eodem die, in Batuensi insula vico Elst, sancti Werenfridi.* *Werenfridi presbyteri, qui a beato Willebrordo Trajectensi episcopo, eidem genti prædicator transmissus, post beatæ prædicationis cursum in pace quievit in loco supradicto.* Vita exstat apud Surium.

PULSANEN. Sic incipit: *Vigilia Assumptionis sanctissimæ Dei genitricis & Virginis Mariæ.* *De Assumpt.* In Eusebio satis purus est

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In *Demetrii.* textu puri, addunt: *In Africa, sancti Demetrii.* Cum his conveniunt ALBERGEN. & DANIC. Est præterea in Romano moderno.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & LOVANIEN. Idem etiam augmentum habent, sed præterea adjiciunt: *Ipso die, sancti Werenfridi presbyteri & confessoris.* *Werenfridi.*

CENTULEN. *Vigilia Assumptionis sanctæ Mariæ. Romæ, sancti Eusebii presbyteri, qui factione Arrianorum martissimam* [vult dicere *in arctissimam*] *custodiam mancipatus, diebus non paucis ibi maceratus, dormitionem accepit. Aquilegiæ, sanctorum Felicis & Fortunati fratrum martyrum.* *Felicis & Fortunati.* Vide Auctaria XIV Maii.

BRUXELIEN. *Vigilia Assumptionis beatæ Mariæ, perpetuæ Virginis. Romæ via Appia, sancti Eusebii presbyteri. Qui Constantium Augustum & hæreticum audacter arguebat. Unde ipse diutinæ custodiæ* *De Eusebio.* *mancipatus & in cubiculo domus suæ inclusus, ibique in oratione constanter perseverans, dormivit in* *Gregorii.* *Christo. Et sancti Gregorii presbyteri & confessoris.* *Demetrii.* *In Africa, natale sancti Demetrii.* Puto indicari supra Gregorium, qui Eusebium sepelivit.

HAGENOYEN. *Romæ via Appia, natale beati* *De Eusebio.* *Eusebii presbyteri & confessoris, qui dum Constantium hæreticum imperatorem* [arguret] *& injuste illum agere affirmaret contra episcopos & clericos orthodoxos, ab eodem Constantio pro defensione Catholicæ fidei, septem mensibus in cubiculo domus suæ, quæ erat quatuor cubitorum latitudinis, inclusus, ibique in oratione perseverans, dormitionem accepit. In Hispania civitate Compluto, Justi & passio Justi & Pastoris fratrum* &c. De quibus *Justi & Pastoris.* actum est VI Augusti. *In Africa, sancti De-* *Demetrii.* *meriti.* Voluit dicere *Demetrii*, ut supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eusebii confessoris. Vigilia. Vuerenfridi confessoris, patroni Werenfridi.* *in Elst, in Betua, diœcesis Trajectensis.*

CAMBERIEN. *Apud Aquileiam, decollatio* *Felicis &* *sanctorum Felicis & Fortunati fratrum.* Vide supra. *Fortunati.*

VATICAN. Num. 5949. Adjicit: *Natale san-* *Peregrini.* *cti Peregrini.* De eo nihil apud alios.

FLORENTIN. *In Vicentia civitate, sanctorum martyrum Felicis & Fortunati. Romæ, sanctorum martyrum Hirenæi & Abundi, sicut legitur in gestis sancti Hippolyti martyris. Quos sanctus Justinus sepelivit juxta corpus beati Laurentii martyris in agro Verano via Tiburtina, die vicesimo post passionem ipsorum martyrum.* Vide XXVI Augusti. *Felicis & Fortunati. Irænei & Abundii.*

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia Assumptionis beatæ Mariæ Virginis.* De Eusebio, post *domus* *De Eusebio.* *suæ*, addit, *habente in latitudine pedes quatuor, inclusus, ibique in oratione constanter perseverans, post menses septem felicem dormitionem suscepit. Item Romæ, sancti Gregorii presbyteri & confes-* *De Gregorio.* *soris. Hunc Constantius imperator, eo quod corpus beati Eusebii presbyteri sepelierat, fecit in eamdem cryptam vivum includi, quem Orosius presbyter nocte colligens semivivum, & emisso spiritu, sepelivit eum juxta corpus beati Eusebii. In Africa, natale sancti Demetrii episcopi & confessoris. In Elst, depositio sancti Werenfridi presbyte-* *De Werenfr.* *ri & confessoris, qui ab Anglia cum sancto Willibrordo veniens, usque Batuam missus, novellum Christi populum in Elst & Westervoert & in nibus illius fideliter rexit. Et infinitis miraculis clarificatus, tam in vita quam in morte, feliciter in Domino obdormivit, & miraculose in Elst sepultus fuit.* Vide miraculum in GREVEN.

BELIN. *Vigilia Assumptionis beatæ Mariæ Virginis.* In Eusebio ferme purus, in fine adjicit: *Demetrii.* *In Africa, sancti Demecii.* Puto esse errorem ty- *Felicis &c.* pographi, legendumque cum ceteris, *Demetrii. In Vincentia, sanctorum Felicis & Fortunati.*

Demetrii. Fachua. De Gregorio.

GREVEN. *In Africa, natalis sancti Demetrii episcopi & confessoris. In Hibernia, Fachua,* [Fachnani] *episcopi. Romæ, beati Gregorii presbyteri & confessoris. Qui cum corpus beati Eusebii unà cum Orosio presbytero in cripta sepelissent, titulo apposito,* EUSEBIO HOMINI DEI, *Constantius imperator hoc audito, Gregorium in eadem cripta includi præcepit. Quem Orosius semivivum noctu excepit, & post paululum defunctum, juxta beatum Eusebium sepelivit. Item sancti Felicis. Depositio sancti Werentfridi presbyteri & confessoris. Qui cum sancto Willebrordo Trajectensi episcopo de Anglia veniens, Batuam insulam vetustis purgavit erroribus, sollicitèque gubernavit, multis in vita pariter & post mortem clarus miraculis. Sacri etiam corporis ejus gleba, cum de ipsa populi disceptarent, navi sine regimine imposita, angelico ductu ad ulteriorem ripam tetendit. Ubi iterum vaccis plaustro subjunctis superimposita, absque humana directione, in locum, Elst dictum, ubi nunc placide quiescit, perducta est. Eusebii confessoris, discipuli beati Hieronymi, natione Cremonensis, qui post obitum Hieronymi, cum monasterio illius laudabiliter præfuisset, & jam sepulturæ traderetur, monachus quidam, qui oculos amiserat, osculato corpore ejus, visum recepit.*

De Werenfr. Euseb. alt.

MOLAN. De Eusebio ex Adone adjicit: *Cujus corpus collegerunt Gregorius & Orosius presbyteri & sepelierunt in crypta juxta corpus beati Sixti episcopi & martyris, via Appia in cœmeterio Callisti, ubi & titulum ipsius scribentes, posuerunt ita:* EUSEBIO HOMINI DEI. *Audiens autem Constantius, quod Gregorius & Orosius sepelissent corpus beati Eusebii; in eadem crypta, ubi illud condiderant, præcepit vivum includi Gregorium. Hunc semivivum nocte Orosius excepit inde, & post paululum defunctum, juxta corpus sancti Eusebii sepelivit: factaque est gravissima persecutio in Catholica Ecclesia ab Arianis, sedem Apostolicam tenente Liberio. In Africa, sancti Demetrii. In Vincentia, sanctorum Felicis & Fortunati. Item Vuenenfridi, presbyteri & confessoris, cujus corpus in Ducatu Ghelriæ, in vico, qui dicitur Elste, requiescit.* Dein typis minoribus: *Item sanctæ matris nostræ Athanasiæ, cujus vita & institutio ac miracula habentur in Simeonis metaphrasi, à quodam viro pio narrata, qui partim ea vidit, partim a mulieribus, ipsius matris familiaribus, audivit.* Aliæ editiones de Eusebio & Demetrio eadem repetunt. Ibi rectius scribitur *Vuerenfridi & Gheldriæ.* Demum minoribus typis subditum: *Hic prædicator egregius, versus Batuam missus, novellum Christi populum in Elst & Vuestervoirt & in finibus illis feliciter rexit.* Vide plura in Auctario GREVEN. *Item sanctæ matris Athanasiæ.* Videatur ejus vita apud Surium.

Demetrii. Felicis & Werenfridi. Athanasiæ.

XVIII *Kal.* *Die* 15.

Dormitionis B.M.V.

DOrmitio sanctæ Dei Genitricis Mariæ, cujus sacratissimum corpus etsi non invenitur super terram, tamen pia mater Ecclesia venerabilem ejus memoriam sic festivam agit, ut pro conditione carnis, eam migrasse non dubitet. Quo autem illud venerabile Spiritus sancti templum nutu & consilio divino occultatum sit, plus elegit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire, quam aliquid frivolum & apocriphum, inde tenendo docere. Romæ via Appia, sancti Tharsicii acoliti & martyris, qui cum deferret quodam die Christi corporis Sacramenta, & nec vellet ea discutientibus prodere paganis, tam diu est fustibus & lapidibus maceratus ab eis, quousque exhalaret spiritum.

Tharsicii.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-major, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Solus Molan. pro *sacratissimum*, substituit, *sanctissimum.* Item cum Greven. scribit *inveniatur* Item, *quatenus pro conditione*, ubi ceteri omnes, *ut pro conditione.* Munerat. pro, *Quo autem* &c. legit, *Quod autem.* Antverp-major habet, *plus elegit sobrietas cum pietate*, alii melius, *sobrietas Ecclesiæ.* Reliqui in textu *apocriphum* ex Praten. & Greven. Plerique alii *apocrifum*, solus Molan. recte, *apocryphum*, sed cum Greveno omittit sequentem particulam *inde.* Variant in sequentis martyris nomine, aliis *Tharsii*, aliis *Tarsicii*, aliis *Tharsitii* scribentibus; nos cum Herinien. Munerat. & aliis communius *Tharsicii.* In *acoliti*, secuti sumus lectionem Antverp-majoris & Greven. Alii habent *accoliti*, paulo melius Molan. *acolyti.* Pro *discutientibus*, in Antverp-maj. est *decutientibus.* In Munerat. deest *paganis.* In Greven. & Molan. omittitur particula *et*, sensu quidem nitidiori, sed textui non conformi. De *exalaret* alibi dictum est.

OBSERVATIO. Kalendariorum jam sæpe citatorum Allatii & Frontonis una est de hodierno festo sententia: *Solemnia de pausatione S. Mariæ:* Sacramentaria *Assumptionem* enuntiant: at *Sanctæ Mariæ dormitio* iisdem hodie terminis exprimitur à Beda & Romano parvo & Adone, tametsi hic pridie disertissime legerit, *Vigilia Assumptionis.* Rabanus Bedam

Dormition. B.M.V.

Bedam describere solitus, hîc tamen posuit, *Assumptio sanctæ Mariæ*, quo modo etiam ex Lucensi suo refert Florentinius: nam Corbeiensis Acherii, secundo loco scripsit: *Et Assumptio sanctæ Mariæ matris Domini nostri*; silente ad hæc vetustissimo Epternacensi. Quam multa de *Assumptione* & *Dormitione, morte* & *resurrectione* ultro citroque pridem disceptata sint à Baronio, Gretsero, Florentinio; recentius à Jolio, Launoyo, Billiado, Lambecio; atque etiam à recentissimis Tillemontio tomo 1, Castellano ad XVI Januarii, aliisque, non est hujus loci pluribus prosequi. Hoc summopere miror, fuisse qui nuperrime confidenter affereret, hîc saltem clare patescere, Usuardum & Adonem sese mutuo non transcripsisse (*sans qu'on puisse dire pour cette fois que l'un l'ait pris de l'autre.*) Sic illic ex Tillemontio pag. 477, cum forte nusquam evidentius demonstretur oppositum. Videat curiosus lector Adonis festivitates Apostolorum, annuntiatione omnium ultima, VI Idus Septembris, oculosque testes advocet, an quidquam afferat Usuardus, quod ex Adone ad verbum non transumpserit, iis hinc inde resciss, quæ passim aut consulto, aut brevitatis causa, intacta reliquit. Quæ Notkerus fusius disputat, nihil ad nos attinent; nec illam quæstionem ventilare lubet, cur in Hieronymianis beatissimæ Virginis *depositio* XVIII Januarii consignata sit. Apud alios diebus aliis fontes Usuardi attigimus, & hoc ad rem nostram satis; qui plura cupiunt, consulant laudatos scriptores; caveant tamen, ne cum Lambecio, in sacro itinere Cellensi pag. 31, ea Usuardo tribuant, quæ postmodum adjecta sunt, ut in Auctariis videre licebit, ex codicibus Ultrajectino, Leyden. & aliis. Unum notare non pigeat, famosam illam de Usuardi verbis controversiam, tanta contentione ab annis quadraginta & amplius Parisiis agitatam, ad Adonis auctoritatem primitus fuisse revocandam. Supereit elegans distichum, quo triumphabundam Deiparam prosequitur Wandelbertus:

Octava & decima, mundi lux floscque Maria,
Angelico comitata choro petit æthera Virgo.

Alterius annuntiationis nostræ fundamentum sic sternit Romanum parvum: *S. Tharsitii acolythi & martyris.* Eum antiquiores non memorant. Ado elogium satis nitidum concinnavit, quod descripsit Notkerus. Usuardus vero non omnia quidem sumpsit, sed nihil habet, quod non inde verbatim acceperit. Sunt itaque & Adoniana & plane Usuardina, quæcumque in hodierno hoc nostro laterculo continentur. Tharsicii certamen describitur in Actis S. Stephani Papæ, de quibus nihil hîc dicendum supereſt. Vide Tillemontium tomo 4, pag. 32. *Tharsicii.*

AUCTARIA.

De Assumpt. ROSWEYD. Incipit: *Dormitio sive Assumptio sanctæ Dei genitricis & perpetuæ Virginis Mariæ.* Sequuntur reliqua satis pure. Pro Tharsicio nomen aliud substitutum, sic legens: *Natale beati Eutychiani presbyteri* &c. ut in textu.

PULSANEN. *Assumptio gloriosissimæ genitricis* *De Assumpt.* *Domini nostri Jesu Christi & perpetuæ Virginis Mariæ.* Cetera bene: sed deest Tharsicii.

ANTVERP. & MAX LUBEC. *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Mariæ*, expunctis reliquis. Tum de Tharsicio fusius ex Adone his *De Tharsicio* verbis: *Eodem die, sancti Tarsicii acoliti & martyris. Quem cum pagani invenissent, Sacramenta corporis Christi portantem, cœperunt disquirere quid gereret. At ille indignum judicans porcis margaritas prodere, tamdiu est maclatus fustibus & lapidibus, quousque spiritum exalaret. Et revoluto ejus corpore sacrilegi discissores, nichil Sacramentorum Christi in ejus manibus aut vestibus invenerunt. Christiani autem corpus martyris collegerunt, & in cimiterio Calixti via Appia sepultus est.*

ANTVERP-MAX. *Assumptio sanctissima Dei genitricis Mariæ (vel secundum Cathusienses ex Martyrologio sancti Hieronymi) Dormitio sanctæ Dei genitricis, cujus* &c. *Romæ via Appia, in cimiterio Calixti, natale sancti Tharsicii acoliti & martyris. Quem cum pagani invenissent* &c.

LOVANIEN. Simpliciter: *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Mariæ. Cujus sacratissimum corpus etsi* &c. Est in reliquis præcedenti similis.

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Sic incipiunt: *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Mariæ. Ad cujus venerandas exequias,* *Plura de Assumpt.* *sicut legitur in libro de divinis nominibus, princeps Apostolorum Petrus & alii Apostoli convenerunt. Affuit etiam Thymotheus, Areopagita Dyonisius, & magister ejusdem Dyonisii Jerotheus, & quamplures alii viri sancti, divinam prosequentes laudibus bonitatem.* Hæc sunt quæ supra à Lambecio perperam Usuardo tribui diximus. Ceterum cum textu pergunt, *cujus sacratissimum corpus etsi non invenitur* &c. usque ad finem, plane ut ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. *Gloriosæ Dominæ Mariæ nostræ,* *Textus mutatus.* *semper Virginis Dei genitricis felix & beata Dormitio. Cujus sacratissimum corpus, etsi super terram non invenitur, tamen pia mater Ecclesia venerabilem ejus memoriam peragit sic festivum, ut pro conditione carnis eam migrasse non dubitet. Romæ via Appia, sancti Tarsicii acoliti & martyris. In Palestina, sancti Eusebii martyris.* *Eusebii.*

BRUXELLEN. *Assumptio beatæ Mariæ semper* *Plura de Assumpt.* *Virginis, matris Domini nostri Jesu Christi. Ad cujus sacri corporis sepulturam & venerandas exequias, sicut in libro de divinis nominibus legitur, beatus Petrus & alii Apostoli, ac quamplures viri sancti convenerunt, divinam bonitatem laudibus prosequentes. Itaque pia mater Ecclesia ejus memoriam sic festivam agit, ut conditione carnis eam migrasse non dubitet, sed an beatissima ejus anima, sacro corpori reunita, an illo in terra relicto, cæli*

transcenderit, plus elegit sobrie nescire, quam inde aliquid apocryphum firmando docere. Romæ via Appia in cimiterio Calixti, natale sancti Thartii acolitis & martyris. Quem cum pagani &c. ut supra.

HAGENOYEN. Initio ponit: *Dormitio Dei genitricis Mariæ.* Deinde ULTRAJECTINO & aliis per omnia similis, post, *tenendo docere*, hoc attexit: *Omnes tamen Doctores sancti dicunt cum carne & anima assumptam in cælum, præter solum Jeronymum, qui nihil certi de ejus asserit Assumptione.* Propositio valde generalis est. *De Assumpt.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Assumptio gloriosæ Virginis. Tarsicii acolyti martyris. Arnulphi Metensis episcopi & confessoris.* In margine autem monet: *Arnulphum quidam ponunt sequenti die, & sic erat positus.* Vide itaque textum nostrum Usuardinum die sequenti. *Arnulphi.*

FLORENTIN. Pro Tharsicii, scribunt Tarsii.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione parum differt ab ULTRAJECT. &c. Et in Tharsicio etiam convenit. In fine: *In Palestina, sancti Eusebii martyris, pro Christo decollati. Apud Nicomediam, passio sanctorum Stratonis, Philippi & Euticiani sociorumque eorum martyrum. In monasterio Flechtdorp, adventus sancti Landolini confessoris, qui prius per Karolum magnum in villam Boek a Gallis fuit translatus.* Scribendum est *Landelini.* Vide totam translationis, seu veræ, seu prætensæ historiam in commentario prævio XV Junii à pag. 1062. *Eusebii. Stratonis & sociorum. De reliq. Landelini.*

BELIN. *Assumptio sanctissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ. Eodem die S. Tarsicii....* ut ANTVERP. & MAX-LUBEC.

GREVEN. *Romæ, Euthiciani presbyteri & martyris.* Puto Tharsicium indicari. *In Palestina, sancti Eusebii presbyteri & martyris, pro Christo decollati. Nicomediæ, sanctorum Stratonis, Philippi & sociorum eorum martyrum. Suessionis civitate, sancti Arnulphi episcopi & confessoris. Qui Arnulphi in Brabantia nobilibus ortus parentibus, omnia dereliquit: monasterium sancti Medardi juxta muros Suessionicæ civitatis ingressus; magnis virtutum exercitiis se exercuit. Factus deinde ejus loci abbas, atque ex abbate Suessionis episcopus, plenus operibus bonis quievit in pace. In monasterio Flechtorp, adventus sancti Landolini confessoris, de pago dicto Boeck, ubi per Karolum magnum translatus erat. Item, sanctæ memoriæ Altfridi episcopi Hildensheymensis & confessoris, in Essendeno monasterio quiescentis.* Eutychiani. Eusebii. Stratonis & sociorum. Arnulphi. Altfridi.

MOLAN. Aliis litteris, post *prodere paganis*, textui inserit: *Indignum judicans porcis prodere margaritas.* In fine autem: *Et revoluto* &c. ut supra. *In Nicomedia, sanctorum Stratonis, Philippi & Eutychiani, cum eorum sociis.* Dein typis minoribus: *Eodem die Aldenburgi, depositio sancti Arnulphi episcopi & confessoris. Qui in Flandria nobilibus ortus parentibus* &c. Ut GREVEN. sed in fine additur, *anno Domini* MLXXXVIII. Editiones aliæ idem habent in textu, & in fine solum adjiciunt, usque ad *nihil invenerunt Sacramentorum Christi.* De Stratone & sociis, ut supra. De Arnulpho, paulo contractius. Tum minoribus etiam typis: *Eodem die, sancti Jacobi Hyacinthi sive Jacinthi, Ordinis Prædicatorum, qui post multos labores, in Polonia & Russia, pro religione Christiana toleratos, moritur anno* MCCLV *& multis post interjectis annis, propter sanctimoniam vitæ actæ & miracula, nostra memoria in numerum Sanctorum relatus est.* Transfertur in diem XVI. Arnulphi. Altfridi. Jacobi Hyacinthi.

XVII *Kal.* *Die* 16.

Ursacii. IN Nicea Bithiniæ, natalis beati Ursacii confessoris, qui sub Licinio persecutore, militia relicta, solitariam vitam agens, tantis claruit virtutibus, ut & dæmones expulisse & ingentem draconem orando interemisse legatur. Apud civitatem Metensium, *Arnulfi.* sancti Arnulfi episcopi, qui sanctitate vitæ & miraculorum gratia illustris, heremiticam vitam diligens, beato fine quievit. Romæ, sanctæ *Serenæ.* Serenæ uxoris quondam Diocletiani Augusti.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Nicea Bithiniæ* simpliciter, ut alibi, ex codicum fere omnium consensu. Greven. habet *Bitiniæ*, optime Molan. *Bithyniæ.* Belin. addit *Bithiniæ civitate.* Et hic pro *Ursacii*, ponit *Ursicii.* Turpius Antverp-major *Velatii*, qui deinde barbare effert, *Clitimo imperatore.* Rosweyd. *Liciano*; Munerat. *Limo*; post *confessoris*, adjiciens *& militis.* In Rosweyd. *expulisset*, in Munerat. *drachonem*, in Belin. *legitur* scriptoria sphalmata sunt: uti & *Methensium* in Herinien. pro *Metensium.* Denique in Munerat. *Arnusti* pro *Arnulfi.* Solus Belin. textum vitiat, sic legens: *Metis civitate, translatio sancti Arnulfi* &c. Greven. & Molan. præter ceteros scribunt, *Arnulphi episcopi & confessoris.* Iidem etiam habent *miraculorum gloria*, cum Antverp-majore, Rosweyd. & Munerat., non male quidem, sed reliqui melius cum Adone, *miraculorum gratia.* Antverp-major, non recte interjicit, *illustris fuit.* Praten. legit *heremiticam vitam deligens*, ut sensus, si recte construatur & cum præcedentibus conferatur, exigere videtur; sed alii omnes post Adonem, cum textu nostro conveniunt in verbo *diligens*, quod ea de causa præferendum fuit. Belin. iterum solus, *beato fine in pace quievit.* In Rosweyd. est, *natale sanctæ Serenæ.* Reliqui textui conformes sunt. *Diocletiani* & *Diocleciani* & siquæ sunt hujusmodi minutiæ, satis patent.

OBSER-

OBSERVATIO. De *Ursacio*, quem Græci, quos Baronius sequi maluit, *Arsacium* passim vocant, nihil hac die memorant Hieronymiana, tacent etiam Beda ejusque sequaces Florus & Rabanus. Ast in Romano parvo signatur his verbis: *In Nicea Bithyniæ, Ursacii confessoris, sub Licinio.* Ado ex lib. 5 Historiæ Ecclesiasticæ tripartitæ, ut ipsemet indicat, breve elogium texuit, quod totum transumpsit Notkerus, à Nostro modicissime contractum, excluso dumtaxat loco, quo vitam solitariam egisse legitur, nempe, *in quadam turre præfatæ urbis*, & verbis illis ultimis jam à nobis recitatis & porro in Auctariis non semel repetendis. Omnia fusius legi possunt citato ab Adone loco, vel apud Sozomenum lib. 4 cap. 16, vel apud Surium hoc die. Inclytissimum Metensium antistitem *Arnulfum*, ab Adone XVIII Julii notatum fuisse, supra diximus; ibique multa de Arnulfis variis eorumque confusione solito fusius disputavimus. Hic præcipue observandum est, Arnulfi Metensis translationem, undecimo ab obitu mense factam, pro natali à pluribus substitutam, idque ita Molano persuasum fuisse, auctore, opinor, Belino, ut eam vocem *translatio*, hac die in Usuardi textum inserendam putaverit. Baronius item & alii Adonem secuti, XVIII Julii felicem Arnulfi transitum constanter collocant. Non recte; nam hac ipsa, & non alia die, eum è vivis ereptum multis argumentis suo loco probabimus; Quæ cum Usuardo ignota non fuerint, inde omnino factum credimus, ut desertâ Adonis sententiâ, verba ejus ex XVIII Julii huc plane transtulerit. Vita à laudato Surio, hoc ipso die exhibetur, accuratius reproducta & observationibus illustrata à Mabilione sec. 2 Benedict. à pag. 149, ubi & Pauli diaconi verba recensentur. Ultima commemoratio non alium rursus fontem habet, quam Romanum parvum: *Romæ, Serenæ, uxoris Diocletiani Augusti.* Verba *sanctæ* & *quondam* ab Adone adjecta sunt, & ita à Nostro & Notkero descripta. Quid autem de Serena illa tandem statuendum sit, suo loco examinabitur. Juvat hîc Wandelberti versiculum attexere ad firmandam, quam diximus, veram sententiam de cælesti Arnulfi nostri natali:

Ursacii.

Arnulfi.

Serenæ.

Septenam denamque tenes, Arnulphe sacerdos.

AUCTARIA.

PULSANEN. *In Nicea Bithiniæ, natalis beati Ursicini confessoris.* [pro *Ursacii* vel *Arsacii.*] *Apud civitatem Metensium, sancti Arnulfi episcopi & confessoris.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In prima & ultima puri, de Arnulfo vel Arnolfo, ita habent: *Metis civitate, beati Arnulfi, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & LOVAN. De Ursacio, verba Adonis adjiciunt: *Scriptum est in lib. 5 ecclesiasticæ historiæ tripartitæ. Metis civitate, translatio sancti Arnulphi, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* In ultima annuntiatione puri sunt.

Translat. Arnulfi.

ALBERGEN. & DANIC. De Ursacio, idem adnectunt. In Serena etiam puri sunt. Sed de Arnulfo, nihil, nempe cum de eo egerint XVIII Julij.

CENTULEN. *In Nicea Bithiniæ, sancti Ursatii confessoris. Qui tantis virtutibus claruit, ut demones expelleret; & magnum draconem orando interemit. In Gallijs civitate Mediomatrico, sancti Arnulfi episcopi & confessoris, excellentis profapiæ & admirandæ sanctitatis viri. Item in Flandria, depositio sancti Arnulfi Suessionensis episcopi, qui inter cetera miraculorum præconia, ortum regis Francorum Ludovici, & orando impetravit, & præscius propheravit.* In Serena purus est.

De Arnulfo Suessionen.

BRUXELLEN. Incipit: *Metis civitate, sancti Arnulfi episcopi & confessoris. Qui fuit, filius Arnoldi, filii Ansberti ex Blichilde filia primi Lotharii regis Francorum; & pater Ansegisi ducis, mariti sanctæ Begghæ sororis beatæ Gertrudis. Hic sanctus Arnulphus ex Majore regiæ domus, Metensium sit episcopus, & ex episcopo factus solitarius, mira vitæ sanctitate ac miraculorum gloria illustrior quam ante præclaruit & tandem beato fine in Christo quievit. Apud Africam, sanctorum septem martyrum Liberati abbatis, Bonifacii dyaconi, Servii & Rustici subdyaconorum; Rogati & Septimi monachorum, & Maximi pueri. Qui sub persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis, pro fide Catholica remorum vectibus enecati, & ita singuli in modum canum, cerebris comminutis extincti sunt.* Hæc iterum hujus codicis anticipatio est, vide textum Usuardinum die sequenti. In Serena satis purus, ultimo loco agit de Ursacio, in quo habet, ut codices supra. In fine manu longe recentiori: *Et beati Rochi confessoris.*

De Arnulfo.

Liberati & Sociorum.

Rochi.

HAGENOYEN. In Ursacio superioribus similis, ita subjicit: *Apud Italiæ urbem Vercellis, beati Eusebii episcopi & martyris, qui ob fidei quam nitebantur Arriani corrumpere, veritatem ab ipsis & Constantio imperatore in exilium missus est, & ibi arctissimo carcere mancipatus est, qui erat ejus altitudine profundior & longitudine brevior, & latitudine angustior, ita ut de latere in latus vertere se non posset. Et postea tamen ad ecclesiam suam reversus, & persequentibus eum novissime eisdem Arrianis, in ecclesia sua tractus de gradu in gradum, martyrio coronatus est.* Vide 1 Augusti. *Apud Metensem civitatem, translatio sancti Arnulfi episcopi, quando de Habendo castro corpus ejus extumulatum est & ad Metensem civitatem cum magna est sollempnitate delatum. Romæ, depositio sanctæ Serenæ imperatricis uxoris Dyocletiani imperatoris, quæ Christianis suo in tempore multum utilis fuit, & multis Christianis vitam istam prolongavit ne punirentur.*

De Eusebio Vercellensi.

De Translat. Arnulfi.

De Serena.

DAVERONEN. *Sanctæ Gemmæ.* Tres Gemmas alicubi invenio, de qua hîc agatur, incertum est.

Gemmæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sanctæ Serenæ, uxoris Diocletiani. Ursacii confessoris. Heronis martyris & confessoris.* Vide die sequenti.

Heronis.

In

Simplicii. In VATICAN. sign. num. 5949. Deest Arnulfi. *In Persida, natalis Simplicii.* Inter Simplicios tredecim, quos reperio, nullus est Persa.

Philippi. STROZZIAN. *Apud Tudertinam civitatem, natalis beati Philippi confessoris, de Ordine Fratrum Servorum sanctæ Mariæ, de Florentia oriundus.* [aliàs, *civis Florentini.*] *Cujus vita miraculis extitit gloriosa.*

Translat. Mauritii. BURDEGALEN. *Andegavis, translatio sancti Mauritii.* Colitur XIII Septembris.

Domnini. CAUDIACEN. *Arvernis monasterio Magnilocensi, sancti Domnini inclyti martyris & sociorum ejus.* Supra non semel recurrit.

EDITIO LUBECO-COL. In Ursacio, tota ferme Adoniana est. Tum: *Romæ, passio sanctæ Serenæ martyris, uxoris quondam Diocletiani Augusti. Apud Castrum Rameruden, natale beati*

Balsimii & sociorum. *Balsimii, gloriosi martyris sociorumque ejus. Methis civitati, translatio beati Arnulphi, ejusdem*

Translat. Arnulfi & Berwardi. *civitatis episcopi & confessoris, ammirandæ sanctitatis viri. Eodem die, translatio sancti Berwardi, episcopi Hildesheymensis & confessoris. Ostensio sancti Hunfridi, episcopi & confessoris. Ipso*

Hunfredi. *die, natale sancti Rochi, confessoris ac peregrini.*

Rochi. GREVEN. *Ipso die, sanctorum Orionis, Tirsi,*

Orionis &c. *Agnati. Apud Castrum Rameruden, natale sancti Balsemii martyris & sociorum ejus. Translatio*

Balsemii & Translat. Berwardi. *sancti Berwardi, episcopi Hildensheymensis & confessoris. Ostensio sancti Hunfridi episcopi & confessoris. Lugduni Galliæ, beati Rochi, peregrini*

De Rocho. *& confessoris. Hic claris ex Aquitania natalibus ortus, & à puero optimæ conversationis, singularem à Domino gratiam curandi homines à morbo epydemiæ accepit. Tandem post multa bona opera, tamquam explorator in carcere quinque annis detentus, ibi in Domino quievit. Mediolani, depositio beati Georgii Cremonensis, qui vita & miraculis insigniter fulsit. Item Karolomani confessoris. Artemiæ virginis & martyris, filiæ sanctæ Serenæ & Diocletiani imperatoris. Quæ per beatum Cyriacum à demonio liberata & baptizata, a Galerio Maximino fratre suo, post mortem patris imperante, martyrio coronata est.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit: *Scriptum est in libro &c.* & de Arnulpho, *translatio.* In fine: *Mediolani in monasterio Coronatæ, Ordinis Fratrum Eremitarum beati Augustini, depositio beati Georgii Cremonensis, qui vitæ sanctitatis & miraculorum gratia insignis fuit. Lugduni Galliæ, beati Rochi confessoris, contra pestilentiam adjutoris. Apud Castrum Rameruden &c.* ut supra. In editionibus aliis: *In Gallis depositio beati Rochi &c.* De Balsemio item, ut supra. *Eadem die, Theodoli confessoris episcopi Sedunensis. Die decima sexta, sancti Mandelii, & sancti martyris Diomedis. Et deportatio ab urbe Edessa, non manufactæ imaginis Domini nostri Jesu Christi. Morinis, ostensio sancti Hunfredi, episcopi & confessoris.* Denique minoribus typis, de beato Georgio Cremonensi, ut supra.

XVI *Kal.* *Die* 17.

Liberati & socior. APud Africam, sanctorum martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii & Rustici subdiaconorum, Rogati & Septimi monachorum, & Maximi pueri; qui persecutione Wandalica jussu Hunerici regis, pro confessione Catholicæ fidei & unici baptismatis defensione, speciosum cursum certaminis sui, coronante Domino, perfecerunt. In Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti

Mammetis Oct. Laur. Mammetis martyris, qui passus est imperante Aureliano sub Alexandro præside. Ipso die, Octavæ sancti Laurentii martyris.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Antverpien. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Nonnulli codices legunt *Bonefacii*, nos cum aliis & communiori, ut est in textu. Praten. habet *Servi*, cum Munerato, recte ex Adone. At Praten. codex secundus & reliqui nostri omnes, cum Romano parvo, *Servii*. De W alibi diximus: *Vuandalica*, & *Vuandalica* modi scribendi Gallici sunt, sequimur Antverp-maj. &c. Scribit hîc *Wandalorum*, & præterea sensum infideliter corripit, nam ubi in textu legitur, *pro confessione Catholicæ fidei & unici baptismatis defensione, speciosum* &c. ibi simpliciter habetur, *pro confessione, speciosum* &c. Pro *Hunerici*, ponit Munerat. *Himerici*, Greven. *Honerici*. Porrò Antverp. & Max-Lubec. in priori constructione etiam variant, *pro defensione Catholicæ fidei & unici baptismatis*. Rosweyd. pro *perfecerunt*, substituit, *perceperunt. Octabæ*, more antiquo scribunt Herinien. & Munerat. atque hic in fine cum Antverpien-majore omittit *martyris*. De *Affricam, Aphricam, dyaconi, Capadociæ*, & id genus aliis, sufficiant alibi dicta.

Liberati & socior. OBSERVATIO. Romanum parvum ita hodie pronunciat: *In Africa, martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii & Rustici & aliorum sub Wandalica persecutione.* Atque hîc primus est Martyrologus, qui de his Sanctis meminerit & quidem hac die, cum satis constet eos 11 Julii martyrium consummasse. Ado, consulto annuntiationis fonte, nempe Victore Vitensi pag. 81, singulorum expressit nomina & martyrii historiam fusius prosecutus

secutus est. Notkerus de more messem integram suam fecit, Noster stylo suo ea aptavit, quæ in laterculo reddita sunt. Sitne autem Victori Vitensi tribuenda celebris hujus passionis historia, diligenter quærit Ruinartius in sua Historiæ persecutionis Wandalicæ novissima editione à pag. 94, ubi de martyrii tempore, modo, die ac loco plura discutiuntur, quibus junge notas ejus pag. 209. De celebri *Mammete, Mamante, Mamma*, uno vel diversis plura disquirit Florentinius ex Hieronymianis, in quibus *monachus* appellatur. Baronius, Basilii, Nazianzeni & aliorum panegyricos uni huic nostro sub nomine *Mamantis* adscribit. Inde varia suggerunt varii, quæ rursus ad locum proprium discutienda remittimus. Tu interim videlis Actorum Mammetis compendium apud Rabanum, quod ex eo totidem fere verbis accepit Notkerus. Porro Actis illis Metaphrasticis à Surio editis, fidere non audent eruditi recentiores, Mammetis historiam texentes ex monumentis verioribus, quæ apud Ruinartium indicata invenies inter selecta à pag. 276, Gallicè vero deducta à Tillemontio tomo 4 à pag. 358. Romanum parvum sic de *Mammete* breviter: *Cæsareæ, Mammetis martyris.* Utrum Ado martyris illius Acta aliqua viderit, dubium facit ejus elogium solito compendiosius, utpote qui nihil aliud proferat quam quod ex eo Usuardus descripsit. Wandelbertus eum solum prædicat, his verbis: *Mammetis*

Martyre sedecima effulget Mammete beato.

Restat, *Octava sancti Laurentii martyris*, ab omnibus Usuardinis codicibus notata, tametsi Clar. Castellanus adverterit in codice Pratensi annuntiationem illam, *videri ferme adjectam, manu quidem vix diversa, sed spatium implere in fine lineæ relictum.* Quod si verum est; non in eo solum codice, sed in omnibus antiquissimis factum fuisse oportuit. Mosander commemorationem illam plane Adonianam censuit, Rosweydus in appendicem rejecit; uter præferendus sit, tu videris. At numquid in ipso genuino Beda diserte signatur, *Octavæ sancti Laurentii?* Fateor; sed cur à Rabano prætermissa sit, haud equidem intelligo. Ceterum certa & indubitata est Usuardi nostri lectio, quantumvis mirum videri debeat, solius hujus & Apostolorum Petri & Pauli octavæ memoriam, apud ipsum reperiri. *Oct. Laur.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Incipit: *Octava beatissimi Laurentii, levitæ & martyris.* Sequitur de Africanis, usque ad *Maximi pueri*, inclusive; desunt reliqua omnia.

BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Ita puritati accedunt, ut propter solum ordinem excluси sint, quia nempe ordiuntur ab *Octava sancti Laurentii martyris.* De Africanis scribunt cum ANTVERP. & MAX-LUBEC., *pro defensione Catholicæ fidei & unici baptismatis*; ubi in BELINO inepte in fine repetitur *defensione.*

CENTULEN. *Romæ, Octava beati Laurentii. Apud Africam, sanctorum martyrum Liberati abbatis, Bonifacii diaconi, Servii & Rustici subdiaconorum, Rogati & Septimi lectorum monachorum, & Maximi pueri. Qui omnes jussu crudelissimi regis Wandalorum, diversis pœnis consumpti sunt. Cæsarea Cappadociæ, sancti Mammetis, monachi martyris, qui passus est imperante Aureliano.* *Textus fere purus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava sancti Laurentii martyris.* De martyribus Africanis egit die præcedenti. In Mammete satis purus est. Sequitur: *Romæ, beati Julii Senatoris & martyris. Qui jubente Commodo imperatore, tam diu justibus casus est, donec emitteret spiritum.* Anticipatio est ex XIX hujus. Tum: *Item Karolomanni principis Austrasiorum, filii Karoli Martelli. Qui pro Christi amore regnum & gloriam mundi derelinquens, in monte Cassino monachum professus est; ubi ipse omni virtute pollens, cum semel ad coquinæ officium hebdomadarius deputaretur & in modico erraret, à coco crudeliter cæsus, ait: Indulgeat tibi Deus, frater, & Karolomanus. Post ipse cum sancto Papa Stephano secundo veniens in Franciam, ut Rex Pippinus frater ejus Astulphum regem Longobardorum ab oppressione Ecclesiæ reprimeret, impetravit. Et in reditu apud Viennam languore correptus, sancto fine quievit.* Vera falsis mixta. *Julii.* *DeCarolom.*

HAGENOYEN. *In Cæsaria civitate Capadociæ, natalis sancti Mammetis martyris, qui metu Aureliani Cæsaris, in desertum fugiens, & cum suis habitavit ibi; & congregabantur ad eum omnes silvestres feræ, quas mulsit & fecit caseos. Hic postquam ad fidem multos convertisset, vocavit leonem silvestrem, ut eum vindicaret, & factum est ita. Hic ab Alexandro præside in equuleo suspenditur, & voce cælesti ibi consolatur. Post hæc incarceratur, ut postea in caminum projiciatur, ubi et mel & lac ab angelo defertur. Et tertio die hic feris projicitur, sed non laditur; & tunc lapidibus obrutus, & ille cælesti voce vocatus obiit.* Sequitur de Africanis, pure; item de Octava sancti Laurentii *De Mammet*

AQUICINCT. Pro *Rustici*, habet *Rustitii.*

DAVERONEN. *Turonis, dedicatio sanctæ Mariæ, & sancti Juliani martyris.* *Dedicat. B.V. & Jul.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava sancti Laurentii martyris. Mammetis pueri & martyris. Liberati abbatis, cum pluribus aliis de suis, pro fide à Wandalis martyrizati.* *Textus contractus.*

CODEX GOLLIAN. *Castro Seduno, sancti Theodori episcopi.* Inter plurimos Theodoros, quis hic sit, postea videbitur. *Theodori.*

EDITIO-LUBECO-COL. In Octava sancti Laurentii & martyribus Africanis pura, de Mammete post *martyris*, sic habet: *Qui cum esset puer septem annorum, & idolorum cultura omnino respueret, pro fide Christi passus est diversa tormenta, postremo lapidatus, imperante Aureliano sub Alexandro præside. In Nortwich, natale beati Feronis presbyteri & martyris.* Vide quæ de ipso, hoc die satis diligenter notavit Castellanus. *De Mammet* *Feronis.*

Jeronit. Judith. Eufemiæ. GREVEN. *In Hollandia, pago Norwich, natalis beati Jeronis presbyteri & martyris. In Bethulia, beatæ Judith viduæ. Item Eufemiæ.*

De African. MOLAN. Post *perfecerunt*, aliis litteris textui interjicit: *Scribit beatus Victor Africanus episcopus in historia ejusdem Wandalicæ persecutionis, quam & ipse cum ceteris sustinuit & fideli atque illustri stylo digessit.* In fine: *Eodem die, in pago Hollandiæ, sancti Jeronis presbyteri & martyris.* Tum minoribus typis: *Item Carolomanni confessoris, principis Austrasiæ, qui in Ouriensi monte Cassino monachus effectus est.* Posteriores editiones cum prima in textu conveniunt. In fine autem habent: *In pago Hollandiæ, Egmonda monasterio, sancti Jeronis, presbyteri & martyris. Die decima septima, sancti martyris Myronis.* Demum minoribus litteris subdunt: *Apud urbem Ptolemaidem, sanctorum martyrum Juliani, Pauli & Julianæ.* Vide Acta apud Surium. In Romano moderno dicuntur passi sub Valeriano.

Jeronis.

XV *Kal.* *Die* 18.

Agapiti. APud Prænestinam civitatem, miliario ab Urbe tricesimo tertio, natalis sancti Agapiti martyris, qui cum esset annorum quindecim, & amore Christi martyrio ferveret, jussu Aurelii imperatoris tentus est, ac primo nervis crudis diutissimè cæsus: deinde à præside Antiocho gravia patitur supplicia. Exinde cum ex præcepto imperatoris leonibus subjiceretur, & minimè esset læsus, gladio ministrorum coronandus percutitur. Eodem die Romæ, beatorum presbiterorum Joannis & Crispi, qui persecutione Diocletiani multa sanctorum corpora officiosissime sepelierunt, quorum meritis & ipsi postmodum sociati, gaudia vitæ meruerunt. Via Lavicana, sanctæ Helenæ matris Constantini imperatoris.

Joannis & Crispi.

Helenæ.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belini editione prima, Greven.* & *Molan.* Accedunt codices *Antverp-max. Ultraject. Leyden.* & *Albergen.*

VARIA LECTIO. Solus Molan. *Prænestinam* scribit per diphthongum, ceteri ut in textu. Antverp. Max-Lubec. Belin. & alii legunt, *ab urbe Roma.* In Munerato error est *vicesimo tertio* pro *tricesimo tertio*, ut habent omnes cum Adone, uti *& amore Christi martyrio ferveret*, exceptis Greven. & Molan. qui omisso *martyrio* nitidiorem faciunt sensum. Non est exacta Notkeri constructio, *& pro amore Christi martyrio ferveret.* Inter antiquiores codices solus Rosweyd. pro *Aurelii*, potuit *Aureliani* cum Adone & Notkero, quod servant codices mediæ notæ; cur Usuardus præferat *Aurelii*, fateor me ignorare, nisi ut sæpe fit, nomina illa promiscuè accipiantur, quod ea ætate contingere facile potuit. *Exinde* legunt plerique, alius *exhin*, alius *extn*, alius *exhinc*. Belin. post, *ex præcepto imperatoris* male inserit *tentus & leonibus* &c. ubi Rosweyd. iterum non inepte correxit *objiceretur*, pro *subjiceretur*. In Munerato, post, *quorum meritis*, omittuntur particulæ *& ipsi*. Greven. & Molan. à reliquis denuo dissentiunt, legentes *gaudia vitæ æternæ*, contra Adonem & codices nostros. Belin. de Helena: *Item Romæ, via* &c. De nævis codicum mediæ notæ non loquor, ut nec de *tercio, aput, Anthioco, Johannis, Dyocletiani* &c.

Agapiti. OBSERVATIO. Quam illustris est & ab antiquo celebratissima *Agapiti* Prænestini martyris gloria, à vetustis Kalendariis, Sacramentariis & Martyrologiis nostris omnibus prædicata, tam sunt depravata ejusdem Acta, teste ipso Cardinale Baronio, ut tuto dici posse videatur, cusa esse in eadem officina, ex qua prodiere illa, quæ de sancto Venantio expensa sunt ad XVIII Maii; si non potius eadem utriusque sint, aut alterius alteri aptata, certe multa correctione egentia, ut fusius suo loco demonstrabitur; & rursus dicendum erit infra ad XX & XXI Augusti. Scio duplicia Acta exstare; utra præferenda sint, suo loco dicetur. Porro glorioſissimum adolescentis certamen referunt etiam Hieronymiana, Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Notkerus & Wandelbertus. In Hieronymianis exprimitur item distantia ab Urbe, perpauco inter codices discrimine, sed ea à Romano parvo negligitur. Rabani elogium de rege Antiocho meminit. Verosimiliora sunt, quæ ab Adone dicuntur, *Aurelianum* imperatorem diserte nominante, ut facit post ipsum Notkerus, unde mirari licet, in omnes fere vetustos Usuardi codices irrepsisse *jussu Aurelii*, cum tamen reliqua omnia ex Adone accepta esse, manifestissime pateat. Solus Agapitus à Wandelberto celebratur hoc versiculo:

Agapi-

Agapitus quintam decimam certamine sancit.

Sequens annuntiatio ab auctore Romani parvi hac die primum prolata est his verbis: *Romæ, Joannis & Crispi presbyterorum.* Ado encomium breve composuit, quod ferme integrum describit Noster, expunctis dumtaxat verbis, *in Sexto Philippi*, quæ certe satis clara non sunt, & alterius tyranni, *Maximiani* nomine. Crediderim ignotum sibi cœmeterium Usuardum nominare non voluisse. Videat curiosus Lector Aringhi Rom. subter. lib. 2 c. 20, pag. 365, ubi hæc ipsa hodierna Adonis verba citata inveniet. Notat Castellanus, Sanctos illos ex aliis diebus hîc conjunctos esse. Cetera alibi. *Helenam*, in codicibus Adonianis repertam, asteriscō notavit Mosander, tamquam adjectitiam, idemque censuit Rosweydus. Dubium igitur manet unde eam sumpserit Usuardus, sed ab eo signatam esse, ut in textu retulimus, videtur certissimum. Est apud nos Altmanni Altivillarensis, ad Hincmarum Ms. Helenæ vita, cum historiis translationis & miraculorum, necnon vitæ aliæ & narrationes variæ Notcheri &c. tum Mss. tum typis excusæ, suo tempore diligenter ex professo examinandæ. Tutius hîc processit Surius, nonnulla ex Eusebio & Theodoreto desumens, relatâ ad VII Februarii Flodoardi, de Altivillarensi translatione historiâ, quam accuratius à Mabilione discussam habes sec. 4 Benedict. parte 2 à pag. 153. Sed laboriosior Tillemontius, viam stravit, qua ex veterum de Helena testimoniis, certior vitæ series eruatur, ut videre est tomo 7, à pag. 1 & in notis eò pertinentibus.

Joannis & Crispi.

Helenæ.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima & ultima purus, secundam plane omittit.

LOVANIEN. Deficit in elogio Agapiti, cetera purus est.

DANIC. In secunda annuntiatione rescindit ultimam elogii partem, incipiendo à, *quorum meritis & ipsi postmodum sociati* &c.

Textus contractus.

CENTULEN. *In Italia civitate Prænesta, sancti Agapiti martyris, sub præside Antiocho. Eodem die Romæ, sub Sexto Philippi* [Ado, *in Sexto Philippi*,] *beatorum Joannis & Crispi presbyterorum, qui persecutione Diocletiani multa martyrum corpora curatissime sepelierunt. Via Lavicana, sanctæ Helenæ, matris Constantini Augusti.*

BRUXELLEN. Fere purus est; addit etiam, *urbe Roma*; legit *Aureliani*, in ceteris nævi sunt. Tum: *Et Romæ in Sexto Philippi, sanctorum presbyterorum* &c. *Item Romæ via Lavicana* &c.

De Agapito.

HAGENOYEN. *Apud Prenestinam civitatem, miliario ab urbe Roma* XXXIII, *natale sancti Agapiti martyris. Qui cum esset annorum quindecim & amore martyrii flagraret, persecutoribus se obtulit, & jussu Aureliani imperatoris est tentus, & primo nervis crudis & dure percussus, & Antiocho præsidi est missus, à quo gravia tormenta est passus. Primum incarceratur, deinde prunas ardentes capiti ejus imponuntur, sed non lædituri; flagellis cæditur, capite verso & fumo subtus horribili facto. Tunc bullienti aqua perfusus est & maxillæ ejus contritæ sunt, & judex hæc videns exspiravit. Tunc imperator jussit eum leonibus objici, qui eum non lædebant, & postea capite amputato martyrium complevit.* In Joanne & Crispo purus est. Tum: *Romæ via Lavicana, depositio sanctæ Helenæ reginæ, matris magni Constantini imperatoris. Hæc Helena prius fuit pagana & misericordiæ operibus valde intenta, postmodum erat Judæa & in ea lege perfecta. Ultimo fuit Christiana & Christianæ religioni multum proficua, quia Crucem Domini invenit. Multa corpora sanctorum de partibus transmarinis ad Christianos duxit & multa monasteria in Asia, Gallia, & Italia ædificavit. Hæc in bonis operibus perseveravit & in pace obiit.* Alium vadem postulant quæ hîc narrantur, ut fidem inveniant.

De Helena.

AQUICINCT. Textui subnectit: *Item, sancti Pontini.* Vide infra verum nomen & titulum. *Pontini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Agapiti martyris. Romæ, Helenæ reginæ, matris Constantini imperatoris. Joannis & Crispi presbyterorum; qui cum multa sanctorum martyrum corpora sepelissent, & ipsi martyrio coronati sunt.* In margine, de Agapito additur: *Iste puer multa sustinuit & judicem valde confudit, quem & Deus in vindictam sancti martyris percussit.*

CODEX D. du Cheval, signatus C. *Item Pontini.* Puto legendum *Pontini*, ex Hieronym. *Pontini.*

ALTEMPS. *Item Pontini martyris.* Recte *martyris*, non *confessoris*, ut habet EDIT. LUB-COL. *Pontini.*

FLORENTIN. *Helenæ..... Cujus corpus jacet modo Venetiis.* Vel, *Cujus corpus modo Venetiis sepultum est.* Adhuc sub judice lis est. *De Helena.*

LUGDUNEN. *Pago Sisterico, in monte, qui dicitur Lura, sancti Donati* &c. Vide die sequenti. *Donati.*

CODEX CASTRI-KAROLI. *In Gallis pago Sigisterico, in monte qui dicitur Lura, sancti Donati presbyteri.* Usuardus de eo agit XIX Aug. *Donati.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ via Lavicana, sanctæ Helenæ, matris sancti Constantini imperatoris, & inventricis Crucis Christi, Treverorum indigenæ nobilissimæ.* Sequitur de Agapito, satis pure. In Joanne & Crispo ex Adone adjicit, quæ Usuardus omisit. Demum: *In civitate Amacia, beati Pontini confessoris.* Jam dixi *Pontimum* esse, & martyrem. *De Helena.* *Pontini.*

BELINI editio altera in fine adjicit: *Item Pontini.* Vide jam dicta. Socios vel potius socias nominant apographa Hieronymiana. *Pontini.*

GREVEN. *Nota secundum aliquos hîc commoratio est sanctæ Helenæ, depositio vera,* XVII *Kal. Maii. Martini Papæ. Demetrii martyris. Privati martyris. Potentini confessoris.* *Martini. Demetrii. Privati. Potentini.*

MOLAN. *In Bronium, translatio sancti Eugenii episcopi & martyris. Metis civitate, depositio sancti Firmini episcopi & confessoris.* Editiones aliæ litteris Italicis in textu scribunt: *Aureliani.* In fine: *Metis civitate, depositio sancti Firmini episcopi & confessoris. Die decima octava, sanctorum martyrum Phlori & Lauri. In Bronio, translatio corporis sancti Eugenii archiepiscopi & martyris.* *Translat. Eugenii. Firmini. Phlori & Lauri.*

XIV *Kal.* *Die* 19.

Magni vel Andreæ & sociorum. Donati. NAtalis sancti Magni, seu sancti Andreæ martyris, cum sociis suis duobus milibus quingentis nonaginta & septem. In pago Sigisterico, beati Donati presbiteri, qui ab ipsis infantiæ rudimentis mirâ Dei gratiâ præditus, anachoriticam vitam multis annis exegit & miraculorum gloria clarus migravit ad Christum. Romæ, *Julii.* sancti Julii Senatoris & martyris, qui jubente Commodo imperatore tamdiu fustibus est cæsus, donec emitteret spiritum. In territorio Bi- *Mariani.* turicensi, sancti Mariani confessoris.

Ita *Praten. Antverp-major*, *Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Lovanien.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Muneratus cespitat in principio, *natalis sancti Magni & Sancti Andreæ martyrium.* Omnes legunt, *cum sociis suis*, excepto Pratensi, qui ultimam vocem omittit. Scribo *milibus*, quia sic omnes etiam habent. Antverp-maj. notat socios 2598. Rosweyd. 2167, Greven. 2527. Numerus ab Usuardo ex antiquioribus acceptus, à nobis in textu exprimitur. Antverp. à socia editione maxima & à reliquis dissentit in Donati titulo, quem solus ipse *episcopum* vocat. Scribit item *anacoreticam*, ceteri ut in textu *anachoriticam.* Greven. in annuntiationis principio legit: *In Galliis pago* &c. quod etiam habet consuetus imitator Molan., qui & ambo scribunt *exegit multis annis*; ac deinde pro *miraculorum gloria*, *miraculorum gratia.* In Munerato deest utrumque: atque in Antverp-maj. ac Rosweyd. ante *miraculorum*, particula *et.* Antverp-major, ponit, *fustibus cæsus est.* Antverp. pro *Mariani*, substituit *Martini*, at Max-Lubec. cum Antverp-maximo, Lovanien. & Danico, *Marini.*

Andreæ & sociorum. OBSERVATIO. *Andream* apud Græcos inclytissimum *megalomartyrem* Martyrologi nostri Latini verosimillime ex Græca appellatione binomium fecerint *Magnum* seu *Andream.* Sic etenim Beda, & ex eo Rabanus, Romanum parvum, Ado & Noster, eadem prorsus ubique phrasi. Melius fortasse legissent, *magni Andreæ.* Neque enim verisimile puto, Martyrologos nostros *Andream* tribunum militum cum *Magno episcopo Benagnino* confundere voluisse. Wandelbertus aliam viam ingressus, pro numero nominum subjecta geminavit conjunxitque, ut mox ostendam. Utrum Ado Andreæ Acta, prout vulgata sunt viderit, nescio, certe præcursoribus suis nihil superaddidit. Nos ea, ut ex Metaphraste, Lipomano & Surio edita novimus, suo loco examinabimus. Præfata Acta *germana* censuit Baronius ad annum CCC I num. 5, crediditque, operâ Petri Tarsensis episcopi, collecta atque scripta esse. Non desunt hodie qui aliter sentiant. Videri potest Tillemontii nota tomo 5 à pag. 588, in Actis nostris suo loco accuratius expendenda. Audi modo Wandelbertum:

Magnus & Andreas quarta denaque coruscant:
Septem nonaginta & quingenti comitantur,
Quos pariter Sancti simul his bis mille sequuntur.

Qui in nostro indiculo sequitur *Donatus*, is ab Adone in sacros Fastos primum relatus *Donati.* est, cum ampliori vitæ historia & designatione montis, in quo solitariam vitam egerit; quemque Mosander *Tura* vocat, Rosweydus *Jura*, sed cum notatione propria manu subinde adjecta, qua monet I mutandum in L, proindeque legendum *Lura*, utpote qui à Jura monte tantum distet, quantum Provincia à Burgundia. Utut est, Usuardus elogium suum totum ex Adone transtulit. Unde hîc suum acceperit, non liquet. Petrus in Catalogo lib. 7 cap. 78, Adonis verba de more describit. De Donato meminit vita Marii XXVII Januarii num. 11. Habemus sancti ipsius vitam Ms. alibi illustrandam. De *Julii.* *Julio* sic brevissime Romanum parvum: *Romæ, Julii Senatoris & martyris.* Plura ex Actis deducit Ado, sed Noster compendio usus est. Vide Observationem XXV Augusti, ubi de Actis *Eusebii*, *Pontiani* &c. Inventum est Romæ non ita pridem Julii alicujus martyris corpus: an hujus *senatoris* dici possit, necdum compertum habeo. In Hiero- *Mariani.* nymianis aliquibus adjectum legitur: *In Biturio, vico Villauno, depositio sancti Mariani confessoris.* De eo fusius disputat Florentinius; notatque ex Labbeo hujus sancti eremitæ

mitæ festum in diœcesi Bituricensi recoli XIX Septembris. An autem ad salvandam cultus diversitatem, recte ad alium *Marianum* recurratur, alibi explicabimus. Satis mirum videri posset, Usuardum, non solum verum obitûs (qui determinari omnino nequit) sed & cultûs diem suo tempore usitatum ignorasse, dum *Marianum* hac die consignavit. Clarissimus est codicum nostrorum & in Mariano & in superioribus unanimis plane consensus. Brevem Mariani vitam, nescio an satis finceram, edidit Labbeus tomo 2 Bibl. Ms. pag. 432, ubi & S. Gregorii Turonensis caput 81 refert. Exstant in Museo nostro bina alia vitæ compendia Mss, in majori opere accuratius examinanda.

AUCTARIA.

HERINIEN. Totò textu purissimus est, sed nescio qua causa secundo loco insertum sit: *In monasterio Bobio, depositio sancti Bertulphi abbatis.* *Bertulphi.*

PULSANEN. *Natale sancti Magni martyris. Romæ, sancti Julii Senatoris* &c. recte. Sequitur: *In territorio Biturico, sancti Marciani confessoris.* Desunt alia omnia. Vide de *Magno* quæ supra diximus. Item notulam Castellani in Martyrol. univers. & GREVEN. inferius. *Magni.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *In Cicilia, natale sancti Ludowici episcopi & confessoris. Natale sancti Magni martyris cum sociis suis* &c. pure. Utraque sequens annuntiatio turbata & confusa est. Pro *Mariani*, scribunt *Marini.* *Ludovici. Magni.*

ALBERGEN. Alia phrasi: *Apud Massiliam, natale sancti Lodowici episcopi & confessoris. Qui cum esset primogenitus regis Ceciliæ, professus est Ordinem Fratrum Minorum.* Reliqua pura sunt, nisi quod hujus diei finis, cum sequentis principio confundatur, quod subinde correctum est. Legit etiam *Marini.* *De Ludovic.*

CENTULEN. *Natale sancti Magni, seu sancti Andreæ martyris, cum sociis suis duobus millibus quingentis nonaginta septem. In Galliis, pago Sigisterico, sancti Donati presbyteri & confessoris. Eodem die Romæ, sancti Julii Senatoris, qui passus est sub Commodo imperatore, judice Vitellio.* *Textus non integer.*

BRUXELLEN. De Andreæ sociis supra bis mille quingentos, scribit *nonaginta novem.* De Donato addit, *in monte qui dicitur Lura.* In reliquis permodice interpolatus est. In fine subdit: *Apud Marciliam, sancti Ludovici episcopi & confessoris, & filii regis Siciliæ, episcopi Tolosani, de Ordine Fratrum Minorum.* *Ludovici.*

HAGENOYEN. Incipit à Julio, in quo purus est Nec in Donato, à puritate multum distat. Tum de Mariano; ultimo loco de Andrea, etiam satis recte. Sequuntur annuntiationes duæ anticipatæ ex die sequenti; nempe: *Herio insula, depositio sancti Philiberti abbatis. Qui primo milicium terrenam* [secutus] *Christi tyrocinio mancipatus est, & multorum extitit monachorum fundator devotus. Civitate Cordila* [Corduba,] *sanctorum monachorum & martyrum Leovigildi & Christofori, quorum corpora post abscisionem capitum igni tradita sunt.* Vide de his die sequenti. *Philiberti. Leovigildi & Christoph.*

AMBIANEN. Ex Adone describit sancti Donati elogium. Purius ex ipso fonte.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Magni martyris cum sociis. Ludovici confessoris, qui fuit filius regis, postea monachus in Ordine Minorum & episcopus Tolosanus. Julii Senatoris martyris.* *Ludovici.*

In VATICAN. num 5949. Deest Mariani.

FLORENTIN. *Sancti Ludovici....* Plura non invenio, forte reliqua conformia erunt hodierno Romano, vel BELINO, qui cum hisce codicibus sæpe concordat. Videri etiam possunt codices alii supra & EDITIO LUBECO-COL. &c. *Ludovici.*

BURDEGALEN. *In territorio Bituricensi, Marini confessoris.* Vult dicere *Mariani.* *Marini pro Mariani.*

CODEX SALINEN. *In territorio Bizunticensi, sancti Mariani confessoris.* Lege *Bituricensi.*

EDITIO LUBECO-COL. De Andrea, pura; in Donato nonnihil ex Adono interpolata est, uti & in Julio. Sequitur: *Apud Massiliam, natale sancti Ludovici episcopi Tholosani & confessoris. Qui cum esset primogenitus regis Siciliæ, professus est Ordinem Fratrum Minorum; vita & miraculis gloriosus, Sanctorum catalogo meruit adscribi.* Pro *Mariani*, scribit *Marini. Civitate Nurenberga, sancti Sebaldi peregrini & confessoris, filii regis Daciæ. Civitate Anagina, XL miliario ab urbe Roma, via quæ Latina nuncupatur, depositio sancti Magni, episcopi & confessoris. Hic in partibus Apuliæ, civitate Tranas oriundus, oves vicinorum in pascuis pro mercede custodivit, ut parentes suos pauperes inde sustentaret. Qui postea, angelo duce per beatum Redemptum episcopum baptizatus, ac perfecte in fide instructus, & in brevi tempore sufficienter litteralibus studiis edoctus est, paucis decurrentibus annis episcopus ordinatus, & multis perpessus insidiis, tandem beato fine quievit.* *De Ludovic. Sebaldi. De Magno ep. Anag.*

BELIN. *Natale sanctorum Magni & Andreæ* cum &c. Cetera satis pura sunt, nisi quod scribat *Martini* pro *Mariani.* Dein adjungit: *Eodem die in Provincia, apud castrum de Brignola, depositio sancti Ludovici episcopi & confessoris. Qui inde Marsiliam deportatus, in ecclesia Fratrum Minorum, ibidem honorifice conditus est. Item Octa Claræ. octava sanctæ Claræ virginis. Apud Mantuanam civitatem, sancti Ruffini confessoris.* *De Ludov. Octa Claræ. Ruffini.*

GREVEN. *Magni, regis Noreganorum & martyris. Apud Massiliam, natale beati Ludovici episcopi & confessoris, qui cum esset* &c. ut supra. In Magno Anagnino etiam parum admodum distat ab EDITIONE LUBECO-COL. Sequitur: *Bertulphi abbatis & confessoris. Sebaldi confessoris, filii regis Daciæ. Hic sponsam nobilissimam sortitus, exemplo beati Alexii, ipsum, parentes, omniaque sua reliquit. In vita solitaria Deo purissimum servitium exhibens, multis miraculis coruscabat, inter quæ comitibus itineris oratione panem subcinericium impetravit; cilicio super aquas posito flumen transit. Tandem plenus bonis actibus apud Nurenbergense oppidum quievit. Richardis virginis. Ermelinæ virginis.* *Mag. R.M. Ludovici. Magn. Anag. Bertulphi. De Sebaldo. Richardis. Ermelinæ.*

MOLAN. De Mariano, *cujus gesta habentur.* In Ludovico, BELINUM describit. *Apud Mantuam, sancti Rufini confessoris. In Bobio, sancti Rufini. Bertulphi abbatis.* Dein typis minoribus: *Sebaldi confessoris, filii regis Daciæ: qui plenus bonis actibus apud Nurembergense oppidum quievit.* Editiones aliæ, de Ludovico ponunt, *castro Brincola:* reliqua ut BELIN. De Rufino & Bertulpho, ut supra. *Eodem die, sancti Elaphii, Catalaunis episcopi & confessoris. Nurenberga civitate, depositio sancti Sebaldi confessoris, filii regis Daciæ.* *Ludovici. Bertulphi Sebaldi. Elaphii.*

XIII *Kal.* *Die* 20.

Samuelis. SAmuelis prophetæ, cujus ſacra oſſa, ut Hieronimus ſcribit, Auguſtus Archadius de Judea tranſtulit Traciam. Eodem die, *Porphyrii.* beati Porphirii hominis Dei, qui ſanctum martyrem Agapitum erudivit in fide & doctrina Chriſti. Herio inſula, ſancti Phili- *Filiberti.* berti abbatis, qui poſt militiam temporalem, Chriſti tyrocinio manci- *Leovigild & Chriſtophori.* patus, monaſteriorum extitit fundator devotus. Civitate Corduba, ſanctorum monachorum Leovigildi & Chriſtofori, quorum corpora poſt abſciſionem capitis, igni tradita ſunt.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Roſweyd.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Præmitto orthographica: *Samuhelis, Jeronimus, Jheronymus, Hieronimus, Archadius, Judea, Traciam, Porphirii, Filiberti, Phyliberti, Philiberti, tyrocinio, tirocinio, Chriſtophori, Chriſtofori, Criſtophori, abſciſionem* &c. In quibus omnibus hîc & nunc ſcribendis, uniformitas ſemper ſervari omnino non poteſt, utpote quam in codicibus meis non reperio. Itaque ea hîc & alibi ſecundum majorem codicum conſonantium auctoritatem efformo. Novi, præferenda *Hieronymus, Arcadii, Judæa, Traciam, Porphyrii, Filiberti, tirocinio, Chriſtophori, abſciſſionem*, nemo tamen vitio vertat aliam me lectionem ſequi. Molan. pro *hominis Dei*. ſcripſit *viri Dei*. Praten. pro *Chriſti* tirocinio, habet *Chriſto*.

OBSERVATIO. *Samuel propheta* notatur à Beda: Rabanus caſu mutato ſcripſit: *Samuelis prophetæ*. Et hoc etiam modo habet Romanum parvum. Ado non prophetæ enco- *Samuelis.* mium, ſed brevem tranſlationis hiſtoriam ex Hieronymo adverſus Vigilantium adjunxit, quam inter Molani aliorumque Auctaria invenies. Wandelberti verſiculos infra dabimus. Uſuardus id ſolum ex Adone accepit quod in laterculo repræſentavimus. De Porphyrio ſic legit Romanum parvum: *Et Porphyrii hominis Dei*, de quo antiquiores non meminêre. Quæcumque ab Adone ex Agapiti Actis adjecta ſunt, Noſter ad verbum deſcripſit. Ut autem clarius pateat Actorum Agapiti Prænestini & Venantii Camerini confuſio, conſule hujus lectiones in Breviario Romano ad XVIII Maii, in quibus *Cornicularius à beato* *Porphyrii.* *Porphyrio presbytero cum familia baptizatus* dicitur, &c. Quæ ſane tam ſunt conformia, ut non poſſint non ex unis Actis ad altera tranſlata ſupponi, niſi miraculum novum fingere velimus. Sed de his, pro inſtituti noſtri ratione ſatis dictum eſt. De *Filiberto* memi- *Filiberti.* nit Wandelbertus XX Julii: *Et ternam denam Philibertus ſanctus adornat.* Eodem ipſo die codicibus Adonianis adjectus reperitur, alteri abbati Vulmaro conjunctus. Hoc vero die apographo Hieronymiano uni alterive ſuperadditus eſt, memoratus etiam à Floro & Rabano. Non arbitror ex eorum ullo in Uſuardum tranſiiſſe, qui proprio marte totam annuntiationem noſtram compoſuiſſe omnino videtur. Filiberti vitam, à ſuppari monacho ſcriptam, edidit Surius, ſolita ſua mutandi ſtyli libertate uſus. At primigeniæ phraſi *Leovigildi* reſtituit Mabilio ſec. 2 Benedict. à pag. 816; tranſlationes aliaque ad ſec. 4 remittens. *& Chriſtoph* Vide ibi parte 1 à pag. 537. *Leovigildus* item & *Chriſtophorus* ipſi ſoli debentur, ex Hiſpania cum pluribus aliis allati, ut non ſemel alibi diximus. Conſule Memoriale Eulogii libro 2 cap. 11. De Samuele hæc hodie prædicat Wandelbertus:

Tertia poſt denam Samuele excellet, ab ipſis
Quem Domino cunis genitrix devota ſacravit.

AUCTARIA.

PULSANEN. In duabus primis purus, poſtremas duas omittit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri ſunt, niſi quod in Porphyrio deficiant; in fine autem excedant in nova annuntiatione de *Bernardi.* ſancto Bernardo: *In territorio Lingonenſi, depoſitio beati Bernardi, primi Clarevallenſis abbatis, viri vita, doctrina & miraculis glorioſi.*

MUNERAT. Textui puro in fine ſubdit: *In territorio Lingonenſi, beati Bernardi.* *Bernardi.*

GREVEN. Toto etiam textu purus, in fine utitur ſigno LL, de quo egimus quinta hujus in ſancto Dominico & alibi, quo nempe indicat, Sanctum eo ſigno affectum Uſuardo eſſe ſuperadditum. Debuit ergo inter Auctaria reponi, quod hodie ſic habet: *Item in Clara-valle, ſancti Bernardi abbatis.* *Bernardi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & LOVANIEN. Secundo loco poſt Samuelis, inſerunt: *In territorio Lingonenſi, depoſitio beati Bernardi, primi Clarevallenſis abbatis, viri doctrina & miraculis glorioſi.* Sequuntur reliqua textus pure. In fine: *Ipſo die, ſancti Auctoris Tre-* *Auctor.* *verorum epiſcopi.* An non Metenſium, x Aug.? Al-

ALBERG. & DANIC. In eo à superioribus differunt, quod de Bernardo agant primo loco, & Porphyrii commemorationem, ab aliis suo loco positam, hi duo plane omittant.

Idem.

CENTULEN. *Samuelis prophetæ, cujus sacra ossa Archadius Augustus de Judea transtulit Thraciam, portantibus episcopis, & omnibus ecclesiarum populis tanta lætitia concurrentibus, quasi præsentem viventemque cernerent. Eodem die, sancti Porphirii hominis Dei. Herio insula, sancti Philiberti abbatis, qui de militia temporali, Christi tyrocinio mancipatus, monasteriorum extitit fundator devotus. Civitate Corduba, sanctorum monachorum Leovigildi & Christophori, quorum corpora post decollationem igni tradita sunt.*

De Samuele.

Textus mutatus.

BRUXELLEN. Incipit à Bernardo, ut supra. Tum: *Item sancti Samuelis prophetæ. Cujus sacra ossa Archadius Augustus de Judea transtulit Trachiam. Portantibus autem episcopis, & omnium ecclesiarum populis occurrentibus, tanta lætitia facta est, quasi presentem viventemque cernerent atque susciperent, ita ut de Palestina usque ad Calcedonem jungerentur agmina populorum, & in laude Christi una voce personarent. Scribit beatus Jeronimus.* In Porphyrio scribit, *Agapitum seu Agathonem.* In Cordubensibus purus est. De Filiberto subjicit: *Et specialiter cenobii Ginegiensis, in territorio Rothomagensi. Cujus abbatiam quam ipse gerebat* [regebat] *ob tyrannidem Ebronii* [an non *Ebroini?*] *apostatæ reliquit. Apud Treverim, sancti Auctoris episcopi & confessoris.* Vide Auctaria x Augusti. Nisi duo diversi sint.

De Samuele.

De Filiberto.

Auctoris.

HAGENOYEN. De Samuele longum ex sacris litteris commentarium texit, quem non vacat transcribere. In Porphyrio purus est. De Filiberto & Cordubensibus egit die præcedenti. Sic modo pergit: *Eodem die, depositio sancti Bernhardi, abbatis Clarevallensis in territorio Lingonensi. Hic ex nobilibus parentibus de Burgundia natus est; de patre Celmo & matre Aleyde valde religiosis. Hic quinque habuit fratres & unam sororem. Et ipse Bernhardus, tertius in ordine erat filiorum, quem mater prævidit in utero ejus tanquam catulum totum candidum, & in capite ac dorso rasum, & maxime audivit latrantem. Hic cum esset adhuc puerulus, Christum in nocte Dominicæ nativitatis, quasi puerum nascentem de beata Virgine, vidit. Juvenis castitatem multum amavit, & monachus factus in vicesimo secundo anno ætatis suæ, totum se dedit patientiæ, abstinentiæ, humilitatis & caritatis* [operibus] *per omnes dies vitæ suæ. Hic perpetratis multis miraculis & multis descriptis libris, & monasteriis sui Ordinis centum & sexaginta ædificatis, anno sexagesimo tertio ætatis ejus obiit in pace, testamentum karitatis, humilitatis, patientiæ, abstinentiæ suis fratribus relinquens. Item in Anglia, sancti Oswini regis & martyris. Treveris, sancti Auctoris episcopi & confessoris.*

Bernardi cum elogio.

Oswini.

Auctoris.

AQUICINCT. In fine addit: *Cainone castro, sancti Maximi confessoris.* Deinde calamo notabiliter recentiore: *Depositio sancti Bernardi abbatis.* Habes supra elogium satis longum.

Maximi.

Bernardi.

AMBIANEN. *Ipso die, sancti Bernardi, abbatis Clarevallensis.*

Bernardi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Bernardi abbatis. Samuelis prophetæ. Porphyrii, qui sanctum Agapitum puerum erudivit. Philiberti, primo militis, postea abbatis.*

CLUNIACEN. & ALTEMPS. *Cainone castro, sancti Maximi confessoris.* Fuit discipulus S. Martini Turonensis; Gallicè vocatur *Même.*

Maximi.

REG. SUEC. num. 428. *In partibus Burgundiæ, loco qui dicitur Claravallis, depositio sancti Bernardi abbatis.*

Bernardi.

In VATICAN. num. 5949. Deest Samuelis & Filiberti. Adjicitur: *In Lucania, sancti Leoncii.*

Leoncii.

UGHELLIAN. Deest Porphyrii. In fine: *In territorio Lingonensi, depositio beati Bernardi, primi abbatis Clarevallensis.*

Bernardi.

FLORENTIN. *Sancti Bernardi ..... Sancti Stephani ..... Sancti Potiti pueri q. à* [puto velle dicere *qui passus est*] *in Apulia provincia tempore Antonini imperatoris.*

Stephani.

Potiti.

BURDEGALEN. *Cainone castro, sancti Maximini confessoris.* Lege cum aliis, *Maximi.*

Maximini.

CODEX MONTIS SANCTI. *Ipso die, innovatur sanctorum confessorum Amati, Romarici, & Adelfi celebritas annua. Eodem die, translatio S. Gebetrudis.* Vide Castell. pag. 785 & in indice.

Amati &c.

De Gebetrud.

EDITIO LUBECO-COL. De Samuele, fere similis est BRUXELLEN. Sequitur: *In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, depositio beati Bernardi, primi ejusdem loci abbatis & confessoris, viri vita, doctrina & miraculis gloriosi. Qui monasteriorum & monachorum extitit fundator & pater inclytus.* In Filiberto, Cordubensibus & Porphyrio satis pura est. Tum: *Treveris beati Auctoris, episcopi & confessoris: qui in Brunswich per translationem requiescit. Ipso die, beati Stephani, regis Ungariæ, & confessoris. Item, commemoratio sancti Malachiæ episcopi & confessoris.* In Rom. ponitur depositio III Nov.

De Bernardo

De Auctore.

Stephani.

Malachiæ.

BELIN. In Samuele purus, in Cordubensibus corruptus est. Rursus in Porphyrio purus, in Filiberto totum elogium expungit. Tum: *In Ungaria, civitate regia Albaregali, sancti Stephani regis, qui primus Ungaros ad fidem convertit.* In Bernardo similis est ANTVERP. & MAX-LUBEC. *Cainone castro, sancti Maximi confessoris.*

Stephani.

Maximi.

GREVEN. *Oswini, regis provinciæ Deirorum & martyris. Cujus instantem obitum (ut scribit Beda lib. 3.) cum sanctus Aidanus episcopus prædiceret, non est, inquit, digna hæc gens talem habere rectorem. In Lucania, sanctorum Valentiani & Leontii. Stephani, regis Hungariæ & confessoris. Qui ubi instantia uxoris suæ sanctissimæ Geisilæ, sororis sancti Henrici imperatoris, fidem Christi suscepit, industria sua populum suum ad idem induxit, plenusque operibus bonis, beato fine quievit. Treveris, sancti Auctoris episcopi & confessoris, in Brunswich quiescentis. Julianæ virginis & martyris, ac aliorum quatuor. Commemoratio sancti Malachiæ episcopi & confessoris.* Vide supra.

Oswini.

Valentiani & Leontii.

De Stephano

Auctoris.

Julianæ &c.

Malachiæ.

MOLAN. De Samuele, aliis litteris textui inserit: *Portantibus episcopis, & omnium ecclesiarum populis tanta lætitia occurrentibus, quasi viventem susciperent: ut de Palestina usque Calcedonem jungerentur populorum examina & in Christi laudes una voce resonarent. Scribit sanctus Hieronymus in libro contra Vigilantium.* In fine: *In Hungaria, civitate regia Alba regali, sancti Stephani regis, qui primus Hungaros ad fidem convertit:* ex BELINO, ut etiam facit in Bernardo & Maximo. *Ipso die, sancti Auctoris Treverorum episcopi.* Dein typis minoribus: *In Brunswyc quiescentis.* In Oiwino GREVENUM describit. Sequitur: *Daventriæ, obiit beatus Gerardus cognomento magnus. Et in Villario monasterio, Ordinis Cistertiensis, beatus Gobertus ex Comite Asperi montis, ibidem egregiæ sanctitatis monachus.* Editiones aliæ præter dicta, de Samuele, etiam Bernardi annuntiationem textui admi-

De Samuele.

Gerardi.

Goberti.

Oswini. admiscent. In fine, de Stephano, Maximo & Auctore, ut supra. *In Anglia, sancti Oswini martyris, regis Deirorum. Cujus instantem* &c. Tum typis minoribus: *Daventriæ, obitus beati Gerardi cognomento magni, qui initium dedit Fratribus de communi vita. Villario monasterio, obitus Goberti, ex Comite Asperi montis* &c., ut in editione priori. *Vuormatiæ, obitus Burchardi episcopi.* Bavius

XII *Kal.* *Die* 21.

Privati. IN territorio civitatis Gavalitanæ, passio sancti Privati episcopi & martyris, qui passus est persecutione Valeriani & Galieni. Eodem die, natalis sanctorum martyrum Bonosi & *Bonosi & Maximian* Maximiani, quorum gesta habentur. Et in civitate Salona, sancti *Anastasii.* Anastasii martyris, qui pro confessione nominis Christi jubente Aurelio imperatore interemptus est.

Textus sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Solus Antverp-major legit, *passus est sub persecutione*, reliqui omnes omittunt particulam, *sub*. Quod Munerat. habeat *Ganalitanæ*, typographi vitio tribuendum puto. Item *Bodosi*, pro *Bonosi*. Idem dic de *Maximi* pro *Maximiani* apud Greven., qui præterea cum Molano scribit, *quorum actus habentur*. Omnes ponunt: *Et in civitate Salonâ*, nescio cur Molan. expunxerit particulam, *in*. Hæret hîc denuo Usuardus in confusione superius memorata circa nomina *Aureliani*, in *Aurelii* contra quam Ado expressissime legat, ut supra diximus in Agapito XVIII Augusti: uter, an neuter præferendus sit, alibi discutiendum.

Privati. OBSERVATIO. *In Gavallis, vico Mimmatensi, passio Privati martyris*, inquiunt apographa Hieronymiana ultimo loco. Videri ad hæc possunt Notationes Florentinii, atque item Baronii ad Martyrologium Romanum. Rabanus ex Hieronymianis sua plane descripsit, nulla etiam dignitatis episcopalis facta mentione. Flori elogium & desideratam dignitatem, & tempus certaminis, & barbaros à quibus martyrio affectus creditur, disertius exprimit. Romanum parvum de Privato non meminit. Crediderim itaque ex Gregorio Turonensi sua sumpsisse Adonem, quæ cursim solum attingit, descripta à Nostro, exceptis dumtaxat his verbis, *vico Minatensi*, pro quo legendum *Mimatensi*, ut ex laudato Gregorio aliisque à Baronio citatis, fusius suo loco deducemus. Opportunas suppetias feret Tillemontius tomo 4 à pag. 221, ac in notis à pag. 651. Wandelbertus unico suo versiculo, unum Privatum hodie exornat:

Martyris hinc duodena Privati sanguine fulget.

Bonosus & *Maximianus* ab antiquioribus omnibus præteriti, nescio unde in Adonis *Bonosi & Maximian* notitiam primum devenerint, à quo in sacris Fastis consignati sunt iisdem ipsis verbis, quæ ex ipso ab Usuardo desumpta, in indiculo nostro dedimus. Idque adeo mirandum magis, quod idem Ado diserte asserat, eorum *Acta haberi*, quæ tamen eum nunquam vidisse, inde indubitatum redditur, quod nec verbum ex iis proferat, nuda producens nomina, ex quibus nec de loco martyrii, nec de tempore quidquam conjicere valeas. Fatetur Baronius, ea suo tempore, & nos fatemur, à Majoribus nostris nusquam fuisse reperta: unde summæ debentur gratiæ Theodorico Ruinartio, qui ipsa ex cod. Ms. monasterii B. Mariæ Silvæ-majoris in diœcesi Burdegalensi eruta, primus inter sincera & selecta in lucem extulit à pag. 663, ubi & eadem eruditis observationibus hinc inde illustrat. Porro ex Actis illis colligitur, diem XXI Augusti, quasi pro arbitrio ab Adone selectum esse (an Castellanus recte XX Septembris prætulerit, æque ferme incertum est.) Palæstram autem, Antiochiam fuisse; tyrannum, Julianum Comitem, imperatoris apostatæ avunculum, & ipsum apostatam, Christianis infensissimum; Martyres vero illos, professione milites, *Labari* Christiani causa, quod illud in paganum mutare constanter abnuerent, dire excruciatos; demum alterius ex his nomen, non *Maximianus*, sed *Maximilianus* exprimendum, hîc paucis indicasse sufficiat. Vide interim *Anastasii.* Tillemontium tomo 7, à pag. 406. & 739. Romanum parvum de solo *Anastasio* hac die agit: *Salonæ, Anastasii martyris*. Pluscula suggerit Ado ex Actis sancti Agapiti, ubi *Cornicularius miles* dicitur. Usuardus non plura descripsit, quam in laterculo exhibuimus, priori & superius indicatæ mutationi insistens, in nominibus *Aurelii* & *Aureliani*. Plura ex præfato Adone dabunt Auctaria. Quod die præcedenti de Porphyrio observatum

vatum est, hîc de Anastasio plane recurrit, nam in citatis Venantii Lectionibus, *Corniculârius* idem, qui hîc ab Adone refertur, ubi ex demirata Venantii constantia conversus est, ponitur que in Martyrologio Romano moderno XI Maii. Plura in Actis memorabimus, ubi *Anastasius Salonensis* procul dubio ab hoc Corniculario distinguendus erit, & ex Heronymianis ponendus XXVI Augusti, quo die coronatum asserunt Acta citata apud Tillemontium tomo 5 pag. 148. Ceterum clarissime hîc denuo apparet, Adoniana & Usuardina, quæ recitavimus, esse omnia.

AUCTARIA.

Juliani & sociorum. ROSWEYD. Textui puro subdit: *In Hispaniis, sancti Juliani martyris cum aliis quatuor.* Variant codices.

PULSANEN. In textu etiam purus, adjungit in fine: *Eodem die, consecratio altaris beati Andreæ Apostoli.* *De altari & Andreæ.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Addunt: *Item Quadrati episcopi.* Vide Martyrologium Romanum & notam Baronii huc spectantem. *Quadrati.*

ANTVERP-MAX ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In prima & secunda puri, sic tertiam ex Adone adornant: *In civitate Salona, sancti Anastasii martyris. Qui cum esset miles & videret sanctum Agapitum inter tormenta Christum fortiter confitentem, exclamans, ait: Magnus est Deus Christianorum & non est alius prater eum. De quo præses cum nuntiasset Aureliano imperatori, jubente ipso interemptus est.* Dein in fine: *Item, sancti Quadrati episcopi.* *De Anastasio* *Quadrati.*

CENTULEN. *In territorio civitatis Gavalitanæ, sancti Privati episcopi & martyris, qui passus est sub Gallieno. Eodem die, sanctorum martyrum Bonosii & Maximiani.* *Textus mut. lus.*

BRUXELLEN. In tribus primis annuntiationibus, ANTVERP-MAX & ceteris codicibus haud absimilis, subjungit: *Et in Hispaniis, natale sanctorum martyrum Julii & Juliani. Et sancti Quadrati episcopi. Et beati Flori abbatis, discipuli sancti Mauri abbatis.* *Julii & Juliani. Quadrati. Flori.*

HAGENOYEN. *In civitate Gavalitana, in territorio ejusdem, passio sancti Privati* &c. ut in textu. *Item sancti Quadrati episcopi.* In Bonoso & Maximiano purus est. De Anastasio ferme ut supra ex ANTVERP-MAX. &c. Demum: *Romæ, sancti Antonii martyris, qui cum Christianum* [se] *libere fateretur, jubente Vitellio judice, capitali sententia damnatus est, viaque Aurelia sepultus.* Vide die sequenti. *Quadrati.* *Antonii.*

AQUICINCT. In fine: *Item, sancti Quadrati episcopi.* Vide superius dicta. *Quadrati.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Privati episcopi & martyris. Bonosii & Maximiani martyrum. Anastasii martyris.* *Textus contractus.*

VATICAN. num. 5949. Adjicit: *Natalis sanctorum Valentis & Leoncii in sancta Sophia. In Hispania, sanctorum Julii, Juliani, Vincentii, Augurii, Fructuosi. In Sardinia, sancti Quadrati episcopi.* In aliis deest positio. *Valentii & Leoncii. Julii &c.* *Quadrati.*

UGHELLIAN. *Item Quadrati episcopi.* Idem sæpius recurrit, ut vide supra. *Quadrati.*

FLORENTIN. *Apud Sardiniam, civitate Carilitana, passio sanctorum martyrum Russoris* [MEDIC. *Russoris & Ruxoris*] *Caselli & Camerini, sub Diocletiano & Maximiano imperatoribus, præsidente Dalasio præside.* Adjungit STROZZIAN. *Passi sunt pro Christo. Caput autem sancti Russoris inde translatum Florentiæ, positum est in ecclesia omnium Sanctorum.* Vide & Martyrum & locorum nomina melius in Romano expressa. Quanti autem facienda sint, quæ occasione *Luxorii* & *Camerini* à Tamayo hoc die corrasa sunt, dicet Card. Aguirrius apud Papebrochium in Resp. art. 18 num. 42. *Russoris & sociorum.*

EDITIO LUBECO-COL. *In territorio civitatis Gavalitanæ, vico Minacensi, passio* &c. Sequitur de Anastasio, ut ANTVERP-MAX. &c. supra. In Bonoso & Maximiano pura est. Denique: *In ipso die, sancti Quadrati episcopi & confessoris.* *Quadrati.*

BELIN. Incipit: *Natale sanctorum martyrum Lusorii & Lusorii, Cesselli & Camerini.* Si hæc ex FLORENTIN. accepta sunt, polita videntur nomina. In Privato satis purus est. Sequitur: *Eodem die, sanctorum martyrum Bonosii, Maximi & Maximiani, quorum* &c. In Anastasio purus, subdit in fine: *Item Quadrati episcopi.* *Lusorii & sociorum.* *Bonosii &c.* *Quadrati.*

GREVEN. *Juliani & aliorum quatuor martyrum. Item, sanctorum martyrum, Lusorii, Ciselli & Camerini. Quadrati episcopi & confessoris. In Alexandria, Comæ nobilis. Quiriacæ, matronæ Romanæ & martyris, in Wesalia superiori quiescentis* *Juliani &c.* *Lusorii &c.* *Comæ.* *Quiriacæ.*

MOLAN. In Lusorio & sociis BELIN. aut GREVEN. descripsit. Tum: *Item Quadrati episcopi.* Dein typis minoribus: *Quiriacæ, matronæ Romanæ, & martyris in Vvesalia superiori quiescentis, apud Carmelitas, de qua in passione beati Laurentii.* Editiones posteriores, BELIN. pressius imitatæ, aliis litteris textui præfigunt: *Natale sanctorum martyrum Lusorii, Ciselli & Camerini.* In fine de Quadrato, ut in prima editione. Tum: *Et sanctæ martyris Bassæ. Romæ in agro Verano, sanctæ Cyriacæ martyris; quæ in Vvesalia, translata quiescit.* De Cyriaca & Bassa vide Romanum, ubi utriusque elogia invenies. *Quadrati.* *De Quiriaca.* *Lusorii &c.* *Bassæ.* *Cyriacæ.*

XI *Kal.* *Die* 22.

ROmæ via Ostiensi, natalis beati Timothei martyris, qui tentus ab Urbis præfecto, & longa carceris custodia maceratus, cum sacrificare idolis noluisset, tertiò cæsus & gravissimis suppliciis attrectatus, ad ultimum decollatus est. Eodem die Augustuduni, sancti Simphoriani, tempore Aurelii imperatoris, qui cum idolis sacrificare nollet, primò verberibus affectus, deinde carceri manci- *Timothei.* *Symphoriani.*

patus, ad ultimum cæso capite martyrium consummavit. In portu
Martial. & sociorum. Romano, sanctorum peregrinorum martyrum Martialis, Epicteti, Saturnini, Aprilis & Felicis cum sociis eorum. Item Romæ, sancti
Antonii. Antonii martyris, qui, cum se Christianum liberè fateretur, jubente Vitellio judice, capitali sententia est damnatus, viaque Aurelia sepultus.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-major*, *Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In Greven. est *Hostienſi*, in Antverp-maj. & Rosweyd. *Ostenſi.* In Herinien. & Antverp-maj. *Thimothei.* Item in eisdem & Rosweyd. *tercio.* Antverp-maj. post *cæsus*, omisit particulam *et.* Quodque maxime notandum est, Greven. & Molan. *præfecto* addiderunt nomen, *Tarquinio*, quod etiam faciunt codices recentiores; ast Usuardum illud expunxisse, indubitatum videtur. Herinien. pro *attrectatus*, habet *adtractatus*, pejus Antverp-maj. *attractus.* Omnes scribunt *Augustuduni* vel *Augustudunо.* Munerat. & Molan. *Symphoriani*; ceteri simpliciter cum textu. Iterum conveniunt vetusti codices in *Aurelii*, licet Ado posuerit *Aureliani.* Nota, Muneratum post *Symphoriani*, adjicere *martyris.* Scribit hic etiam cum Antverp-maj. & Greven. *Marcialis*: item *Epicteі* cum eodem Antverp-maj. & Rosweydo; Greven. legit, *Epiceti.* De *Dampnatus* dixi alibi. Rosweyd. postponit *est*, Antverp-maj. in finem rejicit. Greven. & Molan. phrasim nonnihil in principio variant; *qui, cum se libere fateretur Christianum.* Et præterea Molan. pro *Antonii*, scribit *Anthonini.*

OBSERVATIO. Hodiernum latereulum totum ex Adonianis verbis, servato annuntiationum ordine, contextum est; altius tamen repeti potest prima earum
Timothei. scaturigo. Atque ut à prima exordiar, *Timothei* illustrissimi sane martyris commemoratio miro consensu vetustis Kalendariis, Bucheriano, Carthaginensi, Allatiano, Frontoniano, Gregorii Sacramentario & Martyrologiis omnibus inserta est. Illum itaque celebrant Hieronymiana, sed cum titulo *discipuli Pauli Apostoli*, quam confusionem Florentinius in Notationibus expendit & explicat: sed dubiæ plenum opus est aleæ. Clarius loquuntur Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado & Wandelbertus. Primus ei elogium concinnavit laudatus Beda, descriptum à Rabano, ab Adone modice decurtatum; ex hoc à Nostro eleganter contractum, sicut textus supra exhibet. Qua fide nitatur Timothei hujus historia, hîc non disputo, certe cum ex Actis sancti Silvestri acceptam fateantur & Beda & Ado, de ejus veritate facile statuet eruditus lector, salvâ semper antiquissimi & celeberrimi cultûs integritate; si modo & Kalendaria & Martyrologia eumdem ipsum Timotheum in Actis sancti Silvestri memoratum consignent, quod equidem hactenus satis aperte perspicere nequeo. Multa, occasione Timothei, notavit hoc die Baronius, sed quæ nostram hanc difficultatem non tangunt. Nonnulla delibat Tillemontius tomo 2 pag. 618, verum plura alia in Actis erunt discutienda. Quod nostri hîc officii est, Wandelberti versus, qui hanc & sequentem annuntiationem complectuntur, subjicimus:

Undecimam Romæ Timotheus passus honorat,
Æduatumque suum celebrat plebs Symphorianum;
Mater quem Christo pariter moritura dicavit.

Symphoriani. Non minus inclyta est & certioribus Actis suffulta jam laudati *Symphoriani Augustodunenſis* memoria, quæ quidem in vetustis Kalendariis signata non est, nihilo tamen minus & notissima & in Galliis celebratissima. Ejus meminerunt codices Hieronymiani; item Beda & totidem verbis Rabanus. Florus breve elogium addidit, temporis notas desiniens sub *Aureliano imperatore* & *Heraclio Consulari*; & ipsas easdem servat Ado, ex Actis à Mombritio & Surio vulgatis, atque à Baronio probatis, procul dubio acceptas. Acta ipsa apud nos exstant Mss.; eorum inter Selecta editor & primigeniæ puritatis restitutor Ruinartius à pag. 69, prædictas temporis notas rejicit, & pro *Aureliani*, scribendum censet *Aurelii*, ut fecit Noster jam non semel, desertâ Adonis lectione, à quo tamen reliqua sua omnia ad apicem transumpsit. Utra porro temporum ratio præferenda sit, non est hujus loci statuere. Legi potest Tillemontius tomo 3 à pag. 43, sed maxime à pag. 609, ubi de prædictis temporum notis ex professo disputat. Vide etiam Missam in
Martyrum peregrin. Missali Gothico seu Gallicano apud Thomasium pag. 371. *Peregrini martyres*, an ii verè sint, qui hîc nominatim exprimuntur, dubium reddunt Hieronymiana apographa, quæ Flo-

Florentinius conciliare conatur. Romanum parvum sic loquitur: *Et peregrinorum martyrum, Martialis, Epicteti, Saturnini, cum sociis eorum. Aprilem & Felicem* adjunxit Ado, præfixa positione ex Hieronymianis, in quibus & alia nomina confusius enumerantur, quorum indiculus in Actis opportunius erit digerendus. Usuardus annuntiationem suam verbatim ex Adone descripsit. *Antonii martyris* vel *Antonini*, primus meminit auctor Romani parvi, ex quo in Adonem transiit, elogio ex Actis sancti Eusebii adornato, cujus principium & finem Noster conjunxit, in omnibus, ut supra dicebam, plane Adonianus. *Antonii.*

AUCTARIA.

Oct. Assump. PEVLSANEN. Incipit: *Octava beatissimæ Dei genitricis & Virginis Mariæ.* In Timotheo purus est. Et in Symphoriano, usque ad, *Aureliani imperatoris.* Desunt reliqua omnia.

Idem. ANTVERP. & MAX-LUBEC. In textu satis puri, subdunt: *Et Octavæ sanctæ Dei genitricis Mariæ.* Varia est variorum codicum phrasis.

Idem. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Textui præponunt: *Octava Assumptionis sanctæ Mariæ.* Legunt, *præfecto Tarquinio*, & pro *Antonii*, substituunt *Anthonini.*

Hippolyti. ALBERG. & DANIC. Superioribus similes sunt, sed præterea ante *in portu Romano*, textui interierunt: *Item, natale beati Tpoliti martyris.* De quo Usuardus die sequenti.

Oct. Assump. LOVANIEN. Orditur etiam ab *Octava Assumptionis* &c. In Timotheo purus est. Symphoriani elogium resecat. Rursus in Portuensibus purus, Antonii elogium expungit.

De Octava Assumpt. CENTULEN. *Octavæ beatæ & gloriosæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ, quæ superno nuntio clarificata & spiritu sancto fœcundata, ab eo qui de illa carnem suscepit, præ omnibus sublimata, in æternum veneratur benedicta. Romæ, sancti Tymothei martyris. Augustudani, sancti Symphoriani martyris, temporibus Aureliani. Item Romæ, beati Antonii martyris.*

Textus contractus. *In portu Romano, martyrum peregrinorum, Marcialis, Epicteti, Aprilis & Felicis cum sociis eorum.*

Oct. Assump. BRUXELLEN. *Octava Assumptionis beatæ Mariæ matris Domini nostri Jesu Christi.* In beato Timotheo describit Bedæ elogium. In tribus aliis satis purus est. In fine subjungit: *Remis civitate, natale martyrum quinquaginta. Et translatio corporum, sanctorum Hylarii episcopi & confessoris, Innocentii martyris, & sancti Peregrini episcopi & martyris in basilica sancti Dyonisii.*

Mart. 50. *Transl. Hilarii &c.*

De Timoth. HAGENOYEN. Incipit ab Octava Assumptionis, ubi historiam subjungit, quam majori auctoritate firmatam velim. Tum: *Romæ via Ostiensi, natale beati Timothei martyris, qui sub persecutione Neronis, tentus est à Tarquinio urbis præfecto, & longa carceris custodia est maceratus & cum idolis sacrificare noluisset, tertio est cæsus, & gravissimis est pœnis attractatus, & viva calce vulnera ejus sunt aspersa, & martyr Dei gratias egit Deo. Tunc duo sibi angeli dixerunt, respice sursum, & vidit coronam sibi præparatam in manu Domini, & sic decollatus est. Eodem die, sancti Apollinaris martyris, qui vidit gloriam sancti Timothei, & ideo se baptizari fecit, & cum Timotheo decollatus est.* Satis patet confusio, nec explicatione mea indiget. Vide die sequenti. De Symphoriano post *imperatoris*, ita habet: *Qui in juventute sua tam gravis erat in moribus suis, ut servorum* [seniorum] *vitam anticipare videretur. Hic cum statuam Veneris adorare nollet, primo sub Eraclio præfecto verberibus afficitur, deinde carceri mancipatur, & ad ultimum capite punitur. In portu Romano, sanctorum peregrinorum martyrum, Marcialis, Epicteti* &c. pure.

Apollinaris. *DeSymphor.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava Assumptionis beatæ Mariæ. Timothei & Symphoriani martyrum.* In margine notatur: *De isto Timotheo legitur in vita B. Sylvestri.* Sequitur: *Martialis confessoris.* Et rursus in margine: *Martialem confessorem alibi non invenies.* Pergit textus: *In portu Romano, sanctorum Peregrinorum martyrum, Martialis, Epicteti & sociorum eorum decem.* Hæc clarius in textu expressa sunt. *Martialis C.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *Eodem die, translatio corporum sanctorum in cœnobio sancti Dionisii; hoc est, Peregrini, Patrocli, Innocentii atque Hilarii episcopi & confessoris.* *Translat. Peregr. &c.*

FLORENTIN. *Sancti Andreæ diaconi, & ministri sancti Donati de Scotia, episcopi Fesulani, cujus corpus honorifice sepultum est in monasterio sancti Martini de Mensola* [MEDIC. *Lamensola*] *in territorio Florentino.* *Andreæ.*

SALINEN. *In Galliis civitate Augustoduno, natalis sanctorum Medardi & Æmuliani cum filiis suis octo.* *Medardi & sociorum.*

REMENS. SS. Timothei & Apoll. *Remis, passio sanctorum Mauri presbyteri & cum eo quinquaginta martyrum.* *Mauri & 50.*

EDITIO LUBECO-COL. *Octava Assumptionis gloriosæ Virginis Mariæ. Romæ, via Ostiensi in cimiterio ejusdem, natale beati Timothei martyris. Qui tempore Melchiadis Papæ de Antiochia venit Romam, & postquam ibidem per annum & tres menses prædicasset & multos ad fidem Christi convertisset, tentus est ..... & juxta Apostolum Paulum per sanctum Melchiadem Papam & sanctum Silvestrum devote sepultus est.* De Symphoriano, post *consummavit*, subdit: *Qui cum ad locum decollationis duceretur, mater ejus de muro exclamans, ait: Nate, nate, memento æternæ vitæ, respice sursum & regnantem in cælo intuere: tibi vita non tollitur, sed in melius commutatur. Et tali reformatione animatus, ut ovis in sua infantia puer ad victimam ductus est, quo decollato, honorifice est sepultus.* In Portuensibus, pura est. *Item Romæ, sancti Antonini martyris & carnifici. Qui cum* &c. *Xonis civitate Galliæ, sanctorum quinquaginta martyrum.* Iidem sunt, ni fallor, qui supra Remis adscribuntur. Vide GREVEN. *Oct. Assump. De Timoth. De Symphor. Antonini. Mart. 50.*

BELIN. Initio & fine excedit. Incipit enim: *Octava Assumptionis Virginis Mariæ.* Et in fine adjicit: *Item Romæ, sancti Hypolyti martyris.* *Oct. Assump. Hippolyti.*

GREVEN. *Octavæ Assumptionis gloriosæ Dei genitricis & Virginis Mariæ. Mauri presbyteri & martyris aliorumque quadraginta* [prior editio, *sexaginta*, sed scribendum XLIX] *Xonis civitate Galliæ, sanctorum martyrum quinquaginta.* *Oct. Assump. Mauri & 40 Mart. 50.*

MOLAN. De Timotheo aliis litteris in textu ex Adone miscet: *Scriptum invenitur in historia sancti Silvestri.* De Antonio, totum ferme Adonis textum describit. In fine: *Octava Assumptionis Virginis Mariæ.* *Oct. Assump.*

Hippolyti. Mauri & 50 *Mariæ. Romæ, sancti Hippolyti martyris. Remis civitate Galliæ, beati Mauri & cum eo quinquaginta martyrum.* Deinde minoribus typis: *Apud Montem Falconis, in civitate Meuania, depositio beati Jacobi de Blanconibus, qui vita, moribus, miraculisque clarus, senio jam confectus, & sanguine ex crucifixi imagine fluente, facie, vestibus, manibusque conspersus, migravit ad cælum* MCCCI. *Cujus corpus necdum permisit Dominus videre corruptionem, sed sanguinem Domini nostri adhuc in manu reservat.* Editiones aliæ vitiatæ sunt. Præfigitur aliis litteris, *Octava* &c. Sed pejus

De Jacobo de Blanconibus.

textui tribuitur, secundo loco: *In portu urbis Romæ, sanctorum Hippolyti,* Italice *qui dicitur Hippolyti Nonnus, & sociorum. In Ostia, natalis sanctorum,* typis Romanis, *Quyriaci & Archelai.* Reliqua, ut *Quyriaci* in priori editione. In fine: *Remis civitate Gallia, Archelai natalis sancti Mauri martyris cum sociis suis. Qui dum à Roma cum beato Timotheo Remos veniens, postquam verbum Dei ibidem dissemmans, Apollinarem cum aliis pluribus baptizasset, a Lampadio præfecto cum sociis Sanctis, quos baptizaverat, decollatus est. Die vigesima secunda, sancti martyris Agathonici.* Hæc ex solito fonte Græco.

X *Kal.* *Die* 23.

Donati & sociorum. Zachæi. Claudii & sociorum. Hippolyti & sociorū. Theonæ. Timothei & Apollinaris. Minervii & Eleazari &c.

NAtalis sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani, Fructuosæ cum aliis duodecim, qui præclarissimo confessionis honore apud Antiochiam coronati sunt. Eodem die, beati Zachei episcopi, qui quartus à Jacobo, Hierosolimorum ecclesiam clarissime rexit. Apud Liciam civitate Egea, sanctorum Claudii, Asterii & Neonis, qui post acerba tormenta cruci affixi sunt. In portu urbis Romæ, sanctorum Ypoliti, Quiriaci & Archillai. Alexandriæ, sancti Theonæ episcopi venerabilis & verè Deo digni. Item natalis sanctorum Timothei & Apollinaris, qui apud Remensium urbem consummato martyrio cælestia regna meruerunt. Lugduno Galliæ, sanctorum martyrum Minervii & Eleazari cum filiis octo.

Soli puri sunt *Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Zachei*, simpliciter scribunt omnes, excepto Molan. Male legit Munerat. *Hierosolimorum ecclesia clarissime claruit. Liciam, Egea, Hippolitii* &c. ut alibi. Ceteri Munerati errores ferme scriptorii sunt, ut *Neronis*, pro *Neonis*, *affluxii*, *Achillei*, *vero* Deo digni, *Appollinaris*, *Minervi* &c. ubi deest conjunctio *et*. Greven. & Molan. contra communem omnium codicum lectionem scribunt, non, *cum filiis*, sed, *cum aliis octo*, non advertentes nomen *Eleazari* esse muliebre, ab *Eleazarum*, ut *Glycerii* à *Glycerium*, *Eustochii* ab *Eustochium* &c.

Donati & sociorum.

OBSERVATIO. *Antiochenorum* pugilum memoriam, Adonis Martyrologio antiquiorem, hoc die non invenio, nec alium habuit fontem Usuardus, ex quo sua ita hausit, ut nec syllabam mutaverit. Quærimus Adonis fontem, sed nihil hactenus reperire licuit. *Zachæi episcopi* meminit Romanum parvum, forte ex Rufino lib. 4 cap. 5, sed neglectis characteristicis omnibus, quas Ado apposuit, & ex eo rursus singulas transtulit Usuardus. De sequenti classe nihil memorant aut Romanum parvum aut Ado. In Hieronymianis purioribus solum exprimuntur *Claudius*, *Asterius* & *Neon*, quos & nos supra retulimus, & ex illis acceptos non dubitamus. Martyrii genus ex Actis proconsularibus profluxisse necesse est, quæ pridem à Surio hoc die, & à Baronio ad annum CCLXXXV à num. 3; recentius à Ruinartio vulgata sunt. An ea integra & genuina viderit Rabanus, dum elogium suum composuit, non satis liquet; cum de crucis supplicio, quod à Floro ex præfatis Actis diserte asseritur, nec verbum faciat. Mulieres tamen *Domninam*, vel ut alii *Donuinam* & *Theonillam* ex illis à Rabano sumptas existimo, quas nescio quis Pratensi codici, corrupto textu, inserendas putavit. Id mihi indicavit oculatissimus inspector Clar. Castellanus, observata in eo codice erasione inter *coronati sunt* & *Alexandriæ*, utrimque exclusive, quâ scalpello inducta sunt omnia, quæ in nostro textu habentur, eaque superscripta, quæ in Auctariis primo loco referemus. Suspicor ego, correctorem illum, laudatum Rabanum sequi voluisse. Utcumque sit, Pratensi codici hîc consentiunt consueti ejus comites Antverp-major & Rosweyd. cum ipso ex purorum numero excluſi, quibus & Aquicinctinus forte similis est, ut infra dicam. De *Lycia*, seu potius *Cilicia*; aliisque circa hosce martyres controversis, vide Florentinii Notationes & Ruinartii sincera & selecta à pag. 278.

Zachæi.

Claudii & sociorum.

Major

Major difficultas est in iis quæ spectant *Martyres Portuenses & Ostienses*, in Hieronymianis discretos, in Romano parvo conjunctos & confusos hoc modo: *Romæ, Hippolyti, Quiriaci & Archillai.* Ado legit: *In Portu Romano.* Noster hujus descripsit omnia. De *Hippolytorum* identitate & varietate actum est non semel, præsertim XXX Januarii & XIII Augusti, & plura alibi examinanda supererunt: nimirum, utrum hic noster pridie colendus, an *Nonnus* ad distinctionem appellandus, solusque in Portu Romano passus sit? Utrum duo alii *Ostiæ*? An eorum socii, *peregrini* martyres hesterni? Demum, an hic *Hippolytus* fuerit *episcopus*, & quidem magnus ille & scriptis inclytus, atque alia id genus ambiguæ disquisitionis, operosius suo loco pertractandæ, cujus prima semina apud Baronium & Florentinium hoc & aliis diebus invenies. Magni Hyppolyti res gestas & scripta diligenter collegit Tillemontius tomo 3 à pag. 238. Cetera superius abunde pro instituti hujus nostri ratione dicta sunt. Romanum parvum scribit: *Theonæ episcopi*; breve elogium aptavit Ado, cujus priorem partem Noster desumpsit. Videsis Chronologiam nostram Patriarchalem à num. 173. De *Timotheo* & *Apollinare* agit etiam Florus, sed Usuardus nihil in Adonianis verbis mutandum censuit. Utrum ad Hieronymiana pertineant, dicet Florentinius. Vide quæ de ipsis habet Surius ex Gregorio Turonensi. Longiora Acta non desunt, sed quæ suppositia videntur, in quibus de Mauro quoque & sociis agitur, pridie inter Auctaria notatis. Florentinium etiam consule super *Minervio* & *Eleazaro*. Usuardi textus non aliunde quam ex præfato sæpius Adone quærendus est; atque inde statue, ex eo descripta esse omnia, præter annuntiationem unicam, de qua jam satis diximus. Wandelberti versus huc non spectat.

Hippolyti & sociorum.

Theonæ.

Timothei & Apollin.

Minervii & Eleazar.

AUCTARIA.

PRATEN. Ex prætenso autographo verba, quæ habentur inter *coronati sunt* & *Alexandriæ*, cum abbreviationibus mihi descripsit Castellanus: *Apud Liciæ civitate Egeæ, sanctorum martyrum Claudii, Asterii, Neonis, Dominicæ & Theonillæ, qui sub Lysia præside variis pœnis excruciati atque interempti sunt. In portu urbis Romæ, sanctorum Ypoliti, Quinti* [Quiriaci] *& Archillai. Eodem die, beati Zachæi, qui quartus ab Jacobo Hierosolimorum ecclesiam clarissime rex*, pro *rexit*, propter spatii angustias: idque in ANTVERP-MAJORE ita prorsus transumptum est. Jam dixi, Rosweyd. & ordine & sensu etiam concordare. De AQUICINCT. paulo inferius.

Discrepant. à textu.

PULSANEN. In Antiochenis & Zachæo purus, de Theona aliquid decerpens, sic habet: *Alexandria, sancti Theonæ episcopi, vere Deo digni.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In textu puri, in fine subdunt: *Item Flaviani & Sydonii episcoporum.* Vide notulas Castellani.

Flaviani & Sidonii.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Initio præfigunt: *Vigilia sancti Bartholomei Apostoli.* In fine, addunt: *Item Flaviani & Sydonii episcoporum.* Cetera omnes puri sunt.

Vig. Barth. Flavian. &c.

CENTULEN. *Natale sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani, Fructuosæ cum aliis duodecim, qui apud Antiochiam coronati sunt. Alexandriæ, beati Theonæ episcopi venerabilis & vere Deo digni. Eodem die, sancti Zachæi episcopi, qui quartus ab Jacobo Jerosolimorum rexit ecclesiam. Lugduno Galliæ, sanctorum martyrum Minervii & Eleazæ cum filiis suis octo. In Portu urbis Romæ, sanctorum Ypoliti, Quiriaci & Achilei. Remis, sanctorum Tymothei & Apollinaris martyrum. In Licia civitate Egeæ, sanctorum Claudii, Asterii & Neonis, qui post dura tormenta cruci affixi sunt.*

Textus contractus & transpos.

BRUXELLEN. Ordinem invertit, sic incipiens: *Apud urbem Remensem, sanctorum Thymothei* &c. In Zachæo & Antiochenis purus est. Pro *Theonæ*, scribit *Theonis*, additque in fine Adonis verba: *Qui beatum Petrum episcopum & martyrum in omni puritate enutrivit. Apud Egeam civitatem Liciæ* &c. In Portuensibus etiam purus, ultimæ annuntiationi Adonis verba rursus subnectit: *Quorum corpora in cripta, quæ urbi ab Occidente imminet, condita habentur.* In fine: *Item Flaviani & Sydonii episcoporum.*

De Theona.

De Portuen. Flaviani &c.

HAGENOYEN. Incipit: *Vigilia sancti Bartholomei Apostoli.* Sequitur textus, mutato nonnihil annuntiationum ordine, sed de cetero satis purè. In fine: *Eodem die, sancti Flaviani episcopi & confessoris. Item, sancti Sydonii episcopi.*

Vig. Barth. Flaviani. Siaonii.

AQUICINCT. Post *Neonis* cum PRATEN. interjicit: *Dominæ & Theonillæ, qui sub Lysia præside, variis pœnis excruciati atque interempti sunt.* An etiam seriem mutaverit, notatum non invenio. In fine autem additur: *Item, sanctorum Flaviani & Sydonii episcoporum.*

Dominæ &c. Flaviani &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Claudii, Asterii & Neonis fratrum martyrum & puerorum, quos judex per varia tormenta fecit crucifigi; & cum eis passæ sunt duæ mulieres cum infantulo. Eleazari cum filiis.*

Vigiliæ.

UGHELLIAN. In fine: *Flaviani & Sidonii episcoporum*, ut supra ANTVERP. & MAX-LUBEC.

Flaviani &c.

ALTEMPS. *In Scotia, sanctæ Ebbæ abbatissæ.* Colitur XXV Augusti.

Ebbæ.

STROZZIAN. *Eodem die, sancti Flaviani episcopi.* De Sidonio non meminit.

Flaviani.

CAUDIACEN. *Apud Caudiacum, natale sancti Ainandi & sancti Domnini martyris.*

Ainandi &c.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia beati Bartholomei Apostoli.* Sequitur textus, in ordine nonnihil mutatus & interpolatus. In fine: *Augustoduno, beatorum Flaviani & Sidonii episcoporum & confessorum. Cenomanis, beati Victoris episcopi & confessoris.* An *Victoris*, qui colitur 1 Septembris?

Vig. Barth. Flaviani &c. Victoris.

BELIN. In tribus primis utcumque purus, quarto loco habet de Timotheo &c. Sequitur: *Item Vigilia sancti Bartholomei Apostoli.* Tum de Lugdunensibus purè. *Alexandriæ, Theonæ episcopi.* Prima editio in fine solum addit: *Eodem die, sancti Flaviani episcopi.* Sed altera sic habet: *Eodem die, sancti Flaviani & Sydonis episcopo-*

Vig. Barthol Flaviani &c.

coporum. Et licet die præcedenti egerit de S. Hippolyto, hic adjicit : *In portu urbis Romæ, sancti Hypoliti, Quiriaci & Achelaii.*

Vig. Barth. GREVEN. *Vigilia sancti Bartholomei Apostoli.*
Adæ. *Item secundum aliquos hic : Adæ primi hominis.*
Justi &c. *Justi & Abundii martyrum. Augustuduni, sanc-*
Flaviani &c *torum Flaviani & Sidonii episcoporum & confes-*
Victoris. *sorum. Cenomannis, Victoris episcopi & confessoris.*
Brumberti. *Brumberti confessoris. In eremo Scythi, Theonæ*
Theonæ ab. *abbatis. Civitate Egea, sanctæ Theonillæ. Osannæ*
Theonillæ. *virginis. Ebbæ virginis.*
Osannæ.
Ebbæ. MOLAN. *Eodem die, sancti Flaviani episcopi.*
Flaviani. *Et Sidonii episcopi. Eodem die, beati Fraubaldi*
Sidonii. *abbatis & confessoris. Item, vigilia sancti Bar-*
Fraubaldi. *tholomæi Apostoli.* Tum minoribus typis : *Quæ*
Vig. Barth.

plerisque locis jejunii observatione celebratur. Item secundum aliquos hic, Adæ primi hominis, qui, etsi in superbiam elatus & de pomo vetito comedens, se totum & suam propaginem, originalis peccati labe eam afficiendo & inficiendo, misere perdiderit; per secundum tamen Adam eum à deli- De Adam
cto suo eductum esse, atque vitæ æternæ gaudia potiri, Catholica tenet Ecclesia. Huc usque prima editio. In aliis solum adduntur sequentia : *Eodem die, sancti Flaviani episcopi Augustoduni. Arvernis, natalis sancti Sidonii episcopi. Cenomanis, beati Fraubaldi abbatis & confessoris. Die vigesima tertia, sancti Luppi martyris. Item Vi-* Luppi.
gilia sancti Bartholomæi Apostoli. De ea etiam egerunt plerique alii codices superius citati.

IX *Kal.* *Die* 24.

Bartholomæi. NAtalis beati Bartholomei Apostoli, qui apud Indiam Christi Euangelium prædicans, decollatione martyrium complevit. Hujus Apostoli sacratissimum corpus, primum ad insulam Liparis, deinde Beneventum translatum, pia fidelium veneratione honoratur. Eodem die, apud Cartaginem, trecentorum martyrum, qui passi sunt tempore Valeriani & Galieni : denique post supplicia sibi illata Christum Dei filium, Deum fatentes, in clibanum calcis accensum demersi sunt. Ex quo etiam candidatus ille exercitus beatorum, Massa candida meruit nuncupari. Civitate Rotomago, sancti Audoëni, confessoris, qui seculum salubriter despiciens, sanctitatis merito episcopii adeptus est honorem. Nivernis, Patricii abbatis.

Massæ candidæ. *Audoëni.* *Patricii.*

Ex *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Bartholomei scribunt codices omnes, excepto Molan. & forte Pratensi. Sic plura alia errata scriptoria recurrunt, quæ hîc conjungo; ut *Lipparis, Cartaginem, Galieni, Rotomago* &c. Munerat. pro, *Denique post* &c. posuit *Deinde*, nihilo emendatiorem inde constructionem reddens, de qua vide Observationem & Auctariâ. Idem male scribit *Musa candida*, pro *Massa candida*. Herinien. transposuit, *salubriter seculum despiciens*. Dubium est quid præferri debeat, *episcopii honorem*, an *episcopi honorem* : primo modo scribunt Praten. Herinien. & Rosweyd.; altero, Munerat. Greven. Molan. & Antverp-maj. Hic quidem nitidior est, ille seculum suum magis sapere videtur, quem proinde in textu reliquimus. Greven. & Molan. ante *Patricii* præfigunt, *sancti*; reliqui titulum omittunt.

Bartholomæi. OBSERVATIO. *Bartholomæi Apostoli* festivitatem variis olim diebus celebratam fuisse præsertim à Græcis, & quidem hoc tempore, non eodem ubique die in Ecclesia recoli satis constat. In Sacramentario Gregorii ponitur XXIV, in Kalendario Allatii XXV. Nec minus implexa & incerta sunt, quæ de ejus gestis circumferuntur, sed quæ ad præsens non attinent, uti nec quæ de translatione non ita pridem disputata sunt. Ceterum Hieronymiana apographa Bartholomæi, *in Persida natalem* diem referunt XIII Junii, & ibi codices nostri aliqui inter Auctaria de eo egerunt. Porro eadem Hieronymiana aliter hodie exprimunt: *In India, sancti Bartholomæi Apostoli*, quæ in vetustissimo Æternacensi, sequenti die leguntur. Utrum earum annuntiatio aliqua pro translationis solennitate accipienda sit, videatur Florentinius citatis diebus & ad Indiculum Apostolorum. Item Baronius in Notationibus. In Beda hodie diserte legitur : *In India, natale Bartholomæi Apostoli.* Quem ferme sequitur Rabanus, nomen interpretans & *viventem à barbaris decoriatum* asserens. Romanum parvum sic ponit : *Bartholomæi Apostoli & martyris.* Ado in Martyrologio suo Bedæ similior est, sed breve elogium ab ipso inter festivitates Apostolorum digestum, Noster fere integrum inde descripsit. Quanti valeant encomia de Bartholomæo compósita, quorum unum edidit Surius, ex Tillemontio tomo 1 à pag. 387 & in notis eò reducendis facile intelliges, uti & alia ad

transl-

translationes spectantia. Quæ in brevi notula de Apostoli vero nomine observat Castellanus, ab aliis operosius olim disquisita sunt. Solito longius Wandelberti metricum elogium, Genesium ex die sequenti, Apostolo subjungit, cum Audoëno, de quo infra:

Bartholomæus nonam exornat retinetque beatus,
India quo doctore Dei cognovit honorem,
Herculis & Bacchi insanis vix erutæ sacris.
Hunc illum fama est varia pro sorte sepulcri,
Æoliam, Liparem, Beneventi & templa tenere.
Tum quoque Genesio resplendet martyre Roma,
Audoënum tumque pium Rothomagus honorat.

Massam candidam Carthaginensem, seu potius Uticensem, paulo forte obscurius memorant Hieronymiani codices XVIII Augusti, ubi legi possunt Florentinii commentaria. Verosimile est, eodem die recoli in Kalendario Carthaginensi. Hac die primùm signata est à Romano parvo his verbis: *Massæ candidæ Carthagini.* Martyrum numerum, verosimiliter ex Prudentio, ad trecentos extendit Ado, pro quo recte certat Baronius ex Pontio diacono, aliis, ex S. Augustini sermonibus, minorem fuisse opinantibus. Unde porro martyrii genus & alias circumstantias acceperit laudatus Ado, non satis mihi liquet. Usuardus elogium ejus sic contraxit, ut duriorem reddiderit constructionem, utens adverbio *denique*, dum nihil præcessit, ad quod merito referri possit; quæ procul dubio causa fuit, cur codicum aliquorum scriptores ad fontem recurrerint, ex quo purius loquerentur, ut ostendunt Auctaria. Huc spectant, quæ satis accurate de his martyribus notavit Ruinartius inter selecta pag. 199 & 518. Videatur etiam Tillemontius tomo 4 pag. 175 & 640. Hieronymiano Lucensi præfixa est *Audeni depositio Rodomo* &c. Florus eamdem positionem servat, sed rectius *Audoëni* exprimit cum brevi elogio. Mosander eum Adoni adscripsit, Rosweydus expunxit, uter melius, problema est; elogium certe qualecumque Usuardi proprium censeo. Plures servamus Audoëni vitas Mss., & inter has metricam unam. At quantum hæ omnes à Suriana distent, non est hujus loci discernere. Conferentur suo tempore cum iis, quæ tradunt editor historiæ abbatiæ regalis S. Audoëni lib. 1, & Cointius variis annis à DCXXXIV ad DCLXXXIII, & DCLXXXVII. Qui in fine adjicitur *Patricius*, ansam præbuit nonnullis codicibus eum cum Hiberniæ Apostolo confundendi. In additamentis Hieronymianis vocatur *Pectricius*, quod Florentinius corrigit. Galli nomen pronuntiant *Parrize*, unde non inepta formatione sequi videretur *Parrizius*. Hæc cursim notata sint, suo loco discutienda: sufficiat modo, verum, simplicem & genuinum Usuardi textum retulisse.

Massæ candidæ. *Audoëni.* *Patricii.*

AUCTARIA.

Eptadii. CODEX PRATENSIS signatus apud nos littera B. Addit in margine: *Cervidani, sancti Eptadii confessoris.*

ANTVERP-MAJ. In textu purus est usque ad annuntiationem ultimam, quam ita amplificat: *In Hibernia, sancti Patricii abbatis & Gildardi confessoris. Qui Patricius, primus Hibernorum fertur Magister. Sed quia nec ipsos correxisse potuit, in peregrinationem perrexit; ad monasterium Glestingense pervenit, ibique vitam virtutibus claresceus finivit, quod & usque hodie mortua ipsius ossa contestari videntur.* Eadem habet, tantillo correctius, codex AQUICINCT.

Patricii & Gildardi.

ROSWEYD. *In India, beati Bartholomæi Apostoli, qui apud eamdem provinciam Christi Euangelium prædicans, primo vivus jussu Astiagis decoriatus, postea decollatus martyrium complevit. Cujus* &c. In Carthaginen. purus, de Audoëno post *honorem*, addit: *Post multa miraculorum insignia, post talenta sibi credita fideliter dispensata, Domini sui intravit gaudia. In Britannia, monasterio Glestingensi, depositio sancti Patricii abbatis.*

De Barthol. *De Audoënio* *De Patricio.*

PULSANEN. In prima deficit, in secunda satis purus est. Tum: *Civitate Rotomagum, sancti Audoëni archiepiscopi & confessoris.* Desunt reliqua, ut hic codex plerumque contrahitur.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In prima etiam satis puri, secundam sic annuntiant: *Eodem die Carthagine, trecentorum martyrum, qui passi sunt tempore Valeriani & Galieni. Ferunt enim, inter alia supplicia tunc à præside clibanum calcis accensum, & in ora ejus prunas cum thure exhibitas, & præsidem Christianis dixisse: Eligite unum è duobus, aut thura super hos carbones offerte Jovi, aut in calcem demergimini. Tunc trecenti viri fide armati ictu rapidissimo Christum Dei filium fatentes, se injecerunt in ignem & inter vapores calcis pulverei sunt demersi. Ex quo & candidatus ille beatorum exercitus* MASSA CANDIDA *meruit appellari;* MASSA *propter numerum,* CANDIDA *propter meritum. Civitate Rotomago, sancti Audoëni episcopi & confessoris.* MAX-LUBEC. scribit *Ando.* In omnibus deest *Patricii.*

De Massa candida.

CENTULEN. In prima satis purus, sic prosequitur: *Apud Carthaginem, sanctorum martyrum trecentorum, qui pro eo quod unanimiter & uno momento passi sunt, Massa candida nuncupantur. Civitate Rothomago, depositio sancti Audoëni archiepiscopi & confessoris. In territorio Nivernensi, sanctorum Patricii abbatis & Gildardi presbyteri confessorum.* Vide supra ANTVERP-MAJ.

Patricii & Gildardi.

BRUXELLEN. De Bartholomæo inserit: *Qui pro fide Christi excoriatus & post decollatus est. Cujus* &c. In Carthaginensibus: *Post varia enim supplicia ..... consumpti sunt: unde ille beatorum exer-*

De Massa candida. *exercitus Massa candida, massa quidem propter numerum, candida vero propter meritum solet appellari.* In Audoëno satis purus adjicit: *Et cum ecclesiam Rothomagensem rexisset annos quadraginta, ipse nonagenarius feliciter migravit ad Christum.* De Patricio tacet.

De Audoëno.

De Barthol. HAGENOYEN. *Bartholomæi Apostoli, qui præ omnibus aliis Apostolis, solus nobilis fuisse describitur.* Mitto hujus generis reliqua. De trecentis Carthaginensibus similis ferme est ANTVERPIEN. &c. De Audoëno & Patricio nihil.

Gildardi. VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Post *nuncupari*, addunt: *In Gallis civitate Nivernis, sancti Gildardi presbyteri & confessoris. Item in eodem territorio, sancti Patricii abbatis. In territorio Aduæ* [Æduæ] *civitatis, Ternidono* [Cervidono] *monasterio, depositio sancti Eptadii presbyteri & confessoris.* Vide Auctaria XVI Aprilis.

Eptadii.

Rigomeri. DAVERON *Cenomannis civitate, sancti Rigomeri presbyteri & confessoris.* Vide in Actis XVII Januarii, & primum bimestre Castellani.

Theodorici. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Bartholomæi Apostoli.* CCC *martyrum qui in clibanum post varia tormenta missi, unde Massa candida dici meruerunt. Audoeni Rothomagensis episcopi & confessoris. Theodorici abbatis, admirandæ sanctitatis viri.*

Ursini. CISTERCIEN. S. Benigni. *Eodem die, beati Ursini martyris.* De quo agat, nescio.

Gildardi & Patricii. REG. SUEC. num. 428. *Nivernis, sanctorum confessorum Gildardi & Patricii.*

Eptadii. CODEX D. LE MARE. sign A. *Eodem die, apud Servidunum, natalis sancti Eptadii confessoris.*

Rufini. In VATICAN. num. 5949. Deest Audoëni & Patricii. Adjicitur: *Capuæ, natale sancti Rufini episcopi & confessoris.* In Romano est die XXVI.

Patricii & Gildardi. REMEN. S S. Tim. & Apoll. *In territorio Nivernensi, sanctorum confessorum Patricii abbatis & Gildardi presbyteri.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima similis est ROSWEYD. In secunda, ANTVERPIENSI &c. In Audoëno elogium expunxit. Tum sic pergit: *Cenomannis, beati Rigomeri presbyteri & confessoris. In territorio Nivernensium, beatorum Patricii abbatis & Geldeldi confessorum. Eodem die, beatæ Elisabeth matris præcursoris Domini.* Melius XXVI.

BELIN. In omnibus similis ANTVERPIENSI &c. in fine subdit: *Livernis,* [pro *Nivernis,*] *sancti Patricii abbatis.* Editio altera, addit: *In pago Cenomanico, sancti Rigomari confessoris, & beatissimæ Tenestinæ virginis.*

GREVEN. *Gildardi, alias Gildeldi, presbyteri & confessoris. Sandradi abbatis primi monasterii in Gladbach confessoris. Theodorici abbatis Cenomannis, beati Rigomeri presbyteri & confessoris. Apud Samum insulam, sanctorum Gregorii, Theodori & Leonis confessorum. Qui tempore Constantis cum essent milites, persecutionem Arrianorum declinantes apud præfatum insulam Christo devotissime servierunt, simulque quieverunt. Domninæ martyris.* Quæ heri ponenda fuit. *Engræ virginis Engræ & martyris, cum aliis. Moalbodio monasterio, Anfoaldis virginis. Eodem die, sanctæ Elisabeth vidua, Elisabeth matris præcursoris Domini.*

MOLAN. De Bartholomæo, post *prædicari*, aliis litteris inserit; *vivens a barbaris decoratus est, atque jussu regis Astiagis, decollatione* &c. Item post *nuncupari*, additur: *In quorum laudibus extant homiliæ sancti Augustini episcopi.* In fine: *In pago Cenomanico, sancti Rigomari confessoris.* Alii dicerent *Richmiri.* Vide DAVERON. Editiones aliæ in textu eadem habent, & in fine item de Rigomero. Tum: *In Gladbach diœcesi Agrippina, sancti Sanderadi, ejusdem cœnobii primi abbatis. Die vigesima quarta, sancti hieromartyris Eutychis, discipuli sancti Joannis Theologi.* Dein typis minoribus: *Andasno monasterio, obiit Theodoricus abbas, anno* MLXXXV, *qui vivus Tenestinæ & defunctus multis claruit signis ac virtutibus. Ejus corpus humo levatum Hugonistarum immanitate redactum est in cineres & favillas.* Vide Castellanum.

VIII *Kal.* *Die* 25.

Eusebii & sociorum. ROmæ, natalis sanctorum martyrum Eusebii, Pontiani, Vincentii & Peregrini, sub Commodo imperatore, qui primò in equuleum levati, nervis quoque distenti, ac deinde fustibus cæsi sunt, flammis circa eorum latera appositis, sed cum in laude Christi fidelissimi permanerent, plumbatis usque ad emissionem spiritus mactati sunt. Item Romæ, sancti Genesii martyris tempore Diocletiani Augusti, qui fustibus primò crudelissimè cæsus, equuleo suspensus & ungularum diutissima laceratione vexatus, lampadibus etiam inflammatus, cum in fide persisteret, dicens; Non est Rex præter Christum, pro quo si millies occidar, ipsum mihi de ore, ipsum mihi de corde auferre non poteritis, martyrii coronam capitis obtruncatione promeruit. Eodem die, beati Genesii Arelatensis, qui exceptoris functus officio, cum impia, quibus Christiani puniri jubebantur, edicta nollet excipere, comprehensus atque decollatus, martyrii gloriam proprio cruore baptizatus accepit. In Hispania civitate Italica, sancti Gerontii episcopi, in carcere quiescentis.

Genesii Romani.

Genesii Arelaten.

Gerontii.

Puri undequaque sunt soli quatuor *Praten. Antverp-major, Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Præter ſphalmata orthographica, quibus plerumque abundat Antverp-maj. ut hîc *Potentiani*, *eculeo*, *diſtenſi*; poſt *cæſi*, deeſt *ſunt*, poſt *lampadibus*, deeſt *etiam*; *michi*, *Aretenſis*, *impii*, pro *impia*, *Chriſtiana* pro *Chriſtiani* &c.; & præter *milies* quod omnes habent, excepto Greveno; notanda ſunt duo. Primum, idem Greven. & Molan. poſt *occidar*, immediate ſubjungunt, *ipſum mihi de corde auferre* &c. omittentes præcedentia, *ipſum mihi de ore*. Alterum eſt, quod Praten. & Roſweyd. legant: *Civitate Italica*, & ipſis ſuppar Antverp-major: *In civitate Italica*. Greven. vero & Molanus, *In Hiſpaniis civitate Italica*. Demum, Herinien. & Munerat. in textu puri, *In Hiſpania civitate Italica*, quem ſcribendi modum prætulimus, ſed ita, ut ab aliis phraſibus minime abhorrendum putemus.

OBSERVATIO. Romani parvi hodiernum ſegmentum tertio loco refert: *Romæ, quatuor martyrum Euſebii, Pontiani, Peregrini & Vincentii*; atque eodem etiam ordine ab Adone collocantur, addito Actorum, à Surio aliiſque non ſemel editorum, compendio, quod Noſter ad ſolitam ſuam brevitatem non ineleganter reduxit, primum eis in laterculo locum tribuens, tranſpoſitis duobus ultimis nominibus. Ab antiquioribus Martyrologis de eis non agi, certum videtur; fatente Florentinio, *Pontianum*, ſeorſim ab aliis, codici Lucenſi à popularibus ſuperadditum. Quid de hiſce Actis cenſendum ſit, necdum audeo definire; nonnulla invenit Tillemontius tomo 3 pag. 59, quæ diſpliceant, etiam qua parte agunt de Julio Senatore, relato ſupra XIX hujus. Sed hæc alibi diſcutienda ſunt. *Geneſius* ex mimo martyr illuſtriſſimus à Kalendario Allatii & ab Hieronymianis ponitur XXIV Auguſti. Item à Floro, qui eum in elogio ſuo ex Actis deſumpto *militem* vocat. Denique & à Wandelberto, ut pridie oſtendimus. Romanum parvum hac die expreſſius: *Romæ, Geneſii martyris, mim. Thymelicæ artis magiſter fuit*; hoc eſt theatricæ. Eſt etiam in Kalendario Frontonis & veroſimiliter in Carthaginenſi. Acta apud varios exſtant ſane miranda, noviſſime à Ruinartio edita à pag. 282, ex quibus patet, ſincera Adonem & genuina præ oculis habuiſſe, dum ea fere integra Martyrologio ſuo inſeruit. Uſuardo ſatis fuit præcipua quæque ex Adone delibaſſe, quæ tamen ſolito prolixius deduxit; Rabano ex præfatis Actis paucula ſatis jejune decerpente. Videri etiam poſſunt laudata Acta, Gallicè à Tillemontio edita tomo 4 à pag. 418. Sequitur *Geneſius* alter Arelatenſis, cum priori male à nonnullis confuſus, ut explicat Florentinius ad Hieronymiana, in quibus hoc die conſignatur, uti & à Floro, qui ſolum innuit, proprio ſanguine baptizatum. Romanum parvum ſimpliciter legit: *Et ſancti Geneſii Arelatenſis*. Pluſcula ex pulcherrimis Actis, etiam à Ruinartio inter ſelecta reproductis à pag. 601, deſumpſit Ado; Noſter rei totius medullam paucioribus complexus eſt. Videri poteſt Prudentii hymnus apud laudatum Ruinartium pag. 517 & Gregorius Turonenſis in Miraculis cap. 68. Adi etiam, ſi lubet, Tillemontium tomo 5 à pag. 569. Nec diſplicebit unicus de hoc Geneſio, Wandelberti verſiculus:

Octava hinc Arelas celebrat te, ſancte Geneſi.

Gerontius, vel *Geruntius* antiquioribus omnibus Martyrologis incognitus eſt, nec ſatis perſpicio, unde eum Uſuardus accipere potuerit, niſi in Hiſpanico itinere notitiam ejus aliquam nactus ſit, quam ſubinde dignam cenſuerit, quæ in Faſtis ſacris locum obtineret. *Tempore Apoſtolorum* vixiſſe aut prædicaſſe, nuſquam innuit; unde à Martyrologii Romani Reformatoribus, ex aliis documentis id adjectum fuiſſe oportet, de qua re videri tantiſper poteſt Baronii notatio. Priora omnia ex Adone diſcripta oſtendimus, hanc vero ultimam annuntiationem plane etiam Uſuardinam eſſe, codices noſtri omnino evincunt.

Euſebii & ſociorum.

Geneſii Romani.

Geneſii Arelaten.

Gerontii.

AUCTARIA.

Hunegundis

HERINIEN. Toto textu puriſſimus, in fine ſubdit: *In pago Viromandenſi, natale ſanctæ Hunegundis virginis.*

ROSWEYD. In textu nonnihil luxatus, de Geneſio Arelatenſi poſt *accepit*, inſerit: *Et ubi ſanguis ejus cecidit, nata eſt ingens arbor Sichomorum.* In fine adjicitur: *Item natale beati Gregorii abbatis, Trajectenſium epiſcopi & confeſſoris.* Errat hîc Caſtellani notula.

Gregorii.

PULSANEN. Hoc die Bartholomæi, ſatis pure. Deinde de Euſebio &c. uſque ad, *ſub Commodo imperatore*. Deſunt reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Loco *Gerontii*, habent: *In provincia Syriæ, ſancti Juliani martyris.* Superiora pura ſunt. *Juliani.*

MUNERAT. Toto textu ſatis purus, in fine adjungit: *Item depoſitio beati Ludovici Francorum regis illuſtriſſimi & glorioſiſſimi, de cujus corpus requieſcit in cœnobio D. Dionyſii in Francia, & caput ejus honoratur & colitur in ſacro-ſancta capella palatii.* Phraſis huic propria. *De Ludovico.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Toto textu puri eſſent, niſi ultimam annuntiationem omitterent, cujus loco hæc ſubſtituunt:

Juliani. *Ludovici.* *Gregorii.* *Hunegund.* tuunt: *In provincia Syriæ, natale sancti Juliani martyris. Item, natale sancti Ludovici confessoris regis Franciæ. Eodem die, sancti Gregorii episcopi Trajectensis & confessoris. In pago Viromandensi, natale sanctæ Hunegundis preciosæ virginis Christi.*

Lovanien. Eumdem habet defectum & eadem Auctaria, sed nonnulla elogia rescindit.

Ludovici. Albergen. Incipit: *Natale sancti Ludovici regis & confessoris.* Deest etiam ultima annuntiatio de Gerontio, cujus loco solum ponitur:

Juliani. *In provincia Syriæ S. Juliani* &c.

Ludovici. Danic. A priori solum differt, quod secundo loco interjiciat: *Parisius ad sancti Dionysii, beati Lothwici regis & confessoris.*

Textus mutatus. *Hunegund.* Centulen. *Romæ, sanctorum Eusebii, Pontiani, Peregrini, Vincentii, tempore Commodi imperatoris, sub judice Vitellio. Item Romæ, sancti Genesii martyris, qui sub Diocletiano passus est. Ipso die, S. Genesii Arelatensis, qui in ripa Rodani fluminis gladio percussus occubuit. In territorio Vermandensi, sanctæ Hunegundis virginis Christi.*

Justi & Pastoris. *In Hispaniis civitate Compluto, sanctorum Justi & Pastoris martyrum*: alia manu, *fratrum.* Vide de his supra VI Augusti. *Civitate Italica, sancti Gerontii episcopi, in carcere quiescentis. In Francia, sancti Ludovici regis Francorum, ac glorioſiſſimi confessoris.*

De Genesio. Bruxellen. Incipit à Genesio Arelatensi, in quo nonnihil interpolatus est. Pergit: *Romæ, natale sancti Genesii militis & martyris. Quem cum vellet Dyocletianus imperator à fide revocare, ille immotus perstitit, dicens: Non est Rex præter Christum, pro quo si milies occidar, ipsum michi ..... non poteris. Et cum imperator non proficeret, ipse illum post fustes, eculeum, ungulas & lampadas decollari præcepit.* In Eusebio & sociis purus est. *In Hispaniis civitate Tralica, sancti Gereonis episcopi, in carcere quiescentis.* De Juliano & Hunegunde, ut supra.

Juliani. *Hunegund.* *Ludovici.* *Eodem die, depositio sancti Ludovici inclyti regis Francorum, quem Papa Bonifacius* VIII *catalogo Sanctorum asscripsit.*

De Genesio. Hagenoyen. In prima classe purus, sic prosequitur: *Item Romæ, sancti Genesii militis & martyris, tempore Dyocletiani Augusti. Qui in juvenili ætate tantum deridebat Christianos, quod avide omnia Ecclesiæ Sacramenta perscrutabatur, in libro scribens divina mysteria, jocum suis sociis idem proponens. Tandem conversus ad Dominum mirabiliter, primo fustibus* &c. satis pure. Sequitur de Juliano, ut supra. Demum: *In Hyspania civitate Italica, sancti Gerontii* &c. Deest annuntiatio Genesii Arelatensis.

Juliani.

Hunegund. *Aredii.* Aquicinct. Incipit: *Humularias, natalis sanctæ Hunegundis virginis.* In fine: *In pago Lemovicino, sancti Aredii abbatis.* Deinde calamo longe recentiori: *Ipso die, Parisius, elevatio beati Ludovici confessoris.*

Ludovici.

Aredii. Victorin. & Reg-Suec. sign. num. 130. In fine: *Eodem die, beati Aredii abbatis.* Vide Observationem die sequenti.

Ludovici. *De Gregorio.* Matric-Cartus-Ultraject. *Ludovici regis Francorum. Gregorii episcopi Trajectensis tertii, nobilis genere, qui fuit successor beati Bonifacii, cujus & doctrina fuit eruditus; ejusque corpus est in ecclesia sancti Salvatoris.*

Juliani. Bigotian. Sub nota numeri P. 5. *In Provincia Syriæ, sancti Juliani martyris.*

Ludovici. Reg-Suec. signatus num. 428. *Apud Cartaginem, depositio beati Ludovici regis Franciæ, sanctitate & meritis glorioſi.* Hic positio rectius signatur.

Codex D. du Cheval. signatus C. *In pago Aredii Lemovicino, sancti Aredii abbatis.*

In Vaticano notato num. 5949. Deest Gerontii. Nescio an cetera pura sint.

Altemps. *Eodem die, sanctæ Hildæ virginis.* Ab aliis ponitur XVII Novembris.

Strozzian. *Sancti Ludovici regis ..... S. Ludovici Nemesii .... hujus sacræ reliquiæ translatæ jacent Nemesii in monasterio S. Mariæ angelorum.* Forte legendum *Genesii*, ut vide Belin. Quamvis & *Nemesius* aliquis hoc die colatur. Alii etiam Florentini: *Romæ, sancti Lucii Papæ & martyris.* Lucii Pp.

Bizuntigen. Post primam annuntiationem, adjicit: *Ex quibus Vincentius & Peregrinus, tempore Nicolai Papæ per Gerardum comitem Galliam sunt translati & in territorio Lingonensi in cœnobio sancti Petri, quod Pulteras dicitur, decenter reconditi. Nota, in Chronico Autissiodorensi anno* DCCCLXV *dicitur, corpus sancti Eusebii repositum Pulteriaci, corpus vero sancti Pontiani, Vercelliaci.* De his plura suo loco. Dyonisii & soc. Hunegund.

Editio Lubeco-Col. *Colonia Agrippina, translatio brachii beati Annonis, archiepiscopi ejusdem civitatis & confessoris, de monte Sibergensi ad ecclesiam beati Georgii martyris.* De Ludovico magnum habet elogium, quod brevius in Greveno dabimus. In Eusebio & sociis, atque item in Genesio Romano, permodice interpolata est; in Arelatensi, pura. Scribit, *Geroncii episcopi & confessoris.* De Gregorio, addit: *Hic beatum Lebuinum Domini sacerdotem misit in Davantriam. Ipso die, sanctorum Aredii abbatis & Justini presbyteri ac confessoris. In Dacia, in ecclesia Roskildensi, translatio sancti Lucii Papæ & martyris. Romæ, passio beatorum Nemesii diaconi & Lucillæ filiæ ejus martyrum, sub Valeriano & Galieno decollatorum. Item, translatio sancti Adelberti episcopi & martyris.* Diversis Ludovico Hunegund. Gerontii Juliani. Lucii Pp. Nemesii. Translatio Adelberti.

Belin. Incipit: *Romæ, sancti Lucii Papæ & martyris.* In Eusebio & sociis purus est. Tum: *Item Romæ, sancti Nemesii,* pro *Genesii* &c. In Arelatensi satis purus est. *In provincia Syriæ,* pro *Syriæ* &c. In Gerontio, purus est. In fine: *Item Parisius, sancti Ludovici confessoris, regis Franciæ.* Altera editio superaddit: *In pago Lemovicensi, sancti Aredii confessoris.* Lucii. Nemesii. Juliani. Ludovici. Aredii.

Greven. *In Syria, Juliani martyris. Romæ, passio sanctorum Nemesii diaconi & Lucillæ filiæ ejus, quos Usuardus habet pridie Kalend. Novembris, die scilicet, quo corpora eorum à sancto Sixto sunt elevata. Quinque fratrum martyrum, videlicet Benedicti, Johannis, Mathei, Isaac & Cristini.* De Gregorio, fere ut Editio Lubeco-Col.. *Turribii & Gundanisoli episcoporum Cenomanensium & confessorum. Secundum alios vero* IX *Kal. Augusti. Item juxta Catalogum Sanctorum hic, Titi Cretensis episcopi, quem Usuardus habet pridie Non. Januarii. Apud civitatem Agathensem, sancti Severi abbatis, qui regali Severorum genere ortus, divitiis magnis contemptis, arctissimæ vitæ se dedit, apud præfatam urbem. Factus deinde multorum monachorum pater, plenus sanctitatis, beato, in Domino fine quievit. Aredii abbatis & Justini presbiteri confessorum. Item Ludovici regis Franciæ & confessoris, magnæ sanctitatis viri. Cui cum Blancha mater sedulo diceret, se malle eum mortem temporalem incurrere, quam per aliquod peccatum mortale creatorem offendere, verba illius ita pii filii præcordiis adhæserunt, ut numquam mortale peccatum admisisse perhibeatur. Post multa tandem pietatis studia, cum jam* Lucii. Titi. Severi. Ludovici. Aredii.

jam secundam pararet profectionem in subsidium terræ sanctæ, in ipso itinere à Domino vocatus, terram cælestis promissionis intravit. Translatio capitis beati Lucii Papæ & martyris ab urbe Roma in Daciam ad ecclesiam Roschildensem. De translatione S. Adelberti; item brachii sancti Annonis, ut in EDITIONE-LUBECO-COL. De Hunegunde, ut HERINIENSIS supra. *Transl. cap. Lucii PP.*

MOLAN. Adonianum Genesii elogium aliis litteris textui inseruit. In fine: *Romæ Lucii Papæ & martyris.* De Juliano, ut supra. De S. Ludovico, ut MUNERATUS, cui superaddit: *Cujus mortem preciosam Deo per miracula crebra contestante, Dominus Bonifacius VIII cum solemnitate fratrum suorum & Cleri hunc Sanctum, Sanctorum Catalogo ascripsit.* De Hunegunde, ut ANTVERP-MAX. &c. De Aredio, ut supra. De Gregorio, addit: *Qui fuit instructor sancti Ludgeri episcopi Monasterienſis*, & typis minoribus; *primi: qui ejusdem Gregorii vitam conscripsit. Hildæ abbatissæ monasterii Scruwelhaltensis, cujus festum in civitate Lubecensi à fatioribus Rosariorum celeberrimum habetur.* Editiones aliæ, idem habent in textu. De Juliano, Ludovico, Hunegunde, Aredio & Gregorio, ut prima, exceptis iis quæ aliis typis adjecta sunt. Tum: *Die vigesima quinta, reversio ipsani, sancti Bartholomæi Apostoli.* Denique typis minoribus: *Eodem die fuit incendium oppidi Tuitiensis, in quo corpus Dominicum a flamma circumfusa intactum remansit.* *Lucii PP. Juliani. Ludovici.* *Hunegundis. Aredii. De Gregorio. Hildæ. De Bartholom. De incendio Tuitiensi.*

VII *Kal.* *Die* 26.

ROmæ, natalis beati Zephirini Papæ. Et sanctorum martyrum Hirenei & Abundii, qui in passione beati Laurentii leguntur. Apud Victimilium castrum Italiæ, natalis beati Secundi martyris, viri spectabilis & ducis ex legione sanctorum Thebeorum. Item civitate Pergamis, sancti Alexandri, qui & ipse unus extitit ex legione Thebeorum, & cum nomen Domini Jesu constantissimè fateretur, martyrium abscisione capitis complevit. Autisiodoro, Eleuterii episcopi. *Zephyrini. Irenæi & Abundii. Secundi. Alexand. Eleutherii.*

Puri sunt *Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Lego *Zephirini* simpliciter, cum codicibus ferme omnibus. Item *Hirenei*, licet Herinien. habeat *Herenei*. Munerat. *Hyrenei*, melius Molan. *Irenæi*. Male scribunt Antverp. & Max-Lubec. *Abundi*, nec melius Greven. *Habundii*. Nescio cur Munerat. textum mutaverit, legens *in passione beati Ypoliti*, pro *in passione beati Laurentii*. In prima autem Munerati editione post *ducis ex legione*, deest *sanctorum*. Dubitari potest de *Pergamis*, pro quo alii substituunt cum Antverp. & Max-Lubec. *Bergamis*, sed præferenda nobis est communis codicum orthographia, forte popularibus gratior. Antv. & Max-Lubec. ponunt, *qui & unus extitit*, ubi deest, *ipse*. Contra vero in hac ipsa annuntiatione apud ipsos redundat *sanctorum*, ante *Thebæorum*. Hanc porro vocem etiam cum codicibus simpliciter scripsi. De *abscisione* satis alibi dictum est, Munerat. substituit, *obtruncatione*. *Autisiodoro* habent plerique, Greven. & Molan. *Autisiodori*, & *Antisiodori*. Iidem scribunt etiam *Eleutheri* & *Eleutherii*; reliqui simplicius, quamvis pejus cum textu.

OBSERVATIO. Totus textus, excepta sola annuntiatione ultima, ex Romano parvo in Adonem, inde in Usuardum derivatus est, cum hac solum differentia, quod ex Thebæis alter alteri anteferatur. De nullo eorum agunt hac die Hieronymiana, quæ nempe *Zephyrinum* ad xx Decembris distulerunt, eumque probabilius verum obitus diem censet Papebrochius. Rabanus & Wandelbertus Hieronymianorum vestigiis insistunt; unde merito opinantur aliqui, hanc XXVI Augusti translatione aut elevatione, corporis celebriorem evasisse, eaque sententia etiam præplacet laudato Papebrochio. In Romano moderno celebratur hoc die; vide ibi notationem Baronii, cui junge quæ habet Tillemontius tomo 3 à pag. 236. Quod autem Romano parvo superaddit Viennensis præsul, videlicet, Zephyrinum, *Ecclesiam rexisse annos octo, menses septem, dies decem*, prudenter ab Usuardo, ut sæpe solet, prætermissum est, forte quod calculum suspectum habuerit, cum ex Romanorum Pontificum Chronologicis tabulis duplum ferme temporis expleviſse ostendatur. Sed de his & rebus à Zephyrino gestis, alibi latius. De *Irenæo* & *Abundio* primus loquitur Beda, cujus verba, ut aliàs ubique, descripsit Rabanus, recte, ni fallor, legens, *in cloaca necari* pro *incloacari*, quod tamen in Henschenii & Papebrochii genuina Bedæ editione servatum est, & Ado etiam posuit, elogium suum ex Beda ad verbum accipiens. Noster utriusque phrasim in pauciora contraxit. Videantur Acta sancti Laurentii, de quibus superius non semel sermo recurrit. Solos eos celebrat Wandelbertus, hoc versiculo: *Zephyrini. Irenæi & Abundii.*

Martyrio septenam Irenæus, Abundius ornant.

In Romano parvo ex Thebæis martyribus *Alexander* præponitur *Secundo*: Usuardus
Secundi. Adonis ordinem secutus est. Et quidem de *Secundo* totam priorem elogii Adoniani
Alexandr. partem descripsit, alteram intactam relinquens. De Bergomensi *Alexandro* longiorem historiam texuit Viennensis, ex qua paucula ab Usuardo decerpta, in latere culo produ-cuntur; quæ satis sint, ut pateat totum hactenus textum ex Adone profluere. Exstant *S. Secundi* Acta apud Mombritium tomo 2 pag. 261 versâ, ubi tamquam è Thebæis unus describitur; potuitque proinde Ado ex ipsis elogium suum olim accepisse; at unde *Alexandrum* Thebæis annumeraverit, adhuc ignoro; nam Acta, quæ refert idem Mombritius tomo 1 pag. 24, nec verbum faciunt, ex quo Thebæus magis, quam Romanus fuisse Alexander censeatur. Quam sint sincera, hîc non examino: Tillemontio, ubi de Thebæis agit tomo 4 pag. 431, satis fuit, utriusque nomen ex Martyrologiis commemorare. Aliunde ab Usuardo subditus est Autissiodorensis *Eleutherius*, ab omnibus co-
Eleutherii. dicibus nostris memoratus, si tres exceperis, non raro discrepantes, nempe Pratensem, Antverp-majorem & Rosweyd. quibus accedit Aquicinct. eumdem plerumque funem trahens. Scribunt hi ultimo loco: *In territorio Lemovicensi, sancti Aredii presbiteri*, quem nos die præcedenti inter Auctaria sæpius memoravimus. Ast observavit Castellanus, in codice Pratensi erasam Eleutherii annuntiationem, ut alter hac die perperam intruderetur, cum ad XXV Augusti certo spectare videatur. Verosimile est, Usuardum ex aliquo codice Hieronymiano auctiori *Eleutherium* desumpsisse. Quidquid interim sit, nos codices illos discordes, hîc denuo à puris exclusimus, germanam & sinceram aliorum lectionem secuti.

AUCTARIA.

DE Pratensi & Antverpien-maj. jam satis in Observatione diximus.

Rosweyd. Præter mutationem
De Irenæo &c. prædictam, de Irenæo & Abundio textui inserit: *Quos Valerianus jussit in cloacam mitti.* Hæc ex Bedæ, nonnihil correcto elogio.

Pulsanen. Satis purus est usque ad, *qui & ipse unus exiitit ex legione Thebæorum.* Sed ibi sistit.

Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Alberg. & Danic. Sic incipiunt:
De Zephyr. *Romæ via Appia, natale beati Zephirini Papæ & martyris. Qui quartus decimus post beatum Petrum, rexit Ecclesiam, martyrioque coronatus, sepultus est in cimiterio suo juxta cimiterium Calixti.* In reliquis puri sunt.

Centulen. *Romæ, sanctorum Herenei & A-*
De Iren. &c. *bundi martyrum, quos Valerianus* [vel] *ipsius præfectus fecit in cloaca vivos necari, pro eo quod corpus Concordiæ martyris de cloaca levaverunt. Apud Victimilium castrum Italiæ, sancti Secundi martyris. Civitate, quæ Pergamis dicitur, sancti Alexandri martyris. Civitate Salona, sancti A-*
Anastasii. *nastasii martyris.* Vide XXI Augusti. *Antisiodoro, sancti Eleutherii episcopi. Ab Incarnatione*
De incendio ecclesiæ S. Richarii. *Domini* MCXXXI *anno combusta est ecclesia sancti Richarii cum tota villa & fere cum trecentis promiscui sexus viris & mulieribus, feria* IV, VII *Kal. Septembris.* Patet esse proprium loci.

Bruxellen. Incipit: *Romæ, natale sanctorum martyrum Hyrenei & Habundi. Quos Valerianus jussit mitti in cloacam, eo quod ipsi corpus beatæ Concordiæ ex cloaca levassent. Et horum corpora levata Justinus presbyter in cripta juxta beatum Laurentium sepelivit. Item Romæ via Appia,*
De Zephyr. *natale beati Zepherini Papæ & martyris. Hic sedit annis novem & constituit sacrificium fieri in vitreis vel stanneis vasis, quod antea in ligneis fiebat. Statuit etiam, ut omnes Christiani annorum*
Anastasii. *duodecim Eucharistiam in die Paschæ accipiant.*
De Secundo. *Item depositio sancti Anastasii presbyteri & martyris.* De Secundo, post *Thebæorum*, addit: *Qui ante sanctum Mauricium & ceteros, post vincula & carcerem, martyrium capitis absicisione complevit. Apud urbem Italiæ, quæ Pergamus dicitur, sancti Alexandri martyris. Qui unus exiitit ex De Ire-*
legione Thebæorum; & cum nomen Domini constantissime fateretur, jubente Maximiano capite cæsus est. Omnia ex Adone aucta sunt. In fine: *Antisiodoro, sancti Eleutherii episcopi.*

Hagenoyen. De Zephyrino, atque item De Zep-
de Irenæo & Abundio alia narrat, quæ non lubet describere. In ceteris satis purus est.

Aquicinct. Post *Papæ*, subdit: *Hic constituit, ut præsentibus omnibus clericis & laicis fidelibus, sive diaconus seu sacerdos & astantibus sacerdotibus Missæ celebrarentur.* Deest *Eleutherii* & substituitur *Aredii*, licet die præcedenti de abbate Aredio Lemovicino egerit.

Victorin. Sic habet in fine: *Antisiodoro,*
sancti Eleutherii episcopi & confessoris. Nivernis Eccle-
civitate, sancti Eulalii episcopi & confessoris.

Matric-Cartus-Ultraject. *Alexandri sanctis-*
martyris ex Legione Thebæorum. Isaac & Max-Indiis-
miani martyrum. Anastasii martyris.

Reg. Suec. signatus num. 130. *Nivernis Eccle-*
civitate, natalis S. Eulalii episcopi & confessoris.

Vatican. sub num. 5949. *Apud Beneventum, translatio sancti Mercurii martyris, a quin-Translato decimo, in sanctum Sophiam.* Quid velit non *Mercurio.* intelligo. Videtur aliquid deesse.

Altemps. *Eodem die, commemoratio sancti*
Guthlaci anachoretæ. An non *Guthlaci* anacho-*Guthlac.*
retæ, qui colitur XI Aprilis?

Burdegalen. *Sancti Sulpitii episcopi & con-Sulpitii-*
fessoris. Puto agi de eo qui colitur XVII Januarii.

Editio Lubeco-Col. *Apud Coloniam Agrippinam, translatio quarumdam reliquiarum Dereliq.*
beati Andreæ Apostoli & martyris, in ecclesiam Andr. Ap.
ejusdem. Romæ via Appia, natale beati Zephe-De Zephyr.
rini Papæ & martyris. Qui quartus decimus post beatum Petrum rexit Ecclesiam annis novem, mensibus septem, diebus decem; martyrioque coronatus, sepultus est in cimiterio suo juxta cimiterium Calixti. Hic constituit &c. eadem quæ in Bruxellensi. In Irenæo & Abundio ferme pura est. In Secundo habet, ut Bruxellen. In Ale-*De Mauric.*
xandro autem præterea addit: *Quem matrona quædam nomine Greta* [Grata] *cum* [in] *suo prædio*

dio sepelivit. Antisiodori, sancti Eleutherii episcopi & confessoris.

Belin. De Zyphyrino post *Papæ*, addit, & *martyris*. Palæstram Secundi sic efformat: *Apud Viginti milium.* Deinde: *Item in Gallia Cisalpina civitate Bergomi* &c. Sequitur: *Eodem die, Octava sancti Lodovici episcopi & confessoris. Antisiodori, beati Eleuterii episcopi, Deo digni.*

Oct. Ludov. De Eleuth.

Greven. *Apud Carthaginem, sanctorum Isaac & Maximiani martyrum. Anastasii martyris & Asclepiæ viduæ. Theodoli episcopi & confessoris. Aurelii presbyteri. Maximiliani confessoris. Gratæ, matronæ sanctæ, quæ beatum Alexandrum sepelivit. Apud Coloniam, translatio quarumdam reliquiarum sanctis Andreæ Apostoli.*

Isaac &c. Anastas. &c. Theodoli. Aurelii. Maximil. Gratæ.

Molan. *Item translatio sancti Lamberti, de crypta in altare sanctæ Crucis.* Dein typis minoribus: *Maximiliani confessoris. Ceresani oppido Hispaniæ, beati Victoris martyris. Qui à Mauris corona martyrii donatus, à Christo cælestium numero aggregatus est, cujus natale* VII *Kal. Septembris apud Burgensem diœcesim celebratur.* Editiones aliæ litteris Italicis, post *Papæ*, textui inserunt, *& martyris.* In fine autem: *Ceresani oppido Hispaniæ, beati Victoris martyris, qui à Mauris est martyrii corona donatus.* Ponitur in Romano.

Translat. Lamberti. Maximil. Victoris.

VI *Kal.* *Die* 27.

Apud Capuam, natalis sancti Rufi martyris, quem docuit beatus Apollinaris, Petri Apostoli discipulus, cum esset idem Rufus patriciæ dignitatis. Thomis civitate, sanctorum martyrum Marcellini tribuni & uxoris ejus Manneæ, Joannis, Serapionis, & Petri. Eodem die, natalis sanctorum Georgii diaconi, Aurelii, Felicis, Nathaliæ & Liliosæ, quorum primus miræ abstinentiæ monachus, ab Hierosolimis Cordubam adveniens, cum reliquis ex eadem urbe claro germine ortis, diu optatum sibique à Domino præmonstratum meruit assequi martyrium. Civitate Arelatensi, sancti Cæsarii episcopi, miræ sanctitatis & pietatis studii viri. Augustuduni, sancti Siagrii episcopi & confessoris.

Rufi. *Marcellini & aliorū.* *Georgii & sociorum.* *Cæsarii.* *Siagrii.*

Ita *Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

Varia lectio. Male scripsit Herinien. *Cappuam*, sicut Munerat. *Appollinaris.* Idem habet *Tomis*, sed reliquorum torrenti hîc cedendum fuit. Rursus Munerat. Greven. & Molan. ponunt *Maneæ*, alii melius cum textu. Hîc in aliquorum lectione notabilis est varietas. Greven. & Molan. in fine post *Petri*, subdunt, *filiorum ejus.* Gratis, opinor, nam si quid addi potuit, ex Adone desumendum erat, quem presse secuti sunt Antverp. & Max-Lubec., qui post *Manneæ*, ita legunt: *Et filii ipsius Johannis, & Serapionis clerici, & Petri militis.* Sed & hi & illi à puritate Usuardina in eo plane deflectunt. Munerat. post *Georgii diaconi*, interjicit *et.* Scribit item *Nataliæ*, cum Rosweyd.; ceteri *Nathaliæ.* Sequitur difficultas altera in *Cæsarii* elogio, quod ex Adone sic formant Greven. & Molan; *miræ sanctitatis & pietatis & studii viri.* Rosweyd. *miræ sanctitatis & pietatis viri.* Antverp. & Max-Lubec. *miræ sanctitatis viri.* Nostra constructio minus quidem accurata videtur, sed ipsa est Usuardina. Sic Ado & Notkerus scribunt *Syagrii*, quod habet Molan. Praten. *Siagri.* Reliqui, ut in textu servavimus.

Observatio. Disputat hodie Florentinius de nomine, dignitate & aureola *Rufi* vel *Rufini* Capuani, occasione *Rufini* alicujus, *in Capua* ab Hieronymianis configurati, qualem inter Auctaria non semel reperimus. Verum, an episcopalis dignitas, præter martyrii aureolam, Rufo huic nostro aptari possit, non iis argumentis probat Ughellus, ut adversantes convincat. Rufos geminat Baronius, & pro episcopi titulo huic vindicando, citat Bedam, nempe tunc vulgatum, Usuardum & Adonem, cum tamen nullus eorum eam Rufo dignitatem adscribat. Magis laudanda sunt, quæ de patritia dignitate erudite coacervavit. Sed hæc impræsentiarum versanda non sunt; omnia quæ ad Rufum unum vel plures pertinent, cum Actis ipsis, de quibus XXIII Julii in Apollinare meminimus, in majori opere, suo loco discutientur uberius. Interim commemorationis nostræ scaturigo ex Romano parvo repetenda videtur, ita loquente: *Capuæ, Rufi martyris, Apollinaris discipuli.* quæ in textu nostro adjuncta sunt, ea ex Adone accepit Usuardus, voculam unam, post *docuit*, expungens, nempe, *& baptizavit.* Notkerus, ex lacuna sua hîc primum emergens, Adonianam phrasim paulo contractiorem reddidit. Nitide Wandelbertus:

Rufe tuos recolens ostendit sexta triumphos.

Rufi.

Tomitanos martyres recolunt apographa Hieronymiana, ad quæ Florentinius, inutili prorsus opera, Notkerum suum explicat, quasi observare non potuerit, singulos ejus apices ex Adone descriptos esse. Romanum parvum sic paucis præluxerat: *Tomis, Marcellini & Manneæ.* Ado Hieronymianis similior est, ex quibus singulorum characteres desumpsisse videtur, quos à Notkero inde acceptos diximus. Noster uxorem distinxit, & expunctis *clerico* & *milite*, sola nomina propria enumerasse satis habuit. Qui sequuntur *Corbubenses martyres Georgio* duce, Usuardini proprie sunt, antiquioribus Martyrologis incogniti, sed ab Usuardo cum multis aliis in Hispaniensi messe collecti. Signavit eos Baronius in Romano hodierno XXVII Julii, eumque diem natalem esse ex Eulogio statuit, aliaque observat alibi illustranda. Acta ipsa egregie prosecutus est laudatus Eulogius lib. 2 Memorialis, toto cap. 10, ubi expressissime notatur passionis dies VI kal. Augusti. Sequuntur tamen Pratenses monachi errantem Usuardum. De Georgii & Aurelii translatione vide XX Octobris. *Cæsarium Arelatensem*, & *Siagrium Augustodunensem* Hieronymianis adjectos reputat Florentinius. Agit de utroque Rabanus. Quid Florum moverit, ut Cæsarium *martyrem* diceret, nescio. Usuardus & Notkerus perpetuum ductorem secuti, ambo annuntiationes suas ex Adone descripserunt. Celebriores sunt Sancti illi, quam ut hic addi quidquam debeat; lege sis tantisper accuratas Baronii ad utrumque notationes.

Marcel&c.

Georgii&c.

Cæsarii.

Siagrii.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJOR. Hodie truncatus est, nam post *Thomis civitate, sanctorum martyrum*, immediate subdit: *Georgii* &c. omissis intermediis. In fine adjicitur: *Ipso die, sancti Bernardi abbatis*, Puto voluisse dicere *Octava* &c.

Bernardi.

PULSANEN. In prima, purus, omittit secundam. In tertia, rescindit elogium. In quarta, purus est. Deest quinta.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. In Tomitanis Adonem sequuntur, ut supra. Et deinde addunt: *Qui sub Culciano præside, post edomitam feritatem ferarum, post flammas superatas, gladio feriuntur, & sic demum corpora eorum igne cremantur.* Ex his Maurolyci & Galesinii elogia confecta existimo.

De Marc&c.

LOVANIEN. Superioribus purior est, sed Corbubensium elogium in eo desideratur.

CENTULEN. *Apud Capuam, sancti Rufi martyris, quem docuit & baptizavit beatus Apollinaris, cum esset idem Rufus patriciæ dignitatis. Eodem die, sanctorum Georgii diaconi, Aurelii, Felicis, Nataliæ & Liliosæ, omnium pro Christo passorum. Augustiduni, sancti Siagrii episcopi & confessoris.* Deest 2 & 4 annuntiatio.

Textus mutilus.

BRUXELLEN. In Rufo, pure Adonianus est. Tum: *Apud Nolam, sancti Felicis episcopi, sub Marciano præside, cum aliis triginta martyrizati.* De Tomitanis, ut ANTVERP-MAX. &c. *Apud Corbubam, natale sanctorum Georgii* &c. Item de Cæsario & Siagrio, satis pure.

Felicis.

HAGENOYEN. *Apud Capuam, natale beati Ruphi martyris, qui ideo ad fidem conversus est, quia beatus Apollinaris, Petri Apostoli discipulus suscitavit filiam ejus unicam defunctam; qui in Ravenna erat patricius, & ideo sub persecutione Domiciani* [Capuam] *ductus est, & ibi capite truncatus.* In Tomitanis, similis est ANTVERP-MAX. &c. In Corbubensibus purus est. Tum: *Ipso die, in civitate Arelatensi, sancti Cæsarii episcopi & confessoris, miræ sanctitatis & pietatis studii viri & doctoris eximii, qui & omelias compósuit & sermones. Augustudunо, sancti Syagri episcopi & confessoris depositio.*

De Rufo.

De Cæsario.

AQUICINCT. In fine, addit: *Bituricas, sancti Sulpicii* [episcopi] *& confessoris.*

Sulpicii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Rufi martyris, patriciæ dudum dignitatis. Sanctorum martyrum sedecim, in Ægypto.* Recte notatur in margine: *Quos aperte hoc die non invenio in Martyrologio Romano aut alibi*; neque nos invenimus. Sequitur: *Cæsarii episcopi Arelatensis.*

Mogunt. Ægypt.

CODEX D. DU CHEVAL. sub nota C. *In territorio Bigorensi, civitate Horea, natalis sancti Liceri episcopi & confessoris, miraculorum* [patratoris] *illustrissimi.*

Liceri.

VATICAN. num. 5949. Omisit Georgii & sociorum. Adjecit primo loco: *Natalis sanctorum, Aronti, Honorati, Fortunatiani, & Sabiniani. Capuæ, natalis sanctorum martyrum Rufi & Carponi* (aliàs *Carpophori.*)

Aronti. Rufi. Carponi.

FLORENTIN. *Apud civitatem Potentiam, sanctorum martyrum quatuor germanorum Aronti, Honorati, Fortunati & Sabiniani. Eorum festum agitur in Kal. Septembris.*

Aronti.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Mediolanum, sancti Simpliciani episcopi & confessoris. Hic ob celebrem sanctitatis suæ famam, ex monachica heremitica vita, post decessum sancti Ambrosii, ad episcopatum Mediolanensis ecclesiæ assumptus est, & sicut prius in vita monastica Deo fuerat devotus, ita in pastorali cura beati Ambrosii imitator extitit strenuus. Hic etiam venerabilis Antistes, dum adhuc eremita esset, Augustinum rhetorem & scholasticum ejusdem urbis, sua doctrina & exemplari vita, ad detestationem erroris Manichæorum secta deduxit, & ad fidem sanctissimæ Trinitatis convertit. Et quoniam ipse Augustinus, ejus monitis & exemplis ad fidem Catholicam conversus fuerat, ideo ab eodem sancto sene habitum sanctæ conversationis, formamque vivendi susceptu, quam postmodum in Africa exuberans redolevit. Apud Capuam, natale beati Rufi martyris, patricii Romanorum. Hic ducatum tenebat apud Ravennam, cujus filiam defunctam beatus Appollinaris, Petri Apostoli discipulus, à mortuis suscitavit, unde & ipse cum uxore sua & filia ac tota familia, numero* CCCXXIV *in Christo baptizati sunt. Beatus vero Rufus apud Capuam martyrium suum consummavit.* De Tomitanis, habet, ut ANTVERP-MAX. *Corbubæ, natale* &c. pure. Item in textu reliquo. In fine: *Methis civitate, sancti Rufi episcopi & confessoris.* Natalis ejus refertur in Romano VII Novemb.

Mogunt. De Rufo. Rufi.

BELIN. Cordubenses transfert ad locum penultimum, expuncto elogio. In Tomitanis, purus etiam non est. Scribit *Russus* &c. In Parisiensi

ensi editione adjecit: *Biturigas civitate, sancti Sulpicii episcopi & confessoris.*

Sulpicii.

GREVEN. *Nota, alibi socii Marcellini tribuni leguntur hoc modo: Joannis & Babilæ filiorum ejus, Serapionis & Hironis, Amonis, clericorum, & Petri militis, qui omnes una cum Marcello & uxore, sub Culciano præside, bestiarum feritate edomita, flammisque superati, gladio cæsi, martyrium impleverunt.*

De Marc. &c.

Milecii. Theogen. & c Rufi ep.

Milecis episcopi. Theogenis, Aristonis, Festi, Victoris, Susannæ, Zoili, Domni & Memmonis, martyrum. Metis, S. Rufi episcopi & confessoris. Item secundum aliquos hic, Simpliciani episcopi Mediolanensis, quem alii habent Idibus Augusti. Ebbonis episcopi & confessoris. Biturigas, translatio S. Sulpitii episcopi & confessoris. In Scotia, Malkubii abbatis.

Simpliciani. Ebbonis. De Sulpicio. Malkubii.

MOLAN. In prima editione, caret augmento. In posterioribus: *Die vigesima septima, sancti patris Pastoris. Civitate Constantia, natalis sancti Gebehardi, episcopi & confessoris. Item translatio sancti Lamberti, de crypta in altare sanctæ Crucis.*

Pastoris. Gebehardi. Translat. Lamberti.

Subnecto hîc Rosweydi observationem in Baronii Martyrologium, super verba, *In Thebaide, S. Pamonis anachoretæ.* Ad quæ Baronius notaverat: *De eo hac item die Græci in Menologio. Plura autem in Vitis Patrum.* Atque item in Annalibus, ad annum Christi CCCXLIII: *Vocatum quoque esse ab eodem sancto Athanasio aliquando Alexandriam, abbatem Pæmonem, spectatæ sanctitatis virum, habetur in Vitis Patrum.* Audi modo Rosweydum in superius citata Ms. epistola: *Quod de Pæmone ait Baronius, vel eum fefellit memoria, vel Pæmonem eumdem putavit cum Pammone. De Pammone hoc habes hic apud Ruffinum lib. 3 num. 164, quem eumdem esse cum Pambone, non cum Pæmone, colliges ex Pelagii libello 3 n. 14 & libello 17 n. 11 ubi eadem apophthegmata narrantur nomine Pambonis, quæ Ruffinus habet nomine Pammonis. Alius ab his Piammon seu Pyammon, de quo hic apud Ruffinum lib. 1 cap. 31, qui Palladio cap. 72, est Ammonas. Ita jam olim ad Vitam sancti Antonii notaveram. Addo nunc, Pæmonem distinctum fuisse a Pammone seu Pambo. Patet ex Ruffino lib. 2 Histor. Eccl. cap. 8, ubi Pambus in Cellulis ponitur, & Pæmen in monte Pispiri. Hoc enim ait: Macarius de superiori eremo, aliusque Macarius de inferiori; Isidorus in Scitis, Pambus in Cellulis; Moyses & Benjamin in Nitria; Scyrion & Elias & Paulus in Apeliote; alius Paulus in Focis, Pæmen & Joseph in Pispiri.* Hactenus Rosweydi accurata observatio.

Rosweydi Observatio in Martyrol. Romanum.

V *Kal.* *Die* 28.

ROmæ, natalis beati Hermetis viri illustris, qui, ut in actibus Alexandri Papæ legitur, primo carcerali custodiæ mancipatus, deinde gladio cædente martyrium adeptus est. Constantinopoli, sancti Alexandri episcopi & confessoris, glorioſi senis, cujus virtute orationis Arrius divino judicio condemnatus est. In Africa, depositio sancti Augustini episcopi, qui primo de sua civitate propter barbaros Sardiniam translatus, nuper à rege Longobardorum Ticinis relatus, & honorificè conditus est. Ipso die, natalis sancti Juliani martyris, qui tempore persecutionis, hortatu beati Ferreoli, ex Viennensi urbe, clandestino discessu, ad territorium urbis Arvernæ commigravit, ubi tandem defecto gutture, morte horribili necatus est. Apud Sanctonas, sancti Vibiani episcopi & confessoris.

Hermetis. *Alexandri* *Augustini.* *Juliani.* *Vibiani.*

Sic habent *Præn. Herinien. Antverp-major, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In ipso principio omisit Antverp. major, *natalis.* Deinde textum nonnihil turbavit, penultimam annuntiationem de Juliano Brivatensi, secundo loco reponens, ubi pro *Viennensi*, scribit *Vienſi.* Rursus pro *Constantinopoli* habet *Constantinopolim.* Munerat. tertium nostrum articulum sic auget: *Depositio sancti Augustini episcopi & doctoris*; Molanus. *Augustini episcopi, optimi doctoris.* Herinien. scripsit *Ticini relatus*, Greven. & Molan. syntaxi meliori, *Ticinum*, at certum est, Bedam, Rabanum, Adonem, Notkerum habere *Ticinis*, ut servant Præten., Antverp. major, Muneratus & alii. *Urbis Arminæ* pro *Arvernæ*, vitium est in Munerato, neque rectè Molanus *Avernæ*; textus ex aliis correctior. Iterum errat Munerati typotheta in *defecto gutture*, pro *defecto.* Idem habet *Juliani* pro *Vibiani*, quo etiam vitio laborat Antverp. major. Magna de cetero in hoc nomine diversitas. Florus & Ado legunt *Bibiani*, quos sequuntur Greven. & Molan. Belin. in prima *Juliani*, in altera *Viviani*, quo modo scribunt codices nostri recentiores & Baronius. Ego Præten. & Herinien. secutus sum.

OBSERVATIO. *Hermetem* clarissimum martyrem, vetustissimo & perenni cultu celebratum ostendunt antiqua Kalendaria apud Florentinium, & Martyrologia nostra omnia, in quibus (si Rabanum excipias, in quo transponitur) primum locum obtinet.

Hermetis.

Gesta

Gesta ejus immixta sunt Actis S. Alexandri Papæ, ad III Maii illustratis, quæ curiosus lector consulere interim poterit, donec proprio loco translatio ejus Rothnacum Flandriæ municipium facta, aliaque ad eumdem Sanctum spectantia accuratius illustrari suo loco possint. Acta ejus ferme complectitur diffusius Adonis elogium, ex quo pauca, præter morem, accepit Notkerus, pauciora Noster stylo suo aptata. Socios *Hermeti* perperam in Lucensi codice apponi, ostendit Florentinius. Illustris etiam est apud Hieronymiana & Romanum parvum Ariomastyx *Alexander*, titulis multis à Baronio & in no-
Alexandr. tationibus & in Annalibus laudatus, pluribus etiam à nobis alibi exornandus. Jam nunc partem non exiguam executus est Janningus noster die IV Junii, in commentario de S. Metrophane. Quæ autem de Alexandri ætate acrius ventilata est inter eruditos disceptatio, non infeliciter ab eodem composita videtur, Suppl. Junii in Appendice ad vitam S. Pauli, hujus Alexandri successoris. Usuardina in laterculo de eo relata, ex Adone contracta sunt, iis exclusis, propter quæ codices nonnulli rejiciendi fuerunt. De
Augustini. magno patre *Augustino*, meminere citati proxime Martyrologi atque etiam Beda à Rabano & Nostro descriptus. Ado satis longam vitæ seriem deduxit, cujus initium & finem Usuardus clare exprimit, sic tamen, ut hîc Bedam potius quam Adonem præ oculis habuisse existimem. Latissimum campum suo tempore pandent Doctoris incomparabilis egregia gesta, quæ ipse, raro admodum exemplo, in aureo de Confessionibus suis opere, ad sacerdotium usque luculenter prosecutus est; Possidius discipulus, comes prope perpetuus & oculatus testis, reliquum laborum cursum diligentissime texuit. Atque ex hisce potissimum fontibus totam vitæ seriem deducendam nemo diffitebitur; ex Augustini ipsiusmet aliorumque scriptis, & innumeris pro fide Catholica tuenda certaminibus illustrandam. Suppetias ferent scriptores plurimi in eodem argumento pridem versati, quos hîc enumerare frustra esset. Nihil in hac parte desiderari nobis passus est Tillemontius, toto volumine 13 solius Augustini res gestas fusissime complexus. Wandelbertus inter Hermetem & Vibianum, metricum Augustini encomium collocat, vix usquam in laudando profusior. Sic habet:

Hermen quinta probat felici morte beatum.
Ecclesiæ lumen, populi sacra norma fidelis,
Africa quo pastore, orbis doctore coruscat,
Augustine pater festo celebraris eodem,
Aurea quem servant Italis nunc templa sepultum.
Sanctonus alta sui Vibiani hac fulget honore.

Julianum Brivatensem quanta veneratione prosequantur Arverni, tota Gallia notis-
Juliani. simum est. Memoriam ejus festive recolunt Hieronymiana, Florus, Ado, Usuardus Notkerus. Hic paulo compendiosius, Noster ex Adoniano encomio, hoc solum post *Ferreoli* omisit, *cujus in militia comes erat*: cetera ad verbum transtulit. Videantur Baronius & Florentinius. Acta aliqua à Labbeo tomo 2 Biblioth. Ms. edita sunt. Surius Gregorium Turon. descripsit. Vide quæ accuratius expendit Tillemontius tomo 5 à pag. 279, sed præcipue à pag. 696, ubi ex laudato Greg. Turon. alia adferuntur. Qui
Vibiani. in Hieronymianis *Vivianus* cum Alexandro conjungitur, vel nullus est, vel idem ipse, ni fallor, qui ibi in adjectitiis *Julianus* etiam vocatur, melius à Floro *Bibianus* dictus, sed male, *Sconis*, *Scottius* vel *Comis* tributus. *Bibianus* item ab Adone appellatur, sed à Notkero *Vibianus*, quam orthographiam ex Pratensi & Herinensi supra prætulimus, mediam quasi inter antiquiores, & recentiores codices, cum Baronio, viam ingressi. Tu hujus notationes consule. Certum est, Usuardum totam suam annuntiationem ex Adone desumpsisse: atque adeo ex dictis patet textus nostri genesis purissima & simplicissima.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Non omnino puruse est: præterea deficit in ultima annuntiatione.

PULSANEN. Primo loco de S. Augustino, deinde de Hermete, satis pure: Sed reliqua omnia desiderantur.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. E puris excluси
De Alexan. sunt, quia in Alexandro utuntur phrasi Adonis: *Arrius divino judicio damnatus creputt medius & effusa sunt viscera ejus.* In fine. *Viviani.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN.
Idem. Incipiunt ab Augustino, de quo addunt: *Doctoris eximii*; & LEYDEN præterea, *patris nostri*. Alia pura sunt, etiam in Hermete & reliquis omnibus, præterquam in Alexandro, de quo etiam habent sensum Adonis, *crepuit medius* &c. In fine etiam cum pluribus scribunt, *Viviani.*

ALBERGEN. A prioribus in eo solum differt, quod de Augustino, omittens elogium, simpliciter legat; *episcopi & confessoris.*

DANIC. In omnibus congruit, sed post *Tiernis*, explicationis gratia, locum distinctius designaturus, addit; *id est apud Papiam.*

LOVANIEN. *In Africa, depositio sancti patris*
De Augu. *nostri Augustini episcopi, Doctoris eximii* &c. pure. Item de Hermete. De Alexandro, ut supra. In Juliano elogium truncat. In Vibiano, recte.

HAGE-

CENTULEN. *Romæ, passio sancti Hermetis martyris, quem beatus Alexander Papa, cum esset præfectus, baptizavit cum uxore & filiis & sorore Theodosia. Constantinopoli, sancti Alexandri episcopi, gloriosi senis. In Africa, civitate Hypona, sancti Augustini episcopi & confessoris, qui talenta sibi credita à Deo multiplicavit* [ita] *ut nemo fuerit, qui omnia ejus scripta se fateatur legisse. In Privato vico, passio sancti Juliani martyris, cujus passionem Gregorius Turonensis fideli stilo describit. Sanctonas, sancti Lubiniani episcopi & confessoris.* Mira nominis variatio, cum tamen ubique de ipso eodem *Vibiano*, vel *Viviano* vel *Bibiano* agatur. Codex qui sequitur eum *Lubianum* appellat. *Textus, sed tyris interpolatus.*

BRUXELLEN. Incipit ab Augustino, in quo ANTVERP-MAX. &c. ferme similis est. In Hermete, fere purus; In Juliano inserit Adonis verba, ab Usuardo prætermissa, ut dixi in Observatione. De Alexandro habet, ut supra. Pro *Vibiani*, scribit *Lubiani*.

HAGENOYEN. In Hermete & Alexandro modice interpolatus, plura corradit de sancto Augustino, quæ purius in Adone legi possunt. Sequitur de Viviano. In fine legit: *Item ipso die, sanctorum martyrum Juliani & Ferreoli* &c. Colitur hic XVIII Septembris. *Juliani & Ferreoli.*

AQUICINCT. *Apud Sanctonas, Vibiani episcopi & confessoris.* Est à calamo recentiore.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Augustini episcopi & confessoris. Hermetis martyris. Alexandri episcopi & confessoris Constantinopoli, qui Arrium damnavit. Juliani martyris. Tubiani* [Vibiani] *episcopi & confessoris.* *Textus contractus.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Vibiani*. Adjicitur: *Apud Salernum, sanctorum martyrum Fortunati & Fortunati, Gagi & Anthes. Et sanctorum martyrum Septimini, Januarii & Felicis. Et dedicatio trium altarium hujus ecclesiæ.* *Fortunati & Septimini.*

EDITIO LUBECO-COL. Multa habet de S. Augustino, quæ à MOLANO nitidius exprimuntur. Sequitur: *Romæ, beati Hermetis martyris, illustrissimi viri. Hunc beatus Alexander Papa, ut in Actibus ipsius legitur, cum esset præfectus urbis Romæ, baptizavit cum uxore & filiis ac sorore ejus Theodora, cum quibus pariter mille quinquaginta duos servos ejus, uxores quoque & filios eorum, prius ingenuitate illis concessa. Quod factum cum pervenisset ad aures Aureliani comitis, jussit eum carcerali custodiæ mancipari, deinde gladio feriri, & tali martyrio migravit ad Christum.* In Juliano nonnihil interpolata est. De Alexandro &c. ut codices alii supra. *De Hermete*

BELIN. *In Africa civitate Hyponensi, natale sancti patris Augustini, episcopi & confessoris, ecclesiæque Doctoris eximii. Qui primo.* &c. non satis pure. In Hermete etiam variat. In Alexandro, ut supra. Juliani elogium expunctum est. De Juliano & Viviano diximus supra. *De Augusti.*

GREVEN. *Abundi & Abundantii martyrum. Pelagii martyris, qui in provincia Acarnaniæ, tempore Numeriani imperatoris, virgis fustibusque cæsus; equuleo, ungulis, & oleo ferventi superatus; tandem ictu gladii martyr Christo consecratur. Cujus corpus sanctus presbyter Uranius, qui eum sacris litteris imbuerat, sepelivit.* Ipsum canit Wandelbertus, ut vide apud MOLAN. infra. *De Pelagio.*

Pelagii PP. Joannis. Agnetis. Tarsis. *Pelagii Papæ & confessoris. Joannis abbatis & confessoris. Item sanctæ memoriæ Agnetis virginis, sororis sanctæ Claræ, quæ ei dixerat moriens, ut se festine sequeretur ad Dominum. Tarsis, quondam peccatricis, quam sanctus Pasnucius abbas convertit, & in cella arcta inclusit, ubi in maxima pœnitentia exactis annis tribus, postea quievit in pace.*

MOLAN. Post *optimi Doctoris*, litteris Italicis ex Adone contracto, vel potius ex Possidio inserit: *Hic per acceptissimum Deo & in optimis viris præclarissimum sacerdotem Ambrosium, verbi Dei prædicatorem frequentissimum, divina præstante opitulatione, & doctrinam salutarem & divina percepit sacramenta. Moxque ex intimis cordis medullis, spem omnem quam habebat in seculo dereliquit. Factumque est ut interjecto tempore, sancto episcopo Valerio id agente, omnibus gratulantibus, episcopatum susciperet, suo vivente episcopo coactus sit. Atque id factum est, ut episcopus multo instantius ac ferventius, majore auctoritate, verbum salutis æternæ, alacriter pullulanti atque crescenti Domini ecclesiæ prædicaret. Verbum Dei usque ad extremam ægritudinem imprætermisse, sana mente, sanoque consilio in ecclesia prædicavit.* Sequitur typis minoribus: *Hospitalitatem semper exhibuit, & in ipsa mensa magis lectionem vel disputationem, quam epulationem potationemque diligebat: & contra pestilentiam humanæ consuetudinis, in ea ita scriptum habebat:* *Augustini elogium.*

Quisquis amat dictis absentum rodere vitam
Hanc mensam vetitam noverit esse sibi.

Et ideo omnem convivam superfluis & noxiis fabulis & detractionibus sese abstinere debere admonebat. Indisciplinatas transgressiones suorum à regula recta & honestate & arguebat & tolerabat, quantum decebat & oportebat: in talibus præcipue docens, ne cujusquam cor declinaretur in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Ecclesiæ bibliothecam & omnes codices diligenter posteris custodiendos semper jubebat. Nec suos consanguineos, in proposito vel extra constitutos, in sua vita & morte vulgi more tractavit. Rursus Italicis ex Adone: *Testamentum nullum fecit, quia unde faceret pauper Dei non habebat. Tertio obsidionis mense (nam civitas ejus quatuordecim mensibus concluſa & obsessa est à Wandalis, Alanis aliisque commixtis gentibus) decubuit febribus, & illa ultima exercitatus est ægritudine. Hic beatus episcopus spiritu divino tactus, in sancta Ecclesia Catholica, ad institutionem animarum, fecit libros, tractatus, epistolas numero 1030; exceptis quæ numerari non possunt, quia nec numerum designavit eorum. Qui primo de sua* &c. pure. In fine: *Apud Constantiam Galliæ urbem, natale sancti Pelagii martyris. Qui sub Numeriano imperatore, jussu Evilasii judicis martyrium sumpsit.* Demum typis minoribus: *Buchaugiæ, sanctæ Adelindis abbatissæ.* Editiones aliæ Augustinum primo loco annuntiant, sed superius elogium ad quartam circiter partem contrahunt. De Hermete, eadem ferme habent quæ supra dedimus ex editione LUBECO-COL. De Juliano litteris Italicis interserunt nomen *Brivate*. In fine: *Buchoviæ in Suevia, sanctæ Adelindis abbatissæ. Die vigesima octava, sancti patris Moysis Æthiopis.* Ex Horologio acceptus est. Vide de eo notationem Baronii, Observationem nostram VII Febr. & Acta eodem die. Denique adjiciuntur duo ultimi Wandelberti ex hoc die versiculi: *Pelagii.* *Adelindis.* *Moysis.* *De Pelagio.*

Urbs Alemannorum recolit Constantia sanctum
Hic quoque Pelagium, fuso pro sanguine clarum.

Supra tribuebatur Pelagius *Constantiæ Galliæ*, quæ à Rheno longe dissita est; nisi Gallia vel potius Francorum imperium in latissima significatione, quam olim habuisse constat, accipiatur.

IV *Kal.* *Die* 29.

Decollat. Jo. Bapt. DEcollatio, vel potius inventio capitis, beatissimi Joannis Baptistæ. Siquidem decollationem ejus circa solemnitatem Paschalem evenisse ex Euangelica comprobatur lectione, quæ tamen hic festiva recolitur, quando caput ejusdem secundo repertum est in Emessa civitate, atque in ecclesia conditum. Romæ, natalis, sanctæ & illustrissimæ Sabinæ martyris, quæ sub Adriano imperatore gladio percussa, martyrii palmam adepta est. In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis, quæ pro Christi amore laboriosissima peregrinatione susceptæ, etiam virtutibus ac miraculis gloriosa, quievit in pace. Parisius, depositio Mederici presbiteri. Ipso die, sanctæ Candidæ virginis.

Sabinæ Romanæ. *Sabinæ Trecensis.* *Mederici.* *Candidæ.*

Ita *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Praten. legit, *inventio capitis Joannis.* &c. Antverp-maj. *inventio beatissimi Joannis.* Rosweyd. cum Pratensi convenit, ast Herinien. & reliqui differte ponunt ut est in textu. Diximus alibi de *sollempnitatem*, ut codices aliqui scribere solent. Munerat. pro *Euangelica comprobatur lectione*, substituit *Euangelica probatur auctoritate.* Greven. & Molan. à reliquis discedunt in, *quando caput ejus repertum est secundo in Edissa.* Scribendum esset *Emesa*, sed à codicibus non recedimus. Pro *conditum*, habet Munerat. *reconditum.* Item *Sabinæ virginis & martyris.* Vide Observationem. In Herinien. est *Trecassino.* In Antverp-maj. *Leginæ*, pro *Sabinæ* vel *Savinæ*, ut scribit Munerat. Notavit Castellanus lituram in codice Pratensi, incipiendo à *Parisius dep.* usque ad finem, cui superscriptum advertit, *ositio Mederici presbiteri & monachi* &c. Et eam scribendi rationem sequuntur perpetui comites Antverp-maj. & Rosweyd. Antea habebatur *Mederici episcopi*, quo modo legit Molan. Sed præferenda est Herimen. & Greveni lectio, *depositio Mederici presbiteri*, non, *sancti Mederici abbatis*, ut habetur in Munerato. Nihilominus codices illi inter puros numerati sunt.

OBSERVATIO. De *inventione capitis Baptistæ Prodromi*, ea paucis ad XXIV Februarii complexi sumus, quæ hîc repetere supervacaneum esset. Porro ad XXIV Junii dictum est, in Hieronymianis plerisque apographis & illo & hoc die *natalem* ejus *in Sebastia* recoli, quamvis de vero & genuino hujus diei textu disputet Florentinius admonitione 6, pag. 26 & 28. Beda signanter hodie legit: *Eodem die, decollatio sancti Joannis Baptistæ.* Verum quæ ibidem adjunguntur, satis innuunt translationem capitis intelligi. Romanum parvum & Ado indicant *decollationem hodie venerari.* Cætera quæ postremus habet, ipsa sunt Bedæ verba, a Rabano etiam & Notkero descripta. Nec clariora sunt, quæ ab Adone in festivitatibus Apostolorum hac die referuntur. Noster ex textu Adoniano XXIV Februarii eruisse videtur, *decollationem*, quæ circa festum Paschæ v. g. 1 Aprilis, celebrari non poterat, ideo hac die consignatam, quod eo ipso facta fuerit secunda sacri capitis inventio. At enim fere arbitraria hæc esse, si omnia recte perpenderis, facile perspicies. Melior fortasse Castellani conjectura, censentis decollationis festum obtinuisse ob dedicationem hodiernam templi à Theodosio conditi. Alii alia excogitant, quæ uberius loco proprio discuti poterunt, & illis superaddi quæ fuse & erudite deduxit Papebrochius tomo IV Junii à pag. 711, & Tillemontius citatus dicto die XXIV Februarii, quibus addenda sunt, quæ contra P. l'Amy idem auctor disputat tomo 2 à pag. 714. Quid Wandelbertus de hac festivitate senserit, ex ejus versibus intelliges. Locum etiam habet Sabina Romana, quæ sequitur, hîc ut *virgo* celebrata:

Decollat. Io. Bapt.

Præco Dei, Verbi vox, & Baptista Joannes,
Quem effera saltanti tribuerunt jussa puellæ,
Insignit quartam meritorum laude perenni.
Virgo Sabina simul Romæ sua templa revisit.

Ponit hodie primo loco Beda: *Romæ, sanctæ Sabinæ virginis atque martyris*: Rabanus solum, *Sabinæ martyris*, quo modo verosimile est, primum à Beda scriptum fuisse, cum ex

Sabina Romana.

ex Actis constet *præclarissimi quondam Valentini uxorem* fuisse, de qua meminere Acta Serapiæ virginis, III Septembris illustranda. In veteribus Kalendariis Allatii & Frontonis, uti & in Sacramentario Gregorii, solo nomine signatur. Nec præter martyris titulum quidquam adstruxit Romanum parvum, nisi quod locum addat, *ad arcum Faustini*. Plura ex præfatis Serapiæ Actis contexuit Ado, indeque hoc præcipue accepit Usuardus, quo *illustrissimam martyrem* prædicet. Notkerus pauca etiam capita summatim decurrit. Plura dabunt Notationes Baronii & Florentinii. Ex prioris Annalibus ad annum CCCCXXXII num. 37 disces, dicatam ei per id temporis ecclesiam etiam hodie celebratissimam, ad quam fit prima & solennior Statio feria IV Cinerum, ut vide apud Frontonem pag. 33.

Sabinam seu *Savinam Trecensem* perperam huc ab Usuardo intrusam recte advertit Castellanus, utpote quam scire potuerit, non hac die, sed XXIX Januarii à popularibus publica ubique solennitate celebrari, ut in Actis ad eam diem fusius probatum invenies, idemque ferme Usuardi elogium ex nonnullis Mss. Martyrologiis relatum. Satis insinuat laudatus Castellanus Bimestri primo pag. 452, diem hunc ab Usuardo Sabinæ Trecensi consecratum fuisse, quod eo jam dicta synonyma Sabina Romana recoleretur, quamquam de vera alterius festivitate melius edoceri potuisset. *Sabinæ Trecensis.*

Mederici à solo item Nostro notatus est, non ut *monachus*, *abbas*, aut *episcopus*, ut supra ostendimus, tametsi *monachum*, & si vis, *abbatem* fuisse non diffiteamur, sed ut *presbyter*; sicut textus noster exhibet. Vide quæ de eo refert & observat Mabilio seculi Benedict. 3, parte 1 à pag. 8, ubi de Sancti ætate, de auctore vitæ, de professione monastica, de variis locis, sive cœnobiis sive aliis, à Mederico cultis, denique de cellula, in suburbanis Parisiorum sub nomine Principis Apostolorum consecrata, in qua postremum vixerit, ac demum exspiraverit, multa, more suo, diligenter inquirit & explicat, pluribus alibi deducenda. *Candidam* aliquam virginem Romanam sociis aliis immixtam profert Hieronymianum Epternacense vetustissimum, quam facile crediderim ex hujusmodi apographo ab Usuardo erutam. Certe Usuardinam esse, satis evincunt codices nostri, ex quibus æque evidenter patet germana totius textus simplicitas. *Mederici* *Candidæ.*

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione satis purus, pergit: *In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis.* Desunt reliqua.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Plane mutilati sunt. Sic habent: *Decollatio sancti Johannis Baptistæ. Romæ, sanctæ Sabinæ virginis & martyris. Ipso die, sanctæ Candidæ virginis. In Antiochia Syriæ, sanctorum Niceæ & Pauli. In Syrmia, natale sanctæ Basillæ.* Postremæ duæ ex Hieronymianis adjectæ sunt. *Niceæ & Pauli. Basillæ.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Usque ad penultimam annuntiationem satis puri sunt. Itaque de Mederico non loquuntur; sed Sabinæ Trecensi immediatè subjungunt: *Ipso die, sanctæ Candidæ* &c. ut statim diximus.

LOVAN. Hisce etiam similis est, præterquam quod elogium Sabinæ Trecassinæ expungat.

ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *Decollatio sancti Joannis Baptistæ.* In reliquis conveniunt cum ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. *Romæ ad arcum Faustini, beatissimæ Sabinæ martyris. Eodem die, veneratur decollatio sancti Joannis Baptistæ, quem Herodes Tetrarcha, ut Euangelista ferunt, præcepit decollari in carcere. Ipso die, sanctæ Candidæ virginis. Parisius, depositio Clerici presbyteri*, opinor, pro *Mederici*, qui neque hic *monachus* appellatur. *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. *Decollatio sancti Joannis Baptistæ, quam Euangelica lectio circa Paschæ factam commemorat, sed festum ejus hic recolitur, quando caput ipsius secundo repertum, & in ecclesia Edessæ civitatis conditum est. Romæ in Adventicio, oppido Windinense, ad arcum Faustini* [hæc Ado clarius] *natale sanctæ Sabinæ illustrissimæ martyris, quæ fuit uxor præclarissimi quondam Valentini, & filia Herodis Metellarii. Hæc Adriano imperante, sub Helpidio præfecto passa & gladio percussa, martyrii palmam accepit.* In Sabina Trecensi, purus est. Sequitur de Antiochenis & Basilla, ut supra. In Candida purus est. Tum: *Et sanctæ Aureæ virginis, Mettis, depositio sancti Adelphi episcopi & confessoris.* In *Mederici*, prima syllaba insertum est o, ut sit *Moderici*. *De decollat.* *De Sabina Romana.* *Niceæ &c.* *Basillæ.* *Aureæ.* *Adelphi.*

HAGENOYEN. *Decollatio sancti Johannis Baptistæ, vel potius capitis ejus inventio, & ossium ipsius concrematio, & digiti ejus translatio, & basilicæ ejus dedicatio. Unde à quibusdam hæc festivitas diversimode notatur. Dicitur namque decollatio, collectio, inventio & dedicatio. Decollatus Johannes est circa festum Paschæ, sicut Euangelii probat auctoritas, ab Herode Tetrarcha Galileæ, filio Herodis regis sub quo natus est Dominus. Concrematio ossium ejus facta est à Juliano imperatore. Et ossium collectio facta est per monachos Hierosolymitanos, qui concremantibus se miscuerunt, & plura ossa ipsius furabantur. Inventio capitis Johannis facta est per duos monachos, ipso revelante. Digiti ejus translatio & ecclesiæ dedicatio facta est penes Mediolanum à Theodelina regina Longobardorum. Unde propter hæc omnia a Domino Papa statutum est, ut hæc dies per mundum celebris in honore Baptistæ habeatur.* Quæ de Sabina Romana memorat, melius ab Adone referuntur. De Trecensi & Mederico silet. Sequitur: *In Sirmia, sanctæ Basilicæ virginis.* Hæc melius *Basilla* vocatur. De Candida pure, de Antiochenis, ut supra. *De decollat. Jo. Bapt. &c* *Basilicæ.* *Niceæ &c.*

AQUICINCT. Medericum *monachum* vocat cum PRATENSI & sociis aliis supra citatis.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Decollatio sancti Joannis Baptistæ. Sabinæ virginis & martyris.* De qua in margine recte adnotatur : *de hac nunc agimus commemorationem, quasi non esset virgo. Mederici abbatis & confessoris. Sabinæ virginis. Candidæ virginis.* *Textus mutilus.*

CODEX BIGOTIAN. sign. P. 5, qui fuit PP. Cælestinorum. In margine adscribit recentiori manu : *In civitate Aquila, coronatio beati Petri Cælestini patris nostri, in qua est Indulgentia à baptismo.* Vel hinc cognoscitur codex. *Coronatio Cælestini.*

In VATICAN. Deest Mederici & Candidæ. Adjicitur : *Natale sanctorum Vitalis, Satoris & Repositi.* Apud alios noti non sunt. *Vitalis &c.*

UGHELLIAN. Nihil habet de Sabina Trecensi & Mederico. Porro de Antiochenis & Basilla, ut supra in ANTVERP. & MAX-LUBEC. *Niceæ &c. Basillæ.*

CODEX CASTRI CAROLI. *Ipso die, sancti Joannis confessoris.* *Ioannis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Decollatio sancti Johannis Baptistæ. Qui primo in Samaria conditus est, nunc in Alexandria. Porro caput ejus de Hierosolymis ad Fenicem urbem Ediſſam delatum est.* Hæc ferme habent Beda, Rabanus, Ado & Notkerus. *Romæ in Adventino, opido Vindinensi, ad arcum Faustini* &c. quæ in Adone legimalim. De Sabina Trecensi, inserit, *sororis sancti Saviniani martyris.* De Antiochenis, ait, *Niceæ virginis & Pauli martyris. Metis, sancti Adolphi episcopi & confessoris.* De Mederico, addit, *& confessoris.* De Basilla Sirmiensi, ut supra. De Candida, pure. *De decollat. De Sabina. DeSab. Trec Niceæ &c. Adolphi. Basillæ.*

BELIN. Incipit : *Decollatio sancti Joannis Baptistæ.* De Sabina, omittit titulum *illustrissimæ.* Sequitur : *Item sancti Helysei prophetæ.* In Candida, purus est. In Antiochenis, ut supra. Pro *Basillæ*, scribit *Basiliæ.* In Mederico purus. Quæ in priori Veneta editione aberat, ponitur in altera : *In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis.* *Elisæi. Niceæ &c. Basillæ.*

GREVEN. *Item sanctorum martyrum nongentorum, qui eodem die passi sunt. In Antiochia Syriæ, sanctorum Niceæ virginis & Pauli martyrum. Metis, sancti Adelphi episcopi & confessoris. Civitate Ostia, sanctæ Aureæ virginis, & martyris. Quæ de nobili orta genere, pro fide Christi sub Claudio in carcere fame cruciata est, deinde equuleo superata, fustibus cæsa, in exilium missa est : ubi denuo varia perpessa tormenta, in mare præcipitata, martyrium consummavit. In Sirmio, sanctæ Basillæ virginis. Veronæ virginis.* Vide quæ de ea habet MOLAN. Mart. Nicæ. Adelph. De Aur. Basill. Veron.

MOLAN. *Metis civitate, depositio sancti Adelphi episcopi & confessoris. Item, sancti Helizæi Elisæi prophetæ. Hujus sacrum corpus etiam mortuum, mortui resuscitatione peculiariter gloriosum, Ravennæ translatum, honore condigno honoratur. In Antiochia Syriæ, natale sanctorum Niceæ & Pauli. In Syria, natale sanctæ Basileæ. In Venusio Basilicatæ civitate Apuliæ, natale Felicis episcopi. Civitate Tubzozense, Januarii presbyteri, & Fortunatiani & Septimi lectorum : qui sub Diocletiano imperatore à Magdelliano procuratore, gladio consummati sunt.* Vide de his XXIV Octobris. *Veronæ, virginis beatæ, in ecclesia sanctæ Crucis.* Dein typis minoribus, *miliario ab urbe Lovanio, in monte, qui ab ea sanctæ Veronæ nomen accepit. Hæc filia Ludovici regis Alemanniæ, sanctimonialis fuit in monasterio à se fundato ad Rhenum, quod Vorenhoute dicitur, & Maguntiæ in Domino obdormivit.* Editiones posteriores corrigunt priorem in Mederico, sed Italicis litteris adjiciunt *abbatis.* De Elizæo habent, ut supra. Tum : *Apud urbem Lovanium, natalis Veronæ, virginis beatæ, in ecclesia sanctæ Crucis.* Hîc omittuntur omnia, quæ de sancta Verona ex priori editione supra distinctius explicata sunt. Sequitur: *Eodem die, translatio sancti Adelphi Metensis episcopi & confessoris, ad novum Vilare monasterium, petitione Lantfridi cœpiscopi Drogonis Metensis, tempore Ludovici pii.* Mart. Rom. Adelph. Trans. Adelph.

III *Kal.* *Die* 30.

Felicis. ROmæ via Ostiensi, passio beati Felicis presbiteri, sub Diocletiano & Maximiano imperatoribus, qui post equulei vexationem, datâ sententiâ, cum ad decollandum duceretur, obvius ei fuit quidam Christianus ; hic dum se Christianum sponte profiteretur, mox cum eodem pariter decollatus est. Hujus nomen ignorantes Christiani, Adauctum eum appellaverunt, quod sancto Felici au- *Adaucti.* *&* *Gaudentiæ* ctus sit ad coronam. Item Romæ, sanctæ Gaudentiæ virginis.

Puri sunt *Herinien. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Belini prima editio, Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Ferme in nævis consistit. Sic *Rhome, Hostiensi, eculei.* In Herinensi, pro *duceretur*, est *deduceretur.* Belin. legit *obvius fuit ei*, Max-Lubec. *obvius ei quidam fuit.* In Antverp. post *Adauctum*, omittitur *eum*, Denique Belin. pro *sancto Felici*, scribit *Felice.*

Felicis & Adaucti. OBSERVATIO. De confusione variorum martyrum sub *Felicis* appellatione, dicendum nobis fuit ad XIV Januarii, ubi fontes assignavimus, ex quibus plura, huic etiam diei servientia, inveniet curiosus lector, quæ modo nec lubet repetere, nec vacat operosius retractare. Nodus hac die intricatior videri potest, quod Martyrologi inter se discrepent. Nam Beda & qui eum, unico die transposito, sequitur, Rabanus, eos martyres recolunt, quos diebus præcedentibus inter Auctaria recensuimus, nempe *Felicem episcopum,*

ſcopum, *Adauctum* vel *Adactum*, *& Januarium preſbyteros* (aliqui in nominibus nonnihil variant) *Fortunatianum & Septimium* vel *Septiminum*, *lectores*, à nobis proxime ex Molano ad XXIV Octobris remiſſos: quo die iiſdem Bedæ verbis ex Adone, & ex hoc ab Uſuardo celebrantur. Inde recentioribus anſa præbita eſt, dubitandi utrum vere *Felix* noſter & *Adauctus* Romæ vendicandi ſint. Quo id fundamento adſtruant, ipſi viderint. Certe vetera Kalendaria Allatii & Frontonis ſæpe citata, Sacramentarium Gregorii, apographa Hieronymiana, Romanum parvum, Rabanus, Ado, Notkerus, Wandelbertus, æque ac Noſter diſertiſſime hodie ſignant *Felicem* dumtaxat & *Adauctum*, vel per metatheſim *Audactum*, *via Oſtienſi*, eoſque tot præterea characteribus & circumſtantiis diſtinguunt, ut hactenus non videam, quid cum ſuperioribus, Africanis omnibus, commune habere queant. Fateor, Adonem duos fratres *Felices* hac ipſa die innuere, at dum unius tantummodo res geſtas proſequitur, ſatis demonſtrat, unum illum fuiſſe, qui via Oſtienſi cum acceſſorio comite Adaucto coronam martyrii promeritus ſit. Adonis Acta rejiciunt aliqui, ego necdum ut ſincera venditare auſim, attamen tales cenſeo relatas auctoritates, ut geminos noſtros *Oſtienſes* ab aliis diverſiſſimos eſſe oporteat. Quod velint, huic etiam diei innecti debere Africanorum (ſaltem *Felicis epiſcopi* Venuſiæ paſſi) glorioſum agonem, haudquaquam obluctabor; quin potius ſubſcribam Ruinartio, id non improbabiliter ſuadenti à pag. 374: ſatis nobis eſt Martyrologiorum noſtrorum fidem aſſeruiſſe. De cetero ad laterculum quod attinet, omnia ex longiori Adonis narratione contraxiſſe Uſuardum, manifeſtum eſt. Multum innititur Florentinius Ms. reginæ Sueciæ, ſed ignoravit, Bedæ propria eſſe, quæ ibi referuntur, quæque proinde nihil in hac re immutare poſſunt. Communem Martyrologorum ſenſum ſecutus eſt Wandelbertus, dum ita ſcripſit:

Ternâ cum Felice pio præcellet Adauctus.

In Hieronymianis primo loco notatur *Gaudentia virgo cum reliquis tribus.* Hæc in Rabano totidem verbis leguntur, quibus alicunde lucis aliquid afferri velim. Porro *Gaudentia* illa Adoni & Notkero præterita eſt; unde mihi dubium non eſt, quin Uſuardus ex Hieronymianis eam acceperit. An martyris titulo decoranda ſit, vide in Florentinio. Sequitur apud Rabanum, *Depoſitio Agili abbatis*, reliquis omnibus antiquioribus Martyrologis incogniti. Hunc, neſcio quis, codici Pratenſi aſſuere voluit, hac phraſi: *In pago Meldenſi, ſancti Agili confeſſoris*, ex quo in ordinarios comites tranſiit, eâ causâ à puris excluſos. Aſſutum ab aliquo ſeu adſcriptum dicimus ſanctum Agilum in Pratenſi codice, nam, teſte Caſtellano, primâ manu ſignatus non eſt. Verum quæcumque ea manus fuerit, antiquam eſſe oportet, quandoquidem Antverp-maj. & Roſweyd., quos codices Pratenſis ſocios vocamus, eum etiam iiſdem verbis referant. Alia phraſi eumdem protulit Muneratus, ſed & ipſe & præfati iſti codices ita ab omnibus aliis, pro textu ſuperius citatis, refelluntur, ut indubitata maneat Uſuardinæ lectionis noſtræ germaniſſima puritas & ſimplicitas. Qui de Agilo plura legere voluerit, conſulat Mabilionem ſec. 2 Benedict. à pag. 315. *Gaudentia.*

AUCTARIA.

Agili. PRATEN. & ROSWEYD. In fine adjiciunt: *In pago Meldenſi, ſancti Agili confeſſoris.*

ANTVERP-MAJ. Idem habet augmentum & præterea in Felice mutilus eſt.

MUNERAT. Textui puro ſubdit: *Resbaco monaſterio, cognomento Hieruſalem, ſancti Agili, qui ejuſdem abbas cœnobii multis virtutibus claruit.* *De Agilo.*

Fiacrii. *In territorio Meldenſi, ſancti Fiacrii confeſſoris.*

CENTULEN. *Romæ via Oſtenſi, beatorum martyrum Felicis & Audacti, tempore Diocletiani, ſub præfecto Urbis Draco. Item Romæ, ſanctæ Gaudentiæ virginis. Cœnobio Reſtacenſi, depoſitio ſancti Agili abbatis.* *Agili.*

BRUXELLEN. *Romæ via Oſtienſi, paſſio beatorum martyrum Felicis presbyteri & Adaucti, ſub Diocletiano & Maximiano imperatoribus decollatorum. Quorum primus, dum poſt eculei vexationem, data ſententia duceretur ad mortem, obvius ei fuit alter, & dum ille ſe ſponte Chriſtianum eſſe fateretur, mox cum primo pariter decollatus eſt. Et quia hujus ſecundi martyris nomen ignorantes Chriſtiani non invenerunt, Adauctum ipſum appellaverunt, eo quod ſancto Felici martyri auctus, ſibique pro fidei confeſſione, martyrii corona aucta ſit. Item Romæ, ſanctæ Gaudentiæ virginis. Eodem die in monaſterio Ieruſalem, depoſitio ſancti Agili. Agili confeſſoris & abbatis.* *De Felice & Adaucto.*

HAGENOYEN. *Romæ via Oſtienſi, natale beati Felicis preſbyteri & Adaucti cujuſdam alii Chriſtiani, ſub Dyocleciano & Maximiano. Hic Felix cum ductus eſſet ad ſtatuas plures, ſcilicet Serapis, Mercurii & Dyanæ, quæ omnes recciderunt, & cum in eculeum levatus & tortus, & poſtea ad arborem ſacrilegam ductus, quam ſimiliter dejecit, & ſimulacrum cum templo & ara corruit, & tunc illum præſes juſſit decollari & corpus ejus lupis & canibus dimitti. Tunc quidam Chriſtianus in medium proſiluit, Chriſtum confitens, & oſculantes ſe invicem pariter decollati ſunt. Hujus nomen Chriſtiani ignorantes, Adauctum eum vocaverunt, eo quod ſancto Felici adauctus ſit ad coronam.* Vide hæc in Adone purius. *In civitate Trecaſſina, ſancti Saviniani martyris & ſanctæ Savinæ ſororis ejus* &c. Sequitur longa horum Sanctorum hiſtoria, de qua videin Actis XXIX Januarii. *De Felice & Adaucto.* *Saviniani & Savinæ.*

AQUICINCT. Post *Gaudentiæ virginis*, addit: *In monasterio, quod dicitur Respacis, transitus sancti Agili, ejusdem loci abbatis & confessoris.* Et calamo longe recentiori adjicitur: *In territorio Meldensi, sancti Fiacrii confessoris.* Vide quæ habet Surius hoc die, & recentius Mabilio seculo 2 Benedictino à pag. 599.

Agili.

DAVERONEN. *Ierusalem monasterio, quod dicitur Resbacus, transitus sancti Agili, primi ejusdem loci abbatis & confessoris.*

Fiacrii.
De Agilo.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Felicis & Adaucti martyrum. Lazari fratris Marthæ, episcopi Massiliensis.* Vide XVII Decembris. *Fiacrii eremitæ & confessoris. Agili abbatis & confessoris.*

Lazari.
Fiacrii.
Agili.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Resbaco monasterio, cognomento Ierusalem, sancti Agili, qui ejusdem abbas cœnobii, multis virtutibus claruit. In pago Meldensi, beati Fiacrii confessoris, viri vita & miraculis glorioso.*

De Agilo.
De Fiacrio.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Gaudentiæ.*

ALTEMPS. *Cenevo monasterio, sancti Ealdwoldi confessoris, fratris beati Edmundi martyris. Ipso die, sancti Junionis episcopi & confessoris. Item, sancti Decimavi martyris.*

Eadwoldi.
Junionis.
Decimavi.

FLORENTIN. *In monasterio Ierusalem, sancti Agilii abbatis & confessoris.*

Agili.

EDITIO LUBECO-COL. De Felice & Adaucto vix quidquam novi inducit. Sequitur: *Monasterio Tuicienſi, super litus Rheni, translatio corporis beati Heriberti archiepiscopi Coloniensis Agrippinæ & confessoris. Quæ à Domino Arnoldo primo, archiepiscopo Coloniensium, sub anno Incarnationis Domini* MCXLVII *facta est. In monasterio Resbasi, sancti Agili abbatis & confessoris, qui, centenarius ac virgo existens, feliciter ex vocatione migravit à seculo.* In Gaudentia, pura est. Denique: *Eodem die, natale sanctorum martyrum, Januarii Januarius presbyteri, Fortunati & Septimi lectorum.* Vide Surium. Observationem.

Translat. Heriberti.
Agili.

BELINI editio altera: In fine habet: *In territorio Meldensi, sancti Fiacrii confessoris.*

Fiacrii.

GREVEN. *Ipso die, secundum Cathalogum sanctorum, sancti Therentiani episcopi & martyris. Qui tempore Adriani apud Tudertum Tusciæ sacrificare nolens, in equuleo levatus, scorpionibus cæditur, igniſque lateribus apponitur. Deinde lingua præcisa, cum nihilominus Christum clare confiteretur, decollatus est una cum Flacco sacerdote idolorum à se converso & baptizato. Item, sanctorum Hipolyti Hippolyti & Saviniani martyrum, de quibus in gestis sancta Susanna Aureæ virginis. In territorio Meldensi, beati Fiacrii abbatis & confessoris, magnæ virtutis viri. In monasterio Resbasi, sancti Agili abbatis & confessoris, qui anno vitæ suæ centesimo virgo obiit. Monasterio Tuicienſi, super litus Rheni, translatio sancti Heriberti archiepiscopi Agrippinensis Coloniæ & confessoris, facta anno Domini* MCXLVII *per Dominum Arnoldum ejusdem urbis archiepiscopum. Ipso die secundum quosdam, natale sanctorum Januarii presbyteri, Fortunati & Septimi, & sunt qui infra* IX *Kalend. Novembris habentur.*

Translat. Heriberti.
Januarii.
Agili.

MOLAN. *Resbaco monasterio* &c. Deinde: *In territorio Meldensi* &c. ad verbum ex MUNERATO. Sequitur: *Anno millesimo quinquagesimo sexto, translatio sancti Donatiani Remensis episcopi* [Brugas.] In posterioribus editionibus, de Agilo & Fiacrio, eadem quæ in prima. Tum: *Brugis, translatio sancti Donatiani, Remensis episcopi, Donati.*

Agili.
Fiacrii.
Translat.

Pridie Kal. *Die* 31.

Paulini. TRevéris, natalis sancti Paulini episcopi & confessoris, qui à Constantio imperatore ob Catholicam fidem exilio relegatus, & usque ad mortem, etiam extra Christianum nomen, mutando exilia fatigatus, ad ultimum apud Frigiam defunctus, beatæ passionis coronam percepit à Domino. Eodem die, apud Athenas, beati Aristidis, fide, sapientiaque clarissimi, qui Adriano principi de religione Christiana libros obtulit, & quod Christus Jesus solus esset Deus, præsente ipso imperatore, luculentissimè peroravit. Autissiodoro, sancti *Optati.* Optati episcopi & confessoris.

Aristidis.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-major*, *Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Est inter codices pro textu hîc citatos & inter Belinum, cui consonant mediæ notæ ecgrapha nostra, ea diversitas, quod licet omnes ex eodem fonte hauserint, postremi tamen primam annuntiationem de Paulino Trevirensi in aliam quodammodo formam transposuerint, dum loquuntur in hunc modum: *Treveris, sancti Paulini episcopi & confessoris, qui tempore Arrianæ infestationis; à Constantio imperatore, ob Catholicam fidem usque ad mortem variis exiliis fatigatus, tandem apud Frigiam, beata passionis coronam percepit à Domino.* De cetero inter puros nostros nihil ferme discriminis. Antverp-maj. & Munerat. mendose scribunt, *Constantino*, pro *Constantio.* Molan. habet *relegatus exilio*, sed à Greveno magis detortus est sensus; dum ita constructionem implicat: *Ob catholicam relegatus fidem exilio.* Praten. posuit *Phrigiam*, melius Molan. *Phrygiam*; sed nos cum reliquis omnibus, quos vel errantes etiam alibi secuti sumus, simpliciter *Frigiam.* In Herinien. est *Aristhidis.* De *Autisiodoro* vel *Antisiodoro* &c. dictum est sæpius. Cetera notatu digna non sunt.

OBSER.

Paulini.

OBSERVATIO. Illustria *Paulini Trevirensis* pro catholica fide cum Arianis certamina merito celebrant Athanasius, Hilarius, Hieronymus aliique scriptores ecclesiastici, nec minus ut egregium *confessorem*, quidni & *martyrem* eum exornant Martyrographi passim, Hieronymiana præsertim, in quibus postquam hac die positum est: *In Treveris, depositio sancti Paulini episcopi & confessoris*, ad IV Septembris denuo repetitur: *Treveris, depositio sancti Paulini.* Geminatæ hoc modo festivitatis rationem non reperit Florentinius; nec satis promptum est reddere, nisi ad translationem, elevationem, aut inventionem corporis recurratur, seu ad relationem ejus ex Phrygia, de quibus consuli potest Sigebertus apud Florentinium; nam his omnibus occurri videtur, dum utrobique expressissime legitur *depositio.* De Paulino nihil in Beda, Floro, aut Romano parvo, sed eum memorat Rabanus, breviter notans, quod sub Constantio *exiliatus ibidem requieverit.* Paulo fusius & nitidius rem expressit Ado, quem nescio cur Notkerus non satis fideliter secutus sit. Noster presse illius verbis inhærens eaque nonnihil contrahens, sic plane juxta antiquiores codices nostros elogium efformasse dicendus est, ut nos in laterculo posuimus, non ut Belinus loquitur & Mss. recentiora, iterum in Auctariis distinctius citanda. Plusculum dicent laudati Florentinii notationes, ubi miraberis, nos ad Mersæum in Annalibus Archiepiscoporum Treverensium remitti, ut discamus, *sanctum Paulinum*, qui certò sub Constantio obiit adeoque, ut Florentinius fatetur, saltem ante CCCLXIII; ut discamus, inquam, *sanctum Paulinum, à sancto Martino Turonensi consecratum* fuisse, *& à D. Ambrosio dilectum & excultum.* Saniora docebit Baronius & à nobis producentur suo loco, ex Severi Sulpitii historiæ sacræ lib. 2 aliisque certioribus ecclesiasticis monumentis, ex quibus patebit, Paulinum nostrum Trevirensem, gloriosæ confessionis suæ prius cursum absolvisse, quam aut Martinus aut Ambrosius ferme catechumeni fuerint; utpote cum ille probabilius anno CCCLIII, post Concilium Arelatense in exilium missus, quinquennio post, anno CCCLVIII laborum ærumnarumque metam attigerit. Locum hic habeat Wandelberti metricum de Paulino elogium, quo mensem Augustum ita concludit:

Paulinus pridie Treverorum mœnia lustrat,
Exilio Antistes vero pro dogmate clarus.
Augusti his demum claudunter lumina festis.

Aristidis.

De *Aristide* nihil dicitur in Hieronymianis, Beda, aut Rabano; unde certum videtur, à Romano parvo in sacras Tabulas primum fuisse relatum, haud dubie ex Rufini Eusebio lib. 4 cap. 3, his verbis: *Apud Athenas, Aristidis, qui Adriano principi de religione christiana libros obtulit.* Et hæc quidem ex historia eccl. vere constant, confirmata ab Hieronymo de Script. cap. 20; non item ea quæ ab Adone superaddita sunt, de *luculentissima* coram Adriano *peroratione*; ut hinc rursus evidenter pateat, quam inepte velint aliqui, Romanum parvum ex Adone contractum fuisse. Sed de his plura alibi. Interim notabis, Viennensis phrasim à Nostro plane & integre esse descriptam, Notkero voces aliquas aut mutante aut transponente. *Optatus* Autissiodorensis ab Usuardo haud dubie *Optati.* appositus est ex codicibus Hieronymianis, eum diserte exprimentibus, quidquid adjectitium velit Florentinius. Atque inde patet tota textus nostri œconomia & ratio.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Textui subdit augmenta Anglica: *In Britannia, monasterio Glistingensium, sancti Adani* [potius *Aidani*] *episcopi & confessoris.* Vide Surium. *In Cantia, depositio sanctæ Ensuithæ virginis. Eodem die, sanctæ Cuthburgæ virginis.* *Aidani. Enjuithæ. Cuthburgæ.*

PULSANEN. Paulini elogium resecat; In Aristide purus est: De Optato, nihil.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Hi octo codices cum BELINO primam annuntiationem formant, ut dixi supra in lectionibus variantibus. De cetero codices puri sunt, de altero dicemus infra.

CENTULEN. *Apud Athenas, beati Aristidis fide sapientiaque clarissimi. Treveris, beati Paulini episcopi, qui contra Arrianos fortiter fideliterque pugnavit. Atrebas, sancti Hadulphi episcopi & confessoris.* Vide in Actis nostris die natali XIX Maii. In MOLAN. infra notatur *translatio.* *Hadulphi.*

BRUXELLEN. In Paulino, textum Adonianum describit, additque præterea de suo: *A quo nunc mirificatur. Cujus corpus Treverim relatum est, ubi in ecclesia sui nominis in cripta subterranea cum corporibus multorum martyrum, passorum sub Riciovaro, quiescit.* In Aristide satis purus est. *Anthisiodoro, depositio sancti Optati episcopi & confessoris. Item Andani episcopi.* *De Paulino.* *Andani.*

HAGENOYEN. Pro *Aristidis*, scribit *Aristionis*, sed in eo purus est: in Paulino, plane Adonianus. Tum: *Item Parisius, depositio sancti Mederici episcopi & confessoris.* Vide supra XXIX Augusti. *Ipso die, beati Genesii martyris Arelatensis, qui exceptoris functus est officio, cum impia, quibus Christiani puniri jubebantur, edicta nollet excipere, comprehensus est, atque decollatus, martyrii coronam proprio cruore baptizatus accepit.* Sæpe in hoc codice, ferme ex scriptoris arbitrio, dies commutantur & transponuntur; vide Usuardum XXV hujus. In Optato satis purus est. *Mederici.* *Genesii Arelaten.*

Aqui-

AQUICINCT. In fine addit: *Eodem die, sancti Aidani episcopi, cujus animam sanctus Cuthbertus in cælum ab angelis ferri vidit. Item sancti Elladii episcopi.* In Hieronymianis hoc die refertur, vide VIII Maii.

Aidani.

Elladii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Aidani episcopi & confessoris. Paulini episcopi & confessoris, exilio relegati. Aristhidis confessoris, viri doctissimi.*

Aidani.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Item Elladis episcopi.* Jam dixi spectare ad VIII Maii.

In VATICAN. sub num. 5949. Deest *Optati.*

ALTEMPS. *In Cantia, depositio sanctæ Eanswithæ virginis.* Vide supra ROSWEYD.

Eanswithæ.

FLORENTIN. *Item, sancti Juliani confessoris, qui patrem & matrem interfecit, cujus vita & transitus habetur.* De Julianis alibi actum est.

Juliani.

BURDEGALEN. *Altissiodoro, sancti Optati episcopi & confessoris. Item Eracli episcopi.* Si de Senonensi sermo est, colitur IX Julii.

Eraclii.

EDITIO LUBECO-COL. *Treveris, natale sancti Paulini episcopi & martyris. Qui tempore Arianæ infestationis à Constantio imperatore ob Catholicam fidem usque ad mortem variis exulis fatigatus, tandem apud Phrygiam, sub anno Domini trecentesimo sexagesimo primo, beatæ passionis coronam percepit à Domino.* In Aristide purus usque ad *peroravit*, adjicit, *multisque illud probavit testimoniis prophetarum.* In Optato purus est.

De Paulino.

BELLIN. In fine: *Eodem die, beati Belladii & Aulani episcoporum & confessorum.* Fallor si non velit indicare *Elladium* & *Aidanum*, de quibus supra. *In Anglia, sanctæ Cuthburgæ virginis.*

Belladii & Aulani.

Cuthburgæ.

BELIN. Præter mutationem in annuntiatione prima, addit in fine: *Item sanctorum martyrum Robustiani & Marci.* Vide Romanum, in quo prior etiam recolitur XXIV Maii.

Robustiani & Marci.

GREVEN. *Colomanni martyris.* Si de socio Kiliani agitur, vide XIII Julii. *In Anglia, sancti Aidani episcopi Lindisfarnensis & confessoris. Hic, ut testatur Beda libro 3, vita & miraculis clarus, nil ex omnibus, quæ in Euangelicis, sive Apostolicis sive Prophetcis litteris faciendæ cognoverat, prætermittere, sed cuncta pro viribus implere curabat. Item, apud Marsiliam, sancti Lazari episcopi & martyris, quem Dominus a morte suscitavit.* Usuardus habet eum XVI Kalend. Januarii. *Item sancti Clementis episcoporum & confessorum. In Anglia, Cuthburgis virginis abbatissæ. Potamiæ virginis. In Egypto, virginum plurimarum.*

Colomanni.

MOLAN. *In loco Blandinium dicto, dedicatio & consecratio basilicæ beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli. Item sanctorum martyrum Robustiani & Marci. Translatio sancti Hadulphi episcopi & confessoris Fotro monasterio, sancti Ebrasilis episcopi & confessoris.* Ab aliis vocatur *Ebrigisilus.* Exinde typis minoribus: *In Anglia, sancti Aidani episcopi Lindisfarnensis & confessoris. Hic, ut testatur Beda libro tertio, vita & miraculis clarus, nil ex omnibus quæ in Euangelicis, sive Apostolicis, sive Prophoticis litteris faciendæ cognoverat prætermittere, sed cuncta pro viribus implere curabat.* EX GREVEN. descripta sunt, uti & quod sequitur: *In Anglia, Cuthburgis virginis abbatissæ.* Editiones aliæ habent: *Item, sanctorum martyrum Robustiani & Marci. Fotro monasterio* &c. ut supra. *Eodem die, sancti Aidani episcopi. Cujus animam sanctus Cuthbertus in cælum ab angelis ferri vidit. In Anglia, sanctæ Cuthburgis virginis & reginæ. Ibidem, depositio sanctæ Eanswidæ virginis & abbatissæ.* Vide dicta superius. *Atrebati, translatio sancti Hadulphi episcopi & confessoris. In loco Blandinium dicto, dedicatio* &c. ut in priori. *Die trigesima prima, depositio venerandæ Zonæ sanctissimæ Deiparæ,* cui minoribus typis adjungitur; *in anniversario die dedicationis templi in Chalcopratis.* Vide Surium hoc die.

MENSIS

MENSIS SEPTEMBER.

Habet Dies xxx.

Kalendis. *Die* 1.

IEsu Nave & Gedeon prophetarum. Item natalis beatiſſimæ Annæ prophetiſſæ, cujus ſanctitatem Euangelicus ſermo prodit. Apud Capuam via Aquaria, ſancti Priſci martyris, qui fuit unus de antiquis Chriſti diſcipulis. Remis, depoſitio ſancti Sixti, epiſcopi primi civitatis ipſius. Senonis, beati Lupi epiſcopi & confeſſoris, de quo refertur, quia quodam die, dum aſtaret præſente clero ſacris altaribus, lapſa eſt cælitus gemma in ejus ſancto calice. Cenomannis, ſancti Victoris epiſcopi.

Jeſu Nave & Gedeon. *Annæ prophetiſſæ.* *Priſci.* *Sixti.* *Lupi.* *Victoris.*

Soli puri ſunt *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Pro *Senonis*, legit Greven. *Senones.* Et ipſe & Molan. à reliquis codicibus differunt, quod habeant, *ejus calice ſancto*; ego tamen ceteros ſecutus ſum, licet in aliquo à puritate deficiant. Commune omnium additamentum eſt, *Egidii abbatis*, diverſo loco poſitum diverſa phraſi à ſingulis expreſſum. De Pratenſi teſtatur Caſtellanus, quod ſub linea laterculi ultima, quæ ſimul paginæ ultima eſt, additum invenerit manu antiqua: *Eod. die, natalis S. Egidii abbatis.* In Herinienſi, loco antepenultimo, legitur: *Item S. Egidii abbatis.* In Antverp. majore, poſt, *calice*, *Ipſo die, S. Egidii abbatis & confeſſoris.* In Roſweyd. ultimo loco: *In Provincia, natale beati Egidii, cujus vita multis miraculorum ſignis fuit venerabilis.* Munerat. tertio loco inſeruit: *Provinciæ, S. Egidii abbatis.* Tanta in codicibus variatio, argumentum, ni fallor, evidens eſt, ad primigeniam Uſuardi lectionem, *Ægidium* non pertinere.

OBSERVATIO. Prophetæ, primo loco hic poſiti, ex Romano parvo in Adonem, inde in Noſtrum deducti ſunt, à Notkero *Prophetarum* titulo privati. Cur poſtremum Caſtellanus ad XII Decembris remittendum aſſerat, hactenus non perſpicio. Quæ ſequitur, *beatiſſima Prophetiſſa*, ab Adone inter Feſtivitates Apoſtolorum primum conſignata fuit, deinde in Martyrologio poſt *Priſcum*, cui Uſuardus eam antetulit, ex præfatis Feſtivitatibus accipiens, quidquid adjecit elogii. Reliqua vide in Euangel. Lucæ 2. De *Priſco*, ſic ferme codices Hieronymiani: *In Capua Aquaria, vel Aquiria, natalis S. Priſci.* Romanum parvum, viam reticens: *Capuæ, Priſci martyris, de illis antiquis Chriſti diſcipulis.* Diſtinctius Ado, *via Aquaria*, quod mirum eſt à Notkero ſuppreſſum. Noſter ſua omnia verba-

Jeſu Nave & Gedeon. *Annæ prophetiſſæ.* *Priſci.*

verbatim ex Adone transumpsit. An satis subsistent paucula, quæ de eo habet Petrus in
Sixti. Catalogo lib. 8 cap. 17, alibi videbitur. *Sixtus* vel *Xystus* Remensis, antiquioribus præteritus, ab Usuardo in sacras Tabulas relatus est, sed modo simplicissimo, ut hîc patet; quæ præterea in hodierno Romano superaddita sunt, non æque certa esse ex Remen-
Lupi. sium traditione apud Flodoardum, Marlotum & alios, suo loco demonstrabitur. *Lupus* Senonensis, hoc solum elogio ab Adone exornatur: *Sanctitate & signis miraculorum illustrissimi*; unde facile colligitur, latuisse Viennensem Lupi Acta, quæ Usuardum vidisse, ex relato signo manifestum existimo. In nonnullis Hieronymianis cum *Victore*, *Victore*, vel *Victurio* Cenomanensi adscriptus reperitur, sed utrumque adscititium putat Florentinius. Præfata Lupi Acta edidit Surius, sed phrasi ab autographo multum diversa, quod nos suo tempore sincerum & integrum dabimus. Wandelbertus in Josue liberalior, Priscum & Lupum etiam merito laudat, adjecta Verena, de qua vide Molanum in Auctariis. Sic alios honorat:

Legifer heredem propriæ quem linquit honores
Promissam populo terram, qui sorte per astra,
Per loca per celsos montes distinxit & urbes,
Septembres Josue tenet orditurque Calendas.
Priscus & has martyr trabeatus sanguine lustrat.
Præsul & his Senonum Lupus æde coruscat ab alta.

Porro de *Victore* agunt Florus & Rabanus, quorum elogia plane dissimilia, aliaque à re-
Victoris. centioribus edita, amplam in Actis differendi materiam submministrabunt. Vide interim notationes Baronii & Florentinii. Atque etiam notulam P. Mothier in novissima versione Gallica Martyrologii Romani edita anno MDCCV, ad hanc diem. Unde *Victorem* Usuardus acceperit, incertum est, forte aut Acta aliqua vidit, aut ex Gregorio Turonensi, nomen descripsit. De Cenomanensium episcoporum gestis nonnulla in Thuribio XVI Aprilis à pag. 415 eruderavit Henschenius; plura circa eorum chronologicam seriem collegit Papebrochius XIX Junii ad vitam *Innocentis* vel *Innocentii* à pag. 854, post ipsorum Acta à Mabilione vulgata tomo 3 Analect. à pag. 46. Sintne exhaustæ difficultates, collige ex Tillemontio tomo 4 à pag. 730. Sed de his alibi decernendum est. Quidquid autem statueris, interim patet ex codicibus nostris, textum hactenus relatum vere Usuardinum esse, à quo *Ægidium* excludendum supra ostendimus. De *Longino* Adonis, vide in Auctariis.

AUCTARIA.

DE PRATENS. in lectionibus Variantibus supra abunde diximus. Vide de Ægidio citatum P. Mothier.

HERINIENS. Proprium Remense secundo loco inserit, nempe: *Remis,*
Sixti & Sinicii. *depositio sancti Sixti episcopi primi civitatis ipsius, & beati Simicii ejusdem successoris.* De Ægidio, vide supra. In fine adjicitur proprium
Nivardi. aliud: *Eodem die, depositio sancti Nivardi episcopi.*

ANTVERP-MAJ. Truncatus est in elogio Prisci. Et turpius Sixtum cum Lupo confundit; illi, hujus elogium tribuens de gemma &c. De Ægidio, dictum est.

ROSWEYD. Quarto loco perperam immi-
Petri Alex. scet: *Alexandriæ, Petri episcopi & martyris, qui primus Arrium presbiterum anathematis vinculo condempnavit.* Vide XXVI Novembris. Penul-
Verenæ. timo loco inseritur: *sanctæ Verenæ virginis.* In fine de Ægidio, ut supra.

PULSANEN. In 1, 2, & 3 purus, omittit
Lupi M. Ægidii. Sixti. Sequitur: *Senones, beati Lupi episcopi & martyris. Eodem die, sancti Egidii abbatis.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Satis puri sunt, sed in fine adjiciunt: *Item Egi-*
Ægidii. *dii abbatis.* Primus omisit nomen *Annæ.* Pro *Victore*, scribunt *Victuri* & *Victurii*, fortasse non male. Vocatur etiam *Victorius.*

MUNERAT. Pro *Annæ* habet *Agnæ.* Tertio loco, de Ægidio, ut supra. Pro *sancto calice*, legit, *sacrum calicem.* In fine, subdit, *Ambia-*
Firmini. *nus, transitus sancti Firmini episcopi & confessoris.* Videndæ sunt de hoc Firmino nuperæ dissertationes D. l'Estocq & aliorum.

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Satis puri sunt, sed penultimo loco: *Item, natale sancti Egidii abbatis.* Habent etiam *Victurii*, vel *Victuri.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Apud*
Beneventum, natale sanctorum martyrum XII *fra-* *Decimi*
trum, Donati & Felicis, Aruntii & Honorati, Bonosi, *Bonosi*
Fortunaciani & Saviniani, Septimini & Januarii, Felicis & Vitalis, Saturnini & Reposti. Hi cum sua prædicatione plurimos convertissent, sub imperatore Maximiano, judice Valeriano, capitalem sententiam sustinuerunt. Vide eorum Acta versu hexametro descripta, apud Surium hoc die. Sequitur Prophetarum & Annæ, ut in textu. Deinde: *In territorio Constantiensi, ad locum qui dicitur Aquæ duræ, sanctæ Verenæ virginis.* De qua videri potest longum Notkeri elogium. Sequuntur reliqua textus, in quo penultimo loco: *Item, natale sancti Egidii abbatis.* *Ægidii.*

ALBERGEN. & DANIC. In Beneventanis, *De Bono-*
prioribus fere similes, secundo loco ponunt: *Ægan.*
In Provincia, sancti Egidii abbatis, magnarum vir- *Verena.*
tutum viri. Tum de Prophetis & Anna. *Interritorio Constantiensi* &c. ut supra. Deinde textus.

CENTULEN. In Prophetis, purus est. *Ipso*
die, beatissimæ Agnæ prophetissæ, filiæ Phanuel, De Anna
de Tribu Aser, cujus sanctitatem Euangelicus sermo describit. Remis Francorum metropoli, sanctorum confessorum Pontificumque Sixti, Simicii at- *Decimi*
que Nivardi. Senonis, sancti Lupi episcopi & con-
fessoris.

Firmini. *fessoris. Ambianis, sancti Firmini episcopi & confessoris. Capuæ via Aquaria, sancti Prisci martyris, qui fuit unus ex illis antiquis Christi discipulis. Ipso*
Ægidii. *die, depositio S. Egidii abbatis, quem ob meritum sanctitatis, omne genus hominum quærit & veneratur.*

Bruxellen. Incipit: *Sancti Egidii abbatis*
De Ægidio. *& confessoris, magnarum virtutum viri. Qui de Græcia in Provinciam veniens, mira claruit sanctitate. Cui angelus infra Missarum solempnia super altare detulit cartam continentem quoddam occultum peccatum Karoli magni regis, quod ipse nulli umquam ausus fuerat confiteri. Quo confesso, sanctus Egidius abbas migravit ad Dominum.* In prophetis, Anna, & Prisco, satis purus est. Tum:
Longini. *Apud Cæsaream Cappadociæ, sancti Longini militis & martyris. Quem tradunt illum esse, qui lancea latus Domini pendentis in cruce aperuit. Hic postmodum baptizatus ab Apostolis pro fide Christi capite truncatus est, & Aprodisius commentariensis, simul cum eo capite plexus coronatur.* Hæc ferme ex
De Benev. Adone, vide Usuardum xv Martii. De Beneventanis, eadem ferme quæ supra. In Lupo, Sixto
Verenæ. & Victurio, satis purus est. Pro *Verenæ*, scribit *Serenæ*, de qua eadem scribit quæ supra Ult. &c.

Hagenoyen. Agit de solo Josue, cui elogium ex Historia sacra appingit. Tum: *In territorio Constantiensi, ad locum qui dicitur Aquæ duræ, id est*
De Verena. *Zurziatum, depositio sanctæ Verenæ virginis, miraculorum gloria & sanctitate illustris.* In Lupo, non
Vivardi & Firmini. omnino purus est. Dein: *Item Vivardi* [an non *Nivardi?*] *& Firmini episcoporum & confessorum.* De Anna, aliqua adjecit ex Euangelio. *Item san-*
Longini. *cti Longini, militis & martyris, latus Domini perfo-*
7. stat. mart. *rantis. Item septem fratrum martyrum.* In Prisco
Ægidii. purus est. De Ægidio multa narrat, quæ non vacat describere. Sequitur in fine, de Sixto & Victurio, satis pure.

Aquicingt. Tertio loco ponitur: *Eodem*
Ægidii. *die, sancti Egidii abbatis.* In fine, calamo recentiore adjungitur: *Eodem die, Ambianis, beati*
Firmini. *Firmini episcopi & confessoris, qui dum Missam celebraret, palmam Domini in excelsis super calicem consecrantem* [an forte *super calicem consecratum* vel *consecrandum*] *vidit.*

Victorin. & Reg-Suec signatus num. 130.
Ægidii. In fine: *Eodem die, natale sancti Egidii abba-*
Terentiani. *tis, quiescentis super stagnum maris. In Tuscia,*
De Benev. *sancti Terentiani episcopi. Benevento, 12 fratrum.*

Ambianen. *Ambianis, transitus beati Firmini*
De Firmino. *episcopi & confessoris. Qui inter cetera bonitatis suæ insignia, dum corpus Domini sacraret in terris, manum illius meruit videre in cælis.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Sixti &*
Sixti &c. *Sinicii episcoporum. Lupi episcopi & confessoris.*
Ægidii. *Ægidii abbatis. Saninæ virginis.* Notat in mar-
Saninæ. gine: *Saninam non invenio, sed bene Verenam.*
De Benev. *Duodecim fratrum martyrum*, haud dubie Beneventanorum. *Item Jesu Nave & Gedeon.*

Reg-Suec. num. 428. *In Provincia, sancti*
Ægidii. *Ægidii abbatis. Ambianis, translatio sancti Fir-*
Firmini. *mini episcopi & confessoris.*

In Vatican. num. 5949. Desunt, *Josue, Gedeon, Sixti, & Victoris.* Adjicitur: *Beneventi, na-*
Benevent. *talis sanctorum martyrum duodecim fratrum. In*
Terentiani. *Tude, sancti Terentiani episcopi & martyris.*

Strozzian. &c. *In territorio Tudertino, sancti*
Terentiani. *Terentiani episcopi & martyris. Capuæ, sancti Pri-*
Fidelis. *sci . . . . Item sancti Fidelis confessoris, qui fuit socius sancti Cerbonii episcopi Populoniensis, & apud eamdem urbem quiescit, magnæ sanctitatis viri. Apud*
Reguli. *Africam sancti Reguli episcopi & martyris, cujus corpus requiescit in basilica sancti Martini in civitate Lucana. Item, sancti Mamertini abbatis,* Mamertin.
apud monasterium sancti Germani, ubi post sanctum Alodium abbas fuit, ibique laudabiliter vivens tam Deo quam hominibus, quievit in pace.

Lugdunen. *In territorio Menosensi, natalis* Ægidii.
sancti Ægidii. De hoc alii pluribus.

Bizunticen. Post *Victoris: Item Augustodu-*
ni, exceptio corporis sancti Lazari, quem Dominus De Lazaro.
Jesus suscitavit a mortuis.

Remens. SS. Tim. & Apoll. *Remis, depo-*
sitio BB. confessorum, pariterque ejusdem urbis Sixti &c.
Pontificum, Sixti, Sinicii atque Nivardi.

Editio Lubeco-Col. In prima pura, in secunda, interjecit, *filiæ Phanuelis* Tum: *In Provincia, sancti Egidii abbatis, magnarum virtutum viri.* De Ægidio.
Hic de Athenis ex regia & Christianissima stirpe progenitus, ac sacris literis sufficienter edoctus, post mortem amborum parentum, patrimonium suum pauperibus erogavit, & ipse humanæ laudis fugiens periculum, ad interiorem heremum se transtulit, juxta fluvium Rodani, in locum, qui Septimana vocatur, & ibi manens triennium, solum herbarum radicibus & lacte cujusdam cervæ vixit. Tandem diem obitus sui Dominus illi per spiritum revelavit, quem ille fratribus indicans, feliciter migravit ad Dominum. Treveris, translatio sancti Mathiæ Apo- Translat.
stoli de Roma Treverim &c. ut melius infra de- Mathiæ.
scribemus ex Greveno. Sequitur: *Apud Bene-* Benevent.
ventum, de xii fratribus, ut supra. *Civitate*
Ambianensium, depositio sancti Firmini episcopi De Firmino.
& confessoris. Hic tanta scientia & sanctitate floruit quod omnium Europæ ecclesiarum doctor & rector efficeretur. Deinde episcopus ecclesiæ Ambianensis ordinatus est & completis annis ætatis suæ quadraginta septem, ad Christum transiens, sancto fine quievit. Qui sepultus in ecclesia beatæ Mariæ Virginis juxta corpus prædecessoris sui, sancti martyris & antistitis Firmini, cujus nomen ipse fortitus est. In Prisco & Sixto pura est. De Lupo Senonensi conjungit elogium Adonianum cum Usuardino. *Cenomannis, S. Victurii episcopi & confessoris. Eodem die, S. Vivardi episcopi & confessoris.* Vivardi.

Belin. In textu non satis tersus, subjicit:
Item sancti Egidii abbatis. Eodem die, Beneventi, Ægidii.
sanctorum martyrum duodecim fratrum. Et in altera editione: *Eodem die, sancti Lazari martyris.* Lazari.

Greven. *Ipso die secundum Adonem, Longini* De Longino
militis & martyris, qui latus Domini lancea aperuit. Hic ab Apostolis baptizatus, cum apud Cappadociam præcipuus degeret, ob Christi confessionem comprehensus, linguâ præcisâ, dentibusque excussis, capite truncatus, triumphavit. Usuardus eum habet Idibus Martii. Cum ipso simul coronatus est Afrodisius commentariensis, qui post linguæ abscissionem, Christum expedite loquebatur. Bethsaida prima, natalis sancti Marcialis [prima Marcialis &
editio *Marciani*] *episcopi, Sisinnii & Amansi.* sociorum.
Petri episcopi Alexandrini & martyris. In Be- Petri Alex.
neventanis, ferme ut supra. *Terentiani episcopi* Benevent.
& martyris. Secundum alios vero, III *Kalend.*
Septembris. In Tuscia civitate Lucana, sancti Re- Reguli.
guli episcopi & martyris. Item, sanctorum Con- Constant. &
stantii & Feliciani. Remis, Vivardi episcopi & Vivardi.
confessoris. Ambianis, sancti Firmini episcopi & confessoris, qui à patre Faustiano, viro nobili, ad honorem sancti Firmini Ambianensis episcopi mar- De Firmino.
tyrisque glorioso, quem ipse sepelierat, Firmini nomine vocatus est. Cumque vita & eruditione præcipuus, dictam ecclesiam multis annis strenue rexisset, in Domino feliciter obdormivit. Ipso die,

Bercharii cum elogio. *secundum Cathalogum, sancti Bercharii abbatis & martyris. Hic sub sancto Vvardo Remorum episcopo primum, deinde sub Eustasio abbate, in Luxovienſi monaſterio moribus & ſapientia imbutus, cum tempore quodam potum ex vaſe eliceret, juſſu abbatis vocatus, mox omnibus relictis, nec ipſum vas obſtruens, quo vocabatur occurrere feſtinavit. Cumque ex vaſe illo continenter liquor effluereret, vaſe replero (ut meritum obedientiæ innoteſceret) liquor in ſublime tolli cœpit, nec quicumque in terram deſluxit. Poſtmodum vero a filio, quem ob culpam corripuerat, occiſus, martyrum numero aſſociari meruit. Remis, ſancti Sinicii epiſcopi & confeſſoris. Apud Arelatum oppidum Provinciæ, ſancti Egidii abbatis & confeſſoris. Qui anno Domini* DCCXV *de Athenis, unde claram duxit originem, veniens, apud ſanctum Cæſarium Arelatenſem epiſcopum biennio manſit. Sed eremum cupiens, humanaque laudis timens periculum, clam diſceſſit in locum, qui Septimania dicitur, ubi Rodanus in mare deſluit, herbarum radicibus, & cervæ cujuſdam lacte triennio vivens. Tandem conſtructo monaſterio, multos ad contemptum mundi vitamque monaſticam inſtruens, plenus fide & operibus bonis, quievit in pace. Rothildis, reginæ Francia. In diœceſi Conſtantienſi, ſanctæ Verenæ virginis, ex ſocietate ſanctorum Thebæorum. Treveris, tranſlatio ſancti Mathiæ Apoſtoli, ab urbe Roma. Cum enim ad inſtantiam ſanctæ Helenæ Treveris indigenæ, Silveſter Papa beatum Agricium patriarcham Antiochenum Treverenſibus epiſcopum mitteret, tradidit ei præfata imperatrix per manus ſancti Silveſtri, tunicam Domini inconſutilem, cum uno ex clavis ac cultello* [prima edit. *Chriſti*] *quo in cœna uſus fuerat. Inſuper & corpus ſancti Mathiæ Apoſtoli, quod ipſa de Judæa Romam tranſtulerat, ut hac honore condigno urbi ſuæ inferret. Qui Treverim veniens, ſacras reliquias diverſis in locis diſtribuit, ſanctum vero Mathiam, juxta corpus ſanctorum patrum Eucharii & Valerii epiſcoporum, venerabiliter collocavit. Item Treveris, inventio ejuſdem Apoſtoli apud ſanctum Eucharium.* Sic etiam habet EDITIO LUBECO-COL.

Simicii.

De Ægidio.

Rothildis.

Verenæ.

De tranſlat. Mathiæ.

MOLAN. Poſt *Victoris epiſcopi*, ſubdit: *Cujus De Vic. geſta habentur præclara in ſanctitate & miraculis. Item, ſancti Egidii abbatis in Provincia. Ambianis, tranſitus ſancti Firmini epiſcopi & confeſſoris. Tranſlatio ſancti Mathiæ Apoſtoli de Roma Treviros. Eodem die, depoſitio ſancti Nivardi, Remis, depoſitio beati Sinicii, ſucceſſoris ſancti Sixti, primi civitatis ipſius epiſcopi. Eodem die, Beneventi, ſanctorum martyrum duodecim fratrum. Ad Aquas duras, natale ſanctæ Verenæ virginis.* De hac ipſa ſancta Verena ultimo ſuo verſiculo ita cecinit Wandelbertus:

Has & Verenæ rutilant ſolemnia ſanctæ.

Dein typis minoribus: *Dominica die ante nativitatem beatæ Mariæ Dei genitricis, Lovanii in baſilica ſancti Petri, ſolemnitas recollectionis feſtorum ejuſdem beatiſſimæ Virginis, quæ cum totus Rom. urbis lætitia feſtive celebratur.* Editiones aliæ, ſed non idem habent elogium de Victore, quod ſupra dedimus. *Item in Provincia, ſancti Egidii abbatis.* De Beneventanis, ut in prima. *In Alto-villari, depoſitio ſancti Nivardi epiſcopi Remenſis.* De Firmino breviter, ut ſupra. *In territorio Conſtantienſi, ad Aquas duras* &c. *In die prima, ſancti martyris Aithalæ, & ſanctiarum martyrum quadraginta mulierum, & Ammonis diaconi atque diſcipuli ipſarum: & ſanctorum Martyrum, Calliſtes, Euodii & Hermogenis fratrum. Et principium indictionis, novique anni. Et commemoratio ſuperbenedictæ Dei genitricis, in Maſſinis. Treveris, tranſlatio ſancti Mathiæ Apoſtoli de Roma.* Rurſus minori charactere: *Dominica die Menſis prima menſis Septembris, Lovanii in baſilica* &c. ut ſupra. Non minori apparatu eadem ſolennitas *Recollectionis* feſtivitatum &c. Antverpiæ quotannis celebratur Dominica poſt Octavam Aſſumptionis ejuſdem beatiſſimæ Virginis.

IV *Non.* *Die* 2.

Juſti. LUgduno Galliæ, natalis ſancti Juſti epiſcopi & confeſſoris, qui in heremum ſecedens, cum aliquot annis proximam angelis egiſſet vitam, & dignus adeſſet finis tantis laboribus, regnum ſcandere cælorum beato lucro promeruit. Hujus ſanctum corpuſculum cum oſſibus beati Viatoris ejus miniſtri, poſtea Lugdunum relatum eſt. Eodem die, apud præfatam urbem, ſancti Helpidii epiſcopi & confeſſoris. In Appamia, ſancti Antonini martyris.

Helpidii.

Antonini.

Sic legunt *Praten. Herinien. Antverp-major, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Eſt inter codices vetuſtiores & recentiores ea notabilis variatio, quod primi ex Uſuardi mente, *Juſti* elogium ex duobus Adonianis contractum exhibeant, nempe ex hac die & ex XIV Octobris; alii vero, ut Antverp. Max-Lubec. &c. ex ſolo hoc die hauſiſſe videantur, ut patebit Auctaria cum Adone conferenti. Ceterum inter puros codices hoc maxime diſcriminis occurrit; Praten. Antverp. major & Munetat. conſtructionem formant non ſatis perfectam; *regnum ſcandens cælorum beato lucro promeruit*: alii nitidius, *regnum ſcandere cælorum beato lucro* &c. Vide Adonem XIV Octobris, ubi invenies, *& dignus adeſſet finis tantis laboribus regnum ſpondens cælorum.* &c. Certa videtur lectio à nobis in textu expreſſa. De *heremum* vel *eremum*, diximus alibi. Muneratus pro *Helpidii*, ſcribit *Elipidii*: & pro, *In Appamia*, *In Appia*. Greven. Molan. & alii habent *Apamia*: utrovis modo ſcripſeris, mihi ſus deque eſt.

OBSER-

OBSERVATIO. *Juſtus Lugdunenſis*, inclytiſſimus poſt Irenæum epiſcopus, in Hieronymianis antiquarii additionem ſapit, inquit Florentinius, nonnulla tamen ex Theophilo Raynaudo aliiſque notans, quæ actis illuſtrandis lucem afferre poterunt. A Floro & Rabano hac ipſa die ſignatum invenies, ut proinde ratio non appareat, cur in Adonem inſurgant aliqui, quod Juſtum hac die collocarit. Nemo fortaſſe minus vapulare meritus eſt, cum clariſſime hodie explicet, *migraſſe ad Dominum pridie Idus Octobris: corpus* vero *à religioſis civibus Lugdunum cum oſſibus beati Viatoris miniſtri ejus relatum, & condigno cultu in baſilica beatorum ſeptem fratrum Machabæorum & martyrum glorioſiſſimorum conditum eſſe* IV *Nonas Septembris*. Si Adonis verba, tum hic, tum XIV Octobris, cum Flori & Rabani elogiis conferas, merito dubitabis, an ex iiſdem Actis ſinguli ſua hauſerint. Notkerus hîc Adonem ferme deſcribens, contra expreſſam ejuſdem ſententiam, ad XIV Octobris, corporis tranſlationem refert. De Uſuardo conſtat, natalem hodie ab eo celebrari, quamvis ambas Adonis annuntiationes legerit, contulerit, & ex utraque ea decerpſerit, quibus encomium ſuum componeret: quod non advertentes ſcioli aliqui, recentiorum codicum deſcriptores, phraſim Uſuardinam immutantes, ex ſolo hujus diei Adoniano latere culo omnia accipienda putaverunt, quorum verba in Auctariis dabimus. Plura ſuggerent Baronius, Severtius, Hermantius, in Ambroſio, aliique ſuo loco expendendi. Quos inter non poſtremus erit Tillemontius tomo 8. à pag. 546 & 798. Acta latina apud Surium hoc die exſtant, ſed elimato de more ſtylo, quem ex pluribus Mss. noſtris integritati reſtituemus. Wandelbertus de ſolo Juſto ſic breviter canit: *Juſti.*

Quartas hinc Nonas Lugduni Juſtus honorat.

De *Helpidio* nulla Adone antiquior in ſacris Faſtis memoria, ex quo ab Uſuardo & Notkero contractiori nonnihil phraſi acceptus eſt. Pauca de eo memorat laudatus Severtius pag. 39. *Antoninus*, quiſquis ille eſt, unus an multiplex, multis controverſiis materiam præbet. Ita de illo hodie apographa Hieronymiana: *In partibus Appamiæ, natalis ſanctorum Anthonii & Antonini.* Ad quæ Florentinius multa diligenter colligit, de martyrii loco, iſne ſcilicet *in Syria*, an *in Aquitania* quærendus ſit; de diſtinctione vel identitate *Antonii* & *Antonini*, qui in præfatis apographis conjunguntur. Diſputant alii, an idem ſit *Antoninus*, qui hac & ſequenti die in iiſdem apographis legitur. Rurſus an recte ab Adone, Uſuardo & aliis *Antoninus* aliquis die ſequenti *Capuæ* adſcribatur. De quibus omnibus alia habet Baronius, alia Chiffletius, alia demum Tillemontius tomo 4, in Dionyſio Pariſienſi, articulo x & nota XV, pag. 464 & 720. Quæ curioſus lector conſulere interim poteſt, donec Acta, à poſtremo & ſequacibus repudiata, à nobis ſuo tempore & loco accuratius examinentur. Videantur etiam Auctaria in Ultrajectino, Centulenſi, Victorino &c. Auctor Romani parvi, qui priores duos reticet, *Antoninum* diſerte notat, ſimplici eo modo, quo in Adonem & Uſuardum tranſiit, Notkero pro *Antonini* ſcribente, *Antonii*. De Capuano Antonino *annorum viginti puero*, agetur die ſequenti. Hæc pro ſinceritate & ſimplicitate lectionis noſtræ Uſuardinæ dicta ſufficiant. *Helpidii.* *Antonini.*

AUCTARIA.

R OSWEYDI. In textu non omnino purus, ſuperaddit in fine: *Leuchorum civitate, ſancti Manſueti epiſcopi. In Nicomedia, ſancti Aniceti. Item Photini cum ſocius ſuis, qui in thermas publicas miſſi, inter flammas ſpiritum reddiderunt.* Vide de his Acta quæ exſtant apud Surium. *Manſueti. Aniceti. Photini & ſociorum.*

PULSANEN. In prima & ultima ſatis purus, deficit in media de Helpidio.

ANTVERP MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Ex eorum numero ſunt, qui phraſim Uſuardinam immutant, hoc modo: *Natale ſancti Juſti Lugdunenſis epiſcopi, miræ ſanctitatis & prophetici ſpiritus viri, qui apud Egyptum quidem obiit, ſed corpus ejus cum oſſibus beati Viatoris miniſtri ejus, à religioſis civibus Lugdunum relatum, & cum digno cultu in baſilica conditum eſt.* Cetera pura ſunt, niſi quod ANTVERP-MAX. pro *Antonini*, ſcribat *Anthonii*. *De Juſto.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. & DANIC. Sic incipiunt: *Apud Apamiam, ſancti Antonini martyris. Qui à gentilibus dum comprehenſus proſternitur, corpus ejus in partes plurimas ab eis diſcerptum, in momento ſic divinitus adunatur, ut ſingula membra prius diſperſa, in unam eamdemque compagem ſint reverſa.* De Juſto habent ut ANTVERP. &c. In Helpidio puri ſunt. *De Antonin.*

LEYDEN. Cum præcedentibus in re convenit, ſed ordine diſcrepat, primo loco, ut eſt in textu Uſuardino, Juſtum annuntians.

CENTULEN. *In Galliis territorio Catarcenſi, ſancti Antonini presbiteri & martyris. Eodem die, ſancti alterius Antonini pueri, martyris. Lugduni, ſancti Juſti epiſcopi. Et ibidem ſancti Helpidii epiſcopi & confeſſoris.* *De duobus Antoninis.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Apamiam, natale ſancti Anthonini martyris. Qui à gentibus comprehenſus proſternitur; & dum corpus ejus in partes plurimas eſſet diſcerptum, in momento* &c. ut ſupra. *Apud Lugdunum Galliæ, ſancti Juſti epiſcopi & confeſſoris, miræ ſanctitatis & prophetici ſpiritus viri. Qui clam epiſcopatum ſuum relinquens, pervenit ad Egiptum; ubi in heremum ſecedens, cum per aliquot annos inter monachos, proximam angelis vitam egiſſet, quievit in pace. Cujus corpus cum oſſibus beati Victoris miniſtri ejus* *De Antonin.* *De Juſto.*

Lugdunum relatum & in basilica ibidem conditum est. In Helpidio purus est.

HAGENOYEN. *Lugduni Galliæ, natale sancti Justi episcopi & confessoris, miræ sanctitatis & prophetici spiritus viri. Qui in heremum* &c. satis pure. In Helpidio etiam purus est. Sequitur: *Apud Beneventum, natale sanctorum martyrum & fratrum, Donati, Felicis, Aroncii, Honorati, Fortunati, Saviani, Septimini, Januarii, Felicis, Vitalis & Repositi. Hi cum sua prædicatione plurimos ad fidem convertissent, sub imperatore Maximiano & judice Valeriano, capitalem susceperunt sententiam. Horum festivitas agitur in Kalendis Septembris.* Ut quid ergo hac die referuntur? De Antonino habet ut ULTRAJECT. &c.

De Justo. *De 12. frat. Benevent.*

AQUICINCT. In fine: *Leuchorum civitate, sancti Mansueti episcopi & confessoris.* Vide codices inter Auctaria die sequenti.

Mansueti.

VICTORIN. Etiam in fine: *Civitate Brugdunensi, passio sancti Antonini levitæ, cum Joanne presbitero & Almachio puero. Item, sancti Zenonis cum duobus pueris.*

Antonini & sociorum. Zenonis &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Translatio Agnetis in Trajectum. Aigulphi abbatis & martyris, cum sociis suis. Helpidii episcopi & confessoris. Justi episcopi. Antonini martyris.*

Translat. Agnetis. Aigulfi &c.

REG. SUEC. signatus num. 130. *Item sancti Zenonis, cum duobus pueris.*

Zenonis &c.

FLORENTIN. *Apud civitatem Volaterranam, sancti Octaviani eremitæ & confessoris, natione Africani, miræ sanctitatis viri & miraculis gloriosi. Hic venit cum sancto Regulo episcopo ad prædictam urbem; qui demum in una arbore ulmi vitam finivit, cujus corpus ibi requiescit in ecclesia cathedrali. Item, sancti Terentii martyris, qui sub Alexandro imperatore passus est & apud civitatem Tudertinam, in loco, qui dicitur Petroso, octavo miliario requiescit.*

Octaviani. *Terentii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In territorio Constantiensi, ad locum qui dicitur Aquæ duræ, natale sanctæ Verenæ virginis. Hæc comitata fuit De Vrsu societate sanctorum Thebæorum martyrum.* Vide Auctaria die præcedenti. In Antonino similis fere ULTRAJECT. Post *discerptum est*, inserit, *simul cum capite truncatum, in momento in ripam fluminis demersum, sic divinitus* &c. Dein post *reversa*, additur, *& a fidelibus honorifice sepulta.* In Justo convenit cum ANTVERP. In Helpidio pura est. In fine: *Eodem die, sancti Nou- Nouosi monachi.* Vide MOLAN. & Romanum.

BELIN. Textui satis puro, subdit: *Item, Cosmæ sancti Cosmæ, confessoris & heremitæ.*

GREVEN. *In Ninive, sancti Thobiæ prophetæ. Tobiæ. Nichomediæ, sanctorum Anicetæ & Fotini fratrum Dei martyrum, qui innumeris tormentis superatis, tandem cum aliis utriusque sexus, in carcerem igne præcipitati, impollutos creatori spiritus tradiderunt, tempore Diocletiani. Agricoli episcopi Avinionensis & confessoris.* Vide Surium. *Elpidii Antonii abbatis, miræ abstinentiæ viri. Antonii confessoris. Joseph. Nonnosi monachi & confessoris. Justini confessoris. Cosmæ, confessoris, qui in insula Cretensi eremiticam vitam ducens quievit. Trajecto inferiori, Trajecti translatio sanctæ Agnetis virginis & martyris.*

MOLAN. *Item sancti Cosmæ confessoris & eremitæ. In Trajecto inferiori, translatio sanctæ Agnetis virginis & martyris. Remis, depositio, sancti Alpini episcopi.* Dein minoribus typis: *Nonnosi monachi & confessoris, de quo Gregorius Nonscribit libro Dialogorum 1 cap. 7, quod inter alia miracula, ingentem lapidem precibus movit, lampadem fractam reparavit, & oleum augmentavit.* Editiones aliæ, sic legunt: *Item, sancti Cosmæ confessoris & eremitæ, cujus corpus ex Creta Venetias est translatum. Eodem die, beati Brocardi Brunpresbyteri, & Carmeli Prioris generalis, magnæ sanctitatis viri. Die secunda, sancti patris Joannis jejunatoris. Eodem die in Trajecto, translatio Agnetis virginis. Apud Dononium, elevatio corporis sanctæ Ragenfredis virginis.* Colitur VIII Octob.

III *Non.* *Die* 3.

Phœbes. Serapiæ.

NAtalis sanctæ Feben, de qua beatus Apostolus Romanis scribit. Romæ, passio beatæ Serapiæ virginis, sub Adriano principe, quæ cum esset tradita duobus lascivis viris, & minime posset illudi, nec postmodum ardentibus lampadibus inflammari, jussu præsidis fustibus est cæsa, sicque gladio decollata. Hujus dies passionis quarto Kalendas Augusti, sepulturæ vero ejusdem in præsenti habetur, quando & memoria ipsius martyrii celebrior agitur. In Capua, sanctorum martyrum Antonini pueri, annorum viginti, & Aristei episcopi, quorum gesta habentur.

Antonini & Aristei.

Puri & integri sunt *Antverp-major*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Recte scribit Molan. *Phœbes*; Greven. *Febes*, sequor reliquos, qui passim habent *Feben*. Antverp. major in *Seraphiæ* sequitur orthographiam Romani parvi & Adonis, nos communiorem ex codicibus nostris. Sunt qui legant *Kalendas Augustas*, ut Praten & Herinien. Sed reliqui cum textu. In Greven. & Molan. transponitur *tradita*, post *viris*. Omnes scribunt *Aristei*, non *Aristæi*. Excusus est Pratensis, quia in fine adjecit: *Romæ, ordinatio sancti Gregorii Papæ*, ut in apographo nostro diserte refertur. Miror tamen, hoc additamentum acutam Castellani aciem effugisse. Herinien. textui etiam puro, subdit: *Item ipso die, natalis sancti Remacli episcopi & confessoris.* Rosweyd. *Stabulaus, sancti Remacli episcopi.* Alii alia, quæ in Auctariis recensebimus.

OBSER-

OBSERVATIO. *Phœben* primus memorat Ado inter festivitates Apostolorum, unde accepit Usuardus, *de qua beatus Apostolus Romanis scribit*, omissis tamen Apostoli verbis ex Rom. 16: *Commendo autem vobis* &c. quæ ibi à præfato Adone describuntur. De sequenti Virgine sic habet Romanum parvum: *Romæ, Seraphiæ virginis*, IV *Kal. Augusti passæ*, II *Kal. sepultæ*; III *Nonas Septembris memoria passionis ejus celebrior.* Hæc & totum præclaræ Virginis martyrium ex Actis fusius deducit Ado, servato nomine *Seraphiæ*, notatoque item passionis die IV Kalend. Augusti; in quo advertes, non erasse Adonem, quasi numerandus esset dies certaminis beatæ *Sabinæ*, qui in IV Kalend. Septembris seu XXIX Augusti incidit, quo de *illustrissima martyre* ex eodem Adone, cum Nostro egimus; nam ibi in Actis indicatur, *interpositis aliquot diebus* prius passam sepultamque *Seraptam*, quam ejusdem gloriæ particeps fieret *Sabina*: quam facile autem dies illi aliquot ad mensem extendi possunt? De cetero elogium Adonianum hîc multum contraxit Notkerus, Noster omnia decerpsit, quæ in textu cum ipso tradidimus. Acta ipsa à recentioribus nonnullis satis scrupulose examinata, novis curis suo tempore illustrabuntur. Vulgata sunt hoc die à Surio, ad manuscriptorum fidem tunc exigenda. Vide ipsa Gallicè versa à Tillemontio tomo 2 à p. 246, & notas eo spectantes à p. 597. *Phœbes.* *Seraptæ.*

Recurrit modo difficultas, quam die præcedenti attigimus, de *Antonino* hîc ab Adone, *apud Capuam*, cum *Aristæo episcopo*, collocato, contra expressissimam Hieronymianorum sententiam, *Antoninum* sive *Antonium* illum qualemcumque, disserte *in Syria* cum aliis circumstantiis consignantium, in quo sequacem habent Rabanum, eorum verba ex parte describentem. Sed jam diximus, hæc multis controversiis materiam præbere. Castellanus interim rotunde affirmat, *Antoninum* hodiernum, eumdem esse qui die præcedenti recolitur. Alii rotundius ex quatuor *Antoninis*, nempe *Appamiensi Syro*, *Appamiensi Gallo*, *Capuano*, & *Placentino*, qui XXX Septembris ponitur, unum conflant. Dubia iterum vides & implexa plurima, quibus elucidandis operose insudat Florentinius, & nos eadem alibi diligentius discutiemus. Utrum Notkerus Antoninum Capuanum suspectum habuerit, nescio; certe de eo plane silet. Usuardus annuntiationem suam totam ex Adone descripsit; notans etiam *Acta haberi*, quæ verosimilius nec ipse, nec Ado umquam viderint. Wandelberti versus communiori opinioni, ni fallor, subscribunt: *Antonini & Aristæi.*

Ternis Antonine puer martyrque triumphas,
Tunc & Aristæus antistes de morte beatus.

Lego apud eumdem Adonem, in utraque tum Mosandri tum Rosweydi editione, *Remaclum Trajectensem* & *Mansuetum Tullensem*, de quibus ferme dubites, an vere Adoniani sint, in codicum nostrorum Usuardinorum, saltem puriorum, & Notkeri silentio. Ut tamen demus ab Adone notatos, nihilominus certum puto, ab Usuardo fuisse prætermissos, cujus textum purum & integrum à me productum ambigi haud quaquam posse videtur, exclusis iis omnibus, quæ in Variantibus supra rejecimus. *De Remaclo & Mansueto Adonis.*

AUCTARIA.

PRATEN. Ut jam dixi, in fine subdit: *Romæ, ordinatio sancti Gregorii Papæ.* *Ordinat. Gregorii.*

HERINIEN. Etiam in fine: *Item ipso die, natalis sancti Remacli episcopi & confessoris.* In margine autem, eodem fere calamo, additur: *Item apud Pruvinum, sancti Aigulfi gloriosi martyris.* Vide de utroque Surium. *Remacli.* *Aigulfi.*

ROSWEYD. Pro, *pueri annorum viginti*, legit, *annorum* XII, alii *annorum* X. Præterea in fine habet: *Stabulaus, sancti Remacli episcopi.* *Remacli.*

PULSANEN. Purus est, usque ad *decollata est.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Carent prima. In fine adjiciunt: *Tullo civitate, Mansueti episcopi.* *Mansueti.*

MUNERAT. Textui subjicit: *Civitate Sais, sancti Godegrandi episcopi & martyris.* *Godegrandi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Omnes carent annuntiatione prima. In secunda, puri sunt. Sequitur: *Tullo civitate, sancti Mansueti episcopi.* *Mansueti.* *In territorio Leodiensi, monasterio Stabuleto, natale sancti Remacli episcopi & confessoris.* In ultima, puri sunt. Omnes, excepto ANTVERP-MAX. Remaclo addunt titulum *episcopi glorioso.* *Remacli.*

CENTULEN. *Natale sanctæ Phœbe, discipulæ Apostolorum. Romæ, sanctæ Seraphiæ virginis. Quæ veniens ab Antiochia, beatam Sabinam convertit & Romæ martyrium complevit. Capuæ, sancti Aristei martyris. Romæ, ordinatio beati Gregorii Papæ, divini totius Ecclesiæ Doctoris, Anglorum vero Apostoli.* *Aristæi. Ordinat. Gregorii.*

BRUXELLEN. *In territorio Leodiensi, monasterio Stabulao, depositio sancti Remacli gloriosi episcopi & confessoris. Qui ab Aquitania veniens ad monasterium Solempniacum, sub beato Eligio se in Christi tirocinio exercuit & postea Trajecti supra Mosam episcopus ordinatur. Sed tandem strepitum turbæ fugę [fugere] volens, beato Theodardo in episcopatu substituto, Stabulaus monasterium regendum suscepit, ubi in pace quievit.* Sequitur totus textus satis purus, cui subjungitur: *Tullo civitate, sancti Mansueti episcopi & confessoris. Prumiaco, sancti Aygulphi, abbatis Laxivensis* [vario modo effertur, sed ut semel dicam, lege *Lirinensis*] *& martyris. Apud Gandavum in monte Blandinio, translatio sanctorum corporum Ausberti & Wulfranni, archiepiscoporum & Wandregisili abbatis. Item Romæ, ordinatio beati Gregorii Papæ.* Vide Auctarium GREVENI. *De Remaclo.* *Mansueti.* *Aigulfi.* *Translat. Ausberti & Ord. Greg.*

HAGE-

HAGENOYEN. Pro *Phabe*, scribit *Paphen.* Secundo loco: *In civitate Tullensi, depositio sancti Mansueti, episcopi & confessoris, primi civitatis illius. Hic nobilium Scotorum genere erat natus, & ex mansuetudine mentis, vocabulum traxit nominis. Hic sanctus, qui supergreditur laudem humanam. Iste sanctus discipulus beati Petri erat Apostoli* &c. ex Actis non satis probatis accepta. In Serapia, nonnihil interpolatus est. In Remaclo, ut ANTVERP-MAX. supra. *Romæ, ordinatio beati Gregorii Papæ, quam ordinationem præcepit Mauricius imperator fieri, qui & coëgit illum esse summum Pontificem. In Capua, sanctorum martyrum Aristei episcopi, & Antonini pueri.*

De Mansueto. *De Ordinat. Gregorii.* *Aristæi. &c.*

AQUICINCT. Penultimo loco inserit: *Eodem die, sancti Remacli episcopi Tungrensis.* In fine: *Apud Lirinense cœnobium, passio sancti Agulfi martyris.* Deinde calamo recentiore: *Et ordinatio episcopatus, beati Gregorii Papæ.*

Remacli. *Aigulfi.* *Ord. Greg.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. In fine: *Tullo civitate, Mansueti episcopi. Apud Lirinensium cœnobium, sancti Aigulfi martyris.*

Mansueti. *Aigulfi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Serapiæ virginis & martyris. Remacli episcopi Tungrensis. Mansueti episcopi, discipuli beati Petri.*

Remacli. *Mansueti.*

REG. SUEC. num. 130. Præterea habet; *Romæ, electio & ordinatio præclari & doctissimi Gregorii Papæ.*

De Gregor.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Phabes* & *Serapiæ.* Adjicitur: *In Aquileia, sancti Syrici & sanctæ Euphemiæ.*

Syrici &c.

FLORENTIN. *Tullo civitate, sancti Mansueti episcopi. Romæ, ordinatio sancti Gregorii Papæ. In pago Leodiensi, apud Scapachel* [vult dicere *Stabuletum*] *sancti Remacli episcopi & confessoris.*

Mansueti. *Ord. Greg.* *Remacli.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Ordinatio pontificatus summi & incomparabilis viri Gregorii Papæ urbis Romæ & confessoris.* In Serapia ex Adone interpolata est. *Tullo civitate, sancti Mansueti episcopi & confessoris, quem beatus Petrus in Galliam direxit* &c. De Remaclo fere ut supra &c. In Antonino satis pura est. *Cœnobio Lunensi, sancti Agulphi abbatis & martyris. Eodem die, beati Emerici ducis Ungariæ & confessoris.*

Ord. Greg. *Mansueti Remacli.* *Aigulfi.* *Emerici.*

BELIN. Omittit Phœben. In Serapia mutilus est. Addit in fine: *Tullo civitate, sancti Mansueti episcopi & confessoris. Eodem die Papiæ, sancti Marini. Ordinatio summi pontificatus incomparabilis viri Gregorii Papæ. Et natale, sanctæ Sebendæ, cujus Apostolus ad Romanos meminit.* Utrum inter *Sebendam* & *Phœben* affinitas sit, tu judica: sic tamen in altera editione componuntur. Dein: *Eodem die, sancti Arnulphi, abbatis monasterii Lirvensis*; pro *Aigulfi.*

Mansueti. *Marini.* *Ord. Gregor. Sebendæ.*

GREVEN. *Civitate Sagiensi, sanctorum Godegrandi episcopi & martyris, & sancti Godegrandi ejusdem urbis episcopi & confessoris. Cœnobio Lunensi, sancti Aigulphi abbatis & martyris. Romæ, ordinatio pontificatus beatissimi atque incomparabilis viri Gregorii Papæ & Doctoris Ecclesiæ, facta anno Domini* DXCII. *Civitate Leucborum, seu Tullensi, depositio sancti Mansueti episcopi & confessoris. Qui Scotorum claro ortus sanguine, Romæ a beato Petro ordinatus antistes, præfatæ civitati primus Christi Euangelium annunciavit, vitaque & miraculis inclytus, quievit in pace. In territorio Leodiensi monasterio Stabuleto, depositio sancti Remacli episcopi Trajecti superioris & Romæ confessoris. Qui ex diœcesi Bituricensi nobilibus ortus parentibus, sancto Eligio traditus, & ab ipso in monasterio Solemniaco locatus; in magna sanctitate adolevit. Raptus deinde est ad regimen dictæ ecclesiæ; sed amore vitæ solitariæ, ut alius succederet, tandem impetravit: multosque verbo & exemplo, ut servituti omnipotentis se redderent, provocans, beato fine quievit. Ambrosii, episcopi Senonum & confessoris. Translatio sancti Renoberti episcopi & confessoris. In Hungaria, sancti Emerici ducis & confessoris, filii sancti Stephani regis Hungariæ. Hic calitus admonitus, integritatem carnis cum desponsata sibi virgine usque ad finem servans, miraculis claruit. Papiæ, sancti Maricii. Apud Aquilegiam, passio sanctarum Eufemiæ, Dorotheæ, Teclæ (prima edit. Teclæ) & Erasmæ virginum & martyrum. Quæ pro fide Christi, primo virgis cæsæ, caput malleis ferreis contusæ, tandem post lampadarum adustionem, mamillarum abscissionem; decollatione martyrii gloriam adeptæ sunt.*

Godegrandi. *Aigulfi.* *Mansueti.* *Remacli.* *Ord. Greg.* *Emerici.* *Marini.*

MOLAN. *In monte Blandinio Gandavi territorii, adventus sanctorum corporum, Wandregesili Abbatis, Ansberti & Wulfranni archipræsulum. Wandregesili Abbatis, Ansberti & Wulfranni archipræsulum. Tullo civitate, sancti Mansueti episcopi & confessoris. Eodem die Papiæ, sancti Marini. Ordinatio summi pontificatus incomparabilis viri Gregorii Papæ. Eodem die, sancti Arnulphi abbatis monasterii Lirinensis.* Hunc ex BELIN. accepit, sed, ni fallor, *Aigulfus* ipse est, qui sequitur. *Item apud Primnum, sancti Aigulphi, gloriosi martyris. Eodem die, in territorio Leodiensi, in Ardenna, monasterio Stabuleto, depositio sancti Remacli episcopi & confessoris. Civitate Sais, sancti Godegrandi episcopi & martyris.* Dein typis minoribus: *Cujus passio continetur in vita sanctæ Opportunæ virginis sororis ejus. Item sancti Godegrandi, ejusdem urbis episcopi & confessoris.* Editiones aliæ: *Civitate Sais, sancti Godegrandi episcopi & martyris. Eodem die, sancti Aigulphi, abbatis monasterii Lirinensis, gloriosi martyris.* De Remaclo, Mansueto, & Marino, ut supra. Tum: *Apud Aquileiam, sanctarum Euphemiæ, Dorotheæ, Teclæ & Erasmæ, quæ tempore Neronis, post gravissima multipliciaque tormenta, caput plexæ sunt, & ab Hermagora sepultæ. Die verò, sancti patris Theoctisti, synaxeta magni Euthymii.* De ordinatione Gregorii, & aduentu corporum in monte Blandinio, ut supra. Denique: *Fossis, translatio corporis beati Foillani martyris.* Vide quæ de hoc habentur in Auctariis XXXI. Oct.

Aigulfi. *Mansueti.* *Remacli.* *Ord. Greg.* *Emerici.* *Godegrandi.* *Marini.* *Foillani.*

Pridie Non. *Die 4.*

Moysis. *Rufini & sociorum.* *Marcelli.*

MOysi prophetæ. Apud Anciram Galatiæ, natalis sanctorum martyrum trium puerorum Rufini, Silvani & Vitalici. Cabilonis, sancti Marcelli martyris, qui à præside Prisco, cum ad profanum convivium fuisset invitatus, & ejusmodi execrans epulas, omnes qui aderant, cur idolis deservirent, libera imprecatione corri-

peret,

peret, inaudito crudelitatis genere defodi eum cingulo tenus erectum Præses jussit, sicque sanctus Dei martyr, tertio die in Dei timore & laudibus perseverans, incontaminatum reddidit spiritum. Ipso die, sanctorum Magni & Casti. *Magni & Casti.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Moysi* scribunt Usuardini omnes, licet Romanum parvum & Ado habeant *Moysis*. In Praten. & Molan. est, *Ancyram*, ceteri simpliciter, ut est in textu. In Greven. est *Galaciæ* & *Victalici*. Herinien. male ponit *Calonis*, pro *Cabilonis*. Sic Praten. Greven. & Molan. *prophanum*; malo cum reliquis *profanum*. De *ydolis*, *Sylvani*, *tercio* & hujusmodi, dixi alibi. Hic maxime observandum, quod codex Pratensis, secundum Adonem habeat *defodiri*, quod tamen in nullis aliis codicibus invenio.

OBSERVATIO. Ex Romano parvo in Adonem, ex hoc in Usuardum & Notkerum defluxit *Moyses* propheta, de quo nec Hieronymiana, nec Beda, nec hujus sequaces meminêre. Nempe, ut in præfatione & alibi non semel diximus, & hic unus est ex propriis Romani parvi Sanctis, quales numeramus veteris Testamenti Prophetas non paucos, plures ex novo Apostolorum discipulos, tum viros illustres Eusebio-Rufinianos, & festa aliqua Romæ propria, quorum juvat lectorem identidem memorem reddere. Est etiam in Wandelberto, nescio unde acceptus, cum is verosimillime Romanum parvum numquam viderit. Sic Legislatorem Hebræum exornat poëta Martyrologus: *Moysis.*

Legis divinæ lator, susceptor & auctor,
Colloquio visuque Dei dignate frequenti,
Præcelso pridie tumularis monte Moyses;
Nulli post licuit cujus cognoscere bustum.

Eumdem habent fontem *Ancyrani martyres*, sic à Romano parvo notati: *Ancyræ*, *martyrum trium puerorum Rufini*, *Silvani*, *Vitalicæ*. Ado etiam scripsit *Vitalicæ*, plusculis verbis usus, sed absque elogio, eadem memorans, quæ rursus à Nostro & Notkero descripta sunt, hoc solo discrimine, quod ultimum nomen *Vitalicæ*, mutaverint in *Vitalici*. Nodi hic denuo varii recurrunt. Primo, cur ex majori classe, ab Hieronymianis ad septemdecim extensa, soli tres enumerentur, nulla prorsus sociorum facta mentione? Item, cur *pueri* dicantur, nullo in Hieronymianis majoris aut minoris ætatis apparente vestigio? Demum, cur à posterioribus *Vitalicæ* nomen in *Vitalici* transformatum fuerit? Plura fortasse alia disputanda occurrent, sed hæc omnia solvere hujus loci non est. *Rufini & sociorum.*

Laudata Hieronymiana apographa de *Marcello* sic legunt: *In Gallia civitate Cavallonentium*, *natalis sancti Marcelli martyris*. Epternacense ceteris paulo contractius, addit tamen titulum *episcopi*, à quo reliqua abstinent, quibus consentiunt Martyrologi alii, ut Florus, Rabanus, Ado, Usuardus, Notkerus, Wandelbertus, qui hoc ipso die eumdem consignant, sola *martyris* laurea contenti. Porro Flori, Rabani & Adonis elogia multum diversa sunt, hoc solo concordantia, quod ab omnibus insolens martyrii genus referatur. De cetero, quæ Florus habet, satis vulgaria sunt. Rabanus totus est in narrandis variorum suppliciorum generibus. Ado aliam viam ingressus, primum ea complectitur, quæ fugam ejus spectant Lugduno Cabilonem versus, ubi in aliam carnificinam inciderit. Ex quibus facile conjicias, Acta eadem singulos non consuluisse. Quam vero ætatem ea sapiant, hactenus mihi non liquet. Quæ vulgata sunt, à recentioribus discussa, non probantur, nec in Gregorio Turonensi quidquam reperio, quod iis illustrandis usui esse possit. Cetetum ex Adone sua omnia accepit Noster, rescissa prima parte, qua Marcelli fuga Lugduno Cabilonem indicatur. Ita post Moysen eum celebrat Wandelbertus: *Marcelli.*

Tunc etiam Cabilon Marcelli sanguine vernat.

Magnus & *Castus* ab Usuardo appositi sunt, qui utrum pro Romanis, an pro Ancyranis, ex codicibus Hieronymianis desumpti sint, quis divinet? cum in iis apographis bis annuntientur. Quis primus Usuardo *Maximum*, de quo in Auctariis, adjecerit, æque incertum est: *Saturninus* eorum potius videretur socius, *Maximo* ab iis longe sejuncto. Quidquid sit, textus noster vere & simpliciter Usuardinus est. *Magni & Casti.*

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textui puro subdit: *Et translatio reliquiarum sancti Cuthberti episcopi.* Patet Anglicum esse. Vide etiam codicem sequentem. *Translat. Cuthberti.*

ROSWEYD. In fine adjungit: *Et translatio reliquiarum sancti Guthberti episcopi. Item in Britanniæ finibus, translatio sancti Berini episcopi & confessoris. Hic primus miranda Catholicæ prædicationis constantia roboratus, paganissimam dudum occidentalium Saxonum provinciam intre-* *Idem.* *De Berino.*

intrepidus adiens, Kinegisum regem ad Christianæ agnitionis culturam conversum, cum sua gente regi Christo, sacro fonte regenerans, post multos annos in prædicta urbe sepultus, superna Dei providentia cœlestibus indiciis revelatus, ibidem condignis honoribus veneratur. Romæ, Bonifaci episcopi, qui fanum Panthеon ecclesiam Christi fecit.

Bonifacii.

Pulsanen. Totum Marcelli elogium rescindit, cetera satis pura sunt.

Antverp. Max-Lubec. Ughellian. Reg-Suec. num. 130. Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Alberg. & Danic. Omnes puritati proximi sunt, eo solo defectu laborantes, quod in fine post *Magni* & *Casti*, addant *Maximi*. Vide Observationem.

Maximi.

Centulen. *Moysi prophetæ, hominis Dei. Ancira Galaciæ, sanctorum Rufini, Silvani, Vitalicæ martyrum. Cabullone, sancti Marcelli martyris.*

Textus contractus.

Bruxellen. Incipit: *Moysi prophetæ & legislatoris.* Sequitur de Marcello, deinde de Ancyranis, satis pure. Ad *Casti*, addit etiam *Maximi*. Tum: *Apud Virdunum. sanctorum Mauri & Silvini, pontificum & confessorum. Item, translatio sancti Cudberti.*

Maximi. Mauri &c. Translat. Cutberti.

Hagenoyen. Juvat hic attexere Moysis elogium ex sacris Litteris, qualia in hoc codice plurima sunt. Sic habet: *Moysi prophetæ, qui fuit filius Aran & Yocabeth, de Tribu Levi. Hic fuit submersus in flumine missus, quem invenit filia Pharaonis & in filium sibi eum adoptavit, & adultus zelo Legis percussit Egyptium, & sablo abscondit, deinde fugit ad Yetro ejus cognatum, & accepit Sephoram filiam illius uxorem, & genuit duos ex illa filios, scilicet Gerson & Elyazet. Postea Deum vidit in rubo, ad cujus præceptum rediit in Egyptum cum duobus signis, scilicet virga mutata in colubrum & manu leprosa, & tunc decem plagas duxit super Egyptum, & in decima exivit cum omni populo & jumentis de Egypto per mare rubrum, ubi Pharao rex cum omnibus suis submersus est. Et veniens in desertum, legem de manu Domini accepit, & facies ejus cornuta ex colloquio Domini apparuit. Vestimenta sacerdotalia, vasa altaris cum archa & candelabro ex præcepto Domini instituit. Sacerdotium sempiternum Aaron fratri suo & filiis ejus per florictionem virgæ ejus statuit. Dethan, Abyron, & Chore litigantes pro sacerdotio & principatu populi, vivos à terra absorberi fecit. In deserto miracula per eum Dominus ostendit. Contra Amalech, Seon & Og reges orando pugnavit & vicit. Hunc Dominus semper dilexit, & ideo semper eum protexit, & maledicos pro eo semper corripuit. Filius Israel benedixit, monens in campestribus Moab, cujus sepulchrum numquam comparuit, & ossa ejus numquam inventa fuerunt, & à manu Domini sepultus est.* Vide Moysis vitam bene longam apud Surium hoc die editam, in qua nitidius paulo & distinctius hæc omnia deducta invenies. Sequitur: *Item Seduno, translatio Theodoli, Mauricii & sociorum ejus.* In Ancyranis & Marcello, satis purus est. Adjungit, *Maximi.* Deinde: *In Viterbio, sanctæ Rosæ virginis & abbatissæ, cujus corpus per plura tempora durans adhuc ostenditur integrum.* Ipsum vidi anno MDCXCVII, cum adhuc adventantibus expositum pateret. At Castellanus notat translationem hic recoli, natalem vero esse VIII Martii. *Item, translatio sanctæ Barbaræ virginis, de Arecio in Romam. Eodem die, sancti Petri Crisogoni confessoris.* An forte Petri Chrysologi? sed hic colitur II Decembris.

Plurima de Moyse.

Translat. Theodoli &c. Maximi. Rosæ Viterb.

Translat. Barbaræ.

Aquicinct. In fine adjectum habet: *Et Translatio reliquiarum sancti Cuthberti episcopi.*

Cudberti.

Matric-Cartus-Ultraject. *Marcelli Treverensis martyris inclyti. Trium puerorum martyrum Rufini, Silvani, & Vitalici. Moysis Prophetæ.*

In Vatican. num. 5949. Deest *Moysis, Magni & Casti.* Adjicitur autem: *Romæ via Salaria, depositio sancti Bonifacii episcopi.*

Bonifacii.

Florentini codices addunt *Maximi.* Pro *Casti*, legunt *Festi. Item, sancti Mauri confessoris. Translatio sancti Gudberti confessoris.*

Maximi. De Cudb.

Luxovien. *Apud Virdunum, sanctorum confessorum atque pontificum Mauri, Sylvani & Aratoris.* Bruxellen. tantum duos memorat.

Mauri &c.

Caudiacen. *Arvernis, monasterio Magni loci, adventus reliquiarum sancti Sebastiani, & reliquus adventus corporis beati Ferreoli martyris.*

De Magno. De Sebast.

Editio Lubeco-Col. In Moysi, Marcello & Ancyranis satis pura, subdit: *Apud Virdunum, sanctorum confessorum atque pontificum Mauri, Salvini atque Aratoris. Ipso die, sanctorum Magni, Casti & Maximi martyrum. Treveris, beati Pauli confessoris. Item Treveris, beati Marcelli episcopi & martyris. Eodem die in Britannia, translatio sancti Cuthberti, episcopi Lindisfarnensis & confessoris.*

Mauri. Mauri &c. Pauli. Marcell. De Cudb.

Belin. *Maximi. Et sancti Mauri confessoris. Eodem die, octava sancti Augustini episcopi.*

Max. Mauri. Oct. Aug.

Greven. *Aggei prophetæ. Treveris, beati Marcelli episcopi & martyris, qui Treverensem simul & Tungrensem rexit ecclesias. Romæ, depositio sancti Bonifacii episcopi. Virduni, translatio sanctorum confessorum atque Pontificum &c. Treveris, beati Pauli confessoris. In Anglia, commoratio sancti Birini episcopi Dorcacensis & confessoris. Eodem die, translatio sancti Cuthberti ejusdem episcopi Lindisfarnensis & confessoris. Item, canonizatio sancti Suicberti episcopi Verdensis & confessoris. In Dalmatino Titano monte, sancti Marini Levitæ & confessoris, qui cum esset adolandorum lapidum peritus & a Diocletiano conductus, de laboribus suis, pauperibus large subveniebat, Christianos quoque, ob Christi fidem in opere prægravatos, adjuvabat. Postea vero Romam Pontificis jussu diaconus ordinatus, quievit in pace. In Hibernia, Vultani abbatis. Musei presbyteri Massiliensis & confessoris. In Africa, Simplicula virginis & Gallæ matris ejus. Rosæ virginis. Herentrudis virginis. Irmgardis virginis, in majori ecclesia Colomensi. Item, sanctæ Idæ, viduæ nobilis, quæ tempore Karoli magni in Westphalia juxta Lippiam, decurso statu conjugali, in porticu ecclesiæ, quam maritus ejus impensis suis construxerat, reclusorum sibi statuens, in magna sanctitate degens, & vere viduam se ostendens, quievit in pace.*

Marcell. Mauri &c. Pauli. Bonif. Mauri &c. Dedic. Pauli. Dedic. Suicb. In Dalmat. Marin. Vultani. Musei. Simplicula. Rosæ. Herentrud. Irmgard. Idæ.

Molan. *Et Maximi, & sancti Mauri confessoris;* ex Belino. Dein typis minoribus: *Irmgardis virginis, in majori ecclesia Colomensi.* De Cutberto & Ida, ut Greven. supra. Editiones aliæ, de Maximo & Mauro, ut prior. *Treveris, sancti Marcelli episcopi & martyris. In territorio Monasterienſi, supra Lippiam fluvium, depositio beatæ Idæ viduæ, magnæ sanctitatis.* Tum, minori charactere: *Coloniæ, in majori ecclesia, Martirol. Irmgardis virginis, in cujus præsesto, ibidem campanæ pulsantur, sicut in præsestis Sanctorum, licet non sit canonizata.* Nempe, ob cultum immemorabilem, quo ibi à tot seculis gaudere pergit.

Maxim. Mauri. Irmgard. De Cudb. Ida. Martirol.

Nonis.

Nonis. *Die 5.*

ROmæ, beati Victorini martyris, qui sanctitate & miraculis præclarus, sacerdotium Amiterninæ urbis, totius populi electione adipiscitur. Inde postmodum sub imperatore Nerva, jussus est suspendi capite deorsum, in loco ubi putentes & sulphureæ emanant aquæ, quod cum per triduum pro nomine Christi passus fuisset, glorioſè coronatus, victor migravit ad Dominum. Item Romæ in Portu, natalis sancti Herculani. Capuæ, sanctorum martyrum, Quinti, Arcontii & Donati. Eodem die, sancti Bertini abbatis. *Victorini.* *Herculani.* *Quinti & sociorum.* *Bertini.*

Puri sunt *Herinien. Antverp-max. Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Antverp. Max-Lubec. Alberg. Danic. & Belin. pro *adipiscitur* legunt, *est adeptus*: omissaque particula *inde*, immediate subjungunt, *postmodum* &c. Belin. mendose habet, *qui cum per triduum*, pro *quod*. Rursus, pro *migravit ad Dominum*, *migravit ad Christum*, in quo ei consentit Munerat. Menda scriptoria sunt, *Amiterniæ*, *putrentes*, *Herintani* pro *Herculani*: in prima Belini editione; *Quincii*, *Arconcii*, *Aconcii* &c. Praten., cum duobus solitis assectis, in fine legit: *In pago Taruenensi, sancti Bertini abbatis.* Ast observavit Castellanus, expuncta in eo codice verba, *Eodem die*, & nova illa, *In pago Taruenensi*, subinde inscripta, quod à prima manu factum existimat. Idem habent Antverp. major & Rosweyd. ut in Auctariis referemus.

OBSERVATIO. De *Victorino* martyre, ita hodie loquitur Romanum parvum: *Romæ, Victorini martyris, fratris Severini, qui post miram pœnitudinem, Amiterninæ urbis episcopus & martyr factus est.* Historiam totam fusius in Adone descriptam habes, ubi infelix lapsus & stupenda prorsus pœnitentia, aliaque eo spectantia denarrantur, sed quæ omnia alteri *Victorino Septempedano*, Severini fratri, tribuenda censet Baronius, ut proinde toto hîc cælo Romanum parvum & Adonem aberrare necesse sit. Eam tamen historiam ex Adone descripsit Surius, & eamdem refert Notkerus. Noster, pro constanti more suo, ductorem non deserens, ea ex ipso decerpsit, quæ texendo elogio aptiora judicavit, in quo uniformiter referendo, singularem vides codicum nostrorum Usuardinorum consensum. At enim quam manifesta est & vera ea propago, tam est suspectus fons ipse, unde primitus emanavit. Ego, rebus nondum satis expensis, non habeo quod certo statuam. Notat Castellanus, *Victorinum illum*, qui hodie recolendus est, in pace quievisse, atque adeo diversum esse ab eo, cui apud Amiternenses martyrii gloria tribuitur. Videat curiosus lector notationem Baronii, Adonis errorem redarguentis. Item Acta sanctorum Nerei & Achillei XII Maii, apud nos cap. 5, ubi Victorinum inveniet, cujus martyrium cum hodierno plane convenit; eritque proinde hic *Victorinus*, idem qui cum Marone & Eutychete colitur XV Aprilis, ubi videndus Henschenius pag. 374, num. 5. Hæc sufficere existimo, ut difficultates indicentur, alibi ex integro discutiendæ. *Victorini.*

Romanum parvum secundo loco ponit: *Romæ, Hercolani.* Annuntiatio nostra plane Adoniana est. Variant Hieronymiana in Portuensium martyrum numero, aliis quatuor, aliis tres, aliis binos dumtaxat numerantibus. Postrema secutus est Rabanus; at nostris plerumque familiare est, unum, aut forte paucos, ex majori Hieronymianorum numero delibare. Sincerius ex iisdem apographis ab Adone desumpti sunt *Capuani*, servata ferme eorum phrasi. Usuardus Adonis verbis presse insistit; nescio qua auctoritate Notkerus socios duos adjunxerit. Rabanus solum scripsit: *In Campania, Quinti.* Huc spectare poterunt, quæ de Quarto & Quinto ad X Maii ab Henschenio disputata sunt, quæque nos in Observatione ibi breviter indicavimus. Wandelbertus præter Ferreolum & Ferrutionem, de quibus cum Usuardo egimus XVI Junii, solos dûos Capuanos ita celebrat: *Herculani.* *Quinti & sociorum.*

Donatus Capuam pariterque Arcontius ornant.

Plura de *Portuensibus* & *Capuanis* vide in notationibus Florentinii. Patet hactenus textus nostri puritas & simplicitas. De *Bertino*, solus inter antiquos loquitur Florus, his verbis: *Eodem die, depositio sancti Bertini confessoris & monachi, qui in divinis rebus prudens, & in malis simplex, virtutibus claruit divinis.* Vulgare elogium, quod ferme quibuslibet Sanctis tribui queat. Hoc vidisse Usuardum, haudquaquam verosimile est; quo usque autem *Bertinus* ad eum vere spectet, supra in Variantibus explicuimus. Vitam Bertini edidit Surius, sed plura apud Mabilionem collecta invenies sec. 3 Benedict. parte 1 à pag. 104 ad 169. *Bertini.*

AUCTARIA.

PRaten. & Antverpien-major. *In pago Taruenensi, sancti Bertini abbatis.* Rosweyd. Idem plane augmentum habet, sed in textu omnino purus non est. Item pro *Taruenensi*, scribit *Tarvernensi.* Et in fine adjicit : *Item sancti Apri confessoris.* Si Tullensis est, colitur xv Sept.

Apri.

Pulsanen. *Romæ, beati Victorini martyris.* Deest totum elogium. In Herculano & Capuanis, satis purus est. Pro *Bertini*, in quo textum sequitur, scribit, *Libertini.*

Centulen. *In suburbio Romæ, beati Victorini martyris. Capuæ, sanctorum martyrum Quinti, Arcontii, & Donati. Ipso die, sanctorum Magni & Casti. Romæ, sancti Herculiani martyris. In territorio Morinorum, sancti Bertini abbatis, magnæ sanctitatis & innocentiæ viri.*

Textus mutatus.
Magni &c.

Bruxelien. *Romæ in suburbano, natale beati Victorini episcopi & martyris. Qui sanctitate & miraculis præclarus, summum sacerdotium Amiterninæ urbis, totius populi electione adeptus, sub imperatore Nerva apud eum locum, qui Cotilias appellatur, ubi putentes aquæ & sulphureæ emanant, in ipsis capite deorsum jussus est suspendi. Quod cum per triduum fieret, gloriose coronatus, victor migravit ad Dominum.* In Herculano & Capuanis, purus est. *Ipso die, depositio beati Bertini abbatis & confessoris.*

De Victorin.

Hagenoyen. Incipit : *Gedeonis prophetæ & judicis Israel. Hic Gedeon fuit Toas, de familia Ezri, de tribu Manasse. Hic fuit salutatus ab angelo & virorum fortissimus nuncupatus. Cui Gedeon super petram carnes optulit ad edendum. Iste ab ara Baal destructa, dictus Jerobaal. Hic susceptio in vellere suo signo, cum trecentis viris* &c. quæ ex ipsa Historia sacra, satis nota sunt. Sequitur : *In Lausana, Genebaudi episcopi & confessoris.* In Victorino, Herculano & Capuanis martyribus, satis purus est. In fine : *In Italia, sancti Bertini abbatis.* Unde Italiam huc induxerit, aliis divinandum relinquo.

De Gedeone.
Genebaudi.

Matric-Cartus-Ultraject. *Victorini episcopi & martyris. Bertini abbatis, cujus solemne monasterium exstat juxta S. Audomarum.*

De Bertino.

Cluniacen. & Codex D. du Cheval, signatus C. *Cœnobio Cluniaco, beati Marcelli Papæ & martyris gloriosa ab Arvernis exceptio, miraculorum laude, populorumque frequentia non mediocriter illustris.*

De except. Marcel. PP

Reginæ Suec. sign. 428. *Civitate Sais, sancti Godegranni, episcopi & martyris.* Vide dicta superius ad III Septembris.

Godegranni.

In Vatican. sub num. 5949. Deest *Victorini & Bertini.*

Florentin. *In monasterio Pulsanensi, diœcesis Sipontinæ, juxta Manfredoniam, depositio sancti Jordani abbatis dicti monasterii.* Mirum in proprio illius cœnobii Martyrologio, toties à nobis citato, nullam Jordani illius memoriam fieri.

Jordani.

Innocentiæ. Burdegal. *Burdegalæ, Innocentiæ virginis.*

Caudiacen. *Apud Burgundiam, pago Matiscensi, cœnobio Clumaco, beati Marcelli Papæ & martyris gloriosa ab Arvernis exceptio* &c. ut supra in Cluniacensi.

De except. Marcel. PP.

Editio Lubeco-Col. *Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia beati Clementis, translatio sancti Cuniberti archiepiscopi Agrippinensium & confessoris. Romæ in suburbio, beati Victorini presbyteri & martyris. Qui sanctitate & miraculis præclarus, sacerdotium Amiterninæ [Amiterninæ] urbis, totius populi electione est adeptus. Deinde ab Aureliano judice cum aliis Dei servis Eutice & Marone [ex Actis SS. Nerei & Achillei] relegatus, sexagesimo miliario ab Urbe, via Salaria. Inde postmodum sub imperatore Nerva, jussus est suspendi* &c. pure. In Herculano & Capuanis, pura est. Tum : *Apud Flandriat, monasterio Sithino, depositio sancti Bertini abbatis & confessoris. Eodem die, natale beati Genebaldi episcopi Laudunensis & confessoris, de quo legitur in gestis beati Remigii Remensis episcopi.*

Translat. Cuniberti.
De Victorin.
De Bertin.
Genebald.

Greven. *Sanctus Bertinus, in territorio Constantiensi ortus, patriâ relictâ, ad sanctum Audomarum compatriotam suum, Taruanensem episcopum, cum aliis duobus veniens, & ab eo in opus Dei missus, vita & signis gloriosus quievit. In Alexandria, Nympi & Saturnini. In Gallis civitate Vesontionensi, inventio beatorum martyrum Ferreoli & Ferrutionis, a beato Aniano, tempore Juliani imperatoris. Ubi operante Domino, multæ virtutes fiunt.* Huc respicit hodiernus Wandelberti versiculus, qui primo loco ponitur :

Nonis Ferreolus cum Ferrutione refulget.

In Promia, Agigulphi, abbatis, martyris cum aliis. Vide die præcedenti. *In Campania, Quintini episcopi & confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia beati Clementis, translatio sancti Cuniberti, ejusdem urbis episcopi & confessoris. Eodem die, depositio beati Genebaldi episcopi Laudunensis & confessoris, de quo in gestis sancti Remigii legitur. Ipso die, inventio sancti Taurini, Victorini confessoris. Qui cum Romæ ob sapientiam, statuam in foro Trajani meruisset, in senectute, Christi fidem tradens, quievit in pace. Trecas civitate, commemoratio sanctorum Savinæ virginis, & Savinani martyris, fratris ejus.* Quid hic facit ea conjunctio ? De hoc enim Usuardus XXIX Januarii, de illa XXIX Augusti memoriam egit.

Ferreoli.
Quintini.
Translat.
Genebald.
Taurini.
Victorini C.
Savinæ & Savinani.

Molan. *Almi patris nostri & confessoris depositio, in pago Teruanensi, monasterio dicto Sithiu, qui vita & miraculis insignis, anno ab Incarnatione Domini* DCXCVIII *migravit ad Dominum. Ubi dum dies caniculares finem faciunt, sicut venerabilis Gregorius Turonensis episcopus scribit, sine ultima diei, mutati sunt viri sancti in pulchri labores, quoniam diem clausit ultimum, in regeneratione viva, diem accepit perpetuum, Jesum Christum Dominum nostrum. Lauduno Clavato, sancti Genebaldi episcopi & confessoris, & sanctæ Probæ virginis.* Dein typis minoribus : *In Gallis civitate Vesontionensi, inventio beatorum martyrum Ferreoli & Ferrutionis* &c. ut supra in Greveno. *In Campania, Quintini episcopi & confessoris. Victorini confessoris. Qui cum Romæ ob sapientiam suam, statuam* &c. etiam ut habet Greven. In editionibus posterioribus, in fine inter, *eodem*, & *sancti Bertini*, aliis literis inseritur : *In pago Teruanensi, monasterio dicto Sithiu.* Deinde, *almi patris* &c. *Lauduno Clavato, sancti Genebaldi episcopi & confessoris. Et sanctæ Probæ virginis. In Galliis, civitate Vesontionum, inventio beatorum martyrum Ferreoli* &c. ut supra. Demum minori charactere : *Eodem die, sanctorum martyrum, Eudoxi, qui & Marianus, Eudoxi & Romuli, Zenonis & Macarii, qui sub Trajano martyres coronantur.* Vide annuntiationem Romani moderni, & appositam Castellani notulam.

De Bertino.
Ferreoli &c.
Quintini.
Victorini C.
Eudoxi &c.

VIII *Idus.*

VIII *Idus.* *Die* 6.

ZAchariæ prophetæ, qui de Chaldea ſenex in patriam reverſus, juxta Aggeum prophetam jacet conditus. In Africa, beatorum confeſſorum & epiſcoporum, Donatiani, Preſidii, Manſueti, Germani, Fuſcoli, qui pro aſſertione Catholicæ veritatis diriſſime cæſi & exilio eliminati ſunt. Inter quos etiam epiſcopus, nomine Letus, ſtrenuus atque doctiſſimus vir, poſt diuturnos carceris ſqualores, incendio concrematus eſt. Item Cappadociæ urbe Reaten, ſancti Cottidi diaconi. *Zachariæ.* *Donatiani & ſoc. epp.* *Cottidi.*

Ex *Praten. Herinien Antverp-majore, Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. In noſtro apographo Pratenſi ſcribitur *Zacariæ.* Herinien. Antverpien-maj & Greven, habent *Caldea*, melius ex aliis, ut eſt in textu. Antverp-maj. omiſit particulam *de*, quæ immediate præcedit. Idem legit *Aggeam*, Munerat *Ageum*, optime Molan. *Aggæum*, ſed nos reliquos codices ſequimur. Rurſus Antverp-maj. ſcribit *confeſſorum epiſcoporum*, omiſſa conjunctione *et*. In Munerat. eſt *Donaciani*, in Antverp-maj. *Donatii*. Item in hoc *aſcertione*, pro *aſſertione*. Denique in eodem, poſt *concrematus*, deeſt *eſt*. De *Cappadociæ* alibi diximus. Greven. & Molan. ſic legunt: *Item, apud Cappadociæ urbem Reaten, ſancti Cottidi diaconi.* Alii cum textu, niſi quod Munerat. ſcribat *Cotidi. Strennuus* in Molano, mendum typographicum eſt: bene ſcribit *Præſidii*, & *Lætus*, ſed nos cum ceteris ſimpliciter.

OBSERVATIO. *Zachariæ prophetæ* hiſce iiſdem plane verbis meminerunt Beda, Rabanus, Romanum parvum, Ado & Notkerus. Noſter, ut ante non ſemel diximus, veteris Teſtamenti Patribus, quos in antiquioribus nudo nomine ornatos reperit, ſæpius proprium aliquid adjungit, ut de *Zacharia* factum, ex laterculo noſtro manifeſtum eſt. Solum ipſum hodie canit Wandelbertus: *Zachariæ.*

Vates Zachariæ octavas obtinet Idus.

Sequitur in Romano parvo: *Et Oneſiphori, Pauli diſcipuli*, Ado legit, *diſcipuli Apoſtolorum*; elogii vice inter Feſtivitates Apoſtolorum ea omnia deſcribens, quæ Paulus memorat 2 Tim. 1: *Det miſericordiam Dominus* &c. Notkerus non hæc ex Adone, ſed ſola Martyrologii ejus verba deſumpſit. Interim certum eſt, *Oneſiphorum* ab Uſuardo prætermiſſum; cauſam divinet qui poteſt. Illuſtrium Africanorum præſulum, in Wandalica ſub Hunnerico perſecutione paſſorum claſſis, breviter à laudato Romano parvo deſcribitur: *& confeſſorum Donatiani & ſociorum.* Adonis narratio paulo diffuſior eſt, in qua ſingulorum confeſſorum nomina exprimuntur, ſumpta, ni fallor, ex Victoris Vitenſis Hiſtoria perſecutionis Africanæ lib. 2 ſub finem. Adonis verba ferme omnia tranſumpſit Notkerus, contractior Uſuardus nonnulla excluſit, quæ in Auctariis ſupplebuntur. Reſtat annuntiatio ultima, Romano parvo & Adoni incognita, quæ ex ſolis Hieronymianis ab Uſuardo tranſlata eſt. In ipſis ita ferme legitur: *In territorio Cappadociæ, civitate Reaten, natalis ſancti Quottidi cum ſociis ſuis.* Variant apographa in urbis nomine. Rabanus legit: *In territorio Capadociæ, civitate Ructenſi, natale ſancti Cuttidi*, addens præterea, *Fugenii epiſcopi & ſociorum ejus.* Noſter, recepto more, ut ſæpius dixi, ſocios negligens, ſolum *Quottidum* vel *Quottidium* memorat, quem ex communi codicum noſtrorum ſcribendi ratione *Cottidum* nominavimus. Porro de præfata urbe multa diſquirit Florentinius. Utrum autem *Reate*, *Reaten*, *Readden*, *Seriate*, *Teriate*, vel hujuſmodi alia aut ei affinis in Cappadocia reperiri poſſit, cui Cottidus noſter vere tribuatur, alibi ex profeſſo examinabitur. Oſtendimus unde primos, unde ultimum hunc Sanctum acceperit Uſuardus, ac proinde, ex conſenſu codicum, manet textûs ejus primigenia & defæcata ſimplicitas. *De Oneſiphoro ex Adone.* *Donatiani & ſoc. epp.* *Cottidi.*

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros numeratus eſt, tametſi in textu, penultimo loco in antigrapho noſtro hæc habeantur: *Senonis, ſanctorum germanorum Sanctiani & Beata, & ſanctæ Auguſtini epiſcopi.* Nam cum hæc à Sirmondo vel Cortaſio ſubvirgulata ſint, indicium eſt, ex margine in textum irrepſiſſe. *Sanctiani & ſociorum.*

ROSWEYD. Satis purus eſt, ſed omittit annuntiationem ultimam.

PULSANEN. Omnia recte habet uſque ad *Fuſcoli*, ſed, ut codex ille jam paſſim in pluribus deficit, hic etiam omiſit reliqua.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui adjungunt: *Romæ, Eleuterii epiſcopi.* In *Eleutherii*

Romano agitur de Eleutherio abbate, servo Dei; videsis notulam Castellani.

Magni. LOVANIEN. In textu satis purus, subdit in fine: *Eodem die, natale sancti Magni confessoris.* Vide Surium & elogia inferius.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent augmentum, sed præterea, post *Fuscoli*, textui inf. runt: *De African.* *Qui persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis Arriani, pro assertione Catholicæ &c.*

Onesiphori. CENTULEN. *Obitus Zachariæ prophetæ. Eodem die, sancti Onesifori, de quo sanctus Paulus, laudis plenam mentionem facit. Apud Africam, sanctorum confessorum & episcoporum Donatiani, Presidi, Mansueti, Germani, Fusculi, qui persecutione Wandalica, terminum hujus vitæ susceperunt.*

Onesiphori. BRUXELLEN. Secundo loco: *Et natale beati Onesiphori Apostolorum discipuli.* In Africanis, *De African.* similis est ANTVERP-MAX. &c. *Capadociæ apud urbem Reathen, sancti Cottidi diaconi. Eodem* *Magni.* *Donati &* *Eleutherii.* *die, sancti Magni confessoris. Item, sanctorum Donati & Eleutherii episcoporum.*

HAGENOYEN. Hic rursus longa historia prophetica, ut huic codici familiare esse, non semel *De African.* monuimus. In Africanis, eadem habet quæ ANTVERP-MAX. &c. supra. Tum: *Item Romæ,* *Eleutherii.* *sancti Eleutherii episcopi* In ultima fere purus est. Cui in fine subjungit, quæ hic describenda duximus: *Magni,* *cum elogio.* *Item Augustensi diocesi, monasterii in Faustibus, depositio sancti Magni, vel Magnoaldi abbatis. Hic quondam erat diaconus beati Galli abbatis. Iste viginti quinque annis, laudabiliter sacerdotio functus est, in quibus etiam miraculis claruit, multos ad fidem convertens. Isti per ursum silvestrem vena ferri monastratæ sunt. Huic etiam ursi ibi morantes, quoque boves domesticæ* [serviebant] *Post hæc beatus Magnus obiit in pace.*

AQUICINCT. In fine: *Item, sancti Humberti* *Humberti.* *confessoris. Romæ, Eleutherii episcopi.* De Humberto, videatur Surius. *Eleutherii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT *Huberti presbyteri & confessoris.* (additur in margine, alias *Humberti.*) *Zachariæ prophetæ. Donatiani, Prasidii cum ceteris.*

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Romæ, Eleutherii episcopi.* Vide quæ supra notavimus.

In VATICAN. num. 5949. Desunt *Zachariæ* *Onesiphori.* & *Cottidi.* Adjicitur: *Apud Iconium, sancti Onesiphori, discipuli beati Pauli Apostoli.*

Eleutherii. FLORENTIN. *Romæ, sancti Eleutherii episcopi.* *Potiti.* *Passio sancti Potiti martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Zacharia purus, *De African.* ita prosequitur: *In Africa, sanctorum confessorum & episcoporum Domiciani, Prasidii, Mansueti, Germani, Fustoli. Qui persecutione Wandalica, jussu Hunerici regis Arriani, pro assertione Catholicæ veritatis, durissime fustibus cæsi, exilio eliminati sunt. Inter quos etiam quidam episcopus* &c. *Ad Fauces, natale sancti Magni confessoris, Magnoqui in miraculis clarus habetur, discipuli beati Columbani. Capadociæ apud urbem Reatensem, sancti Cottidi diaconi & confessoris. In Asia, Onesiphori.* *sancti Onesiphori Apostolorum discipuli.*

BELIN. Penultimo loco inserit: *Romæ, sancti Eleutherii episcopi.* Vide superius. *Eleutherii.*

GREVEN. *Zachariæ, filii Joiadæ seu Barachiæ. Qui cum prævaricationem regis & populi argueret, illi miserunt lapides & interfecerunt eum* *De Zacharia.* *in atrio domus Domini, 2 Paralip. 24. Eodem die, secundum Adonem, natalis beati Onesiphori Onesiphori.* *Apostolorum discipuli. Romæ, sancti Eleutherii episcopi. In Hibernia, Mastulini episcopi. Ma-* *Eleutherii.* *Mastulini.* *tis, sancti Gundulphi episcopi & confessoris. Ma-* *Gundulphi.* *mertini abbatis monasterii sancti Germani Anti-* *Mamertini.* *siodorensis & confessoris. Ad Fauces, sancti Ma-* *Magni.* *gni, qui & Magnoaldus, discipuli sancti Colum-* *bani abbatis. Humberti confessoris. Eleutherii ab-* *Humberti.* *Eleutherii.* *batis & confessoris, miræ simplicitatis & compunctionis viri. De quo beatus Gregorius 3 Dialog.* *inter alia refert, quia sibi infirmo virtutem abstinenti, & mortuo cuidam, oratione & lachrymis vitam impetravit.*

MOLAN. Post *concrematus est*, aliis litteris ex Adone textui inserit: *Tunc etiam episcopi, De Syria* *quasi ad concilium convocatis Carthagine, una die* *universæ Africæ ecclesias clausit. Hunericus rex* *Arrianus, unive samque subsit instam episcoporum,* *suis episcopis condonavit.* In fine superaddit: *Et natale sancti Humberti confessoris Christi. Eodem* *Humberti.* *die ad Fauces, sancti Magni confessoris. Romæ, Magni* *sancti Eleutherii Papæ. Et natale beati Onesiphori Ecclesiæ* *Apostolorum discipuli, de quo ait Apostolus: Det* *misericordiam Deus Onesiphori domui.* Sequitur *Onesiphori.* minoribus typis: *Quia sæpe me refrigeravit, & catenam meam non erubuit, sed cum Romam venisset, solicitè me quæsivit & invenit. Et quanta* *Ephesi ministravit, tu melius nosti.* Vide Adonem in festivitatibus Apostolorum. Deinde: *Mamertini abbatis monasterii sancti Germani Anti-* *Mamertini.* *siodorensis & confessoris. Eleutherii abbatis &* *Eleutherii.* *confessoris, miræ simplicitatis & compunctionis viri, de quo beatus Gregorius 3 Dialogor. inter alia refert, quod sibi infirmo virtutem abstinendi, & mortuo cuidam, oratione & lachrymis vitam impetravit.* In editionibus aliis textui etiam inferitur Adonis clausula. De Magno habent, ut supra. *Et natale beati Onesiphori, Apostolorum* *discipuli, usque ad Onesiphori domui. Eodem* *die, translatio corporis beatissimi confessoris Chris-* *Translat.* *sti, Humberti, virtutibus & miraculis clari. Die* *Humberti.* *sexta, commemoratio miraculi facti ab archistra-* *Dominica* *tego Michaele, in Colassis, sive in Chonis.* *Michaelis.*

VII *Idus.* *Die 7.*

Joannis. APud Nicomediam, natalis beatissimi Joannis martyris. Hic nimio calore fidei ignitus, librum in quo continebantur crudelia edicta adversus Christianos, injecta manu detraxit ac discerpsit, cumque hoc relatum esset Diocletiano & Maximiano Augustis, in eadem urbe constitutis, nimia crudelitate sævientes, omnia suppliciorum genera jusserunt expendi in eum, quæ vir nobilissimus cum tanta alacritate vultus ac spiritus pertulit, ut nec tristis quidem pro his videri

videri potuisset. Civitate Aurelianis, depositio sancti Evurtii confes- *Eortii.*
soris, qui, ut gesta testantur, primo sanctæ Romanæ Ecclesiæ subdiaconus, dein divino munere per columbam est designatus pontifex præfatæ urbis. In territorio Augustudunensi, sanctæ Reginæ virginis, *Reginæ.*
quæ sub proconsule Olibrio, equulei, carceris, ac lampadarum perpessa supplicia, tandem capitali sententia finiri est jussa. Item in territorio Parisiacensi, sancti Chlodoaldi presbiteri, tam generis quam *Clodoaldi.*
mentis nobilitate conspicui.

Sumitur ex *Praten. Antverp-majore*, *Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Accedunt, *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen.* & *Danicus.*

VARIA LECTIO. Scribo *discerpsit* cum Praten. Herinien Antverp. Max-Lubec. & Greven. Et ita sensus exigit, licet Antverp-maj. Rosweyd. Molan. & plerique alii habeant *decerpsit*. Antverp-maj. & Rosweyd. ita legunt, *cum tanta alacritate vultus ac spe*, ut abbreviatio illa potius *specie*, quam *spiritus* esse videatur. *Euurtii*, ex Aurelianensium usu habent fere omnes. Excipe Rosweyd. qui *Euorcii*, Greven. *Euurcii*, Molan. *Euortii*. Postremi duo cum Antverp. & Max-Lubec. ac recentioribus adjiciunt titulum *episcopi*, qui in antiquis deest. In Greven. pro *dein*, est *dehinc*. Lego *Augustudunensi* ex antiquiorum more, alij habent *Augustudinensi*, Molan. *Augustodunensi*, pessime Greven. *Andegavensi*. Rosweyd. ponit *Consule Olibrio*, alii ut est in textu. Sic Antverp-maj. & Molan. *lampadum*. Antverp. *finiri jussa est*, Max-Lubec. *jussa est puniri*; Rosweyd. *vitam finire*. Reliqui *Chlodoaldi*, ut antiquiores habent, non ut Rosweyd. *Cloaldi*, vel ut alii *Clodoaldi*. Idem Rosweyd. pro *conspicui*, substituit, *perspicui*.

OBSERVATIO. Prima inclyti *Martyris*, qui apud Lactantium de mortibus Persecu- *Joannis.*
torum & apud Eusebium anonymus est, prima, inquam, ejus sub *Joannis* nomine memoria, Romano parvo debetur, in quo, hoc die, pro ejus arbitrio electo, sic legitur: *Joannis martyris, qui Nicomediæ sub Diocletiano, librum iniquæ legis minutatim discerpsit*. Fusius ex Rufino lib. 8 toto cap. 5, rem gestam prosequitur Ado, à quo elogium suum Noster accepit, & Notkerus etiam contraxit. Nomen aliud suggerit Castellanus & agonem circa XXIV Februarii anni CCCIII, verosimillime consummatum pronuntiat. Non improbabiliter conjectat Papebrochius, Georgio abscribi posse, quæ hic *Joanni* nostro tribuuntur, ut videsis in comment. prævio ad Acta S. Georgii XXIII Aprilis § 4. Alii aliter sentiunt, ut Baluzius apud Ruinartium inter selecta pag. 319, in notis. Atque de hoc solo Joanne agere videtur Ado, quidquid & alios tres ei supponat Mosander: magisque adeo in hoc Rosweydo assentior, quod Notkerus descriptor Adonis perpetuus, ceteros quoque prætermittat.

Evurtius Aurelianensis, in Hieronymianis *Evotus*, ab aliis *Evortius*, *Euritius*, & *Eortii.*
Emirtius nominatus, sed ex propria ejus subscriptione dicendus, *Eortius*, à Floro celebratur longo encomio, ex iis procul dubio Actis desumpto, quæ pridem à variis edita, à recentioribus ut minimùm interpolata esse censentur. Eadem & Rabanum & Usuardum præ oculis habuisse necesse est, ex quibus propria singuli decerpserint. Augusto- *Reginæ.*
dunensis *Regina*, à Rabano etiam memoratur, sed solo fere nomine ornata, licet gesta ejus citentur. Ea à Petro & à Mombritio edita, à Surio contempta videntur, & ab aliis pro mera fictione, tamquam ex consimilibus Actis consarcinata, traducuntur: de quibus nos hactenus nihil statuimus. Ceterum ex hujuscemodi Actis eductum est Usuardi nostri elogium, quod vere ei tribuendum esse, codices omnes evincunt. *S. Clodoaldi confessoris*, *Clodoaldi.*
scribit Beda, Rabanus *Chlodvaldi*; accessiones Hieronymianæ *Chlonevaudi* & *Chlodoaldi*, Aimoinus, teste Castellano, *Fludualdi*. Utcumque scripseris, idem intelligitur esse Chlodovæi regis nepos, Chlodomiri filius, ex impia fratrum per patruos nece feliciter servatus. Vide auctores, qui de eo scribunt, à Baronio citatos, à nobis suo tempore cum Actis à Mabilione aliisque editis conferendos. Usuardi elogium paucis multa complectitur, ex quo in Hagiologium Franco-Galliæ translatum existimo: certe Usuardinum esse, æque ac cetera hodie tradita, minime dubitandum videtur. Secundam & quartam annuntiationem nostram sic versibus suis copulavit Wandelbertus.

Antistes septenas servat Evortius, atque
Regali insignis Clodoaldus stirpe sacerdos.

AUCTA-

HERINIEN. Toto textu purissimus, in fine proprium subjicit: *Eodem die, beati Viveentii* (vult dicere *Viventii*) *Remorum archiepiscopi.* *Viventii.*

PULSANEN. Purus est usque ad *expendi in eum.* Sequitur immediatè: *In territorio Augustodunensi, sanctæ Reginæ virginis.* Hîc sistit.

MUNERAT. Textui puro, phrasi sibi propria subdit de Clodoaldo: *De cujus corpus requiescit in ecclesia beati Clodoaldi prope Parisius.* *De Clodoald.*

LOVANIEN. Deficit in elogiis Eortii Aurelianensis & Reginæ Augustodunensis.

CENTULEN. *Apud Nichomediam, beati Joannis martyris, sub Diocletiano. Apud Alesiam, quæ olim fortissima civitas fuerat, sed à Julio Cæsare est destructa, sanctæ Reginæ virginis, quæ sub Olybrio præside, pro fide plurima sustinens, tandem capitali sententia finita est. Aurelianis, sanctî Evurtii episcopi & confessoris. Parisius, sanctî Chlodoaldi presbyteri & confessoris.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Gallias, civitate Aurelianis, depositio sanctî Evorcii episcopi & confessoris. Qui* &c. Sequitur: *Eodem die, sanctorum martyrum Felicis, Lucæ, Poliani, Victoris, Laderis & Dativi. Qui sub Decio graviter fustibus cæsi, deinde compedibus vincti, & ad fodienda metalla deputati, agonem consummaverunt martyrii.* Vide de his Usuardum distinctius loquentem x Septembris. In Joanne, Regina & Clodoaldo satis purus est. In fine: *Item, depositio sanctæ Magdalbertæ virginis, quæ Leodii quiescit, filiæ scilicet sanctæ Waldetrudis, & beatæ Gudilæ neptis.* Recentiori calamo attexitur: *Et sanctî Clodoaldi* &c. quasi alius esset à superiori. *Felicis & soc.* *Madelbertæ.*

HAGENOYEN. In Joanne satis purus, subdit de Regina, etiam satis bene. Tum: *In pago Lausanensi, sanctæ Wlpeclæ virginis. Item translatio sanctæ Anastasiæ. Item, sanctæ Madelbertæ virginis.* Reliqua textûs pura sunt. *Wlpeclæ. Translat. Anastasiæ. Madelbertæ.*

DAVERONEN. Scribit, *sanctî Chlodoaldi presbyteri, tam gentis, quam mentis* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Reginæ virginis & martyris. Madelbergis virginis, Nemorii* [alii scribunt, *Memorii*] *cum sociis. Joannis martyris inclyti. Evortii episcopi & confessoris.* *Madelbertæ. Memorii & sociorum.*

CAMBERIEN. S. Mariæ. *Civitate Augustæ, patriæ Sabaudiæ, depositio corporis sanctî Grati ejusdem urbis episcopi.* *Grati.*

In VATICAN. n. 5949. Deest *Evortii* & *Reginæ.*

FLORENTIN. *Natale sanctorum martyrum Desiderii & Januarii.* Vide GREVEN. *Desiderii & Januarii.*

BIZUNTICEN *Catalancii* (pro *Catalaunis*) *sanctî Alpini episcopi & confessoris, cujus laudabilem virtutem clarissima miracula testantur.* *Alpini.*

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *Catalaunis, sanctî Alpini episcopi & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Joanne satis pura, de Eortio inserit: *episcopi & confessoris, viri sanctissimi.* Rursus in Regina, pura; de Clodoaldo, sic scribit: *In territorio Parisiensi, vico Novigenti, sanctî Clodowaldi presbiteri & confessoris, filii regis Franciæ Clodomeri, tam generis* &c. Tum: *In territorio Trecassino, beati Nemorii martyris & diaconi glorioſi Lupi præsulis, quem Attila rex Hunnorum cum sociis interfecit. Cathalanis, depositio sanctî Alpini confessoris, discipuli supradictî sanctî Lupi episcopi, ut ex meritis discipulorum pateat, quantæ sanctitatis magister extiterit. Eodem die, beatæ Magdelbertæ virginis.* *Alpini.* *De Clodoald.* *De Memor.* *De Alpino.* *Madelbertæ.*

BELIN. In Joanne & Eortio satis purus est. Pro *Clodoaldi*, habet, *Dodaldi*, cujus elogium rescindit. Sequitur de Regina, etiam brevius.

GREVEN. *In territorio Trecassino, beati Memorii martyris, diaconi sanctî Lupi episcopi, quem Attila rex Hunnorum cum sociis suis interfecit. Cathalaunis, sanctî Alpini confessoris, discipuli ejusdem beati Lupi, unde ex meritis discipulorum, licet æstimare sanctitatem magistri. In Campania apud Beneventum, sanctorum Innocentii, Januarii, Festi. In Aquileia, Anastasi martyris, qui fullonum compsitor erat. Vincentii* [vult dicere *Viventii*] *archiepiscopi Remensis & confessoris. Ipso die, dignæ & sanctæ memoriæ Stephani episcopi Diensis, Ordinis Carthusiensis, magnæ sanctitatis & clarissimi in miraculis viri. Qui ex Priore domus Portarum, ad regimen præfatæ Ecclesiæ assumptus, præter cetera stupenda opera, magno zelo animarum æmulabatur salutem. Unde cum populum duræ cervicis cerneret, ut eos salubriter terreret, utque scirent quibus hostibus servissent, fecit apparere coram omnibus* (in prima est, coram omni populo, *in ecclesia congregato*) *gigantea enormitatis dæmones, rursumque abire,* (in prima, *qui ad nutum ejus iterum abierunt.*) *Item sanctæ memoriæ Gorlini episcopi Tullensis & confessoris, de Gorlino in gestis beati Mansuets dicitur, quod fuerit piis & sanctissimis operibus approbatus. Civitate Arelatensi, depositio beati Augustalis. Magdelbertæ virginis.* Alii legunt *Madelbertæ.* *Viventii.* *Stephani.* *Gorlini.* *Augustalis.* *Magdelbertæ.*

MOLAN. De Clodoaldo, habet auctarium MUNERATI. *Item in Leodio, beatæ Madelbertæ virginis. Eodem die, B. Vincentii Remorum Archiepiscopi.* Descripsit ex GREVEN. *Arelati, sanctî Augustalis episcopi. In civitate Tenremunda, beati Hildelwardi episcopi & confessoris, qui sub duce Ratbodo Magriptio, primo diversis tormentorum cruciatibus affectus, sed fidei constantia in adversis velut in prosperis latus, fidelem populum ad agnitionem veritatis admonuit, fidemque catholicam constantissime prædicavit. Tandem ipse Magriptium, oppositi veritatis speculo, ita devicit, ut rejecto incredulitatis errore, Jesum Christum Dei filium asseret, & se suosque velle baptizari acclamaret. Quo facto, vir Dei Diclivennæ oratorium construxit, in quo post hujus labilis vitæ decessum, glorioso fine quievit. Quo de loco viri Tenremundenses veneranda ejus ossa, omni virtute famata, cum summo exultationis jubilo, Tenremunde transtulerunt. Item eodem die apud Tenremundam, adventus corporis beatæ Christianæ virginis. In Aquileia, natalis sanctî Anastasii martyris. Hîc fullo fuit, sed fidei meritis in martyrum numerum annumeratus est. In territorio Trecassino, beati Nemorii, archidiaconi gloriosi Memorii Lupi Præsulis, quem Attila Rex Hunnorum cum sociis suis interfecit.* Editiones aliæ, de Clodoaldo & Hildewardo, ut supra. De Madelberta, additur: *Quæ post amitam Aldegundem, & sororem Aldetrudem, Malbodiense cœnobium tertia rexit.* Pro *Vincentii* rectè hîc legitur *Viventii.* De Anastasio, Augustali, & Nemorio, ut supra. *Ipso die, depositio sanctî Grati confessoris, Augustensis episcopi, miræ sanctitatis ac miraculorum viri. Die septima, sanctî martyris Sozantis. Et præfestum nativitatis sanctissimæ Dei genitricis Mariæ. In portu Valencianas, translatio sanctî Salvii martyris, Tranlatio ac Ancolismæ civitatis episcopi, & Superti discipuli ejus. Item eodem die apud Tenremundam, adventus corporis beatæ Christianæ virginis.* *Augustal.* *Memorii.* *Grati.* *Sozantis.* *Translatio.* *Salvii.*

VI *Idus.*

VI *Idus.* *Die* 8.

NAtivitas beatissimæ Dei genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis. Apud Nicomediam, natalis sancti Adriani martyris, cum aliis viginti tribus, qui omnes post multa supplicia martyrium cruris fragio consummayerunt, sub Diocletiano Augusto. Alexandriæ, sanctorum Ammonis, Theophili, Neotherii, & aliorum viginti duorum. Item Antiochiæ, Timothei & Fausti. *Nativit. B. M. V. Adriani & soc. 23. Ammonis & socior. Timothei & Fausti.*

Ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Inter puros connumerantur Antverpien. Max-Lubec. & Belinus, qui facile excludi poterant ratione defectus, quo laborant: nam ubi codices antiquiores legunt: *Nativitas beatissimæ Dei genitricis Mariæ, perpetuæ Virginis;* Antverp. & Belinus, omittunt *perpetuæ Virginis* & Max Lubec. habet *genitricis Virginis Mariæ.* Praten. & Munerat. scribunt, *& aliorum viginti duum;* Greven. securè, *aliorum* XXII, nos cum reliquis *viginti duorum.* Antverp-major mendose ponit; *Item Antiochiæ, Timothei & Faustini;* in textu purius. Reliqui errores fere scriptorii sunt, aut antiqui scribendi modi: *Nichomediam, Dioclitiani, Diocliciani, Amonis, Theophuli, Neotheri.* &c.

OBSERVATIO. Nativitas sanctæ Mariæ matris Domini, vel, *Natale sanctæ Dei genitricis Mariæ*, vel ut est in textu, vel aliis æquivalentibus terminis, à Martyrologis omnibus celebratur. De prima institutionis hujus festi origine, videndæ Baronii & Florentinii Notationes. Nec minus curiosa sunt, quæ pag. 129 & 130 observat Fronto ad Kalendarium, in quo, uti & Allatiano, ac Gregorii Sacramentario, prædictæ B. M. V. Nativitati, Adriani memoria subjungitur, in Thomasiano exclusa. Cur autem in vetustissimo Hieronymiano Epternacensi ea Nativitas Deiparæ collocetur XVII Kalend. Septembris seu XVI Augusti, conjecturis non assequor. Festa plura ejusdem beatissimæ Dei matris hodie inter Festivitates Apostolorum connectit Ado: Noster ea phrasi usus est, quam ex antiquiorum codicum nostrorum lectione in textu præferendam censuimus. Wandelbertus reliquis Martyrologis accinit, hisce versiculis: *Nativit. B. M. V.*

Qua Deus humanam suscepit Virgine formam,
Illustrat senas ortus de luce Maria.
Martyr & Adrianus Romam tum sanguine comit.

At vero qui ultimo versu cantatur *Adrianus*, is Romæ à Wandelberto videtur attribui, *Romam tum sanguine comit:* Nicomediæ tamen passim Martyrologi ceteri constanter asserunt; & quidem hoc die plerique, quorum elenchum in Actis nostris ad IV Martii inter Prætermissos invenies. Ex Hieronymianis pro alterutra parte decidi nihil potest, cum & IV Martii & VIII Septembris *passio* vel *natalis* diserte ponatur. Est & in Beda, *natale sancti Adriani martyris cum aliis* XXIII. Ceterum à Baronio arguitur Ado, quod hodie Adriani *passionem celebrari* affirmet, in quo quid tantum piaculi occurrat, non video. Porro quidquid sit de vero martyrii die, qui nec ex Actis ipsis satis eruitur, certum est festivitatem *Adriani* hac die solennius recoli, sive id primæ, sive secundæ translationis, sive basilicæ dedicationis, sive alia demum causa invaluerit. Consulat curiosus lector, de his paulo uberius disputantes Baronium & Florentinium. Acta ejus pluries edita sunt, ex quibus diffusam narrationem compilavit Ado, strictiorem ex hoc Notkerus, brevissimam Noster, sed omni difficultate expeditam, adeoque verissimam; cum Acta ipsa variis circumstantiis decompta, licet sincera à Baronio, pathetica à Florentinio existimentur, ab eruditis nonnullis revocentur in dubium, imo Tillemontius tomo 5 pag. 818 rotunde asserat, nec probari nec propugnari posse, (insoutenables.) Vide ejus notas citato tomo à pag. 641. Nos de iis & loco & tempore judicium nostrum proferemus. Hactenus conveniunt Hieronymiana, Beda, Wandelbertus, Rabanus, Romanum parvum, Ado, Notkerus & Usuardus. *Natalia* huic etiam diei ab auctore Romani parvi adstringitur: Ado nullum determinat; Noster ad I Decembris distulit, opinor, quia Ado eo die sepultam memorat. Qui in laterculo supra sequuntur *Alexandrini martyres* ex Hieronymianis à Nostro accepti videntur, selectis pro arbitrio tribus ex septem, quos nominatim exprimeret. Antiocheni *Timotheus* & *Faustus*, ex iisdem fontibus procedunt, non eodem ubique ordine nec eodem modo vocati; de quibus omnibus vide Florentinium. Nostra lectio & vere Usuardina, & ex codicum consensu satis clara & probata est. *Adriani. Ammonis & sociorũ. Timothei & Fausti.*

AUCTARIA.

ROSWEYD. Majusculis & miniatis litteris sic habet: *Nativitas sanctæ Mariæ semper virginis.* Et in fine post textum adjicit: *Frisingiæ, Corbiniani* *Corbiniani.* *episcopi & confess.* Vide ejus vitam apud Surium.

PULSANEN. Satis purus esset, nisi careret ultima annuntiatione.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. & LOVANIEN. Omittunt, *perpetuæ Virginis.* Deinde post *Diocletiano Augusto*, inserunt: *Decurrentibus autem* *De Translat. Adriani.* *aliquot annis, corpus beati Adriani Romæ translatum est* VI *Idus Septembris, atque in templo honorabili exornatum.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. DANIC. Prioribus similes, præterea tertio loco interjiciunt: *Romæ, natale sancti Sergii Papæ. Hic invenit miræ* *De Sergio.* *magnitudinis portionem Dominicæ Crucis in sacrario beati Petri, quæ singulis annis in basilica sancti Salvatoris, quæ appellatur Constantiniana, die Exaltationis ejus, ab omni populo osculatur atque adoratur. Hic statuit, ut tempore fractionis Dominici corporis, Agnus Dei à clero & populo decantetur.* Vide Auctaria die sequenti.

CENTULEN. *Nativitas sanctæ Dei genitricis &* *De Nativit. B. M. V.* *perpetuæ Virginis Mariæ, quam Spiritus sanctus custodivit, & electam sanctificavit, ut ex utero illius nasceretur homo Deus excelsus. Alexandriæ, sanctorum Ammonis, Teophili, Neoterii & aliorum viginti duorum. Romæ, festivitas sancti Adriani martyris, qui passus fuerat Nichomediæ cum aliis viginti tribus* IV *Nonis Martii. Eodem* *Corbiniani.* *die Frisingæ, sancti Corbiniani episcopi & confess.*

BRUXELLEN. In prima purus, sic pergit: *Translat. Adriani.* *Romæ, translatio sancti Adriani martyris. Qui apud Nycomediam* IV *Nonas Martii cum aliis viginti tribus, post multa supplicia, sub Dyocletiano Augusto crurifragio martyrium consummaverunt. Et post aliquot annos, corpus beati Adriani hac die Romæ translatum est.* Reliqua satis pura sunt.

HAGENOYEN. *Nativitas beatæ Mariæ Virginis,* *De Institut. Nativitatis.* *quæ inventa est per quemdam heremitam, qui audivit omni anno in ista nocte, & non in aliis noctibus, cælestem & dulcem armoniam ab angelis: tandem quæsivit à Domino, quid hoc significaret. Cui responsum est divinitus, quod beata Virgo Maria* [mater] *Domini nostri Jesu Christi nata esset de beata Anna, matre sua in terris, & propter hoc gauderet totus chorus angelorum & Sanctorum in cælis. Cui præceptum est cælitus, ut Romam pergeret & Papæ illud indicaret, ut Ecclesia militans in terra, gauderet illo die cum Ecclesia triumphante in cælis. Et sic factum est. Eodem die, translatio sancti Adriani martyris, quando corpus ejus Romæ Translat. transfatum est. Qui passus erat sub Dyoclecatano & Adriano* [in] *Nycomedia cum aliis trigintta tribus. Romæ, natale beati Sergii Papæ* &c. ut ULTRAJECT. Sergii. &c. supra. In reliquis satis purus est.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nativitas beatæ Mariæ Virginis. Adriani martyris cum viginti tribus martyribus.* Notatur autem in margine: *Hujus martyris caput est in ecclesia sancti Dedicat. Martini, cum capite sancti Efisii martyris, satis capite. solemniter locatum.*

In VATICAN. sub nota num. 5949. Deest, *Ammonis & sociorum: Timothei & Fausti.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Remis, natale sancti Viventii episcopi & confessoris.* De eo Vivent. inter Auctaria die præcedenti abunde actum est.

EDITIO LUBECO-COL. *Nativitas beatissimæ Dei* Nativ. *genitricis Virginis Mariæ, quæ gaudium apportavit universo mundo. Ideo summa exultatione gaudeat terra nostra, Virginis illustrata natali.* De Sergio habet, ut supra, distinctius exprimens, Delegy *Agnus Dei ter a clero & populo decantandum.* Sequitur: *In civitate Frisinga, natale sancti Corbi-* Corbiniani *niani episcopi & confessoris.* In Alexandrinis & Antiochenis, satis pura est. In fine: *Apud Nicomediam, translatio sancti Adriani martyris de Translat. Constantinopoli ad urbem Romam. Et licet dies Adriani passionis ejus celebretur* IV *Nonas Marcii, hac tamen dies in Ecclesia celebrior habetur, quando corpus ipsius Romæ est translatum atque in templo honorabiliter exornatum.*

GREVEN. *Corbiniani episcopi Frisingensis. Ipsa Corbin.* *die, sancti Clodulphi episcopi Methensis, & De-* Clodul. *dæ matris ejus.* Vide VIII Junii. & Dedæ

MOLAN. Post *Diocletiano Augusto*, aliis litteris textui immiscet: *Confractis itaque cruribus ac pedibus incisis, insuper & beato Adriano incisa Dextra* manu, *orantes & gratias agentes Deo, spiritum emiserunt. Corpora eorum jussit tyrannus incendi, sed subito factæ sunt coruscationes & tonitrua ac pluvia & extinctus est ignis. Tunc Christiani rapientes martyrum reliquias, ascensis navibus, fugerunt Bizantium & reverenti honore sepelierunt. Non longo post tempore beati Adriani corpus ipsi Romam translatum.* Hæc ex Adone decerpta sunt. In fine subjicit: *In suburbanis Magunti-* Disibodi. *censis ecclesiæ, sancti Disboti confessoris.* Lege potius *Disibodi. Et Frisingæ, depositio sancti Cor-* Dipibodi *biniani episcopi, cujus vita virtutibus inclyta in* Corbiniani. *Baioaria claruit.* Posterioribus editionibus solum habet: *Frisingæ, depositio sancti Corbiniani epi-* Corbiniani. *scopi, cujus vita virtutibus* &c. ut in prima.

V. *Idus.* *Die* 9.

Dorothei & Gorgon. APud Nicomediam, passio beatorum martyrum Dorothei & Gorgonii, qui præsente Diocletiano, cum persecutionem, quam Christianis inferebat, detestarentur, jussi sunt primo suspendi & flagris toto corpore laniari: exin viscеribus pelle nudatis, aceto & sale perfundi, sicque in craticula assari, atque ad ultimum laqueo necari. Interjecto autem tempore beatus Gorgonius Romam translatus est positusque via Latina. In Sabinis miliario ab urbe tricesimo, sanctorum Jacineti, Alexandri, & Tiburtii. In territorio Taruanensi,

Hyacinthi & sociar.

Audomari.

ruanensi, sancti Autmari episcopi & confessoris. In Scotia, Que- *Querani.*
rani abbatis.

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-major, Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Post *laniari*, lego *exin*, cum præcipuis codicibus, quidquid Munerat. Greven. & Molan. habeant *exinde*, male Belin. *et*, qui & pro *nudatis*, mendose scribit, *nudati*. Non semel superius recurrit nomen *Hyacinthi*, quod ex pluribus efformavimus *Hiacinti*, ut modo habet Praten. Hic scribimus *Jacincti* cum Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Greven. & Molan. In Munerato est *Jacinti*, in Belin. *Jacinthi*: ultimorum sex codicum nævos non observo. Molan. pro *Alexandri*, in prima editione posuit *Alexandriæ*, unde, ni fallor, factum est, ut Usuardo id tribuat Florentinius. Scribo *Taruanensi* cum Herinien. Greven. & Molan. Variant alii, nam in Praten. legitur *Taruennensi*, in Antverp-maj. *Taruenensi*, in Rosweyd. *Taruernensi*, in Munerat. *Ternanuensi*, in Belini prima editione *Daruanensi*, in altera *Teruanensi*, in Ultrajectino pessime *Tornacensi*. Puto adhærendum Pratensi, sed aliorum numerum prætuli. Sic fere omnes legunt *Audomari*, sed nos ex Praten. Herinien. & Greven. reliquimus *Autmari*, quomodo etiam videtur voluisse scribere Munerat. In Belini secunda editione & in Molan. omittitur titulus *sancti*. De *Scotia* alibi sæpius. Herinien. posuit *Queranni*, Rosweyd. *Cherani*, melius cum ceteris in textu.

OBSERVATIO. Inter innumeros Nicomedienses martyres, non postremas tenent sævientis Diocletiani cubicularii *Dorotheus* & *Gorgonius*, ut apud Eusebium, Rufinum, Lactantium & alios celebratissimi, ita à Romano parvo, Adone, Usuardo & Notkero, non satis opportune, ut merito pluribus videtur, hoc die collocati, cum manifeste appareat, eos ipsos esse, qui ab Hieronymianis cum *Migdonio*, *Petro* aliisque pluribus referuntur XII Martii, quo in Actis, de ipsis agitur. Legendus omnino de Nicomediensi carnificina Eusebius lib. 8, vel saltem extractum ex eo, propositum & notis illustratum inter Acta martyrum selecta per Theodoricum Ruinartium à pag. 317. Videsis etiam Tillemontium tomo 5 à pag. 180, ubi *Dorothei*, *Petri* & *Gorgonii* gesta enucleate & erudite prosequitur. Quid de iis Sanctis singulare, præter translationes, proferant varia, quæ apud nos exstant, monumenta, alibi explicabitur. Beda noster, tactâ palæstrâ, legit hoc die: *Natale sancti Gregorii*, vitio, opinor, amanuensis, nam *Gorgonii* scribendum dubitari vix potest, quemadmodum habet Rabanus, ingentem ei sociorum turmam adjiciens, non Nicomedienſium, sed Romanorum martyrum sub Licinio, distinctis & locis & temporibus. Est & in Hieronymianis hodie solus Gorgonius, est item in Wandelberto: *Dorotheei & Gorgonii.*

Gorgonius quinas fama meritisque retentat
*Romæ: quem passum *nunc Gallia poscit adorans.*

**al.* venerans nunc Gallia poscit

An is Nicomedienſis? Videtur asserere Baronius, dubitant Florentinius & Castellanus, negant alii: tu citatos auctores consule, usque dum eorum opiniones accuratius suo loco à nobis expendantur. Ad præfixum laterculum nostrum quod attinet, Adonem solens secutus est Usuardus, & sensum & verba simpliciter ex eo describens, solis iis prætermissis, quæ brevitatem ejus excedebant. Annuntiatio proxima *martyrum Sabinensium* tota verbatim ex præfato Adone accepta est, paulo brevius à Romano parvo expressa. Plura de *Hyacintho* memorat Rabanus, at socios nec nomine appellat. In Hieronymianis plerisque terni sunt, eodemque modo referuntur, quo hîc à nobis consignati. Porro unde Hyacinthum *diaconum* faciat Rabanus, Petrus de Natalibus *episcopum*, divinare omnino nequeo. De *Autmaro* sive *Audomaro*, nihil antiquiores memorant præter Florum, à quo exornatur hoc elogio: *Qui mundo mortuus, Deo vivens, plurimarumque virtutum signis pollens, Taruennis urbis populum ad cultum convertit divinum.* At hæc Usuardo visa non esse, ex textu nostro satis patet: atque hinc facile colligas & *Audomarum* & *Queranum* singulari Usuardi diligentia in sacris Tabulis locum obtinuisse, cujus lectionem simplicem & genuinam esse ne dubites: sane de *Sergio Papa*, an Usuardinus sit, quæri non potest, an Adonianus, discrepant Mosander & Rosweydus, ille adscribit, hic rejicit; uter melius, incertum est. Notkerus eadem omnia habet, quæ à Mosandro Adoni tribuuntur, Usuardus non item, uterque tamen Adonis aut descriptor aut abbreviator est. Statuat lector quod placuerit. Audomari vitam, quam Surius contractam & interpolatam dederat, integritati restituit & notis illustravit Mabilio sec. 2 Benedict. à pag. 559: an cum nostris Mss. plane conveniat, suo loco videbitur. *Querani*, *Kirani*, vel *Kiriani* vitam Ms. habemus, variaque ad eam annotata, quæ suo tempore digerentur. *Hyacinthi & sociorum.* *Audomari.* *Querani.*

AUCTARIA.

Memorii. HERINIEN. In margine, alia, sed tamen antiqua manu adjecta, habet: *In territorio Trecassino, sancti Memorii martyris, cum sociis suis.* Recurrit etiam diebus proxime præcedentibus, nunc sub *Nemorii*, nunc sub *Memorii* nomine; sed quidquid varient codices, in Romano ponitur VII Sept.

PULSANEN. Spatium magnum vacuum relinquit: agit deinde de Nicomediensibus, quorum elogium plane resecat & reliqua omnia, excepta ultima annuntiatione.

ANTVERP. MAX LUBEC. & UGHELLIAN. In textu satis puri, carent ultima annuntiatione.

Textus mutatus. CENTULEN. *Apud Nichomediam, sanctorum Dorothei & Gorgonii martyrum, sub Dyocletiano. Eodem die, sancti Audomari Bolonienſium ac Morinorum episcopi, cujus gloriosa conversatio miraculorum præconio collaudatur. Ipso die, sanctorum Jacinti, Alexandri & Tiburtii. In Scotia, sancti Querani abbatis.* Hujus sancti nomen supra varie expressimus; à Castell. vocatur *Kiaranus.*

De Gorgonio BRUXELLEN. In fine primæ annuntiationis, post *Romam*, addit: *Et postea Gorziam* [Gorziam] *septimo miliario ab urbe Methensi translatum est. Romæ, sancti Sergii Papæ. Qui, ut in Officio Missæ inter communicandum, Agnus Dei ter cantetur, instituit. In territorio Ternanensi seu Morinensi, depositio sancti Audomari episcopi & confessoris. Qui cæcus existens & in elevatione corporis beati Vedasti illuminatus, ut rediret cæcitas petiit & impetravit.*

De Sergio.

De Audom.

De Gorg. &c HAGENOYEN. *Apud Nicomediam, passio sanctorum martyrum Gorgonii & Dorothei. Horum Dorotheus magister in officiis, quæ intra palatium exhibebantur: alter erat cubiculi regii præpositus. Quorum institutionibus optimis omnes pene cubiculi ministri in fide Dei vigilanter & libere persistebant. Hi duo audacter arguunt Diocletianum de morte Christianorum, & se libere Christianos fatebantur. Tunc jussit eos apprehendi, & flagris toto corpore lantari, & visceribus jam pene nudatis, jubentur sale & aceto perfundi. Cumque alacriter hæc tormenta tolerassent, craticula prunis subtracta (an non substrata?) poni jubetur in medio, ubique quod reliquum fuerat corporis a verberibus, suppons, & non ad subitum, sed sensim succendi. Ad ultimum laqueo appensos jussit necari. Interjecto autem tempore, beatus Gorgonius Romam transfertur & ibi sepelitur via Latina* (alii, *via Labicana*) *inter duos lauros. In Hybernia, sanctæ Osmannæ reginæ Christianissimæ.*

Osmannæ. Sequens annuntiatio ita interpungitur: *In Sabinis miliario ab urbe Romæ, triginta sanctorum martyrum, Jacinti, Alexandri & Tiburcii. In territorio Tarnanensi, sancti Audomari episcopi & confessoris depositio. In Scotia, natale sancti Querani abbatis & confessoris.*

De Sergio. VICTORIN. Penultimo loco: *Romæ, sancti Sergii Papæ. Hic statuit in tempore fractionis Dominici corporis, Agnus Dei a clero & populo decantari, & constituit ut diebus Annuntiationis & Nativitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ ac sancti Symeonis, quod Græce Hypopanti dicitur, exeant à sancto Adriano, & ad sanctam Mariam occurrant.* Vide infra auctarium MOLANI, qui ex Notkero clarius scribit; *& ad sanctam Mariam populus occurrat*; ubi & priora paulo melius explicantur.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Gorgonii martyris. Audomari episcopi & confessoris. Sergii Papæ & confessoris.* *Sergii.*

REG. SUEC. sub num. 428. *Ipso die, beatissimæ Osmannæ virginis.* Notat Castellanus hanc Sanctam peculiari cultu honorari in municipio sui nominis, provinciæ Cenomanensis, & ad S. Dionysii Franciæ, ubi reliquiæ asservantur. *Osmannæ.*

REG. SUEC. fig. 130. *In territorio Terguanensi, sancti Autmari episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Audomari* & *Querani.* Adjicitur: *Romæ, natale sancti Sergii Papæ, qui præfuit ecclesiæ annis tredecim.* *Sergii.*

ALTEMPS. *Ipso die, sanctæ Modwidæ virginis.* An forte *Modovenæ*, quæ à Castell. ponitur V Jul.? *Monasterio Gerkingensi, sanctæ Wiltidæ abbatissæ.* *Modwidæ.* *Wiltidæ.*

DIVIONEN. *Revelatio beati Medardi episcopi, quem D. Jacobus Cardinalis revelavit apud nos.* *De Medardo.*

REMENS. SS. Timothei & Apollin. *Translatio sanctorum martyrum Timothei & Apollinaris, sanctorumque Jovinciani & Tonanti.* *Translatio.* *Timothei.*

EDITIO LUBECO-COL. Post *via Latina*, interjicitur; *inter duas lauros, Dorotheo in Græcia patrono remanente.* Post *Tiburcii*, additur: *martyrum, è quibus beatus Jacinctus tortori suo prædixit, hodie coluber te comedet, ignis vero & aqua, quibus me puniri fecisti, nihil mihi nocebunt: tandem decollatur.* In duabus postremis, pura est: Tum: *In Babenberga civitate, translatio beatæ Cunegundis virginis.* *De Dorotheo.* *Translatio.* *Cunegundis.*

GREVEN. *Beatus Audomarus* (alias *Anmarus*) *ut refert Vincentius ex gestis ejus, juxta Constantiam nobilibus ortus parentibus, cum patre suo in Luxoviensi cœnobio, sub sancto Eustasio abbate factus est monachus, ac non multo post Tarunensis episcopus. Et cum verbo pariter & exemplo XXX annis gloriose præfuisset, spiritum creatori reddidit, ineffabili odoris fragrantia remanente. Apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctorum Donati, Fortunati, Ammonii. Romæ, depositio beati Sergii Papæ & confessoris. Qui Syrus natione annis XIII Ecclesiam Dei laudabiliter rexit. In Missa post fractionem Dominici corporis, Agnus Dei ter dici a clero & populo instituit, plenusque operibus bonis quievit. Berleedis virginis & sociarum ejus* [translatio.] *Civitate Babenberga, translatio beatæ Cunegundis virginis imperatricis.* *De Audomaro.* *Donati & Socior.* *Sergii.* *Berleedis & Socior.* *Translat.* *Cunegundis.*

MOLAN. De Audomaro, inserit: *Qui obiit anno Verbi incarnati DCXCI*: aliæ editiones DCXCV. In fine ex Notkero: *Sergii Papæ, qui sedit Romæ annos XIII. Hic invenit miræ magnitudinis portionem ligni salutaris Dominicæ Crucis in sacrario beati Petri. Hic statuit in tempore Dominici corporis confractionis, Agnus Dei à clero & a populo decantari: & constituit, ut diebus Annunciationis Domini, Dormitionis & Nativitatis sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Symeonis, quod hypanti Græce dicitur, letaniæ exeant à sancto Adriano, & ad sanctam Mariam populus occurrat.* Posteriores editiones: *Die nona, sancti martyris Severiani. In Bethnei, quam villam recentiores Stadfort nominant, sancti Bertellini eremitæ & confessoris. Alto monte, inventio sancti Marcelli Papæ & martyris. Merbeccæ, translatio Berlendis, Celsæ atque Nonæ virginum.* De Sergio Papa, fere eadem repetunt, quæ ex priori edition. retulimus. *De Sergio.* *Severiani.* *Bertellini.* *Inventio.* *Marcelli.* *Translat.* *Berlendis &c.*

IV Idus.

IV *Idus.* *Die* 10.

ROmæ, beati Hilarii Papæ. Apud Africam, natalis ſanctorum epiſcoporum Nemeſiani, Felicis, Lucii: item Felicis, Littei, Poliani, Victoris, Iaderis, & Dativi, qui ſub Decio & Valeriano, exurgente perſecutionis rabie, ad primam confeſſionis Chriſti conſtantiam, graviter fuſtibus cæſi, deinde compedibus vincti, & ad fodienda metalla deputati, glorioſæ confeſſionis agonem conſummaverunt. Extat epiſtola beati Cypriani ad ipſos & de ipſis ſcripta. Eodem die in Calcedonia, ſanctorum Soſtenis & Victoris, qui ob fidei confeſſionem, ſub Priſco Conſule, carcerem, vincula & beſtias ſuperantes, tandem in oratione vocati de cælo, ſpiritum emiſerunt. *Hilarii.* *Nemeſiani & ſocior.* *Soſthenis & Victoris.*

Ita *Praten. Antverp-major*, *Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Hylarii* adhuc alibi dictum eſt. In efformandis Africanorum præſulum nominibus, non una omnium eſt ratio. Pro *Nemeſiani*, male poſuit Antverp-major *Meneſiani*. Pro *Lucii*, eſt qui legat *Lacii*. In *Littei*, quod nos præferimus, maxima eſt variatio. Molan. cum Adone habet *Litei*; Greven. *Licei*; Munerat. *Licĕi*; Antverp-maj. *Lutei*. Hic item *Iaredis*, nec melius Greven. *Vaderis*. Greven. & Molan. legunt, *compedibus vinĕli ad fodienda* &c. omiſſa conjunctione *et*. In Munerato mendoſe ſcribitur: *Extat epiſtola beati Cypriani ad ipſos & ipſis* &c. Quod autem mirum eſt, Molanus, qui diphthongis utitur, ante *confeſſionis*, poſuit *glorioſe* adverbialiter, ſed melius Praten., Herinien. & Roſweyd. cum Adone, *glorioſæ confeſſionis*. De reliquis judicium fieri non poteſt. Greven. & Molan. pro *beati* Cypriani, habent *ſancti*. Antverp. & Max-Lubec. ſcribunt *Calcidonia*, Munerat. *Calcidona*, omiſſa præpoſitione *in*. Solus Molan. recte ſcripſit *Soſthenis*, nos reliquos omnes ſequi in textu debuimus. Max-Lubec. expunxit verba ultima, *ſpiritum emiſerunt*.

OBSERVATIO. Quod die præcedenti circa beati *Sergii Papæ* annuntiationem obſervavimus, hoc idem rurſus dubium recurrit, utrum nempe de *Hilaro* ſeu *Hilario Papa* egerit Martyrologus Viennenſis, diſcrepantibus, ut ibi, editoribus Moſandro & Roſweydo. Et ille quidem ſecundo loco poſuit: *Romæ, depoſitio beati Hilarii Papæ*, quo ferme modo hic Noſter loquitur, Notkero contra de *Hilario* plane tacente. Roſweydus autem citata Moſandrianæ editionis verba, in appendicem rejicienda cenſuit. Interim in Hieronymianis pleriſque ſignari certum eſt, ex quibus in Rabanum tranſiiſſe putamus; cujus hæc eſt annuntiatio: *Romæ, depoſitio Hilari Papæ, per quem Victorius ordinem Paſchalem conſcripſit*. Caſtellanus ex Papeprochii ſupputatione *Hilarum* retrahit ad XXI Februarii, quo die in primo ſuo Bimeſtri nonnulla obſervat, quæ legi merentur, non minus quam Baronii & Florentinii notationes. De cetero undecumque *Hilarium*, ut nos ſcribimus, Uſuardus acceperit, ex codicibus noſtris evidens exiſtimamus, eum eſſe Uſuardinum. Multa ab eo præclare geſta & ſcripta colliguntur in Conciliis Labbei tomo 4 à col. 1029. Vide etiam Tillemontium tomo 15 variis locis. *Hilarii.*

De novem celeberrimis præſulibus Africanis ita habet Romanum parvum: *In Africa, epiſcoporum, Nemeſiani, Felicis & aliorum ſeptem*. Singulos nominatim exprimit Ado, eorum elogium potiſſimum deſumens, ex epiſtola ſancti Cypriani ibidem citata, inter editas 77. Quæ vero Noſter in laterculo compendioſius recitat, ex præfato Adone eleganter contracta ſunt. Diverſis & diebus & locis Athletas illos confeſſionis curſum conſummaſſe notiſſimum eſt, ſed hîc in unam turmam collectos crediderim, quod à Cypriano ſimul connumerentur. Reſponſa eorum exſtant epp. 77, 79, 80, de quibus vide diſſerentem Tillemontium tomo 4 à pag. 171 & in nota pag. 640. Sedes epiſcopales ſingulorum proprias annotat Caſtellanus in Martyrologio univerſali hoc die: reliqua nos fuſius ſuo loco. *Soſthenes* & *Victor*, Hieronymianis, Bedæ, Floro & Rabano, æque ac ſuperiores ignoti ſunt. Romanum parvum ſic de iis breviter: *Apud Chalcedoniam, Soſthenis & Victoris*. Ado ex qualibuſcumque inclytæ virginis & martyris Euphemiæ Actis elogium concinnavit, quod fere integrum reddidit Notkerus, ſed ſtrictius rem complexus eſt Noſter, ut in laterculo exhibuimus. Eoſdem ita memorat Wandelbertus: *Nemeſiani & ſoc. epp.* *Soſthenis & Victoris.*

Soſthenes & Victor quartis memorantur, eamdem
Chriſti pro regno ſortiti & laude coronam.

AUCTARIA.

HERINIEN. Raro exemplo defectuosus est, purus usque ad *consummaverunt*, omittens constructionem ultimam & omnia, quæ de Sosthene & Victore ab Usuardo dicuntur.

Odgeri. ROSWEYD. Textui subdit: *Item sancti Odgeri diaconi & confessoris.* Alii scribunt *Othgeri.*

PULSANEN. In prima & ultima satis purus, Africanos omnino reticet.

Theodardi. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN & LEYDEN. In textu satis puri, adjiciunt: *Eodem die, passio sancti Theodardi episcopi Trajectensis. Hic beati Remacli successor, sanctique Lamberti extitit eruditor.* Vide notulam Castellani.

LOVANIEN. Idem habet auctarium, sed deficit in elogio martyrum Chalcedonensium.

De Hilario. ALBERGEN. & DANIC. De Hilario adjiciunt: *Hic constituit, ut nullus clericus à laico investituras recipiat.* Cetera ANTVERP-MAX. &c. similes sunt.

CENTULEN. *Romæ, depositio Hylarii Papæ, per quem Victorinus ordinem Paschalem conscripsit. Apud Africam, sanctorum episcoporum Nemesiani, Felicis, Poliani, Victoris, Faderis & Dativi* [desunt duo ad marginem adjecti] *qui sub Decio & Valeriano passi sunt. In Calcedonia, sanctorum Sostenis & Victoris, qui per beatam Euphemiam conversi sunt.*

Theodardi. BRUXELLEN. Incipit: *Passio sancti Theodardi, Trajectensis supra Mosam episcopi & martyris. Qui beati Remacli successor, & sancti Lamberti extitit eruditor.* Sequitur Hilarii, pure. Tum: *Romæ, via Lavicana, inter duas lauros, natale sanctorum martyrum Jacinti, Alexandri & Tiburcii.* Vide

Hyacinthi & sociorum. die præcedenti. In Africanis deest ultima periodus de epist. Cypriani. In Chalcedonen., purus est.

Salvii. HAGENOYEN. In Hilario convenit cum ALBERG. In Africanis & Chalcedonensibus satis purus est. Sequitur: *Item Salvii episcopi & martyris.* In Romano vocatur *confessor*, sed Salvii diversi sunt. *Eodem die, passio sancti Theodardi episcopi Trajectensis.* [Hic fuit sancti Remacli] *successor & sancti Lamberti post eum episcopi, secundum suum vaticinium, eruditor.*

Nemesii &c. AQUICINCT. In fine, subdit: *Item sanctorum Nemesii & Ammonii.* In Hieronymianis plures habent socios; Vide ibi Florentinium.

Theodardi. Otgeri. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Theodardi episcopi & martyris. Hilarii Papæ & confessoris. Otgeri confessoris.*

Theodardi. Otgeri. REG-SUEC. num. 428. *Leodii, sancti Teodardi martyris, episcopi Tongrensis.* Vide supra.

Theodardi. Nemesii &c. CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Item Demesii* [alii *Demetrii*] *& Ammonii.* Vide AQUICINCT.

Nemesii &c. In VATICAN. num 5949. Deest *Hilarii Papæ.*

Translat. Egwini. Petri. ALTEMPS. *Eodem die apud Evesham, translatio sancti Egwini episcopi & confessoris. In territorio Bizontino, monasterio Bella-vallis, S. Petri episcopi & confessoris.* Vide Auctaria VIII Maii.

Petri. STROZZIAN. *In Caromtasensi urbe, sancti Petri archiepiscopi & confessoris, qui multis virtutibus & miraculis claruit.* Forte idem, de quo proxime; & sic legendum esset *Tarentasiensi. Item, sancti Nicolai de Tolentino confessoris, Ordinis Fratrum Eremitarum.*

Nicolai. EDITIO LUBECO-COL. In Hilario, habet ut ALBERGEN. &c. supra. In Africanis & Chalcedonensibus satis pura est. De Theodardo, ut

Theodardi. De Nicolao Tolentino. ANTVERP-MAX. &c. Sequitur: *Civitate Tollentinensi, depositio sancti Nicolai presbyteri & confessoris. Qui miræ abstinentiæ, heremiticæ vitæ sectator, sub regulari disciplina beati Augustini degens, ultra communem vitam regulæ, arctioremque conversationem inter fratres magnifice duxit. Namquanti meriti fuerit ostensum est, cum per sex mensis continuos ante obitum suum, meruit melodiis angelorum, cælestibus melodiis honorari. Pulsato sancto fine quievit, cujus sepulcrum usque in præsens, crebris signis & miraculis illustratur. Ipso die, sanctorum Demetrii & Ammonii martyrum. Item beati Otgeri diaconi & confessoris.*

Nicolai. Petri. BELIN. Incipit: *Tollentini, depositio sancti Nicolai confessoris, Ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini.* Sequitur de Hilario & Africanis, satis pure. Tum: *Eodem die, sancti Petri archiepiscopi, qui multis virtutibus & miraculis claruit. Eodem die in Calcedonia, sanctorum Sostenis & Victoris, qui post multa supplicia in oratione spiritum emiserunt.*

Dionys. Eleuth. Victor. GREVEN. *Eodem die, passio sancti Theodardi, episcopi Trajecti superioris & martyris. Hic sancto Remaclo eremum adeunti digne successit; sancti Lamberti educator. Demetrii & Ammonii martyrum. In Alexandria sanctorum Ammonis, Orionis, Orosii & aliorum* DCCCVI. *Item, depositio beati Silvii episcopi Albigensis & confessoris, qui contempto seculo, monasterium ingressus, obitus quo hactenus retro sunt, in anteriora semet ipsum indesinenter extendens, in abbatem electus est. Sed ipse ultimum reputans inter monachos latere, quam abbatis habere nomen in populo, reclusorium subiit; unde postmodum extractus, præfatæ ecclesiæ præesse cogitur, tandemque laboris sui mercedem a Domino vocatus cum aliis multis accepit. Othgeri diaconi & confessoris. In Anglia, translatio sancti Adelwoldi episcopi Wintonensis & confessoris. Civitate Novariæ, sancti Gabii episcopi & confessoris. Item, depositio sancti Nicolai de Tollentino, Ordinis Eremitarum beati Augustini, qui virtute continuæ orationis & miræ abstinentiæ valde emicuit. Ad indicium denique eximiæ sanctitatis ejus, per sex menses ante obitum suum, audire meruit angelorum concentus quibus delectatus desideravit & obtinuit dissolvi & esse cum Christo. Felicitatis vitæ & gloriæ filiarum ejus.*

Nicolai &c. Petri. MOLAN. *Tolentini, depositio sanctissimi Nicolai* &c. ut BELIN. De Petro item, ut ibi. *Item Leodiensi civitate, natalis sancti Theodardi episcopi & martyris. Hic beati Remacli successor, sanctique Lamberti eruditor, requiescit in Legia, in basilica sancti Lamberti. Item, sancti Otgeri confessoris. Et depositio Salvii episcopi, de cujus sanctitate Gregorius Turonis episcopus scripsit, narrans, quod per revelationem vidisset, divinum ensem evaginatum gladium imminere super tegulum, quod Chilpericus rex præcepit construi. Cui visioni veritas statim subsecuta est, nam post dies viginti, duo filii regis mortui sunt.* Vide Rabanum. Sequitur, typis minoribus: *Eodem die, sancti Eunucii episcopi Noviomensis & confessoris.* Editiones aliæ, de aliis, ut supra. Sequitur: *Civitate Albiensi, depositio sancti Salvii* &c. ut supra. *Item, sancti Otgeri confessoris, qui ex Brytannia comes peregrinationis fuit sanctus episcopis, Vuirons & Plocheto, atque post multa pretatis exercitia, sepulturam accepit in ecclesia Montis Petri, juxta Ruramondam. Eodem die, sancti Eunucii episcopi Noviomensis & confessoris. Die decima, sanctarum martyrum Menodoræ, Metrodoræ, & Nymphodoræ.*

III Idus.

III *Idus.* *Die* 11.

ROmæ via Salaria veteri, natalis ſanctorum martyrum Proti & Jacinćti eunuchorum, qui ſub Galieno imperatore, quod eſſent Chriſtiani deprehenſi, coguntur ſacrificare, ſed non conſentientes, primo diriſſime verberantur, tuncque pariter decollantur. *Proti & Hyacinthi.*

Sumitur Textus ex *Praten. Herinien Antverp-majore*, *Pulſanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Prothi* ſcribunt Antverp maj. Greven. & Molan. nos cum aliis ſimplicius, ut eſt in textu. De *Hyacintho* dictum eſt IX hujus. Hic denuo plerique, ut Herinien. Antverp maj. Roſweyd. & Greven. cogunt ponere *Jacinćli* Pulſanen. habet *Jacinthi*, Munerat. *Jacinti*, Molan. *Hyacinćthi*, Praten. *Hiacinćti*, niſi forte librario potius quam manuſcripto tribuendum ſit. Communis codicum lectio eſt, *tuncque pariter decollantur.* Variat Antverp-maj. *atque pariter decollati ſunt.* Greven. & Molan. *Tunc pariter decollati ſunt.*

OBSERVATIO. Pro antiquiſſimo & perpetuo duorum fratrum, vulgo geminorum, cultu, ſtant vetuſtiſſima Eccleſiaſtica monumenta, nimirum Kalendaria a Buchario & Frontone edita (Allatianum hoc die corruptum eſt) ac Gregorii Sacramentarium, eſtque communis opinio, officium de iis ſolennius peragi conſueviſſe adufque ſec. XIII. quo primum inſtituta creditur octava Nativitatis B. M. V. His accedunt priſci Martyrologi omnes, nullo excepto, inter quos ea ſola diverſitas, quod in Florentinii codicibus adjungantur *Eugenia* & *Baſilla*, quarum poſtremam cum Romano parvo, Adone & Uſuardo dedimus XX Maii, alteram cum iiſdem daturi XXV Decembris. Hæc ſunt Lucenſis codicis verba: *Romæ, via Salaria vetere, in cimiterio Baſillæ, natalis ſanctorum Proti & Jacinćti, Eugeniæ & Baſillæ.* Abſunt hæ ab Epternacenſi & Corbeienſi, atque in hoc veroſimilius fratres vocantur *Didimi* (*Dydimi*) ſeu gemelli. Beda ſcribit: *Romæ, ſanctorum Prothi & Hyacinthi: qui erant eunuchi ſanctæ Eugeniæ.* Addit Florus: *Sed fervore fidei facti ſunt doctores Chriſtianæ legis, unde & capitalem ſuſceperunt ſententiam.* Rabani elogium ex eodem fonte manat, ex quo ſuum deduxit Ado, nempe ex Actis ſanctæ Eugeniæ, ſed ab Adoniano plane diverſum eſt. Romanum parvum, ſic paucis legit: *Romæ, Hyacinthi & Prothi eunuchorum.* Hiſce Ado longiorem ſuam hiſtoriam, ex prædictis Actis ſubtexuit, quæ apud Notkerum tota ferme exſtat, à Noſtro brevioribus terminis conſtricta, ſic ut nihil magnopere contineat, quod non hiſtoricæ veritati ſatis conforme videatur, licet Acta ipſa, ex quibus ſua dicerpſit Ado, nonnulla cenſura indigeant, ut fatetur Baronius; ab aliis, ut plane fabuloſa rejiciantur. Qua de re alibi ex profeſſo agetur, ſi non ſufficiant, quæ à Papebrochio delibata ſunt, in Reſponſionibus ad P. Sebaſtianum art. 16 à num. 91. En modo Wandelberti metra: *Proti & Hyacinthi.*

Prothus hinc ternas, fraterque Hyacinthus honorant;
Qui Eugeniam pariter legem docuere ſacratam.
Has ſimul & Felix felici morte dicavit, *
Martyrio Regulæ ſancto pariterque beatæ.

*Tiguri

De poſtremis illis nihil apud Martyrologos antiquiores invenio: ſolus Notkerus populares Sanctos, nempe Tiguritanos, magno encomio exornavit, ad quem lectorem remitto, cum hæc ad Uſuardum noſtrum nihil attineant. Quæ nonnullis codicibus Uſuardinis ſubinde acceſſerunt, inter Auctaria ſubjiciam, ubi codices aliqui de his duobus Sanctis, tamquam Thebæorum comitibus, plura commemorant.

AUCTARIA.

ROsweyd. Toto textu purus, hæc in fine ſubdit: *Sanctæ Eugeniæ virginis. Felicis martyris & ſororis ejus Regulæ, virginis & martyris* Eugenia colitur XXV Dec. De poſtremis vide Wandelbert. *Eugeniæ, Felicis & Regulæ.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine: *Lugduno, depoſitio ſancti Pacientis.* *Patientis.*

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. *Lugduno, depoſitio ſancti Patientis epiſcopi.* Vide Romanum. *Patientis.*

ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent Auctarium de Patiente Lugdunenſi; cui ſubjungunt: *Turego, natale ſanctorum martyrum Felicis & Reguleſororis ejus, de comitibus Thebæorum. Quos Decius præſes juſſu Maximiani imperatoris diverſis primo tormentis affecit, tandem gladio animadverti præcepit.* *De Felice & Regula.*

CENTULEN. *Romæ in cymiterio Baſillæ, ſanctorum Prothi & Jacinćli martyrum, qui fuerunt contractus, eunuchi* Textus

eunuchi beatæ Eugeniæ virginis. Lugduno, sancti
De Patient. Patientis episcopi & confessoris, cujus hortatu vita sancti Germani Autisiodorensis descripta est.

Bruxellen. In textu satis purus, de Felice
Felicis &c. & Regula eadem addit, quæ supra ex Ultraject. & aliis dedimus. Tum: Ipso die, sancti
Dagoberti. Dagoberti regis & martyris. Lugduno, sancti Pa-
Patientis. cientis episcopi. Et sanctæ Mucianæ virginis. Puto
Mucianæ. indicari Vincianam, de qua vide Castellanum.

Hagenoyen. Romæ via Salaria veteri, na-
De Proto & Hyacint. ex historia Eugeniana. tale sanctorum martyrum Prothi & Jacinthi fratrum. Qui cum Eugenia filia Philippi, postea præsidis Alexandriæ, traditi sunt studio. Et cum philosophiam adiscere deberent, fidem Domini nostri Jesu Christi dedicerunt: unde & Eugeniam ad fidem converterunt. Deinde missi sunt in Alexandriam cum Philippo, & illum reliquerunt, & cum Eugenia monasterium intraverunt, & miraculose postea Philippo apparuerunt, & ad fidem eum converterunt. Post cujus mortem Claudia uxor Philippi, rediit Romam cum omnibus suis filiis & Protho & Jacinctho; ubi dum plures per eos convertuntur, ad immolandum ducuntur, & idolum statim iis orantibus corruit & in favillam redactum est, quod paganos puduit, & ipsos mox decollaverunt. Item in
Adelfii. castello Habut, sancti Adolfii confessoris. Vide infra Sanctum melius designatum. Apud Ture-
Felicis &c. gum, passio sanctorum martyrum Felicis & Regulæ sororis ejus, & Exsuperantii. Qui post ferri candentis rotassiti [lege, rotas] & longos carceres, & alias afflictiones, post picis & bullientis plumbi examinationem, Dominum se vocantem audierunt in hac voce: Venite benedicti patris mei, percipite regnum &c. & non multo post, jubente Decio præside decollati sunt: & tunc post horam, corpora Sanctorum se erexerunt, & capita sua sustulerunt, & quadraginta cubitos ea tulerunt, & ibi quieverunt. In quo loco fideles Karolus magnus canobium contraxit [an vult dicere quod fideles collegerit?] & post Ludowicus filius ejus monasterium sanctimonialium ædificaverunt. Lugduno, sancti
Patientis. Patientis episcopi & confessoris.

Aquicinct. In fine: Ipso die, sancti Patien-
Idem. tis episcopi Lugdunensis.

Matric-Cartus-Ultraject. Prothi & Hyacinthi martyrum. Additur: Isti fuerunt eunuchi beatæ Eugeniæ virginis & martyris, qui cum ea sunt ad fidem conversi, sicut in ejus legenda invenitur. Sequitur: Felicis & Regulæ martyrum.
Felicis. &c.

Florentin. Prothi & Hyacinthi..... Horum
De Prot. &c sacratissima ossa, una cum reliquiis sancti Nemesii martyris ad monasterium sanctæ Mariæ de angelis, de Florentia, translata anno Domini MCCCCXX
Heliæ. tempore Martini V Papæ. Eodem die, sancti Heliæ abbatis. Plures Eliæ sunt, de hoc post videbitur.

Codex Montis sancti. Fulget natalitius
De Adelfio. dies Adelfii nobilis ex clarigena Sicambrorum gente nobiliter oriundi, cui genitrix fuerat filia nobilissimi Romarici, sancti Rectoris nostri dulcissimique Patroni.

Editio Lubeco-Col. Post eunuchorum, De Patient.
inserit, beatæ Eugeniæ virginis, cum qua ab Heleno episcopo baptizati. Qui non longo tempore post, sub Galieno imperatore, quod essent &c. Sequitur: Turego in Almania, sanctorum martyrum
Felicis &c. fere ut supra in Ultrajectin. &c. De Felicis.
Lugduno, depositio sancti Patientis episcopi & con- Patientis.
fessoris. In Silicia, beatorum Eupli & Serapionis Eupli &
c nfessoris. Melius in Greveno infra. Serapionis.

Belin. In textu satis purus, in fine addit
ut supra: Lugduni, depositio sancti Patientis. Sed Patientis.
nescio cur in secunda editione positum sit, sanctæ Patientis, nisi ex errore typothetæ.

Greven. Turego in Almana, sanctorum mar-
De Felicis tyrum Felicis & Regulæ sororis ejus ex sacra legione Thebæorum, quos Decius præfectus, jussu
Maximiani imperatoris diversis supplicisis affectos, gladio animadverti mandavit. Lugduni, sancti
Patientis episcopi & confessoris. Bodonis episcopi Patient.
Tullensis & confessoris. Qui translatus Lugdunum, Bodonis.
mira fidelium devotione veneratur. Item commemoratio sanctorum Leonis, Basillæ & Eugeniæ. In Si- Leonis &
cilia, Eupli & Serapionis confessorum. Item beatæ Eupli &
Mauræ. Apud insulam Palmariam, depositio sancti Mauræ.
Veneris abbatis. Qui tempore Focæ imperatoris apud Veneris
eamdem insulam, eremiticam vitam ducens, miraculis multis clarus, quievit in pace, ibidem sepultus manibus angelicis. Quo in loco etiam oleum effluere visum est, valens in salute multorum. Item Veneris Veneris
alterius monachi & confessoris. Qui amore vitæ soli- alterius.
tariæ de cœnobio egressus, saxum quoddam hominibus inaccessibile conscendit, ibique sine humano cibo (præter quatuor panes quos secum sumpserat) annis quatuor permansit. Defunctus tandem ac in eodem loco sepultus, miraculis claruit tempore Ottonis III. Apud Egyptum, sancti Heliæ abbatis & confessoris. Item, bonæ memoriæ, Wilberti episcopi Agrip- Wilberti
pinensis Coloniæ & confessoris.

Molan. Lugduno, depositio sancti Patientis De Patient.
episcopi. Cujus hortatu Constantius presbyter vitam beati Germani episcopi, virtutibus plenam descripsit. Vercellis, sancti Æmiliani episcopi & con- Æmiliani.
fessoris. Et sanctorum Felicis & Regulæ. Deinde Felicis &c.
typis minoribus: Bodonis episcopi Tullensis & Bodonis.
confessoris, qui translatus Lugdunum, mira fidelium devotione veneratur. Vincianæ virginis. Edi- Vincianæ.
tiones posteriores de Patiente & Æmiliano eadem habent quæ prior. Sequitur: Turigo, natale sanctorum Felicis & Regulæ. In portu Gaudæ, sanctæ Vincianæ virginis. Die undecima, sanctæ Theodoræ
matris Theodoræ Alexandrinæ. Minori charactere: Item Bodonis confessoris, episcopi Tullensis, qui Lugdunum translatus, mira &c. Intellige Lugdunum clavatum, vulgo Laon; ubi corpus honoratur.

Pridie Idus. *Die* 12.

Syri & Juventii. Apud urbem Ticinum, sanctorum confessorum Syri & Iventii, qui à beato Hermagora ad præfatam urbem directi, primo illic Christi Euangelium prædicantes, & magnis virtutibus ac miraculis coruscantes, etiam vicinas urbes divinis operibus illustrarunt, sicque in pontificali honore, glorioso fine quieverunt in pace.

Iterum sumitur ex iisdem *Praten. Herinien. Antverp-majore, Pulsanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. *Tycinum* à Greven. aliisque scribitur, sed male. In *Iventii* maxime discordant codices, unde & cum alio, aut aliis fere synonymis Sanctis, cônfusio orîri posset. Hic, de quo agimus, vocatur in Actis nostris VIII Februarii *Juventius*. Praten. hodie scribit cum Pulsanen. *Yventii*; Greven. *Yvencii*; Munerat. *Juvencii*; Auctor Breviarii Ticinensis de Gasparis, constanter vocat *Inventii*. Nos in textu Herinien. & Molan. sequimur. Antverp-maj. legit *Syri Eventii*, omissa conjunctione *et*. Sic à Greven. & Molan. eadem particula expungitur ante *magnis virtutibus*, quam tamen alii omnes codices unanimiter servant. *Choruscantes* in Antverp-maj. & Munerat. mendum est. Herinien. Antverp-maj. & Munerat. ponunt *illustraverunt*, nihil interest; sed reliquos profero. In Pulsanen. deest *glorioso fine*, Munerat., forte typothetæ vitio, habet *glorioso*.

OBSERVATIO. *Syrum* aliquem, *Eventium* item, *Evantium* vel *Iventium* aliquem, apud Hieronymianos hoc die notari observo, sed tales ambos, qui Ticinum retrahi nequaquam possint. Non magis Ticino propinqui sunt, quos Rabanus memorat, ex Hieronymianis sua ferme desumens. Est & apud Wandelbertum, *Syri & Juventii.*

Martyr mox pridie celsus petit æthera Syrus.

Ast hic martyrii laurea donatus, minus etiam Ticinensibus tribuendus est. *Juventium* in Actis reperiri diximus VIII Februarii, ubi non pauca illustrantur, quæ ipsum & *Syrum* propius attinent, quamvis hujus gesta ad IX Decembris remittantur. Multa in utriusque Actis reperiuntur, quæ scrupulos injiciunt, præsertim circa tempora, quibus ambo floruisse dicuntur, & circa missionem ab Hermagora, sancti Marci discipulo susceptam, sed quæ operosiori disquisitione discutienda sunt. Consuli interim possunt scriptores Ticinenses, strenui antiquitatum suarum propugnatores Gualla & de Gasparis, ille in Sanctuario Papiæ, hic in Breviario SS. episcoporum ecclesiæ Ticinensis: quorum prior in apertissima contradictione, inscius, sed fortasse vere asseruit, Juventium *Mediolani contra Arianos strenue certavisse*; verum hoc pacto tota Syri, Pompei & Juventii historia everteretur, de qua vide citato die VIII Februarii, Bollandi commentarium & Tillemontium tomo 2 pag. 561. Cæterum nec in apographis Hieronymianis, nec in genuino Beda, Floro aut aliis, duo illi Ticinenses *episcopi confessores* conjunguntur. Unus conjunctionis in hunc diem fons est auctor Romani parvi; ex quo in Adonem, hinc in Nostrum & Notkerum emanarunt. Sic loquitur primus: *Ticini, confessoris Syri & Eventii discipulorum Hermagoræ, Aquileiensis primi episcopi.* Multa de more adjunxit Ado, ex quibus contractum ab Usuardo elogium, quale hic in textu exposuimus, ut de simplicitate Usuardina dubitari omnino non possit. Utrum nonnulla studio caverit Usuardus, nescio, certe quæ in nostro textu dicta sunt, facilius ad historicam fidem exigi posse videntur, quam alia, quæ ex Actis Ado admiscuit. Pluribus alibi.

AUCTARIA.

Maximini. ROSWEYD. In textu purus, subjicit: *Treveris, natale sancti Maximini episcopi.* Vide infra.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Etiam in textu puri, addunt: *Lugduno Galliæ depositio beati Sacerdotis episcopi.* Gallicè *Serdot*, vel *Sardot*, quem Parisiis obiisse, notat in Martyrologii margine Castellanus. *Sacerdotis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBRG. & DANIC. Textui subdunt: *In Aquitania, natale sancti Maximini Treverorum archiepiscopi, qui IV Kalend. Junii Treverim relatus est.* (ULTRAJECTEN. & ALBERGEN. notant IV Kalend. Julii.) *Lugduno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi.* *De Maxim.* *Sacerdotis.*

CENTULEN. *Apud urbem Tycinum, quæ & Papia dicitur, natalis sanctorum confessorum pariter & pontificum Syri & Hiventii, quos beatus Hermacoras Aquilegienses, ordinatos ad præfatam urbem transmisit; qui non solum illam regionem, sed vicinas civitates Veronensem & Brixenam & Laudensem verbo fidei illustrarunt, & optimo (fine, ni fallor) sunt perfuncti.* *DeSyro &c.*

BRUXELLEN. *Apud urbem Ticinum, quæ & Papia dicitur, sanctorum Syri & Evencii confessorum. Qui à beato Armagora, discipulo sancti Marci Evangelistæ, ad præfatam urbem directi, primo illic Christi Evangelium prædicantes, & magnis virtutibus ac miraculis choruscantes, etiam vicinas urbes divinis operibus illustrarunt; sicque in pontificali honore &c. In Sicilia, passio sancti Serapionis episcopi & aliorum tredecim. In Aquitania, depositio sancti Maximini Trevérorum archiepiscopi. Cujus corpus IV Kalend. Junii Treverim relatum, in cimiterio sancti Eucharii sepelitur. Lugduno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi. Apud Anderlacum, vicum Brabanciæ nobis vicinum, depositio sancti Guidonis confessoris. Ubi reliquiæ sui corporis venerantur; vita quoque ejus atque miracula plura leguntur. Et sanctæ Reginæ virginis. Item sanctæ Edippæ virginis.* *Idem.* *Serapionis & aliorum.* *Maximini.* *Sacerdotis.* *Guidonis.* *Reginæ.* *Edippæ.*

HAGENOYEN. In textu fere similis est BRUXELLEN. Sequitur: *Ipso die, Verenæ virginis, apud Zurzlacum Constantienses dyocesis, quæ erat Thebæa genere & cum beato Mauricio & suis sociis venit in Italiam causa peregrinationis, & intrans Mediolanum, carceres Sanctorum sub Dyocletiana persecutione visitavit & eis de sua substantia, in quantum potuit, ministravit, & quod non habuit, non potuit facere pecunia, hoc fecit voluntate & ser-* *De Verena.*

servitio corporis sui. Igitur passo Mauricio & sociis suis, Verena Alpes transgressa est, & morata cum uno qui evaserat de Thebais, qui timore mortis non fugerat, sed exemplo Domini. Itaque Verena mater multarum virginum effecta & cæcos illuminavit, & dæmones de obsessis ejiciebat, & plura alia miracula Dominus per illam operabatur, & ideo per quemdam Romanum variis injuriis affecta incarceratur, ubi à sancto Mauricio visitatur & confortatur. Cetera omitto, quæ utrum majorem fidem mereantur suo loco dicemus.

Maximini. Vide Auctaria, 1 Septembris. *Item, sancti Maximi Treverorum episcopi & confessoris. Apud Lugdunum Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi & confessoris.* Vide supra ANTVERP. &c.

Sacerdotis.

AQUICINCT. In fine: *Lugduni, sancti Sacerdotis episcopi.* Vide dicta superius.

Sacerdotis.

VICTORIN. & REG-SUEC. sub nota num. 130.

Patientis. *Ipso die, sancti Patientis episcopi Lugdunensis.* Ex variis codicibus eum retulimus die præcedenti.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Cyri &*

Textus contractus. *Vrencii episcoporum, qui à beato Hermagora Ticinum missi, multum populum converterunt.* Recte notatur in margine: *Alias Syri & Yvenci, in Martyrologio Romano, Juventii.*

Patientis. Serapionis. FLORENTIN. *Lugduno Galliæ, natale sancti Patientis. Item sancti Serapionis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Aquita-*

De Maxim. *nia, natale beati Maximini, Trevirorum archiepiscopi & confessoris, à quo Athanasius Antistes Alexandrinus, persecutionem Constantii imperatoris fugiens, Treverim honorifice susceptus est. Qui etiam Eufratam, præsulem Colonienſium ecclesiæ, hæreticum deposuit, & beatum Severinum, virum discretissimum, in ejus locum subrogavit. Lug-*

Sacerdotis. *duno Galliæ, depositio beati Sacerdotis episcopi & confessoris. Apud urbem Ticinum, quæ & Papia dicitur, sanctorum confessorum atque Pontificum Syri*

De Syro &c. *& Quencii, qui à beato Hermagora Aquileiensi pontifice, discipuli* [discipulo] *sancti Marci Evangelistæ, ad præfatam urbem directi, primo illic Christi Evangelium prædicantes, & magnis virtutibus ac miraculis coruscantes, etiam vicinas urbes, Veronensem scilicet, Brixiam & Laudensem, divinis operibus illustraverunt, sicque in pontificali honore fundata & confirmata fide credentium populorum, glorioso fine quieverunt. Augustoduno, sancti Euancii episcopi & confessoris.* *Eusanci.*

BELIN. Post textum: *Lugduno Galliæ, depo-* *Sacerdotis.*
sitio sancti Sacerdotis episcopi.

GREVEN. *Item Antiochiæ, sancti Timothei.* *Timothei.*
Apud Nichomediam, sancti Niceti martyris, qui Nicetii
& Victor dictus est. Hic pro fide Christi superatis
gladiis acutis, igne, fumo, manuum ac pedum ob-
truncatione, cum divinitus illi membra restituta fu-
issent, iterum fustibus cæsus est, ac postea feliciter
migravit. In Aquitania, depositio sancti Maxi- *Maximini.*
mini episcopi Trevirensis & confessoris. Qui de A-
quitania oriundus, fama sanctitatis beati Agricii
Treverorum episcopi allectus, ad eum venit: a quo
in omni sanctitate educatus, eidem ex divina revela-
tione successit: patriam tandem suam invisens,
ibi quievit. Lugduni, beati Sacerdotis episcopi & *Sacerdotis.*
confessoris Item Serapionis episcopi. Marcellini epi- *Serapionis.*
scopi. Augustoduni, sancti Euancii episcopi & con- *Marcellini.*
fessoris. Translatio sancti Hermagoræ episcopi A- *Euancii.*
quilegiensis. In Normannia civitate Baiocensi, beati *Translat.*
Reverentii presbyteri & confessoris. Apud Ægy- *Hermag.*
ptum, sanctæ Bonæ virginis, quæ & Mundicordæ di- *Reverent.*
cta, [in prima edit. *est, quæ*] *in multa sanctitate* *Bonæ.*
Christo sponso servivit.

MOLAN. *Lugduni Galliæ, sancti Sacerdotis epi-* *Sacerd.*
scopi. Apud nos [vult dicere *Anderlaci* prope *Bru-*
xellas] *depositio sancti Guidonis confessoris; qui post* *Guidon.*
septennem ac laboriosam peregrinationem, hunc lo-
cum suæ quietis elegit, ubi sui sacri corporis reliquæ
sub frequentia miraculorum frequentantur. In A- *Maxim.*
quitania, natale S. Maximini Trevirorum archie-
piscopi, qui IV Kal. Junii Treverim relatus est. *Reveren.*
Eodem die, beati Reverentii presbyteri & confessoris. Dein typis minoribus, *in Normannia civitate Baiocensi.* Editiones posteriores de Sacerdote, Guidone & Maximino, ut supra. Tum: *Eodem die, Baiocas, beati Reverentii presbyteri* *Euanc.*
& confessoris. In Galliis civitate Augustoduno, de-
positio beati Euanii episcopi. Die duodecima, se- *Autonom.*
cretosanctimartyris Autonomi. Vide Martyrologium Romanum & Sancti Acta apud Surium.

Idibus. *Die* 13.

Philippi. APud Ægyptum civitate Alexandria, beati Philippi episcopi, patris sanctæ Eugeniæ virginis. Hic dignitatem præfecturæ deferens, & baptismi gratiam adipiscens, episcopii honorem postmodum est assecutus, quem in oratione constitutum, jussit Perennius præfectus gladio jugulari, tempore Volusiani & Galieni imperatorum. Eodem die, sancti Amati presbiteri & abbatis monasterii Romarici, qui miræ abstinentiæ & anachoriticæ vitæ sectator, virtutum & miraculorum gratia illustrem conversationem duxit. Andegavis, sancti Maurilionis episcopi & confessoris.

Amati.

Maurilionis.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Egipto* dictum est plusquam satis, in eo præter ceteros excedit Munerat. quod legat, *apud Egiptum Alexandriæ*, addatque Philippo titulum *episcopi & martyris.* Superius etiam notata est differentia circa *episcopi, episcopatus* vel *episcopii* honorem. Ego ultimum modum secutus sum ex Praten. potissimum & Herinensi: Antverp-maj. secundo modo scribit, Munerat. & Molan. primo. *In orationem constitutus,*

stitutus, habet solus Antverp-major, ceteri ut est in textu. Male ab Adone scribitur *Perennius* pro *Terentius*; pejus mutaverunt Antverp-major in *Perhennius*, Molan. in *Perhemmius*. Omnes cum Adone ponunt *Volusiani & Galieni*, de qua conjunctione vide infra. *Romanici* pro *Romarici*, *anachoritæ* pro *anachoriticæ*, vitia sunt in Antverp-majore.

Philippi. OBSERVATIO. Baronius ad XXV Decembris de memoratis suprà sanctæ Eugeniæ Actis ita pronuntiat: *Habent tamen aliqua, quæ censura indigeant, veluti quod ibi legitur de Philippo Eugeniæ patre, facto (ut ait auctor) episcopo Alexandrino; quod plane commentum esse, tabulæ episcoporum Alexandrinorum ..... manifeste declarant.* Si hisce adjunxeris quæ hoc die notat laudatus Baronius, facile deprehendes, non eo solo commento laborare præfata Acta, quæ, ut supra etiam diximus, à Papebrochio discussa & repudiata sunt in Responsionibus ad P. Sebastianum art. 16 à num. 91. De Philippo non meminere apographa Hieronymiana, Beda, Florus, Rabanus, Wanbelbertus. Unus hîc denuo sequacibus suis prælucet auctor Romani parvi, ita loquens: *In Alexandria, Philippi episcopi & martyris, qui primum præfectus fuit.* Ex citatis Actis deprompsit Ado, quæ de Philippi episcopatu aliisque eum spectantibus ibi memorantur, quorum compendium suo singuli modo reddidere Usuardus & Notkerus, servata ubique connexione imperatorum *Volusiani & Galieni*, itemque nomine *Perennii* præfecti, qui in Actis à Surio vulgatis *Terentius* dicitur, quemque in Romano moderno ita appellat Baronius. Hæc modo pro re nostra sufficiant. Sequens annuntiatio de *Amato* presbytero & abbate, tota Adoniana est, nec antiquior; tota ferme ad apicem a Nostro descripta. Adoniana, inquam, est annuntiatio nostra, sed non Adonis illius, quem plerumque in Actis Benedict. citat Mabilio, quique ab omnibus nostris, tum Mss. tum excusis dissentit, ut etiam alibi observavimus. Vide notationes prævias ad vitam sancti hujus nostri Amati, seculo Benedictino 2, pag. 129, ubi integra datur, quæ in Surio contracta & immutata est. Differt hîc Notkerus, quod pro *Amati* scripserit *Aniani*, sed hoc amanuensis vitio irrepsisse credimus. Sic de solo Amato nostro Wandelbertus: *Amati.*

Idibus abba nitet merito & cognomine Amatus.

Maurilionis. Præter Philippum & Amatum Mosander Adoni tribuit *Maurilionem* Andegavensem & *Littorium* Turonensem episcopos, à Rosweydo in appendicem rejectos. De postremo (quem Hieronymianorum verbis consignat Rabanus) non agere Usuardum, probatissimi nostri codices ostendunt. Crediderim, ex iisdem Hieronymianis ipsum accepisse *Maurilionem*, quem hodie *Maurilium* communius appellant, quique à Mosandro & Hagiologio Labbei, iisdem omnino terminis commemoratur. Atque hæc omnia vere & pure Usuardina esse censemus; quod pro instituti hujus ratione plane sufficit. Aliò remittimus examinandam rerum congeriem circa vitas plures apud nos Mss., inter quas, præter antiquius editas, exstat Ms. & impressa Magnobodi Andegavensis, aliaque soluto stylo, ac præterea metrica Marbodi Rhedonensis in vetustissima membrana, de quarum fide jam inter eruditos, præeunte Launoyo, controversum est.

AUCTARIA.

Felicissimi & Secundin. ROSWEYDO. In fine ex Hieronymianis adjicit: *Item in Appulia, Felicissimi & Secundini martyrum.*

PULSANEN. In prima & ultima satis purus, secundam de Amato expunxit.

Lidorii. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui subdunt: *Turonis, sancti Lidorii episcopi.*

Materni. GREVEN. Textui attexit sub signo LL. *Treveris, sancti Materni episcopi.* De eo signo egimus V & XX Augusti, & hîc eadem de causa GREVEN. è purorum numero excludimus.

De Mauril. Lidorii. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. & DANIC. De Maurilione addunt: *Qui & vitæ sanctitate perspicuus extitit & multis virtutibus floruit. Turonis, sancti Lidorii episcopi & confessoris.*

Materni. ALBERGEN. Hisce superaddit: *Treveris, natale sancti Materni episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli.* Vide infra EDIT. LUBECO-COL.

LOVANIEN. De Amato, omnia reiecat post *Romarici.* In Maurilione purus est. In fine de Lidorio, ut ANTVERP-MAX. &c. supra.

CENTULEN. *Apud Egyptum civitate Alexandria, sancti Philippi martyris, patris sanctæ* [Eugeniæ] *virginis. Andegavis, sancti Maurelii episcopi & confessoris, magnarum virtutum viri. In territorio Bolonienſi, sancti Maximi Regensis episcopi & confessoris.* *Maximi.* *Ipso die, sancti Amati abbatis de monte Romarici.* De Maximo vel potius de ejus inventione, vide GREVENUM infra.

BRUXELLEN. In textu modice interpolatus, addit in fine hoc solum & unicum auctarium: *Lidorii.* *Turonis, sancti Lidorii episcopi & confessoris.*

HAGENOYEN. De Philippo ex Eugeniæ Actis fusius agit hoc modo: *Apud Egyptum civitate Allexandria, beati Philippi episcopi passio,* *De Philippo.* *patris sanctæ Eugeniæ virginis. Qui per Eugeniam filiam suam mirabiliter conversus est, cum videret illam in statu monachorum, & infamata esset de stupro: & illa aperiret vestem & ostenderet se esse filiam suam; ille corde compunctus est & baptizatus, deserensque præfecturam, episcopatus honorem, omnibus eum eligentibus assecutus est, & non multo post in oratione positum Perhennius præses gladio jugulari fecit, Volusiani & Galieni imperatorum tempore. Eodem die, sancti Amati presbiteri & abbatis monasterii Romarici, Metensis diocesis, qui* *De Amato.*

miræ abstinentiæ &c. addens in fine, *& obiit multorum monachorum pater in pace. In Aquitania, natale sancti Maximini Treverorum archiepiscopi, qui* IV *Kalend. Junii, Treverim relatus est. Andegavis, sancti Maurilionis vel Maurilii episcopi & confessoris depositio. Qui* &c. ut ANTVERP-MAX. *Turonis, depositio sancti Lydorii* &c.

Maximini. *De Mauril.* *Lidorii.*

AQUICINCT. Post *τὸ imperatorum*, inserit: *Duaci, translatio sancti Amati archiepiscopi Senonensis. Qui à Theodorico rege Francorum ab episcopatu dejectus consilio Ebroini Majoris Domus, in hanc provinciam relegatus est, jussu præfati regis. Qui abbas monasterii Romarici factus, miræ abstinentiæ* &c. Post *regis*, omissum est: *Item alterius sancti Amati*, aut quid simile, ne duo diversi in unum confundantur.

Amati Sen.

DAVERONEN. *Sancti Lidorii episcopi Turonensis.*

Lidorii.

De reliq. Jul *Exceptio reliquiarum beati Juliani martyris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Philippi episcopi & martyris, patris sanctæ Eugeniæ virginis, qui per filiam suam satis mirabiliter est conversus, resignans præfecturam Alexandriæ. Maurilionis episcopi. Amati abbatis.*

Textus cont.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Amati & Maurilionis.* Adjectum primo loco: *Beneventi, natalis sancti Felicissimi episcopi in sancta Sophia. Eodem die, sancti Mamiliani confessoris.*

Felicissimi. *Mamiliani.*

ALTEMPS. *Ipso die, translatio beati Augustini Anglorum Apostoli, & sanctorum archipræsulum confessorum Laurentii, Melliti, Justi, Honorii, Deusdedit, Theodori, & sancti Adriani abbatis, ac Deo dilectæ virginis Mildredæ.*

Transl. SS. Anglic.

FLORENTIN. *Amati* .....(abb., vel aliàs *Donatici*) *Cujus corpus fuit concessum beato Ambrosio à summo Pontifice sancto Damaso & translatum de civitate Romana ad civitatem Florentiam & sepultum in ecclesia sancti Laurentii; ubi & requiescunt corpora sanctorum Marci Papæ & Concordiæ martyris. Andegavis, sancti Auxilii episcopi & confessoris.* Pro *Maurilii. Turonis, sancti Littorii* [MED. *Litoris*] *episcopi & confessoris. Apud Lamum civitatem, translatus sancti Venerii, cujus corpus Regium translatum est. In Sicilia, sanctorum martyrum* LXXIX, *qui passi sunt à Profasio tyranno in civitate Admimundula, ut habetur in passione sanctorum Luciæ & Geminiani.* Prostant Acta apud Surium, sed nec tyranni nomen, nec palæstra, nec martyrum numerus cum dictis conveniunt.

Amati Flor. *Littorii.* *Venerii.* *Martt. 79.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Solennis jam diei fulminat orbita, qua præclarus Christi confessor, cælestem vitam ducens Amatus, supremam curiæ cælestis sortitur lætabundus aulam, cujus miracula relegere qui vult, actus & vitam scilicet ipsius* [consulat.] *Qui miræ abstinentiæ* &c.

De Amato.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *Turonis, sancti Littorii episcopi & confessoris.* Perpetua variatio in nomine: constanter scribendum *Lidorii.*

Littorii.

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina, depositio sancti Materni episcopi & confessoris, Maximini discipuli sancti Petri Apostoli. Qui simul Colonienſi, Treverensi, ac Tongerensi archiepiscopus præfuit Ecclesiæ. Bono tamen fine quiex Colonie Deo spiritum reddidit* CXXVIII *Incarnationis anno.* Vide die sequenti. In Philippo satis pura est. Sequitur: *Eodem die, sancti Veneris sacerdotis, notabiliter orti. Qui in insula Tyri salutariam vitam duxit, & ibidem puerum submersum Ludovico orando vitæ restituit; & multos a langoribus diversis curavit, & postea feliciter in Domino obdormivit.* De Maurilione habet ut ANTVERP-MAX. In Amato pura est. De Lidorio, ut supra: *Augustuduno, sancti Neocarii episcopi & confessoris.* Hoc etiam nomen varie efformatur; GREVENO infra scribente *Necarii*, sed cum MOLANO legendum *Nectarii. Inventio sancti Maximi, episcopi Regensis & confessoris.*

Maximi. *Veneris.* *Maurilii.* *Lidorii.* *Necarii.* *Inventio Maximi.*

BELIN. In prima annuntiatione satis purus, pro *Romarici*, scribit *Romancii* & Amati elogium resecat. In Maurilione, quem in altera editione *Maurilium* vocat, purus est. Addit: *Ipso die, sancti Venerii confessoris admirandæ sanctitatis viri.* Accedit in secunda edit. *Turonis, S. Lidorii* &c.

Romarici. *Veneris.* *Lidorii.*

GREVEN. *Ipso die, sancti Ligorii martyris. Qui in Græcia partibus ob Christi nomen occisus, postmodum Venetias translatus est. Cum vero dies passionis ejus ignoraretur, ipse per visum, hunc diem designavit.* Vide notulam Castellani. *In Apulia, sanctorum Felicissimi & Secundini. Turonis, sancti Lidorii episcopi & confessoris. Alexandriæ, sancti Theodoli episcopi. Augustuduno, sancti Necarii episcopi & confessoris. Inventio sancti Maximi, episcopi Regensis & confessoris. Adolphi abbatis & confessoris. Andegavis, sancti Nectarii.* Quis hic Nectarius sit, nescio, forte alterius occasione intrusus. *Eodem die, Barsanophii abbatis & confessoris glorioſi. Qui apud Ægyptum tempore Justiniani imperatoris omni sapientia mundana eruditus, divinitus admonitus, solitariam vitam petiit, in qua cum sociis ejusdem voti, infame, siti, nuditate, vigiliis & laboribus, carnis mortificationi, & divinæ in se imaginis reformationi insistens, tandem plenus dierum & sanctitatis quievit. Item, secundum aliquos hic, Veneris confessoris, qui supra* III *Idus habetur.*

Ligorii. *Felicissimi.* *Lidorii.* *Inventio Maximi.* *Adolphi.* *Nectarii.* *Barsanophii.* *Veneris.*

MOLAN. *Broylo, depositio sancti Amati episcopi & confessoris. Turonis, sancti Lidorii episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Venerii confessoris, admirandæ sanctitatis viri.* Editiones aliæ legunt: *Duaci ex Broylo, depositio sancti Amati episcopi & confessoris. Cujus virtutem Salvator omnium pia magnificavit in temporali vita, suorum gratia meritorum.* De Venerio & Lidorio, ut supra *Augustuduno, depositio sancti Nectarii. Die decimo tertia, dedicatio templi sanctæ Christi & Dei nostri S. Crucis resurrectionis, & præfestum vivificæ Crucis.*

Amatii. *Lidorii.* *Veneris.* *De Amato.* *Nectarii.* *Dedicat.*

XVIII *Kal.* *Die* 14.

Exaltat. S. Crucis.

EXaltatio sanctæ Crucis, quando Heraclius imperator eam de Perside Hierosolimam reportavit. Sed & procurrentibus annis Papa Sergius, miræ magnitudinis portionem ejusdem ligni in sacrario beati Petri, Domino revelante, repperit, quæ annis omnibus, ipso die exaltationis ejus, ab omni osculatur atque adoratur populo. Romæ via Appia, beati Cornelii Papæ, cui os, post exilii rele-

Cornelii & sociorum.

relegationem, jussit Decius plumbatis cædi, & sic cum aliis viginti uno promiscui sexus decollari. Sed & Cerealis miles cum uxore Salustia, quos idem Cornelius fide instruxerat, sub eodem die capite plexus est. In Africa, sancti Cypriani episcopi, qui sub Valeriano principe, post longum exilium, detruncatione capitis martyrium consummavit, sexto miliario à Cartagine, juxta mare. Referuntur cum eo passi Crescentianus, Victor, Rosula & Generalis. *Cypriani & sociorum.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo *Heraclius* cum Praten. Greven. & Molan. licet alii passim habeant *Eraclius*. De *Hierosolima* satis dictum est; Herinien. ponit, *reportavit Hierosolimam*. Omnes legunt *repperit*. Munerat. pro, *osculatur atque adoratur*, transponit, *adoratur & osculatur*. Rursus pro, *sub eodem die capite plexus est*. *Sub eodem capite* &c. In Greven. & Molan. deest *sub*, & post *Cypriani*, deest *episcopi*. Antverp-maj. mendose scribit, *sex miliario ex Cartagine*.

OBSERVATIO. Apud Martyrologos omnes festivissime recolitur salutiferæ Crucis *Exaltatio*, præterita tamen in vetustissimo Hieronymi ecgrapho Epternacensi, unde, solitâ Florentinio dicendi formâ, conjici posset, antiquarii Gallici in aliis apographis additamentum esse. De illius festi antiquitate, celebritate aliisque eodem spectantibus videndi inter ceteros Baronius & Florentinius, qui merito censent, *Exaltationem Crucis* Heraclio vetustiorem habere originem, & si Castellano credimus, plusquam ducentis & quadraginta annis ante illius imperatoris tempora, saltem Hierosolymis institutam fuisse. Hinc forte apud Hieronymianos codices, Bedam & Rabanum, nulla Heraclii facta mentione, simpliciter legitur: *Exaltatio sanctæ Crucis*. Romanum parvum, præter morem, sed tamquam de festo proprio fusius: *Exaltatio sanctæ Crucis, ab Heraclio imperatore à Persis Jerosolymam reportatæ, quando & Romæ lignum salutiferum Crucis à Sergio Papa inventum, ab omni populo veneratur*. Longiorem historiam deduxit Ado, ex quo breviorem suam Usuardus composuit, à Notkero non adeo contractam. *Exaltat. S. Crucis.*

Præponuntur in Kalendariis sæpe citatis & in Martyrologiis omnibus, præterquam in Sacramentario Gregorii ac Hieronymianis, *Cornelii* & *Cypriani* memoriæ, toto orbe celebratissimæ. Et primo quidem in *Cornelio* hoc die consignando conveniunt Martyrologi antiqui plane omnes, apud quos certatim conjunguntur *Cornelius* & *Cyprianus* eodem XIV Septembris, nempe uno die, ut supponunt, licet non uno anno coronati, cum alter alteri sexennio supervixerit. At inter eruditos non parum laboratur, ut beati Cornelii vel obitus vel martyrium ad Septembrem differri possit, quod de corporis Centumcellis Romam relatione ejusque ibi sepultura satis apte explicare conatus est Papebrochius, cui nonnulli subscribunt. Major difficultas est in tempore, à Beda, Adone & utriusque sequacibus diserte notato *sub Decio*, cum certum videatur, Decium vel Decios ante Cornelii exitum omnino periisse. Huic nodo solvendo solitus cuneus utcumque succurret, si dixeris durantem potius Decii persecutionem, quam viventem Decium, intelligendam esse. De cetero conjiciunt aliqui, Adonis historiam desumptam ex Actis ab Hilduino compositis, de quorum auctoritate & fide alibi disputabitur. Insignem vitæ Cornelianæ seriem digessit Tillemontius tom. 3, suo tempore usui futuram. Interim Usuardi nostri elogium ex Beda potissimum profluxisse videtur, transposita nonnihil, mutata & limata phrasi. *Cornelii.*

De *Cypriano celeberrimo martyre & episcopo Carthaginensi omnia nota sunt*, inquit Florentinius, imo notissima & sinceriissima ejus Acta à Pontio ejus diacono, præsente & oculato teste, posteritati relicta, præter Consularia ipsa cum prioribus simul vulgata. Notissima item ejus in Martyrologiis omnibus & in antiquioribus monumentis sanctitatis fama, de quibus vide rursus Baronium & Florentinium in hodiernis notationibus. Prælaudata ejus Acta integre edidit & eruditis notis illustravit Ruinartius inter selecta à pag. 193; nec minus accurate & diligenter, præter alios plures, Cypriani gesta disposuit laudatus Tillemontius tomo 4 à pag. 45. Quod huc propius spectat, textus noster ex Beda iterum acceptus est, quo usque ejus verbis insistit, verus & certus; nam quæ de Cypriani sociis ex Adone adjunguntur, non æque explorata esse, solerter observat Florentinius. Atque hactenus patet totius textus propago & genuina simplicitas. De Cyprianicarum reliquiarum, imo & sancti Cornelii in Galliam aliasque partes translationibus, non est hujus loci inquirere. Vide quæ pro libello de vita Cypriani à Pontio elaborato, erudite disputavit Henschenius ad diem VIII Martii. Cum nostris concinit *Cypriani.*

nit Wandelbertus, sed ultimo versiculo Eparcum aliquem adjicit, quem puto eumdem esse, de quo egimus 1 Julii. Hìc reliquos versus subjicio :

Octavo & decimo Octimbrem vocitante futurum
Exaltata Crucis fulgent vexilla relatæ,
Perside ab indigna victor quam vexit Heracleus ;
Corneliusque suam virtute & sanguine Romam
Antistes fulcit, & Cypriano læta coruscat
Carthago, insigni doctore & martyre, totum
Ecclesiæ scribunt, cujus sacra dicta, per orbem.

AUCTARIA.

Materni. ROSWEYD. Textui puro in fine subdit: *Treveris, sancti Materni episcopi & confessoris.* Alii male die præcedenti.

PULSANEN. In prima annuntiatione satis purus, de duobus aliis Sanctis, sic solum habet : *Romæ via Appia, beati Cornelii Papæ. In Africa, sancti Cypriani episcopi.*

Textus contractus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & BELIN. Primam annuntiationem detruncant, hoc modo : *Exaltatio S. Crucis, sub Heraclio imperatore piissimo.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. & LEYDEN. *Exaltatio sanctæ Crucis, sub Eraclio imperatore piissimo, qui eam de Perside Hierosolimam reportavit. Sed & procurrentibus.....* usque ad finem textus satis pure. Tum additur : *Treveris, sancti Materni episcopi, discipuli sancti Petri Apostoli.* *Materni. Evergisili.* *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Evergisili episcopi & martyris.*

LOVANIEN. Incipit ut priores usque ad *reportavit*, omissis ceteris. In Cornelio purus est. In Cypriano rescindit socios. De reliquo similis est superioribus.

ALBERGEN. & DANIC. Principio solum habent usque ad *piissimo*, sicut ANTVERP. & MAX-LUBEC. In Cornelio & Cypriano satis puri sunt. In ALBERGEN. nihil est de Materno. In utroque de Euergisilo post *martyris* additur ; *apud Tungrim sagittis interfecti.*

CENTULEN. *Exaltatio sanctæ Crucis. Romæ,* *Textus mutatus.* *beati Cornelii Papæ & martyris sub Decio Cæsare. Apud Karthaginem, passio magnifici & admirandi Doctoris Cypriani, qui martyrium celebravit sub Galieno imperatore, Galerio Maximo proconsule.*

BRUXELLEN. De Exaltatione ex Adone interpolatus est. Et nonnihil etiam in Cornelio & Cypriano. Deinde subdit sequentia : *Et natale sanctorum martyrum Senatoris, Viatoris, Cas-* *Senatoris & sociorum* *siodori fratrum, ac Dominatæ matris ipsorum. Tre-* *DeMaterno.* *veris, sancti Materni, discipuli beati Petri Apostoli, per cujus baculum post quadraginta dies ipse a morte suscitatus, tot annis in episcopali cathedra sedit, quot diebus sepultus in terra jacuerat.* *Evergisili.* *Apud Coloniam Agrippinam, beati Evergisili episcopi & martyris. Qui sancti Severini discipulus & archydiaconus existens, in transitu beatissimi martyris ymnum angelicum cum suo audivit magistro, & postea apud Tungrim, quæ & Octavia* *Dedicat. ecel. &* *dicitur, sagittis interfectus est. Eodem die, dedi-* *transl. Gud.* *catio hujus ecclesiæ, ac ad illam translatio corporis beatæ Gudilæ virginis.*

HAGENOYEN. Aliam de sanctæ Crucis Exaltatione historiam compingit De Cornelio aliqua etiam hinc inde interjicit. Tum: *Apud Coloniam,* *Evergisili.* *natale sancti Evergisili episcopi Colonienses, apud Tungrim sagittis interfecti.* In Cypriano nonnihil etiam interpolatus est. In fine adjicit : *Item* *Aurelii.* *in Suevia, sancti Aurelii episcopi & confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Exaltatio Textus contractus. sanctæ Crucis. Cornelii & Cypriani martyrum. Crescentiani, Victoris, Rosulæ & Generalis, qui referuntur passi cum beato Cypriano.*

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Evergisili epi-* *Evergiscopi & martyris*

FLORENTIN. *Apud Calabriam, sanctorum mar-* *Senatortyrum, Senatoris, Victoris, Cassiodori & matris* *Suorum. eorum Dominatiæ* Vide supra in BRUXELLEN.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Romæ, beatis Cornelii Papæ & martyris. Cujus sacrum corpus* *De Corn.* *Roma translatum a Carolo juniore augusto, positum est in monasterio, quod construxit infra palatii ædes Compendii. Apud Carthaginem, passio beatissimi Cypriani Doctoris excellentissimi, cujus sacratissi-* *De Cyprmum corpus temporibus Caroli magni imperatoris, in Franciam est translatum, & Lugduni venerabiliter repositum*

EDITIO LUBECO-COL. *Exaltatio sanctæ Crucis, sub Eraclio imperatore piissimo, qui eam de Perside ad Hierosolymam reportavit, expletis annis a passione Domini quingentis* [& quod excurrit.] De Cornelio adjicit : *Hic constituit, ut sacerdotes pro certa causa jurare possint, si velint.* In Cypriano modice interpolata est. Sequitur: *Treveris, celebratio festivitatis sancti Materni* *Materi. archiepiscopi & confessoris. Apud Coloniam Agrip-* *Evergipinam, natale sancti Evergisli episcopi & marty-* *risris, apud Tungrim sagittis interfecti.*

GREVEN. *Apud Tungrim, passio beati Ever-* *De Evergisli episcopi Agrippinensis Coloniæ & martyris. Hic cum archidiacoui fungeretur officio, locaque sancta cum beato Severino Colonieusi episcopo circuiret, audire meruit concentus angelorum, animam sancti Martini Turonensis, in cælum deferentium. Ferreoli martyris. Item sanctorum Dan-* *Dionysii nisii & Felicis. Secundum aliquos hic, depositio* *Felicis. beati Joannis Chrysostomi, & VI Kalendas Februa-* *De Chrii, translatio. Materni episcopi & confessoris. Qui De Mater.* *beato Petro Apostolo cum sanctis Eucherio & Valerio, ad prædicandum Christi Euangelium Gallis & Germanis missus, post sociorum dormitionem, ipse Trevorensem, Agrippinensem parter & Tungrensem* [in 1, vigilantissime] *rexit ecclesias : & apud Agrippinam* [1, *Coloniam*] *quievit, ubi & ejus solennitas per anticipationem* [1, *pri-* *Aurelii. tissimum*] *agitur Idibus Septemb. Aurelii episcopi.* *De Mart.*

MOLAN. *Treveris, sancti Materni episcopi,* *De Mater.* *discipuli sancti Petri Apostoli, qui simul Tungrensi, Colonieusi, & Treverensi ecclesiis præfuit archiepiscopus, & Coloniæ ad ultimum, spiritum reddidit, & in ecclesia sancti patris Eucharii, quæ nunc ad sanctum Matthiam appellatur, simul cum ipsdem requiescit. Eodem die, dedicatio hujus eccle-* *De Gudisiæ, ac ad illam translatio corporis beatæ Gudilæ* *ecclesia. virginis.* Vide BRUXELLEN. *In Blandinio, translatio.*

Translat. Ansberti. *translatio sancti Ansberti Rotomagensis ecclesiæ archiepiscopi.* Dein minoribus typis: *Natale sancti Anastasii martyris, de quo est Petri Damiani sermo. In Mareolo, in territorio Atrebatensi,* *Anastasii.* *elevatio beatæ Bertiliæ. Quarta feria post* XVIII *diem Kalendarum Octobrium, triduanum jejunium autumnale, sive septimi mensis, de quo extant beati Leonis Papæ* I *homiliæ novem.* Editiones posteriores truncant commemorationes sanctorum Cornelii & Cypriani, quas in XVI transferunt, id his verbis indicantes: *Quorum natales transferuntur in diem perendinum.* Tum, de Materno, ut in priori. *Bruxellæ, dedicatio ecclesiæ & ad illam translatio* &c. *In Blandinio, translatio sancti Ansberti Rothomagensis* &c. *In Mareolo, elevatio beatæ Bertiliæ.* Denique minori charactere: *Quarta feria post decimum octavum diem Kalendarum Octobrium, triduanum jejunium autumnale* &c. ut supra. *Elevat. Bertiliæ.*

XVII *Kal.* *Die* 15.

ROmæ via Numentana, natalis beati Nicomedis presbiteri & martyris, sub Domiciano imperatore. Qui cum diceret compellentibus se sacrificare: Ego non sacrifico nisi Deo omnipotenti, qui regnat in cælis, plumbatis diutissime cæsus migravit ad Dominum. Eodem die in territorio Cabilonensi, sancti Valeriani martyris, quem Priscus præses suspensum, & gravi ungularum laceratione cruciatum, cum in Christi confessione videret immobilem, ac læto animo in ejus laudibus permanentem, gladio animadverti fecit. Tullo, sancti Apri episcopi & confessoris. Item Carnoto, sancti Leobini episcopi. *Nicomedis.* *Valeriani.* *Apri.* *Leobini.*

Puri sunt *Praten*, *Herinien. Antverp-major*, *Munerat.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Plurimi codices scribunt *Nichomedis*, secutus sum tamen priorem orthographiam, qua de eodem Nicomede agentes, usi sumus 1 Junii. Reliqui tamen *Domiciani* ex communiori codicum sententia, licet Herinien. & Molan. melius scribant *Dimitiani.* Ab omnibus reliquis recedit Molan. Grevenum, opinor, secutus; nam ubi illi legunt: *Qui cum diceret compellentibus se sacrificare: Ego non sacrifico, nisi Deo omnipotenti, qui regnat* &c. Aliter ipse construit: *Qui cum diceret compellentibus, se non posse sacrificare nisi Deo* &c. Pro *Cabilonensi*, mendose in Antverp-majore est, *Cabilenensi.* Molan. habet *Tulli* & *Carnoti.* Turpius Antverp major *Cartono*, *sancti Leobidi*; Munerat. *beati Leobini.*

OBSERVATIO. De *Nicomedis* hujus nostri, martyris inclyti, dedicatione aliqua, ut putamus basilicæ, egimus non obiter 1 Junii, correcta variorum codicum Usuardinorum aut aberratione aut saltem confusione. Hodie *natalem* ejus recolunt codices Hieronymiani, quos tamquam suos habet Florentinius. Beda eadem hodie phrasi utitur, qua, citato die 1 Junii; sed cum hîc luxata videantur Mss. ex quibus genuinum textum ante tomum 2 Martii dedimus, præferenda forte erit sumpta ex ipso Beda, Rabani lectio, qui priori die *basilicæ dedicationem* exprimit, hîc legens, *passio Nicomedis martyris.* Exstat etiam vetus ejus memoria in Kalendario Frontonis & Gregorii Sacramentario, per Menardum, ubi consuli possunt utriusque editoris notæ; nec deest in Allatii Kalendario. Romanum parvum breviissime etiam legit: *Romæ, Nicomedis martyris.* Ado pro more suo plura delibat ex Actis sanctorum Nerei & Achillei, seu potius ex Marcelli epistola, alibi non semel à nobis citata; plura, inquam, delibat quæ hujus Sancti propria sunt, strictim à Notkero relata, magis etiam à Nostro, sed ferme Adonis ipsius verbis, contracta. Porro an sub Domitiano passus sit *Nicomedes*, an potius sub Trajano, suo loco explicabitur. Vide dicta superius variis locis, præsertim XII & XXXI Maii, quæ hîc repetenda non sunt. Metricum Wandelberti elogium inferius subjiciam. In signando hoc die *Valeriano* tam sunt concordes Hieronymiani codices, quam differant, in exprimendo distinguendoque martyrii loco, aliis *Castro Tremorcio*, aliis *Caulomo castro*, aliis *Castro Ternocio*, quod ad *Tournus* proxime accedit, enuntiantibus. Utrum *Valeriani* vere meminerit Beda, non satis compertum est, cum dubium videatur, an ei tribui possint, quæ ibi designantur: *In territorio Cavillonensi, castro Trimorchio*, nisi Rabanus aliquid conferat, cujus verba sunt: *In territorio Cabilonense, castro Nortio, natale sancti Valeriani martyris:* quæ ferme à Notkero descripta sunt, relicta longiori Adonis panegyri, expuncta tamen Rabani palæstra, quam forte suspectam habuerit. Verum ut ut ea sita sint, non alium Noster ducem habuit quam consuetum, qui ex Actis sancti Marcelli, tem *Nicomed.* *Valeriani.*

Cabilo-

Cabilonensis, de quo IV Septembris egimus, ea desumpsisse videtur, quæ ex ipso in plures alios transierunt. Usuardus pauca quidem seligit, sed vel in ea brevitate Adonis verbis scrupulose inhæret. Qualiscumque sit Bedæ codicum consusio, patet nihilominus in iis memorari: *Eodem die sancti Apri episcopi.* Deinde: *Leobini confessoris*, qui eodem prorsus modo à Rabano referuntur. De postremo nihil est in Adone, de primo sic habet: *Eodem die, depositio beatissimi Apri Tullensis episcopi & confessoris.* Quemnam è duobus descripserit, an ex utroque aliquid sumpserit Usuardus, confer & statue. An hic idem *Aper* sit, cui cum sancto Paulino necessitudo aut litterarum commercium intercesserit, alterius loci & disquisitionis est. Consule tantisper novissimam B. Paulini operum editionem Parisinam anni MDCLXXXV dissertatione V ad sancti vitam, sub finem voluminis. Cum autem in solitis Usuardi fontibus de *Leobino* nihil inveniam, non temere licet supponere, nomen ipsum ex Beda acceptum, cui Noster aliunde episcopalem sedem superaddiderit. Sane ex codicum nostrorum fide, & hic & ceteri omnes proprie & genuine Usuardini sunt. De duobus ultimis episcopis, post Nicomedem, cecinit Wandelbertus, cujus hi sunt versiculi:

Apri. *Leobini.*

Septenum denum Nicomedes presbyter ornat,
Virgo tuus Petronilla comes martyrque beatus.
Pontifices ará, meritis, vitaque colendi
Carnutes Leobinus, Aper Leucosque tuentur.* * *al.* Leo quoque

AUCTARIA.

ROSWEYD. In Nicomede & Valeriano satis purus, deficit in duabus annuntiationibus ultimis.

PULSANEN. In prima satis purus, in 2 resecat elogium, caret etiam duabus postremis.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Ambo deficiunt in sola ultima annuntiatione. Sed MAX-LUBEC. in eo à priori differt, quod in fine habeat: *Et octava sanctæ Dei genitricis Mariæ.* *Octavæ Nativit.*

GREVEN. Post textum purum subjicit: *Item octavæ, beatæ Virginis Mariæ.* Quæ mirum est potuisse ab eo inter Usuardina recenseri. *Idem.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Incipiunt: *Octava nativitatis gloriosæ Virginis.* Sequitur de Nicomede & Valeriano, non omnino pure. Tum: *Civitate Tullensi, natale sancti Apri* &c. Deest *Leobini.* *Idem.*

LOVANIEN. Incipit etiam: *Octava nativitatis gloriosæ Virginis.* In Nicomede, ferme purus est. De Valeriano elogium rescindit: *Civitate Tullensi* &c. ut supra. Deest etiam *Leobini.* *Idem.*

CENTULEN *Octava nativitatis beatæ Mariæ. Romæ, passio sancti Nichomedis presbiteri & martyris. In territorio Cabillonensi, castro Tenortio, sancti Valeriani martyris. Item Carnoto, sancti Leobini episcopi confessoris. Tullo, sancti Apri episcopi & confessoris, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.* *Idem.* *De Apro.*

BRUXELLEN. *Octava nativitatis gloriosæ semper Virginis Mariæ.* In Nicomede & Valeriano ex Adone nonnihil interpolatus est. Tum: *Item Carnoto, sancti Leobini episcopi & confessoris. Civitate Tullensi, beati Apri ejusdem ecclesiæ episcopi & confessoris. In territorio Rothomagensi, monasterio Ginegiensi, depositio sancti Aycadri abbatis & confessoris. Qui cum ibi nongentos habêret monachos, media eorum pars, per angelum sibi noctu præsignata, una die migravit ad Dominum. Quos ipse non multo post secutus, quievit in pace.* Vitam edidit Surius, de qua vide Mabillonis observationes prævias sec. 2 Benedict. à pag. 952, ubi aliam ejusdem Sancti vitam producit, cum nostris Mss. suo loco conferendam. *De Octava.* *De Apro.* *Aycadri.*

HAGENOYEN. De Octava nativitatis aliqua congerit, quæ ad rem non pertinent. Non magis apte prosequitur: *Romæ via Numentana, natale beati Nycomedis presbiteri & martyris translatio, cujus dies passionis est in Kalendis Junii.* Vide quæ supra in Observationibus diximus. In Valeriano satis purus est. Sequitur longa historia de Apro episcopo Tullensi, cujus specimen subjicio: *In civitate Tullensi, depositio sancti Apri, episcopi & confessoris. Iste vir adhuc puer De hu tantæ fuit liberalitatis & pietatis erga pauperes, quod multoties vestes suas dabat pauperibus & nudus domum reversus est. Erat autem beatus Aper aspectu venerandus, mitis alloquio, vultu serenus, expers veritatis* [potius *expers fallaciæ*, vel *expertæ veritatis*] *& tranquilla lenitate, cunctis placabilis. Erat etiam ei moris, sanctos quosque adire, ad imitandum eos, & ideo corporis habuit continentiam, animi lætitiam, cordis industriam, vigilans* [vigilantiam,] *jejunia, orationes, sacco, cinerem, patientiam & caritatem.* Omitto reliqua, quæ nescio quo modo Apro nostro convenire possint, si cum Actis ejus conferantur, ut alibi fusius ostendemus. In fine adjicitur: *Item, apud Carnotum, depositio sancti Leobini episcopi & confessoris.* Ferme ut est in textu. *De Octava.*

AQUICINCT. In fine: *Et sancti Aicadri abbatis.* Vide supra in BRUXELLEN. *Aycadri.*

DAVERONEN. *Civitate Carnotensi, translatio Tumba sancti Leobini episcopi & confessoris.* *Leobini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Octava nativitatis beatæ Mariæ Virginis. Nicomedis martyris. Valeriani martyris. Leobini episcopi & confessoris. Apri episcopi & confessoris.* *Octava.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Apri* & *Leobini.* Additur *Beneventi, sancti Constantii in S. Sophia.* Apud alios notus non est. *Constant.*

UGHELL. Caret etiam annuntiatione ultima Leobini Carnotensis, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. superius, cum quibus plerumque convenit.

FLORENTIN. *Natale sancti Archadii episcopi & confessoris.* Fallor, ni *Aicadri* velit dicere. *Archadii.*

EDITIO-LUBECO-COL. *Octava nativitatis gloriosæ Virginis Mariæ. Romæ via Numentana, natale sancti Nicomedis presbiteri & martyris, cujus corpus beatæ Feliculæ virginis & martyris* [cum] *honorificè sepelisset, ob hoc detentus à Flacco Comite sub Domiciano imperatore* [est] *& cum diceret compellentibus* &c. In Valeriano satis pura est. *Civi-* *Octav.* *De Nom.*

Civitate Tullenſi, natale ſancti Apri epiſcopi & confeſſoris. Apud Carnotum, beati Leobini epiſcopi & confeſſoris.

Cirini & aliorum.

GREVEN. *Alexandriæ, ſanctorum trium fratrum Cirini, Leoncii, & Serapionis. Item Seleuci, Conſtantii. Decorati martyris, & aliorum cum eo.*

Clementis. Mereni.

Clementis epiſcopi. In Scotia, Mereni epiſcopi.

Aichadri. Luthardi.

Aichadri abbatis. Luthardi, comitis Clivenſis & confeſſoris.

Ludmillæ.

Ludumillæ, viduæ & martyris, aviæ ſancti Wenceſlai ducis Bohemiæ & martyris.

MOLAN. *Eodem die, octava nativitatis Virginis Mariæ. Eodem die, depoſitio ſancti Aichadri abbatis. Lugduno, depoſitio Albini epiſcopi.* Dein typis minoribus: *In Galliis, ſanctæ Eutropiæ viduæ, de qua Sidonius in epiſtola ad Pragmatium. Luthardi comitis Clivenſis & confeſſoris, qui fundavit clauſtrum Wiſchelenſe & Nuſſienſe.* Editiones aliæ: *Eodem die, octava nativitatis* &c. Item de Albino Lugdunenſi & Aichadro abbate, ut ſupra. *Die decima quinta, ſancti martyris Nicetæ. In Clivia, Luthardi comitis & confeſſoris, qui fundavit clauſtrum* &c. ut vide in jam citata priori edit.

Octavæ. Aichadri. Albini. Eutropiæ. Luthardi. Nicetæ.

XVI *Kal.* *Die* 16.

APud civitatem Calcedoniam, natalis ſanctæ Euſemiæ virginis & martyris, quæ ſub proconſule Priſco tormenta & carceres, verbera & argumenta rotarum, ignes & pondera lapidum angularium, beſtias & plagas virgarum, ſecures & ſartagines igneas, rurſum morſum beſtiæ pro Chriſto ſuperavit. Romæ, ſanctorum martyrum Luciæ nobilis matronæ & Geminiani, quos Diocletianus pœnis graviſſime afflictos, diuque tortos, tandem poſt laudabilem martyrii victoriam, gladio animadverti præcepit.

Euphemiæ.

Luciæ & Geminiani

Sic *Praten. Herinien. Roſweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Lovanien.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Primum noto, poſtremos tres codices puros quidem eſſe, ſed in eo differre à reliquis, quod Euphemiam habeant ſecundo loco. Ab aliis etiam diſcrepat Roſweyd. ſic incipiens: *In Calcidonia, Euphemiæ virginis* &c. *Calcidoniam* ſervant Herinien. & Greven. ſed Munerat. *Calcidonem.* De *Eufemiæ* non loquor cum ita omnes forment, excepto ſolo Molano, qui recte ponit *Euphemiæ.* In Antverp. deeſt epitheton *ſanctæ*, in Max-Lubec. eſt *beatæ.* Belin. legit *tormenta, carceres*, expuncta conjunctione *et.* Rurſus idem Belin. pro *ſartagines igneas*, forte melius cum Beda ſcribit *ſartagines ignitas.* Dubium eſt utrum præferri debeat, *rurſum morſum beſtiæ*, an *rurſus morſum beſtiæ.* Primo modo legit Beda, ex quo veroſimilius acceptum eſt. Herinien. Antverp-Max. Lubec. & Munerat. *rurſus morſum* &c. Greven. & Molan. ſingulares denuo ſunt in *nobiliſſimæ matronæ*, pro *nobilis matronæ.* Antverp. & Max-Lubec. neutrum expreſſerunt.

OBSERVATIO. Sancta & maxime benedicta, vel ut alii loquuntur, *pretioſiſſima & beatiſſima* Chalcedonenſis martyr *Euphemia* innumeris paſſim, tum in Oriente tum in Occidente, laudibus certiſſimiſque monumentis celebratur, tametſi daremus Acta ejus à Metaphraſte, Surio aliiſque vulgata, exiguæ fidei & auctoritatis eſſe, ut forte ſunt & alia quæ in pluribus antiquis Paſſionalibus aliiſque chartis Mss. habemus, ubi fortaſſe *præclara* illa *& editis hactenus meliora* reperientur, de quibus in Ephemeridibus Græco-Moſcis meminit Papebrochius. Utut tamen non ſatis probata, imo dubia illa omnia ſupponantur, dubia profecto non eſt inſignis de *Euphemia* Aſterii enarratio à Surio & noviſſime à Ruinartio edita & obſervationibus illuſtrata; dubia non ſunt tot alia argumenta, quæ poſt Baronium & Florentinium accurate digeſſit Tillemontius tom 5. à pag. 405. Quanti porro facienda ſit vita ſanctæ *Euphemiæ* metrica à Paſchale Verrone compoſita & Neapoli edita MDXCI; item Theodori Beſti encomium, quod Græce & Latine Ms. apud nos exſtat, poſtea videbitur. Ceterum pro antiquiſſimo ejus cultu ſtant Martyrologia noſtra omnia. Inter Hieronymiana hoc ſolum occurrit diſcriminis, quod in vetuſtiſſimo Epternacenſi, Romæ Euphemia tribui videatur, ut & Allatii & Frontonis Kalendaria innuunt, dum eam Luciæ conjungunt. Rurſus vero apud præfata Hieronymiana ſequenti die *Euphemia Chalcedonenſis* reperitur, de qua re vide Florentinium utroque die. Romanum parvum legit: *Chalcedone, Euphemiæ virginis.* Adonis elogium ex Actis ſupra citatis latius extenditur, ſtrictius à Beda, Rabano & Notkero: ſic tamen ut evidenter pateat, ultimum ex primo ſumpſiſſe. At ex quo Uſuardus? Is certe tormentorum genera verbis Adonis deſcripſit, ubi non *clavas*, ſed *plagas virgarum*; ubi deſunt

Euphemiæ.

verba *ferras acutas*, demum ubi *fartaginas igneas*, non *ignitas*. At vero verba illa ultima, *rursum morsum bestiæ pro Christo superavit*, non ex Adone, sed ex Beda manifeste profluunt. Habes pro hac parte textus formationem.

Luciæ & Geminiani.

Celebris etiam & antiqua est *Luciæ* matronæ Romanæ & *Geminiani* solennitas; tametsi ambo ab Hieronymianis hodie non notentur. An hæc sit *Lucia*, quam ex Allatii & Frontonis Kalendariis nuperrime citavimus? Sunt qui dubitent. Beda, & post eum Rabanus, diserte utrumque annuntiant, sed omissa positione, seu palæstra. Clarius Romanum parvum: *Romæ, Luciæ & Geminiani martyrum.* Longum ex Actis extractum profert Ado, quod in collectione sua retulit Surius, procul dubio, quod Actis ipsis caruerit, quæ à Mombritio tomo 2 vulgata sunt, qualia & apud nos Mss. in antiquo Membraneo codice servantur. Et hæc eadem sunt, ni fallor, quæ vidit Baronius, recte observans correctione indigere. Miror Tillemontium asserere, se ea non habuisse, quasi apud Mombritium aut alibi reperire non potuerit. De ipsorum sinceritate aut disputandi aut quidquam decernendi locus non est; qualiacumque fuerint, id satis aperte liquet, Adoniana omnia ex ipsis decerpta & ex hoc à Nostro brevissime contracta, sic ut in laterculo nostro nihil contineatur, quod magnopere in dubium revocari possit, si modo Diocletiani persecutio, ut sæpe alibi faciendum diximus, in ipsius persecutoris locum substituatur. Wandelbertus metrica sua encomia hoc die incipit à Martino Papa, quem in nullis nostris codicibus signatum reperio: hunc esse diem obitus indicat Castellanus. Ceterum ita canit poëta Martyrologus:

Hinc sexto deno Martinus Papa beatur,
Euphemiamque pio sanctam veneramur amore:
Lucius hoc simul excellit cum Geminiano,* *Lucia
Condecorat pariter passos quos laurea Christi.

AUCTARIA.

Eadipæ.

ANTVERP-MAJ. Textui puro, ut sæpius usuvenire supra ostendimus, addit proprium Anglicum, hisce verbis: *Eodem die, sanctæ Eadipæ virginis.* Puto velle dicere *Editha.*

PULSANEN. In prima annuntiatione purus est. In secunda item purè pergit usque ad *Geminiani*; sed desunt reliqua omnia.

ALBERGEN. Similis est ANTVERP-MAX. &c.

Stigmat. S. Francisci.

in transpositione. In fine autem addit: *Item festum beatorum Stigmatum beati Francisci.*

De iisdem.

ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Festivitas sacrorum Stigmatum. Hiis siquidem almus ille confessor Christi Franciscus, biennio antequam spiritum cælo redderet, post prædicationis suæ cursum, caritatis excessum, paupertatis titulum, ad aspectum Seraphin crucifixi, veluti seraphicis agebatur desideriis, insignitus est corporaliter in manibus & pedibus, & latere dextro, non humanitus sed digitis Dei vivi descriptus.* In reliquo textu ut ANTVERP-MAX. &c.

Textus contractus.

CENTULEN. *Natalis sanctæ Eufemiæ virginis, quæ passa est sub Dyocleciano imperatore, proconsule autem Prisce* [Prisco] *in civitate Calcidona. Romæ, sanctorum Luciæ & Geminiani martyrum, sub consulari Megasio. Ipso die, sancti Aicadri abbatis.* Vide die præcedenti.

Aicadri.

BRUXELLEN. In Euphemia permodice interpolatus, in secunda, post *Geminiani*, inserit:

DeLuc. &c.

Hæc beatissima Lucia, a filio suo Euprepio accusata, quod esset Christiana, jussit eam, cum prædicto Geminiano, Dyocletianus sibi adduci. Quos ille pœnis &c. In fine subjungit: *Eodem die, receptio sacrorum Stigmatum beati Francisci.*

De Stigmat.

HAGENOYEN. *In civitate Calcedonia, sanctæ*

DeEuphem.

Eufemiæ virginis & martyris. Hæc erat filia cujusdam sacerdotis ydolorum, & cottidie audivit cantantes Christianos ejus domum transeuntes; Omnes dii gentium dæmonia &c. *ad fidem Domini conversa est, & sub persecutione Maximiani, à præside Prisco, tormenta & carceres* &c. *Romæ, passio sanctæ Luciæ viduæ & Geminiani martyrum. Hæc vidua Lucia quæ filium suum Euprepium fidem Christianam in rigore observare docuit, ab eodem Euprepio filio suo, Dyocletiano imperatori accusata est & tradita carceri, ubi ei Dominus apparuit, & fluvium de carcere eduxit, qui dimidium civitatis cum palacio regis subvertit* &c. Ex his, de reliquis plus justo extensis, facile statues. In fine additur: *Item in Anglia, Editæ, sanctæ Editha reginæ & virginis.*

DeLuc.

DAVERONEN. *Cenomannis civitatis, depositio Principii, sancti Principii episcopi & confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lucie & Gemiani martyrum. Eufemiæ virginis & martyris. Justini presbyteri & confessoris.* Notatum est in margine, quod in Romano Martyrologio ponatur die sequenti, & habeatur martyr.

Ado, Usuard.

FLORENTIN. *Item sanctorum martyrum Sossithenis & Victoris.* Hi ad hunc diem non pertinent, sed forte à sciolo aliquo hîc positi fuerint, ut Euphemiæ conjungerentur, ex cujus Actis desumptos diximus x Septembris. Sequitur; *ut & sanctorum martyrum* XLIX.

Mart. 16.

DeLuc.

EDITIO LUBECO-COL. *Romæ, sanctorum martyrum Luciæ nobilis matronæ & Geminiani prepotentis. Hæc beatissima Lucia cum in viduitate perstitisset triginta sex annis, & jam ex decursu totius vitæ suæ complesset septuaginta quinque annos, à filio suo Euprepio accusata, quod Christiana esset; jussit eam Dioclecianus imperator sibi adduci cum prædicto Geminiano. Quos ille pœnis gravissime afflictos tradidit cuidam perversissimo judici, qui diu eos cruciavit, tandem post laudabilem martyrii victoriam, gladio animadverti fecit. Hos sancta Maxima Christi devota famula decenter sepelivit.* In Euphemia ferme pura est, post, *pro Christo*, adjungens, *& complevit martyrium.* Sequitur:

De Stigmat.

In montibus Alvernæ, receptio sanctorum stigmatum sancti Francisci confessoris, primi Ordinis Minorum.

Principii. Editha.

rum. Cenomannis, sancti Principii, episcopi & confessoris. In Anglia, sanctæ Editha virginis.

Joachim & Annæ. Felicis. Victoris. Niviani. Principii. Ludovici. Editha.

GREVEN. Festum sancti Joachim, patris gloriosæ Dei genitricis semper Virginis Mariæ. Et commemoratio sanctæ Annæ matris ejus. Romæ, Felicis Papæ. Item sancti Victoris. In Scotia, Niviani episcopi & confessoris. Cenomannis, depositio sancti Principii episcopi & confessoris. Item sanctæ memoriæ Ludovici archiepiscopi Arelatensis, Cardinalis sanctæ Cæciliæ. In Anglia, Editha virginis abbatissæ, filiæ Edgari regis Anglorum. Quæ a religiosis parentibus, huic Christo consecrata & sanctissimè conversata, seculum ignoravit potius quam reliquit. Castellanus legit Eadgitha.

De Editha.

MOLAN. Typis minoribus: In Anglia, Editha virginis abbatissæ, filiæ Edgari &c. ut GREVEN. supra. In Scotia, Niviani &c. In territorio Argentinensi, sanctæ Einbeth virginis, præclaræ sanctitatis. Agnetis virginis de monte Policiano, cujus vitam Magister Raymundus, Ordinis Prædicatorum scripsit. In posterioribus editionibus duorum ferme dierum textus confusi sunt: nam hoc die referuntur Cornelius & Cyprianus, ex XIV Septembris, quibus subjungitur totus textus hodiernus. In fine additur: In Anglia, sanctæ Editha virginis, filiæ Edgari Regis. In territorio Argentinensi, sanctæ Einbeth virginis, præclaræ sanctitatis. Dein typis minoribus: In Scotia, Niviani episcopi Candidæ casæ & confessoris. Item obitus Agnetis de monte Policiano, cujus vitam scripsit Raymundus, Magister Ordinis Prædicatorum. Vide Martyrol. Romanum & Acta XX Apr.

Niviani. Einbeth. Agnetis.

XV *Kal.* *Die* 17.

ROmæ via Tiburtina, natalis sancti Justini presbiteri, qui persecutione Decii, Galli & Volusiani confessionis gloria insignissimus fuit. Item Romæ, sanctorum martyrum Narcilli & Crescentionis. Apud Leodium, beati Lamberti episcopi Tungrensis, qui à nocentibus, innocenter occisus, aulam cælestis regni perpetuo intravit victurus. In Brittanniis, sanctorum Socratis & Stephani. Niveduno, sanctorum martyrum, Valeriani, Macrini, & Gordiani. Item Corduba, sancti Emiliani diaconi & Hieremiæ decollatorum.

Justini. Narcissi & Crescentionis. Lamberti. Socratis & Stephani. Valeriani & sociorum. Emiliani & Hieremiæ.

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Quibus accedere possunt *Antverpien-max.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. Dixi accedere posse Antverp-max. & Lovanien. nam hi, licet totum textum referant, in eo tamen ab aliis diversi sunt, quod de Lamberto agant primo loco, & in fine periodi legant *perpetuo victurus intravit*, contra antiquiores omnes. Iidem cum Praten. & Molan. scribunt *Tyburtina*, sed prævalent alii. Rursus cum Molan. omittunt nomen *Galli*; Munerat. posuit *Gauli*. Antverp-maj. post *Volusiani* omittit *confessionis*, & cum Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. & Lovan. pro *insignissimus*, scribit, *insignis*. Munerat. autem *confessionis* mutavit in *Confessoris*. In Praten. est *Narcyssi*, in Molan. *Narcisci*, in Antverp. & Max-Lubec. *Narcissæ*: sed quid in Greven. sibi vult *Marcillæ*? Antverp-max. & Munerat. nomen *Crescentionis* vertunt in *Crescentiani*, & sic habet Romanum parvum, pejus Lovanien. *Crescentis*. Praten. videtur scripsisse *Leodicum*, quod in nullo alio codice reperio. Item *Lantberti*, ut cum eo habet solus Rosweyd. Nos ex Adone & reliquis codicibus prætulimus orthographiam communiorem, sec. IX certo usitatam, etiam apud Wandelbertum, quidni & apud Bedam, licet Rabanus & alii utantur *Landebertus*. Errat Antverp-maj. in *innocentum*, pro *innocenter*, item in *Brittannia*, pro *Brittanniis*, ut passim reperimus. Mitto reliqua menda scriptoria, ut *Nivveduni* pro *Niveduno*, *Matrini* vel *Martrini* pro *Macrini*, *Cordubæ*, *Eliani* pro *Emiliani*, ut servant codices. *Dyaconi*, *Hiremiæ*, *Jeremiæ*, *Jheremiæ*.

OBSERVATIO. Romani parvi auctor sic hodie textum suum orditur: *Romæ, Justini presbyteri, ad quem beatus Laurentius in vico Patricii nocte venit.* Nullus antiquior Martyrologus de eo, saltem hoc die, meminit. Ado, ipsum refert tertio loco, plura ex Actis sancti Laurentii memorans, quorum initium & finem, ductoris verbis, Noster connexuit. Illum ipsum Justinum inter Auctaria signavimus IV Augusti, quo die eum ita canit Wandelbertus:

Justini.

Justinus pridie proprio celebratur honore
Presbyter in numero sanctorum, cæde peremptus
Crudeli, exquirens tumulos qui condecoravit.

Martyrii proprie dicti lauream ipsi etiam tribuit Baronius; hac Wandelberti aliorumque antiquorum monumentorum (ut ait) auctoritate ductus, inter quæ procul dubio computat res ejus *gestas, seorsum positas & uberius conscriptas*, ex quibus pateat supervixisse

ad tempora Claudii. (intellige II) tuncque martyrio coronatum fuisse. Quæ omnia proprio loco diligentius erunt examinanda. In laudato Romano parvo sequitur: *Item Narcissi & Crescentiani*, quos distinctius penultimo loco Ado *Romæ* adscribit, *in crypta arenaria*, secundum vocans *Crescentionem*, quemadmodum ex ipso Usuardus descripsit. *Narcissi & Crescention.*

Quid in Actis sancti Laurentii, in eorum laudem contineatur, patebit x Augusti. Quintum & postremum locum in Adone tenet inclytissimus præsul & martyr *Lamberius*, de quo etiam meminere Beda & Rabanus, à quibus *Landebertus* appellatur, si nonnullis Bedæ ecgraphis assentiri volueris. Florus elogium plane vulgare ei tribuit. Plura ex gestis delibat Rabanus, pauciora Ado, quem contrahit Notkerus. Usuardus proprio marte & sermone hîc loqui voluit, sensum quidem Adonis secutus, sed aliis omnino formulis rem exprimens. Quousque ad Hieronymiana *Lambertus* vel *Landebertus* pertineat, disces ex Florentinio. Complura Acta de eo conscripta novimus, auctores vide apud Baronium in hodiernis notis; Mabilionem sec. 3. Benedict. parte 1, à pag. 66. & alios recentiores. Nec prætereundus est Wandelbertus, qui solum Lambertum ita hodie celebrat: *Lamberti.*

Lambertus quintum denum virtute coronat,
Factio quem cæsum semper tremebunda pavescit.

De *Socrate* & *Stephano* agunt Beda, Rabanus, Ado & Notkerus, iisdem prope terminis; suos Noster plane mutuatus est ex Adone, in quo primo loco ponuntur. Inter Hieronymiana eos etiam memorat vetustissimum ecgraphum Epternacense, tacentibus ferme reliquis. Proxima, seu secunda in Adone annuntiatio est: *Nividuno, natalis sanctorum martyrum Valeriani, Macrini & Cordiani*: ubi vides nihil à Nostro mutatum esse, præter ultimum nomen. Eodem modo loquuntur Hieronymiana, nisi quod pleraque *Magrini* & *Gurdiani* scripserint. Quid de bina hac classe in sinceris monumentis ecclesiasticis supersit, suo loco disquiremus. Hactenus ductores suos habuit, eosque eo modo quo explicavimus, secutus est Usuardus, sed postremi duo *martyres Cordubenses* ab eo primum, imo ab eo solo consignati sunt, ex Arabicæ persecutionis messe in Hispania collecta, quam ipse in Galliam retulit, ut jam superius sæpe dictum est. Prioris nomen ab Usuardo mutatum vix dubito, formatumque *Emilianum* ex *Emilla*, qui cum *Hieremia* ab Eulogio refertur lib. 2 Memor. cap. 12. Cur in Romano moderno locum non habeant, sed eorum loco *Columba* ex Memor. lib. 3 cap. 10 substituatur, non aliam causam video, quam quod ejus reformatores Galesinium secuti sint, neglectis Belino, Maurolyco, Felicio & aliis, quibus tamen usos eos fuisse satis constat. At enim binos nostros vere Usuardinos esse æque ac ceteros, codices nostri evidenter demonstrant. *Socratis & Stephani.* *Valeriani & socior.* *Emiliani & Hieremiæ.*

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione truncatus est: in secunda purus: deest tertia: purus est in quarta: deest iterum quinta. In sexta deest ultima totius textus vox *decollatorum*.

ULTRAJECT. & LEYDEN. Ex Adone Lamberti elogium amplificant, hoc modo: *Apud Leodium, beati Lamberti episcopi. Qui dum regiam domum zelo religionis accensus increpasset, & rediens, in ecclesia sua orationi incumberet, a nocentibus innocenter occisus, aulam cælestis regni perpetuo victurus intravit.* Sequuntur reliqua, quæ ad textum spectant. *De Lamber.*

ALBERGEN. & DANIC. Idem habent initium; sed de Justino, Narcisso & Crescentione, nihil.

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Narcissi & Crescentionis. Cordubæ, sanctorum Emiliani diaconi, & Jeremiæ, quorum corpora post abscisionem capitum igni tradita sunt. Niveduno, sanctorum martyrum Valeriani, Machrini & Gordiani. In Britannia, sanctorum Socratis & Stephani. Eodem die, passio sancti Lamberti, Trajectensis ecclesiæ episcopi.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Leodium, passio beati Lamberti episcopi & martyris. Qui fuit Apri comitis filius, quem sanctus Landoaldus in via Dei induxit, sicque ipse beato Theodardo in episcopatu Trajectensi successit. Sed Ebronii* [Ebroini] *factione ab episcopatu dejectus, in Stabulaus cœnobio per septem annos monachatur. Quem Pippinus tandem in sua sede restituit, & quia ipse zelo religionis accensus, præfatum Pippinum principem increpare ausus sit, quod Alpaidem pellicem, sua legitimæ Plectrudi superduxerit, à Dodone fratre Alpaidis martyrizatur.* In Justino, deinde in Narcisso & Crescentione modice interpolatus est. Sequuntur Cordubenses, tum Niveduncnses & Britanni, pure. In fine: *Et Wasagio, sancti Eruphili Eruagindi confessoris. Item sancti Mauricii episcopi & confessoris.* *De Lamber.* *Eruphili.* *Mauricii.*

HAGENOYEN. De Justino, nihil. In Narcisso & Crescentione purus est. Tum de Cordubensibus & Nivedunensibus, satis bene. Desunt Britanni. Tum: *Item Merantii, sanctorum Desiderii episcopi & Reginfridi martyrum. In monasterio sancti Ruperti in Pingwia, Maguntinæ diœcesis, sanctæ Hildegardis sanctimonialis & prophetissæ. Apud Leodium, beati Lamperti episcopi & martyris* &c. De quo jam satis diximus. *Ipso die, sancti Flosculi martyris.* *Desiderii Reginfridi.* *Hildegardis.* *Flosculi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lamberti episcopi & martyris. Flocelli pueri martyris. Hildegardis virginis. Narcissi & aliorum martyrum.* *Hildegardis.*

CODEX BIGOT. sign. D 9. *Ipso die, sancti Flocelli martyris.* Signatur in plerisque codicibus, sed vide ejus elogium infra inter Auctaria GREVEN. *Flosculi.*

CAM-

CAMBERIEN. S. MARIÆ. *Item Romæ, beati Justini presbyteri.* Nescio an cetera pura sint.

In VATICAN. num. 5949. Deest ultima annuntiatio *Emiliani & Hieremiæ.*

FLORENTIN. *Festum sacrorum stigmatum Jesu Christi in corpore S. Francisci.* Tum STROZZIAN: *Ipso die, sancti Stesellæ* [verosimillime legendum *Floscelli*] *martyris egregii.*

CODEX MONTIS SANCTI. *Inventio sanctæ Gebetrudis & Desiderii martyris, Rudunensis episcopi.* *Invent. Gebetrud. Desiderii.*

BELNEN. *Natale sancti Floscelli martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Lamberto ferme similis est ULTRAJECT. &c. Secundo loco de Fritannis, dein de Nivedunensibus: quarto de Narcisso & Crescentione; quinto de Cordubensibus; denique de Justino, ubique satis pure.

BELIN. In quatuor primis non omnino purus, quinto loco subdit: *Eodem die, octava sancti Nicolai confessoris de Tolentino. Eodem die, festum, id est impressio sacrorum Stigmatum Domini nostri Jesu Christi in carne, id est in corpore sancti Francisci, in sacro monte Alvernæ, de dioceſi Aretina.* Sequitur de Nivedunensibus & Cordubensibus, pure. In fine: *Ipso die, sancti Fleselli, martyris egregii.* *Octavæ Nicolai. De Stigmat. Floscelli.*

GREVEN. Longiora habet multorum Sanctorum elogia. *Ipso die, sanctorum Desiderii & Reginfridi. Passio sancti Floccelli pueri, qui tempore Antonini imperatoris, cum Christianos in tormentis positos confortaret, cum leone in carcerem, ab eo devorandus, missus est, sed ipso orante leo moritur. Eductus è carcere atque in ignem missus, igne extinctus, ipse postmodum martyrium suum implevit. Tarrasis confessoris, cujus corpus juxta Constantinopolim in spelunca repertum, titulo appositio: Hic requiescit corpus sancti Tarrasis confessoris, in urbem primum regiam, deinde Venetias translatum, in monasterio beati Zachariæ quiescit. Leandræ virginis. Apud Pinguiam in dioceſi Maguntinensi, depositio sanctæ memoriæ Hildegardis virginis. Quæ tempore sancti Bernardi abbatis odorem suæ sanctitatis late sparsit, adeo ut plurimi Romani Pontifices ei scribentes, se & Ecclesiam Romanam orationibus illius commendaverint: cumque Latini sermonis esset ignara, spiritu sancto docente, omnia quæ scripsit, Latine exceptoribus dictavit. In monte qui dicitur Alvernæ, prope Assisium, impressio sacrorum Stigmatum in corpus sancti Francisci. Cum enim idem vir Dei, seraphicis tempore quodam desideriorum ardoribus sursum aggeretur in Deum, atque in gratioso aspectu Christi crucifixi sibi tam mirabiliter quam familiariter apparentis, excessivam quamdam conciperet lætitiam, ac dira Crucis affixio animam ipsius compassionis transfigeret gladio, post archanum cum Christo alloquium, caro ejus crucifixo conformiter insignita (signis videlicet clavorum ex carne surgentibus, in manibus ac pedibus, nec non rubra cicatrice in latere dextro) apparuit.* *Desiderii & Reginfr. Floscelli. Tarrasis. Leandræ. Hildegardis. De Stigmat.*

MOLAN. Post *insignissimus fuit*, aliis litteris ex Adone inserit: *Quem beatus Sixtus ordinavit. Hic beatos Hippolytum & Concordiam, Ireneum & Abundium, & Cyrillam filiam Decii Cæsaris, martyres & alios plurimos sepulturis condidit.* De Lamberto multa etiam ex eodem Adone iisdem litteris immiscet. In fine: *Ipso die, sancti Frecilli martyris egregii. In monte, qui dicitur Alvernæ prope Assisium, impressio sacrorum Stigmatum in corpore beatissimi patris nostri Francisci. Ipso die, elevatio sanctæ Hiltrudis virginis.* Tum minoribus litteris, de Hildegarde & Tarrase, ut GREVEN. Denique: *depositio sanctorum confessorum & presbyterorum Justini & Similini: de quibus Greg. Turonicus.* In aliis editionibus Justinus IV Augusti positus, hoc die omittitur, poniturque primo loco Lambertus cum accessionibus, ut in prima. In fine de *Flocello*, ut supra. *Apud Bingam, sancta Hildegardis virginis, quæ tempore sancti Bernardi abbatis, odorem suæ sanctitatis late sparsit.* De Stigmatibus sancti Francisci, ut supra, excepta voce *nostri*. Denique: *Latus, ipso die, elevatio sanctæ Hiltrudis virginis.* *De Justino. Floscelli. De Stigmat. Elevat. Hiltrudis. Justini & Similini. Hildegardis.*

XIV *Kal.* *Die* 18.

NAtalis beati Methodii, Olimpi Liciæ, & postea Tiri episcopi, qui sub Diocletiano in Calcide Græciæ, ut scribit sanctus Hieronimus, martyrio coronatus est. Viennæ, sancti Ferreoli, qui cum esset tribunitiæ potestatis, jussu impiissimi præsidis tentus, & primò crudelissimè verberatus, dein gravi catenarum onustus pondere, in teterrimum carcerem trusus est, ac postea martyrii palmam capitis obtruncatione percepit. *Methodii. Ferreoli.*

In textu conveniunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Molan. ab antiquiorum scribendi modo deflectens, recte posuit *Olympi Lyciæ*: Praten. Antverp-maj. Munerat. Greven. & alii passim simpliciter *Olimpi Liciæ*; in Herinien. & Rosweyd. nimium sapere voluit amanuensium perspicacia, nam in primo erasum est *pi*, ita ut legatur *olim Liciæ*: in altero *pi* cum *Liciæ* connexum est, facitque proinde *olim Piliciæ*. Nos orthographiam paulo meliorem, saltem communiorem secuti sumus. *Tyri* recte scribunt Herinien. & Molan. nos cum reliquis, ut est in textu. Munerat. post *Episcopi*, addit & *Martyris*. Male legit solus Praten. in *Colcide*, alii omnes in *Calcide*, præter Herinienſem, qui in *Calchide* & Molan. qui in *Chalcide*. Lego, *ut scribit sanctus Hieronymus* cum omnibus, excepto codice Praten. & Antverp-majore, qui *ut sanctus*, omittunt. De *Hieronimus*, dixi alibi. *Fercoli*, pro *Ferreoli*, mendum est in Antverp-

verp-majore. Munerat. habet, *deinde catenarum onuſtus*; melius Greven. & Molan. *deinde gravi catenarum* &c. ſed nos cum ceteris *dein*. Sic prædicti Greven. & Molan. poſt *truſus eſt*, abſolvunt ſenſum, novumque incipiunt: *Poſtea vero* &c. Alii omnes habent, ut nos in textu ſcripſimus.

Methodii. OBSERVATIO. *Methodius* epiſcopus, doctor & martyr, ſcriptis non minus, quam ſanctitate & martyrii corona inclytus, multis tum antiquorum, tum recentiorum encomiis celebratur. Inter hos colligit Tillemontius tomo 5 à pag. 466 quidquid ferme alii ſparſim poſterorum memoriæ reliquerunt. Inter antiquos *Methodium* maxime prædicat Hieronymus de Scriptoribus eccl. cap. 83, ex quo à Romani parvi auctore (neque enim apud Hieronymianos codices, Bedam, Florum aut Rabanum memoratur) acceptus videtur, his verbis: *Methodii, Olympi Lyciæ & poſtea Tyri epiſcopi, qui ſub Diocletiano, martyrio coronatus eſt.* His Ado palæſtram dumtaxat ſeu locum martyrii ſuperaddidit, nempe *in Chalcide Græciæ*, quæ inde deſumpſit Notkerus, cum ea variatione, quod *Ebacide* poſuerit pro *Chalcide*, amanuenſis, opinor, vitio. Noſter præterea fontem indigitat, unde omnia deſcripta ſunt & plura deſcribi potuere. Bene etiam à Wandelberto laudatur Methodius, hiſce verſiculis:

Ore, fide antiſtes, ſignis & ſanguine martyr
Methodius, quartum denum celebrandus honorat.

Ferreoli. De *Ferreolo* quamtumvis celebri Viennenſi martyre nullus hoc die Martyrologus locutus eſt ante Adonem. Videtur tamen locum habere in vetuſtiſſimo Epternacenſi, cujus laterculum ab incurioſo librario male habitum cenſet Florentinius, cum in eo ſequenti die referatur. Tu illum ibi conſule. Interim ex Adone non niſi paucula extraxit Notkerus, ſed ita tamen, ut martyrium Brivatum etiam tranſferat, quod cum ſincerioribus Actis (quæ veroſimiliter Adoni ignota fuerunt) non ſatis cohæret, ut per te dignoſcere poteris, ſi ea conſulas quæ olim Surius & non ita pridem inter ſelecta edidit Ruinartius à pag. 509. Notiſſima Ferreoli cum Juliano Brivatenſi, de quo XXVIII Auguſti egimus, conjunctio, fecit, ut utriuſque res geſtas copulaverit Tillemontius tomo 5 à pag. 279, apud quem breviter deductum invenies quidquid in utriusque laudem alibi illuſtrandum erit. Uſuardus noſter ex Adonianis encomium ſuum tam prudenter attemperavit, ut nihil aſſerat, quod cum citatis Actis non aptiſſime conveniat. Antquam de Ferreolo Miſſam exhibet Miſſale Gothicum ſeu potius Gallicanum à Thomaſio editum pag. 359.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione mutilus eſt, ubi etiam pro *Olympi Lyciæ*, ſcribit *olim Ciliciæ*. In altera de Ferreolo purus eſt.

ANTVERP. MAX-LUBEC. AQUICINCT. VICTORIN. BIGOTIAN. ſub littera P. 5. REG. SUEC. ſub num. 130 & UGHELLIAN. Omnes in textu ſatis puri, adjiciunt in fine: *Item, ſanctorum Trophimi, Oceani & Euſtorgii.* *Trophimi & ſociorum.* De vera horum diſtinctione & poſitione vide apographa Hieronymiana apud Florentinium.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Textum etiam ſatis purum referunt, cui in fine ſubdunt: *Mediolani, depoſitio ſancti Satiri confeſſoris, fratris ſancti Ambroſii.* *Satiri.* Hic in Romano hodierno ponitur die præcedenti. Sequitur: *Item ſanctorum Trophimi* [apud aliquos *Trophimi*] *Occeani, & Euſtorgii.* *Trophimi & ſociorum.* Mirum eſt, in DANICO pro *natale*, ſcribi in principio *Neapoli*.

CENTULEN. *Natale ſancti Methodii Olimpiliciæ & poſtea Tiri epiſcopi, qui ſub Dyocletiano in Calcide Græciæ martyrio coronatus eſt. Viennæ, ſancti Ferreoli martyris.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Solus inter omnes ita diem ordinat: *Romæ, ſancti Martini Papæ & martyris. Qui dum Miſſam celebraret, Spatarius Olympii miſſus ad occidendum, & levans ad id gladium, cæcus efficitur. Et poſt ipſe Papa mittitur in exilium. Cujus memoria principaliter agitur* IV *Idus Novembris, qua die ipſe feliciter migravit ad Dominum.* *Martini PP* Quæ cauſa fuerit, cur hac die Bruxellis recolendi, hactenus ignoro, nec inquirere operæ pretium exiſtimo. Vide quæ die XVI Septembris diximus occaſione verſiculi Wandelbertini. Sequitur textus ſatis purus. Deinde in fine: *Mediolani, depoſitio ſancti Euſtorgii epiſcopi, & beati Satiri confeſſoris, fratris ſancti Ambroſii. Item ſanctorum Trophini, Occeani & Sixti.* *Euſtorgii. Satiri. Trophimi.*

HAGENOYEN. De Methodio, poſt *epiſcopi*, *D. Methodii* inſerit: *Doctoris egregii & martyris eximii.* In reliquo textu tantum modice interpolatus eſt. In fine adjicit: *Mediolani, depoſitio ſancti Satyri confeſſoris, fratris ſancti Ambroſii, ejuſdem civitatis epiſcopi. Ipſo die, paſſio ſanctorum martyrum Trophimi, Occeani & Euſtorgii, & aliorum.* *Satyri. Trophimi. Richardis. Severi.* *Fandela, ſanctæ Richardis virginis & imperatricis. In pago Caſtina, ſancti Severi confeſſoris, viri ſanctitate mirabilis & præclari.* Vide de his duobus clarius loquentem Caſtellanum in Martyrol. univerſali pag. 472. Item MOLAN. infra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ferreoli tribuni & martyris. Methodii, epiſcopi & martyris,* *Satyri.* *Satyri confeſſoris, fratris beati Ambroſii.*

CODEX D. DU CHEVAL. ſignatus B. addi poterat ſuperioribus, in quibus poſt textum legitur: *Item ſanctorum Trophimi, Occeani & Euſtorgii.* *Trophimi &c.*

In VATICAN. num. 5949. Sic adjicitur: *Nicomediæ, ſanctorum Occeani, Xyſti & Euſtorgii epiſcopi.* *Occeani &* Dixi ſuperius de his conſulenda eſſe apogra-

apographa Hieronymiana. *Eustorgius episcopus* alio spectat.

Florentin. *Item sanctorum martyrum Triphonii (Triphinii) Oceani & Eustorgii.* Tum Strozzian. *Mediolani, depositio, sancti Satiri confessoris.*

Trophim. & c Satiri.

Editio Lubeco-Col. In textu aliquantulum interpolata, subdit: *Mediolani, depositio sancti Satyri confessoris, fratris sancti Ambrosii episcopi. Item Mediolani, natale sancti Eustorgii episcopi & confessoris. Hic corpora sanctorum trium Magorum à Constantinopoli Mediolanum transvexit & multis miraculis clarens in pace quievit.*

Satyri. Eustorgii.

Trophim. & c Senior. 24. *Eodem die, sanctorum Trophinii, Occeani & Eustorgii martyrum. Item viginti quatuor seniorum.*

Belin. Textui subdit: *Eodem die, sancti Eustorgii episcopi & confessoris. Mediolani, depositio sancti Sathiri confessoris.*

Eustorgii Satyri.

Greven. *Viginti quatuor seniorum, quos Apocalypsis Johannis commemorat. Ipso die, secundum catalogum Sanctorum, Victoris & Stephanæ, quæ latine dicitur Corona. Quorum Victor cum esset miles à Cilicia, pro fide Christi, post digitorum evulsionem, camino ignis inclusus, triduo ibi permansit illæsus. Deinde jussu Sebastiani ducis Alexandriæ, post haustum venenum, post oleum fervens, lampades lateribus applicitas, acetum cum calce ori infusum, exoculatus atque excoriatus, capitis abscissione, victoriæ perhennis meruit triumphum. De Stephana require pridie Idus Maii, ubi hos Martyres habet Usuardus. Florentii martyris. Trophimiæ, Occeani, & Eustorgii martyrum. Apud Mediolanum, sancti Eustorgii episcopi & confessoris. Hic corpora beatorum Magorum* &c. ut supra. *Mariani episcopi. Synerii episcopi & confessoris. Mediolani, depositio beati Satyri confessoris, fratris sancti Ambrosii episcopi, qui ejus virtutes eleganti delucidans stilo, in libro quem inscripsit de excessu fratris, dicit eum sacri dono baptismatis, casto corpore & puro corde intemerata servasse. Item beatæ memoriæ Egberti, episcopi Trevirensis & confessoris. Beatæ etiam memoriæ Arnulphi fratris ejus, tertii Comitis Hollandiæ, ab impiis innocenter occisi. Necnon Herlindis virginis, æquè sanctæ memoriæ, sororis eorum.*

24 Senior. De Victore & Corona.

Florentii. Trophim. & c. Eustorgii. Mariani. Synerii. Satyri. Egberti. Arnulphi. Herlindis.

Molan. *Apud Abrincas, depositio sancti Synerii, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Mediolani, sancti Eustorgii episcopi & confessoris. Mediolani, depositio sancti Satyri confessoris, ac germani, præclarissimi Doctoris ac episcopi Ambrosii. Qui in libro, quem de fratris obitu composuit, in ejus laudem ita inter cetera, dixit: Nihil quidem habui, fratres charissimi, in rebus humanis tanto fratre pretiosius, nihil charius. Bos frequenti mugitu pium testatur affectum, si forte defecerit cum quo ducere collo aratra consuevit. Et ego te frater non requiram? aut possim umquam oblivisci tui, cum quo vitæ hujus semper aratra sustinui? labore enim inferior, sed amore conjunctior. Latus enim meum tuo latere sepiebas, caritate, ut frater, cura, ut pater, solicitudine, ut senior, reverentia ut junior.* Editiones aliæ de Eustorgio & Satyro eadem habent quæ in prima. Tum sequitur: *Apud Abrincas, depositio sancti Synerii* &c. etiam ut supra. A Castellano vocatur *Senator*, apud quem vide ulteriorem ejus notitiam. Deinde: *In Germania, monasterio Andelaha, depositio sanctæ Richardis imperatricis, conjugis Caroli crassi & virginis. Die decima octava, sancti patris Eumenii, episcopi Gortynæ, thaumaturgi. Bergis, gloriosa translatio corporis sanctissimi patris* [nostri] *Vuinoci abbatis.*

Eustorgii. Satyri. Synerii. Eustorgii. Satyri. Richardis. Eumenii. Translat. Winoci.

XIII *Kal.* *Die* 19.

In Neapoli Campaniæ, natalis sanctorum Januarii Beneventanæ civitatis episcopi, Festi & Proculi diaconorum, Desiderii, Eutici & Acuti, qui post vincula & carceres capite cæsi sunt in civitate Puteolana, sub Diocletiano principe. Item in Palestina, sanctorum martyrum Pelei & Nili episcoporum, qui tempore persecutionis cum plurimis clericis pro Christo igni consumpti sunt. Apud Nuceriam, natalis sanctorum martyrum Felicis & Constantiæ, qui sub Nerone passi sunt. In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Sequani presbiteri.

Januarii & socior. *Pelei & Nili.* *Felicis & Constant.* *Sequani.*

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

Varia lectio. In Neapolim, pro *In Neapoli*, antiquo sed mendoso scribendi modo est in Heriniensi. Greven. *Festi & Procli* pro *Proculi*. Codices passim habent *Eutici*, ut est in textu; Antverp-maj. *Euticii*. Idem legit, *Pelei & Lini*. Munerat. *Pelei & Julii*. Rursus Munerat., ubi codices omnes habent *pro Christo*, substituit, *pro Christi nomine*. Ibidem, *apud Miceriam*, pro *apud Nuceriam*. Et iterum, *Nerone imperatore*. Greven. Aconiano modo scripsit *Linguonicæ*. Et sic Herinien. cum antiquioribus Martyrologis *Sigonis*, pro *Sequani*, quod nomen servavimus, quia in codicibus nostris magis receptum. Antverp-maj. & Munerat. vocant *Signi*. Apud alios etiam legitur *Sigoni* vel *Sigonci*. Greven. claritatis causa, parenthesim textui interjecit, *Sequani (alias Sigonis)* sed diversis istis nominibus seu potius variis inflexionibus, unum ubique eumdemque indigitari satis certum est.

OBSER-

Januarii & sociorum. OBSERVATIO. De prima Martyrum turma, multa hoc die à Baronio in notationibus, plura à Florentinio XII & XIX Septembris disputantur, quæ amplam alibi differendi materiam suppeditabunt. Summa rerum gestarum & martyrii capita collegit & accurate digessit Tillemontius tomo 5 à pag. 365. Apographa Hieronymiana satis confusa & mutila sunt utroque die jam citato. Beda, post eum Rabanus & item Ado, idem prorsus elogium pro tota classe referunt. Crediderim Bedam ex antiquioribus Actis (nam qui alia scripsit Joannes Diaconus longè Beda posterior est) encomium suum concinnasse. Quæcumque autem Actorum illorum auctoritas sit, inde immortalis Januarii toto orbe Catholico gloria nequaquam obscurari potest, ut ex pluribus monumentis Mss. in eum finem collectis, suo loco ostendetur. Sequor hîc Martyrologia. Romanum parvum ita scripsit: *Neapoli, Januarii, Sosii, Festi, Desiderii, Proculi, Eutychetis, Acuti.* Ubi pro re nostra maxime notandum est, ab illis omnibus atque à Notkero, Adonis etiam contractore, septem martyres connumerari. Usuardus sua quidem omnia ex Beda vel Adone decerpsit, sed cum illi ambo *Sosium* denuo seorsim recolant XXIII Septembris, eum Noster hîc ad vitandam repetitionem, prætereundum censuit. Quam viam inierit Baronius, ex hodierno Romano Martyrologio cuique obvium est perspicere.

Pelei & Nili. *Paeli, Nili* & plurium aliorum memoriam apud Hieronymiana invenio, non *in Palæstina*, sed *Alexandriæ*, de quibus ex Eusebio de Martyribus Palæst. cap. 13 & lib. 8 Hist. cap. 13 fusius agit Florentinius, verum duobus prioribus socium jungens *Patermuthium*, pro quo apud Notkerum *Marcus*, alibi *Elias* irrepsit, qui forte melius diceretur *alius*, nempe presbyter anonymus, ab Eusebio non expressus. Beda & Rabanus de ipsis non meminêre. Romanum parvum brevissime: *Et Pelei & Nili*; ut plerumque illius auctor in more positum habet, sola martyrum nomina ex Eusebio Rufini extrahere. Ado nihil magnopere addidit, sed sic annuntiationem formavit uti eam ex ipso descripsit Noster, omisso tamen tyranni nomine; nam ubi Ado clare exprimit, *qui persecutione Diocletiani*, Noster indefinite, *qui tempore persecutionis*, forte quod ἀντονομαστικῶς omnium violentissimam satis intelligi putaverit. Duos hosce episcopos Tyrannioni, Silvano, Zenobio & anonymis Martyribus Tyriis conjunxit Ado XVIII Februarii; vide quæ ibi diximus.

Felicis & Constantiæ. Circa *Felicem* & *Constantiam* magna in Hieronymianis depravatio, in quibus cum bis reponantur, hoc nempe & sequenti die, ita aliis commixti sunt & sexu confusi, ut vix vera nomina, vix certam palæstram inveniat Florentinius, cui ipsos tuto adscribat, quamdiu aliis implexi sunt. Unde Noster sua acceperit, non longe quærendum est, cum singula verba ex Adone describat, ut ferme etiam fecit Notkerus. Florus à reliquis omnibus dissentiens, eos die præcedenti sed absque positione, ita annuntiat: *Et passio sanctorum Felicis & Constantii, qui passi sunt sub Nerone imperatore.* Qui ultimum locum tenet *Sigo, Sequanus* vel *Signus* pro varia antiquorum nomenclatura, videtur ab Adone ex Hieronymianis extractus, unde in Nostrum & Notkerum totidem verbis transiit. Dubitat Florentinius an unus & idem sit *Sigo* seu *Sigonus* & *Sequanus*; verum si ex hujusmodi diversitate pro multiplicitate argui possit, jam Sanctus ille quadruplex imo & quintuplex esse potent. Apud laudatum Florum ita idem celebratur his verbis: *In territorio Lingonicæ civitatis, monasterio Segestro, depositio sancti Sigonis presbyteri & confessoris.* Simili phrasi utuntur & alii etiam inter Usuardinos, at vero & in hac parte & in reliquo textu germanani Usuardi lectionem à nobis traditam, manifestissimum est. Nihil de Sequano reperit Surius præter cap. 88, quod male 8 vocat, Greg. Turon. de Gloria Confessorum. Vitam habemus Ms. qualem edidit Mabilio sec. 1 Benedict. à pag. 263, cum alia paulo contractiori, quæ ambæ suo tempore conferri & illustrari poterunt. *Eustathium* vel *Eustachium* hodie canit Wandelbertus, at quo is spectet dicetur alibi.

Sequani.

AUCTARIA.

Turgii & sociorum. Mariani. ROSWEYD. Textum satis purum habet, sed in fine adjungit: *Item Turgii episcopi, Pii diaconi cum aliis* CLIV. *Biturices, Mariani episcopi confessoris.* Vide quæ cum Usuardo diximus XIX Augusti.

PULSANEN. In prima fere purus est. Subjungit immediate: *Apud Nuceriam, natalis sanctorum martyrum Felicis & Constantiæ.* Desunt reliqua omnia, ut jam sæpius supra.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Post *Sequani*, addunt, *abbatis, plurimæ justitiæ presbyteri. Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.* Corrigendi hîc passim codices, nam verum nomen est *Eustochius*, ut recte MOLAN. infra.

De Sequano. Eustoch. ep.

CENTULEN. *Neapoli Campaniæ, sanctorum Januarii, Beneventanæ civitatis episcopi, cum Sossio, diacono Misenate civitatis, & diacono suo Festo & lectore suo Desiderio, sub judice Draconitio. In Palestina, sanctorum Pelei & Lini episcoporum, qui cum clericis multis pro confessione Christi, igni consumpti sunt. Apud Nuceriam, sanctorum Felicis & Constantiæ, qui sub Nerone passi sunt. In territorio Linguonensi, sancti Sigonis presbyteri & monachi, qui miræ abstinentiæ sectator extitit.* Item in Januario.

BRUXEL-

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, sanctorum martyrum Eustachii, cognomento Placidi & uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapito & Theopiste. Quorum Actus, peregrinatio atque conversio sub Traiano imperatore, mirabiles leguntur. Et quia diis sacrificare noluerunt, in inicio regni Adriani imperatoris in bove æneo, igne succenso, cremati sunt.* Jam diximus hos Sanctos à Wandelberto etiam hoc die recoli; in Romano hodierno ponuntur die sequenti, quo etiam ab Adone rejecti sunt, nos de iis cum Usuardo agemus 11 Novembris. Sequitur textus, sed transpositus. Primo loco est; *Apud Micenam*, pro *Nuceriam* &c. Tum, de Januario & sociis; deinde de Palæstinis. Tum interjicitur: *Item Theodori martyris. Turonis, sanctii Eustachii episcopi, magnorum virtutum viri. In territorio Lingonicæ civitatis, depositio sancti Sequani abbatis, & sancti Sigonis, plurimæ justitiæ presbyteri.* Hic clare, sed male, ni fallor, distinctos habes *Sequanum* & *Sigonem*, de quibus jam supra in Observatione satis diximus. *In territorio Biturcensi, depositio sancti Mariani confessoris.*

De Eustach. & sociis. *Theodori.* *Eustach. ep.* *Sequani & Sigonis.* *Mariani.*

HAGENOYEN. In prima & secunda satis purus, subjicit: *Metis, depositio sancti Goerici episcopi & confessoris.* Vide Surium. *Item sancti Arnolfi episcopi & confessoris.* An episcopi Vapincensis? Sequitur: *Apud Nuceriam, natalis sanctorum* &c. pure. Demum de Sequano & Eustachio Turonensi, ut ANTVERP. &c. supra.

Goerici. *Arnolfi.* *Eustach. ep.*

AQUICINCT. In fine: *Item sancti Zenonis martyris.* Infra vocatur *Genonis.*

Zenonis.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Item in territorio Biturico, sancti Mariani.*

Mariani.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Materni, episcopi & confessoris. Januarii episcopi & martyris cum sociis. Pelei & Nili, episcoporum, qui cum plurimis clericis igne consumpti sunt.*

Materni.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *Treveris, beati Materni episcopi & confessoris.* Vide XIV Septembris. *Codex* ejusdem, sign. C. *Item Genonis martyris.* Is forte est, qui ab aliis *Zeno* vocatur. Sub neutra inflexione hic colitur.

Materni. *Genonis.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Sequani.*

UGHELLIAN. *Turonis, sancti Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.*

Eustach. ep.

FLORENTIN. *Sancti Sequatii abbatis .... Item, ibidem sancti Mariani confessoris.*

Sequatii. *Mariani.*

BURDEGALEN. *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Signi presbyteri. Item Beonis martyris.*

Signi. *Beonis.*

CODEX CASTRI-KAROLI. *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Signi presbyteri.* Hic patet indicari *Sequanum*, ut in priori.

Signi.

BIZUNTICEN. *Metis, sancti Goherici episcopi & confessoris.* Idem est, qui supra *Goericus* appellatur.

Goherici.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In territorio Lingonicæ civitatis, monasterio Segestro, depositio sancti Sigonii presbiteri & monachi.*

Sigonii.

EDITIO-LUBECO-COL. In tribus primis fere pura est, deinde subdit: *Treveris, sancti Mileti episcopi & confessoris. Methis, sancti Goerici episcopi & confessoris. In territorio Lingonicæ civitatis, depositio sancti Sequani abbatis, plurimæ justitiæ presbyteri.* De Eustachio Turonensi, ut supra. *Eodem die, sancti Zenonis martyris. Ipso die, commemoratio sancti Materni archiepiscopi & confessoris, apud Tungerim.*

Mileti. *Goerici.* *Eustach. ep.* *Zenonis.* *Materni.*

BELINI prima editio, penultimo loco interjicit: *Turonis, Eustachii episcopi, magnarum virtutum viri.* Altera editio in fine adhuc subjungit: *Item Genonis martyris.*

Eustach. ep. *Genonis.*

GREVEN. *Alexandriæ, sanctorum Demetrii, Niceti & Castoris. Item Zenonis martyris. Metis, sancti Goerici, episcopi & confessoris. Treveris, sancti Mileti episcopi & confessoris. Turonis, sancti Eustachii episcopi & confessoris, magnarum virtutum viri. In Anglia, beati Theodori archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Hic (teste Beda, lib. 4) natus Tarso Ciliciæ, divina & humana litteratura, Latine Græceque instructus, probis moribus & ætate venerandus, cum esset annorum sexaginta sex, a Vitaliano Papa Doruvernensis seu Cantuariensis episcopus consecratus, totius Angliæ ecclesias exemplo & doctrina replens, plenus dierum quievit in pace.* Vita exstat apud Surium. *Turgi episcopi & confessoris. Eligii episcopi & confessoris. Apud Tungrum, commemoratio sancti Materni episcopi & confessoris.*

Demetrii & sociorum. *Zenonis.* *Goerici.* *Mileti.* *Eustach. ep.* *Theodori.* *Turgi.* *Eligii.* *Materni.*

MOLAN. *Turonis, sancti Eustochii episcopi, magnarum virtutum viri. Treveris, sancti Meliti* [Mileti] *episcopi. In Anglia, beati Theodori archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Hic natus Tharso* &c. ut GREVEN. nisi quod in fine addatur: *Scribit Beda lib. 4 Histor. Anglic. c. 1 & 2, & lib. 5, c. 8. Metis, sancti Goerici episcopi & confessoris, qui cognomento Appo, vitæ sanctitate fuit admirabilis & omnibus sibi commissis amabilis.* Editiones aliæ, de Mileto, ut supra. Sequitur: *Messanæ in freto Siculo, sanctorum Nicandri abbatis & sodalium, Gregorii, Petri, Demetrii & Elisabeth. Qui sub quodam specu solitarii vixere, inediam, sitim, æstum & algorem pro Christo tolerantes, ubi pariter in pace quievérunt.* De Eustochio, ut supra. Tum: *Die decima nona, sanctorum martyrum Trophimi, Sabbatii & Dorymedontis. Civitate Metis, sancti Goerici, episcopi & confessoris. Qui vitæ sanctitate fuit admirabilis, & omnibus sibi commissis amabilis.* Apud Castell. patronus est Canonicarum Spinalensium.

Eustach. ep. *Mileti.* *Theodori.* *Goerici.* *Nicandri & sodalium.* *Trophimi.* *Sabbatii & Dorymedon.*

XII *Kal.* *Die* 20.

IN Cizico, natalis sanctorum martyrum Faustæ virginis & Euilasii, sub Maximiano imperatore, quam idem Euilasius, cum esset primus palatii, jussit primo dehonestari, suspendi, torqueri, ac quasi lignum secari mediam, sed postea credens & ipse Christum, simul cum Fausta agonizatus est. Civitate Corduba, beati Eulogii presbiteri, ob Christi martyrium decollati. In Phrigia, sanctorum Dionysii & Privati.

Faustæ & Euilasii. *Eulogii.* *Dionysii & Privati.*

Soli puri sunt *Praten. Antverp-maj. Munerat.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Cizico* scribunt omnes, excepto Molano, qui *Cyzico*, sed pessime Antverp-maj. *Crito* vel *Erito*. Videtur Molanus voluisse Usuardum corrigere, dum pro, *credens & ipse Christum*, legit *credens & ipse in Christum*, nisi ita à Greveno acceperit. Munerat. ante *martyrum*, omisit *Christi*. At Antverp.maj. totam phrasim limavit, saltem mutavit, hoc modo: *Eulogii presbiteri pro Christi amore martyrio laureati*. Deinde pro *Phrigia*, ut passim codices scribunt, posuit; *In Africa*. Molan. recte habet *Phrygia*, Munerat & alii *Frigia*. Sed de hoc alibi satis, dum cum codicibus aliam scribendi normam sumus secuti.

Fausta & Eulasii. OBSERVATIO. Prima primorum hujus laterculi martyrum memoria, Hieronymianis ignota, apud Bedam reperitur, ubi ex longioribus Actis nonnulla decerpta invenies, quæ creditu difficilia non immerito pronuntiat Tillemontius tomo 5 pag. 160 & 161; præterquam quod alia à Surio, post Metaphrasten VI Februarii, alia à Beda hic, alia rursus à Baronio, qui Euilasium idolorum sacerdotem facit, narrari videantur. Sed hæc nos proprio loco examinabimus. Hìc præcipue notandum, Rabano & Adoni ita præluxisse Bedam, ut totam hujus historiam illi transcripserint. Romanum parvum paucis legit: *In Cyzico, Faustæ virginis & Euilasii*. Noster, sive Adonem sive Bedam præ oculis habuerit, ita elogium formavit, ut in textu retulimus, non ut habent codices mediæ notæ, in quibus licet eadem referantur, phrasis tamen plane immutata est. Vide quæ de Cyzico, de virginum tonsione, & aliis eòdem spectantibus notavit Baronius, & de *Masorte*, *Maphorte* vel *Mavorte*, muliebri capitis tegumento, Molanus in prima Usuardi editione. Wandelbertus solos hodie Faustam & Euilasium ita memorat:

Virgoque bis senum Fausta atque Euilasius ornant.

Eulogii. De *Eulogio* celeberrimo Cordubensi presbitero & martyre, qui in textu nostro proximus est, solus inter antiquos loquitur Usuardus, quem ex recentioribus inter alios secuti sunt Maurolycus, Felicius, Galesinius; sed cum hic notaverit V *Idus Martii secuti percussum*, illuc ipsum retrahendum censuit Baronius, tametsi idem Galesinius asserat: *Hodierno die divinis statarum horarum officiis ex ecclesiæ Cordubensis usu ....celebrari*. At hæc in Actis nostris XI Martii Comment. prævio §. 1 ex Scholiis Ambrosii Moralis redarguuntur. Recte an secus, lector statuat; mihi certe dubium non est, quin Usuardus qui fere cominus Cordubensia certamina intuitus est, rationem pro eo tempore gravem habuerit, cur eum hoc die potius quam XI Martii collocaret. Reliqua quæ ad Eulogium spectant videsis in Actis nostris ad prædictum diem XI Martii accurate & diligenter ab Henschenio illustrata. *Martyres Phrygii*, nisi vehementer fallor, ex Hieronimiano aliquo codice accersiti sunt. Turbata, mutila & confusa nonnulla in illis codicibus hoc & præcedenti die reperiri, nuperrime indicavimus. Ceterum ex collatis à Florentinio variorum codicum Tabulis, *Dionysius* & *Privatus* è Sinadensium numero facile eruuntur, quidquid corrupta ibi & luxata nomina agnoscamus. Gratissimum erit, siquis de postremis hisce Martyribus monumenta aliqua suggesserit. Cursim denique observandum est, Molanum in prima editione purum, in posterioribus *Eustachium* cum uxore & filiis textui inseruisse, quem Wandelbertus solum pridie cecinerat. Florus de eo meminit 1 Novembris, Usuardus 11, cujus postremi verba codex Herinensis huic diei innexuit, ut in Auctariis mox dicemus.

Dionysii & Privati.

AUCTARIA.

Vig. Matth. HERINIEN. Utut passim integer & sincerus, mire hodie depravatus est. Incipit: *Vigilia sancti Matthæi Apostoli & Euangelistæ*. Sequitur prima textus annuntiatio purissima. At dein inseritur quod jam dicebam: *Item temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii cognomento Placidæ* [à Placidas] *& uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio & Theospite, quorum miri Actus leguntur*. Deficit præterea in Eulogio Cordubensi.

De Eustach. & sociis.

Vig. Matth. ROSWEYD. In textu non omnino purus, in fine subdit: *Vigilia sancti Mathæi Apostoli & Euangelistæ*. Hæc sæpius infra recurrit.

Vig. Matth. PULSANEN. Incipit: *Vigilia sancti Mathæi Apostoli*. Textus plane truncatus est, nam ex eo solum habet: *In Cizico, natalis sanctorum martyrum* &c. usque ad *imperatore*; desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Præcipui sunt ex eorum numero, quos dixi Usuardi phrasim ex Beda vel Adone commutasse, hoc modo: *In Cizico, sanctorum martyrum Faustæ virginis & Euilasii. Quorum Fausta ab eodem Evilasio decalvata & ad turpitudinem rasa, suspensa est & torta. Deinde cum vellet eam mediam secare, sed carnifices non valerent eam ledere, stupens Euilasius credidit. Qui etiam à Maximiano cum fortiter torqueretur, Fausta capite terebrata, clavis toto corpore confixa, ignitæ sartagini imposita, cum eodem Euilasio voce de cælo vocata transiit*. Reliqua textus pura sunt, sed in fine adjicitur: *Item, Vigilia sancti Mathæi Apostoli*. *De Fausta & Euilasio.* *Vig. Matth.*

GREVEN. In textu purus, in fine etiam subdit sed tamquam annuntiationem ad textum pertinentem. *Item, Vigilia sancti Mathei Apostoli*. *De eadem.*

ANT-

ANTVERP-MAX. LEYDEN. & LOVANIEN. Ita ordiuntur: *Vigilia sancti Mathei Apostoli & Euangelistæ.* In ceteris omnibus tres hi codices similes sunt ANTVERP. & MAX-LUBEC. *De eadem.*

ULTRAJECT. In eo à tribus proxime prægressis differt, quod Eulogium omiserit.

ALBERGEN. & DANIC. *Vigilia sancti Mathei Apostoli. Romæ temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii cognomento Placidi, & uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio & Theopiste, quorum mirti Actus leguntur.* Sequitur textus, ut in ANTVERP-MAX. &c. *De eadem. Eustachii & sociorum.*

CENTULEN. *Vigilia sancti Mathei. In Frigia, sanctorum Dionysii & Privati. In Cizico, sanctorum Faustæ virginis & Euilasii, sub Maximiano imperatore. Erat autem Fausta puella annorum tredecim & Euilasius octogenarius. Cordubæ, Eulogii presbyteri, ob Christi fidem decollati.* *Vig. Matth.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. *Vigilia beati Mathei Apostoli & Euangelistæ.* De Fausta & Euilasio multa ex Adone miscet, quæ purius leges in Auctario MOLANI. Sequitur de Eulogio & Phrygiis, pure. Tum: *Elnone monasterio, elevatio corporis sancti Amandi episcopi & confessoris.* *Vig. Matth.* *Elevat. Amandi.*

HAGNOYEN. De Vigilia, ut supra. In Fausta & Euilasio, etiam Adonem aut Bedam ferme sequitur. In duabus ultimis purus est. Subjungit: *Treveris, sancti Quiriaci presbiteri & confessoris.* Vide VI Martii: infra ponitur *translatio.* *Vig. Matth.* *Quiriaci.*

AQUICINCT. Penultimo loco interserit: *Elevatio corporis sancti Amandi episcopi.* *Elevat. Amandi*

VICTORIN. & REG-SUEC. signatus num. 130, in fine: *Item Romæ, Euthii* vel *Eutii* [Eustachii] *cum uxore & duobus filiis.* *Eustachii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Faustæ virginis & martyris. Et Euilasii. Dionysii & Privati.* *Tex. contr.*

In VATICAN. num. 5949. Desunt annuntiationes *Eulogii, Dionysii & Privati.*

FLORENTIN. *Item sancti Lauri episcopi & confessoris: Laudi*, opinor, de quo die sequenti. *Lauri.*

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia sancti Mathei Apostoli. Romæ, temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii* &c. Ferme ut supra. In Fausta & Euilasio paulo magis interpolata est quam ANTVERP. &c. In duabus ultimis pura est. Sequitur: *Eodem die, sancti Quiriaci Apostoli & martyris. Ipso die, translatio sancti Quiriaci presbiteri & confessoris.* Diximus supra ad HAGENOYEN. Quiriaci hujus natalem recoli die VI Martii. Vide eo die in Actis commentarium historicum; hîc melius commemoratur *translatio.* *Vig. Matth.* *Eustachii.* *Quiriaci.* *Translat. Quiriaci.*

BELIN. In Fausta & Euilasio similis est ANTVERP. &c. Tum immediatè subdit: *Eodem die, sanctorum Eustachii & sociorum ejus. Item eodem die, vigilia sancti Mathei Apostoli & Euangelistæ. In Frigia, sanctorum* &c. Deest Eulogius Cordubensis in editione prima, sed in altera ad finem apponitur: *Civitate Cordubæ, beati Eulogii presbyteri.* *Eustachii. Vig. Matth.*

GREVEN. *Florentii episcopi & martyris.* Inter multos Florentios, non facile est divinare, quem hic indicatum velit. *Quiriaci philosophi & martyris. Item sancti Cuthberti. Ipso die, translatio sancti Quiriaci presbyteri & confessoris. Secundum aliquos hic, Eustachii & sociorum ejus, qui in* IV *Nonas Novembris habentur. Item sanctæ memoriæ Gerhardi eremitæ & confessoris. Hic ut in gestis beatæ Lidwyd virginis refertur, ex diœcesi Agrippinensis Coloniæ ortus, vitæ solitariæ desiderio Egyptum adiit, ibique mannæ cœli vivens, corpore crassus nimium, vultu vero angelicus, in specu repertus est. Tandem beato in Domino fine quievit, anno Domini* MCCCCXXVI [in 1 edit. 1425.] *Cujus animam præfata virgo vidit ab angelis in cœlum ferri. Eustochiæ virginis.* *Florentii. Quiriaci. Cuthberti. Translat. Quiriaci. Eustach. &c Gerhardi cum elogio. Eustochiæ.*

MOLAN. Post *agonizatus est*, aliis litteris ex Beda vel Adone textui inserit: *Cum enim eam carnifices ferris ladere non valebant, stupens Euilasius, Christo credere cœpit. Et hoc ubi imperatori nunciatum est, misit præfectum, qui eum suspensum fortiter torqueret. Qui etiam jussit Faustam nudam & sine maforte flagellatam, incarceratam, caput terebrari, ac oculos infigi, cui postmodum non solum caput & facies, sed & pectus & totum corpus usque ad tibias clavis impletum est. Post hæc sartagini jussit igniri, sed hæc, psallente illa, refriguit. Inter hæc veniens vox de cœlo vocavit eos, & sic tradiderunt spiritum. Erat autem Fausta annorum* XIII *& Euilasius* LXXX. In fine, addit: *Item eodem die, sanctorum Eustachii & sociorum ejus. Item eodem die, vigilia* &c. *Ipso die in cœnobio Sonegias, translatio beati Vincentii confessoris & monachi.* Agitur de marito sanctæ Waldetrudis, qui alio nomine vocatur *Madelgarius.* Vide de eo Auctaria ad diem ejus natalem XIV Julii. Aliæ editiones incipiunt ab Eustachio. In fine de Vigilia, ut supra. Item de translatione beati Vincentii. Demum: *Elnone, elevatio corporis sancti Amandi episcopi & confessoris. Cujus corpus post centum quinquaginta annos a transitu, integrum inventum est, atque de ore ejus, geminis ab inventore dentibus ablatis, stilla scribuntur fluxisse cruoris.* Vide de hac elevatione sermonem Milonis monachi in Actis VI Februarii pagina 891. *De Fausta & Euilasio ex Adone.* *Eustachii & sociorum. Vig. Matth. Translat. Vincentii.* *De Elevat. Amandi.*

XI *Kal.* *Die* 21.

NAtalis beati Mathei Apostoli & Euangelistæ, qui apud Æthiopiam prædicans, martyrium passus est. Hujus Euangelium Hæbræo sermone conscriptum, ipso revelante, tempore Zenonis imperatoris inventum est. Eodem die via Claudia, vicesimo miliario ab Urbe, passio sancti Alexandri episcopi, qui pro fide Christi, sub Antonino imperatore, vincula, fustes, equuleum, lampades ardentes, ungularum laniationem, bestias ac fornacis flammas superans, tandem gladio vitam adeptus est gloriosam. Item Romæ, sancti Pamphili martyris. *Matthæi.* *Alexandri* *Pamphili.*

Consonant *Fraten. Herimen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Tota ferme reducitur ad scriptionis diversitatem, ut *Mathei*, quo modo omnes scribunt, excepto Molano, qui recte *Matthæi*. Rosweyd. habet *Ethyopiam*, Belin. & plerique alii *Ethiopiam*, nos cum Pratensi & Herinensi: & sic in *Hebræo* &c. Belinus pro *laniationem*, habet *laceratione*, & Rosweyd. *exuperans*, pro *superans*.

Matthæi. *OBSERVATIO.* Vetustissimam Apostoli & Euangelistæ Matthæi in Fastis sacris memoriam, præter antiqua alia monumenta, probant Martyrologia omnia. Et in Hieronymianis quidem diversis quatuor diebus, videlicet I & VI Maii, & rursus VII Octobris. Hodie vero in iisdem ita legitur: *Et in Persida, civitate Tarseum* (vel *Tarrium*,) *natalis sancti Mathei Apostoli & Euangelistæ.* Epternacense prudentius locum non exprimit. Beda simplicius posuit: *Natalis sancti Matthæi Apostoli & Euangelistæ.* At Florus adjecit, *in Persida*, imo &, *in civitate Tharim.* Rabanus, *in Æthiopia*, paucula ex vulgatis Actis subjiciens. Romanum parvum, brevissime: *Matthæi Apostoli.* Nec multa in Festivitatibus Apostolorum suggessit Ado, ex Hieronymo potissimum, imo ferme ex eo solo delibans, quæ à Nostro satis nitide contracta sunt. Notkerus solito parcior, satis frigide addit, *cujus passionis historia circumquaque frequentatur.* Nos de historia illa & consimilibus pluribus passim repudiatis, alibi differemus, uti & de martyrii loco multipliciter controverso, de translationibus reliquiarum aliisque huc spectantibus, quæ prælibata inveniuntur in Notationibus Baronii, in Florentinii prævio ad Martyrologium indiculo pag. 158 & 159, ac in Notis hujus diei, & recentius à Tillemontio tomo I in serie Apostolorum. Videri etiam possunt Castellani, annotatiunculæ ad Martyrologium universale hoc, die. Wandelbertus hoc modo cecinit:

Deseruit Christo mundi qui lucra vocante,
Undecimum Matthæus Euangelico ore sacravit.

Alexandri episcopi nullus hodie Martyrologus præter unum Adonem meminit, apud *Alexand.* quem XXVI Novembris longo elogio exornatur. Ibi Romanum parvum de eo ita memorat: *Et beati Alexandri episcopi & martyris, passi* XI *Kalend. Octobris, à Papa Damaso* VI *Kalend. Decembris translati, quando festivitatem ei dicavit.* Ex Adoniana historia huc retulit Usuardus, quæ in elogio nostro paucis sed eleganter complexus est. Notavit Baronius, *constare, hunc omnino esse diversum ab Alexandro Papa. Cujus autem fuerit civitatis episcopus*, inquit, *nondum invenimus.* Neque nobis hactenus lucis aliquid affulsit, unde de episcopali ejus sede quidquam definire possimus, quod cum Actis ipsius diligentius suo loco examinabitur. Postremum locum hic occupat *Pamphilus martyr Romæ*, nulla alia distinctionis nota aut charactere vestitus. Asserit Baronius, Usuardo *adstipulare vetera Mss.* Verum quæ aut qualia ea sint, nusquam indicat, forte quod solum citata invenerit apud Galesinium, in iis appellandis satis liberalem. Ego me fateor mirari vehementer hunc Pamphilum ab Usuardo adjunctum, cujus antiquiorum aut æqualium nullus mentionem faciat; cum alibi notaverim raro Sanctum quempiam apud Usuardum reperiri (Cordubenses excipio & populares Gallos) cujus apud alios vestigia saltem aliqua non occurrant. Nihilominus vere ab ipso hac die recoli ex codicibus nostris omnibus indubitatum est. *Pamphili.*

AUCTARIA.

PULSANEN. Purus est usque ad *Alexandri episcopi* inclusive, desunt reliqua omnia.

CENTULEN. *Natalis beati Mathei Apostoli & Euangelistæ, qui primus in Judæa Euangelium Christi Hebræo sermone conscripsit, post vero Ethiopiam prædicans, martyrium passus est. Eodem die, sancti Alexandri martyris, quem Papa Damasus condigne sepelivit. Romæ, sancti Pamphili martyris.* Sic passim textum contrahit. *Textus contractus.*

BRUXELLEN. *Natale beati Mathei Apostoli & Euangelistæ, qui ex publicano à Christo electus, primum quidem in Judæa euangelisavit, postmodum in Macedonia & Ethiopia prædicans, martyrium passus est in Persida. Hujus Euangelium* &c. pure. *Ipso die, Romæ via Claudia, vicesimo ab urbe miliario, passio sancti Alexandri Papæ.* Errat, nam Alexander Papa colitur III. Maii, ut ibi diximus. Sequuntur textus reliqua, satis pure, quibus subjungitur in eadem falsa hypothesi: *Hic agnum aspersionis cum sale benedici, & ut oblatio altaris in azimo fieret, & ut vino aqua misceretur ad designandam Christi & Ecclesiæ unionem, constituit. Et in Canone Missæ addidit: Qui pridie quam pateretur.* In Pamphilo purus est. Tum: *Et Trucensi, sancti Gerolfi martyris. Et translatio corporis sancti Landelini confessoris. Quem sanctus Autbertus ad Christum convertit. Et ipse conversus, monasteria Alne super Sambrem & Lobiense fundavit.* *De Matth.* *Alex. PP.* *Gerolfi. Translat. Landelini.*

HAGENOYEN. *Natale beati Mathei Apostoli & Euangelistæ. Quem Dominus de theoloneo vocavit. Qui Domino magnum & suum Apostolum fecit. Qui Domino magnum convivium in domo sua fecit. Hic postquam ad Dominum venit, illum non reliquit, nec ad publica negotia resedit. Hic in multis secretis erat Domini cum aliis Apostolis. Dominum vidit resurrexisse à mor-* *Natale Matthæi.*

mortuis, & in cælum eum ascendere, & Spiritum sanctum cum aliis recepit. Hic prius in Judæa prædicans lingwa Hebraïca primus scripsit Evangelium. Articulum adjecit Symbolo. Postea in Mirmidonea prædicans, cæcatus est & per Andream Apostolum illuminatus. Tunc descendit in Etyopiam verbum Dei Prædicare, ubi sibi Tarves & Arfaxat magi valde erant infesti. Ubi post suscitationem filii regis, civitatem & patriam pro magna parte convertit, ecclesias plures adsicavit, presbyteros & episcopos ac alios clericos ordinavit, filiam regis Epigeniam sacro velamine consecravit, quam quia Hircanus post regem Egyppum sponsam habere [cogitasset,] *Apostolum Matthæum post Missarum sollempnia, gladio a tergo percuti fecit & martyrem Christi consecravit. Hujus Evangelium* &c. *Item, sanctis Landelini martyris.* Sed hic codex Landelinum cum aliis ex confessore martyrem facit, cum tamen ubique de eodem sancti Autberti Cameracensis episcopi discipulo agatur, quem Auctaria nostra & Martyrologium Romanum memorant xv Junii, quo die vita ejus illustrata &c. *Item, beati Laudi episcopi & confessoris.* In Alexandro & Pamphilo, fere purus est.

Landelini.

Laudi.

AQUICINCT in fine *Civitate Atensi* [Aptensi,] *natalis beati Castoris episcopi & confessoris.*

Castoris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Matthæi Apostoli & Evangelistæ. Alexandri episcopi & martyris, qui multa sustinuit tormenta.*

CISTERCIEN. S. Benigni. *Dedicatio altaris sancti Eustadii & sanctæ Paschasiæ.*

REGINÆ SUEC. signatus num. 428. *Rotomago, sancti Laudi episcopi.* Melius appellandus est, *Lauto*, Gallicè brevius *Lo.*

Laudi.

CODEX D. LE MARE signatus A, nisi fallor: *In civitate Atensi, natalis beati Castoris, episcopi & confessoris.*

Castoris.

In VATICAN. sub nota num. 5949. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. Adjicitur autem: *Eodem die, sancti Vincentii martyris.* De quo Vincentio loquatur nescio, nisi id velit, quod in BIZUNTICEN. legitur XXIII Septembris.

Vincentii.

ALTEMPS. *Item sancti Laudi episcopi. In Britannia, sanctæ Weriburgæ virginis.* Vide III Feb.

Laudi. Weriburgæ. Castoris.

CAUDIACENS. *Civitate Atensi, natalis beati Castoris episcopi & confessoris.* Superius legebat aliquis, *civitate Atensi*, GREVEN. infra, habet *Castoris episcopi Athenienſis*; sed scribendum *civitate Aptensi.* Vide de eodem Sancto nonnulla alia in Martyrologio Castellani.

EDITIO. LUBEC-COL. *Apud Ethiopiam, civitate Nadaber, natalis beati Mathei Apostoli & Euangelistæ, qui & Levi. Primus in Judæa Euangelium Christi Hebreo sermone conscripsit, quod postea apud Ethiopiam prædicans, martyrium a rege Hircano passus est. Et licet per aliquod tempus Euangelium hoc occultatum fuerat, divino tamen nutu, ipso Apostolo revelante, tempore Zenonis imperatoris inventum est.* In Alexandro tantillum interpolata, in Pamphilo pura est. Sequitur: *Eodem die, in territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi & confessoris. In pago Trecassino, sanctæ Mauræ.* Additur in fine *το civitatis*, sed quod ad rem non facit; forte legere voluit *virginis.*

De Matth.

Laudonis. Mauræ.

GREVEN. *Landelini martyris.* Vide dicta in HAGENOYEN. *Geronis martyris. In Flandria, Gerulphi pueri & martyris. In Normannia inferiori, civitate Constantiensi, beati Laudi episcopi & confessoris. Hic superna dispositione, cum esset annorum duodecim, in episcopum assumptus, verbo, vita & miraculis præfatam illustrans ecclesiam, beato fine quievit. Castoris episcopi Athenienſis & confessoris.* Vide CAUDIACEN. *Item Victoris. Geremari abbatis. In pago Trecassino, sanctæ Mauræ virginis.*

Landelini. Geronis. Gerulfi. Laudi. Castoris. Victoris. Geremari. Mauræ.

MOLAN. De Alexandro, post *gloriosam*, aliis litteris textui inserit: *Cui Papa Damasus condignam faciens cryptam, illuc eum sexto Kalendas Decembris transposuit, quando & festivitatem ei indixit, ubi & ejus passio annotata est.* Vide Adonem in Observatione citatum. In fine subjungit: *Apud Constantias inferioris Normanniæ, beati Laudi, primi præfatæ urbis episcopi, cujus vita miraculis floruit, & mors ipsius nihilominus pretiosa in conspectu Domini fuit. Passio sancti Gerulphi martyris.* De Alexandro eadem habent posteriores editiones in textu, quæ jam diximus. In fine item de Laudo similiter. Tum: *Truncatis juxta Gandavum, passio sancti Gerulphi. Die vigesima prima, sancti Apostoli Codrati in Magnesia. Crispini, elevatio & remotio corporis beatissimi patris Landelini, ab Odone Cameracensi episcopo.* Recte hic de *Landelino*, patre seu *abbate* & *confessore* agitur, & non de depositione, sed de *elevat.* &c.

De Alexand. De Laudo. Gerulfi. Codrati. Elevat. Landelini.

X *Kal.* *Die* 22.

IN Galliis civitate Seduno, loco Acauno, natalis sanctorum martyrum Thebeorum, Mauricii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii, Vitalis cum sociis suis sex millibus quingentis, qui sub Maximiano passi pro Christo, gloriosissime coronati sunt. Apud Beuuariam, sancti Emmerammi episcopi & martyris. Hic crimen stupri à quodam commissum, sibi causa Christi imputari suasit, ac proinde mortis discrimen patienter pertulit. In pago Pictavensi, sancti Florentii presbiteri & confessoris. Item, sancti Silvani confessoris, in territorio Bituricensi.

Mauritii & socior. Emmerammi. Florentii. Silvani.

Ita habent *Præten. Herinien. Antverp-maj., Rosweyd. Munerat. Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Reliqui *Acauno*, cum antiquioribus nostris codicibus Præten. & Herinien; & quia ita legunt Acta Eucheriana & veteres alii. Non tam facile sociorum numerum ex codicibus iisdem aut aliis definias, utpote quem Acta ipsa non exprimunt,

munt, licet solitas legionis copias ex communiori opinione declarent, quos intra terminos etiam hæsit Viennensis. Primus numerum 6666 determinasse videtur Florus, qui & in plerisque codicibus nostris legitur, nempe in Herinien. Rosweyd. Greven. Molan. & mediæ notæ ferme omnibus. Ego cum existimem Florum illum ab Usuardo numquam visum, sic facile credo aliam ab ipso initam rationem, quæ in Pratensi, Antverp-maj. & Munerato remanserit, qualem in textu secuti sumus, ut fortasse vero calculo proximiorem, quem mallemus indeterminatum relinquere. Puto Usuardum scripsisse *Beuuariam*, pro qua alii *Beiovariam*, alii *Bannariam*, alii *Bavariam*: pressius Rosweyd. *Ratisponæ*. In nomine Sancti, mirabilis diversitas. In Pratensi *Hummerani*; in Herinien. *Amtrant*; in Antverp-maj. & Munerat. *Avitramni*; Molan. *Emeramni*; alii aliter. Liceat mihi pro textu seligere quod maxime ad verum accedit ex Rosweyd. & Greven. *Emmerammi*, pro *Emmeramni*. Male legit Praten. *crimen stupri à quodam commisso*: paulo melius Herinien. *commissi*, alii optime *commissum*. Rosweyd. Munerat. Greven. & Molan. contra antiquiores, in fine legunt: *In territorio Bituricensi, sancti Silvani* &c.

Mauritii & sociorum

OBSERVATIO. Inclytissimæ legionis Thebææ martyrium tot antiquissimis & indubitatis monumentis firmatum & stabilitum est, ut satis mirari nequeam minutelli cujusdam Anglo-Sabaudici temeritatem, qui agmen illud sacrosanctum audaci ore arrodere ausus fuerit. Erit tempus, quo hypercriticam ejus dissertationem, Anglice & Gallice editam, favente Deo convellamus, nisi eam, licet numquam visam, prævie satis obtriverit Tillemontius tomo 4 à pag. 421, & alii plures, cetera satis critici & in eruenda veritate historica peritissimi. Porro monumenta, quæ dicebam, Martyrologiis nostris nituntur potissimum, & egregiis illis, imo venerandis sancti Eucherii Lugdunensis Actis, à Chiffletio nostro primum, deinde à Ruinartio inter selecta editis & illustratis à pag. 285; quibus non video quid hactenus tantopere detraxerint Dubourdæana sophismata. De exacto martyrum illorum numero, ut nihil certo tradunt laudata Acta, ita neque hic quidquam lubet statuere. Ceterum in apographis Hieronymianis ita celebrantur: *In Gallia, civitate Sedunis, natalis sanctorum Mauricii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii, Vitalis cum sociis suis* V CIↃ D *& octoginta quinque*. Bedæ exempla manuscripta in numero conformia non sunt. Si Bedam in Rabano quærimus, sic verosimiliter scripsisse dicendus est: *Sanctorum martyrum Thebæorum, Mauricii, Candidi, Exuperii*, quæ nomina in Actis exprimuntur. In aliquo codice additur, *Victoris*, & hoc etiam recte: in altero socii anonymi recensentur *sexies mille & octoginta quinque*. Florus rotundius pro antiquarum Romanarum legionum censu: *Cum sociis, quorum omnium numerus* 6666. Romanum parvum prudenter & vere pronuntiat: *Mauritii cum sociis, qui Thebæi fuisse referuntur, sub Maximiano passi*. Nec distinctius martyrum numerum expressit Ado, utpote quem in Eucherio, ex cujus sinceriissimis Actis partem potissimam in suum Martyrologium retulit; quem, inquam, in Eucherio omnino non repererit. Paucis elogium suum ex Adone Noster exequitur, variante in codicibus præfato martyrum numero, ut supra abunde ostendimus. Est igitur veterum Martyrologorum omnium, etiam Wandelberti & Notkeri, constantissima pro Thebæorum nostrorum martyrio sententia. Nec prætereunda est auctoritas Missalis Gothici seu Gallicani veteris, quod nongentis annis vetustius, ut testatur illustris editor Thomasius, postea S. R. E. Cardinalis, pag 373 Missam exhibet, in qua *sex militum sexcentorum*, imo *Thæbeorum exercitûs* præclarissima exstat memoria. Hi sunt de Thebæis & Emmeramno Wandelberti versiculi:

Mauritius denum socia legione coronat,
Effuso mortem pariter quæ sanguine vicit.
Emmeramus cum socio comitatur honore,
Quem gens insignis Britannia voce reposcit.

Emmeramni.

De *Emmerammo* vel *Emmeramno*, soli meminere Rabanus & Wandelbertus. Apud hunc nomen invenire potuit Usuardus, sed mihi verosimilius est, aliunde vitam nactum, ex qua nomen desumperit, satis crude *stuprum ab alio commissum, sibi imputari suasisse* commemorans, quod in Romano Baronius phrasi paulo moderatiori censuit exprimendum. Rei totius veritas ex Actis ejus à variis editis, suo tempore illustrabitur, quando & Wandelberti versiculus excutietur: *Quem gens insignis Britannia voce reposcit.*

Florentii. Silvani.

Florentius Pictavensis, & *Silvanus Bituricensis* à nemine ante Usuardum in Tabulis sacris consignati sunt, quod in popularibus Sanctis ei satis familiare est. Primi Acta cum aliis sancti *Floriani* connexa, ex parte à Cointio publicata sunt ad annum DCXCIV à num. 13. An quæ Mss. habemus, quatuor partibus distincta, tam sint incertæ fidei, quam contendat recentior aliquis, postea videbitur. De *Silvano* nihil proditum scio, præter ea quæ Labbeus suggerit tomo 2 Bibliothecæ Mss. à pag. 444.

AUCTA-

AUCTARIA.

Silvani cum soc. PULSANEN. In prima satis purus, subjungit: *Item sancti Silvani confessoris cum sociis suis.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. *In* De Thebæis. *Galliis civitate Seduno, seu Octodero Valense, loco Agauno* &c. Numerum ponunt 6666, ut omnes mediæ notæ, & annuntiationem concludunt: *Passi pro Christo, gloriosa passione mundum illustrarunt;* quemadmodum hodie legit Martyrolog. Rom. Sequitur: *In pago Pictavensi, sancti Florentii presbyteri & confessoris. In territorio civitatis* Laudonis. *Constantiæ, sancti Laudonis episcopi.* Desunt alia quæ ad textum spectant. *Laudo* vel potius, ut supra notavimus, *Lauto* colitur die præcedenti, ubi & ab aliis *Laudus* appellatur.

ANTVERP-MAX. Legit 6660. Habet eamdem clausulam: *Passi* &c. De Florentio scribit *episcopi.* Tum de Laudone, ut proxime diximus. Demum in fine: *Apud Bojoariam, sancti Emmeramini, episcopi & martyris.*

ULTRAJECT. LEYDEN LOVANIEN. & DANIC. Cum prioribus ferme conveniunt. Scribunt 6666. De Florentio, cum textu legunt *presbyteri.* In scribendo *Emmeramni* nomine plurimum variant, ut de aliis etiam dictum est.

ALBERGEN. Deficit cum ANTVERP. & MAX-LUBEC. in annuntiatione *Emmeramni;* in omnibus autem deest Silvanus Bituricensis.

CENTULEN. *In Galliis territorio Seduncnsi, loco* De Thebæis. *Agauno, natalis sanctorum martyrum Thebeorum, Mauricii, Exuperii, Candidi, Vitalis, Innocentii & Victoris, ac sociorum eorumdem, quorum summa est sex milia, sexcenti sexaginta sex viri, qui sub Maximiano imperatore passi pro Christo, gloriosissime* Advent. Germani. *coronati sunt. Antisiodoro, adventus & exceptio corporis sancti Germani episcopi & confessoris, ab Italia.* Translat. Io. Recon. *In Bavaria, sancti Hameranni martyris. Eodem die, translatio sanctis Ioannis Rebomensis.*

BRUXELLEN. In prima utcumque purus, secundo loco habet de Silvano. Sed, *cum sociis suis.* Tum: *Apud Radisponam civitatem Bavariæ,* De Emmer. *passio beati Hemmeranni vel Anteanni episcopi & martyris. Qui crimen stupri a quodam commissum, sibi innocenti pro Christo imputari permisit.* &c. *In* Laudonis. *territorio civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi. In pago Pictavensi, sancti Florentii episcopi & confessoris.* Lege cum textu *presbyteri.*

HAGENOYEN. Multa de Thæbæis martyribus collegit, quæ apocrypha credimus. Tum, de Silvano. Deinde de Florentio, satis pure. Laudonis. Sequitur, de Laudone, ut supra. En modo aliqua de Emmeramno: *Apud Petivariam Ratisponam civitatem Alemaniæ, sancti Emeramni episcopi & martyris. Qui natus erat ex Aquitania* De Emmer. *de civitate Tholosa, qui à juventute sua mundum despexit & Christo adhæsit, litterarumque studium adeptus est, & summum sacerdotium adeptus est. Erat namque ille verus Dei cultor. Post hoc reliquit patriam, & omnia quæ habuit ut Hunis* [& aliis gentibus] *paganis verbum Dei prædicaret. Et ingressus Germaniam, quam Deodo vir alacri ingenio & strenuus in armis regebat; in cujus provincia ipso jubente, prædicavit tres annos. Eo tempore filia ducis stuprum commisit, quod illa cum fornicatore sibi confessa est. Quibus ille pœnitentiam injungens, sibi illud imponi fecit &c.*

AQUICINCT. S. Emmeramnum non appellat De Emmer. *episcopum,* & post *ro martyris,* sic prosequitur: *Hic crimen stupri à quodam commissum, sibi causa Christi imputari patitur, ac proinde mortis discrimen patienter pertulit.* Præter ea quæ superius notata sunt, ne excidat Cointius, multa diligenter inquirens ad annum DCXLIX à pag. 243 ad 256.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Mauritii* [Mauritii] *& sociorum ejus. Salabergæ abbatissæ.* Salabergæ. *Lintrudis virginis. Emmerami episcopi &* Lintrudis. *martyris. Florentii episcopi & confessoris.*

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *In territorio* Laudonis. *civitatis Constantiæ, sancti Laudonis episcopi.*

In VATICAN. signato num. 5949 nihil est de Emmeramno, Florentio & Silvano.

UGHELLIAN. Caret etiam Emmeramno & Silvano. Adjecit: *In territorio civitatis Constantiæ,* Laudi. *sancti Laudi episcopi.*

ALTEMPS. Pro *Emmeramni*, scribit *Hautramni. Constantiæ, sancti Laudi episcopi.* Laudi.

FLORENTIN. *In territorio civitatis Constantiæ,* Laudonis. *sancti Laudonis episcopi & confessoris.*

LUXOVIEN. *Lugduno Clavato, sanctæ Salabergæ,* De Salaberg. *Christi famulæ, quæ mater extitit trecentarum sanctimonialium, ad cujus polyandrium* [intellige *sepulchrum*] *claræ post obitum patuerunt virtutes.*

CAUDIACEN. *Sancti Lautoni episcopi & confessoris.* Idem est, qui aliis *Laudo, Lando, Laudus* &c. Gallicè *Lo,* ut diximus. Lautoni.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Antissiodori, adventus & exceptio corporis ab Italia, sancti Germani ejusdem civitatis episcopi.* Adv. Germ.

EDITIO LUBECO-COL. In prima satis pura, subdit: *Item ibidem loco Agauno, beati Victoris* Victoris. *veterani, qui post stragem beatorum Thebeorum, ibidem a persecutoribus interemptus est, & sanctis martyribus sociatus. Ratispona, sancti Emmeramni episcopi & martyris.* De Florentio, bene. *Apud Bavariam provinciam, natale sancti Haytramii, epi-* Haytramii. *scopi & confessoris.* An non repetitio? *In pago Tor-* Ioannis. *nodorensi, beati Iohannis abbatis.* De Silvano, ut Lutrudis. *supra. Eodem die, sanctæ Lutrudis virginis.*

BELIN. In prima legit etiam 6666. & habet clausulam, ut supra. Sequitur de Florentio, ut ANTVERP-MAX. Tum, de Laudone &c. In Sil- Laudonis. *vano nonnihil mutilatus est. Apud Bavariam, sancti Amrani* &c. *Huic crimen stupri imputatum est, ac proinde mortis discrimen,* &c.

GREVEN. *Laudone, Romarici ac sociorum ejus* Romarici & soc. *quingentorum octoginta quinque. Platonis martyris.* 585. *Victoris martyris. Qui cum Agaunenses martyres be-* Platonis. *tificaret, felicem se dicendo, si cum illis fuisset occi-* Victoris. *sus, mox ab eisdem illorum carnificibus trucidatus est. Secundum aliquos hic, Jonis presbyteri & mar-* Jonii. *tyris, socii beati Dionisii, secundum alios vero Nonis Augusti. Hic cum in Galliam, causa prædicationis venisset, tentus ac decollatus est, statimque corpus truncum, caput in manus sumens, miliario fere uno deportavit, in locum ubi quiescere elegerat. Secundum Carbalogum Sanctorum hic, Sanctini episcopi Meldensis & confessoris, discipuli beati Dionysii* Sanctini. *Parisiorum episcopi & martyris. Item Silvani,* Silvani. *episcopi Nazareth & confessoris, magnæ sanctitatis viri, beato Hieronymo familiarissimi, ut patet ex gestis ejusdem. In eremo Scythi, sancti Silvani* Silv. abb. *abbatis & confessoris. In pago Tornodorensi, beati* Ioannis. *Ioannis abbatis. Lutrudis virginis. Ipso die, sanctæ* Lutrudis. *Salabergæ viduæ, abbatissæ. Quæ in suburbano Leu-* Salabergæ. *chorum, nobilibus orta parentibus, cum oculorum lumen amissum, beati Eustasii abbatis interventu recu-*

recuperaſſet, defuncto viro, cui juſſu Dagoberti regis nupſerat, primum in ſuburbio Linguonenſi, hereditate vixit paterna, deinde Lugduni, conſtructo monaſterio, trecentis ferme adunatis famulabus Chriſti præſidens, vita & miraculis clara quievit.

De Victore & Thebæis. Molan. In textu aliis litteris poſt *coronati ſunt*, ex Adone miſcet: *Victor vero martyr, nec legionis ejuſdem fuit, neque miles, ſed emeritæ jam militiæ veteranus. Hic cum iter agens incidiſſet in hos, qui paſſim epulabantur læti martyrum ſpoliis, atque ab his ad conveſcendum invitatus, prolatam ab exultantibus per ordinem cauſam cognoviſſet, deteſtatus convivas refugiebat. Qui mox ab eis captus & jugulatus eſt, ac ceteris martyribus honore conjunctius eſt. At vero beatiſſimorum martyrum corpora, poſt multos paſſionis annos S. Theodoro epiſcopo revelantur, & in honore eorum baſilica honeſte componitur.* In fine habet de Laudone, ut jam ſæpe ſuperius. Tum: *Civitate Lauduno Clavato, depoſitio ſanctæ Salabergæ abbatiſſæ, quæ in lege divina erudita, Salaberga. vigiliis & orationibus aſſidue vacans, virtutum & miraculorum gratia illuſtrem converſationem duxit. In pago Tornodorenſi, beati Joannis abbatis.* Deni- Joannis. que typis minoribus: *Corbeiæ, Lutrudis virginis Lutrudis. ſanctimonialis.* Editiones aliæ de Victore nonnulla contrahunt, ſed de Emmeramno addunt, *De Emm.* quod & prima litteris Italicis inſertum habet: *Cui ſingulariter omnia membra abſciſa ſunt.* Præterea hæ editiones annuntiationem truncant & variant, rurſus litteris Italicis ſic legentes: *Huic crimen ſtupri imputatum eſt.* Deinde charactere Romano, ſeu proprio textûs; *ac proinde mortis* &c. In fine: *Civitate Lauduno Clavato, depoſitio ſancta Salabergæ* &c. ut ſupra. De Laudo vel Laudone, agunt hæ editiones die præcedenti, uti & plures alii codices. *In pago Tornodorenſi* &c.

IX *Kal.* *Die* 23.

Soſii. IN Campania, natalis beati Soſii diaconi Meſſenatæ civitatis. Hic cum tempore quodam Euangelium legeret in eccleſia præfatæ civitatis, præſente epiſcopo Januario, vidit ſubito idem epiſcopus de capite ejus flammam exurgere, & pronuntiavit, eum martyrem futurum. Et poſt non multos dies, cum eſſet annorum triginta, martyrium cum eodem epiſcopo capitis obtruncatione ſuſcepit. *Theclæ.* Eodem die, ſanctæ Teclæ virginis de Iconio civitate, quæ in confeſſione Chriſti ignem ac beſtias devicit, & poſt multa certamina ad doctrinam multorum veniens Seleuciam, requievit in pace. In territorio *Paterni.* civitatis Conſtantiæ, ſancti Paterni epiſcopi & confeſſoris.

Conveniunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Roſweyd. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverpien-max. Leyden.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. *ſancti Soſii*, pro *beati*, ſcripſit Herinienſis. Antverp-maj. habet *Soſſii*. Locus varie ſcribitur. Optime Roſweyd. & Molan. *Meſenatæ*, male Herinien. *Meſſeratæ*, Praten. Antverp-maj. & Greven. eo modo, quo in textu reliquimus. Roſweyd. pro *flammam exurgere*, legit *aſcendere*. In Praten. & Antverp-majore eſt *Thecla*. Alii omnes ſimplicius *Teclæ*. De *dyacono*, *yconio* & hujuſmodi nævis, non loquor. *Seleutiam* ſcribit Pratenſis, ſed alii paſſim & melius, ut eſt in textu. In fine notabilior variatio, utpote cum Pratenſis & ſoliti duo aſſeclæ Antverp-maj. & Roſweyd. ab omnibus aliis diſſentientes, legant: *In territorio civitatis Abrincæ*, ceteri nullo excepto: *In territorio civitatis Conſtantiæ*, quod omnino ſervandum putavimus. Vide infra in Obſervatione. Sed nota, Caſtellanum, cetera Pratenſis codicis accuratiſſimum inſpectorem, hanc à Molani editione diverſitatem inter alias non indicaſſe.

Soſii. OBSERVATIO. De *Soſio* celebri Miſeno diacono jam abunde locuti ſumus ad XIX Septembris, quando de Januario actum eſt, neque ibi dicta, hîc repetenda ſunt. Beda, Rabanus, & Ado, idem habent elogium, ex quo Noſter compendium ſuum eleganter contraxit. Romanum parvum etiam cum aliis *Soſium* hoc die, ſecundò annuntiat: *Meſenathæ, Soſii diaconi, annorum* XXX *martyris.* Notkerus ſolum poſuit: *Soſii diaconi, de quo* XIII *Kalend. Octobris invenies.* Wandelbertus tertio verſiculo, ſic eum laudat:

Levita & Soſius merito ſplendeſcit honore.

Theclæ. Clariſſimam virginem, &, ſi ita vis, inter virgines protomartyrem, *Theclam* celebrant Martyrologia omnia, & quidem diebus variis Hieronymiana, ut diligenter in hodiernis aliorumque dierum ibi citatorum notationibus advertit Florentinius; ſive ubique eadem illa Apoſtoli diſcipula, ſive forte alia (ut plures fuerunt ejus virtutum æmulæ) memorentur. Nullum Hieronymianum apographum ſimplicius loquitur, quam vetuſtiſſimum Epternacenſe, in quo ſolum legitur: *In Oriente, Theclæ.* Florentinii textus paulo amplior eſt:

est: *In Seleucia, natalis Theclæ virginis, quæ Romæ igne depositio evasit.* Beda & ex eo Rabanus breve sed satis nitidum elogium exhibent, quod pro majori parte Noster in suum latercolum transtulit. Solita brevitate utitur Romanum parvum: *Et Theclæ virginis, Seleuciæ quiescentis.* Longior est Adonis historia ex vulgatis Actis extracta, de quorum veritate ex Baronio aliisque alibi disputabitur. Notissima est prisci fabulatoris de Pauli & Theclæ Actibus reprobata dudum narratio, ex qua tamen alias apud Surium satis prolixas pullulasse negare non ausim. At enim, utut corruptos fateamur hujusmodi fontes, tot aliunde suggessit veneranda sanctorum Patrum auctoritas, ut ex iis vitæ series concinnari queat, quemadmodum non infeliciter tentavit Tillemontius tomo 2 à pag. 60. Vero martyrio coronatam solus inter Martyrologos asserere videtur Wandelbertus, dum ita canit: *Nonum Tecla tenet roseo perfusa cruore.* Sed latiori id sensu intelligendum verosimilius est, idque nonnulli inferunt ex eo, quod in Canone Missæ Ecclesia ei locum non tribuerit. Hæc pro instituto sufficiant. *Paternus*, duobus præcedentibus ab Usuardo superadditus, ita à Praten. Antverp-majore & Rosweyd. ponitur, ut non territorio Constantiensi, sed Abrincensi adscribatur, contra quam reliqui codices nostri Usuardini uniformiter scribant: *In territorio civitatis Constantiæ*; quo modo & in Romano hodierno legitur, ubi Baronius in Notatione observat, *primum fuisse Constantiensem episcopum.* At lapsum hîc memoria virum eminentissimum, probat Henschenius in Comment. prævio ad Acta sanctorum Paterni & Scubilionis, XVI Aprilis; atque ibi etiam ostendit Paternum hunc nostrum, illum ipsum esse Abrincensium episcopum, qui, quod in Sesciaco monasterio diœcesis Constantiensis obierit, ideo signatus sit, *in territorio civitatis Constantiæ.* Et sic Usuardum legisse censemus, quidquid Pratensis, cum solitis duobus sociis refragetur. Constat porro Paternum in pace quievisse XVI Aprilis, neque hactenus causam reperi, cur eum Usuardus hoc die collocarit. Sunt qui & *Linum* commemorent, duce, ni fallor, Floro vel Rabano, unde in nonnullos codices nostros transiit, uti & in Romanum, cum de eo Usuardus agat XXVI Novembris. Sed cur omissus *Liberius* Papa, de quo hoc die Hieronymiana & Wandelbertus, Rabanus die sequenti? Forte alibi ratio assignabitur. *Paterni.* *De Lino & Liberio.*

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima annuntiatione expunctum plane elogium. In secunda purus est. Tertia abest.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. FLORENTINI & alii codices plures hodie Papam Liberium referunt, hisce iisdem terminis: *Romæ, sancti Liberii episcopi.* Vide Observationem supra & notulam Castellani. *Liberii.*

MUNERAT. Post textum purum, adjicit: *Eodem die, Paxentii martyris, de cujus corpus honoratur & colitur in conventu divi Martini de Campis, Parisius.* Notabis phrasim huic codici propriam. *Paxentii.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *Romæ, natale beati Lini Papæ. Qui cum post Apostolum Petrum primus Ecclesiam Romanam rexisset annis duodecim, martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano.* Vide Observationem. *De Lino.*

CENTULEN. *In Campania, sancti Sossii diaconi & martyris. Eodem die, sanctæ Theclæ virginis, apud Seleuciam quiescentis. Civitate Beluaco, sancti Geremari abbatis.* Vide Martyrologium Romanum die sequenti. *Geremari.*

BRUXELLEN. Sic orditur: *Natale Theclæ virginis, apud Seleuciam quiescentis, Quæ de civitate Yconio à beato Paulo Apostolo instructa est. Quam mater ejus cernens Christianam & nuptui repudiare, accusavit eam. Quæ in confessione Christi, ignes & bestias superavit & post multa certamina, ad doctrinam plurimorum veniens Seleuciam, cum duplici corona virginitatis & martyrii requievit in pace.* *De Thecla.*

Romæ, beati Lini Papæ. Sequitur de primo & ultimo, nempe Sosio & Paterno, pure. *Lini.*

HAGENOYEN. De Thecla, multa corradit, quorum hic partem subjicio: *Apud Seleuciam, depositio sanctæ Theclæ virginis, discipulæ sancti Pauli Apostoli. Quæ orta erat de Yconio civitate, quæ quia sponsum suum deseruit & Paulo adhæsit, à matre propria est accusata, quod Christiana esset unde in ignem projicitur & non laditur. Hæc comam tondere voluit, ut cum Paulo habitare posset, sed ipse prohibuit. Et iterum, quia nubere noluit, in Antiochia bestiis objicitur, sed non consumitur: deinde in foveam plenam serpentibus mittitur, sed illa orante, moriuntur. Et iterum in ignem projicitur, sed non comburitur. Tunc super leenam ligatur* &c. Sequitur: *Item Romæ, Liberii epi-* *De Thecla.* *Liberii.*

scopi. In Sosio satis purus est; de Paterno, nihil.

AQUICINCT. In fine, *Romæ, sancti Liberii epiLiberii.*

scopi & confessoris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Theclæ virginis. Zozii diaconi & martyris, cum episcopo suo Januario. Paterni episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Paterni.*

LUGDUNEN. Huc refert: *Victoris Innocentis.... cum sociis suis 6066.* Vide Thebæos, XXII. *Victoris &c.*

BIZUNTICEN. *Item festivitas sancti Vincentii martyris. Quando ejus sacratissimum corpus ab Hispaniis, Gallias est translatum & in cœnobio, quod Castris dicitur, decenter humatum.* *Vincentii.*

LUXOVIEN. *Ipso die, Medii monasterii, repositio corporis beati martyris Bonifacii ex Thebæa legione.* *Bonifacii.*

CABILONEN. *Inventio corporis beati Vincentii levitæ & martyris.* Vide BIZUNTICEN. *De Vincent.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, natale beati Lini Papæ & martyris. Hic post beatum Petrum Apostolum, cum primus Ecclesiam Romanam rexisset annis duodecim, mensibus tribus, diebus duodecim, martyrio coronatur. Hic ex præcepto beati Petri constituit, ut mulier in ecclesiam velato capite introiret, qui etiam sepultus est juxta corpus beati Petri Apostoli in Vaticano.* De Sosia tria hæc verba in fine adjicit; *tempore Diocletiani imperatoris.* In Theclæ elogio hinc inde nonnihil interpolata est, in ultima annuntiatione, satis pura. *De Lino.*

De Lino. BELIN. Annuntiationum seriem mutavit. Primo loco: *In Iconio civitate, sanctæ Teclæ virginis* &c. Secundo loco, de Paterno, pure. Item de Solio. In fine: *Eodem die, Romæ, sancti Lini Papæ & Martyris, qui post Petrum primus, Romanam Ecclesiam tenuit annis duodecim, & martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano, octavo Kalend. Octobris.* Vide in auctario sequenti.

De eodem. Liberii. Adamnani. Constantii. Stabilionis. GREVEN. *Romæ, Lini Papæ & martyris: cujus hic est passio, licet ejus celebritas* VI *Kalend. Decembris solemnior habeatur, quo die translatus perhibetur. Romæ, Liberii episcopi & confessoris. Adamnani episcopi. Constantii episcopi Aquinæ civitatis, de quo beatus Gregorius* 3. *Dialog. refert, quia prophetiæ spiritu claruerit. Stabilionis confessoris, discipuli beati Paterni episcopi.* Notabis, Paternum à GREVEN. signatum XVI. Aprilis, sed sub mendoso titulo *episcopi Pictavienses.* De reliquo vide dicta in Observatione & fusius in Actis XVI Aprilis, ubi verum discipuli nomen invenies. Pergit GREVENUS: *Eodem die apud Anconam, sancti Constantii confessoris, de quo beatus Gregorius* I *Dialog. refert, quod idem vir Dei funditus terrena despiciens, toto mentis adnisu ad cælestia flagraverit. Cumque in ecclesia, in qua mansionaris fungebatur officio, oleum unde lampades accenderet, defuisset, lampades ipsas aqua implevit, & allato igne succendit, sicque aqua arsit acsi in lampadibus oleum fuisset.* Vide notulam Castellani. *Adamnani abbatis.* Lege *Adamnani. Dignæ & Emeritæ, virginum & martyrum.* Spectant ad diem præcedentem. Vide Romanum. *Constantii Anconitani.* *Adamnani.* *Dignæ & Emeritæ.*

MOLAN. *Eodem die, Romæ, sancti Lini Papæ & martyris: qui post* &c. ut BELIN. supra. *Item Romæ, sancti Liberii confessoris.* Quam scrupulose, *Liberii.* ubi Wandelbertus aperte enuntiat: *Liberiusque dicat Romanam Papa per urbem.* Tum: *Eodem die, Paxentii martyris, cujus corpus honoratur & colitur* &c. ut MUNERAT. *In Gemblaco, elevatio corporis sancti patroni nostri Guiberti confessoris Christi, in miraculis præclari.* Subdit minoribus typis: *Secunda assumptio sanctæ Mariæ virginis.* De Constantio Aquinate & de Constantio Anconitano eadem omnia ex Gregorii Dialogis refert. Denique: *In Scotia, monasterio Huensi, sancti Adamanni, ejusdem loci abbatis & confessoris, sanctitate ac doctrina famosi, de quo Beda l.* 5. c. 16 & 22. Editiones aliæ textui Usuardino Linum præmittunt. De Thecla aliis litteris textui post *virginis*, inserunt, *primæ martyris*, & post *Seleuciam*, hæc: *cum duplici corona, virginitatis & martyrii.* In fine: *Item Romæ, sancti Liberii Papæ & confessoris.* De Paxentio martyre, ex MUNERAT. & elevatione corporis sancti Guiberti, Gemblacensis, ut supra in priori editione. Item typis minoribus, de secunda assumptione S. Mariæ Virg. *Constan. Adamn. Lini. Liberii. Paxent. Elevat. Guiberti. Assumt. B. M. V.*

VIII *Kal.* *Die* 24.

Concept. Joan. Bapt. Andochii & sociorum. CONceptio sancti Joannis Baptistæ. Et in Augustiduno, natalis sancti Andochii presbiteri, Tyrsi diaconi & Felicis, qui à Policarpo episcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam, sub Aureliano principe sunt glorioſissime coronati. Siquidem flagellis cæsi, in ultimo tota die inversis manibus suspensi, in ignem missi, sed non combusti, tandem vectibus colla feriuntur.

Soli puri sunt *Praten. Herinien. Antverpien-major* & *Rosweyd.*

VARIA LECTIO. De *Joannis* & *Johannis*, satis alibi dictum est. In apographo nostro Pratensi legitur simpliciter *Augustiduno*, at Castellanus notat, diserte haberi: *Et in Augustiduno*, quemadmodum etiam legit Herinien. & alii, nosque ita servandum putavimus, licet in Antverp-maj. desit *et*, in Rosweyd. vero utraque particula, Antverp-maj. pro *Andochii*, ponit *Andocii*. Ex quatuor citatis codicibus solus Rosweyd. scribit, *Tirsi*; ceteri, ut in textu; nullus *Thyrsi*. *Policarpo*, ut alibi. *Sub Aureliano* habent omnes post Bedam & Adonem; sed eam temporis notam alibi correxit Usuardus, & nos in Actis probabilius rejiciendam ostendemus. Pro *principe*, solus Herinien. substituit *imperatore*. In Antverp-majore pro *combusti*, male scriptum est *conbusti*.

Andochii & sociorum *OBSERVATIO.* Paucis observationes omnes necessarias absolvero, si dicam indiculum nostrum totum ex Adone verbatim descriptum; porro Adonem æque ac Rabanum sua ex Beda accepisse. Est autem inter Bedam & Adonem ea diversitas, quod hic post *feriuntur*, frustra repetat, *atque ita martyrium suum glorioſissime compleverunt* VIII *Kalend. Octobris*; Beda vero magis ad rem subjiciat: *Ubi Symphorianus tunc viginti annorum, qui postea passus est, semper vigilias & orationes agebat.* De hoc Symphoriano, ad ejus diem natalem XXII Augusti pro re nostra satis dictum est. At latius se extendit Æduensium martyrum cognatio, quam fuse explicatam invenies in Actis Tergeminorum Speusippi, Eleusippi & Meleusippi ad XVII Januarii, in quibus *Benignus presbiter*, de quo agendum 1 Novembris, cum his Sanctis nostris, Andochio item presbytero, Thyrso diacono & Felice, à Polycarpo in Galliam missi dicuntur, ubi longe verosimilius *Felix* postremus, & laicus & mercator indigena fuisse censetur, cum Apostolis illis, quos exceperat, martyrii laurea donatus. De Tergeminorum Actis quod superaddam non habeo: quam vero

vero authentica sint, quæ de Andochio & duobus hodiernis sociis apud nos manuscripta exstant, satis erit deprompsisse, cum & otiosius & accuratius ea expendere licuerit. Interim Hieronymianis etiam insertos vel potius adjectos ostendit Florentinius, apud quem ita scribitur: *In Gallia, civitate Augustidunensi, vico Sedulo, natalis sanctorum Andochii, Tyrsi & Felicis martyris*; qua ferme phrasi non male usi sunt nonnulli codices Usuardini, quos mediæ notæ appellamus. Huc quod spectat, vide in Observatione ad dictum diem XVII Januarii. Nihil de his Romanum parvum, cujus auctor procul dubio Warnacharii Acta aut hujusmodi alia numquam viderat. Notkerus Adonem vel Rabanum plus solito contraxit: Wandelberti versus ad calcem subjiciam. De *conceptione sancti Joannis Baptistæ*, quæ in textu nostro primum locum obtinet, hoc unice & breviter observandum, eam in omnibus omnino antiquis Martyrologiis consignatam, imo ab omni ævo in veneratione semper fuisse, tam in Orientali quam in Occidentali ecclesia. Fatetur Florentinius, ignorare se, cur hujusmodi celebritas in Romano emendato Martyrologio prætermissa sit; utrum vero conjecturis suis id assequatur, lectoris judicio relinquo, cui auctor sum, ut ejusdem Florentinii Exercitationem huic diei subjunctam consulat, *De Joannis Baptistæ nondum posito Præcursoris officio, deque ejusdem conceptionis & nativitatis loco*, ubi de *Macherunte* disputat, quo in loco nonnulla Hieronymiana Baptistæ conceptionem signant. Si hæc non sufficiant, videatur Papebrochius, hæc omnia accuratissime illustrans Tomo IV Junii cap. 2 §. 2 & 3, à pag. 701. Videri etiam potest notatio Rosweydi in Festivitates Apostolorum pag. 223. En modo pollicitos Wandelberti versiculos: *Concept. S. Jo. Bapt.*

Octavum sterili conceptus ventre Joannes,
Andochiusque sacrat, martyrque & presbyter almus,
Quem Tyrsus Felixque pari comitantur amore.

AUCTARIA.

PULSANEN. Purus est usque ad, *sunt coronati*, sed desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. In prima bene. Ita pergunt: *In territorio Eduæ civitatis, castro Sedeloco, sancti Andochii* &c. In fine: *Avernis, depositio sancti Rustici episcopi*. MAX-LUBEC., habet *Rusaci*. *De Andochio &c.* *Rustici.*

MUNERAT. Textui subnectit: *Castro Blesis, sancti Solennis episcopi & confessoris*. Est in Martyrologio Romano die sequenti. Videsis eo die lectiones nostras Variantes. *Solemnis.*

GREVEN. Etiam addit & quidem ut partem textûs: *Item, sancti Solemnis episcopi*. *Solemnis.*

MOLAN. In prima editione omittit *Conceptionem sancti Joannis Baptistæ*, uti etiam fecit Baronius. At ille in editionibus posterioribus eam annuntiationem restituit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN, LEYDEN. & LOVANIEN. Similes sunt ANTVERP. & MAX-LUBEC. in eo ferme solum discrepantes, quod in Auctario de Rustico, omittant *το depositio*, & addant titulum *confessoris*.

ALBERGEN. & DANIC. Carent annuntiatione prima, in reliquo cum postremis conveniunt.

CENTULEN. In prima purus est. Tum: *Augustiduni, sancti Judochii presbyteri & martyris, Tyrsi diaconi & Felicis, qui sub Aureliano principe sunt gloriosissime coronati*.

BRUXELLEN. In prima purus, in secunda idem habet initium cum ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC. &c. in fine tamen nonnihil transpositus. Tum: *Avernis, sancti Rustici episcopi & confessoris. Eodem die, in territorio Beluacensi, sancti Gummari* (vult dicere *Geremari*) *abbatis*. *Rustici.* *Geremari.*

HAGENOYEN. *Conceptio sancti Joannis Baptistæ, quæ facta est post complecionem sacerdotii Zachariæ, patris ejus*. In Augustodunensibus nonnihil interpolatus est. Tum: *In territorio civitatis Constantiæ, sancti Patrini* [pro *Paterni*] *episcopi & confessoris*. Vide die præcedenti. *In pago Pictaviensi, sancti Florentii presbiteri & confessoris*. De quo iterum superius egit XXII Septembris. *De Conceptione I.B.* *Paterni.* *Florentii.*

Avernis, depositio sancti Rustici episcopi & confessoris. Item, sancti Silvani confessoris. An non *Silvani*, de quo etiam supra XXII? *In Ungaria, sancti Gerhardi episcopi & martyris*. *Rustici.* *Silvani.* *Gerhardi.*

AQUICINCT. Omittit *Conceptionem sancti Joannis Baptistæ*; in reliquis purus.

DAVERONEN. *Depositio beati Solemnis, episcopi Carnotensis, magnificæ sanctitatis & clarissimi in miraculis viri*. *De Solemne.*

AMBIANEN. Post conceptionem Joannis, addit: *Eodem die, vigilia gloriosissimi episcopi & martyris Christi Firmini*. *Vigilia Firmini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Conceptio sancti Joannis Baptistæ. Solemnis episcopi & confessoris*. *Solemnis.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *Beloacus, depositio sancti Geremari confessoris*. *Geremari.*

UGHELLIAN. *Arvernis, depositio Rustici episc.* *Rustici.*

ALTEMPS. *Ipso die, dedicatio sanctæ Trinitatis ecclesiæ Norwicensis. In territorio Beluacensi, sancti Germani abbatis*. Pro *Geremari*. *Geremari.*

FLORENTIN. *In finibus Germaniæ, passio sanctorum martyrum, qui tempore Maximiani, passi sunt pro Christo, ut habetur in gestis sancti Domnini*. *Mult. Mart.*

MONTIS SANCTI. *In Gallia, civitate Augustoduno, vico Sedulo, natalis sanctorum Andochii* &c.

EDITIO LUBECO-COL. Post *Baptistæ* addit: *Præcursoris Domini*. In Augustodunensibus fere similis est ANTVERP. &c. supra. In fine: *Avernis, sancti Rustici episcopi & confessoris*. *Rustici.*

BELIN. Incipit: *Augustoduno* &c. pure. Tum, *Avernis, depositio sancti Rustici episcopi, Item, in Ungaria, sancti Gerardi episcopi & martyris. Item conceptio sancti Joannis Baptistæ*. Hæc Conceptionis transpositio fefellit Papebrochium citato loco in Observatione, ubi ait, primum esse Belinum, qui hoc festum omiserit, nempe quod in laterculi principio non repererit. Altera Belini editio ad hæc adjungit: *In territorio Beluacensi, sancti Germani abbatis*. Vide supra. *Rustici.* *Gerardi.* *Geremari.*

GREVEN. *In Pannonia seu Hungaria, sancti Gerhardi episcopi & martyris, qui secundum Cathalogum passus est VII Kalend. Martii. Ruperti epi-* *Gerhardi.* *Ruperti.*

episcopi & martyris. In Calcedonia, sanctorum martyrum quadraginta novem, qui cum beata Eufemia pro fide Christi Prisco proconsuli oblati, martyrii palmam adepti sunt. Fymberti episcopi. Arvernis, depositio sancti Rustici episcopi & confessoris. Geniani abbatis. Epigeniæ virginis, abbatissæ & Eufemiæ matris ejus, de quibus in gestis sancti Mathæi Apostoli. Rosæ virginis.

Mart. 49. Fymberti. Rustici. Geniani. Ephigeniæ. Rosæ.

MOLAN. *Arvernis depositio sancti Rustici episcopi. Item in Hungaria, sancti Gerardi episcopi & martyris. Item conceptio sancti Joannis Baptistæ. In territorio Beluacensi, sancti Germani abbatis. Cameraci, translatio sancti Gaugerici episcopi & confessoris. Eodem die, depositio Solemnis episcopi. Hic cum quadam die obvium haberet hominem, à nativitate cæcum & surdum, eum complexus collo osculatus est, & statim sanum reddidit. Hic etiam Carnotensium episcopus Ludovicum regem, cum trecentis septuaginta nobilibus sacro fonte regeneravit, sicque Dei sanctus tres olympiades gerens in episcopatu, migravit ad Dominum. Et sancti Ruiperti confessoris*; tum aliis litteris; *episcopi Vuormatiensis & Saltzburgensis translatio.* De posterioribus editionibus, jam dixi restitutam in iis *Conceptionem sancti Joannis Baptistæ*, ubi aliis litteris inseritur textui; *gloriosi Prophetæ & Præcursoris.* In fine de Rustico & Gerardo, ut supra. *In territorio Beluacensi, sancti Germari abbatis. Cameraci, elevatio sancti Gaugerici, episcopi & confessoris.* Vide supra XI Augusti.

Rustici. Gerardi. Geremari. Translat. Gaugerici. Solemnis cum elogio. Rutperti. Germari. Elevat. Gaugerici.

VII *Kal.* *Die* 25.

Cleophæ. NAtalis beati Cleophæ, quem tradunt apud castellum Emaus, in eadem domo, in qua mensam Domino paraverat, pro confessione illius à Judæis occisum & gloriosa memoria sepultum. *Firmini.* In civitate Ambianensium, beati Firmini episcopi, qui sub præside Rictiouaro post varia tormenta, capitis decollatione martyrium sumpsit. *Lupi.* Apud Lugdunum, depositio sancti Lupi episcopi ex anachoretâ. *Herculani.* Ipso die, sancti Herculani militis, qui in passione Alexandri episcopi legitur. *Aunarii.* Autisiodoro, sancti Aunarii episcopi & confessoris.

Inter puros solum numero *Munerat. Greven.* & *Molan.*

Utrum ad Usuardum spectet S. Solemnis.

VARIA LECTIO. Scripsi *Emaus*, ut codices habent communius, licet aliqui malint *Emmaus.* Nonnulli legunt, *Lupi episcopi anachoretæ* vel *anachoritæ*, sed melius Molanus & alii post Adonem, *ex anachoreta.* Sic rursus Molan. ex eodem Adone, ponit *Herculani* non *Herculiani.* Superest præcipua & difficilior varietas, circa annuntiationem *sancti Solemnis*, vel ut scribunt codices *Sollempnis*, quam certum est non ad hunc, sed ad præcedentem diem pertinere, ut recte observat Bollandus IV Februarii, ad vitam sancti Aventini; & alii. Nos die præcedenti Muneratum & Grevenum è puris exclusimus, quod ibi in ea annuntiatione ab omnibus reliquis discreparent, quamvis, si ponenda sit, eo die signanda videatur. Quæritur, utrum hoc die *Solemnem* collocarit Usuardus, & non potius ab alio adjectus sit? Vidit hoc, opinor, Molanus, qui neutro die ipsum retulit. At contrarium statuunt Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. & Belin, apud quos ultimo loco disertissime exprimitur: *Item, sancti Solempnis*, vel *Solennii episcopi.* Cogor nihilominus existimare Usuardinum non esse, hac potissimum ratione ductus, quod Castellanus, diligentissimus codicis Pratensis inspector observaverit, prima manu solam S. Aunarii annuntiationem ultimo loco positam fuisse, quæ subinde erasa fuerit, tumque pressiori charactere ita rescripta, ut altera S. Solemnis accedere posset. Quod idem habeant Antverp-maj. Rosweyd. & etiam Aquicinct., novum non est, cum passim ex eodem fonte procedant. Sola me retineret Heriniensis auctoritas, nisi & hic hodie auctior esset. Nam ad Belinum quod attinet, tot ferme quotidie Auctariis abundat, ut raro incorruptus appareat. Ita equidem verosimilius censeo, si cui *Solemnem* Usuardo vendicare lubeat, argumentis facile cedam; liceat mihi interim Munerat. Greven. & præcipue Molanum ceteris codicibus hîc anteferre. De Solemni vide Rabanum XXIV Septembris. Acta ejus sincera non esse, satis indicat Bollandus, citata superius die IV Februarii in *Aventino* &c.

Cleophæ. OBSERVATIO. De *Cleopha* nihil est apud Hieronymiana, Bedam, Florum, Rabanum aut Wandelbertum. Primus eum signavit auctor Romani parvi, his verbis: *Cleophæ, cui Dominus post resurrectionem in via apparuit.* Ado in suo Martyrologio præfigit: *Natalis beati*, & ita ferme descripsit Notkerus: at Usuardi elogium ex Apostolorum Festivitatibus ad verbum contractum est. Qua autem fide assertum ab Adone martyrium nitatur, hactenus non reperi. Alii cum Tillemontio tomo I pag. 366, 459 & 622 cognationem ejus vel affinitatem cum Christo Servatore examinant, de qua & nos alibi egimus, & porro

porro fusius suo loco disputabimus. Indubitata sunt, quæ ex Lucæ cap. 24 refert laudatus Tillemontius pag. 368. De *Firmino* legit Rabanus : *Natale sancti Firmini martyris.* *Firmini.* Wandelbertus, *Ambiana micat Firmino martyre plebes.* Plura Florus memorat. Adoni à Mosandro adscribitur. Verum, nisi multum fallor, non alium ducem habuit Usuardus quam Acta ipsa, quæ, ut fortasse sincera omnino non sint, gravia tamen & antiqua esse, suo tempore demonstrabitur. Multa de translationibus, una aut pluribus, hujus Firmini & alterius cognominis *confessoris*, jam pridem, & recentissime, vel ipsas inter umbras disputata sunt, quæ tunc etiam accuratius examinabuntur. *Lupi depositio* ab Hieronymianis pridie notata, à Corbeiensi Lugduno, ab Epternacensi Augustoduno tribuitur. Ado priorem secutus videtur, dum recte scribit: *Lugduni, sancti Lupi episcopi ex anachoreta*: unde jam perspicis, ex quo Noster sua acceperit. Hoc ei elogium canit Wandelbertus : *Lupi.*

Septena Lupus Antisles Lugduna revisit
Mœnia, devotæ pastor memorabilis urbi.

Res ejus gestæ colligi poterunt ex iis, quæ satis fuse deduxit Severtius in Chronologia historica à pag. 84, & ex aliis ab ipso citatis. *Herculanus*, in Actis sancti Alexandri episcopi, de quo supra ad XXI Septembris egimus, memoratus apud Adonem XXVI Novembris, hoc die pro mero Usuardi arbitrio positus videtur, aliis omnibus antiquis Martyrologis præteritus, ubi etiam advertes, perperam, vel saltem gratis, ei ab Nostro dari titulum *militis*, cum ab Adone solum dicatur, *juvenis ex officio Antonini.* Sequitur *Aunarius*, sive, ut scribit Castellanus, *Aunacharius*, ab Usuardo etiam primùm consignatus, de cujus Actis plura sparsim inveniuntur tomo primo Bibliothecæ Labbeanæ, sed præcipuè à pag. 419 & 528, ad quæ accedere potest Compilatio nostra Autissiodorensis itidem Ms. ex Labbeo ferme pro hac parte desumpta, pag. 53. Atque hactenus conformes sunt probatioris notæ codices omnes, ut de genuino textu dubitari nequeat. Quid de *Solemne* seu *Solenne* censendum, superius abunde discussum est. *Herculani.* *Aunarii.*

AUCTARIA.

Solemnis. *Ceolfridi.* *Principii.* *Solemnis.* *Solemnis.* *Alex. PP.* *Solemnii.* *Alex. PP.* *Solemnis.* *De Solemne.* *Textus contractus.* *Solemnis. Rodberti.*

PRATEN. ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. De *Solemne* habent ut supra diximus. Sed in Rosweyd. præterea additur: *In monasterio Gleslensi, sancti Ceolfridi.*

HERINIEN. Secundo loco proprium inserit: *Eodem die, sancti Principii Suessionensis episcopi, fratris beati Remigii.* In fine, de *Solemne*, ut supra.

PULSANEN. In prima satis purus, in secunda truncat elogium, & tunc immediate cum superioribus subdit: *Item, sancti Sollempnis episcopi.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Omittunt annuntiationem *Aunarii*, & recte etiam *Solemnis.* Pro *Alexandri episcopi*, ponunt *Alexandri Papæ.*

BELIN. Etiam legit, *Alexandri Papæ*, & in fine: *Item sancti Solemnis episcopi*, altera editio distinctius legit: *Item Blesis* &c.

ANTVERP-MAX. LEYDEN. & LOVANIEN. Scribunt: *Alexandri Papæ*; omittunt *Aunarii*, & ultimo loco habent: *Apud Carnotum, natale sancti Solempnis episcopi & confessoris.*

ULTRAJECT. ALBERGEN. & DANIC. In eo à proxime superioribus differunt, quod de Solemne ita addant: *Hic homini à nativitate cæco & surdo & muto visum, auditum, & officium linguæ restituit. Clodovæum quoque regem Francorum & trecentos sexaginta quatuor cum eo aqua sacri baptismatis initiavit.*

CENTULEN. *Natale beati Cleophæ, qui fuit unus ex septuaginta duobus discipulis. Ambianis, passio sancti Firmini martyris, primi illius civitatis episcopi. Lugduni, sancti Lupi episcopi ex anachorita. Ipsa die, sancti Herculani militis. Antisiodoro, sancti Aunarii episcopi & confessoris. Item, sancti Solennis episcopi. Cœnobio Cesareæ, sancti Rodberti episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Incipit à Firmino, satis pure. Tum de Cleopha. Deinde de Herculano, quem *Arculanum* vocat. Sequitur: *Apud Carnotum, natale sancti Solempnis episcopi & confessoris. Hic homini à nativitate cæco, surdo, & muto, visum, auditum & officium linguæ restituit. Apud Lugdunum depositio sancti Lupi ex anachorita episcopi. Antisiodoro, depositio sancti Januarii* (pro *Aunarii*) *episcopi & confessoris. Et eodem die, beatorum Sergii & Bachii.* Lege *Bacchi* & vide VII Octobris. *De Solemne.* *Sergii & Bacchi.*

HAGENOYEN. De Cleopha pluribus prosequitur historiam Euangelicam. In Firmino satis purus est. Item in Lupo. Tum: *Apud Carnotum, sancti Sollempnis episcopi. Hic homini à nativitate cæco, surdo, & muto, visum auditum & olfactum linguæ restituit. Clodovæum vero regem Franchorum & sexingentos & sexaginta quatuor cum eo, unda* &c. Sequitur de Herculano & Aunario cum textu satis purè. *De Solemne.*

AQUICINCT. Pro *Ricliovaro*, habet, *Sebastiano*; & in fine de Solemne, ut supra.

AMBIANENS. *Ambianis civitate, natalis sancti Firmini martyris & primi episcopi civitatis ipsius.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Hoc die contractior est, sic habet: *Cleophæ, discipuli Christi. Firmini episcopi & martyris. Principii episcopi Suessionensis, fratris beati Remigii episcopi.* *Principii.*

REGINÆ SUEC. signatus num. 130. Etiam habet: *Item sancti Solennis episcopi.* *Solemnis.*

IN VATICAN. signato num. 5949. Desunt postremæ duæ annuntiationes.

In UGHELLIAN. Deest in hoc codice Aunarius, ut supra in ANTVERPIEN. & MAX-LUBEC.

ALTEMPS. *In Glescovia, sancti Ceolfridi abbatis & confessoris. Item, sanctæ Faustæ virginis. Item, sancti Solennii.* Idem qui *Solemnis.* *Ceolfridi.* *Faustæ.* *Solemnii.*

FLORENTIN. *Ipso die, sancti Solemnis episcopi.* *Solemnis.*

CAUDIACEN. *Magno loco, sanctæ Georgiæ virginis.* Vide hunc eumdem codicem citatum XV Februarii, ubi hujus Georgiæ, translationem signat. *Georgiæ.*

EDITIO LUBECO COL. *In territorio Hierosolymitano, castello quod appellatur Emaus, natale* De Cleopha. *sancti Cleophæ, qui fuit unus de septuaginta duobus discipulis Christi, qui etiam in die resurrectionis Domini, cum alio discipulo in idem castellum ibat, quibus Dominus in via apparuit. Et quem tradunt ibidem & in eadem domo, in qua mensam præparaverat Domino, pro confessione ejus &c. Colonia* Ordinat. *Agrippina, ordinatio sancti Cuniberti archiepi-* Cuniberti. *scopi ejusdem civitatis & confessoris. In civitate Am-* De Firmino. *bianensium, beati Firmini episcopi & martyris. Qui sub Diocletiano & Maximiano imperatoribus & sub præside Riciovaro, post varias tormentorum minas, nocte clam in carcere decollatus est, sicque martyrium complevit. Cujus corpus Faustinianus, ab eodem baptizatus, rapiens sepelivit, qui ob amorem & reverentiam sancti Martyris unicum filium suum quem habuit, Firminum appellavit. Qui tandem scientia & sanctitate proficiens, omnium Europæ ecclesiarum magister effectus, episcopus prædictæ ecclesiæ Ambianensis ordinatur.* In Lupo & Herculano fere pura est. De Solemno eadem habet quæ Solemnis. ULTRAJECTIN. & ALBERG. supra. *Antisiodoro, S. Amancii.* Voluit haud dubie scribere *Annarii*.

GREVEN. *In Asia, sanctorum Eucarpi, Bardumani, & aliorum viginti sex. Suessionis, sancti* Eucarpi. Bardumani. *Principii episcopi & confessoris, fratris beati Remigii. Zachariæ episcopi. In Hibernia, Barreæ epi-* Principii. Zachariæ. *scopi & confessoris. Germani abbatis & confessoris.* Barreæ. Germani. *Apud Coloniam Agrippinam, ordinatio episcopatus* Cuniberti. *sancti Cuniberti, ejusdem civitatis episcopi & confes-* Gerhardi. *soris. Item bonæ memoriæ Gerhardi confessoris Or-* *dinis Minorum, viri devotissimi.*

MOLAN. *Item, sancti Solennis episcopi & confes-* Solennis. *soris, castro Blesis. Eodem die, sancti Principis* Principis. *Suessionensis episcopi, fratris beati Remigii.* Quod ex HERINIEN. videtur desumptum. Editiones aliæ, sic habent: *Item Blesis, sancti Solennis epi-* De Solenne. *scopi. Hic hominem à nativitate cæcum & surdum osculatus est, & statim sanum reddidit. Hic etiam Carnotensium episcopus, Ludovicum regem cum trecentis septuaginta nobilibus sacro fonte regeneravit. Sicque Dei Sanctus, tres olimpiades gerens in episcopatu, migravit ad Dominum. Eodem die sancti Principii*, &c. ut in priori. *Cusantiæ, in territorio Bizuntino, depositio beati Hermenfredi, abbatis &* Hermenfredi. *confessoris. In Glasconia, depositio sancti Ceolfridi* Ceolfridi. *abbatis & confessoris.* Vide de utroque Castellan.

VI *Kal.* *Die* 26.

Cypriani & Justinæ. NAtalis sanctorum martyrum Cypriani episcopi & Justinæ virginis, quorum Justina, multa propter Christum perpessa, ipsum quoque Cyprianum, cum esset magus, & magicis suis eam dementare conaretur, convertit ad Christum, cum quo postea, jam episcopo & nobili doctore facto, martyrium sumpsit. Horum corpora postmodum à Christianis Romam delata sunt. Civitate Al- *Senatoris.* bano, sancti Senatoris.

Puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Vides hîc denuo inter puros codices recurrere Tornacensem, qui ab VIII Augusti ad hunc usque diem vacuus fuit, foliis aliquot aut decerptis aut saltem deperditis. De cetero codex ille, item Antverp-maj. & Greven. scribunt *Cypriani*, melius reliqui, ut in textu. Antverp-maj. Rosweyd. & Molan. post *magicis suis* non male addunt *artibus*, verum ex codicibus aliis judico, non sic scripsisse Usuardum, qui forte melius cum Beda posuisset *magiis suis*; siquidem ita vere Beda legit, cum Rabanus etiam simpliciter habeat *magicis suis*. Pro *dementare* in Antverp-majore est *temptare*. Idem, ante *Christianis*, omittit *a*. Ultimam annuntiationem sic format Rosweyd. *Civitate Albana, natale sancti Senatoris.* At utrovis modo scripseris, verum locum non facile designaveris. Munerat. in fine ei adjungit titulum *episcopi*.

Cypriani & Justinæ. *OBSERVATIO.* Multa sunt, quæ implexam & perplexam reddunt celeberrimorum alioqui martyrum nostrorum *Cypriani* & *Justinæ* historiam, ita ex Metaphraste à Lipomano, Surio aliisque editam, ut apertissime Cyprianum illum inclytissimum Carthaginensem antistitem cum hoc nostro, verosimilius Antiocheno, confundat; quod passim Gregorio Nazianzeno acceptum refertur. Ab ea confusione nonnihil recedit Eudociæ imperatricis laudatio; magis etiam vera, seu ut alii existimant, suppositia ipsius Cypriani *Confessio*. Nec in martyrii tempore, nec in aliis pluribus circumstantiis satis conveniunt rerum gestarum scriptores, ut fatetur Baronius. Laudanda in hisce Tillemontii opera, qui, quæ verosimilia & probabilia sunt, operose digessit tomo 5 à pag. 329, suo tempore nonnulli usui futura. Jam ut ad textum nostrum accedamus, primum noto, in Hieronymianis apographis Cyprianum & Justinam omnino prætermissos. Romanum parvum sic eorum meminit: *Romæ, Cypriani episcopi, Antiochiæ passi, & cum martyre Justina Romam translati.* Martyrologus Viennensis longam quidem narrationem texuit, sed in qua Metaphrastæ confusio sic evitatur, ut tota Actorum ejus etiam à Surio edito-

editorum, veritas non incommode salvari posse videatur. Verum Noster compendiosius Bedæ elogium a Rabano de more descriptum, hîc sibi prælucere maluit, ex quo proinde eos desumpsit characteres de *episcopo & nobili doctore facto*, ut Carthaginensem Cyprianum plane, ni fallor, designari intelligamus: unde mirum videri non debet, si Romani Martyrologii reformatores eas notas expunctas voluerint. Id tamen prudenter cavit Usuardus, ne Justinam æque ac Cyprianum *sub Diocletiano multa propter Christum perpessos*, in fine, *sub Claudio principe martyrizaviſſe* assereret, quemadmodum in Beda & Rabano legitur. Quod autem ambo Antiochiæ & Nicomediæ adscribantur, inde factum dici oportet, quod primo loco inchoata passio, postremo consummata sit. Cetera ad proprium locum remittamus, addito hîc solum metrico Wandelberti encomio:

Sexta martyr ovat Cyprianus, virgo beata
Quem Justina Dei fecit cognoscere regnum,
Artibus insanis tandem furiisque relictis-

Senator Albanensis seu *martyr*, seu *confessor*, & si ita vis, *episcopus*, multam Baronio & Florentinio conjectandi materiam præbuit. Nullis Martyrologis antiquis, præterquam Hieronymianis, notus videtur, in quibus ita lego: *Et in Albano, natalis sancti Senatoris.* Quæ ab aliquo Adoni subinde superaddita sunt, ut abunde testantur Mosandri asterîscus & Rosweydi appendix. Mihi vix dubium est, quin ex Hieronymianis à Nostro acceptus sit, relictis terminis æque dubiis, sic ut ubi *Albana* illa *civitas* seu *Albanum* quærendum sit, necdum inter auctores plane conveniat. Utrum satis feliciter contra aliorum opiniones ipsum *in Scotia* invenerit Castellanus, ut ejus notula ad Martyrologium universale indicat, postea videbitur. Interim sic posuisse Usuardum, ut in indiculo nostro habetur, certissimum est. *Senatoris.*

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima purus, caret annuntiatione secunda; ut passim mutilus esse solet.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN & DANIC. In fine, textui puro subjungunt: *Romæ, sancti Eusebii episcopi & confessoris.* Ejus *depositio* in Hieronymianis signata reperitur, *via Appia, cœmeterio Calisti*, eo modo, quo confessores designari solent. Videatur Florentinius plures allegans, qui ei martyris laureolam asserant. Ceterum ex Hieronymianis transiit Eusebius in Bedæ & Adonis, imo & in Usuardi Auctaria, ut ex probatissimis nostris codicibus pro textu citatis manifestum est. De Eusebio Papa, vide Auctaria Usuardina ad diem secundum Octobris. *Eusebii.*

CENTULEN. *Apud Antiochiam, natalis sanctorum martyrum Cypriani episcopi & Justinæ virginis, qui passi sunt sub imperatore Dyocletiano. Civitate Albano sancti Senathoris.* Ita quidem in eo codice legitur, sed apparent vestigia erasi *S* initialis, ut debeat legi *Senathoris.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. *Natale sanctorum martyrum Cypriani episcopi, quondam magi, & Justinæ virginis & Theoginti. Quorum Justina, multa propter Christum perpessa, ipsum quoque Cyprianum, cum esset magus & suis magicis artibus eam dementare conaretur, & a Christi cultura pervertere, convertit ad Christum. Cum quo postea, jam episcopo & nobili Doctore facto, sub Diocletiano imperatore, simul martyrio coronantur, & ipsorum corpora postmodum, &c. Romæ, sancti Eusebii episcopi. Civitate Albana, sancti Senatoris.* *Theogenti cum Cypr. & Justina.* *Eusebii.*

HAGENOYEN. *Apud Antiochiam, sancti Cypriani episcopi & martyris, & Justinæ virginis & martyris. Hic Cyprianus prius erat incantator, & magus suis artibus multos dementabat. Nam ille puer existens septem annorum, a parentibus dyabulo consecratus est, & a carnibus, piscibus, vino & coitu abstinuit diu, ut diabulo plus servire posset, & ut breviter concludam, omnia fecit mala, quæ excogitare potuit, ut demonibus plus placeret, & in quibusdam malis demones in malo superabat, & multis Christianis ipse erat causa peccati. Unde cum Justinam virginem ad suum consensum inclinare non posset, sed multis ad eam missis demonibus, unus eorum interrogatus ab eo, cur nil perficeret, ille respondit, quod Christus non sineret. Cui Cyprianus: Estne ergo Christus major nobis? Respondit demon: Major est omnibus creaturis. Sprevit ergo Cyprianus dyabulum & baptizatus est, & ipse postmodum miracula fecit, & post annum sacerdos ordinatus est. Et post XVI annos, mortuo Anthonio Antiocheno episcopo, ipse episcopus ordinatus est, & multos ad fidem convertit, & fideles plurimum in fide confortavit; ac ipse Justinam in monasterio virginibus pluribus præfecit. Tunc ipse cum Justina comprehenditur & incarceratur. Deinde in eculeo suspenditur & ungulis ferreis laceratur. Dehinc alapis cæduntur & nervis crudis flagellantur: postea in sartaginem plenam pice, cera, & adipe succensam [mittuntur;] in qua Deum sine læsione laudabant. Tunc Eucolmus comes eos ad imperatorem Claudium in Nycomediam misit, qui fecit eos decollari, & horum Romam translata sunt corpora, deinde Placentiam. Civitate Albala, sancti Senatoris martyris. In Armenia majore, sancta Rispina, reginæ & virginis. Quæ cum sprevisset connubia regis Armeniæ Thiridatis propter amorem Christi, cum pluribus aliis virginibus, inauditis tormentis est occisa.* Ripsimen indicat, de qua vide notulam Castellani & Romanum XXIX Septembris. De Eusebio, ut supra. *Longa historia de Cypriano & Justina.* *Ripsimes. Eusebii.* *De Cypriano & Justina.*

AQUICINCT. In fine: *Romæ, sancti Eusebii.* *Eusebii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Justinæ & Cypriani martyrum, qui fuit magus primo, sed per sanctam Justinam virginem conversus fuit.* Additur in margine eadem manu: *Horum reliquiæ habentur in ecclesia sancti Joannis Trajectensis.* *Eusebii. Januarii.*

In VATICAN. sign. num. 5949. Deest *Senatoris.* Adjicitur: *Romæ, sancti Eusebii episcopi & confessoris. Natale sancti Januarii presbyteri Antiocheni.* Multos novi Januarios, sed quis hic sit Antiochenus presbyter, doceri cupio.

EDITIO LUBECO-COL. Præmittit annuntiationem satis miram, his verbis: *Apud Colonsam Agrip-*

Agrippinam, in ecclesia sancti Maximini, inventio & translatio sancti Gorgonii episcopi & martyris & sociorum ejus. Qui Gorgonius fuit confessor regis & reginæ Hispaniæ & de collegio sanctarum undecim millium virginum. De Cypriano & Justina, post, Doctore facto, sic scribit : *Martyrium sub Diocleciano imperatore, judice Eutellio sumpsit. Et cum jam hi duo martyres post multiplices pœnas jussu imperatoris ducerentur in Nicomediam civitatem, ut ibidem decollarentur, adjunxit se eis Christianus quidam, veniens de peregrinatione, nomine Theognitus, qui cum cervices sanctorum deoscularetur, cum ipsis pariter decollatus est. Quorum corpora nocte tulerunt nautæ in navem suam, transferentes ea Romam. Civitate Albano, sancti Senatoris confessoris.* De Eusebio, ut supra.

De reliquiis Gorgonii. *De Cypriano, Justina & socio* *Theognito.* *Eusebii.*

Greven. *Item apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia sancti Maximini, inventio & elevatio sancti Gorgonii episcopi & martyris. Hic confessor fuit regis Hispaniæ & de societate undecim millium virginum. Romæ, Eusebii episcopi & confessoris. Arvernis, depositio sancti Apollinaris episcopi & confessoris. Translatio sancti Meynulphi diaconi.*

Molan. *Romæ, sancti Eusebii episcopi & confessoris.* Deinde minoribus typis : *Eodem die, Amantii presbyteri & confessoris, de quo beatus Gregorius in Dialogis lib. 3 cap. 35.* Vide notulam Castellani. Editiones posteriores de Eusebio habent, ut prior. Tum adjungunt: *Die vigesima sexta, transitus sancti Apostoli & Evangelistæ Joannis Theologi.* Accepta est de more annuntiatio ex Græcorum Horologio seu Menologio contracto, de quo alibi diximus. Sed hæc & alia, quæ à Græcis de Joanne Evangelista liberaliter circumferuntur, ad diem ejus in Ecclesia Latina natalem XXVII Decembris remittenda sunt.

Corpus. Eutich. Aydonius. Translat. Meynulphi. Exhort. Amantii. De Joan. Evangel.

V *Kal.* *Die* 27.

Cosmæ & Damiani. APud civitatem Egeam, natalis sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani, qui sub persecutione Diocletiani, post multa tormenta, vincula & carceres, post mare & ignes, crucem, lapidationem & sagittas divinitus superatas, capite plectuntur. Referuntur etiam passi in eorum collegio tres fratres germani eorumdem, id est Anthimus, Leontius & Euprepius. Eodem die, sanctorum fratrum Adulfi & Joannis, qui apud Cordubam civitatem pro Christo coronati sunt. Castro Pseuduno, sancti Florentini, qui unà cum beato Hilario, post absciſionem linguæ, gladio jussus est feriri.

cum Anthimo & soc. *Adulfi & Joannis.* *Florentini & Hilarii.*

Ita *Praten. Antverp-major. Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Ægeam* invenio in apographo nostro Pratens. & Molano, at ceteri codices omnes scribunt simpliciter, ut est in textu. Nescio an Castellanus remactangat, dum his præfert nomenclaturam aliam *Ægæ, Ægarum.* Pro *lapidationem,* posuit Molan. *lapidationes.* Pratensis & Antverp-maj. videntur legere *Eoprepius*, in quo singulares sunt, sequimur reliquos. Ado prius scribit *Euprepius*, deinde *Eutropius.* In Greven. & Molan. superflua scrupulositate legitur *Adulphi*, de qua inflexione satis alibi diximus, sed in Antverp-majore male habetur *Aldulfi.* Restat *Pseuduno,* sic omnino scribendum, ut habent optimi codices Praten. Herinien. Tornacen. Rosweyd. & Greven. non *Seuduno,* ut est in Antverp.-majore, neque *Seduno,* ut in Molano & aliis. Vide infra in Observatione.

OBSERVATIO. Florentinius in diffusa de sanctis Cosma & Damiano hac die annotatione, inter alia sic habet : *Vidit Baronius varia horum sanctorum martyrum Acta, erroribus & implicationibus referta*, qualia nempe apud Legendarios exstant, *quæ si quis tueri velit, alios Cosmam & Damianum constituere necesse habeat,* & quidem Romæ martyres, alibi confessores admittere, eosque non semel geminatos. Ita prorsus fecere Wangnerechius & Dehnius, ambo Societatis nostræ, ex veteribus, ut ajunt, Græciæ monumentis, in Syntagmate historico *de tribus sanctorum Anargyrorum, Cosmæ & Damiani nomine, parthus*, edito Viennæ MDCLX, quo terna illa Græcorum distinctio, contra Latinorum confusionem acriter defenditur, in ea nimirum suppositione, qua illi alios Cosmam & Damianum I Julii, alios XVII Octobris, alios I Novembris aut diebus aliis recolunt. Viderat hæc pridem Baronius sed rejecerat, nec scio equidem, an satis tutò digeri possint, tametsi Papebrochius in Ephemeridibus Græco-Moscis eo inclinari videatur. Nequid tamen hîc inconsulte definiam, ubi longo & maturo examine opus est, sola Martyrologiorum nostrorum auctoritate rem circumscribam. Sic loquuntur Hieronymiana : *Ad Acia civitate, natalis sanctorum Cosmæ & Damiani martyrum.* An recte locum *Ad Acia*, vel *Adacia* sive divisim sive conjunctim explicet Florentinius, tu statue, ego mendum existimo pro *Ægea* vel *Ægæa*, ut scribunt Beda & ex eo Rabanus, item auctor Romani parvi, Ado, Notkerus &c. Hos inter Romanum parvum ita legit : *In Ægæa civitate, Cosmæ & Damiani, Anthimi, Leontii & Euprepii.* Multa ex Actis superaddidit Viennensis, quæ & ipsa tritu-

Cosmæ & Damiani.

trituratione indigent. Noster priorem elogii sui partem ex Beda descripsit, alteram ex Adone mutuatus. Hactenus consentiunt Martyrologi antiqui omnes, etiam Wandelbertus, qui, si Hieronymianos excipias, de solis Anargyris hodie meminerunt; nam Sancti à Mosandro adjecti, Adonis non sunt. Audiamus Wandelbertum:

Quinto, cum fratre excellit Cosma Damiano.
Antimus hos sequitur, Leontius, Euprepiusque,
Unum, Christe, tibi sertum qui morte dicarunt.

Florus hoc ipso die Timotheum retulit, ex Hieronymianis procul dubio acceptum, de quo vide supra ad XXII Januarii &c. *Martyres Cordubenses* pure Usuardini sunt, nec de iis quidquam observandum video, præter id quod sæpius alibi dictum est, eos nempe ex Hispania allatos & à Nostro signatos, locum in sacris tabulis primùm inveniisse. Breve sed præclarum utriusque elogium exstat in Memoriali lib. 2 cap. 8 ultra medium, ubi Eulogius ipsorum, *instar siderum cæli, gesta micantia, ad emolumentum Ecclesiæ sanctæ & exemplum debitum, à sene & magistro* suo *atque illustrissimo doctore... beatæ recordationis & memoriæ Speraindeo, stylo latiori composita* asserit. Hæc occasione matris eorum Artemiæ: porro ipsos denuo nominat Eulogius lib 3 cap. 17, dum sororis Aureæ illustrem confessionem describit. Acta ipsa periisse credimus, eamque forte irreparabilem jacturam merito deplorat noster Martinus de Roa tomo de Martyribus Cordubensibus pag. 153. Si in hujusmodi monumentis perquirendis operam posuissent Scriptores illi, qui tot pseudochronica nobis obtruserunt, quam solidam toti genti, quam veram sibi laudem peperissent. *Adulfi & Joannis.*

Florentinus in Hieronymianis sic ultimo loco notatur: *In territorio Eduæ civitate, natalis sancti Florentini.* Hujus nomen à Mosandro cum asteriseo refertur, Rosweydus in appendicem rejicit, & rectè, ut in præfatione cap. 3 contra Mabilionem ostendimus. Ampliorem alicunde notitiam nactus fuerit Usuardus, dum locum pressius designat, & martyrii socium *Hilarium* exprimit, optime scribens *Pseudono*, cujus loci nihil hodie superesse dicitur, præter vicum, quem Gallicè vocat Castellanus *Semont* in Lugdunensi Gallia, non procul ab Arari; unde perspicias, errare aliquos, qui *Castrum Sedunum* ad Rhodanum intelligunt, vulgo *Sion* vel *Sitten*. Colligas etiam, eam sententiarum varietatem argumento sufficienti non esse, ut hi martyres duplicentur apud Florentinium. Passos esse sub persecutione, seu mavis grassatione & depopulatione Wandalica, communior fert opinio Baronii, Florentinii & aliorum, à qua nescio cur recedat Castellanus in Martyrologio suo universali, apponens annum Christi CCLXIV. Utcumque tamen ea se habeant, satis hîc fuerit simplicem & germanam Usuardi phrasim repræsentasse. *Florentini & Hilarii.*

AUCTARIA.

Translat. Gibriani. HERINIEN. Propriam appendicem habet: *Ipso die, translatio sancti Gibriani confessoris.* Vide Auctaria VIII Maii, ubi ex eodem codice Gibriani depositionem retulimus, in S. Remigii quiescentis.

TORNACEN. In prima commemoratione purus, à duabus ultimis elogia rescindit.

ROSWEYD. Textui integro in fine subjicit: *Item Fidentii & Terentii martyrum.* Vide Roman. *Fidentii. & Terentii.*

PULSANEN. In prima etiam purus est, sed caret reliquis omnibus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Sic primam enuntiant: *Apud civitatem Egeam, natale sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani, qui sub persecutione Diocletiani, post multa tormenta, vincula & carceres in mare mersi, divina virtute educti, igni copioso impositi, sed frigente igne illæsi, cum superiores tormentis existerent, paratis crucibus proconsul impius eos suspendi & lapidibus jussit urgeri. Hinc sagittis aggredi, tandem gladio præcepit absumi. Referuntur* &c. pure. *De Cosma & Damiano.*

MUNERAT. In fine: *Eodem die, sancti Cerauni confessoris & episcopi Parisiorum civitatis.* Vide Castellanum in Martyrologio universali. *Cerauni.*

ULTRAJECT. LEYDEN & DANIC. Conveniunt cum ANTVERPIEN. &c. Sed in fine adjiciunt: *Methis civitate, depositio sancti Petri episcopi & confessoris.* In DANIC. ad marginem additur: *Sancti Elzearii confessoris festum solemne.* Nempe quod codex fuerit ad usum PP. Franciscan. *Petri. Elzearii.*

ALBERGEN. Præterea adjungit: *Ipso die, sancti Elyasii confessoris*; pro *Elzearii.* *Elzearii.*

CENTULEN. *Apud Egeam, passio sanctorum Cosmæ & Damiani martyrum, cum quibus sunt passi tres eorum fratres Antimus, Leontius, Euprepius. Eodem die, sanctorum fratrum Adulfi & Iohannis, qui apud Cordubam civitatem pro Christo coronati sunt. In territorio Augustodunensi, sanctorum martyrum Florentii & Hilarii.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. In prima fere similis est ANTVERPIEN. &c. In secunda & tertia, satis purus. Addit etiam in fine: *Metris civitate, depositio sancti Petri episcopi & confessoris.* *Petri.*

HAGENOYEN. In Cosma & Damiano interpolatus, subjungit: *In Armenia, sanctæ Gaianæ viduæ, & alterius virginis.* Vide Castellanum, qui duas virgines addit. In duabus postremis annuntiationibus, satis purus est. Tum: *Item translatio Virgilii Salizburgensis, episcopi & confessoris.* Colitur XXVII Novembris. *In die Cosmi & Damiani, sancti Elsearii comitis Arriani & confessoris, per Urbanum Papam quintum noviter canonizati.* De Petro Metensi, ut supra. *Gaianæ &c. Translat. Virgilii. Elzearii. Petri.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Cosmæ & Damiani martyrum. Florentini & Hilarii martyrum. Fidentii & Terentii martyrum. Liobæ virginis. Anthimi, Leontii & Euprepii.* Notatur in margine, quod *Lioba in Martyrologio Romano* habeatur *die sequenti*, quod verum est. *Fidentii & al. Liobæ.*

AUGENS. *Flaviaco, sancti Geremari confessoris atque* *Geremari.*

atque abbatis. Et hæc ponuntur primo loco. De eo supra actum est non semel. Vide XXIV. Sept.

In VATICAN. num. 5949. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. Adjicitur: *In Epheso, sancti Timothei.* Vide Observationes.

Timothei.

FLORENTIN. *Ravennæ, sancti Adenti* [Aderiti] *archiepiscopi & confessoris.* Tum STROZZIAN. *Sancti Eleazarii confessoris, de tertio Ordine S. Francisci.*

Aderiti. Elzearii.

JURENSIS. *In civitate Ambianensi, beati Firmini episcopi* &c. Vide superius, XXV.

Firmini.

DIVIONEN. *In territorio Augustidunensi, passio sanctorum martyrum Florentini & Hilarii.*

REMEN. SS. Timoth. & Apoll. Verbis proxime citatis veram ipsam positionem, seu locum interserit, *castro Pseuduno*, ut est in textu.

EDITIO-LUBECO-COL. *Apud Ephesum, missio in exilium beati Iohannis Euangelistæ, una cum sancto Procoro diacono, sub Domiciano imperatore. Apud civitatem Egeam in Arabia provincia, natale sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani fratrum, medicorum. Qui sub persecutione Diocletiani imperatoris à præside Lysia, post multa tormenta* &c. ut supra in ANTVERPIEN. & aliis. De Cordubensibus, satis pure. Tum: *In territorio Augustudino, castro Seuduno, natale sanctorum Florentini & Hilarii, qui præcipiente Croco, Wandalorum rege, post dentium excussionem ac linguarum extractionem, gladio peremti sunt.* De Petro Metensi, ut supra. *Eodem die, sancti Elsiarii comitis & confessoris, de tertia regula sancti Francisci confessoris.*

Exil. Joan. DeCosm. &c De Florent. & Hilario. Petri. Elzearii.

BELIN. De Cosma & Damiano, eadem habet quæ ANTVERPIEN. &c. supra. Cetera purus est in postremis annuntiationibus, nisi quod in prima editione pro *Florentini*, scribat *Florentii.* In fine adjicitur: *Eodem die, sancti Elzearii confessoris, de tertio Ordine sancti patris Francisci.*

Elzearii.

GREVEN. *Missio in exilium beati Iohannis Euangelistæ, una cum sancto Procoro diacono, sub Domiciano imperatore. Item, sanctorum Eleutherii, Andronici, Timothei. Fidentis & Terentis martyrum. Felicciani & Benedicti martyrum. Translatio beati Stanislai episcopi & martyris. Methis, depositio sancti Petri episcopi & confessoris. Eodem die, Elsiaris comitis & confessoris, de tertia regula beati Francisci. In Dacia, dormitio sancti Ketilli confessoris, regularis Præpositi ecclesiæ Wiburgensis. Theodotæ matronæ, Theodati martyris sanctorum Cosmæ & Damiani. Apud Coloniam Agrippinam, dedicatio majoris ecclesiæ sancti Petri Apostoli.*

Exil. Joan. Eleutherii. Felic. & Benedicti. Transl. Stan. Petri. Elzearii. Ketilli. Theodotæ.

MOLAN. De Cosma & Damiano, post *Eupretpius*, aliis litteris ex Adone textui inserit: *Quorum & Damiani corpora religiosi viri sepelierunt in loco venerabili, non longe à civitate Ægea. Duorum autem fratrum Cosmæ & Damiani memoria* [Romæ] *etiam templo præclaro opere, nomini eorum ædificato, solenniter agitur.* In fine autem: *Parisiis eodem die, sancti Eleazarii confessoris, de tertio Ordine sancti patris Francisci. Eodem die, sancti Cerauni confessoris & Cerani episcopi Parisiorum civitatis. Civitate Sagiensi, dedicatio basilicæ prædictæ urbis, per diœcesim ubilibet celebranda. Natale sanctæ Hiltrudis virginis, quæ Hildegarii amore Christi sponsum in terris fugiens, ei quem elegerat, viriliter adhæsit, bonumque propositum laudabili fine concluſit.* Dein minoribus typis: *Cujus corpus quieſcit in Hannonia, monasterio Letiis.* De Ketillo habet, ut GREVEN. Posteriores editiones de Cosma & Damiano solum inserunt: *Pecuniæ abstinentia & miraculis clari.* In fine de Elzeario & Cerauno, ut in priori. Tum: *Latus, natale sanctæ Hiltrudis virginis, quæ amore Christi, &c. Die vigesima septima, sancti martyris Callistrati & sociorum ejus. Civitate Sagiensi, dedicatio basilicæ.* &c.

De Cosm. Ketill. Elzear. Cerani. Hiltrud. Callistr. & soc.

IV *Kal.* *Die* 28.

Exuperii. APud Tolosam, sancti Exuperii episcopi & confessoris, qui beatus vir, quantum sibi extiterit parcus, quantumque aliis largus, sanctus Hieronimus memorabili prosecutus est relatu. *Stactei.* Romæ, natalis sancti Stactei. *Salonis.* Civitate Januis, sancti Salonis episcopi & confessoris.

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore, Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In minutiis hæret. Herinien. habet, *extiterit sibi.* Tornacen. Post *Romæ*, omittit *natalis.* Antverp-maj. legit *Stractei*; Max-Lubec. *Stracteti*; Munerat. & Greven. *Tactei.* Antverp. & Max-Lubec. pro *Salonis*, scribunt *Salomonis*; Molan. *Saloni.* De *Tholosam, Hieronimus, Jeronimus* &c. aliquid notare, operæ pretium non est.

OBSERVATIO. Solitos ductores suos Romanum parvum & Adonem hodie Noster deseruit; nam cum illi, sequente Notkero, solos referant martyres Cordubenses *Faustum, Januarium* & *Martialem*, de quibus etiam agit Wandelbertus, hos Usuardus distulit ad XIII Octobris: utrum quod in Hispaniis de proprio eorum cultûs tunc temporis die, certiorem notitiam adeptus sit, alibi expendemus. Beda hac die plane vacat. Supersunt itaque soli codices Hieronymiani, ex quibus messem Noster colligere potuerit. Neque tamen ex illis accepit *Exuperium* Tolosanum, omnibus Martyrologis præteritum. Nihil verosimilius est, quam quod Usuardus in ipsis Hieronymi operibus reperit, quæ de sanctissimo præsule in laterculo prædicat. Plura de hoc Sancto in sua ad Martyrologium Romanum Notatione observat Baronius, at vitæ seriem accuratius digessit Catellus in commentariis ad historiam Occitaniæ lib. 5 à pag. 827, apud quem invenies, unde extracta sint, quæ hîc in Sancti laudem ex Hieronymo recitantur, cum pluribus

Exuperii.

ribus aliis eodem spectantibus. Vide etiam testimonia à Surio collecta. *Stactei* cum Nostro meminit Rabanus. Uterque eodem modo scribit, uterque ex Hieronymianis eum desumpsit, in quibus varie efformatum nomen *Stactæ*, & in vetustissimo Epternacensi repetitum *Stertei* & *Stactei*, ansam Florentinio dedit suspicandi, *diversos esse martyres*, & *Sterteum deficere* in pluribus codicibus. Disputat etiam de officio & titulo; verum, ni fallor, unus idemque est *Sterteus* & *Stactæus*, non confessor aut episcopus, sed martyr Romanus, solo ferme nomine notus, & pro majori parte Fuldam translatus, ut in beati Rabani vita, IV Februarii illustrata, pag. 517 indicat Henschenius. *Stactei.*

Salo, Salon, Salonus vel *Salonius*, fatente Florentinio, notatur in pluribus apographis Hieronymianis, quidquid ab ipso tamquam adjectitius, alio charactere exprimatur his verbis: *Civitate Genua in Gallia, depositio sancti Saloni episcopi.* Eadem verba transcripsit Rabanus, sed editor Canisius ad oram libri posuit *Salomonis*, haud dubie ex hodierno Romano. Noster forte pridem difficultatem subodoratus, rescissa voce *Gallia*, scripsit *Januis.* Baronius nullum Genuæ Salonem inveniens, ex Belino aliisque recentioribus *Salomonem* substituit. Vides intricatum negotium, cui solvendo hanc notam Martyrologio suo universali attexuit Castellanus; remisso asteriscо ad *Salomonis: Hoc est*, inquit, *secundum antiqua Martyrologia, Genevæ, sancti Saloni, verosimiliter primi ejus nominis* (episcopi) *in catalogis prætermissi, qui cum patre suo sancto Eucherio subscripsit Concilio I Arausicano; atque hic potius intelligendus, quam secundus, qui Concilio IV Parisiensi subscripsit, cum altero Salono episcopo Ebredunensi.* Favet eruditæ conjecturæ Hieronymianorum & Rabani recitata lectio: *civitate Genua*, *in Gallia*, quibus verbis, meâ quidem sententiâ, satis clare excludi videtur celebris Genua Ligurum, apud medii ævi scriptores *Janua* potius vel *Januis*, quam Genua dicta, certè in antiquis nostris Martyrologiis numquam, quod ego saltem sciam, nominata. Raro etiam occurrit Geneva, sed hanc tantisper hoc loco intelligendam supponemus, donec in Actis res elucidetur. Longiuscule ab instituto digressi videri possumus, cum interim super Usuardina puritate nihil magnopere dubii occurrat. *Salonis.*

AUCTARIA.

ROswEYD. In textu non omnino purus, in fine adjicit: *In Boemia, sancti Wenizlai martyris. Item Martialis & aliorum* XXXIII *martyrum.* In Hieronymianis nominatim exprimuntur socii quindecim cum viginti anonymis. *Wenceslai. Mart. alis & socior.* 33

PULSANEN. In prima & secunda fere purus, omittit tertiam, frequenti defectu.

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Post textum, addunt: *Apud Pragam civitatem Boemiæ, sancti Wenzelai* vel *Wenceslai, ducis & martyris. Qui valde in Christi religione devotus extitit, adeo ut oblitus dignitatis sui primatus, tempore messis & vindemiæ ipse meteret & vindemiaret, quod in sacrificales hostias sacerdotum manibus offerretur.* Notandum in solo LOVANIEN. scribi *Salonis*, in aliis *Salomonis.* *Wenceslai.*

ULTRAJECT & LEYDEN. Recte habent *Salonis.* In Wenceslao cum præcedentibus conveniunt, sed præterea in fine adjiciunt: *Eodem die, depositio sancti Elearii* (pro *Elzearii*) *confessoris, de Ordine tertiæ regulæ beati Francisci.* Vide quæ non semel dicta sunt die præcedenti. *Elzearii.*

CENTULEN. *In Hispaniis civitate Corduba, sanctorum Fausti, Januarii & Martialis.* Jam dixi in Observatione, dilatos ab Usuardo ad XIII Octobris, ubi & Wandelberti geminata encomia metrica invenies. *Romæ, natalis sancti Stactei. Antisiodoro, sancti Alogii* (Hieronymiana & Rabanus scribunt *Alodi*) *episcopi & confessoris, qui fuit ex discipulis sancti Germani. Civitate Januis, sancti Salomonis martyris.* *Fausti &c.* *Alogii.* *Salomonis.*

BRUXELLEN. Incipit ex Adone: *In Corduba, natale sanctorum Fausti, Januarii & Martialis. Qui post eculeum, rasis superciliis, & auribus & naribus præcisis, dentibusque superioribus evulsis deturpati, ad ultimum in igne consumpti sunt.* Sequitur de Stacteo, pure. Tum: *Apud Pragam civitatem Bohemiæ, natale sancti Wenceslai ducis & martyris. Qui in Christi religione adeo extitit devotus, ut ipse personaliter meteret & vindemiaret, quod Deo in sacrificales hostias sacerdotum manibus offerretur. Lugduno, Auremundi martyris.* Melius *Enemundi*, vel *Annemundi*, Gallice *Chaumond*, de quo vide Castellanum. In fine, de Exuperio & Salone, ut est in textu. *de auſto &c.* *De Wenceſl.*

HAGENOYEN. In Exuperii elogio mutata nonnulla & procul transposita sunt. De Wenceslao habet ut supra usque ad *offerretur*, sed adjungit. *Et etiam ligna in silvis suis propriis ejus manibus succideret, quæ in dorso suo ante januas pauperis ponebat, qui aliter ligna habere non poterat. Qui quandoque à servis suis ligna custodientibus graviter percutiebatur, nec tamen desistebat. Hic tandem à fratre proprio, ut dominium suum possideret, occidebatur.* In Stacteo pures est. Pro *Salonis*, scribit *Salomonis.* Tum: *Item Lioba virginis.* De qua videndus Rabanus, & quæ ex ipso dabit MOLANUS infra: item vita apud Surium. *Item sancta Eustochia virginis à sancto Jeronymo* (puto velle dicere *informatæ* vel *institutæ.*) Vide notulam Castellani. *Civitate Corduba, sanctorum Fausti, Januarii & Marcellani. Item Martialis episcopi & confessoris.* Vide superius Auctarium primum. *De Wenceſl.* *Lioba.* *Euſtochii.* *Fauſti &c. Martialis.*

AQUICINCT. Ante memoriam sancti Stactei, interserit: *Eodem die, sancti Martialis episcopi & confessoris.* Puto *martyrem* esse, de quo supra. *Martialis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Wenceslai martyris, ducis Bohemiæ. Exuperii episcopi & confessoris, de quo scribit Jeronymus.* *Wenceſlai.*

In VATICAN. num. 5949. Deest textus, cujus loco substituuntur: *In Hispaniis civitate Corduba, natalis sanctorum martyrum Fausti, Januarii & Martialis. In civitate Praga, sancti Wenceslai regis & martyris.* Habes hîc in codicibus varia ejus elogia; vide brevius & elegantius in Mart. Rom. *Fauſti &c. Wenceſlai.*

Fausti & c. Firosei. FLORENTIN. *In Hispaniis civitate Corduba, sanctorum martyrum Fausti, Januarii & Martialis. Item sancti Firosei episcopi & confessoris, cujus historiam venerabilis Beda scripsit.* Nomen corruptum videtur, an forte de *Furseo* agitur, quem Beda celebrat? Sed hic colitur XVI Januarii, solo *Confessoris* titulo. Vide GREVEN.

De Wenceſl. EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Wenceslao, de quo etiam cum superioribus convenit usque ad *offerretur*, quibus subdit: *Quem Boëslaus frater suus, advocatis servis suis & socius, pariter gladiis & lanceis confoderunt & tali passione eum martyrem Christi effecerunt: sanguis autem martyris Christi effusus, quasi contra fratricidam clamans de terra ad Dominum, à loco passionis suæ per multa annorum curricula nec abradi potuit nec abstergi.* De Cordubensibus legit, ut BRUXELLEN. supra. Sequitur de Exuperio, pure. *Romæ, natale sancti Stactei confessoris.* Pro *Salonis*, scribit *Salomonis.* *Stactei conf. Alodii.* In fine: *Antisiodoro, depositio sancti Alodii episcopi & confessoris.*

Wenceſlai. BELIN. In Exuperio fere purus, secundo loco habet: *Eodem die, sancti Wenceslai martyris, regis Boëmiorum, sanctitate & miraculis gloriosus* [glorioſi.] In Stacteo ferme purus, pro *Salonis* scribit *Salomonis.* Demum: *Civitate Corduba, sanctorum martyrum Faustini, Januarii & Marcialis.* *Fausti & sociorum.*

Feſti de Angelo. Terentiani. De Wenceſl. GREVEN. *Festum de proprio angelo hic quidam servant. Terentiani episcopi & martyris. Apud Pragam Bohemiæ, sancti Wenceslai ducis & martyris, qui tempore Ottonis I, cum patri in principatu successisset, in Christianam religionem adeo devotum se gessit, ut oblitus dignitatis suæ, privatim tempore messis & vindemiæ, meteret & vindemiaret quod in sacrificio Christi, sacerdotum manibus offerretur. Cumque magnis polleret virtutibus, à fratre suo Boezlao gentili innocenter occisus, martyrii palmam adeptus est. Apud Asiam, Maximi martyris. Qui jussu Decii imperatoris fustibus cæsus in equuleum levatus est atque ita unguis attractatus, ut carnes ejus una cum sanguine in terram diffluerent. Ad extremum vero lapidibus obrutus, gloriose occubuit. Item secundum Adonem hic, Fausti, Januarii & Marcialis, quos Usuardus habet III Idus Octobris. Antisiodori, sancti Allodii episcopi. Marnulphi episcopi. Aaron episcopi. Forsei episcopi. Justini presbyteri. Eodem die, sanctorum Convalli & Maucharis presbyterorum & confessorum. Eodem die, Eustochii virginis, filiæ sanctæ Paulæ viduæ. Hanc in quanta veneratione habuerit divus Hieronymus, testantur frequentes ad ipsam matremque ejus epistolæ: item & illud, quod eam virginitatis & ecclesiæ pretiosum monile vocat. In Britannia, sanctæ Teclæ abbatissæ. Monasterio Fuldensi, sanctæ Liobæ virginis.* Vide notam Castellani, ubi pro *Lioba*, scribit *Leobgytha*, atque proprium nomen fuisse *Truthgebe.* *Maximi. Fausti & c. Firosei. Allodii. Aaron. Marnulph. Forsei. Justini. Convalli. Eustoch. Tecl. Liobæ.*

MOLAN. De Cordubensibus Adonem etiam ferme describit. Sequitur ex Rabano: *In Germania, sanctæ Liobæ virginis, quæ de Britannia insula a sancto Bonifacio archiepiscopo Moguntiacensis ecclesiæ advocata, ut famulas Dei in monasteriis Germaniæ divinis scripturis instrueret; ubi non solum multa miracula vivens fecit, imo post obitum in Buchonia silva, in monasterio Fulda juxta decretum sancti Bonifacii sepulta, non paucis miraculis claret. Eodem die, sancti Wenceslai martyris, regis Bohemorum, sanctitate & miraculis gloriosi. Qui valde in Christi religione devotus,* &c. ut ANTVERP-MAX. supra. De Eustochio describit typis minoribus verba GREVENI, post *vocat*, adjiciens: *In matris suæ epitaphio; ubi & obsequia ejus erga matrem ægrotam enarrat.* Editiones aliæ, de Wenceslao habent, ut supra. Tum: *Antisiodoro, depositio sancti Alodii episcopi.* Sequitur de Lioba, fere ut supra. In fine: *Die vigesima octava, sancti patris & confessoris Chartonis.* Vide Martyrol. Castellani. *Dr Lioba. De Wenc. De Eustoch. Alodii. Chartonis.*

III *Kal.* *Die* 29.

Michaëlis archang. IN monte Gargano, venerabilis memoria beati archangeli Michaëlis, ubi ipsius consecrata nomine habetur ecclesia, vili facta scemate, sed cælesti prædita virtute. In Thracia, natalis sanctorum Eutici, Plauti & Eracleæ. Autisiodoro, sancti Fraterni episcopi & confessoris. *Eutici & sociorum. Fraterni.*

Ita codices fere omnes, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverpien-maj. Rosweyd. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien.* & *Albergen.*

VARIA LECTIO. Pulsanen. Munerat. & Belin. legunt *Michaëlis archangeli.* Rosweyd. *Festivitas sancti Michaëlis* &c. *Scemate* habent omnes, excepto Molano, qui melius *schemate.* Ast in ea constructione nonnulla occurrit variatio. En verba Antverp majoris: *Ubi in ipsius nomine constat ecclesia consecrata, vili quidem cemate facta, sed cælesti virtute prædita.* Rosweyd. *sed cælesti constat prædita virtute basilica.* Belin. *vili quidem facta.* Antverp. & Max-Lubec., *prædita cælesti virtute.* Lectio nostra sincera & Adoniana est. De *Tracia* satis diximus alibi. Pulsanen. solus substituit, *In Africa. Eutici* scribunt omnes, solus Antverp-maj. *Euticii.* Codices recentiores ponunt *Plati*, cum Antverp. & Max-Lubec. In Munerato est *Plāti*, in Belino *Paulati.* In paucis invenio *Heraclea.* Mendose Greven. & Molan. *Eracleæ*; sed hic in posterioribus editionibus emendavit, *Heraclea.* De *Autisiodoro, Antisyodoro* &c. vide supra. Antverp-maj. male pro *Fraterni*, supposuit *Firmini.*

Michaëlis archangeli. OBSERVATIO. Præcipuas tres easque celebriores archangeli Michaëlis apparitiones à scriptoribus enumeratas invenio. De prima, quæ in Asiatica regione Chonensi accidit, multa apud Metaphrastem commemorat Pantaleon, editus à Surio. Secunda ordine

ordine temporis, sed multiplex fuit, ad montem Garganum. Exstat etiam relatio de Normannica, in monte *Tumba*, aliàs in *periculo maris*, de qua videndus Mabilio sec. 3 Benedict. parte 1 à pag. 84. De hac expressius in accessionibus Usuardinis agitur XVI Octobris. Quæ autem hac die memoria in Martyrologiis recolitur, ea potissimum spectare videtur Dedicationem ejus templi, quod in præfato monte Gargano famosissimum est. Ita ferme loquuntur Hieronymiana: *Dedicatio basilicæ sancti Michaëlis*, ut in Epternacensi vetustissimo; vel ut in Corbeiensi: *Dedicatio basilicæ archangeli Michaëlis, in monte, qui dicitur Garganus.* Beda priori similior: *Dedicatio ecclesiæ sancti angeli Michaëlis*: addit Rabanus, *in monte Gargano.* Concinit Wandelbertus:

Ætherea virtute potens, princepsque superna
Militiæ Michaël terno sibi templa sacravit.

Hæc omnia de dedicatione in monte Gargano accipienda esse, manifestum puto; eóque itidem referenda, quæ in Kalendariis per Allatium & Frontonem, ac Sacramentario Gregorii per Menardum editis, de dedicatione habentur, uti & in aliis veteribus monumentis à Florentinio recitatis. Aliam sibi propriam semitam ingredi videtur auctor Romani parvi, duobus articulis rem explicans. Primo quidem: *In monte Gargano, venerabilis memoria archangeli Michaëlis.* Sed quæ ea memoria sit, an *apparitionis*, an *dedicationis*, in dubio relinquitur. Sequitur vero: *Et Romæ, dedicatio ecclesiæ ejusdem archangeli, à beato Bonifacio Papa, constructæ in Circo, qui locus* INTER NUBES *dicitur.* Ado *memoriam* illam in monte Gargano describit ipsissimis verbis, quæ ex ipso ad apicem Noster transumpsit, quibus jam dictam *dedicationem* satis aperte & præcise enuntiari non video. Hinc motum opinor Baronium, ad phrasim ita restringendam, ut *consecrationis* solennitatem, tamquam hoc ipso die factam, paulo clarius indigitaret. Habes in Adone longiorem Garganensis historiæ seriem, suo tempore illustrandam, ubi in fine ex Rom. parvo attexitur dedicatio Romanæ ecclesiæ *inter nubes* sitæ, de qua videsis Notationem Baronii. Historiam ipsam cum sana Chronologia conciliare conatur Florentinius, & nos alibi operam conferemus. Ceterum verbo notasse juverit, hodiernam celebritatem, ita ab universali ecclesia Catholica recoli, ut non Michaëlis solius, sed angelorum omnium esse censeatur.

Sequens classis *martyrum in Thracia*, ambagibus & nebulis à Florentinio obnoxia merito dicitur, quia in Hieronym. apographis & martyrum & locorum nomina ita confusa sunt, ut non facile alia ab aliis discreveris. Interim ex eodem fonte hauserunt Rabanus & Noster, at purum non fuisse, ostendit utriusque discrepantia, cum prior ita scribat: *In Thracia civitate Eraclea, natale Euticii, Plauti.* Multa alia expendit Florentinius. Verum utut ea sint, lectio nostra ex omnibus codicibus vere Usuardina est, eamque in Romano moderno secutus est Baronius. *Fraterni, Autissiodorensis episcopi depositio* signatur in Hieronymianis, ex quibus eum denuo totidem verbis accepit Rabanus: Noster addidit *confessoris*, quo spectat in Hieronymianis *depositio.* Ab aliis *martyr* dicitur & signanter in episcoporum Autissiodorensium catalogo apud Democharem, & in alio apud nos manuscripto. Castellanus martyris titulum videtur eripere, eumque nescio ob quam causam ad IX Julii retrahendum putat. An ab Adone notatus sit, dubium videtur, sed Usuardi simplicitas, secundum omnes tabulæ nostræ partes, extra controversiam posita est. Tillemontius, tomo 15 pag. 26 de Fratèrno pauca suggerit, neque in notis pag. 838 & 839 quidquam affertur, quod ad illustrandam ejus vitam multum conferre possit.

Eutici & sociorum.

Fraterni.

AUCTARIA.

Lincwini. DANIC. Textui satis puro in fine subjungit: *Treveris, sancti Lincwini episcopi.* Nomen diversimode formatur, ut patebit inferius: an ceteris palmam præripiat Castellanus, dum *Ludovini* scribit, alibi ex professo erit examinandum.

Michaëlis in Gargano, Romæ &c. CENTULEN. *In monte Gargano, venerabilis memoria beati Michaëlis archangeli, ubi ipsius consecrata ab eodem archangelo habetur ecclesia, vili factafcemate, sed cælesti prædita virtute. Item Romæ, dedicatio oratorii sancti Michaëlis archangeli, quod Pontifex Bonifacius dedicavit in summitate circi, miro opere altissime porrectum. Antisiodoro, passio Fraterni episcopi & martyris. In Tracia, sanctorum Lucii, Plauti & Eracleæ.*

Lucii &c. BRUXELLEN. *Venerabilis memoria beati archangeli Michaëlis, patroni hujus ecclesiæ: ac in monte Gargano, dedicatio ecclesiæ, quæ ibi ipsius nomine consecrata habetur, vili quidem scemate* &c. Nomina martyrum in Thracia nonnihil luxata sunt. Sequitur: *Treveris in monasterio Medeloco, depositio sancti Lindemini archiepiscopi & confessoris.* In Fraterno satis purus est.

Lindemini.

De omnib. angelis. HAGENOYEN. Post textum de archangelo Michaële satis pure relatum, subjungit. *Hac etiam placuit die sanctæ matri Ecclesiæ, ut omnium sanctorum angelorum memoria solempniter agatur, quia unusquisque hominum creditur unum angelum habere sibi à Deo deputatum ad custodiam. Apud Carnotum, natale sancti Sollempnis episcopi & confessoris. Hic homini, à nativitate cæco, surdo & muto, orando visum, auditum & loquelam restituit. Clodoveum quoque regem Francorum & secum trecentos & sexaginta quatuor, unda baptismatis initiavit; quem postea Remigius Remorum episcopus in regem consecravit.* De eo supra actum est in Auctariis

Solemnis.

XXIV & XXV Septembris: historia fusius alibi examinabitur. *In Tracia, natale sanctorum martyrum Eutici, Pluti & Eraclia.* De Fraterno satis pure. In fine: *Treveris, sancti Lyntivini episcopi & confessoris,*

Lyntivini.

Reg-Suec. Qui fuit Ursini à Rosemberg. *Treveris, sancti Liutuini episcopi & confessoris.* Diversa sæpe ejusdem nominis formatio. Vide quæ diximus ad Danic. supra.

Liutuini.

Matric-Cartus-Ultrajectin. *Michaëlis archangeli. Lutwini episcopi Treverensis. Eutici & sociorum ejus martyrum Fraterni episcopi & confessoris.* De quo in Observatione.

Lutwini.

In Vatican. num. 5949 Deest *Fraterni.*

Editio Lub Col. De Michaële post textum usque ad *virtute*, adjungit: *In quo tamen omnium angelorum solemnitatem agimus & omnes adoramus & honoramus. In Tracia, natale sanctorum Eutici, Pluti & Eracleæ martyrum. In monasterio Melacensi, juxta Treverim, depositio sancti Lutwini episcopi Treverensis & confessoris. Qui primo fuit dux in Francia & monasterium ibidem construens, monachus factus est: deinde Treverensis archiepiscopus fit, multis clarens miraculis, & postmodum in Domino quievit. Antisiodoro, sancti Fraterni episcopi, quem tradunt eodem die interemptum, quo episcopum ordinatum. Trecas, beati Ursionis monachi & confessoris. Eodem die, sancti Blandini confessoris.*

De angelis. *Lutwini.* *De Fraterno* *Ursionis.* *Blandini.*

Greven. *Item sanctorum Placidi, Sosii. Aquilini episcopi. Treveris, sancti Ludwini episcopi & confessoris. Item secundum Cathalogum hic, depositio sancti Maximi Regensis episcopi, quem Usuardus habet in* v *Kalend. Decembris. Apud Indiam, sancti Josaphat, regis & confessoris, cujus ortum, conversionem & gesta præclara Vincentius in Speculo, lib.* 16 *ad longum prosequitur. Blandi confess. Ursionis confessoris. Trecas, Ursionis monachi & confessoris.*

Placidi &c. *Aquilini.* *Ludwini.* *Maximi.* *Josaphat.* *Blandini.* *Ursionis.*

Molan. De Michaële, post *virtute*, textui ex Adone interserit: *Vertice siquidem montis excelsi posita, de corpore ejusdem saxi spelunca adinstar præcavata ostenditur. Romano itaque Pontifice & Sipontino episcopo, de consecratione loci ipsius quærentibus, ac propterea triduanum jejunium cum civibus celebrantibus, nocte jejunis suprema, sanctus Michael episcopo Sipontino per visionem apparens, monuit, ut intrarent ecclesiam, quam ipse dedicavit, & Missas ibi juxta morem agerent. Innumera quoque ibi præstantur beneficia per sanctorum archangelorum merita.* Sequitur pars reliqua textus. In fine: *Eodem die, in Mediolacensi monasterio, juxta Treverim, natale sancti Loutwini, archiepiscopi Lotharingiæ & confessoris ejusdem antedictæ civitatis. Ipso die, inventio corporis sancti Gisleni episcopi & confessoris. Trecas, beati Ursionis monachi.* In posterioribus editionibus omittitur prima periodus eorum, quæ ex Adone interseruntur, nam in his incipitur à *Romano siquidem Pontifice & Sipontino episcopo de* &c. In fine de Loutwino Treverensi habent, ut in prima. Tum: *Trecas beati Ursionis monachi.* Tum: *Die vigesima nona, sancti patris Cyriaci anachoritæ.* Vide Metaphrastis narrationem apud Surium hoc die. Denique de *inventione corporis sancti Gisleni episcopi & confessoris* repetuntur quæ supra dicta sunt in priori editione.

De Michaële. *Lotharingiæ.* *Gisleni.* *Ursionis.* *Cyriaci.*

Pridie Kal. *Die* 30.

Victoris & Ursi. In Galliis castro Solodoro, passio sanctorum martyrum Victoris & Ursi, ex gloriosa legione Thebeorum, qui primo diris suppliciis cruciati, sed cælesti super eos lumine coruscante ruentibus in terram ministris, erepti sunt, deinde in ignem missi, sed in nullo penitus læsi, novissime gladio consummati sunt. Eodem die apud *Hieronym.* Bethleem Judæ, depositio beati Hieronimi presbiteri, qui obiit anno ætatis suæ nonagesimo octavo, mense sexto. Civitate Placentia, sancti *Antonini.* Antonini confessoris.

Ita soli *Praten. Herinien. Tornacen. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Duabus notatiunculis absolvitur. In Herinien. pro *erepti sunt*, legitur, *erecti sunt.* In Greven. & Molan. *mense tertio*, pro *mense sexto.* De *coruscante, Bethlehem, Jheronimo, Jeronimo* &c. satis diximus.

OBSERVATIO. Signati 1 loco gemini martyres *Victor* & *Ursus* ex inclyta Thebæorum legione in Actis Eucherianis saltem nomine appellantur, in antiquioribus Martyrologiis, ut sunt Hieronymiana, Beda & Romanum parvum, omnino præteriti; quidquid recentior aliquis & Hieronymianos codices & editorem Florentinium frustra alleget. De altero *Victore*, Mauritianis annumerato, aliisque egimus XXII Septembris. Qui hodie coluntur, ab Adone in sacros Fastos primum relati sunt, cum elogio, ex Actis opinor, longioribus contracto, cujus medullam Usuardus in textu selectam reddidit. Acta aliqua ex Gallia deportata edidit Surius, sed quam ætatem sapiant aut qua valeant auctoritate, ut minimùm incertum est, nec puto verosimile, ea Adoni præluxisse, tametsi in principio haud multum ab ejus encomio discrepent. An quid novi suppeditent Acta apud nos Mss., suo loco examinabitur. *Victor* alius, cujus translationem Mediolanensem Hieronymiana hoc die celebrant, non ex Thebæorum numero, sed aliunde, *Hieronymi.* forte ex Africa, eo delatus creditur. De glorioſissimo ecclesiæ Doctore *Hieronymo* loquuntur

Victoris & Ursi.

tur Martyrologia & monumenta alia passim, suntque *ita clara omnia*, inquit Florentinius, ut *recoquenda non videantur*. Hieronymiana sic habent: *In territorio Jerosolymitano, depositio sancti Jeronimi presbyteri.* Beda: *In Bethleem Juda, depositio sancti Hieronymi presbyteri.* Additur: *Qui obiit anno nonagesimo primo.* Florus breve elogium interposuit, Rabanus paulo longius, sed in annorum numero Bedæ adversans. Romanum parvum brevissime notat: *Bethleem, Hieronymi presbyteri:* quam brevitatem compensat deducta fusius in Adone, cum operum elencho vita, ex qua Usuardus pauciſſima extraxit servatâ ætatis determinatione, nec Bedæ nec Rabano conformi. Videantur Baronii Notationes. Hieronymi vitam post alios diligentius collegit Marianus Victorius, alias alii spoponderunt, nobis viam præsignavit. Tillemontius tomo 12, multa erudite disponens, quæ Actis Hieronymianis illustrandis utiliſſime subservient, uti & ea quæ in nupera operum Hieronymianorum, & secuta vitæ Gallicæ editione, à Martianæo observata sunt, cum plurimis nostris monumentis, tum manuscriptis, tum excusis suo loco in Actis examinanda, & pro inclytissimi Sancti merito, luculentius exornanda. Locum hîc sibi postulat metricum Wandelberti non adeo rude encomium:

Interpres legis veterisque novæque probatus,
Instructor doctrinæ, hæresis damnator iniquæ,
Hieronymus pridie Septembrem claudit ovantem.

Qui ultimum locum implet Placentiæ *Antoninus*, nobis *confessor*, is in Corbeiensi vocatur *Antoninus martyr*, in aliis vero Hieronymianis apographis *Anthonius* vel *Antonius* simpliciter, absque ullo titulo. De eo multa disquirit Florentinius, lectores remittens ad 11 & 111 Septembris, quibus diebus etiam nos de variis *Antoninis* & *Antoniis* abunde egimus, nec modo quidquam magnopere occurrit, quod versatas ibi tenebras novo splendore dispellat. Acta apud Petrum in Catalogo lib. 8 cap. 133, *martyrem* prædicant, *qui de Placentinis finibus egressus, per Orientales provincias pertranseverit, & multa miracula fecerit; demum ad urbem suam rediens* &c. Supponitur fuisse nihilominus ex legione Thebæa. Crediderim, & titulum & officium ex Petro in Romanum hodiernum perperam, ni fallor, irrepsisse. *Antonini* hujus & alterius *Antonini Appamiensis* Acta quoquo pacto confundi agnovere Ferrarius & Florentinius: nos, ne hîc tricis involvamur, hæc omnia suo loco discutienda relinquimus. Certe haud dubium est, quin Usuardus ex aliquo Hieronymiano Antoninum acceperit, cum aliis omnibus Martyrologis incognitus sit, etiam Adoni, cui Usuardi verba ab aliquo adscripta fuerint, à Mosandro & Rosweydo rejecta. Pluribus opus non est, ut textus Usuardini integritas stabiliatur. *Antonini.*

AUCTARIA.

Honorii. ANTVERP-MAJ. Textui puro subdit: *Item ipso die civitate Doroberna, sancti Honorii archiepiscopi & confessoris.* ROSWEYD. In textu non omnino purus est, & in fine adjicit: *Ipso die, depositio sancti Honorii archiepiscopi. Qui quintus a beato Augustino, genti Anglorum verbum Dei prædicavit. Item, sanctorum Tharaci, Probi & Andronici, quorum gesta habentur.* Imo præsidialia ipsa Acta integre edita sunt à Rosweydo anno MDCVII & etiam ab aliis. At cur hac die referantur nescio, quandoquidem passi sint XI Octobris, ut ibi dicemus. *Honorii.* *Tharaci & sociorum.*

Pistis &c. PULSANEN. Primo loco de Hieronymo, pure. Tum: *Romæ, passio sanctarum virginum Pistis, Elpis, Agapis & Sophiæ matris earum, id est Sapientiæ.* Vide 1 Augusti. In martyribus Solodorensibus rescindit elogium. Antonino Placentino tribuit titulum *martyris.*

De Hieron. ANTVERP. & MAX-LUBEC. In prima puri, de Hieronymo post *presbyteri*, interserunt: *Qui omnium studia litterarum adeptus atque probatissimorum monachorum imitator est factus. Obiit autem anno* &c. ut in textu. De Antonino, recte.

S. Crucis Parisiis. MUNERAT. Post textum purum, addit: *Parisius, solennitas sanctarum nostræ redemptionis reliquiarum, ibidem in sacra capella regia, à beatissimo rege Ludovico honorifice reconditarum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. & DANIC. Sic incipiunt: *Apud Bethleem Judæ, depositio sancti Hieronymi presbyteri, viri sanctissimi & in Scriptura sacra eruditissimi. Hic omnium studia litterarum adeptus, probatissimorum quoque monachorum imitator factus, obiit anno* CCCCXXIII (ANTVERP-MAX. CCCCIII) *ætatis suæ anno* XCVIII, *mense* VI. (DANIC. rotunde, *anno* XCIX.) Melius alii obiisse Hieronymum statuunt anno CCCCXX. In reliquis codices satis puri sunt. *De Hieron.*

ALBERGEN. De sancto Hieronymo præter jam dicta, post *presbyteri* interponit: *Gloriosi Doctoris, & Ecclesiæ Romanæ Cardinalis. Hic omnium studia* &c. ut præcedentes. *De Eodem.*

CENTULEN. *In Gallis castro Solodoro, sanctorum martyrum Victoris & Ursi, qui fuerunt ex gloriosa legione Thebæorum. Apud Bethleem Judæ, depositio sancti Jeronimi presbiteri & abbatis, per quem omnis divina scriptura apud Latinos ad tenorem veritatis est reducta. Placentiæ, sancti Antonii confessoris.* Vide supra Observationem. *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Post *imitator*, auget Hieronymi elogium his verbis: *Eumdem annorum numerum, quem & alter Dei genitricis minister Johannes Evangelista complens, ætatis suæ anno* XCIX *quievit in Christo. De quo quidam in visione nocturna quemdam quasi in codice legentem hos versus audivit:*

Græcia miratrix nullo plus gaudet alumpno:
Si numerabit avos repetens ab origine prima,
Plusquam laudatur, est quod laudetur in illo.

De Hieron.

De Victor. & Urso. In Victore & Urso, quos secundo loco refert, etiam

etiam interpolatus est, hæc inter alia ex Adone inserens: *Qui cum illic furorem Maximi antè tyranni declinantes secessissent, ipsius jussu tenti, primo diris suppliciis exercitati, sed cælesti super eos lumine* &c. In ultima purus est.

HAGENOYEN. in prima aliquantum interpolatus, de Hieronymo plura narrat, sed quæ ab Adone verius deducuntur. Tum addit: *In Augia majori Constantiensis diœcesis, sanctæ Fortunatæ virginis & martyris, & fratrum suorum Terponii, Euagisti & Prisciani martyrum.* Coluntur hi Sancti & in codicibus referuntur XIV Octobris, quo die vide Auctaria. In ultima purus est.

Fortunatæ & fratrum.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. *Hieronymi presbyteri confessoris. Victoris & Ursi martyrum ex legione Thebæorum. Anthonini confessoris.* (Additur in margine, *in Mart. Rom. martyris*) *Romæ, Arethæ martyris & aliorum quingentorum* (notatur denuo, *in Martyrologio Romano sequenti die*) *Leopardi martyris.* Vide de hoc etiam Romanum.

Arethæ & quingent. Leopardi.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Eodem die, sancti Serauni Parisiensis episcopi.* Vide Auctaria Usuardina ad XXVII Septembris.

Cerauni.

VATICAN. num. 5949. Adjicit: *Romæ, sanctarum virginum Pistis, Elpis, Agapis, & Sophiæ matris earum.* Jam dixi recurrendum ad I Aug.

Pistis &c.

CODEX CASTRI KAROLI. *In Gallis castro Solodoro, quod est super Prulam fluvium,* &c.

BIZUNTICEN. *Catalaunis, sancti Leudomiri confessoris.* Alii scribunt *Leodemiri* &c.

Leudomiri.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Catalaunis, sancti Ledomari episcopi & confessoris.*

Ledomari.

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Bethleem Judæ, depositio gloriosi Hieronymi presbyteri & Doctoris, Ecclesiæ Romanæ Cardinalis. Hic omnium studia litterarum adeptus, Latina, Græca, Hebraica & Chaldea eruditus fuit; Hierosolymam venit, & visitatis locis sacris à Cyrillo episcopo Hierosolymitano locum præsepis Domini petivit & obtinuit, & ibidem monasterium fundavit, imitator probatissimorum monachorum factus, cœpit vivere cum fratribus sibi in charitate adjunctis, secundum regulam à sanctis Apostolis constitutam. Hic post perfectam, placitamque Domino conversationem, post multos labores, quos in descriptione librorum ad ædificationem Ecclesiæ defudaverat, tandem obiit anno Domini* CCCCXXIII, *ætatis vero suæ anno* XCIX, *sepultus in ore speluncæ præsepis Domini.* De Victore & Urso, fere ut supra.

De Hieron.

In Antonino, pura est. Deinde: *Cathalanis, sancti Leodomeri, ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Lauri episcopi & confessoris. In Babemberga, translatio sancti Ottonis episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Leopardi martyris.*

Leodomeri. Lauri. Translat. Ottonis. Leopardi.

BELIN. Primo loco de Hieronymo, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. Secundo loco, de Antonino, pure. Sequitur Victoris & Ursi, pure, nisi quod pro *Ursi*, scribat *Ursicii*. In fine: *Eodem die, sanctæ Sophiæ viduæ.* Omissis filiabus.

Sophiæ.

GREVEN. *Romæ, sancti Leopardi martyris, apud Aquisgrani nunc quiescentis. In Anglia, sancti Honorii archiepiscopi Cantuariensis, post beatum Augustinum quinti. Leodomeri episcopi Cathalaunensis & confessoris. Translatio sancti Ottonis episcopi Babenbergensis & confessoris. Romæ, depositio beati Symeonis monachi & confessoris, filii comitis Veromandiæ. Lauri presbyteri & confessoris. Eodem die, beatæ Sophiæ viduæ. Rachelis, uxoris Jacob Patriarchæ, quæ interpretatur ovis. Item sanctæ memoriæ, Jacobi de Vinaco, Ordinis Cartusiensis. Hic vitæ contemplativæ studio magno intentus, loco octavo decimo, itemque vicesimo, Cartusiæ prioratum tenuit, & post mortem miraculis vivere cœpit. Item bonæ memoriæ, Johannis Cornerii monachi Cartusiensis Ordinis, maximæ sanctitatis viri. Hic die quo primam Missam celebraturus erat, cum à sacrista vocaretur, reperta est cella ejus igneo fulgore coruscans, & idem vir Dei velut flamma ignis ardens. Ejus etiam meritis litteræ quædam, casu in ignem copiosum projectæ & post longam moram extractæ, in nullo penitus læsæ reperiæ sunt.*

Leodomeri. Lauri. Translat. Ottonis. Leopardi.

MOLAN. De Hieronymo aliis litteris textui inserit eadem ferme, quæ supra ANTVERP. & MAX-LUBEC. In fine de Sophia, ut BELIN. Item de solemnitate reliquiarum Parisiis, ut MUNERAT. Tum: *Translatio corporis sancti Vedasti de loco sepulturæ ejus in eum quo nunc requiescit. Transtulerunt autem eum beati confessores Autbertus & Audomarus. Eodem die, festivitas sancti Leopardi martyris.* Dein minoribus typis: *Romæ; nunc in Aquisgrani quiescentis.* De translatione sancti Ottonis, & de S. Honorio, ut GREVEN. supra. Tum: *Catalaunis, sancti Leudomiri ejusdem civitatis episcopi & confessoris: de quo canit Ecclesia:*

Leudomire pater filiis succurre potenter,
Ut sani vivant æternaque gaudia quarant.

Sophiæ. Translat. Autberti. Leopardi. Leudomiri.

In posterioribus editionibus, de Hieronymo in textu, ut supra. In fine de Sophia, ut supra. *Babenbergæ, sancti Othonis, episcopi & confessoris, qui convertit Pomeranos. In Anglia, sancti Honorii archiepiscopi Cantuariensis.* De Leudomiro, fere ut in prima. *Aquisgrani eodem die, festivitas sancti Leopardi martyris. Die trigesima, sacrosancti martyris Gregorii, in magna Armenia.* De solennitate reliquiarum Parisiensium, & translatione sancti Vedasti, ut in prima. Sequitur: *In Andaino monasterio, translatio corporis beatissimi Huberti, Tungrensis episcopi & confessoris; quando à beatæ memoriæ Vulcando episcopo, ejus sacra ossa à Leodio ad locum Andaimum sunt translata, anno dominicæ incarnationis* DCCCXXV. *Ubi miraculorum gloriâ ejus declarantur merita, & fidelium devotione ipsius celebrantur beneficia.*

Othonis. Gregorii Armeni. Translat. Huberti.

MENSIS

MENSIS OCTOBER.

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, natalis beati Arethæ martyris & aliorum quingentorum quatuor. Thomis civitate, ſanctorum Priſci, Creſcentis, & Euagrii. Apud Provinciam Luſitaniam civitate Oliſepona, ſanctorum martyrum Veriſſimi, Maximæ & Juliæ ſororum. Civitate Tornaco, paſſio ſancti Piatonis presbiteri, qui cum beato Dionyſio epiſcopo ejuſque ſociis ab urbe Roma Galliam prædicationis cauſa expetiit, ac poſtea conſummato martyrio migravit ad Chriſtum. Eodem die, tranſlatio ſanctorum confeſſorum Germani & Remigii, quorum prior Autiſiodorenſem, alter vero Remenſem rexit eccleſiam. In portu Ganda, ſancti Bavonis confeſſoris. *Arethæ & ſocior.* 504. *Priſci & ſociorum. Veriſſimi & ſociar. Piatonis. Tranſlat. Germani & Remigii Bavonis.*

Puri vel puris proximi ſunt *Praten. Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Principio advertenda annuntiationum tranſpoſitio in multis codicibus, & iis quidem, quos puriores cenſemus. Etenim Pratenſis de Piatone agit ante tranſlationem Germani & Remigii; Greven. autem & Molan. tranſlationem præponunt. *Arethæ* ſcribunt omnes. Item *Thomis*, licet Romanum parvum, Ado & Notkerus legant, *Tomis*, & Romanum modernum addat, *in Ponto*. Multis diſputat Florentinius, legendumne ex Hieronymianis *Thmuis*, vel *Thomis* in Ægypto, an potius *Tomis* in Ponto; ait hæc ad aliud examen ſpectant, nos Uſuardinam ex codicibus lectionem quærimus. Molan. textum corrigit ſcribendo *Luſitanam. Oliſepona, Oleſipona, Oleſpoma* & aliis modis effertur: qui puriores ſunt, ſcribunt ut in textu. Praten. cum paucis habet *Pyatonis*. Greven. & Molan. poſt *Dionyſio*, omittunt *epiſcopo*, & pro *rexit*, ponunt *gubernavit*. Greven. *migravit ad Chriſtum*, mutat in *migravit ad Dominum*: & pro, *In Portu Ganda*, ſubſtituit, *In portu Ganto*. Supereſt notanda maxima inter codices variatio circa tranſlationem jam dictam, quæ in Hieronymiano Lucenſi potius pro natali habetur multorum ſimul conjunctorum: *In Gallia civitate Autiſſiodorenſi, ſancti Germani epiſcopi & ſancti Vedaſti, Remedii & ſancti Piatoni.* Neſcio an hinc fortaſſe nata ſit Uſuardinorum aliquot codicum confuſio, ſic ut Antverp-maj. ſcribat: *Eodem die, tranſlatio ſanctorum confeſſorum & epiſcoporum Germani, Remigii & Vedaſti; quorum prior Antiſiodorenſem, alter vero Remenſem, tertius vero Atrebatenſem gubernavit eccleſiam*, quo ferme modo referunt Antverp. Max-Lubec. & mediæ notæ codices cum Belino & Romano moderno. Herinien. ſervat quidem annuntiationem puram, ſed primum ei locum tribuit, & poſt tres alias etiam purus, inſerit: *Apud caſtrum Atrebatis, ſancti Vedaſti epiſcopi*: pro quo Pratenſi codici *De tranſl. confuſione.*

ad marginem, ni fallor, adjectum est: *Et translatio sancti Vedasti episcopi*; quam translationem Molanus ad diem præcedentem refractam asserit, quod hic dies Remigii festivitate impediretur. Obiter notabis lapsum Florentinii, qui verba Rabani de Vedasto infra citanda, Notkero inadvertenter adscripsit. Vide reliqua in Observatione & Auctariis.

Aretha & socior. 504.

OBSERVATIO. Non semel superius observatum est, raros in Usuardi Martyrologio Sanctos reperiri (populares Gallos & Cordubenses semper excipio) qui apud antiquorum aliquem non memorentur. Oppositа exempla hinc inde dedimus & novissime XXI Septembris in Pamphilo martyre Romano, reliquis Martyrologis plane incognito. En tibi specimen aliud in prima hujus diei annuntiatione de *Aretha* & sociis DIIII. Sudavi affatim, ut vel vestigium horum Sanctorum alibi invenirem, sed frustra; nam Adonem & hîc & alibi sæpius perperam à Baronio ejusque sequacibus citari, evidentissimum est. Galesinius, Ferrarius & recentiores alii numerum illum fingunt & refingunt, adeo ut Bartholomæus Piazza in Emerologio, socios ad septem dumtaxat contraxerit, quorum gloriosæ confessionis memoriam superstitem ait, & reliquias per varia Urbis templa dispersas. Martyrii tempus divinare videntur citati Galesinius & Ferrarius, ego de tota annuntiatione nihil me compertum habere candide profiteor. *Aretham* alium martyrem apud Homeritas, cum multis sociis sub tyranno Dunaan passum, de quo Metaphrastes apud Surium XXIV Octobris, cursim attigimus in Tractatu de Patriarchis Alexandrinis pag. 64. Quidquid interim sit de Aretha nostro Romano, negari omnino non potest, eum ab Usuardo, undecumque demum acceptum, vere consignatum fuisse. Alterius annuntiationis fons patentissimus est, nam de tribus illis Martyribus meminere Hieronymiana, tametsi hinc inde luxata. Clare eos signat Romanum parvum, ex quo Ado, ex hoc Notkerus & Noster, iisdem ubique terminis, nisi quod Usuardus pro *Crescenti*, vel ut Hieronym. *Crescenti*, posuerit *Crescentis*. *Ulyssiponenses martyres* inter antiquos solus memorat Florus in Bedæ auctario, quibus & elogium concinnavit. At si Flori & Usuardi textus conferas, facile perspicies (quod alibi etiam monui) alterum alteri notum non fuisse. Ita scribit ille: *Elissipona civitate, passio sanctorum Verissimi, Maximi & Juliæ, qui passi sunt sub Datiano præside* &c. Baronius in Romano legit: *Qui in persecutione Diocletiani passi sunt.* Noster nullam temporis notam apposuit, quod fortasse (ita quidem conjicio) nullam ejus notitiam in Hispania, unde Martyres illos cum Cordubensibus afferre potuit, inveniisset. *Piatonis* vel *Platonis*, alias *Piati*, memoria Hieronymianis à Florentinio adjecta censetur, nec illam inde accipere debuit Usuardus, qui procul dubio Acta vidit, ex quibus elogium contextum est. Laborarunt nonnulli in nomine *Dionysii* & *Quintini*, quorum alterutri socius in Galliam ex urbe profectus sit: verum hic scrupulus facile tollitur, si utrique compositum asseramus. Acta Piatonis, suspecta sunt, quod ex aliis consimilibus profluxisse videantur, sed de ea controversia suo loco agendum erit. De translationum confusione superius dictum est. Hîc observandum, Bedam scripsisse: *Festivitas sancti Remigii, Remis civitate.* Romanum parvum: *Et Remis civitate, sancti Remigii episcopi.* Ado elogii vice aliqua addidit, & ex eo Notkerus, quæ etiam magis ad natalem vel depositionem quam ad translationem pertineant. Et ita loquitur Rabanus de Germano atque Vedasto, cujus verba hîc recitari merentur: *In Gallis civitate Autissiodorense, depositio sancti Germani episcopi. Remis civitate, Remedii episcopi. Adradis* (pro *Atrebatis*) *civitate, beati Vedasti episcopi. Ganda monasterio, sancti Babonis episcopi. Quorum omnium conversationes & gesta miraculis plena, conscripta habentur.* De festo Remigii solenni, seu, ut aiunt, in populo pro diœcesi Remensi, dictum est XIII Januarii; Germani autem retulimus XXXI Julii; Vedasti VI Februarii. Illustria Remigii gesta & historice & oratorie deducta in Actis nostris non minimam Octobris partem occupabunt, licet antiquissima eorum collectio, ex qua Fortunatus Pictaviensis compendium edidit, periisse dicatur. De Germano Autissiodorensi ea omnia hîc narrat Viennensis & contrahit Notkerus, quæ melius proprio die collocata fuissent. Ceterum in tanta lectionum varietate, puto Usuardi textum à nobis sincere redditum. Consuli possunt notationes Baronii. In *Bavone*, qui non Adoni, sed Usuardo primùm tribuendus est, conveniunt codices. Acta ejus primigenia protulit Mabilio seculo 2 Benedictino à pag. 394, quæ cum Theodoricianis collata, suo tempore illustrabuntur. Ad postremas annuntiationes pertinent Wandelberti versiculi:

Prisci & sociorum.

Verissimi & socior.

Piatonis.

De Remigio Germ. &c.

Bavonis.

Francos qui primus docuit domuitque feroces
Remigius, proprio Oclimbrem præsignat honore:
Germanusque simul doctrina insignis & actu,
Tum propriam munit meritis Antissiodorum;
Qui oceano fidei refugas & dogma nefandum
Reppulit, & signis te picta Britannia texit.
Hos virtute Bavo & sancto comitatur honore.

AUCTA.

AUCTARIA.

HERINIEN. Præter dicta, hoc habet peculiare, quod de Piatone sic incipiat: *In pago Medenentinse, natalis sancti Piatonis* &c. Vide Variantes. *De Piatone.*

TORNACEN. Caret duabus primis. In reliquis purus est, sed in fine adjicit. *Eodem die, Vedasti, Wasnulfi & Trudonis.* *Vedast. &c.*

ANTVERP-MAJ. Hic per aliquot folia recentiori manu rescriptus, mendis scriptoriis refertissimus est. De ejus Auctario jam diximus.

ROSWEYD. Incipit: *Remis, Remigii episcopi & confessoris. Antisiodoro, Germani episcopi & confessoris. Atrebatis, Vedasti episcopi & confessoris.* Tum de Bavone, Piatone, Aretha, Thomitanis & Lusitanis, satis pure. *Remigii. Germani. Vedasti.*

PULSANEN. Pro *Aretha*, habet *Hermetis*. Desunt annuntiationes Lusitanorum, Piatonis & Bavonis, ut ferme quotidie deficit.

ANTVERP. MAX. LUBEC. UGHELLIAN. & DAVERONEN. In tribus primis satis puri sunt. Tum: *Eodem die, translatio sanctorum confessorum Germani, Remigii, Vedasti. Quorum prior Antisiodorensem, alter vero Remensem gubernavit ecclesiam; tertius vero Atrebatensem atque Cameracensem.* Cetera puri sunt. *De iisdem.*

MUNERAT. Puritati proximus est, solum in fine addit: *Apud Carnotum, Piati martyris.* Adjectum forte ex inscitia. Vide BURDEGALEN. *Piati Carn.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & ALBERGEN. Incipiunt: *Remis civitate, translatio sancti Remigii episcopi & confessoris. Ipso die, translatio sanctorum confessorum Germani & Vedasti, quorum primus Antisiodorensem, alter vero Atrebatensem & Cameracensem gubernavit ecclesias.* Sequitur de Aretha, Thomitanis & Lusitanis, pure. Omnes præter ALBERGEN. Piatoni tribuunt titulum *episcopi*. In fine de Bavone sic scribunt: *In portu Gandavensi, depositio* &c. *De Transl. trium epp.*

DANIC. Superioribus similis, penultimo loco interserit: *Treveris, sancti Nicetii episcopi.* Colitur v Decembris. *Nicetii.*

CENTULEN. *Romæ, beati Arethæ martyris, cum sociis suis* DIIII. *Antisiodoro, depositio sacratissimi corporis beati Germani episcopi & confessoris, qui obiit apud Ravennam Italiæ civitatem* II. *Kal. Augusti. Remis Francorum metropoli, translatio sancti Remigii archiepiscopi & confessoris. Atrebas, translatio sancti Vedasti episcopi & confessoris. In territorio Tornacensi, sancti Piati presbiteri martyris, qui a Roma Gallias veni in comitatu sancti Quintini. Cœnobio Gindæ, depositio sancti Bavonis confessoris & monachi, quem B. Amandus pontifex a seculi vanitate conversum, ad cœli gloriam festinare perdocuit. In pago Pontivo, natalis sancti Vulflagii presbiteri & confessoris.* Colitur VII Junii. Vide Acta ejus eo die illustrata. *Additur de Vedasto. Vulflagii.*

BRUXELLEN. *Remis, translatio sancti Remigii archiepiscopi & confessoris. Qui antequam nasceretur per Montanum monachum cæcum, ex nomine pronunciatus est. Quo nato, idem Montanus de lacte Celinia matris ejus oculos linens, illuminatur. Hic Idibus Ianuarii migravit ad Christum, sed hac die festum suæ translationis celebratur. Antisiodoro, translatio sancti Germani episcopi & confessoris. Cujus dies depositionis cadit pridie Kal. Augusti. Atrebatis, translatio sancti Vedasti episcopi & confessoris. Qui a beato Remigio episcopus ordinatus, Cameracensem simul & Atrebatensem rexit ecclesias, & VIII Id. Februarii migravit ad Christum.* Sequitur de Piatone, Aretha, Thomitanis & Lusitanis, satis pure. Tum: *Item sancti Wasnulfi martyris. In pago Medenetensi, Piatus pro Christo patitur. In portu Gandavo, depositio beati Bavonis confessoris. Qui ex comite Hasbaniæ ferocissimo conversus, in Gandavo sub beato Amando sibi monasterium statuit, cui Florbertum abbatem præfecit. Hic in hora sui transitus, sanctæ Gertrudi, suæ cognatæ, Nivellæ oranti apparuit, petens ut mox vestes sepulturæ aptas sibi pararet. Treveris, sancti Nycesii episcopi & confessoris.* Vide DANIC. ubi diximus, coli v Decembris. *Wasnulfi. Piati. De Bavone. Nicetii.*

HAGENOYEN. In prima & secunda purus, tertio loco sic habet: *In pago Medenentinse, civitate Tornaco, natale sancti Piatonis martyris. Qui* &c. In translatione conjungit tres, ut ANTVERP. MAX-LUBEC. &c. In Lusitanis, satis purus est. Tum. *In pago Gandavensi Flandria, depositio sancti Bavonis monachi & confessoris. In episcopatu Tridemiensi, sancti Remedii confessoris.* Nec *Tridemiensi* intelligo, nec *Tridentinensi*, ut alii loquuntur. Vide sis Castellanum in primo Bimestri pag. 231, ubi de Remigio. Sequitur: *In Babmberg, sancti Ottonis episcopi & confessoris.* De eo actum die præcedenti. *In Salsa, translatio sanctæ Alheydis imperatricis.* *De 3 epp. Remedii. Ottonis. Translat. Alheydis.*

AQUICINCT. In translatione etiam tres conjungit, & de Vedasto ita addit: *Tertii vero corpus angelica revelatione a sanctis episcopis Autberto & Andomaro a sede pontificali, in loco ubi nunc veneratur, translatum est.* In fine: *Et depositio sancti Wasnulfi confessoris.* *De 3 epp. Wasnulfi.*

AMBIAN *Cœnobio Centulæ, dedicatio ecclesiæ beatæ Mariæ Virginis, & beati Petri Apostolorum principis, & sancti Richarii confessoris.* Plane mirum est, talem ecclesiæ dedicationem in ipso illius cœnobii Martyrologio non signari.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Remigii episcopi & confessoris, cujus festum hic celebratur in Ordine, quando scilicet translatio ejus accidit, quia in die obitus propter octavas Epiphaniæ & commemorationem sancti Hilarii non vacat. Pyatonis primi Tornacensis episcopi & martyris.* Notatur in margine: *de episcopatu Piatonis vidi magnam quæstionem. Bavonis confessoris in Gandavo, ubi corpus ejusdem requiescit.* *De Remigio. Pyaton. ep.*

REG. SUEC. num. 130. *Item sancti Vedasti.* *Vedasti.*

IN VATICAN. sub. num. 5949. Desunt Lusitani, Piatus & Bavo.

FLORENTIN. *Treveris, beati Nicetii episcopi & confessoris.* Jam diximus, coli v Decembris. *Nicetii.*

BURDEGALEN. *Civitate Carnoto, passio sancti Pictonis presbyteri, qui cum beato Dionysio* &c. Si legas *Tornaco* & *Piatonis*, habebis textum. Vide MUNERAT. & hic infra. *Piat. Carn.*

BIZUNTICEN. *In pago Carnotensi, natalis sancti Platonis, qui cum beato Dionysio* &c. *De eodem.*

EDITIO LUBECO-COL. Tres translationes in tres articulos dividit. De Piatone post expetitit, addit, *ac postea sub Diocleciano, consumpto martyrio migravit ad Dominum. Treveris civitate, monasterio sancti Maximini, natale sancti Nicetii, ejusdem urbis episcopi & confessoris, totius sanctitatis viri, & [qui] Trevericum populum, adhuc in corpore vivens, ab inguinaria peste suis precibus liberavit.* In Thomitanis & Lusitanis satis *De 3 epp. De Piatone. Nicetii.*

pura est. De Bavone habet, ut ANTVERP-MAX. &c. Tum de Aretha, pure. *Eodem die, sancti Melori martyris.* Vide Castellanum. *Item sancti Wasnulphi*; aliàs *Basanulfi.*

Melori. Wasnulfi.

De 3 epp.

BELIN. Jam dixi, hunc etiam Germani, Remigii & Vedasti translationem simul conjunxisse. In reliquo textu prima editio satis pura est, nisi quod pro *Ganda*, scribat *Gada*, & pro *Bavonis*, *Pavonis*. Et hæc altera editio quidem corrigit, sed in fine gratis repetit: *Attrebati, sancti Vedasti episcopi & confessoris.*

Vedasti.

GREVEN. *Meloris martyris. Treveris, depositio sancti Nicetii episcopi & confessoris. Item sanctorum confessorum Remedii, Abræ, qui & Deodatus, David, discipulorum sancti Germani episcopi. Imeri confessoris. Item, Wasnulphi confessoris. Attrebati, translatio sancti Vedasti, cui interfuerunt sanctus Lambertus Tungrensis, Autbertus Rothomagensis, & Audomarus Taruanensis, qui lumen oculorum amiserat. Cumque precibus sanctorum episcoporum præsentium & meritis beati Vedasti visum recuperasset, moleste tulit, atque ut iterum excæcaretur obtinuit. Translatio sancti Autberti Cameracensis episcopi & confessoris. Item Catalogus Sanctorum hùc reponit memoriam quorumdam justorum antiquorum, scilicet Mathathiæ, patris Judæ Machabei, Jonathæ & Simonis filiorum ejus: qui quanta pro patriis sanctisque Dei legibus egerint & passi fuerint, Machabeorum libri plene edocent. Additur his Johannes, Symonis supradicti filius. Item memoria Oniæ sacerdotis summi, viri eximiæ modestiæ & sobrietatis, ab impio Andronico innocenter occiso. Item Eleazari, viri de primoribus scribarum à puero optimæ conversationis, qui cum urgeretur contra legem ad carnes porcinas, mira animi libertate & fortitudine renuens, tormenta sustinuit, [&] adolescentibus exemplum forte relinquens, honesta morte perfunctus est.* Nihil de his in aliis codicibus.

Meloris. Nicetii Remedii & socior. Imeri. Wasnulfi. Translat. Vedasti.

Translat. Autberti.

Judæ & aliorum ex Machab.

MOLAN. *Item sancti Fronti episcopi, cujus gesta Frontonis miraculis plena conscripta habentur.* Vide Rabanum. Colitur XXV Octobris, sub nomine *Frontonis. Item in cœmeterio* [civitatis Hannoniæ quæ dicitur] *Condatum nomine, sancti Wasnulphi confessoris, qui de Scotia insula veniens in saltum Cerasia, in loco qui nunc vocatur Cella, multis diebus vitam laudabiliter duxit. Postea vero ad monasterium Dei genitricis Mariæ Condatum nomine perveniens, ibi Domino servivit usque ad obitum. Treveris, sancti Nicetii episcopi & confessoris, qui de utero matris sanctus fuit; nam ab ipso ortus sui tempore mirabiliter clericus designatus est. Cum parvulus itaque fuisset effusus, toto capite, ut est consuetudo nascentium, a capillis nudo, egressus est, in circuitu modicorum ordine pilorum apparente.* Editiones aliæ pro *Dionysio*, ponunt *Quintino*. Et ad *Bavonis*, aliis etiam litteris addunt, *cujus gesta habentur.* Deinde textui adnectitur: *Crutate Treveris, sancti Nicetii episcopi, totius sanctitatis viri:* & aliis litteris, *qui ab ortus sui tempore mirabiliter clericus designatus est. Condato, sancti Wasnulphi confessoris.* De Fronto, ut in prima. Demum: *Die prima, sancti Romani melodi.* Ex solito Horolog.

Frontonis.

Wasnulfi cum aliis.

Romani melodi.

VI *Non.* *Die* 2.

Eleutherii, cum aliis plurimis.

APud Nicomediam, natalis sancti Eleutherii martyris, cum aliis innumeris, quorum jubente Diocletiano imperatore, alii gladiis obtruncabantur, alii ignibus cremabantur, alii in mare præcipitabantur; sed horum primus Eleutherius, cum diu cruciatus, per singula tormenta validior redderetur, martyrium victoriæ suæ, ignibus velut aurum examinatus, complevit. In territorio

Leodegarii Adartensi, passio beati Leodegarii Augustudunensis episcopi, quem variis injuriis & diversis suppliciis pro veritate afflictum, Ebrœinus

Sereni. Major domus regiæ interfecit. Ipso die, sancti Sereni confessoris.

Pro textu stant *Praten. Herinien. Antverp-maj.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. Præcipua diversitas occurrit in principio, ubi Praten. & Antverp-maj. syntaxim habent non satis rectam; *quorum jubente Diocletiano acervatim collecti, alii gladiis* &c. Nec Munerati constructio exacta est; *quorum multitudo, jubente Diocletiano, acervatim collecta, alii gladio* &c. Melius Herinien. cum Antverp. Max-Lubec. & aliis; *quorum, jubente Diocletiano, sævissimo imperatore, alii gladiis* &c. Verum adjectum videtur epitheton *sævissimo*, sic ut, meâ quidem sententiâ, brevius & nitidius legant Greven. & Molan.; *quorum, jubente Diocletiano imperatore, alii gladiis* &c. Est in Greveno, *concremabantur.* Deinde *cruciatus diu*; reliqui habent, ut in textu. Antverp-maj. ut nuper dixi, mendis scatet, sufficiant paucula: *Adaracenſi*, pro *Adartensi*, *Eborinus, Serini* &c. Scribit tamen cum reliquis omnibus *afflictum*, contra quam legat Praten. solus, *affectum.* Videatur Ado.

Eleutherii & aliorum.

OBSERVATIO. Hîc verosimiliter sub una annuntiatione denuo celebrantur fortissimi illi athletæ omnes, qui Nicomediæ coronati sunt, forte exeunte Martio, occasione famosæ conflagrationis palatii Diocletianæi, de qua videndi Eusebius & Lactantius, alibi à nobis citati, dum de particularibus huius turmæ Sanctis ageremus, præsertim XII Martii, XXVII Aprilis & IX Septembris. Hieronymiana hodie solum Eleutherium

therium nominant, his verbis: *In Nicomedia, Eleutheri, cujus gesta habentur.* Ultimam partem resecuit Rabanus, forte quia nulla hujus sancti Acta reperire potuit. Romanum parvum breviter & nitide rem totam colligit: *Nicomediæ, Eleutherii martyris sub Diocletiano, & innumerabilium aliorum, quos iratus Diocletianus pro incenso palatio, diversis tormentis odio Christiani nominis occidit.* Paulo diffusior est in Adone narratio, à Petro in Catalogum hinc translata, ex qua etiam Noster totum suum elogium contraxit. Nicomediensem carnificinam diligenter evolvit Tillemontius tom. 5 a pag. 23.

Leodegarii Dubium est, utrum *Leodegarius* ad codices Hieronymian os spectet. Florus à nostris editus eum certò posuit, elogio tamen ab Adonis & Usuardi phrasi tam diverso, ut nihil commune habeant præter rei substantiam. Errat Rabanus, dum legit: *In Gallia, natale sancti Leudegarii episcopi & confessoris:* atque in eo hallucinari videtur, quod *Leudegarium*, hoc die, nominet, tamquam distinctum à *Leutgario* Augustodunensi episcopo, cujus passionem paulo fusius celebrat die sequenti. Ado martyrium collocat, *In Atrebatis, villa Siricinio* (Notkerus descripsit, *in Atratis.*) Noster cetera omnia ex Adone desumens, sic positionem extendit, ut pagum vel provinciam Artesiæ, pro villa Siricinio substituerit, quomodo etiam scripsit Hagiologium Franco-Galliæ à Labbeo editum, quod alibi diximus sæpe ex Usuardo transumptum esse. Leodegarii Acta duplicia sunt, à Mabilione aliisque edita & postea à nobis accuratius cum Mss. nostris conferenda & recensenda. In veteri Missali Gothico seu Gallicano, Missa honoratur, ut vide in editione Thomasii pag. 375. Eum hodie solum cecinit Wandelbertus:

Mox sextum Nonarum Leodegarius ornat,
Seditione potens quem Dux populusque peremit.

Sereni. Hactenus textus noster ex Adone profluxit. Qui postremum locum occupat *Serenus*, is ab Usuardo primum, ex privata notitia consignatus est, in Romano moderno prætermissus, forte quod in Belino repertus non sit, aut Reformatoribus non satis cognitus, utpote quem Usuardus solo dumtaxat nomine indigitavit. Maurolycus eum recte adscripserat *Castro Cantumerulæ*, & sic in Actis nostris Mss. quæ in nonnullis valde mira sunt, notatum invenio, appositio nomine Gallico *Chante-merle*, quæ abbatia est Canonicorum regularium Ordinis S. Augustini. Castellanus solertissimus alias nominum, & Sanctorum, & locorum inquisitor, eorumque, ignosce voci barbaræ, latinisator, id hoc die in Martyrologio suo universali neglexit, quando testatur Serenum maxime honorari in *Montier-la Celle*, non procul ab urbe Trecensi. Supposuit, nimirum, facile occursurum *Monasterium Cellense*, seu cœnobium à Cella denominatum. Ut clarius loquar, intellige prioratum Cellensem, Ordinis sancti Benedicti, quarta leucæ parte distantem à prædicta abbatia Cantumerulensi. Atque hæc ad Sancti notitiam pro instituto nostro sufficiant.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima de martyribus Nicomediensibus, in reliquis omnibus plane purus est.

ROSWEYD. In prima & secunda annuntiatione satis purus, omittit tertiam.

PULSANEN. In prima mutilus est, expunctis omnibus post *innumeris.* In duabus aliis purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIANUS & ANTVERP MAX. In prima & secunda satis puri sunt, habent tamen positionem Leodegarii ex Adone; & loco tertiæ, legunt: *Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quasilli & Secundiani.* De his agit Romanum.

Gerini, Primi & Sociorum.

MUNERAT. De Leodegario, pro textu Adoniano & nostro, legit: *Quem eruis oculis, lingua & labiis præcisis, cum non cessaret prædicare verbum Dei, fecit Ebroinus Major-domus regiæ decollari.* Pro *Serени*, habet *Severi.*

De Leodeg.

MOLAN. Importune textui intrudit; *In territorio Atrebatensi*, & litteris cursivis *Villa Sericinio*, ex Adone. Sed defectus ejus præcipuus est, quod annuntiationem ultimam expunxerit.

LOVANIEN. Similis est ANTVERP. MAX-LUBEC. &c. nisi quod in prima truncatus sit.

ALBERGEN. Totum textum habet, ut ANTVERP. &c. Sed ei præfigit: *Romæ, natale sancti Eusebii Papæ & martyris. Hic a beato Petro exstitit* XXXII. *Hujus tempore inventa est Crux Domini Iherosolymis* IV[V] *Non. Maii, & Judas baptizatus est, cui nomen postea Quriacus.* In Romano ponitur XXVI Septembr. Vide ibi notam Castellani.

Eusebii PP.

ULTRAJECT. LEYDEN. & DANIC. His anteponunt: *In Assisio civitate, translatio sanctæ Claræ virginis.* Quæ verba in DANICO extra ordinem & quantum apparet, alia manu appositia sunt.

Translat. Claræ.

CENTULEN. *Apud Nichomediam, sancti Eleutherii martyris. In territorio Atrebatensi, passio sancti Leodegarii, Augustidunensis episcopi & martyris. Eodem die, sancti Sereni confessoris. Item ipso die, sancti;* Deest nomen & minori ac recentiori manu appositum *Huini* (forte voluit dicere *Gerini*) *martyris*, de quo superius.

Textus contractus.

Huini.

BRUXELLEN. Incipit. *In territorio Atrebatensi villa Syricinio, passio sancti Leodegarii Augustudinensis episcopi. Qui pro justicia veritatis primo in Luxonio monasterio retruditur, & ab illo revocatus capitur, quem Ebronius Major regiæ domus, post oculorum evulsionem & linguæ ac labiorum abscisionem decollari mandavit. Cujus meritum multis miraculis post mortem declaratur. Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. Quem Ebroinus lapidibus obrutum interfecit. Romæ, natale sancti Eusebii Papæ & confessoris. Cujus tempore, ut ipse in epistola sua scribit, inventa est Crux sancta, & ideo inventionem sanctæ Crucis* V *Non. Maii so-*

De Leodeg.

De Gerino.

Eusebii.

lempniter celebrari instituit. Sequitur de Eleutherio & sociis Nicomediensibus, pure. In fine: *In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quirilli, & Secundiani.* Demum de Sereno, pure.

Primi & sociorum.

Hagenoyen. *Romæ, natale sancti Eusebii Papæ & martyris. Hic à beato Petro extitit* XXXII, *qui passus est sub Diocletiana persecutione. Hujus tempore creditur inventa fuisse sancta Crux Domini Hierosolymis, v Non. Maii, quam & celebrem diem Christianis ipse instituit, & Judas, qui & Quiriacus, baptizatus est.* In Eleutherio, satis purus est. De Leodegario longam habet historiam, quæ apud Surium sincerior legi potest. Tum: *Ipsa die, Gerini, fratris sancti Leodegarii martyris, quem idem Ebroinus ligatum ad stipitem lapidibus obrui præcepit. Item sancti Apollinaris episcopi & martyris.* Desideratur positio.

De Eusebio. *De Gerino.* *Apollinaris.*

Daveronensis, Codex Castri-Karoli, Gollian. & Caudiacen. In fine paulo brevius scribunt: *sancti Sereni confessoris.*

Matric-Cartus Ultraject. *Leodegarii episcopi & martyris. Eleutherii martyris, apud Nicomediam cum aliis multis.*

In Vatican. num. 5949. Deest *Sereni.* Adjicitur: *Beneventi, natalis sancti Modesti levitæ & martyris. Romæ, natalis sancti Eusebii Papæ, qui sedit in episcopatu annis duobus.*

Modesti. Eusebii.

Florentin. *In Antiochia, sanctorum martyrum Primi, Carilli, Secundarii. Sancti Eusebii Papæ.*

Primi &c. Eusebii.

Editio Lubeco-Col. *Romæ, natale sancti Eusebii Papæ & confessoris, qui sedit in episcopatu annis septem. Hic à beato Petro extitit* XXXII. *Hujus tempore inventa* &c. In Eleutherio & Leodegario, satis pura est. *Item sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii prædicti episcopi. In Antiochia, natale sanctorum Primi, Quirilli, & Secundiani martyrum. Apud Assisium, translatio sanctæ Claræ virginis, Ordinis Minorum. In Anglia, sancti Thomæ episcopi & confessoris. Castro Cantumerulæ, beati Sereni monachi & confessoris. Ostensio sancti Maximi episcopi Regensis & confessoris.*

De Eusebio. *Gerini.* *Primi &c. Translat. Claræ. Thomæ. Ostensionis Maximi.*

Belin. In Eleutherio, pro *Diocletiano*, ponit *Juliano*, & præter alia multa menda, omittit annuntiationem *Sereni.* Post *interfecit* autem, adjicit: *Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. In Antiochia, Primi, Quirilli & Secundarii. Eodem die, translatio sanctæ Claræ virginis.* Clarius supra, & in Greven.

Gerini. *Primi &c. Claræ.*

Greven. *In Antiochia, Primi, Quirilli, Secundiani. In Tuscia, Colmeri episcopi & martyris. Romæ, beati Eusebii Papæ & confessoris. Theglaridi abbatis & martyris. In Anglia, sancti Thomæ Herefordensis episcopi & confessoris, vita & miraculis clari.* Vide notulam marginalem Castellani, in Martyrologio universali. *Item, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii episcopi, quem Ebrovilis apostata Ebroinus, de exilio reductum, jussit lapidibus obrui. Beregisi confessoris. Item beatæ memoriæ Gerici, ducis Sabaudiæ & confessoris. Ostensio sancti Maximi, episcopi Regensis & confessoris. Apud Assisium, translatio sanctæ Claræ virginis.*

Primi & Secundiani. Claræ. Thomæ. Abbatis. Gerini. Primi &c. Claræ. Ostensionis Maximi.

Molan. In fine, post *interfecit*, subdit: *Corpus ejus in Bronio quievit. Binchii, translatio Ursmari & aliorum, de veteribus capsis in novas. Eodem die, sancti Gerini martyris, fratris beati Leodegarii. In Antiochia, Primi, Quirilli & Secundarii. Eodem die, translatio sanctæ Claræ virginis. Ipso die, sancti Sereni confessoris. In Dano monasterio, natalis sancti Beregisi abbatis.* Tum minoribus typis: *Qui habitum sancti Benedicti assumpsit in monasterio sancti Trudonis.* De Thoma Herefordensi, ex Greveno. Editiones aliæ conveniunt cum priori in textu, in Gerino & Antiochenis. Tum: *Andaino monasterio, natalis beati Beregisi abbatis. Hic ex Conditore pago Austrasiorum oriundus, Hasbani intra monasterium sancti Trudonis, litteris est eruditus. Compos sublimatus in comitatu Pipini junioris, solitarium vitam desiderabat attentius, contigit Plectrudem ejusdem principis conjugem, transitum habuisse per saltum Arduennensem: & ecce chartulam inter saxa decidentem respicit, in qua continebatur, locum illum a Deo electum, multasque inde animas fidelium dirigendas in cælum. Beregisus ultro se offerens, locum suscipit, stirpat, monasterium construm, & multos suo exemplo, ad bene vivendum sibi demeliegit.* De Sereno, ut supra. *In Anglia, sancti Thomæ, Herefordensis episcopi & confessoris. Assisii, translatio sanctæ claræ virginis. Morinis, ostensio sancti Maximi episcopi Rhegiensis & confessoris.*

Primi &c. Claræ. Thomæ. Abbatis. Gerini. Primi &c. Translat. Claræ. Ostensionis Maximi.

V *Non.* *Die* 3.

Dionysii. NAtalis beati Dionisii episcopi & martyris, qui post clarissimam confessionem fidei, post gravissima tormentorum genera, glorioso martyrio coronatus est, ut testatur Aristides Atheniensis, vir fide sapientiaque mirabilis, in eo opere, quod de Christiana religione composuit. Apud antiquos Saxones, sanctorum martyrum *Ewaldor.* duorum Ewaldorum, qui cum essent presbiteri & prædicare ibi Christum cœpissent, comprehensi sunt à paganis & occisi; quorum corpora noctu multa diu lux apparens, & ubi essent & cujus essent me*Candidi.* riti declaravit. Romæ ad Ursum pilleatum, sancti Candidi martyris.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt, *Antverpien-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. *Dyonisii, Aristhides, Aristodes*, & similia prætermitto. Variatio est in Aristidis elogio, quod Greven. & Molan. exprimunt, *fide vir sapientiaque*: Antverp. *vir sapientia fideque.* Belin. & Max-Lubec. omittunt *fide*; in textu pura est lectio.

lectio. Munerat. pro *compoſuit*, ſcripſit, *complevit*. Legendum eſt more noſtro *Ewaldorum*; ut habent Antverp-maj. Max-Lubec. Greven. & Molan. Eodem recidit, ſed non tam recte ſcribitur in Praten. & Herinien. *Euualdorum*. Antverp. ponit *Egualdorum*; Belin. *Eugualdorum*. Senſus videtur exigere, *ad quorum corpora*; ut habent Antverp. & Belin. ex Beda, Adone &c. vel, *quorum ſuper corpora*, ut Munerat. Sequimur tamen probatiores codices Praten. Herinien. Antverp. maj. Greven. & Molan. ex quibus textus. Munerat contraxit ultimam periodi partem, *& ubi atque cujus eſſent* &c. Reliqui, *ad Vrſum pilleatum*, quod prope omnes ita ſcribant; Belin. ea verba fortaſſe melius expunxit.

Dionyſii.

OBSERVATIO. Mirum eſt, Uſuardum in hodierno laterculo *Areopagitæ* appellationem prætermiſiſſe, ubi ex ipſo textu evidentiſſimum eſt, non de alio, quam de celeberrimo illo Athenienſi epiſcopo ſermonem eſſe; utpote qui ex Adone, tum hîc, tum in Apoſtolorum feſtivitatibus, & primum ex Romano parvo clariſſime deſumptus eſt. Nihil de Areopagita ponunt Hieronymiana, nihil Beda, Florus aut Rabanus. Textus fontem deſignavimus, eumque adeo certum, ut eruditorum hodie nemo Hilduini opinamenta tueri audeat, tam aperte ab Adone & Uſuardo ejus ſynchronis rejecta, quidquid Wandelbertus etiam coævus, Hilduinum ſecutus videatur, dum IX Octobris illum Dionyſium celebrat, *Gallia doctorem Paulo inſtituente beatum, quem meruit, gemino comptum, junctumque miniſtro.* Verſamur in re vel eruditorum vulgo notiſſima, in qua paſſim Baronio contradicitur, qui & in Notationibus & in Annalibus ad annum CIX à num. 38, Hilduino adhæſiſſe videtur. Gratum futurum opinor, ſi Roſweydi animadverſionem, in epiſtola Ms. ſæpe alibi citata, ultimam, hîc curioſo lectori proponam, ex qua pateat, doctiſſimum virum id pridem obſervaſſe, quod eodem ſeculo tot alii ſuis ſuffragiis confirmarunt. Refert primùm Uſuardi ex Belino verba omnia, hîc in textu expreſſa, ad quæ ſubjungit „ Miror, hæc omiſſa eſſe in Martyrologio Romano „ Baronii, cum ante centum annos in Martyrologio Belini hæc exhibita fuerint. Quid „ quod ante mille annos ita credidit Eccleſia Romana? Nam vetus Martyrologium Ro„ manum, quod Adonis Martyrologio ex editione Moretiana olim præmiſi, (ubi & „ ejuſdem Roſweydi notatio videri poteſt pag. 219) clare ita repræſentat: *Athenis*, „ *Dionyſii Areopagitæ, ſub Adriano diverſis tormentis paſſi, ut Ariſtides teſtis eſt in opere, quod* „ *de Chriſtiana religione compoſuit. Hoc opus apud Athenienſes inter antiquorum memorias cla*„ *riſſimum tenetur.* Idem habet Beda (ſuppoſititius,) Uſuardus, Ado & Notkerus, ut „ merito in conſiderationem venire debeat, num hic Dionyſius Areopagita ſuo loco „ tot comitatus teſtibus relinquendus ſit, maxime cum & Menologium Græcum, „ itemque Menæa, Areopagitam Dionyſium hoc die repræſentent. Jam vero cum „ iidem hi auctores citati, Dionyſium Pariſienſem alio die, videlicet IX Octobris repo„ nant, quis dubitare poteſt, quin Dionyſium Areopagitam à Pariſienſi diſtinxerint. „ Quare in textu Baronii IX Octobris, ubi de Dionyſio Pariſienſi agitur, ut confor„ mitas ineatur inter vetera Martyrologia, Romanum tempore Gregorii Magni, Ro„ manum Belini ante centum annos, Uſuardum, Adonem, Notkerum; videtur de„ lendum *Areopagitæ*, itemque *à B. Clemente*, cum hæc à poſterioribus inſerta & intruſa „ ſint. Conſuli poterunt Romæ omnia vetuſtiſſima Martyrologia Romana, non exiſti„ mem, ullum inveniri poſſe, ante tempora Hilduini abbatis, quod IX Octobris Diony„ ſium Areopagitam repræſentet. Fors Baronius, ſi vetus Martyrologium Romanum, A„ doni præmiſſum, cujus deſiderio tantopere tenebatur, vidiſſet, in aliam ſententiam „ declinaſſet. „ Hactenus Roſweydus. Videnda etiam breviſſima, ſed veroſimillima, Caſtellani in Martyrologio univerſali obſervatio, ex quibus omnibus pateat, adſtructam à monachis Dionyſianis, ſed perperam, Dionyſiorum plurium confuſionem dicam, an diſtinctionem, à Romano parvo, Adone, Uſuardo & Notkero abunde pridem confutatam. Qui plura cupit, adeat Reſponſiones Papebrochii art. XI, toto § 4.

Ewaldorum.

De *Ewaldis*, *Euualdis*, ſeu *Egualdis* (hujuſmodi nominum etymologiam & litterarum W in G mutationem ſatis alibi explicavimus) clare loquitur Beda in Martyrologio, quem ſequuntur & tranſcribunt Rabanus, Ado, Uſuardus & Notkerus, ita tamen ut poſtremi duo paulo contractius hiſtoriam exprimant. Apud Hieronymiana & Romanum parvum noti non ſunt. Wandelbertus ita canit:

Ewaldi, meritis, gente & cognomine & ara
Doctrinaque pares, quintum ſibi morte dicarunt.

Candidi.

Actorum ſeries ex Beda elucidabitur. Videri interim meretur brevis Caſtellani notatiuncula, quam ex parte tangunt nonnulli codices inter Auctaria. Huc uſque iterum patet Uſuardini textus ſcaturigo. At unde *Candidus* ille ad *Vrſum pileatum*? nuſquam reperio. Eſt quidem in Hieronymianis aliquibus *Candidæ* vel *Candidi* memoria hoc die, ſed unde Uſuardus poſitionem ad *Vrſum pileatum* acceperit, cum nulla hujus Sancti Acta noverimus, incertum eſt. Quæ Adoni à Moſandro ex Hieronymianis ſuperadjecta ſunt, Roſweydus veroſimilius ab Adoniano textu diſcernenda putavit.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Primam refert usque ad *coronatus est*, deest pars altera. Secundam plane omittit, purus est in tertia. In fine subjungit: *In pago Dulcomensi, sancti Juvini confessoris.* *Juvini.*

ROSWEYD. In prima satis purus, in secunda Bedæ quam Usuardo similior est, inferens hæc verba: *Cum sancto Willebrordo venientes in Germaniam, Saxonibus prædicare cœperunt, comprehensique a paganis & occisi* &c. *DeEwaldis*

PULSANEN. In Prima satis purus, in secunda rescindit totum elogium. Pro *Ewaldorum* scribit *Guandolorum.* Deest etiam tertia.

ALBERGEN. Textui satis puro, præmittit: *In cœnobio Werdinensi, translatio sancti Ludgeri, primi Monasteriensis episcopi & confessoris. Quod cœnobium ipse primus, divinitus adjutus funaavit, in quo & Domino revelante, diem se expectaturum provisimum præcognovit.* *Translat. Ludgeri.*

CENTULEN. *Natale sancti Dionysii episcopi & martyris. Apud antiquos Saxones, sanctorum duorum presbyterorum martyrum, qui ambo fuerunt nominati Ewaldus, qui pro prædicatione verbi Dei a paganis occisi sunt.* In ultima purus est. *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud antiquos Saxones, sanctorum duorum Ewaldorum presbyterorum, quorum unus Ewaldus albus & alter Ewaldus niger dicti sunt. Qui cum beato Willebrordo episcopo de Anglia venientes in Germaniam, transierunt ad Saxones, & cum ibi Christum prædicare cœpissent, a paganis occisi sunt. Super quorum corpora columpna lucis noctu apparens, ubi essent, & cujus essent meriti declaravit; sicque Pippino jubente Coloniæ sepeliuntur. Ipso die, natale beati Dyonisii Areopagitæ episcopi & martyris. Qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo, & primus apud* [habebatur ni fallor, *Athenas*, sed super ea voce erasa, alia manu scriptum est] *Chorinthum ab eodem Apostolo episcopus ordinatus, post gravissima tormentorum genera sub Adriano imperatore glorioso martyrio* &c. Tum: *Romæ ad Ursum pileatum, natale sancti Candidi martyris. Eodem die, elevatio sancti Ludgheri episcopi, virtutibus clari. Et depositio Domini Madaluti Verdunensis episcopi.* Apud Castellanum est *Madelvei* die sequenti. *DeEwaldis.* *DeDionysio.* *Elevat. Ludgeri.* *Madaluti.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, in secunda, post *Saxones*, inserit, qui nunc vocantur *Frysones.* Deinde: *In Anthyochia, sanctorum natalis martyrum Primi, Quirilli & Secundiani.* Vide die præcedenti. Sequitur longa historia Nicetii Treverensis, de quo ad 1 Octobris satis dictum est. Demum: *In Anglia, sancti Thomæ episcopi & confessoris:* de quo etiam die præcedenti. *Primi &c. Nicetii.* *Thomæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Duorum Ewaldorum martyrum. Gerardi, primo militis, postea abbatis. Dionysii episcopi & martyris.* *Gerardi.*

AUGENS. *In pago Dulcomensi, sancti Vivini confessoris.* TORNACEN. habet *Juvini*, alibi *Jovini.* *Juvini.*

REG-SUEC. signatus num. 428. *Item ipso die, sancti Francisci confessoris.* Vide die sequenti. *Francisci.*

FLORENTIN. *Item sanctorum martyrum Victoris & Spargi.* Vide de his codices Hieronymianos & notulam Florentinii. *Victoris & Spargi.*

LUXOVIEN. *Depositio sancti Madalnei Verdunensis episcopi & confessoris.* Jam dixi ex Castellano, melius vocari *Madelveum*, colique die sequenti. Hæc proprio loco uberius discutientur. *Madalnei.*

CAUDIACEN. *Apud sanctum Andream de Ulmis, adventus sancti Ragnoberti militis & martyris.* Ponitur à Castellano XIII Junii atque etiam inter Auctaria nostra ipso die, in Actis tamen remissus est ad XV Julii. Ratio postea dabitur. *Adrom. Ragnob.*

DIVION. *Natale sancti Dionysii Areopagitæ, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo.*

REMENS. SS. Timoth & Apoll. *In suburbio Remensi, natale sancti Jovini confessoris.* *Jovini.*

ABDINGHOFFEN. *Eodem die, adventus corporis beati Felicis martyris.* De quo Felice agatur inter tot ejusdem nominis Sanctos, ignoro. *Adrom. Felicis.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud antiquos Saxones, natale sanctorum martyrum duorum Ewaldorum fratrum. Qui cum essent presbyteri & prædicare ibi Christum cœpissent, comprehensi sunt a paganis & occisi & in fluvium Reni projecti. Super quorum corpora multa diu lux noctu apparens, & ubi essent & cujus essent meriti declaravit. Quorum corpora fluxus non absorbuit, sed refluo cursu per passus fere quadraginta millia, comitante eos luce divina, usque Coloniam provexit, ubi ipsa corpora Sanctorum a Pippino duce Francorum, qui tunc Romanum sceptrum regebat, cum universo clero in ecclesia sancti Clementis juxta Renum posita, condigna veneratione condita sunt. Item apud antiquos Saxones, sancti Willibrordi episcopi & martyris.* Sequitur de Dionysio & Candido, pure. Tum: *Apud Warindal, beati Gandulphi confessoris. Eodem die, sanctorum Felicis & Casti martyrum. Ipso die, depositio sancti Madalnei episcopi Virdunensis & confessoris.* De translatione sancti Ludgeri, eadem habet quæ ALBERGEN. supra. *Ewaldor. Dionys. Willibrord. Gandulph. Felicis. Casti. Madalnei.*

GREVEN. *Apud antiquos Saxones, sancti Willibrordi episcopi & martyris.* Ita etiam posuit Ratio LUBECO-COL. supra, sed alium ego Willibrordum non novi, quam celebrem illum Trajectensem episcopum & confessorem, qui colitur VII Novembris. *In Africa, Victoris, Urbani, Sopargii. Et alibi Felicis, Ammonii & Casti. Antechiæ, Theugenii.* In Hieronymianis vocatur *Theogenus* vel *Theugenus* vel *Theogenes* &c. *Gerardi abbatis Bronienſis & confessoris. Apud Warindal, beati Gandulphi confessoris. Scopulionis, archipresbyteri & confessoris. Apud Monasterium Werdinense, translatio sancti Ludgheri, episcopi primi Monasteriensis, & confessoris, præfati monasterii fundatoris, in quo & revelante Domino, se diem generalis resurrectionis expectaturum præcognovit.* Vide diem ejus natalem in Actis XXVI Martii. *Willibrord. Victoris. Felicis. Urbani. Theogen. Gerard. Gandulph. Scopulion. Translat. Ludger.*

MOLAN. *Et in Bronio monasterio, natale & translatio sancti Gerardi abbatis, qui post militiam temporalem, Christi tyrocinio mancipatus, hujus monasterii fundator extitit devotus jussione beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Hic postea, auctore Christo fuit pater & abbas sex cœnobiorum. Corpus ejus in Bronio quiescit. In pago Dulcomensi, sancti Juvini confessoris.* Editiones posteriores eadem referunt quæ habentur in prima, solum addunt: *Mosonii festivitas beati Arnulphi martyris.* In hoc vero à priori differunt, quod annuntiationem Dionysii ponant post Auctarium, cui litteris Italicis inserunt cognomentum *Areopagitæ.* Frequentium hujusmodi variationum an sufficiens, in harum editionum præfatione ratio reddatur, aliorum judicio relinquo. Hic saltem satis opportune emendatio apposita est. *Gerard. Arnulph.*

IV Non.

IV *Non.* *Die* 4.

APud Corinthum, natalis beatorum Criſpi & Gaii, quorum meminit ſanctus Paulus Apoſtolus Corinthiis ſcribens. *Criſpi & Caii.* In Ægypto, ſanctorum Marci & Marciani fratrum, & aliorum cum eis innumerabilium, non inferioris gloriæ, utriuſque ſexus atque ætatis; quorum alii poſt verbera & diverſi generis horribiles cruciatus, flammis traditi ſunt, alii in mare præcipitati, nonnulli etiam capite cæſi, plurimi inedia conſumpti, alii patibulis affixi, quidam etiam capite deorſum preſſo, & pedibus in ſublime ſublatis, beatiſſimam paſſionis coronam meruerunt. *Marci & ſociorum.* Civitate Pariſius, ſanctæ Aureæ virginis. *Aureæ.*

Puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-major*, *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Corintum* poſuit Herinien. Sed recte ſe corrigit in *Corinthiis*. Idem ſcribit *Martiani*, ſed alii cum textu conſonant. Solus Pratenſis legit *cruciatus horribiles*. Luxata erant in Antverp-maj. hæc verba, *nonnulli etiam capite cæſi*, pro quibus legebatur, *non ſine etiam capite cæſi*: nec ſenſum purum reddidit, qui deletis, *non ſine*, ſubſtituit, *alii etiam* &c. Non male ſcripſit Herinien. *capite deorſum verſo*, ſed melius cum Adone, *capite deorſum preſſo*, ubi, errore opinor typothetæ, pro *quidam*, habet Molan. *quidem*, ubi paulo ante *inedta* pro *inedia*: ſcrupuloſus eſt in *Pariſiis* pro *Pariſius*. De *Caii Gai, Gaii, Gagi* &c. alibi dictum eſt ſæpius: codices ſibi non conſtant.

OBSERVATIO. De *Criſpo*, prius archiſynagogo, præclara fit mentio in Actibus Apoſtolorum capite 18. *Caius* Apoſtoli hoſpes exprimitur ultimo capite epiſtolæ ad Romanos. Amborum conjunctionis cauſam exiſtimo, quod ambo ſoli ab Apoſtolo baptizati dicantur 1 ad Cor. 1. Atque inde ferme eruenda ſunt, quæ in eorum laudem indubitate referri poſſunt. Prima eorum in Martyrologiis memoria debetur Romano parvo, ubi ſimpliciter ſignantur: *Apud Corinthum, Criſpi & Caii.* Quod hîc in textu ſuperadditur, ab Adone adjunctum eſt, à Noſtro plene, à Notkero fere deſcriptum, iis neglectis, quæ præter hæc in Feſtivitatibus Apoſtolorum idem Ado commiſcêre viſus eſt. Etenim tres Caios Apoſtolorum diſcipulos diſtinguendos, veroſimile eſt; hunc nempe Pauli hoſpitem, ad Rom. cap. 16; alterum *Derbium*, & ipſum Pauli diſcipulum, qui Act. 20 clare diſtinguitur, & tertium illum, ad quem Joannes epiſtolam ſuam tertiam deſtinat, in quo Adonem aberraſſe nonnulli volunt, dum ultimum cum primo confudit, ut ex eo Beda ſuppoſititius, hinc Molanus textui ſuo inſeruit. Quid ſi & aliquis dubitet, utrum tribus adjici quartus non debeat, qui cum Ariſtarcho memoratur Actorum cap. 19? Sed hæc alterius loci & diſquiſitionis ſunt. *Criſpi & Caii.*

Marcus & *Marcianus* ab Hieronymianis diſerte poſiti, tot characteriſticis à Marco & Marcelliano ſecernuntur, ut mirum ſit confundi potuiſſe. Rabanus ſcribit *Marii* & *Mauriciani*, quæ amanenſium oſcitantiæ adſcribimus. Romanum parvum breviter: *Apud Ægyptum, Marci & Marciani fratrum, cumque eis innumeræ multitudinis.* Adonis encomium ſatis aperte ex Euſebii lib. 8 cap. 8 deſumptum eſt, apud quem glorioſi illi athletæ omnes anonymi ſunt, uti & alii ab eodem Euſebio ſequenti capite enumerati. Ceterum ita paſſim admittitur facta ab Adone ad duos hoſce martyres applicatio, ut qui eam in dubium revocet, hactenus invenerim neminem. Eam ipſam ſecuti ſunt Uſuardus & Notkerus, ille phraſim in textu elegantius contrahens, quam iſte, qui etiam *Marcellianum* pro *Marciano* ſubſtituit. Wandelbertus ſolos fratres his verſibus exornat: *Marci & ſociorum.*

Marcus Marcianuſque ſuo implent munere quartum,
Germine, martyrio, natura & funere fratres.

Aurea Pariſienſis virgo pure Uſuardina eſt, omnibus aliis Martyrologis antiquis ignota, ſaltem præterita; inter Adonis augmenta cum *Marſo* Autiſſiodorenſi ab ipſo Moſandro recenſita. Ejus meminit ſanctus Audoënus in vita ſancti Eligii, ex qua aliiſque, ſi quæ ſuperſunt, monumentis, ea ſuo loco elucidari poterunt quæ ad ipſam, ipſiuſque abbatiam, ab Eligio in Martialis Lemovicenſis, popularis ſancti, honorem Pariſiis conditam, deinde extinctam, aliaque eo ſpectantia reperientur. Vide tantiſper indicem Sanctorum prætermiſſorum ſeculo 2 Benedictino pag. LVIII. *Aureæ.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima & ultima purus, in secunda, media fere parte mutilatus est. In margine : *Eodem die, Francisci confessoris.* *Francisci.*

ROSWEYD. In textu satis purus, adjungit: *Item, sancti Marsi presbyteri.* *Marsi.*

PULSANEN. In prima & tertia satis purus, in secunda solum habet usque ad *utriusque sexus atque ætatis*, desunt reliqua.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Idem habent augmentum de sancto Francisco, sed primus ita effert : *Eodem die, depositio beati Francisci.* Ast MAX-LUBEC. in eo differt, quod omittat *to depositio* & adjungat, *confessoris.* *Francisci.*

MUNERAT. Incipit : *Apud Assisium, natalis beati Francisci confessoris, Ordinis Minorum fundatoris, seu institutoris.* Sequitur textus. Sed in fine post *Aureæ virginis*, adjicitur : *Cujus corpus requiescit in ecclesia sancti Eligii, prope palatii, Parisii.* MOLANUS hæc emendat, sic corrigens, *prope palatium, Parisiis.* *De Francis.* *De Aurea.*

ANTVERP-MAX. Puritati satis prope accedit, hoc solum textui præfigens : *Apud Assisium, natale beati Francisci confessoris, FF. Minorum Ordinis fundatoris, & primi Ministri.* *Francisci.*

LOVANIEN. Idem habet, sed in martyrum Ægyptiorum elogio mutilus est. *Francisci.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Ita primo loco de S. Francisco : *Apud Assisium, natale beati Francisci confessoris, FF. Minorum Ordinis fundatoris & primi Ministri. Huic irrationales creaturæ miram exhibebant obedientiam, velut agnoscentes in homine primam innocentiam restitutam. Hic tanto desiderio ferebatur in Deum, ut in orationis spiritu constitutum viderent qui aderant, à terra toto corpore sublevatum, unde & in oratione prophetiæ spiritum & revelationem obtinuit secretorum. Hic per biennium ante felicem ejus transitum, post prædicationis suæ cursum, martyrii desiderium, animarum zelum, charitatis excessum, paupertatis titulum, ad aspectum seraphim crucifixi, sicut seraphicis agebatur desideriis, insignitus est corporaliter in pedibus, manibus & dextro latere, stigmatibus Jesu Christi.* Cetera satis puri sunt. *Francisci cum elogio.*

CENTULEN. *Natale sanctorum Crispi & Gaii, quos beatus Apostolus ad Corinthios, se commemorat baptizasse. Apud Ægyptum, sanctorum Marci & Marciani fratrum, cum quibus innumerabiles tam viri quam feminæ, sed & pueri & senes pro fide Christi passi sunt. Antisiodoro, sancti Marsi presbyteri & confessoris. Parisiis, sanctæ Aureæ virginis & abbatissæ.* *Textus contract.* *Marsi.*

BRUXELLEN. *Apud Assisium, depositio beati Francisci confessoris & fundatoris Ordinis FF. Minorum. Qui per biennium, ante felicem ejus transitum, in pedibus, manibus & latere corporaliter insignitus est stigmatibus Jesu Christi.* Sequitur prima & secunda annuntiatio satis pura. Tum *Parisiis civitate, depositio beatæ Aureæ virginis, quam beatus Eligius præfecit puellarum monasterio, quod ipse ibi construxit.* *De Francis.* *De Aurea.*

HAGENOYEN. In prima & secunda satis purus, omittit tertiam, cujus loco substituit. *Apud Assisium, depositio beati Francisci confessoris, fundatoris Fratrum Minorum* &c. quæ nitidius supra ex ULTRAJECTEN &c. exhibita sunt. *De Francis.*

AQUICINCT. In fine recenti manu: *Eodem die, S. Francisci confessoris.* Vide supra ULTRAJECT. *Francisci.*

DAVERON. *In pago Turonico, sancti Quintini martyris.* Vide de hoc castitatis martyre Castellani Martyrologium universale. *Quintini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Francisci confessoris. Aureæ virginis, abbatissæ Parisiis. In Ægypto, Marci & Martiani fratrum, cum aliis innumeris variæ passis.* *Francisci.*

UGHELLIAN. *Item sancti Francisci confessoris.* *Eugenii.*

FLORENTIN. *Sancti Francisci..... Item, sancti Petronii episcopi & confessoris.* *Petronii.*

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *Antisiodori, sancti Marci* (voluit dicere *Marsi*) *presbyteri & confessoris.* *Marsi.*

EDITIO LUBECO-COL. incipit : *Apud Treverim, natale sanctorum martyrum Tyrsi ducis sacratissimæ legionis trecentorum Thebæorum & sancti Bonifacii. Hos Maximianus imperator Herculeus, propter frequentes tumultus Gallorum, Thebæos milites ab Oriente in auxilium accersivit. Hi Thebæi ab antistite Hierosolymitano fuerunt baptizati & à Marcellino beato Papa, qualiter sub armis Romanæ libertatis, Christianam innocentiam servare deberent, instructi sunt. Hos Rictiovarus præfectus urbis interrogavit, an vellent Romanorum deos adorare, & eorum detractores armis debellare. Cui cum dux legionis Tyrsus respondisset, se suosque omnes socios & milites pro Christi amore potius malle mori, quam hujusmodi sacrilegio pollui, tunc Rictiovarus diffusi per totum campum militibus, præcepit omnes interfici, & corpora eorum feris avibusque devoranda relinqui. Hæc igitur multitudo militum martyrizata est ad littus Mosellæ juxta capitolium, quod postea in honore Dei genitricis semper Virginis Mariæ est dedicatum, & ipse locus ob memoriam Martyrum, Littus ad Martyres, nomen accepit.* Sequitur de Francisco ut ULTRAJECT. &c. supra. Tum textus totus satis purus. De Quintino, ut DAVERON. In fine : *Antisiodoro, depositio sancti Marci presbyteri & confessoris.* Vide dicta superius ad codicem REMENSEM. *Dr Vers. 300 Thebæ.* *Francisci.* *Quintini.* *Marci.*

BELIN. *In civitate Assisii, natale beati Francisci confessoris, fundatoris Ordinis Minorum. Hic post multiplicationem mirabilem Ordinis, quem fundavit ubique terrarum diffusus, in eodem virginti annis cœlibem vitam ducens, de hujus mundi miseriæ carnis ergastulo, ad cœlestem patriam est deductus.* Junge hæc ULTRAJECT. &c. *De Francisci.*

GREVEN. De Trevirensibus pauca habet, sed de iis satis diximus. De Quintino, ut supra. *Ipsi die, secundum Cathalogum, sancti Aniani episcopi & confessoris, de quo in gestis sancti Martini Euangelistæ refertur : quia cum esset sutor & calceamentum beato Marco reficeret, manum sibi perfoderit. Sed à beato Marco curatus est & presbyter ordinatus, tantæ fidei extitit, ut montem transferre fertur; deinde episcopus ordinatus in pace quievit, translatus postea Venetias, in monasterio sancti Clementis condituş servatur.* Vide Tract. de Patriarchis Alexandrinis ante tomum v Junii. *Madalves episcopi Virdunensis & confessoris. Item Petronii episcopi Bononiensis & confessoris, quivitas Patrum conscripsisse fertur. In valle Spoletana, apud Assisi civitatem* &c. paulo brevius quem ULTRAJECT. &c. ubi dicitur quievisse anno MCCXXIV. *Antisiodoro, sancti Marsi presbyteri & confessoris, natione Romani. Dasii confessoris.* *Differentia Quintini.* *Aniani.* *Madalves Petronii.* *Francisci.* *Marsi.* *Dasii.*

MOLAN. De Crispo & Cajo, post scribens, aliis litteris interjicit : *Cujus Gaii meminit idem Apo-* *Dr Cris.*

Apostolus ad Romanos: Salutat vos, inquit, Gaius hospes meus & universæ ecclesiæ. Cujus beatus Joannes, epistolam scribens, meminit ita: Senior Gaio charissimo, quem ego diligo in veritate. In fine de
De Francis. Aurea, addit verba MUNERATI, de Francisco, verba BELINI refert, solum addens post *deductus, anno Dominicæ Incarnationis* MCCXXVI. &, *Cujus vitam inclytam, miraculis plenam describit Bonaventura. Item Treveris, Thirsi & sociorum ejus,*
De Trevir. *sub Richiovaro præside.* Tum typis minoribus de Quintino, ut supra. Succedunt deinde sequentia: *Baptista Mantuanus in Fastis Ecclesiasticis lib.* 10:

Hæc eadem tibi Petroni, celeberrime gentis
Flamminiæ princeps, lux est sacrata tuarum,
Felsina quæ quondam Thusci caput esse solebat
Imperii, laudum servat monumenta, fuisti
Et pater & pastor tantæ dignissimus urbis &c.

Hactenus prima & purior editio. In posterioribus sancti Francisci annuntiatio litteris Italicis ponitur primo loco. De Caio adduntur, quæ supra. In fine de Aurea & Thyrso etiam ut supra. Tum: *Bononiæ, sancti Petronii episcopi & confessoris.* Sequitur de Quintino, ut in prima. Dein: *Virduni, sancti Magdalvei episcopi & confessoris eximii.* Jam supra non semel diximus legendum esse *Madelvei. Die quarta, sancti patris Hierothei episcopi Athenarum.* Vide notulam Castellani, quæ si vera est, & hîc & in Romano delendus erit.

De Petronio Madelvei. Hierothei.

III *Non.* *Die* 5.

APud Siciliam, natalis sanctorum martyrum Placidi, Eutícii, & aliorum triginta. In Eumenia, beati Trasei episcopi, apud Smirnam martyrio consummati. In Galliis civitate Valentia, sancti Apollinaris episcopi, cujus & vita virtutibus insignis fuit, & mors nihilominus signis & prodigiis decoratur. Autisiodoro, depositio sanctorum Germanorum Firmati diaconi, & Flavianæ virginis.

Placidi & sociorum. Thrasææ. Apollinar. Firmati & Flavianæ.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverpien-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Sycilíam* scribit solus Praten; solus Antverp-maj. *Cicilíam.* In Antverpien. est *Placiti*, ut Hieronymiana aliqua habent; Max-Lubec. mendis scriptoriis plena est. *Eutychius* varie effertur, reliqui *Eutícii*, pluralitate suffragiorum, nempe Rosweydi, Greven. Tornacen. &c. Praten. habet *Eutichii*, Herinien. *Euthici*, Antverpienses *Eutici*, Munerat. *Ethici*, solus Molan. recte. Idem recurrit in *Thrasææ*, cujus nomen efformavi ex Praten. Herinien. Greven. & Molan. Apud alios est *Traciæ*, *Tarseæ*, *Tharseæ*, *Transeæ* &c. Rursus *Smirnam* scripsi simpliciter ex omnibus ferme codicibus, excepto Pratensi & item Molan. Lego, *cujus & vita virtutibus* &c. contra quam habeant Praten. & Herinien. qui omittunt particulam *et*, quam certum videtur Usuardum ex Adone posuisse, qui cetera omnia ex eo sumpsit. Nescio cur Greven. & Molan. ante *germanorum*, expunxerint *sanctorum*, uti Rosweyd. ante *Thrasææ*, delevit *beati*. De *nichilominus*, *dyaconi*, &c. nihil dicendum est.

OBSERVATIO. Codices Hieronymiani Lucensis & Corbeiensis, tum Ms. tum ab Acherio vulgatus, differte legunt: *In Sicilia, Placidi*, vel *Placiti, Eutici & aliorum* XXX. Mutilus videtur Epternacensis, dum solum notat: *Eutici & aliorum* VIII. Rabanus in nomine cum postremo convenit, in sociorum anonymorum numero aliis subscribit. Hîc jam varie se torquet Florentinius, ut *spiras, amfractus, ambages*, imo *labyrinthum errorum* complanet, qui ex Actis pseudo-Gordianis emanarunt, quod quam esset difficile, satis perspexit Baronius ad annum DXXIX num. 10 & alibi; fatentibus modo Benedictinis ipsis, fontem, ex quo Maurolycus, aliique hausere, turbidum prorsus & lutosum esse: adeo ut Theodoricus Ruinartius in Appendice ad Apologiam missionis sancti Mauri, non ita pridem edita, aliam plane viam iniverit ad salvandum *Placidi*, Benedicti discipuli cultum. Non alius occurrit modus expeditior, quam si *Placidus* alter ab altero distinguatur. Hoc certe indubitatum videtur, nullum antiquorum Martyrologorum, dum *Placidum, Eutychium* & socios anonymos memorant, vel per umbram cogitasse monachos ipsos, nedum Benedictinos fuisse, quod profecto, qui monachi & ipsi erant, insinuare non neglexissent, ut passim faciunt; frustra hîc & subtimide reclamante Ruinartio. Factam interpolationem in Romano moderno (verosimiliter ex Maurolyci Actorum compendio) observavit Castellanus, quæ ibi non semel subinde mutata est, ut patebit vel solas editiones Plantinianas conferenti. Belinus solum *Placidum* primus ipse *Benedicti discipulum* fecerat; textum cetera intactum relinquens. Sed & hoc novitatis revincitur, cum in tanto codicum nostrorum numero, quorum pars maxima à Benedictinis monachis exarata est, nec unus unicus reperiatur, in quo Usuardi verbis vel syllaba adjecta sit. Interim de *Placido* aut sociis nihil legitur in Beda, Romano parvo, Floro aut Wandelberto.

Placidi & sociorum.

delberto. Adonis verba describit Noster, Notkerus paululum contrahit. Porro Acta praefata *atrocibus mendis exonerare conati sunt* Acherius & Mabilio, de quibus videsis paucis Responsiones Papebrochii ad art. XI num. 238 & 239. Nos cetera loco proprio reservamus.

Thraseæ. De *Thraseæ* sic primus hodie ex solito ductore Rufino lib. 5 cap. 24, meminit auctor Romani parvi: *Eumeniæ, Thraseæ episcopi, ad Smyrnam coronati, qui unus fuit ex antiquis.* Haec ab Adone ex Eusebio nonnihil ampliata sunt, ex hoc iterum accepere Usuardus & Notkerus. Textus nostri verba, an ad Rufini sensum satis exacta sint, non plane constat, nam apud Eusebium aliter loquitur Polycrates, non asserens Thraseam martyrio consummatum *Smyrnæ*, sed *requiescere* vel *requievisse*, κεκοιμῆσθαι, ubi Rufinus simpliciter vertit *consummatus*. Sed de his plura alibi.

Apollinar. Praecedit in Viennensi *Apollinaris* cum elogio, quod verbatim in textum nostrum translatum est; a Notkero, ut proxime superius, modice decurtatum. Nonnulla de hoc Sancto edidit Surius, sed certiora ex aliis monumentis suo tempore producemus. Apollinarem ex Hieronymianis ab Adone desumptum existimo, ex quibus

Firmati & Flavianæ. etiam in Rabanum purius transivit, cum annuntiatione ultima de *germanis Autissiodorensibus*. Utrum vero Florentinius pro suo arbitrio recte *hos cælites ex additis a Gallico antiquario agnoscat*, mihi satis compertum non est, quemadmodum nec satis intelligo, cur ultimam hanc annuntiationem, a Mosandro positam, Rosweydus Adoni abjudicaverit, utpote qui hanc aeque ac proxime superiorem ex Hieronymianis una destruere potuit. Conjicit Castellanus, *Flavianam* hanc mutatam in *Flaviam* (sicuti alias vocatur) accessisse martyribus Siculis, inter quos etiam frater ejus *Firmatus*; uti *Victorinus* & *Faustus*, qui in Hieronymianis apographis expresse cum particula *alibi* ponuntur. Nescio cur in ultima Martyrologii Romani editione Plantiniana anni MDCCI, *Firmatus* Autissiodorensis appelletur *Firmanus*. Haec in praesentiarum sufficiant. At quid sibi vult Wandelbertus, hos de Apollinare versus pangens, qui ad XXIII Julii potius remitterentur, quamvis & ibi Apollinarem memoraverit.

Ternas tum Nonas Apollinaris honorat
Præsul, templa frequens cujus Ravenna coronat.

AUCTARIA.

TORNACEN. Ad puros accederet, nisi deessent verba illa; *apud Smyrnam martyrio consummati.*

PULSANEN. In duabus primis annuntiationibus purus est, contra vero in duabus postremis plane deficit.

ANTVERP MAX. & LOVANIEN. In prima, tertia & quarta puri, sic secundam efferunt: *Apud Smirnam, sancti Traceæ Lumenensis episcopi & martyris, cujus meminit quintus liber Ecclesiasticæ historiæ.* Vide in seqq. textum Adonis.

De Thraseæ

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Idem habent augmentum, sed ei insuper adjungunt: *Hic unus ex antiquis, quasi ex traditione priorum, se asseruit accepisse, Salvatorem Apostolis præcepisse, ante annum duodecimum ab Hierosolymis ne discederent.* Quæ sunt verba Adonis, accepta ex Eusebio lib. 5 cap. 18.

De eodem.

Textus contractius. CENTULEN. *In Galliis civitate Valentia, sancti Apollinaris episcopi & confessoris. Apud Siciliam, sanctorum martyrum Placidi, Euthicis & aliorum XXX. Antisiodoro, sanctorum Firmati diaconi, & Flaviæ virginis Deo sacratæ.* Observa, hic *Flaviæ* legi, non *Flavianæ*.

BRUXELIEN. In prima purus, secundam sic format: *Apud Eumeniam vel Smirnam, beati Traseæ episcopi & martyris, cujus meminit.....* ut supra ULTRAJECT. &c. In tertia constructionem modicè transposuit. In ultima purus est.

HAGENOYEN. In prima purus, in secunda fere similis est etiam ULTRAJECT. &c nisi quod Thraseam faciat *confessorem*, simul & *martyrem*. In tertia & quarta, satis purus est. In fine refert quæ ad diem præcedentem pertinent: *Parisiis civitate, depositio sanctæ Aureæ virginis.* Vide ibi.

Aureæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Placidi & Euticii cum aliis XXX. Firmati diaconi & sororis ejus.*

IN VATICAN. signato num. 5949. Deest annuntiatio ultima de Autissiodorensibus.

FLORENTIN. *Ravennæ, sancti Marcelli* [aliis *Mirci. Marcellini*] *ejusdem civitatis episcopi & confessoris. In Iconio, beati Traseæ episcopi.* De Marcellino Ravennate, vide Surium.

ABDINGHOFFEN. *Eodem die, sancti Mennis confessoris*, alii legunt *Magenulfi*. Vide Surium.

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina, translatio sanctissimi patris Severini, ejusdem civitatis archiepiscopi & confessoris. Quæ angelicam monitione per religiosos cives Coloniensi, de Aquitania civitate Burdigala, in Coloniam facta est, ad ecclesiam sanctorum martyrum Cornelii & Cypriani, quam beatissimus Dei confessor Severinus a fundamentis erexerat, & in eorum honore in vita sua dedicaverat, ac conventum fratrum ibidem in Christi charitate instituerat. Cujus etiam translationem Deus, qui semper est gloriosus in Sanctis suis, novis miraculis decoravit, ut ejus corporis relationis gesta testantur. Treveris, passio sanctorum martyrum Palmacii consulis & patricii civitatis, cum undecim principibus, quos Rictiovarus præfectus urbi, ob confessionem nominis Jesu Christi jussit gladio plecti. Quorum principum nomina hæc sunt: Maxentius, Constantius, Crescentius, Justinus, Leander, Alexander, Sother, Hermisda, Papirius, Constans & Jovianus, quorum corpora requiescunt ibidem in crypta, juxta corpus sancti Paulini episcopi & martyris. In territorio Paderbornensi, monasterio Bodecensi, depositio sancti Maynulphi diaconi & confessoris.* Sequitur textus, ut est in ULTRAJECT. &c. In fine: *Eodem die, beati Faustini confessoris.*

Translatio Severini.

Palmacii.

Maynulphi.

Faustini.

Be-

BELIN. *Apud Siciliam, natale sanctorum martyrum Placidi monachi, beatissimi Benedicti abbatis discipuli, Euticii & aliorum* XXX. In Apollinare & Autissiodorensibus satis purus est. In finem rejicit: *In Iconio, beati Thraseæ episcopi, apud Smyrnam martyrio coronati.*

GREVEN. *Nota, Anthoninus parte 2 tit. 15 cap. 14 dicit, hunc Placidum discipulum fuisse sancti Benedicti, quem Maurus ex aquis retraxerat, & in Siciliam missum ad curanda bona, quæ pater ipsius, monasterio contulerat. Treveris, passio sanctorum martyrum Palmachii consulis ac patricii civitatis ipsius, cum undecim principibus, Maxentio, Constantio, Crescentio, Justino, Leandro, Alexandro, Sothero, Hormisda, Papirio, Constante & Jovuniano. Quos omnes Rictiovarus urbis præfectus, ob confessionem nominis Christi, gladio occidi mandavit.* De translatione Severini, habet ferme ut supra. Tum: *In Diœcesi Paderbornensi, monasterio Budicensi, sancti Meynulfi diaconi & confessoris. Qui tempore Karoli magni in fundatione Paderbornensis ecclesiæ, vita & miraculis inclytus, beato fine quievit. Faustini confessoris. Ostiæ virginis & martyris.* Vide Surium & Castellanum die VII Octobr. *Gallæ nobilissimæ viduæ sanctimonialis, de qua Greg. lib. 4 Dial. refert, quod cum viro viduæ medici dicerent, nisi ad amplexus viriles rediret, barbas esset habitura, quod ita quoque factum est: illa nihil exterioris deformitatis timens, ad omnipotentis Dei servitium se tradidit, simplicitati cordis, orationi & eleemosynarum largitionibus dedita, beato Petro Apostolo, ut est, vultus benignissimi, sibi apparente, de seculo migravit.*

MOLAN. Aliis litteris post *Placidi*, textui inserit: *monachi beatissimi Benedicti abbatis.* In fine: *Item Treveris, sanctorum martyrum Palmatii & sociorum ejus, sub Rictiovaro præside. Coloniæ, translatio sancti Severini episcopi.* Tum typis minoribus de Meinulfo, ut GREVEN. Deinde: *Gallæ, nobilissimæ viduæ sanctimonialis, de qua Gregorius lib. 4 Dialogorum. Eodem die, natalis sancti Attilani, episcopi Zamorensis, quem vita sanctum Urbanus II Papa, in Sanctorum numerum retulit.* Vide Surium. In editionibus aliis de Placido præterea additur famosa historia Manuchæ piratæ, missi ab Abdala Hispaniæ rege, quem apud historicos Hispanos frustra quæsiveris. De Thrasea, *cujus meminit* &c. In fine, post *virginis*, additur *Deo sacratæ.* De Palmatio, ut in priori. Tum: *Budicæ monasterio, diœcesis Paderbornensis, sancti Meinulphi, diaconi & confessoris. Zamoræ, natalis sancti Attilani episcopi, quem Urbanus II in Sanctorum numerum retulit. Die quinta, sanctæ martyris Charitines.* Vide Metaphrasten apud Surium hoc die.

De Placido. Palmatii & sociorum. Translat. Severini. Meinulfi. Gallæ. Attilani. Charitines.

Pridie Non. *Die 6.*

APud Capuam, natalis sanctorum martyrum Marcelli, Casti, Emilii, & Saturnini. Eodem die, beati Sagaris martyris & episcopi Laodicensis, qui unus fuit de antiquis Pauli Apostoli discipulis. Civitate Agenno, natalis sanctæ Fidis virginis & martyris, cujus exemplo beatus Caprasius ad agonem martyrii animatus est.

Marcelli & sociorum. Sagaris. Fidis.

Sumitur ex *Praten. Herinæn. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Aldergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Omnes simpliciter scribunt *Emilii*, excepto solo Molano, qui *Æmilii*. Tornacen. pro *beati* Sagaris, legit *sancti*. In apographo nostro Pratensi habetur *Laudicensis*, forte ex amanuensis errore; certe nec *Laudicensis* valet, nec *Laudunensis*, ut habet Munerat. cum certum videatur, ibi episcopum fuisse ubi mortuus est, nempe *Laodiceæ*. De eo sic habet Munerat: *Qui fuit unus de discipulis beati Pauli Apostoli.* Sunt inter codices mediæ notæ, in quibus legitur *Aginno*, item *Agynno*; nostra lectio antiquior est, an purior & verior, non disputo.

OBSERVATIO. Tota hodierna tabula integre & ad verbum Adoniana est, à Notkero etiam descripta, cum hoc tamen discrimine, quod Noster *Fidem* virginem ab Adone & Notkero, secundo loco positam, in tertium rejecerit. De *Capuanis martyribus* silent Beda, Romanum parvum, Florus & Wandelbertus. Rabanus solum legit: *In Apulia, Casti & Emili.* Annuntiatio nostra ab Adone ex Hieronymianis primitus videtur accepta, ubi totidem fere verbis legitur: *In Capua, natalis sanctorum Marcelli, Casti, Emili, Saturnini*: atque in nonnullis apographis hoc ipso die inferius repetuntur: *In Apulia, Casti, Emili, Saturnini* &c. Alia aliter efferunt. Discordias componere conatur Florentinius, quibus hic diutius immorari non vacat. Satis plausibilis est conjectura Baronii, sumpta ex similitudine nominum Casti & Æmilii Africanorum, de quibus egimus XXII Maii, quidquid contra insurgat Ferrarius. At hæc suo loco uberius expendentur. Secunda annuntiatio ex Rufino, ni fallor, accepta, sic ponitur in Romano parvo: *Sagaris episcopi Laodicensis, de antiquis Pauli Apostoli discipulis.* Nihil magnopere addidit Viennensis præsul, præter titulum *martyris*, quem ei suggessit Polycrates in citata, die præcedenti, epistola ad Papam Victorem, de controversia observationis Paschatis apud Eusebium lib. 5 cap. 24, ubi ille *Sagarim* pro Asiaticæ consuetudinis antiquitate adducit, mortuumque asserit Laodiceæ, eum Thraseæ, de quo pridie egimus, subjungens; neutrum

Marcelli & sociorum. Sagaris.

neutrum autem, utut antiquum, Apostoli Pauli discipulum, saltem eo loci prædicari video.

Fidis, non *Fidei* virginis disertissime meminerunt Hieronymiana, Ado, Usuardus, & Notkerus, sub eadem inflexione; solus Rabanus legit *Fidei*; at *Fidem* in *Fidem*, *Agennum* in *Genuam* mutasse videtur Epternacensis codicis scriptor Laurentius. Ceterum Acta ejus à pluribus vulgata sunt, novissime à Labbeo tomo 2 Bibliothecæ Ms. à pag. 528, à Tillemontio satis accurate expensa tomo 4 à pag. 543, & rursus in notis à pag. 752, ubi ea quæ ad Caprasium & Vincentium, Aginnenses itidem martyres spectant, una conjungi monuimus in Observatione nostra ad IX Junii. Hic locus non est Tillemontii criticam aut examinare aut refellere, cum hæc omnia à nobis suo tempore diligentius illustranda sint. Sic Fidem nostram metro unico cecinit Wandelbertus:

Virgo Fides pridie hinc felici morte triumphat.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Textui satis puro in fine superaddit: *Antisiodoro, sancti Romani episcopi & martyris. Eodem die apud Lincolniam, translatio sancti Hugonis episcopi & confessoris.* *Romani. Translat. Hugonis.*

ROSWEYD. In textu purus, subdit: *Antisiodoro, Romani episcopi & martyris.* *Romani.*

PULSANEN. In duabus primis purus est, deficit in tertia, quod huic codici familiare esse alibi non semel notavimus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Hoc habent principium: *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis.* Cetera puri sunt. Crediderim ex aliquo codice Hieronymiano, ubi hoc die signatur, Balbinam huc fuisse intrusam. Videatur notatio Florentinii. De ipsâ egimus XXXI Martii. Codex UGHELLIAN. videtur legere *Sabinæ*; ut alii infra. *Balbinæ.*

HERINIEN. In textu purissimus, in margine minori & recentiori calamo adjectum exhibet: *In Calabria, depositio beati Brunonis confessoris, primi institutoris Ordinis Cartusiensis.* *Brunonis.*

CENTULEN. *Apud Capuam, sanctorum Marcellini, Casti, Emilii & Saturnini. Civitate Agenno, passio sanctæ & gloriosæ Fidis virginis, cujus exemplo beatus Caprasius, ad agonem martyrii animatus est. Antisiodoro, sancti Romani episcopi & confessoris.* *Textus mutilus. Romani.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava beati Mychaëlis archangeli, patroni hujus ecclesiæ.* Sequitur textus purus. In fine: *Romæ, sanctæ Balbinæ.* *Oct. Mich. Balbinæ.*

HAGENOYEN. Multa coacervat de patriarcha Abraham, quæ hic non vacat describere. Vide infra IX Octobris. Sequuntur martyres Capuani, pure. Inde: *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis. Eodem die, sancti Sygaris episcopi Laodicensis & martyris.* De Fide, nihil. *Abraham. Balbinæ.*

AQUICINCT. In fine: *Item sancti Rogati.* Quis hic Rogatus sit, sive martyr, sive confessor, sive episcopus, necdum scio. *Rogati.*

DAVERONEN. *Antisiodoro, depositio sancti Romani episcopi.* *Romani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Fidis virginis & martyris. Caprasii martyris, qui exemplo Fidis virginis martyrium pertulit.* Vide XX Octobris. *Marcelli, Casti, Æmilii & Saturnini martyrum.* In margine notatum habetur: *Est dies S. P. N. Brunonis, & tamen omissus, unde antiquitatem & sinceritatem hujus Kalendarii animadvertere licet.* Verba sunt amanuensis, qui codicem transcripsit. *Caprasii. Brunonis.*

CLUNIACEN. & CODEX D. DU CHEVAL signatus C. *Item Rogati.* Vide supra. *Rogati.*

VATICAN. sub num. 5949. Addit: *Apud Surrentum, sancti Renati confessoris.* Adde *episcopi.* *Renati.*

ALTEMPS. *Item Rogaci martyris.* An *Rogati?*

FLORENTIN. *In Judæa, civitate Ebron metropoli, depositio sanctorum patriarcharum Abrahæ, Isaac & Jacob. Quorum corpora in eadem ecclesia, in spelunca duplici, divina revelatione inventa sunt à Latinis Canonicis ejusdem ecclesiæ, anno Domini* MCXX. *Romæ, sanctæ Sabinæ virginis.* MEDICÆUS codex forte melius legit, *Balbinæ.* *Abrahæ. Isaac & Jacob. Sabinæ.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Antisiodori, Romæ, sancti Romani episcopi & confessoris.* *Roman.*

EDITIO LUBECO-COL. *Octava sancti Michaëlis & omnium angelorum. Trevericæ, passio innumerabilium martyrum a præfecto urbis Rictiovaro occisorum, [qui] in plebem utriusque sexus & ætatis, eadem pro nomine Christi exercuit. Pauci vero Christiani qui hujus procellæ fuga declinaverunt, postquam aliquantulum persecutio cessavit, horum martyrum corpora partim sepulturæ tradiderunt & quendam ingentis capacitatis puteum, vetustate neglectum, & aquis exhaustum, eorumdem martyrum ossibus impleverunt: in quo puteo super ossa martyrum, sanctus Athanasius Alexandrinus episcopus, sex annis incognitus latitavit, in quo loco monasterium sancti Maximini dedicatum est, in cujus crypta in eodem puteo corpora ipsorum martyrum &c. requiescunt.* In Capuanis pura est. Fidem passam ait, *sub Diciano præside Hispaniarum.* Tum: *Item apud Agennum, civitatem Galliæ, passio sancti Caprasii martyris, qui exemplo beatæ Fidis virginis prædictæ, ad Agonem martyrii animatus est.* Jam diximus coli XX Octobris. In Sagari, satis pura est. Sequitur: *Eodem die, sancti Rogati martyris. Antisiodoro, sancti Romani episcopi & confessoris. In Anglia villa Lincolme, translatio sancti Hugonis, episcopi & confessoris, Ordinis Cartusiensis. Item ipso die, memoria sanctorum patriarcharum Abrahæ, Isaac & Jacob. In monasterio Schonaugia, translatio sanctorum Cesarii & Verenæ virginis & aliorum sanctorum eorum martyrum, de societate undecim millium virginum.* *Oct. Mich. Sti. Trevericæ. Abrahæ. Isaac & Jacob. Roman. Hugonis. Cæsarii.*

BELIN. In prima editione incipit: *Romæ sanctæ Balbinæ virginis.* In secunda ad finem adjicit: *Item sancti Rogati episcopi.* Cetera textus purus, sed in scriptione mendosus est. *Balbinæ. Rogati.*

GREVEN. *Octava sancti Michaëlis & omnium beatorum spirituum.* De Patriarchis, ut EDITIO LUBECO-COL. *Raphaëlis archangeli apud aliquos hic servatur memoria. In Suecia, Eskilli episcopi & martyris.* De Trevirensibus paulo succinctius quam supra. *Item sanctorum Primi & Feliciani, qui cum beata Fide passi referuntur.* Vide IX Junii. *Secundum Cathalogum hic passio sancti Gangulphi martyris, qui supra habetur III Id. Maii. Antisiodoro, depositio sancti Romani episcopi.* *Oct. Mich. Sti. Raphaëlis. Eskilli. De Trevir. Primi & Feliciani. Gangulphi. Romani.*

Dulcidii. De Brunon.

scopi & confessoris. Dulcidii, episcopi Agennensis. In Calabria, depositio sancti Brunonis confessoris. Qui ex Colonia Agrippinensi claris ortus natalibus, litteris tam secularibus quam divinis apprime eruditus, doctorque famosus, ecclesiæ Remensis canonicus, honestatis & gravitatis ac totius maturitatis quasi quoddam simulachrum, relicto seculo cum aliis sex ejusdem propositi viris (terrifico illo casu apud Parisios defuncti cujusdam, se accusatum, judicatum, deinde etiam damnatum clamantis, salubriter exterritis, jamque divino amore ardentibus) heremum Carthusiæ, ubi per id tempus sanctus Hugo Gracianopolitanus episcopus Deum viderat dignationi suæ habitaculum construentem, stellasque septem ducatum sibi itineris præstantes (erant quippe & hi numero septem) ingressus, monasticæ conversationis propositum satis arduum, religionem videlicet Carthusiensium instituit anno Domini MLXXXIV. *Verum ab Urbano Papa II, cujus olim præceptor fuerat, evocatus, Romam adire & summo Pontifici in ecclesiasticis negotiis assistere cogitur. Sed Curiæ non ferens strepitus, spreto archiepiscopatu Regiensi, ad quem electus fuerat, relictâ solitudinis & quietis amore flagrans, in Calabriæ heremum secessit; ubi multis fratribus adunatis, in maxima sanctitate & austeritate degens, primi quoque monasterii, id est Carthusiæ heremi, sollicitudinem gerens, vita & miraculis clarus, quievit in pace anno Christi* MCI *in die Dominica.* De Schonaugiensibus, & translatione sancti Hugonis Lincolniensis, ut supra in EDITIONE LUBECO-COL. In fine : *Babillæ virginis.*

Translat. Hugonis. Babillæ.

MOLAN. *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis. Depositio Romani Antisiodorensis episcopi. Item, sancti Rogati episcopi. In Calabria, depositio sancti Brunonis confessoris, primi institutoris Ordinis Cartusiensis.* Tum minoribus typis : *Quem Leo X sanctorum Catalogo asscripsit.* De Eskillo & martyribus Trevirensibus GREVENUM descripsit. In editionibus aliis, Brunonem primo loco aliis litteris collocat. In fine de Romano & Balbina, ut supra. Tum : *In Gallis, sanctæ Emmiæ virginis, filiæ Clodovei regis, eximiæ sanctitatis.* An non melius vocetur *Enimia*, vide Martyrologium Castellani. De martyribus Trevirensibus dictum est satis, hic eorum elogium contrahitur.

Balbinæ. Romani. Rogati. Brunonis. Eskilli. De Trevir. Emmiæ.

Nonis *Die 7.*

ROmæ via Appia, depositio beati Marci Papæ. Apud provinciam, quæ nuncupatur Augusta Euphratesia, sanctorum martyrum Sergii & Bachi, sub Maximiano imperatore; quorum Bachus tam diu nervis crudis est cæsus, quoadusque totus corpore discissus in confessione Christi emitteret spiritum : Sergius vero clavatis coturnis pedibus indutus, cum in fide fixus maneret, datâ sententiâ, jussus est decollari. Item apud eamdem provinciam, sanctæ Juliæ virginis, quæ sub Marciano præside martyrium consummavit. Eodem die, sanctorum martyrum Marcelli & Apulei, qui per Apostolum Petrum, relicto Simone, Apostolicæ doctrinæ se tradiderunt, ac postmodum sub Aureliano consulari, martyrii coronam reportarunt, sepulti non longe ab urbe Roma.

Marci PP. Sergii & Bacchi. Juliæ. Marcelli & Apuleii.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Praten. cum solitis duobus comitibus Antverp-maj. & Rosweyd. differt à reliquis omnibus; quod annuntiationem Marcelli & Apulei ponat secundo loco. Molanus pro *beati* Marci, habet, *sancti*. Rosweyd. ei tribuit titulum *martyris*. Solus Praten. ante *Euphratesia*, omittit *Augusta*. Ceterum scribo *Eufratesia*, *Bachi*, *coturnis*, *Apulei* &c. ex communi codicum enuntiandi ratione. In Antverp. & Max-Lubec. ante *Sergii*, deest *martyrum*. Molan. voces transposuit, *tamdiu est nervis crudis cæsus*. Rursus loco *Marcelli*, posuit *Marci*, quod in posterioribus editionibus correctum est. Praten. Antverp-maj. Rosweyd. & Munerat. scribunt *Symone*. Rosweyd. præterea cum Antverp. & Max-Lubec. addit *Mago*. Antverp-maj. præter plurima scriptoria sphalmata, ut *Bachii*, *Bacus*, *diseisus*, *confescione* &c. peculiare habet, cur ferme à puris excludi debuit; legit enim cum Adone, *Aureliano consulari viro sententiam ferente*.

OBSERVATIO. Hodierni laterculi eadem est quæ hesterni origo, translatio videlicet totius textus ex Adone, quem Usuardus & Notkerus hîc de more secuti sunt, ille ex Romano parvo Sanctos omnes accepit. *Sanctus Marcus Papa* apud Bedam legitur, *Lino* itidem Papæ conjunctus, unde verosimiliter profluxit Wandelberti versiculus, quo simul uterque non satis metrice prædicatur : *Pontifices nonas Linusque Marcusque retentant.* Inter Hieronymiana distinctius loquitur vetustissimum Epternacense, his verbis : *Romæ, depositio Marci episcopi.* In aliis apographis varia conjunctio & confusio est, multaque im-

Marci.

implexa occurrunt, quibus explicandis non parum desudat Florentinius. Romanum parvum, Bedæ non absimile, ponit: *Romæ, Marci Papæ.* Breve elogium texuit Ado, in quo Notkerus aliquid mutare voluit. Noster solam positionem determinavit. Quid de Marco tradant Pontificalia, videri potest in veteribus Catalogis tomo 1 Aprilis præfixis, ex quibus paucula desumpsit Fronto, in hodierna sua notula ad Kalendarium, in quo signatur hoc modo: *Mense Octobri die* VII, *natale S. Marci*; distinctius in Allatiano & Sacramentario Gregorii: *Nonis Octobris, natale S. Marci Papæ.* Quibus abunde stabilitur vetustissimus sancti hujus Pontificis in Ecclesia cultus; nec plura quæ ad vitam aut gesta pertineant, reperit Tillemontius tomo 7 pag. 268.

Sergii & Bacchi.

Julia, Sergius & *Bacchus* in codicibus Hieronymianis, Romano parvo, Adone & Notkero sub una annuntiatione conjunguntur, de qua observari multa possent, sed ne actum agam, ad Florentinii notationem lectores remitto. Actorum compendium satis eleganter concinnavit Ado; an ex fonte puro & sincero, non ausim asserere. Agnovit Baronius ad annum CCCIX, numero ultimo, aliqua esse emendanda: sunt qui plane rejiciant tamquam à Metaphraste, ut apud Surium exstant, aut interpolata aut corrupta; inter quos Tillemontius tomo 5 à pag. 491 satis habuit ea diligenter colligere, quæ ad vetustum & celebrem eorum in universa Ecclesia cultum pertinent; nos hîc ea omnia intacta relinquimus, suo loco discutienda. Usuardus *Juliam* à duobus aliis sejunxit, ex uno geminos distinguens articulos, & utrumque Adonianis verbis componens. Atque hoc etiam fecit in annuntiatione ultima, quam nimium contrahens, paulo obscuriorem reddidit. Utrum *Marcellus* & *Apulcius* ad Hieronymiana spectent, collige ex Florentinio, perperam asserente, Usuardum pro *Marcelli*, scribere *Marci*, quod procul dubio legerit in prima Molani editione, de qua superius locuti sumus. Nitide ambos annuntiat Romanum parvum: *Marcelli & Apuleii, qui primo adhæserunt Simoni Mago, deinde Apostolo Petro sub Aureliano consulari viro, martyrio coronati.* Plura Ado, ex quo nostra, ut dixi, desumpta sunt; sed qua fide ea omnia narrentur, alibi statuemus. Totam historiam improbant, qui Acta sanctorum Nerei & Achillei, item Processi & Martiniani non admittunt. Vide Tillemontium tomo 1 pag. 189 & 538. Interim pro antiquo cultu cum Martyrologiis stat Sacramentarium Thomasii, in quo pag. 174 diserte leguntur orationes, *in natal. sanctorum Marcelli & Apulei Non. Octob.*

Juliæ.

Marcelli & Apuleii.

AUCTARIA.

TORNACEN. Purissimus esset, nisi post *Maximiano imperatore*, reliquum elogii rescinderet.

PULSANEN. Eodem defectu laborat, quo TORNAC., sed præterea expungit omnia post *Juliæ virginis*, & post *Marcelli & Apuleii.*

GREVEN. Peculiari augmento hodie à puritate deficit, nempe addendo in fine proprium loci, cujus aliquando fuit: *Civitate Carnotis, inventio corporis sancti Caletrici, ipsius civitatis episcopi.*

Invent. Caletrici.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Tantum non puri sunt, cum solum differant in annuntiatione prima, apud ipsos ita expressa: *Romæ via Appia, cimiterio Balbinæ, depositio sancti Marci Papæ & confessoris.* Julia non ponitur immediate post Sergii & Bacchi, sed ultimo loco, repetita positione.

De Marco.

LOVANIEN. Cum hisce convenit, sed expungit totum elogium Sergii & Bacchi.

ALBERG. & DANIC. In eo ab aliis recedunt, quod Sergium & Bacchum habeant primo loco, & Marcum penultimo.

CENTULEN. *Romæ, sancti Marchi Papæ & confessoris. Qui sedit in pontificatu annos tres, menses octo, dies viginti. Item Romæ, sanctorum martyrum Marcelli & Apulei. Qui primum quidem adhæserunt Symoni mago, sed videntes mirabilia, quæ contra eum fiebant per Apostolum Petrum, relicta spurcitia Symonis, sinceritatem fidei perceperunt. Apud provinciam, quæ nuncupatur Augusta Eufratesia, sanctorum Sergii & Bacchi martyrum. Item apud eamdem provinciam, S. Juliæ virginis & martyris.* In duabus primis textum auget, hic corripit.

Textus mutatus, & contracti.

BRUXELLEN. *Romæ via Appia, depositio sancti Marci Papæ & confessoris. Qui constituit ut symbolum fidei in Missa alta voce cantetur, & apud sanctum Petrum in cimiterio Balbinæ sepultus est.* Sequitur de Marcello & Apuleio. Tum de Sergio & Baccho. Item de Julia, satis pure. In fine: *Apud civitatem Biturices, depositio beati Augustini Augusti presbyteri & confessoris.*

De Marco.

HAGENOYEN. Incipit à Marcello & Apuleio, in quibus parum abest à puritate. De Sergio & Baccho multa commiscet, quæ purius in Adone invenies. Hoc notandum, quod eos martyres *translatos* asserat *in Wittenburg oppidum.* In Julia, modice interpolatus est. Demum: *Romæ via Ardeatina in cymiterio Balbinæ* [erratur hîc æque ac in BRUXELLENSI,] *depositio sancti Marci Papæ. Hic tricesimus quintus erat à beato Petro Apostolo, & successor sancti Silvestri fuit, & sedit sub Constantino imperatore magno, undecim annis & mensibus octo, & constituit, ut Hostiensis episcopus Papam consecrare debeat & pallio utatur, & obiit in pace.* Vix mensibus totis novem Apostolicam sedem tenuit.

De Marco.

AQUICINCT. Post *Marci Papæ*, adjicit: *Hic constituit, ut episcopus Ostiæ, qui consecrat episcopus urbis, pallio uteretur.* Hæc proxime superius dictis satis consentanea sunt, ferme ex Notkero aut ex Tabulis Pontificiis accepta.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Item sancti Lini Papæ.* Nescio unde in hos duos codices hæc annuntiatio irrepserit. Vide Usuardum XXVI Novembris, & quæ diximus XXIII Septembris sub finem Observationis.

Lini.

Ma-

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marci Papæ & confessoris. Sergii, Juliæ virginis, & Bacchi martyris. Marcelli & Apulei martyrum.*

Textus contractus.

In VATICAN num. 5949. Deest *Juliæ*. Adjicitur: *Romæ, sancti Lini Papæ & martyris.*

Lini.

ALTEMPS. *Apud Orientales Saxones, passio sanctæ Ositheæ virginis & martyris. Cujus caput à Danis exsectum, ipsa martyr illud assumpsit, ac de loco in locum portavit.*

Ositheæ.

FLORENTIN. *Sancti Marci Papæ.... Et jacet nunc Florentiæ in ecclesia sancti Laurentii.*

De Marco.

Apud civitatem Paduanam, sanctæ Justinæ virginis & martyris. Vide infra.

Justinæ.

BURDEGALEN. *Xantonas civitate, sancti Palladii episcopi & confessoris.* Memoratur à Saussayo & aliis, sed mirum est à Castellano in Martyrologio universali prætermissum.

Palladii.

BIZUNTICEN & SALINEN. Franciscanorum. *In Bezua cœnobio, exceptio corporis sancti Prudentii martyris.*

Except. Prudentii.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In pago Remensi, vico qui vocatur Buxiosus, depositio sancti Elanii presbyteri & confessoris.* Romanum modernum & alii melius scribunt *Helani.*

Helani.

EDITIO LUBECO-COL. In Sergio & Baccho, nonnihil interpolata est; purior in Marcello & Apuleio. Tum: *Romæ via Ardeatina, in cimiterio Balbinæ, depositio sancti Marci Papæ & confessoris. Qui sedit in episcopatu annis duobus, mensibus octo, diebus decem.* In Julia satis pura est. *Ipso die, beatæ Osgidæ virginis. Apud Baduam, sanctæ Justinæ nobilis virginis & martyris, quæ cum ibidem jussu Maximiani imperatoris nollet idolis immolare, gladio per latus percutitur, & orans migravit ad Christum sponsum suum Item, translatio sancti Wolfgangi episcopi & confessoris, & canonizatio ejusdem. Eodem die, canonizatio sanctæ Brigittæ viduæ.*

De Marco. *Osgidæ.* *Justinæ.* *Translat. Wolfgangi.* *Canonizat. Birgittæ.*

BELIN. Incipit: *Apud Paduam civitatem, sanctæ Justinæ virginis & martyris.* Sequitur textus non omnino castigatus. Altera editio in fine de suo adjungit: *Ipso die, beatissimi Lini Papæ.*

Justinæ *Lini PP.*

GREVEN. *Syssai episcopi & confessoris. Bituricas civitate, depositio sancti Augustalis episcopi. Translatio & canonizatio Wolfgangi episcopi Ratisponensis & confessoris. Octavæ sancti Hieronymi presbyteri & Doctoris, Ecclesiæ Romanæ Cardinalis. Qui lingua Hebræa, Græca, Latina & Chaldaica eruditus, ab urbe Roma propter æmulos recedens, Hierusolymis a Cyrillo episcopo locum præsepis Domini obtinuit. Ubi post multa heremi loca peragrata, constructo monasterio, cœpit cum suis vivere secundum regulam a sanctis Apostolis institutam, tandemque post multos pro Ecclesiæ utilitate sudores, obdormivit in Domino, anno Domini* CCCCXXIII. *Patavi, sanctæ Justinæ virginis & martyris. Quæ regali orta progenie, cum ad jussum Maximiani nollet idolis immolare, gladio latus transfixa, martyrii gloriam adepta est. Jothæ abbatissa. Ipso die, Osgidæ virginis. Item canonizatio sanctæ Brigittæ viduæ.* Malo legere *Birgittæ.*

Syssai. *Augustalis.* *De Wolfg.* *Oct. Hieron.* *Justinæ.* *Jothæ.* *Osgidæ.* *De Birgitt.*

MOLAN. *Apud Paduam civitatem, sanctæ Justinæ virginis & martyris. Carnoti, inventio corporis sancti Caletrici, ipsius civitatis episcopi. In pago Remensi, vico qui vocatur Buxiolus, depositio sancti Helani presbyteri & confessoris. Romæ in ecclesia sancti Petri, canonizatio beatæ Brigittæ viduæ per Bonifacium* IX, *pontificatus sui anno secundo. Qui solemnem edidit libellum, quo dictam Christi sponsam, tamquam viduam sanctam in Ecclesia Christi, authoritate Apostolica perpetuis temporibus præcepit venerari.* In editionibus aliis de Sergio & Baccho inseruntur textui ex Adone, charactere Italico, *primicerius & secundicerius scholæ gentilium.* In fine, de Justina & Helano, ut supra. Tum: *Bituricas, Augusti presbyteri & confessoris.* De inventione Caletrici Carnotensis & canonizatione beatæ Birgittæ, omnia ponuntur ut in prima editione. Demum minoribus typis, adjicitur: *Tolosæ, inventio sanctorum confessorum, Silvii, Hilarii & Honorati episcoporum, & Pappoli episcopi & martyris.* Nescio unde hæc accepta sint; ceterum Papulus inventus dicitur mense Octobri anno MCCLXV.

Justinæ. *Invent. Caletrici.* *Helani.* *De Birgitt.* *De Sergio & Baccho.* *Augusti.* *De Caletric.* *De Birgitt.* *Invent. Silvii &c.*

VIII *Idus.* *Die* 8.

NAtalis beatissimi senis Simeonis, qui in Euangelio legitur Dominum suis susceptisse in ulnis. Apud Thessalonicam, passio sancti Demetrii martyris. Item civitate Hispali, sancti Petri martyris. In territorio Laudunensi, sanctæ Benedictæ virginis & martyris. Ipso die, sanctæ Pelagiæ, quæ peccatrix appellatur.

Simeonis. *Demetrii.* *Petri.* *Benedictæ.* *Pelagiæ.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. pro *beatissimi senis Simeonis*, legunt, *beati senis Simeonis.* Praten. scribit hîc iterum cum aliis *Symeonis*, sed codices sibi non constant, sæpe pro libitu scribentes: nos hîc turbam sequimur. In Antverp. & Max.-Lubec. deest prima annuntiationis vox, nempe, *natalis.* Tornacen. post *Dominum*, omisit *suis.* Posui *Thessalonicam* ut alibi, licet nonnulli habeant *Tessalonicam.* De *Hyspali*, dictum est supra. Praten. legit: *In territorio Lugdumi Clavati*, in quo ei consentit solus Antverp-maj. Munerat. & Max-Lubec. habent, *Lugdunensi.* Sequimur reliquos omnes. In Herinien. male scriptum est *pecatris*, pro *peccatrix.* Munerat. loco *appellatur*, substituit *nuncupatur.*

OBSERVATIO. Ad XI Aprilis cursim indicavimus, Philippum Gortynensem in Creta episcopum, hac etiam die recoli à Romano parvo, Adone & Notkero: repetitionis illius causam hactenus non reperio, nec in eam operosius lubet inquirere, cum ad

Simeonis.

Usuardum nostrum nihil spectet. *Beatissimi senis Simeonis* primus meminit Ado, etiam inter Festivitates Apostolorum, ubi ex Lucæ 2 cap. ea referuntur, quæ de eo vere commemorari possunt. Noster strictim omnia complectitur. Mirum est; eum à Notkero prætermissum, ejusque loco substitutam celeberrimam virginem & martyrem *Reparatam*, cum elogio ex Rabano contracto. Quid de Simeone suggerat Leo Allatius in diatriba de Symeonum scriptis pag. 100, sub nomine *Methodii* vel *Timothei presbyteri Hierosolymitani*, dicetur suo loco. Videri interim potest Tillemontius tomo 1 pag. 424. De *Demetrio* sic habet auctor Romani parvi: *Thessalonicæ, Demetrii martyris.* Hinc ab Adone acceptus est, ex hoc à Nostro & Notkero. Ejus encomium ita metrice exhibet Wandelbertus:

Demetrii.

Octavo ante Idus, Demetri sancte, bearis,
Nomine pro Christi tortores passus iniquos.

Plurima de celeberrimo hoc martyre à variis scripta enumerat Baronii Notatio, selectiora colligit Tillemontius tomo 5 à pag. 149, ubi & *Megalomartyrem* & *Thaumaturgum* à Græcis nuncupatum asserit. Nos ea omnia & producemus, &, qua poterimus diligentia illustrabimus, collatis Actis Metaphrasticis apud Surium editis, cum passione ab Anastasio Bibliothecario elaborata, quæ exstat inter Analecta Mabilionis tomo 1 a pag. 65. *Petrum* Hispalensem martyrem extra Usuardum nusquam invenio: liceat igitur suspicari, eum esse de illorum numero, quos ex Hispania in Franciam Noster contulit, quemadmodum alibi sæpe supponendum fuit, nempe cum alius fons non suppeteret, ex quo ipsum hausisse conjectaremur. *Benedicta Auriniacensis*, vel, ut alii, *Origniacensis*, ab Usuardo etiam in sacras tabulas, quod in sanctis Gallicis sæpe accidit, primum relata est, *Laudunensi*, non *Lugdunensi* territorio adscribenda. Pridem notarunt Majores nostri ad XXVI Maii, in indice Prætermissorum, tomo 6 pag. 353, *Acta hujus martyris plane eadem esse, quæ sunt Saturninæ virginis & martyris, mutatis solum nominibus, & hæc à nobis XX Maii edita.* Siqua nihilominus peculiaria subinde reperta fuerint, sive ad vitam sive ad translationem spectantia, ea mense Octobri in Actis locum invenient. Videri possunt quæ de ea & virginibus aliis, ejus fortasse sociabus, cursim notavit Tillemontius in Luciano Bellovacensi tomo 4 pag. 540. *Pelagiam* aliquam in Hieronymianis memorari certum est, an pœnitentem illam, quæ Hierosolymis à Baronio adscribitur, dubitat Florentinius. Nobis in re obscura, nihil hactenus licet decernere. Satis verosimile, Usuardum nomen Pelagiæ ex Hieronymianis accepisse, cui pro arbitrio *peccatricis* cognomentum addiderit, quod ea inter synonymas esset notissima. Ceterum ex Usuardi mente, à recentioribus omnibus hodierna Pelagia pro *peccatrice* accipitur. Vita à Jacobo Diacono scripta, in Surii collectione edita est, ex Rosweydi Vitis Patrum accepta; quam sequitur alia à Metaphraste adornata.

Petri.

Benedictæ.

Pelagiæ.

AUCTARIA.

Translat. Oswaldi.

ANTVERP-MAJ. Caret Pelagia, cujus loco ponitur: *Ipso die, translatio sancti Oswaldi archiepiscopi & confessoris.* Patet accessio Anglica.

ROSWEYD. In prima, similis est GREVEN. & MOLAN. In secunda & tertia purus. Tum: *In territorio Lauduni Clavati, id est in Aurimaco, sanctæ Benedictæ virginis. Antiochiæ, Dionysii episcopi & socii ejus. Item, sanctæ Regenstedis virginis. Et sanctæ Reparatæ virginis. Ipsa die, sanctæ Pelagiæ, quæ appellatur peccatrix.*

Dionysii. Regenstedis. Reparatæ.

PULSANEN. In Simeone, Petro Hispalensi & Benedicta satis purus, caret reliquis.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. In prima puri, post *Demetrii martyris*, addunt: *Quem Maximinus* [aliqui *Maximianus*] *imperator, apud præfatam civitatem docentem populum, jussit lanceis perforari, talique fine gloriosum martyrium consummavit.* In reliquo textu puri, subjungunt: *Apud civitatem Cæsarensem, natale sanctæ Reparatæ virginis. Quæ sub Decio præside, ferventi plumbo perfusa, deinde per lampades accensas, mamillis ejus ablatis, visceribusque fruſtratis* [aliqui *fruſtatis*] *caminum igni succensum superans, capitis tandem detruncatione martyrium consummavit. Belsiæ, depositio sancti Amatoris* [aliqui *Amoris*] *confessoris.* Colitur in *Munsterbilsen* prope Tungros.

De Demetr. Reparatæ.

LOVANIEN. In eo à superioribus differt, quod Demetrii elogium expunxerit.

CENTULEN. *Natalis beatissimi senis Symeonis, Testimonium qui in Evangelio legitur Dominum suscepisse in ulnas. Thessalonicæ, sanctis Demetrii gloriosi martyris. In Gallis territorio Lauduni Clavati, passio sanctæ Benedictæ virginis, sub judice Matrocio. Eadem die, territorio Atrebatensi, sanctæ Ragemfledis virginis & abbatissæ. In monte Oliveti, sanctæ Pelagiæ, ex peccatrice religiosæ atque sanctissimæ factæ.*

Ragenfledis.

BRUXELLEN. Incipit: *Natale sanctæ Benedictæ virginis & martyris.* De Simeone post *ulnis*, addit; *& dictasse canticum, Nunc dimittis. Apud Cretam urbem Cortinæ*, [lege, *Cortinam urbem Cretæ*] *beati Philippi, episcopi gloriosi.* Videsupra in principio Observationis. De Demetrio & Reparata, habet ut ANTVERP-MAX. &c. Tum de Petro Hispalensi, pure. Sequitur: *Belsiæ, depositio sancti Amoris confessoris. Item Richarii confessoris.* Vide XXVI Aprilis. De Pelagia, pure. Demum: *Et sanctæ Ragenfredis virginis.* Varie hoc nomen in codicibus inflectitur.

Philippi. Amoris. Richarii. Ragenfredis.

HAGENOYEN. De Simeone præter jam dicta, more suo non satis verosimiliter addit: *Hic Symeon*

De Simeone. *meon fuisse fertur unus de septuaginta duobus interpretibus, qui missi fuerant ab Onya Pontifice, regi Ptolomæo ad transferendam legem Dei de Hebrayco* *Fidis.* *in Chaldaycum.* Tum S. Fidem inferit cum satis longo elogio: nos de ea abunde egimus VI Octobris. *De Demetr.* Sequitur de Demetrio, ut supra in ANTVERP-MAX. &c. Demum de Benedicta, pure. Petrus Hispalensis & Pelagia hîc omissi sunt.

AQUICINCT. Secundo loco post Simeonem, *Ragensledis.* inserit: *Eodem die, sanctæ Ragensledis virginis.* Pro *Laudunensi*, habet, *Lauduni Clavati.*

VICTORIN. In fine: *Civitate Cæsariensi, sanctæ* *Reparatæ.* *Reparatæ virginis & martyris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sancti Si-* *Reparatæ.* *meonis, senis. Reparatæ virginis & martyris. Be-* *De Pelagia.* *nedictæ virginis & martyris. Pelagiæ meretricis Antiochenæ, quæ dicta fuit Margarita, propter pulchritudinem, mirabiliter conversa per sanctum Nonnum episcopum.*

REG-SUEC. sub num. 428. *Vigilia sanctorum* *Vig. Dionys.* *martyrum Dionysii, Rustici & Eleutherii. Civitate* *Reparatæ.* *Cæsarea, sanctæ Reparatæ virginis & martyris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest memoria Simeonis, Demetrii, Petri, & Pelagiæ. Adjicitur: *Philippi.* *Apud Cretam, natale sancti Philippi episco-* *Reparatæ.* *pi. Et sanctæ Reparatæ virginis.*

STROZZIAN. *Passio sanctorum martyrum Te-* *Terentiani* *rentiani presbyteri, Probi & Andriani* [in Med. *& sociorum.* est *Adriani*] *qui apud civitatem Niceam sub Maximiano tyranno pro Christo passi sunt.* Puto corrupta esse nomina. Quid si indicentur *Tharacus, Probus* & *Andronicus*, de quibus Usuardus XI Octobris? *Dedicatio ecclesiæ sancti Marci* *Dedicat.* *Marc. Euan.* *Euangelistæ, in alma civitate Venetiarum.*

CABILONEN. *Cabillone, transitus sancti Grati* *Grati.* *episcopi & confessoris.* Vide Castellanum.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. *In pago Laudunensi, sanctæ Benedictæ virginis & martyris.*

ABDINGHOFFEN. *In territorio Lugdunensi, sanctæ Benedictæ virginis & martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. In Simeone pura, de Demetrio habet, ut supra. In Petro, pura est. *DeBenedict.* De Benedicta, addit: *Quæ tempore Maximiani imperatoris in civitate Aruniaco, sub judice Matroculo, diversis tormentis atrociter afflicta, novissime tempora ejus secuti confracta sunt. In pago Blo-* *Susannæ.* *nensi, sanctæ Susannæ virginis.* De Pelagia elogium *Reparatæ.* habet vulgo notissimum. De Reparata Cæsareensi, ut supra. Tum: *Belisiæ, depositio sancti A-* *Amorii.* *moris confessoris. Qui de Aquitania nobilissimis parentibus ortus, foris carnem torquebat cilicio, intus augebat jejuniis; vigiliis inhærebat assidue & precibus, ab otioso sermone abstinebat & risu, multisque clarus miraculis, in pace quievit. Treveris, sancti Metropoli episcopi & martyris. Eodem die, com-* *Metropoli.* *memoratio sancti Flaviani martyris. Item, trans-* *Flaviani.* *latio sancti Erhardi episcopi & confessoris.* *Translat.* *Erhardi.*

BELIN. In textu, more solito, purgatus non est. In fine addit de dedicatione ecclesiæ sancti Marci, ut supra. Deinde: *Item sanctæ Re-* *Reparatæ.* *paratæ virginis.* Accedit in altera editione: *In territorio Senonico, sanctæ Porcariæ virginis &* *Porcariæ.* *martyris.*

GREVEN. *Treveris, sancti Metropoli episcopi* *Metropoli.* *& martyris. In Antiochia, sanctorum Dyonisii,* *Dionys. &c.* *Januarii, Faustini, Marcialis. Flaviani marty-* *Flaviani.* *ris commemoratio. Philippi episcopi Gortinensis* *Philippi.* *& confessoris.* De sancto Amore, habet fere ut *Amoris.* supra in EDITIONE LUBECO-COL. *In Anglia,* *Ewigii.* *Ewigii confessoris. Translatio sancti Erhardi epi-* *Translat.* *scopi & confessoris.* De Reparata etiam ferme *Erardi.* ut supra in ANTVERP-MAX. &c. *In pago Bleo-* *Reparatæ.* *nensi, sanctæ Susannæ virginis. In Humeltoet, Va-* *Susannæ.* *leriæ virginis. Rainfredis virginis. Eodem die,* *Valeriæ.* *sanctæ Triduanæ virginis.* *Rainfredis.* *Triduanæ.*

MOLAN. *Adventus sancti Gerulphi martyris.* *Advent.* Dein typis minoribus, *ex Merendra Tronchinium.* *Gerulfi.* *Qui ab Helizeo episcopo in cœnobio Blandinensi, sacro unctus chrismate, ingressus ex itinere Deiparæ templum, diutius oravit quam reductori patrino placeret, ac propterea ab illo ita casus est, ut brevi post mors sit subsecuta. Scribit Meierus in comment. rerum Flandriæ anno* DCCCCXV. Tum rursus solito charactere Italico: *In Vualchiodoro, sancti* *Eloquii.* *Eloquii presbyteri & confessoris. Eodem die, de-* *Dedicat.* *dicatio ecclesiæ sancti Marci Euangelistæ Vene-* *Marci.* *tiis. Et in Humeltoet, sanctæ Valeriæ virginis.* *Valeriæ.* *Item Dionysii episcopi, Januarii cum sociis eorum.* *Dionysii &* *Item Belisiæ, depositio sancti Amoris presbyteri &* *sociorum.* *confessoris. In territorio Senonico, sanctæ Porca-* *Amoris.* *riæ virginis & martyris. Apud Rothomagum,* *Porcariæ.* *beati Euodii, præfatæ urbis episcopi & confessoris.* *Euodii.* *In pago Blonensi, sanctæ Susannæ virginis. Eo-* *Susannæ.* *dem die in Donaey, sanctæ Rainfredis virginis.* *Rainfredis.* *Item, sanctæ Reparatæ virginis.* De qua versiculi *Reparatæ.* tres ex Baptista Mantuano de sacris diebus l. 10.

Cæsariensis eram vivens: post fata cadaver
Venit in arva meum Fesulis subjecta, cubatque
Qua Tuscus decurrit aquis torrentibus Arnus.

Editiones aliæ: *Et in Hemulcurt, sanctæ Vale-* *riæ virginis. Item depositio sancti Amoris, qui* *quievit in Belisiæ monasterio.* De Porcaria Senonensi, Euodio Rothomagensi, Susanna, Metropolo, Reparata, ut supra. Tum: *Apud Dononium, solennitas sanctæ Ragenfredis virginis.* De dedicatione ecclesiæ sancti Marci, & translatione sancti Eloquii, ut supra. Denique: *Truncinii ex Merendra, adventus S. Gerulphi martyris.*

VII *Idus.* *Die* 9.

ABrahæ patriarchæ. Apud Parisium, natalis sanctorum martyrum Dionisii episcopi, Rustici presbiteri, & Eleutherii diaconi, qui beatus episcopus à Pontifice Romano in Gallias prædicandi gratiâ directus, præfatam urbem devenit, ubi per aliquot annos commissum sibi opus ardenter prosequens, tandem à præfecto Fescennino, unà cum sociis gladio animadversus martyrium complevit. Apud Juliam, via Claudia, sancti Domnini martyris, sub Maximiano, qui cum vellet persecutionis rabiem declinare, protinus insecutus, & nihilominus gladio verberatus, glorioſe occubuit. *Abrahæ.* *Dionysii & sociorum.* *Domnini.*

Ita habent *Praten. Herimen. Antverp-maj.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Lego, *apud Parisium*, ex Praten, Molan. & etiam Greven. quamvis alii passim scribant, *apud Parisius*; ratio est, quod ita in Adone Usuardum reperisse existimem. Idem valeat in *præfatam urbem devenit* absque præpositione, quo modo plerique puriores legunt, excepto Antverp-majore & Molano. Rursus Antverp-maj. posuit *commissum opus sibi* : Molan. autem volens energiam addere, ante *ardenter* adjunxit *solerter*, legens *solerter & ardenter*. Solus Antverp-maj. ex Adone sumpsisse videtur, *Fescennino Sisinnio*. Deest in Pratensi particula penultima *glorioſe*. Antverp-maj. scribit *Dompnini*, sed hoc, & *nichilominus*, & *Dionisii* &c. præteriri possunt.

Abrahæ. OBSERVATIO. Antiquorum veteris Testamenti Patriarcharum fœcundiorem seqgem subministrat auctor Romani parvi, ex quo hoc die *Abraham*, sequenti a pluribus *Loth*; aliis diebus alii accepti sunt. Ado illius verba descripsit, & ex ipso eadem habent Usuardus & Notkerus. Videsis infra Wandelberti versus quatuor in Abrahami laudem depromptos. Nunc controversia recurrit, quam ad III hujus attigimus; à Baronio in Notatione locupletissime tractata, in qua nec Lucam Holstenium, nec eruditos Gallos, nec alios plerosque in tuendis Hilduini abbatis Areopagiticis ei faventes invenies. Nos Martyrologorum cancellis constricti, ea solum adducemus, quæ ipsorum auctoritate definiri posse videntur. En verba Hieronymiani Corbeiensis : *Parisius, natalis sanctorum Diunisii episcopi, Rustici presbyteri & Eleutheri diaconi.* Consonat Beda : *In Parisis, natale sanctorum martyrum, Dionysii episcopi, Rustici & Eleutheri*, quæ in Rabano paulo auctiora sunt. Accedit Romanum parvum : *Parisiis, Dionisii episcopi cum sociis suis, à Fescennino, gladio animadversi.* Eadem est Adonis & clarissima sententia, à quo plane desumptus textus noster, quemadmodum & à Notkero factitatum, cum hac tamen differentia, recte etiam à Castellano in præf. Bimestris primi pag. 25 observata, quod Ado, & ex hoc Notkerus *Eleutherium presbyterum* nominent, *Rusticum, diaconum*, quæ ab Usuardo in textu nostro melius correcta sunt. Fallor vehementer, si ex his omnibus vel umbram Areopagiticam expresseris. Hæc igitur modo confer cum Romani parvi, Adonis, Usuardi & Notkeri verbis, III Octobris relatis, atque apertissime perspicies, ex eorum mente hodiernum Dionysium ab Areopagita remotissimum esse. Is itaque, de quo hodie agimus, *Dionysius*, primus censetur Parisiorum episcopus; de cujus ætate, patria, missione, sociis & rebus gestis plurima, elapso præsertim seculo disputata sunt, quæ suo loco accutate à nobis discutientur, digerenturque. Consuli interim possunt, ut inter tot scriptores, binos dumtaxat seligam; consuli, inquam, possunt Du bois in Historia ecclesiæ Parisiensis, lib. I cap. 3, & libro 6 cap. 6, ac recentior Tillemontius tomo 4 à pag. 439, apud quos alii indicantur. In tabulis Hieronymianis Lucensibus, primo loco ponitur : *Natalis sancti Domnini martyris*, de quo non pauca notavit Florentinius. Nihil de eo legitur in Hieronymiano Epternacensi aut Corbeiensi, nihil in Beda, Romano parvo, Adone & Notkero. Rabanus eum signat cum brevi elogio, sed quod ab Usuardino diversum est. Crediderim, Usuardum ex aliquo codice Hieronymiano ipsum martyrem accepisse, eademque Acta legisse, quæ Molander apud Surium edidit, nempe cum inde sumpta videantur, quæ in textu nostro strictim exhibuimus. Præfata Acta recentioribus aliquibus suspecta sunt, sed ea disceptatio hujus loci non est. Diximus III Octobris, in quam opinionem circa Dionysios, uberiori elogio, quod apud Molanum integrum exstat, inclinare videatur Wandelbertus, hîc de Domnino versiculum ejus ultimum, aliis quatuor de Abrahamo adjungimus :

Domnini.

Exemplum fidei, parendi & norma salubris,
Excelsi patris primum cognomine dictus,
Gentibus inde pater cœlesti sorte vocatus,
Septenas Abraham sancit retinetque beatus.....
Domninoque Itali claro cum martyre fulgent.

AUCTARIA.

TORNACEN. Frequenter solitus elogia decurtare; de Dionysio habet usque ad, *præfatam urbem devenit*. Desunt ejus elogii reliqua. De cetero purus est.

De Dionysio. ROSWEYD. Interpolatus est, nam post *Pontifice Romano*, inserit, *Clemente, Petri Apostoli successore*. Item post illa verba, *cum sociis*, sequitur, *hebetatis securibus capite truncatus*. Reliqua ad textum Usuardinum spectantia satis pura sunt.

PULSANEN. In prima & secunda ferme purus, deficit in tertia, ut jam toties supra.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In toto textu puri, ad finem subdunt: *Item natale sancti Gisleni confessoris.* *Gislen.*

MUNERAT. Etiam interpolatus est, nam legit, *a præfecto Romæ Fescennino*. Et post *complevit*, phrasi propria adjungit: *De quorum corpore requiescunt in cœnobio beati Dionysii in Francia.* *De Dion.*

GRE-

GREVEN. Textui puro, de suo adnectit : *Eodem die, translatio sancti Richarii confessoris.* Vide XXVI Aprilis. *Translatio Richarii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Inserunt de Dionysio, *qui beatus episcopus a beato Clemente Romano Pontifice....* De Domnino autem : *Et nihilominus gladio capite truncatus, nutu divino caput proprium abscisum de terra elevans, & quantum est jactus lapidis, a loco percussionis deferens, gloriose occubuit.* In fine: *Item sancti Gisleni confessoris.* *De Domnin.* *Gisleni.*

LOVANIEN. In duabus primis, superioribus similis, in tertia totum elogium rescindit. In Gisleno rursus convenit. *Gisleni.*

ALBERGEN. Ab ANTVERP-MAX. &c. solum differt ordine, primo loco Dionysium ponens, Abraham secundo.

DANIC. Totum textum habet, ut ALBERGEN. Sed in ora codicis inferiori duarum paginarum, alia manu adscriptum invenio : *Apud Ceptam civitatem Hispaniæ* [vult dicere *apud Septam Africæ*] *passio sanctorum martyrum Danielis, Samuelis, Angeli, Dompni, Leonis, Nicolai & Hugolini, de sacro Ordine Fratrum Minorum. Hii cum fidem catholicam regi Saracenorum & suis ferventer prædicarent in eadem civitate, post vincula ferrea, carceres, verbera atque sævissimas flagellationes pro Christo patientissime toleratas, ab eisdem Saracenis omnes crudeliter in ore sunt gladii trucidati & membratim concisi anno Domini* MCCXXI. *Festum Majus duplex.* Alibi referuntur XIII Octobris. *De Martt. Septanis.*

CENTULEN. *Obitus Abrahæ patriarchæ. Parisius, beatorum martyrum Dyonisii, Rustici archipresbiteri, & Eleutherii archidiaconi, qui securibus decapitati, martyrium compleverunt. In Italia via Claudia, sancti Donnini martyris. Cœnobio Centula, optabilis translatio preciosi corporis sanctissimi patris nostri Richarii, de heremo in locum cœnobii, a se olim fundati, ut Christi milites sua præsentia roboraret, quos verbo & exemplo antea educavit. In territorio Haumacensi, sancti Gisleni confessoris.* De Richario Centulensi jam superius diximus, coli XXVI Aprilis. *Tranſlat. Richarii.* *Gisleni.*

BRUXELLEN. Incipit à Dionysio, ferme ut supra. Tum : *Ipso die, sancti Abrahæ patriarchæ, qui in Canone Missæ nominatur.* In Domnino etiam auctus est, ut supra. Ultimo loco : *In comitatu Hannoniensi, depositio sancti Gisleni archiepiscopi & confessoris. Qui ab Athenis veniens in Hannonia, monasterium Cellense construxit, cujus ecclesiam beatus Autbertus Cameracensis episcopus dedicavit.* *De Abrab.* *De Gisleno.*

HAGENOYEN. De Dionysio multa congerit quæ prætermittere satius duco. Vide infra EDIT. LUBECO-COL. In Domnino, fere similis est superioribus. Tum : *In civitate Hispali, sancti Petri martyris*, de quo die præcedenti. Demum : *Item, sancti Gilleni confessoris.* *De Dionys.* *Petri.* *Gisleni.*

AQUICINCT. In elogio Dionysii, pro *gladio*, habet *securi*. De Domnino silet. *Eodem die, sancti Gisleni confessoris. Et translatio corporis sancti Richarii.* Quæ adduntur de sancto Gossuino, sunt à recenti calamo. *Gisleni. Translat. Richarii.*

AMBIANEN. *In pago Pontino* [opinor *Pontivo*] *translatio sancti Richarii, magnificis confessoris. Qui in eodem loco ubi nunc requiescit, monasterium de paterno palatio instituens, multorum pater ibidem extitit monachorum, magnorumque patrator miraculorum.* *De eadem.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Dionysii, Rustici & Eleutherii martyrum. Abrahæ patriarchæ. Nicasii episcopi & martyris, cum sociis Quirino & Stanilo.* Quid hoc nominis sit, nescio: vide XI Octobris. *Romæ, Domnini martyris. Gisleni.* *Nicasii.* *Gisleni.*

CODEX BIGOTIAN. signatus E 40. *Eodem die, translatio sancti Richarii confessoris.* *Translat. Richarii.*

In VATICAN. num. 5949. Deest *Abrahæ* & *Domnini*. Adjicitur : *Apud Coloniam Agrippinam, sancti Gereon cum aliis* CCCXVIII &c. Aguntur de iisdem Hieronymiana, Beda & Notkerus : nos cum Usuardo, die sequenti. *Gereon cum sociis.*

ALTEMPS. *Ipso die, translatio sancti Oswaldi archiepiscopi. Et Reparatæ virginis.* Vide Auctaria diei præcedentis. *Natale sancti Richarii abbatis & confessoris.* Agitur de translatione, vide dicta superius. *Translat. Oswaldi.* *Reparatæ.* *Richarii.*

FLORENTIN. *Item sancti Giliberti confessoris.* Alii vocant *Gisleni*; melius supra, *Gisleni*. *Giliberti.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Parisius, sanctorum martyrum natale Dionysii episcopi... Qui beatus episcopus Dionysius cum Athenis in vico Ariopagita commoraret, ab Apostolo Paulo instructus, credidit Christo, & primus apud Athenas ab eodem Apostolo episcopus ordinatus est, & cum percepisset, beatos Apostolos Petrum & Paulum Romæ à Nerone captivos detineri, amore eorum & desiderio martyrii flagrans, ut simul cum eis pateretur, usque illuc properavit. Quem sanctus Clemens Papa, successor sancti Petri, consummato martyrio Apostolorum, in Galliam prædicandi gratia direxit, & sic ad prædictam urbem Parisiensem devenit, ubi per annos* &c. fere ut supra. *Item Abraæ Patriarchæ.* De Domnino addit, *cubicularii Maximiani.* In reliquis parum differt ab ANTVERP-MAX. &c. *Multa de Dionysio.*

BELIN. In textu satis purus, in fine adjicit: *Item, natale sancti Gisleni confessoris.* Pro *Gisleni*, nisi multum fallor. *Gisleri.*

GREVEN. *Ipso die, sanctorum Dionisii achidyaconi Remensis & sociorum ejus. Romæ, natalis sanctorum Marcellini, Gemini & Nivii. Item sancti Theodori. Gisleni abbatis & confessoris. Romæ inter duas lauros, sanctæ Priminæ virginis.* Multa hic colligere solet, alibi ex professo distinguenda. *Dion. Rem. Marcellini & sociorum. Theodori. Gisleni Priminæ.*

MOLAN. Aliis litteris textui inserit verba MUNERATI, *quorum corpora requiescunt in cœnobio beati Dionysii in Francia.* In fine : *In pago Hainau, in loco qui tunc à circumjacentibus pagensibus nominabatur Ursidongus, nunc Cella vocatur, natale sancti Gisleni episcopi, confessoris, miræ sanctitatis viri, qui Athenensium episcopus fuit, & pro Christo ipsum apicem terreni honoris relinquens, pauper fieri voluit, Romamque veniens, causa visendi Principum Apostolorum limina Petri & Pauli, ibi voce divina jussus est, in Gallias properaret ibidemque oratorium construeret in honore Apostolorum Petri & Pauli, ac finem istius ærumnosi exilii præstolaretur. Item eodem die, elevatio corporis ipsius. Item sancti Domnini, qui sub Maximiano imperatore propter fidem Christi decollatus est.* An hic à priori distinguendus? Minoribus typis habet : *Aquisincti, obitus beati Gozuini abbatis; hic rumores nec audiebat nec referebat libenter.* Editiones aliæ in textu concordant. In fine : *Item natale sancti Gisleri confessoris. Eodem die Cameraci via Atrebatensi, festivitas sanctæ Ollæ virginis.* Sequitur *Gisleni*, ut supra : sed quid sibi vult *Gislerius* ex BELINO, ni fallor, acceptus? *Die nona, sancti patris Andronici.* Minoribus typis, de Gosuino, ut supra. *De Dionysio.* *De Gisleno.* *De Gisleno.* *Gosuini.* *Gisleri.* *Ollæ.* *Andronici.*

VI *Idus.* *Die* 10.

Pinyti. APud Cretam, beati Piniti, inter episcopos nobilissimi, qui in scriptis suis velut in speculo viventem sui dereliquit imaginem.

Gereonis & soc. 318 Civitate Agripinensi, sancti Gereonis martyris, cognomento Mallosi, cum aliis trecentis decem & octo, qui persecutione Maximiani tyranni, pro vera pietate colla patienter gladiis subdiderunt.

Victoris & soc. 17. Item in territorio ejusdem urbis, sancti Victoris martyris & aliorum decem & septem.

Cassii & sociorum. Item sanctorum martyrum Cassii & Florentii, cum aliis pluribus.

Paulini. In Britannia, sancti Paulini episcopi & confessoris.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo simpliciter *Piniti.* Praten. & Greven. habent *Pyniti*, nullus recte *Pinyti.* Antverp. & Max-Lubec. cum Greven. legunt, *viventem sibi dereliquit imaginem*, melius cum reliquis in textu. In Greven. & Molan. recte est *Agrippinensi*, sed ceteri omnes suffragiis vincunt. Antverp-maj. inter plura errata scriptoria habet *subdiderant* pro *subdiderunt.* Legendum omnino est *Cassii & Florentii*, non ut in apographo nostro Pratensi *Florentini. Brittannia* à Pratensi & Herinienſi scribitur, ceteri *Britannia*, quod hîc sequimur. Antverp-maj. de Paulino addidit, *Eboracensis archiepiscopi.* Antverp. autem, Max-Lubec. Aquicinct. & Ughellianus adjungunt *& Eubrachii*, quod pro *Eboraci* irrepsisse non dubito, cum hujusmodi Sanctum prorsus non noverim, licet in codice Camberiensi inveniam, *& Eubrachii confessoris*, ut videlis in Auctariis.

De Loth. *OBSERVATIO. Loth* propheta, ut pridie monui, in Romano parvo hodie ponitur, unde in Adonem & Notkerum transiit, à Nostro prætermissus, sed à Wandelberto hoc ornatus elogio: *Senas justitiæ titulis Loth sanctus adornat.* Altera Romani parvi annuntiatio verosimiliter ex Rufino lib. 4 cap. 23, ita sonat: *In Creta, Pyniti, inter episcopos nobilissimi.* Atque hîc primum signatur; Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, Wandelberto incognitus. Elogium nostrum totum Adonianum est. Res ejus gestæ deſumendæ sunt ex auctoribus, à Baronio in Nota citatis, & ex ejus Annalibus ad annum CLXXII num. 8, & CLXXV num. 15. Summa exstat citato jam Rufini vel Eusebii loco, ex quo sua habet Hieronymus de scriptoribus Eccl. cap. 28. De *Gereone*, aliisque ad Rhenum martyribus, multa occurrunt, maturo postea examine discutienda. Imprimis confusa sunt & hoc & præcedenti die Hieronymiana, tum in nominibus, tum in martyrum numero, tum etiam in natione, Maurine an Thebæi fuerint, an ex utraque gente diversæ classes admittendæ; quæ omnia explicare conatur Florentinius. Dubitant Majores nostri, utrum vere die præcedenti *Gereon cum sociis* CCCXV à Beda relatus sit, idque adeo mihi fit incertius, quod de iis non loquatur Rabanus. Legit hodie Florus editus: *In Colonia, quæ vocatur Agrippina, natale Gereonis martyris, cum aliis* CCCXVIII. Notkerus die præcedenti numeravit socios CCCXIX, & hoc die ex Adone meminit *Mallosi & Victoris.*

Pinyti.

Gereonis & sociorum.

Victoris &c Beda absque positione seu certaminis loco: *passio sancti Victoris martyris.* In Adone primo loco reperias *Gereonem* cum CCCXVIII, *quos ferunt*, inquit, *Thæbeos fuisse, & cum legunt illa beati Mauritii* &c. Deinde post Loth & Pinytum sequitur longior commemoratio *Mallosi & Victoris*; quibus nec socios tribuit; nec *Cassium* aut *Florentium* nominat purior Rosweydi editio. Quid hîc jam statues? Vidit Adonem Usuardus, nam *Gereonis* elogium ex ipso accepit; nihilominus quod proprium nomen statuit Ado, hic in cognomentum vertit, *Mallosi* videlicet. Si divinare licet, opinabor, Acta aliqua Elinandæis antiquiora Usuardo innotuisse, in quibus nullum (ut nec in Elinandæis est) *Mallosum* reperent, sed solos quatuor præcipuos pugiles distincte expressos *Gereonem, Victorem, Cassium & Florentium*, quorum commemorationes in textu nostro sequuntur. Si Acta, Elinando antiquiora, Usuardum vidisse neges, non magnopere reluctabor, sed dicam posteriorum trium nomina ex Hieronymianis, utut confusis, fuisse decerpta. At unde Victori accesserunt socii dumtaxat XVII, cum & in Hieronymianis & in Actis, imo & apud Mosandrum adnumerentur CCCXXX? Quinam vero sunt illi plures, cum Cassio & Florentio? Iterum repeto, hæc omnia adeo involuta & implexa esse, ut operosa discussione indigeant, ad locum proprium hîc differendâ; salva tamen inviolata fide ecclesiæ Colo-

Victoris &c

Cassii. &c.

nensis,

nienſis. Telam non indiligenter exorſus eſt Tillemontius tomo 4 à pag. 429. Quid Molanus ſenſerit, docent annotationes, quæ poſterioribus editionibus acceſſerunt. Wandelberti verſus, ſolos nominatos quatuor athletas etiam complectuntur.

Caſſius & Gereon, Victor, Florentius, atque
Martyrii comites, plebs tum conjuncta triumphat.

Paulini Eboracenſis vitam in Hiſtoria ſua deſcripſit Beda, eumque in Martyrologio ſignavit, his verbis: *Et in Britannia, Paulini epiſcopi Eburaci:* quæ inde à Rabano mutuata ſunt. Adonis elogium à Notkero contractum, à Noſtro præteritum eſt. Vita apud Surium edita videri poteſt. *Paulini.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima: reliqua textus pura ſunt. Adjicit: *Teclechildis.* *Jotro monaſterio, ſanctæ Teclechildis, virginis & abbatiſſæ.* Caſtellanus ſcribit *Theodolechildis*, Gallicè *Thelchide.*

ROSWEYD. In textu non omnino purus, poſt *De Victore & Florent.* *Caſſii & Florentii cum pluribus*, adjungit: *Quorum Victor Trecaſſis, & Florentius Veronæ* [nempe *Bonnæ*] *depoſiti requieſcunt.* Sed quid ille Victor huic Florentio conjungitur?

PULSANEN. Omnes Sanctos recenſet excepto Victore, ſed omnium elogia reſcindit, & nomina aliqua male exprimit.

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Incipiunt: *Loth. Cerbonii.* *Loth prophetæ, filii Aran, fratris Abrahæ.* Tum: *Apud Populonium, natale ſancti Cerbonii epiſcopi & confeſſoris.* In Pinyto, puri ſunt. Poſt *Agrippinenſi*, inſerunt, *quæ dicitur Colonia.* Poſtea: *Victoris & ſoc. 330.* *Item in territorio ejuſdem urbis, loco qui Zanctis dicitur, ſancti Victoris martyris & aliorum* CCCXXX. *Caſſii &c.* *Item in Verona, ſanctorum martyrum Caſſii & Florentii cum aliis* VII. De Paulino, poſt *epiſcopi*, addunt *Eburaci.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. In eo ſolum pro- *De Cerbonio.* ximè præcedentes excedunt, quod Cerbonio hoc adjiciant elogium. *Hic Vigilio Papæ accuſatus & ab eo cſtatus, dum nollet manu vacua comparere, ſilveſtres anſeres, domitorum more ſecum venientes, ſummo præſentans Pontifici, ipſum ſibi aſſurgere compulit tanto ſigno.*

ALBERGEN. & DANIC. Differunt à codd. *Loth. Cerbonii.* præcedentibus ſolo ordine, primo loco ponentes Cerbonium, Loth ſecundo.

CENTULEN. *Apud Cretam, beati Piniti, inter epiſcopos nobiliſſimi. Coloniæ Agrippinæ, ſancti Gereonis martyris cum ſociis ſuis* CCCXIX, *quos fuerunt* [ferunt] *Thebæos fuiſſe. Item ibidem, Malloſi & Victoris.* *ſanctorum Malloſi & Victoris. Item ſanctorum Caſſi & Florentii, cum aliis pluribus.* De Paulino, inter *epiſcopi* & *confeſſoris*, inſerit *Eboracenſis.*

BRUXELLEN. Primo loco Gereonem, Victo- *Gereonis & aliorum.* rem, Caſſium & Florentium in una annuntiatione conjungit, cum ſociis &c. ut ſupra: tumque ex Adone ſubdit: *Quos ferunt Thebeos fuiſſe omnes & cum legione illa beati Mauricii, juſſu Maximiani imperatoris in Gallias tranſitum feciſſe, atque circa Rheni littora, funeſtum tyranni imperium reſpuendo colla patienter gladiis ſubdidiſſe pro Chriſto.* De Loth, ut ſupra. In Pinyto *Loth. Cerbonii.* fere purus eſt. De Cerbonio, ut ULTRAJECT. & LEYDEN. Deinde: *In Britannia, depoſitio Invent. Auſtrebert.* *ſancti confeſſoris Paulini Eboracenſis epiſcopi. Item, inventio ſanctæ Auſtrebertæ.* Colitur x Febr.

HAGENOYEN. In duabus primis utcumque purus, de Victore habet, fere ut ſupra. Tum: *Caſſii &c.* *In territorio ejuſdem civitatis, quod Bunna vocatur, natalis ſancti Caſſii & Florentii cum aliis* VII, *qui ſub eodem perſecutore pro fide Chriſti occubuerunt.* In Cerbonio, paulo auctior eſt; inter alia in fine addens: *Et ſic cum gloria ad ſedem ſuam reverſus eſt & obiit in pace.* *Cerbonii.*

AQUICINCT. Secundo loco hic ingerit Dom- *Domnini.* ninum, de quo pridie. Victori adjicit, *& alio-* *Eubrachii.* *rum* CCCXXX. In fine apponitur, *& Eubrachii*, ut in ANTVERP. & MAX-LUBEC. &c. de quo vide in Variantibus.

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. In fine: *Troëſii.* *Nivernis civitate, ſancti Troëſii abbatis, qui plenus dierum migravit ad Dominum.* Apud Caſtellanum in Martyrol. univerſali ponitur XVII Octobris, vocaturque *Trojecius.*

AMBIANEN. *Eodem die, ingreſſio beati Fir-* *De Firmino.* *mini martyris in civitate Ambiana.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Victoris* *Textus con-* *martyris. Et Gereonis, Caſſii, Florentii* &c. Addi- *tractior.* tur in margine, *feſtum in civitate Trajectenſi. Paulini, epiſcopi & confeſſoris. Ponti* [Pinyti] *epiſcopi & confeſſoris.*

BIGOTIAN. Sign. P. 5. *Item dedicatio eccleſia-* *rum Ordinis Cæleſtinorum, hodie inſtituta ubique ſolemniter celebrari.*

CAMBERIEN. *In Britannia apud Eboracum,* *Eubrachii.* *beatorum Pauli* [Paulini] *præſulis & Eubrachii confeſſoris.* Vide Variantes.

In VATICAN. ſignato num. 5949. Deeſt *Gereonis, Caſſii & Florentii.* Adjicitur autem re- *De Domnin.* centiori manu: *Via Claudia, natalis ſancti Dompnini martyris; cujus corpus a venerabilibus monachis tranſlatum eſt in ſacro cœnobio Sculcolacum per divinam revelationem, in quo clare quieſcit.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Populonienſem, in* *Cerbonii.* *partibus Tuſciæ, ſancti Cerbonii, ejuſdem urbis epiſcopi & confeſſoris, magnæ ſanctitatis viri. Apud urbem* *Caſſii &c.* *Narnienſem, ſancti Caſſi ejuſdem urbis epiſcopi, &* *Narnienſ.* *ſancti Florentii cum aliis ſeptem.* Diceres hos Sanctos hinc Bonnam, vel Bonna huc traductos. *In territorio Florentino, loco qui dicitur Paſignanum, tranſlatio ſancti Joannis Gualberti, abbatis Vallis Um-* *Tranſlat.* *broſæ.* Additur in STROZZ.: *Moritur carne & regnat* *Joan. Gualb.* *cum Chriſto, anno ab ejus Incarnatione* MLXXIII.

BURDEGALEN. *Sancti Clari, epiſcopi & confeſ-* *Clari.* *ſoris.* Vide Caſtellanum.

CAUDIACEN. *Pago Matiſcenſi, monaſterio Clu-* *Except.* *niaco, exceptio ſanctorum Valentini presbyteri & Valent. &c.* *martyris atque Felicis Pontificis & confeſſoris, qui apud Arvernum epiſcopalem cathedram tenuit.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Monaſterio Jotero,* *Theodebild.* *depoſitio ſanctæ Theodebildis abbatiſſæ.*

EDITIO LUBECO-COL. De Gereone & reliquis vix quidquam novi affert, vide GREVENUM infra. Sequitur de Loth, ut in ANTVERP-MAX. &c. *Loth.* De Cerbonio, ut ULTRAJECT. Sed poſt *ſigno*, *Cerbonii.* attexit: *Hic milites Chriſtianos hoſpicio recipit,* *cum elog.* *propterea a rege Gothorum, urſo feroci ſubjicitur: qui pedes ſancti viri lambebat, & ſic liberatus, poſtmodum feliciter in Domino quievit.* In Pinyto ſatis purus,

purus, de Paulino inserit, *Eboracensis*. In fine: *Trecas, sancti* [sanctæ] *Anchæ virginis & martyris.* Legendum *Tancæ* vel *Tanchæ*, quæ hoc die colitur. *Anchæ.*

BELIN. In fine textus, non omnino puri, subdit: *Eodem die, sancti Zerboni, episcopi & confessoris.* Altera editio legit *Cerbonii*, & adjicit: *Lemovicas, translatio egregii confessoris Christi Martialis.* Dies natalis est XXX Junii. *Cerbonii. Translat. Martialis.*

GREVEN. *Loth prophetæ. Nota, sanctus Gereon & socii ejus fuerunt ex legione Thebeorum. Similiter sanctus Victor, qui cum sociis CCCXXX apud Troiam, quæ nunc Xanctis dicitur, passus est. Ex eadem legione fuerunt Cassius & Florentius cum septem aliis, apud Veronam, quæ & Bonna dicitur. Hi omnes gloriosi martyres, diversis licet in locis, pro una tamen fide Christi occisi sunt, corporaque eorum in loca profunda demersa. In Africa, sanctorum Eusebii, Eraclii, Venusti martyrum. Cerbonii, episcopi Populoniæ civitatis & confessoris. De quo B. Greg. 3 Dialog. inter alia refert, quia hospitalitatis studio valde intentus, milites transeuntes hospitio susceptos, a Gothis abscondere. Cumque ob hoc, urso exposito fuisset, & bestia episcopi pedes ferocitate deposita lamberet, dimissus est. Cujus corpus cum in navi ad sepeliendum deferretur, circa utraque navis latera procellosa valde pluvia descendit, in ipsam autem ne una quidem gutta cecidit. Virgilii, episcopi Arelatensis & confessoris. Attici. Vide Acta V Martii. Attici, Constantinopolitani episcopi & confessoris, cujus virtutes libro 12 historiæ tripartitæ languntur. Trecas sanctæ Anchæ virginis & martyris.* De hac vide supra. An Atticus Sanctis adscribi mereatur, alio loco inquiremus. *Loth. De Gereon. &c. Eusebii & sociorum. Cerbonii cum elogio. Virgilii. Attici. Anchæ.*

MOLAN. Aliis litteris, de Victore textui inserit, *loco qui Xanthis dicitur.* Tum: *Apud Veronam, quæ vulgo Bonna dicitur.* In fine, de Paulino: *Qui gentem Nordanhumbrorum, eam videlicet nationem Anglorum, quæ ad Aquilonem Humbri fluminis habitabat, cum rege suo Hedwino, prædicando verbum fidei, convertit ad Dominum. Eodem die, sancti Cerbonis episcopi & confessoris.* De translatione Martialis, ex BELINO. *Loth prophetæ. Monasterio Jotro, sanctæ Telechildis virginis & abbatissæ. Trecas, passio sanctæ Anchæ virginis. Ipso die, dedicatio Ordinis Cælestinorum, ubique locorum præfati Ordinis una die solenniter celebranda.* Tum typis minoribus: *Joannis Prioris Bridlingtoniæ in Anglia, Ordinis Regularum, qui canonizatus est a Bonifacio IX. In Gallia juxta Aream, sancti Venantii martyris vere nobilis.* Editiones posteriores præfigunt aliis litteris, *Loth prophetæ.* In textu præter dicta, pro, *decem & septem*, legitur, *sociorum ejus.* De quibus videnda ibi Molani Annotatio. Inseritur etiam *Hebraci.* Augmentum vero incipit ab his verbis: *Qui eam nationem* &c. De Cerbonio, post *Confessoris*, additur: *Populoniensis, cujus reliquias attulit in Gallias frater Robertus Pisanus.* De Tancha Trecensi, ut supra. *Jotro monasterio, sanctæ Telechildis* &c. *In Anglia, monasterio Bridlingtonia, depositio sancti Joannis confessoris, & Prioris ejusdem monasterii, de Ordine Regularum.* De sancto Venantio, ut supra. *In Hasteria, sancti Nuniconfessoris. Die decima, sanctorum martyrum Eulampii & Eulampiæ. Ipso die, dedicatio Ordinis Cælestinorum, ubique locorum præfati Ordinis* &c. ut in priori. *Trans. Monas. Loth. Telechild. Anchæ. Trans. Joann. Venant. Cerbon. Hebraci. Decem & septem. Nunic. Eulamp. Eulamp.*

V *Idus.* *Die* 11.

Tharaci & sociorum. APud Tarsum metropolim Ciliciæ, natalis beatissimorum martyrum Tharaci, Probi & Andronici, qui persecutione Diocletiani, longo tempore carcerali squalore afflicti, & tertio diversis tormentis & suppliciis examinati, in confessione Christi triumphum gloriæ adepti sunt. *Nigasii & sociorum.* In pago Vilcasino, passio sanctorum Nigasii presbiteri & sociorum ejus Quirini & Pientiæ. *Cainichi.* In Scotia, sancti Cainichi abbatis. *Firmini.* Civitate Uzetia, sancti Firmini episcopi & confessoris.

Soli puri sunt *Praten. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scribo *Tarsum, presbiteri, Scotia*, &c. ut supra dixi sæpius, licet codices in eo varient. *Tharaci* scribitur communius, & ita habent codices vetustiores Praten. Herinien. &c. non *Taraci*, ut alii, aut *Tarati* ut Greven. nullus *Tarachi* posuit, cum tamen ex Græco ita legendum sit. In Praten. Herinien. & aliis est *Vilcasini*, ut nos servavimus, licet Greven. & Molan. malint *Vilcassini*: utrumvis elige. Greven. scribit *Nycasii*, melius Molan. *Nicasii*, quem multi sequuntur, optime tamen, ni fallor, Praten. *Nigasii*, ad distinctionem à Nicasio Remensi. Non capio, cur ea annuntiatio ab Heriniensi prætermissa sit, nisi forte codicis descriptor, ut erat diœcesis vel provinciæ Remensis, putarit eo modo sanctum suum Nicasium aliò transferri. *Canici* scribunt Greven. & Molan. ego *Cainichi* malo, ut ad veram nominis formationem proxime accedens, uti habent Praten. Herinien. & Aquicinct. vere tamen legendum existimo *Kanninichi*, ut est in vita. *Uzecia, Uzechia* & aliter efferunt codices, præfero *Uzetia*, cum præcipuis.

Tharaci & sociorum. OBSERVATIO. Pretiosissima & numquam satis laudanda sunt, genuina & Præsidia illustrissimorum horum trium Martyrum Acta, à Baronio primum, purius à Rosweydo, ab aliis etiam deinceps vulgata, ut in admonitione sua fusius explicat, is qui

is qui noviſſimam editionem Græco-Latinam adornavit Theodoricus Ruinartius, inter ſelecta & ſincera, à pag. 454. Eorum memoriam recolunt Hieronymiana, non hoc ſolum die, ſed etiam IX & ex hujus, ex diverſis codicibus diverſimode. Eos inter vetuſtiſſimum Antverpienſe ſeu Epternacenſe, hodie: *Anazobori Ciliciæ* eos diſerte collocat, quo loco (quem *Anazarbi* multo melius expreſſeris) paſſos eſſe, non *Tarſi*, ex Actis ipſis demonſtratur. Hîc tamen eos primus ſtatuiſſe videtur auctor Romani parvi, his verbis: *Apud Tarſum, martyrum Thraci, Probi & Andronici*, unde in Adonem, Uſuardum, Notkerum & recentiores omnes ea poſitio dimanavit. Quod in Epternacenſi Andronico addatur titulus *presbyteri*, id, procul dubio, ſcriptoris incuria irrepſerit. Adonis elogium ex ipſis Actis eleganter deductum eſt, à Noſtro ſolitæ brevitati ex illo aptatum. Inde veroſimiliter ſua quoque eruit Wandelbertus:

Quinas mox Tharacus, Probus, Andronicuſque coronant,
Virtutis mortiſque pares quos gloria reddit.

Huc uſque patent Uſuardi duces; alios Sanctos unde acceperit, non adeo clare perſpicio. Potuit quidem in aliquo Hieronymiano codice, forte Corbeienſi ſimili, reperire: *Nicaſii & aliorum martyrum*: ſed ibi ſociorum ejus nomina haudquaquam reperit. *Nigaſii & ſocior.* Ad hæc Adoniana Moſandri qualiſcumque editio meminit, *Nichaſii epiſcopi*, & *Subiculi diaconi*. Noſter interim de hoc ſilet, alterique ſolum tribuit titulum *presbyteri*. Neque ab aliis Martyrologis lux ulla affulget; unde ſupereſt conjectandum, peculiarem notitiam habuiſſe Uſuardum, ex qua claſſem illam Martyrologio ſuo inſeruerit. Circa veram nominum inflexionem, conſuli poſſunt notulæ P. Motherii ad noviſſimam ejus Martyrologii Romani Gallicam verſionem. De reliquo videatur Tillemontius in Dionyſio Pariſienſi tomo 4 art. 18 pag. 485. *Venantius* abbas Turonenſis, Hieronymianis ex Florentinii mente adjectus, Floro, Rabano, Adoni Moſandri, & Notkero notus eſt, quem Noſter ad XIII Octobris diſtulit. At ex Scotia *Cainichum*, à nullo alio nomina- *Cainichi.* tum, adduxit; forte quod Ordinis ſui abbatem cenſuerit, aut in ipſa Gallia peculiari cultu fuerit celebratus. Vita apud nos exſtat Ms., in qua *Kainnechus* appellatur, multaque de eo Roſweydus ad vitæ capita, notata reliquit, in Actis producenda. *Firminus* *Firmini.* Uzetienſis plane etiam Uſuardinus eſt. De geſtis ejus ſcripſere varii, nos omnia ſuo tempore colligemus.

AUCTARIA.

HERINIEN. Puriſſimus eſſet & integerrimus, niſi omitteret annuntiationem ſecundam, de qua ſuperius dixi.

TORNACEN. Eodem laborat defectu quo HERINIEN. Cetera etiam ſatis purus.

ANTVERP-MAJ. In Nigaſio, poſt *Quirini presbyteri*, ſic pergit, *& Scuviculi diaconi & Pientiæ virginis. Qui cum beato Dyoniſio ab urbe Roma in Gallias ad prædicandum directi, & à præfecto Siſinnio in eodem pago comprehenſi, glorioſo ſunt martyrio coronati.* In fine præterea: *In Britannia, ſanctæ Ethelburgæ virginis, cujus vitam meminit Venerabilis Beda in geſtis Anglorum.* *De Nigaſio & ſociis.* *Ethelburgæ.*

ROSWEYD. De Nigaſio ſic legit. *Item, paſſio ſanctorum Nigaſii* &c. In fine: *Item ſanctæ Oneſtæ virginis.* *Oneſtæ.*

PULSANEN. Tarſenſium elogium plane expunxit. Tum: *In pago Vilcaſſino, paſſio ſancti Nicaſſii presbyteri & ſociorum ejus Excubiculi, Quirini & Pientiæ virginis & martyris.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Incipiunt: *Redonis civitate, ſancti Melani confeſſoris.* Lege *Æmiliani*. Scribunt *Nigaſii epiſcopi & ſociorum ejus*, ſed nullum nominant. Deeſt annuntiatio ultima de Firmino. *Melani pro Æmil.*

MUNERAT. Scribit etiam *Nigaſii epiſcopi*, ſed dein mutata poſitione: *Caſtro Corbolo, beatiſſimi Quirini & Pœnitentiæ.* *De Nigaſ. &c.*

ANTVERP. ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Tranſlatio ſancti* [LEYDEN, *patris noſtri*] *Auguſtini epiſcopi & confeſſoris, de Sardinia ad Papiam.* In Tarſenſibus, fere puri ſunt. De Nigaſio & ſociis poſt *Pientiæ*, addunt: *Qui a beato Clemente Papa cum beato Dyoniſio ad prædicandum in Gallias directi, inſequente eos præfecto Feſcennino, gloriam martyrii adepti ſunt.* Habent, *Cantici abbatis*; ſed de Firmino nihil. *Tranſlat. Auguſt. ni. De Nigaſ. &c.*

LOVANIEN. Etiam, *patris noſtri*: ex quo patet fuiſſe ad uſum PP. Auguſtinianorum. Cetera prioribus ſimilis eſt, niſi quod totum elogium Tarſenſium expungat.

ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *Octava beati Franciſci confeſſoris.* De reliquo textum habent ſicut ANTVERP-MAX. ſed nihil de tranſlatione ſancti Auguſtini. *Octavæ Franciſci.*

CENTULEN. In prima purus eſt, dempto elogio. *In pago Vilcaſſino, ſanctorum Nichaſii primi Rothomagenſium epiſcopi & ſociorum ejus Quiriaci & Pientiæ martyrum. In Syria, ſancti Euſtachii, Euſtachii martyris. Turonis, depoſitio ſancti Venantii abbatis & confeſſoris.* *DeNigaſ. &c.* *Euſtachii.* *Venantii.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Lyram oppidum Brabanciæ, depoſitio ſancti Gummari confeſſoris.* Sequitur de Nigaſio & ſociis, ut ANTVERP-MAX. In Tarſenſibus, fere purus eſt. Tum: *In Acervo Siciliæ, natale ſanctorum Anaſtaſii presbyteri, Placidi & Marcialis. Apud Antiochiam, natale ſancti Eracli. Apud Coloniam Agrippinam, depoſitio Domini Brunonis archiepiſcopi. Apud Virdunum, depoſitio beati Sanctini epiſcopi & confeſſoris. In Scocia, depoſitio ſancti Canuthi abbatis & confeſſoris. Eodem die, tranſlatio beati Auguſtini glorioſi epiſcopi & confeſſoris.* *Gummari.* *Anaſtaſii & ſocior.* *Eracli.* *Brunonis.* *Sanctini.* *Tranſl. Aug.*

HAGENOYEN. Incipit à Nigaſio & ſociis, auctus ut ſupra. In Tarſenſibus utcumque purus eſt. Tum inſerit: *Apud civitatem Cæſarienſem, natale*

Reparatæ. *natale sanctæ Reparatæ virginis* &c. ut vide in Auctariis VIII Octobris. *Pelusiæ* [pro *Belusiæ*] *depositio sancti Amoris* &c. ibidem. *In Scocia, sancti Canici abbatis depositio. In civitate Vzecia, depositio sancti Firmini* &c.

Amoris.

Placidi &c.

AQUICINCT. In fine: *Item sanctorum Placidi & Athanasii.* Ita etiam codex D. CHEVAL signatus C.

VICTORIN. & REGINÆ SUEC. signatus num. 130. In fine: *Translatio sancti patris nostri Augustini episcopi, de Africa in Sardiniam.* Superius agitur de translatione secunda. Deinde. *Turonis, sancti Venantii abbatis.*

Transl. Aug

Venantii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Sanctini episcopi & martyris. Tharaci, Probi & Andronici, martyrum. Melani* [dixi supra legendum *Æmiliani*] *episcopi & confessoris. Gummari confessoris. Translatio Augustini.* Dubium, de qua agat.

Sanctini. Melani. Gummari.

BIGOTIAN. signatus P. 5. Primo loco: *Rodonis civitate, sancti Melani confessoris.*

BIGOTIAN. sign. D. 9. *Eodem die, sancti Nicasii episcopi, Quirini presbyteri, & Scubiculi diaconi.*

DeNic. &c.

AUGEN. Alia manu adjectum habet: *Apud Rotomagum, sancti Nigasii martyris, sociorumque ejus.*

In VATICAN. num. 5949. Deest memoria Cainichi & Firmini; nihil adjectum est.

ALTEMPS. *In Scotia, sancti Canuchi abbatis. Civitate Ursecia, sancti Firmini* &c.

FLORENT. *Prima translatio corporis sancti Augustini episcopi & doctoris, de Iponia in Sardiniam.*

Transl. Aug.

BURDEGALEN. *Turonis, sancti Melanii episcopi & confessoris.* An non *Æmiliani Redonensis* vel *Rotonensis?*

Melanii.

BIZUNTICEN. *In Scotia, sancti Canuti* &c. Legendum, opinor, *Cainichi. In civitate Uzetia* &c.

LUXOVIEN. *Sancti Sanctini, primi Virdunensis episcopi.* Vide etiam superius.

REMENS. SS. Timothei & Apollinaris: *Turonis, sancti Venantii abbatis.*

Venantii.

EDITO LUBECO-COL. Incipit à Nigasio, ut

ANTVERP-MAX. In Tarsensibus, satis pura est. Pro *Cainichi*, scribit *Carachi.* Tum: *Item translatio corporis eximii Doctoris sancti Augustini episcopi & confessoris, de Sardinia in civitatem Ticinum, quæ nunc Papia dicitur, ubi per devotissimum regem Longobardorum, Luitbrandum nomine, in ecclesia sancti Petri Apostoli, in cælo aureo sic dicto, honorifice, ut decuit, relatus ac conditus est anno Domini* DCCXXIII, *temporibus Gregorii Papæ II & Leonis III imperatoris, ab obitu ejusdem Patris* CCLXXXIII. (Calculi chronologici non cohærent.) *Et hæc ipsius secunda translatio appellatur. Ipso die, sanctorum martyrum Anastasii presbyteri, Placidi & Genesii sociorumque eorumdem. Virduni, sancti Xanctini ejusdem loci episcopi & confessoris. Civitate Eurecia, sancti Firmini* &c. *Ipso die, sanctæ Athelburgæ virginis. Item, sanctorum Justi, Arthemii & Honestæ virginis, martyrum. Et Turonis, sancti Venancii abbatis.*

De Translat. Augustini.

Anastasii & socior.

Sanctini. Athelburgæ. Justi &c. Venantii.

Transl. Aug. Æmiliani.

BELIN. Incipit: *Papiæ, translatio & reconditio corporis beatissimi patris Augustini episcopi & confessoris. Redonis civitate, sancti Emiliani confessoris.* In Tarsensibus, recte. Tum: *Eodem die, octava sancti patris Francisci.* Deest Nigasii & sociorum. In Cainicho & Firmino satis purus est. Altera editio in fine addit: *Item Placidi & Athanasii.*

Oct. Fran.

Placidi.

GREVEN. *Ipso die, sanctorum Anastasii presbyteri, Placidi, Marcialis, Genesii ac sociorum eorum martyrum. Antiochiæ, natalis sancti Eraclii. Venantis martyris. Iusti, Arthemii & Honestæ virginis, martyrum. Virduni, beati Sanctini, ejusdem loci episcopi & confessoris. Gummari confessoris. Melani confessoris. Translatio sancti Augustini episcopi. Cum enim Luitprandus, devotus Longobardorum rex, audisset, a Sarracenis depopulatam Sardiniam insulam, in quam olim, ob barbarorum incursionem, ab Ypone ossa eximii Doctoris translata fuerant, sub omni celeritate illuc nuncios suos dirigit, datisque pecuniis magnis sacras reliquias Papiam deferri fecit anno Domini* DCCXXIII, *ab obitu ejusdem sancti* CCLXXXIII. *Dicturque hæc secunda ejus translatio, prima vero celebratur ultima Februarii. Aliqui tamen hic celebrant primam, illic vero secundam. Athelburgæ virginis & abbatissæ. Item sanctæ memoriæ Brunonis archiepiscopi Agrippinensis Coloniæ & confessoris, germani Ottonis I imperatoris.* Vide Surium.

Anastasii &c.

Sanctini.

Venantii.

Eraclii.

Justi &c.

Sanctini.

Gummari.

Transl. Augustini.

Athelburgæ virg.

Brunonis.

MOLAN. De Tarsensibus textui inserit aliis litteris totum Adonis elogium, quod in fonte legi potest. In fine, de translatione sancti Augustini & Æmiliano, BELINUM describit. Tum: *Lyræ, depositio sancti Gummari præclari confessoris, qui inter cetera virtutum suarum insignia, vitis baculi sui fontem de terra produxit; arborem quoque succisam & terræ prostratam, divino auxilio erexit, ac ita integram solidavit, ut nullum signum læsionis in ea appareret, quæ in testimonium tantæ virtutis, per annos plurimos incolumis permansit.* Dein, minoribus litteris: *Hoc die obiit B. Jacobus Alemannus, Ordinis Prædicatorum. Athelburgæ virginis & abbatissæ.* De Sanctino, ut BELINUS. *Ex Calendario defunctorum Coloniæ, ad S. Pantaleonem obiit Dominus Bruno, pius pastor sanctæ Coloniensis ecclesiæ, qui inter cetera laudabilia sua insignia, quæ liber gestorum ejus plenius enumerat, etiam locum istum a fundamentis erexit, & rebus quæ ibi Deo servientibus sufficerent, abundanter locupletavit.* In editionibus aliis textus simplex est. In fine de Gummaro, Æmiliano & Sanctino, ut supra. *Bisontii, sancti Germani episcopi & martyris. In Anglia, sanctæ Ethelburgæ virginis & abbatissæ. Die undecima, sancti patris Theophanis, scriptoris & poetæ, episcopi Niceæ. Papiæ, translatio & reconditio* &c. ut BELIN. *Eodem die, depositio beati Brutonis Agrippinæ ecclesiæ archiepiscopi. Qui inter cetera* &c. Deinde minoribus litteris, de Jacobo Alemanno, ut supra. Denique repetit: *Coloniæ ad sanctum Pantaleonem, obiit Dominus Bruno, pius pastor sanctæ Coloniensis ecclesiæ ac fundator dicti monasterii.* Vide quæ hic habet citatus auctor in fine Annotationis.

Trad. de Barlan.

Germ.

Ado Rom. Ranzov. Usuard.

Sanctini.

Germani.

Theophan.

IV *Idus.* *Die* 12.

Hedistii. Martyrum Afr. 4976

APud Ravennam via Laurentina, natalis sancti Hedistii martyris. In Africa, sanctorum confessorum & martyrum quatuor millium nongentorum septuaginta sex, sub Hunnerico rege, qui cum essent ecclesiarum Dei episcopi, presbiteri, diaconi, associ-

associatis sibi turbis fidelium populorum, pro defensione Catholicæ veritatis, in horribilis heremi exilium trusi, & ad extremum varie excruciati, martyrium celebrarunt; inter quos erant Cyprianus & Felix, præcipui Domini sacerdotes. In Syria, sancti Eustachii presbiteri. *Eustachii.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Munerat. Belin. in prima editione, Greven.* & *Molan.* Accedit codex *Danicus*, licet de cetero non satis correctus.

VARIA LECTIO. Munerat. pro, *via Laurentina*, legit, *via Laurentia.* Varie effertur nomen martyris, sed præcipue *Edistii*, vel *Hedistii.* Pro primo modo stant Greven. Molan. & alii cum Adone; pro secundo Praten. Herinien. & probatiores codices cum Romano parvo, quibus assentimur. Omnes codices legunt *milium*, ut alibi etiam dixi. Herinien. posuit, *quatuor milia* &c. In Greven. & Molan. est *Honerico*, in Munerat. *Himerico*, qui superius omisit ultimum numerum, *sex.* Greven. & prima Molani editio transponunt ordinem, legentes, *presbyteri, diaconi, episcopi. Heremi*, habent omnes, excepto solo Molano. Et hic rursus cum Greven. transposita habet nomina, *Felix & Cyprianus.* Munerat. & Belin. scribunt *celebraverunt.* Herinien., haud dubie amanuensis vitio, pro *Syria*, legit *Africa.* Belin. *Schitia.* Munerat. pro *Eustachii*, *Eustacii.*

OBSERVATIO. Notabilis est hodie inter codices Hieronymianos atque etiam inter alios Martyrologos discrepantia. Vetustissimum Epternacense primo loco enuntiat: *Romæ, natalis Hedisti:* quo modo ex pari codice descripsit Rabanus. Porro Hieronymiani alii expresse legunt: *In Ravenna, via Laurentina, natalis sancti Edisti.* Nescio in quo Notkero invenerit Florentinius: *Romæ, natalis sancti Bodisti martyris*, pro *Hedistii.* Invenio equidem tertio loco, *Bedisti martyris*, ast in principio clare expressit: *Apud Ravennam, sancti Edistii*, in quo à ductoribus suis minime deflectit. Etenim Romanum parvum strictim habet: *Ravennæ, Hedistii.* Ado paulo distinctius ex mente Hieronymianorum: *Apud Ravennam, via Laurentina, natalis sancti Edistii.* Unde Noster acceperit, in propatulo est; nec de Notkero dubium relinquitur, tametsi omiserit hæc verba, *via Laurentina.* An pro via Laurentina, substituenda sit, *via Lauretina* a nemore lauris consito, discere poteris ex Florentinio. Ceterum Ravennatem martyrem fuisse Hedistium, videtur extra controversiam, subscribente etiam Wandelberto hisce versiculis: *Hedistii.*

Idus tum quartas meritis Edistius auget,
Urbs Ravenna suo celebri quo martyre gaudet.

De fortissima & gloriosissima Africanorum martyrum legione, primus meminit auctor Romani parvi: *Apud Africam, sanctorum confessorum quatuor millium nongentorum septuaginta sex, sub persecutione Wandalica passorum.* Lacrymas, non jam commiserationis, sed potius exultantis animi testes, excutit Victor Vitensis, dum immanem Hunnerici barbariem describit lib. 2 in editione Chiffletiana à pag. 24, unde procul dubio encomii sui materiam desumpsit Viennensis Martyrologus, in martyrum numero secutus Romanum parvum, cujus Martyrologii auctor, diversum à Chiffletiano historiæ Wandalicæ persecutionis exemplum consuluit, nam in præfata Chiffletii editione, tota martyrum turma ad quatuor millia DCCCCLXI contrahitur. Numerum integre reddit, qui novis curis Vitensem recensuit Ruinartius pag. 30. Ab utroque differt Baronius, legens quatuor millia DCCCCLXVI. Præferendus omnino videtur Martyrologorum nostrorum calculus, novissimæ editioni conformis. Utcumque tamen fuerit; Usuardus Adonis elogium eleganter contrahens, etiam in determinando pugilum numero, recte sententiam ejus amplexus est. De ultima nostra annuntiatione, quemadmodum de prima, inter codices Hieronymianos controvertitur: arbitrum vide Florentinium. Nobis indubitatum est, ex aliquo apographo, simili Epternacensi, *In Syria, Eustachium*, vel *Eustatium presbyterum* acceptum fuisse, relictis, siquos habuit, sociis, ut passim Noster facere assolet: certe plane Usuardinam esse annuntiationem illam, ex codicibus evidentius ostendi non potest. Atque ex eodem ipso fonte hausisse videtur Rabanus, dum scribit: *Et in Syria, Eustati presbyteri*; ubi additur: *Et Eucharisti, Burri, Bonati* (Epternacense habet *Donate,*) de quibus, cum ad Usuardum non spectent, nulla hic nobis quæstio est. *Eustachium* cum pluribus, tamquam Adoni adjectum, in appendicem retulit Rosweydus, idque etiam indicat asteriscus à Mosandro appositus. Videatur Notula a Castellano, Martyrologio suo universali apposita, qua confusos Martyres distinguere conatur. An satis feliciter, necdum ausim asserere; in tanta tabularum Hieronymianarum turbatione, quam alibi componere conabimur. *Martyrum Africanor 4976.* *Eustachii.*

TORNACEN. Caret tota annuntiatione prima, in reliquis puriſſimus eſt.

ANTVERP-MAJ. Non legit, *pro defenſione Catholicæ* &c. ſed, *pro Dei confeſſione Catholicæ* &c. In fine autem addit: *In Britannia, ſancti Wilfridi epiſcopi & confeſſoris, qui inter ceteras virtutes, mortuo quoque vitam legitur reddidiſſe.* Vita *Wilfridi* illuſtrata eſt XXIV Aprilis. Vide etiam Surium hoc die. *Wilfridi.*

ROSWEYD. Textui ſubdit: *In Britannia, depoſitio ſancti Wilfridi epiſcopi & confeſſoris.* *Wilfridi.*

PULSANEN. Mutilus eſt in elogio Africanorum, poſt *Hunerico rege*; cetera ſatis purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine adjiciunt: *Bituricas, ſancti Epionis presbyteri.* *Epionis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & ALBERGEN. In textu ſatis puri, idem cum præcedentibus habent augmentum. *Epionis.* *Bituricas, ſancti Epionis presbyteri.*

CENTULEN. *Apud Ravennam, via Laurentia, ſancti Hediſtii martyris. Apud Africam, ſanctorum confeſſorum & martyrum nongentorum ſeptuaginta ſex* (deſunt quatuor millia) *Meldis, ſancti Sanctini epiſcopi & confeſſoris.* Vide die præcedenti. *Sanctini.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Burgundiam, natale ſancti Gengulphi martyris. Qui a quodam clerico, uxoris ſuæ conſtupratore, clam perimitur. In cujus necis ultionem idem clericus dum ventrem purgaret, viſcera, ut Arrius, effudit.* Vita ejus in Actis edita eſt XI Maii. *Gengulfi.* *Apud Ravennam, via Laurentina, natale ſancti Hediſtii martyris & ſanctorum Cæleſtii & Saturi. In provincia Siriæ, ſanctorum martyrum Quirini presbyteri & Euagri. In Egypto, ſancti Euſtachii presbyteri. In Campania, ſancti Euchariſti. Apud Bituricas, depoſitio ſancti Epionis presbyteri. Item ſanctæ Wilfrini, epiſcopi & confeſſoris.* Puto Wilfridum indicari. Africanos in ſequentem rejicit. *De Hediſtio cum ſociis. Quirini &c. Euſtachii Ægypt. Euchariſti. Epionis. Wilfrini.*

HAGENOYEN. Huc refert Loth Prophetam cum vitæ compendio, ex ſacris litteris de more collecto. Deinde agit de martyribus Africanis, in quibus fere purus eſt. Deſunt reliqua. *Loth.*

AQUICINCT. Africanorum martyrum numerum reducit ad *trium millium* DCCCCLXXVII. In fine autem addit: *Bituricas, ſancti Opionis. Et ſanctorum Saturi & Calixti.* *Opionis. Saturi & Calixti.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Amici & Amelii militum, martyrum, quorum actus leguntur. Sanctorum confeſſorum & martyrum quatuor millium & ultra.* *Amici & Amelii.*

In VATICAN. ſub num. 5949. Deeſt *Euſtachii.* Adjicitur: *Romæ, ſancti Cæleſtini & Saturi.* *Cæleſtini & Saturi.*

FLORENTIN. *Bituricas, ſancti Epionis presbyteri. Item, ſancti Vilſtidii* [an non *Wilfridi?*] *epiſcopi & confeſſoris. Item, ſancti Eulagrii.* *Epionis. Wilfridi. Eulagrii.*

EDITIO LUBECO-COL. Textum purum refert, niſi quod in fine de Euſtachio addat, & *confeſſoris.* Tum: *Bituricas, ſancti Epionis presbyteri & confeſſoris. Civitate Meldis, beati Schynni, epiſcopi & confeſſoris. Eodem die, ſancti Wilfridi epiſcopi & confeſſoris Eboracenſis civitatis. Ipſo die, ſancti Maximiliani epiſcopi & confeſſoris.* *Epionis. Schynni. Wilfridi. Maximiliani.*

BELINI editio altera, in fine: *Bituriges, Opionis confeſſoris.* Vide ſuperius. *Opionis.*

GREVEN. *Apud Apamiam, beati Marcelli epiſcopi & martyris, qui cum tempore Theodoſii ſenioris multa idolorum templa diruiſſet, a paganis tentus, pro confeſſione nominis Chriſti martyrio coronatus eſt. In Campania, natalis ſanctorum Euchariſti, Fortunati, Priſciani. In Syria, natalis ſanctorum Syri & Euagrii. Romæ, natalis ſanctorum Celeſti & Saturi. Item ſanctorum Amelii & Amici, quorum miri actus leguntur in ſpeculo Vincentii lib. 24 cap. 162. Cumque eſſent miro modo ſibi conſimiles, tandem in bello quod Karolus magnus contra Deſiderium Longobardorum regem in Italia geſſit, multis pollentes pietatis operibus, cum aliis multis interfecti, martyrii palmam adepti ſunt. Maximiliani Laureacenſis epiſcopi & martyris, qui tempore Cari & Numeriani imperatorum, martyrii coronam adeptus, poſtmodum a Duce Baioariorum in Pataviam ſuper lutus Eni tranſlatus, in magna veneratione habetur. Lucini & ſororis ejus martyrum. In Anglia, ſancti Wilfridi epiſcopi Eboracenſis & confeſſoris, cujus cum meminiſſet Beda lib. 4, rurſus lib. 5, velut ad priora repedans, vitam ejus virtuoſiſſimam a puero diligentius perſtringit; epitaphium etiam verſibus conſcriptum adjiciens: ubi inter alia legitur, quod multis domi forisque jactatus unium per tempora longa periculis, tandem in pace quieverit. Hic libros quatuor ſacrorum Euangeliorum aureis litteris ſcribi, & thecam auream his condignam fieri fecit. Antani epiſcopi, Namaati epiſcopi. Civitate Meldenſi, ſancti Schynni epiſcopi & confeſſoris. Symperthi epiſcopi. Bituricas, ſancti Opionis presbyteri & confeſſoris. In Aquitania, ſancti Geraldi abbatis & confeſſoris, de quo in geſtis ſancti Arnulphi Gerald. Sueſſionenſis epiſcopi refertur, quia eidem Arnulpho in regimine monaſterii ſucceſſerit, ſed ab ambitioſis expulſus, Aquitaniam profectus, monaſterium conſtruxerit, quodque ejus vita & mors ſignis virtutum & miraculorum gloria refulſerit. Ardani abbatis. In Scotia, Movei abbatis. Eufraſiæ virginis & martyris. Harlindis virginis & martyris.* *Maximil. Lucini. Lucinæ. Wilfrid. Antani. Namaati. Schynni. Symperti. Ardani. Movei. Eufraſia. Harlindis.*

MOLAN. *Bituriges, Opionis confeſſoris.* Deinde minoribus typis ex GREVENO deſcribit omnia de Wilfrido Eboracenſi. Item de Amelio & Amico notans in Vincentii Speculo librum 24 cap. 62 & ſeqq. In fine: *Maximiliani Laureacenſis epiſcopi & martyris.* In editionibus aliis, de Opione, ut ſupra. *Mediolani, tranſlatio ſancti Monæ archiepiſcopi. In Anglia, natalis ſancti Vuilfridi epiſcopi Eboracenſis & confeſſoris. Celenæ in Pannonia, Maximiliani Laureacenſis epiſcopi & confeſſoris. Cujus corpus Laureacum tranſtulit ſanctus Rupertus Bavarorum Apoſtolus, qui plurimas eccleſias ad ejus honorem dedicavit. Tandem vero Pataviam reliquias tranſtulit Henricus ſecundus imperator.* Deinde typis minoribus: *Papiæ, ſanctorum martyrum Amelii & Amici, quos rex Deſiderius occidit in bello contra Carolum magnum.* Ex Caſtellano diſces, reliquias eſſe Mortariæ. *Wilfrid. Dechuſſy. Maximil. Tranſlat. Monæ. Amelii & Amici.*

Die 13.

III *Idus.*

Carpi. Fauſti & ſociorum. APud Troadam, natalis beati Carpi diſcipuli Apoſtoli Pauli. In Hiſpaniis civitate Corduba, paſſio ſanctorum Fauſti, Januarii & Martialis, qui primò equulei pœna cruciati, deinde ſuper-

superciliis rasis, auribus quoque & naribus præcisis, dentibus etiam superioribus evulsis, ad ultimum ignis passione martyrium consummaverunt. Antiochiæ, sancti Theophili, qui sextus ab Apostolo Petro pontificatum ecclesiæ tenuit. Turonis, sancti Venantii abbatis. *Theophili.* *Venantii.*

Ex *Herinien. Rosweyd. Munerat. Belini prima editione, Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. *Troadam* scribunt Mss. vetustiores codices cum Adone; typis editi, ut Munerat &c. habent *Troadem.* Belin. legit, *discipuli sancti Pauli Apostoli.* Idem pro *Fausti*, ponit *Faustini*: item *supercilitiis* & errata alia. Rursus Belin. Greven. & Molan. scribunt, *qui sextus ab Apostolo Petro ecclesiæ pontificatum tenuit.* Rosweyd. autem, *qui sextus à beato Petro Apostolo Antiochenæ ecclesiæ* &c. Puto Usuardum legisse, ut est in textu. Belinus iterum male *Amantii*, pro *Venantii* substituit. Pratensem codicem à puris exclusimus, quia in fine additamentum habet: *Ipso die, sanctorum confessorum Geraldi & Leoboni.* A recentiori calamo esse, vel inde colligo, quod soliti comites Antverp-maj. & Rosweyd. eam annuntiationem non posuerint.

OBSERVATIO. De Carpo Apostoli hospite & discipulo, nullus Martyrologus meminit ante auctorem Romani parvi, à quo ita celebratur: *Troade, Carpi, Apostoli Pauli discipuli.* Hinc in Adonem defluxit, & in Adonis sequaces Usuardum ac Notkerum. Prima ejus & certa notitia sumitur ex 2 ad Timotheum 4 v 13. Alia in Notis insinuat Baronius, suo tempore usui futura. Vide quid de iis sentiat Tillemontius tomo 1 pag. 301 & 581. *Cordubenses martyres*, & quoad locum & quoad nomina deformatos, exhibent Hieronymiana aliqua, quibus conciliandis occupatur Florentinius, Ex his sua decerpsit Rabanus, at Noster solitum ducem Adonem secutus est, omnia ex eo ferme verbatim describens: non quidem ex hoc die, sed ex XXVIII Septembris, quo à Romano parvo notati sunt, & ab Adone præfato, elogio exornati. Cur Usuardus huc eos distulerit, non aliam causam divinare licet, præter eam, quam XXVIII Septembris breviter attigimus, nimirum quod fortasse in Hispania, hoc ipsos die coli deprehenderit. Plura in hanc rem colligit Theodoricus Ruinartius, eorum Acta inter sincera & selecta referens, à pag. 597; nec tanti momenti sunt difficultates propositæ à Tillemontio tomo 5 pag. 796, ut non facile dissolvi queant. Laudantur etiam Cordubenses nostri in hymno Prudentii apud eumdem Ruinartium pag. 517. Wandelbertus & XXVIII Septembris & hoc die Martyres illos cecinit, quos forte diversos putavit ex *Martialis* & *Marcelli* apud ipsum discrimine. Primo loco ita habet: *Carpi.* *Fausti & sociorum.*

Faustus, Martialis quartum & Januus ornant,
Martyrii trabea simul & certamine clari.

Hodie vero sic unico versu absolvit:

Ternas Marcellus, Faustus, Januarius implent.

Theophilus ab Hieronymo de Script. cap. 25 egregie laudatus, primitus etiam oritur ex Romano parvo, his verbis: *Antiochiæ, Theophili episcopi, qui sextus ab Apostolis fuit.* Vix dubito, quin ex Rufino lib. 4 cap. 24 desumptus sit. Phrasim permodicè ampliavit Ado, sed eam nescio unde auxerit Notkerus: Noster ex Adone sua desumpsit, omittens duo ultima verba, *viri eruditissimi*, quæ certe intacta servare poterat, cum ex citatis Eusebio & Hieronymo de insigni ejus doctrina abunde constet, ut pluribus invenies ex aliis scriptoribus à Baronio in Notatione citatis. Nobis maxime usui veniet Halloixii nostri lucubratio, conferenda cum commentario Gallico Tillemontii tomo 3 à pag. 49. De *Venantio* non semel in Auctariis sermo fuit. Liquet hoc primum die ab Usuardo signatum, sed observavit Castellanus in Martyrologio suo universali, hunc sepulturæ potius quam obitûs diem esse. Vita ejus ex Gregorio Turonensi potissimum innotescit. *Theophili.* *Venantii.*

AUCTARIA.

PRATEN. Jam supra in Variantibus augmentum ejus notavimus: *Ipso die, sanctorum confessorum Geraldi & Leoboni.*

TORNACEN. Hic solito defectuosior caret annuntiatione prima & ultima, in duabus mediis omnino purus.

ANTVERP-MAJ. Habet iterum accessionem Anglicanam: *Eodem die apud Westmonasterium, translatio sancti Edwardi regis & confessoris.* *Translat. Eduardi.*

PULSANEN. Deficit in elogio Cordubensium, in relequis satis purus.

ANTVERP. MAX-LUBEC. CODEX BIGOTIAN. sign. P. 5. & UGHELLIAN. Omnes in fine post textum adjiciunt: *Item Marcelli, Adriani & Marci.* Ex Hieronymianis codicibus accepti videntur, sed, ut sæpissime accidit, male conjuncti. *Marcelli sociorum.*

De iisdem. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Omnes pro *Fausti*, scribunt *Faustini*. Omnes ex Adone de Theophilo restituunt verba, quæ ab Usuardo omissa fuerant; nempe, *viri eruditissimi*. Omnes penultimo loco inserunt: *Item Calcedonia, sanctorum Marcelli*, [solus ANTVERP-MAX. præter ceteros legit *Marcelliani*] *Adriani & Marci.*

LOVANIEN. Cum prioribus convenit, sed deficit in elogio Cordubensium.

Textus mutilus. CENTULEN. *Apud Troadam, sancti Carpi episcopi, discipuli Pauli Apostoli. Cordubæ, sanctorum Fausti, Januarii & Martialis, qui ignis passione martyrium consummaverunt.*

BRUXELLEN. Huc refert martyres Africanos, de quibus egimus die præcedenti, narrationem ex Adone amplificans. In Carpo, purus est. Sequitur de Theophilo, ut supra. In Cordubensibus satis purus est. *In Calcedonia, natale sanctorum martyrum Marcelli, Adriani & Marci. In Alexandria, sancti Athanasii, orthodoxi.* Videtur indicari Magnus Athanasius, sed hic colitur 11 Maii. Sequitur: *Arvernis, sancti Gerardi confessoris.* Vocatur *Geraldus*. Vide Castellanum, & codices infra. De Venantio agendum erit die sequenti.

De Carpo. Hedistii. De Theophil. HAGENOYEN. De Carpo, post *Apostoli*, addit: *De quo idem Apostolus mentionem facit in suis epistolis.* Hic ponit Hedistium Ravennatem, de quo nos pridie. Theophilo etiam addit elogium *viri eruditissimi*: Deinde adjungit: *Qui librum quatuor Evangeliorum in uno volumine composuit. Turonis, depositio sancti Venantii abbatis in monasterio sancti Martini. Ipso die in Calcedonia, passio sanctorum martyrum Marcelli, Adriani & Marci.*

AQUICINCT. Ante *Turonis*, interserit: *Item sanctorum Marcelli, Adriani & Marci. Eodem die, sancti Geraldi confessoris. Qui licet in laicali habitu, Christianæ religioni inhærens viriliter, quemadmodum Deo charus extiterit, per miracula monstratum est, quæ vivens gessit & multipliciter post mortem operatur.*

Geraldi. VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Ipso die, sancti Geraldi confessoris.*

Textus contractus. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Venantii abbatis & confessoris. Carpi, discipuli beati Pauli. Fausti, Januarii & Martialis, graviter passorum. Theophili episcopi Antiochiæ.*

Geraldi. Translat. Gilberti. Honorii. In VATICAN. num. 5949. Deest *Fausti* & soc. item *Venantii*. Adjectum: *Apud Gallias, depositio sancti Geraldi confessoris. Translatio sancti Giliberti confessoris. Romæ, depositio sancti Honorii Papæ.* Majori auctoritate opus erit, ut de cultu aliquid statuatur.

Geraldi. LUGDUNEN. *Depositio beati Geraldi confessoris Christi.* De quo jam sæpius.

BURDEGALEN. *Translatio sancti Geraldi confessoris* Lege cum aliis, *depositio.*

Geraldi. CASTRI KAROLI *Apud urbem, quæ Orlacus nuncupatur, sancti Geraldi confessoris.*

Geraldi. REMENS. SS. Timothei & Apollinaris. *In Aquitania, monasterio Aureliaco, depositio sancti Geraldi confessoris.*

Invent. Maurini. EDITIO LUBECO-COL. *Coloniæ Agrippinæ, in monasterio sanctorum Panthaleonis, Cosmæ & Damiani medicorum Dei, inventio corporis beati Maurini abbatis & martyris, sub Ottone I imperatore, & fratre ejus Domino Brunone, Colonensi archiepiscopo, incarnationis Verbi anno* DCCCCLVI.

Marcelli & sociorum. Sequitur textus, ut est supra in ANTVERP-MAX. &c. Tum: *In Calcedonia, sanctorum Marcelli, Adriani & Marci confessorum. In territorio Trevirensi, translatio sancti Lubencii presbyteri & confessoris. Eodem die, sancti Geraldi confessoris. Apud Austriam juxta Danubium, passio sancti Colomanni martyris ac peregrini Christi. Ipso die, triumphus sancti Lamberti episcopi Leodiensis & martyris. In Anglia, translatio sancti Etwardi regis & confessoris.* Lubencii. Geraldi. Colomanni.

BELINI. Editio altera habet textum, ut prior, sed in fine conjungit: *Item Marcelli, Adriani, Marci & Geraldi.* Ultimus confessor, cum primis martyribus male connectitur. Marcel. &c. Geraldi.

GREVEN. *In Calcedonia, sanctorum Marelli* [Marcelli] *Adriani & Marci. Apud Austriam juxta Danubium, passio sancti Colomanni martyris ac peregrini Christi. Colonia Agrippina, inventio sancti Maurini abbatis & martyris. Cum enim beatæ memoriæ Bruno Colonienſis archiepiscopus, anno Domini* DCCCCLXVI, *monasterium sancti Panthaleonis in præfata civitate erigere & profundamento locando foederetur, repertum est sacrum corpus titulo appositio: Hic requiescunt ossa bonæ memoriæ Maurini abbatis, qui in atrio ecclesiæ martyrium pertulit sub die quarto Idus Junii. Ipso die, triumphus sancti Lamberti episcopi Leodiensis & martyris. Alexandriæ, Athanasii, Doctoris optimi, qui fidem exposuit. In Usuardo habetur VI Nonas Maii. In Anglia, translatio sancti Edwardi regis & confessoris. In territorio Trevirensi, beati Lubentii presbyteri & confessoris. Congani abbatis. Item beatæ memoriæ Belixendæ, filiæ Karoli magni, uxoris sancti Amelii Comitis & martyris.* Ân cultum habeat, postea videbitur. Marcel. &c. Athanasii. Lamberti. Athanasii. Translat. Edwardi. Lubentii. Congani. Belixendæ.

MOLAN. *Eodem die, triumphus sancti Lamberti in Steps. Apud Ceptam Saracenorum civitatem, sanctorum martyrum Danielis, Samuelis, Angeli, Domni, Leonis, Nicolai, Hugolini; de Ordine fratrum Minorum, qui desiderio martyrii flagrantes, fidem Catholicam impertritam mente ibidem constantissime prædicaverunt; tandem post illata opprobria, post contumelias, irrisiones, flagella & vincula, capitis obtruncatione martyrio coronati sunt, anno Domini* MCCXXI, *anno sexto ante obitum beati patris nostri Francisci. In Alexandria, natale sancti Anastasii episcopi & sancti Lupentii presbyteri & sancti Geraldi confessoris. Coloniæ, in monasterio sanctorum Panthaleonis, Cosmæ & Damiani medicorum Dei, inventio corporis sancti Maurini abbatis & martyris: quod anno Dominicæ Incarnationis* DCCCCLXIV, *dum fundamentum ejusdem ecclesiæ effoderetur, cum hujusmodi inscriptione repertum est: Hic requiescunt* &c. Deinde minoribus typis, de Colomanno, ut supra. *Item sancti Gerbrandi abbatis & confessoris. Simperti episcopi duodecimi ecclesiæ Augustensis, circa annum* DCCLXVI; *cujus corpus requiescit in cœnobio sanctorum Udalrici & Afræ. Per cujus merita, inter varia miracula, mulierculæ quæd im pauper recuperavit officium brachii unius ac manus, quo per aliquot annos caruerat. Quæ pro sanitate recepta laudes exsolvit & brachium cereum ad indicium sanitatis suæ ibi reliquit.* Editiones aliæ: *Apud Septam Saracenorum* &c. ut supra in priori. *In Gallias, sancti Geraldi confessoris Trevetis, sancti Lupentii presbyteri. Augustæ Vindelicorum, sancti Simperti, episcopi & confessoris. Eodem die, triumphus sancti Lamberti in Steps. Coloniæ in monasterio sanctorum Pantaleonis* &c. ut supra. Demum charactere minori: *Item, sancti Gerbrandi confessoris & primi abbatis in Flori campo, Ordinis Cistercienſis.* Vide Castell. in Martyr. univ. Lubentii. Geraldi. Colomanni. Gerbrandi. Simperti cum elogio. Inventi. Maurini. De Laudeo. De Mart. Septana.

II *Idus.* *Die* 14.

ROmæ via Aurelia, natalis beati Caliſti Papæ & martyris. Hunc Alexander imperator ſub diutina cuſtodia, fame cruciari, & quotidie fuſtibus cædi juſſit, tandem vero per feneſtram domus, in qua cuſtodiebatur, præcipitatus, victoriæ triumphum promeruit. Civitate Tudertina, ſancti Fortunati epiſcopi, qui in effugandis ſpiritibus immundis, immenſæ virtutis gratia enituit. *Calliſti.* *Fortunati.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-majore, Roſweyd. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Calixto, Calliſto, Caliſto, Caleſto*, dixi alibi, ut videſis XVI Aprilis. Hic iterum ſequor antiquiores noſtros codices Praten. & Herinien. cum Hieronymianis. De *cotidie* etiam ſatis dictum eſt. Inter alia errata typographica, eſt in Munerato, *tantem vero.* Praten. Herinien. & Munerat. legunt *Tutertina*, cogor cum omnibus aliis melius ſcribere *Tudertina.* Alter Munerati error eſt in *affugandis*, pro *effugandis.* Maxima variatio eſt circa ultimum verbum *enituit*, quo modo ſcribunt Praten. Tornacen. & Munerat. Male Herinien. verbum *pollebat*, quo utitur Gregorius, in præterito inflexit per *polluit.* Antverp-maj. Greven. Molan. ponunt *emicuit.* Roſweydini codicis ſcriptor, dubius quid præferret, ſcripſit *emicuit*, & ſuperius adjunxit *enituit.* Putamus, nos cum Uſuardo legere.

OBSERVATIO. Calixti, Calliſti, vel *Caliſti* Papæ, ſive is mortualis ſit, ſeu potius ex mente Adonis, ſepulturæ dies, in antiquiſſimis quibuſque Eccleſiæ monumentis, pridie Idus Octobris ſolenniter recolitur. Etenim hoc ipſo die de eo loquuntur Bucherii, Allatii, Frontonis, aliaque kalendaria vetuſtiſſima, Sacramentarium Gregorii & Martyrologia omnia. Hieronymiani codices non eâdem quidem phraſi, ſed *Calixti, Caliſti* vel *Caleſti*, expreſſe meminerunt. Diſcordiam inter ea apographa non unam componere, & ſocium determinare conatur Florentinius. Beda & ex eo Rabanus, Calliſtum inſigni elogio exornant, quod in Adone diffuſius eſt, deſumptum tamen ex eodem fonte, quem non ſatis limpidum & defæcatum agnovit Baronius, tum in Notatione, tum in Annalibus, ad annum CCXXVI à numero 2, ut fuſius ſupra notavimus ad diem X Maii. Videri poſſunt quæ apud Surium edita ſunt. Ceterum quæ in hodierno laterculo Noſter protulit, ex Beda potius quam ex Adone accepta videntur. Romanum parvum Adoni paucis præluxerat: *Romæ, Calliſti Papæ & martyris, & Privati militis.* Mavult Florentinius *Saturnum* ſocium Calliſto adjungere; Wandelbertus anonymum relinquit: *Caliſti.*

Caliſtus pridie an tiſtes martyrque trophæo
Præcellens multo, & comitatus martyre fulget.

Brevem pontificatus ſancti Calliſti ſyllogen dedit Tillemontius tomo 3 à pag. 250: pars Actorum ad X Maii vulgata eſt, ubi de Calepodio, Palmatio & ſociis actum; reliqua ſuo loco illuſtrabuntur. De *Fortunato*, Tudertino epiſcopo, ſilent antiqui Martyrologi omnes, ſic ut proinde planiſſime Uſuardinus ſit; repertus procul dubio in ſancti Gregorii Dialogis, cujus fere verbis ex libro I cap. 10 annuntiatio Noſtra contexitur. Aſt in Gregorio, qui ſolum miraculis referendis intentus eſt, diem obitus Noſter non reperit, quidquid Ferrarius rotunde ſignet, pridie Idus Octobris, unde non temere conjectari poſſe videor, hunc præ ceteris diem pro mero Uſuardi arbitrio ſelectum eſſe, qui ſubinde inter recentiores obtinuit; quod plerumque factum eſt in aliis Sanctis, ex Gregorii Dialogis in Faſtos ſacros tranſlatis. Cur XXX Junii apud Tudertinos Fortunati memoria feſtivius celebretur, vide in Notatione Baronii. Obſervat autem Caſtellanus, feſtum ſolenniter recoli in ea civitate XXX Auguſti; an quod is forte obitus dies ab incolis cenſeatur, ſuo loco diſquiretur. Vide interim quæ de Fortunato exſtant apud Surium hoc die. Recurrit hodie in Adone *Juſtus* Lugdunenſis, de cujus & depoſitione & tranſlatione abunde egimus ſecunda Septembris. *Fortunati.*

AUCTARIA.

PUlsanen. Pergit deficere, ferme quotidie in Sanctorum elogiis mutilus. Hodie de Calliſto ſolum habet, uſque ad *Papæ & martyris*, expunctis reliquis omnibus. In Fortunato ſatis purus eſt.

Antverp. Max-Lubec. & Ughellian. De more hîc denuo conveniunt: in Uſuardino textu puri ſunt, ſed in fine adjungunt: *Item Saturnini & Lupi.* Sunt illi martyres Cappadoces, quorum ſocios vide in Hieronymianis. *Saturnini & Lupi.*

Ultra-

ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Sic habent: *Item, sanctorum Saturnini & Lupi.*

De iisdem.

ANTVERP-MAX. Idem habet augmentum, & præterea adjungit: *Eodem die Brugis, beati Donatiani archiepiscopi Remensis septimi.*

Donatiani.

CENTULEN. *Romæ, natalis sancti Calixti Papæ & martyris, qui sedit in episcopatu annos septem, menses duos, dies decem, & sub imperio Alexandri, martyrii gloriam adeptus est. Civitate Toderta, sancti Fortunati episcopi & confessoris. Eodem die,*

Donatiani. *festivitas sancti Donatiani, septimi Remorum episcopi, cujus corpus in castro Brugensi magnæ reverentiæ habetur. Ipso die, sancti Viatoris, lectoris, comitis sancti Justi episcopi.* Vide Observationem.

Viatoris.

BRUXELLEN. *Romæ via Aurelia, natale sancti Calixti Papæ & martyris, qui jejunia quatuor*

Multa de Callisto. *temporum instituit. Hic sub persecutione Alexandri imperatoris, in carcere positus, quemdam militem ab ulcerum fœditate, simul & ab infidelitate curavit: quod audiens Alexander imperator, ipsum quidem militem plumbatis deficere, beatum vero Calixtum Papam per fenestram domus præcipitari, & ligato ad collum ejus saxo, in puteum aemergi præcepit. Post dies autem decem & septem Asterius presbyter cum clericis, nocte levavit corpus ejus & illud in cimiterio Calopodii, qui ante martyrum consummaverat, sepelivit.* Vide Adonem. *Mauri*

Cælestis. *monasterio, sancti Cælestis episcopi, discipuli beati Petri Apostoli. Qui cum beato Clemente & Felice ad urbem Metensem veniens, post primum, in eadem urbe episcopus constitutus, cælestem duxit vitam & tandem ad Christum migravit. Et in Corduba,*

Saturnini & sociorum *natale sanctorum martyrum Saturnini, Lupi & Aureliæ.* Vide Auctarium secundum. In Fortu-

Donatiani. nato purus est. *Eodem die, sancti Donatiani Remorum archiepiscopi. Turonis, depositio sancti Ve-*

Venantii. *nancii abbatis & confessoris. Civitate Belloacensi,*

Angadrisin. *sanctæ Angadrisinæ virginis, sponsæ sancti Auberti archiepiscopi Rothomagensis.* Apud Castellianum appellatur *Angadrisma. Item transitus san-*

De Justo. *cti Justi.* Vide Observationem.

HAGENOYEN. Præter jejunium quatuor temporum alia Callisti statuta adducit, quæ malim

De Callisto. alibi reperire. In Fortunato satis purus est. Tum:

Paulini. *In Britannia, sancti Paulini, episcopi & confessoris in civitate Eburaci.* Vide supra x Octobris.

Saturn. &c. *Item, sanctorum martyrum Saturnini & Lupi.*

AQUICINCT. In fine, addit: *Item, sanctorum*

De iisdem. Andragisin. Donatiani. *Saturnini & Lupi. In pago Beluacensi, sanctæ Andragisines virginis. Brugias, sancti Donatiani archiepiscopi & confessoris.*

VICTORIN. In fine: *Item, sanctæ Fortunæ virginis* Pro *Fortunatæ.* Vide inferius.

Fortunatæ.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Calixti*

Donatiani. *Papæ & martyris. Donatiani episcopi & confessoris.*

Eutropii. *Fortunati episcopi. Eutropii episcopi* (notatur in margine, *hunc hoc die alibi non invenio.*) *Fortu-*

Fortunatæ. *natæ virginis & martyris cum tribus germanis.*

REG. SUEC. sub num. 428. *Belocus, sanctæ*

Angadrisin. *Angadrisinæ virginis.* Vide BRUXELLEN.

REG. SUEC. Sub. num. 130: *Item, sanctæ*

Fortunatæ. *Fortunatæ virginis.* Vide cod. sequentem.

In VATICAN. num. 5949. Deest *Fortunati.* Adjicitur: *Eodem die, transitus sancti Justi eremitæ.*

Justi. Fortunatæ & sociorum. *Apud Campanium, sanctæ Fortunatæ virginis, quæ passa est cum tribus fratribus suis Carponio, Euaristo & Prisciano, apud Cæsaream, imperantibus Diocletiano & Maximiano, præside Urbano.*

Saturn. &c. FLORENTIN. *Item, sanctorum Saturnini & Lupi. Item sancti Gaudentii.* STROZZIAN. addit, *episcopi.* Vide GREVEN.

Gaudentii.

LUXOVIEN. *Transitus sancti Justi confessoris in eremo. Ipso die, Cælestis episcopi ipsius civitatis.*

Justi. Cælestis.

EDITIO. LUBECO-COL. In Calixto interpolata, præter jejunium quatuor temporum, addit, *quod promotiones Ecclesiæ Ordinum gradatim fieri instituit, & induxit servare perpetuam castitatem ministris Ecclesiæ.* Cetera habes supra.

De Callisto.

In Fortunato, pura est. Tum: *Eodem die, sanctorum Saturnini & Lupi martyrum. Treveri,*

Saturn. &c. *sancti Rustici, secundi episcopi & confessoris. Herbipolim, sancti Burchardi ejusdem civitatis primi*

Rustici. Burchardi. *episcopi & confessoris. In heremo, transitus sancti*

Justi. *Justi heremitæ. Methis civitate, sancti Cælestis,*

Cælestis. *secundi ejusdem urbis episcopi & confessoris. Civitate Remis in Galliis, sancti Donatiani episcopi*

Donatiani. *& confessoris.*

BELIN. Post *promeruit*, interponit: *Hic constituit jejunium die sabbati quater in anno fieri,*

De Callisto. *frumenti, vini & olei secundum prophetam.* In fine: *Item sanctorum Saturnini & Lupi.*

Saturn. &c.

GREVEN. *Eodem die, sancti Gaudentii epi-*

Decimus. *scopi Ariminensis & martyris. Qui Ephesi ortus,*

Lupi &c. *Romæ tempore Damasi Papæ, presbyter ordinatus, miraculis claruit. Consecratus deinde Ariminensi*

Saturn. &c. *ecclesiæ in episcopum, postquam multos ad fidem convertisset, ob Catholicæ fidei defensionem fusti-*

bus & lapidibus usque ad emissionem spiritus mactatus est. Civitate Corduba, sanctorum Lupi &

Aureliæ. Saturnini & Lupi martyrum. Vienne,

Agrati &c. *sanctorum Agrati & Casturi, ejusdem urbis episcoporum. Treveris, sancti Rustici, secundi ejusdem*

Rustici. *urbis episcopi & confessoris. Apud Herbipolim,*

Burchardi. *sancti Burchardi, primi illius ecclesiæ episcopi & confessoris. Hic cognatus fuit sancti Bonifacii Ma-*

guntinensis episcopi & martyris, atque ab eo præfatæ ecclesiæ antistes ordinatus anno Domini

DCCLI. *Cumque multo tempore strenue eam gubernasset, solitariæ vitæ desiderio alum loco sua*

Justi. *institui faciens, Deo & sibi vacans, quievit anno sacerdotii sui quadragesimo. Justi Lugdunensis epi-*

Donatiani. *scopi & confessoris hic depositio. Qui & ipse solitariam vitam diligens, in heremo aliquot annis*

Donatiani. Cælestis. *sanctissime conversatus, ministro suo Viatori, quod se celeriter sequeretur, moriens prædixit. In Gallis civitate Remis, beati Donatiani archiepiscopi*

Vitalis. Angadrisin. Fortunatæ & sociorum. *& confessoris. Methis, beati Cælestis, secundi ejusdem urbis episcopi & confessoris, ejusque discipuli beati Petri Apostoli. Vitalis confessoris. Apud Beluacum, sanctæ Angadrismæ virginis, sponsæ sancti Auberti Rothomagensis. Vide supra* V *Idus Februarii. Eutropii &*

Saturn. &c. Rustici. Donatiani. Justi. Maurilii. Barchardi. *tunatæ virginis & martyris, & trium fratrum.*

MOLAN. *Item, sanctorum Saturnini & Lupi. Treveris, sancti Rustici episcopi & confessoris. Brugis, sancti Donatiani archiepiscopi Remensis. Lugduno Galliæ, transitus sancti Justi in eremo. In territorio Cathaulannensi, sanctæ Manegildis virginis.*

Deinde minoribus typis, de Burchardo ex GREVEN., usque ad *anno Domini* DCCLI. Tum: *Item*

Placillæ. Domnini Loricati. *beatæ memoriæ, Placillæ uxoris Theodosii imperatoris. Eodem die, obiit Dominicus Loricatus, cujus vitam scribit Petrus Damiani, tomo* 8 *Aloysii.* In editionibus aliis, de Saturnino & Lupo ut supra. *Herbipoli, sancti Burchardi episcopi & confessoris.* De Donatiano, Rustico & Manegilde, ut supra. Tum de Andregisina, ut GREVEN. Dein: *Et sancti patris Cosmæ Hagiopolitani & poetæ, episcopi Majumæ.* Minoribus litteris: *Eodem die, obiit venerabilis Dominicus Loricatus.*

Idibus.

Idibus. *Die 15.*

APud Coloniam Agripinam, natalis ſanctorum quinquaginta martyrum, qui cum eſſent ex legione ſacra Thebeorum, apud eamdem urbem curſum ſui agonis compleverunt. Romæ via Aurelia, ſancti Fortunati. Lugduni, ſancti Antiochi epiſcopi, qui ſtrenue adminiſtrato pontificii culmine, ad quod aſſumptus fuerat, regnum cæleſte adeptus eſt. In territorio Remenſi, ſancti Baſoli confeſſoris. *Marti.50.* *Fortunati.* *Antiochi.* *Baſoli.*

Puros exiſtimo *Praten.* & *Munerat.* Proxime accedunt *Roſweyd.* & *Belini prima editio.*

VARIA LECTIO. Dixi poſtremos duos proxime ad puritatem accedere, nam in principio uterque corruptus eſt, dum in Roſweyd. legitur: *Apud Coloniam, ſanctorum Maurorum* CCCXL, & in Belino, CCC *martyrum*; certum enim eſt, omnino legendum *quinquaginta*, ut habent codices vetuſtiores Praten. Herinien. Antverp. maj. Pulſanen. Aquicinct. & Munerat. ex Adone. Munerat. poſt *ex legione*, omittit vocem, *ſacra*. Item pro *compleverunt*, legit *impleverunt*; & pro *Baſoli*, habet *Bajoli*. Hic noto, excluſum codicem Herinienſem, quia ſecundo loco inſertum habet: *Eodem die, ſancti Oſwaldi, epiſcopi & confeſſoris.* Atque in fine: *In territorio Remenſi, tranſlatio ſancti Baſoli confeſſoris, quæ facta eſt ab Hincmaro archiepiſcopo, viro venerabili.* Atque hoc vere ſcribit, licet non pure Uſuardinè. Mihi veriſimile eſt, *Oſwaldum*, qui hîc ponitur, accipi pro Oſwaldo Wigornienſi & Eboracenſi epiſcopo, qui colitur XXIX Februarii; quamvis & pro *Ethelwaldo* Lindisfarnenſi, qui etiam Oſwaldus dictus eſt, ſumi poſſit, ut viſum eſt Henſchenio tomo 3 Februarii pag. 750. Vide quæ de codice Herinienſi diximus in præfatione. De tranſlatione alicujus Oſwaldi egit Antverp-maj. VIII Octobris, hîc vero idem codex in fine ſubdit: *In Britannia, ſancti Wlfuni epiſcopi & confeſſoris*, pro quo legit Henſchenius, loco citato, *Wlfranni.*

OBSERVATIO. Natalem *ſanctorum Maurorum* hodie in Hieronymianis conſignari, manifeſtum eſt; quod Rabanus, eos codices ſecutus, ipſos martyres in *agro Pinenſi* collocet, facile corrigitur; voluit enim legere: *In Galliis, Colonia Agrippinenſi, natale Maurorum.* Hactenus pugilum iſtorum numerum proditum non reperio. Utrum Thebæorum & Maurorum claſſes, quas Florentinius ex Elinando ſive Helinando, ſeculi XIII ſcriptore diſtinguit, ſatis ſubſiſtant, alterius eſt indaginis; uti &, an hi fuerint ex legione Thebæa, quod diſertiſſime aſſerit Ado, & ex eo Uſuardus ac Notkerus; an potius claſſis alia, ex Africæ oris Coloniam advecta, ut Grevenus & alii ſcriptores populares contendunt. Equidem de numero & gente nullam invenio antiquiorem, atque adeo certiorem notitiam illâ, quæ apud Gregorium Turonenſem exſtat, libro de glor. Martyrum cap. 62, ex quo elogium ſuum plane deſumpſit Ado. Ibi porro Gregorius: DICUNTUR QUINQUAGINTA VIRI EX ILLA LEGIONE SACRA THEBÆORUM. *Et quia admirabili opere ex muſivo quodammodo deaurata reſplendet* (baſilica) SANCTOS AUREOS *ipſam baſilicam incolæ vocitare voluerunt.* Hæc ſunt Gregorii ab Adone in Martyrologium ſuum tranſlata verba, ex quibus colligas, quam præclare recentiores Uſuardum corrigere, melius dicam, depravare præſumpſerint, ut ſe feciſſe candide fatetur Molanus, & ab aliis male tentatum ſuperius oſtendimus, magiſque patebit ex ſubſequentibus Auctariis, quæ nihil diſſonant à Breviario Ultrajectino, edito Leydæ, anno MDVIII, recentiori nempe, quam ſit Matricula Cartuſiæ Ultrajectinæ, infra etiam citanda. Laudabilis certe Colonienſium erga Martyres ſuos inſignis veneratio, utpote qui à Gregorii Turonenſis tempore, per tot ſecula *deauratam baſilicam*, & *ſanctos Aureos* conſtanti cultu, ſemperque ornatiori cuſtodierint & honoraverint, ut mihi non ſemel ſumma cum voluptate coram intueri licuit. Hæc obiter dicta ſint. Wandelbertus Mauros exornat, circa controverſa nihil definiens: *Marti.50.*

Idibus inde tibi Maurorum turba vocatur
Agrippina, animis pariter quæ læta beatis,
Militiam Chriſto virtute & morte dicavit.

Sequitur in textu, *Fortunati martyris*, quem minime dubito ex Hieronymianis ab Uſuardo acceptum; nam Adoni perperam omnino tribui, facile cum Roſweydo exiſtimo, cum in Notkero plane aliter notetur: hic enim ex Rabano, *Capuæ, Libulum* cum *Fortunata* conjunxit. Et vero *Fortunatæ*, non *Fortunati*, legendum videtur, ſi primam in *Fortunati.*

Hieronymianis scaturiginem consulimus, in qua sic leges: *Via Aurelia, in cimiterio ejusdem, sanctæ Fortunatæ.* De *Antiocho* Lugdunensi, omnium primus meminit Ado, ex quo Notkerus solum nomen & positionem desumpsit, Noster partem elogii satis eleganter contraxit. Vitæ Antiochi monumenta aliqua collegit Severtius à pag. 37. Notus etiam est in vita sancti Justi, de quo vide quæ diximus 11 Septembris. Ultimo loco ex codicum nostrorum lectione ponitur *Basolus*, non recte, si pro die obitus, cum is ad XXVI Novembris certo spectet, unde melius corporis ejus translationem ab Hincmaro hoc die factam, superius retulit codex Herinensis, solitus propria Remensia hinc inde Usuardo adjicere. Varia de Basolo refert & notat Mabilio, seculo 2 Benedictino à pag. 64. Verum quod sub Adonis nomine de *Basulo* ibi recitat, merum augmentum est, quod in solo codice Ms. Lobiensi reperire potui. Constat proinde proprie Usuardinum esse Basolum, quem, quod Usuardi tempore ex celebriori translatione inclaruerit, eâ causâ hoc die recolendum putarit.

Antiochi.

Basoli.

AUCTARIA.

DE codicibus HERINIENSI & ANTVERP-MAJORE vide superius dicta in Variantibus.

TORNACEN. De Mauris silet, sed in fine adjicit: *Ipso die, natalis sancti Beracharii abbatis & martyris.* Hoc die est in Romano. Vide ibi notulam Castellani, de qua dicitur alibi.

Bercarii.

PULSANEN. In prima purus est. Secundam omittit. De tertia solum habet: *Lugduno, sancti Antiochi episcopi.* In quarta, scribit *Bassoli.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Habent CCC *Martyrum.* Et in fine: *In Capua, sanctorum Lusili & Fortunati.*

Lusuli &c.

GREVEN. Habet CCCLX, & post textum subdit: *Eodem die, translatio sancti Gregorii Papæ ab urbe Roma.*

Translat. Gregorii.

MOLAN. Sequitur GREVENUM in numero CCCLX. Et in fine omittit annuntiationem ultimam.

De 360.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. DANIC. Omnes ponunt numerum martyrum CCCLX. Inserunt textui, *sub persecutione Maximiani, & cum duce suo Gregorio.* In fine: *In Capua, sanctorum Lusili* [*Lusyli, Lusili, Insili*] *& Fortunati.*

Lusili &c.

CENTULEN. *Apud Coloniam Agrippinam, sanctorum martyrum quinquaginta. Lugduni, sancti Antiochi episcopi. Cœnobio Fontanella, translatio sancti Wulfranni, Senonensis quondam archiepiscopi & confessoris. In territorio Remensi, natalis sancti Basoli confessoris & monachi: cujus sancta conversatio etiam miraculis claruit.*

Translat. Wulfranni.

BRUXELLEN. De Mauris habet, ut ANTVERP-MAX. &c. In Fortunato purus est. Tum: *In Capua, sanctorum Lusili & Fortunati.* In Antiocho & Basolo, iterum purus. In fine: *Fontanellæ monasterio, elevatio & translatio sancti Wulfranni archiepiscopi & confessoris.*

Lusili &c.

Translat. Wulfranni.

HAGENOYEN. *Apud Coloniam Agrippinam, extra muros, natale sanctorum Maurorum cum quadraginta* [puto ex CCC, formatum CUM, ut sit legendum CCCXL] Cetera fere similis ANTVERP-MAX. &c. In reliquo textu satis purus est. Pro *Basoli*, habet, *Basili.* In fine additur: *In Capua, sanctorum martyrum Lusii & Fortunati. In Syria, sancti Eustachii presbyteri & confessoris. Bituricas, sancti Epionis presbyteri & confessoris.* De utroque actum est supra XII Octobris.

Lusii &c.

Eustachii.

Epionis.

AQUICINCT. Subdit in fine: *In Capua, sanctorum Lupuli & Fortunati. Eodem die, sancti Vulfranni archiepiscopi Senonensis.*

Lupuli &c.

Wulfranni.

Leonardi.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus numero 130. *In territorio Lemovicensi, Sancti Leonardi confessoris.* Melius infra alii positionem assignant.

DAVERONEN. *In pago Cenomannico, sancti Leonardi confessoris.* Vide Castellanum.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Basoli abbatis & confessoris. Translatio sanctorum martyrum quinquaginta, ex legione Thebæorum. Obiit hoc die sancta Hedwigis, ducissa Moraviæ, Sleziæ, Slavoniæ, anno Domini* MCCXLIII; *matertera sanctæ Elizabethæ Thuringiæ, quæ canonizata est à Clemente* IV. *Qui cum differret canonizationem ejus, in Missa orans, ut, si tanti meriti esset apud Deum, & voluntas ejus esset, ut adscriberetur Sanctorum catalogo, ut filia ejus cæca, quam in statu militari de propria uxore habuerat, ejus meritis lumen reciperet, quod factum est; unde eam statim canonizavit, anno Domini* MCCLXVII: *licet Urbanus* IV *eam vix deberet canonizare, sed præventus fuit per mortem. Hæc infra marginem,* inquit descriptor.

Hedwigis canonizat.

BIGOTIAN. sign. P 5. *In Capua, sanctorum Lusili & Fortunati.*

Lusiliz.

BIGOTIAN. sign. E 40. *Eodem die, translatio sancti Gregorii Papæ, ab urbe Romæ.*

Translat. Gregor.

AUGEN. *Ipso die, natalis sancti Beracharii abbatis & martyris.*

Beracii.

CODEX D. LE MARE. sign. A. *In partibus Augustodini, sancti Leonardi abbatis.*

Leonardi.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *In Capua, sanctorum Lusyli & Fortunati.*

Lusiliz.

In VATICAN. signato num. 5949. Deest memoria *Fortunati & Basoli.* Adjicitur: *Beneventi, natalis sanctorum martyrum Lupuli & Modesti, in S. Sophia. Et sancti Tammari episcopi & confessoris.*

Lupuliz. Tammar.

ALTEMPS. *Ipso die, translata sunt de Roma sanctorum corpora Sebastiani & Gregorii. In Britannia minori, sancti Erkleti martyris.*

Translat. Gregor. Erkleti.

FLORENTIN. *Capuæ, sanctorum martyrum Rufilii* vel *Rusili, & Fortunati.*

Rufiliz.

LUXOVIEN. *Luxovii, dedicatio ecclesiæ sanctæ Deigenitricis Mariæ.*

EDITIO LUBECO-COL. In Mauris paulo auctior est, addens: *Cum duce Gregorio & beato Constantio, cursum sui agonis compleverunt, & cum beato Gereone ejusque sociis, beatorum corporum quietem perpetuam delegerunt in basilica, quæ ammirabili opere ex musco* [musivo] *quodammodo deaurata resplenduit. Treveris, natale sancti Severi episcopi & confessoris.* Sequitur reliqua pars textûs, satis pura. Tum autem: *In Capua, sanctorum Lusili, & Fortunati martyrum. Apud Vsennam, sanctorum Agrati & Castuli, ejusdem urbis episcoporum & confessorum. Lemovicas, beati Austriduni confessoris. Eodem die, sancta Hadwigis reginæ. Item, sancti Wulfranni episcopi & confessoris. In Argentina, natale sanctæ Aureliæ virginis, quæ fuit una de undecim*

De Mauris.

Severi.

Lusiliz.

Agrati &c.

Austriduni.

Hadwigis.

Wulfranni.

Aureliæ.

decim millibus Virginum, & in reditu de Roma, infirmata ibidem obiit.

Lupini &c. BELINI editio altera. Habet ut prima, *trecentorum Martyrum.* In fine: *In Capua, Lupini & Fortunati martyrum.*

Lufili &c. Deodati. Severi. Vulframmi Austr. dimi. Speciosæ. Margaritæ. GREVEN. *Apud Capuam, sanctorum Lusili & Fortunati martyrum. Viennæ, sancti Deodati episcopi & confessoris. Treveris, natale beati Severi episcopi & confessoris. Vulframmi episcopi & confessoris. Lemovicas, sancti Austridini confessoris. Speciosæ virginis. Antiochiæ, sanctæ Margaritæ virginis. Quæ, ut seculi hujus pelagus evaderet, relicto sponso carnali, monasterium virorum ingressa Pelagii sibi nomen assumpsit. Ubi in magna sanctitate vivens, monasterio virginum praluit, de fornicatione falso accusata, pœnitentiam egit, plenaque sanctitate quievit. Nota; supradicti martyres* De Mauris. CCCLX *fuerunt ex Mauritania, quæ est pars Africæ, non ex legione Thebeorum, licet Ado & Usuardus sic habeant: venerunique Coloniam navigio* Leonardi. *cum duce suo Gregorio. Item, sancti Leonardi Corbiniacensis confessoris. Qui, ut refert Vincentius libro 22, temporibus Lotharii regis, in pago Cenomannico sibi & sequacibus suis constructo monasterio, tantæ inter omnes humilitatis extitit, ut Prioris nomen refugiens, cunctis se viliorem exhiberet: vita tandem & miraculis inclytus quievit circa annum* DLIX. *Imo paulo serius. In Argentina, sanctæ* Aureliæ. *Aureliæ virginis, quæ cum esset ex nobili illa societate undecim milium Virginum, apud præfatam urbem in reditu ab urbe Roma infirmata, obiit in pace.* Placidiæ. *Eodem die Placidiæ virginis, filiæ Valentiniani imperatoris, quæ spreto seculo, avia sua Gallæ adhærens, jejuniis, eleemosynis & assiduis orationibus intenta, tandem Veronæ quievit, signis coruscans. Ipso die, sanctæ Hadwigis ducissæ Poloniæ, materteræ sanctæ Elizabeth Lantgraviæ. Hæc matrona sanctissima, ultra quam dici potest piam in pauperes se exhibens, flexis genibus alimenta eis præbebat, pedes lotos osculabatur, virtuti etiam continuæ orationis valde intenta, corpus suum frigore, nuditate, jejuniis & flagellis diris castigans, spiritu prophetico clarens, quievit in pace.* Hadwigis.

MOLAN. De Mauris in textu aliis litteris ex Adone adjungit: *Conditi in basilica, quæ admirabili opere ex musivo quodammodo deaurata resplendet, unde & incolæ ad sanctos Aureos vocitare consueverunt.* In fine, ex HERINIENSI: *Eodem die, Oswaldi episcopi & confessoris. In territorio Re-* Oswaldi. *mensi, translatio sancti Basoli confessoris, quæ facta* Translat. *est ab Hincmaro archiepiscopo, viro venerabili.* Basoli. Tum: *Ipso die, sancti Severi episcopi Trevere-* Severi. *nsis.* Dein typis minoribus: *Sleswici ipso die, sanctæ Hadwigis ducissæ Poloniæ, materteræ sanctæ Eli-* Hadwigis, *sabeth Lantgraviæ. In Scotia, sancti Malcolmi* Malcolmi, *regis, qui ex Hungaria conjugem habuit beatam Margaretam, & sanctitate clarus in Domino quievit anno* MXCVII. Editiones aliæ in textu, ut prima. In fine: *Eodem die, Oswaldi, episcopi Wigornensis & confessoris.* Vide supra in Variantibus. De *Severo*, ut supra. *Cracoviæ, sanctæ Hedwigis, ducissæ Poloniæ. Argentinæ, sanctæ Aure-* Aureliæ. *liæ virginis. Ipso die, sancti Theodorici, confessoris, Ordinis Carmeli. Apud Veronam, sanctæ Placidiæ, virginis sanctissimæ, Valentiniani imperato-* Theodorici. Placidiæ. *ris filiæ.* De translatione Basoli, ut supra. Demum: *In portu Valencianas, elevatio pretiosissimi* Elevat. *corporis beati Salvii martyris, ac Ancolismæ civi-* Salvii. *tatis episcopi.* Hic clare designari videtur Salvius ille, de quo videnda Observatio nostra 1 Julii.

XVII *Kal.* *Die* 16.

IN Africa, sanctorum martyrum ducentorum septuaginta, pariter coronatorum, & sanctorum martyrum Martiani & Satiriani cum duobus fratribus eorum, qui pro constantia fidei Catholicæ, primùm nodosis fustibus cæsi, & usque ad ossa laniati, cum multo tempore talia paterentur, sequenti die semper incolumes reddebantur; novissimè in exilii relegatione, vinctis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca silvarum, pariter jussi sunt interire. Passa est etiam Maxima virgo cum eis. In territorio Bituricensi, sancti Ambrosii confessoris. *Martyrum Afric. 270 Martiani & aliorũ.* *Ambrosii.*

Solus inter codices omnes aut purus, aut puro proximus est, *Molanus.*

VARIA LECTIO. Molan. habet *Satyriani*, nos cum reliquis fere omnibus *Satiriani.* Legendum esset *Saturiani*, ut infra dicam. Rursus idem cum Greveno legit, *in exilium relegatione*, reliqui ut in textu. Denique pro, *passa est etiam*, ponit, *passa est autem.* Nunc ceterorum codicum corruptelas expendamus. De annuntiatione *Ambrosii*, in qua Praten. Antverp. maj. & Rosweyd. à reliquis discordant, dicemus in Observationibus. Habet præterea Praten. additamentum: *Monasterio clervo* (forte habetur *Derno* vel *Dervo*) *sancti Bercharii martyris & abbatis.* Mortuus is est XXVI Martii, adeoque melius, licet non magis Usuardine posuit Herinien: *ipso die, translatio sancti Bercharii abbatis & martyris.* Tornacen. in prima mutilus est, & in fine adjicit: *Jotro monasterio, natalis sancti Prisci martyris.* Antverp-maj. incipit: *Dedicatio basilicæ beati archangeli Michaelis, in monte Tumba, ubi multa mirabilia Deus ostendit*; sub finem attexens, *& exceptio reliquiarum ejusdem.* Quæ ridicula sunt, nisi *ejusdem* referatur ad *basilicam*, ita ut exceptio sit reliquiarum ejusdem basilicæ, de cujus dedicatione agitur. Rosweyd. in fine: *In Alemannia, sancti Galli abbatis & confessoris.*

Coloniæ, *Eliſſii martyris*. Pulſanen. in prima mutilus, in ſecunda purus, ſubdit: *Item dedicatio baſilicæ ſancti Michaelis archangeli in mari, in monte qui dicitur Tumba.* Hæc ad ſpecimen ſufficiant, cetera in Auctariis dabimus.

Martyrum Afric. 270

OBSERVATIO. Inter Hieronymianas tabulas ea hodie occurrit differentia, quod aliæ ſcribant: *Et in Africa, Cacræ*, vel *Cecræ & aliorum pariter paſſio* vel *paſſorum* CCLXX; aliæ vero: *In Aſia, Cereæ & aliorum* CCLXX. Huic poſtremæ lectioni inſiſtit Rabanus, aliam præferunt alii, at de perſecutione Wandalica, nuſquam vel verbum; ut merito cenſeat Florentinius, anonymos illos noſtros CCLXX, utut Africanos fuiſſe admittamus, ſaltem tempore dividi ab illis, qui in laterculo nominatim exprimuntur, quorumque illuſtria certamina deſcribit Victor Vitenſis lib. 1 in editione Chiffletiana à pag. 10, ubi nec apicem invenias, qui ad CCLXX reduci queat, niſi ex indeterminato Martyrum hinc inde paſſorum numero, certum aliquem pro arbitrio colligas. Aliter nihilominus loquitur Romanum parvum, anonymos illos cum aliis, *Martiano, Satiriano* &c. diſertiſſime conjungens, his verbis: *Sanctorum martyrum Martiani & Satyriani, cum duobus fratribus eorum, & aliorum* CCLXX *pariter coronatorum*, *Wandalica perſecutione*. Aſt certe ex Victore hæc eruere non potuit hujus Martyrologii auctor, nec alium fontem facile aſſignaveris. Rurſus videtur hic dies pro mero arbitrio ab illo delectus. Ceterum in omnibus eum ſequitur Ado, principio quidem CCLXX anonymos collocans, ſed ita cum ſequentibus copulatos, ut ad eamdem perſecutionem omnes referat, cum interim longiori ſua narratione ea ex Victore ſolummodo proſequatur, quæ ad *Martianum*, *Satyrianum cum duobus fratribus*, *& egregiam Chriſti ancillam*, *Maximam virginem*, ſeorſim & proprie attinent. Adonis ſententiam more ſuo complexi ſunt Uſuardus & Notkerus, ambo elogium, ſed pro ſuo quiſque ingenio, contrahentes; atque inde in omnes recentiores Martyrologos dimanavit. Putat Florentinius, Belinum claſſes omnino dividere voluiſſe, dum poſt anonymos, aliam annuntiationem ut ſeparatam exorſus eſt: *Item ſanctorum Martiani &c.* Quaſi eas Baronius etiam non diviſerit per, *Ibidem* &c. qui nihilominus priores etiam in Wandalica perſecutione paſſos affirmat, & quidem ex Victore acceptos. Wandelbertus anonymorum numerum ita exprimit, ut quæ gentem, locum & tempus ſpectant, penitus indeciſa relinquat.

Martiani & aliorum.

Bis centum & decies ſeptem memorantur, iniquus
Quos furor ob Chriſtum ſimili mactavit honore.

Neque ego in hiſce quidquam determinare auſim, donec accuratiori examine ſingula expendere licuerit, ſatis hic eſt diverſas opiniones propoſuiſſe: unum obiter moneo, luxata eſſe in Martyrologiis noſtris duorum martyrum nomina, nam pro *Martiani* & *Satiriani* vel *Satyriani*, ex Victore cum Baronio legendum eſt *Martiniani & Saturiani*. Con-

Ambroſii.

veniunt codices in ſignanda *Ambroſii* commemoratione, in modo prorſus diſſentiunt. Praten. cum ſuis, nempe Antverp-maj. & Roſweyd. legit: *In pago Bituricenſi, ſancti Ambroſii Caturcenſis epiſcopi.* Quibus fere accedit Munerat. per: *In territorio Bituricenſi, ſancti Ambroſii, confeſſoris, epiſcopi Caturcenſis.* Contra vero, Herinien. Tornacen. Pulſanen. Belin. Greven. & Molan. ſimpliciter ei tribuunt titulum *confeſſoris*, ita legentes: *In territorio Bituricenſi, ſancti Ambroſii confeſſoris.* Equidem fateor, veram etiam eſſe priorem lectionem, ſed alteram, quæ noſtra eſt, vere Uſuardinam exiſtimo. Quæ ad *Ambroſii* hujus vitam & geſta pertinent, non indiligenter ſcrutatus eſt Guilielmus de la Croix, in epiſcopis Cadurcenſibus à pag. 32. Omnia ſuo tempore diligentius illuſtrabuntur. De *Gallo* abbate egimus cum Uſuardo xx Februarii, ubi notavimus, eum à Notkero aliiſque melius referri hoc die, ut facit etiam codex Roſweydi, cum pluribus aliis auctioribus Uſuardinis, in Auctariis citandis, quibus & Wandelbertus accedit: *ſeptemo denoque Novembrem qui venientem præſignat*, *Gallus colitur confeſſor*. Sed cum hæc textui hodierno extranea ſint, ad Acta remittimus: vita exſtat apud Surium hoc die.

AUCTARIA.

DE PRATEN. HERINIEN. TORNACEN. ANTVERP-MAJ. ROSWEYD. & PULSANEN. ſatis dictum eſt ſupra in lectionibus Variantibus.

Saturnini & ſociorum.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Nihil habent de *Maxima*. In fine: *Item Saturnini, Nerei cum aliis* CCCLXV. Vide Notulam Caſtellani in Martyrologio univerſali.

Luciani & ſociorum.

MUNERAT. Poſt *interire*, inſerit: *Eodem die, ſanctorum martyrum Luciani, Maximiani & Juliani.* Tum vero: *Paſſa eſt etiam* &c. De martyribus illis Bellovacenſibus, Luciano, Maxiano & Juliano vide VIII Januarii. In DAVERON. ponitur eorum *inventio*. Alia memorat Tillemontius Tomo 4. pag. 538 & 539, quæ ex Bollando ferme deſumpta ſunt.

Saturn. Gall.

BELIN. Secundo loco poſt Africanos: *Item Saturnini, Nerei cum aliis* CCCLXV. *Eodem die, ſancti Galli abbatis.* Vide Obſervationem.

Priſc.

GREVEN. Deficit in nomine virginis *Maximæ*. Præterea in fine adjicit: *Carnotis, natalis ſancti Priſci martyris, ſuper fluvium Andure.*

ANT-

ANTVERP-MAX. & LOVANIEN. Pro *coronatorum*, habent, *decollatorum*. Inserunt: *Qui tempore Wandalicæ persecutionis, sub Geiserico rege Arriano*. Sequitur: *In Allemannia, depositio sancti Galli abbatis. Qui Scotus natus, cum Suevis collocat artus.* Ambrosio nullum titulum addunt, uti nec ANTVERP. & MAX-LUBEC. supra. In fine: *Item Saturnini & Nerei cum aliis* CCCLXV.

De Afris. *Galli.* *Saturn. &c.*

ULTRAJECT. & LEYDEN. Recte habent, *coronatorum*. Idem inserunt de persecutione, & cetera habent, ut duo præcedentes; sed præterea in fine adjiciunt: *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum frequenter ea quæ sunt Christianæ fidei, gentibus prædicasset, tandem sub Juliano apostata, apud civitatem Grandensem, capite truncatus, gloria & honore præclesi martyrii coronatur.* Vide Surium.

Eliphii.

DANIC. Proxime citatis similis est, sed omittit hæc verba: *Passa est etiam Maxima* &c.

ALBERG. Eodem laborat defectu, atque item quod pro CCLXX, scribat CCLX, sed omnes excedit hoc augmento, post *interire*: *Cumque ducta ac reducta dumosis lignorum aculeis innocentum corpora traherentur, vicino currentibus indomitis equis, vale sibi invicem, iis verbis dicebant: Frater ora pro me, implevit Deus desiderium nostrum; taliter pervenitur ad regna cælorum; sicque orando & psallendo, gaudentibus angelis suis, animas emiserunt.* Vide Adonem.

De Afris.

CENTULEN. *Octava beati patris nostri Richarii, confessoris Domini gloriosi. Apud Africam, sanctorum martyrum* CCLXX, *& egregiæ Christi ancillæ Maximæ, virginis, abbatissæ. Civitate Belnaco, sanctorum Luciani, Maxiani & Juliani martyrum. Bituricas, sancti Ambrosii presbyteri & confessoris.* Vide Observationem.

Oct. Richar. *Luciani &c.*

BRUXELIEN. Incipit: *In partibus Alamanniæ, Armona castro Ketiarum, depositio beati Galli abbatis. Qui de Thermis seu Scocia cum beato Columbano in Alamanniam veniens, & ibi manens, transitum ejusdem beati Columbani, in Italia morientis, nullo nuncio referente cognovit. In Africa, sanctorum martyrum Cacræ & aliorum* CCLXX, *pariter coronatorum. Item Saturnini & Nerei cum aliis* CCCLXV. *In castro Sollercii, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer, ea quæ sunt Christianæ fidei, gentibus prædicasset, tandem sub Juliano apostata, apud civitatem Grandensem, capite truncatus, gloria & honore martyrii coronatur. Cujus corpus translatum, nunc ad Coloniam Agrippinam quievit.* In Ambrosio fere purus est. *Civitate Novioma, depositio sancti Nommolini episcopi & confessoris. In civitate Nazareth, memoria beati archangeli Gabrielis superni paranimphi. Item in monte maris, qui dicitur Tumba, dedicatio ecclesiæ sancti Michaelis archangeli.* Nihil hic habet de Martiniano &c. quos transtulit ad diem XXIV Octobris.

De Gallo. *Cacræ & 270* *Saturn. &c. Eliphii.* *Nommolini.* *Gabrielis.* *Michaelis.*

HAGENOYEN. In prima similis est ANTVERP-MAX. De Saturnino & sociis ut supra. Tum: *In Constantiensi diœcesi Alimaniæ, depositio beati Galli abbatis, discipuli sancti Columbani abbatis. Qui monasticæ religionis amator ardentissimus, quamdam heremum ingressus est, de qua in virtute Dei multum prævaluit, ita ut de illa fugaret bestias & demones. Et sicut tunc demones a loco solitudinis, ita etiam postmodum illos ab hominibus fugavit obsessis. Denique multis perpetratis miraculis, & pluribus receptis discipulis, & ad fidem pluribus conversis, & monasterius edificatis, obiit in pace.* Ambrosium Bituricensem transtulit in diem sequentem.

De Gallo.

AQUICINCT. In fine: De Saturnino &c. ut supra. *Ipso die, sancti Ægidii confessoris.* Vide I Septembris. *Colonia, sancti Eliphii martyris. Alemannia, sancti Galli presbyteri & confessoris. In territorio Lemovicensi, sancti Juniani confessoris. Civitate Novioma, depositio beati Nummolini episcopi & confessoris. Eodem die, natalis sanctorum Luciani, Maxiani & Juliani.* Vide infra codicem DAVERONENSEM.

Ægidii. *Eliphii.* *Galli.* *Juniani.* *Nummolini.* *Luciani &c.*

VICTORIN. & REG. SUEC num. 130. *In Alemannia, natale sancti Galli abbatis.* VATICAN. sub num. 5949 habet, *depositio* &c.

Galli.

DAVERONEN. *Belvaco, inventio sanctorum Luciani, Maxiani & Juliani martyrum. Ipso die, sancti Magnibodi episcopi & confessoris. Cenomanis civitate, depositio sancti Berarii episcopi & confessoris. Eodem die, in pago Carnotensi super fluvium Audieræ, sancti Prisci martyris.*

De Lucian. &c. *Magnibodi.* *Berarii.* *Prisci.*

AMBIANEN. *Eodem die, repositio sancti Firmini episcopi & martyris.*

De Firmino.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eliphii martyris. Cujus caput est in ecclesia sancti Martini Trajectensis. Galli abbatis & confessoris. Sanctorum martyrum* CCLXX. *Bercharii abbatis & martyris.* Vide quæ de ipso habet Surius hoc die.

Eliphii. *Galli.* *Bercharii.*

CODEX D. LE MARE signatus A. *In territorio Ratine, sancti Vitalis confessoris.* Hunc mihi plane ignotum fateor.

Vitalis.

FLORENTIN. *Apparitio secunda sancti Michaelis archangeli, quæ circa annum Domini septingentesimum decimum accidisse legitur. Item sanctorum martyrum Saturnini & Nerei cum aliis* CCCLXV. De his jam supra non semel.

De Michael *De Saturn.*

BURDEGALEN. Novum sanctum producit, sic scribens: *Sancti Bertrandi episcopi Convenarum.*

LUXOVIEN. *In monte Falconis, beatissimi Baldrici confessoris, cujus merita crebris miraculis declarantur. In territorio Tullensi, sancti Eliphii martyris.* Vide infra longiorem historiam.

SALINEN. *In territorio Bizunticensi,* [pro *Bituricensi,*] *sancti Ambrosii confessoris.*

REMENS. SS Timothei & Apollinaris. *In territorio Bituricensi, sancti Ambrosii presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. *In Prato ameno, super flumen, quod Vera dicitur, inter Grandensem & Tullensem civitates, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer ea quæ sunt Christianæ fidei, Judæis & gentibus prædicasset, tandem sub Juliano apostata tentus & requisitus ut Christum negaret; respondit: Inimice veritatis & adversarie propriæ salutis, ad hæc uere consilio meo, & pœnitebat te errasse, ut mortem æternam evadere possis. Audiens Julianus fremuit & jussit eum decollari, dicens: Nunc videbo, in quo Deus tuus prævaleat; & capite truncatus, cum gloria & honore preciose martyrum complevit. Quo facto corpus examine se de terra transtulit & caput amputatum ambabus manibus amplectens, & fere per miliare deportavit in montem excelsum quem antea sua sepulthræ elegerat. Sed nunc in Colonia Agrippina, in monasterio sancti Martini episcopi per translationem requiescit. In Almania, depositio sancti Galli abbatis & confessoris, in monasterio Avernensi, discipuli sancti Columbani abbatis. Qui Scotus natus cum Suevis collocat artus. Hic obitum magistri sui Columbani, absens cognovit, & fratribus suis hunc denuntiavit. Virtutibus itaque plenus, apud Arbonam castrum migravit ad Dominum. Tunc inventa est in cella ejus capsella, & in ea enea catena, qua vir sanctus corpus suum macerabat.* Vide Notkerum plenius de monasterii sui

Eliphii cum elogio. *Galli abb.*

fundatore & institutore, hoc ejus natali die differentem. De Africanis, ut ULTRAJCTIN. &c. Tum: *In loco qui Tumba dicitur, juxta mare, sex* De Michael. *miliaribus ab urbe Abicensi, apparitio sancti Michaelis archangeli.* In Ambrosio pura est. *In pago* Silvani. *Lemovicensi, sancti Silvani martyris. Cenomannis,* Betharii. *depositio sancti Betharii episcopi & confessoris. Ipso* Magnob. &c *die sanctorum Magnobodi & Mammoleni episcoporum & confessorum. E quibus prior Andegavensem rexit ecclesiam, & vita ejus miraculis exstitit* Lulli. *gloriosa. Apud Magumtiam, sancti Lulli episcopi & confessoris.* De Saturnino & sociis, ut supra. Berchatii. *In Dervo monasterio, sancti Berchatii abbatis. Item ipso die, sancti Nimiani monachi & confessoris.* De Balderico, ut supra ex codice LUXOVIEN. *Item* De Maxim. *eodem die, beatæ Maximæ virginis. Quæ multorum extitit rectrix virginum, novissime in veritatis confessione gloriosa quievit.*

GREVEN. *In territorio Abrincensi, apparitio* De Michael. *sancti Michaelis archangeli, qui circa annum Domini* DCCVII *apparuit Autberto Abrincatensi episcopo, monens ut in loco maris, qui Tumba propter sui eminentiam, & etiam in Periculis maris dicitur, ecclesiam in sui memoriam fundaret, volens nimirum sibi in pelago, æqualem ei, quæ in monte Gargano est, venerationem exhiberi.* De Saturnino, ut supra. De Eliphio, vide jam dicta, hic deest allocutio. *In pago Lemovicensi, sancti* Silvani. *Silvani martyris. Eodem die, sancti Lulli archie-* Lulli. *piscopi Maguntinensis & confessoris. Qui sancto Bonifacio, cujus cognatus erat, digne succedere meruit. Arnulphi episcopi. Magnobodi Andegavensis episcopi & confessoris. Qui tempore Dagoberti* Arnulfi. Magnobodi. *regis vita, & signis claré effulsit.* Benedicti. *Benedicti episcopi. Mammoleni episcopi & confessoris.* De Bethario Mammol. Cenomannensi, al. *Berario*, Gallo, & Balderico, Bertharii. Nimian. ut editio superior. *In Dervo monasterio, translatio sancti Berchatii* &c. *Nimiani monachi &* Berthæ. *confessoris. Berthæ, abbatissæ & martyris.* Heriburgis Heriburg. *virginis. Eodem die, beatæ Maximæ* &c. ut supra.

MOLAN. In fine, *episcopi Caturcensis.* De Saturnino satis dictum est. *Eodem die, sancti Galli* Galli. *abbatis depositio, cujus vita virtutibus plena conscripta habetur. Carnotis Fothro monasterio, natalis sancti Prisci martyris super fluvium Andura.* De Prisci. Berchario habet translationem. De Baldrico, ut supra. *Civitate Novioma, sancti Nummolini epi-* Nummolin. *scopi & confessoris. Eodem die, translatus sancti Gur-* Gurdelli. *delli confessoris,* [Duaci.] *Apud Lugdunum, beati* Antioch. *Antiochi episcopi. Et Eliphii martyris. Qui cum* Eliphii. *ferventer* &c. ut BRUXELLEN. Dein typis minoribus: *Hic apud Coloniam Agrippinam in monasterio sancti Martini quievit.* Tum de Lullo, ut Lulli. GREVENUS; item de Magnobodo & Bertha. In Magnob. editionibus aliis adscribitur textui *Gallus abbas*, & pro Auctario, est, *miræ sanctitatis vir. Qui Scotus natus* &c. Et *cujus vita* &c. De Saturnino & Prisco, ut in priori. *Ipso die, Dervo monasterio, sancti Berchatii abbatis & martyris.* De Baldrico, ut supra. *Coloniæ, Eliphii martyris. Qui cum* &c. ut supra, exceptaa ddition, minoribus typis in priori editione apposita. *Magumtiæ, natalis sancti Lulli* &c. ut GREVEN. *Andegavis, sancti Magnobodi* &c. etiam ut GREVEN. De Nummolino, ut in priori. *Duaci eo die, translatus sancti Gurdielis confessoris. In territorio Aprincensi, apparitio beati Michaelis archangeli, in procella maris, id est in monte Tumba* V^e. supra.

XVI *Kal.* *Die* 17.

Heronis. IN Antiochia, natalis sancti Heronis discipuli beati Ignatii martyris, qui post eum episcopus factus, viam magistri pius imitator sequitur & pro commendato grege amator Christi *Florentii.* occubuit. Civitate Arausica, sancti Florentii episcopi, qui multis clarus virtutibus in pace quievit.

Tres codices puri sunt, *Herinien. Tornacen.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Tornacen. pro *Heronis*, scribit *Jeronis*, pro *Arausica*, *Auxesica*. Videtur Praten. habuisse *Aurausica*, quod in apographo nostro a revisoribus Sirmondo aut Cortas correctum est. Sic in eodem codice credo prius positum fuisse *Florentii*, idque mutatum in *Florentini*, quemadmodum & in Herinien & Tornacen. legitur; at melius reliqui probatiores cum Adone, Notkero & Wandelberto, *Florentii*. Præfatum Adonem presse secuti sunt Greven. & Molan. qui ita legunt: *In Galliis civitate Auraśica* (pro *Arausica*) *sancti Florentii* &c. Multos hîc denuo codices è purorum numero exclusi, quod variis abundent Auctariis. Praten. imprimis in fine subjungit: *In territorio Nivernensi, sancti Vincentii presbyteri & confessoris*, ubi notavit Castellanus, hæc eâdem quidem manu sed non eodem atramento scripta esse. Ceterum ordinarii sequaces duo, Antverp-maj. & Rosweyd. Pratensi denuo subscribunt, licet omiserint titulum *presbyteri*, & prior male pro *Vincentii*, scribat *Vincii*. De aliis dicemus infra, hîc ex ceterorum probatissimorum codicum auctoritate omnino censeo, dictam annuntiationem merum esse additamentum.

OBSERVATIO. De hodiernis sanctis *Herone* & *Florentio* prorsus non meminere antiquiora Martyrologia, ut sunt Hieronymiana, Beda, Romanum parvum, Florus & Rabanus. Ex Adone desumpta sunt, quæ hîc in textu exhibentur. Sed neque *Heronis.* in omnibus prælucentem Adonem secutus est Noster, nam quæ in ipso & in antesignano Romano parvo, prima annuntiatio est: *Marthæ sororis Lazari*, de ea Usuardus hodie

hodie non loquitur, sed ad XIII Decembris transfert. Sequitur in utroque jam citato, *Aristion*, de quo egimus XXII Februarii, ubi ex Observatione intelliges, frustra ab Adone repetitum, quem hoc tantummodo die in Romano parvo invenerat. Notkerus Adonem cæce descripsit, Noster delectum fecit. Itaque qui tertio loco apud Adonem est, is primum locum hic occupat, *Heron*, seu potius *Heros*, magni Ignatii in Antiochena cathedra successor, ut habet Eusebius lib. 3 editionis Valesianæ cap. 36, cujus capitis ultima verba sunt: *Quo* (Ignatio) *defuncto, episcopatum Antiochenæ ecclesiæ suscepit Heros.* Alius est apud Rufinum (ex quo ab auctore Romani parvi Heronem acceptum credimus) alius, inquam, apud Rufinum ordo capitum, sed eadem prorsus sententia. Apud hunc post libri 3 cap 25, postrema hæc verba, *hactenus de Ignatio*, sic inchoatur caput 26: *Post hunc rexit ecclesiam civitatis Antiochenæ Heros.* Nec quidquam ultra est, quod ab antiquis in ejus laudem memoriæ proditum sit, quandoquidem Ignatii litteræ, ad ipsum prætensè datæ, communi hodie eruditorum suffragio suppositiæ existimentur. Quacumque igitur de magistri imitatione & effuso pro commendato grege sanguine, in textu memorata sunt, solâ, quod equidem sciam, Adonis auctoritate nituntur. *Florentius* Arausicanus, solus post Eutropium, inter illius urbis antistites, Sanctorum albo adscriptus, ab Adone primum consignatus est, ejusque verba omnia transumpsit Notkerus; Noster sola initialia resecuit, *In Gallis*: quæ a Greveno & Molano restituta ostendimus. Vitæ ejus compendium tradunt Sammarthani, nonnullaque alia suggerit catalogus apud nos manuscriptus, ex quo disquisitionibus aliis materia suo tempore poterit suppeditari. Wandelberti versiculum subjicio. *Florentii.*

Sedecimum sacer antistes Florentius ornat.

AUCTARIA.

PRATEN. Jam supra in Variantibus, augmentum ejus de Vincentio Nivernensi notavimus.

ANTVERP-MAJ. Præcedenti similis, in fine subdit: *In territorio Nivernensi, sancti Vincentii* [pro *Vincentii*] *confessoris.* *Vincentii.*

ROSWEYD Etiam in fine: *In territorio Nivernensi, sancti Vincentii confessoris.* Deinde: *In Britannia, sanctæ Edeldruthæ virginis & reginæ.* Est festum translationis. Vide Acta nostra XXIII. Junii. *In Mauritania, Mariani & Maximi martyris, cum aliis* XXIII. Vide de his apographa Hieronymiana. *Vincentii. Edeldruthæ. Mariani &c*

PULSANEN. In prima annuntiatione mutilat elogium Heronis. In secunda purus est. Tum adjungit: *In territorio Nivernensi, sancti Vincentii episcopi & confessoris.* *Vincentii.*

ANTVERP. MAX-LUBEC, & UGHELLIAN. Textui de cetero satis puro subdunt, *Item, Victoris, Alexandri, Marciani.* *Victor. &c.*

GREVEN Rursum propriis Carnotensibus excedit. Primo: *Carnoti sanctæ Solinæ virginis.* Tum: *Apud eamdem urbem, dedicatio basilicæ in memoria beatissimæ Mariæ matris Dei & Domini nostri Jesu Christi.* *Solinæ. Dedicat. Carnotens.*

MUNERAT. In textu satis purus, addit proprium Parisiense: *Eodem die, sancti Cerbonii Populonensis episcopi, cujus reliquias attulit Fr. Robertus Pisanus.* Vide Auctaria, die quo colitur sanctus Cerbonius, nempe X Octobris. Parisiis hodie festum habet, ob partem prædictarum reliquiarum, de quibus vide infra in codice REG. SUECIÆ sub numero 428. *Cerbonii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. Textui etiam subdunt, fere ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. *In Nicomedia, natale sanctorum Victoris, Alexandri & Mariani.* Florentinius ipsos ex Hieronymianis conatur educere. *Victor. &c.*

CENTULEN. Etiam repetit, quæ posuerat XXII Februarii, nempe: *Natalis beati Aristionis, qui unus fuit ex antiquis Christi discipulis. Antiochiæ, sancti Heronis episcopi, successoris beati Ignatii, qui Heron pro ovibus suis constanter occubuit. Civitate Arausica, sancti Florentii episcopi confessoris.* *Aristionis. Textus contractus.*

BRUXELLEN. In prima purus, secundo loco habet: *In Auxiopolim, natale sanctorum Hermetis & Taxii In Nicomedia, natale sanctorum Victoris, Alexandri & Mariani. In Gallis, civitate Arausica &c. In territorio Nivernensi, sancti Vincentii presbyteri & confessoris. Eodem die, sanctæ Austrudis virginis.* *Hermet.& Victoris &c. Vincentii. Austrudis.*

HAGENOYEN. Post *Ignatii martyris*, inserit: *Qui post eum factus est episcopus à Policarpo, discipulo sancti Joannis Evangelistæ; cui Ignatius ecclesiam, vadens Romam captivus ut occideretur, commisit. Qui viam magistri &c. Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Eliphii martyris. Qui cum ferventer ea quæ sunt Christianæ fidei, gentibus prædicasset, tandem sub Juliano imperatore tentus est, & in vinculis ad Grandensem civitatem est perductus, & ibi capite ab eodem truncatus est, & honore præclari martyris coronatur.* Vide die præcedenti. *Civitate Aurasica, depositio sancti Florentii* &c pure. *In Nicomedia, natalis sanctorum martyrum, Victoris, Alexandri & Mariani. Item in territorio Bytur tensi, depositio sanctis Ambrosii confessoris.* Colitur die præcedenti. *De Herone. De Eliphio. Victor. &c. Ambrosii.*

AQUICINCT. In fine: *Item, sanctorum Victoris, Alexandri & Martiani.* Tum PRATENSI, ut sæpe solet, cohærens: *In territorio Nivernensi, sancti Vincentii confessoris.* *Victor. &c. Vincentii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Aurelii martyris, cum uxore sua & aliis socius eorum. Sancti Heronis martyris. Florentini episcopi & confessoris.* Puto designari Florentium Arausicanum. *Aurelii. & jocior.*

REG. SUEC. sub num. 428. *Eodem die, sancti Cerbonii Populonensis episcopi, cujus nobis reliquias attulit Fr. noster Robertus Pisanus.* Qui Robertum illum Pisanum noverit, sciet cujus ecclesiæ aut monasterii olim fuerit codex, de quo loquimur. Tum: *In territorio Nivernensi, sancti Vincentii presbyteri confessoris.* *Cerbonii. Vincentii.*

CODEX D. LE MARE. sign. A. *Eodem die, natalis sanctorum martyrum, Annæ, Lucis & Victoris.* *Annæ &c.*

In

In Vaticano sub num. 5949. In fine additur: *Natale beati Aristionis, qui unus fuit de* LXX *discipulis. In Sannia, sancti Pardi episcopi.* De Aristione vide dicta XXII Februarii. *Aristionis. Pardi.*

Altemps. *Apud Rameſiam in Anglia, translatio germanorum ac pretioſorum martyrum Chriſti, Ethelredi atque Ethebruthi, regia ſtirpe ortorum. Horum quidem corpora, nequiter necata ac furtim ſub regali condita ſede, nocte media lux clarior ſole, per regia tectum aulæ cælitus emiſſa, revelavit; non multo vero poſt necatorem eorum, ad ipſius veſaniam, & martyrum gloriam declarandam, terra vivum abſorbuit & ad inferos tranſmiſit. Eodem die, ſanctæ ac perpetuæ virginis Etheldredæ, cujus ſacratiſſimum corpus, poſt multos annos, ad demonſtrandum ipſius eximiæ virginitatis meritum, pietas divina, in ipſa ſcilicet tranſlatione, ſine corruptione ſervatum revelavit.* Vide ſupra in Rosweyd. *Ethelredi & Ethelbrit. Etheldredæ.*

Florentin. *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii epiſcopi & confeſſoris. Item ſanctorum martyrum Victoris, Alexandri & Mariani. Item ſancti Ariſtionis, qui fuit unus ex* LXX *diſcipulis Jeſu Chriſti. Item, natale ſancti Ruſiniani.* *Vincentii. Victor. &c. Ariſtionis. Ruſiniani.*

Burdegalen. *Andegavis, ſancti Lupi epiſcopi.* Vide Caſtellanum. *Lupi.*

Luxovien. *Luxoviæ, dedicatio eccleſiæ ſancti Martini.*

Divionen. ſancti Benigni. *In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii presbiteri & confeſſoris.* *Vincentii.*

Remens. SS. Tim. & Apoll. *Natalis beatæ Marthæ, ſororis Lazari.* Vide Obſervationem. *Marthæ.*

Arauſicæ, Florentii.

Editio Lubeco-Col. De Herone, poſt *diſcipuli*, inſerit, *ac diaconi.* De reliquo textus ſatis purus eſt: Tum: *In Nicomedia, natale Victoris, Alexandri & Mariani martyrum. Treveris, ſancti Florentini epiſcopi & martyris. Carnoti, ſanctæ Solinæ virginis. Eodem die, translatio ſanctæ Marthæ, hoſpitæ Chriſti, ſororis beati Lazari & Mariæ Magdalenæ. In Anglia, tranſlatio ſanctæ Etheldredæ virginis. Andegavis, ſancti Lupi epiſcopi & confeſſoris. In territorio Nivergenſi,* [lege cum aliis *Nivernenſi,*] *beati Vincentii, presbyteri & confeſſoris.* *Victor. &c. Florentini. Solinæ. Tranſl. Mar. Et Etheldr. Lupi. Vincentii.*

Belin. Pro *Arauſica*, habet *Auriſica.* Prima editio addit in fine: *Item, Victoris, Alexandri & Mariani.* Ad hæc ſecunda adjicit, *atque Marci.* *Victor. &c.*

Greven. *Treveris ſancti Florentini epiſcopi & martyris. Apud Nichomediam, ſanctorum Alexandri & Victoris. In Mauricania, ſanctorum Mariani, Maximi, Nini, Lucii, Sacrati, Veneri, Primi, Donatæ, Victoriæ, Baſillæ & aliorum.* Vide Hieronymiana. *Item ſecundum Adonem hic, beati Ariſtionis, qui fuit unus de* LXXII *Chriſti diſcipulis. Uſuardus habet eum* VIII *Kal. Martii. Ipſo die, ſecundum alios præcedenti, paſſio ſancti Silvani, Alexandri & Marci martyrum. Privati martyris, qui cum eſſet miles & ulceribus plenus, a beato Calixto Papa curatus & baptizatus, pro Chriſto plumbatis, donec deficeret, mactatus eſt.* Vide ſupra XIV Octobris. *Andegavis, ſancti Lupi epiſcopi & confeſſoris. In Cancia, Nodelini epiſcopi & confeſſoris. In Hibernia, Monachi confeſſoris. In territorio Nivernenſi, ſancti Vincentii, presbyteri & confeſſoris. Meynardi confeſſoris. Gordinelli confeſſoris. Eodem die, tranſlatio ſanctæ Marthæ hoſpitæ Chriſti. In Anglia, tranſlatio ſanctæ Etheltredæ virginis. Liliosæ, virginis, cognatæ ſanctæ Nathaliæ. Auſtrudis virginis.* De hac plura invenies in auctario ſequenti. *Alexandri. Victor. Mariani. Nodelini. Monachi. Vincentii. Meynardi. Gordinelli. Et Etheltredæ. Lilioſæ. Auſtrudis.*

Molan. *Item, Victoris, Alexandri & Mariani. Carnoti, ſanctæ Solinæ virginis. Eodem die, ſancti Cerbonii Popolonienſis epiſcopi, cujus reliquias attulit frater Robertus Piſanus. Lauduno Clavato, natale ſanctæ & illuſtriſſimæ Auſtrudis virginis & abbatiſſæ, quæ ab ipſis infantiæ rudimentis mire Dei gratia prædita, etiam virtutibus & miraculis glorioſa, migravit ad Chriſtum. Item beati Ariſtionis, qui fuit unus de* LXX *Chriſti diſcipulis.* Deinde typis minoribus: *Meinardi confeſſoris.* In poſterioribus editionibus, eadem habet quæ in prima, de Victore & ſociis, de Solina virgine, & Florentino Trevirenſi. *Item, beati Eutichis confeſſoris, magnæ ſanctitatis viri, Ordinis Carmeli. Lauduno Clavato, natale ſanctæ & illuſtriſſimæ Auſtrudis,* &c. ut in priori. Tum: *Die decima ſeptima, ſancti martyris, Andreæ in Criſi:* Deinde minoribus typis: *Qui propter adorationem ſacrarum imaginum glorioſe coronatus eſt, ſub improbo Conſtantino.* Nempe iconomacho illo, cognomento *Copronymo.* Andreæ diſputationem & certamina ex Metaphraſte edidit Surius. *Victor. Solinæ. Et Ebbo. Auſtrudis. Andreæ.*

XV *Kal.* *Die* 18.

Lucæ. Natalis beati Lucæ Euangeliſtæ, qui cum eſſet ſeptuaginta & trium annorum, obiit in Bithinia plenus ſpiritu ſancto, cujus oſſa viceſimo Conſtantii anno Conſtantinopolim tranſlata ſunt. Eodem die, ſancti Aſclepiadis, Antiocheni epiſcopi, qui unus fuit ex præclaro confeſſorum numero, qui ſub Decio glorioſe paſſi ſunt. Item Romæ, ſanctæ Triphoniæ, uxoris Decii Cæſaris. In territorio Beluacenſi, ſancti Juſti martyris. *Aſclepiad. Triphoniæ. Juſti.*

Puri ſunt *Praten. Herinien. Greven.* & *Molan.* Proxime accedit *prima Belini editio.*

VARIA LECTIO. Codices noſtri omnes cum Adone ſcribunt *ſeptuaginta & trium*, neſcio unde Greven. & Molan. acceperint *octoginta & trium.* Recte ſcripſit Molan. *Bithynia*, ſed reliqui omnes, ut eſt in textu. Dixi Belinum proxime ad puros accedere, deficit enim in eo quod annuntiationum ordinem invertat, Aſclepiadem in ultimum locum rejiciens: & præterea textum corrumpit, dum pro *Conſtantinopolim tranſlata*, ſubſtituit

ſtituit *Paduam tranſlata ſunt.* De Patavina hac tranſlatione ita hodie notat Florentinius: *Licet*, inquit, *eam affirmet Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, hac ipſa die; veluti fabulam tamen Petrus de Natalibus lib. 9 cap. 7 eamdem antea rejecerat.*

Lucæ. OBSERVATIO. *Lucam Euangeliſtam* in Hieronymianis non uno loco ſignatum invenio, male tamen nos hîc Florentinius ad XXV Septembris remittit, cum indicare debuerit XXI ejuſdem menſis, quo die: *In Paralice civitate, natalis ſancti Lucæ Euangeliſtæ*, diſerte ponitur, & XXVII Novemb: *In Mediolano, Lucæ.* Hodie vero in iiſdem apographis legimus: *In Oriente, tranſlatio corporis Lucæ Euangeliſtæ*; ni malis cum vetuſtiſſimo Epternacenſi *natalem* ſupponere, quemadmodum faciunt Martyrologia reliqua antiqua omnia, ut Beda, ex quo Rabanus; Romanum parvum, ex quo Ado, & qui eum ſequuntur. Alias tranſlationes, atque ad alia loca factas adducit, & ex parte, ut ſupra diximus, refellit laudatus Florentinius, quem de his & ceteris eo ſpectantibus conſulere poterit curioſus lector. Bedæ elogium ampliavit Ado, ætatem uno anno contrahens, cum pro LXXIV, ſcribat LXXIII *annorum*: Menologium Sirleti ad LXXX, Greven. & Molan. ad LXXXIII, Hieronymus ad LXXXIV extendit. Interim Noſter Viennenſi adhæret, totumque elogium in laterculo poſitum, ex eo plane contraxit. De Lucæ martyrio ultro citroque controvertitur. Sermones varios in ejus laudem compoſitos citat Baronius, quorum aliquos retulit Surius. Vitæ ſeriem ex certioribus monumentis ſatis accurate exegit Tillemontius tomo 2 à pag. 130. Nec prætermittendum metricum Wandelberti encomium.

Lucas ter quintum, feſto officioque dicatum
Monſtrat, Paule, tuo Chriſtum ſermone locutus.

Aſclepiad. De *Aſclepiade* ita primus ex Rufini Euſebio lib. 6 cap. 9, meminit auctor Romani parvi: *Et Aſclepiadis Antiocheni epiſcopi.* Pluſculum habet Ado, & ex eo Noſter; quæ neſcio unde omnia accepta ſint, præſertim ſi *glorioſe pati*, de mortis ſupplicio intelligatur. Nam vere paſſum fuiſſe, ſatis exprimit Euſebius lib. 6 cap. 11, dum de eo, Serapioni ſuccedente, ait: *Qui perſecutionis tempore, fidem Chriſti confeſſus, maximam gloriam retulerat*; vel, ut interpretatur Rufinus, cujus verba textui Uſuardino inſerta ſunt: *Qui & ipſe unus ex præclaro confeſſorum numero fuit.* At certe de violenta morte non plane conſtat, nec dici poteſt *ſub Decio* paſſus; quod à Baronio obſervatum, eum impulit, ut pro Decio, *Macrinum* ſubſtitueret. Nos ſuo loco rem omnem de integro accuratius examinabimus. Obſervari interim poteſt, veroſimiliter ab Adone confuſos duos Aſclepiades, hunc nimirum Antiochenum epiſcopum, qui ſub Severo paſſus eſt, & alterum Pionii ſocium, cujus certamen ad Decii tempora ſpectat, ut vide in comment. prævio ad Acta Pionii 1 Februarii § 3. Paucula quæ ad Aſclepiadis noſtri laudem ſuperſunt, citato loco breviter exponit laudatus Euſebius. Ceterum & hîc textus noſter totus ex Adone procedit. Rurſus & in *Triphonia*, quam iiſdem prope omnino verbis referunt Beda, Rabanus *Triphoniæ.* & Ado. Romanum parvum ſtrictius eam annuntiat: Notkerus ductoris phraſim nonnihil mutilat; Noſter more ſuo ſatis eleganter in pauciora redigit: eadem eſt ubique ſententia quod *Decii Cæſaris uxor fuerit*; at filii, ſeu *junioris*, ut cenſet Baronius. Hiſtoriæ veritas pendet ex ſinceritate Actorum ſancti Laurentii, de quibus curſim egimus proprio die x Auguſti, & alibi. Wandelberti verſiculus aliis conſonat: *Regni calcatrix juxta & Triphonia claret.* Hieronymiano codici Corbeienſi inſerta legitur, *depoſitio Juſti pueri*; *Juſti.* hujus veroſimiliter, quem hodie vel ex tali codice, vel de ſuo conſignat Uſuardus, eum diſerte *Beluaco* tribuens. Sitne porro *Juſtus* iſte, idem cum *Juſtino* Pariſienſi, de quo Muneratus VIII Auguſti, non eſt hujus loci examinare, neque etiam utrum Acta, quæ ſub Bedæ nomine circumferuntur, ſatis probata ſint. Sane genuinum Bedæ Martyrologium, quod hîc ſolum ſequimur, de Juſto omnino non loquitur. Videatur interim Tillemontius in Luciano Bellovacenſi tomo 4 pag. 540. Acta exſtant Apud Surium hoc die.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in annuntiatione ſecunda de *Aſclepiade*, in omnibus reliquis purus eſt.

ANTVERP-MAJ. Legit, *ſanctæ Aſclepiadis*, caret ejus elogio, atque item annuntiatione *Triphoniæ.*

ROSWEYD. Sic incipit: *In Bithinia, natale* *De Luca.* *beati Lucæ Euangeliſtæ, qui diſcipulus Apoſtolorum, poſtea Paulum ſecutus, cum eſſet ſeptuaginta & trium annorum, obiit in Bithinia, plenus ſancto ſpiritu, cujus oſſa* &c. In duabus mediis, purus eſt, in ultima iterum auctior, addens de Juſto: *De Juſto.* *Qui pro Chriſti nomine martyrio conſummatus eſt.*

PULSANEN. In prima, deſunt hæc verba: *Viceſimo Conſtantii anno.* Secunda deeſt. In tertia purus eſt; caret ultima, ſed adjicit: *Ipſo die, ſancti Hermelandi abbatis & confeſſoris.* Eſt *Hermelandi.* is, opinor, qui colitur XXV Martii.

ANTVERP MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BIGOTIAN. ſignatus P ſ. & ALTEMPS. Textui *Alexandri &c.* ſubdunt: *Item Alexandri & Victoris.*

MUNERAT. In textu ſatis purus, adjicit: *An-*

Hermeland. degravit, *sancti Herblandi abbatis.* Sic vocatur Gallicè *Hermelandus.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTEN. LEYDEN.

De Triphon. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. De *Triphonia*, post *cæsaris*, ex Adone inserunt: *Hæc per beatum Justinum baptizata, sequenti die defuncta,*

Alexandr. &c *migravit ad Dominum.* In fine habent additamentum superius: *Item Alexandri & Victoris.*

CENTULEN. *Natale sancti Lucæ Euangelistæ. Qui fuit natione Syrus Antiochensis, arte medicus, Apostolorum discipulus. Antiochiæ, beati Asclepiadis episcopi. Qui unus fuit de præclaro confessorum numero. In territorio Beilouacensi, sancti Justi pueri & martyris, de tempore Ricticvari. Remis Francorum metropoli, dedicatio ecclesiæ sanctæ Mariæ.*

BRUXELLEN. *Sancti Lucæ Euangelistæ, Apostolorum discipuli. Qui Syrus natione & arte medi-*

De Luca. *cus, Apostolum Paulum secutus, apud Achayam Euangelium, quod ab eodem beato Paulo didicerat & Actus Apostolorum descripsit. Et post multa certamina, ipse septuaginta trium annorum obiit in Bithinia. Cujus ossa vicesimo anno Constantii imperatoris cum reliquiis beati Andreæ Apostoli Constantinopolim translata sunt.* Sequitur de A-

Alexandri & Victoris. sclepiade & Justo, pure. Tum: *Item Alexandri & Victoris.* Deinde: *Romæ, natale sanctæ Tri-*

De Triphon. *phoniæ seu Cephiniæ, uxoris Decii cæsaris. Quæ, viro suo, post interfectionem beatorum Sixti & Laurentii, divinitus punito, petiit cum filia Decii Cyrilla, a Justino presbytero baptizari, & sequenti die defuncta, migravit ad Dominum, & apud sanctum Tpolitum in cripta sepulta est. Ipso die, sancti Hermelandi abbatis & confessoris.*

Hermeland. HAGENOYEN. *In Bytinia, depositio sancti Lucæ Euangelistæ, qui erat natus de civitate Anthyocena*

Multa de Luca. *Syriæ, arte medicus, & tamen quidam dicunt de eo quod fuerit pictor egregius; & eloquio Græcus erat, ignorans litteras Ebrayeas. Hunc quidam dicunt fuisse unum de* LXXII *discipulis Christi. Sed Jeronimus dicit eum tantum post passionem Domini primo conversum, & Apostolorum discipulum. Hic virgo extitit & ideo secretarius Virginis Mariæ matris Domini fuit, & ab illa audivisse* [creditur] *quod scripsit post Matheum & Marcum in suo Euangelio. Hic, ut legitur, carus Deo fuit, cujus Scriptor erat Euangelium; carior erat beatæ Virgini, cujus fuerat paranymphus: carissimus fuit Apostolo Paulo, cujus erat socius individuus, & cooperator omnium factorum suorum optimus. Ipse etiam post Euangelium, Actus Apostolorum composuit. Denique multis perpetratis miraculis & ecclesiis pluribus ædificatis, & pluribus ad fidem conversis, & episcopis pluribus*

Asclepiadis. *ordinatis & clericis, obiit in Bytinia plenus spiritu sancto. Cujus ossa &c. Eodem die, sancti Asclepiadis, Antyoceni episcopi & martyris. Hic Asclepiades multum in epistolis Alexandri Iherosolimitani commendatus est, & vocat eum virum san-*

De Triphon. *ctissimum. Iste erat unus ex præclaro &c. Romæ, depositio sanctæ Triphoniæ, uxoris minoris Decii imperatoris. Quæ satis erat crudelis, & tamen arguit eum de nece Sanctorum. Hæc post mortem viri sui, cum filia sua Cyrilla per beatum Justinum Christiana est effecta, & sequenti die orans ad confessiones Sanctorum, migravit ad Dominum.* Justum Bellovacensem differt in diem sequentem.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lucæ Euangelistæ. Justi pueri & martyris. Mononis martyris.* *Mononis.*
Asclepiadis episcopi & martyris Antiocheni.

REG. SUEC. sub numero 428. *Andegavis, Ermeland.*
sancti Erblandi abbatis. Vide supra.

In VATICAN. sign. num. 5949 Deest *Justi.* *Alexandr.*

FLORENTIN. *Item sanctorum Alexandri & Victoris. Item, sancti Hermelandi abbatis. Et san-* *Mononis.*
cti Monnonis vel *Mononis martyris.*

BURDEGALEN. *In territorio Belloacensi, sancti* *Alexandr.*
Justi martyris. Alexandri, Victoris.

EDITIO LUBECO-COL. In Luca ferme convenit cum supradictis. In Asclepiade pura est. In Triphonia habet ut ANTVERP-MAX. &c. *In territorio Beluacensi, sancti Justi pueri & mar-* *De Yst.*
tyris, qui temporibus Diocletiani imperatoris, sub Ricticvaro judice, capite cæsus est. Eodem die, sancti *Alexandr.*
Alexandri & sancti Victoris. Ipso die, sancti Aqui- *Aquilini.*
lini episcopi & confessoris. Vide die sequenti.

BELINI editio altera in fine adjicit. *Eodem* *Mart.*
die, beati Marci, clarissimi Doctoris. In reliquis similis est priori. Multos Marcos novi, sed de quo hic agat, nescio. Si de Hierosolymitano, colitur XXII Octobris.

GREVEN. *Mononis martyris. In Auxiopali,* *Mononis.*
sanctorum Hermetis & Rexii. Vide Hieronymiana, ex quibus hæc male descripta sunt. *In* *Hermetis.*
Campania, civitate Puteolana, Januarii. Vide *Januarii.*
XIX Septembris. Hic intervenit error typothetæ. *Item Victricis, Marcialis. In Nichomedia,* *Victricis.*
Victorini & Hermetis. In Africa, Victoris & Fus- *Victorini.*
sti. Aquilini episcopi Eboracensis [Ebroicensis] *Aquilini.*
& confessoris; secundum alios die sequenti. Andr- *Herblandi.*
gavis, sancti Herblandi abbatis.

MOLAN. De Luca, aliis litteris, post *translata* *De Luca.*
sunt, ex Adone adjungit: *Hic fuit natione Syrus Antiochensis, arte medicus, Apostolorum discipulus, Paulum secutus usque ad confessionem ejus, serviens Domino sine crimine, neque umquam uxorem habens.* Iterum, post *Decii cæsaris: Quæ vir suo, post interfectionem Sixti, Laurentii & Hippolyti divinitus punito, se petiit baptizari cum filia Decii Cyrilla, a Justino presbytero, & alia die defuncta est, & juxta sanctum Hippolytum in crypta sepulta.* In fine: *Eodem die, in Nassonia apud sanctum Hubertum in Ardenna, beati Monenis martyris. Andr-* *De Trypho.*
gavis, sancti Herblandi martyris. Puto esse eum- *Monenis.*
dem *Hermelandum* abbatem, de quo supra, ut *Hermelandi.*
aliæ editiones corrigunt. *In Machlinia, translatio* *Translat.*
beati Rumoldi martyris atque Pontificis. Editiones *Rumoldi.*
posteriores, de Luca solum adjiciunt in textu aliis litteris: *Hic fuit arte medicus, Paulum secutus usque ad confessionem ejus.* De Triphonia, idem quod in priori. In fine: *Andegavis, sancti Her-*
blandi abbatis. In Nassonia, natalis beati Monnis *De Monn.*
martyris, qui angelico monitu, de Scotia Ardmenam devenit; ibique soli Deo, multo tempore serviens, à sicariis latronibus confossus, feliciter occubuit, sepultus in ea ecclesia, quam ipse construxerat. De translatione beati Rumoldi, ut supra.

Die 19.

XIV *Kal.*

Ptolemæi & Lucii. APud Alexandriam Ægypti metropolim, natalis sanctorum martyrum Ptolomei & Lucii, sub Antonino cognomento Pio, quorum prior multo tempore squalore carceris maceratus, & ad

& ad ultimum, cum de Christi magisterio publica confessione testaretur, jussus est duci ad mortem. Sequens quoque, cum se Christianum liberrime fateretur, similem sententiam excepit. In Antiochia Syriæ, sanctorum martyrum Beronici, Pelagiæ & aliorum quadraginta novem. *Beronici & socior.*

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Belini prima* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Ægypti* sæpius dictum est *Ptholemei*, *Tholomei*, *Ptolomæi* & aliis modis scribitur, nos plerorumque codicum simplicem inflexionem secuti sumus, quamvis putemus legendum *Ptolemæi*. Antverp-maj. legit: *Cum Christi magisterium &c.* Belinus autem mutat quæ immediate sequuntur; *publica confessione ac attestatione firmaret.* Idem scribit *Anthiochia*, Antverp-maj. *Antyochia* &c. Herinien. & Antverp-maj. habent *quadraginta & novem*, ceteri ut est in textu. In Pratensi nostro apographo adjectum invenio: *Eodem die, translatio sanctorum Saviniani & Potentiani sociorumque eorum.* At cum verba illa subducta sint, conjicio ad marginem recentius esse appositа, ut etiam notavit Castellanus, unde textus integritati nihil officiunt.

OBSERVATIO. Ut superius non semel apud viros harum rerum peritos, in confesso esse diximus, auctorem Romani parvi, præcipue ex Rufini Eusebio Martyrologium suum compilasse, ita id hodie manifeste patet, dum de *Ptolemæo* & sociis ita habet: *Et Ptolomæi, qui à quodam centurione Urbicio judici traditur; & Lucii ac Tertii simul decollatorum, qui Alexandriæ sepulti sunt.* Hæc certe, si ultimas particulas excipias, ex Eusebii lib. 4 cap. 17 evidenter desumpta sunt, & ex eodem loco ab Adone ampliata, servatis duobus, quæ in citatis verbis omnino displicent. Primum est, quod *Tertius* pro nomine proprio accipi videatur, qui in Eusebio tertius ordine & anonymus relinquitur; alterum, quod *Alexandriæ sepulti* dicantur, quos *Romæ* passos esse constat, ex historiæ hujus fonte Justini apologetico, apud Halloix pag. 48. Adjunxit præterea Viennensis Martyrologus, *passos esse sub Antonino, cognomento Pio*: at *liquet*, inquit Halloix, in notis pag. 361, *hæc accidisse sub Marco Antonino Philosopho, Pii filio.* Erratum primum de Tertio evitavit Noster, sed in turpius labitur, dum annuntiationem incipit: *Apud Alexandriam Ægypti metropolim*, quod nec in Adone, nec alibi reperit, nisi forte bona fide supposuerit, ibi passos martyres, ubi sepultos inveniebat. Non diffitebor tamen martyrii locum apud Eusebium satis dubium relinqui, imo ex toto contextu ansam præberi, ut alibi, & præsertim Alexandriæ, Ptolemæus & socii passi intelligantur; verum hæc omnia in Romano moderno, ex ipsa Justini apologia rectissime castigavit Baronius. Hujusmodi controversa examinat Ruinartius, inter sincera & selecta in admonitione à pag. 35. Videatur etiam Tillemontius tomo 2 pag. 312 & à pag. 395. *Ptolemæi & Lucii.*

De cetero textus totus, à nobis relatus, ex Adone contractus est. Attamen serie ab utroque antesignano differt, nam illi primo loco Antiochenos ponunt, qui à Nostro post Ptolemæum collocati sunt, sic nihilominus, ut totam ipsam de Antiochenis annuntiationem Usuardus ex præfato Adone descripserit, quam hic ex Romano parvo transtulerat. Est & hujus Antiochenæ classis memoria apud Hieronymianos codices hoc die, præfixo tamquam ducis aut primipili nomine *Pelagii*, de quo & aliis eo spectantibus vide Florentinium. Porro quænam sit hodierna *Pelagia*, operosius suo tempore disquirendum erit; *pœnitentem* non esse, quam hîc importune obtrudunt Rabanus & Notkerus, certum puto. Sitne Antiochena illa celebris Virgo & Martyr, ab Ambrosio laudata, de qua in Actis nostris 1x Junii, id ex characteribus, in Commentario prævio egregie à collega nostro Janningo delineatis tomo 2 pag. 154 & seqq. dispiciendum erit. Ibi interim pag. 157 C, tantum non prævie refutatam invenies Castellani notulam de *Domina* Pelagiæ, ut ipse vult, matre, & sororibus *Bernice* & *Prosdoce*, quorum primæ & postremæ nomina, quomodo ex hodiernis Hieronymianis tabulis laudatus Castellanus extundat, & cum Antiochenis hisce conjungat, fateor me saltem hactenus non satis perspicere. At ne præfixos limites hîc excedam, hæc & siquæ alia controversa sunt, ad majus opus remitto; satis erat, abunde ostendisse, unde Usuardus, & textum suum, & unà errandi occasionem desumpserit. Wandelbertus de Ptolemæo & sociis non loquitur; de Antiochenis eadem cum nostris canit: *Beronici & socior.*

Beronicus bis septeno atque Pelagia fulget,
Quos pariter quadraginta atque novem comitantur.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima, in secunda purus est, tum vero adjungit: *Ipso die, festivitas sive translatio beatorum martyrum Saviniani & Potentiani sociorumque eorum. Horum festivitas dum ab antiquis temporibus ageretur pridie Kalendarum Januariarum, transmutata est à Patribus, XIV Kalendarum Novembrium, eo quod ipso die translata sunt corpora eorum, & angelicæ voces in cœlo sunt auditæ, sicut in translatione eorum sacra legitur. Ideo & hic venerabilior habetur eorum sollempnitas, quo & eorum corpora sancta honestius sunt tumulata.* *De Translat. Saviniani & Potentiani.*

ROSWEYD. In textu purus, subdit: *Beneventi, Januarii episcopi & sociorum ejus martyrum.* Vide XIX Septembris. *Proculi martyris cum aliis XLIV. Translatio sancti Willibrordi episcopi.* *Januarii. Proculi. Translat. Willib.*

PUISANEN. In prima mutilus est, rescisso elogio. Pro *Beronici*, est *Berontii & aliorum* LIX, ut habet Notkerus.

ANTVERP. MAX.-LUBEC. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In textu satis puri, addunt: *In civitate Puteoli, natale sanctorum Proculi & Niceæ matris ejus.* *Proculi &c.*

MUNERAT. In fine: *Senonis, sanctorum martyrum Saviniani & Potentiani, sociorumque eorumdem.* Vide supra in TORNACEN. *Savin. &c.*

GREVEN. Hæc magis distinguit: *Apud Senones, passio sanctorum martyrum Potentiani, Saviniani, Altivi & Totaldi.* Male legit postrema nomina, pro quibus alii, *Altini & Eodaldi.* *Savin. &c.*

CENTULEN. *Alexandriæ, beatorum Ptholomæi & Lucii martyrum. Antiochiæ, sanctorum Belonici & Pelagiæ & aliorum* XLIX. *Cœnobio Centula, dedicatio orientalis criptæ in honorem sanctæ Mariæ & sancti Richarii sacerdotis gloriosi.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit ab Antiochenis, in quibus purus est. Tum: *Et in civitate Puteoli, natale sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus.* Sequitur deinde annuntiatio de Ptolemæo & Lucio, pure. Accedit: *Item Amati, episcopi Senonensis, qui pro veritatis justicia à Theodorico rege, gravi exilio diu fuit tribulatus.* Vide Auctaria XXVIII Aprilis & XIII Septembris. *Proculi &c. Amati.*

HAGENOYEN. In textu, præter morem, purus. adjungit: *In territorio Belnacensi, natale sancti Justi martyris.* Vide dicta die præcedenti. *Item, sanctorum Alexandri & Victoris martyrum.* Vide ibidem. *In civitate Puteoli, sanctorum martyrum passio Proculi & Niceæ matris ejus.* *Columbani. Justi. Alexand. &c. Proculi &c.*

AQUICINCT. Incipit à proprio vicini oppidi: *Duaci, translatio sancti Amati archiepiscopi & confessoris.* In fine autem addit: *Apud castrum Ebroicas, natalis sancti Aquilini episcopi & confessoris.* *Transl. Am. Aquilini.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. In fine absque positione: *Ipso die, sancti Aquilini, episcopi & confessoris.* *Aquilini.*

MATRIC.-CARTUS.-ULTRAJ. *Ptholomæi & Lucii martyrum. Ethbini confessoris. Beronici, Pelagiæ & aliorum quadraginta novem martyrum.* *Ethbini.*

BIGOTIAN. signatus P 5. *In civitate Puteoli, natalis sanctorum Proculi & Nicheæ matris ejus.* *Proculi &c.*

BIGOTIAN. signatus E 40. *Apud Senones, passio sanctorum martyrum Saviniani, Potentiani, Altini & Eodaldi.* Constat ex TORNACEN. supra, hodie memoriam agi translationis, quæ facta est anno MXXVI, vel, ut alii, MXXX. *Savin. &c.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *In civitate Puteoli, natalis sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus.* UGHELLIAN. Proculi dubio similis hic etiam est ANTVERP. MAX-LUBEC. &c. Verum in extracto nostro sic primum nomen scriptum est: *In civitate Puteoli, natalis sanctorum Pauli & Niceæ matris ejus.* *Proculi &c.*

ALTEMPS. *In Britannia, civitate Oxonie, sanctæ Fredeswidæ virginis. Et sancti Aquilini, episcopi & martyris.* *Fridesw. Aquilini.*

FLORENTIN. *In civitate Puteoli, sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus. Item, sancti Amati confessoris.* Addit solus codex STROZZIAN. *Romæ, sancti Asterii presbyteri & martyris.* Vide XXI Octobris. *Proculi &c. Amati. Asterii.*

BIZUNTICEN. *Senonis, sanctorum martyrum Savinian & Potentiani sociorumque eorum.* *Savin. & Potent.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Turonis, depositio sancti Columbani abbatis & confessoris.* *Columban.*

EDITIO LUBECO-COL. Primæ annuntiationi post, & *Lucii*, inserit, *atque Tertii sub Antonino cognomento Pio, & filio ejus.* Cetera satis pura sunt usque ad finem. Ubi additur: *In civitate Puteoli, natale sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus. In Anglia, civitate Oxonis, sanctæ Frideswidæ virginis.* *Proculi & Fridesw.*

BELINI editio altera, priori in textu similis, in fine adnectit: *Eodem die, sancti Eadmodi martyris, episcopi Eboracensium. In territorio Aurelianensi, depositio beati Verani episcopi & confessoris.* Vide Usuardum XI Novembris. *Eadmodi. Verani.*

GREVEN. *Civitate Puteolis, sanctorum martyrum Proculi & Niceæ matris ejus. In Histria, sanctorum Austeri, Neopoli, Desiderii & Festini. Eodem die, commemoratio sanctorum Januarii & sociorum ejus martyrum. Columbani episcopi Turonensis & confessoris. Bevagii, episcopi Silvanectensis & confessoris. Folquini episcopi. Desiderii episcopi. Geremari abbatis Flaviacensis & confessoris.* Vide Auctaria XXI, XXIII & XXIV Septembris. *Amati, abbatis Luxoviensis & confessoris. In Hibernia, sancti Ethbini, levitæ & confessoris, discipuli beati Sanctonis Dolensis archiepiscopi. Hic cum sancto Wingualoco presbytero & confessore dignissimo (de quo supra VI & V Nonas Martii habetur) iter faciens, Christum in specie leprosi suscipere & miro fidei ardore cum eodem tractare, vocem etiam ascendentis Domini audire, salutem promittentis eis, qui amborum memores in orationibus extitissent, meruit. Ipse tandem vitæ & miraculis, inter quæ & mortuum suscitasse legitur, clarus, beato fine in Domino quievit.* Notabis parenthesim hic insertam in prima editione sic legi (*qui VI & V Nonas Martii sine egregia commendatione transiri non debuerat.*) Sequitur: *Translatio sancti Willibrordi episcopi & confessoris. In Anglia, civitate Oxoniensi, sanctæ Frideswidæ virginis.* *Proculi &c. Amati. Ethbini. Willibrord. Fridesw.*

MOLAN. *Eodem die, Eadnochi martyris, episcopi Eboracensium. In territorio Aurelianensi, depositio beati Verani, episcopi & confessoris. Senonis, sanctorum martyrum Savinian & Potentiani sociorumque ejus. Horum festivitas dum ab antiquis temporibus, pridie Kalendarum Januariarum ageretur, transmutata est XIV Kal. Novemb. eo quod ipso* *Eadmodi. Verani. Savin. &c.*

Translat. Amati. *ipso die translata sunt corpora eorum, & angelicæ voces sunt auditæ, sicut in translatione eorum legitur. Duaco, translatio sancti Amati episcopi & confessoris. Qui postquam execrabili jussu Theodorici regis, gregi suo condolens, sed commendans sanctæ Trinitati, episcopatum dereliquit, carnem suam macerando, multas passiones pro Christo sustinuit. Et sancti Aquilini episcopi & confessoris;* *Aquilini.* dein typis minoribus, *Eboracensis* [Ebroicensis.] *In Anglia, civitate Oxonienſi, sanctæ Fredeswidæ virginis.* Editiones aliæ habent: *Ebroicas, sancti Aquilini, episcopi & confessoris. Oxoniæ, sanctæ Fredeswidæ virginis. Die decima nona, sancti Vari martyris* De Saviniano & sociis: item de Amato, plane ut in priori. Ad finem adjicitur aliis litteris. *In Britannia sancti Etbini, abbatis Nectensis.* *Fredeswidæ.* *Vari.* *Etbini.*

XIII *Kal.* *Die* 20.

APud Avienſem provinciam, natalis beati Maximi levitæ & martyris, qui patiendi deſiderio, inquirentibus ſe perſecutoribus palam oſtendit, & poſt reſponſionum conſtantiam, equuleo ſuſpenſus ac tortus, dein fuſtibus cæſus & ad ultimum obrutus occubuit. In Galliis civitate Agenno, ſancti Capraſii martyris, qui cum rabiem perſecutionis declinans, lateret in ſpelunca, tandem animatus ad tolerantiam paſſionum, ad aream certaminis properavit, & palmam martyrii fortiter dimicando promeruit. Civitate Colonia, paſſio ſanctarum virginum Marthæ & Saulæ cum aliis pluribus. Ipſo die, exceptio ſanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii. *Maximi.* *Capraſii.* *Marthæ & Saulæ.* *Except. Georgii &c.*

Omnino puri ſunt ſoli *Praten. Antverp-maj. Munerat.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. Munerat. & recentiores aliqui codices ſcribunt *Anienſem*, ſed pro *Avienſem* ſtant omnes antiquiores, licet locus hodie in Veſtinis, ubi olim fuit, notus non ſit, ac proinde computari poſſit inter eos pagos vel oppida, de quibus recte dixeris: *Hæc tunc nomina* fuerunt, *nunc ſunt ſine nomine.* Præterea idem Munerat. omiſit titulum *beati.* Legendum eſt *patiendi deſiderio*, male in Greven. *patiendo.* In Munerat. & Greven. eſt, *reſponſionis conſtantiam*; ceteri ut in textu. *Captaſii*, error eſt in Antverp-majore. Greven. pro *paſſionum*, habet *paſſionis.* Denique in Antverp-majore omiſſa eſt particula *&*, poſt *properavit.*

OBSERVATIO. De *Maximo* hoc noſtro Avienſi antiquorum Martyrologorum memini nullus, excepto ſolo Uſuardo, qui unde illum acceperit, divinare prorſus nequeo, niſi ſuſpicemur, Martyris illius paſſionem, aut brevia quædam Acta, in ejus manus perveniſſe, qualia ferme edidit Petrus de Natalibus lib. 9 cap. 85. Alia apud nos Mss exſtant, & quidem varia, in quorum nonnullis manifeſta inter Maximos apparet confuſio, de qua diſputantem vide Tillemontium tomo 3 pag. 710 & 711. Aſſerit Baronius, *ejus martyrii atque tranſlationis hiſtoriam manuſcriptam ſe accepiſſe ab eccleſia Aquilana*; nimirum, opinor, Acta illa ipſa, ex quibus compoſitum ſubinde fuit officium eccleſiaſticum Aquilanæ diœceſi proprium, Romæ impreſſum anno MDCIV, cujus exemplar habemus, & ex quo deſcripſit Ferrarius, quæcumque de Maximo annotat in Sanctis Italiæ pag. 657. Colitur ab Aquilanis, ſacri depoſiti poſſeſſoribus, tamquam peculiaris patronus XIX Octobris; nos alterutro die vitam & geſta, qua poterimus veroſimilitudine illuſtrabimus. *Capraſium* certo memorant Hieronymiana, nec eſt cur adjectitium reputet Florentinius, niſi quod forte in codice Lucenſi defuerit, de cetero ejus Notatio conſuli meretur. Superius VI Octobris, ubi de *Fide* agendum fuit, paucis indicavimus, quæ ad celeberrimæ virginis Acta ſpectabant, ex quibus haurienda ſunt Capraſii geſta, ut proinde ea hic repetere opus non ſit. Ex præfatis Actis *Capraſium* accepit Ado, brevique exornavit elogio, cujus medullam Noſter repræſentat; at codices recentiores, contra Uſuardi mentem, integrum reſtituunt, ut in Auctariis pateſcet. Notkerus, contractis Adonis verbis, eum Sanctum die præcedenti collocavit. Wandelbertus de ipſo ſolo hodie cecinit: *Maximi.* *Capraſii.*

Ternum cum deno, Capraſi martyr, honoras:

Sequitur claſſis virginum Colonienſium, quam diu, ſed fruſtra, apud Martyrologos aut alios ſcriptores antiquos, imo apud Colonienſes ipſos, quæſiveram, donec caſu incidi in locum Crombachii de Urſula lib 11 cap. 12, ubi Uſuardum *primarum Virginum cæſarum pridie cladis generalis Urſulanæ*, per textus noſtri verba meminiſſe contendit, addens, *Colonienſes has, vel non colere, vel tantum poſtridie cum tota ſodalitate Urſulana.* Hic paucis edoctus ſum, cur in vanum quæſierim: at unde Virgines ſuas Uſuardus aut acceperit *Marthæ & Saulæ.*

aut efformaverit, æque incertum relinquitur. Utrum vero satis comperta sint, quæ de Usuardina nostra commemoratione censuit Crombachius ; atque item, an satis consona vulgatis Actis Ursulanis, alterius loci & examinis est. At enim, ex Usuardo, tamquam de recepta suo seculo, nempe nono, opinione, testimonium ferente, id eruitur, *Virgines plures* apud Coloniam, ut sequenti die etiam Wandelbertus testabitur, id, inquam, eruitur, Virgines plures, & si ita vis, plurimas ibi pro fide Christi occubuisse. Poterunt forte *Martha* & *Saula* curiosioris perscrutationis materiam aliquando suggerere. Interim si de societate undecim millium fuisse censeantur, mirari liceat, inter tot Ursulanas, ab aliquibus nominatim expressas, hæc duo nomina ferme ubique desiderari. De *Georgio*, *Aurelio* & sociis martyribus Cordubensibus egimus cum Usuardo XXVII Augusti, quo die illos ipse perperam consignavit, cum certum sit ex Eulogio, VI kal. Augusti seu XXVII Julii esse interemptos. Hic recolitur festiva exceptio sacrorum corporum, Corduba ab Usuardo ipso & Odilardo allatorum, quam ob insignem celebritatem Noster Martyrologio inserere voluit. Exstat translationis ipsius, factæ anno DCCCLVIII historia ex Usuardi narratione, ab Aimoino symmista compilata, & à Mabilione recusa seculo 4 Benedictino, parte 2 à pag. 45.

Except. Georgii &c.

AUCTARIA.

Sindulfi. HERINIEN. In textu purissimus, augmentum Remense proprium adjicit: *Eodem die, depositio Sindulfi confessoris, cujus vita quam fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula, quæ per ejus merita sunt facta.*

TORNACEN. Omittit elogium Maximi : in Caprasio & Colonienſibus purus, nihil habet de exceptione reliquiarum &c.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, præcipuum defectum habet, quod careat penultima annuntiatione de Martha & Saula.

PULSANEN. Rescindit elogia Maximi & Caprasii, cetera omnia pura sunt.

De Caprasio. ANTVERP. & MAX-LUBEC. &, ut puto, UGHELLIAN. In prima puri, de Caprasio Adonem describunt post, *in spelunca*, addentes: *tandem audiens qualiter beata Fides pro Christo agonizavit, animatus ad tolerantiam passionum, oravit ad Dominum, ut si eum gloria martyrii judicaret dignum, ex lapide spelunca aqua limpidissima emanaret, quod præstante Domino, securus ad certamen properavit, palmamque* &c. Desunt annuntiationes duæ ultimæ.

MOLAN. In prima satis purus, in secunda mutilus est, in tertia purus, caret quarta.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. & LEYDEN. De Caprasio habent, ut ANTVERP. & MAX-LUBEC. De Martha & Saula, nihil ; in prima & ultima puri. In fine : *In pago Remensi, depositio sancti Sindulphi presbyteri & confessoris.* Noto, ANTVERP-MAX. pro *Maximi*, legere *Maximini*.

Sindulfi.

ALBERGEN. & DANIC. In prima & secunda similes sunt superioribus, sed carent reliquis, ut supra ANTVERP. &c.

LOVANIEN. Convenit cum ANTVERP-MAX. &c. sed totum Caprasii elogium expunxit.

CENTULEN. *In Gallis civitate Agenno, sancti Caprasii martyris. Apud Avienſem provinciam, beati Maximi, levitæ & martyris. Civitate Colonia, sanctarum virginum Marthæ & Saulæ cum aliis pluribus.*

Textus mutilus.

BRUXELLEN. Incipit à Caprasio, de quo habet ut ANTVERP. &c. Sequitur de Maximo, pure. Tum: *Romæ, natale sancti Austerii presbyteri.* Vide die sequenti. *In Puteolis civitate, natale sanctorum martyrum Zozimi, Januarii & Dorotheæ.* Ex Hieronymianis, æque ac Austerius. Sequitur de exceptione Georgii &c. & sanctarum Marthæ & Saulæ, pure. Deinde : *In pago Remensi, depositio sancti Syndusi* [pro *Sindulfi*] *presbyteri & confessoris. Et sanctæ Austrebertæ virginis.* Vide x Februarii ; infra indicatur translatio.

Austerii. *Zozimi &c.* *Sindulfi.* *Adjutor.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, de reliquo textu nihil habet, sed substituit : *Apud Allexandriam sanctæ Pelagiæ, quæ peccatrix appellatur ; quam mirabiliter sanctus Nummus* [Nonnus] *episcopus ad fidem convertit, & in conventu clericorum, & totius civitatis Alexandriæ baptizavit. De qua prius tamen, cum adhuc meretrix esset, ipse prophetaverat, quod ipsa octo episcoporum præire deberet sacerdotium. Et de illa postea mirabilem vidit visionem, quam ipsam in se implevit : nam illa habitum virilem induit, & sola Nummo episcopo sciente, à quo cilicium accepit, fugit, & cellam solitariam intrans, vocauit se Pelagium. Et ibi multis annis in magna abstinentia & pœnitentia vixit & ante mortem à Nummo episcopo, per Jacobum dyaconum est salutata, & multum confortata & obiit in pace.* Vide quæ de Pelagia & Pelagiabus dicta sunt in Observationibus ad VIII & XIX Octobris.

Mabill. Pelagia.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Caprasii martyris. Maximi, levitæ & martyris. Sanctorum virginum Marthæ & Saulæ cum aliis multis, martyrum.*

Textus mutilus.

CLUNIACEN. *Item, Neonis martyris.* Noni septem Neones, quis hic signetur, nescio.

Neon.

VATICAN. num. 5949. Textui præfigit: *Beneventi, sancti Zozimi episcopi.* Desunt annuntiationes duæ ultimæ.

Zozim.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Neoti presbyteri & confessoris. Item Neonis martyris. Item translatio sanctæ Austrebertæ virginis.*

Neon. Austrebert.

FLORENTIN. *Item, sanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii. Ipso die Romæ, sancti Austerii presbyteri & martyris, sub Alexandro imperatore, quem præcepit per pontem præcipitari.* Vide die sequenti.

Georg. & Auster.

BIZUNTICEN. *Parisius, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii.*

CABILLON. *Sancti Verani episcopi Cabillonensis.* Vide Usuardum XI Novembris, & alios die præcedenti.

Veran.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Remensi, villa quæ dicitur Alsontia, depositio sancti Sindulfi presbyteri & confessoris.*

Sindulfi.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit : *Colonia Agrippina, in ecclesia sanctarum undecim millium virginum, commemoratio sancti Hippolyti martyris & sociorum ejus, cujus Hippolyti corpus ibidem per*

Hippolyt.

per translationem requiescit. Item apud Coloniam, passio sanctarum virginum & martyrum Marthæ &c. In Maximo, satis pura est. *In Galliis, civitate Agenno, festivitas translationis sancti Caprasii martyris. Qui cum timore, persecutionis rabiem* &c. sicut ANTVERP. usque ad *præstante Domino*, ubi adjungit: *Ita factum est. Securus igitur ad certamen passionis properavit, ubi una cum beata Fide decollatus, sicque palmam*, &c. Tum: *Horum sanctorum tolerantiam passionis & patientiæ Primus & Felicianus fratres videntes, ad Christum conversi, cum ipsis pariter decollati sunt.* Vide quomodo hæc conveniant cum dictis IX Junii. *Trecas, sancti Arandi confessoris.* An non *Adroldi* vel *Alderaldi? Eodem die, sancti Quirini presbyteri & martyris.* Hunc Quirinum non novi. *Apud Mynden, sancti Feliciani martyris.*

Transl. Caprasii. Arandi. Quirini. Feliciani.

BELIN. In prima non plane purus, in secunda habet cum ANTVERP. &c. In tertia purus est, deest ultima. Altera ejus editio subjungit in fine: *Item, sancti Neonis martyris.*

Neonis.

GREVEN. *Avelsi & Valeriani, discipulorum Christi. Quirini presbyteri & martyris. Apud Mynden, sancti Feliciani martyris. Felicis martyris & Justi pueri. Nichomediæ, sanctorum Eutici, Promasii, Lucii & Marcellini. Civitate Puteolis, sanctorum Zozimi, Januarii, Dorotheæ. In Fulginea, Feliciani, episcopi & confessoris. Sindulphi, confessoris. Prisci, confessoris. Trecas, sancti Arandi, confessoris.* Vide supra in EDIT. LUBECO-

Avelsi &c. Quirini. Feliciani. Felicis &c. Eutici &c. Zozimi &c. Feliciani Sindulfi. Prisc. Arandi.

COL. *Apud Coloniam Agrippinam, in ecclesia sanctarum undecim millium Virginum, commemoratio sancti Hipolyti martyris, ibidem per translationem quiescentis, & sociorum ejus.*

Hippolyti.

MOLAN. Ex Adone eadem textui, sed aliis litteris interjicit, quæ supra retulimus in ANTVERP. & aliis. Mutilum autem supra diximus in hac ipsa annuntiatione, quod ultima verba, *& palmam martyrii fortiter dimicando promeruit*, etiam Italicis exprimat. In fine vero adjectitium censet: *Ipso die, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii.* Tum: *Item Neonis martyris. Eodem die, depositio Sindulphi confessoris: cujus vita, quam fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula.* Hæc ex HERINIENSI, sed nonnihil immutata. *Trecas civitate, natalis sancti Arandi confessoris & archidiaconi.* Editiones aliæ in textu conveniunt. In fine: *In pago Remensi, depositio Sindulphi confessoris: cujus vita, quam fuerit Deo accepta, testantur ipsius miracula. Trecas civitate, natalis sancti Araldi, confessoris & archidiaconi. Item, sancti Neonis martyris. Et transitus sancti Vendelini, confessoris. Apud Mindam, natalis sancti Feliciani, episcopi & martyris.* Putat Castellanus, ubique indicari unum & eumdem Felicianum Fulginatem. *Die vigesima, sancti magni martyris Artemii. Ipso die Parisiis, exceptio sanctorum martyrum Georgii diaconi & Aurelii.* Vide apud Surium longam de magno illo martyre Artemio ex Metaphraste historiam.

Neonis. Sindulfi. Arandi. Araldi. Vendelini. Feliciani. Artemii.

XII *Kal.* *Die* 21.

APud Nicomediam, natalis sanctorum martyrum Dasii, Zotici, Gai cum duodecim militibus. Eodem die sancti patris nostri Hilarionis, cujus vitam Hieronimus virtutibus plenam scribit. In civitate Ostia, sancti Asterii presbiteri, qui in passione beati Calisti Papæ legitur. Ipso die, sancti Viatoris, ministri beati Justi Lugdunensis episcopi.

Dasii & sociorum. Hilarionis. Asterii. Viatoris.

Inter codices, undequaque puri sunt soli *Praten.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Gai, Hieronimus, Ostia, Calisti*, non semel dictum est. Molan. opinor ex Greveno, phrasim nonnihil transposuit, legens: *Cujus vitam virtutibus plenam Hieronymus scribit.* Nostra lectio Bedæ & Adoni conformior est. Hîc noto, varietatem lectionis etiam inter vetustiores codices in eo esse præcipuam, quod Antverp. maj. Rosweyd. Antverp. Max-Lubec. Munerat, & Greven. cum signo L, textui adjiciant celebratissimas illas Virgines Colonienses undecim mille numero, de quibus die præcedenti agere cœpimus occasione *Marthæ, Saulæ* & sociarum plurium, ex quo die in hunc translatas existimat Castellanus. Hoc certum, hodiernas istas, Usuardinas omnino non esse, nec apud ullum antiquum Martyrographum sub eo numero cognitas. Wandelberti versus, nuper etiam indicatos, lubens subjicio, ex quibus id demum habetur, quod ultro concedimus, numerosam Virginum multitudinem apud Coloniam martyrio coronatam. Ita habet:

De Virgin. Ursulanis.

Tunc numerosa simul Rheni per littora fulgent
Christo virgineis erecta trophæa maniplis
Agrippinæ urbi, quarum furor impius olim
Millia mactavit ductricibus inclyta Sanctis.

Numerum hîc pro poëtæ arbitrio determinari perspicuum videtur. Ceterum & millia & millenas fuisse illustrissimas Virgines, tam indubitatum putamus, ut ferreus sit oporteat (loquor ex Magistri sententia) qui hisce & antiquis fundamentis nixæ Colonienſium traditioni fidem negare sustineat. Acta equidem, ut passim vulgata sunt, nullus probo, nec de ipsis varie a variis & merito castigatis, hîc disputandi locus est. Videatur

atur Baronii Notatio, sed cum ea conferantur, quæ diligentissime scrutatus est Broweus noster in Venantii Fortunati librum tertium à pag. 61 : item Responsiones Papebrochii ad articulum XIX, num 15, quæque ibi ab eo indicantur. Nos reliqua ex Crombachio & aliis suo tempore expendemus.

Dasii & sociorum. OBSERVATIO. Incipio à confusione, quæ in Adonianis codicibus Mss. haud dubie inveniri debuit, & propter adjectas virgines Ursulanas, & propter transposita in Romano parvo nomina, quæ à Rosweydo locis suis feliciter restituta sunt, à Mosandro & magis etiam à Notkero turbata. De cetero quod ad textum nostrum attinet, is plane ex Adone aut descriptus aut contractus est; singula ordine prosequamur. Inter codices Hieronymianos, ut vetustissimus, ita hodie correctissimus est Epternacensis, nam ubi alii ferme legunt : *In Nicomedia, Dasi, Zotici, Gagi cum duodecim milibus*; enormem numerum, Græcis ipsis incognitum, melius iste restringit hoc modo : *cum duodecim militibus.* Primam lectionem pridie secutus est Notkerus, at Romanum parvum, Ado & ex hoc Noster probationi insistunt. Jam vero præfata verba, *cum duodecim millibus*, dubium injecêre Florentinio, utrum sub isto numero *sanctæ Ursulæ ac sociarum certamen* non *celebretur*. Nec sane tam procul rejicienda videtur haud infundata suspicio, præsertim si vera sunt, quæ in Notula sua asserit Castellanus, nimirum, in nonnullis antiquis codicibus non *duodecim* sed *undecim* dumtaxat *millia* accenseri, eumque numerum non ad Nicomedienses referri, sed ipsis martyribus Colonienſibus applicari. Ad hæc rursus dilabimur, de quibus satis dictum est; aliorum virorum eruditorum circa hujus famosi numeri genesim conjecturas vix quisquam vel leviter doctus ignorat. Videri aliquæ possunt in Notatione Motherii, in nupera versione Gallica Martyrologii Romani ad hunc diem.

Hilarionis. De *Hilarione* non est quod addam Notationi Baronii. Celebratur à Beda & ex hoc à Rabano iisdem verbis : Romanum parvum, paucis : *Et sancti Hilarionis monachi.* Verum Ado ex insigni vita, ab Hieronymo descripta, seriem bene longam Martyrologio suo inseruit, ex qua non multa Notkerus, sed die præcedenti male retulit; Noster solam primam periodum, quæ Bedæ & Rabani phrasi persimilis est, selegit & transumpsit.

Asterii. Vide quæ cursim à nobis præsignata sunt XXI Martii, & vitam apud Surium. *Asterii* meminit etiam laudatus Beda, meminit Rabanus, meminit Ado, omnes iisdem plane terminis. Bedam, an Adonem, secutus sit Usuardus tantumdem est, certe ex alterutro, & verosimilius ex solito antesignano, pauca ea excepit, quæ in textu retulimus. De Actis videnda sunt quæ in Callisto observavimus XIV Octobris. Asterium porro & Hilarionem sic laudat Wandelbertus :

Presbyter Asterius duodeno laude coruscat,
Egregia, multos docuit qui vincere Sanctos
Undique bella piis diram minantia mortem :
Hunc & Hilarion eremi bonus accola comit.

Viatoris. *De sancto Viatore*, inquit Florentinius, *apud Gallicos scriptores omnia aperta sunt.* Assentior : sed an ejus conjectura adeo fundata sit, in restituenda Gallici antiquarii, ut vocat, additione, judicent alii. De Justo, Viatoris hujus magistro, abunde egimus ad II Septembris, quo die ab aliquibus minister episcopo conjungitur, cetera alibi de integro discutientur. Auctaria nonnulla utrumque, aut conjunctim, aut divisim diversis diebus referunt; sed hoc nihil ad textum. Hic demum sufficiat observasse, Usuardum in Viatore juxta ac in reliquis Sanctis, ut initio monebamus, sua omnia ex Adone transtulisse.

AUCTARIA.

HERINIEN. Toto textu purissimus, iterum proprium Remense inserit secundo loco: *Item, in castro Laudunensi, sanctæ Ciliniæ, matris beati Remigii Remorum archiepiscopi.* In ora codicis inferiori, recenti manu adjicitur : *Apud Coloniam Agrippinam, passio sanctarum Virginum, undecim milium.*

Ciliniæ.

11000 VV.

TORNACEN. In textu etiam purissimus est, sed penultimo loco interjicit : *Civitate Laudunensi, sanctæ Ciliniæ.* Deinde post Viatoris in fine: *Meldis civitate, sanctæ Ciliniæ virginis.* Putat Castellanus Remigii matrem, occasione hujus virginis fere synonymæ, consignatam.

Ciliniæ. Ciliniæ V.

ANTVERP-MAJ. In textu non satis correctus, in fine non magis eleganter adjicit: *Civitate Colonia, passio sanctarum undecim milia Virginum.*

11000 VV.

ROSWEYD. De Asterio : *Qui in passione beati Kalixti legitur Papæ urbis Romæ.* In fine: *Civitate Colonia, undecim milia Virginum.* De isdem.

PULSANEN. Omnia satis pura habet, excepta ultima annuntiatione, in qua deficit.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Adjiciunt textui : *Burdegala, Severini episcopi. In civitate Colonia, natale Virginum XI milium.* Severus. 11000 VV.

MUNERAT. *Dasii, Zotici cum XII militibus.* In fine : *Eodem die, apud Coloniam, sanctarum undecim milium Virginum & martyrum.* De isdem. De isdem.

GREVEN. cum signo L, ut diximus, in fine subdit : *Apud Coloniam Agrippinam, passio sanctarum undecim millium Virginum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. In prima puri, secundam sic efferunt: *Apud Pa-*

lesti-

teſtinam, natale ſancti Hilarionis abbatis, cujus vitam &c. Tum: *Apud Coloniam Agrippinam, natale Virginum undecim milium.* De Aſterio addunt: *Qui ſicut in paſſione Kalixti Papæ legitur, juſſu imperatoris Alexandri per pontem præcipitatus, quia corpus ſancti Kalixti ſepelierat, gloriam martyrii adeptus eſt.* In Viatore puri, ſubdunt: *In caſtro Laudunenſi, ſanctæ Ciliniæ, matris ſancti Remigii Francorum Apoſtoli. Burdegala, ſancti Severi Trevirenſis epiſcopi.* Severus Trevirenſis colitur XV Octbris. Hic de *Severino* agitur, ut alibi latius explicabimus.

De iiſdem. De Aſterio. Ciliniæ. Severini.

LOVANIEN. In eo à ſuperioribus differt, quod elogium Aſterii expunxerit.

ALBERGEN. & DANIC. Ab ANTVERP-MAX. &c. ſolo ordine diſſident, nam primo loco Hilarionem annuntiant, ſecundo Urſulanas, tertio Nicomedienſes; cetera ut ſuperius.

CENTULEN. *Apud Nichomediam, ſanctorum Daſii, Sotitigii cum aliis decem militibus. In Paleſtina, tranſitus beati Hylarionis, magni patris monachorum, cujus vitam beatus Jeronimus ſanctitatis & miraculorum gloria plenam deſcribit. In civitate Hoſtia, ſancti Aſterii presbyteri & martyris. Lauduni Clavati, ſanctæ Ciliniæ, matris ſancti Remigii archiepiſcopi.*

Textus mutilus. Ciliniæ.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, foris muros civitatis ad aquilonarem plagam, paſſio beatæ Urſulæ, ac cum ipſa ſanctarum undecim milium Virginum. Quæ de Britannia Romam & inde Coloniam venientes, ibi juxta Renum martyrizatæ ſunt.* Nicomedienſes quatuor nominatim exprimit, nempe, *Elaſii, Daſii, Zotici, Gagii vel Gaii* &c. De Hilarione habet ut ANTVERP-MAX. &c. Tum: *Apud Burdegalam, depoſitio ſancti Severi Trevirenſis archiepiſcopi.* Vide in ANTVERP-MAX. *Fontanellæ monaſterio, depoſitio ſancti Condedis* [aliàs *Condedi*] *confeſſoris. Apud Laudinium, depoſitio ſanctæ Ciliniæ, matris beati Remigii.* Lege *Laudunum*, ut ſupra.

De Urſulan. Severini. Condedi. Ciliniæ.

HAGENOYEN. De virginibus Urſulanis multa narrat, ſed ita ut ſelegiſſe videatur quæ maxime ſunt inveriſimilia. Vide infra in editione LUBECO-COL. & GREVENO. De Nicomedienſibus ſolum addit, *cum undecim militibus.* De Aſterio, ferme ut ANTVERP-MAX. Tum: *Item in caſtro Lugdunenſi, depoſitio ſanctæ Ciliniæ, matris ſancti Remigii Francorum Apoſtoli.* Deſunt Hilarion & Viator.

Ciliniæ.

AQUICINCT. Textui ſubdit: *Burdegala, ſancti Severini epiſcopi. Eodem die, inventio corporis beati Audomari epiſcopi. Et ſanctæ Ciliniæ, matris ſancti Remigii. Coloniæ, ſanctarum undecim millium Virginum.* Notat amanuenſis, qui codicem contulit cum ſecunda Molani editione, & variantes deſcripſit; notat, inquam, faciem unam & alteram recentiori manu hic inſertam, in quibus additamenta ſunt varia, atque illud potiſſimum, ex quo codicis ætatem in præfatione colligere conati ſumus.

Severini. Inventio Audomari. Ciliniæ. 11000 VV.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Undecim millium Virginum. Hilarionis, confeſſoris. Daſii, Zotici, Cai, cum duodecim militibus martyribus. Aſterii preſbyteri & martyris.*

De iiſdem.

REG. SUEC. ſub. num. 428. *Apud Coloniam, undecim millium Virginum.*

De iiſdem.

CODEX D. LE MARE ſignatus A. *Civitate Burdegala, ſancti Severini epiſcopi & confeſſoris.*

Severini.

VATICAN. num. 5949. Pro *Daſii*, habet *Claudii.*

De Urſula & ſociabus.

FLORENTIN. Non omnino conveniunt, ſed ſic ferme legunt: *Urſulæ cum undecim millibus, & paſſio ſanctorum martyrum Cyriaci Papæ, qui fuit poſt Petrum XVIII, nec non & Jacobi, archiepiſcopi Antiocheni, Vincentii presbyteri Cardinalis, Mauricii epiſcopi Lavicani, Follani epiſcopi Lucenſis, Sulpitii epiſcopi Ravennæ, Clementis epiſcopi, & Marculi epiſcopi, & Herei ſponſi ſanctæ Urſulæ. Burdegalæ, ſancti Severini epiſcopi.* Hæc ultima annuntiatio de ſancto Severino, iiſdem verbis legitur in codice BURDEGALEN.

Severini.

CODEX MONTIS SANCTI. *Tulli, tranſlatio ſancti Gerardi epiſcopi & confeſſoris.* Vide in Actis noſtris ad diem XXIII Aprilis.

Tranſlat. Gerardi.

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Coloniam Agrippinam, paſſio ſanctæ Urſulæ, & ſodalium ejus ſanctarum undecim milium Virginum & martyrum. Quorum ſancta Urſula, virgo & filia regis Britonum, domina & regina extitit. Hæc cum eſſet deſponſata Etherio, filio regis Angliæ, has ſacras virgines ad dedicationem & conſervationem virginitatis ſuæ elegit, cum quibus peregrinavit Romam, de Roma uſque ad Coloniam pervenit. His ſacris Virginibus aſſociati fuerant ſanctus Cyriacus Papa, & Innocentius preſbyter Cardinalis, Pantalus Baſileenſis epiſcopus, & ſanctus Marculus epiſcopus, multique epiſcopi & ſacerdotes, principes & nobiles huic ſanctæ ſocietati adhæſerunt, & cum eiſdem virginibus una die, ſub una fide ſanctiſſimæ Trinitatis ſuper litus Reni præfatæ civitatis, una cum beata Geraſina, regina Siciliæ ac filiabus ejus Babilla, Juliana, Victoria & Aurea, ac parvulo ſuo Adriano & beatis virginibus Cleomata, Theomata, & Criſtantia, Pynnoſa, Theuſta, Thamaria regina & Officia, ab Hunis & barbaris tempore Marciani imperatoris, circa annum Domini CCCCL, crudeli examinatione trucidati ſunt. Apud Burdegalim civitatem Aquitaniæ, memoria ſanctiſſimi patris Severini, Agrippinenſium archiepiſcopi & confeſſoris; quæ glorioſa feſtivitas apud ejuſdem civitatis incolas, hodie celebri jocunditate recolitur.* De Hilarione, plura etiam habet, ſed quæ in Adone legi mavelim. In Nicomedienſibus eſt, *cum duodecim milibus.* De Aſterio, ut ANTVERP-MAX. &c. In Viatore fere pura eſt. De Cilinia etiam ut ANTVERP-MAX. ſed pro *matris* habet *martyris.* Tum: *Eodem die, tranſitus ſancti Wendelini confeſſoris, cujus merita frequentibus panduntur miraculis. Civitate Meldis, ſanctæ Colinæ, virginis. Ipſo die, beatorum Victoris & Syndulphi, confeſſorum.*

Hiſtoria Urſulana. Severini. Ciliniæ. Wendelini. Celiniæ V. Victoris & Sindulfi.

BELIN. In textu ſatis purus eſt, niſi quod legat, *cum duodecim milibus.* In fine adjicit: *Burdagaliæ, ſancti Severini epiſcopi. Eodem die civitate Colonia, natale ſanctorum undecim milium Virginum, quæ pro virginitatis conſtantia, martyrio vitam conſummaverunt.*

Severini. 11000 VV.

GREVEN. *Nota, undecim millium Virginum regina & ductrix fuit beata Urſula, Deonoti regis Britonum filia, deſponſata Conano regi Armoricorum, ſeu Britanniæ minoris. Hæ omnes Virgines cum aliis innumeris, ad ipſas confluentibus, apud Coloniam martyrio coronatæ ſunt (ut in geſtis Britonum legitur) tempore Gratiani imperatoris, qui cœpit anno Domini CCCLXXXI. Aliis aliud videtur.* [confer cum his EDIT. LUBECO-COL.] *Ad quarum ſanctitatem commendandam non modo conſuetudo, verum etiam pro conſuetudine ſacramentum inolevit, ut intra ambitum virginalis ſepulturæ, nemo cujuſquam defuncti audeat corpus inferre. Fuerunt autem cum beata Urſula ſuper totum exercitum Virgines quatuor, quarum nomina ſunt Pynnoſa, Cordula, Eleutheria, Florentia. Poſt has unde-*

Alia hiſt. Urſulana.

undecim, singulæ millenis præerant, quarum hæc sunt nomina: Fota, Benigna, Clementia, Sapientia, Carpophora, Columba, Benedicta, Odilia, Celyndris, Sibilia, Lucia. Item Niceæ Bithiniæ, sanctorum Macharii, Proculi, Modesti cum aliis CCLXXII. *Maurunti, episcopi Marsilienſis & confessoris. Severi, episcopi Treverensis & confessoris. Monasterio Fontinella, sancti Condeli presbyteri & confessoris. Item, depositio sancti Wendelini confessoris Treverensis, cujus merita frequentibus panduntur miraculis. Malchi monachi. In Hiberma, Nummi confessoris. Apud Burdegalim, civitatem Aquitaniæ, solemnis memoria beati Severini, Colonienſis archiepiscopi & confessoris. Civitate Meldensi, sanctæ Celinæ virginis. In castro Laudunensi, sanctæ Ciliniæ, matris Sancti Remigii Francorum Apostoli.* Jam sæpius supra recurrit.

Macarii &c. Maurunti. Severi. Condeli. Wendelini. Malchi. Nummi. Severini. Celinæ V. Ciliniæ.

MOLAN. *Burdegalliæ, sancti Severini episcopi. Severini. Eodem die, in Colonia Agrippinensi, sanctarum* 11000 V. &c. ut BELINUS. *Item in castro Laudunensi, sanctæ Celinæ. Ciliniæ, matris beati Remigii, Remorum archiepiscopi. Meldis civitate, sanctæ Edinia virginis. Ipso die, transitus sancti Wandelini confessoris.* Minoribus typis additur, *Treverensis, cujus merita* &c. ut GREVEN. *Malchi, monachi. Eodem die, beati Malchi. Wimonis, Bremensis episcopi, qui Circæ quiescit. Wimon.* Editiones aliæ, de Ursulanis, ut supra. De Cilinia, Remigio datur titulus *Francorum Apostoli. Meldis civitate, sanctæ Celiniæ virginis. In Suthia, inventio sancti Audomari episcopi Morinensis. De- Audom.* mum, minoribus typis: *Circæ, beati Wimonis, Bremensis episcopi, qui Gothis verbum Dei prædicavit.* A Castellano vocatur *Vimo* Gall. *Gumm*, diciturque fuisse tertius Bremensis episcopus.

XI *Kal.* *Die* 22.

Philippi & socior. Marci.

APud Adrianopolim Thraciæ, natalis sanctorum martyrum Philippi episcopi, Eusebii & Hermetis. Item beati Marci episcopi, clarissimi & doctissimi viri, qui primus ex gentibus ecclesiam Hierosolimorum susceptit regendam, ac non multo

Salomæ.

post martyrii meruit palmam. Item sanctæ Salomæ, quæ in Euangelio legitur circa Domini sepulturam sollicita. In civitate Osca, sanc-

Nunilonis & Alodiæ.

tarum virginum Nunilonis & Elodiæ, quæ pro confessione Christi diutina custodia maceratæ ac capitali sententia punitæ, martyrium celebrarunt.

Consonant codices multi, ut *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverpien-max. Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Sunt qui scribant *Hadrianopolim*, ut Praten. & Molan. ceteri simpliciter, excepto Belino, qui legit *Andrianopolim.* De *Thraciæ*, item *Hierosolimorum* &c. non amplius loquor. Pro *doctissimi*, habet Antverp-max. *devotissimi*, Antverp-maj. eum vocat *Marcii.* Antverp. Max-Lubec. & recentiores omnes scribunt, *fuisse sollicita.* Nusquam tanta variatio quanta in nomine *Nunilonis*, pro quo scriptum invenio, *Numilonis, Munilonis, Mulinonis, Numelonis, Numilionis, Minulionis, Mymilionis, Mirilionis, Milionis* & quid non? Reliqui in textu *Elodiæ*, quod ita habeant codices omnes, excepto solo Molano, qui recte scribit *Alodiæ*, ut omnino scribendum docet Memoriale Eulogii. In Antverp-majore non bene exprimitur *custodia maceratæ*, at magis deficit Belinus, phrasim mutilans hoc modo: *Mulinonis & Zolodiæ, quæ capitali sententia punita, martyrium consummaverunt*; ubi plane desunt hæc verba: *Quæ pro confessione Christi diutina custodia maceratæ* &c. Greven. & Molan. pro *celebrarunt*, ponunt *celebraverunt.* Sex ultimi codices, quos mediæ notæ vocamus, in eo à purioribus differunt, quod secundam annuntiationem sic incipiant: *Hierosolymis, beati Marci* &c.

Philippi & socior.

OBSERVATIO. *In Atriopoli* vel *Adrionopoli Thraciæ, Philippi episcopi, Eusebi, Hermetis, Severi*, passim legunt apographa Hieronymiana, apud Florentinium. Hinc verosimillime tres primos accepit Ado, qui conjunctiores videbantur; ex Adone verbatim sua desumpsit Noster, primo loco classem referens, quæ illi postrema est. In *Severo* vel *Severis* (qui forte diversi sunt) confusi videntur codices citati, at unde huc *Eusebium* intruserint, fateor me nec divinando assequi posse. Exstant *Philippi* hujus, non *Adrianopolitani* sed *Heracleensis episcopi, Severi presbyteri* & *Hermetis diaconi*, præclarissima Acta apud nos Mss. à Mabilione tomo 4 Analectorum vulgata, à pag. 134, & subinde correctius à Ruinartio inter selecta & sincera à pag. 442, ex quibus evidenter patet, Philippum non nisi binos martyrii socios habuisse, *Severum presbyterum*, & *Hermetem decurionem, diaconum.* Ex his primum, nempe Severum, diserte excludit Castellani notula, asserens *solum decurionem diaconum cum episcopo passum*; verum qui Acta consuluerit, manifeste deprehendet, prædictum Severum una cum duobus aliis ejusdem martyrii

tyrii gloria coronatum. Acta ipsa solus inter Martyrologos legisse videtur Rabanus, socios recte distinguens & determinans, ac breve ex iisdem Actis elogium contexens. Rabanum ex parte sequitur Notkerus, sed ejus verba cum Adonianis perperam commiscet, in Kalendarum ordine hic rursus aberrans. Falluntur, opinor, qui Philippum sub Juliano agonem consummasse existimant, nec recte Baronius eum inter episcopos Adrianopolitanos connumerat. Wandelbertum eadem cum Adone sensisse, patet ex ejus versibus:

Undecimum festo Philippus episcopus auget,
Hermis hoc ipso nitet, Eusebiusque beatus.

De *Marco* Hierosolymitano primus inter Martyrologos loquitur auctor Romani parvi, *Marci.* ex solito suo fonte Rufino lib 4 cap. 7 his verbis: *Jerosolymis, Marci, qui primus ex gentibus episcopus ibi factus est.* Hunc sequitur Viennensis primo loco, breve Marco elogium concinnans, quod ex citato loco pro aliqua parte desumptum est. Ex Adone sua omnia decerpsit Noster, quod etiam fecit Notkerus, sed die præcedenti. Ceterum in laudato Rufino non reperit Ado, quod Marcus *non multo post* (electionem) *martyrio consummatus sit*; nam primum falsum est, alterum, de martyrio, ut minimum saltem dubium. Videsis in Historia Chronologica episcoporum Hierosolymitanorum, à Papebrochio præfixa tomo 3 Maii pag. x1. Plura suggerunt Baronius & alii suo loco recensenda. *Salome* aliis Martyrologis antiquis præterita, debetur etiam auctori Romani parvi: *Et Salomæ, quæ in Euange-* *Salomæ.* *lio legitur. Mariæ* prænomen ei alicubi tribuitur, at nusquam, quod ego sciam, ita apud antiquos appellata legitur. Eam ex Romano parvo transtulit Viennensis, Noster ea solum expunxit, quæ ad eam proprie non pertinebant; nempe, *cum reliquis sanctis feminis*; cetera omnia plane Adoniana sunt. Videantur Euangelistæ, præsertim Matthæus capitibus 15 & 16, & quæ jam nunc in Actis deducta sunt occasione Mariæ Cleophæ ad 1x Aprilis. Ultima classis Hispanica & propria Usuardo est. De nominum variati- *Nunilonis* one jam superius satis superque diximus. Tu vitam & Acta illustrium Virginum egre- *& Alodiæ.* gie descripta invenies apud Eulogium lib. 2 Memorialis cap. 7. Vide præterea quæ ab Ambrosio Morali circa earum passionem uberius discussa sunt & annotata in scholiis ad Eulogium, quæ habes tomo 4 Hispaniæ illustratæ pag. 285.

AUCTARIA.

TORNACEN. In tribus primis annuntiationibus purus est, in quarta plane deficit.

Festi & Modesti. ROSWEYD. In toto textu purus est, sed in fine adjungit: *In Neapoli, sancti Festi & Modesti martyrum & aliorum* CCLXXI. Vide Hieronymiana, die præcedenti. *Severi.* *Ravennæ, sancti Severi episcopi confessoris.* Vide hic infrà EDITIONEM LUBECO-COL. GREVEN. & MOLAN. Item Auctaria 1 Februarii.

PULSANEN. In primâ purus, in secunda desunt omnia post *doctissimi viri.* In tertia etiam purus est, deest quarta.

MUNERAT. In textu non omnino purus est, & in fine subdit: *In Gallis civitate Rothomago,* *Melloni.* *natalis sancti Melloni, qui ejusdem urbis primus ecclesiam archiepiscopus rexit, ibidemque sepultus gloriosissime quievit.* Qualia occasione hujus Sancti à nonnullis Hispanis scriptoribus conficta fuerint, disces ex Card Aguirrio relato in Resp. Papebrochii art. XVIII num. 37.

CENTULEN. *Jerosolimis, beati Marci, qui primus Jerosolimis ex gentibus, post episcopos ex circumcisione, sacerdotium tenuit illius ecclesiæ. Apud* *Textus contractus.* *Adrianopolim Traciæ, sanctorum Philippi episcopi, Eusebii & Hermetis. In civitate Osca, sanctarum virginum Innilonis & Helodiæ, quæ Daciana persecutione* [videantur Acta ipsa] *pro fide Christi passæ sunt. Item, sanctæ Salomæ, quæ in Euangelio legitur circa Domini sepulturam solicita.*

BRUXELLEN. Incipit: *Mariæ Jacobi & Mariæ Salome, materterarum Domini nostri Jesu* *Mariæ Jac. Mariæ Sal.* *Christi. Quæ, ut in Euangelio legitur, circa ejusdem Domini Jesu sepulturam sollicitam curam gerebant. Apud Coloniam Agrippinam, passio beatæ Cordulæ virginis & martyris. Apud Andronopolim* *Cordulæ.* *Traciæ* &c. *Jerosolimis, natale sancti Marci episcopi, clarissimi & doctissimi viri* &c. *In civitate Osta* [Oltia] *natale beati Asterii presbyteri. De* *De Asterio.* *quo in passione Calixti Papæ legitur: quod pro eo, quod ipse corpus ejusdem Calixti Papæ sepelisset, Alexander imperator jussit ipsum per pontem præcipitari, & sic martyrii palmam adeptus est. Apud eamdem Ostam civitatem* [patet error] *natale sanctarum virginum Munilodiæ & Elodiæ. Quæ pro* *Valerii.* *confessione* &c. *Item Valerii episcopi & martyris.* *Viatoris.* *Apud Lugdunum, depositio sancti Viatoris confessoris, lectoris, comitis & ministri beati Justi Lugdunensis episcopi,* De hoc & Asterio vide die præcedenti. *Et Mellonis confessoris, Rothomagen-* *Mellonis.* *sis ecclesiæ archiepiscopi.*

HAGENOYEN. Errat in ipso principio, dum pro *Salome* scribit, *Mariæ Magdalenæ*, multaque ibi commiscet alibi trituranda In Adrianopolitanis purus est. *In Jherosolyma, natale sancti Marci episcopi & martyris, qui primus ex gentibus* &c. *In Britannia, sancti Mellonii episcopi &* *Mellonii.* *confessoris. In civitate Osca, natale sanctarum virginum Mynidemis, Mymilionis & Elodiæ. Quæ* *Cordulæ* *pro confessione Christi* &c. pure. *Ipso die, sanctæ* *& sociarum.* *Cordulæ virginis cum aliis pluribus, quæ fuerunt de consorcio undecim milium Virginum. Quæ fuerunt perterritæ nomine mortis & latuerunt per noctem in navibus; ubi* [autem] *viderunt alias Virgines gloriosas cælum conscendere, sponte sequenti die carnificibus se tradiderunt; quæ cum aliis Virginibus sepeliri non poterant, & ideo illæ non requiescunt in ecclesia Hospitalarorum, ubi plura per merita earum facta sunt miracula. Apud Ravennam civitatem, depositio sancti Severi episcopi,* *De Severo.*

qui dicitur fuisse faber, & per baculum suum florentem electus est episcopus. Qui scientiam regendi subditos à Domino recepit, bene rexit, miracula fecit, & vivus, sicut Johannes Euangelista, sepulchrum introivit & obiit. Vide ROSWEYD. supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Severi episcopi. Cordulæ virginis. Philippi episcopi & martyris cum sociis. Mariæ Salomæ. Marci episcopi Hierosolymitani.* *Severi. Cordulæ.*

BIGOTIAN. signatus D 9. *Ipso die, translatio sancti Mellonis, archiepiscopi Rotomagensis.* *Mellonis.*

REG. SUECIÆ sub num. 428. *Civitate Rotomago, depositio sancti Mellonis episcopi & confessoris. Qui ejusdem urbis primus ecclesiam archiepiscopus rexit, ibique sepultus glorioso fine quievit.* *De Mellone.*

In VATICANO signato num. 5949. Desunt annuntiationes duæ ultimæ. In fine adjicitur: *Beneventi, natale sancti Cassii episcopi in sancta Sophia.* Quis hic sit Cassius, postea quæretur. *Cassii.*

ALTEMPS. *Item passio Valerii, Lingonicæ urbis archidiaconi, qui, Wandalis Galliam invadentibus, glorioso martyrio pro Christi nomine coronatus est.* *Valerii.*

FLORENTIN. Primo loco: *In partibus Tusciæ, apud Fesulas in territorio Florentino, sancti Donati, Scoti, ejusdem urbis episcopi & confessoris, qui virtutibus & miraculis* [clarus,] *quievit in Domino, & sepultus* [est] *in basilica prædictæ urbis. Item, sancti Mellonii Rotomagensis ecclesiæ archiepiscopi & confessoris.* *Donati. Mellonii.*

DIVIONEN. S. Benigni. *In territorio Lingonicæ civitatis, sancti Valerii archidiaconi & martyris.* *Valerii.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Catalaunensi, sancti Lupentii martyris.* *Lupentii.*

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina, passio sanctæ Cordulæ, reginæ, virginis & martyris, una de undecim milibus Virginum. Quæ videns atrocissimam stragem suarum sodalium, timore perterrita, in navi se nocte illa abscondit, sed in crastinum se sponte morti offerens, martyrii coronam accepit. Item vigilia beati Severini, archiepiscopi & confessoris.* In Adrianopolitanis & in Marco satis pura est. *Ravennæ, sancti Severi episcopi & confessoris. Hic ex lanificio opere per ostensionem columbæ in episcopum ab universo clero & populo assumptus est. Quod videntes uxor ejus Vincentia & filia ejus Innocentia, monasterium ingressæ, dedicaverunt & ipsæ se Domino. Ipse vir sanctus, prænoscens obitum suum, sanctis misteriis celebratis & populis expulsis de ecclesia, accessit ad sepulcrum uxoris & filiæ, & lapide per se revoluto, dixit ad eas: Præcepto Domini vocor, date mihi locum vobiscum dormiendi, illis autem sibi locum dantibus, vivus intravit morturus. Item, sanctæ Mariæ Salomæ. Quæ in Euangelio legitur, cum reliquis feminis circa Domini sepulturam fuisse sollicita. Ab urbe autem Romana veniens in Campaniam, civitatem Merulanam* [Verulanam] *migravit ad Christum, & ibidem sub quodam specu accepta sepulcrum. Cujus corpus à Jacob filio suo revelatur & honorifice ad prædictam civitatem transfertur. In civitate Osta, sanctarum virginum & martyrum Mivelonis & Helodiæ. Quæ pro confessione &c.* cum textu Usuardino satis pure. *Vigiliæ Severini. De Severo. De Salome.*

GREVEN. *In pago Ambiacensi, beati Gratiani martyris. Leogati martyris. Ebidii episcopi & martyris. In Gallis civitate Rothomagensi, sancti Melloni episcopi, qui à sancto Stephano Papa & martyre primus illi urbi ordinatus antistes, glorioso ibidem fine quievit. Ipso die, secundum alios vero Kalend. Februarii, Ravennæ, beati Severi episcopi & confessoris. Qui ex lanario, miraculo columbæ cælitus missæ in episcopum assumptus, cum injunctum officium strenue administrasset, diemque dormitionis suæ præsciret, aperto sepulchro uxoris & filiæ, ut sibi locum secum quiescendi concedant, imperat, illisque locum dantibus, sepulchrum morturus intravit. Colonia Agrippina, sanctæ Cordulæ reginæ, virginis & martyris. Quæ cum esset ex societate undecim millium Virginum, exterrita strage sodalium, in navi se abscondit, sed mane facto sponte se offerens, martyrii coronam accepit.* *Gratiani. Leogati. Ebidii. Mellon. De Cord.*

MOLAN. Post *Hermetis*, aliis litteris textui Usuardino inserit: *Qui persecutione sæviente, Christianorum ecclesias claudere & spoliare, jussu imperatoris Juliani, per iniquos præsides contradicebant, & ob hoc per Bassum præsidem, nec non & Justinum multis tormentis afficiebantur, hoc est carceribus, vinculis, flagellis, ad ultimum vero flammarum incendio, sed Domini virtute roborati, usque in finem in confessione nominis ejus perseveraverunt.* Hæc ex Rabano petita sunt, intruso perperam nomine *Juliani*, quod ibi abest. In fine: *In Gallis, civitate Rothomago, natalis sancti Meloni, qui ejusdem Mellonii urbis* &c. ex MUNERATO. *Severi episcopi & confessoris. Eodem die, Cordulæ virginis.* Deinde minori charactere; *Quæ cum esset ex societate undecim millium* &c. ex GREVEN. *Lupentii, Gabolitani abbatis & martyris, de quo in Chronic. Greg. Turon.* Editiones aliæ idem habent in textu. In fine, de Mellono, ut supra. Tum: *In urbe Gabolitana, sancti Lupentii, abbatis basilicæ sancti Privati & martyris. Coloniæ, Cordulæ virginis & martyris. Die vigesima secunda, S. Abercii episcopi Hierapolis, qui claruit miraculis tempore Apostolorum.* Vide Metaphrastem apud Surium. *In Oesterlouw, natalis S. Oelberti martyris.* Pauca quæ de hoc Oelberto Sancto ex traditione supersunt, invenies in Natalibus Sanctorum Belgii hoc die. *Eodem die, translatio S. Severi confessoris, episcopi Ravennæ, Treviris, cum uxore & filia, ad diœcesim Moguntinam. Severi. Dedic. Lupent. Abercii. Oelberti. Trasla. Severi.*

X *Kal.* *Die* 23.

Theodoreti APud Antiochiam Syriæ, natalis sancti Theodoriti presbiteri, qui persecutione Juliani impii, post equulei pœnam & multos ac durissimos cruciatus, etiam lampadibus circa latera appositis inflammatus, cum in confessione Christi persisteret, occisione gladii martyrium consummavit. In Hispaniis, sanctorum *Servandi & German.* Servandi & Germani, qui post verbera, squalorem carceris, sitis ac famis injuriam & longissimi itineris laborem, novissime martyrii sui cursum, ferro cæsis cervicibus, impleverunt. Ex quibus Germanus

marus Emeritæ, Servandus vero Hispali conditus est. Civitate Colonia, sancti Severini episcopi & confessoris. In pago Pictavensi, sancti Benedicti confessoris. *Severini.* *Benedicti.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-majore, Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Soli codices Praten. & Antverp maj. habent *Theodoriti*, quam lectionem ex ejus Actis prætulimus, tametsi ceteri antiqui codices ponant *Theodirici*, alii *Theodori* cum Sozomeno, Romanum parvum autem & Ado, *Theodoreti*. Antverp-maj. & Munerat. scribunt *presbiteri & martyris*. De *presbiteri*, *Syriæ* & id genus aliis, satis dictum est. Praten. scribit *dirissimos cruciatus*, nos cum reliquis *durissimos*. Rursus Praten. disjungit *etiam*, legens *et jam*; in Antverp maj. est *et lampadibus*. Greven. & Molan. *impii Juliani*, pro *Juliani impii*. In Munerat. post *Germani* additur, *martyris*; & pro *martyrii sui*, legitur *martyrii socii*. Molan. vero in enumerandis tormentis substantiva continuat, *squalorem*, *carceres*; ceteri, ut in textu. Item pro *Pictavensi*, ut legunt omnes, corrigit ipse, *Pictavienſi*.

OBSERVATIO. In toto hodierno laterculo nullam partem habent aut Hieronymiani codices, aut Beda & qui hunc sequuntur. Prima itaque *Theodoriti* vel *Theodoreti*, *Theodori* vel *Theodorici* memoria petitur ex Romano parvo, his verbis: *Antiochiæ, Theodoreti presbyteri.* Ita enim nomen effert Ado, licet Sozomenus lib. 5 cap. 8 editionis Valesianæ martyrem nostrum, ut diximus, *Theodorum* appellet. Acta a teste oculato graviter descripta, Adoni visa existimo, cum elogium ejus ex ipsis contractum videatur. Citat Acta Mss. ex Cartusia Amstelodamensi Molanus hîc, in quibus passionis dies expresse signatur x *Kal. Novembris*, quemadmodum etiam legunt Mss. aliqua apud nos, sed & alia aliter, quæ omnia cum editione Mabilionis tomo 4 Analectorum, & Ruinartiana inter sincera & selecta à pag. 658 suo rempore accuratius conferentur. De cetero ex Adone sua omnia transumpsit Usuardus, uti & Notkerus die præcedenti. De *Servando* & *Germano* primus etiam meminit auctor Romani parvi: *In Hispaniis, Servandi & Germani.* Elogium non multis complexus est Ado, qui forte Acta aliqua viderit Surianis, ex Lucio Marineo Siculo extractis, non absimilia. Habemus nos uberiora cum aliis collata, de quibus multa observare nec tempus nec locus est; videri possunt interim quæ notavit Baronius. Noster textum suum integrum hîc etiam ex Adone transtulit. Mosander sic hodie laterculum Adonianum exorditur: *Coloniæ, depositio sancti Severini episcopi & confessoris.* Rosweydus additamentum censuit, atque adeo in appendicem rejecit; recte, opinor, cum & a Notkero, fideli utique Adonis descriptore, præteritus sit. De Usuardo nihil prorsus dubii relinquitur in communi codicum præcipuorum conspiratione. Festivitatem ejus Burdegalæ solenniter celebrari solitam XXI Octobris, patet ex Auctariis illius diei. Quæ de illustrissimo Sancto scripsisse dicitur Fortunatus, necdum lucem aspexere. Acta alia recentioris auctoris a Surio edita sunt, cum extracto ex Gregorio Turonensi, atque item historia translationis; alia apud nos exstant Mss. cum prioribus alibi illustranda. Videatur iterum Baronii Notatio. A Wandelberto solus hodie Severinus celebratur hisce versiculis: *Theodoreti.* *Servandi & Germani.* *Severini.*

Severine, tuos decimo sacer inde Colonos
Inspectas, primi radians de culmine templi.

Sequitur partus ultimus, isque itidem plane Usuardinus, *Benedictus* nempe Pictavienſis *confessor*, quem Castellanus in notula marginali asserit *Quintiaci* & *Asiniaci* cultum sub titulo *episcopi*, qui & in Auctariis ei tribuitur. Legit Castellanus in versione sua Gallica, Pictavorum more, *Bonizet*, sed mavult Motherius vindicare solitam hujus linguæ inflexionem, *Benoist*. Siqua ejus Acta aut gesta memoriæ prodita sint, suo tempore producentur. Nihil ego hactenus reperi observatione dignum. Quod ipsum Saussayus prædicet, *gratiæ privilegiis perornatum*, id ita Benedicto huic nostro quadrare intelligis, ut de Sanctis omnibus cujuscumque aut sexus aut ordinis pronunciari mereatur. *Benedicti.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima & duabus ultimis satis purus, secundâ, de Servando & Germano, plane caret.

ROSWEYD. In textu non omnino purus, post *Severini* addit, *archiepiscopi & confessoris. Qui in hora transitus sancti Martini, cum post Matutinum, loca sancta cum clericis suis circuiret, audivit psallentium chorum in superius.* Superaddit in fine: *In Cesarea Cappadociæ, Severi episcopi & confessoris.* In Hieronymianis *De Severin.* *Severi.*

reperitur aliquis *Sureſus*, ſed *martyr*, ni fallor, dicendus is erit, non *epiſcopus*.

PULSANEN. In duabus primis expungit elogia. In tertia purus eſt. Tum: *Rotomagum, depoſitio ſancti Romani archiepiſcopi & confeſſoris.* *Romani.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In textu fere puri, omittunt ultimam.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Omnes ſcribunt, *Theodori.* In duabus primis puri ſunt; tertiam ſic formant: *Civitate Colonia, quæ Agrippina dicitur, natale ſancti Severini epiſcopi & confeſſoris. Qui in tranſitu beati Martini, voces audire meruit pſallentium angelorum.* *Severini.* Deeſt hîc etiam annuntiatio ultima, ut in PULSANENSI &c.

LOVANIEN. Cum proxime citatis omnino conveniret, ſi non careret elogio duorum martyrum Hiſpanorum Servandi & Germani.

CENTULEN. *Apud Antiochiam Scriæ, ſancti Theodorici presbiteri, qui perſecutione Juliani, occiſione gladii martyrium conſummavit. In Hiſpaniis, ſanctorum Servandi & Germani martyrum. In Pago Pictavienſi, ſancti Benedicti confeſſoris. Civitate Colonia, ſancti Severini epiſcopi & confeſſoris. Ambianis civitate, ſancti Domitii confeſſoris. In territorio ejuſdem civitatis, ſancti Gra-* *Domitii. Gratiani.* *ciani martyris, ad cujus ſanctitatem comprobandam, Dominus quot annis arborem Corilum ſub unius noctis ſpatio facit frondere, florere & nuces producere.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, depoſitio ſancti Severini, ejuſdem civitatis* *Severini.* *archiepiſcopi. Qui tranſitum beati Martini Turonenſis mox cognovit, & una cum ſuo archidiacono unc audire meruit voces in cælo pſallentium angelorum. Apud Antiochiam Syriæ, natale ſancti Theo-* *De Theodor.* *dori preſbyteri. Qui perſecutione impii Juliani apoſtatæ, poſt eculei pœnam, ac multos & duriſſimos cruciatus, etiam lampadibus circa latera appoſitis inflammatus eſt. Sed cum angelorum aſpectu territi ruiſſent in faciem miniſtri, credentes Chriſto, juſſit eos Julianus impius pelago immergi. Quibus beatus Theodorus ait: Præcedite, fratres, ego vero ſuperans inimicum, ſequar ad Dominum, ſicque ipſe in confeſſione Chriſti immobilis perſiſtens decollatus eſt.* Vide Adonem. In Servando & Germano purus eſt. Tum: *Et alibi ſancti Longini. Item, Odæ* *Longini. Odæ.* *viduæ, filiæ ducis Lotharingiæ ac conjugis relictæ Lamberti comitis, noſtri fundatoris. Quæ viro ſuo in tranſlatione corporis beatæ Gudulæ, & inſtitutione Collegii hujus eccleſiæ, tam conſilio quam auxilio, fidelis coadjutrix fuit. Eodem die, ſancti Romani* *Romani. Tranſlat. Theodori.* *archiepiſcopi & confeſſoris. Et tranſlatio ſancti Theodori abbatis.* De Benedicto Pictavienſi, nihil.

HAGENOYEN. In prima & ſecunda nonnihil interpolatus, ſic habet tertiam: *Civitate Colonia, quæ Agrippina dicitur, natale ſancti Severini* *De Severino.* *epiſcopi & confeſſoris ejuſdem civitatis. Qui ſub tempore Arrianæ perſecutionis, eccleſiam eamdem optime rexit, & à Deo ipſe refertur inſtitutus fuiſſe. Qui in epiſcopatu ſuo peregrinam legitur duxiſſe vitam, & cum quodam tempore eccleſias more ſolito cum clericis ſuis circuiret, in tranſitu ſancti Martini voces audire meruit pſallentium angelorum.* Deeſt hic annuntiatio ultima ad diem ſequentem, pro hujus codicis auctoritate, tranſlata.

AQUICINCT. In fine recentiori manu: *Eodem die, ſancti Leotadii, epiſcopi & confeſſoris.* *Leotadii.*

VICTORIN. REG. SUEC. ſignatus num. 130 & CODEX D. DU CHEVAL ſignatus litt. C. *Eodem die, ſancti Leothadii epiſcopi & confeſſoris.* *Leotadii.*

DAVERON. *Feſtivitas beati Gratiani martyris.* *Gratiani.* De Severino & Benedicto pure.

AMBIANEN. *Ambianis civitate, natale ſancti Domicii confeſſoris, magnarum virtutum viri. In* *Domitii.* *territorio ejuſdem civitatis, ſancti Gratiani mart.* *Gratiani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Severini Severini.* *epiſcopi Colonienſis. Odæ viduæ. Theodorici preſby-* *Odæ.* *teri & martyris. Servandi & Germani martyrum.*

CLUNIACEN. *Eodem die, Leotadii epiſcopi & Leotadii.* *confeſſoris.* Sæpius hoc die recurrit.

CAMBERIEN. & REG. SUEC. ſub num. 428. *Gratiani.* *In pago Ambianenſi, beati Gratiani martyris.*

In VATICAN. ſignato num. 5949. Deſunt annuntiationes Severini & Benedicti.

ALTEMPS. *Eodem die, ſanctæ Ethelfledæ re-* *Ethelfled.* *ginæ. Et ſancti Leotadii epiſcopi & confeſſoris Cam-* *Leotadii.* *tuarienſis.* Vide Martyrologium Caſtellani.

FLORENTIN. *Item ſancti Romani archiepiſcopi,* *Roman.* Tum STROZZIAN. *In territorio Ambianenſium,* *Domitii.* *ſancti Domitii epiſcopi & confeſſoris.*

CASTRI KAROLI Scribit cum ſuperioribus: *Leothadii.* *Sancti Leothadii epiſcopi & confeſſoris.*

REMENS. SS. Timothei & Apoll. *In pago Pictavenſi, ſancti Benedicti epiſcopi & confeſſoris.*

EDITIO LUBECO-COL. *Civitate Colonia, quæ Lupi* *Agrippina dicitur, tranſitus ſanctiſſimi patris & Severi* *protectoris noſtri Severini, ejuſdem urbis archiepiſ-* *Severi.* *copi & confeſſoris, magnæ auctoritatis & ſanctitatis viri. Hic ex Aquitania, civitate Burdegala ho-* *neſtis parentibus ſecundum ſeculi felicitatem, ac no-* *bilibus progenitus, liberalibus litteris ſufficienter* *eruditus, primo apud Senonas epiſcopus ordinatus,* *poſtea, ut ſibi à Domino per angelum prædictum fue-* *rat, apud Coloniam Agrippinam* IV. *Idus Maii ar-* *chiepiſcopus ordinatus* [eſt.] *Cujus Catholica fide* *& maximo ſudore ac ſana doctrina Colonienſium,* *Burdegalenſium, Tongerenſium vicinorumque ec-* *cleſiæ, ab infeſtatione Arrianæ hereſeos, tempore* *ſancti Damaſi Papæ, Theodoſii & Valentiniani im-* *peratorum defenſæ ſunt, multas ideo Arrianorum* *& malorum perpeſſus inſidias. Et quanti fuerimeri-* *riti apud Deum, coruſcantia miracula proteſtantur.* *Qui ad inſtar beati Jacob Patriarchæ, ſtans in ora-* *tione nocte, vidit ſcalam auream uſque ad cælum* *tendentem & angelos aſcendentes & deſcendentes.* *In tranſitu beati Martini Turonenſis epiſcopi voces* *audire meruit pſallentium angelorum. Unum præ-* *nem mortuum legitur ad vitam reſuſcitaſſe. Illius* *etiam prophetia gratia erat, cujuſcumque videret* *aſpectum, ejus cognoſcebat & animum. Poſt multa* *inſignia virtutum ac miraculorum, convocatis fra-* *tribus prædixit, ſe mortis debitum ſoluturum & diem* *ac horam ſui exitus. Unde in Burdegala, in pre-* *ſentia beati Amandi ejuſdem loci epiſcopi, ac plu-* *rium fidelium utriuſque ſexus, poſt datam exhorta-* *tionem & pacis oſculum, cunctis omnibus virtutibus* *migravit à mundo, die, qua ipſe prædixerat, qua* *Dominus noſter victor à mortuis reſurrexit. Fidit* *Dominum Jeſum Chriſtum & gloriam ſanctam Dei* *patris, acceſſerunt angeli & ſuſceperunt animam* *ejus, ſed relatus eſt Coloniam tertio Non. Octobris* *& in his diebus, ut creditur, decenter locatus. Cu-* *jus ſepulcrum divinis creberrime illuſtratur mira-* *culis, ut ejus vitæ geſta teſtantur.* Habes hic vulgatorum Actorum, ſuo tempore expendendorum, compendium. *Item tranſlatio beati Materni,* *Translat.* *Colonienſis primi, Trevirenſis tertii, & Tonge-* *Materni.* *renſis etiam primi archiepiſcopi & confeſſoris. Cujus* *corpus ad vitandam ſeditionem populorum harum* *trium eccleſiarum, maturo conſilio expoſitum fue-* *rat Coloniæ navigio. Et ecce navis illa ſine humano* *gu-* *ber-*

gubernatore in medio Reni posita, cælesti agitata remigio, contra cursum aquæ versus Treverim ascendebat. Et hæc accurate examinanda erunt ad XIV Septembris. De Theodorico Antiocheno videantur dicta superius in BRUXELLENSI, cum quibus editio hæc fere convenit. In Servando & Germano, pura est: item in Benedicto. Tum:

Romani. Gratiani. Eodici. *Eodem die, sancti Romani episcopi & confessoris. In pago Ambiacensi, beati Gratiani martyris. Viennæ, sancti Eodicii episcopi.*

BELIN. In toto textu satis purus est, sed penultimo loco interserit: *Ipso die, sancti Romani episcopi & confessoris.* Et in fine: *In territorio Ambianensium, sancti Domiti episcopi & confessoris.* Altera editio adhuc superaddit: *In civitate Rothomagensi, depositio sancti Romani episcopi & confessoris.* Vide infra auctarium MOLAN.

De Severin. GREVEN. *Nota, prædictus beatus Severinus ex Aquitania nobili prosapia ortus, litteris liberalibus sufficienter instructus, primo Senonum, deinde, ut sibi per angelum prædictum fuerat, Colonienſis ecclesiæ antistes factus, sua industria, Catholica fide & doctrina sana, magno licet labore, Colonienſem, Tungrensem, Burdegalensem, finitimasque eis ecclesias ab infestatione Arrianæ hæreseos, tempore Damasi Papæ, defendit. Ipse concentus angelorum audire & qui animam beati Martini Turonensis in cælum deferrent, per spiritum agnoscere meruit. Tandem vita & miraculis (inter quæ mortuum suscitasse legitur) clarus, quievit in pace; Colonienſis ecclesiæ patronus protectorque singularissimus, multis usque hodie miraculis coruscans. Longini martyris.*

Longini. Severi &c. *Apud Adrianopolim, sanctorum Severi & Dorothei. In Cæsarea Cappadociæ, sancti Severi episcopi. Severi ep. Civitate Rothomagensi, sancti Romani episcopi & Romani. confessoris. Qui tempore Clodovei, præfatæ ecclesiæ præsidens, inter alia mira opera, vasculum crismatis, casu confractum, oratione integrum reddidit, moxque crisma sacrum guttatim in idem vasculum se recepit. Viennæ, sancti Eodici episcopi & confessoris. Eodici.*

De translatione Materni, vide jam dicta. In fine: *Ethelfredæ. Ethelfredæ reginæ.*

MOLAN. Aliis litteris de Severino textui adjungit: *De Severin. sanctissimi protectoris nostri. Cujus Catholica fide, maximoque fudore, ac sana doctrina Colonienſium, Burdegalensium, Tongrensium, vicinorumque ecclesiæ ab infestatione Arrianæ hæresis sunt defensæ: qui & in transitu beati Martini audire meruit voces psallentium angelorum.* In fine: *In territorio Ambianensium, sancti Domitii episcopi & confessoris. Domitii. Ipso die, sancti Romani episcopi & confessoris, Romani. in civitate Rothomagensi, cujus vita miraculis claruit, & mors preciosa in domo Domini quotidie demonstratur. Apud Mantuam, depositio sancti Joannis Boni, confessoris, Ordinis fratrum Eremitarum sancti Augustini, cujus vita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit. In territorio Ambianensium, sancti Gratiani glorioſi martyris. Eodem Gratiani. die, Odæ viduæ, amitæ sancti Huberti, in villa Anania super fluvium Mosæ.* Editiones aliæ, de Severino, Domitio, Gratiano, Romano, & Oda, cum prima sensu conveniunt. Tum: *Helnone, restitutio Restitut. corporis sancti Amandi episcopi & confessoris.* De Amandi translatione, elevatione &c. Vide diem VI Febr. p. 842 & à p. 889. Demum typis minoribus de Joanne Bono eadem habet quæ supra.

XI *Kal.* *Die* 24.

IN Venusia civitate Apuliæ, natalis sanctorum Felicis episcopi *Felicis & sociorum.* Audacti & Januarii presbiterorum, Fortunati & Septimi lectorum, qui temporibus Diocletiani, multis diu vinculis & carceribus macerati in Africa & in Sicilia, tandem in occisione gladii consummati sunt. Felix quinquagesimo sexto annorum virgo obiit. *Martini.* Vertavo monasterio, sancti Martini abbatis.

Ex *Herinien. Antverp-majore, Rosweyd. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Molan. more suo scribit *Felicis*; Rosweyd. *Appuliæ*, omitto alias hujusmodi minutias. Antverp-maj. legit, *sanctorum martyrum Felicis* &c. & ante *occisione*, deest particula *in*. Maxima varietas est in ultimo elogii membro. Rosweyd. Greven. & Molan. legunt: *Felix quinquagesimo sexto anno virgo obiit*, atque ea nitidior videtur scribendi ratio. Nihilominus aliam, tametsi magis impropriam prætulimus, *quinquagesimo sexto annorum*, cum Herinien. Antverp-maj. & Pratensi codice, quod ea ad Adonem magis accedat, in quo melius & rectius legitur: *quinquaginta sex annorum.* Solus Antverp-maj. bene legit *Vertavo*, Herinien. & Rosweyd. *Vertao*; Greven. & Molan. *Vercano*, alii *Vertano* &c. In apographo nostro Pratensi tertio loco adjungitur: *In Britannia, sancti Maglorii episcopi & confessoris.* Tornacen. habet: *Eodem die, sancti Maglorii episcopi & confessoris.* Alia phrasi eumdem ponit Muneratus, ut infra dicam. At ex reliquis fere omnibus codicibus satis evincitur, Maglorium ab Usuardo consignatum non esse.

OBSERVATIO. De variis sanctis Felicibus jam non semel egimus, non semel quæ *Felicis & sociorum.* circa eos dubia occurrebant, dissolvere conati fuimus. Hic, quo de nunc sermo est, jam ad XXX Augusti in Observationibus nostris recurrit, eo die à Beda diserte consignatus; melius sane quam à Rabano XXIX Augusti, & melius etiam quam à Romano parvo, Adone, & horum sequacibus huc translatus fuerit. Hæc sunt hodie Romani

parvi

parvi verba: *Venusiæ, Felicis episcopi Tubzocensis, & Audactis & Januarii presbyterorum, & Fortunatiani & Septimi lectorum.* Eadem prorsus sociorum nomina, eamdem sedis episcopalis appellationem servat Ado, quamvis elogium plane describat ex Beda, qui tamen pro *Audactis*, legit *Audacti*, & *Septimini* pro *Septimi*: quodque notandum est maxime, ubi Beda solam distantiam Tubzocam inter & Carthaginem in elogio subnectit, Viennensis ea prætermittens, de suo inserit: *Sunt autem honorifice sepulti inter Carthaginem & Uticam*, quæ Actis sancti Felicis conformia omnino non sunt. Ad Usuardum quod attinet, is brevius suum encomium, præteritâ illâ circumstantiâ, totum ex præfato Adone contraxit, quemadmodum & Notkerus, hîc denuo signatas Kalendas uno die prævertens. Porro circa horum pugilum martyrii diem, sociorum vera nomina, eorum palæstram, circa tempus, circa Felicis episcopatum & id genus alia, plurima occurrunt intricata & controversa, fuse suo loco expendenda, de quibus videri interim possunt Baronius, tum in hodierna Notatione modice emendanda, tum in Annalibus tomo 2 anno CCCII à num. 118, unde Janningus noster, Romæ existens MDCXCVIII, rogatu Card. Coloredi lectiones accepit formandas & disposuit ad usum ecclesiæ Venusinæ, anno proxime sequenti approbatas ibidem & editas. Item Ruinartius in Actis sinceris & selectis à pag. 374, & Tillemontius tomo 5 à pag. 202. Acta ipsa sane præclara usque adeo eruditis placuere, ut post Surium & Baronium ea rursum evulgaverint, & emendatiora reddere conati sint Lucas Acherius Spicilegii sui tomo 12 pag. 634, & Stephanus Baluzius tomo 2 Miscellaneorum pag. 77. Quin & Oxoniæ recusa dicuntur anno MDCLXXX. Adde brevem Castellani notulam. Quæ omnia conferenda erunt cum pluribus aliis Mss. ex variis bibliothecis apud nos collectis, ut suo loco copiose præstabimus. Satis hîc sit, summa rerum capita ex instituto nostro cursim delibasse.

Martini. *Martinus Vertavensis* nullum Usuardo antiquiorem auctorem habet, sed ab eo vere consignatum, ex codicibus nostris plane liquet. Baronii Notatio Martinum hunc confundit cum altero Martino Sanctonensi, relato ab Adone, non V Idus, sed VII Idus Decembris, quo die videnda Castellani observatio, uti & hodierna; utraque Martinos plures accurate distinguens. Hujus Vertavensis vitam editam invenio tomo 1 Actorum Ordinis sancti Benedicti à pag. 371, quam sequitur miraculorum liber, ejusdem verosimiliter auctoris, ubi & in appendice, altera vita & miraculorum relatio superadditur. Utrobique refertur ad annum circiter sexcentesimum: unde mirum, Acta ejus iis annumerari, quæ subdititia censentur, tamquam eorum Sanctorum, qui ante sanctum Benedictum decesserint. Porro laudatus Castellanus in Martyrologii sui universalis interiori margine litteris Romanis notat annum obitus circiter DCCLXXXIX, in quo à Mabillonis sententia longe recedit, vocatque in ora extima Gallicè *Saint Martin-le-seul*, veluti per characteristicam ab aliis Martinis discretivam. Acta penes nos Mss. sunt & varia, quæ cum præcitatis suo tempore recenseri poterunt & illustrari. *Maglorium* ad Usuardi textum nequaquam spectare, supra in Variantibus abunde ostendimus. Wandelbertus hodie memorat *quadragenos sexque triumpho, Romæ militia & sancto certamine claros*, qui ad diem sequentem pertinent.

AUCTARIA.

PRATEN. & TORNACEN. Utriusque excessum superius abunde recitavimus.

PULSANEN. In prima annuntiatione utcumque purus, secunda omnino caret; quod huic codici insolitum non est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Omnes deficiunt in ultima parte elogii sancti Felicis & sociorum, qua primi ætas indicatur; omnes in fine adjiciunt: *Item sancti Vitalis*; vel ut habet ULTRAJECT. *Item natale sancti Vitalis.* *Vitalis.* Puto ex Hieronymianis acceptum esse; non enim verosimile est, hîc indicari Vitalem Felicis socium, qui in Actis memoratur.

MUNERAT. In textu non omnino purus, addit in fine: *Ipso die in Britannia, transitus beati Maglorii episcopi & confessoris.* *Maglorii.* Ita editio prima; ast in altera subjungitur: *Cujus corpus honoratur & colitur in cœnobio dicti Maglorii, civitate Parisius.*

CENTULEN. *Apud Apuliam, civitate Venusia, sancti Felicis episcopi Tubzocensis, & Audacis & Januarii diaconorum, & Fortunati & Septimi lectorum, qui in occisione gladii consummati sunt.* Pa. *risiis, sancti Maglorii episcopi & confessoris.* Maglorii.

BRUXELLEN. Huc refert Africanos martyres, de quibus egimus XVI Octobris. Ita habet: *Apud Africam, natale sanctorum martyrum Marciani & Saturiani cum duobus fratribus eorum.* Marciani & Saturi. *Qui tempore Wandalicæ persecutionis sub Genserico rege Arriano, pro constantia fidei Catholicæ, primum nodosis fustibus cæsi, & usque ad ossa laniati sunt, & cum multo tempore talia paterentur, sequenti die semper incolumes reddebantur: novissime autem in exilii relegatione, vinctis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca silvarum, pariter jussi sunt interire, & currentibus indomitis equis, orando & psallendo pias animas emiserunt. Passa est etiam cum eis egregia Christi ancilla Maxima virgo, qua tandem sua libertati dimissa, postmodum mater multarum virginum Dei effecta, in confessione veritatis gloriosa consenuit. Apud Andronopolim, natale sanctorum Severi & Dorothei martyrum.* Severi & Dorothei. Item in Nemesia, pro *Venusia, civitate Apulia* &c. satis pure,

pure usque ad: *Quorum Felix quinquaginta sex annorum, virgo & martyr, duplicem coronam adeptus est. Apud Nicomediam, passio sanctorum Felicis, Paperiæ & Flaviani.* Vide hîc rursus Hieronymiana. *Vertano monasterio, depositio sancti Martini abbatis. Eodem die, depositio sancti Maglorii episcopi & confessoris. Item sancti Vitalis.* Vide dicta superius.

Felicis, Paperiæ &c. Maglorii. Vitalis.

HAGENOYEN. In prima non omnino purus, secundo loco memorat: *Apud Palestinam, natale sancti Hilarionis monachi & heremitæ, discipuli sancti Antonii magni, qui spiritu prophetiæ claruit & multas ab infidelibus persecutiones passus est, & tandem plenus bonis operibus migravit ad Dominum in pace. Cujus vitam beatus Jeronymus in Vita Patrum describit.* Vide supra XXI Octobris. Hujus codicis auctor satis pro arbitrio Sanctos huc illuc transponit. En exemplum aliud ex XXIII Octobris: *In pago Pictavensi, sancti Benedicti confessoris.* Rursus: *In territorio Ambianensi, sancti Domicii, episcopi & confessoris. Vertago monasterio, sancti Martini abbatis. Item, sancti Vitalis martyris.*

De Hilarion Benedicti. Domicii. Vitalis.

AQUICINCT. In fine addit: *Item sancti Vitalis. In pago Turonico, Lucas castro, sancti Senoch confessoris atque abbatis.*

Vitalis. Senoch.

DAVERONEN. Post *Martini*, subdit: *Item, sancti Vitalis. Lucas castro, sancti Senoch confessoris.*

De iisdem.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTIN. *Euergisli, episcopi & martyris. Maglorii episcopi & confessoris. Martini abbatis & confessoris. Felicis episcopi & martyris cum sociis.*

Euergisli. Maglorii.

BIGOTIAN. signatus D 9. *sancti Frotmundi martyris.* Castellanus vocat *Fromundum.*

Fromundi.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Ipso die, sancti Amandi confessoris. Luciani, Marciani & Flori.* De his XXVI Octobris.

Amandi. Lucian. &c.

In VATICAN. sub num. 5949 Deest *Martini.*

ALTEMPS. *In pago Bituricensi, sancti Dulcardi confessoris. Item sancti Fremundi martyris.*

Dulcardi. Fromundi.

FLORENTIN. Primo loco: *In Florentino territorio, in Thuscia, passio sancti Crescii martyris & sociorum ejus. Qui anno Domini* CCXLVIII [potius sequenti] *sub persecutione Decii tyranni passi sunt in loco, qui dicitur Vallis cavæ, ubi in ecclesia sub titulo sancti Crescii requiescunt. Item sancti Vitalis. Sancti Macrenii* [nomen non recte exprimitur] *episcopi & confessoris. Item apud sanctum Marcum, translatio sanctorum martyrum Senatoris & Viatoris, Cassiodori & Lucæ abb.*

Crescii & sociorum. Vitalis. Macrenii. Translat. Senator. &c.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Coloniam Agrippinam, natale sancti Euergisli, ejusdem civitatis archiepiscopi & martyris, apud Tongerim civitatem sagittis interfecti. Hic precibus beati Severini archiepiscopi, cujus primus archidiaconus fuit, meruit audire in sublimi voces psallentium angelorum. Item Colonia, passio beati Jacobi episcopi Antiocheni & martyris, de conventu sanctarum undecim millium Virginum.* In Felice & sociis Adonem ferme describit. Tum: *Treveris, sancti Severini primi episcopi & martyris. Item Treveris, sancti Felicis primi episcopi.* In Martino, satis pura est. Dein: *Nicomediæ, passio sanctorum martyrum Vitalis, Papiri & Flaviani. Parisius, beati Maglorii episcopi & confessoris. In territorio Turonico, castro, quod Lucas dicitur, beati Enoch, abbatis.* Apud alios *Senoch. Eodem die, beatæ Odæ viduæ.*

Euergisli. Jacobi. Severini. Felicis. Vitalis. & c. Maglorii. Senoch. Odæ.

BELIN. In prima editione similis est ANTVERP. & aliis codicibus supra. In secunda textum purum habet, addit etiam *Vitalis*, & præterea: *In territorio Turonico, sancti Seneo confessoris. Eodem die, sancti Maglorii episcopi & confessoris.*

Vitalis. Senoch. Maglorii.

GREVEN. *Apud Coloniam Agrippinam, sancti Euergisli episcopi & martyris, qui licet* XVIII *Kal. Octobris passus sit, ejus tamen martyrium hic festivius recolitur. Apud eamdem urbem, passio beati Jacobi Antiocheni episcopi & martyris, ex societate undecim millium Virginum. Treveris, beati Severini primi, episcopi & martyris. Nichomediæ, Severi martyris. In Nicea, natale sanctorum Vitalis, Felicis, Rogati, Flaviani, Papiri, Victoriæ. Hierapoli Frigiæ, sanctorum Claudiani, Eucherii, Iusti, Victoris & Flavii. Ipso die, vel, secundum alios, sequenti, Bonefacii Papæ primi, qui sedit Romæ annis tribus, sepultusque est via Salaria juxta corpus beatæ Felicitatis. Hic constituit, servum Clericum non fieri, nec obnoxium curiæ, vel alicui rei.*

Euergisli. Jacobi. Severini. Severi. Vitalis &c. Claudiani & sociorum. Bonifacii.

Hæc in Mosandri editione Adoni adscripta sunt. Sequitur: *Eracliani episcopi. Treveris, sancti Felicis primi episcopi & confessoris. In Britannia, transitus sancti Maglorii episcopi Dolensis & confessoris. Qui beato Samsoni succedens, cum vita & signis clarus haberetur, monetur per angelum, solitariam vitam expetere, cumque superno parens nutui, in hoc proposito multos annos miraculis inclytus exegisset, in vigilia Paschæ obitum suum imminere angelo nuntiante didicit, atque ab eodem viaticum visibiliter accepit. Ab illo itaque die usque in diem vocationis suæ, nisi causa inevitabilis interpolasset, hunc semper in ore versum repetit: Unam petii a Domino, hanc requiram &c. In Hibernia, Daluath episcopi & confessoris. In territorio Turonico, castro Lucas, sancti Enoch abbatis. Columbani monachi. Eodem die, festum beatæ Odæ viduæ.*

Eracliani. Felicis. Maglorii. Daluath. Senoch Columbani. Odæ.

MOLAN. In Maglorio describit MUNERAT. Tum: *Item sancti Vitalis. In territorio Turonico, sancti Senoch confessoris; in castro quod Luchas dicitur. Item, sancti Euergisli episcopi Colonensis & martyris, archidiaconi & successoris sancti Severini episcopi. Hic Tungris natus, martyr fuit & tumulatus.* Editiones aliæ superaddunt: *Die vigesima quarta, sanctorum martyrum Arethæ & sociorum.*

Maglorii. Vitalis. Senoch. Euergisli. Arethæ & sociorum.

VIII *Kal.* *Die* 25.

ROmæ, natalis quadraginta sex militum, qui simul baptizati à Dionisio Papa, mox jubente Claudio imperatore decollati, ac via Salaria sepulti, ubi & alii martyres centum viginti unus positi sunt: inter quos fuerunt quatuor milites Christi, Theodosius, Lucius, Marcus & Petrus. Eodem die Petragoricas civitate, sancti Frontonis, qui Romæ à beato Petro episcopus ordinatus, cum Georgio presbi-

Milit. 46. Theodosii & socior. Frontonis.

presbitero, quem per Apostoli baculum in itinere socium de morte recepit, ad prædictam civitatem veniens, magnam gentis illius multitudinem ad Christum convertit, & multis miraculis clarus, in pace quievit. Apud urbem Suessionem, sanctorum Crispini & Crispiniani, qui persecutione Diocletiani, post immania tormenta sibi illata, gladio trucidati, coronam martyrii consecuti sunt. Civitate Florentia, passio beati Miniatis, sub Decio principe. Item civitate Gavalis, sancti Hilarii episcopi & confessoris.

Crispini & Crispiniani.

Miniatis.

Hilarii.

Puri sunt *Praten. Antverp.* & *Max-Lubec.* & *Antverpien-maximus.*

VARIA LECTIO. In Antverp. & Max-Lubec. deest in principio *natalis.* Item pro *centum viginti unus*, solum legunt *centum viginti*, in quo ipsis consonat Antverp-max. Atque hic pro *Petragoricas*, scribit *Petragoritas.* Rursus idem *Georgio* mutat in *Gregorio:* & cum duobus aliis non *Suessionem* scribit, sed *Suessionis.* Antverp. & Max-Lubec. legunt, *coronam consecuti sunt*, omittentes *martyrii*; & Antverp-max. simplicius habet, *gladio trucidati, coronati sunt.* Demum in Antverp. & Max-Lubec. in ultimæ annuntiationis principio deest *Item.* Minutiora neglecta sunt, ut *Dionisio, presbitero, Mineatis, Hilari, Hylarii* &c.

OBSERVATIO. Prima annuntiatio duplex seu composita est, à Beda ex Actis sancti Xysti, ut testatur, primitus excepta. Alii S. Laurentii, alii S. Hyppolyti Acta adducunt, sed de iisdem loquuntur omnes. Ad primam partem quod attinet, ea etiam & quidem sola, omissis omnibus aliis, memoratur à Romano parvo: *Romæ via Salaria,* XLVI *militum, qui baptizati à Dionysio Papa, jubente Claudio decollati sunt.* Plura ex laudato Beda & ex ipsis Actis desumpsit Ado, tum in hac, tum in altera parte, quas Noster ad solitam suam brevitatem reduxit. Hieronymiana nihil habent de XLVI, sed *Maximum* nominant *& milites alios* CXX anonymos, *quorum nomina Deus scit.* Rabanus, Ado, Usuardus & Notkerus numerum servant à Beda determinatum CXXI, verosimiliter quod his adnummeretur *Maximus*, verum quatuor alios ex eadem turma nominatim exprimunt cum hac diversitate, quod qui à Beda *Theodotius*, is ab omnibus aliis appelletur *Theodosius.* Quæ præter hæc dubia sunt, non indiligenter discutit ac solvere conatur Florentinius, & nos alibi operosius examinabimus. *Frontonis* memoria ab Adone primum in sacras Tabulas relata est, totusque elogii contextus ex iis, ni fallor, Actis desumptus est, quæ Bollandus in Appendice ad tomum primum Januarii, pag. 1085 ex Bosqueto pronuntiat, *à nupero quodam & ridiculo scriptore, non ante* 40 *aut circiter annos, composita fuisse.* De Petri Catalogo haud dubium videtur, quin ibi lib. 9 cap. 109, nescio quis alius *Fronto abbas* cum hoc nostro confundatur. Multa alia apud Petrum ac apud alios & obscura & incerta sunt, ut videsis in Tillemontii commentariis tomo 4 à pag. 501. Ceterum Usuardi nostri elogium, merum est Adoniani compendium.

Milit. 46.

Theodosii & socior.

Frontonis.

Illustres illi gemini Suessionenses Martyres sic à Beda consignantur: *Suessiones, natale sanctorum martyrum Crispini & Crispiniani.* Florus elogium addidit, Rabanus longiorem historiam ex eodem, opinor, fonte, ex quo etiam sua sed diversa & breviori phrasi accepit Ado; eam ex hoc magis contraxit Noster; Notkerus verosimilius ex Rabano. Celeberrimorum pugilum memoria antiquior est in codicibus Hieronymianis: *Gallii, Sessionis* vel *Sessonis, Crispini* & *Crispiniani*, additis sociis, qui aliunde divulsi videntur. Quam ætatem Acta redoleant, alibi discutiemus. Ea apud Mombritium edita sunt, à Surio nonnihil contracta, à nobis primigeniæ phrasi restituenda, illustranda, &, si fieri potest, contra recentiores criticos vindicanda. De *Miniate* nihil apud vetustiores usquam reperio, nec satis conjicere possum, unde eum Usuardus acceperit: neque enim Acta à Surio vulgata vidisse existimandus est, qui tam jejune de eo loquitur. Non magis notus apud antiquiores *Hilarius.* Suspicor tamen Usuardum codicem aliquem Hieronymianum auctiorem habuisse, qualis est hodie Corbeiensis, in quo solo legitur: *In Gavalis, depositio beati Hilarii episcopi & confessoris.* Et sic melius pro pago aut territorio quam pro civitate accipitur. Ceterum inde Noster haud dubie mutuatus est. Vide quæ ad Miniatem notarunt Baronius & Castellanus; de Hilario nihil præterea, quod sciam, memoriæ proditum est. Vide notulam Motherii. Wandelbertus, qui pridie de XLVI militibus egerat, hoc die Hilarium ultimo loco celebrat, præmissis Crispino & Crispiniano; Chrysanto & Daria. Postremos duos etiam hodie referunt Rabanus primo

Crispini & Crispinian.

Miniatis.

Hilarii.

mo loco & ex eo Notkerus, quemadmodum & in Allatii ac Frontonis antiquis Kalendariis collocantur; at Noster Adonem secutus, distulit ad 1 Decembris, ut ibi dicemus. Hîc Wandelberti versus subjicio:

Octavum Crispinus habet cum Crispiniano,
Flammas qui passi, savum vicere tyrannum.
Gemmas martyrii geminas festo veneramur eodem*
Chrysantum Dariamque, novo quos munere Christi,
Româ nunc vectos tumulis nova Cella venustat,
Quam Rheni celsis succedunt æquora silvis.*
Hilarius hîc etiam nitet amplo præsul honore.

* Possetdeleri *festo*
* Lege *Quà*

AUCTARIA.

HERINIENS. Toto textu purissimus, subjicit proprium Remense: *Ipso die, depositio sancti Celsini presbyteri & confessoris.* Vide Castellanum. *Celsini.*

TORNACEN. In prima, tertia & quinta purus, omittit secundam & quartam.

ANTVERP-MAJ. Deficit in sola annuntiatione quarta, in reliquo textu satis purus.

ROSWEYD. Quarto loco inserit: *Item Romæ, Maximi & aliorum* CXX *militum.* Sequitur simpliciter: *Miniatis martyris.* Tum: *Romæ, natale sanctorum martyrum Crisanti & Dariæ virginis. Qui post multas, quas pro Christo lucrati fuerant passiones, jussi sunt a Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi & viventes terra & lapidibus obrui.* Jam diximus, hos ab Adone ad 1 Decembris translatos. *Maxim. &c. Chrysanti & Dariæ.*

PULSANEN. Hæc solum habet: *Natalis sanctorum martyrum Chrisanti & Dariæ virginis. Qui tempore Numeriani a judice Celerino Romæ passi sunt. Romæ, natalis quinquaginta & sex militum. Item civitate Cavalis, sancti Ylarii episcopi & confessoris* Scribit & abbreviat modo suo. *Chrysanti & Dariæ.*

MUNERAT. Pro XLVI *militum*, scribit, *natalis sex milium.* Alia in textu sunt non satis exacta. In fine: *Corboilo, sancti Lupi episcopi & confessoris.* Vide Castellanum. *Lupi.*

GREVEN. Textui adscribit: *Apud Carnotum, dedicatio ecclesiæ sancti Joannis Baptistæ: & sancti Vincentii levitæ & martyris.* *Dedicat. Carnoten.*

ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERGEN. & DANIC. Incipiunt: *Romæ, sanctorum Crisanti & Dariæ virginis. Qui post multas passiones jussi a Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi, atque illic viventes, terra & lapidibus obrui. Romæ, via Salaria, natale beati Bonifacii* I *Papæ. Hic constituit, servum clericum non fieri, nec obnoxium curiæ vel cujuslibet rei.* Dubitari fere posset an hæc postrema Adoniana non sint. Certe Notkerus de Bonifacio agit, Mosander eum etiam posuit: Rosweydus autem ad XXIV Octobris in appendicem rejecit. Sequitur in citatis codicibus textus fere purus. *Chrys. &c. Bonifacii.*

LOVANIEN. Puritati proximus est, solum enim deficit in Frontonis elogio.

CENTULEN. *In Gallis civitate Suessionis, passio sanctorum Crispini & Crispiniani martyrum, qui sub Maximiano crudeli examinatione decertarunt. Petragoricas, sancti Frontonis episcopi, ab urbe Roma illuc directi. Ipso die Romæ, militum quadraginta sex, quos Papa Dionysius baptizavit & mox jubente Claudio decollati sunt. Civitate Cavalis, sancti Hilarii episcopi & confessoris.* *Textus mutilus. DeCrisp&c*

BRUXELLEN. *Apud urbem Suessionis, natale sanctorum Crispini & Crispiniani. Qui sub persecutione Dyocletiani, beatum Quintinum secuti post immania tormenta à Rixiovaro præside sibi illata, cæsi gladio coronantur.* In Frontone nonnihil etiam ex Adone interpolatus est. *Apud Florentiam civitatem, passio beati Nimetis* [Miniatis] *sub Decio Cæsare. Romæ via Salaria, natalis sanctorum martyrum Crisanti & Dariæ virginis. Qui cum nullo genere tormentorum vinci possent, tandem Numeriano imperatore jubente, pro Christo terra & lapidibus obruti sunt. Romæ via Salaria, natale sancti Bonifacii Papæ, qui constituit, ne servus aut curiæ obnoxius clericus fieret.* In Hilario satis purus est. In fine: *Apud Bituricas civitatem, Ambiliaco monasterio, beati Dulcardi confessoris.* Castellanus scribit *Amiliaci.* Gall. *Amblis.* *De iisdem. Bonifacii. Dulcardi.*

HAGENOYEN. Pro XLVI, habet, XLVII *militum*, in reliqua annuntiatione satis purus. Sequitur: *Apud urbem Swessionem in Gallia, passio sanctorum martyrum Crispini & Crispiniani. Qui fuerunt nobiles genere, de Perside fugientes persecutionem Maximiani, quam fecit Christianis in Oriente, ad eamdem civitatem devenerunt. Et tunc cum victum & vestitum non haberent, ad artem sutoriam animum suum posuerunt & pauperibus gratis laboraverunt, & mercede carentibus & omnibus; & omnibus sutoribus prævaluerunt. Et ob invidiam accusati quod Christiani essent, & non negaverunt, & ideo sub Dyocletiano per Rictiovarum præsidem immania tormenta passi sunt, & ad ultimum gladio jugulari jubentur.* De Bonifacio habet ferme ut supra. Pro *Miniate*, scribit *Mymate* De Frontone & Hilario, die sequenti. *DeCrisp&c Bonifacii.*

AQUICINCT. In fine addit: *In pago Turonico, sancti Spani martyris.* Ita & alii scribunt, vel *Sperani* &c. Castellan. *Hispadii*, Gallicè *Epain.* *Spani.*

Eodem die, sanctorum Benigni & Beati cum sociis eorum. Vide nomina etiam vernacula apud Castellanum. Deinde recentiore manu: *Romæ, sancti Bonifacii Papæ. Hic constituit, clericum non fieri..... obnoxium cuilibet rei.* Hiulcus sensus est, quem supra integrum habes. *Benigni & socior. Bonifacii.*

VICTORIN. Secundo loco inserit: *Item Romæ, sancti Bonifacii Papæ. Hic constituit, ut servus nullo modo clericus fieret.* Et in fine: *Item Chrysanti & Dariæ martyrum.* *Bonifacii. Chrys. &c.*

DAVERONEN. *Baiocas, sancti Lupi episcopi & confessoris. In pago Turonico, sancti Sperani martyris.* Vide in AQUICINCT. *Lupi. Sperani.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Crispini & Crispiniani martyrum. Bonifacii Papæ & confessoris. Romæ,* XLVI *militum martyrum. Frontonis, episcopi Petragoricensis.* *Bonifacii.*

CLUNIACEN. & ALTEMPS. Scribunt ut codex AQUICINCT supra citatus: *In pago Turonico, sancti Spani martyris.* *Spani.*

REG. SUEC. signatus num. 428: *Corboilo, sancti Lupi episcopi & confessoris.* Vide DAVERON. &c. *Lupi.*

Bonifacii. Chrys. &c. Translat. Barthol.

REG. SUEC. sub num. 130. *Item Romæ, Bonifacii Papæ. Item Chrysanti & Dariæ martyrum.*

VATICAN. num. 5949. Deest *Miniatis & Hilarii.* Adjicitur: *Translatio sancti Bartholomæi de insula Lipari in Beneventum.*

Gavini.

FLORENTIN. Primo loco: *Apud Florentiam, passio sancti Miniatis martyris, cum sociis suis, qui sub Decio tyranno passi sunt anno Domini* CCXLVIII. Haud dubie paulo serius. *Apud Sardiniam in civitate Turritana, sancti Gavini militis & martyris, qui passus est sub præside Barbaro, sub persecutione Diocletiani & Maximiani imperatorum.* In Romano habentur *Protus & Januarius.* Vide Observationem nostram xxx Maii. *Romæ, sancti Bonifacii Papæ V, qui* &c. Vide hæc supra Bonifacio I adscripta.

Bonifacii.

Transl. Alb.

BURDEGALEN. *Andegavis, translatio sancti Albini.* Natalis est 1 Martii.

Transl. Sim

LUXOVIEN. *Translatio sancti Simeonis, episcopi & confessoris, Metensis ecclesiæ pastoris piissimi.*

Celsini.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Remis, sancti Celsini, discipuli sancti Remigii.*

De Bonifac.

EDITIO LUBECO-COL. De Bonifacio, jam supra dictis adjungit: *Qui rexit ecclesiam annis tribus.* Et præterea: *Etiam decrevit, ut nulla mulier aut monacha pallam sacratam altaris tangeret aut lavaret. Qui sepultus est juxta corpus sanctæ Felicitatis.* Sequitur prima & secunda annuntiatio satis pura. Tum. *In Galliis, civitate Suessionis, passio sanctorum fratrum Crispini & Crispiniani. Qui cum essent nobilissimi Romani propter fidem Christi dilatandam à Roma egressi* [sunt,] *ut eamdem fidem alibi prædicarent. Et quocumque pervenerunt, nullus eos hospitio recipere dignabatur, & ob hoc ergo artem sutoriam didicerunt, ut pauperibus subvenirent, qui quidquid ex officio lucrati sunt, præter victum, totum pauperibus elargiti sunt. Hi inventi quod Christiani essent, fustibus sunt cæsi atque ad trocleas extensi, digiti eorum subulis transfixi, & de dorsis eorum ora præcisa, & sic diversis tormentis vexati, sub persecutione Diocleciani & Maximiani, præside Rictiovaro agente, gladio trucidati, glorioso martyrio coronati sunt.* In Miniate & Hilario satis pura est. De Beato & Benigno, ut supra codex AQUICINCT. Demum: *Bituricas, sancti Dulcardi confessoris.*

De Crisp. &c.

BELIN. Incipit à Crisanto & Daria ferme ut ROSWEYD. supra. Tum: *Item Romæ, natale sanctorum Mari & XLVI militum* &c. Frontonem ponit ultimo loco. Et in altera editione superaddit: *Eodem die, Beati & Benigni cum sociis eorum.* Deinde: *In territorio Turonico, Spani.* Denique *Remis, Celsini,* ut supra.

GREVEN. In fine: *Ipso die secundum Vincentium lib. 26, translatio sancti Bartholomæi Apostoli de insula Liparitana Beneventum facta anno Domini* DCCCVIII. *Romæ, sanctorum martyrum Maximini & aliorum* CXX. *Eodem die, vel secundum alios sequenti, Nichomediæ, sanctorum Luciani, Martiani, Flori, Heracli, Tuti, Florini. Beati & Benigni martyrum, aliorumque cum ipsis. In Anglia, translatio sancti Johannis Eboracensis episcopi & confessoris. In Normannia, sancti Lupi episcopi Baiocensis & confessoris. Marnoci episcopi & confessoris. Bituricas, sancti Dulcardi confessoris. Item, translatio sanctorum martyrum, Crisanti & Dariæ, ab urbe Roma ad monasterium Eyslia.*

MOLAN. Post *Petrus*, ex Adone aliis litteris adjicit: *Hi videntes ad se venire armatos, rogabant, ut primi decollarentur. Scriptum est in passione sanctorum Sixti, Laurentii & Hippolyti.* In fine de Chrysantho & Daria, fere ut ROSWEYD. *Eodem die, Benigni & Beati cum sociis eorum. In territorio Turonico, sancti Spati martyris.* Vide AQUICINCT. *Remis, sancti Celsini confessoris & presbyteri, discipuli beati Remigii.* De Lupo ut MUNERAT. *Bonifacii Papæ, qui sedit Romæ annos tres. Hic sepultus est via Salaria, juxta corpus sanctæ Felicitatis. Hic confusus, servum* &c. Editiones aliæ in ipso textu præfigunt, *Chrysanti, Dariæ, & Diodori presbyteri* &c. Post *Petrus*, idem quod supra. In fine: Benigni & Beati, Spati & Celsini, ut supra. De Lupo, additur *Baiocensis episcopi* &c. *Biturigæ, Ambiliaco monasterio, beati Dulcardi confessoris. Die vigesima quinta, sanctorum martyrum Martiani & Martyrii, Romæ via Salaria, Bonifacii Papæ.* Vide superius.

VII *Kal.* *Die* 26.

Rogatiani & Felicis.

APud Africam, natalis sanctorum martyrum Rogatiani presbyteri & Felicissimi, qui persecutione Decii & Valeriani, illustri sunt martyrio coronati, de quibus etiam scribit beatus Cyprianus in epistola ad Confessores. Civitate Narbona, sancti Rustici

Rustici.

episcopi & confessoris.

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-major, Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. In nævis hæret, ut *Aphricam, Affricam, Rogaciani, Ciprianus.* Poterat Antverp-major è purorum numero excludi, quia tota hodierna annuntiatio, prima manu omissa est; at cum ad oram codicis tota subinde adscripta & pura sit, locum hîc ei dedimus.

Rogatiani & Felicis.

OBSERVATIO. *Rogatianus & Felicissimus* apographis Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, Wandelberto præteriti, ab auctore Romani parvi primum consignantur, his verbis: *In Africa, Rogatiani presbyteri & Felicissimi martyris.* Quæ præterea paulo fusius & elegantius exponit textus noster, ea ex Adone ad verbum desumpta sunt, exclusa dumtaxat magni Cypriani commendatione, ex epistola ejus 81 apud Viennensem recitata; nimirum, inquit, *ut sequamini in omnibus Rogatianum presbyterum ..... qui cum Felicissi-*

cissimo fratre nostro, quieto semper & sobrio, excipiens ferocientis populi impetum &c. Plures alias ejusdem Cypriani epistolas appellat Baronius in Notatione, & de præfatis Sanctis fusius tractat tomo 2 Annalium ad annum CCLIII num 42; item CCLIV, num 35; sed expressius ad CCLX, num. 59 & 60; ubi receptæ Chronologiæ rationem videtur excedere, Sanctorum obitum, contra textus nostri auctoritatem nimium differens, qua forte causa, in hodierno Romano mutata Imperatorum nomina animadvertimus. Interim ex prædicta Cypriani epistola 81 potissimum eruisse videntur Martyrologi nostri, quod de *illustri martyrii corona* prædicant; an satis certo, non ausim asserere: nam si vera sunt, quæ accurate observat Tillemontius tomo 3 pag. 389, passos quidem constat Rogatianum & Felicissimum primo ipso *ferocientis populi impetu*, at in tormentis vitam posuisse, non item. Notkerus diversa ab Adone phrasi utitur, sed martyres etiam pronuntiare non dubitat. Castellanus contra, nullum ejus rei fundamentum se reperisse rotunde testatur. Quæ insuper de pluribus sanctis Rogatianis, quid ni & Felicissimis, controvertuntur; utrum hic Rogatianus idem sit, de quo loquitur Cyprianus; deinde de mortis tempore, de utriusque gradu & officio, aliisque hujuscemodi, hæc, inquam, ad proprium locum rejicimus. *Rusticus* Narbonensis mere Usuardinus est, à nullo antiquiori aut æquali hodie positus. Notatio Baronii paucis indicat, quæcumque circa vitam ejus aut gesta observari debent ex Hieronymi & Leonis epistolis, nec quidquam ultra memorat Catellus, inscriptionem adducens, quæ multorum eruditorum ingenia exercuit, alibi à nobis de integro examinandam. In Adone, secundo loco habetur: *Commemoratio sanctorum episcoporum Vedasti & Amandi, quorum vita & mors plurimis extitit miraculis glorioſa.* De iisdem hoc etiam die canit Wandelbertus: *Rustici.*

Pontifices fama, signis tumulisque coruscos
Septimus ostendit, vero de nomine Amandum,
Vedastumque simul, meritis & tempore junctos.

Alibi ostendimus, quam recte bini illi Præsules uno die conjungantur. Plura adjicit Notkerus de Vedasto, prius Tullensi presbytero &c. Atque hîc fistit Canisiana Notkeri editio, cum ex hoc die usque ad anni finem reliqua desiderentur. Porro Usuardus citata Adonis verba retulit VI Februarii, ut ibi diximus, hic utrumque tacitus prætermittens. Et de Vedasto quidem tacent etiam plerique codices recentiores, at de Amando aut ejus ordinatione, translatione, vel elevatione & ecclesiæ dedicatione, non pauci meminere, quos jam subjiciam. Vide quæ diximus VI Februarii.

AUCTARIA.

Amandi. R Osweyd. Subdit in fine: *Natale sancti Amandi episcopi & confessoris.*

Pulsanen. Sic primam annuntiat: *Apud Africam, natalis sanctorum martyrum Rogatini presbyteri & Felicissimi. Item apud Thessalonicam, sancti Demetrii martyris.* Is est, opinor, qui colitur VIII Octob. Sequitur de Rustico, pure. *Demetrii.*

Antverp. Max-Lubec. & Ughellian. Nihil de Rustico, sed ejus loco: *Ipso die, Amandi confessoris.* Et adjungunt eodem textu, *Luciani & Flori*, ut etiam invenies die præcedenti. *Amandi. Luciani & Flori.*

Antverp-max & Lovanien. In prima satis puri, secundo loco: *In Nicomedia, sanctorum Luciani & Flori.* Horum socios vide in codicibus Hieronymianis. Ipsorum Acta inter Selecta recensuit Ruinartius à pag. 151, ubi consulenda prævia ejus admonitio. Tum: *Ipsodie, elevatio sancti Amandi confessoris.* In Rustico puri sunt. Demum: *Item sancti Euaristi Papæ & martyris.* *Luciani & Flori.* *Amandi.* *Euaristi.*

Ultraject. Omnia eadem habet, nisi quod de Euaristo sic primo loco loquatur: *Romæ, natale sancti Euaristi Papæ. Qui quartus post beatum Petrum, Romanam Ecclesiam gubernavit sub Traino* [Traiano] *Principe martyrio coronatus, sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano.* *De Euarist.*

Leyden. & Ultraject. Conveniunt, sed in fine repetunt: *Item, sancti Euaristi Papæ & martyris.* *Euaristi.*

Alberg. & Danic. In hoc à proxime superioribus differunt, quod Rusticum omittant, & pro, *elevatio sancti Amandi*, simpliciter scribant: *Ipso die, sancti Amandi confessoris.* Quasi alium indicarent à Trajectensi episcopo. *Amandi.*

Centulen. *Apud Africam, sanctorum Rogaciani presbyteri & Felicissimi, sub Decio & Valeriano. Civitate Florentia, beati Mineatis, sub Decio,* Vide textum die præcedenti. Sequitur: *Apud Ephesum, sancti Policratis, episcopi egregii & nobilissimi viri.* Quis hic sit sanctus Polycrates, divinet qui potest, ego alium *Polycratem episcopum Ephesinum* non novi, præter eum qui in controversia de celebratione Paschæ Victori Papæ restitit, & excommunicatus est. *Civitate Narbona, sancti Rustici episcopi & confessoris. Cœnobio Helnone, translatio beati Amandi episcopi & confessoris.* *Miniatis.* *Polycratis.*

Bruxellen. Sic incipit: *Translatio corporis beati Amandi episcopi & confessoris. Qui ecclesiam Trajectensem supra Mosam tribus annis rexit; & post heremiticam vitam eligens, in quadam cella quindecim annis cilicio semper tectus & aqua &.* Desunt reliqua. Deficit usque ad XXXI Octob. *Transl. Amandi.*

Hagenoyen. *Apud Petragoricam civitatem, depositio sancti Frontonis episcopi. Qui Romæ a beato Petro Apostolo episcopus ordinatus est, cum Gregorio presbytero, quem per Apostoli Petri baculum in itinere socium de morte recepit vivum, & ad præditam veniens civitatem, magnam illius gentis multitudinem convertit ad Christum. Iste cum Domino Jesu Christo beatam Martham sepelivit in spece, cujus cyrotheca & annulus ejus ibi remanserunt, cum postea unam cyrothecam remiserunt cum annulo episcopali, alium ibi servantes. Tandem* *Multa de Frontone.*

post multa miracula & doctrinas salutares, obiit in
De Euarist. pace. Romæ, natale sancti Euaristi Papæ & martyris. Qui quartus post beatum Petrum, Romanam rexit Ecclesiam annis decem, mensibus septem. Hic natione erat Græcus ex patre Judæo, nomine Juda, de civitate Bethlehem. Hic titulos in urbe Roma divisit Cardinalibus presbyteris & dyaconibus. Hic constituit, ut conjugium publice à præsentibus sponderetur & à sacerdote postmodum benediceretur. Hic martyrio coronatur sub persecutione Trayani imperatoris, & sepelitur juxta sanctum Petrum. In ci-
Hilarii. vitate Gavalis, natale beati Hylarii episcopi & confessoris. De hoc & Frontone agitur die præcedenti. In fine habet: *Civitate Narbona, depositio sancti Rustici episcopi & confessoriss.*

AQUICINCT. Post, *ad confessores*, inserit: *Trans-*
De Amand. *latio corporis sancti Amandi episcopi, & ordinatio episcopatus ejus, & dedicatio ecclesiæ ipsius.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130.
Amandi. *Item, sancti Amandi episcopi* &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Rogatiani*
Euaristi. *& Felicissimi. Euaristi Papæ & martyris. Rustici, episcopi & confessoris.*

CLUNIACEN. & ALTEMPS. *Luciani, Martiani*
Luciani &c. *& Flori.* De his Florus cum brevi elogio.

REG. SUEC. sub num. 428. *Eodem die, Flores-*
Florentii. *tii confessoris.* An is de quo agitur die sequenti?

CODEX D. LE MARE, sign. A. *Nivernis civi-*
Trojecii. *tate, depositio sancti Trogeni confessoris.* Vult dicere *Trojecii* Gall. *Troé*, qui colitur XVII Octob.

VATICAN. Addit: *Thessalonicæ, sancti Demetrii*
Demetrii. *martyris.* Vide PULSANEN. Forte apud Beneventanos & in aliis Italiæ partibus colitur hac die.

FLORENTIN. *Sancti Demetrii martyris. Romæ,*
Demetrii. *sancti Euaristi Papæ.... Ordinatio episcopatus sancti*
Euaristi. *Amandi, translatio corporis & dedicatio ecclesiæ.*
De Amando.

BURDEGALEN. *Sancti Amandi confessoris. Lu-*
Amandi. *ciani, Marciani & Flori.* Vide supra.
Luciani &c

EDITIO LUBECO-COL. *Colonia Agrippina, in*
De Euarist. *ecclesia sanctæ Mariæ ad gradus, festum adventus sanctæ Crucis Christi. Romæ, natale sancti Euaristi Papæ & martyris. Qui quartus post beatum Petrum Apostolum, Romanam gubernans Ecclesiam annis novem, sub Traiano principe martyrio coronatus, sepultus est juxta corpus beati Petri in Vaticano. Hic constituit, ut conjugium à parentibus publice responderetur & deinde à sacerdote solemniter benediceretur.* Vide melius in HAGENOYEN. Sequitur de
Pelagiæ. Africanis, satis pure. Tum: *Eodem die, sanctæ Pelagiæ virginis. Quæ cum peteretur à quodam nobili adolescente in conjugem, ipsa tonsis crinibus & habitu virili, clam aufugit & monasterium probatissimorum monachorum intravit, & in eo omnibus incognita usque ad mortem Deo devota servavit & tandem feliciter obiit.* Vide GREVEN. De Rustico, Lucian. &c.
bene. Dein: *In Nicomedia, natale sanctorum Lu-* Ursæ.
ciani & Flori martyrum. Item in Nicomedia, san- De Amand.
ctæ Ursæ virginis. Eodem die, translatio sancti A-
mandi episcopi Trajectensis superioris & confessoris. Amandi

BELIN. Secundo loco: *Ipso die, Amandi con-* Luciani &c.
fessoris. Luciani & Florii. Et in fine: *Romæ, sancti* Euaristi.
Euaristi Papæ & martyris.

GREVEN. *Jacob Patriarchæ. Item secundum ali-* Jacob.
quos hic, Euaristi Papæ, secundum Adonem vero Euaristi.
& alios die sequenti. Qui sedit annos novem & sub
Traiano, martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano.
Ipse titulos in urbe presbyteris divisit, septemque dia-
cones, qui episcopum prædicantem custodirent, ordi- Benedicti.
navit. Demetrii martyris. Romæ, natale sanctorum Marcæ &c.
Mariandri, Luci, Vieti. Ipso die, secundum alios Thaisi &c.
autem V. *Kal. in Phrygia, sanctorum Thaisi, Polycar-*
pi, Gaii, Metrobi, Eumeniæ, Januarii, Terrei, Cor-
minii. Apud Ephesum, Policarpi episcopi & confes- Policarp.
soris. Si quis istius nominis episcopus Ephesinus
fuit, non magis in Ecclesia cultum habet, quam Beati
Polycrates, de quo supra. Sequitur: *Beati epi-* Dr Amand.
scopi. Translatio sancti Amandi episcopi Trajecti
superioris, confessoris. Colonia Agrippina ad gradus
Mariæ, adventus magnæ portionis sanctæ Crucis.
Apud Augustam Retiæ oppidum, conversio beatæ
Aphræ, quæ cum esset meretrix & beatum Narcissum
recepisset hospitio, ab eodem conversa est. Colitur Cassiæ.
V Augusti. *Nicomediæ, sanctæ Ursæ virginis. Item* S. Ursæ.
secundum aliquos hic, Margaritæ virginis, quæ & Margaritæ
Pelagia. Alii habent eam Idibus Octobris. Imple- seu Pelag.
xum negotium. Eadem est, opinor, quæ in
EDITIONE LUBECO-COL. vocatur *Pelagia.*

MOLAN. *Ipso die, Luciani & Florii. Romæ, san-* Luciani &c.
cti Euaristi Papæ & martyris. Commemoratio sancti Euaristi.
Vedasti & Amandi, quorum vita & mors plurimis De Vedast.
virtutibus extitit gloriosa. Typis minoribus: *In* & Amand.
Glascomia, depositio Ceolfridi abbatis & confessoris. Confess.
Edit. aliæ, de Luciano &c. Item de Euaristo,
ut in prima. Tum: *Trajecti ordinatio episcopatus* De Amand.
sancti Amandi: & Elnone cœnobio, translatio cor-
poris ipsius ab ecclesia sancti Petri & Pauli in basi-
licam sancti Stephani Protomartyris, agente beato
Eligio pontifice; atque dedicatio ejusdem basilicæ. Elevat.
Laubiis, elevatio sancti Ermini episcopi. Die vige- Ermini.
simasexta, commemoratio magni terræmotus.

VI *Kal.* *Die* 27.

Vincentii & socior. IN Hispaniis civitate Abula, passio sanctorum Vincentii, Sabinæ & Cristetæ, qui primo adeo in equuleo sunt extensi, ut omnes compages eorum membrorum laxarentur, deinde capita eorum lapidibus superposita, usque ad excussionem cerebri, validis vectibus sunt contusa, atque ita martyrium compleverunt,
Florentii. agente præside Daciano. Eodem die apud Tile castrum, sancti Florentii martyris.

Sumitur ex *Praten. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Præcipua diversitas in eo occurrit, quod multi codices, etiam probatissimi, ut Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. & reliqui, textui aut præfigant aut subjiciant: *Vigilia Apostolorum Simonis*, vel *Symonis & Judæ.* Dubites utrum

utrum ea annuntiatio Usuardina non sit, præsertim cum in Adone disertissime ponatur. Ego certe Usuardo adscribendam persuasissimum haberem, si in citatis codicibus uniformitas servaretur, qua deficiente, alios præferendos judicavi, ut iterum dicam XXXI Octobris. In Munerato male est *Abulla*, ceteri passim *Abula*, tametsi Romanum parvum & Ado scripserint *Abela*. Forte melius scriberetur *Chrisletæ*, sed codices nostros secuti sumus. Molan. transposuit voces *membrorum eorum*. Praten. legit *Datiano*, melius cum communi Munerat. *Daciano*; male Greven. & Molan. *Deciano*. In apographo nostro Pratensi sub finem additur: *Ipso die, inventio seu translatio sancti Vincentii levitæ & martyris*. Verum cum ea verba lineolis subducta sint, ex Sirmondi prænonitione patet, ea ad marginem recentius esse adjecta.

Vincentii & socior.

OBSERVATIO. Martyres plures *Vincentii* nomine illustres passim commemorantur, at forte vix ullus, de quo pauciora & minus genuina exstent monumenta antiqua, quam de hoc Abulensi duabusque ejus sororibus *Sabina* vel *Savina* & *Chrisleta*; sic enim & ipsas vocat Ruinartius inter sincera & selecta pag. 389, qui forte Acta vidit, qualia penes nos sunt à Papebrochio descripta ex pervetusto codice D. Canonici Joly Parisiis, in quibus passi dicuntur V Kal. Novembr. seu XXVIII Octobris: quæ si sincera existimasset, edere procul dubio non prætermisisset. Ceterum hæc aut similia habuit Martyrologus Viennensis, cum elogium ejus inde acceptum videatur, quod Petrus in Catalogo retulit, lib. 9 cap. 114, ubi pro *Chrisleta* scribit *Chrislina*, quodque totum Noster etiam transumpsit, mutatis solum vocibus *Abela* in *Abula*, *Chrisletes* in *Chrisletæ*, & *supposita* in *superposita*. De Actis ipsis quid censeam si me roges, malo judicium tantispere suspendere, quam quidquam temere definire, tametsi sufficientia occurrant vestigia, quæ satis ostendant, ad aliorum Actorum imitationem, aliquot post eorum passionem seculis, fabricata aut saltem exornata; adeo ut Tamayus de Salazar, cetera in corradendis omnibus satis facilis, non exiguam eorum partem rescindendam putaverit. At inde nec hilum detraxeris vetustissimo juxta ac celebratissimo tota Hispania inclytorum martyrum cultui, quorum prima, ni fallor, memoria ex Romano parvo profluit: *Abela civitate, Vincentii, Sabinæ & Christetes martyrum*. Florus etiam eos diserte consignat die sequenti his verbis: *Ipso die, passio sanctorum Vincentii, Sabinæ & Chrisletæ, qui passi sunt in urbe Avila*. Elogii reliqua ex solito Adoniano fonte, sed alia phrasi exprimuntur. Adde Wandelbertum, cujus metricum elogium legi meretur:

Hinc sextum martyr pugnans Vincentius ornat,
Chrysletæ hoc pariter Sabinaque virgo triumphat.

Florentii.

Sequitur in Adone: *Eodem die apud Tyle castrum, natale sancti Florentii martyris*; & hæc totidem verbis in laterculum nostrum translata sunt, mutato *Tyle* in *Tile*. Est apud Adonem Mosandri, *Florentius* alius confessor, de quo in Auctariis plura recurrent. Dum autem & Hieronymiana *Florentis* alicujus vel *Florenti* meminere, quid velint non satis explicant. Quæro qui in his tenebris lucis aliquid affundant, sed hactenus non invenio, nisi Saussayum audire velimus, locum, tempus, martyrii genus &c. memoriter recitantem. Nec quidquam solidæ explicationis afferunt, quæ apud nos per conjecturam à Rosweydo, ni fallor, notata sunt, de hoc Florentio Thebæis adscribendo, ejusque martyrii palæstra collocanda in *Tiel*, oppido Geldriæ Vahali fluvio adsito, in quam opinionem facile Belgæ inclinant. Sufficere potest, mea quidem sententia, Florentius unus Thebæus ad tractum Rheni, de quo egimus X Octobris. Nec vero ad Euphratem aut in Ponto, nec in Africa aut Hispania quærendum puto *Tile* vel *Tyle* castrum, sed verosimiliter in Burgundia, ubi Gallice vocatur *Trichateau*, Lingones inter & Divionem, ut accuratius expendit noster Motherius in observatiuncula ad hunc diem, à curioso lectore omnino consulenda. De Actis nostris & Sanctis ipsis plurimum promerebitur, qui tum de Vincentio & sororibus, tum de Florentio certiora documenta subministrabit: certiora, inquam, quam sint Higueriana, Dextrina & id genus commenta à Tamayo congesta, quæ nec nominata hic vellem, nisi vel eò recurrere me coëgisset puriorum fontium penuria. Tertio loco in Adone ponitur *Euaristus Papa*, sub Trajano martyrio coronatus, de quo die præcedenti abunde egimus. Ejus etiam meminit Florus, at ab Usuardo plane prætermissus est.

AUCTARIA.

HERINIEN. Incipit: *Vigilia Apostolorum Simonis & Judæ*. Cetera purissimus.

Vigiliæ Sim. & Jud.

TORNACEN. Purus, subdit: *Ipso die, vigilia Apostolorum Symonis & Judæ*.

ANTVERP-MAJ. Textui etiam puro subnectit: *Anticiodoro*, [Aurissiodoro] *S. Desiderii episcopi & confessoris. Et vigilia Apostolorum Symonis & Judæ*.

Ejusdem. Desiderii.

ROSWEYD. Secundo loco inserit: *In Nicomedia, Luciani martyris*. Vide die præcedenti. In Florentio, purus est. Tum: *Rumoldi martyris*. Vide infra. *Rictrudis virginis*. Vult dicere *sanctimonialis & abbatissæ*, quæ tamen vidua & beatæ Eusebiæ mater fuit, coliturque XII Maii. *Vigilia Apostolorum Simonis & Judæ*.

Luciani. Rumoldi. Rictrudis.

PUL-

PULSANEN. *Vigilia Apostolorum Symonis & Judæ.* In 2a deest elogium. In ultima purus est.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Puri in textu, *De eadem.* addunt etiam: *Ipso die, Vigilia Simonis & Judæ.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. & DANIC. Omnes incipiunt: *De eadem.* *Vigilia Apostolorum Symonis & Judæ.* In textu puri.

ALBERGEN. In fine adjicit: *Item, sancti Yvonis confessoris.* *Ivonis.* Infra, expressius est *translatio.*

CENTULEN. *Vigilia Apostolorum Symonis & Judæ. In Hispaniis, civitate Helbora, sanctorum Vincentii, Sabinæ, & Christetæ martyrum. In pago Florentii Monachi.* Pictaviensi, *sancti Florentii presbyteri & monachi.* Is est qui in Martyrologiis nostris ponitur XXII Septembris, quemque superius in Adone Mosandri repeti hoc die diximus, quod etiam fit in aliis codicibus Usuardinis. Variæ hujus Sancti translationes, variæ de sacro corpore concertationes, diversis hisce festivitatibus facile occasionem dederint, cum & aliis etiam mensibus recolatur. Quid si hæc fortasse fuerit prima corporis Rodium in Picardiam advectio. Sequitur in citato codice: *Autisiodoro, sancti Desiderii.* *Desiderii episcopi & confessoris. Eodem die apud Adventus Tile Castrum, sancti Florentii martyris. Cœnobio Amelbergæ.* *Blandinio, adventus sanctæ Amelbergæ virginis.*

BRUXELLEN. Jam dixi codicem hunc deficere usque ad diem XXXI Octobris.

HAGENOYEN. Scriptoris oscitantia omissus est dies VI Kalend. Novembris, & diei sequenti præfigitur VI Kal. ubi scribi deberet V Kal.

AQUICINCT. Incipit: *Romæ, Euaristi Papæ* *Euaristi.* *& martyris. Hic titulos in urbe divisit presbyteris, & septem diaconos ordinavit, qui custodirent episcopum prædicantem.* Ibidem pro *Florentii*, habetur *Florentiani.*

VICTORIN. *Romæ, sancti Euaristi Papæ. Hic* *Euaristi.* *titulos divisit in Urbe presbyteris, & septem diaconos constituit qui custodirent episcopum. Vigilia* *Vigiliæ.* *Apostolorum Simonis & Judæ.*

AMBIANEN. *In pago Pictavo, natalis sancti* *Florent. mon.* *Florentini presbyteri & monachi, maximæ sanctitatis & innocentiæ viri.* De eodem, opinor, *Florentio* agitur, de quo dixi ad CENTULEN.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Pha-* *Pharonis.* *ronis episcopi & confessoris.* Vide de eo die sequenti. *Vincentii, Sabulæ* [Sabinæ] *& Christetæ martyrum. Florentii martyris.*

REGINÆ-SUEC. signatus num. 130. Adjicit: *Euaristi.* *Romæ, sancti Euaristi Papæ* &c.

VATICAN. Adjicit: *Romæ, natalis sancti Eua-* *De eodem.* *risti Papæ, qui præfuit Ecclesiæ annis tredecim, & martyrio coronatus est sub Traiano.*

FLORENTIN. *Item, sanctæ Geltrudis* [MEDIC. *Gertrudis*, an non melius *Rictrudis?*] *virginis. Apud Britanniam, translatio* [MEDIC. *ordinatio*] *sancti Ivonis confessoris, magnæ sanctitatis viri. Apud Sardiniam civitate Turritana, sanctorum martyrum & fratrum Proti presbyteri & Januarii diaconi, sub præside Barbaro; tempore Diocletiani & Maximiani.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Pictavensi, sancti Florentii presbyteri & monachi.* *Flor. mon.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ.* Sequitur de Vincentio, Sabina & Christeta, pure. Deinde: *Apud Tyle castrum, sanctorum Florentii, Eraclii, Flori & Tuti martyrum.* Hæc est disparatorum confusio. *Ipso die, commemoratio beati Yvonis presbyteri & confessoris. Autisiodoro, depositio sancti Desiderii episcopi & confessoris.* *Vigiliæ.* *Florentii* *Ivonis.* *Desiderii.*

BELIN. In textu variis nævis deformis, in fine superaddit: *Item eodem die, Vigilia Apostolorum Simonis & Judæ. Eodem die, sancti Ivonis confessoris, de tertio Ordine Fratrum Minorum.* *Vigiliæ.* *Ivonis.*

GREVEN. *Vigilia Apostolorum Symonis & Judæ. Apud Carthaginem, natalis sancti Suffragani* [prima editio melius ordinata est.] *Ipso die, sancti Eucharii episcopi & martyris. In Sardinia, sanctorum Mariani, Prothi & Januarii. In Phrygia, Eumeni & Canonis. Rumoldi episcopi & martyris relatio. In pago Pictavensi, sancti Florentii* *Florentii* *Rumoldi.* *episcopi.* Vult dicere, ni fallor, *presbyteri*; aliàs Florentii Pictavienses geminarentur. *Desiderii episcopi Autisiodorensis & confessoris. Apud Indiam, sancti Frumentii episcopi, qui ab Athanasio Alexandrino illuc episcopus directus, cum pene totam Indiam superiorem Christi fidei subjugasset, vita & signis inclytus quievit in pace. In Hibernia, Orani episcopi & confessoris. In Britannia minori, translatio sancti Yvonis confessoris, juris periti, advocati pauperum. Rictrudis virginis. Ipso die, inventio corporis Vincentii levitæ & martyris.* *Vigiliæ.* *Eucharii.* *Mariani &* *Eumenii.* *Rumoldi.* *Florentii.* *Desiderii.* *Frumentii.* *Orani.* *Translatio.* *Rictrudis.* *Inventio.* *Vincentii.*

MOLAN. *In Mechlinia, relatio beati Rumoldi episcopi & martyris. Eodem die in Britannia, translatio sancti Ivonis confessoris; in utroque jure doctoris, de Ordine pœnitentium beati Francisci. Romæ, Euaristi Papæ; qui sedit annos novem. Sub Trajano martyrio coronatur, sepultus in Vaticano. Hic constituit duos in Urbe presbyteros & septem ordinavit diaconos, qui custodirent episcopum prædicantem. In loco qui dicitur Marcinas, sanctæ Rictrudis cum filia Eusebia. In Blandinio, adventus corporis sanctissimæ virginis Christi Amelbergæ. Item eodem die, vigilia Apostolorum Simonis & Judæ.* Deinde typis minoribus: *Quæ observatione jejunii celebratur.* Tum: *Apud Indiam, sancti Frumentii episcopi, qui ab Athanasio* &c. & GREVEN. Editiones aliæ: *Item eodem die, Vigilia* &c. De translatione Ivonis, ut supra. Sequitur: *Eliense, commemoratio ordinationis beati Amandi. Quæ licet die præcedenti, sicut & translatio corporis, & ecclesiæ dedicatio facta fuisse credatur, tamen hoc die specialius recolitur.* De Rumoldo, ut supra. Tum: *Eodem die elevatio corporum sanctarum Eusebiæ atque Gertrudis.* De adventu Amelbergæ, ut supra. Demum minoribus typis: *Ipso die, inventio corporis sancti Vincentii levitæ & martyris.* *Translatio.* *Amandi.* *De eadem.* *De Eusebia.* *Inventio.* *Vincentii.*

V *Kal.* *Die* 28.

Simonis & Judæ. NAtalis beatorum Apostolorum Simonis Chananei & Thadei, qui & Judas dicitur; è quibus Thadeus apud Mesopotamiam, Simon vero apud Ægyptum traditur prædicasse. Inde simul Persidam ingressi, cum innumeram gentis ipsius multitudinem Christo *Cyrillæ.* subdidissent, martyrium consummaverunt. Romæ, sanctæ Cirillæ filiæ

filiæ Decii Cæsaris, quæ sub Claudio principe pro Christo jugulata & necata est gladio. Civitate Meldis, sancti Faronis episcopi & confessoris. Parisius, translatio sanctæ Genovefæ virginis. *Faronis. Translat. Genovefæ*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec.* & *Greven.* Cum *Antverp.* & *Max-Lubec.* conveniunt *Antverp-max. Ultrajectin. Leyden.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. *Symonis* scribunt aliqui, sed in hoc nomine uti & *Chananeo* & *Thadeo* potiorem codicum partem secutus sum. Antverp. Max-Lubec. &c. de Thadeo habent, *qui & Judas Jacobi legitur*, ut ferme est in Adone. Major in explicanda prædicatione varietas. Antverp-maj. post, *Simon vero*, omittit particulam *apud*. Antverp. Max-Lubec. &c. sic legunt: *Quorum Simon apud Ægyptum, Thadeus apud Mesopotamiam prædicavit*. Omnes passim scribunt *Cirillæ*, ut in textu est. Greven. posuit *jugulata atque necata est*. Herinien. omisit *& necata*. Antverp-maj. pro *translatione*, habet, *Parisius, sanctæ Genovefæ virginis*. De *Persidam* vel *Persidem*, *Faronis* vel *Pharonis* &c. nihil opus est plura subjicere.

OBSERVATIO. Apostolorum *Simonis* & *Judæ* celebritas in Martyrologiis nostris Latinis (nam quid Græci statuant, toto hoc opere non curavimus) in nostris, inquam, Martyrologiis hoc die passim conjungitur. Sic imprimis apographa Hieronymiana: *Et natalis sanctorum Apostolorum, Symonis Chananei & Judæ Zelotis*. In Indiculo Apostolorum plura legenda censet Florentinius pag. 160, ubi alios dies colligit, quibus in iisdem apographis ambo Apostoli, ob diversas forte causas, simul recoluntur. Subjungit porro binas exercitationes satis longas ad explicanda dubia, confusa & implexa, quæ circa horum Apostolorum nomina, agnomina, consanguinitatem cum aliis, prædicationem, martyrium &c. non pauca nec levia occurrunt, quæque talia sunt, ut hîc breviter expediri omnino non possint. Tu Florentinium ipsum & Baronii Notationes consule, uti & Tillemontium tomo 1 à pag. 399. Quod iustituti hujus nostri proprium est, reliquos Martyrologos atque unà textus nostri scaturiginem indicabimus. Apud Bedam hæc strictim leguntur: *Natale sanctorum Apostolorum, Simonis & Thadei*. Quæ ferme à Rabano descripta sunt. Romanum parvum brevius: *Simonis & Thadei Apostolorum*. Ado in Martyrologio: *Natalis sanctorum Simonis & Judæ*. At in Festivitatibus Apostolorum rem fusius prosequitur, unde nimirum Usuardus totum suum elogium contraxit. Inter alia eos ibi Viennensis redarguit, *qui putant, Simonem Apostolum unum de duodecim, ipsum esse qui sub Trajano crucem passus sit*. Non desunt tamen, qui hæc & alia etiamnum tueantur. Verum, ut jam dixi, controversiæ illæ alterius & operosioris indagationis sunt, quam ut hîc jejune delibentur. Audiatur postremo Wandelberti encomium: *Simonis*

Simonis & Judæ præcellit quintus honore,
Quos opulenta Deo Persis mittente receptos
Fidos martyrio, & signis tumulare patronos
Promeruit; fidei cultrix si deinde fuisset.

Habet Romanum parvum secundo loco: *Romæ, Cyrillæ filiæ Decii Cæsaris*. Venerabilis Beda ex sæpe citatis sancti Laurentii Actis pauca adjecit, quæ à Rabano & Adone transumpta sunt, nullâ usquam Deciorum facta distinctione. Noster primam partem verosimiliter ex Adone accepit, quæ martyrium explicat, alteram de sepultura, à Justino presbytero procurata, intactam reliquit. Audi hîc etiam Wandelbertum: *Cyrillæ*

Cæsare nata micat Decio hîc Cyrilla, beatis
Virgo animis, & cui Decius haud editor esset.

Ex his patet invaluisse pridem historiam illam, de qua in Triphonia locuti sumus XVIII Octobris, quamque alibi diligentius discutiemus. De *Farone*, aliàs *Burgundofaro* Meldensi, nemo præter Usuardum meminit. Habuit insignis ille antistes è consanguineis suis Sanctum non unum. Porro Acta sub Hildegarii nomine à Mabilione edita sunt seculo 2 Benedict. à pag. 606; brevius à Surio. Exstant apud nos plura, & diffusiora & contractiora, quæ tamen cum editis non omnino conveniunt. Omnium inter se collatio materia erit disquisitionum, in Actis nostris secuturarum. Vitam à Fulcuino, ut aiunt, carmine scriptam necdum vidi. Habe unicum Wandelberti versiculum: *Faronis.*

Hic etiam Matronæ colitur per littora Pharo.

Ad III Januarii illustrem virginem *Genovefam* cum Usuardo retulimus, proprio ipsius die natali. Ibi Bollandus plures alias in ejus honorem festivitates enumerat, inter quas & hæc translatio, à sancto Eligio, anno DCXXX verosimiliter facta, recensetur; ab Usuardo certissime posita, quidquid à Molano, nescio ob quem scrupulum, inter accessiones rejiciatur. Hæc pro re nostra abunde dicta sunto: cetera vide apud Bollandum, & scriptores ab eo citatos. Nec desunt recentiores, ex quibus nonnulla fortasse notari poterunt in Supplemento Januarii. *De transl. Genovefæ.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Textum habet totum & purum, excepta annuntiatione tertia de sancto Farone.

ROSWEYD. Rubricis majusculis incipit: *Natale beatorum Apostolorum Symonis & Judæ.* Deinde pergit: *E quibus Thadeus apud Mesopotamiam, Simon vero* &c Hinc post *subdidissent*, inserit; *a pontificibus templorum occisi, martyrium* &c. *De Sim. &c.*

PULSANEN. In prima utcumque purus, caret ceteris omnibus.

MUNERAT. In omnibus satis purus, in fine de Genovefa superadjicit: *Cujus corpus honoratur & colitur in cœnobio Apostolorum Petri & Pauli, in monte Parisius.* *De Genov.*

MOLAN. In ceteris purus, omittit, ut dixi, annuntiationem ultimam.

ALBERG. & DANIC. In textu etiam satis puri, adjiciunt: *Eodem die* [ALBERG. *natalæ*] *sancti Ferrucii martyris.* Vide MOLAN. infra. *Methis civitate, sancti Terentii episcopi & confessoris.* *Ferrutii. Terentii.*

CENTULEN. *Natale beatorum Apostolorum Symonis Zelotis & Judæ, qui Taddeus dicitur, & Judas Jacobi scribitur. Romæ, beatæ Cyrillæ virginis. Quæ fuit filia Decii Cæsaris, quam Claudius imperator decollari jussit. Meldis, sancti Pharonis episcopi & confessoris. Parisius, translatio gloriosæ virginis Genovefæ, quæ mirabili virtute & sanctitate claruit.* *Textus contractus.*

HAGENOYEN. Mutatis Kalendis, hodie scribit hoc modo: VI Kalend. Novemb. *In Perside, natale beatorum Apostolorum Symonis & Judæ. Isti duo Apostoli aliis nominibus nominantur. Symon vocatur Cananeus vel Zelotes* [in quo recte sane observat] *Judas vero dictus est Tatheus* [Thadæus] *& in Ecclesiastica historia ipse vocatur Lybeus* [*Lebbeus* vel *Lebbæus.*] *Hi duo Apostoli fuerunt fratres* [saltem unus] *Jacobi minoris & filii Alphei & Mariæ Cleophæ. Quorum primus, id est Symon in Ægypto prædicavit & multos ad fidem convertit, miracula plura fecit, ecclesias fundavit, & sacerdotes ac episcopos illic constituit. Judas vero beato Thomæ Apostolo fuerat associatus, & cum eo tres Reges, qui Domino in cunabulis munera obtulerant, convertit. Abagarum regem à lepra curavit & convertit, & plura ibidem miracula fecit, & ecclesias ibidem ædificavit. Deinde in Mesopotamia & in Ponto prædicans* [prædicavit,] *& gentes illas indomitas & belluinas suo dogmate instruxit. Demum Judas in Ægyptum venit ad fratrem suum Symonem, cum quo perrexit in Persydem, ubi duos magos & Aroen & Arfaxat confundebant. Xertem regem Babylonis cum sexaginta milibus virorum, exceptis mulieribus & parvulis baptizaverunt; ubi per annum & tres menses manserunt, & ecclesias ædificaverunt, pontifices & sacerdotes statuerunt & multum populum ab errore converterunt, & postmodum in Swanyr civitate venti sunt, ubi preceperunt à demonibus exire de ydolis & illa confringere, quod & fecerunt. Tunc pontifices in Apostolos irruerunt & subito occiderunt.* Habes hic vulgatorum Actorum compendium. *De Simone & Juda.*

Romæ, beatæ Cyrillæ virginis, filiæ Decii junioris, Cæsaris, quæ cum matre sua Typhonia, post mortem patris sui, Christiana effecta est: & sub Claudio imperatore pro fide Christi decollata est. Item, sancti Fidelis martyris. Item, sancti Joseph filii Jacob, translati in Britanniam. In Methis civitate, depositio sancti Terencii episcopi & confessoris. *De Cyrilla. Fidelis. Joseph. Terentii.*

AQUICINCT. *Parisius, translatio sanctæ Genovefæ.* An in ceteris purus sit, non liquet.

CODEX URSINI à Rosemberg. *Metis civitate, Terentii sancti Terencii episcopi & confessoris.* *Terentii.*

AMBIANEN. *Ambianis civitate, depositio sancti Salvii episcopi & confessoris. Qui Tenderico Salvii. rege Gallus imperante, sanctitate & gratia plenus, pontificatum ejusdem loci obtinuit. Cujus corpus Mostoriolo vico translatum & digno cum honore decenter est adornatum.* Vide Castellanum.

MATRIC. CARTUS ULTRAJECT. *Simonis & Judæ Apostolorum. Cyrillæ, filiæ Decii Cæsaris, virginis & martyris.* De Farone, pridie.

In VATICAN sub num. 5949. Deest Faronis & Genovefæ; ut habetur in extracto.

ALTEMPS. *Monstriolo monasterio, sancti Silvii episcopi & confessoris.* Vide AMBIANEN.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Suessionis, depo- Divitiani sitio sancti Divitiani episcopi & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima satis pura, in secunda adjicit ex Adone; *& sepulta à Justino presbytero, cum matre sua juxta sanctum Hippolitum.* In Pharone, pura est. *In Phrygia, sanctorum Tharsi, Policarpi, Gaii, Eminii, Januarii, Theodori, Terrei, Corminii & Florentii martyrum.* Nomina confusa sunt ex Hieronymianis die præcedenti *Eodem die, natale sancti Ferrucii martyris, Octava beatæ Ursulæ & sodalium ejus undecim millium Virginum.* In translatione Genovefæ, pura. *Ferrutii. Ursul.*

BELIN. In textu non omnino purus, in fine adjicit: *Civitate Cumis, sancti Fidelis martyris.* Vide Martyrologium Romanum. *Fidelis.*

GREVEN. *Octavæ sanctarum undecim millium Oct. Ursul. Virginum. Beatus Pharo per sanctam Pharam so- Pharonis rorem suam ad contemptum seculi adductus, uxore sua Blidechilde, sacro velamine consecrata, ipse ex Comite palatino, fratri suo beato Walberto, in pontificatu Meldensis ecclesiæ successit. Cum autem tempore quodam ante carcerem transiens, vinctorum clamores audisset, Exite, inquit, liberi, quoquo pœniteamini, statimque vincula eorum soluta sunt. Tandem cum LXVI annis in multa sanctitate præfatam ecclesiam rexisset, quievit in pace. In Lucana, Quinti, Felicians, Sancincli.* Vide hæc Quinti & melius die sequenti. *Ferrutii martyris. Felicis Ferrutii. martyris. Methis, depositio sancti Therentis epi- Terentii. scopi & confessoris. Bodonis confessoris. Item be- Bidonis. ati Chilleni, qui de Scotia à sancto Pharone in Chilleni. provinciam Atrebatensem missus, ipsam sana sua doctrina & miraculorum signis Christo acquisivit. Inter quæ, cum præfato Pharone corpus reficiens, vas vitreum casu confractum oratione redintegravit. Translatio sanctæ Cuneræ virginis & martyris, ex societate undecim millium Virginum.* Vi- Cunera. de quæ dicta sunt XII Junii.

MOLAN. Post *Chananæi* aliis litteris textui inserit, *qui & Zelotes scribitur.* In fine: *Parisiis, translatio sanctæ Genovefæ* &c. ut habet superius MUNERAT. *Civitate Cumis, sancti Fidelis martyris. Eodem die, dedicatio basilicæ sancti Dedicat. Lamberti martyris. Facta est autem hæc dedicatio sexto anno episcopatus Baldrici nostri episcopi, à sanctissimo viro Dei Hereberto Colomensi archiepiscopo. Item, sanctæ Cuneræ virginis, quæ martyrium consummavit in oppido Reensi.* De Terentio, ut supra. *Eodem die, depositio beati Terentii. Dodonis monachi, discipuli sancti Ursmari episcopi.* Editiones aliæ, de Fideli & Cunera, ut prima. *Eodem die, commemoratio sancti Ferrutii mar-* Fidelis. Cunera. Lamberti. Ursmari. Ferrutii.

martyris, quam Lullus archiepiscopus Moguntinus, notus celeberrimis miraculis, in Lætantium cœnobium, quod Bleidenstadt vocant, magno cum honore transtulit. Fama, depositio beati Dodonis &c. De Terentio, ut supra. *Die vigesimâ octava, sanctorum martyrum Terentii & Neonilis, & sancti patris Stephani, Sabæ & poetæ.* De Genovefa hîc habet, ut est in puro textu. Demum: *Leodii, dedicatio basilicæ sancti Lamberti* &c. ut in priori, excepta voce *nostri*, quæ hîc excluditur. *Terentii & aliorum.*

IV *Kal.* *Die* 29.

HIerosolimis, natalis beati Narcissi episcopi, quem sanctitate, patientia ac fide laudabilem fuisse, historia narrat Ecclesiastica. *Narcissi.* Ipso die apud Sidonem urbem, beati Zenobii presbiteri, qui sub novissimæ persecutionis acerbitate martyrio coronatus est. *Zenobii.* In Lucania provincia, sanctorum martyrum Jacincti, Quinti, Felicianí & Lucii. *Jacincti & sociorum.*

Ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Hierosolimis*, dicta sufficiant. Ejusdem ferme generis sunt *Narcissi, paciencia, hysloria, Sydonem, Synodem, Senobii, Ffeliciani* &c. Rosweyd. verba nonnihil transposuit, in *Ecclesiastica narrat historia.* Difficultas est, quomodo de Zenobio scripserit Usuardus, qui Adonem certissime præ oculis habens, in eo legit: *Qui persecutione Diocletiani martyrio coronatur*; quam phrasim ex codicibus nostris secuti sunt Antverp. Max-Lubec. Belin. & recentiores plerique. Contra alii: *Qui sub novissimæ persecutionis* &c. Dicendum omnino, mutationem ab Usuardo factam, qualem in textu servavimus. Munerat. ante *Zenobii*, omisit *beati*, & ante *novissimæ*, particulam *sub*. In altera Belini editione est *Lucana* pro *Lucania*, in utraque deest *provincia*. Solus idem scribit *Hiacinthi*, sed ceteri omnes *Jacincti*, exceptis Herinien. & Munerat. qui *Jacinti*, & Antverp-majore, qui *Jacingti* posuit. Max-Lubec. hoc nomen præteriit. In Hieronymianis invenies, *Sanecinti* & *Sacinti*. An ex his satis commode efformetur *Hiacynthus* vel *Hyacinthus*, non definio; probatissimorum codicum lectioni hîc uti & alibi inhæsimus.

OBSERVATIO. *Narcissus* Hierosolymitanus, ab aliquibus *Magnus* cognominatus, à Gerundensi, qui sanctam Afram Augustanam convertit, distinctissimus est, ab Eusebio variis locis celebratus, ut in Notatione Baronii legere est. At ne multa sparsim requiras, pleraque omnia ab Adone in ejus laudem inde congesta invenies. Hic vero ex Romano parvo eum accepit, ut in Alexandro factitasse notavimus ad XVIII Martii, cum utriusque memoria in sacris Fastis ibi primùm consignata sit. Sic igitur in ipso fonte habes: *Narcissi Jerosolymorum episcopi, viri sanctitate & patientia ac fide laudabilis.* Quæ fere textus nostri verba sunt ex præfato Adone transumpta. Secessum ejus ab episcopatu in solitudinem, propter enormem impiorum hominum calumniam, ejusdem subinde reditum, & Alexandro successori divinitus designato, ob grandævam CXVI annorum ætatem, factam verosimiliter cessionem, cursim explicat Papebrochius in Chronologia Episcoporum Hierosolymitanorum ante tomum 3 Maii; at vitæ totius seriem paulo accuratius ex Eusebio & aliis deducit Tillemontius tomo 3 à pag. 177. *Narcissi.* Videri etiam potest Motherii ad hunc diem Notula. *Zenobius* in historia Eusebii lib. 8 cap. 13 *presbyter apud Sidonem*, & *medicorum omnium præstantissimus* cum Tyrannione Tyriorum episcopo Antiochiam ductus, & hoc, *in profundum mare demerso, cruciatibus forti animo immortuus* dicitur. Inde ipsum aut ex Rufino transtulit auctor Romani parvi, his verbis: *Sidonæ, Zenobii presbyteri & martyris.* Hinc in Adonem, ex hoc in Nostrum transiit, sub ea phrasis diversitate, quam in Variantibus notavimus. Quod autem in Romano moderno additur, *alios*, nempe, *ad martyrium exhortatum* fuisse, id certe ex Eusebio à nobis citato educi non potuit. Sumpta fortasse est præfata adhortatio ex Adonis textu, de quo egimus XX Februarii ubi & Tyrannionem & Zenobium male cum martyribus Tyriis confusos ostendimus. Ex antiquioribus Martyrologis nec de Narcisso, nec de Zenobio quisquam meminit, excepto Wandelberto, qui postremo ita cecinit: *Zenobii.*

Presbyter hinc retinens quartum Zenobius ornat.

Ultima classis, Adoniana non est, sed ex Hieronymianis & à Rabano & ab Usuardo plane transumpta, non servata tamen omnino nominum conformitate; quod mirari *Jacincti & sociorum.*

nemo debet, cum in codicibus illis ipsis diversitas sit, de qua in Variantibus locuti sumus. Porro *Lucaniæ* provinciæ, non *Lucanæ* aut *Lucensi urbi* adscribendos Mæcyres, meriro fatetur Florentinius, quidquid alii somnient. Cetera huc spectantia apud ipsum legere poteris, atque inter alia, sanctum Gregorium Papam, dum de Hiacyntho aliquo meminit, non hunc, sed alium indicare, qui in Sabinis celebris sit, colaturque IX Septembris, quo die de eo & sociis cum Usuardo dictum est. Errat autem laudatus Florentinius, dum asserit, Usuardum *Julii* scripsisse pro *Lucii*. Ultimo loco in Adone refertur: *Depositio sancti ac beatissimi Theodarii, abbatis* &c. sed eum in genuino Usuardo non invenies, utpote qui hunc & plures alios Viennenses Sanctos & hic & alibi prætermisit. In auctario Molani reliquam annuntiationem Adonianam dabimus, ex qua colliges, translationem potius hoc die, quam depositionem ab Adone recoli, licet in codicibus nostris aliis, passim natalis memorari videatur.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima & tertia annuntiatione satis purus, caret secunda de Zenobio.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECTIN. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERGEN. & DANIC. *De Narcisso.* De Narcisso, textui ex Adone superaddunt: *Qui cum vidisset in vigilia Paschæ oleum luminaribus deesse, jussit ministris aquam ferre, & omnibus videntibus aqua benedicta in oleum conversa est.* De Zenobio scribunt cum aliis, *sub Diocletiani persecutione* &c.

CENTULEN. *Natale sancti Narcissi Jerosolimorum episcopi, viri sanctitate & patientia ac fide laudabilis. Apud Sidonem urbem, sancti Zenobii presbiteri & martyris.* *Textus mutilus.*

HAGENOYEN. De Narcisso cum ANTVERP-MAX. ferme convenit, adjungens præterea: *Et naturam elementorum in eodem facto mutavit.* In Zenobio, satis purus est. Tum ex die præcedenti: *In civitate Meldis, sancti Faronis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Ferrucii martyris. Parisius, translatio sanctæ Genovefæ virginis. Quæ translatio facta est die præcedenti, sed hic recoliur. In provincia, civitate Lucania, sanctorum martyrum* &c. *Item in Gundahyzaviæ* [an forte vult dicere, *in Augusta Suevia*] *sancti Narcisci episcopi & martyris, qui convertit sanctam Afram.* Videantur Acta XVIII Martii. *Faronis. Ferrutii. Translat. Genovefæ. Narcissi.*

AQUICINCT. Subdit in fine: *In territorio Viennensi, natalis sancti Teuderii confessoris.* Ado legit *Theodarii*; alii codices aliter. *Teuderii.*

VICTORIN. & REGINÆ SUEC. sign. num. 130: *In pago Viennensi, sancti Theuderici confessoris.* In codice REG. SUEC., est *Teuderii*. *Theuderici.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Narcissi episcopi & confessoris. Ermelindis virginis, quæ pro castitate patriam reliquit.* Vide Castellanum. *Ermelindis.*

VATICAN. sign. num. 5949 adjicit: *Capuæ, natale sancti Germani episcopi & confessoris, cujus animam in spera ignea ab angelis ferri in cælum beatus pater Benedictus vidit.* Vide die sequenti. *Germani.*

ALTEMPS. *In pago Vienensi, sancti Cauderii confessoris.* Ex scriptoris oscitantia, & positio & Sanctus ipse duplicari videntur, cum procul dubio sit idem *Theuderius*, vel *Theodarius*. *Theuderii.*

LUGDUNEN. *In territorio Viennensi, sancti Theuderii confessoris.* *Ejusdem.*

BURDEGALEN. *Sancti Terentii episcopi & confessoris.* Vide die præcedenti. *Terentii.*

LUXOVIEN. *In Gallia, civitate Vienna, depositio sancti, ac beatissimi Theodorii abbatis.* *Theodarii.*

EDITIO LUBECO-COL. In textu similis est ANTVERP-MAX. &c. Tum: *Apud Augustam Suevia, natale sancti Narcisci episcopi & martyris. Hic illi civitati à Deo missus, & ibidem beatam Afram cum suis puellis convertit.* Hic forte ponitur occasione Narcissi Jerosolymitani, cum quo à Petro in Catalogo & ab aliis perperam confusus est. Jam diximus de eo actum esse XVIII Martii. *Narciss. Augusta.*

In Gallia Methis civitate, sancti Terentii episcopi & confessoris, ammirandæ bonitatis viri, decimi septimi ejusdem urbis pontificis. Vide die præcedenti. *Terentii.*

Vienna civitate in Gallia, depositio sancti Theodori [pro *Theodarii*] *abbatis. Eodem die, adventus capitum sanctorum duorum Ewaldorum presbyterorum & martyrum.* *Theodarii. Adven. Ewaldor.*

GREVEN. *Apud Augustam Retiæ civitatem, natalis beati Narcissi episcopi & martyris. Qui tempore Diocletiani, præfatæ civitati à Deo missus, beatâ Aphrâ cum suis puellis conversâ, totam provinciam Christi Euangelio complevit, ipseque postmodum illustre martyrium duxit.* Vide quæ nuperrime notavimus. *Quinti martyris. Item Sociocli. Apud Auctis, translatio sancti Victoris, ducis ex legione Thebeorum. Apiani episcopi & confessoris. Honorati episcopi & confessoris. Abdiæ episcopi & confessoris, qui à sanctis Apostolis Symone & Juda ad fidem conversus, eorumdem passionem Hebraice conscripsit ac in pace quievit. Viennæ, depositio beatissimi Theodarii abbatis. In Monasterio, adventus capitum sanctorum duorum Ewaldorum, presbyterorum & martyrum. Aquilinæ virginis & martyris. Ermelindis virginis. Eldetrudis virginis. Kenneriæ virginis.* *De Narcisso. Quinti. Sociocli. De Victore. Honorati. Ebdiæ. Theodarii. Gervasii. Apiani. Ermelindis. Eldetrudis. Kenneriæ.*

MOLAN. *Villa Meldricis, sanctæ Ermelindis virginis. Eodem die, sancti Apiani episcopi & confessoris. Item, sancti Honorati episcopi & confessoris. Et in castro, quod Lensis appellatur, sancti Vulgani episcopi & confessoris. Ipso die, sanctæ Eltrudis. Eodem die, translatio secunda beati Vincentii confessoris. In Gallia, Vienna civitate, sancti Theodarii episcopi & confessoris; & translatio ipsius in loco, qui dicitur vallis Rubiana. Dodanus confessoris, cujus corpus quiescit apud monasterium in Fama.* De quo iterum die præcedenti. Deinde minoribus typis: *In civitate Pataviensi, triumphus sancti episcopi Maximiliani martyris & Valentini confessoris.* Editiones aliæ de Ermelinde & Vulgano idem habent. De Theodario ponitur sola depositio, omissa translatione, & rectius scribitur *abbatis*, non *episcopi*. *Die vigesima nona, sancti patris Abramii. In cœnobio Senegiacas, eodem die, translatio secunda beati Vincentii confessoris.* Vide quæ de ipso diximus XIV Julii. Rursus minoribus typis, sed alio nonnihil modo: *In civitate Pataviensi, triumphus sanctorum episcoporum, Maximiliani martyris, & Valentini confess.* *Ermelind. Advian. Honorat. Vulgani. Eltrudis. Trans. 2. Vincent. Theodarii. Dodani. Maximil. & Valent. Abramii.*

III Kal.

III Kal. *Die* 30.

APud Africam, natalis sanctorum martyrum, numero ducentorum viginti. Civitate Tingitina, passio sancti Marcelli centurionis, qui capitis abscisione martyrium consummavit sub Agricolano, agente vices præfectorum prætorio. Antiochiæ, sancti Serapionis episcopi, eruditione clarissimi. *Martyrum 220. Marcelli. Serapionis.*

Soli omnino puri inveniuntur *Herinien. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *abscisione* & hujusmodi variationibus non loquor, duæ sunt notabiliores, in quibus a fonte differt rivus, ab Adone Usuardus, cum nempe primarii quique & probatissimi codices scribant *Tingitina* & *Agricolano*, pro *Tingitana* & *Agricolao*, ut diserte alter legerat. Ex purorum ab omni parte codicum numero excluſi sunt multi, & imprimis Pratensis, in quo in fine adjungitur: *Ipso die, sancti Germani, Capuani episcopi*: atque ad marginem, quod in apographo nostro subductum est: *Item, sancti Lucani martyris*: quæ in codice B textus partem faciunt. Ducem sequuntur soliti codices Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinct. sed alia & auctiori phrasi; ut de additamento non dubites.

OBSERVATIO. *Anonymorum phalangem ducentorum viginti sacrorum militum omnia Latinorum fere Martyrologia hoc die venerantur*, inquit Florentinius. At omnia illa Martyrologia reducuntur ad Hieronymiana aliqua apographa; item Romanum parvum, his verbis: *In Africa, martyrum* CCXX. Hinc ad Adonem, deinde ad Nostrum, qui solitum ductorem descripsit. Apud antiquos alios hi Martyres noti non sunt; solus Wandelbertus, nescio quo verosimili fundamento, centurioni Marcello, tamquam eorum antesignano, pugilum turmam subjunxit, his versibus: *Martyrum 220.*

Terno Marcellus, Christi galeatus amore,
Centuriam cælo dignam geminamque sacravit,
Martyribus bis centum & bis denis comitatus.

Hæc plane gratis à Wandelberto connexa, evidenter ostendunt sincera & genuina sancti *Marcelli* Tingitani martyris Acta à Surio hodie, à Baronio ad annum CCXCVIII in principio, & recentius inter Selecta a Theodorico Ruinartio edita & notis illustrata à pag. 311, Gallicè vero deducta à Tillemontio tomo 4 à pag. 575. Multa de illustri hoc Martyre tradunt scriptores Hispani, quo autem jure eum sibi ut popularem vindicent, aut quo filios duodecim itidem martyres eidem tribuant, suo loco disputabitur; quemadmodum & de aliis, à Baronio hîc obiter notatis. Primus inter Martyrologos *Marcellum* sic memorat Romani parvi auctor: *Tingitana, Marcelli centurionis & martyris*. Mirum est, tam jejunum encomium ab Adone concinnari, cum tamen Acta ipsa non ignorasse videatur; aptissimum certe putavit Usuardus, quod in textum suum integrum transferret, iis dumtaxat mutatis, quæ in Variantibus observata sunt. Porro qui ab Adone *Agricolaus*, à Nostro *Agricolanus*, ab aliis *Auriculanus* appellatur. De *Cassiano*, glorioſi hujus martyris occasione, ad fidem Christi conversо & subinde pari laurea coronato, cujus Acta primus in lucem protulit laudatus Ruinartius, atque Marcellianis attexuit, agetur die III Decembris. *Serapionem* Antiochenum nullus in Fastos Christianos retulit ante Adonem, cujus verba Usuardus modice contraxit. Vita, gesta & scripta ex variis antiquorum, potissimum Eusebii locis colligenda sunt, ut jam non incuriose præstitit Tillemontius tomo 3 à pag. 168. Videndus etiam Hieronymus de Script. Eccl. cap. 41 & ibi Auberti Miræi scholia, quibus præluxit Baronius, tum in Notatione hîc, tum in Annalibus, præsertim ad annum CXCI. *Felicianus*, nescio quis, cum sociis, & *Germanus Capuanus*, Mosandri & Rosweydi judicio, Adoni abjudicantur. Utrum postremus Usuardinus sit, supra abunde declaravimus. Est in Rabano solus *Pontianus* Papa, de quo Florus pridie meminit. Vide XX Novembris. *Marcelli. Serapionis.*

AUCTARIA.

PRATEN. De eo & altero item Pratensi codice signato B, dixi in Variantibus.

TORNACEN. In fine textus puri: *Eodem die, sancti Lucani martyris.* *Lucani.*

ANTVERP-MAJ. In textu cum ceteris purus, sic subjungit: *Ipso die, sancti Germani Capuani episcopi, cujus animam pater Benedictus vidit*, & tum erasis aliquibus, infra lineam ponitur, *in cælum deferri*. Plures de eodem agunt, hac vel nonnihil diversa phrasi. *Germani.*

ROSWEYD. Paulo ampliori phrasi, ita adjicit: *Ipso die, sancti Germani Capuani episcopi*, *De eodem, cujus*

cujus animam pater Benedictus vidit ab angelis in cælum deferri.

PULSANEN. Incipit: *Natalis beati Germani* De eodem. *Capuani episcopi.* Tum in prima & ultima purus, omittit secundam.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Saturnini. Puri in textu, adjiciunt: *Tolosa, sancti Saturnini.* Aliis est *translatio*; & recte, nam in Usuardo ponitur natalis XXIX Novembris.

MUNERAT. In fine: *Eodem die, festivitas sancti Lucani martyris.* Lucani.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In textu etiam puri, addunt: *Eodem die, sancti Germani Capuani episcopi, cujus animam pater Benedictus vidit in cælum deferri.* Ferme ut supra. Germani.

CENTULEN. *Apud Capuam, sancti Germani,* Germani. *cujus animam vidit sanctus pater Benedictus in sphæra ignea ab angelis in cælum deferri. In Lucania provincia, sanctorum Jacincti, Quinti, Fe-* Jacincti &c. *liciani & Lucii martyrum.* Ex die præcedenti.

Eodem die, sancti Lucani martyris. Civitate Thin- Lucani. *gitana, sancti Marcelli centurionis, qui decollatus est pro Christo.*

HAGENOYEN. *Apud Africam, natale sanctorum martyrum Rogaciani presbyteri & Felicissimæ,* Rogatiani & Felicis. *[pro Felicissimi,] qui sub persecutione Decii & Valeriani imperatorum, illustri sunt martyrio coronati. De quibus etiam scribit beatus Cyprianus in epistola ad confessores.* Multa sæpe turbat hîc codex in ordine Kalendarum; Sanctos, ut alibi etiam diximus, pro mero suo libitu variis diebus consignans, quos alibi sic notatos nusquam reperit. De his Martyribus vide supra XXVI Octobris. Sequitur: *Item Theodegarii confessoris.* Crederes esse *Theodarii*, de quo die proxime præcedenti; sed postea ponit: *In Vienna, Theodori abbatis?* Tres textus annuntiationes satis puras refert. Tum: *Apud Ratisponam civitatem Bauriæ, depositio sancti* Theodegarii. Theodori. Utrumque pro Theuder. Wolfgangi. *Wolfangi episcopi & confessoris. Eodem die, sancti* Germani. *Germani Capuani episcopi, viri per omnia laudabilis; cujus animam sanctus Benedictus abbas, pater nigrorum monachorum, ab angelis vidit in cælum deferri, ut dicit beatus Gregorius in secundo Dialogorum libro.* Adde cap. 35.

AQUICINCT. Post textum, subdit: *Ipso die,* Germani. *sancti Germani Capuani episcopi, cujus animam pater Benedictus vidit in cælum ferri. Eodem die, sancti* Gervasii. *Gervasii martyris.* Alii *translationem* signant. Et recte, cum verus natalis dies sit XIX Junii.

VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. Saturnini. Germani Maximi. In fine: *Tolosa, sancti Saturnini. Capuæ, sancti Germani episcopi. Et Maximi martyris.*

DAVERONEN. *Tolosa, sancti Saturnini martyris.* Vide supra ANTVERP. &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Germani* Germani. *Capuani episcopi. Serapionis episcopi & confessoris.* Geronis. *Jeronis martyris in Egmonda.* Vide XVII Augusti in Auctariis. Tum: *Sanctorum martyrum ducentorum viginti.*

BIGOTIAN. sign. P. 5. *Tolosa, sancti Saturnini* Saturnini. *martyris.* De quo jam sæpius.

CLUNIACEN. *Eodem die, sancti Gervasii* Gervasii. *martyris.* Vide codicem AQUICINCT.

REG. SUEC. sub num. 428. *Eodem die, fe-* Lucani. *stivitas sancti Lucani martyris. Civitate Capuæ,* Germani. *sancti Germani episcopi & confessoris* &c. Ut jam sæpe ex aliis codicibus retulimus.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. *Tholosa,* Saturnini. *sancti Saturnini martyris. Eodem die, sancti* Geneſii. *Genesii martyris.*

ALTEMPS. *Ipso die, ordinatio sanctissimi an-* De Sanctis. *tistitis atque patroni nostri Swithini.* Vide 11 Julii. Hinc recte, ni fallor, colligitur, codicem hunc Usuardinum in Anglia auctum, fuisse ecclesiæ Wintonienſis.

FLORENTIN. *Tolosæ, natale sancti Saturnini,* Saturnini. *viri virtute clarissimi.*

CAUDIACEN. *Translatio sancti Gervasii mar-* Translatio. *tyris.* Melius quam ceteri supra.

REMENS. SS. Tim. Apoll. *Tolosa civitate,* Translat. *translatio corporis sancti Saturnini episcopi & mart.* Saturnini.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Octava depo-* De Sanctis. *sitionis sanctissimi patris Severini archiepiscopi &* De Severino. *confessoris.* Sequitur textus satis purus. Tum: *Eodem die, sancti Germani Capuani episcopi &* Germani. *confessoris; hujus animam sanctus pater Benedictus vidit in cælum deferri. Hic scilicet Paschasium,* Theoneſti. *archidiaconum Romanæ Ecclesiæ, hostia salutari de purgatorio liberavit. Item ipso die, sancti Theo-* Translat. *nesti episcopi & martyris. Troia civitate, quæ Xan-* Xanthis. *this dicitur, translatio sancti Victoris martyris.* In Victor. est haud dubie Victor, de cujus natali cum sociis decem & septem supra egimus X Octob.

BELIN. In fine: *Tolosæ, sancti Saturnini.* Eo- Saturnini. *dem die, Germani episcopi Capuani, magnæ sanctitatis* Germani. *viri.*

GREVEN. *Nichomediæ, sanctorum Kalendio-* Kalendionis. *nis, Marcialis, Theophili, Januarii, Petri &* Januarii. *Marci.* Vide Hieronymiana. *Item Feliciani &* Feliciani. *sociorum ejus martyrum. Eusebii martyris. Ipso* Eusebii. *die, commemoratio sancti Theonesti episcopi & mar-* Theoneſti. *tyris ac sociorum ejus. Jeronis martyris. Luciani* Luciani. *martyris. Translatio beati Saturnini episcopi* Translat. *Tolosani & martyris. Germani Capuani episcopi &* Saturnini. *confessoris, cujus animam sanctus pater Benedictus* Germani. *in cælum deferri conspexit. Hic Paschasium, Ro-* Benedictus. *manæ Ecclesiæ archidiaconum, salutari hostia de purgatorio liberavit. Talaricani episcopi.* In Dia- Talaricani. *cia, Theotgaris confessoris. Apud Terracinam Cam-* Theotgarii. *paniæ civitatem, sancti Leoncii consularis & con-* Leonci. *fessoris. De quo in gestis beati Cæsarii legitur, quod* Cæsarii. *in ejus confessione credens, sanctum martyrem nudum* Dorotheæ. *clamide sua operuerit. Baptizatus deinde, cum divi-* *nam communionem accepisset, emisit spiritum.* *Item, beatæ memoriæ Dorotheæ de Prussia, inclusæ.*

MOLAN. Post *clarissimi*, addit minoribus typis: *Cujus Eusebius meminit historiæ Ecclesiasticæ lib. 5 cap. 19, 22 & lib. 6 cap. 1.* Tum Italicis: *Apud Calarim, Sardiniæ provinciæ oppidum,* Saturnini. *natale beati Saturnini martyris, qui sub persecutione* Martis. *Diocletiani gladio est truncatus. Eodem die, san-* *cti Germani episcopi Capuani, magnæ sanctitatis* Germani. *viri. Eodem die, festivitas sancti Lucani martyris.* Lucani. *Translatio sancti Victoris, patroni nostri, rursus* Translat. typis minoribus, *in civitate quæ Xanctus dicitur.* Victoris. *Apud Terracinam Campaniæ* &c. ut GREVEN. Lucani. Editiones aliæ: *Parisiis, festivitas sancti Lucani martyris.* De Saturnino Calaritano & Germano Capuano similes sunt priori. Tum: *Apud Altinum, natalis Theonesti martyris & pontificis, qui* Theoneſti. *Moguntiæ, fidei rectæ prædicationem exorsus est,* *& Albanum ab Arianis trucidatum vidit. In Da-* *nia, sancti Theodgari confessoris, qui verbum vitæ* Theotgarii. *prædicando, Horas, Missas, ceteraque officia de-* *vote celebrando, pro Olavo rege terreno, cælesti* *regi serviebat. Die trigesima, sanctorum martyrum* Zenobii. *Zenobii & Zenobiæ. Xanthis, translatio S. Victoris, &* Xanthis. Victoris.

Pridie Kal. *Die* 31.

VIgilia omnium Sanctorum. Romæ, natalis beati Nemesii diaconi, & Lucillæ filiæ ejus, qui cum à fide Christi flecti nequaquam possent, jubente Valeriano & Galieno, decollati sunt sub octavo Kalendarum Septembrium die. Hic tamen venerabilior habetur solemnitas ipsorum, quando à beato Sixto corpora eorum via Appia honestius sunt tumulata. In Galliis oppido Virmandensi, sancti Quintini, qui sub Maximiano imperatore martyrium passus est, cuius corpus post annos quinquaginta quinque, revelante angelo, inventum est. *Vig. OO. SS. Nemesii & Lucillæ.* *Quintini.*

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. De *Sollempnitas*, *Syxto*, & similibus, alibi satis dictum est. Munerat. pro *natalis*, ponit *nativitas*: item *diaconi & martyris*. Belin. pro *Lucillæ*, substituit *Lucinæ*. Legendum est ut habet textus, *qui cum à fide Christi flecti nequaquam possent*, sed in Munerato corrupte impressum, *qui cum fide Christi flectit* &c. in Antverp majore mutatum verbum, *qui cum à fide Christi separari non possent*. Idem scribit *sub Augustarum Kalend.* VIII *die*. Greven. & Molan. pro *Hic tamen*, habent, *Hic autem*: pejus Belin. *Horum tamen venerabilior habetur solemnitas ipsorum*. Omnes passim legunt, *Virmandensi* cum Adone: Antverp. & Max-Lubec. *Viromandensi*, Belin. *Viromadensi*. Herinien. Tornacen. Antverp. Max-Lubec. & Belin. non male, mea quidem sententia, scribunt: *Hujus corpus* &c. præstali tamen aliorum lectionem. Belin. pro *revelante angelo*, habet *revelante Domino*.

OBSERVATIO. *Vigilia omnium Sanctorum* vere & pure Usuardina est, neque enim Adoni tribuendam censent aut Molander aut Rosweydus. Hic merito dubitare quis possit, *Vig. OO. SS.* ut superius etiam monui, an Usuardus *Vigiliam sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ*, disertissime ab Adone positam, prætermiserit, hanc vero, nusquam apud antiquiores repertam, hodie textui suo præfixerit. Nihilominus sic rem habere codices nostri, & XXVII & hoc die satis manifeste ostendunt. Non semel alibi, & præsertim II Augusti observavimus Acta sancti Stephani Papæ & martyris uberem fodinam esse, ex qua Sancti varii & variis diebus notati extrahantur. Ex eorum numero sunt, qui hodie recoluntur, *Nemesius* diaconus, *Nemesii & Lucillæ.* & filia ejus *Lucilla*, de quibus in sacris Tabulis agere primum cœpit auctor Romani parvi, cujus hæc hodie unica est annuntiatio: *Nemesii diaconi, & Lucillæ filiæ ejus*, VIII *Kalend. Septembrium passi* (ita habetur) *sed pridie Kalend. Novembrium à Sixto Papa sepulti*. Hæc ex præcitatis sancti Stephani Actis desumpta sunt, quorum diffusius compendium contexuit Ado, Noster vero inde sua omnia, solitæ brevitati aptata deprompsit. Videsis laudata Acta apud Baronium in Annalibus ad annum CCLIX à num. 8, qua vero parte hos Martyres spectant, à num. 22, & apud Surium II Augusti. Nec authentica illa esse, nec omnino incorrupta censent recentiores passim: ego certe non video, cur Tillemontius, dum de Stephano Papa loquitur tomo 4 à pag. 28, non video, inquam, cur Nemesium hunc nostrum, & Lucillam filiam à sancto Pontifice baptizatos, præ ceteris silentio involvendos putaverit. Longiori meditatione res ea digna est, quamque proinde in majori opere ad II Augusti copiosius discutiemus. Celeberrimus martyr *Quintinus* signatur in Hieronymianis Epternacensi & Corbeiensi, *Augustæ Viromandorum*; qua autem ratione codicis Florentiniani descriptor inde *Quirinum in Italia* apte efformare potuerit, haud equidem divinare queo. Beda & ex eo Rabanus, positionem distincte non exprimunt; ipsam notat Ado, reliqua Bedæ verba, sua faciens, Usuardo de utriusque spoliis gaudente. Nescio cur Rabanus pro annis LV, post quos inventum corpus dicitur, solum posuerit LII. Qui encomium longius voluerit, adeat Florum ex Actis multa contrahentem. Sed fontem potius consulat apud Surium hoc die, quem licet recentiores critici, non omnino limpidum & fæcium expertem existiment, negare saltem non audent, multam spirare antiquitatem, atque ad puritatem primigeniam proxime accedere. Inter hos Tillemontius ipsorum, nempe Actorum, medullam satis nitide expressit tomo 4 à pag. 433, apud quem enumerantur scriptores alii à nobis suo tempore diligentius expendendi. Hoc metrico elogio *Quintinum* prosequitur Wandelbertus: *Quintini.*

Quintinum pridie celebrant sua festa beatum,
Qui insigni & vario ob Christum certamine victor
Octimbrem clauso componit in orbe ruentem.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret elogio Nemesii & Lucillæ, cetera omnino purus.

ROSWEYD. In fine subdit: *Eodem die, sancti Foilani martyris.* Alii passim scribunt *Foillani.* Castellanus mavult *Fullani*, Gall. *Foignan*, cujus reliquias ait Peronæ honorari. *Item sancti Wolfgangi, confessoris.* *Foillani.* *Wolfgangi.*

PULSAN. In secunda annuntiatione totum elogium etiam omisit. In Quintino mutilus est, desunt enim quæ in textu ponuntur post, *passus est.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Textui satis puro in fine addunt: *Fossis, natale sancti Foillani martyris. Qui de Hibernia veniens, germanum suum Ulcanum, qui Fossonem* [alii *Fossensem*] *regebat ecclesiam, visitaturus, in saltu qui carbonarias nuncupatur, martyrisatus est.* *De Foillano.*

LOVANIEN. Idem habet de Foillano, sed totum Nemesii & Lucillæ elogium expunxit.

ALBERGEN. & DANIC. Similes sunt ANTVERP-MAX. &c. nisi quod inter Quintinum & Foillanum inserunt: *Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi* [DANIC. *Wolfgandi*] *episcopi & confess.* *Wolfgangi.*

CENTULEN. Recentiori manu in margine apponitur: *Vigilia omnium Sanctorum.* In textu: *Romæ, beati Nemesii dyaconi & filiæ ejus Lucillæ virginis. Quos sanctus Pontifex Stephanus baptizavit. In Galliis oppido Vermandensi, passio sancti Quintini, viri genere, fide & martyrio gloriosi. In territorio Leodiensi, S. Foillani monachi & mart.* *Textus contractus.* *Foillani.*

BRUXELLEN. Post lacunam, de qua supra diximus, adhuc hodie imperfectus est: puto tamen, textum satis integrum fuisse. Subjicio quod ei superadditur: *In Macedonia, natale sanctorum Vitalis, Petri, Crescentii & Alterni. Et natale sancti Eusebii martyris, cujus passio habetur. Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi episcopi & confessoris. Item, sanctæ Rictrudis virginis.* De hac in Auctariis XXIX Octobris. *Vitalis & sociorum Eusebii. Wolfgangi. Rictrudis.*

HAGENOYEN. De Vigilia, nihil habet. In Nemesio & Lucilla, satis purus est. De Foillano fere idem refert quod supra ANTVERP-MAX. &c. De Quintino paulo prolixior, in hunc modum: *In Galliis civitate Viromandensi, sancti Quintini martyris passio, qui sub Maximiano imperatore* [coronatus est.] *Hic Quintinus civis Romanus erat & nobilis genere: in urbe Abianensi* [pro *Ambianensi*] *prædicavit, & miracula plura fecit. Unde jussu Maximiani dire cæditur & carceri mancipatur; per angelum autem solvitur & iterum prædicat, & iterum capitur & eculeo usque ad ruptionem nervorum torquetur, & nervis crudis verberatur: oleum, picem & adipem fervente tolleravit, & præsidem derisit. Propter quod calcem, accetum & synapem in os ejus projecit. Et ad Viromandensem civitatem ducitur martyr Dei captivus, ubi duos clavos a capite usque ad crura, & decem inter ungulas carnem ejus dividentes, percussit, & tandem decollatus est.* *Plura de Quintino.*

AQUICINCT. Post *inventum est*, ex Adone subdit; VIII *Kalend. Julii.*

CODEX URSINI à Rosemberg. *Apud Ratisponam, sancti Volfangi episcopi & confessoris.* Nomen recte efformandum, ut supra *Wolfgangi.* *Wolfgangi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Vigilia. Quinctini & Foilani martyrum.* Inepta conjunctio; sed de solo primo pergit: *Qui Quinctinus post multa tormenta tandem decollatus, post* LV *annos incorruptus corpore & redolens inventus est.*

ALTEMPS. *Monasterio Glascoviensi, sancti Benigni confessoris. Qui in optima conversatione fideliter migravit ad Dominum.* *Benigni.*

EDITIO LUBECO-COL. In Vigilia & Nemesio satis pura, de Quintino, sic habet: *In Galliis opido Viromandensi, sancti Quintini martyris. Qui sub Maximiano imperatore, agente Rictiovaro præside, post diversa supplicia decollatus est & corpus in fluvium Somene submersum. Quod tamen post annos quinquaginta quinque, revelante angelo, inventum est & sepultum octavo Kalendas Julii. Fossis, natale sancti Foillani martyris. Qui de Hibernia* &c. ut supra in ANTVERP-MAX. & aliis. Sequitur: *Colonia Agrippina, depositio beatæ Noitburg virginis. Quæ nunc in monte sancti Beati, juxta Confluentiam, per translationem requiescit. Apud Ratisponam civitatem, sancti Wolfgangi, ejusdem civitatis episcopi & confessoris, multorum miraculorum clarissimi.* *Quintini.* *Foillani.* *Nicolay.* *Wolfgangi.*

GREVEN. *Foilani episcopi & martyris. In Macedonia, Vitalis, Petri, Crescentii, Alterni.* Vide de Hieronymiana. *Eusebii martyris, cujus gesta habentur. Et passio sancti Philippi. Romani presbyteri. Vincentii diaconi. Apud Ratisponam, sancti Wolfgangi episcopi & confessoris. Qui Saxonum claro sanguine ortus, Treveris Clericus ordinatus, pompis mundi relictis, monachi habitum induit. Post hoc a sancto Udalrico Augustensi, presbyter factus, annuente Ottone secundo, Ratisponensi ecclesiæ undecimus episcopus præfectus, vita, doctrina & miraculis inclytus, quievit anno Domini* DCCCCXCIV. *Apud Coloniam Agrippinam, depositio beatæ Noitburgæ virginis. Quæ claro de Francorum sanguine progenita, tempore Papæ sanctitate emicuit. Ad cujus merita commendanda visa sunt duo luminaria cælitus missa ejus funeri astare. Quiescit autem nunc in monte sancti Beati, in monasterio Carthusiensis Ordinis prope Confluentiam. Beghæ virginis.* Vide Castellanum. *Foilani.* *Vedasti & Eusebii.* *Romani.* *Vincentii.* *Wolfgangi.* *Dionysii.* *Begh.*

MOLAN. *Fossis, natalis sancti Foillani episcopi, qui de Hybernia veniens germanum suum, qui Fossensem regebat ecclesiam, visitaturus, in saltu qui Carbonarias nuncupatur, martyrizatus est. Cujus vita virtutibus gloriosis & miraculis copiosissimis illustratur. Eodem die, sancti Wolfgangi episcopi & confessoris apud Ratisponam. Item, sancti Eusebii martyris.* Deinde minoribus typis, *cujus gesta habentur. Apud Coloniam Agrippinam, depositio beatæ Noitburgæ virginis, quæ claro Francorum* &c. ex GREVENO. Editiones aliæ priori non omnino conformes, sic habent: *Fossis, natalis sancti Foillani episcopi: qui de Hibernia venit ad Ultanum germanum suum, qui Fossensem regebat ecclesiam; et in saltu, qui rustica lingua Carbonarias nuncupatur, martyrizatus est. Cujus vita virtutibus* &c. ut supra. *Apud Ratisponam, sancti Vuolfgangi episcopi & confessoris. Colonæ, sanctæ Noitburgis virginis, quæ translata quiescit prope Confluentiam, in monte sancti Beati. Item, sancti Eusebii martyris. Die trigesima prima, sanctorum Apostolorum, Stachys, Amplii & sociorum. Et sancti martyris Epimachi.* Hunc puto esse socium Alexandri de quo agemus XII Decembris. Acta ejus apud Surium à Metaphraste exornata sunt. *Foillani.* *Wolfgangi.* *Eusebii.* *Nicolay.* *Begh.* *Epimachi.*

MENSIS

MENSIS NOVEMBER.

Habet Dies xxx.

Kalendis. *Die* 1.

FEstivitas beatæ Dei Genitricis, & omnium martyrum, quam Bonifacius Papa celebrem & generalem instituit agi omnibus annis in urbe Roma. Sed & Gregorius Pontifex postmodum decrevit, eamdem in honore omnium Sanctorum solemniter observari perpetuò ab omni Ecclesia. *Omnium Sanctorũ.* Apud castrum Divionem, sancti Benigni presbiteri, qui missus à beato Policarpo ad prædicandum in Galliam, postquam est à Terentio comite gravissimis tormentis multipliciter afflictus, tandem collum ejus vecte ferreo tundi, & corpus lancea forari jubetur. *Benigni.* In Campania civitate Terracina, sanctorum Cæsarii diaconi & Juliani presbiteri: qui Cæsarius tempore Claudii, diebus multis in custodia est maceratus, & postea cum eodem Juliano in saccum missus, sicque in mare præcipitatus. *Cæsarii & Juliani.* Civitate Parisius, depositiõ beati Marcelli confessoris, qui ut dignus monstraretur futurus antistes, ejus meritis nunc aqua in vinum, nunc vero mutatur in balsamum. *Marcelli.* Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. *Severini.* Et natale sanctæ Mariæ virginis, quæ diris verberibus afflicta, equulei extensione, & unguarum laceratione vexata, martyrium consummavit. *Vigoris.* Item civitate Bajocas, sancti Vigoris episcopi. *Maturini.* In pago Vuastinensi, sancti Maturini confessoris.

Ita habent *Munerati prima editio*, *Grevenus* & *Molanus*. Multi alii codices proxime accedunt, ut infra patebit.

VARIA LECTIO. Munerat. plerumque mendis abundat. Hîc in principio addit *Virginis Mariæ*. Greven. pro *gravissimis tormentis*, habet *gravissime*. In tribus citatis est *perforari*, ex aliis tamen post Bedam & Adonem servavi *forari*. Molan. semper corrigit *Parisiis* pro *Parisius*. Reliqui Munerati errores sunt, quod pro *à Terentio*, legat *ea*; pro *custodia*, habeat *custodi*. Marcello addit titulum *episcopi*. Tum, *monachi de Bithinia*. Item, *Mariæ virginis & martyris*. Demum *Vuastenſi*, pro *Vuastinensi*.

Optimos noſtros codices è purorum numero excludere coacti ſumus; Pratenſem
De Praten. & aliis. imprimis, quia ex ejus textu eraſa eſt, quæ hîc ſexto loco ponitur *Maria Neocorenſis*, relicto ſpatio vacuo, ut teſtatur Clar. Caſtellanus, qui & obſervavit, rejectam eam eſſe ad XXI Novembris, alteri inductioni illic inſcripta. Sequuntur Pratenſem ſoliti ſocii Antverp-maj. & Roſweyd. qui ambo præfata annuntiatione etiam carent. Imo in Antverp-maj. deeſt præterea *Severinus monachus*. Hoc quoque peculiare habent præfati codices, quod annuntiationis primæ membrum ſecundum ſic incipiant: *Tercius vero Gregorius*, ubi reliqui omnes indeterminate legunt: *Sed & Gregorius*; codices vero mediæ notæ melius deſignant *Gregorium quartum*. In Herinienſi, cetera puriſſimo, mutatum eſt Marcelli elogium, ut infra patebit.

Omnium Sanctorum. OBSERVATIO. In antiquioribus Kalendariis aut Hieronymiano Martyrologio quærenda non eſt annuntiatio noſtra prima de feſtivitate B. M. V. & omnium Sanctorum, de cujus prima inchoatione, ſeu Panthei in eccleſiam Chriſtianam mutatione, cum Romano parvo agere cœpimus XIII Maii. Hîc ex eodem Martyrologio ſumenda ſunt hodiernæ ſolennitatis paulo expreſſiora lineamenta: *Feſtivitas Sanctorum, quæ celebris & generalis agitur Romæ.* Non dicit, *generalem* agi totâ Eccleſiâ, ſed dumtaxat *Romæ*; oſtenditque adeo Martyrologii iſtius auctor, ſe illa tum ſcribere, cum prædictum feſtum inſtitutum in ipſa Urbe à Gregorio III, qui ſedit ab anno DCCXXXI ultra DCCXL, feſtivius ageretur: unde Romani illius parvi epocham in præfationis cap. 2 deduximus. De eodem feſto videndæ ſunt Baronii Notationes XIII Maii & I Novembris, ſed maximè Frontonis ad Kalendarium obſervationes à pag. 142. Beda noſter hodie legit: *Feſtivitas omnium Sanctorum* primo loco; ſed cum hæc longe aliter, & alio ordine à Rabano poſita ſint, dubium reddunt, utrum ea verba à Beda vel Floro vere ſignata fuerint. Clarior eſt Adonis narratio, à Noſtro contracta, non expreſſa determinatione Gregorii III, quæ in Pratenſi & ſociis codicibus male ponitur; nam extenſio feſtivitatis ad univerſam Eccleſiam, non à Gregorio III, ſed à Gregorio IV, ſeculo integro poſteriori, procurata cenſetur; ut proinde recte in Variantibus dixerimus, nomen *Gregorii IV* codicibus mediæ notæ melius inſertum fuiſſe, etſi non Uſuardinè.

Benigni. De *Benigno* Divionenſi, vel ut alii vocant, *primo Burgundiæ Apoſtolo*, agunt Hieronymiana apud Florentinium, Beda, ex hoc Rabanus & Ado, eodem omnes elogio, quod poſtremus nonnihil contraxit, atque in multo pauciora reduxit Uſuardus. De Benigno tacet Romanum parvum, & ubi in Adone quinque exſtant commemorationes, tres dumtaxat in altero inveniuntur, ut vel ex eo capite conjicias Romani parvi auctorem, egregium Adonis compendiatorem eſſe. Agit de Benigno Greg. Turon. de gloria Martyrum cap. 51. Quid de Actis vulgatis, & poſtea à nobis vulgandis, ſenſerit Henſchenius, habes I Maii in Andeolo pag. 35. Vide etiam ſupra, illo die Obſervationem noſtram. Eſt in Hieronymianis plurium martyrum & virginum Terracinenſium turma,
Cæſarii & Juliani. de qua diſputat Florentinius: reliqua omnia Martyrologia ſolos *Cæſarium* & *Julianum* ſignant, ut Rabanus ex Beda, & in ſerie noſtra Romanum parvum, Ado, Uſuardus. Conveniunt elogia deſumpta ex iiſdem ipſis Actis, quæ ex Baronio corrigenda notavit Ferrarius apud Florentinium; non deſunt qui pluſculum exigi poſſe exiſtimant. De ſolo Cæſario ſeorſim meminere Kalendaria Allatii & Frontonis, atque item Sacramentarium Menardi. Utrum vero Cæſarius hic geminandus ſit, aut ſaltem ab eô, quem Baronius poſuit, diſtinguendus, illius erit diſquirere, cujus erit Acta noſtra Mss. examinare.

Marcelli. Sequitur in textu *Marcellus*, hoc die ab Uſuardo primùm relatus; ab Uſuardo, inquam, ita volentibus codicibus noſtris, nam apud antiquiores aut ſynchronos Martyrologos notus non eſt. Cur in altera Munerati editione & ab aliis referatur III Novembris, hîc non diſcutio, uti nec eam quæſtionem, quæ circa Fortunatum auctorem vitæ aut miraculorum ſancti Marcelli verſatur, in qua *hærere* hactenus *malo* cum Gerardo du Bois, hiſtoriæ eccl. Pariſien. parte 1, pag. 46, *quam conjecturas haud certas prodere.* Vita
Severini. ipſa qualiſcumque ex hoc ſcriptore & aliis, ſed potiſſimum ex Mss. noſtris ſuo tempore diligenter illuſtrabitur. *Severinus monachus* ex Romano parvo vel ex Beda ab Adone acceptus, iiſdem prope verbis ab Uſuardo tranſlatus eſt. Quid ſint monumenta eccleſiæ ejus à Baronio citata, necdum ſcio, ſiquid de eo exſtet, proprio loco dabitur.

Maria. *Maria Neocorenſis* a Pratenſi & ſociis codicibus hîc excluſa & aliò tranſlata, ex aliis certo Uſuardina eſt, ex ſolito Viennenſi fonte deducta, cum elogio Adonianis verbis concepto, ſumptoque ex antiquis Actis, quæ apud Vincentium, Mombritium alioſque manca & mutila, à Baluzio recentius integre edita ſunt, tomo 2 Miſcel. à pag. 115, & obſervationibus nonnullis illuſtrata à pag. 491. Nos de iis plura alibi. Videtur eadem ipſa Maria in Hieronymianis ſignata, ut colligit Florentinius; in loco martyrii, ni
Vigoris. fallor, hallucinatus. *Vigor Bajocenſis & Maturinus* pure quoque Uſuardini ſunt, niſi erraverit Roſweydus, dum illum in Adonis appendicem rejecit. Prioris iſtius vita, apud Surium

Surium est conferenda cum Mss. nostris, iisque quæ refert Cointius, ad annum DXXX pag. 305. *Maturini* non una apud nos exstat, tunc etiam illustranda. Quos ex tot Sanctis, uno hîc die consignatis omiserit, quantum metrice cecinerit Wandelbertus, ex sequentibus versiculis intelliges. *Maturini.*

Cæsarius prima designat fronte Novembrem,
Eximio cujus lætatur Roma triumpho.
Mensis & hic reliquos stellato vertice vincens
Uno omnes Sanctos celebrans conjungit honore,
Regia quos cæli pariter retinetque fovetque.

AUCTARIA.

PRATEN. Caret, ut jam diximus, tota annuntiatione Mariæ, in quo similes habet solitos socios ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. quorum primus in Severino etiam deficit, alter minutis pluribus nævis non vacat.

HERINIEN. Toto textu integerrimus esset, nisi Marcello aliud aptasset elogium: *Cujus viram illustrem virtutibus ac miraculis Fortunatus episcopus egregie describit.*

TORNACEN. In prima purus, in secunda deest elogium: caret tertia, quinta, sexta & septima. In Marcello convenit cum HERINIEN.

PULSANEN. In prima utcumque purus, sic pergit: *In Campania civitate Terracina, sanctorum martyrum Cæsarii diaconi & Juliani presbyteri.* Desunt reliqua omnia.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Toto textu puri sunt, sed in fine adjiciunt: *Pictavis civitate, sancti Hilarii confessoris.* *Hilarii.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Puris adscribi merentur; sed in textu mutata sunt aliqua, ut *Gregorius quartus*, & annuntiationis finis transpositus; item annuntiatio tertia, secundæ præmissa, & nonnulla alia non satis exacta.

LOVANIEN. Cum prioribus omnino convenit sed elogium sancti Benigni desideratur.

CENTULEN. *Festivitas omnium Sanctorum. In Burgondia castro Divion. passio sancti Benigni presbyteri & martyris. Apud Terracinam, sancti Cæsarii diaconi & martyris. Civitate Bajocas, depositio sancti Vigoris episcopi & confessoris, cujus* *De Vigore.* *corpus divino nutu translatum in Pontivum & in ecclesia sancti Richarii, multo est amore & honore celebratum. Ipso die, passio sanctæ Mariæ virginis, quæ cum esset ancilla, nec flecti posset ut manducaret ydolatica, multis afflictionibus martyrium consummavit. Parisius, depositio sancti Marcelli episcopi & confessoris. Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. In pago Vastinensi, sancti Maturini confessoris.*

BRUXELLEN. In prima nonnihil interpolatus, secundo loco agit de Cæsario & Juliano, *De Cæs. &c.* ubi post *maceratus*, inserit ex Adone: *Eo quod cum perveniisset ad templum Apollinis, ad orationem ejus cecidit ipsum templum, & occidit pontificem nomine Freminum* [Firminum] *& postea cum eodem Juliano* &c. De Benigno etiam ali- *De Benigno.* quid adjicit, nempe: *Qui cum Andochio compresbytero & Tyrso diacono missus est* &c. Reliqua omnia distulit ad diem sequentem.

HAGENOYEN. *Festivitas sanctæ Dei genitricis & omnium Sanctorum, quam instituit beatus Bonifacius Papa quartus, a beato Gregorio magno,* *De festo Om. SS.* *concedente ei Foca imperatore Pantheon, id est templum omnium dæmoniorum. Quam sollemnitatem ille tantum statuit in urbe Roma & non alibi fieri: & nondum tunc temporis fiebant festa Confessorum; sed Gregorius quartus postmodum eam decrevit fieri per totum orbem, in honore omnium Sanctorum, in capite Kalendarum Novembrium, mutans illam diem, quæ erat festiva* IIII *Idus Maii. Statuta autem hæc festivitas est quatuor de causis; primo propter omissorum completionem; secundo, propter negligentiarum expiationem; tertio, propter faciliorem orationum nostrarum impetrationem; quarto propter cujusdam templi consecrationem.* Hæc sufficiant; nam quæ deinde de Benigno, Cæsario & Juliano commiscet, minus describi merentur. In fine ita habet: *In civitate Parisius, depositio sancti Severini monachi, qui erat ortus de civitate Tyburtina.* Cetera omnia prætermissa sunt.

AMBIANEN. *Cœnobio Centula, sancti Vigoris episcopi & confess.* Vide supra in codice CENTULEN.

AQUICINCT. In fine: *Ipso die, sancti Lauteni abbatis. Arvernis, sancti Austremonii episcopi.* *Lauteni.* *Austremon.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. Adjiciunt: *Civitate Arvernis, sancti Austremonii episcopi & martyris.* Vide notulam Castellani. *Item in eodem pago, sancti Flori episcopi &* *Austremon.* *confessoris, qui unus ex* LXX *Christi discipulis fuit.* *Flori.*

DAVERONEN. *Civitate Bajocarum, sancti Vigoris episcopi & confessoris. Pictavis, sancti Hilarii episcopi & confessoris.* *Hilarii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Omnium Sanctorum. Cæsarii martyris. Juliani presbyteri & martyris. Mariæ virginis & martyris. Marcelli Parisiensis episcopi. Vigoris episcopi, qui parvulum suscitavit.*

DIVIONEN. S. Benigni. Post elogium in tex- *De Benigno.* tu relatum, addit: *Cujus beati martyris solemnitas, licet ipsa die cum ceteris celebretur, tamen pro devotione martyrii & veneratione corporis, quod in præsenti continetur monasterio, sequenti reiteratur die, maxima & præclara festivitate.*

CLUNIACEN. *Pictavis, sancti Hilarii episcopi* *Hilarii.* *& confessoris. Ipso die, sancti Lauteni confessoris.* *Lauteni.* De quo etiam CODEX D. DU CHEVAL. signat. C.

CODEX D. LE MARE signatus A. *Augustoduno, sancti Pigmenii episcopi & confessoris.* Ponitur à *Pigmenii.* Castellano die præcedenti.

VATICAN. Sub num. 5949. Deficit in Marcello, Severino, Vigore & Maturino.

ALTEMPS. *Pictavis civitate, sancti Hilarii confessoris. Arvernis, natale B. Austremonii mar-* *Hilarii.* *Austremon.* *tyris, primi pastoris civitatis ipsius. Ipso die, sancti Lautheni abbatis.* *Lauteni.*

FLORENTIN. De Hilario, ut supra. Tum: *civitate Regii, translatio corporis beati Venerii confessoris, de partibus Lucensium ad Regium præ-* *Transl.* *Venerii.* *dictum.* Vide XIII Septembris.

LUXOVIEN. *Apud Median. cœnobium, sancti* *Spinuli.* *Spinuli confessoris, qui præcipuus discipulorum sancti Hidulphi, post anachoriticam vitam, quam laudabiliter consummavit, clarus mundo miraculis,*

ad Dominum migravit. Vide Castellanum 1 Aug.

Auctior textus. Editio Lubeco-Col. In prima annuntiatione nonnihil, in duabus aliis multum ex Adone interpolata est. In Marcello recte. De Severino, solum superaddit, *confessoris.* Ad, *Maturini*, in fine subjicit: *Qui post miraculorum insignia, inter quæ filiam Maximiani a dæmonio liberavit, lætus Domino spiritum suum reddidit.* In Maria præfigit palæstram sed non recte: *Apud Neothorensem civitatem.* Item conditionem: *Ancillæ cujusdam divitis.* Demum & tempus: *Sub Adriano & Anthonino imperatoribus.* Sequitur *Patricii.* de Vigore. In fine adjicitur: *In territorio Nivernensi, sancti Patricii martyris.*

Belin. In prima ferme convenit cum textu: Secunda & tertia parum abest. Deficit in elogio Marcelli. De Severino, Maria, Vigore, Maturino, satis bene. Sed quid sibi vult hæc in fine repetitio? *Eadem die, sancti Cæsarii martyris?* Et rursus: *Item Severini monachi, de Tyburtina civitate?* Cum hæc prius signata fuerint. In altera editione, omissa repetitio Severini, sed adjectum: *Pictavis, sancti Hilarii confessoris.* *Hilarii. Austremon.* *Arvernis, S. Austremonii, primi Arvernorum episcopi & martyris.*

Greven. *In territorio Nivernensi, sancti Patricii martyris. In Africa, sanctorum Poplani, Victoris, Hermetis, Justi, Vitalis & Papiæ. Item passio sancti Agricolæ. Amancii episcopi. Apud Tarsum Ciliciæ, sanctæ Eustochiæ virginis & martyris; quæ cum sacrificare renueret, jussu Juliani imperatoris, nervis bubalinis cæditur, capreolarum cornibus exungulatur; capiti, extractis capillis, clavi infiguntur: deinde data sententia, ut membratim concisa in sartagine torreretur, orans ad Dominum emisit spiritum.*

Molan. Haud dubie ex Belin. textui subdit: *Eadem die, sancti Cæsarii martyris. Pictavis, sancti Hilarii confessoris. Arvernis, sancti Austremonii, primi Avernorum episcopi & martyris.* Tum: *In Blandinio, depositio sanctissimi patris nostri Florberti, primi abbatis cœnobii Blandiniensis.* Dein minoribus typis: *In Hispanis, sancti Ermengaudi episcopi Urgellensis.* Editiones aliæ, de Marcello textui litteris Italicis inserunt: *Cujus corpus requiescit in alma ecclesia beatæ Mariæ Virginis. Hujus vitam illustrem &c.* De Maria ex Adone supplet. In fine: *Cujus corpus honoratur & colitur in territorio Senonensis diœcesis.* Reliqua nihil novi afferunt, solum transponunt annuntiationes de Florberto, Austremonio, Hilario, Cæsario & Ermengaudo.

IV *Non.* *Die* 2.

Victorini. Natalis beati Victorini Pitabionensis episcopi, qui post multa documenta, ut sanctus Hieronimus testatur, persecutione Diocletiani martyrio coronatus est. Romæ, temporibus Adriani imperatoris, passio beatorum Eustachii, cognomento Placidi, & uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio & Theospite, quorum mira *Eustachii & socior.* actus leguntur. Horum festivitas, cum in Kalendis habeatur, hic tamen plenius recolitur. Apud Laodiciam, sancti Theodoti episcopi, *Theodoti.* qui non solum verbis, sed & rebus & virtutibus extitit ornatus. Eodem die, sancti Ambrosii abbatis monasterii Agaunensis, qui magnis *Ambrosii.* vitæ atque sanctitatis virtutibus clarus, beato fine in Domino quievit.

Puriores sunt *Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

Varia lectio. Lego *Pitabionensis* cum plerisque vetustioribus codicibus, inter quos aliqui habent *Pythabionensis* vel *Pictavionensis*, nullus *Pictavensis*, quæ positio in solos recentiores irrepsit, sollicite notata à Molano & aliis, haud dubie ex sancto Hieronymo de Script. cap. 74. Sunt qui præferant *Petavionensis.* Utcumque scripseris, non est verosimile, *Pictavium* Galliæ hîc indicari, sed *Petabium* vel *Petavium* antiquæ Pannoniæ, seu Norici, hodie in Styria, vulgo *Pettau*, olim cathedralis, nunc S. Isburgensis diœcesis. *Eustachii* legunt omnes, non *Eustathii*, quamvis sic forte appellandus sit. Antiquiores codices efferunt *Placidæ*, à *Placidas*, nos cum majori numero, ut est in textu, in quo & *Theospite* servavimus cum Mss.; Greveno, Molano aliisque, scribentibus *Theospito.* Rosweyd. ab omnibus differt, inserendo Eustachii elogio, *primo magistri militum.* In Greven. per errorem est *Theodoci.* Sic in Antverp. & Max. Lubec. *coronatus* pro *ornatus.* In paucis invenitur *Acaunensis*, receptior est nostra formatio, *Agaunensis.* Certum est Adonem scribere *requievit*, ut est in nonnullis codicibus, sed majori numero cedendum putavimus.

Victorini. *Observatio.* Inter priscos Ecclesiæ Scriptores, non infimum locum tenet *Victorinus*, abunde laudatus à sancto Hieronymo, loco supra citato; ubi Miræi animadversiones consulere possunt, qui de scriptis judicia quærunt, qualia suggerunt Bibliographi hodie passim noti. De sede episcopali, nihil hîc dicendum supereſt; plura alibi cum Launoyo, cui recentiores passim subscribunt, disputari poterunt. Alia require in

in Notationibus Baronii, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 311, ubi de scriptis agitur parùmum, cum de Victorini rebus gestis, aut ejus martyrii Actis vix quidquam reperiatur. Nihil hoc die ex Hieronymianis aut ex Beda acceptum. Annuntiatio tota Adoniana est, solâ ferme Hieronymi citatione ab Usuardo aucta. Wandelbertus ipsum etiam memorat, cum Benigno & Juliano, quos ob nimiam die præcedenti Sanctorum copiam, huc transtulisse videtur. Sic Victorinum primo loco canit:

Quartis Victorine sacer martyrque bearis.

Secundum locum in Usuardinis codicibus constanter hoc die occupat celebratissimus *Eustachius*, aliis *Eustathius*, cum uxore & duobus filiis, tametsi modo, forte ex Græcis, xx Septembris referri soleat, ut est in Kalendario Allatii; Frontoniano xi Septembris perperam notante. Et quidem à nostris 1 Novembris passi dicuntur, saltem apud majorem codicum numerum. Eustachius Adoni rectè, nisi multum fallor, abjudicatur; certe quæ à Rosweydo in appendicem rejecta sunt, cum Usuardinis non satis consonant, nec magis cum iis, quæ in nostra Bedæ editione Floro tribuuntur. Est igitur propria Usuardi annuntiatio, sic studiosè posita, ut nihil contineat reprehensione dignum. *Miros* esse Eustachii & sociorum *Actus* rectè testatur, utrum tam veri sint, sive qui à Metaphraste, sive à Combefisio, sive ab aliis editi (in re enim omnes conveniunt) intelliges ex Baronio ad annum cxx num. 4. Eruditi recentiores eos plane rejiciunt, nec dignos censuit Tillemontius ex quibus historiam suam componeret. Vide ipsum tomo 2 pag. 226 & à pag. 585. Non ignoro quanta Kircherus ad tuenda ea Acta molitus sit, exstant hîc etiamnum litteræ ejus de eo argumento ad Majores nostros datæ; attamen, licet à Nicephoro & Damasceno citentur, nemo, opinor, contra Baronium facile evicerit, non multa prædictis Actis, ut minimum *superaddita fuisse*, quibus, si fieri potest, expurgandis, suo loco operam dabimus. Vide interim quæ de vetusto Eustachii cultu in Notatione observat laudatus Baronius, quem mirum esset *Eustochium* virginem Tarsensem, cujus aliqua Acta habemus, hoc die ex Petri Catalogo, pro Eustachio suppositum fuisse, ut vult Castellani notula. Non puto ad alium, quam ad Eustachium nostrum referri posse, quæ xix Septembris in hunc modum cecinit Wandelbertus: *Eustachii & sociorum*

Virtutis specimen, patiendi & forma decusque
Martyrii Eustathius terno denoque triumphat.

Qui sequitur *Theodotus, Laodicenus* episcopus, unicus est, quem hoc die signavit auctor Romani parvi: *Laodiceæ, Theodoti episcopi, qui arte medicus fuit.* Dubium non est, quin hîc iterum auctor ille Rufinum suum consuluerit lib. 7 cap. 29, unde acceptum quoque est longius Adonis elogium. En lapidem offensionis, quem primus projecit Theodoti amicus, Eusebius Cæsarienses lib. 7 cap. 32 edit. Valesianæ; nostri inde desumpsere, sed illum acrius impetiit Valesius, ut cap. 2 præfationis nostræ ostendimus. Hîc fontem habes, ex quo *Theodotus* ille Hieronymianis, Bedæ, Floro, Wandelberto, Rabano incognitus, in Martyrologiis seriei nostræ locum obtinuit. Est penes me epistola eruditissimi viri Petri Possini nostri, data Romæ xxx Decembris MDCLXXVII, quâ inter alia agens de R.P. Leandro Cong. Oratorii, post S. R. E. Cardinale Coloredo, ita scribit: *Rogavit obiter, ut vos suo nomine consulerem, circa litem hîc modo ventilatam de Theodoto ep. Laodiceno, quem Ill. Michael Angelus Riccius, & alii viri docti putant, aut valde suspicantur, immerito irrepsisse in Martyrologium Romanum, ubi* II *Novembris perhonorifica ejus exstat mentio, cum tamen in omni memoria rerum Arianarum, illa pice is infectus appareat, nec idoneum ejus resipiscentiæ uspiam indicium cernatur. Quamobrem Henricus Valesius in opusc. de Martyrolog. Rom. ad calcem Annotationum ad Eusebium edito, non dubitat pronunciare, perperam id nomen istuc intrusum, & Baronii, quod non expunxerit, diligentiam requirit.* Quid repositum fuerit, colligo ex superstite schedula, qua eruditorum Romanorum sententia confirmatur. Theodoti laudator Eusebius in Usuardum xxi Junii irrepserat, sed in Romano prætermissus est; idem fortasse & Theodoto accidet suo tempore. Ego quidem non parum post alios laborasse me fateor, ut vel tenuia alicunde resipiscentiæ ejus vestigia eruerem, at fructus labori hactenus non respondit: video Baronium ad annum CCCXXV num. 40, & doctos quosque passim inter *prævaricatores Arianos* Theodotum connumerare, de qua re vide Tillemontium tomo 6 pag. 740 & aliis locis. Ceterum de ortu & propagine cultus ejus, apud Orientales omnes ignoti, satis dictum est. *Theodoti.*

Ambrosius, prius apud Lugdunum monasterii Insulæ Barbaræ Pater, deinde, *monasterii Agaunensis abbas*, ab Adone primum signatus, cum brevi sed distinctiori elogio, à Nostro compendiosius notatur. Citat Baronius Petrum in Catalogo & Trithemium; sed ii satis jejune de Ambrosio loquuntur; quam forte ob causam à Mabilione inter prætermissos refertur. Nec multa suggerunt vitæ nostræ abbatum Agaunensium manuscriptæ: forte aliunde plusculum suppeditabitur. Est hic, ni fallor, verus & integer Usuardi textus. *Ambrosii.*

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros locum denuo non habet, quia hîc caret postremo secundæ annuntiationis membro, nempe: *Horum festivitas cum in Kalendis habeatur, hic tamen plenius recolitur.*

HERINIEN. Eodem plane defectu laborat, quem in aliorum consensu, vere defectum appellare necesse est. Deinde manifestam lituram, præter morem, exhibet, cui longioribus lineis inscriptæ sunt, præpostero ordine, binæ primæ annuntiationes, cum tamen de Eustachio egerit XX Septembris, ex quo patet correctoris, vel ipsiusmet primi scriptoris imperitia; nam character vix quidquam differt.

Benigni. Præterea in fine adjicit: *Eodem die, commemoratio sancti Benigni martyris.* Haud dubie proprium loci est, propter impeditum diem hesternum huc translatum, ut est heri in DIVION.

TORNACEN. In prima purus, secundo loco refert Ambrosium, tertio Eustachium, sed cum defectu, de quo in prioribus codicibus diximus. Theodotum plane expunxit. In fine autem superaddit: *Ipso die, commemoratio omnium*

Fid. defunct. *fidelium defunctorum.*

PULSANEN. In sola prima, satis purus est. Tum de Ambrosio, cujus elogium plane expunxit. Desunt reliqua.

MUNERAT. Pro *Victorini*, scribit *Victoris.* Caret periocha, *horum festivitas* &c. In fine: *Ipso*

Fid. def. *die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: *Commemoratio omnium fidelium defunctorum.* Sequitur totus textus, sed nonnihil transpositus; cui in fine subjungitur: *Apud*

Idem. Georgii. *Viennam, sancti Georgii, ejusdem urbis egregii episcopi.* Est in Romano.

LOVANIEN. In omnibus convenit, cum proxime citatis codicibus, sed in eo ab ipsis differt, quod omittat elogium Theodoti.

ALBERG. & DANIC. Carent Eustachio, de quo egerunt XX Septembris. De cetero similes sunt ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. *Roma, passio sancti Eustachii,*

Textus mutilus. *qui antea Placidus dictus est, qui cum uxore Theospide, & duobus filiis Agapio & Teopisto, sub Adriano per ignem passus est. Apud Laodiciam, sancti Theodori episcopi, viri non solum verbis, sed & rebus & virtutibus adornati. Eodem die, sancti Ambrosii Agaunensium abbatis, sanctitate mirandi.* Deest prima annuntiatio.

Fid. def. BRUXELLEN. Incipit: *Commemoratio animarum omnium fidelium defunctorum.* In Eustachio mutilus est, & præterito Victorino, de quo die sequenti, hic eos refert, quos heri omiserat.

Mariæ Imprimis: *Et natale beatæ Mariæ virginis & martyris, quæ cum esset ancilla, & in die natalis filii Domini sui jejunaret, nec ullo modo flectis potuisset, ut cum ydolotis manducaret, diris vulneribus* &c. Sequitur: *Apud Coloniam Agrippinam, sancti*

Euergisili. Severini. Georgii. *Euergisili, tertii ejusdem urbis archiepiscopi.* Tum de Severino Tiburtino, ex die hesterna. Deinde, de Theodoto, satis pure. De Georgio Viennensi, cum codicibus supra. Rursus de Marcello, Vigore & Maturino, ut nos die præcedenti. Demum: *Apud Montes Hannoniæ, ca-*

Marcelli. Vigoris. Maturini.

De Waldetr. *nonizatio* (MOLAN. habet *translatio*) *sanctæ Wauldetrudis electæ, & neptis beatæ Gudulæ virginis.*

HAGENOYEN. Orditur ab Eustachio, cujus Actorum satis vulgatorum compendium profert, sed ei describendo inhærere hic nolimi. Sequitur de Victorino, satis bene. Tum: *Item sancti Naamacii episcopi & confessoris.* De Theodoto, nihil. Ambrosium differt in diem sequentem. In fine legit: *Eodem die, omnium fi-*

De fid. defunct. *delium defunctorum commemoratio, quæ solutis est propter defunctos illos, quorum memoriam nemo agit; & quia tales, subventiones non habeant speciales, habeant in isto die generales.* Hæc quidem ratio tolerabilis est, sed alia, quæ subjungitur, institutionis causa de *raptu custodis S. Petri*, describi non meretur.

AQUICINCT. In principio: *Generalis & festiva*

Fid. def. *commemoratio omnium fidelium defunctorum.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 1130. In fine adjiciunt: *Eodem die, sancti Lauteri abbatis.* In Castellano est 1 Novembris.

DAVERONEN. In prima & secunda annuntiatione purus, subdit: *Dolensis cœnobii, sancti Justi monachi & martyris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eustachii Tatiæ cum sociis mart. Commemoratio animarum. Victorini episcopi & martyris. Theodori episcopi & confessoris. Ambrosii abbatis monasterii Agaunensis.*

VATICAN. signatus num. 5949. Deest Eustachii & Ambrosii. Adjicitur: *In Savini, sanctorum martyrum Valentini & Hilarii. Benevenli, sancti Marciani episcopi & martyris, discipuli beati Petri. Et transitus Domni Amici sacerdotis.* Vide Martyrologium Castellani.

FLORENTIN. *Tergeste, sancti Justi martyris, sub præside Monatio.*

EDITIO LUBECO-COL. *Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam sanctus Bonifacius Papa IV generalem in ecclesiis Dei, omnibus annis instituit agi. Romæ, venerabilis memoria sanctorum Eustachii, cognomenti Placidi, cum uxore & filiis; martyrum.* Sequitur de Victorino, satis purè; item de Theodoto. Tum: *Apud Viennam, sancti Georgii, ejusdem urbis egregii episcopi & confessoris. Cœnobio Dolensi, sancti Justi monachi & martyris. Ipso die in Monasterio, trans-*

Translatio sanctorum Victorini & Florianæ martyrum. In Ambrosio, satis pura est.

BELIN. Incipit: *Commemoratio omnium fidelium defunctorum.* Secundo loco scribit *Theodori*, pro *Theodoti.* In Victorino, satis purus, in Eustachio mutilus est. Tum: *Ipso die passio beati Justi martyris, qui apud Trigestinam* [alia editio minus male habet *Trigestinam*] *civitatem coronatus est.* Denique Ambrosium habet, sed resecto toto ejus elogio.

GREVEN. *Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam sanctus Bonifacius IV generalem in ecclesiis agi instituit. Apud Tergestinam civitatem Hystriæ, natalis sancti Justi, prætoso martyris, qui sub Diocletiano & Maximiano, pro fide Christi in carcerem missus, indeque eductus, nervis crudis cæsus, ad ultimum alligatis multis plumbi ponderibus, in mare præcipitatus est. In Perside, sanctorum Alcnidini, Pigasii, Aneportisti; qui sub rege Sapore vectibus durissime cæsi, igneum, ferreos superantes, tandem cum aliis XXVIII, qui in eorum confessione credidernnt, in ignem missi, animas Christo reddentes, ab angelis in nubibus assumpti*

assumpti sunt. Credidit etiam, in eorum confessione, miles quidam nomine Antoninus, qui tentus atque decollatus est. Cœnobio Dolensi, sancti Justi monachi & martyris. Viennæ, sancti Georgii, ejusdem urbis episcopi & confessoris. Malachiæ episcopi, totius Hiberniæ Primatis & confessoris, cujus vitam à puero virtutibus & signis clarissimam, sanctus Bernardus abbas, mellifluo suo dicendi charactere diligenter descripsit. Erat autem natione Hibernus, & primum monachus, deinde episcopus factus, cum pro causis ecclesiasticis Romam secundo tenderet, apud Claram-vallem, sicut optaverat, vita functus, ab eodem sancto abbate sepultus est.

Justi. Georgii. Malachiæ.

Volgani episcopi & confessoris, fratris sancti Foillani martyris. In Hibernia, Dorani episcopi. Odilonis confessoris. Vitalis. In Monasterio, translatio Victorini & Floriani martyrum. Florberti abbatis Blandinienſis & confessoris.

Volgani. Dorani. Odilonis. Vitalis Transl. Vict. Florberti.

MOLAN. Initio litteris Italicis: *Commemoratio* &c. In fine: *Ipso die, passio beati Justi*, &c. ut BELIN Editiones aliæ conveniunt, sed carent Eustachio. Habent de Georgio, ut GREVENUS. Tum: *Die secunda, sanctorum martyrum Acindymi, Pegasii, Aphtonii, Elpidephori & Anempodisti.* GREVEN. heri alia notavit nomina. *Montibus Hannoniæ, translatio sanctæ Vualdedrudis.*

Hid. def. Justi.

Acind. &c. Del Valdetr.

III *Non.* *Die* 3.

NAtalis sancti Quarti, Apostolorum discipuli. Apud Cæsaream Cappadociæ, sanctorum martyrum Germani, Theophili, Cæsarii & Vitalis, qui sub persecutione Deciana, optime duxerunt martyrium. Cæsaraugustæ, sanctorum innumerabilium martyrum, qui sub Daciano Hispaniarum præside mirabiliter occubuerunt pro Christo.

Quarti. Germani & socior. Martyrum Cæsaraug.

Ex *Praten. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Hæc una ferme inter codices pro textu citatos discrepantia, quod Antverp. & Max Lubec. tres tantummodo martyres Cappadoces signent, omisso nomine *Cæsarii*. Inter typographicos errores in Max-Lubec. numeretur *Cesarauguſto*. De cetero *Cappadocie, Datiano* &c etiam alibi recurrunt. In Adone Mosandri binæ aliæ annuntiationes hoc die adjiciuntur de *Domnino* & *Huberto*, quarum Rolweydus, primâ exclusâ, alteram servavit, hoc modo expressam, *Eodem die, depositio sancti Huberti episcopi*. Acceptionis hujus rationem non video: nam cum utraque ab Usuardo absit, facile credidero, neutram Adonianam esse. De solo Huberto, an Usuardinus sit, dubium ingerere possunt Herinienſis, Rolweyd. & mediæ notæ codices; verum cum à pluribus excludatur, atque alii isti in eo commemorando diversa phrasi utantur, hinc plane conficio, ad textum nostrum nequaquam pertinere. Cetera omnia Usuardina esse manifestissimum arbitror.

OBSERVATIO. Diximus alibi non semel, inter peculiares Romani parvi characteres, hunc non postremum computari, quod ex novo Testamento collegerit, tum primorum Diaconorum, tum aliorum multorum nomina, quorum vel in Actibus Apostolicis, vel in Apostoli Pauli epistolis memoria aliqua celebratur. Talis hoc die est *Quartus* ad Romanos cap. 16 *v.* 23, inter familiares, illustriori quodam titulo, ab Apostolo cohonestatus, dum de eo scribit: *Salutat vos.... Quartus frater*: de quo nullus alius antiquior Martyrologus usquam meminit. Sic itaque a Romani parvi compilatore primum notatus est: *Quarti, discipuli Apostolorum*. Præmitte, *natalis sancti*, & habebis annuntiationem Adonis, ex quo nostra ad verbum descripta est. Nec alio titulo Sanctum nostrum decorandum censemus. Nam Dorothei Synopsis, à Baronio citata, toties alibi à Majoribus nostris convulsa, non est nobis idoneus auctor, ut cum Græcis, apud quos x Novembris colitur, aut ex LXXII Christi discipulis unum, aut Berythensem episcopum fuisse asseramus, quod pluribus alibi erit ostendendum.

Quarti.

Martyres Cappadoces sic ab eodem Romani parvi auctore signantur: *In Cappadocia, martyrum Germani, Theophili, Cæsarii, Vitalis, sub Deciana persecutione*. Paululo longior Adonis phrasis, tota, licet nonnihil transposita, in textum nostrum ab Usuardo translata est. Dubitari potest, an ex Hieronymianis hos Sanctos non acceperit laudatus Romani parvi auctor; certe & ibi leguntur producta à nobis Martyrum nomina, quibus *Egritius* vel *Egritius* admiscetur, ut saltem de antiquissimo eorum cultu omnimode constet. In Rabano deest *Cæsarius*, quemadmodum & in duobus codicibus supra pro textu citatis, sed substituuntur tres alii, nempe *Domninus, Justus* & *Eremitis*, quos cum Cappadocibus male confusos credimus. Ceterum notat hîc Baronius, *Petrum in Catalogo lib.* 10 *cap.* 18, *ex priscis tabulis, eorum Acta paucis describere*. Addere poterat, citari illa tamquam ex Martyrologio sancti Hieronymi desumpta. Verum si attente omnia Equilini antistitis

Germani & socior.

stitis verba expendantur, nihil hisce Sanctis proprium refert, quod ex Usuardo non acceperit; nam hujus Martyrologium plane est, quod Petri ævo Hieronymianum appellari solebat, ut cum Molano alibi observavimus. Sic quatuor martyres nostros Cappadoces disticho uno canit Wandelbertus:

Ternis Germanus, Vitalis, Cæsariusque
Theophilusque pari collucent lumine festi.

Jam supra ad XXII Januarii, ad XV & XVI Aprilis de *Martyribus Cæsaraugustanis* agendum nobis fuit, sed de Vincentio potissimum, atque de XVIII aliorum determinato numero. Hic solus Usuardus (nam apud nullos alios antiquos Martyrologos inveniuntur) *innumerabilem* aciem colligit, quam Papebrochius ex Actis, accurate ab ipso XVI Aprilis illustratis, recte desumptam existimat; nisi Prudentii Hymnum IV præluxisse putemus, dum Martyrum Cæsaraugustanorum multitudinem cum Carthaginensibus & Romanis componere non dubitat, his verbis: *Vix parens orbis populosa Pœni, Ipsa vix Roma in solio locata, Te decus nostrum superare in isto Munere digna est. Omnibus portis sacer immolatus Sanguis* &c. Tu vide hymnum ipsum citata die XVI Aprilis, vel quæ hic a Baronio in Notatione excerpta sunt. Cursim Martyres nostros memorat, Acta hinc inde vellicans, Tillemontius tomo 5 pag. 230, nos, siquid commentario Papebrochiano aut Actorum ipsorum elucidationi superaddi possit vel debeat, id suo loco præstabimus.

Martyrum Cæsaraug.

AUCTARIA.

Huberti. HERINIEN. Toto textu purissimus, in fine proprium, ni fallor, adjicit: *Andagino monasterio, depositio sancti Uberti episcopi & confessoris.*

Juvenal. TORNACEN. Hic etiam purissimus, addit: *Ipso die, sancti Juvenalis confessoris.* Si de Narniensi agitur, spectat ad III. Maii. Magis crederem *Guinalum* indicari, de quo infra.

Pauli. ANTVERP-MAJ. Et hic purus est, sed in fine: *Ipso die, sancti Pauli episcopi & martyris, discipuli Petri Apostoli.* Quis hic sit, nescio.

Huberti. Pirminii. Valentini. ROSWEYD. Etiam purus, sic habet: *Item natale sancti Hugberti episcopi & confessoris. Item Pirminii episcopi. Valentini presbyteri.*

PULSANEN. In duabus primis satis purus, annuntiatione tertia caret.

Guinaili. *Marcelli.* MUNERAT. Post textum, sequitur: *Castro Corbolo, depositio beati Guinaili abbatis & monachi, cujus vita & miracula habentur. Eodem die civitate Parisius, beati Marcelli* &c. ut I Novembris, sed in fine: *Cujus corpus requiescit in alma ecclesia beatæ Mariæ Virginis.*

Huberti. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Textui itidem puro, subdunt: *Andagino* [ANTVERP-MAX *Augadino*] *monasterio, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris.*

Huberti. ALBERG. Textum æque purum refert, cui simplicius & Adoniana phrasi superaddit: *Eodem die, sancti Huberti episcopi & confessoris.*

Valentini & Hilarii. DANIC. Textui item puro subjungit: *Castro Viterbiensi, sanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui sub Maximiano diu laniati, in Tiberim mersi, sed ab angelo erepti, capitis abcisione martyrium compleverunt.* Vide Romanum.

Clari. CENTULEN. In prima purus, in secunda mutilus est, sola referens nomina: deest tertia, cui substituitur: *In pago Vilcassino, sancti Clari presbyteri & martyris.* Vide Usuardum ipsum die sequenti.

Elevat. Huberti. BRUXELLEN. Incipit. *Apud Leodium, elevatio sancti Huberti episcopi & confessoris, facta anno XVI post ejus decessum. Et corpus ipsius integrum, quodque cesaries creverit, corona illæsa manente, & quod vultus sudore perfusus sit, clare inventum est. Et huic elevationi Karolomannus Austriaorum princeps, frater Pippini, postea Francorum regis, interfuit.* Sequitur de Quarto, pure. Tum de Victorino Pitabionensi, ex die hesterna. Martyribus Cappadocibus interserit nomen *Victoris.* Deinde textum crastinum sic anticipat: *Apud Bononiensem civitatem, natale sanctorum martyrum Agricolæ & Vitalis, quorum posterior prioris servus antea fuit, nunc consors & collega martyrii. In quos ministri omnium tormentorum genera exercuerunt, & tandem beatum Agricolam cruci affigentes, interemerunt. Castro Viterbiensium, natale sanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui sub Maximiano diu laniati sunt.* Sequuntur Martyres Cæsaraugustani, satis pure. Denique de Ambrosio Agaunensi ex die præcedenti.

Agric. Vitalis. *Valent. & Hilarii.*

Marcelli. HAGENOYEN. Incipit: *Civitate Parisius, depositio sancti Marcelli episcopi & confessoris, qui ut dignus* &c. ex I Novembris, adjecto etiam altero elogio: *Cujus vitam illustrem & virtutibus plenam ac miraculis, Fortunatus* &c. Sequitur de Maria, ex eodem die. De Quarto, nihil. *Maria.* De Cappadocibus, satis pure. Cæsaraugustani ad diem sequentem dilati sunt. Tum de Ambrosio Agaunensi, ex die hesterna. Dein: *Ipso die, sancti Pirminii episcopi & confessoris, totius sanctitatis viri. Item in Anglia, Wenenfrida virginis, sanctissimæ religionis. Item, sancti Hugberti episcopi & confessoris.*

Ambrosii. *Pirmini.* *Hilarii.*

AQUICINCT. Caret nomine *Cæsarii.* In fine: *Depositio Parmensi episcopi* Rabanus scribit *Permensi*, sed legendum cum aliis *Pirminii.* Sequitur: *Ardennæ, sancti Huberti episcopi Leodiensis. Ipso die castro Viterbiensium, passio sanctorum Valentini presbyteri & Hilarii diaconi, qui sub Maximiano, ac Demetio consule diu laniati, insigne templum Herculis ornando favillam fecerunt, ac in Tiberim* &c. ut supra in codice DANIC.

Pirmin. Hilarii. Valent. & Hilarii.

Valent. &c.

VICTORIN. In fine: *Castro Interbentium, passio sanctorum Valentini* &c. ut præcedens; nisi quod pro *Demetio*, hic legatur, *Demetrio.* Cum hoc de more convenit REG. SUEC. signatus num. 130; sed videtur legere, *Castro Viterlencium*, vel *Viterbencium.* Cur non *Viterbiensium*?

Pirminii. Adventi.

DAVERONEN. *Depositio sancti Pirminii episcopi. In pago Turonico, natalis sancti Adventis confessoris.*

MATRIC - CARTUS ULTRAJECT. Quarto Apr-

Huberti. *Apostolorum discipuli. Huberti primi Leodiensis episcopi. Cæsaraugustæ, sanctorum innumerabilium martyrum, sub Daciano præside.*

CAMBERIEN. *Castro Corbeilo, beati Guinardi* Guinardi. *abbatis & monachi.* Puto eumdem esse, qui à MUNERAT. vocatur *Guinailus*, à Castellano vero *Vinailus*, Gallicè *Guenau*. Vide etiam sequentem.

REG. SUEC. signatus num 428. *Corbeilo, de-* Guinaili. *posito Guinaili abbatis & monachi, cujus vita &* Marian. &c. *miracula habentur. Eodem die Magubio civitate Mauritaniæ, passio sanctorum Mariani, Pelagiæ & Mauri.* Sic junctos non novi.

CODEX D. LE MARE sign. A. *Translatio sancti* Translat. Andochii. *Andochii presbyteri.*

In VATICAN. sub. num. 5949. Desunt martyres Cæsaraugustani, nescio an reliqua pura sint.

ALTEMPS. *In Britannia, sancti Rumwoldi con-* Rumwoldi. *fessoris, apud Bokyngum quiescentis. Apud Cor-* Guinaldi. *beilum, depositio sancti Guinaldi abbatis & confes-* Pirminii. *soris. Item Pirminii episcopi.*

FLORENTIN. Primo loco: *In territorio Flo-* Euphrosyni. *rentino, apud castrum Pauzeni, sancti Euphrosyni Pamphiliæ episcopi & confessoris, qui magnis virtutibus & miraculis clarus quievit in Domino, tempore Silvestri Papæ, & ibi sepultus est in basilica,* Hilarii. *ad honorem sui nominis dedicata. Sancti Hilarii episcopi & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Natale sancti* De Huberto. *Huberti episcopi Leodiensis & confessoris, virtutibus clarissimi, cui Christus, cum esset miles gentilibus* [gentilis] *in sancta sexta feria occupatus circa venationem cervorum, in forma crucifixi, inter cornua unius cervi apparuit, & eum ad fidem Christianæ religionis reduxit. Hic a Sergio Papa, angelo ammonente, Romæ episcopus ordinatus, & ad regendam ecclesiam Tongerensem destinatur. Qui tertio decimo anno præsulatus sui, pignus sancti Lamberti prædecessoris sui, Domino revelante, de Trajecto transtulit Leodium, & cum jam fere triginta annos ecclesias Tongerensium & Leodiensium laudabiliter rexisset, sancto fine requievit in pace: sed translatum* [corpus] *per Lodovicum regem Francorum, filium Karoli magni & Christianissimi imperatoris de Leodio ad monasterium Andegi-nense.* Sequitur textus satis purus. Tum: *Ipso* De Pirminio *die, sancti Pirminii anachoritæ. Qui locum deser-tum inhabitare cupiens, plenum bestiis & serpenti-bus, ac muscis diversi generis & animalibus vene-natis atque scrabonibus aculeatis repertens, fecit* Domnini. *ligneam crucem & nomine Domini Jesu invocato, omnia illa venenata expulit, locum illum occupan-tia. Tandem in episcopum eligitur, & post multa virtutum insignia in pace quievit. Apud Viennam, sancti Domniani, gloriosi episcopi & confessoris.* Clari. *In pago Vilcassino, passio beati Clari presbyteri &* Adventii. *martyris. In pago Turonico, sancti Adventii con-* Bayæ *fessoris. Eodem die, beatæ Bayæ virginis. In Bar-* Mariani. *dewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Et* Wenefredæ. *ipso die, sanctæ Wenefredæ virginis & martyris.*

BELIN. In textu satis purus, in fine apponit: Malachiæ. *Eodem die, sancti Malachiæ episcopi, qui multis virtutibus tempore suo claruit.*

GREVEN. *Valentini presbyteri & Hilarii dia-* Valent. &c. *coni martyrum. In Bardewic, sancti Mariani diaconi &* Mariani *martyris. Huberti episcopi* De Huberto. *Leodiensis & confessoris. Qui tempore Theoderici Francorum regis, cum esset miles idolorum cultui deditus, in venatione, Christo inter cervi cornua in forma crucifixi sibi apparente, conversus est. Deinde a sancto Lamberto Leodiensi episcopo, in fide & moribus diligentius instructus, heremum petens, austeram aliquamdiu vitam duxit. Postmodum vero ab angelo monitus, Romam profectus, a Sergio Papa, divina revelatione, præfato Lamberto jam martyrio coronato, substitutus, cum episcopale munus XXX ferme annis strenue administrasset, quievit in pace anno Domini* DCCXXXI, III *Kal. Junii; ejus tamen festivitas hic solennius agitur, quando sacrum corpus ejus de terra elevatum est. Viennæ, sancti Domnini episcopi & confessoris.* Domnini. Pirminii. *Ipso die, sancti Pirminii anachoritæ.* De quo vide Romuldi. EDIT. LUBECO-COL. *In Britannia; Romuldi* Guillermi. *confessoris. Guillermi confessoris. In pago Turonico,* Adventii. *sancti Adventii confessoris. Item Wenefredæ vir-* Wenefredæ. *ginis & martyris. In Scotia, Hayæ virginis. Item* Hayæ. *sanctæ Alpaidis, quæ, ut refert Vincentius lib. 30,* Alpaidis. *multis annis infirmitatibus pressa, sine corporeo cibo vixit; cumque esset genere infima, officio bubulca, admirabili tamen sapientiæ dono prædita, prudens valde in consiliis, circumspecta in verbis, efficax erat in exhortando, multis insuper revelationibus a Deo visitata, tandem quievit.*

MOLAN. De Malachia, Guinalo, Marcello, Malachiæ. Adventio, ut supra. *In Ardenna claustro, quod* Guinali. *S. Huberti dicitur, depositio sancti Huberti episcopi* Adventii. *& confessoris. Eod. die, depositio sancti Pirminii* Huberti. *episcopi & confessoris. Eodem die, sanctæ Odradæ* Pirminii. *virginis.* Et minoribus typis: *apud Alem in Bra-* Odradæ. *bantia. In Barduyc cathedrali civitate, sancti Ma-* Mariani. *riani* &c. *Item Wenefredæ virginis & martyris.* Aliæ editiones sic habent: *Andaino monasterio,* De Huberto. *natale beatissimi Huberti, Tungrensis ecclesiæ pontificis & confessoris. Qui beato Lamberto martyri in episcopatu succedens, anno* XII *suæ ordinationis, oraculo divino admonitus, sacra ossa ejusdem martyris, sedemque episcopatus a Trajecto Leodium, ubi passus fuerat, transtulit. Deinde multis accrescens virtutibus, multos de idololatria ad Christi fidem convertit, plures dæmoniacos vivens, plurimos post decessum suum liberavit. Transiit autem idem pretiosus Domini pontifex & egregius athleta* III *Non. Novembris, sepultus in ecclesia beati Petri Apostolorum Principis. Nonagesimo vero anno translatus est ad Andainum, a Vulcando beatæ memoriæ Leodiensi episcopo, annuente Ludovico imperatore pissimo. Ubi quid vivens ejus spiritus gesserit, virtutibus innumeris & gloriosis prodigiis, nec non miraculis assiduis, usque hodie ad laudem & gloriam Domini mirabiliter attestatur.* De Pirminio, Adventio & Guinalo, ut supra. Tum: *In districtu Maeslandiæ, villa Alem, sanctæ Odradæ virginis.* De Valentino & Hilario, ut supra. *In Anglia,* Valent. &c. *sanctæ Vuenefridæ, virginis & martyris, quam Ca-* Wenefridæ. *docus, filius Alani regis, occidit pro castitate.* Hoc Benigni. observat Castellanus in notula ad Martyrol. Ro- Accessimæ manum. *Glasconiæ, sancti Benigni episcopi &* & socium. *confessoris. Die tertia, sanctorum martyrum Acepsimæ,* Enc. Georg. *Athalæ, & Joseph. Et encænia divini templi, sancti* Except. *magni martyris Georgii in Lydia, & depositio san-* Mauri. *cti corporis ipsius. In vico Florinensi, exceptio cor-* Dedicat. *poris sancti Mauri, egregii martyris. Leodii in* S. Laurent. *monte publico, dedicatio cœnobii sancti Laurentii.*

Pridie Non. *Die 4.*

Hierii, al. *Pierii.* APud Alexandriam, beati Hierii presbiteri, qui in divinis scripturis nobiliter eruditus, vita puriſſima, atque ad Chriſtianam philoſophiam nudus & penitus expeditus, doctor Eccleſiæ incomparabilis fuit, quievit autem Philippi imperatoris tempore.

Amantii. In Galliis civitate Rotenus, ſancti Amantii epiſcopi, cujus vita ſanctitate & miraculis extitit glorioſa.

Clari. Proculi. In pago Vilcaſino, ſancti Clari presbiteri & martyris. Auguſtuduni, ſancti Proculi epiſcopi.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Prima & fere maxima diverſitas recurrit in primi Sancti nomine, quod ſolus Molanus receptiori modo extulit per *Pierii*, ut eſt in Euſebio Valeſii, & paſſim vocari ſolet. At cum ex Rufino acceptum ſit, iſque ſcribat *Hierii*, ſic in Romano parvo, Adone & Uſuardo ſervatum eſt; à nonnullis codicibus deformatum per *Herii*, *Jerii*, *Hierei*, *Hyerii*, *Hyrei*, *Hyerei* &c. Praten. Herinien. Tornacen. & alii habent ut eſt in textu. Alia variatio eſt in expreſſione urbis Rutenenſis, cujus nomen cum Adone ex Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Roſweyd. &c. formavimus more ejus ætatis *Rotenus*, non *Rotemis*, ut Praten. neque *Rotenis* aut *Rotenius*, ut alii; multo minus *Redonis*, ut peſſime correxit Molanus. Ruteni ad Aquitaniam pertinent, Redonenſes ad Aremoricos, ſeu Britanniam minorem. Scripſi *Vilcaſino* cum pleriſque codicibus, editi paſſim habent *Vilcaſſino*, ſunt qui præferant *Vulcaſino*. Inter puros Greven. & Molan. Proculo adſcribunt titulum *martyris*, & ſic etiam legunt Antverp-maj. Antverp. Max. Lubec. & Belin. unde & in Romanum tranſiit, ſed pro noſtra & veriori lectione ſtant codices præcipui. De *Auguſtuduni* & ſimilibus, alibi ſatis dictum eſt.

Hierii, al. *Pierii.* OBSERVATIO. Ex eodem fonte, imo ex eodem libro & capite procedit *Hierius* vel *Pierius*, ex quo nudius tertius acceptus fuit Theodotus Laodicenus, nempe ex Rufini lib. 7 cap. 29, unde rurſus conflatum eſt totum Adonianum elogium, cujus elegantior medulla in textu noſtro repræſentatur. Sic primus ſcripſerat, qui primus hunc Sanctum in Faſtos ſuos retulit auctor Romani parvi: *Alexandriæ, Hierii presbyteri, vita puriſſimi, in Scripturis nobiliter eruditi.* Atque hic denuo ex illorum Sanctorum numero eſt, quos Romani parvi proprios dicimus, utpote quos apud alios Martyrologos, aut extra ſeriem noſtram fruſtra requiſiveris. Quæ De Pierii rebus geſtis aut ſcriptis dici poſſunt, ex citato Euſebio vel ex Hieronymo de Script. cap. 76 deſumenda ſunt: pleraque ex ipſis & Photio collegit & Gallice digeſſit Tillemontius tomo 4 pag. 582 & 583: nos paucula dedimus in Tract. de Patriarchis Alexandrinis pag. 36 à num. 191.

Amantii. Sequens commemoratio tota Adoniana eſt, ſub iſtis ſaltem terminis primùm ſignata. Hieronymianis adjectam cenſet Florentinius, ſed quales plurimæ aliæ in illis codicibus reperiuntur; certe vix dubito, quin Rabanus annuntiationem ſuam inde eduxerit, Hieronymianis ferme verbis conceptam: an etiam Ado fontem eumdem conſuluerit, parum intereſt pluribus quærere. Alia vide in Baronii & Florentinii Notationibus. Non tam rerum geſtarum, quam miraculorum aliquot ſeriem nobis reliquit ſeu Fortunatus, ſeu quiſquis alius compilator ſynopſis illius, quæ apud Surium exſtat, nec ſatis integra nec ſatis ſincera, atque adeo ex aliis, præſertim ex manuſcripta noſtra & Labbeana tomo 2 Biblioth. Ms. pag. 474, corrigenda in Actis & reſtituenda. Bene & vere ſcripſit Wandelbertus *Rutenos* per ſanctum Amantium ornari, non *Redones*, ut perperam tam ſtudioſe inculcat Molanus, affinitate nominum deceptus ipſe, atque alios, forte etiam Ferrarium in errorem inducens. Vide quæ ſupra de horum locorum diverſitate in Variantibus obſervata ſunt. Hic unicus eſt metrici Martyrologi verſiculus:

Hinc pridie Rutenos confeſſor Amantius ornat.

Clari. *Clarus Vilcaſinus* apud nullos antiquos Martyrologos, præterquam apud Noſtrum notus eſt, nullo ornatus elogio, haud dubie quod nulla Acta viderit Uſuardus, ex quibus diſtinctiores aliquas notas ſeu miſſionis, ſeu prædicationis, vitæ, martyrii aut temporis depromeret. De alio Claro epiſcopo & martyre, apud Aquitanos percelebri multa curioſe & erudite ab Henſchenio & Papebrochio diſquiſita ſunt; alia cum Baluzio conjectata circa variorum ſynonymorum ſatis veroſimilem confuſionem, quæ omnia facem fortaſſe præferre poterunt ad excutienda ea, quæ de hoc Vulcaſinenſi Denyaldus & alii, ſi non

si non temere, saltem valde liberaliter congessisse videntur. Quosnam *alios*, Usuardo adstipulantes, quæ vetera manuscripta alleget Baronius, plane ignoramus. Sed hîc statutos limites transgredi necesse non est.

De *Proculo* certò meminere codices Hieronymiani, sive ad primam, sive ad posteriorem manum pertineat. Hinc à Rabano & Nostro acceptum credimus, nisi forte contra Mosandri & Rosweydi mentem, etiam Adoni adscribendus sit. Certe ubique *episcopum*, nusquam *martyrem* deprehendo, ut proinde cum purioribus Usuardinis codicibus, recte supra in textu legendum statuerimus. Quod autem lib. II num. 309, quo à Baronio remittimur, habet Petri Catalogus, *Proculus martyr ipso die Augustoduni passus est*, ab Hieronymianis, Rabano & Usuardo satis eliditur. Vellemus tam certa superesse vitæ monumenta, quam certum putemus, assertum titulum Proculo deberi: quemadmodum & de cetero Usuardinam lectionem veram censemus & simplicem. *Proculi.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Inter purissimos codices computandus esset, nisi totum Hierii elogium resecuisset.

ANTVERP-MAJ. In duabus primis purus, duas postremas sic in unam male compingit: *In pago Vilcasino, sancti Proculi martyris.*

ROSWEYD. Auctior est, nam post textum, hæc adjicit: *Civitate Vuenta, depositio sancti Birnstani, ejusdem diocesis episcopi, qui sacris meritorum coruscans virtutibus, beato fine quievit. In Italia, Domnini martyris. In Africa, Primi, Cæsarii cum aliis* X. Duæ postremæ ex Hieronymianis acceptæ sunt, ubi Domninus, non Italiæ, sed *Niceæ* tribuitur. *Birnstani.* *Domnini.* *Primi &c.*

PULSANEN. In prima, deest elogium. Secunda & tertia puræ sunt. Deficit in quarta.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Hierii elogium nonnihil augent & construunt more Adoniano, omnia ponentes in genitivo. Carent annuntiatione tertia. In quarta legunt *Proculi martyris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. In prima Adonem quoque imitantur. Secundo loco, sic habent: *Eodem die, natale sanctæ Perpetuæ, conjugis beati Petri Apostoli.* Quisnam hoc primus posuerit, nescio. Est in Romano *Perpetua* aliqua, sed Petri discipula IV Augusti. In Amantio satis puri sunt codices. De Claro, nihil. Proculo addunt titulum *martyris.* Demum: *In Galliis, oppido Dinatensi,* [Dinacensi, Clinatensi, melius LOVAN. Dinantensi,] *sancti Perpetui Tungrensis episcopi.* Manet in aliis codd. loci diversitas. *Perpetuæ.* *Perpetui.*

ALBERG. & DANIC. In jam dictis conveniunt, sed toti textui præfigunt: *Apud Bononiensem civitatem, natale sanctorum martyrum Agricolæ & Vitalis. Quorum posterior, prioris servus fuit antea, nunc consors & collega martyrii. Denique cum cogeretur idem à persequentibus, ut Christum negaret, & ille amplius profiteretur Dominum Jesum Christum, omnium tormentorum genera exercuerunt in eum. Novissime beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes.* Ita etiam hoc die posuit Belinus, & ex eo Romanum modernum; verum in serie nostra spectant ad XXVII Novembris. *Perpetuæ. Perpetui. Agricolæ & Vitalis.*

CENTULEN. In prima Adonianus, sed mutilus est. In secunda, caret elogio. Tertia, deest. Quarta pura est. In fine: *Cœnobio Centula, translatio sancti Angilberti abbatis, qui post viginti octo obitus sui annos, incorruptus repertus est.* Colitur Angilbertus XVIII Februarii. *Translat. Angilberti.*

BRUXELLEN. Incipit: *Natale sanctæ Perpetuæ, conjugis beati Petri Apostoli.* In Hierio, satis purus est. Tum de Proculo, ut supra. In Amantio, satis rectè. Deest Clarus. Sequuntur varia; imprimis: *Remis, depositio sancti Gamatis episcopi. In Galliis apud opidum Dyonantum, natale sancti Perpetui Tungrensis episcopi; qui fecit miracula multa. In Africa, natale sanctorum Primi, Cæsarii, Gregorii & Porphirii.* Vide socios in Hieronymianis. *Item Brunstani episcopi & confessoris.* Castellanus scribit *Biristani.* *Gamatis.* *Perpetui.* *Primi &c.* *Birnstani.*

HAGENOYEN. Incipit: *In monasterio Epta, sancti Clari presbyteri & martyris.* Secundo loco refert martyres Cæsaraugustanos, de quibus Usuardus, die præcedenti. Tum de Valentino & Hilario, ut ibidem inter Auctaria. Sequitur de Theodoto, ex textu II Novembris. In Hierio, satis purus est. Amantio titulum apposuit *Rothomagensis episcopi.* Ut hic codex plerumque multa turbat, sic Clarum Vilcasinensem & Proculum Augustodunensem distulit ad VI Novembris. Hîc autem in fine adjicit. *In Galliis, opido Dynatensi Brabanciæ, depositio sancti Perpetui Tungrensis vel Leodiensis episcopi & confessoris.* Vide Castellanum. *Clari Ept. Martyrum Cæsaraug. Valent. &c.* *Theoduti.* *Perpetui.*

AQUICINCT. Proculum vocat *episcopum & martyrem.* In fine vero: *Bituricas civitate, sancti Lusoris episcopi.* Florus noster *Lusorem* hodie celebrat Bituricis, non *episcopum*, sed *puerum*, qui Gallicè vocatur *Ludre*, positum in Martyrologio Castellani I Novembris. *Lusoris.*

DAVERON. In textu non plenus, addit: *Sancti Luxoris episcopi, in pago Bituricensi.* *Luxoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Amantii episcopi in Galliis. Perpetui episcopi Leodiensis. Hierii presbyteri Alexandriæ, de quo beatus Hieronymus scribit.* Vide Observationem. *Perpetui.*

CAMBERIEN. *Civitate Aquis, sancti Nutricii martyris.* De hoc nihil in aliis codicibus. *Nutricii.*

In VATICAN. signato num. 5949. deest tota annuntiatio ultima.

ALTEMPS. *Item civitate Ventano, sancti Brinstani episcopi & confessoris.* *Birnstani.*

LUGDUNEN. Pro *Amantii*, scribit *Amonii.*

BURDEGALEN. *Bituricas civitate, sancti Lusoris episcopi.* Vide quæ diximus ad AQUICINCT. *Lusoris.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima Adonem redolet. In secunda, satis pura est, servato, ut alii, *Redonis.* Tum: *In Galliis, opido Dinacensi, natale sancti Perpetui Tongerensis episcopi & confessoris.* Clarum omittit. De Proculo, ut alii supra. Tum hanc historiam subjungit: *Eodem die, sanctæ Perpetuæ martyris, uxoris sancti Petri Apostoli, quam ad martyrium, cum à toribus urgeretur, sanctus Petrus his verbis audacter eam in Domino exhortatus est: Uxor mea, memor esto Dominum Jesum Christum pro te passum, nec timeas eos, qui corpus occidunt, sed animam* *Perpetui.* *Perpetuæ cum elogio.*

uam perdere non possunt. Et his verbis confortata in Domino, lætanter, patienter & fortiter mortem pro Christo sustinuit. Treveris, sanctæ Modestæ virginis. In territorio Nevernis, sanctæ confessoris Honorati. Ipso die, sancti Quiliani confessoris.

Modestæ. *Honorati.* *Quiliani.*

BELIN. In prima omnino purus non est. De Amantio & Proculo, ut supra. Tum: *In Ungaria, apud Albam regalem, depositio beati Emerici confessoris, filii sancti regis Stephani. Item eodem die apud civitatem Bononiensem, sanctorum martyrum Vitalis & Agricolæ, quorum posterior prioris servus* &c. ut ALBERG. Sed transponendo nomina, ut *Vitalis servus sit*, & addendo in fine, *sicque compleverunt eorum martyrium.* Tum: *In pago Vilcassino, sancti Clari martyris.* Editio altera adjicit: *Item Bituriges, sancti Lusoris episcopi.*

Emerici. *Vitalis. &c.* *Lusoris.*

GREVEN. *Secundum Cathalogum & alios hic, natale sanctorum Agricolæ & Vitalis, quos Usuardus habet infra* V *Kalendas Decembris. In Africa, sanctorum Primi, Casarii, Gregorii, Porphirii & aliorum.* Ex Hieronymianis. *In Gallis oppido Dinacensi, depositio sancti Perpetui episcopi Leodiensis & confessoris. Briscani episcopi & confessoris. Anniani episcopi. In territorio Nevernensi, Honorati confessoris. Quiliani confessoris. Lusorii confessoris. Item, sancti Gregorii abbatis, filii regis Græciæ, fundatoris primi & rectoris monasterii de Porceto juxta Aquisgranum. Treveris, sanctæ Modestæ virginis. Odradis virginis. Eodem die, sanctæ Perpetuæ martyris, uxoris beati Petri Apostoli. Quæ cum ob Christi fidem duceretur ad supplicium, S. Petrus ad eam clamavit: O conjunx* &c. fere ut supra.

Agricol. &c. *Primi &c.* *Perpetui.* *Briscani.* *Anniani.* *Honorati.* *Quiliani.* *Lusorii.* *Gregorii.* *Modestæ.* *Odradis.* *Perpetuæ.*

MOLAN. *Item Bituriges, depositio sancti Lusoris Lusorii pueri & confessoris, qui filius cujusdam senatoris fertur in albis migrasse. Scriptum in libro miraculorum Gregorii Turonensis episcopi.* De Modesta & Emerico, ut GREVEN. De Agricola & Vitale ut BELIN. Sed recte. De Perpetuo & Perpetua, ferme ut codices supra. Tum typis minoribus de Gregorio, ut GREVEN. Dein: *Depositio beati Flori episcopi & confessoris, cujus episcopatus de suo nomine nunc appellatur. Item Turonis, sanctorum septem Dormientium, Clementis, Primi, Theodori, Gaudentis, Quiriaci & Innocentii, ex duobus fratribus beati Martini nepotum, quorum vitam & conversationem celebrem Gregorius Turon. archiepiscopus descripsit.* Editiones aliæ Agricolam & Vitalem textui primo loco inferunt. In fine de Emerico, ut diximus ex GREVEN. Sequitur: *In Dionanto, sancti Perpetui, Perpetuæ episcopi & confessoris ecclesiæ Leodiensis.* De Perpetua, ut codices. *Juxta Aquisgranum, in Porceto, transitus sancti Gregorii abbatis. Item Gregorii Biturigis, depositio sancti Lusoris pueri* &c. ut in priori. Tum, de Modesta. Hinc: *Velaunis, depositio sancti Flori episcopi & confessoris. Cujus episcopatus de ipsius nomine nunc appellatur. Die quarta, sancti martyris Nicandri episcopi Mireorum. Et sancti patris Joannicii magni.* Hujus celeberrimi sancti egregia Acta Græce & Latine suo tempore, ut pridem polliciti sumus, dabuntur.

Agricol. &c. *Primi &c.* *Perpetui.* *Briscani.* *Anniani.* *Honorati.* *Quiliani.* *Lusorii.* *Gregorii.* *Modestæ.* *Odradis.* *Perpetuæ.* *Nicandri.* *Joannicii.*

Nonis. *Die* 5.

Zachariæ. *Felicis & Eusebii.*

ZAchariæ prophetæ, patris Joannis baptistæ. In Terracina civitate Campaniæ, natalis sanctorum Felicis presbiteri & Eusebii monachi, tempore Claudii imperatoris, qui Eusebius cum sepelisset sanctos martyres, Julianum & Cæsarium, & converteret multos ad fidem, quos Felix presbiter baptizabat, tenti sunt ambo & ad forum judicis ducti, nec superati; inde carcere recluſi, & nocte eadem cum sacrificare nollent, decollati sunt. In territorio Aurelianensi, sancti Læti presbiteri.

Læti.

Plures hoc die puri sunt, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Aliqui codices inter *patris* & *Joannis* ponunt debitum *sancti* vel *beati* titulum, ego illos prætuli qui proxime ad Romanum parvum & Adonem accedunt. *Tracina* & *Cæsareum* errores sunt in Antverp-maj. uti & *Cesarem* in Munerato. Belin. habet *converterent*, pro *converteret*; Rosweyd. *baptizavit*, pro *baptizabat*. Rursus Belin. *inde*, mutavit in *deinde*, & nomen *Læti* in *Leviti*. Solus Munerat. post *presbyteri* adjecit *confessoris*.

Zachariæ.

OBSERVATIO. Hæc prima hoc die Romani parvi annuntiatio est, & primùm ab ipso signata: *Zachariæ prophetæ, patris Joannis Baptistæ.* Eadem Adonis verba sunt, eadem Usuardi, ut ex textu nostro patet; nec in vetustioribus Kalendariis aut Martyrologiis Hieronymi, Bedæ, Flori, Rabani ulla hujus Zachariæ memoria reperitur: unde hîc rursus facile conjicias, diem pro arbitrio selectum esse. An ab auctore Romani parvi? Ita equidem existimo, cum id passim ipsum factitare solitum, jam toties monuerimus. Sed unde Wandelberto dies iste præ aljis innotuit, quandoquidem alibi dixerim, verosimile non esse, quod Wandelbertus Romanum parvum viderit? Sic certe Ado loquitur, acsi thesaurum in Italia refossum, primus in Gallias deportasset; fatendum tamen, notitiam saltem aliquam, forte ex ipsa urbe Roma, ad Wandelbertum prægressam fuisse, nam

nam adeo aperta in non unis prophetis consensio, fortuita esse non potuit. Ceterum undecumque hoc potissimum die Zachariam celebrandum invenerit Martyrologus metricus, sic ipsum canit:

Nonis Zacharias vates templique sacerdos
Eminet, oblitam nati qui munere vocem
Vatis & officium prisco de more recepit.

Certiora de hoc sancto Propheta monumenta ex Euangelio desumenda sunt; controversa nonnulla expendit Baronius in Annalibus ac in Notatione hodierna; atque item Tillemontius tomo 1 à pag. 482, de quibus uti & de conjunctione Elisabeth in Romano facta, alibi fusius disseremus. *Felix* & *Eusebius* ex Actis sancti Cæsarii, de quo 1 Novembris egimus, à Beda primum accepti & in sacras tabulas relati sunt, unde totum elogium suum Adonem transumpsisse manifestum est: Noster textum ex alterutro non ineleganter contraxit. Rabanus Bedam de more secutus est. In Romano parvo simpliciter legitur: *Terracinæ, Felicis presbyteri & Eusebii monachi.* De Cæsarii Actis dictum est citata prima die Novembris, nec est quod hîc superaddam, donec ipsa accuratius possint recenseri, & forte propugnari adversus notam Tillemontii tomo 2 pag. 574. Atque hîc sistit Viennensis Martyrographus, nisi quis annuntiationem à Rosweydo in appendicem rejectam, *Capua civitate, sanctorum Euras & Quarti & Pardi martyrum*, illi tribuendam contendat, de qua videri potest Florentinii notatio ultima ad hanc diem. Hîc interim postremum Wandelberti versiculum subjicio: *Felicis & Eusebii.*

Hasque sacer Felix monachusque Eusebius augent.

Lætus vere & proprie Usuardinus est, *presbyter* dictus, tametsi vita ex Bibliotheca Floriacensi à Surio & Gonono edita *levitam* dumtaxat appellet. *Læti.* Sunt qui in prædicta vita non pauca carpenda offendant. Exstat in Museo nostro seorsim impressa & manuscripta, ac præterea viri eruditi observatio ad eam, quæ Carolopoli vulgata est MDCLXXV, quam ait *puram verbositatem* ostentare, iis exceptis, quæ de reliquiis satis authentice referuntur. Nostrum non est temere quidquam aut præmature in hisce definire, Usuardum damus, quod hîc satis.

AUCTARIA.

PULSANEN. In prima satis purus, secundam producit usque ad *imperatoris*, desunt reliqua.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui puro in fine superaddunt: *In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, festivitas sancti Malachiæ episcopi & confessoris.* *Malachiæ.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Idem habent, quod duo præcedentes, nisi quod ANTVERP-MAX. male scribat, *in territorio Lingensi*, sed omnes adjiciunt: *Cujus vita virtutibus plena refulsit.*

ALBERG. & DANIC. Præter Malachiam, adjungunt: *Treveris, sancti Abrunculi episcopi & confessoris.* Ita quidem scribit ALBERG. sed alter melius habet, *Fibitii.* *Fibitii.*

CENTULEN. In prima purus est. Sequuntur hæc verba: *Cœnobio ut supra*; nec quidquam additur, unde scias utrum de Centulensi, an de alio, forte Claravallensi & Malachia agere velit. Tum: *In Campania, civitate Terracina, sanctorum Felicis presbyteri & Eusebii monachi martyris.* Deest annuntiatio ultima. *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. In prima etiam satis purus, post *Claudii imperatoris*, inserit, *tenti sunt a Leoncio, filio Leoncii consularis, ob eam maxime causam, quia Cæsarium, qui patrem suum Christianum fecerat, necnon & Julianum & alios sanctos Dei martyres sepelissent, & quia Eusebius multos convertit* &c. Dein: *Et sanctorum Domnini, Epiphanii, Antonini, Marciæ, Secundæ & Quartæ. Treveris, depositio sancti Fibicii episcopi & confessoris.* Tum de Malachia, ut habet superius ANTVERP-MAX. &c In fine de Læto, pure. *De Felice &c Domnini & socior. Fibitii Malachiæ.*

HAGENOYEN. *Jherosolimis, natale Zachariæ prophetæ, patris sancti Johannis Baptistæ; qui fuit propheta novi Testamenti, cujus os clausit angelus in templo, cum de nativitate filii, quem angelus prædicavit nasciturum, non credidit, & sic post nativitatem Johannis Baptistæ loquelam & prophetiam divinitus recepit, & prophetavit de Christo, in utero matris suæ adhuc clauso, & de suo filio nato. Hic Zacharias à quibusdam dicitur fuisse lapidatus ab Herode Aschalonita. Eodem die Romæ, passio sanctæ Perpetuæ conjugis sancti Petri Apostoli, quæ sub persecutione Neronis Cæsaris passa est; cui eunti ad passionem, beatus Petrus post tergum clamavit: O conjux, memento Domini.* Vide die præcedenti. In Felice & Eusebio purus non est, notatque tempora *Commodi imperatoris.* Sequitur: *Civitate Bayogas, depositio sancti Vigoris episcopi.* Spectat ad 1 Novembris. *In Ungaria, sancti Heinrici* [opinor, pro *Emerici*] *ducis & confessoris.* Ex IV. Demum: *In pago Vastinensi, sancti Maturini.* Vides turbationem magnam, nam Maturinus ad 1 Novemb. pertinet. *De Zachariæ Perpetuæ. Vigoris. Emerici. Maturini.*

CODEX Principis Ursini à Rosemberg. *Treveris, sancti Feberis episcopi.* Pro *Fibitii.* *Fibitii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Malachiæ episcopi, qui quievit apud Cistertium; de cujus transitu beatus Bernardus fecit sermonem.* *Malachiæ.*

CAMBERIEN. *Eodem die, sanctæ Modestæ virg.* *Modestæ.*

VATICAN. signatus num. 5949. Caret annuntiationibus Zachariæ & Læti. Adjicit: *Beneventi, natalis sancti Pardi, martyris in sanctæ Sophiæ. Et sanctæ Trophimæ virginis & martyris.* *Pardi. Trophimæ.*

UGHELLIAN. In fine: *Apud Clarevallem, depositio sancti Malachiæ archiepiscopi & confessoris.* *Malachiæ.*

DIVIONEN. ecclesiæ sancti Stephani. *Lingonis civitate, translatio sancti Gregorii episcopi.*

EDITIO LUBECO-COL. Primam satis puram habet, in secunda modice interpolata est; in tertia addit *& confessoris.* Tum: *Treveris, sancti* Fibitii. *Fibicii episcopi & confessoris. In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, sancti Malachiæ episcopi* Malachiæ. *confessoris, qui fuit patriarcha totius Hiberniæ & legitur fundasse quinquaginta quatuor ecclesias collegiatas: cujus & vita virtutibus plena refulsit.* In Castellan. II Novembr. ponitur, in Romano III.

GREVEN. *In Cæsarea Cappadociæ, sanctorum* Domnin. & c. *Domnini, Epiphanii, Antonini. Marci episcopi* Marci &c. *& aliorum decem. In Capua civitate Campaniæ,* Marciæ &c. *natalis sanctorum Marciæ, Secundæ, Sechirudæ &* Fibitii. *Quarti. Treveris, sancti Fibicii episcopi & confessoris. Item sancti Cæsarii. Apud Cistercienses,* Cæsarii. *hoc die festiva agitur memoria sancti Malachiæ,* Malachiæ. *Hiberniæ patriarchæ. Elevatio sancti Emerici,* Emerici. *ducis Slavoniæ & confessoris. Ideburgæ matronæ,* Ideburgæ. *matris sanctæ Gertrudis virginis.* Ab aliis *Tuberga* vel *Itta* vocatur; vide quæ diximus in Auctariis ad MOLAN. VIII Maii.

MOLAN. *In territorio Lingonensi, monasterio* Malachiæ. *Clarævallis, sancti Malachiæ episcopi & confessoris, cujus vitam beatus Bernardus descripsit miraculis gloriosam. Eodem die, sancti Febitii episcopi* Fibitii. *Treverensis.* Posteriores editiones de Malachia interserunt, *qui magnis virtutibus tempore suo claruit.* De Fibitio, ut in priori. In fine adjiciunt: *Die quinta, sanctorum martyrum Galactionis & Episteme.* Vide horum gesta apud Surium. Galactionis & Episteme. & Equitii.

VIII *Idus.* *Die* 6.

Felicis. TOniza Africæ, natalis sancti Felicis. In hujus solemnitate quendam psalmum beatus Augustinus videtur exponere ad populum. In Oriente civitate Theopoli, sanctorum decem *Martt.* 10. Martyrum, qui sub Sarracenis passi leguntur in gestis Sanctorum quadraginta. In Frigia, sancti *Attici.*

EX *Praten. Tornacen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Toniza, est codicum omnium, præterquam Greveni, qui male *Tonza Aphrice* more suo. *Thimissa* scribunt alii: sed pro Toniza stat etiam Baronius ex Itinerario Antonini; ubi ejusdem Notatio aliam, fere synonymam Africæ civitatem componit, *Tynissa*, vel *Tunissa*, vulgo *Tunetum.* Hinc dubium redditur, an recte Tonizam nostram vertant interpretes per *Tunis.* Servandus fuit modus scribendi codicum, ni fallor, antiquorum omnium in *quendam*, quamvis ab ea mutatione *m* in *n*, quæ nescio quid dialecti Hispanicæ redolet, omnino abhorream. *Theophili* pro *Theopoli* error est in Munerat. & Greven. En rursus *Frigia*, ex codicibus prope omnibus: soli Praten. & Greven. habent *Phrigia*, Molan. recte, *Phrygia.* Tornacen. & Munerat. legunt *Attici.* Cetera de *Affricæ, solempnitate*, & siquæ sunt hujusmodi, inter minutias reputamus. Patebit in Auctariis, codices nonnullos, ut Belin. Antverp. Max-Lubec. &c. pro *In Phrygia*, male suppositisse; *In Africa.* In apographo nostro Pratensi, virgula subductum, adeoque tamquam adjectum legitur: *In Pago Lenovicensi, vico Nobiliaco, natalis sancti Bernardi confessoris.* Non recte *Bernardi*, sed quid velit, nemo non intelligit. Vide Auctaria.

Felicis. *OBSERVATIO.* Apographa Hieronymiana apud Florentinium sic hodie unanimiter legunt: *Et in Toniza*, vel *Tonize, Africæ, Felicis*; vel *natalis Felicis*, vel *natalis S. Felicis.* Ad quæ observat commentator, *penes* Augustinum *exstare sancti Felicis memoriam, Tract. in Ps.* 127. Nempe quæ per conjecturam Ado proposuit, tamquam certa asserit, Romanum hodiernum, ni fallor, secutus. Auctor Romani parvi simpliciter scripserat: *Toniza Africæ, sancti Felicis martyris.* Adde verba textus nostri, ipsa Adonianam phrasim integre constituunt, ubi Martyrologus ille subdubitans diserte exprimit, *videtur exponere*, ex citato tractatu omnia sancti Doctoris verba subjungens, quæ an huic potius, quam alteri Felici, ut sunt plures hujus nominis, vere conveniant, hactenus omnino certum non est, ut bene observavit Castellanus: quamvis de cetero facile Baronio assentiar, quo usque rem omnem accuratius examinare possimus. Socios quadraginta Felici tribuunt Auctaria Bedæ, sed horum auctoritas ad citata Martyrologia comparata plane evanescit. Non verebor conjicere, imperitum aliquem Martyrologii Bedæ ampliatorem, ex duabus Romani parvi annuntiationibus unam conflasse. Ceterum si vere de hodierno Felice dicta sunt, quæ ex Augustino referuntur, poterunt ea pluribus suo loco illustrari. Wandelbertus de solo Felice sic cecinit:

Idibus Octavis martyr Felix celebratur.

Non recte assequor, quid altera sua annuntiatione velit auctor Romani parvi: *Civi-*
Martt. 10. *tate Theopoli* XL *martyrum.* Theopolim intelligo *Antiochiam*, de qua alibi egimus, & videri potest hodierna Baronii Notatio. At quinam sunt *quadraginti* illi *Martyres?* Qui

Qui lucem afferre debebat Ado, rem magis implexam reddidit per textum, quem ex ipso hîc rursus integrum descripsit Noster, ubi *decem* dumtaxat adducuntur, *qui sub Sarracenis passi leguntur in gestis sanctorum Quadraginta*, quasi de re aliqua notissima sermonem injiceret. Sed hoc ipsum præcipue inquiro, qui sint *Quadraginta* illi, in quorum gestis legantur *decem passi sub Sarracenis*? Cur excluduntur hîc triginta alii, à Romano parvo conjunctim positi? Quæ sunt gesta illa ab Adone citata, sed verosimiliter numquam visa? Quo tempore passos credemus, seu solos x, seu universos XL? Respicit Baronius ad tempus, *cum sub Cosrhoe rege Persarum* Antiochia *à Saracenis direpta est*. Ast fortasse æquè probabiliter remitti possent ad annum DCXXXVII vel potius DCXXXVIII, quo ab eisdem Arabibus ea civitas capta est. Fateor me hîc non videre ubi pedem tuto figam, nisi quis certiora subministraverit; atque utinam per dubitationes meas id effici queat, ut ea alicunde eruantur.

Phryges sex martyres sunt nominatim indicati in allatis omnibus codicibus: ex his unicum tantum Atticum refert Martyrologium Romanum ex Usuardo. Attici. Hæc vera est Florentinii ad Hieronymiana observatio, etiam à Castellano adhibita, cui nostram jungimus, alibi non semel repetitam; quod nempe Martyrologis nostris, sed Usuardo imprimis familiare sit, ex majoribus Hieronymianorum martyrum manipulis, unum aliquem aut alterum seligere, nulla prorsus sociorum facta mentione, ut supra pluribus locis patuit: quemadmodum & hîc liquet, totum laterculum sincere ac simpliciter Usuardinum esse.

AUCTARIA.

PRaten. De auctario, huic codici forte ad marginem adjecto, dixi in Variantibus: notat Sirmondus idem & prima manu haberi in codice B.

Herinien. Toto textu purissimus, in fine, forte ut proprium loci, adjectum habet: *Bergas, depositio sancti Vuinnoci.* Winoci.

Antverp-maj. Sic in fine habet: *In pago Lemovicensi, natale sancti Leonardi confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnoci confessoris.* Leonardi. Winoci.

Rosweyd. Alia omnia: *In Africa, Pauli cum aliis* VII *mart. Willebaldi episcopi & confessoris. Herculiani confessoris.* Pauli &c. Willebaldi. Herculiani.

Pulsanen. Incipit: *In territorio Dunensi, depositio beatissimi Leonardi, eximii confessoris.* Deest Felix. Legit *sanctorum quinquaginta.* De Attico, nihil. Leonardi.

Antverp. & Max-Lubec. & Ughellian. In prima & secunda satis puri, sic pergunt: *In Affrica, S. Attici.* In fine: *Redonis, sancti Melani confessoris.* Vide Greven infra. Melanii.

Antverp-max. Lovanien. & Leyden-Belg. In textu ferme conveniunt cum duobus præcedentibus, sed in fine: *Item natale sancti Leonardi confessoris.* Quod vero hi habent in fine, Danic. ponit in principio: *Natale sancti Leonardi confessoris.* Leonardi.

Leyden. In textu par ceteris, paulo ampliori phrasi in fine subjicit: *Item natale sancti Leonardi confessoris, ob cujus meritum omnibus demonstrandum, cum fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, nix contra temporis naturam cadens, obtexit locum, ubi Sancto placuit sepelirí, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis.* Hoc idem de sancto Leonardo elogium Ultraject. & Alberg. habent in principio. DeLeonard.

Centulen. *Tonica Africæ, sancti Felicis martyris. In territorio Aurelianensi, sancti Læti presbyteri.* Sequitur de Attico, pure. *In pago Lemovicensi, sancti Leonardi, eximii confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnoci abbatis, qui fuit monachus sancti Bertini. In Oriente civitate Teopoli, sanctorum decem martyrum, sub Sarracenis passorum.* Vide Observationem. Læti. Leonardi. Winnoci.

Bruxellen. Incipit: *In Nobiliaco, juxta Lemovicum, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris, discipuli beati Remigii. Qui cum fratre Lifardo miraculis & sanctitate claruit.* In annuntiatione de Felice turbatus, & ex Adone interpolatus est, purior in secunda. Atticum in Africa etiam collocat. Tum: *Redonis, depositio sancti Melani episcopi & confessoris. Et sancti Winnoci abbatis & confessoris. Qui veniens de Britannia, in Gallia sanctitate vita præclaruit.* Leonardi. Melanii. Winoci.

Hagenoyen. Prima satis pura est. Secunda est de Claro Vilcasino, tertia de Proculo Augustodunensi. Tum de x Theopolitanis, satis recte. Sequitur de Malachia. Dein: *Ipso die, depositio sancti Leonardi abbatis. Hic a sancto Remigio archiepiscopo de sacro fonte est elevatus, & ab eodem disciplinis est instructus. Cujus etiam parentes primum in palacio regis Franciæ habebantur. Hic tantam graciam à rege obtinuit, ut omnes incarcerati, quos ipse visitavit, protinus absolverentur* &c. quæ malim legi in vita apud Surium. Pro *Attici*, legit *Amri.* Leonardi cum elogio.

Aquicinct. Textui in fine superaddit: *Redonis, sancti Melanii confessoris. In Pago Lemovicino, sancti Leonardi confessoris, qui extitit discipulus sancti Remigii Remensium episcops. Depositio sancti Winoci abbatis.* Melanii. Leonardi. Winoci.

Victorin. & Reg. Suec. num. 130. Atticum ponunt in Africa. In fine: *Redonis, sancti Melani confessoris.* Milanii.

Daveronen. *In pago Turonico, sancti Lupantii confessoris. In pago Lemovicensi, sancti Leonardi confessoris. Qui tempore Cladovæi regis, clara Francorum stirpe creatus, & à beato Remigio Rhemensium archiepiscopo baptizatus & edoctus, patriam deserens, heremiticam vitam elegit, & apud Nobiliacum obiens, clarus miraculis, & maxime in compeditorum dissolutionibus vivit in Christo.* Lupantii. DeLeonard.

Ambianen. *Ipso die, sancti Leonardi confessoris.* Leonardi.

Matric-Cartus-Ultraject. *Leonardi abbatis. Vuillehadi episcopi & confessoris.* de hoc vide Romanum VIII Novembris. *Sanctorum* X *martyrum. Felicis confessoris.* An qui in Romano ponitur *Fundis in Latio*? Leonardi. Willehadi. Felic. conf.

Reg. Suec. signatus num. 428. *In pago Lemovico, depositio sancti Leonardi confessoris.* Leonardi.

Codex D. le Mare signatus A. *Eodem die, adventus reliquiarum sanctorum Nazarii & Celsi ab Italicis partibus.* De reliquiis Naz. & Celsi.

In Vatican. num. 5949. Deest annuntiatio ultima

Casti. ultima. Adjicitur: *Beneventi, sancti Casti episcopi & martyris.*

ALTEMPS. *In Britannia, sanctorum Winnehaddi & Winoci abbatis & confessoris. In Britannia minori, sancti Thenteonici abbatis.* Nomen non recte exprimitur, legi etiam potest *Thenteonici.* Forte nonnihil ex majori aliqua notitia limatum melius intelligetur.

Winnehad. & Winoci.

FLORENTIN. *S. Leonardi. . . . . S. Appiani confessoris, qui natione Ligur, in Cælo aureo monachus fuit. Rodonis, S. Meliani confessoris.*

Leonardi. Appiani.

BIZUNTICEN. *Translatio sancti Gregorii Lingonensis episcopi.* Die proxime præcedenti posita est ex codice DIVIONEN.

Transl. Greg.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In pago Lemonicensi, loco Nobiliaco, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris. Hic à beato Remigio, Remensis ecclesiæ episcopo, de sacro fonte levatus, & ab eodem salutaribus disciplinis instructus. Hic quamdam silvam intravit, & constructo in illa monasterio, strictissime cum aliquibus monachis in eodem degens, tandem vitam ibidem in pace finivit. Ob cujus meritum omnibus demonstrandum, cum fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, respicientesque viderent totam provinciam, contra temporis naturam, nive cooperiam, locum autem illum, in quo sancto viro placuit quiescere, omnino nive vacuo* [vacuum] *invenerunt, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis.* Sequitur textus satis purus. In fine: *In territorio Turonico, sancti Lupancii confessoris.*

Leonardi elogium. *Lupancii.*

BELIN. In prima & secunda utcumque purus, sic habet tertiam: *In Africa, sancti Atricii.* In fine: *Redonis, sancti Meliani. Eodem die, sancti Leonardi confessoris.* Altera editio legit, *Melanii.* Loco autem secundo interserit: *In Nicomedia, sancti Adriani martyris.*

Melanii. *Leonardi.* *Adriani.*

GREVEN. *In Nicea, natalis sanctorum Adriani Juliæ, Eusebii. In Africa, sanctorum Donati, Pauli, Balsami. Item Eustasii, Julii.* Vide Hieronymiana. *Secundum aliquos hic, Melani episcopi Redonensis, quem Usuardus habet supra VIII Idus Januarii, Ado II Idus Novembris.* Recte igitur à Rosweydo in appendicem rejecta est nescio quæ hodierna annuntiatio. Sequitur: *In Bergas, depositio sanctorum quatuor fratrum Winnoti, Quadenoti, Ingenoti & Madenoti. In territorio Turonico, sancti Lupantii confessoris. Item Lemovicensi, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris. Qui à sancto Remigio de sacro fonte levatus ac salutaribus disciplinis instructus, silvam quamdam ingrediens, vitam austeram cum suis duxit, miraculis multis præcipueque in captivorum liberatione etiam in vita coruscans; tandem quievit in pace. Cum autem discipuli ejus corpus sacrum in alium locum transferre vellent, viderunt totam provinciam nive opertam, excepto loco, in quo vero Dei quiescere placuerat. Item sanctæ memoriæ Christinæ de Stummel in Nybeck* [alias *Nydeck*] *ducatus Juliacensis quiescentis.* Nunc Juliacum translata est, ubi ejus reliquiæ venerationi expositæ sunt. Vide Acta XXII Junii.

Adriani &c. Donati &c. Eustasii & Julii. Melanii.

MOLAN. *Ipso die, restitutio sancti patris nostri Reliens. Gisleni. In territorio Turonico B. Lupantii confessoris. Redonis, sancti Melanii confessoris. Eodem die, sancti Leonardi confessoris, discipuli sancti Remigii episcopi, in civitate Lemovicensi, in provincia Aquitaniæ. Apud Bergas, in territorio quod vocatur cella Voromholt, depositio sancti Vuinoci abbatis, egregii Christi confessoris; cujus vita virtutibus & miraculis plena refulsit: qui in prædicto loco, multo tempore in Dei opere perseverans, & plurimos in Dei servitio aggregans, magnisque virtutibus & gloriosis miraculis, valde clarus, celestium est ad patres suos in senectute bona.* Tum typis minoribus: *De quo in ejus vita legitur, quod egregium duxerit, subjectis suis fratribus administrare, quia noverat Christum non venisse ministrari, sed ministrare: & quod quidquid operis aliorum minus velut arduum & grave, refugiebant, impigre & incunctanter accipere non timebat, cum tamen esset præditus titulo regiæ nobilitatis. Hic molam, ædificatam in fratrum pauperum usum, multo tempore propriis manibus rotavit. Eodem die, Severi Sirmi episcopi Barcinonensis, qui unus fuit LXX episcoporum, qui leges Gothicas in Hispania condiderunt. Hic à Barbaris Gothicis, qui Cathaloniam incolebant, clavo capite confosso, martyrio coronatur anno Redemptoris Jesu Christi DCXXXVIII.* Quæritur, ex quo Martyrologio MOLANUS postrema hæc acceperit. Editiones aliæ eadem habent, sed pleraque multo brevius contracta sunt.

Leonardi elogium. *Lupancii.* *Melanii.* *Leonardi.* *Adriani.* *Adriani &c. Donati &c. Eustasii & Julii.* *Melanii.* *Winnehad. & Winoci.* *Leonardi. Appiani.* *Transl. Greg.* *Casti.*

VII *Idus.* *Die 7.*

Achillæ. IN Alexandria, beati Achillæ episcopi, qui eruditione, fide, conversatione & moribus insignis fuit. Apud Perusinam Italiæ urbem, natalis sancti Herculani episcopi, cujus corpus, post absciſionem capitis, ita unitum & sanum die quadragesimo, ut scribit beatus Gregorius Papa, repertum est, acsi nulla hoc inciſio ferri tetigisset. Eodem die, beati Amaranti martyris, qui apud Albigensem urbem exacto agonis fidelis cursu sepultus, vivit in gloria. In Frisia, depositio sancti Willibrordi episcopi.

Herculani. *Amaranti.* *Willibrordi.*

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Achillei*, legit solus Antverp-maj.; & sic est in Romano parvo, melius ab Adone & Usuardo restitutum, ut est in textu. Greven. & qui eum hic describit Molan. legunt, *qui in eruditione*; ex omnibus aliis redundat particula *in.* Solus Munerat. post *Herculani episcopi*, addit *& martyris.* Multa alia scriptoria sphalmata sunt, ut *Achilli, Prusinam, Albiensem* &c. atque in Antverp-maj. & Molano in fine post *episcopi*, adjectum

adjectum est, & *confessoris*: sed maxima variatio in efformando nomine *Willibrordi*, quod ex Greveno accepimus, aliis omnibus discrepantibus, scribentibusque *Vuilleboldi*, *Vullebrodi*, *Willebrordi*, *Villebrordi*, *Wllebrordi*, *Vuellebrodi* &c.

Huc rejeci difficultates circa Herculani elogium. Ac 1 quidem ipsius Usuardi esse, dubitare non sinunt probatissimi quique, imo codices omnes, exceptis dumtaxat Tornacensi & Pulsanensi, quos toties alias in elogiis mutilos agnovimus. 2 Ex Gregorii Dialog. lib. 3 cap. 13, acceptum esse plane constat: at unde ita formatum dicemus, ut Gregorii sensum non reddat? Praten. legit: *Cujus corpus post abscisionem capitis ita intactum*, alii omnes, *ita unitum* &c. Munerat. *Cujus corpus abscisioni capitis ita unitum*, rectius ad Gregorii mentem dixisset, *abscisso capite ita unitum*. Hæc Gregorii lectio est: *Ita caput ejus unitum fuerat corpori, acsi nequaquam fuisset abscissum, sic videlicet, ut nulla vestigia sectionis apparerent. Cumque hoc & in terga verterent, exquirentes siquod signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inventum est, acsi nulla hoc incisio ferri tetigisset.* Quid si Usuardus sincerum exemplar Gregorianum non habuerit? De cetero elogium Usuardinum esse, tam est certum, quam certa est unanimis codicum omnium tum manuscriptorum tum excusorum consensio. At vero in antigrapho nostro Pratensi, totum, tamquam adjectitium subducitur, testaturque Castellanus, in ora prætensi autographi recentiori manu adscriptum, *à la marge, & en lettres moins anciennes que le texte.* Quæro utra manus autographa sit? Si hæc & id genus alia in eo codice recurrentia indifferenter expendas, fallor, si non judices, nec priorem, nec posteriorem manum Usuardinam esse. Sed de his plura in Præfatione. *De elogio Herculani.* *De codice Pratensi.*

OBSERVATIO. Jam tertiùm sub hoc mensis principio citandum recurrit cap. 29 lib. 7 Eusebio-Rufiniani, ex quo *Achillas* hîc, æque ac Theodotus 11, & Pierius seu Hierius 1v, acceptus est, & ab auctore Romani parvi, qui omnes inde extraxit, sic notatus: *Alexandriæ, Achillei episcopi.* Melius Ado *Achillæ*, qui & ex citato loco accepit materiam elogii, mutata tantillum phrasi, à Nostro ad verbum transcripti. Atque hîc denuo Sanctus est, apud alios Martyrologos, extra seriem nostram minime quærendus; uti & frustra indagabitur causa, cur hoc potius die quam altero quolibet recolatur; cum id pro mero Romani parvi auctoris arbitratu, & hîc & plurimis aliis locis factum plane existimem. Vide quæ pro vero obitûs die, verosimilius definivi in Tract. de Patriarchis Alexandrinis cap. 3 pag. 36 à num. 188, ubi & paucis collegi, quæ ad vitam ejus pertinent, conferenda cum articulo Tillemontii tomo 6 pag. 213 & 214. *Achillæ.*

In laudato Romano parvo secundum & ultimum locum tenet: *Apud Perusinam, Herculani episcopi & martyris*; claritatis gratia interjecit Ado, *Italiæ urbem*, tertio loco Herculanum signans, sed absque ulteriori elogio, quod totum Usuardi verbis conceptum, & ex Gregorii Dialogis, licet non satis recte, desumptum esse oportet, ut supra ex probatissimis codicibus abunde demonstravimus. Et hæc quidem ex Gregorii, vadem citantis, auctoritate satis certa sunt; Quid de duobus Herculanis Perusiæ episcopis censendum sit, conatur explicare Baronius in Notatione, sed ipse Gregorii elogium ei Herculano aptavit, cujus aut natalis aut translatio recolitur 1 Martii, ut facile intelligas dubium hîc & incertum hæsisse, quemadmodum hærent omnes, qui se patriis præjudiciis abdúci non sinunt. Verum de his Herculanis geminis vel forte pluribus, uti & de aliis Umbriæ multiplicatis Sanctis, accuratissimam disquisitionem suo tempore dabit Janningus noster, qua densæ illæ, quibus pridem, teste Bollando, obvoluta fuit Umbria, tenebræ, pro majori parte poterunt dissipari. *Herculani.*

Amarantus à Viennensi Martyrologo primum positus est secundo loco, ex cujus brevi elogio verba sua omnia desumpsit Usuardus. Fons est Gregorius Turonensis, de gloria Martyrum cap. 57, à quo *Amarandus* appellatur: nec scio quidquam aliud de Sancti hujus rebus gestis memoriæ proditum esse. Sic ipsum cum Willibrordo honoravit Wandelbertus: *Amaranti.*

Septenas, Amarante, pia de morte sacrasti.
Has quoque Willibrordus habet, quo principe plebis
Fresonum multi Christum sensere vocantem.

Porro *Willibrordum* ab Adone recte semovit Rosweydus, quidquid Mosander Martyrologii ejus textui absque asterisco ipsum inserat. In Rabano die præcedenti, ex vitæ auctore Alcuino collocatur. Sed hîc solius & vere Usuardi esse, vel hinc conficio, quod plane alia sit phrasis nostra, ab ea quæ Adoni tribuitur. Ceterum illustrissimi Sancti memoria non Frisiis solum aut Batavis, sed & Brabantis ac præcipue Antverpiensibus summa in veneratione est, ut pluribus egregiis monumentis ostendunt Annales Antverpienses, postremis lucubrationibus à Magistro nostro Daniele Papebrochio elaborati, sed hactenus manuscripti. Est & cara ejus recordatio in Museo nostro, ob celebrem illum & vetustissimum codicem Martyrologii Hieronymiani, vulgo *Antverpiensem* & *Epternacensem*, quo virum sanctissimum usum fuisse, eumque à Laurentio scri- *Willibrord.*

ptum, ostenditur Præfat. Bollandianæ pag. XLVI. Vita ab Alcuino soluta & ligata oratione composita exstat apud Surium, à Mabilione reproducta & observationibus illustrata seculi 3 Benedict. parte 1 à pag. 601, cui jungi poterunt elogia Bedæ & aliorum.

AUCTARIA.

TORNACEN. De Herculano scribit sicut Ado. Cetera pura sunt.

ROSWEYD. In primis purus: sic pergit: *In Afternaco, sancti Willibrordi primi Trajectensium archiepiscopi. Eodem die, sancti Florentii Strazburgensis episcopi & confessoris.* *Florentii.*

PULSANEN. Prima pura est. Secunda & tertia caret elogio. De Willibrordo, nihil.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. In prima puri, secundæ, post *episcopi*, interserunt: *Sub Totila rege interfecti.* In tertia rursus puri, sic quartam formant: *In territorio Treverensi, Epternaco monasterio, depositio sancti Willebrordi, Trajecti inferioris episcopi & confess.* *De Willibr.*

ALBERG. & DANIC. Cum prioribus conveniunt, sed in fine: *Civitate Methis, depositio sancti Rusi episcopi & confessoris.* Vide Rabanum. *Rusi.*

CENTULEN. In prima Adonianus, sic pergit: *Apud Albiginensem urbem, sancti Amaranti martyris. Apud Perusinam urbem Italiæ, sancti Hercolani episcopi & martyris, cujus beatus Papa Gregorius in libro Dialogorum tertio venerabilem mentionem facit. Cœnobio Asternaco, sancti Willebrordi episcopi & confessoris, quem rogante Pippino duce Francorum ordinavit episcopum Sergius PP., & ad prædicandum Fresonibus destinavit.* *De Willibr.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Asternacum, monasterio Epthoniaco, Treverensis dyocesis, depositio sancti Willebrordi episcopi & confessoris. Qui cum sociis duodecim veniens ab Anglia, à Sergio Papa Fresonum episcopus consecratus, sedem episcopalem ex dono Pippini Grossi, statuit apud Ultenburch, quod nunc Ultrajectum vocatur. Apud Albigensem urbem, natale sancti Amaranti martyris, qui exactio fidelis agonis cursu, sepultus vivit in gloria.* Sequitur de Herculano, ut habent codices mediæ notæ supra. Tum de Achilla, pure. Denique: *Metis civitate, depositio sancti Ruphi episcopi & confessoris.* *De eodem.* *Rusi.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, sic pergit: *Apud Perusinam urbem Italiæ, passio sancti Herculani episcopi & martyris, qui vir totus erat catholicus, & suis swasit resistere Longobardis hæreticis, ob quod, dum civitas ipsa capta esset, à Thotilo rege hæretico jussus est interfici, & primo corrigiam de dorso ejus incidi, & postea decollari, & factum est ita; & corpus ejus insepultum permansit, ut scribit beatus Gregorius in Dyalogo, & die quadragesima corpus ejus sanum inventum est. In Frysia, depositio sancti Willibordi episcopi, qui erat unus de Capellanis Karuli imperatoris, ad cujus præceptum ille in civitatem Trajectensem se transtulit* [patet anachronismus] *& illam convertit ad fidem, & postea in Frysiam, ubi magnam partem illius terræ convertit ad Dominum, & ibi in pace obiit, & ipse est sepultus in Eternaco, ubi prius ipse fuerat monachus, Treverensis dyocesis. In civitate Methis, depositio sancti Rusi episcopi & confessoris.* Sequitur de Fibitio Trevirensi ex v Novembris. Demum: *In monasterio Habetensi, in Burgundia, sanctæ Gebedrudis, virginis & abbatissæ.* Vide Castell. in indice. *De Hercul.* *De Willibr.* *Rusi.* *Fibitii.* *Gebedrudis.*

DAVERONEN. *In Turonico, sancti Baldi confessoris.* Notat Castellanus scribendum *Bandini.* *Baldi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Willebrordi episcopi primi Trajectensis.* In margine habetur, *festum in civitate. Herculani episcopi & martyris. Amaranthi martyris. Achillæ episcopi Alexandræ.*

In VATICAN. n. 5949. Nihil de Willibrordo.

FLORENTIN. *Apud civitatem Paduanam, sancti Prosdocimi*, ut in Romano. Prosdocim.

CODEX MONTIS SANCTI. *Venerabilis transitus nobilissimæ virginis Gebetrudis abbatissæ sanctissimæ, sororis beati Adelphii, quæ suis meritis multa beneficia, se summa devotione quærentibus præstat.* Gebetrud.

EDITIO LUBECO-COL. Prima pura est; in secunda inscribitur Totila, ut supra. Tum: *Apud Albigensem urbem, sancti Amarantii martyris. Qui apud eamdem urbem exacto fidelis certaminis cursu, ibidem sepultus vivit in gloria; cujus sacrum sepulcrum virtute Christi miraculis frequentibus illustratur. In territorio Treverensi Epthernaco monasterio, depositio sancti Willebrordi Trajectensis inferioris episcopi & confessoris. Cujus matri, dum adhuc eum in utero suo gestaret, visum est, lunam per os ejus ad interiora descendere, & longe lateque mundum illustrare: quæ visio futurum eum significavit prædicaturem, qui mundana corda illustrare sua doctrina debebat. Hic Frisones ad fidem Christi convertit, & adificato in prædicto opido solemni monasterio honorabilium monachorum, ibidem sepultus requiescit. Civitate Methis, depositio sancti Rusi episcopi & confessoris. In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris.* Dedicatio. Willibr. Rusi. Baldi.

BELIN. Incipit: *Apud Paduam civitatem, depositio sancti Prosdocimi, primi episcopi civitatis ipsius, qui à beato Petro Apostolo episcopus ordinatus, ad prædictam civitatem Paduam, ad prædicandum Dei verbum missus est, ubi multis virtutibus & prodigiis coruscando, beato fine quievit.* Sequitur textus non satis correctus. Prosdoc.

GREVEN. *Iste beatus vir ardore fidei ad evangelizandum gentibus Frisonum, de Britannia egressus, ut Beda libro 5 refert, ad Pepinum Francorum ducem declinans, ab eo Romam missus, à Sergio Papa episcopus ordinatus est anno Domini* DCXCIII. *Unde rediens, à præfato duce in castello Trajecto locum sedis episcopalis accepit, ac longe lateque verbum fidei seminans, infinitum populum Christo acquirens, tandem in Epthernaco monasterio, in territorio Treverensi, quod ipsemet construxerat, quievit in pace. In Nichomedia, sanctorum Polisii, Eustasii, Primi, Rogatiani. In Byzacio Aphrica, natale sanctorum Rogati, Donati, Juliæ.* Vide Hieronymiana. *Ipso die, sanctæ memoriæ Engelberti archiepiscopi Agrippinensis Coloniæ & martyris: qui ob defensionem oppressorum, ab impiis innocenter occisus, feliciter occubuit anno gratiæ* MCCXXX [in prima editione habetur MCCXXV.] *Restituti episcopi & confessoris. Methis, beati Rusi episcopi & confessoris. Tricastini episcopi & confessoris. Prosdocimi episcopi & confessoris. Qui cum beato Marco Evangelista & Appollinare Rhomam veniens, à beato Petro civitati Patavinæ ordinatus episcopus, cum populum innumerum fidei Christi acquisiviset, tandem plenus dierum, meritorum ac miraculorum gloria, quievit anno episcopatus sui* XCIII. Polisii. Eustasii. In Byzac. Engelberti. Restituti. Rusi. Tricastini. Prosdocimi.

Argen-

Florent. *Argentinæ, ſancti Florentini epiſcopi & confeſſoris.*
Baldi. *In territorio Turonico, ſancti Baldi confeſſoris.*

MOLAN. De Willibrordo litteris Italicis in
De Willibr. textu, *Trajecti inferioris.* Tunc typis minutis: *Qui quieſcit inter Treverim & Lutzenburgum, in oppido &*, rurſus Italicis, *in monaſterio Echternaco, Treverenſis diœceſis: cujus actus Beda presbyter in geſtis Anglorum deſcribit. Hic à Sergio Papa Romæ ordinatus eſt, & in Germaniam ad prædicandum deſtinatus, ibidemque requievit.*
De Ruſo. Tum ex Rabano: *Item ſancti Ruſi Metenſis urbis epiſcopi & confeſſoris, qui tranſlatus eſt à prædicta urbe, conſentiente Drogone præſule, in Vormatienſem pagum, in villam quæ vocatur Oternheim, temporibus Lotharii imperatoris & Ludovici regis, ubi etiam ſanctitas ejus multis virtutibus claruit.*
De Proſdoc. In Proſdocimo, deſcribit BELIN.
De Florent. Tum: *Apud Argentinam, ſancti Florentii epiſcopi & confeſſoris, qui Sectorum indigena, in flore adoleſcentiæ patriam parenteſque deſeruit, & acceptis ſibi ejuſdem propoſiti ſociis Arbogaſto, Theodato, ac Hildulpho, Domino duce, fines attigit Alſatiæ, temporibus regis Dagoberti, & Arbogaſto in cathedra ſuccedens, multis virtutum floribus glorioſe refulſit.* Sequitur minoribus typis de Engelberto, ut GREVEN. Demum: *In territorio Turonico, ſancti Baldi confeſſoris & archiepiſcopi Turonici.* Editiones poſteriores de Willibrordo, Ruſo, Proſdocimo, Florentio & Baldo, terme ut in prima. Tum: *Arvernis, ſancti Amandini confeſſoris. Die ſeptima, ſanctorum triginta & trium martyrum in Melitene. Et ſancti patris ac thaumaturgi Lazari, qui exercuit ſe in monte lacteo.* Dein typis minoribus: *Item depoſitio ſancti Reſtituti, primi epiſcopi Tricaſtrenſis, cujus corpus Aurelianus, in monaſterio ſancti Enurtii, præcipuo colitur honore.* De Engelberto, ut ſupra; ſed inter primam & poſteriores editiones ea eſt diverſitas, quod prior ſignet annum obitus MCCXX, hæc vero annum MCCXXV.

De Engelb. *Baldi.* *Martr. 33. Lazari.* *Reſtituti.*

VI *Idus.* *Die* 8.

ROmæ via Lavicana, paſſio ſanctorum Claudii, Nicoſtrati, Simproniani Caſtorii & Simplicii, qui primò in carcerem truſi, deinde ſcorpionibus graviſſime ſunt cæſi, ſed cum à fide Chriſti mutari non poſſent, juſſi ſunt à Diocletiano in medio mari præcipites dari. Item via Lavicana, natalis quatuor Coronatorum Severi, Severiani, Carpofori & Victorini, qui jubente Diocletiano ictibus plumbatarum uſque ad mortem cæſi ſunt. Horum nomina cum minime potuiſſent repperiri, quæ Domino revelante interjectis annis poſtea oſtenſa ſunt, ſtatutum eſt, ut anniverſaria dies ipſorum ſub nominibus ſupradictorum quinque martyrum recoleretur.

Claudii & ſociorum. *Severi &c. Coronatorum.*

Conveniunt *Praten. Herinien. Roſweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max Ultrajectin. Leyden. Lovanien. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Legendum eſſet ex Romano parvo & Adone *Symphroniani*, non *Simphoriani*, ut male habent Roſweyd. Max-Lubec. Greven. & Molan.; at ex melioris notæ codicibus ſervandum fuit *Simproniani.* In apographo noſtro Pratenſi deeſt *Caſtorii.* Nonnulli codices ſcribunt *carcerem miſſi*, ſed puriores, ut eſt in textu. Hæſitaſſe potiſſimum videntur codicum ſcriptores circa ultimam textus formulam, nimirum, ſcribendumne eſſet *ſub nominibus ſupradictorum quinque martyrum*, an potius *quatuor martyrum.* Praten. & Munerat. male legunt *quatuor*; Greven. & Molan. numerum ſupprimunt; ceteri ex Romani parvi, Adonis, ac proinde & Uſuardi mente recte legunt, ut ſenſus exigit, *ſupradictorum quinque martyrum.* Reliqui in textu *Carpoſori* & *repperiri.* De *Nicheſtrati*, *Severini* pro *Severi*, *coleretur* pro *recoleretur*, nihil magnopere notandum. At in Praten. videtur defuiſſe particula *quæ*, ante *Domino*, unde formanda eſſet conſtructio ſicut habet Munerat. *ſtatutum eſt autem.*

OBSERVATIO. Binas textus noſtri martyrum claſſes ſic primus in Martyrologio conjunxit auctor Romani parvi, non primus tamen ipſe combinationis auctor, utpote quam reperire potuerit in Sacramentariis Romanis, & notanter in Gregoriano, ubi & quinque priores nominatim, & quatuor Coronati anonymi in eadem Miſſa conjuncti habentur; ſic quidem, ut in prima oratione *Claudius, Nicoſtratus* &c. expreſſi ſint, in Præfatione autem de quatuor Coronatis anonymis agatur: cujus rei hæc ratio Miſſæ ipſi præfigitur: *Quatuor Coronatorum nomina hæc ſunt, Severus, Severianus, Victorinus & Carpophorus, quorum dies natalis per incuriam neglectus, minime reperiri poterat; ideo ſtatutum eſt, ut in eorum eccleſia, horum quinque Sanctorum, qui in Miſſa recitantur, natalis celebretur, ut cum iſtis, eorum quoque memoria pariter fiat.* Ad quæ vide variantes manuſcriptorum lectiones in Menardi notis pag. 185, ubi & de quatuor Coronatorum

Claudii &c. Severi &c.

ecclesia, titulo &c. Cum his modo conferamus Romani parvi verba sequentia: *Romæ, martyrum Claudii, Nicostrati, Symphraniani, Castorii, Simplicii artificum insignissimorum. Et ipso die,* IV *Coronatorum Severi, Severiani, Carpophori, Victorini; quorum festivitatem statuit Melchiades Papa sub nominibus quinque martyrum celebrari, quia nomina eorum non reperiebantur, sed intercurrentibus annis cuidam sancto viro revelata sunt.* In quibus vides eamdem ferme Sacramentarii sententiam referri. Quærit Menardus & cum eo recentiores aliqui, quomodo Melchiadis tempore ignorata fuerint sanctorum Coronatorum nomina, præsertim cum sub Diocletiani persecutione passi dicantur? Sed ego hic nihil video quod tantopere mirentur; quasi non plures, imo plurimi, grassante immani carnificina, coronati sint vivo & forte spectante Melchiade, quorum nihilominus distincta nomina in ejus notitiam non pervenerint. Huc refer Saussayi criticam, qui Romani parvi, invisi sibi opusculi, angulos omnes scrutatus, ridiculi hîc aliquid se offendisse clamitat, quod Coronati quatuor sub nominibus quinque martyrum celebrentur. Sed hæc satis solide refutata sunt a Florentinio Admon. prævia 4, pag. 19, ut in Præfationis nostræ cap. 2 etiam indicavimus. Bedam potius, si verum Bedam noviset, vellicare poterat Saussayus: ille etenim cavillis istis ansam præbuit, dum ita indistincte signavit: *Romæ, quatuor Coronatorum Claudii, Nicostrati, Symphoriani, Castorii & Simplicii*, ubi aliorum nomina aliis supponi videntur, ad eamdem interim explicationem revocanda. Quod si ea non placeat, cum Ordine Romano prius luctetur Saussayus, quam Martyrologia convellere nitatur. In Kalendariis Allatii & Frontonis simpliciter ponitur hoc die: *Natale SS. quatuor Coronatorum.* At Sacramentarium Thomasii rem totam denuo confundere videtur: *Sanctorum quatuor Coronatorum Cassiani, Claudi, Castori, Simproniani.* Quomodocumque hæc vertas, aut verses, ad superiorem sententiam intelligenda sunt. Alia de Coronatis quæstio moveri potest ex Kalendario Bucherii sic legente: VII *Id. Augusti. Secundi, Carpophori, Victorini, & Severiani, Albano & Ostiense.* Quadrant nomina, excepto primo: sed quid sibi volunt *Albano* & *Ostiense?* An hic vere de Coronatis nostris agitur? Fateor hæc mihi necdum satis esse explorata.

Nodus haud minus difficilis est, quem VII Julii attigimus, ubi cum Romano parvo, Adone, Usuardo & Notkero putavimus, hodiernos quinque artifices distinguendos à quinque fere synonymis sancti Sebastiani Catechumenis, de quibus ibi sermo erat, ut plane diversa sunt Acta ambabus turmis ab Adone aptata. Scio hodiernum sub nomine Flori auctarium, quinque nostros ex S. Sebastiani Actis exornare, scio alios ita quoque sentire; verum confundendos hactenus non video, si recte discerni possint. Plura hoc die in notatione disputat Florentinius, nec ita rem expedit, quin multa superstint proximo mense Julio in Actis accuratius dissolvenda. De Coronatis non meminit Wandelbertus, nisi velimus Bedam secutum, eoque in secundo versu induxisse nomen *Coronæ*; interim priores quinque ita canit, ut tota laudatio synonymis quibusque martyribus aptari queat:

Claudi, Castori, Simplici, Simphoriane
Nicostrate pari fulgetis luce Coronæ,
Senas ornantes Idus merito atque cruore.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima purus; in secunda refert nomina Coronatorum usque ad *Victorini* inclusive; desunt reliqua.

ANTVERP-MAJ. Etiam purus in prima, producit secundam ad *cæsi sunt*, sed in reliquis mutilus est.

PULSANEN. Primam habet usque ad *Simplicii*; secundam ad *cæsi sunt*, utrumque inclusive; cetera nihil.

In DANIC. recentiori manu in inferiori ora codicis adjectum est: *Item octava omnium Sanctorum. Item translatio sancti Ludovici confessoris.* De quo vide BELIN. & alios. *Oct. OO. SS. Transl. Lud.*

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Claudii, Nicostrati, Simproniani, Castorii atque Simplicii, tempore Dyocletiani. Eodem die, sanctorum quatuor Coronatorum Severi, Severiani, Carpofori, Victorini. Et octava sancti Vigoris.* *Oct. Vigoris.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava festivitatis omnium Sanctorum.* Tum de IV Coronatis, sic tamen ut textus male compositus, pejus correctus sit. Tum de quinque aliis, post *Simplicii*, interjicit: *Qui lathomi existentes, & nomine Christi artificiosissime operantes, primo in carcerem missi, & deinde scorpionibus gravissime cæsi sunt; sed cum à fide Christi flecti non possent, jussu Dyocletiani in medio mari præcipitati sunt. In Africa, passio sanctorum martyrum Rogati, Primæ, Donati, Juliæ, Gaudii & Balsami.* Vide Hieronymiana, die præcedenti. Tum: *Ipso die, translatio sanctorum martyrum Senatoris, Viatori, atque Cassiodori. Item translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris.* *Rogati. Transl. Senatoris. Transl. Ludovici.*

HAGENOYEN. *Romæ via Lavicana, passio sanctorum martyrum Claudii, Nycostrati, Symproniani, Castorii & Symplicii, qui primo in carcerem sunt missi. Qui cum edocti forent omni arte sculpturæ, Dyocleciano ydolum facere noluerunt, & postea scorpionibus sunt durissimè cæsi, & tunc cum à fide Christi mutari non possent, jussi sunt à Dyocleciano in plumbea capsa in mare præcipitari.* In altera ferme

purus

purus est, tum de Florentio, quem die præcedenti in Auctariis non semel posuimus, sic habet: *In Argentina, depositio sancti Florencii, ejusdem civitatis episcopi, qui prius in Hasela vitam heremiticam duxit, in multa patientia & abstinentia. Qui postquam filiam Dagoberti regis Franciæ, filium unicam cæcam & surdam sanaverat, terram ad ædificandum monasterium accepit, & post mortem Arbogasti episcopi, sedem episcopalem ab eodem recepit, & multis clarus virtutibus obiit in pace.* Deinde ex textu diei præcedentis, agit de Amaranto. Demum: *Item sancti Austremonii episcopi & martyris.* Vide natalem, die 1 Novembris.

De Florent.

Austremon.

Aquicinct. Pro *Lavicana* initio, habet *Latina*, & cum codicibus pro textu citatis legit *Simproniani*.

Matric-Cartus-Ultraject. *Festum reliquiarum*; nempe, ut in margine explicat, in Ordine Cartusiano. Verum de quibus, aut quorum Sanctorum reliquiis agat, necdum intelligo. Pergit: *Quatuor Coronatorum, scilicet Severi, Severiani, Carpophori & Victorini. Claudii, Nicostrati, Symphoriani, Castorii & Simplicii.*

Fest. reliq.

Florentin. *Translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.*

Transl. Lud.

Codex Castri-Car. *Dedicatio ecclesiæ B. Mariæ Castri-Karoli, per manus Domni Leodegarii.*

Luxovien. *Mediano monasterio, translatio sancti Hidulfi archiepiscopi & confessoris.* Vide auctarium Greven. infra.

Transl. Hid.

Editio-Lubeco-Col. *Octava omnium Sanctorum Dei. Item festivitas reliquiarum.* Vide supra Matric-Cartus-Ultraject. Sequitur textus satis purus. Tum: *Treveris in monasterio beati Maximini, natale sancti Weomadi episcopi & confessoris. Eodem die civitate Marsilia, translatio sancti Ludovici, episcopi & confessoris, Ordinis Minorum. Ipso die, beati Austremonii episcopi & confessoris. Item sancti Willehadi episcopi & confessoris.* Vide infra Greven.

Oct. OO. SS.

VWeomadi.

Transl. Lud.

Austremonii

VWillehadi.

Belin. In textu satis purus, superaddit in fine: *Eodem die, translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris, Ordinis Minorum. Item octava omnium Sanctorum.*

Transl. Lud. Oct. OO. SS.

Greven. *Octavæ festivitatis omnium Sanctorum. Festivitas reliquiarum eorumdem.* Remisi supra ad Matric-Cartus-Ultraject. An de alia festivitate hic agatur, post videbitur. Reliqua Auctaria recensco: *In Africa, sanctorum Primi, Macharii, Justi & aliorum octodecim.* Vide Hieronymiana. *Item hic, depositio sancti Hildulphi episcopi Treverensis, qui etiam supra habetur* VII *Idus Julii.* Errat; nam habetur V Idus seu XI Julii: forte hic translationem indicare voluit, ut est supra in Luxovien. Pergit Greven: *Eodem die, depositio sancti Willehadi, primi episcopi ecclesiæ Bremensis & confessoris. Treveris, sancti Weomadi episcopi & confessoris. Ambianis, sancti Godefridi episcopi & confessoris. Austremonii episcopi & confessoris. Moroci episcopi. Apud Marsiliam, translatio beati Ludovici, episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.*

Oct. OO. SS.

Primi &c.

Hildulfi.

Willehadi.

Weomadi.

Godefridi.

Austremon.

Moroci

Transl. Lud.

Molan. *Eodem die, translatio sancti Ludovici, episcopi & confessoris, Minoritæ. Item octava omnium Sanctorum. Ipso die, sancti Hildulfi episcopi Treverensis.* Dein typis minoribus: *Eodem die, depositio sancti Willehadi* &c. ut Greven. *Ambianis, sancti Godefridi episcopi & confessoris, cujus vita tribus libris conscripta habetur ad Rohardum decanum Suessionensem.* Editiones aliæ litteris Italicis textui de Claudio &c. immiscent: *Qui cum essent insignes artifices, & in lapidibus marmoreis imagines sculpere super omnes artifices nossent, eo quod falsos Deos adorare renuerant, primo* &c. In fine: *Item octava omnium Sanctorum. Bremæ, depositio sancti Willehadi* &c. *Virduni, sancti Mauri, episcopi ejusdem civitatis & confessoris. Die octava, commemoratio archistrategi Michaëlis, & reliquarum incorporearum virtutum.* Demum typis minoribus: *Ambianis, & 00. AA. sancti Godefridi episcopi & confessoris.* Ut supra.

Transl. Lud. Oct. OO. SS.

Hildulfi.

Willehadi.

Godefridi.

Mauri.

Michaëlis & OO. AA.

V *Idus.* *Die* 9.

APud Amasiam civitatem Marmaritanorum, natalis sancti Theodori martyris, qui temporibus Maximiani & Maximini imperatorum, pro confessione Christianæ fidei fortiter cæsus ac in carcerem missus, dein Domino Salvatore sibi apparente & monente ut constanter & viriliter ageret, relevatus est. Novissimè postquam equuleo suspensus & ungulis est corrosus, ita ut ejus interiora nuda apparerent, ardentibus traditur ignibus. Eodem die civitate Biturigas, sancti Ursicini confessoris, qui Romæ ordinatus à successoribus Apostolorum, primus eidem urbi destinatur episcopus.

Theodori.

Ursicini, al. *Ursini.*

Puri sunt *Praten. Rosweyd. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Amasiam* scribunt omnes cum appellativo *Marmaritanorum*, quasi peculiaris regio aut gens aliqua designaretur, cum sermo sit de legione militum Amaseæ in Ponto hiberna traducentium. Solus Rosweyd. scribit, *Theodori militis & martyris.* Idem cum Molano habet: *Maximiani & Maximi.* Rursus Rosweyd. elogii finem videtur voluisse expolire, dum ita legit; *ignibus traditus, reddidit spiritum. Civitate Biricas*, solita est Martyrologorum locutio, eam forte emendare voluit Greven. per *civitate Biturica. Ursicini* certo scripsit Ado, atque ex eo Usuardus in omnibus prope codi-

codicibus, Greven. & Molan. verum nomen *Ursini*, quamvis non vere Usuardine, substituunt, ut est etiam in codice Pratensi B.

Theodori. OBSERVATIO. Vere Megalo-martyr nuncupari potest, præcipuo cultu præ Theodoris aliis militibus, si plures sunt, venerandus hic noster cognomento *tiro*, Amasæensis seu Euchaita, in Allatii & Frontonis Kalendariis, in Sacramentario Gregorii & in Martyrologiis prope omnibus hoc die apud Latinos celebratus. Ad Hieronymianos codices pertinere non videtur, ut facile admittit Florentinius; at Beda, Florus, Wandelbertus, & qui in serie nostra sunt, eum constantissime prædicant. Beda cum laudatis Kalendariis & Sacramentario, simpliciter habet: *Natale sancti Theodori martyris.* Paulo expressius Romanum parvum: *Euchaitæ, sancti Theodori martyris*, locum non natalis, nec martyrii, sed glorioſissimæ sepulturæ designans. Neque in Adone notatur palæstra certaminis, neque ejus elogium, saltem in hac commemoratione contraxisse videtur Usuardus, quem plane existimo Acta ipsa consuluisse, unde à legione militum, sic ibi denominata, civitatem illam suam *Marmaritanorum* non satis apte formaverit, quod vocabulum in elogio, sub nomine Flori edito, multo melius expunctum est. Porro ex præfatis Actis, cum egregio in Theodorum Gregorii Nysseni encomio à Surio vulgatis, seriem suam historicam Gallicè compilavit Tillemontius tomo 5 à pag. 769, in notis eò spectantibus plurima observans, tum circa Acta ipsa, tum circa hunc & Heracleensem Theodorum, de quo in Actis nostris VII Februarii: quæ omnia in majori opere scrupulosius erunt expendenda. Videri interim possunt Notatio Baronii & Acta sincera Ruinartii à pag. 531. Sunt penes nos varia Græca monumenta de passione Theodori tironis ejusque miraculis, suo tempore cum jam pridem vulgatis illustranda. Solus in Wandelberti metrico, hoc versiculo honoratur:

Quinæ mox Idus Theudoro martyre vernant.

Ursicini vel Ursini. Floro supra citato etiam adscribitur tota nostra de *Ursicino*, seu melius *Ursino* Bituricensi annuntiatio, sed quæ certo ab Adone primùm consignata & ex hoc ab Usuardo; hinc, nisi vehementissime fallor, à nostro illo Floro desumpta est, idque vel inde conjici datur, quod ipsum nomen, nempe *Ursicini* servatum sit, male ab Adone efformatum. Sed de Floro illo qualicumque, à Majoribus nostris edito, alibi disputavimus; hic satis sit, vere Usuardina esse, quæ in utraque commemoratione exhibentur. De Ursini vita & gestis ea probantur admittunturque, quæ à Gregorio Turonensi, de Gloria confessorum cap. 8 tradita sunt, à Tillemontio Gallicè reddita, tomo 4 à pag. 477 atque explicata pag. 726. Vitam longiorem edidit Labbe tomo 2 Bibliothecæ MS. à pag. 5, *incerti auctoris*, inquit in scriptorum Syllabo, *sed recentioris, qui multa parum probabilia ex popularibus rumusculis collegit, quod plurium aliorum vitium*; forte etiam eorum, à quibus sunt manuscripta nostra de Ursini vita, revelatione & translatione, de quorum fide & auctoritate nolim præmature quidquam decernere. Solum noto, diem hunc à nonnullis *elevationis* censeri, natalem vero XXIX Decembris, quam certò, necdum mihi licuit tutò explorare.

AUCTARIA.

HERINIEN. Purissimus est, sed ex proprio loci vel provinciæ cultu, in fine superaddit: *Virduni, depositio beati Vitoni, episcopi & confess. ejusdem civitatis.* *Vitoni.*

TORNACEN. In Theodori elogio, pro magna parte mutilus, in secunda, purus est.

ANTVERP-MAJ. In prima purus & integer, sic format secundam: *Eodem die civitate Biturícas, sancti Ursini confessoris.*

PULSANEN. In prima habet usque ad *martyris*; in secunda usque ad *confessoris*, expunctis elogiis. Addit autem in fine: *Ipso die apud Virdunum, depositio sancti Guitoni ejusdem civitatis episcopi.* Nomen satis notum est. *Vitoni.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Post textum: *Virduni, sancti Vidoni episcopi & confessoris.* MAX-LUBEC. scribit *Virdini* & *Widoni*; rectius UGHELLIAN. *Vitoni.* *Ejusdem.*

MUNERAT. In textu utcumque purus, adjicit: *Eodem die, Maturini confessoris, cujus corpus honoratur & colitur in territorio Senonensis diœcesis.* Scio ab Usuardo 1 Nov., ab aliis hoc die coli, sed nescio cur hic utroque die signaverit. *Maturini.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Textui puro subjungunt: *Virduni, depositio sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi Virdun. & confessoris.* Hæc vel similis phrasis sæpe hodie à codicibus repetitur.

ALBERGEN. & DANIC. Præterea superadduntur: *Dedicatio basilicæ Salvatoris.* Vide infra BELIN. *Dedicat. S. Salvator.*

CENTULEN. *Apud Amasiam civitatem Marmaritanorum, passio sancti Theodori martyris, sub Diocletiano. Eodem die, sancti Ursini Biturícensium primi episcopi & confessoris. Virdunis, sanctí Vitoni episcopi & confessoris.* *Virdunis, sanctí Vitoni episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Novum Theodorum producit: *Romæ, sancti Theodori martyris.* Sequitur prima nostra annuntiatio, fere pura. Tum: *Atrebatis, sancti Ragnulfi martyris.* De Ursicino, satis Usuardine. In fine cum codicibus reliquis: *In suburbio Virdunensi, sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* *Ragnulfi.* *Virdun.*

HAGENOYEN. Incipit, dies transponens: *In Treveris, sancti Hildulfi episcopi. In civitate [forte Berito] passio ymaginis Crucifixi.* De Theodoro, post *revelatus est*, hæc inserit: *Et turba albato-* *Hildulfi.* *Imag. Cru.*

albatorum virorum cum illo psallere cœperunt. Quæ ut viderent & audirent [pro viderunt & audierunt] De Theodoro. custodes carceris, fugierunt. Tunc sanctus Theodorus in ligno suspenditur, & ungulis ferreis laceratur, & latera ejus raduntur; & ait præses: Vis nobiscum esse Theodore, aut cum Christo? Et respondit, Christo meo fui, sum & ero. Et statim jussus est igne consumi. Qui in igne positus, ad vocem Domini emisit spiritum, & corpus ejus non est combustum, cœlumque apertum super eum multi viderunt. Sequitur nova eruditio: *Eodem die civitate Biturica*, De Ursino. *sancti Ursicini confessoris & episcopi. Hic prius vocabatur Nathanahel, de quo in Evangelio Johannis. Qui Romæ à successoribus Apostolorum ordinatus est episcopus, & primus eidem urbi destinatur pontifex, multis ad fidem conversis, & miraculis pluribus perpetratis, & ædificatis ecclesiis* Vitoni. *obiit in pace. Virduno, depositio beati Vydonis epis-* Attici. *copi & confessoris. In Africa, sancti Attici mar-* Melani. *tyris. Redonis, depositio sancti Melani confessoris.* Spectant ad VI Novembris.

AQUICINCT. In fine: *In territorio Adartensi, sancti* Ragnulfi. *Ragnulfi martyris. Verduni, sancti Vitonis* Vitoni. *episcopi.* Lege ut supra *Vitoni.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Eodem* Maturini. *die in territorio Nevernensi, sancti Maturini levitæ & confessoris.* Secundus codex, nempe REG. SUEC. melius legit *Maurini.*

AMBIANEN. *In suburbio Verdunensi, depositio* Vitoni. *sancti Vitoni, patris nostri, episcopi & confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Theodori* Nathanaël. *martyris. Nathanaël episcopi, fratris sancti Philip-* Vitoni. *pi Apostoli Domini. Vitonis episcopi Verdunensis. Ursini episcopi & confessoris.* Si scriptor hujus codicis HAGENOYENSEM vidisset, Ursinum & Nathanaël in unum conflasset.

REG. SUEC. signatus num. 428. *Castro Vir-* Ejusdem. *duno, sancti Vitoni episcopi.* Sic etiam ferme legit codex LUXOVIEN.

FLORENTIN. *Apud Virdunum, sancti Victorini,* *ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* Lege *Vitoni.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In suburbio Virdu-* *nensi, natale sanctissimi Vitoni episcopi & confessoris.*

BELNEN. *Translatio corporis B. Floscelli mar-* Translat. *tyris, in hac ecclesia Belnensi quiescentis, quod* Floscelli. *corpus per venerabiles patres Dominum Simonem tit. S. Cæciliæ presb. Card. Apostolicæ sedis legatum in Francia, & Gerardum Dei gratia Æduensem episcopum, de loco ad locum magis venerabilem, die prædicta est translatum, anno Domini* MCCLXV.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Apud Edis-* De sanguine Crucifixi. *sam civitatem, commemoratio sancti Sanguinis Christi ex imagine Crucifixi Domini.* In prima annuntiatione modice interpolata est. In secunda De Ursino. superaddit: *Iste Ursicinus prius dictus est Nathanael Apostolus Christi; cui Dominus dixit: Ecce verus Israelita, in quo dolus non est. Quievit autem in pace, apud præfatam urbem sepultus & postmodum divina revelatione reinventus. In Hispaniis,* Fausti &c. *sanctorum Fausti & Marcialis martyrum. Virduno,* Vitoni. *sancti Widonis ejusdem civitatis episcopi & con-* Nicani. *fessoris. Item Virduno, sancti Nicani episcopi & confessoris. In territorio Nivernensi, sancti* Maurini. *Mauri* [melius supra *Maurini*] *levitæ & con-* Damiani. *fessoris. Nicomediæ, sancti Damiani confessoris.* Vide Hieronymiana.

BELIN. Incipit: *Dedicatio basilicæ Salvatoris.* Tum sequitur textus satis purus.

GREVEN. *Commemoratio Sanguinis Domini no-* Sang. Cruc. *stri Jesu Christi, qui apud Ediſſam civitatem, de imagine Crucifixi à Judæo percussa, miraculose profluxit. In Hispaniis, sanctorum Fausti & Marcia-* Fausti &c. *lis. Romæ, natalis sanctorum Clementis, Simphro-* Clement. &c *niani. Item Nichomediæ, sancti Gamasi, alias Da-* Gamasi. *miani.* Vide Hieronymiana. *Romæ, dedicatio* *basilicæ sancti Salvatoris, hoc est sanctæ ecclesiæ* Dedic. Salv. *Lateranensis, à beato Sylvestro facta. Ragnulfi mar-* De Theodoro *tyris. Apud Heracleam civitatem Macedoniæ,* Heracleensi. *sancti Theodori martyris. Qui sub Licinio rege, pro fide Christi virgis & plumbatis diutissime cæsus, ungulis corrosus, faculis, vulneribus admotis, exustus, testis etiam acutissimis confricatus, deinde crucifigi sagittarique jussus, ad ultimum decollatione, martyrii gloriam adeptus est.* Jam diximus spectare ad VII Februarii, nisi idem sit cum Amatcensi. Ex synonymum alterum: *Theodori* Theod. ep. *episcopi Londoniensis & confessoris. Vitoni episco-* Vitoni *pi Virdunensis & confessoris. Dethmari confessoris.* Dethmari. *Item sancti Donati. In territorio Nivernensi, san-* Donati. *ctis Mauri levitæ & martyris. Paurilia virginis* Mauri. Paurliæ. *sacra, quam Paulus Apostolus legitur baptizasse. In Hellesponto, sanctæ Eusebiæ virginis. Apud Carthusienses monachos, commemoratio defunctorum fratrum & sororum ejusdem Ordinis.*

MOLAN. *Dedicatio basilicæ Salvatoris, primæ* Dedic. Salv. *basilicæ in palatio Constantini apud Lateranum, à beato Papa Sylvestro facta. In pago Attrebatensi, passio sancti Ragnulfi martyris, qui positus est* Ragnulfi. *in basilica sancti Vedasti. Eodem die, Maturini* Maturini. *confessoris, cujus corpus honoratur & colitur in territorio Senonensis diœcesis.* EX MUNERATO. *Eodem die, crucifixio imaginis Domini nostri Je-* Imag. Cruc. *su Christi in Syria, civitate Berutho. Virduni,* Vitoni. *depositio beati Vitoni, episcopi & confessoris ejus-* *dem urbis.* Posteriores editiones incipiunt: *Romæ, dedicatio basilicæ Salvatoris, Constantini* &c. De crucifixione imaginis, de Ragnulfo & Vi- Onesithori. tono, ut in priori. Adjicitur: *Die nona, sanctorum* & Porphyr. *martyrum Onesiphori, & Porphyrii. Et sanctæ* Matronæ. *matris Matronæ.* Vide Martyrolog. Castellani.

IV *Idus.* *Die* 10.

NAtalis beati Martini Papæ, qui ob fidem Catholicam ab imperatore Constantino hæretico de ecclesia raptus, ac perductus Constantinopolim, relegatus apud Cersonam Liciæ provinciæ, ibidem vitam finivit, multis in eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens. In territorio Agatensi, sanctorum martyrum Tiberii, Modesti & Florentiæ, qui tempore Diocletiani variis tormentis cruciati, martyrium compleverunt. Antiochiæ, sanctorum Demetrii episcopi, Aniani diaconi, Eustosii & aliorum viginti. Martini PP. Tiberii & sociorum. Demetrii & socior.

Ita *Praten. Herimen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA

VARIA LECTIO. Munerat. ſcribit *ob fidem Chriſti Catholicam*, & de reliquo conſtructionem torquet, vitioſa interpunctione. Plerique codices legunt *Conſtantino*, pauci *Conſtantio*; neutra lectio valet: primam in Adone repertam certo ſecutus eſt Uſuardus; aſt in Romano moderno emendatius legitur nomen *Conſtantis*, qui ab anno DCXLI ad DCLXVI imperium tenuit, ſub quo indigniſſimam illam perſecutionem, atque ex plagis & ærumnis martyrium paſſus eſt Martinus Papa. Rurſus exilii locum notant codices omnes *Cerſonam*, excepto Molano, qui *Cherſonam*, ut eſt in Romano parvo & Adone. Sed quæ eſt iſta *Cherſona Lyciæ?* Crediderim, locum eumdem indicari, quem olim exilio & martyrio nobilitavit Clemens Papa, de quo erudite diſputat Roſweydus Notatione 1 in libellum de Feſtivitatibus pag. 221 & 222. Hæc paucis hîc indicaſſe ſit ſatis. Reliqui in textu & *Cerſonam* & *Liciæ* ex codicum formatione. Sic etiam *Agatenſi*, licet Greven. & Molan. melius legant *Agathenſi*. Videtur ſcribendum *Tyberii*, ex quo Gallicè *Tubery*, ut habent iterum Greven.; & Molan. ſed manuſcripta præfero. Sic *Aniani*, pro quo aliqui *Aviani*: quid præſtet, neſcio.

Martini PP.

OBSERVATIO. Martini Pontificis, fortiſſimi puritatis Catholicæ adverſus Monothelitas defenſoris & martyris feſtivitas, forte ex recentiorum codicum Uſuardinorum placito, hoc tempore agitur XII Novembris; à Wandelberto, ipſo veroſimiliori obitûs die ſignata eſt, nempe XVI Septembris. Inter antiquos alios Martyrologos, in ſola ferie noſtra celebratur, à Romano parvo in ſacras Tabulas primum relata, unica hac annuntiatione: *Cherſona Lyciæ, Martini Papæ, qui ob Catholicam fidem ibi relegatus, vitam finivit.* Hinc in Adonem tranſiit, ex quo decerpta eſt tota annuntiatio noſtra, ab ipſiſſimo Uſuardo, duces ſequente, non alio quam hoc die ſignata, ut probat codicum omnium antiquiorum ſententia. Allatii & Frontonis Kalendaria, dum Martinum aliquem, abſque diſtinctionis nota memorant XII Novembris, non hunc Papam martyrem, qui nec ſeculo nono tali die colebatur, ſed celebratiſſimum illum Turonenſem, ut mihi quidem videtur, reſpiciunt, ob Mennæ natalem, in diem ſequentem ibi tranſlatum. Sicui fortaſſe magis arrideat Frontonis ad Kalendarium eo die obſervatio, haud multum equidem reluctabor. Præclara ſunt Martini Papæ Acta à Surio vulgata, quæ à nobis ſuo loco cum Anaſtaſii aliorumque ſcriptis illuſtrabuntur; quo remittendæ quoque ſunt plures intricatæ controverſiæ circa pontificatus ingreſſum & egreſſum, circa tempus exilii omniumque geſtorum ordinem chronologicum, quas ſatius eſt hîc omnino præterire, quam jejunius & præter inſtitutum noſtrum delibare; pleræque jam, poſt Baronium, à Cointio, Papebrochio, Pagio aliiſque eruderatæ, ſi non omnino explanatæ ſunt. Liceat hîc proprio loco repetere Wandelberti verſum, quem dedimus XVI Septembris: *Hinc ſexto deno Martinus Papa beatur.*

Tiberii & ſociorum.

Martyres Agathenſes Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, imo etiam Romano parvo ignoti, à Wandelberto canuntur; diſtinctius ſignati ab Adone: *In territorio Agathenſi, in Ceſſarione*, cetera ex ipſo Uſuardus in textu noſtro verbatim deſcripſit. Acta aliqua edidit Petrus in Catalogo: alia diffuſiora citat, non refert, Catellus in ſua Occitania pag. 279, ex quibus priora contracta exiſtimat. Multum fallor, ni Catelliana ipſa anno MDCLVI ad Bollandum miſerit Poſſinus, in XXVII lectiones diſtributa, quæ, ut candide fatear, mihi nequaquam placent; ſed de ipſis ſtatuere alterius loci eſt. Audi metricum Wandelberti encomium:

Quartis Modeſtus, Florentia Tyberiuſque
Trino martyrio, trino pro nomine fulgent.

Demetrii & ſociorum.

In Hieronymianis hoc die, primo loco legitur: *In Antiochia, natalis ſanctorum Demetrii epiſcopi, Anieſi diaconi, Euſtoſi & ſociorum ejus.* Hæret hîc merito Florentinius, ut *Demetrium* illum vel ſub *Demetriani*, vel ſub alio nomine ad certam ſedem reducat. Sociorum nomina in apographis uniformia non ſunt, nec uſpiam determinatus numerus. Rabanus Hieronymiana preſſe ſequi videtur, dum ſcribit: *In Antiochia, natale Demetrii epiſcopi, Amneſi, Euſtachii & ſociorum ejus.* Ad Adonis textum non pertinere, recte cenſuit Roſweydus: in appendice habetur, *Aniani diaconi, Euſtoſii & ſociorum eorumdem.* Diverſa Uſuardi phraſis oſtendit, ex ipſo fonte immediate hauſiſſe. Sed unde dicemus clauſulam illam acceſſiſſe, *& aliorum viginti?* Non eſt tam facile nodum illum ſolvere, niſi aperte fateamur, erraſſe Noſtrum, & Sanctos alios ad alias regiones ſpectantes, perperam in unum collegiſſe: nec vero viam explanat, imo potius involvere videtur notula Caſtellani, qua parte Euſtoſium tangit; forte melius divinans, dum *alios viginti* Africanos à tribus prioribus disjungit. Ceterum ita ſcripſiſſe Uſuardum, atque etiam in Martino & Agathenſibus textum noſtrum vere Uſuardinum eſſe, ex codicum arbitrio admittendum eſt.

AUC-

AUCTARIA.

TORNACEN. Non omnino purus, deficit in elogio martyrum Agathensium.

ANTVERP-MAJ. Prima annuntiatio turbata est; secunda non est integra; tertia prætermittitur.

ROSWEYD. In textu satis purus, in fine adjicit: *Eodem die in Britannia Cantiæ, depositio sancti Justi archiepiscopi & confessoris, qui quartus à beato Augustino fuit. Aurelianis, Monitoris episcopi confessoris. Vigilia beati Martini episcopi.* Memineris codicem hunc Ultrajectinum esse, ubi cathedralis, postea metropolitana ecclesia, Martino dicata est. *Justi. Monitoris.*

PULSANEN. In prima fere integer; in secunda resecat elogium; tertia deest.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In textu satis puri adjiciunt: *Aurelianis, Monitoris episcopi.* Est in codicibus plurimis. *Monitoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. In textu puri sunt, sed secundo loco novam hanc annuntiationem invehunt: *Natale sanctorum Triphonis & Respicii. In fine subnectunt: Aurelianis, sancti Monitoris episcopi.* *Triphonis & Respicii. Monitoris.*

LOVANIEN. In textu præcedentibus purior est, nam caret annuntiatione interjecta de Triphone & Respicio.

ALBERG & DANIC. Recentiorem formam induunt. Sic enim, Martino Papa ad XII translato, hodiernum textum ordiuntur: *Natale sanctorum Martyrum Triphonis & Respicii. Item sanctæ Nimphæ virginis, quam filiam Aureliani Maximilianus episcopus baptizavit.* In Agathensibus & Antiochenis puri sunt. In fine, de Monitore, ut jam non semel supra. *Triphonis, Respicii, & Nimphæ. Monitoris.*

CENTULEN. *Natale sancti Martini Papæ & martyris, qui ob Catholicam fidem ab imperatore Constancio hæretico, in insula Cersona exilio relegatus, quievit in Domino. Corpus ejus Romam relatum multis miraculis fulget.* In secunda, pro *Tiberii*, scribit *Viti*, de cetero in hac & in tertia annuntiatione purus, in fine adjicit: *Aurelianis, sancti Monitoris episcopi.* *Ejusdem.*

BRUXELLEN. *Natale beati Martini Papæ. Hic Romæ celebravit concilium, in quo damnavit pravi dogmatis assertorem Paulum Constantinopolitanum, falsi nominis patriarcham. Propter quod Constancius imperator hæreticus ipsum ab ecclesia raptum, apud Cersonam Lyciæ in exilium misit, & ibi ipse migravit ad Christum, multis in eodem loco, &c.* Agathensium martyrum numerum auget, sic scribens: *In territorio Agathensi in Cesariono, sanctorum martyrum Liberii, Tiberii, Modesti & Florentiæ. Qui tempore &c.* In Antiochenis purus est. Tum: *Eodem die, natale sanctorum martyrum Triphonis & Respicii. Et sanctæ Nymphæ virginis, filiæ Aureliani, quam sanctus Mamiltanus episcopus baptizavit. Ipso die, depositio Bernardi, qui Latinorum primus fuit Antiochenæ ecclesiæ patriarcha. Aurelianis, depositio sancti Monitoris episcopi. Romæ, sancti Leonis Papæ.* Vide notulam Castellani. *Apud Verdunum, depositio sancti Mauri ejusdem civitatis episcopi.* *De Martino. De Agathen. Triphon. & Nymphæ Bernardi. Monitoris. Leonis. Mauri.*

HAGENOYEN. Incipit ab Agathensibus, sed non satis pure. Tum de Nympha, ut in præcedenti. De Antiochenis, satis bene: deinde de Triphone & Respicio, ut supra. Sequitur: *Ipso die, sancti Martini Papæ & martyris, qui fuit vir totus Deo devotus, & in fide Catholicus, quia congregavit concilium contra Cyrum, Sergium & Paulum hæreticos & episcopos. Quia illos de suis dignitatibus ejecit, jussus est à spatario Olympii interfici, qui non permissus est à Deo sanctum Martinum videre, quia cæcus est effectus. Horum hæresis erat, quod nec unam nec duas voluntates seu operationes in Christo esse confitebantur. Tandem vir beatus vi capitur & Constantinopolim ducitur, nec sic acquievit, ut malos sustinere vellet; unde hac de causa Cersone in exilium mittitur, ubi quondam beatus Clemens Papa degebat, & ibidem Martinus feliciter migravit ad Dominum, martyr pariter & confessor. Aurelianis, depositio sancti Monitoris episcopi & confessoris. In Boema, sanctæ Leodemiæ, aviæ sancti Wentzeslai.* Vide infra GREVEN. *De Martino. Monitoris. Ludmillæ.*

AQUICINCT. In fine: *Aurelianis, sancti Monitoris episcopi. Ipso die, sancti Probi confessoris.* An episcopi Ravennatis? *Monitoris. Probi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Tiberii martyris cum sociis. Martini Papæ & confessoris. Georgii discipuli Christi.* *Georgii*

REG. SUEC. signatus num. 428. *In territorio Aurelianensi, sancti Verani episcopi & confessoris.* Est *Cabellicensis*, ex sepultura notus, de quo vide Castellanum die sequenti. *Verani.*

In VATICAN. sub num. 5949. Deest annuntiatio ultima. Adjicitur: *Beneventi, sancti Mennæ confessoris.* De hoc nihil apud alios. *Mennæ.*

STROZZIAN. *Civitate Agrippinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. Castello Milliduno, sancti Leonis confessoris.* Vide de utroque XII Nov. *Cuniberti. Leonis.*

BURDEGALEN. *Aurelianis, Monoris episcopi.* Lege *Monitoris. Ipso die, sancti Mauri episcopi & confessoris.* In Romano est VIII Novembr. *Monitoris. Mauri.*

LUXOVIEN. Scribit cum aliis supra: *Virduni, sancti Mauri episcopi & confessoris.* *Mauri.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Romæ, natale sanctorum martyrum Triphonis & Respicii.* Sequitur de Nympha, ut supra. In Agathensibus & Antiochenis satis pura est. Rursus de Monitore, ut supra. Tum: *Apud Cersonam Lyciæ, depositio beati Martini Papæ & martyris, qui ob catholicam fidem &c. Eodem die, beati Justi episcopi Cantuarienſis & confessoris, qui cum Mellito & aliis multis à beata Gregorio Papa in Britanniam beato Augustino in adjutorium prædicationis missus est, qui primo Bosensis ecclesiæ factus antistes, postmodum quartus in regimine præsulatus Cantuarienſis ecclesiæ Augustino successit.* *Triphon. & c. Monitoris. Justi.*

BELIN. Incipit: *Natale sanctorum martyrum Triphonis & Respicii & Nimphæ virginis.* Martinus translatus est. In secunda & tertia, parum abest à puritate. Tum: *Aurelianis, sancti Notarii episcopi.* Tunc hic *Monitoris. Civitate Agrippinensi, depositio sancti Cumberti* [Cuniberti] *episcopi. Castello Milluduno, sancti Leonis confessoris.* De hoc dixi videndum Castellan. *Triphon. & c. Notarii. Cuniberti. Leonis.*

GREVEN. *Secundum aliquos hic, passio sancti Felicis Papæ & martyris, cujus celebritas IV Kal. Augusti potissimum agitur; sepultus vero perhibetur XV Kal. Decemb. Romæ, sanctorum martyrum Triphonis & Respicii. Monitoris episcopi Aurelianensis & confessoris. Romæ, depositio beati Leonis episcopi. In Britannia, sancti Justi episcopi & confessoris. Qui cum Mellito & aliis à beato Gregorio Papa, in opus Euangelii Britanniam missus, primo quidem Brosensis episcopus, deinde Cantuarsensis ecclesiæ, post sanctum Augustinum quarto loco archi-* *Felicis. Triphon. & c. Monitoris. Leonis. Justi.*

episcopus, sanctis fulgens operibus quievit in pace.
Theodori. *Theodori episcopi Siccensis & confessoris. Apud Ra-*
Probi. *vennam, sancti Probi episcopi & confessoris. Mauri*
Mauri. *episcopi. Apud Antiochiam, sancti Theodori ado-*
Theodori. *lescentis confessoris, de quo lib. 10 historiæ Ecclesi-*
astica refertur, quod ob Christi fidem tempore Ju-
liani, à prima luce usque ad horam decimam tanta
crudelitate & tot mutatis carnificibus tortus sit, ut
simile nulla ætas factum meminerit. Romæ, sanctæ
Nymphæ. *Nymphæ virginis, filiæ Aureliani imperatoris.*
Ludumillæ. *Ludumillæ, ducissæ Bohemiæ & martyris trans-*
Catullæ. *latio. Parisius, Catullæ matronæ nobilissimæ. Erme-*
Ermegardis. *gardis comitissæ Zutphaniæ.*

MOLAN. *Natale sanctorum martyrum Tripho-*
Triphon. &c *nis, Respicii & Nymphæ virginis. Aureliæ, S. No-*
Notarii. *tarii episcopi.* Ex BELIN. *In Colonia Agrippinensi,*
Cuniberti. *depositio sancti Cuniberti episcopi. Castello Mille-*
duno, sancti Leonis confessoris. Ex eodem. *Aure-* *Leonis.*
lianis, depositio Monitoris episcopi. Dein typis mi- *Monitoris.*
noribus: *In Britannia, sancti Justi* &c ut GREVEN. nisi quod scribat *Brocensis.* In Martyrologio Romano sedes episcopalis non apponitur Item ex eodem de Theodoro adolescente Antiocheno. Editiones posteriores Martinum differunt ad XII. Primo loco litteris Italicis agunt de Triphone, Respicio & Nympha. In fine: *In* *Justi.*
Britannia, sancti Justi episcopi & confessoris, quem *Theodori.*
illuc Gregorius Papa direxit, cum aliis ad Euan- *Probi.*
gelii opus. Eodem die, sancti Probi, Rhavenna-
tis pontificis, in æde ipsi dicata sepulti. Aureliani,
depositio sancti Monitoris episcopi. Die decima,
sanctorum Apostolorum Erasti, Olympi & socio- *Erasti &*
rum. Ex Horologio. Demum, minoribus ty- *Theoctistes.*
pis adjectum est: *Item, sancta Theoctistes Lesbiæ.*

III *Idus.* *Die* 11.

Martini. IN Galliis Turonis civitate, natalis beati Martini episcopi & confessoris, cujus vita tantis extitit miraculis gloriosa, ut trium mortuorum meruerit esse suscitator. In Scithia metro-
Mennæ. poli Frigiæ Salutariæ, passio sancti Mennæ martyris, qui persecutione Diocletiani, postquam studuit cælesti regi secreta conversatione in heremo militare, procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce declarans, primò diris cruciatibus examinatus, novissimè fixis in oratione genibus, & Domino Jesu Christo gratias agens, gladio cæ-
Verani. sus est. Item Lugduni, sancti Verani episcopi, cujus vita fidei & virtutum meritis illustris fuit.

Ex *Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin.* 1 *edit. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Molan. in ipso principio aliquid variat: *In Galliis civitate Turonis.* Rosweyd. urbis Trajectinæ patronum majusculis miniatis exornans, legit *beatissimi Martini.* Solus Munerat. posuit, *quod trium* &c. Sic item *meruerit*, pro quo Antverp. *mereretur*, pejus Max-Lubec. *meretur*; Belin. autem *mereretur esse suscitator magnificus.* Quot modis *Scythia* & *Phrygia* scribantur, non semel diximus; hîc rursus sequor majorem codicum numerum. Certum est *Scythiam* hîc ab Adone perperam invectam, pro qua Baronius substituit *Cotyæi.* Greven. & Molan. male pro *studuit*, legunt *meruit.* In omnibus est *heremo*; in Praten. *exanimatus*; in Herinien. *examinatus*; in pluribus ita ultima syllaba abbreviata est, ut æque legi possit *examinatur* ac *examinatus*, utrumvis selige, nos postremum tenemus. Praten. legit *Veriani*; Rosweyd. *Valeriani*; major pars stat pro *Verani*: sed videtur dubitasse Molanus, de quo Verano ageretur, unde sic simpliciter scripsit: *Item sancti Verani* &c. Reliqua minutiæ sunt, ut *Thuronis*, *Salutaris*, *cælesti*, *Nerani* &c.

Martini. OBSERVATIO. Vere in hujus diei nota pronunciavit Florentinius: *Sancti ac Thaumaturgi Martini omnia ita nota sunt, ut hîc aliqua repetere non expediat.* Nobis tamen paucula depromenda sunt, quæ ad rem nostram pertinent. Itaque in Hieronymianis, Beda, Romano parvo & Adone, phrasi non multum dissimili eaque brevi commemoratur; hoc solo discrimine, quod Romani parvi auctor *miraculorum patratorem* prædicet. Noluit Usuardus illaudatum præterire Sanctum, diffusissimo cultu, omni memoria, & toto saltem Occidente longe celebratissimum. Floro etiam aliquid adscribitur, sed Rabanus longiori elogio Martinum ornavit. Wandelbertus infra recurret. Multa de Martino observavit Baronius in notatione, plura in Annalibus, forte hinc inde, præsertim in figendo obitus anno, emendanda. De nullo ferme Sancto tot illustria monumenta supersunt, nullus tot inclytos encomiastes nactus est. Notissimi sunt præcipui, Sulpitius Severus, Benedictus Paulinus Petrocoriensis, Fortunatus & Gregorius Turonensis, quorum opera multorum eruditorum notis explicata & illustrata sunt. Pleraque collegit, discussit ac digessit Gervasius in vita, Gallicè Turonibus edita anno MDCXCIX, brevius Tillemontius tomo 10 à pag. 309, quorum lucubrationibus, ad eluci-

elucidanda vetustiora, suo tempore gratanter utemur. Poëta Martyrologus Mennam præponit, ac nescio quam *Domicillam* Martino subjungit, quæ, licet in Hieronym. forte ponatur, cum in nostris hodie nota non sit, sola priorum encomia describemus. Sic cecinit, non ex Molano, sed ex Spicilegio Acherii:

Menas sanctus ovat ternis virtute fideque.
Confessor merito, officio & sermone sacerdos,
Atque fide martyr, lato famosus in orbe
Martinus, votis festoque vocatur eodem.

Quam nota & plana sunt circa Martinum ferme omnia, tam implexa videntur, quæ *Mennæ.* *Mennam*, cetera illustrem martyrem, concernunt. Imprimis non constat, in Hieronymianis signari sub hac formula: *Alexandria metropoli, natalis sancti Minatis*, tametsi id elicere velle videatur Florentinius. Beda legit: *Ipso die, natale sancti Mennæ martyris.* Idem nomen reperitur in Allatii (sed IV Idus) & Frontonis Kalendariis, atque in Gregorii Sacramentario; ejusdemque Sancti celebrem olim Romæ memoriam, præter alia ostendit habita à S. Gregorio homilia 35, ad quæ vide Frontonis notam. At in hisce postremis nullo peculiari signo aut loci aut temporis distinguitur. Romanum parvum scribit: *In Scythia, Mennæ martyris, Constantinopolim translati.* Est in Rabano prolixius elogium, unde tamen nihil magnopere statui potest, nisi ex Adoniano ad certas circumstantias determinetur; in quo nihilominus ea indicatur positio, à Nostro inde ad verbum desumpta, quæ rem non satis explanat: *Eodem die, in Scythia, metropoli Phrygiæ Salutariæ* &c. Palæstra in Romano emendatius posita est, observatque Castellanus, diversum hunc esse ab alio *Mena* seu *Menna Callicelado*, de quo cum Hermogene & Eugrapho agitur in Romano x Decembris. Quin imo diversa Acta utroque die à Surio ex Metaphraste vulgata sunt, de quibus alibi judicium feremus. Jam vero dum & illa & Martyrologia accuratius excutiuntur, non adeo obvium est decernere, unusne an plures Mennæ fuerint; an unius Acta ab alio Sancto translata non sint; verbo, obscura & ambigua non pauca recurrunt, de quibus vide tantisper Tillemontium tomo 5 à pag. 441 & 758. Interim textus noster ex Adone plane contractus est, servata palæstra, ut in Variantibus dictum est.

Verani, haud dubie Lugdunensis episcopi, meminit, non in appendice, ut ait Flo- *Verani.* rentinius, sed in ipso textu, Viennensis Martyrologus, ex quo desumpti sunt omnes annuntiationis nostræ apices. In Hieronymianis etiam legitur, sed *non dubitaret* Florentinius, *quin sit ex additis ad vetustius Martyrologium.* Quidquid sit, notat ibi laudatus scriptor Veranos plures, nempe alterum *Gabalitanum*, seu *Cavallicensium* episcopum, alterum *Vencien sium*, eosque à Lugdunensi & hodierno nostro diversos, ex Hagiologio Labbei, Saussayo & Raynaudo. Aliter sentire videtur Castellanus; nam Veranum adjecta notula *Vencien sem* declarat, ex IX Septembris huc translatum, qui Gallicè vocetur *Veran*: secundum vero Gallicè *Vrain*, *Cabellicensium* episcopum statuit, qua ratione *Veranus Lugdunensis* omnino excludendus esset. Hæ sunt controversiæ, alibi operosius discutiendæ: textus noster Lugdunensem haud obscure designat, isque & Usuardinus est. Vide Tillemontium tomo 15 pag. 849.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima purus, in secunda, desinit ad *Mennæ martyris*, expuncto elogio. In tertia denuo purus.

ANTVERP-MAJ. Deficit in hoc codice totus hujus diei laterculus.

PULSANEN. In prima purus est; secundam & tertiam truncat, post *martyris* & post *episcopi*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. Toto textu puri essent, nisi de Martino, post, *ut trium mortuorum meruerentur esse magnificus suscitator*, adderent hæc: *Hic anno Domini quadringentesimo felicem spiritum cælo reddidit.* *De Martin.*

CENTULEN. *In Galliis, civitate Turonis, translatus sancti Martini archiepiscopi & confessoris, cujus sacrum sepulchrum, virtute Christi, miraculis frequentibus illustratur. Eodem die apud Scithiam, sancti Mennæ martyris, qui gladio vitam finivit. Lugdum, sancti Neroni* [male scriptum est *Verani* nomen] *episcopi, vita & miraculis clari.*

BRUXELLEN. In prima satis purus, sic pergit: *Et in Scithia, metropoli Frigiæ Salutariæ, passio sancti Mennæ martyris, qui sub persecutione Dyocletiani & Maximiani, cum esset miles ex Egiptiorum provincia ortus, abrenuncians terrenæ militiæ, cælesti regi clam, & sub secreta conversatione in eremo studuit militare; deinde nataliciis præfectorum imperatorum procedens in publicum, libera voce se Christianum professus est; ac primum cæsus ita, ut plateæ sanguine inundarent, & post eculeum & ignem superans, per tribulos & sudes ferreas, ligatis manibus & pedibus tractus, novissime fixis in oratione genibus, & Domino Jesu Christo gratias agens, gladio cæsus est, & corpus igni traditum est. Apud Cyprum, civitatem quæ dicitur Amathunta, depositio sanctissimæ memoriæ Johannis Eleymonis, Alexandrinæ civitatis archiepiscopi.* Vide XXIII Januarii. *De Menna.* *Jo. Eleemos.*

HAGENOYEN. *In Galliis civitate Turonis, depositio sancti Martini episcopi & confessoris, cujus vita* *De Martin.*

vita tota miraculosa fuisse describitur, ita ut trium mortuorum mereretur esse suscitator. Hic in triplici statu fuisse legitur, scilicet militari, monachali & pontificiali, in quibus omnibus statibus ipse placuit Deo. Ipse namque in militia servivit imperatori irreprehensibiliter, ita quod nec Deum in illa offenderet. In monachatu servivit Deo, & sibi fideliter adhæsit, ita ut ipse forma religionis ceteris esset. In episcopatu ipse servivit Christo, & hoc ad Dei honorem, proximi utilitatem, & ad suam in bonis promotionem. Denique beatus Martinus, multis perpetratis miraculis, pluribus ædificatis ecclesiis, & ad fidem conversis; & multis insidiis, tam a paganis, quam ab hæreticis tolleratis, & idolis diversis destructis, plenus bonis operibus migravit ad Dominum in pace. In Menna, tantum modice interpolatus est. In Verano purus, adjungit: *Item*

Jo. Eleemos. *sancti Johannis elemosinarii episcopi & confessoris.*

AQUICINCT. In fine: *In villa, quæ dicitur*

Bertuini. *Malonia, natalis sancti Bertuini episcopi. & conf.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Martini*

Ejusdem. *episcopi & confessoris.. Mennæ martyris. Bertuini episcopi & confessoris. Veriani episcopi & confessoris.*

ALTEMPS. *Ipso die, sancti Livini archiepi-*

Livini. *scopi Dorobernensis.* Dubium est, quid velit.

FLORENTIN. *Apud Ravennas, sancti Probi ar-*

Probi. *chiepiscopi & confessoris* Vide die præcedenti.

EDITIO LUBECO-COL. Post ea, quæ ex ANTVERP-MAX. &c. supra dedimus, adjungit: *Ejus transitus sancto Ambrosio episcopo Mediolanensi, & beato Severino archiepiscopo Colonensi manifestatus*

De Menna. *divinitus fuit.* De Menna: *Qui persecutione Diocletiani imperatoris, cum esset nobilissimus miles Egyptiorum generis, abrenuncians seculo, studuit secreta conversatione cælesti regi in heremo militare. Deinde in natalitiis præfectorum imperatorum procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce coram eis declarans, traditus est Pirro judici puniendus, qui primo diris cruciatibus examinatur* &c. In ultima annuntiatione, pura est. In fine:

Theophilæ. *Eodem die, sanctæ Theophilæ virginis & martyris.*

BELINI editio altera: *Ipso die, transitus sancti Joannis eleemosynarii, episcopi Alexandriæ urbis.* Vide, ut diximus, XXIII Januarii.

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Valentini, Valent.*
Felsciani, Victorini. Ravennæ, Felicis, Valentinæ, Felicis.
Houellæ, Octavii, Januarii, Erundinis. Vide in Hieronymianis. *Bertuini episcopi & confessoris.* Bertuini.
Ganfredi episcopi Sorienſis & confessoris, Ordinis Ganfredi.
Cisterciensis. Secundum aliquos hic, Joannis eleemosynarii, qui supra habetur X *Kalend. Februarii.* Jo. Elem.
Item sancti Mennæ solitarii, magnæ sanctitatis Mennæ
viri. De quo beatus Gregorius 3 *Dialog. refert,* solitar.
quod studium ei fuerit, nihil in hoc mundo possidere, nihil requirere, omnes qui ad se causa charitatis venissent, ad æternæ vitæ desideria accendere. Inter oblationes sibi missas, oblationem stupravit cujusdam per spiritum cognovit ac respuit. Theophilæ virginis & martyris. In Gallis, Rogæ matronæ, Rogæ.

MOLAN. Aliis litteris de Martino subnectit: *Hujus vita & doctrina per miracula, quæ Dominus per eum fecit, pene omnibus fidelibus clara est: nec necesse est a nobis hic aliquid exinde commemorari, quia ipsius vitam, virtutes & signa Sulpitius manifestè luculento sermone descripsit; nec non & Gregorius, ejusdem urbis episcopus, in miraculorum libris plenissime disseruit.* In fine: *In Malonia, sancti Bertuini episcopi & confessoris.* Deinde minoribus typis de Menna solitario, ex GREVEN. supra. Denique: *Depositio Theophani confessoris, comitis Centuncellensis, de quo beatus Gregorius Dialogorum lib.* 4, *cap.* 27. Editiones aliæ de Martino, paulo brevius: *Hujus vitam Sulpitius manifestè luculento* &c. In fine: *Apud Namurcum in Malonia, sancti Bertuini episcopi, qui de Hibernia insula veniens in saltum, qui vulgo appellatur Marlignia, condidit oratorium in supradicta villa Malonia super Sambram, in honorem semper Virginis Mariæ. Ubi diu Deo militans, cursum suum feliciter implevit. Die undecima sanctæ martyris Stephanidis, & sancti patris & confessoris Theodori Studitæ.* Ex Horologio Græcorum.

Bertun. Mon. Ms. Theodor. Dedicat.

Pridie Idus. *Die* 12.

Æmiliani APud provinciam Tarraconensem, civitate Tirassona, beati Emiliani presbiteri & confessoris, cujus admirabilem vitam Braulio Cæsaraugustanus episcopus simplici sermone descri-

Cuniberti. pſit. Civitate Agripinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. In

Paterni. territorio Senonico, sancti Paterni martyris. Castello Miliduno, sancti

Leonii. Leonii confessoris.

Sic habent *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Munerat. scribit *Terraconensi*, ceteri cum textu. Major in civitatis nomine variatio, nam Praten. Antverp. & Max-Lubec. legunt *Tyrassona* Tornacen. *Tarrassona*; pejus Munerat. *Trasona*: prævalet aliorum auctoritas. In solo Molan. est *Æmiliani*, ceteri codices, etiam qui diphthongis utuntur, simpliciter. *Ammirabilem* Greveni est; turpius in Max-Lubec. *annumerabilem*. Soli Herinien. & Munerat. habent *Chuniberti*. In Greven. & Molan. emendatè legitur *Mileduno*, at cum reliquis omnibus scribendum fuit *Miliduno*. Antverp. Max-Lubec. & mediæ notæ codices, ultimum Sanctum vocant *Leonis*, Munerat. *Leoni*; legendum est *Leonii*, Gall. *Liène*.

OBSERVATIO. Habet hoc singulare hodiernus Usuardi textus, cum alio quem retulimus XXVIII Septembris, quod ex solitis fontibus Romano parvo & Adone non profluat, quodque adeo plane Usuardinus, & certo sensu primigenie & integre Usuar-

Usuardinus dici posse videatur & debeat: licet fateamur, *Cunibertum* & *Leonium*, aliis *Leonum* seu *Leonem* ex Wandelberto, si eum Usuardus novisset, procedere potuisse. Itaque ex quatuor Sanctis hîc consignatis, nullus apud Hieronymianos, Bedam, Florum, Rabanum, aut in serie nostra, apud auctorem Romani parvi atque Adonem commemoratur. Qui primo loco ponitur *Æmilianus*, cognomento *cucullatus*, quod nomen Gallicè vertunt *Milhan* vel *Mlhar*, ab Usuardo ex Hispania verosimiliter accersitus est, saltem ex Ildefonso lib. de viris illustribus in Braulione acceptus, cujus verba citat Baronius hîc: *Vitam Æmiliani cujusdam monachi, & memoriam ejus & virtutum illius viri, suo tenore commendat pariter & illustrat.* Vide Ildefonsum ipsum in editione Miræi cap. 12 pag. 97, & alia monumenta, quæ in notatione adfert laudatus Baronius; nec inutilis est Castellani observatiuncula. Prædictam vitam edidit Mabilio sec. 1 Benedict. à pag. 205, ubi in observationibus præviis Adonem suum denuo producit, ab omnibus tum vulgatis tum Mss. nostris passim & ubique discrepantem. Bona ejus venia, erit apud nos Æmilianus pure Usuardinus; neque enim Martyrologum istum adeo egenum depingimus, ut nec tantillum proprii ei reliquum faciamus. *Æmiliani*

Tres alii Sancti procul quærendi non fuerunt; *Cunibertum*, sub prima Regum Francorum stirpe olim celebrem, jamque in præcedentibus non semel inter Auctaria relatum, suggessit Fredegarius vel Colonia ipsa; de quo etiam videnda Baronii Notatio. Acta à Surio edita, mihi quidem satis jejuna videntur, nec quadragenarium episcopatum, latissimamque rerum præclare, in Austrasia potissimum, gestarum seriem pro merito decurrunt, ut taceam, notasse olim Bollandum non modica correctione indigere; unde suo tempore ex vitis sancti Sigeberti regis & B. Pippini Majoris domûs operosius erunt colligenda, restituenda, & illustranda. *Cuniberti.*

Paternus, Senonensis monachus & martyr, fortasse ex Actis ab ignoto auctore conscriptis, Usuardo innotuit, non ex Adone, quem & hîc perperam obtrudit Mabilio pro XIII Novembris; nam neutro die ab eo Martyrologo vere consignatus est; nec in Mosandro, nec in Rosweydo aut ejus appendice; nec in Mss. nostris, si solum Lobiensem excipias, usquam notatus. Acta à præfato Mabilione sec. 3 Benedict. parte 1, pag. 463 referuntur, tamquam rudi minerva prius exarata, deinde nonnihil expolita, utroque auctore anonymo, de quorum fide & sinceritate post videbitur. *Paterni.*

Martyrologium Romanum ad x Novembris legit: *In oppido Milleduno, sancti Leonis confessoris*; pro quo in notis Baronianis citantur *vetera Mss.* & *vetus Martyrologium Romanum*; nempe, ut opinor, a Belino editum, quem in Auctariis ejus diei, cum Florentinis aliisque citavimus, ubi & a non nemine *Romæ Leo* aliquis ex Hieronymianis celebratur. Ad Romani textum apposita Castellani notula *Leonem Papam* I intelligit, *mortuum*, inquit, XXX *Octobris*, *eo autem die* X *Novembris depositum*, de qua re nos propriis locis egimus, nempe XI Aprilis & XXVIII Junii; ubi contra novam Pagii opinionem, contra Papebrochium & Castellanum, ex aperta Hieronymianorum determinatione, verosimilius censuimus, x Novembris verum esse *Magni Leonis* natalem. Hîc vero certum credimus, *Leonium Miledunensem*, Gallicè *Liène*, ad hunc diem propriè pertinere, de cujus vita & rebus gestis doceri cupimus. En modo geminum de Cuniberto & Leonio Wandelberti versiculum: *Leonii.*

Agrippina, tuus pridie excellet Chunibertus.
Leonium Sequanæ recolunt quoque littora sanctum.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. In primo deest elogium, ad marginem eâdem fere manu adjectum. Cetera etiam hinc inde turbata sunt.

ROSWEYD In textu deest Paternus: nec reliqua omnino pura sunt. In fine adjicitur. *In Daventria, sancti Lebuini confessoris.* *Lebuini.*

PULSANEN. In prima caret elogio. In secunda scribit *Cuniberti abbatis.* Quarta scribit *Leonis* pro *Leonis.*

LOVAN. In textu satis purus, addit: *Item Romæ, sancti Bonifacii* IV *Papæ & confessoris. Eodem die, depositio sancti Lebuini.* Cum hoc ferme convenit LEYDEN-BELG. *Bonif PP. Lebuini.*

ANTVERP-MAX. Eadem habet augmenta, sed textui inserit: *Apud Alexandriam, beati Johannis episcopi & confessoris, qui elemosinarius dicitur.* *Jo. Eleemos.*

LEYDEN. In prima purus, de Cuniberto addit: *Hic quodam tempore, dum in præfata urbe, in basilica sanctarum* XI *milium Missarum solempnia celebraret, cunctо populo cleroque, qui aderat, respiciente, columba candoris nives volatu placido circumgyrans, insedit sancto capiti antistitis venerandi.* Sequitur de Paterno & Leonio (quem omnes codices mediæ notæ Leonem vocant) pure. Tum: *Item Romæ, sanctis Bonifacii* IV *Papæ & confessoris. Hic phanum, quod Pantheon vocabatur, Romæ à Foca imperatore impetratum, vertit in ecclesiam sanctæ Mariæ & omnium Martyrum Christi; ut ubi quondam, non deorum sed dæmoniorum cultus agebatur, ibi deinceps memoria omnium fieret Sanctorum.* Denique de Lebuino, ut supra. Eadem omnia habet ULTRAJECT. Sed Bonifacii memoriam primo loco reponit. *De Cunibert. De Bonifac. Lebuini.*

ALBERG. & DANIC. Huc referunt annuntiationem de Martino Papa, quam cum Usuardo dedimus x Novembris. Sequitur de Bonifacio, Æmiliano, Cuniberto &c. ut duo præcedentes; sed nihil habent de Lebuino.

Arcadii &c. Livini. Melanii.

CENTULEN. *Apud Affricam, commemoratio sanctorum Archadii, Paschasii presbyteri, & Euthicii martyris. In pago Brabantia, sancti Levini episcopi & martyris. Redonis, Sancti Melanii episcopi & confessoris, qui post innumerabilia signa virtutum, jugiter intentus cælo, migravit à sæculo; cujus gesta habentur. In Hispaniis civitate Tyrassona, sancti Emmiliani presbyteri & confessoris.*

De Livino.

BRUXELLEN. Incipit: *In Gandavo, sancti Livini archiepiscopi & martyris. Qui de Scocia veniens, mare calcabile habuit, & à Florberto primo abbate monasterii beati Bavonis Gandensis benigne susceptus, ferocissimæ genti Brabantinorum prædicavit, & tandem apud Escham vicum Cameracensis dyocesis pro Christo martyrium duxit. Cujus corpus ad præfatum monasterium sancti Bavonis relatum est. Apud Coloniam Agrippinam, depositio*

De Cunibert.

sancti Cuniberti, septimi ejusdem urbis archiepiscopi. Qui filius Crallonis ducis existens, ecclesiam Colonienſem quadraginta annis optime rexit, & amplius Pippino duci, regiam domum administranti, præsidium fuit. Hic dum quodam tempore &c. ferme ut supra. *Apud Affricam, natale sanctorum*

Arcadii & sociorum.

martyrum Archadii, Paschasii, Probi & Euthicians. Qui cum in Arrianam perfidiam declinare nullatenus vellent, primo proscripti deinde in exilium acti, & atrocissimis supplicius excruciati, & postremo diversis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt. Spectant ad diem sequentem. Sequitur presſiori charactere: *Item*

7 Dormient. Turonens.

Turonis, sanctorum septem Dormientum Clementis, Primi, Cleti, Theodori, Gaudentis, Quiriaci, & Innocentis, ex duobus fratribus beati Martini nepotum. Quorum vitam & conversationem celebrem Gregorius Turonensis archiepiscopus descripsit.

Bonifacii. Verani.

Tum, de Paterno, bene. De Bonifacio, ut LEYDEN &c. Deinde de Verano Lugdunensi, quem *Serianum* vocat; ex die hesterna. De Æmiliano & Leonio, pure. Demum: *Ipso die, depositio sancti Walerici confessoris.* Vide Usuardum

Walerici.

ad diem XII Decembris.

HAGENOYEN. In prima purus est. De Cuniberto, verbis LEYDEN. superaddit: *Et ubi esset Ursula regina Virginum cumulate demonstravit.* De Paterno & Leonio, recte. Tum: *Romæ sancti*

De Cunibert

De Bonifac.

Bonifacii Papæ IV. Hic à Foca imperatore obtinuit, ut beati Petri Apostoli [cathedra, opinor,] *caput omnium esset ecclesiarum, quia Constantinopolitana, se primam omnium ecclesiarum scribebat. Item ipse instituit festum omnium Sanctorum, & diem Animarum. Ipso die in territorio Trajectensis dyocesis,*

De Lebuino.

depositio sancti Lebuini confessoris. Hic archidyaconus sancti Wilibordi episcopi erat, & vir per omnia laudabilis, & multos gentiles convertit ad fidem.

AQUICINCT. Addit: *Romæ, sancti Bonifacii Papæ. Hic obtinuit apud Phocatem principem, ut sedes Apostolica beati Petri Apostoli, caput esset*

De Bonif.

omnium ecclesiarum, quia &c. ut HAGENOYEN.

Livini.

In fine recentiori manu: *Gandavi, sancti Livini Hibernensis archiepiscopi & martyris.*

Honorati. Martini.

VICTORIN. In fine: *In territorio Nivernensi, sancti Honorati confessoris.* Non notatur à Castellano. Tum: *Romæ, Martini Papæ.* Absque titulo martyris, quo modo etiam signatur, sed solus in codice REG. SUEC. sub num. 130.

Lebuini.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lebuini confessoris. Cuniberti episcopi Colonienſis. Paterni martyris. Leonis confessoris. Septem Dormientium. Bructii episcopi & confessoris.* Vide textum Usuardinum die sequenti.

Dormient. Bructii.

VATICAN. num. 5949. Nihil habet Usuardini, sed textum aliunde accepit: *Natale sancti Melanii, Redonicæ civitatis episcopi.* Alii & hoc die & aliis diebus, eum referunt, sed spectat

Melanii.

ad VI Januarii. *Apud Africam, sanctorum martyrum Arcadii, Probi, Paschasii, & Luciani,*

Arcadii.

qui ex Hispania oriundi, cum apud Genſericum socerum Wandalorum regem clari carique haberentur, nec in Arianam perfidiam declinare paterentur, primum proscripti, deinde in exilium acti &c. ex textu diei sequentis.

In UGHELLIAN. Deest annuntiatio Paterni.

Melanii.

FLORENTIN. *Item sancti Melanii, Redonicæ civitatis episcopi & confessoris, qui post innumerabilium signa virtutum, jugiter intentus cælo, migravit à terra.* Sunt fere ipsissima verba textus, quem retulimus VI Januarii.

De Cunib.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Civitate Agrippinensi Colonia, natale Sancti Cuniberti archiepiscopi & confessoris. Hic quodam tempore* &c. ut LEYDEN. Deinde de Bonifacio, ut in eodem codice, nisi quod post, *ut ubi quondam, interficiat, tempore Domiciani.* Sequuntur reliqua textus, satis pure. Tum: *Apud Viennam,* [*sancti*

De Bonif.

Efichii episcopi] *qui post beatum Pantagatum præsedit ecclesiæ. Civitate Davantria, natale beati*

Efichii.

Lebuini episcopi & confessoris. Apud Confluentiam translatio sancti Castoris presbyteri & confessoris. Eodem die, passio sancti Livini episcopi & martyris.

Lebuin. Trans. Ca. Livini.

BELIN. In prima satis purus est, secunda est de Paterno; duæ aliæ desunt, quarum loco totus fere textus ex x Novembris subnectitur. Secunda editio superaddit de Cuniberto, quem *Cumbertum* vocat. In fine: *In territorio Gandensi, sancti Livini episcopi & confessoris.* Cur non *martyris*? Hic de *Lebuino* non agitur.

Textus subnectitur. Livini.

GREVEN. *Aliæ Silonitis, prophetæ, de quo 3 Reg. II. Nota, beatus Cunibertus, quanis futurus esset meritis in ipsa ſtatim adolescentia ejus præsignatum est, cum rex Dagobertus, in cujus curia puer morabatur, nocte quadam vidit locum, in quo dormiebat, immenso cælitus lumine illustrari* [Non videtur de Dagoberto hoc posse intelligi.] *Cum autem factus esset episcopus, & mysterium nostræ redemptionis in basilica sanctarum Virginum immolaret, clerus adstans & populus columbam splendidissimam capiti ejus vidit insidere, vere dignum Christo sibi approbante sacerdotem. Ipso die, beati Livini epi-*

Aliæ prophetæ. De Cunib. De Livino.

scopi & martyris. Qui Scotus natione, ab ineunte ætate, vita & miraculis inclytus, tantæ fidei extitit, ut etiam super aquas ambulasse legatur. Tandem de patria in opus Dei egressus, cum plurimos convertisset ad fidem, in Brabantia ab infidelibus occisus, martyris coronam promeruit. Item fecundum Adonem [qualem edidit Mosander] *hic*

De Bonifac.

Bonifacii Papæ IV, qui sedit mensibus octo, diebus viginti duobus; quique templum Pantheon, à Foca cæsare impetratum in honorem Sanctorum omnium consecravit. In Aphrica, Marii, Publii. In Cæsarea Cappadociæ, sanctorum Germani, Theophili,

Martyrii. Germani. Graphidis.

Cæsarii, Eusebii. Vide Hieronymiana. *Graphidis matronæ & martyris, quæ dum sanctum martyrem Livinum innocentem esse, injusteque pœnis acclamaret, ab impiis & ipsa cum puerulo suo nomine Brictio occisa, martyrii gloriam consecuta est. In Hibernia, sancti Laurentii archiepiscopi. Renati episcopi & confessoris. Viennæ, S. Eusebii* [1 edit. Eſ-

Laurentii. Renati. Eusebii.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

chis] *episcopi & confessoris. Macharii episcopi. Eodem die apud Daventriam, depositio sancti Lebuini confessoris. Qui de Anglia, Salvatore nostro per visum sibi apparente ac jubente, exiens, genti Saxonum circa Tsalam fluvium Euangelium Dei annunciavit, multaque tribulationes perpessus propter verbum, quievit in pace. Imarii confessoris, a quo sanctus Malachias, primo formam vitæ sanctæ ac conversationis accepit. In monte Nitriæ, sancti Hor abbatis & confessoris.*

Macarii. De Lebuin. Imarii.

Molan. De Martino & Tiberio &c. ex x Novembris. *In portu Gandensi, depositio sancti Livini episcopi & martyris. Eodem die apud Isalam fluvium, oppido Daventriæ, sancti Lebuini presbyteri & confessoris.* Tum minoribus typis, de Renato & Imario ex Greven. Editiones aliæ de Livino & Lebuino, ut prior. *Item, sancti Renati Andegavensis episcopi & confessoris. Viennæ, sancti Isicii episcopi.* Tum typis minoribus: *Item beatæ Craphaildis & Brixii pueri, martyrum cum sancto Livino, quorum corpora Gandavi habentur in tumbis portatilibus. Pragæ, natalis quinque eremitarum, qui martyrium pertulerunt in solitudine majoris Poloniæ, ubi nunc est Cazmiria oppidum.* Notabis in his editionibus non servari textum Usuardinum, cum Martinus sit primo loco.

Martini & Livini. Lebuini. Renati. Isicii. Craphaildis & Brictii. Eremit. Pragens.

Idibus. *Die* 13.

Ravennæ, natalis sanctorum martyrum Valentini, Solutoris, & Victoris. In Provincia apud civitatem Aquis, beati Mitrii, clarissimi martyris. In Africa, sanctorum martyrum Archadii, Paschasii, Probi & Euticiani, qui cum in Arrianam perfidiam nullatenus declinare paterentur, primùm proscripti, deinde in exilium acti, tum atrocissimis suppliciis excruciati, ad postremum diversis mortibus interempti sunt. Turonis, depositio sancti Briccii episcopi. Civitate Toleto, sancti Eugenii episcopi & confessoris.

Valentini & soctor. Mitrii. Arcadii & sociorum. Brictii. Eugenii.

Inter omnes codices, solos puros existimo *Herinien.* & *primam Munerati editionem.*

Varia lectio. In Herinien nihil notabile occurrit præter *Pascassii.* Munerat. mendis typographicis, saltem in altera editione passim abundat. In hac est augmentum de *Genduifo*, quo priorem carere asserit, utriusque collator Rosweydus. Pro *Mitrii*, habetur *Nutrii clarissimi*, omisso, forte de industria titulo *martyris.* Solus Molan. legit *Eutichiani*, Romanum parvum & Ado *Eutychiani*; alii *Eutychii*; nos cum codicibus *Euticiani*, male Munerat. *Uticiani.* Reliqui in textu *Briccii*, cum Mss. Greven. Molan. & alii legunt *Brictii* cum Adone; Beda habet *Bricii.* Reliquas minutias prætereo, ut variationes momenti paulo majoris expendam.

Qui primam Molani editionem cum codice Pratensi non semel contulit Clarissimus Castellanus, sic de codicis illius hodiernis augmentis submonuit: In fine: *Toleto, S. Eugenii episcopi & confessoris. Malbodio, sanctæ Aldegundis virginis. Et in margine: Parisius, S. Genaulfi episcopi.* De ultimo, nulla est controversia, cum certò ad Usuardum non pertineat. De Aldegunde, satis dictum ad xxx Januarii; ex quo die erasam, ad hunc, à nescio quo, translatam constat; ubi scribendum, *Malbodio mona sterio*, veluti legit apographum nostrum, leguntque item codices Antverp maj. Rosweyd. & Aquicinct. consueti Pratensis socii. Hinc satis patet, præfatos codices inter puros hoc die recenseri non posse. Quæritur, an ad Usuardum spectet *Eugenius Toletanus*, in apographo Pratensi & præfatis tribus sociis signatus in hunc modum: *Civitate Toleto, sancti Eugenii antistitis?* non, ut supra legit Castellanus, *episcopi & confessoris.* Dubium augent Greven. præcipuè & Molan. à quibus plane abest Eugenius. At, nisi fallor, ab his duobus confusus est hodiernus Eugenius, cum alio, qui colitur xv Novembris; idque Greven. satis innuit, ipsum in Auctariis *martyrem* appellando; Molan. vero, tametsi hodiernum in Auctariis etiam ponat, in textu diei xv, litteris Italicis id tam clare expressit, ut certa videatur conjectura nostra, quæ ad alios quoque codices, præsertim mediæ notæ, absque scrupulo extendi potest. Nos itaque hîc Herinien. & Munerat. primæ editionis, ut purissimos sequimur, sub ea annuntiatione, quam in textu exhibuimus, quæque ex multis aliis codicibus, & quoad substantiam ex Pratensi ipso sociisque citatis abunde vindicari potest; credimusque & hunc Hispanum sanctum verosimiliter ab Usuardo, cum pluribus aliis allatum, ejusque memoriam in sacris Tabulis ab ipso primùm & vere consignatam fuisse. Alia conjectura inferius proponenda est.

De Pratensi aliisque.

Observatio. Tres primi Martyres sic in Hieronymianis fere omnibus hoc die signantur: *In Ravenna civitate, sanctorum Valentini, Solutoris & Victoris:* ad quæ Florentinius ex Galesinio notat, *tres fuisse sub nomine Valentini martyres Ravennates*; atque hodiernum esse ait, *cujus meminerunt Acta Dalmatii.* Nonnulla alia suggerit Baronius; at nemo

Valentini & sociorum.

at nemo hactenus Acta martyrii aut certam aliquam vitæ notitiam in lucem extulit. Quid Ravennates solidi producant, suo tempore videbitur. Romanum parvum solita brevitate: *Ravennæ, Valentini, Solutoris, Victoris, martyrum*; Adonis annuntiatio tota & integrè in textu nostro reddita est.

Mitrii. Sic item quæ ordine secunda ponitur de *Mitrio*, *Mitria* seu *Metria*, à solo Adone primùm ipsissimis illis verbis signata, omnibus aliis Martyrologis ignota est. *Clarissimi martyris* laurea, tam in Adone quam Usuardo disertissime legitur; at ex omnibus quæ Gregorius Turon. de Glor. Conf. cap. 71 refert, non aliud colligitur, quam *Confessorem* fuisse, ut vel ipso in titulo exprimitur. Si *Martyrem* velis, ob certamina aliqua pro fide, vel forte tormenta tolerata, per me licet; violentam mortem non subiisse, ante me observarunt Surius & Castellanus. *Metrias* vocatur à Gregorio; *Mitrias* vero in manuscripta vita, vel potius encomio aliquo, quod apud nos exstat, quodque utinam priorum Actorum jacturam aliquousque compensaret.

Arcadii & sociorum. Gloriosæ primitiæ persecutionis Wandalicæ à Romano parvo celebrantur die præcedenti XII Novembris: *In Africa, Archadii, Paschasii, Probi & Eutychiani, Wandalorum persecutione martyrum.* Ado historiam fusius prosequitur ex Prosperi Chronico ad annum CCCCXXXVII, notatum *Coss. Ætio II & Sigevulto*, seu *Sigisvulto*. Atque hæc tota cultûs & festivitatis origo, apud antiquiores Martyrologos, qui perperam citantur, nullatenus quærenda. Vide quæ de his martyribus cum socio Paulillo notavit Baronius, ac paulo accuratius discussit Ruinartius in Histor. persecutionis Wandalicæ à pag. 431 ad 441. Brevius rem delibat Tillemontius tomo 16 à pag. 500.

Brictii. *Turonis, natale sancti Bricii episcopi*, scribit Beda, ubi elogium aliquod sub Flori nomine subjungitur. Rabanus, Bedam cetera imitatus, solum indicat Martini successorem fuisse. Bedam etiam sequitur Ado, hunc Notker, iisdem prope terminis. Florentinius Brictium Hieronymianis accessorium putat. Videndæ sunt Molani & Baronii Notationes. Vita ejus satis contracta apud Surium exstat, ex Gregorio Turonensi desumpta, quam cum collectaneis nostris Mss. alibi copiosius discutiemus. Sic Brictium native depingit Wandelbertus:

Idibus hinc hæres tuus, ô Martine, retentat
Brictius, exilio, lachrymis signisque probatus.

Eugenii. Eugenium Toletanum, ejus nominis secundum, ab Usuardo primùm & vere consignatum fuisse supra ostendimus, vel ex peculiaribus notitiis Hispanicis, vel, si magis placet, ex Ildefonsi libro de Scriptoribus, ut non ita pridem de Braulione meminimus, acceptum. In Miræi editione est pag. 98, ubi cap. 14 egregium elogium habes, cum insigni editoris scholio; alibi usui futuro, cui accedent plura documenta ex Nicolao Antonio, aliisque scriptoribus Hispanicis colligenda.

AUCTARIA.

PRaten. De hujus codicis Auctariis in Variantibus supra abunde dictum est.

Tornacen. Caret Eugenio; in reliquo textu omnino purus non est: in fine adjicit: *Ipso die, sancti Gendulfi episcopi.* *Gendulfi.*

Antverp-maj. Pergit esse turbatio aliqua in textu; sed de Eugenio & Aldegunde habet sicut Pratensis, & iisdem verbis.

Rosweyd. Incipit à Brictio; reliqua cum Pratensi conveniunt, præsertim in Eugenio & Aldegunde, de quibus supra.

Pulsanen. Peculiari principio: *Natale beatissimi Johannis Constantinopolitani episcopi, cognomento Chrysostomi, qui verbo & exemplo plurimum profuit Christianæ religioni.* Tum de Brictio & Ravennatibus. Desunt reliqua. *Joannis Chrysost.*

Antverp. & Max-Lubec. & Ughellian. Habent textum usque ad Brictium inclusive. Tum subjungunt: *Ipso die, sancti Killiani confessoris.* Vocatur à Castellano *Killenus.* *Killiani.*

Munerati editio altera, in textu pura, adjungit: *Parisius, transitus sancti Gendulphi episcopi, à beato Sixto ordinati, cujus jussu mortuum gentilis suscitavit filium; de cujus caput requieverit in magna ecclesia beatæ Mariæ virginis Parisius.*

Greven. & Molan. Jam diximus in utroque abesse annuntiationem Eugenii Toletani.

Antverp - max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Alberg. & Danic. Incipiunt: *Turonis, sancti Brictii episcopi & confessoris, qui De Brict. beato Martino, cujus fuerat diaconus, in episcopatu successit.* Sequuntur trè primæ annuntiationes textûs Usuardini, satis puræ. De Eugenio, nihil. Sed in fine superaddunt: *Ipso die, sancti Kiliani* vel *Kyliani confessoris.* *Kilian.*

Centulen. *Ravennæ, sanctorum martyrum Valentini, Solutoris, Victoris. Toleto civitate, sancti Eugenii antistitis, viri eruditissimi. Turonis, sancti Briccii episcopi & confessoris. Eodem die, translatio Aldegundis virginis. Ipso die, sancti Quillia* [haud dubie *Kiliani*] *confessoris. Centobio sancti Bertini, sancti Folquini confessoris.* *Translat. Aldegund. Kilian. Folquin.*

Bruxellen. Sic incipit: *Turonis, depositio sancti Brictii episcopi & confessoris. Qui cum beatum Martinum, cujus erat archidyaconus, multum injuste laceraret convitiis, se post ipsum futurum episcopum, sed in episcopatu multa passurum audivit; quod & probavit eventus.* Tribus Ravennatibus, addit, *Maurilii & Publii.* In Mitrio, purus est. Sequitur: *In Italia, monaste-rio Bobio, sancti Columbani abbatis, Scotici generis.* Vide XXI Novembris. Hic inseritur manu paulo recentiori: *Apud Alexandriam, natale quinquaginta doctorum gentilium, quos beata Ka-therina* *De Brict.* *Maurit. & Public.* *Columban.* *Doctor. 50.*

therina disputando victos, ad fidem Christi convertit, & quos Maximinus imperator, igne coctos, dignos Deo martyres fecit: ex vulgatis Actis. Male repetitur Mitrius. Deinde: *Malbodio monasterio, beatæ Aldegundis virginis. Ipso die, sancti Kiliani confessoris.* De Aldegunde, satis dictum est. *Aldegundis. Kiliani.*

HAGENOYEN. In prima, purus est. Sequitur: *Item sancti Kyliani confessoris, socii sancti Leobini episcopi & martyris. Item sancti Dalmatii episcopi & confessoris.* In Mitrio, recte. Dein: *Item sanctæ Maxellendis virginis & martyris.* Memoriam martyrum Afrorum, satis pure refert, sed de Brictio in hunc modum: *Turonis civitate, sancti Brictii episcopi & confessoris. Iste Brictius ab octo episcopis & pluribus clericis, quia vita sua illos scandalizavit, beato Martino datus est in filium, quem idem Brictius, trium decim annorum ætatis, negavit esse patrem suum, & Johannem quemdam patrem suum proclamavit. Hunc Brictium beatus Martinus fecit suum archidyaconum, & multa scandala & obloquia de eo sustinuit; cui pro mercede episcopatum Martinus obtinuit, & ei prædixit quod multa adversa sustinendus esset: nam tricesimo anno episcopatus, ejicitur, & facinus ei imponitur stupri, & septem annis proscribitur, donec ad cor rediit de injuria Martini. Et tunc restituitur, & septem annis laudabiliter sedit, & obiit in pace.* *Kiliani. Dalmatii. Maxellend. De Brictio multa.*

AQUICINCT. Pro *Murii*, scribit *Demetrii*. In Eugenio & Aldegunde, convenit cum Pratensi & sociis ejus aliis, de quibus supra. Sed hoc præterea habet: *In territorio Cameracensi, natalis sanctæ Maxelindis virginis & martyris.* Vide Castellani Martyrologium universale. *Aldegundis. Maxelendis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Brictii episcopi & confessoris. Livini episcopi & martyris in Gandavo.* Vide Auctaria diei præcedentis. *Arcadii martyris, cum sociis. Valentini martyris, cum sociis.* Omnia solet corripere. *Livini.*

REG. SUEC. signatus num. 428. *Parisius, translatio sancti Gendulfi episcopi, à beato Sixto ordinati, cujus jussu mortuum gentilis suscitavit filium.* Vide MUNERATI secundam editionem supra. *Gendulfi.*

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. *Et Amandi episcopi.* Agit de Redonensi. *Amandi.*

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Albonis* [puto *Abbonis*] *abbatis & confessoris.* Locum & mortis modum explicat Castellanus in Martyrol. universali. *Sancti Adoratoris martyris.* *Albonis. Adoratoris.*

FLORENTIN. *In Italia Cremonæ, sancti Homoboni confessoris. Item sancti Chiliani.* Tum codex ex tribus aliquis, verosimiliter STROZZIAN. *Eodem die, sancti Verani episcopi.* De quo XI Nov. *Homoboni. Kiliani. Verani.*

MONTIS SANCTI. *Elevatio sanctorum Romarici, Amati & Adelphii, quorum meritis & intercessione expectamus adjuvari.* *Elevatio Romarici & c.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Turonis civitate in Galliis, natale sancti Brictii episcopi & confessoris, cui vir sanctus Martinus, cum esset diaconus suus, prædixit eum suum successorem in episcopatu fieri, & eum multa adversa in eodem passurum, quæ omnia ita evenerunt, sicut vir sanctus illi prædixerat. Alexandriæ, sanctorum quinquaginta oratorum, quos ipsa virgo Christi Katerina ad Deum convertit. Maxentius vero tyrannus fecit eos omnes igne comburi, tempore Constantini imperatoris.* In Ravennatibus & Mitrio, pura est. De Africanis, post *Probi*, interjicit: *Et Euticiani atque Paulilli.* Deinde in fine male notatur tyrannus, *sub rege Wandalorum Syrico.* Kilianum *episcopum* facit. *De Brictio.* *50 Orator.* *De Afris.* *Kiliani ep.*

BELIN. Habet totum textum; sed Eugenio præmittit: *In Italia, civitate Cremona, sancti Homoboni, cujus sanctitas crebris claret miraculis.* Vide Surium. Secunda editio superaddit in fine: *Item Amandi episcopi.* *Homoboni. Amandi.*

GREVEN. *Item cum sanctis Archadio &c. sanctus puer Paulissius* [Paulillus] *ad servitutem à Syrico Wandalorum rege damnatus est. Civitate Toleto, Eugenii episcopi & martyris. Anthonini martyris. Item quinquaginta martyrum oratorum, qui in confessione beatæ Katherinæ crediderunt. In Thracia, sanctorum Edicti, Euticis, Ermogenis. In Cæsarea Cappadociæ, natalis sanctorum Anthonii, Gehenæ & Adriani cum aliis. Item sanctorum Amantii, Antoniæ. Parisius, sancti Gundulfi episcopi & confessoris. Paterniani episcopi & confessoris. Divinici episcopi. Kiliani episcopi & confessoris. Cremonæ, sancti Homoboni confessoris. Qui primum negotiator, deinde cælesti inspiratione tactus, lucris cælestibus toto corde inhians, in oratione positus emisit spiritum. Item sancti Folquini. Maxellendis virginis. Aldegundis virginis.* *Antonini. 50 Orator. Edicti &c. Antonii &c. Amantii &c. Gendulfi. Paterniani. Divinici. Kiliani. Homoboni. Folquini. Maxellend. Aldegund.*

MOLAN. *In Italia, civitate Cremona, sancti Homoboni, cujus sanctitas crebris claret miraculis.* Sequitur de Eugenio. Tum de Gendulfo, ad verbum ex secunda editione MUNERATI. *Cameraci, natale sanctæ Maxellendis virginis & martyris.* Dein minoribus typis: *Kiliani episcopi & confessoris, Albiniaci in territorio Atrebatensi. Arvernis, depositio sancti Quintiani, ejusdem loci episcopi & confessoris.* Editiones aliæ textui admiscent: *Puer autem Paulillus fustibus cæsus, & ad infimam servitutem damnatus est; ideo, ut appareret, non occisus, ut de superata sævitia inimici, etiam illa ætas gloriaretur.* In fine, de Gendulfo, Quintiano, Kiliano, Maxellende, Homobono & Eugenio, ut in priori. Tum: *Placentiæ, revelatio sancti Antonini martyris. Malbodio monasterio, translatio sanctæ Aldegundis virginis. In monasterio dicto Sithiu, elevatio prima, & translatio corporis sancti Folquini, Morinorum episcopi anno* DCCCCXVIII. denique typis minoribus: *In Palæstina, sanctorum martyrum Antonii presbyteri, Zebinæ & Germani, quos Firmilianus præses, ultro se offerentes, absque ullo alio supplicii genere, capite mulctandos tradidit. Eodem die, sanctæ Ennathæ virginis, quæ ad eumdem judicem tracta, post graves cruciatus, igne concrematur.* Vide Eusebium eorum triumphum describentem inter Martyres Palæstinæ apud Ruinartium in Selectis pag. 343 & Surium hoc die. *Homoboni. Gendulfi. Maxellend. Kiliani. Quintiani. De Paulillo. Antonini. Transl. Aldeg. De Folquino. Antonii & aliorum.*

XVIII *Kal.* *Die* 14.

APud Thraciam civitate Eraclea, natalis sanctorum martyrum Clementini, Theodoti, & Philomini. Alexandriæ, sancti Serapionis, quem persecutores sub Decio principe crudelissimis affecerunt suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius sol- *Clementin & socior. Serapionis.*

ventes, de superioribus eum præcipitarent, ac sic Christi martyr efficeretur.

Conveniunt codices prope omnes *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Pulsanen. Antverp.* & *Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. Danic.*

VARIA LECTIO. *Thraciam* scribimus cum purioribus, potius quam *Trhaciam*, *Trachiam*, *Traciam*, ut habent aliqui alii. *Eraclea* est in plerisque, in Pulsanen. Antverp. & Molan. recte *Heraclea*; pessime in Herinien. *Araclea*. Antverp-maj. omisit *Clementini*; Leyden. *Theodoti*. Munerat. scribit *Clementii*: item *Theodotii*; Belin *Theodocii*. Rosweyd. habet *Phylomini*, Pulsanen. *Philemonis*. Maxima in Rosweyd. ab aliis diversitas, dum tribus illis adjungit, *& aliorum multorum martyrum*, sed ea causa ex purorum numero excluſus non est. In annuntiatione altera major consensus est, solus Munerat. pro *præcipitarent*; non recta constructione legit *præciptaverunt*, ac deinde sensum absolvit, *ac sic sanctus Christi martyr efficitur*; Rosweyd. Greven. & Molan. *ac sic Christi martyr efficitur*; Antverp-maj. *ac sic Christi efficitur martyr*. Bona syntaxis exigit, ut cum ceteris codicibus & Adone legamus, *ac sic Christi martyr efficeretur*, prout habetur in textu.

Clementini & sociorum. OBSERVATIO. Hieronymiana apographa apud Florentinium in referenda prima nostra commemoratione non omnino concordant: codices, ex quibus textum formare solet editor, sic ibi legunt: *In Eraclea, civitate Traciæ, natalis sanctorum Clementini, Theodote, Filomini, & aliorum multorum, quorum nomina Deus scit.* Codex Corbeiensis, etiam ut ab Acherio editus est, paulo auctius habet: *Sanctorum, Clementis, Clementini, Theodotæ, Philomini & aliorum multorum.* Apud Rabanum, qui certe codicem aliquem Hieronymianum præ oculis habuit, crescit oratio: *Natale sancti Clentini* (satis patet legendum *Clementini*) *& Theodotæ, Filomini, Eracli, Martialis, Donati & aliorum multorum Sanctorum.* At quis de multis istis Sanctis distincte quid statuat? cum præter Martyrologiorum notitiam, nulla alia documenta sciantur supereſſe, ex quibus illorum numerus determinari queat. Codicibus istis omnibus anteferendus nobis videtur vetustissimus Epternacensis, sic strictim & simpliciter memorans: *In Eracla, Clementini & Theodoti, Filomini.* Romanum parvum, Beda & Florus de ipsis non meminerunt, nec satis exacte legit pervetus Kalendarium membraneum insignis ecclesiæ Brivatensis, ante annos facile quingentos scriptum, atque ab Eminentissimo Cardinale Bullionio hîc Antverpiæ anno MDCCXI nobis exhibitum, dum hoc modo nomina efformat: *Natale Clementini, Theudote, Erdeli.* In eo tamen cum Epternacensi consentit, quod solos tres martyres nominatim, socios nullos anonymos consignet. Plane mihi persuadeo, Adonem habuisse antigraphum aliquod præfato Epternacensi simile, ex quo annuntiationem suam sic expressit, veluti ab Usuardo in textu ex ipso descripta est, cum hac sola differentia, quod pro *Philumeni* Adonis, melius Noster ex antiquioribus restituerit, *Philomini.* Cetera vide apud laudatum Florentinium. Thesaurum effodiet, quisquis horum Sanctorum Acta alicunde eruerit. Apud Wandelbertum, tribus his versiculis laudantur:

Clementinus habet, Theodotus, Philominusque
Octavam decimam Decembris ante Calendas,
Hac pariter passi tortoris jussa cruenti.

Serapionis. Serapion debetur auctori Romani parvi, qui præcipuum suum fontem consulens, eum accepit ex eadem Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola, apud Rufinum lib. 6 cap. 31, ex qua superius, XXXI Januarii, Metram; Cointam VIII, & Apolloniam IX Februarii dedimus. Sic paucis rem complectitur: *Alexandriæ, Serapionis, qui sub Decio præcipitatus, martyr efficitur.* Plusculum desumpsit Ado ex citata historia, in qua, editionis Mantuanæ MCCCCLXXIX, ita legitur: *Syrapionem quoque domui suæ repertum, crudelissimis affecere suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius solventes, de superioribus eum præcipitarent.* Ex laudato Adone nostra omnia plane derivata sunt, servato Decii tyranni nomine, quod perperam à Romano parvo invectum est, cum ex prædicta Dionysii epistola, ut etiam alibi observavimus, manifestissime constet, Metram, Cointam, Apolloniam & Serapionem ante horribilia & terrifica Decii edicta, furibunda populi seditione fuisse interemptos. Consuli hîc denuo potest à curioso lectore Tractatus noster Historico-chronologicus de Patriarchis Alexandrinis pag. 31 num. 164, vel potius fons ipse apud Eusebium editionis Valesianæ lib. 6 cap. 41, ex quo accepit Ruinartius in Selectis pag. 104.

AUC.

AUCTARIA.

CENTULEN. In prima satis purus, sic pergit: *Alexandriæ, beati Serapionis martyris. In Laodicia, sancti Anatholii episcopi.* *Anatholii.*

BRUXELLEN. *Apud Alexandriam, sancti Serapionis, gloriosi martyris. Quem sub Decio Cæsare persecutores* &c. finiens, *& sic Christi martyr effectus est.* Inter Heracleenses tertium vocat *Philomonum.* Sequitur: *Adhuc in Tracia, natale sanctorum martyrum Edicti, Euthicis, Ermogenis & Feliciani. Item Rufi confessoris.* *De Serapion.* *Edicti & sociorum.*

HAGENOYEN. *In Anglia, sancti Laurentii episcopi & confessoris. Item sancti Rufi, primi Avemonensis ecclesiæ episcopi & confessoris.* Est in Romano XII Novembris. *Viennæ, sancti Eustichii episcopi.* Vide citato die Auctaria, ubi *Eschius* al. *Hesychius* appellatur. Sequitur longior historia de Isaac patriarcha, cujus partem hîc subjicio: *Isaac patriarchæ. Hic de senibus parentibus, per repromissionem Domini natus est, & ab angelo nomen ei impositum est; & illius meritum & dignitas prophetata est. Hic dolorem mortis matris temperavit, in conjunctione Rebeccæ uxoris suæ, de qua duos ipse genuit filios, scilicet Esau & Jacob* &c quæ in sacris paginis melius deducta sunt. Tum agit de Serapione, inde de Heracleensibus, satis pure. Denique. *Apud Alexandriam, quinquaginta rhetorum martyrum, quos beata Katherina convertit, inter quos principales fuerunt Eustorgius & Agro.* Plus aliquid audet, quam alii codices die præcedenti. *Laurentii. Rufi Eustichii.* *De Isaac patriarc.* *50 Rhetor.*

AQUICINCT. In fine: *Ipso die, natalis sancti Antigii confessoris.* Idem habet CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. Vide Castellanum, à quo vocatur *Antidius.* *Antigii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Clementini martyris cum sociis. Serapionis martyris inclyti.*

AUGENSIS. Alia manu adjicitur: *Ipso die, sancti Laurentii episcopi Dublinensis, legati totius Hiberniæ, qui vita temporalis ultimum diem transeundo, interminandam gloriam adeptus est, qui miraculis illustrat Ecclesiam.* Vita exstat apud Surium; vide etiam notam P. Mothier. Plura dabunt varia, quæ penes nos sunt, manuscripta. *De Laurent Dublinen.*

In VATICAN. num. 5949. Rubricis in codicis margine, sed eadem manu adscriptum est: *Sancti Joannis eremitæ & confessoris.* *Joannis.*

ALTEMPS. *Ipso die, translatio Erkenwaldi Londoniensis episcopi.* Colitur XXX Aprilis. *In Laodicia, sancti Anatholii episcopi.* *Translat. Erkenwald. Anatholii.*

FLORENTIN. *In territorio Rotomagensi, in villa Angi, sancti Laurentii archiepiscopi & confessoris, qui tantum apud Deum vita & miraculis extitit gloriosus, ut inter alia multa miracula, septem mortuos suscitasse, veridica attestatione narretur.* *De Laurent.*

CAUDIACEN. *Natale sancti Antigii confessoris.* *Antigii.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Alexandriæ, sancti Serapionis, quem persecutores, sub Decio principe domui suæ repertum* &c. *Item Alexandriæ, passio sanctorum martyrum Melei, Trophonii, Martialis, Alexandri & Silvani, sociorumque eorum. Apud Thraceam, natale sanctorum martyrum Clementini episcopi, Theodori & Philomini, qui in civitate Eraclea passi sunt. Colonia Agrippina, in ecclesia sancti Andreæ Apostoli, commemoratio sancti Cuniberti archiepiscopi & confessoris.* Quid hîc velit, nescio; Cuniberti festivitas est supra XII Novembris. *Melei & sociorum.* *De Clement.* *De Cunibert*

GREVEN. *Platonis martyris. Alexandriæ, sanctorum Melei, Trophini, Marcialis, Alexandri & Silvani martyrum, cum aliis multis. Albrici episcopi Trajectensis & confessoris. Heraclii episcopi. Fridolini episcopi. Modani episcopi. Pyamonis abbatis & confessoris. Rufi confessoris. Attingi confessoris. In Gallia, Venerandæ virginis & martyris. Quæ tempore Antonini, pro fide Christi in ligno extensa, nervis crudis caditur, deinde lebetem aqua, oleo, pice ac sulphure bullientem aliaque tormenta Christi virtute superans, cum aliis plurimis, qui in ejus confessione crediderunt, capitis abscisione martyrii gloriam consecuta est. Item, beatæ memoriæ Placillæ, uxoris Theodosii imperatoris.* *Platonis. Melei &c. Albrici. Heraclii. Fridolini. Modani. Pyamonis. Rufi. Attingi. Venerandæ.*

MOLAN. *Eodem die, beati Laurentii episcopi & confessoris.* Additur minoribus typis: *Dublinensis & primatis Hyberniæ, cujus vita sanctissima habetur.* Editiones posteriores, de Laurentio Dublinensi sic legunt: *Apud Rothomagum, beati Laurentii Dublinensis episcopi & confessoris.* *Laurentii Dublinen.*

XVII *Kal.* *Die* 15.

APud Nolam Campaniæ urbem, natalis beati Felicis episcopi qui à quinto decimo ætatis suæ anno, miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martiano præside cum aliis triginta martyrium complevit. Ipso die, sancti Eugenii, qui apud pagum Parisiacensem, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepit à Domino. *Felicis.* *Eugenii.*

Textum simpliciter & pure referunt *Praten. Tornacen. Antverp-maj.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-maj. male legit, *qui ex uno ætatis suæ anno*, pro *à quinto decimo* &c. & præterea sensum hiulcum reddit scribens *miraculorum insignis* omissa voce *gloria.* Scripsi *Martiano* cum plerisque; Molan. habet *Marciano*, pejus Tornacen. *Martiniano.* Rursus Antverp-maj. *martyrium sumpsit.* Molan. ferme semper emendare solet *Parisiensem* pro *Parisiacensem*; sed turpius rem involvit Tornacen. per *aput pagum Parisiacensem urbem.* In Antverp-maj. est *consumpmata.*

De Macuto

Quæritur an ad Usuardum pertineat *Macutus*, *Machutus*, *Magutus*, *Machutes*, *Maclovius*, *Machlonius* (sic enim in codicibus effertur) quæritur, inquam, an is ab Usuardo positus sit? In codice Pratensi ad marginem adjicitur: *Eodem die, natalis sancti Macuti episcopi & confessoris.* Rosweyd. legit: *Eodem die, sancti Machlonii* &c. Antverp. Max. Lubec. & Ughellian. *Ipso die, natalis sancti Macuti.* Greven. *In Britannia minori, depositio sancti Machuti* &c. Codices mediæ notæ: *Eodem die, beati Maguti* &c. Ab omnibus diversimode, & longiori phrasi à Munerato, correpto nomine à Belino. Censeo ego Usuardinum non esse, ex Herinensi, Pulsanensi & codicibus pro textu citatis, cum in Pratensi adjectitium existimem. Adde variantes phrases, quæ satis ostendunt, hæc omnia ex eodem fonte non procedere. Cetera in Auctariis. Consule notam Motherii ad Martyrologium Romanum, hoc die.

Felicis.

OBSERVATIO. Sanctorum, sub *Felicis* nomine elogia memoriasque in Martyrologiis confusas & fæde perturbatas, recte olim observavit probavitque operis nostri parens Bollandus, agens de celeberrimo illo Nolano seu Pauliniano XIV Januarii à pag. 937. Idem nobis superius non semel fatendum fuit, sed præcipue ad citatum diem XIV Januarii, XXIV Octobris & alibi. Hîc recurrit Felix ille, quem primum Nolanum episcopum & martyrem passim statuunt Scriptores, nonnulla Acta recensentes, quæ referuntur ab Ughello tomo 6 col. 286. Ipsis conformia sunt, quæ sentit laudatus Bollandus, nec video Felicis hujus à ceteris distinctionem, absque temeritatis nota, negari aut refelli posse, contra expressissimam vetustiorum Martyrologiorum auctoritatem. Ast eam prævertere aut quodammodo enervare voluisse videtur Castellanus, dum in notula ad Martyrologium universale submonet; *ante auctorem Martyrologii Romani parvi, nullam usquam Felicis alicujus Nolani factam mentionem, præterquam solius celebris confessoris* XIV *Januarii.* Id ita esse, non inficior; verum nisi auctorem illum somniasse, aut, quod nefas est, datâ operâ imposuisse fingamus, admittenda sunt monumenta antiquiora, ex quibus ipse tam diserte pronuntiare potuerit: *Felicis episcopi, qui à quintodecimo anno miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martiano cum* XXX, *martyrium complevit, in Nolensi ecclesia sepultus.* Quod de Elpidio sepulturæ curatore adjunxit Ado, Romani parvi non est, neque id adeo describere voluit Usuardus. Ceterum hîc Felicem episcopum habemus cum XXX sociis martyrio coronatum, & Nolæ sepultum, quem nobis non facile eripient neotericorum dubia, præsertim Tillemontii tomo 4 pag. 655 & 656. Acta ejus apud Ughellum & alios, hîc mihi nec examinanda nec propugnanda sunt, sed Romani parvi eorumque, qui Martyrologium illud secuti sunt, fidem ob meras conjecturas elevari non patiar, quæcumque demum fuerit illius Felicis ætas, quiscumque inter Nolanos aut alterius loci episcopos ei locus assignetur, de quibus alibi copiosius & accuratius disputandum erit.

Eugenii.

Non minoribus tricis involvitur annuntiatio altera de *Eugenio* martyre agri Parisiensis, saltem pro ut hoc tempore post Maurolycum, Molanum; & recentiores Martyrologos intelligi solet. Diximus supra, Molanum ad XIII Novembris excludisse Eugenium Toletanum episcopum ab Usuardi textu, suspicati id ea causa factum, quod hodiernum martyrem, Toletanum episcopum fuisse existimaverit. Et vero ea jam pervulgata opinio est, quam ego quidem non capio, quâ satis ratione verosimilis reddi possit, non magis quam additamentum, aliud, nimirum *Dionysii Areopagitæ discipulum* fuisse, aut à Dionysio eodem *ordinatum.* Probe novi, plures in hanc rem operose desudasse, quorum scripta apud nos sunt; at enim quod mihi infundatum videtur, tueri non audeo; nec proinde asserere, Eugenium nostrum in agro Parisiensi martyrem, Toletanum episcopum fuisse; à Petro vel Clemente cum Areopagita trans Alpes missum. Si fontem exhibere vacaret, haud dubium, quin vel Hispani ipsi ultro subscriberent, potiusque sententiam Miræi in Fastis Belg. ad hunc diem adoptarent. Nolim tamen hîc arbiter esse, solum indico, Floharium apud Surium sæculo XII scribentem, aut similes alios, idoneos testes non esse, quorum suffragiis res tam antiqua & incerta tutò definiatur. Recte, meo judicio, & vere signaverat Usuardus, à quo in sacros Fastos, sive ex metrico Wandelberti, sive aliunde relatus est, dum eum simpliciter dixit, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepisse à Domino, nihil prorsus de dignitate episcopali, quæ Usuardi ævo in S. Dionysii necdum nota erat, memorans. Plura vide apud Du Bois Hist. eccles. Paris. tomo 1, à pag. 33 & Tillemontium tomo 4 pag. 453 & 717, quæ à nobis suo loco opportunius discutientur, intactâ interim Baronii & aliorum auctoritate, quibus recentiori opinioni adhærere visum fuerit. Usuardo prælucere potuit Wandelbertus, vel potius ex communi fonte uterque hausit; certe idem cum Nostro sentire, manifeste ostendit sequens versiculus:

Septena Eugenius martyr denaque nitescit.

AUCTA.

AUCTARIA.

PRATEN. De marginali additamento satis dictum est. *Dedicatio ecclesiæ in honore sancti Joannis Baptistæ* &c huc proprie non spectat.

HERINIEN. Textui puro addit: *Eodem die, beati Juniani confessoris, quem beatus Remigius baptismate lavit.* Patet proprium loci esse. *Juniani.*

ROSWEYD. In prima purus, secundam sic effert: *In pago Parisiacensi, sancti Eugenii martyris. Eodem die, sancti Machlonii episcopi & confessoris. Antiochiæ, Valeriani martyris, cum aliis* XV. *Machlonii. Valeriani &c.*

PULSANEN. Incipit: *Apud Coloniam Campaniæ urbem* &c bene: secundam: *Ipso die, sancti Eugenii.* Desunt reliqua.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. & GREVEN. Horum codicum auctarium, in Variantibus retulimus. Vide etiam notulam Castellani ad Martyrologium universale.

MUNERAT. Post textum: *Apud Britanniam Alecis urbem, natalis beati Macuti episcopi & confessoris, qui à primævo ætatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit, uno scilicet eodemque vitreum de lapide calicem valde choruscum, præclarum, vinum de aqua, hominemque de morte mirabiliter reintegrans.* *De Macuto.*

ANTVERP-MAX ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. *Eodem die, beati Maguti episcopi & confessoris.* Aliqui *Machuti.* *Maguti.*

CENTULEN. *Natale sancti Felicis episcopi & martyris. In territorio Parisiorum, sancti Eugenii martyris. In Britannia, quæ Cornugalliæ nuncupatur, sancti Macuti episcopi & confessoris.* *Macuti.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Antiochiam, natale sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani & Fructuosæ, cum aliis* XII. Vide GREVEN. infra. In Felice satis purus est. Tum: *Apud civitatem Tholetanam, passio sancti Eugenii, ejusdem civitatis episcopi, qui apud Parisium consummato martyrii cursu* &c. Hæc prima in codicibus nostris Toletanæ urbis vestigia. *Eodem die, depositio sancti Machuti episcopi & confessoris.* *Donati &c.* *Machuti.*

HAGENOYEN. In prima satis purus est, nisi quod admisceat, *& sub Martiano præside Hyspaniarum, regnante Maximiano.* Secunda integrior est. Sequitur: *Eodem die in Britannea minori, natale sancti Mathuri* [pro *Machuti*] *episcopi & confessoris. Item sancti Kyliani confessoris. In civitate Theoleto, natale sancti Eugenii episcopi & confessoris. In civitate Marsilia, passio sancti Victoris martyris, qui fuit vir per omnia laudabilis in moribus & in vita. Qui passus est* &c. Vide textum & Auctaria XXI Iulii, nescio cur in hoc codice huc differatur. Demum: *In episcopatu Constantiensi, monasterio Kniaugensi, sancti Findani confessoris, qui multum confert Eugeniis.* Idem est, ni fallor, qui apud Castellanum pridie ponitur. *Machuti. Kiliani. Eugen. ep. Victoris. Findani.*

AQUICINCT. In fine: *Eodem die, sancti Macuti confessoris.* Jam satis sæpe recurrit

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Maclovii, qui & Machutes, episcopi & confessoris, cujus miri actus leguntur. Apud Nolam Campaniæ, Felicis episcopi & martyris, cum cæteris.* *Maclovii.*

CAMBERIEN. S. Mariæ Conventualium. *Ipso die, sancti Maximi confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Nihil de Eugenio. Adjectum: *In Africa, sanctorum Secundini, Martialis, Kalendionis, Valerii, Fructuosi cum aliis* XII. *Secundini & Sociorum.*

Vide hæc distinctius in Hieronymianis.

ALTEMPS. *Item sancti Cessatoris episcopi & confessoris. Caturcis civitatis, sancti Desiderii episcopi & confessoris.* Vide Castellanum. *Cessatoris. Desiderii.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Parisiacensi, sancti Eugenii martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. De Felice addit Adonis clausulam: *Corpus ejus Elpidius presbyter in Nolensi ecclesia sepelivit. Eodem die, sancti Eugenii episcopi, socii sancti Dionysii, qui apud Parisiacensem pagum nomine Diolio, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepit à Domino; & prædio suo Toletano sepultus. In Africa, sanctorum Secundini, Marcialis, Saturnini, Valeriani & Fructuosi martyrum, cum aliis duodecim. In Britannia minori, sancti Machuti episcopi & confessoris. Qui, ut fertur, trium mortuorum meruit fieri suscitator mirificus. Eodem die, sancti Maurini confessoris. Item ipso die, sancti Madonii confessoris.* Debet aliunde lux accedere. *De Eugen. Secund. &c. De Machut. Maurini. Madonii.*

BELIN. Textui non satis puro addit: *Item eodem die, natale sancti Aracuti episcopi & confessoris.* Fallor vehementer, si hic alius sit à Macuto, quod MOLAN. non advertisse, infra patebit. *Macuti.*

GREVEN. *In Aphrica, sanctorum Secundi, Fidentiani, Varrici, Saturnini & Marcialis. Item secundum aliquos* [imo secundum Hieronymiana] *hic, Donati, Restituti* &c. *qui supra* XVII *Kal. Septembris* [voluit dicere X *Kal.*] *habentur. Madonii confessoris. Maurini confessoris. Apud Coloniam Agrippinam, depositio dignæ & sanctæ memoriæ Alberti, cognomento magni, episcopi Ratisponensis, Ordinis Prædicatorum, viri tam vitæ synceritate, quam eruditione clarissimi. Qui senio confectus Coloniæ residens, obitum beati Thomæ Aquinatis, lachrymis infusus, ut per spiritum cognoverat, fratribus annuntiavit. Obiit autem anno ætatis suæ* LXXXVII, *cum jam in Ordine fuisset annis ferme* LXX: *cujus merita & gloriam Dominus per miracula multa declaravit.* *Secund. &c. Donati. &c. Madonii. Maurini. De Alberto magno.*

MOLAN. Post *Eugenii*, aliis litteris textui inserit: *Archiepiscopi & martyris Toletanæ sedis, qui à beato Dionysio ordinatus, & directus fuit ad prædicandum Trinitatem sanctam gentibus.* In fine: *Cujus corpus modo quiescit Broniæ in pago Lomacensi.* Vide Annotata in editionibus posterioribus. Tum ex BELIN. *Item eodem die, natale sancti Aracuti* &c. Tum de Machuto ex MUNERAT. usque ad *splendide emicuit.* De Juniano ex HERINIEN. *In Austria, sancti Leopoldi, ejusdem provinciæ Marchionis & confessoris eximii, quem Innocentius octavus Sanctorum numero adscripsit.* Denique minoribus typis de Alberto magno, nonnihil contrahit elogium GREVENI. Editiones posteriores idem habent de Eugenio. Dein: *Ipso die Santonas civitate, depositio sancti Maclovi episcopi & confessoris, in Britannia, urbe Alethis; qui à primævo ætatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit. Argentinæ, sancti Amandi episcopi & confessoris.* De Juniano & Leopoldo, ut in priori. *Die decima quinta, sanctorum martyrum & confessorum Guriæ, Samonæ & Abibi.* Denique typis minoribus: *Coloniæ obiit Albertus magnus, episcopus Ratisponensis, vita & eruditione in Ordine Prædicatorum clarissimus. Cujus merita & gloriam Dominus per multa miracula declaravit.* Vide supra longius elogium in GREVEN. *De Eugen. Machuti. Juniani. Leopoldi. Alberti M. Maclovi. Amandi. Guriæ &c.*

XVI *Kal.* *Die* 16.

Eucherii. LUgduni, natalis ſancti Eucherii confeſſoris, qui ex nobiliſſimo Senatorum ordine, ad religioſam vitam habitumque converſus, diu intra ſepta ſpeluncæ ſponte clauſus, Chriſto ſervivit, deinde apud præfatam urbem, revelante angelo, in pontificali cathedra ſolemniter collocatus eſt.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Tornacen. Pulſanen. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Errant in ipſo nomine Pulſanen. & Munerat. ille *Heucherii* ſcribens, hîc *Eleuterii*. Greven. & Molan. legunt, *epiſcopi & confeſſoris*, nos cum reliquis ſimplicius. Rurſus Munerat. phraſim mutat, dum pro verbis textûs ſubſtituit, *qui nobiliſſimorum ſenatorum ordine*. Cetera nævi ſunt, *aput*, *ſollemniter*, *ſollempniter* &c.

Eucherii. OBSERVATIO. Alterum poſt Irenæum urbis Lugdunenſis, imo totius Eccleſiæ lucidiſſimum ſidus *Eucherius*, à celeberrimis quibuſque V ſeculi PP. Hilario Arelatenſi, Caſſiano, Salviano, Claudiano Mamerto aliiſque pluribus, ſummis ceratim laudibus extollitur, à multis ſeculi proxime præteriti ſcriptoribus, præſertim Raynaudo & Chiffletio illuſtratus. Notiſſimæ ſunt, de Eucherio uno aut binis Lugdunenſibus epiſcopis, de Eucherii uxore Galla, filiabus Conſortia & Tullia, aliiſque, ad filios Salonium & Veranum ſeu Veranium ſpectantibus controverſiæ. De filiis veroſimiliter XXVIII Septembris & XI Novembris egimus. Prædictæ difficultates, ſolita diligentia à Tillemontio expenſæ ſunt tomo 15 à pag. 120 & in notis eò reducendis. Ad rem noſtram quod proximè attinet, videtur Eucherius in Hieronymianis ſignatus, quidquid ibi nomen deformatum ſit, de quo videnda Florentinii notatio. Ex Hieronymiano aliquo codice annuntiationem ſuam expreſſit Rabanus, qui Eucherium nec in Beda, nec in Floro repererat. Vacat hoc die Romanum parvum, ſic ut inter Martyrologos nemo Adone uberius res Eucherianas, ſaltem ejus ad epiſcopatum vocationem, proſecutus ſit. An omnia ſatis accurate? Certant critici recentiores, quos inter narrationem ejus arrodunt aliqui, alii plane repudiant. At certe mirandum eſſet, Viennenſem antiſtitem, virum nec imperitum nec ineptum, à novem ferme ſeculis tam turpiter impegiſſe; acſi Eucherianam hiſtoriam, ab ejus ævo non uſque adeo remotam, plane ignoraſſet. Nos hæc de more ad alium locum remittimus, ibi ex Baronio antiquioribuſque ſcriptoribus diſcutienda & illuſtranda. Certum eſt Uſuardi brevius elogium ex Adonianis verbis contractum eſſe. Wandelbertus, forte ſtudio & Eucherianæ laudis augendæ gratia, ipſum cum Thaumaturgo Gregorio ſic uno diſticho hoc die compoſuit:

Eucherius ſextam cum dena Gregoriuſque
Implent: Lugduni hic, Neocæſareæ ille ſacerdos.

AUCTARIA.

ANTVERP-MAJ. Veteri membranæ laceræ aſſuta eſt lacinia recentior textum ſupplens, in qua ſubobſcure adjectum legitur: *Eodem die, ſancti Edmundi archiepiſcopi & confeſſoris.* De hoc pluribus infra, tu vide annotationem Motherii in verſione ejus Martyrologii Romani, de qua non ſemel alibi locuti ſumus. *Edmundi.*

ROSWEYD. Textui ſatis puro ſuperaddit: *Eodem die, depoſitio ſancti Othmari abbatis & confeſſoris.* Vide notulam Caſtellani. *Othmari.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Poſt textum ex Hieronymianis decerpunt: *In Affrica, natale ſanctorum Rufiani* [pro *Rufiniani*] *Marci, Valerii, Honorati.* Vide in fonte ſocios plures. Tum: *In territorio Autiſſiodorenſi, monaſterio Pontiniaci, depoſitio beati Edmundi archiepiſcopi & confeſſoris.* *Rufin. &c.* *Edmundi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In primo additamento cum præcedentibus conveniunt: *In Affrica, natale ſanctorum Rufiani, Marci, Valerii Rufin. &c. & Honorati.* Sequitur: *In Alemannia, natale ſancti Othmari abbatis. In territorio Antere, monaſterio Pontiniacenſi, depoſitio beati Ethmundi Cantuarienſis epiſcopi & confeſſoris.* Othmari. Edmundi.

CENTULEN. Textum noſtrum alia phraſi reddidit: *Apud Lugdunum, ſancti Eucherii epiſcopi & confeſſoris; qui de ſeculari nobilitate ad Dominum ſe contulit ſervitium, & in epiſcopum divinitus præelectus, noluit adquieſcere, niſi fractis foribus abſtractus, ac demum ligatus traheretur; qui tandem & eccleſiæ ritè præfuit & optimo fine quievit.* De Eucher.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Capuam, natale ſanctorum martyrum Vitalis & Juſti. In Affrica, natale ſanctorum martyrum Rufiani, Marci, Valerii & Honorati.* Sequitur textus ſic interpolatus: *Deinde angelica revelatione de ſpelunca eductus, electione cleri, & conſenſu totius populi, apud præfatam urbem in pontificali* &c. Tum ſubdit: *Hujus* Vitalis &c. Rufin. &c. De Eucher.

uxor

Gallæ & filiarum. uxor Galla speluncam ejus ingressa, in sancto habitu omne illic vitæ suæ tempus exegit. Ipsorum duæ filiæ Consorcia & Tullia virginitatis gracia & signorum gloria claruerunt. Dein: *In territorio Anthere, monasterio Pontiniacensi, depositio Ethmundi Cantuariensis archiepiscopi & confessoris. In Almannia, depositio beati Othmari episcopi vel abbatis & confessoris. Item Felicitatis virginis.*

Edmundi. Othmari. Felicitatis.

Hagenoyen. In textu modicè interpolatus, de Rufiniano & sociis Afris habet, ut supra. Tum: *In Almannia, in monasterio sancti Galli, Constantiensis dyocesis, natale sancti Othmari abbatis & confessoris. Hic vir totus n n ẽ* [intelligo *bonis*] *operibus erat deditus & alta contemplatione suspensus. Pauperum multam curam* [habebat] *pedes & capita illorum abluendo, & necessaria corporis, prout habuit, eis ministrando: leprosos etiam balneando, & vulnera eorum immunda tergendo. Hic à quibusdam tyrannis, quia illorum avaricia & dissipationi rerum temporalium monasterii sui consentire noluit, eos apud Pipynum principem accusando, ab eisdem de fornicatione accusatus est, & quod cum meretricibus bona monasterii consumeret, in insulam Reni quamdam relegatus est, ibique multis miseriis maceratus, quievit in Domino. In territorio Antere, apud Pontyniacum monasterium, depositio beati Emundi episcopi Cantuariensis & confessoris. Hic beatæ Virgini valde erat devotus. Item apud Arethonam Avernensium, sanctæ Vitalinæ virginis.* Vide Castellanum XXI Februarii, & Acta nostra eodem die.

De Othmar. De Edmun. Vitalinæ.

Aquicinct. In fine: *Eodem die, beati Otmari abbatis. In Capua, natalis sanctorum Vitalis & Justi.*

Otmari. Vitalis &c.

Daveronen. *Aurelianis, Marcelli.*

Marcelli.

Matric-Cartus Ultraject. *Ethmundi archiepiscopi Canthuariensis & confessoris. Eucherii episcopi & confessoris. Othmari abbatis & confess.*

Edmundi. Othmari.

In Vatican. sub num. 5949. Adjicitur: *Natale sancti Augustini episcopi & sanctæ Felicitatis matris ejus in S. Sophia.* Vide Hieronymiana die sequenti, primo loco. *In Africa, sanctorum Rufiniani, Marci, Valerii & Frontonis, cum sociis suis.*

Augustini. Rufin. &c.

Altemps. *Apud Pontiniacum, depositio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi, apud Pontiniacum quiescentis, cujus mors & vita gloriosis commendatur miraculis.*

De Edmund.

Florentin. *In Africa, sanctorum martyrum Rufini, Marci, Valerii & Honorati. In territorio Antisiodorensi, monasterio Pontiniacensi, depositio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi & confessoris.* Tum solus Strozzian. *Sancti Fidentii episcopi tertii Paduani & confessoris.*

Rufin. &c. Edmundi. Fidentii.

Burdegalen. *Æmyliani confessoris, qui magnæ sanctitatis existens, & multis coruscans miraculis, in basilica, quam prope Dordaniam miro ordine fabricavit, honorifice tumulatus est.*

Æmiliani.

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Colonia Agrippina, in ecclesia B. Clementis, translatio corporum beatorum duorum Ewaldorum presbyterorum & martyrum, à sepulcro eorum ad scrinia, per B. Annonem Colonienſium archiepiscopum. Item Colonia, translatio brachii beati Georgii martyris in ecclesia ipsius. Romæ, sancti Martini pueri & martyris, filii senatoris; qui puer, cum idolis immolare recusaret, & minas Martiani imperatoris contemneret, jussus est extendi & dorsum ejus ac ventrem conscidi: deinde ligari, suspendi, & secari atque diversis pœnis affligi, atque ad ultimum decollari.* De Eucherio & Africanis, habet ut Bruxellen. supra. Tum: *In Almania, natale sancti Othmari abbatis & confessoris, cœnobii sancti Galli; qui in insula Reni per duos iniquos principes Alemannorum Warinum & Ruthardum relegatus obiit, cujus corpus post ejus obitum, evolutis decem annis, in monasterio S. Galli, à fratribus intactum repertum est ac translatum.* De Edmundo, ut jam sæpius. *Aurelianis, sancti Marcelli confessoris. Eodem die, sancti Secundani confessoris.*

DeEwaldis. De Georgio. De Martino uero mart. De Othmar. Marcelli. Secundani.

Belin. In textu non satis castigatus, adjicit in fine: *In Affrica, sanctorum martyrum Rufini, Marci & Valerii. Eodem die, festum sancti Fidentii episcopi & confessoris, tertii episcopi Paduani.*

Rufin. &c. Fidentii.

Greven. *In Aphrica, natalis sanctorum Rufiani &c. Item sanctorum Secundiani, Aureliani, Marcelli. Nota, Galla uxor S. Eucherii, ut Ado inquit, specum ejus ingressa, omne illic vitæ suæ tempus in studio religionis exegit. Duæ etiam ipsorum filiæ, quarum una Consortia, altera Tullia vocabatur, virginitatis gratia, & signorum gloria claruerunt. Romæ, sancti Martini pueri. Qui cum esset Romanæ urbis primarius senatoris cujusdam filius, idolis immolare renuens, minasque Marciani præsidis parvipendens, in equuleum levatus, unguis dilaniari jubetur. Deinde cum variis tormentorum generibus lædi minimè potuisset, capitis abscisione martyrium consummavit. Hunc Usuardus habet* VII *Kal. Januarii sub nomine Marini. In monasterio Pontigniaco, depositio sancti Edmundi archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Qui à matre Mahilia ab ipsis pueritiæ primordiis religiosissime educatus, carnis castigationi & assiduis precibus intentus, in maxima sanctitate accrevit. Tandem factus antistes, plenus operibus bonis quievit. Othmari abbatis & confessoris. Qui Alemannus natione, sanctis actibus clarus, monasterio sancti Galli præfuit, ab impiis injustè condemnatus est exilio in insula Rheni fluminis: ubi post multas, quas ibi sustinuit miserias, in Domino quievit. In Hervordia, dioceſi Paderbornensi, sancti Waltgeri confessoris, ecclesiæ illius fundatoris primi.* Apud Castellanum formatum invenio *Valdogeri. Aurelianis, Marcelli confessoris. Eodem die, sancti Secundani confessoris. In Suestris, Benedictæ & Ceciliæ abbatissarum. In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ.* De translatione Ewaldorum & brachii S. Georgii, ferme ut supra.

Rufin. &c. De Edmun. De Martino. De Othmar. Waltgeri. Marcelli. Secundani. Bened. &c. Margaretæ. De Ewald.

Molan. De Eucherio, aliis litteris, post, præfatam urbem, textui inserit; *cum universa ecclesia, defuncto pontifice Lugdunensi, juxta morem antiquitus à se observatum, triduanis jejuniis & obsecrationibus, qui gubernationem ejusdem ecclesiæ susciperet, sibi posceret à Domino revelari.* In fine: *In Aphrica, sanctorum martyrum Rufini, Marci, & Valerii. Eodem die, sancti Fidentii episcopi & confessoris, tertii episcopi Paduani. In territorio Antisiodorensi, monasterio Pontiniacensi, depositio sancti Ethmundi Cantuariensis episcopi & confessoris, & depositio beati Othmari abbatis.* Tum typis minoribus ex Greven. *In Hervordia, dioceſi Paderbornensi, sancti Walegheri confessoris, ecclesiæ illius fundatoris primi. In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ, cujus vitam scripsit Turgotus episcopus.* In aliis idem est de Eucherio in textu, idem de Afris, Fidentio & Edmundo. Tum: *Apud Viennam, depositio sancti Leoniani abbatis, qui fuit germanus Aniani episcopi. In Vuestphalia, depositio beati Vualdgeri confessoris, fundatoris ecclesiæ nostræ Dominæ in Hervordia. In Alemannia, depositio sancti Othmari abbatis. In Capua, natalis sancti Augustini.* Aliàs *Augustiani*, ejusdem haud dubie, de quo supra in Vatican. Minoribus typis: *In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ.*

De Eucher. Rufin. &c. Fidentii. Edmundi. Othmari. Walegheri. Margaretæ Leoniani Augustiani.

XV *Kal.*

XV *Kal.* *Die* 17.

Dionysii. APud Alexandriam, beati Dionisii episcopi. Hic in multis sæpe confessionibus satis clarus, & pro passionum tormentorumque diversitate magnificus existens, quievit Valeriani & Galieni imperatorum temporibus. Civitate Corduba, passio sanctorum martyrum Aciscli & Victoriæ, ubi ob commendationem pretiosæ mortis eorum, eodem die rosæ ortæ divinitùs colliguntur. Aurelianis, sancti Aniani episcopi & confessoris, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.

Aciscli & Victoriæ.

Aniani.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belini prima editione*, & *Molan.* Item ex *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. *Dionisii* scribitur in textu, ut solet. Solus Munerat. posuit, *Dyonisii episcopi & martyris.* Legendum est, *Hic in multis sæpe confessionibus satis clarus*, ut cum Adone habent probatiores codices. Praten. omisit *in*; Munerat. & Belin. *sæpe*, Molan; fortasse ex Greven. transposuit *sæpe* post confessionibus, ut sit, *sæpe satis*; in Rosweyd. vero est *clarus satis.* Antverp. & Max-Lubec. cum Belino & codicibus mediæ notæ habent, *pro passionibus*, & iterum Belin. *diversitatibus.* Molan. vero, opinor denuo ex Greven., pro *tormentorumque*, substituit *meritorumque.* Prætuli in textu *Ascisli*, ex Praten. & Rosweyd. imo ex Adone; variant ceteri, quorum aliqui *Ascisli*, alii *Auscli*, *Atisdi*, *Asciſdi* &c. Deficit Praten. in epitheto *pretiosæ* ante *mortis*, sed nos illud ex aliis atque ex ipso Adone restituimus. Inter puros numeravi Antverp-maj. licet in assuta lacinia, de qua supra egimus, non satis legibiliter omnia exprimantur.

OBSERVATIO. Confusum aliquid in Martyrologio Romano, recte insinuat Castellanus appositâ notulâ III Octobris, quo die ex enumeratis sociis, colligit, ipsummet magnum illum *Alexandrinum Dionysium* illuc invectum esse, quod à Græcis sic recolatur. Fieri potuit, ut eruditissimi Reformatores memoriâ lapsi sint, dum hîc eumdem expressius referunt. Neuter proprius obitus dies est, nec secundùm nostrum, nec secundùm aliorum chronologicum calculum, ut vide in Tract. de Patriarch. Alexand. à pag. 29 & à num. 157. Ibi enim ex inita ratione nostra, Dionysius obiisse dicendus est IX Martii CCLXV, aliis pro X, aliis pro XIV Septembri CCLXIV, aliis pro alio die certantibus. Sed hîc recudenda non est ea controversia, plane ad rem nostram inutilis, cum certissimum existimem, auctorem Rom. parvi pro solo & mero suo libitu, ut in aliis toties advertimus, hunc præ ceteris diem Dionysii cultui consecrasse, his verbis: *Alexandriæ, Dionysii episcopi, in multis sæpe confessionibus clari, Valeriani & Gallieni temporibus.* Acceptus est ex consueto fonte Rufini Eusebio, unde & Ado longius elogium suum subinde compilavit, à Nostro sic contractum, ut textus exhibet. Paucula in citato Tractatu Patriarchali, de inclytissimo exule & fortissimo fidei confessore delibavimus, ut tunc ferebat operis ratio, sed ea operosius apud Ruinartium inter Selecta, explicata sunt à pag. 164, atque à Tillemontio historice deducta tomo 4 à pag. 242 per octodecim articulos. Baronii & horum operâ in Actis suo tempore uti licebit, quemadmodum & de ejus doctrina scriptisque ex Hieronymo de Script. eccles. cap. 69, aliisque Bibliographis uberius poterit disquiri.

Dionysii.

Aurelius Prudentius περὶ στεφάνων Hymn. 4, sic canit: *Corduba Aciſclum dabit & Zoëllum, treſque coronas.* En hîc primum secundæ nostræ annuntiationis martyrem, junctum, opinor, *Zoïlo*, de quo cum Usuardo egimus XXVII Junii, & operosius eo die in Actis, ad quæ lectores ibi remisimus. Crediderunt Majores nostri, per ea verba *treſque coronas*, intelligi tertiam illam martyrem hodiernam *Victoriam*; at felicior mihi quidem videtur Ruinartii conjectura pag. 517, tres fratres Cordubenses martyres, Faustum, Januarium & Martialem substituentis; sic ut ibi Victoria excludatur. Nihilominus, utut à Prudentio omissa fuerit, dubitari non potest, quin Ado utriusque Acta inter se connexa viderit, ex quibus perenne miraculum narrat, iisdem verbis ex ipso in textu nostro expressum. An id suspectum habuerit Baronius, an forte Acta ipsa, annos Christi signantia, recentiora crediderit, nescio; in Hieronymianis, die sequenti signatur solus *Aciſclus*, nec ibi rosæ, nisi in solis Lucensibus memorantur, de

Aciscli & Victoriæ.

de quibus vide differentem Florentinium. Elogium Flori, die sequenti relatum, utriusque Sancti martyrium connectit, tormenta dumtaxat, & præsidem *Sidonem* commemorans; sed nec de iis promptum est hoc loci sententiam ferre. Plures scriptores recitat Baronii Notatio, ex quibus Aciscli & Victoriæ Acta suo tempore illustrari poterunt. Junior est Tillemontius tomo 5, pag. 59.

Anianum Aurelianensem quantumvis brevi, egregio sane elogio ornavit Apollinaris Sidonius lib. 8, epist. 15, *maximum* ipsum *consummatumque pontificem*, *Lupo parem*, *Germanoque non imparem prædicans*, qui utinam res ejus gestas eodem stylo prosecutus fuisset! Partem aliquam ad posteros transmisit Gregorius Turonensis lib. 2. Hist. Francorum cap. 7; Carolus Sausseyus apud Surium plura ex Aurelianensis ecclesiæ monumentis collegit, alibi discutienda. Quod modo ad nos attinet, codices Hieronymiani, quacumque demum manu, ipsum consignant: *In Gallia, civitate Aurelianis, depositio Aniani episcopi & confessoris.* Beda, ut alibi nonnumquam, episcopi titulum omittit, ita hîc: *Aurelianis, natale sancti Aniani confessoris*, quæ distinctius à Rabano reddita sunt. In Flori encomio miraculum additur de puerulo episcopum designante; at verosimillimum est, nulla Acta Adoni innotuisse, cum simplicissime legat: *Aurelianis, sancti Aniani episcopi*; unde consequitur, textûs nostri satis vulgare elogium soli Usuardo adscribendum esse. Apud Bedam Aniano subjungitur Gregorius Thaumaturgus, à Rabano præfixus; isque hoc ipso die in Romano constanter celebratur, tametsi à Romano parvo, Adone & Usuardo positus sit III Julii. Audiamus modo insigne Aniani elogium à Wandelberto metricè concinnatum: *Aniani.*

Quindecima antistes Ligeris per littora, perque
Festivos populos Anianus laude coruscat
Æternâ, merito, signis, prece, consilioque:
Urbem qui propriam hostili de clade redemit.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret secunda annuntiatione de martyribus Cordubensibus, cetera omnia pura sunt.

PULSANEN. Incipit: *Apud Gneocæsaream Ponti, beati Gregorii episcopi, qui signorum ac miraculorum gloria præditus, inter cetera, quodam tempore, ut ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, montem precibus movit.* Tum: *Apud Alexandriam, beati Dionysii episcopi.* Desunt reliqua. *Gregorii.*

GREVEN. Appositio signo L, de quo alibi locuti sumus, textui adscribit: *In Britannia, civitate Lincolniensi, beati Hugonis episcopi & confessoris.* Sed vel hac de causa, ut alibi, hîc etiam eum à puris excludimus. *Hugonis.*

LOVANIEN. Textui puro subdit: *In Britannia, civitate Linconiensi* [Lincolniensi] *sancti Hugonis episcopi & confessoris.* *Ejusdem.*

CENTULEN. In textu non quidem purus, sed minus solito contractus est. Tertio loco interjicit: *Apud Ponthum, sancti Gregorii episcopi Gneocæsariensis & martyris, qui multa miraculorum gloria præditus fuit. Ipso die, sancti Odonis abbatis.* Vide Auctaria XVIII Dec. *Gregorii.* *Odonis.*

BRUXELL. In prima satis purus, pergit: *Apud Pontum, natale sancti Gregorii Neocæsariensis episcopi & martyris, qui magna signorum gloria præditus*, &c. Sequitur secunda annuntiatio satis pura, uti etiam est tertia, sed inter utramque, ex aliquo Hieronymiano, legitur: *Romæ trans Tyberim, natale sancti Cecilii.* *Gregorii.* *Cecilii.*

HAGENOYEN. Multa, pro suo arbitratu, plerumque non satis exacte coacervat. Sic orditur: *In Curia Curiensi, sancti Florini confessoris.* Castellanus *Confluentiam* & *Schonaugiam* assignat. Vide Molani editiones posteriores. *Item Hugonis episcopi Lycolniensis*, [Lincolnensis] *de Ordine Carthusiensium, In Britannea, Augustini episcopi & confessoris.* Vide XXVI Maii. Sequitur textus utcumque tolerabilis. Deinde elogium aliquod *Florini.* *Hugonis.*

Lupi Senonensis, quem cum aliis posuit die 1 Septembris, quo & hîc festum ejus esse fatetur; pauca describo: *Apud Senones, natale sancti Lupi episcopi, qui apud Aurelianum de regali sanguine ortus* [est.] *Hic cum omni polleret virtute, Senonensis est electus archiepiscopus. Hic vir tantæ erat pietatis, ut sibi nil retineret, & omnia sua pauperibus largiretur &c.* *Lupi.*

VICTORIN. In fine addit: *Turonis, depositio sancti Gregorii episcopi & confessoris, miraculorum factoris.* Hæc proxime sequenti Gregorio potius aptanda sunt, nisi sensus sit, quem format MOLAN. in posterioribus editionibus. *Item S. P. Gregorii Neocæsariensis episcopi. Et sanctæ Teclæ virginis.* Haud dubie ex Hieronymianis. Posteriores duas annuntiationes habet codex REG. SUEC. sign. n. 130, priorem codex alius sub num. 428. *Greg. Turon.* *Greg. Thaum.* *Teclæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Hugonis episcopi & confessoris. Aniani episcopi & confessoris. Auscli & Victoriæ martyrum, in quorum festo miraculose divinitus oriuntur rosæ. Gregorii episcopi Turonensis. Florini confessoris.* *Hugonis.* *Greg. Turon.* *Florini.*

CAMBERIEN. S. Mariæ. *Ipso die, beatorum Abrahæ & Abrahæ & Florini episcoporum.* *Abrahæ & Florini.*

VATICAN. sub num. 5949. Adjicit: *Apud Neocæsaream Ponti, natale sancti Gregorii episcopi, insignium miraculorum factoris. Eodem die rosæ divinitus ortæ colliguntur.* Ubi & qua causa? An hæc forte ab Aciscio & Victoria, per scriptoris incuriam divulsa sunt? Sic existimo.

FLORENTIN. *Apud civitatem Florentinam, in partibus Tusciæ, natale sancti Eugenii diaconi, discipuli sancti Zenobii Florentini episcopi, qui magnis virtutibus clarus quievit in Domino, anno ætatis suæ trigesimo, anno Domini* CCCCXXIII. Hæ forte sunt *tabulæ Florentinæ*, quæ à Baronio citantur. Sequitur in iisdem codicibus: *Romæ, passio sanctorum martyrum octo, qui passi sunt sub Alexandro imperatore, ut legitur in passione S. Martinæ virginis.* *Eugenii.* *Martii 8.*

EDITIO LUBECO-COL. De Dionysio post *exi-*
De Dionysio. *stens* superaddit: *Qui etiam* [cum] *beatis Gaio & Petro in squalidissimo deserto Libyæ catenis constrictus, & diversis cruciatibus afflictus Valeriani & Galieni imperatorum temporibus, postea vero ad ecclesiam suam rediens quievit in pace.* In Cordubensibus, satis pura est. Tum: *Aurelianis, sancti Amiani episcopi & confessoris, qui mira præditus sanctitate, dum quadam die ad Missam omnipotenti Deo sacrificium solenne offerret, idem sacrificium altari suppositum dextera Dei patris visa est benedixisse hostiam. Cujus & mortem in*
De Amiano. *Hugonis.* *conspectu* &c. *Ipso die, sancti Hugonis episcopi*
Translat. *Erkenwald.* *Lincolniensis, & confessoris, Ordinis Carthusiensium. In Anglia, translatio sancti Erkenwaldi episcopi Londoniensis & confessoris. Item eodem die,*
Abrahæ. *Gregorii.* *Mammati.* *sancti Abrahæ confessoris. Turonis, sancti Gregorii episcopi & confessoris. Vienna, sancti Mammati episcopi & confessoris.*

BELIN. In secunda editione hoc augmentum
Greg. Turon. superaddit: *Item Gregorii Turonensis.*

GREVEN. Prosequens augmentum, de quo
De Hugone. superius, sic habet: *Beatus iste Hugo vir sanctissimus, ex procuratore majoris Carthusiæ, prior domus sui Ordinis de Witham in Anglia factus est; ubi eximiis pollens virtutibus, ad regimen ecclesiæ Lincolniensis electus, sicut prius probatissimum monachum, ita nunc pastorem vigilantissimum, ecclesiasticæque libertatis defensorem, ultra omnes sui temporis strenuissimum se exhibens, miraculis multis vivus & defunctus coruscans, quievit in pace, anno Domini* M CC *Sanctorum Cathalogo solenniter*
Cecilii. *Ammonis.* *asscriptus. Romæ trans tyberim, natalis sancti Cecilii. In Nicomedia, sancti Ammonis. Carthagini,*
Dubitat. & Martt. 8. *sanctorum Dubitati, Tusci, Valentini. Romæ, Octo Martyrum, quos sancta Martina convertit.*
Felicis. *Mamati.* *Felicis Papæ & martyris hic sepultura. Vienna, sancti Mamati episcopi & confessoris. Turonis, sancti*
Greg. Turon. *Gregorii episcopi & confessoris; qui anno post obitum beati Martini* CLXXII *ejus sedem sortitus, vita,*
Translat. Erconwaldi. *eruditione & signis admodum effulsit. In Anglia, translatio sancti Erconwaldi episcopi Colonienses* [in priori editione melius *Londonienses*] *& confessoris. Apud provinciam Retiæ, sancti Florini* *Florini.*
presbyteri & confessoris. *Eodem die, S. Abrahæ* *Abrahæ.*
confessoris. Martinæ martyris. In Anglia, sanctæ *Martinæ.*
Hildæ virginis, abbatissæ, quam omnes, qui nove- *Hildæ, virg.*
rant, ut Beda testatur libro 4, ob insigne pietatis & gratiæ, matrem vocare consueverant. Non solum autem in suo monasterio vitæ exemplo præsentibus exstitit, sed etiam longius manentibus, ad quos felix industriæ, ac virtutis ejus rumor pervenit, occasionem salutis & correctionis ministravit. Post multa tandem, quæ fecit in terris, cælestia opera, ad percipienda præmia vitæ cælestis transvit anno Domini DCXXX. Apud Castellanum in Martyrologio notatur annus DCLXXV. Vide quæ idem observat de ejus genere, reliquiis &c.

MOLAN. *In Nicomedia, sancti Ammonis. Item* *Ammon.*
sancti Valentini & sanctæ Teclæ virginis. Ipso die, *Valent. & Thec.*
sancti Severi vel *Severi* [nomen non bene expri- *Severi.*
mitur] confessoris. Item Gregorii Turonensis. In *Greg. Turon.*
Britanniis civitate Lincolniensi, beati Hugonis *Hugon.*
episcopi & confessoris. Dein typis minoribus; *cujus actus a diversis sunt conscripti & per Henricum Morensium carmine executi. In Anglia, sanctæ* *Hildæ.*
Hildæ virginis, abbatissæ, quam omnes qui nove-
rant, ut Beda testatur lib. 4, matrem vocare consueverant, ob insigne pietatis & gratiæ. Posteriores editiones primo loco referunt Gregorium Thaumaturgum, de quo supra, cum interpolationibus &c. In fine: *In Britanniis, civitate Lincolniensi, beati Hugonis episcopi & confessoris.* De Ammone, ut in priori. Tum: *Item Turonis, sancti Gregorii archiepiscopi & confessoris, miraculorum libri factoris. Ipso die, apud Cluniam, sancti Florini.* Denique typis aliis: *In Palæstina,* *Florini.*
natalis sanctorum Alphæi & Zachæi, qui post ver- *Alphæi & Zachæi.*
bera & novaculas, post diversas in tormenta quæstiones, post pedes, dies noctesque compedibus ligneis quatuor foraminum intervallo interpositos, distentus distractosque, capitibus abscissis ex hac luce discedunt. Vide Eusebium de Martyribus Palæstinæ cap. 1, vel apud Ruinartium a pag. 331.

XIV *Kal.* *Die* 18.

Romani, cum puero Barala.

APud Antiochiam, natalis beati Romani, qui temporibus Diocletiani, cum quidam præfectus ecclesiam irrumpere, eamque funditus conaretur evertere, ceteros Christianos hortatus est, ut ei contradicerent; unde unà cum quodam parvulo, nomine Barala, celebri martyrio coronatus est. Item in eadem urbe,
Hesychii. sancti Esichii, qui cum esset miles & præceptum audisset, ut quisquis non sacrificaret idolis, cingulum militiæ deponeret, repente cingulum solvit. Ob hanc causam ligato in dextram ejus saxo ingenti, in fluvium præcipitari jussus est.

Ex *Praten. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Inter purissimos codices certo censendus Herinien. hodie integerrimus, sed propter additamentum proprium, de quo in Auctariis, exclusus. Contra vero Greven. & Molan. hîc inter puros computati sunt, licet in secunda annuntiatione constructionem varient hoc modo: *Ut, quisquis non sacrificaret idolis, mortis subiret sententiam, cingulum militiæ solvit.* Imo Molan. sensum prosequitur, *ob quam causam.* Cetera variationes in nominibus maxime versantur. Puerum, cum Adone & præcipuis codicibus *Baralam* vocamus, Greven. *Barulum*, Molan. *Barulam*, alii aliter. Non minor in

alio

alio nomine diversitas. Reliqui in textu *Esichii*, proxime ad puritatem, quæ ex Adone est *Hesychii*. Sunt qui scribant *Esicii*; Hieronymiana *Isicii* &c. De *ydolis* &c. satis alibi.

OBSERVATIO. *Romani Cæsarienses diaconi*, insignissimi martyris, & cum Laurentio ac Vincentio comparandi, prima, nitidior ac simplicior memoria traditur in vetustissimo Hieronymiano Epternacensi, in quo tum parvulus *Baralas*, tum *Hesichius*, sub una eademque commemoratione satis apertè comprehenduntur his verbis: *In Antiochia, natalis Romani, Barili & Isici martyris.* Tricas ingerit adjecta in aliis Hieronymianis codicibus appellatio *monachi*, quam certum est, non invenisse Rabanum, qui satis prolixum elogium ex Actis extraxit; unde vero Florus, à nostris editus, sua acceperit, non satis perspicio. Romanus aliquis inter Cæsarienses martyres, in citatis Hieronymianis ponitur die præcedenti. Ex his nata longior & operosior Florentinii Notatio, qua adversus Valesium, in Baronii sententiam inclinat, de *Romanis* martyribus Antiochiæ passis, omnino geminandis, sic ut alter *monachus* sit, alter *diaconus*, uterque tamen eodem ferme martyrii genere, eodem loco, eodem tempore, imo forte eodemmet die coronatus. His etiam ansam præbent diversæ de *Romani* martyrio relationes, ut vel bina Eusebii narratio, altera de Martyribus Palæstinæ, apud Ruinartium pag. 331; altera ex lib. 2. de Resurrectione, apud eumdem pag. 379, vix satis apte inter se combinari videantur. Difficultatem auget passio cum puero, passio sine puero; inde Prudentii Hymnus apud laudatum Ruinartium à pag. 382, nonnulla confundentis; demum alia SS. Patrum encomia à laudatis scriptoribus appellata. Studiose elaborata est Tillemontii deductio historica à pag. 699. Baronii & Florentinii opinionem de binis *Romanis* cum Valesio & Ruinartio improbabilem censet. Ego ingenue fateor, me necdum clare distinguere, cui potissimum parti accedendum sit, præsertim cum Romanum parvum diserte signet: *Antiochiæ, Romani monachi & martyris*, quemadmodum vocatur in Actis Mombritianis, Ado vero elogium suum ita formet; ut cum Rabano non magis de *monachi* quam *diaconi* appellatione meminerit, uti nec Noster qui ex Viennensi sua omnia deprompsit. Unus igitur, an duo *Romani* Antiochiæ passi admittendi sint, tunc declarabitur, cum utriusque opinionis momenta singula, cum Actis ipsis & diversis panegyricis accuratius expendere & discutere vacaverit. *Romani.*

In prælaudatis *Romani* Actis à Mombritio tomo 2 à pag. 244 editis sub finem additur certamen alterius nostri martyris *Hesychii* vel *Isicii*, in Hieronymianis supra citatis priorum socii, quem non video intelligi posse sub nomine *Socii* cum aliis martyribus Antiochenis & *Romano* aliquo ac *Barale* conjuncti in sæpe dictis codicibus die XV Februarii, quandoquidem *Zocius* ille ibi disertissime *presbyter* nuncupetur. Utut fuerit, id certe patet, ibi Hesychium hoc die consignari, veluti & apud Florum, atque in serie nostra multo distinctius, Romano parvo legente: *Et sancti Hesychii Palatini & martyris*; Adone vero plusculum narrante, unde nostra omnia in textu repræsentata, verbatim desumpta sunt. Per *Palatini* in Romano parvo alluditur ad officium aliquod in palatio cæsareo exerciti, idque cum Actis Mombritianis concordat, quæ ipsum in ministerio, imo *Priorem palatii* fuisse asserunt. De solis Romano & Hesychio loquitur Wandelbertus dum ambos honorat: *Hesychii.*

Hisichius martyr quartam denamque coronat,
Romanusque; urbs Antiochi quis læta recurrit.

AUCTARIA.

Oricoli & sociorum. HERINIEN. Jam dixi purissimum esse: addit autem provinciæ Remensis proprium: *Ipso die, beati Oricoli martyris sociorumque ejus, qui sub Wandalica persecutione passi sunt.*

TORNACEN. Purus in prima annuntiatione, in secunda, ut sæpe solet, mutilus est.

Oct. Martini ROSWEYD. Purus in textu, subdit majusculis proprium Ultrajectense: *Octava S. Martini.*

Audæ. MUNERAT. Etiam textum refert, sed in fine adjicit: *Eodem die, natalis sanctæ Andæ.* Audæ.

PULSANEN. In prima sic habet: *Apud Antiochiam, natalis beati Romani.* Altera pura est.

Florini. ANTVERP-MAX. & LEYDEN-BELG. Post textum: *Apud Confluentiam, natale sancti Florini confessoris.* Vide die præcedenti. *Item Romæ, natale sancti Gelasii Papæ. Item, octava S. Martini.*

Gelasii. Oct. Mart. LOVANIEN. codex eadem prorsus habet Auctaria, sed totum Hesychii nostri elogium rescindit.

ULTRAJECT. Incipit: *Romæ, natale sancti Gelasii Papæ. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem composuit: libros etiam quinque contra Nestorium & Euticen hæreticos, & contra Arrium duos. Fecit insuper ymnos ad modum sancti Ambrosii.* Sequitur textus. In fine de Florino & oct. Martini. Sic LEYD-LAT. Sed de Gelasio, penultimo loco. *De Gelas. Florini. Oct. Mart.*

ALBERG. & DANIC. Loco octavæ Martini, substituunt in fine: *Dedicatio basilicarum Apostolorum Petri & Pauli.* Cetera, ut ULTRAJECT.

CENTULEN. *Antiochiæ, sancti Romani monachi, qui pro defensione Ecclesiæ tormentis affectus, martyrium passus est. Eodem die in eodem loco, sancti Hisichii militis, qui pro Christi fide militiam reliquit, & martyrii coronam percepit. Ipso die, octava beati Martini episcopi. Turonis, sancti Gregorii episcopi, qui multas diversorum sanctorum passiones & vitas descripsit, & priora Francorum gesta memoriæ commendavit.* Vide die præcedenti. *Oct. Mart. Gregor. Turonen.*

Oct. Mart. De Roman.

BRUXELLEN. Incipit: *Octava sancti Martini episcopi Turonensis.* In Romano post *contradicerent*, sic interpolatus est; *unde lingua sibi abscindiur, quâ abscisa ipse locutus est, & postea unà cum quodam puerulo* &c. In secunda, mutat positionem, scribens: *Romæ, natalis sancti Esichii* &c. in fine adjicit, *& sic martyrium complevit.*

De Gelas.

Tum: *Romæ, sancti Gelasii Papæ; qui sedit annis quatuor. Hic cotidianam præfationem Missæ, ac alias orationes & hymnos ad modum sancti Ambrosii, & contra Nestorium & Euthicen hæreticos, libros quinque, & contra Arrium duos, ut beatus Gregorius testatur, composuit. Apud Confluentiam, sancti Florencii* [Florini] *confessoris. Et sancti Odonis abbatis Cluniacensis. Item sancti Hugonis, Ordinis Carthusiensis & episcopi Linconiensis.* Vide die præcedenti. *Ipso die, sanctæ Eusebiæ virginis.*

Florini. Odonis. Hugonis. Eusebiæ.

Multa de Gelasio.

HAGENOYEN. In textu, solito purior, unicam dumtaxat annuntiationem adjungit: *Romæ, natale beati Gelasii Papæ. Hic, ut dicitur, Canonem composuit ante papatum, & factus Papa, in Missa ipsum dici constituit, secundùm quod Gregorius Papa dicit. Alii autem dicunt, quod Canonem quidam scolasticus Cuno nomine composuit, sed Gelasius Papa, ipsum dici instituit. Hic Gelasius quinque libros* &c. *Insuper ymnos ad modum sancti Ambrosii composuit: Orationes etiam Missæ & horarum cum tractibus Septuagesimæ ipse fecit. Item constituit ut ymnum trium puerorum, id est, Benedicite omnia opera Domini Domino, nullus facerdos post Missam dicere negligat.*

Odonis.

AQUICINCT. Adjicit in fine: *Eodem die, transitus sancti Odonis abbatis.*

Theofredi. Odonis.

VICTORIN. In fine, *Ipso die in pago Valagia, depositio sancti Theofredi martyris. Item Turonis, sancti Odonis Cluniacensis abbatis. Item Antiochiæ,*

Eutychii.

sancti Eutychii martyris. Puto repeti nomen *Hesychii. Eodem die, octava sancti Martini.* Convenit de more, codex REG. SUEC. sub. num. 130; sed exceptâ octavâ; quæ in hoc codice deest.

Odonis.

DAVERON. Sic suam annuntiationem efformat. *Beati Odonis abbatis monasteriorum Galliarum.*

Dionysii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECTIN. *Dionisii episcopi Alexandriæ.* Ex die præcedenti. *Romani martyris & Barulæ. Esichii militis &*

Severi &c.

martyris. Severi presbyteri & confessoris. Inclyti & magni martyris. Hæc alibi non reperit auctor notæ marginalis, nec ego capio quid significent.

Theofredi. Odonis.

DIVION. S. Benigni. *Eodem die, passio sancti Theofredi martyris. Ipso die, depositio beati Odonis abbatis, cujus vita sanctis præclara extitit meritis.*

Odonis.

CLUNIACEN. *Eodem die, transitus beati Odilonis abbatis.* Voluit dicere *Odonis.*

Momboli & Odonis.

CAMBERIEN. S. Mariæ. *Ipso die, beatorum Momboli & Odonis confessorum.*

Audæ. Odonis.

REG. SUEC. num. 428. *Eodem die, sanctæ Audæ virginis. Eodem die, depositio domni Odonis abbatis, piissimi patris monachorum.*

Gelasii. Flavii.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. *Item Romæ, natalis sancti Gelasii Papæ.*

VATICAN. Addit. *Natale sancti Flavii martyris.*

Romani. ep.

ALTEMPS. *Eodem die, beati Odonis abbatis. In Hibernia, depositio sancti Romani episcopi. Anigus filius Amardarch regis furatus est brachium ejus sinistrum, ipsumque integra cum carne in metropolitana ecclesiia habetur. Et sanctæ Hildæ abbatissæ.* Vide die præcedenti.

Hildæ.

DeFrigid.

FLORENTIN. *In Tuscia apud civitatem Lucanam, sancti Fridiani, ejusdem urbis episcopi & confessoris, cujus vita tanto Deo & hominibus extitit glorioſa, quanto miraculorum præſanditate fuit eximia. Et non ſolum poſt obitum ejus, Earum etiam in corpore, dum viveret, multa per eum Deus dignatus eſt operari miracula, quorum, ut B. Gregorius in libro Dialog. unum præcipuum & maximum fecit miraculorum.* Eſt *Frigidianus*, cujus natalis eſt XVIII Martii, ſed vita huc in Actis remiſſa. Miraculum, de quo hîc agitur infra dabit GREVEN. Tum ſolus STROZZIAN. *Item tranſitus ſancti Odonis abbatis.* Adde *Cluniacenſis.*

Odonis.

LUGDUNEN. & CAUDIACEN. Conveniunt in, *natale ſancti Theofredi martyris.*

Theofredi.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab octava ſancti Martini. De Romano, poſt *contradicerem*, ſic habet: *Ob quam cauſam ipſe cum quodam puerulo nuper ablactato, nomine Baralo, juſſus eſt oculeo extendi, & fuſtibus acriter cædi ac unguis exarari, linguam abſcindi, noviſſime laqueo ſtrangulari, & ſic celebri martyrio coronatus eſt; ſed puer Baralus tandem decollatus eſt.* In ſecunda, ſatis pura eſt. Tum de Florino, ut ANTVERP-MAX. de dedicatione, ut ALBERGEN. De Mombolo & Odone, ut CAMBERIEN.

Oct. Mart. De Roman. Florini. Odonis. Momboli.

Dedicat. Basilicar. Odonis.

BELIN. Incipit: *Romæ, dedicatio basilicarum Apoſtolorum Petri & Pauli.* Sequitur textus ſatis purus: Deinde adjungit: *Eodem die, ſanctis Fridiani epiſcopi & confeſſoris. Item tranſitus beati Odonis abbatis.*

Frigidian. Odonis.

GREVEN. *Octavæ ſancti Martini. Oriculi martyris & ſociorum ejus ſub perſecutione Wandalica. Ipſo die, vel ſecundùm alios, die ſequenti, Romæ, ſancti Gelaſii Papæ & confeſſoris, qui ſedit in epiſcopatu annis quatuor. Hic amator pauperum, clerum ampliavit; tractatus & hymnos compoſuit, Sacramentorum præfationes & orationes, quæ ſunt in uſu, cauto & limato ſermone edidit; ſepultus in eccleſia ſancti Petri XII Kal. Decembris. Romæ, dedicatio baſilicarum ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli. In Tuſcia, civitate Lucana, ſancti Phrigidiani epiſcopi & confeſſoris, mirâ virtutis viri. Qui, ut dicit Gregorius 3 Dialog. Auſerith fluvium, juxta muros civitatis influentem, ſæpeque inundatione damna inferentem, oratione facta alveum proprium deſerere & alio influere fecit. Apud Conſtantiam, inferioris Normanniæ civitatem, ſancti Rumpharii epiſcopi & confeſſoris. Item ſancti Momboli abbatis. Eodem die, natale ſanctæ Audæ. In Hiſpaniis civitate Corduba, paſſio ſanctæ Teclæ virginis. Roma, ſanctæ Euſebiæ virginis. Electæ virginis.*

Oct. Mart. Orcisi. De Gel. Dedicat. Basilicar. Petri. Dedicat. Basilicar. Petri. Rumfari. Monbol. Audæ. Teclæ. Eusebiæ. Electæ.

MOLAN. De dedicatione baſilicarum ex BELIN. Item de Odone. Tum: *Apud Conſtantiam inferioris Normanniæ, beati Rumpharii, præſulis urbis epiſcopi & confeſſoris.* De Oricolo, et HERRINIEN. *Antiſiodoro, dedicatio baſilicæ ſancti Germani epiſcopi, cum ſuperioribus cryptis. Eodem die, ſancti Fridiani epiſcopi & confeſſoris. Item ſancti Florini confeſſoris, Confluentis monaſterii. Et depoſitio ſanctæ Euſebiæ virginis. Eodem die, natalis ſanctæ Audæ.* Et minoribus typis, *Pariſiis in conventu Apoſtolorum Petri & Pauli. Item ſancti Momboli abbatis.* Editiones aliæ importune verbum *vellet* in textum invehunt. Auctaria vero de dedicatione baſilicarum, de Odone, & Fridiano eadem ſunt. *Apud Confluentiam, ſancti Florini confeſſoris.* Rurſus de Rumphario & Oricolo, ut ſupra. *Pariſiis, natalis ſanctæ Audæ. Item in Galliis, ſancti Momboli abbatis.* Tum dedicatio baſilicæ S. Germani. Demum typis minoribus adjungitur: *Inſula Lyrino, ſancti Anſelmi abbatis.*

Dedicat. Odonis. Orcisi. Rumfari. Monbol. Audæ. Teclæ. Eusebiæ. Electæ.

XIII. *Kal.*

XIII *Kal.* *Die* 19.

ROmæ via Appia, natalis ſancti Maximi presbiteri & martyris, qui perſecutione Maximiani paſſus, poſitus eſt ad ſanctum Sixtum. *Maximi.* Eodem die, ſancti Criſpini epiſcopi, qui civitate Aſtiagenſi, capite amputato martyrii gloriam adeptus eſt. *Criſpini.* Apud Viennam, ſanctorum martyrum Severi, Exuperii & Feliciani, quorum corpora poſt multa annorum curricula, ipſis revelantibus inventa & à pontifice urbis, clero & populo honorificè ſublata, ac condigno honore condita ſunt. *Severini & ſocior.* Item ſancti Fauſti diaconi, hic grandævus & plenus dierum confeſſor perdurans, perfecto martyrio, capitis obtruncatione conſummatus eſt. *Fauſti.*

Puri ſunt *Herinien. Antverp-maj. Munerati prima editio, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-maj. pro *Maximi presbyteri*, male legit *Maximi epiſcopi.* Codices omnes, ſolo Pratenſi excepto, diſerte exprimunt *perſecutione Maximiani*; in Adone tamen & in citato Pratenſi habetur *Maximini.* Munerati editio altera in eo deficit, quod duas primas annuntiationes commiſceat, ſic legens; *poſitus eſt ad civitate Aſtiagenſi, capite* &c. omiſſis intermediis. Reliqui *Sixtum* cum codicibus prope omnibus. Solus Molanus habet, *qui in civitate* &c. Item *Severiani*, pro *Severini*: Antverp-maj. *& Superii*, pro *Exuperii.* Greven. & Molan. mutant *clero & populo*, in *clero populoque.* In *grandævus*, ſervanda fuit diphthongus.

OBSERVATIO. De *Maximo* in Variantibus jam notavimus codicem Pratenſem cum Adone ſignare tyrannum *Maximinum*, haud dubie ejus nominis primum, ſed codices noſtros poſuiſſe *Maximianum*, forte quod *Maximinum* alterum perperam legi ſupponerent, qui Romæ imperium non obtinuit. Utri melius elegerint, hactenus incertum eſt, quandoquidem lateat quis fuerit hodiernus *Maximus*, ut candide fatetur Baronius, eò demum inclinans, ut *commentarienſem* credat eſſe *à ſancto Stephano baptizatum, & perſecutione Decii è ponte præcipitatum in Tiberim*; utpote cui quadret ſepultura ad S. Sixtum II in cœmeterio Calliſti. De geſtis paſſionis ejus ibi à Baronio citatis alibi diſſerendum; hîc ſolum obſervo, Baronii Notationem jam dictam cum textu Martyrologii Romani haud convenire, cum in hoc diſerte exprimatur *perſecutio Valeriani.* Hæc ſatis in re plane dubia. Romani parvi annuntiatio, à nullo alio prius poſita eſt: *Romæ, Maximi presbyteri & martyris.* Quæ præter hæc in laterculo noſtro Uſuardus addidit, ex Adone verbotenus deſcripſit. *Maximi.*

Criſpinum Aſtiagenſem apud ſolum Uſuardum invenio; citat Baronius hymnum Breviarii Toletani, in quo ejus geſta contineantur. Petrus in Catalogo lib. 10 cap. 84 pauculis rem abſolvit, auctorem appellans Adonem in Martyrologio: ſed quale hoc Martyrologium fuerit, prorſus non intelligo, niſi Adoni Mabiloniano ſimile ſit, ex variis collectaneis conflatum. Si verum fontem Uſuardinum quæras, fateor me ignorare, ſed malim ad meſſem in Hiſpania collectam recurrere, quam ad neſcio quem Adonem tam enormiter interpolatum. *Criſpini.*

Vere Adonem ſe deſcripſiſſe aſſerere poterat Petrus, quod tamen reticet, ejuſdem libri cap. 82 in martyribus Lugdunenſibus, quorum nulla, quod ſciam, præterquam apud Adonem memoria ſupereſt, vel in ipſo SS. Lugdunenſium indiculo à Raynaudo neglecta. Sic habet laudatus Viennenſis in Chronico ad annum CLXIII: *Severinus, Exuperius & Felicianus, parvo tempore ante, apud Viennam martyrio coronati.* Quæ in Martyrologio narrantur, ad inventionem & tranſlationem prædictorum martyrum proprie pertinent, quarum recentior erat memoria, dum baſilicæ S. Romani curam geſſiſſe dicitur Ado ipſe, priuſquam ad Viennenſes infulas promoveretur. Noſtra omnia ex ipſo tranſlata ſunt. Utrum ſatis probari queant, quæ præter Adoniana ab aliis memorantur, alterius loci eſt diſtinctius explorare. Vide interim Tillemontium tomo 2 pag. 321. Sic ſolam hanc noſtram annuntiationem metrice reddidit Wandelbertus: *Severini & ſocior.*

Tredecimam Felicianus cum Severiano,
Cumque Exuperio fidei certamine ſancit.

Fausti. Quarta annuntiatio apud Romanum parvum sic sonat: *Et Fausti diaconi & Eusebii collegæ ejus, martyrum visitatorum.* Profluit ex Rufini lib. 7 cap. 10, unde constat totum Adonis elogium desumptum, atque ex hoc textum nostrum contractum esse, in quo de solo Fausto agitur, qui forte presbyter subinde factus, idem ipse dici posset, qui *grandævus* cum Petro Alexandrino martyrium subiit, eo nomine recursurus XXVI Novembris; sed iis sociis ibi conjunctus, ut verosimilius diversus esse videatur. *Eusebium* nulla alia Martyrologia Latina celebrant, etiam in moderno Romano prætermissum. Conjicit autem Tillemontius eumdem esse, qui postea Laodicenam in Syria ecclesiam episcopus rexit, sicuti indicat tomo 4 à pag. 304. Porro à Romano parvo ambo collegæ *Visitatores* nuncupantur, quoniam *invitis omnibus ad confessores, qui in carcere tenebantur . . . . indesinenter necessaria*, deportarent, ut in Adone fusius ex laudato Rufino describitur. Sed his diutius non immoror. Habemus Usuardum, cujus textum genuinum præcipue quærimus.

AUCTARIA.

Adonis. PRATEN. Merito exclusus est, cum in fine addat: *Turonis, sancti Oddonis abbatis*: ubi manus diversitatem non observavit Castellanus, sed qui nuperrime in mei gratiam, codicem denuo inspicere dignatus est eruditissimus noster Chamillart differentiam aliquam apparere testatus est. Habet adjectam *dedicationem* &c.

TORNACEN. In prima & secunda purus, in tertia expunxit elogium, quarta omnino caret. Ad marginem autem manu nonnihil recentiori

Elisabeth. additur: *In Alemannia, castro Marburg, beatæ Elisabeth.* Inferius dabuntur elogia.

Viduar 40. ROSWEYD. Purus in textu, subjungit: *In Eraclia, sanctarum XL viduarum.* Eadem fere Hieronymianorum annuntiatio est.

PULSANEN. In prima purus, à tribus aliis elogia omnia plane resecuit.

Simplicii. Elisabeth. ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Puri in textu, addunt: *Item Simplicii episcopi. Eodem die, depositio beatæ Elisabeth.*

MUNERAT. De secunda ejus editione truncata, dictum est in Variantibus.

Elisabeth. ANTVERP-MAX. & LEYDEN-BELG. Incipiunt: *Apud Maguntinense territorium, natale beatæ Elysabeth, filiæ regis Hungarorum.* Sequi-

Simplicii. tur totus textus, & in fine: *Augustuduni, depositio sancti Simplicii episcopi.* Eadem sunt in cod. LOVANIEN. sed is in Fausto mutilus est.

De Elisab. ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Priorum phrasim sic primo loco amplificant: *Quæ cum esset Turingiæ nupta Lantgravio, pietatis & humilitatis operibus insudavit, quantum licuit sub marito. Sed lege soluta conjugii, rejectis ex toto regalibus & secularibus ornamentis, renes fune præcingens, & pedibus nudis incedens, Domino militavit sub perfectæ tytulo paupertatis. Construxit xenodochium ubi viam transcendens Apostolicam, pedes lavabat pauperum, manibusque propriis saniem eliquans & abstergens abhominabilium infirmorum. Quæ visum à nativitate cæco restituens & innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatiori fine concludens, modo beatissima regnat in cælis.* Sequitur totus textus Usuardinus, cui ad finem subjungitur Simplicius Augustodunensis, ut supra.

De Elisab. ALBERG. & DANIC. Idem habent de Elisabeth, sed commemorationi illi immediate

De Pontian. Simplicii. subjiciunt totam annuntiationem crastinam de Pontiano Papa. In eo autem differunt hi duo codices, quod posterior careat Simplicio.

Textus contractus. CENTULEN. *Romæ via Appia, sancti Maximi presbyteri & martyris. Apud Viennam, sanctorum martyrum Severini, Exuperii & Feliciani. Eodem die, sancti Fausti martyris. Item sancti Crispini martyris, qui in civitate Astiagensi amputato capite martyrium sumpsit.* In margine recentiori manu aliqua adduntur de Elisabeth, quæ non satis distingui possunt.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Magdeburgum* [pro *Marpurgum,*] *depositio sanctæ Elisabeth, filiæ* *De Elisab.* *regis Hungariæ, ac conjugis Lantgravii Thuringiæ. Quæ innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatiori fine concludens, modo beatissima regnat in cælis.* Sequitur textus hinc inde transpositus & interpolatus. In fine: *Augustuduno, depositio* *Simplicii.* *sancti Simplicii episcopi.*

HAGENOYEN. In prima & secunda satis purus, subdit: *Item Augustuduno* &c. Nihil hic *Simplicii.* habet de Lugdunensibus. In Fausto satis purus est. Tum: *In territorio Troverensi, in opido Confluenciæ, natale beati Florini confessoris. In Hassia,* *Florini.* *in opido quod Marpurg dicitur, depositio sanctæ Elisabeth viduæ, filiæ regis Ungariæ & uxoris Lu-* *De Elisab.* *dovici Lantgravii Thoringiæ, cujus vita tota miraculis & operibus misericordiæ plena erat ab infancia sua usque ad mortem suam. Ejus ossa in translatione sua, in oleo natancia inventa sunt. De quo plurimi infirmi inuncti & curati sunt.*

AQUICINCT. In fine: *Item sancti Simplicii epi-* *Simplicii.* *scopi. Romæ, sancti Gelasii Papæ. Hic revocavit* *Gelasii.* *Misenum episcopum, quem Felix antecessor ipsius damnaverat, & communioni ecclesiæ suæ restituit. Hic libros adversus Eutychen & Nestorium composuit.* De eo die præcedenti in Auctariis actum est: in Romano ponitur XXI Novembris, quo die vide observationem nostri P. Motherii.

VICTORIN. Habet *Faustini* pro *Fausti.* In fine: *Gelasii* *Gelasii. Romæ, Gelasii Papæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Elisabeth viduæ, filiæ Regis Hungariæ. Simplicii episcopi* *Elisabeth.* *Simplicii.* *& confessoris. Odonis abbatis Cluniacensis, magnæ* *Odonis.* *sanctitatis viri.*

REG. SUEC. num. 130. *Romæ, Gelasii Papæ.* *Gelasii.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *Augusto-* *Simplicii.* *duni, depositio sancti Simplicii episcopi.*

VATICAN. sub num. 5949 Deficit in annuntiatione 2 & 4 de Crispino & Fausto.

ALTEMPS. *Petragoricas, sancti Leoncii episcopi* *Leoncii.* *& confessoris. Ipso die, B. Jacobi eremitæ.* *Jacobi.*

FLORENTIN. *In oppido Germaniæ, nomine Barbuth* [*Marpurg*, duo alia verba legi non possunt] *Elisabeth.* *S. Elizabeth, Andreæ Hungarorum regis filiæ. . . .* *Gelasii.* *Romæ, sancti Gelasii Papæ. . . . Item sancti Sim-* *Simplicii.* *plicii episcopi.* Habetur supra distinctius.

BURDEGALEN. *Sancti Simplicii episcopi.* *De Elisab.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima agit de Elisabeth

sabeth, fere ut ULTRAJECT. supra. Tum: *Romæ, natale sancti Gelasii Papæ & confessoris. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem Missæ composuit, libros etiam quinque contra Nestorium & Eutycen hæreticos, & contra Arrium duos. Fecit insuper hymnos ad modum sancti Ambrosii episcopi. Composuit etiam præfationem Missæ, Vere dignum & justum est, quotidiano usu cantari, & sedit in episcopatu annos quatuor.* De Pontiano habet textum dici sequentis. In textu præter morem pura est. Demum de Simplicio, ut supra.

De Gelas.

De Pontian.

BELIN. Incipit à Pontiano, ut jam diximus. In tribus primis satis purus est. Tum pergit: *Eodem die in oppido Alemanniæ nomine Marchburg, depositio sanctæ Elisabeth, Andreæ regis Ungarorum filiæ. Item sancti Simplicii episcopi & confessoris.* Quartam annuntiationem sic abbreviat: *Eodem die, sancti Fausti diaconi.*

Elisabeth. Simplicii.

Fausti.

GREVEN. *In Cæsarea Cappadociæ, natalis sanctorum Maximi, Mutiani, Nicophori, Januarii, Zefori & aliorum* XL. Diversa miscet ex Hieronymianis. *Item secundum aliquos hic, passio sancti Pontiani Papæ, quem Usuardus habet die sequenti. Augustuduni, beati Simplicii episcopi & confessoris. Item sancti Odonis abbatis primi Cluniacensis, miræ sanctitatis viri, incomparabilisque in monastica disciplina fervoris: adeo ut ejus fervore & industria monachorum illius temporis tepor versus fuerit in ardorem. Quievit tandem anno Domini* DCCCC XXXVIII, *miraculis in vita pariter & morte clarus. In Eraclea,* XL *viduarum & martyrum. In Marburgh civitate Hassiæ, natalis sanctæ Elizabeth viduæ sanctissimæ, filiæ regis Hungariæ. Quæ ab infantia religiosissimam in Deum mentem gerens, nupta Lantgravio Turingiæ, pietatis & humilitatis actibus, quantum licuit sub marito studens. Ubi ad viduitatis statum pervenit, rejectis ex toto secularibus ornamentis & pompis, sune renes præcingens, nudis pedibus, vili habitu incessit, viduamque Apostolicam se exhibens, filios educavit, hospicio recepit, sanctorum pedes lavit, tribulationem patientibus subministravit, omneque prorsus opus bonum subsecuta, miraculis gloriosissima quievit anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo.*

Maximi & socior.

Pontiani. Simplicii. De Odone.

Viduar 40. De Elisab.

MOLAN. De Pontiano, ut alii ex textu dici sequentis. Tum: *Eodem die in oppido Alemanniæ nomine Marburg, depositio sanctæ Elisabeth, Andreæ regis Hungarorum filiæ. Hæc construxit Xenodochium, ubi vidua pedes lavabat pauperum, manibus propriis abstergens sanies abominabilem infirmorum.* De Simplicio, ut supra De Gelasio, ut AQUICINCT., nisi quod addat, *fecit insuper hymnos* &c. Sequitur demum litteris minoribus: *In territorio Arvernensi, sancti Patrocli confessoris egregii, de quo Gregorius Turonensis dicit 5. Hist. Franc. cap. 10. Fuit in Biturico termino, reclausus nomine Patroclus, presbyterii honore præditus, miræ sanctitatis ac religionis, de cujus vita libellum scripsimus.* Editiones posteriores Pontianum in textu ponunt primo loco, dein Elisabetham, sed litteris Italicis. In fine: *In territorio Arvernensi, sancti Patrocli, confessoris egregii. Item sancti Gelasii Papæ, qui sedit in pontificatu annos quatuor. Die decima nona, sancti martyris Barlaam.* Vide Martyrologium Romanum, & Castellani notationem hoc die.

De Pontian.

De Elisab.

Simplicii. De Gelas.

De Patroclo.

Barlaam.

XII *Kal.* *Die* 20.

ROmæ, natalis beati Pontiani Papæ, qui Maximino adversum ecclesiarum sacerdotes persecutionem commovente, cum Ypolito presbitero Sardiniam deportatus, ibique fustibus mactatus martyrium consummavit. Corpus ejus à beato Fabiano Papa relatum, atque in cimiterio Calixti sepultum est. Cabilone, sancti Silvestri episcopi & confessoris. Hic quadragesimo secundo anno sacerdotii sui, plenus dierum atque virtutum migravit ad Dominum. Apud Siciliam civitate Messana, sanctorum Ampeli & Gaii. Ipso die civitate Taurinis, Octavii, Solutoris & Adventoris.

Pontiani.

Silvestri.

Ampeli & Caii.

Octavii &c.

Ita habent *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat.* & *Greven.*

VARIA LECTIO. *Potentiani*, pro *Pontiani*, error est in Munerato. Sic scriptorum ignorantia in Antverp. Max-Lubec. & Greven. pro *Maximino*, irrepsit *Maximiano*, ut alias factum observavimus, licet toto fere seculo disjungantur. Ex plerisque codicibus *Ypolito* servamus, ut alibi. Herinien. male transposuit, *fustibus martyrium mactatus.* Levius errat Greven. in *Papa Fabiano*; sed aliter loquitur Munerat. *Corpus autem ejus, à beato Fabiano revelatum, atque cimiterio Calixti Papæ sepultum.* Quod de *Ypolito* dixi, idem puta de *cimiterio Calixti.* Diversam scribendi rationem servant codices in *Mesana, Gagii, Gai, Octavi.* Nos de more in textu reliquimus *Gaii.*

OBSERVATIO. Martyrologii Romani reformatores Belinum potius quam Usuardum secuti sunt in signanda *Pontiani* Papæ festivitate die proxime præcedenti, seu XIX Novembris: Molanus, quod mirere, in ipsa prima editione, utroque die Sanctum à textu Usuardino exclusit. In serie nostra certissime notatur hoc die, sic præeunte Romano parvo: *Romæ, Pontiani Papæ & martyris.* Adonis elogium, ut observat Roswеydus, ex

Pontiani.

ex Pontifical. acceptum est; at necdum video, qua satis ratione cum Catalogis nostris, ante tomum I Aprilis editis, conciliari queat. Insuper multa offendo à Baronio, Henschenio, Pagio, Papebrochio aliisque circa Pontiani ætatem, exilium &c. disputata, quæ operosiori examine retractanda sunt, à Tillemontio tomo 3 pag. 276 & 692, necdum liquidò explicata, si modo ulla chronologica methodo componi possint. Sunt & aliqua circa martyrium ambigua; at ipsum quis temere in dubium revocaverit, tot antiquis tabulis confirmatum? Ceterum quæ in textu nostro exhibentur, ex Adone descripsit Usuardus. Est in codicibus Hieronymianis XIII Augusti, *Pontiani episcopi*: est eodem die in Bucherii Kalendario: *Et Pontiani in Callisti.* Atque hæc de translatione intelligenda existimat Florentinius; quo fundamento, post videbitur. Rabanus Pontiani natalem revocat ad XXX Octobris. Securus dixerim, multa in hujusmodi dierum electione arbitraria intercurrere, quod in auctore Romani parvi sæpissime demonstravimus; forte antiquiora monumenta & ipsi & Wandelberto præluxerint, cum metricus Martyrologus hoc ipso die ita Pontianum laudet:

Pontiane tibi duodenam Roma, dicato
Obsequio, sacrat antistes martyrque beate.

Silvestri. *Silvester* Cabilonensis pure Adonianus est: principium mutavit Usuardus; nam ubi Ado legit: *Apud Cabilonem, beatissimi Silvestri*, Noster, *Cabilone, sancti* &c. Breve encomium ex Gregorii Turonensis, de Gloria confessorum capite 85 desumptum est; nec de vita aut gestis ejus plura, quod sciam, supersunt: monumenta Cabilonensia tum Mss. tum typis vulgata, Silvestri & aliorum revelationem ac translationem prosequuntur, de quibus alibi.

Ampeli & Caii. Sequens annuntiatio sic ponitur in Romano parvo: *Messanæ, Ampeli & Caii.* Hieronymiana scribunt diversimode, sed eadem omnium sententia, eadem Adonis, ex quo commemoratio nostra. De genere aut tempore passionis nihil magnopere reperit Florentinius, neque apud nos exstant, quæ eorum gesta multum illustrare queant.

Octavii & sociorum. Martyres Taurinenses varia serie à variis referuntur, in Hieronymianis autem eo plane ordine quo in textu nostro: *Taurinis civitate, Octavi, Solutoris, Adventoris*, in quibus ita annumerantur socii alii, acsi ad eamdem classem pertinerent, quos tamen Florentinius merito secernendos existimat. Sunt hi celeberrimi Augustæ Taurinorum patroni, ad templum ibi Societatis JESU, ex vetustiori aliqua ecclesia translati, quos potissimum mordaci dissertatione impetere voluit ministellus ille Anglo-Sabaudus, de quo ad diem XXII Septembris, ubi de legione Thebæa, diximus. Ex sacra ea legione esse censentur tres nostri, ab Ennodio & Maximo Taurinensi pridem laudatissimi, quorum Acta manuscripta ab ecclesia Taurinensi accepisse se testatur Baronius. Plura ad nos Taurino olim submissa sunt & ad Acta & ad translationem spectantia, quæ proprio loco accurate deducentur.

AUCTARIA.

TORNACEN. Truncat elogium Pontiani, ad *consummavit*. Caret Silvestro; cetera bene.

Edmundi. ANTVERP-MAJ. Habet textum integrum, sed penultimo loco ante Taurinenses, inserit: *Eodem die, sancti Eadmundi regis & mart.*

Ejusdem. ROSWEYD. Textui subjungit: *Eodem die, natale sancti Eadmundi regis Anglorum & martyris pretiosi.* Vide Surium.

PULSANEN. In prima deest totum elogium: in secunda & tertia purus; deest quarta.

MOLAN. Dixi carere annuntiatione prima.

De eodem. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. Post textum addunt: *In Anglia, natale sancti Ethmundi regis & martyris, cujus caput diu occultatum, nutu divino se voce propria revelavit.* Idem habet codex LOVAN. sed elogium Pontiani rescindit.

ALBERG. & DANIC. Annuntiationem de Pontiano retulerunt die præcedenti. Hic de Edmundo agunt ut codices proxime citati, sed primo loco. In tribus aliis satis puri sunt.

CENTULEN. *Romæ, sancti Potentiani Papæ & martyris. Apud Mesanam civitatem Siciliæ, sanctorum Ampleii & Gaii martyrum. In Anglia, passio sancti Eadmundi regis & martyris. In territorio Silvanectensi, sanctæ Maxentiæ virginis & martyris. Cabillonis sancti Silvestri episcopi & confessoris. Ambianis, inventio & translatio sanctorum Nurlesii & Luxoris confessorum.* Edmundi. Maxentiæ. Silvestri. Nurlesii.

BRUXELLEN. In prima non omnino purus est. Sequitur ex Hieronymianis: *Et natale sanctorum martyrum Maximi, Muciani, & Nesfori. In Eraclea civitate Traciæ, natale sanctorum martyrum Bassi, Dionysii, Orionis & Basilii.* Tum cum textu: *Apud Ceciliam civitate Messanæ, natale sanctorum martyrum Ampelei & Gaii.* De Edmundo, ut ANTVERP-MAX. &c. In Silvestro satis purus est. Demum: *Ipso die, depositio Fulcherii, qui fuit Jerosolimitanæ ecclesiæ patriarchæ.* Maximi. Bassi &c. Edmundi. Fulcherii.

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Ponciani Papæ & martyris, qui sedecimus erat à beato Petro Apostolo. Hic quia Ydolis noluit immolare & fidem abnegare, sub persecutione Maximini, qui sevebat in Ecclesia Dei, cum Ypolito presbytero in Sardiniam deportatus est in exilium* &c. In Silvestro satis purus est. Tum: *In Anglia, natale sancti Edmundi regis & martyris, qui in primæva sua ætate se junxit Domino, & cui adhuc puero apparuit Dominus in societate dicens ei, Ego sum Jesus Na-* De Ponticio. De Edmundo.

Nazarenus. Qui capitis abscisione punitus est, quod postea diu occultatum &c. In tertia satis purus, nescio quid subjungat. *Apud Allexandriam,*

Helie. *Heliæ Imperatricis, uxoris Olaxentis.* Dein: *Item*

Translat. Corbinian. *translatio sancti Corbiniani episcopi Frisingensis.* In ultima satis purus est.

AQUICINCT. Textui superaddit. *In Britannia, apud Orientales Anglos, beatissimi atque Chri-*

De Edmund. *stianissimi regis martyrisque Eadmundi, qui ob insuperabilem catholicæ fidei veritatem a paganis crudeliter occisus, cælestia regna fortitus est.*

AMBIANEN. *In pago Ambianensi, inventio &*

Translat. Warlesi &c. *translatio corporum sanctorum confessorum Warlesii & Luxorii.* Ita prima manu scriptum erat, sicut habet supra CENTULEN. Sed aliquis secundum nomen mutavit in *Luxoens.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Potentiani*

Edmundi. [patet error] *Papæ & martyris. Edmundi regis & martyris, in Anglia. Octavii martyris cum sociis.*

Bernardi pro Berwaldi. *Sylvestri Cabillonensis episcopi. Bernardi Nordensis episcopi.* Notat descriptor in margine: *Forte Berwaldi episcopi Hildebemensis.* Vide de hoc infra.

REG. SUEC. sig. num. 428. *In territorio Belloo-*

Maxentiæ. De Edmund. *vacensi, natale sanctæ Maxentiæ virginis & martyris. In Britannia, passio beati Eadmundi, Orientalium Anglorum regis, qui sub pyratarum, diris jaculorum ictibus passus, demum martyrii bravium adeptus, coronam perpetuitatis nactus est.*

In VATICAN. Sub num. 5949. Deest annun-

Theogenis. Dori. tiatio Silvestri. Adjicitur: *Eodem die, S. Theogenis martyris. Et sancti Dori episcopi Beneventani.*

FLORENTIN. Penultimo loco inserunt: *In*

Edmundi. *Anglia, sancti Edmundi regis & martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *In Anglia,*

De Edmund. *natale sancti Ethmundi regis & martyris, cujus caput* &c. ut supra. Pontianum heri posuit Sequitur de Silvestro, Siculis & Taurinensibus, satis pure. In fine: *In Hildeschem, natale sancti*

Berwardi. *Berwardi episcopi & confessoris.* Vide longam vitam apud Surium edit. MDCXVIII. *Eodem die,*

Regensledis. *sancta Regensledis virginis.*

BELIN. Multa corrupte impressa sunt, ut *Babyloniæ* pro *Cabilone.* Die præcedenti Pontianum collocavit. Secunda editio in fine adjicit:

Edmundi. *In Anglia, sancti Eadmundi regis & martyris.*

GREVEN. Ex Hieronymianis: *In Eraclea,*

Bassi &c. Bassiani &c. De Eadmund. *natalis sanctorum Bassi, Dionisii, Orionis. In Antiochia, Basili, Dionisii. In Anglia, sancti Edmundi regis & martyris; qui a paganis post varios cruciatus, capite amputato, martyrii gloriam adeptus est: cujus caput in sylvam projectum atque à lupo sollicite custoditum, cum repertum fuisset, & una cum corpore sepultum, post annorum curricula, corpori penitus reunitum inventum est. Apud Constantinopolim,*

Antipæ. *sancti Antipæ presbyteri & martyris. Apud Edes-*

Samonis &c. *sam civitatem, passio sanctorum Samonis & Guriæ; qui cum Christum annuntiantes ubique discurrerent, ac Christianos confortarent, tenti, primo suspensi, deinde media macerati, ad ultimum variis tormentis Christi virtute superatis, decollatione martyrium impleverunt. Orienis episcopi. Berwaldi episcopi*

Orienis. Berwaldi. *Hildesheymensis & confessoris, qui tempore Ottonis III præfatam ecclesiam verbo pascens & exemplo, miraculis clarus quievit. Apud Constantinopolim,*

Stephani. Warlesii & Luxoris. Regensledis. Maxentiæ. Agapitæ. *beati Stephani presbyteri & confessoris, qui tempore Leonis imperatoris vitam continentissimam ducens, precibusque assiduis insistens, multis clarus miraculis, beato in Domino fine quievit. Aurelianis, sanctorum Wacleti & Luxoris. Regensledis virginis. Maxentia virginis. Agapitæ virginis.*

MOLAN. *Eodem die, sancti Eadmundi regis &*

Edmundi. Raphaëlis. Translat. Warlesi &c. Stephani inclusi. *martyris. Beati Raphaelis archangeli festivitas. Ambianis, inventio & translatio gloriosorum corporum sanctorum confessorum Vuarlesii & Luxoris.* Typis minoribus: *Eodem die, jussu impii & scelesti imperatoris Constantini iconomachi, martyrio coronatus est Stephanus incluses apud sanctum Auxentium, cujus pedem rudente ligantes, duxerunt usque ad ea quæ sunt Pelagia prætorio, ubi & discerpentes eum, projecerunt honorabiles ejus reliquias in biothanatorum locum, eo quod multos monuerit & adduxerit ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates atque pecunias persuaserit. Reverendus quippe vir omnibus erat, pro eo quod fere* LX *annos egerit in clausiris, & virtutibus multis effulserit.* De Samone & Guria, ut GREVEN. Editio-

Samonis & Guriæ. nes aliæ, de Edmundo & Raphaele, ut prima.

Benigni. Bertualdi. Tum: *Mediolani, Benigni episcopi & confessoris. Civitate Hildesheimensi, sancti Bertualdi episcopi, qui tempore Othonis* III *præfatam* &c. ut GREVEN.

Procli. Gregorii. *Die vigesima, sancti patris Procli archiepiscopi Constantinopolis; & sancti Gregorii Decapolitæ, & præfectum introitus in templum sanctissimæ Deiparæ.* De Warlesio & Luxore, ut supra. Demum typis minoribus: *Cæsareæ Palæstinæ, natalis S. Agapii, qui in die natali Maximini tyranni, cum homicida in stadium raptus, cum homicidam domini sui interfectorem, ad similitudinem Barabbæ liberari vidisset, ipse urso datur devorandus, deinde adhuc superstes in mare demergitur.* Vide Romanum.

Agapii.

XI *Kal.* *Die* 21.

NAtalis beatissimi Rufi, de quo Apostolus Paulus ad Romanos *Rufi.* scribit. In Italia, monasterio Bobio, depositio sancti Co- *Columban.* lumbani abbatis; qui multorum cenobiorum fundator, & innumerabilium pater extitit monachorum, multisque virtutibus clarus, quievit in senectute bona. Item in Histria, passio sancti Mauri *Mauri.* martyris.

Puri hodie sunt *Herinien. Torndcen. Antverp. Max-Lubec.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden.* & *Albergen.*

VARIA LECTIO. Lego *beatissimi* cum plerisque codicibus; & ita Usuardum ex Adone descripsisse non dubito. Servo hîc *cenobiorum*, quòd ita omnes habeant excepto solo Molano. Antverp. & Max-Lubec. post *fundator*, omittunt particulam *&*,

cum omnibus ferme, quos mediæ notæ dicimus. Iidem legunt *Ystria*, vel *Hystria*, ut aliqui *Ytalia*, reliqui omnes *Histria*. Herinien. & Tornacen. puriſſimi quidem ſunt, ſed Columbanum ponunt ultimo loco.

De Pratenſi & ſociis.

Notandum, quod à puris, imo ab omnibus ferme codicibus recedat hoc die & duobus ſequentibus Pratenſis, cum ſolitis ſociis Antverp-maj. & Roſweydino. Pratenſi autographi inſpector Caſtellanus obſervavit, in hodierno textu eraſa eſſe omnia poſt annuntiationem Rufi, inſcriptamque Mariam Neocorenſem, ex I Novembris huc perperam intruſam, & reliqua, quæ ex ipſius ſæpe citata epiſtola XXXI Maii MDCCIX hic tranſumo: *Apud Neocorenſem civitatem, ſanctæ Mariæ virginis, quæ paſſa eſt ſub Adriano & Antonino principibus. In provincia Hiſtria, ſancti Mauri martyris. Civitate Hoſtia, ſanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Auguſtuduni, ſancti Pragmatii epiſcopi.* Turbatiſſima ibi omnia eſſe oportet, cum teſtetur idem Caſtellanus, ad XXII de ſola Cæcilia agi; porro XXIII, expunctum rurſus textum totum poſt *præcipitatus martyrio*, inſcriptumque, *coronatur. Eodem die, ſanctæ Felicitatis* &c. Tum de Columbano &c. ſed annuntiatione plane mutila, ſi recte habetur in apographo noſtro; ut poſt dicemus. Ad XXIV, obſervatur diverſa manus, unde ferme poſſet conjici, eamdem omnino eſſe, quæ XIX, XXI, XXII & XXIII hujus menſis, in textus omnes graſſatur. Quantum vero hæc omnia authentiam & ſinceritatem Pratenſis codicis commendent, harum rerum periti ultro perſpiciunt. Crediderim ego, ſcriptorem codicis, ſubinde in aliquo Hieronymiano, aut in Rabano reperiſſe Columbanum XXIII Novembris, atque ex ipſis aut aliis plura perperam commiſcuiſſe. Me quidem judice, ab Adone prorſus non receſſit Uſuardus; Adonem vero, hoc die Columbanum ipſiſſimis textus noſtri verbis ſignaſſe, indubitatum eſt; quid quid forte refragari poſſit, neſcio quis Ado Pratenſis, quem toties fartum & auctiorem demonſtravimus: neque enim inter exempla noſtra, tum Mss, tum excuſa invenio, excepto ſolo Lobienſi, procul dubio Pratenſis germine, quod alio, quam hoc die Columbanum conſignet; unde recentiores aliqui critici facile refelluntur. Noſtra lectio Uſuardina ex tot codicibus confirmata plane & integre ſubſiſtit, rejectis tribus illis, toties extra ſeriem vagantibus. Subſiſtit, inquam, in vero obitûs die, à Jona recte notato, contra quam ſentiat Florentinius, cum aliis hîc corrigendus.

Rufi.

OBSERVATIO. Primæ noſtræ duæ commemorationes ſecundum omnes ſyllabas ex Adone deſcriptæ ſunt. Unica eſt in Romano parvo, his verbis concepta: *Ruſi, quem Apoſtolus ad Romanos ſcribens ſalutat*; iſque ab illius Martyrologii auctore primum ſignatus eſt, cum tot aliis viris Apoſtolicis, quorum nomina aut in Actibus aut in Apoſtolorum epiſtolis reperit. Poterat Uſuardus abſque ſcrupulo verba ipſa Apoſtoli ad Rom. 16 V. 13 ex Adone transferre: *Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus & meam.* Hæc Rufi ſumma & vera laus; nam quod de epiſcopatu Thebarum commini ſcitur ſæpe rejecta Dorothei Synopſis, niſi aliunde probetur, admittendum non eſt. Rufus alius à Polycarpo laudatus, colitur XVIII Decembris: an alteruter cum Alexandri fratre, filio Simonis Cyrenenſis, crucis bajuli, confundendus ſit, alibi diſquiretur. Quid pſeudochronica Hiſpanica fabulentur, vide apud Tillemontium tomo I pag. 447. Ea omnia ſtudioſe olim annotaverat Roſweydus, ſi vixiſſet, egregie confutaturus, ut plures alias eorum impoſturas retexerat.

Columbani.

Columbani annuntiationem pure & integre Adonianam eſſe, jam diximus. Ad Uſuardum autem vere etiam hoc ipſo die pertinere, ex Variantibus abunde liquet. Vita ejus per Jonam ſcripta, exſtat in Surio, recenſita & illuſtrata à Mabilione ſec. 2 Benedictino à pag. 5, ubi & metricam Frodoardi, & libellum miraculorum, aliaque ad celeberrimum abbatem ſpectantia, reperiemus, novis curis ſuo tempore cum pluribus manuſcriptis noſtris conferenda & elucidanda. Wandelbertus verum etiam hunc Columbani obitûs diem, haud dubie ex ipſo vitæ auctore deprehendit, dum tribus verſibus ſic eum hodie celebrat:

Undenam abba Columbanus ſibi ſervat, ab ipſo
Oceano: multis vitæ qui dogmata ſanctæ
Relligione pia ſparſit, ſermone, manuque.

Mauri.

De *Mauro* Iſtrienſi quod dicam, non habeo: quid, quo tempore paſſus, unde ab Uſuardo acceptus, candide fateor me ignorare, niſi ex Petri Catalogo lib. 10 cap. 93 cenſeamus unum & eumdem eſſe cum Mauro martyre Romano, de quo apud Rabanum longa hoc die martyrii hiſtoria producitur. Idem haud dubie exiſtimavit Baronius, dum Mauri Iſtrienſis nomen ex Romano expunxit. Ulterius non divino: tam certum eſt ab Uſuardo, ſeu bene ſeu male conſignatum fuiſſe, quam certum eſt, in probatioribus omnibus codicibus repræſentari; & die ſequenti iterum repeti.

AUC.

AUCTARIA.

PRATEN. Hujus mutationes & augmenta in Variantibus retulimus. Hic solum noto, antigraphum nostrum Pragmatium Augustodunensem, non hoc, sed sequenti die referre, quod mirum esset amanuensis & Sirmondi aciem effugisse. Ego hoc & duobus sequentibus diebus Castellani novissimo testimonio innitendum non putavi. Rem melius exploravit laudatus supra Chamillart.

ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Pratensis textum, hinc inde satis male depictum, exhibent. De Pragmatio agunt die sequenti proprio loco; unde consequens videtur, sic etiam in Pratensi haberi, licet oppositum testetur Castellanus, forte quod asteriſco aliquo, à Castellano non observato, Pragmatius ad locum remittatur.

PULSANEN. Satis purus esset, nisi totum Columbani elogium plane rescinderet.

MUNERAT. In fine textus adjicit: *Ipso die, Præsentatio beatæ Mariæ virginis.* *Præsentat.*

GREVEN. Incipit: *Præsentatio beatissimæ Dei genitricis, semper Virginis Mariæ, quando fuit in templo præsentata.* Cetera, suo loco. *Ejusdem.*

LOVANIEN. In principio: *Præsentatio beatissimæ Virginis, Dei genitricis Mariæ.* Reliqua pura sunt, quemadmodum est in DANICO, qui prædictam annuntiationem inferius positam habet, sed per asteriſcum ad locum primum eadem manu, qua reliqua scripta sunt, remissam. *Rursus.*

CENTULEN. *Natale beati Rufi, de quo Paulus ad Romanos scribit: Salutate Rufum electum. In Italia, Bobio monasterio, sancti Columbani abbatis, admirandæ vitæ & doctrinæ viri.* *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Sanctæ Mariæ semper Virginis & Dei genitricis in templum Præsentatio.* *Præsentat.*

De Columbano, textui inserit: *Qui ex Scocia veniens, & Gallo relicto in Almannia, Bobium cenobium in Italia construxit, multorumque aliorum monasteriorum fundator, ac innumerabilium* &c. *De Columb.*

In Rufo Adonem describit, addito tamen titulo *episcopi*. In Mauro, satis purus est. Tum ex Hieronymianis: *In Antiochia, natale sanctorum Basilei, Auxilii, Matroni, Demetrii, Quinciani, Sisinnii & Eutici martyrum.* Huc rejicit annuntiationem hesternam de Thebæis Taurinensibus. Deinde: *Civitate Hostia, passio sanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Apud Neocæsariensem civitatem, natale sanctæ Mariæ virginis, quæ passa est sub Adriano & Anthonino principibus.* Mutatur hic nomen civitatis, de quo alibi egimus: Scribendum est; *Apud Neocorensem* &c. *Basilei & sociorum.* *Octavii &c. Demetrii & Honorii. Mariæ.*

HAGENOYEN. In prima, satis purus, pergit: *Item Præsentatio beatæ Virginis in templum, in tertio anno nativitatis suæ. Item translatio sancti Burkardi episcopi Herbipolensis.* Vide Auctaria XIV Octobris. *Apud Viennam, natale sanctorum martyrum Severini* &c. Ex XIX Novembris. *In Italia, in monasterio Bobyo, depositio Columbani abbatis, qui de Scocia erat ortus, & prædicationis gratia de terra sua exiit, cum pluribus discipulis valde honestis, scilicet S. Gallo & Kyliano, Bonifacio & pluribus aliis* [&] *multis ædificatis monasteriis, & virtutibus perpetratis in Alimania, & Italia, & pluribus sibi copulatis fratribus in Domino, tandem in Italia quievit in pace.* Sequitur historia de præsentatione dextri brachii S. Joannis Baptistæ, & de spina coronæ Domini miraculosa, quæ huc proprie non pertinent. In ultima purus est. *Præsentat. Translat. Burchardi.* *Severin. &c.* *De Columb.*

AQUICINCT. Interserit: *Civitate Ostia, sanctorum martyrum Demetrii & Honorii.* Paulo ante interserit etiam: *Apud Neocerensem civitatem, sanctæ Mariæ virginis, quæ passa est.* &c. Satis patet, scribendum esse, ut supra dixi, *Apud Neocorensem* &c. Nec minus manifestum est, codicem hunc, ut sæpe aliàs, à prætensi autographi & sociorum codicum vestigiis non recedere. Utrum autem Columbanus positus, an præteritus sit, in transumpto non exprimitur. *Demetr. &c* *Mariæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Columbani abbatis, qui innumerabilium pater extitit monachorum. Rufi, discipuli beati Pauli. Præsentatio gloriosæ Virginis in templo.* *Præsentat.*

In VATICAN. num. 5649. Remissus est Columbanus ad XXIII. Adjicitur autem: *Civitate Asti, sanctorum Honorii, Stephani & Eutycii. Et sanctorum Samoræ, Abili & Guriæ.* Vide hæc melius in Hieronymianis. *Honorii &c* *Samoræ &c*

ALTEMPS. *In provincia Histriæ, sancti Mauri martyris. Civitate Ostia, sanctorum martyrum Demetrii & Honorii.* *Demetr. &c*

FLORENTIN. *Ravennæ, sancti Joannis archiepiscopi & confessoris.* An is qui colitur XII Jan.? *Joannis.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Præsentatio gloriosæ Virginis Mariæ Hierosolymis, sicut post ablactationem, cum esset trium annorum, à parentibus in templo est præsentata, & ipsa per quindecim gradus, per quos ascendebatur in templum, per seipsam ascendebat, acsi perfectæ fuisset ætatis.* De Rufo ex Adone, cum titulo *sacerdotis*. In Columbano pura est. Pro *Mauri* scribit cum GREVEN. *Maurini*. Demum: *Eodem die, præsentatio dexteri brachii sancti Joannis Baptistæ.* *De Præsent.* *De brachio S. Jo. Bapt.*

BELIN. Primo loco: *Hierosolymis, Præsentatio beatæ Dei genitricis Virginis Mariæ in templo.* *Præsentat.*

GREVEN. *Nota, festum Præsentationis beatæ Mariæ, quando ipsa, cum trium esset annorum, à parentibus in templum fuit præsentata, graduſque quindecim, quibus ascendebatur, per seipsam, acsi perfectæ jam fuisset ætatis, ascendit; cœptum fuit celebrari circa annum Domini* MCCCCLX. *Eodem die apud Antiochiam, Basilei, Auxilii, Matroni. Item, sanctorum Demetrii, Quincani, Sisinnii, Saturnini, Eutici, Basillæ, Zepheri.* Vide Hieronymiana. *Præsentatio dextris brachiis sancti Joannis Baptistæ. Translatio sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi & doctoris sanctæ Ecclesiæ. Item, Columbani monachi & confessoris, discipuli alterius Columbani, qui tantæ innocentiæ extitit, ut aves & bestiæ sibi ad nutum obedierint. Civitate Neocæsariensi* [lege *Neocorensi*] *sanctæ Mariæ virginis & martyris. Mabiliæ matronæ sanctæ.* *De Præsent.* *Basilei & aliorum.* *Translat. Ambrosii.* *Columbani alterius.* *Mariæ.* *Mabiliæ.*

MOLAN. De Præsentatione, ex BELIN. addens, *quam Pius & Paulus Pontifices Romani cum indulgentiis instituerunt. Lauduno Clavato, translatus sancti Autbodi.* Dein typis minoribus: *Ipso die apud civitatem Remensem, vir miræ sanctitatis Albertus, episcopus Leodiensis, frater Henrici magni, Lotharingiæ ac Brabantiæ ducis, ob custodiam ecclesiasticæ libertatis, de mandato Henrici imperatoris interemptus occubuit.* Editiones posteriores à priori in hoc solùm differunt, quod festum *Præsentationis beatæ Dei genitricis Virginis* &c. litteris Italicis primo textûs loco reposuerint. *Præsentat.* *Translat. Autbodi.* *Alberti Leodien.*

X *Kal.* *Die* 22.

Cæciliæ. ROmæ, natalis ſanctæ Ceciliæ virginis, quæ ſponſum ſuum Valerianum & fratrem ejus Tiburtium ad credendum Chriſto ac martyrium perdocuit,& ipſa deinde martyrizata eſt, ignem quidem ſuperans, ſed ferro occiſa. Paſſa eſt autem Marci Aurelii & *Mauri.* Commodi imperatorum temporibus. Item Romæ, ſancti Mauri mar- *Pragmatii.* tyris, qui ſub Celerino præfecto agonizavit. Auguſtuduni, ſancti Pragmatii epiſcopi.

Undecumque puri ſunt *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Plures alii ad puritatem proxime accedunt.

VARIA LECTIO. Nullus codex ſcripſit *Cæciliæ*, in textu eos ſecutus ſum, qui diphthongo *æ* utuntur, ut ſunt Praten. Herinien. Roſweyd. & Molan. Solus Tornacen. legit *fratrem ſuum*, pro *fratrem ejus*. Idem poſuit, *ad credendum in Chriſto*; Greven. & Molan., *ad credendum Chriſtum*. Solus Greven. in fine textus appoſuit, *& confeſſoris*. Cetera minutiæ ſunt, ut *Tyburtium*, *martirium*, *Marcii Aurelii*, *Sceleriano*, pro *Celerino*, *Auguſtiduni*, *Pragmacii* &c.

Cæciliæ. OBSERVATIO. *Cæciliæ* venerandum in univerſa, tum Græca tum Latina Eccleſia nomen, in omnibus eccleſiaſticis ſacriſque tabulis & monumentis celebratiſſimum eſt, memoriâ ejus in Sacramentariis Gelaſiano, Gregoriano, Gothico; in Kalendariis Allatii & Frontonis, in Litaniis, in ipſo Miſſæ Canone peculiari cultu conſecratâ. Audiamus hîc Martyrologia noſtra. Hieronymiana imprimis ſic legunt: *Romæ, ſanctæ Cæciliæ virginis*, ubi & ſocii illi adjunguntur, quos XIV Aprilis ex iiſdem codicibus retulimus. Romanum parvum totidem fere verbis: *Romæ, Cæciliæ virginis & martyris.* In Beda breve elogium attexitur, à Rabano deſcriptum, ab Adone pluribus auctum, à Noſtro ad primam prope formam reductum, adjectâ Adonianâ temporis notâ, de *Marci Aurelii & Commodi imperatorum temporibus*; eâ ipsâ nimirum, quæ plane repudianda eſt, ſi illuſtriſſimæ Sanctæ Acta ſubſtent, ſicut ex Metaphraſte à Lipomano & Surio edita, ab Antonio Boſio ſtudioſiſſime illuſtrata ſunt, paſſimque recepta eſſe novimus, majorum noſtrorum ſuffragiis ſummopere laudata XIV Aprilis, XXV Maii, & ad hanc diem in Ephemeridibus Græco-Moſcis. Repudianda, inquam, eſt Adoniana nota, utpote cum in laudatis Actis, Cæciliæ & ſociorum martyrium cum Urbano Papa, atque adeo cum imperatore Alexandro, diſertiſſime conjungatur. Pro his cum Baronio, Florentinio, aliiſque certant laudati ſcriptores, certat totius orbis Catholici pervulgata opinio. Græci aliam viam ingreſſi, ad Diocletiani tempora Cæciliam removere malunt, ſed hos non moramur. Præcipua, quæ à recentioribus objicitur eaque capitalis difficultas, in eo conſiſtit potiſſimum, quod, ut alibi etiam inſinuavi, Alexandri temporibus tam acerba immaniſque perſecutio, qualis in iſtis Actis deſcribitur; tam atrocia paſſim tormenta, Chriſtianis illata, quadrare prorſus non videantur. Sequenda Martyrologia, inquies; nequaquam: nam eo pacto Urbani Papæ Acta plane convelluntur. Aliunde ſibi non conſtat Viennenſis Martyrologus, hîc Cæciliæ ætatem cum Urbaniana connectens tempore Marci Aurelii & Commodi, ubi XXV Maii, Urbani *doctrinâ, ſub perſecutione Alexandri, multos*, ait, *martyrio coronatos.* Hæc & id genus alia Tillemontium, ſupradictis diebus citatum, impulere, ut duce Fortunato Pictavienſi ex Sicilia Cæciliam accerſeret: quippe cum antiquus poëta ille canat: CÆCILIAM SICULA PROFERT, SELEUCIA THECLAM. Paradoxa multis æque ac mihi videbitur hujuſmodi ſententia: verum quid agas? Communiorem aliam premunt perplexa multa, quæ ad exactæ critices regulas componere promptum non eſt, multo minus hujus loci. Jam ad citatos ſuperius dies XIV Aprilis & XXV Maii, me præcoci judicio nihil definire velle, ſanctè profeſſus ſum, & hîc rurſus profiteor. Ceterum paucis opinamenta varia referre placuit, quæ ſociis vel ſucceſſoribus noſtris, menſem Novembrem Actorum illuſtraturis, non parum negotii faceſſent. Non tantum moleſtiæ creabunt inventiones corporis, de quibus vide Baronium ad annum DCCCXXI. Ad vulgata Acta alludit Wandelbertus non ineleganti metrico encomio:

Cæcilia illuſtrat denam mox ſancta nitore,
Perpetuo claris ſemper vulganda trophæis,
Virgo hinc cognato, ſanctoque hinc fulta marito.

Heri

Heri *Maurum* in Istria, hodie Romæ celebrat Noster, eo pacto ab ipso geminatum. *Mauri.* De Istrienſi, ſi forte ab hodierno alius eſſe poſſit, nihil uſpiam reperiri, die præcedenti diximus; ſi idem cum Romano, videri poteſt citatum pridie longum Rabani encomium. Breviora ſunt, quæ habet Petrus, loco ibi citato, verum ita rem pandunt, uti clare pateat Maurum, Afrum genere, Romæ paſſum, & *angelo duce ad littus Parentinæ civitatis provinciæ Hiſtriæ*, navi, ex meditato Celerini incendio ſervatâ, deductum fuiſſe, quæ omnia ex variis noſtris Mss. ſoluta & ligata oratione de hoc Sancto compoſitis, uberius ſuo tempore poterunt elucidari. Si talia Acta vidiſſet Uſuardus, Maurum unum in duos non diſtraxiſſet. Credendum eſt, ducem alium ſecutum fuiſſe, à quo in errorem inductus ſit.

Uſuardinus item eſt *Pragmatius* Auguſtodunenſis, ſed ex Hieronymianis procul du- *Pragmatii.* bio acceptus, licet antiquarii Gallici additionem exiſtimet Florentinius, in hiſce juſto quandoque ſcrupuloſior. Geſta ejus nulla invenio, nec aliud quidquam, præter id quod notavit Baronius, quem vide ad annum cccexc, à num. 24, ubi binas ejus ſubſcriptiones & Apollinaris Sidonii epiſtolam ad ipſum datam unicè deprehendes. Neſcio cur Caſtellanus, xx Novembris vitâ functum, hoc die ſepultum aſſerat.

AUCTARIA.

ROSWEYD. In textu purus, addit in fine: *Longini martyris, qui latus Domini aperuit.* Vide quæ de ipſo poſt Uſuardum diximus xv Martii. Item hic Hieronymiana & Florentinii notationem. *Longini.*

PULSANEN. Prima recte procedit uſque ad *martyrizata eſt.* In ſecunda puro deeſt tertia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Adoniano ſtylo loqui videntur, ita primam annuntiationem mutantes, *ad credendum Chriſto perduxit, ac dein ad martyrium incitavit. Quam Almachius, poſt martyrium eorum teneri, atque illuſtri paſſione fecit conſummari. Paſſa eſt* &c. Ultimi quatuor codices in fine de Pragmatio cum GREVEN. adjiciunt, *& confeſſoris.*

ALBERG. DANIC. & Codex Urſini à Roſemberg. In toto textu ſimiles ſunt codicibus proxime relatis, ſed in fine ſuperaddunt: *Civitate Altino, natale ſancti Theoneſti Philippenſis epiſcopi, qui ſub perſecutione Arrianorum, ad præfatam civitatem veniens, una cum duobus diſcipulis ſuis Trabaham & Trabatham imbs agonem martyrii, capitis obtruncatione, glorioſiſſime complevit.* In Romano ponitur xxx Octobris, vide ibi Auctaria Uſuardina. *Theoneſti.*

CENTULEN. *Romæ, paſſio ſanctæ Ciciliæ virginis, quæ ſponſum ſuum Valerianum & fratrem ejus Tiburtium ad fidem eduxit, & ad martyrii gloriam incitavit. Cæſareæ Cappadociæ, ſancti Longini martyris.* Vide ROSWEYD. *Longini.*

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, natale ſanctæ Ceciliæ virginis, quæ Valerianum ſponſum ſuum, & Tyburtium fratrem ejus convertens, dum igne læsi non poſſet, gladio jugulatur.* Tum: *Et natale ſancti Creſcentiani martyris, qui ſuſpenſus in eculeum & fuſtibus cæſus, atque unguibus raſus, deinde flammis circum latera ejus appoſitis, diu uſtulatus, emiſit ſpiritum.* Vide inferius XXIV. De Theoneſto habet, ut ALBERG. &c. In fine, *& confeſſoris.* De Mauro, nihil. *Creſcentian.*

HAGENOYEN. De Cæcilia addit: *Hæc angelum cuſtodem ſuæ virginitatis habuit, quem ad videndum ſponſo ſuo Valeriano permiſit, ſi purificari vellet, quod & fecit; cum quo illa coronam roſarum & liliorum ab angelo de cælo accepit. Urbanum epiſcopum in vultu angelico demonſtravit. Ipſa omnia quæ habere potuit, pauperibus erogavit, & alios hoc facere docuit. Demum cum ſacrificare nollet, ſub perſecutione Marci Aurelii, Commodique imperatorum temporibus, in calido poſita eſt balneo per noctem & diem, & non eſt læſa, inde decollari juſſa eſt ab Almachio præfecto.* In Mauro, purus eſt. De Theoneſto, præter dicta ſuperius, inſerit; *qui ab Arrianis de ſua ſede ejectus eſt, & vagabundus per Alimaniam & Burgundiam atque Italiam cum diſcipulis ſuis prædicavit, & multos ad fidem reduxit. Tandem cum duobus tantum diſcipulis, aliis pro fide paſſis, ad præfatam urbem veniens* &c. In ultima, ſatis purus eſt. *De Cæcil.* *De Theoneſt*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ceciliæ virginis & martyris. Pragmatii epiſcopi. Goberti confeſſoris.* Aliis *Gothberti.* Colitur die ſequenti. *Goberti.*

REG. SUEC. ſign. num. 428. *Eodem die, ſanctæ Medriſmæ virginis.* Eſt in Rabano *Mederaſmæ.* Vide ubi colatur, apud Caſtellanum. *Medriſmæ.*

VATICAN. num. 5949. Agit de ſola Cæcilia.

FLORENTIN. *Item ſanctorum martyrum Theoneſti epiſcopi Philippenſis, Thrabææ, & Trabatæ, nec non Albani & Urſi diſcipulorum dicti epiſcopi.* *Theoneſti & ſocior.*

DIVIONEN. S. Benigni. *Tranſlatio corporis B. Benigni martyris.* Colitur 1 Novembris. *Tranſlat. Benigni.*

EDITIO LUBECO-COL. In Cæcilia non multum differt à codicibus mediæ notæ ſupra citatis. *Item Romæ, ſancti Mauri monachi, martyris, qui temporibus Numeriani imperatoris, poſt varia tormenta exhibita, ſub Celerino præfecto, capitalem ſubiit ſententiam.* De Pragmatio addit, *& confeſſoris.* De Theoneſto, ut ALBERG. &c. ſupra. *De Mauro.* *Theoneſt &c*

GREVEN. *In Cappadocia, ſanctorum Longini, Leontii & Fauſti. Alexandriæ, Felicis, Demetrii, & Honorati.* Vide Hieronymiana. *Philippis, ſancti Theoneſti epiſcopi & martyris; qui ſub Arrianorum perſecutione, ad Altinam civitatem cum diſcipulis ſuis Tabraham & Tabratan veniens, ibidem martyrii ſui curſum capitis obtruncatione complevit. Romarici abbatis & confeſſoris. Item ordinatio epiſcopatûs ſancti Willibrordi.* *Longin. &c. Felicis &c.* *Theoneſt. & c* *Romarici. Ordinat. Willibrord.*

MOLAN. In prima editione caret augmentis. Poſteriores textum Uſuardinum corrumpunt. Primo quidem litteris Italicis inter *deinde* & *martyrizata eſt*, inſeruntur hæc verba, *poſt eorum martyrium, ab Almachio.* Annuntiationis autem finis ſic vertitur, ut pro *& Commodi*, ſubſtituatur nomen *Alexandri*, ut ſenſus ſit, paſſam eſſe Cæciliam temporibus *Marci Aurelii Alexandri.* Jam ſupra non ſemel monuimus, in poſterioribus hiſce editionibus puritatem Uſuardinam non tam ſcrupuloſe ab editore, amicorum judiciis nimium tribuente, ſervatam fuiſſe.

IX *Kal.* *Die* 23.

Clementis. NAtalis ſancti Clementis epiſcopi, qui quartus à beato Petro Apoſtolo, Romanæ Eccleſiæ pontificatum tenuit, & ſub perſecutione Trajani in mare præcipitatus, martyrio coronatur. *Felicitatis.* Eodem die, ſanctæ Felicitatis, matris ſeptem filiorum martyrum, quæ jubente Antonino decollata eſt pro Chriſto. In pago Hasbanio, *Trudonis.* ſancti Trudonis presbiteri & confeſſoris. Pariſius, depoſitio beati Se- *Severini.* verini monachi & ſolitarii. In civitate Emerita, ſanctæ Lucretiæ virginis. *Lucretiæ.*

Integra puritas eſt in ſolis *Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Excluſi rurſus ſunt tergemini Praten. Antverp-maj. & Roſweyd. qui inter Felicitatem & Trudonem de Columbano agunt, ut dicemus in Auctariis, quo etiam rejiciendus fuit Herinen. ob proprium Remenſe &c. Inter citatos pro textu diverſitas eſt, quod duo primi cum antiquis Mss. legant *coronatur*, tres impreſſi, *coronatus eſt*. Secutus ſum priores, ut Adoni conformiores. Soli Antverp. & Max-Lubec. pro *quartus à beato Petro*, ſubſtituerunt *tercius*. In Greven. male ponitur *Felicitatis martyris* loco *Felicitatis matris*. *Basbanio*, *Pariſii* errores ſunt in Munerat.; *Antonio* in præfato Greven. Omnes codices pro textu allegati habent; *Item civitate Emerita*, excepto Molano, cui antiquiores nobiſcum ſubſcribunt; *In civitate Emerita*; res non eſt digna litigio.

Clementis. OBSERVATIO. Quæ de heſterna Cæciliæ celebritate diximus, hîc de Apoſtolico *Clemente Papa* repeti omnia poſſent; nempe tam vetuſtam in eccleſiaſticis officiis ejus feſtivitatem eſſe, quam antiqua ſunt monumenta ipſa, quibus ulla alia ſancti alicujus memoria exprimitur. Excipio Bucherii Kalendarium, in quo non videtur referri Clemens Papa v Idus ſeu IX Novembris, his verbis: *Clementis, Sempronianı, Claudi, Nicoſtrati in Comitatum*; uti nec in eodem Kalendario reperitur heſterna Cæcilia. Verosimilius eſt, in Kalendario Carthaginenſi ſignari immediate ante *Criſogonum*, pro quo audeo legere Chryſogonum; *S. Clementis*, exesâ utrobique diei notâ. At in reliquis omnibus laudatis die præcedenti Kalendariis, Sacramentariis, Martyrologiis, aliisque libris ſacris certatim recolitur Clementis Papæ ſolennitas. De Hieronymianis apographis, dubium non eſt, quidquid Clemens aliquis etiam XXI hujus ibi conſignetur, de qua controverſia videndus utroque die Florentinius. Beda, ejuſque deſcriptor Rabanus, idem elogium ex vulgatis Actis contractum referunt. In ſerie noſtra Romanum parvum breviſſime: *Sancti Clementis epiſcopi*. Ado in Martyrologio pauca habet, plura in Feſtivitatibus Apoſtolorum; Noſter non niſi ſumma capita hinc inde decerpſit, ſic elogium formans, ut vel critici ipſi nihil magnopere queant opponere, niſi qua parte martyrium ejus aliqui oppugnant. Notiſſima ſunt Clementis Acta, de quibus videndus Baronius & notatio Roſweydi pag. 221; varia ſunt à variis edita, ſed ad tuendam omnimodam eorum ſinceritatem, brevia occurrunt, ſcopuli & ſyrtes in mari magno, quod poſteris noſtris enatandum relinquo. Plurima enim in ejus geſtis, ætate, exilio, ſcriptis ſeu veris ſeu ſuppoſititiis enodanda ſuperſunt, quæ etiam poſt ſtratam à multis eruditiſſimis viris viam, operoſiſſima diſquiſitione indigeant, nec ſcio, an Mss. noſtra varia rem ſatis complanatura ſint. Vide quæ præ ceteris diligenter conatus eſt Tillemontius, omnia quæ ad indubitatam Clementis laudem faciunt, ſtudioſe ſcrutatus tomo 2 à pag. 149 & à pag. 549. Sic cecinit Wandelbertus:

Nonam Papa tenet Clemens certamine, & altis
Virtutum titulis, mortem qui paſſus in undis,
Reperit extructum divino munere templum.

Felicitatis. Sequitur fortiſſima mater *pluſquam martyr*, quæ *ſeptem pignoribus ad regnum præmiſſis, toties ante ſe mortua eſt* &c. ut de ipſa egregie prædicat Magnus Gregorius. In citatis ſupra tabulis eccleſiaſticis ferme omnibus, Clementi Papæ eodem die ſubnectitur. Ipſam memorant Hieronymiana: *Et ſanctæ Felicitatis.* Beda: *Eodem die, ſanctæ Felicitatis, matris ſeptem filiorum martyrum, quæ jubente Antonino decollata eſt pro Chriſto.* Sic ferme Rabanus. Accedunt Wandelbertus, Romanum parvum, Ado & Uſuardus. Longior eſt Viennenſis hiſtoria; ſatis habuit Noſter breviorem Bedæ phraſim deſcribere. De matris & filiorum genuinis Actis, inter Sincera à Ruinartio editis, abunde egimus x Jurii.

lii. Locus hîc etiam tribuendus Wandelberti disticho, cui tertium versiculum, ad sequentem Sanctum spectantem, conjungimus:

Tum quoque septena genitrix cum prole, beato
Præcellens radiat Felicitas alma triumpho.
Hîcque suos Trudon mundi contemptor adornat.

Est is à quo oppidum Hasbaniæ Trudonopolitanum, diœcesis & ditionis Leodiensis cognominatur, olim Sarchinium, pluribus Sanctis celebre. *Trudonem* invenio in Floro à nostris edito, ubi *presbyteri* titulus omittitur, & ita in Rabano. De cetero diversa utriusque phrasis, diversa & Nostri, ut facile pateat, alterum alteri visum non fuisse. Nec magis consonat additio, codicibus Hieronymianis Corbeiensibus facta. Adoni à Mosandro adscribitur, male, opinor, cum nec in amplissimo Pratensi apographo consignatus sit; recte proin à Rosweydo in appendicem rejectus. Vita à Theodorico abbate, elegantiori oratione ex Donati autographo expolita, exstat apud Surium. Omnia accuratius expendit & discussit Mabilio sec. 2 Benedictino à pag. 1069, quæ cum variis manuscriptis nostris suo loco conferri & illustrari poterunt. *Trudonis.*

Severinus, de quo hîc agitur, soli Usuardo tribuendus est, æque ac *Lucretia* Emeritensis, ex Hispania, ni fallor, relata. Tu vide de ipsa Notationem Baronii. Prior in Martyrologio Romano, haud dubie ex Belino, ponitur XXVII Novembris, quo depositionem notat Castellanus, hoc vero die obitum. Quæ gesta de ipso supersint, necdum mihi innotuit. *Severini. Lucretiæ.*

AUCTARIA.

PRATEN. ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Jam diximus in Variantibus Columbanum ab his tribus tertio loco referri. In Pratensi post Clementem erasa fuerant omnia; ut autem Columbanus in id spatium induceretur, brevianda fuit annuntiatio à nobis posita XXI. Sic saltem habent codices: *In Italia, beati Columbani abbatis, multorum fundatoris cœnobiorum.* Aliter in Pratensi legerunt Castellanus & Chamillart; quod certe non capio, nisi à tempore Sirmondi nova interpolatio accesserit. *Columbani.*

HERINIEN. Totum textum purissimum habet, sed secundo loco proprium Remense inserit: *In territorio Remensi, depositio sancti Gotberti confessoris.* Aliàs *Godeberti.* *Gotberti.*

TORNACEN. Deficit in solo Trudone.

PULSANEN. Purus in prima, omittit secundam & tertiam: in quarta purus. Deest ultima.

ANTVERP-MAX. LOVAN. & LEYDEN-BELG. Penultimo loco inserunt: *Civitate Methis, sancti Clementis, patrui Clementis Papæ, primi Methensium episcopi.* In toto textu satis puri sunt. *Clem. Met.*

ULTRAJECT. LEYDEN-LAT. ALBERG. & DANIC. Idem habent augmentum de Clemente Metensi, sed præterea annuntiationi primæ hæc superaddunt: *Hic post beatum Petrum secundus, ex ejusdem præcepto susceptit pontificatum Ecclesiæ gubernandum. Licet autem Linus & Cletus ante eum scribantur, non tamen secundùm Haymonem & alios, qui de sede Apostolica scrutati sunt, sedem tenuerunt Romanam ut Pontifices, sed tamquam summi Pontificis adjutores.* *DeClement.*

CENTULEN. *Natale sancti Clementis Papæ & martyris, de quo Apostolus ait, cum Clemente & ceteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ. Romæ, sanctæ Felicitatis matris septem filiorum, quæ cum ipsis filiis suis, sub Antonino passa est. In pago Hasbanensi, depositio sancti Trudonis abbatis & confessoris, viri genere & sanctitate præclari.*

BRUXELLEN. Sic primam format: *Romæ, natale sancti Clementis Papæ & martyris, qui sub Trajani imperatoris persecutione, anchorâ ad collum ejus ligatâ, in mare præcipitatus, martyrio coronatur. Cujus corpus mari ad quatuor milia recedenti, in archa saxea, in templo marmoreo repertum, & ad urbem Romam delatum est, ubi ejus nominis memoriam usque hodie exstructa custodit ecclesia.* Sequitur de Clemente Metensi, ferme ut supra. Tum reliqua textûs, sic tamen ut penultimo loco interseratur: *Apud civitatem Biturigas, sancti Faceri presbyteri.* Puto esse *Faretri*, vel *Pharetrii*, Gall. *Phalier.* *Clem. Met.* *Faretri.*

HAGENOYEN. De Clemente multa congerit, præter ea quæ in Actis continentur, sed non vacat omnia ex hoc codice describere. Pergit: *Eodem die, sanctæ Felicitatis martyris natale, matris septem fratrum, quæ filios suos mori conspiciens, & pro ipsis summe dolens corpore, sed spiritu tota gavisa est, quia illos ad cælos transmisit. Quæ jubente Antonino imperatore ad ultimum decollata est. Hanc Gregorius plusquam matrem vocat in omeliis. In pago Hasbanico, id est Hasbegonne, depositio S. Trudonis, presbyteri & confessoris, ammirandæ sanctitatis viri.* De Severino pure, Lucretiam remittit ad diem sequentem. *De Felicitate.* *De Trudone.*

AQUICINCT. De Clemente, addit: *Hic septem regiones divisit notariis fidelibus Ecclesiæ, qui gesta Martyrum sollicite & curiose perquirerent. Hic ex præcepto B. Petri susceptit Ecclesiæ pontificatum. Linus & Cletus ante eum scribuntur, quia ab ipso principe Apostolorum ad ministerium sacerdotale, episcopi sunt ordinati.* Vide appendicem Adonis in editione Rosweydi. *DeClemente.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Clementis Papæ & martyris. Felicitatis martyris & viduæ. Severini monachi. Lucretiæ virginis.*

CODEX D. LE MARE sign. A. *Depositio sancti Porciani confessoris.* Colitur die sequenti. *Porciani.*

IN VATICAN. num. 5949. Desunt tres Sancti ultimi textûs Usuardini. Adjicitur: *In Italia, monasterio Bobio, sancti Columbani abbatis.* *Columbani.*

CODEX CASTRI KAR. *S. Laurentii martyris.*

BIZUNTICEN. Male legit; *In pago Austrivio*, vel *Austunio*, *S. Trudonis.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Laudunensi, sancti Godeberti presbyteri & confessoris.* *Godeberti.*

EDITIO LUBECO-COL. De Clemente ea ferme omnia habet, quæ jam relata sunt, & præterea adjungit: *Hic statuit, ut baptizatus, prout cri-*

tius

tius poteſt, confirmetur, quod non eſſet aliter perfectus Chriſtianus. Hic perſecutione Traiani imperatoris, à judice Auſtridiano in mare præcipitatus eſt, & orantibus Chriſtianis & ſtentibus, mare in ſinum ſuum fere per tria miliaria retroceſſit, & ingreſſi per ſiccum populi repererunt templum marmoreum angelicis manibus præparatum, & in eodem corpus B. Clementis ſepultum, ancorâ juxta eum poſitâ. Jacuit autem ibidem per annos ſeptuaginta ſex. Tempore vero Nicolai Papæ I tranſlatum eſt corpus ſancti Clementis Romam & collocatum in eccleſia, quæ nunc dicitur ſancti Clementis. In reliquis fere ſimilis eſt codicibus mediæ notæ, inſerens etiam loco penultimo Clementem Metenſem.

De Clement.

Clem. Met.

BELIN. Severinum tranſtulit ad XXVII. Multa de cetero male contorta ſunt.

GREVEN. *Methis, depoſitio ſancti Clementis, primi ejuſdem urbis epiſcopi, patrui ſancti Clementis Papæ, à beato Petro cum aliis duobus, ſcilicet Cæleſti & Felici illuc directi. In Cameraco, Sarii preſbyteri & confeſſoris. In territorio Remenſi, ſancti Goberti confeſſoris. Bituricas, ſancti Fatheri preſbyteri. Fauſtinæ reginæ, quæ in confeſſione beatæ Katherinæ credens, poſtmodum pro fide Chriſti, poſt mamillarum extractionem decollata eſt. Theodoræ, uxoris beati Siſinnii martyris.*

Clem. Met.

Sarii.
Goberti.
Faretri.
Fauſtinæ.
Theodoræ.

MOLAN. Clementis elogium litteris Italicis textui immiſcet. *Hic ſeptem regiones diviſit notariis fidelibus, qui geſta martyrum ſolicite perquirerent. Hic ex præcepto beati Petri eccleſiaſticos pontificatum. Linus & Cletus ideo ante ipſum ſcribuntur, quia ab ipſo principe Apoſtolorum, ad miniſterium ſacerdotale epiſcopi ſunt ordinati. Qui jubente Traiano, miſſus eſt in exilium trans Pontum mare, in eremo, ubi multis ad fidem vocatis per miracula & doctrinam ejus, præcipitatus eſt in mare, ligatâ ad collum ejus anchorâ; ſed receſſit mare, orantibus diſcipulis, per tria milia, & invenerunt corpus in arca ſaxea in marmoreo templo, & anchora juxta, ſalvo martyrio Petri diſcipulus coronatur.* De Trudone, poſt *Haſbanio*, addit, *in Sarchimo, depoſitio*, & poſt *confeſſoris, admirandæ ſanctitatis viri.* In fine: *Cameraci in eccleſia Dei genitricis B. Mariæ, beati Sarii preſbyteri & confeſſoris. Civitate Metis, ſancti Clementis patrui* &c. *In territorio Laudunenſi, Goberti ſancti Goberti confeſſoris.* Poſteriores editiones de Clemente in textu ſolum habent, *ligatâ ad collum ejus anchorâ*, ante *martyrio*. Poſt de ſolis Notariis. &c. De Trudone, ut in prima. Item de Sario & Clemente Metenſi. Gobertum collocat, *in territorio Remenſi*. Tum ex Horologio adjicit: *Die vigeſima tertia, ſancti patris Gregorii Agrigantini. Et Amphilochii epiſcopi Iconii.* Utriuſque Acta per Metaphraſten exſtant apud Surium. De iis vide judicium Papebrochii in Ephem. Græco-Moſcis ante tom. I Maii pag. LI.

De Clement.

Sarii. *Goberti.* *Corpus.* *Amphilochii*

VIII *Kal.* *Die 24.*

Chryſogoni ROmæ, natalis beati Chriſogoni martyris, qui poſt longa vincula & carceres, pro conſtantiſſima Chriſti confeſſione toleratos, jubente Diocletiano, capite cæſus & in mare projectus, martyrium conſummavit. Item Romæ, ſancti Creſcentiani martyris, qui in paſſione beati Marcelli Papæ legitur. Caſtro Blavia, ſancti Romani presbiteri & confeſſoris, cujus ſanctitatis præconium miraculorum gloria declarat. Civitate Corduba, ſanctarum virginum Floræ & Mariæ, quæ poſt diuturnos carceres, pro Chriſto gladio interemptæ ſunt. Apud Peruſiam Tuſciæ civitatem, ſancti Feliciſſimi.

Creſcentiani. *Romani.* *Floræ & Mariæ.* *Feliciſſimi.*

Multorum codicum hoc die conſenſus eſt; nempe *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. & Max-Lubec. Greven. & Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Lovanien. Albergen. & Danic.*

VARIA LECTIO. Solus Molanus recte ſcripſit *Chryſogoni*, inter codices, alii *Criſogoni*, alii *Griſogoni*, *Eſogoni*, *Griſogonii* &c. Praten. & Herinien. proxime ad puntatem, ut eſt in textu. Antverp-maj. pro *conſtantiſſima*, legit *conſtanti*. Munerat. & pauci alii habent *Creſcenciani*. In Antverp-maj. error eſt *preconii*, uti *Florete* & *Peruſiam*, pro quo nonnulli *Peruſium*. Reliqui *caſtro Blavia*, ut ſignant antiquiores codices omnes: Max-Lubec. habet *Blama*; Greven. *Blavie*, Molan. *Blavio*. Munerat. poſt *diuturnos carceres*, omiſit *pro Chriſto*. Codices aliqui pro *diuturnos*, habent *diutinos*. In ſolo Molano eſt *Thuſciæ*.

OBSERVATIO. Hoc rurſus die Sanctum producimus, qui cum Anaſtaſia, cujus Actis immixtus eſt, omnibus antiquis Faſtis tam Græcis quam Latinis reperitur inſcriptus. In utriuſque honorem baſilicæ Romæ exſtructæ, eorumque etiam nomina à primis Eccleſiæ ſeculis Canoni Miſſæ inſerta fuerunt. Quærit Florentinius, Romæ an Aquileiæ tribuendum ſit inclyti Sancti martyrium, cum utraque poſitio in diverſis apographis Hieronymianis inveniatur? Quæſtionis nodus diſſolvi videtur, ſi Chryſogono, utpote nobili Romano, confeſſionis initium in patria, conſummationem Aquileiæ vel circa Aquileiam aſſignes. Si hæc ſolutio non placeat, aptiorem ſuggere, quæ Martyrologorum

Chryſogoni.

rologorum & Actorum discrepantias componat. Vide alia apud laudatum Florentinium satis accurate notata. Pro Romana positione stant Beda, Rabanus, & tota series nostra duce Romano parvo, in quo & Zoïlus apponitur: *Romæ, Chrysogoni martyris, & Zoïli.* Ado longam ex Actis historiam concinnans, non hoc die Zoïlum, sed tricesimo post Chrysogoni passionem, ad Dominum perrexisse testatur, adeoque aut ipso die, aut pridie quam coronaretur Anastasia, xxv Decembris. Usuardus de solo Chrysogono loquens, brevi oratione certamina ejus & glorioſum agonem prosecutus est. Dum ad III Aprilis de Agapes & sororum Actis disputaremus, contra Henschenii sententiam, ea cum Baronio aliisque prætulimus, quæ Anastasianis immixtâ non erant, quoniam hæc gravioribus difficultatibus impedita sunt, ut vide apud Ruinartium inter Selecta à pag. 419, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 323. Cum autem Chrysogoni nostri certamen ex præfatis S. Anastasiæ Actis acceptum sit, danda erit suo tempore opera, ut siquid ibi etiam non sinceri seminis inspersum deprehendatur, post accuratum examen expurgetur. Sic solum Chrysogonum laudat Wandelbertus:

Chrysogonus meritis octavam & funere sancit.

Ad VIII Augusti ex vetustissimo Bucherii Kalendario hunc textum retulimus: *Ballistaria, Cyriaci, Largi, Crescentiani, Memmiæ, Julianæ & Smaragdi.* Antea vero ad XVI Martii hodiernum *Crescentianum*, à Romano parvo & Adone eo die positum, ab Usuardo illic præteritum, indicavimus. Jam omissionis apparet causa, nempe quod Sanctum huc Noster transtulisset. Refertur & hoc die à Beda cum elogio, ex quo summopere miror, nihil Usuardum desumpsisse. Quid de Marcelli Actis, unde & hic & plures alii Sancti educti sunt, censendum sit, XVI Januarii & citatis supra diebus, abunde diximus. *Crescent.*

In nullo antiquiori Martyrologo *Romanum* invenit Usuardus, sed ex Gregorii Turonensis libro de Glor. Confess. cap. 46 acceptum, primus ipse hoc die collocavit. *Scripta vitæ*, à Gregorio memorata, verosimiliter deperdita sunt. A Magno Martino *sepulturæ locatum*, & *sepulchrum ejus, contiguum Blavienſi castello, super littus amnis Garonnæ* esse, *in quo septus naufragio perituros virtutis suæ salvat occursu*, ex laudato antistite discimus. Est penes nos vita aliqua Romani manuscripta, plurimis Sancti miraculis referta, ex qua videtur extractum officium, quod in usu est ecclesiæ parochiali d'Etrahaam prope Baiocas. De ea modo judicium ferre non vacat, satis hîc sit, vere Usuardinum ostendisse Romanum, æquè ac sunt sequentes Cordubenses virgines cum Feliciſſimo. *Floræ & Mariæ* victorias ac trophæa egregie descripsit dignissimus martyrum Cordubensium encomiastes, & ipse in eadem Arabica persecutione glorioſus martyr, Eulogius libro 2 Memorialis toto cap. 8. Inde, vel potius ex recentissima Hispanorum memoria habuit Usuardus, quo ipsas merito in Martyrologium suum insereret. Quæ de præclarissimis virginibus, *intincto in Spiritus sancti pyxide calamo*, alibi memoravit Eulogius, diligenter hîc à Baronio assignata sunt. Porro *Felicissimus* Perusinus ex Hieronymianis accessit, solo nomine & martyrii gloriâ insignitus. *Romani.* *Floræ & Mariæ.* *Felicissimi.*

AUCTARIA.

IN Pratensi, sive ad marginem, sive in fine textus, recentiori manu adjecta, adeoque in apographo nostro subvirgulata sunt hæc: *Aprutio, sancti Flaviani episcopi & confessoris.* Unde hic Flavianus adjectus sit, non divino; Castellanus die sequenti notat Flavianum Vercellensem. *Flaviani.*

Tornacen. In prima purus, omittit secundam de Crescentiano: totum Romani elogium rescindit: denique Cordubenses etiam virgines Floram & Mariam prætermittit.

Rosweyd. Purus in textu, adjicit: *Item Carpasii, qui post eculeum, fustes & ungues, flammis injectus, emisit spiritum.* Carpasium lego in Crescentiani elogio apud Bedam, qui Vicarii munere fungens, diram in Martyrem carnificinam exercuit. Non mirarer, si hic pro Sancto huc irrepsisset: certe verba omnia ex præfato Crescentiani elogio accepta videntur. *Carpasii.*

Pulsanen. In prima mutilus, in Cordubensibus purus, omisit reliqua omnia.

Centulen. *Romæ, sancti Chrysogoni martyris, qui sub Diocletiano per biennium in carcere maceratus, tandem gladio feriente ad palmam pervenit. Item Romæ, sancti Crescentiani martyris, sub judice Carpasio. Castro Blavia, sancti Romani sacerdotis & monachi, quem defunctum Martinus episcopus Turonensis gavisus est sepeliisse. Cordubæ, sanctarum virginum.* &c. pure. Deest Feliciſſimus. *Textus mutilus.*

Bruxellen. In prima nonnihil mutilatus, in secunda purus est. Sequitur: *In Galliis civitate Regensi, sancti Maximi episcopi & confessoris, qui à primæva ætate, virtutum omnium gracia præditus, primo Lyrinensis cœnobii pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclitus extitit, sicque inter alia gesta magnifica, tres mortuos ipse vivens suscitasse perhibetur.* In hoc codice Sanctos sæpe transponi, non semel diximus. Vide de Maximo XXVII Novembris. In Cordubensibus virginibus & Feliciſſimo satis purus est, sed Romanum distulit ad diem sequent. *Maximi.*

Hagenoyen. Incipit: *Civitate Methis, depositio sancti Clementis episcopi, patrui sancti Clementis Papæ, quem idem Clemens illuc misit, episcopum primum civitatis illius.* Vide Auctaria diei præcedentis. Tum: *In Aquilegia, passio sancti Crisogoni martyris. Hic nobilis erat valde corpore, sed multo nobilior fide. Hic beatam virginem Dei* *Clem. Met.* *De Chrysog.*

Anestasiam erudivit in fide; & ipso constituto in vinculis, & illa multum suis epistolis confortavit. Hic Romæ erat multo tempore vincula & carceres perpessus, & in Aquilegiam à Diocletiano ductus est vinctus, & ibi cum sacrificare nollet, est decollatus & in mare projectus. In Crescentiano, Cordubensibus, & Romano satis purus est, sed in fine loco Felicissimi, substituit annuntiationem hesternam de Lucretia Emeritensi, quam vocat *Lucrenam*, sæpe multa male torquere solitus.

Lucretiæ.

Victorin. & Reg. Suec. sign. num. 130. In fine: *Item apud Reatinam civitatem, sancti Eleutherii martyris.* An is forte est, qui cum *Anthia* matre sua colitur XVIII Aprilis?

Eleutherii.

Matric-Cartus-Ultraject. *Grisogoni martyris. Crescentiani martyris. Floræ & Maurę virginum & martyrum. Porphyrii militis & martyris, cum sociis à beata Katerina conversis.*

Porphyrii.

In Vatican. sub num. 5949. Desunt iterum tres annuntiationes ultimæ. Adjicitur autem: *Flaviani episcopi & confessoris Constantinopolitani.* Vide Romanum XVIII Februarii.

Flaviani.

Strozzian. *In civitate Regii, sancti Prosperi episcopi & confessoris.* An hinc accepit Belinus? Vide Romanum & Acta XXV Junii & Greven. infra. Nescio quem Prosperum, solo *confessoris* titulo, die sequenti referat Castellanus, nisi fortasse ex Hieronymianis acceperit.

Prosperi.

Bizunticen. *Inventio corporis beati Benigni presbyteri & martyris.* Vide I Novembris.

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Colonia Agrippina, translatio beati Gereonis & sociorum ejus Thebæorum, qui à Domino Frederico primo Coloniensium archiepiscopo, & Rodulpho sancti Pantaleonis abbate facta est anno ab Incarnatione Domini* MCXXI. *Item Colonia, in ecclesia prædicti martyris sancti Gereonis, commemoratio beati Gregorii & sociorum ejus Maurorum.* Sequitur totus textus solito purior, cui tertio loco interjicit: *Alexandriæ, beati Porphyrii martyris, cum quibusdam aliis militibus, quos beata virgo Caterina convertit ad Christum.*

Translat. Gereon. &c.

Porphyr.

Belin. Tertio loco interponit: *Item civitate Regii, sancti Prosperi episc. & conf.* Vide Strozz.

Greven. *Alexandriæ, sancti Porphyrii & sociorum ejus militum & martyrum, qui in passione beatæ Katherinæ credidisse legumtur. Ignatii martyris. Apud Coloniam Agrippinam, inventio & elevatio sancti Gereonis martyris. Cum enim anno Domini* MCXXI *Norberthus Præmonstratensis pro Sanctorum reliquiis Colonium venisset, & in præfati martyris basilica in oratione pernoctaret, mane in medio basilicæ fodi præcepit, inventumque est corpus sancti Martyris integrum, & a Friderico primo archiepiscopo Coloniensi & Rodolpho abbate sancti Panthaleonis atque a fidelium populo, honore condigno elevatum. Item apud eandem urbem, in eadem basilica, commemoratio beati Gregorii ducis ac sociorum ejus Maurorum martyrum. Inter-*

Porphyr. Ignat. Gereon. &c. Marin. Translat. Prosper. Eleuther.

ritorio Morienæ, sancti Marini martyris. Translatio Sancti Prosperi Regiensis episcopi, doctoris præcipui. Eodem die, sancti Eleutherii.

Molan. In fine ex Belin. *In civitate Regii, sancti Prosperi episcopi & confessoris.* Dein moribus typis de inventione & elevatione Gereonis, Grevenum describit, addens: *In territorio Avernensi, sancti Portiani abbatis & confessoris, de quo B. Gregorius Turonensis scripsit librum quantum de vita Patrum.* Editiones aliæ litteris Italicis tertio loco novam annuntiationem inierunt: *Mediolani, Prothasii episcopi & confessoris.* In fine: *In territorio Arvernensi, sancti Portiani abbatis & confessoris. Die vigesima quarta, sancti Marini martyris Mercurii.* Vide ejus Acta apud Surium.

Gereon. &c. Prothas. Portian. Marin.

VII *Kal.* *Die* 25.

Petri. Natalis beati Petri episcopi Alexandriæ, qui cum esset omnibus adornatus virtutibus, in Scripturis quoque divinis nulli priorum inferior, & sacerdos & hostia Dei, subito rapitur, atque ex Maximini præcepto capite obtruncatur. Cum quo simul & alii plures ex Ægypto episcopi trucidantur, fere cum clericis & laicis, sexcenti sexaginta. Item Antiochiæ, sancti Erasmi martyris. *Erasmi.*

Plurimi codices textum totum habent & integrum, sed purum & nulla omnino parte auctum, soli hi quatuor *Praten. Hermen. Rosweyd. & Molan.*

VARIA LECTIO. De *Egypto, Herasmi* & hujusmodi nugis non loquor. Male in apographo nostro Pratensi pro *clericis*, scriptum est *cleris*. Una est notabilis variatio, in qua ab omnibus aliis differt Molan. Adonem procul dubio secutus, in quo legitur *fere cum clericis & laicis sexcentis sexaginta.* Recte utique & sensu non malo, at Usuardus aliter hæc verba construxit. Numerus ille, satis aliunde incertus, auctus est ab aliis, qui totam Petri sociorum multitudinem ad sexcentos sexaginta sex pejus extenderunt. Communissima variatio, ob quam tot codices à puris excluși sunt, oritur ex appositione sanctæ Catharinæ, qua cum careant citati quatuor codices, hinc verosimillimo argumento eorum supra alios antiquitas dignosci potest; quemadmodum in præfatione notare non negleximus.

Petri. *OBSERVATIO. Petrus* Alexandrinus episcopus, martyr clarissimus, imo velut antonomastice *Martyr*, & vulgo *finis*, seu *sigillum Martyrum*, apud Eusebium cæterosque antiquos scriptores ob morum integritatem ac doctrinam, non minus quam ob perpetuos

tuos labores, atque innumerabilium, atrocissimæ persecutionis tempore, ærumnarum tolerantiam laudatissimus est; tribus potissimum diebus in tabulis ecclesiasticis Latinis & Græcis celebratus, nempe XXIV, XXV & XXVI Novembris. In apographis Hieronymianis constanter signatum reperio die XXVI: *In Alexandria, Petri*; ad quæ videri potest notatio Florentinii. Ceteri Martyrologi Beda, Rabanus, Wandelbertus & tota series nostra, veriorem, ni fallar, viam ingressi, hunc diem XXV Petri cultui unanimiter dedicant; idque apud Latinos perseverasse certum puto, donec accrescens in Occidente Catharinæ gloria, ita Petrum obumbravit, ut in sequentem diem recesserit. Ceterum priorum duorum codicum, vel potius solius Bedæ, nitidissimum est elogium, Rufini lib. 9 cap. 6 verbis ferme conceptum, atque à Nostro ex Beda descriptum, addita sola ultima clausula, cujus auctorem credimus Romanum parvum; in quo nimirum indeterminatus apud Rufinum Petri sociorum numerus, ad sexcentos sexaginta, nescio quo fundamento, extenditur. Romani parvi verba sunt: *Sancti Petri Alexandrini episcopi, cum aliis* DCLX. Verius cum Rufino lib. 8 cap. 14 dixisset, *innumerabiles* cum episcopis *nobilissima pertulisse martyria*. Diffusior Adonis narratio principium habet ex laudati Rufini libro 7 capite ultimo, cetera compilavit ipse ex Actis illis, de quorum veritate usque adeo controvertitur, ut vix ullus eruditorum hodie virorum, post Hermantium, Valesium, Pagium, Papebrochium aliosque, ea tamquam sincera admittere audeat, seu ut à Metaphraste edita & Latine versa, seu ut à Combefisio inter Lectos triumphos à pag. 189 utroque sermone vulgata sunt. Paucula nos de summi antistitis laudibus strictim digessimus in nostra de Alexandrinis Patriarchis chronologia pag. 31 à num. 180. At nemo, quod sciam, Petri gesta, & quæ cum eis connexa sunt, collegit, disposuit, discussit accuratius quam Tillemontius tomo 5 à pag. 436, & in notis à pag. 755, quæ omnia in Actis ad incudem erunt revocanda. Hoc Wandelberti encomium est:

Septenam Petrus antistes martyrque venustat;
Urbis Alexandri populus quo præduce fultus
Errorum curvos spernit cæcosque meatus.

Alter in textu nostro nominatus martyr *Erasmus*, omnibus aliis Martyrologis, fere dixerim scriptoribus plane omnibus, incognitus videtur, nisi idem prorsus sit cum Erasmo illo, in Campania Italiæ celeberrimo, quem ex Usuardo aliisque retulimus III Junii, ut ex erudito Henschenii commentario tomo 1 à pag. 211 facile datur intelligi. Quid Usuardum impulerit, ut talem hoc die commemorationem conciperet, nec hariolando assequor; interim ab eo positam fuisse, dubitare non sinit codicum prope omnium saltem probatissimorum consensus. *Erasmi.*

AUCTARIA.

Catharinæ. PRATEN. In hoc codice, teste Castellano, longe recentiori manu adjicitur: *Apud Alexandriam, sanctæ Catharinæ virginis & martyris.* Pleni sunt hujus Sanctæ laudibus recentiores omnes codices hic citandi. De quibus, ut semel dicam, vide Ephemerides Græco-Moscas ante tomum I. Maii, pag. LI, & Responsiones Papebrochii ad art. XI à num. 77. &c.

Ejusdem. HERINIEN. In inferiori codicis ora, manu à textu diversissima & recenti, per asteriscum ad finem textus remittitur: *Ipso die, beatæ Katherinæ virginis & martyris, quæ in civitate Alexandrina passa est sub Maxentio imperatore.*

Ejusdem. ANTVERP-MAJ. Medio textui puro inserit: *Apud eamdem urbem, passio sanctæ Katharinæ virginis & martyris.*

Mercurii. Catharinæ. PULSANEN. Hunc habet textum: *Natalis beati Mercurii martyris. Eodem die, passio sanctæ Ecaterinæ virginis, quæ jubente Maxentio imperatore, Alexandriæ martyrio coronata est. Sed postea ab angelis ad montem Synai est delata, ubi frequenter fiunt præclara miracula per eam.* Petrus ad diem sequentem rejectus est; de Erasmo, nihil.

Ejusdem. ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro in fine addunt: *Ipso die, passio sanctæ Catherinæ virginis & martyris, quæ passa est sub Maxentio imperatore.* Idem fere habent, sed in principio, LOVAN. & LEYDEN-BELG. Item ANTVERP-MAX. sed hic caret Erasmo.

De eadem. MUNERAT. Hoc dat principium: *Apud Alexandriam, natalis beatæ Katherinæ virginis & martyris; quæ cum sacrificare Idolis nollet, jussu Maxentii imperatoris, bissenis diebus negato cibo & potu, in obscuro carceris ergastulo trusa, & ibidem per columbam angelico pane sustentata, multis etiam aliis tormentorum generibus, auxiliante Domino, postmodum superatis, constantissime in fide Christi perseverans, novissime decollata est. Mox siquidem sancti angeli accesserunt, corpusque beatæ virginis per altum in aera visibiliter deportantes, viriabiliter in monte Sinay collocaverunt. Qui mons à decollationis loco viginti diebus itineris & eo amplius remotus est.* Textus purus est.

Item. BELIN. Sic loquitur: *In monte Sinay, sanctissimæ Chaterinæ virginis & martyris, filiæ Costi regis in civitate Alexandria, quæ à Maxentio imperatore, ob fidei Christianæ confessionem in carcerem clausa, & postmodum scorpionibus diutissime cæsa, tandem capitis obtruncatione martyrium complevit. De corpore ejus lac pro sanguine emanavit. Post mortem autem ejus venerunt angeli & tulerunt corpus ejus & portaverunt illud in montem Sinay, & in eodem loco honorifice sepelierunt. De sepulchro*

vero ejus emanat oleum, quod languidorum corpora sanat. Sequitur de Erasmo, pure. Tum: *Eodem die apud Emiliam, sanctæ Jocundæ virginis.* Petrus ad diem sequentem remotus est. *Jocundæ.*

GREVEN. *Alexandriæ, passio sanctæ Katerinæ, gloriosæ martyris & virginis Christi, cujus ossa stillare oleum divinitus inveniuntur. Quæ decollata, ab angelis deportatur, & in montis Synai vertice sepelitur.* Sequitur textus purus. *Catharinæ.*

ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Incipiunt: *Alexandriæ, beatæ Katharinæ virginis; quæ post multos agones, & cruciatus, quos pro Christi amore & constantissima fidei defensione pertulit, jussu Maxentii, capitali sententia punita est. Cujus sacratissimum corpus, post capitis abscisionem, obsequio angelorum deportatum est in monte Synay* [&] *honorifice collocatum, ubi etiam multis resulgens miraculis, salutare desudat oleum, in salvificum & efficax remedium languidorum.* Post hæc textus purus. ALBERG. & DANIC. idem habent de S. Catharina, sed Petrus retrocedit. Itaque secundo loco: *In Numidia, natale sancti Marculi martyris, præcipicio extincti.* In Romano est *Marcelli*, XXVI. Tu vide notulam Castellani hic, & præterea pag. 723: item Tillemontium tomo 6. pag. 712. In fine habent hi duo codices de Erasmo, pure. *Item.* *Marculi.*

CENTULEN. *Alexandriæ, passio sancti Petri, ipsius civitatis episcopi, inter præcipuos egregii, qui persecutione Deciana* [patentissimus error] *gladio peremptus, occubuit; cum quo simul alii plures episcopi trucidati sunt, sed & clerici & laici sexcenti sexaginta. Eodem die Alexandriæ, Katherinæ virginis, sub Maxentio Diocletiani filio.* Satis patet, quid velit dicere. *Catharinæ.*

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut ULTRAJECT. &c. In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices; & in Erasmo, pure est. Tum: *Eodem die, sancti Benedicti presbyteri & martyris.* Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, quæ infra habet EDITIO LUBECO-COL. Sequitur de Romano Blavienfi, ex die præcedenti. Tum in inferiori paginæ ora per astriscum huc remittitur, eâdem ferme manu scriptum: *Ipso die apud civitatem Remensem, vir miræ sanctitatis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynrici magni Lotharingiæ ac Brabanciæ ducis, propter custodiam ecclesiasticæ libertatis de mandato Heynrici imperatoris interemptus, occubuit.* *Benedicti.* *Alberti Leodiensis.*

Legia quem legit, electum Roma promovit,
Remis sacravit, sacratum martirizavit.

Jam de ipso egimus in Auctariis XXI Novemb.

HAGENOYEN. In textu utcumque purus, subjicit longius Catharinæ elogium, in quo præter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad nauseam hic repetenda. Denique: *In Numidia, natale sancti Marculi martyris* &c. *Marculi.*

AQUICINCT. Notat descriptor, agi in fine de Catharina, duobus verbis.

VICTORIN. *Eodem die, sanctæ Catarinæ virginis, quæ sub Maxentio cæsare capite truncata est.* Catharinæ.

CODEX Ursini à Rosemberg. *In Numidia, natale beati Martilli martyris, præcipitio extincti.* Diximus supra, scribi in Romano, *Marcelli.* Codices alii habent, *Marculi.* Vide quæ diximus Marculi. ad codicem ULTRAJECT. &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Katherinæ virginis & martyris. Petri episcopi & martyris, cum sociis* DCLX. *Erasmi martyris.*

REG. SUEC. sub. num. 130. *Et natale beati Mercurii martyris.* Vide Romanum. Mercurii.

VATICAN. num 5949. Hunc habet textum: *Beneventi, natale beati Mercurii martyris, qui tempore Decii, post plurima supplicia, forti animo tolerata, capite cæsus martyrium consummavit.* Mercurii. Beneventi.

FLORENTIN. *Apud Italiam in civitate Regii, translatio corporis sancti Prosperi, ejusdem urbis Regiensis episcopi & confessoris, de ecclesia, quæ est extra muros, revelatione devinctus facta; de quo Thomas, qui tunc erat ejusdem urbis episcopus, scribens, ait: Quod de Hispaniæ partibus fuit oriundus, doctor eximius, fide Catholicus, aspectu angelicus, sermone præclarus, opere sanctus, corpore castus, ingenio subtilis, consilio providus, & caritate diffusus, & per Leonem Papam I in dicta ecclesia extitit episcopus ordinatus.* Dixi alibi, vitam ejus illustratam esse die natali, XXV Junii. Pergunt: *Item sancti Mercurii martyris, cujus gesta habentur.* Mercurii. Tum solus STROZZIAN. *Apud Æmiliam, sanctæ Jocundæ virginis.* Jocundæ.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit à Catharina, ut ULTRAJECT. &c. supra. Petrus ad diem sequentem translatus, Erasmus prætermisit est. Pergit: *In Numidia, natale sancti Benedicti, qui dictus est & Marculus) martyris, præcipicio extincti. Eodem die, sanctorum Luciani, Marciani & Claudiani martyrum.* Vide Hieronymiana. Benedicti. Luciani.

GREVEN. *In Aphrica, Luciani, Claudiani, Marciani, Cipriani, Quiriaci. In Numidia, sancti Benedicti martyris, qui & Marculus, præcipitio extincti. Methis, sancti Lavarii martyris. Eodem die, natalis sanctorum Juliani, Cancori, Quiriaci.* Vide EDIT. LUBECO-COL. Dicti. Benedicti. Lavarii. Juliani. Cancori.

MOLAN. Incipit litteris Italicis, de Catharina referens totam BELINI annuntiationem. Sequitur commemoratio Petri Alexandrini pura cum textu, sed ei litteris rursus Italicis longa historia subjungitur, ex Adone desumpta, qua potissimum describitur Petri ad Achillam & Alexandrum de Ario admonitio &c. quam hic non vacat inferere, vel quod satis nota sit, vel quod in fonte legi possit. In fine ex eodem BELINO subdit. *Eodem die apud Æmiliam, sanctæ Jocundæ virginis.* Editiones posteriores idem habent initium & eodem modo scriptum, subjungunt etiam idem augmentum, sed tota Petri Alexand. annuntiatio in diem sequentem dilata est. De Catharina. Jocundæ.

VI *Kal.* *Die* 26.

Lini P P. NAtalis beati Lini Papæ, qui post Petrum primus, Romanam Ecclesiam tenuit annis duodecim, & martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Apud Alexandriam, sanctorum martyrum Fausti presbiteri, Dii & Ammonii, qui cum beato Petro ejus-

Fausti & sociorum.

dem

dem urbis episcopo, jubente Maximino trucidati sunt. Augustuduni, sancti Amatoris episcopi. *Amatoris.*

Ex *Praten. Tornacen. Antverp-maj. Munerati prima editione, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Nihil magnopere observandum suggerunt codices nostri, præterquam quod Antverp-maj., Greveni editio altera, quam sequimur, & Molan. post *Petrum* omiserint vocem *primus*, quæ ex Adone, & codicibus nostris Usuardinis fere omnibus interponenda est. Cetera sphalmata scriptoria sunt, ut *Augustiduni* in Tornacen. in Antverp max. *Viatico* pro *Vaticano* & *Maximo*, pro *Maxminio*. Si prior Munerati editio, secundæ plane conformis est, non caret umquam defectibus typographicis. Infra dicemus in quo posterior excedat.

OBSERVATIO. Ad XXIII Septembris sub finem Observationis indicavimus, Linum Papam à Floro nostro & à Rabano referri, atque etiam in nonnullis codicibus Usuardinis auctioribus, ex quibus in Romanum modernum pro eo die derivatum existimamus. Hinc intellige, qualem ibi Usuardum, in Notatione allegare potuerit Baronius; nempe Belinum, in quo accepta ex hodierno die annuntiatio Usuardina, in mensem Septembrem retracta est. Utrum vero recte divinaverit Grevenus, dum in Auctariis XXIII Septembris *passionem*, hîc autem *solenniorem celebritatem haberi* dicit, *quo die translatus perhibetur*, haud equidem ausim asserere in tanta vetustate, in tanta natalium dierum confusione, quidquid in eam partem inclinet Henschenius, cum pluribus chronologiæ Pontificiæ ordinatoribus. Aliis præterea diebus refertur Linus, ut VII Octobris &c. sed varietatis rationem plane ignoro. Certum est, Romanum parvum, à quo procul dubio, primum in sacris Tabulis hoc die positus est, eum signasse hoc modo: *Romæ, Lini Papæ.* Certum quoque, Adonem hoc die breve ei elogium ex Pontificalibus concinnasse, quod ferme integrum Noster in textum suum transtulit, ubi in serie Romanorum Pontificum, *post Petrum* PRIMUS, seu secundus ordine Christi Domini Vicarius disertissime constituitur. Scio, non pauca idcirco ab eruditis post Baronium agitari; verum ab eminentissimi Annalistæ sententia recedendum non est: tu eum consule ad annum LXXX, atque in hodierna Notatione. In dispescendis primorum Pontificum annis, à doctissimis Chronologis affatim desudatum est, & porro à nobis sudandum erit, dum Lini Acta colligentur & illustrabuntur. Vide tantisper conatum Tillemontii tomo 2 pag. 546. Pro hoc die Lini cultui vindicando, stat etiam Wandelbertus, hoc unico suo versiculo: *Lini P P.*

Sextam Line sacras roseo de sanguine Papa.

Dubitare visi sumus XIX Novembris, an *Faustus* ibi relatus, confundi non posset cum hodierno *Dii*, *Ammonii*, imo Petri Alexandrini, in passione socio, qui sub Dionysio diaconus, à successorum aliquo presbyter ordinatus fuerit, ac senio confectus, tandem coronam martyrii sit adeptus. Hæc, inquam, ibi dubitabundi proposuimus. Clarius est, Adonem ex Rufini lib. 8 cap. 14, tres nostros martyres accepisse, *nec merito, nec institutionibus, nec martyrio* Petro *dispares*. Est itaque tota hæc annuntiatio soli Adoni referenda, qui præmisso pridie episcopo, sequenti ministros subjungendos putavit; quamvis fortasse magno dierum, imo mensium, quid ni & annorum intervallo passi sint, qui citato Rufini loco *innumerabiles* dicuntur. Nostra omnia in textu expressa, secundum omnes apices ex præfato Viennensi descripta sunt. *Fausti & sociorum.*

Hieronymianis apographis omnibus apud Florentinium in fine adjectum legitur: *Augustiduno, depositio sancti Amatoris episcopi.* Ex eo fonte annuntiationem suam desumpsit Rabanus. An etiam Ado? Negat Mosander, qui asteriscum apposuit; negat Rosweydus, totam commemorationem in appendicem rejiciens: unde consequitur, ex Hieronymianis ab Usuardo primùm acceptam & hîc signatam fuisse. Quæro hujus Sancti vitam aut gesta, sed nihil usquam reperio; vide paucula, quæ de ipso notavit Baronius. *Amatoris.*

In Romano parvo hoc die notatur: *Et beati Alexandri episcopi & martyris, passi* XI *Kalendas Octobris; à Papa Damaso* VI *Kalendas Decembris translati, quando festivitatem ei dicavit.* Quæ verba etiam supra dedimus ad XXI Septembris, quo die Usuardus ipsum Alexandrum ex Adone accepit, atque elogio ex hodierna longiori historia ornavit. Recte, an secus, Noster Sanctum pro suo arbitrio transposuerit, non disputo, satis est mutationem illam hîc rursus verbo indicasse. *De Alex. Adonis.*

AUCTARIA.

HERINIEN. Textum purissimum habet, sed ei secundo loco proprium Remense denuo intermiscet: *Eodem die, transitus beati Basoli confessoris, qui in territorio Remensi vitam heremiticam utiliter est executus, tamque in vita, quam etiam post obitum, miraculorum jubare divinitus est illustratus.*

Basoli.

ROSWEYD. Purus etiam in textu, excedit in fine: *In Aquileia, Valeriani episcopi & confessoris.* Haud dubie ex Hieronymianis.

Valeriani.

PULSANEN. Hic ejus textus: *Natalis sancti Petri Alexandrini episcopi, inter præcipuos egregii. Hic duodecim annos omnes in episcopatu illius urbis exegit, quorum tres ante persecutionem, reliquos vero novem diversis intemptationum generibus duxit. Romæ, natalis sancti Lini Papæ.*

Petri Alex.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro addunt: *Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris.* Hic in multis codicibus recurrit, vel solus, vel Fausto conjunctus: tu vide de eo Castellanum XV Octobris.

Leonardi.

MUNERAT. In prima editione purus, in secunda adjungit: *Eodem die, sanctæ Genovefæ & sancti Marcelli, de miraculo ardentium, facto in ecclesia beatæ Mariæ Parisiensis.*

De miracl. ardentium.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Adjiciunt textui: *Vendopera monasterio, natale sanctorum Leonardi & Fausti confessorum.* In hoc tamen ULTRAJECT. ab aliis differt, quod Alexandrinos primo loco ponat, Linum vero Papam, ultimo.

Leonardi & Fausti.

ALBERG. & DANIC. Pridie diximus, Petrum Alexandrinum in his codicibus huc rejectum. De Lino egerunt XXIII Septembris. Hic in Alexandrinis & Amatore puri sunt. In augmento de Leonardo & Fausto cum codicibus præcedentibus conveniunt.

CENTULEN. De Lino, addit tempus regiminis, nempe *annos* XII, *menses* III, *dies* XII. In Alexandrinis purus est. Amatori substituitur: *Eodem die, sancti Alexandri episcopi & martyris, glorioso in miraculis.* Vide Observationem, in fine.

Alexandri.

BRUXELLEN. De Lino addit: *Hic constituit, ut mulier intret ecclesiam capite velato: dæmones ab obsessis expulit, & mortuos suscitavit, & multa miracula fecit. Quem tandem Saturninus consul, diversis pœnis afflictum decollavit. Eodem die, beati Alexandri episcopi. Qui sub Anthonio Imperatore martyrii palmam suscepit. Apud Alexandriam, natale sanctorum martyrum Agricolæ, Fausti presbyteri, Elii & Ammonii. Qui cum beato Petro, ejusdem urbis episcopo, jubente Maximiano decollati sunt. Apud Tholosam, Vendopera monasterio, natale sanctorum Fausti & Leonardi confessorum. Item sanctæ Genovefæ virginis.* Forte indicat miraculum, de quo MUNERAT. supra.

De Lino.

Alexandri.

Fausti & Leonardi. Genovefæ.

HAGENOYEN. *Romæ, natale beati Lyni Papæ & martyris. Hic, ut quidam dicunt, primus post beatum Petrum erat Romæ Papa, cui non tamen beatus Petrus tantam dedit auctoritatem, sicut Clementi. Hic constituit ex præcepto sancti Petri, ut mulier* &c. fere ut BRUXELLEN. In Alexandrinis fere purus, in ultima purior est. *In monasterio Vendopera, depositio sanctorum confessorum Leonardi & Fausti. In civitate Constancia, depositio sancti Cunradi episcopi & confessoris. Hic ab ineunte ætate sua devotus erat Deo, & socius fidus sancti Odalrici, Augustæ civitatis episcopi.* Vide GREVEN.

De Lino.

Leonardi & Fausti.

Conradi.

AQUICINCT. & BURDEGALEN. *Vendopera monasterio, natalis sancti Leonardi confessoris. Et sancti Flaviani confessoris.*

DAVERON. BIGOTIAN. sign. P. 5. & CISTERCIEN. S. Benigni, De Leonardo, ut supra.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Lini Papæ & martyris. Basoli confessoris & eremitæ. Fausti, Eliæ, presbyteri, Dedii.* [Dii] *& Ammonii, passi* [passorum] *cum beato Petro episcopo. Amatoris episcopi.*

REG. SUEC. sub. num. 428. *Eodem die, sanctæ Genovefæ, & sancti Marcelli de miraculo ardentium in ecclesia beatæ Mariæ Parisiis. Vendopera monasterio, sancti Leonardi confessoris. In pago Remensi, natalis sancti Basoli confessoris.*

VATICAN. sub. num. 5949. Omisso Lino & Amatore, sic habet: *Natale sancti Nicandri in S. Sophia.* Tum de Petro Alexandrino. Demum *Romæ, beati Alexandri episcopi & martyris, sub Antonino* &c. cum elogio, quod haud dubie ex Adonis Martyrologio acceptum fuerit.

FLORENTIN. *Transitus sancti Gaudentii monachi, abbatis & confessoris, de partibus Hispaniæ, multisque* [qui multis] *virtutibus clarus quievit in Domino. Sepultus est in abbatia, ad sui nominis honorem fabricata Fafulanæ diœcesis in Thusciæ partibus.* Hactenus conveniunt; puto sequentia esse in solo STROZZIAN. *Ipso die apud civitatem Abinonensem, in partibus Novariæ, S. Gaudentii, ejusdem civitatis episcopi. In Vendopera* &c. habet *Leonis*, pro *Leonardi. S. Alexandri episcopi & martyris* &c. *Item sancti Belini martyris, episcopi Paduani.* Vide Martyrolog. Romanum.

CAUDIACEN. *Flaviani confessoris.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Remensi, depositio sancti Basoli presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Petro Alexandr. inserta visione de veste scissa. De Lino alibi actum est. Sequuntur duæ annuntiationes aliæ puræ. Tum: *Vendopera monasterio, natale sanctorum Leonardi & Fausti confessorum. Romæ, commemoratio sancti Lini Papæ & martyris. Treveris, sancti Sabaudi episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Conradi, episcopi Constantiensis ecclesiæ & confessoris. In pago Remensi, natale sancti Basoli episcopi & confessoris, multis virtutibus clari. Ipso die, sancti Mercuri martyris.*

BELIN. Petro tribuit primum locum, sed textu non satis puro. Tum: *Eodem die, sancti Belini martyris, episcopi Paduani.* Deinde de Alexandrinis non satis pure. Purior est in tertia. De Lino ferme repetit annuntiationem antea positam XXIII Septembris.

GREVEN. *Festum illationis beatæ Mariæ Virginis in templum Therosolymis, seu purificationis S. Annæ, die scilicet* LXXX *a partu ipsius. Apud Cæsaream Cappadociæ, sancti Mercurii militis & martyris. Qui, ut dicit Cathalog. Sanctorum, commagnus esset apud Decium, sacrificare contempsit, fustibus cæditur, igne suppositio assatur, sed sanguinis copiosa effusione ignis extinguitur. Deinde verum ignem verberaque superans, capitis obtruncatione agonem suum consummavit. Romæ, translatio sanctorum Alexandri episcopi & martyris & Herculani juvenis. Item ibidem natalis sanctorum Sirici & Saturnini. Sabaudi episcopi & confessoris. Conradi episcopi Constantiensis & confessoris. Qui ex Germania, clara stirpe progenitus, a beato Udalrico Augustiensi ac clero præfatæ ecclesiæ in episcopum*

De B.M.V.

Mercuri.

Trans. SS. Alex. & Herc.

Sirici.

Sabaudi.

Conradi.

pum assumptus, fide religioneque tantus exstitit, ut etiam super aquas ambulasse legatur. In pago Remensi, sancti Basoli episcopi & confessoris. In Aquileia, sancti Valeriani episcopi & confessoris. Mercurialis episcopi Livviensis & confessoris. In territorio Trecassino, sancti Justi confessoris. Berengeri presbyteri, de quo in gestis B. Tdæ viduæ. De Leonardo & Fausto, ut supra. Item, sanctæ memoriæ Joannis Ruysbroec presbyteri & confessoris, viri, ut ejus scripta testantur, illuminatissimi & devotissimi. Salomyæ virginis & viduæ, uxoris fratris sanctæ Elisabeth. Translatio beatæ Tdæ viduæ.

Basoli. Valeriani. Mercurialis Justi Berengeri. Leonard. &c Jo Ruysbr. Salomyæ. Transl. Tdæ.

Molan. De Petro Alexand. ut Belin. De Miraculo ardentium, ex Munerat. De Basolo, ex Herinien. Eodem die, beati Alexandri episcopi & martyris, sub Antonino imperatore: qui inter alia facta miracula, mortuum suscitavit. In Nicomedia, beati Marculi sacerdotis & martyris, qui temporibus Constantis regis tyranni, persecutiones maximas pertulit: ad extremum ab alta rupe præcipitatus est. Vide editionem secundam pag. 234, & quæ in Auctariis heri diximus. Romæ, Syracusis episcopi. Vide Exercitationem Florentinii. Item Conradi episcopi Constantiensis. Eodem die, sancti Bellini martyris episcopi Paduani. Deinde typis minoribus: Quem immaniter interemit anno MCXLIX vir nobilis, sed avarus, Thomas Caprivacius, à Bellino juste convictus atque judicatus ad solvendas decimas agrorum, quos sub diœcesi Patavina latius possidebat. Hic, cum cœpisset post mortem miraculis supra modum nitere, ab Eugenio IV, biennium post mortem in catalogo martyrum honorifice asscriptus est. OEdipus hoc non explicet, nisi Eugenius III, pro Eugenio IV substituatur. Editiones aliæ primo loco agunt de Petro Alexandrino, multa Italico charactere de tunica scissa ex Adone adjicientes. De Lino non agitur. Reliqua textus pura sunt. Tum de Basolo, ex priori. De Conrado, Sebaudo [potius Sebaldo] Siricio, ut supra. Die vigesima sexta, sancti patris Alipii Cyrnitæ. Denique de Leonardo ut supra: de Bellino, & Miraculo ardentium, sicut in ed. prima.

Siricii. Conradi. Bellini. Alipii. Leonardi.

V *Kal.* *Die 27.*

APud Bononiensem civitatem, natalis sanctorum martyrum Agricolæ & Vitalis, quorum posterior prioris servus fuit antea, nunc consors & collega martyrii. Denique cum cogeretur isdem à persequentibus, ut Christum negaret, & ille amplius profiteretur Dominum Jesum Christum, omnia tormentorum genera exercuerunt in eum. Novissimè beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes. In Galliis civitate Regensi, sancti Maximi confessoris, qui à primæva ætate virtutum omnium gratia præditus, primùm Lirinensis cœnobii pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclitus extitit.

Agricolæ & Vitalis. *Maximi.*

Textus sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Lovanien.* & *Leyden-Belg.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. incipiunt; *Apud Bononiensem urbem.* Munerat. pejus habet *Viomensem*; qui & post *denique*, male inserit *inde*. Notabilis est phrasis illa Usuardina, *Denique cum cogeretur*, ubi nihil præcedit, cujus ea particula conclusionem significet. Ceterum ita legisse Usuardum, evidenter probant codices omnes. Solus Antverp-maj. habet *antea fuit*, pro *fuit antea*. Sic legunt omnes *isdem*, Greven. & Molan. videntur voluisse emendare, per *idem*. Rosweyd. nimium sapit, dum post *exercuerunt in eum*, apponit *& occiderunt*. In solo Molano legitur *Regiensis*: scriptoris imperitia in Rosweyd. male formavit *Remensis*. Non melius scribit *Cirinensis*, pro *Lirinensis*, ac turpius Antverp-maj. *Sirutensis*. Ceterum omnes alii simpliciter *Lirinensis*. Rursus hic cum Greveno constructionem torquent, *signis inclytus & prodigiis extitit*. Rosweyd. & Max-Lubec. *inclitus fuit*.

OBSERVATIO. Sanctissimus Mediolanensis præsul & Ecclesiæ Doctor Ambrosius inter plures sanctorum Martyrum pretiosas exuvias, quas studiosè quæsivit ipse, effodit & exaltavit, hos nostros Bononiæ patronos celeberrimos, è medio Judaicorum cadaverum, martyrii sui signis glorioſos eruit, & *cum magna fidelium lætitia* efferens, condigno venerationis loco exposuit, unde in diversas orbis Catholici partes distributæ reliquiæ, Sanctorum gloriam mire propagarunt; Porro eumdem illum inventorem suum, encomiasten nacti sunt *Agricola* & *Vitalis*, ut habes apud Ruinartium inter Selecta à pag. 514, cujus prævia admonitio historiæ elucidandæ peridonea est. Symbolam contulit Tillemontius tomo 5 à pag. 314: quæ omnia Actis eorum illustrandis opportune subservient. Nec prætermittentur, quæ de Agricolæ & Vitalis gloria commemorat Turonensis Gregorius cap. 44, ubi ambos, non recte ad Ambrosii mentem, crucifixos

Agricolæ & Vitalis.

cifixos asserit. Hic nobis præcipue incumbit Martyrologia excutere, in quibus ambo signati sunt, non IV Novembris, quemadmodum ex Belino, ni fallor, eos annotavit Baronius, sed hoc ipso die, Hieronymianis viam præmonstrantibus: *In Italia, civitate Bononia, Agricolæ & Vitalis*; ad quæ recte observat Florentinius, Gallicum scribam in Corbeiensi apographo, etiam ut ab Acherio editum est, Bononiam Italiæ imperite in Galliam transtulisse, ubi & alia notatu digna laudatus commentator diligenter animadvertit. Apud Bedam, Florum & Rabanum insignes ceteroquin martyres, noti non sunt; at in Romano parvo, habita potius martyrii quam dignitatis ratione, servus, recepto hodie in officiis nostris ecclesiasticis more, domino præponitur: *Bononiæ, Vitalis & Agricolæ martyrum.* Idem servat Ado, inventioni magis, quam passioni describendæ intentus, ac cum Gregorio Turon. narrans, ambos *crucifixos martyrium compleviſſe.* Melius Noster ex ipsis ferme Ambrosii verbis elogium suum contexuit, mutata nominum serie, quæ eadem est in Wandelberti versiculo, quo ita Sanctos prædicat:

Martyrio quintam Agricola & Vitalis honorant.

Maximi. *Maximus* Regiensis pure Adonianus est, iis verbis ab ipso laudatus, quæ pro majori parte Usuardus verbatim ex eo mutuatus est; relictâ clausulâ ultimâ, quæ in codicibus nonnullis infra restituitur. *Errore autem factum fuerat*, inquit Baronius, *ut Regium Lepidi, quod est in Gallia Cisalpina, poneretur loco Regii in Gallia Narbonensi.* Plura ibi curiose notat vir Eminentissimus, quæ proprio loco accuratius erunt expendenda, idque potissimum, utrum idem Maximus Regiensis dici possit, cui apud Teruanenses quadruplex assignatur solennitas; an longe verosimilius *alius ejus nominis, qui Viniæ obiit*, cum plurimis argumentis, ut ita statuat, premi se fateatur Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii pag. 270. Ceterum habuit Maximus Regiensis laudatorem egregium, non semel alibi memoratum, Dynamium patricium, cujus stylo castigando videtur Surius supersedere potuisse. Alii sunt, qui de Maximi gestis, virtutibus & miraculis scripserunt, inter quos laudatus supra Greg. Turonensis de Glor. Confess. cap. 83. Ex omnibus vitæ seriem adornavit Tillemontius tomo 16 à pag. 392.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in elogio Maximi Regiensis, in reliquis purissimus.

PULSANEN. Hunc textum profert: *Natale sanctorum martyrum Martialis,* *Martialis Vitalis &c.* *Vitalis & Agricolæ. Qui apud Bononiam Italiæ urbem, post varia tormenta, ultimo crucifixi martyrium compleverunt.*

ULTRAJECT. & LEYDEN-BELG. De Maximo ex Adone subnectunt dictam superius clausulam: *Hic inter alia gesta magnifica, tres mortuos vivens suscitavit, unum vero tactu loculi, quo ad tumulum vehebatur.* *De Maximo.*

ALBERG. & DANIC. De Agricola & Vitale egerunt IV Novembris. Hic in Maximo purus est prior, alter Adonis verba adjicit, proxime citata. Ambo conveniunt in his: *Apud Nychomediam, natale sanctorum Marcelli, Petri &* *Marcelli & Joannis &c.* *Serenæ. Mediolani, natale sanctorum Johannis, Severi & Eusemiæ.* De his vide Hieronymiana.

CENTULEN. *In Italia, civitate Bononia, sanctorum Vitalis & Agricolæ, qui post alia tormenta* *Textus mutatus.* *crucifixi, martyrium compleverunt. Quorum corpora, cum inter Judæos essent sepulta, ipsis revelantibus beatus Ambrosius levavit & digne recondidit. In territorio Bononiensi* [puto hic intelligi Bononiam Picardiæ] *depositio sancti Maximi Regensis ecclesiæ episcopi, vitæ sanctitate & miraculorum gloria illustrissimi.*

BRUXELLEN. In Agricolæ & Vitalis elogio, non multum differt à præcedenti, sed cum PULSANEN. supra, ipsis præponit nomen *Marcialis.* Pergit: *Apud Nycomediam, natale sanctorum* *Marcell &c.* *martyrum Marcelli* &c. Tum in Mediolanensibus, etiam ut supra. *Augustoduno, natale sancti* *Amatoris. Amatoris episcopi & martyris.* Vide quæ diximus *Odæ.* pridie. Sequitur: *Item depositio sanctæ Odæ, filiæ, ut fertur, regis Scotorum. Quæ apud Rodum in Texandria Brabanciæ vivens peregrina, loci fundatrix, degust; & nunc corporaliter patrona quiescit.* Vide Martyrologium Romanum. Maximus hic prætermissus est, positus XXIV Novembr.

HAGENOYEN. Turpiter labitur in principio: *Apud Honomensem civitatem* &c. De reliquo textus, puro proximus est, etiam in Maximo, cui sola Adonis clausula adjungitur. Tum: *Apud Perſidem, passio beati Jacobi militis,* *cognomento Dei amici Intercisi. Hic ex civitate Elape ortus fuit de nobilibus parentibus & Christianis, & ipse Christianus erat, & uxorem Christianam habuit. Hic regi Persarum valde familiaris fuerat, & ob ejus amorem conversus est ad ydolatriam; quem mater & uxor ejus cum scandalo revocaverunt, dicentes se amodo nolle secum commorari; unde pavitus & se Christianum confessus est, & idcirco cultellis membratim incisus. Primo præciderunt digitos, secundo pedicas, deinde pedes, postea brachia; demum suras crurum usque ad femur utriusque cruris, & non remansit in eo* [nisi] *solus truncus: novissime unus carnificum iratus abstulit caput ejus, & Christi martyrem illum fecerunt.*

CODEX Ursini à Rosemberg. De Nicomedienſibus & Mediolanensibus, ut ALBERG. &c.

DAVERON. *In pago Bituricensi, sancti Ejusdem* *Ejusdem al. Ejusdi* *confessoris.* Castellanus legit *Eusitii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Agricolæ & Vitalis martyrum. Maximi Regiensis episcopi.* *Siffridi* *Siffridi episcopi & confessoris.* Vide Castellanum, *Siffridus. Papinus & Pavinus. Rufus &c.* à quo in indice vocatur *Sigifridus. Papinus & Pavinus. Rufus &c. Mansueti episcoporum & martyrum. Rufi martyris cum sociis suis.* Duæ hæ posteriores annuntiationes spectant ad diem sequentem.

ALTEMPS. *In territorio Bathoniensi, sancti* *Congari* *Congari confessoris.* Castellanus scribit *Cungari*, inter *Aemeros*, seu certo cultûs die carentes.

Flo-

FLORENTIN. *In Hispaniis, sanctorum martyrum Secundi & Primitivi.* Tum solus STROZZIAN. *In Antiochia, sanctis Basilei episcopi, & sanctis Saturnini. Parisius, depositio sancti Severini monachi & solitarii.* De Severino vide Castellanum hoc die, & Usuardum XXIII Novembr. De Basileo &c. vide Martyrologium Romanum.

Secundi &c. *Basilei &c.* *Severini.*

EDITIO LUBECO-COL. In prima, post hæc verba *exercuerunt in eum*, inserit, *ita ut non esset in corpore ejus sine vulnere locus; ipse autem ad Dominum oravit, in qua oratione migravit ad Christum.* Quæ ferme Ambrosii verba sunt, ex quibus patet, Vitalem cruci affixum non fuisse. Post *affligentes*, addit notam temporis: *Diocletiani & Maximiani imperatorum temporibus.* In Maximo Adoniana est: *In Gallis, civitate Regensi, sanctis Maximi confessoris, & episcopi, qui a primæva ætate, omnium virtutum gratia præditus, primum Lirinensis cœnobii, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclytus extitit; nam inter alia gesta magnifica tres mortuos juvenes, uno tactu locuti, resuscitavit.* Sequitur de Nicomediensibus & Mediolanensibus, ut jam supra non semel. Tum: *Apud Persidem, natale sanctæ Jacobi multitis & martyris, interfecti mirabiliter. Apud Maguntiam, depositio sanctæ Bilhildis viduæ, quæ extitit abbatissa multarum devotarum matronarum. Eodem die, beatorum Achatii, Noviomagi, & Optati episcoporum & confessorum. In pago Bituricensi, sancti Esichii confessoris. Ipso die, beatorum Secundi & Primitivi confessorum.* Vide alteras MOLANI editiones, ubi *Facundi* &c.

De Agricol. & Vitale. *DeMaximo.* *Marcelli&c.* *Joannis &c.* *Jac. Interc* *Bilhildis.* *Achatii & Optati.* *Esichii.* *Secundi & Primitivi.*

BELIN. Prima annuntiatio posita est IV Novembris. Hic de Maximo bene. Tum: *Vendopera monasterio, sanctis Leonardi confessoris.* Vide Auctaria die præcedenti. *In Antiochia, sanctis Basilei & Saturnini. Parisius, depositio sancti Severini, monachi & solitarii. Item sancti Jacobi Intercisi, martyris conspicui.*

Leonardi. *Basilei &c.* *Severini.* *Jacobi.*

GREVEN. *In Persida, sancti Jacobi martyris, cognomento Intercisi. Qui cum esset regi Persarum notissimus, & inter optimates primus, pro fide Christi crudeli & diutu no cruciatu membratim mutilatus, ad ultimum gladio percussus, martyrium consummavit. In Nicomedia, natalis sanctorum Marcelli, Petri, Sereni, Nemorii. Apud Galatiam, Facundi & Primitivi martyrum. Item secundum Catalogum hic, Barlaam & Josaphat. Mediolani, sanctorum martyrum Joannis, Severi & Eusemiæ. Virgilii episcopi Salisburgensis & confessoris. Syfridi episcopi Veredacensis. Acharii & Optati episcoporum Noviomensium & confessorum. In pago Bituricensi, sancti Esechii confessoris. In Francia, Mennæ virginis. Apud Maguntiam, sanctæ Bilhildis viduæ, abbatissæ multarum &c. Monasterii Wilæ, sanctæ Electæ virginis.*

Jacobi. *Marcell. &c* *Facund. &c* *Barlaam &c* *Joannis &c* *Virgilii.* *Syfridi.* *Acharii &c.* *Esechii.* *Mennæ.* *Bilhildis.* *Electæ.*

MOLAN. *Vendopera monasterio, sanctis Leonardi confessoris. In Antiochia, sancti Basilei episcopi, & sancti Saturnini. Parisius, depositio* &c. Item de Jacobo Intercisio, verbatim ex BELIN. Dein typis minoribus: *Apud Galatiam, Facundi & Primitivi. Item secundum Catalogum hic, Barlaam & Josaphat, quorum actus mirandos Joannes Damascenus scripsit. Syfridi episcopi Veredacensis.* De Esichio, ut supra; *Apud Maguntiam, S. Bilhildis viduæ, abbatissæ multarum devotarum matronarum. Quæ fundavit monasterium veteris Cellæ in Maguntia, sacrarum virginum; quod hodie albarum habet nomen dominarum. Eodem die apud Græcos, sancti Simeonis Metaphrastæ, cujus vitam encomiastica oratione descripsit Psellus.* Aliæ editiones de solo Maximo. Tum de Basileo & Jacobo Interciso, ut supra. Dein: *In Galetia juxta fluvium Cesam, natalis sanctorum Facundi & Primitivi martyrum, quibus post multa supplicia superata, duæ coronæ ab angelis delatæ sunt. Quod Atticus prætor accipiens, cæpita, inquit, amputentur, ne sit locus coronis.* De Oda, ut BRUXELLEN. *Moguntiæ, natalis sanctæ Bilhildis viduæ sanctimonialis. Quæ a clero & populo Moguntino sepulta est in basilicâ, quam suis ipsa sumptibus exædificari curaverat. Ipso die, sancti Achatii episcopi Noviomensis & confessoris. Ipso die apud Græcos, sancti Simeonis, qui Metaphrastæ cognomen obtinuit.* Inter scriptores Græcos, qui vitas sanctorum collegerunt, celeberrimus est, sancti etiam nomen apud ipsos promeritus. Nec dum prodit Actorum metaphrastice ab ipso exornatorum Græca collectio. Surius ex Lipomano pleraque Latine reddita edidit, quæ criticorum ingenia pridem occuparunt. Multa de ejus stylo, fide, ætate, in Actis nostris sparsim dicta sunt; alia ab Allatio de Simeonum scriptis. Si hodierni hypercritici nimium creditur, brevi tota ejus metaphrasis exauctorata, ad tineas & blattas amandabitur. Nostra opinio est, Metaphrastis ornamenta, hinc inde vitis sanctorum, licet paulo liberalius inserta, non magis in historia sacra, quam profanorum historicorum in profana, fraudi esse aut vitio verti oportere.

Leonardi. *Basilei &c.* *Severini.* *Jacobi.* *Facundi &c.* *Sim. Metaph* *Ode* *De Bilhilde.* *De Metaph.*

IV *Kal.* *Die 28.*

APud Corinthum, natalis beati Sosthenes discipuli sancti Pauli, cujus mentionem facit idem Apostolus scribens Corinthiis. Eodem die apud Africam, sanctorum martyrum Papinii & Mansueti episcoporum, qui tempore Wandalicæ persecutionis, pro fidei Catholicæ defensione, candentibus ferri laminis toto corpore adusti, gloriosum agonem consummaverunt. Romæ, sancti Rufi, quem cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit.

Sosthenis. *Papinii & Mansueti.* *Rufi.*

Conveniunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven. Molan.* Adde *Antverp-max. Ultrajest. Leyden.* & *Lovanien.*

VARIA LECTIO. Scribendum erat *Sosthenis* ex Romano parvo & Adone, nisi forte Rosweydus utrumque emendaverit. Certe codicum nullus ita habet, ne Molanus quidem, qui posuit *Sosthenes*; unde ex omnibus fere aliis censendum, Usuardum scripsisse ut est in textu. Sic rursus in codicum nullo reperitur recte scriptum *Papinisni*, at hoc mirum non est, quandoquidem Romanum parvum æque ac Ado etiam posuerint *Papinii*; nonnulli codices male *Papini*. Solus Belinus legit *ferreis laminis*. Antverp-maj. & Max-Lubec., Greven. & Molan. posuerunt *Christi martyrem fecit*: nos tamen cum Praten. Herinien. & aliis servandum putavimus *Christo martyrem fecit*, tanto magis, quod in ea lectione Ado præcesserit. Munerat. neutrum posuit, sed eam vocem plane omisit. Belin. sensum transposuit: *Martyrem Diocletianus Christo fecit*. Reliqua errata sunt, *Corrinthum*, *Chorinthiis*, *aput*, *Affricam*, *Aphricam*, *Vandalicæ*, *defensionem*, pro *defensione*, *Ruffi* &c.

Sosthenis. OBSERVATIO. Nec apud Hieronymianos nec in serie Bedæ *Sosthenem* ullum reperire est; contra vero in Romano parvo & Adone aut duo sunt, aut idem bis repetitur, nempe XI Junii post Barnabam, & hoc die; videturque annuntiationum varietas diversitatem aliquam haud obscure designare. Romanum parvum, cujus auctorem Apostolicos viros collegisse sæpe diximus, sic habet XI Junii: *Et Sosthenis apud Corinthum, discipuli Pauli*; hîc vero aliis characteristicis: *Sosthenis, discipuli Apostolorum.* Eamdem plane phrasim secutus Ado priori loco: *Eodem die apud Corinthum, S. Sosthenis, discipuli S. Pauli Apostoli*; posteriori, seu hoc die: *Natalis S. Sosthenis Apostolorum discipuli.* Eusebius Valesii libro I historiæ cap. 12 Sosthenem aliquem in numero LXXII discipulorum reponit; quamvis Rufinus cap. 14 alium sensum reddiderit. In hodierno Romano sumitur Sosthenes pro principe Synagogæ, qui Actorum cap. 18 *ante Gallionem proconsulem acriter verberatus, præclaro initio, fidei suæ primordia consecravit.* Supponitur nimirum, hunc Sosthenem ibi adhuc dum Judæum, eumdem esse cum eo, quem Apostolus ipse sibi socium jungit, dum primam ad Corinthios epistolam sic ordiur: *Paulus vocatus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Sosthenes frater.* Attamen non male observat Castellanus, satis incompertum esse, saltem ex citatis Apostolorum Actibus, utrum & quando Sosthenes ille Synagogæ princeps ad Christi fidem adductus fuerit. Interim si Romani parvi & Adonis mentem recte assequor, puto ab ipsis Sosthenem Eusebii, Apostolorum discipulum, seu inter LXXII, unum, distingui à Sosthene fratre, qui à Paulo & cum Paulo in epistola ad Corinthios nominatur, ita ut hic XI Junii, ille hoc die ab ipsis celebretur. At Usuardi nostri alia plane sententia, qui unicum Sosthenem, ut sanctum agnoscens, unicum hîc Apostoli discipulum, in laudata epistola memoratum, recolendum suscepit. De veritate identitatis vel distinctionis, alibi disputabitur; uti & de episcopatu Colophonis, quem solius Dorothei vadimonio non facile admittemus. Wandelbertus hodie Silam cecinit, de quo nos cum Usuardo XIII Julii. Hic versus est: *Silas Paule tuus quartam comes auget & ornat.*

Papinii & Mansueti. De Wandalica in Africa persecutione non semel in superioribus agendum fuit. Episcopi duo hoc die consignati, potius in ipsa prima barbarorum depœdatione, quam in aperta & declarata persecutione passi sunt, ut vide apud Victorem Vitensem, sub ipsum historiæ suæ initium ita loquentem: *Quanti & quam numerosi tunc ab eis cruciati sunt sacerdotes, explicare quis poterit? Tunc enim & nostræ civitatis venerabilis Papinianus antistes, candentis ferri laminis toto adustus est corpore: similiter & mansuetus Uricitanus, in porta incensus est Fornaria.* Primus annuntiationem ex Victore formavit auctor Romani parvi: *In Africa, Papinii & Mansueti episcoporum.* Ut non verear asserere, historiam illam Africanam peculiarem fontem fuisse, ex quo præfatus auctor Sanctos acceperit. Ado martyrii genus, ut vides, ferme ex laudato Victore desumens, plures alios episcopos, non tamquam vere martyres, aut horum martyrum socios, sed ut confessores fidei, exiliis variis subinde damnatos, conjunxit, ut in Auctariis infra supplebimus, sed in enumeratis nominibus præfatus Ado hinc inde errare videtur. Porro eorum aliqui propriis diebus referuntur, ut Valerianus XV Decembris &c. Usuardus solitum ducem prese secutus est.

Rufi. *Rufus* à Romano parvo & Adone, in annuntiationum ordine, secundo loco refertur, à primo, his verbis: *Et sancti Rufi martyris, cum omni domo sua per Chrysogenum lucrati.* Hæc eadem non multo longiori oratione extendit Ado, postrema hæc, ab Usuardo descripta, addens: *Quem cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit*: unde patet, quod in Variantibus de hac phrasi diximus. Rusi & Chrysogoni Actorum eadem est ratio; vide quæ dicta sunt XXIV Novembris.

AUC-

AUCTARIA.

TORNACEN. Purissimus esset, nisi deficeret in brevi Sosthenis elogio.

ROSWEYD. In toto textu satis purus, in fine adjicit: *Item Sileæ Apostoli, qui erat discipulus sanctis Pauli Apostoli.* Diximus, ab Usuardo positum esse XIII Julii. *Sileæ.*

PULSANEN. In Sosthene mutilus, scribit: *Natalis sanctis Sostenes, discipuli Apostolorum.* Secundo loco habet: *Eodem die, sancti Rufi martyris, quem Dominus Jesus Christus cum omni domo sua per beatum Chrisogonem* ... abscissa est linea. Sequitur de Africanis, in quorum elogio iterum deficit, prima annuntiationis parte etiam abscisa.

ALBERG. & DANIC. Puri etiam in textu, hanc ei commemorationem præfigunt: *Romæ, natale S. Gregorii tertii Papæ & confessoris. Hic synodum nongentorum trium episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua veneraciones sanctarum imaginum confirmans, earum violatores generali sententia anathematisavit.* *Gregorii 3.*

CENTULEN. *Natale sancti Sostenes, discipuli Apostolorum. Eodem die sancti Rufi, quem Dominus Jesus cum omni domo sua per Chrisogonum confessorem suum lucratus est. Item eodem die* [apud] *Africam, sanctorum Papæi & Mansueti episcoporum & martyrum, cum quibus alii episcopi, id est, Quodvultdeus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, Habensdeum, Etheus, Tiatus, Crescentianus, Crescontius, Felix, Hortolanus, & Florentianus pari confessione, cursum vitæ peregerunt.* Nomina aliqua luxata & confusa sunt, vide infra MOLAN. vel potius Adonem ipsum. *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. In prima, satis purus, subjungit: *Et sanctis Sylæ Apostolis, qui cum beato Paulo, gentibus Christi Euangelium prædicavit.* In Rufo, etiam satis bene. Tum: *In Syria, natale sanctorum martyrum Triphini, Theodoli, Eucherii, Lulii & Eusebii.* Vide Hieronymiana. De Africanis, inserit, *sub Genserico rege Arriano.* Demum: *Romæ, natale beati Gregorii tercii Papæ & confessoris. Qui in secreta Missæ adjunxit: Quorum solempnitas hodie in conspectu majestatis tuæ Domine Deus noster, in toto terrarum orbe celebratur. Synodum quoque fere mille episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua veneraciones sacrarum ymaginum confirmans, eorum violatores* &c. ut ALBERGEN supra. *Sileæ. Triphini & sociur. De Gregor 3*

HAGENOYEN. In textu, à puritate solum deficit, quod Rufum secundo loco, Africanos tertio reposuerit. Sequitur: *Romæ, natale beati Gregorii tercii Papæ & confessoris. Hic synodum in urbe Romana nongentorum & trium episcoporum congregavit, propter confutandam Leonis imperatoris hæresim, qui imagines Christi & Sanctorum combussit, & aliis hoc idem facere præcepit; quem Leonem ipse anathematizavit, & quia se corrigere noluit, Romam, Italiam & Hispaniam ab ejus jure discedere fecit, & vectigalia ei interdixit. In quo concilio veneraciones sacrarum imaginum confirmatæ sunt, atque violatores earum, generali sententia anathematizavit. Hic obsessus erat à Longobardis, & liberatus per Carolum Martellum, obiit in pace.* Aliqua hic miscentur, alibi accuratius explicanda. *De Gregorio*

VICTORIN. & REG SULC. sub num. 130. Alium Gregorium celebrant, hoc modo: *Item Romæ, sancti Gregorii quarti Papæ, qui rexit Ecclesiam annis decem.* Tempus quadrat. Greg. III. *Gregorii 4.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. Ex textu nihil. Sic habet: *Sileæ Apostoli. Gregorii Papæ tertii. Hic confirmavit in concilio pene mille episcoporum veneracionem sacrarum imaginum.* *Sileæ. Gregorii 3.*

FLORENTIN. *Romæ, Gregorii Papæ tertii.* *Ejusdem.*

EDITIO LUBECO-COL. De Gregorio, primo loco habet, ut ALBERGEN. supra. Tum de Sosthene, satis pure. In Africanis subdit nomina aliorum episcoporum, sed pleraque mutila, aut mutata, quæ melius infra dabimus. Tertiam sic format: *Item Romæ, sancti Rufi consularis, quem cum omni domo, Dominus Jesus Christus per Chrysogonum martyrem lucratus est, persecutione Diocletiani imperatoris, per se punitum. Apud Viennam, sancti Philippi, ejusdem urbis episcopi & confessoris. In territorio Valencenensi, cœnobio Crispini, depositio sancti Landolini confessoris, qui à beato Autberto Cameracensi episcopo, de sacro fonte levatus est.* Nescio, cur hi Sancti hoc die referantur. *Gregorii 3. De Rufo. Philippi. Landelini.*

GREVEN. *Sileæ Apostoli, quem Usuardus habet tertio Idus Julii. In Syria, natalis sanctorum Triphini, Theodoli, Eucherii, Julii & Eusebii. Item in Aphrica, sanctorum episcoporum, quorum nomina sunt, Quodvultdeus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, Habetdeum, Eustachius, Crescentianus, Crescontius, Felix, Ortolanus, Florentianus. Hi omnes, ut dicit Ado, propter veritatis confessionem sub Wandalica persecutione gravissimo damnati exilio, in confessione pietatis, cursum vitæ suæ consummaverunt. Romæ, beati Gregorii tertii Papæ & confessoris. Viennæ, Philippi episcopi & confessoris. Theodoli confessoris. Liberiæ virginis & martyris. Odæ virginis, filiæ regis Scotiæ.* *Sileæ. Triphini & sociorum. De episcopis Africanæ. Gregorii. Philippi. Theodoli. Liberiæ. Odæ.*

MOLAN. Aliis litteris etiam ex Adone textui inserit: *Quo in tempore etiam alii sancti episcopi, id est, Quodvultdeus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, & qui vocatur Habetdeum, & Eustachius, Crescontius & Crescentianus, & Felix, & Hortulanus, & Florentianus, damnati exilio, cursum vitæ suæ consummaverunt.* Vide Observationem. In fine adjicit: *Gregorii Papæ, qui rexit Ecclesiam annos decem: sepultus est in ecclesia beati Petri Apostoli.* Dein typis minoribus: *Odæ virginis, filiæ regis Scotiæ, quæ apud Rhodum in Alexandria Brabantiæ corporaliter patrona requiescit. Item, sancti Acharii episcopi Noviomensis & confessoris.* Editiones posteriores idem habent de episcopis Africanis in textu, & in fine de Gregorio. Tum: *Die vigesima octava, sancti hosiomartyris Stephani junioris;* & typis minoribus: *Inclusi apud sanctum Auxentium. Cujus pedem rudente ligantes, duxerunt usque ad, ea quæ sunt Pelagia a prætorio. Ubi & discerpentes eum, projecerunt honorabiles ipsius reliquias in bothanatorum locum, eo quod multos monuerit & adduxerit ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates, atque pecunias persuaserit.* Hoc elogium supra, ex prima MOLANI editione, retulimus XX hujus mensis, quo die de Stephano etiam agit GREVEN. Sed melius posteriores hæ editiones ipsum hoc die collocarunt. Vide totam celebris hujus Stephani historiam late deductam apud Surium. *De episcopis Africanis. Gregorii. Acharii. Stephani.*

III *Kal.* *Die* 29.

Vig. Andr. Saturnini & Sisinnii. VIgilia sancti Andreæ Apostoli. Romæ via Salaria, natalis sancti Saturnini martyris & Sisinnii diaconi, sub Maximiano principe, quos in carcere diu maceratos jussit præfectus Urbis in equuleo levari, & attrahi nervis, & fustibus ac scorpionibus cædi. Deinde jussit eis flammas ad latera apponi, & depositos de equuleo capite truncari. *Saturnini Tolosani.* Eodem die apud Tolosam, beati Saturnini episcopi, qui in capitolio ejusdem urbis, à paganis tentus, atque à summa capitolii arce per omnes gradus præcipitatus, capite collisо, excussoque cerebro & omni corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Mulan.* Accedunt *Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. In altera Greveni editione, quam sequimur, ante *via Salaria*, per incuriam omittitur *Romæ*. Ast hoc parum est, modus annuntiandi in utraque editione, prope effecit, ut à puris excluderetur, cum Adonis potius, quam Usuardi phrasim editiones illæ sectentur, his verbis: *Natalis sancti Saturnini martyris, Sennis & Sisinnii diaconorum.* De qua re fusius infra in Observatione. Nec Molanus plane integer est; legit enim *Saturnini martyris, & sancti Sisinnii.* Belinus præter alia male ordinata, male scripta & interpuncta, post, *jussit eis flammas*, cum Antverp. & Max-Lubec. omittit, *ad latera.* Solus Molan. pro *capite truncari*, scribit, *capite detruncari.* Cetera ferme errata typographica sunt, ut *Dyaconi, Sisinii, Maximo, eculeo, excusoque, exalavit* &c.

Vig. Andr. OBSERVATIO. Romani parvi vetustatem inter alia satis clare demonstrat paucitas Vigiliarum in eo codice signatarum; quo eodem argumento utitur alicubi Florentinius, ut de codicum suorum antiquitate statuatur. Itaque nec in Hieronymianis, nec in præfato Romano parvo reperitur, notata in textu *Andreæ Apostoli vigilia.* Est autem in Beda, si vere Bedæ sunt verba annuntiationi Saturnini subjuncta, quæ apud Rabanum desiderantur: est & in Kalendariis Allatii & Frontonis, etiam secundo loco, sed Ado primum ei tribuit, ex quo in Nostrum transiit. Turbata est & auctior in codicibus Hieronymianis *Saturnini* celebris Romani martyris commemoratio, dum ita scribunt: *Saturnini & Sisinnii.* *Romæ, Arasonis, Saturnini, Crisanti & Dariæ, Mauri & aliorum* LXXII, vel ut habet Epternacense vetustissimum, *aliorum* LX; sed hic codex clarius incipit: *Romæ, Saturnini* &c. Verosimillimum est, quod accurate observat Florentinius; corrigendum nempe ac emendandum commemorationis principium ex fragmento vetustissimi Kalendarii Bucherianì, ubi sic legitur, non XXX Decembris, ut vult Tillemontius, sed III *Kal. Decembris, Saturnini in Thrasonis*; sic videlicet, ut pro *Romæ, Arasonis*, restituatur, *Romæ ad Thrasonis.* Tu ibi de Thrasonis cœmeterio plura invenies. Ceterum apud Adonem ex sancti Marcelli Papæ Actis habemus, martyrum nostrorum corpora *collegisse Thrasonem cum Joanne presbytero, & sepelivisse in prædio suo via Salaria.* Alia ibidem notat Florentinius de Chrysanto & Daria, quorum celebritati dicatos esse varios dies, vetera ipsa Martyrologia ostendunt, quemadmodum patebit die 1 Decembris. Ut ad Saturninum redeamus, recolunt ipsum laudata Kalendaria Allatii & Frontonis, sed solum & incomitatum; Beda cum suis, socios adjungit *Sennem* ac *Sisinnium*, quorum priorem scripsit Rabanus *Serum*; editor vero Canisius, *Senem* formandum putavit, ut sit *Saturnini senis*: rectissime, opinor, & vere, quamquam secundum Bedæ & Adonis elogia, *Sennes* proprium martyris nomen omnino importet, quem tamen in sancti Marcelli Actis frustra quæsiveris. Ita quoque legerat Romanum parvum: *Romæ, Saturnini martyris, & Sennis & Sisinnii diaconorum.* Noster, consulto, haud dubie, fonte, solerter advertit, expungendum *Sennis* vocabulum, servatis dumtaxat Saturnino & Sisinnio, quorum gesta narrantur in laudatis sancti Marcelli Actis, cum Papiæ, Mauri, Cyriaci, Largi, Smaragdi, aliorumque passionibus, alibi expensis & porro diligentius expendendis. Saturnino, non Sisinnium, sed Maurum jungit Wandelbertus, an autem illum innuat, qui cum Papia colitur XXIX Januarii, an alium, de quo fusius agit Florentinius, mihi hactenus incompertum. Sic canit:

Tertiam Saturnine tibi Mauroque dicamus.

Existimat

Existimat Castellanus in adjecta Martyrologio suo universali notula, Saturninum nostrum alterum, Tolosatium apostolum, Saturnino Romano in sacris Tabulis subjunctum esse à codicum Hieronymianorum scriptoribus, quod in Actis ejus verum martyrii diem non repererint. Valeat conjectura, quantum ad diem obitûs attinet; at enim, si Corbeiensem codicem excipias, ita alii Saturninum signant, ut vel Nannetensem, vel Hispanum aliquem episcopum prædicare videantur. Hæc est Corbeiensis, etiam ut ab Acherio editus est, expressior commemoratio: *In Gallia, civitate Tolosa, natalis Saturnini episcopi & martyris.* Pluribus Sanctum exornavit Martyrologus Viennensis, diversa plane phrasi, ab ea quam Floro tribuant Majores nostri, licet satis appareat, utrumque elogium ex iisdem Actis profluxisse. Acta ipsa, sane egregia, inter Sincera & selecta recensuit Ruinartius a pag. 109, ad cujus eruditam admonitionem lectores remitto, ne hic repetam, quæ ibi diligenter observata sunt, uti & apud Tillemontium tomo 3 a pag. 297. Consuli etiam possunt prædicta Acta apud Surium hoc die; cum iis quæ in Saturnini laudem disseruit Greg. Turon. de Glor. Martyrum cap. 48. *Saturnini Tolosani.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret elogio Saturnini episcopi Tolosani; in reliquis purissimus.

ROSWEYD. Hic iterum aliqua ex Hieronymianis admiscet, in prima quidem purus, sed secundam sic enuntians: *Chrysanthi & Dariæ.* *Romæ, natale sanctorum martyrum Crisanti, & Dariæ virginis, qui post multas, quas pro Christo lucrati fuerant, passiones, jussi sunt à Numeriano imperatore, via Salaria in arenario deponi, & viventes terra & lapidibus obrui.* Elogium est Usuardi ex 1 Decembris. Sequitur ex prædictis codicibus: *Mauri &c.* *Item beati Mauri & aliorum* LXXII. Tum de Saturnino Tolosano, satis recte. Deinde: *Radbodonis.* *Natale sancti Radbodonis, Trajectensis episcopi.* Demum litteris majusculis hic in fine ponitur: *Vigilia sancti Andreæ.*

PUTEANEN. In Vigilia, recte. Pergit: *Saturnini, Sennis &c.* *Eodem die apud Tolosam, sancti Saturnini episcopi. Item eodem die, sancti Saturnini martyris, & Senis, & Sisinnii diaconi, sub Maximiano imperatore.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Omnes adjiciunt: *Radbodi.* *Eodem die, sancti Radbodi episcopi & confessoris.*

CENTULEN. *Vigilia sancti Andreæ Apostoli. Romæ, sanctorum Saturnini & Sennis & Sisinnii diaconorum, sub Maximiano imperatore. Apud Tholosam, sancti Saturnini episcopi & martyris,* *Chrysanthi & Dariæ.* *sub Decio cæsare. Item Romæ, sancti Chrisanti & Dariæ virginis, tempore Numeriani.*

BRUXELIEN. In Vigilia purus, subdit: *Chrysan&c.* *Romæ, natale sanctorum martyrum Crisanti, Mauri & Dariæ virginis. Qui cum nullo genere tormentorum lædi possent, jubente Numeriano imperatore, tandem pro Christo decollati, terra & lapidibus obruti sunt. Et Romæ via Salaria, natale sancti Saturnini episcopi & martyris, & Sennis, & Sisinnii* *De Saturn. Senne &c.* *diaconorum. Qui à Maximiano imperatore dampnati sunt ad fodiendum arenam, ad faciendas thermas Dyocletianas, & deinde ipsos in carcere diu maceratos.... Quorum corpora dum Joannes presbyter collegisset, Trason vir christianissimus, via Salaria in suo prædio sepelivit. His autem in medio certamine positis, duo milites, Sapias* [pro *Papias*] *& Maurus Christo crediderunt, qui mox comprehensi sunt, ut gesta Marcellini Papæ declarant.* In Saturnino Tolosatium episcopo modice interpolatus est hoc modo: *Apud Tholosam, natale sancti Saturnini episcopi. Qui temporibus Decii in capitolio ejusdem urbis à paganis tentus, atque à summa capitolii arce, per omnes gradus præcipitatus, capite collisoque cerebro; & toto corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.* In fine subjungit: *Ipso die, depositio Bernardi, qui fuit Latinorum primus Nazarenæ ecclesiæ episcopus.* *Bernardi.*

HAGENOYEN. In prima purus, secundo loco agit de Saturnino Tolosate, hæc ex Actis suo modo & stylo componens: *Apud Tolosam, natale sancti Saturnini episcopi & martyris, qui ab Apostolorum discipulis episcopus est ordinatus, & illic est missus, & ipso civitatem ingredienteм* [vult dicere *ingrediente*] *damones à responsis in ydolis cessabant. Tunc unus sacerdotum dixit, quod nisi Saturninum occiderent, à diis penitus nil obtinerent. Et Saturninum nolentem sacrificare apprehendentes, ad pedes thauri ligaverunt, eumque stimulis agitantes, à summa arce per gradus capitolii præcipitaverunt, sicque capite confracto & cerebro excusso, & toto corpore debilitato martyrium consummavit.* Tum: *Eodem die, Romæ via Salaria, natale sanctorum martyrum Saturnini militis & Sysinnii dyaconi, quos præfectus, sub Maximiano principe, diu in carcere & in vinculis maceratos, in eculeum levari jussit, nervis attrahi, fustibus & scorpionibus cædi.* Demum: *Apud Mediolanum, natale sanctorum martyrum Johannis, Severi & Eusemiæ.* Vide Hieronymiana die XXVII. *Joannis &c.*

AQUICINCT. Pro *Salaria*, scribi, *Appia.* In fine autem: *Romæ, sancti Gregorii Papæ. Hic constituit in Canone a sacerdote ascendum: Quorum solemnitas hodie in conspectu tuæ majestatis celebratur.* Item: *Inter quorum nos consortium, non æstimator meriti, sed veniæ quæsumus largitor admitte.* *Greg. P P.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Saturnini martyris. Radbodi episcopi Trajectensis, cujus corpus Daventriæ requiescit in ecclesia sancti Libuini.* *Radbodi.*

VATICAN. sub num. 5949. *Eodem die, sancti Mauri martyris.* Vide Florentinium.

EDITIO LUBECO-COL. In prima & secunda, satis pura, in ultima sic interpolatur, post *episcopi: Qui tempore Decii imperatoris in capitolio ejusdem urbis à paganis tentus, eo quod ad ejus præsentiam omnes ipsorum dii muti facti, nullum sacrificantibus, ex more, possent dare responsum, thauro ad ultimam præparato funibus religatus est, quo vehementius stimulato, à summa capitolii &c.* In fine subjungitur: *Daventria, natale sancti Radbodi episcopi Trajectensis inferioris & confessoris.* *De Saturn. Tolosano.* *Radbodi.*

GREVEN. *Mauri martyris. Secundum aliquos hic, Crisanti & Dariæ, qui infra Kalendis habentur. Apud Ravennam, sancti Sisinnii episcopi. Eodem die apud Daventriam, sancti Radbodi episcopi Trajecti inferioris, confessoris. Qui circa annum Domini* XC [lege DCCCC] *illi prælatus ecclesiæ,* *Mauri. Crysant&c Sysinn. ep. Radbodi.*

cleſia, decem & ſeptem annis ſacerdotium virtute conſpicuus adminiſtrans, culmen abſtinentiæ ſic apprehendere ſtudebat, ut etiam à familiariſſimis vix animadverti poſſet. Ipſo die ſecundum Cathalogum, Pafnutii abbatis. Item ſanctorum Marci, Mariæ. Paphnutii. Marci &c.

MOLAN. In fine: *Item, ſancti Radbodi Trajectenſis epiſcopi & confeſſoris in Daventria.* Tum typis minutioribus: *Item obitus venerabilis Idæ de Nivella, monialis cœnobii de Rameya, Ordinis Ciſtercienſis, in patria Namurcenſi.* Editiones aliæ litteris Italicis, poſt *capite truncari*, textui inſerunt: *Scriptum eſt in geſtis Marcelli Papæ.* In fine: *Item in Daventria, ſancti Radbodi* &c. *Die vigeſima nona, ſanctorum martyrum Paramon, & Philumeni. Et ſancti Acacii, qui fuit in gradu.* De Ida, eadem hîc habentur quæ in priori, & eodem charactere. Radbodi. Idæ. Paramon & Philum. Acacii.

Pridie Kal. *Die* 30.

Andreæ. IN civitate Patras, provinciæ Achaiæ, natalis ſancti Andreæ Apoſtoli, qui etiam apud Scithiam prædicavit. Hic beatiſſimus, ab Egea proconſule comprehenſus, primò in carcere eſt clauſus, ac deinde graviſſimè cæſus, ad ultimum vero in cruce appenſus, biduo inibi ſupervixit. Apud Sanctonas, ſancti Troiani epiſcopi, magnæ ſanctitatis viri, qui ſepultus terris, cælo ſe vivere multis virtutibus manifeſtat. Troiani.

Puri ſunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accederent undecim alii, niſi in fine adjicerent *paſſionem ſanctæ Juſtinæ.*

VARIA LECTIO. In minutiis verſatur. Scripſi *Scithiam* cum majori codicum numero, licet hîc vel ipſe Grevenus recte habeat *Scythiam.* Sic *Egea* cum omnibus, excepto Pratenſi, haud dubie emendato, & Molan. In Munerat. eſt *ibi*, pro *inibi*: & in Antverp-maj. *manifeſtabat*, pro *manifeſtat.*

Andreæ. *OBSERVATIO.* Andream à Græcis *Protocletum* ſeu primo vocatum appellari conſueviſſe tradit Papebrochius in Ephem. Græco-Moſcis ante tomum 1 Maii pag. LII; nec quidquam impedit, quo minus eodem ſenſu à nobis dicatur *Proto-Apoſtolus*, ſeu primo Apoſtolus electus, & inter primos publico & celebriori cultu in univerſa Eccleſia donatus, ut pluribus demonſtrari poſſet, niſi ſufficerent Tabulæ omnes eccleſiaſticæ antiquiſſimæ, Kalendaria, Sacramentaria, Martyrologia. Non reperiri Andreæ nomen in Bucheriano, mirum nemini videbitur, qui meminerit, Kalendarium iſtud ita urbis Romanæ proprium fuiſſe, ut ſolas duas annuntiationes extraneas, nempe Perpetuæ & Felicitatis, ac Cypriani contineat. At vetuſtam cultus extenſionem oſtendit Kalendarium Carthaginenſe, in quo diſerte ponitur, ... *Kal. Decembr. ſancti Andreæ Apoſtoli & martyris*; ubi vix tres alii Apoſtoli in toto illo Kalendario inveniuntur. Alia non percurro, ut Martyrologiis inhæream, inter quæ Hieronymiana nullum Apoſtolum tot repetitis feſtivitatibus celebrant; an ubique vere, controverſum eſt; nec admitti poſſe cenſeo, quod nonnulla poſuere x Februarii, dum pro altero *Andrea* & *Aporio* ſive *Apponio*, ſub Herode in Bethleem Judæ martyribus, irrepſiſſe videtur *Andreas Apoſtolus* ſicuti eo die obſervavit Henſchenius, Florentinio poſt multas ambages illius demum opinioni ferme ſubſcribente. Conſulat curioſus lector Florentinii notas & exercitationes ad Indiculum Apoſtolorum à pag. 116. Eſt præterea in prædictis apographis v Februarii, *ordinatio epiſcopatus Andreæ Apoſtoli.* Rurſus IX *Madii*, *Mediolano* commemoratio aliqua, *in baſilica ad portam Romanam*; quo die nos cum Uſuardo ſuſus egimus de Andreæ, Lucæ & Timothei tranſlatione Conſtantinopolim. Sed tranſlatio alia in Hieronymianis indicatur III Septembris. Adde *dedicationem baſilicæ ſancti Andreæ*, III Novembris: ac demum hoc die: *In Achia*, vel *in provintia Agaiæ, civitate Patras, natalis ſancti Andreæ Apoſtoli.* Ex quibus aſſertam nuperrime S. Andreæ cultûs celebritatem abunde evinci perſpicies. Romani parvi annuntiatio ſimpliciſſima eſt: *Andreæ Apoſtoli.* Item Bedæ, geminatis dumtaxat verbis: *Natale ſancti Andreæ Apoſtoli.* Quæ paulo plenius habent Florus & Rabanus, cum Adonis elogio, inter Feſtivitates Apoſtolorum relato, conferri nequeunt. Sumpſit hic ex celeberrimis Actis, ſub Achaiæ presbyterorum & diaconorum nomine ab omni ferme ævo Chriſtiano circumferri ſolitis; ex Adone autem textum ſuum huc Noſter tranſtulit. Circa præfata Acta nutaſſe Baronium *apocryphorum timore* advertit Florentinius citato loco; nec ſane dubitare potuit perſpicaciſſimus Annalium eccleſiaſticorum parens, quin à Manichæis aliiſque hæreticis vel farta, vel temerata, vel interpolata fuerint, ſaltem prout olim exſtitere &

& ab Eusebio aliisque rejecta novimus. Utrum vero ex Florentinii sententia ab *erroribus repurgata* vel *non eadem* sint, quæ in passionalibus tum Mss. tum typis excusis passim reperiuntur, operosius alibi erit examinandum. Mihi certe non videtur rejicienda narratio tot Patrum suffragiis corroborata, ob falsariorum corruptelas aliquas & depravationes, à quorum impiis manibus nec ipsæ sacræ Litteræ intactæ remanserunt, quemadmodum in opere de eo argumento, non ita pridem edito, eruditissime probavit noster Bartholomæus Germon, videndus omnino à pag. 221, toto cap. 2 ex Philastrio Brixiensi, seculi quarti scriptore, ostendens, prima aliqua & genuina Andreæ Acta, turpissimis hæreticorum inquinamentis fœdata & conspureata fuisse. Paucula hîc ex viri doctissimi mihique amicissimi solide statutis delibo: *Crediderim*, inquit, *epistolam ideo inscriptam esse nomine presbyterorum & diaconorum Achaiæ, quia quæ in ea habentur, pleraque desumpta sunt ex vetustioribus S. Andreæ Actis, quæ reipsa primitus à discipulis ejusdem Apostoli scripta, ab hæreticis postea misere fœdata & corrupta; deinde studio & cura alicujus Catholici scriptoris, circa finem septimi seculi aut initium octavi expurgata sunt ab erroribus & fabulis, quibus, perfidiâ hæreticorum, erant referta.* Firmat conjecturam suam argumentis pluribus, ac notanter egregio laudati Philastrii testimonio, quo datur intelligi, scripto discipulorum Andreæ Apostoli de ejus gestis libro hæreticos ADDIDISSE, ET EX EO TULISSE, QUÆ VOLUERUNT. Tu vide ibi reliqua à Germonio præstantissime deducta. Nihilominus diffiteri non possum, talia esse Tillemontii argumenta tomo 1 à pag. 589, ut vel reluctantibus formidinem injiciant de ipsius, etiam ut repurgatæ, presbyterorum Achaiæ relationis omnimoda sinceritate. Habet scriptor præfatus satis nitidam vitæ Andreanæ seriem ex indubitatis documentis contextam, citato tomo à pag. 317. Videri quoque possunt observationes Motherii ad hunc diem & pag. 442. Porro ex prægrandi de Andreæ gloria Saussayi volumine, aliisque monumentis, dubia omnia quæ circa tempus, locum, modum martyrii, aliaque plura occurrunt, suo tempore in Actis nostris dissolventur. Hîc postremo locum damus satis eleganti metrico Wandelberti encomio:

Andreas pridie præcellet Apostolus, amplis
Virtutum fulgens radiis titulisque per orbem,
Qui indomitos verbo signisque subegit Achæos.
Brumalem hæc claudunt populorum vota Novembrem.

Qui secundo loco refertur *Troianus* Sanctonensis episcopus, ab Adone ex Turonensi Gregorio de gloria Confessorum cap. 59 acceptus, atque in sacros Fastos primum relatus est, ipsissimis ferme Gregorii verbis, quæ textum nostrum etiam componunt. Siquid præterea memoratu dignum de Troiano reperiatur, à nobis suo loco illustratum dabitur. *Troiani.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In Andrea purus, deficit in solo Troiani elogio.

ROSWEYD. Incipit miniatis majusculis litteris, atque in ea prima annuntiatione satis purus est; secundam solum producit usque ad, *sanctitatis viri.*

PULSANEN. In prima habet usque ad *prædicavit*; in secunda purissimus est.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. BELIN. & ANTVERP-MAX. cum sex aliis mediæ notæ codicibus, textui puro adjiciunt: *Eodem die, passio sanctæ Justinæ virginis*, vel, *Eodem die, sanctæ* &c. Omnes pro *Troiani*, scribunt *Trophiam*; at BELINI secunda editio, emendatius *Troiani.* *Justinæ.*

CENTULEN. *Apud Achaiam civitate Patras, passio sancti Andreæ Apostoli, sub Egea proconsule, qui etiam apud Scithiam prædicavit. Sanctones, sancti Troiani episcopi, magnâ virtutis viri.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. De Andrea, cum textu pure incipiens, inserit, *fratris beati Petri. Qui etiam apud Scithiam prædicavit, & post apud Achayam ab Egea proconsule captus, in carcere clausus, gravissime cæsus, ac tandem cruci appensus est, in qua biduo supervixit. Cujus ossa sacra, vicesimo anno Constantii imperatoris, Constantinopolim translata sunt.* Vide IX Maii. In secunda purus est. Tum: *In Aquileya, depositio sancti Valeriani episcopi & confessoris. Ipso die, passio sanctæ Justinæ virginis.* Valerianus in Auctariis recurrit XXVI; in Romano ponitur XXVII Novembris. *De Andrea.* *Valeriani.* *Justinæ.*

HAGENOYEN. De Andrea longiorem historiam modo suo coagmentavit, cujus pars prior ex Euangelio habetur. Quid de altera, imo & de prima sentiendum sit, statuere lector poterit. En historiam: *In civitate Patras, passio sancti Andreæ Apostoli. Hic erat filius Johannis, de vico Bethsayda, & frater Petri Apostoli. Hic etiam primus fuit discipulus Johannis Baptistæ, ad cujus vocem ipse Johannem reliquit & Christo adhæsit, & primus & secundus Apostolus Jesu Christi erat. Hic adduxit Petrum fratrem suum ad Jhesum & illum convertit. Ipse cum aliis Apostolis, vivente Domino, prædicavit, baptizavit & miracula fecit; articulum Symbolo adjecit. Sythiam post passionem Domini in sortem accepit suæ prædicationis. In Mirmidonya Matheum Apostolum oculis privatum illuminavit, & abire fecit. Et cum ibi puniretur, orando eos convertit, & ecclesias ædificavit, episcopos sicus in Sythia ordinavit, mortuos quadraginta unum suscitavit, ydola confregit & dæmones ejecit. Demum Patras civitatem ingreditur, & multos ibi convertit cum Maximilla, uxore Egeæ. Ubi ab Egea pro-* *De Andrea.*

proconsule capitur, carceri includitur, durissime verberatur, funibus ad crucem ligatur, ut diutius vivat, & amplius torqueatur. Ipse autem biduo in cruce vixit, & populum docuit, & in luce magna exspiravit: Egeas vero male moritur, & omnis populus ad Deum convertitur. Hæc satis longa est narratio. In secunda, purus est. Deinde addit:

Idæ V. M. *Ipso die, sanctæ Ydæ virginis & martyris passio.* Idas virgines & viduas, seu Sanctas seu Venerabiles novimus; quæ sit hic Ida martyr, ignoramus. Sequitur demum: *Apud Nicomediam,*

Marcelli & socior. *natale sanctorum martyrum Marcelli, Petri & Serenæ.* Vide Auctaria XXVII Novembris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Andreæ Apostoli. Troiani episcopi & confessoris.*

In VATICAN. sub. num. 5949. Adjicitur:

Amatoris. *In Mediolano, sancti Amatoris episcopi.* An, *Ambrosii de perceptione baptismi*, ut habetur hoc die in Hieronymianis?

Justinæ. FLORENTIN. *Sanctæ Justinæ virginis.*

EDITIO LUBECO-COL. Post *Apostoli*, sequitur

De Andrea. *germanus* [pro *germani*] *Petri Apostoli. Hic primo fuit discipulus sancti Johannis Baptistæ, sed post necem sancti Johannis, à Christo Jesu vocatus est in Apostolum. Qui etiam post ascensionem Domini apud Scithiam euangelizavit Christum. Hic beatissimus ab Ægea proconsule comprehensus, primo in carcere. . . . . Cujus sacratissimum corpus Maximilla potentissima matronarum, reverenter de patibulo depositum sepelivit.* In Troiano pura est. Tum: *Ipso die, passio sanctæ Justinæ virginis & martyris.*

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Castuli, Maurili, Centuli & Theodoli. Eodem die, festivitas sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi.* Vide de his apographa Hieronymiana. *Tugdualis episcopi & confessoris.* Apud Castellanum est *Pabutugduali*, formatum quasi à duplici nomine, quo Gallice appellatur *Pabut* & *Tugal. Ravennæ, beati Petri episcopi & confessoris.* Vide infra ad diem 11 Decembris. Dubium non est, quin hic indicetur Petrus ille celeberrimus, cognomento *Chrysologus. Justinæ virginis & martyris.*

MOLAN. Cum BELIN. & reliquis superius: *Eodem die, passio sanctæ Justinæ virginis.* Vide de hac notatiunculam Castellani. In editionibus aliis solum additur: *Et baptismus sancti Ambrosii.* Unde hæc ultima annuntiatio accepta sit, intelligi debet ex MOLANI epistola ad lectorem § 11 & 12. Ceterum de Ambrosii baptismo in aliis codicibus Usuardinis nihil usquam inveni. Vide supra in VATICAN. quæ ex Hieronymianis diximus; nempe, *Ambrosii de perceptione baptismi.*

MENSIS

MENSIS DECEMBER.

Habet Dies XXXI.

Kalendis. *Die* I.

ROmæ, natalis ſanctorum martyrum Criſanti & Dariæ virginis, qui poſt multas, quas pro Chriſto lucrati fuerant paſſiones, juſſi ſunt à Numeriano imperatore via Salaria in arenario deponi, atque illic viventes terra ac lapidibus obrui. Item Romæ, ſanctorum martyrum Diodori presbiteri & Mariani diaconi, cum aliis pluribus; qui jubente præfato principe martyrii gloriam celebrarunt. Apud civitatem Moguntiam, natalis beati Albani martyris. Item civitate Noviomo, ſancti Eligii epiſcopi & confeſſoris, cujus vitam admirandam multiplex ſignorum numerus commendat. Ipſo die, ſanctæ Nathaliæ, uxoris ſancti Adriani martyris. Civitate Narnia, ſancti Proculi presbiteri. *Chryſanthi & Dariæ.* *Diodori, Mariani &c.* *Albani.* *Eligii.* *Nataliæ.* *Proculi.*

Integri & puri ſunt *Praten. Herinien. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Cogor ſcribere *Criſanti* ex omnium codicum lectione, excepto Pratenſi, in quo eſt *Chriſanti*, & Molano, in quo ſolo rectius *Chryſanthi*. In Munerat. eſt *arenaria*. Greven. & Molan. duriuſcule legunt *ac illic* pro *atque*. Solus Greven. habet *Diodoli* & *celebraverunt*. In *Moguntiam*, variant; major numerus ſtat à textu. In Greven., *civitate Novio*, typographi errorem puto. Codices omnes pro textu citati & probatiores quique, conſtanter ſcribunt *Nathaliæ* ac *Proculi presbiteri*.

OBSERVATIO. In vetuſtis Martyrologis, non uno die recoli *Chryſanthum & Dariam*, diximus XXIX Novembris. In exemplaribus Hieronymianis neque XXV Octobris neque hoc die ſignati reperiuntur; at illa ſic habent XII Auguſti: *Romæ, natalis ſanctorum Chryſanthi & Dariæ, & qui cum eis paſſi ſunt, Claudius, Helaria, Jaſon, Maurus & milites* LXX Ponuntur denuo bini noſtri XXIX Novembris, ubi in Obſervatione textum attulimus: verum neutro die aut *Diodorus* aut *Marianus*, inter eorum ſocios connumerantur. Ceterum XXIX Novembris eos adoptavit Sacramentarium Thomaſii, ipſis ferme Hieronymianorum verbis, cum *Saturnino*, *Mauro* &c. eademque ſe *Chryſanthi & Dariæ.*

cutus est vulgatus Florus. Quid Wandelbertus velit XIII Octobris, haud equidem satis intelligo. Allatii & Frontonis Kalendaria solos Chrysanthum & Dariam commemorant XXV Octobris, quem diem eorum festivitati solenni stabiliter consecravit Romanum modernum, non ex Rabano, quem Baronius non novit, sed, nisi fallor, ex Belino aliisque codicibus Usuardinis auctioribus. At certum est, male pro eo die adduci Usuardum ipsum, qui hîc à consuetis ducibus, nec ad latum unguem deflexit.

Diodori, Mariani &c. Sic loquitur hoc die Romanum parvum: *Romæ, Chrysanthi & Dariæ martyrum, et Diodori & Mariniani, cum infinita multitudine martyrum.* Sequitur Ado, scribens etiam *Mariniani*, longioremque totius martyrii historiam eleganter contrahens, ex quo Noster primas duas laterculi sui annuntiationes formavit, quæ ab aliis non recte divulsæ sunt, quamquam fatear, non omnino constare, quo die omnes, vel eorum, qui in Chrysanthi Actis memorantur, aliqui passi fuerint. Quid, quod Acta ipsa, ut à Lipomano & Surio ex Metaphraste edita sunt, non magnam fidem mereantur, teste Baronio ad annum CCLXXXIV num. 7, ubi *corrupta* pronuntiat, *& in impostura suspicionem adducta eruditis ipsa exactius disquirentibus.* Disquisivit, non ita pridem, Tillemontius tomo 4 pag. 762, multaque reperit, quæ eminentissimi Annalistæ censuram confirment. Utrum vero reperturi simus *exemplaria breviora & fideliora, Latine conscripta*, de quibus ibidem meminit Baronius, necdum compertum habeo. Ceterum de vero martyrio & prisco in universa Ecclesia cultu, dubitare prorsus non sinunt, relata hîc monumenta certissima, præter ea, quæ habet Greg. Turon. de Gl. Mart. cap. 38. De sanctorum translationibus vide Mabilionem sec. 4 Benedict. p. 1 pag. 611, & Surium XVII Januarii.

Albani. De *Albano* Moguntino pluribus egimus in Auctariis XXI Junii, quo die à Rabano & Notkero consignatus est. Primus & solus Usuardus hunc diem delegisse videtur, forte quod tunc Moguntiæ festive eum recoli intellexisset; at in hoc major Rabano, ecclesiæ Moguntinæ antistiti habenda fides, qui hoc die, non natalem Albani, sed *dedicationem basilicæ* ejus expressissime notavit, unde non video, quid faciat notula Castellani, XXI Junii apposita, quasi I Decembris, passionis dies censeri debeat. Atque hæc hoc loco sufficiant, cetera ad Albanum spectantia, operosè in Actis illustrata invenies.

Eligii. *Eligius* Noviomensis, ut inter Flandrorum, Brabantinorumque Apostolos merito computatur, ita singulari & perpetua veneratione totâ patriâ nostrâ celebrari consuevit. Is ab Adone in sacros Fastos certo relatus est, forte ex aliquo codice Hieronymiano auctiori, cui adjectitium censet Florentinius, utpote cum absit à vetustiori Epternacensi. Noster ipsum ex Adone transumpsit, phrasi nonnihil modificata. Quæ plenius recitat Florus, huc non pertinent. Notissima est inclytissimi Sancti vita ab Audoëno Rothomagensi composita, cujus an genuinum uspiam exstet apographum, necdum inter eruditos convenit. Surius exemplar suum non fideliter reddidit; integrior est, quam vulgavit Acherius Spicilegii tomo 5: quid de nostra manuscripta, cum pluribus codicibus collata, censendum sit, accuratius suo loco discutietur. Solum Eligium, cum mensis principio, hodie cecinit Wandelbertus. Hoc distichum ad Sanctum spectat:

Eligius, Noviome, tibi sub luce Decembrem
Primâ designat condigno præsul honore.

Natalia. *Natalia*, Adriani martyris conjux, à Romano parvo diserte ponitur VIII Septembris: *Et Nataliæ.* Ado eodem die sub finem historiæ, asserit, ipsam *Bizantium enavigasse, & post paucos dies adventus sui dormitionem accepisse; sepultam* vero *Kalendis Decembris.* Satis patet, hinc ansam cepisse Usuardum, ut Nataliam hoc die collocaret. De reliquo videri possunt, quæ de mariti Actis diximus VIII Septembris. Majus negotium facessit

Proculi. *Proculus Narniensis*, nulli alteri antiquo Martyrologo cognitus. Proculi multi sunt, nam in codicibus Hieronymianis recurrunt plusquam tredecim, sic tamen ut soli duo dies reperiantur, quibus Proculus aliquis *Interamnæ* tribuatur, nempe die XIV & XVIII Aprilis, ubi certum puto, eumdem bis consignari. An iterum recurrat I Maii, non æque clare perspicio; verum nisi vehementer fallor, de uno eodemque agitur, quemadmodum & apud Adonem XIV Februarii ex XIV Aprilis, quo postremo die nos cum Usuardo de Proculo egimus, nihil supra Henschenium conjectare ausi, uti nec modo audemus. Interim Proculos alios satis certos novimus, Bononiensem, Veronensem, Puteolanum, Augustodunensem &c. In Proculis Umbriæ hæret aqua. Quis sit Iteramnensis ille *episcopus & martyr*, in manuscripto S. Cyriaci confuse relatus *Interamne sive Narni*; quâ vero causa eumdem Baronius hoc die, à Gothis decollatum asserat; unde vero hodiernum *presbyterum Narniensem*, acceperit Usuardus; incertissima videntur omnia. Non mirum facit Noster, si erret, dum duces suos deserens, extra Galliæ aut Hispaniæ limites evagatur. At quiscumque hodiernus Proculus sit, non ut *martyr* aut *episcopus*, sed ut *presbyter* dumtaxat, ab Usuardo clarissime describitur. Rem prorsus implicarunt codices recentiores, ut ostendent Auctaria. At vero labyrinthum conserere videntur philopa-

philopatrides illi, Proculos æquè ac Sanctos alios mirum in modum multiplicantes; quibus ad veritatem, quantum fieri poterit reducendis, insignem dissertationem, supra à nobis VII Novembris laudatam, paravit noster Janningus, alibi edendam, ad quam satius est lectores remittere, quam incertis intricatisque observationibus, eos fatigare diutius. Videri interim possunt Acta nostra ad 1 Junii pag. 50 & 79.

AUCTARIA.

TORNACEN. Deficit in secunda annuntiatione; cetera pura sunt.

ANTVERP-MAJ. Caret secundo & tertio textus articulo.

Candidæ. ROSWEYD. Deest prima, secunda pura est. Tum: *Item Romæ, Candidæ virginis.* *Translat. Ambrosii. Candidi.* De Albano, nihil. Tres ultimæ satis puræ sunt. Adjicit: *Mediolani, translatio sancti Ambrosii episcopi & confessoris. Candidi episcopi, confessoris.*

PULSANEN. Caret duabus primis. In solo Albano purus est. Tum: *Eodem die, Eligii Noviomensis episcopi. Apud Bizancium, Nicomediæ, natalis S. Nathaliæ, uxoris S. Adriani martyris.* *Candidi.* *Ipso die, sancti Candidi.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ALTEMPS. & codices mediæ notæ ferme omnes, Proculo addunt titulum, non *presbyteri*, sed *martyris.* Hi autem quatuor in fine adjiciunt: *Ipso* *Mauri.* *die, Mauri martyris.* Vide Florent. XXIX. Nov.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVAN. Præter dictum de Proculo, in fine habent: *Virduni, transitus sancti Aggerici,* vel *Agerici.* *Agerici episcopi.*

ALBERG. & DANIC. Eadem habent, sed primam posuere XXV Octobris. Deest etiam Albanus. In reliquis satis puri sunt.

CENTULEN. Incipit ab Albano, pure. Tum: *Textus mutilus.* *In Francia, civitate Noviomo, transitus beatissimi atque sanctissimi Eligii, antistitis precioši, cujus vitam atque gesta beatus Audoenus episcopus veraci stylo describit. Civitate Bizantio, dormitio sanctæ Nathaliæ, uxoris* &c. Desunt reliqua.

BRUXELLEN. Incipit ab Eligio, pure: Tum: *Candidæ & aliorum.* *Romæ, sanctorum Candidæ, Lucii, & Marinæ; Ambon & Filati, Crisanti, Mauri & Dariæ.* Plura hîc ex Hieronymianis commiscet. Sequitur de Diodoro & Mariano, satis pure. De Natalia, ut PULSANEN. Deinde: *Et commemoratio sanctorum martyrum Papini & Mansueti* *Papini & Mansueti.* *episcoporum, quorum natalicius dies fuit IV Kal. Decembris. Apud Maguntiam, sancti Albini* *Agerici.* *martyris.* De Proculo & Agerico, ut codices mediæ notæ supra citati.

HAGENOYEN. De Chrysantho & Daria longum elogium modo suo confecit, quod hîc non lubet describere. Secundo loco agit de Natalia, pure. Tum de Diodoro & Mariano, utcumque bene. Sequitur: *Civitate Noviona, depositio sancti* *Eligii encomium.* *Eligii episcopi & confessoris; qui ab ineunte ætate à parentibus aurifaber erat, & nihilominus propter divinum cultum, quem in corde suo gessit, fabricam suam rexit oratione* [magis] *quam operatione. Hic per miraculum à Deo ostensum, episcopus est effectus. Quantis tunc virtutibus claruit, non est facile enarrare, cum ipse omnibus omnia factus sit. Hic moriens, non solum orabat Dominum pro plebe sibi commissa, sed summe Dominum rogavit, ut dignum illi post se statueret pontificem, & obtinuit in pace. Cujus vitam admirandam signorum ante mortem & post mortem, multiplex numerus commendat.*

DAVERON. *Civitate Cenomannis, sancti Do-* *Domnoli.* *mnoli episcopi & confessoris.* Vide Castellanum.

AMBIANEN. *Eodem die, sancti Canstantiani abbatis & confessoris, qui tres mortuos suscitavit.* *Constantian.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Albani martyris, apud Maguntiam. Candidæ virginis.* *Candidæ.* *Chrisanthi & Dariæ. Arvisani & Maximæ.* Vide *Anisani.* GREVEN. *Agerici Virdunensis episcopi. Nataliæ,* *Agerici.* *uxoris sancti Adriani martyris.*

VATICAN. num. 5949. Agit de solis Eligio & Proculo, prætermissis reliquis.

FLORENTIN. *Natale sancti Euasii episcopi &* *Euasii.* *confessoris.* Vide Romanum die sequenti. *In civitate Karnia, sancti Proculi martyris. Item, sancti* *Mauri.* *Mauri martyris. Romæ, Candidæ virginis &* *Candidæ.* *martyris. In territorio civitate Senarum, sancti Ansani* *Ansani.* *martyris. Apud Ravennam, sancti Petri archie-* *Petri Rav.* *piscopi & confessoris.* Vide die sequenti.

LUXOVIEN. *Virduni, quæ est civitas Galliæ pro-* *De Agerico.* *vinciæ, transitus beati Agerici confessoris Christi, cui decimus civitatis illius extitit episcopus, & adeo multis clarus virtutibus enituit, ut siquis infirmus de manu ejus eulogias susciperet, protinus sanitatem reciperet.* Est in Romano.

EDITIO LUBECO-COL. De Chrysantho & *Chrys. &c.* Daria subnectit, *sicque migraverunt ad Christum, & nunc per translationem ab urbe Romana, Monasterio Eyfflia requiescunt.* In secunda, satis pura est. Sequitur: *Item Romæ, sanctorum Fabini,* *Fabini &c.* *Latini, Superati, Lucii, Candidæ, Marinæ, Ambonis & Philati confessorum.* Quidni *martyrum?* *Apud Bizancium civitatem, quæ dicitur Constantinopolis, natale sanctæ Nataliæ viduæ, uxoris* &c. In Eligio, pura est. De Proculo, ut supra. De *De Agerico.* Agerico, ut LUXOVIEN. *Treveris, recluso S. Si-* *De Simeone.* *meonis confessoris.*

BELIN. Prima posita est XXV Octobris: hîc secunda, utcumque. Tertia, recte. Quinta, ut supra. Sexta, satis pure. Hinc: *Eodem die, sancti Mauri martyris. Item civitate Novisensi,* *Mauri.* *sancti Eligii episcopi & confessoris. Romæ, natale sanctorum martyrum Grisanti & Dariæ. Ipso die,* *Chrys. &c.* *sancti Euasii episcopi & confessoris.* In altera, ad- *Euasii* ditur: *Floriaco monasterio, susceptio reliquiarum* *De Martial.* *sancti Martialis episcopi.*

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Fabini, La-* *Fabini &c.* *tini* &c. *In Aphrica, Victoris, Rogati & aliorum* *Victoris &c.* XIX. *Ipso die, sanctorum martyrum Anisani &* *Anisan. &c.* *Maximæ virginis. Quorum Anisanus, nobilis Romanus, à Prothasio presbytero fidem Christi edoctus, & à sancta virgine Maxima, de sacro fonte levatus, cum eadem postmodum, persecutione Diocletiani & Maximiani, ob eamdem fidem occisus, martyrii palmam accepit. In Italia, in suburbio Cassali, natalis sancti Euasii episcopi & martyris. Virduni,* *Euasii.* *sancti Agerici episcopi & confessoris. Qui decimus* *Agerici.* *illi ecclesiæ præsidens, tantis emicuit virtutibus, ut quisquis infirmus de manu illius eulogias recepisset, protinus sanitatem optatam consequeretur. Candidi* *Candidi.* *episcopi. Materniani archiepiscopi Remensis &* *Materniani.* *confessoris. Translatio capitis sancti Martini episcopi.* *De cap. Mar.* *Treveris, recluso sancti Simeonis confessoris.* *De Symeon.* Agitur de celebri Simeone Syracusano, cujus Acta ab Henschenio illustrata sunt die 1 Junii.

De Eligio multa.

MOLAN. De Eligio, post *confessoris*, Italicis textui inserit, *atque patroni hujus ecclesiæ.* Deinde post *commendat*, typis minoribus: *Hic multas Sanctorum fabricavit tumbas. Multum in Flandris laboravit: jugi instantia Andoverpis pugnavit, multosque erroneos Suevos convertit. Fana nonnulla Christi clypeo protectus, cum Apostolica authoritate destruxit, idola quoque diversi generis, ubicumque invenit, funditus subruit. Inter hæc autem frequenter ab ingrato & perfido populo lacessitus & pene usque ad contumeliam provocatus, nullatenus a cœpta doctrina arcebatur, sed magis ipse lenis, patiens, humilis, & mitis pro eis Dominum deprecabatur.* In fine autem: *Eodem die, translatio sancti Mauri martyris. Ipso die, sancti Euasii episcopi & confessoris. Floriaco monasterio* ut BELIN &c. *Virduni* &c. ut codices mediæ notæ. Tum: *Translatio Landoaldi, archiepiscopi & confessoris. Adventus sanctarum reliquiarum ab urbe Constantinopolitana*: & rursus typis minoribus; *ad sanctam ecclesiam Latiensem, de qua in eadem habentur diplomata Theodori patriarchæ, & Henrici imperatoris, data anno* MCCVIII. *In territorio Arvernensi, sancti Amabilis, Rigomagensis presbyteri & confessoris, de quo Greg. Turonensis.* Editiones aliæ, sic in textu Italicis de Eligio, primo loco posito: *Hic vir beatus, inter cetera bonorum operum insignia, multa Sanctorum auro argentoque & gemmis fabricavit sepulchra. Præterea pastoris cura solicitus, multum in Flandris laboravit.....* usque ad *funditus subruit.* Est præterea in textu Natalia & Proculus, omissis reliquis. In fine, de Euasio, ut in priori. Tum: *Mediolani, sancti Castriciani episcopi & confessoris. Cujus Ambasio, sancti Florentini presbyteri & confessoris, Florentiæ virtutis viri. Apud Senas, sancti Ansani martyris, tempore Diocletiani.* De Agerico, ut prior. *Die Prima, sancti prophetæ Naum.* De translatione Mauri, & de reliquiis Martialis, etiam ut in prima. Tum: *In villa Vuintershove, translatio Landoaldi confessoris & sociorum, quæ facta est à S. Floriberto, episcopo Leodiensi. Latius, adventus reliquiarum sanctarum, ab urbe Constantinopolitana.* Vide de his reliquiis supra in priori editione.

Translat. Mauri. Euasii. Agerici. Translat. Landoaldi. De reliquiis Latiensib. Amabilis. Cujus Cathicum. Florentini. Naum.

IV *Non.* *Die* 2.

Veri & Securi. Bibianæ.

NAtalis sanctorum Veri & Securi fratrum, qui apud Africam martyrio coronati sunt. Romæ, passio sanctæ Vivianæ martyris, quæ jubente Juliano imperatore sacrilego, tamdiu plumbatis cæsa est donec spiritum redderet.

Usuardum pure referunt *Praten. Herinsen. Tornacen. Antverp-maj. Roswejd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Unum est, in quo Pratensis codex à ceterorum puritate deficit, quod in fine legat: *Domino spiritum reddidit.* Suspicor *Domino*, pro *donec*, male scriptum esse, nisi forte dicere voluerit, *donec Domino* &c. Rursus, pro *reddidit*, omnes alii habent *redderet*: Antverp maj. transposuit, *donec redderet spiritum.* De *Africam*, *Aphricam*, *tandui*, & similibus, satis dictum est.

Veri & Securi.

OBSERVATIO. Primi duo martyres *Verus* & *Securus*, in solitis Usuardi antesignanis noti non sunt, nec in Beda: in codicibus Hieronymianis Mauritanorum seu Maurorum acies unum ferme & viginti pugiles complectitur, quorum bini nostri, in fronte collocati, præcipui fuisse videntur. Rabanus ex præfatis codicibus primum quaternarium descripsit: *In Mauritania, Veri, Securi, Januarii, Victorini.* Beda Plantinianus, Belinus & Maurolycus *Veri*, mutarunt in *Severi*; hic vero, & Beda ille, quatuor etiam socios notant, unde eos accepit Baronius, expuncta *persecutione Wandalica*, quam nescio cui Adoni adscripsit Petri Catalogus lib. 1 cap. 21, adoptavitque Maurolycus. Sociorum delectus plane arbitrarius est; Noster solos duos priores retulit, eosque præcisè quos habet Wandelbertus:

Vero & Securo quartis litat Africa Nonis.

Hinc ferme inducebar, ut plane crederem, Martyrologum metricum Usuardo nonnumquam præluxisse, at nonnihil absterruit, quod in textu asseratur, *fratres* fuisse; unde facile colligitur, notitiam aliam Nostrum invenisse, qualis fere est illa, quam ex Catalogo citavimus, in quo etiam Verus & Securus *germani* appellantur. Frustra lucem quærimus Actorum defectu.

Bibianæ.

Bibianam, aliis *Vibianam*, nostris *Vivianam*, in Hieronymianis non repertam, ex corruptis Rabani nominibus conatur eruere Florentinius, eodem referens Kalendarium suum Hieronymianum, in quo *Viviana* hoc die consignetur. In antiquis Kalendariis aut Sacramentariis Romanis nulla ejus memoria, nec apud Martyrologum alium extra seriem nostram. Qui agmen ducit, Romani parvi auctor, duas annuntiationes formavit hoc modo: *Romæ, Vivianæ martyris. Fausti martyris & Dafrosæ filiæ*, quæ in Adone ita confunduntur, ut sensum plane alium reddant: *Natale Vivianæ martyris, beatorum martyrum Fausti & Dafrosæ filiæ.* Hîc Faustus, Dafrosæ conjux & Bibianæ pater dicitur; ibi vero

vero Fauſtus Dafroſæ pater, atque adeo Bibianæ avus: utrumque falſo; nam qualiacumque ſint Pigmenii & Bibianæ Acta, à Majoribus noſtris rejecta, in illis quidem Fauſtus aliquis præſes eſt, à Dafroſa converſus ad fidem, ſed hujus maritus & Bibianæ ac Demetriæ pater conſtanter *Flavianus* nominatur. De præfatis Actis locuti ſumus IV Januarii & XXIV Martii. Ado tyrannum non ſatis clare deſignat, dum vocat *imperatorem ſacrilegum*; Uſuardus diſtinctius *Julianum* expreſſit; interim poſt multas diſceptationes, necdum certo conſtat ſub quo perſecutore paſſa ſit Bibiana aliique in citatis Actis commemorati. Tillemontius mavult tempora Diocletiani, Baronius aliique circumſtantias ſe deprehendere exiſtimant, quæ in Juliani tempora, ut Acta affirmant, aptius quadrent. Tu vide Baronii Notationes & Acta noſtra citatis diebus. Præſtat, nihil poſitive definire, donec otium fuerit ad omnia penitius introſpicienda, veritatemque maturius explorandam in Actis hoc die, ad quem totam hanc controverſiam remiſit Henſchenius XXI Junii, noſque ibi verbo indicavimus, dum de Demetria ſermo eſſet.

AUCTARIA.

PUſIANEN. Bibianæ annuntiationem puram refert, ſed primo loco poſitam. Secundo loco ſolum habet: *Ipſo die, ſanctorum martyrum Veri & Securi.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. De Bibiana adjiciunt: *Cujus corpus juſſione imperatoris, biduo in foro jacuit. Tandem raptum nocte à Johanne presbytero ſepultum eſt in domo, ubi mater & ſoror ejus Demetria jam ſepultæ erant.* Vide Adonem. *De Bibiana.*

ALBERG. Incipit; *Romæ, natale ſanctæ Vivianæ virginis & martyris, beatorum martyrum Fauſti & Dafroſæ filiæ.* Hoc eſt Adonis initium. Sequuntur verba textus & additamenti Adoniani ſupra relati. Prima annuntiatio de Vero & Securo, ſecundo loco poſita eſt.

DANIC. Sic variat, ut ad Romanum parvum magis accedat quam ad Adonem, conſtructionem eo pacto vitians. Poſt *virginis & martyris*, ita proſequitur: *Item beatorum martyrum Fauſti & Dafroſæ filiæ.* Quibus male ſubnectit: *Quæ jubente* &c. cum tunc omnia ad Dafroſam potius quam ad Bibianam referantur. De cetero ſimilis eſt citato codici ALBERG.

CENTULEN. *Cœnobio Centulo, magna & præclara ſublimiſque feſtivitas, decollatione ſanctorum in eodem cœnobio diverſis temporibus congregatorum, quorum dies, quia ſingillatim non poterant celebrari, ſtatuit Papa Adrianus, ut in die hac eorum ſolemnitas duceretur. Romæ, ſanctæ Vivianæ virginis & martyris. Ipſo die, ſanctorum Veri & Securi, qui apud Africam martyrio coronati ſunt.* *De Martt. Centulen.*

BRUXELLEN. *Octava ſanctæ Katherinæ virginis & martyris. Romæ, ſanctorum Primitii, Ponciani, Viviani & aliorum trium. In Mauritania, natale ſanctorum Severi & Securi fratrum, ac Victorini & Fortunati, qui apud Africam martyrio coronati ſunt.* In Bibiana ſimilis eſt ALBERG. *Oct. Cather. Primitii &c. Severi &c. De Bibiana.*

HAGENOYEN. *Apud Affricam, natale ſancti Veri & Securi fratrum, qui ſub Hunerico Arriano rege martyrio coronati ſunt.* In Bibiana non multum differt ab ANTVERP-MAX. &c. Tum ſubdit: *Item Romæ, natale beatorum martyrum Chriſti, Fauſti & Dafroſiæ filiæ ejus.* Sic paulatim Sancti accreſcunt & imperite multiplicantur. Deinde: *Civitate Narina.* [pro *Narnia*] *depoſitio Proculi presbyteri.* Ex die præcedenti. Rurſus: *Eodem die, depoſitio ſancti Euaſii epiſcopi & confeſſoris.* At hic in Romano ponitur hoc die. Demum: *Ipſo die, natale beati Mauri martyris.* *De Vero &c. De Bibiana. Fauſti &c. Proculi. Euaſii. Mauri.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eligii epiſcopi & confeſſoris.* Vide die præcedenti. Sequitur: *Longini martyris, qui latus Domini tempore paſſionis tranſfodit.* Vide Uſuardum XV Martii, & alibi Auctaria. Inter antiquos ſolus Florus de eo meminit. In fine: *Vivianæ virginis & martyris.* *Eligii. Longini.*

In VATICAN. ſub num. 5949. Deeſt annuntiatio prima de Vero & Securo. Adjicitur autem: *Item Romæ, ſanctorum Primentii & Pontiani.* *Primentii & Pontiani.*

STROZZIAN. *Item Romæ, ſancti Pontiani mart.* *Pontiani.*

EDITIO LUBECO-COL. Sic incipit; *Romæ, natale ſanctæ Vivianæ virginis & martyris, beatorum Fauſti & Dafroſæ filiæ. Quæ Viviana, jubente* &c. ut codices mediæ notæ ſupra. In fine nonnihil mutila eſt, ſic ut non recte incipiat annuntiationem de Vero & Securo. *De Bibiana.*

BELIN. Pro *Veri*, ſcribit *Severi*; & ubi omnes alii codices *Vivianæ*, ſolus ipſe *Bibianæ*. In fine autem adjicit: *Item Romæ, ſancti Pontiani mart.*

GREVEN. *In Mauritania, ſanctorum Securini, Victorini, Fortunati, Agnetis, Secundæ.* Videnda ſunt apographa Hieronymiana. *Longini martyris. Pigmenii, Fauſtæ & aliorum.* Rectius, opinor, legeret *Fauſti*, ut alludatur ad Sanctos omnes in Actis Bibianæ memoratos. Tum: *Romæ, ſanctorum Primitivi, Potentiani. Ravennæ, ſancti Petri archiepiſcopi & confeſſoris, qui à Sixto Papa III, per apparitionem & juſſionem ſanctorum Petri Apoſtoli, & Apollinaris martyris, Ravennæ antiſtes ordinatus, eximia eruditione & ſermonis venuſtate Chriſologi, id eſt ſermonis, vel ſermocinatoris aurei, cognomentum promeruit. Calix etiam ejus & patena, contactu à morſu rabidi canis ſanantem. Ethermani epiſcopi. Valeriæ virginis.* *Securini & aliorum. Longini. Pigmen. &c. Primit &c. Petri Chryſologi. Ethermann. Valeriæ.*

MOLAN. *Item Romæ, ſancti Pontiani martyris. Conſecratio ſanctæ Gertrudis virginis.* Sequitur typis minoribus: *Ravennæ, ſancti Petri archiepiſcopi & confeſſoris, qui Chryſologi cognomentum promeruit. Eodem die in India, Cantana civitate Chinenſium, obitus Franciſci Xavierii, qui evangelizantium in India anteſignanus, multis virtutibus, populorum converſione, ac variis miraculis in vita & poſt mortem clariſſimus, incorruptum ſpiritum Domino reddidit. Scriptum eſt in epiſtolis Indicis. Item obitus domini Joannis Ruisbroeck, primi Prioris Regularium Viridis vallis, doctrina & ſanctitate clari. Cujus vita habetur.* Editiones aliæ de Pontiano ſcribunt, ſicut prima. Tum: *Foro Cornelii, beati Petri Chryſologi, Ravennatis epiſcopi, moribus, doctrina, & miraculis clari. Nivellæ, conſecratio ſanctæ Gertrudis virginis.* Demum typis minoribus, agunt de ſancto Franciſco Xaverio, & D. Joanne Ruisbrochio, ſervatis terminis ex editione prima jam relatis. *Pontiani. Conſecrat. Gertrudis. Petri Chryſ. Franciſci Xaverii. Joannis Ruiſbroeck.*

III *Non.* *Die* 3.

Claudii & sociorum. ROmæ, natalis sanctorum martyrum Claudii tribuni & uxoris ejus Hilariæ, ac filiorum Jasonis & Mauri, cum septuaginta militibus, ex quibus Claudium jussit Numerianus imperator, cum ingenti saxo alligatum, in medio mari præcipitem dari, milites vero & filios ipsius Claudii, capitali sententia puniri. Tingi *Cassiani.* metropoli, passio sancti Cassiani, qui exceptoris diu gerens officium, tandem cælitus inspiratus, execrabile duxit Christianorum neci deservire cruentus, unde renuntians eidem officio, sub Christiana confessione, triumphum meruit obtinere martyrii.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen.* & *Danic.*

VARIA LECTIO. Codices mediæ notæ omnes legunt: *Romæ via Salaria.* Sic etiam cum Antverp. & Max-Lubec. alteram annuntiationem ex Adone inchoant: *Tingi metropoli Mauritaniæ Tingitanæ.* Munerat. scripsit *Turgi*, secunda Belini editio *Trugi*, Greven. *Tyngi.* Belin. male posuit particulam *&* post *Claudii*, sic legens: *Claudii & tribuni & uxoris Hylariæ* &c. Legimus cum Praten. Herinien. Munerat. Greven. & Molan. *Christianorum neci deservire cruentus*, licet durior sit constructio. Id ut vitarent Antverp. Max Lubec. Belin. & codices mediæ notæ, omiserunt τὸ *cruentus*, imo in Antverp-maj. emollita est phrasis per, *necibus deservire cruentis.* In Greven. & Molan. ante *Christiana confessione*, deest *sub.* Iidem duo etiam à reliquis dissentiunt in priori annuntiatione, dum pro *cum ingenti saxo alligatum*, ut ex Adone descripsit Usuardus, ipsi emendatius quodammodo ponere voluerunt, *cum ingenti saxo ligato.* Molan. autem omittens particulam *&* inter *vero* & *filios*, sensum invertit, *milites vero filios* &c. Imperfecta etiam est Munerati constructio in fine, dum omittens *eidem officio*, *sub Christiana*, solum habet: *unde renuntians, confessione triumphum* &c. *Hylariæ, renuncians, optinere* & id genus alia negligimus.

Claudii & sociorum. OBSERVATIO. Quæ 1 Decembris, occasione Chrysanthi & Dariæ, à nobis observata fuerunt, ad hosce martyres *Claudium*, *Hilariam*, *Jasonem*, *Maurum* & anonymos milites pertinent, qui, ut ibi ostendimus, in Hieronymianis omnes, XII Augusti ponuntur, eorum nonnullis, XXIX Novembris in iisdem apographis repetitis. Quatuor nostri cum militibus illis LXX, sic primum hoc die à Romano parvo consignati sunt: *Romæ, Claudii tribuni, & Hilariæ uxoris ejus, & Jasonis & Mauri, &* LXX *militum sub Numeriano.* Diffusius est Adonis elogium, ex quo nostrum contraxit Usuardus. Hisce diutius non inhæreo, nam præter dicta de Chrysantho & Daria, nihil observandum superest.

Cassiani. *Cassianus* Tingitanus in omnibus Hieronymianis diserte ponitur, quidquid nonnihil luxatum & depravatum sit nomen, tum Sancti, tum loci in quo passus est. Distinctissime legit exemplar Lucense seu sancti Wandregisili: *Et in Tingi, Cassiani.* Hinc procul dubio accepit Rabanus, sed de suo perperam adjecit titulum *presbyteri.* In Romano parvo, Beda aut Floro hic Cassianus notus non est. Fontem alium quam Hieronymiana habuisse videtur Martyrologus Viennensis, at quis is fuerit, mihi non liquet; certum puto, eum Acta non vidisse, cum paulo jejunius de illo sic pronuntiet: *Tingi, metropoli Mauritaniæ Tingitanæ, natalis sancti Cassiani martyris glorioſi.* Plura in notitiam Usuardi, imo Acta ipsa perveniſſe necesse est, ex quibus præclarum encomium composuit, de quo supra in Variantibus. Brevia sunt, sed insignia & genuina, diemque passionis clare exprimunt laudata Acta, quæ inter Sincera & selecta edidit, ac prævia admonitione notisque illustravit Ruinartius à pag. 314. Ad XXX Octobris cum Usuardo censuimus, Cassianum nostrum, occasione iniquæ sententiæ, in Marcellum dictatæ, cælitus inspiratum, tuncque ad fidem Christi primum conversum, tametsi dubitet Tillemontius tomo 4 pag. 577. Notissimus est Prudentii de Cassiano versiculus: *Ingeret Tingis sua Cassianum.* Wandelbertus ad Verum & Securum hesternos Africanos martyres alludens, sic illis hodie Cassianum subjungit:

*Cassianoque eadem * libat sub martyre ternis.*

* Africa.

AUC-

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima annuntiatione plane purus, in secunda resecat totum Cassiani elogium.

ANTVERP-MAJ. In textu non satis castigatus, addit ad calcem: *Item depositio sancti Birini confessoris.* Patet augmentum Anglicum, in sequenti codice magis amplificatum. *Birini.*

ROSWEYD. *Pentana civitate, Occidentalium Saxonum metropoli, sancti Birini episcopi, qui primus ibi prædicavit Christi Euangelium.* In toto textu Usuardino purus est. *De eodem.*

PULSANEN. Ambas annuntiationes transponit, & ab utraque elogia rescindit.

LOVANIEN. Deficit in elogio Claudii.

CENTULEN. *Tyngi, metropoli Mauritaniæ Tingitanæ, natalis sancti Cassiani, qui exactoris fungens officium, pro confessione Christi subiit martyrium. Romæ, sanctorum martyrum Claudii tribuni, & uxoris ejus Hilariæ, & filiorum Jasonis & Mauri & militum septuaginta, qui omnes ad prædicationem beati Chrisanti crediderunt Christo, & sub Numeriano passi sunt.* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Agnetis secundæ.* Vide Hieronymiana die præcedenti, ubi *Agnetem* & *Secundam* seu *Secundum*, aliis immixtos invenies. Sequitur de Cassiano, utcumque pure. Tum: *In Nycomedia, sanctorum Merobi, Claudii & Felicis.* In Claudio & sociis, satis purus est. Dein: *In Africa, sanctorum Magnæ, Johannis, Stephani, Victoris & Martini. Apud Bononiam, elevatio sancti Agricolæ martyris.* Totus laterculus Hieronymianis Sanctis intertextus est. Tum vero: *In Blandinio, adventus corporum, sanctorum Bertulphi & Guduali. Cujus sancti Guduali festivum cum in Gandavo post processionem referretur, ymago crucis, inclinato vultu eum venerata immobilis mansit, neque se reflexit. Item Birini episcopi.* *Agnetis.* *Merobi &c.* *Magnæ &c. Elevat. Agricolæ.* *Advent. Bertulf &c.* *Birini.*

HAGENOYEN. In prima satis purus, subdit: *Item in Curia Curiensi, natalis sancti Lucii confessoris, ejusdem Apostoli, qui propter Christum sua regna reliquit.* Vide Romanum. *Item Argentinæ, monasterio sancti Stephani, sanctæ Achelæ virginis, ejusdem monasterii abbatissæ.* Non satis distinguo, an legat *Athelæ*; Castellanus *Atalam* vocat. Sequitur: *In Eystetensi dyoceesi, sancti Soli confessoris.* Vide Castellanum, ubi *Solas* dicitur. In Cassiano purus est codex. In fine demum adnectit: *In Anglia, sancti Birini episcopi & confessoris.* *Lucii.* *Athelæ.* *Soli.* *Birini.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. *Item natalis sanctæ Crispinæ virginis & pretiosæ martyris, sub Diocletiano imperatore.* In Hieronymianis hodie aliqua Crispina est, sed vide ipsa, v Decembris, & eodem die Usuardum. *Crispinæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Claudii tribuni, cum sociis* LXX, *militis.* Melius legeret *militibus.* Nescio cur uxor & filii omittantur. Sequitur: *Eloquii abbatis.* Vide Castellanum. *Eloquii.*

VATICAN. sub num. 5949. Adjicit: *Natale sanctorum Grafici, Septimi & Quinceli, in S. Sophia.* *Grafici &c.*

LUXOVIEN. *Depositio sancti Firmini Virdunensis episcopi.* Est septimus ordine apud Sammarthanos. Castellanus cum inter *Aemeros*, seu certo die carentes, reposuit pag. 783. *Firmini.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Reversio beati Johannis Apostoli ab exilio Pathmos, post necem Domiciani imperatoris.* In martyribus Romanis nonnihil interpolata est, pura in Cassiano. Addit: *Eodem die, sancti Birgini episcopi & confessoris.* Vide supra ANTVERP-MAJ & ROSWEYD. Demum: *Ipso die, sancti Osmundi episcopi & confessoris.* Vide Romanum die sequenti. *Reversi. Jo. Euangelist.* *Birini.* *Osmundi.*

GREVEN. *Reversio de exilio beati Joannis Euangelistæ, post necem Domiciani. In Frisia, Radfridi & Waldefridi martyrum. In Aphrica, natalis sanctorum Crispini, Magnæ, Joannis, Stephani, Victoris, Martini. In Bononia, sanctorum Agricolæ & Cassiani. In Anglia, Birini episcopi Dorcacensis.* Vide infra editiones MOLANI posteriores. *Petri archiepiscopi. In Britannia, sancti Lucii regis & confessoris, qui tempore Eleutherii Papæ, ut Beda dicit libro primo, fidem Christi recepit. Item in Anglia, sancti Osmundi episcopi & confessoris, vita & miraculorum gloria illustris. Firmini episcopi. Solæ presbyteri & abbatis. Galgani confessoris. Eloquii abbatis. In Argentina, sanctæ Attalæ virginis. Item, beatæ Emeritæ, sororis sancti Lucii regis.* *De Jo. Euan. Radfridi &c* *Crispini &c Agricol. &c.* *Birini.* *Lucii.* *Osmundi.* *Firmini.* *Solæ.* *Galgani.* *Eloquii.* *Attalæ.* *Emeritæ.*

MOLAN. Litteris Italicis textui post *sententia* punitis, ex Adone inserit: *Erat autem in loco ubi decollati sunt, cuniculus antiquus; hunc emundantes nocte Christiani, simul in unum omnia corpora sepeliverunt via Salaria. Corpora autem Jasonis & Mauri collegit sancta Hilaria, relicta martyr, ubi dum assiduis orationibus vacaret, migravit ad Dominum.* In fine: *In monasterio Blandinensi, Gandavi castri, adventus corporum sanctorum Guduali & Bertulphi.* De Radfrido & Waldefrido, de Lucio rege, de Osmundo & Sola, minoribus typis discribit verba GREVENI. Editiones posteriores idem & eodem modo habent in textu. In fine autem: *Mediolani, Mirocletis archiepiscopi & confessoris.* Vide Romanum. *In Anglia, sancti Birini episcopi Dorcestrensis. In territorio Eistensi, Solæ presbyteri & abbatis. Die tertia, sancti prophetæ Sophoniæ. Vualchiodori, natalis sancti Eloquii presbyteri & confessoris. Civitate Argentina, sanctæ Attalæ virginis.* De Adventu corporum Gudwali & Bertulfi, ut supra. Denique typis minoribus: *In Frisia, Radfridi & Vualdefridi, a Normannis juxta Croningam martyrizatorum.* Vide Castellani Martyrol. universale. *De Claud.* *Advent.* *Guduali* *Radfrid &c* *Lucii.* *Osmundi.* *Solæ.* *Mirocletis.* *Birini.* *Sophoniæ.* *Eloquii.* *Attalæ.* *De Radfrid.*

Pridie Non. *Die* 4.

APud Pontum, beati Meletii episcopi & confessoris, qui cum esset eruditionum prærogativâ magnificus, virtus tamen animi & vitæ sinceritas longe in eo magnificentior extitit. Item Alexandriæ, sancti Clementis presbiteri, qui in divinarum eruditionum scholis quam maximè floruit. *Meletii.* *Clementis Alexandr.*

Omnino puri sunt *Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA

De codicib. non puris.

VARIA LECTIO. Greven. ſcribit *Melecii*, pejus Molan. *Melitii*. Dum in Tornacenſi legitur *eruditione prærogativa*, puto indicari, *eruditionis prærogativâ*; ceterum omnes codices legunt, ut eſt in textu. Greven. & Molan. legunt *ſyncritas*. Tornacen. *ſcitis*: plerique alii codices, imo fere omnes purum textum & integrum referunt, ſed Pratenſis cum ſuis in fine adjicit: *In pago Bituricenſi, ſancti Syrani abbatis*, vel ut Caſtellanus deſcripſit, *ſancti Sigiranni*. Primo modo eumdem habent Antverp-maj. Roſweyd. & Aquicinct. Eſt præterea in Pratenſi ad marginem, *Germanico* (pro *Floriaco*) *monaſterio, tranſlatio ſanctiſſimi confeſſoris Chriſti Benedicti abbatis*: Caſtellanus brevius: *Floriaci, tranſlat. S. Benedicti*. Codex vero Herinienſis, toto textu puriſſimus, in fine ſubjungit *Barbaram*, quam & multi alii aut adjecerunt, aut præfixerunt, ut in Auctariis fuſius oſtendemus. Notabis hîc, præfatam Barbaram à Romano parvo, Adone & Uſuardo, non hoc die, ſed XVI Decembris conſignatam eſſe.

OBSERVATIO. Eos hoc die Sanctos in laterculo noſtro celebrat Uſuardus, quos apud nullum antiquiorem Martyrologum potuit reperire. Romanum parvum unicam hanc annuntiationem poſuerat: *Romæ Symphronii & Olympii, Exſuperii & Theodoli, die* VII *Kalendas Auguſti paſſorum, à beato Xyſto via Latina* II *Nonas Decembris tranſlatorum, quando eorum feſtus dies celebrior agitur*. Longior ab Adone hiſtoria texitur ex Actis ſancti Stephani Papæ, verum & apud ipſum unica ea eſt commemoratio. At vero cum illam XXVI Julii retuliſſet Uſuardus, plane opus habuit aliò recurrere, ut huic diei Sanctos proprios aſſignaret. Hieronymiana apographa non conſuluit, Beda & Florus vacant, Rabanus ferme hæret in Barbara. Itaque ſolitos duces hîc imitatus, in Rufino vel Euſebio binos Sanctos reperit, quos pro ſuo arbitrio recolendos proponeret hoc die, quo proinde totus textus vere & proprie Uſuardinus eſt. *Meletii* Ponti epiſcopum ſuggeſſit Euſebius lib. 7 cap. 29, ubi Sanctus iſte à multiplici ſcientiarum omnium ornatu mirifice extollitur, undè brevis ſui elogii totam materiam Uſuardus accepit, ipſa Rufini verba deſcribens, ut textum noſtrum cum citato loco conferenti manifeſte patebit. Quid addi poteſt tantæ ſuavitati in moribus, tantæ dulcedini, *ut mellatcus à ſodalibus vocaretur?* quid doctrinæ, cum *in omni eruditione perfectus* aſſeratur? Vide hæc omnia à Tillemontio Gallice deducta tomo 7 pag. 41, qui tomo immediate prægreſſo pag. 641, eumdem Meletium vindicat ab Arianiſmi labe, per calumniam ei à Philoſtorgio inuſta. Cetera operoſius colligemus, dum ejus Acta erunt illuſtranda.

Meletii.

Clementis Alexandr.

Quam magnæ & veræ ſunt congeſtæ ab Euſebio in Meletium laudes, tam præclaras, imo fortaſſe majores meretur clariſſimus, & celeberrimus ſcriptor *Clemens* cognomento *Alexandrinus*, à docendi potius munere, quam ab origine aut nativitate, cum de ejus patria inter eruditos hactenus diſceptetur; nec magis notum ſit, quo loco extremum diem obierit. Porro de vaſtiſſima doctrina, libriſque à Clemente de vario argumento compoſitis, non ſemel loquitur Euſebius hiſtoriæ ſuæ lib. 6, nec in eo multis modis prædicando parciores ſunt antiqui Eccleſiæ Patres ſcriptoreſque alii, ex quibus vitæ ſeriem aliquam adornavit Tillemontius tomo 3 a pag. 181. Recentiores multi in eamdem rem operam contulerunt, ſuo tempore à nobis conſulendi, præſertim Bibliographi, ſeu qui de Scriptoribus eccleſiaſticis ex profeſſo egerunt, quorum hîc nomina referre operæ pretium non eſt. Jam diximus, a nullo Martyrologo, Uſuardo antiquiore aut æquali, Clementis nomen conſignatum fuiſſe, ut plane ſoli Noſtro æque ac Meletius, acceptus referri debeat. Non ſatis perſpicio, quo ſcrupulo duci potuerint Romani Martyrologii reformatores, ut tam illuſtrem virum ex ſacris Tabulis expunctum vellent. Vide Henſchenium tomo 6 Maii pag. 777 litt. F. Eſt qui putet eò Baronium abſtertitum fuiſſe, quod Clementis opera inter apocrypha à Gelaſio relata ſint. Hæc ſatis pro inſtituto noſtro. Quid velit Wandelberti verſiculus, *Tum pridie cum Victorio præcellet Heraclem*, prorſus non intelligo, at certe hinc magis confirmor in opinione, quod Uſuardus Wandelbertum ſecutus non ſit, qui hoc die aliunde Sanctos ſibi conquirendos putaverit.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus augmentis egimus ſupra in Variantibus.

HERINIEN. Puriſſimus in textu, huc partem annuntiationis retrahit ex XVI Decembris. *In Tuſcia, paſſio ſanctæ Barbaræ virginis, ſub Maximiano imperatore, quæ poſt dira tormenta, ad extremum gladio data, martyrium conſummavit.* Plura dabunt codices alii infra citandi.

Barbaræ.

ANTVERP-MAJ. Diximus ſupra hunc codicem hîc denuo cum Pratenſi convenire. Sic habet: *In pago Bituricenſi, ſancti Syrani abbati. Et tranſlatio ſancti Benedicti abbatis.* *Syrani. Tranſlat. Benedicti.*

ROSWEYD. Textui cum Pratenſi etiam adjicit: *In pago Bituricenſi, ſancti Syrani abbatis.* Sequitur tota Barbaræ annuntiatio deſcripta ex XVI Decemb. quam hîc toties non lubet deſcribere, *Syrani. Barbaræ.*

bere, cum in aliis quoque codicibus repetatur.

PULSANEN. Alium plane textum Usuardino substituit: *Romæ, natale sanctorum martyrum Simpronii & Olimpii, temporibus Valeriani & Galieni.* Vide supra in Observatione. *Item sanctæ Barbaræ virginis. In Africa, natale sanctorum Armogasti, Archimini, & Satyri.* Vide de his tribus Martyribus Usuardum XXIX Martii.

MUNERAT. Pro *Meletii*, male scribit *Electi*. Textui autem superaddit: *Ipso die, sancti Benedicti abbatis. Parisiis susceptæ sunt in ecclesia beatæ Mariæ, reliquiæ, scilicet pars capillorum beatæ Mariæ, tres dentes beati Johannis Baptistæ, brachium sancti Andreæ Apostoli, lapides quibus lapidatus est beatus Stephanus, caput etiam pretiosissimorum* [pretiosissimum] *beati Dionysii martyris. Hæ autem reliquiæ in ecclesia beati Stephani protomartyris inventæ sunt. Ipso die, sanctæ Barbaræ virginis & martyris.* De hac codices alii fusius.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN. Omnes hi codices & duo sequentes primo loco referunt totam annuntiationem de sancta Barbara, pro ut in ipso Usuardo habetur XVI Decembris, quò jam supra lectores remissimus. In textu puri sunt.

ALBERG. & DANIC. Præter Barbaram in principio positam, adjiciunt ipsi in fine: *Coloniæ, natale sancti Annonis,* [alter simplicius *Colonia, sancti Annonis*] *episcopi & confessoris.*

CENTULEN. *Romæ, sanctorum martyrum Simpronii & Olimpii, Exuperiæ & Theodoli, temporibus Valeriani & Galieni.* Paucis mutatis, idem habet hic codex XXVI Julii. Pergit: *Nicomediæ, passio sanctæ Barbaræ virginis, quam proprius genitor Dioscorus gladio decollavit. In Africa, sanctorum Armogasti, Archimini & Satiri, qui cum essent lucidissima membra ecclesiæ, pro confessione veritatis, multa & varia tormenta perpessi sunt.* Vide quæ diximus ad PULSANEN. *Cœnobio Floriaco, depositio sanctissimi corporis beati Patris nostri Benedicti.* Deest hîc totus textus Usuardinus.

BRUXELLEN. Incipit à Barbara, ferme etiam ex textu, XVI Decembris dando. In Armogasto & sociis, vix differt à præcedenti. Tum ex truncatis Hieronymianis: *In Laodicia metropoli, Felicis & Merobis.* Sequitur textus satis purus. Deinde: *In pago Bituricensi, sancti Syrani abbatis. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Annonis* [Annonis] *episcopi & confessoris. Romæ, sanctorum martyrum Sempronii & Olimpii, temporibus Valeriani & Galieni imperatorum. Eodem die, translatio sancti Benedicti abbatis.*

HAGENOYEN. Primo loco agit de Meletio, & in fine de Clemente Alexandrino, utrobique satis pure; sed duabus hisce annuntiationibus interjicit longam historiam de martyrio sanctæ Barbaræ, quam in Actis apud Surium quisque facile & multo nitidiorem reperiet.

AQUICINCT. Incipit: *Passio sanctæ Barbaræ virginis & martyris.* Sequitur textus. In fine autem cum Pratensi adjungitur: *In pago Bituricensi, sancti Syrani abbatis. Apud Floriacum cœnobium, iterum tumulatio sancti Benedicti abbatis.*

CODEX Urfini à Rosemberg. *In Italia, civitate Parma, beati Bernardi de gente Ubertorum, de Florencia, dictæ civitatis Parmæ gloriosi episcopi, cujus gesta habentur. Coloniæ, sancti Annonis archiepiscopi & confessoris.*

DAVERONEN. *Floriaco monasterio, sancti patris monachorum Benedicti, confessoris eximii.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Barbaræ virginis & martyris. Meletii episcopi & confessoris. Clementis presbyteri & confessoris.*

CAMBERIEN. *Apud Pontum, beati Electi episcopi.* Ita superius MUNER. sed male pro *Meletii*.

REG. SUEC. num. 130. & num 428. *Eodem die* [puto haberi] *tumulatio sancti Benedicti abbatis.* Tum solus codex sub num. 428: *Parisiis, susceptio sacrarum reliquiarum.*

VATICAN. num 5949. Deest textus. Habet de Barbara, ni fallor ex XVI Decembris. Item de Simpronio, Olympio &c. ex XXVI Julii.

ALTEMPS. *In Pago Biturico, sancti Syrani abbatis.* Vide alios codices supra.

FLORENTIN. *S. Barbaræ..... Item sanctæ Juliæ virginis & martyris, quæ cum Barbara prædicta passa est. Romæ, sanctorum martyrum Symphronii, Olympii, Exuperiæ & Theodoli, qui temporibus Valeriani & Galieni imperatorum passi sunt. In Africa, sanctorum martyrum Armogasti, Archimimi & Satyri, qui cum essent lucidissima membra Christi, pro confessione fidei, multa & gravia perpessi supplicia atque opprobria ab Arianis, cursum gloriosi certaminis impleverunt. Item sancti Bernardi abbatis monasterii sancti Salvii prope Florentiam, civis Florentini, qui postea fuit abbas sanctæ Mariæ Vallis umbrosæ, deinde ordinatus episcopus urbis Parmæ.*

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Coloniam Agrippinam in Gallias, quæ est urbs metropolis Germaniæ, transitus beatæ ac dignæ memoriæ Annonis, ejusdem civitatis archiepiscopi & confessoris, qui plurium extitit fundator ecclesiarum. Hic cum quodam tempore sacra mysteria perageret, cæcus quidam à ministro altaris aquam superfusam digitis venerandi antistitis, sibi donari petiit, qua accepta totam faciem suam cum devotione magna abluens, lucem hujus mundi tunc primum sibi illuxisse, magnis plausibus exultavit. Et beati Annonis sepulcrum divina præstante gratia crebris miraculis illustratur.* Sequitur de Barbara, paulo auctiori phrasi. deinde textus satis purus.

BELIN. *Nicomediæ, sanctæ Barbaræ virginis & martyris. Eodem die, sanctorum Symphoriani & Olypii.* [secunda habet *Olympii.*] Et hæc præterea adjicit: *Apud Floriacum monasterium, translatio sancti Benedicti abbatis.*

GREVEN. *Nota, hic festivior solennitas sanctæ Barbaræ agitur, quam Usuardus habet infra XVII Kalendas Januarii. In Laodicia metropoli, Felicis, Merobis. Eodem die, Eraclii, Christiani, Prudentis. Commemoratio sanctorum Armogastis, Archimini & Saturi, qui supra habentur IV Kal. Aprilis. Romæ, translatio sanctorum Simphronii, Olimpii, Exuperiæ uxoris ejus & Theodoli filii eorum. Quorum corpora, ut dicit Ado, a beato Stephano Papa, VII Kal. Augusti sepulta, postmodum vero à sancto Sixto Pontifice translata, celebrem diem fecerunt pridie Nonas Decembris. Apud Coloniam Agrippinam, depositio sancti Annonis episcopi & confessoris, qui multarum ecclesiarum extitit fundator. Ad cujus sanctitatem commendandam, cum tempore quodam sacra mysteria perageret, cæcus quidam aqua sancti Pontificis digitis superinfusa, faciem sibi abluens, oculorum lumen recepit. Virdani, sancti Possessoris episcopi. Apud Floriacum, adventus corporis sancti Benedicti abbatis.*

MOLAN. Ex BELIN. describit quæ supra dedimus de Barbara, de Symphronio & Olympio, atque item de translatione sancti Benedicti. Tum: *Colonia, depositio sancti Annonis, ejusdem urbis episcopi,* additque minoribus typis, *qui multarum* &c. ex GREVEN. Editiones posteriores

Simpr. &c. Barbaræ. *Armog. &c.* *Benedicti.* *De reliquiis eccl. Paris.* *Barbaræ.* *Barbaræ.* *Annonis.* *Simpr. &c.* *Barbaræ.* *Armog. &c.* *Felicis &c.* *Syrani.* *Annonis.* *Simpr. &c.* *Transl.* *Benedicti.* *Barbaræ.* *Armog. &c.* *Felicis &c.* *Barbaræ.* *Syrani.* *De Benedict* *Bernardi.* *Annonis.* *Benedicti.* *Barbaræ.*

Barbaræ. *Simpr. &c.* *Armog. &c.* *Bernardi.* *Annonis cum elogio.* *Barbaræ.* *Symph. &c.* *Transl. Ben.* *Barbaræ.* *Felicis &c.* *Eraclii &c.* *De Arm. &c* *Transl.* *Symph. &c.* *De Annone.* *Possessoris.* *Adventus S.* *Benedicti.* *Barbaræ.* *Symphr &c.* *De Bened.* *De Annona.*

Bernardi. steriores inter Meletium & Clementem, ut partem textus inserunt annuntiationem Barbaræ ex XVI Decembris, ut supra. In fine: *Eodem die, Symphronii & Olympii martyrum Romæ, temporibus Valeriani & Gallieni. Item, sancti Bernardi episcopi Parmensis. In pago Bituricensi, sancti Sigiranni abbatis. In Anglia, sancti Osmundi Sirensium episcopi & confessoris, vitâ & miraculorum gloriâ illustris. Coloniæ, depositio sancti Annonis, ejusdem urbis episcopi. Die quarta, sancti patris Joannis Damasceni. Apud Floriacum monasterium, translatio sancti Benedicti abbatis.* Vide alios supra.

Nonis. Die 5.

Crispinæ. IN Africa apud Coloniam Thebestinam, natalis sanctæ Crispinæ martyris, quæ temporibus Diocletiani & Maximiani cum sacrificare noluisset, jussu Anolini proconsulis decollata est. Eodem die in Italia, sancti Dalmacii martyris. Civitate Treveris, sancti Nicecii episcopi, totius sanctitatis viri. Item civitate Thagora, sanctorum Julii & Potamiæ.

Dalmatii. Nicetii. Julii & Potamiæ.

Major pars codicum pura est, ut *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp.* & *Max. Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Errores præcipue scriptorios habet vel typographicos. Antverp-maj. sic orditur: *In Affrica, aput Thebastianam*, omisso substantivo *Coloniam*: Munerat. legit *Thesbatinam*, Greven. & alii *Tebestinam*. Coactus sum scribere *Dalmacii* & *Nicecii*. Solus Antverp-maj. habet; *In civitate Treveris*. Probatiores codices ponunt *Thagora*, alii *Tagora*, male Munerat. *Ragora*; Belin. pessime *Ragona*. Antverp. & Max-Lubec. legunt, *sancti Julii* &c. Reliquas minutias non enumero.

Crispinæ. OBSERVATIO. *Crispinæ* & *Crispini* nomina non semel in Hieronymianis recurrunt III Decembris, ut in Auctariis patuit, & hoc die; at inter codices omnes minime obscurus & involutus est Epternacensis vetustior, hîc ita legens: *Civitate Tegora, natale Juli, Potamiæ, Crispinæ & aliorum* VII. Scrupulus opponitur, in eo quod *Tegoræ*, alias *Thegoræ*, vel *Thagaræ* Crispinam collocet; sed is facillime eximitur, si Crispinam nostram fateamur *Thaguritanam* seu *Thagorensem* fuisse, passam autem *Thebeste*, ubi Martyrologi nostri eam rectissime cum Actis genuinis consignant. Atque his satis conformia sunt verba Kalendarii Carthaginensis: *Nonas Dec. sanctorum martyrum Bili (*haud dubie pro *Juli* vel *Julii) Felicis, Potamiæ, Crispinæ & comitum.* A codicibus Hieronymianis nimium exigunt, qui hæc nimis religiose elucidare conantur: satis sit, nomen Martyris nostræ ex ipsis tuto & vere educi posse. De Julio & Potamia agemus ultimo loco; illustrissima *Crispina* locum primum sola occupat, quod procul dubio seorsim ab aliis coronata, Acta etiam diversa habeat. Itaque præteritis Florentinii aliorumque animadversionibus, & confusione alia, à Rabano in Hieronymianum textum inducta, Martyrologorum nostrorum filum sequemur. Romanum parvum brevissime: *Crispinæ martyris.* Ado, non parcus elogiorum conditor, verosimillime Acta non vidit, verumtamen sufficientem alicunde notitiam nactus est, ut imperatores & proconsulem apte designaret, iisdem plane verbis, quæ ex ipso Noster in laterculum suum transtulit. *Clarissimam feminam, divitem & delicatam, sed fortem* pluribus locis egregie laudat Augustinus. Acta vero, quæ tamdiu in tenebris delituerant, primus produxit Mabilio tomo 3 Analectorum pag. 423, cujus nota ad Kalendarium Carthaginense, ibidem legi meretur pag. 417. Eadem Ruinartius collata cum altero Ms. inter Selecta vulgavit à pag. 493, præmissa admonitione, adjectisque notulis suo tempore profuturis. Nec inutilis erit vita Gallica Tillemontii tomo 5 à pag. 317. Solam Crispinam cum Dalmatio hodie metro unico honorat Wandelbertus:

Dalmatius martyr Nonas Crispinaque servant.

Dalmatii. Porro *Dalmatius*, hîc à Wandelberto laudatus, sic à Romano parvo primùm celebratur: *Et Dalmatii martyris.* A Rabano item: *Natale Dalmatii martyris.* Eadem est Adonis sententia: *Eodem die, natale sancti Dalmatii martyris.* Supra ductores aliquid ausus est Usuardus, dum addidit, *In Italia.* At certe perperam ipse, Ado & Beda Plantinianus citantur à Baronio pro annuntiatione in Romano posita: *Papiæ, sancti Dalmatii episcopi & martyris, qui in persecutione Maximiani passus est*, cum nullus eorum aut Papiam usquam, aut episcopi titulum, aut persecutionem denotent. Legenda annotatio Ferrarii ad hunc diem, de qua alibi pluribus disputabitur, ubi & Acta ipsa poëtice ab Hieronymo Vida Albensi episcopo exornata expendentur, in quibus multa reprehendit Tillemontius

tomo

tomo 5 à pag. 637. Planiora & certiora sunt, quæ de *Nicetio* Treverensi scripsit Gregorius Turonensis in Vitis Patrum toto cap. 17, atque item de Glor. Confessorum cap. 94, ex quo eum primus signavit, elogiique materiam accepit Viennensis Martyrologus, ex hoc Usuardus, resecto dumtaxat sepulturæ loco, quem ex Pulsanensi codice infra restituemus. Plura vide in Notatione Baronii. *Julius* & *Potamia* à solo Usuardo positi sunt, avulsi à sociis aliis Hieronymianis, de quibus supra dictum est. Sunt hi Crispinæ, si non martyrii socii, at saltem populares & verosimillime eodem tempore martyrii laurea donati. Baronius Bedam Plantinianum, opinor, secutus, scripsit: *Thaguræ in Africa, sanctorum martyrum Julii, Potamiæ, Crispini, Felicis, Grati & aliorum septem*; ex quibus classes duas distinxerat Rabanus. Fateor ansam confusioni datam ab ipsis Hieronymianis codicibus, at nescio an Castellani notula hæc omnia satis exacte componat. In eo ipsi assentior, quod asserat, Usuardum solos Julium & Potamiam prudentius selegisse, relictis aliis, non satis clare apud Hieronymiana expressis. Ceterum textûs nostri puritas & sinceritas satis comprobata est. *Nicetii.* *Julii & Potamiæ.*

AUCTARIA.

Fulgentii & alior. 26. ROswEYD. Textui superaddit: *In Africa, Fulgentii martyris & aliorum* XXVI. In Hieronymianis reperitur *Fulgentius*, sed unde tam multi in hoc codice socii accesserint, quærendum est.

PULSANEN. In prima, caret elogio. In secunda purus non est. In tertia de Nicetio ex Adone superaddit verba, de quibus in Observatione: *Qui in basilica beati Maximini episcopi sepultus quievit.* Deficit in quarta.

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. & LEYDEN-BELG. Textui puro adjiciunt: *Apud provinciam Sabæ. Capadociæ, civitate Mutalassi, natale beati Sabæ abbatis & confessoris.*

ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Augmentum extendunt hoc modo: *Apud provinciam De Saba. Capadociæ, natale beati Sabæ abbatis & confessoris, qui in juventute seculum derelinquens, primo in congregatione, postea in eremo, deinde in regimine monachorum claram virtutibus vitam duxit.* Idem habet DANIC. sed primo loco; caretque in textu annuntiatione Nicetii.

ALBERGEN. In textu etiam purus, ei præfigit: *Sabæ. Natale sancti Sabæ abbatis & confessoris.*

CENTULEN. *In Affrica apud Colonam Thebestinam, sanctæ Crispinæ virginis, sub Anolino proconsule. Eodem die, sancti Dalmatii martyris. Treveris, sancti Nicetii episcopi, totius sanctitatis viri.* Deest annuntiatio ultima. *Textus mutilus.*

BRUXELLEN. 1. prima satis purus, subjicit: *Humili &c. Item in Affrica, natale sanctorum Humili, Felicis Julii, Potamiæ, Crispini, Trophimi & aliorum octo. In civitate Thegora, natale sanctorum Julii & Potamiæ.* Vide codices Hieronymianos. In Dalmatio purus est. De Saba, habet ut ULTRAJ. &c. supra. Pro *Nicetii*, scribit *Nicesii*, sed in ea annuntiatione purus est. Denique: *Et alibi sanctorum Fulgentii & Amancii.* Hi ex Hieronymianis etiam accepti sunt. *Fulgentii & Amantii.*

HAGENOYEN. Incipit à Saba, fere ut citatus *Sabæ.* ULTRAJECT. superius. Deinde de Crispina & Dalmatio, satis pure. Deest hîc Nicetius Trevirensis. In ultima, pro *Juli*, scribit *Nyli*. Sequitur: *In civitate Coloniæ Agrippinæ, depositio beati Annonis episcopi & confessoris, ejusdem civi- Annonis cum elogio. tatis. Hic vir beatus posuit in Salne monachos & expulit inde Canonicos. Et quatuor alia sollempnia constituit monasteria; duo extra Coloniam, in quibus posuit nigros monachos, scilicet Syberg & Garschaff: alia duo intra civitatem construxit, scilicet sanctæ Mariæ ad Gradus, & sancti Georgii, in quibus posuit Canonicos. Hic vir beatus scabinos civitatis Colaniensis, pro falsa sententia exoclavit,* [haud dubie vult dicere *excommunicavit*;] *& obiit in pace, sepulturam eligens in Syberg & ibi requiescit.* Vide die præcedenti Auctaria & Surium.

VICTORIN. Adjecit in fine: *In Judea, natalis Sabæ. sancti Sabæ abbatis & confessoris.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicetii Tre- Annonis. verensis episcopi. Annonis episcopi Coloniensis.*

REG. SUEC. num 130. *Et sanctæ Barbaræ vir- Barbaræ. ginis & martyris.* Vide die præcedenti.

CODEX D. LE MARE signatus littera A. Hoc *Translat.* peculiare refert: *Civitate Æduæ, translatio sancti Bachonis.* *Bachonis episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Deest annuntiatio ultima. Adjicitur: *Natale sancti Sabæ abbatis.* *Sabæ.*

FLORENTIN. *Sancti Sabbæ abbatis.* *Sabbæ.*

EDITIO LUBECO-COL. Pura est in prima, deinde inserit: *Item natale sancti Sabæ abbatis & Sabæ. confessoris.* Sequuntur tres aliæ annuntiationes satis puræ. Tum: *Eodem die, sancti Triphonis pueri Triphonis. & martyris, qui ab infantia multis miraculis claruit, & post varia tormenta, sub Decio imperatore, Aquilino præfecto agente, gladio capite privatus est.* Vide GREVEN. infra, etiam de annuntiatione *Diolinicii.* sequenti. *Ipso die, sancti Diolinicii martyris.*

BELIN. In fine: *Item in civitate Mutalasi, Sabbæ. quæ est ex provincia Capadociæ, sancti Sabbæ abbatis & confessoris.*

GREVEN. Incipit de more Auctaria sua ex Hieronymianis: *In Aphrica, sanctorum Humilii, Humilii &c Felicis, Crispini, Trophini, Euarpionis & aliorum octo. Item Fulgentii & Amantii martyrum, & alio- Fulgent. &c. rum viginti sex. In Cæsarea, sanctorum Domnini Domnin. &c. martyris & aliorum duodecim. Item sanctorum Pauli Pauli &c. & Julii. Item secundum aliquos hic, Saturnini epi- Saturnini. scopi Tholosani, quem Usuardus & Ado habent III Kalendas Decembris. Item Triphonis pueri & mar- Triphonis. tyris secundum aliquos hic, secundum Vincentium vero libro duodecimo, III Nonas Maii. Diolinicii Diolinicii. martyris. Civitate Ebreduno, sancti Gallicani epi- Gallicani. scopi & confessoris. Humilis confessoris. Eodem die, Humilis. beati Sabbæ abbatis. Qui ex provincia Cappadociæ Sabbæ. ortus, tempore Theodosii, magnis pollens virtutibus, miraculorumque gloria illustris, quievit anno Domini quingentesimo vigesimo quarto.*

MOLAN. Litteris Italicis textui inserit vocem unicam, quæ Dalmatii positionem clarius exprimit, *Pedonæ*, de quo videndus Ferrarius, in Observatione à nobis citatus. In fine ex BELINO: *Item civitate Mutalasi, provinciæ Cappadociæ, sancti Sabbæ abbatis & confessoris.* In edi- *Sabbæ.* tionibus posterioribus nihil præterea additur.

VIII *Idus.* *Die* 6.

Nicolai. NAtalis beati Nicolai episcopi Mirorum Liciæ, de quo inter plura miraculorum insignia, illud memorabile fertur, quod imperatorem Constantinum ab interitu quorumdam, longe constitutus, ad misericordiam & monitis per visum deflexit & minis. *Dionysiæ & aliorum* In Africa, sanctarum Dionisiæ, Dativæ, Leontiæ & religiosi viri nomine Tertii & Emiliani & Bonifacii cum aliis tribus, qui omnes pro confessione fidei Catholicæ, gravissimis & innumeris suppliciis excruciati, confessorum Christi numero sociari meruerunt.

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Inter codices pro textu citatos nonnulli excludi poterant, qui in principio phrasim mutarunt. Sic Antverp-maj. incipit: *Natale beati Nicolai episcopi, de quo* &c. Paulo liberalius Rosweyd. litteris majusculis rubris: *Natale beati Nicolai episcopi & confessoris, miraculorum gloria lucidi, de quo inter cetera illud* &c. Belini prima editio posuerat: *In Apulia, apud Barum, natale sancti Nicolai episcopi & confessoris* &c. sed secunda paulo melius: *Apud Miriam, metropolim Liciæ.* In solo Herinienſi est *archiepiscopi.* Reliqui in textu, *Mirorum*, pro quo alii *Mirrorum*; alii *Mirreorum*; solus Molan. *Myrorum Lyciæ.* In Praten. pro *memorabile*, male habetur in apographo nostro *mirabile.* Nihil significat Molani emendatio, dum pro *ab interitu quorumdam*, legit ipse *ab interitu quodam.* Sic idem cum Greven. invertit sequentia, *ad misericordiam per visum & monitis flexu & minis.* Ceteri probant Usuardum legisse, ut est in textu, adeoque & Rosweyd. male scripsisse *monitis & minis per visum.* Errat etiam Belinus dum Africanis præfigit titulum *sanctarum virginum*: nec valet *Datianæ*, pro *Dativæ.* Superfluam elegantiam affectat Herinien. per *& Dativæ & Leontiæ.* Scripsi *Emiliani*, pro quo melius haberetur *Emilii*, non *Juliani*, ut Max-Lubec. In Munerat. post *confessorum*, deest *Christi.* Max-Lubec. & Belin. ultima verba inflectunt, *sociati sunt*, neque melius Antverp., *associati sunt. Nicholai, Tercii, Bonefacii* & similia negligi possunt.

Nicolai. OBSERVATIO. Stupenda est sancti *Nicolai* per universam Ecclesiam, tum orientalem, tum occidentalem, devotissimi cultûs dilatatio, erectis passim templis, aris, statuis, aliisque singularissimæ venerationis monumentis, quorum ea potissimum causa non temere assignari posse videtur, quod Deus ingentia sanctissimi illustrissimique viri merita, incredibili propemodum variorum signorum ac miraculorum multitudine, toto orbe catholico palam facere voluerit, eaque ratione, si ita loqui fas est, antiquorum de ipso scriptorum silentium quodammodo compensare. Quo loco apud Græcos sit *thaumaturgus Nicolaus*, docent, ut cetera taceam, Ephemerides Græco-Moscæ ante tomum 1 Maii pag. LV & LVIII. Vita ejus prius à Methodio patriarcha Constantinopolitano Græce, ex hoc à Joanne Diacono Latine, seculo primum IX composita, atque adeo totis ferme quinque seculis Sancto ipso posterior, sufficiens non videtur ut veris Nicolai cultoribus antiquiorum Actorum desiderium adimere valeat. Exstat ea apud Mombritium tomo 2 à pag. 162, sed auctoris præfatione truncata, criticos offendit. Aliam adornavit Metaphrastes à Surio vulgatam omnibusque notissimam, de qua aliisque permultis, tum historiis, tum encomiis ad Nicolaum spectantibus, quæ Græce & Latine apud nos sunt, fusius in Actis suo tempore differetur. Hic nobis præcipue notandum, apud plures antiquos Martyrologos, ut sunt Hieronymiana, Beda, Florus, in Sacramentariis aut Kalendariis Romanis, nullam Sancti nostri memoriam reperiri. Crediderim tunc primùm Romæ celebrari cœpisse, dum breve suum Martyrologium concinnavit auctor Romani parvi, de eo sic primus loquens: *Nicolai episcopi Myrorum Lyciæ.* Hisce nihil superaddidit Ado, præter solum præfixum Sancti titulum, ut facile conjicias, nullam ipsi adhucdum vitam innotuisse. An quod ejus tempore nulla in Occidente exstiterit? Nequaquam, opinor; cum in Rabano, cujus Martyrologium antiquius est, longa habeatur narratio, de celeberrimo miraculo Nepotiani, Ursi & Eupoleonis magistrorum militum, per Nicolai adhuc viventis apparitionem Constantino factam, è carcere ereptorum, quod in textu nostro succinctius insinuavit Usuardus; unde videtur posse confici, præfatam miraculi historiam & Methodio & Joanne

Joanne Diacono vetuſtiorem eſſe. Et certe in præfatione apud nos Ms. teſtatur Joannes Diaconus, ſe Methodium contraxiſſe, de cetero remittens ad *Græcorum phalerata commenta*, quæ utique prius exſtitiſſe oportet, & veroſimiliter etiam per Occidentem vulgata, licet ea Viennenſis non viderit. Interim valde jejuna eſt Nicolai vita à Tillemontio Gallicè compilata tomo 6 à pag. 688, cujus nota prima pag. 823 Metaphraſten acriter impugnat, ſtatuitque de Sancti geſtis, nihil certi ſupereſſe. Novi, qui hujuſmodi argumentis preſſi, Nicolaum ſeculo uno aut altero juniorem eſſe velint, aſt ii, meo quidem judicio, dum ſcyllam fugiunt, difficultatum charybdim minime evitant. Noſtrum erit alibi diſpicere, an adeo contemnenda ſint, quæ laudati ſcriptores ex antiquioribus, procul dubio, monumentis collegerunt, ſaltem an ita triturari nequeant, ut ſincerum ſemen à paleis ſecernatur. Parcior hiſce aliquot diebus Wandelbertus, unico etiam verſiculo Nicolaum cecinit:

Octavas Idus Nicolaus epiſcopus ornat.

Martyres Africani etiam à Romano parvo primum poſiti, ſic ab eo enumerantur: *In Africa, Dionyſiæ, Dativæ, Leontis & Æmiliani medici & aliorum.* Non videtur Ado fontem conſuluiſſe, dum & ipſe ſcripſit *Leontis*, pro *Leontiæ*, aliaque non recte commiſcuit, quæ multo diſtinctius atque ſplendidius explicari poterant & debebant, ut puta, ſi *Majoricus adoleſcens* generoſiſſimæ matri *Dioniſiæ* conjunctus fuiſſet, aliaque paulo accuratius ex Victoris Vitenſis, de perſecutione Africana libro 5 deducta, ſic ut poſt matrem & filium, reliqui veris nominibus ex ordine commemorarentur. Videat curioſus lector Victorem ipſum à principio citati libri 5, ubi ſæpius ingeminat, *humano ſermone explicari non poſſe, quantis* pœnis Catholicos *afflixerit* cruenta *illa beſtia* Hunericus, *crudeliſſimis tortoribus per univerſas Africanæ terræ provincias uno tempore deſtinatis*, adeo ut *impoſſibile homini* aſſerat, *quantitatem martyrum vel etiam confeſſorum ſupputare*. Uſuardus noſter Adonianum elogium decurtans, *Leontiæ* nomen bene reſtituit; potuiſſet etiam *Emelii* ſcribere pro *Æmiliani*. In eo præterea Adoni præferendus videtur, quod tres anonymos reliquerit. Hæc ſatis pro textu noſtro; reliqua ad egregias Africanorum illorum confeſſiones pertinentia, alibi ex laudato Victore diligentius illuſtranda ſunt. *In Dionyſiæ & aliorum.*

AUCTARIA.

TORNACEN. In toto textu puriſſimus eſt, verum neſcio, quid hic ad rem faciat hæc additio: *Item natale ſancti Nicholai archiepiſcopi.* *Nic. archiep.*

PULSANEN. Sic textum mutat: *Natalis beatiſſimi Nycolai epiſcopi Mirorum Liciæ. Apud Africam, ſanctorum Dioniſiæ, Davitæ, Leontis, Emiliani, Decimi & religioſi viri nomine Tertii, Bonifacii, Servii, Victoris & Loris adoleſcentis.* Vide Adonem, vel potius Victorem ipſum in Obſervatione citatum, atque item hodiernam Caſtellani notulam. *De Afris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Satis puri in toto textu, de Nicolao adjiciunt: *Dormivit autem in ſenectute bona, & appoſitus eſt ad patres ſuos anno Domini trecenteſimo quinquageſimo octavo.* *De Nicolao.*

LOVANIEN. In augmento cum prioribus convenit, ſed mutilat Afrorum elogium.

CENTULEN. *Natale beati Nicholai, Mirreorum Liciæ archiepiſcopi, viri fonte caritatis & totius pietatis repleti. Apud Africam, ſanctarum Dyoniſiæ, Dativæ, Leontis & Emiliani medici, & religioſi viri nomine Tertii, & Bonifacii & Servii & Victricis & Majorici adoleſcentis, qui omnes ſub Wandalica perſecutione coronati ſunt* *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Primam ſatis puram refert, ſed caret ſecundâ, ad ſequentem diem rejectâ. Subdit vero: *Apud Sanctonas, beati Martini abbatis, diſcipuli ſancti Martini, Turonicæ urbis epiſcopi. Qui in monaſterio, quod ipſe ædificavit; in pace quieſcit; ad cujus tumulum creberrime divinitus fiunt miracula.* Hanc annuntiationem, ad ſequentem diem melius diſtuliſſet. In fine adjicitur: *Romæ, ſancti Eutaciani.* Pro *Eutychiani.* *Martini abbatis.*

HAGENOYEN. Plura de Nicolao refert, quam Acta ipſa commemorent. Secundam annuntiationem integram ferme habet, ſed pro ſuo libitu tranſpoſitam.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicolai epiſcopi & confeſſoris. Dionyſiæ, Dativæ, Leontiæ, & aliorum plurimorum martyrum.*

EDITIO LUBECO-COL. De Nicolao adjungit: *Et quam egregius hic ſanctus inter præcipuos præſules, quam clarus in miraculis, quam proficuus in doctrinis, quam ſplendidus in exemplis, & [ad] enarrandum lingua humana vix ſufficit. Dormivit autem in ſenectute bona & appoſitus eſt ad patres ſuos anno Domini trecenteſimo quinquageſimo octavo.* In ſecunda annuntiatione, poſt *& Bonifacii cum aliis tribus*, adnectitur corruptis nominibus, *videlicet Zertni, Victoris & Merouci adoleſcentis martyrum. Qui omnes pro confeſſione fidei Catholicæ ſub Hunnerico rege Arrianorum, graviſſimis & innumeris ſupplicüs excruciati, confeſſorum Chriſti numero ſociati ſunt.* In fine: *Eodem die, ſanctæ Ozellæ* [pro *Aſellæ*] *virginis.* Vide Surium. *De Nicolao.* *De Afris.* *Aſellæ.*

GREVEN *Nomina trium martyrum, apud Aphricam cum ſupra nominatis paſſorum, ſunt Servius, Victrix & Majoricus adoleſcens, qui exemplo aliorum, matris ſuæ Dioniſiæ exhortationibus roboratus, ſub Hunerico rege, in certamine confeſſionis reddidit ſpiritum. Item in Aphrica, ſanctorum Zeloti, Fortunati, Hermogenis, Rogati, Theguli & Agatæ virginis.* De his videnda ſunt apographa Hieronymiana. Pergit: *Romæ, beati Nicolai Papæ & confeſſoris, de quo Martinus in Chronica ſua teſtatur, quod fuerit poſt magnum Gregorium vir ſanctiſſimus. Ozellæ virginis.* Jam dixi ſcribendum *Aſellæ.* Vide Martyrolog. Rom & Caſtellani notulam. *De Afris.* *Zeloti & ſociorum.* *Nicolai PP.*

Asellæ. Molan. In prima editione litteris minoribus solum adjicit: *Asellæ virginis, in utero matris, ut testatur Hieronymus, benedictæ.* De ea nihil in editionibus posterioribus, in quibus legitur: *Marcianis, natale sanctæ Gertrudis.* Addit, qui manuscriptas notas hinc inde apposuit noster Joannes Gravius, *viduæ & primæ abbatissæ Hamaticensis ad Scarpam fluvium, non procul à Duaco.* Notas præterea idem Gravius ad marginem: *Obiit Hamaticensis anno* DCLV, *translata postea Marcenas.* Castellanus in Martyrologio universali paulo aliter nomen format, non *Gertrudis* scribens, sed *Geretrudis.*

Gertrudis Hamaticen.

VII *Idus.* *Die* 7.

Agathon. APud Alexandriam, natalis beati Agathonis martyris, sub Decio imperatore, qui cum esset militaris & prohiberet quosdam volentes illudere mortuis cadaveribus Martyrum, clamor repente totius vulgi adversus eum extollitur. Oblatus autem judici, cum in confessione persisteret, capite pro pietate damnatus est. Civitate *Martini.* Sanctonas, sancti Martini abbatis, ad cujus tumulum creberrimè di- *Faræ.* vinitus fiunt miracula. In pago Meldicensi, sanctæ Faræ virginis.

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Praten. & Munerat. legunt *Agatonis*, melius ceteri, ut est in textu. Non male posuit Antverp-maj. *capitis pro pietate* &c. sed reliqui omnes *capite.* Videtur Molan. alteram Belini editionem secutus in duarum ultimarum annuntiationum transpositione, Faram præponendo Martino. Idem scribit *Pharæ* cum Antverp-maj. at satis patet, nullam in hoc nomine cum Græco sermone affinitatem intervenire. Greven. & Molan. legunt *creberrima divinitus fiunt* &c; recte ad mentem Adonis, sed nos aliorum codicum Usuardinorum scribendi rationem præferimus.

Agathonis. *OBSERVATIO.* Baronius Juliano & Euno, de quibus cum Romano parvo, Adone & Usuardo egimus XXVII Februarii, militem, eorum occasione passum, & in editione Eusebiana Christophorsoni *Besam* appellatum, tamquam martyrii socium eodem die subjunxit; hoc vero die *Agathonem* Adonianis vel Usuardinis verbis signans, sic observat: *Simile certamen hic* (Agatho) *subiisse videtur, ac ille, de quo ex Dionysio Alexandrino Eusebius in translatione Rufini lib.* 6 *cap.* 30 (nobis 31,) *qui & in editione Christophorsoni* Besa *appellatur lib.* 6 *cap.* 34, *de quo superius agitur* III *Kal. Martii. Porro diversum nomen & dies natalis, alium ab illo esse persuadet.* Ita vir Eminentissimus, quem deceptum adverto, diversitate phrasium, quibus Eusebium interpretes transtulere. Fontem ipsum assignemus, & ad oculum patebit, militem illum, qui apud Rufinum lib. 6 cap. 31 anonymus est, quocumque demum nomine donetur, in personas duas nequaquam distrahi posse. Auctor Romani parvi scaturiginem suam de more consulens, præfatum militem, propria, opinor, auctoritate, sumptaque fortasse ex præclaro opere appellatione, ob pietatem in mortuos *Agathonem* vocans, sic legit: *Alexandriæ, Agathonis martyris & militis sub Decio.* Ado autem, Rufini locum describens & modice amplificans, Usuardus vero nonnihil contrahens, tam clare *Besam* Eusebii, tum apud Christophorsonum cap. 34, tum apud Valesium cap. 41 designant, ut Rufinum cum hodierno textu conferenti, nullum prorsus dubitationis locum relinquant. En ipsa Rufini verba: *Sed vir quidam militaris cum assisteret, & quosdam, volentes etiam mortuis illudere cadaveribus, prohiberet, clamor repente adversus eum totius vulgi extollitur: offertur judici fortissimus miles jam Domini, & nusquam se inferior factus, in confessione persistens, capitis proprietate* (lege *pro pietate*) *damnatur.* Non potuit textus noster manifestius fontem suum commonstrare, quod die sequenti in Macario clare denuo patescet. Neque vero à diversis diebus natalibus quidquam evincitur, cum toties ostenderim, auctorem Romani parvi dies plerosque, pro mero suo libitu, Sanctorum, quos in Rufino reperit, cultui consecrasse. Adde, quod ea dierum diversitas à solo Baronio inducta sit, qui apud nullum antiquum Martyrologium, *Besæ* nomen XXVIII Februarii usquam invenerit, primus ipse eum notans, ubi eodem jure Macarium diei sequentis, & tot alios, eodem Rufini capite memoratos, conjungere potuisset. Nobis itaque perspicuum videtur, *Besam* & *Agathonem* unum & eumdem martyrem esse, qui apud Rufinum describitur.

Martini. De variorum *Martinorum* confusione egimus ad diem XXIV Octobris, citantes Castellanum, & illo & hoc die Sanctos istos synonymos accurate distinguentem. Qui Martinum Sanctonensem, qui hîc colitur, primus in Fastos sacros retulit Martyrologus Vien-

Viennensis, sic eum depinxit, ut clare ostendat, se Gregorii Turonensis caput 57 de Gloria Confessorum præ oculis habuisse; nec scio monumenta alia superesse, ex quibus de ejus gestis plenius edoceamur. Utramque Adonis annuntiationem Noster in textu relato contraxit. *Burgundofora* in nostris Auctariis Usuardinis recurrit III Aprilis, eo die, ut credimus, relata per errorem, in vita ejus inventum, cum de cetero certum sit, vere & bene ab Usuardo hoc die primùm signatam sub nomine *Faræ*, aliis *Burgundofaræ*, de cujus nominis etymologia videndus Mabilio sæculo 2 Benedictino pag. 438, ubi ex Actis sanctorum Columbani, Eustasii & Attalæ ea producit, quæ ad Burgundofaram, vel ad virtutes & res mirabiles, in Eboriacensi monasterio ejus tempore factas, pertinent. In Romano, Angliæ adscribitur, III Aprilis; hoc die pago Meldensi. Vide notationem Motherii. Plura alia in collectaneis nostris manuscriptis reperio, unde cetera olim illustrari poterunt. Solus Wandelbertus hoc die apographa Hieronymiana secutus est, dum prætermissis, aut forte non cognitis Sanctis nostris, sic cecinit: *Septenas retinet Polycarpus cum Theodoro.* *Faræ.*

AUCTARIA.

Ordinat. Ambrosii. PRATEN. In apographo nostro ponitur in fine: *Ipso die, ordinatio sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi*; at cum ea verba subvirgulata sint, suppono ad marginem adjecta esse, licet Cattellanus id non observaverit, qui tamen die sequenti oculatè auctarium distinxit.

TORNACEN. In prima purus, secundam producit usque ad *abbatis*. Desunt reliqua.

ROSWEYD. In textu satis purus, addit: *Octava sancti Andreæ Apostoli.* *Oct. Andreæ.*

PULSANEN. In prima purus est, usque ad *imperatore*. Tum: *Martini abbatis, discipuli beati Martini Turonensis episcopi.* Deest tertia. Additur: *Apud Spoletum, passio sancti Sabini episcopi, Exuperantii & Marcelli diaconorum.* Alii codices agunt de solo Sabino, cujus elogium videri potest apud Rabanum. *Sabini & sociorum.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Incipiunt: *In monasterio Liberiaco, natale sancti Gerebaldi episcopi.* Sequitur textus. Tum in fine omnes adjungunt: *Ordinatio beati Ambrosii episcopi. Et Octava sancti Andreæ.* *Gerebaldi. Ord. Ambr Oct. Andreæ.*

ANTVERP-MAX. LOVAN. & LEYDEN-BELG. Textui puro in fine adjiciunt: *In monasterio Liberiaco, natale sancti Gerebaldi episcopi. Eodem die, ordinatio sancti Ambrosii episcopi. Et Octava sancti Andreæ.* *Gerebaldi. Ord. Ambr. Oct. Anar.*

LEYDEN-LATIN. Cum prioribus convenit, sed ordinationem sancti Ambrosii fusius describit hoc modo: *Eodem die, ordinatio beati Ambrosii episcopi & confessoris. Qui Mediolanum veniens, dum seditionem populi de ordinando sibi episcopo suscitatam, sopire suo alloquio niteretur, ad vocem infantis, qui eum nominavit episcopum, cuncti repente in ipsum concordia incredibili consenserunt. Oblatum autem honorem fugiens, aliquamdiu latuit, sed tandem divinam circa se voluntatem intelligens, consensit.* Cum hoc codice plane convenit ULTRAJECT. sed ordinationem Ambrosii ponit primo loco. Et sic quoque habent ALBERG. & DANIC., qui carent auctario ultimo de Octava sancti Andreæ. *Gerel al'i De Oratat Ambrosii. Oct. Andreæ.*

CENTULEN. *Apud Alexandriam, beati Agathonis martyris, sub Decio imperatore. Apud Sanctonas, beati Martini abbatis, qui fuit discipulus sancti Martini Turonensis. Apud Spoletum, sancti Salvii* [vult dicere *Sabini* vel *Savini*] *episcopi & martyris. Et Octava sancti Andreæ Apostoli.* *Sabini. Oct. Andreæ.*

BRUXELLEN. Incipit: *Octava sancti Andreæ Apostoli.* Sequitur de Agathone, satis pure. Tum de Dionysia aliisque martyribus Africanis ex die præcedenti. Deinde: *In Spolitana urbe, sancti Sabini episcopi & martyris. Et natale beati Palmacii martyris inclyti. In pago Meldensi, sanctæ Farævirginis. In civitate Avennis, natalis sanctæ Agricolæ. In monasterio Liberiaco, natale sancti Gerebaldi episcopi. Mediolani, ordinatio sancti Ambrosii episcopi & confessoris.* *Oct. Andreæ Dionys. &c. Sabini. Palmacii. Agricolæ. Gerebaldi. Ord. Ambr.*

HAGENOYEN. Incipit de *Octava Andreæ*, ut præcedens. In Agathone satis purus etiam est. Tum: *Mediolani, ordinatio beati Ambrosii episcopi, qui illic, non quasi episcopus venerat, sed quasi judex, qui oblatum sibi honorem fugiens, latère voluit & fugere, sed non valuit. Et tunc cum divinam erga se voluntatem intellexit, consensit. Cujus electio a Valentino* [Valentiniano] *imperatore confirmata est.* In Martino & Fara, satis purus est. Demum in fine adjicit ut supra: *In monasterio Lyberiaco, natale sancti Gerebaldi* &c. *Oct. Andr. De ordinat. Ambrosii. Gerebaldi.*

VICTORIN. Adjicit in fine: *Apud Spoletum, sancti Sabini episcopi.* Alii *Savini* &c. *Sabini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pharæ virginis, quæ mirabiliter pro castitate certavit. Octava Andreæ. Gerebaldi*, vel *Gerebandi episcopi.* Aliàs *Gerebaldi* vel *Gereboldi.* *Oct. Andr. Gerebaldi.*

BIGOTIAN. sign. P 5. Primo loco: *In monasterio Liberiaco, natale sancti Gerebaldi episcopi.* *Gerebaldi.*

REG. SUEC. signat. num. 130. *Mediolani, sancti Ambrosii episcopi. Apud Spoletum, sancti Sabini episcopi.* *Ambrosii. Sabini.*

In VATICAN. num. 5949. Omissa est Fara; sed adjectum: *Mediolani, natale sancti Ambrosii episcopi & confessoris. Apud Spoletum, sancti Savini episcopi & martyris.* *De iisdem. Savini.*

FLORENTIN. *Apud Spoletum, sancti Savini episcopi & martyris. Item sanctorum martyrum Venustiani cum uxore & filiis, ut in gestis sancti prædicti legitur. In monasterio Liberiaco, sancti Gerebaldi episcopi. Sanctonas..... Item apud prædictam civitatem, sancti Eutropii martyris.* *Venust. &c. Gerebaldi. Eutropii.*

EDITIO LUBECO-COL. *Octava sancti Andreæ Apostoli. De ordinatione sancti Ambrosii*, ut LEYDEN-LAT. supra. In Agathone satis pura est. Tum: *Civitate Xanctonas, sancti Martini abbatis, discipuli sancti Martini, Turonensis civitatis episcopi. Ad cujus tumulum creberrima divinitus fiunt miracula. Qui in monasterio, quod ipse fundavit, in pace quievit. In Spolitana urbe, depositio sancti Sabini episcopi & confessoris.* De Gerebaldo, habet ut supra: de Fara, pure. *Oct. Andr. Ord. Ambr. De Martino Sabini. Gerebaldi.*

BELIN. *Mediolani, ordinatio sancti Ambrosii episcopi & confessoris, cujus sanctitate tota Mediolanensium civitas decoratur.* Caret Martino; cetera satis *De Ordinat. Ambrosii.*

satis pura sunt. In secunda editione, de Ambrosio legit, *cujus sanctitate universalis ecclesia decoratur*. Hîc autem in fine apponitur Martinus.

Invent 2 S. Crucis. Oct. Andr. Polyc. &c. Ord. Ambr.

GREVEN. *Inventio sanctæ Crucis secunda Octavæ sancti Andreæ. Antiochiæ, sanctorum Policarpi & Theodosi. Apud Mediolanum, ordinatio episcopatus beati Ambrosii. Qui cum seditionem populi de eligendo sibi episcopo ortam, sedare vellet, vox infantis insonuit, dicens Ambrosium episcopum. Mox omnium unanimi consensu rapitur multumque renitens, in episcopum consecratur. Apud Spoletum, beati Sabini episcopi & confessoris. Marcelli episcopi. In monasterio Liberiaco, sancti Gereboldi episcopi Baiocensis & confessoris. Qui castitatis zelo stuprum recusans, velut alter Joseph, carceri, ut fame periret inclusus, angelorum consortio fruitur; deinde molari lapidi alligatus, in mare projicitur, sed divina gubernante providentia, sanus Normanniæ partibus applicuit. In cujus adventu arbores ibi floruerunt, cæci illuminati sunt, claudi gratiendi officium consecuti, ipse etiam cælesti oraculo Baiocensis episcopus factus, vita & miraculis clarus, quievit in pace. Ipso die, Dodovaldi presbyteri. In Hibernia, Boëtii confessoris.*

Sabini. Marcelli. Gerebaldi.

Dodovaldi. Boëtii.

MOLAN. *Apud Baiocas, in monasterio Liberiaco, depositio beati Gerebaldi, præfatæ urbis episcopi & confessoris. Mediolani, ordinatio Ambrosii episcopi & confessoris, cujus sanctitate universalis Ecclesia decoratur.* Adjicit typis minoribus: *Qui cum ultima jacêret ægritudine, dicebat; Mori non timeo, quia bonum Dominum habemus.* Editiones alteræ litteris Italicis textui præfigunt, *Mediolani* &c. usque ad *decoratur* ex secunda BELINI editione. In fine de Liberiaco, ut editio prior. Demum, quod apud alios non legitur: *Eodem die, sancti Giraldi, episcopi Veliterni & confess.*

Gerebaldi. Ord. Amb. Giraldi.

VI *Idus*. *Die* 8.

Eutychian.

ROmæ, natalis beati Euticiani Papæ, qui rexit Ecclesiam anno uno, & sub Aureliano, martyrio coronatus est, sepultus in cimeterio Calisti, qui & ipse per diversa loca trecentos quadraginta duos martyres manu sua sepelivit. Ipso die apud Alexandriam, sancti Macharii martyris, qui tempore Decii, à judice, cum multis verbis ad negandum suaderetur, & eo majori constantia fidem suam profiteretur, vivus ad ultimum jubetur exuri.

Macarii.

Sumitur ex solis *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Recte à Molano scriptum *Eutychiani*: à Pratensi non omnino male *Euthiciani*; à reliquis, passim *Euticiani*, ut est in textu. Praten. legit *tercentos*, melius alii: nonnulli numeralibus litteris usi sunt. *Macharii* & hîc & alibi receptus codicum scribendi modus est. In codice Heriniensi, post *majori constantia*, irrepsit *ad*, male & contra constructionem.

Macarii.

OBSERVATIO. Vetustissima, quæ quidem in Fastis ecclesiasticis supersit, *Eutychiani* Pontificis memoria habetur in Kalendario Bucheriano, sub titulo *Depositionis Episcoporum*, his verbis: VI *Idus Decemb. Eutichiani in Callisti.* In Hieronymianis plerisque hoc die legitur: *Romæ, Euticiani*; vel ut est in antiquissimo Epternacensi: *Romæ, depositio Eticiani* [Euticiani] *episcopi*; quem & die præcedenti posuerat: *Et Romæ, Euticiani episcopi.* Ex his autem dubius redditur verus sive obitûs, sive martyrii dies, ab aliis signatus XXV & XXVII Julii; an ob aliquam translationem, incompertum est. Dubium item redditur martyrium, cum tam clare exprimatur *depositio*. Sed de his alibi disputandum erit. Interea Romani parvi auctor diserte signavit: *Romæ, Eutychiani Papæ & martyris, qui* CCCXLII *martyres sua manu sepelivit.* Hæc ut ab Adone ex Pontificalibus ampliata sunt, ita a Nostro ad verbum descripta, servato numero trecentorum quadraginta duorum, qui in Catalogis ante tomum I Aprilis editis pag. XXVIII ad trecentos sexaginta duos extenditur, facili mendo ex litterarum transpositione; vel forte, quod diversum catalogum consuluerit Romani parvi compilator. Alium errorem adoptavit Viennensis, dum Eutychiani pontificatum octennem, ad unicum annum contraxit; atque item alterum in nomine *Aureliani imperatoris*, qui recte cum Eutychiani principiis, non cum exitu connectitur. At enim mendum prius, secundum trusit, cum supposita pontificatûs brevitate, etiam ab Eusebio asserta, ferme sub Aureliano extremum diem claudere potuerit Eutychianus. Nos de longiori duratione, Baronii, Henschenii, aliorumque eruditorum opinionem præferendam existimamus. An autem in Romano moderno tyranni nomen recte in *Numerianum* mutaverit Baronius, disquisitionis est paulo scrupulosioris. Nulla, quod sciam, Eutychiani Acta supersunt: poterit suo tempore historica sylloge ex documentis hinc inde collectis concinnari, qualem inchoavit Tillemontius tomo 4 pag. 365. En metricum Wandelberti encomium:

Eutychiane, nites senis felice, Papa, cruore.

Quem-

Quemadmodum primam suam annuntiationem ex Adone descripsit Noster, sic & alteram ad verbum transtulit, exceptis tribus voculis, *qui gente Libycus*. Est hîc *Macarius*, aliis *Macar*, de quo pridie loqui cœpimus, ab auctore Romani parvi ex citato ibi cap. 31, lib. 6 historiæ Rufini acceptus, ubi *militi*, vel *militari*, diei præcedentis immediate subjungitur, hoc modo: *Alius quidam vir nominis sui Macharius, gente Libicus, cum multis verbis à judice ad negandum suaderetur, & eo majore constantia fidem suam profiteretur, vivus ad ultimum jubetur exuri.* Sequuntur ibi *Epymachus* & *Alexander*, de quibus aliisque martyribus, citato Rufini capite comprehensis, agitur XII Decembris, ut manifestissime perspicias, dierum seu festivitatum hujusmodi delectum à solo Romani parvi auctoris arbitratu pependisse. *Macarii.*

AUCTARIA.

Concept. B. V. M. PRATEN. Ad marginem, vel saltem alia manu, adjectum habet: *Conceptio beatissimæ Dei genitricis Mariæ.* De hac plura inferius ex aliis codicibus. Vide notulam Castellani, & Molanum p. 445.

TORNACEN. In prima pars, totum Macarii elogium rescindit, à *qui tempore* &c.

Concept. B. V. M. ANTVERP-MAJ. Post textum in fine adjicit: *Conceptio sanctæ Mariæ Virginis.*

Eucharii. ROSWEYD. In fine: *Treveris, Eucharii episcopi & confessoris, qui unus ex* LXXII *discipulis, à Petro Apostolo in opus euangelizandi Galliæ directus est. Eodem die, Zenonis & Syri confessorum.* De Syro vide XII Septembris; Zenonem hoc die Eutychiano subjunxit Wandelbertus. *Has quoque Zenon habet conjunctio martyr honore.* *Zenonis & Syri.*

PULSANEN. In prima pars est usque ad *Calixti.* Tum: *Ipso die apud Alexandriam, beati Macharii subdiaconi.* [melius legeret *sub Decio.*] Desunt reliqua omnia. In margine recentissima manu adjicitur: *Conceptio beatissimæ Dei genitricis Mariæ*, ut supra in primo codice. *Concept. B. V. M.*

Ejusdem. MUNERAT. Incipit: *Conceptio Virginis gloriosæ.*

Ejusdem. GREVEN. Incipit: *Conceptio beatissimæ Mariæ, perpetuæ Virginis & matris Domini gloriosæ.* Et præterea in fine textui adscribit: *Eodem die, depositio sancti Leonardi episcopi & confessoris.* Episcopum non novi, nec satis scio, quis sit presbyter infra nominandus, nisi cum Leonardo alio confundatur. *Leonardi.*

MOLAN. Litteris Italicis textui præfigit ex *De Concept.* BELIN. *Conceptio sacratissimæ Virginis Mariæ, genitricis Dei & Domini nostri Jesu Christi.*

ANTVERP-MAX. LOVAN. & LEYDEN-BELG. *De eadem.* Habent principium MUNERATI: *Conceptio Virginis gloriosæ.* Sequitur textus, cui sub finem adjungunt: *Treveris, sancti Eucharii, primi ejusdem loci episcopi & confessoris, qui extitit unus de septuaginta duobus discipulis Domini.* *De Euchar.*

ULTRAJECT. Alio principio: *Conceptio beatæ Virginis Mariæ.* De Eutychiano autem post *sepelivit*, textui inserit: *Hic constituit, ut fruges, fabæ, & uvæ tantum super altare benedicerentur, & qui martyrem sepeliret, sine dalmatica aut collobio purpurato non sepeliret.* *Concept De Eutych.*

LEYDEN-LAT. Initium & finem habet, ut ANTVERP-MAX. &c. In Eutychiano convenit cum ULTRAJECT. Convenit etiam ALBERG. Sed hic de Conceptione scribit: *Festum Conceptionis gloriosæ Virginis Mariæ*, quæ in DANIC. recentiori manu adscripta sunt. In reliquis citati codices concordant.

CENTULEN. *Exordium humanæ redemptionis, & initium nostræ illuminationis, præconatur hujus pia solennitas noctis ac diei, quando propitiante Deo concepta est mater & Virgo Maria, paritura filium Dei. Romæ, sancti Eutychiani Papæ & martyris, qui per diversa loca trecentos quadraginta duos martyres sepelivit. Treveris, sancti Eucharis episcopi & confessoris, quem beatus Petrus Romæ ordinavit, & in Gallias cum Materno & Valerio misit. Alexandriæ, beati Macharii martyris sub Decio.* *De Concept. B. M. V.* *De Euchar.*

BRUXELLEN. *Conceptio beatæ Mariæ semper Virginis, & matris Domini nostri Jesu Christi.* Sequitur textus purus. Tum: *Romæ, sanctorum Zenonis, Eusebii & Successi episcoporum, & Urani presbyteri.* Non huc pertinet Zeno, Vide Hieronymiana. *Treveris, beati Eucharii, primi ejusdem urbis episcopi & confessoris, qui extitit* &c. ut ANTVERP-MAX. *Et sancti Romarici confessoris. Eodem die, in territorio Dunensi, depositio sancti Leonardi, eximii confessoris.* *De Concept.* *Zenonis &c.* *Eucharii.* *Romarici.* *Leonardi.*

HAGENOYEN. De festo Conceptionis aliqua narrat, quæ describere operæ pretium non duco. Eutychianum distulit in diem sequentem. Itaque secundo loco habet: *In civitate Treveris, depositio sancti Eucharii, primi ejusdem civitatis episcopi. Hic extitit unus de* LXXII *Christi discipulis. Hic ibidem prædicans, mortuos duos suscitavit, & cum quodam tempore crucem contra paralyticum faceret, mortuus ibi sub terra latens surrexit, propter quod miraculum, totam civitatem ab idolatria convertit & baptizavit. Miracula plura fecit; ecclesias ædificavit, & viginti tribus annis ibi episcopus sedit, & in pace obiit.* In Macario, satis purus est. Tum: *Item beati Leonardi episcopi & confessoris. In Anyonis civitate juxta Rodanum, sanctæ Cæsariæ virginis & martyris.* Non magis hanc Cæsariam novi, quam Leonardum episcopum. Indicatur haud dubie *Cæsaria*, de qua vide Castellanum. Varia de ipsa apud nos collecta sunt, danda in Actis ad diem IX Decemb. *In monasterio Habetensi, sancti Romarici abbatis.* *Plura de Eucharo.* *Leonardi.* *Cæsariæ.* *Romarici.*

AQUICINCT. De Eutychiano, textui inserit fere ut supra: *Hic constituit, ut qui martyrem sepeliret, sine dalmatica & colobio purpurato nullatenus sepeliret, & ut fruges, fabæ & uvæ super altare tantum benedicerentur.* *De Eutych.*

CODEX Ursini à Rosemberg. *In civitate Verona, sancti Zenonis episcopi & confessoris.* Vide XII Aprilis, & Castellanum hoc die in notula. *Treveris, sancti Eucharii, primi ecclesiæ loci episcopi & confessoris, qui fuit unus de* LXXII *discipulis* *Zenonis.* *Eucharii.*

AMBIANEN. *In territorio Dunensi, sancti Leonardi, eximii confessoris.* *Leonardi.*

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. Sic orditur: *Sanctificatio beatæ Mariæ.* Additur autem hæc notatio: *Verum anno* MCCCCLXX *talis à Capitulo nostro generali emanavit ordinatio: Ob uniformitatem laudabilem, in Ordine nostro observandam, & præcipue in celebratione divinorum, ordinamus quod festum Virginis Mariæ, quod modo Ecclesia solemniter celebrat* VI *Idus Decembris, amodo sub nomine Conceptionis, per totum Ordinem universaliter celebretur, quemadmodum alias per Ecclesiam fuit determinatum, non obstante statuto, quod de sanctificatione facit mentionem* Sequitur demum: *Romarici abbatis. Eutychiani Papæ. Macarii martyris.* *Sanctificat. B. M. V.* *Romarici.*

Translat. Sebast. &c. ALTEMPS. *Item translatio sancti Sebastiani martyris & Gregorii doctoris Anglorum.* Vide Auctaria die sequenti.

Zenon. ep. Zenon. M. FLORENTIN. *Veronæ, natale sancti Zenonis episcopi & confessoris, totius sanctitatis viri. Item passio sancti Zenonis episcopi & martyris, qui apud Nicomediam civitatem passus & sepultus est, sub Juliano sacrilego imperatore.* Tum solus STROZZIAN. *Crescentiani* *Romæ in cœmeterio Priscillæ, sancti Crescentiani martyris, ut lege in gestis sancti Marcelli Papæ.* Vide supra XXIV Novembris.

Multa de Romarico. MONTIS SANCTI. *Recolitur celebre festum sancti Romarici, ducis eximii & confessoris emeriti, qui pompaticas parvi pendens divitiarum phaleras, cum foret generis quantitate nobilissimus, omnipotenti Deo se sanctoque Petro innuit habendum, mancipiis omnibus ac prediis, suum cum certis privilegiis ditans monasterium, quod antiquitus Habendum castrum; nunc mons sancti Romarici nuncupatur. Roma etiam ditione & auctoritate Regum decrevit atque censuit esse subactum.* In his claritas desideratur.

Translat. Baldomeri. CAUDIACEN. *In territorio Lugdunensi, loco qui Sapiniacus vocatur, translatio sancti Baldomeri viri Dei & confessoris.*

DIVIONEN. *In territorio Divionensi, depositio sancti Leonardi, eximii confessoris.*

Leonardi. REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In territorio Dunensi, depositio sancti Leonardi confessoris.*

Ejusdem

De Concept. De Eutych. EDITIO LUBECO-COL. *Conceptio gloriosæ Virginis Dei genitricis Mariæ, sicut concepta est in utero beatæ Annæ matris suæ.* De Eutychiano habet sicut ULTRAJECT. supra. In Macario, pura est. Dein: *Treveris, sancti Eucharii, primi ejusdem loci episcopi & confessoris. Qui extitit unus de* LXXII *discipulis Domini, & postea a beato Petro Apostolo, una cum discipulis suis Valerio & Materno, qui in decursu temporis in eodem episcopatu successerunt, directus* [est] *ad prædicandum. Qui populum ab idolorum cultura revocavit, & ad fidem Christi convertit. In territorio Dunensi, depositio*

Plura de Euchario.

Leonardi. *sancti Leonardi episcopi & confessoris.*

De Concept. BELIN. Incipit: *Conceptio immaculata sacratissimæ Virginis Mariæ, genitricis Dei & Domini nostri Jesu Christi.* Sequitur textus satis purus,

Zenonis. sed in fine: *Eodem die apud Veronam, sancti Zenonis episcopi & confessoris.* Vide supra. *Item sancti*

Martini. *Martini abbatis.* Ex die præcedenti. In altera editione expunctum *to immaculata.* Omissus est Martinus; sed adjicitur: *Eodem die, sancti Leonardi presbyteri.*

GREVEN. In fine: *Ipso die secundum Catalogum & alios, beati Zenonis episcopi Veronensis & martyris, cujus meminit B. Gregorius tertio Dialog. 5, Usuardus habet eum pridie Idus Aprilis. Treveris, sancti Eucharii, primi ejusdem urbis episcopi & confessoris. Hic unus fuit de* LXXII *Domini discipulis, atque a beato Petro cum duobus aliis Valerio & Materno Treverim missus, populum ab idolorum cultura revocavit, plenusque operibus bonis in Domino quievit. Genebaudi episcopi Landunensis & confessoris, de quo in gestis beati Remigii. Romæ, natale beati Eusebii episcopi. Syri Papiensis Ecclesiæ episcopi primi & confessoris hic natale. Hunc Usuardus habet secundo Idus Septembris, die scilicet, quo memoria ejus & Yventii discipuli successorisque ejus insimul recolitur. Eodem die, sancti Romarici abbatis & confessoris. Qui cum magnus esset in palatio Theodeberti regis Austrasiorum, omnibus renuntians, in Luxoviensi cœnobio, sub sancto Amato monachus primum, deinde abbas factus, tempore quodam apud Vosagum, vas ficeræ, quod pridie evacuatum fuerat, & sine ducículo relictum, oratione facta signoque crucis edito plenum reddidit, ubi ad miraculi stuporem & hoc accessit, quod ex ipso vase aperto nihil omnino cælitus dati liquoris in terram defluxit. Item Euticiani monachi & confessoris, qui Eutychium libro I Tripartitæ historiæ dicitur, in Bithania monachi. Olympum habitans, ad curandas passiones, & miracula rerum & operum divina repletus gratia, Constantino Augusto propter virtutem vitæ charus admodum erat.*

Translat. Sebast. &c. *Zenon. ep. Zenon. M.* *Crescentiani* *Multa de Romarico.* *Translat. Baldomeri.* *Leonardi.* *Ejusdem* *De Concept. De Eutych.* *Plura de Euchario.* *Leonardi.* *De Concept.* *Zenonis.* *Martini.* *Zenonis.* *Eutych.* *Martini.* *Romarici.* *Romarici.* *Leonardi.* *Eucharii.*

MOLAN. In fine: *Eodem die apud Veronam, sancti Zenonis episcopi & confessoris. Item sancti Martini abbatis. Eodem die, sancti Leonardi, presbyteri, confessoris in territorio Dunensi. Treveris, natalis sanctæ Anastasiæ.* Typis minoribus: *Eodem die, sancti Romarici, abbatis Luxoviensis & confessoris. Item Eutychiani monachi* &c. ex GREVEN. Editiones aliæ: *Treveris, depositio sancti Eucharii episcopi & confessoris. Et sanctæ Anastasiæ. Eodem die, sancti Romarici confessoris. In territorio Dunensi, sancti Leonardi presbyteri.* De Zenone, ut in prima. *Die Octava, sancti patris Papiensis.* Vide elogium in Martyrologio Romano.

V *Idus.* *Die* 9.

Leocadiæ. NAtalis sanctæ Leochadiæ virginis, quæ à præfecto Hispaniarum Daciano, apud Toletum dura carceris custodia macerata, cum gravissimos beatæ Eulaliæ & reliquorum martyrum audisset cruciatus, genibus in oratione positis, impollutum Christo spiritum

Cypriani. reddidit. Ipso die, sancti Cypriani abbatis Petragorici, magnificæ sanctitatis & clarissimi in miraculis viri.

Puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp-maj. & Molan. recte scribunt *Leocadiæ*, sed in textu servata est reliquorum codicum lectio. De *Daciano* alibi dictum est, hic rursus aliqui *Datiano*, Tornacen. *Deciano* &c. At quid vult Munerat. per *præfecto Hyspaniano?* Suspicor voces duas *Hispaniarum Daciano* typographi imperitia male in unam coaluisse, quemadmodum altera Greveni editio pro *Eulaliæ* pessime formavit *Lualiæ*. In Munerato est *dire* pro *dira*. Molan. legit *spiritum Christo reddidit*, quod Adonianum est; sed Usuardi

di lectio ex codicibus aliis probatur. Nonnulli codices habent *Cipriani*, ut Greven. sed Praten. Herinien. &c. melius ut est in textu. Errat Antverp-maj. dum pro *Petragorici*, ponit *Petragoricæ*.

Leocadiæ.

OBSERVATIO. Quæ hîc primo loco refertur illustris Toletana virgo *Leocadia*, nec in Hieronymianis codicibus, nec in serie Bedæ, nec apud Wandelbertum nota, ab auctore Romani parvi primùm & simplicissime consignata est: *Leocadiæ virginis*, nulla loci, temporis aut martyrii facta mentione, unde verosimillime conjicias, nulla sanctæ Acta vidisse Martyrologii hujus compilatorem. Aliqua nihilominus olim exstitisse necesse est, ex quibus Martyrologus Viennensis eam mortis circumstantiam decerpserit, quæ ex ipso in textum nostrum translata est. Quæri posset, cur Leocadia hoc die celebretur, si verum est, eam tunc *Christo spiritum reddidisse, cum gravissimos beatæ Eulaliæ, & reliquorum martyrum audisset cruciatus*; Eulalia vero Emeritensis, quæ hîc haud dubiè innuitur, passa sit x Decembris? Jam satis nota est recepta nobis & unice vera solutio; videlicet, arbitrarium plane fuisse Adonis antesignano, hujusmodi celebritates certis diebus affigere: ipsum autem præfatus Ado, & post Adonem Usuardus bona fide secuti sunt. Pervulgata Leocadiæ memoria ex Conciliis Toletanis, in ejus ecclesia habitis, repetitur, atque item à ternis basilicis in sola Toletana urbe ejus nomini consecratis, de quibus vide Notationem Baronii, ubi etiam agitur de corporis translatione, quam Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii in dubium revocat. Nos alibi eam controversiam discutiemus, nonnulla Leocadiæ Acta manuscripta vulgaturi, quæ hactenus typis edita non existimo. De eorum sinceritate hîc non disputo, imo ultro fateor, passionem longiorem, quæ apud nos exstat, panegyrim potius videri, quam exactam rerum gestarum narrationem. Nihil reperit Surius præter Adonianum elogium, cui Marinei verba adjunxit, de Sancta *ab altis Toletanæ urbis mœnibus præcipitata*, quæ verum martyrium indicant, ubi *Leocadia* à Concilio Toletano IV, apud Labbeum tomo 5 col. 1702, nonnisi *beatissima & sancta confessor* appellatur. Videri possunt paucula, quæ de Sancta nostra habet Tillemontius tomo 5 pag. 573; & siquis curiosius indagare voluerit, quo fundamento Ordini Carmelitarum adscripta fuerit Leocadia, adeat Responsiones Papebrochii ad art. XVI, à num. 77. Sufficiat modo exhibita textus nostri origo & ad Usuardum transfusio.

Cypriani.

Cyprianus abbas Petragoricus à solo Adone positus est, qui hîc alium suum fontem, nempe Gregorii Turonensis librum de Glor. Confessorum; ut sæpe alibi solet, consuluit, elogium decerpens ex cap. 100, quod Noster integrum adoptavit. De Sancti gestis nihil præterea traditum novimus, neque Petrus in Catalogo lib. I cap. 51, neque Trithemius de viris illustribus Ordinis sancti Benedicti, à Baronio citati, plura aliunde suggerere potuerunt. Sitne porro Cyprianus hic Ordini Benedictino accensendus, alibi examinabitur. Wandelbertus hoc die totus est in translatione sancti Sebastiani: versus dabimus inter Auctaria.

AUCTARIA.

PRATEN. Inter puros relictus est, licet hoc die solummodo textum referat usque ad *custodiâ macerata*, excisо pro reliqua parte folio, ut testatur Sirmondus, qui reliqua textûs supplevit ex codice altero, quod vocamus B.

TORNACEN. In textu purus, superaddit: *Jotiro monasterio, sanctæ Baldæ virginis.* *Baldæ.*

ROSWEYD. In fine subdit: *Translatio sancti Sebastiani martyris.* Hæc est, quam dixi à Wandelberto versibus decantari hoc modo: *Translat. Sebastiani.*

Sebastianum quinis celebramus, ab Urbe
Translatum, proprio quo Gallica rura patrono
Exultant, ingens templum cui surgit in ora;
Antiquoque nitent æquantia culmina fastu.

Successi &c. Sequitur in prædicto codice: *In Africa, Successi episcopi & martyris & aliorum viginti quatuor.* *Gerontii &c.* *Antiochiæ, Gherontii martyris & aliorum novem.* Hæc ex Hieronymianis emendanda sunt.

PULSANEN. Primam sic refert: *Natalis sanctæ Leuchadiæ virginis.* In altera paulo propius ad puritatem accedit.

ANTVERP. MAX-LUBEC. UGHELLIAN. ANTVERP-MAX. cum sex codicibus mediæ notæ, & BIGOTIAN. signatus P. 5. Omnes conveniunt in hac additione: *In Africa, sanctorum Petri, Successi, Bassini, Porphirii & Urbani.* Aliqui ex his scribunt *Basini*, & omittunt &. *Petri & sociorum.*

CENTULEN. *In Hispaniis, sanctæ Leocadiæ virginis, quæ apud Tholetum durissima carceris macerationе laniata, impollutum Christo spiritum reddidit. Petragoricas, sancti Cypriani abbatis, magnificæ sanctitatis viri, confessoris.* *Textus contractus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, Melchiadis Papæ & martyris; qui constituit, ut nulla ratione Dominica die jejunium ageretur, quia eo die pagani quasi sacrum jejunium celebrabant.* Supra ad X Januarii & die sequenti sæpius recurrit. Pergit: *Cellensi monasterio, natale sanctæ Leochadiæ virginis. Quæ à præfecto* &c. pure. Adverte hic indicari cœnobium, quod vulgo sancti Gisleni dicitur, quo corpus ex Hispania allatum memorant; an post Toletum relatum, disceptatur. Sequitur: *In Africa, sanctorum martyrum Petri, Successi, Bassini, Porphirii, Urbani, Victoris & Bonifacii. In Antiochia, sanctorum martyrum Gerontii, Polenciæ, Silvanæ, Valentini, Felicis & Euticiani.* Hi omnes ex Hieronymianis accepti sunt: vide ibi. In ultima annuntiatione satis purus est. *Melchiadis.* *De Leocad.* *Petri & sociorum.* *Gerontii &c.*

HAGENOYEN. Huc transtulit Eutychianum Papam *Eutychiani.*

Papam, de quo die præcedenti satis dictum est. Tum: *In civitate Papia, natale sancti Syri, ejusdem civitatis episcopi, magnæ sanctitatis viri.* Et die præcedenti, & hic sæpius recurrit; jam dixi de eo actum XII Septembris. Sequitur Leocadia, non omnino pure relata. Dein: *In Affrica, sanctorum martyrum Petri, Successi, Passini, Porsirii & Urbani.* In Cypriano, etiam aliquid immutatum est. Sequitur: *In pago Vimacensi, natale sancti Valerici presbyteri & confessoris.* Vide XII Decembris. *Item in Jherusalem, nativitas sancti Joachim, patris sanctæ Dei genitricis Virginis Mariæ. In territorio Lemonacensi* [lege *Lemovicensi*] *sanctæ Valeriæ virginis.* Est in Romano, sed vide notulam Castellani.

Syri. *Petri & sociorum.* *Valerici.* *Joachim.* *Valeriæ.*

AQUICINCT. Cum multis aliis codicibus scribit *Datiano*, pro *Dociano*. In fine: *Apud Ticinum, depositio sancti Syri episcopi & confessoris.* Vide dicta ad HAGENOYEN.

Syri.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. *Eodem die, sancti Syri episcopi.*

Ejusdem.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Caret toto hodierno textu, hanc solam annuntiationem referens: *Eucharii Treverensis episcopi.* Vide de hoc Auctaria diei præcedentis.

Eucharii.

REG. SUEC. sub num. 428. *Eodem die, excepto corporum beatorum Sebastiani & Papæ Gregorii.*

De Seb. &c.

CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. *In Africa, sanctorum Petri, Bassini, Porphyrii & Urbani.* Conveniret cum codicibus mediæ notæ &c. nisi deesset nomen *Successi.*

Petri & sociorum.

In VATICAN. signato num. 5949. Adjicitur textui: *Et sancti Zenonis confessoris.* Vide dicta ad diem præcedentem.

Zenonis.

FLORENTIN. In fine: *Apud Ticinum sive Papiam, sancti Syri episcopi & confessoris.*

Syri.

EDITIO LUBECO-COL. In Leocadia interserit nomina tyrannorum *Diocletiani & Maximiani.* Secundo loco: *In Africa, sanctorum Petri, Successi, Basini, Porphirii & Urbani martyrum.* Sequitur de Cypriano, satis pure. Tum: *Eodem die, memoria beati Joachim patriarchæ, patris gloriosæ virginis Mariæ. Treveris, sanctæ Anastasiæ virginis. In Susato, adventus sancti Patrocli martyris.* Vide GREVENUM.

Petri &c. *Joachim.* *Petri &c.* *Advent. Patrocli.*

BELIN. In prima editione, textui adjicit: *In Affrica, sanctorum Petri, Successi, Bassiani. Eodem die, beati Siri Papiensis episcopi.* Altera superaddit: *Lemovicas, sanctæ Valeriæ virg. & mart.*

Petri &c. *Valeriæ.*

GREVEN. *Joachim patriarchæ, patris gloriosæ Dei genitricis Mariæ, hic solennis servatur memoria. Translatio sancti Bartholomei Apostoli à Benevento Romam. In Africa, sanctorum Successi epi. Basini, Petri, Porphirii, Urbani, Victoris, Bonifacii & aliorum decem & octo. Antuchiæ, sanctorum Gerontii, Polentiæ, Sylvanæ, Valentinæ, Felicis & Euticiani. Veronæ, sancti Proculi, ejusdem civitatis episcopi quarti, & confessoris. Qui tempore Maximini imperatoris, martyrii flagrans desiderio, sponte se gentilibus offerens, ab eis tamquam delirus senex, colaphis & fustibus cæsus, extra civitatem pulsus, tandem ignis & virtutibus inclytus quievit in pace.* Vide quæ de variis Proculis diximus in Observatione, 1 Decembris. Sequitur: *In Susato, oppido diœcesis Colomensis, adventus sancti Patrocli martyris, à Trecassina civitate, per sanctæ memoriæ Brunonem Colonensem archiepiscopum illuc translati. Casariæ virginis & Casiæ martyris.* Vide dicta die præcedenti. *Treveris, Anastasiæ sanctæ Anastasiæ virginis.*

Joachim. *Translat. Bartholom.* *Successi &c.* *Veron. Procli.* *Advent. Patrocli.* *Casiæ.* *Anastas. Virg.*

MOLAN. *In Aphrica, sanctorum Petri, Successi, Bassiani. Eodem die, beati Syri Papiensis episcopi.* Utramque descripsit ex BELIN. Pergit: *Parvo monasterio, sanctæ Baldæ abbatissæ.* Vide Castellanum. *Lemovicas, sanctæ Valeriæ virginis & martyris.* Et typis minoribus: *De qua scribit Martialis epistola 2 ad Tolosanos cap. 8.* Editiones posteriores eadem prorsus habent de tribus martyribus Africanis, de Syro & Balda; de Valeria nihil, sed translata hic est ad diem sequentem.

Petri &c. *Syri.* *Balda.* *Valeriæ.*

IV *Idus.* *Die* 10.

Carpophori & Abund.

APud civitatem Hispolitanam, sanctorum martyrum Carpofori presbiteri & Abundii diaconi, qui persecutione Diocletiani primò fustibus crudelissimè cæsi, deinde in carcerem negato cibo & potu retrusi, rursum equuleo torti, & post hæc diu carcere macerati, novissimè gladio percussi sunt. In Hispania civitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis, quæ cum esset annorum tredecim, pro confessione Christi, jussu Daciani præsidis, plurima tormenta perpessa est, novissimè in equuleo suspensa & exungulata, faculis ardentibus ex utroque latere appositis, hausto igne spiritum reddidit. Eodem die apud præfatam urbem, sanctæ Juliæ martyris, quæ fuit convirginalis sanctæ Eulaliæ & comes individua ad passionem properanti.

Eulaliæ. *Juliæ.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Præcipua & notabilior versatur in nomine loci, ubi Carpophorus & Abundius passi fuerint, quemque Romanum parvum clare nominavit *Spoletum*, nisi forte correctricem manum adhibuerit Rosweydus. In Adone certo scriptum est *apud Hispolitanam civitatem.* Variant codices Usuardini, inter quos Praten. & Belin.

Belin. diserte legunt *Spoletanam*; Antverp. & Max-Lubec. *Spolitanam*; Rosweyd. & Molan. *Hispalitanam*; reliqui passim *Hispolitanam* cum Adone, à quo Usuardum recessisse, nihil est quod satis persuadeat. At ubi demum quæretur civitas illa *Hispolitana?* Hic nodus est; cui solvendo non apte in Beda Plantiniano ingeritur *Hispalis* Bæticæ, ad quam hos martyres pertinere frustra, ni fallor, contendunt, qui ex quantumvis levi nominis similitudine Sanctos quoslibet in Hispaniam undequaque solent transvehere. Si Carpophorus aliquis Hispalensis episcopus fuit, is à nostro distinctissimus est. Scrupulosior hîc Baronius à nominando loco abstinuit; non dubitarem ego *Spoletum* eligere, vel saltem ejus territorium, quo fere recidit notula Castellani, ut locus sit *Sassovivo*, apud Fulginium, inter Spoletum & *Spello*, Latine *Hispellum*, unde ad formandam *civitatem Hispolitanam* facillimus est progressus. De *Spello* vel *Hispelio* aliter Latine reddito, egimus XVIII Maii in S. Felice, de quo vide in Actis tomo 4 Maii pag. 167. Siquis meliora invenerit, ultro amplectemur. Plura dabit Janningus in citata non semel dissertatione, suo loco publicanda. Alia difficultas in Eulaliæ ætate, quam codices aliqui duodennem dumtaxat faciunt; nos ex probatissimis & ex Adone putamus, Usuardum scripsisse *annorum tredecim*. Munerat. male legit *jugulata*, pro *exungulata*. Servavimus *Carpofori* &c. ex solita codicum orthographia. *Abundi*, *Abundancii*, *Datiano* &c. scriptoria ferme sphalmata sunt.

Carpophori & Abundii

OBSERVATIO. Prima nostra annuntiatio hîc rursus à Romano parvo procedit, secundo loco post Eulaliam his verbis signata: *Spoleti, Carpophori presbyteri & Abundii diaconi.* Rabanus absque positione scripsit: *Eodem die, sancti Habundi & Carpofoli martyrum.* Ado sic locum formavit, ut multis tricis ansam præbuerit, de cetero elogium texens, cujus potiorem partem extraxit Usuardus, pro ut in textu nostro producitur. Apud alios Martyrologos, nulla de his Sanctis memoria. Adoni præluxerunt Acta, qualia à Mombritio edita sunt, Baronii, imo cujuslibet non plane imperiti, judicio *admodum depravata*, adeo, ut non videam, mendis omnibus facile expurgari potuisse. An id præstiterit Joannes Baptista Bracchescus, Ordinis Prædicatorum in vita à Baronio citata, explorare non licet, cum vitam illam hactenus non viderim. De his, horumque sociis Umbriæ Sanctis alibi cum Bollando locuti sumus, non semel lectores remisimus ad Janningi Tractatum de Dodecade Sanctorum Umbriæ, cui opportunus locus dari poterit IX Julii, cum de Brictio ex duodecim uno, agendum erit. Pluribus hîc immorari operæ pretium non arbitror; citavimus alibi Tillemontium tomo 5 pag. 132. De loco actum est in Variantibus: collectanea nostra Mss. de Sanctorum passione & translatione, suo tempore illustrabuntur.

Eulaliæ.

Inter Hispanas Virgines pro fide Christi martyrio coronatas merito celebratissima censetur *Eulalia*, non jam *Barcinonensis*, de qua egimus XII Februarii, sed quæ *Emeritæ* passa est; die præcedenti, ut mihi quidem videtur, in Leocadiæ elogio appellata. Nota est alterutra (nam duas esse tantisper supponimus) in Kalendario Carthaginensi: IV *Idus Decembris*, *sanctæ Eulaliæ.* Apud codices Hieronymianos tribus consequenter diebus, hoc nempe, XI, & XII Decembris recurrit *Eulaliæ* nomen, primo & ultimo *Almeriæ* vel *Almeri*, medio autem *Romæ.* Plures synonymas esse potuisse, non negaverim; at nisi vehementer fallor, *Almeria* pro *Emerita* illuc irrepsit, nonnullis codicibus Eremitam diserte exprimentibus. De qua re, uti & de repetitione, pluribus disserit Florentinius. Nullam Eulaliam celebravit Beda XII Februarii, unde ad hunc diem retulit Barcinonensem: *Natale sanctæ Eulaliæ virginis in Barcilona* &c. in quo eum secutus est Rabanus, sic tamen ut hic Emeritensem referat XII Decembris. Romanum parvum etiam distinguit, dum XII Februarii Barcinonem expressit, hic vero: *Eulaliæ virginis martyris*, ut certo diversas supponere videatur. Sic item Ado, diversa utrique tribuens elogia, tametsi nonnulla confuderit, dum Barcinonensem ex passione sanctæ Leocadiæ se accepisse testatur. Quodcumque textus noster utroque die refert, Adonianum est. At necdum sublata est confusio, de qua XII Februarii in Actis plura memoravit Henschenius, hoc die in eodem opere denuo examinanda & illustranda. Unica Eulalia, an geminæ fuerint, potissimum controvertitur. Qui Eulaliam Barcinone natam, Emeritæ passam volunt, vel qui Emeritæ natam & passam, Barcinonem subinde transferunt; dum Actorum difficultates evitant, in alias labuntur. Certe ex citatis à Ruinartio Sacramentariorum aut Missalium documentis, binas fuisse suadetur. Quidquid unius Acta fortasse alteri attributa fuerint. Fateamur cum laudato scriptore, *ex neutra parte certa occurrere argumenta, quæ rem penitus conficere valeant*; quo demum etiam deflectit nota Tillemontii tomo 5 pag. 713. Interim Emeritensis hodiernæ laudes egregie cecinit Prudentius, citato sæpius libro περὶ στεφάνων hymno 3, quem vide notis illustratum apud laudatum Ruinartium à pag. 497. Alios encomiastas enumerat Baronii Notatio, quibus recensendis supersedeo. Ex illis omnibus aliam vitæ seriem, neglectis Actis, quæ apud nos multa sunt, deduxit præ-

fatus Tillemontius tomo 5 à pag. 320. Pro Eulaliarum distinctione clarissime pugnant bina Wandelberti disticha, quorum alterum Barcinonensi adscripsimus XII Februarii; hîc vero alterum subnectimus:

Eulaliam sancto quartis veneramur amore
Hispanam; Emeritam cujus cruor ossaque servant.

Juliæ. Sed quid de *Julia* Eulaliæ *convirginali?* Equidem nihil reperio, cui tuto innitar. Prudentio ignotam fuisse, satis ostendit ejus de ipsa silentium. Nec Juliæ usquam meminerunt Acta apud Mombritium, nec alia, quæ penes nos sunt manuscripta. Qui à codicis Epternacensis hodierno textu eam repetunt, facile advertunt, nomen *Juliæ* ibi pro *Eulaliæ* suppositum esse. Restat ergo ut sola Adonis auctoritate subsistat, qui in aliis Eulaliæ Actis eam invenerit, quod nos alibi accuratius inquiremus.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret prima, in secunda purus est, in tertia mutilus, sistens in solis verbis: *Juliæ virginis.*

ROSWEYD. In textu satis purus, habet in fine: *Romæ, Melchiadis Papæ & martyris.* *Melchiadis.*

PULSANEN. Primo loco habet de Eulalia, usque ad *virginis.* Secunda de Julia, partim excisa, partim mutila est. Carpophori & Abundii elogium plane expunctum est.

ANTVERP-MAX Cum sex aliis mediæ notæ codicibus, textui satis puro, in principio præfigit: *Romæ via Appia, sancti Melchiadis Papæ; qui cum annis quatuor Romanam rexisset Ecclesiam, martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti.* Vide AQUICINCT. *De Melch.*

CENTULEN. *Apud Emeritam Hispaniæ civitatem, sanctæ Eulaliæ virginis, quæ sub Daciano multa perpessa tormenta, novissime eculeo appensa, & igne ad latera posito ustulata, in confessione Christi emisit spiritum. Ipso die & ibidem, sanctæ Juliæ pedisequæ ejus. Item apud eamdem provinciam, sanctorum Carpofori presbyteri & Habundii diaconi, qui post multa sibi illata tormenta, gladio puniti sunt.* Hic solus codex Usuardinus est in quo hoc die duo illi martyres Hispaniæ adscribantur; XII Decembris accedet BRUXELLEN. *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit ab Eulalia, textui adjiciens: *Et cernentibus Christianis, in specie columbæ nivea cælum petiit. Cujus sacrum corpus per triduum jussu præsidis pependit in ligno, sed nix desuper puellæ corpus aspexit, & nivali candore coopertum divina gratia dealbatum est.* In Julia, non plane purus est. In fine: *Et natale sancti Pauli, cujus passio habetur.* Distinctiori notitia opus est. *De Eulalia.* *Pauli.*

HAGENOYEN. In prima & secunda nonnihil interpolatus est. Sequitur: *Eodem die Romæ, natale sancti Melchyadis Papæ & martyris; qui tribus annis, mensibus sex, & diebus octo Romanam rexit Ecclesiam. Hic tricesimus primus erat post Petrum, & constituit, ut die Dominica, & quinta feria nulla ratione Christiani jejunarent, quia pagani illos dies quasi sacrum jejunium* [sacro jejunio] *observabant. Et hic sub Maximiano martyrio coronatur. Viennæ, sancti Syndulfi episcopi & confessoris.* Hic à Mosandro Adoni tribuitur, sed Rosweydus in appendicem rejecit. *In Curia Curiensi, sanctæ Eymericæ virginis & martyris. Item sancti Lucii regis, ob Christi fidem exusti.* Ultimo loco refertur Julia, utcumque purè. *De Melch.* *Sindulfi.* *Eymericæ.* *Lucii.*

AQUICINCT. In fine adjicit totam annuntiationem Melchiadis; quæ etiam apud Mosandrum Adoni adscribitur, à Rosweydo rejecta. Sic habet: *Romæ, depositio Melchiadis Papæ. Hic constituit, ut die Dominica* [adde, *& quinta feria*] *nullus fidelis jejunaret, quia ipsos dies pagani, quasi sacro jejunio celebrant. Et constituit, ut ex consecratu episcopi, oblationes propter hæreticos, per ecclesias dirigerentur. In pago Lemovicensi, sanctæ Valeriæ virginis & martyris.* Vide Castellanum. *De Melch.*

VICTORIN. & REG. SUEC. sub num. 130. In fine: *Romæ, sancti Melchiadis Papæ.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Eulaliæ virginis & martyris. Leuchadiæ virginis.* Male ex die præcedenti ad hunc translata est. Sequitur: *Sanctæ Juliæ virginis & martyris, quæ fuit socia Eulaliæ virginis. Carpofori presbyteri & Habundantii* [Abundii] *diaconi, martyrum.* *Leuchadiæ.*

REG. SUEC. sign. num. 428. *Lemovicis, sanctæ Valeriæ virginis & martyris.* *Valeriæ.*

In VATICAN. num. 5949. Deest Julia.

ALTEMPS. *Eodem die, sancti Antigoni & sanctæ Eufrasiæ.* Clarior notitia de hisce Sanctis desideratur. Addit codex: *Lemovicas, sanctæ Valeriæ virginis & martyris.* *Valeriæ.*

FLORENTIN. *Romæ, sancti Melchiadis Papæ..... Item sancti Savini episcopi & confessoris.* Puto placentinum indicari, sed hic colitur die sequenti. Vide ibi Auctaria nostra & Martyrolog. Rom. *Melchiadis.* *Savini.*

EDITIO LUBECO-COL. Primo loco de Melchiade, in quo eadem ferme describit, quæ habet AQUICINCT. supra. In prima nostra annuntiatione satis pura est. De Eulalia, sic legit: *In Hispania, civitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis & martyris. Quæ cum temporibus Diocletiani imperatoris, duodecim esset annorum & nobilissimis orta natalibus, Daciano præside sedente pro tribunali, sponte se coram eo obtulit, & de tru-delitate, quam in Sanctos Dei exercuerat, dure increpavit, quapropter ab eodem plurima tormenta perpessa est; novissime autem in eculeo suspensa & exungulata, faculis ardentibus ex utroque latere appositis, donec paulatim combusturum consumeretur. Sed ea orante, flamma in tortores eversa est, & perseverans in oratione, in columbæ specie spiritum emisit, videntibus populis & dicentibus: Gloria tibi Domine.* In Julia, satis pura est. Demum: *Viennæ, sancti Sindulphi episcopi & confessoris.* *De Eulalia.* *Sindulfi.*

BELIN. Textui satis puro adjicit ut supra: *Romæ, sancti Melchiadis Papæ & martyris.* *De Melch.*

GREVEN. *Romæ via Appia, beati Melchiadis Papæ. Qui cum ante beatum Silvestrum rexisset Ecclesiam annis quatuor, martyrio coronatus, sepultus est in cimiterio Calixti. Ipse constituit, ut die Dominica & feria quinta jejunium minime observetur, quod hos dies pagani prophanis jejuniis ducebant. Ipso die, passio beati Pauli episcopi, cujus passio habetur. Item, sanctorum Victoris, Adriani, Silvini & Cæciliæ. Item Silvini, Valentini. Pauli Papæ & Pauli Pp. mar-* *Pauli.* *Victoris.* *Silvini.* *Pauli Pp.*

martyris, qui secundum Catalogum habetur VI *Kal. Februarii. Viennæ, beati Sindulphi episcopi & confessoris. Pontianæ virginis. In civitate Armenntis, natalis sanctæ Agricolæ.*

Sindulfi. *Pontianæ.* *Agricolæ.*

MOLAN. In prima editione unicum habet augmentum, quod descripsit ex BELIN. *Romæ, sancti Melchiadis Papæ & martyris* In posterioribus editionibus de Melchiade post *Papæ*, duo sequentia verba parenthesi includit, ut martyrium in dubium revocet. Vide Romanum & Notationem Baronii. Castellanus ex veteri Kalendario Bucheriano recte contendit, Melchiadis natalem ad x Januarii referendum; quo die vide Auctaria. Porro præfatæ editiones posteriores superaddunt: *Viennæ, sancti Sindulphi episcopi & confessoris. Lemovicas, sanctæ Valeriæ virginis & martyris. Apud Leontinos in Sicilia, sanctorum militum viginti martyrum, quorum unus Mercurius dicebatur, sub Tertyllo præside, Licinio imperante, qui a sanctis Alphio, Philadelphio, & Cyrino conversi fuerant. Die decima, sanctorum martyrum, Menæ, Hermogenis & Eugraphi.* Vide Sur.

Melchiadis. *Sindulfi.* *Valeriæ.* *Mercur. &c* *Menæ & Sociorum.*

III *Idus.* *Die* 11.

ROmæ, natalis beati Damasi Papæ, & passio sancti Trasonis martyris, qui cum esset christianissimus, jubente Maximino tentus est, ac cum aliis duobus Pontiano & Prætextato, martyrio coronatus. Civitate Ambianis, sanctorum martyrum Victorici & Fusciani. In horum naribus & auribus jussit judex tarincas immitti, & clavis candentibus capita transfigi, deinde oculos evelli, ac postremum per eorum corpora jaculari, sicque unà cum sancto Gentiano hospite suo capitibus amputatis migraverunt ad Dominum. In Hispaniis sancti Euticii, cujus gesta habentur.

Damasi. *Thrasonis & socior.* *Victorici & socior.* *Eutychii.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. omittunt in principio *natalis. Trasonis* scribunt fere codices omnes. *Maximino* legit Ado, & ita probatissimi codices, contra alios multos, in quibus mutatum est nomen in *Maximiano*. Herinien. posuit *coronatus est*. Greven. & Molan. pro *christianissimus*, simpliciter habent *christianus*. In Ambianensibus ex sensu Usuardi ordinandis occurrit difficultas, ob quam Pratensis cum suis à puris ferme excludi merebatur, utpote qui contra Actorum fidem, in principio legit: *Gentiani & Fusciani*; in fine autem, *cum sancto Victorico hospite suo*. Dices, Usuardum sic scribere & sic errare potuisse; non existimo: cum Acta ipsa præ oculis habuerit. Melius Herinien. Gentianum hospitem facit, sed non recte in initio tres simul componit, *Victorici, Gentiani & Fusciani*. Optime fortasse legunt Antverp. & Max-Lubec. *Fusciani & Victorici*, attamen Munerat. Greven. & Molan. præferendos video, dum cum Adone exordiuntur à *Victorici & Fusciani*, quos ita dispositos inveniens Usuardus, sic, procul dubio, servaverit, cetera ex Actis adjungens, nihil solicitus, quem è duobus præponeret. *Naribus vel auribus* habent Praten. Herinien. & pauci alii; at sensus exigit, ut cum Greven. Molan. & majori numero legatur, *naribus & auribus*. Non displicet Molani conjectura, quâ putat *tarincas* vel *taringas* (quam vocem antiquam Gallicam esse, testantur Acta S. Quintini apud Cangium) accipi pro *ringen*, quæ vox Belgice annulum significat: si *fudes* mavis, ut est apud Florum, per me licet. Servo *Euticii* cum plerisque codicibus.

OBSERVATIO. Damasi Papæ vetustam in Martyrologiis venerationem probat repetita ejus (ut aliqui sentiunt) apud Hieronymianos codices, tum pridie, tum hoc die celebritas: *Romæ, Damasi episcopi*, vel *Depositio Damasi episcopi*; quæ verba die x leguntur: at non satis obvium est statuere, utrum, dum codex Epternacensis, sub hodiernæ Tabulæ initium habet, *Depositio Damasi, Eulaliæ, Trasonis* &c. ibi Damasus Papa intelligatur, qui in aliis codicibus hoc die notus non est. Ceterum Beda diserte hic legit: *Natale sancti Damasi Papæ*, quibus paucula superaddidit Rabanus. Romanum parvum simpliciter: *Romæ, Damasi Papæ*. Nihil adjicit Viennensis præter solum tempus sedis, quod ad *annos* XVIII, *menses* III, *dies* II extendit, de quo alibi quærendum erit, uti & de multis aliis, circa Damasi vitam & gesta controverti solitis. Videatur Baronii Notatio, ubi ad suos Annales remittit, in quibus præstantissimi Pontificis fidem & mores adversus obtrectantium Luciferianorum calumnias egregie vindicavit. Cetera suggerent Hieronymus & Patres scriptoresque alii, ex quibus Tillemontius vitæ cursum contexuit tomo 8 à pag. 386 per quindecim articulos. Wandelberti versus infra subjiciam. Damaso subnectit Romanum parvum: *Et martyrum Pontiani, Prætex-*

Damasi.

Thrasonis & socior. *Prætextati & Thrasonis, qui martyribus, de facultatibus ministravit.* In eamdem sententiam & eodem ordine loquitur Ado, ex quo Noster totam elogii sui materiam desumpsit, mutata tamen nominum serie, quam dicerem, ipsum ex Hieronymianorum sensu attemperare voluisse, in quibus *Thrasonis* nomen primo loco ponitur, nisi omisisset *Capitulinum*, qui inter *Pontiani* & *Prætextati* refertur. Hoc miror, ita annuntiationem hanc cum prima cohærere, acsi Martyres illi ad eadem Damasi tempora pertinerent. Legi potest Florentinii notatio. De horum Sanctorum Actis eadem habenda est ratio, quæ de aliis Martyrum gestis, ex sancti Marcelli Papæ vita acceptis, non semel superius indicata est.

Victorici & sociorum. In Ambianensibus variant iterum apographa Hieronymiana, inter quæ exactius legit Corbeiense, dum ait: *Ambianis civitate, natalis Victorici, Fusciani, & Gentiani martyrum*, quos modo non multum dissimili etiam exhibet Rabanus. Florus ex eorum Actis nonnulla producens, scribit: *Passio sanctorum Gentiani, Victorici & Fusciani.* De his nihil in Romano parvo; nec verosimile est Adoni innotuisse istorum Martyrum Acta, dum solos nominat *Victoricum & Fuscianum*, cum hoc elogio: *Qui gloriosissimam fidei suæ confessionem sanguine passionis decoraverunt*: quæ patet martyribus quibuslibet applicari posse. Ast Usuardum præfata Acta vidisse, manifestum est. An prout nunc alicubi exstant, non ausim asserere; nam si vera est Tillemontii conjectura, vix ea XII seculum superant. Fatendum itaque, alia & diversa & multo antiquiora fuisse, si vere à Floro scripta sunt, quæ in nostra Bedæ editione ei tribuuntur, ubi pro *tarincas* substituitur *fudes*, ac in fine adstruitur multis Sanctis commune miraculum de proprio capite manibus deportato &c. De Usuardo dubium non est, quin passionis modum ex ipsis Actis, ut à Bosqueto, De ecclesiis Gallicanis parte 2 à pag. 157 edita sunt, plane descripserit. Eorum compendium Gallicè tradit Tillemontius tomo 4 pag. 454 & 455, ubi & corporum translationem describit, quæ exstat apud Mabilionem sec. 4 Benedictino parte 2 pag. 487, ubi videnda prævia admonitio: cui addi potest nostri Motherii notula. De quibus omnibus in majori opere à nobis copiosius agendum erit. Wandelbertus solos Victoricum & Fuscianum ab Adone positos, sic post Damasum suis versibus honorat:

Roma litat Damasi ternis solennia Papæ.
Occurrunt, parilemque simul Victoricus, atque
Fuscianus habent festi votique nitorem:
Ambiana virent quorum nunc rura cruore.

Eutychii. *Eutychius* ex Hieronymianis ab Adone acceptus est, totidem omnino verbis à Nostro transumptus. Quæ gesta olim habita fuerint, ut Hieronymiani codices testantur, doceri cupimus. Ea nec ad Adonem, nec ad Usuardum perveniisse, demonstrat eorum de gestis silentium. Notabis obiter *Danielem prophetam*, à Romano parvo & Adone XXI Julii signatum, iisdem verbis ab utroque, nescio ob quam causam, hoc die repeti, unde in Auctaria nostra transfusus est.

AUCTARIA.

TORNACEN. De Ambianensibus sic habet: *Civitate Ambianis, sanctorum martyrum Gentiani & Fulciani.* Desunt reliqua. In ceteris purus est.

ANTVERP-MAJ. In Ambianensibus similis est PRATEN. purus in reliquis, sed caret ultima.

ROSWEYD. Post *Damasi*, sic annuntiationem distinguit: *Item passio Trasonis, qui cum esset..... coronatus est, & aliorum sine numero, quorum nomina Deus scit.* Vide Hieronymiana. De Ambianensibus, ut PRATEN. Purus est in ultima.

Danielis. PULSANEN. Sic habet: *Danihelis prophetæ. Romæ, sancti Damasi Papæ, qui rexit ecclesiam annos 10, menses 3 & dies 3. Eodem die, sanctorum martyrum Pontiani, Prætextati & Trasonis.* Nihil de Ambianensibus. In ultima ferme purus est.

Danielis. De Damaso. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Ex Adone textum incipiunt: *Danielis prophetæ.* Tum: *Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ & confessoris. Hic rogatu B. Jheronimi instituit dici in fine psalmorum, Gloria patri cum versu sequenti.* Sequitur: *Ipso die, passio sancti Trasonis* &c. pure per totum textum. Eadem habet LOVANIEN. sed elogium Ambianensium rescindit.

ALBERG. Brevius orditur: *Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ & confessoris.* Tum: *Eodem die, sancti Danielis prophetæ.* Sequitur textus, ut supra. In modo convenit DANIC. Verum de Daniele habet, ut ANTVERP-MAX.

CENTULEN. *Danielis prophetæ. Romæ, depositio Damasi Papæ & confessoris. Ipso die, sanctorum Pontiani, Prætextati atque Trasonis diaconi, martyrum. In Gallius civitate Ambiani, sanctorum Fusciani, Victorici, & Gentiani martyrum, qui glorioſam fidei suæ confessionem, sanguine passionis decoraverunt.* De Eutychio, nihil. Daniels.

BRUXELLEN. *Octava sanctæ Barbaræ. Danelis prophetæ. Romæ via Ardeatina, sancti Damasi Papæ & confessoris; qui exhortatione beati Jeronimi, instituit dici in fine psalmorum, Gloria patri* &c. *Ipso die, passio sancti Trasonis* &c. satis pure ut etiam in Ambianensibus. *In Hispania, sancti Enthicii.* Additur diverso atramento, *cujus gesta habentur.* Demum: *Item transitus venerabilis Idæ de Nyvella, monialis cœnobii de Rameya, Ordinis Cistercienſis.* Oct Barbe Daniels De Damaſo

HAGENOYEN. Incipit ab Ambianensibus, non male. Non tam purus est in Thrasone & sociis, atque

atque in Eutychio. Sequitur: *Romæ, via Ardeatina, natale beati Damasi Papæ & confessoris; qui rexit Ecclesiam annis decem & octo, mensibus tribus. Hic elegans ingenium in componendis versibus habuit, multaque brevia opuscula eroyco metro edidit. Hic constituit ut psalmi die noctuque in ecclesia cantarentur, & ut chorus in duas partes divideretur, & alternatim canerent. Hic multa corpora sanctorum reperit, quorum tumbas versibus decoravit. Gloria patri cantari constituit. Macedonium hæreticum in concilio Constantinopolitano centum & quinquaginta Patrum damnavit, & in pace obiit, & ad sanctum Petrum sepelitur. In Jherusalem, sanctæ Elisabeth, matris sancti Johannis Baptistæ. Item apud Judeam, sancti Naum prophetæ.* Hic hodie ponitur pro hujus codicis voluntate. Vide Martyrologium Romanum 1 Decemb.

De Damaso. Elisabeth. Naum.

Aquicinct. Post *Damasi Papæ*, subdit: *Hic constituit, ut psalmi die noctuque canerentur* &c. ut vide infra in additionibus Molani. Et post *ut judex*, additur nomen *Rictiovarus*.

Ambianen. De suis sic scribit: *In Galliis, civitate Ambianis, natalis sanctorum martyrum Fusciani, Victorici, & Gentiani.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Damasi Papæ & confessoris. Fusitani* [pro *Fusciani*] *& sociorum ejus martyrum. Gloduiphi episcopi:* aliis *Clodulfi.* Vide Martyrologium Castellani. *Trasonis martyris & sociorum ejus.*

Clodulfi.

Vatican. sub num. 5949. Post *Damasi*, sic secundam annuntiationem ex Adone extendit: *Et sanctorum martyrum Pontiani, Pratextati atque Thrasonis, qui potens & locuples de facultatibus suis multa Christianis ministravit per B. Sisinnium & Cyriacum diaconos. Non post multum, ipse tentus a Maximiano, palmam martyrii cum duobus aliis percipere meruit.*

Thrason. &c.

Altemps. *Eodem die, sanctæ Mariæ virginis & martyris.* Sumitur, haud dubie, ex Hieronymianis. Vide Florentinium.

Mariæ.

Juren. *Civitate Ambianis, sanctorum martyrum Gentiani, Fusciani & Victorici.*

Editio Lubeco-Col. Incipit: *Romæ via Ardeatina, natale sancti Damasi Papæ & confessoris. Qui rexit Ecclesiam annos decem, menses duos, dies decem. Hic constituit ut psalmi die noctuque ab episcopis, & presbyteris ac religiosis, in ecclesiis ac monasteriis cantarentur, & ut chori in duas partes divisi psalmos alternatim canerentur. Huic sanctissimo viro B. Hieronymus multa ecclesiasticæ religionis scripta misit, inter quæ & duos versus scripsit, scilicet, Gloria patri, &, sicut erat &c. Hic etiam multa corpora sanctorum invenit. Item, sancti Danielis prophetæ.* Textus reliquus satis purus est, nisi quod in fine scribat *Eutici confessoris.*

De Damaso. Danielis.

Belin. Puritati proximus est, incipiens: *Romæ, sancti Damasi Papæ & confessoris. Eodem die, passio* &c. Nomina Ambianensium format, *Ambiani & Victorici*, & infra, *cum sancto Agentiano hospite.* Item, *jussit Rictiovarus præses.* Alios hujus editionis nævos prætereo: in secunda editione habet *Eutici episcopi.*

Greven. *Octavæ sanctæ Barbaræ virginis & martyris. Nota, sanctus Damasus rexit Ecclesiam annis decem & octo, constituitque ut psalmi die noctuque ab ecclesiasticis personis, choris alternatim concinentibus, frequententur. Beatus etiam Hieronymus multa ad eum catholica scripta misit, in quibus & duos illos versus, Gloria patri; sicut erat &c. in psalmorum fine decantandos. Ipse tandem defunctus, via Ardeatina sepultus est. Danielis prophetæ. Item Joseph patriarchæ filii Jacob. Apud Mirream, sancti Nicolai episcopi & confessoris, avunculi alterius, magni scilicet Nicolai. Ipso die, beati Sabini episcopi Placentini, miræ sanctitatis viri. Qui fide plenus, ut refert Gregorius 3 Dialog. Pado fluvio inundatione agros ecclesiæ occupanti commonitorium scribens, chartam ipsam in aquam mitti jussit, statimque se aqua compescuit, nec ulterius exire præsumpsit. Methis, translatio sancti Gloduiphi episcopi & confessoris. Item, sanctæ memoriæ David monachi Cisterciensis Ordinis, in monasterio Hemenroede quiescentis.*

Octavæ Barbaræ. De Damaso. Danielis. Joseph. Nicolai. Sabini. Translat. Clodulfi. David.

Molan. Aliis litteris textui immiscet post *Damasi Papæ, qui rexit Ecclesiam annos decem & octo, menses tres, dies duos. Hic constituit, ut psalmi die noctuque canerentur per omnes ecclesias. Hic multa corpora sanctorum requisivit & invenit, quorum memoriam etiam versibus declaravit.* In fine typis minoribus de Sabino descripsit verba Greven. *Ipso die, beati Sabini episcopi Placentini, miræ* &c. addens etiam miraculum de coërcitis Padi aquis &c. In editionibus aliis idem habet in textu aliis litteris de Damaso, & præterea de Thrasone post *Christianus*, inserit ex Adone; *potens & locuples, de facultatibus suis, sanctis martyribus, in carceribus & metallis damnatis, victum ministrabat per Sisinnium & Cyriacum. Non multo post & ipse jubente* &c. In fine: *Die undecima, sancti patris Danielis Stylitæ.* Vide vitam apud Surium.

De Damaso. De Salino. De Thrasone

Pridie Idus. *Die* 12.

APud Narbonam, natalis sancti Pauli confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinatum, eidem urbi destinavit antistitem: quique cum eodem Apostolo ad Hispanias prædicandi gratia pergens, ibidem relictus est, ubi prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis coronatus quievit. In Alexandria, sanctorum martyrum Epimachii & Alexandri, qui cum essent multo tempore in vinculis, & diversis suppliciis confecti perdurassent in fide, ignibus ad postremum consumi jubentur. Item Alexandriæ, sanctarum mulierum Ammonariæ & Mercuriæ cum aliis duabus, quæ inauditis tormentorum generibus toleratis & superatis, finem omnium, ferro cædente suscipiunt. Item sanctorum martyrum Hermogenis,

Pauli. Epimac & Alexandri. Ammonar. Mercur. &c. Hermogen.

Donati & Walerici. Donati & aliorum viginti duorum. In pago Vinnacensi, sancti Walerici presbiteri & confessoris.

Puris accensentur *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Quibus accedunt *Antverp-max. Ultraject.* & *Leyden.*

VARIA LECTIO. Molan. vix locum hodie inter puros meretur; in ipso principio scribit; *Pauli episcopi & confessoris*, à quo titulo ceteri omnes abstinent. Munerat. post *Apostolus*, omisit vocem *ordinatum*. Rursus Molan. pro *quique cum eodem*, legit, *cumque eodem*; Belin. *cumque cum eodem*; Munerat. *qui cum eodem*. Belin. sensum corrumpit in *in officio insignitus expleto* contra quam legere debebat, *officio non segniter impleto*. Errat Praten. dum ponit *claris miraculis* pro *clarus miraculis*. Idem habet *Epymachii*; Greven. *Epymachi*. Mallem cum Belin. & Molan. *Epimachi*: sed Herinien. Rosweyd. Munerat. imo Romanum parvum & Ado cogunt scribere cum textu *Epimachii*. In Belino *et*, ante *perduraſſent* redundat. Major in eodem confusio, dum mulieres Alexandrinas ultimo loco ponit: maxima vero & hujus & Molani à reliquis discrepantia, qui post *Mercuriæ* ausi sunt ex Adone inserere, & *Dionysiæ & iterum Ammonariæ*, ob quam variationem fere è puris excluſi sunt. Rosweyd. ante *ferro cædente*, posuit *capita*. In Greven. *cadente*, est sphalma typographi. Pauci habent *percipiunt*; secunda Belini editio *perceperunt*; servandum quod est in textu. *Viginti duum* est phrasis solius Pratensis. Pagus *Wimacensis*, qui Castellano est *Vinemacensis*, fere ab omnibus diversimode flectitur. Ado Mosandri scripserat 1 Aprilis *Winnoiensi*; Ado Rosweydi *Wimnoënsi*; hic vero *Vimnacensi*, *Vimmacensi*, *Vivacensi*, *Vininacensi*, *Vianensi*, *Vimmocensi*, *Numuacensi* &c. Prætuli tantisper ex Munerat. Greven. & Molan. *Vinnacensi*. Magna etiam in scribendo proprio nomine diversitas; sed à ceteris differt Rosweyd. dum legit *Walerici abbatis*; turpiusque labitur Belin. substituens *Valentii episcopi*. In Munerat. mendum est *Malerici*. Nota hîc, annuntiationem Hermogenis &c. in Rosweyd. duabus Alexandrinis interjici; notabilius vero, tres codices mediæ notæ Hermogeni & Donato præfigere positionem, *Apud Emeritam*, de quo vide Observationem.

Pauli. OBSERVATIO. De *Paulo Narbonensi* non perfunctorie agere cœpimus in Observatione XXII Martii, quo die ex codd. Hieronym. imo ex omnium ferme antiquiorum Martyrologorum sententia collocandus est, neque hactenus queo perspicere, cur Usuardus à solitis ductoribus recedens, huc Paulum distulerit. At enim, licet signatas ab Adone Kalendas deserat, ejus opinionem, quæ IX seculo obtinebat, de primis in Gallia Euangelii prædicatoribus ad Apostolorum tempora reducendis, omnino amplexus est, cum totum suum elogium ex Festivit. Apostol. desumpserit, id prudenter omittens, quo Viennensis Paulum Narbonensem indicat, *eumdem ipsum fuisse Sergium Paulum proconsulem*. Breve, sed elegans est Prudentii de Paulo nostro encomium, *Surget & Paulo speciosa Narbo*. Cetera pridem solide enucleavit Henschenius ex Bosqueto aliisque, citata die XXII Martii, ut hîc nihil observandum magnopere superfit. Qui rerum compendiis delectatur, adeat Tillemontium tomo 4 in Dionysio Parisiensi, præsertim articulo 12 à pag. 469.

Romani parvi hodiernus indiculus solos Martyres Alexandrinos exhibet, ex citato toties Rufini lib. 6 cap. 31, seu ex celebri Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola plane acceptos, unde VII Decembris Agathonem, VIII Macarium cum eodem Romano parvo nuperrime dedimus. Hæc sunt hoc die ejus verba: *Alexandria, Epimachii & Alexandri. Et sanctarum quatuor mulierum Ammonariæ, Mercuriæ, Dionysiæ, & Ammonariæ.* Ex prædicto fonte paulo liberalius hausit Viennensis, omnium certamina describendo, ex hoc autem utrumque suum elogium Noster de more extraxit, postremas duas mulieres anonymas relinquens. Patet hîc rursus, quod præfatis diebus VII & VIII Decembris, atque alibi toties inculcavimus, frustra omnino rationem quæri, cur hoc potius, quam alio die hi Martyres ab auctore Romani parvi signati sint, cum Sanctos plerosque omnes ex Rufino desumptos, pro mero suo libitu in varios, quos forte Sanctis aliis vacuos habebat, dies distribuerit. Scio Epimachium à Græcis referri XXXI Octobris, ut ibi in Auctariis annotavi, at cur à sociis, vel saltem à socio avulsus, cur tali die ab ipsis potissimum colatur, plane incertum est, nisi translatio, aut hujusmodi aliquid occasionem dederit.

Epimac. & Alexandr. *Ammonar. & sociarum.*

Dixi in Variantibus, *Hermogenem* & *Donatum* à codicibus inferioris notæ adscribi *Emeritæ*, quod ex Hieronymianis, vel potius ex Rabaniano aliquo codice acceptum facile existimaverim. At præferendus est codex Epternacensis, in quo expresse legitur: *Et alio loco, Hermogenis, Donatæ & aliorum XXII*, cui plane consonat Blumianus, nec differt Corbeiensis, in quibus omnibus *Donatæ* invenitur, pro *Donati*, sed absque positione. Galesinius

Hermogen. & sociorum.

finius *Alexandriam* adstruens, audiendus non est. Potius crediderim Hispanos fuisse, tametsi à loci expressione abstinuerit Ado, & hunc describens Usuardus. An recte Thesaurus concionatorum apud Baronium eos *in paludem demersos, agonem perfecisse* tradat, proprio loco examinabitur. Ambos hos martyres cum sociis suis viginti duobus, sic non ineleganter laudavit Wandelbertus:

Hermogenes, Donatus bis denique coruscant
Tum pridie, & bini conjuncto sanguine Sancti.

Walericus vel *Walaricus* Leuconaensis abbas, pro hoc die planissime Usuardinus est, ab Adone certo positus 1 Aprilis, quidquid hîc rursus codicem suum Adonianum obtrudat Mabilio, cui nullum similem inter nostros reperimus, præter unicum Lobiensem. De proprio obitûs die certo decernat, qui Henschenii argumenta expenderit ad citatam diem 1 Aprilis, quò lectores remittimus: satis hîc nobis sit, ex optimæ notæ codicibus Usuardinis, verum ejus & genuinum textum asseruisse. *Walerici.*

AUCTARIA.

TORNACEN. Deest prima. In Alexandrinis sola nomina Usuardina refert, expunctis elogiis. In duabus annuntiationibus ultimis purus est.

PULSANEN. Incipit ab *Hermogene* &c. pure. Tum sic pergit: *Apud Alexandriam, beatorum martyrum Epimachi & Alexandri. Apud Septimaniam, urbe Narbona, depositio sancti Pauli episcopi & confessoris.* Desunt reliqua.

LOVANIEN. Purus esset, sicut ANTVERP-MAX. nisi deficeret in elogiis Alexandrinorum.

ALBERG & DANIC. Carent annuntiatione ultima, quam ambo, sed varia uterque phrasi, & à nostra diversa retulerunt 1 Aprilis. In reliquis similes sunt ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. De Paulo egit XXII Martii; hoc die sic incipit: *Natale sanctorum martyrum Hermogenis, Donati & aliorum viginti duorum. Alexandriæ, beatorum martyrum Epimachi & Alexandri, qui ignis passione transierunt. Et ibidem, sanctarum mulierum Ammonariæ virginis, Dyonisiæ, Mercurii; item Ammonariæ, quæ diversis tormentorum generibus fidem Domini servaverunt.* Hic repetit: *Narbonæ, sancti Pauli episcopi & confessoris. In pago Vimacensi, sancti Walerici abbatis, qui juxta Somonam fluvium heremiticam vitam ducens, etiam miraculis claruit.* Non de natali, sed de translatione agit 1 Aprilis. *Textus mutatus.*

BRUXELLEN. Incipit: *Per anticipationem sancti Autberti Cameracensis episcopi.* Sequitur de Paulo, satis pure. Deinde: *In Alexandria, natale sanctorum martyrum Sammoni & Emeriti.* Vide Hieronymiana die præcedenti. In omnibus Alexandrinis, parum à puritate recedit. Sequitur: *Apud Hispaniam, natale sanctorum martyrum Carpofori presbyteri* &c. ferme ut Usuardus supra ad x Decembris. Vide quæ ibi dicta sunt. Pergit: *Apud Emeritam civitatem, natale sanctorum martyrum Hermogenis, Donati & aliorum viginti duorum. In pago Vimacensi, sancti Walerici abbatis & confessoris. Eodem die, translatio beati Nychasii* [episcopi] *& martyris.* An forte translatio aliquarum reliquiarum Bruxellas facta fuerit, cum alii codices de ea fileant? Vide diem natalem XIV Decembris. *Autberti. Sammoni &c. Carpophi &c. Translat. Nicasii.*

HAGENOYEN. In prima, secunda & tertia solito purior, sic quartam format: Apud *Hemeritam civitatem Hyspaniæ, natale martyrum beatorum Hermogenis & Donati, cum aliis viginti duobus, sub Daciano præside.* Plus dicit, ni fallor, quam alibi repererit. De Walerico egit modo & phrasi sua, 1 Aprilis. *De Hermog. &c.*

DAVERONEN. *In pago Vimacensi, sancti Walarici confessoris.* Alia in loco variat. *De Waleric.*

AMBIANEN. *In pago Vimacensi, natalis sancti Walerici, qui super Somonam fluvium heremiticam vitam ducens, etiam miraculis claruit.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Pauli Narbonensis episcopi. Hermogenis, Donati, & aliorum viginti. Epimachi & Alexandri. Item sanctarum mulierum Ammonariæ & aliarum trium.*

VATICAN. sub num. 5949. Nihil habet de Paulo Narbonensi aut de Walerico.

BURDEGALEN. *In pago Vimacensi, sancti Walerici episcopi.* Melius in textu.

REMENS SS. Tim. & Apoll. *In pago Vimacensi, natale sancti Walerici presbyteri* &c.

EDITIO LUBECO-COL. In prima satis pura est, uti & in secunda. In tertia nonnihil immutata: *Item Alexandriæ, sanctarum mulierum quatuor Ammonariæ, Mercuriæ, & iterum Ammonariæ, & Dionysiæ martyrum* &c. *Apud Emeritam urbem, sanctorum Hermogenis* &c. *In pago Vimacensi, sancti Walleric presbyteri, abbatis & confess.*

GREVEN. *Nota, hunc Walericum Ado habet Kalendis Aprilis. Vide ibi. Apud Alexandriam, sanctorum Sammoni & Emeriti.* Vide quæ diximus ad codicem BRUXELLEN. *Ipso die apud civitatem Auraricenorum, passio sanctorum Eustratii, Eugenii, Orestis, cum aliis multis. Qui tempore Diocletiani & Maximiani, pro fide Christi constanter exquisita supplicia superantes, ad ultimum Eustratius igni consumptus, reliqui vero decollati, martyrii gloriam adepti sunt.* Vide hæc paulo accuratius in Romano, & ad hoc notulam Castellani, die sequenti; ipsorum Acta refert Surius à Metaphraste composita. *In Hibernia, Finniani abbatis & confessoris. Altheidis imperatricis, secundum alios XVII Kal. Januarii.* *Sammoni & Emeriti. Eustratii & sociorum. Finniani. Altheidis.*

MOLAN. De mulieribus Alexandrinis, post *& iterum Ammonariæ, quæ*, aliis litteris textui inserit, *dum nimia constantia uterentur apud judicem, & ille erubesceret vinci a feminis.* Et iterum post *susceperunt*; *scribit beatus Dionysius in libro de Martyribus.* Vide Adonem. Editiones aliæ in fine superaddunt: *In Galliis juxta Tornacum, in monasterio Cisonensi, translatio sancti Everardi, ducis Foro-julienses.* Distinctius loquitur Auctarium, XVI Dec. referendum, quo die videndum etiam Castellani Martyrologium universale. *Translat. Everardi.*

Idibus. *Die* 13.

Luciæ. APud Siracusam Siciliæ civitatem, natalis sanctæ Luciæ virginis & martyris, sub persecutione Diocletiani, quam cum lenones corrumpere, jubente Paschasio consulari, vellent, nullatenus eam movere potuerunt, nec funibus additis, aut boum paribus plurimis. Picem, resinam, fervens oleum nil læsa suscepit, sed *Autberti.* tandem gladio in viscera merso percussa est. Ipso die, sancti Autberti Cameracensis episcopi.

Puri sunt *Praten. Herimen. Tornacen. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Scripsi *Siracusam*, ut habent optimi codices Praten. Herinien. Tornacen. &c. non *Syracusas*, ut volunt Greven. & Molan. *Siraculam* in Munerato error est: Antverp maj. & mediæ notæ codices legunt *Siracusanam*. Idem Antverp. maj. omittit titulum *sanctæ*. Solus Tornacen. pro *boum paribus plurimis*, habet *paribus pluribus*. In Munerato deest *& lenones*, & pro *Autberti*, ponitur *Auberti*. Praten. scribit *Camberacensis*, eique conformis videtur Antverp-maj. at ceteri omnes servant receptiorem scribendi modum, qui est in textu.

Luciæ. OBSERVATIO. *De sancta Lucia virgine Siracusana, martyre celeberrima, omnia plana sunt, tam apud Surium, quam in omnibus Latinorum Hagiologiis, & Græcorum etiam Menologiis. Meminit Sacramentarium Gregorii & vetus Fronti Kalendarium, in quo plures ecclesias sanctæ Luciæ Romæ dicatas idem Fronto memorat, & alterius Romanæ viduæ, ab hac diversæ titulum ferre putat.* Hæc Florentinii observatio est, in qua Frontoni adscribitur, quod Nota ejus ad Kalendarium non exprimit, cum sic potius dicatas sanctæ Luciæ ecclesias nominare videatur, acsi huic nostræ Siculæ consecratæ fuerint; quod ego extra controversiam puto; quemadmodum & ejusdem nomen sacro Missæ Canoni infertum existimo, quidquid recentiores critici hæc in dubium revocare velle videantur. Advertant illi, obtecro, *Luciam nobilissimam matronam*, quæ XVI Septembris colitur, cum *Geminiano* conjungi, illustrissimam vero Virginem Siracusanam, in laudato Gregorii Sacramentario, in Frontonis & Allatii Kalendariis, imo in ceteris libris Ecclesiasticis, diverso plane modo & diverso cultu recoli, mediam inter *Agatham*, *Agnetem* & *Cæciliam*, quas virgines fuisse, & ut tales ab universa Ecclesia Catholica honorari, prorsus indubitatum est. Hæc sane antiquissimam Luciæ Siracusanæ festivitatem in ipsa urbe Roma abunde demonstrant; nec minus clara sunt pro ejus celebritate Martyrologiorum testimonia. In Hieronymianis lego; *Siracusa civitate Siciliæ, natalis sanctæ Luciæ virginis. Lucæ* in Epternacensi, mendum est, nec vero in iisdem apographis *Lucii* sequenti die repetita, eadem cum nostra dici potest, dum Martyribus Antiochenis bene vel male sociatur. Antiqua esse & gravia inclytæ Virginis Acta, nec ii dissitentur, qui nonnullos eorum errores coarguunt. Vidit ea Adelmus, vidit Beda, qui brevius suum elogium ex ipsis concinnavit, a Rabano verbatim descriptum. Qui seriem nostram ductat auctor Romani parvi, paucis legit: *Syracusis, Luciæ virginis & martyris.* Longa est Adonis historia; at Noster breviora sectari solitus, aptiorem elogio suo materiam in Beda inveniens, inde elogium formare maluit, relicta parte ultima, de *communione Dominici corporis*, quam in Auctariis codices aliqui restituent. Exstat apud nos vita metro composita, haud dubie Sigeberti opus, de quo vide annotationem Molani. Exstant plura alia monumenta, tum ad Acta ipsa, tum ad controversas translationes spectantia, & nonnulla in Luciæ honorem recentius elaborata, quæ omnia proprio loco & tempori reservamus, non prætermissuri singularem Antverpiensium erga memorabilem Virginem, ejusque reliquias, elapso proxime seculo per Illustrissimum Capello. à Fabio Chigio, postea Papa Alexandro VII, acceptas, venerationem. Hic jam accedant Wandelberti versus, quibus Judocum innexuit poëta Martyrologus, conformior textui nostro futurus, si Autbertum adjunxisset. Ita canit:

Idus Syracusa tibi, Lucia, dicavit,
Paschasium Christi pro nomine passa tyrannum,
Spiritus immobilem quam fecit sanctus iniquis
Esse viris. Judoch pariter coleriscque sacerdos
Egregie, Oceani cedunt cui sæpe procellæ.

Porro

Porro Cameracensem *Autbertum*, solus & primus in Fastos sacros retulit Usuardus. *Probatissimum Christi sacerdotem* fuisse, *sub quo & per quem Harmonia mirabiliter in Christiana religione cœperit florere & vigere*, merito testatur Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, ubi *dolendum* ait, *tanti pontificis vitam, magna ex parte nesciri.* Ipsam qualemcumque edidit Surius; sed quæ penes nos manuscripta est, paulo diffusior videtur. Hic locus non est rem illam scrupulosius examinandi. Multo minus quærere lubet, quid sibi velit Hispanica relatio, qua supponitur Cameracensis noster Autbertus, fuisse prius *archiepiscopus Bracarensis* in Lusitania; nempe ut gentibus illis satis proprium est, alienos Sanctos sibi vendicare. Refutat hæc quidem Tamayus in Martyrologio Hispanico, verum an multo saniora substituat, equidem non intelligo. *Autberti.*

AUCTARIA.

Odiliæ. ROswEYD. Textui satis puro in fine subdit: *Eodem die, sanctæ Odiliæ virginis.*

PULSANEN. De Lucia, post *martyris*, sic habet: *Quæ passa est Diocletiani & Maximiani persecutione, sub Pascasio consule. Passa est autem Tdus Decembris, & in loco, in quo percussa est, basilica postea fabricata.* De Autberto Cameracensi, nihil.

De Lucia. Ursini. BELIN. Post *percussa est*, supplet Bedæ elogium: *Nec tamen mortua, donec venientibus sacerdotibus communionem dominici corporis & sanguinis accepit.* Tum: *Item sancti Ursini martyris.* Pro *Autberti*, est *Anthiberti*, in secunda editione paulo melius corrigitur *Auberti.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. etiam UGHELLIAN. ni fallor, atque item ANTVERP-MAX. cum solitis suis omnibus socius, in Luciæ elogio idem fere reponunt, quod dedimus ex BELIN. & cum eodem omnes scribunt *Suacusanam.* Sex ultimi, in fine addunt, *& confessoris.*

Judoci. CENTULEN. *Apud Siracusam Siciliæ civitatem, passio sanctæ Luciæ virginis, sub consulari Paschasio. Cameraco, sancti Autberti episcopi & confessoris. In pago Pontivo, sancti Judoci sacerdotis & confessoris, qui de culmine regni sibi hereditaris ad Christi paupertatem se redegit, & vitæ laudabilis cursum sanctissime consummavit.*

Finniani. Ursiani. &c. Odiliæ. BRUXELLEN. Anticipavit festum sancti Autberti. In Lucia, satis similis est codicibus supra citatis. Addit sequentia. *In Hibernia, sancti Finniani abbatis & confessoris. Ravenna, sanctorum Ursiani & Leuchadii confessorum. Et sanctæ Odiliæ, quæ apud Orpe juxta Geldoniam villam Brabantiæ quievit.* Confundit Odiliam, cum Adilia Orpiensi; hæc colitur XXX Junii. Demum: *Eodem die, depositio sancti Athanasii abbatis & confessoris.* *Athanasii.* Quem inter plures Athanasios indicare velit, ex solo *abbatis* titulo non satis divino.

De Lucia. De Odilia. HAGENOYEN. De Lucia inserit: *Hæc prius matrem propriam a fluxu sanguinis liberavit, & sua omnia quæ habuit, pauperibus erogavit; propter quod a sponso suo pagano, coram Pascasio est accusata quod Christiana esset, & post longam concertationem de fide, jussa est duci ad lupanar, quam cum lenones &c.* fere ut codices supra. *Ipso die, in monasterio Hoenberg, Argentinensis dyocesis, depositio sanctæ Odiliæ virginis. Hæc Odilia fuit filia magni principis, & cæca nata, propter quod patri erat exosa, & interficere voluit eam, sed mater & frater ejus servaverunt eam, quæ postea in baptismo fuit illuminata; & post mortem patris, ducentarum Virginum mater est effecta, omnem hereditatem patris Deo obligans, duo monasteria constituens. Hæc, ut dicitur, animam patris sui de inferno [alii de purgatorio] liberavit, & alia plura miracula fecit & obiit. Ipso die, depositio sancti Judoci, filii regis Angliæ & heremitæ, qui postquam seculum in juventute reliquit, in magna abstinentia & patientia vixit multis annis. Hic quia regnum terrenum pro cœlesti contempsit, in magno labore reliquias sanctorum illa ditans, rex in cœlis factus est, & petentes se ex promissione Dei exaudivit. Ipso die, depositio sancti Autberti episcopi Cameracensis in doctrina & vita gloriosi.* *De Judoco.*

AQUICINCT. Secundo loco post *percussa est*, interseritur: *Ipso die, gloriosa exceptio B. Martini a Burgundia, quam non solum miracula decoram reddiderunt, sed liberalitas magnorum procerum, comitatusque promiscui sexus illustrem fecerunt.* Hæc eadem referunt codd. DAVERON. ALTEMPS. & CAUDIACEN. Prior nostri in fine adjicit: *Et sancti Judoci confessoris.* *Except. Martini. Judoci.*

Eustrat. &c. VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Eodem die, sancti Eustachii cum sociis suis.* Volunt dicere *Eustratii*, de quo videndus Surius & Romanum. *In Hispania, civitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis.* Vide superius in propria festivitate, X Decembris. *Eulaliæ.*

Judoci. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Luciæ virginis & martyris. Judoci confessoris. Autberti Cameracensis episcopi.*

Eustratii & sociorum. VATICAN. sub num. 5949. Deest Autbertus, sed adjicitur: *Apud Sebastiam, passio sancti Eustratii martyris & sociorum ejus Auxentii, Nardarii, Eugenii atque Orestis, imperantibus Diocletiano & Maximiano, judice Agricola.*

FLORENTIN. Adjiciunt: *Apud Ravennas, sancti Ursicini martyris.* Colitur XIX Junii.

BURDEGALEN. *Reversio sancti Martini, gloriosissimi Turonum antistitis.*

De Judoco. EDITIO LUBECO-COL. In Lucia, fere similis est codicibus mediæ notæ. De Autberto addit, *& confessoris.* Sequitur: *In pago Pontino, sancti Judoci presbyteri & confessoris, filii regis Britanniæ. Qui Deo servire desiderans, regnum fratri suo seniori, nomine Michael demisit, venitque ad heremum Pontinum cum discipulo suo Volmaro, residitque juxta fluvium Altee, in quo loco Dominus sibi apparuit in forma peregrini quatuor vicibus, petens eleemosynam ab eo, qui tantum habens unum panem pro se & discipulo suo, eumdem divisit in quatuor partes & dedit petenti, pro quibus, divino disponente concilio, miraculose meruit quatuor naviculas vino & panibus onustas recipere, tandemque Christo duce, & angelorum obsequio ad cœlestia migravit. Castro Landunensi, natale sanctæ Odiliæ virginis & abbatissæ centum triginta monialium, filiæ ducis Hogenburch Adalrici. Hæc tantæ fuit sanctitatis coram Deo, quod patrem suum in purgatorio sibi a Deo ordinatum, in latre montis, ubi ipsius situatum est monasterium, existentem, suis lachrymosis orationibus ab eodem liberavit. Quæ* *De Odilia.*

etiam post revivíscens ad tempus breve, dixit, se in contubernio sanctæ Luciæ fuisse & vidisse gaudia, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit. Plura hic narrantur, quam in ullo alio codice reperiam.

Urciani &c. Invent. Nazarii &c. De Judoco.

GREVEN. *Ravennæ, sanctorum Urciani* [puto indicari *Vrsicinum*, pro quo alii *Ursinum* scripserunt] *& Leuchadii confessorum. Mediolani, inventio sanctorum Nazarii, Prothasii, Gervasii & Celsi pueri. Eodem die, depositio beati Judoci, presbyteri & confessoris. Qui cum esset regis Britonum filius, & mortuo patre ad suscipienda regni gubernacula urgerètur, fugam iniit, venitque ad pagum Pontinum, solitariam ibi vitam ducere cœpit. Ubi vita & signis inclytus, quadam vice duci Haymoni, siti periclitanti fontem suis orationibus de terra eduxit, tandemque plenus sanctitatis quievit circa annum Domini* DC LIII. *In Alsatia castro Landunensi, natalis sanctæ Odiliæ virginis abbatissæ. Quæ claro quidem Francorum sanguine, sed caca nata, cum ob hoc à patre occidi jussa fuisset, à matre servata, & à sancto Erhardo Ratisponensi episcopo divinitus admonito baptizata, visum recepit. Post hæc in gratiam a patre suscepta, monasterium, quod pater fundaverat, regendum accepit. Ubi multis Virginibus adunatis, in magna sanctitate vivens, miraculis etiam coruscans, quievit in pace.*

Odiliæ.

MOLAN. Addit aliis litteris cum BELIN. post *percussa est; nec tamen mortua, donec venerabilibus* &c. Tum: *Item Ursini martyris.* De Autberto in fine; *& confessoris; cujus vita illustris gloriosis virtutum claruit indicius, tempore Dagoberti regis Francorum. Eodem die, sancti Judoci confessoris. Eodem die in territorio Argentinensi, sanctæ Othiliæ virginis. Ravennæ, sancti Urbicii. Leuchadii.* Demum typis minoribus: *Feria quarta post Luciæ, jejunium triduanum hiemale. Sive decimi mensis, de quo octo habentur homiliæ Leonis Papæ* I. *In Orpe, pago juxta Geldoniam, sanctæ Adiliæ virginis abbatissæ.* Dixi supra Adiliam coli XXX Junii, vide Acta eo die. Editiones posteriores idem habent de Lucia in textu, idem ferme de Autberto, excepta temporis nota. Deinde: *In pago Pontino, sancti Judoci confessoris, filii regis Britonum, peregrini. In territorio Argentinensi* &c. ut in priori. *Die decimaterria, sanctorum martyrum Eustratii, Auxentii, Eugenii, Eustratii, Mardarii & Orestis.* Tum typis minoribus: *Ni-ceæ, sancti Bassi, qui duobus clavis transfixus interiit.* Denique de jejunio decimi mensis, ut supra.

Urciani &c. — *Invent.* — *Nazarii &c.* — *De Judoco.* — *Odiliæ.* — *Urbici.* — *De Autberto.* — *Feria quarta Leuchadii.* — *Adiliæ.* — *Bassi.*

XIX *Kal.* *Die* 14.

Spiridionis

APud Cyprum, natalis beati Spiridionis episcopi, qui unus fuit ex illis confessoribus, quos Maximianus dextris oculis effossis, & sinistro poplite succiso, per metalla damnaverat, quique cum prophetícam duceret vitam, etiam signorum gloria inclitus fuit. Alexandriæ, sanctorum martyrum Heronis, Arsenii, Isidori & Dioscori pueri, quos judex sub persecutione Deciana variis tormentis dilanians, cum pari modo constantia fidei videret armatos, tradi ignibus jubet. Dioscorus vero multipliciter flagellatus, divino nutu ad consolationem fidelium est dimissus. In Antiochia, natalis sanctorum martyrum Drusi, Zosimi, & Theodori. Item Remis, passio sancti Nicasii episcopi & Eutropiæ virginis sororis ejusdem.

Heronis & sociorum. — *Drusi & sociorum.* — *Nicasii & Eutropiæ.*

Ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Ciprum* scribunt hîc Herinien. & Antverp-maj. melius ceteri omnes. In Munerat. est *Spiridonis*, ineptius in Belino *Spilidionis*, quod in altera editione correctum est. Sed ignoscendum antiquioribus, quas typographorum incuria vitiavit. Sic in Belino legitur *poltice* pro *poplite*, quod etiam habet Greven. Sic aliqui *Datiana* pro *Deciana*, sic *Artenii, Ysidori, Hysidori, Dursit, Nichasii* &c. *Per metalla damnaverat*, phrasis est Rufini, servata ab Adone, & ex hoc à Nostro descripta; Antverp-maj. maluit ponere *dampnavit*. Belin. legit, *cum pari constantia videret*; melius in textu. Antverp. legit *Remis, sanctorum*: Max-Lubec. *Remis, passio sanctorum*: Molan. autem ante *Eutropiæ*, inserit titulum *sanctæ*.

OBSERVATIO. Rufinus historiæ libro 10 cap. 4, narrata Paphnutii Ægyptii gloriosa confessione, utpote qui ex illis fuerat, *qui dextris oculis effossis & sinistro poplite succiso, per metalla damnati fuerant*; caput immediate subsequens sic orditur: *Ex eorum numero, & si quid adhuc eminentius, fuisse dicitur etiam Spiridion, Ciprius episcopus, vir unus ex ordine prophetarum* &c. Hinc a Romani parvi auctore extractum nomen, cui hoc die locum in Fastis nostris tribueret: *In Cypro, Spiridionis episcopi*: ibidem reperit Ado, quo paulo uberius *admirandæ beatitudinis virum* exornaret; ex hoc vero Usuardus totam annuntiationem suam descripsit. Plura de Spiridione in citato capite legi possunt, plura apud Socratem, Sozomenum & alios, ex quibus vitam suam Gallicam contexuit Tillemontius

Spiridionis.

montius tomo 7 à pag. 242; non ausus fidere vitæ Metaphrasticæ apud Surium editæ: licet hic fortasse metricam habuerit, quam à Triphyllio, Spiridionis discipulo compositam volunt. Vide quæ de vitis Græcis, apud nos existantibus, notavit Papebrochius XII Decembris ad Kalendarium Græco-Moscum pag. LV, & notas Tillemontii citato tomo 7 à pag. 693. Versum Wandelberti, qui Spiridionem Nicasio postposuit, infra producemus.

Fœcunda Martyrum seges, laudata toties Dionysii Alexandrini epistola, apud Rufinum libro 6 cap. 31, sequentes quatuor pugiles Alexandrinos auctori Romani parvi suggessit, is ad hunc diem pro sua auctoritate retulit secundo loco: *Alexandriæ, Heronis, Arsenii, & Isidori & Dioscori.* Longius Adonis elogium ex Rufino iterum acceptum est, nostrum ex Adoniano latis nitide contractum. Non potuit Sanctis illis melior encomiastes obtingere, quam sit Eusebii historia. Non ita actum cum tribus Antiochenis, quorum sola nomina supereſſe videntur, in Hieronymianis primum signata; sed eo modo, ut dubium relinquant utrum *Drusus* vel *Drusina*, vel, ut vult Castellanus, *Drosides*, duos an tres socios habuerit: *In Antiochia, Drusi & sociorum ejus numero* III, *Zosimi & Theodori & sanctæ Luciæ virginis.* Alii aliter efferunt, & aliter numerant, neque res satis componitur, nisi cum Romano legatur: *In Antiochia, natale Drusi & sociorum ejus Zosimi & Theodori.* Et sic etiam alicubi, haud dubie, reperit Romanum parvum, dum eos primo loco signavit his verbis: *Antiochiæ, Drusi, Zosimi & Theodori.* Nec plura invenit Martyrologus Viennensis, ex quo totus textus noster hactenus translatus est. *Heronis & sociorum.* *Drusi & sociorum.*

Nicasius, licet in Hieronymianis reperiatur, ut hîc tamen cum sorore *Eutropia* conjungitur, plane Usuardinus est, in Adonis appendice perperam Lugduno adscriptus. Flori nostri paulo amplior phrasis socios cives in eadem barbarorum grassatione mactatos annumerat: Rabanus compendiosior pro *Eutropia*, scripsit, *Sacrepi* vel potius nomen hoc aliò spectans ex Hieronymianis descripsit & Nicasio perperam adjunxit. Gemina de Nicasii sociorumque martyrio Acta edidit Surius, altera antiquiora & breviora, longiora altera à Flodoardo quadringentis post martyrium annis compositа, de quorum fide & sinceritate hîc statuendum non est. Patet Nicasii cultus totâ Galliâ præsertim in provincia Rhemensi, & inde toto etiam Belgio celeberrimus. Metricum Wandelberti elogium sic Nicasium cum Spiridione honorat: *Nicasii & Eutropiæ.*

Nonum cum decimo Jani de more Kalendas
Qui vocat, antistes Nicasius auget honore;
Spiridionque die præsul celebratur eodem.

AUCTARIA.

TORNACEN. Caret annuntiatione prima, mutilus est in secunda, purus in solis duabus ultimis.

ROSWEYD. Post Antiochenos, textui inserit: *Lugduni, sancti Viatoris episcopi.* De eodem agunt Florus & Rabanus. Tum: *Viennæ, Lupicini episcopi & confessoris.* Vide Rabanum & appendicem Adonis. De utroque sancto, Viatore nempe & Lupicino, videri etiam possunt apographi Hieronymiana. De Nicasio hæc adduntur: *episcopi & martyris cum sociis suis.* *Viatoris.* *Lupicini.*

PULSANEN. Omisso Spiridione, sic incipit: *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Drusimi, Zosimi & Theodoli.* Alexandrinos privat elogio & Nicasium sorore.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Textui puro subjiciunt in fine: *Viennæ, natale sancti Lupicini episcopi & confessoris.* Idem habet LOVAN. Sed Alexandrinorum elogium resecat. *Lupicini.*

ALBERG. & DANIC. Præter jam dictum de Lupicino augmentum, sic de Nicasio & sorore addunt: *Qui ab Hunis gladio capite truncati, gloriosum martyrum compleverunt.* *De Nicasio.*

CENTULEN. *Apud Antiochiam, sanctorum martyrum Drusi, Zosimi & Theodoli. Alexandriæ, beatorum martyrum Heronis, Arsenii, Isidori atque Dioscori. Apud Ciprum, sancti Spiridionis episcopi, merito confessionis præclari. Remis Francorum metropoli, sancti Nicasii archiepiscopi, qui decollatus est à Wandalis, cum sorore virgine Eutropia, & cum multis de clero vel populo.*

BRUXELLEN. Incipit: *Remis, passio sanctorum Nychasii, & sanctæ Eutropiæ virginis, suæ sororis. Qui cum multitudine cleri & plebis ejusdem urbis, ab Hunis trucidati sunt.* Sequitur de Antiochenis, de Spiridione & Alexandrinis, satis pure. Tum: *Apud Viennam, depositio sancti Lupicini episcopi & confessoris. Apud Lugdunum, depositio sancti Viatoris episcopi & confessoris. Monasterio Sytiu, transitus sancti Folquini, Morinorum episcopi & confessoris.* De hoc vide Castellanum. *De Nicasio.* *Lupicini.* *Viatoris.* *Folquini.*

HAGENOYEN. Primo loco ponit Alexandrinos; tum Spiridionem, dein Antiochenos; omnes satis pure; verum de Nicasio, sic habet: *Remis, passio sancti Nicasii episcopi & martyris, & Eutropiæ sororis ejus. Qui divino nutu illic de Britannia majori venerat episcopus, ex regali ortus sanguine, & suam ecclesiam laudabiliter per omnia regens in verbo Domini, mortem sibi proximam esse prædixit, consolans suos, ne ejus terrerentur exemplo, in sermone eodem ab Hunis decollatus est. Ipse vero caput suum arripuit, stans ante altare sermonem suum finivit, & vertens se ad altare, ad orationem se posuit & obiit. Eutropia vero soror ejus, decollatori fratris sui [oculos] eripuit, quapropter miserabili morte necata est.* *De Nicasio & Eutropia.*

AQUICINCT. In fine textûs, post *sororis ejusdem*, additur, *sociorumque eorum a Wandalis interfectorum.*

Folquini. terfectorum. Item transitus sancti Folquini Morinorum episcopi & confessoris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Nicasii Rhemensis archiepiscopi & Eutropiæ sororis ejus martyrum. Spiridionis episcopi & confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Nihil de Nicasio.

Agnelli. Adjicitur: *Apud Neapolim, sancti Agnelli confess.*

Aviti. Atici. Lotharii. ALTEMPS. *Depositio Aviti sacerdotis. Atici monachi. Lotharii abbatis.* Pro hoc die, & sub his terminis omnes æque ignoti sunt.

Fortunati. BURDEGALEN. *Fortunati Pictavienſis episcopi & confessoris.* Vide Castellanum, qui totam nominum ejus seriem distincte enumerat.

De Nicasio. EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Remis metropoli, passio sanctorum Nichasii episcopi, & sanctæ Eutropiæ virginis sororis ejusdem, mirâ sanctitatis. Qui episcopus cum ab Hunis, & Wandalis pro fide Christi inter domum ecclesiæ decollatus esset, abscisum caput propriis tollens manibus ante altare posuit. Eutropia vero cum ad illudendum se reservari conspiceret, injecta manu in hostes, gladio quosdam vulneravit, sicque illos contra se provocans, mactata est; cum quibus innumeri ex eadem urbe passi sunt.* Sequitur de Spiridione, Alexandrinis & Antiochenis, satis pure. In fine: *Vyennæ, natale sancti Lupicini, noni illius ecclesiæ episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Folquini episcopi & confessoris.* Vide MOLAN. infra.

Lupicini. Folquini.

GREVEN. *Nota, cum beato Nichasio ejusque sorore, sub Wandalis innumeri utriusque sexus in eadem urbe passi sunt. Item, sanctorum Tyrsi &* *Tyrsi &c.* *trium sociorum ejus. Platonis martyris. Vienne, S. Platonis. Lupicini episcopi & confessoris. Lugduni, sancti Victoris episcopi & confessoris. Folquini episcopi & confessoris. Neapoli, sancti Agnelli abbatis. In Anglia, beati Hilbaldi abbatis. Item, beatæ Celendridis.* Lupicini. Folquini. Agnelli. Hilbaldi. Celendridis.

MOLAN. Post *Nicasii* episcopi, litteris Italicis textui inserit: *Qui Missarum solemnitatibus peractis à Wandalis intra ecclesiam Remensem passus est martyrium, pro fide Christi decollatus supra domum ecclesiæ.* In fine: *Monasterio Sithiu, transitus beati Folquini, Morinorum episcopi, cujus Deiformis vitæ & sanctitatis meritum commendat abyssus vehemens aquarum, una nocte flante austro congelata ad ejus corporis transitum.* Dein typis minoribus: *Neapoli, sancti Agnelli abbatis. Eodem die, Agnelli. Fortunati episcopi Pictavienſis. Qui postquam Turonos, juxta votum proprium pervenit, Pictavos pertransiens illic habitavit, & multorum ibidem sanctorum gesta partim prosa, partim metrica oratione conscripsit.* Editiones aliæ, idem in textu referunt de Nicasio, sed errant dum Eutropiam etiam Italicis efformant. De Folquino idem quod in prima. Tum: *Item beati Lucipini, Lupicini. Viennensis ecclesiæ octavi episcopi.* Demum typis minoribus: *Ascaloni, sanctorum martyrum Arii, Arii & Promi & Eliæ. Quorum primus, ob fidei confessionem, in rogum conjectus fuit, reliquis duobus capita sunt amputata.* Vide Eusebii librum de Martyribus Palæstinæ cap. 10, apud Ruinartium inter Selecta à pag. 344. Denique: *Laudis ad sanctum Ægidium, obitus beatæ Odiliæ viduæ reclusæ.* Odiliæ.

XVIII *Kal.* *Die* 15.

Valeriani. APud Africam, beati Valeriani episcopi & confessoris, qui cum esset annorum plus octoginta, extra civitatem singularis expelli jussus est, & ita præceptum, ut nullus cum neque in domo neque in agro dimitteret habitare; sicque in strata publica multo tempore nudus sub aëre jacens, in confessione Catholicæ veritatis & defensione sanctimonii, cursum beatæ vitæ complevit. In territorio *Maximini.* Aurelianensium, sancti Maximini confessoris.

Conveniunt codices plurimi, ut *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedunt *Antverp-max.* & socii codices mediæ notæ.

VARIA LECTIO. Greven. & Molan. De Valeriano scribunt, *qui cum esset annorum plusquam octoginta*, alii omnes cum Adone, & fonte ipso unde hæc accepta sunt, nempe Victore Vitensi. Solus Belinus legit, *& ita præceptum est.* Sic solus Herinien. *dimitteret habitare*, corrigere quodammodo voluit per *sineret habitare.* Greven. & Molan. à reliquis dissentiunt, scribentes *sed in strata publica*; melius in textu. Rursus uterque legit *nudo sub aëre.* Fateor equidem ita haberi in Victoris Vitensis editione Chifletiana, at Noster Viennensem secutus est, in quo *nudus sub aëre*, sicque ex manuscriptis in novissima editione restituit Ruinartius. Erravit Munerat. dum pro *multo tempore* mendose scripsit *multorum temporum.* Emendatius fortasse loqui voluit Tornacen. dum pro *defensione sanctimonii*, correxit *defensione sanctimoniæ.* Porro quid *sanctimonium* quid *strata*, significent, docebit Molanus. Alium sensum efformarunt Antverp. Max-Lubec. Belin. & codices omnes mediæ notæ, dum sic ponunt; *in confessione ac defensione veritatis catholicæ.* Ultima annuntiatio phrasi Usuardina exprimitur, non *Aurelianis*, nec *in civitate Aurelianensi*, nec *in territorio Aurelianensi*, ut habent Belin. Greven. & Molan. sed *in territorio Aurelianensium.* Quæritur an cum Pratensi & consuetis sequacibus Antverp-maj. Rosweyd. & Aquicinct. legerit *Maximini abbatis*, an *Maximini confessoris?* Hunc modum sequuntur reliqui quos præferimus; Belini secunda editio titulum utrumque conjunxit. Pauci scribunt *Maximi* cum prima Belini editione, sed eos non moramur.

OBSER-

OBSERVATIO. Dum de Papiniano & Manſueto Africanis epiſcopis ageremus XXVIII Novembris, ibidem notavimus, plures apud Adonem populares epiſcopos eo die ſimul enumerari, qui in perſecutione Wandalica paſſi ſunt, atque inter eos *Valerianum*, quem eumdem eſſe credimus cum noſtro hoc hodierno, à Victore Vitenſi mirifice laudato, libro 1 de perſecutione Africana apud Chiffletium pag. 13. *Abenſis civitatis epiſcopus* ibi dicitur, in editione Ruinartii pag. 16 *Abbenzæ*, ſed ea variatio parum ad nos attinet. Huc magis facit prædicti Ruinartii correctio, qua Valeriani ætas octogenaria confirmatur, cum in Chiffletii editione ſolum indicaretur *annos natus plus ſeptuaginta*. Vide alia in Ruinartii Notis pag. 159. Hæc paucis de fonte dicta ſint, ex quo primus hauſit auctor Romani parvi, his verbis: *In Africa, Valeriani epiſcopi & confeſſoris, Wandalica perſecutione.* Evolve Martyrologia alia antiqua omnia, nullam hujus Sancti memoriam invenies: unde novum pondus accreſcit noſtræ, aliàs indicatæ, opinioni, nempe pleroſque Africanos Sanctos in perſecutione Wandalica paſſos, ab auctore Romani parvi in Faſtos eccleſiaſticos primum relatos fuiſſe; de qua re egimus in præfationis noſtræ cap. 2 ſub finem. Ado longiorum encomiorum concinnator, indigitatam perſecutionem diligentius ſcrutatus; ex laudati Victoris hiſtoria elogii ſui materiam reperit, paucula adjiciens de *defenſione ſanctimonii*, quæ apud præfatum ſcriptorem eo modo, ſaltem relato à nobis loco, non inveniuntur. Ceterum Uſuardus ſua omnia ex Adone mutuatus eſt. *Valeriani.*

In vetuſtiſſimo codice Hieronymiano Epternacenſi ſeu Antverpienſi clare ſignatur ſecunda noſtra annuntiatio: *In civitate Aurelianenſi, Maximini presbyteri & confeſſoris.* In aliis apographis legitur *Maximi*, pro quo ex Belino, Maurolyco, aut aliis hujuſmodi, quibus etiam addi poſſent codices Uſuardini, fruſtra pugnat Florentinius. Non melius Sancti nomen inflexit Florus per *Maximiani*, nec tam peculiare elogium adducit, ut non cuivis Sancto confeſſori aptari poſſit: *Qui in ſumma religione degens, ejus meritis multa miracula Dominus operari dignatus eſt.* Neque magis propria ſunt Adoniana hæc: *Aurelianis, beati Maximini presbyteri, venerabilis ſanctitatis viri:* ubi obſervo, tum Hieronymiana, tum Florum, tum Adonem *urbem Aurelianenſem* deſignare velle, quæ *Maximini Miciacenſis* vera poſitio non eſt. Noſter itaque ſimplicius, ſed & paulo diſtinctius per *territorium Aurelianenſe* rem exprimens, ſtudioſe etiam ab omni elogio abſtinuiſſe videtur. Quo autem modo annuntiationem ſuam formaſſe putemus, dictum eſt ſupra in Variantibus. Apud Romanum parvum, Bedam & Rabanum notus non eſt Maximinus noſter, at multa de eo edidit Mabilio in appendice ſeculi 1 Benedictini à pag. 580, duplicem vitam refe*ens, cum libro miraculorum, præmiſſis obſervationibus, additiſque notis, quæ ad Sancti Acta in majori noſtro opere illuſtranda, non modico erunt adjumento. Poëta Martyrologus ſolum Maximinum hoc diſticho laudavit: *Maximini.*

Octavum cum deno Maximine retentas,
Aureliana ſerax, præbent cui rura Lyæum.

AUCTARIA.

Fauſtini & ſociorum.

ROSWEYD. Textui ſatis puro adjicit: *In Africa, Fauſtini martyris, cum aliis* XXX. Eſt in Hieronymianis *Fauſtinus* vel *Fauſtus* cum ſociis aliquot, ſed unde ad triginta accreverint, neſcio.

PULSANEN. De prima, habet uſque ad *confeſſoris*, expuncto toto elogio; ſecundam vero ſic amplificat: *In territorio Aurelianenſium, depoſitio beati Maximi preſbyteri atque abbatis, venerabilis ſanctitatis viri.*

CENTULEN. *Apud Affricam, ſancti Vualeriani epiſcopi & confeſſoris. In territorio Aurelianenſi, ſancti Maximini abbatis. Hic fuit frater ſancti Vitoni Virdunenſis epiſcopi.*

De pueris Babylonicis.

BRUXELLEN. Anticipat: *Apud Babiloniam, tempore Nabugodonoſor regis, paſſio ſanctorum trium puerorum Ananiæ, Azariæ & Miſaëlis.*

De Valerian.

Quorum corpora ſub quodam ſpecu poſita ſunt. Apud Affricam, ſancti Aureliani [pro *Valeriani*] *epiſcopi & confeſſoris. Quem ob conſtantiam orthodoxæ fidei Geiſericus rex Arrianorum præcepit; ut nullus in domo neque in agro ſuſciperet. Cumque eſſet annorum plus octoginta, in ſtrata* &c. ſatis pure. *Aureliani, depoſitio ſancti Maximi epiſcopi & confeſſoris. Item Valeriani, epiſcopi & confeſſoris. Et depoſitio beati Maximini abbatis, magnæ ſanctitatis viri.* Notabilis hic locus eſt, ut oſtendatur quam facile librariorum imperitia Sanctos multiplicaverit, cum hîc ex duobus in textu noſtro poſitis, quatuor exurgant.

Jacob.

HAGENOYEN. Incipit à longa hiſtoria de Jacob patriarcha, quæ aliunde notior & certior eſt, quam ut ex hoc codice hîc deſcribatur. In toto textu ſatis purus eſt, ſed inter Valerianum & Maximinum ex die præcedenti inſerit: *Vienna, natale ſancti Lupicini epiſcopi & confeſſoris.* *Lupicini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Valeriani epiſcopi & confeſſoris, qui cum eſſet* LXXX *annorum, expulſus, nudus ſub aëre in confeſſione veritatis vitam finivit.* Nihil de Maximino.

Navalis & Concordii.

VATICAN. ſignatus num. 5949. Adjicit: *Ravennæ, ſanctorum Nanlavis & Concordii.* Colunitur die ſequenti Martyres Ravennates ſed aliis nominibus; inter eos eſt *Navalis*, quem hîc per *Nanlavis* certo deſignari exiſtimo. Vide ibi Uſuardum, ejus Auctaria & Martyrol. Romanum.

BIZUNTICEN. *In territorio Aurelianensium, sancti Maximi confessoris.* Vide supra.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. Cum priori & multis aliis convenit in nomine *Maximi*, sed scribit, *presbyteri & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. De Valeriano pauca admiscet: *Qui cum esset annorum plusquam octoginta, tempore Wandalicæ persecutionis, ex præcepto Geyserici regis, extra civitatem singulariter expelli jussus est, & ita præceptum* &c. ut supra ANTVERP. & plures alii. De Maximino, sic habet: *In territorio Aurelianensi, sancti Maximini presbyteri & confessoris, venerabilis sanctitate viri.* Et ita ferme legit AMBIANEN.

Octavæ Conception. GREVEN. *Octavæ Conceptionis sanctæ Dei genitricis Mariæ.* Omisi notare superius in codicis DANICI ora superiori, manu plane recenti adscriptum haberi: *Octava Conceptionis gloriosissimæ virginis Mariæ. Festum minus duplex.* Pergit GREVEN. *In Aphrica, natalis sanctorum Faustini, Candidi, Ceciliani, & aliorum viginti octo.* Hæc satis conveniunt cum codice ROSWEYD. de quo supra, sed numerus ille Africanorum Martyrum XXXI, non videtur ex Hieronymianis colligi posse. *Volquini confessoris.* An hîc forte *Folquini* Morinensis, de quo heri actum, nomen duplicatum non est? *Item sanctæ memoriæ Joannis Cornerii monachi presbyteri, Ordinis Carthusiensis, cujus merita Dominus per miracula multa ostendere dignatus est. Saturninæ virginis.* *Volquini.* *Joannis Cornerii.* *Saturninæ.*

Faustini & sociorum.

MOLAN. De Valeriano litteris Italicis post *octoginta* inserit, *tempore Wandalicæ persecutionis, cum ex præcepto Genserichi regis Arriani ad tradendum divina mysteria vel libros, arctarentur cuncti Domini sacerdotes; ita ut iidem impii Arriani de ipsis palliis altaris, camisias sibi & femoralia facerent, viriliter ne sacramenta divina traderet, dimicans, extra* &c. In fine minoribus typis adjicit: *Depositio beati Sanctuli presbyteri & confessoris. De quo in libris Dialog. Gregorius.* A Castellano ponitur in Martyrologio universali inter *Aëmeros*, ut ipse appellat & scribit, pag. 890. De ejus cultu, nihil alibi reperi. In aliis editionibus prætermissus est, in quibus præter Valeriani elogium, in fine solum additur: *Die decima quinta, sancti patris Pauli, qui fuit in occulto.* *De Valeriano.* *Sanctuli.* *Pauli.*

XVII *Kal.* *Die* 16.

Puerorum Babylonic. *Barbaræ.* TRium puerorum Ananiæ, Azariæ & Misaëlis, quorum corpora apud Babiloniam sub quodam specu sunt posita. In Tuscia, passio sanctæ Barbaræ virginis, sub Maximiano imperatore, hæc post diram carceris macerationem & nervorum cæsionem, ac lampadarum adustionem, mamillarumque præcisionem, atque aliorum tormentorum cruciationem, ad extremum gladio data, martyrium consummavit. Ravennæ, sanctorum Valentini, Naulis & Agricolæ. *Valentini & socior.*

Puri codices sunt *Praten. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp. Max-Lubec. Belin. & Greven. scribunt *Misahelis*, servavi cum aliis communiorem modum; sic etiam simpliciter *Babiloniam*, licet nonnulli habeant *Babyloniam*. Solus Praten. legit *duram carceris macerationem.* Alii omnes *diram*; Munerat. transposuit *diram macerationem carceris*, & omisit *mammillarumque præcisionem.* Pro *gladio data*, male substituit Belin. *gladio donata.* In Munerato est *Valenciani, Naulis* &c. In primo solus errat, in *Naulis*, codices prope omnes, quos sequi debuimus. Antverp. Max-Lubec. & Molan. melius habent *Navalis*, nec male ex Hieronymianis aliquibus Belin. *Novalis.* De *Thuscia* dixi alibi: omnes legunt, ut est in textu, excepto solo Molano.

Puerorum Babylonic. OBSERVATIO. Qui plures ex veteri Testamento Patres in serie heroum Christianorum collocavit, auctor Romani parvi, idem etiam primus insignes illos tres pueros Babylonicos hoc die, ex mera sua dispositione, Martyrologio inseruit: *Martyrium sanctorum Ananiæ, Azariæ, Misaëlis*, aliàs Sidrach, Misach, & Abdenago. In Adone nihil superadditum est, præter hæc verba, *trium virorum, sanctorum.* Usuardinum igitur est, quidquid elogii vice hîc adjicitur, ut de aliis patriarchis & prophetis alibi notavimus. Hæc autem qualiacumque elogia accepit Usuardus ex Isidoro Hispalensi, De vita & obitu Sanctorum utriusque Testamenti. Cetera quæ de his Sanctis colligi subinde possunt, in Baronii Notatione diligenter indicata invenies. Undenam Wandelbertus Babylonios nostros eduxerit, haud equidem satis certo ausim asserere, interim insigni elogio eos decoravit in hunc modum:

Impia qui Assyrii tempserunt jussa tyranni,
Quorum nec crepitans valuit terrere fidelem
Constantemque animum fornacis flamma furentis,
Terni septeno & decimo pueri memorantur.

Prædicto Romani parvi auctori debetur etiam annuntiatio altera, sic ibi formata: *In Tuscia, Barbaræ virginis & martyris.* Ado totius passionis historiam paucis complexus est,

Barbaræ.

est, paucioribus Usuardus, hinc inde Adonis sensum potius quam verba secutus. Atque hi tres Martyrologi antiqui sunt, in quibus præclarissima virgo *Barbara* hoc die certo recolitur, à Rabano, cum diverso elogio IV Decembris consignata, omissis, quasi de industria, tum martyrii loco, tum notis temporis, quas forte Martyrologus ille, ut erat vir eruditus, cum Barbaræ Actis haud satis combinare potuit. Et sane tot gravissimis difficultatibus implexa sunt inclytissimæ alioquin virginis & martyris gesta, à quocumque demum vel à quibuscumque auctoribus exornata sint, ut ego quidem hactenus non videam, quomodo sic expurgari possint, ut ad normam satis tolerabilem reducantur. Vidit nodos illos Baronius agnovitque, *depravatos videri codices nonnullos*, in quibus locus, tempus aliaque plane turbata sunt. Vehementer optamus, tam fideles alios codices, seu Græcos seu Latinos, nobis aliquis producat, unde erui possit historica verisimilitudo. En tricas aliquot. Martyrologi nostri *Tusciam* diserte appellant & *Maximiani* tempora: Acta aliqua *Maximinum* volunt, eumque primum, qui Alexandro successit, ut Origeni æqualis sit, cujus discipula saltem per litteras fuerit, idque se opportune confirmare putant ex Chronico Orientali ab Echellensi edito, de cujus auctoritate alibi à nobis dictum est. Alii ad *alterum Maximinum* recurrunt, Barbaram cum Catharina in Ægypto collocantes. Non minor contentio circa *Heliopolim* vel *Nicomediam*, ubi martyr passa sit, cui *Antiochiam* addunt Bedæ Auctaria. Sed quis urbes illas in Tuscia reperiat, aut quis Tusciam in Oriente? Hæc & id genus alia criticos recentiores impulere, ut Acta quæcumque contemptim repudiarent. Papebrochio etiam displicuere, ut in Ephemeridibus Græco-Moscis pag. XXVI & LIV, ac rursus in Responsionibus ad art. XI à num. 106, satis indicat; at is facile emendari passus est, quæ cum hac Observatione nostra non conveniunt; ea præsertim, quæ S. Barbaræ cultûs initia concernunt, cujus epocham ipse statuit in fine seculi IX, cum certum sit, in ipso quoque Occidente ante istud seculum recoli Sanctam debuisse, utpote in Romano parvo diserti ssime signatam, cujus auctorem non fine historicis monumentis cultum aliquem Sanctis decernere consueviſse, exploratum est. Non minus evidenter patet, aut Fastos aut Acta aliqua circa annum DCCCXL in Rabani notitiam perveniſse, ex quibus Martyrologio suo Barbaram adscripserit: nam ad interpolationem hîc confugere, quid aliud esset, quam certa quæque per dubias conjecturas convellere? Ex his vero conficitur, prius Barbaræ, quam Catharinæ cultum in Occidente receptum fuisse. Jam vero pura & genuina Adonis & Usuardi exemplaria Barbaram referre, indubitatum reddunt citati à nobis supra, aliique codices; Papebrochium fefellit, quod ipsam IV Decembris requisiverit. Hæc cursim pro instituto nostro sufficiunt; reliqua eò remittimus, ubi Acta de integro examinanda erunt. Æque spinosæ sunt de corpore & translationibus quæstiones, quas hîc intactas relinquimus.

Valentini & sociorum.

Valentinus cum sociis Ravennatibus sic distinctissime ponitur in Hieronymianis: *Ravennæ, Valentini, Navalis, Agricolæ, Concordi.* Vetus Epternacense legit *Novalis* & *Concordiæ*, hisque Corbeiensis superaddit *Justini.* Ex prædictis apographis sua descripsit Rabanus, descripsit item Usuardus, sed omisso Concordio. Antiqua eorum Acta, siqua fuerint, nusquam occurrunt; quæ à recentioribus prodita sunt, suo tempore discutientur.

AUCTARIA.

HERINIEN. Dum hic codex scriptus est, invaluerat Barbaræ celebritas IV Decembris, quando ferme & sanctus Blasius ex XV Februarii ad III retractus est: quod plane factum existimo circa seculum decimum. Hîc itaque Barbarâ caret præfatus codex, quam vide IV Decembris.

TORNACEN. In prima & ultima annuntiationes purus, totum secundæ elogium resecuit.

ROSWEYD. Purus etiam in prima & ultima, secundam omisit, positam supra IV Decembris.

Lazari. Marthæ. In fine adjicit: *Eodem die, Lazari, quem Dominus Jesus resuscitavit à mortuis. Item Marthæ sororis ejus.* Vide die sequenti.

PULSANEN. In sola prima purus est. Tum: *Rufi &c. Meletii.* *Eodem die, beatorum martyrum Rufi & Zosimi. Apud Spoletum, sancti Meletii episcopi & confessoris.* Hic à Castellano hoc die ponitur, de aliis vide Usuardum XVIII Decembris.

ANTVERP-MAX. cum sociis suis omnibus. Hi annuntiationem puram Usuardinam retulerunt IV Decembris, hîc vero aliam secundo loco substituunt: *Romæ, natale sanctorum Hyrenei, Antonii, Theodori, Saturnini, Victoris & aliorum decem & septem. Qui cum beata Luceia virgine & Anceia* [Auceia] *rege Persarum, quem ipsa ad fidem Christi convertit, sub Elio præfecto glorioſum martyrium consummarunt.* Vide quæ diximus XXV Junii & Acta eo die. In prima & ultima annuntiatione satis puri sunt. *Irenæi & sociorum.*

CENTULEN. *Trium puerorum Ananiæ, Azariæ, & Misaël* &c. pure. Deest reliquus textus, cujus loco sunt: *Eodem die, sanctorum martyrum Rufi & Zosimi, de quorum felici agone sanctus Policarpus in epistola ad Philippenses scribit. Apud Pontum, sancti Meletii episcopi & confessoris, qui cum esset eruditione magnificus, virtus tamen animi & vitæ sinceritas longe in eo magnificentior extitit.* Huc ex IX Decembris perperam translatus est. *Rufi &c.* *Meletii Ponti ep.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Africam, natale*

Faustini &c. *sanctorum Faustini, Candidi & Ceciliani.* Vide Hieronymiana die præcedenti. Sequitur: *Apud*

Valent. &c. *Ravennam, natale sanctorum Valentini, Navalis, Agricolæ & Concordii martyrum.* Vide Ob-

Irenæi &c. servationem. De Irenæo & sociis, eadem habet cum codicibus mediæ notæ. *In Tuscia, sanctæ*

Barbaræ. *Barbaræ virginis & martyris.* Videtur supponere aliam hanc esse Barbaram ab ea, quam posuit supra IV Decembris. Sequitur: *Apud Spoletum,*

Meletii. *depositio sancti Malecti episcopi & confessoris.*

HAGENOYEN. Duas longas historias profert; alteram de pueris Babylonicis, quæ ex sacris Litteris notior & certior est, quam hîc enarretur. De Luceia virgine & Auceia rege alteram, quam malim ex Actis ipsis XXV Junii accipias.

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. *Trium puerorum Babyloniæ, Valentini, Naulis* [aliàs *Navalis*] *& Agricolæ, apud Ravennam.*

VATICAN. num. 5949. Nihil hîc habet de pueris Babylonicis aut de Barbara.

FLORENTIN. *Spoleti, sancti Meletii episcopi &*

Meletii. *confessoris. Item, sanctorum martyrum Floriani &*

Florian. &c. *quadraginta sociorum ejus.* An forte Eleutheropolitanos indicant, de quibus die sequenti?

EDITIO LUBECO-COL. In textu similis est ANTVERP-MAX. & reliquis mediæ notæ codicibus. Addit autem: *Apud Spoletum, sancti Melecii*

Meletii. *episcopi & confessoris. Ipso die, sancti Everhardi*

Everardi. *militis & confessoris.* Vide auctarium MOLAN.

GREVEN. *Apud Ravennam cum præfatis passus*

Concordii. *est Concordius & alii quinque. Mammetis pueri &*

Mammetis. *martyris, quem Usuardus habet* XVI *Kalendas Septembris. Romæ, sanctorum Herenei, Anthonii, Irenæi, Theodori, Saturnini, Victoris & aliorum quorum &* *Simplicii.*
septem. Item Simplicii & sociorum ejus. Apud *Spoletum, sancti Melecii episcopi & confessoris.* *Melecii.*
Viennæ, sancti Odonis episcopi & confessoris. In *Adonis.*
Hibernia, Beani episcopi & confessoris. In territorio *Beani.*
Tornacensi, sancti Everhardi militis & confessoris. *Everardi.*
Adelheydis imperatricis, secundum alios pridie *Adelheidis.*
Idus Decembris.

MOLAN. In fine: *Viennæ, beati Adonis episcopi.* *Adonis.* Male supra scripsit GREVEN. *Odonis.* Agitur de eo, quem jam toties in hoc opere citavimus, nempe de auctore Martyrologii illius, ex quo totus ferme Usuardus contractus est. Sequitur: *Item* *Adelheydis imperatricis.* Deinde typis minoribus: *In territorio Tornacensi, sancti Everardi* *Adelheidis.* *De Everardi militis & confessoris; qui, ut scribit Meyerus in Annalibus Flandriæ, comes Cisomensis, conjuge ac liberorum pulchra propagine, ad hæc opibus, clientelis & peritia rei militaris, vitæque sanctitate illustris est habitus, mitiumque dedit Cisomensi cœnobio juxta Insulam. In Hibernia, Beani episcopi;* *Beani.* *primi Aberdonensis & confessoris.* Editiones posteriores idem habent de Adone. Tum: *In Gallia, apud Tornacum, monasterio Cisomensi, depositio Everardi, ducis Forojuliensis. Item depositio sanctæ Adelheidis imperatricis. In Hybernia, natalis Beani, primi episcopi Aberdonensis & confessoris. Am-* *De Ja Bertianis, receptio facici beati Joannis Baptistæ. In Hispaniis, ex constitutione decimi concilii Toletani,* *De Assumptione B.M.V.* festum annunciationis beatæ Mariæ. Non est operæ pretium quærere, quamdiu hic ritus duraverit.

XVI *Kal.* *Die* 17.

Translat. *Ignatii.* TRanslatio sancti Ignatii episcopi & martyris, qui ab urbe Roma Antiochiam delatus, jacet extra portam Damniticam, in cimiterio ecclesiæ. Eodem die, beati Lazari, quem Dominus Jesus in Euangelio legitur resuscitasse à mortuis. Item beatæ *Lazari.* *Marthæ.* Marthæ, sororis ejus, quorum venerabilem memoriam extructa ecclesia non longe à Bethania, ubi è vicino domus eorum fuit, conservat. In Oriente apud Eleutheropolim civitatem, sanctorum mar-

Martt. 50. tyrum quinquaginta, qui sub Sarracenis passi sunt.

Ita *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Inter codices pro textu citatos, nullus recte legit extra portam *Daphniticam.* Secutus sum Praten. & Herinien. In Greven. & Molan. habetur *Dampniticam*; in Antverp-maj. *Dampnitiam*; in Munerat. *Daviticam*: solus Rosweyd. ad puritatem proprius accessit per *Dafniticam.* In omnibus ferme est *cimiterio*: Praten. & Molan. rectius *cœmeterio.* In codicem Pratensem pro *Marthæ*, male irrepsit *Mariæ.* Munerati, vel ejus typographi error est *evicinio* pro *è vicino.* Omnes recte legunt *quorum venerabilem memoriam*, nescio cur Antverp-maj. præmiserit particulam *in.* Rursus in *Sarracenis* conveniunt omnes, præter præfatum codicem & Molanum.

Translat. *Ignatii.* OBSERVATIO. Nihil ad hodiernum textum contulerunt apographa Hieronymiana: Bedam describens Rabanus, illius elogium refert, quo potius natalis sancti Ignatii, quam translatio celebratur; quod mirum videri non debet, cum neuter 1 Februarii de eo memoriam fecerit. Clarior est pro hodierna festivitate Romani parvi textus: *Translatio Ignatii episcopi & martyris Antiochiæ. Qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit ecclesiam:* quæ verba à Nostro 1 Februarii relata, hîc merito prætermissa sunt, aliis ex Festivitatibus Apostolorum sublatis, quæ translationi propriè & unicè conveniunt. Non est quod hisce diutius immoretur

rer, cum de variis sancti Ignatii translationibus fuse egerit Henschenius ad 1 Februarii à pag. 33. Ibi etiam invenies à quo tempore in Ecclesia Romana natalis S. Ignatii 1 diei Februarii affixus sit, ut habes etiam in Ephem. Græco-Moscis ad XXIX Januarii. Wandelbertus sic illustrissimum martyrem hoc die canit, ut ipse etiam natalem celebrare videatur; *Rufum* & *Zosimum*, quos cum Ignatio laudat Polycarpus, subjungens; verum hi ex Martyrologiis nostris ad diem sequentem referuntur. Audiamus metricum elogium:

Ignatius sanctus deno sextoque triumphat,
Antiochenæ urbis pastor martyrque: ferarum
Quem dentes panem vivum fecere. Sequuntur
Quem fuso ob Christum Rufus Zosimusque cruore.

Annuntiationis nostræ secundæ substructionem, ut ita dicam, sic denuo ponit auctor Romani parvi: *Et Lazari, quem Christus resuscitavit, & Marthæ sororis ejus, in Bethania*; ubi velim observes, & fratrem & sororem IN BETHANIA collocari. Hæc paulo aliter deduxit Ado, cujus sunt verba omnia, ex quibus elogium nostrum construitur. Apud Bedam, Florum aut Rabanum de his Sanctis, saltem hoc die nequaquam agitur, unde colligas, male à Tillemontio aliisque postremum citari. Hoc etiam adverto, non satis exprimere Martyrologos nostros, quid de Lazaro hîc proprie commemorent, cum apud Græcos variæ de ipso festivitates esse dicantur. Probabilius tamen apparet, saltem ex primo annuntiationis auctore Romano parvo, eos ultimum Lazari obitum, ejusque *in Bethania*, cum Martha sorore depositionem indicare velle; sic ut sepulturam in Cypro, ac multo magis migrationem in Provinciam, plane ignorasse videantur. Recte an secus hæc ab iis posita sint, hîc non disputo; patet sane Lazarum & Martham, octavo & nono seculo, sub una hoc die celebritate cultos fuisse. De duabus sororibus verbo egimus XXII Julii, occasione Mariæ Magdalenæ, sed ab aliis controversiis consultò hic abstinendum censuimus, omnia in Actis examinaturi proximo mense Julio. Vide interim Notationem Baronii, Tillemontium tomo 2 à pag. 31, & Castellanum in primo Bimestri à pag. 342. *Lazari & Marthæ.*

Martyres Eleutheropolitani, pure Adoniani sunt, nec aliud in ipsorum gratiam præstitit Usuardus, quam hîc etiam Viennensis verba in suum laterculum transferre. Utrobique Martyrum numerus ad *quinquaginta* determinatus est; utrobique omnes anonymi sunt. Martyrologos nostros deseruit Baronius, secutus, ni fallor, Acta passionis manuscripta, quorum apud nos apographum exstat, ex archivis sancti Petri Romæ descriptum, ubi diffusior totius martyrii descriptio *Florianum* & *Calanicum*, tamquam totius turmæ præcipuos, appellat, addens etiam reliquorum omnium nomina, quæ simul ad *sexaginta* ascendunt, unde formata est Romani moderni annuntiatio. Alia Acta vidisse oportet Petrum in Catalogo lib. 1 cap. 73, apud quem socii dumtaxat *quadraginta* Floriano & Calanico adjunguntur. Non recte à Baronio signatur annus Heraclii XXXVII, qui forte melius XXVII diceretur, quamvis nec in Miscella, nec in Theophane, satis certa indicia reperiri possint, ex quibus aut de Martyrum horum numero, de tempore, aut loco passionis certi aliquid statuatur. Reliqua ad ulteriorem investigationem remitto. *Martii 30.*

AUCTARIA.

ORNACEN. Omnia habet præter elogium, quod Marthæ & Lazaro supra in textu aptatum est.

ROSWEYD. De Ignatio ex Adone inserit: *Qui tercius post Petrum Apostolum, Antiochenæ ecclesiæ præerat.* Aliam annuntiationem sic incipit: *Hic celebratur natale beati Lazari & Marthæ.* Cetera satis pura sunt.

PULSANEN. Incipit: *Translatio & depositio corporis sancti Ignatii martyris.* In Lazaro & Martha contractior est. De quarta, nihil.

De Ignatio. ANTVERP. & MAX. LUBEC. De Ignatio: *Qui tertius post Petrum Apostolum Antiochenam rexit ecclesiam. Hic Romæ dentibus bestiarum passus, inde translatus, jacet Antiochiæ.* In ceteris commemorationibus satis puri sunt.

ANTVERP. MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Omnes carent annuntiatione prima, cujus loco ponunt ultimam de quinquaginta Martyrib. In Lazaro & Martha satis puri sunt.

ALBERG. & DANIC. Cum prioribus conveniunt, sed in fine adjungunt: *Andecennæ, sanctæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis.* Vide infra MOLAN. & alios. *Beggæ.*

CENTULEN. *Apud Antiochiam, translatio & depositio corporis beati Ignatii episcopi & martyris, qui passus est Romæ Kalendis Februarii.* In Lazaro satis purus est, sed Martham cum toto elogio omittit. In ultima denuo satis purus est.

BRUXELLEN. Incipit à Lazaro & Martha, satis pure. Tum de Ignatio, ubi post *martyris*, *De Ignatio.* addit: *Qui Kalendis Februarii Romæ passus, & à Roma Antiochiam delatus, extra portam Dampniticam, in cimiterio ecclesiæ hac die positus est. Apud Andemiam monasterium, depositio sanctæ Beggæ viduæ, filiæ Pippini ducis, & sororis sanctæ Gertrudis, ac relictæ Anfigisi ducis. Quæ in statu viduali se & sua mancipans, monasterium Andemiense fundavit, ac Beghinas atque Beggardos, qui ab ipsa nomen trahunt, primo instituit.* Notior *De Beggâ*

aliunde est & illarum & horum institutio, quam ut ad Beggæ tempora ascendatur.

HAGENOYEN. Incipit: *In civitate Marsilia, depositio sancti Marsilii episcopi & confessoris, fratris sanctæ Mariæ Magdalenæ, & sanctæ Marthæ.* Ex ipsa nominis corruptione intelligis, quam accurata esse debeant quæ fusius hîc de Lazaro & Martha narrantur. Ego certe hujusmodi historiis describendis supersedeo. Tolerabiliora ferme sunt, quæ habet de Begga, in hunc modum: *Andecemie, depositio sanctæ Beggæ, sororis sanctæ Gertrudis virginis. Hæc de Anibyso* [pro *Ansigiso*] *viro suo concepit Pypinum seniorem* [potius filia ejus fuit] *ducem Francorum, & post mortem viri sui, in sancta viduitate permansit omnibus diebus vitæ suæ, & repleta bonis operibus migravit ad Dominum.* De Ignatii translatione agit die sequenti, uti & de quinquaginta Martyribus. *De eadem.*

CODEX Ursini à Rosemberg. *Andetemnæ, sanctæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis.* Plura superius de Begga diximus.

AMBIANEN. *Ambianis, receptio faciei sancti Joannis Baptistæ.* Vide MOLAN. pridie. *De Jo. Bapt.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Marthæ hospitæ Christi & Lazari, fratris ejus. Sanctorum quinquaginta Martyrum.*

VATICAN. sign. num. 5949. Desunt tres primæ annuntiationes. Adjicitur autem: *In Africa, sanctorum Victuri, Victoris & aliorum triginta trium.* Vide Hieronymiana. *Victuri & sociorum.*

LUXOVIEN. Sic habet: *In Salsa monasterio, sanctæ Adelheydæ augustæ.* *Adelheydæ.*

SALINEN. Alia de Lazaro: *In Bethania, sancti Lazari martyris, quem Dominus suscitavit; cujus corpus Augustoduno requiescit.* *De Lazaro.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Natale beati Lazari episcopi & confessoris, fratris beatarum Mariæ Magdalenæ & Marthæ, quem Dominus, ut in Euangelio legitur, à mortuis resuscitaverat. Quorum venerabilem* &c. satis pure, sed pro duobus tres conjunguntur. Sequitur de Martyribus quinquaginta, etiam bene. De Ignatio, post *ecclesiæ*, adjicit: *Ubi plurima ipsius meritis fiunt miracula, præstante Domino. Andecemne, sanctæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis monialis.* *De Lazaro.* *De Ignatio.* *Begge.*

BELIN. In prima similis est ANTVERP. &c. Nihil habet de Martha. In quarta purus.

GREVEN. *Item in Aphrica, sanctorum Victoris, Victoriani, Adjutoris, Honorati, Felicis, Vincentii, Quarti, Quinti & aliorum duodecim. Commemoratio dignæ & sanctæ memoriæ Bernardi episcopi Diensis, ex Priore domus Portarum Ordinis Carthusiensis, confessoris. Cujus sanctitati attestantur mortui, quos suscavit; leprosi, quos mundavit, aliaque miracula, quæ per eum Dominus operari dignatus est. Hic ob eximiam sanctitatem suam, sancto Bernardo Claravallensi familiarissimus extitit; unde & ad ejus instantiam, idem vir Dei opus illud divinum super Cantica edidit. Sturmi abbatis primi Fuldensis cœnobii & confessoris. Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis.* *Victoris & sociorum.* *Bernardi Diensis ep.* *Sturmi.* *Begga.*

MOLAN. In fine: *Eodem die apud Septem ecclesias, transitus beatæ Beggæ viduæ.* Tum typis minoribus; *relictæ Ansigisi ducis, ac sororis sanctæ Gertrudis. Quæ in statu viduali se & sua Deo mancipans, monasterium Andemiense fundavit ac Beginas, quæ ab ipsa nomen trahunt, primo instituit.* Hæc ex codice BRUXELLEN. accepta videntur. Deinde: *Bigardis monasterio, Ordinis sancti Benedicti juxta Bruxellam, sanctæ Vuivinæ virginis, quæ ibidem prima præfuit.* Editiones aliæ de Ignatio aliis litteris textui inserunt, *tertius post beatum Petrum, Antiochenam rexit ecclesiam. Hic Romæ dentibus bestiarum passus.* In fine: *Andanii, apud Septem ecclesias, transitus beatæ Beggæ viduæ, sororis sanctæ Gertrudis. Ipso die Bigardis, beatæ Vuivinæ virginis, quæ quanti apud Dominum sit meriti, surdi, contracti, dæmoniaci, pristinam sospitatem adepti, fideliter protestantur.* Notabis, in his editionibus corruptum rursus Usuardi textum, expuncta Martha cum toto elogio. In quo longe præferenda puritas editionis primæ. *Eoden.* *Wisse.*

XV *Kal.* *Die* 18.

APud Macedoniam civitate Philippis, natalis beatorum martyrum Rufi & Zosimi. Hi ex eo numero discipulorum fuerunt, per quos primitiva Ecclesia in Judeis & Græcis fundata est, de quorum etiam felici agone scribit sanctus Policarpus in epistola ad Philippenses. In Africa, passio sancti Moysetis martyris. Turonis, sancti Gatiani episcopi & confessoris, qui ab urbe Roma eidem civitati primus directus episcopus, multis clarus miraculis quievit in pace. *Rufi & Zosimi.* *Moysetis.* *Gatiani.*

Codices hoc die puri sunt *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven.* & *Molan.* Adde *Antverp-max.* cum omnibus suis sociis mediæ notæ.

VARIA LECTIO. Est in Praten. *Zozimi*, sed ceteri codices melius cum textu. Idem recte scribit *Philippis*, sed postea male *Philipenses*. Antverp-maj. posuit *civitatem Philippis*. Hic & Greven. sæpius scribunt *hii* pro *hi*. Omnes habent, *hi ex eo numero* &c., sed Munerat omisit particulam *eo*. In Praten. *Judæis* integrè scriptum non est. *Moysitis* legunt Praten. & Herinien. at dubium non est, quin Adonem secutus sit Usuardus. Potissima variatio est in nomine Turonensis episcopi, quod in solo Molan. & in Antverp. recte efformatum est *Gatiani*; pro quo in Praten. & Herinien. *Catiani*; in Antverp-maj. *Canciani*, in Munerat. *Gaciani*, in aliis *Gratiani* &c. Greveno cautela non profuit,

profuit, dum scripsit *Caciani alias Gratiani*. Habet hic præterea *primus directus*, omittens *episcopus*. Molan. paulo melius scribit *primum directus*, sed omittit etiam *episcopus*.

OBSERVATIO. *Rufus* & *Zosimus*, die hesterno à Wandelberto cum Ignatio connexi, hoc proxime sequenti in Romano parvo consignantur hoc modo: *Rufi & Zosimi, de primis discipulis Christi, per quos Ecclesia de Judæis & Græcis primitiva fundata est*; non expresso loco, in quo aut passi aut depositi sint. Nihilominus plus hic asserit Martyrologus, quam in Rufino suo l. 3 c. 35 repererit, ubi Rufus & Zosimus egregiè quidem ex celebri Polycarpi ad Philippenses epistola cum Ignatio laudantur, ut die præcedenti dictum est, at *de primis discipulis Christi* fuisse ibi non dicuntur, nec id in strictiori significatione accipi posse videtur, nisi Rufus hic cum illo confundatur, de quo egimus XXI Novembris. Consule Rufini verba, quæ in Adone inter Festivitates Apostolorum referuntur, vel fontem ipsum accede, ubi Polycarpus: *Deprecor*, inquit, *omnes vos obedientiæ operam dare, & meditari patientiam, quam vidistis in Ignatio, Rufo & Zosimo beatis viris* &c. nullo addito verbo de eorum discipulatu aut Ecclesiæ primitivæ fundatione. Ceterum Romani parvi sensum secutus est Ado, adjiciens præterea in fine de suo: *Hi requiescunt apud civitatem Macedonum Philippis*. Quæ mihi valde incerta videntur. Forte ansam præbuit Polycarpi epistola, quod ea Philippensibus destinetur. A præfata positione exorsus est Usuardus, reliquum Adonis elogium describens. Atque hæc in serie nostra signata sunt, aliis ignota aut præterita. Sanctorum nomina non ignoravit Wandelbertus, cujus encomium metricum pridie dedimus. Notabis obiter, Bedam Plantinianum ad XXVI Decembris Adonis textum turpiter interpolasse: nam ubi is de solo Zosimo Papa meminit, alter scripsit: *Eodem die, sancti Ignatii, Rufi & Zosimi Papæ, qui sedit* &c. reliquam Adonis commemorationem transcribens. *Rufi & Zosimi.*

De sola prima annuntiatione meminit Romanum parvum. In Viennensi secundum locum occupat idem qui in textu nostro *Moyses* vel *Moysetes* martyr in Africa, de quo nihil alibi hactenus legere memini, præter dubiam Molani in posterioribus editionibus annotationem. Est in Hieronymianis inter alios plurimos martyres Afros nomen *Monsitis*, quod nescio an ad *Moysetis* satis apte reduci possit. Utcumque fuerit, Moysetem etiam novit & cecinit Wandelbertus hoc unico suo hujus diei versiculo: *Moysetis.*

Quindecimus demum Moysetis sanguine vernat.

Tertia commemoratio purissime iterum Adoniana est, si non ad verbum, saltem ad omnes sensus apices ab Usuardo transumpta. Nullam certam ætatem *Gatiano* Turonensi assignavit Ado, nullam Usuardus, hac sola præcipua ejus laude contenti, quod ecclesiæ illius *primus episcopus* fuerit, *ab urbe Roma directus*. Tempora Fabiani Pontificis satis appositè Martyrologio Romano inseruit Baronius; idque ex Gregorio Turonensi facile confirmari potest, ut ostendit Tillemontius tomo 4 pag. 723. Est ea hodie eruditorum Gallorum receptior opinio, non semel in Actis nostris asserta, nempe primos illos Galliarum Apostolos, Gatianum hunc Turonensem, Trophimum Arelatensem, Paulum Narbonensem, Saturninum Tolosanum, Dionysium Parisiensem, Austremonium Claromontanum, Martialem Lemovicensem aliosque ad eadem ferme tempora pertinere. Videri possunt Bosquetus, non ita pridem à nobis citatus, Fraissius aliique passim in eamdem sententiam ex Gregorio Turonensi, locis à Baronio citatis, conspirantes. Dolendum est, nulla tam illustris Sancti Acta, quæ ego quidem viderim, supereſſe. Supplebunt quæ ex laudato Gregorio, tum ex historiæ Francorum initio & fine, quorum præcipua edidit Surius; tum ex Gloria Confess. cap. 4 & 30, aut aliunde suo tempore colligi poterunt. Castellanus Gatiani obitum refert ad annum CCLXXXIX, quod tunc etiam operosius examinabitur. Vide notulam Motherii ad hunc diem. *Gatiani.*

AUCTARIA.

Rogat. &c. TORNACEN. Primam annuntiationem producit usque ad *fundata est*. In secunda purus est. Tum: *Gratiani episcopi & confessoris*; non ultra.

Auceiæ &c. ROSWEYD. Textui satis puro superaddit: *In Affrica, Rogatiani martyris & aliorum* XXXV. *Auceiæ regis & martyris, cum aliis* XVIII. *Honorat. &c.* *Honorati martyris, cum aliis* XXXI. Vide Hieronymiana, in quibus Auceias non semel ponitur.

Anatholiæ & Victoriæ. PULSANEN. Deest prima: in secunda purus est. Tum: *Eodem die, natalis sanctæ Anatholiæ virginis, quæ simul cum beata Victoria convirginali sua est comprehensa, ac sub Decio principe martyrio coronata est.* Anatholiam signat Usuardus IX Julii, Victoriam XXIII Decembris; vide Observationes utroque die. Sequitur ultima annuntiatio abbreviata: *Turonis, sancti Gratiani episcopi.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Prima & secunda puræ sunt. Hæc est tertia: *Turonis, sancti Gatiani episcopi.*

Earumdem. CENTULEN. *Romæ, sanctæ Anatholiæ virginis, quæ simul cum beata Victoria, convirginali sua comprehensa, ac sub Decio cæsare martyrizata est. In Africa, sancti Moysetis martyris.* In Gatiano etiam

etiam satis purus est. De prima annuntiatione Rufi & Zosimi nihil habet.

Bruxellen. In prima satis purus, subdit: *Laodiciæ, natale sanctorum martyrum Theothimi & Basiliani.* Sequitur de quinquaginta martyribus Eleutheropolitanis ex die præcedenti. Tum: *In Africa, passio sanctorum Moysetis, Victoris, Victoriani, Adjutoris, Honorati, Felicis, Vincentii & aliorum viginti trium. Romæ, natale sanctorum Anthonini, Herenei & Theodoli. Item natale sanctorum Quinti, Simplicii, Pauli, Privati & Januarii.* Ex Hieronymianis varie collecti sunt. Pro *Gatiani*, scribit *Tatiani*. De cetero annuntiatio satis pura est. In fine: *Eodem die, natale sanctæ Anatholes virginis; quæ simul cum beata Victoria convirginali sua tempore Decii principis comprehensa & martyrio coronata est.* Vide quæ diximus ad Pulsanen.

Hagenoyen. Incipit à translatione sancti Ignatii satis pure. Vide textum hesternum. Sequitur: *In Eyslatensi territorio, sanctis Winebaldi & Walpurgæ confess. glorios. In Salsa, sanctæ Adelheydis imperatricis.* Tum ponit annuntiationem primam satis pure, nisi quod scribat: *Rufi, Rufini, & Zosimi.* In Moysete & Gatiano, satis bene. Tum: *In Oriente apud Eleutropolim* &c. ut pridie. Demum: *Eodem die, sancti Flaviti episcopi & confessoris depositio.*

Matric-Cartus-Ultraject. *Rufi & Zosimi, qui in primitiva Ecclesia floruerunt. Moysetis martyris. Tatiani Turonensis episc.* Vide Variantes.

Bigotian. sign. D. 9. *Eodem die, sancti Flavii confessoris.* Haud dubie pro *Flaviti*.

Altemps. *Eodem die, sancti Winebaldi confessoris.* De sorore vide 1 Maii &c.

Florentin. Habent ut supra: *S. Anatoliæ virginis, quæ simul cum beata Victoria convirginali sua est comprehensa ac sub Decio principe martyrio coronata. Item sancti Catiani episcopi & martyris.* Puto *Gatianum* indicari, qui luxato nomine in martyrem transformatus sit.

Remens SS. Tim. & Apoll. Aliter enuntiat: *Turonis, sancti Tatiani, primi ejusdem urbis episcopi.*

Editio Lubeco-Col. In textu satis purus, addit de Anatholia &c. ut jam non semel supra dedimus. Tum: *Eodem die, sancti Pauli Simplicis, confessoris, discipuli beati Antonii abbatis. In territorio Eystedensi, sancti Winibaldi abbatis & confessoris, fratris sanctorum Willebaldi episcopi, & Walburgæ virginis. Castello Confluentiæ, translatio sancti Florini presbyteri & confessoris.*

Belin. In prima & secunda satis purus, in tertia similis est Antverp. &c. Altera editio ad *episcopi*, addit, *primi civitatis ipsius. Eodem die, sancti Flaviti presbyteri & confessoris.*

Greven. Multa habet ex Hieronymianis. *Laodicia civitate, natalis sanctorum Theotimi & Basiliani. Apud Aphricam, sanctorum Quinti, Simplicis, Pauli, Victoriæ, Privati, Cecilliani, Emeti. Item sanctorum Digni, Bodegisili, Honorati, cum aliis triginta. In Aphrica, Rogatiani martyris, & aliorum triginta sex. Item sanctorum martyrum Anceæ regis barbarorum & Luciæ virginis. Qui Anceas, cum Luciam virginem Romanam captam violare vellet, divino nutu compunctus, maxime venerari cœpit, ac postmodum cum ipsa Romam profectus, martyris palmam adeptus est, cum aliis undecim, qui tunc pro fide in carcere tenebantur. Hos Usuardus habet* VIII, *alii vero* VII *Kalend. Julii. Ipso die secundum Cathalogum, sancti Hildephonsi archiepiscopi Toletani. Qui relicto seculo monachi habitum assumens, eximiæ sanctitatis merito, archiepiscopi honorem adeptus est; tandemque sanctis operibus plenus, feliciter migravit, die quo festum gloriosæ virginis Mariæ (cui ipse devotissimus erat) in ecclesia sua agi constituit, hoc est die octavo ante nativitatem Christi. Maurini episcopi. In Hibernia, Flamians episcopi. In territorio Eystadensi, sancti Winibaldi abbatis & confessoris, fratris sanctorum Wilibaldi episcopi & Walburgæ virginis. Eodem die, Pauli Simplicis confessoris, discipuli beati Anthonis abbatis, miræ patientiæ & obedientiæ viri. Castello Confluentiæ, translatio sancti Florini presbyteri & confessoris. Anatholia virginis & martyris, quæ simul cum beata Victoria convirginali sua est* &c. ut supra. Tum: *Maximilla virginis,*

XIV *Kal.* *Die* 19.

Nemesii. APud Ægyptum, beati Nemesii martyris, qui ab Emiliano judice geminatis suppliciis excruciatus, cum latronibus jussus est incendi, Salvatoris perferens similitudinem, qui una cum latronibus pertulit crucem. Civitate Nicea, sancti Darii martyris. Item *Darii.* Antisiodoro, sancti Gregorii episcopi. *Gregorii.*

Conveniunt codices plurimi *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max.* cum sociis omnibus.

VARIA LECTIO. Solus Tornacen. à ceteris discrepat, dum pro *Salvatoris perferens similitudinem*, legit *Salvatoris ferens* &c. Belin. cum mediæ notæ codicibus habet, *qui cum latronibus*, omittens particulam *unà*. Antverp-maj. pro *Darii*, legit *Dari*, sed pessime nomen transmutavit Munerat. in *Clari*. Belin. iterum cum citatis codicibus in fine textûs, post *episcopi* superaddit *& confessoris*. De vario scribendi modo in *Egyptum, Egiptum, Antisiodoro, Anthisiodori, Nycea* &c. satis alibi dictum est.

Nemesii. OBSERVATIO. In varios hujus mensis dies, nempe in VII, VIII, XII & XIV hactenus distributos vidimus martyres Alexandrinos ex Rufini lib. 6 cap. 31, seu ex sæpe laudata Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola acceptos. At

At ibi non sistit, qui primus eos ita dispertiit Romani parvi auctor. Ex eodem loco sumptus est hodiernus *Nemesius*; proximo die sequentur *Ammon*, *Zenon* & alii, ac rursus XXII agetur memoria *Ischyrionis & aliorum quamplurimorum, inter quos senex Charemon*; sic ut solo hoc mense annuntiationes septem, ex citato Rufini capite desumptæ, exhibeantur, quarum nulla apud alios extra seriem nostram Martyrologos signata sit. Sic igitur hoc die Nemesium celebrat Romanum parvum: *Apud Ægyptum, Nemesii martyris, qui per calumniam quasi latro, judici delatus est.* Reliquam passionem ex prædicto Rufini loco descripsit Viennensis, Noster de more compendio utens, totam medullam nitide extraxit. Nemesii nostri martyrium recte expendit Motherius in versione sua Gallica Martyrologii Romani, alibi laudata pag. 447, ubi observat *Nemesianum* quandoque appellari. Attamen Græcum nomen Νεμεσίων, aut cum Rufino vertendum videtur *Nemesius*, aut cum Valesio *Nemesion*; non *Nemesis*, ut Christophorsonus; certe nequaquam *Nemesianus*. Hæc in præclari martyris laudem & textûs nostri elucidationem dicta sufficiant.

De Avito Adonis.

De solo Nemesio loquitur Romanum parvum; ast in Adone sequitur *Avitus Aurelianensis*, quem cum Usuardo posuimus XVII Junii, ut hic nihil de eo dicendum supersit. Obiter solum observo, *Adjutum* in nonnullis codicibus Usuardinis auctioribus, quales sunt ii, quos in Auctariis FLORENTINOS nominamus, ex *Avito* formatum esse, atque inde sub ea formula in Martyrologio Romano collocari; verum sub diversis nominibus eumdem Sanctum intelligi, recte, ni fallor, advertit Castellanus. Reliquus textus noster solitos duces non agnoscit. Sed unde *Darium* Nicænum martyrem ab Usuardo acceptum dicemus? quem Hieronymiana non satis clare exprimunt, obscurius etiam *Nicææ* consignant; imo sic *Darium*, vel *Dariam Chrysantho* conjungunt, ut hic repeti videantur, qui ab Usuardo I Decembris celebrati sunt. Dices ex Wandelberto desumi potuisse: non ita autumo; nam cur socius *Zosimus* relinqueretur? Quin imo, vel ex hoc loco evinci posset, Wandelberti Martyrologium numquam Usuardo visum fuisse, quemadmodum in præfatione sub finem primi capitis indicavimus. Crediderim ego, utrique Hieronymianum aliquod præluxisse, simile Lucensi, in quo, excluso Gregorio, martyres omnes, ibi enumerati, Nicææ adscripti fuerint; unde solum ultimum Usuardus, binos vero Wandelbertus mutuatus sit, quos unico suo versiculo ita laudaret:

Darii.

Quartum cum deno Zosimus, Dariusque coronant.

Gregorii.

Gregorius Autissiodorensis episcopus, ordine tertius decimus, Lucensi codici insertus, Corbeiensi adjectus est. In Floro nostro illud ipsum elogium habet, quod ex Martyrologio S. Sabini in Levitania describit Florentinius, cujus observationes aliæ videri possunt. Est etiam in Rabano iisdem verbis, quæ aliis litteris posuit Florentinius in commemoratione codicis Hieronymiani Lucensis. Unde in Usuardum influxerit, quærere supersedeo; tot alios populares Sanctos Adoni superaddidit, ut & hunc facile de suo adjicere potuerit. Scio in Adone Mosandri poni die sequenti cum asterisco; apud Rosweydum in appendice, sed hæc satis ostendunt Adonianum non esse Gregorium. Vitam, aut Acta, præter indicatum elogium, nusquam invenire licuit. Pauca habet collectio nostra Ms. de gestis pontificum Autissiodorensium, ubi notatur depositio XIV Kal. Junii, seu XIX Maii. Plura aliunde, ficubi exstant, nobis subministrari vehementer desideramus.

AUCTARIA.

DeGregorio

ULSANEN. Jam aliquamdiu ab aliis devius, hic incipit: *Antisiodoro, beati Gregorii episcopi, qui sedit annos XII, menses VII, dies III, sepultusque est in ecclesia sancti Germani episcopi.* A Nemesio totum elogium rescindit. Tum: *Alexandriæ, beati*

Clementis.

Clementis episcopi & martyris. Talem sanctum Clementem hactenus non novi; vide codicem sequentem. Darius prætermissus est.

CENTULEN. *In Egypto, beati Nemesii martyris, qui cum latronibus incensus fuit. Aurelianis, sancti Aviti abbatis, qui spiritu prophetiæ*

Aviti.

plenus fuit, & glorifico fine quievit. Vide Observationem. Tum: *Alexandriæ, beati Clementis*

Clementis.

presbyteri, qui in divinarum eruditionum scolis quam maxime floruit, cujus etiam auctoritas in divinarum historiarum narrationibus sæpissime antefertur. Usuardus Clementem retulit IV Decemb.

Darii ep. & socior.

BRUXELLEN. De Dario novam annuntiationem ex Hieronymianis fingit: *Apud Nyceam, civitatem Bithiniæ, natale sanctorum martyrum Darii episcopi, Zozimi, Pauli & Cyriaci atque Secundi.* Secundo loco de Nemesio, sed non omnino pure. *Alexandriæ, beati Clementis pres-*

Clementis.

byteri & martyris. Qui in scolis divinarum eruditionum quam maxime efflorut. In Gregorio fere similis est codicibus mediæ notæ. Demum:

Aviti.

Aurelianis, beati Aviti abbatis. Qui spiritu prophetiæ illustris fuit.

Felicis & Fortunati.

HAGENOYEN. In Nemesio satis purus, longam historiam ingerit, cujus initium hic dabo: *Aquilegiæ, passio sanctorum martyrum Felicis & Fortunati, qui eo tempore passi sunt, quando Dyocletianus & Maximianus præceptum dederunt, ut nullus posset vendere vel emere, nisi prius ydolis immolaret, & quicumque Christianum occultaret*

puniretur. Unde Apamius quidam præsentavit sanctos fratres Felicem & Fortunatum præsidi ad puniendum. At illi psallebant, Ecce quam bonum & quam jocundum &c. & dum immolare nollent, fustibus cæduntur, & Jesum Christum invocabant. Et præses ait illis: Nescitis Augustos nasci, &c. quæ melius apud Adonem legi poterunt XI Junii. Vide quæ ibi in Observatione nostra, vel fusius in Actis dicta sunt. Nescio quid hunc scriptorem moverit, ut eos Sanctos huc transferret. Sequitur: *Civitate Niceya, natalis sancti Darii martyris. Ipso die in Antyssiodoro, depositio sancti Gregorii episcopi & confessoris.*

Aviti. AMBIANEN. *Aurelianis, sancti Aviti abbatis, qui spiritu prophetiæ illustris fuit, & honorifice in eadem urbe tumulatus est.* Jam diximus in Observatione coli XVII Junii.

MATRIC CARTUS-ULTRAJECT. Solum habet: *Nemesii martyris. Darii martyris.*

Pauli & Gregorii. CODEX D DU CHEVAL. sign. littera C. *Antissiodoro, sancti Pauli & Gregorii.*

Aviti. VATICAN. sub nota num. 5949. Nihil habet de Nemesio & Dario martyribus. Adjicit autem: *Aurelianis, sancti Aviti abbatis.*

Cypriani. ALTEMPS. *In pago Calbellonensi,* [Cabilonensi] *sancti Cypriani abbatis.*

Adjuti. FLORENTIN. *Aurelianis, sancti Adjuti abbatis, qui spiritu prophetiæ illustris fuit, & ibi sepultus est.* Haud dubie ex tali aliquo codice *Adjutus* ille in Martyrologium Roman. irrepsit.

Pauli & Gregorii. LUGDUNEN. *Antissiodoro civitate, sanctorum Pauli & Gregorii.*

Aviti. REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Aurelianis, depositio sancti Aviti abbatis.*

De Nemesio. EDITIO LUBECO-COL. *Apud Egyptum, beati Nemesii martyris, qui primo per calumniam quasi latro, judici Emiliano delatus est; quo crimine absolutus, posthæc, quod Christianus esset, defertur. In hoc vero nulla a judice moderatio reservatur, sed ab eodem Emiliano judice, geminatis supplicius excruciatus, cum latronibus jussus est suspendi, salvatoris perferens similitudinem, qui una cum latronibus pertulit crucem.* Nimia hic similitudo quæsita est. In Dario & Gregorio, satis pura est. *Aviti.* In fine: *Aurelianis, sancti Aviti abb. & confessoris.*

GREVEN. *In Nicea Bithyniæ, sanctorum Zosimi, Pauli, Secundi, Ciriaci. Item Anastasii, Sidonii,* Vide Hieronymiana. *Ammonis episcopi Aurelianensis & confessoris. Eodem die secundum Adonem, Aurelianis, sancti Aviti abbatis, qui desiderio vitæ solitariæ, cum sancto Karileffo de monasterio egressus, magnis virtutibus prophetiaque spiritu illustris quievit. Hunc Usuardus habet quinto decimo Kalendas Julii. Digni confessoris. Megaudis confessoris, patris sanctæ Alheidis virginis. Item beatæ memoriæ Petri presbyteri, Canonici regularis, Arolensis præpositi. Item sanctæ memoriæ, Wilhelmi Wibodi conversi domus Casularum, Ordinis Carthusiensis, confessoris, admirandæ virtutis viri. Quitempore quodam, dum asino vectus in negotiis domus suæ aliquò iret, irruentibus in eum prædonibus, fide plenissimus, asino pedem evulsit, indeque minitans prædonibus, in stuporem & fugam eos convertit: deinde pedem reponens jumento, iter suum confecit.* Zosimi. Sidonii. Ammonis. Digni. Megaudis. Petri. Wibodi. Carthus.

MOLAN. Litteris Italicis de Nemesio, post *qui*, textui inserit, *primo per calumniam, quasi latro, judici delatus est Æmiliano, quo crimine absoluto, postea quod Christianus esset, defertur; in hoc vero nulla miseratio reservatur, sed.....* In fine: *Eodem die repositum est corpus sancti Huberti in Ressa crypta.* In aliis editionibus additur in fine textus, etiam litteris Italicis, *& confess.* Nihil præterea. De Nemesio. Huberti.

XIII *Kal.* *Die* 20.

Ammonis & sociorum. APud Alexandriam, beatissimorum martyrum Ammonis, Zenonis, Ptolomei, Ingenii & Theophili, qui tribunalibus adstantes, cum quidam Christianus in suppliciis positus trepidaret, & jam pene ad negandum declinaret, vultu, oculis ac nutibus conabantur illum erigere. Cumque hac de causa clamor totius vulgi in eos prosiliret, prorumpentes in medium, Christianos se esse testantur. Per quorum victoriam, illico Christus gloriosissime triumphavit, suisque constantiam animi dedit. In Thracia civitate Gelduba, sancti Julii martyris. Item in Amphitrea, sancti Liberati. *Julii. Liberati.*

Sumitur ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. In Antverp-maj. male scribitur *Amonis*, male in Munerat. *Tholomei.* Omnes servant *Ingenii*, pejus Greven. *Nigenii*: an melius Molan. *Ingenui*? Sic ex Rufino, Romano parvo & Adone legendum est, & sic etiam vertit Valesius. Romani moderni reformatores Christophorsonum secuti videntur, qui *Ingenes* scripsit. Gravius errarunt Antverp-maj. & Munerat. postrema duo nomina *Ingenui*, nobis *Ingenii* & *Theophili* omittentes. Rursus Antverp-maj. pro *& jam*, posuit *etiam*, atque iterum Munerat. *eripere* pro *erigere*. Codices omnes conveniunt in, *illico Christus gloriosissime triumphavit*, & sic omnino ex Adone legendum est: Greven. posuit *victoriosissime triumphavit*, & eum secutus Molan. vitii aliquid superaddidit, per, *Christus illico victoriosissime triumphavit*. De *Thracia* alibi dixi, sequor modo, quos prius secutus sum. Antverp-maj. pro *Amphitrea* substituit *Amphitre*, nullo modo Usuardinè, sed utrum magis à parte rei exstet locus prior quam posterior, fateor me ignorare.

OBSER-

Ammonis & sociorum.

OBSERVATIO. En modo classem illam alteram pugilum Alexandrinorum, de qua die præcedenti dicere cœpimus; ex eodem Rufini loco, lib. 6 cap. 31, ex eadem Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola promanantem, sic ut martyriorum ordinem, in præfato Rufini capite deductum, secutus videatur auctor Romani parvi, qui fortissimos quinque athletas primus inter Martyrologos enumerat: *Alexandriæ, Ammonis, Zenonis, Ptolomæi, Ingenui, Theophili.* Ado ductorem sequens, fontemque Rufinianum prope exhaurions, historiæ ordinem inde traduxit, Noster vero, licet paulo contractius, rem totam satis eleganter complexus est. Nihil ultra habent Romanum parvum & Viennensis, unde ad textus sui supplementum, aliam scaturiginem consuluit Usuardus, sed duas annuntiationes tricis involutas obtrusit.

Julii.

Utramque ex Hieronymianis acceptam fuisse dubium non est, at implexam codicum illorum lectionem ipse magis irretiviſse videtur. Fontem exhibeamus. Codex Lucensis sic legit: *In Tracia civitate Gildo, Bajuli.* In duabus ultimis vocibus *Gildo* & *Bajuli* hæret aqua. Audi modo vetustissimum Epternacensem: *In Thracia, natalis Julii.* Sic habet in laterculo hodierno: die sequenti autem: *In Thracia civitate Gildoba, Juli*, quam eamdem annuntiationem hoc ipso die ponunt Corbeiensis seu Corbeienses & Blumianus. Ex his facile perspicitur, talem aliquem Hieronymianum codicem Usuardo obtigisse, ex quo *Geldubam* suam efformaverit. Frustra cum Geographis quæres, in qua Thraciæ parte sita sit *Gelduba* vel *Gildoba*, cum ibi reperibilem non existimem, imo satis verosimiliter ex truncatis Sanctorum nominibus coaluerit, non minus quam *Amphitrea*, cui ultimus Sanctus noster *Liberatus* adscribitur. Non ignoro *Geldubam* aliquam antiquam, hodie *Geldub* vel *Gelb*, ad tractum Rheni, ditionis Colonienſis inveniri, sed illic Julium martyrem cum Sausſayo collocare, tam est absonum, quam imperitum sit Rhenum in Thraciam devehere, aut Thraciam ad Rhenum transplantare. Castellanus Geldubæ situm notat *in confinitis Bulgariæ & hodiernæ Romaniæ*, at Geographum antiquum desidero, qui eam nobis assignet.

Liberati.

Porro *Liberatum* nostrum *Romæ* tribuit Baronius, secundam annuntiationem in Romano sic hodie referens: *Romæ, sanctorum martyrum Liberati & Bajuli*, quæ ab Hieronymianis omnibus, etiam à codice S. Cyriaci & Rabano longissime recedunt; in his enim *Liberatus* cum *Thecla* constanter ponitur *in Oriente*. Ad præfatam Romani annuntiationem observat Castellanus, eam ex tribus conflatam esse; accepta nimirum positione *Romæ*, quæ soli Zephyrino Papæ in Hieronymianis tribuitur; avulso deinde Liberati nomine ab Oriente, ac demum ex ultima syllaba prioris loci Gelduba, conjuncta cum *Juli* nomen *Bajuli* coagmentatum. Agnosco equidem confusionem, sed quæ Baronii non sit, verum codicis alicujus, ex quo nomina illa, sic inter se connexa desumpserit. Nec diffitebitur Castellanus, in Hieronymianis aliquibus, & in Rabano quoque *Bajulum* clare exprimi, sic ut totus error in sola positione consistat, quod nempe Liberatus & qualiscumque Bajulus *Romæ* collocentur. At quis nobis Usuardinam illam *Amphitream* aut in Oriente aut in toto Occidente inveniet? Putavit fortasse vir eminentissimus locum notissimum alicubi repertum, præ ignoto vel ficto eligendum. Florentinius alia loca substituere conatur, quæ ratio nata est, res de se valde implexas magis involvere. Dicam quod sentio: multum fallor, si Usuardus usus non sit codice aliquo Hieronymiano tam depravato, ut ex detritis, divulsis, ac male connexis verborum elementis *Amphitream* aliquam effinxerit, cui reperiendæ in vanum à nobis sudetur. Neque enim, cum Castellano syllabas distractas connectere lubet, ex quibus, ut ipse *Bajulum*, sic ego *Amphitream* coner educere: sive enim vera, sive falsa demum protulerit Noster, certum est, talem nobis textum reliquisse, qualem ut sincerum & genuinum hîc repræsentavimus.

AUCTARIA.

TORNACEN. In prima elogium producit usque ad *testantur*, expunctis ceteris omnibus. Duæ ultimæ annuntiationes puræ sunt.

ROSWEYD. Secundo loco habet: *Romæ, Zepherini Papæ & martyris.* Nos de eo egimus cum *Zephyrini.* Usuardo XXVI Augusti, ubi vide Observationem. Habe hodiernum Wandelberti versiculum: *Terno cum decimo antistes Zepherine coruscas.* Codex noster purus est in Julio & Liberato, adjungens in fine litteris majusculis, quod in aliis *Vig. Thomæ* codicibus recurret: *Vigilia sancti Thomæ Apostoli.*

PULSANEN. In prima, phrasis aliquantulum mutata est & Adonianæ magis aptata. Deest secunda & tertia

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Post *Liberati* immediate subjungunt, vel potius conjungunt, *& Gregorii episcopi.* Ex hujusmodi codice sua accepit Petrus Equilinus in Catalogo apud Florentinium, qui in hoc Gregorio, æque ac nos hæsitat. Est forte repetitio Gregorii Autisiodorensis, de quo locuti sumus die præcedenti. Sequitur in citatis codicibus: *Romæ, depositio sancti Zepherini episcopi.* *Gregorii.* *Zephyrini.*

ANTVERP-MAX. & reliqui omnes codices me-
Vig. Thomæ. diæ notæ incipiunt: *Vigilia sancti Thomæ Apo-*
stoli. In fine autem post *Liberati*, addunt ut su-
Gregorii. pra, *& sancti Gregorii episcopi.*

CENTULEN. Non habet nisi primam annuntiationem, hinc inde truncatam, nonnumquam interpolatam, quam non est opus hic describere.

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, sancti Zepherini*
Zephyrini. *Papæ. Qui ut omnes Christiani annorum duodecim, in festo Paschæ Eucharistiam accipiant, & ut ordinationes presbyterorum ac levitarum, tempore statuto solempniter fierent, constituit.* Sequuntur annuntiationes ad lubitum formatæ: *In Tracia civitate Gelduba, natale sanctorum Julii vel Julia-*
De Julio. *ni, & Liberati. Item in Amphitrea, sanctorum*
De Liberat. & Gregorio. *Gregorii episcopi & Liberati.* In Alexandrinis, omnino purus non est. Adjicit in fine: *In Oriente, sancta Thecla virginis.* Vide quæ de Thecla diximus XXIII Septembris.

HAGENOYEN. Incipit etiam: *Romæ, natale*
Zephyrini. *sancti Zepherini Papæ & martyris, in via Appia. Hic constituit, ut omnes Christiani duodecim annorem, in præsentia clericorum & laicorum fidelium, Eukaristiam in die Paschæ deberent accipere. Item statuit, ut omnia vasa altaris vitrea vel stannea esse deberent, & ut ordines sacerdotum & levitarum statuto tempore fierent, & coram multis astantibus. Hic passus est sub Severo principe.* In Alexandrinis satis purus est. Tum: *In Tracia, civitate Geldula, natale sancti Julii martyris. Item in Amphitrea*
Gregorii. *civitate, natale beati Gregorii episcopi & Liberati.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num.
Zephyrini. 130. In fine: *Romæ via Appia, sancti Zeverini episcopi:* Pro *Zephyrini.* Tum: *In Oriente, sancta*
Theclæ. *Theclæ virginis & martyris.*

DAVERONEN. *In pago Cabilonensi, sancti Cy-*
Cypriani. *priani abbatis.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Ammonis cum sociis, martyris. Julii martyris.*

In VATICAN. num. 5949. Nihil de Liberato.

FLORENTIN. Habent, ut ANTVERP. &c. su-
Gregorii. pra, *& sancti Gregorii episcopi. Romæ, sancti Zephirini episcopi.* Addunt autem: *In Hispania, sancti Domitiani abbatis.* Puto indicari *Dominicum* ab- *Zephyrin.*
batem, de quo vide Castellan. & MOLAN. infra. *Domitian.*

BURDEGALEN. *In territorio Cymila, sancti Os-* *Pro Domitian.*
pitii confessoris. Monasterio Livinensi, sancti Co- *Ospitii.*
lumbi abbatis. Sub his nominibus neutrum novi. *Columbi.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Vigilia sancti*
Vig. Thomæ. *Thomæ Apostoli. Apud Alexandriam, beatorum martyrum Ammonis* &c. satis pure, uti etiam in Julio. Ultimæ annuntiationi novam plane formam indidit, hoc modo: *In Amphitrea, sanctorum Liberati & Gregorii episcoporum & confess.* *Greg. &c.*

BELIN. In additione Gregorii episcopi, & in depositione Zepherini, convenit cum ANTVERP. &c. In fine autem præterea addit: *Item*
Vig. Thom. *eodem die, vigilia Sancti Thomæ Apostoli.* *Gregorii. Zephyrin.*

GREVEN. *Vigilia sancti Thomæ Apostoli. Romæ,*
Vig. Thom. *depositio beati Zeperini episcopi. In Oriente, sancti*
Zephyrin. *Anastasii episcopi & confessoris. In Amphitrea,*
Anastas. *sancti Gregorii episcopi & confessoris.* Ita paulatim
Gregorii. ex aliis accreverunt, qui in Hieronymianis vix indicati sunt. Pergit: *In Hibernia, sancti Fregi*
Fregi. *abbatis. Item, beata memoria Henrici Calkar pre-*
Henr. Cal. *sbyteri & confessoris, Ordinis Carthusiensis, eximæ*
Teele. *sanctitatis viri. In Oriente sancta Theclæ virginis.*

MOLAN. In fine ex BELIN. descripsit, *& sancti Gregorii episcopi. Romæ, depositio sancti Zephy-*
Gregorii. *rini episcopi Item eodem die, vigilia sancti Thomæ*
Zephyrin. *Apostoli*, cui litteris minoribus superaddit, *quæ*
Vig. Thomæ. *in observatione jejunii plerisque locis celebratur. Item, beati Philogonii, qui ex patrono cæsarum*
Philogon. *factus fuit episcopus, cujus memoriam insignis homilia celebravit Joannes Constantinopolitanus cognomento Chrysostomus, quinque diebus ante natalem Christi.* Vide ipsam concionem apud Surium hoc die. Editiones posteriores, nihil habent de Gregorio aut Zephyrino. Agunt de vigilia, ut in priori. Tum: *In Hispanius, Silensi monasterio,*
Dominici. *sancti Dominici abbatis. Qui vitæ sanctitate, ac miraculorum frequentia clarus, migravit anno mille-*
Silensis. *simo septuagesimo quarto.* De Philogonio hæ editiones idem habent quod prior, & eodem modo.

Die 21.

XII *Kal.*

Thomæ. NAtalis beati Thomæ Apostoli, qui Parthis & Medis Evangelium prædicans, passus est in India, ac non multo post inde translatus ad Edessam urbem. Eodem die in Tuscia, sanctorum Joannis & Festi.

Joannis & Festi.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Antverp.* & *Max-Lubec. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. *Partis* scribunt codices nonnulli, sed præcipui habent *Parthis*, ut est in textu. *Evangelium* ponitur in solo Antverp. In Munerat. inter *inde* & *translatus*, interponitur *idem*: sed aliam phrasim construxit Belin. hoc modo: *ac post inde non multum translatus est ad urbem Edessam.* Altera editio, Greven. & Molan. legunt *Edissam*, pejus Tornacen. *Edissem*: textus ex reliquis acceptus est. De *Tuscia* hic amplius non loquor, nec de *Johannis.* Codicis Antverpiensis descriptor annuntiationem illam secundam turpiter vitiavit, scribens: *Johannis & Pauli Festi.* Nec Max-Lubec. nec alius codex de Paulo usquam meminit.

Thomæ. OBSERVATIO. De translatione corporis sancti Thomæ Apostoli actum à nobis est cum tota serie nostra III Julii, quo die in apographis Hieronymianis etiam posita est, sed ita ut hoc rursus die repetatur. Sic habet codex Lucensis: *In Mesopotamia, civitate Edessa, translatio corporis sancti Thomæ Apostoli, qui translatus est ab India, cujus passio*

ibidem

ibidem celebratur v *Nonas Julii.* Hæc directe pugnant cum iis, quæ in eodem codice leguntur citata die III Julii. In hisce aliisque hujusmodi oppositionibus componendis laborat Florentinius, præcipue ad Indiculum Apostolorum à pag. 145. At enim in translatione hîc referenda, non omnino conveniunt præfati codices Hieronymiani; nam in vetustissimo Epternacensi signatur: *Passio Thomæ Apostoli in India*: Corbeiensis autem utramque festivitatem conjungit: *In Mesopotamia, natalis & translatio sancti Thomæ Apostoli* &c. Wandelbertus natalem, seu passionis diem (de quo certe non constat) nusquam videtur agnoscere, solam hoc die translationem canens, ut ex versibus infra adducendis patebit. Ceterum Beda diserte hîc legit: *Natalis sancti Thomæ Apostoli.* Florus in brevi elogio asserit, *translatum esse corpus apud Edessam civitatem* v *Nonas Julii.* In eamdem sententiam ait Rabanus, *lanceâ transfixum occubuisse in Calamia Indiæ civitate & ibi sepultum cum honore* XII *Kalendas Januarias.* Series nostra apertissima est, siquidem translatione, ut jam diximus, III Julii consignatâ, Romanum parvum hoc die simpliciter habet: *Thomæ Apostoli.* Sacramentaria à Menardo & Thomasio edita magis cum Beda conveniunt. Ado autem in Martyrologio hæc solum memorat: *Apud Edessam Mesopotamiæ civitatem, natalis sancti Thomæ Apostoli.* Cetera paucis refert inter Festivitates Apostolorum, unde elogium suum extraxit Usuardus. Advertat lector, a solo Rabano civitatem *Calamiam* designari, in qua Thomas passus sit, solos item Parthos & Medos tum ab ipso tum à nostris indicari, quibus Apostolus Euangelium prædicaverit. Alia notat Motherius in suis ad Romanum Gallicè versum animadversionibus. Ceterum de aliis regionibus, de loco martyrii, de reliquis sancti Thomæ gestis, de corporis adventu in Italiam, nonnullæ controversiæ sunt, quas hîc non vacat examinare. Fontes plerosque commonstravit Baronius, ex quibus non pauca, ad Apostoli labores spectantia, colligi possint; sed uberior est Tillemontiana sylloge tomo I a pag. 355, cum qua conferentur vitæ aliæ & Mss. & pridem ac recentius typis impressæ. Satis modo sit veram textûs Usuardini simplicitatem comprobasse. En Wandelberti de sola translatione versiculos:

Translati Thomæ celebrat duodenus honorem,
Aurea quo structore Dei cognoscere regnum
India promeruit, signis comitata tremendis.

Inter apographa Hieronymiana solum vetustissimum Epternacense hoc die post Thomam legit: *Et in Thuscia, Joannis & Festi:* atque in eodem codice, iidem, procul dubio, repetuntur XXIII Decembris, his verbis: *Et alibi Joannis & Festi*, pro quibus alii habent: *Joannis & Felicis.* Porro Florentinius in hodierna notatione sic observat: *Nullibi in Tuscia venerabatos comparere, aut invenire potuisse, fatetur Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ. Fortasse idem sunt, de quibus infra* X *Kalendas Januarii.* Attamen sive in Thuscia noti sint, sive ignoti, certum est à Rabano ex aliquo Hieronymiano signatos fuisse; certum est à serie nostræ antesignano sic hodie annuntiari: *In Tuscia, Ioannis & Festi:* certum denique, in Adone, & ex hoc à Nostro iisdem prope verbis memorari. Quid autem de eorum vita aut gestis ullibi supersit, hactenus plane latet. In Adone secundo loco refertur *Memmius* Catalaunensis episcopus, de quo ad v Augusti pluribus egimus, tunc, ut candide fatear, ignorantes ipsum hoc die à Viennensi celebrari. Textum ejus hodiernum habes infra in codicibus Florentinis. Hic solùm lectores rogatos velim, ut quæ citata die v Augusti timidius de Adonis sensu dicta sunt, ex hoc loco abunde confirmata meminerint: illud præsertim; quod nempe Memmius illic ad Adonem minime pertineat. Manet interim verisimile, Usuardum eo die Hieronymianam potius quem Adonianam phrasim adoptasse.

Joannis & Festi.

De Memm. adv Augst.

AUCTARIA.

ROSWEYD. Thomæ annuntiationem, post *Edessam urbem*, sic protraxit; *in loculo argenteo ibidem honore Apostolico conditus est.* In altera purus est.

PULSANEN. Eumdem textum ex Adone interpolavit, post *India*, sic pergens, *& corpus ejus in civitate, quam Syri Edessam vocant, translatum est, ibique digno honore conditur.* Purus etiam est in secunda annuntiatione.

De Thoma.

ANTVERP-MAX. cum omnibus sociis addit in fine: *In Eraclea civitate, natale sancti Passi.* Sic vocatur in Hieronymiano Lucensi: Corbiense scribit *Passini*: Epternacense, *Bassi.*

Passi.

CENTULEN. *Natale beati Thomæ Apostoli, qui Parthis & Medis prædicans, passus est in India* v *Nonas Julii. Corpus ejus in civitatem, quam Siri Edissam vocant, translatum, ibique digno honore sepultum. Cathalaunis, sancti Memmii episcopi & confessoris, primi civitatis illius.* Vide codicem sequentem. In ultima purus est.

De Thoma.

BRUXELLEN. In prima utcumque purus, sic prosequitur: *Romæ, sancti Innocentis Papæ. Qui decrevit, osculum pacis ad Missam dari, ac oleo consecrato pro infirmis uti, constituit.* Sequitur de Joanne & Festo. Tum: *In Eraclea, natale sancti Passi martyris. Cathallaunis, depositio sancti Memmii episcopi primi, illi civitati ab urbe Roma directi. Qui inter alia innumera miracula mortuum suscitavit, cujusque nunc sepulcrum miraculis creberrimis illustratur. Treveris, sancti Zepherini episcopi*

Innocentii.

Passi. De Memmio

Zepher. Tre.

episcopi & confessoris. Vide infra: *Et alibi, sanctorum Focæ, Floris & Honorati episcoporum & confessorum* Nomina in codicibus Hieronymianis invenio, titulos non item.

Phocæ & socior epp.

HAGENOYEN. *In India, passio sancti Thomæ, electi Dei Apostoli, qui tanti fervoris erat ad Dominum, adhuc in carne existentem; quod cum eo mori voluit, & alios similiter facere hortatus est, quando ad resuscitationem Lazari Dominus ire voluit* &c. quæ vide apud Surium. Tum nova confusio: *In civitate Treveri, sancti Severi episcopi & confessoris ejusdem civitatis. Qui de civitate Treveri veniens in Aquitaniam, unde natus erat, jam senex per gratiam Dei, quam in se habuit, omnes, quos vidit, cognovit, ex nomine proprio illos salutavit, & quod majus erat, eos quos cognovit exterius, eosdem cognovit interius, ita ut pluribus eorum, suas cogitationes bonas aut malas proderet, & plenus bonis operibus, ibidem obiit in pace. Eodem die apud Thusciam, natale sanctorum martyrum Johannis & Festi. In Eraclea civitate, sancti Passi martyris.*

De Thoma. *De Severo Trevercn.* *Passi.*

AQUICINCT. In fine subdit: *In pago Cavillonensi, sancti Cypriani abbatis.* Notatus est heri & nudius tertius, sed adhuc quæro quis sit.

Cypriani.

MATRIC CARTUS ULTRAJECT. *Thomæ Apostoli. Joannis & Festi martyrum.*

FLORENTIN. *Catalaunis, sancti Memmii, episcopi primi, ab urbe Roma directi. Qui inter alia miracula fertur mortuum suscitasse; cujus nunc sepulcrum creberrimis miraculis illustratur.* Vide dicta superius, sub finem Observationis. Sequitur: *Romæ, Nicodemi, qui sanctorum martyrum corpora, scilicet Claudii, Nicostrati, Castorii & Simplicii, de fluvio extracta, domi suæ sepelivit, ut in gestis eorum legitur.* Vide dictorum gestorum compendium apud Adonem VIII Novembris, ubi & de Nicodemo agitur.

De Memmio *Nicodemi.*

EDITIO LUBECO-COL. De Thoma addit, *ibique digno honore conditum est. In Tuscia, natale sanctorum Johannis & Festi confessorum. In Eraclea civitate, natale sancti Passi martyris. Treveris, sancti Severini, secundi ejusdem civitatis episcopi & confessoris.*

Passi. Severini. Treveren.

GREVEN. *In Eraclea, sancti Passi martyris. Item sanctorum Focæ, Honorati. Romæ, depositio sancti Innocentii episcopi. Item secundum Adonem hic, Cathalaunis, sancti Memmii episcopi primi, illi civitati ab urbe Roma directi, qui inter alia mortuum suscitavit, cujus etiam nunc sepulcrum creberrimis miraculis illustratur. Hinc Usuardus habet Nonis Augusti. Treveris, beati Severini secundi, episcopi & confessoris, qui & Severus dictus est. Item secundum Cathalogum hic, memoria beati Dionysii episcopi, discipuli sancti Thomæ Apostoli, & Pelagiæ filiæ regis, sponsæ suæ, quos idem Apostolus convertit. Dionysius autem postmodum episcopus ordinatus, plenus sanctitate ad Dominum perrexit: Pelagia vero sacro velamine consecrata, post ejus obitum, cum nec nubere vellet, nec immolare, capite plexa martyrium complevit.*

Passi. Focæ & Honorati. Innocentii. Severini. Dionysii. Pelagiæ.

MOLAN. In fine: *Catalaunis, sancti Memmii episcopi, primi illi civitati ab urbe Roma directi, qui inter alia innumera miracula mortuum suscitavit. Eodem die, sancti Severini episcopi Treverensis.* In editionibus posterioribus exstat hoc solum augmentum: *Eodem die, sancti Severini secundi, episcopi Treverensis.* Vide GREVEN.

Memmii. Severini.

XI *Kal.* *Die* 22.

Martt. 30. ROmæ via Lavicana inter duas lauros, natalis triginta martyrum, qui omnes uno die persecutione Diocletiani coronati sunt. Alexandriæ, beati Ischyrionis martyris. Is cum ad sacrificandum blanditiis atque injuriis cogeretur, & contemneret; præacuta fude transverberatus per viscera, neci traditur. Civitate Ostia, sanctorum Demetrii, Honorati & Flori.

Ischyrionis

Demetrii & sociorũ.

Ita *Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Hîc usus sum majori libertate, quam usquam toto hoc opere, restituendo proprium & verum nomen *Ischyrionis*, quod in nullo codice reperitur. Puritati proximus erat Praten. per *Schyrionis*, Molan. per *Schirionis*. Herinien. Tornacen. Munerat. & Greven. scribunt *Chirionis*: Belin. *Chyrionis*, alii *Chiridionis* vel *Scirionis*. Putavi emendationem illam mihi licitam esse. Pro *præacuta fude*, in Herinien. est, *post acuta*. Turpius errant Antverp. Max-Lubec. & Belin. dum duas illas voces *præacuta fude*, plane omittunt. Hîc cetera conjungo. De *blandiciis*, *contempneret*, *Hostia* &c. vide alibi.

Postrema & gravior variatio codices nonnullos à puris disjunxit: Pratensem imprimis, quem ex parte imitantur soliti socii Antverp-maj. & Rosweyd. De Pratensi testatus mihi est Clarissimus Castellanus, ab VIII Decembris usque ad XXIII, nihil in eo erasum, nihil adjunctum esse; *rien d'effacé, ny d'ajouté*, atque adeo manifestum esse debet, annuntiationem tertiam hodiernam prima manu à codicis istius scriptore positam fuisse hoc modo: *Civitate Ostia, sancti Basilei*; quæ verba Usuardo adscribi prorsus non possunt, nisi velimus eum dormitando scripsisse, turbasseque clarissimos hoc die Hieronymianorum indiculos, in quibus primo loco diserte legitur: *In Antiochia, sancti Basilei*: quo modo rectius legerunt duo illi alii codices, plerumque Pratensis sectarii. In præfatis Hieronymianis sequitur articulus noster primus, *Romæ, via Lavicana* &c. Tum vero:

De Praten. & soc. codd.

vero: *Et Hoſtia, natalis ſanctorum Demetrii* &c. quam annuntiationem ex omnibus codicibus noſtris Uſuardo aſſerimus. Merito itaque è purorum codicum numero Pratenſis excluſus eſt. Viderint iſtius codicis patroni, an error tam palpabilis ipſius authentiam magnopere commendet. Excluſimus etiam duos alios, quod certò in ea ultima commemoratione Uſuardini non ſint.

Martt. 30. OBSERVATIO. Coronam martyrum triginta, ſub Diocletiano Romæ paſſorum, dedimus 1 Januarii, ſed loco determinato *via Appia*: en coronam ſeu manipulum alterum, forte trecentorum potius, quam triginta pugilum. Numerum dubium reddunt Hieronymiani codices Lucenſis & Blumianus, dum contra alios diſtinctius legunt: *Romæ via Lavicana, inter duos lauros, natalis ſanctorum* CCC *martyrum, qui omnes uno die coronati ſunt.* Si tempora Diocletiani addita eſſent, videretur tota noſtra annuntiatio inde accepta, magiſque id adeo ſuaderent codices Hieronymiani alii, in quibus ſoli triginta exprimuntur. Sed *dignior*, inquit Florentinius, *immani* Diocletiani *ſævitia numerus trecentorum eſſet.* Quærimus quid ſcripſerint Martyrologi? Rabanus ſolo martyrum numero à Lucenſi differt: nec multum diſſonat Romanum parvum: *Romæ,* XXX *martyrum, ſub Diocletiano, via Lavicana inter duas lauros ſepultorum.* Ado diſtinctius & exactius cum Lucenſi locutus eſt, iis plane verbis quibus conſtat totus textus noſter. Nihil præterea de his martyribus hactenus reperi. Wandelbertus ceteris Martyrologis ſubſcribit hoc ſuo verſiculo:

Undecimum celebrat triceno martyre Roma.

Iſchyrionis. Sequitur annuntiatio ſeptima hujus menſis, ex uno Rufini capite accepta, ut pluribus dixi XIX Decembris. Complexus eſt articulus in Romano parvo: *Alexandriæ, Iſchyrionis martyris. Et aliorum quamplurimorum, inter quos ſenex Chæremon.* Binas illas commemorationes ex laudato toties Rufini loco amplificat Viennenſis, ſed de ſolo Iſchyrione agit Uſuardus, elogii ſui verba omnia ex Adone deſcribens, omiſſa notabili circumſtantia, nimirum Iſchyrionem non ab aliquo judice damnatum, ſed ab hero, ut ita dicam, à *potente* aliquo viro, cujus *rem ſub mercede procuraret*, inſolito crudelitatis genere dire trucidatum. Alexandriæ à noſtris conſtanter ponitur, licet id nuſquam affirmet Euſebius, imo aliis non inveriſimile videatur, in alia aliqua Ægypti parte interemptum fuiſſe. De reliquis illis martyribus *quamplurimis fame, ſiti, frigore, languore, latronibus, beſtiiſque conſumptis*, plurima ſuppeditabunt inferius Auctaria Uſuardina variis modis concepta.

In Variantibus ſupra oſtendimus, erraſſe codicem Pratenſem, dum *Baſileum* Antiochenum civitati *Oſtiæ* adſcripſit; erraſſe item ſolitos ſocios, qui aliam annuntiationem Uſuardo ſubſtituerunt. Quæritur hìc, quem codicem Hieronymianum præ oculis habuerit, ex quo ſegmentum ultimum de tribus martyribus Oſtienſibus *Demetrio, Honorato* & *Floro* deſumpſerit; etenim vetuſtiſſimus Epternacenſis, Lucenſis & Blumianus legunt: *Demetrii & Honorati, Felicis, Flori.* Ad ſimiles quæſtiones, ſæpe alibi propoſitas, nulla aptior occurrit reſponſio, quam ſi dicamus, Uſuardum pro ſuo beneplacito ex Hieronymianis Sanctorum delectum feciſſe. Utinam & horum trium, & XXX ſuperiorum Martyrum Acta aut paſſiones alicubi reperirentur!

Demetrii & ſociorum.

AUCTARIA.

Baſilei. PRATEN. Jam ejus auctarium ſupra dedimus in Variantibus: ubi etiam de ANTVERP-MAJ. qui præterea pro *inter duas lauros*, legit *inter duas arbores*.

Theodoſiæ. ROSWEYD. In augmento convenit cum ANTVERP-MAJ. ſed præterea in fine adjicit: *Theodoſiæ virginis & martyris.*

Martyrum Ægyptior. PULSANEN. In prima ſatis purus, ſic proſequitur ex Adone: *Ipſo die, quamplurimorum martyrum, qui in deſertis montibus apud Egyptum oberrantes, fame, ſiti, frigore, latronibus, beſtiiſque conſumpti ſunt.*

Chæremonis & aliorum. ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Tertio loco ex Adone interſerunt: *Apud Egyptum, natale ſancti Therimonis* [alii *Chermonis*, melius *Chæremonis*] *epiſcopi urbis Nycopolis, & aliorum plurimorum, qui in deſertis & montibus apud Egyptum aberrantes, fame, ſiti, frigore, languore, latronibus, beſtiiſque conſumpti, gloria martyrii coronati ſunt.* In quarta annuntiatione omnes conveniunt cum codicibus pro textu citatis.

LOVANIEN. In augmento cum aliis convenit, ſed totum Iſchyrionis elogium expunxit.

De Martt. Ægyptiis. CENTULEN. *Romæ via Lavicana inter duos lauros, ſanctorum* XXX *martyrum, qui ſub Diocletiano paſſi ſunt, Alexandriæ, beati Scirionis martyris. In Egypto, innumerabilium martyrum, qui in montibus & vallibus, in ſilvis & diverſis laborantes incommodis, fame, ſiti, languoribus, frigoribus, latronibus, beſtiiſque conſumpti ſunt. Eodem die, Theodoſiæ virginis & martyris, & ſancti Didimi, eruditiſſimi viri.* Vide Hieronymiana & Florentinii obſervationes.

Theodoſiæ & Didymii.

Georgii. Ariſtonis. Felicis. BRUXELLEN. In prima purus, ſic pergit: *In civitate Spoletana, paſſio ſancti Georgii martyris. In portu Romano, natale ſancti Ariſtonis. Et Romæ via Portuenſi, depoſitio ſancti Felicis epiſcopi.*

In

In Ischyrione satis purus est. Tum: *Apud Egiptum, natale sancti Cheremonis, Nycopolis episcopi, & aliorum quamplurimorum martyrum, qui in desertis & montibus apud Egiptum oberrantes, fame, siti, frigore, languore, latronibus, bestiisque consumpti, gloria martyrii coronati sunt. Et Ceremon episcopus, dum ad Arabum montem cum grandeva conjuge discessisset, nulli ultra comparuit.* Vide hæc nitidius in Adone, vel in ipso Rufino. Sequitur de Ostiensibus pure. Deinde: *Et alibi, passio sanctæ Theodosiæ virginis & martyris, & sancti Didimi monachi. Antiochia civitate, sancti Basilii.*

Chæremonis & aliorum. *Theodosiæ. Didymi. Basilei.*

Hagenoyen. In textu, solito purior, addit de Ægyptiis martyribus: *Apud Egyptum, natale sancti Cherimonis episcopi & martyris, qui Nycopolis civitatis præsul erat, & aliorum quampluri-morum* &c. Subjicitur sequens historia: *Ipso die, apud Antysiodorum, passio sancti Justi pueri, qui fuit justus nomine & re. Hic Justus filius fuit Justini viri Christiani, qui à filio suo multipliciter fuit arguius, quare fratrem ejus Justianum de capevitate non redimeret. Qui cum proficisceretur ad redimendum fratrem, Justus ejus filius secum proficisci voluit; sed pater prohibuit propter dolorem matris ejus, quia unicus erat. At illa ait, vadat tecum filius noster; & sic perrexerunt. Venientibus igitur paganis, pater ejus abscondit se, puer autem Justus obviam dedit illis. Qui dixerunt: Quo venerunt viri Christiani jam tecum euntes? At Justus ait: scio eos, sed vobis eos non pandam; & statim præciderunt caput ejus, & accipiens Justus caput suum inter manus suas & sedens oravit. Cumque pater dubitaret, quid secum ageret; Justus ait: Corpus meum Beluaci sepelite, & caput meum ad Feliciam matrem meam ferte. Quod illa videns, Deo gratias egit, & tanta claritas super domum Justini fulsit, quod sanctus Amator episcopus quæreret, quid ibi esset, & audita ejus passione, illud in suo sepulchro sepelivit.* Hic justus est, ni fallor, qui colitur XVIII Octobris.

De Martt. Ægyptiis. *De Justo Longa historia.*

Aquicinct. Post *neci traditur*, interjicit: *In civitate Antiochia, sancti Basilei.*

Basilei.

Matric-Cartus-Ultraject. *Theodosiæ virginis. Frontonis episcopi & confessoris. Romæ, triginta martyrum. Cerionis martyris.* An non fortasse *Chæremonis? Item aliorum trium martyrum.*

Theodosiæ. Frontonis.

In Vatican. num. 5949. Deest Demetrius cum sociis. Adjicitur: *Eodem die, plurimorum martyrum* &c. ex Adone.

Altemps. Habet ut Aquicinct. *In civitate Antiochia, sancti Basilei.*

Florentin. *Item aliorum quamplurimorum* &c. etiam ex Adone. *Item, sanctæ Theodosiæ virginis & martyris. In civitate Ostia, sancti Flaviani martyris, sub Juliano apostata imperatore.* Positus est in Martyrologio Romano.

De Ægypt. Theodosiæ. Flaviani.

Remens. SS. Tim. & Apoll. *In suburbio Jovisi Remensi, natale sancti Jovini confessoris.*

Jovisi.

Editio Lubeco-Col. *Apud Spoletum civitatem Tusciæ, passio sancti Gregorii presbyteri & martyris, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum. Qui primo, sub Flacco comite nodosis fustibus cæsus, ac deinde post craticulam & carcerem, chorreis ferreis in genibus percussus, sed & ardentibus lampadibus per latera incensus, & cum jam à Tyrcano præside capitali sententia damnatus esset, audivit vocem de cælo dicentem sibi: Ecce Gregori, jam coronatus es, & in numero sanctorum meorum ascriptus: ingredere ergo ad me, benedicte Domini, quia mea habitatio præparata est tibi. Adhuc angelo loquente, ab Aquilino spatario capite truncatus est; cujus corpus requiescit nunc Coloniæ Agrippinæ, in ecclesia majori per translationem, à Domino Brunone Colonien sium archiepiscopo factam.* Vide etiam Auctaria diei sequentis. In Usuardo ponitur XXIV. Sequuntur prima & secunda, satis puræ: deinde multa de Chæremone & Ægyptiis, ut supra. Demum de Ostiensibus, recte.

Spoletani. Colonium Agrippinam in majori ecclesia quiescentis.

Greven. *In portu Romano, natalis sancti Aristonis. Et depositio sancti Felicis episcopi. Et depositio beati Gregorii Spoletani presbyteri & martyris, apud Colonium Agrippinam in majori ecclesia quiescentis. Usuardus tamen & Ado habent eum IX Kalendas Januarii. Ipso die, passio sanctorum Theodosiæ & Dimidii seu Didymi. Item secundum Adonem, plurimorum martyrum, qui in desertis & montibus apud Egyptum oberrantes* &c. Vide Adonem ipsum. Sequitur: *Ethernasii confessoris. Theodosiæ virginis. Item, sanctæ memoriæ Juttæ inclusæ.*

Aristonis. Felicis. Gregorii. Theodosiæ & Didymi. Martt. &c. Ethernasii. Theodosiæ. Juttæ.

Molan. In prima, ac in aliis editionibus aliud augmentum non habet, præter sæpe citatum Adonis articulum de martyribus quamplurimis Ægyptiis &c. de quibus vide supra.

X *Kal.* *Die* 23.

Martt. 20. APud Nicomediam, sanctorum martyrum viginti, quos Diocletiana persecutio gravissimis cruciatos tormentis, martyres Christo fecit, & beatos sanctorum numero in cælis conjunxit.

Victoriæ. Romæ, natalis sanctæ Victoriæ virginis, sub persecutione Decii imperatoris, quæ cum esset desponsata à quodam pagano, & nec nubere vellet, nec sacrificare, post multa facta miracula, inter quæ plurimas virgines aggregaverat, percussa est gladio in corde à carnifice, rogatu sui sponsi. Item Romæ, sancti Servuli, de quo beatus Gregorius scribit, quia à primæva ætate usque ad finem vitæ paraliticus jacebat; ad cujus tumbam miracula creberrimè fiunt. Parisius, dedicatio Basilicæ in honore sanctæ Crucis & sancti Vincentii martyris, & depositio Domni Childeberti regis.

Servuli. *Dedicat. basilic. &c. Childeber.*

Puros censeo solos quatuor *Praten. Herinien. Antverp-maj.* & *Greven.*

VARIA

VARIA LECTIO. Omnes legunt, *beatos Sanctorum numero*, ut est etiam in Adone: forte nitidius habet Antverp-maj. *beato Sanctorum numero*, sed non Usuardinè. Greven. & aliqui alii ponunt, *martyres Christi fecit*: præferenda est lectio nostra Adonianæ conformis. Antverp-maj. *Victoriæ* nomen transmutavit in *Victorinæ*: & pro *virgines aggregaverat*, scripsit *virgines aggregatas*. Non recte habet Greven. *qui à primæva*, pro *quia à primæva*, paulo melius correxit Molan. *quod à primæva*. Relîqui in textu articulos duos ultimos, quia eos in præcipuis codicibus reperio, tametsi ad Sanctos non spectent, quâ causâ suspicor à nonnullis codicum descriptoribus prætermissos fuisse; ab aliis postmodum restitutos, ut ex Auctariis facile colliges.

OBSERVATIO. Codex Hieronymianus Lucensis apud Florentinium sic hodie indiculum suum incipit: *In civitate Nicomedia, natalis sanctorum* CCXLV *martyrum simul, quorum nomina Dominus scit.* Communis opinio est, insinuari hîc immanissimam persecutionem à Diocletiano Nicomediæ barbaro furore inchoatam, de qua non semel alibi locuti sumus, præsertim XXVII Aprilis. Quâ nimirum, teste Eusebio, *ingens martyrum multitudo*, occasione incensi palatii, omni tormentorum genere consumpta est. At non video quis hîc numerus determinari potuerit; unde fortasse accidit, ut in eo plane varient Hieronymiana apographa. Etenim in Blumiano solorum XXX martyrum memoria agitur: in vetustissimo autem habetur: *In Antiochia, natalis martyrum* XXXV; ubi Rabanus, servato hoc numero, *In Nicomedia* restituit. Vide de his Florentinium, & cum eo, si lubet, mirare, *tam in Martyrologio Romano, quam Usuardo, Adone, & aliis recentioribus, Nicomedienses ignotis nominibus martyres ad viginti tantum extendi.* Tolletur fortasse admirationis causa, si memineris martyres illos omnes, sub una celebritate cum Anthimo recoli, citata superius die XXVII Aprilis. Frustra quæres, cur hîc viginti repetantur. Id videor satis certo posse conjicere, numerum illum hodiernum, ab auctore Romani parvi pro mero libitu contractum fuisse. Ado de more elogium composuit, à Nostro ad verbum descriptum; sed hoc istiusmodi est, ut non magis ad efferam illam Diocletiani rabiem, quam ad aliam quamlibet ejusdem tyranni carnificinam alludere videatur. Adjuncti in Romano *Migdonius* & *Mardonius*, ab Eusebio nominatim expressi non sunt. De cetero hîc fontem pandimus ex quo XX nostri martyres promanarunt. Nec lubet cum aliquibus divinare, pro XX *martyrum*, scriptum forte olim fuisse, XX *millium*. Sic alicubi prostitisse ostendit appositum in posterioribus Molani editionibus: & sic certe XXVIII Decembris referunt Ephemerides Græco-Moscæ ante tomum I Maii pag. LVII. Nobis à codicum nostrorum Usuardinorum simplicitate, seu hæc vera, seu erronea sit, recedere integrum non est. *Martii 20.*

Ad XVIII Decembris non semel in Auctariis signata est *Anatolia*, cum *sua conVirgini Victoria*. De illa & *Audace* egimus ex Usuardi mente, ad IX Julii; istam huc retulere Martyrologi, tum in serie Bedæ, tum in nostra. Hieronymiana apographa x Julii legunt: *In Savinis, Anatholiæ, Victoriæ*; ubi rursus videri possunt apud Florentinium, quæ præfata IX Julii indicavimus. Breve & nitidum est Bedæ, & ex eo Rabani elogium; nostrum tam huic simile, ut pro majori parte ex priori descriptum non dubitem. Longior est Adonis historia, quam hinc inde arrodit Tillemontius tomo 3 à pag. 703 in notis, cum tamen in ipso opere a pag. 329 non adeo ab ipsa abhorrere videatur. Nos ad IX Julii in Actis mentem nostram declarabimus. Interim vetustam esse passionem, negare nemo ausit, cum ex ea Adelmus carmen suum composuerit, quod cum Adonis elogio apud Surium vulgatum est. In ipsa urbe Roma passam non esse Victoriam, satis innuit Viennensis. De sepulturæ loco consule Holstenii Animadversa ad Martyrologium Romanum à pag. 108, ubi Dextrinas nugas aliorumque errores accurate refellit. Audi modo Wandelbertum, sic uno suo versiculo Victoriam canentem: *Victoriæ.*

Victoriâ Christi decimus de virgine fulget.

Servulus in sola serie nostra notus est, sic à Romano parvo primùm signatus: *Romæ, Servuli, ægritudine dissoluti, in ecclesia beati Clementis sepulti; ubi Dominus per illum mira operari dignatur.* Brevis encomii fontem, nempe magnum Gregorium, consulens Viennensis, longiorem inde narrationem suam desumpsit, satis accuratam, cujus epitomen exhibet textus noster. Videnda hîc egregia Baronii annotatio, quæ in Melchiore Cano hodiernos hypercriticos fortiter retundit; illos nimirum, qui S. Gregorii Dialogorum libros, quos *jam mille*, & multo amplius, *annis, tam Occidentalis quam Orientalis Ecclesia summa fide, digna veneratione, immensisque est laudibus prosecuta, audent in controversiam revocare ac fide minuere.* In aliis id ausi fuerunt homines illi, at qui Servuli historiam in dubium revocet, hactenus inveni neminem. De Dedicatione Basilicæ ad S. *Servuli. Ded. basil.*

Germani à Pratis, nihil habeo quod hîc superaddam; ab Usuardo positam, probant
Childeberti. citati pro textu codices. *Childeberti* regis depositio, potius ad necrologium, quam ad Martyrologium spectabat.

AUCTARIA.

TORNACEN. Bene in textu procedit, usque ad, *rogatu sui sponsi.* Cetera omnia prætermissa sunt.

ROSWEYD. Pergit usque ad, *creberrime fiunt*: & omissis reliquis substituit: *Item Romæ, Eleuterii & aliorum* DCCCXXXIII. *Eleutherii & soc.* 833. Vide quomodo hæc ex Hieronymianis componere conetur Florentinius.

PULSANEN. Incipit: *Apud Spoletum, natalis sancti Gregorii presbyteri & martyris, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum, sub judice Flacco.* *Gregorii.* Est hodie in Rabano cum longiori elogio; Usuardus eum signat die sequenti. Vide Auctaria heri & hodie. Sequitur in codice, de Victoria usque ad, *imperatoris*: de Servulo, usque ad, *Papa scribit.* Deiunt reliqua omnia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. & MOLAN. Deficiunt in articulis duobus ultimis, quos haud dubie Usuardo adscribendos non putaverunt.

MUNERAT. Minorem defectum habet, cum ultimam de Childeberto signaverit.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. In tribus primis annuntiationibus, cum præcedentibus & cum textu satis conveniunt, exclusis etiam dedicatione & Childeberto, sed eorum loco adjiciunt: *Eodem die, sancti Dagoberti regis Francorum.* *Dagoberti.* Puto sermonem esse de eo, qui hodie in Martyrologio universali à Castellano refertur.

LOVANIEN. In augmento, proxime superioribus similis est, sed expunxit totum Victoris elogium. Hæc causa est, ut supra diximus, cur ab aliis mediæ notæ codicibus sæpe excludatur.

CENTULEN. *Romæ, Victoriæ virginis, sub Decio imperatore. Apud Nichomediam, sanctorum* XX *martyrum. Item Romæ, beati Servuli, de quo beatus Gregorius scribit; rebus pauper, meritis dives.* *Euaristi.* *Item ipso die, sancti Euaristi Papæ & martyris.* Colitur XXVI Octobris. Est alius hoc die Euaristus in Hieronymianis

BRUXELLEN. Incipit: *Romæ, sancti Euaristi Papæ & martyris. Cujus celebrior natalis dies colitur* VII *Kalendas Novembris.* *Euaristi.* In Victoria, non omnino purus est, sic scribens: *Et Romæ, natale sanctæ Victoriæ virginis & martyris. Quæ dum esset desponsata cuidam pagano, & nec nubere nec sacrificare vellet, post multa miracula, ad instantiam sui sponsi, sub persecutione Decii imperatoris, a carnifice in corde gladio percussa est. Taliarchus vero percussor ejus, leprosus factus, intra tres dies consumptus à vermibus, expiravit.* Tum: *Et natale sancti Johannis presbyteri, positi ad sanctum Hermen.* *Joannis.* In Nicomediensibus, nonnihil mutilatus est, & pro XX, ponit XXV. Deinde: *Item Romæ, natale sanctorum Eugenii, Eleutherii, Urbani, Cornelii, Traiani, Victoris, Castulæ, & aliorum octoginta & triginta.* *Eugenii & sociorum.* Voluit dicere *octingentorum & triginta.* In Servulo, modice interpolatus, in fine cum superioribus: *Eodem die, sancti Dagoberti regis Francorum.* *Dagoberti.*

HAGENOYEN. In prima habet de Victoria, non omnino pure. Paulo melius in Nicomedienſibus. De Servulo, post *jacebat*, interserit, *in magna cordis & corporis paciencia; & similiter rebus pauper erat. Ad cujus obitum voces auditæ sunt cœlestes. Ad cujus etiam tumbam miracula creberrime fiunt.* *De Servulo.* Nihil præterea adjectum invenio.

AQUICINCT. In commemoratione de Victoria aliquid turbat; dum post *percussa est gladio*, adjungit: *inde à carnifice rogatu sui sponsi sepelitur.*

In DAVERONEN & CAUDIACEN. Adjecti sunt articuli duo de dedicatione Basilicæ in S. Germani à Pratis, & de depositione Childeberti, sicut habetur in textu.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Victoria virginis. Sanctorum viginti martyrum. Servuli paralytici, de quo scribit beatus Gregorius in homilia.*

REG. SUEC. num. 428. Similis est MUNERAT. agit de sola depositione Childeberti.

VATICAN. signatus num. 5949. Adjicit: *Apud Spoletum, natale sancti Gregorii martyris.* Cum elogio, inquit Papebrochius, sed istud non describit; forte quia idem est cum Usuardino diei sequentis.

ALTEMPS. *In Nicomedia, natale* XXXV *martyrum.* *Mart. Syr.* Vide quæ diximus in Observatione. *Item Romæ,* DCCCXXXV. *Et depositio D. Childeberti regis.* Litt. D non pro *divi*, sed pro *Domni* ponitur.

FLORENTIN. *Item, sancti Rufi Zosimi, qui fuit de antiquis Christi discipulis.* Sic duo nomina connectuntur, nulla addita interpunctione, acsi ejusdem personæ essent. Vide Usuardum supra ad diem XVIII Decembris.

EDITIO LUBECO-COL. In annuntiatione Victoriæ nonnihil interpolata, hoc singulare in fine adnectit: *Cujus caput nunc Coloniæ Agrippinæ in ecclesia Carthusiensium, per translationem requiescit.* *Decubitus Victoriæ.* In Servulo & Nicomedienſibus, satis pura est. Postremum addit: *Eodem die, sancti Dagoberti regis Francorum.* Dixi, videndam Castellani notulam in Martyrologio universali.

GREVEN. *Romæ, natalis sanctorum Eugenii, Eleutheri, Urbani, Cornelii, Traiani, Victoris, Castulæ, & aliorum octingentorum triginta.* *Eugenii & sociorum.* *Sixti II. Dagoberti. Gregorii. Joannis. Maxithe.* Jam dixi supra, videndam de his Sanctis Florentinii ad Hieronymiana observationem. *Item Sixti, Apollonii. Dagoberti, regis Francorum & confessoris. Item Gregorii pueri. Ipso die, natalis sancti Joannis presbyteri. Maxithæ virginis.*

MOLAN. Suspectas habens postremas duas textus nostri Usuardini annuntiationes; eas literis Italicis in fine interaccessiones computavit. Habet præterea: *Eodem die, translatio beati Lamberti ab ecclesia sanctæ Mariæ in cryptam, & ejusdem cryptæ dedicatio in honore omnium Sanctorum.* *Detransl. Lamberti.* Editiones posteriores in fine legunt: *Die vigesima tertia, sanctorum decem martyrum in Creta.* *10 Mart. in Creta.* Vide eorum nomina & Acta apud Surium. Sequitur de translatione beati Lamberti &c. ut in editione prima. Tum: *Parisiis, dedicatio basilicæ.* &c. & de Childeberto, ut supra. Deinde: *Eodem die, Dagoberti regis Francorum.* *Dagoberti.* Demum minoribus typis: *Civitate Brixmensi, depositio beati Hermanni confessoris, ejusdem civitatis episcopi, præclari in miraculis.* *Hermanni.* Vide Castellanum hoc die in Martyrologio universali, ubi *Hartemannus* vocatur.

IX *Kal.*

Martyrologium USUARDI ad ACTA SS.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

IX *Kal.* *Die* 24.

VIgilia natalis Domini. Apud Antiochiam Siriæ, natalis sanctarum virginum quadraginta, quæ sub Deciana persecutione, per diversa tormenta martyrium consummaverunt. Apud Spoletum civitatem Tusciæ, sancti Gregorii martyris & presbyteri, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum, qui primo fustibus nodosis cæsus, ac deinde post craticulam & carcerem cardis ferreis in genibus percussus, sed & ardentibus lampadibus per latera incensus, tandem decollatus est. Civitate Tripoli, sancti Luciani. *Vig.nat.D.* *Virgg.*40. *Gregorii.* *Luciani.*

Puri sunt codices fere omnes, *Praten. Herinuen. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.* Accedit *Antverp-max.* cum omnibus suis sociis. Plenus etiam est *Centulen.* qui si in decursu sic procederet, quemadmodum à IX Kalend. Januarii inchoatus est, merito inter purissimos codices Usuardinos numeraretur.

VARIA LECTIO. Belin. à puris excludi merebatur, cum sic incipiat: *Vigilia nativitatis Domini nostri Jesu Christi.* Plures codices hîc scribunt *Syriæ*, sed cum sibi non constent, nos cum antiquioribus, hîc ut alibi servamus *Siriæ.* In Max-Lubec. & Munerat. male impressum *Daciana*: non melius in Belin. *Datiana.* Rursus Munerat. pro *Spoletum*, legit *Poletum.* Antverp-maj. Rosweyd. Belin. Greven. & Molan. videntur textum velle emendare, per *presbyteri & martyris*; at satis certum est, Usuardum ab Adoniana phrasi non receissse; quæ proinde ex probatioribus codicibus à nobis servata est. Constructionem plane vitiavit Belin. legens, *cardis ferreis ignitis, incensus, sed & ardentibus lampadibus per latera percussus.* Quid per *cardos* intelligatur, docet Molani annotatio. Munerat. pro *Luciani*, scribit *Lucini.* Sphalmata codicum mediæ notæ non tam scrupulosè expendi; in eo Adonem potius, quam Usuardum sequuntur, quod pro *natalis*, legant *nativitatis.*

OBSERVATIO. Quo antiquiora sunt Martyrologia, eò rarior in ipsis cujuscumque Vigiliæ commemoratio. De Kalendariis aut Sacramentariis hîc non loquor. Nullam in Hieronymianis reperire est. Apud Bedam paucæ occurrunt vigiliæ, &, quod mireris, in Rabano pauciores, utpote qui nullas notarit præter *vigiliam Epiphaniæ* & *vigiliam sancti Joannis Baptistæ.* Qui autem Bedam ubique describit, præfatus Rabanus, ibi vigiliam collocat, v. g. *Epiphaniæ*, ubi in Beda minime invenitur: hoc vero die vigiliam non signat, cum tamen Beda diserte habeat: *Vigilia natalis Domini.* Eadem verba leguntur in Romano parvo, eadem in Nostro, nec discrepat Viennensis, nisi quod pro *natalis*, scribat *nativitatis*; in quo ipsum codices aliqui Usuardini imitati sunt. Wandelbertus metrice idem explicat, Vigiliam cum sequentibus Virginibus ita conjungens: *Vig.nat.D.*

Nono venturæ cumulantes munera luci
Lumina, pervigilesque aras & templa paramus.
Virginibus quadraginta hic splendet quoque, culo
Quæ dignam vitam voto & virtute dicarunt.

Porro *Virgines* illæ *quadraginta* notæ sunt in apographis Hieronymianis, ex quibus ab Adone, ex hoc ab Usuardo acceptas prorsus non dubito. Sic habet vetustissimus Epternacensis: *Antiochiæ Syriæ, sanctarum virginum numero* XL. Addit Lucensis codex *Canonicarum*, eamque qualitatem ex consimili aliquo codice in textum suum transtulit Rabanus. De Canonicabus hujusmodi, verbo egimus in Observatione nostra IX Aprilis; nec modo per Canonicas plus quidquam intelligi credimus, quam simpliciter *Virgines*, quas constat ab ipso Christianismi exordio castimoniæ suæ nitore Ecclesiam mirifice exornasse; ut propterea ad *Asceteria* & *Gynæcea*, quod esset dicere sanctimonialium monasteria, recurrendum omnino non sit. Nullo modo persuadet Florentinius ex Eusebio, lib. 2 cap 17 Therapeutas & Therapeutrias Philonis describente, nullo, inquam, modo persuadet vir doctissimus, ante tempora Decii imperatoris sanctimoniales virgines Christianas, votis & claustro obstrictas, in Ecclesia exstitisse. Ne hîc longam disceptationem ingrediar, verbo dicam; quamdiu quis manifeste non evicerit Philonianos illos Therapeutas & Therapeutrias vere Christianos fuisse, tamdiu asceteria & *Virgg.* 40.

gynæceâ ante Decii tempora, ut minimum incertissima manebunt. Conatus nuperus eruditissimi Monte-falconis satis eversus videtur in Ephemeridibus Trevoltianis anni MDCCXII à pag. 929. Hæc obiter dicta sint, plura de his pridem solide disputavit emeritus senex noster Papebrochius, cujus Responsiones omnium manibus teruntur. Ad XL Virgines redeo, quæ absque nota temporis ab Hieronymianis signatæ, ab Adone, nescio an satis certò, *sub Deciana persecutione martyrium consummasse* dicuntur. Omnia Adonis verba in textum nostrum translata sunt; nec scio, Acta ulla earum Virginum supereresse.

Gregorii. Dixi in Auctariis die præcedenti, *Gregorium* Spoletanum ibi à Rabano cum elogio celebrari, putatque Castellanus, ad eum diem potius pertinere. Nihilominus Romani parvi auctor, qui Virgines XL Antiochenas ignoravit, ita hoc die diserte scribit: *Apud Spoletum, Gregorii presbyteri & martyris.* Insignis hujus Martyris Acta, quibus ejus passio, ipso fatente Tillemontio tomo 5 pag. 347, satis pulcre describitur, in Suriana collectione edita sunt. Talia, procul dubio, habuit Viennensis, quorum compendium exhibet, tam circumspectè à Nostro abbreviatum, ut nullam criticis velli candi ansam relinquat. In Auctariis diei XXII asseritur, Gregorii hujus corpus Coloniam Agrippinam translatum fuisse. Repugnant populares Spoletani: ego, controversiæ momentis nondum satis examinatis, litem indecisam relinquo.

Luciani. *Lucianum* Tripolitanum non memorant soliti Usuardi duces; memorant Hieronymiana apographa, ultimum semper Nostri refugium. Expressissima est vetustissimi Epternacensis annuntiatio, primo loco posita: *In Tripoli, natalis Luciani.* Consonat codex Lucensis, male pro *Tripoli*, scribens *Tropoli*: uterque vero sequentes in eodem indiculo martyres *Metrobium, Paulum* &c. non Tripoli, sed *Romæ* diserte adscribit. Fefellit Baronium Plantinianus Beda, aut id genus codex alius, diversos martyres sub una positione conjungens. De Luciano nihil historici, quod sciam, supereret. Interim ad omnimodam textûs nostri puritatem nihil deesse censemus.

AUCTARIA.

PULSANEN. In duabus primis purus esset, nisi pro *Deciana persecutione*, legeret *persecutione Diocletiani.* Duas alias plane omisit; quod in hoc codice novum non est.

BRUXELLEN. *Vigilia natalis Domini nostri Jesu Christi Apud Antiochiam Syriæ, natale sanctarum Virginum quadraginta canonicarum, & aliorum*
Donati & Drusi. *duorum Donati & Drusi. Qui sub Deciana* &c. De Gregorio inserit, *sub judice Flacco. Romæ,*
Metrobii & sociorum. *natale sanctorum martyrum Metrobii, Pauli, Zenoti, Temisti & Luciani.* Sequitur annuntiatio ultima: *Apud Tripolim civitatem* &c.

HAGENOYEN. *Vigilia nativitatis Domini nostri Jesu Christi.* In Virginibus Antiochenis & Gregorio Spoletano purus est. Sequitur: *Eodem*
Dagoberti cum elogio. *die, depositio sancti Dagoberti regis Franciæ, qui vir per omnia bonus erat & Catholicus & defensor pauperum; qui de bonis suis ecclesias ædificavit, & plures alias bonis suis ditans. Quem cum Deus mirabiliter probans & examinans, multa bella sub eo concitavit, quæ tamen cursaliter placavit, dans ei similiter filiam surdam, cæcam & mutam, quam per beatum Florentium heremitam curavit, filiumque ejus mala morte mortuum, per beatum Arbogastum Argentinensem episcopum suscitavit.* Demum de Luciano, satis pure.

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. *Vigilia.*
Textus contractus. *Apud Antiochiam, sanctarum quadraginta Virginum, quæ diversis tormentis passæ sunt. Gregorii martyris. Sancti Luciani.*

CASTRI-KAROLI. *Apud Spoletum civitatem*
Alnulphi pro Gregor. *Tusciæ, sancti Alnulphi martyris & presbyteri, temporibus Diocletiani & Maximiani imperatorum.* Puto manifestum esse, quod Gregorius noster Spoletanus imperite hîc in *Alnulphum* transformatus sit.

EDITIO LUBECO-COL. *Vigilia nativitatis Domini nostri Jesu Christi secundum carnem.* Sequitur de Virginibus quadraginta pure. De Gregorio fuse egit superius XXII. De Luciano sic habet: *Civitate Tripoli, sancti Luciani confessoris.* Sequitur: *Treveris, in monasterio, quod dicitur Horreum, depositio sanctæ Irmininæ virginis, quam pater ejus rex Franciæ Dagobertus, mortua matre, sanctimonialem in illo loco fecit, & de horreo suo ecclesiam consecrari fecit: monasterium virginum constituit ac multis redditibus dotavit, suamque filiam, aliis sacris virginibus in magistram præfecit, ubi & nunc in mausoleo requiescit.* Vide de hac Irmina, annotationem Castellani: *Eodem die, sancti Isminerii regis & confessoris.* Irmina cum elog. Eodem Isminerio.

GREVEN. *Abdiæ & Naum prophetarum. Romæ, Abdiæ &*
sanctorum Metrobii, Pauli, Zenonis, Drusi, Saturni. Naum. Metrobii.
Isminerii regis & confessoris. In monasterio Gladbach, sancti Alberici heremitæ & confessoris. Item Lucasen. Alberici.
sanctæ memoriæ Annonis primi, episcopi Coloniensis. Annonis.
Romæ, sanctæ Tarsillæ virginis sanctimonialis, amitæ Tarsillæ.
sancti Gregorii Papæ. Vide supra Nonis Januarii.
Treveris, in monasterio, quod Horreum dicitur,
depositio sanctæ Irminæ virginis, filiæ Dagoberti re- Irminæ.
gis. Quæ à patre prælata monasterio virginum, quod
ipse de horreo suo construxerat, multisque redditibus Apollinæ.
dotaverat, plena sanctis operibus quievit. Apollonia matrona.

MOLAN. Typis minoribus textui subjungit:
Theorithgid. *In Anglia, sanctæ Theorithgidæ virginis, discipulæ*
sanctæ Edilbergæ, cujus cum magna laude meminit
Venerabilis Beda in Chronico Anglorum. Romæ, Tarsillæ.
sanctæ Tarsillæ virginis sanctimonialis, amitæ sancti Irminæ.
Gregorii Papæ. Treveris, in monasterio, quod Hor-
reum dicunt, depositio sanctæ Irminæ &c. Posterio-
res editiones de Irmina sic brevius: *Treveris,*
Horreo monasterio, depositio sanctæ Irminæ virginis,
filiæ Dagoberti regis. Quem locum præfatus rex de-
horreo suo construxerat, multisq; redditibus dotaverat.

VIII. Kal.

VIII *Kal.* *Die* 25.

JESUS CHRISTUS FILIUS DEI IN BETHLEEM JUDÆ NASCITUR anno Cæsaris Augusti quadragesimo secundo, Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ. Eodem die, natalis sanctæ Anastasiæ sub Diocletiano imperatore, quæ pro confessione Domini diutinâ custodiâ macerata, dein cum ducentis viris & septingentis feminis ad insulas Palmarias delata, ipsa quidem igni, ceteri verò variis interfectionibus martyrium celebrarunt. Romæ in cimiterio Aproniani, passio beatæ Eugeniæ virginis, quæ tempore Galieni imperatoris, post virtutum insignia, post sacros virginum choros, pro Christo diu agonizans, novissimè gladio jugulata est. *Nativitat. D.N.J.C.* *Anastasiæ.* *Eugeniæ.*

Puros censeo *Herimien. Munerat. Greven.* & *Molan.* Accedit *Centulen.* sub initium codicis purissimus.

VARIA LECTIO. Binæ aut ternæ variationes sunt non magni momenti. Centulen. incipit *Filius Dei Jesus Christus* &c. & ad illa verba, *ipsa quidem igni*, *ceteri vero*.... per oscitantiam scriptoris, *ceteri* male ponitur inter *quidem* & *igni*. In Molan. error est, dum in ultima annuntiatione post hæc verba *post sacros virginum choros*, interjicit, *sub Nicetio Urbis præfecto*. Gravior inter codices discrepantia est circa notas chronologicas, natali Domini appositas, nec satis certum est, quo modo Usuardus vere scripserit. Pratensis cum sociis Antverp-maj. & Rotweyd.; item Antverp. & Max-Lubec. cum aliquibus mediæ notæ codicibus, inter, *anno Cæsaris Augusti* XLII, & *Olympiadis* CXCIII, legunt, *hebdomada, juxta Danielis prophetiam,* LXVI. Ego postrema hæc verba ad textum pertinere non existimo, ductus auctoritate præcitatorum quinque codicum: movente præterea hac ratione, quod Usuardus Adonem contrahens, excludensque notam Urbis conditæ, quæ in Viennensi exprimitur, non videatur, aliam, apud antiquiores non repertam, de suo interposuisse. Sic equidem opinor, facile & ultro cessurus, siquis graviora momenta adduxerit. *De Praten. & alius cod.*

OBSERVATIO. De varia ratione celebrandæ solennissimæ festivitatis Natalis Domini, primis Ecclesiæ seculis, de ejusdem cum *Epiphania* seu *Theophania* confusione, deque id genus plurimis ad eam celebritatem spectantibus, fuse disputant Baronius, Florentinius aliique eruditissimi viri, ad quorum vel summa capita enumeranda, plures hic paginæ non sufficerent. Ut nostra solum prosequamur; certo constat, ipso seculo IV & haud dubie multo citius, nativitatem Domini fixam fuisse ad XXV diem Decembris, ut evidenter probat Bucherii Kalendarium: VIII *Kal. Jan.*, *natus Christus in Bethleem Judæ*, cui Kalendaria alia & nota Sacramentaria consentiunt. Antiquissima Hieronymiana apographa idem habent paulo pluribus verbis: *In Bethleem, nativitas Salvatoris Domini nostri Jesu Christi secundum carnem.* Ad priorem phrasim magis accedit Beda: *Nativitas Domini nostri Jesu Christi*, quam Rabanus ad Hieronymianam denuo reduxit. Brevissime Romanum parvum: *Nativitas Domini secundum carnem.* Primus hæc ampliare voluit & chronologicis notis distinguere Martyrologus Viennensis, addendo annum Augusti, Olympiadum & Urbis conditæ; ac præterea firmissimam & verissimam pacem, censumque hominum ex senatus consilio describendum designans. Usuardum, Adoniana ad brevitatem suam contrahentem, putamus solas duas primas epochas accepisse, excluso anno Urbis conditæ, nullaque hebdomadum Danielis apposita mentione, ut habes supra in Variantibus. Aliæ temporum dimensiones ex calculo Septuaginta interpretum hodie adjectæ, in nullo codice repertæ sunt, in nullo Martyrologio, quod antiquius sit editione Belini, cujus textum in Auctariis suo loco dabimus. Wandelberti metricum elogium melius in fine collocabitur. *Nativitat. D.N.J.C.*

Antiquissimam, nominatissimam, celebratissimam *Anastasiæ*, tam in Oriente, quam in Occidente festivam venerationem clamant tum Kalendaria, Sacramentaria, Missalia, tum etiam Martyrologia, Menologia, aliique libri Ecclesiastici, passim & ubique notissimi; clamant exstructæ basilicæ, erectæ aræ, & quæcumque Sanctis fas est exhibere religiosi cultus monumenta: ut ferme de Chrysogono locuti sumus ad XXIV Novembris, ubi de Actis ea notavimus, quæ amborum passionibus applicanda sunt. *Anastasiæ.*

Tacta ibi controversia de loco martyrii Chrysogoni, hîc operosius moveri deberet, si de eo aliquid satis certi reperiretur, ad dissipandas difficultates, quæ nec paucæ, nec facile solubiles objiciuntur. Non minus intricata sunt, quæ de una vel pluribus Anastasiabus, altera nempe vidua, cœlibe virgine altera, tertia demum incantatrice, vel potius pharmacolytria, perperam in unam confusis, vel de una sola in tres diversas distracta, nimis fortasse scrupulose disceptantur. Lego & expendo singula, at, ut dicam candide, nihil hactenus offertur, quo breviter, clare & nitide propositis argumentis, me plausibiliter expediam, salva Romani Martyrologii auctoritate; ut proinde satius judicem hæc omnia loco proprio in Actis examinanda reservari. Qui implexæ contentionis capita delibare tantisper voluerit, adeat Tillemontium tomo 5 à pag. 713. Hîc ad rem nostram solum observo, Anastasiam hoc die in Hieronymianis Sirmii consignari: *Et Sirmi, Anastasiæ*: unde contra Florentinium, palam non fit, Sirmiensem *diversam esse ab ea, quæ sub Diocletiano gladio peremta, in omnibus fere Martyrologiis hac eadem die recolitur.* Liquet, Bedam, ex hoc Rabanum, & Adonem eadem Acta consuluisse, imo postremum ex primo majorem elogii sui partem descripsisse, Nostrum vero ex Viennensi totum articulum suum contraxisse, omissa in omnibus certa martyrii palæstra, nisi in insula Palmaria Anastasiam & socios omnes coronatos velimus, vel cum Floro, Bedæ textui præmittamus, *In Sirmio.* At à reliquis plane dissentit auctor Romani parvi, dum solus legit: *Romæ, Anastasiæ.* Hæc pro textûs nostri origine.

Eugeniæ. De *Eugenia* ejusque Actis loquendum fuit XI Septembris, ubi occasione Proti & Hyacinthi eorum fides & sinceritas, præeunte Baronio, probata non est. Hîc in solis Martyrologiis hærebimus. Vetustissimum inclytæ in Ecclesia virginis, & ab Adelmo laudatæ, cultum demonstrant Hieronymiana his verbis: *Et in cimiterio Aproniani, via Latina Romæ, passio sanctæ Eugeniæ virginis*: vel brevius in Epternacensi: *Romæ, sanctæ Eugeniæ virginis.* Deest in Beda positio, sic legente: *Et sanctæ Eugeniæ virginis.* Ad quæ Rabanus longam ex notis Actis historiam adjunxit. In Romano parvo non aliud legitur præter, *Et Eugeniæ.* Adonis laudatio passionis locum restituit, reliqua non multis exornans; Noster ex ipsa textum suum mutuatus est: per quæ manifeste patet tota latercluli ad Usuardum propagatio. Est apud Castellanum notula, quæ forte cuipiam non satis gravis videbitur. Reliquum est, ut tres nostras annuntiationes ex Wandelberto metrice reddam:

Octavo servi dignatus sumere formam
Errantemque hominem veniens revocare Creator,
Partu virgineo mortales induit artus.
Eugeniam quoque tum memoramus, Anastasiamque,
Consimili Christum comitatas mente fideque.

AUCTARIA.

DE Praten. Antverp-maj. & Rosweyd. dixi in Variantibus. Secundus codex in eo errat præterea, quod scribat *ducentis feminis.* Tertius vero aliud habet textûs initium, sic incipiens: *Nativitas Domini nostri Jesu Christi secundum carnem.*

De Nativit. Tornacen. Post *quadragesimo secundo*, sic pergit: *Qui in divinitatis suæ potentia, & tempus nativitatis suæ prævidit, & matrem, per quam nasceretur, elegit; quæ de Spiritu sancto concepit, & mater & virgo permansit.* In duabus aliis commemorationibus, purus est.

Pulsanen. Sic habet: *In Bethlehem Judæ, nativitas Salvatoris nostri Domini Jesu Christi, secundum carnem, XLII anno Cæsaris Augusti, Olympiadis centesimæ nonagesimæ tertiæ, ab Urbe autem condita anno DCCXL; sextam enim mundi ætatem suo pulsimo consecravit adventu. Eodem die, natalis sanctæ Anastasiæ.* Desunt reliqua omnia.

Antverp. Max-Lubec. Antverp-max. Ultraject. & Leyden. In notis chronologicis conveniunt cum Praten. &c. Et præterea à puritate deficiunt, quod omittentes, *post sacros virginum choros*, substituant, *sub Nicecio Urbis præfecto.*

Danic. Cum prioribus conveniret, nisi verba illa, *Jesus Christus filius Dei in Bethleem Judæ nascitur*, in finem annuntiationis transposuisset.

Lovanien. Defectu laborat, totum sanctæ Eugeniæ elogium prætermittens.

Alberg. In principio, præcedentibus similis, adjungit, *ab Urbe condita anno DCCLII*, pergitque ex Adone, *firmissima, verissimaque pace toto orbe, ordinatione Dei, à Cæsare Augusto composita, Quyrinus ex consilio senatus in Judæam missus, census hominum possessionumque describebat: sextamque mundi ætatem suo pulsimo consecravit adventu.*

Bruxellen. Incipit: *In Bethleem Judæ, nativitas Domini nostri Jesu Christi filii Dei, secundum carnem, anno Octaviani Cæsaris Augusti XLII. Qui sextam mundi ætatem* &c. De Eugenia post *sacros virginum choros, quos Christo aggregaverat*, addit, *alligata saxo & præcipitata in Tyberim, mergi non potuit: inde thermis ignitis inclusa, illæsa reperta est: novissime autem sub Nycecio Urbis præfecto, pro Christo diu agonizans, in custodia gladio jugulatur.* In Anastasia magnam partem elogii Adoniani describit, in fine subdens: *Et hujus sanctæ Anastasiæ, cotidie fit memoria in Canone Missæ.*

Hagenoyen. De Nativitate, aliqua ex Euangelio, more suo, corradit. Sequuntur duæ Eugeniæ, de quarum prima, sic legit: *Romæ, passio sanctæ Eugeniæ virginis, filiæ Philippi, præsidis Alexandriæ, quæ sub specie viri monasterium viro-*

De Natiu.

De Eugenia

De Anabol.

Eugeniæ duplicem.

rum

rum ingreditur, & Deo fideliter servivit, & tandem abbas efficitur, & de fornicatione accusatur coram patre proprio; & scidit vestem, mulierem se ostendens, patrem, matrem, fratres & plures alios ad fidem convertens. Tandem Romæ redit, & multas ad Deum virgines convertit; in domo propria decollatur. Tum: *Item Romæ in cymiterio Apronianæ* &c. textum hodiernum refert. De Anastasia stylo magis barbaro reddit, quæ in Adone elegantius ex Actis adornata sunt.

AQUICINCTIN. Sic de natali Christi notat, qui codicem illum cum secunda MOLANI editione contulit: *Post memoriam natalis Christi, meminit olei, quod nocte fluxit Romæ trans Tyberim.*

MATRIC-CARTUS ULTRAJECT. *Nativitas Christi. Anastasiæ virginis & martyris. Eugeniæ virginis & martyris, nobilis genere, quæ diu in habitu virili, pater monachorum existens, Deo servivit.*

Textus contractus.

EDITIO LUBECO-COL. In prima, similis est *De Anastas.* ALBERG. Tum sic prosequitur: *Apud Illyricum, passio sanctæ Anastasiæ martyris, sub Diocletiano imperatore. Quæ pro confessione Domini, diutina custodia à viro suo Publio perpessa est ac macerata, beati tamen Chrysogoni epistolis & exhortationibus est consolata, ac confortata. Mortuo marito post longam incarcerationem sub Illyrico præfecto* &c. Vide hæc melius in Adone. In ultima annuntiatione idem inserit quod habet MOLAN. citatus supra in Variantibus.

Longa epocharum series.

BELIN. Sic primus initium format: *Anno à creatione mundi, quando in principio Deus creavit cælum & terram, quinto millesimo centesimo nonagesimo nono, qui annorum numerus complebatur in proximo sequente mense Martii, ejusdem mensis die vigesimo, in illa enim die creatus est mundus. A diluvio vero, anno secundo millesimo nongentesimo quinquagesimo septimo, qui numerus complebatur decima septima die sequentis Aprilis. A nativitate Abraæ, anno secundo millesimo quinto decimo. A Moyse & egressu populi Israël de Egypto, anno millesimo quingentesimo decimo. Ab excidio Troiæ, anno millesimo centesimo septuagesimo nono. Ab unctione David in regem, anno millesimo trigesimo secundo. Olimpiade centesima nonagesima tertia. A prima autem Olimpiade, annis octingentesimo. Ab urbe Roma condita, anno septingentesimo quinquagesimo secundo. Hebdomada sexagesima tertiæ, juxta Danielis prophetiam, scilicet anno quadringentesimo quadragesimo vel circa. Anno imperii Octaviani quadragesimo secundo. Sexta mundi ætate, januis clausis, toto orbe in pace composito, Christus Jesus æternus Deus, æternique patris filius, mundum volens suo adventu piissimo consecrare, de Spiritu sancto conceptus, novemque post conceptionem decursis mensibus, hic dicitur alta voce, In Bethleem Judæ nascitur ex Maria virgine factus homo; hic autem altius & in tono passionis: Nativitas Domini nostri Jesu Christi secundum carnem.* Sequitur de Anastasia, textu ex Adone nonnihil interpolato. In Eugenia inserit sicut MOLAN. vel potius hic ex altero accepit, de præfecto Urbis, quem hic male *Nicenum* appellat. Secunda editio superaddit: *Gordana castro, sancti Romuli confessoris.* Et hoc transumpsit MOLAN. *Romuli.*

GREVEN. *Nota, Salvator noster natus hebdomada juxta Danielis prophetiam saxagesima sexta, ab Urbe autem condita anno septingentesimo quinquagesimo secundo, compressis cunctarum perorbem terræ gentium motibus, firmissima pace à Cæsare Augusto composita, quando Quirinus ex consilio senatus Judæam missus, census hominum possessionumque describebat: sextam mundi ætatem suo piissimo consecravit adventu. Item inter socios beatæ Anastasiæ passus est quidam, ut Ado dicit, nomine Euticianus innocentissimæ naturæ, qui quotiescumque fuisset auditus, quotiescumque interrogatus, nihil aliud dicebat, quam, Christum mihi nemo tollet, etiam qui caput abstulerit. Eodem die castro Gordiano, sancti Romuli confessoris. In Bethleem, beatæ Charitatis abbatissæ. Charitonis abbatis, & omnium fratrum suorum simul migrantium.* *De Nativit.* *Euticiani.* *Romuli.* *Charitatis* *Charitonis.*

MOLAN. Litteris Italicis textui præmittit ex BELIN. longam epocharum seriem supra descriptam, sed notat in margine: *Hæc calculatio est valde mendosa, usque ad calculum ab Urbe condita.* In fine ex eodem BELIN. *Gordano castro, sancti Romuli confessoris.* Vide Martyrol. Castellani. In editionibus posterioribus, nihil adjectum est. *Romuli.*

VII *Kal.* *Die* 26.

APud Hierosolimam, natalis sancti Stephani protomartyris, qui à Judæis non longè post passionem Christi lapidatus est, eodem scilicet anno Ascensionis ipsius. Hujus venerabile corpus tempore Honorii principis divinâ revelatione repertum est. Romæ via Appia, depositio sancti Dionisii Papæ, qui fidei documentis sub Claudio imperatore clarus effulsit. Eodem die, sancti Marini clarissimi viri, qui martyrii triumphum sub imperatore Martiano Romæ adeptus est. *Stephani.* *Dionysii.* *Marini.*

Sic habent *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.* Item *Antverp-max. Ultraject. Leyden.* & *Lovanien.* nec non *Centulen.*

VARIA LECTIO. Diversos scribendi modos in *Hierosolymam, protomartyris, via Appia, Dionysii* &c. non enumero. Antverp-maj. pro *passionem Christi*, legit *passionem Domini*. In Greven. post *ascensionis*, deest *ipsius*. Non tam male scripsit Centulen. *clarus refulsit*; sed pejus in Antverp. & Max-Lubec. *effulxit*, præter alia typographica menda, quæ in posteriori reperiuntur. *Martiano*, vel *Marciano* eódem recidunt; non ita

ita *Martiniano*, in Antverp. & Max-Lubec. Ultraject. & Leyden., multo minus *Maximiano* in Antverp-max. & Lovanien. Nec rem explicant supposita his aliorum inseratorum nomina, cum in Actis Mombritianis, *Martianus*, absque dignitatis titulo referatur, passione tota tam incredibilem in modum exornata, ut difficillimum sit verisimilitudinem ex ipsa eruere.

Stephani. OBSERVATIO. Diffiteri non possumus, varias esse inter eruditos de sanctissimi *Protomartyris* natali, inventione & translatione opiniones, ut non obscure ostensum est ad diem III Augusti, quo in Martyrologiis, ejus inventio recolitur, tametsi ex Luciani relatione, eam factam constet XIX Decembris. Hinc aliqui non inverisimiliter deducunt, hodiernam festivitatem translationi primæ, ex antiquo ad novum sepulcrum, aptari commodissime posse. At vero quantumcumque hæc probabilia esse clamites, inficiari nequis, verisimilitudinem illam gravissima auctoritate elidi, ex receptissima totius Ecclesiæ sententia, quæ hunc diem à sancti Augustini ætate, ut verum inclytissimi Stephani natalem seu martyrii aut sepulturæ diem constantissime celebravit. Probat id Kalendarium Carthaginense, probant Kalendaria alia & Sacramentaria edita, probant Martyrologia nostra, inter quæ vetustissima Hieronymiana, ita apud Florentinium disertissime legunt: *In opido Jerosolymitano, villa Caphargamala, passio sancti Stephani, primi martyris, diaconi & apostoli, qui lapidatus est à Judæis.* Brevior est solius Epternacensis annuntiatio, sed cum tribus aliis satis consonant, quæ habet Rabanus, Hieronymianos codices hîc magis quam Bedam secutus, in quo solum legitur: *Natale sancti Stephani protomartyris.* Flori elogium nihil ad nos attinet. Seriei nostræ ductor Romanum parvum, non potuit brevius rem exponere, sic de solo Stephano hodie loquens: *Stephani protomartyris.* Est inter Apostolorum festivitates paulo longior de Stephani passione narratio, verum Usuardus Adonis Martyrologium consuluit, ex quo, si non verba, saltem elogii sui sensum mutuatus est, de inventione aliqua adjiciens, quæ ad III Augusti satis erant explicata. Nulli Sancto illustriora Acta obtingere potuerunt quam nostro Protomartyri, utpote quæ à Spiritu sancto dictata sunt; nullius ferme reliquiæ per totam Ecclesiam ita dispersæ, nullius certe tot prodigiis, tot certissimis miraculis ab Augustino aliisque sanctis Patribus celebratæ. His alia superaddit Motherii notula. Verbo, tanta semper fuit in orbe Catholico Stephani gloria, ut nihil ei accedere posse videatur. Multa de his omnibus in Actis colligi poterunt, quæ in antecessum à Tillemontio ordinata sunt, sub tomi secundi initium. Sequatur hîc metrica Wandelberti laudatio:

Septima hinc Stephano levita & martyre primo
Excellet, natum regem passumque beata
Qui vita atque fide, pugna est & morte secutus.

Dionysii. *Dionysius Papa*, non hoc, sed sequenti die ab Adone signatus est, diversissima phrasi ab ea, quam in textu hodierno Noster expressit, quæque talis est, ut fere de quolibet Romano Pontifice affirmari queat. Cur ab antesignano recesserit, unde sua habuerit Usuardus, quærere supersedeo. Dubius videtur obitus vel depositionis dies; nam in vetustissimo Kalendario Bucheriano ponitur: VI *Kal. Januarias, Dionysii in Callisti.* Contra vero in Hieronymianis hoc die refertur: *Romæ, depositio S. Dionysii*; vel ut est in Epternacensi: *Et depositio Dionysii episcopi.* Pro die XXVI Decembris pugnat Tillemontius tomo 4 pag. 671, ubi & alia tangit ad Dionysium spectantia. De hoc sancto Pontifice pluribus egit Baronius in Annalibus; hîc vero in Notatione fontes assignat, unde ejus gesta derivari possint: in textu vero Martyrologii Romani studiose expunxisse videtur laudatus Baronius tempora *Claudii imperatoris*, quæ nihilominus ab Usuardo non male signata erant, si Claudius, pro secundo vel *Gothico*, accipiatur. Dionysii vitæ seriem satis nitidam concinnavit Tillemontius citato tomo 4 à pag. 341.

Marini. Qui tertium in laterculo locum occupat *Marinus*, martyr Romanus, solius Usuardi est, nulli antiquorum Martyrologorum usquam cognitus. Non divino, unde ejus notitia ad Nostrum pervenerit; sed video, impurum & lutosum fontem esse oportuisse, ex quo Marinus *triumphum sub imperatore Martiano Romæ adeptus* fuisse dicatur. Mutata non semel in Romano fuit tyranni appellatio, ut observat Castellanus; neque vero ex Actis apud Mombritium, ullum occurrit vestigium, ex quo ad Carini potius aut Numeriani, quam ad alterius cujuslibet ethnici imperatoris tempora Marini historia revocetur, quæ de cetero tot portentis contexta est, ut lectorem etiam maxime credulum, de gestorum veritate, ut minimùm dubitare compellat: Tillemontius non veretur tomo 4, pag. 568, ut purum putum commentum rejicere. Nostrum erit suo loco dispicere, an saltem rei substantia incredibilibus & male digestis prodigiis utcumque spoliata, ad historicam verisimilitudinem reduci non possit.

AUCTA-

AUCTARIA.

TORNACEN. Hic rursus defectu laborat, omittens elogium Dionysii.

De Stephano. PULSANEN. Sic habet de Stephano: *Qui non multo post ascensionem Domini, ab Apostolis, cum esset plenus fide & Spiritu sancto, diaconus est ordinatus, atque eodem anno, quo & Christus passus, a Judæis est lapidatus.* Caret tota annuntiatione Dionysii; in Marino autem elogium expunxit, post *clarissimi viri.*

MUNERAT. Stephani elogium interpolavit, post *ascensionis ipsius*, inserens *mense Augusti*: & inter *revelatione* ac *repertum*, ponit *hodie*; subjungens deinde: *Quæ festivitates, ut Doctores asserunt, & tradunt historiæ, pro causa translatæ sunt.* Vide de his Observationem.

De Dionys. ALBERG. & DANIC. De Dionysio, post *effulsit*, addunt: *Hic ecclesias & parochias presbyteris divisit, & dyoceses constituit.* Quæ ex Adone accepta sunt, sicut & sequens annuntiatio de Zosimo Papa, quæ nescio cur ab Usuardo prætermissa sit. Sic habent: *Item Romæ, sancti Zosimi Papæ, qui post beatum Petrum* XLIII, *constituit cereum benedici in sabbato Paschæ.* Vide Adonem ipsum, atque una statue, an recte à Castellano in Marryrol. universali apposita sit hæc Zosimo notula, *absque traditione cultus.*

Zosimi.

De Stephano. BRUXELLEN. *Apud Jerosolimam, via Gaphargamala, natale beati Stephani prothomartyris; qui non multo post ascensionem Domini ab Apostolis diaconus est ordinatus, atque eodem anno, quo Christus passus est, ipse a Judæis lapidatus,* III *Nonas Augusti, quando inventio sua celebratur, quæ tamen inventio hac die facta est, qua passio ejus agitur. Cujus siquidem passionis celebritas ad hunc diem translata est, tum quia dignior, tum quia decuit primum martyrem post Christum, primo post ipsum poni.* Vide

De Dionys. Observationem. De Dionysio, præter ea, quæ ex ALBERG. &c. retulimus, superaddit; *mandans, ut singuli suis terminis essent contenti, & alienos non usurparent.* In Zosimo etiam convenit cum

Zosimi. ALBERG. &c. nisi quod omittat, *post beatum Petrum* XLIII. In Marino purus est. Sequitur in

Juliani & Marciani. fine: *In Antiochia, sanctorum Juliani & Marciani martyrum,*

HAGENOYEN. Historiam more suo de Stephano componit, quam longe melius ex Actibus Apostolorum describsisset, addens aliqua de inventione &c. quæ satis conveniunt cum dictis in codice præcedenti. Pergit: *Romæ, natale beati*

De Dionys. *Dionysii Papæ & martyris. Hic cymiteria & parochias in urbe Roma divisit, & alibi observari præcepit, & unicuique jus proprium statuit, mandans, ut singuli terminis suis contenti essent, & alienos terminos non usurparent; & singulis parochiis singulos statuit sacerdotes, & passus est sub Valeriano imperatore.* In ultima, satis purus est.

De Dionys. AQUICINCT. Post *effulsit*, subdit: *Hic ecclesias dedit presbyteris, & parochias diœcesis dedit atque constituit.* In fine autem: *Item Romæ, Zozimi Papæ. Hic constituit, ut diaconi leva tegerent palliss.* Vide annotationem MOLANI in fine. *Zosimi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Sic textum contrahit. *Stephani prothomartyris. Marini vel Mariani martyris clarissimi. Dionysii Papæ & confessoris.* Antiquum obtinet. *Textus contractus.*

CAMBERIEN. Huc retrahit Sanctos, qui ad hunc diem non pertinent. *Bituricas, sancti Ursini episcopi. Ipso die, beati Perpetui pontificis.* Vide XXIX & XXX Decembris. *Ursini. Perpetui.*

VATICAN. signatus num. 5949. Desunt annuntiationes Dionysii & Marini. Adjicitur: *Romæ, Zosimi Papæ & confessoris, qui sedit in episcopatu anno uno.* *Zosimi.*

ALTEMPS. *In pago Oxoniensi, sancti Ebrulfi episcopi. Bituricas civitate, sancti Ursi episc. & conf.* *Ebrulfi. Ursi.*

FLORENTIN. *Romæ, sancti Zosimi Papæ.....*

EDITIO LUBECO-COL. De Stephano, textui inserit: *Cum esset plenus Spiritu sancto, ab Apostolis diaconus est ordinatus, atque eodem anno, videlicet ascensionis ipsius, lapidatus est, cujus beatissimam passionem nobis declarat beatus Lucas in Actibus Apostolorum. Hujus venerabile* &c. Sequitur: *Romæ via Apia, depositio sancti Dionysii Papæ &* *De Dionys.* *martyris, qui sedit in episcopatu annos sex. Hic ecclesias & parochias, & cimiteria constituit, & unicuique, ut proprium statuit, mandans, ut singuli terminos suis contenti essent, & alienos non usurparent, & diœceses similiter constituit. Qui fide* &c. Et post *effulsit*; *sepultus est in cimiterio Calixti.* Tum: *Item Romæ, natale sancti Zozimi Papæ & confessoris, qui sedit uno anno. Hic post beatum Petrum quadragesimus tertius, constituit cereum benedici in sancto sabbato.* In Maurino, satis pura est. *Zosimi.*

BELIN. Puritati proxima est utraque editio, solum de Dionysio, post *effulsit*, adjiciunt: *Hic ecclesias & parochias presbyteris divisit, & dioceses constituit.* Ex Adone, ut supra.

GREVEN. *Apud Constantinopolim, sancti Anastasii. In Antiochia, sanctorum Juliani & Marciani.* *Anastasii. Juliani &c. Zosimi.* *Romæ, Zozimi Papæ & confessoris, qui post beatum Petrum quadragesimus tertius, sedit anno uno, constituitque cereum benedici in sabbato sancto. Apud Spoletum, Habundanciæ, sanctæ matronæ, quæ* *Abundantiæ* *beatum Gregorium sepelivit.*

MOLAN. Sic habet: *Eodem die, Zosimi Papæ. Hic post beatum Petrum quadragesimus tertius, constituit cereum benedici in sabbato sancto.* Tum minoribus typis: *Romæ, sancti Theodori Manssionarii sancti Petri, de quo beatus Gregorius Dialog. libro 3. Item, sancti Spei abbatis & confessoris, in Nursia, de quo beatus Gregorius Dialogorum lib* 4 *cap.* 10. Notabis in principio post *Herosolymam*, litteris cursivis interjici *Caphar Gamala* ex Hieronymianis. Idem habent editiones posteriores, in quibus post Zosimum, solum additur: *Die vigesima sexta, sancti martyris Euthymii, episcopi Sardeorum.* *Zosimi. Theodori. Spei abb. Euthymii.*

VI *Kal.* *Die* 27.

APud Ephesum, natalis beati Joannis Apostoli & Euangelistæ, qui post exilii relegationem, post Apocalypsis divinæ revelationem, post Euangelii descriptionem, usque ad Trajani principis tempora perseverans, totius Asiæ fundavit rexitque ecclesias. Et *Joannis Euangel.*

confectus senio, sexagesimo octavo post passionem Domini anno, ætatis autem suæ nonagesimo nono mortuus est, ac juxta eamdem urbem sepultus. Alexandriæ, sancti Maximi episcopi: qui satis clarus & insignis de titulo confessionis effectus est.

Maximi.

Sumitur textus ex *Praten. Herinien. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. Belin. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Multa sunt in impressis typographica sphalmata, nec pauciora in codicibus menda scriptoria. De *Johannis, apud, eandem, Evangelistæ, Asye* &c. alibi dictum est, hîc quasi propria *Apocalipsis*, & *apochalypsis*. Notabilior variatio est in Munerat. qui scribit *Euangelii revelationem*. Rosweyd. signatos annos pessime contraxit post *ecclesias*, legens: *Et confectus senio, nonagesimo nono anno mortuus est*. Antverp-maj. posuit, *nonagesimo & octavo migravit*. Herinien. & Munerat. interponunt *& nono*. Belin. pro *ecclesias*, utitur singulari, *ecclesiam*, & sequentia sic connectit, *post passionem Domini anno autem ætatis*. Idem etiam supra *Apocalypsis divinæ revelationem*, posuit tertio loco, post *Euangelii descriptionem*. Omnes legunt *de titulo confessionis* excepto Munerat. in quo *è titulo* &c.

OBSERVATIO. Joannem, cognomento & antonomasticè *Theologum*, inter Euangelistas *Aquilam*, variis diebus, non apud Græcos solum, sed etiam apud Latinos cultum olim fuisse, ex solis Hieronymianis codicibus manifeste patet; nam XXV Maii legunt: *In Epheso, Joannis Apostoli*; ad quæ rectissime advertit Florentinius, *incertum esse, quo die sanctus Joannes Euangelista Epheſi translatus fuerit vel obdormierit*. Alia festivitas ponitur XXIV Junii: *In Epheso, sancti Joannis Apostoli & Euangelistæ*. In Epternacensi est, *receptio Joannis*, in Lucensi, *natalis Joannis* &c. Sed de qua solennitate hæc æque ac priora intelligenda sint, nemo est, qui satis verosimili conjectura assequatur. Nullibi clarius loquuntur Hieronymiani, quam hoc die, cujus textum totum subjicio: *Assumptio sancti Joannis Euangelistæ apud Effesum, & ordinatio sancti Jacobi, fratris Domini, qui ab Apostolis primus ex Judæis Hierosolymis est episcopus ordinatus, & medio Paschæ martyrio coronatus*. De Assumptione vel dormitione, vita vel morte Joannis, aliisque satis spinosis in hac materia controversiis, hîc pluribus disputare non vacat, videatur Exercitatio Florentinii à pag. 123, cui & præfatam Jacobi ordinationem explicandam subjungit à pag. 144, ubi multa satis accurate discussa inveniet curiosus lector, quæ brevitati nostræ aptari prorsus nequeunt. De Joannis martyrio egimus cum Ecclesia Catholica VI Maii, hîc cum eadem, natalem Euangelistæ hoc XXVII Decembris recoli, certo existimamus, credimusque festivitatem illam in Kalendario Carthaginensi ipsomet die plane designari, licet ibi habeatur, VI *Kal. Jan. sancti Joannis Baptistæ, & Jacobi Apostoli, quem Herodes occidit*. Ratio satis probabilis est, quod cum in eo Kalendario Sanctorum nomina repeti non soleant, Baptista autem proprio loco VIII Kal. Julii diserte ponatur, verosimile non sit, Prodromum cum Jacobo, sed potius Euangelistam Joannem conjunctum fuisse, quemadmodum ex Hieronymianis jam ostendimus. Pro hodierno natali militant reliqui Martyrologi omnes, in quibus Jacobus proprio etiam festo assertus est. Clara sunt Bedæ verba: *Natalis sancti Joannis Apostoli & Euangelistæ, dilecti Domini*. Nihil habet Flori elogium, quod magnopere observari mereatur. Rabanus totum suum textum ex Hieronymianis describere maluit, quam ex Beda. Romanum parvum, more suo paucis: *Joannis Apostoli & Euangelistæ, apud Ephesum*. Panegyrim aliquam composuit Viennensis inter Festivitates Apostolorum, ex qua & ex Martyrologii indiculo, brevius suum encomium Noster adornavit. Hæc instituti hujus nostri propria sunt: plura diligenter annotavit Baronius, seriem vero totius vitæ & gestorum disposuit Tillemontius tomo I à pag. 330, per duodecim articulos, notis novemdecim illustratam à pag. 600; cum quibus conferri poterunt, quæ à Surio edita sunt, quæque apud nos exstant de S. Joanne varia manuscripta & etiam typis edita. Locum hîc suum habeat metrica Wandelberti oratio:

Joannis Euangel.

Dilectus Domini, Verbi inspectorque divini,
Pectore de Christi fontem qui haurire perennem
Promeruit, sextum sancit lustratque Joannes.

Die præcedenti monuimus, Dionysium Papam hoc die ab Adone memorari, ejusque locum in pridiano laterculo occupare Papam Zosimum. De *Maximo* Patriarcha Alexandrino, seorsim nullibi meminit Viennensis, nec apud ullum alium Martyrologum signatum reperi. Agitur quidem aliqualis ejus memoria apud Adonem in elogio Alexan-

Maximi.

Alexandrini Dionysii XVII Novembris, ubi ex Rufino lib. 7 cap. 10, egregii ejus pro fide labores referuntur; atque hinc mihi suspicio oboritur, ex eo loco eductum esse ab Usuardo Maximum, qui ibi quidem tantum ut *presbyter* celebratur, sed cum fontem ipsum facile accedere potuerit ipse, ibidemque Rufini seu Eusebii verba legere, quibus asserit, *Maximum, quem presbyterum nominaverat, ipsi Dionysio apud Alexandriam successisse in episcopatu*, sic etiam facile titulos combinare, elogium aptare, ac diem hunc pro arbitrio assignare potuit. Si præterea verum obitûs diem quæras; ex Chronologia nostra Alexandrina satis constat, non XXVI Decembris, sed IX Aprilis vivere desiisse. Vide paucula, quæ ibi in ejus laudem collegimus pag. 32 num. 171. Non placet Castellani observatiuncula, qua Maximum seculo primum IX hoc die notari cœpisse ait, ob successoris Theonæ pervigilium, quasi nescierit vir eruditissimus, Theonam ab Usuardo ejusque ducibus recoli XXIII Augusti: cum de cetero certum obitûs diem putemus, non XXVIII Decembris (ut hîc supponit Castellanus) sed verosimilius III Januarii, ut alibi demonstrare conati sumus.

AUCTARIA.

ORNACEN. In prima purus, deficit hîc iterum in alterius elogio.

PULSANEN. Incipit: *Natale sancti Johannis Apostoli & Euangelistæ, dilecti Domini.* Quæ ferme Bedæ verba sunt. Pergit: *Hic post* &c. Sed contractè. De Maximo, nihil. *De Joanne.*

ANTVERP-MAX. cum sociis textui adjicit: *In partibus Aquilegiæ, sancti Zoili* [aliqui *Zoëli*] *presbyteri & confessoris. Hic cum beatum Chrysogonum sepelisset, eodem sibi apparente, trigesimo die passionis suæ perrexit ad Dominum.* *Zoili.*

CENTULEN. In textu puriſſimus, subdit: *Aquilegiæ, sancti Zoyli presbyteri & confessoris.*

BRUXELLEN. *Natale sancti Johannis Apostoli & Euangelistæ, dilecti Domini nostri Jesu Christi. Qui post exilii* &c. usque ad *ecclesias.* Tum pergit, *& confectus senio, ipse Christo junior annis duodecim, ætatis suæ anno nonagesimo nono, & post passionem Christi, anno septuagesimo octavo, nullo dolore gravatus in Epheso requievit, octavo Kalendas Julii, in nativitate beati Johannis Baptistæ, sed cessit ei, quo inter natos mulierum major non surrexit, & translatum est festum ejus ad hanc diem terciam nativitatis Christi, ut omnes comites suos haberet sponsus, qui candidus est & rubicundus.* Non magna auctoritate hæc nituntur. Sequitur: *Eodem die, ordinatio episcopatus sanctis Jacobi fratris Domini. Qui ab Apostolis primus ex Judæis Jerosolymis est episcopus ordinatus, & medio Paschæ martyrio coronatus.* In Maximo codex purus est. In fine autem adjungit: *In partibus Aquilegiæ, natale sancti Zoili* &c. ut ANTVERP-MAX. supra. *De Joanne. De Jacobo. Zoili.*

HAGENOYEN. Magnum habet de Joanne elogium, cujus hîc partem subjicio: *Apud Ephesum, natale beati Johannis Apostoli & Euangelistæ, qui filius fuit materteræ Jesu Christi, & frater Jacobi majoris. Qui dum nubere vellet, à Domino de nuptiis vocatus est, & ideo à Domino ad omnia secreta sua admissus est* &c. In Maximo etiam purus est, & de Zoilo habet ut præcedens. *De Joanne. Zoili.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Joannis Euangelistæ. Maximi episcopi & confessoris.*

VATICAN. signatus num 5949. Hoc die codex iste plane Adonianus est, nam Maximo prætermisso, Dionysium Papam restituit.

REMENS. SS. Timoth. & Apoll. Zoilum, superius presbyterum, in episcopum transformat hic codex: *In partibus Aquileiæ, sancti Zoëli episcopi & confessoris.* *Zoëli.*

EDITIO LUBECO-COL. Post *ecclesias*, de Joanne sic interserit: *Et confectus senio, sciens supervenisse diem recessus sui, convocatis discipulis suis, per multa signorum experimenta premens Christum, descendens in defossum sepulturæ suæ locum, facta oratione obiit, tam extraneus à dolore mortis, quam à corruptione carnis invenitur alienus; post passionem Domini sexagesimo octavo* &c. De Maximo & Zoilo, eadem habet, quæ supra. *De Joanne. Zoili.*

GREVEN. *Eodem die, ordinatio episcopatus sancti Jacobi fratris Domini. Zoili presbyteri & confessoris, qui cum sanctum Crisogonum sepelisset, eodem sibi apparente, tricesimo die passionis ejus, ad Dominum perrexit. Aspalianæ virginis. Claudiæ, matris sanctæ Eugeniæ. Patronæ, sanctæ matronæ. Fabiolæ, matronæ sanctæ, à beato Hieronymo laudatæ.* *De Jacobo. Zoili. Aspalianæ. Claudiæ. Patronæ. Fabiolæ.*

MOLAN. *In partibus Aquileiæ, sancti Zoëli presbyteri & confessoris, qui in passione beati Chrysogoni legitur.* Tum minoribus typis ex GREVEN. hanc annuntiationem subjungit: *Fabiolæ, matronæ sanctæ, à beato Hieronymo laudatæ.* De hac nihil in editionibus posterioribus, ubi post Zoëlum adjicitur: *Eodem die, sancti patris & confessoris Theodori scriptoris, & fratris ejus Theophanis poëtæ.* Vide egregia duorum fratrum Acta apud Surium. *Zoëli. Fabiolæ. Theodori & Theophanis.*

V *Kal.* *Die* 28.

BEthleem, natalis sanctorum Innocentium, qui ab Herode rege interfecti sunt. Ancira Galatiæ, sanctorum Eutici presbiteri & Domitiani diaconi. *Innocent. Eutychii & Domitiani.*

Ita puriores codices *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Antverp.* & *Max-Lubec. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Antverp. & Max-Lubec. incipiunt: *Apud Bethleem*, in quo à ceteris omnibus dissentiunt, sicut Molan. sic incipiens, *Bethlehem Judæ.* Variant codices in *Innocentum* & *Innocentium*, postremum prætulimus. *Ancira Galatiæ*, commu-

nior est codicum scribendi ratio ; alii habent, *Anchira*, *Ancyra*, *Antira*, *Galathiæ*, *Galaciæ* &c. Major concordia *Eutici*, in quo ferme omnes conveniunt, verosimile est scribendum *Eutychii*, ut legit Romanum : solus Antverp-maj. habet *Euticii*. In optimis est *Domitiani*, in non paucis *Domiciani* : in Rosweyd. omittitur ultima vox *diaconi*.

Innocentiũ. OBSERVATIO. Hactenus nec quæsivit nec definivit Ecclesia, quo proprie die passi sint *Innocentes* à bimatu & infra, impii Herodis jussu crudelissime trucidati ; nec diei quartæ post festum Nativitatis electio quidquam conferre videtur, ad stabiliendum quo anno infanticidium contigerit, de quibus vide Florentinii notam hoc die, ejusque de Magorum ad Christum venientium historia, itenerisque tempore, Exercitationem à pag. 229. De pluribus, ad eorumdem Magorum adorationem, atque ad infantium cædem spectantibus, in Ephemeridibus Græco-Moscis, ad XXIX Decembris, & novissime in Responsionibus disputavit Papebrochius ; nos hîc ex professo institutionem festi & Martyrologorum genesim exploramus. Non facile probabitur, Innocentum nostrorum memoriam Origenis ætate in Ecclesia celebratam fuisse, nec magis ex Augustino educi posse videtur, cultos eo tempore cum Octava, ut ritu ecclesiastico loquimur. At vero eorum solennitatem, etiam ante Augustini tempora festivam fuisse, nihil vetat asserere. Certum antiquissimi cultûs monumentum habes in laudato sæpe alibi Carthaginensi Kalendario, hoc die legente : *V Kal. Jan. sanctorum Infantium, quos Herodes occidit.* Sequuntur Kalendaria alia, Sacramentaria, & quæcumque exstant religiosæ venerationis antiqua monumenta. Inter apographa Hieronymiana Epternacense vetustissimum sic habet : *Bethleem Juda, natalis Infantum :* alia paulo uberius : *Bethleem, natale sanctorum infantium & lactantium, qui sub Herode pro Christo passi sunt.* Non video dubitandum esse, quin pro *lactantium*, legendum plane sit *lactentium*, ut est in Hieronymiano Corbeiensi, quamvis priorem lectionem secutus sit Rabanus ; ad quæ scrupulosior videtur Florentinii observatio, dum matres infantibus ferme conjungi posse insinuat. Beda clare & nitide : *Natalis sanctorum martyrum Innocentium.* Flori elogium non magni momenti est. Romanum parvum solito stylo : *Bethleem, sanctorum Innocentium.* Ado paucula subjunxit, quæ in Auctariis descripta inferius dabimus. Usuardus vel ex perpetuo ductore Viennensi Martyrologo, vel ex Hieronymianis ipsis seligere potuit, quæ phrasi suæ magis convenire existimavit. Exstat apud Surium de Infantibus oratio, quæ cum aliis sanctorum Patrum encomiis, in majori opere poterit illustrari. Sic primos illos Christi Martyrum flosculos cecinit Wandelbertus :

Uberibus matrum rapuit quos dura cupido
Regnandique sitis ; Christum dum perdere natum
Herodes cupit, Infantes quinto veneramur.

Eutychii & Domitiani. *Eutychius* & *Domitianus* martyres sunt solo ferme nomine & conditione, atque in solis Hieronymianis exemplaribus noti, unde ab Usuardo certissime translati sunt. Corrigenda est Lucensis codicis luxata commemoratio ex Epternacensi & Corbeiensi, distincte scribentibus, ut est in textu nostro : *Ancira Galatiæ, Eutici presbyteri, Domitiani diaconi.* Dixi supra in Variantibus me legere *Eutychii*, ut nitidiori orthographiæ cum Baronio me conformem.

AUCTARIA.

PULSANEN. Qui Usuardinos textus plerumque abbreviare solitus est, hîc denuo ex Adone nonnulla descripsit, quæ ad Nostrum prorsus non spectant. Sic post *Innocentium*, subtexuit : *Quos Herodes, cum Christi nativitatem Magorum indicio cognovisset, trigesimo sexto* [in Adone est *trigesimo quinto*] *anno regni sui interfici jussit. Qui anno trigesimo sexto, morbo intercutiano, scatentibus toto corpore vermibus, miserabiliter & digne moritur.* Vide fontem ipsum paulo puriorem. Ultima annuntiatio in hoc codice prætermittitur. *De Innocent.*

MUNERAT. Textui superaddit : *In Affrica, natale sanctorum Victoris, Castoris, & Rogaciani.* Accepti sunt ex Hieronymianis, & hoc vel alio ordine, etiam ab aliis referuntur. *Victoris & Socior.*

BELIN. Ordinem tantillum immutat, & cum eo conveniunt ANTVERP-MAX. aliique omnes mediæ notæ codices, sic legentes : *In Affrica, natale sanctorum Castoris, Victoris & Rogatiani.* *Castoris & Socior.*

CENTULEN. A puritate rursus deficit : *Bethleem, natalis sanctorum Innocentum, quos Herodes, cum Christi nativitatem Magorum indicio cognovisset, anno regni sui trigesimo quinto interfici jussit, inter quos, duos proprios filios enecavit.* De Eutychio & Domitiano, nihil. *Delunat.*

BRUXELLEN. Sic habet : *In Bethleem Juda, natale sanctorum Innocentum. Quos Herodes rex cognita a Magis Christi nativitate, interfici jussu ; quique postea morbo intercutis aquæ, scatentibus toto corpore vermibus, ut dignum erat, miserabiliter mortuus est. In Affrica, natale sanctorum Castoris, Victoris & Rogatiani.* In sanctis ultimis Eutychio & Domitiano satis purus est. *Delunat.* *Castoris & socium.*

HAGENOYEN. Notissima est quæstio de numero martyrum Innocentium, quem Græci, nullo fundamento, ad quatuordecim millia extendunt. Audi, quid hujus codicis auctor commiscatur : *Apud Bethlehem Judæ, natale beatorum Innocentum martyrum, quorum numerus est* *Delunat.*

centies mille & quadraginta quatuor millia. Ysti ab Herode impio rege Aschalonita, alienigena, occisi sunt, qui nulli umquam nocuerunt. Sed quia tunc temporis fuerunt, quando natus Christus Dominus à pluribus vaticinatus est, ut Christum in eis occideret, eos interfecit, & ideo vice Christi eos celebrat Ecclesia. Romæ, natale Zozimi Papæ. Hic fuit natione Græcus, & sedit annis duobus & mensibus octo. Hic constituit cereum benedici in sabbato sancto Paschæ, & ut servus ullo [opinor nullo] modo clericus efficeretur, & ut nullus clericus in publico potum venderet. Item constituit, ut dyaconus in ecclesia Ewangelium legat, & quod homines stare debeant in Ewangelio, & cum magna reverentia audire. Item in Missa Christianus aliquid Deo offerat. Et sepultus est in Vaticano. In secunda satis purus est. In fine addit de Castore & sociis, ut supra.

Multa de Zosimo PP.

Castoris &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Totus textus de more contrahitur: *Sanctorum Innocentium. Eutychii presbyteri & Domitiani diaconi.*

VATICAN. sign. num. 5949. deficit in tota annuntiatione secunda.

EDITIO LUBECO-COL. *Apud Bethleem Judæ, natale sanctorum Innocentum, quos Herodes Ascalonita, cum Christi nativitatem Magorum indicio cognovisset, omnes a bimatu & infra interfici jussit, sicut Euangelica pandit historia.* Pura est in Ancyranis. In fine autem subdit: *In Africa, natale sanctorum Castoris* &c.

DeInnocent.

Castoris &c.

GREVEN. *In Africa, sanctorum Castorii, Victoris, Rogatiani. Item secundum Cathalogum hic, Alphegi Cantuariensis episcopi & martyris. Qui juxta alios habetur supra, decimo septimo Kalendas Maii.* Vult dicere, XIII *Kalendas.* Pergit: *Translatio sancti Joannis Papæ & martyris, de Ravenna Romam. Eodem die, sanctorum Euthicii & Florentii monachorum & confessorum. Quorum Eutycius, ut inquit Gregorius 3 Dialogorum, in spiritali zelo atque in fervore virtutum se exercuerat, multorumque animas ad Deum perducere exhortando satagebat. Florentius simplicitati atque orationi deditam vitam ducebat. Ambo vero miraculorum gloria illustres, in Domino quieverunt.* Vide Gregorii narrationem apud Surium. Sequitur: *Theodoræ, matronæ Romanæ.*

Castoris &c. Alfegi.

Transfat. Joan. P P. Eutychii & Florentii.

Theodoræ.

MOLAN. De Innocentibus, post *interfecti sunt*, ex Adone textui aliis litteris inserit; *trigesimo quinto anno regni sui; qui anno trigesimo sexto morbo intercutis aquæ & scatentibus toto corpore vermibus miserabiliter & digne moritur.* In fine: *In Aphrica, natale sanctorum Castoris* &c. De Eutychio & Florentio, GREVENI verba, quæ superius retulimus, descripsit. Editiones posteriores cum hac priori in omnibus plane conveniunt.

DeInnocent.

Castoris &c.

IV *Kal.* *Die* 29.

HIerosolimis, Dauid regis. Apud Arelatem, natalis sancti Trophimi, cujus meminit Paulus scribens ad Timotheum, qui ab eodem Apostolo episcopus ordinatus, præfatæ urbi primus ob Christi Euangelium prædicandum directus est. Ex cujus fonte, ut Papa Zosimus scribit, tota Gallia fidei rivulos accepit. In pago Oximensi, sancti Ebrulfi confessoris.

David. *Trophimi.* *Ebrulfi.*

Sola & unica ex omni parte pura est *Molani editio.*

VARIA LECTIO. Hæc duo dumtaxat in Molano displicent; quod pro *Trophimi*, scribat *Trophini*; & *Ebrulphi* pro *Ebrulfi*. Nunc ostendendæ capitales Variationes, ob quas tot codices è purorum numero fuerint excludendi. Prætensum Pratense autographum cum duobus consuetis sociis Antverp-maj. & Rosweyd. quibus sæpe, & hîc tertius Aquicinctinus accedit, à reliquis omnibus in eo discordat, quod textui in fine adjiciat: *Item Hierosolimis, sanctæ Melaniæ, Deo sacratæ*, de qua nulli prorsus alii codices hoc die meminere, excepto uno unico Greveni auctario. Codex Herinensis purissimus esset, nisi secundo loco proprium Remense interjiceret: *Relatio preciosissimi corporis, à civitate Remorum, beati Remigii.* Ceteri fere omnes agunt de Thoma Cantuariensi, ut ordine suo in Auctariis demonstrabimus. Notat Castellanus, in præfato Pratensi codice sub finem præterea adjici: *Et S. Th. Cantuar.* Sed manu Gothica, inquit, ubi Melania Carlovingiaco charactere adscribitur, quo totum codicem exaratum sæpe testatus est.

De codicib. non puris.

OBSERVATIO. Liceat hîc sub operis finem verbo repetere, quod non semel supra manifeste ostendimus, unum nempe è singularibus Romani parvi characteribus esse, quod præter ceteros Martyrologos, plures è veteri Testamento patriarchas & prophetas, Christianis sacris insertos, repræsentet. *Rex David* nec ab ullo Hieronymiano, nec à Beda aut ejus sequacibus Floro & Rabano, signatus reperitur, sed primùm ab auctore parvi illius Martyrologii, his verbis: *David regis.* Hæc Ado simpliciter transcripsit, Noster auxit sola præmissa positione, sed neglecto elogio, quod tamen aliis hujusmodi Sanctis sæpe applicare non prætermisit. Patuit id clarissime locis pluribus, ut vide VI Julii, VI Septembris, sæpius alibi, ac recentissime XVI Decembris. Utrum Wandelbertus Romanum parvum viderit, utrum ambo antiquiorem fontem consuluerint, utut evolvere studiosè conatus fuerim, fateor hactenus incertum esse. Interim

David.

utrumque Sanctum hoc die à laudato auctore Romani parvi celebratum, sic versibus suis honoravit poëta Martyrologus :

Vates rexque pius, divinæ & stirpis origo
Insignit quartum David sermone fideque.
Urbsque Arelas, Trophimo gaudens pastore, coruscat.

Trophimi. Est igitur annuntiatio nostra secunda à Romano parvo sic primùm quoque posita : *Et Trophimi episcopi, discipuli Apostolorum.* Frequentius supra recurrerunt sancti illi Apostoli, seu Apostolorum discipuli, ex novo Testamento educti, parvo huic Martyrologio, non minus quam patriarchæ & prophetæ, omnino proprii : nec dubium videtur, quin hîc vere designetur *Trophimus* ille, cujus nomen est Act. 20 ℣ 4, & rursus 21 ℣ 29, quemque Apostolus 2 ad Tim. 4 ℣ 20, testatur se *infirmum reliquisse Mileti.* Cur isti *episcopi* dignitatem adscribat auctor noster, non satis equidem perspicio, nisi & ipse in ea opinione fuerit, quam primus in Martyrologia apertius invexit Ado, dum inter Festivitates Apostolorum, hoc Trophimo encomium aptavit, quod subinde ab Usuardo integre adoptatum, in recentiora omnia, atque adeo & in Romanum transfusum est. Vides hîc denuo recurrere quæstionem, quæ sæpius alibi, & notanter XVIII Decembris versanda nuper fuit, de primis Euangelii prædicatoribus, adeoque episcopis, à Sede Apostolica in Gallias directis, à qua ferme & hujus articuli pendet solutio; utrum nempe *Trophimus Arelatensis*, cum Pauli Apostoli discipulo sit confundendus. Scio Baronium in hodierna Notatione, manifestissimi erroris arguere Turonensem Gregorium, quod *temporibus Decii imperatoris* Trophimum *in Gallias missum affirmet.* At enim tot habet eruditissimos patronos, tot solidis argumentis firmatur Gregorii narratio, ut eminentissimi Annalistæ sententiæ non ausim subscribere. Hîc locus non est, momenta rationum aut referendi aut expendendi ; videat curiosus lector scriptores, XVIII hujus citatos, ac de Trophimo seorsim disputantem Tillemontium tomo 4 à pag. 703. Nihil hîc interim in hac Trophimi controversia à nobis pro alterutra parte determinatum, donec res tota accuratius in Actis examinari possit.

Si falsa est Trophimi, Pauli discipuli, & Arelatensis episcopi identitas, fateri cogimur, errorem istum ab Adone potissimum profluxisse ; sed & hoc ipso die error novus, vel saltem inutilis repetitio offertur, dum *Crescentem* ejusdem item Pauli discipulum, hoc die memorat, quem nativis coloribus XXVII Junii depinxerat. Melius Usuardus Crescentem prætermisit, eique è penu proprio *Ebrulfum* abbatem Vitensem substituit, Adoni Pratensi, toties supra refutato, à Mabilione perperam adscriptum. Vide hunc, sec. 1 Benedict. à pag. 354 Acta Ebrulfi integritati restituentem, quæ apud Surium in compendium redacta fuerant. De Sancti translatione agit laudatus Mabilio sec. 5 Bened. à pag. 226. *Melaniam* codicibus Usuardinis adjectitiam esse, superius abunde probavimus : estque ex dictis omnibus patentissima toties nostri laterculi germana simplicitas.

DeCrescente Adonis.

Ebrulfi.

AUCTARIA.

DE codicibus PRATEN. & HERINIEN. dictum est in Variantibus. In postremo ad infimam codicis oram recentiori manu adscribitur Thomas Cantuariensis, ut habet GREVEN. infra.

Thomæ. TORNACEN. Secundo loco inserit : *In Anglia, civitate Cantuaria, passio beati Thomæ martyris, ejusdem civitatis archiepiscopi, qui pro justitiæ defensione, à ministris regis Angliæ crudeliter occisus est.* Cetera pura sunt.

Melaniæ. Thomæ. ANTVERP-MAJ. Incipit : *Hierosolymis, David magni regis.* Pro *Ebrulfi* scribit *Brulli.* In Melania, convenit cum PRATEN. &c. In fine *Civitate Cantuaria, sancti Thomæ archiepiscopi & martyris, qui ob defensionem justitiæ, in ecclesia sedis suæ gladio percussus, migravit ad Christum.*

Melaniæ. Felicis. ROSWEYD. De Davide, *magni regis & prophetæ.* Habet de Malania, ut priores socii. Et in fine : *Romæ, Felicis.* Ex Hieronymianis.

Thomæ. PULSANEN. Sic scribit : *Depositio David.* Post *Trophimi episcopi*, Adonianè : *De quo scribit Apostolus ad Timotheum : Trofimum autem reliqui infirmum Mileti.* Desunt reliqua, & in margine alia manu adscribitur : *Apud Cantuariam, sancti Thomæ episcopi & martyris.* Plura in codicibus aliis.

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In fine : *In Britannia, civitate Cantuaria, sancti Thomæ episcopi & martyris, qui ob defensionem justitiæ, in basilica sedis suæ, gladio percussus migravit ad Christum.* *Dresem.*

MUNERAT. In textu satis purus subdit : *Apud Cantuariam, passio sancti Thomæ episcopi, infra septa ecclesiæ suæ à carnificibus, pro causa ipsius Ecclesiæ, crudeliter trucidati. Apud Bituricam Aquitaniæ primatam* [an *primatem?*] *depositio beatissimi Urbini confessoris, primi Bituricensium archiepiscopi, à beato Clemente ad prædicandam Christi fidem illuc transmissi. Hunc tradunt hystoriæ à Domino Nataneël appellatum, & in cœna illius, quando pro mundi redemptione statim passurus erat, lectoris usum officio.* *Dresem.* *Urbini.*

BELIN. Primo loco : *In Anglia, civitate Cantuariensi, sancti Thomæ archiepiscopi & martyris, qui ob defensionem justitiæ, in basilica sua gladio percussus, migravit ad Christum.* Tum : *David regis & prophetæ.* Multa male impressa sunt. *Thomæ.*

GREVEN. Mirum est potuisse ab hoc Thomam Cantuariensem Usuardo adscribi, & quidem absque solito signo L. Utitur eadem phrasi, qua ANTVERP. & soliti superius socii, nisi quod interserat, *feliciter*, ante *migravit ad Christum.* *Epitom.*

ANT-

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Secundo loco de Thoma Cantuariensi, iisdem etiam verbis, quibus ANTV. &c. supra; sed pro *ad Christum*, legunt *ad Dominum*.

ALBERG. & DANIC. Idem habent, sed primo loco; David autem, secundo.

CENTULEN. *Jerosolimis, depositio David regis. Arelato, sancti Trophymi episcopi & confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinavit, & eidem civitati destinavit. In pago Oximense, sancti Ebrulfi abbatis. Ipso die, passio sancti Thomæ Cantuariensis archiepiscopi.* Alii pluribus. *Thomæ.*

BRUXELLEN. *Jerosolimis, depositio David regis & prophetæ.* De Trophimo, satis pure. De Thoma Cantuariensi, ut ANTVERP. & alii supra. *Thomæ. Felicis &c.* Tum pergit: *Romæ, ordinatio sanctorum Felicis & Bonifacii episcoporum. In pago Axonensi, Ortico monasterio, depositio sancti Ebrulfi confessoris, cujus gesta habentur. In Affrica, sanctorum Crescenti & Liboſi episcoporum. Apud Bituricas, sancti Ursini episcopi & confessoris. Crescent&c. Ursini.*

HAGENOYEN. Primo loco totius vitæ Davidicæ compendium exhibet, modo & stylo suo: sed hæc ex sacris Litteris melius depromentur. In Trophimo satis purus est. Sequitur longa historia de Thoma, quam non vacat describere.

AQUICINCT. In fine habet de Melania, cum PRATEN. &c. ut dictum est in Variantibus. Insuper adjungit: *Cantuariæ, passio sancti Thomæ, ejusdem civitatis archiepiscopi & martyris. Thomæ.*

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 130. In fine: *Eodem die Bituricas, sancti Ursini episcopi & confessoris. Ursini.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Thomæ episcopi & martyris. Ebrulphi confessoris. Trophimi episcopi. David regis Israel. Thomæ.*

DIVIONEN. S. Benigni. *Ipso die, sancti Alberti abbatis, cujus vita multis refulsit miraculis.* A Castellano dicitur abbas *Gembrunensis. Alberti.*

In VATICAN. sub num. 5949. Nihil de David & Ebrulfo. Adjicitur: *Ravennæ, sancti Barbatiani presbyteri & confessoris.* In Romano ponitur XXXI Decembris. *Barbatiani.*

FLORENTIN. *Item sancti Florentii episcopi civitatis Haroisæ*, vel *Auroisæ, & confessoris.* Puto indicari Florentium Arausionensem, de quo cum Usuardo egimus XVII Octobris. Notat Castellanus, honorari Florentiolæ. Forte hic recolitur elevatio, translatio, aut quid simile. *Florentii.* Pergunt codices: *Compositellæ, translatio sancti Jacobi Apostoli, ut patet ex ejus legenda. Romæ, sancti Felicis episcopi.* Tum solus STROZZIAN. *Item festum Raphaël archangeli. Translat. Jacobi Ap. Felicis. Raph. arch.*

BURDEGALEN. Festum peculiare habet: *Translatio sancti Renati episcopi.* Vide Castellanum in indice ad *Renat* & *Rene. Translat. Renati.*

EDITIO LUBECO-COL. *Jerosolymis, sancti David regis prophetæ.* In Trophimo, satis pura est. Tum: *In Britaniis, civitate Cantuaria, natale sancti Thomæ episcopi & martyris, sub Henrico rege Anglorum, cui ob defensionem justitiæ, in basilica sedis suæ, gladio sacram coronam abscindunt, cerebrum effusum cum sanguine crudeliter spargunt, & tali martyrio anima migravit ad Dominum.* De Ebrulfo, addit, *abbatis.* Demum: *Romæ, sanctorum Bonifacii episcopi & Felicis confessorum. De Thoma. Bonifacii & Felicis.*

GREVEN. *In Aphrica, Liboſi episcopi. Ipso die, secundum Adonem, Crescentis, Apostoli Pauli discipuli, Viennensis ecclesiæ doctoris primi. Usuardus eum habet quinto Kalendas Julii.* Sed & ipso illo die Crescentem signat Ado, ut in Observatione notavimus. *Liboſi. Crescentis.*

Romæ, Bonifacii episcopi & Felicis confessorum. Helduardi episcopi & confessoris. Bonifac.&c. Helduardi.

Item David heremitæ, de quo in vitas Patrum legitur, quod ex latrone probatissimus monachus factus sit. David eremitæ.

Item commemoratio sanctorum Jesse, patris David, & Nathan prophetæ. Eodem die, sanctæ Melaniæ, matronæ Romanæ, Jherosol. Deo sacratæ. Jesse. Nathan. Melaniæ.

MOLAN. In fine de Ebrulfo adjicit: *Cujus gesta habentur. In Anglia, civitate Cantuaria, sancti Thomæ archiepiscopi* &c. ex BELINO. Editiones posteriores litteris Italicis secundo loco agunt de Thoma Cantuariensi, etiam ex BELIN. In fine idem addunt de Ebrulfo. Deinde, *Item natalis beati Hildevuardi, Tullensis episcopi.* Est patronus oppidi Teneramundani, de quo vide Castellanum. Denique minoribus typis: *Eodem die, sancti patris Marcelli archimandritæ monasterii Non dormientium.* Vulgo noti sunt monachi illius monasterii sub nomine *Acœmetarum. Thomæ. Hildvuardi. Marcelli.*

III *Kal.* *Die* 30.

APud Spoletum, natalis beati Sabini episcopi, Exuperantii & Marcelli diaconorum, & Venustiani cum uxore & filiis, sub Maximiano imperatore. Ex quibus Marcellus & Exuperantius primò equuleo suspensi, dein fustibus graviter macerati, post ungulis abrasi, & laterum adustione assati, martyrium compleverunt. Venustianus autem non multò post, una cum uxore & filiis, gladio necatus. Sanctus vero Sabinus post manuum detruncationem & diutinam carceris religationem, ad mortem usque cæsus est. Horum itaque martyrium, licet diverso extiterit tempore, unà tamen recolitur die. Alexandriæ, sancti Mansueti martyris, cum aliis decem. *Sabini & aliorum. Mansueti & sociorum.*

Ita *Praten. Herinien. Tornacen. Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Vix aliquid inter citatos pro textu codices notatu dignum occurrit. *Exsuperantii* scribit Romanum parvum, Ado *Exuperantii*; major pars Adonem sequitur, & sic in textu servatum. *Relegationem* legunt Munerat. & Greven.; *religatio-*

ligationem habent ceteri, idque ad ſenſus exigentiam magis videtur accedere, quamvis neutrum ſatis claram conſtructionem reddat, quam in Molano minus etiam invenies per *carceris relevationem*.

Sabini, & aliorum.

OBSERVATIO. In ſola ſerie noſtra noti ſunt Martyres, prima textûs commemoratione laudati. Romanum parvum ceterorum anteſignanus præivit hoc modo: *Apud Spoletum, Sabini epiſcopi, Exſuperantii & Marcelli, & Venuſtiani cum uxore & filiis, qui paſſi* VII *Idus Decembris, feſtivitatem ſepulturæ habent* III *Kalend. Januarii.* Hæc ita compendioſe relata, cum vulgatis Actis non omnino concordant. Vidit ipſa, procul dubio, Martyrologus Viennenſis, unde elogium paulo diſtinctius magiſque diffuſum extraxit, necdum tamen ita accuratum, ut omnia, quæ controverti poſſunt, ſatis clare explicet. Uſuardus longiorem Adonis orationem in elegantem epitomen redigens, nonnulla ſtudioſe vitavit, quæ in aliis pariunt difficultates, non male à Caſtellano in appoſita notula explanatas. Conſtat, non una, nec omnino conformia, præfatorum Martyrum Acta edita eſſe. Dubitari non poteſt, quin ipſa manuſcripta habuerit Baronius, cum in Annalibus ad annum CCCI num. 18 *ſinceriſſima* prædicet, *quæque ad verbum ſint merito recenſenda: utinam*, inquiens, *ſicut fidelia, ita in omnibus integra reperiſſemus, & eo quo ſunt cœpta candore, pariter abſoluta.* Pleniora, & forte ſinceriora vulgavit V. C. Stephanus Baluzius tomo 2 Miſcell. à pag. 47; alibi à nobis laudatus; in Notis pag. 465 indubitanter aſſerens, *ſinceriſſima & optima* eſſe, *& digna quæ veniant in manus hominum eruditorum.* Spoleto non recte à Martyrologis noſtris Sanctos hos omnes attribui, ex Actis ipſis manifeſtum eſt; neque ex iiſdem ſatis eruitur, cujus urbis antiſtes fuerit, qui ut ceterorum primipilus ponitur *Sabinus* ſeu *Savinus epiſcopus*, tametſi ultro fateamur, Spoleti martyrio coronatum eſſe. De Venuſtiano agens Papebrochius, die quo à Tudertinis colitur, XVIII Aprilis, nonnulla in vulgatis pridem Actis reperit, quæ diverſa à Baronio via exponenda putavit, ipſorum veritatem nequaquam impugnans. At recentior Tillemontius, nec Baluzianis Actis acquieſcit, tomo 5 pag. 603 & 604 plura accumulans, quibus eorum fidem labefactare conatur. Non diffitebor, occurrere aliqua, quæ criticum lectorem merito remorentur; ſed quis neſciat, Acta etiam aurea nævis hinc inde non carere, præſertim in nominibus propriis, quandoque contortis, aut, cum in antiquis membranis eraſa fuerint, male ſuppoſitis. Certe tot ſimplicis ſinceritatis radii, inter obſcuriores nubeculas in oculos incurrunt, ut laudata Acta, à Tillemontii cenſura, per nos vel ſucceſſores noſtros aliquando vindicatum iri, non diffidam, quidquid ab iis abhorruiſſe videatur Ruinartius, cujus inſtituti erat, ea ſola Acta proferre, quæ nec à Dodwello, nec à quovis hæretico, quantumvis pertinaci, in dubium revocari poſſent.

Manſueti & ſociorum

Adoni perperam olim adſcripta erat ſequens annuntiatio: *Item in inſula Oya, ſanctorum Florentii, Sereni, Pauli, Stephani, Papiani & Cleti*, à Moſandro per aſteriſcum diſtincta, à Roſweydo in appendicem rejecta. Item ex VIII Aprilis fruſtra repetitus *Perpetuus Turonenſis.* Male connexos cum Florentio in Oya inſula ſocios, Alexandriam reducit & Manſueto conjungit Florentinius, in Epternacenſi reperiens novem, in Corbeienſi undecim, ubi in Lucenſi decem apponebantur, toti ſeriei perperam immixto Florentio. Qualem codicem Hieronymienſem ſecutus ſit Uſuardus, facile conjicis; Lucenſi ſimilem præ oculis habuiſſe, non dubito, ex eoque Manſuetum nominatim excerpſiſſe, ſociis aliis decem relictis anonymis. An Wandelbertus Manſuetum & Florentium conſodales crediderit, neſcio; ſaltem utrumque ſic hodierno ſuo unico verſiculo combinavit:

Manſuetus ternum, ſimul & Florentius ornant.

AUCTARIA.

Tranſlat. Jacobi.

ANTVERP-MAJ. Incipit: *Tranſlatio ſancti Jacobi Apoſtoli.* In reliquo Uſuardino textu purus eſt.

Florentii. Perpetui.

ROSWEYD. Non ſatis diſtincti ſunt hodiernus & craſtinus laterculus; ceterum hoc die textui ſatis puro ſuperaddidit: *Oia inſula, ſancti Florentis.* Ex Hieronymianis acceptus videtur. *Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* Hic clare in Hieronymianis exprimitur, à noſtris ſignatus VIII Aprilis. Rabanus priores codices ſequitur.

Perpetui.

PULSANEN. Textum alium ſubſtituit: *Turonis, natalis ſancti Perpetui epiſcopi & confeſſoris.* Tum ex die ſequenti: *Apud Senones, beatorum martyrum Sabiniani epiſcopi & Potentiani. Qui à beatis Apoſtolis ad prædicandum directi, præfatam urbem martyrii ſui confeſſione illuſtrem fecerunt.* *Sabiniani & Potent.*

ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Textui puro ſubdunt: *Romæ, Felicis epiſcopi. Turonis, Sancti Perpetui epiſcopi.* *Felicis. Perpetui.*

ANTVERP-MAX. Cum omnibus mediæ notæ codicibus, in prima purus eſt, ſed ſecundam plane prætermittit. In fine autem additur: *Romæ, ſancti Felicis epiſcopi.* Solus ALBERG. ſupra ceteros adjungit: *Turonis, Perpetui epiſcopi & confeſſoris. Qui plurium extitit fundator eccleſiarum.* *Felicis. Perpetui.*

CEN-

CENTULEN. *Apud Spoletum, sancti Sabini episcopi, Exuperantii, Marcelli diaconorum, & Venustiani cum uxore & filiis, sub Maximiano imperatore passorum. Turonis, sancti Perpetui episcopi & confessoris.* *Perpetui.*

BRUXELLEN. Incipit: *Oia insula, natale sanctorum Florencii, Sereni, Pauli, Stephani, Papiani & Cleti. In Alexandria, natale sanctorum Mansueti, Securi, Donati, Honorii, Poledutii, & Appiani.* Vide Hieronymiana, & ibi Florentinium, martyres illos ad propriam classem reducentem. In prima annuntiatione de Spoletinis martyribus modice interpolatus est. In fine: *Turonis, sancti Perpetui episcopi & confessoris. Qui plurium fundator extitit ecclesiarum.* *Florentii & sociorum. Mansueti & sociorum. Perpetui.*

HAGENOYEN. In prima annuntiatione satis purus est, secundam sic format: *Alexandriæ, passio sancti Mansueti episcopi & martyris, cum aliis decem.* Sequitur ex die præcedenti: *In pago Oximensi, natalis sancti Ebrulfi confessoris. Ipso die, natalis sancti Leporii episcopi & martyris. Turonis, sancti Perpetui episcopi & confessoris.* *Mansuet. ep. Ebrulfi Leporii. Perpetui.*

AQUICINCT. Pro *Marcelli*, scribit *Marcellini.* In fine addit: *Romæ, Felicis episcopi. Turonis, Perpetui episcopi & confessoris, qui extitit fundator ecclesiarum.* Alii supra addunt *plurium.* Additamenta eadem & eodem modo habent codices VICTORIN. & REG. SUEC. sign. num. 130. *Felicis. Perpetui.*

DAVERONEN. *Turonis, sancti Perpetui episcopi, qui beati Martini basilicam miro opere fabricavit.* *Perpetui.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Perpetui episcopi. Sabini episcopi & martyris cum sociis.* De his egit supra XV Januarii. *Mansueti, cum aliis decem mart.* *Ejusdem.*

CODEX D. LE MARE signatus A. *Francovei, confessoris atque Pontificis ecclesiæ Senonensis, translatio, e basilica sanctæ Columbæ, in monasterium sancti Symphoriani. Oya insula, depositio sancti Florentii.* *DeFrancov. Florentii.*

CODEX D. DU CHEVAL. signatus C. *Turonis, sancti Perpetui.....* ut AQUICINCT. &c. *Perpetui.*

VATICAN. sub. num. 5949. Deest annuntiatio prima. Ad *Mansuets* autem adduntur sequentes socii, qui etiam in Romano habentur, *Severi, Appani, Donati, Honorii.*

ALTEMPS. *Apud Euvesham, sancti Egwini episcopi & confessoris.* Vide Martyrolog. Castellani. *Egwini.*

JURENSIS. Habet, ut plures alii codices reterunt supra: *In Oya insula, sancti Florentii.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *Suessionis, translatio corporis sancti Onesimi episcopi & confessoris. Remis, translatio sanctorum martyrum Timothei & Apollinaris* [&] *sociorum eorum*, recentiori manu. *De Onesim. De Tim. &c*

EDITIO LUBECO-COL. Prima satis pura est. Tum: *Romæ, sancti Felicis episcopi & confessoris.* Sequitur de Mansueto, pure. Deinde: *Dolensi cœnobio, sancti Alberti abbatis. Turonis, Perpetui episcopi & confessoris. Qui plurium* &c. *Eodem die, translatio sancti Jacobi Apostoli, fratris beati Johannis Evangelistæ.* *Felicis. Alberti. Perpetui. Translat. Jacobi.*

BELIN. In fine: *Romæ, sancti Felicis episcopi. Turonis, sancti Perpetui episcopi & confessoris.* *Felicis. Perpetui.*

GREVEN. *In Apulia, sancti Liberalis episcopi Cannensis & martyris. Qui patre senatore progenitus, sancto cuidam episcopo literis imbuendus commissus, ab eodem præfatæ ecclesiæ in episcopum ordinatus est.* Puto indicari *Rugerium* vel *Rogerium*, de quo vide Castellanum. Sic procedit elogium: *Cumque injunctum solerter exequeretur officium, etiam ad martyrii palmam (lectum aneum, craticulam igne suppositio, sarthaginem oleo ferventi & adipe plenam, furnumque nil læsus superans) una cum Cerbero præfecto, qui in ejus confessione credidit, & matre sua Euanthia capitis obtruncatione pervenire meruit. In Oia insula, sanctorum Florentii, Sereni, Pauli, Stephani, Papiani, Cleti. Item Alexandriæ, sanctorum Securi, Donati, Honorii, Poleclyti, Appiani, sociorum sancti Mansueti.* Jam dixi de hisce videndas Florentinii observationes. *Turonis, sancti Perpetui episcopi & confessoris. Quem Usuardus habet VI Idus Aprilis. Secundum Catalogum, Romæ, Felicis Papæ III (secundum alios IV) & confessoris. Item cœnobio Dolensi, sancti Alberti abbatis. Eodem die, translatio sancti Jacobi Majoris Apostoli.* *Liberalis, cum elogio. Florentii & sociorum. Securi & sociorum. Perpetui. Felicis. Alberti. Translat. Jacobi.*

MOLAN. *Romæ, sancti Felicis episcopi. Turonis, sancti Perpetui episcopi & confessoris. Qui plurium* &c. *Ipso die, Florentii confessoris.* Posteriores editiones sic habent: *Mediolani, Eugenii archiepiscopi. Die trigesima, sanctæ martyris Anysiæ. Et Zotici presbyteri, orphanorum altoris.* De Felice, ut supra. Tum: *Compostellæ in Gallecia, adventus corporis sancti Jacobi Apostoli, qui quod viva voce non potuit, cadavere trunco, Christianam pietatem mentibus Hispanorum ingessit. Ipso die, adventus corporis sancti Vuinnoci in Bergas, anno ab Incarnatione Domini nongentesimo, Inaditione tertia.* Vide VI Novemb. *Felicis. Perpetui. Florentii. Eugenii. Anysiæ. Zotici. Advent. Jacobi. Advent. Winoci.*

Pridie Kal. *Die* 31.

ROmæ, natalis sancti Silvestri Papæ, cujus actus clari habentur. Apud Senones, beatorum Sabiniani episcopi & Potentiani, qui à Pontifice Romano ad prædicandum directi, eamdem metropolim martyrii sui confessione illustrem fecerunt. Et in eadem urbe, sanctæ Columbæ virginis: quæ superato igne, gladio cæsa est. Retiariæ, sancti Hermetis exorcistæ. *Silvestri. Sabiniani & Potent. Columbæ. Hermetis.*

Plane puri sunt, *Herinien. Tornacen. Antverp.* & *Max-Lubec. Munerat. prima Belini editio, Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Dixi, citatos codices plane puros esse, quo satis indico, alios proxime puros, ad puritatem tamen omnimodam non accedere. Tales sunt Praten. Antverp-mai. & Rosweyd. in eo excedentes, quod de Columba, post *cæsa est*, addant, *jussu Aureliani principis*; quæ verba nec Adoniana, nec proinde Usuardina, ex Bedæ *De Praten. & al. codd.*

Martyrologio in citatos codices, uti & in Aquicinctinum traducta existimo: certe ex omnibus aliis probatioribus codicibus satis patet, ad textum hodiernum referenda non esse. Ceteræ codicum pro textu citatorum variationes perexiguæ sunt, & fere scriptoria sphalmata, ut *Sylvestri*, *Saviniani*, *aput*, *eandem*, *Pontiani* in Molan. pro *Potentiani*, *Reciaria*, *Reuariæ*, &c. Greven. & Molan. transponunt vocabula in, *sanctæ virginis Columbæ*.

Silvestri. OBSERVATIO. Prima & vetustissima glorioſi Pontificis Silvestri memoria, clarissime exprimitur in sæpe à nobis laudato Bucherii Kalendario: *Pridie Kal. Jan. Sylvestri in Priscillæ.* Subscribunt reliqua omnia, quæ supersunt, monumenta sacra ecclesiastica. Ut ad nostra propius accedamus, memoratur in omnibus Hieronymianis apographis: *Depositio sancti Silvestri episcopi.* Eadem verba sunt in Beda, eadem in Rabano, qui solum addidit, *& confessoris.* Quæ Floro tribuuntur, hîc observanda non sunt. Seriei nostræ ductor Romanum parvum, sic habet: *Romæ, Silvestri Papæ & confessoris.* Tale est Adonis elogium ex Pontifical. desumptum, ut fatendum sit, vel famosa Acta, Gelasii tempore nota, ipsum non vidisse, vel, præter morem, studiose ea evitasse, quæ cum historica veritate conciliari non posse adverterat. Noster ex Adone nihil accepisse videtur, solum indicans, *claros* ejus *Actus haberi*, quos non omnimodè probasse, ex jejuniori ejus oratione facile colligitur. Habemus præclarissimum Sanctum, primumque pacificatæ à Constantino Ecclesiæ Pontificem, magnis rebus gestis & sanctitate venerandum: utinam tam vera esset ejus historia, tot scriptis ultro citroque agitata, & non ita pridem post multos alios eruditos viros, à Papebrochio & Janningo pro non exigua parte, falsi convicta; quæ est hodie litteratorum ferme omnium receptissima opinio, nihil proficiente conatu Combefisii, dum inter Lectos triumphos novi aliquid se produxisse existimat. Versor in re, hoc tempore pervulgata, de qua vide Apologiam præliminarem ante tomum 1 Junii à pag. 16, & Responsiones ad articulum 2 & 3. Observatu plane dignum est, quod inter omnes antiquos Martyrologos nullus historiam baptismi Constantini attigerit, præter solum Wandelbertum, cujus hoc est metricum de sancto Silvestro elogium:

Sylvester pridie Romanam Papa per urbem
Lætantes populos votis sibi subdit amicis,
Pontificum primus tranquillam cernere pacem
Qui meruit, dominosque orbis purgare lavacro.

Sabiniani & Potentiani nec in Hieronymianis, nec in serie Bedæ, nec in Romano parvo noti sunt: signavit eos Ado, sed utrumque modo simplici; cum interim Usuardus primo titulum *Episcopi* adscribat. Rursus in eo differunt, quod Noster scribat, *à Pontifice Romano directos, eamdem metropolim martyrii sui confessione illustrem fecisse*: Ado autem asserat, *ab Apostolis ad prædicandum directos, præfatam urbem* &c. At missionem illam Apostolicam forte suspectam habuit Usuardus; certe ex eorum Actis, sive à Mombritio sive à Surio editis, non magis probari videtur, duos illos Sanctos immediatos Apostolorum discipulos fuisse, quam fuerint primi isti Galliarum episcopi, de quibus alibi abunde diximus. Agit de illis Tillemontius in Dionysio Parisiensi, tu vide ejus tomum 4. pag. 727. Multa penes nos inveniuntur documenta Mss. à variis submissa, quæ ad proprium locum examinanda remittimus. A Wandelberto post Columbam celebrantur; metrica elogia inter se contexta, infra dabimus.

Sabiniani & Potentiani

Columbæ. Porro celeberrima virgo *Columba* apertissime memoratur in codicibus Hieronymianis omnibus apud Florentinium: *Senonas*, vel *Senonas civitate*, *passio sanctæ Columbæ virginis.* Beda plenius: *Et passio sanctæ Columbæ virginis, Senones, sub Aureliano imperatore, quæ superato igne cæsa est.* Bedam verbatim sequitur Rabanus. Romanum parvum strictius: *Et sanctæ Columbæ virginis.* At elogium nostrum plane Adonianum est, omisso tyranni nomine, quod ex Beda in aliquot Usuardinos codices irrepsisse, supra in Variantibus notavimus. Late patet inclytæ virginis cultus, nec desunt Acta varia, quæ apud nos etiam exstant, tum Mss. tum typis edita, in quibus, ut mitissime dicam, sinceritatis notæ desiderantur: nec quisquam satis digeret oblatum virgini ab Aureliano, Cæsaris filii sui, quem ignorat historia, conjugium. An cetera omnia satis excusari

Hermetis. possint, suo loco examinabitur. *Hermes exorcista* à Nostri ducibus non notatus, pure Usuardinus dici potest, sed ex Hieronymianis eductus, de quo vide Florentinium & Castellani notatiunculam. De Actis aut gestis ejus altum silentium. Hîc elogia ultima Wandelberti de Martyribus Senonensibus subjicio, quibus & mensis December & totus annus sacer concluditur:

Virgo Columba, simul palmam virtute perennem,
Percepitque suo Christum comitata cruore:
Cumque Potentiano Sabinianus eodem

Occur-

Occurrit festo, æqualis ara atque triumpho,
Urbem qui Senonum primi docuere patroni.
Hæc tandem claudunt extremum festa Decembrem.

AUCTARIA.

PRATEN. De ejus & sociorum codicum interpolatione, dictum est supra in Variantibus.

PULSANEN. De Silvestro post *habentur*, sic addit: *Hic post beatum Petrum trigesimus quintus, rexit Ecclesiam annos tres, menses decem, dies undecim. Cujus inclusa synodus præclarissima in toto orbe terrarum, trecentorum decem & octo Patrum, apud Niceam urbem Bithiniæ est celebrata, sub Consulari Constantino Augusto & Licinio, pridie Kal. Januarii. Eodem die, apud Senones, passio sanctæ Columbæ virginis.* Nihil præterea. *De Silvestro.*

ANTVERP-MAX. Cum sex suis mediæ notæ sociis, tres primas annuntiationes interpolat. In prima, post *Papæ*, inserit: *Qui trigesimus quintus post beatum Petrum Romanam rexit Ecclesiam, & plenus virtutibus obiit in pace, sepultus in cimiterio Priscillæ, via Salaria, cujus* &c. In secunda, post *Potentiani*: *Qui ex septuaginta duobus Christi discipulis à Pontifice* &c. Post *virginis*, in tertia: *Quæ sub Aureliano imperatore.* *De eodem.*

CENTULEN. *Romæ, sanctis Silvestri Papæ & confessoris, cujus vita sanctitas, & gestorum nobilitas, in Ecclesia Dei laude perpetua celebratur. Senones, sanctorum Sabini, & Potentiani episcoporum, à beato Petro ibidem transmissorum. In eadem urbe, sanctæ Columbæ virginis, sub imperatore Aureliano. Retiariæ* &c. Pure. *De Silvestr.*

BRUXELLEN. *Romæ, sancti Silvestri Papæ; qui plenus virtutibus obiit in pace, & sepultus est in cimiterio Priscillæ, via Salaria. Cujus Actus* &c. *Item Romæ, natale sanctorum Zenonis & Donati.* Hic in Hieronymianis, est: quid si alter pro urbe *Senonis* irrepserit? In Sabiniano & Potentiano similis est ANTVERP-MAX. &c. Sequitur de Columba & Hermete; sed ultimum codicis folium laceratum est. *De eodem. Zenonis & Donati.*

HAGENOYEN. Tria longa elogia adducit, primum de Sabiniano & Potentiano; alterum de Columba; de Silvestro tertium, quæ ex vulgatis Actis contexta sunt, ad quæ malo Lectores remittere, quam hic multis inconcinne dispositis describendis diutius immorari. Annuntiationem ultimam nova positione non recte auxit: *In Recia provincia, civitate Reciariæ, depositio sancti Hermetis exorcistæ.* Castellanus Retiariam in Servia collocat.

AQUICINCT. De Silvestro, post *habentur*, adjicit: *Hic constituit chrisma ab episcopo fieri, & ut presbyter baptizaret, & ut laicus nulli clerico crimen audeat inferre, & dalmaticis in ecclesia uti.* In Columba fere convenit cum *Pratensi* & duobus aliis supra citatis, addens, *sub Aureliano principe.* *De Silvestr.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Silvestri Papæ & confessoris. Odilonis abbatis.* Vide I & II Januarii. Pergit: *Columbæ virginis & martyris. Sabiniani & Potentiani martyrum.* *Odilonis.*

In VATICAN. signato num. 5949. Deest annuntiatio ultima, cui hic ex Hieronymianis alia substituitur; nempe: *Item Romæ, sanctarum Donatæ, Paulinæ & Serotinæ.* Vide ibi quomodo formanda sint nomina. *Donatæ &c.*

JUREN. Non capio, cur hoc die hic addatur: *In Galliis, natale sancti Elegii confessoris.* *Elegii.*

EDITIO LUBECO-COL. De Silvestro multa adjicit, quæ non lubet describere. In Sabiniano & Potentiano; item in Columba similis est codicibus mediæ notæ. De Hermete, addit *& confessoris.*

BELINI editio altera in fine habet: *Eodem die, sancti Odilonis abbatis.*

GREVEN. *Apud Carthaginem, sanctorum Saturnini & Celestini. Item, sanctorum Hilarii, Donati. Apud Ravennam, sancti Barbatiani presbyteri & confessoris. Qui de Antiochia Romam veniens, cum fama sanctitatis ejus & signorum ubique volaret, Placidia Augusta, una cum filio Valentiniano ipsum invitantes, monasterium sibi construxerunt, ubi in sanctis operibus cursum vitæ suæ explens, quievit in pace.* *Saturnin. & c. Hilarii &c. Barbatiani cum elogio.*

MOLAN. *Et sancti Barbatiani confessoris.* Editiones posteriores scribunt: *Eodem die, sancti Barbatiani* &c. Tum: *Die trigesima prima, sanctæ Melanæ* [pro *Melaniæ*] *Romanæ.* Omnes ferme codices solitam singulorum dierum clausulam hic ad verbum apponunt: *Et aliorum plurimorum Sanctorum, Martyrum, Confessorum atque Virginum.* Respondetur DEO GRATIAS. Repeto ultimum Wandelberti versiculum, Martyrologii totius conclusionem. *Melaniæ.*

Hæc tandem claudunt extremum festa Decembrem.

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

INDEX

INDEX

NOMINUM SANCTORUM OMNIUM

qui in ipso Usuardi textu continentur.

A

Aaron sacerdos	1 julii	
abacuc propheta	15 januarii	
abacuc m	20 januarii	
abdella m	21 aprilis	
abdon m	30 julii	
abilius episcopus	22 Februarii	
abraham patriarcha	9 Octobris	
abundius presb. m	8 junii	
abundius m	26 augusti	
abundius diac. m	10 decembris	
accepsimas episc. m	22 aprilis	
achillas episc.	7 novembris	
achilleus diac. m	23 aprilis	
achilleus m	12 maii	
acisclas m	17 novembris	
arcontius m	5 septembris	
acutus m	19 septembris	
adauctus m	30 augusti	
adrianus m	8 septembris	
adrianus m	1 martii	
adventor m	20 novembris	
adulfus m	27 septembris	
afra m	5 augusti	
afrodisius episc. con.	22 martii	
afrodisius m	28 aprilis	
agabus propheta	13 februarii	
agape virgo	15 februarii	
agape m	3 aprilis	
agapitus m	24 martii	
agapitus diaconus m	6 augusti	
agapitus m	18 augusti	
agapius episc. m	29 aprilis	
agapius m	28 aprilis	
agapius filius eustachii	2 novembris	
agatha virgo m	5 februarii	
agatho m	7 decembris	
agathon m	14 februarii	
agathonica m	13 aprilis	
aggeus m	4 januarii	
agnes virgo m	21 januarii	
agnes secundo	28 januarii	
agoadus m	24 junii	
agricola m	27 novembris	
agricola m	16 decembris	
albanus epis. conf.	1 martii	
albanus m	22 junii	
albanus m	1 decembris	
albina m	2 junii	
aldegundis virgo	30 januarii	
alexander m	9 februarii	
alexander episc.	26 februarii	
alexander m	10 martii	
alexander episc. m	18 martii	
alexander m	27 martii	
alexander m	28 martii	
alexander m & socii 34	24 aprilis	
alexander papa m	3 maii	
alexander m	29 maii	
alexander m	6 junii	
alexander filius s. felicit. m		10 julii
alexander m		21 julii
alexander episc. conf.		28 augusti
alexander de legione thebæorum m		26 augusti
alexander m		9 septembris
alexander epis. m		21 septembris
alexander m		12 decembris
almachius m		1 januarii
alpinianus presb.		30 junii
amandus episc.		6 februarii
amantius m		10 februarii
amantius m		6 & 10 junii
amantius episc. rutenen.		4 novembris
amarantus m		7 novembris
amarinus vir dei m		25 januarii
amator episc.		1 maii
amator episc. augustodunen.		26 novembris
amatus presb. abbas		13 septembris
ambrosius episc. conf.		4 aprilis
ambrosius conf.		16 octobris
ambrosius abbas agaunensis		2 novembris
ammon m		9 februarii
ammon m		8 septembris
ammon m		20 decembris
ammonaria m		12 decembris
ammonius infans m		12 februarii
ammonius lector		26 martii
ammonius m		26 novembris
ammonius		18 januarii
ammonius m		14 februarii
amos propheta		31 martii
ampelius m		20 novembris
amphianus m		5 aprilis
anacletus papa m		26 aprilis
ananias m		21 aprilis
ananias babilonius		16 Decembris
ananias		25 januarii
anastasia m		25 decembris
anastasius papa		27 aprilis
anastasius m		29 junii
anastasius m		21 augusti
anatholia virgo m		9 julii
anatholius episc.		3 julii
andeolus subdiaconus m		1 maii
andochius presb. m		24 septembris
andreæ apostoli translatio 2, luca & timothei		9 maii
andreas apostolus		30 novembris
andreas m		15 maii
andronicus m		11 octobris
anetus m		31 martii
anianus diac. m		10 novembris
anianus episc. aurelian.		17 novembris
anna prophetissa		1 septembris
annuntiatio dominica		25 martii
anthia mater eleutherii m		18 aprilis
anthimus episc. cum multis aliis m		27 aprilis
anthimus m presb.		11 maii
antheros papa		3 januarii
antholianus m		6 Februarii
antimus m		27 septembris

Martyrologium USUARDI ad ACTA SS.

INDEX.

antinogenus m	24 julii	
antiochus episc.	15 octobris	
antonia virgo m	29 aprilis	
antonia m	4 maii	
antoninus presb. m	9 januarii	
antoninus m	26 aprilis	
antoninus m	2 septembris	
antoninus puer m	3 septembris	
antoninus conf.	30 septembris	
antonius abb.	17 januarii	
antonius m	14 februarii	
antonius m	22 augusti	
apelius m	12 februarii	
aper episc. conf.	15 septembris	
apodemus m	16 aprilis	
apollinaris m	21 junii	
apollinaris episc. m	23 julii	
apollinaris m	23 augusti	
apollinaris episc.	5 octobris	
apollonia virg. m	9 februarii	
apollonius m	8 martii	
apollonius m	5 aprilis	
apollonius & alii 5 mm	10 aprilis	
apollonius senator m	18 augusti	
apollonius m	5 junii	
aprilis m	22 augusti	
apronianus m	2 februarii	
apuleius m	7 octobris	
aquila m	23 januarii	
aquila ex actis apostol.	8 julii	
aquila m	1 augusti	
aquilina m	24 julii	
aquilinus m	4 januarii	
aquilinus m	4 februarii	
aquilinus m	16 maii	
aquilinus m	17 maii	
aquilinus m scillitan.	17 julii	
arabia m	13 martii	
arator presb.	21 aprilis	
archadius m	12 januarii	
archadius m	13 novembris	
archillaus m	23 augusti	
archinimus m	29 martii	
archippus socius pauli	20 martii	
aretas m	1 octobris	
argeus m	2 januarii	
aristarchus discipulus pauli	4 augusti	
aristeus episc.	3 septembris	
aristides sapientia clarissimus	31 augusti	
ariston christi discipulus	22 februarii	
ariston m	2 julii	
aristonicus m	19 aprilis	
armogastes m	29 martii	
arnulfus episc. metensis	16 augusti	
arrianus m	8 martii	
arsenius monachus	19 julii	
arsenius m	14 decembris	
artemius m	6 junii	
asarias babilonius	16 decembris	
ascla m	23 januarii	
asclepiades m	18 octobris	
asterius m	3 martii	
asterius m	23 augusti	
asterius presb.	21 octobris	
athanasius episc.	2 maii	
attalus m	2 junii	
atticus	6 novembris	
audactus presb. m	24 octobris	
audax m	9 julii	
audifax m	20 januarii	
audoenus conf. episc.	24 augusti	
audomarus episc. conf.	9 septembris	
aventinus episc. conf.	4 februarii	
aventius m	7 junii	
augulus episc.	7 februarii	
augurius diac. m	21 januarii	
augustinus m	7 maii	
augustinus anglorum episc.	26 maii	
augustinus episc.	28 augusti	
augustus m	7 maii	
avitus m	27 januarii	
avitus episc.	5 februarii	
avitus presbyter conf.	17 junii	
aunarius episc. conf.	25 septembris	
aurea virgo	4 octobris	
aurelianus episc. arelat.	16 junii	
aurelius	27 augusti	
austreberta virgo	10 februarii	
austregisilus episc. conf.	20 maii	
autbertus episc. cameracensis	13 decembris	

B

Babilas episc conf.	24 januarii
bacchus m	7 octobris
balbina virgo	31 martii
baldomeres vir dei	27 februarii
barala puer m	18 novembris
barbara virgo m	16 decembris
barnabas apostolus	11 junii
bartholomaeus apostolus	24 augusti
basilides m	10 junii
basilides m	12 junii
basileus m	2 martii
basilius episc.	1 januarii
basilius episc.	14 junii
basilla virg. m	20 maii
basolus conf.	15 octobris
bassa m	6 martii
bassianus m	14 februarii
bassus m	14 februarii
bathildis regina	26 januarii
baudelius m	20 maii
baro conf.	1 octobris
beata virgo	29 junii
beatus conf.	9 maii
beatrix m	29 julii
benedicta m	4 januarii
benedicta virg. m	8 octobris
benedictus abbas	21 martii
benedictus translatus	11 julii
benedictus confessor	23 octobris
benignus	3 aprilis
benignus presb. m	1 novembris
beronicus m	19 octobris
bertinus abbas	5 septembris
bessia m scillitan.	17 julii
beursus m scillitan.	17 julii
bibiana virg. m	2 decembris
bicor m	22 aprilis
blandina m	2 junii
blasius episc. m	15 februarii
bonifacius episc. m	5 junii
bonifacius m	5 junii
bonifacius diac. m	17 augusti
Bonifacius m	6 decembris
bonitus episc. conf.	15 januarii
bonosa m	15 julii
bonosus m	21 augusti
bonus presb. m	1 augusti
briccius episc. turon	13 novembris
britius episc. conf.	9 julii
brigida virgo	1 februarii

INDEX.

C

cæcilia m	22 novembris	christina virgo m
cæcilianus m	16 aprilis	christophorus m
cæcilius conf.	15 maii	christophorus monachus m
cæsarius episc. arelat.	27 augusti	chrysanthus cum daria m
cæsarius diac. m	1 novembris	circumcisio D.N.J.C.
cæsarius m	3 novembris	cirinus m
cainschus abbas	11 octobris	cirinus m
cajus palatinus m	4 martii	cisthinus m scillitan.
cajus m	4 octobris	clarus presb. m
cajus m	4 januarii	claudianus m
cajus m	10 martii	claudianus m
cajus m	19 aprilis	claudius m cum uxore & filiis m m
cajus papa	22 aprilis	claudius m
cajus m	21 octobris	claudius m
cajus m	20 novembris	claudius m
calepodius presb. m	10 maii	claudius tribunus m
calistus m	16 aprilis	clemens episc.
calistus papa m	14 octobris	clemens alexand. presb.
calinicus m	28 januarii	clementinus m
calocerus m	19 martii	cleophas m
calocerus m	19 maii	clerus diac. m
candida uxor artemii	6 junii	clodoaldus presb.
candida virgo	29 augusti	cointa m
candidus m	2 februarii	columba presb.
candidus m	11 martii	columba virg. m
candidus m thebæus.	22 septembris	columbanus abbas
candidus m	3 octobris	commemoratio sancti Pauli
cantianilla m	31 maii	conceptio joannis baptistæ
cantianus m	31 maii	concordia m
cantius m	31 maii	conon martyr et filius eius
carilesius presb.	1 julii	constantia m
caprasius abbas	1 julii	constantinus episc.
caprasius m	20 octobris	concordius m
carilippus m	28 aprilis	corduba m
caristus m	16 aprilis	cornelius centurio episc.
carpoforus m ex coronatis	8 novembris	cornelius papa m
carpoforus presb. m	10 decembris	corona m
carpus episc. m	13 aprilis	corsicus presb.
carpus discip. pauli m	12 octobris	cosmas m
cassianus m	16 aprilis	cottidus diac.
cassianus episc. conf.	5 augusti	craton m
cassianus m	13 augusti	crescens discipulus apost. pauli
cassianus m	3 decembris	crescens filius symphorosæ m
cassius m	10 octobris	crescens m
cassius m	20 julii	crescentia m
castolus m	26 martii	crescentianus m
castor	27 aprilis	crescentianus m
castor m	28 martii	crescentianus m
castorius m	7 julii	crescentianus m
castorius m	8 novembris	crescentianus m
castus m	22 maii	crescentio m
castus	4 septembris	crispina m
castus m	6 octobris	crispinianus m
cathedra s. petri antioch.	22 februarii	crispinus m
catulinus diaconus m	15 julii	crispinus episc. m
celedonius m	3 martii	crispolus m
celerina m	3 februarii	crispus presb.
celerinus diac.	3 februarii	crispus m
celsus puer m	9 januarii	crisseta m
celsus m	12 junii	cucufas m
censurius episc. conf.	10 junii	cunibertus episc.
cerealis m	10 junii	curcodemus diac.
cerealis m	14 septembris	cuthbertus episc.
charaunus m	28 maii	cyprianus episc. m
charitas virg. m	1 augusti	cyprianus episc. m
childebertus rex	23 decembris	cyprianus episc. m
chionia m	3 aprilis	cyprianus abbas petragoric.
chrisogonus m	24 novembris	cyriacus diac. m
chrisotelus m presb.	22 aprilis	cyriacus m

Martyrologium Usuardi ad ACTA SS.

INDEX.

cyriacus diac. m 8 Augusti
cyrilla filia Decii m 28 Octobris
cyrillus episc. 28 januarii
cyrillus m 20 martii
cyrillus episc. m 9 julii
cyrillus m 1 jaugusti
cyricus m 3 januarii
cyricus m 16 junii
cyrion presb. m 14 Februarii

D

Dasrosa m 4 januarii
dalmatius m 5 decembris
damasius papa 11 decembris
damianus m 27 septembris
daniel propheta 21 julii
darius m 19 decembris
daria virgo m 1 decembris
dasius m 21 octobris
dativa m 6 decembris
dativus m 12 februarii
dativus m 10 septembris
david rex psalmographus 29 decembris
decollatio vel potius inventio cap. J. B. 29 augusti
dedicatio basilicæ s. crucis parisiis. 23 decembris
demetria virgo 21 junii
demetrius m 8 octobris
demetrius episc. m 10 novembris
demetrius m 22 Decembris
democritus m 31 julii
desiderius episc. conf. 11 februarii
desiderius episc. lingonensis 23 maii
desiderius m 19 septembris
didymus m 28 aprilis
diocles m 24 maii
diodolus m 31 martii
diodorus presb. m 1 decembris
diogenes m 6 aprilis
diomedes 9 junii
dionysia m 15 maii
dionysia m 6 Decembris
dionysius m 8 februarii
dionysius m 14 februarii
dionysius m 16 martii
dionysius episc. corinthi 8 aprilis
dionysius m pater pancratii 12 maii
dionysius episc. conf. 25 maii
dionysius m 31 julii
dionysius 20 septembris
dionysius episc. m 3 octobris
dionysius episc. m 9 octobris
dionysius episc. alexandrinus 17 novembris
dionysius papa 26 decembris
dioscorus m 25 februarii
dioscorus lector m 18 maii
dioscorus puer m 14 decembris
dius 12 julii
dius m 26 novembris
domio episc cum militibus 5 martyribus 11 aprilis
domitilla virgo m 7 maii
domitius m 5 julii
domitianus abbas 1 julii
domitianus m 1 augusti
domitianus diac. m 28 decembris
domnina virg. cum sociis m m 14 aprilis
domninus m 30 martii
domninus 20 aprilis
domninus m 9 octobris
donatianus m 24 maii
donatianus episc. m 6 septembris
donata m scillitana 17 julii
donatilla virgo m 30 julii
donatus m 4 februarii
donatus m 17 februarii
donatus m 1 martii
donati & aliorum tredecim 7 aprilis
donatus m 21 maii
donatus episc. m 7 augusti
donatus presb. 19 augusti
donatus m 23 augusti
donatus m 5 septembris
donatus m 12 decembris
dormitio deiparæ 15 augusti
dorothea virgo m 6 februarii
dorotheus m 9 septembris
dorotheus m 28 martii
drocloveus abbas 10 martii
drusus m 14 Decembris
dula virgo m 25 martii

E

Ebrulfus conf. 29 decembris
edistrudis virgo 23 junii
egdunus presb. & alii 7 m m 12 martii
egesippus 7 aprilis
elasippus m 17 januarii
eleasarus m 23 augusti
eleutherius episc. m 18 aprilis
eleutherius episc. 26 augusti
eleutherius m cum aliis innumeris 2 octobris
eleutherius diac. m 9 octobris
eligius episc. conf. 1 decembris
elodia virgo m 22 Octobris
emarentiana virgo m 23 januarii
emilianus m 8 februarii
emilianus m 29 aprilis
emilianus 18 julii
emilianus diac. m 17 septembris
emilianus presb. conf. 12 novembris
emilianus m 6 decembris
emilius m 22 maii
emilius m 28 maii
emilius m 6 octobris
Emitherius m 3 martii
emmerammus episc. m 20 septembris
epafras episc. coloss. m 19 julii
epagatus m 2 junii
eparchus monachus conf. 1 julii
ephrem diaconus 1 februarii
epictetus m 22 augusti
epimachus m. 10 maii
epimachus m 12 decembris
epiphania domini 6 januarii
epiphanius episc. 7 aprilis
epiphanius salaminæ episc. 12 maii
epipodius m 22 aprilis
epolonus m 24 januarii
eracleas m 29 septembris
eraclius episc. conf. 8 junii
eraclius m 17 maii
eraclius m 26 maii
erasmus episc. m 3 junii
erasmus m 25 novembris
esdras propheta 13 julii
esicius conf. 15 maii
esichius m 15 junii
etherius episc. 27 julii
euagrius 3 aprilis
euagrius m 1 octobris
eucherius episc. lugdunen 16 novembris
euentius m 3 maii
eufrasia virg. 11 februarii
eufrasia

Martyrologium
USUARDI
ad
ACTA
SS.

INDEX

eufrasia virg.	13 *martii*	*exuperius m*
eufrasius episcopus	14 *januarii*	*ezechiel propheta*
eufrasius conf.	15 *maii*	
eufrosina virgo	1 *januarii*	F
eufrosina v. m	7 *maii*	*Fabianus papa m*
eufrosius	14 *martii*	*fabius m*
eugendus abbas	1 *januarii*	*fandila presb. m*
eugenia virgo m	25 *decembris*	*fara virgo*
eugenianus m	8 *januarii*	*faro episcopus*
eugenius m	24 *januarii*	*fausta virgo m*
eugenius m	20 *martii*	*faustinus m*
eugenius filius symphorosæ	27 *junii*	*faustinus m*
eugenius episc. carthaginensis martyr, cum socus quingentis	13 *julii*	*faustinus m*
eugenius episc. toletan.	13 *novembris*	*faustus m*
eugenius m	15 *novembris*	*faustus m*
eugenius m	4 *januarii*	*faustus m*
eulasius m	20 *septembris*	*faustus diacon m*
eulalia virg. m	12 *februarii*	*faustus presb. m*
eulalia virgo m	10 *decembris*	*feben de qua apostolus scribit*
eulogius diac. m	21 *januarii*	*felicianus m*
eulogius confessor	3 *julii*	*felicianus m*
eulogius presb. m	20 *septembris*	*felicianus m*
eumenia m.	12 *Augusti*	*felicianus m*
eunus m	27 *februarii*	*felicianus m*
euodius	25 *aprilis*	*felicissima virgo m*
euodius episc. m	6 *maii*	*felicissimus m*
euodius m filius theodotæ	2 *augusti*	*felicissimus m*
eustus m	16 *aprilis*	*felicissimus diac. m*
euphemia virgo m	16 *septembris*	*felicissimus m*
euplus diacon. m	12 *augusti*	*felicissimus m*
euprepia m	12 *augusti*	*felicitas m*
euprepius m	27 *septembris*	*felicitas m*
euprobus episc. m vel *eutropius*	30 *aprilis*	*felicula m*
eusebius palatinus, cum novem m m	5 *martii*	*felicula virg. m*
eusebius m	28 *aprilis*	*felix m*
eusebius episc. conf.	21 *junii*	*felix presbyter confessor*
eusebius vercell. m	1 *augusti*	*felix m*
eusebius presb. conf.	14 *augusti*	*felix m*
eusebius m	25 *augusti*	*felix m*
eusebius m	22 *octobris*	*felix m*
eusebius monachus	5 *novembris*	*felix presb. m*
eustasius abbas	29 *martii*	*felix episc. m*
eustachius episc. con.	16 *julii*	*felix m*
eustachius presbyter.	12 *octobris*	*felix m*
eustachius al. *placidus m*	2 *novembris*	*felix papa m*
eustorgius presb.	11 *aprilis*	*felix m*
eustosius m	10 *novembris*	*felix presb. m*
euthimius diacon.	5 *maii*	*felix m*
eutices m	15 *aprilis*	*felix m*
eutichianus m	2 *julii*	*felix filius s. felicit. m*
eutichianus m	13 *novembris*	*felix m scillitan.*
eutichianus papa m	8 *decembris*	*felix papa m*
eutichii diaconi	21 *maii*	*felix mart*
euticius m	5 *octobris*	*felix m*
euticius m	11 *decembris*	*felix m*
euticius presbyter m	28 *decembris*	*felix m*
euticus m	19 *septembris*	*felix episc. m*
euticus m	29 *septembris*	*felix m item*
eutropia soror nicasii	14 *decembris*	*felix m*
eutropius episc.	27 *maii*	*felix m*
eutropius m	15 *julii*	*felix episc. m*
evurtius episc. aurelianensis	7 *septembris*	*felix episc. m*
ewaldi duo m m	3 *octobris*	*felix presb. m*
exaltatio s. crucis	14 *septembris*	*felix m*
exceptio georgii & aurelii m m	20 *octobris*	*felix episc. m*
expeditus m	19 *aprilis*	*ferreolus presb. m*
exuperantius diacon. m	30 *decembris*	*ferreolus m*
exuperia cum aliis	26 *julii*	*ferrutio diaconus m*
exuperius m theb.	22 *septembris*	*festivitas omnium sanctorum*
exuperius episc. con.	28 *septembris*	*festus diac. m*

INDEX.

festus m 21 decembris
fides virg. m 1 augusti
fides virgo m 6 octobris
filoromus m cum sociis 4 februarii
fintanus presbyt. conf. 17 februarii
firmatus diaconus 5 octobris
firminus episc. m 25 septembris
firminus episc. conf. 11 octobris
firmus m 2 februarii
flaviana virgo 5 octobris
flavianus m 30 januarii
flavius m 7 maii
flora m 24 novembris
florentia m 10 novembris
florentinus m 27 septembris
florentius m 15 julii
florentius presb. conf. 22 septembris
florentius m 10 octobris
florentius episcopus 17 octobris
florentius m 27 octobris
florianus m 4 maii
florus m 22 decembris
fortunatus m 9 januarii
fortunatus m 2 februarii
fortunatus diac. m 23 aprilis
fortunatus m 11 junii
fortunatus archidiac. m 12 julii
fortunatus episc. 14 octobris
fortunatus m 15 octobris
fortunatus lector m 24 octobris
fortunus m 21 aprilis
fotinus episp. m 2 junii
franto abbas 14 aprilis
fraternus episc. conf. 29 septembris
fronto m 16 aprilis
fronto episc. 25 octobris
fructuosa m 23 augusti
fructuosus episc. m 21 januarii
frumentius m 23 martii
frumentius m alter 23 martii
fulgentius episcopus 1 januarii
furseus episc. 16 januarii
fuscianus m 11 decembris
fuscolus episc. 2 februarii
fusculus episc. m 6 septembris

G

Gabinius presbiter m 19 februarii
gabinus m 30 maii
galata m 19 aprilis
gallicanus m 25 junii
gallus presb. conf. 20 februarii
gamaliel inventus 3 augusti
gatianus epis. 1. turonensis 18 decembris
gaudentia m 30 augusti
gaugericus episc. camerac. 1 augusti
gedeon propheta 7 septembris
gelasius m 4 februarii
geminianus m 16 septembris
geminus m 4 januarii
geminus m 4 februarii
generalis m 14 septembris
generosa m scillitan. 17 julij
genesius m romanus 25 augusti
genesius m arelatensis 25 augusti
genovefa virgo 3 januarii
ejus translatio 28 octobris
georgius m 23 aprilis
georgius diac. m 27 augusti
gereon m alloſus m cum aliis trecentis & octo 10 octobris
germanus m 19 januarii
germanus duo mm 23 martii
germanus episc. pariſ. 28 maii. transl. 25 julii
germanus ep. autiſſ. 31 julii. transl. 1 octobris
germanus episc. m 6 septembris
germanus m 23 octobris
germanus m 3 novembris
gerontius episcopus m 25 augusti
gertrudis virgo 17 martii
gervaſius m 19 junii
getulius m 10 junii
gilbertus m 24 junii
gildardus episc. rotomag. 8 junii
goar presb. 6 julii
gordianus m 10 maii
gordianus m 17 septembris
gorgonius m 9 septembris
gracilianus m 12 augusti
grata m 2 junii
gregorius ep. nyſſenus 9 martii
gregorius magnus 12 martii
gregorius episc. eliberitanus 24 aprilis
gregorius theologus 9 maii
gregorius episc. m 3 julii
gregorius episc. antiſiodor. 19 decembris
gregorius presb. m 24 decembris
guddenes m 18 julii
guntramnus rex 18 martii

H

Hedutius m 12 octobris
helena virgo 22 maii
helena mater conſtantini 18 augusti
helimenas m presb. 22 aprilis
helizæus proph. 14 junii
helpidius episc. lugdunenſis 2 septembris
heracleas epiſcopus 14 julii
heraclides m 28 junii
heraſius m 26 julii
herculanus m 5 septembris
herculanus m 25 septembris
herculanus episc. m 7 novembris
hermagoras epiſc m 12 julii
hermelandus abbas 25 martii
hermellus m 3 augusti
hermen diſcipulus pauli 9 maii
hermes m 4 januarii
hermes m 1 martii
hermes m 28 augusti
hermes m 22 octobris
hermes exorciſta m 31 decembris
hermenigildus m 13 aprilis
hermogenes m 17 aprilis
hermogenes m 19 aprilis
hermogenes 25 aprilis
hermogenes m 12 decembris
hermogrates m 27 julii
hermolaus presb. m 27 julii
hernempus m 27 julii
heron diſcipulus ignatii m 17 octobris
heron m 14 decembris
heros m 28 julii
heſychius m 18 novembris
hieremias propheta 1 maii
hieremias m 7 junii
hieremias m 17 septembris
hierius presb. 4 novembris
hieronymus presb. 30 septembris
hilaria m 12 augusti
hilaria uxor claudii 3 decembris
hilarinus monachus m 16 julii

INDEX.

hilarion abbas 21 octobris
hilarius episc. pictav. 13 ianuarii
hilarius episc. m 16 martii
hilarius episc. arelat. 5 maii
hilarius m 27 septembris
hilarius episc. conf. 25 octobris
hilarius papa 10 septembris
hippolytus m 30 januarii
honestus episc. m 16 februarii
honoratus episc. 16 ianuarii
honoratus m 22 decembris
horres m 13 martii
hucbertus episc. conf. 30 maii
hyacinthus m 26 julii
hyacinthus m 9 septembris
hyacinthus m 11 septembris
hypapante domini 2 februarii

I

Jacinthus m 10 februarii
jacinthus m 29 octobris
jacobus presb. m 22 aprilis
jacobus diaconus m 30 aprlis
jacobus apostolus 1 maii
jacobus episc. nisibinus 15 julii
jacobus apostolus 25 julii
jader m 10 septembris
januarius m 7 januarii
januarius m 16 aprilis
januarius filius felic. m 10 julii
januarius m 10 iulii
januarius m 11 iulii
januarius m 15 iulii
januaria m scillitan. 17 iulii
januarius m subdiac. 6 augusti
januarius episc. benevent. 19 septembris
januarius m 13 octobris
januarius presb. m 24 octobris
jason m 3 decembris
irenes virg. m 5 aprilis
jesus nave propheta 1 septembris
ignatius episc. m. 1 febr. translatio 17 decembris
ignatius m 3 februarii
indalecius conf. 15 maii
ingenius m 20 decembris
innocentius papa 12 martii
innocentius m 4 iulii
innocentius m theb. 22 septembris
innocentes martyres 28 decembris
inventio crucis 3 maii
inventius m 12 septembris
joanna uxor chusæ 24 maii
joannes apostolus 6 maii
joannes baptista 24 iun. 29 aug. ejus cap. inv. 24. feb.
ejus translatio 17 decembris
joannes euangelista 27 decembris
joannes chrysost. 27 januarii
joannes presb. 28 ianuarii
joannes penarensis 19 martii
joannes eremita 27 martii
joannes papa 28 maii
joannes presb. m 23 iunii
joannes m 26 iunii
joannes presb. 18 augusti
joannes m 27 augusti
joannes m 7 septembris
joannes m 27 septembris
joannes m 21 decembris
job propheta 10 maii
jocundianus mart. 4 iulii
joël propheta 13 iulii
jonilla m
joseph cognomento justus m
jovinianus lector m
jovinus m
jovita virg. m
irenes m
ireneus episc. m
ireneus diacon.
ireneus m
ireneus m
ireneus episc. m
ireneus diacon. & m.
ireneus m
isaac monachus m
isaias propheta
ischirion m
isidorus m episc.
isidorus
isidorus episc.
isidorus monachus
isidorus m de chio
isidorus m
judas thadæus apostolus
julia virg. m
julia m
julia virgo m
julia m
julia virgo m
julia virg. m
juliana m
juliana virgo m
julianus m
julianus & basilissa
julianus m cum aliis quinque millibus
julianus m
julianus m
julianus episc.
julianus
julianus filius symphoroſæ m
julianus m
julianus m
julianus
julianus m
julianus presb. m
julitta mater cirici m
julius papa
julius m
julius senator mart.
julius m
julius m
julius m
justa m
justa m
justina virgo m
justinus philosophus m
justinus filius symphoroſæ m
justinus m
justinus presbyter conf.
justus m
justus m
justus episc. lugdunensis
justus m
juvenalis episc. conf.
juvenalis mart.
Kilianus m

L

lambertus episc.
largio m
largius m
largius alter m

INDEX.

largus m	8 *augusti*	*martt. militum* 30 *corona*
launomarus presb.	19 *januarii*	*martt. milites* 10
laurentius m	3 *februarii*	*martt.* 2 *pueri &* 7 *mul. m m*
laurentius m	3 *junii*	*martyres* 86
laurentius m	10 *augusti*	*martyres tyrii*
laurentius m	4 *julii*	*martyres* 79
lazarus quem Jesus suscitavit	17 *decembris*	*martyres* 20
leander episcopus confessor	27 *februarii*	*martyres* 62
leo papa magnus	11 *aprilis*	*martyres* 260
leo confessor	25 *maii*	*martyres plurimi sub alexandro*
leo pontifex	28 *junii*	*martyres nongenti*
leo subdiaconus	30 *junii*	*martyres tres*
leobinus episcopus	15 *septembris*	*martyres* 42
leocadia virgo m	9 *decembris*	*martt. milites* 40 *sub licinio*
leodegarius augustodun. episc. m	2 *octobris*	*martyres* 47
leonilla m	17 *januarii*	*martyres* 20 *socii largi & smaragdi*
leonius confessor	12 *novembris*	*martyres* 9 *socii ss. quinti &c.*
leontia m	27 *septembris*	*martyres* 4
leovigildus mon. m	20 *augusti*	*martyres plurimi ex actis alexandri papæ*
letatius m scill.tanus	17 *julii*	*martyres multi socii s. carpi*
letus episc. m	6 *septembris*	*martyres* 7 *soc. calisti &c.*
letus presbyter	5 *novembris*	*martyres plures*
leucius confessor	11 *januarii*	*martyres multi*
leucius m	28 *januarii*	*martyres* 40
leutfredus conf.	21 *junii*	*martyres* 75
liberatus abbas m	20 *decembris*	*martyres* 310
lisardus presbyter	3 *junii*	*martyres duo*
liliosa m	27 *augusti*	*martyres duo*
linus episc. m	20 *februarii*	*martyres germani* 7
linus papa m	26 *novembris*	*martyres* 10
litteus m	10 *septembris*	*martyres* 40 *lugdunenses*
lisinus episcopus	13 *februarii*	*martyres* 20 *apud tarsum*
longinus m	15 *martii*	*martyres* 3
longinus m	21 *julii*	*martyres* 20
lucas diac. m	22 *aprilis*	*martyres* 262
lucas evangelista	18 *octobris*	*martyres innumeri*
lucia virgo m cum 22	25 *junii*	*martyres tres*
lucia matrona m	16 *septembris*	*martyres milites* 3
lucia virgo m	13 *decembris*	*martyres* 30
lucianus presb. & soc. m	8 *januarii*	*martyres infantes* 10
luctanus presb. antioch. m	7 *januarii*	*martyres* 10
lucianus m	28 *maii*	*martyres milites*
luctanus m	24 *decembris*	*martyres* 4
lucilla filia nemesii m	31 *octobris*	*martyres* 7
lucina discipula apostolorum	30 *junii*	*martyres* 18
lucius papa m	4 *martii*	*martyres* 20
lucinus cyrenensis episc.	6 *maii*	*martyres milites* 165
lucius episc. m	10 *septembris*	*martyres* 20
lucius m	19 *octobris*	*martyres* 19
lucius m & 46	25 *octobris*	*martyres* 12
lucius m	29 *octobris*	*martyres* 300 *massæ candidæ*
lucretia virgo	23 *novembris*	*martyres* 23 *soc. adriani m*
lupercus m	16 *aprilis*	*martyres* 22 *socii ammonis &c.*
lupicinus abbas	21 *martii*	*martyres* 21 *socii cornelii papæ*
lupus trecensis episc.	29 *julii*	*martyres* 6050 *thebæi*
lupus episcopus senonensis	1 *septembris*	*martyres* 504 *socii arethæ*
lupus episcopus lugd.	25 *septembris*	*martyres innumerab. soc. marci &c.*
		martyres triginta soc. s. placidi
		martyres plurimi

M

Macedonius presb. m	13 *martii*	*martyres* 4976
macarius abbas	2 *januarii*	*martyres* 5 *ex thebaïs*
macharius abbas	15 *januarii*	*martyres Africani* 270
macharius m	28 *februarii*	*martt. quadraginta novem*
macharius	12 *augusti*	*martt. plurimi*
macra virg. m.	6 *januarii*	*martyres* 12 *milites*
macrinus m	17 *septembris*	*martyres* 46 *milites*
macrobius m	20 *julii*	*martyres* 220
madales m	17 *junii*	*innumerabiles martyres sub daciano*
magnus m	4 *februarii*	*martyres* 10, 6 *novembris.*
martyrum 40 *corona*	13 *januarii*	*martyres plures*
martyres 12 *socii polycarpi*	26 *januarii*	*martyres milites* 70
	1 *januarii*	
	10 *februarii*	
	15 *februarii*	
	17 *februarii*	
	20 *februarii*	
	21 *februarii*	
	21 *februarii*	
	23 *februarii*	
	1 *martii*	
	2 *martii*	
	4 *martii*	
	8 *martii*	
	10 *martii*	
	11 *martii*	
	14 *martii*	
	16 *martii*	
	19 *martii*	
	20 *martii*	
	10 *aprilis*	
	13 *aprilis*	
	16 *aprilis*	
	21 *aprilis*	
	30 *aprilis*	
	4 *maii*	
	6 *maii*	
	9 *maii*	
	17 *maii*	
	25 *maii*	
	29 *maii*	
	1 *julii*	
	2 *junii*	
	6 *junii*	
	7 *junii*	
	10 *junii*	
	17 *junii*	
	24 *junii*	
	28 *junii*	
	2 *julii*	
	4 *julii*	
	15 *julii*	
	20 *julii*	
	24 *julii*	
	27 *julii*	
	1 *augusti*	
	7 *augusti*	
	8 *augusti*	
	10 *augusti*	
	12 *augusti*	
	13 *augusti*	
	23 *augusti*	
	24 *augusti*	
	8 *septembris*	
	8 *septembris*	
	14 *septembris*	
	22 *septembris*	
	1 *octobris*	
	4 *octobris*	
	5 *octobris*	
	10 *octobris*	
	12 *octobris*	
	15 *octobris*	
	16 *octobris*	
	19 *octobris*	
	20 *octobris*	
	21 *octobris*	
	25 *octobris*	
	30 *octobris*	
	3 *novembris*	
marit. 20,	10 *novembris*	
	1 *decembris*	
	6 *decembris*	

mar-

INDEX.

martyres tres 6 decembris
martyres 22 12 decembris
martyres duæ 12 decembris
martyres 50 17 decembris
martyres 30 22 decembris
martyres 20 23 decembris
martyres 40 virgines 24 decembris
magnus m subdiac. 6 augusti
magnus vel andreas m cum sociis 2597 19 augusti
magnus 4 septembris
malchus m 28 martii
malchus m 27 julii
mamertus episc. 11 maii
mammes m 17 augusti
manahen propheta 24 maii
mannea uxor marcellini 27 augusti
mansuetus episc. m 6 septembris
mansuetus m 30 decembris
mansuetus episc. m 28 novembris
mappalicus m cum sociis. 17 aprilis
marcella m 28 junii
marcellianus m 18 junii
marcellianus m 9 augusti
marcellinus m 2 januarii
marcellinus pontifex m 26 aprilis
marcellinus presbyter 2 julii
marcellinus tribunus m 27 augusti
marcellus m 2 januarii
marcellus papa 16 januarii
marcellus episc. conf. 20 aprilis
marcellus m 29 junii
marcellus m 4 septembris
marcellus m 6 octobris
marcellus m 7 octobris
marcellus centurio m 30 octobris
marcellus episc. 1 novembris
marcellus diaconus m 30 decembris
marcus m 13 martii
marcus m 19 martii
marcus euangelista 25 aprilis
marcus m 18 junii
marcus m 4 octobris
marcus papa 7 octobris
marcus episc. m 22 octobris
marcus m & 46 25 octobris
mardonius m 24 januarii
mareas m 22 aprilis
maria ægyptiaca 2 aprilis
maria ad martyres 13 maii
maria magdalena 22 julii
maria virgo m 1 novembris
maria m 24 novembris
marianus lector m 30 aprilis
marianus conf. 19 augusti
marianus diaconus 1 decembris
marina virgo m 18 julii
marinus m 3 martii
marinus m 10 julii
marius m 26 decembris
marius m 20 januarii
marius abbas 27 januarii
maro m 15 aprilis
martha m 20 januari
martha m 20 octobris
martha soror lazari 17 decembris
murtia m 21 junii
martia m 2 julii
martialis m 16 aprilis
martialis episc. 30 junii
martialis filius s. felicitatis m 10 julii
martialis m cum sociis 22 augusti
martialis m
martiana virgo m 13 octobris
martiana m 9 januarii
martianus m african. 5 aprilis
martianus m 16 octobris
martianus m 4 januarii
martianus m 5 junii
martina v m 4 octobris
martinianus m 1 januarii
martinianus m 2 julii
martinus abbas m 27 julii
martinus papa m 24 octobris
martinus episcopus turonensis 10 novembris
ejus translatio &c. 11 novembris
martinus abbas 4 julii
martirius m 7 decembris
matrona m 29 maii
matthæus apostolus 15 martii
matthias episc. conf. 21 septembris
matthias apostolus 30 januarii
maturinus confess. 24 februarii
maturus m 1 novembris
matutinus m 2 junii
mauricius episc conf. 16 aprilis
mauritius m thebæus 13 septembris
maurus abbas 22 septembris
maurus m 15 januarii
maurus m 29 januarii
maurus m 1 augusti
maurus m 21 novembris
maurus m 22 novembris
maurus m 3 decembris
maxentius presb. conf. 26 junii
maximianus m 8 januarii
maxima m 26 martii
maxima virg. 16 maii
maxima virg. m 30 julii
maxima virgo m africana 16 octobris
maxima m 1 octobris
maximianus m 27 julii
maximianus m 21 augusti
maximinus episc. trevirensis 29 maii
maximinus confessor 15 decembris
maximus m 18 februarii
maximus m 14 & 15 aprilis & 20 julii
maximus puer m 17 augusti
maximus levita m 20 octobris
maximus presb. m 19 novembris
maximus regiensis epis. 27 novembris
maximus episcopus 27 decembris
medardus epis. noviom. 8 junii
medericus presbyter 29 augusti
melanius episcopus confessor 6 januarii
melasippus m 17 januarii
meletius epis. conf. 4 decembris
melisius epis. m 22 aprilis
mellitus episcopus 24 aprilis
memmius epis. catalaun. 5 augusti
menander m 1 augusti
meneleus abbas 22 julii
mennas m 11 novembris
mercuria m 12 decembris
metellus m 24 januarii
methodius epis. m 18 septembris
metranus m 31 januarii
michael archan. 29 septembris
micheas propheta 15 januarii
minervius m 23 augusti
miniates m 25 octobris
misael babilonius 16 decembris
mitrius m 13 novembris
modesta m 13 martii

modestus infans m 12 februarii
modestus m 15 iunii
modestus m 10 novembris
monegundis religiosa 2 iulii
montanus presb. m 26 martii
moseus m 18 januarii
moyses propheta 4 septembris
moyses m 14 februarii
moysetes episcopus 7 februarii
moysetes m 18 decembris
mucius diaconus m 22 aprilis
mucius presb. m 13 maii
mulier una martyr cum geminis suis 29 aprilis
muritta m 13 julii
muso m 24 januarii
mustiola matrona 3 julii

N

Nabor m 10 julii
nabor m 12 iunii
narcissus m 17 septembris
narcissus episcopus 29 octobris
narseus m 15 julii
nartalus m scillitan. 17 julii
nasarius m 12 junii
naso discipulus christi 12 julii
natalis machabæorum 1 augusti
natalia m 27 augusti
nathalia m uxor adriani m 1 decembris
nativitas b. joan. baptistæ. 24 junii
nativitas B. V. Mariæ 8 septembris
nativitas D N J C. 25 decembris
naulis pro navalis m 16 decembris
nemesianus episc m 10 septembris
nemesius m 20 februarii
nemesius filius symphorosæ m 27 junii
nemesius confessor 1 augusti
nemesius diaconus m 31 octobris
nemesius m 19 decembris
neon m 17 jan. & 23 augusti
neopolis m 2 maii
neothertus m 8 septembris
nereus m 12 maii
nestor episcopus m 26 februarii
novatus frater timothei 20 junii
nunilo virgo m 22 octobris
nichanor diac. m 10 januarii
nicanor m 5 aprilis
nicander m 5 junii
nicasius epis. m 14 decembris
niceas episcopus romatianus 22 junii
niceta m 24 julii
nicetius epis. 2 aprilis
nicetius episcopus trevirensis 5 decembris
nicetus episc. vienn. 5 maii
nicoforus m 25 februarii
nicodemus inventus 3 augusti
nicolaus episc. mirensis 6 decembris
nicomedes presb. m 1 junii
nicomedes presb. m 15 septembris
nicostratus m 7 julii
nicostratus m 8 novembris
nigasius presb. m 11 octobris
nilus m episc. 19 septembris
nimmia m 12 augusti
nimpodora m 13 martii

O

Octava apostolorum 6 julii
octava s. laurentii 17 augusti
octavius m 20 novembris
olimpias m 15 aprilis
olimpius m 26 julii
optatus m 16 aprilis
optatus episc. autissiodarensis 31 augusti
oriens episc. 1 maii
orontius m 22 januarii
oseas propheta 4 junii
ostianus presb. conf. 30 junii
oswaldus rex anglorum 5 augusti

P

Pachomius monachus 14 maii
palmatius consul m cum uxore, filiis & aliis quadraginta duobus 10 maii
pamphilus presb. m 1 junii
pamphilus m 21 septembris
pancratius m 3 aprilis
pancratius m 12 maii
pantaleon m 28 julii
pantenus vir apostolicus 7 julii
papias episc. 22 februarii
papias m 25 februarii
papias m 29 januarii
papinius episc. m 28 novembris
papirius diacon m 13 aprilis
parmenas diac. 23 januarii
parmenius m presb. 22 aprilis
parthenius m 19 maii
paschasius m 13 novembris
pascrates m 25 maii
pastor m 6 augusti
paternus episc. 23 septembris
paternus m 12 novembris
patianus episcopus 9 martii
patricia m 13 martii
patricius episc. conf. 16 martii
patricius episc. conf. 17 martii
patricius abbas 24 augusti
patroclus m 21 januarii
paula virg. 27 januarii
paula virg. m 18 junii
paula m 20 julii
paulina filia artemii 6 junii
paulinus m 26 maii
paulinus episc. conf. 22 julii
paulinus episc. treverensis 31 augusti
paulinus episc. confess. 10 octobris
paulus eremita m 10 januarii
paulus episc. 1 februarii
paulus m 20 martii
paulus monachus 17 aprilis
paulus m 15 maii
paulus m 17 maii
paulus presbyter m 1 junii
paulus episc cp. m 7 junii
paulus m 20 junii
paulus m 26 junii
paulus diaconus m 20 julii
paulus confessor 12 decembris
paulus conversus 25 januarii
paulus apostolus 29 junii
pauls apostols ingressus in urbem romam 6 julii
pelagia m 11 julii
pelagia peccatrix 8 octobris
pelagia m 19 octobris
peleus m episc. 19 septembris
peleusius presbyter 7 aprilis
peleus episc. m 20 februarii

INDEX.

peregrinus m 5 maii
peregrinus episc. autissiodor. 16 maii
peregrinus presb. 28 julii
peregrinus m 25 augusti
perfectus presb. m 18 aprilis
pergentinus m 3 junii
perpetua m 7 martii
perpetuus episcopus turon. 8 aprilis
perseveranda virgo 26 junii
petronilla virg. 31 maii
petrus m 3 januarii
petrus conf. 11 januarii
petrus m 12 martii
petrus m 14 martii
petrus diaconus m 17 aprilis
petrus m 15 maii
petrus exorcista 2 junii
petrus presb. m 7 junii
petrus apostolus 29 junii
petri apostoli cathedra romæ 18 januarii
petri ad vincula 1 augusti
petrus m 1 augusti
petrus m 7 augusti
petrus m 27 augusti
petrus m 8 octobris
petrus m & 46 25 octobris
petrus episcopus alexand. 25 novembris
phileas episc. m 4 februarii
philemon m 8 martii
philibertus abbas 20 augusti
philippus episcopus 11 aprilis
philippus apostolus 1 maii
philippus diac. & m 6 junii
philippus filius s. felicit m 10 julii
philippus m 15 julii
philippus epis. m 13 sept. & 22 octobris
philomenus m 14 novembris
phocas m 5 martii
phocas epis. sinopis m 14 julii
piaton presb. m 1 octobris
pientia m 11 octobris
pigmenius presb. m 24 martii
pinytus epis. 10 octobris
pionius m & 15 socii 1 februarii
placidus m 5 octobris
plato m 22 julii
plautus m 29 septembris
plutarchus m 28 junii
pollianus m 10 septembris
pollio m 28 aprilis
pollius m 21 maii
polochronius epis. m 17 februarii
polycarpus epis. m 26 januarii
polycarpus presbyter conf. 23 februarii
polyeuctus m 13 februarii
polieuctus m 21 maii
pontianus m 19 januarii
pontianus m 25 augusti
pontianus papa m 20 novembris
pontianus m 11 decembris
pontius diaconus m 8 martii
pontius m 14 maii
porphyrius homo Dei 20 augusti
potamia m 5 decembris
potamiena m 28 junii
potamius m 20 februarii
potentiana v m 19 maii
potentianus m 31 decembris
pragmatius epis. 22 novembris
praxedes virgo 21 julii
præjectus epis. m 25 januarii
præpedigna uxor claudii
præsidius epis m 18 februarii
prætextatus m 6 septembris
priamus m 11 decembris
prilidanus m 28 maii
primitivus m 24 januarii
primitivus m 16 aprilis
primitivus filius symphoros. m 10 junii
primus m 27 junii
primus m 3 januarii
prisca virg. m 9 junii
priscilla ex actis apost. 18 januarii
priscillianus m 8 julii
priscus presb. m 4 januarii
priscus m 4 januarii
priscus m cum ingenti multitudine 28 martii
priscus m discipulus christi 26 maii
priscus m 1 septembris
privatus episc. m. 1 octobris
privatus 21 augusti
probus m 11 octobris & 20 septembris
processus m 13 novembris
procopius m 2 julii
procorus diaconus 8 julii
proculus abbas 9 aprilis
proculus m diac. 14 aprilis
proculus episcopus 19 septembris
proculus presb. 4 novembris
protasius m 1 decembris
protolicus m 19 junii
protus m 14 februarii
protus m 31 maii
ptolomeus m 11 septembris
publius episc. m 20 decembris
publius m 21 januarii
publius m 19 februarii
pudens pater pudentianæ 16 aprilis
pusitius m 19 maii
pusitis m. filia 21 aprilis
21 aprilis

Q

Quadratus m 26 maii
quadratus episc. athenien. 26 maii
quartilla m 19 martii
quartus m 10 maii
quartus m 6 augusti
quartus discipulus apost. 3 novembris
queranus abbas 9 septembris
quinidius episc. 15 februarii
quintianus presb. conf. 14 junii
quintilianus m. 16 aprilis
quintillus m 19 martii
quintinus m 31 octobris
quintius m 4 januarii
quintus m 19 martii
quintus m 10 maii
quintus m 5 septembris
quintus m 29 octobris
quiriacus episc. 4 maii
quiriacus m 21 junii
quiriacus m 12 augusti
quiriacus m 23 augusti
quirinus m 30 martii
quirinus episc. m 4 junii
quirinus m 11 octobris
quirion m 11 martii

R

Radegundis regina 13 augusti
ragnulfus m 17 maii
regina virgo m 7 septembris

INDEX.

regulus episc. conf. 30 martii
relatio pueri Jesu ex egypt. 7 januarii
remedius episc. 3 februarii
remigius episc. remensis 13 ianuariii
ejus translatio 1 Octobris
restitutus martyr 29 maii
restitutus m 23 augusti
reverianus episc. m 1 iunii
revocatus m 9 ianuarii
revocatus m 7 martii
richarius presb. confess. 26 aprilis
rogatianus m 24 maii
rogatianus presb. m 26 octobris
rogatus monachus m 17 augusti
romanus abbas 28 februarii
romanus m 9 augusti
romanus m 18 novembris
romanus presb conf. 24 novembris
romulus m 17 februarii
romulus m 24 martii
rosula m 14 septembris
rufina m 10 iulii
rufina m 19 iulii
rufina m 28 februarii
rufinus m 14 junii
rufinus m 21 junii
rufinus m puer 4 septembris
rufus m 19 aprilis
rufus m 1 augusti
rufus m 27 augusti
rufus de quo scribit apostol. 21 novembris
rufus m 28 novembris
rufus m 18 decembris
rusticus subdiac. m 17 augusti
rusticus presb. m 9 octobris
rusticus episc. conf. 26 octobris

S

Sabina m romana 29 augusti
sabina virg. cum trecentis 29 augusti
sabina m 27 octobris
sabinianus m 29 ianuarii
sabinianus episc. m 31 decembris
sabinus conf. 11 iulii
sabinus m 20 iulii
sabinus episcopus m 30 decembris
sagares m episcopus laodicen. 6 octobris
salome ex euangelio 22 octobris
salomon m 8 februarii
salon episc. conf. 28 septembris
salvius m 11 ianuarii
salvius confess. 1 iulii
salustia m uxor cerealis 14 septembris
salustianus 8 iunii
salutaris archidiac. m 13 iulii
samson episc. conf. 28 iulii
samuel propheta 20 augusti
sanctus diaconus m 2 iunii
sapientia m 1 augusti
satirianus m african. 16 octobris
saturninus m 31 ianuarii
saturninus presb. m 12 februarii
saturninus m 7 martii
saturninus m 2 maii
saturninus m 22 augusti
saturninus m 6 octobris
saturninus m 29 novembris
saturninus tolosanus m 29 novembris
saturus m 12 ianuarii
satyrus m 29 martii
saula m 20 octobris
scholastica virgo 10 februarii
sebastia m 4 iulii
sebastianus m 20 ianuarii
sebastianus m 8 februarii
secunda m scillitan. 17 iulii
secunda virg. m 30 iulii
secunda m 10 iulii
secundianus m 17 februarii
secundianus m 9 augusti
secundinus m 21 februarii
secundinus m 21 maii
secundolus m 7 martii
secundolus m 24 martii
secundus conf. 15 maii
secundus episc. m 29 aprilis
secundus m 31 iulii
secundus m ex thebais 26 augusti
securus m 2 decembris
seleucus m 24 martii
senator 26 septembris
sennes m 30 iulii
sepherinus papa m 26 augusti
septimus monachus m 17 augusti
septimus lector m 24 octobris
sequanus presb. 19 septembris
serapia virg. m 3 septembris
serapion m 25 februarii
serapion anachoreta 21 martii
serapion lector 26 martii
serapion m 27 augusti
serapion episc. 30 octobris
serapion m 14 novembris
serena quondam uxor diocletiani 16 augusti
serenus m 28 iunii
serenus confess. 2 octobris
sergius m 24 februarii
sergius m 7 octobris
servandus m 23 octobris
servatius tungrensis 13 maii
servilianus m 20 aprilis
servilius m 24 maii
servius subdiac. m 17 augusti
servulus m 21 februarii
servulus conf. 23 decembris
severianus m 23 ianuarii
severianus episc. 25 ianuarii
severianus m coron. 8 novembris
severinus episcopus 8 iannarii
severinus abbas 11 februarii
severinus episc. conf. 23 octobris
severinus monachus 1 novembris
severinus monachus solit. 23 novembris
severus conf. 11 ianuarii
severus presb. conf. 8 augusti
severus m coronatus 8 novembris
severus m 19 novembris
siagrius episc. augustudunens. 27 augusti
sidronius m 11 iulii
sigismundus rex 1 maii
sileas apostolus 13 iulii
silvanus m 20 februarii
silvanus episc. m &c. 4 maii
silvanus m 24 maii
silvanus filius felicit. 10 iulii
silvanus m puer 4 septembris
silvanus confess. 22 septembris
silvester episc. cabillonensis 20 novembris
silvester papa 31 decembris
silvinus episc. 17 februarii
silvius m 21 aprilis
simeon monachus 27 iulii

Martyrologium
USUARDI
ad
ACTA
SS.

INDEX.

simeon qui dominum suscepit.	8 octobris	*theodora virg. m*
similianus episc. conf.	16 junii	*theodoretus presb. m*
simon chananæus apostolus	28 octobris	*theodoricus presb.*
simplicius ep.	24 junii	*theodorus martyr.*
simplicius m	29 jul. & 8 novembris	*theodorus presbyter*
sinerus manachus m	23 februarii	*theodorus episc.*
sintices de qua scribit apostolus	22 julii	*theodorus m*
siriacus m	18 junii	*theodorus m*
sisinnius m	29 maii	*theodosia virg. m*
sisinnius m	29 novembris	*theodosius m*
sixtus papa m	6 aprilis	*theodota m cum filiis*
sixtus episcopus remensis	1 septembris	*theodotus episcopus*
smaragdus m	8 augusti	*theodotus m*
smaragdus m	16 martii	*theodulus m*
socrates	17 septembris	*theodulus m*
solutor m	13 novembris	*theogenes m cum sociis 36*
solutor m	20 novembris	*theogenes m*
sospater discipulus apostolorum	25 junii	*theonas episc. alex.*
sosius diac. m	23 septembris	*theophilus m*
sostenes m	10 septembris	*theophilus episc. antiochenus*
sosthenes discipulus pauli	28 novembris	*theophilus m*
sotheris virgo m	10 februarii	*theophilus m*
soticus m	21 octobris	*theospis uxor eustachii*
speratus m scillitan.	17 julii	*theospites filius eustachii*
spes virgo m	1 augusti	*theoticus m*
speusippus m	17 januarii	*theuseta m*
spiridion episc.	14 decembris	*tholomeus m*
stacteus filius symphorosæ m	27 junii	*thomas apostolus*
stacteus	28 septembris	*ejus translatio*
stephanus m	1 aprilis	*thraso m*
stephanus	8 maii	*thyrsus*
stephanus papa m	2 augusti	*thyrsus m*
stephanus subdiac. m	6 augusti	*thyrsus diacon. m*
stephanus	17 septembris	*tiberius m*
stephanus protomartyr.	26 decembris	*tiburtius m*
ejus inventio	3 augusti	*tiburtius m*
stercatius m	24 julii	*tiburtius m*
stratoclinianus presb.	30 junii	*tigrides episc. conf.*
successus m	16 aprilis	*timotheus episc.*
sulpitius episc.	17 januarii	*timotheus m*
sulpitius m	20 aprilis	*timotheus m*
susanna virgo m	11 augusti	*timotheus m*
symeon monachus stylita	5 januarii	*timotheus m*
symeon episc. m	17 februarii	*timotheus m*
symeon episc. & m	21 aprilis	*timon diaconus m*
symmetrius presb. & alii 22	26 maii	*titus ep. m*
symphorianus m	22 augusti	*torpes m*
symphorosa m	27 junii	*torquatus conf.*
symphorosa m	2 julii	*tranquillinus m*
symphronianus m	7 julii	*trasæus episc. m*
sympronianus m	8 novembris	*triphon m*
sympronius & soc.	26 julii	*triphon & alii decem*
syrus m	12 septembris	*triphonia uxor decii*
		tripodes m
		trojanus episcopus sanctonen.
		trophimus de quo meminit paul.
T		*trudo presbyter*
Tarbua m	22 aprilis	*turianus episc. conf.*
tatianus diac. m	16 martii	*tychicus diac.*
taurinus episc. ebroicensis	11 augusti	*tyrannio m*
tertius m	6 decembris	
tertulla virg. m	29 aprilis	
tertullinus m	4 augusti	V
tesiforus conf.	15 maii	
tharacus m	11 octobris	*Valentio m*
tharsicius acolitus m	15 augusti	*valentinus episc. m*
thecla virgo m	23 septembris	*valentinus m*
thelesphorus papa	5 januarii	*valentinus m*
theodora m	13 martii	*valentinus m*
theodora martyr	1 aprilis	*valerianus m*
theodora v. m	28 aprilis	*valerianus m*

INDEX.

valerianus m 15 septembris
valerianus m 17 septembris
valerianus episcopus m 15 decembris
valerius episc. 29 ianuarii
valerius mart. 14 iunii
vedastus episc. 6 februarii
venantius episcopus m 1 aprilis
venantius abb. 13 octobris
venustianus m cum uxore & filiis 30 decembris
venustus m 6 maii
veranus episcopus lugdun. 11 novembris
verianus m 9 augusti
verissimus m 1 octobris
verolus m 21 februarii
verus m 2 decembris
viator minister justi lugdun. episc. 21 octobris
vibianus episc. conf. 28 augusti
victor m 22 ianuarii
victor m 31 ianuarii
victor m 25 februarii
victor m 6 martii
victor m 30 martii
victor m 1 aprilis
victor papa m 20 aprilis
victor m 8 maii
victor alter 8 maii
victor m 14 maii
victor m 21 iulii
victor miles m 24 iulii
victor episc. cenomannensis 1 septembris
victor m 10 septembris
victor m iterum 10 septembris
victor m 14 septembris
victor m theb. 22 septembris
victor m thebaus 29 septembris
victor cum aliis 7 10 octobris
victor m 13 novembris
victoria m 17 novembris
victoria virg. m 23 decembris
victorianus m 16 maii
victorianus m 23 martii
victoricus m 11 decembris
victorinus m 25 februarii
victorinus m 6 martii
victorinus m 15 aprilis
victorinus m 7 iulii
victorinus m 5 septembris
victorinus Petabionensis episc. 2 novembris
victorinus m coronat. 8 novembris
victorius m 21 maii
vigilia ioannis bapt. 23 iunii
vigilia apostolorum petri & pauli 28 iunii
vigilia sancti laurentii 9 augusti
vigilia assumptionis b. mariæ 14 augusti
vigilia sanctorum omnium 31 octobris
vigilia S. andreæ 29 novembris
vigilia natalis domini 24 decembris
vigilius episc. m 31 ianuarii
vigor episc. bajocensi 1 novembris
vincentius m 22 ianuarii
vincentius levita m 22 ianuarii
vincentius m 19 aprilis
vincentius m 20 aprilis
vincentius m 24 maii
vincentius levita m 9 iunii
vincentius m subdiac. 6 augusti
vincentius m 25 augusti
vincentius m 27 octobris
virgines 7 firmienses 9 aprilis
vitalicus m puer 4 septembris
vitalis m 9 ianuarii
vitalis m 14 februarii
vitalis m 21 aprilis
vitalis m 28 aprilis
vitalis m 2 julii
vitalis filius s. felicitat. m 10 iulii
vitalis m theb. 22 septembris
vitalis m 3 novembris
vitalis m 27 novembris
vitus m 15 iunii

U

Urbanus m 24 ianuarii
urbanus m 16 aprilis
urbanus papa m 25 maii
urbanus m 2 iulii
ursacius confessor 16 augusti
ursmarus episc. conf. 19 aprilis
ursicinus m 19 iunii
ursicinus vel ursinus 9 novembris
ursus m thebæus 30 septembris
ustasades m 21 aprilis

W

Vulfrannus conf. 20 martii
vulmarus confess. 17 junii
walericus presb. conf. 12 decembris
wandregisilus conf. 22 julii
willebrordus episcopus 7 novembris
Xystus papa m 6 augusti

Y

Ypolitus m 13 augusti
ypolitus m 23 augusti

Z

Zacharias presb. 2 junii
zacharias 10 junii
zacharias propheta 6 septembris
zacharias pater præcursoris 5 novembris
zacheus episc. jerosolymitanus 23 augusti
zenobius presbyter m 20 februarii
zenobius presbyter m 29 octobris
zenon m 14 februarii
zenon cum sociis decem millibus ducentis & tribus 9 julii
zenon m 15 julii
zenon m 20 decembris
zoa martyr 5 julii
zoellus m 24 maii
zoilus episc. m 27 junii
zosima m 15 julii
zosimus m 14 decembris
zosimus m 18 decembris
zoticus m 10 februarii

INDEX
AD USUARDI AUCTARIA.

A

Aaron epiſc. 28 ſeptembris
abacuc perſa m 19 januarii
abda m 31 martii
abagarus 20 junii
abdias epiſc. conf. 29 octobris
abdias & naum prophetæ 24 dec.
abel tranſlatus 4 aprilis
abraham anachoreta 16 martii
abraham conf. 15 junii
abraham iſaac &c. 6 octobris
abraham & florinus epp. 17 novembris
abramius 29 Octobris
abrunculus ep. conf. 5 novembris
abrunculus ep. trev. 22 april.
abſolonius m. 2 martii
abundantia matrona 26 decemb.
abundantius m 27 febr. & 28 aug.
abundius & ſoc. 1 martii
abundius epiſc. conf. 2 aprilis
abundius de quo greg. 14 aprilis
abundius m cum irenæo 14 aug.
abundius m 28 auguſti
abundius m cum juſto 23 auguſti
acacia m 29 martii
acacius ep. melitinæ 17 april.
acacius m 7 maii
acacius epiſc. amidæ 9 aprilis
acacius, qui fuit in gradu 29 nov.
acceptima & ſocc. 3 novemb.
accurſius m maroch. 16 ianuarii
accias 25 iunii
aceſcamas m 30 martii
achaicus m 30 martii
achacius m 29 martii
acharius epiſc. conf. 30 martii
acharius & optatus 27 novemb.
acharius noviomen. 28 novemb.
achartius m 29 martii
acheolus & acius 1 maii
acyla m 21 ianuarii
acyline *alias* aquilina 13 junii
adalbertus 25 junii
adalbertus ep. m prag. 23 & 24 april.
adalongus epiſc. 1 martii
adam 23 auguſti
adamnanus epiſc. 23 ſeptembris
adauctus m 28 martii
adegrinus conf 2 julii
adelardus abbas 1 januarii
adelardus abbas 2 januarii
adelarius ep. & alii 53 mm 5 iunii
adelbertus in dononio 22 aprilis
adelbertus 25 junii
adelbertus conf. levit. 25 junii
adelbertus ep m tranſlatus 25 aug.
adeleidis imperatr. 16 & 18 dec.
adelphius epiſc tranſl. 15 februarii
adelphus ep. conf. met. 28 april
adelfus 20 auguſti
adelphus epiſc. conf. 29 auguſti
adelphus tranſlatus 29 auguſti
adelfius 11 ſeptembris
adelindes 23 auguſti
adelmus alias adelinus 27 junii
adelwoldus tranſl. 10 ſeptembris
aderitus ep. rav. 27 ſeptembris
adilia orpen. 13 decembris
adjutus m maroch. 16 januarii
adjutus abbas 27 ianuarii
adjutus abb. 19 decembris
ado martyrolog. ep. vien. 16 dec.
adolphus vel adelphus ep. conf. 29 auguſti
adorator m 13 novembris
adrenuldus ep. conf. 2 auguſti
adrianus elevatus 4 martii
adrianus m 5 martii
adrianus abbas 9 januarii
adrianus m cum aliis 23 4 mart.
adrianus ſubdiaconus ſ. landoaldi 19 martii
adriani adventus 27 maii
adrianus & ſocc. 6 novembris
adrianus mart. 6 novembris
adrianus m tranſlatus 8 ſeptembris
adventor m 20 ianuarii
adventus m 15 februarii
adventus corporis exuperii 8 julii
adventus corporis ſ juſti 4 auguſti
adventius conf. 3 novembris
advocatus m 13 martii
adulfus 18 junii
adulfus ep. cameracen. 18 & 19 maii
adulfus abb. & conf 13 ſeptembris
ægidius conf. 1 ſeptembris
ægidius 16 octobris
ægyptii mm 27 auguſti
æmiliana virg. 5 januarii
æmiliana de circulis 19 maii
æmilianus 11 ſeptembris
æmilianus conf. in cyzico. 8 aug.
æmilianus conf. 16 novembris
æmilius 18 junii
afflinus epiſc. 8 januarii
afra 7 auguſti
ejus converſio 26 octobris
afradiſius m 22 martii
affrus presb. 14 junii
africani epiſc. 28 novembris
agabus & rufus 8 aprilis
agapa virg. 10 & 11 martii & 8 auguſti
agape virgo m 4 martii & 1 aprilis
agapita virg. 10 mart. & 20 nov.
agapius martyr cum ſoc. 15 martii
agapius mart. 20 novembris
agapitus archiep conf. 16 martii
agapitus m. 24 martii, 1 & 24 apr.
agapitus pp 21 & 22 april.
agapus m 12 aprilis
agathangelus m 23 januarii
agathapos m 5 aprilis
agathenſes m m 10 novembris
agatho diac. m 4 aprilis
agatho 26 junii
agathonica m 13 aprilis
agathonicus m 22 auguſti
agatho papa 10 januarii
agatymbrus & rufus epp. 11 maii
agericus ep. vird. 1 decembris
agilolfus ep. m. 9 julii
agetius confeſſor 9 januarii
aggæus proph 4 & 5 julii & 4 ſept.
agia 14 junii
agigulphus cum ſoc. m 5 ſept.
agileus m 25 januarii
agilus conf. 30 auguſti
agili abbatis tranſlatio 23 januarii
agilophus ep. conf. 31 martii
aglaë cum bonifacio 14 maii
aglaë m 5 februarii
aglaë 5 junii
agliberta 12 auguſti
agnellus conf. neapol. 14 decemb.
agnes de monte policiano 16 ſept.
agnes virg. 12 & 28 auguſti
agnes tranſlata ultraj. 2 ſeptemb.
agnes ſecunda, *male* 3 decembris
agratus & caſtulus epp. 14 & 15 octobris
agreſtius m 11 aprilis
agricius epiſc. conf. 6 & 13 januarii
agricius abbas 11 aprilis
agricola epiſc. 19 martii
agricola elevatus 3 decembris
agricola 1 novemb. 7 & 16 dec.
agricola epiſc conf. 17 martii
agricola & vitalis mm 3 & 4 nov.
agricola & caſſianus 3 decembris
agricolus 2 ſeptembris
agricolus epiſc. conf. 26 febr. 16 martii, & 29 junii
agutus m 27 martii
agrippina 23 junii
agrippianus epiſc. 1 februarii
ahia ſilonites proph. 12 novemb.
aidanus epiſc. conf. 31 auguſti
aigulfus m 3 ſeptembris
ainandus 23 auguſti
aithala cum multis ſoc. 1 ſeptemb.
albanus epiſc. 16 martii
albanus presb. m 21 junii
albanus conf. 11 julii
albanus m &c. 21 junii
alberejus epiſc 22 octobris
albertus ord. carm. ep. 8 aprilis
albertus monachus 7 aprilis
albertus ep. leodien. 21 & 25 nov.
albertus conf. 7 auguſti
albertus abb. 29 & 30 decembris
albertus magn. ep. 15 novembris
albertus leodien ep. 25 novembris
ablebertus epiſc. 15 januarii
albinus tranſlatus 30 junii
albinus conf. 11 julii
albinus ep. conf. tranſlat. 30 junii
albinus epiſc. 5 februarii
albinus conf. 21 julii
albinus epiſc. 15 ſeptembris
albinus tranſl. 25 octobris
albinus m. tranſl. col. 16 aprilis
albinus inventus 2 auguſti
albericus erem. conf. 24 decemb.
albo *al.* abbo. abb. conf. 13 nov.

albin-

albricus ep. conf. 14 novembris
alenidinus & socc. *al.* acindynus 2 novembris
aldegundis virg. corpus ostensum 6 junii
aldegundis virg. 20 junii
aldegundis virg transl. 13 nov.
aldelmus episc. conf. 31 martii & 25 maii
aldetrudis virgo 28 jan. & 25 feb.
alelanus episc. conf. 4 februarii
alena virg. m 17 & 18 junii
alexander m 30 jan. 20 & 27 febr. 6, 11, 14, 24 & 25 martii. 1 april. 13 maii & 9 junii
alexander ep. & herculanus transl. rom. 26 novembris
alexander ep. m. 6 junii
alexander & soc. mm 25 april
alexander p p. *male* 21 septemb.
alexander papa 25 septembris
alexander & galla 31 maii
alexander episc. 16 martii
alexander m filius claudii 18 febr.
alexander & antonina m m 3 maii
alexander & victor 17, 18 & 19 octobris
alexandra reg. pers. 22 aprilis
alexander episc. m 26 novembris
alexianus diac. 22 martii
alexius 17 julii
alfegus ep. m in cantia, *al.* elfegus 19 aprilis
alfegus episc. m. 28 decembris
alga cum auchario 26 aprilis
algisus conf. 2 junii
alheidis imper. translat. 1 octobris
aleydis abbatissa 5 februarii
alipius cionita 26 novembris
alodius, *vel* alogius ep. 28 sept.
alheidis imperatr. 12 decembris
alpais 3 novembris
alphæus & zachæus 27 novembris
alphii, philadelphi &c. 10 maii
alpinianus conf. 27 aprilis
alpinus episc. 2 & 7 septembris
altare s. crucis dedic. 19 januarii
alteramnus conf. 17 junii
altfridus ep. 15 augusti
alnobertus ep. conf. 16 maii
alnulfus spolet. 24 decembris
alto abbas 9 februarii
amabilis presb. 1 decembris
amandus 5 januarii
amandus conf. 25 junii, 24 & 26 octobris
amandus episcopus conf. 18 & 25 junii, 23 octobris, 13 & 15 novembris.
amandus ep. 18 junii
amandus elevatus 20 septemb.
amandus & vedastus 26 octob.
amancius ep. 1 novembris
amancius episc. conf. 7 februarii
amantius presb. conf. 26 septemb.
amantius &c. 13 junii
amantius diac. s. landoaldi 19 mart.
amantius & socc. 13 novembris
amantius m 11 februarii
amantius ep. 14 julii
amantius cum fulgent. &c. 5 dec.
amanus ep. 12 octobris
amasius episc. conf. 11 februarii
amata virg. abb. 5 januarii
amator episc. augustod. 27 nov.
amator episc. 1 & 2 maii
amator ep, mediol. 30 novembris
amator *al* amor conf. 8 octobris
amatus senon. translatus 13 sept.
amatus ep. elevatus 28 aprilis
amatus 20 augusti
amatus florentin. 13 septembris
amati episc. translatio 15 februarii
amatus archiep. transl. 19 octob.
amatus &c transl. 17 maii
ambrosius *pro* victoria 21 febr.
ambrosius transl 1 decembris
ambrosius diac. 4 aprilis
ambrosius conf. 17 octobris
ambrosius senon. ep. 3 septembris
ambrosius 3 novembris
ambrosius 20 julii
ambrosius episc. 4 aprilis
ambrosius diac. m 17 martii
ambrosius ordinatus 7 decemb.
ambrosius translatus 21 novemb.
ambrosii festivitas &c. 30 nov.
amelberga transl. 1 maii
amelberga virg. 10 julii & 27 oct.
amelius & amicus 12 octobris
amicus episc. 14 julii
amicus m 27 januarii
amicus & amelius 12 octobris
aminonus m 31 januarii
amoluinus episc. 7 febr.
ammon ep. aurelian. 19 decemb.
ammon 17 novembris
ammon m cum 37 9 februarii
ammon & proculus 1 maii
ammon miræ abstinentiæ 17 apr.
ammon qui dracones &c. 16 april.
ammon m 7 & 13 februarii
ammon & 809 10 septembris
ammonaria m 20 februarii
ammonas 27 augusti
ammonius abbas 31 martii
ammonius cum nemesio 10 sept.
amor m 9 augusti
amor *vel* amator 11 octobris
amorinus 20 julii
amos eremita 21 martii
amos abbas 31 martii
amphianus m 2 aprilis
amphibalus &c. mm 25 junii
amphilochius ep. icon. 23 nov.
ampliatus m 26 februarii
amulguinus transl. 4 aprilis
amulricus episc. 13 februarii
anacletus pp. m 12 & 13 julii
ananias presb. m 25 februarii
ananias presb. 27 martii
ananias, azarias, misaël, translati 24 aprilis
anastasia translata 7 septemb.
anastasia trev. 8 & 9 decembris
anastasius &c. 19 decembris
anastasius m. 6 jan. 26 augusti 7 & 14 septembris
anastasius pp 18 aprilis
anastasius ep. 26 decemb.
anastasius ep. conf. 20 decemb.
anastasius monachus 11 januarii
anastasius abbas 22 januarii
anastasius presb. cum soc. 11 oct.
anatholius ep. 14 novembris
anatholius episc. 3 februarii
anatholius m 7 februarii
anatholius ep. conf. 16 julii
anatholia & victoria 18 decemb.
auceias m cum aliis 41 18 dec.
anca *pro* tancha v. m. 10 octobris
andeolus m 11 augusti
andochius presb. 2 aprilis
andreas cretens. 5 julii
andreas m 17 julii
andreas corsinus 6 januarii
andreas 22 augusti
andreæ apostoli reliquiæ translatæ 26 august
andreæ octava 7 decembris
andreas mart. 17 octobris
andreas ep. conf. 26 februarii
andronicus m 25 martii
andronicus & athanasia 27 feb.
andronicus m 4 aprilis
andronicus 9 octobris
angadrigine virg. 14 octobris
angela virg. 3 januarii
angeli custodes 1 martii
angeli proprii festum 28 sept.
angelorum omnium fest. 29 sept.
angelus carm. m 5 maii
angilbertus abbas 18 februarii
anianus ep. conf. 14 junii & 4 oct.
anianus ep. conf. translatus 14 jun.
anicetus 2 septembris
anicetus pp. m 16 & 17 aprilis
anicetus m 12 augusti
anisanus & maxima 1 decembris
anna mater b. v. m. 26 & 28 julii, & 16 septembris
anna m 1 maii
anna & socc. 17 octobris
annon ep. colon. 4, 5 & 24 dec. ejus translatio 29 aprilis. ordinatio 3 martii. de ejus reliquiis 24 maii. brach. transl. 25 august.
annuntiationis fest. 24 martii
anolinus m 24 maii
ansanus m 1 decembris
ansbertus episc. 9 februarii; relato 10 mart. transl. 31 martii & 14 septembris
anscharius episc. 3 februarii
anselmus abb. 18 novemb.
anselmus episc. conf. 18 martii
anselmus ep. cantuar. 21 & 22 ap.
ansimus episc. conf. 13 martii
ansoaldes virg. 24 augusti
ansuinus presb. 7 julii
answerus m &c. 15 & 18 julii
antelmus ep. conf. 26 junii
antheon &c. 14 junii
anthenodorus 9 februarii
anthia 5 junii
anthidius ep. m 17 & 25 junii
anthimus ep. m translatus 23 junii
antigius conf. 14 novembris
antigonus m 23 feb. & 3 martii
antiochus ep. 16 octobris
antipa presb. mart. 20 novemb.
antipas episc. m 11 aprilis
antonia 5 maii & 4 junii
anto-

antonius conf. turon. 3 april & 4 maii
antonius cauleas 12 februarii
antonii abb. corpus inventum 11 junii. revelat. 27 junii. tranſlat. 17 martii
antonii tranſlatio 2 aprilis
antonius m 21 auguſti
antonius m 10 aprilis
antonius cum ſanctino 22 maii
antonius & ſoc. 13 novembris
antonius monachus 15 martii
antonius conf. 2 ſeptembris
antonius patavinus confeſſ. 13 junii. octava 20 junii. tranſlat. 14 & 15 februarii
antonius peregrinus 30 januarii
antonius presbyter 6 januarii
antoninæ, virg. urſul. tranſl. 9 jan.
antonina & alexander mm 3 maii
antoninus mart. 13 novembris
antoninus m 22 auguſti
antoninus confeſſor 13 februarii
antoninus &c. 9 auguſti
antoninus & ſoc. mm 18 decemb.
antoninus & ſoc. 2 ſeptembris
antoninus ep ord. præd. 2 maii
antonomus m 12 ſeptembris
antrogonus m 27 februarii
anyſia m 30 decembris
aper cum joanne 8 julii
aper conf. 5 ſeptembris
aphrodiſius m 15 martii
apianus epiſc. conf. 18 martii & 29 octobris
apianus confeſſ. 6 novembris
apollinaris ep. 7 febr. & 26 ſept.
apollinaris ep. m 2 octobris
apollinaris m 22 auguſti
apollinaris virgo 5 januarii
apollonia m 20 februarii
apollonia matrona 24 decembris
apollonia altera 9 februarii
apollonius m 5 aprilis
apollonius epiſc. m 19 martii
apollonius conf. 7 julii
apollonius cum mephib. & proculo 14 aprilis
apollonius m 14 februarii
apollonius ſenator m 7 februarii
apollonius cum ſixto 23 decemb.
apollonius abb. hermap. 18 april.
apoſtolorum diviſio 15 julii
apoſtolorum petri & andreæ vocatio 27 februarii
apuleius m 11 februarii
apuleus & ſocii mm. 11 februarii
apurilis m 17 martii
aquilina virg. mart. 29 octobris
aquilinus ep. 29 ſeptembris
aquilinus ep. conf. 18 & 19 octob.
aquilinus ep. 18 julii
aquilinus m & ſoc. 14 27 maii
aquilinus ep. col. 16 maii
arandus confeſſ. *al.* adroldus &c. 20 octobris
arata virg. 11 auguſti
aralacus & donata 20 aprilis
arbogaſtus ep. conf. 20 julii
arcadius & ſocc. 12 novembris
arcadius & ſocc. 12 novembris
arcaſtus m 1 martii
archadius ep. conf. 1 auguſti
archelaus & ſoc. 15 aprilis
archelaus 22 auguſti
ardanus abb. 12 octobris
arecius 4 junii
aredius abb. 25 auguſti
ares & ſocii duo mm aſcalon. 14 decembris
arethas & 500 30 ſeptembris
aretha & ſocc. mm 24 octobris
arethus abb. 25 auguſti
arigius ep. conf. 1 maii
arion m 22 martii
ariones m 23 februarii
ariſton m in porta rom. 22 dec.
ariſtion 17 octobris
ariſtion conf. 14 junii
armata m 27 januarii
armogaſtus & ſoc. mm afr. 4. dec.
arnoldus conf. villarien. *al.* arnulfus 30 junii
arnoldus cytharæd. 18 julii
arnolfus ep. 19 ſeptembris
arnulfus ep. tranſl. 1 maii
arnulfus ep m turon. 18 julii
arnulfus ep. metenſis 18 julii. tranſlatus 16 auguſti
arnulfus m. moſonii 3 octobris
arnulfus conf. 20 julii
arnulfus ſueſſionen. 16 auguſti
arnulfus tranſlatus 18 julii
arnulfus patriarch. hieroſolym. 23 aprilis
arnulfus com. holl. 18 ſeptembris
arnulfus epiſc. 5 aprilis
arnulfus villarien. *al.* arnoldus 30 junii
arnulfus ep. 16 octobris
arontius &c mm 27 auguſti
arſatius heremita 31 martii
arſicius conf. 8 auguſti
arthemas m 25 januarii
arthemes m 26 januarii
arthemius &c. 2 junii
arthemia virg. m 16 auguſti
arthemia 27 julii
arthemia m 16 martii
arthemia virg. 25 junii
arthemius ep. conf. 24 januarii
arthemius mart. 20 octobris
arthemius m 27 januarii
arthellays virg. 3 martii
arthica virg. 25 junii
artiſius 13 julii
aſafus ep 1 maii
aſcenſio D. N. J. C. 5 maii
aſclas m 8 martii
aſclepiades ep. conf. 6 junii
aſclepia 26 auguſti
aſella virg. 6 decembris
aſpaliana virg. 27 decembris
aſpatius confeſſor 1 januarii
aſſumptionis octava 22 auguſti
aſſumptio 2 B.M.V. 23 ſeptemb.
aſterius presb. 11 octobris
aſterius presb. m 9 octobris
athalenus m 6 julii
athanaſia 14 auguſti
athanaſius orthodox. 13 octobris
athanaſius abb. conf. 13 decemb.
athelbertus rex 24 februarii
athenodorus ep. 3 julii
athenogenes m 26 julii
athoras m 13 februarii
aticus mon. 14 decembris
attala virg. argentinæ 3 decemb.
attalus abbas 10 & 11. martii
attalus m 13 julii
atticus ep. cp. 10 octobris
atticus mart. 9 novembris
attilanus 5 octobris
attingus conf. 14 novembris
ava virg. in dononio 29 aprilis
auberti epiſc. elevatio 24 januarii
aucharius & alga 26 aprilis
auctor ep. 9, 10, 11 & 20 auguſti
auctor *forte* victor 15 maii
auda *al.* anda 18 novembris
auda virg. 18 novembris
audeolus m 3 maii
audifax perſa. m 19 januarii
audoënus tranſl. 1 febr. & 5 maii
audomarus ep. 21 oct. tranſl. 8 junii
avelfus & valerianus 20 octobris
auguſtalis epiſc. *forte* aug. presb. 7 octobris
aventinus 12 januarii
avertinus diac. conf. 5 maii
aufomia &c. 4 junii
aufridus epiſc. 3 maii
auguſta 28 julii
auguſtalis 7 ſeptembris
auguſtina virg. 28 julii
auguſtinus epiſc. 16 novembris
auguſtinus converſus 5 maii. tranſl. 28 februarii & 11 martii
auguſtinus angl. ap. cum aliis epp. tranſl. 13 ſeptembris
auguſtinus epiſc. 24 januarii
auguſtus presb. conf. 7 octobris
aviticus &c 23 junii
avitus epiſc. 21 januarii
avitus ſacerd. 14 decembris
avitus abb 23 junii & 19 decemb.
avitus m 5 februarii
aulanus 31 auguſti
aurea virg. paris. 5 octobris
aurea virg. 29 auguſti
aurelia & lupus 14 octobris
aurelia virg. 15 octobris
aurelianus m 31 januarii
aurelianus epiſc. conf. 17 junii
aurelius ep. 25 maii & 14 ſeptemb.
aurelius *alias* aurelianus 16 junii
aurelius 26 auguſti
aurelius & ſocc. 17 octobris
aureus ep. m. 16 junii
auſpicius ep. conf. 8 julii
auſpicius epiſc. 6 junii
auſterius presb. *al.* aſter 20 octobr.
auſtreberta virgo 7 febr. & 20 oct. invent. 10 octobris
auſtregiſilus epiſc. conf. 15 febr.
auſtremonius ep. conf. 1 & 8 nov. advent. 23 maii
auſtremon ep. mart. 8 novembris
auſtridinus conf. 15 octobris
auſtrudis virg. 17 octobris
autbertus epiſc. abrinc. 18 junii
autbertus ep. camerac. 12 dec. tranſl. 1 octobris

Martyro
logium
USUARDI
ad
ACTA
SS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

INDEX.

autbodus transl. 11 novembris
autharius conf. 26 aprilis
auxentius abbas 14 februarii
auxibius episc. 19 februarii
aya comitissa hannon. 18 aprilis
aycadrus *alias* achardus abb. 17 junii. 15 & 16 septembris

B

Babilla virg. 6 octobris
babilonius diac. 5 februarii
babolenus abb. conf. 26 iunii
bacho ep. transl. 5 decembris
bademus archimandrita 8 aprilis
badulphus abb. 17 iunii
baianus ep. conf 26 iunii
balbina virg. *an* sabina, 6 octobris
balda virg. 9 decembris
baldegundis abbatissa 10 februar.
baldomerus translat. 8 decembris
baldredus episc. conf. 6 martii
balduinus archidiaconus martyr. 8 ianuarii
baldulfus confess. 2 ianuarii
baldus conf. 7 novembris
balsimius &c mm 16 augusti
balthasar rex ex 3 magis 11 ian.
baltherius presb conf 6 martii
bandaridus ep. conf. 1 augusti
bantus conf. 31 julii
barachisius m 29 martii
barbara 4 & 5 decembris. ejus octava 11 decembris translatio 12 februarii. secunda translatio 7 iunii. aliæ translationes 8 iulii & 4. septembris
barbarus m 14 maii
barbatianus presb. conf. 29 & 31 decembris & 2. ianuar.
barbatus episc. conf. 19 februarii
barbianus confess. 2. ianuarii
bardus *alias* bardo ep. confessor. 10 iunii
barctwardus & dictwardus 25 maii
barlaam & iosaphat 27 novembr.
barlaam eremita 2 aprilis
barnulphus ep. 19 iulii
barreas ep. 25 septembris
barsanophius abb. conf. 13 sept.
bartholomæi vig. 23. Aug. transl. 13, 17 & 18 iun. 25 octobr. & 9 decembris
basileus & soc. mm antioch. 21 novembris
basileus presb. m 22 martii
basileus antioch. 22 decembris
basileus cum epitico 23 maii
basileus ep. amaseæ 26 aprilis
basileus ep. m. 7 martii
basilia 16 aprilis
basilianus cum theotimo 18 dec.
basilianus m 11 februarii
basilianus alter m 11 februarii
basilides &c. mm 28 iunii
basilides m 9 iunii
basilica aquisgranen. dedicata 17 iulii
basilica luciani m dedic. 10 iunii
basilica petri & pauli dedicata in blandin. 31 augusti
basiliscus m 3 martii & 22 maii
basilissa virg. 10 iunii
basilissa v. m 6 ianuarii
basilissa trever 20 maii
basilius ep. conf. transl. 14 iunii
basilius cartusiensis 14 iunii
basilius ep. antioch. 27 novemb.
basilius magnus elevatus 14 iunii
basilius episcopus parii. 12 april.
basilius confessor 28 februarii
basilla virg. 11 iunii & 29 aug.
basinus episc. conf. 4 martii
basolus conf. 26 novembris
basson conf. 7 maii
bassa m 21 augusti
bassianus episc conf. 19 ianuarii
bassius & socc. 20 novembris
bassius m 19 martii & 13 decemb.
bassius m *forte* vasius 16 apr.
bathildis reg. 30 ianuarii
baudelicus m 26 iunii
baudelius m 14 iunii
bavius *alias* bainus ep. conf. 20 iun.
bavo elevatus & transl. 1 augusti. translatio alia 10 maii
beanus ep. conf. 16 decembris
beanus 26 octobris
beata virg. 29 iunii
beatrix Cartusiensis 13 februarii
beatrix 29 iulii
beatrix atestina 10 maii
beatus, benignus & socc. 25 oct.
beatus presb. conf. 26 iulii
Beda 10, 26 & 27 maii
beda & deodatus confess. 25 apr.
beganus abbas 4 aprilis
begga 17 decembris. transl. 7 iulii
begha virg. confluentiæ 31 oct.
beletius m 11 februarii
beiinus m. ep. paduan. 26 nov.
beiixenda 13 octobris
belladius 31 augusti
bellianus m 30 ianuarii
benedicta & cecilia abb. 16 nov.
benedicta virg. 29 iunii
benedictæ & felicitatis m m transl. 2 martii
benedictus &c. mm 25 augusti
benedictus m cum felic. 27 sept.
benedictus m 17 iulii
benedictus presb m 25 novemb.
benedictus & zocrardus 1 maii
benedictus conf. 24 octobris
benedictus alter monachus 21 mar.
benedictus transl. 4 decembris
benedictus ep. 15 iulii & 16 octob.
benedictus p p 7 maii
benedictus I pp. conf. 24 aprilis
benedict. abb. octava 18 iulii
benedictus & placidus 6 maii
benedict. abb. vigilia 20 martii
benedictus abb. 12 ianuarii
benedictus avenion. 17 maii
beneventani fratres 12 m m. 1 & 2 septembris
benjamin m 4 aprilis
benigni presb. & m translatio 17 februarii
benignus presb. 2 aprilis
benignus & beatus & socc. 25 oct.
benignus & soc. m m 1 maii
benignus 2 aprilis
benignus 31 iulii
benignus ep. conf. 20 novembris
benignus conf. 31 octobris
benignus ep. 3 novembris
benignus ep. m. 28 iunii
benignus ep. carnot. 28 iunii
benignus m 6 iunii
benignus m 3 apr lis & 2 novemb.
benignus m transl. 12 novembris
benignus diac. 6 junii
beon m 19 septembris
beracius episc. 15 februarii
berardus m maroch 16 ianuarii
berarius *al.* betharius ep c. 16 oct.
bercarius abb. mart 1. septembr. 15 & 16 octobris
beregisus abb. 2 octobris
berentgerus presb. 6 novembris
berlendis virgo 3 februarii
berlendis elevata 2 maii
transl. cum soc. 7 septemb.
bernardinus minor 20 maii
bernardinus *al.* bernardus 18 mai
bernardinus transl. 17 maii
bernardin octava 27 maii
bernardinus can reg. 15 maii
barnardus patriarcha 10 novemb.
bernardus abb. 20 augusti
bernardus archiepisc. 23 januarii
bernardus ep. dicites 17 decemb.
bernardus ep. nazaren. 29 nov.
bernardus ep. *al.* berwaldus 20 novembris
bernardus ep parmen. 4 decemb.
bernardus conf. bellev. 28 aprilis
bernardus in monte jovis 16 maii
bernardus erem. 17 iunii
bernoldus ep. 19 iulii
bertellinus erem conf. 9 septemb.
bertha 1 maii
bertha mart. 16 octobris
bertha 4 iulii
bertha vid. 3 iulii
berthanius m 6 iulii
berthatius conf. 1 augusti
bertholdus conf. 29 martii
bertilia elevata 14 septembris
bertinus abb. 16 iulii
bertinus m 11 iulii
bertinus translatus 16 iulii
bertinus elevatus 2 maii
bertinus elevatus 16 iulii
bertrada virg. 5 februarii
bertualdus ep. 20 novembris
bertuinus ep. conf. 11 novembris
bertunius m 10 iulii
bertulfi & guduali advent 3 dec.
bertulfus conf. 5. febr. 22 jan. 21 februar. 19 maii & 19 augusti
bertwaldus archiep. 9 ianuarii
berwardus ep. c. translat. 16 aug.
bessarion 6 iunii
bevagius ep. 19 octobris
bigarius &c mm 25 junii
bilhildis vid. 27 novembris
bilibaldus episc 7 julii
birgitta vid. 23 julii transl. 28 maii
birgitta canoniz. 7 octobris
birinnus ep. c. 3 dec. transl. 4 sept.
birnstanus *al.* brunstanus ep. 4 nov.

birona m 8 martii
bitunus m 14 iunii
blanus ep. conf. 10 augusti
blandina m 31 ianuarii
blandinus conf. 1 maii & 29 sept.
blandus conf. 29 septembris
blasius m ep. 2 & 3 februarii
blesilla matrona 22 ianuarii
bodardus conf. 25 iunii
bodo ep. 11 septembris
bodo conf. 28 octobris
boëtius conf. 7 decembris
boisilus conf. 7 iulii
bolulfus ep. conf. 17 iunii
bona virg. mundicorda 12 sept.
bonaventura ep. conf. 13, 14 & 16 iulii. transl. 14 martii. octava 20 iulii
bonifacius papa 4 septembris
bonifacius m 19 iunii
bonifacius episc. 19 februarii
bonifacius episc. 16 martii
bonifacius pp. 25 maii
bonifacius & felix rom. 29 dec.
bonifacius m romæ 14 maii
bonifacius ex theb. 23 septembris
bonifacius papa 24 & 25 octobris
bonifacius papa conf. 12 novemb.
bonifacius ep. ferent. 14 maii
bonitus ep. conf. 23 iunii item 6 iunii
bonosius episc. conf. 17 februarii
bonus presbyter 27 iulii
bonus *forte* bovus *vel* bobo 22 maii
bonus latro 5 maii
bonus &c. 2 augusti
boso presb. conf. 4 martii
botuidus m 28 julii
botulfus abb. conf. 17 junii
botulphus *alias* gundulphus episc. confess. 17 iunii
bova & doda virgg. 24 aprilis
borghwaladri episc. translatio 19 januarii
brambertus conf. 23 augusti
brandanus episc conf. 7 aprilis
brandanus abb. 16 maii & 14 iunii
brigida virg. 14 iulii
briocus episc. 1 maii
briscanus episc. conf 4 novemb.
brito episc. 5 maii
britta virg. m 14 januarii
brocardus prior carm. 2 septemb.
bruno fund. cartus. 6 octobris
bruno puer 5 maii
bruno *alias* brunus ep. c. 18 julii
bruno episc. 11 octobris
brunolphus episc. conf. 30 juili
bucilus episc. 6 februarii
buddocus episc. conf. 5 maii
burchardus ep. 14 octob. transl. 21 novembris
burgundofora abbatissa 3 aprilis
busyris m 21 januarii
buthelmus conf. 17 junii

C

Cacra & socc. mart. 16 octobris
cadocus confessor 24 januarii
cælestina virg. m cum aliis 800 6 aprilis
cælestinus papa 7 aprilis
cælestinus papa 8 aprilis
cælestinus papa 6 aprilis
cælestinus pp. 9 aprilis
cælestinus abbas 6 aprilis
cælestinus cum saturnino 31 dec.
cælestinus & socc. 4 maii
cælestinus & saturus 12 octobris
cælestinus pp. c. inventus 7 junii
cælestinus m inventus 6 junii
cælestinus coronatus 29 augusti
cælestinus 21 januarii
cælestis ep. 14 octobris
cæsarius 5 novembris
cæsarius ep conf. 27 augusti
cæsarius &c. de 11000 transl. 6 oct.
caletricus ep. carn. invent. 7 oct.
cajus episc. 20 februarii
cajus *al.* gagius & soc. mm 13 maii
calepodius m 1 maii
calimerus pont. m 31 julii
calixta romana 23 maii
calixtus papa 27 martii
calixtus papa m 8 aprilis
callinicus m 29 julii
calliopius m 7 aprilis
calliste m 6 februarii
callistratus & soc. mm 27 septemb.
calocerus m 11 feb. & 18 aprilis
calocerus episc. 11 februarii
calogerus 18 iunii
caluppanus presb. erem. 3 martii
camasius &c. 4 junii
camelianus antistes 22 martii
camelianus ep. conf. 28 iulii
camerinus m 18 martii
caudanus ep. 15 aprilis
candida virg. 29 augusti
candida virg. & alii mm 1 decemb.
candidianus m 16 januarii
candidus m 12 januarii
candidus m 10 & 11 martii
candidus &c. 15 junii
candidus ep. 1 decembris
canidius m 21 ianuarii
canion *pro* conon cum filio *al.* ep. 25 maii
conon & eumenus 27 octobris
cantianus &c. mm 15 iunii
cantius &c. 14 junii
canutus m 10 julii
capanus m cum aliis 26 martii
caprasius m 6 octobris
capitulinus m 8 martii
cappella regia dedic. paris. 26 ap.
carcellaus & soc. 15 april.
carentius ep. 18 maii
carisius m 6 martii
carissimus cum dulcissimo 19 aprilis
carilefus conf. 8 junii
carinianus m 23 februarii
carolomannus 16, 17 & 21 aug.
carolus magnus imp. 28 ianuarii
carolus magnus imp. transl. 27 julii
carolus comes flandriæ 2 martii
carpasius m *fortasse* fictus 24 nov.
carponus m 27 augusti
carpophorus &c. mm 7 augusti
carpophorus presb. & soc. mm 12 decembris
carporus m 23 februarii
carpus m 14 aprilis
casaria *al.* cæsaria v. m. 8 & 9 dec.
cassianus m
cassianus episc. m 15 julii
cassianus episc. conf. 28 junii
cassianus episc. 5 augusti
cassianus cum agricola 26 martii
cassianus &c mm 3 decemb.
cassius ep. 29 junii & 22 octobris 10 junii
cassius, victorianus &c. 5 maii
cassius & victorinus 16 & 18 maii
cassius & soc. mm transl. 2 maii
cassius narnien. & soc. 10 octobris
castola m 28 januarii
castolus m 12 januarii
castor m. 17 martii
castor m 16 martii
castor m 28 martii
castor presb. confess. eremit. 13 februarii transl. 12 novembris
castor ep. conf. 21 septembris
castor, victor &c. afr. 28 decemb.
castrensis episc conf. 11 februarii
castula m. 15 feb. & 25 martii
castula m 15 februarii
castricianus ep. conf. 1 decembris
castulus & soc. 30 novembris
castulus & agratus ep. c. 15 octob.
castulus translatus 13 julii
casturus & agratus ep. 14 octobris
castus m 6 martii
castus m 3 martii
castus ep. mart 6 novembris
castus & æmilius 23 maii
cataldus ep. conf. 10 maii
cathaldus ep. conf. 8 maii
catharina senensis 29 apr & 3 maii
catharina v. m. 25 novembris
-translat. 10 junii. ejus octava 2 decembris
catharina vidua & virgo 22 mart.
catharina abb. 24 martii
catholinus ep. 15 julii
cathuinus ep. conf. 31 julii
catillus episc. 8 martii
catulinus & soc. 23 aprilis
catulinus diacon. 16 julii
catulla 10 novembris
catulla matrona 31 martii
ceddas episc. 2 martii
cecilius 17 novembris
celendrides 14 decembris
celerina 3 februarii
celerinus ep. conf. 7 maii
celerinus episc. m cum soc. 2 feb.
celestus & saturus 12 octobris
celiniæ translatio 5 aprilis
celianus m 27 januarii
celsa & nonna elevat. 2 maii
celsinus presb. conf. 25 octobris
celsus archiepiscopus 6 aprilis
celsus m 28 julii
celsus episc. conf. 4 januarii. invent. 23 februarii
celsi & nazarii reliquiæ 6 novemb.
celsus puer m 6 januarii
cenanus episc. 8 martii
cenforianus m 28 januarii
ceolfridus abb. conf. 25. septemb. & 26 Octobris.
ceratus m 6 junii
cerato-

INDEX.

ceraunius ep. paris. 27 & 30 sept.
cerbonius ep. 10 & 17 octobris
cerbonus & socc. mm 4 maii
cessator ep. & conf. 15 novembris
cetheus ep. 13 junii
cevcrus *an* serenicus conf. 7 maii
chæremon cum plurimis socc. 22 decembris
chaidocus & soc. conf 20 maii
charalampus m 10 februarii
charitas 25 decembris
charitine 5 octobris
chariton 25 decembris
chariton conf. 28 septembris
chariton episc. m 7 martii
cheugenius *al.* theogenes 3 octobris
chillenus 28 octobris
chionia virg. m. 1 aprilis
chorentinus ep. aquil. 1 maii
chorinta m 20 februarii
chrysantianus m & 90 17 februarii
chrysantus 25 octobris
chrysantus & daria 12 aug. & 29 octobris 29 novemb.
chrysogonus mart. 23 februarii & 31 maii
chrysolius m 7 & 8 februarii
christes m 6 februarii
christi sanguis 9 novembris
christi imago deportata 16 augusti
christi initium prædicationis 1 apr.
christianæ adv. teneramund. 7 sept.
christiana virgo elevata 17 junii
christicolus conf. 18 januarii
christina stumbelen. 6 novembris
christina virg. m 10 maii
christina mirabilis virg. 24 julii
christophorus m 19 augusti
chromatius episc. conf. 11 augusti
chumbaldus conf. 8 februarii
cilina virg. *al.* celina 21 octobris
cilinia 21 octobris
ciriacus m 13 februarii
cirinus cum soc. m 15 septemb.
cirinus m 24 martii
cisellus m 18 martii
clara virg. 12 aug. octav. 19 aug. transl. 2 octobris
clarentius ep. 25 aprilis
clarus episc. con. 10 octobris
clarus presb. m 3 novembris
clarus m 18 julii
clarus abbas 1 januarii
classicus m 18 februarii
claudia matrona 12 januarii
claudia mater eugeniæ 27 dec.
claudianus & socc. 24 octobris
claudianus m 28 febr. 3 martii & 5 aprilis
claudio m 3 ianuarii
claudius episc. 1, 5 & 6 junii
claudius m 19 febr. & 20 martii
claudius &c. mm 21 junii
claudius &c mm 10 augusti
clemens metensis 23 & 24 nov.
clemens & socc. 9 novembris
clemens 23 januarii
clemens ep. 15 septembris
clemens ep transl. 1 maii
clemens conf. 31 augusti
clemens presb. 20 januarii
clemens 19 decembris
cleonicus m 3 martii
cleopatronia filia dac. 8 martii
clerilicianus m 30 januarii
clerus diac. m 14 januarii
cletus & anacletus. 26 aprilis
cletus p p. 25 aprilis & 12 julii
clonas m 1 martii
clodulphus ep. conf. 8 iunii & 8 septemb. transl. 11 decembris
clothsendis virg. 30 junii
clusius m 6 aprilis
codratus apost. 21 septembris
codratus & socc. mm 10 martii
coemgenus conf. 3 junii
cointa virgo m 15 januarii
collegius diaconus m 18 martii
coleta clarissa 6 martii
colloquillus rex. 16 martii
colmannus ep. conf. 18 feb. & 7 jun.
colmannus abb. 18 junii
colomannus m 31 aug. & 13 oct.
colomerus ep m 2 octobris
colonanus m 8 julii
columbanus 23 novemb.
columbanus alt. discip. 21 novemb.
columbanus monach. 24 octobris
columbanus abb. 13 novembris
columbanus abb. 19 octobris
columbus abb. 20 decemb.
cominius m 1 maii
conallus episc. 8 martii
conceptio B. M. V. *alias* sanctificatio 8 decembris ejus octava 15 decembris
concessius m 9 martii & 9 aprilis
concessus m & soc. 8 aprilis
concordius cum navali 15 decem.
concordius & alii 5 rav. 16 decem.
condedus 21 octobris
condedus m 11 martii
congallus abb. 10 maii
conganus abb. 13 octobris
congarus c. bathonien. 27 nov.
congellus abbas 10 martii
congregatio septuaginta apostolorum 4 ianuarii
connexus m 8 aprilis
conon monachus 28 martii
conon m cum filio 20 maii
conradus *seu* cuno m 1 junii
conradus episc. c. 26 novembris
conradus ep. m 1 julii
conradus 3 augusti
consortia virg. 22 & 23 junii
transl. 13 martii
conta 21 augusti
contentus episc. 19 januarii
constantia reg. virg. m inventa 21 junii
constantia virg. 18 feb. & 25 iunii
constantina virg. m 18 februarii
constantinus conf. m 11 martii
constantinus rex scotiæ m 13 mar.
constantinus mag. imp. 21 & 22
constantius c. carthus. 11 martii
maii & 14 julii
constantius m 26 martii
constantius episc. c. 29 januarii
constantius benevent. 15 sept.
constantius & felicianus 1 sept.
constantius ep. ancon. 23 sept.
constantius ep. 14 maii
constantius ep. aquin. 23 sept.
constantianus abb. 1 decemb.
convallus cum mauchar. 28 sept.
corbinianus ep. conf. 8 septemb. transl. 20 novembris
corcodemus 3 maii
cordula virg. mart. 22 octobris
ejus invent. 14 februarii
corentinus ep. 1 maii
corinthia virg. 9 maii
cornelia m 31 martii
corona m 21 februarii
corona m 20 februarii
corona m 24 martii
corona virgo 24 aprilis
corona virgo 1 januarii
corona Domini susceptа 10 aug.
corona spinea susceptа 11 augusti
cosmas conf. erem. 2 septembris
cosmas & damianus transl. 10 maii
crescentianus m 19 maii 22 nov. & 8 decembris
crescentianus &c. 4 augusti
crescentius subdiaconus zenobii 19 aprilis
crescentius & liborius 29 decemb.
crescius mart. & socc. 24 octobris
criduana virg. m 10 martii
crispina virg. 3 decembris
crispinella 27 junii
crispinianus &c. 27 junii
crispinus m 20 junii
crispinus & socii martyris afr. 3 decembris
crispinus ep. conf. 7 januarii
crispola virg *ign.* 27 maii
critpulus m 10 junii
crispulus &c. 11 junii
crispus 27 junii
critullinus 31 julii
cromatius 11 augusti
cronanus episc. 8 martii
crotildis 3 junii
crucifixio christi 25 martii
crucif. imago 9 novembris
crucis &c. paris. 30 septembris
crux susceptа helnone 15 aprilis
crucis triumphus 16 julii
cryptarum dedicatio 1 junii
culanus episc. conf. 18 februarii
cunibertus translatus 5 septemb.
cunegundis virg. 4 maii translat. 4 septembris
cunegundis &c. virg 10 junii
cunegundis translata 9 septembris
cunera virg. m 12 junii
cunera virg. mart. transl 28 octob.
cunibertus ep. conf. 4 novembris
cunibertus ep. 10 novembris
cunibertus ordin. 25 septembris
cuno *seu* conradus m 1 junii
curcodemus transl. 4 maii
currentius m 18 martii
cuthbertus 20 septembris
cuthbertus translatus 4 septembris
cutburgis virg. 31 augusti
cutburga virg. 31 augusti
cuthmannus ep. 8 februarii

cutias

cutias m filius claudii 18 februarii
cyprianus m 13 julii
cyprianus m 12 aprilis
cyprianus m 11 julii
cyprianus 14 julii
cyprianus abb. 19, 20 & 21 dec.
cyprianus translatus 1 junii
cyriaca m 7 julii & 21 augusti
cyriacus episc. m 31 januarii
cyriacus m 12 januar. & 8 februar.
cyriacus diacon. 27 martii
cyriacus ep. 8 augusti
cyriacus 18 junii
cyriacus anach. 29 septembris
cyriacus translatus 8 augusti
cyriacus m 3 januarii
cyrillus ep. trev. 19 maii
cyrillus episc. hierosol. 18 martii
cyrillus episc. m 8 martii
cyrillus presb. conf. 6 martii
cyrillus diac. 9 julii
cyrillus diacon. & soc. 29 martii
cyrillus &c. 22 julii
cyrinus ep. &c. mm 4 junii
cyrinus m 27 martii
cyrus m 3 januarii
cyrus & joann. reportt. 2 junii

D

Dacianus 4 iunii
dada, maximus &c. mm 28 april.
dagobertus rex 20 jan. & 11 sept.
dagobertus 23 & 24 decembris
dalmatius ep. mart. 13 novemb.
daluath ep. conf. 24 octobris
damianus mil. m 12 februarii
damasus m 18 februarii
daniel proph. 11 decembris
daniel abb. 21 julii
daniel stylita 11 decembris
daniel m 3 januarii
daria & chrysantus mm 25 octob.
daria virg. 19 julii
dasius conf. 4 octobris
dativus m 11 febr. & 4 martii
dativus & soc. mm 18 maii
datius episc. 14 januarii
datus ep. conf. 3 julii
david 26 junii
david monachus 11 decembris
david eremita 29 decembris
david episcopus 1 martii
decentius m 19 februarii
decentius ep. conf. 26 junii
decimavus m 30 augusti
dedic. eccl. flor. m floris 25 mart.
dedicatio ecclesiæ traject. 22 julii
deicolus abbas 18 januarii
demetria m 13 januarii
demetrius m 9 aprilis
demetrius 14 augusti
demetrius mart 18 aug. & 26 octob.
demetrius m 18 augusti
demetrius & soc. mm 11 maii
demetrius cum soc. m 19 septemb.
demetrius & ammonius 10 sept.
demetrius & honorius 21 novemb.
dentlinus puer 7 annor. 16 martii
dentlinus 14 julii
deodatus 26 junii
deodatus 24 aprilis
deodatus pp. conf. 26 junii
deodatus ep. conf. 19 junii
deodatus ep. conf. 15 octobris
deodatus cum beda 25 aprilis
deodatus translatus &c. 2 junii
dercangota virg. 21 februarii
desideratus ep. conf 11 februarii 8 maii, & 26 iulii
desideratus presb. conf. 30 aprilis
desiderius ep. 19 octobris
desiderius ep. conf. 27 octobris
desiderius ep. cont. 15 novembris
desiderius m cum januar. 7 sept.
desiderius ep. m *al.* invent. 17 sept.
desiderius m vienn. 23 maii
desiderius episc. m 13 martii
dethmarus conf. 9 novembris
deusdedit ep. conf. 15 julii
diaconus m 9 aprilis
dictwardus cum barctward. 25 maii
didymus eremita 11 aprilis 3
didymus erud. vir 22 decembris
didymus conf. 5 aprilis
didymus m 20 februarii
dieronus m 22 martii
dietgrus abb. 7 iunii
digna cum emerita 23 septembris
dignus & soc. mm 18 decemb.
dignus conf. 19 decembris
diluvii commemoratio 12 aprilis
diocletianus & soc. mm 16 maii
diodorus m 23 februarii
diodorus m 6 martii
diogenes 3 augusti
diogenes m 3 iunii
diogenes &c. mm. 17 iunii
diogenes m 3 ianuarii
diogenes 7 aprilis
diogenes 26 junii
diogenes m 16 & 17 iunii
diolinicius m 5 decembris
diomedes m 16 augusti
dion m 27 februarii
dionysia virgo m 22 februarii
dionysius m 24 martii
dionysius m 16 & 17 martii
dionysius m 27 & 28 februarii
dionysius m 1 aprilis
dionysius &c m m. 21 iulii
dionysi. & alii m m afr. 7 decemb.
dionysius episc. m 18 februarii
dionysius ep. th. discip. 21 dec.
dionysius episc. 18 novembris
dionysius episc. vien. 8 maii
dionys. episc. 22 martii
dionysius alexandrin. ep. 9. febr.
dionysius ep. antioch. 8 octobris
dionys. areopagitæ corpus detectum 9 iunii
dionysius & soc. inventi parisiis 22 aprilis
dionysius cum felice 14 septemb.
dionysius rem. &c. 9 octobris
dionysius cartusianus 12 martii
dionysius 1 februarii
dionysii paris. vigilia 8 octobris
dedicatio ecclesiæ s. dionysii 24 februarii
dioscorus m 17 junii
dioscorus abbas 9 aprilis
diostorus m 17 iunii
disibodus conf. 8 septembris
disibodus ep. conf. 8 julii
divinicus ep. 13 novembris
divitianus ep. conf. 28 octobris
dius. 15 julii
doctores 50 s. catharinæ 13 nov.
doda cum bova 24 aprilis
doda clodulfi mater 8 septembris
dodo abb. 31 julii
dodo conf. 29 octobris
dodo monach. depositus 28 oct.
dodovaldus presbyter 7 decemb.
domestus &c. mm. 16 iunii
dometius m 7 augusti
domitius ep. conf. 23 & 24 octob.
dominicus conf. 4 augusti transl.
dominicus abbas 24 maii
dominicus loricatus 22 ianuarii
dominicus calciaten. 14 octobris
dominicus silensis 12 maii
domitianus ep. 20 decembris
domitianus 7 maii
domitianus ep. confess. 9. augusti 4 julii
transl. 15 iunii
domitianus episcopus 10 januarii
domitianus conf. 22 iunii
domitianus *forte* dominicus abb. 20 decembris
domitianus & socii mm. 17 martii
domnes m 28 januarii
domnica 8 ianuarii
domnina m 23 & 24 augusti
domninus m 5 decembris
domninus mart. 4 novembris
domninus m 23 augusti
domninus &c. mm 16 augusti
domninus m de 72 in ital. 17 apr.
domninus & socii 5 novembris
domninus ep. conf. 3. novembris
domninus 10 octobris
domnini corpus susceptum 21 jul.
domnolenus conf. 25 iunii
domnolus ep. cenoman. 16 maii
domnolus ep. conf. 16 iunii
donanus abbas 13 aprilis
donata, paulina &c. 31 decembris
donata cum arala. &c. 20 aprilis
donatianus ep. conf. 7 augusti
donatianus ep. 14 octobris transl. 30 augusti
donatianus ep. 7 maii
donativus m 26 februarii
donatus m cum ducentis quadraginta 11 aprilis
donatus & quatuordecim socii martyres 1 martii
donatus & soc. 15 novembris
donatus m 9 aprilis
donatus m 12 februarii
donatus m 27 martii
donatus m 3 martii
donatus m 25 februarii
donatus m 22 februarii
donatus m 3 aprilis
donatus m 15 martii
donatus m 6 aprilis
donatus m 9 novembris
donatus 14 julii
donatus 31 decembris
donatus cum hilario

donatus & vitalis 19 aprilis
donatus ep. m 4 iulii
donatus ep. con. 22 octobris
donatus ep. con. 7 augusti
donatus & socc. 15 novembris
donatus & soc. 9 septembris
donatus & socii 6 novembris
donatus cum zenone rom. 31 dec.
donatus & drusus 24 decembris
donatus & eleutherius epp. 6 sept.
donus cum marciano 17 aprilis
doranus ep. 2 novembris
dorothea 30 octobris
dorotheus & soc. combusti 30 apr.
dorotheus & severus mm 24 oct.
dorotheus ep m 5 iunii
dorotheus 2 iunii
dorymedon cum troph. &c. 19 sep.
draconius abb. 9 martii
drausius episc con. 5 martii
droctoveus transl. 25 aprilis
drogo con. 16 aprilis
drusus cum donato 24 decembris
dubitatus & socc. 17 novembris
duchatus episc. con. 8 martii
dugene &c. 17 iunii
dulas m 15 iunii
dulcardus con. 24 & 25 octobris
dulcidius ep agen. 6 octobris
dulcissimus & carissimus mm 19 ap.
dunstanus ep. 19 maii
dympna v. m. 15 & 30 maii

E

Eadbrechtus 6 maii
eadburga virg. 18 julii
eadipa virgo *forte* editha 16 sept.
eadnochus mart. 19 octobris
eadrius abbas 17 iunii
eadwoldus con. 30 augusti
eanswida 31 augusti
ebba virg. 23 augusti
ebbo ep con. 20 martii & 27 aug. transl. 15 februarii
ebidius ep. mart. 22 octobris
ebraiifilus, ebrigifilus ep. c. 31 aug.
ebrulfus con. 25 iulii, & 30 dec.
ebrulfus ep. 26 decembris
edeldrutha virg. 17 octobris
edeltrudis virgo 29 octobris
edeluoldus ep con. 1 augusti
edanus episc. con. 31 ianuarii
edburga, eadburga virg. 15 junii
edictus & socc. mm 13 & 14 nov.
edilburga virg. 7 iulii
ediltrudis virg. reg. 23 iunii
edidinia *al.* celinia 21 octobris
edippa virg. 12 septembris
editha reg. virg. 16 septembris
edmundus ep. c. 16 nov. tra. 9 iun.
edmundus rex translat. 30 martii
edmundus rex m 20 nov. transl. 29 aprilis. repræsentat. 16 maii
eduardus rex m 18 martii transl. 13 februarii & 20 iunii
eduardus rex angliæ 5 ianuarii. transl. 13 octobris
egberechtus mon. presb. *al.* egbertus 24 aprilis
egbertus ep. trev. 18 septembris
egenburga virgo 12 aprilis
egidius f. franc. discipulus 2 martii
egwinus ep. conf. 11 jan. & 30 decembr. transl. 10 septembris.
einberth virg. 16 septembris.
elaphius ep. con. 19 augusti
elaficus m 18 februarii
eldradus abbas 13 martii
electa virg. 18 & 27 novembris
eleuchadius archiep. 14 februarii
eleusius 7 aprilis
eleutherius vel deuterius c. 21 iulii
eleutherius abb. 6 septembris
eleutherius ep. 5. iunii & 26 aug.
eleuherius ep. 20 & 21 februarii
eleutherius m reatin 24 novembris
eleutherius pp. 25 & 26 m. & 6 s.
eleutherius & soc. 833. 23 dec.
eleutherius & soc. 27 septembris
elfegus ep. m. in in cantia *alias* alleg. 19. aprilis
elfragus episc. con. 12 martii
elgiva transl. 18 maii
elias proph. 17 juni, 19 & 20 iulii
elidius ep. 12 iunii
eligius ep. 19 sept. & 2 decembris. ejus ordinatio 14 maii. transl. 25 junii.
elegius conf. *an* eligius 31 decemb.
eliphius mart. 21 iunii, 16 & 17 octobris
elisabeth mater j b 24 aug. & 11 d.
elizabeth vid. 19 nov. transl 2 maii
elisabeth virg. 18 iunii
elisabeth thaumaturga 24 aprilis
elisæus proph. 29 augusti
elladius ep. 8 maii & 31 augusti
eloquius presb. con. 8 octobris
eloquius abb. 3 decembris
elphegus episc. 12 martii
elpidius abb. 2 septembris
elzearius c. 27 & 28 septembris
emanus & soc. carnot. 16 maii
emebertus episc. 15 ianuarii
emericus dux, c. 3 sept. 4 & 5 nov.
emerita cum digna 23 septembris
emerita soror lucii 3 decembris
emeritus &c. 11 iuni
emeritus cum sammono 12 dec.
emigdius ep. m 5 augusti
emilianus con. 8 ianuarii
emilianus m 27 ianuarii
emilianus m 9 februarii
emmia virg. 6 octobris
encratia virg. & soc. 16 & 18 apr.
engelbertus ep. 7 novembris
engra virg. m 24 augusti
enolich con. 17 iunii
ensuitha virg. 31 augusti
eoaldus ep. con. 6 & 7 iulii
eobanus ep. m 26 iulii
eocus vel leocus m 7 martii
eodicius ep. 23 octobris
eoldus episc. 14 ianuarii
epagatus & socc. mm 28 maii
ephebus m 14 februarii
ephrem monachus 9 iulii
ephrem episc. m 7 martii
epictetus *vel* epictetus m 8 iulii
ephigenia virg. abb. 24 septemb.
epimachus mart. 31 octobris
epimachus m 20 februarii
epion presb. conf. 12 & 15 octob.
epion m 26 februarii
octava epiphaniæ & festi trium regum 13 januarii
epiphanius ep. constant. 15 maii
epiphanius episcopus 22 januarii
epiphanius episc. & alii 14 mm 6 aprilis
epipodia m 13 martii
epipodius & alexander 24 aprilis
epistemes & galaction mm 5 nov.
epiticus & basileus 23 maii
eptadius conf. 24. augusti. transl. 15 aprilis
equitius abbas 7 martii
eraclianus ep. 24 octobris
eraclius & soc. 4 decembris
eraclius ep con. 14 iulii
eraclius m 12 februarii
eraclius 31 augusti
eraclius 11 octobris
eraclius & socc. mm fulgin. 27 apr.
erasmus ep. m. 1, 2 & 3 iunii
erastus & socc. 10 novembris
erchenwaldus ep con. 30 aprilis
erembertus ep. con. 30 aprilis & 14 maii
eremitæ 5 pragen. 12 novembris
erendrudis virg. 30 junii
ereticia virgo m 10 martii
erhardus transl. 8 octobris
ericus rex m 18 maii. ejus translatio 24 ianuarii
erkenbodus episc. & con. 12 aprilis
erckenwaldus episc. 30 aprilis
ejus translatio 14 & 17 novembris
erklotus mart. 15 octobris
ermegardis 10 novembris
ermelindis virgo 29 octobris
ermelina virgo 19 augusti
ermengaudus episc. 1 novembris
ermenildis regin. 13 februarii
erminus episc. 2 & 25 aprilis elevatus 26 octobris
ermonhilda virgo 13 februarii
eroius m 7 martii
eruagindus con. 17 septembris
esdras proph. 11 iulii
esichius m 27 maii
esichius episc. c. 16 martii
esichius *al.* cusitius bituric 27. nov.
eskillus ep. m 16 octobris translat. 9 januarii
esther regin. 1 iulii
etbinus abbas 19 octobris
ethelbertus 20 maii
ethelburga virg. 11 octobris
ethelfleda *al.* etelfreda 23 octob.
ethelreda virgo 17 octobris
ethelretus & ethelbritus mart. 17 octobris
ethelwaldus ep c. 1 augusti
ethelwoldus rex 11 jan. & 12 aug.
etherius ep. c. 14 iunii
ethermanus ep. 2 decembris
ethernasius con. 22 decembris
etianus episc. 11 februarii
etto episc. 10 julii
evagrius 2 aprilis
evantius ep. augustod. 12 sept.
evaristus papa m 26 & 27 octobris

evariſtus pp. & m 23 decembris
evaſius ep. 1 & 2 decembris
evaſius 5 junii
eubertus epiſ. con. 1 februarii
eubulus m 6 martii
eubrachius 10 octobris
eucarpius & ſoc. 27, 25 ſeptemb.
eucarpus m 13 aprilis
euchariſtus cum ſoc. 12 octobris
euharius ep. mart. 27 octobris
eucharius ep. & 72 trev. 8 & 9 dec.
eucherus con. 11 auguſti
eucherius epiſc. 8 januarii
eucherius epiſc. con. 27 martii
eucherius epiſc. con 20 februarii
eudocia m 1 martii
eudoaldus epiſc. 8 februarii
eudocimus 31 iulii
eudoxus *al.* marianus cum ſocc. 5 ſeptembris
evellius m 11 maii
euentius epiſc. 3 februarii
everardus mil. conf. 16 decembr. tranſlat. 12 decembris
evergiſilus ep. m. 14 ſeptembris
euergiſlus ep. mart. 24 octobris
euergiſlus ep. 2 novembris
evergiſlus epiſc. con. 28 martii *vel* tranſlato
everildis virg. 9 julii
evermarus m ex theb. 2 maii
evermarus m 1 maii
euſemia & ſociæ 3 ſeptembris
euſeniſſa m 3 martii
euſratas m 25 martii
euſraxia 25 julii
eugaria v. m. 15 aprilis
eugenia virg. 18 maii
eugenia virg. 11 ſeptembris
eugenia virg. 16 martii
eugenius m 9 januarii
eugenius epiſc. m 7 martii
eugenius ep. m 8 ianuarii
eugenius m 21 jan. & 1 februarii
eugenius m 16 martii
eugenius m 23 ianuarii
eugenius m 17 martii
eugenius diac. 17 novembris
eugenius pp II m 18 iulii
eugenius papa 12 ianuarii
eugenius pp. 2 junii
eugenius ep con. 15 novembris
engenius & ſoc. 833, 23 decemb.
eugenius ep. mediol. 30 decemb.
eugenius 8 februarii
eugenius ep. m tranſlatus 18 aug.
eugenius epiſ. 8 januarii
eulagrius 12 octobris
eulalia virgo m 30 martii
eulalius epiſ con. 26 auguſti
eulampius & eulampia 10 octobris
eulogius 11 julii
eulogius ep. 22 junii
eumaſius con. 3 januarii
eumenes & canon 27 octobris
eumenus epiſ. 18 ſeptembris
eunucius ep. c. 10 ſeptemb.
eunus m 20 februarii
euodius ep. c. 17 jul. tranſl. 8 julii
euodius & calixtus 24 aprilis
euodius ep. rothomag. 8 octobris
evolius m 3 julii
euphemia virg. *al.* tranſl. 13 aprilis
euphemia mat. ephigeniæ 24 ſep.
euphraſia virg. 12 octobris
euphronius ep. c. 3 & 4 auguſti
euphroſina virg. alexand. 8 & 29. aprilis
euplius m 13 auguſti
euplius & ſerapion 11 ſeptemb.
evremundus abb 10 junii
euſebia & gertrudis elevat. 27 oct.
euſebia virg. 18 novembris
euſebia virg. 16 martii
euſebia xene 25 ianuarii
euſebius mart 31 octobris
euſebius m 15 auguſti
enſebius epiſc. m 16 auguſti
euſebius m 30 octobris
euſebius p p. 2 octobris
euſebius ep conf. 12 novembris
euſebius ep. conf. 26 ſeptembris
euſebius epiſc. 8 decembris
euſebius conf. 14 auguſti
euſebius & ſoc. m m. 10 octobris
euſebius epiſc. m 22 junii
euſpicius abb. 14 junii
euſtella virg. 30 aprilis
euſtachius presb. ægypt. 12 oct.
euſtachius m 11 Octobris
euſtachius *al.* placidus &c. m m 20 maii, 19 & 2 ſeptemb.
euſtachius patriarcha 19 februarii
euſtachius presb. conf 15 octob.
euſtachius ep. venet. tranſl. 2 ap.
euſtachius abbas 27 mart. & 2 ap.
euſtadius tranſlatus 31 ianuarii
euſtaſius luxov. elevatus 30 aprilis
euſtaſius 6 novembris
euſtichius ep. 14 novembris
enſtochia monacha 13 februarii
euſtochia virg. & mart. 1 nov.
euſtochia virg. 20 ſept.
euſtochium v. 20 feb. & 28 ſept.
euſtochius ep. turon. 19 ſeptemb.
euſtorgius ep. 18 ſeptembris
euſtratius cum ſoc. 12 & 13 dec.
euticianus 25 decembris
euticia m ſub licinio 30 aprilis
euticius &c mm 19 julii
euticus & ſocc. 20 octobris
eutropia 23 iulii
eutropia vidua 15 ſeptembris
eutropius m 12 ianuarii
eutropius m 3 martii
eutropius ep. 14 octobris
eutropius m 7 decembris
eutychianus mon. 8 decembris
eutyches 24 auguſti
eutychianus pp. m. 25 julii
eutichianus presb. m 15 auguſti
eutychianus pp. 9 decembris
euthymius ep. m 26 decembris
eutichius con. 17 octobris
eutychius mart. 18 novembris
eutychius *vel* eupſychius m 9 ap.
eutychius patriarch. conſtantin. 6 aprilis
eutychius & florentius 28 dec.
euthymius abb. 20 januarii
euvolus m 5 martii
evurtius epiſ. c. 12 junii
ewaldi presbb. mm 29 octob.
ewaldus presbyter 26 novembris
ewicus ep. c. tranſlatus 12 junii
ewigius con. 8 octobris
eudeus abbas 21 martii
expergentus &c. mm 4 junii
exuperantia virg. tranſl. 20 aprilis
exuperantia virgo trec. tranſlat. 26 aprilis
exuperantius ep. c. raven. 30 maii
exuperantius m 15 januarii
exuperantius cum marcel. 31 maii
exuperius epiſ. & con. 8 aprilis & 1 auguſti
eymerica virg. 10 decembris
eynardus eremita con. 25 martii
ezechias 23 junii
ezeleidis virg. 7 maii

F

Fabianus m 26 ianuarii
fabianus m 16 februarii
fabiola matrona 27 decembris
fachua ep. 14 auguſti
facinola virg. 1 auguſti
fantinus con. 31 julii
faretrus presb. 23 novembris
faro ep. 29 octobris
fauſta virg. 4 ianuarii
fauſta ſancta 15 martii
fauſta virg. m 7 ianuarii
fauſta virg. m 15 iulii
fauſta 25 ſeptembris
fauſta regina 23 novembris
fauſtinianus m 16 februarii
fauſtinus m 15 februarii
fauſtinus m 8 auguſti
fauſtinus & velleſus epp. 20 maii
fauſtinus & ſoc mm 24 aprilis
fauſtinus &c. mm 1 junii
fauſtinus & ſoc. mm 16 decemb.
fauſtinus & ſoc. 30 mm 15 dec.
fauſtinus & timotheus &c. 22 maii
fauſtinus con. 5 octobris
fauſtus abb. epiſc. 16 januarii
fauſtus m 18 februarii
fauſtus monachus 15 februarii
fauſtus m 9 junii
fauſtus januar. &c. 28 ſeptembris
fauſtus & marcialis 9 novembris
fauſtus cum leonardo 26 novemb.
fauſtus & dafroſa 2 decembris
febronia virg. m 23 junii
febronia m 25 junii
felicia & juſtus puer mm 20 oct.
felicianus mart 20 octobris
felicianus epiſc. m 24 januarii
felicianus epiſc. con. 23 januarii
felicianus m cum bened. 7 ſept.
felicianus & ſocii 30 octobris
feliciſſimus ep. 13 ſeptembris
feliciſſimus m. 14 martii
feliciſſimus m cum ſecund. 13 ſept.
feliciſſimus &c 13 junii
felicitas virg. 16 novembris
felicitas vidua m 2 martii
felicitas m 11 ianuarii
felicitas m 10 iulii
felicitas m 8 martii
felicitas m
felicitas cum filiab. 10 ſeptembris
felicula m 7 junii
felu-

Martyro
logium
USUARDI
ad
ACTA
SS.

INDEX.

felicula &c. 13 junii
felinus m 1 junii
felix 26 julii
felix 5 ianuarii & socii. ibid.
felix 12 julii
felix m 25 iulii
felix m 2 augusti
felix in pincis 14 ianuarii
felix & merobius 4 decembris
felix 27 iulii
felix papa 16 septembris
felix m 12 iulii
felix m 8 augusti
felix ep. m 15 iulii
felix 18 iunii
felix & soc. mm 7 septembris
felix episc. trever. 28 martii
felix mart. 9 martii
felix m & socii 23 martii
felix & nabor mm transl. 23 julii
felix & præstabilis 15 maii
felix 18 iunii
felix ep. conf. 24 octobris
felix episc. 8 martii
felix ep. romæ 30 decembris
felix romæ 29 decembris
felix cum bonifac. 29 decembris
felix m 23 februarii
felix & socc. 11 novembris
felix cum soc. 3 octobris
felix m 11 februarii
felix m 26 februarii
felix m 14 augusti
felix m 28 februarii
felix m 31 martii
felix m 3 martii
felix m 10 martii
felix 3 februarii
felix m benevent. 27 maii
felix & adauctus translat. 4 martii
felix, demetrius &c. alex. 22 nov.
felix negotiator 2 aprilis
felix ep. 22 decembris
felix 26 junii
felix episc. tubaboc. m 16 januarii
felix 18 junii
felix episc. trev 26 martii
felix & fortunatus mm 14 maii
felix ep. 27 augusti
felix cum dionysio 14 septemb.
felix & fortunatus 19 decembris
felix ep. 29 augusti
felic. advent. 3 octobris
felix & regula 11 septemb.
felix papa m 31 martii
felix episcopus m 15 januarii
felix &c. 18 junii
felix episc. conf. 21 februarii
felix papa mart. 17 novembris
felix papa mart. 10 novembris
ferreolus episc. m 16 januarii
ferreolus m 21 februarii, inventus 15 septembris
ferrutius mart. 4 januarii & 28 oct. transl. 29 octobris
festivitas 6 februarii
festum reliquiarum 8 novemb
festum v. s. miraculosi 13 julii
festus &c. 24 junii
festus & modestus mm &c. 22 oct.
festus m 28 januarii
fiacrius conf. 3 augusti
fiacrius 30 augusti
fibitius 7 novembris
fibitius *al.* abrunculus ep. c 5 nov.
fideles defuncti 2 novembris
fidelis mart. 28 octobris
fidelis m 22 & 23 martii
fidelis conf. 1 septembris
fidentius ep. conf 16 novemb.
fidentius m cum terent. 27 sept.
fides &c. virgg. 1 julii
fides 8 octobris
fides m 23 martii
fidolus abb. 16 maii
filibertus 20 augusti
filoromus m 16 januarii
findanus conf. 15 novembris
findrudis virgo 7 februarii
finianus abbas conf. 16 martii
finnianus abb. 12 & 13 decemb.
firmianus abbas 11 martii
firmianus & primianus 15 maii
firmianus cum primiano 31 maii
firminus ep. mart. 16 octobris
firminus ep. amb. conf. 1 septemb. translat. 10 januarii
firminus ep. m cum 25 6 aprilis
firminus ep. 27 vig. 24 septembris
firminus ep. conf. 18 augusti
firminus ep. virdun. 3 decembris
firminus m eccl. ei dicata 18 iunii
firminus inventus 13 ianuarii
firminus translatus 31 martii
firminus episc. m cum aliis 28 6 ap.
firmus m 9 augusti
firmus m 4 martii
firmus m 10 & 14 martii
flamianus ep. 18 decembris
flavianus m 29 januarii
flavianus m 24 februarii
flavianus 16 iunii
flavianus m 8 octobris
flavianus conf. 26 novembris
flavianus ep. aprut. 24 novembris
flavianus ep. 25 augusti
flavianus m 22 decembris
flavius 30 aprilis
flavius mart. 18 novembris
flora virg. m 31 julii
flora virg. m 29 iulii
florbertus elevatus, in blandin. 19 aprilis
florbertus abb. 1 & 2 novembris
florentia vid. florentina 4 iulii
florentia virg. 17 julii. transl. ibid.
florentina virg m 4 iulii
florentinus ep. mart. 17 octobris
florentinus presb. c. 1 decembris
florentius presb monachi. 27 oct.
florentius presb. conf. 24 septemb.
florentius & alii 27 octobris
florentius presb. 24 martii
florentius episc. 8 novembris
florentius ep & 20 septemb.
florentius ep. conf. 7 & 6 nov.
alias florentinus
florentius ep haroisæ 29 decem.
florentius episc. con. 3 aprilis
florentius & vindemialis eppis. 3 maii
florentius cum eutychio 28 dec.
florentius translatus 27 iunii
florentius susceptus 2 maii
florens *seu* florentius in oia insul. & soc. 30 decembris
florentius m 18 septembris
florentius m 6 aprilis
florentius m episc. 3 januarii
florentius 25 julii
florentius conf. 26 octobris
florentius conf. transl. 27 junii
florentius conf. 27 iunii
florentius presb conf. 2 maii
floriana virg. &c. 9 iulii
florianus m 3 martii
florianus & victorinus mm 2 nov.
florianus & soc 46 20 iunii
floribertus ep. leod 25 aprilis
florida virg. 10 januarii
florinus m 12 januarii
florinus conf. 17 18 & 19 novemb.
florinus translatus 18 decembris
florus abb. 21 augusti
florus episc. 4 novembris
floscellus & hernæus 26 aprilis
floscellus m 17 septemb. transl. 9 novembris
floseulus ep. translatus 14 iunii
foca virg. 14 julii
focatus episc. m 14 julii
foillanus episc. m 16 januarii
foillanus mart. 31 octobris
foillanus translatus 3 septembris
folquinus episc. 19 octobris
folquinus conf. 13 novemb.
folquinus ep. morinor al volq. 14 & 15 decemb. transl 7 junii
forpscus ep conf. 28 septembr.
forseus ep 28 septembris
fortinus ep. m 28 maii
fortis ep. m 16 maii
fortuna m 22 februarii
fortunata seu fortuna virg. 14 octobris
fortunata & 3 fratres, 30 septemb.
fortunatus ep. con. 10 iunii
fortunatus & felix mm 14 maii
fortunatus m & alii 240 11 aprilis
fortunatus & 32 mm 2 februarii
fortunatus m 14 augusti
fortunatus m 3 martii
fortunatus 18 ianuarii
fortunatus m 9 apriiis
fortunatus m 21 februarii
fortunatus &c 7 iunii
fortunatus & lufulus 15 octobris
fortunatus ep. 5 maii
fortunatus episc. 26 februarii
fortunatus ep pictav. 14 decemb.
fortunatus ep. con. 18 junii
fortunatus ep. conf. 29 junii
fortunatus &c. m m. 28 augusti
fortunatus cum felice 19 decemb.
fortunatus translatus 11 iunii
fortunio m 27 februarii
frainichildis 17 maii
franciscus con. 3 & 4 octobris canoniz. 16 iulii. ejus octava 11 octobris. transl. 25 maii. stigmata 16 & 17 septembris
franciscus xaverius 2 decembris
franciscus de paula 2 aprilis tran.

franca virgo 25 aprilis
franco ep. 15 aprilis
francoveus senon transl. 30 dec.
fratres 7 mm 1 septembris
fraubaldus con. 23 augusti
fredegandus ep. con. 17 iulii
fredericus ep. leod. m 26 aprilis
fredericus ep. m 18 iulii
fredeswida virgo 19 octobris
ejus transl. 12 februarii
fregus abbas 20 decembris
fremundus *vel* fremund. 11 maii
freteolus *prò* ferreolus 4 januarii
friardus con. 1 augusti
frigidianus episc. con. 18 martii
fridianus *al.* frigidianus ep. c. 18 nov.
fridolinus ab. con. 6 martii
fridolinus ep. 14 novembris
frodisius & soc. mm 7 maii
frodobertus abbas 8 januarii
frominius ep. con. 27 iulii
fromundus mart. *al.* frotmundus 24 octobris
frotsus &c. 17 junii
frontasius m cum sociis 2 ianuarii
frontasius m petragor. 29 aprilis
frontina m 14 martii
fronto ep. 26 octobris
fronto ep. con. 22 decembris
frontus ep. *al.* fronto 1 octobris
fructulus m 18 februarii
frumentius unus & alter 23 mart.
frumentius ep, 27 octobris
frydelinus con. 6 martii
fulcherius 20 novembris
fulchrannus episc. 13 februarii
fulco ep. m 17 junii
fulgentius ep. utricol. 1 januarii
fulgentius & amantius ac alii 26 5 decembris
fusca virgo m 13 & 16 februarii
fuscianus &c. 17 junii, invent ibid.
fymbertus ep. 24 septembris

G

Gabianus m 3 martii
gabriel archangelus 18 martii
gabriel 16 octobris
gabius ep. conf. 10 septemb.
gagius palatinus m cum aliis 27 mm 4 martii
gagius m 19 januarii
gaiana vid &c. 27 septembris
gaianus m 10 aprilis
gaianus &c. mm 15 junii
gaiolus m 3 martii
gaius m 11 martii
gaius pp. 1 julii
galaction & episteme mm. 5 nov.
galdinus mediol. 18 aprilis
galganus conf. 22 iulii & 3 dec.
galla cum alexandro 31 maii
galla & filiæ 16 novembris
galla vid. 5 octobris
gallenicus m 18 ianuarii
gallenitus m 1 februarii
gallianus m 14 junii
gallicanus ep. 5 decembris
gallus abbas 20 februarii & 16 oct.
gamas ep. 4 novembris
gamasus *al.* damianus 9 novemb.
gandulfus conf. 3 octobris
gangulfus m 6 octobris
ganthalica &c mm. 22 junii
gaudens &c. 25 iunii
gaudentius ep. conf. 3 augusti
gaudentius episc. conf. 22 januar.
gaudentius ep. conf. 3 februarii
gaudentius m 7 maii
gaudentius &c. 25 & 26 junii
audentius ep. 14 octobris
gaudentius episc. 26 novembris
gaudus episc. 31 ianuarii
gaugericus transl. *al.* elev. 24 sept.
gavinus mart. 25 octobris
gebetrudis 20 aug & 7 nov. inventa 17 septembris
gebetrudis virg. 7 novembris
gedeon proph. 5 septembris
gelasius conf. 31 januarii
gelasius papa 18 & 19 novembris
geldeldus con. 24 augusti
geltrudis, *al.* gertrudis, *vel* rictrudis v. 27 oct. transl. ibid.
gemellus m 17 & 24 februarii
geminianus episc. 13 ianu. transl. ibidem
geminus & socc. m m 17 januarii
geminus episc. 5 februarii
gemma 16 augusti
gemmarus abbas 8 aprilis
genebaldus episc. 5 septembris
genebaudus *al.* genebaldus &c. laudun. episc. 8 decembris
gendulfi episc. con. 13 novembris
genesius & alii mm. in lidia 27 apr.
genesius m 31 augusti
genesius & soc. mm. 21 maii
genesius mart. 30 octobris
gengulfus m 12 octobris
genianus abb. 24 septembris
genovefa virg. 29 octobris
gentianus m transl. 8 maii
gentilis m 9 junii
genulfus con. 17 ianuarii
genulphus ep con. 20 iunii
gengulfus m 9 & 11 maii
georgia virgo 11 martii & 25 sep. tanslat 15 februarii
georgius spolet. m 22 decembris
georgius mart. 2 mart. & 3 nov.
georgius ep. 2 novembris
georgius 10 novembris
georgius chozebistus 8 januarii
georgius in malæo 4 aprilis
georgius ep. mitelen. 7 aprilis
georgius 16 augusti
georgius dedicat. 14 aprilis
ejus reliquiæ allatæ 20 iunii
georgius mart. transl. 16 novem.
geraldus abb. c. 13 mart. 12 & 13 oct
geraldus ep. velit. 7 decembris
gerardus ep. tull. 23 aprilis
gerardus ep. mart. 24 septembris transl. 23 februarii
gerardus monach. 13 junii & 20 augusti
gerardus ord. min. 25 septemb.
gerardus abb. 3 octobris
gerardus ep. con. transl. 21 octob.
gerasimus abbas 4 martii
gerberta 5 februarii
gerebaldus ep. 7 decembris
gerebernus cum dympna 15 maii
gerbrandus abb. 13 octobris
geremarus abb. con. 21, 24 & 27 septemb. & 19 octobris. transl.
gereon cum aliis 318 transl. 20 maii 9 octobris
gerhardus erem. con. 24 novembris 20 septemb.
gericus 2 octobris
gerinus m fr. leodag. 2 octobris
gerlacus eremit. 5 januarii
gerlandus episc. 25 februarii
germanus abb. m 23 aprilis
germanus con. 9 iulii
germanus & soc. mm 2 maii
germanus m ambian. 2 maii
germanus transl. 6 januarii & 25 iulii
germanus abbas m 21 februarii
germanus &c. 23 martii
germanus ep. *forte* m alexandr. &c. 29 aprilis
german. vigilia 30 julii
germanus abb. 25 septembris
germanus ep m 11 octobris
germanus & soc. mm gerund. 31 maii
germanus ep. con. 29 octobris
germanus & socc. 12 novembris
germanus 14 julii
germanus ep. 30 octobris
germanus autiss. 1 octobris ejus adventus 22 septembris
german. ep. dedicat. templi. 18 novembris
gerolfus m 21 septembris
geron presb. m 17 augusti
geron mart. 21 septembris & 30 octobris
gerontius & soc 9 9 decembris
gerontus m 23 februarii
gerontus m 19 januarii
gertrudis virgo 20 martii
gertrudis hamaticen. 6 decemb.
gertrudis 1 aprilis
gertrudis translata 10 aprilis
consecrata 2 decembris
elevata 10 februarii
gertrudis ab eosten 6 januarii
gertrudis & eusebia elevat. 27 oct.
gervasius & protasius inv. 19 julii
gervasius mart. 30 octobris
gerulphus m 25 iunii
ejus adventus 8 octobris
gerwis virgo 6 februarii
getulius m 9 junii
gezelinus con. 6 augusti
gibrianus c. 8 maii, transl. 27 sep.
gilbertus con. 4 februarii
gilbertus episc. 1 aprilis
gildardus con. 24 augusti
gildas abbas 29 januarii
gildatius abbas 27 ianuarii
gilibertus *prò* gislen. 9 octobris
gilibertus transl. 13 octobris
gislanus presb. 8 februarii
gislebertus episc. 13 februarii
gislenus con. 9 octobris
inventus 29 septembris
transl. 1 iunii. restitutus 6 nov. glo-

glodesinda virg. 25 iulii
glodesindis translatio 14 martii
glyceria m 13 maii
goar translatus 25 maii
gobertus 20 augusti
gobertus conf. 22 novembris
godardus ep. 4 & 5 maii
godeberta virg. 11 & 13 aprilis
godebertus *al.* gotbertus 23 nov.
godefridus cappenbergensis 13 ianuarii
godefridus ep. conf. 8 novembris
godegrandus ep. m 3 & 5 septemb.
godoaldus episc. conf. 7 iunii
godricus erem. conf. 22 maii
godscalcus ep. m 7 augusti
goedermundus ep. m 1 februarii
goericus ep. 19 septembris
gondulphus ep. conf 16 iulii
gordianus m 4 maii
gordinellus conf. 17 octobris
gordius m 3 ianuarii
gorgonius m 4 martii
gorgonius m 10 & 11 martii transl 12 martii
gorgon. inv. & transl. colon 26 s.
gorlinus ep. 7 septembris
goswinus m 22 maii
goswinus abb. 9 octobris
gotbertus *al.* godebertus 23 nov.
gracilianus & feliciſſimus 12 aug.
granus m 10 aprilis
graphicus & soc. m m. 3 decemb.
graphildis m 12 novembris *al.* graphaildis
grata virg. 1 maii
grata 26 augusti
gratianus m 1 junii
gratianus m 22 & 23 octobris
gratus & alii 6 afr. 29 aprilis
gratus translatus 13 maii
gratianus ep. m 6 iunii
gratus ep. 7 septembris
gratus ep. conf. 8 octobris
gregorius agrigent. 23 novemb.
gregorius IV 12 februarii
gregorius dux translat. 25 julii
gregorius episc. conf. 14 iunii
gregorius II papa 13 februarii
gregorius papa IV 13 februarii
gregorius theol. 25 januarii
gregorius papa 12 februarii
gregorius nicenus 5 augusti
gregorius ep. 20 decembris
gregorius 5 maii
gregorius ordinatus 3 septembris
gregorius ep 25 augusti
gregorius conf. 14 augusti
gregorius episc. 4 ianuarii
gregorius papa ordinat. 29 mart.
gregorius transl. 6 novembris
gregorius nazian. ep. 10 & 11 ianu.
gregorius spolet. colon. 22 dec.
gregorius m 6 januarii
gregorius armenius 30 septembris
gregorius cum paulo 19 decembris
gregor. papæ reliquiar. except. 20 iulii
gregorius turon. 18 novemb.
gregorius abb. 4 novembris
gregorius III. pp. 28 novembris
gregorius & mauri col. 24 nov.
gregorius ep. conf. 17 novemb
gregorius pp. 4 augusti
gregorius conf. 24 augusti
gregorius ep. mart. 17 novemb.
gregorius papa transl. 15 octobris
gregorius IV. pp. 28 novembris
gregorius pp. 29. novembris
gregorius X confess. 10 ianuarii
gregorius puer 23 decembris
gregorius decapolita 20 novemb.
grimbaldus 8 iulii
grodegandus episc. 6 martii
grogbertus, *forte* guibert. 23 maii
gualericus abb. conf. 1 aprilis
guarius episc. conf. 6 februari
guddenes m. 27 iunii
gudilenes m. 27 junii
gudualdus translatus 20 maii
gudula virgo 8 ian. transl 6 iulii & 14 septembr. oct. 15 ianuarii
gudwalus ep. conf. 6. iunii transl. 22. februarii
guericus ep. con 20 martii
guibertus elevatus 23 septemb.
guido abbas 31 martii
guido conf. anderlaci 12 maii & 12 septembris
guido seu wido abb. 4 maii
guido conf. elevatus 24 iunii
guigo conf. 27 iulii
guilielmus conf. 29 julii
guilielmus confes. 10 februarii
guilielmus ep. 9 & 10 ianuarii
guilielmus ep. briocen. 29 iulii
guilielmus conf. in sicilia 16 april.
guilielmus presb. conf. 2 martii
guilielmus m 23 maii
guillelmus presb. pontivi 10 maii
guillermus conf. 3 novembris
guillermus epis. conf. 7 februarii
gumbertus *al.* gundebertus 29 apr.
gumbertus conf. 11 martii
guinailus abb. *al.* guinardus. guinaldus. 3 novembris
gummarus conf. 11 octobris
gummari translatio 17 martii
gundanisolus ep. conf. 25 aug.
gundolphus ep. conf 18 iunii
gundulfus ep. 6 septembris
gundulfus 17 iunii
gurdiellus conf. 16 octobris
guria & socc. 15 novembris
gutagonus conf. 3 iulii
guthlaes 26 augusti
gutlachus anachoreta 11 aprilis

H

Hadelinus conf. 3 februarii
hadeloga virgo 2 februarii
hadulphus ep. conf. 31 augusti
hadulphus ep. con. transl. 31 aug.
halfardus m 14 & 15 maii
harlindis virg. 6 februarii
harlindis virg. m 12 octobris
hariolphus abb. 13 augusti
harwaldus m 14 maii
haseka virgo recluſa 26 januarii
hasnonii celebris dedicatio 3 iunii
haya virg. 3 novembris
haytramius ep. con. 22 septembris
hedda ep. 7 iulii
hediſtius 13 octobris
heirus, heiricus *alias* ericus 24 jun.
hedwigis 15 octobris
helanus presb. conf 7 octobris
helena regina 6 & 7 februarii & 15 apr. transl. 7 & 8 februarii
helena virg. 4 maii
helena translata 23 maii
helena 30 iulii
helenus abb. 17 aprilis
helenus conf. 4 junii
helia virg. 16 julii
helias proph. assumptus 17 iunii
helias 21 iulii
helias abb. 11 septembris
helie imperatrix 20 novembris
helidius ep. 12 iunii
heliodorus ep con. 3 iulii
helladius m 28 maii
helprardus m 17 iunii
henricus archiep. 19 ianuarii
henricus suto 25 ianuarii
henricus imperat. 11 martii, 13 & 14 iulii
henricus kalkar cartus. 10 dec.
henulphus episc con. 5 ianuarii
heraclius m 2 martii
heraclius m 10 & 14 martii
heraclius con. 9 maii
heraclius ep. 14 novembris
herbaldus episc 8 ianuarii
herculanus episc. 1 mart. translatus ibidem
herculianus conf. 6 novembris
herenæus m 11 februarii
herenæus m 25 februarii
herenæus episc. 2 aprilis
herenneus m 6 aprilis
herentrudis 4 septembris
herhardus episcopus 8 januarii
heribertus episc. colon. 16 mart i
heribertus presb con. 20 martii
heribertus ep 9 iulii
heribertus ep. ordinatus 9 iulii
heribertus translatus 30 augusti
heriburgis virg. 16 octobris
herinia m 8 martii
herlindis virg. 22 martii
herlindis virg. 18 septembris
hermagoras translat. 12 septemb.
hermannus joseph 7 aprilis
hermannus ep. brixinen. 23 dec.
hermelandus *al* herblandus 18 oct.
hermelius 18 iunii
hermenegildus m 12 aprilis
hermenredus abb. 25 septemb.
hermes episc. 21 ianuarii
hermes m. 1 martii
hermes & taxius 17 octobris
hermes & rexius 18 octobris
hermius & hermæus 31 maii
hermogratus m 27 iulii
herenæus m 2 februarii
hernæus cum floscello 26 aprilis
hermæus cum hermio 31 maii
hernempus m 27 iulii
herodion m 8 aprilis
herodius m 24 februarii
herotes m 23 februarii
herfuinda abb. 4 maii

herutus m 23 februarii
hesychius ep. 12 novembris
heymeradus presb.con.28 ianuarii
hiacynthus m 2 februarii
hidulphus ep. con 23 junii
hidulphus dux lotharing. binchii 23 iunii
hidulphus ep. 11 julii
hirena virg. m 5 aprilis
hirenia virg. 5 maii
hierotes m 5 martii
hieronymus ep. 22 iulii
hieronymus transl 9 maii. ejus octava 7 octobris.
hierotheus ep. 4 octobris
higbaldus con. 13 augusti
hilaria m 12 augusti
hilaria vidua 23 martii
hilarinus 16 & 17 iulii & 7 aug.
hilarion junior 28 martii
hilarion monach. 24 octobris
hilarion con 22 martii
hilarius pp m 21 februarii
hilarius m 9 aprilis
hilarius con. 7 maii
hilarius mon. con. 13 & 15 maii
hilarius ep translatus &c. 22 aug.
hilarius ep. con. 26 octobris
hilarius con. 1 novembris
hilarius & valentinus 2 & 3 nov.
hilarius, donatus 31 decembris
hilbaldus abb. 14 decembris
hilda abbatissa 5 & 23 martii, 25 aug. 17 & 18. novembris
hildebertus ep cam. 19 maii
hildefonsus episc. con. 23 ianuarii & 18 decembris
hildegardis 17 septembris
hildegermus ep. 19 junii
hildegundis virg. 20 aprilis
hildetricus ep. *an.* hildevert. hildemic. 26 maii
hildewardus ep. 7 septembris
hilenardus con. 29 decembris
hildulfus ep. 9. novembris transl. 4 apriliis & 8 novembris
hilderus con. 8 augusti
hiltrudis virg. 27 septemb. elevata 17 septembris.
himelinus conf. 10 martii
himerius ep. conf. 7 iunii
hinna 24 februarii
hippolytus m 29 ianuarii
hippolytus conf. 31 ianuarii
hippolytus m 23 februarii
hippolytus m 12 maii
hippolytus transl. 9 maii
hippolytus &c. m 19 iunii
hippolytus m 22 augusti
hippolytus m 30 augusti
hippolytus martyr. & socii 20 octobris
hisca 24 februarii
homobonus conf. 13 novembris
honestasius & soc mm 18 maii
honestus m 16 februarii
honobertus cum henulfo 5 januarii
honorata virgo 11 ianuarii
honoratus amb. epis. 16 ianuarii
honoratus m 29 ianuarii
honoratus & alii mm afr. 16 aprilis
honoratus ep. ambian. 16 maii
honoratus conf. 4 novembris
honoratus ep. conf. 29 octobris
honoratus conf. 12 novembris
honorina virgo 27 martii
honorina virgo m 27 februarii
honorius ep. conf. 30 septembris
honorius papa 13 octobris
honorius & socc mm affen 21 nov.
honorius cum demetrio 21 nov.
hormisdas papa conf. 5,6,& 7 aug.
hospicius vir dei 21 maii
hotwidus conf. 25 junii
hubertus leod 30 maii & 3 novem
translatus 30 septembris
repositus 3 novembris
hugo archiepiscopus 19 ianuarii
hugo presb. 4 februarii
hugo epis. conf. 1 aprilis
hugo abbas bonæ vallis 1 aprilis
hugo ep. rothom. 9 & 10 aprilis
hugo abbas cluniacen. 29 aprilis
hugo ep. transl. 6 octobris
hugo ep. conf. 17 & 18 novemb.
hugo gratianop. 1 aprilis
humberga comitissa 20 februarii
humbertus episc. con. 25 martii
humbertus conf. *al.* transl. 6 sept.
humilis conf. 5 decembris
humilis & alii mm afr. 5 decembris
hunegundus virg. 25 augusti
hunfredus ep con ostensus 16 aug.
hunfridus epis. conf. 8 martii
hyacinthus m 3 julii
hyacinthus m 18 julii
hyacinthus 15 aug. isti
hyacinthus &c. 10 septemb.
hyginus papa con. 10 januarii
hyginus papa m 11 januarii
hymerus ep. con. 18 iunii
hypatius episc. ancon. 31 martii
hyrena m 1 aprilis
hyrenus episc. m 6 aprilis

I

Jabinus & soc. mm 1 decembris
jacelinus carthusianus 26 februarii
jacinctus & soc 30 octobris
jacob patriarcha 26 octobris
jacob patriarch. 15 decembris
jacobus major apostolus 25 martii
ejus martyrium 9 aprilis
jacobus apostolus 15 martii
jacobus apostolus 22 iunii
jacobus ap. ordinatus 27 decem.
jacobus min. ap. confecrat. 21 iunii
jacobus ap. translatus 30 decemb.
jacob. vigilia 24 iulii
jacob. ap. relatio capitis 3 ianu.
jacobus 22 augusti
jacobus aleman. 11 octobris
jacobus ep. 24 octobris
jacobus episcopus 21 martii
jacobus de viniaco 30 septemb.
jacobus interciius 27 novembris
jacobus eremita 28 ianuarii
jacobus eremita 19 novembris
januaria m 2 martii
januaria 21 iunii
januarius m cum desiderato 7 sep.
januarius 10 maii
januarius m 7 julii
januarius &c. 27 februarii
januarius m 21 maii
januarius 18 octobris
januarius m 14 februarii
januarius m 19 ianuarii
januarius & socc. mart. 3 martii
januarius & soc. mm 19 octob.
januarius & protus 21 aprilis
januarius &c. mm 27 Octobris
januarius presb. antioch. 29 & 30 aug.
jaran conf. 26 sept.
jaspar rex ex tribus magis 18 maii
jarefridus ep con. 11 novembris
ida 20 junii
ida vidua 4 sept. transl. 26 nov.
ida nivellen. 29 novem. & 11 dec.
ida v. m. 30 novembris
idaberga *al* itisberga 21 maii
idaberga *al.* iduberga virg. transl. 20 junii
ideburga 5 novembris
jeron presb. m 21 augusti
jesse pater david 29 decembris
jesu pueri relatio ex ægypto 5 ianuarii
ignatius ep. 14 iunii
ignatius loyola 31 iulii
ignatius m 24 novembris
iheron 16 augusti
illidius ep. con. 7 julii
imarius conf. 12 novembris
imerus conf. 1 octobris
iminia virgo *vel* fosinia 11 februar.
inde m 28 januarii
indractus & soc. mm 8 maii
ingela virg. 5 februarii
ingenia m 25 februarii
ingeniana m 1 aprilis
ingenianus m 1 aprilis
ingenius m 26 februarii
innocens episc. 13 martii
innocentia virg. 5 septembris
innocentius papa 13 martii
innocentius pp. m 28 iulii
innocentius pp. 21 decembris
innocentius episc 14 martii
innocentius ep. conf. 4 iunii
innocentius ep. derthonensis 17 aprilis
innocentius ep. 21 decembr.
innocentius &c. mm. 5 julii
innocentius & soc. mm 7 septemb
innocentius ex theb. transl. 13 maii
innocentius m transl 17 iunii
inventio secunda s. crucis 7 dec.
inventio quintini m 8 iulii
inventius m 1 junii
joachim pater B.V.M. 20 martii & 16 septembris
joachim 9 decembris
joanna vid. 4 augusti
joannes papa 12 januarii
joannes pp 27 maii
joannes pp. m transl. 28 decemb.
joannis b. caput revelatum 29 iulii. ejus octava 1 iulii. invent. 27 februarii. tertia cap. invent. 25 maii. ejus faciei receptio ambianen. 16 & 17 decembris.

Martyro
logium
USUARDI
ad
ACTA
SS.

de ejus brachio 21 novembris.
joannes ap. & euang. 24 & 25 iunii.
ejus nativitas 23 februarii
cultus apud græcos 26 septemb.
ejus exilium 27 septembris
reversio ex exilio 3 decembris
joannes monachus 27 februarii
joannes m 31 ianuarii
joannes m 19 iunii
joannes damascenus 6 maii & 4 dec.
joannes chrysostomus 14 septemb. & 13 novemb. reportatio reliquiarum 27 ianuarii
joannes bonus c. 1 maii & 13 oct.
joannes disc. greg. decapol. 18 ap.
joannes episc. hierosolym. 12 ian.
joannes ep. conf. 10 augusti
joannes presb. conf. 27 iunii
joannes presb. 23 decembris
joannes conf. 28 & 29 augusti
joannes presb. 27 ianuarii
joannes conf. 8 iulii
joannes bridlingt. 10 octobris
joannes fischerus ep. m 22 junii
joannes ep. m 18 maii
joannes eleemosynarius 22 & 23 ianuarii. 3 februarii, 13 iulii, 11 novembris
joannes gualbertus abb. 12 iulii
translat. 10 octobris
joannes abbas 27 februarii
joannes abb. 20 iunii
joannes abb. 22 septembris
joannes ruisbrochius 26 novemb. & 2 decembris
joannes de vetere laura 19 aprilis
joannes eremita 12 aprilis
joannes eremita & con. 14 novem.
joannes burgwaladrus 19 ianuarii
joannes birellus carthus. 6 ianuarii
joannes eborac. ep. 7 maii
joannes 31 iulii
joannes, victor &c. 20 aprilis
joannes calybita 15 ianuarii
joannes climacus 30 martii
joannes cornerius 30 septembris
joannes honthon 4 maii
joannes ep. postea silentiar 13 maii
joannes m alexandr. 19 maii
ioannes m tetensis ign. 22 aprilis
ioannes reomensis transl 22 sept.
ioannes jejunator 2 septembris
ioannes tertius eremita 27 februa.
ioannes alter eremit. 27 februarii
ioannes 21 iulii
ioannes m 15 februarii
ioannes 8 julii
ioannes & soc. mediol. 27 & 29 novembris
ioannes cornerius cartus. 15 dec.
ioannes & benignus transl 10 maii
ioannes ep. raven. 21 novembris
ioannes & alii 507 12 maii
ioannes ovicula 26 iulii
ioannicius magnus 4 novembris
iob propheta 18 maii
iobia virgo 24 martii
iobita m & alii 3 17 aprilis
iocunda virg. 25 novembris
iocundus 8 iunii
iocundus ep. m 21 februarii
iocundus m 6 martii
iocundus m 9 ianuarii
joël proph. *vel* iohel 6 & 11 iulii
jonas m 29 martii
jonas propheta 27 ianuarii
jonatus abbas 1 aug. elevat 8 apr.
jonius presb. m 22 septembris
iordanus general. præd. 13 febr.
iordanus abb. pulsan 5 septembris
iosaphat rex conf 29 septembris
ioseph nutricius domini 15 ianuarii 18 & 19 martii
iosephus m 20 martii
ioseph hymnographus 4 aprilis
ioseph conf. 13 julii
ioseph cognom. iustus. 19 iulii.
ioseph 2 septembris
ioseph filius iacob. 28 octobris & 11 decembris
iosias m 25 martii
iosias 23 junii
iosias 25 iulii
iosippus diac. 15 februarii
iotha abb. 7 octobris
iovinus abb. 1 & 5 junii
iovinus presb. conf. 20 iunii
iovinus conf. rem. 22 decembris
iovita diac. m 15 februarii
iphicus &c 17 junii
irmgardis 4 septembris
irmina horreens 24 decembris
iræneus m 14 augusti
irenæus & soc. mm rom. 16 decem.
isaac monachus & conf. 11 aprilis
isaac m 26 augusti
isaac patriarcha 14 novembris
isaacius eremit. 27 martii
isaacius 30 maii
isaacius &c. 3 augusti
isicius ep. 12 novembris
isidorus episcopus 7 ianuarii
isidorus pelusiota 4 februarii
isidorus m 5 februarii
isidorus m 16 aprilis
isidorus m 17 maii
isminerus rex conf. 24 decemb.
itisberga *al.* idaberga 21 maii
jubia m 2 ianuarii
jubinus ep. quiescens lugd. 18 ap.
jucunda 27 iulii
judas quiriacus ep. 1 maii
judas machabæus &c. 1 octobris
judas & simon 27 octobris
judith 17 augusti
judocus conf 10 & 11 iunii; 24 & 25 iulii, & 13 decembris. corpus inventum 25 iulii
iventius episc. 8 februarii
ivetta sive jutta vidua. 13 januarii
julia m 2 februarii
julia virg. 7 iulii
julia m 21 iulii
julia virg. m 15 iulii
julia 27 iulii
julia barbaræ socia 4 decembris
juliana m 29 martii
juliana virgo 5 aprilis
juliana virg. 3 iunii
juliana virg. 23 iulii
juliana m 7 augusti
juliana m 17 augusti
juliana virg. m &c. 20 augusti
julianus m 6 & 7 ianuarii
julianus m 27 ianuarii
julianus m 3 februarii
julianus m cum sociis 18 12 feb.
julianus m 13 februarii
julianus m 18 februarii
iulianus m 20 februarii
iulianus m 24 februarii
iulianus m 27 februarii
julianus m 9 martii
julianus m 23 martii
julianus m 29 martii
julianus m vienn. *al.* ep. confess. 22 aprilis
julianus *alias* lucianus m 7 iunii
julianus m 21 iunii
julianus &c. mm 22 iunii
julianus m 17 augusti
julianus &c. mm 21 augusti
julianus m 25 augusti
julianus & socc. mm 25 novemb.
julianus episc 26, 27 & 28 ianuar.
julianus saba 28 ianuarii
julianus con. 28 februarii
julianus m 1 martii
julian. reliquiæ turon. 30 maii
julianus conf. 17 iunii
julianus 8 julii
julianus ep. *al.* translat. 25 julii
julianus 26 iulii
iulianus & marcianus mm 26 dec.
iulitta m 15 iulii
iulius m 19 ianuarii
iulius confess. 31 ianuarii
iulius & iulianus fratres 31 ianuar.
iulius papa 8 februarii
iulius conf. 28 februarii
iulius m 31 martii
iulius episc. con. 4 martii
iulius papa con. 31 martii
iulius papa 12 aprilis
iulius m 12 aprilis
iulius mil. m 26 maii
iulius m 14 iunii
iulius *al.* vigilius ep. 26 iunii
iulius 17 augusti
iulius &c. 21 augusti
iulius 6 novemb.
iulius cum paulo 5 decembris
iunianus conf. 16 octobris
iunianus conf. 15 novembris
iunio ep. conf. 30 augusti
ivo ep. transl. 24 aprilis & 10 iunii
ivo conf 18 & 19 maii. transl. 27 octobris
iusta virg. in italia 1 augusti
iusta matrona 1 augusti
iusta m mater s. silvestri 1 augusti
iustina m 16 iunii
iustina v. & m. patav. 7 octobris
iustina virg. 30 novembris
iustinus &c. mm 1 iunii
iustinus ep. conf. 4 augusti
iustinus presb. m 4 augusti
iustinus m 8 augusti
iustinus presb. conf. 25 augusti
iustinus conf. 2 septembris
iustinus presb. conf. 6 septembris
iustinus cum similino 17 septemb.
iustinus presb. 28 septembris

iustus m 12 & 24 februarii
iustus 25, 26 & 28 feb. & 3 martii
iustus ep vienn. 4 maii
iustus & clemens fr. 16 maii
iustus ep. 14 iulii
iustus 19 iulii
iustus ep. m 3 augusti
instus & pastor 14 augusti
iustus m 23 augusti
iustus ep. 31 augusti
iustus puer autiss. 22 decembris
iustus & soc. mm 11 octobris
iustus 14 octobris
iustus mart. 19 octobris
iustus puer & felicia mm 20 octob.
iustus monach mart. 2 novemb.
iustus ep. conf. 10 novembris
iustus conf. tricass. 26 novemb.
iutta inclusa 22 decembris
iuvenalis m 5 maii
juvenalis conf. 3 novembris
iuventinus m 25 ianuaii
iuvinus 3 octobris

K

Kalendion & socc. 30 octobris
kaninus conf 24 martii
kanutus dux m 7 ianuarii transl 19 aprilis & 25 iunii
karnocus *forte* carentocus 16 maii
karthagius ep. 13 maii
kelvinus abb. 3 iunii
keneswēta abbatissa 31 ianuarii
kenelmus m 17 iulii
kenneria virg. 29 octobris
kennocha m 13 martii
kentigernus ep. conf. 7 iulii
keranus epis. conf. 5 martii
kessogus m 12 martii
kessogus ep. conf 10 martii
ketellus conf. 11 iulii & 27 sept.
kilianus conf. 6 iunii 13 & 15 nov.
kintengernus epis. conf. 13 ianuarii
kintimus 16 martii
kunegundis imp. virg. 3 martii
kylianus m 26 martii
kyneburga virg. 6 martii
kyneswītha virg. 6 martii

L

Lacerianus ep. conf. 18 aprilis
lactinus conf. 19 martii
ladislaus rex conf. 27 junii
lætienses reliq. 1 decembris
lætus presb. 6 novembris
lafrianus abb. 18 aprilis
lambertus ep lugdun. 14 aprilis
lambertus ep. 12 augusti
lambertus ep. mart. 13 octobris transl. 28 aprilis. 24 maii, 23 decembris. dedicatio basilicæ 28 octobris
lambeses m 23 februarii
lampatius m 18 februarii
landelinus abb. 15 junii transl 21 septembris. ejus reliquiæ 15 aug.
landelinus m *ignotus* 21 septembris
landelinus 28 novembris
landericus ep. conf. 10 junii
landoaldus conf. 19 martii transl. 13 ianuarii & 1 decembris
landrada virg. 8 iulii. transl. 5 mart.
landricus episc. conf. 18 martii & 17 aprilis
landulphus 13 augusti
landwoldus *forte* landoaldus 13 iun.
landrus ep. conf. 10 junii
langacius archiep. 2 februarii
langulfus conf. 11 maii
lantfrancus ep. conf. 3 iulii
laodicius 13 maii
largius m *vel* lorgius 2 martii
lasconus m 23 februarii
latuinus ep. conf. 20 iunii
lauduinus carth. 31 martii
laudus ep. conf. *al.* laudo 21 & 22 septembris
laurentius justinianus ep. 8 ianuarii
laurentius archiep. 2 februarii
laurentius episcop. 7 februarii
laurentius presb. 30 aprilis
laurentius 3 novembris
laurentius ep. 12 novembris
laurentius ep. dublinen. 14 nov. transl. 10 maii
laurent. octava. 24 augusti
laurianus ep. 5 julii
laurus m 18 augusti
laurus ep. *pro* laudus 20 septembris
laurus ep. conf. 30 septembris
lautenus abb. 1 & 2 novembris
lazari resuscitatio 18 martii
lazarus m 12 aprilis
lazarus ep. 30 augusti
lazarus except. augustod. 1 sept.
lazarus m 1 septembr.
lazarus 7 novembris
lazarus 16 decembris
lea vidua 22 martii
leandra virg. 17 septembris
leobinus translatus 15 septemb.
lebuinus conf. 12 novemb. transl. 25 junii
legontius episc. conf. 18 & 19 feb. 16 junii & 6 julii
leo 8 ianuarii
leo papa 13 martii, 28 junii, & 1 novembris
leo papa III 11 aprilis
leo papa IX 18 & 19 aprilis
leo II pp conf. 28 iunii 2 & 3 iulii
leo m 18 februarii
leo martyr 1 martii
leo m 1 martii
leo episc. 20 februarii
leo ep. 1 iulii
leo ep. conf. in fame 29 aprilis
leo ep. senon. 22 & 23 aprilis
leo confess. 1 februarii
leo conf. 24 augusti
leo, basil. & eug. 11 septemb.
leobardus confessor 18 ianuarii
leobinus episc. 14 martii
leocadia virg. 21 iulii
leodegarius episc. m 11 aprilis
leogatus mart. 22 octobris
leonardus abb. 6 augusti
leonardus conf. 15 octobris
leonardus conf. 6 novembris
leonardus conf. 26 & 27 novemb.
leonardus 8 decembris
leoncius episc. 19 martii
leontius m 18 junii
leontius ep. conf. 1 iulii
leontius ep. conf. 6 julii
leontius m 11 julii
leontius 20 & 21 augusti
leontius ep. conf. 19 novemb.
leonianus ab. 16 novembris
leonicius conf. 30 octobris
leonius presb. 1 februarii
leonides m 1 martii
leonides pater origenis 1 martii &
leonides m 22 aprilis
leonilla vidua m 8 augusti
leonorius conf. & ep. 24 ianuarii
leopardus ep. m 1 iulii
leopardus conf. 4 februarii
leopardus m 18 januarii
leopoldus conf. 30 septemb.
leotadius ep. conf. 15 novemb.
leothardus ep. 23 octobris
leovaldus m 7 maii
leovigildus m 8 augusti
leporius episcop. forte horolius 19 augusti
leporius ep. m 2 martii
leubinus ep. conf. 30 decembris
leuchadius cum ursiano, *forte* ursicin. 21 iulii
leucius m 13 decembris
leucius m cum sociis 18 januarii
leuthonius episc. conf. 30 januarii
leudomirus vel leodem. 1 aprilis
lewina virg. m 22 & 24 iulii transl. 30 sept.
6 iunii; adventus 5 augusti
libera monacha 16 ianuarii
liberalis conf. altinen. 27 aprilis
liberalis ep. m 30 decembris
liberata virg. 18 ianuarii & 3 feb.
liberator m 15 maii
liberatus abb. &c. 10 augusti
liberatus abb. &c. mm 21 augusti
liberatus & gregorius 20 decemb.
liberia 1 iulii
liberia v. m. 25 novembris
liberius ep. ravenn. 29 aprilis
liberius papa 23 septembris
libertus inventus 14 iulii
libius m 23 februarii
liborius ep. conf. 23 iulii. transl. 28 aprilis & 28 maii
liboſus cum crescentio 19 dec.
licerius ep. conf. 25 augusti
lidwina virg. 14 aprilis
lidorius ep. turon. 13 septemb.
liefardus episc. 23 iunii
lietbertus ep. 23 ianuarii
ligorius m 13 septembris
liliosa virg. 17 octobris
lincwinus ep. 29 septembris
lindeminus ep. conf. 29 septemb.
lintrudis virg. *al.* luttrud. 22 sept.
linus m 24 martii
linus conf. 17 iunii
linus papa 23 septembris
linus pp. *male* 7 octobris
lioba virg. 27 & 28 septembris
lisanus m &c. 11 iulii
lisianus conf. 11 iulii
livarius m 25 novembris
liventius conf. 25 januarii

liyo-

livinus episc. confess. 12 februarii
livinus ep. mart. 11, 12 & 13 nov. elevat. & transl 27 junii
longinus m 1 februarii
longinus m 26 martii, 1 sept. 23 octobris 22 novemb. 2 decemb.
longisus conf. 13 januarii
lonius conf. 5 augusti
loth proph. 10 & 12 octobris
lotharius abb 14 decembris
lotus ep. conf. 25 iunii
lubentius presb. 6 febr. & 13 oct.
lubertus abb. m. 14 iulii
lucanus mart. 30 octobris
lucas 7 februarii
lucas episcop. 2 martii
luceia virg. &c. 1 iulii
luceia 24 iunii
lucia virg. mart. transl. 18 ianuar.
lucia vidua m 6 aprilis
lucia virg. 1 junii
lucia &c. 25 iunii
luciana virgo 7 ianuarii
luciana m 23 februarii
lucianus m 17 & 18 martii
lucianus & soc. 16, 24, 25 & 26. octobris
lucianus & florus 26 octobris
lucianus mart. 7 iun. & 27 octobris
lucianus & soc. mm 25 novembris
lucianus &c. 13 iunii
lucianus conf. 11 iulii
lucianus ep. vienn. 21 aprilis
lucianus *alias* lucinius, licinius 8 iunii
lucilla m 25 martii
lucilla virg. m 29 julii
lucilla 25 augusti
lucillianus &c. mm 3 iunii
lucillus m 19 martii
lucinius transl. 20 mai
lucinus ep. conf. 8 iunii
lucinus & soror mm. 12 octobris
lucius 18 ianuarii
lucius m 7, 8 & 24 februarii
lucius episcopus m 2 martii
lucius episc. m 15 & 16 martii
lucius & soc. mm. 23 maii
lucius &c. 6 iunii
lucius pp. m 25 aug. transl. ibid.
lucius & soc. 29 septembris
lucius conf. 3 decembris
lucius rex m 10 decembris
lucretia emeriten. 24 novembris
luculsus *forte* botulfus 17 iunii
ludanus conf. 12 februarii
ludgerus episc. 26 martii: & 24 april. transl. 3 octobris
ludidia 14 iunii
ludmilla mater wenceslai 15 sept. & 10 novembris
ludovicus ep. conf. 19. aug. ejus octava 26 augusti
ludovicus conf. 25 augusti
ludovicus arel. card 16 septembris
ludovicus ep conf. 8 novembris
ludwinus ep. *al.* lutw. &c. 29 sept.
lufulus & fortunatus 15 octobris
lullus ep. conf. 16 octobris
lupantius conf. 6 novembris
lupentius mart. 22 octobris
lupertus ep. 16 aprilis
lupianus 1 iulii. ejus transl. 17 februarii
lupicinus episc. 3 februarii
lupicinus conf. 24 iunii
lupicinus ep. vienn. 14 & 15 dec.
lupinus ep. 30 iulii
lupulus, lusius, lusilus seu lusulus 15 octobris
lupus episcopus 27 januarii. ejus invent. 23 martii, elevat. 1 iunii
lupus ep. lemov. 22 maii
lupus m. 23 augusti
lupus ep & m 1 septembris
lupus ep. aurelian. 14 octobris
lupus ep. 17 octobris
lupus & conf. 25 octobris
lupus ep. 17 novembris
lusor ep. *al.* luxor 4 novembris
lusorius &c. 21 augusti
lutgardis virg. 16 iunii
lutgerus ep traject. 23 aprilis
luthardus clivensis com. 15 sept.
luxor & warlesius transl. 20 novembris
luxorius m 18 martii

M

mabilia matrona 21 novembris
macarius m 8 aprilis
macedonius episc. 13 martii
macharia 7 aprilis
macharia m 6 aprilis
macharius monachus 7 aprilis
macharius m 23 ianuarii
macharius ep 1 maii & 12 nov.
macharius m & alii 9 8 aprilis
macharius & socc. 21 octobris
macharius m 12 februarii
macharius erem. conf. 8 maii
macharius m 20 februarii
macharius 27 februarii
macharius antioch. 10 aprilis elevat. 9 maii
macharius m 26 martii
machabæi transl. 31 maii
machlonius ep. conf. 15 novemb.
maclovius 11 iulii
macovalla abbas 29 martii
macra virg. 2 martii
macra cum sociabus 2 maii
macredius ep. conf. 24 octobris
macrina 9 julii
madelberta virg. m 7 septembris
madelgisilus conf. 30 maii
madelupus sacerd. transl. 3 aprilis
madermanus ep. rem. 30 aprilis
madonius conf. 15 novembris
madulutus *al.* madalveus 3 & 4 octobris
magginus &c. 14 iunii
magdunus 12 iulii
magilalæus *forte* macidaletes 12 iunii
maglorius ep. conf. 24 octobris
magna & soc. mm. 3. decembris
magnericus ep. conf. 25 iulii
magnobodus ep. 16 octobris
magnus m in dacia 16 & 17 aprilis
magnus 20 iulii
magnus conf. 6 septembris
magnus ep. conf. 19 augusti
magnus m 1 januarii
magnus rex m. 19 august.
magorum trium festivitas 11 ian
mainbodus m 23 ianuari.
maingoldus m 9 februarii
majolus m 18 februarii
majolus abb. 17 april. & 11 maii
malachias proph. 3 januarii
malachias ep. conf. 20 augustii
malachias ep. 3 & 5 novemb.
malachus episc. lesmorens. 10 ap.
malburga virg. 21 iunii
malchus monachus 21 octobris
malcolmus rex 15 octobris
maldod conf. 14 maii
malkubius abb. 27 augusti
mamertinus m 2 iulii
mamertinus *forte* martinus 11 maii
mamertinus abbas 30 martii & 1 & 6 septembris
mamertinus cum mariano autisiodor. 20 aprilis
mamilianus m 12 martii *vel* maximilianus
mamilianus conf. 13 septemb.
mammarius &c. 10 junii
mammatus ep. conf. 17 novemb.
mammes puer 16 decembris
mammes m 21 augusti
mancharius cum convall. 28 sept.
mandelius 16 augusti
manegildis virg. 14 octobris
manfuetus ep. cum papino 1 dec.
manfuetus ep. 2 & 3 septembris transl. 25 aprilis & 14 iunii
manuel &c mm 17 iunii
marcella vidua 31 januarii
marcella virg. 17 julii & 29 julii
marcellianus m 20 ianuarii
marcellianus ep. autisiod. 13 maii
marcellina virg. 17 iulii
marcellinus m 30 martii
marcellinus pp. 26 april. & 13 iulii
marcellinus con. 14 iulii
marcellinus 2 iunii
marcellinus ep. 12 septembris
marcellinus episc. 9 ianuarii
marcellinus & soc. 21 ap. & 9 oct.
marcellinus & petrus mm transl. 17 ianuarii
marcellin tribun. socii 27 augusti
marcellosa & victoria 20 maii
marcellus pp. & m invent. 9 sept
marcellus m 15 jan. & 19 februarii
marcellus 16 novembris
marcellus trev. ep. 4 septembris
marcellus ep. c. transl. 26 iunii
marcellus episc dienfis 9 aprilis
marcellus ep. 17 jan. & 7 decemb.
marcellus ep. m 12 octobris
marcellus episc. 15 februarii
marcellus transl. 25 & 26 iulii
marcellus & exuperantius 31 maii
marcellus & soc. nicomed. 27 & 30 novembris
marcellus 2 & 3 novembris
marcellus *al.* marcellin. ep rav. 5 octobris
marcellus & socc. mm 13 octobris
marcellus &c. mm 3 iunii

Martyro
logium
USUARDI
ad
ACTA
SS.

INDEX.

marcellus archimandr. 29 dec.
marcellus 18 iunii
marchus &c. mm. 15 junii.
marcia virgo 18 januarii
marcia & ſocc. 5 novembris
marcia m 3 martii
marcianus ep. mart. 2 novembris
marcianus cum juliano 26 dec.
marcianus presb. 10 ianuarii
marcianus 8 junii
marcianus & ſocc. 24 octobris
marcianus & donus 17 aprilis
marchelinus conf. 14 iulii
marculfus conf. 1 maii
marculus m. 25 novembris
marc. evang. dedic, venetiis 8 octobris. corpus inventum 25 iunii. tranſlatio 31 ianuarii. apparitio 25 junii
marcus ep. m 18 maii
marcus epiſc. 29 martii
marcus m 6 ianuarii
marcus 18 iunii
marcus m 20 ianuarii
marcus 18 octobris
marcus m 31 auguſti
marcus & maria 29 novembris
marcus ep. & ſocc. 5 novembris
margareta virg. 15 octobris
margareta virgo 22 martii
margareta virg. cartuſiana 30 aprilis
margarita virgo de hungaria 28 ianuarii
margareta virg. 20 iulii
margarita virg. m 13 iulii
margarita virg. *al* pelagia 26 oct.
margarita 19 iunii
margarita reg. 10 iunii. tranſlat. 19 iunii
margarita 16 novembris
maria 8 februarii
maria virg. 1 auguſti
maria virg m 17 martii
maria virg. m. 11 iulii
maria v. m. 11 decembris
glorioſæ virg. mariæ viſio 19 iunii.
b. m. v. illata in templum 26 nov.
maria ægyptiaca 7 auguſti
maria ægyptiaca 9 aprilis
maria pœnitens 16 martii
maria magdal. converſa 1 aprilis. tranſl. 19 martii & 18 aprilis. ejus octava 29 iutii
maria virg neocoren. 21 novemb.
maria ſoror lazari 19 januarii
maria jacobi 2 iulii
maria jacobi & ſalome, *al.* tranſl. 25 maii
maria ad nives 5 auguſti
maria ogniac. 23 junii
maria cum marco 29 novembris
maria virg & mart. 2 novembris
mariander & ſocc. 26 octobris
marianus m 9 martii
marianus autiſſiodor. 20 aprilis
marianus mon. autiſſ. 29 aprilis
marianus conf. 19 auguſti
marianus ep. 18 & 19 ſeptembris
marianus & ſocc. 17 & 27 octob.
marianus diac. & mart. 3 novemb.
marina m 28 januarii
marina virg. 10 & 11 martii
marina virg. 5 aprilis
marina matrona 9 maii
marina m 18 iunii
marina virgo 18 iunii
marina virg. 17 iulii
marinus m 3 ianuarii
marinus m 2 februarii
marinus m 10 iunii
marinus m 17 junii
marinus ep. m. 16 iulii
marinus 3 ſeptembris
marinus lev. con. 4 ſeptembris
marinus m morienn. 24 novemb.
marius perſa m 19 januarii
marius abbas 26 ianuarii
marius m 9 aprilis
marius & ſocc. 12 novembris
maris ep. dolichæ 25 aprilis
marnocus ep. conf. 25 octobris
marnulfus ep. 28 ſeptembris
maro m 25 maii
marolus m 27 martii
martulus & ſocc. mm 18 junii
marſus presb. 4 octobris
martha ſoror lazari 19 ianuarii
martha perſa m 19 ianuarii
martha 29 julii
martha 30 julii
martha 17 octobris
martha 16 decembris
martialis 11 iulii
martialis ep. conf. 1 iulii
martialis epiſ. 26 martii
martialis ep. 28 ſeptembris
martialis conf. 22 auguſti
martialis m 23 ianuarii
martialis & fauſtus mm. 9 novem.
martialis & ſoc. mm 27 maii
martialis & alii 33 28 ſeptembris
martialis & ſoc. 1 ſeptembris
martialis cum agricol. &c. 27 nov.
martialis & victrix 18 octobris
martialis reliq. ſuſcept. 1 decemb.
martialis tranſl. 10 octobris
martialis octava 7 iulii
martiana virg. m 12 ianuarii
martiana virg. 11 iulii
martianilla m 6 ianuarii
martianus 8 iunii
martianus m 17 iunii
martianus m 26 martii
martianus epiſ. m 27 martii
martianus epiſ. m 6 martii
martianus ep. raven. 25 maii
martianus epiſ. 27 martii
martianus ep. conf. 14 iunii
martianus &c. 5 iunii
martianus & martyrius martyres 29 octobris
martina mart. 17 novembris
martinianus abbas 13 februari
martin. turonen. except. 13 dec.
martinus ep. conf. 21 iunii
martinus epiſ. m 27 martii
martinus ep. m 19 iulii
martinus ep. 1 iulii
martinus papa 12 novembris
martinus pp. 18 auguſti
martinus papa 18 ſeptembris
martinus confeſſ. 3 augu
martinus abb. 8 mai
martinus abbas con. 13 aprilis
martinus abb. ex die præcedent. 8 decembris
martinus abb. ſanct. 6 decembris
martinus m 9 auguſti
martinus m 1 ianuarii
martinus 21 iunii
martinus cum aliis epp. depoſ. 12 maii
martinus puer & mart. 16 nov.
martin. caput tranſl. 1 decembr.
martin. octava 18 novembris
martyrius 2 iunii
martyrius & martianus mm 25 oct.
martyres omnes unius urbis civer 7 februarii
martyres ægypt. cum charemone 22 decembris
martyres afri 17, 10 aprilis
martyres alexand. 23 iunii
martyres alexandrini 31. 30 april.
martyres 42 in ammorio 6 martii
martyres centulenſes 2 decembris
martyres cæſaraugustani 15 aprilis
multi martyres in fin. german. 24 ſeptembris
martyres 304 mediol. 14 maii
martyres 9 in perſide 27 martii
martyres 40 romæ 1 martii
martyres in monaſterio ſabæ 20 martii
martyres ſebaſteni 40, 9 martii eorum nomina, ibid.
martyres 40 alii à ſebaſt. 11 m.
martyres ſeptani 9 & 13 octob.
martyres 79 in ſicilia 13 ſeptemb.
martyres treveren. 6 octobris
martyr anonymus xanthis 16 apr.
mm 1807 22 iunii
martyres 51 25 februarii
martyres 8 17 novembris
martyres 50 21 auguſti
martyres 23 27 februarii
martyres 33 7 novembris
martyres 14 ſocii theodori 19 mar.
martyres 124 30 ianuarii
martyres 7 milites 25 februarii
martyres 50 18 decembris
martyres 800 1 iulii
martyres 11000 virgg. 21 oct.
martyres 7 milites 27 martii
martyres 20 10 martii
martyres nongenti 29 auguſti
martyres 12 26 martii
martyres plures 8 aprilis
martyres 15 9 iunii
martyres 29 22 februarii
martyres 989 22 iunii
martyres 10 vel 14 2 aprilis
martyres 480 22 iunii
mm crucifixi 10000 22 junii
martyres ab alex. papa baptizati 9 aprilis
martyres 36 23 februarii
martyres 45 10 iulii
martyres 9 in cizico 29 aprilis
martyres 24 27 februarii
martyres 601 30 martii
martt. 46 12 iulii

INDEX.

martyres 20 ſocii paſtoris 30 mar.
martyres 10 19 & 20 februarii
martyres 49 cum euphem. 24 ſeptembris
martyres 20 21 februarii
martyres 4 29 martii
martyres 2000 28 ianuarii
23000 mm 18 martii
martyres 400 25 martii
martyres 404 14 maii
martyres 27 4 martii
martyres 10 in creta 23 decemb.
martyres 15 11 martii
martyres 14 ianuarii
marubius m 19 februarii
marus epiſ 26 ianuarii
marutha epiſ. conf. 12 iunii
maſſidia virg *al.* tranſl. 7 maii
maſtulinus ep. 6. ſeptembris
maternianus conf. 7 iulii
maternus ep. trev. 18 aprilis 13 & 14 ſeptembris
maternus ep. &c. 9 iulii
maternus epiſ. conf. 23 octobris
maternus ep. c. 18 jul. & 19 ſept.
matheus & ſoc. mm 6 maii
mathildis mater ottonis 14 mart.
matrona m 14 martii
matthæus tranſl. 6 m aii. ejus vigilia 20 ſeptembris
matthiæ apoſtoli caput tranſlatum 11 auguſti. ejus vigilia 23 febr. tranſl. vel inventio 1 ſeptembris
maturinus 2 & 9 novembris
maturinus 10 maii
matutinus m 4 aprilis
maura virg. 21 ſeptembris
maura 11 ſeptembris
maura virgo 16 februarii
maura virg. m 14 ianuarii
maura & timotheus 3 maii
maurontus abb. 5 maii
mauriiius abbas 15 ianuarii
maurilius & publius 13 novembris
maurilius tranſlatus 16 auguſti
maurilius conf. trec. 21 maii
maurinus epiſc. m. 3 martii
maurinus m 25 ianuarii
maurinus invent. 13 octobris
maurinus conf. 15 novembris
maurinus m 10 iunii
maurinus ep. 18 decembris
mauritius cum urſione conf. 29 ap.
mauritius m except. 12 maii
mauritius ep. conf. 17 ſeptembris
mauruntus ep. 21 octobris
maurus ep. 8 novembris
maurus ep. conf. 20 ianuarii
maurus ep conf. 10 novembris
maurus mart 9 novembris
maur martt. 360 15 octobris
maurus m 17 martii
maurus mart. 3 novembris
maurus m *al.* tranſl. 1 & 2 dec.
maurus &c. m 22 auguſti
maurus & 72 29. novembris
maurus conf. 4 ſeptembris
maurus, ſilvinus &c. epp. 4 ſept.
maxelendis virg. 13 novembris
maxentia vidua 30 martii
maxentia mater ſ. vigilii 30 april.
maxentius & ſoc. mm. 22 maii
maxentius abb. pictav. 27 maii
maxentia virg. m 20 novembris
maxentius con. 29 aprilis
maximus cum magno &c. 4 ſept.
maxima virgo 1 ianuarii
maxima m 8 aprilis
maxima virg. 16 octobris
maxima cum aniſano 1 decembris
maximianus archiep. 21 febr.
maximianus m 17 martii
maximianus ep. 8 & 9 iunii
maximilianus m 12 mart. & 26 aug.
maximilianus ep. 12 octobris
maximilianus mart. 29 octobris
maximilla virg. 18 decembris
maximinus m 21 aprilis
maximinus ep. aquen. 27 maii
maximinus abb. tranſl. 27 maii
maximinus 7 iunii
maximinus ep. m 20 junii
maximinus trev. 20 maii
maximinus trevir. ep. 12 & 13 ſeptembris
maximinus trev. tranſl. 29 maii
maximinus *al.* maximus confeſſ. 20 auguſti
maximinus epiſc. conf. tranſlatus 8 iunii
maximus ep. conf. 8 ianuarii
maximus m 18 februarii
maximus epiſc. 18 ianuarii
maximus conf. 21 ianuarii
maximus m 25 ianuarii
maximus m 19 februarii
maximus 6 aprilis
maximus ep. c p 15 aprilis
maximus m in aſia 30 aprilis
maximus & venerandus 25 maii
maximus presb. 8 maii
maximus presb. 9 iunii
maximus ep. 2 auguſti
maximus conf. 13 auguſti
maximus conf. 20 auguſti
maximus ep. reg. *al.* inventus 13 ſeptembris
maximus m 28 ſeptembris
maximus ep. reg. 29 ſeptembris
maximus & ſocc. 25 Octobris
maximus mart. 30 octobris
maximus reg. ep. 24 novembris
ejus oſtenſio 2 octob.
maximus m 1 januarii
maynulfus 5 octobris
mazotha virg. 23 decembris
meander conf. *forte* nicander 16 iunii
mechtundis virg. 3 julii
medardus &c. 18 maii & 22. aug. revelatus 9. ſeptembris tranſlat. 2 julii. dedicat. divione 30 maii.
medericus ep. con. 31 auguſti
medriſina virg. 22 novembris
medulphus conf. 1 iunii
meforius conf. 24 februarii
megandius conf. 19 decembris
melania 29 & 31 decembris
melanius *pro* æmilian. 11 octobris
melanius conf. 6 novembris
melanius ep. conf. 12 novembris
melantius epiſc. conf. 16 ianuarii
melanus conf. 9 novembris
melchior rex ex tribus magis 6 ianuarii
melchiades pp. 9 & 10 decembris
melchiades papa conf. 10 ianuarii
meletius archiep. 12 februarii
meletius archiepiſc. 14 februarii
meletius ep ſpolet. 16 decembris
meletius ep. ponti 16 decembris
meleus & ſocc. 14 novembris
mello epiſc. conf. *al.* mellonius 22 octobris
mellonus ep. 22 octobris
melonus ep 6 junii
melores puer m 6 maii
melorus m 1 octobris
memmius ep 21 decembris
memnon thaumaturg. 29 aprilis
memoria 5 vulnerum D. N J C. 4 iunii
memorius cum ſoc. 7 ſeptembris
memorius petragor. 6 maii
memorius cum ſoc. m. 9 ſeptemb.
menalippus m 23 februarii
menas & ſoc. mm. 10 decembris
mengoldus m tranſlatus 5 iunii
menelantus m 23 februarii
menilus monachus 15 martii
menna conf. 10 novembris
menna virg. 27 novembris
mennas &c 23 iulii
menodora, metrodora & nymphodora 10 ſeptembris.
menulphus ep. 12 iulii
mephibius & appollonius 14 april.
mercurialis ep. conf. 23 maii
mercurialis ep. 26 novemb.
mercurius m 15 iunii
mercurius benevent 25 novemb.
mercurius &c mm 18 iunii
mercurius m 25 iunii
mercurius m. tranſl 26 auguſti
mercurius m 24 & 25, 26 novemb.
mercurius & ſoc. in ſicilia 10 dec.
merenus epiſc. 15 ſeptemb.
mergolus m 6 martii
meriton epiſc. 1 aprilis
merobius & ſoc. m m 3 decembris
merobius cum felice 4 decembris
methodius 14 iunii
methodius ep m. 20 iunii
metranus m 30 ianuarii
metranus m 20 februarii
metro *vel* meiro 13 maii
metrobius & ſoc. m m 24 decemb.
metron conf. 8 maii
metrophanes patr. conſt. 4 junii
metropolus ep. 3 auguſti
metropolus ep. m 8 octobris
mevendus alias mevennus conf. 21 iunii
meynardus conf. 17 octobris
meynradus erem. m 11 januarii
meynulfus tranſlatus 26 ſeptemb.
michaëlis arch. apparitio abrinc. 8 maii, item in gargano. item in chenis 23 maii. eccl. in tumba 16 octobr. commemoratio 8 novembr. octava, 6 octobris.
michaël ep. 23 maii
migdius 5 auguſti

mild-

mildburga virgo 22 & 23 februar.
milecius ep. 27 augusti
miletus ep. trev. 19 septembris
milia 18 junii
militum corona 40 12 ianuarii
milites 93 24 iulii
mildrada, mildrida virg. 13 iulii.
translat. 18 maii
minander m 23 februarii
miniates 26 octobris
minulfus conf. 13 julii
miraculum ardentium par. 26 nov.
mirocles ep. mediol. 3 decembris
missias m 27 martii
mitius &c. 15 junii
mochomogus conf. 13 martii
modanus abbas 4 februarii
modanus ep. 14 novembris
moderata m 6 aprilis
modesta virgo 4 & 5 novembris
modesta m 13 martii
modestinus episc. m 14 februarii
modestus episc. conf. 24 februarii
modestus m. 2 octobris
modestus & festus &c. 22 octobris
modoaldus ep. trev. 12 maii
translat. 15 & 26 aprilis
modwida virg. 9 septembris
moggrudon episc. conf. 4 martii
mohalok episc. conf. 26 martii
moisetus 17 februarii
molocus episc. conf. 25 iunii
mommuralus abb. 8 augusti
mombolus & odo c. 18 novemb.
monachus conf. 17 octobris
monach. in sina & rhaithi 14 ian.
monanus conf. 1 martii
monas ep transl. 12 octobris
monendabes abbas 2 martii
monica translata 9 aprilis
monica 4 maii & 28 aprilis
monicha virg. 21 junii
monitor ep. translatus 14 junii
monitor ep. conf. 10 novembris
monon mart. 18 octobris
montanus m 17 & 24 februarii
montanus mon. rem. 11 maii
translat. 17 maii
monulphus ep conf 16 iulii
monulphus & gundulphus translati 10 augusti
morandus conf. 3 junii & 31 julii
mottelogus abbas 26 martii
moveus abb. 1 octobris
moyses 28 augusti
moysetes m monachus 7 februarii
muciana *forte pro* vinciana 11 sept.
munguntus episc. conf. 1 januarii
musa virgo 2 aprilis
musca &c. 17 iunii
museus presb. 4 septembris
mustiola virg 29 jun. vid. 7 julii
mucius m *al.* maucius 20 & 21 maii
mutius heremita 10 aprilis
mutius abb. antea latro. 28 maii
mutius cum filio 25 maii
myron m 17 augusti

N

Naamaas *al.* naamacius ep. conf. 2. novembris
naamatus ep. 12 octobris
nabor, felix &c. mm 8 maii
transl. 12 julii
narcissus episc. m 18 martii
natalis m &c. 12 iulii
nathan proph. 29 decembris
nathanaël ep. 9 novembris
nativitatis octava D. N. J. C. 1 januarii
vigilia nativ. B. M V 7 septembris
octava nativ. B.M.V. 15 septemb.
navalis & concordius rav. 15 dec.
navitus ep. conf. 7 iulii
naum proph. 1 & 11 decemb.
naum & abdias 24 decemb.
nazarius m 28 julii. inventus cum aliis 13 decembr. transl. 24 decembris
nazar. & celsi reliquiæ 6 nov.
nearcus m 10 ianuarii
nechtavius m 17 iunii
nectarius augustod. 13 septembr.
nectarius vien. ep. 5 maii
nectarius ep. *qui &* nectar 1 aug.
nehemias & alii pp. veteris test. 13 iulii
nemesius 25 iulii & 2 augusti
nemesius diac.. 25 augusti
nemesius cum ammonio 10 sept.
neminia virgo 27 martii
neon mart 20 octobris
neonas diaconus 11 martii
neophista virg. m 4 januarii
neophytus conf 21 ianuarii
neotus presb conf. 31 iulii
neotus presb. conf. 20 octobris
nestor &c. 8 iunii
nicander 17 iunii
nicander abb. & sodd. 19 septemb.
nicander ep. 4 novembris
nicanor m 5 aprilis
nicasius ep. m cum quirino &c. 9 octobris
nicasius transl. 18 & 23 iulii & 12 decembris
niceas ep. 23 junii
nicea virg. 29 augusti
nicephorus m 9 februarii 5 & 6 martii, & 17 aprilis
nicephorus patriarcha constant. 13 martii & 2 iunii
niceas abbas 3 aprilis
nicetas 28 maii
nicetas m 15 septembris
nicetius episc. 19 januarii
nicetius episc. conf. 8 februarii
nicetius episc. 2 aprilis
nicetius ep. trev. 1 octobris
nicetus m gothus 25 maii
nicetus presb. conf. 25 junii
nicetus mart. nocomed. 12 sept.
nicetus m 2 augusti
nichrandus m 17 junii
nicodemus romæ 21 decembris
nicolaus pp. 6 decemb.
nicolaus archiep. 6 decemb.
nicolaus ep. 27 junii
nicolaus ep. magni avuncul. 11 dec.
nicolaus ep. mirens. ordinatus 14, & 16 jun. transl. 9 & 30 maii
octava s. nicolai tolent. 7 septemb.
nicolaus de tolent. 10 septembris
nicolaus tolent. canoniz. 5 junii
nicolaus peregrin. apul. 30 maii
nicolaus conf. in mussia. 13 aprilis
nicon m & socii 23 martii
nicostratus m 25 martii
niertus m 2 aprilis
nigundis virg. *ignot.* 23 aprilis
nimpius & saturninus 5 septembris
ninianus ep. conf. 16 septembris
ninianus monach. conf. 16 octobris
nivardus ep. *al.* vivardus. 1 sept.
nivetinus conf. cum socius 6 mart.
nivitius &c. mm 15 iunii
nodgerus episc. leodiensis 2 april.
nodelinus ep. conf. 17 octobris
noe proph. 10 maii. egressus de arca 28 aprilis
noitburg virg. 31 octobris
nominis jesu festivitas 15 ianuarii
nomius m 8 julii
nomius conf. 8 julii
nommolinus ep. conf. 16 octobris
nonna virg. 4 julii. elevat. cum aliis 2 maii
nonnosus m 26 junii
nonnosus mon. 2 septembris
norbertus 6 junii
norbertus ep. 8 julii
notarius ep. 10 novembris
novatianus &c. mm 29 junii
novella m 12 aprilis
novica virg. 22 junii
numerianus episc. 3 junii
numidicus presb. martyr. &c. 9 augusti
numenius conf. 21 octobris
nuncius conf. 17 octobris
nunnius conf. 8 julii
nutricius mart. 4 novemb.
nyceas ep. 22 junii
nympha virg. 10 novembris

O

Oceanus cum soc. m 18 septembris
octavianus archid. m &c. 22 mart.
octavianus erem. 2 septembris
octavius m 20 januarii
octavius & soc. theb. taurin 21 nov.
oda 23 & 24 octobris
oda filia reg. scot. 27 & 28 nov.
oda translata. 9 julii
odalricus ep. 4 julii
odgerus 10 septemb.
odilia virg. 30 junii
odilia virg. m translata 18 julii
odilia virg. *al.* othilia 13 decemb.
odilo conf. 2 novembris
odilo abb. 31 dec. 1 & 2 januarii
odo episc. conf. 7 februarii
odo ep conf. 26 maii
odo ep. 30 junii
odo abb. 17, 18 & 19 novemb.
odrada virg. 8 novembris
odras virg. 4 novembris
odolricus ep. conf. 4 julii
oduinus presb. m 24 junii
odulfus conf. 12 julii
oelbertus mart. 22 octobris
oghanus episcopus 26 februarii
olavus m 29 julii

Martyro logium USUARDI ad ACTA SS.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

olderi cus alias udalricus 4 iunii
oliveria virg. 3 februarii
oliverius m 16 iunii
olla virg. 9 octobris
olympiades 25 iulii
olympia matrona 12 ianuarii
olympias matrona 24 februarii
olympias m 17 martii
olympius cum ſymphron. 4 dec.
oneſima virgo 27 februarii
oneſimus conf. 13 maii
oneſimus tranſl. ſucceſſion 30 dec.
oneſta virg. 11 octobris
oneſiphorus 6 ſeptembris
oneſyphorus & porphyrius 9 nov.
onuphrius erem. 11 iunii
onuphrius erem. 17 iunii
opportuna virg. 22 aprilis
optatus & ſoc. mm 2 & 3 maii
optatus cum achario 27 novembris
or eremita 29 martii
oranus ep. conf. 27 octobris
orbanus m 4 aprilis
oriculus & ſoc. mm 18 novemb.
orienes ep. 20 novembris
oriens ep. conf. 14 maii
orientius ep. 30 april. & 1 maii
orion &c. 16 auguſti
ormiſdas conf. 6 auguſti
oroſienſis mon. 14 maii
ortrudis virg. 22 iunii
oſanna virg. 23 auguſti
oſgida virg. 7 octobris
oſia 18 januarii
oſitha 3 iunii
oſitha virg. m 4 iunii
oſitha virg. & m 5 & 7 octobris
oſmanna reg. 9 ſeptembris
oſmundus ep. 3 decembr. tranſl. 16 iulii
oſpitius conf 20 decembris
oſwaldus archiep. 28 februarii. 30 april & 15 oct. tranſl. 15 & 21 aprilis, 20 iunii, 8 & 9 octobris
oſwaldus m 4 auguſti
oſwinus m 20 auguſti
othmarus abb. & conf. 16 nov.
otto m maroch. 16 januarii
otto bamb. ep. 30 iunii, 2 iulii, & 1 octobr. tranſl. 30 ſeptembris

P

Pachomius mon. alter à magno. 14 maii
pacificus 10 julii
pæmon 27 auguſti
palatinus m 22 februarii
palatinus cum ſico 30 maii
palatinus m 10 martii
paladius ep. 10 maii
palladius conf. 11 maii
palladius ep. conf. 7 octobris
palmacius m 7 decembris
palmacius cum 11 ſoc. trev. 5 oct.
pamphilianus m 16 & 17 martii
pamphilus m 5 martii
pamphilus ep. corſini 28 aprilis
pamphilus ep. conf. 28 aprilis
pamphilus ep. 11 maii
pambo abb. conf. 1 julii
pammon, *al.* pambo 27 auguſti
pancratius m 3 aprilis
pancratius m 11 maii
pantaleon. m tranſl. 6 februarii
pantaleon m 14 & 19 febr. & 27 julii octava 4 aug. tranſl 18 feb.
pantamia m 20 februarii
pantho 30 julii
paulus papa conf. 27 januarii
papa m cum ſabino 16 martii
paphnutius abb. m cum 546 28 ap.
paphnutius abb. 29 novembris
papias m 6 martii
papias alter m 6 martii
papias ep. 17 maii
papirius diac. m 13 aprilis
papinus & manſuetus epp. 1 dec.
paragodas epiſc. 1 ianuarii
paramonus & philumenus 29 nov.
paraſceve m 24 iulii
pardus epiſc. 17 octobris
pardus m 5 novembris
paregorius m 18 februarii
pariſienſes reliquiæ 4 decembris
parthenius epiſc. 7 februarii
pathenius m 11 februarii & 1 april.
partinus m 1 aprilis
partinus & ſoc. 17 maii
paſchaſia virg m 9 ianuarii
paſchaſius abbas 31 jan. & 1 feb.
paſchaſius epiſc. c. 22 februarii
paſchaſius conf. 31 maii
paſius 21 decembris
paſtor m 12 ianuarii
paſtor m 27, 28, 29 & 30 martii
paſtor epiſ. m 30 martii
paſtor epiſc. palat. 30 martii
paſtor epiſc. conf. 1 aprilis
paſtor ep. cum 24. alexand. 30 apr.
paſtor presb. conf. 26 julii
patapius 8 decembris
paternianus epiſc. 10 julii
paternianus epiſ conf. 13 nov.
paternus epiſc. abrinc. 16 aprilis
paternus epiſ. conf. 24 ſeptemb.
patiens epiſ. conf. 8 ianuarii
patiens epiſ. 11 ſeptembris
patiens epiſ. lugd. 12 ſeptembris
patinianus conf. 10 julii
patricia m 13 martii
patricius m 3 aprilis
patricius ep. conf. tranſl. 10 iunii
patricius abb. 24 auguſti
patricius mart. 1 novembris
patroclus epiſ. m. 31 januarii
patroclus conf. 19 novembris
patrocl. m advent 9 decembris
patrona 27 decembris
pattinius m 1 aprilis
pavacius &c. epp. 24 julii
pavacius ep. 23 iulii
paula virgo 26 januarii
paula 26 januarii
paula m 3 martii
paulillies 13 novembris
paulinus epiſc. 11 januarii
paulinus diac. m col. 4 maii
paulinus trev. tranſl. 13 maii
paulinus conf. &c. 12 julii
paulinus & mammetes mm 16 julii
paulinus ep. conf. 14 octobris
paul. apoſtol. capitis inven. 25 feb.
paulus pp 10 decembris
paulus m 19 januarii
paulus m 29 januarii
paulus m 24 februarii
paulus m 12 aprilis
paulus m 2 martii
paulus m 23 martii
paulus m 4 aprilis
paulus m 13 aprilis
paulus m 8 julii
paulus m 25 julii
paulus m 17 auguſti
paulus m 29 auguſti
paulus epiſc. m 8 februari
paulus epiſ. mart. 3 novembris
paulus ep. m 10 decembris
paulus m c p. tranſl. 21 maii
paulus epiſc. conf. 12 & 22 martii
paulus & julius 5 decembris
paulus & ſoc. 17 maii
paulus & ſoc. 6 novembris
paulus & gregorius 19 decemb.
paulus ſimplex 18 decembris
paulus in occulto 15 decembris
paulus abb. in libia 17 aprilis
paulus confeſſor trevirenſis 4 ſeptembris
paulus eremita 16 februarii
paulus m 18 februarii
paulus 18 junii
paulus epiſ. depoſitus 8 februarii
paurilia virg. 9 novembris
pauſa m 24 martii
paxentius m 23 ſeptembris
paimon m 8 auguſti
pecinna virg. 24 junii
pectina &c. virgg. mm 24 junii
pega virg. 8 ianuarii
peirus m 5 martii
pelagia m 4 maii
pelagia virg. m 9 iunii
pelagia à s. th. convers. 21 dec.
pelagia 20 octobris
pelagius m 26 junii
pelagius m 28 auguſti
pelagius pp. conf. 28 auguſti
pellicanus m 30 ianuarii
penes m 11 februarii
pentagathus epiſ. vienn. 17 april.
peregrinus m 15 maii
peregrinus *alias* cetheus 13 iunii
peregrinus 29 iulii
peregrinus 14 auguſti
peregrinus tranſl. &c. 22 auguſti
pergentina 5 iunii
perpetua m 2 februarii
perpetua 4 auguſti
perpetua 4 novembris
perpetua 5 novembris
perpetuus ep. 4 novembris
perpetuus ep. 26 decembris
perpetuus ep. turon. 30 decemb.
petivius, gregorius 5 maii
petronius epiſc. conf. 4 octobris
petroſia m 29 ianuarii
petrus 14 iulii
petrus m 6 januarii
petri & pauli dedic baſilic. 18 nov.
petri & pauli anticipat. octav. 5 iul.
petrus m 12 januarii
petrus m 6 januarii

petrus m 21 februarii
petrus m 23 februarii
petrus mart. 13 martii
petrus m 26 & 27 martii
petrus martyr transl. 7 maii
petrus cæleſtinus pp 19 & 20 maii
transl. 15 februarii
petr. apoſtoli catenæ 16 januarii
petrus, ſucceſſus & 24 9 decemb.
petrus faverius cartus. 29 aprilis
petrus alexandr epiſcop. 1 ſept.
petrus alexandr. epiſ. m 26 nov.
petrus diac. conf. 18 aprilis
petrus lutzenb. 13 iulii
petrus canon. reg. 19 decemb.
petrus abbas 14 martii
petrus epiſc. 26 martii
petrus epiſc conf. 10 ſeptembr.
petrus m hiſpal. 9 octob.
petrus carceranus m 25 februarii
petrus aſceta 11 ianuarii
petrus chryſogon. conf. 4 ſept.
petrus epiſ. bellævall. 8 maii
petrus thomalius patriarcha 6 jan.
petrus m ord. præd. 28 & 29 april.
petrus epiſc. met. 27 ſeptemb.
petrus athonitus 12 junii
petrus epiſc. ravenn. 30 nov. 1 & 2 decemb.
petrus m maroch. 16 januarii
pharaildis virg. 4 & 5 januarii
pharaildis virg. 5 januarii
pharaildis virg. 13 iunii
pharo epiſ conf. 27 octobris
philaſtrius epiſc. 18 iulii
philibertus 7 aprilis
philibert. ab. *forte* placidus 6 maii
philibertus abb. 19 auguſti
philippianus m 30 ianuarii
philippus m 9 martii
philippus m 9 & 10 martii
philippus mart. 31 octobris
philippus agyren. 12 maii
philippus m &c. 15 & 16 iulii
philippus conf. 16 auguſti
philippus epiſ. vienn. 28 novemb
philippus apoſtolus vocat. 28 febr.
ejus brachium transl. 2 mart.
philippus presb. 3 maii
philippus ep. cortinæ 8 octobris
philippus ep & ſoc. mm 22 aprilis
philogonius 20 decembris
philonus epiſc. m 10 & 11 martii
philopius m 30 martii
philoromus epiſc. m 11 martii
philumenus cum paramono 29 no.
phocas relatus 22 iulii
phocas & ſoc. epp. 21 decemb.
phlorus m 18 auguſti
photinus & ſoc. 2 ſeptemb.
photius m 12 auguſti
pia m 19 ianuarii
piammon *ſeu* pyaminon 27 aug.
piatus carnot. *ignotus* 1 octobris
pictus 4 iunii
pigmenius presb. m 18 martii
pigmenius ep. conf. 1 novembris
pigmenius & alii mm 2 decem.
pimenius m 18 februarii
pimolus *al.* primolus 22 aprilis
pinucius & alii romæ 2 decem.
pion m 14 martii
pionius m 12 martii
piperion m 11 martii
pippinus dux 21 februarii
pirminius ep. 3 novembris
piſtis &c mm. 23 iunii
piſtis, elpis &c. 30 ſeptembris
pius pp. 11 iulii
placidus & bened. 6 maii
placidus abb. auguſtod. 6 maii
placeria 20 iulii
placidia virg. 15 octobris
placidus & athanas. 11 octobris
placidus ep. 7 maii
placidus cum ſoſio 29 ſeptembris
placilla 14 octobris
plato *forte* ivo 10 iunii
plato m 22 ſeptembris
plato mart. 14 novembris
plato m 14 decembris
plechelmus conf. 15 iulii
pleſus m 16 februarii
podius epiſc. florent. 28 maii
poliſius & ſocc. 7 novembris
pollio m 20 martii
pollio & ſoc. m m 29 maii
polieuctus m 10, 12 & 16 ianuarii
policarpus epiſc. 1 februarii
policarpus preſ. conf. 23 februarii
policarp. epiſ cum 12 mm 23 feb.
policarpus preſ. conf. 24 februarii
adventus reliq. policar. &c. 4 iulii
policarpus epiſ. conf. 26 octob.
policarpus & theodoſius antioch. 7 decembris
policrates ep. 26 octobris
polichronius m 20 ianuarii
polocronius m 1 martii
poma virg. 27 junii
pontiana virg. 10 decembris
ponticus m 31 januarii
pontianus diac m 9 martii
pontianus diac 5 aprilis
pontianus m 2 decembris
pontianus cum primentio 2 dec.
pontianus conf. 31 januarii
pontinus m 18 auguſti
pontranus mart. 14 ianuarii
poplianus & ſocc. 1 novembris
poppo abbas 25 januarii
poppo epiſ. conf. 16 junii
porcarius abb. 12 auguſti
porcaria virg. m. 8 octobris
porcianus confeſſor 23 & 24 novembris
porphinus archiep. 26 februarii
porphirius & oneſiphorus 9 nov.
porphirius mil. a cathar. converſ. 24. novembris
portiuncula dedicata 2 auguſti
portus m 31 martii
poſennus ſacerd. 17 iunii
poſſenius *alias* poſſennus ſacerdot. 17 junii
poſinna *alias* puſinna v. 24 maii
poſſeſſor epiſc. 4 decembris
potamon & ſoc. 18 maii
potamia virg. 31 auguſti
potentinus m 18 junii
potentius & ſocc. m m tranſlati 11 januarii
potentinus conf. 28 augusti
potentianus 13 augusti
potentianus cum ſabinian. transl. 30 dec.
potitus m 19 octobris
potitus 6 ſeptembris
potitus m 20 augusti
potitus m 1 januarii
potitus m 13 januarii
poctocus conf. 22 ianuarii
præcordius presb. m 4 junii
præſentatio B. V. M. 1 februarii
præſtabilis & felix 21 nov.
prætextatus epiſcop. martyr 24 februarii
papinius & manſuetus epp. mm. 27 novembris
primianus & firmianus 15 & 31 maii
primentius & pontianus, *al.* primitivus &c. 2 decemb.
primitiva virg. 23 iulii
primitivus m 24 februarii
primitivus m 2 martii
primitivus &c. 1 auguſti
primitivus cum ſecundo, hiſpan. 27 novembris
primina virg. 9 octobris
primus m 3 ianuarii
primus & ſoc. m m 11 maii
primus 21 iunii
primus & ſoc. mm aſr 14 29 maii
primus & ſoc. 2 & 3 octobris
primus & felic. 6 octobris
primus, cæſarius & alii 10 4 nov.
primus & ſocc. 8 novembris
primus pauli ingreſſus in urbem romam 6 iulii
primus conf. 8 iulii
principius conf. elevatus 1 iulii
principius epiſc. 16 ſeptembris
principius ep. fueſſ. 25 ſeptembris
priſcilla 16 ianuarii
priſcus m 7 junii
priſcus ep. conf. 13 junii
priſcus m 16 octobris
priſcus conf. 20 octobris
privatula m 2 februarii
privatus m 18 auguſti
privatus mart 17 octobris
proba virg. 5 ſept. tranſl. 18 apr.
probate & midaris 10 maii
probatus *al.* privatus 5 iunii
probus epiſc. 15 martii
probus m 25 martii
probus m 4 aprilis
probus ep. conf. 10 & 11 nov.
proceſſus conf. 7 iulii
procopius decapolita 27 februarii
procopius abb. conf. 4 iulii
proculus m 14 februarii
proculus & ammon 1 maii
proculus ep. m 1 iunii
proculus m 5 iunii
proculus mart. & ſocc. 19 octob.
proculus epiſ. 20 novembris
proculus presb. narn. 2 decemb.
proculus epiſ. veron. 9 decemb.
prodocus diacon. 29 aprilis
prosdocimus 7 novembris
proſper 25 & 26 junii proſper

Martyro logium Usuardi ad ACTA 55

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

prosper epis conf. 29 julii
prosper epis regien. *al* transl 24 & 25 novembris
prothasius epis. mediol. 24 nov.
prothus m 14 junii
protus & januarius 27 octobris
protogenes 22 julii
prudentius epis. in hispan. 28 april
prudentius epis. conf. 6 april.
prudentius 29 april.
prudentius m except. 7 octobris
publia 8 junii
publius conf. 31 januarii
publius m 27 januarii
publius 1 februarii
publius m 18 februarii
publius m &c. 7 julii
publius & maurilius 13 novemb.
pueri babilonici 15 decembris
pulcronius & alii epis. 4 maii
pupillus m 28 februarii
purificatio B. M. V. 2 februarii
octava purificationis B. M. V. 9 februarii
pusinna virg. 23 april. translatio 24 januarii
piamon abb. & conf. 14 novemb.

Q

Quadratus ep. 21 augusti
quartinus m 18 martii
quielberga m 10 julii
quilianus conf. 4 novembris
quinibertus conf. 18 maii
quindecim auxiliatores 8 augusti
quintianus m 1 aprilis
quintianus presb. m 16 junii
quintianus presb. *al.* transl. 14 junii
quintianus m 1 julii
quintianus ep. conf. 13 novemb.
quintillus epis. m 8 martii
quintinus mart. invent. 3 januarii & 24 junii
quintinus episc. 30 martii
quintinus m 1 aprilis
quintinus ep. conf. 5 septembris
quintinus m turon. 4 octobris
quintus m 9 & 29 januarii
quintus m 17 martii
quintus m 5 aprilis
quintus mart. &c. 28 & 29 octob.
quintus & soc. mm 18 decembris
quiriaca m 21 augusti
quiriacus m 12 februarii
quiriacus presb. 6 martii
quiriacus m 17 martii & 6 aprilis
quiriacus *al.* judas 30 aprilis
quiriacus &c. 12 maii
quiriacus m 17 junii
quiriacus ep. m translatus 8 augusti
quiriacus &c. 12 augusti
quiriacus 22 augusti
quiriacus presb. conf. *al.* transl. 20 septembris
quiriacus ap. & m 20 septemb.
quiricus cyricus ep. *al.* quiriacus & quirinus 15 aprilis
quiricus m 15 julii
quiricus ep. m 8 augusti
quirillus 8 martii
quirillus & soc. mm. 9 maii
quirinus m 26 & 30 martii & 3 junii
quirinus m elevatus &c. 30 aprilis
quirinus & 12 soc. 30 aprilis
quirinus ep. 30 aprilis
quirini tribuni reliq. nov. 30 aprilis
quirinus & euagr. 12 octobris
quirinus presb. mart. 20 octobris
quiriolus m 3 martii
quiteria v. m. 22 maii

R

Rachel ux. jacob 30 septembris
radbertus ep. conf. 25 septembris
radbodus 25 junii. transl. ibid.
radbodo ep. traject 29 novemb.
radegundis virgo 3 februarii & 12 augusti
radulphus ep. conf. 26 junii
ragenfledis *al.* rainfr. &c. 8 oct. elevata 2 sept relata 11 junii
radfridus & waldefridus mm 3 dec.
ragnobertus episc. conf. 25 martii adventus 3 octobris
ragomerus ep. meld. 28 maii
ragnulfus m. 9 novembris
ranerius 17 junii
raphaël archang. 6 oct. & 20 novembris 29 decembris
raphillus ep. 18 julii
ratipus m 23 julii
ravennus 23 julii
raymundus conf. 6 januarii
recollect. festiv. B. M. V. 1 sept.
redempta m 7 martii
redemptus ep. conf 8 aprilis
regenfledis virg. 20 nov.
tres reges colon. transl. 23 julii
regnifidis virg. 6 maii
regina virg. 20 junii & 12 sept. elevata 17 martii
regenfridus m 17 septembris
regiswindis virg. m 15 julii
regnabertus m 13 junii
regnildis virg. m *al.* rainel. 16 julii
regulus episc. conf. 8 martii
regulus conf. silvanect. *al.* transl. 22 & 23 aprilis
regulus & ep. m 1 septembris
reindus virg. 6 feb. & 22 martii
remacius episc. 3 septembris transl. 25 junii
rembertus archiep. 4 februarii
remedius & soc. 15 jan. & 1 octob.
remigius 1 octobris transl. 2 maii
remundus conf. 1 januarii
renatus conf. 6 octobris
renatus ep. conf. 12 novembris transl. 29 decemb. relatus 12 ap.
renobertus ep. baioc. 23 april. & & 16 maii. transl 3 septembris
reparata virg. 8, 9 & 11 octobris
repositus 29 augusti
respicius & triphon mm 12 nov.
restituta virgo 15 januarii
restituta v. m. soræ 27 maii
restitutus ep. conf. 7 novembris
restitutus &c. 10 junii
resurrectio D. N. 27 martii
reticius conf. ep. 25 julii
reverentius presb. & conf. 12 sept.
revocata m 6 & 7 februarii
rexius & hermes 18 octobris
reynoldus m 7 januarii
reynerius solitarius 11 aprilis
rhetores 50 14 novembris
richardis virg 19 aug. & 18 sept.
richardus rex 4 & 7 februarii
richardus epis. 3 aprilis translat. 16 junii
richarius presb. conf 25 aprilis
8 & 16 octob. transl. 9 octobris
relatus 3 junii
rictrudis 12 maii vigilia 11 maii 27 & 31 octob. elevata 7 febr. octava 14 februarii
rigobertus archiep remens. 4 & 8 januarii. transl. 14 junii
rigomerus presb. con. 24 augusti
ipsime reg. 26 septembris
rixa regina hungariæ 20 martii
robertus abb. cistercien. *al.* transl. 29 aprilis
robertus abbas casæ dei 24 aprilis
robertus puer m 24 aprilis
robertus conf. 15 maii
robertus abbas 7 junii
robertus conf. 18 julii
robustianus m 31 augusti
rochus 16 augusti
rodulphus ep. conf. 21 junii
roga 11 novembris
rogatianus m 23 februar. & 18 dec.
rogatianus presb. feliciss 30 oct.
rogatus episc. 8 martii
rogatus m 7, 9, 17, & 18 martii
rogatus &c mm 10 junii
rogatus 6 octobris
rogatus & soc. 7 & 8 novemb.
rogerius ord. min. 4 januarii
rolandus m 19 junii
rolenda virgo 13 maii
romana virgo 22 februarii
romanus monachus 31 martii
romanus m autiss. 5 maii
romanus mon. 21 maii
romanus m 6 aprilis
romanus ep. conf. 23 octobris translat. 15 februarii
romanus epis. conf. 17 junii transl. ibidem
romanus conf. senonen. *al.* transl. 22 maii
romanus melodus 1 octobris
romanus ep m 6 octobris
romanus presb. 31 octobris
romaricus 20 augusti 22, novem. 8 decembris
romaricus & soc. 585 22 septem. elevat. 13 novembris
romualdus abb. 19 junii
romula virgo 24 junii
romuldus conf. 3 novembris
romulus m 23, 24, & 27 martii
romulus & socc. mm 6 julii
romulus conf. 25 decembris
rosa viterbiensis 4 septembris
rosa virgo 24 septembris
rosius ep. in s. soph. benev. 16 maii
rosula v. cum aliis 4 15 maii
rothildis reg. 1 septembris
rotulandus *al.* rolandus m 16 junii
rotulfus. locul. *al.* botulphus 17 jun.

rufia-

rufianus & ſocc. mm 16. novemb.
rufina virg. 28 februarii
rufina m 6 aprilis
rufinianus epiſc. conf. 1 auguſti
rufinianus 17 octobris
rufinus conf. 19 auguſti
rufinus cum victore 26 maii
rufinus m 12 februarii. 22 junii & 30 julii
rufinus epiſc. conf. 24 auguſti
rufulus m 4 iunii
rufus cum agabo 8 aprilis
rufus & agatymbrius epp. 11 maii
rufus m 3 aprilis & 27 auguſti
rufus ep. conf. 27 auguſti 7 & 14 novembris
rufus &c. 27 nov. 16 & 23 dec.
rumbertus ep. conf. 11 junii
rumpharius ep. 18 novembris
rumoldus ep. m 24 iunii & 1 julii. 18 & 27 octobris tranſl. 4 julii
rupertus epiſc. con. 27 martii
rutpertus ep. *al.* tranſl. 24 ſept.
ruſſor &c mm 21 auguſti
ruſticus confeſſor 8 januarii
ruſticus ep. lugd. 25 april
ruſticus m 9 auguſti
ruſticus ep. 19 jul. & 24 ſeptemb.
ruſticus 25 iulii & 14 octobris
rutila m 2 ianuariii
rutulus m 18, 23 & 24 februarii

S

Sabaudus epiſ. trev. 26 novembris
ſabas gothus m 12 aprilis
ſabbas m dux exercit. 24 aprilis
ſabas *ſeu* ſabbas abb. 5 decembris
ſabbatius, cum troph. & dorym. 19 ſeptembris
ſabianus m 20 martii
ſabinianus & potentianus 30. dec.
ſabina virgo 23 ianuarii
ſabinus m 15 ianuarii
ſabinus epiſc. 17 jan. 9 & 17 feb.
ſabinus m 13, 16 & 23 martii
ſabinus conf. 11 julii
ſabinus ep. ſpol. m 7 decembris
ſabinus ep. placent. 11 decembris
ſacerdotes 15 31 ianuarii
ſacerdos epiſ. 4 maii
ſacerdos ep. lugd. 12 ſeptembris
ſadoth epiſ. cum 128 20 februarii
ſagaria virgo 2 februarii
ſagaris epiſ. m 14 martii
ſalaberga abb. 22 ſeptembris
ſalome & maria jacobi 25 maii
ſalomon m 28 ſeptembris
ſalomya 26 novembris
ſaltanus mart. cum ſociis 6 januarii
ſalvatoris dedicatio 17 januarii & 9 novembris
ſalvator m 7 aprilis
ſalvia virg. 9 julii
ſalvius epiſcopus amb. 11 januarii
ſalvius epiſc. m 26 jun. & 10 ſept.
ſalvius & ſuperius tranſl. 7 ſept.
ſalvius mart. elevat. 15 octobris
ſalvius epiſc. conf. 28 octobris
ſaluſtianus & ſoc. m m 27 maii
ſambaria virg. m. tranſl. 19 julii
ſamſorus m 18 martii
ſammonus & emeritus 12 dec.
ſamon & ſocc. 20 novembris
ſamora & ſocc. m m 21 novemb.
ſampſon 27 junii
ſamſon epiſc. conf. &c. 28 iulii
ſamuel proph. 20 auguſti
ſanaſcla presb. 4 februarii
ſanctianus & ſocc. m m 6 ſept.
ſanctinus & antonius 22 maii
ſanctinus epiſc. meld. 22 ſept.
ſanctinus epiſc. conf. 11 & 12 oct.
ſanctorum o o octava 8 novemb.
ſanctulus presb. 15 decembris
ſandradus abb. 24 auguſti
ſara v. m. 24 aprilis
ſarius presb. cameracenſis 23 novembris
ſator 29 auguſti
ſaturnina virg. 20 maii & 15 dec.
ſaturninus cum ſociis 18 & 27 ian. 22 martii 16 octob. & 29 nov.
ſaturninus m 19 ianuarii
ſaturninus m presb. 11 februarii
ſaturninus m 6, 7, 11, 15 & 21 febr. 5, 6, 4, 26, 27 & 29 mart. 1 & 10 april. 2 & 16 junii & 30 octob.
ſaturninus cum ſirico 26 nov.
ſaturninus cum baſileo 27 nov.
ſaturninus epiſc. tolos. 5 decemb.
ſaturninus & cæleſtinus 31 dec.
ſaturnus m 7 martii
ſaturus m 9 & 27 jan. 5 & 7 martii
ſatirus frat. ambr. 18 ſeptemb.
ſatirus m 17 & 18 martii
ſaturus & calixtus 12 octobris
ſavina virg. 29 ianuarii
ſavina 30 auguſti
ſavina & ſavinianus 5 ſeptembris
ſavinianus m 24 ian. 1 & 30 aug.
ſavinianus & ſocc. tranſl. 19 oct.
ſavinus epiſc. 9 februarii
ſavinus 11 julii
ſavinus epiſc. conf. 10 decemb.
ſauma, *forte pro* verena 1 ſept.
ſcaniſolaius *pro* ſtaniſlaus 8 maii
ſcariola virg. 6 junii
ſcholaſtica virg. tranſlata 11 julii
ſchynnus epiſc. conf. 12 octobris
ſcopilio archipr. conf. 3 octobris
ſcubilius m 14 junii
ſebaldus conf. 19 auguſti
ſebaſtia &c. mm 5 julii
ſebaſtianus m 16 feb. & 9 martii
ſebaſtianus & greg. tranſl. 8 dec.
ſebaſtianus tranſl. 9 decemb.
ſecundanus conf. 16 novemb.
ſecundarius m 1 junii
ſecundellus conf. 1 auguſti
ſecundia m 21 februarii
ſecundianus &c. tranſl. 9 auguſti
ſecundinus m 18 februarii
ſecundinus m 6 maii
ſecundinus epiſc. *al.* ſecund. 6 maii
ſecundinus m cum feliciſſ. 13 ſept.
ſecundinus & ſocc. 15 novembris
ſecondola m 2 martii
ſecundolus m 30 martii
ſecundus m 1 jan. 30 mart. 1 april. & 8 auguſti
ſecundus epiſc. conf. 25 maii
ſecundus & primitivus 27 nov.
ſecurinus & ſoc. mm 2 decemb.
ſecurus & ſoc. mm 30 decemb.
ſecutor m 13 aprilis
ſegolena 24 julii
ſeinavus abb. 8 martii
ſeniores 24 18 ſeptembris
ſenardus abbas 1 martii
ſenator, viator &c. mm 4 ſept.
ſenator & ſocc. mm 24 oct. tranſl.
ſendomirienſes mm 15 julii
ſenerotus m 2 iunii
ſenerthus epiſc. 23 februarii
ſenoch abb. conf. 4 aprilis
ſeptem fratres dormientes 27 junii, 10 aug. 4 & 12 novemb.
ſeptem filii ſimphoroſæ 27 junii
ſeptimus & ſoc. 18 aprilis
ſeptiminus &c. mm 28 auguſti
ſequatius *forte pro* ſequanus 19 ſept.
ſeraphia virg. 29 julii
ſerapia &c. 31 iulii
ſeraphina 29 julii
ſerapion m 24 februarii
ſerapion ep. 9 julii
ſerapion monach. 13 julii
ſerapion &c. 12 ſeptembris
ſerena m 21 februarii
ſerena virg. tranſl. 25 junii
ſerenetus conf. 21 julii
ſerenus abbas 23 februarii
ſerenus m 16 & 17 martii
ſerenus conf 3 maii
ſerenus &c. 28 iunii
ſergius papa 8 & 9 ſeptembris
ſergius & bacchus 25 ſeptembris
ſerotinus m 26 martii
ſervanus ep. conf. 1 iulii
ſervatius ep. c. tranſlatus 7 junii
ſervilianus cum ſulpitio 25 maii
ſervilius m 3 junii
ſervilus m 17 martii
ſervulus m 21 februarii
ſervulus m 24 maii
ſevardius abbas 1 martii
ſevelius & theophantus, *forte ficta nomina* 20 aprilis
ſevenda *forte pro* phœbe 3 ſept.
ſevera &c. 5 junii
ſevera virg. m 25 junii
ſevera virg. 19 & 20 julii
ſeverianus epiſ. 24. jan. & 1 feb.
ſeverianus m. 9 ſeptembris
ſeverina matrona 3 maii
ſeverinus conf. 5 januarii
ſeverinus epiſ. 17 julii ord. 12 maii tranſl. 5 octobris
ſeverinus conf. 18 julii
ſeverinus 2 auguſti
ſeverinus epiſ. mart. 24 octobris
ſeverinus ep. conf. 21, 22 & 30 oct.
ſeverinus 2 novembris
ſeverinus & ſoc. mm vienn. 21 nov.
ſeverinus mon. paris. 27 novemb.
ſeverius epiſ. conf. 1 februarii
ſeverius conf. 18 ſeptembris
ſeverus conf. 1 januarii
ſeverus epiſ. conf. 13 & 29 jan. 1. & 15 feb. 20 julii, 1 aug. 15 22 23 octobris & 6 novembris.

ſeverus epiſc. conf. 18 februarii
ſeverus presb. conf tranſl. 30 junii
ſeverus abb. 25 auguſti
ſeverus & dorotheus mm. 24 oct.
ſeverus mart. 8 aug. & 24 octobris
ſeverus *al.* ſtuerus conf. 17 nov.
ſeverus presb. conf. 15 feb. & 18 novemb. tranſl. 30 junii
ſexburgis regina & abb. 8 april.
ſexburga 6 julii
ſiagrius 10 aprilis
ſiagrius epiſc. 11 aprilis
ſibertinus conf. 2 julii
ſicharia deo ſac. 2 februarii
ſicharius m 2 maii
ſicius conf. 14 iunii
ſicus m 9 martii
ſicus & palatinus mm 30 maii
ſidrac, miſac & abdenago 24 april.
ſidronius m 15 maii & 3 julii
ſidonius ep. 23 auguſti
ſiffridus ep. conf. 27 novembris
ſigebertus confeſſor 1 februarii
ſigebertus ep. conf. tranſl 30 jun.
ſigetridus epiſc. conf. 15 februar.
ſigfridus epiſc. conf. 16 februarii
ſigo epiſc. conf. 10 februarii
ſigon *pro* ſequanus 19 ſeptemb.
ſignus presb. 19 ſeptembris
ſilænus m 2 ianuarii
ſilas apoſt. 28 novembris
ſilvanus m 18 februarii. 8 & 9 martii & 12 aprilis & 16 octob.
ſilvanus ep. m 3 maii
ſilvanus &c. 3 junii
ſilvanus ep. nazareth. 22 ſept.
ſilvanus abb. in ſcythi 22 ſept.
ſilvanus & ſocc. mart. 17 octobris
ſilvanus conf. cum ſoc. 22 ſept.
ſilvatus *forte pro* ſilvanus 24 ſept.
ſilverius pp. m 19 & 20 junii
ſilveſter reomenſis 15 aprilis
ſilvinus epiſc. 26 ianuar. & 15 feb.
ſilvinus & valentinus 10 decemb.
ſilvius epiſc. 15 februarii
ſilvius &c. invent. toloſæ 7 oct.
ſimeon invent. 9 ianuarii
ſimeon epiſc. conf. 16 februarii
ſimeon ep. conf. tranſl. 25 octob.
ſimeon archiepiſc. 24 martii
ſimeon 1 iunii
ſimeon ſtylita 26 julii
ſimeon eremita 26 iulii
ſimeon ſalus 1 & 21 julii
ſimeon. mon. conf. 30 ſeptemb.
ſimeon abbas 25 martii
ſimilinus cum juſtino. 17 ſept.
ſimeon metaphraſtes 27 novemb.
ſimeon qui dominum obtulit 5 januarii
ſimeon recluſus trev. 1 decemb.
ſimon puer m 24 & 30 martii
ſimon ord. carm. 16 maii
ſimon 4 auguſti
ſimon & judas 27 octobris
ſimpertus ep. 13 octobris
ſimpliciola & galla 4 ſeptemb.
ſimplicianus ep. co. 23 & 27 aug.
ſimplicides epiſc. conf. 11 feb.
ſimplicius m 12 februarii
ſimplicius confeſſ. 1 martii
ſimplicius papa 2 & 3 martii
ſimplicius & ſoc. 68 1 maii
ſimplicius presb. 15 maii
ſimplicius ep. conf 24 iunii
ſimplicius 16 auguſti
ſimplicius ep. 19 novembris
ſimplicius & ſocc. 16 decembris
ſindanus epiſc. 2 ianuarii
ſiridon epiſc. 2 januarii
ſindon vel ſudarium chriſti 4 maii
ſineſius m 4 januarii
ſineſtis m 23 februarii
ſindulfus conf. 20 octobris
ſindulfus & victor conf. 21 oct.
ſindulfus ep. c. 10 dec. tranſl. 3 jun.
ſirenus monachus m 23 februarii
ſiricus papa m 22 februarii
ſiricus ep. romæ 26 novembris
ſiricus & ſaturninus 26 novemb.
ſirinus m 10 martii
ſirus m 5 martii
ſirus ticinen. tranſl. 17 maii
ſirus ep. conf. 6 julii
ſiſinnius m tranſlatus 13 auguſti
ſiſinnius ep. 14 febr. & 29 nov.
ſixtus III papa m 28 martii
ſixtus m 3 aprilis
ſixtus 5 & 6 auguſti
ſixtus & ſinicius epp. 1 ſeptembris
ſixtus & apollonius 23 decembris
ſocioctus 29 octobris
ſolemnis ep. 24, 25 & 29 ſeptemb.
ſolinia virgo 11 februari
ſolina virg. 17 octobris
ſolutor m 20 ianuarii & 26 martii
ſomina virgo 25 januarii
ſophiæ dedicatio 15 februarii
ſophia virg. m 29 martii
ſophia c p. 15 maii
ſophia vid. 10 maii & 30 ſeptemb.
ſophonias presb. 18 maii
ſophonias proph. 3 decembris
ſophronius patriarcha 11 martii
ſozantes 7 ſeptembris
ſorentus m 19 martii
ſoris conf. 2 februarii
ſoſius cum placido 29 ſeptembris
ſoſthenes 11 junii
ſoſthenes & victor. ac mm. 49, 16 ſeptembris
ſother pp. 21 & 22 apr. & 22 maii
ſother m 2 februarii
ſotheris virg. m 6 febr. & 12 maii
ſolus conf. *al.* ſolas 3 decembris
ſpanus m *al.* ſperanus 25 octobris
ſpargus m cum vict. 3 octobris
ſpatus m 25 octobris
ſpecioſa virg. 18 martii. 11 julii & 15 octobris
ſperanus m. *al.* ſpanus 25 octobris
ſpes abb. 26 decembris
ſpinulus c. 1 nov. tranſl. 11 junii
ſpiridion epiſc. 2 januarii
ſpiritus s. advent. 15 maii
ſtabilis conf. 23 ſeptembris
ſtachys & ſocc. 31 octobris
ſtacteus conf. 28 ſeptembris
ſtaniſlaus m epiſc. cracovienſis 11 aprilis. tranſl. 27 ſeptembris
ſtaniſlaus m 8 maii
ſtatianus m 7 februarii
ſtephana v. m. 14 maii
ſtephanis 11 novembris
ſtephanus m 1 & 2 jan. & 11 iul.
ſtephanus abbas 13 februarii
ſtephanus diac. 13 februarii
ſtephanus ep. conf. 13 februarii
ſtephanus taumaturgus 28 martii
ſtephanus papa IX 29 martii
ſtephanus cum caſtore 27 aprilis
ſtephanus tranſl. 6 & 7 maii item 25 maii. ejus commem. 19 junii
ſtephanus 20 auguſti
ſtephanus rex conf 20 auguſti
ſtephanus ep. 7 ſeptembris
ſtephanus junior 28 novemb.
ſtephanus presb. conf. 20 novem.
ſtephanus iucluſus 20 novembris
ſtertio 21 julii
ſtola B. M. V. depoſita 2 juli
ſtraton &c. mm 15 auguſti
ſtratonicus m 13 januarii
ſtrominius ep. conf. 16 junii
ſturmis abb. 17 decemb.
ſucceſſus m 19 januarii, 27 mart. & 4 aprilis
ſucceſſus & 24 9 decembris
ſuffragianus 27 octobris
ſuffronus &c. 7 auguſti
ſuibertus epiſc. conf. 1 martii, canonizat. 4 ſeptembris
ſuibertus ep. m 29 maii
ſuitberga incluſa 28 februarii
ſulcanus & ſocc. mm 6 januarii
ſulpitius 15, 26 & 27 januarii
ſulpitius ep. 21 julii. tranſl. ibid.
ſulpitius & ſervilianus 25 maii
ſulpitius ep. conf. 26 & 27 aug. tranſl. ibid.
ſummiva virg. m &c. 8 julii
ſura virg m *ſive* luwarda 10 febr.
ſurus conf 1 februarii
ſuſanna matrona in daniele 12 feb.
ſuſanna 30 junii
ſuſanna virg. 8 octobris
ſylvanus m 7 martii
ſylvianus ep. conf. 10 februarii
ſymmachus pp. conf. 21 februarii & 19 julii
ſymmachus patric. m 27 maii
ſympertus ep. 12 octobris
ſymphronius & olymp. &c. 4 dec.
ſymphorianus m 4 februar. tranſl. 15 junii
ſymphoroſa &c. 18, 19 & 21 jul.
ſynerius ep 18 ſeptembris
ſyneſius & theopontius 21 maii
ſynorius m 23 februarii
ſyranus, *al.* ſigiranus abb. 4 dec.
ſyria virg. 8 junii
ſyrices m 23 februarii
ſyricius papa 21 februarii
ſyricus m 21 februarii
ſyrus & euphemia 3 ſeptembris
ſyrus & euagrius 12 octobris
ſyricus cum zenone 8 decemb.
ſyrus papien. 8 & 9 decembris
ſyſaius ep. conf. 7 octobris
ſyſtus 24 iunii
ſwithunus ep. 2 julii & 30 oct. tranſl. 15 julii
ſwithinus ep 30 octobris

T

Tacianus m 27 februarii
tadwinus epiſ. conf. 30 julii
talaricanus epiſ. 30 octobris
tammarus epiſ. conf. 15 octobris
tarabata virg. 9 februarii
tarasius epiſc. 25 februarii
taracus m 25 mart. & 4 aprilis
tarratis conf. 17 ſeptembris
tarſilla amita s. gregorii 24 decembris
tarſicius m 15 auguſti
tarſitius m 3 auguſti
tarſitius m 31 ianuarii
tartranus vel tauranus 2 martii
tattiana m 12 ianuarii
taucha *al.* aucha v. m. 10 octobris
taurinus inventus 5 ſeptemb.
taxius & hermes 17 octobris
taiſis 28 auguſti
tecla virg. 22 feb. 1 & 14 junii & 23 iulii. 18 nov. & 20 dec.
tecla abb. in brit. 28 ſeptembris
tecla & valentinus 17 novembris
teclechildis virg. abb. 10 octobris
tedgnas abbas 2 martii
telanus abbas 9 ianuarii
teneſtina virg. 24 auguſti
terentianus epiſ. m 30 auguſti
terentianus epiſc. & m 28 ſept.
terentianus epiſ. 1 ſeptembris
terentius m & ſoc. 10 aprilis & 28 octobris
terentius m 2 ſeptembris
terentius m cum ſident. 27 ſept.
terentius epiſ. conf. 28 & 29 oct. tranſl. 16 maii
termanus epiſ. conf. 12 iunii
tertiana & 5 fil converſ. 5 mart.
tertullinus presb. m 31 iulii
tertullinus m 30 iulii.
tetbaldus conf. 1 iulii
teuderius conf. *al.* theudericus 29 octobris
teufredus diacon. 6 julii
teillianus conf. 9 februarii
thalalæus m 20 maii
tharacus presb. &c. 30 ſeptemb.
tharſus & ſocc. 26 & 28 octobris
theobaldus epiſ. conf. 16 maii
theobaldus presb. conf. 30 iun. 1 & 8 iulii
theoctiſtus dux 4 ian. & 3 ſept.
theoctiſtes 10 novembris
theodardus epiſ. traj. 10 ſeptemb.
theodarius abb. 29 octobris
theodegarius conf. 30 octobris
theodola m 22 martii
theodolus m 17 mart. & 4 aprilis
theodolus & ſoc. tranſl. 4 ſept.
theodolus epiſ. 16 & 26 aug. item 13 ſept. & 28 nov.
theodora 10 julii
theodora alexandrin. 11 ſeptembris
theodora uxor ſiſinnii 23 nov.
theodora matrona rom. 28 dec.
theodoricus presb m 22 aprilis
theodoricus epiſ. 18 iulii
theodoricus conf. 15 octobris
theodoricus abb 24 auguſti
theodorus megalom. 8 februarii
theodorus m 5, 7 & 17 februarii, 11 april. 19 ſept. & 9 novemb.
theodorus presb. 29 martii & 10 aprilis
theodorus in trichine 20 aprilis
theodorus pp. 14 maii
theodorus qui fuit in perge 21 apr.
theodorus ſanctificat. 16 maii
theodorus epiſc m 19 martii
theodorus ep. 6 apr. 19 & 20 maii, 17 & 21 auguſti & 19 ſeptemb.
theodorus m & virgg 7 18 maii
theodorus archimandr. ſiceor. 22 aprilis
theodorus 9 octobris
theodorus conf. 24 auguſti & 10 novembris
theodorus manſion. ſ. pet. 26 dec.
theodorus ſtudita 11 novembris
theodorus & theophanes 27 dec.
theodorus abb. 14 maii & 30 oct.
theodoſia virgo 3 ap. tranſl. 22 iul.
theodoſia v. m. 22 decembris
theodoſius imperator 17 januarii
theodoſius cœnobiarcha 11 jan.
theodoſius ep. m 7 junii
theodoſius ep. conf. 17 julii
theodoſius & polycarp antioch. 7 decembris
theodota m. coſm. & dam. 27 ſep.
theodotus ep. 4 novembris
theodotus 15 iulii
theodulfus abb. 1 & 2 maii tranſl. 4 aprilis
theodulfus ep c. 24 & 25 iunii
theodulus m 5 aprilis
theofredus m 18 novembris
theogenes &c mm. 27 auguſti
theogenes m 26 mart. & 20 nov.
theogintus cum cypr. & juſt 26 ſeptembris
theno m 26 februarii
theonas m 5 januarii
theonas abb. 23 auguſti
theoneſtus ep. mart. 30 octobris
theoneſtus ep. philip. & ſoc. 22 nov.
theonilla 23 auguſti
theopempus ep m 4 januarii
theopemptus m 5 ianuarii
theophanes confeſſor 12 martii
theophanes ep. 11 octobris
theophanes cum theodoro 27 dec.
theopharius conf. 11 novembris
theophila 11 novembris
theophylactus epiſ. 8 martii
theophilus m 6, 7 & 28 februarii
theophilus alter m 28 februarii
theophilus epiſc. 5 martii
theopompus epiſc. m 23 maii
theorethgida 24 decembris
theotgaris conf. 30 octobris
theotimus & baſilianus 18 dec.
theraclius epiſ. 9 julii
therapon m 27 maii
therasia 22 junii
theogneſtus ep. m 21 iunii
thermes cum ſorore & ancilla 5 aprilis
theylaidus abb. m 2 octobris
thionia virg. & m 15 februarii
thomas aquinas tranſl. 7 martii
thomas 28 januarii
thomas morus m 7 julii
thomas cantuarien. 22 junii
ordinatus 3 junii. tranſl. 29 decemb.
thomas m cum 37 7 julii
thomas ep. conf. 9 februarii
thom. apoſt. vig. 20 octobris
thraſeas m 20 decembris
thudebertus conf. 27 martii
thyadghermus epiſc. 30 maii
thyrſus m 8 februarii
thyrſus cum ſociis mm 18 januarii & 31 julii
tibla virg. 19 januarii
tiburtius ep. cenoman. 6 martii
tiburtius 16 aprilis
tigernagus ep. conf. 4 & 5 aprilis
tigrius presb. m 30 julii
tillo confeſſ. 12 januarii
tillo epiſc. conf. 5 & 7 januarii
timolaus m 19 aprilis
timorus m & ſocc, 24 martii
timotheus conf. 8 aprilis
timotheus ep. m 24 januarii. tranſl. 7 aprilis
timotheus 21 februarii & 27 ſept.
timotheus m 18 & 26 martii
timotheus & maura 3 maii
timotheus & felix 15 maii
timotheus apoſt. 16 maii
timotheus cum fauſtino &c. 22 & 23 maii
timotheus &c 7 ap. 10 11 & 30 iun.
timotheus antioch. 12 ſeptembris
timotheus & apollin tranſl. rem. 9 ſeptembr. & 30 decembris
titus epiſc. 25 auguſti
tobias propheta 2 ſeptembris
tolus m 3 martii
tornanus m 8 iulii
torpes m 29 aprilis
torquatus epiſc conf. 31 ianuarii
transfiguratio Dom. 26 & 27 jul. & 6 auguſti
tranquillinus m 20 januarii
tranquillinus m 13 febr. & 7 julii
tranquillus conf. 15 martii
traſeas ep. m 25 martii
tricaſtinus ep. conf. 7 novembris
tricius ep. conf. 16 maii
triduana virg. 8 octobris
triphillius epiſc. 13 iunii
triphinius & ſoc. mm. 28 nov.
triphon m 1 & 3 febr. & 5 maii
triphon & reſpicius mon. 10 nov.
triphon puer m 5 decembris
triphonia virg. 4 iunii
troëſius abb. 10 octobris
trojanus epiſc. conf. 10 februarii
trojecius conf. 26 octobris
trophima virg. m 5 novembris
trophimus m 1 ianuarii
trophimus & ſoc. m m. 18 & 19 ſeptembris
trovanus ep. conf. 9 februarii
trudo 11 auguſti & 1. octobris
trutpertus m 26 aprilis
tugdualus epiſc. 30 novemb.
tullianus m 13 februarii
tullus m 18 februarii

INDEX.

turgius, pius & 154. 19 sept.
turibius episc. astoricen. 16 aprilis
turibius episc. 25 augusti
turrinus episc. conf. 14 julii
tutilla 3 martii
tybba virg. 30 aprilis
tycho 16 junii
tymianus epis. 17 februarii
tyminus episc. con. 23 februarii
tymon episc. m 19 aprilis
typor. christi commemor. 25 mart.
tyrsus diaconus 2 aprilis
tyrsus & soc. 3. 14 decemb.
tyrsus cum 300 theb. trev. 4 oct.
tysa virg. 26 aprilis

V

Valens & soc. 29 aprilis
valens episc. m 21 maii
valentianus 20 augusti
valentina 25 julii
valentinus epis. rhætiarum 7 jan.
valentinus epis. m 16 julii
valentinus episc. conf. 4. augusti
transl. ibid.
valentinus m &c except. 10 octob.
valentinus conf. 29 octobris
valentinus & hilarius mm 2 nov.
valentinus presb. 3 novembris
valentinus & tecla 17 novemb.
valentinus cum silvino 10 dec.
valentinus & soc. mm 11 & 16 dec.
valentius 21 augusti
valeria m 31 martii
valeria conjux vitalis 28 aprilis
valeria virg. 8 oct. 2, 9 & 10 dec.
valerianus 21 januarii
valerianus presb. 21 maii
valerianus mart. & socc. 15 nov.
valerianus epis. 6 maii & 26 nov.
valerianus epis. conf. aquileis 30 novembris.
valerius rex m ursulanus 14 feb
valerius m & 20 11 martii
valerius ep. conf. 6 maii
valerius conf. 10 martii & 26 julii
valerius mart. 22 octobris
valis presb. c. *al.* vitalis 21 & 22 maii
varus mart. 29 octobris
vastradis m 21 julii
ubaldus ep. eugub. 16 maii
uldalricus ep. con. 4 junii & 4 julii
vedastus ep. con. 14 julii rel. 15 julii. transl. 30 septembris & 1 oct.
vedastus & amandus 26 octobris
velleſus & faustinus epp. 20 maii
venans m 11 octobris
venantius camers cum 1565, 18 maii
venantius ep. conf. 7 junii
venantius m in artes. 10 octobris
venantius abb. turon. 14 octobris
venantius abb. conf. 11 octobris
vendelinus conf. 20 octobris
veneranda virgo & mart. 14 nov.
venerandus epis. conf. 18 januarii
venerandus cum maximo 25 maii
venerius m 1 januarii
venerius abbas 11 septembris
venerius apud regium 13 septem.
venerius conf. 1 novembris
venustianus, uxor & filii mm 7 dec.
veranus ep. 19 & 20 oct. 10 & 13 no.
verdiana virgo 2 februarii
veredemus ep. conf. 17 junii
verena virgo 1, 2 & 12 septembris
vermebandus abbas 6 aprilis
verolus conf. 16 junii
verona virgo 29 augusti
veronica vidua 4 februarii
veronica matrona 25 martii
veronus confess. 30 martii. transl. 31 januarii
veterinus 18 julii
ugo episc. conf. 10 martii
viator m 9 augusti
viator lugd. 14 oct. & 14 decemb.
viator conf. 22 octobris
victor 5 & 6 martii. 16 & 21 sept.
victor m 29 martii
victor m 12, 28, 29 jan. 11, 20 februarii. 17, 18, 24, 26 martii, 1, 2, 7 april. 23 julii & 15 nov.
victor episcopus m 25 februarii
victor conf. 25 & 26 februarii & 20 julii
victor m mosomensis 6 martii
victor pp. III 21 aprilis
victor, siricius &c. afr. 26 aprilis
victor maximus &c. ægypt 27 ap.
victor mil. m 13 maii
victor transl. mediol. 14 maii
victor & soc. 2 febr. 14 & 17 maii 17 octobris. 1, 10 17 & 28 dec.
victor & rufinus 26 maii
victor pp m 28 julii
victor ep. conf 23 augusti
victor & stephana 18 septembris
victor m post thæb. 22 septemb.
victor &c. ex theb. 23 septemb.
victor m cum spargo &c 3 octob.
victor & alexander 17 & 18 oct.
victor & sindulfus c. 21 octobris
victor transl. 29 & 30 octobris
victoria matrona 6 martii
victoria & marcellosa 20 maii
victoria cum anatholia 18 dec.
victorianus &c. mm 26 julii
victoricus m 24 februarii
victorina m 17 martii
victorinus m 21 februarii
victorinus m 21 & 22 febr. 23, 25, 28, 29 & 30 martii. 16 maii & 24 julii
victorinus & soc. mm 28 aprilis
victorinus & cassius m m. 18 maii
victorinus conf. 5 septembris
victricius ep. conf. 7 augusti
victrix, & marcialis 18 octobris
victurus, victor & 33 afr. 17 dec.
victus & soc. m m. 21 maii
viduarum 40 19. novembris
vigiliæ dispersæ 21 februarii
vigilius ep. autissiod. 26 junii
vigilius ep. m 26 junii
vigor ep. 5 nov. transl. 2 nov.
villebadis m 11 maii
vincent. levita translatus 21 janu.
vincentius presb. 12 & 13 martii
vincentius ferrerius 5 aprilis
vincentius lirinensis 24 maii
vincentius ep. m. 6 junii
vincentius conf. 14 julii
vincentius 1 junii & 23 julii
vincentius *al.* madelg. transl. 20 septembris
vincentius m 12 julii & 21 sept.
vincentius m transl. *al.* invent. 23 septembris
vincentius *seu* vincius conf. 17 oct.
vincentius levit m invent. 27 oct.
vincentius c. transl. 29 octobris
vincentius diac. 31 octobris
vinciana virg. 11 septembris
vindemialis m 1 februarii
videmialis & florent. epp. 3 maii
vindicianus episc. 11 martii
vindicianus ep. 25 junii
virgilius ep. arel. 10 octobris
virgilius ep. salisb. 27 nov. transl. 27 septembris
virgines 3 colon. elnone 17 maii
virgines plurimæ 31 augusti
virianus m 1 junii
virianus &c. mm. 1 julii
visitatio B. M. V. 2 julii
octava visitationis B. M. V 9 julii
vitalianus papa 27 januarii
vitalianus ep. conf. 16 julii
vitalina virg. 21 febr. & 16 nov.
vitalis m 2 & 21 januarii & 20 jun.
vitalis cum donato 19 aprilis
vitalis conf. 14 & 16 octobris
vitalis & socc. 31 octobris
vitalis 29 augusti, 24 octobris & 2 novembris
vitalis & agricola mm 3 & 4 nov.
vitalis & socc. 16 novembris
vitumius ep. conf. 2 julii
vitus m 25 januarii. & 15 junii. transl. 10 martii
vitus conf. 29 aprilis
vitonus ep. conf. 9 novembris
viventiolus ep 12 julii
viventius presb. conf. 13 januarii
viventius 7 septembris
viventius episcopus confessor. 8 septembris
vivianus 26 julii
vivianus, *alias* junianus, &c. 13 aug.
vivinna abbatissa 10 februarii
ulfagius conf. 7 junii
ulgisus episc. 4 februarii transl. 4 april.
wulfrinus epis. 8 januarii
ultus m 22 januarii
ultanus 1 maii
vodalis conf. 4 & 5 februarii
volganus ep. & conf. 2 novembris
volterus m 7 martii
volusianus archiepiscopus 18 janua.
urbanus ep. translatus 22 & 23 jan.
urbanus epis. 2 aprilis
urbanus m 8 martii & 2 aprilis
urbanus 29 aprilis
urbanus pp. conf. 19 maii
urbanus pp. m 22 maii
urbanus conf. translatus &c 7 julii
urbasus &c mm 24 junii
urbicius episc. conf. 20 martii
ursa virgo 14 octobris
ursianus & leuchadius conf. 13 dec.
ursicinus cum vitale &c. 27 & 28 april.

ursi-

urſicius epiſ. conf. 25 iulii
urſinus m raven. 30 maii
urſinus ep. conf. tranſlatus 10 junii
urſinus *alias* urſus 28 iulii
urſinus m 24 aug. & 13 decemb.
urſinus epiſ. 26 decembris
urſinus ep. bituricen. 29 decemb.
urſio mon. conf. 29 ſeptembris
urſinarus ep. laubiis 2 & 18 april. elev. 26 mar. tranſl. 2 iul. & 2 oct.
urſula tranſlata 28 ianuarii
reliquiæ urſulæ &c. 4 iulii
urſulanarum duarum capp. translata 4 julii
urſulæ & ſociarum commemoratio 12 auguſti
urſulæ octava 28 octobris
urſus epiſ. 1 februarii
urſio & maurilius conf. 29 aprilis
urſius conf. 3 maii
urſus ep. 25, 28 & 30 julii & 26 dec.
vulflagius presb. conf. 1 octobris
vulganus ep. conf. 29 octobris
vulmarus abb. conf. 20 julii
vulpia virgo 31 januarii
vultanus abb. 4 ſeptembris

W

Walbodo *al.* valbo epiſ. leodien. 21 & 22 aprilis
walbertus abb. 2 maii
waldebertus abb. 2 maii
walburgis virg. 25 februarii, 1 maii & 4 auguſti. elevat 4 aug. tranſlat. 1 maii
walfridus abbas 14 februarii
waltfridus m 22 jun. ep. con. 7 julii
waldefridus cum rasfrido 3 dec.
waldetrudis virgo 3 februarii
waldetrudis vid. 28 martii
waldetrudis 9 aprilis & 2 novem. tranſlat. 12 auguſti
waldrada virg. 5 maii
walericus abb. 2 jun. conf. 12 nov.
walericus presb. 9 decembris
waltenus abb. conf 3 auguſti
walterus abb. 3 maii
waltgerus conf. 16 novembris
wandelinus conf. 21 octobris
waningus conf. 9 januarii
wandregiſilus tranſl. 31 martii
warleſius & luxor. tranſl. 20 nov.
warmudus patriarch 26 julii
waſnulfus elevatus 10 januarii
waſnulfus *al.* baſanulf. 1 octobris
waſo epiſc. 8 iulii
wemeſlaus m 28 ſeptemb. tranſl. 4 martii
wenenfrida virgo. 3 novemb.
weomadus ep. conf 8 novembr.
wereburga virgo 3 februarii
werenfridus 14 auguſti
weriburga virg. 21 ſeptembris
wernherus puer à jud. occis. 19 aprilis
wido ſeu guido abb. 4 maii
wibrandis virg. 3 julii
wicbertus abb. 12 & 13 auguſti tranſl. 23 maii
wichbertus ep. conf. 13 auguſti
wichburga virg. 9 iulii
wilgefortis virg. m 12 & 20 julii
wigualocus abbas 3 martii
wilfida abb. 9 ſeptembris
wilfridus ep. conf. 12 octobris tranſl. 24 aprilis
willelmus ep. 9 ianuar. & 8 jun.
wilhelmus abbas 6 aprilis & 16 iunii. tranſl. 4 iulii
wilhelmus dux aquit. 28 maii
wilhelmus cartuſian. 19 decembr.
willibaldus ep. con. 7 iulii
willebaldus ep. & conf. 6 nov.
willeicus conf. 2 martii
willeycius c. presb. 7 martii
willehadus ep. conf. 8 novemb.
willibrordus ep. m. 3 octobris
willibrordus ep. 19 oct. ordinat. 11 novembris
wimon ep. 21 octobris
winebaldus & walburg. 18 dec.
winnehadus & winocus abb. c. 6 novembris
winobaudus presb. 6 aprilis
winocus 6 nov. elevat 23 martii tranſl. 18 ſept. bergas 30 dec.
winocus & winnehadus abb. conf. 6 novembris.
winwalocus conf. 2 martii tranſlat. 28 aprilis & 1 aug.
wirminus mil. m 18 januarii
wiron ep conf. 8 maii
wilberada virg. 2 maii
wilbertus epiſc, conf. col. 11 ſept.
witbertus gemblac. *al.* guibert. 23 maii
witeburga virg, 17 martii & 8 julii
wittekindus dux weſtphaliæ 6 jan.
wivina virg. bigard. 17 decemb.
wlfadus m 24 julii
wlpecia virg. 7 ſeptembris
wlfinus ep. tranſl. 28 aprilis
wolfangus conf. 30 & 31 octobris tranſl.
wolſtanus epiſcop. 7 octobris
wolfelmus abb. bruwil. 19 januarii
wulfrannus ep. conf. 22 aprilis tranſl. 23 aprilis
wulſtanus ep. tranſlatus 7 octobris 7 junii

X

Xena ſancta mater 24 januarii
xenophon ejuſque comitatus 26 januarii

Y

Yda comitiſſa vid. 13 aprilis
yduberga 8 maii
yonius m 5 auguſti
ythamarus ep. conf. 10 junii

Z

Zacharias papa 14 & 15 martii
zacharias 2 junii
zacharias ep. 26 maii & 25 ſept.
zelotus & ſoc. mm afr. 6 decemb.
zemmeo m 12 martii
zenobia & zenobius mm 30 octob.
zenobius florent. 25 maii tranſlat. 26 januarii
zeno m 23 februarii
zenon veronenſis epiſ. 11 aprilis & 8 & 9 decembris
zenon monachus 12 aprilis
zenon epiſc. m 12 aprilis
zeno m &c. 8 julii
zenon & duo pueri 2 ſeptembris
zeno *vel* geno m 19 ſeptembris
zeno & ſoc. &c. 8 decembris
zenon & donatus rom. 31 decem.
zophyrinus pp 29 decembris
zepherinus ep. trev. *pro* ſeverin. 21 decembris
zoerardus & benedictus. 1 maii
zoilus presb. conf. 27 decemb.
zona deiparæ 1 auguſti
zoſemus m 11 martii
zoſimus abb. 12 apr. conf. 15 julii
zoſimus cum rufo 16 decemb.
zoſimus & ſoc. mm 20 octobris & 19 decembris
zoticus m 31 janua. 2 & 11 feb.
zoticus &c. 4 junii.
zoticus presbyt. orphan. altor 30 decembris

Martyro
logium
USUARDI
ad
ACTA
SS.

Martyro
logium
USUARDI
ad
ACTA
SS:

Th
868a

Martyro-
logium
USUARDI
ad
ACTA
SS: